ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အ - ဝဂ်

အတွဲ - ၂၀

(ဝိဝေကာနိသံသ - သံဝေါဟာရ)

(အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၁၉၉ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့၊ ဒကွိဏ်ဆာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၄၄ ကောဇာ ၁၃၇၂ ၂၀၁၁

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အ - ဝဂ်

အတွဲ - ၂၀

(ဝိဝေကာနိသံသ - သံဝေါဟာရ)

(အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၁၉၉ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့၊ ဒကွိဏ္ဏာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၄ ကောဇာ ၁၃၇၂ ၂၀၁၁

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အတွဲ (၂၀)

အကြိမ်	အုပ်ရေ	ခုနှစ်
ပထမအကြိမ်	၁၀၀၀	၂၀၁၁

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဝင်းနိုင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ် - ၀၃၈၄၃ / ဝ၂၄၀၅)
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္တနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွှန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသော်။ ။

တိပိဋက ပါဠိ – မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

(အတွဲပေါင်း - ၂၀) အုပ်ရေ - ၂၄အုပ်

စဉ်	အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်တွဲ	ပါဝင်သည့် အကွရာပုဒ်	ပြုစုသည့် အဖွဲ့	ကုသိုလ်ရှင် အမည်
၁	အတွဲ (၁)	အ-မှ အနိဋ္ဌက ထိ	ဇမ္ဗုဒီပ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၂	အတွဲ (၂)	အန- မှ အဗ္ဘောက္ကဏ ထိ	ဇမ္ဗုဒီပ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၃	အတွဲ (၃)	အဗျဂ္ဂ- မှ အဋ္ဌာရပ-ထိ	ဇမ္ဗုဒီပ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၄	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၁)	အာ- မှ ဥတ္တရာသေယျံ-ထိ	ဇမ္ဗုဒီပ အဖွဲ့	ဦးတေဇ မိသားစု။ (Htoo Trading Co.,Ltd.)
၅	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၂)	ဥဒ(၁)မှ ဥဋ္ဌရာသ- ထိ	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	သာသနာရေးဌာန။
၆	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၃)	ဦ- သြဋ္ဌူမ္ဗိက	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၇	အတွဲ (၅)	က- မှ ကိလေဒေတွာ-ထိ	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	ဒုတိယဝိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမောင်အေး+ဒေါ်မြမြစန်း သားသမီးမြေး တစ်စု။
၈	အတွဲ (၆)	ကိလေသ- မှ ဝကာရ-ထိ	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	ကမ္ဘောဇဘဏ်ဥတ္တဋ္ဌ ဦးအောင်ကိုဝင်း+ ဒေါ်နန်းသန်းထွေး မိသားစု။
၉	အတွဲ (၇)	စ- မှ ဆိဇ္ဇေယျံ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	စက်မှု(၁)ဝန်ကြီး ဦးအောင်သောင်း+ဒေါ်ခင်ခင်ရီ သားသမီးမြေး တစ်စု။
၁၀	အတွဲ (၈)	ဆိဒ္ဒ- မှ ဏျပစ္စယတ္တ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	ဦးတင်ထွန်း+ဒေါ်ချိုချိုအောင် မိသားစု။
၁၁	အတွဲ (၉)	တ- မှ ထောမေဿာမိ-ထိ	ပခုက္ကူ အဖွဲ့	ဦးဝင်းမြင့်+ဒေါ်မြင့်မြင့်သန်း မိသားစု။
၁၂	အတွဲ (၁၀)	ဒ- မှ ဒွေဋ္ဌကပုစ္ဆ-ထိ	ပခုက္ကူ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၁၃	အတွဲ (၁၁)	ဓ- မှ နိကွာမေသုံ-ထိ	ပခုက္ကူ အဖွဲ့	ဒေါက်တာကိုကိုကြီးနှင့် ဇနီး မိသားစု။
၁၄	အတွဲ (၁၂)	နိကွတ္တ- မှ နှာရှသုတ္တနိဗန္ဓန-ထိ	ပခုက္ကူ အဖွဲ့	ချင်စု(မြန်မာ)ကုမ္ပဏီလီမိတက်။
၁၅	အတွဲ (၁၃)	ပ- မှ ပဋိပြုဟန-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	ဦးကျော်စိန် (JLC Co.,Ltd.) မိသားစု။
၁၆	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း(၁)	ပဋိဘံသု- မှ ပမဇ္ဇေယျ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၁၇	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း(၂)*	*	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၁၈	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း(၃)*	*	ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဖွဲ့	ချင်စု(မြန်မာ)ကုမ္ပဏီလီမိတက်။
၁၉	အတွဲ (၁၅)	ဇ- မှဘောဝါဒီ-ထိ	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	ဦးမောင်ကို+ဒေါ်ရွှေဥ မိသားစု။
၂၀	အတွဲ (၁၆)	မ- မှ မှီတပုဗ္ဗ-ထိ	မစိုးရိမ် အဖွဲ့	ဦးကျော်စိန် (JLC Co.,Ltd.) မိသားစု။
၂၁	အတွဲ (၁၇)	ယ- မှ ရောဟိသ-ထိ	ဘုရားကြီး အဖွဲ့	ဒေါ်ခင်ညို၊ သား မောင်ဝိတ် မိသားစု။
၂၂	အတွဲ (၁၈)	လ- မှ ဝဋ္ဌဝါရထ-ထိ	ဘုရားကြီး အဖွဲ့	ဒေါ်ခင်ညို၊ သား မောင်ဝိတ် မိသားစု။
၂၃	အတွဲ (၁၉)	ဝါ- ဝိဝေကာမိမုတ္တိ	ဘုရားကြီး အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။
၂၄	အတွဲ (၂၀)	ဝိဝေကာနိသံသ-မှ သံဝေါဟာရ	ဘုရားကြီး အဖွဲ့	ဦးကျော်ညွှန့်+ဒေါ်သန်းမြင့် သားသမီးမြေးတစ်စု။

(*)ပြုစုဆဲ

မန္တလေးမြို့၊ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်
ပါဠိပဒ တိပိဋကက ကျမ်းညွှန်းနှင့် တိပိဋကက ပါဠို မြန်မာအဘိဓာန်အဖွဲ့. ဥက္ကဋ္ဌ
ဓဒါက်တာ ဘဒ္ဒန္တကုမာရာဘိဝံသ
(ဝင်္သကာ သိရောမဏိ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ၊ ဘီအေ)

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಾರಾಜರಾಗಿದ್ದ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಶಿಕ್ಷಣ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿತು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ಅವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು "ಆಧುನಿಕ ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಲ್ಪಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. (೧೯೪೨)

မန္တလေးမြို့၊ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်ကပြုစုသော
တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်း
အ–ဝဂ် အတွဲ– ၂၀

နိဒါန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

"တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်"ဟူသော နာမည်ပေးထားခြင်းကပင်လျှင် ဤကျမ်းသည် ပိဋကတ်သုံးပုံလာ ပါဠိဝေါဟာရတို့ကို မြန်မာလို ရဟန်းရှင်,လူ မည်သူမဆို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း, ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း လေ့လာနိုင်, နားလည်နိုင် ဖတ်ရှုနိုင်အောင် ပြုစုထားသော ကျမ်းတစ်ဆူဖြစ်ကြောင်း ဝန်ခံပြီးသားဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းကို ရေးသားပြုစုတော်မူကြသော ဆရာတော်တို့သည် မြန်မာစာပေ ဖတ်တတ် ရုံသာရှိသော ကလေးသူငယ်အစ, လေ့လာလိုက်စားလိုသူများအလယ်, ပါဠိစာပေကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင် သုတေသီများအဆုံး အားလုံးက ယုံကြည်အားကိုးနိုင်လောက်အောင် သတိ,ဝီရိယ ကြီးမားစွာ ထားလျက် ပြုစုတော်မူကြရပေသည်။

စာပေအမျိုးမျိုး

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးအသီးတွင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာပညာရှင်တို့က ကျွမ်းကျင်ရာကျွမ်းကျင်ရာ ဘာသာရပ် အလိုက် စာပေကျမ်းဂန်အမျိုးမျိုးကို နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးအတွက် တစ်ဦးတစ်ယောက်ထည်းဖြစ်စေ, ပညာရှင် အားလုံး စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ ပြုစုလေ့ရှိကြပါသည်။ ထိုသို့ ပြုစုထားသော စာပေကျမ်းဂန်အမျိုးမျိုးကို အကျဉ်းချုပ်ကြည့်လိုက်သောအခါ-

၁။ သုတစာပေ

၂။ ရသစာပေ-ဟူ၍ နှစ်မျိုးသာ ကွဲပြားခြားနားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ထိုတွင်- သုတစာပေဟူသည် ဆိုင်ရာဘာသာရပ်အလိုက် လေ့လာသင်ယူသူတို့ လွယ်ကူစွာ လေ့လာသင်ယူနိုင်ရန် စုံစုံလင်လင်ပြုစုထားသော စာပေဖြစ်သည်။

ဥပမာ- သမိုင်းဆိုင်ရာလေ့လာသူတို့အတွက် သမိုင်းစာပေ-စသည်ဖြစ်၏။

ရသစာပေဟူသည် ကဗျာရသ, ဟာသရသ, သိဂ်ါရရသစသည်ဖြင့် ခံစား၍ရအောင် ရသမြောက်ဖွဲ့ဆိုထားသော စာပေဖြစ်သည်။

ဥပမာ- ဝတ္ထု, ကဗျာစသည်။

ထိုသုတစာပေ,ရသစာပေနှစ်မျိုးလုံးပင် နိုင်ငံတစ်ခုတိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက် အရေးပါအရာရောက်လှပေသည်။ ရသစာပေကောင်းထွန်းကားမှု နည်းပါးသောနိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသူ, နိုင်ငံသားများ ခံစားချက်နှင့်ဝေးကွာ၍ ကိုယ်ချင်းစာတရားနည်းပါးမှုကြောင့် မကောင်းမှုဒုစရိုက်များ တနေ့တခြား ထွန်းကားလာတတ်ပေသည်။

သုတစာပေထွန်းကားပြန့်ပွားမှု နည်းပါးသောနိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသူ, နိုင်ငံသားများ ဗဟုသုတနည်းပါးမှု, အသိပညာနည်းပါးမှု စသည်တို့ကြောင့် မကောင်းမှုဒုစရိုက်များ တနေ့တခြား ထွန်းကားလာတတ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ လူအများ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ရေး, အတ္တနှင့် ပရမျှတရေး, မကောင်းမှုရှောင် ကောင်းမှုဆောင်ရေးအတွက် "ခံစားသိ"ဆိုသောအရာ အလွန်အရေးကြီးပါ၏၊ ထိုအရေးကြီးသောအရာ လူအများ ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရသစာပေများက ခံစားနားလည်မှု, ကိုယ်ချင်းစာနာမှု ရှိလာစေရန် လေ့ကျင့်သင်ကြား၍ သုတစာပေများက ဗဟုသုတကြွယ်ဝလာစေရန်, အသိပညာဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပညာရှင်များက-

"လူကို စိတ်ကအုပ်ချုပ်သည်။
စိတ်ကို ပညာကအုပ်ချုပ်သည်။
ပညာကို ဗဟုသုတကအုပ်ချုပ်သည်" ဟု မိန့်ဆိုကြပါသည်။

ထိုသို့ နိုင်ငံတစ်ခု ငြိမ်းချမ်းသာယာမှုအတွက် သုတစာပေ, ရသစာပေများ ထွန်ကားပြန့်ပွား ရေးသည် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်နေသဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးအသီးက နိုင်ငံခေါင်းဆောင် ကြီးများသည် ဘာသာရပ်အလိုက် ကျွမ်းကျင်ရာပညာရှင်များနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကာ ခေတ်နှင့်လျော် ညီသော သုတစာပေ, ရသစာပေများ ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးအတွက် စွမ်းစွမ်းတမံ ကြိုးစားဆောင်ရွက် လျက်ရှိကြပါသည်။

ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် နိုင်ငံတော် တိုးတက်ထွန်းကားရေး ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးအတွက် အသက်သွေးကြောသဖွယ်ဖြစ်သော သုတစာပေထွန်းကားပြန့်ပွားရေးကို တိုက်ရိုက်မုချ အကျိုးပြု၍ ရသစာပေထွန်းကားပြန့်ပွားရေးကိုမူ "ကျွဲကူးရေပါ"ဆိုသကဲ့သို့ သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် အကျိုးပြုလျက်ရှိနေမှာဖြစ်ကြောင်း ရှေးဦးစွာ ဝန်ခံကတိပြုလိုက်ပါရစေ။

စစ်မှန်သောဆန္ဒ

နိုင်ငံတော်အတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ကျမ်းတစ်ဆူဖြစ်သည်ကို သိမြင်တော်မူကြသော မန္တလေးမြို့ဒကွိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရဆရာတော်, နယားဆရာတော်, ဗန်းမော်ဆရာတော်-တို့သည် "တစ်ဦးဆောင်သော်မရ အများဆောင်သော်ရ၏"ဟူသောအဆိုကို နှလုံးသွင်းတော်မူကြကာ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတော်မူခဲ့ကြပေသည်။

ယခု ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ထွက်ရှိချိန်၌ကား အဖွဲ့ကို ဦးစီးဆောင်ရွက်တော်မူခဲ့ကြသော ညီနောင် အမရပူရဆရာတော်, နယားဆရာတော်တို့သည် ပျံလွန်တော်မူခဲ့ကြပြီဖြစ်၏။ သို့သော် ကျန်ရှိသော ဗန်းမော်ဆရာတော်, ဆင်မင်းဆရာတော်-စသောဆရာတော်များက လစ်လပ်သည့်

အဖွဲ့ဝင်နေရာများတွင် သင့်တော်ရာပုဂ္ဂိုလ်များကို အစားထိုးရွေးချယ်၍ ကျန်ရှိသော အ-ဝဂ်၊ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများ အမြန်ဆုံးပြီးစီးနိုင်ရေးအတွက် ဆက်လက်ရေးသားဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပေသည်။ (အကျယ်ကိုသိလိုမူ အတွဲ (၁၇) ၌ရှု)

ကျမ်းပြုဆရာတော်တို့သည် တာဝေးလက်ဆင့်ကမ်း အပြေးပြိုင်ပွဲတွင် ပန်းဝင်ရန် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ လက်ဆင့်ကမ်းဆင်နွှဲနေကြသကဲ့သို့ ယခုလို ဇွဲကောင်းကောင်းဖြင့် နောက်မဆုတ်တမ်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်နေကြခြင်းမှာ ပိဋကသုံးပုံလာ မှတ်သားဖွယ်အဆိအနှစ်တွေကို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ခေတ်အဆက်ဆက် အလွယ်တကူ သိရှိ,လိုက်နာ,ကျင့်သုံးနိုင်ကြပါစေဟူသော စစ်မှန်သောဆန္ဒတို့ကြောင့်ဖြစ်ပါ၏။

ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ပါဠိဘာသာ

ဤနေရာ၌ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၏တန်ဖိုးကို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း နားလည်နိုင်ရန် ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ပါဠိဘာသာတို့ တစ်လျှောထည်းစီး တစ်ခရီးထည်းသွားဖြစ်လာခဲ့ကြပုံကို ထုတ်ဖော်ရှင်းလင်းပြသင့်လှပေသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားနေသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏နားဝယ် ဗုဒ္ဓတရားတော်တို့ကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ကြားနေကျဖြစ်သဖြင့် တူညီသည်ဟု မှတ်ထင်နေကြရသော်လည်း စင်စစ် မတူညီလှပေ။

ဗုဒ္ဓသာသနာဟူသည် မြတ်စွာဘုရား (၄၅) ဝါကာလပတ်လုံး သတ္တဝါဝေနေယျတို့အကျိုးငှာ ဟောကြား လမ်းညွှန်ထားသော အဆုံးအမတရားတော်များဖြစ်၏။

ပါဠိဘာသာဟူသည် မြတ်စွာဘုရားရှင် တရားဟောကြားတော်မူသောအခါ သတ္တဝါဝေနေယျ များနားလည်သဘောပေါက်ရန် မာဂဓဘာသာကို အသုံးပြုတော်မူ၏။ ထိုကဲ့သို့ သတ္တဝါဝေနေယျများနားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက် အသုံးပြုတော်မူခဲ့သော မာဂဓဘာသာသည် ပါဠိဘာသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းသည် "တိပိဋက"ဟူသောနာမည်ဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ညွှန်းဆိုထားပြီး "ပါဠို" ဟူသောနာမည်ဖြင့် ဘုရားရှင် အသုံးပြုတော်မူခဲ့သော မာဂဓဘာသာကို ရည်ညွှန်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မာဂဓဘာသာနှင့် ပါဠိဘာသာ

မြတ်စွာဘုရားရှင် ပွင့်တော်မမူမီအချိန်မှစ၍ ဘုရားပွင့်တော်မူလာသောအချိန်အထိ တိုင်းကြီး (၁၆) တိုင်း အထင်အရှားရှိခဲ့၏။ ထို တိုင်းကြီး (၁၆) တိုင်းဟူသည်

(၁)အင်္ဂတိုင်း၊ (၂) မဂဓတိုင်း၊
(၃) ကာသိတိုင်း၊ (၄) ကောသလတိုင်း၊
(၅) ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ (၆) မလ္လတိုင်း၊
(၇) စေတိယတိုင်း၊ (၈) ဝင်္ကတိုင်း၊
(၉) ကုရုတိုင်း၊ (၁၀) ပဉ္စာလတိုင်း၊
(၁၁) မစ္ဆတိုင်း၊ (၁၂) သူရသေနတိုင်း၊
(၁၃) အဿကတိုင်း၊ (၁၄) အဝန္တိတိုင်း၊
(၁၅)ဂန္ဓာရတိုင်း၊ (၁၆) ကမ္ဗောဇတိုင်းတို့ဖြစ်ကြပါသည်။ (အံ၊ ၁။ ၂၁၃)

ထို တိုင်းကြီး (၁၆) တိုင်းတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော အိန္ဒိယနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းရှိ မဂဓတိုင်းသည် ယခုအခါ အသောကမင်းကြီး၏ ဝိဟာရများ တည်ရှိသောနေရာဖြစ်သောကြောင့် "ဗိဟာရ်" ဟု နာမည်ပြောင်းလာကာ " ဗိဟာရ်နယ်"ဟူ၍ ဖြစ်လာ၏။

ရှေးခေတ် "မဂဓတိုင်း" ယနေ့ခေတ် " ဗိဟာရ်နယ် " ၌ နေထိုင်ကြသော နယ်သူနယ်သားတိုင်းသူတိုင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးစွဲခဲ့ကြသောဘာသာကို "မာဂဓဘာသာ"ဟုခေါ်ဆိုကြ၏။ စင်စစ် ဘာသာဟူသည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အချင်းချင်းဆက်သွယ်ကြရာတွင် နားလည်အောင် အသုံးပြုရသော ပြောဆိုရိုးစကားပင်တည်း။ မြန်မာဘာသာ မြန်မာစကားသည် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သကဲ့သို့ မာဂဓဘာသာသည် မဂဓတိုင်းသူတိုင်းသားတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောကြောင့် "မဂဓာနံ၊ မဂဓတိုင်းသူ တိုင်းသားတို့၏။ ဧသာ၊ ဥစ္စာတည်း။ မာဂဓီ၊ မဂဓတိုင်းသူတိုင်းသားတို့၏ဥစ္စာ" ဟု ဝစနတ္ထပြုကာ မာဂဓီဟူသော နာမဝိသေသကို ရရှိခဲ့လေသည်။

ဗြဟ္မာသုံးဘာသာ

မာဂဓဘာသာကို ဗြဟ္မာတို့လည်း သုံးစွဲလေ့ရှိကြောင်း သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ, ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ-အစရှိသောကျမ်းဂန်များ၌ အသီးအသီး ပြဆိုထားကြ၏။ ထိုကျမ်းဂန်များ ပြဆိုထားသည့်အတိုင်း "မာဂဓဘာသာကို ခေတ်အဆက်ဆက် ကမ္ဘာအဆက်ဆက် မည်သည့်အချိန်အခါမဆို မပျောက်ပျက်နိုင်သောဘာသာ"ဟုဆိုခဲ့သော် အမှန်ကန်ဆုံး ဆိုခြင်းဖြစ်ပါ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား-အခြားဘာသာတို့သည် လူမျိုးကွယ်ပျောက်သွားသောကြောင့်ဖြစ်စေ, အခြားအကြောင်း တစ်မျိုးမျိုးကြောင့်ဖြစ်စေ ကွယ်ပျောက်သွားနိုင်ခြေရှိသော်လည်း မာဂဓဘာသာသည်ကား ဗြဟ္မာတို့သုံးစွဲနေကြသော ဗြဟ္မာသုံးဘာသာဖြစ်နေသောကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံ လူပြည်ဝယ် အားနည်းပျောက်ကွယ်နေသည့်တိုင်အောင် ဗြဟ္မာတို့က ကမ္ဘာအဆက်ဆက် ခေတ်အဆက်ဆက် ကာလအဆက်ဆက် သယ်ဆောင်သွားကြမည်သာဖြစ်၏။

မူလဘာသာ

ဗြဟ္မာသုံးဘာသာဖြစ်သော မာဂဓဘာသာသည် ကမ္ဘာဦးကာလ၌လည်း ကမ္ဘာဦးလူသားတို့ သုံးစွဲရန် အကြောင်းတစ်ရပ်အဖြစ်ဖြင့် ဖန်လာခဲ့ပြန်၏။ ဖန်လာခဲ့ပုံကား- ကမ္ဘာပျက်ပြီး ကမ္ဘာကြီး ပြန်လည်တည်ခါစအချိန်ဝယ် အချို့ဗြဟ္မာ တို့သည် အသက်တမ်းစေ့သောကြောင့်ဖြစ်စေ, ကံကုန်သောကြောင့် ဖြစ်စေ လူပြည်, နတ်ပြည်တို့၌ ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့် ရုတ်တရက် ပေါ်ပေါက်လာကြ၏။ ထိုတွင် ဗြဟ္မာ့ပြည်မှ လူပြည်၌ လူဖြစ်လာကြသော ကမ္ဘာဦးလူသားတို့သည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ မာဂဓ-ဘာသာကို သုံးစွဲခဲ့သည့်အလေ့အကျင့် ရရှိခဲ့ပြီးသားဖြစ်ရာ လူပြည်၌လည်း လွယ်ကူစွာပင် မာဂဓဘာသာ ကို သုံးစွဲလိုက်ကြတော့၏။ ထိုသို့ ကမ္ဘာဦးကာလဝယ် မည်သည့်ဘာသာ စကားမျှ မပေါ်သေးမီ သုံးစွဲခဲ့၍ ကမ္ဘာကြီး၏ ပင်ရင်းမူလဘာသာဖြစ်နေသောကြောင့် မာဂဓဘာသာကို "မူလဘာသာ" ဟု နာမည်တစ်မျိုး ထပ်ဆင့်ထိုးခဲ့ကြပြန်၏။

ဘုရားရှင် အသုံးပြုတော်မူခဲ့သောဘာသာ

ဗြဟ္မာသုံးဘာသာ, မူလဘာသာဟူသော နာမည်ထူးများဖြင့် တင့်တယ်နေသော မာဂဓ-ဘာသာကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်လည်း တန်ဖိုးထား၍ မြတ်မြတ်နိုးနိုး အသုံးပြုတော်မူခဲ့ပါသည်။ စင်စစ် ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော်မူလာသောအချိန်တွင် မာဂဓဘာသာမှတပါး အခြားထင်ရှားသော သက္ကတ ဘာသာအစရှိသော ဘာသာပေါင်းများစွာတို့သည်လည်း အသုံးတွင်ကျယ်၍ ထွန်းကားနေပြီ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုအသုံးတွင်ကျယ်နေသော ဘာသာပေါင်းများစွာတို့တွင် မာဂဓဘာသာကိုသာ တန်ဖိုးထား၍ အသုံးပြုတော်မူခဲ့ကြောင်း ယမေဠုနှင့်ကေကုဋမည်သော ရဟန်းနှစ်ပါး၏ အဖြစ်အပျက်များက လက်တွေ့ ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ယမေဠုနှင့် ကေကုဋ

ဘုရားရှင်လက်ထက်က အသံကောင်း, စကားပြောကောင်းကြသော ယမေဠုနှင့် ကေကုဋ-ဟု နာမည်တွင်သည့် ညီနောင်ရဟန်းနှစ်ပါးရှိ၏။ ထိုရဟန်းနှစ်ပါးသည် ဗြာဟ္မဏတ်မျိုးရိုးမှ ရဟန်း ပြုလာခဲ့ကြသူများဖြစ်ပါသည်။ သူတို့သည် မြတ်စွာဘုရားကို ယုံကြည်၍ ရဟန်းပြုလာခဲ့ကြသော်လည်း ဘုရားရှင်သုံးစွဲတော်မူသော မာဂဓဘာသာကိုကား နှစ်သက်လက်ခံလိုကြဟန်မတူချေ။ ဗြာဟ္မဏတ် မျိုးရိုးမှ ရဟန်းဖြစ်လာကြသူများပီပီ ဗြာဟ္မဏတ်မျိုးရိုးဝယ် အသုံးတွင်ကျယ် နေပြီးဖြစ်သော သက္ကတဘာသာကိုသာ အလေးထားသုံးစွဲလိုကြ၏။

ထို့ကြောင့် သူတို့ညီနောင်ရဟန်းနှစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်ထံတော်သို့သွား၍ ဤသို့ လျှောက်ထား ကြပါသည်။

"ဧတရဟိ ဘန္တေ ဘိက္ခူ နာနာနာမာ နာနာဂေါတ္တာ နာနာဇစ္စာ နာနာကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ သကာယ နိရုတ္တိယာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဒူသေန္တိ၊ ဟန္ဒ မယံ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဆန္ဒသော အာရောပေမာတိ" ဟူ၍ လျှောက် ထားကြပါသည်။ (ဝိ၊ ၄။ ၂၈၀)

ထိုပါဠိရပ်ကိုပင် အဋ္ဌကထာဆရာက "ဆန္ဒသော အာရောပေမာတိ ဝေဒံ ဝိယ သက္ကတဘာ-သာယ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပေမ" ဟု ထပ်ဆင့်ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆)

"မြတ်စွာဘုရား ယခုအခါဝယ် ရဟန်းတော်တို့သည် နာမည်အမျိုးမျိုး အနွယ်အမျိုးမျိုး ဇာတ် အမျိုးမျိုး ရှိကြပါကုန်၏၊ အထူးထူးသောအမျိုးမှ ရဟန်းပြုလာကြပါကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် မိမိတို့၏ ပြောဆိုကြောင်းဘာသာဖြင့် မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို ဖျက်ဆီးနေကြပါ၏။ မြတ်စွာဘုရား ယခုအခါ တပည့်တော်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို ဝေဒကျမ်းဂန်ကဲ့သို့ သက္ကတဘာသာဖြင့် တင်ကြပါ ကုန်အံ့"ဟု လျှောက်ထားကြလေသည်။

ထိုလျှောက်ထားချက်ကို မြတ်စွာဘုရားက ကဲ့ရဲ့တော်မူ၍ "န ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဆန္ဒသော အာရောပေတဗ္ဗံ၊ ယော အာရောပေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ" ဟု တားမြစ်တော် မူလိုက်၏။ (ဝိ၊၄။၂၈၀)။ ထိုသို့ တားမြစ်ပြီးနောက်ဝယ် "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သကာယ နိရုတ္တိယာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏိတုံ" ဟု ခွင့်ပြုတော်မူလိုက်၏။ (ဝိ၊၄။၂၈၀) ။ ထိုခွင့်ပြုချက်ကို အဋ္ဌကထာဆရာက "သကာယ နိရုတ္တိယာတိ ဇဏ္ဍ သကာ နိရုတ္တိ နာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဝုတ္တပ္ပကာရော မာဂဓိကော ဝေါဟာရော" ဟူ၍ ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆) ။

အဓိပ္ပါယ်ဆိုလိုရင်းမှာ "ရဟန်းတို့ မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူသော စကားတော်ကို မာဂဓဘာသာဖြင့် သင်ယူခြင်းငှာ ခွင့်ပြုတော်မူ၏" ဟု မိန့်တော်မူလိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

[မှတ်ချက်] ယမေဠုတေကုလာ နာမ (သီ) မေဠကောကုဋ္ဌာ နာမ (သျှာ) ဟု မူကွဲရှိ၏။

ဤ ယမေဠ, ကေကုဋ္ဌ-ရဟန်းနှစ်ပါး၏ အဖြစ်အပျက် အတွေ့အကြုံများက မြတ်စွာဘုရားသည် အခြားဘာသာ များထက် မာဂဓဘာသာကိုသာ ပိုမိုတန်ဖိုးထားကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိပါသည်။

မာဂဓဘာသာသုံးတော်မူရကြောင်း

ဘုရားရှင် မာဂဓဘာသာကို အသုံးပြုတော်မူရခြင်းအကြောင်းများကို လေ့လာကြည့်ရာ အောက်ပါအကြောင်းများကို ထင်ရှားစွာတွေ့ရှိရပေ၏။

၁။ ဘုရားရှင်၏ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူရာ, တရားဦးဟောတော်မူရာအရပ်ဒေသသည် မဂဓနယ်ပင်ဖြစ်ခြင်း။

၂။ မာဂဓဘာသာသည် နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ရသောပုဂ္ဂိုလ်များ မာဂဓဘာသာပါဠိပိဋကတ်တော်ကို တမင်ကြောင့်ကြစိုက်သင်ဖွယ်ရာမလိုဘဲ အလိုလိုပင်တတ်မြောက်၍ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်ခြင်း။

၃။ မာဂဓဘာသာကို တန်ဖိုးထားလေ့လာနေသူ, မာဂဓဘာသာ ပါဠိပိဋကတ်တော်ကို ကြိုးစားသင်ယူနေသောသူတို့အား နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကိုရဘို့ရန် အားကောင်းသော အထောက်အပံ့ဖြစ်ခြင်း။

၄။ ဘုရားရှင် တရားဟောတော်မူခဲ့ရာမြို့များကို "ဝေသာလိယံ, ရာဇဂဟေ, သာဝတ္ထိယံ, ကောသမ္ဗိယံ"စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်များ၌ အထင်အရှားပြဆိုထား၏။ ထိုသို့ပြဆိုရာတွင် ဝေသာလီမြို့သူမြို့သားများကိုယ်တိုင် မာဂဓဘာသာကို နားလည်နေခြင်း၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့သည်ကား အထူးပြောဖွယ်ရာမလို မဂဓနယ်၌ပင် ပါဝင်နေခြင်း။ သာဝတ္ထိမြို့သူမြို့သားများကိုယ်တိုင် မာဂဓဘာသာကို နားလည် နေခြင်း။ ဘုရားပွင့်တော်မူသောအချိန်ဝယ် အသုံးအတွင်ကျယ်ဆုံး, အများနားလည်လွယ်ဆုံး ဘာသာ ဖြစ်ခြင်း။ ထို့ကြောင့်ဘုရားရှင်သည် မာဂဓဘာသာကို အသုံးပြုတော်မူပါသည်။

မာဂဓဘာသာနှင့် ပါဠိဘာသာ

ယခုတင်ပြခဲ့ပြီးသောအကြောင်းများကို စေ့စေ့စပ်စပ် သုံးသပ်ကြည့်လိုက်သော် ပါဠိဘာသာတိုင်း မာဂဓဘာသာမည်ခွင့်ရှိသော်လည်း မာဂဓဘာသာတိုင်း ပါဠိဘာသာမည်ခွင့်မရှိဟူသော အဖြေသည် ထင်ထင်ရှားရှား ထွက်ပေါ်လာပါသည်။ ကျွမ်းကျင်သောပညာရှင်သည် နွားနို့ကို ကောင်းမွန်စွာ မွှေလိုက်, ကျိုလိုက် ပြုလုပ်လိုက်သည်ရှိသော် "ထောပတ်"ဟူသော တကယ့်အဆီအနှစ် ထွက်ပေါ်လာသကဲ့သို့ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် မာဂဓဘာသာကို သီလ,သမာဓိ,ပညာစသော မြတ်သောစကား, မြတ်သောအနက် အဓိပ္ပါယ်အတွက် အသုံးပြုတော်မူလိုက်သောအခါဝယ် ပါဠိဘာသာဟူသော တကယ့်အဆီအနှစ် ထွက်ပေါ်လာပါ၏။ (ပကဋ္ဌာန်၊ မြတ်သောစကားတော်တို့၏။ အာဠိ၊ အစဉ်။ ပါဠိ၊ မြတ်သောစကားတော်တို့၏အစဉ်။)

ထောပတ်သည် နွားနို့မှဖြစ်သော်လည်း အဆီအနှစ်ပြည့်ဝလာသဖြင့် နွားနို့ဟူသောအမည်ကို စွန့်လွှတ်၍ ထောပတ်ဟူသောအမည်ထူးကို ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပါဠိဘာသာသည်လည်း မာဂဓဘာသာမှဆင်းသက်လာသော်လည်း သီလ,သမာဓိ,ပညာစသော အဆီအနှစ်များ ပြည့်ဝနေသဖြင့် မာဂဓဘာသာဟူသောနာမည်ကို စွန့်လွှတ်၍ ပါဠိဘာသာဟူသော အမည်ထူးကို ရရှိလာပါသည်။

ပါဠိဘာသာ၏တန်ဖိုး

ပါဠိဘာသာသည် ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ သီလ, သမာဓိ, ပညာစသော အဆီအနှစ်များထွန်းကားရေးအတွက် အခိုင်အမာ ရပ်တည်ထားနိုင်သော ဘာသာတစ်ခုဖြစ်၏။ လောကီကောင်းကျိုး, လောကုတ္တရာကောင်းကျိုးတို့ကိုလည်း ထာဝရလမ်းညွှန်နေမည့် ဘာသာတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော် မကွယ်ပျောက်ရေးအတွက် အသက်တမျှအရေးကြီးသော ဘာသာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟုညွှန်းဆိုခဲ့သည်ရှိသော် လွန်လွန်းသည်ဟု ထင်မှတ်ဖွယ်ရာရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် မလွန်လွန်းပါ။ လက်တွေ့အားဖြင့် ဓမ္မာဓိဌာန်ကျကျစဉ်းစားကြည့်လျှင် မြင်လွယ်, သိလွယ်သောအရာပင်ဖြစ်ပါ၏။ ဥပမာအားဖြင့် လူငယ်တစ်ယောက်သည် သာမဏေဘဝသို့ တက်လှမ်းလိုသောအခါ ဆရာရောတပည့်ပါ သရဏဂုံမ်ကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ဌာန်ကရိဏ်းကျကျ ပီပီသသ ရွတ်ဆိုနိုင်စွမ်းရှိမှ သာမဏေအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ပေ၏။ အခြားဘာသာဖြင့် ရွတ်ဆိုမည်ဆိုပါက မည်မျှပင် ဌာန်ကရိဏ်းကျ၍ ပီသစေကာမူ သာမဏေအဖြစ်သို့ မရောက်ရှိနိုင်ပါ။

ထိုနည်းတူစွာ ရဟန်းခံသောအခါ, သိမ်နှုတ်, သိမ်သမုတ်စသော ကံကြီး, ကံငယ်တို့ကို ဆောင်ရွက်သောအခါတို့၌လည်း ကမ္မဝါစာကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ဌာန်ကရိဏ်းကျကျ ရွတ်ဖတ်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်မှသာ ကံအောင်မြင်နိုင်ပေ၏။ အခြားဘာသာဖြင့် ရွတ်ဖတ်၍ဆောင်ရွက်ပါက ကံမအောင်မြင်နိုင်ပေ။ ဤသို့ဆိုလျှင် ပါဠိဘာသာ၏တန်ဖိုးကား သာသနာအတွက် အဘယ်မျှ အရေးပါ အရာရောက်ပါသနည်း။ ပါဠိဘာသာကွယ်ပျောက်ခဲ့သော် သာသနာလည်း ကွယ်ပျောက်သွားနိုင်၍ ပါဠိဘာသာထွန်းကားခဲ့သော် သာသနာလည်း အတိုင်းအတာမရှိ ထွန်းကား၍ အလွန်တန်ဖိုးကြီးမားလှပါ၏။

ပါဠိဘာသာနှင့် ဗုဒ္ဓသာသနာ

မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် တစ်ချိန်က ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတော်တော်များများတွင် လူအများစုယုံကြည်ကိုးကွယ်ခဲ့ကြသော ဘာသာဖြစ်ကြောင်း ကမ္ဘာ့သမိုင်း, ဘာသာသမိုင်းတို့၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာ များက အခိုင်အမာညွှန်ပြလျက်ရှိ၏။ သို့သော် ယခုအခါ၌ ထိုမှတ်တမ်းမှတ်ရာများသည် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်များ သဖွယ် တစ်နေ့တစ်ခြား တစ်နေ့တစ်ခြား ဝေဝါးဝေဝါး၍ လာခဲ့ပါပြီ။ ယခုအခါ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ တစတစနည်းပါးလာမှုကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံကို ရေတွက်လျှင် လက်ချိုးရေတွက် ရသော အဆင့်မှာသာရှိတော့၏။

ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေဆိုးမျိုးတွေ့နှင့် ကြုံတွေ့,ကြုံတွေ့,နေရသည်မှာ ခိုင်မာတိကျသော အကြောင်းပြချက်တစ်ခုရှိ၏။ ယင်းသည်ကား အခြားမဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ရောက်ရှိခြင်းနှင့်အတူ ပါဠိဘာသာထွန်းကားပြန့်ပွားအောင် သင်ကြားပို့ချခြင်းများ မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်၏။

ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာ နေလို့,လလို ထွန်းကားသောနိုင်ငံဟူ၍ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားများက အမြဲတမ်း ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားလျက်ရှိကြ၏။ တကယ်တမ်းလည်း ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားမည်ဆို ပါက ဝင့်ကြွားလောက်ပါပေသည်။ ထိုသို့ ဝင့်ကြွားလောက်သောအဆင့်သို့ရောက်ရှိရန် မည်ကဲ့သို့သော အခြေအနေပေါင်းများစွာ အဆင့်ဆင့်ကျော်ဖြတ်ခဲ့ရသည်ကို စဉ်းစားသုံးသပ်ကြည့်သင့်ပါ၏။ မြန်မာ နိုင်ငံသို့ သာသနာရောက်ရှိလာပုံသမိုင်းကို သာသနာလင်္ကာရကျမ်း, သာသနဝံသပွဒီပိကာ-စသော ကျမ်းများနှင့် ကျောက်စာ, ရာဇဝင်တို့၌ ဤသို့ဖွင့်ပြကြ၏။

၁။ ဘုရားပွင့်တော်မူသောနှစ်တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ် လင်းလွန်းပင်ရင်းစံနေတော်မူစဉ် ဘုရားရှင်ပေးသနားတော်မူလိုက်သော ဆံတော်ရှစ်ဆူကို တပုဿနှင့် ဘလ္လိကာညီနောင်တို့ ပင့်ဆောင်လာခဲ့ကြသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ (ဥက္ကလာပဇနပုဒ်-အသိတဉ္စန-ရန်ကုန်မြို့) သို့ ပဌမအကြိမ် သာသနာတော်ရောက်၏။

၂။ မြတ်စွာဘုရားရှင် ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူ၍ ဝါတော် (၈) ဝါအရတွင် ဂဝမွတိမထေရ် ပင့်လျှောက်ချက်အရ နောက်ပါသံဃာတော်များနှင့် အတူတကွမြန်မာနိုင်ငံ (ရာမညရဋ္ဌ,သုဓမ္မပူရမြို့-သထုံမြို့) သို့ ကြွရောက်တော်မူလာသဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် သာသနာတော်ရောက်၏။

၃။ မြတ်စွာဘုရားရှင် ဝါတော် (၂၀) ကျော်တွင် မဟာပုဏ္ဏထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ နောက်ပါသံဃာတော် (၅၀၀) နှင့်တကွ မြန်မာနိုင်ငံ (သုနာပရန္တ, ဝါဏိဇဂါမ-မင်းဘူးမြို့,နယ်၊ လယ်ကိုင်းကျောင်းတော်ရာ) သို့ ကြွရောက်တော်မူလာဖြင့် တတိယအကြိမ်သာသနာတော်ရောက်၏။

၄။ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် သာသနာသင်္ဂါယနာ (၂၃၅) နှစ်သို့ရောက်သောအခါ ပါဋလိပုတ်ပြည် သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးနှင့် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿမထေရ်မြတ်တို့ တိုင်ပင်နှီးနှော၍ ကိုးတိုင်းကိုးဌာနသို့ သာသနာပြုစေလွှတ်ရာ သောဏမထေရ်, ဥတ္တရမထေရ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံ (သုဝဏ္ဏဘူမိ-သထုံ) သို့ ရောက်ရှိလာသဖြင့် စတုတ္ထအကြိမ် သာသနာတော်ရောက်၏။

ထို့ပြင် "မြန်မာအစ တကောင်းက"ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့ဘူးသော တကောင်းခေတ်, သရေခေတ္တရာခေတ်နှင့် အခြားအခြားသော ဒေသန္တရသမိုင်းများကလည်း ဘုရားရှင်ကြွလာကြောင်း, သာသနာတော်ရောက်ရှိကြောင်း, ဗျာဒိတ်ထားတော်မူခဲ့ကြောင်း အသီးအသီးရေးသားကာ မှတ်တမ်းတင်ထားကြပေ သည်။

ဤသို့ မြန်မာနိုင်ငံသို့ သာသနာတော်အကြိမ်ကြိမ်ရောက်ရှိလာခဲ့ရာ စတုတ္ထအကြိမ်ရောက်ရှိလာသော သောဏမထေရ်နှင့် ဥတ္တရမထေရ်တို့မှ ဆရာအဆက်ဆက် တပည့်အဆက်ဆက် ပါဠိပိဋကစာပေကို မနေမနား သင်ကြားပို့ချခဲ့သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ယနေ့တိုင်အောင် သာသနာတော် ထွန်းကားပြန့်ပွားနေခြင်းဖြစ်ပါ၏။

ပုဂံခေတ် အနော်ရထာမင်းလက်ထက် သထုံမှ ပိဋကစာပေများရရှိရန် ခက်ခက်ခဲခဲ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသောအခြေအနေတွေကို သမိုင်းစာမျက်နှာများတွင် ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ခက်ခက်ခဲခဲ ရခဲ့သော ကြောင့် ပို၍တန်ဖိုးထားကြသည်ဟု ဆိုရမည်လားမသိ။ ပုဂံခေတ်ကို ပါဠိပိဋကစာပေသင် ကြားမှုတွင် သူမတူအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သော ခေတ်တစ်ခေတ်အဖြစ် မော်ကွန်းတင်ခဲ့ကြ၏။

ပါဠိဘာသာတတ်ကျွမ်းသော ဘုရင်ကြီး

မော်ကွန်းတင်မည်ဆိုပါက တင်လောက်ပေသည်။ ပုဂံခေတ်၌ ရဟန်းတော်များသာမက ဘုရင်နှင့် တိုင်းသူပြည်သားများပါ ပါဠိဘာသာ ကြိုးစားသင်ယူလေ့ရှိကြ၏။ ဘုရင်ကြီးတစ်ပါးဆိုလျှင် ရဟန်းသံဃာတော်များကိုပင် စာပေကျမ်းဂန် ပြန်လည်ပို့ချပေးနိုင်စွမ်းရှိပေသည်။ အများက သူ့ကို "ဓမ္မရာဇာ"ဟု သမုတ်ကြ၏။ ထိုမင်းကြီးသည် သာသနာတော်ကို အထူးသက်ဝင်ယုံကြည်သောကြောင့် ဗေဒင်ယတြာအယူအဆများကို ပစ်ပယ်ထားဟန်တူ၏။

သူသည် ဘုရားစေတီတည်ထားရန် အုတ်ဖုတ်သောနေ့, ဘုရားပန်းက်ချသောနေ့, အုတ်မြစ်ချသောနေ့-စသည့်နေ့များကို ရွေးချယ်ရာ၌ ပြဿဒါးနေ့ရက်များကို တမင်ရွေးချယ်၍ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ကို "ပြဿဒါးမင်းကြီး"ဟုခေါ်ဆို၍ သူတည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့သော ဘုရားကိုလည်း "ပြဿဒါးဘုရား"ဟု ယနေ့တိုင် ခေါ်ဆိုလျက်ရှိ၏။

ထိုမင်းကြီးသည် ပိဋကစာပေကျမ်းဂန်တို့၌ သဘောအဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူရာတွင် ကောက်ယူချက် အလွန်ကျနစွာရှိသောကြောင့် "ကျနစွာမင်းကြီး ကျနစွာမင်းကြီး"ဟု ရှင်လူအများ ခေါ်ဝေါ်နေကြရာမှ နောင်သောအခါ "ကျစွာမင်း"ဟု နာမည်တွင်ခဲ့သည်ဟူ၏။

သာသနာတော်သုံးဘာသာ

ဤသို့ ပုဂံခေတ်၌ ပါဠိဘာသာ သင်ကြားတတ်မြောက်မှုသည် စံနမူနာဖြစ်သကဲ့သို့ ပင်းယခေတ်, အင်းဝခေတ်, အမရပူရခေတ်, ရတနာပုံခေတ်တို့၌လည်း ပါဠိဘာသာသင်ကြားတတ်မြောက်မှုသည် အောင်လံလွှင့်ထူလျက်ပင်ရှိပါ၏။ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြောင်းလဲသွားသော်လည်း ပြောင်းလဲမသွား သည်မှာ ပါဠိဘာသာသင်ကြားတတ်မြောက်မှုပင်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပါဠိဘာသာ အခိုင်အမာသင်ကြားတတ်မြောက်မှု ထွန်းကားနေသောကြောင့် ယနေ့တိုင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် နေလို,လလို ထွန်းလင်းနေခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသား ရဟန်းရှင်လူအားလုံးတို့သည် ပိဋကသုံးပုံ၏ အဆိုအနှစ်များကို ခံစားခွင့်ရရှိနေကြပါသည်။ စင်စစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာသည် အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံသုံးဘာသာဖြစ်သကဲ့သို့, မြန်မာဘာသာသည် မြန်မာနိုင်ငံသုံးဘာသာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ပါဠိဘာသာသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း အလေးထားသင်ယူသင့်သော သာသနာတော်သုံးဘာသာဖြစ်၏။

မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို သစ်ပင်ကြီးနှင့် ဥပမာပြုခဲ့သော် ပါဠိဘာသာသည် ရေသောက်မြစ် တမျှ အရေးပါလှ၍ သက်ရှိသတ္တဝါနှင့် ဥပမာပြုခဲ့သော် ပါဠိဘာသာသည် အသက်သွေးကြောတမျှ တန်ဖိုးထားသင့်သောဘာသာဖြစ်သည်။

ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် ပါဠိဘာသာကို တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ သိမှတ်ဖွယ်ရာအဖြာဖြာတို့ကို ရှာဖွေစုစည်းထားခြင်းဖြစ်ရာ ပါဠိဘာသာရေသောက်မြစ်, ပါဠိဘာသာအသက်သွေးကြော ရှင်သန်ထွန်းကားရေးအတွက် သုတေသီပညာရှင်တို့ အားကိုးအားထားပြုသင့်သည့် ကျမ်းတစ်ဆူ အဖြစ် ညွှန်းဆိုလိုက်ပါရစေ။

ဗဟုသုတဟင်းလေးအိုးကြီး

ကျမ်းပြုဆရာတော်များ၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုကို အခြေခံ၍ တစ်အုပ်ပြီးတစ်အုပ် ထွက်ပေါ်လာသော အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများသည် မတူညီသော ပါဠိဝေါဟာရတို့ကို အသေးစိတ် ဖွင့်ဆိုပြကြသဖြင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများကို တစ်ပွေ့တစ်ပိုက်ကြီး သယ်ဆောင်လာသော "ဗဟုသုတဟင်းလေးအိုးကြီးများ"ဟုဆိုပါက သင့်တော်လျောက်ပတ်လိမ့်မည် ထင်ပါသည်။

အဘိဓာန်အမျိုးမျိုးရှိကြရာတွင် ဘာသာတစ်ခုကို အခြားဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခြင်းသည်လည်း အဘိဓာန်တစ်မျိုးပင်ဖြစ်ရာ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၂၀) ၌ပင် အဘိဓာန်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သော ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းကို ခက်ရာခက်ဆစ် စွမ်းဆောင်ခဲ့သောအဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို အံ့သြဘွယ်ရာ တွေ့ရှိရပေ၏။

သီဟိုဠ်ဘာသာမှ မာဂဓဘာသာ

ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး သာသနာသက္ကရာဇ် (၉၇၃) ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ)ဝယ် မဟာနာမမည်သောမင်း အုပ်စိုးသောအချိန်ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ အရိမဒ္ဒနခေါ် ပုဂံပြည်ဝယ် သေဉ်လည်ကြောင်မင်း အုပ်စိုးနေသောအချိန်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ဇမ္ဗူဒီပ်ကျွန်း မဂဓတိုင်း ရာဇဂြိုဟ်ပြည် မဟာဗောဓိပင်၏ အနောက် ယောသရွာတွင် မွေးဖွားသော ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ-ကို ဆရာဖြစ်သူ အရှင်ရေဝတမထေရ်သည် ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။

"ငါ့ရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သော စင်ကြယ်သော သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာသည် ရှိ၏၊ သင်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့သွား၍ အဋ္ဌကထာကိုကြားနာပြီး သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာကို မာဂဓဘာသာသို့ ပြောင်းလဲပြုပြင် စီရင်ပါလော၊ ထိုမာဂဓဘာသာဖြင့် စီရင်အပ်သော အဋ္ဌကထာသည် အလုံးစုံသောလောက၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်နိုင်ပါလိမ့်မည်"ဟု မိန့်တော်မူ၏။

သို့ဖြစ်၍ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်သို့သွားရောက်ကာ သီဟိုဠ်ဆရာတော်များထံမှ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာနှင့် ထေရဝါဒတို့ကို အလုံးစုံသင်ယူ တော်မူ၏။ ထိုသို့သင်ယူပြီးနောက် "ဤအယူဝါဒများသည် ဘုရားရှင်၏ အယူဝါဒပင်တည်း" ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာများကို မာဂဓဘာသာပြန်ဆိုရန် တပည့်တော်အား ပေးတော် မူကြပါဟု တောင်းပန်လျောက်ထား၏။ ထိုအခါ သံဃပါလမထေရ် ဦးဆောင်သော သံဃာတော်တို့သည် ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ်-၏ ဉာဏ်စွမ်းကို စူးစမ်းလိုသဖြင့် သံယုတ္တနိကာယ် လာ-

အန္ဓော ဇဋာ ဗဟိ ဇဋာ၊ ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ။
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ၊ ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋံ။
သိလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။

အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋံ-ဟူသော ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကိုပေး၍ ဤဂါထာတို့၌ သင်၏ဉာဏ်စွမ်းကိုပြလော၊ သင်၏ ဉာဏ်စွမ်းကိုမြင်ရလျှင် အလုံးစုံသော အဋ္ဌကထာတို့ကို ပေးမည်-ဟု ဝန်ခံကတိပြုတော်မူကြ၏။

ထိုအခါ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသမထေရ်သည် ထိုနှစ်ဂါထာတို့၌ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ပိဋကသုံးပုံ အဋ္ဌကထာတို့ကို အကျဉ်းပေါင်းရုံးလျက် "ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ"မည်သောကျမ်းကို ပြုစုတော်မူလိုက်၏။ (အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂပုဒ်ကို ရှုပါ)

ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို သီဟိုဠ်သံဃာတော်များက အလွန်နှစ်သက်တော်မူကြသဖြင့် ရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ-အပေါ် ယုံကြည်၍ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာများကို မာဂဓဘာသာသို့ပြန်ဆိုရန် ခွင့်ပြုတော်မူကြပါသည်။ ထိုခွင့်ပြုချက်အရ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာများကို မာဂဓဘာသာသို့ ပြန်ဆိုတော်မူခဲ့သည်ဖြစ်ရာ အဘိဓာန်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သော ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းကို မည်ရွေ့မည်မျှ အလေးထားတော်မူခဲ့ကြသည်ကို မှန်းဆကြည်ညိုခွင့် ရရှိပေ၏။

ဤသို့ မျိုးစေ့မှန်၍ အပင်သန်ခဲ့သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီးကို မြန်မာနိုင်ငံက ရှေးဦးစွာ ရေးသားစီရင်လိုက်ခြင်းဖြင့် သုတေသီပညာရှင်တို့၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အစွမ်းကုန် ဖြည့်ဆည်း လိုက်ရပေပြီ။ ဘာသာတစ်ခုကို အခြားဘာသာသို့ပြောင်းလဲရသောအလုပ်သည် တကယ်တော့ မလွယ်ကူ လှပါ။ သို့မလွယ်ကူသော်လည်း လေ့လာသူတို့ အခြိုန်အနည်းငယ်မျှဖြင့် စုံစုံလင်လင်သိရှိနိုင်ကြစေရန် အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းထားပါသည်။

ဤစာသည် နိဒါန်းမျှသာဖြစ်၍ အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ဆိုနိုင်သည်ကို နားလည်ခွင့်လွှတ်ကြရန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် "အပွေးမြင် အပင်သိ" ဟူသောစကားကဲ့သို့ အနည်းငယ်မျှ ပြရုံလောက်ဖြင့် မြင်သာထင်သာ ရှိလာလိမ့်မည်ဖြစ်ပါ၏။ ဥပမာ- ဝိသာခပုဒ်ကို ကြည့်ပါ။

ဝေါဟာရ၏ဇာစ်မြစ်နှင့် သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာခြင်းဟူသော နာမညသုသါပ ရှုဒေါင့်က လေ့လာလိုကြသူတို့အတွက်- ဝိသာခ (ထီးပု) | ဝိသဒိသ+ခနု+ကို့။ ဝိ+သခ။ ဝိ+သာခါ။ ဝိသဒိသံ ဖလံ ခဏတီတိ ဝိသာခါ၊ ဝိဝိဓာ ဝါ သခါ မိတ္တာ ယဿာ သာ ဝိသာခါ (ဓာန်၊ဋီ။၅၉) ဝိဝိဓာ ဗဟုကာ ပုတ္တနတ္တာပနတ္တာဒိကာ သာခါ ယဿာ သာ ဝိသာခါ။ (ဓာန်၊ဋီ။၄၃၇။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၈၂) | ဟု တိကျစွာ ခွဲပြထားပါ၏။

သက္ကတ, ပြာကရိုက်, အဒ္ဓမာဂမီ-အလိုကို သိလိုကြသူတို့အတွက်- ဝိဂါခ-သက္ကတပိဋကာ။ ဝိသဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ-ဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဝိသာခ-ဟူသော အသံကိုကြားသည့်အခါ သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါ-ကိုသာ ပြေး၍မြင်လေ့ရှိကြ၏။ ထို့ထက် ဗဟုသုတရှိသူတို့ကား ကျောင်းအမကြီးဝိသာခါနှင့် (ဓမ္မကထိကအရာ ဧတဒဂ်ရ ဓမ္မဒိန္နာဘိက္ခုနီမ၏ လူဖြစ်စဉ်က ခင်ပွန်းတော်စပ်ခဲ့သော) ဝိသာခသူဌေးတို့ကို သိရှိကြမည်ဖြစ်ပါ၏။ သို့သော် ထိုထက်ပို၍ သိသော သူကား အတော်ရှားပါးလိမ့်မည်ထင်ပါသည်။

ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည်ကား ထိုဟာကွက်ကို လေ့လာလိုက်စားလိုသူတို့အတွက် ပြည့်ပြည့်ဝဝဖြည့်ဆည်း ပေးထားပါသည်။

ပုလ္လိင်၌ဖြစ်သော ဝိသာခ-သဒ္ဒါက-
(၁) ဝိသာခဒါယကာ ဝိသာခသူဌေး၊
(၂) မင်္ဂလဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ၊
(၃) ဖုဿဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ် အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ၊
(၄) မေတ္တာစျာန်ဖြင့်နေလေ့ရှိသော ဝိသာခမထေရ်၊
(၅) ပဉ္စာလမင်းသမီး၏ သား ဝိသာခမထေရ်-တို့ကို ဟောနိုင်စွမ်းရှိကြောင်း ပြဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် ပဉ္စာလမင်းသမီး၏သား ဝိသာခမထေရ် ဟောကြားအပ်သော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လက္ခဏာတို့ကိုလည်း-
(၁) မိမိကိုယ်ကို မပလွှားမခိုးမြောက်ရ၊
(၂) သူတပါးတို့ကို မရှုတ်ချရ၊
(၃) သူတပါးတို့ကို အထင်အမြင်မသေးရ၊
(၄) အသိအလိမ္မာဉာဏ်ပညာ၏ ကမ်းတဖက်သို့ရောက်သော ရဟန္တာကို ထိခိုက် မပြောဆိုရ၊
(၅) မိမိ၏ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မင်းပရိသတ်စသည်တို့၏အလယ်၌ ထုတ်ဖော်မပြောဆိုရ၊
(၆) ပျံ့လွင့်ခြင်းကင်းသူ, ကောင်းစွာနှိုင်းချိန်၍ပြောဆိုသူ, ကောင်းသောအကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်ရမည်ဟူ၍ ပြဆိုထားပါသည်။

ဣတ္ထိလိင်၌ဖြစ်သော ဝိသာခ-သဒ္ဒါက-
(၁) ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါ၊
(၂) ကကုသန်ဘုရားရှင်၏မယ်တော် ဝိသာခါ၊
(၃) ပိယဒဿီဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေးမ ဝိသာခါ၊
(၄) သြဏ္ဏာကမင်းကြီး၏ မိဖုရား ဝိသာခါ၊
(၅) ရဟန်းမိန်းမ ဝိသာခါ၊
(၆) ဝိသာခါနက္ခတ်၊
(၇) ဝိသာခသုတ် (က) ဝိသာခါသုတ် (ခ) ဝိသာခါသုတ် (၂) သုတ်၊
(၈) အရေးအကြောင်းတို့ကို ဟောနိုင်ကြောင်းကို စုံစုံလင်လင်ပြဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းတို့ကိုလည်း ဖတ်ချင်စဖွယ်ကောင်းအောင် ရေးသားထားပြီး ယင်းရေးသားချက်တို့သည် လုံးဝခိုင်မာမှုရှိကြောင်း သက်ဆိုင်ရာကျမ်းညွှန်းတို့ကိုလည်း ပြဆိုထားပါ၏။ (အကျယ်ကို ဝိသာခပုဒ်ရှု)

အထက်ပါ စံနမူနာပုံစံအနေအားဖြင့် ပြဆိုလိုက်သော အဓိပ္ပါယ်တို့ကို လေ့လာလိုသော သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုထိုပါဠိ,အဋ္ဌကထာ,ဋီကာတို့ကို လိုက်လံစူးစမ်းရှာဖွေကြည့်ရှုနေကြမည်ဆိုပါက အခြိန်လည်းကုန်၊ လူလည်းပင်ပန်းကြသဖြင့် **"ဆန်ရလိုကြောင်း ဖွဲကိုထောင်းသော် ပန်းညောင်းရုံမျှ ဆန်မရသို့"** ဟူသော ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ မိန့်ကြားတော်မူခဲ့သည့် အဖြစ်မျိုးနှင့်ပင် မုချတွေ့ကြုံသွား နိုင်ပေ၏။

ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ကြည့်ရှုလေ့လာလိုက်မည်ဆိုပါက အချိန်မကုန်လူမပန်းပဲ အလွန်သက်သာလွယ်ကူလှသဖြင့် -

"ဥယျာဉ်ဖုံဖုံ
ပန်းမျိုးစုံက
ဝတ်မှုံသယ်ထား
ပန်းလေးများ၏
စုထားညီညီ
ထို 'ပျားရည်' ကို
လိုသည်ခဏ
တဒင်္ဂဖြင့်
ဒုက္ခမထူ
အရယူသို့" ဆိုသည့်အတိုင်း အနည်းငယ်မျှသော တဒင်္ဂ တစ်ခဏအချိန်လေးအတွင်းဝယ် တစ်ပုဒ်တည်း တစ်ထိုင်တည်းဖြင့်ပင် သိသင့်သိထိုက်သော အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ သိရှိသွားနိုင်ပေသည်။

ရတနာသိုက်တွေ့ကြောင်း သတင်းကောင်း

ချုပ်၍ဆိုရသော် အဖိုးအနှုတ်ထိုက်တန်လှသော စိန်ရွှေငွေပတ္တမြားစသော ရတနာအဖြာဖြာ တို့သည် တောင်တိုင်းတောင်တိုင်း, မြေနေရာတိုင်း မြေနေရာတိုင်း၌ ပေါ်ထွန်းထွက်ပေါ်လာရိုးထုံးစံ မရှိပေ၊ ထူးခြားသောတောင်နှင့် ထူးခြားသောမြေနေရာတို့၌သာ ထွက်ပေါ်လာရိုးထုံးစံရှိပေ၏။ ထို ထူးခြားသောတောင် ထူးခြားသောမြေနေရာတို့မှ အသီးအသီး ထွက်ပေါ်လာသော ရတနာတို့ကို အားလုံးပေါင်း၍ စုစည်းထားရာ တွေ့ကြုံနိုင်ရာနေရာကို "ရတနာသိုက်"ဟု ခေါ်ဆိုကြပေသည်။ ဘုန်းကံကြီးများသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုရတနာသိုက်ကို တွေ့ရှိရသည်ရှိသော် စိန်ကိုအလိုရှိသောသူသည် စိန်ရတနာကို, ပတ္တမြားကိုအလိုရှိသောသူသည် ပတ္တမြားရတနာကို ဆွဲယူသုံးစွဲနိုင်ပေ၏၊ အခြားရတနာများကို အလိုရှိသောသူတို့သည် အခြားသောရတနာများကို ဆွဲယူသုံးစွဲနိုင်ကြပေ၏။

ထိုနည်းတူစွာ မန္တလေးမြို့၊ ဒကွိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့က ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, အနု, မဓု, ဂဏ္ဌိ-စသည်တို့မှ ပိဋကသုံးပုံအဆိအနှစ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းဟူသော သုတရတနာစာပေသိုက်ကြီးကို အောင်မြင် စွာဖွင့်လှစ်လိုက်ပြီဖြစ်ပါသည်။ ဘုန်းကံကြီးများသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့လိုရာ ပိဋကသုံးပုံအဆိအနှစ် များကို လွယ်လင့်တကူ ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ကြပြီဖြစ်ပါကြောင်း သတင်းကောင်းပါးလိုက်ပါသတည်း။

တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနည်း ၅-ကျမ်း	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊ ၁။
၂	ပါစိတ္တိယာပါဠိ	ဝိ၊ ၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊ ၅။
	ဒီဃနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၃။
	သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊ ၁။
၁၃	သံယုတ္တပါဠိ (ဒု)	သံ၊ ၂။
၁၄	သံယုတ္တပါဠိ (တ)	သံ၊ ၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊ ၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)	အံ၊ ၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)	အံ၊ ၃။

တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
ပါဠိတော်ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်း	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ ဓ။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ ဝိ။
၂၀	ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ ပု။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊ က။
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊ ၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (ဒု)	ယမက၊ ၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (တ)	ယမက၊ ၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊ ၁။
၂၆	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊ ၂။
၂၇	ပဋ္ဌာနပါဠိ (တ)	ပဋ္ဌာန၊ ၃။
၂၈	ပဋ္ဌာနပါဠိ (စ)	ပဋ္ဌာန၊ ၄။
၂၉	ပဋ္ဌာနပါဠိ (မ)	ပဋ္ဌာန၊ ၅။
	ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁ (က)	ခုဒ္ဒကပါဋပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
(ခ)	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မပဒ။
(ဂ)	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
(ဃ)	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။
(င)	သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂ (က)	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
(ခ)	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
(ဂ)	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
(ဃ)	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။
၃၃	အပါဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊ ၁။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်
ပါဠိဓာတ်ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်			သင်္ကေတ
		ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ		
၃၄	(က)	အပါဒါနပါဠိ	(၃)	အပ၊ ၂။
	(ခ)	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ		ဗုဒ္ဓဝံ။
	(ဂ)	စရိယာပိဋကပါဠိ		စရိယာ။
၃၅		မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ		မဟာနိ။
၃၆		စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ		စူဠနိ။
၃၇		ဇာတကပါဠိ	(ပ)	ဇာ၊ ၁။
၃၈		ဇာတကပါဠိ	(၃)	ဇာ၊ ၂။
၃၉	(က)	နေတ္တိပါဠိ		နေတ္တိ။
	(ခ)	ပေဋကောပဒေသပါဠိ		ပေဋကော။
၄၀		မိလိန္ဒပဉ္ဉာပါဠိ		မိလိန္ဒ။

တိပိဋက ပါဌိ မြန်မာအဘိဓာန်
အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃	ပါစိတျာဒိ ။	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၄	စူဋဝဂ္ဂါဒိ ။	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၅	ကခ်ါဝိတရဏီ ။	ကခ်ါ။
၆	ဝိနယသင်္ဂဟ ။	ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၈	မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
	မဇ္ဇိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (ပ)	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသ ။ (ဒု)	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၂	မဇ္ဇိမပဏ္ဏာသ ။	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ ။	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
	သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ (ပ)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၅	သံယုတ္တ ။ (ဒု)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၆	သံယုတ္တ ။ (တ)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်
အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဂ်ုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ (ပ)	အံ၊ ဋ၊ ၁။
၁၈	အင်္ဂုတ္တရ ။ (ဒု)	အံ၊ ဋ၊ ၂။
၁၉	အင်္ဂုတ္တရ ။ (တ)	အံ၊ ဋ၊ ၃။
	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ၊ ၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ၊ ၂။
၂၂	ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ၊ ၃။
	ခုဒ္ဒကနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ပ)	ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။
၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ။ (ဒု)	ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ၊ ၁။
၂၆	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ၊ ၂။
၂၇	ခုဒ္ဒကပါဋ ။	ခုဒ္ဒက၊ ဋ။
၂၈	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။
၂၉	ဓမ္မပဒ ။ (ဒု)	ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။
၃၀	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊ ဋ။
၃၁	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊ ဋ၊
၃၂	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊ ဋ၊၁။
၃၃	သုတ္တနိပါတ ။ (ဒု)	သုတ္တနိ၊ ဋ၊၂။
၃၄	ဝိမာန ။	ဝိမာန၊ ဋ။
၃၅	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊ ဋ။
၃၆	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊ ဋ၊ ၁၊
၃၇	ထေရဂါထာ ။ (ဒု)	ထေရ၊ ဋ၊ ၂၊

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်			သင်္ကေတ
	ခုဒ္ဒကနိကာယအဋ္ဌကထာ			
၃၈	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ			ထေရီ၊ ဋ္ဌ။
၃၉	အပါဒါန	။	(ပ)	အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၀	အပါဒါန	။	(ဒု)	အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ	။		ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။
၄၂	စရိယာပိဋက	။		စရိယာ၊ ဋ္ဌ။
၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ	။		မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။
၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ	။		စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။
၄၅	ဇာတက	။	(ပ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၆	ဇာတက	။	(ဒု)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇	ဇာတက	။	(တ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၄၈	ဇာတက	။	(စ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၄၉	ဇာတက	။	(မ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၅၀	ဇာတက	။	(ဆ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။
၅၁	ဇာတက	။	(သ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။
၅၂	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ			နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ		
၁	ဝဇိရဗုဒ္ဓိ ဋီကာ		ဝဇိရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ	(ပ)	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ	(ဒု)	သာရတ္ထ၊ ၂။
၄	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ	(တ)	သာရတ္ထ၊ ၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီ ဋီကာ	(ပ)	ဝိမတိ၊ ၁။
၆	ဝိမတိဝိနောဒနီ ဋီကာ	(ဒု)	ဝိမတိ၊ ၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီ ဋီကာ		ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာသစ်		ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ		
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ်	(ပ)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၁	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ်	(ဒု)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ		
၁၄	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	(ပ)	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	(ဒု)	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ		မ၊ ဋီ၊ ၃။
	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ		
၁၇	သံယုတ္တဋီကာ	(ပ)	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈	သံယုတ္တဋီကာ	(ဒု)	သံ၊ ဋီ၊ ၂။

တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	အဂ်ုတ္တရနိကာယဋီကာ		
၁၉	အဂ်ုတ္တရဋီကာ	(ပ)	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀	အဂ်ုတ္တရဋီကာ	(ဒု)	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁	အဂ်ုတ္တရဋီကာ	(တ)	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ		
၂၂	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ	(ပ)	မူလဋီ၊၁။ အနုဋီ၊၁။
၂၃	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ	(ဒု)	မူလဋီ၊၂။ အနုဋီ၊၂။
၂၄	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ	(တ)	မူလဋီ၊၃။ အနုဋီ၊၃။
	ကျန်ဋီကာကျမ်းများ		
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇	နေတ္တိဋီကာ		နေတ္တိ၊ ဋီ။
၂၈	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ		နေတ္တိ၊ ဝိ။

ယခုလက်ရှိ အဘိဓာန်ကျမ်းပြု ဆရာတော်များ

၁။ ဆရာတော် ဦးကုမာရာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ ဝင့်သကာ၊ အစိုးရ သီရိပဝရဓမ္မာစရိယ ပါဠိသိရောမဏိ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဘီအေ၊ ဗန်းမော်တိုက်။

၂။ ဆရာတော် ဦးသောဘဏာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာ-ဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ဦးဇာဂရကြီးကျောင်း။

၃။ ဆရာတော် ဦးသုန္ဒရ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ဇမ္ဗူအေးကျောင်း၊ မိုးထိတိုက်၊

၄။ ဆရာတော် ဦးသြဘာသာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာယစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထ-ဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၅။ ဆရာတော် ဦးစက္ကပါလ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၆။ ဆရာတော် ဦးကုသလာစာရာဘိဝံသ၊ သကျသီဟမူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာ-ဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဂုဏဝတီတိုက်ကျောင်း။

၇။ ဆရာတော် ဦးပညောဘာသာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထ-ဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဓမ္မဂုဏ်ရည်ကျောင်း။

၈။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ဇမ္ဗူအေးကျောင်း၊ မိုးထိတိုက်။

၉။ ဆရာတော် ဦးသဒ္ဓမ္မာနန္ဒ၊ အစိုးရဓပ္မာစရိယ၊ မဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ပုသိမ်ကျောင်း။

၁၀။ ဆရာတော် ဦးကဥ္စန၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၁၁။ ဆရာတော် ဦးအဂ္ဂည၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဂုဏဝတီတိုက်ကျောင်း။

၁၂။ ဆရာတော် ဦးနေမိန္ဒာဘိဝံသ(စေတိယင်္ဂဏအဘိဝံသ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ)ဂုဏဝတီတိုက်ကျောင်း

တိပိဋက
ပါဋိ – မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဝိဝေကာနိသံသ (ပု) [ဝိဝေက+အာနိသံသ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်- ခြင်းဟူသော-အကျိုး-အာနိသင်။ပဗွဇိတဿ ဝိဝေကာနိသံသပဋိ-သံယုတ္တဥ ဓမ္မိံ ကထံ သုတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈။

ဝိဝေကာနုဗြူဟန (တိ) [ဝိဝေက + အနုဗြူဟန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းကို တိုးပွါးစေတတ်သော။ ဝိဝိတ္တာသန-ကြည့်။

ဝိဝေကာနုရူပ (တိ) [ဝိဝေက + အနုရူပ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်- ခြင်းအားလျော်သော။ ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပန္တိ ဝိဝေကာနုရူပံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၁။ ဝိဝေကာနု-ရူပန္တိ ဧကီဘာဝဿ အနုရူပံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၃။

ဝိဝေကာနုသိက္ခန (ထီ၊ နာ) [ဝိဝေက + အနုသိက္ခန] ဝိဝေက ၃-ပါးကို-သင့်လျော်စွာ-ကျင့်-အဖန်တစ်လဲလဲ ဖြည့်ဆည်းပူး-ခြင်း။ သဗ္ဗာပိ သာသနေ ဝိဝေကာနုသိက္ခနာ နိဗ္ဗာနပေါဏာ နိဗ္ဗာနပဗ္ဘာရာ နိဗ္ဗနောဂဓာ စ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိဝေကာဘိရတ (တိ) [ဝိဝေက + အဘိရတ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌မွေ့လျော်သော။ ဝိဝေကာဘိရတာ ဓီရာ၊ ပရိဝါရေန္တိ တံ သဒါ။ အပ၊ ၁။ ၂၉။ ဝိဝေကာဘိရတာ ဗုဒ္ဓပစ္စေက-ဗုဒ္ဓါဒယော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၄။

ဝိဝေကာဘိရတိ (ထီ) [ဝိဝေက + အဘိရတိ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌မွေ့လျော်ခြင်း။ ဧဝမေတေပိ တေဇုဿဒတာယ ဝိဝေကာ-ဘိရတိယာ စ ဧကစာရိနော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆။

ဝိဝေကာဘိရတိက (တိ) [ဝိဝေက + အဘိရတိ + က] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌မွေ့လျော်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ သော ----- အတ္တနော ဝိဝေကာဘိရတိကတံ ကတကိစ္စတဥ ပဝေဒေန္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၇၅။

ဝိဝေကာရဟ (တိ) [ဝိဝေက + အရဟ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း-ကို-ငှါ-ထိုက်သော။ တေန သံယောဇနပ္ပဟာနဿ စ ဝက္ခမာနတ္တာ ဝိဝေကာရဟဿေဝ ဝိဝေကဝါသော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၄။

ဝိဝေကာရာမ (တိ) [ဝိဝေက + အာရာမ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌မွေ့လျော်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိဝေကာရာမော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၂၆၅)။

ဝိဝေကာဝဋ္ဌ (တိ) [ဝိဝေက + အာဝဋ္ဌ] ကင်းဆိတ်ရာနိဗ္ဗာန်၌-ညွတ်-လည်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဝေကာဝဋ္ဌော

(ဝိဝေကဝတ္ထော- မ၊ ၂။ ၃၃၉) တိ ဝိဝေကေ နိတ္ထာနေ အာဝဋ္ဌမာနသော ဟုတ္ဘာ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၇။

ဝိဝေကာဝါသ (ပု) | ဝိဝေက + အာဝါသ | ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌နေခြင်း။ ဝိဝေကာဝါသံ ဝသိတုကာမာ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝိဝေစန (နာ) | ဝိ + ဝိစ + ယု။ ဝိဝေစန-သံ။ ဝိဝေယဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) အသီး အခြားဖြစ်-ကင်းဆိတ်-ခြင်း။ (၂) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ (၃) ရွေးချယ်-စိစစ်-ခြင်း (၄) ပယ်ခွါခြင်း။ (၁) ပဋိသလ္လာနန္တိ တေဟိ တေဟိ သတ္တသခ်ါရေဟိ ပဋိနိဝတ္တိတ္တာ သလ္လာနံ နိလီယနံ ဝိဝေစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉)။ (၂) ဂိဟိ နာမ ကပ္ပိယမိ့ အကပ္ပိယမိ့ ဝဒေယျာတိ ဝိဝေစနတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၈၂။ ဝိနိဒ္ဒောဂေါ ဝိဝေစနံ နတ္ထိ ဧကဲ့ဲ အတ္ထဿ ဝိဝေစေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။ သန္တတိသမူဟကိစ္စဃနာနံ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇနံ ဝိဝေစနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၅။ (၃) သာမာရဏေတော ဒေသိတဿာပိ အတ္ထဿ သမ္ဘဝဝသေန ဝိဝေစနံ ပတိ ယထာလာဘနယော ဥဘယထာပိ ယုဇ္ဇတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၆၃။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝေစနတ္ထ (ပု) | ဝိဝေစန + အတ္ထ | ပယ်ခွါခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဝိဝေစနတ္ထာယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၇) တိ ဝိကပ္ပမ္ပနတ္ထာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၀။

ဝိဝေစနာကာရ (ပု) | ဝိဝေစန + အာကာရ | အသီးအခြားဖြစ် - သီးသန့်ခြားနား - ကင်းဆိတ်-ခြင်း၏အခြင်းအရာ။ တေနေဝ ဟိ ဝိဝေစေတဗ္ဗာနံ ဝိဝေစနာကာရဿ စ ဘေဒတော ဗဟုဝိဓတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၂။

ဝိဝေစနီယ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + အနီယ။ ဝိဝေစနီယ-သံ။ | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ် - စေအပ်သော။ ယော ဟိ ဝိဝေစနီယတော ဝိဝိစ္စတိ, ယံ ဝိဝိစ္စိတ္တာ ဋ္ဌိတံ၊ တဒုဘယံ ဣမေ ဝိဝိတ္တဘာဝသာမညေန " ဝိဝိတ္တတာ " တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိဝေစာပေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏာပေ + ဏာပေ + တဗ္ဗ။ " ပရိယောသာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၆ " ကဲ့သို့ ရှေ့ ဏာပေပစ္စည်းချေ။ ဘေဒစိန္တာ။ ၂၁၆-ဂါထာ။ | ဝိဝေစေတဗ္ဗ ၂ - အနက်ကြည့်။ သဒ္ဒိဝိဟာရိကေန ဝိဝေစေတဗ္ဗံ ဝိဝေစာပေတဗ္ဗံ ဓမ္မကထာ ဝါဿ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁။ ဝိဝေစာပေတဗ္ဗန္တိ အညော ဝတ္တာဗ္ဗော " ထေရံ ဒိဋ္ဌဂတံ ဝိဿဇ္ဇာပေဟိ " တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝိဝေစာပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏာပေ + ဏာပေ + ဿာမိ။ " ပရိယော-သာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၆ " ကဲ့သို့ ရှေ့ ဏာပေ ပစ္စည်းချေ။ ဘေဒစိန္တာ။ ၂၁၆ - ဂါထာ။ | (၎) ကင်းကွာ-စွန့်လွှတ်-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဒိဋ္ဌဂတံ ဝိဝေစေဿာမိ ဝါ ဝိဝေစာ-ပေဿာမိ ဝါ ဓမ္မကထံ ဝါဿ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၈။

ဝိဝေစိတ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တ။ ဝိဝေစိတ - သံ။ ဝိဝေဇိယ - အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-စေအပ်သော။ (၂) ရွေးချယ် - စိစစ် - အပ်သော။ (၁) အပိစာယံ အယျေန ကုမာရကဿပေန ဧတသ္မာ ပါပကာ ဒိဋ္ဌိဂတာ ဝိဝေစိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၈၂။ (-ဝိမာန၊ ဋ။ ၃၁၁)။ ဝိဝေက (၃) လည်းကြည့်။ (၂) ဝဇ္ဇေတဗ္ဗဘာဝတော ဟိ

သုတ္တပဒေဟိ သုတ္တတ္ထေ ဝိဝေစိတေ ဂဟေတဗ္ဗဘာဝေါ စ အဝသိဋ္ဌော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၆။

ဝိဝေစိတဩဇာ (ထီ) | ဝိဝေစိတာ + ဩဇာ | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းကွာ-စေအပ်သော-ဩဇာ-အဆီ-အစေး။ နိဗ္ဗတ္တိတောဇမေဝါတိ သဝတ္ထုက် အဂ္ဂဟေတွာ ဝတ္ထုတော ဝိဝေစိတဩဇမေဝ။ သဒ္ဒ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဝိဝေစိတတေလ (နာ) | ဝိဝေစိတ + တေလ | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းကွာ-စေအပ်သောဆီ။ ဝိဝေစိတသပ္ပိ - လည်းကြည့်။ နိဗ္ဗတ္တိတတေလမ္ပိတိ ကာလေယေဝ အတ္တနာ ဝိဝေစိတတေလမ္ပိ။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၃၂၉။

ဝိဝေစိတပ္ပ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + တပ္ပ။ ဝိဝေတ္တဝ္ဟ-သဲ။ | ရွေးချယ်-စိစစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဝေစိတတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၆၉။

ဝိဝေစိတမံသ (နာ) | ဝိဝေစိတ + မံသ | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းကွာစေ-အပ်သော အသား။ တတော ဝါ ဝိဝေစိတမံသံ ဘာဂသော ကတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိဝေစိတသပ္ပိ (နာ) | ဝိဝေစိတ + သပ္ပိ | (ယာဝကာလိကဝတ္ထုမှ) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းကွာ-စေအပ်သောထောပတ်။ နိဗ္ဗတ္တိတသပ္ပိ ဝါတိ ယာဝကာလိကဝတ္ထုတော ဝိဝေစိတသပ္ပိ ဝါ။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၃၀။

ဝိဝေစိတ္တာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တ္တာ | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေ၍။ အယထာသဘာဝတော ဝိဝေစိတ္တာ ယထာသဘာဝတော ဓမ္မသဝဟဏကာရဏာနိ ကထေန္တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၆။

ဝိဝေစိယမာန (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + ယ + မာန | (၁) လွတ်မြောက်စေအပ်သော။ (၂) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေအပ်သော။ (၃) ရွေးချယ်-စိစစ်-အပ်သော။ (၁) ဝိဝေစိယမာနော (နေတ္တိ။ ၉၃) တိ ဝိမောစယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။ (၂) သတ္တဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကလျာဏမိတ္တံ အပိ ဝိဝေစိယမာနေန ---------- ယာဝဇီဝံ နံ ဝိဇဟိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။ ၁၄၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၂)။ (၃) ပကာရဏာဓိဂတေ ပန အတ္ထေ ဝိဝေစိယမာနေ ဣဓ အဃေနတောယေဝ သုစိဘူတတာ အဓိဂမိယတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၁။

ဝိဝေစေတပ္ပ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တပ္ပ။ ဝိဝေတ္တဝ္ဟ-သဲ။ | (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂)ကင်းကွာ-စွန့်လွှတ်-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) သုခကာမေန ဒုက္ခပ္ပဋိကူလေန သဗ္ဗသော ပိယဝတ္ထုတော စိတ္တံ ဝိဝေစေတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၅။ (၂) ဝိဝေစေတပ္ပ (ဝိ၊ ၃။ ၆၁) နှစ် ဝိဿဇ္ဇာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝိဝေစေတပ္ပတာဒီပန (ထီ၊ နာ) | ဝိဝေစေတပ္ပတာ + ဒီပန | သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-စေအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ကာမာနံ ဝိဝေစေတပ္ပတာဒီပနေန ---- စ္ဘာနာဓိဂမုပါယတာ ဒဿိတာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိဝေစေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တိ။ နိရုတ္တိ ၄၄၂-နှာ။ ဝိဝေစယတိ - သဲ။ ဝိဝေစေက္ခ - ပြာ။ | (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ် -ကင်းကွာ -စေ၏။ (၂) ပယ်၏။ (၃) လွတ်မြောက်စေ၏။ (၄) စွန့်လွှတ်စေ၏။

(၅) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၏။ (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေ၏။ ကော နု ခေါ ကွမဲ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတော ဝိဝေစေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇။ ဧကံသေန အတ္ထာနံ တတော ဝိဝေစေတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ (-မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၆၅)။ (၂) ပယ်၏။ ရိဏ္ဍတီတိ ဝဇ္ဇေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၂။ ရိဏ္ဍတီတိ ဝိဝေစေတိ အပနေတိ။ တေနာဟ " ဝဇ္ဇေတီ " တိ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၅၂။ (၃) လွတ်မြောက်စေ၏။ ဝိဝေစေတူ (ဒီ၊ ၁။ ၂၁၆) တိ ဝိမောစေတု၊ တံ ဒိဋ္ဌဂတံ ဝိနောဒေတူတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။ (၄) စွန့်လွှတ်စေ၏။ နံ ရိဏ္ဍတီတိ နံ ဝိဝေစေတိ နံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။၃၅၄။ (၅) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၏။ ဝိဝေစေတုံ ၃-ကြည့်။

ဝိဝေစေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တုံ | (၁) ကင်းကွာစေခြင်းငှါ။ (၂) စွန့်လွှတ်စေခြင်းငှါ။ (၃) ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းငှါ။ (၁) နာသက္ခိသု အရိဋ္ဌံ ဘိက္ခုံ ဂဒ္ဓဘမိပုတ္တံ ဧတသ္မာ ပါပကာ ဒိဋ္ဌိဂတာ ဝိဝေစေတုံ။ မ၊၁။ ၁၈၃။(-၃၂၃။ သံ၊ ၂။ ၉၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၁၁)။ (၂) ဥပ္ပန္နံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဓမ္မတော ဝိဝေစေတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၈။ ဓမ္မတော ဝိဝေစေတုန္တိ ဓမ္မေန ကာရဏေန ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၄)။ (၃) ဧကဗျံ အတ္ထသဝိဝေစေတုံ အသက္ကာဏောယျတ္တာ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၁။ (-သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၀၄။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၄)။

ဝိဝေစေတု (ကာ၊ ကြေ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တု | လွတ်မြောက်စေလော။ ဝိဝေစေတိ ၃-ကြည့်။

ဝိဝေစေတုကာမ (တိ) | ဝိဝေစေတုံ + ကမု + ဏ | (၁) သီးသန့်ခြားနား - ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ - စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေလိုသော၊ သူ။ (၂) ရွေးချယ်-စိစစ်-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ရွေးချယ် - စိစစ် - လိုသော၊ သူ။ (၁) တေဟိ ဝိဝေစေတုကာမော သမဏော ဂေါတမော ဧဝမာဟ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၇။ (-မ၊ ၁။ ၁၈၂။ ၃၂၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၁၀)။ (၂) ဝိစိနန္တော တိ ဝိစယဘူတာယ ပညာယ တေ ဝိဝေစေတုကာမော တဒဘာဝတော ကိစ္ဆံ ဒုက္ခံ အာပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိဝေစေတွာ (ကာ၊ ကြေ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + တွာ | (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေ၍။ (၂) ရွေးချယ်-စိစစ်-၍။ (၁) ပဗ္ဘာဇေတွာ ပန ဥပါယေန တတော ဝိဝေစေတွာ ဥပရိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေဿာမိ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၅။ ကိလေသေဟိ စ စိတ္တံ ဝိဝေစေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-စရိယာ၊ ဌ။ ၁၆၂။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၅။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၈။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၅၀)။ (၂) ဝိဘဇိတွာတိ ဉာဏေန ဝိဝေစေတွာ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၉၂။ (-မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၈၀)။

ဝိဝေစေန္တ (တိ) | ဝိ + ဝိစ + ဏော + အန္တ | (၁) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေသော၊.သူ။ (၂) ရွေးချယ်-စိစစ်-သော၊သူ။ (၁) မောစေန္တော တိ ကဿပနံ ဝိမုတ္တိဝသေန ဝိဝေစေန္တော ဝိသုံ ကရောန္တော နိဝရဏာနိ ပဇဟန္တော တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၄။ ကိလေသေဟိ စိတ္တံ ဝိဝေစေန္တော --------- စိတ္တဝိဝေကံ ပူရေတိ။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၉၂။ (၂) အယံ ကိရာယသ္မာ --- ဧကဂါထာမတ္တကံ ဓမ္မပရိယာယံ နယသတသဟဿေဟိ ဝိဝေစေန္တော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဝဇိရ။ ၅၉။

ဝိဝေစေယျ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ဏေ + ဧယျ] သီးသန့်ခြားနား - ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ - စေရာ၏။ ကော နု ခေါ ဣမံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတော ဝိဝေစေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇။

ဝိဝေစေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) သီးသန့်ခြားနား-ကင်းဆိတ်-ကင်းကွာ-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိဝေစာပေဿာမိ-ကြည့်။

ဝိသံယုဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + သံ + ယုဇ + ယ + တိ။ (ကမ္မ) ဝိသံယုဇျတိ - သံ။] မယှဉ်-ကင်းကွာ-၏။ ကာမယောဂေန ဝိသံယုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝိသံယုဇ္ဇန (နာ) [ဝိ + သံ + ယုဇ + ယ + ယု] မယှဉ်-ကင်းကွာ-ခြင်း။

ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဝိသံယုဇ္ဇန + အတ္ထ] မယှဉ် - ကင်းကွာ - ခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဝိသံယောဂါယာတိ ကိလေသေဟိ ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇)။

ဝိသံယုတ္တ (တိ) [ဝိ + သံ + ယုဇ + တ။ ဝိသံယုတ္တ-သံ။ ဝိသံဇုတ္တ - ပြာ၊ ဝိသံယုတ-သက္ကတပိဋက။] (၁) မယှဉ်သော။ (၂) မနှီးနှော-မရောနှော-သော (မစပ်-လွတ်-သော)။ (၃) ကင်း-လွတ်-သော။ (၄) (ကိလေသာတို့မှ) ဆိတ်သော။ (၁) သုဝုဋ္ဌိတံ သုဝိမုတ္တံ ဝိသံယုတ္တံ ကာမေဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၉။ ဝိသံယုတ္တော (မ၊ ၁။ ၁၉၂) တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ စ ဝိသံယုတ္တော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂။ ဝိသညုတ္တန္တိ ဝိကွမ္ဘနတော သေသကိလေသေဟိ ဝိသံယုတ္တံ၊ ဥက္ကဋ္ဌနယေန သမုစ္ဆေဒတော ဝါ ဝိပ္ပယုတ္တံ။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၂။ ၂၆၆။ (-မ၊ ၂။ ၁၁၆-၇။ မ၊ ၃။ ၇၅၊ ၂၈၈။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈။ အံ၊ ၁။ ၁၆၂။ အံ၊ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၃။ ၃၇၆။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၆၀၊ ၂၁၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁)။ (၂) အာနေဥ္ဇသံယောဇနေန ဟိ ခေါ ဝိသံယုတ္တော (မ၊ ၃။ ၄၁) တိ အာနေဥ္ဇသမာပတ္တိသံယောဇနေန ဝိသံသဋ္ဌော။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅။ ဝိသံယုတ္တော (ဣတိဝုတ်။ ၂၇၅) တိ ဝိသံသဋ္ဌော၊ ------ ဝိပ္ပမုတ္တောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၆။ ဝိသံယုတ္တော (အံ၊ ၁။ ၃၃၁) တိ ဝိသံသဋ္ဌော နာ ပဋိဗဒ္ဓေါ၊ ------- တတော ဝိပ္ပမုတ္တောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။ (၃) ဝိသံယုတ္တော (နေတ္တိ။ ၂၈) တိ တဒင်္ပဟာနဝိကွမ္ဘနပ္ပဟာနသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဝသေန ဝိဂတော၊ ဝိမုတ္တော စ ဘဝတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၃၉။ (၄) ဝိသံယုတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄) နွှိ ဝိဝိတ္တံ သံကိလေသတော, နာ ဝါ သံယုတ္တံ စတူဟိပိ ယောဂေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဝိသံယုတ္တပဒ (နာ) [ဝိသံယုတ္တ + ပဒ] ဝိသံယုတ္တ - ဟူသောပုဒ်။ ဝိသံယုတ္တပဒံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၈။

ဝိသံယောဂ (ပု) [ဝိ + သံ + ယုဇ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၆၂၃။ ရူ။ ၅၅၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၉၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၂၉။ ဝိသံယောဂ - သံ။ ဝိသံဇောအ-ပြာ၊ ဝိသံဇောယ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) မယှဉ်-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ခြင်း။ (၂) ဝိသံယောဂတရား၊ (ကာမယောဂစသည်တို့မှ-မယှဉ်-ကင်းကွာ-စေတတ်သောတရား)။ (၃) (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်ရာ) နိဗ္ဗာန်။ (၁) ဝိသံယောဂါယာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂) တိ ကိလေသေဟိ ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆)။ (၂) ဝိသံယောဂါ (အံ၊ ၁။ ၃၁၈) တိ ဝိသံယောဇနကာရဏာနိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။

ဝိသံယောဇေန္တိ ပဋိပန်း ပဂ္ဂလံ ကာမ-
ယောဂါဒိတော ဝိယောဇေန္တိတိ ဝိသံယောဂါ၊
အသုဘဗျာနာဒိနိ ဝိသံယောဇနကာရဏာနိ။
အ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၃၁။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။
၂၄၂)။ (၃) ဝိသံယောဂါဓိပ္ပါယ-ကြည့်။

ဝိသံယောဂ၂ (တိ) | ဝိ + သံယောဂ။ ဝိဂတော သညောဂေါ အဿာတိ ဝိသညောဂေါ။ ရူ။ ၅၆။ | ကင်းသောသံယုဂ်ရှိ-သံယုဂ်ကင်း-သော၊ ဗျည်း။ ဝိသံယောဂပရ-ကြည့်။

ဝိသံယောဂဋ္ဌ (ပု) | ဝိသံယောဂ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။ | မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ဥဘော ဧတေ ဧကာဗဒ္ဓါပိ ဝိသံယောဂဋ္ဌေန အနုပ-လိတ္တဋ္ဌေန စ ဒူရေ နာမ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၅၂၄။

ဝိသံယောဂပရ (တိ) | ဝိသံယောဂ + ပရ | သံယုဂ်ကင်းသည့်ဗျည်း နှောင်းခြင်းရှိသော။ လဟုကန္တိ ရဿမေဝ၊ ယံ ဝါ " အာယသ္မတော ပုဒ္ဓရက္ခိတထေရဿာ " တိ ဧဝံ ဝိသံယော-ဂပရံ ကတွာ ဝုစ္စတိ။ အ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိသံယောဂရဿ (တိ) | ဝိသံယောဂ + ရဿ | မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်းကိစ္စရှိသော။ စုတိလက္ခဏံ မရဏံ၊ ဝိသံယောဂရဿံ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၄၀။

ဝိသံယောဂသဘာဝ (တိ) | ဝိသံယောဂ + သဘာဝ | (ကိလေသာတို့နှင့်) မယှဉ်ခြင်း သဘောရှိသော။ သံယောဂဋ္ဌော ဝိသံယောဂ-သဘာဝဿ နိရောဓဿ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၀။

ဝိသံယောဂါဓိပ္ပါယ (တိ) | ဝိသံယောဂ + အဓိပ္ပါယ | (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်ရာ) နိဗ္ဗာန် - ကို - ၌ - အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝိသံယောဂါဓိပ္ပါယော (အ၊ ၂။ ၁၃၈)တိ---- နိဗ္ဗာနဗျာသယော။ အ၊ ၆၊ ၃။ ၄၉။

ဝိသံယောဇန (တိ) | ဝိ + သံ + ယုဇ + ဏော+ ယု။ (တိ) ဝိသံယောဇန-သက္ကတပိဋကာ။ | မယှဉ် - ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - စေတတ်သော (အကြောင်းတရား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသံယောဇနကာရဏ (န) | ဝိသံယောဇန + ကာရဏ | မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-စေတတ်သောအကြောင်းတရား။ ကာမယောဂ-ဝိသံယောဂေါတိ ကာမယောဂတော ဝိသံယောဇနကာရဏံ။ အ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၇။ အသုဘဗျာနာဒိနိ ဝိသံယောဇနကာရဏာနိ။ တေနာဟ " ဝိသံယောဂါတိ ဝိသံယောဇန-ကာရဏာနိ " တိအာဒိ။ အ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝိသံယောဇေန္တိ (ကာ၊ ကြီ) | ဝိ + သံ + ယုဇ + ဏော + အန္တိ | မယှဉ်စေတတ်ကုန်၊ (ကာမ ယောဂစသည်မှ) ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-စေတတ် ကုန်၏။ ဝိသံယောဇေန္တိ (ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၂၀၆)တိ ပဋိပန်း ပဂ္ဂလံ ကာမယောဂါဒိတော ဝိယောဇေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

ဝိသံဝါဒ (ပု) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄။ ဝိသံဝါဒ-သံ။ ဝိသံဝါယ-ပြာ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေခြင်း။ --- တဿ တဿ ပဋိသဝဿ ဝိသံဝါဒေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၁။

ဝိသံဝါဒက (တိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ကွ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄။ ထိ - ၌ ဝိသံဝါဒိကာ။ ဝိသံဝါဒက-သံ။ ဝိသံဝါယဂ-ပြာ။ | (၁) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေတတ်သော။ (၂) တံလျှပ်၊ တံလှပ်။ (၁) ------ မရိစိဝ ဝိသံဝါဒကော။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၈၀။ ပဋိသံ။ ၆၊ ၁။ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၈။ ဝိသံဝါဒိကာတိ အနိစ္စာဒိ နိစ္စာဒိတော ဂဏှန္တိ ဝိသံဝါဒိကာ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၂)။

(၂) ဥဒက် ဝိယ ဒိဿမာနာ ပန မရီစိ ဥပဂတာနံ တုစ္ဆာ ဟောတိ၊ ဝတ္ထုမတ္တမ္ပိ တဿာ န ဒိဿတီတိ ဝိသံဝါဒိကာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပက(တိ) ဝိသံဝါဒက + ကာယဝစီပယောဂ + သမုဋ္ဌာပက | ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေတတ်သည့် ကာယ, ဝစီပယောဂကိုဖြစ်စေတတ်သော (စေတနာ)။ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပရဿ ဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂ-သမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၅။

ဝိသံဝါဒကကိရိယာကရဏ (န) [ဝိသံဝါဒက+ ကိရိယာ + ကရဏ | ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေတတ်သည့်-အပြုအမူ-အမူအရာ-ကိုပြုခြင်း။ သော ကာယေန ဝါ ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ ဝိသံဝါဒကကိရိယာကရဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝိသံဝါဒကဋ္ဌ (ပု) [ဝိသံဝါဒက + အတ္ထ] ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေတတ်သော-အနက်-သဘော။ " ယော ဣမ " နွှိ ဂါထာယ အဝိဇ္ဇာယေဝ ဝိသံဝါဒကဋ္ဌေန ပလိပထော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၉။

ဝိသံဝါဒကရဏ (န) [ဝိသံဝါဒ + ကရဏ] ချတ်ယွင်း - လွဲမှား - စေခြင်းကို ပြုခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ---------- ဝိသံဝါဒကရဏဥ္စ သင်္ဂဏ္ဟာတိ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၆။

ဝိသံဝါဒန[၁] (န) [ဝိ + သံ + ဝဒ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄။ ဝိသံဝါဒေနွှိ ဧတေနာတိ ဝိသံဝါဒနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၅။ ဝိသံဝါဒန-သံ။ ဝိသံဝါယဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေခြင်း။ (၂) ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေကြောင်းဖြစ်သော၊ လိမ်လည် -လှည့်ပတ် -လှည့်စား -လိုသော၊ စိတ် (ကာယ, ဝစီ, ပယောဂ)။ (၁) ဝိသံဝါဒေန ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၄။ တသ္မိံ အတ္ထေ အဝိညာတေ ဝိသံဝါဒနဿ အသိဇ္ဇနတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၁။ (၂) ဝိသံဝါဒနစိတ္တ-ကြည့်။

ဝိသံဝါဒန[၂] (န) [ဝိသံဝါဒန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ချတ်ယွင်းစေ - လိမ်လည်-လှည့်ပတ်- လှည့်စား - တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ ဝိသံဝါဒနတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၈)။

ဝိသံဝါဒနကထာ (ထီ) [ဝိသံဝါဒန + ကထာ] ချတ်ယွင်း - လွဲမှား -စေတတ်သော စကား။ ဒွေ ကထာတိ ဝိသံဝါဒနကထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၄။

ဝိသံဝါဒနစိတ္တ (န) [ဝိသံဝါဒန + စိတ္တ] ချတ်ယွင်း - လွဲမှား - စေကြောင်းဖြစ် -လိမ်လည်လို-လှည့်ပတ်လို-လှည့်စားလို-သော စိတ်။ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿာတိ ဝိသံဝါဒနစိတ္တံ ပုရတော ကတွာ ဝဒန္တဿ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ (-ကခါ။၁၉၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉)။

ဝိသံဝါဒနစေတနာ (ထီ) [ဝိသံဝါဒန + စေတနာ] ချတ်ယွင်းစေကြောင်းဖြစ်-လိမ်လည်လို-လှည့်ပတ်လို-လှည့်စားလို-သော စေတနာ။ မုသာဝါဒကမ္မုနာ ဗဇ္ဇတီတိ ဝိသံဝါဒနစေတနာသခ်ါတေန မုသာဝါဒက-မ္မုနာ သမ္ဓန္ဓီယတိ၊ အလ္လီယတီတိ ဝါ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝိသံဝါဒနဌ (ပု) [ဝိသံဝါဒန + အတ္ထ] ချတ်ယွင်း-လွဲမှား-စေခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ဝိသံဝါဒနဌေန မုသာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၁။ မုသာတိ ဝိသံဝါဒနဌေန မုသာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၁။

ဝိသံဝါဒနတိဏ (နဲ) [ဝိသံဝါဒန + တိဏ] ချတ်ယွင်းစေခြင်းဟူသောမြက်။ (အနရိယ ဝေါဟာရ ၈-ပါး)။ အဟမ္ပိ အဇ္ဇတ္တိကံ ကသိံ ကတွာ ကုသလဿ ဒူသကာနံ ဝိသံဝါဒန-တိဏာနံ သစ္စေန နိဒ္ဒါနံ ကရောမိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃)။

ဝိသံဝါဒနနိမိတ္တ (နဲ) [ဝိသံဝါဒန + နိမိတ္တ] ချတ်ယွင်းစေခြင်း၏အကြောင်း။ဝိသံဝါဒေယျ-ကြည့်။

ဝိသံဝါဒနပစ္စယ (ပု) [ဝိသံဝါဒန + ပစ္စယ] ချတ်ယွင်းစေခြင်းဟူသောအကြောင်း။ တဉ္စ ခေါ ပဌမံ သုဒ္ဓစိတ္တဿ ပစ္ဆာ ဝိသံဝါဒန-ပစ္စယာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၅။

ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရ (တိ) [ဝိသံဝါဒန + ပုရေက္ခာရ] ချတ်ယွင်းစေခြင်း-ချတ်ယွင်းစေ ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်-ကိုရှေ့သွားပြုသော၊ သူ။ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿာ (ဝိ၊ ၂။ ၂) တိ ဝိသံဝါဒနစိတ္တံ ပုရတော ကတွာ ဝဒန္တဿ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀)။

ဝိသံဝါဒနဘယ (နဲ) [ဝိသံဝါဒန + ဘယ] ချတ်ယွင်းစေခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ တတ္ထ စ ပဋိညာယ ဝိသံဝါဒနဘယေန အဟိတုဏ္ဍိက-ဟတ္ထဂမနံ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၂၅။

ဝိသံဝါဒနဝတ္ထု (နဲ) [ဝိသံဝါဒန + ဝတ္ထု] ချတ်ယွင်းကြောင်းဖြစ်သောဝတ္ထု။ တံတံဝိရမိ-တဗ္ဗာဒိအာရမ္မဏတ္တာတိ ဝိသံဝါဒနဝတ္ထု-အာဒိအာရမ္မဏတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၉။

ဝိသံဝါဒနဟေတု (ပု) [ဝိသံဝါဒန + ဟေတု] ချတ်ယွင်းစေခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိသံဝါဒန-ဟေတူနံ ပါပဓမ္မာနံ အရိယမဂ္ဂေန ဗောဓိမူလေ ဧဝ သုပ္ပဟီနတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၅၅။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၂)။

ဝိသံဝါဒနာကာရ (ပု) [ဝိသံဝါဒန + အာကာရ] ချတ်ယွင်းစေခြင်း၏အခြင်း အရာ။ အဝိတထော အဝိသံဝါဒနတော ဝိသံဝါဒနာကာရဝိရဟိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄။

ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝိသံဝါဒန + အဓိပ္ပါယ] ချတ်ယွင်းစေခြင်း၌ဖြစ်သော-အလို-ဆန္ဒ။ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပနဿ ပရဝိသံဝါဒနကာယဝစီပယောဂသမုဌာ-ပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇။

ဝိသံဝါဒနာနုရူပ (တိ) [ဝိသံဝါဒန + အနုရူပ] ချတ်ယွင်းစေခြင်းအား-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ တဇ္ဇောတိ တဿာရုပ္ပေါ၊ ဝိသံဝါဒနာနုရူပေါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

ဝိသံဝါဒနာဘာဝ (ပု) [ဝိသံဝါဒန + အဘာဝ] ချတ်ယွင်းစေခြင်း၏-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်း။ သင်္ကေတဝစနံ သစ္စံ ဝိသံဝါဒ-နာဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၀)။

ဝိသံဝါဒနာဘာဝဒဿန (နဲ) [ဝိသံဝါဒနာဘာဝ + ဒဿန] ချတ်ယွင်း စေခြင်း၏-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်းကိုပြခြင်း။

အဝိသံဝါဒနတ္ထန္တိ ----- အတ္တနော ဝစနဿ အဝိသံဝါဒနတ္ထံ၊ ဝိသံဝါဒနာဘာဝဿနတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၁။

ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခတ (တိ) | ဝိသံဝါဒန + ပုရေက္ခတ | ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကို ရှေ့သွားပြုတတ်သော။ မုသာဝါဒတ္ထာ ပါစိတ္တိယမေဝ ယုဇ္ဈတီတိ ဝိသံဝါဒပုရေက္ခတာယ (ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရတာယ ?) ပါစိတ္တိယမေဝ ယုဇ္ဈတီတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။

ဝိသံဝါဒယတိ (ကြို) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏာယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄ - ၅။ (ကာ၊ ကြို) ဝိသံဝါဒယတိ-သံ။ ဝိသံဝယက္က-ပြာ။ | (၁) ချွတ်ယွင်းစေ၏၊ လိမ်လည်၏။ (၂) ဖြားယောင်း-လှည့်ပတ်-လှည့်စား-၏။ (၁) ဝိသံဝါဒေတိ-၁-ကြည့်။ (၂) သြဝါဒေန သာဝကေ န ဝိသံဝါဒယတိ (နေတ္တိ။ ၇၆)တိ ----- ဝေနေယျေ န ဝဉ္စေတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၅၅။

ဝိသံဝါဒယိတု (ပု) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏာယ+ တု | ချွတ်ယွင်းစေ-လိမ်လည်-လှည့်ဖြား-တတ်သော၊ သူ။ နာ သော ဝိသံဝါဒယိတာပိ ကဿစိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဝိသံဝါဒိကသမ္မတ (တိ) | ဝိသံဝါဒိကာ + သမ္မတ | ချွတ်ယွင်းစေတတ်သောသူဟု-ခေါ်ဝေါ် - သမုတ် - အပ်သော။ အာသာ ဝိသံဝါဒကသမ္မတာ ဣမေ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၁၁၂) တိ ----- တသ္မာ တွံ အာသာ နာမ ဝိသံဝါဒိကသမ္မတာ ဝိသံဝါဒိကာတိ သဒ်ဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၂၈၊ ၄၃၂။

ဝိသံဝါဒိတ (တိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄-၅။ ဝိသံဝါဒိတ-သံ။ ဝိသံဝါဣအ-ပြာ။ | ချွတ်ယွင်း-ကင်းဆိတ်-စေအပ်သော။ ဝိသံဝါဒိတာ (မ၊ ၄။ ၃၀၁)တိ သတ္ထု စိတ္တသ အနာရာဓနေန ဝိဝေစိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၇။

ဝိသံဝါဒိတပ္ပ (တိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော+ တပ္ပ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄-၅။ | ချွတ်ယွင်း-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိသံဝါဒိတပ္ပတ္ထဝါစက (တိ) | ဝိသံဝါဒိတပ္ပ+ အတ္ထ + ဝါစက။ ထီ - ၌ ---ဝါစိကာ။ | ချွတ်ယွင်းစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောအနက်ကိုဟောတတ်သော။ မုသာ-သဒ္ဒဿ စ ဝိသံဝါဒိတပ္ပတ္ထဝါစကတာသမ္ဘဝတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၅။

ဝိသံဝါဒိတပ္ပသတ္တသခီရ (ပု) | ဝိသံဝါဒိတပ္ပ+ သတ္တ + သခီရ | ချွတ်ယွင်းစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ, သခီရ။ ဝိသံဝါဒိတပ္ပ-သတ္တသခီရေ ဇာနာတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝိသံဝါဒေတပ္ပ (တိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + တပ္ပ | ဝိသံဝါဒိတပ္ပ - ကြည့်။ အာစရိယေန " ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိယ အကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိလက္ခဏံ ဧတ " န္တိ နာ ဝိသံဝါဒေတပ္ပံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။

ဝိသံဝါဒေတိ (ကြို) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄-၅။ ဝိသံဝါဒယတိ-ကြည့်။ | (၁) ချွတ်ယွင်းစေ၏၊ လိမ်လည်၏။ (၂) ဖြားယောင်း -လှည့်ပတ် -လှည့်စား -၏။ (၁) ဂစ္ဆန္တော ဝိသံဝါဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၇။ သကေ်တံ ကတ္တာ ဝိသံဝါဒေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁။ နာ သစ္စာပေတီတိ ဝုတ္တံ နာ သစ္စံ ကရောတိ ဝိသံဝါဒေတိ။ အဲ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၅။ (၂) ဝိသံဝါဒေတိ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀) တိ ဝိပွလမ္ဘေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၃။

ဝိသံဝါဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + တွာ | ချွတ်ယွင်းစေ၍၊ လိမ်လည်၍။ အလဇီ ဟိ ဗဟုသုတောပိ သမာနော လာဘဂရုတာယ တန္တိ ဝိသံဝါဒေတွာ------။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၀၀။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၃၂၃။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၉၈။ ယဒိ ဟိ ဝတ္ထုံ ဝိသံဝါဒေတွာ " ယံ မာရေဟိ " တိ အာဏာတ္တော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၂၀ ။ ဝိသံဝါဒေတွာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၀) တိ အညထာ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀။

ဝိသံဝါဒေန္တ (တိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိသံဝါဒေန္တိ။ | ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော၊ လိမ်လည်တတ်သော။ ပဏ္ဍိတာနာမ ဧကံ ဝတ္တာ ပုန တံ ဝိသံဝါဒေန္တာ ဒုတိယံ ဝစနံ နာ ကထေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၄၁။ (-ဝဇိရ။ ၂၈၆)။

ဝိသံဝါဒေန္တိ (ကြိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + အန္တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄-၅။ | ချွတ်ယွင်းစေ-လိမ်လည်-ကုန်၏။ အဝိသံဝါဒကာ လောကဿာတိ တာယ သစ္စဝါဒိတာယ လောကံ နာ ဝိသံဝါဒေန္တိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၈။ ပဋိညံ နာ ဝိသံဝါဒေန္တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၉) တိ အဝိသံဝါဒနသာမညေန သဗ္ဗဿပိ အနရိယဝေါဟာရဿ အကရဏမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၁။

ဝိသံဝါဒေယျ (ကြိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + ဧယျ | ချွတ်ယွင်းစေ-လိမ်လည်-ရာ၏။ ပဟိနမာနော နာ ဝိသံဝါဒေယျာတိ မာနပ္ပဟာနံ သစ္စာဓိဌာနံ ဝမေတိ ဝိသံဝါဒနံ-နိမိတ္တသော၀ အဘာ၀တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၆။

ဝိသံဝါဒေသိ (ကြိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + သိ | (၁) (သင်) ချွတ်ယွင်းစေ၏၊ လိမ်လည်၏။ (၂) (သင်) ဖြားယောင်း-လှည့်ပတ်-လှည့်စား-၏။ (၁) သစ္စံ ကိရ တွံ ----- သမ္မဇာနမုသာ ဘာသသိ၊ သကေံတံ ကတ္တာ ဝိသံဝါဒေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၊ ၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၁၄)။ (၂) နံ မံ ဝဉ္စေသီတိ ယသ္မာ ပရိနိဗ္ဗုတောဂေ၊ တသ္မာ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဣစ္ဆန္တိံ မံ နံ ဝဉ္စေသိ၊ နံ ဝိသံဝါဒေသီတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၁)။

ဝိသံဝါဒေဿတိ (ကြိ) | ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + ဿတိ | ချွတ်ယွင်းစေ-လိမ်လည်-လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ သမ္မဇာနမုသာ ဘာသိဿတိ၊ သကေံတံ ကတ္တာ ဝိသံဝါ-ဒေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၊ ၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၁၃-၄)။

ဝိသံဝါဒေဿသိ (ကြိ) | (၁) ဝိ + သံ + ဝဒ + ဏော + ဿသိ။ (၂) ဝိ + သံ + ဝဒ + ဤ။ ဤ-ကို ဿတိ-ပြု။ ရူ။ ၄၇၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉၃-၄။ | (သင်) ချွတ်ယွင်းစေပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တွံ --------- သကေံတံ ကတ္တာ ဝိသံဝါဒေဿသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၁၄)။

ဝိသံသဋ္ဌ (ပု) | ဝိ + သံ + သဋ + ဏ။ ရူ။ ၃၈၃၊ ၄၀၈။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ (နိရုတ္တိ။ ၇၈၆)။ ဝိ + သံ + သဋ္ဌ + ဏ။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ | မနှီးနှော - မရောနှော - မရောယှက်- ခြင်း။ ကာမာဒိဝိသံသဋ္ဌမျောဟ္ဟ ဥမ္မဂ္ဂနက္ခသုဇိဒံ နာမ၊ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခန္တိ အာဟ " ပဌမဇ္ဈာန-သုခ " န္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိသံသဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + သံ + သဋ + တ။ ရူ။ ၆၂၇။ | မနှီးနှော-မရောနှော-မရောယှက်-သော။ အဓိကရဏန္တိ ဝါ သမထာတိ ဝါ ဣမေ ဓမ္မာ သံသဋ္ဌာ၊ ဥဒါဟု ဝိသံသဋ္ဌာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၉၅။ ယာစာဝုသော ပညာ ယဋ္ဌ

ဝိညာဏ်။ ကျမေ မမွာ သံသဒ္ဓာ၊ ဥဒါဟု ဝိသံသဒ္ဓာ။ မ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဝိသံသဒ္ဓာ (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၀)တိ ဝိပွယုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ အနာဂါရေဟိ စ ဝိသံသဋ္ဌံ ဥဘယဘွ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၉။ ဝိသံသဒ္ဓော သီလသုတာဒိဂုဏာယုတ္တေဟိ အရိယေဟိ ဇနောတိပိ ပုထုဇ္ဇနော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၄။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂ ၃၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉)။

ဝိသံသဒ္ဓစိတ္တ (တိ) | ဝိသံသဒ္ဓ + စိတ္တ | မနှီးနှော-မရောနှော-မရောယှက်-သောစိတ် ရှိသော၊ သူ။ သတ္တေသု ဘဝါဒီသု ဝိသံသဒ္ဓ-စိတ္တော သတ္တသော ခန္ဓာဒီဟိ ဝိသံယုတ္တော ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။

ဝိသံသဒ္ဓဘာဝါသင်္ကာ (ထီ) | ဝိသံသဒ္ဓ + ဘာဝ + အာသင်္ကာ | မနှီးနှော-မရောနှော-မရောယှက်-သည်၏အဖြစ်၌-ယုံမှား-တွေး တော-ခြင်း။ ယဒိ ဇဝံ ပုစ္ဆာယ အဝသရော ဝိသံသဒ္ဓဘာဝါသင်္ကာယ ဇဝေ အဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။

ဝိသံသဒ္ဓသဘာဝ (တိ) | ဝိသံသဒ္ဓ+သဘာဝ | မနှီးနှော - မရောနှော -မရောယှက် -သော သဘောရှိသော။ ကျတရေသဒ္ဓ တေဟိ ဝိသံသဒ္ဓသဘာဝတာ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၄။

ဝိသံသဒ္ဓဘာဝ (ပု) | ဝိသံသဒ္ဓ + အဘာဝ | မနှီးနှော-မရောနှော-မရောယှက်-မယှဉ်-တတ်သည်၏ - မရှိ - မဟုတ် -မဖြစ် -ခြင်း။ ပဟာနဝိဘာဂေန ဝုစ္စမာနေ အပဟာယကဿ နိတ္ထာနဿ ကထံ ဝိမုတ္တတာ ? ဝိသံသဒ္ဓဘာဝတော ဇဝေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၁။

ဝိသံဟတ (တိ) | ဝိ + သံ + ဟန + တ။ ဝိသံဟတ-သံ။ | အထူးသဖြင့်-ဖျက်ဆီး-ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်စေ-အပ်သော၊ အကြွင်းမဲ့-ပယ်ဖြတ်-ပယ်သတ်-အပ်သော။ သတ္တေ မာနာ ဝိသံဟတာ (ထေရ။ ၂၃၉) တိ နဝ-ဝိဓာပိ မာနာ အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမေန ဝိသေသတော သယံဘတံ ဝိနာသံ အာပါဒိတာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။

ဝိသံဟရတိ (ကြိ) | ဝိ + သံ + ဟရ + အ + တိ | အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာ တို့ဖြင့်-ဖယ်ရှား-ပစ်ခဲ့-၏။ ဝိသံဟရတီတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဝိသံဟရတီတိ ---- ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နေက္ခမ္မာဘိမုခပွဝတ္တိတော စိတ္တံ သံဟရတိ၊ သံခိပတိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉။

ဝိသ² (ပု၊ န) | ဝိသ + အ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၉၊ ၂၅၆။ သောဏိပဏဂတံ ဝိသတိ ဒေဟန္တိ ဝိသံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၅ - ၆။ သူစိ။ ပရိတ္တ၊ ဋီ။ ၅၈။ ဝိ + သာဓ + ကို။ ဝိဂတံ ဝါ သာဓေတီတိ ဝိသံ။ ပရိတ္တ၊ ဋီ။ ၅၈။ ဝိမ-သံ။ ဝိသ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) အဆိပ်၊ လတ်တလော သေစေတတ်သော အဆိပ်။ (၂) ဆင်းရဲဒုက္ခ။ (၃) အကျိုး။ (၄) အဝိဇ္ဇာ။ (၅) မိစ္ဆာအယူ။ (၆) အာမိသအရသာ။ (၇) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ။ (၈) ကာမဂုဏ် ၅-ပါး။ (၉) ကိလေသာ။ (၁၀) သေရည်သေရက်။ (၁၁) ငြူစူခြင်း။ (၁၂) မြွေဆိပ်အဟုန်။ (၁၃) ဝိသဝန္တဇာတ်။ (၁၄) ဝိသ-သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်အပ်သည့် ဂုမ္ဗိယဇာတ်။ (၁၅) တင်လဲ၊ ထန်းလျက်။ (၁၆) ချင်းခြောက်။ (၁၇) ရေ။ (၁၈) ဒေါသ၊ အမျက်ထွက်ခြင်း။ (၁၉) ငါး မျှားချိပ်။ (အဆိပ်။ အံ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဇာ၊ သျ)။

(၁) အဆိပ်၊ လတ်တလော သေစေတတ်သောအဆိပ်။ ဝိသံ ဝါ ခါဒ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ နာသ အင်္ဂ ဝါ ဝိသံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ကမတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၉။ အံ၊ ၃။ ၅၄၂။ ပဋိသံ။ ၃၁၄။ ဝိသေန သံသဋ္ဌော (မ၊ ၁။ ၃၉၀) တိ ဟလာဟလဝိသေန သမ္မယုတ္တော မိဿိတော လုဠိတော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၅။ ဝိသံ ဇီဝိတုကာမော၀၊ ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇယေ။ ဓမ္မ။ ၃၁။ ဟလာဟလံ ဝိသံ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။ (-အဘိ၊ က။ ၁၀၉။ အပ၊ ၁။ ၅၁၊ ၉၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၇)။

(အဆိပ် ၉-မျိုး-- (၁) ကာကောလအဆိပ်၊ (၂) ကာဠကူဋအဆိပ်၊ (၃) ဟလာဟလအဆိပ်၊ (၄) သောရဋ္ဌကအဆိပ် (၅) သုက္ကိကောဃ့အဆိပ်၊ (၆) ပြဟ့ပုတ္တအဆိပ်၊ (၇) ပဒီပနအဆိပ်၊ (၈) ဒါရဒအဆိပ်၊ (၉)ဝစ္ဆနာဘအဆိပ်-ဟု အဆိပ်အထူးအပြား ၉-မျိုးရှိသည်။ အမရ။၈၊ ၁၀-၁။ သဒ္ဒတ္ထစိန္တာမဏိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၅-၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၇။)

(၂)ဆင်းရဲဒုက္ခ။ ကောဓသ ဝိသမူလဿ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၊ ၄၄၊ ၁၃၆၊ ၂၃၉။ နေတ္တိ။ ၁၂၄။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈။ ဝိသမူလဿာတိ ဒုက္ခဝိပါကဿ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀-၁။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ ဝိသံ နာမ ဒုက္ခံ အနိဋ္ဌဘာဝတော၊ တဿ မူလကာရဏံ ကောဓော အနိဋ္ဌဖလတ္တာတိ အာဟ " ဝိသမူလဿာတိ ဒုက္ခဝိပါကဿာ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဝိသမူလဿာတိ ဧတ္ထ ဝိသသရိက္ခတာယ ဝိသန္တိ ဒုက္ခံ အဓိပ္ပေတန္တိ အာဟ " ဒုက္ခဝိပါကဿာ " တိ ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၃၃။ ဝိသမူလဿ ဝိသဒိသဿ ဒုက္ခဿ မူလဘူတဿ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၉။

(၃) အကျိုး။ ဒုက္ခသမုဒယတ္တာ ဝိသံ ဖလံ ဧတီဿာတိ ဝိသဖလာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆။ (၄) အဝိဇ္ဇာ။ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသလ္လိတ္တောတိ အဝိဇ္ဇာယေဝ ------- ဝိသန္တိ အဝိဇ္ဇာဝိသံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈။ (၅) မိစ္ဆာအယူ။ တသ္မာ တံ ဒိဋ္ဌိသခ်ါတံ ဝိသံ ဝမာမီတိ ယောဇနာ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၉။ (၆) အာမိသအရဏာ။ နံ စ ကာဟာမိ ဝိသေန သန္ထဝ (ထေရ။ ၂၄၂) န္တိ ဧ၀ရူပံ ရသုတ္တမံ ဓမ္မရသံ ပိဝိတွာ ဌိတော ဝိသေန ဝိသသဒိသေန ဝိသရသေန သန္ထဝံ သံသဂ်ံ နံ ကရိဿာမိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄-၅။ (၇) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ။ ရာဂေါ ဒေါသော စ့ မောဟော စ၊ ဝိသာ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၄။ (၈) ကာမဂုဏ် ၅-ပါး။ ဧ၀ံ မနုဿေသုပိ ယေ ဧတေ ရူပါဒယော ပဉ္စ ဝတ္ထုကာမာ တတ္ထ တတ္ထ သမောဟိတာ နိက္ခိတ္တာ၊ တေ " ဝိသ " န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၇။

(၉) ကိလေသာ။ အနတ္ထဇနနတော ဝိသသင်္ကာသတာယ ကိလေသော ဝိသံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၄။ (၁၀) သေရည်၊ သေရက်။ ဝိသံ တဒါဟု (ဇာ၊ ၁။ ၂၆၂) တိ တံ အာသဝသခ်ါတံ သုရံ အရိယာ " ပြဟ့စရိယဿ ဝိသ " န္တိ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၃။ (၁၁) ငြူစူခြင်း။ ဥသူယသခ်ါတဿ ဝိသဿ ဥဂ္ဂါရော ဥဂ္ဂိလနံ ဥသူယဝိသုဂ္ဂါရော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၆။ (၁၂) မြွေဆိပ်အဟုန်။ ဝိသံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (အံ ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄) တိ ဝိပဿနာတေဇေန ဝိသဝေဂံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။

(၁၃) ဝိသဝန္တဇာတ်။ ဝိသ သာဓုဇိတေန ဘဝန္တိ ဒသာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇။ (၁၄) ဝိသ-သဒ္ဒါဖြင့်မှတ်အပ်သည့် ဂုမ္ပိယဇာတ်။ သုမုခါ ဝိသ သာဋ္ဌိယမိတ္တဝရော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၆။ (၁၅) တင်လဲ၊ ထန်းလျက်။ ဝိသကဏ္ဍက-ဝါဏိဇ-ကြည့်။ (၁၆) ချင်းခြောက်။ သုဏ္ဌီ နာဂရံ, ဝိသံ, ဝိသဘေသဇ္ဇမ္ပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၄၅၉။ (၁၇) ရေ။ ဝိသဒ (၂) ကြည့်။ (၁၈) ဒေါသ၊ အမျက်ထွက်ခြင်း။ ဝိသံ နိစ္စောပတာပနံ။ အလင်္ကာ။ ၂၃၀။ ဝိသံ ဇာယတေ ဝိသတုလျပဋိယကာရဏတ္တာ ကာရိယောပ-စာရေန ဝိသံ ဘဝတိ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၀။ (၁၉) ငါးမျှားချိပ်။ (အဆိပ်---။ အံ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဗား၊ သျ။) ဝိသဂိလိတ-ကြည့်။

ဝိသ၂ (တိ) [ဝိသ + ဏ] အဆိပ်ရှိသော၊ မြွေ။ ဝိသေန သပ္ပဝိသေန အာ သမန္တတော ဒံသီယိတ္ထ ဒဋ္ဌော ဟောတီတိ ဝိသာဒေါ၊ သပ္ပဒဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသအာဟရဏကုလ (နဲ) [ဝိသ + အာဟရဏ + ကုလ] (မန္တာန်ဆေး ဝါးဖြင့်) အဆိပ်ကို ဆောင်ယူသော အမျိုး။ ဝိသဝေဇ္ဇကုလ-ကြည့်။

ဝိသဥဂ္ဂိရသဒိသ (တိ) [ဝိသ + ဥဂ္ဂိရ + သဒိသ] အဆိပ်ကို-ထွေးအန်-ပျို့အန်-ခြင်း နှင့်တူသော။ ဇာတိသဘာဝံ ဝိသဥဂ္ဂိရသဒိသံ သမုဒါစာရဝစနံ ပဟာယ --------။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိသဥသုမာ (ထီ) [ဝိသ + ဥသုမာ] အဆိပ်ငွေ့။ အထ နံ ဝိသဥသုမာ ပဟရိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၄၂။

ဝိသကဏ္ဍက (ပု၊ နဲ) [ဝိသ + ကဏ္ဍက။ ဝိသဥ္စ တံ ကဏ္ဍကဥ္စ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆၂။ ဝိသံ စ တံ ကဏ္ဍကံ စာတိ ဝိသကဏ္ဍကံ။ သူစိ။ ဝိသဥ္စ တံ ကဏ္ဍကဥ္စာတိ ဝိသကဏ္ဍကံ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၂၈။] (၁) တင်လဲ၊ တင်လဲခဲ၊ ဝိသကဏ္ဍက။ (ဝဒန္တအလို)။ (၂) အဆိပ်, ဆူး။ (ဒွန်၊ သုဏန္တအလို)။ (၃) အဆပ်ရှိသောဆူး။ (၁) ဝိသကဏ္ဍကံ ဂဏ္ဍထ ဝိသကဏ္ဍကံ ဂဏ္ဍထ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၈။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၅၈။ တသ္မိံ ကာလေ ဂုဋ္ဌာဒီသု ဝိသကဏ္ဍကဝေါဟာရော အပစ္စန္တဒေသေ ပစုရော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဝိသကဏ္ဍကောတိ ဂုဋ္ဌသ ဝါဏိဇသမညာ " ကိသ္မိဉ္စိ ဒေသေ ဒေသဘာသာ " တိ ကေစိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဂုဋ္ဌသ္မိံ ဝိသကဏ္ဍကံ။ ဓာန်။ ၄၆၂။ (၂) " ဝိသကဏ္ဍကံ ဂဏ္ဍထ ဝိသကဏ္ဍကံ ဂဏ္ဍထာ " တိ ဥဂ္ဂေါသေသိ။ တံ သုတ္တာ ဂါမိကာ ဝိသံ နာမ ကက္ခဋ္ဌံ၊ ယော နံ ခါဒတိ၊ သော မရတိ၊ ကဏ္ဍကမ္ပိ ဝိဇ္ဇိတ္တာ မာရေတိ၊ ဥဘောပေတေ ကက္ခဋ္ဌာ၊ ကော ဧတ္ထ အာနိသံသောတိ ဂေဟဒ္ဒါရာနိ ထကေသုံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၈။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၅၈။ ဒါရကေ စ ပလာပေသုံ " ဝိသကဏ္ဍကံ မာ ဂဏ္ဍန္တူ "တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။ (၃) ကောစိ ပုရိသော စတူသု ဒိသာသု မဏ္ဍူကကဏ္ဍကံ နာမ ဝိသကဏ္ဍကံ အာကောဋ္ဌေယျ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၉။

ဝိသကဏ္ဍကဝါဏိဇ (ပု) [ဝိသကဏ္ဍက + ဝါဏိဇ။ ဝိသကဏ္ဍကဿ ဝိက္ကယိကော ဝါဏိဇော ဝိသကဏ္ဍကဝါဏိဇော။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၂၈။] တင်လဲကုန်သည်။ ဝိသကဏ္ဍကဝါဏိဇော ဝိယ။ ဝိသကဏ္ဍက-ဝါဏိဇော နာမ ဂုဋ္ဌဝါဏိဇော ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။၁၆၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။၃၆၆။ အဘိ၊၄၊ ၁။ ၂၄၈။

ဝိသကဏ္ဌကဝေါဟာရ (ပု) | ဝိသကဏ္ဌက + ဝေါဟာရ | ဝိသကဏ္ဌက-ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဝိသကဏ္ဌက (၁) ကြည့်။

ဝိသကဏ္ဌိကာ (ထီ) | ဝိသ + ကဏ္ဌ + က။ ဝိသသဒိသော ကာဠဝဏ္ဏော ကဏ္ဌော ယဿာ သာ ဝိသကဏ္ဌိကာ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၄၂။ သူစီ။ | ဗျိုင်းအောက်၊ ဗျိုင်းနှမ်း။ ဗလာကာ ဝိသကဏ္ဌိကာ။ ဓာန်။ ၆၄၂။

ဝိသကပွ (တိ) | ဝိသ + ကပွ | လတ်တလော သေစေတတ်သော အဆိပ်နှင့်တူသော။ ဝိသကပ္ပေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄) တိ ဟလာဟလ-ဝိသသဒိသေန။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃၃။

ဝိသကာရက (တိ) | ဝိသ + ကာရက။ ထီ-၌ ဝိသကာရိကာ။ | အဆိပ်ကို ပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ။ ဝိသကာရကာ ဧတေ ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၄။

ဝိသကီစ္ဆဘေဒ (ပု) | ဝိသ + ကီစ္ဆ + ဘေဒ | အဆိပ်၏ကိစ္ဆ-အထူး-အပြား၊ အဆိပ်အမျိုးအစား။ ဣမေ စတ္တာရောတိ ဣမေ ဝိသ-ကီစ္ဆဘေဒေန စတ္တာရော။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၂၄။

ဝိသကုမ္ဘ (ပု) | ဝိသ + ပုဏ္ဏ + ကုမ္ဘ။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။ ဝိမကုမ္ဘ-သံ။ | အဆိပ်အိုး၊ အဆိပ်ဖြင့် ပြည့်သောအိုး။ သမုဒ္ဒံ ဝိသကုမ္ဘေန၊ ယော မညေယျ ပဒူသိတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃။ ဝိသကုမ္ဘေနာတိ ဧကေန ဝိသပုဏ္ဏကုမ္ဘေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၀)။

ဝိသက္ကတိ (ကြိ) | ဝိ + သက္က + အ + တိ | (၁) ရွေ့ရှားသွားလာ၏။ (၂) သည်းခံ၏။ (၃) အားထုတ်၏။ (၄) ဆုတ်နစ်၏။ (၅) တုန်လှုပ်၏။ (၁) (၂) ဝိသက္ကတိတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဝိသက္ကတိတိ ပရိသပ္ပတိ သဟတိ ဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (၃) ဝိသက္ကတိတိ ပရိသက္ကတိ သဟတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၅၈။ ဝိသက္ကတိတိ ပရိသက္ကတိ သဟတိ ဝါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ ဝိသက္ကတိတိ ပရိသဟတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ (၄) (၅) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသက္ကန (တ) | ဝိ + သက္က + ယု | (၁) ဆုတ်နစ်ခြင်း။ (၂) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (ဝိသက္ကတိ-အဖွင့် ဌ၊ ဋီ - တို့ကိုထောက်၍ " သည်းခံခြင်း " အနက်လည်း ဖြစ်သင့်သည်။) (၁) (၂) သြသက္ကန် ဝိပ္ပန္ဒန် ဝါ " ဝိသက္ကန " နှိပ် (ဝိသက္ကနန္တိ) ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၅၊ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၈။

ဝိသက္ကိယ (တိ) | ဝိ + သက္က + ယ။ ဝိ + သံ + ကိတ + အ။ (နိရုတ္တိနည်းဖြင့်စီရင်) | ချွတ်ယွင်းသော။ ဝိသက္ကိယေန ဒူတေန။ ဝိ၊ ၁။ ၉၄။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိသက္ကိယဒူတ (ပု) | ဝိသက္ကိယ + ဒူတ | ချွတ်ယွင်းသော - တမန် - သံတမန် -တမန်သည်။ ဝိသင်္ကေတကရဏေနေဝ ဧသ " ဝိသက္ကိယဒူတော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။

ဝိသက္ကိယဒူတပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိသက္ကိယဒူတ + ပဒ + နိဒ္ဒေသ | ဝိသက္ကိယဒူတ ဟူသောပုဒ်ကို အကျယ်အားဖြင့်ပြ - ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဝိသက္ကိယဒူတပဒနိဒ္ဒေသေ သော အည် အာဏာပေတိတိ သော ------ ဝိသင်္ကေတံ ကရောန္တော အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။ (- ဝဇိရ။ ၁၆၀)။

ဝိသခါဒက (တိ) | ဝိသ + ခါဒက။ ထီ-၌ ဝိသခါဒိကာ။ | အဆိပ်ကို ခဲစားတတ်သော၊ သူ။ အထ ဝါ ဝိသံ ဟလာဟလဝိသံ အဒတိ ဂိလတီတိ ဝိသာဒေါ၊ ဝိသခါဒကောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသခါဒန (နာ) | ဝိသ + ခါဒန | အဆိပ်ကိုခဲစားခြင်း။ မရိတုကာမော ဝိယ စ ဝိသခါဒနံ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃စ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁စ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၁၉၄။

ဝိသခါဒနသဒိသ (တိ) | ဝိသခါဒန + သဒိသ | အဆိပ်ကို ခဲစားခြင်းနှင့်တူသော။ ဒေါသသဟဂတဿ ဝိသခါဒနသဒိသတာ ဇောတေတတ္ထာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဝိသဂဏ္ဍကရောဂ (ပု) | ဝိသ + ဂဏ္ဍက + ရောဂ | ဆိပ်အိုင်းနာ၊ အသားမြေတ် ပတ်လယ်၌ - ဖြစ် - ပေါက် - တတ်သော နို့အိုင်းနာ။ မဟာမိတ္တတ္ထေရဿာပိ မာတု ဝိသဂဏ္ဍကရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃စ။ ဝိသဂဏ္ဍကရောဂေါတိ ထနကန္ဒဋရောဂ-မာဟ။ မာသရောဂါဒိကောပိ ဝိသဂဏ္ဍကရောဂေါတိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ဝိသဂတ (တိ) | ဝိသ + ဂတ | အဆိပ်၏ တည်ရာဖြစ်-အဆိပ်ရောက်-အဆိပ်နှင့်ရောနှော-အဆိပ်ခပ်ထား-သော။ အညတရော ပိဏ္ဍစာရိကော ဘိက္ခု ဝိသဂတံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတ္ထာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၂။ ကင်္၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁စ။

ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတ (ပု) | ဝိသဂတ + ပိဏ္ဍပါတ | အဆိပ်၏တည်ရာဖြစ်-အဆိပ်ရောက် - အဆိပ်နှင့်ရောနှော - အဆိပ်ခတ်ထား-သောဆွမ်း။ ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတော ဝိယ ---- ဒုဋ္ဌိနိဇ္ဇောဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၅၉။ ဝိသဂ်ဟ။ ၅စ။

ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတ (ပု) | ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတ+ ဒါယက။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ | အဆိပ်၏တည်ရာဖြစ်-အဆိပ်ရောက်-အဆိပ်နှင့်ရောနှော-အဆိပ်ခတ်ထား-သောဆွမ်းကို ပေးလှူသည့် ရဟန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတဝတ္ထု (နာ) | ဝိသဂတ-ပိဏ္ဍပါတ + ဝတ္ထု | အဆိပ်၏တည်ရာဖြစ်-အဆိပ်ရောက်-အဆိပ်နှင့်ရောနှော-အဆိပ်ခတ်ထား - သောဆွမ်းကို ပေးလှူသော ရဟန်း၏ - အကြောင်း - အရာ - ဝတ္ထု။ ဝိသဂတပိဏ္ဍပါတဝတ္ထုသ္မိံ သာရဏီယဓမ္မ-ပူရကော သော ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၂။ (-ကင်္၊ ၁၂၃။ ကင်္၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၁စ)။

ဝိသဂတဘာဇန (နာ) | ဝိသဂတ + ဘာဇန | ဝိသပတ္တ-ကြည့်။

ဝိသဂန္ဓ (ပု) | ဝိသ + ဂန္ဓ | (၁) အဆိပ်နံ့၊ အဆိပ်၏အနံ့။ (၂) ကိလေသာတည်း ဟူသောအဆိပ်နံ့။ (၁) ဝိသဂန္ဓံ ဝါယန္တော နိဗ္ဗတ္တတိ။ထေရီ၊ ၌။ ၂၆၅။ (၂) နာနာဝိဓဒုက္ခ-ဟေတုကိရိယာဇနကော ကိလေသောဝ " ဝိသဂန္ဓော " တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။

ဝိသဂန္ဓဝါယန (နာ) | ဝိသဂန္ဓ + ဝါယန | အဆိပ်နံ့ နံစော်ခြင်း။ ဒုဂ္ဂန္ဓာတိ ဝိသဂန္ဓ-ဝါယနေန ပူတိဂန္ဓာ။ ထေရီ၊ ၌၊ ၂၀၄။

ဝိသဂိလိတ (တိ) | ဝိသ + ဂိလိတ | မျိုအပ်သောငါးမျှားချိပ်ရှိ - ငါးမျှားချိပ်ကို မျိုမိ-ငါးမျှားချိပ်ချိပ်မိ-သော (ငါး)။ သော သုဒ် ကဒလိပတ္တေသု သေတိ မစ္ဆောဝ ဝိသ-ဂိလိတော။ အံ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဝိသဂိလိတော မစ္ဆော ဝိယ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၈။ ဝိသဂိလိတောတိ ခိတ္တပဟရဏော။ တဋ္ဌ ဗဠိသံ ဝိသသမညာ လောကေ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၄၇။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၄၇-စ။

ဝိသဂ္ဂ (ပု) | ဝိ + သဇ + ဏ။ ဇ-ကို ဒွေဘော်ပြု။ ဝိ + သဒ္ဓ + ဏ။ ဝိသဂ်-သံ။ ဝိသဂ္ဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | လွတ်-လွတ်-ခြင်း။ ဝိသဋ္ဌိတိ ဝိသဂ္ဂေါ။ ကခီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၅။

ဝိသဃာတ (တိ) | ဝိသ + ဃာတ | အဆိပ်ကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -ပျောက်ကင်းစေ-တတ်သော၊ (ဆေးသမား)။ (ပု) (၂) အဆိပ်ကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း၊ အဆိပ်ပျောက်ကင်းခြင်း။ (၁) ဝိသဃာတာန (ဇာ၊ ၂။ ၂၂၅) နှိ ဝိသဃာတကဝေဇ္ဇာန်။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၂၇။ (ပု) (၂) အဂဒံ သော ဂဝေသေယျ၊ ဝိသဃာတာ'ယုပါလန်။ အပ၊ ၁။ ၎၄။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၎၆၇။ တဿ ဝိသဿ ဝိဃာတာယ ဝိနာသာယ ဥပါယန် ဥပါယဘူတံ။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသဃာတက (တိ) | ဝိသ + ဃာတက။ ထီ-၌ ဝိသဃာတိကာ။ | အဆိပ်ကို-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော (ဆေး၊ အဆိပ်ဖြေဆေး)။ ဂဝေသမာနော ပသေယျ၊ အဂဒံ ဝိသဃာတကံ။ အပ၊ ၁။ ၎၄။ ထေရ။ ၎၊ ၁။ ၎၆၇။ ဝိသဃာတကံ ဝိသနာသကံ အဂဒံ သြသဓံ ပသေယျ ဒက္ခေယျ။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသဃာတကဝေဇ္ဇ (ပု) | ဝိသဃာတက + ဝေဇ္ဇ | အဆိပ်ကို-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော-ဆေးဆရာ - ဆေးသမား - ဆရာဝန်။ ဝိသဃာတ-ကြည့်။

ဝိသဃာတန (တိ) | ဝိသ + ဃာတန | အဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော။ ဝိသသမ္မဒ္ဒန-ကြည့်။

ဝိသကိုတ (တိ) | ဝိ + သံ + ကိတ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိဇကိုတ-သံ။ | ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-စွာသိတတ်သော၊ သူ။ မဟာဟိတံ ဝရဒဒံ၊ အဟိတောတိ ဝိသကိုတော။ အပ၊ ၂။ ၂၂၈။ ထေရီ၊ ၎။ ၁၃၈။

ဝိသင်္ကေတ (တိ) | ဝိ + သံ + ကိတ + အ။ (သင်္ကေတ = သံ + ကိတ + အ။ မောဂ်၊ ၅။ ၂။ ပဋိကာ။) | (၁) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-ခြင်း။ (၂) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-သော။ (၁) ဇတ္ထ စ " ပုရေဘတ္တံ အဝဟရာ " တိ ဝုတ္တေ ------ နတ္ထိ ဝိသင်္ကေတော။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၃၂၂။ ဝိသင်္ကေတံ ကရောန္တော အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၄၈။ (၂) ဘိက္ခုနီ သံဝိဒဟတိ ဘိက္ခု နာ သံဝိဒဟတိ။ ဝိသင်္ကေတေန ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသင်္ကေတနာတိ ဇတ္ထ " ပုရေဘတ္တံ ဂစ္ဆိဿာမာ " တိ ဝတ္တာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ ----- မဂ္ဂဝိသင်္ကေတေ ဝါ သတိပိ အာပတ္တိယေဝ။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၇၃-၄။ သံဝိဒဟိတ္ဝာ ပန ------ နိယမိတံ ကာလံ ဝိသင်္ကေတံ အကတ္ဝာ။ ကခီ။ ၂၁၃။

ဝိသင်္ကေတကရဏာ (နှ) | ဝိသင်္ကေတ + ကရဏာ | ချွတ်ယွင်းခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဝိသင်္ကေတကရဏေနေဝ ဟိ ဧသ " ဝိသင်္ကိယဒူတော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၄၈။

ဝိသခ်တ (တိ) | ဝိ + သံ + ကရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၄။ ရူ။ ၅၈၂။ ဝိ + သခ်တ။ ဝသံသက - သက္ကတပိဋ္ဌက။ | (၁) ဖျက်ဆီး ပြီးသော။ (၂) မပြုမပြင်အပ်သော၊ ပြုပြင်စီရင်ခြင်းမှကင်းသော။ (၁) သင္ဘာ တေဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဋ္ဌံ ဝိသခ်တံ်။ ဓမ္မ။ ၃၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၀။ ဂဟကူဋ္ဌံ ဝိသခ်တန္တိ ----- မယာ ဝိဒ္ဓံသိတံ်။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၁။ ------ ဝိသခ်တံ် ဝိဒ္ဓံသိတံ်။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၅။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသခ်တပဒရ (တိ) | ဝိသခ်တ + ပဒရ | မပြုမပြင်-မဖာ-မထေး-အပ်သော ပျဉ်ချပ်ရှိသော (လှေ)။ သစေ ဘိန္နာ ဝါ ဝိသခ်တ-ပဒရာ ဝါ၊ နံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၈။ ဝိသခ်တပဒရာတိ သခ်တဝိရဟိတဖလကာ ဝါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၁။

ဝိသခ်ရဏ (နာ) | ဝိ + သံ + ကရ + ယု | ဖျက်ဆီးခြင်း။ ယထာ ဝယ့်ဝါတိအာဒိ ဝယ့ာဒိဝိသခ်ရဏံ ဂန္ဆာနံ ဝိယောဂကရဏေ ဥပမံ ဒသေန္တော အာဟ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၀၅။

ဝိသခ်ရိတ (တိ) | ဝိ + သံ + ကရ + တ။ ဝိသံသ္ကတ - သက္ကတပိဋ္ဌက။ | ဖျက်ဆီး-ချွတ်၍ထား-ဖြုတ်၍ထား-အပ်ပြီးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသခ်ရိတစက္က (တိ) | ဝိသခ်ရိတ + စက္က | ဖျက်ဆီး-ချွတ်၍ထား-ဖြုတ်၍ထား-အပ်ပြီးသောဘီးရှိသော။ ဝိသခ်ရိတစက္ကံ ပန ယာနံ ဘာဇနီယံ။ ကခ်ါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၄၂၇။

ဝိသခ်ရိတ္တာ (ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သံ + ကရ + တ္တာ | (၁) (က) ဖျက် - ဖျက်ဆီး - ၍။ (ခ) ဖြုတ်-ချွတ်-၍။ (၂) မယှဉ်သည်ကို ပြု၍၊ အသီးအသီး - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ၍။ (၁) (က) (ခ) ဝိသခ်ရိတ္တာ ဝါ ဌပိတေ စက္ကမတ္တေပိ နိသိန္နော ယာနဂတော တွေဝ သခ်ိံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။ (-ကခ်ါ။ ၂၈၆)။ ဝိသခ်ရိတ္တာတိ ဝိပတ္တိ ကရိတ္တာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၃၈။ ဝိသခ်ရိတ္တာ (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇)တိ ဆေဒနဘေဒနာဒီဟိ ဝိနာသေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၉။ (၂) ဝိသခ်ရိတ္တာ (မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၇) တိ ဝိသံယုတ္တေ ကတ္တာ၊ ယထာ သဂ်ိကာရေန ဂဟဏံ နံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ဝိနိဘုဇိတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၆၃။ ပုန တဒေဝ ရူပံ ဝိသခ်ရိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဝိသခ်ရိတ္တာ ဝိဘဇိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၁၀။

ဝိသခ်ါရ (တိ) | ဝိ + သခ်ါရ။ (ပု) ဝိသံသ္ကာရ-သက္ကတပိဋ္ဌက။ | (၁) (က) သခ်ါရတို့မှကင်းသော၊ ကင်းသော သခ်ါရရှိသော၊ သခ်ါရ-ကင်း-မရှိ-သော၊ (နိဗ္ဗာန်)။ (သခ်ါရမဟုတ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ပြည်၊ သျှ။) (ခ) သခ်ါရတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ (နိဗ္ဗာန်)။(၂) သခ်ါရတို့မှ - လွတ် - ထွက်မြောက် - ရာဖြစ်သော၊ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) (က) (ခ) --------- အနိမိတ္တံ အပ္ပဝတ္တံ ဝိသခ်ါရံ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ -----။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၂။ နိမိတ္တာဒိဝိရဟတော တဒ္ဓိမုရတော စ " အနိမိတ္တ " န္တိအာဒိနာ နိဗ္ဗာနံ ဝိသေသိတံ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၈၄။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၄၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၈၇)။ ဝိသခ်ါရဂတာန (မဟာနိ။ ၂၁) န္တိ သခ်ါရာ-ရမ္မဏံ စဇိတ္တာ ဝိဂတသခ်ါရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံဝသေန ဥပဂတာနံ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၈၈။ (၂) ဥပမိဝိဝေကော စ နိရုပမိနံ

ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသခ်ါရဂတာနံ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၃။ ဖလသမာပတ္တိဝသေန သတ္ထသခ်ါရဝိ-နိဿဋ္ဌတ္တာ ဝိသခ်ါရံ နိဗ္ဗာနံ ဥပဂတာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝိသခ်ါရဂတ (တိ) | ဝိသခ်ါရ + ဂတ | (၁) သခ်ါရတို့မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့်-ရောက်-ဝင်-သော။ (၂) သခ်ါရတို့မှ-လွတ်-ထွက်မြောက်-ရာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်သို့ကပ်ရောက်သော။ (၁) ဝိသခ်ါရဂတံ စိတ္တံ (ဓမ္မ။ ၃၆) နို့ ကွဒါနိ မမ စိတ္တံ ဝိသခ်ါရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဂတံ အနုပဝိဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၈၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅)။ ဝိသခ်ါရဂတာနန္တိ သခ်ါရာရမ္မဏံ စဇိတ္တာ ဝိဂတသခ်ါရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏ-ဝသေန ဥပဂတာနံ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၈၈။ (၂) ဝိသခ်ါရ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိသခ်ါရဂမနဒ်ပက (တိ) | ဝိသခ်ါရ + ဂမန + ဒ်ပက။ ထိ-၌ -- ဒ်ပိကာ။ | သခ်ါရတို့မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ ကွမံ ဥဒါနန္တိ အနဝသေသသခ်ါရေ ဝိဿဇ္ဇေတ္တာ အတ္တနော ဝိသခ်ါရဂမနဒ်ပကံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၉၉။

ဝိသခ်ါရနိန္နဿ (တိ) | ဝိသခ်ါရ + နိန္နဿ | သခ်ါရတို့မှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌-ညွတ်-ကိုင်း-ရှိုင်း-သော။ ဧကန္တေန ဟိ ဝိသခ်ါရနိန္နော နိဗ္ဗာနဗ္ဘာသယော သတ္ထာ -------- သုစိရံ ဌိတော။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၉၉။

ဝိသခ်ါရာဘိမုခ (နာ) | ဝိသခ်ါရ + အဘိမုခ | သခ်ါရတို့မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်၏ အမည်။ တသ္မာ အာရာ သော အာသဝက္ခယာတိ ဧတ္ထ အာသဝက္ခယပဒံ ဝိသခ်ါရာဘိမုခမ္ပိ သမ္ဘဝတီတိ အာဟ " နိဗ္ဗာန " န္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉)။

ဝိသခ်ါရာဘိမုခ (တိ) | ဝိသခ်ါရ + အဘိမုခ | သခ်ါရတို့မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ - ရှေးရှု-တူရုပြု- ဦးတည်- မျက်နှာချင်းဆိုင်-သော။ ယာဝ နု မာရဗန္ဓနံ ဆိဒ္ဓတိ၊ တာဝ သဲသာရာ-ဘိမုခေါဝ ဟောတိ၊ နု ဝိသခ်ါရာဘိမုခေါ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၄၄။

ဝိသဂ် (ပု) | ဝိ + သန္တ + ဏ။ ဝိမဂ်-သဲ။| ရှေးဦးအစ- ကပ်ငြိ- စွဲလမ်း-တပ်မက်-ခြင်း။ ဝိဿာသော (ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၄) တိ ဝိသဂ်ေါ ယဉ္ဇနာဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝိသဂ်တ (တိ) | ဝိ + သဂ်တ | အတူတကွဖြစ်ခြင်း-ပေါင်းဆုံမိခြင်း-မရှိသော (အစွယ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဂ်တဒန္တ (တိ) | ဝိသဂ်တ + ဒန္တ | အတူတကွဖြစ်ခြင်း - ပေါင်းဆုံမိခြင်း - မရှိသည့် အစွယ်ရှိသော။ ဝိရဠဒန္တာ၊ ဝိသဂ်တဒန္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိသဇန (နာ) | ဝိ + သဇ + ယု | စီရင်-ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၀-ကြည့်)။ သတ္ထာနံ နိမ္မာနံ တထာ တထာ ဝိသဇနံ ဝိယ ဟောတိတိ အာဟ " တွံ ခတ္တိယော " တိအာဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဝိသဇနနက (တိ) | ဝိသ + ဇနနက | အဆိပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အပိ စ ဝိသဇနနက-ပုပ္ပါဒိဂန္ဓပဋိဘာဂတာယ ----။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။

ဝိသဇာနန (နာ) | ဝိသ + ဇာန | အဆိပ်ကို သိခြင်း။ ယထာ ဝိသဇာနနံ အပ္ပမာဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။

ဝိသဇိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာ။ ဝိသဇ္ဇိတွာ - ဟုရှိသင့်၏။ | စွန့်လွှတ်၍။ သော သတ္ထဲ လောကံ ဝိသဇိတ္တာ ဌိတတ္တာ--- သမတိဝတ္တတိ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၁၂၂။

ဝိသဇေတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + တိ။ ဝိသဇ္ဇေတိ-ဟု ရှိသင့်၏။ | ဖြေ-ဖြေဆို-၏။ (စူဠနိ-၌ ဝိသဇ္ဇေဿတိ-ဟု ရှိသည်။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဇေဿတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + ဿတိ | ဖြေ-ဖြေဆို-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ မနသာ ပုစ္ဆိတေ ပဥ္ဍေ၊ ဝါစာယ ဝိသဇေဿတိ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၁။

ဝိသဇ္ဇ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာ။ ဝိသဇ္ဇတိ - မှ။ | စွန့်လွှတ်၍။ သေတုံ ကတွာန ဝိသဇ္ဇ ပလ္လလာနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၂။ ၇၆။ ဥဒါန။ ၁၈၈။ ဝိသဇ္ဇာ (သုတ္တနိ။ ၄၃၈) တိ ဝေါဿဇ္ဇိတ္တာ။သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၆။ (-ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၀၄။ စူဠနိ၊ ၆။ ၂၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃)။

ဝိသဇ္ဇက (တိ) | ဝိ + သဇ + ဏ္ဍု။ (ဇ-ကို ဒွေဘော်ပြု)။ ဝိ + သဇ္ဇ + ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဝိသဇ္ဇိကာ။ | ဖြေ-ဖြေဆို-သော၊ သူ။ မာ စ တွံ မဟာရာဇ " ဝိသဇ္ဇကော အတ္ထိ " တိ အပုစ္ဆိတတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅။

ဝိသဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ +တိ။ ဝိသဇေတိ-သံ။ ဝိသဇ္ဇေက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-၏။ ဝိသဇ္ဇေတိ - လည်းကြည့်။ ယထာသမ္ဘတဉ္စ ဓည် ပရိဘုဉ္ဇေယျ ဝါ ဝိသဇ္ဇေယျ ဝါ ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၁။

ဝိသဇ္ဇန (ထီ၊ န) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယု။ ဝိသဇ်န-သံ။ ဝိသဇ္ဇဏာ-ပြာ။ ဝိသဇ္ဇဏယာ-အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ဖြေ - ဖြေဆို - ခြင်း။ (၂) အဖြေ။ (၃) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ (၁) သွေဝ ပဥ္ဍော ဓမ္မေ၊ ဝိသဇ္ဇနံ အတ္ထောတိ အတ္ထံ အညာယ ဇာနိတွာ။ စူဠနိ။ ၁၉၆။ ဝိသဇ္ဇနေနေဝ ဘဂဝတာ နိဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏာ ဧဝ ဟောန္တိ တေ ပဥ္ဍာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၅၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၃)။ (၂) ပဥ္ဍံ ဝိစိနတိ၊ ဝိသဇ္ဇနံ ဝိစိနတိ။ နေတ္တိ။ ၁၀။ ဝိပါကာ ဓမ္မာတိ ဣမသ္မာ ဝိယ ဝိသဇ္ဇနံ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဇ္ဇနစ္ဆန္ဒ (ပု) | ဝိသဇ္ဇန + ဆန္ဒ | စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၌ဖြစ်သော-အလို-ဆန္ဒ။ အပိ စ ပဋ္ဌ ဆန္ဒာ ပရိယေသနစ္ဆန္ဒာ ပဋိလာဘစ္ဆန္ဒာ ---------- ဝိသဇ္ဇနစ္ဆန္ဒာ။ မဟာနိ။ ၂၀၁-၂။

ဝိသဇ္ဇနီယ (တိ) | ဝိသဇ္ဇနီယ + ဏ။ ဝိသဇ်နီယ - သံ။ | အဖြေကို ဟောရာဖြစ်-အဖြေရှိ-သော၊ သုတ်။ (နေတ္တိ၊ ၆။ ၂၄၉။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၃၁၇။ ကြည့်။ ဤ၌ ဝိသဇ္ဇနီယ်-စသည်ရှိသင့်သည်)။ ဝိသဇ္ဇနီယ် အဝိသဇ္ဇနီယ် ဝိသဇ္ဇနီယဉ္စ အဝိသဇ္ဇနီယဉ္စ။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။ (-၁၅၁-၄။)။

ဝိသဇ္ဇယိတတ္ထ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏယ + တတ္ထ။ ဝိသဇ်ယိတတျ - သံ။ | ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယဒိ ဧကတ္တတာယ ပုစ္ဆိတံ၊ ဧကတ္တတာယ ဝိသဇ္ဇယိတတ္ထံ။ နေတ္တိ။ ၆၆။

ဝိသဇ္ဇာ (ထီ) | ဝိ + သဇ + ဏျ။ တစ်နည်း-ဝိ + သဇ္ဇ + အ။ ရူ။ ၆၆၀-၌ သဇ ဝိဿဂ္ဂေ။ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝိဿဇ္ဇာ - ဟူ၍လည်းကောင်း။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၄၇-၌ ဝိသဇ္ဇနံ ဝိသဇ္ဇာ-ဟူ၍ လည်းကောင်းရှိသည်။ (တိ) ဝိသဇ်္ဈ-သံ။ | ဖြေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ယထာ ဝယ့် ဝါ (ယာနံ ဝါ ဝယ့် ဝါ) ရထံ ဝါ သကဋံ ဝါ သန္ဓမာနိကံ ဝါ သဇ္ဇံ ဝိသဇ္ဇံ ကရောန္တိ ဝိကောပေန္တိ။ မဟာနိ။ ၇၆။ စူဠနိ။ ၈၈။ ယထာ ဝယ့် ဝါတိအာဒိ ဝယ့ာဒိဝိသဒ်ရဏံ ဂန္ဆာနံ

ဝိယောဂကရဏေ ဥပမံ ဒသေန္တော အာဟ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၅။ သဇ္ဇန္တိ မုဥ္စန်။ ဝိသဇ္ဇန္တိ ဝေါသဇ္ဇန်။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၅။

ဝိသဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ + မိ] (င၊) စွန့်လွှတ်၏။ ဝိသဇ္ဇာမာ'ဟံ တ (ဇာ၊ ၂။ ၃၀၁) နွှိ ဝိဿဇ္ဇေမိ အဟံ တံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၂၀။

ဝိသဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဤ] စွန့်လွှတ်ပြီ။ ဝိသဇ္ဇိ ဖရုသံ ဂိရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၀၃။

ဝိသဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တ။ ဝိသဇ္ဇိတ - သံ။ ဝိသဇ္ဇိအ (ယ) - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်သော။ (၂) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်သော။ (၁) နတာဝ သော ပဉ္ဇော ဝိသဇ္ဇိတော ဘဝတိ။ နေတ္တိ။ ၆၁။ ကထိတာ ဝိသဇ္ဇိတာ စာ (ပဋိသံ။ ၃၇၇) တိ -------- ယထာ စ တေ ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗာ၊ တထာ ဝိသဇ္ဇိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၉။ (-မဟာနိ။ ၁၄၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၊ ၉၅-၆)။ (၂) ယံ ခေါ မမ ဒေယျဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ ဝိသဇ္ဇိတံ မယာ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၉။ စူဠနိ။ ၁။

ဝိသဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တဗ္ဗ။ ဝိသဇ်ယိတဝျ-သံ။] ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဧဝံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဝိသဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။ ၁၉။

ဝိသဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာ] စွန့်လွှတ်၍။ တတော သာ တာ ဝိသဇ္ဇိတွာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၉။

ဝိသဇ္ဇီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယ + တေ] ဖြေ - ဖြေဆို - အပ်၏။ တတ္ထ နဒ္ဓီတိ တဏ္ဍာ ဝိသဇ္ဇီယတိ။ ပေဋကော။ ၂၂၇။

ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) +ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိသဇ်ယိတဝျ - သံ။] (၁) စွန့်လွှတ် အပ်သော။ (၂) ဖြေ - ဖြေဆို - အပ်သော။ (၁) နနု အာစရိယေ ဓရမာနေ ဝိနယပိဋကဥ္စ အဌကထာ စ အနေကက္ခတ္တုံ ဂဟေတွာပိ နဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ (၂) ကထိတာ ဝိသဇ္ဇိတာတိ ---------- ယထာ စ တေ ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗာ၊ တထာ ဝိသဇ္ဇိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝိသဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ္ဇ + ဏေ + တိ။ ဝိသဇ္ဇတိ-ကြည့်။] (၁) စွန့်လွှတ်၏။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို- ၏။ (၃) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း- လှူဒါန်း-၏။ (၁) ဝိသဇ္ဇာမ'ဟံ တ (ဇာ၊ ၂။ ၃၀၁) နွှိ ဝိဿဇ္ဇေမိ အဟံ တံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၂၀။ ဝိသဇ္ဇိ ဖရုသံ ဂိရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ တံ အဇာနိတွာဝ ဖရုသံ ကက္ခဋ္ဌံ ဂိရံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၀၄။ (၂) သစေ သော ဣဒ္ဓိမာ ပဉ္ဇံ ပုဋ္ဌော ဝိသဇ္ဇေတိ။ မဟာနိ။ ၁၇၇။ (၃) ဓနံ ဝိသဇ္ဇေတိ။ မဟာနိ။ ၂၀၂။ တတော ရာဇာ နိဂြောဓတ္ထေရဿ ဒေဝသိကံ သတသဟဿံ ဝိသဇ္ဇေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၇-၈)။

ဝိသဇ္ဇေတုံ (ဗျ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တုံ] ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်းငှါ။ တွမသိ အလမတ္ထော မယာ ပုစ္ဆိတံ ကထေတုံ ဝိသဇ္ဇေတုံ။ မဟာနိ။ ၃၇၀။ စူဠနိ။ ၁၅၆။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၁၉)။

ဝိသဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာ] (၁) ဖြေ-ဖြေဆို-၍။ (၂) စွန့်လွှတ်၍။ (၁) သဗ္ဗံ တံ ဝိသဇ္ဇေတွာ သမ္ပဒါလေဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၊ ၁၇။(-၉၅)။ (၂) ဧကဒိဝသမေဝ ဆန္ဒဝုတိကောဋိဓနံ ဝိသဇ္ဇေတွာ အမစ္စေ အာဏာပေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။ (- ၈၇)။

ဝိသဒ္ဓေထ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဒ္ဓ) + ဏော + ထ | (သင်တို့) ဖြေ-ဖြေဆို-ကြကုန်လော။ ဝိသမေန ဝိသမေနေသော ပဥ္ဉော ဂစ္ဆတိ၊ စိန္တေတွာ ဝိသဒ္ဓေထ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၇။

ဝိသဒ္ဓေန္တ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဒ္ဓ) + ဏော + အန္တ | စွန့်လွှတ်သော၊ သူ။ အထ နံ သတ္ထာ ယထာနိန္နောဝ ဩဘာသံ ဝိသဒ္ဓေန္တော အတ္တာနံ ဒဿေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဝိသဒ္ဓေယျ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဒ္ဓ) + ဏော + ဧယျ | (၁) စွန့်လွှတ်ရာ၏။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ၏။ (၁) ယထာသမ္ဘတဥ္စ ခေည် ပရိဘုဥ္ဇေယျ ဝါ ဝိသဒ္ဓေယျ ဝါ ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၁။ (၂) ကော ဟိ ဘန္တေ နာဂသေန အညော ဣဒံ ပဉ်ှံ ပုဋ္ဌော ဝိသဒ္ဓေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၃။

ဝိသဒ္ဓေသိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဒ္ဓ) + ဏော + ဤ | စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ပြီ။ တတော ရာဇာ ---- သတသဟဿံ ဝိသဒ္ဓေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉။

ဝိသဒ္ဓေသတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဒ္ဓ) + ဏော + သတိ | ဝိသဇ္ဇေသတိ - ကြည့်။ မနသာ ပုစ္ဆိတေ ပဥ္ဉေ၊ ဝါစာယ ဝိသဒ္ဓေသတိ။ စူဠနိ။ ၃။

ဝိသည (တိ) | ဝိ + သညာ။ ဝိသံဇ္ဇ၊ ဝိသဇ်ိန်-သက္ကတပိဋ္ဌက။ | ကင်းသောအမှတ်သညာရှိ - မိန်းမော - တွေဝေ - သာ၊ သူ။ တတော ဝိသညာ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၇)။

ဝိသညတ္တ (နာ) | ဝိသည + တ္တ | ကင်းသော သညာရှိ-မိန်းမော-တွေဝေ-သည်၏အဖြစ်။ အာစရိယာ ပန သုပန္တသ္သ ဝိသညတ္တာဘာဝေန ဝိသယတ္တာ အနာပတ္တိံ နကထယန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၂။

ဝိသညသညီ (တိ) | ဝိသညာ + သညီ။ ထီ-၌ ဝိသညသညိနီ။ | ဖောက်ပြန်သော-အမှတ်-သညာ - ဖြင့်မှတ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ နဝိသညသညီ (သုတ္တနိ။၄၁၄) တိ ဝိသညာယပိ ဝိရူပါယ သညာယ သညီ နဟောတိ ဥမ္မတ္တကော ဝါ ခိတ္တစိတ္တော ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၈။ (မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၃။-၌ ဝိသညီ နဟောတိ-ဟုရှိနေသည်)။

ဝိသညာ (ထီ) | ဝိ + သညာ | ဖောက်ပြန်သောအမှတ်သညာ။ ဝိသညသညီ-ကြည့်။

ဝိသညိတ (တိ) | ဝိသညာ + က္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၅-ကြည့်။ | ကင်းသောအမှတ်သညာရှိ-မိန်းမော-တွေဝေ-သော၊ သူ။ တေသံ ရူပံ ဒိသွာပိ သဒ္ဒံ သုတွာပိ သတ္ထာ ဝိသညိတာပိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။

ဝိသညိတာ (ထီ) | ဝိသညီ + တာ | ဝိသညတ္တ-ကြည့်။ ဝိသဝေဂေန ဝိသညိတံ အာပန္နော ဘဝိဿတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၅၃။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၂)။

ဝိသညိဘာဝ (ပု) | ဝိသညီ + ဘာဝ | ဝိသညတ္တ-ကြည့်။ အကိုး-အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသညိဘာဝဝိနောဒန (နာ) | ဝိသညိဘာဝ + ဝိနောဒန | ကင်းသော အမှတ်သညာရှိ-မိန်းမော - တွေဝေ - သည်၏အဖြစ်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ တေသံ

၂၉၀၆၉

ဝိသညိဘာဝဝိနောဒနတ္ထံ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿာပေသိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၁။

ဝိသညိဘာဝါပါဒန (နာ) | ဝိသညိဘာဝ + အာပါဒန | ကင်းသော အမှတ်သညာရှိ-မိန်းမော-တွေဝေ-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ အာထဗ္ဗဏဝေဒဝိဟိတံ အာထဗ္ဗဏိကာနံ ဝိသညိဘာဝါပါဒနပယောဂံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၄။

ဝိသညီ (တိ) | ဝိသညာ + ဣ။ ထီ-၌ ဝိသညိနီ။ ဝိသံဠိန် - သက္ကတပိဋက။ | (၁) ကင်းသော အမှတ်သညာရှိ- မိန်းမော-တွေဝေ-သော၊ သူ။ (၂) ဖောက်ပြန်သော သညာရှိသော၊ ဖောက်ပြန်သော-သညာ-စိတ်-အယူ-ရှိသော၊ သူ။ (၁) ယံ ပိဝိတွာ ဝိသညီ အဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၆။ သော တေန ဒိဋ္ဌဖဿေန ဖုဋ္ဌော ဝိသညီ ဟုတွာ တိဏ္ဏံ သံဝစ္ဆရာနံ အစ္စယေန သညံ ပဋိလဘိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀)။ သမ္မောဟံ အာပဇ္ဇတီတိ ဝိသညီ ဝိယ သမ္မူဠှော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၁။ (၂) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟတာ သတ္တာ၊ ခိတ္တစိတ္တာ ဝိသညိနော။ အံ၊ ၁။ ၃၆၂။ ပဋိသံ။ ၂၇၃။ ဝိသညိနောတိ ဒေသနာမတ္တမေတံ၊ ဝိပရိတသညာစိတ္တဒိဋ္ဌိနောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝိသညီကတ (တိ) | ဝိသညီ + ကတ | မိန်းမော-တွေဝေ-သည်ကို-အောင်-ပြုအပ်သော။ ယော ပန ပုဂ္ဂလော န ဝိသညီကတော။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။

ဝိသညိညီကရဏ (တိ) | ဝိသညီ + ကရဏ။ ထီ - ၌ -- ကရဏီ။ | မိန်းမော-တွေဝေ-သည်ကို-အောင်-ပြုတတ်သော (မေ့ဆေး)။ မယံ သုရာပါတိယံ ဝိသညီကရဏံ ဘေသဇ္ဇံ ပက္ခိပိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၄)။

ဝိသညီပက္ခ (ပု) | ဝိသညီ + ပက္ခ | မိန်းမော-တွေဝေ-သောသူ၏-အဖို့-အပင်းအသင်း။ မေထုနသညာယ အဘာဝတော ဝိသညီပက္ခမေဝ ဘဇိတိ။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။

ဝိသညုတ္တ (တိ) | ဝိ + သံ + ယုဇ + တ။ ဝိသံယုတ္တ - သံ။ | ဝိသံယုတ္တ - ကြည့်။ ဝိသညုတ္တာတိ နောသံယုတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၂၁၄)။ ဝိသညုတ္တန္တိ ဝိက္ခမ္ဘနတော သေသကိလေသေဟိ ဝိသံယုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၈)။

ဝိသညောဂ[၁] (ပု) | ဝိ + သံ + ယုဇ + ဏ။ ဝိသံယောဂ-သံ။ ဝိသံဇောအ့၊ ဝိသံဇောဂ-ပြာ။ | ဝိသံယောဂ - ကြည့်။ စတ္တာရော ဝိသညောဂါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၂။ သညောဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝိသညောဂါယ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၉။ အံ၊ ၃။ ၁၀၇။ ဝိသညောဂါယာတိ ကာမရာဂါဒီဟိ ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၄။

ဝိသညောဂ[၂] (တိ) | ဝိ + သညောဂ။ ဝိဂတော သညောဂေါ အဿာတိ ဝိသညောဂေါ။ ရူ။ ၅၆။ | ကင်းသော သံယုဂ်ရှိသောဗျည်း။ သံယုဂ်ကင်းသော ဗျည်း။ (နောက်ဗျည်း)။ ဗျဥ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါ။ ကစ္စည်း။ ၄၁။ ရူ။ ၅၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၅။

ဝိသညောဂနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိသညောဂ + နိဒ္ဒေသ | သံယုဂ်ကင်းသောဗျည်းကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ မာနုသန္တိ စ ဂါထာဗန္ဓဝသေန ဝိသညောဂနိဒ္ဒေသော၊ မနုဿသု ဇာတန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၅။

ဝိသညောဂူပဌာနကုသလ (ပု) [ဝိသညောဂ+ ဥပဌာန + ကုသလ] ဝိသံယောဂတရား၏ ထင်ခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဝိသညောဂူပဌာနကုသလော (ပဋိသံ။၂၂၅)တိ -------- စတုဓာ ဝုတ္တဿ ဝိသညောဂဿ ဥပဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိသဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + သရ + တ။ ဝိသရီတိ ဝိသဋ္ဌော။ ရူ။ ၆၃၂။ သရ ဂတိယံ တော၊ တဿ ဋ္ဌော၊ ရလောပေါ၊ ဝိသဋ္ဌံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၄၅-၆။ ဝိမဋ္ဌ-သက္ကတပိဋ္ဌက။ ဝိသဥတ-သံ။] (၁) ထွက်သော၊ ပြူးသော။ (၂) ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-သော။ (၃) ပြန့်ပြော-ကျယ်ပြန့်-ကြီးမား-သော။ (နဲ) (၄) (က) ရွှေ့ရှားခြင်း။ (ခ) ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-ခြင်း။ (၁) နဲ စ ဝိသဋ္ဌ (ဒီ၊ ၃။ ၁၃၆) နှိ ကက္ကဋ္ဌကော ဝိယ အက္ခီနိ နီဟရိတွာ နဲ ကောဓဝသေန ပေက္ခိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၉။ ဝိသဋ္ဌနှိ ကုဇ္ဈနဝသေန ဝိနိသဋ္ဌံ ကတွာ။ တေနာဟ " ကက္ကဋ္ဌကော ဝိယာ " တိအာဒိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၀။ (၂) ဧဝံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ မဇ္ဈေ နဒိယာ သောတော ဝိက္ခိတ္တော ဝိသဋ္ဌော ဗျာဒိဏ္ဏော။ အံ၊ ၂။ ၅၉။ ဝိသတ္တိကာ သုတ္တံ ဝိသဋ္ဌာ အာယူဟိနီ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၅။ စူဋနိ။ ၂၇။ ရူပါဒီသု ဝိတ္ထတဋ္ဌေန ဝိသဋ္ဌာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၆။ ရူပါဒီသု တေဘူမကဓမ္မေသု ဗျာပနဝသေန ဝိသဋ္ဌာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဝိသဋ္ဌာ (မဟာနိ။ ၇)တိ တေဘူမကဗျာပက-ဝသေန ဝိသဋ္ဌာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၃-၄)။ (၃) ဝိသဋ္ဌေ (ဇာ၊ ၁။ ၃၃၅) တိ ဝိသာလေ မဟန္တေ ဇာတေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၅၂။ ဝိသဋ္ဌောဒက-လည်းကြည့်။ (နဲ) (၄) (က) သစေ ဘိက္ခဝေ သီဟော မိဂရာဇာ ကိဉ္စိ ပဿတိ ကာယဿ ဝိက္ခိတ္တံ ဝါ ဝိသဋ္ဌံ ဝါ။ အံ၊ ၁။ ၅၆၇။ (ခ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသဋ္ဌဂါမီ (တိ) [ဝိသဋ္ဌ + ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ --- ဂါမိနီ။] ပျံ့နှံ့ - ကျယ်ပြန့် - ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဥပရိဝိသာလာ ဒုပ္ပူရာ၊ ဣစ္ဆာ ဝိသဋ္ဌဂါမိနီ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂။ ၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၉၄။ ဥပရိဝိသာလာတိ ------- တံ တံ အာရမ္မဏံ ဣစ္ဆမာနာယ ဣစ္ဆာယ ပတ္ထဋ္ဌာယ ဝိသဋ္ဌဂါမိနီ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၄။

ဝိသဋ္ဌပယာတ (တိ) [ဝိသဋ္ဌ + ပယာတ] ပျံ့နှံ့-ပျံ့လွင့်-ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ------ ခိတ္တစိတ္တော ရတ္တော ဝိသညိဘူတော ဝိသဋ္ဌပယာတော အာကု-လာကုလော တုရိတတုရိတော။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၆။

ဝိသဋ္ဌပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိသဋ္ဌ + ပဝတ္တိ] ရွှေ့ရှား သောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဝိက္ခေပဝသေန စိတ္တဿ နာနာရမ္မဏေ ဝိသဋ္ဌပ္ပဝတ္တိ ဣဓ ပဘဥ္ဇနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဝိသဋ္ဌဝစန (တိ) [ဝိသဋ္ဌ + ဝစန] (က) ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-သောစကားရှိသော။ (ခ) အဆုံး-အပိုင်းအခြား-မရှိသော စကားရှိသော။ ဝိက္ကိဏ္ဏဝါစာတိ ဝိသဋ္ဌဝစနာ၊ သမ္ဖပ္ပလာ-ပတာယ အပရိယန္တဝစနာ။ တေနာဟ " အသံယတဝစနာ " တိအာဒိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅)။

ဝိသဋ္ဌဝိတက္က (ပု) [ဝိသဋ္ဌ + ဝိတက္က] ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-သော ကြံစည်မှု (ဝိတက်)။ ဝစသာ ဟိဿ ဘာဝနာ ဗဟိ ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကေ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၁။

ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆိန္ဒန (နာ) [ဝိသဋ္ဌဝိတက္က + ဝိစ္ဆိန္ဒန] ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-သောကြံစည်မှု, ဝိတက်ကိုဖြတ်ခြင်း။ -------- ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆိန္ဒနဝသေန ပဝတ္တတ္တာ စူဋ္ဌဗျူဟသုတ္တံ ဝိတက္ကစရိတာနံ သပ္ပါယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိသဋ္ဌဝိတက္က + ဝိစ္ဆေဒ] ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆိန္ဒန-ကြည့်။ ဗဟိ ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆)။

ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒန (နာ) [ဝိသဋ္ဌဝိတက္က + ဝိစ္ဆေဒန] ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆန္ဒန - ကြည့်။ တသ္မိမ္ပိ ပဂုဏီဘူတော တဒုဘယနယေနေဝ အနုလောမပ္ပဋိလောမတော ဗဟိ ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒနတ္ထံ ---------- ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၁။

ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝူပသမန (နာ) [ဝိသဋ္ဌဝိတက္က + ဝူပသမန] ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-သောကြံစည်မှု, ဝိတက်၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ သန္ဆာဂါရန္တိ ဈာနမနသိကာရေန ဗဟိ ဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝူပသမနေန စိတ္တဿ သန္ဆမ္ဆနံ အဂါရံ၊ ဈာနသာလန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝိသဋ္ဌောဒက (တိ) [ဝိသဋ္ဌ + ဥဒက] ကျယ်ပြန့်သောရေရှိသော။ သရိတောဒကော (ဒီ၊ ၃။ ၁၆၀) နွှိ ဝိသဋ္ဌောဒကော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၅။

ဝိသဋ္ဌ[၁] = **ဝိဿဋ္ဌ** (တိ) [ဝိ + သဇ + တ။ ဝိသဇ္ဇိယတေ နာ လဂ္ဂီယတေ သေမှာဒီဟိတိ ဝိသဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၁၂၉။ ဝိသုဖု - သံ။ ဝိသဇ္ဇိအ - ပြာ။ ဝိသဋ္ဌ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သန့်ရှင်းသော။ (၂) စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-အပ်သော။ (၃) ပစ်လွှတ်အပ်သော။ (၄) လွတ်လွတ်ဖြစ်-ရွံ့ရှာခြင်းမရှိ-ရဲရင့်-သော။ ဝိဿဋ္ဌ-လည်းကြည့်။ (၁) ဝိသဋ္ဌမ္ပိ ဟောတိ ဝိညေယျံ အတရမာနဿ ဘာသိတံ။ မ၊ ၃။ ၂၇၇။ (၂) ဝဟိတံ ဓမ္မနဒိယာ၊ ဝိသဋ္ဌံ ဓမ္မသာဂရေ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၉။ ဝိသဋ္ဌဓည-ကရဏ, ဝိသဋ္ဌာစာရ - တို့လည်းကြည့်။ (၃) ဣန္ဒေန ဝိသဋ္ဌဝဇိရံ ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။ (၄) ဝိသဋ္ဌာ ဟောထ မာ ဘေထ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၉။ ဝိသဋ္ဌာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉) တိ။ နိရာသင်္ကစိတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၂။

ဝိသဋ္ဌ[၂] (တိ) [ဝိ + သဇ္ဇ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၅။] ပြုပြင်-စီရင်-ဖန်ဆင်း-အပ်သော။ ဣဿရာဒီဟိ ဝါ လောကော ဝိသဋ္ဌော။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၃။ ဝိသဋ္ဌောတိ နိမ္မိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၀။

ဝိသဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [ဝိသဋ္ဌ[၁] + စိတ္တ] လွှတ်အပ်ပြီးသောစိတ်ရှိသော။ ပဏီတေ အဓိမုတ္တော ဝိသဋ္ဌစိတ္တော တပ္ပရမော ပဏီတာဓိမုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅။

ဝိသဋ္ဌဓည်ကရဏ (တ) [ဝိသဋ္ဌ+ဓည်ကရဏ] စွန့်အပ်ပြီးသော ကောက်နယ်တလင်းရှိသော။ သမုဥ္ဇကန္တိ ကဿကေဟိ အတ္တနာ ကာတဗ္ဗံ ကတွာ ဝိသဋ္ဌဓည်ကရဏတော ခလေ ---- ဆဒ္ဒိတဓည်သံဟရဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိသဋ္ဌဝစန (တိ) [ဝိသဋ္ဌ[၁] + ဝစန] သန့်ရှင်းသောစကားရှိသော၊ မနှောက်ယှက်-မနှိပ်စက် - အပ်သော စကားရှိသော၊ သူ။ ဝိသဋ္ဌဝစနော (ဇာ၊ ၂။ ၁၅၁၊ ၁၅၃-၄) တိ အပလိဗုဒ္ဓကထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၅။

ဝိသဋ္ဌဝဇိရ (ပု၊ နာ) [ဝိသဋ္ဌ[၁] + ဝဇိရ] ပစ်လွှတ်အပ်သော - ဝဇိရစိန် - မိုးကြိုး (သိကြားမင်းလက်နက်)။ ဣန္ဒေန ဝိသဋ္ဌဝဇိရံ ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိသဋ္ဌာစာရ (တိ) | ဝိသဋ္ဌ° + အာစာရ | စွန့်လွှတ် - စွန့်ပယ် - အပ်သော အလေ့အကျင့်ရှိသော၊ အမျိုးကောင်းသားတို့၏ အလေ့အကျင့်မှ ကင်းသော၊ သူ။ (ရပ်လျက်သာလျှင် ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်ကို စွန့်သူ၊ ရပ်လျက်သာလျှင် ခဲဘွယ်စားဘွယ်ကို ခဲစားသူ။) မုတ္တာစာရော (မ၊ ၁။ ၁၁၁။ မဟာနိ။ ၃၂၇)တိ ဝိသဋ္ဌာစာရော။ ဥစ္စာရကမ္မာဒီသု လောကိယကုလပုတ္တာစာရေန ဝိရဟိတော။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၄၉။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၇၉။

ဝိသဒ္ဒီ (တိ) | ဝိ + သဒ္ဒ + တိ။ ဝိသ္ဒမို့-သံ။ | ဝိသဂ်-ကြည့်။ ဝိသဒ္ဒီတိ ဝိသဂ္ဂေါ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၅။

ဝိသဏ္ဌ (ထီ၊ ပု) | ဝိသ + နုက်။ က်-ခေျ။ န-ကို ဏ-ပြန်။ ဝိသ ဗျာပနေ နုက်။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ ဝိမ္ဟ၂-သံ။ ဝိဏ္ဏ၂-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဝိသဏိုး။ ဝိသဏ္ဌ,နာရာယနော, --------- သုယာမုနော ဂ္ဂစ္ဆာဒီနိ ဝိသဏ္ဌနာမာနိ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၁၆-၇။

ဝိသဏ္ဌနာမ (နာ) | ဝိသဏ္ဌ + နာမ | ဗိသဏိုး-၏-အမည်-နာမည်။ ဝိသဏ္ဌ-ကြည့်။

ဝိသဏ္ဌပဒ (နာ) | ဝိသဏ္ဌ + ပဒ | ကောင်းကင်။ အနန္တံ ဝိသဏ္ဌပဒံ ဂ္ဂစ္ဆာဒီနိပိ

ဝိသဏ္ဌိတ (တ) | ဝိ + သဝိသ္ဌိတ။ ဝိသဿိတ-အာကာသဿ နာမာန။ ဓာန၊ ၆။ ၄၅-၆။ သဏ္ဌတပိဋ္ဌက။ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် တည်သော၊ ဖောက်ပြန်သော သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဒုဿဏ္ဌိတဝိသဏ္ဌိတော နု ဟောတိ (ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၄၀) တိ ဒုဋ္ဌ သဏ္ဌိတော, ဝိရူပ-သဏ္ဌိတော စ နု ဟောတိ တေသံ တေသံ အဝယဝါနံ အယုတ္တဘာဝေန, ဝိရူပဘာဝေန စ သဏ္ဌိတိ ဉပဂတော နု ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိသတ (တိ) | ဝိ + သရ + တ။ ဝိသဋ္ဌ-ကြည့်။ | ပျံ့နှံ့ - ကျယ်ပြန့် - တတ်သော (တဏှာ)။ ယဿ စ ဝိသတာ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ။ ၃၉၀။ စူဠနိ။ ၁၅၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။ ၂၁၆)။ ဝိသတာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ရူပါဒီသု ဝိတ္ထတဋ္ဌေန ဝိသတာ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၃။ ဝိသတာတိ ဝိတ္ထဋာ ရူပါဒီသု။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၅။ (-မ၊ ၆၊ ၂။ ၆၉။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၉၆။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၂)။

ဝိသတန္တြိ (နာ) | ဝိသ + ဝိစာရဏာ + တန္တြိ။ ဝိမတန္တြိ-သံ။ | အဆိပ်၏အစီအရင်ကိုပြသော ဆေးကျမ်းဂန်၊ အဆိပ်စီရင်ပုံ စီရင်နည်းကို ပြသော ဆေးကျမ်းဂန်။ " ဝိသတန္တြိမေဝ ဝါ " တိပိ ပါဌော၊ ဇဝံ သတိ သရူပဒဿနံ ဟောတိ၊ ဝိသဝိစာရဏာဂန္ထောယေဝါတိ အတ္ထော။ တန္တြိန္တိ ဟိ ဂန္ထဿ ပရသမညာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၁။

ဝိသတသဘာဝ (ပု) | ဝိသတ + သဘာဝ | ပျံ့နှံ့ - ကျယ်ပြန့် - တတ်သော သဘော။ ဝိသတ္တိကာသဒ္ဒဿ ဝိသတသဘာဝေါ " ပဓာနော အတ္ထော " တိ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဝိသတာ (ထီ) | ဝိသတာ + ဘာဝ။ ဘာဝပွဓာန၊ ဘာဝလောပ။ | ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-တတ်သည်၏အဖြစ်၊ ပျံ့-နှံ့-ကျယ်ပြန့်-ခြင်း။ အာသတ္တဝိသတ္တတာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိသတ္တိကာ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ အာသတ္တဝိသတ္တာဒီဟိတိ အာဒိသဒ္ဒေန ဝိသတာဒိအာကာရေ သင်္ဂဏှာတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉။

ဝိသတိ (ကြိ) [ဝိသ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၉။ ဝိဓတိ - သံ။ ဝိသက္ဂ - ပြာ။] ဝင်၏။ ပဝိသတိ-ကြည့်။

ဝိသတိကိစ္ဆက (တိ) [ဝိသ + တိကိစ္ဆက။ တီ-၌ ဝိသတိကိစ္ဆိကာ။] အဆိပ်ကို-ကုစား-ဆေးကု-တတ်သော၊ အဆိပ်ဖြေတတ်သော၊ သူ။ ယထာ ဝိသတိကိစ္ဆကော ဝေဇ္ဇော သပ္ပေန ဒဋ္ဌံ သဗ္ဗံ ကာယံ ဖရိတ္တာ --------။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇။

ဝိသတေဇ (ပု) [ဝိသ + တေဇ] အဆိပ်၏-တန်ခိုး - အစွမ်းသတ္တိ။ တေဇသီတိ ဝိသတေဇေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၀။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၈၆၊ ၅၃၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၅)။

ဝိသတ္တ (တိ) [ဝိ + သန္ဇ + တ။ တစ်နည်း-- ဝိ + သဇ + တ။ ရူ။ ၆၀၈။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၄၊ ၂၂၄-ကြည့်။ ဝိသတ္တ-သံ။ ဝိသတ္တ-ပြာ။] (၁) ကပ်ငြိ - စွဲလမ်း - တပ်မက် - သော။ (၂) ငြိတွယ် - စပ်ယှက် - ချုပ်ဖွဲ့ - သော။ (၃) အထူးထူး အပြားပြား ကပ်ငြိ - စွဲလမ်း-တပ်မက်-သော။ (၄) အထူးအားဖြင့်-ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တတ်သော။ (၅) ဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-အပ်သော။ (၁) ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တပ်မက်-သော။ တတြ သတ္တော တတြ ဝိသတ္တော (သံ၊ ၂။ ၁၅၅) တိ တတြ လဂ္ဂေါ တတြ ဝိလဂ္ဂေါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၈။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။ စူဋနိ၊ ၄။ ၄၉၊ ၅၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉)။ (၂) ငြိတွယ်-စပ်ယှက်-ချုပ်ဖွဲ့-သော။ ဝံသော ဝိလာသောဝ ယထာ ဝိသတ္တော။ သုတ္တနိ။ ၂၈၅။ အပ၊ ၁။ ၉။ စူဋနိ။ ၂၄၁။ ဝိသတ္တော လဂ္ဂေါ ဇဋိတော သံသိဗ္ဗိတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။ စူဋနိ၊ ၄။ ၁၀၅။ (၃) အထူးထူး အပြားပြား-ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တပ်မက်-သော။ ဝိသတ္တော (မဟာနိ။ ၁၈) တိ ဝဏ္ဏရာဂါဒိ-ဝသေန ဝိဝိဓော အလ္လီနော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။ (၄) အထူးအားဖြင့်-ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တတ်သော။ တတ္ထ တတ္ထ ဝိသတ္တတာယာ (သံ၊ ၄၊၁။၁၆၀)တိ တသ္မိံ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဝိသေသတော အာသတ္တဘာဝေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၇။ (၅) ဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-အပ်သော။ ဝိသတ္တ (မဟာနိ။ ၁၈) နွှိ နာဂဒန္တေ လဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။

ဝိသတ္တမန (တိ) [ဝိသတ္တ + မန] ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း - တပ်မက် - သော့ စိတ်ရှိသော၊ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဝိသတ္တတာယ ဝိသတ္တမနတာယ ----- ဝိသတ္တိကာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိသတ္တိကာ (ထိ) [ဝိသတ္တာ + ဏိက။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၉။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ တစ်နည်း--- ဝိသတာ + ဏိက။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၂။ (သဗ္ဗတ္ထ နိရုတ္တိဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊၄။ ၃၆။စသည်)။ ဝိမက္တိ၊ ဝိမက္တိကာ-သက္ကတပိဋက။] (၁) ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တပ်မက်-တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (၂) (ဘဝသုံးပါးကို) အဖန်တစ်လဲလဲ ချဲ့တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (၃) (ရူပါရုံစသည်တို့၌) ကျယ်ပြန့်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (၄) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော (တဏ္ဍာ)။ (၅) (ဘုံသုံးပါးတို့၌) ပျံ့နှံ့တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (၆) (က) ရွှေ့ရှားတတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ခ) သည်းခံတတ် (တဏ္ဍာ)။ (ဂ) တုန်လှုပ်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။

(၇) (က) အထူးထူး အပြားပြားသောအခြင်း အရာတို့ဖြင့် (စိတ်ကို) ပယ်ရှား-ပစ်ချ-တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ခ) ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ဂ) ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (၉) (က) ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သောအဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်သော(တဏ္ဍာ)။ (ခ) အဆိပ်သဖွယ်ဒုက္ခ, ဒုက္ခစသော ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းရင်း ရှိသော (တဏ္ဍာ)။ (၁၀) အဆိပ်သဖွယ် ဝင့်ဆင်းရဲဟူသော အကျိုးရှိသော (တဏ္ဍာ)။ (၁၁) အဆိပ်သဖွယ် ရုပ်စသော ဆင်းရဲအစု ဒုက္ခမှုကိုသာ သုံးဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော (တဏ္ဍာ)။

(၁) ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-တပ်မက်-တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ တိဏ္ဏော လောကေ ဝိသတ္တိက (မ၊ ၁။ ၂၁၅) နှိ လောကေ သတ္တဝိသတ္တ-ဘာဝေန ဝိတ္တိကာတိ ဧဝံ သခ်ံ ဂတံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၉။ ဝိသတ္တိက (သံ၊ ၁။ ၁) နှိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု အာသတ္တဝိသတ္တာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိသတ္တိကာ ဝုစ္စတိ တဏ္ဍာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ (၂) (ဘဝသုံးပါးကို) အဖန်တစ်လဲလဲချဲ့တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ ကာလေနေဝ တရေ ဝိသတ္တိက (ဥဒါန။ ၁၇၄) နှိ -------- သကလဿ ဘဝတ္တယဿ သံတနနတော ဝိသတ္တိကာသခ်ါတံ တဏ္ဍံ တရေယျ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄၁-၂။ (၃) (ရူပါရုံစသည်တို့၌) ကျယ်ပြန့်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ ဝိသတာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇။ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ဝိသတာတိ ဝိတ္ထဋာ ရူပါဒီသု။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။

(၄) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော (တဏ္ဍာ) ဝိသာလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆။ ၂၄၂။ ဝိသာလာတိ ဝိပုလာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ မ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၈)။ (၅) (ဘုံသုံးပါးတို့၌) ပျံ့နှံ့တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ ဝိသဋာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ဝိသဋာတိ တေဘူမကဗျာပကဝသေန ဝိသဋာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ (၆) (က) ရွှေ့ရှား တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ခ) သည်းခံတတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ဂ) တုန်လှုပ်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ ဝိသက္ကတီတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇။ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ---------- ဝိပ္ပန္ဒနံ ဝါ " ဝိသက္ကန " နှိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိသက္ကတီတိ ပရိသပ္ပတိ သဟတိ ဝါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဝိသက္ကတီတိ ပရိသက္ကတိ သဟတိ (သဟတိ ဝါ)။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၈။

(၇) (က) အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် (စိတ်ကို) ပယ်ရှား-ပစ်ချ-တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ (ခ) ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော (တဏ္ဍာ)။ ဝိသံဟရတီတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇။ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂ ။ ဝိသံဟရတီတိ တထာ တထာ (ယထာ ယထာ) ကာမေသု အာနိသံသံ ပဿန္တီ (ဒဿေန္တီ) ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နေက္ခမ္မာဘိမုခပ္ပဝတ္တိတော စိတ္တံ သံဟရတိ သံခိပတိ၊ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခံ၊ တံ ဟရတိ၊ ဝဟတီတိ (ဥပနေတီတိ) အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ ၊ ဋီ။ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၅၈။ (၈) ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော(တဏ္ဍာ)။ ဝိသံဝါဒိကာတိ ဝိသတ္တိကာ။မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဋနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ဝိသံဝါဒိကာတိ အနိစ္စာဒိံ နိစ္စာဒိတော ဂဏ္ဍန္တီ ဝိသံဝါဒိကာ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။

(-သံ၊ ဦ၊ ၁၊ ၅၀။ အံ၊ ဦ၊၂ ။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၈)။ (၉) (က) ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံ၏အကြောင်းဖြစ်သော (တဏှာ)။ (ခ) အဆိပ်သဖွယ် ဒုက္ခ,ဒုက္ခ စသော ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော (တဏှာ)။ ဝိသမူလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကဿ ကမ္မဿ ဟေတုဘာဝတော ဝိသမူလာ။ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခဒုက္ခာဒိဘူတာ ဝေဒနာ မူလံ ဧတေဿာတိ ဝိသမူလာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅-၆။ မ၊ ဦ၊ ၂။၁၂၄။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၃။ (-သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉)။

(၁၀) အဆိပ်သဖွယ် ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော အကျိုးရှိသော (တဏှာ)။ ဝိသဖလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ ဒုက္ခသမုဒယတ္တာ ဝိသံ ဖလံ ဧတေဿာတိ ဝိသဖလာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉။ (၁၁) အဆိပ် သဖွယ်ရှုပ်စသော ဆင်းရဲအစုဒုက္ခမူကိုသာ သုံးဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော (တဏှာ)။ ဝိသပရိဘောဂေါတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ၊ ၇၆၊ ၂၄၂။ ယာယ တဏှာယ (တဏှာယ) ရူပါဒိကဿ ဒုက္ခဿေဝ ပရိဘောဂေါ ဟောတိ၊ နာ အမတဿာတိ၊ သာ " ဝိသပရိဘောဂေါ "တိ ဝုတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉။

ဝိသတ္တိကာဇာလ (နာ) | ဝိသတ္တိကာ + ဇာလ | တဏှာတည်းဟူသော ကွန်ရက်။ သကလံ ဘဝတ္တယံ အလ္လောတ္ထရိတွာ ဌိတေန ဝိသတ္တိကာဇာလေန ပကာရတော ဆန္နာ ပလိဝုဏ္ဏိတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။

ဝိသတ္တိကာပဒ (နာ) | ဝိသတ္တိကာ + ပဒ | ဝိသတ္တိကာပုဒ်၊ ဝိသတ္တိကာဟူသောပုဒ်။ အထ ဝါတိအာဒိနာ နိဒ္ဒေသနယဝသေန ဝိသတ္တိကာပဒံ နိဒ္ဒိသတိ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၃။ (-သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၂)။

ဝိသတ္တိကာသဒ္ဒ (ပုံ) | ဝိသတ္တိကာ + သဒ္ဒ | ဝိသတ္တိကာ-သဒ္ဒါ။ ဝိသတ္တိကာဟူသောသဒ္ဒါ။ ဝိသတ္တိကာသဒ္ဒဿ ဝိသတသဘာဝေါ " ပဓာနော အတ္ထော " တိ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဝိသဒ္ဒ (တိ) | ဝိ + သဒ + အ။ ဝိဇဒ-သံ။ ဝိသဒ၊ ဝိသယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (က) မကပ်ငြိ-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော။ (ခ) ထင်ရှားသော။ (၂) သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-ရာ-သော-အခါ။ (ပုံ) (၃) အဖြူ-ဖြူသော-အရောင် - အဆင်း။ (၁) (က) ဝိသဒေါဝ နိက္ခမတိ (ဒီ၊ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၃။ ၁၆၄) တိ ယထာ အညေ သတ္တာ ယောနိမဂ္ဂေ လဂ္ဂန္တာ ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ နိက္ခမန္တိ၊ နာ ဧဝံ နိက္ခမတိ၊ အလဂ္ဂေါ ဟုတွာ နိက္ခမတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၁။ (-အဗ၊ ၁။ ၃၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃)။ (ခ) ဝိသဒါယာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀) တိ သံကိလေသဝိဂမေန ပရိဗျတ္တာယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဝိသဒါယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၅) တိ ပရိဗျတ္တာယ သံကိလေသဝိဂမေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၅။ (၂) ဝိသဒကာလ-ကြည်။ (ပုံ) (၃) သုစိ, ဝိသဒေါ, အလ္လနောတိပိ သုက္ကနာမာနိ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၉၅။

ဝိသဒ၂ (တိ) [ဝိသ + ဒါ + အ] (၁) ရေကို ပေးတတ်သော၊ မိုး။ (၂) အဆိပ်ကို ပေး-တတ်သော၊ မိုး။ (၁) (၂) အဓိပ္ပေတေ ယထာ မေဃော၊ ဝိသဒေါ သုခယေ ဇနံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၂၁။ ဝိသံ ဥဒကံ၊ တံ ဒဒါတီတိ ဝိသဒေါ မေဃော ဝါရိဝဟော ဇနံ လောကံ သုခယေ သုခယတီတိ ကဝိစ္ဆိ-တတ္ထော။ ဝိသသဒ္ဒေါ ဂရဋ္ဌဿ စ ဝါစကော သိယာတိ ဂရဋ္ဌဒေါ မေဃော မာရယတိ နပန သုခယတီတိ " ဝိသဒေါ " တိ ဝိသေ-သနပဒဿ ဝိရုဒ္ဓတာ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ဋီ။ ၂၁။

ဝိသဒကာရဏ (နဲ) [ဝိသဒ + ကာရဏ] သန့်ရှင်းသော (ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်) တရား၏ အကြောင်း။ ပုဗ္ဗယောဂါဓိဂမာ ဟိ ဒွေပိ ဝိသဒကာရဏာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ (- အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၅)။

ဝိသဒကာလ (ပု) [ဝိသဒ + ကာလ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-ရာ-သော-အချိန်-အခါ-ကာလ။ဝိသဒကာလေ ပါကဋတဋ္ဌ -------- ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၆။

ဝိသဒကိစ္စ (နဲ) [ဝိသဒ + ကိစ္စ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော- အမှု-အလုပ်-ကိစ္စ။ ဧဝဉ္ဉိ ဉာဏမ္ပိ ဝိသဒကိစ္စနိပ္ဖတ္တိကရံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဝိသဒကိရိယာ (ထီ) [ဝိသဒ + ကိရိယာ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်- သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ တထာ ကရဏံ တေသံ ဝိသဒကိရိယာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂။

ဝိသဒဉာဏ (တိ) [ဝိသဒ + ဉာဏ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သောဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ အာနန္ဒ တွံ မဟာပညော ဝိသဒဉာဏော။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၇၇၊ ၈၄။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၈၁၊ ၈၇။ (-ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၆၄။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၁၇၈။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၁၀၂။ ၂၄၄)။

ဝိသဒတရ (တိ) [ဝိသဒ + တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍-ပိုမို၍-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော။ ဉာဏံ ဝိသဒတရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဝိသဒတ္ထ (တိ) [ဝိသဒ + အတ္ထ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ် - သော အနက်ရှိသော။ ဘူရီတိ ဟိ ဖုဋ္ဌဌော ဝိသဒတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၉-၆၀။

ဝိသဒဓာတုက (တိ) [ဝိသဒ + ဓာတု + က] သန့်ရှင်း - စင်ကြယ်-သော (သလိပ်စသည့်) ဓာတ်ရှိသော၊ သူ။ ယာယ မဟာပုရိသော တိကျိန္ဒြိယော ဝိသဒဓာတုကော---------- သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပါပုဏာတိ။ စရိယာ၊ ၎။ ၂၈၁။

ဝိသဒပရိစ္စာဂ (ပု) [ဝိသဒ + ပရိစ္စာဂ] သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - မှုကို စွန့်ခြင်း။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅-၌ ဝိသာဒပရိစ္စာဂတော-ဟု ရှိ၍၊ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၂ - ၌မူ ဝိသယပရိစ္စာဂတော - ဟု ရှိသည်။ ထိုတွင် ဝိသာဒပရိစ္စာဂတော - သင့်ဘွယ်ရှိသည်)။ ပဋိညာနုရူပံ ပရဟိတကရဏတော ဝိသဒ-ပရိစ္စာဂတော ------- စတုရဓိဌာနပဒဌာနံ ဝီရိယံ။ စရိယာ၊ ၎။ ၃၁၄။

ဝိသဒပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိသဒ + ပဝတ္တိ] သန့်ရှင်း-စင်ကြယ် - စွာဖြစ်ခြင်း။ ဩဘာသဂတန္တိ ပညာယ ဝိသဒပ္ပဝတ္တိဝသေန ပညောဘာသံ ဂတံ။ ပဋိသံ။ ၎၊ ၂။ ၂၆၇။

ဝိသဒဘာဝကရဏ (နဲ) [ဝိသဒဘာဝ + ကရဏ] သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - သည်၏ အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ ဝတ္ထု ဝိသဒကိရိယာတိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနံ ဝတ္ထူနံ ဝိသဒဘာဝ-ကရဏံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၃၇၆။

ဝိသဒဘာဝပွတ္တပဋိသမ္ဘိဒ (တိ) | ဝိသဒဘာဝ+ပတ္တာ + ပဋိသမ္ဘိဒါ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ရှိသော၊ သူ။ ဝိသဒဘာဝပွတ္တပဋိသမ္ဘိဒါနံ ပုဗ္ဗယောဂါဝစရာနံ အန္တော နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၇၃။

ဝိသဒဘာဝါဓိဂမ (ပုံ) | ဝိသဒဘာဝ + အဓိဂမ | သန့်ရှင်းသည်၏အဖြစ်ကို ရခြင်း။ သေက္ခေန ပတ္တာနမ္ပိ ဟိ ဣမာသံ အရဟတ္တပွတ္တိယာ ဝိသဒဘာဝါဓိဂမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ စ၃-၄။

ဝိသဒမုခ (တိ) | ဝိသဒ + မုခ | သန့်ရှင်းသော-အဝ-ခရီးလမ်းဝ-ဝင်ရာအဝ-ရှိသော၊ ခရီး။ ဝိဝရေယျာ (မ၊ ၁။ ၁၆၆) တိ ဝိသဒမုခံ ကတ္တာ ဝိဝဋံ ကရေယျ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၉။

ဝိသဒရူပ (နာ) | ဝိသဒ + ရူပ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သောရုပ်။ ဝိသဒရူပဿ ဥပါဒကံ စိတ္တံ ဣရိယာပထူပတ္ထမ္ဘကံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိသဒဝါစာ (ထီ) | ဝိသဒါ + ဝါစာ | မကပ်ငြိ-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သောစကား။ အထ ခေါ နိဒ္ဒေါသာယ ဝိသဒဝါစာယ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိသဒဝိပဿနာဉာဏ (တိ) | ဝိသဒ + ဝိပဿနာဉာဏ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော ဝိပဿနာဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ ပဋိပက္ခေဟိ အနဘိဘူတတ္တာ ဝိသဒဝိပဿနာဉာဏတာယ တိက္ခဝိပဿကော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိသဒါပန (နာ) | ဝိ + သဒ + ဏာပေ + ယု | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-စေခြင်း။ ဝိသဒါပနဝသေန ဝေါဒပေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၃၂၈။

ဝိသဒိန္ဒြိယ (တိ) | ဝိသဒ + ဣန္ဒြိယ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ ဣဓ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော မဟာပုရိသော ယထာ ဝိသဒိန္ဒြိယော ဟောတိ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၂၇၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၄၃၈)။

ဝိသဒိသ (တိ) | ဝိ + သဒိသ။ ဝိသဒိဒ-သံ။ | မတူ-ကွဲပြား-သော။ အသဘာဂဝုတ္တိတောတိ အသဘာဂါယ ဝိသဒိသာယ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ သမန္နာဂတောတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆။ (-အဘိ၊ ဋ၊၃၊ ၃၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၄)။

ဝိသဒိသကရဏ (နာ) | ဝိသဒိသ + ကရဏ | မတူ - ကွဲပြား-သည်ကို - အောင် - ပြုခြင်း။ ဝိသဒိသကရဏံ နာနာကိရိယာကရဏဉ္စ---- ဝိသဲ့ ဝိသဲ့ အာဝဇ္ဇိတ္ထာ အဓိဋ္ဌာနေန ဣဇ္ဈတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄။

ဝိသဒိသဇာတိ (တိ) | ဝိသဒိသာ + ဇာတိ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဆိန္နေ ဝိရုဟနတော ဝိသဒိသဇာတိဘာဝတော ---------- စိတ္တရဟိတတာ စ -------- ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၃။

ဝိသဒိသဇာတိက (တိ) | ဝိသဒိသ + ဇာတိ + က | မတူ - ကွဲပြား - သော - ဇာတ်- မျိုးနွယ်-ရှိသော။ စိတ္တရဟိတတာ စ ဆိန္နေပိ ဝိရုဟနတော ဝိသဒိသဇာတိကဘာဝတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။ ကခ၊။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝိသဒိသပက္ခ (ပုံ) | ဝိ + သဒိသ + ပက္ခ | မတူ - ကွဲပြား - သော - အဘို့ - အပင်း - အသင်း။ ဝိသဒိသပက္ခေ အဝိဇ္ဇမာနောယေဝ ဟေတု လက္ခဏူပပန္နော နာမ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၆၉။

ဝိသဒိသပစ္စယသန္နိပါတ (ပုံ) | ဝိသဒိသ + ပစ္စယ + သန္နိပါတ | မတူ - ကွဲပြား - သော အကြောင်းတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်း။

အနုဂ္ဂါဟကပစ္စယဝသေန ဝါ ဝိသဒိသ-ပစ္စယသန္ဒိပါတေတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။

ဝိသဒိသပယောဂ (တိ) [ဝိသဒိသ +ပယောဂ] မတူ-ကွဲပြား-သော-အားထုတ်ခြင်း - လုံ့လ-ပယောဂ-ရှိသော။ တာ သဗ္ဗာပိ ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တိ ဝိသဒိသပယောဂတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဝိသဒိသမန (ပု၊နဲ) [ဝိသဒိသ + မန] မတူ-ကွဲပြား-သောစိတ်။ ပုရိမမနတော ဝိသဒိသမနံ ကရောတီတိပိ မနသိကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။ ၉၆။

ဝိသဒိသရသ (ပု) [ဝိသဒိသ + ရသ] မတူ-ကွဲပြား-သောအရသာ။ အတ္တနာပိ ဝိသဒိသ-ရသသခါတံ ဝိသုံဘာဝံ နိဗ္ဗတ္တေန္တော တဗ္ဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ။ ဋီ။ ၈၂။

ဝိသဒိသရူပုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသဒိသ + ရူပ + ဥပ္ပတ္တိ] (ရှေ့ရုပ်အစဉ်နှင့်) မတူ-ကွဲပြား-သော နောက်ရုပ်အစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ (ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ-လည်းကြည့်)။ ဝိကာရာပတ္တိ စ သီတာဒိသန္ဒိပါတေ ဝိသဒိသရူပုပ္ပတ္တိယေဝ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဝိသဒိသဝစန (နဲ) [ဝိသဒိသ + ဝစန] မတူ-ကွဲပြား-သောစကား။ တယိဒံ ဝိသဒိသဝစနံ ဒီဃဘာဏကာနံ ------- မတိဘေဒေနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၃။

ဝိသဒိသဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊ နဲ) [ဝိသဒိသ + ဝိဿဇ္ဇန] မတူ-ကွဲပြား-သော-အဖြေ-ဖြေဆိုခြင်း။ ကာမံ သုဒ္ဓိကနယာဒီသု ဝိသဒိသဝိဿဇ္ဇနာ၊ ဣဓာဓိပ္ပေတတ္ထံ ပန ဒဿေတုံ " ဧတေသူ" တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၈၅။

ဝိသဒိသသန္တာန (ပု၊နဲ) [ဝိသဒိသ + သန္တာန] မတူ-ကွဲပြား-သော-အစဉ်-အတန်း-သန္တာန်။ သဒိသသန္တာနေ ယထာ ပတိဋ္ဌိတံ။ နဲ တထာ ဝိသဒိသသန္တာနေ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိသဒိသသန္တာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသဒိသသန္တာန+ ဥပ္ပတ္တိ] မတူ-ကွဲပြား-သော(ရုပ်) အစဉ်-အတန်း - သန္တာန် - ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဘိဇ္ဇတီတိ သီတာဒိသန္ဒိပါတေ ဝိသဒိသသန္တာနုပ္ပတ္တိ-ဒဿနတော ပုရိမသန္တာနဿ ဘေဒံ သန္ဓာယာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅။ (အနုဋီ၊ ၂။ ၉)။

ဝိသဒိသသဘာဝ (တိ) [ဝိသဒိသ + သဘာဝ] မတူ - ကွဲပြား - သော သဘောရှိသော။ ဝိသဘာဂလက္ခဏာ ဝိသဒိသသဘာဝါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၅။

ဝိသဒိသာကာရ (ပု) [ဝိသဒိသ + အာကာရ] မတူ-ကွဲပြား-သောအခြင်းအရာ။ ဝိဓီယတိ ဝိသဒိသာကာရေန ဌပီယတီတိ ဝိဓာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိသဒိသာပတ္တိ (ထီ) [ဝိသဒိသ + အာပတ္တိ] မတူ-ကွဲပြား-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဂဏ္ဍာဿ ဝါ ဝိသဒိသာပတ္တိ, ဘိဇ္ဇနဥ္စ ဂဏ္ဍာဘေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဝိသဒိသာဝတ္ထ (တိ) [ဝိသဒိသာ + အဝတ္ထာ] မတူ - ကွဲပြား - သော အခိုက်အတန့်ရှိသော။ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝိသဒိသာဝတ္ထာဒိဘာဝတော နဲ ပဗ္ဗဇ္ဇာတိ အပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဝိသဒိသီ (ထီ) [ဝိသဒိသ + ဤ] မတူ-ကွဲပြား-သော။ နာဝါပဏ္ဏပုဋာနဉ္ပိ နဒီသောတဿ အာဝဋ္ဋနံ , ဂတိ စ ဝိသဒိသီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၄။

ဝိသဒိသု (သူ) ဒါဟရဏ (နဲ) [ဝိသဒိသ + ဥဒါဟရဏ] မတူ-ကွဲပြား-သော-ဥဒါဟရဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ။ ဝိသဒိသုဒါဟရဏဥေတံ " အခဏ္ဍာနီ " တိ ဣမဿ အဓိကတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄)။

ဝိသဒိသု (သူ) ဒါဟရဏဒဿန (န) | ဝိသဒိသုဒါဟရဏ + ဒဿန | မတူ-ကွဲပြား-သော-ဥဒါဟရဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ-ကိုပြကြောင်း ဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ အနုပုဗ္ဗာ ဓမ္မာ ဝိယာတိ ဣဒံ ဝိသဒိသုဒါဟရဏဒဿနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂)။

ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိသဒိသ + ဥပ္ပတ္တိ | ဝိသဒိသရူပုပ္ပတ္တိ - ကြည့်။ ဝိရောဓိပစ္စယ-သန္နိပါတေ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ ရုပ္ပနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆၊ ၁၀၂)။ ရုပ္ပနဋ္ဌေတ္ထ - ------ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိယေဝ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၅။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၉၂။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၁၀၅)။ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိယေဝ ပုရိမရူပသန္တာနတော ဝိသဒိသဿ ပစ္ဆိမရူပ-သန္တာနဿ ဥပ္ပတ္တိယေဝ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၁၃၃။

ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) | ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ + ဟေတု | (ရှေ့ရုပ်အစဉ်နှင့်) မတူ-ကွဲပြား-သော - နောက်ရုပ်အစဉ်၏ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ယော အတ္တနော သန္တာနေ ဝိဇ္ဇမာနဿယေဝ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိဟေတု-ဘာဝေါ၊ တံ ရုပ္ပနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။

ဝိသဒိသုပ္ပါဒ (ပု) | ဝိသဒိသ + ဥပ္ပါဒ | ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ - ကြည့်။ ဝိနာသာပဒေသေန စေတ္ထ သန္တာနေ ဝိသဒိသုပ္ပါဒမေဝ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉။

ဝိသဒ္ဒသလ္လသဒိသ (တိ) | ဝိသဒ္ဒ + သလ္လ + သဒိသ။ " ဝိသဒိဒ္ဓ " ရှိလျှင်ကောင်း၏၊ အဆိပ်ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သောမြား။ | အဆိပ်-ဖြင့်-သည်-ဖျက်ဆီးအပ်သောမြားနှင့် တူသော။ ဣမေ ကိလေသာ နာမ ကက္ခဋာ ဝါဠာ ----- ဝိသဒ္ဒသလ္လသဒိသာ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိသဒေါသ (ပု) | ဝိသ + ဒေါသ | (၁) အဆိပ်၏ အပြစ်။ (၂) အဝိဇ္ဇာဟူသောအဆိပ်၏အပြစ်။ (၃) အဆိပ်နှင့်တူသော ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ၏အပြစ်။ (၁) အပနေယျ ဝိသဒေါသံ သဉ္ဉပါဒိသေသံ သဉ္ဉပါဒိ-သေသောတိ ဇာနမာနော။ မ၊ ၃။ ၄၄။ (၂) ဝိသဒေါသောတိ ခေါ သုနက္ခတ္တ အဝိဇ္ဇာယေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ ၃။ ၄၇။ ဆန္နရာဂဗျာပါဒေနာတိ သော အဝိဇ္ဇာ-သခါတော ဝိသဒေါသော ဆန္နရာဂေန စ ဗျာပါဒေန စ ရုပ္ပတိ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၃၆။ ဝိသသခါတဿ ဒုက္ခဿ မူလဘာဝတော စ "အဝိဇ္ဇာသခါတော ဝိသဒေါသော" တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။ (၃) ဝိသဒေါသပ္ပဝါဟက-ကြည့်။

ဝိသဒေါသပ္ပဝါဟက (တိ) | ဝိသဒေါသ + ပဝါဟက။ ထီ-၌ ---- ပဝါဟိကာ။ | အဆိပ်နှင့်တူသော ရာဂအစရှိသော ကိလေသာအပြစ် ဒေါသကို - မျှော - ဖြတ် - တတ်သော၊ သူ။ ဝိသဒေါသပ္ပဝါဟကော (ထေရ။ ၃၂၄) တိ ယော မယ္ဟံ ရာဂါဒိကိလေသဿ ပဝါဟကော ဥစ္ဆိန္နကော။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၂၈၅။

ဝိသဒ္ဒ (ပု) | ဝိ + သဒ္ဒ | ဝိသဒ္ဒါ။ ဝိဟရတိတိ ဧတ္ထ ဝိသဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆေဒတ္ထဇောတနော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၃၀)။

ဝိသဒ္ဒလောပ (ပု) | ဝိသဒ္ဒ + လောပ | ဝိသဒ္ဒါ-၏-ကို-ကြေ-ပျက်စီး-မရွတ်ဆိုရ-မမြင်ရ-ခြင်း။ ဝိဇာတသဒ္ဒေါ ဣမ ဝိသဒ္ဒ-လောပံ ကတွာ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀။

ဝိသဓရ (တိ) | ဝိသ + ဓရ + အ။ ဝိသံ ဓရတိ။ ထောမ။ ဝိသဿ ဓရော ဝိသဓရော၊ သပ္ပေါ။ ဝိသဓရီ-သပ္ပီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိသံ ဓရတီတိ ဝိသဓရော၊ ဓရ ဓာရဏော၊ အ။ သူစိ။ ဝိမဓရ - သံ။ | မြွေ။ ပါဒူဒရော ဝိသဓရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၄။

ဝိသနာသက (တိ) | ဝိသ + နာသက။ ထိ-၌ ဝိသနာသိကာ။ | ဝိသယာတက - ကြည့်။ ဝိသယာတက် ဝိသနာသက် အဂဒံ သြသဓံ ပသေယျ ဒက္ခေယျ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသနိက္ခိတ္တ (နာ) | ဝိသ + နိက္ခိတ္တ | ထည့်ထား အပ်သောအဆိပ်။ အထ ဝါ ဝိသနိက္ခိတ္တံ ဘာဇနေန သဟ ဆဋ္ဌိတံ ဝိယ ဝတ္ထုနာ သဟ ပဟီနော။ မဟာန်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၇။

ဝိသနိပါတ (ပု) | ဝိသ + နိပါတ | အဆိပ်၏ ကျခြင်း၊ အဆိပ်သင့်ခြင်း၊ အဆိပ်ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဝိသပ္ပနရသော ဝိသနိပါတော ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄၂။ ဝိသနိပါတောတိ ဝိသဿ နိပတနံ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၄၃။

ဝိသနိမ္မဒန (နာ) | ဝိသ + နိမ္မဒန | အဆိပ် ကို-နှိပ်နင်း -ဖျက်ဆီး -ပယ်ဖျောက် -ခြင်း။ ဝိသနိမ္မဒနတ္ထာယ သပ္ပဒဋ္ဌ မာဏဝံ တိကိစ္ဆန္တာ ဝိယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၇၅။

ဝိသန္တရ (ပု) | ဝိသမ + ဝန္တ (နိရုတ္တိနည်း ဖြင့်စီရင်)။ တစ်နည်း-- ဝိသ + တရ + အ | (၁) မညီညွတ်သော ကာယကံစသည်ကို ပျို့အန်တော် မူတတ်သော၊ ကာယဒုစရိုက် စသည်ကို ပြုတော်မမူသော။ (၂) ကိလေသာ ဝဋ်ဒုက္ခကို-ကူးမြောက်-ကူးမြောက်စေ-တော် မူတတ်သော (ဘုရား)။ (၁) (၂) ဝိသန္တရံ တဏှာကွယေ ဝိမုတ္တံ။ ကတိဝုတ်။ ၂၁၇။ ကာယဝိသမာဒိကဿ ဝိသမဿ ဝန္တတ္တာ ဝါ ဝိသသဒ်ါတံ သဒ္ဓံ ကိလေသမလံ တရိတ္တာ ဝါ ဝိသံ သကလဝဋ္ဋဒုက္ခံ သယံ တရိတ္တာ တာရဏတော ဝိသန္တရော။ ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၄။

ဝိသန္ဒမာန (တိ) | ဝိ + သန္ဒ + အ + မာန။ နိံတိ၊ မာတု။ ၉၅။ ဝိသန္ဒတိ-မှ။ | ယိုစီးသော။ ဝိဿန္ဒမာန-လည်းကြည့်။ ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေဟိ နဝဟိ ဝါ ဝဏမုခေဟိ ဝိသန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ ဝိပုဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ (ဝိသန္ဒမာနပုဗ္ဗံ-ဟု သမာသ်ရှိသင့်သည်)။

ဝိသန္န (တိ) | ဝိ + သဒ + တ။ ဝိမဏ္ဏ-သံ၊ ဝိသန္န၊ ဝိသဏ္ဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | နစ်မြုတ်-နစ်-သော (သက်ဝင်သော)။ ဗျာပန္နော ဝိသန္နော အနုပဝိဋ္ဌော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၉၉။

ဝိသပက္ခိပန (နာ) | ဝိသ + ပက္ခိပန | အဆိပ် ကို- ထည့် - လောင်းထည့် - ခြင်း။ အဆိပ် ခတ်ခြင်း။ " ဗဟူပိ သတ္တေ မာရေမိ " တိ စိန္တေတ္တာ သန္ဓိဋ္ဌာနကာလေ ဝိသပက္ခိပနာဒိသု ဇေ ပယောဂံ --- ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။ ၁၆၄-၅။

ဝိသပဏ္ဏပုပ္ဖဖလ (နာ) | ဝိသ၂ + ပဏ္ဏ + ပုပ္ဖ + ဖလ | အဆိပ်ရှိသော-အရွက်-အပွင့် (ပန်းပွင့်)-အသီး၊ (အဆိပ်ရွက်၊ အဆိပ်ပန်း၊ အဆိပ်သီး)။ အမ္ဟော ကွမသို့ မဂ္ဂေ ဝိသပဏ္ဏပုပ္ဖဖလာဒိနိ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၆။

ဝိသပတိဋ္ဌာန (နာ) | ဝိသ+ပတိဋ္ဌာန | အဆိပ်၏ (ပျံ့နှံ့၍) တည်ခြင်း။ အာသီဝိသေန ဒဋ္ဌဿ ကာယေ ဝိသပတိဋ္ဌာနံ ဝိယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိသပတ္တာ (ပု၊ နာ) | ဝိသ + ဂတ + ပတ္တ | အဆိပ်၏ တည်ရာဖြစ်သော - အိုး - ခွက်၊ အဆိပ်-အိုး-ခွက်။ ဝိသပတ္တောရိ ဝါ (ထေရီ။ ၄၂၂) တိ ဝိသဂတဘာဇနံ ဝိယ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၃။

ဝိသပတ္တ၂ (နာ) | ဝိသ၂ + ပတ္တ | အဆိပ်ရွက်၊ အဆိပ်ရှိသော အရွက်။ ဝိသပတ္တာနိ ဝိသပုပ္ဖါနိ ဝိသဖလာနိ။ ဝိသမဒ္ဒနိ ဟောန္တိယေဝ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဝိသပရိစ္ဆေဒါနုရူပ (တိ) | ဝိသ + ပရိစ္ဆေဒ + အနုရူပ | အဆိပ်၏ အပိုင်းအခြားအား-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ယထာပရိစ္ဆေဒေနာတိ အတ္တနော ဝိသပရိစ္ဆေဒါနုရူပံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝိသပရိဘောဂ (ပု) | ဝိသ + ပရိဘောဂ | (၁) အဆိပ်ကို-သုံးဆောင်-စားသုံး-ခြင်း။ (တိ) (၂) (ရူပါရုံအစရှိသော) ဆင်းရဲဒုက္ခကို သုံးဆောင် - တတ် - ခြင်းရှိ - သော။ (၁) ဝိသပရိဘောဂံ ကတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၄၁ ၂။ ဝိသပရိဘောဂေါတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇။ ဝိသပရိဘောဂါတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၂၄၂။ တဏှာယ ရူပါဒိကဿ ဒုက္ခဿေဝ ပရိဘောဂေါ ဟောတိ, န အမတဿာတိ သာ " ဝိသပရိဘောဂါ " တိ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝိသပရိဘောဂသဒိသ (တိ) | ဝိသပရိဘောဂ+ သဒိသ | အဆိပ်ကို-သုံးဆောင်-စားသုံး-ခြင်း နှင့်တူသော။ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ နာမေသ ဝိသပရိဘောဂသဒိသော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၁။

ဝိသပါနက (နာ) | ဝိသ + ပါန + က | အဆိပ်နှင့်ရောနှောသော-အဖျော်-ဖျော်ရည်-ယမကာ။ ဧတ္တကဇနံ ဝိသပါနကံ ပါယေတွာ မာရေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဝိသပီ (ပြီ) တ (တိ) | ဝိသ + ပီတ။ ဝိဓပီတ - သံ။ | သောက်အပ်သော အဆပ်ရှိသော၊ အဆိပ်လူးသော (မြား)။ ဝိသပီတေန သလ္လေန တတ္ထေဝ မုစ္ဆိတော ပတိတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၅။ ဝိသပီတံ ခုရပ္ပံ သန္ဓယှိတွာ ဓနုံ ပူရေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅-၌ ဝိသပွိတ-ဟုရှိ၏)။

ဝိသပီတက (တိ) | ဝိသ + ပီတ + က | သောက်အပ်သော အဆိပ်ရှိသော၊ အဆိပ်ကို သောက်တတ်သော၊ သူ။ ဝိသပီတကဿ အဂဒေါ ဝိယ စေသော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝိသပီတကဏ္ဏ (ပု၊ နာ) | ဝိသပီတ + ကဏ္ဏ | သောက်အပ်သော အဆိပ်ရှိသောမြား၊ အဆိပ်လူးသောမြား။ မဟာဓနုံ အာဒါယ ဝိသပီတကဏ္ဏံ သန္ဓယှိတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၀။ ဝိသပီတကဏ္ဏေန ဝိဇ္ဈိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၅၃။

ဝိသပီတခုရပ္ပ (ပု၊ နာ) | ဝိသပီတ + ခုရပ္ပ | ဝိသပီတကဏ္ဏ - ကြည့်။ ဝိသပီတခုရပ္ပေန ဝိယ ဥပါဒါနလက္ခဏေန တဏှာသင်္ခါတေန သလ္လေန။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဝိသပီတသလ္လ (နာ) | ဝိသပီတ + သလ္လ | ဝိသပီတကဏ္ဏ-ကြည့်။ ဝိသပီတသလ္လေန ဝိဇ္ဈာပေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၇။

ဝိသပီဋိတ (တိ) | ဝိသ + ပီဋိတ | အဆိပ်သည်နှိပ်စက်အပ်သော။ ယထာ မဟာရာဇ အဂဒေါ ဝိသပီဋိတာနံ သတ္တာနံ ပဋိသရဏံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၅။

ဝိသပုဏ္ဏကုမ္ဘ (ပု) | ဝိသ + ပုဏ္ဏ + ကုမ္ဘ | အဆိပ်ဖြင့်ပြည့်သော အိုး။ ဝိသကုမ္ဘ-ကြည့်။

ဝိသပုပ္ဖ (နာ) | ဝိသ၂ + ပုပ္ဖ။ ဝိသမိဝ နိလံ ပုပ္ဖမဿ။ ထောမ။ ဝိဓပုဖ္ဖ-သံ။ ဝိသယုတ္တံ ပုပ္ဖံ ယဿာတိ ဝိသပုပ္ဖေါ။ ကပ္ပဋ္ဌမ။ |

(၁) အဆိပ်ရှိသော - ပန်း-အပွင့်၊ အဆိပ်-ပန်း-ပွင့်။ (တိ) (၂) (တဏှာဟူသော) အဆိပ်-ပန်း-ပွင့်-ရှိသော။ (၁) ဝိသပတ္တ၂ - ကြည့်။ (တိ) (၂) တဏှာ နာမေသာ ------- ဝိသပုပ္ပတာယ ဝိသဖလတာယ ဝိသပရိဘောဂတာယ ဝိသတ္တိကာ။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၂။ ၁၂၉။ (-၃၃၁)။

ဝိသပူရ (တိ) | ဝိသ + ပူရ | အဆိပ်ဖြင့် ပြည့်သော။ ဝိသပူရာ ဝိယ အလာဗု။ ဇာ၊ ၆။ ၃။ ၇၈။

ဝိသပူရိတစာဋိ (ထီ) | ဝိသ + ပူရိတာ + စာဋိ | အဆိပ်ဖြင့်ပြည့်သော-အိုး-အိုးစရည်း။ ဝိသပူရိတစာဋိ ဝိယ။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၅၀၇။

ဝိသပွက (တိ) | ဝိ + သပွ + ကွ၊ | ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့-တတ်သော။ ဝိသတ္တိကံ ဝိသပွကံ (ဝိသပ္ပိကံ ?) တဏှံ့။ နေတ္တိ။ ဝိ။ ၃၂၂။

ဝိသပွန[ဲ] (နာ) | ဝိ + သပွ + ယု။ ဝိသပ်ဏာ-သဲ။ | (၁) ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်ပျံ့နှံ့-တုန်လှုပ်-ခြင်း။ (၂) ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) ရွှေ-ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့-ခြင်း။ (၁) ဝိသပွနရသ (က) (ခ) ကြည့်။ (၂) သခ်ါရလောကေ ဝိသပွနတော ဝိသတ္တိကသခ်ါတံ တဏှံ့ တရေ ------။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၂၅၂။ (၃) ပသရော တု ဝိသပွနံ။ မာန်။ ၇၆၉။

ဝိသပွန[၂] (နာ) | ဝိ + သပွ + ဏော + ယု | တုန်လှုပ်စေခြင်း။ ဝိသပွနရသ-ကြည့်။

ဝိသပွနအနိဋ္ဌရူပသမုဋ္ဌာန (နာ) | ဝိသပွန[ဲ] + အနိဋ္ဌရူပ + သမုဋ္ဌာန | ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် (ဖြစ်သော)အနိဋ္ဌရုပ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဝိသပွနအနိဋ္ဌရူပသမုဋ္ဌာနဝသေန အတ္တနော ပဝတ္တိအာကာရဝသေန စ ဝိသပွနရသော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိသပွနရသ (တိ) | ဝိသပွန + ရသ | (က) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ပျံ့နှံ့-တုန်လှုပ်-ခြင်းကိစ္စရှိသော။ (ခ) တုန်လှုပ်စေခြင်းကိစ္စရှိသော။ (က) (ခ) ဝိသပွနရသော ဝိသနိပါတော ဝိယ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ကတိဝုတ်၊ ၆။ ၄၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁)။

ဝိသပွနာနိဋ္ဌရူပသမုဋ္ဌာန (နာ) | ဝိသပွန + အနိဋ္ဌရူပ + သမုဋ္ဌာန | ဝိသပွနအနိဋ္ဌရူပ-သမုဋ္ဌာန-ကြည့်။ ဝိသပွနာနိဋ္ဌရူပသမုဋ္ဌာနံ ယေန ကုပိတဿ သကလသရီရံ ကမ္မတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိသပွယောဇန (နာ) | ဝိသ + ပယောဇန | ဝိသယောဇန-ကြည့်။ တဿ ပုရိသဿ စတူသု ဒိသာသု ရုက္ခေ ဝိသပွယောဇနံ ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၁။ ၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉)။

ဝိသပ္ပိတခုရပ္ပ (ပုဂ္ဂ၊ နာ) | ဝိသပ္ပိတ + ခုရပ္ပ | ဝိသပိတကဏ္ဏ - ကြည့်။ ဝိသပ္ပိတခုရပ္ပေန သလ္လေန ---- ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၂၀။

ဝိသဖလ (နာ) | ဝိသ + ဖလ | (၁) အဆိပ်ရှိသောအသီး၊ အဆိပ်သီး။ (တိ) (၂) အဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်သော ဒုက္ခဟူသောအကျိုးရှိသော။ (၁) ကွမသ္မိံ ပတ္တပါဒေ တာတာ ဝိသဖလာနိ နာမ ဟောန္တိ။ မ၊ ၆။ ၃။ ၁၂၄။ (- ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၂၈၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၄)။ (တိ) (၂) ဝိသဖလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဠနိ။ ၂၄၂။ မ၊ ၆။ ၂။ ၆၉။ ဒုက္ခသမုဒယတ္တာ ဝိသံ ဖလံ ဧတေသာတိ ဝိသဖလာ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၆၊ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉။

ဝိသဖဿ (ပု) | ဝိသ+ဖဿ | အဆိပ်၏အတွေ့အထိ။ ဝိသဖဿမဟာကစ္ဆဖဿာဒယော အမနာပဖောဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ၊၂။ ၅၉။

ဝိသဗလနိဿိတ (တိ) | ဝိသ + ဗလ + နိဿိတ | အဆိပ်၏ -အရှိန်အဟုန် -စွမ်းအား-ကို-၌-မှီသော။ ဝိသဗလဿိတော (စရိယာ။ ၄၁၇) တိ ဝိသဗလနိဿိတော အတ္ထနော ဝိသဝေဂံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနက-သပ္ပေါ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၂၃၇။

ဝိသဗလဿိတ (တိ) | ဝိသ + ဗလ + သိတ | ဝိသဗလနိဿိတ-ကြည့်။

ဝိသဗိန္ဒု (နာ) | ဝိသ + ဗိန္ဒု | အဆိပ်-ရေပေါက်-ရေစက်၊ အဆိပ်ခတ်ထားသော ရေပေါက်။ အာဝါဒေ ဝိသဗိန္ဒုံ ပက္ခိပိ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၂၃။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၄၂)။

ဝိသဘ (ပု) | ဝိသ + အဘ။ ဣကာဒိ။ ၁၂၄ - ကြည့်။ ဝသန္တိ အနေနာတိ ဝသဘော = ဝိသဘော၊ ပုဂ်ဝေါ၊ ဝုဓဘ-သံ။ ဝုဓဘ-ဝိသဘ။ | (နွားတစ်သိန်း၏) အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ရှေ့ဆောင် - ခေါင်းဆောင် - ဝိသဘမည်သော နွားလား။ ဥသဘန္တိ ဝသဘော နိသဘော ဝိသဘော အာသဘောတိ စတ္တာရော ဇေဋ္ဌပုဂ်ဝါ။ အဗ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၁။ (-၁၉၃)။ (မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၂။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၂။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၃။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၁။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၁။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၂။ တို့၌ ဥသဘ, ဝသဘ, နိသဘ-ဟု ရှေ့ဆောင်နွားလား ၃-မျိုးလာသည်၊ အကျယ်ကို ၎င်းကျမ်းတို့၌ကြည့်။)

ဝိသဘာဂ၁ (တိ) | ဝိ + သဘာဂ။ ဝိသဘာဂ-သံ။ | (၁) တူသောအဖို့မရှိသော၊ သဘော မတူသော၊ မတူ - ထူး - သော။ (၂) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော။ (၃) တူသောအဖို့မရှိ -သဘောမတူ -မတူ-ထူး-သည်၏အဖြစ်။ (၄) ဖောက်ပြန်သော။ (၁) ဝိသဘာဂေ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။ ဗဟုနာ ဇနေန ဝိသဘာဂေါ (အံ၊ ၃။ ၂၃၃) တိ တယိဒံ ဗဟုနာ မဟာဇနေန ---- ဝိသဘာဂံ အသဒိသန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ၊.၃။ ၂၈၂။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၁)။ (၂) ဧဝရူပေါ ဟိ ဝိသဘာဂေဟိ ဝတ္ထူဟိ ပုနပ္ပုနံ သမာဂစ္ဆန္တောပိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၆။ ဝိသဘာဂေဟိတိ ဝိရူဒ္ဓေဟိ ဝတ္ထာရမ္မဏေဟိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၄။ သမဏော နာမ ဂေါတမော အမှာကံ ဝေရီ ဝိသဘာဂေါ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၆။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၃။ ကုခ်ိ၊ ဋ္ဌ။ ၆။)။ (၃) အကုသလာ ဝေဒနာ ဝိသဘာဂတော အသံသဋ္ဌတော အသရိက္ခတော စ ကုသလာ-ဗျာကတာဟိ ဒူရေ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၉။ (၄) ဝိသဘာဂစိတ္တ-ကြည့်။

ဝိသဘာဂ၂ (တိ) | ဝိသဘာဂ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၃၅၂။ ရူ။ ၃၇၆။ ဝိသဘာဂ-သံ။ | မတူသောအဖို့ရှိ - သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောရဟန်းတို့၏နေရာ၊ ကျောင်း။ ဝိသဘာဂေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၈)တိ ယော ဝိသဘာဂေဟိ ဝုသီယတိ, ဝိသဘာဂါနံ ဝါ နိဝါသော၊ သော ဝိဟာရော ဝိသဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဝိသဘာဂဥတု (ပု) | ဝိသဘာဂ + ဥတု | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော (အချမ်း, အပူဟူသော) ဥတု။

ဥတုပရိဏာမဇာနီတိ ဝိသဘာဂဥတုတော ဇာတာနိ။ သံ၊ ၆။ ၃။ ၁၂၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၃)။

ဝိသဘာဂဥတုအာဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) | ဝိသဘာဂ+ ဥတု+ အာဟာရ+ သမုဋ္ဌာန | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ဥတု, အာဟာရ-ကြောင့်ဖြစ်သော၊ သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ဥတု, အာဟာရ-လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ရုပ်။ ကတော ပုဗ္ဗေ ဝိသဘာဂဥတုအာဟာရသမုဋ္ဌာနံ အတီတံ။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၇။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂။

ဝိသဘာဂဥတုပါတုဘာဝ (ပု)| ဝိသဘာဂဥတု+ ပါတုဘာဝ | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဥတု၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဝိသဘာဂဥတုပါတုဘာဝေန ပုရိမကော ဥတု နပ္ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၉။

ဝိသဘာဂကထာ (ထီ) | ဝိသဘာဂါ + ကထာ | (သာသနာတော်နှင့်) ဆန့်ကျင်ဘက် - ဖီလာကန့်လန့် - ဖြစ်သောစကား။ နတ်ရွာ, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းမဟုတ်သော စကား။ (ရာဇကထာ စသည်)။ အန္တောဂါမေ မနုဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပစ္စယသညုတ္တကထာ ဝါ ဝိသဘာဂကထာ ဝါ နာ ကထေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဝိသဘာဂကထာတိ တိရစ္ဆာနကထာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဝိသဘာဂကိရိယ (ထီ၊ နှ) | ဝိသဘာဂ + ကိရိယ | သဘောမတူသော-အပြုအမူ-အမူအရာ။ ဝိသဘာဂကိရိယံ ဝါ ပတ္တာ ပုရိမံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ဝဇိရ။ ၁၂၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၅)။

ဝိသဘာဂကွန္ဓ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ခန္ဓ | သဘောမတူသော ခန္ဓာ။ ဓမ္မာယတနေန ဟိ နာ ကောစိ ဓမ္မော ကေနစိ သင်္ဂဟေန သင်္ဂဟိတော အတ္ထိ ဝိသဘာဂကွန္ဓနိဗ္ဗာန-သမုဒါယတ္တာ။မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈)။

ဝိသဘာဂစိတ္တ (နှ) | ဝိသဘာဂ + စိတ္တ | ဖောက်ပြန်-ပြစ်မှားလို-သော စိတ်၊ ရာဂနှင့် ယှဉ်သော စိတ်။ နာ ဧသော ဘိက္ခု ဝိသဘာဂစိတ္တေန သြလောကေသိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၉။ ဧသော ဘိက္ခု ဝိသဘာဂစိတ္တေန ရာဂသမ္မယုတ္တစိတ္တေန ပန နာ သြလောကေသိ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၃။

ဝိသဘာဂဇန (ပု) | ဝိသဘာဂ + ဇန | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော - လူ - သူ။ သတ္ထာ ဧဝရူပဿ ဝိသဘာဂဇနဿ ကထိတံ ကထံ နာမ အာဝဇ္ဇိတုံ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိသဘာဂဇီဝိက (တိ) | ဝိသဘာဂါ + ဇီဝိကာ | မတူ-ထူခြား-ကွဲပြား-သော အသက်မွေးခြင်း ရှိသော။ အသဘာဂဝုတ္တိကာတိ ဝိသဘာဂ-ဇီဝိကာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၇။ (-၂၉၄)။

ဝိသဘာဂဇီဝိတ (နှ) | ဝိသဘာဂ + ဇီဝိတ | သဘောမတူသော အသက်မွေးခြင်း။ ----- ဝိသဘာဂဇီဝိတံ ဇီဝတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၄၆၀။

ဝိသဘာဂဋ္ဌ (ပု) | ဝိသဘာဂ + အတ္ထ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၇။ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော-အနက်-သဘော။ ဒုရုဒုကနိဒ္ဒေသေ အကုသလဝေဒနာ ဝိသဘာဂဋ္ဌေန ဝိသံသဋ္ဌေန စ ကုသလာ-ဗျာကတာဟိ ဒူရေ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀)။

ဝိသဘာဂဋ္ဌာန (နှ) | ဝိသဘာဂ + ဌာန | သဘောမတူသော ရဟန်းတို့၏ - နေရာ - အရပ်-ဌာန။ ------ ဝိသဘာဂဋ္ဌာနံ ဂတဿ

ပေသလဿပိ ဘိက္ခုနော တေသံ အာသနေ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။ ၅၃၃။

ဝိသဘာဂတာနိဗန္ဓ (တိ) | ဝိသဘာဂတာ + နိဗန္ဓ | သဘောမတူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းအပ်သော။ ဝိသဘာဂတာနိဗန္ဓဿ ဝိသဘာဂဿ အဘာဝေန အဝိဘာဂေဟိ တေဟိ တီဟိ ခန္ဓေဟိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅။

ဝိသဘာဂတာဘာဝ (ပု) | ဝိသဘာဂတာ + ဘာဝ | သဘောမတူသောတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဘာဂရဟိတေဟိတိ ဝိသဘာဂတာဘာဝတော အဝိဘာဂေဟိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅။

ဝိသဘာဂဒဿန (န) | ဝိသဘာဂ + ဒဿန | သဘောမတူ-ထူး-သည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဝိဘာဂဒဿနတ္ထ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃) နှင့် ဝိသဘာဂဒဿနတ္ထနှင့် ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၁။

ဝိသဘာဂဓမ္မ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ဓမ္မ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောတရား။ တဿ ဝိသဘာဂဓမ္မဝသေန သဘာဂဓမ္မ-ဝသေန စ အာဝဋ္ဋနံ ဒဿေတွာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၉)။

ဝိသဘာဂဓမ္မာဝဋ္ဋန (ထီ၊ န) | ဝိသဘာဂဓမ္မ + အာဝဋ္ဋန် | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သောတရားကို လည်စေခြင်း။ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာနံ နိဒ္ဒါရဏာ ဝိသဘာဂ-ဓမ္မာဝဋ္ဋနာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၀၃။

ဝိသဘာဂဓမ္မာဝတ္ထ (န) | ဝိသဘာဂဓမ္မ + အာဝတ္ထ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောတရားတို့ကို လည်စေကြောင်းဖြစ်သည့် သုတ်-ပုဒ် (နေတ္တိပါဠိတော်နည်း)။ ယထာ တံ အာဝတ္တဟာရယောဇနာယံ ဝိသဘာဂ-ဓမ္မာဝတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈။

ဝိသဘာဂဓာတု (ထီ၊ ပု) | ဝိသဘာဂ + ဓာတု | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောဓာတ်။

ဝိသဘာဂဓာတုကွောဘဟေတုက (တိ) | ဝိသဘာဂဓာတု + ခေါဘ+ ဟေတု+ က | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောဓာတ်တို့၏-ချောက်ချား-မညီမမျှဖြစ်-ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဝိသဘာဂဓာတုကွောဘ-ဟေတုကေ ရောဂေ မယ့် သင်္ခါတေ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၅)။

ဝိသဘာဂနိမိတ္တ (န) | ဝိသဘာဂ + နိမိတ္တ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောအာရုံ။ ဝိသဘာဂနိမိတ္တတောပိ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၄။

ဝိသဘာဂပစ္စယ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ပစ္စယ | (၁) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော အကြောင်း။ (၂) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သောတရား၏ အကြောင်း။ (၁) (၂) သောတဝိညာဏာဒီနံ ဝိသဘာဂါ အနနုရူပါ အနုပ္ပါဒကာယေဝ စက္ခာဒယော " ဝိသဘာဂပစ္စယာ " တိ ဝုတ္တာ၊ တေဟိ အနုပ္ပဇ္ဇမာနာ နေဝ စ သောတဝိညာဏာဒီနိ " ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မာ. " တိ။ သောတဝိညာဏေန ဝါ ဝိသဘာဂဿ စက္ခု-ဝိညာဏဿ ပစ္စယောတိ ဝိသဘာဂပစ္စယော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။

ဝိသဘာဂပစ္စယဓမ္မ (ပု) | ဝိသဘာဂပစ္စယ + ဓမ္မ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ပစ္စည်း (အကြောင်း) တရား။ ဒုတိယနယေ ယေ ယေ ဓမ္မာတိ ဝိသဘာဂပစ္စယဓမ္မာနံ နိဒဿနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၄။

ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္န (တိ) | ဝိသဘာဂပစ္စယ + သမုပ္ပန္န | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောပစ္စည်း (အကြောင်း) ကြောင့်ဖြစ်သော။ စက္ခာယတနဿ ဝိသဘာဂေန သောတာယတနေန ပစ္စယေန သမုပ္ပန္နော ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္နော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၅)။

ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မနိဒ္ဒသန (နာ) | ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မ + နိဒ္ဒသန | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောပစ္စည်း (အကြောင်း) ကြောင့်ဖြစ်သောတရားကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သည့်သဒ္ဒါ။ ယေသံ ယေသန္တိ ဝိသဘာဂပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မနိဒ္ဒသနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၄။

ဝိသဘာဂပစ္စာသာစီဝရ (နာ) | ဝိသဘာဂ + ပစ္စာသာစီဝရ | သဘောမတူသော-ပစ္စာသာသက်နှံး-ရနိုးခြင်းအာသာကြောင့် (ဆိုင်းတွဲလင့်ပြီးမှ) ရအပ်သောသင်္ကန်း။ ပဌမတရံ ဥပ္ပန္နံ ဝိသဘာဂပစ္စာသာစီဝရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၈။

ဝိသဘာဂပဋိဘာဂ (တိ) | ဝိသဘာဂ + ပဋိဘာဂ | (၁) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-(ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး) သော အဖို့ရှိသော။ (ပု) (၂) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောအဖို့အစု။ (၁) ယတ္ထကေသု ပန ဌာနေသု အဝိဇ္ဇာ တမံ ကရောတိ ---------- ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါ ကထိတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါတိ အန္ဓကာရဿ ဝိယ အာလောကော ဝိယာတကပဋိဘာဂေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၉-၉၀။ (ပု) (၂) တသ္မာ ဒ္ဝိသု ဝေဒနာသု ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါ ကထိတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ပရိစ္ဆေဒ | သဘောမတူသောအားဖြင့်-မိမိအဖို့မဟုတ်သဖြင့်-ပိုင်းခြားခြင်း။ ပရိစ္ဆေဒတောတိ သဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါတိ ဒွေ ပရိစ္ဆေဒါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၅။

ဝိသဘာဂပရိဝတ္တနဓမ္မ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ပရိဝတ္တန + ဓမ္မ | ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် လည်သောတရား။ အဋ္ဌ သမ္မတ္တာနီတိ ----- အဋ္ဌ သမ္မတ္တာနိ ဝိသဘာဂပရိဝတ္တနဓမ္မဝနေ သမ္မဇ္ဇန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၄။

ဝိသဘာဂပရိသာ (ထီ) | ဝိသဘာဂါ + ပရိသာ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောပရိသတ်။ အယျဿ ပန သမီပေ ဝိသဘာဂပရိသာ အတ္ထိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။

ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝိသဘာဂ + ပုဂ္ဂလ | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ကောစိ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလော သဲ့ယမဏ္ဍပဝိသိတ္တာ ဥက္ကောဋ္ဌေယျ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၇၉။ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလော သုဘဒ္ဒသဒိသော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၃။

ဝိသဘာဂဗိန္ဒုစိတြ (တိ) | ဝိသဘာဂ + ဗိန္ဒု + စိတြ | သဘောမတူသော-အပြောက်-အကွက်- အစက်- တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ယဿ ပန အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဗိန္ဒုစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ ကမ္မာသဲ့ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။

ဝိသဘာဂဗိန္ဒုဝိစိတြ (တိ) | ဝိသဘာဂဗိန္ဒု + ဝိစိတြ | ဝိသဘာဂဗိန္ဒုစိတြ-ကြည့်။ တဿ အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဗိန္ဒုဝိစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ

ကမ္ပာသံ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၅)။

ဝိသဘာဂဗျာပက (တိ) [ဝိသဘာဂ + ဗျာပက။ ထီ-၌ --ဗျာပိကာ။] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောတရားကို ပျံ့နှံ့စေ-၍ဖြစ်တတ်သော။ ဝိသဘာဂဗျာပကတ္တာ သန္တိကတာယာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅) တိ ဣဓာဓိပ္ပေတဝိသဘာဂံ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တနတော ----- သက္ကာ ကာတုံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဝိသဘာဂမနုဿ (ပု) [ဝိသဘာဂ + မနုဿ] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော လူ (ယောက်ျား)။ ဘိက္ခုနီနံ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ဝိသဘာဂမနုဿေ နိသန္နေ ဝိယ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိသဘာဂရူပ (နဲ) [ဝိသဘာဂ + ရူပ] သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဝတ္ထု၏ - အဆင်း - ရူပါရုံ။ ဝိသဘာဂရူပ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄) နှိ ခေတ္တရက္ခိကာဒိ-ဝိသဘာဂဝတ္ထုရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၀)။

ဝိသဘာဂရူပဒဿန (နဲ) [ဝိသဘာဂရူပ + ဒဿန] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော - အဆင်း - ရူပါရုံ - ကို မြင်ခြင်း။ မဟာတိဿတ္ထေရဿ ဝိသဘာဂရူပ-ဒဿနေန ဥပ္ပန္နကိလေသဇာတံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆။

ဝိသဘာဂရူပါရမ္ပဏ (နဲ) [ဝိသဘာဂ + ရူပါရမ္ပဏ] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ရူပါရုံ။ တာပသောပိ ------- ဝိသဘာဂရူပါရမ္ပဏံ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ သုဘဝသေန ဩလောကေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝိသဘာဂရောဂ (ပု) [ဝိသဘာဂ + ရောဂ] (၁) ဖောက်ပြန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော-အနာ-ရောဂါ။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော-အနာ-ရောဂါ။ (၃) ဓာတ်ဖောက်ပြန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ဖြစ်သော-အလွန်ပြင်းထန်သော-အနာ-ရောဂါ။ (၁) (၂) သရီရဿ ဝိရူပဘာဝကရဏတော ကုဋ္ဌာဒိ ဝိသဘာဂ-ရောဂေါ နာမ၊ ဇီဝိတပ္ပတ္တိယာ ဝါ အသဘာဂတ္တာ အနနုကူလတ္တာ ဂဏ္ဍပီဋကာဒိ ယော ကောစိ ဇီဝိတပ္ပဝတ္တိပစ္စနီကော ဝိသဘာဂရောဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ (-ဝဇိရ။ ၁၆၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၂)။ (၃) ဝိသဘာဂရောဂေါ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆) တိ ဓာတုဝိသဘာဂတာယ သမုဋ္ဌိတော ဗဟလတရရောဂေါ၊ နဲ အာဗာဓမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၁)။

ဝိသဘာဂလက္ခဏ (တိ) [ဝိသဘာဂ + လက္ခဏ] (၁) သဘောမတူသောလက္ခဏာရှိသော။ (နဲ) (၂) သဘောမတူသော လက္ခဏာ။ (၁) အယဉ္စိ သဘာဂလက္ခဏေဟိ ဓမ္မေဟိ သင်္ဟနယော၊ ဝိသဘာဂ-လက္ခဏေဟိ အသင်္ဟနယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဘာဂလက္ခဏပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [ဝိသဘာဂလက္ခဏ + ပရိစ္ဆိန္ဒ] သဘောမတူသောလက္ခဏာဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ---- အညမည် ဝိသဘာဂလက္ခဏပရိစ္ဆိန္ဒေသု ဓာတုသမညာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။

ဝိသဘာဂဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိသဘာဂ + ဝဏ္ဏ] (၁) သဘောမတူသော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) သဘောမတူသောအဆင်း။ (၁) ပဏ္ဍုကမ္ပလေ နိက္ခိတ္တောတိ ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေ ရတ္တကမ္ပလေ ၄ပိတော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၈။

ဧကသ္မိံ ပဒေသေ ဝိသဘာဂဝဏ္ဏာ ဂါဝီ သဗလာတိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၇။ (ပု) (၂) တဿ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ ကုစ္ဆိယံ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဋ္ဌရတ္တာဒီနံ အညတရ-သရီရဝဏ္ဏာ ဂါဝီ ဝိယ သဗလံ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၄။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၉၊ ၁၂၁၊ ၁၆၇၊ ၂၁၅)။

ဝိသဘာဂဝဏ္ဏဗိန္ဒုဝိစိတြ (တိ) [ဝိသဘာဂဝဏ္ဏ + ဗိန္ဒု + ဝိစိတြ] သဘောမတူသော အဆင်းရှိသော - အပြောက် အကွက်-အစက်-တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ တဿ အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဝဏ္ဏဗိန္ဒုဝိစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ ကမ္မာသံ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄၉)။

ဝိသဘာဂဝတ္ထု (နဲ) [ဝိသဘာဂ + ဝတ္ထု] သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဝတ္ထုဟူသော အာရုံ။ ဝိသဘာဂဝတ္ထု (မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၅) နွှိ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဣတ္ထိရူပံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပုရိသရူပန္တိ ဤဒိသံ အည် ဝါ ပဗ္ဗဇိတာနံ အသာရုပ္ပံ ဝိသဘာဂဝတ္ထုံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၄)။

ဝိသဘာဂဝတ္ထုက (တိ) [ဝိသဘာဂ + ဝတ္ထု + က] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော (အာရုံ) အကြောင်းရှိသော။ ဧကသ္မိံ ဝိသဘာဂဝတ္ထုကေ ရာဂေ ဥပ္ပန္နေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝိသဘာဂဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဝိသဘာဂဝတ္ထု+ ဝိသယ] သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဝတ္ထုဟူသော အာရုံရှိသော။ မာတုဂါမဿ ဥစ္ဆာဒနံ ပရိမဒ္ဒနံ --------- သာဒိယတီတိအာဒိနာ အာဂတံ ဝိသဘာဂ-ဝတ္ထုဝိသယံ အာမိသပရိဘောဂံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။

ဝိသဘာဂဝတ္ထုသန္နိဿယ (တိ) ဝိသဘာဂဝတ္ထု + သန္နိဿယ] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ဝတ္ထုဟူသော တည်ရာ(အာရုံ)ရှိသော။ ရူပါဒယော ဟိ ပဥ္စ ကာမကောဋ္ဌာသာ ဝိသေသတော ဝိသဘာ-ဂဝတ္ထုသန္နိဿယာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိသဘာဂဝတ္ထုသန္နိဿိတ (တိ) ဝိသဘာဂဝတ္ထု + သန္နိဿိတ] သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ဝတ္ထုဟူသော အာရုံ-ကို-၌-ကောင်းစွာမှီသော။ ရူပန္တိ ဝိသဘာဂဝတ္ထုသန္နိဿိတံ ရူပါယတနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၇။

ဝိသဘာဂဝုတ္တိ (တိ) [ဝိသဘာဂါ + ဝုတ္တိ] သဘောမတူသော-ဖြစ်-အသက်မွေး-ခြင်းရှိသော။ ယော ဟိ သိက္ခာဂါရဝရဟိတော၊ သော တာယ ဝိသဘာဂဝုတ္တိ နာမ ဟောတိ ဝိလောမနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝိသဘာဂဝေဒနာ (ထီ) [ဝိသဘာဂါ + ဝေဒနာ] (သုခဝေဒနာနှင့်) -သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဒုက္ခဝေဒနာ။ ဝိသဘာဂဝေဒနာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၈) တိ ဒုက္ခဝေဒနာ။ သာ ဟိ ကုသလကမ္မနိဗ္ဗတ္တေ အတ္တဘာဝေ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဝေဒနာပဋိပက္ခ-ဘာဝတော ဝိသဘာဂဝေဒနာတိ --- ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၄။

ဝိသဘာဂဝေဒနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသဘာဂဝေဒနာ+ ဥပ္ပတ္တိ] (သုခဝေဒနာနှင့်)- သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော ဒုက္ခဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်း။

ဝိသဘာဂဝေဒနုပ္ပတ္တိယာ (ဒီ၊ ၌၊၁။ ၁၉၀)တိ ဒုက္ခဝေဒနုပ္ပတ္တိယာ။ ဒုက္ခဝေဒနာ ဟိ သုခဝေဒနာယ ကုသလဝိပါကသန္တာနဿ ဝိရောဓိတာယ ဝိသဘာဂါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝိသဘာဂဝေရီ (တိ) | ဝိသဘာဂ + ဝေရီ။ ထီ-၌ -- ဝေရိနီ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ရန်သူ။ ယတ္ထ အညမညံ ဝိသဘာဂဝေရီ ဘိက္ခူ ဝိဟရန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇။

ဝိသဘာဂသဒ္ဒ (ပုံ) | ဝိသဘာဂ + သဒ္ဒ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော အသံ၊ (မိန်းမတို့၏အသံစသည်)။ ဝိသဘာဂသဒ္ဒေါ ကာမဂုဏူပသံဟိတော ဂီတသဒ္ဒေါတိ ဝဒန္တိ၊ ကေဝလောပိ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ ဝိသဘာဂသဒ္ဒေါ ဧဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဝိသဘာဂသဒ္ဒသံယဉ္ဇန (ထီ၊ န) | ဝိသဘာဂသဒ္ဒ + သံယဉ္ဇန | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောအသံနှင့်ထိခိုက်ခြင်း။ (မာတုဂါမ အသံထိခိုက်ခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ)။ တတ္ထဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ---------- ဂါယမာနာ ပဏ္ဏံ ဥစ္စိနန္တိယော ဝိသဘာဂသဒ္ဒ-သံယဉ္ဇနေန ကမ္မဋ္ဌာနန္တရာယံ ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိသဘာဂသန္တတိ (ထီ) | ဝိသဘာဂ + သန္တတိ | (၁) အထူးထူးသော အာရုံတို့၌ ဖြစ်သော စိတ်တို့၏အစဉ်။ (၂) သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောအစဉ်။ (၁) ဝိသဘာဂသန္တတိ (သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇)တိ နာနာရမ္မဏေသု ပဝတ္တ-စိတ္တသန္တတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။ (-သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၇စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဘာဂသန္တတိကရဏ (န) | ဝိသဘာဂသန္တတိ + ကရဏ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော အစဉ်ကိုပြုခြင်း။ သဘာဂသန္တတိ ပန ပရိဝတ္တေတွာ ဝိသဘာဂသန္တတိကရဏေ ဝါ ----- ယေသံ အတ္ထာယ ကရိယတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၆-၇။

ဝိသဘာဂသမုဋ္ဌာနလက္ခဏ (န) | ဝိသဘာဂသမုဋ္ဌာန + လက္ခဏ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော-သမုဋ္ဌာန်-အကြောင်း - ကို မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ တတ္ထေဝ ဝိသဘာဂသမုဋ္ဌာနလက္ခဏေန ဗျာမိနော ဥပ္ပတ္တိပစ္စယဘာဝေန ဗျာမိသဘာဝံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝိဘာဂသမုဒါယ (ပုံ) | ဝိသဘာဂ သမုဒါယ | သဘောမတူသော - တရား အပေါင်း။ ဒုက္ခသစ္စသဒိသာနိ တေဟိ ဝိသ-ဘာဂသမုဒါယဘူတေဟိ အနေကက္ခန္ဓေဟိ ခန္ဓသင်္ဂဟေန သင်္ဂဟေတတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂။

ဝိသဘာဂသရီရ (န) | ဝိသဘာဂ + သရီရ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောသူ၏ (မာတုဂါမ၏) ခန္ဓာကိုယ်။ ဝိသဘာဂသရီရေ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၀)တိ ဣတ္ထိသရီရေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၉။

ဝိသဘာဂသီမာ (ထီ) | ဝိသဘာဂါ + သီမာ | ဝိသဘာဂသီမ်၊ သဘောမတူသော သီမ်၊ (ဂါမသီမ်နှင့် နဒီသီမ်စသည်)။ ဝိသဘာဂ-သီမာသု ပန သာခါဒီမှိ ဖုသိတ္ထာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၁။ (-၁၅၁-၄၊ ၁၆၂)။

ဝိသဘာဂသုည (တိ) | ဝိသဘာဂ + သုည | သဘောမတူသော (အတ္တ, အတ္တနိယ စသည်တို့မှ) ဆိတ် - သုဉ်း - သော တရား။ ကတမံ ဝိသဘာဂသုညံ ? ဆ အဗ္ဘန္တရာနိ အာယတနာနိ ဆဟိ ဗာဟိရေဟိ အာယတနေဟိ ဝိသဘာဂါနိ စေဝ သုညာနိ စ။ ပဋိသံ။ ၃၆၃။ ဝိဂတံ သဘာဂံ ဝိသဘာဂံ၊ ဝိသဘာဂဉ္စ တံ အတ္တတ္တနိယာဒီဟိ

သုညဥ္စာတိ ဝိသဘာဂသုညံ၊ ဝိသဒိသသုညန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၃၉။

ဝိသဘာဂါပတ္တိ (ထီ) | ဝိသဘာဂါ + အာပတ္တိ | ဝိသဘာဂအာပတ်၊ အကြောင်းဝတ္ထုအားဖြင့် သဘောမတူသော အာပတ်။ ဧတာသု ဟိ သဘာဂါပတ္တီသု အဝိဇ္ဇမာနာသု ဝိသဘာဂါပတ္တီသု ဝိဇ္ဇမာနာသုပိ ပတ္တကလ္လံ ဟောတိ-ယေဝ။ ကခ်ိ။ ၉၃။ (-ကခ်ိ၊ ဦ၊သစ်။ ၁၄၉)။

ဝိသဘာဂါဟာဓ (ပု) | ဝိသဘာဂ + အာဟာဓ | (သမုဒ္ဒာန်အားဖြင့်) - သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော အနာ။ အာဟာဓိကန္တိ ဣရိယာပထဘဉ္ဇနကေန ဝိသဘာဂါဟာဓေန အာဟာဓိက်။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၄၇။ (-အံ၊ ၆၊ ၃။ ၅၇)။

ဝိသဘာဂါရမ္မဏ (နာ) | ဝိသဘာဂ+အာရမ္မဏ | ဝိသဘာဂအာရုံ၊ သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော အာရုံ။ (ရဟန်းနှင့်မာတုဂါမ စသည်) အထဿ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရတော ဝိသဘာဂါရမ္မဏော ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇)၊

ဝိသဘာဂါရမ္မဏဒဿန (နာ) | ဝိသဘာဂါရမ္မဏ + ဒဿန | ဝိသဘာဂအာရုံကို မြင်ခြင်း၊ သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော အာရုံကို မြင်ခြင်း။ ဧဝံ ဝိသဘာဂါရမ္မဏဒဿနေန ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တတေါ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ နာမ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၁၀။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၉။

ဝိသဘာဂါရမ္မဏဖဿ (ပု)|ဝိသဘာဂါရမ္မဏ+ဖဿ | ဝိသဘာဂအာရုံကို တွေ့ထိခြင်း၊ သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော အာရုံကိုတွေ့ထိခြင်း။ မဟာစေတိယင်္ဂဏေ ဂဏသဏ္ဌာယံ ဂဏ္ဍန္တိသ ဒဟရဘိက္ခုနော ဝိသဘာဂါရမ္မဏဖဿော ဝိယ။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀။

ဝိသဘာဂါရမ္မဏာသ (သ) ဝန (နာ) | ဝိသဘာဂါရမ္မဏ + သဝန | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောသဒ္ဒါရုံကိုကြားခြင်း။ ဝိသဘာဂါရမ္မဏာသ (သ) ဝနေန ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တတေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ နာမ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၁၀။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၉။

ဝိသဘာဂါဟာရ (ပု) | ဝိသဘာဂ+အာဟာရ | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော - အစာ-အာဟာရ။ ဝိသဘာဂါဟာရံ သေဝိတွာ အာတပေ ဂစ္ဆန္တသ တိလကကာဠကုဋ္ဌာဒီနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၇၇။

ဝိသဘာဂိန္ဒြိယ (နာ) | ဝိသဘာဂ + ဣန္ဒြိယ | သဘောမတူ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော ဣန္ဒြေ (ဣတ္ထိန္ဒြေနှင့် ပုရိသိန္ဒြေစသည်)။ ပစ္စုပ္ပန္နေ ဣန္ဒြိယေ နိရုဒ္ဓေ ဣတရံ ဝိသဘာဂိန္ဒြိယံ ပါတုဘဝတိ။ ဝဇိရ၊ ၁၁၃။

ဝိသဘာဂူပဂမန (နာ) | ဝိသဘာဂ+ဥပဂမန။ ဝိသဘာဂူပဂမန + တ္တ၊ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | သဘောမတူ - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော - တရားသို့ - ကပ်ရောက်သည်၏အဖြစ်- ကပ်ရောက်ခြင်း။ အဘိနိဝေသောတိ ဝိပဿနာ-ဘိနိဝေသော ဟောတိ လောကိယဿ ဉာဏဿ ဝိသဘာဂူပဂမနတော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၃၅။

ဝိသဘူတ (တိ) | ဝိသ + ဟုတွာ + ဘူတ | အဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ဆေး။ သတ္ထေ အနတ္ထာ ရာဂါဒယော ဇာတိအာဒယော စ ဝိသဘူတာ အသန္တာ သပ္ပဋိဘယာ စ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၆)။

ဝိသဘူတဒုက္ခဒဿန (နာ) | ဝိသဘူတ+ဒုက္ခ+ဒဿန | အဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ဆင်းရဲကို မြင်ခြင်း။ ဝိသဘူတဒုက္ခဒဿနေန အမတဒ္ဒေါ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၉၅။

ဝိသဘေဒ (ပ) | ဝိသ + ဘေဒ | အဆိပ်၏-အထူး-အပြား။ ဝိသေဘေဒါ ဣမေ နဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၇။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၃၄-နှာ။ အမရကောသ။ ၈၊ ၁၀-၁။

ဝိသဘောဇနကိစ္စာစရဏာ (နာ) | ဝိသ + ဘောဇန + ကိစ္စာ + စရဏာ | အဆိပ်ကို-သုံးဆောင်-စားခြင်းနှင့်ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-စွာကျင့်ခြင်း။ ဝိသဘောဇနကိစ္စာစရဏာဒိကံ ဝတ်။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၉။

ဝိသမ[1] (တိ) | ဝိ + သမ။ ဝိဂတော ဝိရုဒ္ဓေါ ဝါ သမော။ ဝါစပ္ပတိ။ ဝိပမ-သံ။ ဝိသမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) မညီမညွတ်-ချွတ်ခြော်-သော။ (၂) ဝိသမသုတ်။ (၃) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ (၄) မသင့် - မလျော်-မလျောက်ပတ်-သော။ (၅) ငြိမ်းစေတတ်သောတရားမှ ကင်းသောတရား၊ မငြိမ်းစေတတ်သောတရား။ (၆) ငြိမ်းစေတတ်သောတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ (၇) တူသောတရားမှ ကင်းသောတရား၊ မတူသောတရား။ (၈) သင့်လျော်သောတရားမှ ကင်းသောတရား၊ မသင့်လျော်သောတရား။ (၉) တူသောတရား၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ (၁၀) သင့်လျော်သောတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ (၁၁) အကြောင်း-ယုတ္တိ-နည်းလမ်း-မဟုတ်သော။

(၁) မညီမညွတ် - ချွတ်ခြော် - သော။ ဝိသမေ ကထိနံ ပတ္ထရန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂။ (-ဝိ၊၄။ ၂၈၆)။(၂) ဝိသမသုတ်။ အကုသလဉ္စ သာဝဇ္ဇံ၊ ဝိသမာ သုစိနာ သဟ။ အံ၊ ၁။ ၂၉၉။ (၃) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ ဝိသမံ နေသတီ (ပဋိသံ။ ၄၈) တိ တံ တံ စျာနပစ္စနီကသခ်ိတံ ဝိသမံ နံ ဧသတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။

(၄) မသင့် -မလျော် - မလျောက်ပတ်-သော။ ဝိသမာဟာရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၄) နှိ အသပ္ပါယာဟာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈။ (၅) ငြိမ်းစေတတ်သောတရားမှ ကင်းသော တရား၊ မငြိမ်းစေတတ်သော တရား။ (၆) ငြိမ်းစေတတ်သောတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောတရား။ (၇) တူသောတရားမှ ကင်းသောတရား၊ မတူသောတရား။ (၈) သင့်လျော်သောတရားမှကင်းသောတရား၊ မသင့်လျော်သောတရား။ (၉) တူသောတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောတရား။ (၁၀) သင့်လျော်သောတရား၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား။ ဝိသမစရိယာ (မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈) ကြည့်။ (၁၁) အကြောင်း-ယုတ္တိ-နည်းလမ်း-မဟုတ်သော။ သမေန ဝိသမေန စာ (ပေတ။ ၂၁၆) တိ ဉာယေန စ အညာယေန စ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ဝိသမ[2] (တိ) | ဝိသမပရိဟာရ + ဇန + ကို။ ဝိသမပရိဟာရဇ-ဟုဆိုလိုလျက် နောက်ပုဒ်တို့ကိုချေသည်။ | မညီမညွတ် - မညီမမျှ-ခွက်ဆောင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဝိသမံ ဩပက္ကမိကံ၊ ကမ္မဝိပါကေန အဋ္ဌမိ။ သံ၊ ၂။ ၄၂၉။

ဝိသမ[3] (တိ) | ဝိသမ + ဏ | မညီမညွတ်သော ကာယကံစသည်-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော၊ သူ။ ဝိသမာ (သုတ္တနိ။ ၃၁၆) တိ ဝိသမေန ကာယကမ္မာဒိနာ သမန္နာဂတာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀)။

ဝိသမ[4] (နာ) | ဝိ + သမ + အ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၃-ကြည့်။ | ပျက်စီးခြင်း။ ဝိသမဂတ (၃) ကြည့်။

ဝိသမကထာ (ထီ) | ဝိသမာ + ကထာ | မညီမညွတ်-မသင့်-မလျော်-မလျောက်ပတ်-သောစကား။ ဝိသမကထံ ဒုက္ကထိတံ ------- ဒုတ္ထာသိတန္တိ အပဟရန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၂၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၇။

ဝိသမကရဏ (နာ) | ဝိသမကရဏ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | မညီမညွတ် - မသင့်-မလျော်-မလျောက်ပတ်-သည်ကို-ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်-ပြုခြင်း။ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝိသမကရဏတော ဝိသမံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၂။

ဝိသမကိရိယ (ထီ၊ နာ) | ဝိသမ + ကိရိယ | မညီမညွတ် - မသင့်မလျော် - ပြုခြင်း။ အဓမ္မစရဏေနာတိ အဓမ္မကိရိယာယ ဝိသမကိရိယာယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဝိသမကောဋ္ဌ (တိ) | ဝိသမ + ကောဋ္ဌ | မညီမညွတ်-နုံ့-အားနည်း-သော-အစာအိမ်-အူ-ရှိသော၊ သူ။ ဝိသမကောဋ္ဌဿ မန္ဒဒုဗ္ဗလ-ဂဟဏိကဿ အဝိပါကေန ဇီဝိတံ ဟရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၇။

ဝိသမကွန (နာ) | ဝိသ + မကွန | အဆိပ်ဖြင့်-လိမ်းကျံ-သုတ်-လိမ်း-ခြင်း။ ဝိသမကွနေပိ ယာဝ မရဏာဘိနန္ဒနေ ဒုက္ကဋ်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။

ဝိသမကို (တိ) | ဝိသမ + အကို | (တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက်) မညီမညွတ်-မညီမျှ-မတူညီ-သောမျက်စိရှိသော၊ သူ။ ဝိသမကို ဝါ ဧကေန မဟန္တေန ဧကေန ခုဒ္ဒကေန အက္ခိနာ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။

ဝိသမကို့တ (တိ) | ဝိသ + မကို့တ | အဆိပ်ဖြင့်-လိမ်းကျံ-သုတ်-လိမ်း-အပ်သော၊ အဆိပ်လူးသော။ ဝိသလ္လေနာတိ ဝိသမကို့တေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ အစ္ဆဝိသယုတ္တာတိ ဝါ ဒိဒ္ဓေ ဂတေန ဂတဒိဒ္ဓေန။ တေနာဟ " ဝိသမကို့တေနာ " တိ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၇၄။

ဝိသမကို့မက္ခလ (တိ) | ဝိသမ + အကို့ + မက္ခလ | (တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက်) မညီမျှ-မတူညီ-မညီမညွတ်-သော-မျက်ဝန်း-မျက်နက်ဝန်း-ရှိသော၊ သူ။ ဣလိသော နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ ---------- ဝိသမကို့မက္ခလော အဿဒ္ဓါ အပွသန္နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ (-၃၇၄)။

ဝိသမခေတ္တ (နာ) | ဝိသမ + ခေတ္တ | မညီမညွတ်-မညီ-သော လယ်မြေ။ ဒုက္ခေတ္တ (သံ၊ ၃။ ၃၃၁) နှင့် ဝိသမခေတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၈။ တာယ ဧဝ ဒုက္ခေတ္တတာယ ဝိသမံ ဟောတီတိ အာဟ " ဝိသမခေတ္တ " နှင့်။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၃၄။

ဝိသမဂတ (တိ) | ဝိသမ + ဂတ | (၁) မညီမညွတ်သော ရာဂစသည်တို့သို့ အစဉ်လိုက်သော။ (၂) မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သော ကျက်စားရာအရပ်တို့၌ -ရောက်-ဖြစ်-တည်-သော၊ သူ။ (၃) ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော၊ သူ။ (၁) ဝိသမဂတ (သံ။ ၁။ ၃၆၆) နှင့် ရာဂဝိသမာဒီနိ အနုဂတံ အကုသလသညံ။ သံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ (၂) ဝိသမဂတေ (အံ၊ ၃။ ၂၈၂) တိ ဝိသမဋ္ဌာနေသု ဂေါစရေသု ဂတေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။ (၃) ဝိသမဂတဿာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃) တိ ဗျသနပ္ပတ္တဿ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၆၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၂။

ဝိသမဂါထာပဒတ္ထယ (နာ) | ဝိသမာ+ ဂါထာ+ ပဒတ္ထယ။ ဂါထာ + ပဒ + တယ | မညီမညွတ် - မတူညီ - သော ဂါထာပုဒ်တို့၏

သုံးခုအပေါင်း။ တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော ကိံ နိဿိတာ ။ ပ ။ လောကေတိ ကွမံ ဝိသမ-ဂါထာပဒတ္တယမာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဝိသမစက္ကလ (တိ) | ဝိသမ + စက္ကလ | (တစ်ဖက်နိမ့် တစ်ဖက်မြင့်အားဖြင့်) မညီမညွတ်-မညီမျှ-သော-မျက်ဝန်း-မျက်နှာဝန်း-ရှိသော၊ သူ။ ဝိသမစက္ကလော ဝါ ဧကေန ဥဠွံ ဧကေန အဓောတိ ဧဝံ ဝိသမဇာတေဟိ အက္ခိစက္ကလေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။ ဝိသမစက္ကလောတိ ဇွေ စက္ကာကာရေန လာတိ ပဝတ္တတိ၊ စက္ကာကာရံ ဝါ လာတိ ဂဏှာတီတိ စက္ကလော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၁။

ဝိသမစက္ခုက (တိ) | ဝိသမ + စက္ခု + က | ဝိသမစက္ကလ - ကြည့်။ ဝိသမစက္ခုကာ (ဇာ၊၁။၁၈)တိ ဝိသမက္ခိမက္ခာလာ ကေကရာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၅၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၂၈)။

ဝိသမစက္ခုမက္ခာလ (တိ) | ဝိသမ + စက္ခု + မက္ခာလ | ဝိသမက္ခိမက္ခာလ - ကြည့်။ ကွလ္လိသသေဋ္ဌိနာ သဒိသံ ခဠံ ကုဏ်ိ ဝိသမစက္ခုမက္ခာလံ အတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဝိသမစရိယာ (ထီ) | ဝိသမာ + စရိယာ။ ဝိသမ + စရိယာ။ | (၁) မညီမညွတ်သော အကျင့်။ (၂) မညီမညွတ်သောအမှုကို ကျင့်ခြင်း။ (၁) (၂) အဓမ္မစရိယာ ဝိသမစရိယာ (မ၊ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၈၄) ---- ဝိသမာ စရိယာ, ဝိသမဿ ဝါ ကမ္မဿ စရိယာ ဝိသမစရိယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၀။ ပစ္ဆိကသမန္နေန သမံ၊ သမာနံ သဒိသံ ယုတ္တန္တိ ဝါ သမံ၊ သုစရိတံ၊ သမတော ဝိဂတံ, ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ တဿာတိ ဝိသမံ။ ဒုစ္စရိတံ။ သာ ဧဝ ဝိသမာ စရိယာတိ ဝိသမစရိယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝိသမစာရီ (တိ) | ဝိသမ + စရ + ဏီ။ ထီ-ဒ္ဒ စာရိနီ။ | မညီမညွတ်ကျင့်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိသမစာရိနော ကိရ တေ ယုဇ္ဈသောဏ္ဍာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၄)။

ဝိသမစာရီပဒ (န) | ဝိသမစာရီ + ပဒ | ဝိသမစာရီပုဒ်၊ ဝိသမစာရီဟူသောပုဒ်။ ဝိသမစာရီပဒဿ အတ္ထော ဝိသုံ နဝုတ္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၇။

ဝိသမစိတ္တ (န) | ဝိသမ + စိတ္တ | မသင့်-မလျော်-မလျောက်ပတ်-မငြိမ်သက်-သော စိတ်။ ဝိသမစိတ္တဝသေန ဂတတ္တာ နဂ္ဂါ ဟုတ္တာ နာ ဂမနေနာတိ။ ဝဇိရ။ ၄၃၁။

ဝိသမစ္ဆ (ပု) | ဝိသ + မစ္ဆ | အဆိပ်ရှိသော ငါး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသမစ္ဆကဏ္ဍက (ပု) | ဝိသမစ္ဆ + ကဏ္ဍက | အဆိပ်ရှိသောငါး၏ ဆူး (လိပ်ကျောက်ဆူး)။ ဧကံ ဝိသမစ္ဆကဏ္ဍကန္တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၈။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။ ၄၇၁)။

ဝိသမစ္ဆဒ (ပု) | ဝိသမ + ဆဒ ။ ဝိသမော အယုဂမော အယုဂလော ဆဒေါ ယဿာတိ ဝိသမစ္ဆဒေါ။ သတ္တစ္ဆဒရုက္ခော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဖမစ္ဆဒ-သံ။ | မညီမျှသော-အရွက်-သစ်ရွက်-ရှိသောသစ်ပင်၊ စရည်းပင်။ သတ္တ ပဏ္ဏာနိ ယဿာတိ သတ္တပဏ္ဏီ၊ ယော ဆတ္တပဏ္ဏော ဝိသမစ္ဆဒေါတိပိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၃။

ဝိသမစ္ဆဒနပိဋ္ဌ (ထီ) | ဝိသမ + ဆဒန + ပိဋ္ဌ | မညီမညွတ်-မညီမျှ-မညီ-သော အိမ်မိုးအပြင်။ ခရောတိ သုံသုမာရပိဋ္ဌိ ဝိယ ဆဒနိကော ဟိ

ဝိသမစ္ဆဒနပိဋ္ဌိ ဝိယ စ ခရသရီရော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၇။

ဝိသမစ္ဆိန္န (တိ) [ဝိသမ + ဆိန္န] မညီမညွတ်-မညီမမျှ - ဖြတ်အပ်သော။ ဝိသမစ္ဆိန္နော ဘိသာဒိကလာပေါ ဝိသမံ ဥဒကံ ပဋ္ဌရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈။

ဝိသမစ္ဆိန္နကလာပ (ပု) [ဝိသမစ္ဆိန္န+ကလာပ] မညီမညွတ် - မညီမမျှ - ဖြတ်အပ်သော-အပေါင်း-အစု-အပုံ- အစည်း- အထုံး-အဖွဲ့။ ဝိသမစ္ဆိန္နကလာပေါ ဝိသမံ ဥဒကံ ပဋ္ဌရတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝိသမစ္ဆိန္နဂ္ဂဟဏ (နဲ) [ဝိသမစ္ဆိန္န + ဂဟဏ] ဝိသမစ္ဆိန္နသဒ္ဒါ၊ ဝိသမစ္ဆိန္နဟူသောသဒ္ဒါ။ သရီရံ ကေသကူပါဒိဝိဝရေဟိ ဥပရိ ဟေဌာ တိရိယဉ္စ ဝိသမံ ပဋ္ဌရတီတိ ဒဿေတုံ ဝိသမစ္ဆိန္နဂ္ဂဟဏံ ကရောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁ ။ ၃၀၈။

ဝိသမစ္ဆိန္နတဋ (တိ) [ဝိသမ + ဆိန္န + တဋ] မညီမညွတ် - မညီမမျှ - ပြတ်ကျသော ချောက်ကမ်းပါးရှိသော။ ယသ္မိံ ဌာနေ------ ဝိသမစ္ဆိန္နတဋဘာဝေန ဝါ မဂ္ဂေါ ဂမ္ဘီရော ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝိသမစ္ဆိန္နပူဝသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိသမစ္ဆိန္နပူဝ + သဏ္ဌာန] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-မညီမညာ-ဖြတ်အပ်သောမုံ့၏-ပုံပန်း-သဏ္ဌာန်-ရှိသော၊ အဆုပ်။ သဏ္ဌာနတော ဝိသမစ္ဆိန္နပူဝသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၄၄။

ဝိသမစ္ဆိန္နဗဟလပူဝခဏ္ဍသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိသမစ္ဆိန္န + ဗဟလ + ပူဝ + ခဏ္ဍ + သဏ္ဌာန] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-မညီမညာ-ဖြတ်အပ်သော ထူသောမုံ့ပိုင်း၏ - ပုံပန်း - သဏ္ဌာန်-ရှိသော၊ အဆုပ်။ သဏ္ဌာနတော ဝိသမစ္ဆိန္နဗဟလပူဝခဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိသမဇာတ (တိ) [ဝိသမ + ဇာတ] မညီမညွတ်ဖြစ်သော။ ဧဝံ ဝိသမဇာတေဟိ အက္ခိစက္ကလေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။

ဝိသမဇီဝိ (တိ) [ဝိသမ + ဇီဝ + ဏီ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၀။ ထီ-၌ - ဇီဝိနီ။] မကောင်း-မတရား-သဖြင့်-အသက်မွေးလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိသမဇီဝိနော (ဇာ၊ ၂။ ၆၀) တိ အဓမ္မေန ကပ္ပိတဇီဝိကာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၈၇။

ဝိသမဇ္ဇရ (ပု) [ဝိသမ + ဇရ] ဓာတ်လေးပါး မညီမျှခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အဖျားရောဂါ၊ ကိုယ်ပူနာ၊ ရင်းနာ၊ ကာလနာ။ ပဇ္ဇရက (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀) န္တိ ဝိသမဇ္ဇရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၂၄။

ဝိသမဇ္ဇာသယ (တိ) [ဝိသမ + အဇ္ဇာသယ] မညီမညွတ်သောအာရုံ၌ အလိုဆန္ဒရှိသော။ ဧဝမေဝ စက္ခုပေတံ ဝိသမဇ္ဇာသယံ မဌေသု သုဝဏ္ဏဘိတ္တိအာဒီသု နာဘိရမတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၁။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၁။ ဝိသမေ အဇ္ဇာ-သယော ဧတဿာတိ ဝိသမဇ္ဇာသယော၊ အဇ္ဇာသယရဟိတမ္ပိ စက္ခု ဝိသမနိန္နတ္တာ ဝိသမဇ္ဇာသယံ ဝိယ ဟောတီတိ ဝိသမဇ္ဇာ-သယန္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၈)။

ဝိသမဌ (တိ) [ဝိသမ + ဌာ + အ] မညီမညွတ်-မညီညာ (အဖုအထစ်ရှိ) သော အရပ်၌ တည်သော။ တတ္ထ တိန္ဒုကမဒ္ဒကို ဝိသမဌံဗုဘုကို တော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၇၂။

ဝိသမဌ၂ (ပု) [ဝိသမ + အတ္ထ] မညီမညွတ်သော - အနက် - သဘော။ ဝိသမဌေန ဝိသမလောဘော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃)။

ဝိသမဌာန (နဲ) [ဝိသမ + ဌာန] မညီမညွတ်-မညီညာ - (အဖုအထစ်ရှိ) သော အရပ်။ အန္ဓော ဝိယ ဝိသမဌာနေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပက္ခလိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇။ ဝိသမဌာနေသူ (အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၃) တိ ပပါတတာဒီသု ဝိသမဌာနေသု။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၂။ (-မိလိန္ဒ။ ၉၈။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂)။

ဝိသမဌာနစာရ (ပု) [ဝိသမဌာန + စာရ] မညီမညွတ်-မညီညာ- (အဖုအထစ်ရှိ) သောအရပ်၌-သွား-ကျက်စား-ခြင်း။ ဘဒြံ အဿာဇာနီယံ နိဿာယ လာဘံ ပတ္ထယန္တော ဝါဏိဇော တဿ ဝိသမဌာနစာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ --------- ပဋိဇဂ္ဂတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဝိသမဌိတာဝယဝလက္ခဏ (တိ) [ဝိသမဌိတာဝယဝ + လက္ခဏ] မညီမညွတ်တည်သော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဟူသော မှတ်ကြောင်းရှိသော။ ထဒ္ဓဟတ္ထပါဒေါ စေဝ ဟောတိ ဝိသမဌိတာဝယဝလက္ခဏော စ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။

ဝိသမဏ္ဍလ (နဲ) [ဝိသ + မဏ္ဍလ] အဆိပ်၏-အဝန်း - အဝိုင်း။ အဆိပ် - ဝန်း - ဝိုင်း။ ဝိသမဏ္ဍလ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆) နွှိ မဥ္စပီဌာဒီသု အာလိတ္တံ ဝိသမဏ္ဍလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဝိသမတလ (တိ) [ဝိသမ + တလ] မညီမညွတ် - မညီညာ (အဖုအထစ်ရှိ) သော - အပြင်-မြေပြင်-ရှိသော။ ဥန္ဓာမနိန္ဓာမီ (အံ၊ ၃။ ၆၉) တိ ထလနိန္ဓဝသေန ဝိသမတလံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဝိသမတာဟေတု (ပု) [ဝိသမတာ + ဟေတု] မညီမညွတ်သောအဖြစ်-မညီညွတ်ခြင်း-၏အကြောင်း။ သမတာဘာဝတော သမတာ-ဝိရောဓတော ဝိသမတာဟေတုတော စ ဝိသမာ ရာဂါဒယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိသမတိတ္ထ (နဲ) [ဝိသမ + တိတ္ထ] မညီမညွတ်-မညီညာ (အဖုအထစ်ရှိ) သော ရေဆိပ်။ တာသံ ဝိသမတိတ္ထေ ပါသာဏာဒီနိ အက္ကမန္တီနံ ပါဒါ ဘိဇ္ဇန္တိ။ အံ။ ဌ၊ ၃။ ၃၅၀။ (-အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၀)။

ဝိသမဒန္တ (တိ) [ဝိသမ + ဒန္တ] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်သော။ ရထော နာမ ဝိသမဒန္တေဟိ သိန္ဓဝေဟိ ဥပ္ပထံ ယာတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၈။

ဝိသမဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဝိသမာ + ဒိဋ္ဌိ] ဖေါက်ပြန်-မှားယွင်း-သောအယူရှိသော။ ဝိသမဒိဋ္ဌိနော ဇိနသာသနေ ပဗ္ဗဇန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။

ဝိသမဓု (နဲ) [ဝိသ၂ + မဓု] အဆိပ်ရှိသောဟား၊ အဆိပ်ဟား။ ဝိသပတ္တ၂ - ကြည့်။

ဝိသမနဂရက (နဲ) [ဝိသမ + နဂရ + က] မညီမညွတ်-မညီညာ-သောမြို့ငယ်။ ဥဇ္ဇင်္ဂလ-နဂရကေတိ ဝိသမနဂရကေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၁)။

ဝိသမနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိသမ + နိဒ္ဒေသ] မညီမညွတ်သောတရားတို့ကို အကျယ် -ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ ဝိသမနိဒ္ဒေသေ ယသ္မာ ရာဂါဒီသု စေဝ ကာယဒုစ္စရိတာဒီသု စ သတ္တာ ပက္ခလန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈၀။

ဝိသမနိန္ဒ (တိ) [ဝိသမ + နိန္ဒ] မညီမညွတ်သော အာရုံ၌ ညွတ်သော။ အဇ္ဇာသယရဟိတမ္ပိ စက္ခု ဝိသမနိန္ဒတ္တာ ဝိသမဇ္ဇာသယံ ဝိယ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဝိသမနိသင္ဃာ (ထိ) [ဝိသမ + နိသင္ဃာ] မညီမညွတ်ထိုင်ခြင်း။ ဝိသမနိသင္ဃာယ ဥပ္ပန္နကိလေသော ဝိသမာသနုပတာပေါ်။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၇-စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိသမနိသိတ (တိ) [ဝိသမ + နိသိတ] (၁) မညီညွတ်သော မြစ်စသည်-ကို-၌-မှီသော။ (၂) မညီညွတ်သော ကာယက်စသည်-တို့ကို-တို့၌-မှီသော။ (၁) ကွမ ဘိက္ခဝေ မဟာစောရော ဝိသမနိသိတော စ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၅၂။ (-အံ၊ ၂။ ၁၁၃)။ (၂) အယံ ဝိသမနိသိတော ဝါ ဂဟနနိသိတော ဝါ ------- ဖြဟ္မစရိယန္တရာယံ ဝါ ကရိဿတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၉၄။ ဝိသမနိသိတောတိ ဝိသမာနိ ကာယကမ္မာဒီနိ နိဿိတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၁။ (-အံ၊ ၁။ ၁၅၂-၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၃)။

ဝိသမပဋိသန္ဓိဂ္ဂဏှာ (နာ) [ဝိသမ + ပဋိသန္ဓိ + ဂဟဏှာ] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ပဋိသန္ဓေကို ယူခြင်း။ တောဓိသတ္တာနဉ္စိ ---------- သတံ ပရသန္တကဂ္ဂဟဏှံ ဝိသမပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏှာဝသေန ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။

ဝိသမပတိတ (တိ) [ဝိသမ + ပတိတ] မညီမညွတ် - မညီမမျှ - ကျသော။ ထလဝပွေ ဝိသမပတိတာနံ ဝါ ဗီဇာနံ သမကရဏတ္ထာယ ပုန အဋ္ဌဒန္တကေန သမီကတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိသမပန္တိ (ထိ) [ဝိသမာ + ပန္တိ] မညီမညွတ်-မညီမမျှ - သော - အစဉ် - အတန်း။ ခန္ဓကကစ္ဆ ဒန္တသခီတာယ ဝိသမပန္တိယာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝိသမပယောဂ (ပု) [ဝိသမ + ပယောဂ] မညီမညွတ် - မသင့်မတင့် - အားထုတ်ခြင်း။ ဒုပ္ပယုတ္တာတိ ဝိသမပယောဂေန ယောဇိတာ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မန္တာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။

ဝိသမပရိဝတ္တန (န) [ဝိသမ + ပရိဝတ္တန] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-လှည့်လည်- လှည့်ပတ်-ခြင်း။ အသိဒံ ယထာ စန္ဒိမသူရိယာနံ ဝိသမပရိဝတ္တနံ ဝိသမဝါတသခေါဘဟေတုကံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀။

ဝိသမပရိဝုတ္ထိ (ထိ) [ဝိသမာ + ပရိဝုတ္ထိ] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ဖြစ်ခြင်း။ ဥတုပရိဏာမဇာတိ သီတာဒိဥတုနော ဝိပရိဏာမတော ဝိသမပရိဝုတ္ထိတော ဇာတာ။ အံ။ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိသမပရိဟရဏာ (နာ) [ဝိသမ + ပရိဟရဏာ] ဝိသမပရိဟာရ-ကြည့်။ ဝိသမပရိဟာရဇော စိရာသနစိရဋ္ဌာနာဒိနာ ကာယဿ " ဝိသမပရိဟရဏာတော " ဇာတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝိသမပရိဟာရ (ပု) [ဝိသမ +ပရိဟာရ] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ဝိသမပရိဟာရဇာ ဝေဒနာ ဝိသမပရိဟာရေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၈၊ ၂၉၁။

ဝိသမပရိဟာရဇ (တိ) [ဝိသမပရိဟာရ + ဇန + ကို] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဝိသမပရိဟာရဇာ (အံ၊ ၃။ ၃၄၃) တိ အတိစိရဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာဒိနာ ဝိသမပရိဟာရေန ဇာတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၇။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃)။

ဝိသမပါက (တိ) [ဝိသမ + ပါက] မညီမမျှ-မှည့် - ရင့် - ကျက် - သော။ ဝိသမပါကာနိ ဘိက္ခဝေ သဿာနိ မနုဿာ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ အပ္ပါယုကာ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၈၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၇)။

ဝိသမပွဒေသ (ပု) [ဝိသမ + ပဒေသ] မညီညာ - မညီမညွတ် - သော အရပ်ဒေသ။ သစေ ပန သော ပစ္စန္တေ ဝိသမပွဒေသေ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၀။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၃၁၇)။

ဝိသမပွမာဏ (တိ) [ဝိသမ + ပမာဏ] မညီမညွတ်-မညီမျှ-သော-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ယထာ အညေသံ ကာယော ဝါ ဒီဃော ဟောတိ ဗျာမော ဝါ၊ န ဧဝံ ဝိသမပွမာဏောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝိသမပွဝတ္တိနိဝါရကဓာတု (ထီ) [ဝိသမ + ပဝတ္တိ + နိဝါရက + ဓာတု။] မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သောဓာတ်။ သမပွဝတ္တိတော ဟိ ဝိသမပွဝတ္တိနိဝါရကဓာတု ဗလံ နာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝိသမဘာဝပဋိကွေပ (ပု) [ဝိသမ + ဘာဝ + ပဋိကွေပ] မညီညွတ် - မညီမျှ - သည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်-ကြောင်း-ခြင်း။ သမာတိ စေတ္ထ ဝိသမဘာဝပဋိကွေပေါ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၁။

ဝိသမဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [ဝိသမ + ဘာဝ + အာပတ္တိ] မညီညွတ်-မညီမျှ-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဓာတူနံ ဝိသမဘာဝါပတ္တိယာ - -------- သရီရေ စ လောဟိတံ သုဿတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၂။

ဝိသမဘီမရူပဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိသမ + ဘီမ + ရူပ + ဝဏ္ဏ] မညီမညွတ်ကြောက်မက်ဘွယ်သော အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဝိသမဘီမ-ရူပဝဏ္ဏော ဘဂ္ဂကဏ္ဏသောတော -------- ဟုတွာ ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၈။

ဝိသမဘူမိ (ထီ) [ဝိသမာ + ဘူမိ] မညီ-မညီညွတ်-သော-မြေ-မြေကြီး။ " ဝိသမဘူမိံ သမံ ကရိဿာမီ " တိ သမ္မဇ္ဇနိယာ ဃံသိတုမ္ပိ န ဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။

ဝိသမဘူမိဘာဂ (တိ) [ဝိသမ + ဘူမိ + ဘာဂ] (၁) မညီ-မညီညွတ်-သော မြေအဘို့ ရှိသော။ (ပု) (၂) မညီညွတ်သော မြေအဘို့။ (၁) ဒုဗ္ဘူမေ (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉) တိ ဝိသမဘူမိ-ဘာဂေ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၁။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။) (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသမဘူမိဘာဂ (ပွ) ပတ္တ (တိ) [ဝိသမဘူမိဘာဂ + ပတ္တ] မညီ-မညီညွတ် - သော မြေအဘို့သို့ ရောက်သော။ ဝိသမဘူမိဘာဂပတ္တံ ပန ဥဒကသကဋံ ဝိယ နိစ္စလော ဟုတွာ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝိသမဘောဇန (န) [ဝိသမ + ဘောဇန] မသင့် - မလျောက်ပတ် - သော အစာ။ ပိတ္တံ မဟာရာဇ ကုပ္ပမာနံ တိဝိဓေန ကုပ္ပတိ သီတေန ဥဏ္ဍေန ဝိသမဘောဇနေန။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၇။ ၃၀၂။

ဝိသမမဂ္ဂ (ပု) [ဝိသမ + မဂ္ဂ] မညီ-မညီညွတ်-မချောမွေ့-သော လမ်းခရီး။ ဝိသမမဂ္ဂေန ရထံ ပေသေန္တဿ စက္ကာနိပိ ဘိဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၇။ (-အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၉။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၅)။

ဝိသမမဂ္ဂနိဝါရဏ (န) [ဝိသမ + မဂ္ဂ + နိဝါရဏ] မညီ-မညီညွတ်-မချောမွေ့-သော လမ်းခရီးကို တားမြစ်ခြင်း။ ယထာ သာရထိ ဝိသမမဂ္ဂနိဝါရဏတ္ထံ အသေ သင်္ဂဏ္ဍန္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၂၃။

ဝိသမယောဂ (ပု) [ဝိသမ + ယောဂ] မညီမညွတ်သောတရားနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ သော ဟိ ဝိသမယောဂတော ဝိသမော။ သံ။ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။

ဝိသမရဏ (န) [ဝိသ + မရဏ] အဆိပ်-ဖြင့်-ကြောင့်-သေခြင်း။ ကုဇ္ဇိတွာ ဩလောကိတေ

ပရေသဲ ကာယေ ဝိသမရဏံ ဝါ ဆာဟုပ္ပါဒနံ ဝါ ပယောဂေါ နာမ။ ဝဇိရ။ ၁၅၆။

ဝိသမရဟိတ (တိ) | ဝိသမ + ရဟိတ | မသင့်လျော်သောရှုပါရုံမှ ကင်းသော။ သမာ (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၉) တိ ဝါ ဝိလောကေတုံ ယုတ္တာ၊ ဝိသမရဟိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဝိသမရူပ (တိ) | ဝိသမ + ရူပ | မညီမညွတ်သောသဘောရှိသော။ တထာ သတိ သာ ဝိသမရူပါ ဟောတိတိ အာဟ "ဩဂဏတာ"တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၆။

ဝိသမလက္ခဏာဘာဝ (ပု) | ဝိသမ+လက္ခဏ+အဘာဝ | မညီမညွတ်သောလက္ခဏာ၏ မရှိခြင်း။ သမလောဘော ဝိသမလက္ခဏာဘာဝတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝိသမလောဘ (ပု) | ဝိသမ + လုဘ + ဏ။ ဝိသမံ လုဗ္ဘတီတိ ဝိသမလောဘော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဝိသမ + လောဘ။ | ဝိသမလောဘ၊ မညီမညွတ်-မညီမမျှ-အလွန်အကျူး-မတော်မတရား-လိုချင်-တပ်မက်-ခြင်း-တတ်သောသဘော၊ အားကြိုးသော လောဘ။

(အမိ, မိကြီး, မိထွေးစသော မသင့်လျော်မလျောက်ပတ်သော အရာဌာန၌ အလွန်အကျူးလိုချင်တပ်မက်မှုသည် " အဓမ္မရာဂ " မည်၏။ သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရာဌာန၌ အလွန်အကျူး လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " ဝိသမလောဘ" မည်၏။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄။

တစ်နည်း-- အမိ, မိကြီး, မိထွေးစသော မသင့်လျော် မလျောက်ပတ်သောအရာဌာန၌ ဖြစ်စေ, သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရာဌာန၌ဖြစ်စေ မညီမမျှ အလွန်အကျူး လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " ဝိသမလောဘ " မည်၏။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄။

မိမိပစ္စည်း၌ အားကြိုးသော လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " အဘိဇ္ဈာ " မည်၏။ သူတစ်ပါးပစ္စည်း၌ အားကြိုးသော လိုချင်တပ်မက်မှုသည် "ဝိသမလောဘ" မည်၏။ တစ်နည်း-- မိမိပစ္စည်းဘဲဖြစ်စေ, သူတစ်ပါးပစ္စည်းဘဲဖြစ်စေ သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရာဌာန၌အားကြိုးသော လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " အဘိဇ္ဈာ " မည်၏။ မသင့်လျော် မလျောက်ပတ်သောအရာဌာန၌ အားကြိုးသော လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " ဝိသမလောဘ " မည်၏။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ အဘိဇ္ဈာနှင့် ဝိသမလောဘ အတူတူပင်ဖြစ်၏။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂။

မိမိသိမ်းဆည်းအပ်သောဝတ္ထု၌ လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " သမလောဘ = အညီအမျှ လိုချင်တပ်မက်မှု " မည်၏။ သူတစ်ပါး သိမ်းဆည်းအပ်သောဝတ္ထု၌ လိုချင်တပ်မက်မှုသည် " ဝိသမလောဘ = မညီမမျှ လိုချင်တပ်မက်မှု " မည်၏။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဓမ္မရာဂေါ ဝိသမလောဘော မိစ္ဆာဓမ္မော။ ဒီ၊ ၃။ ၅၈။ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော စိတ္တဿ ဥပက္ကိလေသော။ မ၊ ၁။ ၄၃။ အဓမ္မရာဂေါ ဝိသမလောဘော နိကန္တိ နိကာမနာ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၁၄။ မဟာနိ။ ၆။ ဝိသမလောဘောတိ ပရိဘောဂယုတ္တေသုပိ ဌာနေသု အတိဗလဝလောဘော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆။ တတ္ထ သကဘဏ္ဍေ ဆန္နရာဂေါ အဘိဇ္ဈာ၊ ပရဘဏ္ဍေ ဝိသမလောဘော -------- နကောစိ လောဘော အဝိသမော နာမ၊ တသ္မာ ------- ဧကတ္ထမေတံ ဣဠနမေဝ

နာနန္တိ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၃။ ယုတ္တဌာနေပိ ဗလဝါ ဟုတ္တာ ဥပ္ပန္နလောဘော ဝိသမလောဘော။ " ရာဂေါ ဝိသမ " န္တိအာဒိဝစနတော ဝါ ယုတ္တဌာနေ ဝါ အယုတ္တဌာနေ ဝါ ဥပ္ပန္နော ဆန္ဒရာဂေါ အဓမ္မဌေန အဓမ္မရာဂေါ၊ ဝိသမဌေန ဝိသမလောဘောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၄။ (-အ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၂။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၊ ၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၁-၂။ အ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈၊ ၃၀၉)။

ဝိသမလောဘာဘိဘူတ (တိ) | ဝိသမ + လောဘ + အဘိဘူတ | ဝိသမလောဘ-အားကြီးသောလောဘ - သည် လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက်-အပ်သော။ ဇာတရဟိ ပြာဟ္မဏာ မနုဿာ အဓမ္မရာဂရတ္တာ ဝိသမလောဘာဘိဘူတာ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ။ အ၊ ၁။ ၁၆၀။ (-အ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၂)။

ဝိသမဝါတ (ပု) | ဝိသမ + ဝါတ | မညီမညွတ်-မညီမျှ-သောလေ။ ဝိသမဝါတေဟိ ဒေသန္တရံ ပလာတာ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ဝါ ဝိနာသံ ပတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၀။

ဝိသမဝါတဝေဂုက္ခိတ္တ (တိ) | ဝိသမဝါတ + ဝေဂ + ဥက္ခိတ္တ | မညီမညွတ်-မညီမျှ-သောလေအဟုန်သည် - ပစ်လွှတ် - တိုက်ခတ် - အပ်သော။ တေဟိ အာရုဠ္ဟာ နာဝါ ဝိသမ-ဝါတဝေဂုက္ခိတ္တာ ဣတောစိတော စ ပရိဗ္ဘမန္တိ။ ပေတ၊ ၌။ ၄၄။

ဝိသမဝါတသခြေါဘဟေတုက (တိ) | ဝိသမဝါတ + သခြေါဘ + ဟေတု + က | မညီမညွတ်-မညီမျှ-သော လေ၏ ချောက်ချားခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိသမဝါတ-ပရိဝတ္တန-ကြည့်။

ဝိသမဝါတသမ္မဿဇရောဂ (ပု) | ဝိသမဝါတသမ္မဿဇ + ရောဂ | မညီမညွတ် - မညီမျှ - သော လေ၏တွေ့ထိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ရောဂါ။ တိဏပုပ္ဖကဇရော ဝိသမဝါတသမ္မဿဇရောဂေါ။ အ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၀။

ဝိသမဝိက္ခေပန (နာ) | ဝိသမ + ဝိက္ခေပန | မညီမညွတ်သည်ကို ပယ်ခြင်း။ တုလာ ဝိသမ-ဝိက္ခေပနာယ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။

ဝိသမဝိတက္ကာနုဘာဝနာ (ထီ) | ဝိသမ + ဝိတက္က + အနုဘာဝနာ | မသင့်မတင့်ကြံစည်ခြင်း၏ အဖန်ဖန်ဖြစ်ပွါးခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိသမဝိတက္ကာနုဘာဝနံ အာပဇ္ဇန္တော။ သံ။ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၁။

ဝိသမဝိရူပကုဋ္ဌိလဘီမဒါဋ္ဌ (တိ) | ဝိသမ + ဝိရူပ + ကုဋ္ဌိလ + ဘီမ + ဒါဋ္ဌာ | မညီမညွတ် အရုပ်ဆိုးလျက် ကောက်ကွေ့၍ ကြောက်မက်ဘွယ်သော အစွယ်ရှိသော။ အထ ခေါ ယက္ခော ---- ဝိသမဝိရူပကုဋ္ဌိလ-ဘီမဒါဋ္ဌော ----- ဟုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။ ၁၇၃။

ဝိသမဝေပါကီ (တိ) | ဝိသမ + ဝိ + ပစ + ဏော + ဏီ။ တနည်း- ဝိသမဝေပါက + ဣ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ ထီ-၌ ဝေပါကိနီ။ | (က) မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ကြေ-ကျက်-စေတတ်သော။ (ခ) မညီမညွတ်-မညီမမျှ-ကြေ-ကျက်-ခြင်းရှိသော။ အသမ္မာပရိပါကောပိ ပန ဝိသမ-ဝေပါကိနိယာ တဿာ ဧဝ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၀။

ဝိသမသဏ္ဌာန (တိ) | ဝိသမ + သဏ္ဌာန | မညီမညွတ် - မညီမျှ - မတူညီ - သော - ပုံပန်း-သဏ္ဌာန်-ရှိသော။ ဒန္တာ ပနဿ ကဉ္စနရာ ဝိသမသဏ္ဌာနာ၊ သံ။၌၊ ၂။ ၅၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅)။

ဝိသမသီလ (နာ) [ဝိသမ + သီလ] မတူမျှသော-အလေ့-အလေ့အထ။ နယိဒံ ဝိသမသီလေန၊ သောဏေန သုဟနူ သဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈။

ဝိသမသုတ္တ (နာ) [ဝိသမ + သုတ္တ] ဝိသမသုတ် (မညီမညွတ်သော ကာယကံစသည်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏ လားရာဂတိကို ဟောကြားရာသုတ်)။ အဂ်ုတ္တရန်ကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဝိသမဟေတု (ပု) [ဝိသမ + ဟေတု] မညီမညွတ်သော အကြောင်း။ ဝိသမဟေတုနောပိ ပရမတ္ထတော ဘူတဿ အဟေတုက-ဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိသမဟေတုကဘာဝါပန္ဒ (တိ) [ဝိသမ + ဟေတုက + ဘာဝ + အာပန္ဒ] မညီမညွတ်သော အကြောင်းရှိသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဧဝံ ဝိသမဟေတုကဘာဝါ-ပန္ဒောပိ သံသယနာကာရော ဂဟိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိသမဟေတု + ဒိဋ္ဌိ] လောကသည်-မညီမညွတ် - မညီမျှ - သော (ဗြဟ္မာ, ဗိသနိုးစသော) အကြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်၏, ပျက်၏ဟုယူသော အယူဝါဒ။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေန အဟေတုဝိသမဟေတု-ဒိဋ္ဌိနံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄။ သံ။ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ " ဣဿရပုရိသပဇာပတိပကတိအဏု-ကာလာဒီဟိ လောကော ပဝတ္တတိ နိဝတ္တတိ စာ" တိ ပဝတ္တာ ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။

(ပရမီသွာ, မဟာဗြဟ္မာ, ဘုရားသခင်စသည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ဣဿရသည် လောကကိုဖြစ်စေတတ်, စီရင်တတ်၏၊ နစ်စေတတ်, ရုပ်သိမ်းတတ်၏ဟူသော ဣဿရဝါဒ, ပဇာပတိဝါဒ, ပုရိသဝါဒ၊ ပကတိဟူသော ပဓာနမှ လောကသည် ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထို ပကတိဟူသော ပဓာန၌သာလျှင် ကြုံ့လျက် မြုပ်လည်းမြုပ်ကွယ်၏ဟု ယူသော ပကတိဝါဒ (ဝါ) ပဓာနဝါဒ၊ လောကသည် ပရမာဏုမြူ ၂-ခုတို့၏ အပေါင်းမှစတင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟုယူသောအဏုဝါဒ၊ ကာလသည် သတ္တဝါတို့ကို ပြုတတ်၏၊ ကာလသည် သတ္တဝါတို့ကို ရုပ်သိမ်းတတ်၏၊ ကာလသည် အိပ်ပျော်နေသောသူတို့ကို နိုးစေ၏ဟုယူသော ကာလဝါဒ၊ ဤဝါဒအလုံးစုံသည် ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိမည်၏။ ကေစိဆရာတို့သည်ကား --- " မျက်စိသည်ပင်လျှင် မျက်စိ၏အကြောင်းဖြစ်၏ " ဟုယူသောဝါဒ အစရှိသည်သည် ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိမည်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇-၈၊ ၂၃၅)။

ဝိသမဟေတုဝါဒ (ပု) [ဝိသမဟေတု + ဝါဒ] ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ - ကြည့်။ ပကတိအဏု-ကာလာဒိဝသေန လောကော ပဝတ္တတီတိ ဧဝံ ပဝတ္တော ဝိသမဟေတုဝါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅)။

ဝိသမဟေတုဝါဒဝိဂမ (ပု) [ဝိသမဟေတုဝါဒ+ ဝိဂမ] လောကသည် (ဗြဟ္မာ, ဗိသနိုးစသော) မညီမညွတ် - မညီမျှ - သော အကြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်၏ဟု ယူသောအယူဝါဒမှ ကင်းခြင်း။ ဝိရဇံ ဝီတမလန္တိ ဧတ္ထ ဝိရဇံ ဝိသမ-ဟေတုဝါဒဝိဂမတော။ ဝဇိရ။ ၄၀၅။

ဝိသမဟေတုဝါဒီ (တိ) [ဝိသမ + ဟေတု + ဝဒ + ဏီ။ တစ်နည်း-- ဝိသမဟေတုဝါဒ + ဤ။ ထီ-၌ --ဝါဒိနီ။] (က) လောကသည် ဗြဟ္မာ, ဗိသနိုးစသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်၏ဟု မညီမညွတ်သောအကြောင်းကို ဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ (ခ) လောကသည် ဗြဟ္မာ, ဗိသနိုး

စသော မညီမညွတ်သောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်၏ဟု ယူသောအယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) စဝံ အဟေတုဘာဝေ ပဋိသိဒ္ဓေ ဝိသမဟေတုဝါဒီ ဝဒေယျ " နု ကွဒံ အဟေတုကံ ကိဉ္စရဟိ သဟေတုကံ၊ ကေန ပန ဟေတုနာ သဟေတုကန္တိ ? ကွသ္မာဒိနာ " တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၉။

ဝိသမာကာရ (ပု) [ဝိသမ + အာကာရ] မညီမညွတ်- မညီမျှ-မညီညာ -သောအခြင်းအရာ။ ဝိသမာကာရေန ဌိတော ပဗ္ဗတ-ပဒေသော ပဗ္ဗတဝိသမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၀)။

ဝိသမာကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [ဝိသမာကာရ + သဏ္ဌိတ] မညီမညွတ်-မညီမျှ-မညီညာ-သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်သော။ နု ဝိသမာကာရသဏ္ဌိတာ အဟေသုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဝိသမာဏီ (ထီ) [ဝိသမ + အာဏီ] မညီမညွတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော-နပန်းစွန်း-စို့-မယ်နှ။ ဝိသမာဏီ (မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၉၃) န္တိ ဝိသမာကာရေန တတ္ထ ဌိတံ အာဏိံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅။

ဝိသမာန (တိ) [ဝိ + သမာန] မတူမျှ-မညီမျှ-မတူညီ-သော။ သမာနာနဉ္စိ ပသာဒေါ၊ နု ဝိသမာနာနန္တိ ပေါရာဏာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၅။

ဝိသမာဝတ္ထာ (ထီ) [ဝိသမာ + အဝတ္ထာ] မညီမညွတ်သော အခိုက်အတန့်။ ဝါတာဒီနံ ဝိကာရော ဝိသမာဝတ္ထာ ဗျာဓိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၇။

ဝိသမာဟာရ (ပု) [ဝိသမ + အာဟာရ] (၁) မသင့်လျော် - မလျောက်ပတ် -သော-အာဟာရ - အစားအစာ။ (၂) (အလွန်စပ်, အလွန်ပူ စသော) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော - အာဟာရ - အစားအစာ။ (၁) (၂) ဝိသမာဟာရ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၄)နှိ့ တဒါ ပဝတ္တမာနသရီရာဝတ္ထာယ အသပ္ပါယာဟာရံ အတိကဋ္ဌကအစ္စုဏှာဒိဝိသဘာဂါဟာရံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈။

ဝိသမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + သမ + ဏော + တုံ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၃။ ဝိဿမတိ-မှ] ငြိမ်း-အေးချမ်း-စေခြင်းငှါ။

ဝိသမိတုကာမ (တိ) [ဝိသမိတုံ +ကမု +ဏ။ ဝိဿမိတုကာမ ?] ငြိမ်း - အေးချမ်း-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ အထ ထေရော လောကဿ အဝုဋ္ဌကဘယံ ဝိသမိတုကာမော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈။

ဝိသမိဿ (တိ) [ဝိသ + မိဿ] အဆိပ်နှင့် ရောနှောသော။ ဝိသမိဿမို့ ဟိ တာနိ ကုလာနိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၁။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၉)။

ဝိသမိဿက (တိ) [ဝိသ + မိဿ + က။ က-အနက်မရှိ။] ဝိသမိဿ-ကြည့်။ မုခတော နိက္ခမန္တံ ဝိသမိဿကံ ခေဠံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၆၄)။

ဝိသမိဿခေဠူပါတန (နှ) [ဝိသမိဿ + ခေဠ + ပါတန] အဆိပ်နှင့် ရောသော တံတွေးကို-ကျစေ-ချ-ခြင်း။ တသ္မိဉ္စ မုခေ ဝိသမိဿခေဠူပါတနံ ---- မဒ္ဒနံ ပေါထနန္တိ ဧဝမာဒိ နာနပ္ပကာရဝိပ္ပကာရံ ကရောန္တေပိ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၂၅။

ဝိသမိဿပါန (နှ) [ဝိသမိဿ + ပါန] အဆိပ်နှင့်ရောနှောသော-သောက်ဖွယ်-သေရည်-သေအရက်-အဖျော်ယမကာ။ သောဏ္ဍောဝ ပိတွာ ဝိသမိဿပါနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဝိသမိဿံ သုရံ ပိတွာ။ ဇာ။ ဋ၊ ၅။ ၅၄၀။

ဝိသမိဿိတ (တိ) [ဝိသ + မိဿိတ] အဆိပ်နှင့်ရောနှောအပ်-အဆိပ်လူး-သော။ ရာဇာ ကုဇ္ဇိတွာ တာပသံ ဝိသမိဿိတေန သလ္လေန ဝိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၅၃။

ဝိသမူပက္ကမ (ပု) [ဝိသမ + ဥပက္ကမ] မညီမညွတ်သောလုံ့လ။ အာဟာရာဒီတိ အာဒိ-သဒ္ဒေန ဝိသမူပက္ကမာဒယော ပရိဂ္ဂဏ္ဍာတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဝိသမူလ (တိ) [ဝိသ + မူလ] (၁) (အဆိပ်သဘွယ်ဖြစ်သော) ဒုက္ခ၏-အကြောင်းရင်း-အမြစ်သဘွယ်-ဖြစ်သော (တဏ္ဍာ)။

(၂) (အဆိပ်သဘွယ်ဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာဟူသော - အကြောင်းရင်း - အခြေအမြစ်-ရှိသော (တဏ္ဍာ)။ (၁) (၂) ကောဓဿ ဝိသမူလဿ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၊ ၄၄၊ ၁၆၃၊ ၂၃၉။ နေတ္တိ။ ၁၂၄။ ဝိသမူလဿာတိ ဒုက္ခ-ဝိပါကဿ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀-၁။ နေတ္တိ။ ၄။ ၂၃၃။ ဝိသံ နာမ ဒုက္ခံ အနိဋ္ဌဘာဝတော၊ တဿ မူလကာရဏံ ကောဓော အနိဋ္ဌ-ဖလတ္တာတိ အာဟ " ဝိသမူလဿာတိ ဒုက္ခဝိပါကဿာ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဝိသမူလဿာတိ ဧတ္ထ ဝိသသရိက္ခတာယ " ဝိသ " နွိ ဒုက္ခံ အဓိပ္ပေတနွိ အာဟ " ဒုက္ခဝိပါကဿာ "တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၃။ ဝိသမူလဿ ဝိသသဒိသဿ ဒုက္ခဿ မူလဘူတဿ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၉။ ဝိသမူလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၆။ ဒုက္ခ-နိဗ္ဗတ္တကဿ ကမ္မဿ ဟေတုဘာဝတော ဝိသမူလာ၊ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခဒုက္ခာဒိဘူတာ ဝေဒနာ မူလံ ဧတိဿာတိ ဝိသမူလာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆။ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခံ ---------- ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကဿ ကမ္မဿ ဟေတုဘာဝတော ဝိသမူလာ၊ ဝိသံ ဝါ ဒုက္ခဝေဒနာ မူလံ ဧတိဿာတိ ဝိသမူလာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀၊ ၂၀၇။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၉)။

ဝိသမေတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + သမု + ဏေ + တု + ဝိဿမေတု ?] အထူသဖြင့် ငြိမ်းအေးစေ- အပင်အပန်းပြေစေ- တတ်သော။ သန္တာနံ ဝိသမေတာရံ၊ ကိလန္တာနံ ပဋိဂ္ဂဟံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၉၉။

ဝိသမောပညာသ (ပု) [ဝိသမ + ဥပညာသ] မညီမညွတ်ဆိုအပ်သော-စကားဦး-စကားချီး-စကားစ။ ဝိသမောပညာသော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။

ဝိသယ (ပု) [ဝိ + သိ + အ။ ဝိသိနောတိ ဗန္ဓတိ ယထာဓိပ္ပေတံ ဝိတ္တံ ဧတေနာတိ ဝိသယော၊ သမတ္ထဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဝိသယိဓမ္မံ ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ ဝိသယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၃၂၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၅။ ဝိသိနောနွိ ဝိဗန္ဓနွိ ကုန္ဒြိယာနီတိ ဝိသယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၉၄။ ဝိသေသေန သေနွိ ဧတ္ထာတိ ဝိသယော။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၅။ ဝိသိနောနွိ ဝိသယိနံ ဇွေန ရူပေန နိရုပဏိယံ ကုဗ္ဗနွိတိ ဝိသယာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဖယ - သံ။ ဝိသယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အရပ်၊ ဖြစ်ရာ - ကျက်စားရာ - နေရာ - အရပ်။ (၂) တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံ။ (၃) အလိုနိုင်ငံ။ (၄) ယမမင်း၏အာဏာပျံ့နှံ့ရာ (က) သေခြင်း။ (ခ) ကာမဓာတ်, ရူပဓာတ်, အရူပဓာတ်- ဟု ဆိုအပ်သောဓာတ်-၃ပါး။ (၅) (က) ဖြစ်ခြင်း၊ (ခ) အစွမ်းသတ္တိ၊ အာနုဘော်။ (၆) အထူးအားဖြင့် ဖွဲ့တတ်သော၊ အစိုးရသောအရာ၊ ဖလသမာပတ်။ (၇) အရာ၊ ဖြစ်ရာ၊ ကျက်စားရာ၊ အာရုံ။

(၈) ကိုယ်, ခန္ဓာကိုယ် (၉) အနက်။ (အမြဲဖြစ်ရာအာရုံသည် ဝိသယ၊ အများအားဖြင့် ဖြစ်ရာ အာရုံသည် ဂေါစရ၊ ဤသို့ထူး၏။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄)။

(၁) အရပ်၊ ဖြစ်ရာ-ကျက်စားရာ-နေရာ-အရပ်။ တေသမွိ ဘန္တေ ဟတ္ထိယုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ ဂတိ နတ္ထိ ဝိသယော အဓိဝတ္ထာမနေ ဇရာမရဏေ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဝိသယောတိ ဩကာသော။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၄။ သစေဇ္ဇ မယံ ဂေါစရေ စရေယျာမ သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ။ သံ။ ၃။ ၁၂၇။ ပေတ္တိကံ ဝိသယံ မယံ၊ အနုကမ္မ မဟာမုနီ။ အပ၊ ၁။ ၈၈။ သံယသေနာဘယတ္ထေရော ပန ဝိသယာ-ဝိသယေန ကထေတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၆။ ဝိသယာဝိသယေနာတိ အာရောစေတုံ ဒေသာဒေသေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၁။ (-မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၉၅)။ စောဋ္ဌသ ဝိသယော စောဋ္ဌဝိသယော ---------- သံဝရဝိသယောတိ ပဝတ္တနဋ္ဌာနံ ဝိသယောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋ ၊၄။ ၃၈။ ပေတာနံ ဝိသယော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၁။ ဝိသယောတိ ဩကာသော။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃။ (၂) တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံ။ သော အဿကဿ ဝိသယေ၊ အဋ္ဌကဿ သမာသနေ (သုတ္တနိ။ ၄၂၉။ စူဋ္ဌနိ။ ၁) တိ ------ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ သမာသန္နေ ဝိသယေ အာသန္နေ ဝိသယေ အာသန္နေ ရဋ္ဌေ၊ ဒွိန္နမ္မွိ ရဋ္ဌာနံ မဇ္ဈေတိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉၆။ ကာသိဿ ရညော ဝိသယေ၊ အဇာယိ ဒါသဂါမကေ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၅။ ထေရီ၊ ဋ။ ၁၅၆။ (၃) အလိုနိုင်ငံ။ ဧတဿ ကိစ္စေန ဣမာနုပ္ပတ္တော။ ဝေသာယိနော ဝိသယာ ဇိဝလောကေ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသာယိနော ဝိသယာတိ ဝေသာယိ ဝုစ္စတိ ယမော၊ တဿ ဝိသယာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၇။ (၄) ယမမင်း၏ အာဏာပျံ့နှံ့ရာ-- (က) သေခြင်း၊ (ခ) ကာမဂတ်, ရူပဂတ်, အရူပဂတ် ဟုဆိုအပ်သော ဂတ်-၃ပါး။ ယမဿ ဝိသယာတီတော (အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၈၇) တိ ---- ယမဿ ဝါ ရညော ဝိသယံ မရဏံ, တဿ အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဒေသံ ဝါ အတီတော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၀)။

(၅) (က) ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) အစွမ်းသတ္တိ၊ အာနုဘော်။ တေသမွိ ဘန္တေ ဟတ္ထိယုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ ဂတိ နတ္ထိ ဝိသယော အဓိဝတ္ထာမနေ ဇရာမရဏေ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဝိသယောတိ ------ သမတ္ထဘာဝေါ ဝါ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဗုဒ္ဓဝိသယော (အံ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ ဗုဒ္ဓါနံ ဝိသယော၊ သဗ္ဗညုတညာဏဒီနံ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ ပဝတ္တိ စ အာနုဘာဝေါ စ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀)။ (၆) အထူးအားဖြင့်ဖွဲ့တတ်သော၊ အစိုးရသောအရာ၊ ဖလသမာပတ်။ ဝိသယဿတ္တ-ကြည့်။

(၇) အရာ၊ ဖြစ်ရာ။ ကျက်စားရာ၊ အာရုံ။ ဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရထ သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈။ သံ၊ ၃။ ၁၂၈။ မဟာနိ။ ၃၇၉။ ပေတ္တိကေ ဝိသယေတိ ပိတိတော အာဂတဝိသယေ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၄၀၂။ မာရဿေသ ဝိသယော၊ မာရဿေသ နိဝါပေါ၊ မာရဿေသ ဂေါစရော။ မ၊ ၃။ ၄၈။ မာရဿေသ ဝိသယောတိအာဒီသုပိ ------ ဧဝံ ယေဟိ ဧတေ ကာမာ ဂဟိတာ၊ တေသံ ဥပရိ မာရော ဝသံ ဝတ္တေတိ။ တံ သန္ဓာယ

" မာရဿေသ ဝိသယော " တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၈။ မာရဿ ဝိသယေ ရတော (ထေရ။ ၃၃၆)တိ ကိလေသမာရဿ ဝိသယ-ဘူတေ ကာမဂုဏေ ရတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၂။ သိက္ခပဒပညာပနံ နာမ အညေသံ အဝိသယော၊ ဗုဒ္ဓါနမေဝ ဝိသယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၆၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၆။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၅၃)။ ယာဒိသော မံသစက္ခုသ ဝိသယော။ အဘိ၊ က။ ၁၉၀။ ဝိသယောတိအာဒီသု ဥဘိန္နမ္ပိ ရူပါယတနမေဝ ဝိသယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။ ဗုဒ္ဓါပိ ဗုဒ္ဓေ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဝိသယံ သဗ္ဗညုမာလယံ။ အပ၊ ၁။ ၄။ ---------- သဗ္ဗညုတညာဏသ ဝိသယံ အာရမ္မဏဘူတံ ပဉ္ဍံ --- ပုစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။

(၈) ကိုယ်, ခန္ဓာကိုယ်။ အတ္တနော ဝိသယေ ဒုက္ခံ၊ ကတံ တေ ယဒိ ဝေရိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃။ ယံ ဝေရီ ဒုက္ခာပေတုံ သက္ကောတိ၊ သော ကဿ ဝသေန " အတ္တနော ဝိသယေ " တိ ဝုတ္တော ဘိက္ခုနော ကာယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၅၃။ (၉) အနက်။ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဝိသယေ ---- နိမိတ္တဝိရဟေပိ ပဝတ္တိ ရုဠ္ဆ နာမ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၆၄။ ဝိသယေတိ ဝတ္ထုသ္မိံ၊ အဘိဓေယ္ယတ္ထေတိ အတ္ထော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁၊ ၇၀။

ဝိသယအာလောစနသဘာဝ (တိ) | ဝိသယ+ အာလောစန + သဘာဝ | အာရုံကို - ငဲ့ရှု - ကြည့်ရှု - ရှာဖွေ - ကြံစည် - ခြင်းသဘော ရှိသော။ ယထာသကံ ဝိသယအာလောစန-သဘာဝတာယ ဝါ ပဉ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ သဝနကိရိယာယပိ ဒဿနသဓ်ဝသမ္ဘဝတော "ဒဿနာ" ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၃။

ဝိသယကတ္တုကာမ (တိ) | ဝိသယ + ကတ္တုကာမ | အာရုံပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အာရုံပြုလိုသော။ တဏှာယနဝသေနာတိ ဝိသယကတ္တုကာမတာယ ဝသေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိသယကရဏ (န) | ဝိသယ + ကရဏ | အာရုံပြုခြင်း။ ဧဝံ စိတ္တာရမ္မဏာနံ ဝိသယ-ကရဏဝိသယဘာဝပ္ပတ္တိပဋိဟနနာကာရေန ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိသယကွေ့ (ခေ) တ္တ (န) | ဝိသယ + ခေတ္တ။ ဇာတိကွေတ္တာ၊ အာဏာခေတ္တ-ပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲကြည့်။ | ဝိသယခေတ်၊ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်တော်အာရုံပြုရာ ကျက်စားရာ ဖြစ်သော အနန္တစကြဝဠာ။ (ယင်းဝိသယခေတ်, အနန္တ စကြဝဠာသည် အရေအတွက် အဆုံးအပိုင်း အခြားမရှိ၊ အနန္တ, အပရိမာဏ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- စကြာဝဠာကုဋေတစ်သိန်းအတွင်း၌ ဗြဟ္မာပြည်တိုင်အောင် မုန်ညင်းစေ့တို့ဖြင့် ပြည့်အောင်ထည့်၍ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် အရှေ့အရပ်မျက်နှာ၌စကြဝဠာတစ်ခု, တစ်ခု၌ မုန်ညင်းစေ့ တစ်စေ့ တစ်စေ့ ချ၍ လာငြားအံ့။ ထိုမုန်ညင်းစေ့ အားလုံးတို့သာ ကုန်ဘွယ်ရာရှိသည်။ အရှေ့အရပ်မျက်နှာ၌ ရှိသည့် စကြဝဠာတို့ကား မကုန်မဆုံးရာ။ ထိုအတူ တောင်အရပ်, မြောက်အရပ်, အနောက်အရပ်တို့၌လည်း စကြဝဠာများပြား ပုံကိုသိအပ်၏။ ထိုဝိသယခေတ် အနန္တစကြဝဠာ၌ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်တော်အား မထင်နိုင်သော အာရုံမည်သည် မရှိပေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။အဲ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၆)။

ဗုဒ္ဓကွေတ္တံ နာမ တိဝိဓံ ဟောတိ --------- ဝိသယကွေတ္တဉ္စ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၂၉။ ပဠိသံ၊ ၌။ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ ယာဝတာ ပန အာကန်ခေ်ယျာတိ ယတ္တကံ ဌာနံ ဣစ္ဆေယျ၊ ဣမိနာ ဝိသယကွေတ္တံ ဒသေတိ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၀-၁။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၈၁။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၇၉။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅၈။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၁၁။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၅၉။ ဒီ၊ ဠီ၊ ၃။ ၈၂။ မ၊ ဠီ၊ ၂။ ၁၉၄။ မ၊ ဠီ၊ ၃။ ၂၉၇။ အံ၊ ဠီ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠီ၊ ၂။ ၅၀)။

ဝိသယဂ္ဂဟဏာ (န) [ဝိသယ + ဂဟဏာ] (၁) အာရုံကိုယူခြင်း ။ ဆာရုံပြုခြင်း။ (၂) ဝိသယသဒ္ဒါ။ (၁) " သော စ ဟောတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဝိပရီတဒဿနော " ဧဝမာဒီသု အစက္ခုဒ္ဓါရုပ္ပဝတ္ထုမ္ဖို ဝိသယဂ္ဂဟဏံ " ဒဿန " န္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၂၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။ ဒီ၊ ဠီ၊ ၁။ ၁၂၃။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၅။ မ၊ ဠီ၊ ၃။ ၁၀၃)။ (၂) အနုညတ္တဘာဝါပေက္ခံ ဝိသယဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ ဠီ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိသယဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိသယ + ဂါဟ] ဝိသယဂ္ဂဟဏာ (၁) အနက်ကြည့်။ ဝိသယဂ္ဂါဟော စ ဥပနိဿယမတ္တသော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၈။ (၃၂၁)။

ဝိသယဇ (တိ) [ဝိသယ + ဇန + ကို] အာရုံ (၅) ပါး၌ ဖြစ်သော။ ဇယတေ ဝတ ယံ ဘိက္ခု၊ ဟိတ္တာ ဝိသယဇံ ရတိံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိသယဇာလ (န) [ဝိသယ + ဇာလ] အာရုံဟူသောကွန်ယက်။ အနေကပွကာရံ ဝိသယဇာလံ တဏှာဝိပ္ဖန္ဒိတနိဝေသသခီတံ ဝါ ဇာလမဿာ အတ္ထိတိ ဇာလိနိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၂။

ဝိသယလ္လတ္တ (န) [ဝိသယ + အလ္လတ္တ] အစိုးရသောအရာ (ဖလသမာပတ်) ဟူသော အလ္လတ္တ။ အယံ ခေါ ပနာနာနှ ---- အလ္လတ္တံ သုညတံ ဥပသမ္မဇ္ဇ ဝိဟရတိတိအာဒီသု ဝိသယလ္လတ္တေ၊ ကျဿရိယဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ ဖလသမာပတ္တိ ဟိ ဝုဒ္ဓါနံ ကျဿရိယဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၈၈။ ပဠိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁။ ဥဒါန၊ ၌။ ၃၃၉။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၂။ အလ္လတ္တန္တိ ဝိသယလ္လတ္တံ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၁၄။ အတိဝိယ သန္တတရပဏီတတမဘာဝေန ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ ဝိသယော၊ သော ဧဝ သသန္တတိပရိယာပန္နတာယ အလ္လတ္တံ။ မ၊ ဠီ၊ ၃။ ၃၂၆။

ဝိသယဋ္ဌ (ပု) [ဝိသယ + အတ္ထ] တည်ရာ-ကျက်စားရာ - ဟူသော-အနက် - သဘော။ ဂေါစရာတိ ဝိသယဋ္ဌေန။ ပဠိသံ။ ၌၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိသယဒဿန (န) [ဝိသယ + ဒဿန] ဖြစ်ရာ - ကျက်စားရာ - ဟူသော အာရုံကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (သဒ္ဒါ)။ လောကေတိ ကွဒံ " ကာရုဏိကော " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တကရုဏာယ ဝိသယဒဿနံ။ ပေတ၊ ၌။ ၆၇။ (-နေတ္တိ၊ ၌။ ၆၉။ ဒီ၊ ဠီ၊ ၁။ ၁၇၂။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁)။

ဝိသယဒေသ (ပု) [ဝိသယ + ဒေသ] ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ၏ တည်ရာအရပ်ဒေသ။ ဝိသယဒေသ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၅) နှိ ရူပသဒ္ဒါ-ရမ္မဏာဓိဋ္ဌာနဒေသံ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၁၆၈။

ဝိသယဓမ္မ (ပု) [ဝိသယ + ဓမ္မ] အာရုံဖြစ်သောတရားသဘော။ တဏှာဒိဋ္ဌိ-ဒုစ္စရိတသံကိလေသာနံ ဝိသယဓမ္မတာယ သံကိလေသိကဓမ္မတော ပဿတိ။ ပဠိသံ၊ ၌။ ၂။ ၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝိသယနာနတ္တ (န) | ဝိသယ + နာနတ္တ | အာရုံထူးပြားသည်၏အဖြစ်။ ဂေါစရနာနတ္တောတိ ဝိသယနာနတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁။

ဝိသယနိဒဿန (န) | ဝိသယ + နိဒဿန | အာရုံကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော (သဒ္ဒါ)။ သတ္တောသူတိ ဝိသယနိဒဿနမေတံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂။

ဝိသယနိဒ္ဒေသ (ပ္ပ) | ဝိသယ + နိဒ္ဒေသ | အာရုံကိုပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ သုတန္တိ ဝိသယနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၆။

ဝိသယနိယမန (န) | ဝိသယ + နိယမန | အာရုံကိုမှတ်ခြင်း။ န တသ္မေဝါတိ ဝိသယနိယမနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။

ဝိသယန္တရ (န) | ဝိသယ + အန္တရ | အခြားတစ်ပါး-သောအာရုံ၊ အာရုံတစ်ပါး။ ကိဉ္စာပိ ပဉ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ ဝိသယန္တရေ အပ္ပဝတ္တနတော န သဗ္ဗသ သဗ္ဗာရမ္မဏတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိသယပဋိစ္ဆာဒက (တိ) | ဝိသယ + ပဋိစ္ဆာဒက။ ထီ-ဒ္ဒ --ပဋိစ္ဆာဒိကာ။ | အာရုံကိုဖုံးလွှမ်းတတ်သော။ ပုတ္တေနိဝါသဉ္စာ ----- ဝိသယပဋိစ္ဆာဒကံ ကိလေသန္ဓကာရံ ဝိဓမေန္တမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိသယပထ (ပ္ပ) | ဝိသယ + ပထ | အာရုံတည်းဟူသော လမ်းကြောင်း။ တေသဉ္စ ဝိသယပထေသုပနိဗန္ဓနသ္သေဝ တသ္သ စျာနသ္သ ပဋိဝတ္တိတောဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၄။

ဝိသယပဒေသနိမိတ္တ (တိ) | ဝိသယ + ပဒေသ + နိမိတ္တ | တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော အာရုံလျှင် အကြောင်းရှိသော။ တေသဉ္စ ဝိသယပဒေသနိမိတ္တသ္သေဝ တသ္သ စျာနသ္သ ပဋိပတ္တိတောဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၆။

ဝိသယပရိစ္ဆာဂ (ပု) | ဝိသယ + ပရိစ္ဆာဂ | (ကိလေသမာရ်၏) အာရုံကို စွန့်ခြင်း။ ဝိသာဒပရိစ္ဆာဂတော - လည်းကြည့်။ ဝိသယပရိစ္ဆာဂတော အကုသလဝူပသမနတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၂။

ဝိသယပရိစ္ဆေဒ (တိ) | ဝိသယ + ပရိစ္ဆေဒ | (သိရာနယ်ပယ်) - အာရုံ၌ အပိုင်းအခြားရှိသော။ ဧဝံ သန္တေ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဝိသယပရိစ္ဆေဒတာ အာပန္နာတိ အာဟ " ဗုဒ္ဓါနံ ပန ပရိစ္ဆေဒေါ နာမ နတ္ထိ " တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆။

ဝိသယပရိညာဏ (န) | ဝိသယ + ပရိညာဏ | အာရုံကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ ဝိသယပရိညာဏေန ဒဟတိ ပဋိပက္ခေ သောဓေတီတိ မိရော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိသယပရိဘောဂ (ပု) | ဝိသယ + ပရိဘောဂ | အာရုံကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း။ အဿာဒေတွာ ဝိသယပရိဘောဂေ နတ္ထိ အာဒီနဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝိသယပရိယန္တ (ပု) | ဝိသယ + ပရိယန္တ | တိုင်းနိုင်ငံ၏-အဆုံး-အစွန်အဖျား နယ်နိမိတ်။ အတ္တနော ဝိသယပရိယန္တံ ဂန္ဒာ အမစ္စသ မုခသာသနံ အဒါသိ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၀၈။

ဝိသယပ (ပ္ပ) ဝတ္တိ (ထီ) | ဝိသယ + ပဝတ္တိ | (၁) အာရုံတို့၏ ဒွါရတို့၌ ဖြစ်ခြင်း။ (၂) အာရုံတို့၌ (စိတ်တို့၏) ဖြစ်ခြင်း။ (၁) (၂) ဝီထိမုတ္တာနံ ပန ---------- တိဝိဓာ ဟောတိ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ။ သင်္ဂ။ ၅၅။ ဝိသယာနံ

ဒွါရေသု ဝိသယေသု စ စိတ္တာနံ ပဝတ္တိ ဝိသယပွဝတ္တိ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၃၇။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၈။ ကြတိဝုတ်၊၄။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀)။

ဝိသယပွဒေသ (ပု) | ဝိသယ + ပဒေသ | ဖြစ်ရာအရပ်ဒေသ၊ ရပ်ရွာဒေသ၊ (တစ်နည်း) ဖြစ်ရာအရပ်ဟူသော အာရုံလျှင်အကြောင်းရှိသော။ အတ္တနော အတ္တနော ဝိသယပွဒေသေ ဇဝရွပ် ပူဇံ ကာရေန္တူ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၀။

ဝိသယဘာဝ (ပု) | ဝိသယ + ဘာဝ | အရာ-ကျက်စားရာ-အာရုံ-၏အဖြစ်။ သာဝကာနံ ဝိသယဘာဝံ ပဋိက္ခိပိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ဝိပဿနာယ ဝိသယဘာဝံ ဥပဂန္တွာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။

ဝိသယဘာဝရသ (တိ) | ဝိသယဘာဝ + ရသ | အာရုံ၏အဖြစ် - အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ - ဟူသောဂုဏ်ရှိသော၊ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စရှိသော၊ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ စက္ခုဝိညာဏသဿ ဝိသယဘာဝရသံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၆။

ဝိသယဘေဒ (ပု) | ဝိသယ + ဘေဒ | အာရုံတို့၏အပြား။ ဝိသယဘေဒေန ပန တံ ဒွိဓာ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ကြတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၇။

ဝိသယမဟာဘူတ (နာ) | ဝိသယ + မဟာဘူတ | အာရုံဖြစ်သော မဟာဘုတ် (မြေ, ရေ, လေ, မီး)။ ဝိသုံ သိဒ္ဓါနံယေဝ ဟိ ဝိသယမဟာဘူတာနံ ကာယပွသာဒနိဿယ-ဘူတေသု ဖုသနံ ဒိဿတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝိသယမုခ (နာ) | ဝိသယ + မုခ | အာရုံကို-အကြောင်း-အဦး-ပြုခြင်း။ ဝိသယမုခေန ဟေတ္ထ ဝိသယိနော ဂဟိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝိသယရသ (ပု) | ဝိသယ + ရသ | အာရုံ-၏-ဟူသော-အရသာ။ သဗ္ဗထာ ဝိသယရသံ အနုဘဝိတုံ နာ သက္ကောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိသယရသသမ္ဖောဂရသ (တိ) | ဝိသယရသ+ သမ္ဖောဂ + ရသ | အာရုံ-၏-ဟူသော-အရသာကို -သုံးဆောင် -ခံစား -ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ အနုဘဝနလက္ခဏာ ဝေဒနာ၊ ဝိသယရသသမ္ဖောဂရသာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝိသယရူပ (နာ) | ဝိသယ+ ရူပ | ဝိသယရုပ်၊ အာရုံဖြစ်သောရုပ် (ဂေါစရရုပ်)။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝိသယရူပမေဝ မနသိကာရေပိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၉။ ဝိသယရူပမေဝါတိ တေန ဖရိတ္တာ ဌိတဌာနေဝ ဒိဗ္ဗစက္ခုနော့ ဝိသယဘူတံ ရူပဂတမေဝ မနသိကရောမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၁။

ဝိသယလက္ခဏ (တိ) | ဝိသယ + လက္ခဏ | ဖြစ်ရာ-အနက်-အာရုံ-ဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ အာရမ္မဏတ္ထော စေတ္ထ ဥပတ္ထမ္ဘနတ္ထော ဝေဒိတတ္ထော။ နာ ဝိသယ-လက္ခဏော၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။ ကြဒါနိ ဝိသယလက္ခဏံ စေတံ ဘုမ္မန္တိ ဒဿေန္တော " ဟေမိပက္ခိယဓမ္မေသု ဝါ " တိအာဒိမာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၄။

ဝိသယဝိဇာနန (နာ) | ဝိသယ + ဝိဇာနန | အာရုံကို အထူးသိခြင်း။ ကြဒါနိ ဝိသယဝိဇာ-နနမတ္တဌေန ဝိညာဏစရိယာတိ ဒဿေတုံ " နိရာဂါ စရတီ " တိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝိသယဝိဘာဂ (ပု) | ဝိသယ + ဝိဘာဂ | အာရုံကို ဝေဘန်ခြင်း။ ဝိသယဝိဘာဂေန ပဝတ္တိဒဿနတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၉။

တတ္ထာယံ ဗာဟုသစ္စဿ ဝိသယဝိဘာဂေါ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၇။

ဝိသယဝိဘာဝန (နာ) [ဝိသယ + ဝိဘာဝန] အာရုံကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဧတ္ထ ဟိ ဉာဏဿ ဝိသယဝိဘာဝနဝသေနေဝ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ပစ္စယာဒိဘာဝေါ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၇။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၄)။

ဝိသယဝိသပရိဘောဂ (ပု) [ဝိသယ + ဝိသ + ပရိဘောဂ] အာရုံဟူသောအဆိပ်ကို-သုံးဆောင်-ခံစား-ခြင်း။ ဝိသယဝိသပရိ-ဘောဂဝိကျိတ္တစိတ္တတာယ ----- ဒုယှမာနေ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၁။

ဝိသယဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဝိသယ + ဝိသိဋ္ဌ] အာရုံဖြင့်အထူးပြုအပ်သော။ ဝိသယဝိသိဋ္ဌာ လကျိတဗ္ဗဘာဝေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိသယဝိသေသ (ပု) [ဝိသယ + ဝိသေသ] ထူးသောအာရုံ၊ အာရုံအထူး။ သဗ္ဗဓမ္မာနန္တိ ဣဒံ ကဿစိ ဝိသယဝိသေသဿ အဂ္ဂဟိတတ္တာ သိဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀၁)။

ဝိသယဝေါဟာရ (ပု) [ဝိသယ + ဝေါဟာရ] အာရုံဟူသော အမည် ဝေါဟာရ၊ အာရုံဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ယထာဘူတံ ဝါ ဉာဏန္တိ ယထာဘူတံ ယထာသဘာဝံ နေယျံ။ တတ္ထ ပဝတ္တဉာဏမ္ပိ ဝိသယဝေါဟာရေန "ယထာဘူတဉာဏ" နှိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇။

ဝိသယသံဃဋ္ဋန (နာ) [ဝိသယ + သံဃဋ္ဋန] အာရုံ - နှင့် - ကို - ထိခိုက်ခြင်း။ ဝတ္ထူတိ စက္ခာဒိဝတ္ထု ဝိသယသံဃဋ္ဋနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဝိသယသံဝဃန (နာ) [ဝိသယ + သံဝဃန] အာရုံကိုတိုးပွားစေခြင်း။ တေန ဝိပဿကာနံ ဉာဏဝိပ္ပါရဿ ဝိသယသံဝဃနတ္ထံ ဒေသနာ ဝမိတာတိ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၀။

ဝိသယသံသိဒ္ဓိဒဿန (နာ) [ဝိသယ + သံသိဒ္ဓိ + ဒဿန] အာရုံ၏ ပြီးစီးခြင်းကို ပြခြင်း။ သဟ ဝိသယသံသိဒ္ဓိဒဿနေန သမသီသိဘာဝံ ဒဿေတုံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၉။

ဝိသယသင်္ဂတိ (ထီ) [ဝိသယ + သင်္ဂတိ] အာရုံနှင့် ပေါင်းဆုံမိခြင်း။ ဝိသယသင်္ဂတိမတ္တတာယ စ ဝိညာဏဿ လဟုပရိဝတ္တိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၂။

ဝိသယသဘာဝ (ပု) [ဝိသယ + သဘာဝ] အာရုံ၏ သဘော။ ရူပဂတံ ဝိယ စက္ခုနာ ယေန ယထာဝတော ဝိသယသဘာဝံ ပဿတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၂။

ဝိသယသုခ (နာ) [ဝိသယ + သုခ ။ သုခဝိပါက, သုခသမ္မဿ-ပုဒ်တို့၌ သုခသဒ္ဒါကဲ့သို့မှတ်။] အလိုရှိ-နှစ်သက်-အပ်သော အာရုံ၊ ကောင်းမြတ်သောအာရုံ။ ဒိဗ္ဗသုခသဒိသံ ဝိသယသုခ-မနုဘဝမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၁၈၄။ ၁၉၂။

ဝိသယသုခဝိသေသ (နာ) [ဝိသယ + သုခ + ဝိသေသ] အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော ထူးသောအာရုံ။ အရာဖြစ်သော ချမ်းသာထူး။ (ဗား၊ သျ)။ အာရုံကို ခံစားတတ်သော ချမ်းသာအထူး။ (ပခုက္ကူ၊ သျ)။ ဝိသယသုခဝိသေသဿ ဝိသေသကာရဏံ ဣတ္ထိရတနံ ပါတုဘဝတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၈။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၁)။

ဝိသယဿာဒန (နာ) [ဝိသယ + အဿာဒန] အာရုံကို သာယာခြင်း။ ယဒိ ဝိသယဿာဒနတ္ထော စက္ခုသဒ္ဒေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိသယာတိက္ကန္တ (တိ) [ဝိသယ + အတိက္ကန္တ] ပိုင်ဆိုင်ရာ-အလိုနိုင်ငံ-ကို လွန်မြောက်သော။ မစ္စုနော ဝိသယာတိက္ကန္တော သိယာ ဘဝေယျ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၃။

ဝိသယာတိက္ကမ (ပု) [ဝိသယ + အတိက္ကမ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တဿ ဝိသယာတိက္ကမံ ပဝေဒေတိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၉။

ဝိသယာတိက္ကမန (နာ) [ဝိသယ+ အတိက္ကမန] ပိုင်ဆိုင်ရာ-အလိုနိုင်ငံ-ကိုလွန်မြောက်ခြင်း။ မစ္စုနော ဝိသယာတိက္ကမနံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၄၆။ ဝိသယာတိက္ကမနံ ကာမဓာတု-သမတိက္ကမော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁။

ဝိသယာတီတ (တိ) [ဝိသယ + အတီတ] ဖြစ်ရာ-အာဏာပျံ့နှံ့ရာ-ပိုင်ဆိုင်ရာ-နိုင်ငံ-ကို လွန်သော။ (က) (ယမမင်း၏) ဖြစ်ရာ ဇာတိကို လွန်သော။ (ခ) (ယမမင်း၏) ဖြစ်ရာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ - ၅ပါးကို လွန်သော။ (ဂ) (ယမမင်း၏) အာဏာပျံ့နှံ့ရာသေခြင်းကို လွန်သော။ (ဃ) (ယမမင်း၏) အာဏာပျံ့နှံ့ရာ ကာမ, ရူပ, အရူပ - ဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်-၃ပါးအပေါင်းကို လွန်သော။ (င) ဖြစ်ရာ- ကျက်စားရာ - (အာရုံ) ကို လွန်သော။ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) ယမဿ ဝိသယာတီတော၊ နာနာယမကမဏ္ဍိတံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၇။ ယမဿ ဝိသယာတီတောတိ ဇာတိယာ သတိ မရဏံ ဟောတီတိ ဇာတိ, ပဥ္စ ဝါ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ယမဿ ဝိသယော၊ တံ သမုဒယပ္ပဟာနေန အတီတောတိ အတ္ထော။ ယမဿ ဝါ ရညော ဝိသယံ မရဏံ, တဿ အာဏာပဝတ္တိဌာနံ ဒေသံ ဝါ အတီတော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၁၇။ (အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၆၀)။

(င) အတိက္ကန္တမာနုသကေနာတိ မနုဿာနံ ဝိသယာတီတေန။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၆။ အတ္တနော ဝိသယာတီတံ မေတ္တာဘာဝနံ သုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။

ဝိသယာဓိဌာန (နာ) [ဝိသယ + အဓိဌာန] ဝိသယ-ဟုဆိုအပ်သော-ဖြစ်-တည်-ရာ အရပ်ဌာန၊ (ဖြစ်ရာ တည်ရာဌာန)။ ဣဒံ တိဝိဓံ သုစရိတံ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနဿ ဩဝါဒဿ ဝိသယာဓိဌာနဘာဝတော ပဒဌာနံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၉။ ဝိသယာဓိဌာနဘာဝတောတိ ဝိသယသခ်ါတပဝတ္တိဌာနဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၈၄။

ဝိသယာဓိမတ္တ (တိ) [ဝိသယ + အဓိမတ္တ] အာရုံ လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်၊ (အာရုံ လွန်ကဲခြင်း)။ ဒွီဟာကာရေဟိ ဟောတိ အဇ္ဈာသယတော ဝါ ဝိသယာဓိမတ္တတော ဝါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၇၀။ (ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၆)။

ဝိသယာနဘိဂိဒ္ဓန (နာ) [ဝိသယ + အနဘိဂိဒ္ဓန] အာရုံကို - အလွန်အကဲ-မစွဲလမ်း-မတပ်မက်-ခြင်း။ ဝိသယာနဘိ-ဂိဒ္ဓနတော ဝိသယေဟိ ဒုမ္မောစိယေဟိ ဇလူကာ ဝိယ သယမေဝ မုစ္စတိ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၂။

ဝိသယာနုဂုဏ (တိ) [ဝိသယ + အနုဂုဏ။ အနုဂုဏ-သံ။ အဏုဂုဏ-ပြာ= အနုကုလ။] အာရုံအားလျော်သော၊ အာရုံနှင့် ဂုဏ်ရည်တူသော။ အကုသလာ ဟိ ဝိသယာနုဂုဏံ ဝါသနာနုံဂုဏဥ္စ ယထာပစ္စယံ သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၁၃။

ဝိသယာနုဘဝနစောဒနာ (ထီ) [ဝိသယ + အနုဘဝန + စောဒနာ] အာရုံခံစားခြင်းကို စောဒနာခြင်း။ ဧဝဉ္ဍိ ဝိသယာနုဘဝနစောဒနာ သမတ္ထိတာ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိသယာနုဘဝနာကာရ (ပု) | ဝိသယ + အနုဘဝန + အာကာရ | အာရုံကိုခံစားသောအခြင်းအရာ။ ကုသလာကုသလာနံ သာတိသယော ဝိသယာနုဘဝနာကာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၁။ အနုဋ်၊ ၁။ ၇၂။

ဝိသယာနုဘာဝဂေါစရ (ပု) | ဝိသယ + အာနုဘာဝ + ဂေါစရ | အာရုံ၌ ခံစားကြောင်းအစွမ်းသတ္တိ ကျက်စားရာကိုပြုခြင်း။ ဥပထ္ထဒ္ဓန္တိ ယထာ ဝိသယာနုဘာဝဂေါစရေဟိ ဝိသိဋ္ဌံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၆။ အနုဘဝတိ ဧတေနာတိ အာနုဘာဝေါ၊ သာမတ္ထိယံ၊ ဗလန္တိ အတ္ထော။ ဂေါစရကရဏံ ဂေါစရော၊ ဝိသယေ အာနုဘာဝဂေါစရာ ဝိသယ (ပ) စရာတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၉။

ဝိသယာဘာဝ (ပု) | ဝိသယ + အဘာဝ | အာရုံပြုမှုမရှိခြင်း။ ရူပါနံ ဝိသယာဘာဝေပိ ဝါ "အရူပမ္မာန"န္တိ ဝစနံ ယေသံ ဝိသယော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိသယာဘိမုခဘာဝ (ပု) | ဝိသယ + အဘိမုခ + ဘာဝ | အာရုံသို့ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ပဋိယဋ္ဌနံ ဝိသယာဘိမုခဘာဝေါ နိယံသပစ္စယတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၈)။

ဝိသယာဘိမုခ (ခီ) ဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) | ဝိသယာဘိမုခဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန | (တစ်ပါးသို့ မသွားမူ၍) စိတ်၏အာရုံ၌ ရှေးရှု သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကြောင်းတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော (သတိ)။ အပိလာပနလက္ခဏာ သတိ၊ ---------- ဝိသယာဘိမုခီဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၈။

ဝိသယာဘိသခ်ရဏာ (နာ) | ဝိသယ + အဘိသခ်ရဏာ | အာရုံကို -ပြုပြင်-စီရင်-စီမံ-ခြင်း။ ကိရိယဇဝနာနံ ပန ဝိသယာဘိသခ်ရဏာသာ ဗလဝဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၂။

ဝိသယာဝဂါဟန (န) | ဝိသယ+အဝဂါဟန | အာရုံသို့သက်ဝင်ခြင်း။ ဣမာနိ ဘဂဝတော ဒသဗလဉာဏာနိ အဝိရဇ္ဈိတ္ဝာ ယထာသကံ ဝိသယာဝဂါဟနတော ------- အဝိတထာနိ အနုညထာနိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၂၇။

ဝိသယာဝဇောဓ (ပု) | ဝိသယ+အဝဇောဓ | အာရုံကိုထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ယထာသဘာဝံ ဝိသယာဝဇောဓတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၄။

ဝိသယာဝဘာသနကိစ္စ (တိ) | ဝိသယ + အဝဘာသန + ကိစ္စ | အာရုံကိုထင်စွာပြုခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ပဏ္ဏရသဘာဝါ ပသာဒါ ----- တေသံ ဝိသယာဝဘာသနကိစ္စတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိသယိအဿာဒ (ပု) | ဝိသယိ + အဿာဒ | တည်ရာ -မှီရာ -အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ သာယာတတ်သော တဏှာ။ သော အယံ အနုဂိဇ္ဈသခီတော ဝိသယိအဿာဒေါ ဒေသနာဟာရဿ ဝိသယောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၈။

ဝိသယိဂ(ဂွ)ဟဏာ (နာ) | ဝိသယိ + ဂဟဏာ | တည်ရာ-မှီရာ-အာရုံ-ရှိသော နာမ်တရားတို့ကိုယူခြင်း။ ဝိသယိဂဟဏေန ဟိ ဝိသယာပိ ဂဟိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဝိသယိဓမ္မ (ပု) | ဝိသယိ + ဓမ္မ | တည်ရာ-မှီရာ-အာရုံ-ရှိသော (နာမ်) တရား၊ အာရုံကို ယူတတ်သော (နာမ်) တရား။ ဝိသယိဓမ္မံ ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ ဝိသယော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၅။

ဝိသယိပဒေသ (ပု) | ဝိသယိ + ပဒေသ | အာရုံရှိ-အာရုံကိုယူတတ်-သော နာမ်တရား၏ တည်ရာဌာန။ အတ္တနော ဝိသယိပဒေသဿ ဧဝ ဂဟေတပ္ပတော ဂန္ဓော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိသယိဝိဘာဂ (ပု) | ဝိသယိ + ဝိဘာဂ | အာရုံရှိ-အာရုံကိုယူတတ်-သော (နာမ်) တရား တို့ကို ဝေဘန်ခြင်း။ ပိဋ္ဌနာဒိနာ ဒဿိတော ဝိသယဝိဘာဂေနပိ ဝိသယိဝိဘာဂေါ ဟောတိ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၆၁။

ဝိသယိသမတိက္ကမ (ပု) | ဝိသယိ + သမတိက္ကမ | အာရုံရှိ-အာရုံကိုယူတတ်-သော နာမ်တရားတို့ကို - လွန် - ကျော်လွန် - ခြင်း။ သတိ စ ဝိသယိသမတိက္ကမေ ဝိသယော သမတိက္ကန္တော ဧဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂၄။

ဝိသယီ (တိ) | ဝိသယ + ဣ။ ဝိသယော အဿ ဂယှဋ္ဌေနာတ္ထီတိ ဝိသယီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၄၉။ ဝိသယာ အဿ အတ္ထီတိ ဝိသယီ။ ကပ္ပဋ္ဋမ။ ဝိမယိန်- သံ။ | (၁) အာရုံရှိသော တရား။ (၂) ဣန္ဒြေ။ (၁) ဝိသယမုခေန ဟေတ္ထ ဝိသယိနော ဂဟိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၄-၅)။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၃။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၁၀၇)။ (၂) ဝိသယီတွက္ခမိန္ဒြိယံ။ ဓာန်။ ၁၄၉။

ဝိသယီကတ (တိ) | ဝိသယီ + ကတ | အာရုံ ပြုအပ်သော။ ခန္ဓေဟိ ဝိသယီကတတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိသယီဗျာပါရ (ပု) | ဝိသယီ + ဗျာပါရ | အာရုံရှိ-အာရုံပြု - သော ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်၏ - ဗျာပါရ - အမှုကိစ္စ - အမှုအရာ။ စဝမာနေတိအာဒီဟိ ဒိဗ္ဗစက္ခုကိစ္စံ ဝုတ္တန္တိ ဝိသယမုခေန ဝိသယီဗျာပါရမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၈။

ဝိသယီမုခ (န) | ဝိသယီ + မုခ | အာရုံရှိ-အာရုံယူတတ်-သော တရားကို-အဦး-ပမာန-ပြုခြင်း။ ဧဝံ ဝိသယမုခေန ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဝိသယီမုခေန ဒဿေတုံ " မာနုသကံ ဝါ " တိ အာဒိ ဧတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။

ဝိသယီသဗ္ဘာဝဟေတုက (တိ) | ဝိသယီ + သဗ္ဘာဝ + ဟေတု + က | အာရုံရှိ-အာရုံယူ - တတ်သောတရား၏ ရှိသည်၏ အဖြစ်လျှင် အကြောင်းရှိသော။ တဿ တတ္ထ ဝိသယီသဗ္ဘာဝဟေတုကော နိပ္ပရိယာယေန အာယတနဘာဝေါ ဝုတ္တော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၅။

ဝိသယုပ္ပတ္တိမုခ (န) | ဝိသယ+ဥပ္ပတ္တိ+မုခ | အာရုံ၌ ဖြစ်ခြင်းကို-အဦး-ပမာန-ပြုခြင်း။ ဝိသယုပ္ပတ္တိမုခေန ---- ဧကဿေဝ ဉာဏဿ ဒ္ဝိဓာ ဝုတ္တတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဝိသယောဂ (ပု) | ဝိသ + ယောဂ | အဆိပ်နှင့်-ယှဉ်စပ်-ရောနှော-ခြင်း၊ အဆိပ်ခပ်ခြင်း။ ဧဝရူပဿ နာမ မေ ဝိသယောဂဿ အန္တရာယော ကတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၃၆။

ဝိသယောဇန (နာ) [ဝိသ + ယောဇန] အဆိပ်ကို ယှဉ်စေခြင်း၊ အဆိပ်ခပ်ခြင်း။ တဿ ပုရိသဿ စတူသု ဒိသာသု ရုက္ခေ ဝိသယောဇနံ ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၇။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၇၈)။

ဝိသယောဇိတ (တိ) [ဝိသ + ယောဇိတ] အဆိပ်နှင့်-ယှဉ်စပ်-ရောနှော-အပ်သော၊ အဆိပ်ခပ်ထားသော။ ဝိသယောဇိတာယ သုရာယ စေဝ မစ္ဆမံသေဟိ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၁၂။

ဝိသယောဘာသန (နာ) [ဝိသယ + ဩဘာသန] အာရုံကို-ထွန်းပြ-ထွန်းလင်းစေ-ခြင်း၊ အာရုံကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဉာဏ-ကိစ္စံ ဝိသယောဘာသနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဝိသယဿ ဩဘာသနံ တပ္ပဋိစ္ဆာဒက-သမ္မောဟန္ဓကာရဝိဓမနံ ဝိသယောဘာသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၄။

ဝိသယောဘာသနရသ (တိ) [ဝိသယောဘာသန + ရသ] အာရုံကို-ထွန်းပြ - ထွန်းလင်းစေ - ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဝိသယောဘာသနရသံ ပဒီပေါ ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃။ဝိသယောဘာသနရသော ပဒီပေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၅။

ဝိသယောဘာသရသ (တိ) [ဝိသယ + ဩဘာသ + ရသ] ဝိသယောဘာသနရသ-ကြည့်။ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏာ ပညာ ----- ဝိသယောဘာသနရသော ပဒီပေါ ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၅။

ဝိသယှ[၂] (တိ) [ဝိ + သဟ + ယ။ သဟိတဗ္ဗန္တိ သယှံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၁။ ဝိဗဟျ - သံ။] (၁) စွမ်းနိုင်သော။ (၂) သည်းခံနိုင်သော၊ သူ။ (၃) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ (ပု)(၄) ဝိသယှ မည်သော သူဌေး။ (နာ) (၅) ဝိသယှဇာတ်။ (၁) စွမ်းနိုင်သော။ ပုစ္ဆဿု မံ ကာမံ ယထာ ဝိသယှ (ပေတ။ ၁၈၂) နွှိ --------- တမတ္ထံ မံ ပုစ္ဆဿု၊ အဟံ ပန ယထာ ဝိသယှံ ယထာ မယှံ သဟိတုံ သက္ကာ၊ တထာ အတ္တနော ဉာဏဗလာနုရူပံ ကထေဿာမီတိ အဓိပ္ပါယော။ ပေတ၊ ၄။ ၂၀၇။ (၂) သည်းခံ နိုင်သော၊ သူ။ ယသဿိနံ ပညဝန္တံ ဝိသယှာ (ဇာ၊ ၁။ ၉၄) တိ ---- အသယှသာဟိတာယ ဝိသယှ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃။ (၃) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် အပ်သော။ သစေ တုမှေပိ အာဂမိဿထ ဝိသယှာ ဘဝိဿန္တိတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၇။ (ပု) (၄) ဝိသယှမည်သော သူဌေး။ အဒါသိ ဒါနာနိ ပုရေ ဝိသယှ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဗောဓိသတ္တော ----- ဝိသယှော နာမ သေဋ္ဌိ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၈။ (နာ) (၅) ဝိသယှ ဇာတ်။ အထ တဏ္ဍုလ မောရ ဝိသယှ ဒသ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝိသယှသူဌေးကား--- ဗာရာဏသီ မြို့သား ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားအလောင်း တော်ဖြစ်သည်၊ ထိုသူဌေးသည် သီလနှင့် ပြည့်စုံ၍ အလှူဒါန၌ မွေ့လျော်၏၊ မြို့တံခါး ၄-ခု, မြို့လယ်, မိမိအိမ်တံခါးဝ- (၆) ဌာနတို့၌ အလှူမဏ္ဍပ်ကြီး (၆) ခုတို့ကို ဆောက်လုပ် စေ၍ တစ်နေ့တစ်နေ့ အသပြာ (၆) သိန်း (၆) သိန်းကုန် ပေးလှူ၏။ ဘုရားလောင်း အလှူဒါန၏အစွမ်းအာနုဘော်ကြောင့် သိကြား မင်း၏ ဘုံဗိမာန်တုန်လှုပ်၏၊ ပဏ္ဍုကမ္ပလာ ကျောက်နေရာသည် ပူလောင်သောအခြင်း အရာကို ပြ၏။ သိကြားမင်းသည် စူးစမ်း ဆင်ခြင်လတ်သော် ဝိသယှသူဌေးကြီးကို

မြင်၍ " ဤသူဌေးကြီးကား ဤအလှူဒါနဖြင့် ငါ့ကို သိကြားအဖြစ်မှ ရွှေလျှောစေ၍ သူကိုယ်တိုင် သိကြားလုပ်ယောင်တကား၊ ငါသည် သူဌေးကြီး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဖျက်ဆီးလျက် ထိုသူဌေးကြီးကို လူဆင်းရဲဖြစ်အောင် လုပ်၍ အလှူမပေးနိုင်အောင် ပြုလုပ်အံ့ "ဟု ကြံစည်ပြီးလျှင် သိကြားမင်း၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ဖြင့် အလုံးစုံသော စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ကွယ်ပျောက်စေ၏။ ဤသို့ စည်းစိမ်အားလုံး ကွယ်ပျောက်ခဲ့သော်လည်း ဒါနဝတ်ကို မပျက်စေဘဲ ဇွဲကောင်းကောင်းဖြင့် မိမိမြက်ရိတ်၍ ရောင်းရသမျှငွေဖြင့် အလှူဒါနပြုနေခဲ့ရာ နောက်ဆုံး သိကြားမင်းက စည်းစိမ်ဥစ္စာအားလုံး ပကတိအတိုင်း ဖြစ်စေမည်၊ " ဤနေ့မှစ၍ အလှူဒါနမပြုတော့ပါ " ဟု ဝန်ခံကတိပေးရန် ကတိတောင်းသည့်တိုင်အောင် ကတိမပေးဘဲ၊ သိကြားမင်းကို အပြစ်တင်ပြောဆို၍ အသက်ထက်ဆုံး အလှူဒါနပြုသတည်း။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဝိသယ္ ၂ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဟ + တွာ | လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍။ ဝိသာရဒေါ ဟောတိ ဝိသယှ ဘာသတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၉။ ဝိသယှာတိ အဘိဘဝိတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၀၄။

ဝိသယှဇာတက (နာ) | ဝိသယှ + ဇာတက | ဝိသယှဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်။ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဝိသယ္သေဋ္ဌိ (ပု) | ဝိသယ္ + သေဋ္ဌိ | ဝိသယ္သူဌေး။ ဝိသယ္သေဋ္ဌိကာလေ သိဝိရာဇကာလေ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိသယ္သေဋ္ဌိ ၂ (ပု) | ဝိသယ္သေဋ္ဌိ + ဇာတက။ နောက်ပုဒ်ကျော်။ | ဝိသယ္သူဌေး၏ အကြောင်းအရာကို ဟောပြောသော ဇာတ်။ ဝိသယ္သေဋ္ဌိ ဒသမာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၁။

ဝိသရ္ (ပု) | ဝိသ + အရ။ ဝိသန္တိ အဝယဝါ ယသ္မိန္တိ ဝိသရော၊ အရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၂၉။ ဝိသရ-သံ၊ ပြာ = သမ္မဟ။ | အပေါင်း၊ အစု။ ဝိသရော နိကရော စ ယော။ ဓာန်။ ၆၂၉။

ဝိသရ္ ၂ (ပု) | ဝိ + သရ + အ။ ဝိသရတီတိ ဝိသရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိသရ - သံ၊ ပြာ။ | ဖရိုဖရဲ ကြဲသကဲ့သို့ ပြေးသွားသော။ ကွန္ဒမနုဝိဇ္ဇလတာတာရာဂဏပဘာဝိသရ-ဝိပ္ဖရိတဝိစ္ဆရိတမိဝ စ တံ ဝနန္တရံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၅၆)။

ဝိသရဏ (နာ) | ဝိသ + ရဏ | အဆိပ်ဖြင့်-လိမ်းကျံ -သုတ်လိမ်း -ခြင်း။ အနေကဝါရံ ဝိသရဏံ ကဓ ဂါဠှာပလေပနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဝိသရဏိတ (တိ) | ဝိသ + ရဏိတ | အဆိပ်ဖြင့် - လိမ်းကျံ - သုတ်လိမ်း - အပ်သော၊ အဆိပ်လူးသော။ ဂါဠူပလေပနေနာတိ ဗဟလူပလေပနေန၊ ပုနပ္ပုနံ ဝိသရဏိတေန။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂။

ဝိသရဏာ (နာ) | ဝိ + သရ + ယု။ ဝိသရဏာ-သံ၊ ပြာ။ | (၁) ပျံ့နှံ့ခြင်း။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း။ (၁) ဖရဏာတ္ထောတိ ဝိသရဏာဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ (၂) ဒုတိယေ ပန ဝိသရဏာတ္ထောတိ အာဟ " သတ္တမာ ဝါ ပန ဖလေယျာ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈။

ဝိသရတိ၁ (ဝိဿရတိ) (ကြိ) | ဝိ + သရ + အ + တိ။ ဝိသရတိ-သံ။ ဝိသရဏ္ဏ-ပြာ။ | (၁) လျှောကျ - ရွေ့လျော - ရွေ့ရှား - ၏။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲသကဲ့သို့ ပြေး၏။ (၃) ပြန့်၏။ (၄) ဖရိုဖရဲကြ၏။ (၅) ပျံ့နှံ့၏။ (၆) လွှမ်းမိုး-ကျော်လွန်-၏။ (၁) လျှောကျ - ရွေ့လျော - ရွေ့ရှား-၏။ ဥဒကပါတိယာ ဒိန္နော ထေဝေါ သဟသာ နံ ဝိသရတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၈။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲသကဲ့သို့ ပြေး၏။ ဒဏ္ဍဥဏ္ဍာယ အစ္ဆိ ဝိယ တေသံ သရီရတော အာဘာ ဆိဒ္ဓိတွာ ဆိဒ္ဓိတွာ ပတန္တိ ဝိယ သရတိ ဝိသရတီတိ အာဘဿရာ။ ဖဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။ စူဠနိ။ ဋ္ဌ။ ၅၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၆၉)။ (၃) ပြန့်၏။ မမ စိတ္တံ သက်ုဋ္ဌတိ သန္ဓိလီယတိ နံ ဝိသရတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၄။ နံ သမ္မသာရီယတီတိ နံ ဝိသရတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၈။ (၄) ဖရိုဖရဲကြ၏။ တာပေတွာ တာဠိတံ ပန ဘိန္နံ ဘိန္နံ ဟုတွာ ဝိသရတိ မုဒု မဋ္ဌ ကမ္မနိယံ ဝါ နံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၀။ (၅) ပျံ့နှံ့၏။ ဗုဒ္ဓါနံ ကာယပဘာ နာမ ပကတိယာ အသီတိဟတ္ထမတ္တပဒေသံ ဝိသရတီတိ အာဟ " အသီတိဟတ္ထဋ္ဌာနံ အဂ္ဂဟေသီ"တိ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၃၆။ (၆) လွှမ်းမိုး-ကျော်လွန်-၏။ ဝိသရိတွာ၂ -ကြည့်။

ဝိသရတိ၂ (ကြိ) | ဝိ + သရ + အ + တိ။ ဝိသ္ဓရတိ-သံ။ ဝိဿရဏ္ဏ-ပြာ။ | မေ့လျော့၏။ သဗ္ဗေပိ ဝိသရိတွာ အဂမံသု။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၇၉။

ဝိသရသ (ပု) | ဝိသ + ရသ | အဆိပ်၏ အရသာ။ ဝိသသဒိသ-ကြည့်။

ဝိသရိတ (တိ) | ဝိ + သရ + တ။ ဝိသ္ဓတ-သံ။ ဝိသရိအ-ပြာ။ | ပျံ့နှံ့တတ်သော။ တဏှာ-ဇာလိနိံ ဝိသရိတံ ဝိသတ္တိကံ ပဇဟတိ။ မဟာနိ။ ၃၆၂။ စူဠနိ။ ၂၃၀။

ဝိသရိတုံ (ဗျ) | ဝိ + သရ + တုံ | ဖရိုဖရဲကြစိမ့်သောင့်။ ယနံ ကရောတီတိ ဝိသရိတုံ အဒတွာ ပိဏ္ဍိတံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိသရိတွာ၁ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သရ + တွာ။ ဝိသရတ္ဝ။ ဝိဿရတိ-ကြည့်။ | မေ့လျော့၍။ သဗ္ဗေပိ ဝိသရိတွာ အဂမံသု။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ သဗ္ဗဇနံ ဝိသရိတွာ ဧကကောဝ ဘုဉ်ဇိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝိသရိတွာ၂ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သရ + တွာ။ | လွှမ်းမိုး-ကျော်လွန်-၍။ ဝိသရတိ-လည်းကြည့်။ သော ဘိက္ခု သဗ္ဗံ လောကံ ဝိသရိတွာ ဌိတတ္တာ လောကေ ဝိသတ္တိကာသဒ်ါတံ တဏှံ သတော ဟုတွာ သမတိဝတ္တတီတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၃။

ဝိသရုက္ခ (ပု) | ဝိသ + ရုက္ခ။ ဝိသံ ဧတေသံ အတ္ထီတိ။ ဝိသာ စ တေ ရုက္ခာ စာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ သျ၊ သစ်၊ မအူ။ | (၁) အဆိပ်ရှိသော သစ်ပင်၊ အဆိပ်ပင်။ (၂) အဆိပ်ရှိသော သစ်သား။ (၁) ဟိမဝန္တေ ဝိသရုက္ခာနံ မူလာဒိဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။ ကန္တာရေ ဝိသရုက္ခာ နာမ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိသရုက္ခော (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၉) တိ အမ္ဗသဒိသော ကိံပက္ကရုက္ခော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ ၄၆၅။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသရုက္ခအာဏိ (ထိ) | ဝိသရုက္ခ + အာဏိ | အဆိပ်ရှိသောသစ်သားဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော-မယ်န-စို့။ အဆိပ်ရှိသော သစ်သား-မယ်န-စို့။ ဝိသရုက္ခအာဏိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉) နှိ ဝိသဒါရုမယပဋ္ဌာဏိ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၁။

ဝိသရုက္ခဗီဇ (နဲ) [ဝိသရုက္ခ + ဗီဇ] အဆိပ်ပင်၏-အစေ့-မျိုးစေ့။ သဗ္ဗာနတ္ထာဝဟသ ခန္ဓသန္တာနသ ဟေတုကော ဝိသရုက္ခဗီဇာနိ ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဝိသရုက္ခဝါတသမ္ဖသ (ပု) [ဝိသရုက္ခ + ဝါတသမ္ဖသ] အဆိပ်ပင်-၌-ကို-မှီသောလေ၏ အတွေ့အထိ။ ဝိသရုက္ခဝါတသမ္ဖသေနာ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၆) တိ ဝိသရုက္ခသန္ဓိသိတ-ဝါတသမ္ဖသေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၅။

ဝိသရုက္ခသန္ဓိသိတဝါတသမ္ဖသ (ပု) [ဝိသရုက္ခသန္ဓိသိတဝါတ + သမ္ဖသ] ဝိသရုက္ခဝါတသမ္ဖသ-ကြည့်။

ဝိသရုက္ခသမူပမ (တိ) [ဝိသရုက္ခ + သမ + ဥပမာ] အဆိပ်ပင်နှင်တူသော နှိုင်းခိုင်းဘွယ် ဥပမာရှိသော။ အနန္တာဒီနဝေါ ကာယော။ ဝိသရုက္ခသမူပမော။ အပ။ ၂။ ၁၁၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၆၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိသလ္လ[၁] (တိ) [ဝိ + သလ္လ။ ဝိဂတံ သလ္လံ ယသ္မာတိ ဝိသလ္လော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဇလျ-သံ။ ဝိသလ္လ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ရာဂစသော မြားငြောင့်-ကင်း-မရှိ-သော။ (က) ဘုရား, ရဟန္တာ။ (ခ) နိဗ္ဗာန်။ (က) သွာဟံ ဝနေ နိဗ္ဗနထော ဝိသလ္လော။ သံ၊ ၁။ ၁၈၂။ အနီဃော တိဏ္ဏကထံကထော ဝိသလ္လော။ သုတ္တနိ။ ၂၈၁။ ဝိဂတသလ္လတ္တာ ဝိသလ္လော။ ------ ဝုတ္တာနံ ပဥ္စန္ဓံ သလ္လာနံ ဝိဂတတ္တာ ဝိသလ္လော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂-၃။ ဝိသလ္လော (ထေရ။ ၂၉၉) တိ ဝိဂတရာဂါဒိသလ္လော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၄။ (-အံ၊ ၂။ ၄၉။ ထေရ။ ၃၆၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၃)။ (ခ) ပဥ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော ဝိသလ္လံ နိဗ္ဗာနံ။ ပဋိသံ။ ၄၁၁။ ဝိသလ္လန္တိ သလ္လရဟိတံ။ ပဋိသံ၊ ထ၄၊ ၂။ ၃၁၇။

ဝိသလ္လ[၂] (တိ) [ဝိသ + အလ္လ] အဆိပ်ဖြင့်-စွတ်စို-လိမ်းကျံအပ်-သော (အဆိပ်လူးထားသော) ကံ ဘိက္ခဝေ ဒိဒ္ဓဂတေန ဝိသလ္လေန သလ္လေန ဝိဇ္ဈတု။ သံ၊ ၁။၄၂၇။ ဝိသလ္လေနာတိ ဝိသမက္ခိတေန။ သံ။ ၄။ ၂။ ၁၉၁။

ဝိသဝ (ပု) [ဝိ + သု + အ] အလိုရှိတိုင်းပြုခြင်း (ဝသီဘော် = အလိုရှိတိုင်းပြုနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိ)။ ဝိသဝနံ ဝိသဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။

ဝိသဝဏိဇ္ဇာ (ထီ) [ဝိသ + ဝဏိဇ္ဇာ] အဆိပ်ကို-ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-ခြင်း။ (ယင်းဝိသဝဏိဇ္ဇာသည် - ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သော ဥပါသကာတို့ မပြုလုပ်သင့်သည့် ကုန်သွယ်မှု ၅-မျိုးတွင် ၁-မျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ ဝိသဝဏိဇ္ဇာကို သူတစ်ပါးကို သတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် တားမြစ်တော်မူသည်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅)။ မံသဝဏိဇ္ဇာ မဇ္ဇဝဏိဇ္ဇာ ဝိသဝဏိဇ္ဇာ အံ။ ၂။ ၁၈၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၄၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ ဝိသဝဏိဇ္ဇာတိ ဝိသံ ကာရေတွာ တဿ ဝိက္ကယော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၂။ ဝိသဝဏိဇ္ဇာတိ ဝိသံ ယောဇေတွာ ဝါ, ဝိသံ ဂဟေတွာ ဝါ တဿ ဝိက္ကယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၀)။

ဝိသဝန (နဲ) [ဝိ + သု + ယု] ဝိသဝ-ကြည့်။ ဝိသဝနံ ဝါ ပဇ္ဇနံ ဝိသဝိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိသဝန္တ (တိ) | ဝိသ + ဝမု + မာန (တ)။ | အဆိပ်ကို ပျို့အန်ခြင်း။ ဝိသဝဏီဇာတိ ---- နဝဝိသံ ဝါ ကရောန္တိ ဝိသဝန္တမေဝ ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ ဝိသဝန္တမေဝ ဝါတိ ဝိသဝမာနမေဝ ဝါ။ ဘာဝနိဒ္ဒေသဿ ဟိ မာနသဒ္ဒဿ အန္တဗျပဒေသော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၁။

ဝိသဝန္တဇာတက (န) | ဝိသဝန္တ + ဇာတက | ဝိသဝန္တဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်။ ၇-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၈)

ဝိသဝန္တု (တိ) | ဝိသ + ဝန္တု | အဆိပ်ရှိသော။ မဏ္ဍူကကဏ္ဍကဝိသသမ္မဿန္တိ ဝိသဝန္တဿ ဘေကဝိသေသဿ ------ ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။ ၄၇၁။

ဝိသဝမာန (တိ) | ဝိသ + ဝမု + မာန။ မာန-ကို အာန-ပြု။ | ဝိသဝန္တ-ကြည့်။

ဝိသဝါရုဏီ (ထီ) | ဝိသ + ဝါရုဏီ | အဆိပ်နှင့် ရောနှောသော - သေ - သေရည်၊ အဆိပ်ခပ်သော-သေ-သေရည်။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိသဝါရုဏိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။

ဝိသဝိကာ (ထီ) | ဝိ + သု + ကွ | (ကျင်ငယ် တစ်စက်စက်) ယိုသော၊ (ရဟန်းမိန်းမ)။ ဥပသမ္မန္နာယော ဒိဿန္တိ အနိမိတ္တာပိ ----- ပဋ္ဌရန္တိပိ ----- ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၆၃။ ပဋ္ဌရန္တိ ဝိသဝိကာ။ ဝဇိရ။ ၅၃၇။ (ဝဇိရ-၌ ဝိသဝိကာ-ဟုရှိ၏။ ပဋ္ဌရန္တိတိ သဝန္တိ။ သဒါ တေ မုတ္တံ သဝတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ တို့ကြည့်။)။

ဝိသဝိကာရ (ပု) | ဝိသ + ဝိကာရ | အဆိပ်၏-ဖောက်ပြန်ခြင်း - ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ သော တေန ဝိသဝိကာရေန ပတေယျ ဥပပတေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၂။ ယထာ ဟိ ဆေကော ဘိသက္ကော ဝိသဝိကာရံ ဒိသွာ ဝမနံ ကာရေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၄၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၄၅)။

ဝိသဝိဇ္ဇာ (ထီ) | ဝိသ + ဝိဇ္ဇာ | အဆိပ်အတတ်၊ (က) အဆိပ်ဟောင်းကို စောင့်ရှောင့်ကြောင်း ဖြစ်သော အတတ်။ (ခ) အဆိပ်သစ်ကိုပြုလုပ်ကြောင်းဖြစ်သော အတတ်။ (ဂ) အဆိပ်ပျို့အန်ကြောင်းဖြစ်သော အတတ်။ (က) (ခ) (ဂ) အဟိဝိဇ္ဇာ ဝိသဝိဇ္ဇာ ဝိစ္ဆိကဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ၁။ ၉။ ၆၄။ ဝိသဝိဇ္ဇာတိ ယာယ ပုရာဏဝိသံ ဝါ ရက္ခန္တိ၊ နဝဝိသံ ဝါ ကရောန္တိ ဝိသဝန္တမေဝ ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ (-သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၁)။

ဝိသဝိတာ (ထီ) | ဝိသဝိ + တာ | (၁) (က) အထူးထူးအပြားပြား ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား ဖြစ်စေခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ (၂) သင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) (စွမ်းနိုင်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်)၊ အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ (၄) (သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့်) ပွင့်တော်မူတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၅) အစိုးရသည်၏ အဖြစ်။ (၆) ထိုက်သည်၏အဖြစ်။ (၁) (က) အထူးထူးအပြားပြား ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား ဖြစ်စေခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာ (ပဋိသံ။ ၃၈၄) တိ ဝိဝိဓံ ဝိသေသံ သဝတိ ဇနေတိ ပဝတ္တေတီတိ ဝိသဝီ၊ ဝိဝိဓံ သဝနံ ဝါ အဿ အတ္ထီတိ ဝိသဝီ၊ တဿ ဘာဝေါ ဝိသဝိတာ။ တဿာ ဝိသဝိတာယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။

(၂) သင့်လျော်သည်၏အဖြစ်။ (၃) (စွမ်းနိုင်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်) အလိုရှိတိုင်းပြုနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ကျွဒ္ဓိဝိသဝိတာယာတိ ကျွဒ္ဓိယာနိဗ္ဗာဒနေ ယောဂျဘာဝါယ။ အနေကတ္ထတ္တာဟိ ဓာတူနံ ယောဂျတ္ထော ဝိ-ပုဗ္ဗော သု-သဒ္ဒေါ။ ဝိသဝနံ ဝါ ပဇ္ဇနံ ဝိသဝိတာ။ တတ္ထ ကာမကာရိတာ ဝိသဝိတာ။ တေနာဟ " ပုနပ္ပုန " န္တိအာဒိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ (၄) (သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့်) ပွင့်တော်မူတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိသဝိတာယ ဗုဒ္ဓေါ (ပဋိသံ။ ၁၇၂) တိ နာနာဂုဏဝိသဝနတော ပဒုမမိဝ ဝိကသနဋ္ဌေန ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ။ ၂။ ၈၅။ ဝိသဝိတာယ ဗုဒ္ဓေါ (မဟာနိ။ ၃၆၃)တိ နာနာဂုဏဝိကသနတော ပဒုမမိဝ ဝိကသနဋ္ဌေန ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀)။ (၅) အစိုးရသည်၏ အဖြစ်။ စက္ကဝတ္တိ ဧဝ နံ သာမိဘာဝေန ဝိသဝိတာယ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၈)။ (၆) ထိုက်သည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏံ အနုဘဝန်္တိတိ ကွဿရဝတာယ ဝိသဝိတာယ သာမိဘာဝေန အာရမ္မဏာရဟံ သံဝေဒေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ (ဝိဿဝိတာယာတိ) အရဟတာယ၊ အနေကတ္ထတ္တာ ဟိ ဓာတူနံ အရဟတ္ထော ဝိ-ပုဗ္ဗော သု-သဒ္ဒေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၆)။

ဝိသဝီ (တိ) | ဝိ + သု + ဏိ။ ဝိသဝ + ဤ | (၁) အလိုရှိတိုင်းပြုနိုင်ခြင်း (= ဝသီဘော်) ရှိသော၊ သူ။ (၂) အထူးထူးအပြားပြား ဖြစ်စေတတ်သော၊ အထူးထူးအပြားပြားဖြစ်စေခြင်းရှိသော၊ တရား။ (၃) သင့်လျော်သော၊ တရား။ (၄) ရဲရင့်သော၊ သူ။ (၅) (သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့်) ပွင့်တော်မူတတ်သော၊ ဘုရား။ (၆) အစိုးရသော စကြာမင်း။ (၇) ထိုက်သော၊ တရား (ဝေဒနာ)။ (၁) အလိုရှိတိုင်းပြုနိုင်ခြင်း (=ဝသီဘော်) ရှိသော၊ သူ။ ဓမ္မေသု ဟောတိ ပဂုဏော ဝိသဝီ။ ဒီ၊ ၃၊ ၁၃၈။ ဝိသဝီတိ စိဏ္ဏဝသီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၀။ ဝိသဝနံ ဝိသဝေါ။ ကာမကာရော ဝသိတာ၊ သော ဧတဿ အတ္ထီတိ ဝိသဝီတိ အာဟ " စိဏ္ဏဝသီ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။

(၂) (က) အထူးထူး အပြားပြားဖြစ်စေကတ်သော။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြားဖြစ်စေခြင်းရှိသော၊ တရား။ ဝိသဝိတာ (၁) ကြည့်။ (၃) သင့်လျော်သော၊ တရား။ ဝိသဝိတာ (၂) ကြည့်။ (၄) ရဲရင့်သော၊ သူ။ ဝိသဝီတိ ဝီရော။ စူဠနိ။ ၁၄၁၊ ၂၅၄။ ဝိသဝီတိ ပရသန္တာနေ ဝီရိယုပ္ပါဒကော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၀။ (၅) (သဗ္ဗညုတညာဏ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့်) ပွင့်တော်မူတတ်သော၊ ဘုရား။ ဝိသဝိတာ (၄) ကြည့်။ (၆) အစိုးရသော (စကြာမင်း)။ ဝိသဝိတာ (၅) ကြည့်။ (၇) ထိုက်သော (တရား)။ ဝိသဝိတာ (၆) ကြည့်။

ဝိသဝေဂ[၁] (ပု) | ဝိသ + ဝေဂ | အဆိပ်၏-အရှိန်-အဟုန်။ သဟ သစ္စေ ကတေ မယ့်၊ ဝိသဝေဂေန ဝေမိတော။ စရိယာ။ ၄၁၇။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၈။ သော ဝိသဝေဂေန မုစ္ဆိတော တတ္ထေဝ ပတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၀။

ဝိသဝေဂ[၂] (ပု) | ဝိသဝေဂ + ဂတ။ ဥတ္တရ ပဒလောပ။ | အဆိပ်၏အရှိန်အဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သော။ ဝိသဝေဂဝိကာရ - ကြည့်။

ဝိသဝေဂဂတ (တိ) [ဝိသဝေဂ + ဂတ] အဆိပ်၏-အရှိန်-အဟုန်- ကြောင့်ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသဝေဂဝိကာရ (ပု) [ဝိသဝေဂ၂ + ဝိကာရ] အဆိပ်၏-အရှိန်-အဟုန်-ကြောင့်ဖြစ်သော ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဝိသဝေဂဝိကာရေနာ (သံ၊ ၎၊ ၃။ ၅၃) တိ ဝိသဝေဂဂတေန ဝိကာရေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၅။ (-သံ၊ ၎၊ ၃။ ၅၈-၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇)။

ဝိသဝေဂါဘာဝ (ပု) [ဝိသဝေဂ + အဘာဝ] အဆိပ်အရှိန်အဟုန်၏ မရှိခြင်း။ သော မာဏဝေါ ကုမာရော ဝိသဝေဂါဘာဝေန အရောဂေါ စ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ၎။ ၂၃၈။

ဝိသဝေဂါဘိဟတ (တိ) [ဝိသဝေဂ + အဘိဟတ] အဆိပ်၏-အရှိန်-အဟုန်-သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ အဟိနာ ဒဋ္ဌော မဟာရာဇ ဝိသဝေဂါဘိဟတော ---------- အကာလေ မရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၁။

ဝိသဝေဇ္ဇ (ပု) [ဝိသ + ဝေဇ္ဇ] အဆိပ်ကုဆရာ၊ အဆိပ်ကိုဖြေ - တတ် - နိုင် - သော ဆေးဆရာ - ဆေးသမား။ တိကိစ္ဆကာတိ ဝိသဝေဇ္ဇာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၅၀၃။

ဝိသဝေဇ္ဇကုလ (နဲ) [ဝိသဝေဇ္ဇ + ကုလ] အဆိပ်ဆရာ၏-အမျိုး-အနွယ်၊ အဆိပ်ကိုဖြေ-တတ်-နိုင်-သော-ဆေးဆရာ-ဆေးသမား-၏-အမျိုး-အနွယ်။ ဗောဓိသတ္တော ဝိသဝေဇ္ဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိသဝေဇ္ဇကုလေတိ မန္တောသဓေန ဝိသအာဟရဏကုလေ။ ဇာ၊ ဋီ။ ခ။

ဝိသသံယုတ္တ (တိ) [ဝိသ + သံယုတ္တ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဣမာယ ပန ဝိသသံယုတ္တာယ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိသသံယောဇိတ (တိ) [ဝိသ+သံယောဇိတ] အဆိပ်နှင့် ယှဉ်စပ်အပ်သော၊ အဆိပ်ခပ်အပ်သော။ နေဝါယံ ဘဒ္ဒိကာ သုရာ၊ ဝိသသံယောဇိတာယ ဧတာယ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိသသံသဋ္ဌ (တိ) [ဝိသ + သံသဋ္ဌ] အဆိပ်နှင့် ရောနှောအပ်သော။ ဝိသသံသဋ္ဌော ဝိယ သပ္ပိမဏ္ဍော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၂)။

ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တ (နဲ) [ဝိသသံသဋ္ဌ + ပူတိမုတ္တ] အဆိပ်နှင့် ရောနှောအပ်သော ကျင်ငယ်ပုပ်ရည်။ ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝိသသံသဋ္ဌမုတ္တ (နဲ) [ဝိသသသဋ္ဌ + မုတ္တ] အဆိပ်နှင့်ရောနှောအပ်သော ကျင်ငယ်။ ပဒုဋ္ဌမနသက်ပ္ပါတိ ဝိသသံသဋ္ဌမုတ္တံ ဝိယ ဒေါသေန ပဒူသိတစိတ္တသက်ပ္ပါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိသသဒိသ (တိ) [ဝိသ + သဒိသ] အဆိပ်နှင့်တူသော။ ဝိသေန ဝိသသဒိသေန ဝိသရသေန သန္ဆဝံ သံသဂ္ဂံ နဲ ကရိဿာမိ။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝိသသမညာ (ထီ) [ဝိသ + သမညာ] အဆိပ်ဟူသောအမည်၊ အဆိပ်အမည်။ တဉ္စ ဗဋ္ဌိသံ ဝိသသမညာ လောကေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၈။

ဝိသသမာန (တိ) [ဝိသ + သမာန] ဝိသသဒိသ - ကြည့်။ ဝိသသမာန (ဇာ၊၁။ ၃၆၄)နှိ ဝိသသဒိသံ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၂၀။

ဝိသသမ္ဘယောဇန (နာ) | ဝိသ+သမ္ဘယောဇန | အဆိပ်ကိုကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်ယှဉ်စေခြင်း၊ အဆိပ်ခပ်ခြင်း။ တဉ္စာကာဒီသု ဝိသသမ္ဘယောဇနံ။ ကခါ။ ၁၂၂။

ဝိသသမ္ဘဿ (ပု) | ဝိသ + သမ္ဘဿ | အဆိပ်၏-အတွေ့-အထိ။ သော ရုက္ခော တေန ဝိသသမ္ဘဿေန ဖုဋ္ဌော။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။

ဝိသသမ္ဘုဋ္ဌ (တိ) | ဝိသ + သမ္ဘုဋ္ဌ | အဆိပ်ဖြင့်-ကောင်းစွာ တွေ့ထိ-နှိပ်စက်-အပ်သော၊ အဆိပ်သင့်သော။ ဝိသသမ္ဘုဋ္ဌော ပုရိသော ဝိသဃာတနံ ဘေသဇ္ဇံ ပတ္ထေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိသသရိက္ခ (တိ) | ဝိသ + သရိက္ခ | ဝိသသဒိသ - ကြည့်။ ဝိသမူလဿာတိ စတ္ထ ဝိသသရိက္ခတာယ " ဝိသ" န္တိ ဒုက္ခံ အဓိပ္ပေတန္တိ အာဟ " ဒုက္ခဝိပါကဿာ" တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၃၃။

ဝိသသလ္လ (နာ) | ဝိသ + သလ္လ | အဆိပ်လူးမြှား၊ သောက်အပ်သောအဆိပ်ရှိ-အဆိပ်ကိုသောက်ပြီး-သောမြှား။ သတ္တာနံ ဟဒယံ သောကော၊ ဝိသသလ္လံဝ တုဒ္ဒတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဝိသပီတံ သလ္လံဝိသသလ္လံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဝိသသိဥ္စနသဒိသ (တိ) | ဝိသ + သိဥ္စန + သဒိသ | အဆိပ်ဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်းနှင့်တူသော။ ထဒ္ဓကာယေန ဖရုသဝါစာယ တိက္ခံ ရတနာနံ အဝက္ကာကထနံ အနတ္ထာဝဟတ္တာ ဝိသသိဥ္စနသဒိသာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝိသဟတ (တိ) | ဝိသ + ဟတ | အဆိပ်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ အဆိပ်နှိပ်စက်ခံရသော၊ အဆိပ်သင့်သော၊ သူ။ တထေဝါဟံ မဟာဝီရ ယထာ ဝိသဟတော နရော။ အပ၊ ၁။ ၄၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆၇။ အပ၊ ဋ္ဌ။၁။ ၃၁၄။

ဝိသဟတိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + တိ။ ဝိဓဟတေ-သံ။ ဝိသဟက္က-ပြာ။ | (၁) စွမ်းနိုင်-ရဲ-ရဲဝံ့-၏။ (၂) နှိပ်စက်၏။ (၁) နာ ဝိသဟာမီ (ဝိ၊ ၁။ ၁၉) တိ နပ္ပဟောမိ နာ သမတ္ထောမှိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ ၊ ၁။ ၁၇၇။ နော ဝိသဟိ (ဒီ၊ ၃။ ၄) တိ နာသက္ခိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃။ နာ ဝိသဟတိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄ရ) တိ နာ သက္ကောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၁။ ဝိသဟတီတိ သက္ကောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ စ၉။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၁၁။ မ၊ ၁။ ၄၀၅။ အံ၊ ၃။ ၄၁၄။ သုတ္တနိ။ ၄၉၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀စ။ (၂) ဝိသဟန်္တိ ရသေ အလော့လုပေါ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၇။

ဝိသဟန္တ (တိ) | ဝိ + သဟ + အန္တ။ ထီ-ဌ် ဝိသဟန္တီ။ | စွမ်းနိုင်သော။ ------ ဟေဌာ မဟာဝါတာ မာရေတုံ နာ ဝိသဟန္တာ ပရိကုပ်ိသု။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ဝိသဟန္တိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + အန္တိ | (၁) စွန်းနိုင်ကုန်၏။ (၂) နှိပ်စက်ကုန်၏။ (၁) ဘိက္ခူ သံယိကောတိ ဒါတုံ နာ ဝိသဟန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁ ၆၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃)။ (၂) ဝိသဟတိ (၂) ကြည့်။

ဝိသဟရ (တိ) | ဝိသ + ဟရ + အ | အဆိပ်ကိုဆောင်တတ်သော။ ဝိသဟရေန မူလေန ဒါဋ္ဌာ ဓောဝိတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဝိသဟရဏာ (နာ) | ဝိသ + ဟရဏာ | အဆိပ်ကို- ဆောင်ယူ- ပယ်- ဖယ်ရှား-ခြင်း။ အပကတိဘေသဇ္ဇတ္တာ ဝိကဋ္ဌာနိ ဝိရူပါနိ

ဝိသဟရဏာတော --------- မဟာဝိကဋ္ဌာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၄။

ဝိသဟသိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + သိ | (သင်) စွမ်းနိုင်၏။ ဟန္ဒ စရဟိ မေ တွံ ဖြဟွေ အန္တရာယဿု၊ သစေ ဝိသဟသိ။ မ၊ ၁။ ၄၀၅။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၃၂)။

ဝိသဟာမ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + မ | (ငါတို့) စွမ်းနိုင်ကုန်၏။ သပ္ပဋိဘယဘာဝေန ဩတရိတုံ နု ဝိသဟာမ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆၇)။

ဝိသဟာမိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + မိ | (ငါ) စွမ်းနိုင်၏။ ဝိသဟတိ-ကြည့်။

ဝိသဟီသု (ကြိ) | ဝိ + သဟ + ဥံ | စွမ်းနိုင်ကုန်ပြီ။ ဧကစ္စေ မန္ဒိတုံ နု ဝိသဟီသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၃)။

ဝိသဟိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + ဤ | စွမ်းနိုင်ပြီ။ နော ဝိသဟိ (ဒီ၊ ၃။ ၄) တိ နာသင်္ခိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၄)။

ဝိသဟိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + ဿတိ | စွမ်းနိုင် - လတ္တံ- လိမ့်အံ့- လိမ့်မည်။ ဣမံ သာခံ မဒ္ဒါပေတုံ နော ဝိသဟိဿတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိသဟေယျ (ကြိ) | ဝိ + သဟ + အ + ဧယျ | စွမ်းနိုင်ရာ၏။ အာဝုဓံ ဥက္ခိပိတုံ ဝိသဟေယျ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂ ၁၃။ မ၊ ဌ၊ ၄။၁၅၆။

ဝိသာခ (ထီ၊ ပု) | ဝိသဒိသ + ခနု + ကို။ ဝိ + သခ။ ဝိ + သာခါ။ ဝိသဒိသံ ဖလံ ခဏတိတိ ဝိသာခါ၊ ဝိဝိဓာ ဝါ သခါ မိတ္တာ ယဿာ သာ ဝိသာခါ။ (ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၉။) ဝိဝိဓာ ဗဟုကာ ပုတ္တနတ္တာပနတ္တာဒိကာ သာခါ ယဿာ သာ ဝိသာခါ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၃၇။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၈၂။) ဝိဓါခ-သက္ကတပိဋကာ။ ဝိသာဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (ပု) (၁) ဝိသာခဒါယကာ၊ ဝိသာခသူဒ္ဒေး။ (၂) မဂ်လဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ။ (၃) ဖုဿဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ။ (၄) မေတ္တာစျာန်ဖြင့် နေလေ့ရှိသော ဝိသာခမထေရ်။ (၅) ပဒုမုတ္တရသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၏သား ဝိသာခမထေရ်။ (ထီ) (၆) ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါ။ (၇) ကကုသန်ဘုရားရှင်၏မယ်တော်ဝိသာခါ။ (၈) ပိယဒဿီဘုရားရှင်၏မြတ်သော အလုပ်အကျွေးမ ဝိသာခါ။ (၉) သြက္ကာကမင်းကြီး၏ မိဖုရား ဝိသာခါ။ (၁၀) အတ္ထဒဿီဘုရားလောင်း၏ မိဖုရားကြီး ဝိသာခါ။ (၁၁) ရဟန်းမိန်းမ ဝိသာခါ။ (၁၂) ဝိသာခါနက္ခတ်။ (၁၃) (က) ဝိသာခသုတ်။ (ခ) ဝိသာခါသုတ် ၂-သုတ်။ (၁၄) အရေးအကြောင်း။

(ပု) (၁) ဝိသာခဒါယကာ၊ ဝိသာခသူဒ္ဒေး။ ဝိသာခေါ ဥပါသကော (မ၊ ၁။ ၃၇၃) တိ ဝိသာခေါတိ ဧဝံနာမကော ဥပါသကော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ (ဝိသာခသူဒ္ဒေးသည်--ဓမ္မကထိကတေဒဂ်ဘွဲ့ရ ဓမ္မဒိန္နာဘိက္ခုနီမ၏ လူဖြစ်စဉ်အခါ တော်စပ်ခဲ့သောလင် ယောကျ်ားဟောင်းဖြစ်သည်၊ ဥပါသကာ (၅၀၀) အခြံအရံရှိသူ (၇) ယောက်တို့တွင် တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထိုသူဌေးကြီးသည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရောသည်ရှိသော် (၉၂) ကမ္ဘာထက်၌ ဖုဿဘုရားရှင်၏ လက်ထက် ကာသိပြည့်ရှင် ဘုရင်ဇယသေန၏ သားတော် (၃) ပါးတို့၏ ဘဏ္ဍာစိုးအဖြစ်ဖြင့် အမှုထမ်း၍ မင်းသား (၃) ပါးတို့က ဖုဿဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော်များအား (၃) လပတ်လုံးဆွမ်းဖြင့် လုပ်ကျွေးသောအခါ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော

ကုသိုလ်ကြောင့် (၉၂) ကမ္ဘာတို့ပတ်လုံး နတ်ပြည်၌သာဖြစ်၍ ငါတို့ဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ မဂဓတိုင်း၌ ဝိသာခသူဌေးကြီးဖြစ်လာပေသည်။ ဘုရားသခင် ဂယာသီသအရပ်မှ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူသောအခါ ဝိမွိသာရမင်းကြီးနှင့်အတူ ဘုရားသခင်ကို ပဌမအကြိမ် ဖူးမြင်ခဲ့ရာ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ရောက်၍ နောင်အခါ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကို ကြားနာရသောကြောင့် အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပေသည်။ ဇနီးဟောင်း ဓမ္မဒိန္နာသည် ဘိက္ခုနီပြုလုပ်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာမ-ဖြစ်လျက် ဓမ္မကထိက ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို ရရှိခဲ့သော်လည်း မိမိသည်ကား အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် အဆင့်ဖြင့်သာ ထိုတစ်ဘဝအတွက် ကျေနပ်ခဲ့ရပေသည်။ ဝိ၊ ၃။ ၄၅-၆။ မ၊ ၁။ ၃၇၃-၉။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅-၆၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ဌ။ ၂၀။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၆၊ ၂၀။)

(၂) မဂ်လဘုရားရှင်၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ။ နန္ဒော စေဝ ဝိသာခေါ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၈။ (၃) ဖုဿဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိသာခဒါယကာ။ ဓနဉ္ဇယော ဝိသာခေါ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၃။ (၄) မေတ္တာစျာန်ဖြင့် နေလေ့ရှိသော ဝိသာခမထေရ်။ (မေတ္တာစျာန်ဖြင့် နေလေ့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို နတ်တို့ချစ်ခင်ကြောင်း-- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၆။ ၌ရှု)

(၅) ပဉ္စာလမင်းသမီး၏သား ဝိသာခ မထေရ်။ အာယသ္မာ ဝိသာခေါ ပဉ္စာလ-ပုတ္တော ------- ဘိက္ခူ ဓမ္မိယာ ကထာယ သန္ဒဿေတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၆၇။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀။ (ထိုမထေရ်ဟောအပ်သော ဓမ္မကထိက၏ လက္ခဏာများကား-- (၁) မိမိကိုယ်ကို မပလွှား မချီးမြှောက်ရ။ (၂) သူတစ်ပါးတို့ကို မရှုတ်ချရ။ (၃) သူတစ်ပါးတို့ကို အထင်အမြင် မသေးရ။ (၄) အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာ၏ ကမ်းတစ်ဖက်သို့ရောက်သော ရဟန္တာကို ထိခိုက်၍ မပြောဆိုရ၊ (၅) မိမိ၏ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မင်းပရိသတ်စသည်တို့၏ အလယ်၌ ထုတ်ဖော်မပြောဆိုရ။ (၆) ပျံ့လွင့်ခြင်းကင်းသူ၊ ကောင်းစွာနှိုင်းချိန်၍ ပြောဆိုသူ၊ ကောင်းသောအကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်ရမည်။ ဤလက္ခဏာ (၆) ပါးတို့ဖြစ်သည်။ ထေရ။ ၂၆၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၃-၅။)

(ထီ) (၆) ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါ။ အထ ခေါ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ နိမန္တိတာ တံ ကုလံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဒါယိကာနံ ယဒိဒံ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ အထ ခေါ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ ဒိဝါဒိဝဿ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဥဒါန။ ၉၇။ ကိသာဂေါတမီ ဓမ္မဒိန္နာ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္ထာမီ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၄။ အပရာနိပိ စိဝရကွန္ဓကေ ဝိသာခါယ ဝတ္ထုယာစိတွာ ဒိန္နာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၄။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၂၇၉။ တတ္ထ ဝိသာခါ ဥပါသိကာ ဝိသဝဿသတံ ဇီဝတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။ အနာထပိဏ္ဍိကော သေဋ္ဌိ, ဝိသာခါ ဥပါသိကာ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၅၊ ၃၀၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၊ ၃၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉)။

(ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါသည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရောသည်ရှိသော် ကမ္ဘာ (၁) သိန်းထက်၌ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ အထံ၌

" နောင်အခါ၌ အရှင်ဘုရားကဲ့သို့သော ဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေးမ-ဖြစ်ရပါလို၏ " ဟု ဆုတောင်းခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ (၁) သိန်း ပတ်လုံးနတ်ပြည်, လူ့ပြည်တို့၌ ကျင်လည်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်၏လက်ထက်၌ အင်္ဂတိုင်း, ဘဒ္ဒိယမြို့ဝယ် မေဏ္ဍကသူဌေး၏ သား ဓနဥ္ဇယသူဌေး၏ အဂ္ဂမဟေသီ သုမနဒေဝီ သူဌေးကတော်ကြီး၏ ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေယူ၏။ မွေးဖွားပြီးသောအခါ၌ " ဝိသာခါ " ဟူ၍ အမည်မှည့်ကြကုန်၏။ သူမသည် (၇) နှစ်သမီးအရွယ်ကပင် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဘဒ္ဒိယမြို့သို့ ကြွလာတော်မူသောအခါ အခြံအရံသတို့သမီး ငါးရာတို့နှင့်အတူတကွ ဘုရားရှင်အား ခရီးဦးကြိုဆို၍ ဘုရားသခင်ကို ပဌမအကြိမ်ဖူးတွေ့ရသည့်အခါ အခြံအရံသတို့သမီးငါးရာတို့နှင့်တကွ သောတာပတ္တိဖိုလ်၌တည်၏။ သူမသည် (၁၅) နှစ် (၁၆) နှစ်ခန့် အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ သာဝတ္ထိပြည် မိဂါရအမည်ရှိသော သူဌေးကြီး၏သား " ပုဏ္ဏဝဍ္ဎန " အမည်ရှိသော သတို့သားနှင့် လက်ထပ်၍ လင်၏အိမ်သို့လိုက်ပါရလေ၏။ ထိုသို့လိုက်ရသည့်အခါ သူမ၏ဖခင် ဓနဥ္ဇယသူဌေးကြီးက ရွှေပန်းထိမ်သည် ငါးရာတို့ (၄) လတိုင်တိုင်ပြုလုပ်ရ၍ လက်ခတစ်သိန်းအပါအဝင် (၉၀၁၀၀၀၀၀/) ကိုးကုဋေတစ်သိန်း အဖိုးထိုက်သော ဆင် (၅) စီးအားကို ဆောင်နိုင်သောအမျိုးသမီးတို့သည်သာ ဝတ်ဆင်နိုင်သော မဟာလတာ (မဟလ္လတာ-) တန်ဆာကြီးနှင့်တကွ များစွာသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ပေးလိုက်လေသည်။

ထို့အပြင် သူမ၏ဖခင်က အောက်ပါ ဩဝါဒစကား (၁၀) ခွန်းတို့ကိုလည်းမှာကြားပြောဆိုသည်-- (၁) အတွင်းမီးကို အပြင်မထုတ်ရ။ (၂) အပြင်မီးကို အတွင်းသို့ မသွင်းရ။ (၃) ပေးသောသူအားသာ ပေးရမည်။ (၄) မပေးသောသူအား မပေးရ။ (၅) ပေးသောသူအားလည်းကောင်း မပေးသောသူအားလည်းကောင်း ပေးရမည်။ (၆) ချမ်းသာစွာ ထိုင်ရမည်။ (၇) ချမ်းသာစွာစားရမည်။ (၈) ချမ်းသာစွာလျောင်းရမည်။ (၉) မီးကို လုပ်ကျွေးရမည်။ (၁၀) အတွင်းနတ်ကို ရှိခိုးအပ်၏-ဟူ၍ မှာကြားပြောဆိုသည်။

မိဂါရသူဌေးကြီးက သူ၏အပေါ်၌ ကျေးဇူးများ၍ သူမကိုအမိအရာ၌ထားသည့်အတွက် မိဂါရမာတု (မိဂါရ၏မိခင်) ဟူသောထပ်ဆင့်အမည်ကိုရခဲ့လေသည်။ သူမသည် နောက်ကာလ၌ မိမိ၏ မဟာလတာတန်ဆာကို (၉) ကုဋေဖြင့်တန်ဖိုးဖြတ်၍ ထို (၉)ကုဋေသောဥစ္စာတို့ဖြင့် သာဝတ္ထိပြည်၏အရှေ့မျက်နှာအရပ်၌ တစ်ပယ် (မိုးစေ့ ၁၁-တင်းကြိုင်သောအရပ်) အတိုင်းအရှည်ရှိသော မြေကွက်ကိုဝယ်ယူ၍ (၉) ကုဋေသောဥစ္စာတို့ဖြင့်အခန်းပေါင်း (၁၀၀၀) ရှိသော ပြာသာဒ်ကြီးနှင့်တကွ အခြံအရံကျောင်း၀ယ် (၅၀၀), ပြာသာဒ်ဝယ် (၅၀၀), စရပ်ရှည် (၅၀၀)တို့ကို (၉) လတို့ဖြင့်အပြီးဆောက်လုပ်စေသည်။

ထိုကျောင်းတိုက်ကို " ပုဗ္ဗာရုံ " ဟူ၍ အမည်ပေးပြီးလျှင် ဘုရားအမှူးရှိသောသံဃာတော်အား ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းလေ၏။ ကျောင်းရေစက်ချပွဲအတွက် (၉) ကုဋေ ကုန်ကျ၍ (၄) လတိုင်တိုင်ကြာမြင့်၏၊ ဤသို့မြေအတွက် (၉) ကုဋေ, ကျောင်းအတွက် (၉) ကုဋေ, ကျောင်းရေစက်ချပွဲအတွက် (၉) ကုဋေအားဖြင့် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအတွက်ကုန်ကျငွေပေါင်းမှာ (၂၇) ကုဋေဖြစ်သတည်း။

ထိုမျှလောက် များပြားသောဥစ္စာတို့ကို စွန့်ကြဲပေးကမ်းသည်သာမက နေ့စဉ်နေ့တိုင်းလည်း သံယာ (၅၀၀) တို့အား ဆွမ်းလုပ်ကျွေး ပြုစုသေးသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သူမသည် ဘုရားရှင်ထံမှ ဒါယိကာ ဧတဒဂ်(•အလှူပေးသောအမျိုးသမီးတို့တွင် အမြတ်ဆုံး) ဘွဲ့ထူးကိုရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ထိုဘွဲ့ထူးအပြင် အောက်ပါဆု (၈) ပါးတို့ကိုလည်းရရှိခဲ့သည်။ (၁) အသက်ထက်ဆုံးသံယာအား မိုးရေခံသက်နှံကို လှူဒါန်းခွင့်ရခြင်း၊ (၂) အသက်ထက်ဆုံး သံယာအား အာဂန္တုကဘတ် (ဧည့်သည်ရဟန်းတို့အကျိုးငှါ လှူအပ်သောဆွမ်း) ကိုလှူဒါန်းခွင့်ရခြင်း၊ (၃) အသက်ထက်ဆုံးသံယာအား ဂမိကဘတ် (ခရီးသွားဆဲ, သွားလတ္တံ့သောရဟန်းတို့အကျိုးငှါ လှူအပ်သောဆွမ်း) ကို လှူဒါန်းခွင့်ရခြင်း၊ (၄) အသက်ထက်ဆုံးသံယာအား ဂိလာနဘတ် (သူနာရဟန်းတို့အကျိုးငှါ လှူအပ်သော ဆွမ်း) ကို လှူဒါန်းခွင့် ရခြင်း၊ (၅) အသက်ထက်ဆုံး သံယာအား ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ် (သူနာပြုရဟန်းတို့အကျိုးငှါ လှူအပ်သော ဆွမ်း) ကို လှူဒါန်းခွင့် ရခြင်း၊ (၆) အသက်ထက်ဆုံး သံယာအား ဆေးလှူဒါန်းခွင့် ရခြင်း၊ (၇) အသက်ထက်ဆုံး သံယာအား အမြဲယာဂု လှူဒါန်းခွင့် ရခြင်း၊ (၈) ဘိက္ခုနီသံယာအား ရေသနုပ်လှူဒါန်းခွင့် ရခြင်း ဤဆု (၈)ပါးတို့ကို ရရှိခဲ့သည်။

သူမကိုအကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သောဝတ္ထု, ဇာတ်, သိက္ခာပုဒ်, အနုပညတ် ရပိုင်ခွင့်များလည်းရှိသည်။ ထိုတွင် သူမကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဝတ္ထုများမှာ- (၁) ဝိသာခါဝတ္ထုအမှတ် - ၁။ (ခမ္မ။ ၂၁။ ခမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၂ - ၆၅)။ (၂) ဝိသာခါဝတ္ထုအမှတ်- ၂။ (ခမ္မ။ ၄၅။ ခမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁-၂။) တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သူမ၏တောင်းပန်မှုကြောင့် ဟောအပ်သောဇာတ်မှာ-- ကုမ္ဘဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၃၆၁-၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၂။ ၂၂။) ဖြစ်သည်။ သူမ၏ လျှောက်ထား ပြောကြားမှုကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်များမှာ ------- (၁) ပဌမအနိယတသိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၁။ ၂၈၅-၉)။ (၂) ဒုတိယအနိယတသိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၁။ ၂၈၉-၉၃) တို့ဖြစ်ကြသည်။ သူမကိုအကြောင်းပြု၍ ထပ်ဆင့်ပညတ်အပ်သော အနုပညတ်မှာ-- ရတနသိက္ခာပုဒ်၌ " အညတြ အဏ္ဏာရာမာ " ဟူသော အနုပညတ်ဖြစ်သည်။

သူမကိုအကြောင်းပြု၍ ရဟန်းတော်များ ရရှိသော ရပိုင်ခွင့်များမှာ--- ရေအိုး, တံမြက်စည်း, လေးထောင့်ယပ်, ထန်းရွက်ယပ်, ပြာသာဒ်, မိုးရေခံသက်နှံ, အာဂန္တုကဘတ်, ဂမိကဘတ်, ဂိလာနဘတ်, ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ်, ဆေးပစ္စည်း, အမြဲယာဂုတို့ကို သုံးဆောင်ခွင့်ရခြင်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ဘိက္ခုနီသံယာသည်လည်း သူမကိုအကြောင်းပြု၍ ရေသနုပ်သက်နှံကို အသုံးပြုခွင့်ရခဲ့ပေသည်။

ဝိသာခါ၌ မွေးချင်းမည်မျှရှိသည်ဟု အတိအကျမသိရသော်လည်း အနာထပိဏ်သူဌေးကြီး၏ခွေးမ သုဇာတာကား သူမ၏ညီမဖြစ်ကြောင်း (အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၃။ အရ) သိရပေသည်။ သူမ၌ မိဂါရမည်သော အကြီးဆုံးသား (၁) ယောက်, မိဂဇာလ အမည်ရှိသော ရဟန္တာ (၁) ပါး အပါအဝင် သား (၁၀) ယောက်, သမီး (၁၀) ယောက်,

မြေးယောက်ျား (၂၀၀) ယောက်, မြေးမိန်းမ (၂၀၀) ယောက်, မြစ်ယောက်ျား (၄၀၀၀) ယောက်, မြစ်မိန်းမ (၄၀၀၀) ယောက်ရှိသည်ဖြစ်၍ သူမ၏ သား, သမီး, မြေး, မြစ် ပေါင်းမှာ (၈၄၂၀) ယောက်တို့ဖြစ်သတည်း။

ထိုသို့ သား, သမီး, မြေး, မြစ်များ၍ မွေးသမျှသော သား, သမီး, မြေး, မြစ်တို့ အနာကင်းကုန်သောကြောင့် များစွာသော လူအပေါင်းက သူမကို " အလွန်မင်္ဂလာရှိသူ " ဟု သမုတ်ကြပြီး အလှူမင်္ဂလာပွဲလမ်းသဘင်တို့၌ ရှေးဦးစွာ ကျေးမွေးကြကုန်၏။

သူမသည် အကျိုးပေးကောင်းသူဖြစ်သောကြောင့် သား, သမီး, မြေး, မြစ်တို့ ရသည်ကာလတိုင်အောင် ဆံဖြူတစ်ပင်မျှမရှိ၊ အမြဲ (၁၆) နှစ်သမီးကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ သား, သမီး, မြေး, မြစ်တို့နှင့်အတူသွားလာနေထိုင်သောအခါ၌ " မည်သူသည် ဝိသာခါဖြစ်၏ " ဟု မခွဲခြားနိုင်လောက်အောင် အရွယ်တင် (နုပျို) သူဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ အရွယ်တင် (နုပျို) သူဖြစ်စေကာမူ သေခြင်းသဘောကို မလွန်မြောက်နိုင်သောကြောင့် အသက် (၁၂၀) အရွယ်၌ ခန္ဓာစဲ၍ နတ်ပွဲဝင်ရသည်။ သူမသည် မြတ်စွာဘုရားထံမှ " ဒါယိကာ ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူး " ရသူဖြစ်သော်လည်း ဝဋ္ဌဇျွာသယ, ဝဋ္ဌာဘိရတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဘဝ၌ ကျွတ်တမ်းမဝင်နိုင်သေးဘဲ နိမ္မာနရတိနတ်ဘုံ၌ သုနိမ္မိတ နတ်မင်းကြီး၏ မိဖုယားဖြစ်၍ ထိုနတ်၏အဖြစ်၌ အနာဂါမိမင်္ဂကိုရပြီးလျှင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဘုံစဉ်စံ၍ အထက်ဆုံ းအကနိဋ္ဌဘုံသို့ရောက်မှ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗွာန်ပြုလတ္တံ့။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၀-၁။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၆၊ ၄၀၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၈-၉၊ ၃၂၀။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၆၊ ၃၃၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃-၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁-၂၊ ၃၁၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉။)

(၇) ကကုသန်မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ မယ်တော် ဝိသာခါ။ ဝိသာခါ နာမ ဇနိကာ၊ ကကုသန္ဓသ သတ္ထုနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၂။ (၈) ပိယဒဿီဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေးမ ဝိသာခါ။ ဝိသာခါ ဓမ္မဒိန္နာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၂။ (၉) ဩက္ကာကမင်းကြီး၏ မိဖုယား ဝိသာခါ။ တေသု တတိယဩက္ကာကဿ ပဥ္စမဟေသိယော --- ဝိသာခါ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၅။ (၁၀) အတ္ထဒဿီဘုရားလောင်း၏ မိဖုယားဝိသာခါ။ ဝိသာခါ နာမဿ အဂ္ဂမဟေသီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၅၈။ (၁၁) ရဟန်းမိန်းမ ဝိသာခါ။ ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနန္တိ ဝိသာခါယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁။

(၁၂) ဝိသာခါနက္ခတ်။ ဝိသာခါ စန္ဒိမာယုတ္တာ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇။ ဝိသာခါ နက္ခတ်သည် အဿဝဏီနက္ခတ်မှစ၍ ရေတွက်သော် ၁၆-လုံးမြောက် နက္ခတ်ဖြစ်၏။ ၎င်း ဝိသာခါနက္ခတ်သည် မိဿရာသီဦးမှ ၂၁၃-အံသာ, ဗြိစ္ဆာရာသီ ၃-အံသာတွင် တည်သည်။ တောင်, မြောက်အားဖြင့် ကြန္တီမျဉ်းဓုဝဌာန၏ တောင်ဘက် ၁-အံသာ, ၃၀-လိတ္တာတွင် တည်သည်ဟု သူရိယသိဒ္ဓန္တနှင့် သိဒ္ဓန္တတတွဝိဝေကတို့၌ဆို၏။ မဟာသိဒ္ဓန္တ၌ မိဿရာသီဦးမှ ၂၁၂-အံသာ, ဗြိစ္ဆာရာသီ ၂-အံသာတွင်တည်သည်။ တောင်, မြောက်အားဖြင့် ကြန္တီမျဉ်း ဓုဝဌာနမှ တောင်ဘက် ၁-အံသာ ၃၀-လိတ္တာတွင် တည်သည်ဟု ဆို၏။

ဂြဟလာဃဝဋ္ဌ မိဿရာသီဦးမှ ၂၁၂-အံသာ, ပြိစ္ဆာရာသီ ၂-အံသာတွင်တည်သည်ဟုဆိုသည်။ တောင်, မြောက်အားဖြင့် ကြန္တိမျဉ်း ဓုဝဌာနမှ တောင်ဘက် ၁-အံသာ တိတိတွင်တည်သည်ဟု ဆို၏။ သိဒ္ဓန္တ-သေခရဋ္ဌ မိဿရာသီဦးမှ ၂၁၂-အံသာ၊ ၅-လိတ္တာ, ပြိစ္ဆာရာသီ ၂-အံသာ၊ ၅-လိတ္တာတွင်တည်သည်။ တောင်, မြောက်အားဖြင့် ကြန္တိမျဉ်း ဓုဝဌာနမှ တောင်ဘက် ၁-အံသာ၊ ၂၃-လိတ္တာတွင်တည်သည်ဟုဆို၏။

သိဒ္ဓန္တသိရောမဏိဋ္ဌ မိဿရာသီဦးမှ ၂၁၂-အံသာ၊ ၅-လိတ္တာတွင် တည်သည်၊ တောင်, မြောက်အားဖြင့် ကြန္တိမျဉ်း ဓုဝဌာနမှ ၁-အံသာ၊ ၂၀-လိတ္တာတွင်တည်သည်ဟုဆို၏။ မြန်မာသူရိယသိဒ္ဓန္တ တိုင်းတာချက်ကား အစိတ် အစိတ် ခွဲခြား၍ များပြားလှသဖြင့် ဤနေရာတွင် ထုတ်ဖော်၍မပြတော့ပြီ။ အလို ရှိက မြန်မာသူရိယသိဒ္ဓန္တစာမျက်နှာ ၁၂၂-၄။ တို့ဋ္ဌ ရှု။

ဝိသာခါနက္ခတ်သည် " တုရင်ဟုခေါ်သောမြို့၏ အပြင်တံခါး ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည် " ဟု ရတ္တိလဂ္ဂနိရူပနကျမ်းဋ္ဌ ဆိုသည်၊ ၎င်း ဝိသာခါနက္ခတ်ကို သိကြားနှင့် မီးနတ်တို့ အစိုးရသည်ဟု မုဟုတ္တစိန္တာမဏိကျမ်းဋ္ဌ ဆိုသည်၊ နက္ခတ်လုံးရေကိုကားမပြ။ မြန်မာနက္ခတ်သံပေါက်နှင့် အာကာသသ္ဘတ္တရကျမ်းတို့ဋ္ဌကား ဝိသာခါနက္ခတ် ၁၄-လုံး ပတ်ဝိုင်း ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည်ဟုဆိုကြသည်။ ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် စန်းယှဉ်၍ ဖွားသောသူသည် အလုပ်ကိစ္စ ဟူသမျှကို ချစ်ခင်မြတ်နိုးတတ်သည်၊ ရွှေပန်း ထိမ်သည်တို့နှင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့တတ်သည်။ (ကောဋ္ဌပဒီပ)။ တစ်နည်း ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် စမ်းယှဉ်၍ ဖွားသောသူသည် ဒေါသ, မာန ကြီးတတ်သည်၊ မိန်းမတို့၏အလိုသို့ လိုက်တတ်သည်၊ ရန်သူကို အောင်တတ်သည်။ (ဇာတက ပါရိဇာတ)။ တစ်နည်း " ဝိသာခါ ကား၊ သူ့မယား၌၊ ခိုးစားတတ်စွာ၊ ဆရာသမား၊ ပြစ်မှားတုံလျက်၊ အသက်တိုသူ၊ ရှေးကံလူ၏ " ။ (အာကာသသ္ဘတ္တရ)။

ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် အနုရာဓနက္ခတ်တို့၏ တောင်ဘက်၌ တနလ်ာဂြိုဟ်သွားမူ မကောင်းကျိုးကိုပေးအံ့။ မာဃနက္ခတ်နှင့် ဝိသာခါနက္ခတ်တို့၏အလယ်၌ တနလ်ာဂြိုဟ် သွားမူ ကောင်းကျိုးကိုပေးအံ့။ အင်္ဂါဂြိုဟ်သည် ရှေးဦးစွာ မာဃနက္ခတ်ကို ဖောက်ထွင်း၍ ထို့နောက် ဝိသာခါနက္ခတ်ကို ဖောက်မူ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးအံ့။ ဗုဒ္ဓဟူးသည် ဟသတ, စိတြ, သွာတိ, ဝိသာခါ, အနုရာဓ, ဇေဋ္ဌနက္ခတ်တို့၏ ယောဂတာရာကို ဖောက်ထွင်း၍ သွားမူ နွား, ကျွဲစသော အခြေ ၄-ချောင်းသတ္တဝါတို့ ဘေးဥပါဒ်များအံ့။ ဆီ, ထောပတ်, သကြား, ကြံသကာ, ထန်းလျက်စသည် ဈေးနှုံးကြီးမြင့်အံ့၊ ကောက်ပဲသီးနှံ ကောင်းအံ့။ သွာတိ, ဝိသာခါ, အနုရာဓနက္ခတ်တို့နှင့်ယှဉ်၍ သောကြာဂြိုဟ် ထွက်မူ, ဝင်မူ မင်း, ပုဏ္ဏားတို့ သာယာဝပြောအံ့။ အဆင့်အတန်းမြင့်အံ့။ မိတ်ဆွေအချင်းချင်း ခိုက်ရန်ဒေါသများအံ့။ သောကြာဂြိုဟ်သည် ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်မူ မိုးဖျက်အံ့။ ကုန်သည်တို့ ဘေးဥပါဒ်ဖြစ်အံ့။ စနေဂြိုဟ်သည် ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်မူ တြိဂတ္တတိုင်း, စိန့်တိုင်း (တရုတ်ပြည်), ကုလူတတိုင်း၌ နေသောလူတို့ သေကြေပျက်စီးအံ့။ ကုံကုမံ, ချိပ်, ဆန်စပါး, ထန်းကျင်, ဝတ်ပန်းတို့ ပျက်စီးအံ့။ (ဗြိဟိတ်သံဟိတာ)။ " အင်္ဂါဂြိုဟ်သည်၊ ရောင်ညိုတောက်ပ၊ ဝိသာခါထက်၊ တကွချဉ်းဖြတ်၊ ဖောက်ထွင်းလတ်သော်၊

ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၊ ရေစာရှားအံ့ ” ။ (အာကာသသ္သိတ္တရ)။

(၁၃) (က) ဝိသာခသုတ်။ အဂ်ုတ္တရ-နိကာယ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀-၄။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၆။ (ခ) ဝိသာခါသုတ် ၂-သုတ်။ အဂ်ုတ္တရနိကာယ၊ ၈-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ ၄ - သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၈၄-၇။ (-၉၄-၅)။ (၁၄) အရေးအကြောင်း။ တိဝိသာခ (မ၊ ၁။ ၁၅၅) နှိ တိသာခံ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၇၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉)။

ဝိသာခဂဟပတိ (ပု) [ဝိသာခ + ဂဟပတိ] ဝိသာခ-သူဌေး-သူကြွယ်။ အာဝုသော ဝိသာခါတိ ဓမ္မဒိန္နာယ ထေရိယာ ဝိသာခ-ဂဟပတိမာလပန်း။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၁။

ဝိသာခတ္ထေရ (ပု) [ဝိသာခ + ထေရ] ဝိသာခမထေရ်။ အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတီတိ ------- ဝိသာခတ္ထေရော ဝိယ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၂။

ဝိသာခပဉ္စာလပုတ္တတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိသာခ + ပဉ္စာလ + ပုတ္တ + ထေရ + ဂါထာ] ပဉ္စာလမင်းသမီး၏သား ဝိသာခ မထေရ်သည် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-ဂါထာ။ ထေရ။ ၂၆၀။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၄၂၃။

ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသ (ပု) [ဝိသာခါ + ပုဏ္ဏမ + ဒိဝသ။ ဝိသာခါယ ယုတ္တော ပုဏ္ဏမာ ယတ္ထာတိ ဝိသာခါပုဏ္ဏမော၊ သောယေဝ ဒိဝသော တထာ၊ တသ္မိံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈။] ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သောလပြည့်နေ့၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့။ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပစ္ဆာသမယေ ---- ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၃။ သာ ဝိသာခါပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပါတောဝ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမိ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၈၇။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၅၄)။

ဝိသာခပုဏ္ဏမရတ္တိ (ထီ) [ဝိသာခပုဏ္ဏမာ + ရတ္တိ] ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော လပြည့်နေ့ည၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့ည။ ယဿံ စ ဝိသာခပုဏ္ဏမရတ္တိယံ ---------- အဓိဂစ္ဆတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၅၀။

ဝိသာခပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဝိသာခါ + ပုဏ္ဏမာ] ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော လပြည့်ည၌၊ ကဆုန်လပြည့်ည၌။ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ ဟိဿ အဘိသေကမကံသု။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၅၇။ ဘဂဝါ ဟိ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယ ရတ္တိယာ ပဌမယာမေ ပုတ္ထေနိဝါသံ အနုဿရိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၃၇။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၄၉။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၇၇)။

ဝိသာခပုဏ္ဏမီ (ထီ) [ဝိသာခါ + ပုဏ္ဏမီ] ဝိသာခပုဏ္ဏမာ-ကြည့်။ ဝိသာခပုဏ္ဏမီတော ပဌာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၃။

ဝိသာခမာသ (ပု) [ဝိသာခါ + မာသ] ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သောလ၊ ကဆုန်လ။ ဝိသာခပုဏ္ဏမိတော ပဌာယ ယာဝ ဝိသာခ-မာသသ အမာဝါသီ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၅။ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ကိရ ဝိသာခမာသသ အဒ္ဓမာသိယံ ဂတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဝိသာခဝတ္ထု (န) [ဝိသာခါ + ဝတ္ထု] ဝိသာခါဝတ္ထု-ကြည့်။ ဝိသာခဝတ္ထုမှိ ကလ္လကာယာတိ အကိလန္တကာယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝိသာခသုတ္တ (န) [ဝိသာခ + သုတ္တ] ဝိသာခသုတ်။ ဝိသာခမဟာထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သောသုတ်။ အဂ်ုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀။

ဝိသာခသေဋ္ဌိ (ပု) [ဝိသာခ + သေဋ္ဌိ] ဝိသာခသူဌေး။ ဝိသာခသေဋ္ဌိ နာမ ဗိမ္ဗိသာရဿ သဟာယကော ---------- ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၈။

ဝိသာခါဥပါသိကာ (ထီ) [ဝိသာခါ + ဥပါသိကာ] ဝိသာခါ (အမည်ရှိသော) ဒါယိကာ-သီတင်းသည်-မ။ မဟာအနာထ-ပိဏ္ဍိကံ စူဋ္ဌအနာထပိဏ္ဍိကံ ဝိသာခါဥပါသိကံ အညာနိ စ မဟာကုလာနိ ပဏ္ဍောသာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၉၂။

ဝိသာခါထေရီဂါထာ (ထီ) [ဝိသာခါ + ထေရီ + ဂါထာ] ဝိသာခါထေရီမသည် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဋိ၊ ၁-နိပါတ်။ ၃၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁။

ဝိသာခါဒေဝိပွမုခ (တိ) [ဝိသာခါဒေဝီ + ပမုခ] (အတ္ထဒဿီဘုရားလောင်း၏) ဝိသာခါ မိဖုယားကြီးလျှင်-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်း ဆောင်-ရှိသော။ ဝိသာခါဒေဝိပွမုခါနိ တေတ္တိံသ ဣတ္ထိသဟဿာနိ အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၅၄။

ဝိသာခါဒေဝီ (ထီ) [ဝိသာခါ + ဒေဝီ] (အတ္ထဒဿီ ဘုရားလောင်း၏) ဝိသာခါ မိဖုယား။ ဝိသာခါဒေဝိယာ သေလကုမာရေ နာမ ပုတ္တေ ဥပ္ပန္နေ ----။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၅၄။

ဝိသာခါနက္ခတ္တ (နဲ) [ဝိသာခါ + နက္ခတ္တ] ဝိသာခါနက္ခတ် (ဝိသာခ-ကြည့်)။ ဝိသာခါ-နက္ခတ္တေန ဇာတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈။

ဝိသာခါပုဏ္ဏမဒိဝသ (ပု) [ဝိသာခါပုဏ္ဏမ + ဒိဝသ] ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသ - ကြည့်။ ဝိသာခါပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပါတောဝ သေနာနိ-ဂမေ သုဇာတာယ ဒိန္နံ ပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၂)။

ဝိသာခါပုဏ္ဏမပူဇာကာလ (ပု) [ဝိသာခါပုဏ္ဏမ + ပူဇာကာလ] ကဆုန်လပြည့် ပူဇော်ရာ - အခါ - ကာလ။ ပဋိယတ္တောတိ ဝိသာခါပုဏ္ဏမပူဇာကာလေ ဝိယ အလက်တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇ ။ ၃၈၅။

ဝိသာခါပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဝိသာခါ + ပုဏ္ဏမာ] ဝိသာခပုဏ္ဏမာ-ကြည့်။ ဝိသာခါပုဏ္ဏမာယံ မဟာဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၈)။

ဝိသာခါပုဏ္ဏမာသီ (ထီ) [ဝိသာခါ + ပုဏ္ဏမာသီ] ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော လပြည့်နေ့၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့။ ကဒါ အဓိဂတောတိ ဝိသာခါပုဏ္ဏမာသိယံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂။

ဝိသာခါဝတ္ထု (နဲ) [ဝိသာခါ + ဝတ္ထု] ဝိသာခါ ကျောင်းအမကြီး၏-အကြောင်း- အတ္ထုပ္ပတ်။ ဝိနယပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂပါဋိ၊ ၈-ခန္ဓက၊ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၄။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁၀။ စီဝရက္ခန္ဓကေ ဝိသာခါဝတ္ထုသို့ အနုညာတာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၀။

ဝိသာခါသုတ္တ (နဲ) [ဝိသာခါ + သုတ္တ] ဝိသာခါသုတ်။ ပါလိလေယျသုတ္တံ ပိယသုတ္တံ နာဂသမာလသုတ္တံ ဝိသာခါသုတ္တဉ္စ --------။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉။

ဝိသာစိ (ဗျ) [ဝိ + သာစိ] ဖောက်ပြန်စွာ-ကောက်-စောင်း-၍၊ မျက်စောင်းထိုး၍။ နဲ စ ဝိသာစီ (ဒီ၊ ၃။ ၁၃၆) တိ ဝက်ကျိကောဋိယာ ပေကျိတာပိ နာဟောသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၉။ ဝိသာစီတိ ဝိရူပံ သာစိတကံ၊ ဝိဇိမ္ဘန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ " ဝက်ကျိကောဋိယာ " တိ၊ ကုဋိလအကျိကောဋိပါတေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၀။

ဝိသာဒိုတ (တိ) | ဝိ + သဒ္ဒ + တ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၅၃။ | ကွဲ- ပျက်- ကျိုး- ပဲ့-သော။ ဥတ္တမင်္ဂ ဝိသာဒိုတံ။ (သီ၊ သျှာ၊ ကျ၊ မူ) ဇာ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိသာဏ (ထီ၊ နာ) | ဝိသ + ယု။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၉၇။ ဝိ + သော (မော်) + ယု။ ဝီလှဲ့။ ဝိသ + အာန။ အက်ပတေး။ ဝိဓါဏ (နာ) - သံ။ ဝိသာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (နာ) (၁) သားချို၊ ဦးချို။ (၂) အစွယ် (ဆင်စွယ်)။ (၃) ခဂ္ဂ-ဝိသာဏသုတ်။ (ထီ) (၄) ဝိသာဏာမည်သော မင်းနေပြည်။ (နာ) (၁) ဝိသာဏ် နာမ ယဲ့ ကိဋ္ဌ ဝိသာဏ်။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဝိသာဏာနိ ပနဿ ဝိသာလာနိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ။ ၃။ ၁၈၃။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၈၄။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၀။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၄၇၅)။ (၂) ဆဋ္ဌသာဏ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၁) နှိ့ ဆဋ္ဌဏ္ဏဝိသာဏ်။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၂။ (၃) ခဂ္ဂဝိသာဏသုတ်။ ခုဒ္ဒက-နိကာယ၊ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်။ ၃-သုတ်။ သုတ္တနိ။ ၂၈၄ - ၉၀။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၄၂။ (ထီ) (၄) ကုဝေရဿ ခေါ် ပန မာရိသ မဟာရာဇဿ ဝိသာဏာ နာမ ရာဇာနိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၀။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၀၀)

ဝိသာဏက (တိ) | ဝိသာဏ + က | (၁) သားချိုဖြင့်ပြီးသော (ဝှူး)။ (နာ) (၂) သားချို၊ ဦးချို။ (၁) ဝိသာဏကတုမ္ဗ - ကြည့်။ (နာ) (၂) နာ စ သုနခဿ ဝိသာဏကာနိ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၁၉၃။

ဝိသာဏကတုမ္ဗ (ပု၊ နာ) | ဝိသာဏက+တုမ္ဗ | သားချိုဖြင့်ပြီးသော ဝှူး၊ သားချိုဝှူး။ -------- ဝိသာဏကတုမ္ဗန္တိ သတ္ထမေတံ ဘာဇနီယံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၈၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။

ဝိသာဏတာဠ (နာ) | ဝိသာဏ + တာဠ | သားချိုဖြင့်ပြီးသော - သံကောက် - သော့၊ သားချိုသော့။ တီဏိ တာဠာနိ လောဟတာဠံ ကဋ္ဌတာလံ ဝိသာဏတာဠန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂။

ဝိသာဏတုမ္ဗ (ပု၊ နာ) | ဝိသာဏ + တုမ္ဗ | ဝိသာဏကတုမ္ဗ - ကြည့်။ လာဋုကတုမ္ဗံ လာဋုကဃဋ္ဋော ဝိသာဏတုမ္ဗန္တိ သတ္ထမေတံ ဘာဇနီယံ။ ကခ်ီ။ ၂၆၄။

ဝိသာဏမယ (တိ) | ဝိသာဏ + မယ | သားချိုဖြင့်ပြီးသော၊ (နွား) ဦးချိုဖြင့်ပြီးသော။ ဝိသာဏမယံ ဝါ သူစိယရံ ကာရာပေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၇။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၇၃။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၄)။

ဝိသာတ (တိ) | ဝိ + သဒ + ဏ ။ ဒ-ကို တ - ပြု | ပင်ပန်း - နွမ်းနယ် - သော။ ဝိသာတဂတ္တံ။ (သျှာ၊ ကံ။ ကျ၊ က - မူ) မံ၊ ၂။ ၃၀၅။

ဝိသာဒ် (တိ) | ဝိသ၂ + အာ + ဒဲသ + ကွိ။ ဝိသ + အဒ + ဏ။ ဝိဓါဒ-သံ။ ဝိသာယ-ပြာ။ ဝိသာဒ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) မြွေကိုက်အပ်သော။ (၂) လတ်တလော သေစေတတ်သော အဆိပ်ကို စားမျိုသော။ (၁) (၂) ယထာ ဝိသာဒေါ ပုရိသော၊ ဝိသေန ပရိပီဠိတော။ အပ၊ ၁။ ၄၄။ သပ္ပဝိသေန အာ သမန္တတော ဒဲသီယိတ္ထ ဒဋ္ဌော ဟောတီတိ ဝိသာဒေါ၊ သပ္ပဒဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဝိသံ ဟလာဟလဝိသံ အဒတိ ဂိလတီတိ ဝိသာဒေါ။ ဝိသခါဒကောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၃၁၃။

ဝိသာဒ၂ (ပု) | ဝိ + သဒ + ဏ | (၁) စိုးရိမ်ခြင်း။ (၂) မပြန့်ခြင်း။ (၃) နစ်မြုပ်ခြင်း။ (၄) ပျက်စီးခြင်း။ (၅) အလွန်အား ကြီး-ပြင်းပြ-ဖောက်ပြန်-သော -နစ်-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (၆) ကြည်လင်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း၊

မကြည်လင်ခြင်း။ (၁) စိုးရိမ်ခြင်း၊ အလံ ပုတ္တာ ဝိသာဒေန၊ မာရပါသာနုဝတ္တိနာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ (၂) မပြန့်ခြင်း။ ဝိသာဒပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၃) နစ်မြုပ်ခြင်း။ ဝိသီဒန္တိ ဝိသာဒံ အာပတ္တန္တိ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၄၈၉-၉၀။ ဝိသီဒနံ ဝိသာဒေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။ (၄) ပျက်စီးခြင်း။ သံသီဒိတွာ ဝိသာဒံ (သီ၊ ကြ) ပါပုဏန္တိတိ ဧဝံ ပကေ် ဝိယ သံသီဒိတွာ ဝိသာဒံ အဂ််မဂ််သံဘဉ္ဇနံ ပါပုဏန္တိ။ ဒီ၊ ၌။ ၁။ ၃၃၆။ (၅) အလွန်အားကြီး - ပြင်းပြ- ဖောက်ပြန်-သော-နစ်-ပင်ပန်း-ခြင်း။ သံသာဒေယျာမာတိ ---- ဝိသာဒမာပန်ဒံ ကရေယျာမ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၈။ အာယာသောတိ ပရိဿမော ဝိသာဒေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဝိသီဒန-လည်းကြည့်။ (၆) ကြည်လင်ခြင်းမှကင်းခြင်း၊ မကြည်လင်ခြင်း။ သာဒနံ ပိသာဒနံ သာဒေါ ----- တတော ဝိဂမနံ ဝိသာဒေါ၊ အပွသန္နဘာဝေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၁။

ဝိသာဒတိ (ကြိ) | ဝိ + သဒ + အ + တိ။ ဝိမါဒတိ - သံ။ ဝိသာယတ္ထ၊ ဝိသာယေတ္ထ-ပြာ။| ပင်ပန်း၏။ ဝိသာဒေတိ-ကြည့်။

ဝိသာဒန (ထီ၊ န) | ဝိ + သဒ + ဏော + ယု။ (တိ) ဝိဓါဒန-သံ။ | (၁) အလွန်အားကြီး စွာ-ပြင်းပြစွာ-နစ်စေခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်နစ်စေခြင်း။ (၂) ပင်ပန်းစေခြင်း။ (၁) ကာယဿ ဝိသာဒနာ စ အဓိမတ္တံ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၅။ (ဝိသာဒ၂ -နှင့်ယှဉ်ကြည့်)။ (၂) တာပနာ စေတ္ထ သမ္မတိ အာယတိ စ ဝိသာဒနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိသာဒပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) | ဝိသာဒ၂ + ပစ္စုပဋ္ဌာန | (က) (ကိုယ်စိတ်၏) မပြန့်-နစ်-ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော။ (ခ) (ကိုယ်စိတ်၏) နစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သောတရားဟူ၍ ဉာဏ် အားရှေးရှုထင်တတ်သော။ (က) (ခ) နိတ္ထု-နနရသော၊ ဝိသာဒပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဥဒါန၊ ၌။ ၄၀။ ဝိသီဒနံ ဝိသာဒေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိသာဒပွတ္တိ (ထီ) | ဝိသာဒ၂ + ပတ္တိ | နစ်မြုပ် - ဆုတ်နစ် - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိသာဒပွတ္တိယာ သုခဒုက္ခကာရဏံ အဂဏယိတွာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိသာဒပရိစ္စာဂ (ပု) | ဝိသာဒ၂ + ပရိစ္စာဂ | ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-မှုကိုစွန့်ခြင်း။ ပဋိညာနုရူပံ ပရဟိတကရဏတော, ဝိသာဒပရိစ္စာဂတော ----။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိသာဒလက္ခဏ (တိ) | ဝိသာဒ၂ + လက္ခဏ | ကြည်လင်ခြင်းမှကင်း - မကြည်လင် - ခြင်း လျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝိသာဒလက္ခဏော ဥပါယာသော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၆။ သော ပန ယသ္မာ စေတသော အပွသန္နာကာရော ဟောတိ၊ တသ္မာ " ဝိသာဒလက္ခဏော " တိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၁)။

ဝိသာဒေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + သဒ + ဏော + တိ။ ဝိမါဒယတိ-သံ။ သုဒ္ဓရူပ်ဒ္ဓ ဝိသာဒတိ-ရှိသင့်၏။ | (က) ပြင်း -ဖောက်ပြန် -စွာ-ဆုတ်နစ်စေ၏။ (ခ) ပင်ပန်းစေ၏။ (က) (ခ) အဝိပ္ပါရိကတာကရဏဝသေန ကာယံ ဝိသာဒေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိသာပနယန (န) | ဝိသ + အပနယန | အဆိပ်ကိုပယ်ခြင်း။ နာဂမဏ္ဍလံ နာမ မဏ္ဍလံ ကတ္တာ သပ္ပေ ဝိဇ္ဈာယ ပဏ္ဍောသိတ္တာ ဗလိ ဒတ္တာ ဝိသာပနယနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဝိသာရ (ပု) | ဝိ + သရ + အ။ ဝိသေသေန သရတီတိ ဝိသာရော၊ မစ္ဆော။ ဝိသရီယတေ ဝါ ဝိသာရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိသာရ-သံ။ ပြာ။ | (၁) ပျံ့နှံ့-ပြန့်ကျယ်-ခြင်း။ (၂) (က) ရွှေရှား-ပျံ့လွင့်-ခြင်း။ (ခ) ဖရိုဖရဲကြခြင်း။ (၃) ငါး။ (၁) ဝိသာရော စ ဝိနိဗန္ဓော စ ဝိသာရ-ဝိနိဗန္ဓာ။ ဥဘယေနပိ ဟိ ကိလေသာနံ ပတ္ထဋဘာဝေါ စ ဝိနိဗန္ဓနဘာဝေါ စ ဝုတ္တော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၆၉။ (၂) (က) ဝိသာရဿ ဗျဂ္ဃဘာဝဿ ပဒိုပက္ခော သဘာဝေါ အဝိသာရော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၅။ (ခ) သမာဓိဝသေန ဥဒကေန နှာနိယစုဏ္ဏာနံ ဝိယ အဝိပ္ပကိဏ္ဏတာ အဝိသာရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၈။ (၃) အဏ္ဏဏော ဝိသာရော သကလီပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၇၁-၂။

ဝိသာရက (တိ) | ဝိ + သရ + ဏွ္ဝု | (ဖောက်လွဲ ဖောက်ပြန် မမှန်နောက်ရှေ့) စကားရွေသော၊ သူ။ ဝတ္ထု၊ ဝိသာရကဿ ဧကမူလကဿ ခဏ္ဍစက္ကံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၃-၅။

ဝိသာရဋ္ဌ (နာ) | ဝိ + သံ + ရဒ + ယ။ ဝိဓိရဒ္ဒ-သက္ကတပိဋကာ။ | အထူးသဖြင့်-ခွံ့ရှာ-ကြောက်ခွံ့-ခြင်း။ ဂရုကရဏံ နာ ဟောတိ ဝိသာရဋ္ဌံ နာ သိယာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅)။

ဝိသာရဒ (တိ) | ဝိ + သာရဒ။ ဝိဓိရဒ-သံ။ ဝိသာရယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ခွံ့ရှာ-ကြောက်ခွံ့ - ခြင်း - ကင်း - မရှိ - သော၊ ရဲရင့်သော။ (၂) လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော။ (၃) မတုန်လှုပ်-မချွတ်ခြော်-ကျယ်ပြန့်-သော ဉာဏ်ရှိသော။ (၄) ဉာဏ်ရွင်လန်းသော။ (၅) ဝိသာရဒသုတ် ၂ - သုတ်၊ ပဋ္ဌသီလ ဝိသာရဒသုတ်။ (၁) ခွံ့ရှာ-ကြောက်ခွံ့-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ ရဲရင့်သော။ ဝိသာရဒါ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၂၂၉။ အံ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဥဒါန။ ၁၅၃။ ဝိသာရဒါတိ သာရဒ္ဓကရာနံ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဒီနံ ပဟာနေန ဝိသာရဒဘာဝံ ပတ္တာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၉၆။ ဝိသာရဒါတိ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမေနေဝ သတ္ထုသာသနေ ဝေသာရဒ္ဇပ္ပတ္တိယာ ဝိသာရဒါ ------- ဝိသာရဒဘာဝံ ပတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅။ ဝိသာရဒါ ခေါ (ထေရ။ ၂၇၇) တိ ဧကံသေန ဝိဂတသာရဇ္ဇာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိသာရဒေါ သံယမဇ္ဈေ ဝေါဟာရတိ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇) တိ ဝိဂတော သာရဒေါ ဘယံ ဧတဿာတိ ဝိသာရဒေါ။ အဘီတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဝိသာရဒေါ (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၆) တိ သာရဒဝိရဟိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၉။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၃။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၇၈)။

(၂) လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော။ ဣဒ္ဓိယာ စ ဝိသာရဒေါ (ထေရ။ ၂၈၇) တိ ဣဒ္ဓိယမ္ပိ ဗျတ္တော သုကုသလော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ (၃) မတုန်လှုပ်-မချွတ်ခြော်-ကျယ်ပြန့်-သော ဉာဏ်ရှိသော။ သကေ တီသု ဝိသာရဒေါ (အပ၊ ၁။ ၂၅) ---------- ဝိသာရဒေါ အပကွလိတဉာဏောော ပတ္ထဋဉာဏောော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ (၄) ဉာဏ်ရွင်လန်းသော။ ဝိသာရဒေါ (အံ၊ ၂။ ၃၃) တိ ဉာဏသောမ-နဿပတ္တော။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၊ ၂၉၉။ (၅) ဝိသာရဒသုတ် ၂ - သုတ်၊ ပဋ္ဌသီလ-ဝိသာရဒသုတ်။ ဝိသာရဒသုတ္တ-ကြည့်။

ဝိသာရဒပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိသာရဒ + ပတ္တ] ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ တံသုတ္ဝာ တေသု ဧကော ဝိသာရဒပ္ပတ္တော ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၉၀။

ဝိသာရဒဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိသာရဒ+ဘာဝ + ပတ္တ] ဝိသာရဒပ္ပတ္တ-ကြည့်။ စတုဝေသာ-ရဇ္ဇပ္ပတ္တန္တိ --- ဝိသာရဒဘာဝပ္ပတ္တံ။ စူဋ္ဌနိ။၈၃။ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တောတိ ဝိသာရဒဘာဝပ္ပတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။

ဝိသာရဒသုတ္တ (နဲ) [ဝိသာရဒ + သုတ္တ] ဝိသာရဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဋိ၊ ၃ - သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၄၃။ သံ။ ၄၊ ၃။ ၁၂၆။ အဂ်ုတ္တရနိကာယပါဋိ၊ ၅ - နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝိသာရယမာန (တိ) [ဝိ + သရ + ဏယ + မာန] ကြဖြန့်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဟိ တိလေ ဝိသာရယမာနေန ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉။

ဝိသာရရဟိတ (တိ) [ဝိသာရ + ရဟိတ] ပျံ့လွင့်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ မပျံ့လွင့်သော။ ဝိသာရရဟိတံ အန္တော ဧဝ သက်ုစိတံ စိန္တနံ, သုက္ခနံ ဝါ အန္တော နိဇ္ဈာနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၄။

ဝိသာလ[၁] (တိ) [ဝိ + သရ + ဏ။ ဝိ + သလ + ဏ။ ဝိသေသေန သရတိ ဟိ်သတိ ကဖပိတ္တာဒယောတိ ဝိသာလာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၉၇၊ ၆၉၉၊ ၇၀၁။ ဝိသ + အာလ။ ပါဏိနီ၊ ဥဏာဒိ၊ ၁။ ၁၁၇ - ဖြင့် အာလပစ္စည်း။ ဝိဓါလ-သံ။ ဝိသာလ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ကျယ်-ကျယ်ပြန့်-သော။ (၂) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော။ (၃) တင့်တယ်-လှပ-သော။ (နဲ) (၄) ဝိသာလမြို့၊ ဝိသာလမည်သောမြို့။ (ထီ) (၅) ဒန့်သခွါးပင်၊ ငှက်သခွါးပင်။ (ပု) (၆) ကျယ်ပြန့်ခြင်း။ (၁) ကျယ်-ကျယ်ပြန့်-သော။ ဝံသော ဝိသာလောဝ ယထာ ဝိသတ္တော။ သုတ္တနိ။ ၂၈၅။ အပ။ ၁။ ၉။ စူဋ္ဌနိ။ ၂၄၁။ ဝိသာလောတိ ဝိတ္ထိဏ္ဏော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။၁၀၅။ ဝိသာလံ ဝိယာ(ဇာ၊ ၂။ ၁၇၄)တိ ဝိတ္ထိဏ္ဏံ ဝိယ ဟုတ္ဝာ ခါယတိ။ ဇာ၊ ၄၊၆။ ၈၂။ (၂) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော။ ဝိသာလာတိ ဝိသတ္တိကာ။ မဟာနိ။ ၇၊ ၁၉၁။ စူဋ္ဌနိ။ ၇၆၊ ၂၄၂။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၆။ ဝိသာလာတိ ဝိပုလာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (၃) တင့်တယ်-လှပ - သော။ ဝိသာလနေတ္တ - ကြည့်။ (နဲ) (၄) ဝိသာလမြို့၊ ဝိသာလမည်သောမြို့။ နဂရံ ဝိသာလံ နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၄။ (ထီ) (၅) ဒန့်သခွါးပင်၊ ငှက်သခွါးပင်။ ဣန္ဒဝါရုဏီ ဝိသာလာ။ ဓာန်။ ၅၉၇။ (ပု) (၆) ကျယ်ပြန့်ခြင်း။ ကထိတာနံ ဝိသာလာယ၊ ယောဂီနံ ဥဏဇောတနံ။ ပဋိသံ။ ၄၁၉။

ဝိသာလ[၂] (တိ) [ဝိသာလ + ဏ။ ဝိသာလာနိ မဟန္တာနိ ဝိသာဏာနိ ဧတဿတ္ထီတိ ဝိသာလော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄။] ကြီးကျယ်သည့်ဦးချိုရှိသော (နွား)။ ဝိသာဏာနိ ပနဿ ဝိသာလာနိ၊ တသ္မာ နန္ဒိဝိသာလောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄။

ဝိသာလက (တိ) [ဝိသာလ + က] ကြီးကျယ်သော။ ဝိသာလ-ပုဒ်လည်းကြည့်။ တေန ဝိသာလကဒါဌီဘာဝံ နိဝါရေတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၃။

ဝိသာလကဉ္စနဖလက (နာ) [ဝိသာလ + ကဉ္စန + ဖလက] ကျယ်ပြန့်သောရွှေပျဉ်ချပ်။ ဝိသာလကဉ္စနဖလက် ဝိယ သုန္ဒရသောဏီ။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၃၀၇။

ဝိသာလကဋ္ဌီ (ထီ) [ဝိသာလာ + ကဋ္ဌီ] တင့်တယ်-လှပ-သော-တင်ပါး-ခါး-ရှိသော။ ဝိသာလကဋ္ဌိယော သြနတပဿာ စ ဣတ္ထိယော သာမိက် လဘန္တိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၂၇၈။

ဝိသာလကဒါဋ္ဌီ (တီ) [ဝိသာလကာ + ဒါဋ္ဌာ။ ဝိသာလကဒါဋ္ဌာ + ဣ။ ထီ-၌ --ဒါဋ္ဌိနီ။] ကြီးကျယ်သော အစွယ်ရှိသော။ တေန ဝိသလာကဒါဋ္ဌိဘာဝံ နိဝါရေတိ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၉၃။

ဝိသာလက္ခ (တိ) [ဝိသာလ + အက္ခိ။ သမာသန္တ အ - ပြု။ ကစ္စည်း။ ၃၃၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၂၂။ ထီ-၌ ဝိသာလက္ခီ။ ဝိဓိလက္ခ-သံ။] ကျယ်သော မျက်စိရှိ-မျက်လုံးပြူး-သော၊ သူ။ ကော သောဘတိ ဝိသာလက္ခော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၆၈။ ယော တေ ဣမံ ဝိသာလက္ခိံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၇။ ကာ နာမ တွံ ဝိသာလက္ခိ။ ဝိမာန။ ၅၄။ ဝိသာလက္ခီ (ဝိမာန။ ၅၄-၅)တိ ဝိပုလ-လောစနေ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၁၅၅။

ဝိသာလက္ခီဝိမာန (နာ) [ဝိသာလက္ခီ + ဝိမာန = ဝိသာလက္ခီဝိမာန + ဝတ္ထူ။ နောက် ပုဒ်ကျေ။] တင့်တယ်-လှပ-ကျယ်ပြန့်-သော-မျက်စိ - မျက်လုံး - ရှိသော နတ်သမီး၏ ဘုံ ဗိမာန်ဟူသော အကြောင်းအရာရှိသော ကျမ်းဂန်ဒေသနာ။ ကာ နာမ တွံ ဝိသာက္ခီတိ ဝိသာလက္ခီဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၁၅၄။

ဝိသာလဒ္ဓါရ (တိ) [ဝိသာလ + ဒ္ဓါရ] ကျယ်ပြန့်သော တံခါးရှိသော၊ တံခါးကျယ်သော။ ဥစ္စော ဥမင်္ဂါ အဋ္ဌာရသဟတ္ထုဗ္ဗေဓော ဝိသာလဒ္ဓါရော။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၂၉၃။

ဝိသာလနယန (တိ) [ဝိသာလ + နယန။ ဝိဓိလနယန - သံ။] ဝိသာလက္ခ - ကြည့်။ ဝိသာလနယနော ဟောမိ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၄။

ဝိသာလနေတ္တ (တိ) [ဝိသာလ + နေတ္တ။ ဝိဓိလနေတြ-သံ။] တင့်တယ်-လှပ-သော-မျက်စိရှိ-မျက်လုံးလှ-သော။ ဝိသာလနေတ္တာ အဘိရတ္တလောစနာ။ ဝိမာန။ ၉၂။ ဝိမာန။ ၌။ ၂၅၄။ ယတော ပန မေ အယံ အဋ္ဌာရက္ခီ ဝိသာလနေတ္တာ သောဘနလောစနာ လဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိသာလပခုမ (တိ) [ဝိသာလ + ပခုမ] တင့်တယ် - လှပ - သော မျက်တောင်မွေးရှိသော၊ မျက်တောင်မွေးလှသော။ အရာဋပမေ့ဟိ (ဇာ၊ ၂။ ၄၀) တိ ဝိသာလ-ပခုမေဟိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၂၂၃။

ဝိသာလမာလက (ပု၊ နာ) [ဝိသာလ+မာလက] ဝိသာလမာလကအရပ်၊ ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော တန်ဆောင်းဝန်း။ ယေန သောတိ ယတ္ထ ဝိသာလမာလကေ သော နာဂရာဇာ ကာလံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၅၄။

ဝိသာလမာဠ (ပု၊ နာ) [ဝိသာလ + မာဠ] ဝိသာလမာလက-ကြည့်။ ဝိသာလမာဠေတိ ဝိသာလံ ပတ္တဋ္ဌံ ဝိတ္ထိဏ္ဏံ မဟန္တံ မာဠံ ဝိသာလမာဠံ။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိသာလမာဠက (ပု၊ နာ) [ဝိသာလ+မာဠက] ဝိသာလမာလက-ကြည့်။ ရာဇာ ဝိသာလ-မာဠကေ သြတရိတ္တာ။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၂၉၄။

ဝိသာလသာခဝိဋ္ဌပ (တိ) [ဝိသာလ + သာခါ + ဝိဋ္ဌပ] ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော အခက်အခွရှိ-အခက်အခွကြီးကျယ်-သော။

တေ အဟံ ဝိသာလသာခဝိဋ္ဌပေါ မူလေ ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ ၆။ ၄၅၉။

ဝိသာလသာလာ (ထီ) | ဝိသာလာ+သာလာ | ကျယ်ပြန့်သော-စရပ်-အဆောက်အဦ-ခန်းမ။ ဝိသာလသာလာ စ သဘာ စ ဗဟူ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၃။

ဝိသာလသောဏီ (ထီ) | ဝိသာလ+သောဏီ | တင့်တယ်-လှပ-သောတင်ပါးရှိသော၊ တင်ပါးလှသော။ ဝိသာလသောဏီ သုဝဏ္ဏကဒလိ-သမာနောရု သာ ဥတ္တမိတ္ထီ တသ္မိ ခဏေ မံ ဥဒိက္ခန်။ ဇာ၊ ၆။ ၅။ ၂၂၇။

ဝိသာလီကတ (တိ) | ဝိသာလ + ကတ။ နောက် ကရဓာတ်ကြောင့် ဏ္ဍ်-လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃စ။ | ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-အောင်ပြုလုပ်အပ်သော။ တဿ ပုနပ္ပုနံ ဝိသာလီ-ကတတ္တာ ဝေသာလီတွေဝ နာမံ ဇာတံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိသာလီဘာဝ (ပု) | ဝိသာလီ + ဘာဝ။ ဘာဝ-မှ ဘူဓာတ်ကြောင့် ရှေ့၌ ဏ္ဍ်-လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃စ။ | ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သည်၏အဖြစ်။ တေနဿ ပုနပ္ပုနံ ဝိသာလီ-ဘာဝံ ဂတတ္တာ " ဝိသာလီတွေဝ " နာမံ ဇာတံ၊ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၇။

ဝိသာလီဘူတ (တိ) | ဝိသာလ + ဘူတ။ ဏ္ဍ်-လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃စ။ တစ်နည်း--ဝိသာလဘာဝပွဓာန။ | ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သည်၏- အဖြစ်သို့ရောက် - အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ် - သော။ တေန ဝုတ္တံ " တိက္ခတ္တုံ ပါကာရပရိက္ခေပဝမနေန ဝိသာလီဘူတတ္တာ ဝေသာလီတိ ဝုစ္စတီ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဝိသာဟဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + သံ + အာ + ဟရ + တ | (က) ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍-ရွှေ့ရှား-ပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား-ရွှေ့ရှားပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ (ဂ) ပေါင်း-ပေါင်းစည်း-စုရုံး-ခြင်း မရှိသော။ (ဃ) ထိုထို ဤဤ ဆွဲဆောင်တတ်သော။ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ (စ) စိတ္တံ ဝိသာဟဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၈၈။ ပဋိသံ။ ၆။ ၂။၁၁၈။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၄၂။

ဝိသာဟရတိ (ကြိ) | ဝိ + သံ + အာ + ဟရ + အ + တိ | (က) ဖောက်ပြန်စွာ-ရွှေ့ရှား-ဖရိုဖရဲကြဲ-စေ-၏။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား - ရွှေ့ရှား - ဖရိုဖရဲကြဲ - စေ၏။ (ဂ) ထိုထိုဤဤ ဆွဲဆောင်၏။ (က) (ခ) (ဂ) သဟဇာတဓမ္မေ ပန နံ ဝိသာဟရတိတိ အဝိသာဟာရော။ အဘိ၊၆၊ ၁။ ၂၉၄။

ဝိသာဟာရ[1] (ပု) | ဝိ + သံ + အာ + ဟရ + ဏ။ ဝိ + သာဟာရ။ | (၁) (က) ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ -ရွှေ့ရှား-ပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-ခြင်း၊ (ခ) အထူးထူးအပြားပြား-ရွှေ့ရှား-ပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-ခြင်း၊ (ဂ) ပေါင်း-ပေါင်းစည်း-စုရုံး-ခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ (၂) (သဟဇာတ်တရားတို့ကို) ရွှေ့-ရွှေ့ရှား-ပျံ့လွင့်-စေတတ်သော၊ (တရား)။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) ဝိသာ-ဟာရဿ ပဋိပက္ခတော အဝိသာဟာရော။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၈၈။ ဝိရူပံ, ဝိဝိဓံ ဝါ သံဟရဏံ ဝိကိရဏံ ဝိသာဟာရော၊ သံဟရဏံ ဝါ သမ္မိဿ္ဏနံ၊ တဒဘာဝေါ ဝိသာဟာရော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (၂) ဝိသာဟရတိ-ကြည့်။

ဝိသာဟာရ[2] (ပု) | ဝိ + သံ + ဟရ + ဏ။ ဝိသ + ဟရ + ဏ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၅-စသည် ကြည့်။ | (က) အထူးထူး အပြားပြားသော

အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ပယ်ရှား-ပစ်ချ-တတ်သော (တဏှာ)။ (ခ) အဆိပ်သဖွယ်ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော (တဏှာ)။ (က) (ခ) ဧသာလာမကဘာဝေန ဇမ္မိ ဝိသာဟာရတာယ ---------- ဝိသတ္တိကာ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၁။ ထေရ၊ ၌။ ၂။ ၉၆။

ဝိသိကာ (ထီ) | ဝိစိကာ ။ စိဗိကာ ။ သိဝိကာ (၄-ဝေဒ) - သဲ၊ သောင်၊ သဲကန္တာရ။ ဝေါ ။ ထမ်းစင်၊ အလောင်းစင်၊ ပလင်္ကာင်း။ | မပုပ်သေးသော သူကောင် - သူကောင်စိမ်း-ပစ်ရာ-သုသာန်-သခြေင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသိကာဒဿန (နှ) | ဝိသိကာ + ဒဿန | မပုပ်သေးသော သူကောင် - သူကောင်စိမ်း-ပစ်ရာ-သုသာန်-သခြေင်း-ကို ကြည့်ရှုခြင်း။ ဝိသိကာဒဿနံ ဂန္တွာတိ သိဝထိကဒဿနံ ဂန္တွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁။

ဝိသိခ (ပု) | ဝိသန္တ + ခနု + ကို။ ဝိသန္တော ခဏတိတိ ဝိသိခေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၈၈-၉။ ဝိစိခ-သံ။ ဝိ + သိခါ + အ။ ဝိသိဋ္ဌာ သိခဂ္ဂ အဿာတိ ဝိသိခေါ၊ သရော။ အမရ၊ ဋီ။ ၃။ ၈၆။ ဝိသိဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | မြား (မြှား)။ ဝိသိခေါ, အဇီမ့ဂေါ ------- ရောပေါပျံတြ။ ဝိသန္တော ခဏတိတိ ဝိသိခေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၈၈-၉။

ဝိသိခါ (ထီ) | ဝိ + သိ +ခ။ ဝိသ + ခ။ ဝိသယန္တေ ပကာသယန္တေ ဝိက္ကယေန ဒဗ္ဗာနိ ယသဲ သာ ဝိသိခါ။ ဝိ ပုဗ္ဗော သိ သေဝါယံ၊ ခေါ။ ဝိသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ဝိသိခါ၊ ဝိသ ပဝေသနေ၊ ခေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၀ ၂။ ဝိစိခါ-သံ။| (၁) မြို့-ရွာ-တွင်း-ခရီး-လမ်း၊ လမ်းမ၊ လမ်းကျယ်။ (၂) (က) ရပ်ကွက်၊ ဒေသစိတ်၊ မြို့တွင်း၌ ပိုင်းခြားအပ်သော အရပ်ဒေသ အစိတ်အပိုင်း၊ (ခ) ရပ်ကွက်-ဒေသစိတ်-၌ နေထိုင်သော - သူ။ (၃) (က) ခရီလမ်းဆုံ။ (ခ) ခရီးလမ်းဆုံ၌ နေထိုင်သော၊ သူ။ (၁) ဝိသိခါယာ (ဝိ၊ ၂။ ၈၃) တိ ရထိကာယ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၇၀။ ဝိသိခါသု စရိယာ (ဒီ၊၌၊ ၃။ ၁၂၈)တိ ရစ္ဆာသု ဝိစရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၁။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၁၃။ ထေရ။ ၃၅၈။ ထေရ၊ ၌။ ၂။ ၄၇၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၄။) (၂) (က) (ခ) ဝိသိခါ (ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၈၆။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၆။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၉)တိ ယရသန္ဓိဝေသော၊ ဝိသိခါဂဟဏေန စ တန္ဓိဝါသိနော ဂဟိတာ " ဂါမော အာဂတော" တိအာဒီသု ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၈။ (-သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၂၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၉။) (၃) (က) (ခ) ဝိသိခါ နာမ မဂ္ဂသန္ဓိဝေသော၊ ဣဓ ပန ဝိသိခါဂဟဏေန တန္ဓိဝါသိနောပိ ဂဟိတာ " သတ္ထော ဂါမော အာဂတော " တိအာဒီသု ဝိယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိသိခါကထာ (ထီ) | ဝိသိခါပဋိသံယုတ္တာ + ကထာ။ ရှေ့ပုဒ်၌ ပဋိသံယုတ္တ - ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျော်။ | (က) လမ်းခရီး (လမ်းခရီး၌ နေသောသူ) နှင့် စပ်သောစကား။ (ခ) လမ်းခရီး (လမ်းခရီး၌ နေသောသူ) ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သောစကား။ (က) ဆတ္ထဂိယာ ဘိက္ခူ --------- အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တိ။ သေယျထိဒံ၊ ရာဇကထံ စောရကထံ ----- သူရကထံ ဝိသိခါကထံ။ ဝိ၊၂။ ၂၁၃။ ရာဇကထန္တိ ရာဇပဋိသံယုတ္တံ ကထံ။ စောရကထာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။၁၅၃။ (ခ) ရာဇကထံ စောရကထံ ------ သူရကထံ ဝိသိခါကထံ။ ဒီ၊ ၁။ ၇။ ရာဇကထာ စောရကထာ --- သူရကထာ ဝိသိခါကထာ။ မဟာနိ။ ၂၈၆။ ရာဇာနံ အာရဗ္ဘ -------

------ ပဝတ္တာ ကထာ ရာဇကထာ။ ဧသ နယော စောရကထာဒီသု။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၈၅။ မဟာနိ၊ ၎။ ၃၄၅-၆။

ဝိသိခါဂဟဏ (နဲ) [ဝိသိခါ + ဂဟဏ] ဝိသိခါသဒ္ဒါ၊ ဝိသိခါဂဟဏေန စ တန္ဓိဝါသိနော ဂဟိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၉)။

ဝိသိခါနုစာရီ (တိ) [ဝိသိခါ + အနု + စရ + ဏီ။ ထီ-၌ --စာရိနီ။] လမ်းခရီး၌ သွားလာလေ့ရှိသော၊ သူ။ နိက္ခန္တပါဒါ ခေါ ပန ဟောတိ ဝိသိခါနုစာရိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁-၂။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၄၆၈။

ဝိသိခန္တရ (နဲ) [ဝိသိခါ + အန္တရ] (၁) လမ်းခရီး အကြား၊ လမ်းကြို လမ်းကြား။ (၂) လမ်းခရီး အထူး၊ ခရီး လမ်းဆုံ။ (၁) ဝိသိခန္တရာနီ (ဇာ၊ ၁။ ၃၆၂) တိ အန္တရ-ဝီထိယော။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၁၉။ (၂) ဝိသိခန္တရေ စရ (ထေရ။ ၃၅၈) နွှိ ဘိက္ခာစရိယာယ ရစ္ဆာဝိသေသေသု စရန္တော။ ထေရ၊ ၎၊ ၂။ ၄၇၂။

ဝိသိခါလောလ (တိ) [ဝိသိခါ + လောလ] ခရီးသွားလာခြင်း-လမ်းခရီး-၌-လျှပ်ပေါ်-လော်လီ-သော။ ဝိသိခါလောလာ အာမိသ-လောလော ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၃၅၈။

ဝိသိဌ (တိ) [ဝိ + သိသ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဝိသေသီယတေတိ ဝိသိဌော၊ သိသ ဝိသေသနေ၊ တော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉၆။ ဝိဓိဗု - သံ။ ဝိသိဌ - ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လွန်-အလွန်အကဲဖြစ်-သော။ (၂) မြတ်သော။ (၃) ထူး-ထူးခြား-ထူးဆန်း-သော။ (၄) သန့်ရှင်းသော။ (၅) အထူးပြုအပ်သော။ (၁) ဝိသိဌ (ပဋိသံ။ ၃၆၀) နွှိ အတိသယဘူတံ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၄၂။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၄)။ (၂) သေယျောဟမသ္မီတိ ဝိသိဌော ဥတ္တမော အဟမသ္မိ။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၀။ ဝိသိဌောတိ ပဓာနော။ သံ။ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ အပိ ဝိသိဌ (ဇာ၊ ၁။ ၃၁၉) နွှိ ဥတ္တမမ္ပိ သမာနံ။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၄၁၂။ (-ဝိမာန။ ၃၈။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၈၆။ ဝိမာန၊ ၎။ ၁၂၃။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၉။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၀)။ (၃) ဝိသိဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ။ ဝိသဒိသတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ ဝိသိဌကာယူပဂတော (နေတ္တိ။ ၁၂၀) တိ ဝိသိဌကာယေသု နာနာဝဏ္ဏ-ကာယေသု ဥပဂတော။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၂၃၂။ (- နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၉)။ (၄) ဝိသိဌမဓုနာဒ-ကြည့်။ (၅) ပ-သဒ္ဒေန ဝိသိဌော ဝဇ-သဒ္ဒေါ ဥပသင်္ကမနေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၁။ ဥပ-သဒ္ဒေန ဝိသိဌော ဝသ-သဒ္ဒေါ ဥပဝသနေယေဝ၊ နဝသနမတ္တေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀။

ဝိသိဌကပ္ပ (ပု) [ဝိသိဌ + ကပ္ပ] အပိုအလွန်-အလွန်အကဲ-ဖြစ်သော စီရင်ခြင်း။ ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇေယျာ (ဝိ၊ ၁။ ၃၁၈) တိ ဝိသိဌကပ္ပံ အဓိကဝိဓာနံ အာပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၁။ ကခါ။ ၁၆၈။

ဝိသိဌကလျာဏီတရာ (ထီ) [ဝိသိဌာ + ကလျာဏီတရာ] မြတ်သည်ဖြစ်၍ သာလွန်ကောင်းမွန်သော၊ မိန်းမ။ ဝိသိဌကလျာဏီ-တရ'ဿု ရူပတော (ဝိမာန။ ၃၈) တိ ရူပသမ္ပတ္တိယာ ဝိသိဌာ ဥတ္တမာ ကလျာဏီ-တရာ သုန္ဒရတရာ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၁၂၃။

ဝိသိဋ္ဌကာမ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + ကမု + ဏ] ထူးသည်ကိုအလိုရှိသော၊ သူ။ သုန္ဒရကာမတံ ဝိသိဋ္ဌကာမတံ စိတ္တေန ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၁။ ကခ်ါ။ ၁၆၈။

ဝိသိဋ္ဌကာယ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌ + ကာယ] ထူး-ထူးခြား-ကွဲပြား-သောအဆင်းရှိ-သောကိုယ်။ ဝိသိဋ္ဌကာယူပဂတ-ကြည့်။

ဝိသိဋ္ဌကာယစ္ဆဝိ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌကာယ+ဆဝိ] ထူးသော ကိုယ်၏အရေရှိသော၊ သူ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယာတိ ပဋမေနတ္ထေန ဝိသိဋ္ဌကာယစ္ဆဝိတာယာတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၁၁၂။

ဝိသိဋ္ဌကာယူပဂတ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌကာယ + ဥပဂတ] ထူး - ထူးခြား - အထူးထူးသော အဆင်းရှိ-သောကိုယ်ကို၌ ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ ဝိသိဋ္ဌကာယူပဂတော (နေတ္တိ။ ၁၂၀)တိ ဝိသိဋ္ဌကာယေသု နာနာဝဏ္ဏကာယေသု ဥပဂတော။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၂၃၂။

ဝိသိဋ္ဌကာလ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌ + ကာလ] ထူးသော-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဝိသိဋ္ဌ-ကာလဿ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အဝဓာရဏံယေဝ ဝါ ယထာဝုတ္တော နိယမော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိသိဋ္ဌကိစ္စ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + ကိစ္စ] ထူးသော ကိစ္စရှိသော (စိတ်)။ နနု စ ဖဿာဒိ-ကိစ္စတောပိ ဝိသိဋ္ဌကိစ္စံ စိတ္တန္တိ ? သစ္စမေတံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၀။

ဝိသိဋ္ဌဂုဏ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + ဂုဏ] (၁) ထူး-မြတ်-သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) ထူး-မြတ်-သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၁) ဓမ္မသံယာ အညဓမ္မသံယေဟိ အသဒိ-သဌေန ဝိသိဋ္ဌဂုဏတာယ ------ အဂ္ဂါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၂၆၉။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၈၅။ (ပု) (၂) ဝိသိဋ္ဌဂုဏေန သံယာဓိဋ္ဌာနံ သစ္စံ ဝတ္တာ။ ခုဒ္ဒက။။ ၁၅၉။ (သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈၈)။

ဝိသိဋ္ဌဂုဏယောဂ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌဂုဏ + ယောဂ] ထူး-မြတ်-သော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိသိဋ္ဌဂုဏယောဂေန ဟိ ဝန္ဒနာရဟဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃။

ဝိသိဋ္ဌဂုဏယောဂသန္ဒဿန (နဲ) [ဝိသိဋ္ဌဂုဏယောဂ + သန္ဒဿန] ထူး-မြတ်-သောဂုဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်းကို ကောင်းစွာပြခြင်း။ တဿ ဝိသိဋ္ဌဂုဏယောဂသန္ဒဿနတ္ထံ " ယော ကပ္ပကောဋ္ဌိဟိပီ " တိအာဒိမာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃။

ဝိသိဋ္ဌဂ္ဂဟဏ (နဲ) [ဝိသိဋ္ဌ + ဂဟဏ] ထူးသည်၏အဖြစ်ကိုယူခြင်း။ ဝိသိဋ္ဌဂ္ဂဟဏ (မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၅၈) နှ္တိ ဝိသိဋ္ဌတာဂဟဏံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဝိသိဋ္ဌစရိယ (နဲ) [ဝိသိဋ္ဌ + စရိယ] ထူး-မြတ်-သော အကျင့်။ သဗ္ဗစရိယာဟိ ဝိသိဋ္ဌစရိယဘာဝေန ဗြဟ္မစရိယံ။ အဘိ၊ ၎၊ ၎၊ ၂။ ၃၁၃။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၀၄။ မဟာနိ၊ ၎။ ၁၂၇။

ဝိသိဋ္ဌဇာတိ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌာ + ဇာတိ] ထူးသောဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ ဇာတိသမ္ပတ္တိ နာမ ဝိသိဋ္ဌဇာတိတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိသိဋ္ဌဇာတိသဒိသ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌဇာတိ + သဒိသ] ထူးသောဇာတ်ရှိသောသူနှင့် တူသော။ " ဆဒ္ဒါရာဓိပတိ ရာဇာ"တိ ဝစနတော ပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တာ စိတ္တဿ ဝိသိဋ္ဌဇာတိသဒိသတာ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၄၇။

ဝိသိဋ္ဌညဘာဂ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌ + အညဘာဂ] ထူး - ထူးခြား - သော တစ်ပါးသောအဖို့။ တတော ဝိသိဋ္ဌညဘာဂဘူတံ ခတ္တိယံ ဇာတိလေသံ ဂဟေတွာ။ ဝဇိရ။ ၂၀၃။

ဝိသိဋ္ဌ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ထူး-ထူးခြား-သော-အနက်-သဘော။ ဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန အနုတ္တရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-သံ။ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၃)။

ဝိသိဋ္ဌတ္ထ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + အတ္ထ] (၁) ဝိသိဋ္ဌ သဒ္ဒါ၏အနက်ရှိ - အထူးဟူသောအနက်ရှိ - သော၊ သဒ္ဒါ။ (ပု) (၂) ထူး-ထူးခြား-သော အနက်။ (၁) ဝိကပ္ပန္တိ ဝိသိဋ္ဌော ကပ္ပေါ ဝိကပ္ပေါ။ ဝိ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိသိဋ္ဌတ္ထော။ ကဒ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၈။ (၂) တဗ္ဗစနီယဘိန္နတ္ထာန (မူလဋီ၊ ၁။ ၃၃) နှိ့ တေဟိ ကာလသဒ္ဒါဒီဟိ ဝတ္ထုဗ္ဗာနံ ဝိသိဋ္ဌတ္ထာနံ၊ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂။

ဝိသိဋ္ဌတ္ထဒီပန (တိ) [ဝိသိဋ္ဌတ္ထ + ဒီပန] ထူး -ထူးခြား -သော အနက်ကို -ပြတတ်-ပြ ကြောင်းဖြစ်-သော၊ ဂါထာ။ ဝိသေသတ္ထဒီပနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂) တိ တတော ဝိသိဋ္ဌတ္ထ-ဒီပနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဝိသိဋ္ဌတ္ထဗျဥ္ဇနယောဂ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌတ္ထ + ဗျဥ္ဇန + ယောဂ] ထူး-ထူးခြား-သောအနက် ရှိသော သဒ္ဒါ-နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ကိရာတာဒိ-မိလက္ခဝစနာနမ္မိ သာတ္ထသဗျဥ္ဇနတ္တေ သမာနေပိ ဝိသိဋ္ဌတ္ထဗျဥ္ဇနယောဂံ သန္ဓာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၄။

ဝိသိဋ္ဌဒဿန (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + ဒဿန] ထူးသောအားဖြင့် - ရှု - မြင် - တတ်သော။ စတုသစ္စမေ သဗ္ဗမမ္မဿ ဝရေ နိဗ္ဗာနေ ဧဝ ဝါ ဝိသိဋ္ဌဒဿနဘာဝတော စ အဓိပညာ-မမ္မဝိပဿနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၃။

ဝိသိဋ္ဌဒီပန (ထီ၊ နာ) [ဝိသိဋ္ဌ + ဒီပန] ထူး - ထူးခြား - သော အနက်ကို ပြခြင်း။ ဝိသေသတ္ထဒီပနတ္ထ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂) နှိ့ ဝိသိဋ္ဌဒီပနတ္ထံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိသိဋ္ဌဒေဝနိကာယ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌ + ဒေဝနိကာယ] ထူး-မြတ်-သောနတ်အပေါင်း၊ ထူး - မြတ် - သောနတ်တို့၏ အပေါင်း။ သိန္ဓဝကုလေ သုဇာတာ ဝိသိဋ္ဌဒေဝနိကာယေ သမ္ဘဝါ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၀။

ဝိသိဋ္ဌဓမ္မဒဿန (နာ) [ဝိသိဋ္ဌ+ဓမ္မ+ဒဿန] ထူးသောတရားကိုပြခြင်း။ ဝိသိဋ္ဌဓမ္မဒဿနတ္ထံ ပစ္စယဒါနာရဟတ္တာနံ သမဓုရတာ နိဒ္ဒေသော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၈။

ဝိသိဋ္ဌဓုရ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + ဓုရ] (၁) (က) ထူး-မြတ်-သော-ဝန်-ဝန်ထုပ်-တာဝန်-ရှိသော။ (ခ) ထူး-မြတ်-သောလုံ့လရှိသော။ (ပု) (၂) ထူး -မြတ် -သော -ဝန် -ဝန်ထုပ် - တာဝန်။ (၁) (က) (ခ) ဝိဓုရော (အံ၊ ၁။ ၁၁၄) တိ ဝိသိဋ္ဌဓုရော ဥတ္တမဓုရော ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသိဋ္ဌဓုရသမ္ပဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိသိဋ္ဌဓုရ + သမ္ပဂ္ဂါဟ] (က) ထူး-မြတ်-သော-ဝန်-ဝန်ထုပ်-တာဝန်- ကို-ချီပင့် - ချီမ - ချီမြှောက်-တတ်သော။ (ခ) ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိသိဋ္ဌဓုရော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆) တိ ဝိသိဋ္ဌဓုရ-သမ္ပဂ္ဂါဟော ဝီရိယသမ္ပန္နော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၉။

ဝိသိဋ္ဌနယ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + နယ] ထူးသော နည်းရှိသော။ ဝိဝိဓနယတ္တာ ဝိသိဋ္ဌနယတ္တာ စ ဝိနယော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဝိသိဋ္ဌပညတ္တိ (ထီ) [ဝိသိဋ္ဌာ + ပညတ္တိ] ထူးသော-အမည်-ပညတ်။ မနောသေဋ္ဌာတိ ဝိသိဋ္ဌပညတ္တိယာ ပညတ္တံ။ ပေဋကော။ ၂၇၇။

ဝိသိဋ္ဌပညာ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌာ + ပညာ] ထူးသော ပညာရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေဝ သေဋ္ဌပညာ ဝိသိဋ္ဌပညာ ပါမောက္ခပညာ။ မဟာနိ။ ၂၂၄၊ ၂၃၂။

ဝိသိဋ္ဌပ (ပ္ပ) ယောဂ (ပုံ) | ဝိသိဋ္ဌ+ပယောဂ | တူးသော - လုံ့လ - ပယောဂ။ အဓိကံ သဝိသေသံ ပယသတိ ပယုဉ္ဇတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော ဝိသိဋ္ဌပယောဂေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝိသိဋ္ဌပုဂ္ဂလ (ပုံ) | ဝိသိဋ္ဌ + ပုဂ္ဂလ | ထူး-မြတ်-သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိသိဋ္ဌပုဂ္ဂလာနံ ဝရော ဥတ္တမော ဘဂဝါ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆)။

ဝိသိဋ္ဌပုရိသ (ပုံ) | ဝိသိဋ္ဌ + ပုရိသ | ထူး-မြတ် - သော ယောက်ျား။ အလာမကော ပုရိသောတိ ဝိသိဋ္ဌပုရိသော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၈)။

ဝိသိဋ္ဌဖလ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဖလ | (၁) ထူးသော အကျိုးရှိသော။ (နာ) (၂) ထူးသောအကျိုး။ (၁) ဧဝံ ကမ္မဿ သုဂတိ-ဒုဂ္ဂတိဝသေန ဝိပတ္တိသမ္ပတ္တိဝသေန စ ဝိသိဋ္ဌဖလတာယ ပရိဏာမနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။ (နာ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသိဋ္ဌဖလနိပ္ဖါဒန (နာ) | ဝိသိဋ္ဌဖလ+နိပ္ဖါဒန | ထူး - ထူးခြား - သော အကျိုးကိုပြီးစေခြင်း။ ကာရဏာဝိသေသေနာဟိ တဝိသေသဿ ဝိသိဋ္ဌဖလနိပ္ဖါဒနယောဂျတာဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိသိဋ္ဌဘဝူပဟရဏဋ္ဌ (ပုံ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဘဝ + ဥပဟရဏ + အတ္ထ | ထူးသောဘဝ-ဘဝ အထူး-သို့ကပ်၍ ဆောင်တတ်သော-အနက်-သဘော။ တသ္မာ ဧဝ အညေဟိ ဝိသိဋ္ဌဘဝူ-ပဟရဏဋ္ဌေန ဝိဟာရာ နာမာတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၇။

ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဘာဝ + ပတ္တ | ထူးသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တံ ပဋိဟတပဋိဃာတက-ဘာဝေန ဝေါဟရီယတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိသိဋ္ဌဘာဝ+ပတ္တိ | ထူးသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဝိသိဋ္ဌ-ဘာဝပ္ပတ္တိယာ ဝိစိတြာကာရာ ဟောန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇)။

ဝိသိဋ္ဌဘာဝသာဓက (တိ) | ဝိသိဋ္ဌဘာဝ + သာဓက။ ထီ-ဋ္ဌ --သာဓိကာ။ | ထူးသည်၏အဖြစ်ကိုပြီးစေတတ်သော။ ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဝိသေသကံ ဝိသိဋ္ဌဘာဝသာဓကံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၇။

ဝိသိဋ္ဌမဓုနာဒ (ပုံ) | ဝိသိဋ္ဌ (ဝိသဋ္ဌ ?) + မဓု + နာဒ | သန့်ရှင်းချိုသာသော အသံ။ ဝိသိဋ္ဌမဓုနာဒေနာ (အပ၊ ၁။ ၇) တိ ဝိသဋ္ဌေန မဓုရေန နာဒေန။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဝိသိဋ္ဌမနနကိစ္စ (နာ) | ဝိသိဋ္ဌ + မနန + ကိစ္စ | ထူးသောသိခြင်းကိစ္စ။ ဝိသိဋ္ဌမနန-ကိစ္စာဘာဝေန မနောမတ္တာ မာတူတိ မနောမာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိသိဋ္ဌမနောကိစ္စယုတ္တ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + မနောကိစ္စ + ယုတ္တ | ထူးသောသိခြင်းကိစ္စနှင့် ယှဉ်သော။ ဝိသိဋ္ဌမနောကိစ္စယုတ္တံ မနောဝိညာဏံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။

ဝိသိဋ္ဌမာန (နာ) | ဝိသိဋ္ဌ + မာန | အထူး အားဖြင့် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော ဗိမာန်၊ (အဆောက်အဦ)။ ဝိမာနာနိတိ ဝိသိဋ္ဌမာနာနိ ဒေဝတာနံ ကီဠာနိဝါသဋ္ဌာနာနိ၊ တာနိ ဟိ -------- ဝိသေသတော မာနနီယတာယ စ " ဝိမာနာနိ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။ (-၁၄၆)။

ဝိသိဋ္ဌရူပ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ရူပ | (၁) မြတ်သော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ထူး - မြတ် - သော အဆင်းရှိသော၊ သူ။

(၃) ထူးသော သဘောရှိသော (တရား)။ (နာ) (၄) ထူးသော ကသိုဏ်းရုပ်။ (၁) အဓိကရှုပေါ် (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၅) တိ ဝိသိဋ္ဌရူပေါ ဥတ္တမသရီရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) အဋ္ဌမမ္မသမောဓာနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၆၁)တိ ယထာဝုတ္တာနံ ပစ္စယဝိသေသေန ဝိသိဋ္ဌရူပါနံ ဝဏ္ဏာဒီနံ အဋ္ဌန္နံ ဓမ္မာနံ သမဝဓာနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၅)။ (၄) တံ ယဿ စာနဿ အဟေတုဘာဝေန ဝိသိဋ္ဌရူပံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။

ဝိသိဋ္ဌရူပတရ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌရူပ + တရ | အထူးသဖြင့်- သာလွန်၍ -ထူး -မြတ်-သော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ အဘိရူပတရာ (ဥဒါန။ ၁၀၂) တိ ဝိသိဋ္ဌရူပတရာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၄။

ဝိသိဋ္ဌဝတ္ထု (နာ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဝတ္ထု | ထူး-ထူးခြား - သော - ဝတ္ထု - အထည်ခြင်္။ ကသ္မာ ဝိသိဋ္ဌဝတ္ထုမှိ ထေယျဓမ္မဝဿနတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝိသိဋ္ဌဝါစက (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဝါစက။ ထိ-၌ ဝိသိဋ္ဌဝါစိကာ။ | ထူးသောအနက်ကို ဟောတတ်သော၊ သဒ္ဒါ။ ဗြဟ္မ-သဒ္ဒဿ သတိပိ အဝိသေသတော ဝိသိဋ္ဌဝါစကတ္တေ ယတ္ထ ယတ္ထ ပနဿ ဂုဏဝိသေသ-ယုတ္တာဒိရူပါ ပဝတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၄။

ဝိသိဋ္ဌဝိဘတ္တိက (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဝိဘတ္တိ + က | ထူး-ထူးခြား-ကွဲပြား-သော ဝိဘတ်ရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ သာ စ သမာနာဓိကရဏာတာ ဝိသိဋ္ဌဝိဘတ္တိကာနံ နာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈။

ဝိသိဋ္ဌဝိသယ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + ဝိသယ | (၁) ထူး-ထူးခြား-သော အရာရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ (ပု) (၂) ထူး-ထူးခြား-သောအရာ။ (၃) ထူး-ထူးခြား - သောအာရုံ။ (၁) ဝိသိဋ္ဌဝိသယံ "သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေနာ" တိ ကွဲဒ် ပဒ်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀။ (-မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၁၅)။ (ပု) (၂) သညာဝိညာဏပညာပဒါနိ အန္တော-ဂဓနနတ္ထေ ယထာသင်္ခံ ဝိသိဋ္ဌဝိသယေ စ နိဋ္ဌာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၄။ (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသိဋ္ဌဝိသယဂဟဏ (နာ) | ဝိသိဋ္ဌဝိသယ + ဂဟဏ | ထူး-ထူးခြား-သော အနက်လျှင် အရာရှိသော သဒ္ဒါ။ ဝိဇနနပဒံ တတော ဝိသိဋ္ဌဝိသယဂဟဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဝိသိဋ္ဌသညာ (ထီ) | ဝိသိဋ္ဌာ + သညာ | အထူးပြုအပ်- ထူး- ထူးခြား- သော သညာ။ ဝတ္ထုဝိသိဋ္ဌဖဿေန ပန ဝိသိဋ္ဌသညာ ဝတ္ထုနာ စ ဝိသိဋ္ဌာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅။

ဝိသိဋ္ဌသဘာဝ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + သဘာဝ | ထူးသောသဘောရှိသော။ ဆန္နာဒယော ဧဝ ကွဒ္ဓိပါဒေသု ဝိသိဋ္ဌသဘာဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၅။ (-၁၂၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၈)။

ဝိသိဋ္ဌသမာစာရာပဿယဝိရဟိတ (တိ) | ဝိသိဋ္ဌ + သမာစာရ + အပဿယ + ဝိရဟိတ | ထူးသောသူ, တူသောသူ, အကျင့်အားဖြင့် အားထားမှီခိုရာဖြစ်သောသူ - တို့မှ ကင်းသောသူ (ဘုရား)။ ဧကပုဂ္ဂလော (အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၅) တိ ဝိသိဋ္ဌသမာစာရာပဿယ-ဝိရဟိတော ဧကပုဂ္ဂလော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဝိသိဋ္ဌသာမတ္ထိယ (နာ) [ဝိသိဋ္ဌ+သာမတ္ထိယ] ထူးသောအားဖြင့် - စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်-စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း။ ဧတံ သမိဟိတကမ္မံ ------ ဝိသိဋ္ဌသာမတ္ထိယံ ဝါ အာပဇ္ဇိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၉။

ဝိသိဋ္ဌသာရ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + သာရ) ထူးသောအနှစ်ရှိသော။ ဝိသိဋ္ဌသာရဿ ရုက္ခဿ ဓနုံ၊ သာရတရရုက္ခမယံ ဓနုန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၄၂။

ဝိသိဋ္ဌာကာရ (တိ) [ဝိသိဋ္ဌ + အာကာရ] (၁) ထူးသောအခြင်းအရာရှိသော။ (ပု) (၂) သောအခြင်းအရာ။ (၁) ဘဂဝတော အယမုစ္ဆေဒဝါဒေါ ပုရိမဝါဒေဟိ ဝိသိဋ္ဌာကာရော ဒေသိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၃၄၄)။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသိဋ္ဌာကာရာဝဋ္ဌာန (နာ) [ဝိသိဋ္ဌာကာရ + အဝဋ္ဌာန] ထူးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း။ အာကာရသဏ္ဌာနန္တိ ဝိသိဋ္ဌာကာရာဝဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝိသိဋ္ဌာရမ္မဏဝုတ္တိ (ထီ) [ဝိသိဋ္ဌ + အာရမ္မဏ + ဝုတ္တိ] ထူးသောအာရုံ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ ဝေဒနာဒွယဿ ဝိသိဋ္ဌာ-ရမ္မဏဝုတ္တိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဝိသိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + သရ + တ။ ဝိ + သီ + တ။ ဝိဂီဏ-သံ။ ဝိသီဏ္ဍယ-ပြာ။] ဖရိုဖရဲကြသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသိဏ္ဏဖလ (တိ) [ဝိသိဏ္ဏ + ဖလ] ဖရိုဖရဲ-ပြန့်ကြ-သော အသီးရှိသော။ ယံ တွံ အမ္ဘော သေပဏ္ဏိရုက္ခ ------ ဝိသိဏ္ဏဖလော ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။

ဝိသိနိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သိ + နာ + တွာ။ တစ်နည်း--- (ဝိ + သိ + နာ + အ) = ဝိသိန + ဏ္ဍ + တွာ။ ဝိသိနေတိ - မှ။] ဖရိုဖရဲကြ-ဖျက်ဆီး-၍။ နနု အရဟာ နေဝ ဝိသိနေတိ နဥသိနေတိ ဝိသိနိတွာ ဌိတောတိ။ အဘိ၊ က။ ၇၉။ (-မဟာနိ။ ၁၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၆)။

ဝိသိနီ (ထီ) [(ဝိသ + ဏ္ဍန) = ဝိသိန + ဤ။ ဗိသ = ဝိသ = ကမလ = ကြာပန်း။ ဝိသ + ဤ + ဏ္ဍနီ။ (ဗိသ) ဝိသာနိ အဿံ အတ္ထီတိ ဝိသိနီ။ ဗိသိဏီ-ပြာ။ ဗိသိနီ-သံ။] ကြာရှိရာ အရပ်၊ ကြာတော၊ ပဒုမကြာတို့၏အပေါင်း။ နဋ္ဌိနီစ ပက်ဇိနီ ဝိသိနီ စ သရောဇိနီ ပဒ္ဓနီတိ ပရိယာယာ။ ------ ဝိသံ သမံ၊ တဗ္ဗန္တတာယ ဝိသိနီ၊ ဏ္ဍနော၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၈၉။

ဝိသိ (သီ) နေတိ (ကြို) [ဝိ + သိ + နာ + တိ။ (နိရုတ္တိနည်းဖြင့်စီရင်)။ တစ်နည်း-- (ဝိ + သိ + နာ + အ။) = ဝိသိန + ဏ္ဍ + တိ။ ဤပုဒ်ကို P, T, S ၌ နာမဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်ဟုဆိုသည်။ ဝိဓြေဏယတိ - သက္ကတ ပိဋက။] (ရုပ်, ဝေဒနာစသည်ကို) ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကြ-ဖျက်ဆီး-ပယ်-၏။ ဝိသိနေတိ နဥသိနေတီ (သံ၊ ၂။ ၇၃) တိ ဝိကိရတိ နသမ္ပိဏ္ဍေတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိကိရတီတိ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၉။ လောကံ ဝိသိနေန္တီတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။ ၃၅၀။ ဝိသိနေန္တီတိ ဝိကိရန္တိ ဝိမုစ္စန္တိ၊ နဗန္ဓန္တီတိ အတ္ထော --- ရဿံ ကတွာ ပါဌော သုန္ဒရော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝိသိနေတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိသိန + ဏ္ဍ + တွာ] ဝိသိနိတွာ-ကြည့်။ ဝိသိနေတွာ ဌိတော ရုပံ နေဝ ဝိသိနေတိ နဥသိနေတိ။ သံ၊ ၂။ ၇၄။ (-အဘိ၊ က။ ၃၉၄။ မဟာနိ။ ၃၆၆)။

ဝိသိနောတိ (ကြိ) | ဝိ + သိ + ဏု + တိ။ သိ ဗန္ဓနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၆။ ဝိ + သိနောတိ - သံ။ | (၁) ဖွဲ့၏။ (၂) အထူးသဖြင့် ဖွဲ့၏၊ (မိမိနှင့်စပ်အောင်ပြု၏)။ (၁) ဝိသိနောတိ ဗန္ဓတိ ယထာဓိပ္ပေတံ စိတ္တံ ဧတေနာတိ ဝိသယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။ (၂) ဝိသိနောတိ ဝိသေသေန ဗန္ဓတိ ဝိသယိနံ အတ္တာပဋိဗန္ဓံ ကရောတီတိ ဝိသယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၉။

ဝိသိဗ္ဗ (နာ) | ဝိ + သိဝု + ယ။ ဝိ + သိဝ္ဗ-ပြာ။ ဝိသိဗ္ဗတိ - မှ။ | စီဝရဝိသိဗ္ဗနသိက္ခာပုဒ်။ ဝိသိဗ္ဗေ ဒုက္ခီတာယ စာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၀) တိ ဘိက္ခုနိယာ စီဝရံ ဝိသိဗ္ဗေတွာ ဝါ ဝိသိဗ္ဗာပေတွာ ဝါတိ စ, ဒုက္ခီတံ သဟတ္ထိဝိနိန္တိ စ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၆။

ဝိသိဗ္ဗတိ (ကြိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ | (၁) (ချုပ်စပ်ထားသော-ချုပ်ရိုး-အပ်ချည်-ကို) ဖြေ၏။ (၂) သွေ့ခြောက်-ခြောက်သွေ့-၏။ (၁)(၂) ဝိသိဗ္ဗေတိ-ကြည့်။

ဝိသိဗ္ဗန[၁] (နာ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ယု | (၁) (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေခြင်း။ (၂) (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေရာဖြစ်သော (နေ့)။ (၁) သိဗ္ဗနတ္ထာယ ဝိသိဗ္ဗနံ ဝါ ဝိသိဗ္ဗာပနံ ဝါ ---။ ကခီ။ ၃၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၅။ (၂) ဝိသိဗ္ဗနဒိဝသ-ကြည့်။

ဝိသိဗ္ဗန[၂] (နာ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + ယု | (၁) (ခြောက်သွေ့စေခြင်း)၊ လှံး-မီးလှံး-ခြင်း။ (၂) လှံး - မီးလှံး - ရာ - ကြောင်း-ဖြစ်သော (မီး)။ (၁) ဝိသိဗ္ဗနာပေက္ခ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသိဗ္ဗနအင်္ဂိ (ပု) | ဝိသိဗ္ဗန + အင်္ဂိ | လှံး- မီးလှံး - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော မီး။ တပနီ (ဇာ၊ ၂။၃၄) တိ ဝိသိဗ္ဗနအင်္ဂိသဒ်ါတာ တပနီပိ တေ သမိတာဝ သယမေဝ သံဝိဒဟိတာဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၂။

ဝိသိဗ္ဗနတ္ထ (ပု) | ဝိသိဗ္ဗန + အတ္ထ | လှံး-မီးလှံး-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ တဉ္စိ ------- သီတာတုရာနံ ဝိသိဗ္ဗနတ္ထာယ ---- ဥပကာရံ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၄။

ဝိသိဗ္ဗနဒိဝသ (ပု) | ဝိသိဗ္ဗန + ဒိဝသ | (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေရာဖြစ်သောနေ့။ ဝိသိဗ္ဗန-ဒိဝသတော ပဋ္ဌ ဒိဝသေ အတိက္ကာမေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိသိဗ္ဗနဝတ္ထု (နာ) | ဝိသိဗ္ဗန + ဝတ္ထု | လှံး-မီးလှံး-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဇောတိ သမာဒဟိတွာ ဝိသိဗ္ဗနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခီ။ ၂၄၁။

ဝိသိဗ္ဗနသိက္ခာပဒ (နာ) | ဝိသိဗ္ဗန + ပညတ္တ + သိက္ခာပဒ | ဝိသိဗ္ဗနသိက္ခာပုဒ်၊ လှံး-မီးလှံး-ခြင်း-ကြောင့် ပညတ်တော် မူအပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ (ယင်းသိက္ခာပုဒ်ကို -- ဝိ၊ ၂။ ၁၅၃-၄-တို့၌ ဇောတိကသိက္ခာပုဒ်ဟု အမည်ပေး၍၊ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၀။ ကခီ။ ၂၁၊ ၂၄၀-၁။ ဝဇိရ။ ၃၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၃။ ကခီ။ ဋီ။ ၉၈။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၀၄-၅-တို့၌ ဇောတိသိက္ခာပုဒ်ဟု အမည်ပေးသည်။) ဝိနယပိဋကဝါ၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ။ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။၁၃၀။ ပဋိလာတံ ဥက္ခိပတီတိ ဣဒံ ဝိသိဗ္ဗနသိက္ခာပဒေ အာဂတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိသိဗ္ဗနာပေက္ခ (တိ) | ဝိသိဗ္ဗန + အပေက္ခ-ဝိသိဗ္ဗန + အပ + ဣက္ခ + အ။ | (က) လှံး-မီးလှံး- ခြင်း၌- ငဲ့ကွက်- တွယ်တာ-တပ်မက်-ခြင်းရှိသော။ (ခ) လှံး - မီးလှံး - ခြင်းကို-ငဲ့ကွက်- တွယ်တာ- တပ်မက်- သော၊ သူ။

(ဂ) မီးလှုံခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) (ဂ) ဝိသိဗ္ဗနာပေက္ခောတိ တပ္ပိတုကာမော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၃။ ကခ်ီ။ ၂၄၀။ (-ဝဇိရ။ ၃၂၉)။

ဝိသိဗ္ဗန္တ (တိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + အန္တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ထီ - ၌ --ဝိသိဗ္ဗန္တိ။ | (ခြောက်သွေ့စေ-ပူစေ) လှုံ-မီးလှုံ-သော၊ သူ။ သော ဧကဒိဝသံ ------- ဝိသိဗ္ဗန္တော ဖလကတ္ထရေ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။

ဝိသိဗ္ဗမာန (တိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + မာန။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ | ဝိသိဗ္ဗန္တ-ကြည့်။ တေသု ဧကော ကိရ ------- ပဌမယာမံ ဝိသိဗ္ဗမာနော နိသီဒတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝိသိဗ္ဗာပန (နာ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏာပေ + ယု | (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေစေခြင်း။ သိဗ္ဗနတ္ထာယ ဝိသိဗ္ဗနံ ဝါ ဝိသိဗ္ဗာပနံ ဝါ, အညတြ အနုညာတကာရဏာ ----------။ ကခ်ီ။ ၃၂၃။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၂၅။

ဝိသိဗ္ဗာပေတိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏာပေ + ဏာပေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝိသိဗ္ဗတိ - မှ | မီးလှုံစေ၏။ ဝိသိဗ္ဗာပေဿာမိ-ကြည့်။

ဝိသိဗ္ဗာပေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏာပေ + ဏာပေ + တွာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ | ချုပ်ရိုးဖြေစေ၍။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုနိယာ စီဝရံ ဝိသိဗ္ဗေတွာ ဝါ ဝိသိဗ္ဗာပေတွာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၈။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၃၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၆)။

ဝိသိဗ္ဗာပေဿာမိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏာပေ + ဏာပေ + ဿာမိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ | မီးလှုံစေ - အံ့ - လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဧတံ ပဏ္ဏာသလံ ပဝေသေတွာ ဝိသိဗ္ဗာပေဿာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၆၃။

ဝိသိဗ္ဗိတ (တိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + တ | (၁) (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေရာဖြစ်သော (နေ့)။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား - စပ်ယှက် - ပူးပေါင်း - သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ယထာ မဟာရာဇ ဝံသနာဋ္ဌဿ ဝိတတဿ ဝိသာလဿ ဝိတ္ထိဏ္ဏဿ သံသိဗ္ဗိတဝိသိဗ္ဗိတဿ -------။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။

ဝိသိဗ္ဗိတဒိဝသ (ပု) | ဝိသိဗ္ဗိတ + ဒိဝသ | (ချုပ်ရိုးကို) ဖြေရာဖြစ်သော - နေ့ - ရက်။ ဝိသိဗ္ဗိတဒိဝသတော ပဋ္ဌ ဒိဝသေ အတိက္ကမိတွာ။ ကခ်ီ။ ၃၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၅။

ဝိသိဗ္ဗိတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + တွာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ | (ချုပ်ရိုး-အပ်ချည်-ကို) ပြေစေ - ဖြေ - ၍။ ကထိနံ အတ္ထရိတွာ ပစ္ဆာ ဝိသိဗ္ဗိတွာ ဒွေ စီဝရာနိ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၂၉၈။ (-ဝဇိရ။ ၄၉၂)။

ဝိသိဗ္ဗေတိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝိသိဗ္ဗတိ - မှ။ | (၁) (ခြောက်သွေ့စေ၏) လှုံ-မီးလှုံ-၏။ (၂) (ချုပ်ရိုး-အပ်ချည်-ကို) ပြေစေ-ဖြေ-၏။ (၁) အနာပတ္တိ ဂိလာနဿ၊ အညေန ကတံ ဝိသိဗ္ဗေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၄။ (၂) ဝိသိဗ္ဗေမိ-ကြည့်။

ဝိသိဗ္ဗေတုံ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + တုံ။ | (ခြောက်သွေ့စေခြင်းငှါ) လှုံ-မီးလှုံ-ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနေန ဘိက္ခုနာ ဇောတိ သမာဒဟိတွာ ဝါ သမာဒဟာပေတွာ ဝါ ဝိသိဗ္ဗေတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၃။ (ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂-၃)။

ဝိသိဗ္ဗေတုကာမ (တိ) | ဝိသိဗ္ဗေတုံ + ကမု + ဏ | (ခြောက်သွေ့စေခြင်းငှါ)

လှုံ-မီးလှုံ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ လှုံ-မီးလှုံ-လိုသော၊ သူ။ အဂို ဝိသိဗ္ဗေတုကာမာ ----- အဂို အဒံသု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ (-ကခ်ီ။ ၂၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ စ၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၃)။

ဝိသိဗ္ဗေတွာ (က၊ ကြို၊ ဝိ) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + တွာ။ ၊ (၁) (ခြောက်သွေ့စေ၍) လှုံ-မီးလှုံ-၍။ (၂) (ချုပ်ရိုး - အပ်ချည် - ကို) ပြေစေ-ဖြေ-၍။ (၁) ကောစိ ပုရိသော ဟေမန္တကာလေ အဂို ဇာလေတွာ ဝိသိဗ္ဗေတွာ အဝိဇ္ဈာပေတွာ ပက္ကမေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၆-၇။ (၂) အထ ခေါ သာ ဘိက္ခုနီ တံ စီဝရံ ဝိသိဗ္ဗေတွာ ထုလ္လနန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာ အဒါသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၇ - ၈။ ဝိသိဗ္ဗေတွာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၆၈။ ကခ်ီ။ ၃၂၂) တိ ဝိဇ္ဈေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၇။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၇၄။

ဝိသိဗ္ဗေန္တ (တိ) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + အန္တ ၊ (ခြောက်သွေ့စေသော) လှုံ-မီးလှုံ-သော၊ သူ။ ဇောတိ သမာဒဟိတ္တာ ဝိသိဗ္ဗေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၊ ၆၇။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၆)။

ဝိသိဗ္ဗေန္တိ (က၊ ကြို) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + အန္တိ ၊ (ခြောက်သွေ့စေကုန်၏) လှုံ-မီးလှုံ-ကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဇောတိ သမာဒဟိတ္တာ ဝိသိဗ္ဗေန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၅၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၇)။

ဝိသိဗ္ဗေမ (က၊ ကြို) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + မ ၊ (ငါတို့သည် ခြောက်သွေ့စေ ကုန်၏) လှုံ - မီးလှုံ - ကုန်၏။ ပုဗ္ဗေ မယံ အာဝုသော ဇောတိ သမာဒဟိတ္တာ ဝိသိဗ္ဗေမ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိသိဗ္ဗေမိ (က၊ ကြို) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + မိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ၊ (ငါ-ချုပ်ရိုး-အပ်ချည်-ကို) ပြေစေ-ဖြေ-၏။ ဝိသိဗ္ဗေမိ အယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဝိသိဗ္ဗေသုံ (က၊ ကြို) (ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + ဉံ။ နိတိ။ ဓာတု။ ၂၃၈။ ၊ (ခြောက်သွေ့စေကုန်ပြီ) လှုံ-မီးလှုံ-ကြကုန်ပြီ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ -------- ဇောတိ သမာဒဟိတ္တာ ဝိသိဗ္ဗေသုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိသိဗ္ဗေဿန္တိ (က၊ ကြို၊) ၊ ဝိ + သိဝု + ယ + ဏော + ဿန္တိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉၃။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ၊ (ခြောက်သွေ့စေကုန်ပြီ) လှုံ-မီးလှုံ-ကုန်ပြီ။ (ကထံ ဟိ နာမ သဒ္ဒါအယှဉ် အတိတ်အနက်)။ ကထံ ဟိ နာမ တေ ဘိက္ခဝေ မောဃပုရိသာ ဇောတိ သမာဒဟိတ္တာ ဝိသိဗ္ဗေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိသိဿန္တိ (ကြို) ၊ ဝိ + သိသ + ယ + အန္တိ။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ ဝိသိဿန္တိ ?။ ၊ ထူးချွန်-လွန်ကဲ-မြင့်မြတ်-ကုန်၏။ ဝိသိဿန္တိ မနုဿဓမ္မေဟိတိ ဝိသေသာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ စ၁။

ဝိသိဿတိ (ကြို) ၊ ဝိ + သိသ + ယ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ ဝိဂိဗျတေ (ကမ္မ)-သံ။ ဝိသိဿဇ-ပြာ။ ၊ (၁) ထူးခြား-အချင်းချင်း ကွဲပြားခြားနား-၏။ (၂) ထူးချွန်-လွန်ကဲ-မြင့်မြတ်-၏။ (၁) ဝိသိဿတိ အညမညတော ပဘိဇ္ဈတီတိ ဝိသေသော ဘေဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၄။ (၂) ဝိသိဿရေ-ကြည့်။

ဝိသိဿန္တိ (ကြို) ၊ ဝိ + သိသ + ယ + အန္တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ ၊ ထူးချွန်-လွန်ကဲ-မြင့်မြတ်-ကုန်၏။ တာနိ တီဏိ ဝိသိဿရေ (နေတ္တိ။ ၁၆၃) တိ ဧတာနိ တီဏိ ရတနာနိ လောကေ သဗ္ဗရတနေဟိ ဝိသိဿန္တိ၊ ဂုဏဝသေန သဗ္ဗလောကံ အတိသေန္တိတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၆၇။

ဝိသိဿရေ (ကြိ) ။ ဝိ + သိသ + ယ + အန်္တိ။ ကစ္စည်း- ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၄။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဓာတွတ္ထ။ ။ ဝိသိဿန္တိ-ကြည့်။

ဝိသီဒတိ (ကြိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိမီဒတိ - သံ။ ဝိသီယတ္ထ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ။ (၁) တွန့်တို - ဆုတ်နစ် - ၏။ (၂) သက်ဝင်၏။ (၃) နစ်မြုပ်၏။ (၄) ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-၏။ (၁) ဣမ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ယောဓာဇီဝေါ ရဇဂ္ဂညေဝ ဒိသွာ သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ နု သန္ဆမ္ဘတိ နု သက္ကောတိ သင်္ဂါမံ သြတရိတုံ။ အံ၊ ၂။ ၇၈။ (၂) ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ရဇဂ္ဂညေဝ ဒိသွာ သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ နု သန္ဆမ္ဘတိ နု သက္ကောတိ ပြဟ့စရိယံ သန္ဓာရေတုံ။ အံ၊ ၂။ ၇၉။ သံသီဒတီတိ မိစ္ဆာဝိတက္ကသ္မိံ သံသီဒတိ အနုပ္ပဝိသတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄။ သံသီဒတီတိ မိစ္ဆာဝိတက္ကသ္မိံ ဝိသီဒတိ အနုပဝိသတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၉၉။ (၃) ယထာ သမုဒ္ဒေ လဂ္ဂနက်ံ။ နာ ပ္လဝတိ ဝိသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၁။ ဧတ္ထ စေကေ ဝိသီဒန္တိ။ ပက်ိပ္ဝံ ဇရဂ္ဂဝေါ။ ထေရ။ ၃၆၂။ ဝိသီဒန္တိ ဝိသာဒံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၃။ (၄) ဝိသီဒေယျ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိသီဒထ (ကြိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + ထ ။ နစ်မြုပ်ကုန်လော့။ ဝိသီဒတိ - လည်းကြည့်။ တထေဝ လာဘသက္ကာရေ မာ ပ္လဝထ ဝိသီဒထ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၁။

ဝိသီဒန (နာ) ။ ဝိ + သဒ + ယု။ ဝိဓါဒန-သံ။ ။ အလွန်အားကြီး-ဖောက်ပြန်-သောဆုတ်နစ်ခြင်း။ သံသီဒနဝိသီဒနာကာရပ္ပတ္တော စိတ္တကိလမထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၈။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၉)။ ဥဒ္ဓဒါတုမိဿ အသက္က ။ ဇောယျတာဒိကရဏဝသေန အတိဗဟလံ, ဝိရူပံ ဝါ သီဒနံ ဝိသီဒနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိသီဒနာကာရ (ပု) ။ ဝိသီဒန + အာကာရ ။ အလွန်အားကြီး - ဖောက်ပြန် - သော ဆုတ်နစ်ခြင်း - ၏ - ဟူသော - အခြင်းအရာ။ စိတ္တကိလမထောတိ ဝိသီဒနာကာရေန စိတ္တဿ ပရိဒေဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝိသီဒန္တ (တိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + အန္တ ။ တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-နေသော၊ သူ။ ------- ဝိသီဒန္တမိဝ တံ ပြာဟုဏံ သမုဿာဟေန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၉။

ဝိသီဒန္တီ (ကြိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + အန္တီ ။ နစ်မြုပ်ကြကုန်၏။ ဝိသီဒတိ-လည်းကြည့်။ ယတ္ထ ဗာလာ ဝိသီဒန္တီ၊ နတ္ထိ သင်္ဂေါ ဝိဇာနတံ။ ဓမ္မ။ ၃၉။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈-၉။ (-ထေရ။ ၃၆၂။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၃၊ ၄၈၉)။

ဝိသီဒမာန (တိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + မာန ။ ပင်ပန်းနေသော၊ သူ။ တေနဿ ဝိသီဒမာနဂ်ပစ္ဆဂ်ဿ ဗေလုဝပဏ္ဏု နာမ ဝိဇာ ကစ္ဆတော ပတိတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိသီဒိတ္ထော (ကြိ) ။ ဝိ + သဒ + တ္ထော ။ နစ်မြုပ်ပြီ။ ပကေ် စ မာ ဝိသီဒိတ္ထော၊ ယတ္တော စာသီဝိသေ စရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂။

ဝိသီဒေယျ (ကြိ) ။ ဝိ + သဒ + အ + ဧယျ ။ (၁) တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-ရာ၏။ (၂) ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-ရာ၏။ (၁) ပဒေ ပဒေ ဝိသီဒေယျ၊ သက်ပွါနံ ဝသာနုဂေါ။ သံ၊ ၁။ ၇။ (၂) " နိမိတ္တ " န္တိ ဝုတ္တေ နိရာသော ဝိသီဒေယျ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၇။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝိသီနေတိ (ကြိ) [ဝိ + သီ + နာ + တိ။ ဝိသီန + ဣ + တိ။ ဝိသိနေတိ - ကြည့်။ ဝိဧြေဏယတိ-သဣတပိဋက။] ဖရိုဖရဲကြ-စွန့်လွှတ်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသီနေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + သီ + နာ + အန္တိ။ ဝိသီန + ဣ + အန္တိ။] ဖရိုဖရဲကြ-စွန့်လွှတ်-ကုန်၏။ ဝိသီနေန္တိ(ပဋိသံ။ ၃၅၀) တိ ဝိကိရန္တိ ဝိမုစ္စန္တိ၊ နဗန္ဓန္တိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝိသီယတိ (ကြိ) [ဝိ + သီ + အ + တိ။ ဤ-ကို ဤယ-ပြု။ ဝိစီယတေ-သံ။ ဝိ + ဇူ-ဓာတ်။ ဝီလျံ။] ဖရိုဖရဲကြ၏။ (ထိုမှ ဤမှပျက်စီး၏)။ မံသပေသီ ဝိသီယရု (ထေရ။ ၂၇၃) နွှိ ဣမိနာ ဒဋ္ဌပရဣမေန ဣမသ္မာ ကာယာ မံသပေသိယော ဝိသီယန္တိ စေ, ဝိသီယန္တု ဣတော စိတော ဝိဒ္ဓံသန္တု။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄။ (ဝီလျံ-၌ သီယတေ။ သီ-ဓာတ် (၁) ကျ၏။ (၂) ပျောက်ကွယ်ပျက်စီး၏။ (၃) ပြီးဆုံး၏-ဟု (၃) နက်ဆို၏။ P, T, S ၌ ဝိသီယတိ။ ဝိ + သီယတိ။ ကမ္မ။ ဈာ-ဓာတ်ဟုဆိုသည်။)

ဝိသီယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + သီ + အ + အန္တိ။ ဤ-ကို ဤယပြု။] ဖရိုဖရဲကြကုန်၏။ (ထိုမှ ဤမှ ပျက်စီးကုန်၏)။ ဝိသီယတိ-ကြည့်။

ဝိသီယန္တု (ကြိ) [ဝိ + သီ + အ + အန္တု] ဖရိုဖရဲ ကြစေကုန်သတည်း။ (ထိုမှ ဤမှ ပျက်စီးစေကုန်သတည်း)။ ဝိသီယတိ-ကြည့်။

ဝိသီယရုံ (ကြိ) [ဝိ + သီ + အ + ဧယျုံ။ ဧယျုံ-ကို ဥံ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၄၇။] ဖရိုဖရဲကြကုန်ရာ၏။ (ထိုမှ ဤမှ ပျက်စီးကုန်ရာ၏)။ မံသပေသီ ဝိသီယရုံ။ ထေရ။ ၂၇၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃-၄။

ဝိသီလ (တိ) [ဝိ + သီလ။ ဝိဂတံ သီလံ ယဿာတိ ဝိသီလော။ အဒ္ဓမာဂဓီ၊ ဓာန်။ ဝိစီလ - သံ။ ဝိသီလ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကင်းသော သီလရှိသူ၊ သီလမရှိသောသူ။ သီလဝန္တံ ဝိသီလံ ဝါ၊ ဝသံ တသေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၃၇။

ဝိသုံ (ဗျ) [ဝိသ + ဥ။ (နိဂ္ဂဟိတ်လာ) ဝိစု-သံ။ ဝိသုံ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အသီး-အသီးအခြား-သီးသန့် - ဖြစ်သော ။ (နာမဝိသေသန)။ (၂) အသီး- အသီးအခြား- သီးသန့်- ဖြစ်၍။ (ကြိယာဝိသေသန)။ (၃) အသီး အသီး (ဝိစ္ဆာလောပ)။ ပုထု ဝိသုံ အသယ်ာတေ စ။ ရူ။ ၁၃၅-နှာ။ ပုထု ဝိသုံ ဣစ္စေတေ အသယ်ာတေ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၈၇-နှာ။ (၁) ပါဋိယေဣေသု ဌာနေသူ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၅) တိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဌာနေသု။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၅။ အာဝေနိ (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၈) နွှိ ဝိသုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၅။ ဝိသုံ ပါစိတ္တိယံ ဝုတ္တ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၉) နွှိ သမ္ပဇာနမုသာဝါဒေ ပါစိတ္တိယတော ဝိသုံ အညမေဝ ပါစိတ္တိယံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။ ဝိသုံ တိပဋ္ဌာဟ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၁) နွှိ --- ပစ္စေကံ တိပဋ္ဌာဟံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၈။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃)။ (၂) ဗုဒ္ဓဿ ဝိသုံ ကတ္တာ၊ တတော ဘိယျော သမောကိရိံ။ အပ၊ ၁။ ၂၀၁။ ယဒိ ပန မဟာရာဇ သာ ပပဋိကာ ပါသာဏတော ဝိသုံ နဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၀။ သော စ အကုသလပရိယာပန္နောပိ သမာနော ----- ဈာနပဋိပက္ခတော ဝိသုံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၃-၄။ မစ္ဆဂ္ဂဟဏေန စ သုသုကာပိ ဂဟိတာ ဟောန္တိ၊ ဝါဋမစ္ဆတ္တာ ပန ဝိသုံ

ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၂။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၆။ မ၊ ၄၊ ၁။၃၁၅)။ (၃) သုတ္တာ ဟောန္တိ ဝိသုံ အ၄။ အံ၊ ၂။ ၅၁၂။

ဝိသုဂါမ (ပု) | ဝိသုံ + ဂါမ။ ဝိသုံ ပရိစ္ဆိန္နိတ္တာ ဒိန္နော ဂါမော ဝိသုဂါမော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၇။ | သီးခြားရွာ၊ တစ်ခုသော ဂါမခေတ်၌ တစ်ခုသောအရပ်ကို " ဤအရပ်သည် သီးခြားရွာ ဖြစ်စေသတည်း " ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ အစိုးရမင်းက တစ်စုံတစ်ယောက်အား ပေးအပ်သော ရွာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသုဂါမသီမာ (ထီ) | ဝိသုဂါမ + သီမာ | ဝိသုဂါမသိမ်၊ တစ်ခုသောဂါမခေတ်၌ တစ်ခုသောအရပ်ကို " ဤအရပ်သည် သီးခြားရွာ ဖြစ်စေသတည်း " ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ အစိုးရမင်းက တစ်စုံတစ်ယောက်အား ပေးအပ်သော ရွာဟူသော-သိမ်-အပိုင်းအခြား။ ယမို့ ဧကသို့ယေဝ ဂါမခေတ္တေ ဧကံ ပဒေသံ "အယံ ဝိသုံ ဂါမော ဟောတူ" တိ ပရိစ္ဆိန္နိတ္တာ ရာဇာ ကဿစိ ဒေတိ၊ သောပိ ဝိသုဂါမသီမာ ဟောတိယေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၃။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၁၉၄။ ကခ်ီ။ ၎။ ၃၆။

(ဝိသုဂါမသိမ်ဟူသည်-- တစ်ခုသောဂါမခေတ်၌ တည်သော တစ်ခုသော အရပ်ဒေသအစိတ်အပိုင်းကို " ဤအရပ်သည် ပကတိဂါမ (ရွာ) မှ တစ်သီးတစ်ခြားဖြစ်သော ရွာဖြစ်စေသတည်း " ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ မှင်း, မင်းမှ အခွင့်အာဏာရသော အမတ်ကြီးစသူတို့က တစ်စုံတစ်ယောက်အား အခွန်စား အဖြစ်ပေးအပ်သော ရွာပင်တည်း။ ထိုရွာသည် " ဝိသုဂါမော ဧဝ သီမာ ဝိသုဂါမသီမာ " ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ဝိသုဂါမသိမ်မည်၏။

ထို ဝိသုဂါမသိမ်သည် ပါဠိတော်၌လာသော သိမ်မဟုတ်သော်လည်း ဗုဒ္ဓမတည်။ ဖြစ်ကုန်သော အဋ္ဌကထာအရှင်မြတ်တို့ ဖြစ်သင့်၍ ပြတော်မူခဲ့ကြသော သိမ်ဖြစ်သည်။ ထို ဝိသုဂါမသိမ်သည် အဗဒ္ဓသိမ်ဖြစ်သော်လည်း ဗဒ္ဓသိမ်၌ကဲ့သို့ပင် သံဃာ့ကံအားလုံးကိုပြုနိုင်သည်။ သို့သော် တိစီဝရဝိပ္ပဝါသအစောင့်အရှောက်ကိုကား မရနိုင်။ ထိုသို့ သံဃာ့ကံအားလုံးကို ပြုနိုင်သော်လည်း မင်းစသည်တို့က မူလပေးရင်းအမိန့်ကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းလျှင် ဝိသုဂါမသိမ်လည်း ပျက်ပြယ်သောကြောင့် ထိုအမိန့်ကို ရုပ်သိမ်းရာအခါမှစ၍ ထိုသိမ်၌ သံဃာ့ကံတို့ကို မပြုကောင်း။ ဝိသုဂါမသိမ်သည် မင်းစသည်တို့၏ အမိန့်ဥပဒေအပေါ်၌ တည်မှီနေသည်ဖြစ်၍ မမြဲသောကြောင့် အမြဲတည်သောသိမ်ဖြစ်စေရန် ဝိသုဂါမသိမ်ပေါ်၌ထပ်၍ ဗဒ္ဓသိမ်သမုတ်ကြရသည်။ ဗဒ္ဓသိမ် သမုတ်ပြီးသောအခါ၌ကား မင်းစသည်တို့က မူလအမိန့်ကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းသော်လည်း သိမ်အဖြစ်မှ မပျက်စီးတော့ချေ။

မင်းစသည်တို့က ပိုင်းခြား၍ပေးအပ်သောရွာကိုသာ " ဝိသုဂါမသိမ် " ဟု အများနားလည်နေကြသော်လည်း အမှန်မှာ ထိုရွာသာမက (၁) သတ္တဗ္ဘန္တရသိမ်၌ (၀၂) သတ္တဗ္ဘန္တရ ရကောင်းသော အရည်သိမ်၌ မြစ်, သမုဒ္ဒရာ, ဇာတဿရအိုင်တို့ရှိ၍ ထိုမြစ်, သမုဒ္ဒရာ, ဇာတဿရအိုင်တို့၌ မြစ်-သမုဒ္ဒရာ-ဇာတဿရအိုင်တို့၏ လက္ခဏာသို့ မရောက်သော လူအများ သွားလာပေါက်ရောက်သော ကျွန်းငယ်, ကျောက်ဖျာ, သစ်ပင်တို့သည်လည်း ဝိသုဂါမသိမ်ပင် မည်ကုန်၏။

(၂) ဇာတဿရအိုင်ကို မြေဖို့၍ ကြည်း

ကုန်းပြုလုပ်လျှင်ဖြစ်စေ, တစ်ခုသောအရပ် မျက်နှာအဖို့၌ ကန်သင်းဖွဲ့၍ တစ်ဖက်ဆည် ကန်ကြီးပြုလုပ်လျှင်ဖြစ်စေ, ဇာတသရအိုင် ပျက်၍, ဂါမသိမ်ဖြစ်သည်။ ထိုဂါမသိမ်သည် အခြားသောဂါမခေတ်တို့နှင့်မစပ်လျှင် ဝိသုဂါမသိမ်ဖြစ်၏။ (၃) မင်းဘေးစသည်တို့ နှိပ်စက်အပ်သောလူတို့သည် စွန့်ပစ်အပ်သည် ဖြစ်၍ အချိန်ကြာမြင့်စွာ လူမရှိသောရွာသည်လည်း ဝိသုဂါမသိမ်ပင်ဖြစ်၏။ (၄) မင်းတို့သည် တစ်ခုသောတောအစရှိသော အရပ်၌ ကြီးစွာသောရွာကို တည်ထောင်၍ များစွာသောအမျိုးတို့ကို နေစေပြီးလျှင် ထိုရွာ၌နေသောလူတို့၏ ပိုင်စားရွာအဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရွာဟောင်းတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ပေးသည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုသို့ပေးသည်ရှိသော် ရွာဟောင်းတို့၏ အမည်ဟောင်းကိုလည်းကောင်း, အပိုင်းအခြားဟောင်းကိုလည်းကောင်း မဖျက်သေးလျှင် ထိုရွာသည်လည်း ဝိသုဂါမသိမ်ပင်ဖြစ်၏။

(၅) သမုဒ္ဒရာအလယ်၌ တစ်ခါတစ်ရံသာ လှိုင်းတံပိုးတို့ လွှမ်းမိုး၍ တစ်ခါတစ်ရံ မလွှမ်းမိုးသော ကျောက်ဖျာသည်လည်းကောင်း, ထိုသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ ပင်လျှင် တံငါသည်တို့ နေ့ချင်းပြန်သွားရောက်နိုင်သော ကျွန်း, တောင်တို့သည်လည်းကောင်း ဝိသုဂါမသိမ်မည်ကုန်၏။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၃၃-၆။ ဝဇိရ။ ၄၅၈-၆၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၆-၆၈။ တိပေဋက ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁။ ၁၉၀။

ဝိသုဂါမသိမ် မဖြစ်နိုင်ကောင်းသော အရပ်--- "ရာဇဒိဟိ ပရိစ္ဆိန္နဘူမိဘာဂေါ သဗ္ဗောဝ ဌပေတွာ နဒီလောဏီဇာတသရေ ဂါမသီမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော" ဟူသော (ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၇) နှင့်အညီ မြစ်, သမုဒ္ဒရာ, ဆားငန်အိုင်, ဇာတသရအိုင်တို့သည်ကား မင်းစသည်တို့က ပိုင်းခြား၍ ပေးအပ်သော်လည်း ဝိသုဂါမသိမ် မဖြစ်နိုင်ကြကုန်)။

ဝိသုံသိဒ္ဓ (တိ) | ဝိသုံ + သိဒ္ဓ | အသီးအခြား-သီးသန့်-ပြီးစီးသော။ ခါဏုသေနာနံ ဝိယ ပန ဝိသုံသိဒ္ဓါနံ သမ္ဗန္ဓော သံယောဂေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၇။

ဝိသူ (တိ) | ဝိသ + ဏူ။ (ဝိသုကမ္မ, ဝိဿတို့ကြည့်။ သံ-ဝိစ္ဆ။ သံပသာရဏာနည်းဖြင့် ဝ-ကို ဥ-ပြု၍ ဝိစ္ဆ - ဝိသု ဖြစ်သည်။) | ခပ်သိမ်း - အလုံးစုံ - အကြွင်းမရှိ - သော။ ဝိသုကမ္မေန (သီ၊ သျှ၊ က) မာပိတော။ အပ၊ ၁။ ၄၀၀။ ဝိသုကမ္မာဒိပါဋိမှိ၊ ဝိသုသဒ္ဒ-နိဒဿနံ။ ကာရိကာ။ ၂၄၂။

ဝိသုက (န) | (န) စိဝုက၊ (ပု) စိဝု-သံ။ စိဝုက- ?။ စိဝုအ - ပြာ။ | မေး၊ မေးစေ့။ ဝက်ဟနုကာ ဧကပဿေန ကုဋ္ဌိလဝိသုကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။

ဝိသုကမ္မ (ပု) | ဝိသ + ကမ္မ ။ (ဝိသုကမ္မာဒိ-ပါဋိမှိ၊ ဝိသုသဒ္ဒနိဒဿနံ။ ကာရိကာ။ ၂၄၂။ မောဂ်၊ ၂။ ၉၉၊ သျှ။ ကြည့်)။ ဝိဿုတ (ဝိသု) + ကမ္မ (ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၄။ မောဂ်၊ ၂။ ၉၉။ သျှ-ကြည့်)။ ဝိစ္ဆကမ္မန်-သံ။ ဝိဿကမ္မ-ပြာ။ ဝိစ္ဆေသု ကမ္မံ ယဿ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ | ဗိသုကာ-ဗိဿုကာ-ဝိသုကြုံ-နတ်သား-- (က) အလုံးစုံသော-အမှု-ကိစ္စ-ရှိသော၊ သူ။ (ခ) အလုံးစုံသော-အမှု-ကိစ္စ-ကို-ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-နိုင်သော၊ သူ။ (ဂ) ထင်ရှားသော-အမှု-ကိစ္စ-ရှိသော၊ သူ။ (ဃ) ထင်ရှားသော-အမှု-ကိစ္စ-ကို-ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-နိုင်သော၊ သူ။ တတ္ထာသိ အဿမော မယံ၊ ဝိသုကမ္မေန မာပိတော။ အပ၊ ၁။ ၄၀၀။ (သီ၊ သျှ၊ က)။ ဧဝမေဝ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဝိသုကမ္မဋ္ဌ ဒေဝပုတ္တံ

ဥပါဒါယ -------။ ဒီ၊ ၌။ ၂၃၀။ (က)။ (ဝိဓွ-ဟူသောသက္ကတပုဒ်ကို သမ္မသာရဏာနည်းဖြင့် ဝ-ကို ဥ-ပြုလျှင် ဝိသု-ဟုပြီးသည်။ ပုဗ္ဗရုပ်နည်းဖြင့် ဝ-ကို သ-ပြုလျှင် ဝိဿ-ဟုရုပ်ပြီးသည်။ ဓွ-၌ သံယုဂ်အရှိအတိုင်း သံယုဂ်ရှိစေလိုလျှင် ဝိဿု-ဟုရုပ်ပြီးသည်၊ ဤသို့လျှင် ဝိသု, ဝိဿ, ဝိဿု-ဟု ၃-မျိုးပြီးနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် ဤပုဒ်သည် မူအမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိ၏၊ ထိုတွင်--- ဆဋ္ဌသံဂါယနာ မူပါဠိ, အဋ္ဌကထာတို့၌ " ဝိဿကမ္မ " ဟုတညီတညွတ်တည်းရှိကြသော်လည်း မူကွဲကို ပြရာ၌ အနည်းငယ်ကွဲလွဲလျက်ရှိ၏။ ကွဲလွဲပုံကား---ဒီ၊ ၂။ ၁၄၇။ အပ၊ ၁။ ၆၆။ စရိယာ။ ၃၉၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၉၇-တို့၌ ဝိဿကမ္မ-ကို သုဒ္ဓပါဌအဖြစ်ဖြင့်ပြ၍ ဝိသုကမ္မ-ကို (က) မူ အဖြစ်ဖြင့်ပြ၏။ ထို့နောက်-- အပ၊ ၁။ ၄၀၀-၌ ဝိဿကမ္မ-ကို သုဒ္ဓပါဌအဖြစ်ဖြင့်ပြ၍ ဝိသုကမ္မ-ကို (သီ၊ သျှ၊ က) မူအဖြစ်ဖြင့်ပြပြန်၏။ တစ်ဖန်--ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၇၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၈-တို့၌ ဝိဿကမ္မ - ကို သုဒ္ဓပါဌ အဖြစ်ဖြင့်ပြ၍ ဝိဿုကမ္မ - ကို (သျှ) မူအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း, ဝိသုကမ္မ - ကို (က) မူအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ပြပြန်၏)။

ဝိသကြုံနတ်သားကား-- သိကြားမင်း၏ အမှုကြီးငယ်ကို စီရင်တတ်သော နတ်သားဖြစ်သည်၊ ထိုနတ်သားသည် မဟာသုဒဿနစကြဝတေးမင်း၏ အလျား ၁-ယူဇနာ၊ အနံ ယူဇနာခွဲ၊ အောက်ခံခုံ ၁၅-တောင်မြင့်သော " ဓမ္မ " မည်သော ပြာသာဒ်၊ ရာဟုလထေရ်၏အလောင်း ဝိမလစကြဝတေးမင်း၏ " သုဒဿန " မည်သော ပြာသာဒ်၊ မဟာပနာဒမင်း၏ ၂၅-ယူဇနာ အစောက်ရှိသော ရတနာ ၇-ပါးတို့ဖြင့်ပြီးသောပြာသာဒ်၊ သောဏကောဋိဝိသထေရ်၏အလောင်း စကြဝတေးမင်း၏ ဗိမာန်၊ တောဓိယရဒါယကထေရ်၏အလောင်း စကြဝတေးမင်း၏ အလျား ၁၀-ယူဇနာ၊ အနံ ၈-ယူဇနာရှိသော ကာသိကမြို့၊ အမြင့် ၁-ယူဇနာ၊ အနံယူဇနာခွဲရှိသော " မင်္ဂလ " မည်သော ပြာသာဒ်၊ ဥက္ကာသတိကထေရ်၏အလောင်း စကြဝတေးမင်း၏ အလျား ယူဇနာ ၃၀-၊ အနံယူဇနာ ၂၀-ရှိသော " သောဘန " မည်သောမြို့နှင့် ထန်းပင်အစဉ်၊ ဝလ္လိယ (စန္ဒနမာလိယ) ထေရ်၏အလောင်း စကြဝတေးမင်း၏ " ဝေဘာရ " မည်သောမြို့၊ ဘုရားအလောင်းတော် ဟတ္ထိပါလသတို့သား၏ အလျား ၃၆-ယူဇနာ၊ အနံ ၁၅-ယူဇနာရှိသော သခ်ိမ်းကျောင်းနှင့် ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် အယောဃရမင်းသား၏ အလျား ၁၂-ယူဇနာ၊ အနံ ၇-ယူဇနာရှိသော သခ်ိမ်းကျောင်းနှင့်ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်း ဇောတိပါလသတို့သား၏ သခ်ိမ်းကျောင်းနှင့် ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် သောမနဿမင်းသား၏ သစ်ရွက်မိုးကျောင်း၊ ဘုရားအလောင်းတော် သုမေဓပုဏ္ဏား၏ သစ်ရွက်မိုး ကျောင်းနှင့် ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတ၏ အလျား ယူဇနာ ၃၀-၊ အနံ ၁၅-ယူဇနာရှိသော သခ်ိမ်းကျောင်းနှင့် ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် တေမိယမင်းသား၏ ၃ - ယူဇနာရှိသော သခ်ိမ်းကျောင်းနှင့်

ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် သုဝဏ္ဏသာမ သတို့သား၏မိဘ ဒုကူလနှင့် ပါရိကာတို့၏ သစ်ရွက်မိုးကျောင်းနှင့် ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ ဘုရားအလောင်းတော် ဝေဿန္တရာမင်းကြီးနှင့် မဒ္ဒီမိဖုယားတို့၏ သစ်ရွက်မိုးကျောင်းနှင့်ရဟန်းပရိက္ခရာ၊ မေတ္တဂုထေရ်အလောင်း ရသေ့၏ သင်္ခမ်းကျောင်း၊ ဘုရားအလောင်းသိဒ္ဓတ္ထမင်းသား၏ရေကန်၊ မြတ်စွာဘုရား တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ သင်္ကဿနဂိုရ်ပြည်သို့ သက်ဆင်းတော်မူသောအခါ ရွှေစောင်းတန်း, ငွေစောင်းတန်း, ပတ္တမြားစောင်းတန်း၊ မြတ်စွာဘုရား သာဝတ္ထိပြည်၏အနီးရှိကဏ္ဍအမည်ရှိသော သရက်ပင်၏အနီး၌ ရေ, မီးအစုံအစုံ အစရှိသောတန်ခိုးပြာဋိဟာတို့ကို ပြတော်မူသောအခါ၌ ၁၂-ယူဇနာရှိသော ရတနာမဏ္ဍပ်၊ သာဝတ္ထိပြည်မှ သုနာပရန္တတိုင်း ဝါဏိဇ္ဇရွာသို့ မြတ်စွာဘုရားကြွတော်မူရန်အတွက် စုလစ်မွန်ချန် အထွတ်တပ်သောကျောင်း -၅၀၀၊ သာဝတ္ထိပြည်မှ သာကေတမြို့သို့ မြတ်စွာဘုရားကြွတော်မူရန်အတွက် စုလစ်မွန်ချန်အထွတ်တပ်သောကျောင်း-၅၀၀၊ အညာသိကောဏ္ဍညထေရ် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသောအခါ ၉-ယူဇနာရှိသော အလုံးစုံရတနာတို့ဖြင့်ပြီးသော စုလစ်မွန်ချန် အထွတ်တပ်သောကျောင်း၊ ရှင်သာရိပုတ္တရာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသောအခါ စုလွတ်မွန်ချန် အထွတ်တပ်သောကျောင်း -၅၀၀နှင့် ဧည့်ခံမဏ္ဍပ် -၅၀၀၊ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ထေရီ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါ စုလစ်မွန်ချန်အထွတ်တပ်သောကျောင်း -၅၀၀၊ ဗောဓိပင်စိုက်ပျိုးရန်အတွက် အသောကမင်းကြီး ပိုင်ဆိုင်သော ရွှေဖြင့် လုံးပတ် ၉-တောင်၊ အစောက် ၅-တောင်၊ အချင်း ၃-တောင်၊ အထု ၈-လက်သစ်ရှိသော ရွှေဖျဉ်းအိုးတို့ကို ဆောက်လုပ်ဖန်ဆင်းပေးသည့်အပြင် အဇာတသတ်မင်း မြတ်စွာဘုရား၏ ဓာတ်တော်တို့ကို ထပနာသောအခါ ဝါဋ္ဌသယ်တယန္တရား (=တစ်စပ်တည်း ဖွဲ့စပ်အပ်သော သားရဲယန္တရားစက်) ကို တပ်ဆင်ပေး၍ အသောကမင်းကြီး ထိုဓာတ်တော်တိုက်ကို ဖောက်သောအခါ ထိုယန္တရားရုပ်တို့ကို ဖျက်ဆီးဖွင့်လှစ်ပေး၏။ ထိုမှတစ်ပါး ဘုရားအလောင်းတော် တေမိယမင်းသားကို မြေမြှုပ်သတ်ရန် တောသို့ထုတ်ဆောင်သောအခါ နတ်၌ဖြစ်သော အဝတ်တန်ဆာ, လူ၌ဖြစ်သော အဝတ်တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ပေး၏၊ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား တောထွက်မည့်နေ၌ ဆေတ္တာသည် အယောင်ဆောင်၍ တန်ဆာဆင်ပေး၏။ ၎င်းပြင် ကဿပဘုရားရှင်၏ သာသနာတော် နောက်ပိုင်း၌ ရဟန်း, ရှင်, လူတို့ အကျင့်ပျက်သဖြင့် ခွေးကြီးအယောင်အသွင်ဆောင်၍ ခြိမ်းခြောက်ကာ သာသနာပြုလုပ်ငန်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပေသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၇-၈။ အပ၊ ၁။ ၆၆၊ ၁၀၅၊ ၄၀၀။ အပ၊ ၂။ ၃၀၊ ၄၉၊ ၆၂၊ ၂၁၉။ စရိယာ။ ၃၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၇၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅-၆၊ ၂၂၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၊ ၄၀။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၇-၈။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၉-၆၀၊ ၂၉၄-၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၊ ၂၅၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၄-၅၊ ၂၇၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၊ ၃၈၊ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄၊ ၁၇၁-၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၈။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၄။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၀။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၈၊ ၇၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၇၊ ၃၂၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၀၊ ၁၈၈၊ ၂၁၇-၉၊ ၂၅၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၈၊ ၇၀၊ ၃၃၃။

ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၂။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၂၆၅၊ ၃၂၄-၅။ ၄၅၆၊ ၄၉၃၊ ၅၀၄။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၁၄၊ ၂၅၊ ၉၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၂၉၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၃။)

ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တ (ပု) | ဝိသုကမ္မ + ဒေဝပုတ္တ | ဗိသုကာ-ဗိဿုကာ-ဝိသုကြံ့-နတ်သား။ သင်္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဝိသုကမ္မ-ဒေဝပုတ္တံ အာမန္တေသိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၈။ (က-မူ)။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၃၉။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၈)။

ဝိသုကမ္မန္တ (ပု၊ န) | ဝိသု + ကမ္မန္တ (ကာရိကာ။ ၂၄၂။ မောဂ်၊ ၂။ ၉၉၊ သျှ။ ကြည့်)။ ဝိဿု (ဝိသု) + ကမ္မန္တ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၅၄။ မောဂ်၊ ၂။ ၉၉၊ သျှ။ ကြည့်)။ | (က) (နွားကျောင်းခြင်း, ကုန်သွယ်ခြင်း စသော) ထင်ရှားသောအမှုကိစ္စ။ (ခ) အလုံးစုံသောအမှုကိစ္စ။ (က) ဝိသုကမ္မန္တေ ပယောဇေသု (ဒီ၊ ၃။ ၇၈) နှိ ဂေါရက္ခဝါဏိ-ဇကမ္မာဒိကေ ဝိဿုတေ ဥဂ္ဂတေ ကမ္မန္တေ ပယောဇေသုံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၅၄။ (ခ) ဝိသုကမ္မ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဝိသုကွ (တိ) | ဝိ + သုကွ = သုသ + တ။ (ကစ္စည်း။ ၅၈၃။ ရူ။ ၆၁၇။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၆။ ဝိဓုကွ-သံ။ | ခြောက်-ခြောက်ခန်း-ခြောက်သွေ့-သော။ ဝိသုကွာ သရိတာ နု သန္ဒတိ။ ဥဒါန။ ၁၇၁။ ------- ဝိသုကွာ ဝိသောသိတာ တဏှာသရိတာ နဒီ နု သန္ဒတိ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၃၃၀။ (-ပေတ၊ ၆။ ၉၄)။

ဝိသုကွတိ (ကြိ) | ဝိသုကွ + အ + တိ။ နာမဓာတ်။ | အထူးသဖြင့်-ခြောက်-ခြောက်ခန်း-ခြောက်သွေ့-၏။ ဝိသုကွာပေတိ-ကြည့်။

ဝိသုကွတိဏှာသဉ္ဆန္န (တိ) | ဝိသုကွ + တိဏှာ + သဉ္ဆန္န | ခြောက်သွေ့သော မြက်တို့ဖြင့် ကောင်းစွာဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဥပရိ ဝိသုကွတိဏှာသဉ္ဆန္နံ " တိဏှာရာသီ " တိ သညာယ ပရိဝါရေတွာ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၃၄၉။

ဝိသုကွာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိသုကွ + ဏာပေ + တိ။ နာမဓာတ်။ မောဂ်၊ ၅။ ၃။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၃။ | အထူးသဖြင့်-ခြောက်-ခြောက်ခန်း-ခြောက်သွေ့-စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသုကွာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိသုကွ + ဏာပေ+တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၃။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၃။ | အထူးသဖြင့်-ခြောက်-ခြောက်ခန်း-ခြောက်သွေ့-စေလော။ တေ ကမ္မာဘိသခ်ီရေ သောသေတိ ဝိသောသေတိ သုကွာပေတိ ဝိသုကွာပေတိ အဗိဇ် ကရောတိ။ မဟာနိ။ ၃၄၃ (-စူဠနိ။ ၁၄၆)။

ဝိသုကွိတ (တိ) | ဝိသုကွ + က္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၅။ | (က) (အသား, အသွေး) ခြောက်-ခန်းခြောက်-ခြင်းသို့ရောက်သော။ (ခ) ဖြစ်သောခြောက်ခန်းခြင်းရှိသော။ (က) (ခ)---- ဗဟုကွိတော ဝိသုကွိတော စျာယန္တော ----။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၂။

ဝိသုစိ (တိ) | ဝိ + သုစ + က္က။ ဓာတွတ္ထ။ (ထီ၊ ပု) ဝိဓူစိ-သံ။ | အထူးထူး-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သော။ အဝိသုစိကရံ ဓမ္မံ အဝိမုတ္တိကရံ ဓမ္မံ ဝိသုစိတော ဝိမုတ္တိတော ပစ္စာဂစ္ဆန္တသ။ ပေဋကော။ ၂၅၆။

ဝိသုဗ္ဗတိ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၄။ ရူ။ ၅၁၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၄။ ဝိဓုဗ္ဗတိ - သံ။ ဝိသုဗ္ဗက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) စင်ကြယ်၏။

(က) များသောအကျိုးရှိ၏။ (ခ) များသော အရောင်အဝါကိုပြု-ပံ့နှံ့ခြင်းရှိ-၏။ (ဂ) မြတ်သော - အလွန် - စင်ကြယ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၏။ (၂) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်၏။ (၃) အလွန် - အလွန်လျှင် - စင်ကြယ်၏။ (၄) အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် စင်ကြယ်၏။ (၁) (က) ဒါယကတော ဝိသုဗ္ဗတိ (မ၊ ၃။ ၂၉၉။ အံ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ မဟပ္ဖလဘာဝေန ဝိသုဗ္ဗတိ၊ မဟပ္ဖလာ ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၂၂၆။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၂၀။ ယဒိ ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဒက္ခိဏာ ဝိသုဗ္ဗေယျ၊ မဟပ္ဖလာ ဘဝေယျ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၀။ ဝိသုဗ္ဗေယျာတိ ဧတသ္မ အတ္ထံ ဒဿေန္တော " မဟပ္ဖလာ ဘဝေယျာ "တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၇။ (ခ) ဝိသုဗ္ဗတိ (မ၊ ၃။ ၂၉၉) တိ နကိလိဿတိ၊ မဟာဇုတိကာရီ မဟာဝိပ္ဖါရာ ဟောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၃။ ဝိသုဗ္ဗတိ (အံ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ နကိလိဿတိ၊ အမလိနာ မဟာဇုတိကာ မဟာဝိပ္ဖါရာ ဟောတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။ (ဂ) ဝိသုဗ္ဗန်၊ (၂) ကြည့်။ (၂) ဝိသုဗ္ဗန်၊ (၃) ကြည့်။ (၃) ယေ စ -------- သမ္မာဒေန်၊ တေသံ ဝိသုဗ္ဗတိ၊ အရဟတ္တဖလဝိသုဒ္ဓိယာ အတိဝိယ ဝေါဒါယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၉၆။ (၄) ဝိသုဗ္ဗန်၊ (၄) ကြည့်။

ဝိသုဗ္ဗန (ထီ၊ နှ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ယု | (၁) စင်ကြယ်ခြင်း။ (၂) စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) များသောအရောင်အဝါရှိခြင်း။ (၁) ဣမိနာ ဥပါယေန သဗ္ဗပဒေသု ဝိသုဗ္ဗနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၂၂၇။ ဝေါဒါနန္တိ ဝိသုဗ္ဗနံ။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၁၀၆။ ပရိပန္ထတော ဝိသုဗ္ဗနံ ဝိသုဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၁။ (၂) ဂရုကာတိ ဂရုကေန ဝိနယကမ္မေန ဝိသုဗ္ဗနတော ပဋ္ဌဝိဓာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၅၇။ တဿ အတီတ-ပစ္စဝေက္ခဏာယ ဝိသုဗ္ဗနတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၇။ (၃) ဝိသုဗ္ဗနာ မဟာဇုတိကတာ၊ သာ ပန မဟာဖလတာယ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အာဟ " မဟပ္ဖလာ ဟောန္တီ " တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၂။

ဝိသုဗ္ဗနကာရဏာ (နှ) | ဝိသုဗ္ဗန+ကာရဏာ | စင်ကြယ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဒက္ခိဏာ-ဝိသုဒ္ဓိယောတိ ဒါနသခီါတာယ ဒက္ခိဏာယ ဝိသုဗ္ဗနကာရဏာနိ။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိသုဗ္ဗနဋ္ဌ (ပု) | ဝိသုဗ္ဗန + အဋ္ဌ | စင်ကြယ်ခြင်း - ဟူသော - အကျိုး။ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ဝိသုဗ္ဗနဋ္ဌာယ။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၁၉။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိသုဗ္ဗနဋ္ဌာယာတိ ရာဂါဒီဟိ မလေဟိ အဘိဗ္ဗာဝိသမလောဘာဒီဟိ စ ဥပက္ကိလိဋ္ဌစိတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓဋ္ဌာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂)။

ဝိသုဗ္ဗနသဘာဝ (တိ) | ဝိသုဗ္ဗန+သဘာဝ | စင်ကြယ်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓိမဗ္ဘာ (အံ၊ ၂။ ၂၇၇) တိ ဝိသုဗ္ဗနသဘာဝါ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။

ဝိသုဗ္ဗနာကာရ (ပု) | ဝိသုဗ္ဗန+အာကာရ | စင်ကြယ် - ခြင်း၏ - သော - အခြင်းအရာ။ ပရိပန္ထတော စိတ္တဿ ဝိသုဗ္ဗနာကာရော ------။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဝိသုဗ္ဗနုပါယ (ပု) | ဝိသုဗ္ဗန + ဥပါယ | စင်ကြယ်ခြင်း၏ - အကြောင်း - ဥပါယ်-နည်းလမ်း။ ဗျာပါဒဿ်ကိလေသဿဒိတော ဝိသုဗ္ဗနုပါယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၄-၅။

ဝိသုဗ္ဗန္တ (တိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + အန္တ | စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓမတ္တာနံ

သမနုပဿတီတိ အတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိံ ပဿတိ။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၆။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၃)။

ဝိသုဒ္ဓိ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + အန္တိ။ ဝိစုမျတိ-သံ။ ဝိသုဒ္ဓကြ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) စင်ကြယ်ကုန်၏။ (၂) မြတ်သော-အလွန်-စင်ကြယ်ရာ - နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကုန်၏။ (၃) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ကုန်၏။ (၄) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် စင်ကြယ်ကုန်၏။ (၁) ရသဟရဏီယော နု ဝိသုဒ္ဓန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ ရူပေ သုဒ္ဓေ ဝိသုဒ္ဓန္တိ၊ အနက္ခာတံ မဟေသိနာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၈။ (၂) ဝိသုဒ္ဓန္တိ (အံ၊ ၂။ ၂၇၅) တိ ပရမဝိသုဒ္ဓိံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏန္တိ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓန္တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၀) တိ ပရမဝိသုဒ္ဓိံ ပါပုဏန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။ (၃) ဝိသုဒ္ဓန္တိ (ပဋိသံ။ ၃၉၄)တိ တဒေဝ ဥပသင်္ကေန ဝိသေသိတံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၇။ (၄) ဝိသုဒ္ဓန္တိ (မဟာနိ။ ၅၆) တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ပဋိပတ္တိယာ ယုတ္တဘာဝေန ဝိဝိဓေန သုဒ္ဓန္တိ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၁၇၆။

ဝိသုဒ္ဓမာန (တိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + မာန။ ဝိသုဒ္ဓမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ဝိသုဒ္ဓန္တ-ကြည့်။ တတော ဝိသုဒ္ဓမာနာ သက္ကသမဏာ ဟောန္တိ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၈၅။ (-နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၉၇)။

ဝိသုဒ္ဓိ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ဣ | စင်ကြယ်ပြီ။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသုဒ္ဓိ (သံ၊ ၁။၄၆၄)တိ ဘဂဝတော ရူပဒဿနတ္ထာယ ဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၅။ (-ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၇)။

ဝိသုဒ္ဓိတုံ (ဗျ) | ဝိ + သုဓ + ယ + တုံ | စင်ကြယ်ခြင်းငှါ။ ပဏ္ဍိတောပိ ကိရ အန္တရာ ဝိသုဒ္ဓိတုံ နု သက္ကောတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၈။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၁၆။

ဝိသုဒ္ဓိတုကာမ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိတုံ + ကမု + ဏ | စင်ကြယ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ စင်ကြယ်လိုသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခေနာတိ ဝုဋ္ဌာတုကာမေန ဝိသုဒ္ဓိတုကာမေန။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၂။ ကခ်ိ။ ၁၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ဿတိ | စင်ကြယ်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သစေ ဒါယကဿ ဝသေနာယံ ဒက္ခိဏာ ဝိသုဒ္ဓိဿတိ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၀။

ဝိသုဒ္ဓိဿာမ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ဿာမ | (ငါတို့) စင်ကြယ်ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဥဘော အဟေတူ အပ္ပစ္စယာ ဝိသုဒ္ဓိဿာမ။ မ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဝိသုဒ္ဓိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ဿာမိ | (ငါ) စင်ကြယ်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣမိနာဟံ သီလေန ဝါ ဝတေန ဝါ -------- သောသ္မိ ဝိသုဒ္ဓိဿာမိ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၆၆။

ဝိသုဒ္ဓေယျ (ကြိ) | ဝိ + သုဓ + ယ + ဧယျ | (က) စင်ကြယ်ရာ၏။ (ခ) များသောအကျိုးရှိရာ၏။ (က) (ခ) ယဒိ ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဒက္ခိဏာ ဝိသုဒ္ဓေယျ၊ မဟပ္ဖလာ ဘဝေယျ။ အဘိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓေယျာတိ တေသ အတ္ထံ ဒဿေန္တော "မဟပ္ဖလာ ဘဝေယျာ"တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဝိသုဒ္ဓံ (တိ) | ဝိ + သုဓ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၁။ ရူ။ ၆၀၇-စ။ ဝိစုဒ္ဓ - သံ။ ဝိသုဒ္ဓ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝိသေသေန သုဒ္ဓံ။ ကပ္ပဒ္ဓုမ။ | (၁) စင်ကြယ်သော။ (၂) ထက်ဝန်းကျင်မှစင်ကြယ်သော။ (၃) အလွန်ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော။ (၄) အလွန်စင်ကြယ်သော။ (၅) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော။ (၆) ဖြူစင်-ဖြူဖွေး-သော။ (၇) အယူစင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။

(ကောတ္ထုဘ-၌ ဝိစုဒ္ဓ (=ဝိသုဒ္ဓ) (တိ) | ဝိ + စုဓ + တ္တ | (၁) သန့်ရှင်းသော။ (၂) မကောင်းမှုကင်းသော။ (၃) အစွန်းအကွက်အထင်းမရှိသော။ (၄) မှန်ကန်သော။ (၅) တရားစောင့်သော (- ယုံကြည်လေးစားထိုက်သော)။ (၆) ရိုသေလေးစားသော။ အနက်များလာသည်။ ပြိဟတ်၌ (အထူး) (တိ) (၁) ထွန်းပသော။ (၂) ဖြူဖွေးသော။ (၃) ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော။ (ပု) (၄) ကိုယ်၌ ရှိသော စက်အထူး ? ဟုလာသည်။ ပါကတ၌ (အထူး) ဖြဟ္ဖာ့ပြည်, နတ်ပြည်၏ နံနက်ခင်း-ဟုလာသည်။)။

(၁) စင်ကြယ်သော။ အထ ခွါဟံ ဝိသုဒ္ဓေါ ပရမာယ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၃။ ကေတော ဥပသမ္ပန္နာ ဘိက္ခုနိသံယေ ဝိသုဒ္ဓါ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၆၆။ ဒိဋ္ဌစက္ခု ဝိသုဒ္ဓံ မေ။ အပ၊ ၁။ ၃၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉။ သံ၊ ၁။ ၁၈၉)။ (၂) ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓါယာ (ပဋိသံ။ ၁၀၈။ ဥဒါန။ ၁၁၁) တိ ပရိသုဒ္ဓါယ နိရုပက္ကိလေသာယ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၁။ (-အံ၊ ၌၊ ၃။ ၈၃)။ (၃) အလွန်ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓေနာ (ဥဒါန။ ၈၃) တိ နိဝရဏာဒိသံကိလေသဝိဂမေန သုပရိသုဒ္ဓေန။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၆။ (၄) အလွန်စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိ (အပ၊ ၁။ ၁၃။ စူဠနိ။ ၂၉၅) နှင့် ပဉ္စနိဝရဏဝိတက္ကဝိစာရပီတိ-သုခသခ်ိတေဟိ နဝဟိ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ အတိသုဒ္ဓံ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၃။ (၅) အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော။ ဥပေက္ခာ စ သတိ စ သုဒ္ဓါ ဟောန္တိ ဝိသုဒ္ဓါ သံသုဒ္ဓါ။ စူဠနိ။ ၁၅၉။ သဒါ ဝိသုဒ္ဓံ ရုစိရံ ပဘာသရံ။ ဝိမာန။ ၉၁။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၄)။ (၆) ဖြူစင်သော။ ဝိသုဒ္ဓ (မ၊ ၂။ ၃၄၅) နှင့် ပဇ္ဇုရံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။ (၇) အယူစင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ သော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ပဋိသံ။ ၁၁၀။ စုတူပပါတဒဿနေန ဒိဋ္ဌဝိသုဒ္ဓိဟေတုတ္တာ ဝိသုဒ္ဓံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ (-ကျတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၀၀)။

ဝိသုဒ္ဓ၂ (တိ) | ဝိ + သုဓ + ဏော + တ | စင်ကြယ်စေ-သုတ်သင်-အပ်သော။ ဝိသုဒ္ဓါ (မ၊ ၄။ ၆၄) တိ တဿာ စောဒနာယ သောဓနဝသေန ဝိသောဓိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၄။

ဝိသုဒ္ဓ၃ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + မာနသ။ နောက်ပုဒ်ကျေ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓေါ (ထေရ။ ၃၆၉) တိ နိဝရဏာသခ်ါတဝလာဟကာပဂမေန ဝိသုဒ္ဓမာနသော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၂၅။

ဝိသုဒ္ဓကဏ္ဍ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ၁ + ကဏ္ဍ | စင်ကြယ်သော-လည်-လည်ချောင်း-ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓကဏ္ဌော မဓုဿရော၊ ကာဿသာသ-ဝိဝဇ္ဇိတော။ အပ၊ ၁။ ၃၆၉။

ဝိသုဒ္ဓကမလာကရ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + ကမလာကရ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ကြာရုံနှင့် တူသော (အရိယာ သံယာ)။ အရိယသံယဉ္စ သမ္မုလ္လံ။ ဝိသုဒ္ဓကမလာကရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိသုဒ္ဓကမ္မန္တ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ၁ + ကမ္မန္တ | စင်ကြယ်သော အမှုကိစ္စရှိသော။ ဧဝမ်မို ဝေါဟာရသုစိ အသာဟသံ၊ ဝိသုဒ္ဓကမ္မန္တ-မပေတပါပကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၁။

ဝိသုဒ္ဓကရဏ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ + ကရဏ] စင်ကြယ်သော - ကရိုဏ်း - အက္ခရာတို့ကို ရွတ်ဆိုကြောင်း အရပ် - ရှိသော၊ သူ။ "ဝိသုဒ္ဓကရဏာနံ မနသာ ဒေသနာ ဝါစာယ အက္ခရဏတော အက္ခရ" နှိ အညေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဝိသုဒ္ဓကရုဏ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓါ + ကရုဏာ] အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ကရုဏာရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓကရုဏာနံ စိတ္တေန ပဝတ္တိတဒေသနာ ဝါစာဟိ အကထိတတ္တာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၄)။

ဝိသုဒ္ဓကရုဏာရုဏ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓကရုဏာ+ အရုဏ] အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ကရုဏာတည်းဟူသော နေအရုဏ်ရှိသော။ ဉာဏာတိသယဗိမ္ဗံ တံ၊ ဝိသုဒ္ဓကရုဏာရုဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိသုဒ္ဓကာရီ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ + ကရ + ဏီ။ ထီ-၌ --ကာရိနီ။] စင်ကြယ်သော ကုသိုလ် ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးတို့ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓကာရိ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၆) နှိ ဝိသုဒ္ဓါနံ ဒသကုသလကမ္မပထာနံ ကာရကံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၅၀၀။

ဝိသုဒ္ဓကုဏ္ဍလ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ကုဏ္ဍလ] စင်ကြယ်သော နားဆောင်းရှိသော၊ သူ။ အထ ဝါ မဌကုဏ္ဍလီတိ ဝိသုဒ္ဓကုဏ္ဍလော၊ တာပေတွာ ဇာတိဟိဂ်ုလိကာယ မဇ္ဇိတွာ ဓောဝိတွာ သူကရလောမေန မဇ္ဇိတ-ကုဏ္ဍလောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၀၄။

ဝိသုဒ္ဓကေလာသနိဘ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ကေလာသ + နိဘ] စင်ကြယ်သော ကေလာသ (ငွေ) တောင်နှင့်တူသော။ ဝိသုဒ္ဓကေလာသနိဘော။ ပုဏ္ဏမာယေဝ စန္ဒိမာ။ အပ၊ ၁။ ၇၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။

ဝိသုဒ္ဓက္ခဏ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓ + ခဏ] စင်ကြယ် ရာခဏ။ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဘဂဝတော ဝစနေန ဝိသုဒ္ဓက္ခဏေပိ ဝိဇ္ဇမာနံ ဇာတံ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၁၅။

ဝိသုဒ္ဓခီဏာသဝ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ²+ခီဏာသဝ] အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ရဟန္တာ။ သတ္ထာ ဥစ္စိနိတ္ဝာ ဝိသုဒ္ဓခီဏာသဝါနံယေဝ ပဥ္စသတာနိ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝိသုဒ္ဓဂ္ဂဟဏ (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ဂဟဏ] ဝိသုဒ္ဓ-သဒ္ဒါ။ ဧတေဟိ အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋျတရလဒ္ဓပ္ပဘေဒါတိ ဒဿေတုံ ဝိသုဒ္ဓ-ဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိသုဒ္ဓစက္ခု (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ + စက္ခု] စင်ကြယ်သော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ ဒိဗ္ဗာ ဒိဇာ ပက္ခီ ဝိသုဒ္ဓစက္ခူ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓစက္ခု သုမနော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ သမဇ္ဇဂံ။ အပ၊ ၁။ ၁၅၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။

ဝိသုဒ္ဓစန္ဒဒဿန (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓ² + စန္ဒ + ဒဿန] စင်ကြယ်သောလကို မြင်ခြင်း။ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ တဿ ပုရိသဿ ဝိသုဒ္ဓစန္ဒဒဿနံ ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိသုဒ္ဓစရိတ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + စရိတ] စင်ကြယ်သော အကျင့် (စရိုက်) ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓစရိတော သတ္ထာ၊ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ ပါရဂူ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁)။

ဝိသုဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + စိတ္တ] (၁) စင်ကြယ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (နဲ) (၂) စင်ကြယ်သောစိတ်။ (၁) သ ခေါ သော ကာလာမာ အရိယသာဝကော ----- ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော။ အံ၊ ၁။ ၁၉၂-၄။ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တောတိ ကိလေသမလာဘာဝေန ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၁)။

(နဲ) (၂) ပါကတိကကာမာဝစရစိတ္တေဟိ သုန္ဒရတာယ ပဋိပက္ခတော ဝိသုဒ္ဓတ္တာ စ အဘိက္ကန္တံ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တံ ဝုစ္စတိ၊ ဥပစာရဇ္ဈာန-စိတ္တသေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၆။

ဝိသုဒ္ဓစိတ္တသန္တတိ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓစိတ္တ + သန္တတိ] စင်ကြယ်သောစိတ်-တို့၏-အစဉ်။ နီဝရဏာဒီဟိ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တသန္တတိ ဧဝ စိတ္တမဥ္ဇူသာ သမာဓိ ဝါ ကမ္မဌာနံ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဝိသုဒ္ဓစိတ္တသန္တာနနိဿယ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓစိတ္တ+ သန္တာန + နိဿယ] စင်ကြယ်သောစိတ် အစဉ်လျှင် မှီရာရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တသန္တာန-နိဿယာ ဟိ ပညာ -------- ဟောတိ။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၁၉။

ဝိသုဒ္ဓ (စ္ဆ) ဆတ္တဓာရဏ (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ဆတ္တ + ဓာရဏ] စင်ကြယ်သော ထီးကို ဆောင်း (ဆောင်းမိုး) ခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓဆတ္တဓာရဏံ သုဝိသုဒ္ဓဝိမုတ္တိဆတ္တဓာရဏဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၀။

ဝိသုဒ္ဓဇနဝိလာသီ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓဇန + ဝိ + လသ + ဏေ + ဏီ။ ထီ-၌ --ဝိလာသိနီ။] စင်ကြယ်သော လူတို့ကို-တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ - စေတတ်သော (အပဒါန အဌကထာ)။ ဣတိ ဝိသုဒ္ဓဇနဝိလာသိနိယာ အပဒါနဌကထာယ အဗ္ဘန္တရနိဒါနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၄။ (-အပ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၂၊ ၂၂၈။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၃၀၂)။

ဝိသုဒ္ဓဉာဏ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ဉာဏ] အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓဉာဏော (ထေရ။ ၂၇၆) တိ သဗ္ဗသံကိလေသဝိသုဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓဉာဏော။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓဒဿနောတိ ဘင်္ဂဒဿနဿ ပရိဗန္ဓဝိဓမနေန ဝိသုဒ္ဓဉာဏော၊ သုဝိသုဒ္ဓဘင်္ဂဒဿနောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၃။

ဝိသုဒ္ဓဌ² (ပု) [ဝိသုဒ္ဓ² + အတ္ထ] စင်ကြယ်သော-အနက်-သဘော။ ဣမသို့ သုတ္တေ စတ္တာရောပိ ဖလဌပုဂ္ဂလာ ဝိသုဒ္ဓဌေန ဒေဝါ နာမ ဇာတာ။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၇)။

ဝိသုဒ္ဓဌ¹ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + အတ္ထ] စင်ကြယ်-ခြင်းဟူ-သော-အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ဝိသုဒ္ဓိစရိယဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။ (-ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၅)။

ဝိသုဒ္ဓတ္ထ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + အတ္ထ] (၁) စင်ကြယ်-ခြင်းဟူ-သောအကျိုး။ (၂) စင်ကြယ်သော ပဝါရဏာဟူသောအကျိုး။ (၁) သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ဒီ၊ ၂။ ၃၂၁။ မ၊ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ၃။ ၁၂၃) တိ --- သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၆။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၃။ (၂) ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယာ (သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၅) တိ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏတ္ထာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝိသုဒ္ဓတ္ထိက (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + အတ္ထိက] စင်ကြယ်ခြင်း-ဖြင့်-ကို - အလိုရှိသော၊ သူ။ တတော ဝိသုဒ္ဓတ္ထိကာနံ ဝေါဒါနသမ္ဘာရ-ဒဿနတ္ထံ သဒ္ဓါဒိပဥ္စကံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၅။

ဝိသုဒ္ဓတ္ထေရဝါဒ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓ + ထေရဝါဒ] စင်ကြယ်သောထေရဝါဒဂိုဏ်း။(ပဋမ,ဒုတိယ သံဂါယနာတင် ပါဋိတော်ကို လက်ခံကျင့်သုံး သောရဟန်းတို့၏အပေါင်း)။ဝိသုဒ္ဓတ္ထေရဝါဒမှိ ပုန ဘေဒေါ အဇာယထ။ အဘိ၊ ၌၊၃။၁၀၈။

ဝိသုဒ္ဓဒဿန (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ² + ဒဿန] အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော-ဉာဏ်အမြင်-ဉာဏ်မျက်စိ-ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓဉာဏ-လည်းကြည့်။ အထ ဝါ သုဒ္ဓဒဿနံ ဝိသုဒ္ဓဒဿနံ --------။ မဟာနိ။ ၇၄၊ ၂၂၃။ သဗ္ဗေသု

ဓမ္မေသု ဝိသုဒ္ဓဒဿနေနာ (သံ၊ ၁။ ၁၈၃) တိ သတ္တညုတညာဏံ ဒီပေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓဒဿနေ (ထေရီ။ ၄၂၂) တိ နိမ္မလ-လောစနေ။ ထေရီ၊ ဋ၊ ၁၆၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၃)။

ဝိသုဒ္ဓဒဿီ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဒိသ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိသုဒ္ဓဒဿိနီ။ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော တရားကို-မြင်-သိမြင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ တမေဝ သုဒ္ဓဒဿီ ဝိသုဒ္ဓဒဿီ ပရိသုဒ္ဓဒဿီ ဝေါဒါနဒဿီ ပရိယော-ဒါတဒဿီ။ မဟာနိ။ ၇၄။ တမေဝ ဒဿိန္တိ တံ ဧဝံ (ဧဝ) ဝိသုဒ္ဓဒဿီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၃။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၀၂။

ဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိက (တိ) | ဝိသုဒ္ဓါ ° + ဒိဋ္ဌိ + က | စင်ကြယ်သော အယူရှိသော၊ သူ။ သော ဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိကော ဟုတ္တာ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၂၇၈။ ကာမဥ္စာယံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကခီဂိတရဏာဝိသုဒ္ဓိ-သမဓိဂမေန ဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၅။

ဝိသုဒ္ဓနယန (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ ° + နယန | စင်ကြယ်သော မျက်စိရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓနယနာ ဟောမိ၊ ယသသာ စ ဇလာမဟံ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၂။ ထေရီ၊ ဋ။ ၉၆။ သောပိ မံ တဒါ ဗျာကာသိ၊ ဝိသုဒ္ဓနယနော မုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၂၀၉။

ဝိသုဒ္ဓနယမဏ္ဍိတ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ ° + နယ + မဏ္ဍိတ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော နည်း တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဝိသုဒ္ဓနယ-မဏ္ဍိတော၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ ယော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိသုဒ္ဓနာမကာယ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + နာမ + ကာယ | စင်ကြယ်သော - နာမကာယ-နာမ်တရားတို့၏အပေါင်း-ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ ခတ္တိယာဒိကုလတော အာဂတာ ---------- ဝိသုဒ္ဓနာမကာယာ ဝိဂတကိလေသပရိဠာဟာ စ ဟောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝိသုဒ္ဓနိဗ္ဗာနဒဿန (န) | ဝိသုဒ္ဓ ° + နိဗ္ဗာန + ဒဿန | စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်ခြင်း။ ဝိဂတေ သစ္စပဋိစ္ဆာဒကေ တမေဂေါတြဘူဉာဏာဿ ဝိသုဒ္ဓနိဗ္ဗာနဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိသုဒ္ဓနိဿယဘာဝဒီပန (ထီ၊ န) | ဝိသုဒ္ဓ ° + နိဿယ + ဘာဝ + ဒီပန | စင်ကြယ်သော တရားလျှင် မှီရာရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အထ ဝါ "သုဂတဿ ဩရသာနံ ပုတ္တာန"န္တိ အရိယသံယဿ ဝိသုဒ္ဓနိဿယဘာဝဒီပနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိသုဒ္ဓနေတ္တ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + နေတ္တ | ဝိသုဒ္ဓနယန-ကြည့်။ စက္ခုမာ (မ၊ ၃။၃၄၀)တိ သမ္ပန္နစက္ခု ဝိသုဒ္ဓနေတ္တော။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၅၁။

ဝိသုဒ္ဓပစ္စယ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ ° + ပစ္စယ | အထူး သဖြင့်စင်ကြယ်သော အကြောင်းရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓပစ္စယ (အပ၊ ၂။ ၇၀) နှိ ပုဗ္ဗေ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ ပရိပုဏ္ဏပါရမိပစ္စယ-သမ္ဘာရော သုဋ္ဌု စိရံ ကာလံ မယာ နု ဒိဋ္ဌော အသီတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိသုဒ္ဓပဋ္ဌပသာဒ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ ° + ပဋ္ဌ + ပသာဒ | စင်ကြယ်သော (၅) ပါးသောကြည်လင်ခြင်းရှိသော။ အဋ္ဌိတက္ခာတိ အဋ္ဌိတေဟိ ဝိယ ဝိသုဒ္ဓပဋ္ဌပသာဒေဟိ အက္ခီဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၂၁။

ဝိသုဒ္ဓပညာ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓါ + ပညာ | အထူး သဖြင့် စင်ကြယ်သော ပညာရှိသော၊ သူ။ သုဒ္ဓပညာ ဝိသုဒ္ဓပညာ ပရိသုဒ္ဓပညာ ဝေါဒါတပညာ ပရိယောဒါတပညာ။ မဟာနိ။ ၂၂၃။ (-အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၄)။

ဝိသုဒ္ဓပဋိသမ္ဘိဒ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓါ+ပဋိသမ္ဘိဒါ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ပဋိသမ္ဘဒါရှိသော။ တေနေဝ နိဒ္ဒေါတာသဝတ္ထာ ဝိသုဒ္ဓပဋိသမ္ဘိဒေဟိ။ ဝဇိရ။ ၁၇။

ဝိသုဒ္ဓပဏ္ဏာရဝဏ္ဏ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ[၁] + ပဏ္ဏရ + ဝဏ္ဏ | အလွန်စင်ကြယ်သော-ဖြူ-ဖြူဖွေး-သည့်အဆင်းရှိသော။ သုဝိသုဒ္ဓပဏ္ဏရာတိ သုဋ္ဌု ဝိသုဒ္ဓပဏ္ဏရဝဏ္ဏာ၊ အသမ္မိဿဝဏ္ဏာ သဗ္ဗသေတာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဝိသုဒ္ဓပ (ပ္ပ) ယောဂ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ပယောဂ | စင်ကြယ်သော-အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ - ပယောဂ - ရှိသော။ ယာယ မဟာပုရိသော ဝိသုဒ္ဓပယောဂေါ နိရန္တရကာရီ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော စ ဟုတ္ဝာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၁။ (- ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၅)။

ဝိသုဒ္ဓပရိယာယ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + ပရိယာယ | ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ အရိယသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓပရိယာယော။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၉။

ဝိသုဒ္ဓပရိဝါရ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ပရိဝါရ | ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော (ရဟန္တာ) အခြံအရံ-အခြေအရံ-ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓပရိဝါရသာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၅) တိ သဗ္ဗသော ပရိသုဒ္ဓခီဏာသဝပရိဝါရဿ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၅။

ဝိသုဒ္ဓပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + ပုဂ္ဂလ | အလွန်စင်ကြယ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ သုဝိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာဒိတာယ ဝိသုဒ္ဓပုဂ္ဂလော ရာဇာသော ဝိယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၅)။

ဝိသုဒ္ဓဖလနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဖလ + နိဗ္ဗတ္တိ | စင်ကြယ်သော အကျိုး၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓတိတိ ------ ဝိသုဒ္ဓဖလနိဗ္ဗတ္တိတော စ သဒ္ဒါန္ဒြိယံ ဝိသုဒ္ဓတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၈။

ဝိသုဒ္ဓဘောဇန (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဘောဇန | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော-ဘောဇဉ် -စားဖွယ်-စားစရာ-ရှိသော၊သူ။ ဝိသုဒ္ဓဘောဇနော အာသိ၊ စက္ကဝတ္တိ အဟံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄။

ဝိသုဒ္ဓမန (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + မန။ ဝိဓုဒ္ဓမနသ်-သံ။ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သည့် စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓမနသာ အဇ္ဈ၊ အပေတ-မနပါပိကာ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၈၊ ၂၀၆။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၄။

ဝိသုဒ္ဓမဟာပုရိသ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ+မဟာပုရိသ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော ယောက်ျားမြတ်။ ------ ပဠအဘိညအဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘိနော ဝိသုဒ္ဓမဟာပုရိသာပိ သတိ့ ဥပဋ္ဌပေတုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၃။

ဝိသုဒ္ဓမာနသ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + မာနသ။ ဝိဓုဒ္ဓမနသ် - သံ။ | ဝိသုဒ္ဓမန - ကြည့်။ ဝိသုဒ္ဓေါတိ နိဝရဏသခ်ိတဝလာဟကာ-ပဂမေန ဝိသုဒ္ဓမာနသော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၇)။

ဝိသုဒ္ဓယတိ (နာမ၊ ကြိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဏာယ + တိ။ ပါ၊ ၃၊ ၁။ ၂၂။ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-၏။ ဝိသုဒ္ဓါ ဟောတိ ရတ္တိ ဝိသုဒ္ဓယတိ။ ကစ္စည်း။ ၄၃၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၁၉။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၂။

ဝိသုဒ္ဓရူပကာယ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ+ရူပကာယ | စင်ကြယ်သော-ရူပကာယ-ရုပ်ခန္ဓာ-ရှိသော၊ သူ။ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဟိ အာဂတာ ပုရိသာ ------ ဝိသုဒ္ဓရူပကာယာ ဝိဂတပရိဠာဟာ စ ဟောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝိသုဒ္ဓဝံသ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဝံသ | (၁) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော - အမျိုး-အနွယ်-အဆက်-ရှိသော။

(ပု) (၂) အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော-အမျိုး-အနွယ်-အဆက်။ (၁) သုဗုဒ္ဓဝံသေနိဓုဒ္ဓဝံသော၊ ဝိသုဒ္ဓဝံသေန ဝိနာယကေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၁။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓဝံသာဂမန (တိ) | ဝိသုဒ္ဓဝံသ + အာဂမန | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော-အမျိုး-အနွယ်-ဟူသောလာရာ အကြောင်းရှိသော၊ စင်ကြယ်သောအမျိုးမှ ဆင်းသက်လာသော။ ဝနေ ဝိဝေကော သိရိနာမဓေယ္ယော၊ ဝိသုဒ္ဓဝံသာဂမနော ဝသိတ္ထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၀၆။

ဝိသုဒ္ဓဝဏ္ဏ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + ဝဏ္ဏ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော - အရောင် -အဆင်း။ ဝိသုဒ္ဓဝဏ္ဏဝသေနေဝ ဟိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အဘိဘာယတနာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၅၂။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၄၀၇။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၂၄၅။

ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓါ + ဝိဇ္ဇာ | စင်ကြယ်သော ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ၈-ပါးရှိသော။ အရိယမဂ္ဂဉာဏမ္ပုနာ နိဒ္ဒေါတမလတ္တာ ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇေဟိ။ဝဇိရ။ ၁၇။

ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇာပဋိသမ္ဘိဒ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇာ + ပဋိသမ္ဘိဒါ | စင်ကြယ်သော ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ၈-ပါး ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄ - ပါးရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇာပဋိသမ္ဘိဒေဟိ၊ သဒ္ဓမ္မသံဝဏ္ဏန-ကောဝိဒေဟိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓါ အစ္ဆန္နပရိသုဒ္ဓါ ဝိဇ္ဇာ စတသော စ ပဋိသမ္ဘိဒါ ယေသံ တေ ဝိသုဒ္ဓဝိဇ္ဇာပဋိသမ္ဘိဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိသုဒ္ဓဝိနိစ္ဆယ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဝိနိစ္ဆယ | သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော အဆုံးအဖြတ်ရှိသော။ သုဌု သမ္မာ ဝိသုဒ္ဓဝိနိစ္ဆယော မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ကထာမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀။

ဝိသုဒ္ဓဝိပါက (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + ဝိပါက | စင်ကြယ်သောအကျိုးရှိသော။ ပစ္ဆိမေန ဝိသုဒ္ဓဝိပါကတံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃.၂။

ဝိသုဒ္ဓသံကိလေသ (ပု၊ နှ) | ဝိသုဒ္ဓ + သံကိလေသ | စင်ကြယ်သောသတ္တဝါတို့ကို-ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - စေတတ်သော၊ သူ။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိသုဒ္ဓ-သံကိလေသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၆။ ၄။ ၄၇၂။

ဝိသုဒ္ဓသတ္တ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + သတ္တ | စင်ကြယ်သော သတ္တဝါ။ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ နိက္ကိလေသဇာတိကော ဝိသုဒ္ဓသတ္တော။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၂၄၅။ မ၊ ၆။ ၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၀။ (-ဇာ၊ ၆။ ၄။ ၄၇၇)။

ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဒ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ + သဒ္ဒ | ထက်ဝန်း-ကျင်မှစင်ကြယ်သော ကျော်စောသံရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဒေါ (မဟာနိ။ ၃၅၅) တိ ပရိသုဒ္ဓ-ကိတ္တိသဒ္ဒေါ။ ယထာဘူတထုတိယောသောတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၈၈။

ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓါဒိဂုဏ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓ+သဒ္ဓါဒိဂုဏ။ (သဒ္ဓါ + အာဒိ + ဂုဏ) | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော သဒ္ဓါစသော-ဂုဏ်-ကျေးလူး။ ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓါဒိဂုဏောဟိ ယုတ္တာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓရာဇံ အဘိပတ္ထယန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၃။

ဝိသုဒ္ဓသဘာဝ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + သဘာဝ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော သဘောရှိသော (နိဗ္ဗာန်)။ ဝိသုဒ္ဓသဘာဝတာယ ---- သုက္ကံ။ ထေရ၊ ၆။ ၁။ ၄၂၇။

ဝိသုဒ္ဓသီလ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + သီလ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော သီလရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓသီလော သပ္ပညော၊ စိတ္တေကဂ္ဂမို ဝိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄၁၇။

ဝိသုဒ္ဓသီလာ (အပ၊ ၁။ ၁၅) တိ ဝိသေဓေသန သုဒ္ဓသီလာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၇)။

ဝိသုဒ္ဓသီလာစာရ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + သီလ + အာစာရ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော သီလ, အကျင့်ရှိသော၊ အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သောသီလ, အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလ-လည်းကြည့်။ ဝိသုဒ္ဓသီလာစာရတာယ ပရိသုဒ္ဓါသမန္တတော ------ ပရိဝါရာ စတဿာတိ ပရိသုဒ္ဓပရိဝါရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။

ဝိသုဒ္ဓသေတသရီရ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + သေတ + သရီရ | စင်ကြယ်ဖြူဖွေးသည့် ကိုယ်ရှိသော။ ကာဠတိလကာဒိနံ အဘာဝေန ဝိသုဒ္ဓ-သေတသရီရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိသုဒ္ဓါဂမ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာဂမ | စင်ကြယ်သော လာရာအရင်းအစရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓါဂမတ္တာ ကပ္ပိယံ၊ ဒုဋ္ဌစာရဏာယ သတိ အကပ္ပိယံ နိဿာယ ဌိတံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၂၆၁။

ဝိသုဒ္ဓါစာရ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာစာရ | အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ထုလ္လစ္စယာဒိဝိသုဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓါစာရော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉။

ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာစာရ + သီလ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော အကျင့်,သီလရှိသော၊ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောအကျင့်, အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော သီလရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလေန၊ နိပုဏာမလဟုဒ္ဓိနာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁။ ထုလ္လစ္စယာဒိဝိသုဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓါစာရော၊ ပါရာဇိကသံယာဒိသေသဝိသုဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓ-သီလော။ စာရိတ္တဝါရိတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ ဝါ ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၊ ၁၀။

ဝိသုဒ္ဓါဇီဝ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာဇီဝ | (၁) စင်ကြယ်သောအသက်မွေးမှုရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) စင်ကြယ်သော အသက်မွေးခြင်း။ (၁) သော --- ဝိသုဒ္ဓါဇီဝေါ ဉာယပဋိပတ္တိယံ ဌိတော။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၆။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁)။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓါဇီဝိ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာ + ဇီဝ + ဏီ။ ဝိသုဒ္ဓါဇီဝ + ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဝိသုဒ္ဓါဇီဝိနီ။ | (က) စင်ကြယ်စွာ အသက်မွေးလေ့ရှိသော၊ သူ။ (ခ) စင်ကြယ်သည့် အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) တတြိမေ အဌာနိသံသာ-- ဘဝဒိဋ္ဌပ္ပဟာနံ, ဇီဝိတ-နိကန္တိပရိစ္စာဂေါ, သဒါယုတ္တပယုတ္တတာ, ဝိသုဒ္ဓါဇီဝိတာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိ + အပ + က္ကမ္ဘ+ အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ အပေက္ခတိတိ ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခော။ ကခ်ီ။ ဋီ၊သစ်။ ၁၆၃။ | (က) (အာပတ်မှ) ထ-စင်ကြယ်-ခြင်း-ဌါ-ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ (ခ) စင်ကြယ်ခြင်းကို-ငဲ့-အလိုရှိ-လိုလား တောင့်တ-သော၊ သူ။ (က) ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခေနာတိ ဝုဋ္ဌာတုကာမေန ဝိသုဇ္ဈိတုကာမေန။ ကခ်ီ။ ၁၀၃။ သာ စ ဝိသုဒ္ဓိ ဣဓ ဝုဋ္ဌာနာဒိတိ အာဟ " ဝုဋ္ဌာတုကာမေန ဝိသုဇ္ဈိတုကာမေနာ " တိ။ ------- အတ္ထော။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၄။ (ခ) ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခောတိ ဂိဟီ ဝါ ဟောတုကာမော သာမဏေရော ဝါ ဟောတုကာမော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခောတိ အတ္တနော ဝိသုဒ္ဓိ အပေက္ခမာနော ဣစ္ဆမာနော ပတ္ထယ-မာနော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၃။ ကခ်ီ။ ၁၂၅။

ဝိသုဒ္ဓါရောစန (န) | ဝိသုဒ္ဓိ + အာရောစန | (အာပတ်မှ) စင်ကြယ်ခြင်းကိုပြောကြားခြင်း။ နိဒါနုဒ္ဒေသသဝနေ၊ ဝိသုဒ္ဓါရောစနေ ဝိဓိ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၆၄။

ဝိသုဒ္ဓါဝဟ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိ + အာ + ဝဟ + အ | စင်ကြယ်ခြင်းကို-ဆောင်တတ်-ဆောင်နိုင်-သော။ နှ ယသော နှ လော့ကျ့ ယသာဝဟံ ဝိသုဒ္ဓါဝဟဉ္စ နှ ဟောတိ။ ထေရ၊ ၌။ ၂။ ၁၈၈။

ဝိသုဒ္ဓါသယ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာသယ | စင်ကြယ်သော အလိုဆန္ဒရှိသော။ သမ္မာ ပဏိဟိတတ္တော ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညော ဝိသုဒ္ဓါသယော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၅။

ဝိသုဒ္ဓါသယပ (ပ္ပ) ယောဂ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓ + အာသယ + ပယောဂ | စင်ကြယ်သော-အလို - လုံ့လ - ရှိသော၊ စင်ကြယ်သော အလို, စင်ကြယ်သော လုံ့လရှိသော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓါသယပ္ပယောဂေါ သမထဝိပဿနာသုယုတ္တပ္ပယုတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၁၀။ အရိယ-သဒ္ဒေါ ---ဝိသုဒ္ဓါသယပယောဂေသု ပုထုဇ္ဇနေသုပိ ဝတ္တတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိ² (ထီ) | ဝိ + သုဓ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၁။ ရူ။ ၆၀၇-စ။ ဝိစုဒ္ဓိ - သံ။ ဝိသုဒ္ဓိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိသုဒ္ဓန် ဝိသုဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိသေသတော သုဒ္ဓိတိ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓန္တိ သတ္တာ ဇတာယ ရာဂါဒိမလေဟိတိ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၉။ | (၁) စင်ကြယ်- အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်-ခြင်း။ (၂) စင်ကြယ်သော။ (၃) အပြစ်မရှိသော။ (၄) စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော-- (က)ပါတိမောက်ပြခြင်း။ (ခ) ပဝါရဏာပြုခြင်း။ (ဂ) ဒါယကာစသည်။ (ဃ) လူအဖြစ်စသည်။ (၅) အထူးသဖြင့်-စင်ကြယ်-စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်-သော-- (က) မဂ်၊ (ခ) ဖိုလ်။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်။ (ဃ) တောဖျင်တရား။ (၆) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာ-- (က) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ (ခ) နိဗ္ဗာန်။ (ဂ) စင်ကြယ်-အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်-ခြင်း။ အထ ခွါဟံ ဝိသုဒ္ဓေါ ပရမာယ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၃။ ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၁။ မ၊ ၁။ ၇၀။ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ရာဂါဒီဟိ မလေဟိ ------- ကိလိဋ္ဌစိတ္တာနံ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၆။ အဇ္ဇ ပန္နရသေ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၅။ ဧသေ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ဓမ္မ။ ၅၃) တိ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ ဝေါဒါနတ္ထာယ ဧသေ မဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၅၅။ သုတာ ဟိ မယံ့ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိတိ စျာနဝိသုဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၄၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ ဉာယံ နိဗ္ဗာနန္တိ တယော ဂိသေသေ အာဝဟတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၃။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိန္တိ ဝိသုဒ္ဓန် ကိလေသပပွဟာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ (သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၄) နှိ ဝိသုဒ္ဓန် ကိလေသပပွဟာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၁။ သံကိလေသတော ဝိသုဒ္ဓန် ဝိသုဒ္ဓိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။ (-သံ၊ ၃။ ၁၂၃၊ ၃၄၃။ အံ၊ ၂။ ၂၇၇။ ထေရ။ ၃၇၀။ မဟာနိ။ ၅၆။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၃၊ ၃၁၉။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၁)။

(၂) စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိစရိယ၌-စသည်ကြည့်။ (၃) အပြစ်မရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ (၄) အနက်ကြည့်။ (၄) စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော-- (က) ပါတိမောက်ပြခြင်း။

ပဋ္ဌ ဝိသုဒ္ဓိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅။ (ခ) ပဝါရဏာ ပြုခြင်း။ အပရာပိ ပဋ္ဌ ဝိသုဒ္ဓိယော သုတ္တုဒ္ဒေသော ပါရိသုဒ္ဓိဥပေါသထော အဓိဋ္ဌာနုပေါသထော ပဝါရဏာ သာမဂ္ဂိ-ဥပေါသထောယေဝ ပဋ္ဌမော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၆။ (ဂ) ဒါယကာစသည်။ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော (အံ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ ဒါနသခ်ိတာယ ဒက္ခိဏာယ ဝိသုဒ္ဓိနကာရဏာနိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂၀။ (ဃ) လူအဖြစ်စသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ-ပေက္ခောတိ အတ္တနော (ဂိဟိဘာဝါဒိကံ) ဝိသုဒ္ဓိ အပေက္ခမာနော ဣစ္ဆမာနော ပတ္ထယမာနော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ စ၃။ ကခ်ိ။ ၁၂၅။ (၅) အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်-စင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်-သော--(က) မဂ်။ (ခ) ဖိုလ်။ (ဂ)နိဗ္ဗာန်။ သုဒ္ဓိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၃) တိ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသခ်ိတာ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ (ထေရ။ ၂၈၆) နိဗ္ဗာန် အရဟတ္တဥ္စ ပပ္ပုယျ ပါပုဏိတွာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ထေရ။ ၃၁၇) တိ ဧသ ---------- ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိယာ, အစ္စန္တဝိသုဒ္ဓိယာ စ မဂ္ဂေါ အဓိဂမုပါယော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၅။ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂) တိ ဧသ နိဋ္ဌဒါနုပဿနာသခ်ိတော ဝိရာဂါဒိနံ ကာရဏဘူတော နိဗ္ဗာနဿ အဓိဂမုပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁။ (-ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၃၊ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၅)။ (ဃ) ဗောဇ္ဈင်တရား။ ယထာဝုတ္တာ ဧဝ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ------ ပစ္စယာ နာမ။ တေ ဧဝ တဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ-ဝိသုဒ္ဓိဘူတတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၅။ (၆) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာ---(က) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ (ခ) နိဗ္ဗာန်။ ဝိသုဒ္ဓိ ပါပေတုံ သမတ္ထံ ဒဿန (ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၅) နှင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ, ပရမတ္ထ-ဝိသုဒ္ဓိနိဗ္ဗာန၌ ပါပေတုံ ဥပနေတုံ သမတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၈၂။ နိဗ္ဗာနသခ်ိတံ ဝိသုဒ္ဓိ ပါပေတုံ သမတ္ထာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၆။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၈၇)။

ဝိသုဒ္ဓိ၂ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိ + သမ္မာပန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်း။ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ၃။ ၂၂၄။ အဘိ၊ က။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ဝိသုဒ္ဓိသမ္မာပနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၃။ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိ ပါပနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၉။ (-အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၈၁။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၀၀)။

ဝိသုဒ္ဓိသည်- (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ (ပါတိမောက္ခသံဝရအစရှိသော ၄-ပါးအပြား ရှိသော ပါရိသုဒ္ဓိသီလ)။ (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ဥပစာရစျာန်နှင့်တကွသော သမာပတ် ၈-ပါး (ဝါ) ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိ-ဟူသော သမာဓိ ၂-ပါး။ (၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (နာမ်ရုပ်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်တိုင်း သော သဘောကို မြင်ခြင်း (ဝါ) လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်း အားဖြင့် နာမ်, ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (ဝါ) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း)။ (၄) ကခ်ိဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ (နာမ်, ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းဖြင့် အခွန့် ၃-ပါးတို့၌ ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်၍တည် သောဉာဏ် (ဝါ) နာမ်ရုပ်တို့၏အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်း (ဝါ) သမုဒယသစ္စာကို ပိုင်း ခြားမှတ်သားခြင်း)။ (၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ-ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (မဂ်ဟုတ်သည်ကိုလည်း ကောင်း, မဂ်မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း သိ၍ တည်သောဉာဏ် (ဝါ) သြဘာသ

အစရှိသော ဝိပဿနာ ညစ်ငြူးကြောင်း ဘေးရန်တို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် မဂ်ဟုတ်သည်, မဟုတ်သည်၏ လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားမှတ်သားဆုံးဖြတ်ခြင်း)။ (၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အစ သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်အဆုံးရှိသော (၈) ပါးသော ဉာဏ်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် (၀၀) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အစ သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ် (၉) ပါး)။ (၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး) အားဖြင့် ၇-ပါးအပြားရှိ၏။

(တစ်နည်း) (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ။ (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ (၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။ (၄) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ။ (၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ (၆) ပဋိပဒါ-ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (တရုဏဝိပဿနာ)။ (၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ)။ (၈) ပညာဝိသုဒ္ဓိ (အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ)။ (၉) ဝိမုတ္တိဝိသုဒ္ဓိ (အရဟတ္တဖိုလ်) အားဖြင့် (၉) ပါးအပြားရှိ၏။ မ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂-၃၃၉။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၀၊ ၅၁၂။ သင်္ဂဟ။ ဝိဘာဝိနီ။)

ဝိသုဒ္ဓိအတ္ထ (တိ) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + အတ္ထ ၊ စင်ကြယ်ခြင်း-ဟူသော-အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ-စကား-တ်ရားအပေါင်း)။ " ဝိသုဒ္ဓိယာ"တိအာဒီဟိတိ ဝိသုဒ္ဓိအာဒိဒီပနေဟိ။ ပဒေဟိတိ ဝါကျေဟိ၊ ဝိသုဒ္ဓိအတ္ထတာဒိဘေဒဘိန္နေဟိ ဝါ ဓမ္မ-ကောဌာသေဟိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဝိသုဒ္ဓိအဘာဝပွသဂ်် (ပု) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + အဘာဝ + ပသဂ်် ၊ စင်ကြယ်ခြင်း၏မရှိခြင်း၌လျှဉ်းပါးခြင်း။ တဿာ ဒေသနာဒိဟိ ဝိသုဒ္ဓိအဘာဝပွသဂ််တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၀။

ဝိသုဒ္ဓိက (တိ) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ ၊ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဒွေ ဘိက္ခူ။ ဝိသုဒ္ဓိကံ အာပန္နာ ဟောန္တိ။ ကခ်ိ။ ဋီ။ ၅၈။

ဝိသုဒ္ဓိကထာ (ထီ) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + ကထာ ၊ ဝိသုဒ္ဓိတို့ကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-စကား။ ----- ကွဒံ တာဝ ဝိသုဒ္ဓိကထာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိသုဒ္ဓိကရဏ (န) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + ကရဏ ၊ စင်ကြယ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ တေ သဒ္ဓိန္ဒြိယာဒီနံ ဝိသုဒ္ဓိကရဏဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉၊ ၂၀၁)။

ဝိသုဒ္ဓိကာမ (တိ) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + ကမု + ဏ ၊ (၁) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော အရဟတ္တဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကိုအလိုရှိသော၊ သူ။ (၂) စင်ကြယ်ခြင်းကိုအလိုရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝိသုဒ္ဓိ-ကာမာ သဗ္ဗေပိ၊ နိသာမယထ သာဓဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၊ ၁၀)။ (၂) တေသံ အတ္ထကာမော ဟိတကာမော သုခကာမော ဝိသုဒ္ဓိကာမော ----- ပဏာမေသိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉)။

ဝိသုဒ္ဓိကာရဏ (န) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + ကာရဏ ၊ (၁) စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ (၂) စင်ကြယ်ခြင်း၏အကြောင်း၏အဖြစ်။ (၁) ပုဗ္ဗေ သဒ္ဓိန္ဒြိယာဒီနံ ဝိသုဒ္ဓိကာရဏာနိ " ဝိမုတ္တိ-ပရိပါစနီယာ ဓမ္မာ " တိ ဝုတ္တာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၈။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိကာရဏဝသေနာ (ဝိသုဒ္ဓိကရဏဝသေန။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆) တိ ဝိသုဒ္ဓိကာရဏတာဝသေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိသုဒ္ဓိက္ကမ (ပု) ၊ ဝိသုဒ္ဓိ + ကမ ၊ ဝိသုဒ္ဓိတို့၏ အစဉ်။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ----- ထေရေန သဒ္ဓိ သမ္မောဒိတ္ဝာ တံ ဝိသုဒ္ဓိက္ကမံ ပုစ္ဆိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၇။

ဝိသုဒ္ဓိက္ကမဘာဝနာ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိက္ကမ + ဘာဝနာ] ဝိသုဒ္ဓိ - တို့၏ - အစဉ်ကိုပွါး စေခြင်း။ ဧဝမေတာယ ဝိသုဒ္ဓိက္ကမဘာဝနာယ ပရိညာတ္တယသမ္ပာဒနေန လောဘံ ပဇဟိတုကာမေန ------။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၉။

ဝိသုဒ္ဓိဂ္ဂဟဏ (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဂဟဏ] ဝိသုဒ္ဓိသဒ္ဒါ။ ဝိသုဒ္ဓိဂ္ဂဟဏေနေဝေတ္ထ သောကသမတိက္ကမာဒယောပိ ဂဟိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၅။

ဝိသုဒ္ဓိစရိယဋ္ဌ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိစရိယ + အတ္ထ ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်ပွါးသော-အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိစရိယဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိဒဿန (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဒဿန] (က) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ဉာဏ် အမြင်ရှိသော၊ (ခ) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်-ရာ-ကြောင်း-နိဗ္ဗာန်ကို-သိ-မြင်-တတ်သော၊ သူ။ (နဲ) (၂) အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ (၁) (က) (ခ) အထ ဝါ သုဒ္ဓိဒဿနော ဝိသုဒ္ဓိဒဿနော။ မဟာနိ။ ၂၅၄။ (၂) တေသမ္ပိ အဝိသုဒ္ဓတာ နတ္ထိ ဣမေသ " န္တိ ဝိသုဒ္ဓိ-ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဝိသုဒ္ဓိဒေဝ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဒေဝ] ဝိသုဒ္ဓိနတ်၊ ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ဖြစ်သော နတ်၊ ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်သော နတ်၊ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ နာမ အရဟန္တော ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါတိ သဗ္ဗေသံ ဒေဝါနံ ပူဇာရဟာ သဗ္ဗကိလေသဝိသုဒ္ဓိယာ ဒေဝါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ နာမ အရဟန္တော ခီဏာသဝါ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၁၁)။ (ဝိသုဒ္ဓိနတ်သည်-- ဘုရား, ရဟန္တာ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ စူဋ္ဌနိ။ ၉၂။ ၂၂၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၉။ ဖလဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိနတ်မည် ကုန်၏။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၉)။

ဝိသုဒ္ဓိဒေသနာ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဒေသနာ] စင်ကြယ်ရန် အလို့ငှါ-ဖိတ်ကြား-ပြောကြား-ခြင်း။ ယေဘုယျေန ဝဿံဝုဋ္ဌေဟိ ကာတဗ္ဗာ ဧသာ ဝိသုဒ္ဓိဒေသနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၉။

ဝိသုဒ္ဓိဓမ္မ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဓမ္မ] (၁) စင်ကြယ်ခြင်းသဘောရှိသော။ (၂) စင်ကြယ်-ခြင်းငှါ-ထိုက်သော၊ သူ။ (၁) (၂) ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိဓမ္မာ ဘဝန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဓမ္မာတိ ဝိသုဇ္ဈန-သဘာဝါ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိဓမ္မာတိ ဝိသုဇ္ဈနသဘာဝါ၊ ဝိသုဇ္ဈိတုံ ဝါ ဘဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။

ဝိသုဒ္ဓိနိဿယ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + နိဿယ] စင်ကြယ်သောမှီရာရှိသော။ အနုသာသနီ-ပါဋိဟာရိယံ အနုပါရမ္ဘံ ဝိသုဒ္ဓိပ္ပဘဝတော, ဝိသုဒ္ဓိနိဿယတော စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၄။

ဝိသုဒ္ဓိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓ + ဣန္ဒြိယ] အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ဣန္ဒြေရှိသော။ သော ဟိ အာနေဥသမာဓိဗဟုလတာယ ဝိသုဒ္ဓိန္ဒြိယော ဟောတိ။ နေတ္တိ။ ဝိ။ ၈၆။

ဝိသုဒ္ဓိပက္ခ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + ပက္ခ] (က) စင်ကြယ်သောအဖို့၊ (ခ) (သံကိလေသာမှ) စင်ကြယ်ခြင်း၊ စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်။ (က) (ခ) သံကိလေသတော ဝိသုဇ္ဈနံ ဝိသုဒ္ဓိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၉။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ နေက္ခမ္မမှိ ဝိသုဒ္ဓိပက္ခံ အဒ္ဒသံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိပက္ခော (မ၊၄၊၃။၈၂) တိ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝေါ ပရိယောဒါတတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၂။

ဝိသုဒ္ဓိပစ္စယ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပစ္စယ | (သံကိလေသာမှ) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိသုဒ္ဓိပစ္စယ (ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၆) နို့သံကိလေသတော ဝိသုဒ္ဓိယာ ဝေါဒါနသပစ္စယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၄)။

ဝိသုဒ္ဓိပဉ္စက (နာ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဉ္စက | (အာပတ်မှ) စင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်သော တရားတို့၏ ၅-ပါးအပေါင်း။ ဝိသုဒ္ဓိပဉ္စကေ ပဝါရဏာဂဟဏေန နဝဝိဓာပိ ပဝါရဏာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၇၈။ (စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သောတရား ၅-ပါး ဟူသည်---နိဒါနုဒ္ဒေသ, ပါရာဇိကုဒ္ဒေသ, သံဃာဒိသေသုဒ္ဒေသ, အနိယတုဒ္ဒေသ, ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသ အားဖြင့် ၅-ပါးတို့တည်း။ တစ်နည်း---သုတ္တုဒ္ဒေသ, ပါရိသုဒ္ဓိဥပုသ်, အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်, ပဝါရဏာ, သာမဂ္ဂိဥပုသ်အားဖြင့် ၅-ပါးတို့တည်း။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅-၆)။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဋိပတ္တိ | စင်ကြယ်-ကြောင်းဖြစ်-သော-အကျင့်-ကျင့်ဝတ်။ သေက္ခပဋိပဒန္တိ သေက္ခဘာဝါဝဟံ ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိပက္ခန္ဒန (နာ) | ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိ + ပက္ခန္ဒန | စင်ကြယ်-ကြောင်းဖြစ်-သော အကျင့်သို့ ပြေးဝင်ခြင်း။ " ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိ-ပက္ခန္ဒနေ " တိအာဒိနာ ပုဗ္ဗဘာဂေါ လက္ခီယတိ။ ဝဇိရ။ ၁၄၅။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိပဒါ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဋိပဒါ | ဝိသုဒ္ဓိပဋိပတ္တိ-ကြည့်။ အာဒိကလ္လာဏဥ္စေဝ ဝိသုဒ္ဓိပဋိပဒတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိပါဋိ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဋိပါဋိ | ဝိသုဒ္ဓိ-တို့၏-အစဉ်။ ဝိသုဒ္ဓိပဋိပါဋိယာ ယာဝ အာသဝက္ခယာ ဣမံ ပဋိပတ္တိံ ကေဒေသေန လိခိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၄။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါ + အတ္ထ | စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသော ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော - အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ၊ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဋိသမ္ဘိဒါ | စင်ကြယ်သောပဋိသမ္ဘိဒါ (= အသီး အသီး ကောင်းစွာသိသောဉာဏ်)။ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါယ ဝသီဘာဝဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ၊ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါ+ ပါပန + အတ္ထ | စင်ကြယ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏ်သို့ ရောက်စေတတ်သော - အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပယောဇန (နာ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပယောဇန | စင်ကြယ်ခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဉာဏဒဿန-ဝိသုဒ္ဓတ္ထန္တိ ဉာဏဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိပ-ယောဇနာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပရမ္မရာ | ဝိသုဒ္ဓိ- တို့၏- အဆက်ဆက်- အဆင့်ဆင့်။ ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာယ " ကထံ နု ခေါ သတ္တာ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာဂိနော ဘဝေယ္ယု " န္တိ အယမေတ္ထ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၆။

ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာပဋိပဒါ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာ + ပဋိပဒါ | ဝိသုဒ္ဓိ - တို့၏ - အဆင့်ဆင့်-အဆက်ဆက် - အားဖြင့်ဖြစ်သော အကျင့်။ သာမီစိပွဋိပန္နာတိ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိယာ အနုစ္ဆဝိကံ ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၉၇။

ဝိသုဒ္ဓိပရိဂ္ဂဟဌ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပရိဂ္ဂဟ + အတ္ထ | စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ သိမ်းဆည်းအပ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိပရိဂ္ဂဟဌေန တောဗျဂ်။ ပဋိသံ၊ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပရိပါကဌ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပရိပါက + အတ္ထ | စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ရင့်စေတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိပရိပါကဌေန တောဗျဂ်။ ပဋိသံ၊ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပရိပူရကဌ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပရိပူရက + အတ္ထ | စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ပြည့်စေတတ်သော-အနက်-သဘော။ဝိသုဒ္ဓိပရိပူရကဌေန တောဗျဂ်။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပရိယာယ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပရိယာယ | ဝိသုဒ္ဓိသဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ ဝိသုဒ္ဓိပရိယာယေန ကထာဝတ္ထူနိ ပုစ္ဆာမိတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဝိသုဒ္ဓိပရိဝါရဏ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိပရိဝါရ+အတ္ထ | စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ အခြံအရံဖြစ်သော-အနက် - သဘော။ ဝိသုဒ္ဓိပရိဝါရဏေန တောဗျဂ်။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

ဝိသုဒ္ဓိပဝါရကာ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဝါရကာ။ ပကာရေဟိ ဒိဋ္ဌာဒီဟိ ဝါရေတိ -,---- စောယာတိ ပဝါရကာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၉။ ပဝါရကာ-နှင့်တွဲစပ်ကြည့်။ | ဝိသုဒ္ဓိပဝါရကာ၊ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ပဝါရကာ။ မဟာပဝါရကာယ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေသုံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၃။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၃၇။သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရကန္တိ ခီဏာသဝဘာဝေန ပဝါရကံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိပရိဝါရကန္တိ " ပရိသုဒ္ဓေါ အဟ " န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တံ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရကံ၊ အရဟန္တာနမေဝ ဟေသ (ဟေသာ) ပဝါရကာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၂။

ဝိသုဒ္ဓိပါပနတ္ထ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပါပန + အတ္ထ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်းအကျိုး။ ဝိသုဒ္ဓိ၂ -ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓိပေက္ခ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိ + အပေက္ခ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာ နိဗ္ဗန်ကို-ငဲ့ကွက်-ရှုဆင်ခြင် - သော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓိပေက္ခာ (နေတ္တိ။ ၁၆၃) တိ စတုရောယနိတ္ထရဏေန အစ္ဆန္တဝိသုဒ္ဓိံ နိဗ္ဗာန် အပေက္ခန္တာ၊ ပရိနိဗ္ဗာယိတုကာမာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၆၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၆)။

ဝိသုဒ္ဓိပဗ္ဘတ္တ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဘတ္တ | အထူးသဖြင့် စင်ကြယ် - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော။ ဣဓ ဝိသုဒ္ဓိပဗ္ဘတ္တံ သီလံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိပဗ္ဘတ္တန္တိ မဂ္ဂဖလသီလံ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝိသုဒ္ဓိပဗ္ဘတ္တိ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပတ္တိ | စင်ကြယ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အပရိပက္ကံ သံသရဏနိမိတ္တံ သီလာဒိနာ ပရိပါစေတိ နာမ သီယံယေဝ ဝိသုဒ္ဓိပဗ္ဘတ္တိယာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိသုဒ္ဓိပဘာဝ (တိ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ပဘာဝ | စင်ကြယ်သော အမွန်အစရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓိနိဿယ-ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓိဗြဟ္မ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ+ဗြဟ္မ | ဝိသုဒ္ဓိဗြဟ္မာ၊ စင်ကြယ်သော ဗြဟ္မာ၊ (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်)။ သတ္ထေပိ အရိယာ ဝိသုဒ္ဓိဗြဟ္မာနော နာမ ပရမတ္ထဗြဟ္မတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝိသုဒ္ဓိဗြာဟ္မဏ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + ဗြာဟ္မဏ | ဝိသုဒ္ဓိပုဏ္ဏား၊ စင်ကြယ်သော ပုဏ္ဏား၊ (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်)။ ဝိသုဒ္ဓိဗြာဟ္မဏာနံ နိရုတ္တိ ဒဿေန္တော " အရိယာ ပနာ "တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၃)။

ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာ (ထီ) | ဝိသုဒ္ဓိ + ဘာဝနာ | (၁) (က) ဝိသုဒ္ဓိကို ပွါးစေခြင်း။ (ခ) အထူး သဖြင့် စင်ကြယ်ရာနိဗ္ဗာန်အလို့ငှါ (အသုဘ ဘာဝနာစသည်ကို) ပွါးစေခြင်း။ (၂) စင်ကြယ် ကြောင်းဖြစ်သော ဘာဝနာ။ (၁) (က) (ခ) ဘာဝနေတ္တိသမုစ္ဆေဒဿ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာ ဟေတု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၆။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာဝိဓာန-ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာနုက္ကမ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာ + အနုက္ကမ | ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးကို ပွါးစေခြင်း-၏-အစဉ်။ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာနုက္ကမဝသေန ဟိ လောကုတ္တရံ အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆)။

ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာဝိဓာန (နာ) | ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာ + ဝိဓာန | ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာ (ကျန်ရှေ့တို့၏စင်ကြယ် ကြောင်းဖြစ်သော ဘာဝနာ) အစီအရင်။ ကျမသို့ သုတ္တန္တေ ဝုတ္တာနံ ကျန်ဿာနံ ဝိသုဒ္ဓိ-ဘာဝနာဝိဓာနံ --------- ဒဿေတုကာမော ကျမာနိ ပဋိန်ဿာနိ " တိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ (ပု) | ဝိသုဒ္ဓိ + မဂ္ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိယာ မဂ္ဂေါတိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ +မဂ္ဂ +အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ အဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၁၀။ | (၁) စင်ကြယ်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) အထူး သဖြင့်-စင်ကြယ်-စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်-သော နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏အကြောင်း။ (၃) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၊ (နိဗ္ဗာန်ရကြောင်း အကျင့်၏ မြို့ရာကို ပြသောကျမ်း)။ (၄) အပြစ်မရှိ-သန့် ရှင်းစင်ကြယ်-သော အကြောင်း။ (၁) ဧတာသု ဟိ ---------- ဥပေက္ခာ ရာဂဇဟုလဿ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄၅။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၅။ သုတ္တန်၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၇။ ထေရီ၊ ဋ၊ ၉၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈-၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၄)။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိတိ သဗ္ဗမလဝိရဟိတံ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာန်ံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဿာ ဝိသုဒ္ဓိယာ မဂ္ဂေါတိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ မဂ္ဂေါတိ အဓိဂမူပါယော ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀) (၃) တေသံ ဘာဝနာနယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၇။ ကျတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ မယာ သုပရိသုဒ္ဓံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ဋ၊ ၁၊ ၂။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂။ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၂။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၅၀။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၅၃။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇-၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၊ ၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈-၉၊၂၂၂၊ ၃၂၃)။ (၄) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ (မဟာနိ။ ၂၃၂) နှိ နိဒ္ဒေါသမဂ်ံ။ မဟာနိ၊ ဋ၊ ၃၁၉။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းသည် ပဋ္ဌက ၃-ပုံ၏ အနှစ်ဖြစ်၍ အလုံးစုံသောလောကဋ္ဌ ပဋိပတ်ကိုပြဆိုရာကျမ်းတို့တွင် " အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏ " ဟု ပညာရှိများ ချီးမွမ်းအပ်သော ကျမ်းဖြစ်သည်။ မှန်၏- ထိုကျမ်းဌ သံဂါယနာ ၃-တန်တင်အပ်သောပဋ္ဌက ၃-ပုံ ဟူသော မြတ်စွာဘုရား၏စကားတော်၏ အနက်ကို အကျဉ်းချုံး၍ သိက္ခာ ၃-ပါး အပေါင်းဖြင့် ရေတွက်အပ်, ပေါင်းရုံးအပ်သော မြတ်သောအကျင့် ဟုဆိုအပ်သော သာသနာတော်ကို ပြည့်စုံစွာ ပြအပ်ပြီ။

ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်-- ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကိုပြုစု

သောပုဂ္ဂိုလ်ကား ပရိယတ္တိစာပေသမားတိုင်း သိရှိပြီးဖြစ်သည့် ပိဋက ၃-ပုံ၏ အဌကထာ အကျဉ်းကို ပြုစုသော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ မဟာထေရ်မြတ် ဖြစ်သည်။

ကျမ်းပြုရာကာလ-- ထိုကျမ်းကို ငါတို့ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံပြီး နောက် နှစ်ပေါင်း (၉၇၃) နှစ် အကြာ (သာသနာသက္ကရာဇ်- ၉၇၃) ၌ ပြုစုသည်။ ကျမ်းပြုရာဌာန-- ထိုကျမ်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) အနုရာဓမြို့၊ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်၌ ပြုစုသည်။

ကျမ်းပြုခြင်းအကြောင်း-- နိဗ္ဗာန်ကို လိုလား တောင့်တကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့ကို နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းကို သိစေလိုသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော မိမိ၏အလိုဆန္ဒ အဇ္ဈာသယသည် တိုက်တွန်းအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း, သံယပါလမထေရ် တိုက်တွန်းအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း ထိုကျမ်းကို စီရင်ပြုစုသည်။

ကျမ်း၏သမိုင်း-- အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသသည် ဉာဏောဒယကျမ်း, အဌသာလိနီကျမ်း (ယခုတိုင်ထင်းရှားရှိနေသော အဌသာလိနီကျမ်းမဟုတ်) တို့ကို ပြုစုစီရင်ပြီးနောက် ပရိတ္တဌကထာ (ပိဋက ၃-ပုံ၏ အနက်ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ရာဖြစ်သောအဌကထာ) ကို ရေးသားပြုစုရန် အားထုတ်နေစဉ် ရေဝတထေရ်၏ " ပါဠိမျှကိုသာ ဤဇမ္ဗူဒိပ်၌ ဆောင်အပ်၏၊ ဤဇမ္ဗူဒိပ်၌ အဌကထာမရှိ၊ ကွဲပြားသော သဘောရှိကုန်သော အာစရိယ ဝါဒများလည်း မရှိကြကုန်။ ပညာရှိသော မဟိန္ဒထေရ်သည် သံဂါယနာ ၃-တန်သို့ တင်အပ်သော, မြတ်စွာဘုရားသခင်ဟောကြားတော်မူအပ်သော စကားအစဉ်ကို ကောင်းစွာကြည့်ရှု၍ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သော စင်ကြယ်သော သီဟိုဠ် အဌကထာသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ရှိ၏၊ သင်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့သွား၍ ထိုအဌကထာကိုကြားနာပြီး မာဂဓဘာသာဖြင့် ပြောင်းလွှဲ ပြုပြင်စီရင်ပါလော၊ ထိုမာဂဓဘာသာဖြင့် စီရင်အပ်သော အဌကထာသည် အလုံးစုံသောလောက၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်နိုင်ပါလိမ့်မည် " ဟူသောစကားကြောင့် ရတနာ ၃-ပါး၌လွန်စွာကြည်ညိုသော ထိုအရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည် မဟာနာမမင်း၏ လက်ထက်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့သွား၍ မဟာ-ဝိဟာရကျောင်းတိုက်သို့ ရောက်သောအခါ အလုံးစုံသောသူတော်ကောင်းတို့ တရားအားထုတ်ရာ ကမ္မဌာန်းကျောင်း (ပဓာနဃရ) သို့သွား၍ သံယပါလထေရ်၏အထံမှ သီဟိုဠ် အဌကထာကိုလည်းကောင်း, ထေရဝါဒကို လည်းကောင်း ခပ်သိမ်းသောအခြင်းအရာ အားဖြင့် ကြားနာပြီး " ဤအလိုအယူအဆသည် တရားရှင်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုအယူအဆတည်း " ဟု ဆုံးဖြတ်၍ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်၌ သံယာအားလုံးကို စည်းဝေးစေ၍ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓ-ယောသထေရ်သည် " အဌကထာကိုရေးသားပြုစုခြင်းငှါ အလုံးစုံသောပါဠိ, အဌကထာစာအုပ်တို့ကို တပည့်တော်အား ပေးတော်မူကြပါ "ဟု လျှောက်ထား၏။ ထိုသံယာသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်ကို စူးစမ်းခြင်းငှါ သံယုတ္တနိကာယ်မှ --

အန္တောဇဋာ ဗဟိဇဋာ၊
ဇဋာယ ဇဋိတာ ပဇာ။
တံ တံ ဂေါတမ ပုစ္ဆာမိ၊

ကော ကျမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇဠံ။
သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊
စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပီ နိပကော ဘိက္ခု။

သော ကျမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇဠံ။ (သံ၊ ၁။ ၁၃၊ ၁၆၇) ဟူသော ဂါထာ ၂-ခုကို ပေး၍ " ဤဂါထာတို့၌ သင်၏ဉာဏ်စွမ်းကိုပြလော၊ သင်၏ဉာဏ်စွမ်းကို မြင်ရသည်ရှိသော် အလုံးစုံသော စာအုပ်တို့ကို ပေးအံ့ " ဟု ဆို၏။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည် ဤ ၂-ဂါထာတို့၌သာလျှင် အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ပိဋကတ ၃-ပုံကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပေါင်းရုံး၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အမည်ရှိသောကျမ်းကို ရေးသားပြုစုလေ၏။

ထိုမှနောက်၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော သံဃာကိုစည်းဝေးစေ၍ မဟာဗောဓိပင်၏အနီး၌ ထိုဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ရွတ်ဖတ်စေခြင်းငှါ အားထုတ်၏။ နတ်တို့သည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်၏ သိမ်မွေ့သောဉာဏ်၏အစွမ်းကို လူအများအားထင်ရှားပြခြင်းငှါ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ် ရေးအပ်ပြီးသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းစာအုပ်ကို ဝှက်၍ထားကြကုန်၏။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည်လည်း ဒုတိယအကြိမ်ထပ်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ရေးသားပြန်၏။ နတ်တို့သည် ထိုဒုတိယအကြိမ်ရေးအပ်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကိုလည်း ဝှက်၍ထားကြပြန်၏။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည်လည်း တတိယအကြိမ်ထပ်၍ ရေးပြန်၏။ တတိယအကြိမ်၌ ရွတ်ဖတ်စေခြင်းငှါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ထုတ်ဆောင်အပ်သည်ရှိသော် နတ်တို့သည် ယခင်ဝှက်၍ထားအပ်ကုန်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း ၂-အုပ်တို့ကိုလည်း ထိုအရပ်၌ ကောင်းစွာထားကြကုန်၏။

ထိုအခါ၌ ရဟန်းတော်တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းစာအုပ် ၃-အုပ် (မူ ၃-မျိုး) တို့ကို တပေါင်းတည်း ရွတ်ဖတ်စေကုန်၏။ ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းစာ ၃-အုပ် (မူ ၃-မျိုး) သည် ကျမ်းဂန်အားဖြင့်လည်းကောင်း, အနက်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ရှေ့နောက်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ထေရဝါဒဖြစ်ကုန်သော ပါဠို, ပုဒ်, ဗျည်းတို့နှင့်လည်းကောင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားခြင်းမရှိ အားလုံးတူညီကြလေသည်။ ထိုအခါ သံဃာသည် အထူးအားဖြင့်နှစ်သက်ရွှင်လန်းသည်ဖြစ်၍ " ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား အမှန်မုချ မေတ္တေယျဘုရားလောင်းဖြစ်ပေသည် " ဟု အဖန်တလဲလဲ ပြောဆို၍ ကြွေးကြော်လေ၏။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၌ ပါဝင်သော အခန်းကဏ္ဍများ-- ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၌- (၁) သီလနိဒ္ဒေသ (သီလကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၂) ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသ (၁၃-ပါးသော ဓုတင်တို့ကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၃) ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသ (ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားယူခြင်းကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၄) ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသ (ပထဝီကသိုဏ်းကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၅) သေသကသိဏနိဒ္ဒေသ (ပထဝီကသိုဏ်းမှကြွင်းသောကသိုဏ်း ၉-ပါးတို့ကို အကျယ်ပြဆိုရာအခန်းကဏ္ဍ)။ (၆) အသုဘကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ (အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၇) ဆ အနုဿတိနိဒ္ဒေသ (ဗုဒ္ဓါနုဿတိ-စသော အနုဿတိ ၆-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၈) အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ (မရဏာနုဿတိ

စသော အနုဿတိ ၄-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၉) ပြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ (မေတ္တာစသော ပြဟ္မဝိဟာရတရား ၄-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာအခန်းကဏ္ဍ)။(၁၀) အာရုပ္ပ-နိဒ္ဒေသ (အာကာသနဉ္စာယတနစ္ဈာန်စသော အာရုပ္ပစ္ဈာန် ၄-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်း ကဏ္ဍ)။ (၁၁) သမာဓိနိဒ္ဒေသ (အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန, ဥပ-စာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို အကျယ် ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၂) ဣဒ္ဓိဝိဓ-နိဒ္ဒေသ (ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ကို (၀၊) ဣဒ္ဓိ ၁၀-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၃) အဘိညာနိဒ္ဒေသ (ဒိဗ္ဗသောတ, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ, စုတူပ-ပါတ (သို့မဟုတ်), ဒိဗ္ဗစက္ခု, ယထာကမ္မူပဂ, အနာဂတံသ ဟူသော အဘိညာဉ်တို့ကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၄) ခန္ဓ-နိဒ္ဒေသ (ခန္ဓာ ၅-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၅) အာယတနမာတုနိဒ္ဒေသ (အာယတန ၁၂-ပါး, ဓာတ် ၁၈-ပါးကိုအကျယ် ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၆) ဣန္ဒြိယပစ္စယ-နိဒ္ဒေသ (ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး, သစ္စာ ၄-ပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၇) ပညာ-ဘူမိနိဒ္ဒေသ (ဝိပဿနာပညာ၏ ဖြစ်ရာဌာန ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့ကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၈) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၁၉) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ကင်္ခါ-ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်း ကဏ္ဍ)။ (၂၀) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-နိဒ္ဒေသ (မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၂၁) ပဋိပဒါ-ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ပဋိပဒါဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်း ကဏ္ဍ)။ (၂၂) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (မဂ်ဉာဏ်၄-ပါးဟူသော ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ)။ (၂၃) ပညာဘာဝနာနိသံသနိဒ္ဒေသ (ပညာကို ပွါးစေခြင်း၏ အာနိသင်ကို အကျယ်ပြဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ) ဟူ၍ အခန်းကဏ္ဍကြီး ၂၃-မျိုး ပါဝင်သည်။

ကျမ်း၏ပမာဏ-- ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ကျမ်းသည် အတိုင်းအရှည် ပမာဏအားဖြင့် ၅စ-ဘာဏဝါရ (ဂါထာပေါင်း ၁၄၅၀၀) ခန့်၊ စာလုံးရေ ၄၆၄၀၀၀ - ခန့် ရှိ၏။ ဆဋ္ဌ-သံဂါယနာမူ ကျမ်းစာအုပ်ပမာဏအားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းသည်- ပဌမတွဲ, ဒုတိယတွဲ ဟု ၂-တွဲရှိ၏။ ထိုတွင် ပဌမတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း ၃၇၀-မျက်နှာပါဝင်၍ ဒုတိယတွဲ၌ ၃၅၆-မျက်နှာ ပါဝင်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂနိဒါနကထာ)။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂကထာ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ကထာ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ အထူးသဖြင့်-စင်ကြယ်-စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်-သော) နိဗ္ဗာန်ရခြင်း၏အကြောင်းကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သောစကား။ ဣတိ သာဓုဇနပါမောဇ္ဇတ္ထာယ ကတာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။ ၁၀)။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂါ (ဂ္ဂါ) ဟ (ပ္ပ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဂါဟ] အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဟု စွဲလမ်းယူခြင်း။ မဂ္ဂဉာဏ် ----- ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂါ (ဂ္ဂါ) ဟဝဿေန ပဝတ္တံ ဥပါယေ ဝိပ္ပဋိပတ္တိ နိဝတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၂။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂဟဏ (န) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဂဟဏ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း - ကို ယူခြင်း။

ဧသနယော အညတ္ထာပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂ္ဂဟဏေ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဋီကာ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကျမ်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာကို - ဖွင့်ရာ- ဖွင့်ကြောင်း- ဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာယံ ပန -------- သခ်ါရာဒီနံ ပစ္စယုပ္ပန္ဒဘာဝေါ ဒဿိတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၃၈၀)။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ အဖွင့်ကျမ်းများသည်-- ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ပြဆိုချက်အရ--(၁) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၊ (၂) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂသခေ်ပဋီကာ၊ (၃) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဂဏ္ဌိပုဒ်ဟူ၍ ၃-မျိုး, သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၌ ပြဆိုချက်အရ-- (၁) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၊ (၂) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂစူဋီကာ ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိကြောင်း သိရပေသည်။ ထိုတွင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂသခေ်ပဋီကာ (သို့မဟုတ်) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂစူဋီကာ, ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဂဏ္ဌိပုဒ်တို့ကား စာအုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်၍ ကြည့်ရှုခွင့် မရလေသောကြောင့် မည်သို့မျှ မဝေဘန်နိုင်ပေ။ ယခုပြဆိုအပ်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကျမ်းကား ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာကျမ်းပင်ဖြစ်သည်။ ဋီကာတို့၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ ဟုလာသမျှ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာကိုပင် ဆိုသည်ဟုမှတ်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်-- ထိုကျမ်းကို ဣန္ဒြိယပြည်တောင်ပိုင်း တန်ဂျိ(**Tanjore**) မြို့၏အရှေ့ဘက် ၃၅-မိုင် အကွာရှိ နာဂပဋ္ဌန် ဆိပ်ကမ်းမြို့၌ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီး ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းအပ်သော ဗဒရတိတ္ထ (ဆီးပင်ဆိပ်) ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော **အရှင်ဓမ္မပါလမထေရ်** ပြုစီရင်သည်။

ကျမ်းပြုခြင်း၏အကြောင်း - ထိုကျမ်းကို **ဒါဌာနာဂမထေရ်**၏ တောင်းပန်တိုက်တွန်းမှုကြောင့် ပြုစီရင်သည်။ ကျမ်း၏အမည်-- ထိုကျမ်း၏အမည်ရင်းကား--- ပရမတ္ထ (မြတ်သောအနက်) တို့ကို သိုမှီးသွင်းထားရာ သေတ္တာကြီးသဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့် **ပရမတ္ထမဉ္ဇူသာ** ဖြစ်လေသည်။

ကျမ်း၏ပမာဏ-- ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကျမ်းသည် အတိုင်းအရှည် ပမာဏအားဖြင့် ၈၈-ဘာဏဝါရ (ဂါထာပေါင်း ၂၂၀၀၀-ခန့်၊ စာလုံးရေ ၇၀၄၀၀၀ - ခန့်) ရှိ၏။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ ကျမ်းစာအုပ်ပမာဏအားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကျမ်းသည် ပဌမတွဲ, ဒုတိယတွဲ ဟု ၂-တွဲရှိရာ ပဌမတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း ၄၆၁-မျက်နှာ ပါဝင်၍ ဒုတိယတွဲ၌ ၅၃၅-မျက်နှာ ပါဝင်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာနိဿယ နိဒါန်း)။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဒဿန (နာ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဒဿန] စင်ကြယ်ခြင်း၏အကြောင်း - မဂ္ဂသစ္စာ - ကို သိမြင်ခြင်း။ သာပိ ဟိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဒဿနေန ပဟီယတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၅။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂန္တောဂဓ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + အန္တောဂဓ] နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့် (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်) ၌ အတွင်းဝင်သော။ သတ္တတိသာယပိ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂန္တောဂဓတ္တာ ----။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၄။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂပကရဏ (နာ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ပကရဏ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂပကရဏံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂပဒ (နာ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ပဒ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ-ဟူသော-ပုဒ်။ တတ္ထ တတ္ထာတိ ယဒိဒံ " ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဘာသိဿ " နွှိ ဧတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂပဒံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဘာသန (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဘာသန] ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ဆိုခြင်း။ ဧတ္ထ စ " ဣမိဿာ ဒါနိ ဂါထာယာ " တိ ဣမိနာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဘာသနဿ နိဿယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ (ထီ)[ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + ဝဏ္ဏနာ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို - ဖွင့်ရာ - ဖွင့်ကြောင်း-ဖြစ်သော စကား-ဋီကာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၏ အဖွင့်ကျမ်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာကျမ်း၊ ယံ ပနေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၁။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ + သံဝဏ္ဏနာ] ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ-ကြည့်။ သွာယံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝိပဿနာစာရော ပရမတ္ထမဉ္ဇူသာယံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂသံဝဏ္ဏနာယံ ဥဒ္ဒေသတော ဒဿိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၃၊ ၂၁၃၊ ၂၃၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၂)။

ဝိသုဒ္ဓိဝါဒ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + ဝဒ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။] အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်းကို ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်-ရာ-ကြောင်း-နိဗ္ဗာန်ကိုပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ သုဒ္ဓိဝါဒေါ ဝိသုဒ္ဓိဝါဒေါ ပရိသုဒ္ဓိဝါဒေါ ဝေါဒါတဝါဒေါ။ မဟာနိ။၂၅၄။ (သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။ ၂၇၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၂)။

ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာဒန (နဲ) [ဝိသုဒ္ဓိ + သမ္ပာဒန] စင်ကြယ်ခြင်းကို - ပြီး - ပြည့်စုံ - စေခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓါယ ပဝါရဏာတိ ဒိဋ္ဌသုတာဒီဟိ အညမည် ကထာပေတွာ ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာဒ-နတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာပက (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + သမ္ပာပက။ ထီ-၌ ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာပိကာ။] (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ စသော) ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးသို့ ရောက်စေတတ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာပက (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၃) နှိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအာဒိဥပရိဝိသုဒ္ဓိယာ သမ္ပာပကန္တိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။

ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာပနတ္ထ (ပု) [ဝိသုဒ္ဓိ + သမ္ပာပနတ္ထ] ဝိသုဒ္ဓိပါပနတ္ထ-ကြည့်။

ဝိသုဒ္ဓိသီလာလင်္ကာရ (တိ) [ဝိသုဒ္ဓိ + သီလ + အလင်္ကာရ] ဖြူစင်သော သီလတည်းဟူသော တန်ဆာရှိသော။ သေတပရိက္ခာရော (ဝိ၊ ၄၊၂။၁၃၇) တိ ဝိသုဒ္ဓိသီလာလင်္ကာရော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဝိသု (ဿု) ဿတိ (ကြိ) [ဝိ + သုသ + ယ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၄။ ရူ။ ၅၁၁။ ဝိ + ဇုဖျတိ-သံ။ ဝိ + သုဿဣ-ပြာ။ ဝိ + သုဿေ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အတွင်းမှ-ခြောက်-ခြောက်သွေ့-ခြောက်ခန်း-၏။ (သံ၊ ၁။ ၁၂၆။ သျ။ ဆဋ္ဌ။)။ အထူးသဖြင့်-ခြောက်-ခြောက်သွေ့-ခြောက်ခန်း-၏။ (အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ သျ၊ ဗား။)။ (၂) ခြောက် - ခြောက်သွေ့-ခြောက်ခန်း-၏။ (၁) သေယျထာ ဝါ ပန နဋ္ဌော ဟရိတော လုတော ဥဿုဿတိ ဝိသုဿတိ မိလာယတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၆။ တာ ဥသုဿန္တိ ဝိသုဿန္တိ နဘဝန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ (၂) ဝိဿုဿိတွာ ပထဝိယံ ပတိတာ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆၁။ ဝိသုဿေယျ-လည်းကြည့်။

ဝိသုဿမာန (တိ) [ဝိ + သုသ + ယ + မာန] ခြောက်-ခြောက်သွေ့-ခြောက်ခန်း-နေသော။ ဇောတိမာလာကုလသရီရေ ခုပ္ပိပါသာဝါတာတပါဒီဟိ ဓုယ္ယမာနေ စ ဝိသုဿမာနေ စ --- နိဇ္ဇာမတဏ္ဌိကာဒိကေ မဟာဒုက္ခံ ဝေဒိယမာနေ ပေတေ စ ------ ပဿန္တေန။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၀။

ဝိသုဿေယျ (ကြိ) [ဝိ + သုသ + ယ + ဧယျ] ခြောက်-ခြောက်သွေ့-ခြောက်ခန်း-ရာ၏။ ဝိသုဿေယျပိ စေ မဟာရာဇ

မဟာသမုဒ္ဒါ အပရိမိတဇလမရော ဂေါပဒေ
ဉဒက် ဝိယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၈။

ဝိသူက (န) | ဝိ + သူစ + ဏ။ ဝိသူစ်တိ
သာသန် ဝိဗျတိ အနနုလောမိကဘာဝေနာတိ
ဝိသူက်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၇။ တစ်နည်း--
ဝိ + သူက။ ဝိဇူက-သဲ့။ ဝိ + သူအ-ပြာ။ |
(၁) ဆန်ကျင်ဘက်ကိလေသာ။ (၂) (သမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိကို) ဖောက်ထွင်း-ထိုးနှက်-တတ်သော
(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၃) ဆန်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ဖောက်
ပြန်စေတတ်-သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၄) (သာသနာ
တော်၏) ဆန်ကျင်ဘက်-မယ်နသဖွယ်-ဖြစ်
သော-- (က) ကြည့်ရှု-နားထောင်-ခြင်း။
(ခ) က-သိဆို-တီးမှုတ်-ခြင်း။ (၅) ဖောက်
ပြန်သောအမူအရာ။ (၆) ဆူး-ငြောင့်-တံ
ကျင်။ (၁) ဆန်ကျင်ဘက်ကိလေသာ။
န မေ ဝနသ္မိံ ကရဏီယမတ္ထိ၊ ဥစ္ဆိန္နမူလံ မေ
ဝနံ ဝိသူကံ။ သံ၊ ၁။ ၁ ၈၂။ (၂) (သမ္မာဒိဋ္ဌိ
ကို) ဖောက်ထွင်း - ထိုးနှက် - တတ်သော
(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၃) ဆန်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ဖောက်
ပြန်စေတတ်-သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ ဒိဋ္ဌိဝိသူက်
ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္ဒိတံ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ။ မ၊ ၁။ ၁၁။
သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဗျနဒ္ဓေန ဝိလောမနဒ္ဓေန
ဝါ ဝိသူကံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၃၅၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈)။ (၄) (သာသနာ
တော်၏) ဆန်ကျင်ဘက်-မယ်နသဖွယ်-ဖြစ်
သော-- (က) ကြည့်ရှု-နားထောင်-ခြင်း။
နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနာ ပဋိဝိရတောဝ။
ဒီ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၃၇။ သံ၊ ၃။ ၄၀၈။ အဘိ၊
ပု။ ၁၆၇။ သာသနဿ အနနုလောမတ္တာ
ဝိသူကံ ပဋ္ဌာဏိဘူတံ ဒဿနန္တိ ဝိသူကဒဿနံ။
ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၅။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၃။ သံ၊ ဋ၊ ၃။
၃၃၅။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၈။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၉။

ဝိသူစတိ သာသနံ ဝိဗျတိ အနနုလောမိက-
ဘာဝေနာတိ ဝိသူက်၊ ပဋိဝိရုဒ္ဓတ္တိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၇။ (ခ) က-သိ
ဆို-တီးမှုတ်-ခြင်း။ အထ ဝါ ယထာဝုတ္တေန-
တ္ထေန နစ္စဂီတဝါဒိတာနိ ဧဝ ဝိသူကာနိ
နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကာနိ၊ တေသဲ့ ဒဿနံ
နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနံ ------ သဝနမ္မိ
" ဒဿန " နွေ့ဝ ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၂၆။
(၅) ဖောက်ပြန်သောအမူအရာ။ ဝိသူကာ-
ယတိ-ကြည့်။ (၆) ဆူး-ငြောင့်-တံကျင်။
သာ ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဗျနဒ္ဓေ ဝိသူကမိဝ
အတ္တာနံ အာဝရဏတော ဝိသူကာယိက်။
သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၄။ ဝိသူကမိဝါတိ ကဏ္ဏကော
ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။

ဝိသူကဋ္ဌ (ပု) | ဝိသူက + အတ္ထ | (၁) ဖောက်
ထွင်း-ထိုးနှက်-တတ်သော-အနက်-သဘော။
(၂) ဆန်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ဖောက်ပြန်စေတတ်-
သော-အနက်-သဘော။ (၁) (၂) တာနိ ဟိ
မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိသူကဒ္ဓေန ဝိဗျနဒ္ဓေန
ဝိလောမဒ္ဓေန စ ဝိသူကာနိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။
၉၅။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၃။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၁၂၄။

ဝိသူကဒဿန (န) | ဝိသူက + ဒဿန |
(၁) (သာသနာတော်၏) ဆန်ကျင်ဘက်-ဆူး-
ငြောင့်-တံကျင်-မယ်န-သဖွယ်ဖြစ်သော-
ကြည့်ရှု-နားထောင်-ခြင်း။ (၂) (ကုသိုလ်
အဖို့ကို) ဖောက်ထွင်း -ထိုးနှက်-တတ်သော
သူတို့၏ကြည့်ရှုခြင်း။ (၁) ဝိသူက (၄) အနက်
ကြည့်။ (၂) ဝိသူကဒဿနန္တိ ကိလေသုပ္ပတ္တိ-
ပစ္စယတော ကုသလပက္ခဘိန္နနေန ဝိသူကာနံ
ဒဿနံ ---- ဝိသူကဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၂၆။

ဝိသူကဒဿနာနုယောဂ (ပု) | ဝိသူကဒဿန+ အနုယောဂ | (သာသနာတော်၏) ဆန့်ကျင်ဘက်-ဆူး-ငြောင့်- မယ်န- သဖွယ် ဖြစ်သော ကြည့်ရှုခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း။ သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဥ္ဇိတွာ ဝိသူကဒဿနာနုယောဂေါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၁။

ဝိသူကာယတိ (နာမ၊ ကြိ) | (ဝိသူက + အာယ=ဝိသူကာယ၊ နာမဓာတု) ဝိသူကာယ+ တိ | ဖောက်ပြန်သော အမူအရာကို-ပြု-ဖြစ်စေ-၏။ ယထာ ကိံ ? ယထာ ဒန္တေန ဂေါဏေန သဒ္ဓိံ ယောဇိတော အဒန္တော ကတိပါဟမေဝ ဝိသူကာယတိ ဝိပ္ပန္ဒတိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိသူကာယတီတိ ဝိသူကံ ဝိရူပကိရိယံ ပဝတ္တေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိသူကာယိက (တိ) | ဝိသူကာယ (နာမဓာတု)+ တ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့်စီရင်။ | (၁) (မာရ်၏) ဆူး-ငြောင်း-တံကျင်-သဖွယ်-မတင့်တယ်-မကောင်း-ညစ်ညမ်း-ဆိုးသွမ်း-ယုတ်မာ-သော အကျင့်။ (၂) ဆူး-ငြောင့်-တံကျင်-သဖွယ် မိမိကိုယ်ကို ပြုကျင့်သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၃) (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ဖောက်ထွင်း-ထိုးနှက်-တတ်သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ဖောက်ပြန်စေတတ် - သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၅) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော စိတ်၏ဖောက်ပြန် တုန်လှုပ်ခြင်း)။ (၁) (မာရ်၏) ဆူး-ငြောင့်-တံကျင်-သဖွယ်-မတင့်တယ်-မကောင်း-ညစ်ညမ်း-ဆိုးသွမ်း-ယုတ်မာ-သောအကျင့်။ ဝိသူကာယိကာနီ (သံ၊ ၁။ ၁၂၄) တိ မာရဝိသူကာနိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁။ မာရဝိသူကာနီတိ မာရကဏ္ဍကာနိ ကဏ္ဍကသဒိသာနိ မာရဿ ဒုရာစာရာနိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၉။

(၂) ဆူး-ငြောင့်-တံကျင်-သဖွယ် မိမိကိုယ်ကို ပြုကျင့်သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ ယာနိဿ တာနိ ဝိသူကာယိကာနိ ဝိသေဝိတာနိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဝိသူကာယိကာနီတိအာဒိ သဗ္ဗံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝေဝစနမေဝ၊ သာ ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိသူကမိဝ အတ္တာနံ အာဝရ-ဏတော ဝိသူကာယိကံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။ (၃) (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ဖောက်ထွင်း -ထိုးနှက်-တတ်သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ဖောက်ပြန်စေတတ်-သော (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္ဒိတံ ဒိဋ္ဌိသညောဇနံ။ အဘိ၊ ၈။ ၉၃။ မဟာနိ။ ၃၇။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိလောမနဋ္ဌေန စ ဒိဋ္ဌိဝိသူ-ကာယိကံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၉။ (၅) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၏ ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်း)။ တတ္ထ ဝိသူကာယိကဝိပ္ပန္ဒိတာန (ဝိ ၄၊ ၃။ ၃၇၀) နွှိ ပဋိပက္ခဘူတာနံ ဒိဋ္ဌိစိတ္တ-ဝိပ္ပန္ဒိတာနနွှိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၀။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၄၁)။

(ဤပုဒ်သည် ပါဠိစသည်၌ (န) သာ ထင်သည်။ နာမဓာတ်နောင် တပစ္စည်းဖြင့် " ဝိသူကာယိတ " သင့်သည်။ ဝိသူကာယိ-တာနိ။ မ၊ ၂။ ၁၀၉-ကိုထောက်။ သဒ္ဒယုတ္တိ လည်းသင့်သည်။ အဘိ၊ ၈ ၂၀၈။ (သီ) မူ၌ လည်း " ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိတံ " ဟု ပါဌန္တရထင်သည်။ ထို့ကြောင့်- သံ၊ ၁။ ၁၂၄၊ ၂၉၂-တို့၌ " ဝိသူကာယိတာနိ " ဟူ၍ လည်းကောင်း, အဘိ၊ ၈။ ၉၃-၄၊ ၂၀၈။ မဟာနိ။ ၃၇။ စူဋ္ဌနိ။ ၂၇၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၉-တို့၌ " ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိတံ " ဟူ၍လည်း ကောင်း ရှိသင့်သည်။)။

ဝိသူကာယိတ (နာ) | ဝိသူကာယ + တ။ ဝိသူကာယိက-ကြည့်။ | ဖောက်ပြန်သော အမူအရာကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ မယဉ်ကျေးသော အမူအရာ။ ဝိသူကာယိတာနိ ဝိသေဝိတာနိ ဝိပ္ပန္နိတာနိ ကာနိစိ ကာနိစိ။ မ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝိသူကာယိတာနီတိအာဒီဟိ ဝိသေဝနာစာရံ ကထေသိ။ မ၊ ၌၊ ၃။၁၁၁။ ဝိသေဝနာစာရန္တိ အဒန္တကိရိယံ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၇၃။

ဝိသူစိကာ (ထီ) | ဝိ + သုစ + ဏ္ဍု။ နိဿေသတော သောစေတီတိ ဝိသူစိကာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၈။ ဝိ + သူစိ + က + အာ။ ဝိသေသေန သူစိ ဝိယ ဝိဗ္ဘတီတိ ဝါ ဝိသူစိကာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၈။ ဝိဓူစိကာ-သံ။ ဝိသူဂ္ဂယာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ဝမ်းလျှော - ဝမ်းကျ - နာ၊ ကာလဝမ်းရောဂါ။ (၂) ထိုးဆွ - ထိုးကျင့်ကိုက်ခဲ - ခြင်း။ (၁) ဝိသူစိကာ (မဟာနီ။ ၁၀။ စူဠနီ။ ၂၈) တိ မဟန္တော ဝိရေစနကော။ မဟာနီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၁။ သူစိကံ် ကရောန္တိ၊ ဝိသူစိကံ် ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ဝိသူစိကန္တိ သုက္ခမာတိသာရံ် ဝဿယံ်။ ဝဇိရ။ ၁၅၆။ ဝိသူစိကန္တိ သသူလံ် အာမာတိသာရံ်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၅၅၊ ၁၆၈)။ (၂) သူလံ် ကရောန္တိ၊ ဝိသူစိကံ် ကရောန္တိ။ မဟာနီ။ ၂၉၇။ ဝိသူစိကန္တိ ဝိဗ္ဘန်။ မဟာနီ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၄။

ဝိသေဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + သေဋ္ဌ ။ ဝိသိဋ္ဌ-ဝိသေဋ္ဌ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၂၁။ ဝိစိမု-သံ။ ဝိသိဋ္ဌ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) မြင့်မြတ်သော၊ အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော၊ (၂) ထူးသော။ (၁) ဝိသေဋ္ဌော စ ပါမောက္ခော စ ဥတ္တမော စ ပဝရော စ။ စူဠနီ။ ၁၀၅။ (-စူဠနီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂)။ (၂) ဝိသိဋ္ဌော ဝိသေဋ္ဌော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၂၁-နှာ။

ဝိသေဋ္ဌစရိယာ (တိ) | ဝိသေဋ္ဌ + စရိယာ | အထူးသဖြင့်ချီးမွမ်းအပ်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဝိသေဋ္ဌစရိယာံ ပါမောက္ခစရိယာံ ဥတ္တမ-စရိယာံ ပဝရစရိယာံ။ စူဠနီ။ ၁၉၈။

ဝိသေဋ္ဌဒဿ (တိ) | ဝိသေဋ္ဌ + ဒိသ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၆၅၁။ | အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သည်ကို မြင်တတ်သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ် အပ္ပမာဏဒဿံ အဂ္ဂဒဿံ သေဋ္ဌ-ဒဿံ ဝိသေဋ္ဌဒဿံ ------ အဓိဂစ္ဆိ ဝိန်္ဒ ပဋိလဘိ။ စူဠနီ။ ၂၀၈။ (-စူဠနီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂)။

ဝိသေဋ္ဌဒဿာဝီ (တိ) | ဝိသေဋ္ဌ + ဒိသ + အာဝီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ ဒဿာဝိနီ။ | အထူးသဖြင့်ချီးမွမ်းအပ်သည်ကို မြင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အဘိက္ကန္တဒဿာဝီ အဂ္ဂဒဿာဝီ သေဋ္ဌဒဿာဝီ ဝိသေဋ္ဌဒဿာဝီ။ စူဠနီ။ ၁၈၀။

ဝိသေန (တိ) | ဝိ + သေနာ။ ဝိရြေဏီ-သက္ကတပိဋကာ။ | (၁) လွမ်းမိုးဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော-မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည်ရှိသော၊ မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည်ကို လွမ်းမိုးဖျက်ဆီးနိုင်သော။ (၂) ကင်းသော-မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည်ရှိသော၊ မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည် မရှိသော။ (၁) (၂) ဝိသေနိဘူတ-ကြည့်။

ဝိသေနိကတ္တာ (ကြို၊ ဝိ) | ဝိသေန + ကတ္တာ။ ကရဏတ်နှောင်းရာ၌ ဝိသေန - နာမ်ပုဒ် နောင် ကွ - လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃၈။ ဝိရြေဏီကူတ္တာ-သက္ကတပိဋကာ။ | လွမ်းမိုးဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော - မာရ် - ကိလေသာ-စစ်သည် ရှိသည်ကိုပြု၍။ ဝိသေနိကတ္တာ (သုတ္တနိ။ ၄၀၉။ မဟာနိ။ ၁၃၅) တိ ကိလေသသေနံ် ဝိနာသေတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

ဝိသေနိဘူတ (တိ) [ဝိသေန + ဘူတ။ ဘူဓာတ်နှောင်းရာ၌ ဝိသေန-နာမ်ပုဒ်နောင်ဣ-လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃၈။ ဝိရြေဏီဘူတ-သက္ကတပိဋက။] (၁) လွှမ်းမိုးဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော-မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ (၂) မာရ်-ကိလေသာ-စစ်သည်မရှိသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (၁) သ သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိသေနိဘူတော ---------- (သုတ္တနိ။ ၄၀၃။ မဟာနိ။ ၃၇) တိ သော ဘူရိပညော ခီဏာသဝေါ ----- သဗ္ဗဓမ္မေသု မာရသေနံ ဝိနာသေတွာ ဌိတဘာဝေန ဝိသေနိဘူတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၂။ (၂) ဝိသေနိဘူတော (သံ၊ ၁။ ၁၄၃) တိ ကိလေသသေနာယ ဝိသေနော ဇာတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ ပဟီနကိလေသော ခီဏာသဝေါ ဝိသေနော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၁။

ဝိသေနေတိ (ကြိ) [ပီ-တိ-အက္စ် မူ။ ဝိရြေဏယတိ-သက္ကတပိဋက။] ဝိသီနေတိ-ကြည့်။

ဝိသေယျတိ (ကြိ) [ဝိ + သရ + ယ + တိ။ ဝိသေယ်တိ = ဝိသေယျတိ။ အယ် = အယျ-ကဲ့သို့ သံ-ဝိဓိယ်တေ။ ဝီလျံ။ ဝိ + ဧ + ယ+ တေ။ သက္ကတ-၌ ကမ္မရုပ်။] ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသေယျသိ (ကြိ) [ဝိ + သရ + ယ + သိ] (သင်) ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-၏။ ယံ တွံ သေပဏ္ဏိ သေယျသိ (သိယျသိ-ဇာ၊ ၁။ ၆) တိ ယံ တွံ အမ္ဘော သေပဏ္ဏိရုက္ခ ပုရတော ဖလာနိ ပါတယမာနော သေယျသိ ဝိသေယျသိ ဝိသိဏ္ဏဖလော ဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။

ဝိသေဝန (နာ) [ဝိ + သေဝ + ယု] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်-အားဖြင့်-ကို-မှီဝဲခြင်း၊ တုံ့ပြန်ချေပလိုခြင်းဟူသော ကြမ်းကြုတ်ခြင်း၊ မယဉ်ကျေးသော အမူအရာ၊ တုန်လှုပ်မှု၊ အငြိမ်မနေမှု။ (၂) ကပ်ငြိ- စွဲလမ်း- ခြင်း။ (၁) ဝိသေဝနာစာရ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၁) နှိ အဒန္တကိရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။ နိဗ္ဗိသေဝ-နတ္ထာယာ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၇) တိ ဝိသေဝနဿ ဝိပ္ပန္ဒိတဿ နိရောဓနာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၀။ စိတ္တပရိဂ္ဂဏ္ဍနကာလော(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅)တိ ဝိသေဝနံ ကာတုံ အဒတ္တာ စိတ္တဿ သမ္မဒေဝ ဒမနကာလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၉။ (၂) ကိလောသာနံ ဝိသေဝနဿ နတ္ထိတာယ။ မ၊ ၄၊ ၄။၂၁၃။ ဝိသေဝနဿာတိ ဥပါဒါနဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၁။

ဝိသေဝနရဟိတ (တိ) [ဝိသေဝန + ရဟိတ] ဆန့်ကျင်ဘက်-အားဖြင့်-ကို-မှီဝဲ-ခြင်း-မယဉ်ကျေးသော အမူအရာ-မှကင်း-မရှိ-သော။ နိဗ္ဗိသေဝနော (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃) တိ ဝိသေဝနရဟိတော ဝိဂတဝိလောမဘာဝေါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိသေဝနာစာရ (ပု) [ဝိသေဝန + အာစာရ] ဆန့်ကျင်ဘက်-အားဖြင့်-ကို-မှီဝဲခြင်းဟူသော အကျင့်၊ မယဉ်ကျေးသော-အပြုအမူ-အမူအရာ။ ဝိသေဝနာစာရ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၁) နှိ အဒန္တကိရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။

ဝိသေဝိတ (တိ) [ဝိ + သေဝ + တ။ ပါ။ ၅၀၆။ ဝိဓေဝိတ-သံ။] (၁) (က) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို မှီဝဲသော၊ ရောပြွမ်းသော။ (ခ) အထူးသဖြင့် မှီဝဲအပ်သော။ (နာ) (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်-အားဖြင့်-ကို-မှီဝဲခြင်း၊ မယဉ်ကျေးသော အမူအရာ၊ တုန်လှုပ်မှု၊ အငြိမ်မနေမှု။ (၁)(က) (ခ) ကုသီတော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ ဝေါကိဏ္ဏော အကုသလေဟိ။ သံ၊ ၄ ၊၁။ ၃၀၂။ ဝေါကိဏ္ဏောတိ ဝိသေဝိတော။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၃၂၄။

(နှ) (၂) ဝိသူကာယိတာနိ ဝိသေဝိတာနိ ဝိပ္ပန္ဒိတာနိ။ မ၊ ၂။ ၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဝိသေဝနာစာရ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၁) န္တိ အဒန္တ-ကိရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။ ဝိသေဝိတာနိတိ ဝိရုဒ္ဓသေဝိတာနိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိရုဒ္ဓ-သေဝိတာနိ ဝိရောဓဝသေန တာသံယေဝ ဝေဝစနာနိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၉။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၀။ မ၊ ဋီ၊၂။ ၁၉၂)။

ဝိသေသ၁ (တိ) ⌊ ဝိ + သိသ + ဏ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဝိသိဿတိ အညမညတော ပဘိဒ္ဓတိတိ ဝိသေသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၄။ ဝိသေသေတီတိ ဝိသေသော။ အတိသယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၂။ ဝဓေဖ-သံ။ ဝိသေသ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ ⌋ (၁) လွန်ကဲ-လွန်မြတ်-ပိုလွန်-သော။ (၂) လွန်ကဲ-လွန်မြတ်-ပိုလွန်-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ (၃) (က)-- မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြားနား-သော။ (ခ) အထူး၊ ထူးခြားခြင်း။ (၄) တရားထူး-- (က) မဂ်တရား။ (ခ) မဂ်, ဖိုလ်တရား။ (ဂ) ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရား။ (ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ (င) ဈာန်နှင့် ဝိဒ္ဓာ ၃-ပါးတရား။ (စ) ကသိဏ်းပရိကံ စသော တရား။ (ဆ) သမာပတ် ၈-ပါးနှင့် မဂ်တရား။ (ဇ) နိဗ္ဗာန်။ (ဈ) အဟ်ကာရ-စသော ၆-ပါး။ (၅) လွန်ကဲသောသတ္တိထူး။ (၆) ဒုက္ခမှ လွတ်ခြင်းဟူသော အကျိုးထူး။ (၇) ဝိသေသိကဒဿနကျမ်းလာ ဝိသေသ-ပဒတ္ထ။

(၁) လွန်ကဲ-လွန်မြတ် - ပိုလွန် - သော။ ကော ဝိသေသော၊ ကော အဓိပ္ပယာသော။ သံ၊ ၃။ ၉၅။ ကော ဝိသေသောတိ ကိ အဓိကံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၅။ ဝိသိဿတိ အညမညတော ပဘိဒ္ဓတိတိ ဝိသေသော၊ ဘေဒေါ။ သွာယံ ဣမ အန္တောဂဓာဓိကဘာဝေါ အဓိပ္ပေတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၄။ ဝိသေသမဇ္ဈဂါ (ဝိမာန။ ၃၈) တိ အညာဟိ အတိသယံ အဓိဂတာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၄။ ကထံ ဝိသေသံ ကရိဿာမိ။ မဟာနိ။ ၁၂၇။ ဝိသေသန္တိ အတိရေကံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၇။ (-သံ၊ ၃။ ၁၃၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၂)။

(၂) လွန်ကဲ-လွန်မြတ်-ပိုလွန်-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ ဝိသေသေန ပနဿ ဇရာတုရတာ ဗျာဓာတုရတာ မရဏာတုရတာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသေသေနာတိ အဓိက-ဘာဝေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။ (၃) (က)-- ထူး-မတူ - ထူးခြား - ကွဲပြား - ခြားနား -သော။ (ခ) အထူး၊ ထူးခြားခြင်း။ ကော ဝိသေသော ကော အဓိပ္ပယာသော။ အံ၊ ၃။ ၇။ ကော ဝိသေသောတိ ကိ ဝိသေသကာရဏံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၆။ ဝိသေသော ဟောတိ (ပဋိသံ။ ၃၈၁) တိ ဝိသိဋ္ဌော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၃။ အယံ ပန ဝိသေသော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၁၊ ၁၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၁၊ ၃၈၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၅။ တထာ ဟိ ဝိနယပိဋကေ ဝိသေသေန အဓိသီလသိက္ခာ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ သော ပန နေသံ ဝိသေသော ပဌမဒုတိယဇ္ဈာနေသု ပါကဋော ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၈။ ဓမ္မဒေသနာယ ဗုဒ္ဓါနံ ဝိသေသော နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆။ သာမညဇောတတနာယ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌာ-နတော ဝိသေသတ္ထိနာ စ ဝိသေသော အနုပယုဇ္ဇတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၂။ (-မ၊ ၁။ ၉၃၊ ၁၁၉။ သံ၊ ၁။

၂၆၃-၄။ သဲ၊ ၂။ ၅၄။ သဲ၊ ၃။ ၉၅။ အံ၊ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၂။ ၂၇။ အံ၊ ၃။ ၇။ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၇။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၅။ ဝိသဂ်ဟ။ ၃၉၁)။

(၄) တရားထူး-- (က) မဂ်တရား။ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ (ပဋိသံ။ ၁၆၉) တိ သံယောဇနပ္ပဟာနကရံ မဂ္ဂဉ္စ ပဋိလဘတိ။ မဂ္ဂေါ ဟိ သမထဝိပဿနာနံ အာနိသံသတ္တာ ဝိသေသောတိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၇၈။ (ခ) မဂ်, ဖိုလ်တရား။ ဝိသေသ (ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၁၀) နှိ အတ္တနာ လဒ္ဓမဂ္ဂဖလတော ဝိသေသမဂ္ဂဖလံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၂)။ (ဂ) စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရား။ ဝိသေသ (ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၄၉) နှိ ယထာလဒ္ဓတော ဥတ္တရိ စျာနမဂ္ဂဖလံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၂။ (ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ လဒ္ဓါန ပုဗ္ဗာပရိယံ ဝိသေသ (ဥဒါန။ ၁၅၁) နှိ ပုဗ္ဗာပရိယဝိသေသံ ----- အရဟတ္တံ လဘိတွာ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၉၂။

(င) စျာန်နှင့်ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးတရား။ ဣဒါနိ ဣမာယ ပဋိပဒါယ အဓိဂတံ ပဌမံ စျာနံ အာဒိံ ကတွာ ဝိဇ္ဇတ္တယပရိယောသာနံ ဝိသေသံ ဒဿေန္တော။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၂၈။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၀၆။ (စ) ကသိဏ်းပရိကံ စသော တရား။ ဥဋ္ဌာရံ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသံ ဇာနန္တိ (မ၊ ၃။ ၁၂၂) တိ ---------- အပရံ ကသိဏပရိကမ္မာဒိဝိသေသံ ဇာနန္တိ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၉၇။ (ဆ) သမာပတ် ၈-ပါးနှင့် မဂ်တရား။ လဘေထ ပုဗ္ဗာပရိယံ ဝိသေသံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂။ ပုဗ္ဗာပရိယန္တိ ------ ဧဝံ အဌသမာပတ္တိစတုမဂ္ဂဝသေန ပုဗ္ဗာပရဘာဝေန ဌိတံ ဝိသေသံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၁၆၀။ (ဇ) နိဗ္ဗာန်။ တတ္ထ ဝိသေသံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၂၈။ (ဈ) အဟ်ကာရ-စသော ၆-ပါး။ " တသ္မာ မဟာတော ဆဝိသေသာ သဇ်ဃန္တိ " တိ သက္ကတေ ဝစနတော " အသ္မိ " တိ ဂဟဏနိမိတ္တဘာဝါနုဇာနနေန အဟ်ကာရော အဘိမာနောတိ ကတွာ နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉။

(၅) လွန်ကဲသောသတ္တိထူး။ ဝိသေသေနာ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၈)တိ အတ္တနော ကာရဏေန အဟိတာတိသယေန။ ------ ဝိသေသောတိ စေတ္ထ ကမ္မဿ တံ တံ ဣန္ဒြိယုပ္ပါဒနသမတ္ထတာ အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၀-၁။ (၆) ဒုက္ခမှ လွတ်ခြင်းဟူသော အကျိုးထူး။ နာစိန္တယန္တော ပုရိသော။ ဝိသေသ' မဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇။ အတ္တနော ဒုက္ခာ မောက္ခသင်္ခါတံ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၄၆၀။ (၇) ဝိသေသိကဒဿနကျမ်းလာ ဝိသေသပဒတ္ထ။ တေ ဟိ သောဋ္ဌသ ဝိသေသာ ပဗ္ဗ ဘူတာနိ, ဧကာဒသိန္ဒြိယာနိ ဘူတေဟိ ဘူတဝိသေသာနီတိ ဂန္ဓာဒိကမ္မတ္တေဟိ တန္နိဿယာနိ ပထဝီအာပေါတေဇော၀ါယောအာကာသသင်္ခါတာနိ ဘူတာနိ ဣန္ဒိယာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉။

ဝိသေသ၂ (တိ) [ဝိသေသ + ဏ] ထူးသောဂုဏ်ရှိသော။ ဝိသေသော ဟောတိ (ပဋိသံ။ ၃၈၁) နှိ --- ဝိသေသယောဂတော ဝါ ဝိသေသော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။၂ ၆၃။

ဝိသေသအဌပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ + အဌပ္ပတ္တိ] ထူးသောအဌပ္ပတ်။ ဧဝမေဝ အညတ္ထပိ ဝစနေန, ဝိသေသအဌပ္ပတ္တိဝသေန စ သိက္ခာပဒေသု ဉာတဗ္ဗံ ဝိသေသပ္ပယောဇနံ။ ကင်၊ ဋီ၊ ၈၀။

ဝိသေသက၁ (ပု၊ န) [ဝိ+သိသ+ဏ္ဍု။ ဓာန်။ ၃၀၀။ သူစိ။ ဝိဇေဖက-သဲ၊ဝိသေသယ-ပြာ။]

မှန်ကူ ကွက်ခြင်း၊ ပါးကွက် ကွက်ခြင်း။ ဝိသေသက (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၈) နှိ့ ဂဏ္ဍာပွဒေသေ ဝိစိတြသဏ္ဌာန် ဝိသေသက် ကရောန်တိ့။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၂၉။

ဝိသေသက၂ (တိ) [ဝိသေသ + ကရ + ကွိ။ ဝိသေသ + က] (၁) ထူးခြားအောင် ပြုတတ်သော။ (၂) ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်ကိုပြီးစေတတ်သော။ (၁) သမာသော စ တဒ္ဓိတော စ၊ ဝါကျတွေသု ဝိသေသကာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉။ (၂) ဝိသေသနန်တိ့ ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဝိသေသက် ဝိသိဋ္ဌဘာဝသာဓက်။ ဝိမာန၊ ၌။ ၇၇။

ဝိသေသက၃ (တိ) [ဝိ + သိသ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ ဝိသေသိကာ။] အထူးပြုတတ်သော။ အဝယဝေသု သိဒ္ဓေါ ဝိသေသော သမုဒါ-ယဿ ဝိသေသကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၇၄)။

ဝိသေသကထန (နာ) [ဝိသေသ + ကထန] အထူးအားဖြင့် ဆိုကြောင်းဖြစ်သော-စကား-သဒ္ဒါ။ တဿ စတ္ထော ဝိသေသကော သီလာဒိ ဧဝါတိ အာဟ " အာဒိမှိ သီလ" နှိ့အာဒိ။ ဝိသေသကထနဧတေတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၁။

ဝိသေသကထာ (ထီ) [ဝိသေသာ + ကထာ] ထူးသောစကား။ အသတိ ကထာဝတ္ထုမှိ တဒနုရူပါ ဥပရူပရိ ဝတ္တတ္တာ ဝိသေသကထာ န သမုပဗြူဟတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၂။

ဝိသေသကပ္ပန (နာ) [ဝိသေသ + ကပ္ပန] အထူးကိုကြံခြင်း။ တသ္မာ ပဟာယေထေတံ ဧတေသံ နိဿယဘူတာနံ ဝိသေသကပ္ပနံ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၅။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၈)။

ဝိသေသကရဏ (နာ) [ဝိသေသ + ကရဏ] ထူးသော - အထူးအားဖြင့် - ပြုလုပ်ခြင်း-အမူအရာ - ကြိယာ။ ဧတေနေဝ ဝိသေသကရဏေန ဧကန္တာမိပ္ပေတနေတ္တိ-ဝိသယသာသနဝရဿ ဒဿိတတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂။

ဝိသေသကာမ (တိ) [ဝိသေသ + ကာမ-ကမု + ဏ] အထူးကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဘိယ္ယောကမျတာတိ ဝိသေသကာမတာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၄၃၄။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၅၂။

ဝိသေသကာရက (တိ) [ဝိသေသ+ကာရက။ ထီ-၌ ဝိသေသကာရိကာ။] အထူးကိုပြုတတ်သော။ အလ္လတ္တသန္တာနဂတတော အညဿ ဝိသေသကာရကဿ ကာရဏဿ အဘာဝါ " အလ္လတ္တသန္တာနေ " တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဝိသေသကာရဏ (နာ) [ဝိသေသ+ကာရဏ] ထူး-ထူးခြား-သောအကြောင်း။ ကရဏဝစနေ ဝိသေသကာရဏံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃၃။ (-အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၉၆။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅၀)။

ဝိသေသကာရဏတ္ထ (ပု) [ဝိသေသကာရဏ+အတ္ထ] ထူး - ထူးခြား - သောအကြောင်း၏ အကျိုး။ အတိရေကာယာတိ ဝိသေသ-ကာရဏတ္ထာယ ပဋိပဇ္ဇမီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၆၄။

ဝိသေသကာရဏဒဿန (နာ) [ဝိသေသ-ကာရဏ + ဒဿန] ထူးသောအကြောင်း ကိုပြခြင်း။ ဝိသေသကာရဏဒဿနေန ပရိဟရတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅။

ဝိသေသကိတ္တန (နာ) [ဝိသေသ + ကိတ္တန] အထူးကိုပြောကြားခြင်း။ သွာယမတ္ထော ---- ဝိသေသကိတ္တနေန ဒီပေတတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၉။

ဝိသေသဂမန (တိ) [ဝိသေသ + ဂမန] ထူးသော- အလား- လားခြင်း- ရှိသော၊ သူ။ ဝိသေသဂူ(ဇာ၊ ၂။ ၃၆၆)တိ ဝိသေသဂမနော ဟုတ္တာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တော ဟောမိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၃၅၉။

ဝိသေသဂရုကရဏာရဟ (တိ) [ဝိသေသ + ဂရု+ကရဏ+အရဟ] အထူးသဖြင့်အလေးပြုခြင်းငှါထိုက်သော၊ သူ။ ဂါရဝယုတ္တောတိ ဝိသေသဂရုကရဏာရဟတာယ ဝါ ဂါရဝ-ယုတ္တော။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၂။

ဝိသေသဂါမိ[၁] (တိ) [ဝိသေသ + ဂမု + ဏိ။ ထိ-၌ ဝိသေသဂါမိနီ။] တရားထူး(နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်သော၊ သူ။ အထ သော သတ္တော ခိပ္ပံယေဝ ဝိသေသဂါမိ ဟောတိ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၆၅။ (-အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၁၈)။

ဝိသေသဂါမိ[၂] (တိ) [ဝိသေသ + ဂမု + ဏော + ဏိ] (စျာန်စသော) တရားထူးသို့ ရောက်စေတတ်သော။ ဝိသေသဘာဂိယော (ဒီ၊ ၃။ ၂၂၇) တိ ဝိသေသဂါမိဝိသေသာယ သံဝတ္တနကော။ ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၂၃၉။ စျာနာဒိ-ဝိသေသံ ဂမေတီတိ ဝိသေသဂါမိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၇။

ဝိသေသဂုဏ (တိ) [ဝိသေသ + ဂုဏ] (၁) ထူးသောဂုဏ်ရှိသော။ (ပု) (၂) ထူးသော ဂုဏ်။ (၁) ကတမေဟိ တီဟိ ? အမမာ အပရိဂ္ဂဟာ နိယတာယုကာ ဝိသေသဂုဏာ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၈။ (ပု) (၂) နာ ရူပါဒယော တေဇာဒိနံ ဝိသေသဂုဏော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိသေသဂုဏကိတ္တန (နာ) [ဝိသေသဂုဏ + ကိတ္တန] ထူး-ထူးခြား-သောဂုဏ်ကို ပြောကြားခြင်း။ တဿ တဿ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဿ ဓမ္မဿ ဝိသေသဂုဏကိတ္တနေန ထောမနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၈။ (-သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆)။

ဝိသေသဂူ (ပု) [ဝိသေသ + ဂမု + ရူ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၄။ ရူ။ ၅၉၂။] (က) အထူး-ထူးသော ဘုံဌာန-သို့-သွား-ရောက်-တတ်သော၊ ထူးသောအလားရှိသော၊ သူ။ (ခ) ထူး-သော - အနာဂါမိမဂ် - အနာဂါမိဖိုလ် - သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (က) ဝိသေသဂမန-ကြည့်။ (ခ) တေ ဒွေ ဝိသေသဂူ -- မဂ္ဂဖလဝိသေသံ အလ္လဂံသု။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၂။

ဝိသေသစရိယ (ထီ၊ နာ) [ဝိသေသ+စရိယ] (က) ထူးသောတရား၏ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ထူး-သောတရားကိုကျင့်ခြင်း။ (က) (ခ) " ဧဝံ ပဋိပန္နော ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ " တိ ဝိသေသစရိယာယ စရတိ။ ပဋိသံ။ ၂၁၆၊ ၄၀၁။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၁။ ၅၈။ အဗ၊ ၆။ ၁။ ၁၄၈။ စရိယာ၊ ၆။ ၁၇။ စူဠနိ၊ ၆။ ၈၉။

ဝိသေသစောဒနာ (ထီ) [ဝိသေသာ + စောဒနာ] ထူး-ထူးခြား-သော-အပြစ်တင်-စောဒနာ-ခြင်း။ ဝိသေသစောဒနာယ အနာပဇ္ဇနတော ပုန " နာ ဟေဝါ " တိ ပဋိက္ခေပေါ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိသေသစောဒိတ (တိ) [ဝိသေသ + စောဒိတ] အထူးအားဖြင့်-အပြစ်တင်-စောဒနာ - အပ်သော။ တသ္မာ (မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၈)တိ ယသ္မာ သာမညစောဒိတံ ဝိသေသစောဒိတမေဝ နာ ဟောတိ၊ တသ္မာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိသေသဇာတိ (ထီ) [ဝိသေသာ + ဇာတိ] ထူးသော-အမျိုး-ဇာတ်။ ဝိသေသီ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိသေသဇာနန (နာ) [ဝိသေသ + ဇာနန] အထူးကိုသိခြင်း။ ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယဿ အနာကုလဿ ဝိသေသဇာနနံ ဘဝိဿတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၂။

ဝိသေသဇောတက (တိ) [ဝိသေသ + ဇောတက။ ထီ - ၌ ဝိသေသဇောတိကာ။] အထူးကိုထွန်းပြတတ်သော။ အပိဏ္ဍပါတိကာဓိနော ဣတရဿ ဝိသေသဇောတကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝိသေသဇောတန (ထီ၊ နာ) [ဝိသေသ + ဇောတန] အထူးအားဖြင့် ထွန်းပြခြင်း။ ဝိသေသဇောတနာဝသေနေဝ အတ္ထံ ဝတ္တုံ " ယာစာယ " နွှဲအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဝိသေသညာဏ (နာ) [ဝိသေသ + ညာဏ] ထူးခြား-ကွဲပြား-သောညာဏ်။ သကကာယော ပရကာယောတိပိ ဝိသေသညာဏံ နာ ဟောတိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈)။

ဝိသေသညူ (ပု) [ဝိသေသ + ညာ + ရူ] ဂုဏ်အထူးကို သိတော်မူတတ်သောဘုရား။ ဝိသေသညူ မဟာဝီရော၊ အဂ္ဂဌာနေ ဌပေဿတိ။ အပ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဝိသေသဌာန (နာ) [ဝိသသ + ဌာန] (၁) ထူး-ထူးခြား - သော - အရာ - ရာထူး။ (၂) ထူး-ထူးခြား- သော- အရပ်-တည်ရာ အရပ်-ဖြစ်ရာအရပ်။ (၁) ဝိသေသဌာန (မ၊ ဋ၊ ၂။၂၃၅)နှိ အညေဟိ အသဒိသဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။ (၂) သော ဟိ တေန ဝိပဿနာယ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ ဝိသေသဌာနံ ကယိရတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅)။

ဝိသေသတက္ကန (နာ) [ဝိသေသ + တက္ကန] တရားထူးကို (ကြားနာရလိမ့်မည်ဟု) ကြံစည် - တွေးတော - ကြံဆ - ခြင်း။ သီသံ နှာယိတုကာမဿ ဉဿာဝဇိန္နုတက္ကနံ ဝိယ အမှာကံ ဇေဿ သန္တိကာ ဝိသေသတက္ကနံ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိသေသတရ (တိ) [ဝိသေသ + တရ] အလွန်ထူးသော၊ သာလွန်၍ထူးသော။ တတော ဝိသေသတရေနာ (မ၊ ဋ၊၂။ ၁၂၇)တိ တတော ဗာဟိရမဟာပထဝိတော ဝိသေသ-ဝန္တတရေန၊ လဟုတရေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။ (-မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၃)။

ဝိသေသတိ (ကြိ) [ဝိ + သိသ + အ + တိ။ ဝိဇိနမိ-သံ၊ ဝိသေသက္က-ပြာ။ ဝိသေသေက္က-အဒ္ဓမာဂမီ။] ဝိသေသေတိ-ကြည့်။ သာခံ ဆာယာဒိအတ္ထာယ ဣမေသံ နာ ဝိသေသတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၄။

ဝိသေသတ္ထ (တိ) [ဝိသေသ + အတ္ထ] (၁) ထူးသောအနက်ရှိသော။ (ပု) (၂) ထူး-ထူးခြား-သော-အနက်-သဘော။ (၁) ဝိမောက္ခောတိ ဧတ္ထ ဝိသဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထော ဝိဝိဓတ္ထော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၆။ (ပု) (၂) တသ္မာ ဣမံ ဝိသေသတ္ထံ ဒီပေတုံ " အဓိကတ္ထာဒီနိပီ " တိ အာဟ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၂။ (-မ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၇။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၉၁။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၉။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂)။

ဝိသေသတ္ထဇောတက (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ဇောတက။ ထီ - ၌ --ဇောတိကာ။] ထူး- ထူးခြား- သောအနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော၊ သဒ္ဒါ။ ကတ္ထစိ ဥပသဂ္ဂေါ ဓာတုအတ္ထမေဝ ဝဒတိ၊ နာ ဝိသေသတ္ထ-ဇောတကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၁၊ ၂၀၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂)။

ဝိသေသတ္ထဇောတန (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ဇောတန] ဝိသေသတ္ထဇောတက-ကြည့်။

ပန-သဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထဇောတနော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၇၉။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၆၀၊ ၁၈၉။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၂၈။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၇၆။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၁)။

ဝိသေသတ္ထဥပက (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ဥပက။ ထီ-၌ --ဥပိကာ။] ထူးသော အနက် - အနက်ထူး - ကို သိစေတတ်သော။ သိဒ္ဓေ ဟိ သတိ အာရမ္ဘော ဝိသေသတ္ထ-ဥပကော၀ ဟောတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၅)။

ဝိသေသတ္ထဒဿန (နာ) [ဝိသေသတ္ထ + ဒဿန] ထူး-ထူးခြား-သော အနက်ကို-ပြ-ဟော-သိစေ-ခြင်း။ တဒုဘယမ်ပိ ပဒံ ဝိသေသတ္ထဒဿနေန ဝိဝရန္တော။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၇-၈။

ဝိသေသတ္ထဒီပက (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ဒီပက။ ထီ-၌ --ဒီပိကာ။] ထူးသောအနက်-အနက်ထူး-ကို-ပြ-ဟော-သိစေ-တတ်သော။ သေသာနိ ဝိသေသတ္ထဒီပကာနိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၂။ သေသာနိ အဓိကတ္ထာဒိဝစနာနိ ----- ဝိသေသတ္ထဒီပကာနိ။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၄၉)။

ဝိသေသတ္ထဒီပန (ထီ၊ နာ) [ဝိသေသတ္ထ + ဒီပန] ဝိသေသတ္ထဒဿန - ကြည့်။ ဝိသေသတ္ထဒီပနတ္ထ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၂) နှိ့ ဝိသိဋ္ဌဒီပနတ္ထံ၊ ပုရိမဒေသနာယ အည-ဒီပနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိသေသတ္ထနိယမန (နာ) [ဝိသေသတ္ထ + နိယမန] ထူးသောအနက်-အနက်ထူး-ကို မှတ်သားခြင်း။ ဧတ္ထ ဟိ " ပုဿိတ္တာ " တိ ဝတ္တာ ပုန " ပုဌာ " တိ ဝစနံ ဝိသေသတ္ထနိယမနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉။

ဝိသေသတ္ထပဋိပါဒန (နာ) [ဝိသေသတ္ထ + ပဋိပါဒန] ထူး-ထူးခြား-သောအနက်ကို-ပြီး - ပြည့်စုံ - စေခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ယထာယောဂံ ဝိသေသတ္ထပဋိပါဒနံ ဓာတူန-မတ္ထာတိသယေန ယောဂေါ နာမ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၃။

ဝိသေသတ္ထပရိဒီပန (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ပရိဒီပန] ထူး-ထူးခြား-သောအနက်ကို-ပြ-ဟော-သိစေ-တတ်သော (ဂါထာ)။ ပါဠိယံ အနာဂတံ ပရိဒီပနာ ဝိသေသတ္ထပရိဒီပနာ နာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၇။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၉။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၃၁)။

ဝိသေသတ္ထပဟကာသ (ပု) [ဝိသေသတ္ထ + ပကာသ] ထူးသောအနက်-အနက်ထူး-ကို ထင်စွာ-ပြ-ဟော-သိစေ-ခြင်း။ အထ ပန္နရသု ပုဗ္ဗေသု ဝိသေသတ္ထပဟကာသတော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၁၃။

ဝိသေသတ္ထမတ္တ (နာ) [ဝိသေသတ္ထ + မတ္တ] ထူး - ထူးခြား - သော အနက်မျှ။ အဝသေသဂါထာသု ပနဿ ယောဇနံ အဝတ္တာ ဝိသေသတ္ထမတ္တမေဝ ဝက္ခာမ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။

ဝိသေသတ္ထယောဂ (ပု) [ဝိသေသတ္ထ + ယောဂ] ထူး-ထူးခြား-သော အနက်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ယထာယောဂံ ဝိသေသတ္ထယောဂေါ ဓာတူနံ အတ္ထာတိ-သယေန ယောဂေါ နာမ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၉။

ဝိသေသတ္ထဝါစက (တိ) [ဝိသေသတ္ထ+ဝါစက။ ထီ-၌ --- ဝါစိကာ။] ထူး-ထူးခြား-သော အနက်ကို ဟောတတ်သော၊ သဒ္ဒါ။ ဥပသဂ္ဂ-ဝသေနပိ ဓာတုသဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထဝါစကော။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၉။

ဝိသေသတ္ထဝုတ္တိ (တိ) [ဝိသေသတ္ထ + ဝုတ္တိ] ထူး-ထူးခြား-သောအနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ ဧသ နယောတိ ဣဒံ ---- မိဂသဒ္ဒဿ ဝိသေသတ္ထဝုတ္တိတံ သန္ဓာယာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဝိသေသတ္ထာဘာဝ (ပု) [ဝိသေသတ္ထ + အဘာဝ] အနက်ထူး-ထူးသောအနက်-မရှိခြင်း။ အဘိတိ ဥပသဂ္ဂေါတိ တဿ ဝိသေသတ္ထာဘာဝံ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၃။ (-ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၇)

ဝိသေသတ္ထိက (တိ) [ဝိသေသ + အတ္ထိက] တရားထူး - ကို - ဖြင့် - အလိုရှိသော၊ သူ။ ဥပ္ပန္နေ ဘဂဝတိ ဝိသေသတ္ထိကာ ဘိက္ခုအာဒယောပိ နိဗ္ဗတ္တေန္တိယေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။

ဝိသေသတ္ထီ (တိ) [ဝိသေသ + အတ္ထီ။ ထိ-၌ ဝိသေသတ္ထိနီ။] အထူးကို အလိုရှိသော၊ သူ။ သာမညဇောတနာယ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌနတော, ဝိသေသတ္ထိနာ စ ဝိသေသဿ အနုပယောဇေတဗ္ဗတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၂)။

ဝိသေသဒဿန (နာ) [ဝိသေသ + ဒဿန] အထူးကိုပြခြင်း။ ဣဓ ကုသလမူလာနိတိ ဝိသေသဒဿနတ္ထမိဒံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၀။ (-ပဒီသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၅)။

ဝိသေသဒဿနတ္ထ (တိ) [ဝိသေသဒဿန + အတ္ထ] အထူးကိုပြခြင်း-ဟူသော-အကျိုးရှိသော။ မဂ္ဂင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂါနဉ္စိ သမ္မယုတ္တာနံ ဝိသေသဒဿနတ္ထော အယံ နယော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝိသေသဒဿနမုခ (နာ) [ဝိသေသဒဿန + မုခ] အထူးကိုပြခြင်းကို-အဦး-အစ-ပြုခြင်း။ "ရာဂေါ ဟိ" တိအာဒိနာ ရာဂဒေါသာနံ ဥပါဒါနဘာဝေ ဝိသေသဒဿနမုခေန တဒတ္ထသမတ္ထနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၂။

ဝိသေသဒဿနာမိပ္ပါယ (တိ) [ဝိသေသဒဿန + အဓိပ္ပါယ] အထူးကိုပြခြင်းဌါ အလိုရှိသော။ နဝနီတံ ဝိသုံ နု ဝတ္တဗ္ဗန္တိ စေ ? နု ဝိသေသဒဿနာမိပ္ပါယတော။ ဝဇိရ။ ၄၇၉။

ဝိသေသဒါန (နာ) [ဝိသေသ + ဒါန] အထူးအားဖြင့်ပေးလှူခြင်း။ နိစ္စဒါနံ ဒါနံ နာမ၊ ဝိသေသဒါနံ ပဒါနံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဝိသေသဒီပက (တိ) [ဝိသေသ + ဒီပက။ ထိ-၌ --ဒီပိကာ။] အထူးကိုပြတတ်သော၊ သုတ်။ ဣမိနာယေဝ ---- ဝိသေသဒီပကေန သုတ္တေန ယထာ မဟပ္ဖလတရံ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၉။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၉)။

ဝိသေသဒီပန (ထီ၊ နာ) [ဝိသေသ + ဒီပန] အထူးကိုပြခြင်း။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ -------- တတိယပဒံ နု ဝုတ္တံ "နေဝကုသလာ နာကုသလာ" တိ ဝိသေသဒီပနတ္ထံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၅။

ဝိသေသဓမ္မ (ပု) [ဝိသေသ + ဓမ္မ] ထူးသောတရား၊ တရားထူး။ ယံ အသမာဟိတဘူမိယံ စ ဝိသေသဓမ္မာနံ အဘာဝိတတ္တာ စိတ္တ-သတတံ ဂစ္ဆတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၄။

ဝိသေသဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိသေသဓမ္မ + ပုစ္ဆာ] ထူးသောသဘောတရားကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝေါဒါနတ္ထပုစ္ဆာတိ ဝိသေသဓမ္မပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၇။

ဝိသေသန (နာ) [ဝိ + သိသ + ယု။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဓာတ္ထတ္ထ။ ဝိဓေဓဏ-သံ။ ဝိသေသဏ - ပြာ။] (၁) အထူးပြုခြင်း။

(၂) အထူးပြုကြောင်း။ (၃) အထူးပြုတတ်သော ဝိသေသနပုဒ်။ (၄) ထူးသော၊ ထူးသည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဣမံ ဝိသေသံ ဒဿေတုံ စိတ္တကမ္မဇေသ္ဝေ ဥပါဒါရူပေသု ဝိသေသနံ ကတံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၇။ (၂) ဧကစ္စန္တိ ဣဒံ ပဒုဌစိတ္တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝိသေသနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၈။ (၃) ဣဒံ ပန " ဝိပဿနာ, ဘာဝနာ " တိ ပဒဒွယဿ ဝိသေသနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂။ တတ္ထ ဗုဒ္ဓကာလေတိ ဘူတကထနမေတံ၊ န ဝိသေသနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၅။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၀၂)။ (၄) ဝိသေသန (ဝိမာန။ ၁၉) နွှိ ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဝိသေသကံ ဝိသိဋ္ဌဘာဝသာဓကံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၇။

ဝိသေသနကိစ္စ (န) [ဝိသေသန + ကိစ္စ] အထူးပြုခြင်း-ဟူသော-ကိစ္စ။ သမ္ပယုတ္တာနံ ဟေတူနံ အညေသဉ္စ ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ ပုန ဝိသေသနကိစ္စံ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိသေသနဒွယ (န) [ဝိသေသန+ဒွယ] အထူးပြုတတ်သော ဝိသေသန၂-ပုဒ်တို့၏အပေါင်း။ "သမ္ပသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝ" နွှိ ဝိသေသနဒွယံ ဈာနဿ အတိသယဝစနိစ္ဆာဝသေန ဂဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဝိသေသနန္တရ (န) [ဝိသေသန + အန္တရ] ဝိသေသန - အထူး - တစ်ပါး။ အညဝိသေသနဿ ကမ္မဿ ဝိသေသနန္တရေ ဥပ္ပတ္တိအဘာဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၄။

ဝိသေသနပဒ (န) [ဝိသေသန + ပဒ] အထူးပြုတတ်သော - ဝိသေသန - ပုဒ်။ " ဝိသရော " တိ ဣဒံ မုတ္တာဝဋ္ဌိအာဒီနမ္ပိ ဝိသေသနပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃။

ဝိသေသနပရ (တိ) [ဝိသေသန + ပရ] ဝိသေသနပုဒ် နောက်၌ရှိသော၊ နောက်၌ ဝိသေသနပုဒ်ရှိသော (သမာသ်)။ ဥသဘော စ သော ဆိန္နဝိသာဏော စာတိ ဥသဘဆိန္နဝိသာဏော၊ ဝိသေသနပရောယံ သမာသော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၅။

ဝိသေသနပရနိပါတ (ပု) [ဝိသေသန + ပရ + နိပါတ] ဝိသေသနပုဒ်၏နောက်၌-ကျ - ရောက် - ဖြစ် - ခြင်း။ ဝိသေသနပရနိပါတောပိ ဟိ လောကေ ဒိဿတိ " အဂျာဟိတော " တိအာဒီသု။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၃)။

ဝိသေသနပရပဒသမာသ (ပု) ဝိသေသနပရပဒ + သမာသ] ဝိသေသပရပဒသမာသ်၊ ဝိသေသန-နောက်ပုဒ်-နောက်ရှိသောသမာသ်။ နရော စ သော ဝရော စာတိ နရဝရော ------ ဝိသေသနပရပဒသမာသောယံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၉။

ဝိသေသနမတ္တ (န) [ဝိသေသန + မတ္တ] အထူးပြုခြင်းမျှ။ အဘိသဒ္ဒေန န ဝိသေသနမတ္တံ ဇောတိတံ၊ အထ ခေါ ဝိသေသနမုခေန ကရဏမ္ပိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၆၈။

ဝိသေသနမုခ (န) [ဝိသေသန + မုခ] အထူးပြုခြင်းကို - အဦး - အစ - ပြုခြင်း။ ဝိသေသနမတ္တ-ကြည့်။

ဝိသေသနယ (တိ) [ဝိသေသ + နယ] (၁) ထူးသောနည်းရှိရာ (ဝိနည်းပိဋက)။ (ပု) (၂) ထူးသောနည်း။ (၁) တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ ဝိသေသနယတ္တာ ကာယဝါစာနဉ္စ ဝိနယနတော ဝိနယောတိ အက္ခာတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။

(ပု) (၂) အယမ္မိ နယော ပုရိမနယတော ဝိသေသနယတ္တာ ဣဓာပိ အာဟရိတ္တာ ဝတ္တတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၃၆)။

ဝိသေသနယဒီပ (တိ) [ဝိသေသနယ + ဒီပ] ထူးသောနည်းကို ပြတတ်သော။ ဝိသေသနယဒီပဿ ဒီပိဿံ ပဋိကတ္တယေ။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၁။

ဝိသေသနရဟိတ (တိ) [ဝိသေသန + ရဟိတ] အထူးပြုခြင်း-မှကင်း-မရှိ-သော။ ပကတိဌပနာမတ္တမေဝ ဝိသေသနရဟိတာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝိသေသနလက္ခဏယောဂ (ပု) [ဝိသေသန + လက္ခဏ + ယောဂ] အထူးပြုခြင်းဟူသော-မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဝိညာတာဟိ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ ဘူမိနံ ဝိသေသနလက္ခဏယောဂမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိသေသနဝစန (န) [ဝိသေသန + ဝစန] အထူးပြုတတ်သော သဒ္ဒါ။ ဝိသေသနပုဒ်။ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နောတိ တဿ ဝိသေသနဝစနံ။ ကခ်ီ၊ ဋီ။ ၂၀။ (-ဝဇိရ။ ၁၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၁၊ ၄၃၄)။

ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗဝိသယ (တိ) [ဝိသေသန + ဝိသေသိတဗ္ဗ + ဝိသယ] အထူးပြုတတ်သောအနက်, အထူးပြုအပ်သောအနက်လျှင် အရာရှိသော။ အဝယဝ-ပဒါနဉ္စေတ္ထ ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗဝိသယာနံ သမာနာဓိကရဏတာယ သမုဒါယပဒတ္ထတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။

ဝိသေသနသမာသ (ပု) [ဝိသေသန + သမာသ] ဝိသေသနသမာသ်၊ ဝိသေသန ပရပဒဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ ယထာရုတတော ပန ဝိသေသနသမာသဝသေန အတ္ထေ ဂယ္ဟမာနေ ရူပရသာဒီနံ တာလာဝတ္ထု-သဒိသတာယ ဌာနံ အာပန္နတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၈။

ဝိသေသနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိသေသ + နိစ္ဆယ] ထူး-ထူးခြား-သောအဆုံးအဖြတ်။ တေနာဟ " ကာမရာဂေါ ဒွိသု ဝေဒနာသု အနုသေတီ " တိ ဝစနသာမတ္ထိယလဒ္ဓေန ဝိသေသနိစ္ဆယေနေဝ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၉၉။

ဝိသေသနိဋ္ဌ (တိ) [ဝိသေသ + နိဋ္ဌ။ ဝိသေသနိဝိဋ္ဌ ?] (၁) ထူး - ထူးခြား-သော - ပြီးဆုံး - ဆုံးဖြတ် - ခြင်းရှိသော။ (ထီ) (၂) ထူး-ထူးခြား -သော- ပြီးဆုံး-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (၁) သာမညဇောတနာ ဟေသာ ဝိသေသနိဋ္ဌာ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။ (ထီ) (၂) စတုန္နံ ယောနိနံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိသေသနိဋ္ဌာ ကတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဝိသေသနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဝိသေသ + နိဒ္ဒိဋ္ဌ] အထူး (အနက်ထူး) ကို ညွှန်ပြတတ်သော။ သာမညသဒ္ဒေါပိ အဓိကာရဝသေန ဝိသေသနိဒ္ဒိဋ္ဌော ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၁)။

ဝိသေသနိဒ္ဓါရဏ (န) [ဝိသေသ + နိဒ္ဓါရဏ] အထူးကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ အတ္ထန္တရ-နိသေဓနတ္ထဉ္စိ ဝိသေသနိဒ္ဓါရဏံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၅။

ဝိသေသနိဗ္ဗတ္တနတ္ထ (တိ) [ဝိသေသ + နိဗ္ဗတ္တန + အတ္ထ] အထူး (တရားထူး) ကို ဖြစ်စေခြင်း-ဟူသော-အကျိုးရှိသော။ ဧဝံ ပုန ပဝတ္တမာနံ ဉဿက္ကိတ္တာ ဝိသေသနိဗ္ဗတ္တန-တ္ထမေဝ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၀-၁။

ဝိသေသနိရပေက္ခ (တိ) | ဝိသေသ + နိရပေက္ခ | အထူးကိုငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသော။ ဝိသေသနိရပေက္ခံ ဝါ သာမညံ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၃။

ဝိသေသနိရောဓ (ပု) | ဝိသေသ + နိရောဓ | ထူးသောချုပ်ငြိမ်းရာ တရား။ ယာ ဝိသေသနိရောဓတာ ဝုတ္တာ၊ သာ အယံ ဝိသေသနိရောဓတာ နိရောဓဿ ဝေမတ္တတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။

ဝိသေသနိဝတ္တနတ္ထ (တိ) | ဝိသေသ + နိဝတ္တန + အတ္ထ | အနက်ထူးကို နှစ်စေခြင်း-ဟူသော-အနက်ရှိသော။ ဝိသေသနိဝတ္တနတ္ထော ဟိ အယံ မတ္တ-သဒ္ဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၂။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၆)။

ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထ (တိ) | ဝိသေသ + နိဝတ္တိ + အတ္ထ | ဝိသေသနိဝတ္တနတ္ထ-ကြည့်။ မတ္တ-သဒ္ဒေါ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၀။

ဝိသေသနိဝဋ္ဋ (တိ) | ဝိသေသ + နိဝဋ္ဋ | အထူး (အနက်ထူး) ၌ - ဝင် - တည် - သော။ သာမညဝါစီပိ သိက္ခာ-သဒ္ဒေါ ---------- ဥပရိဝုစ္စမာနဝိသေသာပေက္ခာယ စ ဝိသေသနိဝဋ္ဋော၀ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၁။

ဝိသေသနိဿယ (ပု) | ဝိသေသ + နိဿယ | ထူး-ထူးခြား-သောမှီရာ။ တဿာ ဝိသေသနိဿယော ဆ အဗျတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၅။

ဝိသေသနိဿိတ (တိ) | ဝိသေသ + နိဿိတ | အထူးကို မှီတတ်သော။ တဒညတ္ထ အပ္ပဝတ္တိံ ဒဿေတုံ ဝိသေသနိဿိတံ ဝိယ ဝေါဟရီယတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၇။

ဝိသေသနိယ (တိ) | ဝိ + သိသ + အနိယ။ ဝိဓေဓဏီယ - သံ။ ဝိသေသဏီဇ - ပြာ | အထူးပြု - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ကာယာဒိပဒေဟိ သခါရသဒ္ဒဿ ဝိသေသနိယတာယ ဒဿိတာယ သံသယော ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဝိသေသန္တရနိဝတ္တက (တိ) | (ဝိသေသ + အန္တရ) ဝိသေသန္တရ + နိဝတ္တက။ ထိ - ၌ --နိဝတ္တိကာ | ထူးသောတရား-တစ်ပါး-တစ်မျိုး-ကို တားမြစ်-နှစ်စေ-တတ်သော။ ဝိသေသော စ ဝိသေသန္တရနိဝတ္တကော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၀။

ဝိသေသန္တရနိဝတ္တန (န) | ဝိသေသန္တရ + နိဝတ္တန | ထူးသောတရား-တစ်ပါး-တစ်မျိုး-ကို-တားမြစ် - နှစ်စေ - ခြင်း။ ဝိသေသတ္ထံ ဝိသေသန္တရနိဝတ္တနေန ဝိသေသသဒ္ဒေါ ဝိဘာ၀ေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၂)။

ဝိသေသန္တရရဟိတ (တိ) | ဝိသေသန္တရ + ရဟိတ | ထူးသောတရား - တစ်ပါး-တစ်မျိုး - မှကင်းသော။ ဓမ္မေနေ၀ါတိ ဝိသေသန္တရရဟိတေန။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၇။

ဝိသေသန္တရဝိနိမုတ္တ (တိ) | ဝိသေသန္တရ + ဝိနိမုတ္တ | ထူးသောတရား-တစ်ပါး-တစ်မျိုး-မှ-လွတ်-အလွတ်ဖြစ်-သော။ ဝိသေသန္တရ-ဝိနိမုတ္တော ဝိနိ၀တ္တော ဝိသေသတော နိဇ္ဇိ၀ဘာ၀ဝိဘာ၀တော သဘာ၀နိဒ္ဒေသော နာမ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိသေသန္တရာယကရ (တိ) | (ဝိသေသ + အန္တရာယ) ဝိသေသန္တရာယ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | ထူးသောတရား၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော။

ဗျဥ္ဇနသ မိစ္ဆာရောပနံ န ဝိသေသန္တရာယကရံ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။

ဝိသေသပ (ပ္ပ) စ္စယ (ပု) [ဝိသေသ + ပစ္စယ] ထူး-ထူးခြား-သော-အကြောင်း-အထောက်အပံ့။ ဝိသေသပစ္စယော ဟိ ကဗဋီကာရာဟာရဘက္ခာနံ သတ္တာနံ ----- အာဟာရော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၈၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇)။

ဝိသေသပစ္စယလာဘ (ပု) [ဝိသေသပစ္စယ + လာဘ] ထူးသောအကြောင်းကိုရခြင်း။ ဝိသေသပစ္စယလာဘေ သတိ -------- ဥဒ္ဓမ္ပိ ပဝတ္တိယော န ဃဋ္ဋေန္တီတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၁။

ဝိသေသပစ္စယသဘာဝ (တိ) [ဝိသေသပစ္စယ+ သဘာဝ] ထူးသောအကြောင်းသဘော ရှိသော။ အာနေဥ္ဇဝိဟာရသ ---------- အနိစ္စလက္ခဏပ္ပဋိဝေဓသ ဝိသေသပစ္စယ-သဘာဝတော အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၁၈။

ဝိသေသပဋိလာဘ (ပု) [ဝိသေသ + ပဋိလာဘ] ထူးသော (လောကုတ္တရာ) တရားကိုရခြင်း။ ဝိသေသာဓိဂမာယာ (ပဋိသံ။ ၂၇၄)တိ လောကိယတော ဝိသေသ-ပဋိလာဘာယ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၀။

ဝိသေသပဘေဒဘူတ (တိ) [ဝိသေသ + ပဘေဒ ▪ ဝိသေသပဘေဒ + ဟုတ္ဝာ + ဘူတ။ ဘာဝပ္ပဓာန။] ထူးသောအပြားဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ထူးသော အပြား၏အဖြစ်-ဖြင့် ဖြစ်-သို့ရောက်သော။ တာသမေဝ ဟိ မဥ္ဇိဋ္ဌ-ပဘဿရရသ္မိယော ဝိသေသပဘေဒဘူတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၇-၈။

ဝိသေသပရာမသန (န) [ဝိသေသ + ပရာမသန] အထူးကို သုံးသပ်ခြင်း။ အဝိသေသေနာတိ ------ သဒ္ဒန္တရသန္နိဓာန-သိဒ္ဓေန ဝိသေသပရာမသနေန ဝိနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၊ ၃၊ ၄၂၈)။

ဝိသေသပရိကပ္ပနပဟာန (န) [ဝိသေသ + ပရိကပ္ပန + ပဟာန] အထူးကိုကြံစည်ခြင်း ကို မြစ်ပယ်ခြင်း။ ဧဝံ ပရမ္ပရာယ ဥဘယာ-ဘာဝေါ ဝိသေသပရိကပ္ပနပဟာနသ ကာရဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၂။

ဝိသေသပရိဟာရဝိသယ (တိ) [ဝိသေသ + ပရိဟာရ + ဝိသယ] အနက်ထူးကို-ဖော်ပြ-ဖြေဆို-ခြင်းလျှင် အရာရှိသော။ သာမည-ဇောတနာ ဟိ ဝိသေသေ အဝတိဋ္ဌတိ တဿာ ဝိသေသပရိဟာရဝိသယတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိသေသပါဋိ (ထီ) [ဝိသေသာ + ပါဋိ] (သုတ္တန်ပါဋိမှ)ထူးသောပါဋိ၊ (အဘိဓမ္မာပါဋိ)။ " အဘိဓမ္မော " တိ ဝုစ္စတိ နိပ္ပဒေသာနံ တိဏ္ဏမ္ပိ နယာနံ အတိရေကပါဋိဘာဝတော ဝိသေသပါဋိဘာဝတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိသေသပုရိသ (ပု) [ဝိသေသ + ပုရိသ] ထူးသော - ယောက်ျား - ပုဂ္ဂိုလ် - ရဟန္တာ (အာဇာနည်ယောက်ျား)။ ဥတ္တမပုရိသော (မဟာနိ။ ၁၆) တိ ခီဏကိလေသတ္တာ ဝိသေသပုရိသော အာဇညပုရိသော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၆။

ဝိသေသပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိသေသ + ပတ္တ] အထူးသို့ရောက်သော။ တေန ပဂုဏတရ-ဗလဝတရဘာဝေန ဝိသိဋ္ဌံ ဝိသေသပ္ပတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဝိသေသပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ + ပတ္တိ] (တရား) အထူးသို့ရောက်ခြင်း၊ တရားထူးကို ရခြင်း။ တတော ဧဝ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသပ္ပတ္တိယာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝုဒ္ဓိံ ဖာတိံ

ဝေပုလ္လဲ ဥပဂစ္ဆတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၄။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၆၂။ (-မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆)။

ဝိသေသပွယောဇန (နာ) [ဝိသေသ + ပယောဇန] ထူးသောအကျိုး၊ အကျိုးထူး။ ဝိသေသပွယောဇနံ နာ ဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၈။

ဝိသေသပွဝတ္တိဒဿန (နာ) [ဝိသေသ + ပဝတ္တိ + ဒဿန] ထူးခြားစွာ-ထူးသောအားဖြင့် -ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ တေန တေန ဝိသေသေန နေသံ သဝိသယေ ဝိသေသပွဝတ္တိဒဿနတ္ထံ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၆။

ဝိသေသဗလ (နာ) [ဝိသေသ + ဗလ] ထူးသော-အား-ခွန်အား။ ကာယဗလေနာတိ ဂမနပယောဂသခ်ါတေန ကာယဂတေန ဝိသေသဗလေန။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိသေသဗျတိရေက (ပုံ) [ဝိသေသ + ဗျတိရေက] ထူးသောအနက်၏ဆန့်ကျင်ဘက်၊ အထူးမှကင်းသော၊ (သဗ္ဗ)။ ဝိသေသဗျတိရေကေန အဝိဇ္ဇမာနမွိ တဒညတ္ထ အပွဝတ္တိံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၇။

ဝိသေသဘာဂိယ (တိ) [ဝိသေသ + ဘဂ + ဏျ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၁။ ရူ။ ၅၅၂။ ဝိသေသံ ဘဇန်္တိ ဝိသေသဘာဂိယာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၇။ ဝိသေသဘာဂ + ဣယ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၁၃) ဟာနဘာဂိယ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] (၁) (က) စျာန်ဟူသော အထူးသို့ ဆည်းကပ်တတ်သော (ခ) စျာန်ဟူသော ထူးသောအဘို့ရှိသော။ (၂) စျာန်စသော အထူးသို့ရောက်စေတတ်သော။ (၁) (က) (ခ) ဣမေ ဓမ္မာ ဝိသေသဘာဂိယာတိ သောတာဝဓာနံ၊ တံပဇာနနာ ပညာ သုတမယေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၅။ ဥပရိဝိသေသာဓိဂမဝသေန ဝိသေသံ ဘဇန်္တိ ဝိသေသဘာဂိယာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၇။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၁၃)။ (၂) ကတမော ဧကော ဓမ္မော ဝိသေသဘာဂိယော။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၇။ ဝိသေသဘာဂိယောတိ ဝိသေသဂါမီ ဝိသေသာယ သံဝတ္တနကော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၉။ စျာနာဒိ-ဝိသေသံ ဂမေတီတိ ဝိသေသဂါမီ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဝိသေသဘာဂိယဓမ္မ (ပုံ) [ဝိသေသဘာဂိယ + ဓမ္မ] စျာန်အထူးသို့ ဆည်းကပ်တတ်သောတရား။ ဝေဒါနန္တိ ဝိသေသဘာဂိယဓမ္မံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၄။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၂။ ၂၃၄။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၂၂။

ဝိသေသဘာဂီ (တိ) [(ဝိသေသ + ဘာဂ) ဝိသေသဘာဂ + ဣ။ ထီ-၌ -- ဘာဂိနီ။] ထူးသောအဖို့ရှိသော။ အဝိတက္ကသဟဂတာ ------ ဝိသေသဘာဂိနီ ပညာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၄၃။ သာ ပဌမဇ္ဈာနပညာ ဝိသေသ-ဘူတဿ ဒုတိယဇ္ဈာနဿ ဥပ္ပတ္တိဌာနတာယ ဝိသေသဘာဂိနီတိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ၄။ ၄၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဝိသေသဘာဂိနီ (ဝိမာန။ ၃၇) တိ ဝိသေသဿ ဒိဋ္ဌဿ သမ္ပတ္တိဘဝဿ ဘာဂိနီ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၁၉။ ပိတုသန္တကဿ ဒါယဇ္ဇဿ ဝိသေသဘာဂိနော ဟောန္တိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀။

ဝိသေသဘာဝ (ပုံ) [ဝိသေသ + ဘာဝ] (၁) ထူးသည်၏အဖြစ်။(၂) ထူးသောသဘော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) အတ္ထနော ဒေသနာယ ဝိသေသဘာဝံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊၄၊ ၃။ ၂၄။ ဝိသေသဘာဝန္တိ ဝိသေသသဘာဝံ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၁။

ဝိသေသဘာဝဒဿန (နဲ) [ဝိသေသဘာဝ + ဒဿန] ထူးသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသဘာဝဒဿနေန စိတ္တဿ ပမောဒါပနဝသေန သုဋ္ဌု ပဟံသေသိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၁၉။

ဝိသေသဘာဝနာ (ထီ) [ဝိသေသ + ဘာဝနာ] လောကုတ္တရာ တရားထူးကို-ဖြစ်စေ-ပွားစေ-ခြင်း။ ဝိသေသဘာဝနမနုယုဥ္ဇန္တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝုမိုံ ဖာတိံ ဂမေန္တဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀။

ဝိသေသဘူတ (တိ) [ဝိသေသ + ဟုတ္ဟာ + ဘူတ = ဝိသေသ + ဘူတ။ ဘာဝပ္ပဓာန။] (က) ထူးသည်ဖြစ်၍-ထူးခြားစွာ-ဖြစ်သော။ (ခ) ထူးသည်၏အဖြစ်- ဖြင့်ဖြစ်- သို့ရောက်-သော။ ဝိသေသဘူတာ စ ဒဋ္ဌီကမ္မသိထိလ-ကရဏပ္ပယောဇနာ အနုပညတ္တိနယာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။

ဝိသေသမဂ္ဂ (ပု) [ဝိသေသ + မဂ္ဂ] ထူး-ထူးခြား-သော-မဂ်-မဂ္ဂသစ္စာ။ ယာ ဝိသေသမဂ္ဂတာ ဝုတ္တာ၊ မဂ္ဂဿ ဝေမတ္တတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။

ဝိသေသမဂ္ဂဖလ (နဲ) [ဝိသေသ + မဂ္ဂဖလ] ထူးသောမဂ်, ဖိုလ်တရား၊ မဂ်, ဖိုလ်တရား ထူး။ ဝိသေသန္တိ အတ္တနာ လဒ္ဓမဂ္ဂဖလတော ဝိသေသမဂ္ဂဖလံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။

ဝိသေသမတ္တ (နဲ) [ဝိသေသ + မတ္တ] အထူးမျှ။ ဣဒံ ပနေတ္ထ ဝိသေသမတ္တံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဝိသသမတ္တမေဝ ပန ဝက္ခာမ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၄၂။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃)။

ဝိသေသမတ္တဒီပန (နဲ) [ဝိသေသမတ္တ + ဒီပန] အထူးမျှကို ပြကြောင်းဖြစ်သော၊ (စကား)။ ဧတေနာတိ အနန္တရပစ္စယတော နတ္ထိပစ္စယဿ ဝိသေသမတ္တဒီပနေန ------ ဣမိနာ ဝစနေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၃။

ဝိသေသမန (ပု၊ နဲ) [ဝိသေသ + မန] ထူးသောစိတ်၊ စိတ်အထူး။ တိဝိဓာ မနောဓာတု ဧဝ ဝုစ္စတိ, နဲ ဝိသေသမနော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၅-၆။

ဝိသေသမဟပ္ဖလ (တိ) [ဝိသေသ+မဟပ္ဖလ= မဟန္တဖလ] အထူးအားဖြင့်-ကြီး-မြတ်-သော အကျိုးရှိသော။ တတ္ထ တတ္ထ ဒိန္နဿ ဝိသေသမဟပ္ဖလတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၀။

ဝိသေသယတိ (ကြိ) [ဝိ + သိသ + ဏယ + တိ။ ဝိဇေဓယတိ-သံ။] ဝိသေသေတိ-ကြည့်။ အတ္ထဿ အဝိပရီတတာဒဿနတ္ထံ အတ္ထေ-နေဝတ္ထံ ဝိသေသယတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိသေသယိ (ကြိ) [ဝိ + သိသ + ဏယ + ဤ] အထူးပြုပြီ၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်ပြုပြီ။ သောတာပန္နာ ဝိသေသယိ၊ ပဟီနာ တဝ ဒုဂ္ဂတိ။ ဝိမာန။ ၃၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၀၆။

ဝိသေသယုတ္တ (တိ) [ဝိသေသ + ယုတ္တ] အထူးနှင့်ယှဉ်သော။ တံ တံ ကမ္မဝိသေသေန ဝိသေသယုတ္တံ --------- ပရိနိဗ္ဗာနံ အဝိစ္ဆိန္နံ ပဝတ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၀-၁)။

ဝိသေသယောဂ (ပု) [ဝိသေသ + ယောဂ] အထူးနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိသေသယောဂတော ဝါ ဝိသေသော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိသေသယောဇနာ (ထီ) [ဝိသေသ + ယောဇနာ] အထူးအားဖြင့်-ယှဉ်-အနက်ယောဇနာ-ခြင်း။ အယံ ဝိသေသယောဇနာ ကတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၈)။

ဝိသေသရဟိတ (တိ) [ဝိသေသ + ရဟိတ] အထူးမှကင်းသော၊ အထူးမရှိသော။ ဗဟူသုသလာကာသု ဝိသေသရဟိတံ ဧကံ သလာကံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇)။

ဝိသေသရူပ (တိ) [ဝိသေသ + ရူပ] (၁) ထူးသောသဘောရှိသော။ (နာ) (၂) ထူးသောရုပ်၊ ရုပ်အထူး။ (၁) သဒ္ဒေန စ သာမညရူပေနေဝ တထာရူပဿ အတ္ထဿ ဂဟဏံ၊ နာ ဝိသေသရူပေန။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၁-၂။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၁။ (နာ) (၂) ယာ ဝိသေသရူပတာ ဝုတ္တာ ---------- ရူပဿ ဝေမတ္တတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိသေသရူပပဋိလာဘ (ပု) [ဝိသေသရူပ + ပဋိလာဘ] ထူးသောရုပ်-ရုပ်အထူး-ကိုရခြင်း။ ဣဒ္ဓိတိ ဝိသေသရူပပဋိလာဘဝသေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅။

ဝိသေသရူပပဗ္ဗဝတ္တိဒဿန (နာ) [ဝိသေသရူပ + ပဗဝတ္တိ + ဒဿန] ထူးသောရုပ်-ရုပ်အထူး-၏ဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ တေသံ အနုဗလ-ဒါယကာနိ မဂ္ဂဂိါဒိနိ တေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု ဝိသေသရူပပဗ္ဗဝတ္တိဒဿနတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈။

ဝိသေသလက္ခဏ (နာ) [ဝိသေသ + လက္ခဏ] ထူးသော - အမှတ်အသား - လက္ခဏာ။ အမှတ်အသားအထူး၊ လက္ခဏာအထူး။ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏော သတိသမ္မောဿဂေါ ---- ဥပေက္ခာသမ္မောဿဂေါတိ ဧဝံ ဝိသေသ-လက္ခဏာတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၅။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၃၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆)။

ဝိသေသလက္ခဏာပဋိဝေဓ (ပု) [ဝိသေသလက္ခဏာ + ပဋိဝေဓ] ထူးသော-အမှတ်အသား - လက္ခဏာ-ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ပဋိပတ္တိ အဓိဂမဿ ပစ္စယော ဝိသေသလက္ခဏာပဋိဝေဓဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိသေသလာဘ (ပု) [ဝိသေသ + လာဘ] အထူး - တရားထူး - ကို ရခြင်း။ အထ ဝါ ဝိသသေလာဘတ္ထံ ပဋိပန္နေဟိ ယောဂီဟိ ဝေဒိယတိ ပဋိလာဘီယတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၉)။

ဝိသေသလာဘီ (တိ) [ဝိသေသလာဘ + ဣ။ ဝိသေသ + လဘ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ -- လာဘီနီ။] (၁) တရားထူးကိုရခြင်းရှိသော။ (၂) တရားထူးကို-ရလေ့ရှိ-ရ-သော၊ သူ။ (၁) (၂) တံသမင်္ဂီ စ ပုဂ္ဂလော ဝိသေသလာဘီ အရိယပုဂ္ဂလော ဝိယ -------- ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၈)။

ဝိသေသလာဘီဝါဒ (ပု) [ဝိသေသလာဘီ + ဝါဒ] တရားထူးကိုရလေ့ရှိ၏ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူဝါဒ။ အထ ဝါ --------- နာ ဣဓ တက္ကီဝါဒိတော ဝိသေသလာဘီဝါဒေါ ဘိန္နာကာရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၇)။

ဝိသေသဝစန (နာ) [ဝိသေသ + ဝစန] ထူး-ထူးခြား-သော-စကား-သဒ္ဒါ။ စကား-သဒ္ဒါ-ထူး။ ဣမိနာ ဧဝ စ ဝိသေသဝစနေန ------- ဝိသိဋ္ဌဘာဝေါ ဝုတ္တော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇)။

ဝိသေသဝစနသင္ဘာဝ (ပု) | ဝိသေသဝစန + သင္ဘာဝ (သန္ဓ + ဘာဝ) | ထူး-ထူးခြား-သော-စကား-သဒ္ဒါ-၏ ထင်ရှား-ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဗုဒ္ဓဘာဝပ္ပတ္တသ္သေဝ စ နာထသ္သ နမော ကတော ဟောတိ ဝိသေသဝစန-သင္ဘာဝတော။ ဝဇိရ။ ၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၀)။

ဝိသေသဝစနိစ္ဆာ (ထီ) | ဝိသေသဝစန + ဣစ္ဆာ | အထူးကို ဆိုခြင်း၌ဖြစ်သောအလို၊ အထူးကို ဆိုလိုခြင်း။ ဒိဋ္ဌန္တိ ---------- ဝိသေသဝစနိစ္ဆာယ အဘာဝတော ဒိဋ္ဌန္တေဝ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂)။

ဝိသေသဝတ္ထုနာ (ထီ) | ဝိသေသာ + ဝတ္ထုနာ | ထူး-ထူးခြား-သော-သံဝတ္ထုနာ-အဋ္ဌကထာ-ဋီကာ၊ ထူးခြားသော အဖွင့်စကား။ ဝိသေသဝတ္ထုနာ ပန ----- ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂)။

ဝိသေသဝတ္ထုသဗ္ဘာန (တိ) | ဝိသေသ + ဝတ္ထု + သဗ္ဘာန | ထူးသောအဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ယံ ----- ဝိသေသဝတ္ထုသဗ္ဘာနဉ္စ ဆတ္တံ၊ တံ " အတိစ္ဆတ္တ " န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။

ဝိသေသဝန္ထတရ (တိ) | ဝိသေသဝန္ထ + တရ | သာလွန်၍-ထူးသောတရား-တရား ထူး-ရှိသော၊ သူ။ ဝိသေသတရာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅) တိ တေန ဓမ္မေန ဝိသေသဝန္ထတရာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇)။

ဝိသေသဝန္ထာပေက္ခ (တိ) | ဝိသေသဝန္ထ + အပ + ဣက္ခ + အ | အထူးရှိသောတရား-တရားထူး-ကို-ငဲ့-ငဲ့ကွက်-သော။ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတာနဉ္စ ဝိသေသာနံ ဝိသေသဝန္ထာ-ပေက္ခာနံ ------- ဝိသေသာပေက္ခာနံ ဧတ္ထ ပဓာနဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဝိသေသဝန္ထ (တိ) | ဝိသေသ + ဝန္ထ။ ထီ-၌ ဝိသေသဝတီ, ဝိသေသဝန္ထီ။ ဝိဓေမဝတ်-သံ။ | (၁) အထူး-မတူထူးခြားမှု-ရှိသော (တရား)။ (၂) တရားထူးရှိသော၊ သူ။ (၃) အပြား (ပဘေဒ) ရှိသော (တရား)။ ဝိသေသရှိသော၊ တရား (သ)။ (၁) အထ ဝါ " ဟေတုပစ္စယော " တိ ဧတေသု ဒွီသု ဇနကော ဟေတု ဥပတ္ထမ္ဘကော ပစ္စယောတိ ဧဝံ ဝိသေသဝန္ထေသု ပစ္စယသဒ္ဒါတေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇)။ (၂) " ဝိသေသိနီ " တိပိ ပဋ္ဌန္တိ၊ အဘိသမယ-ဟေတု ဝိသေသဝတီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၇။ (၃) တေ ပန ဝိသေသဝန္ထော ပုစ္ဆိတာတိ ဒဿေတုံ ပုန " ကုသလာ " တိ ဝုတ္တန္တိ ဧဝံ ပဘေဒဝန္ထဒဿနတ္ထံ အယံ ပဒါနုက္ကမော ကတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၉။

ဝိသေသဝဝတ္ထာပန (န) | ဝိသေသ + ဝဝတ္ထာပန | အထူးကို ပိုင်းခြားမှတ်သား စေခြင်း။ ဣဒံ တံ ဝိသေသဝဝတ္ထာပနံ ပဋ္ဌလေသု ပက္ခိပိတ္တာ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝိသေသဝါစက (တိ) | ဝိသေသ + ဝါစက။ ထီ-၌ --ဝါစိကာ။ | အထူး (ဟူသောအနက်) ကို ဟောတတ်သော၊ သဒ္ဒါ။ ဘေဒသဒ္ဒေါ ဝိသေသဝါစကောပိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၉။

ဝိသေသဝါစီ (တိ) | ဝိသေသ + ဝစ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ --ဝါစိနီ။ | အထူးကိုဟော-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သဒ္ဒါ။ " ရူပံ ရူပက္ခန္ဓော၊ ခန္ဓာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော " တိ-အာဒိနယပ္ပဝတ္တေန ပန ဒုတိယဝါရေန ဝါသေသဝါစီ ဝိယ -------- အယမတ္ထော ဒဿိတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၁-၂။

ဝိသေသဝါဒ (ပု) [ဝိသေသ + ဝါဒ။ ဝိစေ့ဝါဒ-သံ။] ထူး-ထူးခြား-သော-အယူဝါဒ-အဆိုအမိန့်။ ယော တသို့ တသို့ ဝိနိစ္ဆယေ ဝိသေသဝါဒေါ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဝိသေသဝိကပ္ပန (ထီ၊ န) [ဝိသေသ + ဝိကပ္ပန] အထူးကို-ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်း။ တသ္မာ ဣဓ ဝိသေသဝိကပ္ပနာယ ကာရဏံ ဂဝေသိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၈။

ဝိသေသဝိဇာနန (ထီ၊ န) [ဝိသေသ + ဝိဇာနန] အထူးကိုသိခြင်း။ " အယ " န္တိ စ ဝတ္ထုပရာမသနေပိ " သုရာ " တိ ဝိသေသ-ဝိဇာနနာဘာဝါ န ဇာနာတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဝိသေသဝိဓာန (န) [ဝိသေသ + ဝိဓာန] ထူးသော-အစီအရင်-စီရင်ခြင်း။ သုဇာန္တာနံ ဝိသေသဝိဓာနဿ ကတတ္တာ ---------- ပဒတ္ထသမ္ဗန္ဓိပတ္တိ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၃၂။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၆။ (-ဝဇိရ။ ၂၁၈)။

ဝိသေသဝိဓာနဒဿန (န) [ဝိသေသဝိဓာန + ဒဿန] ထူးသော-အစီအရင်-စည်းမျဉ်း ဥပဒေ-စီရင်ခြင်း-ကိုပြခြင်း။ ကသ္မာ တတ္ထ ပကာသိတောတိ စေ ? ဝိသေသဝိဓာန-ဒဿနာဓိပ္ပါယတော။ ဝဇိရ။ ၂၁၈။

ဝိသေသဝိဓိ (ပု) [ဝိသေသ + ဝိဓိ။ ဝိစေ့ဝိဓိ-သံ။] ဝိသေသဝိဓာန - ကြည့်။ သုတ္တန္တိ သာမညဝိဓိ၊ ဝိသေသဝိဓယော ပရေ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၄။

ဝိသေသဝိဓိဒဿန (န) [ဝိသေသဝိဓိ + ဒဿန] ဝိသေသဝိဓာနဒဿန - ကြည့်။ တထာ နဝနီတေ ဝိသေသဝိဓိဒဿနာ-ဓိပ္ပါယတော နဝနီတံ ဝိသုံ အနုညာတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၄၇၉။

ဝိသေသဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိသေသ + ဝိနိစ္ဆယ] အနက်ထူးကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ သာမညဇောတ-နာယ ပကရဏတော္ထာ ဝိသေသဝိနိစ္ဆယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိသေသဝိဘာဂ (ပု) [ဝိသေသ + ဝိဘာဂ] အထူးအားဖြင့်-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-မရောယှက်အောင်ပြု-ခြင်း။ တထာ ဟိ " သမာဓိ " တိ သာမညတော ဂဟိတသ္မေဝ " ပဌမံ ဈာန " န္တိအာဒိနာ ဝိသေသဝိဘာဂေါ ----- ဥဒ္ဓဋော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၂။

ဝိသေသဝိဘာဝနာ (ထီ) [ဝိသေသ + ဝိဘာဝနာ] အထူးကိုထင်စွာပြခြင်း။ တာသံ ဧဝ " သဒ္ဒဟနာ "ိတိအာဒိနာ ပဝတ္တိ-အာကာရဿ ဝိသေသဝိဘာဝနာဝသေန ဝုတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိသေသဝိသယ (တိ) [ဝိသေသ + ဝိသယ] ထူးသောအမှုလျှင် အရာရှိသော။ " အပရံ ဝိသေသ " န္တိ ဝုတ္တတ္တာ ဝိသေသဝိသယော စ ပုဗ္ဗသဒ္ဒေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၁။

ဝိသေသဝိဟာရသမာပတ္တိဒီပန (န) [ဝိသေသဝိဟာရ + သမာပတ္တိ + ပရိဒီပန] ထူးသောဝိဟာရနှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကို-ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-သော-ပုဒ်-စကား။ ကသ္မာ ပန --- ဣဓ ဝိသေသဝိဟာရသမာပတ္တိ-ပရိဒီပနံ သမ္ဘဝတီတိ ?။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃။

ဝိသေသဝုတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ + ဝုတ္တိ] ထူးသောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ တဒယုတ္တမေဝ ---- အတ္ထဒွယဿ စ ဝိသေသဝုတ္တိတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇။

ဝိသေသသညာပရိဟာရ (ပု) [ဝိသေသ + သညာ + ပရိဟာရ] ထူးသောအမည်-အမည် ထူး-ကို-ဖယ်ရှား-ပယ်-ခြင်း။ ဝေဒနာဒယော

(ပ) နိဗ္ဗာနဉ္စ မမ္မမာတုဝိသေသသညာပရိ-ဟာရေန သာမညသညာယ ပဝတ္တနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိသေသသဒ္ဒ (ပု) [ဝိသေသ + သဒ္ဒ] ထူးသောသဒ္ဒါ၊ သဒ္ဒါထူး။ ဥပေါသထ-သဒ္ဒါ သာမညရူပေါ ဧဝ ဝိသေသသဒ္ဒဿ အဝါစကဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၊ ၈၀)။

ဝိသေသသဒ္ဒနိရုပေက္ခ (တိ) [ဝိသေသသဒ္ဒ + နိရုပေက္ခ] ထူးသောသဒ္ဒါကို-ငဲ့ခြင်းမရှိ-မငဲ့ကွက်-သော။ ဝိသေသသဒ္ဒနိရုပေက္ခော ပဝတ္တမာနော သယမေဝ ဝိသေသသဒ္ဒမာ-ပဇ္ဇိတွာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၉)။

ဝိသေသသဒ္ဒဝစနီယ (တိ) [ဝိသေသသဒ္ဒ + ဝစနီယ] ထူးသောသဒ္ဒါ-သဒ္ဒါထူး-သည်ဟောအပ်သော။ ဝိသေသသဒ္ဒဝစနီယံ အညံ ဗျာပေတဗ္ဗံ နိဝတ္တေတဗ္ဗဉ္စ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၉)။

ဝိသေသသဘာဝ (ပု) [ဝိသေသ + သဘာဝ] အနက် - အဓိပ္ပါယ် - အထူး၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ နနုစ ---------- အာကာရတ္ထော ဧဝ ဧဝံသဒ္ဒေါတိ။ န, ဝိသေသသဘာဝတော။ ဥဒါန၊ ဋ၊ ၇။

ဝိသေသသဘာဝ (ပု) [ဝိသေသ+သဘာဝ] ထူးသောသဘော။ ဝိသေသဘာဝ-ကြည့်။

ဝိသေသသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသာ + သမာပတ္တိ] ထူးသောသမာပတ်၊ သမာပတ်ထူး။ သာ အယံ ဝိသေသသမာပတ္တိတာ သမာပတ္တိယာ ဝေမတ္တတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၂၀၅။

ဝိသေသသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ + သမ္ပတ္တိ] တရားထူး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တတော ဧဝ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသသမ္ပတ္တိယာ ကမ္မဌာနံ ဝုဋ္ဌိ ဖာတိ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၁။

ဝိသေသသမ္ဘန္ဓ (ပု) [ဝိသေသ + သမ္ဘန္ဓ] ထူး - ထူးခြား - သော -ယှဉ်စပ်ခြင်း - အစပ်-သမ္ဘန်။ " တထာ သတောယေဝါ " တိ ဝိသေသသမ္ဘန္ဓဘာဝေန ယောဇေတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၆-၇။

ဝိသေသသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိသေသ + သမ္ဘဝ] အထူး၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ တံ နာ ဂဟေတဗ္ဗမေဝ ပါဠိယာ ဝိသေသသမ္ဘဝတောတိ။ ကခ်၊ ဋီ။ ၃၁။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝိသေသသာမညဝန္တ (တိ) [ဝိသေသ + သာမည + ဝန္တ။ ထိ-၌ --ဝတိ၊ --ဝန္တိ။] ထူးသောအနက်, မထူးသော အနက်ရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ ဘေဒါဘေဒဝန္တော်သူ (မူလဋီ၊၁။၃၅)တိ ဝိသေသသာမညဝန္တောသု။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၃။

ဝိသေသသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိသေသ + သိဒ္ဓိ] အထူး၏ပြီးစီးခြင်း။ နာယံ ဒေါသော အာဘောဂဝသေန တေသံ ဝိသေသ-သိဒ္ဓိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။

ဝိသေသသီမောပါဒါန (န) [ဝိသေသ + သီမာ + ဥပါဒါန] ထူးသော-ဆိပ်-အပိုင်း အခြား-ကိုယူခြင်း။ " မဟာသီမာယ ပဆဝိတလ " န္တိ ဝိသေသသီမောပါဒါနံ နိရတ္ထကံ သိယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝိသေသသုတ္တ (န) [ဝိသေသ + သုတ္တ] ထူးသော - သုတ် - ဘုရားစကားတော်။ တံ ဝိသေသသုတ္တံ လောကိယံ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၇။

ဝိသေသဟေတု (ပု) [ဝိသေသ + ဟေတု] ထူးသောအကြောင်း၊ အကြောင်းထူး။ သုဂတိဂါမိနော ပန ကမ္မဿ ဝိသေသ-ဟေတု ဘဝတဏှာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝိသေသဟေတုကထန (န) | ဝိသေသဟေတု+ကထန | ထူးသောအကြောင်း-အကြောင်းထူး-ကိုပြောဆိုခြင်း။ အဝိသေသဝုတ္တေ ဟေတုမှိ ပဋိသိဒ္ဓေ ဝိသေသဟေတုကထန် ဟေတွန္တရံ့။ အနုဋီ၊ ၃။ ၆၁။

ဝိသေသာတိရေကတ္ထ (ပု) | ဝိသေသ + အတိရေက + အတ္ထ | အထူးသဖြင့်လွန်ကဲသောအနက်။ ဗျတိရေကော စ နာမ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္ထာပေက္ခကော ဝိသေသာတိရေကတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝိသေသာဓာန (န) | ဝိသေသ + အာဓာန | အထူးအားဖြင့်-ထူးခြားစွာ-ထား-ဖြစ်-ခြင်း။ ပဒတ္ထာဝယဝဂ္ဂဟဏေနာပိ ပဒတ္ထဂ္ဂဟဏာဿ ဝိသေသာဓာနံ ဇာယတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၇)။

ဝိသေသာဓိကာရ (ပု) | ဝိသေသ+အဓိကာရ | ထူး-ထူးခြား- သော- အရာ- နှလုံးသွင်းအပ်သောအရာ။ အတီတဓမ္မာနံ သတိယာ ဝိသေသာဓိကာရတ္တာ စ။ ဝဇီရ။ ၅၀။

ဝိသေသာဓိဂမ (ပု) | ဝိသေသ + အဓိဂမ | (၁) (လောကုတ္တရာ) တရားအထူးကိုရခြင်း။ (၂) တရားအထူးကို ရကြောင်း (သမာဓိ)။ (၁) ဝိသေသာဓိဂမေန အန္တရာ ဝေါသာနံ အာပါဒိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၃။ ဝိသောဓိဂမ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃) နှိ့ လောကုတ္တရဓမ္မပဋိလာဘံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဝိသေသာဓိဂမာယာ (ပဋိသံ။ ၂၇၄) တိ လောကိယတော ဝိသေသပဋိလာဘာယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ ဝိသေသာဓိဂမေနာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃) တိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာဓိဂမေန။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၆၆၊ ၁၆၇။ အံ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၈)။ (၂)ဝိသေသာဓိဂမဝသေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၅)တိ ဝိသေသာဓိဂမာယ ပစ္စယဘာဝဝသေန၊ ဝိသေသံ ဝါ အဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဝိသေသာဓိဂမော၊ တဿ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝိသေသာဓိဂမကာရဏာ (န) | ဝိသေသာဓိဂမ+ကာရဏာ | တရားထူးကိုရခြင်း၏အကြောင်း။ ပဒဋ္ဌာနန္တိ ယသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတေ ဥတ္တရိ ဂုဏဝိသေသေ အဓိဂစ္ဆတိ၊ တံ ဝိသေသာဓိဂမကာရဏံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။

ဝိသေသာဓိဂမဋ္ဌ (ပု) | ဝိသေသာဓိဂမ + အတ္ထ | တရားထူးကိုရကြောင်း သမာဓိဟူသော-အနက်-သဘော။ ဝိသေသာဓိဂမဋ္ဌော အဘိညေယ္ယော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ သမပ္ပဝတ္တဿ စိတ္တဿ ဝသေန ဘာဝနာ ဝိသေသာဓိဂမဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။

ဝိသေသာဓိဂမဋ္ဌာန (န) | ဝိသေသာဓိဂမ + ဋ္ဌာန | တရားထူးကိုရရာ - အရပ် - ဋ္ဌာန။ အတ္တနော ဝိသေသာဓိဂမဋ္ဌာနဘူတံ သုညာဂါရဉ္စ ဥပသောဘယမာနော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဝိသေသာဓိဂမတ္ထ (ပု) | ဝိသေသာဓိဂမ + အတ္ထ | တရားထူးကို ရခြင်းဟူသောအကျိုး။ သီလတော ဥတ္တရိ ဝိသေသာဓိဂမတ္ထာယ ဝီရိယံ ကရောတိယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၆)။

ဝိသေသာဓိဂမဒီပနနယ (ပု) | ဝိသေသာဓိဂမ+ဒီပန + နယ | တရားထူးရခြင်းကိုပြကြောင်းဖြစ်သောနည်း။ အတ္တနော ဝိသေသာဓိဂမ-ဒီပနနယေန အဗာဟုလ္လိကာဒိဘာဝဒဿနတ္ထံ ---------- ပစ္ဆာ သမ္မာပဋိပဒံ ဒေသေသိ။ ဝဇီရ။ ၄၀၃။

ဝိသေသာဓိဂမန (န) [ဝိသေသ+အဓိဂမန] ဝိသေသာဓိဂမ - ကြည့်။ " ပထဝီ " တိ မနသိကာရေန ဝိသေသာဓိဂမနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂။

ဝိသေသာဓိဂမနိဗန္ဓနရဟိတ (တိ) [ဝိသေသာဓိဂမ + နိဗန္ဓန + ရဟိတ။] တရားထူး-ရခြင်း-၏-အကြောင်းမှကင်းသော။ အထ ဝါ ဝိသေသာဓိဂမနိဗန္ဓနရဟိတသဿ တက္ကနဿ ဝိသုံ သဿတဂ္ဂါဟေ ကာရဏာ-ဘာဝဒဿနတ္ထံ ------ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။

ဝိသေသာဓိဂမနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဝိသေသာဓိဂမ+နိဗ္ဗတ္တ] တရားထူး - ကို - ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ သမာဟိတဘူမိယံ ပန ပတိဋ္ဌိတော အတ္တာ ယထာနုဘူတံ ဝိသေသာဓိဂမနိဗ္ဗတ္တံ ဝိတိ ပဿဒ္ဓိံ သုခံ သမာဓိ ---- ပရိဏာမေတိ။ စရိယာ၊ ၌။ ၃၁၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၉၁)။

ဝိသေသာဓိဂမနိမိတ္တရဟိတ (တိ) [ဝိသေသာဓိဂမ + နိမိတ္တ + ရဟိတ] ဝိသေသာဓိမနိဗန္ဓနရဟိတ-ကြည့်။ အထ ဝါ ဝိသေသာဓိဂမနိမိတ္တရဟိတသဿ တက္ကနဿ သဿတဂ္ဂါဟေ ဝိသုံ ကာရဏာဘာဝဒဿ-နတ္ထံ ---- ဝတ္တဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၁။

ဝိသေသာဓိဂမနူပါယ (ပု) [ဝိသေသ + အဓိဂမန + ဥပါယ] တရားထူး-ကို-ရခြင်း-၏-အကြောင်း-ဥပါယ်-နည်းလမ်း။ အာယတိံ ဝိသေသာဓိဂမနူပါယဘူတာ ပုညကိရိယာသု ပရိစယသခ်ါတာ ဝါသနာ ဧဝ ဘာဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၉။

ဝိသေသာဓိဂမသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိသေသာဓိဂမ + သမ္ဘဝ] တရားထူးကို ရခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အနေကပတိပုတ္တာနမ္ပိ ဝိသေသာဓိဂမ-သမ္ဘဝဉ္စ ဒီပေတိ။ ထေရ၊ ၌။ ၁။ ၁၈၄။

ဝိသေသာဓိဂမဟေတု (ပု) [ဝိသေသာဓိဂမ + ဟေတု] တရားထူးကို ရခြင်း၏အကြောင်း။ အတ္ထာနော ဝိသေသာဓိဂမဟေတု အနေကေသု ဇာတိသတသဟဿေသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၀-၁။

ဝိသေသာနဓိဂမ (ပု) [ဝိသေသ+အနဓိဂမ] တရားထူးကိုမရခြင်း။ ဥတ္တရကုရုကာနံ ပန ဝိသေသာနဓိဂမဘာဝေါ ဥဘိန္နမ္ပိ ဣစ္ဆိတော ဧဝ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၇။

ဝိသေသာနဓိဂမန (န) [ဝိသေသ + အနဓိဂမန] ဝိသေသာနဓိဂမ - ကြည့်။ အရညသညာယ ဝိသေသာနဓိဂမနတော။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၀၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂)။

ဝိသေသာနုပဿီ (တိ) [ဝိသေသ + အနုပဿီ။ ထိ - ၌ ဝိသေသာနုပဿိနိ။] တရားထူးကို အဖန်တလဲလဲရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ တတ္ထ ဝိသေသာနုပဿိနာ (နေတ္တိ။၄၃)တိ အသာဓာရဏဓမ္မာနုပဿိနာ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၁၃။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၅)။

ဝိသေသာပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ+အာပတ္တိ] အထူးသို့ ရောက်ခြင်း။ ရူပဉ္စနဉ္စေတ္ထ ရူပသရိက္ခတာယ ကသိဏရူပဿ ------- ဝိသေသာပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။

ဝိသေသာပါဒန (န) [ဝိသေသ+အာပါဒန] ထူးသည်၏ဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း၊ ထူးခြားအောင် စီမံပေးရခြင်း။ အာရမ္မဏာဿ အဘိသခ်ရဏံ ဝိသေသာပါဒနံ ဥပသေစနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၃။

ဝိသေသာပေက္ခ (တိ) [ဝိသေသ + အပေက္ခာ (အပ + က္ကခ + အ)] (၁) အထူးကို-ငဲ့-ငဲ့ကွက်-ခြင်းရှိ-တတ်-သော။ (ထီ) (၂) အထူးကိုငဲ့ခြင်း။ (၁) သာမညဿ

ဝိသေသာပေက္ခတာယ ဣဓာဓိပ္ပေတောပိ ဝိသေသော တေန အပရိစ္စတ္တော ဧဝ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၀။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၈)။ (ထီ) (၂) ဝိသေသာပေက္ခာယ ပန သောပိ သာမည် သမ္ပဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၀။

ဝိသေသာဘာဝ (ပု) [ဝိသေသ + အဘာဝ] အထူး-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်း။ ဒေသနာယ စ ဝိသေသာဘာဝတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၈၄။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၈၂။

ဝိသေသာဘာဝဒဿန (ထီ၊ နဲ) [ဝိသေသာဘာဝ + ဒဿန] အထူးမရှိသည်၏အဖြစ်ကို -ရှု -မြင် -ခြင်း။ ဧတရဟိ အတီတာနံ ရူပဝေဒနာဒီနံ ပစ္စုပ္ပန္နေဟိ ဝိသေသာဘာဝဒဿနာ ဝိပဿနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။

ဝိသေသာဘာဝဒေါသ (ပု) [ဝိသေသာဘာဝ+ ဒေါသ] အထူးမရှိခြင်းဟူသော အပြစ်။ ဓရမာနပရိနိဗ္ဗုတာနံ ဝိသေသာဘာဝဒေါသဥ္စ ဒိသ္ဝာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၉။

ဝိသေသာဘာဝပ္ပသင်္ဂ (ပု) [ဝိသေသာဘာဝ+ ပသင်္ဂ] အထူးမရှိသည်၏အဖြစ်၌ လျဉ်းပါးခြင်း။ " ဆဋ္ဌေတိ ဝါ အပရိဘောဂံ ဝါ ကရောတီ" တိ ဣမေသံ ပဒါနံ ဝိသေသာ-ဘာဝပ္ပသင်္ဂတော စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၆၇)။

ဝိသေသာဘိဓာနနိမိတ္တာဘျူပဂမ (ပု) [ဝိသေသ + အဘိဓာန + နိမိတ္တ + အဘိဥပဂမ] (က) ထူးသောအနက်ကို ဆိုခြင်း၏အကြောင်းနိမိတ်သို့ ရှေးရှုကပ်ခြင်း၊ (ခ) ထူးသောအမည်၏ အကြောင်းနိမိတ်သို့ ရှေးရှုကပ်ခြင်း။ (က) (ခ) ဝိသေသာဘိဓာန-နိမိတ္တာဘျူပဂမမေဝ ယုဇ္ဇတိ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၀။

ဝိသေသာရောစန (နဲ) [ဝိသေသ + အာရောစန] တရားထူးကို-လျှောက်ထား-ပြောကြား-ခြင်း။ ယေ ------ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္ဝာ ဂတာ ဝိသေသာရောစနတ္ထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝိသေသာလက်တ (တိ) [ဝိသေသ + အလက်တ] အထူးသဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော။ ဝိသေသာလက်တော စ ပရမ-ဝိသုဒ္ဓိဒေဝဿ ဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာယ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇။

ဝိသေသာလာဘ (ပု) [ဝိသေသ+အလာဘ] တရားထူးကိုမရခြင်း။ နိရဿာဒန္တိ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသာလာဘေန ဘာဝနာရသဝိရဟိတံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဝိသေသာဝဋ္ဌာန (နဲ) [ဝိသေသ + အဝဋ္ဌာန] ထူးသောအရာ၌ တည်ခြင်း။ သာမညဇောတနာယ ဝိသေသာဝဋ္ဌာနတော ပဋိပဒါဂမနတ္ထော အာဂတ-သဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။

ဝိသေသာဝဗောဓန (နဲ) [ဝိသေသ + အဝဗောဓန] အထူးကို သိစေခြင်း။ ဣဓ ပန နေသံ ဧကက္ခဏေ ပဝတ္တမာနာနံ ဝိသေသာ-ဝဗောဓနတ္ထံ ဝဒါမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဝိသေသာဝဟ (တိ) [ဝိသေသ + အာဝဟ] တရားထူးကို ရွက်ဆောင်-တတ်-နိုင်-သော။ ဝီရိယံ ယထာ ဥပရူပရိ ဝိသေသာဝဟံ ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၁။

ဝိသေသိကာ (ထီ) [ဝိသေသ + ဏိက + အာ။ ဝိသေသံ ပဒတ္ထဘေဒံ အဓိကိစ္စ ကတော ဂန္ထော ဝိသေသိကာ။ ကောတ္ထုဘ။ သံ။ ဝဲဇေဖိက - သံ။] ဝိသေသိကဒဿနကျမ်း။ (ဣန္ဒြိယပြည် ကဏာဒရသေ့ စီရင်အပ်သည်။ ၎င်းဝါဒအကျဉ်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉-၆၀-

အန္ဒဘဋ္ဌမည်သောဆရာ စီရင်အပ်သော တက္ကသင်္ဂဟကျမ်း၌ကား (၁) ရူပ-အဆင်း (စက္ခုပသာဒဖြင့် ယူအပ်သော ဂုဏ်)။ (၂) ရသ-အရသာ (ရသနာခေါ်သော ဇိဝှါပသာဒ ဖြင့် ယူအပ်သော ဂုဏ်)။ (၃) ဂန္ဓ-အနံ့ (ဃာနပသာဒဖြင့် ယူအပ်သော ဂုဏ်)။ (၄) ဖဿ-အတွေ့ (တွ (စ်) ခေါ်သော ကာယ-ပသာဒဖြင့်ယူအပ်သော ဂုဏ်)။ (၅) သင်္ချာ-အရေအတွက် (တစ်ခု, နှစ်ခု စသည်ဖြင့် ရေတွက်ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း၏ အကြောင်း)။ (၆) ပရိမာဏ-အတိုင်းအရှည် (တစ်တောင်, နှစ်တောင်၊ တစ်ပိသာ, နှစ်ပိသာ စသည်ဖြင့် တိုင်းတာချိန်စက်ခြင်း, ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း၏ ပဓာနအကြောင်း)။ (၇) ပုထုတ္တ - အသီး အခြား၏အဖြစ် (ဤအိုးသည် ပုဆိုးမှ တစ်သီး တခြားကွဲပြား၏ စသည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲ ခြင်း၏ပဓာနအကြောင်း)။ (၈) သံယောဂ-ယှဉ်တွဲခြင်း။ (ဤအရာဝတ္ထု ၂-ခုတို့သည် ရောနှောပေါင်းစပ်လျက် တည်ကြကုန်၏ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း၏ အသာဓာ-ရဏ (ဝိသေသ) အကြောင်း)။ (၉) ဝိဘာဂ-ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ကွဲကွာစေခြင်း (သံယောဂ လက္ခဏာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဂုဏ်)။ (၁၀) ပရတ္တ - ဝေးသည်၏အဖြစ် (ဤအရာ ကား ပရ (အဝေး) တည်းဟု ခေါ်ဝေါ်ပြော ဆိုသုံးစွဲခြင်း၏ အသာဓာရဏ (ဝိသေသ) အကြောင်း)။ (၁၁) အပရတ္တ - နီးသည်၏ အဖြစ် (ဤအရာကား အပရ (အနီး)တည်းဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသုံးစွဲခြင်း၏ အသာဓာရဏ (ဝိသေသ) အကြောင်း)။ (၁၂) ဂုရုတ္တ-လေး သည်၏အဖြစ် (ရှေးဦးစွာအောက်သို့ကျခြင်း ၏အကြောင်း အသမဝါယိကာရဏဖြစ်သော ဂုဏ်)။ (၁၃) ဒဝတ္တ - အရည်၏အဖြစ်

တို့၌ လာသည်)။ သုတိ သမ္မုတိ သင်္ခါ ယောဂါနိတိ ဝိသေသိကာ ဂဏိကာ ------- ဗုဒ္ဓဝစနေန ကွေနဝိသတိ။ မိလိန္ဒ။ ၄။

(ဝိသေသိကဒဿနကျမ်းသည် ဘီစီ (၃) ရာစုဋ္ဌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ကဏာဒရသ္ဟေ၏ ဝါဒဖြစ်သော ကဏာဒဝါဒ (ဝါ) အဏုဝါဒကို ပြဆိုသောကျမ်းဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်း၌-- (၁) ဒြဗ္ဗ-ဒြဗ်။ (၂) ဂုဏ-ဂုဏ်။ (၃) ကမ္မ-အမှု။ (၄) သာမည - တူသည်၏အဖြစ်, တူညီခြင်း။ (၅) ဝိသေသ - ထူးခြားခြင်း။ (၆) သမဝါယ-ပူးတွဲပါဝင်နေခြင်းဟု ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉-၌ ပဒတ္ထ (ဝါ) ခေါင်းစဉ် (၆) မျိုးခွဲခြား၍ ထုတ်ပြ၏။ (မှတ်ချက်) ယခုခေတ် ဝိသေသိက-ဒဿနကျမ်းတို့၌ ထိုပဒတ္ထ (ဝါ) ထိုခေါင်းစဉ် (၆) မျိုးတို့၌ အဘာဝ - မရှိခြင်းကိုထည့်၍ ပဒတ္ထ (ဝါ) ခေါင်းစဉ် (၇) မျိုးခွဲခြား၍ ထုတ်ပြကုန်၏။။

ထိုတွင် (၁) ဒြဗ္ဗ-ဒြဗ်သည် ပထဝီဓာတ်, အာပေါဓာတ်, တေဇောဓာတ်, ဝါယောဓာတ်, အာကာသဓာတ်, ကာလ, အရုပ်မျက်နှာ, အတ္တ, စိတ်ဟူ၍ (၉) ပါး အပြားရှိ၏။ (၂) ဂုဏ-ဂုဏ်သည် အသံ, အဆင်း,အရသာ, အနံ့, အတွေ့, အရေအတွက်, အတိုင်း အရှည်, အသီးအခြား၏အဖြစ်, ယှဉ်တွဲခြင်း, ကွဲကွာခြင်း, ဝေးသည်၏အဖြစ်, နီးသည်၏ အဖြစ်, အသိဉာဏ်, ချမ်းသာခြင်း,ဆင်းရဲခြင်း, အလိုရှိခြင်း, ရွံမုန်းခြင်း, အားထုတ်ခြင်း, လေး သည်၏အဖြစ်, အရည်၏အဖြစ်, စေးကပ် ခြင်း, လျင်မြန်သောအဟုန်, သဒ်ါရ, အဒိဋ္ဌ ဟူ၍ (၂၄) ပါး အပြားရှိ၏။

(မှတ်ချက်) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌ " တေဝီသတိ ဂုဏာ " ဟု ဆိုသော်လည်း သရှေ့ယျကား- (၂၄) ပါးဖြစ်၍ နေ၏။

(ရှေးဦးစွာယိုစီးခြင်း၏ အသမဝါယိကာရဏာ ဖြစ်သောဂုဏ်။ (၁၄) သိနေဟ-စေးကပ်ခြင်း (အမှုန့်စသည်တို့၏ အစိုင်အခဲဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောဂုဏ်)။ (၁၅) သဒ္ဒ-အသံ (သောတပသာဒဖြင့် ယူအပ်သောဂုဏ်)။ (၁၆) ဗုဒ္ဓိ-အသိဉာဏ် (အရာခပ်သိမ်းကိုခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသုံးစွဲခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောဂုဏ်)။ (၁၇) သုခ-ချမ်းသာခြင်း (အလုံးစုံသောသူတို့၏ စိတ်တိုင်းကျ အလိုရှိအပ် သာယာအပ်သော ခံစားခြင်းသဘော (တစ်နည်း) သူခပ်သိမ်းတို့၏ နှစ်သက်ချစ်ခင်သာယာမှုကို ဖြစ်စေတတ်သောသဘော)။ (၁၈) ဒုက္ခ-ဆင်းရဲခြင်း (အလုံးစုံသောသူတို့၏ အလိုမရှိအပ်, မသာယာအပ်သောသဘော)။ (တစ်နည်း) သူခပ်သိမ်းတို့၏ နှစ်သက်ချစ်ခင်သာယာမှုကို မဖြစ်စေတတ်သောသဘော။ (၁၉) ဣစ္ဆာ-အလိုရှိခြင်း (အလိုအာသာဆန္ဒ)။ (၂၀) ဒေါသ-ခွဲမုန်းခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း)။ (၂၁) ပယတန-အားထုတ်ခြင်း။ (၂၂) ဓမ္မ-ကုသိုလ် (ဝေဒနာသောဓမ္မကျမ်းတို့၌ ဆိုအပ်သောအစီအရင်အတိုင်း ပြုလုပ်စီရင်အပ်သော အမှုကိစ္စတို့ကြောင့်ဖြစ်သော မမြင်အပ်, မမြင်ကောင်းသောသဘော)။ (၂၃) အဓမ္မ-အကုသိုလ် (ဝေဒနာသောကျမ်းတို့၌ တားမြစ်အပ်သောကံကြောင့်ဖြစ်သော မမြင်အပ်, မမြင်ကောင်းသောသဘော)။ (၂၄) သခ်ါရ-ပြုပြင်စီရင်တတ်သောသဘော ဟူသော ဂုဏ် (၂၄) ပါးဆို၏။

(၃) ကမ္မ-အမှုသည် ဥက္ခေပန (အထက်သို့ပစ်ခြင်း)၊ အဝဓေပန (အောက်သို့ပစ်ခြင်း)၊ အာကုစန (ကွေးခြင်း)၊ ပသာရဏ (ဆန့်တန်းခြင်း)၊ ဂမန (သွားခြင်း) ဟူ၍ (၅) ပါးအပြားရှိ၏။ (၄) သာမည-တူသည်၏ အဖြစ်သည်-- ပရသာမည (များစွာသော အရပ်ဒေသ၌ တည်နေသော သာမည)၊ အပရသာမည (အနည်းငယ်သော အရပ်ဒေသ၌ တည်နေသောသာမည) ဟူ၍ (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ (၅) ဝိသေသ-ထူးခြားခြင်းသည် ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ပရမာဏု, အာကာသ, ကာလ, ဒိသာ, အတ္တ, မန-ဟူသော မြဲသောဒြဗ်ဝတ္ထု (၁၀) ပါးတို့၌ တည်နေသောကြောင့် တည်ရာဝတ္ထုအားလျော်စွာ (၁၀) ပါးအပြားရှိ၏။ (၇) သမဝါယ-ပူးတွဲပါဝင်နေခြင်းကား အပြားမရှိ၊ တစ်ပါးသာတည်း။ (၇) အဘာဝ-မရှိခြင်းသည်-- ပါဘာဝ (မဖြစ်မီ မရှိနှင့်သော အဘာဝ)၊ ပဓံသာဘာဝ (ဖြစ်ပြီးနောက်မှ ပျက်စီးသွားသဖြင့် မရှိသောအဘာဝ)၊ အစ္စန္တာဘာဝ-(ကာလ ၃-ပါးလုံး၌ လုံးဝမရှိသောအဘာဝ)၊ အညောညာဘာဝ (ဝတ္ထုပစ္စည်း ၂-ခု တို့အချင်းချင်း တစ်ခုသည် အခြားတစ်ခုမဟုတ်သော (တစ်နည်း) တစ်ခု၏သဘောသည် အခြားတစ်ခု၌ မရှိသော အဘာဝ) ဟူ၍ (၄) ပါးအပြားရှိ၏။ တက္ကသင်္ဂဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၃၅၉-၆၀)။

ဝိသေသိတ (တိ) | ဝိ + သိသ + တ။ ဝိဓေဓိတ-သဲ့။ ဝိသေသိအ-ပြာ။ ဝိသေသိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ထူး-မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်-ပြုအပ်သော။ (၂) ထူး-မတူ-ထူးခြား- ကွဲပြား- အောင်- ပြုထိုက်သော။ (၃) ဖြေဆိုအပ်သော။ (၁) သုခမေဝ ပီတိယောဂတော ဝိသေသိတံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၁။ ယံ ဟိ တံ ဗုဒ္ဓေါတိ ဝိသေသိတံ သရဏံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၈၉။ ဝဇိရ။ ၃၉၁။ ဝိမတိ။ ၁။ ၄၃)။

(၂) ကြတရာနိ ပန မဟာဘူတဝိသေသေနေဝ ဝိသေသိတာနိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၇။ (၃) ဧကေကသ္မိံ ပတ္ထေ ဒသ ဒသ ပဉ္စာ ဝိသေသိတာတိပိ ဒဿတ္တရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၈။ ဝိသေသိတာတိ ဝိဿဇ္ဇိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၆။

ဝိသေသိတစိတ္တ (နာ) [ဝိသေသိတ + စိတ္တ] ထူး- မတူ- ထူးခြား- ကွဲပြား-အောင်-ပြုအပ်သောစိတ်။ ဧတ္ထ စိတ္တေနာတိ သု-သဒ္ဒေန ဝိသေသိတစိတ္တေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။

ဝိသေသိတပ္ပ (တိ) [ဝိ + သိသ + တပ္ပ] အထူးပြု - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ သိက္ခာပဒဝိသယေ စ ဝိသေသိတပ္ပံ ဝိသေသေတွာဝ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၅၊ ၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂)။

ဝိသေသိတပ္ပမမ္ပ (ပု) [ဝိသေသိတပ္ပ + ဓမ္မ] အထူးပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရား။ သတိပိ ဝိသေသိတပ္ပဓမ္မာနံ ကာမာဝစရာဒိ-ဖဿာဒိဘေဒေ။ အနုဋီ။ ၁။ ၂၀၆။ ‘

ဝိသေသိတပ္ပပဒ (နာ) [ဝိသေသိတပ္ပ + ပဒ] အထူးပြု - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော ပုဒ် (ဝိသေသ္ယပုဒ်)။ သမာနာဓိကရဏပဒါနံ ပစ္ဆေကံ ကိရိယာသမ္ဗန္ဓနေန ဝိသေသိတပ္ပ-ပဒေန သမာနဝစနတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိသေသိတပ္ပဝစန (နာ) [ဝိသေသိတပ္ပ + ဝစန] အထူးပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-စကား - သဒ္ဒါ (ဝိသေသ္ယသဒ္ဒါ)။ တထာ ပီဋ္ဌိ ဝိသေသိတပ္ပဝစနမေတံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၁။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၅)။

ဝိသေသိတပ္ပသမယ (ပု) [ဝိသေသိတပ္ပ + သမယ] အထူးပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အခါ။ အတ္ထနာ ဝိသေသိတပ္ပသမယဿ ဥပကာရတ္ထံ “ ယသ္မိံ သမယေ။ ပ ။ စိတ္တ ” နွိ ဝိသေသိတပ္ပဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၆။

ဝိသေသိတပ္ပာနပေက္ခ (တိ) [ဝိသေသိတပ္ပ + အနုပေက္ခ] အထူးပြုအပ်သော ဓမ္မကို-ငဲ့ခြင်း မရှိ-မငဲ့-သော။ တဉ္စ ဝိသေသိတပ္ပာနပေက္ခံ ကုသလာကာရမေဝ ---------- ပဝတ္တမာနံ ဧကေတ္တမေဝ ဥပါဒါယ ပဝတ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိသေသိတဝစန (နာ) [ဝိသေသိတ + ဝစန] ထူး -မတူ-ထူးခြား -ကွဲပြား- အောင် ပြုအပ်သော သဒ္ဒါ (ဝိသေသ္ယသဒ္ဒါ)။ ဧဝဉ္စ ကတွာ အပ္ပကတ္ထေန က-ကာရေန ဝိသေသိတဝစနံ ဥပပန္နံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၆။

ဝိသေသိတုံ (ဗျ) [ဝိ + သိသ + ဏော + တုံ] အထူးပြုခြင်းငှါ၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင် ပြုခြင်းငှါ။ အဝိညာယမာနသမုဒါယံ ပန ဝိညာယမာနသမုဒါယေန ဝိသေသိတု-မရဟတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂။

ဝိသေသိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + တွာ] (က) အထူးပြု၍၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်ပြု၍။ (ခ) အထူး-ထူးသည်၏အဖြစ်-သို့ရောက်၍။ (က) (ခ) အဘိသမယေ ဝိသေသိယာတိ သစ္ဆပဋိဝေဓဝသေန ဝိသေသံ ပတ္တွာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၇။

ဝိသေသိယမာန (တိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + ယ + မာန] အထူးပြုအပ်သော၊ မတူ-ထူးခြား - ကွဲပြား - အောင် ပြုအပ်သော။ သညာဝိရာဂါဒီဟိ ပန ဝိသေသိယမာနံ အာရမ္မဏံ တထာ တထာ တတ္ထ --------- - ဝဋ္ဋတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၃၇)။

ဝိသေသိ (တိ) [ဝိသေသ + ဏိ။ ထီ-ဠ် ဝိသေသိနီ။ ဝိဓေဓိန်-သံ။] (က) တရားထူး-ထူးခြားမှု-ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ထူးသောဇာတ် ရှိ-မြတ်-မြင့်မြတ်-သော၊ သူ။

(က) သမော ဝိသေသီတိ နံ တဿ ဟောတီ (သံ၊ ဒ။ ၁၁) တိ တဿ ပဟီနမာနဿ ခီဏာသဝဿ --------- ဟီနော်တိ ဝါ နံ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ဒ။ ၄၄။ ဥတ္တာ စ မမ္မေသု ဝိသေသီ အဿာ (ထေရ။ ၂၈၁) တိ ဝိသေသီ ဝိသေသဝါ သိယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၇၅။ (ခ) ဝိသေသီ (သံ၊ ဋ၊ ဒ။ ၄၄) တိ ဝိသေသဇာတိအာဒိဝသေန သေယျောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ဒ။ ၈၈။

ဝိသေသီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + ယ + တေ] အထူးပြုအပ်၏၊ မတူ-ထူးခြား - ကွဲပြား - အောင် ပြုအပ်၏။ သာမညမေဝ ဟိ ဥပသဂ္ဂေန ဝိသေသီယတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။ မူလဋီ၊ ဒ။ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၀။

ဝိသေသုပလက္ခဏဟေတု (ပု) [ဝိသေသ + ဥပလက္ခဏ + ဟေတု] ထူးသော အနက်ကို မှတ်သားခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိသေသုပလက္ခဏဟေတုဘူတေန ဝစနေန ယထာဝုတ္တော အာရမ္မဏကရဏဝိသေသော ဝိညာယတိ။ အနုဋီ၊ ဒ။ ၄၆။

ဝိသေသုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိသေသ + ဥပ္ပတ္တိ] (၁) တရားထူး၏ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ထူးသော ဖြစ်ခြင်း။ (၁) တတော ဧဝ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသုပ္ပတ္တိယာ ဝုမိ် ဖာတိ ဥပဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၇။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိသေသုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ဝိသေသုပ္ပတ္တိ + ဟေတု] ထူးသောဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရော မေတ္တာယ ဝိသေသုပ္ပတ္တိ-ဟေတုတော မေတ္တံ ဝမေ့တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၇။

ဝိသေသူပဂတ (တိ) [ဝိသေသ + ဥပဂတ] ထူးသည်၏ အဖြစ်-ထူးခြားခြင်း-သို့ ရောက်သော၊ သူ။ သာဝကာ ဘူရိပညဿ၊ ဝိသေသူပဂတာ ဣမ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၁၊ ၁၈၃။

ဝိသေသေတိ (ကြို) [ဝိ + သိသ + ဏော + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ (က) ဝိဓေမယတိ-သံ။ ဝိသေသေဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] အထူးပြု၏၊ မတူ -ထူးခြား -ကွဲပြား-အောင်ပြု၏။ ကိန္တာပိ ဟိ ဥပသဂ္ဂေါ ကိရိယံ ဝိသေသေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ၊ ၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။ ဧတေန ကိလေသာနံ ဘာဝနဋ္ဌေန အနုသယတ္တံ ဝိသေသေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅-၆။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၃)။

ဝိသေသေတုံ (ဗျ) [ဝိ + သိသ + ဏော + တုံ] ဝိသေသိတုံ - ကြည့်။ တသ္မာ စုတိံ ဝိသေသေတုံ " ကာလကတာ " တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၁၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၂)။

ဝိသေသေတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + တွာ] (၁) အထူးပြု၍၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်ပြု၍။ (၂) မြောက်ပင့်-ခြီးမြောက်-၍။ (၁) ဝိသေသေတွာ (သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၃) တိ ဝိသိဋ္ဌံ ကတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။ ဝိသေသေတွာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၇) တိ အညမညံ ဝိသိဋ္ဌံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၈။ (၂) ဝိသေသေတွာ (သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၅) တိ ဓမ္မကထိကဘာဝတော ဝိသေသေတွာ ဥက္ကံသေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝိသေသေန္တ (တိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + အန္တ] အထူးပြုသော၊ မတူ - ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်ပြုသော၊ သူ။ အာရမ္မဏံ

ဝိသေသေန်္ဓော " ရှုပ် အနိစ္စတော မနသိကရောသီ " တိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၅။(-သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄၁၆)။

ဝိသေသေန်္ဓိ (ကြိ) [ဝိ + သိသ + ဏော + အန်္ဓိ] အထူးပြုကုန်၏၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-အောင်ပြုကုန်၏။ တံ သမာသပဒတော ဥပသဂ္ဂါ ဝိသေသေန်္ဓိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဝိသေသျ (တိ) [ဝိ + သိသ + ဏျ။ ဝိဓေမျ-သံ။ ဝိသေဿ-ပြာ။] အထူးပြုအပ်သော။

ဝိသေသျလိင်္ဂါဒိဂါဟက (တိ) [ဝိသေသျလိင်္ဂါဒိ+ (ဝိသေသျ + လိင် + အာဒိ) + ဂါဟက။ ထီ-ဒ် --ဂါဟိကာ။] အထူးပြုအပ်သောပုဒ်-ဝိသေသျပုဒ်-၏ လိင်စသည်တို့ကို ယူတတ်သော၊ (ဝိသေသနပုဒ်)။ ဝိသေသနဥိ ဘိယျော ဝိသေသျလိင်္ဂါဒိဂါဟကံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃။

ဝိသောက (တိ) [ဝိ + သောက။ ဝိဓေါက-သံ။ ဝိသောဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝိဂတော သောကော ယဿ။ အဒ္ဓမာဂမီ။] စိုးရိမ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိသောကဿာ (ဓမ္မ။ ၂၆) တိ ဝဋ္ဋမူလကဿ သောကဿ ဝိဂတတ္တာ ဝိသောကဿ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၃။ အကတံ အသောကဉ္စ အထော ဝိသောကံ။ နေတ္တိ။ ၄၇။ သောကဟေတုဝိဂမေန ဝိသောကံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂၀။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၈၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁)။

ဝိသောတ (တိ) [ဝိ + သောတ] အဝေးသို့စီးသွား-ပြန်းတီးပျက်စီး-သော။ တေန ဟိ ဘန္တေ နာဂသေန ဒါယကာနံ ဒါနံ ဝိသောတံ ဟောတိ အဖလံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၄။ (သီ၊ ဣ၊ မူ)။

ဝိသောဓန[1] (တိ) [ဝိ + သုဓ + ယု] စင်ကြယ်-ဖြူစင်- သန့်ရှင်း-သော။ ဣဒါနိ တေန နိဝရဏောဟိ စိတ္တံ သဓေတိ ဝိသောဓေတိ လဒ္ဓန္တိ အာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝိသောဓန[2] (ထီ၊ န) [ဝိ + သုဓ + ဏော + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၈။ ဝိဓေါဓန - သံ။ ဝိသောဟဏာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေခြင်း။ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်း။ တတ္ထ တိဝိဓာ ဝိသောဓနာ အနာပဇ္ဇနံ, အာပန္နဝုဋ္ဌာနံ, ကိလေသေဟိ စ အပ္ပဋိပီဠနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ အာဒိဘူတဿ သီလဿ ဝိသောဓနာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၂။ တေသံ အညမညံ အနတိဝတ္တနသဘာဝေန သမ္ဘဟံသနာ ဝိသောဓနာ ပရိယောဒပနာ စ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၁၃။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၈၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၆)။

ဝိသောဓန[3] (န) [ဝိသောဓန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] စင်ကြယ် - ဖြူစင် - သန့်ရှင်း-စေတတ် သည်၏အဖြစ်။ သီလဝိသုဒ္ဓိတိ သုပရိသုဒ္ဓပါတိမောက္ခသံဝရာဒိစတုဋ္ဌိမံ သီလံ ဒုဿီလျမလဝိသောဓနတော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁ ၉၉။ (-ကင်္ကတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၄။ စရိယာ၊ ၄၊ ၁၉၄)။

ဝိသောဓနတ္တ (ပု) [ဝိသောဓန + အတ္တ] သုတ်သင်-ရှင်းလင်း -ခြင်းဟူသော အနက်-သဘော။ အာဒိဝိသောဓနတ္တေနာ (ပဋိသံ။ ၂၁၇) တိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာဒိဘူတဿ သီလဿ ဝိသောဓနတ္တေန။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၂။

ဝိသောဓနတ္ထ (ပု) [ဝိသောဓန + အတ္ထ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း- စေခြင်း ဟူသော အကျိုး။ တတော စိတ္တဿ ဝိသောဓနတ္ထာယ ယထာကာလံ ကမ္မာနိ နိမိတ္တာနိ မနသိကာတဗ္ဗာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။

ဝိသောဓနာနဘိညာ (တိ) [ဝိသောဓန + အနဘိညာ (• န + အဘိညာ) ။] သုတ်သင်-ရှင်းလင်း - ခြင်းကို မသိသော။ သမာဓိ-ပရိပန္ထာန် ဝိသောဓနာနဘိညာ (ညာ) တာယ ဗာလော။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝိသောဓနူပါယ (ပု) [ဝိသောဓန + ဥပါယ] စင်ကြယ် - ဖြူစင် - သန့်ရှင်း - စေခြင်း၏-အကြောင်း - ဥပါယ် - နည်းလမ်း။ ဣတိ ဘဂဝါ ------ ဝိသောဓနူပါယံ ဒသေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၈၄။

ဝိသောဓယတိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၈၁။ ဝိသုဗ္ဓတိ - မှ။ ဝိဓေါဓယတိ - သံ။] ဝိသောဓေတိ-ကြည့်။

ဝိသောဓယန္တွ (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + အန္တ။ ထီ-၌။ ဝိသောဓယန္တီ။] စင်ကြယ်-ဖြူစင် -သန့်ရှင်း - စေတတ်သော၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း - တတ်သော။ လိနတ္ထဒ္ဓ ပကာသေန္တော၊ ဝိရဒ္ဓဒ္ဓ ဝိသောဓယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။

ဝိသောဓယမာန (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + မာန] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေသော၊ သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - သော။ တာဝ မာတာပိတူပဋ္ဌာနေန ပေါရာဏံ ဣဏမူလံ ဝိသောဓယမာနာ ------- ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။

ဝိသောဓယိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ +ဏာယ + ဏ်။ ဝိသောဓယတိ-မှ။ ဝိဓေါဓယတိ-သံ။] (၎) စင်ကြယ်စေ - သုတ်သင် - ပြီ၊ ရပြီ။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓယိ။ ဇေရ။ ၃၁၀။ (-ထေရီ။ ၃၉၈။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၃၇၊ ၁၈၈)။

ဝိသောဓယိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + ဣ] စင်ကြယ်စေ - သုတ်သင် - ပြီ၊ ရပြီ။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓယိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁။ ဝိသောဓယီ (ဝိမာန။ ၁၁၁) တိ အဓိဂစ္ဆိ၊ အဓိဂမောယေဝ ဟိ တဿ ဝိသောဓနံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၉၉။

ဝိသောဓယုံ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + ဥံ] စင်ကြယ်စေ-သုတ်သင်-ကုန်ပြီ၊ ရကုန်ပြီ။ ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓယုံ။ ထေရီ။ ၃၉၃။

ဝိသောဓယေ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏာယ + ဧယျ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေရာ၏၊ သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ရာ၏။ နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ခိပ္ပမေဝ ဝိသောဓယေ။ ဓမ္မ။ ၅၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၂။ (-အဘိ၊ က။ ၃၈၁။ ထေရ။ ၃၀၉။ မဟာနိ။ ၂၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၂၂၁)။

ဝိသောဓိတ (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏော + တ။ ဝိဓေါဓိတ - သံ။ ဝိသောဟိယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေအပ်ပြီးသော၊ ဆေးကြော - သုတ်သင်-အပ်ပြီးသော။ (၂) အထူးသဖြင့်သုတ်သင်-ရ-အပ်ပြီးသော။ (၁) ဝိသောဓိတော ပရလောကဿ မဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၀။ ပရိယောဒါပကေန ဉာဏေန သမ္မဟံသိတံ ပရိယောဒါပိတံ ဝိသောဓိတံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။ အာယတိံ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနေန ဓောတာနိ ဝိက္ခာလိတာနိ ဝိသောဓိတာနိ ရာဂါဒီနိ တီဏိ မလာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅။ (၂) ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတ (ထေရ။ ၂၈၂) နှိ့ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ ဝိသောဓိတံ၊ ---- ပဋိလဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၄။

သုစိရံ အမလံ ဝိသောဓိတ (အပ၊ ၂။ ၇၀)နွှိ ------- ဝိသေသေန သောဓိတံ၊ သုဋ္ဌု ကတံ အဓိကတံ တယာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၁။ (-သံ၊ ၁။ ၁၉၈။ ထေရ။ ၂၇၆၊ ၂၉၇။ ထေရီ။ ၃၈၈၊ ၃၉၁။ အပ၊ ၁။ ၄၁၁)။

ဝိသောဓိတကောဏပရိယန္တ (တိ) [ဝိသောဓိတ + ကောဏ + ပရိယန္တ] သုတ်သင်အပ်ပြီးသော အထောင့်ဟူသော-အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော။ သုဒ္ဓန္တဂတောတိ သုပရိသုဒ္ဓပရိယန္တံ သဗ္ဗသော ဝိသောဓိတကောဏပရိယန္တံ ဥယျာနံ ဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိသောဓိတသန္တာန (တိ) [ဝိသောဓိတ + သန္တာန] အထူးသဖြင့် သုတ်သင်အပ်ပြီးသော သန္တာန်ရှိသော၊ သူ။ အဘိညာသု ဝသီဘာဝေန ဟိ အရိယာ ---------- ဝိသောဓိတသန္တာနတ္တာ မဟာနုဘာဝါ စ ဟောန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၄၄။

ဝိသောဓိတုံ (ဗျ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တုံ] ဝိသောဓေတုံ - ကြည့်။ ဣဒါနိ ဣတရမ္ပိ စောဒနံ ဝိသောဓိတုံ " သုပ္ပိယောပီ " တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၁။

ဝိသောဓိ (ဓီ) ယမာန (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + ယ + မာန] စင်ကြယ်စေ-သုတ်သင်-အပ်-သော။ တံ ဝိသောဓိယမာနံ သက္ကာ ပဘဿရတရံ ကာတုံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၂။ ကလဟေ ဝိသောဓိယမာနေ တဿာယေဝ မတ္ထကေ ဒဏ္ဍော ပတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၀၉။

ဝိသောဓေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တဗ္ဗ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ သုတ်သင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ စတုဗ္ဗိဓံ တာဝ သီလံ ဝိသောဓေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဧဝံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဝိသောဓေတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၀၃၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇)။

ဝိသောဓေတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဝိသောဓေတဗ္ဗ+ အဘာဝ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ-သုတ်သင်- အပ်- သင့်-ထိုက်-သော တရား-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်း။ ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓဿ ပန တဿ ပုန ဝိသောဓေတဗ္ဗာဘာဝတော ---။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၅။

ဝိသောဓေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ဝိသုဇ္ဈတိ-မှ။ ဝိဇေါဓယတိ - သံ။ ဝိသောဟေဣ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ၏၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-၏။ (ခ) အကျိုးကြီးအောင် ပြု၏။ (ဂ) ရ၏။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (၁) (က) တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခု တွံ အာဒိမေဝ ဝိသောဓေဟိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ သံ၊ ၃။ ၁၂၄။ နိစ္စံ မဂ္ဂံ ဝိသောဓေတိ။ အံ၊ ၃။ ၉၈။ (-အံ၊ ၃။ ၁၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၃)။ (ခ) ဝိသောဓေတီ (အဘိ၊ က။ ၃၉၉) တိ မဟပ္ပလံ ကရောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၈။ (ဂ) ဓမ္မစက္ခုံ ဝိသောဓယိ။ ဝိမာန။ ၁၁၁။ ဝိသောဓယီတိ အဓိဂစ္ဆိ။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၉၉။ (၂) ဝိသောဓေတွာ ဒိဋ္ဌိဂတ (ဝိမာန။ ၁၁၁) နွှိ ဒိဋ္ဌိဂတံ သမုဂ္ဃါတေတွာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၉၉။

ဝိသောဓေတုံ (ဗျ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တုံ] စင်ကြယ်စေ -သုတ်သင် -ရှင်းလင်း -ခြင်းငှါ။ ဣမေ အတ္တဘာဝေ ----- နသက္ခိဿန္တိ ဂတိံ ဝိသောဓေတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၁)။

ဝိသောဓေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တွာ] (၁) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ-၍၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-၍။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၁) သာခါပလာသံ သုဝိသောဓိတံ ဝိသောဓေတွာ ကုဋ္ဌာရီဟိ တစ္ဆေယျ။ အံ၊ ၁။ ၅၂၁။ ဧဝမေဝ -------- သာသနမလံ ဝိသောဓေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၆။ ဧဝမေဝ ယောဂါဝစရော အာဒိတောဝ သီလံ ဝိသောဓေတွာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၆)။ (၂) ဝိသောဓေတွာ ဒိဋ္ဌိဂတ (ဝိမာန။ ၁၁၁) န္တိ ဒိဋ္ဌိဂတံ သမုဂ္ဃါတေတွာ။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၉၉။

ဝိသောဓေတွာန (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + တွာန] ဝိသောဓေတွာ - ကြည့်။ ဒုတိယံ သင်္ဂဟံ ကတွာ၊ ဝိသောဓေတွာန သာသနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈။

ဝိသောဓေန္တ (တိ) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိသောဓေန္တီ။] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေသော၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-သော၊ သူ။ မဇ္ဇိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တသာပိ န ကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၇။

ဝိသောဓေန္တိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + အန္တိ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေကုန်၏။ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ကြကုန်၏။ ဒုတိယယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၉)။

ဝိသောဓေယျ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + ဧယျ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေရာ၏။ သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ရာ၏။ ဝိသောဓေယျာ (မ၊ ၁။ ၁၇၆) တိ ---- ဗဟိ နီဟရဏေန သောဓေယျ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၄။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၈)။

ဝိသောဓေသိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + ဤ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေပြီ၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ပြီ။ မဇ္ဇိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၆-၇)။

ဝိသောဓေဿာမိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း - စေ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်၊ သုတ်သင် -ရှင်းလင်း -အံ့-လတ္တံ့ -လိမ့်မည်။ သံကိလေသမလတော တံ ဝိသောဓေဿာမိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၀)။

ဝိသောဓေဟိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုဓ + ဏေ + ဟိ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေလော၊ သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-လော။ တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခု တွံ အာဒိမေဝ ဝိသောဓေဟိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ သံ၊ ၃။ ၁၂၄၊ ၁၄၃။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၇)။

ဝိသောသ (ပု) [ဝိ + သုသ + ဏ။ ဝိဇေါဇ-သံ။] အထူးသဖြင့်-ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-ခြင်း။ ဝိသောသိတ-ကြည့်။

ဝိသောသန (တိ) [ဝိ + သုသ + ဏေ + ယု။ ဝိဇေါဇဏ-သံ။] (၁) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေတတ်သော။ (န) (၂) ခြောက်သွေ့- ခြောက်ကပ် - ခန်းခြောက်-စေခြင်း။ (၃) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်- ခန်းခြောက် - စေရာ -အခါ -ကာလ။ (၁) ကာမတဏ္ဟာဒီနံ သဗ္ဗတဏ္ဟာနံ မူလံ အဝိဇ္ဇံ အယောနိသော မနသိကာရဉ္စ ဝိသောသေတိ သုက္ခာပေတီတိ တဏ္ဟာမူလ-ဝိသောသနော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၄။

သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၆၆။ (နှ) (၂) ကိလေသာနံ ဝိသောသနေန သန္တာပနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၄။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၄။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၆၆)။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသောသနကာလ (ပု) [ဝိသောသန + ကာလ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေရာ-အခါ-ကာလ။ ဝါတာတပေန ဝိသောသနကာလော ဝိယ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၇၀။

ဝိသောသနသဘာဝ (တိ) [ဝိသောသန + သဘာဝ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေခြင်း-ဟူသော-သဘောရှိသော။ တပ္ပဋိပက္ခာနံ ဝိသောသနသဘာဝတာယ စ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၁၇။

ဝိသောသယတိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏာယ + တိ] ဝိသောသေတိ-ကြည့်။

ဝိသောသယိတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သုသ + ဏာယ+တွာ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေ၍။ သရိတံ သီယတရံ ဝိသောသယိတွာ။ သုတ္တနိ။ ၂၇၉။ ယော ထောကံ ထောကံ ဝိသောသယိတွာ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အသေသံ ဥစ္ဆိဒ္ဒတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိသောသယေ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏာယ + ဧယျ။ ဝိသောသေတိ-မှ။] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေရာ၏။ နဒီနမပိ သောတာနိ၊ အယံ ဝါတော ဝိသောသယေ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၂။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၇)။

ဝိသောသိတ (တိ) [ဝိ + သုသ + ဏော + တ။ ဝိသောသ + က္တတ။ သောသိတန္ဒင့် ယှဉ်စပ်ကြည့်။ ဝိဓေါဓိတ-သံ။] (၁) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေအပ်သော။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ကင်းအောင်ပြု-အပ်သော။ (၃) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-သော၊ ခြောက်သွေ့ - ခြောက်ကပ် - ခန်းခြောက် - ခြင်းသို့ရောက်သော။ (၁) သောသိတာ ဝိသောသိတာ ဗျန္တီကတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၂။ သုဋ္ဌု သောသိတာတိ ဝိသောသိတာ၊ သုက္ခာပိတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၀။ (-ထေရီ။ ၃၈၄။ အပ၊ ၂၊ ၇၀။ စူဠနိ။ ၅၉။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၄)။ (၂) ကိလေသာ ဈာပိတာ သောသိတာ ဝိသောသိတာ ဝိဒ္ဓံသိတာ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၃။ (၃) ဒါယကာနံ ဒါနံ ဝိသောသိတံ ဟောတိ အဖလံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၄။

ဝိသောသိယတိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏော + ယ + တေ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေအပ်၏။ ဧဝံ ပဋိပဒါပဋိပန္နော ပိ သုခေန ဝိသောသိယတိ။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၇၃။

ဝိသောသေတိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ ဝိသုဿတိ - မှ။ ဝိဓေါဓယတိ - သံ။] (က) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေ၏။ (ခ) ပယ်စွန့်-ပယ်ဖျောက်-ကင်းအောင်ပြု-၏။ (ဂ) ထွက်စေ-နှင်ထုတ်-၏။(က) မူလံ အဝိဇ္ဇံ အယောနိသော မနသိကာရဉ္စ ဝိသောသေတိ သုက္ခာပေတိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝိသောသေတိ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၀) တိ ဝိသောသနံ နာတိသုက္ခံ ကရောတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၄။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၂။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆)။ (ခ) ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောသေဟိတိ ------ အဗီဇံ ကရောဟိ ပဇဟ ဝိနောဒေဟိ ဗျန္တိံ ကရောဟိ အနဘာဝံ ဂမေဟိ။ မဟာနိ။ ၃၄၃။ (ဂ) နိပါယတိ သံကိလေသဓမ္မေ ဝိသောသေတိတိ နိပကော။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၈၈။

ဝိသောသေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သုသ + ဏေ + တွာ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေ၍။ ဝါတာတပေ ဝိသောသေတွာ အဂ္ဂိနာ ဆုဟေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၄-၈။ အံ၊ ၁။ ၂၀၅၊ ၅၁၉။ သဗ္ဗံ တဏ္ဍန္တိ --------- ဝိသောသေတွာ သုက္ခာပေတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။

ဝိသောသေန္တ (တိ) [ဝိ + သုသ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိသောသေန္တာ, ဝိသောသေန္တီ။] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေတတ်သော။ တံ တဏ္ဍာသွေဟံ အာဒီနဝါနုပဿနာဒိဘာဝနာဉာဏဂ္ဂိနာ ဝိသောသေန္တာ ဝိနောဒေန္တိ ပဇဟန္တိ ဗျန္တီကရောန္တိ စ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၁။ (-နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃၈)။

ဝိသောသေယျ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏေ + ဧယျ] ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေရာ၏။ သကလိကံ သကလိကံ ကရိတွာ ဝါတာတပေ ဝိသောသေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၄-၈။ အံ၊ ၁။ ၂၀၅၊ ၅၁၉။

ဝိသောသေဟိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + သုသ + ဏေ + ဟိ] (က) ခြောက်သွေ့-ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-စေလော။ (ခ) ပယ်စွန့်-ပယ်ဖျောက် - ကင်းအောင်ပြု - လော။ (က) (ခ) ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောသေဟီ (သုတ္တနိ။ ၄၂၅၊ ၄၄၅။ မဟာနိ။ ၃၄၃) တိ -------- တေ ကိလေသေ သောသေဟိ ဝိသောသေဟိ သုက္ခာပေဟိ ဝိသုက္ခာပေဟိ အဗီဇံ ကရောဟိ ပဇဟ ဝိနောဒေဟိ ဗျန္တီ ကရောဟိ အနဘာဝံ ဂမေဟိ။ မဟာနိ။ ၃၄၃။ စူဠနိ။ ၁၆။

ဝိဿ[၁] (ပု၊ နဲ) [ဝိ + သု + ရ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၀။ ဝိသ + သ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၄၆။ ဝိဿတိ အညဂန္ဓေဟိ ဝိပ္ပယုဇ္ဇတီတိ ဝိဿံ။ ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၁၂၂။ (နဲ) ဝိသ္ဂု-သံ။ (နဲ) ဝိဿ-ပြာ။ (ပု) ဝိဿ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ပြန်သော (အသားနံ့စသည်)။ (၂) စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ - ညှီဟောင် - စူးရှ -ပုပ်-သော အနံ့။ (၃) မကောင်းသော အနံ့သဖွယ်ဖြစ်သော၊ မကောင်းသောအနံ့ကို လှိုင်စေတတ်သော (အကုသိုလ်တရား)။ (၄) မညီမညွတ်သော (အကျင့်)။ (၅) စိမ်းစော် ညှီဟောင်သော အနံ့သဖွယ်ဖြစ်သော-- (က) ကာယကံစသည်။ (ခ) ကိလေသာ။ (ဂ) အမျက်ဒေါသ။ (၁) ဖောက်ပြန်သော (အသားနံ့ စသည်)။ အာမကဂန္ဓော ဝိဿဂန္ဓော သုဂန္ဓော ဒုဂ္ဂန္ဓော။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၅။ မစ္ဆသကလိကာ ပူတိမံသသံကိလိဋ္ဌသပ္ပိအာဒီနံ ဂန္ဓော ဝိဿဂန္ဓော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၆။ ဝိဿဂန္ဓောတိ ဝိရူပေါ မံသာဒိဂန္ဓော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။ (၂) စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ-ပုပ်-သောအနံ့။ ပူတိဂန္ဓိ တု ဒုဂ္ဂန္ဓော-ထ ဝိဿံ အာမဂန္ဓိယံ။ ဓာန်။ ၁၄၆။ ဓာန်၊ ဋီ။ (၃) မကောင်းသော အနံ့သဖွယ်ဖြစ်သော၊ မကောင်းသောအနံ့ကို လှိုင်စေတတ်သော။ (အကုသိုလ်တရား)။ ဝိဿံ ဓမ္မ(သံ၊ ၁။ ၁၈၄)နှိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ အကုသလ-ဓမ္မံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိရူပံ ဂန္ဓံ ပသဝတီတိ ဝိဿော၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၀။ (၄) မညီညွတ်သော (အကျင့်)။ (၅)စိမ်းစော် ညှီဟောင်သော အနံ့သဖွယ်ဖြစ်သော---- (က) ကာယကံစသည်။ ဝိဿံ ဓမ္မံ သမာဒါယ။ ဓမ္မ။ ၅၁။ ဝိဿန္တိ ဝိသမံ ဓမ္မံ၊ ဝိဿဂန္ဓံ ဝါ ကာယကမ္မာဒိကံ ဓမ္မံ----။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၈။ (ခ) ကိလသာ။ ဝိဿဂန္ဓ (၃) ကြည့်။ (ဂ) အမျက်ဒေါသ။ အာမဂန္ဓေနာတိ ကောဓသခ်ါတေန ဝိဿဂန္ဓေန။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝိဿ၂ (တိ) [ဝိသ + သ။ ဝိဇ္ဇ-သံ။ ဝိဿ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ခပ်သိမ်း-အလုံးစုံ-အကြွင်းမရှိ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿကမ္မ (ပု) [ဝိဿ + ကမ္မ။ ဝိဇ္ဇေဖု ကမ္မံ ဗျာပါရော ယဿ။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ ဝိဇ္ဇကမ်-သံ။ (ပု) ဝိဿကမ္မ-ပြာ။ ဝိသုကမ္မ-လည်းကြည့်။] ဝိသုကြုံနတ်သား၊ ဗိသုကာ နတ်သား။ (က) အလုံးစုံသောအမှုကိစ္စရှိ သော၊ (ခ) အလုံးစုံသော အမှုကိစ္စကို-ပြု လုပ်-ဖန်ဆင်း-နိုင်သော၊ (ဂ) သိကြားမင်း၏ အမှုကြီး, ငယ်ကို- ပြုလုပ်- စီရင်- ဖန်ဆင်း-နိုင်သော၊ နတ်သား။ (က) ဝိဿကမ္မော ဒေဝပုတ္တော သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ပဋိဿုတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၈။ (ခ) သုဒဿနော နာမ ပါသာဒေါ၊ ဝိဿကမ္မေန မာပိတော။ အပ၊ ၁။ ၆၆။ (ဂ) ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပရိဟာယမာနေ ဝိဿကမ္မံ ဒေဝပုတ္တံ သုနခံ ကာရေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိဿကမ္မောပိ အဿမပဒေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၃။ ဝိသကမ္မုနာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀) တိ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ကမ္မာကမ္မဝိဓာယကံ ဒေဝပုတ္တံ သန္ဓာယာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၂။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၈။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၉၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၉၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၉၁)။

ဝိဿကမ္မကတ (တိ) [ဝိဿကမ္မ + ကတ] ဝိသကြုံနတ်သားသည်-ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-အပ် သော။ သရဒါဒိစ္စဝဏ္ဏာနိ၊ ဝိဿကမ္မကတာနိ ဟိ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၀။

ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဝိဿကမ္မ + ဒေဝပုတ္တ] ဝိသကြုံနတ်သား။ ဝိဿကမ္မ-ဒေဝပုတ္တော ကမ္မာရဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ သက္ကေန ဒေဝရာဇေန ဝိဿကမ္မ-ဒေဝပုတ္တံ ပေသေတွာ ကာရာပိတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉။ (-သံ။ ၄၊ ၁။ ၂၉၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၅)။

ဝိဿကမ္မနိမ္မိတ (တိ) [ဝိဿကမ္မ + နိမ္မိတ] ဝိသုကြုံနတ်သားသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဝိဿကမ္မနိမ္မိတံ သက္ကဒတ္တိယံ ရမဏီယံ အဿမံ ဒိသွာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀။

ဝိဿဂန္ဓ (တိ) [ဝိဿ + ဂန္ဓ] (၁) စိမ်း စော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ-သော အနံ့ရှိ သော။ (ပု) (၂) စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ-သောအနံ့။ (၃) ဖောက်ပြန်သောအသား စိမ်းစသည်တို့၏အနံ့။ (၄) စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ-သော အနံ့သဖွယ်ဖြစ်သော (ကိလေသာ)။ (၁) ဒုဂ္ဂန္ဓာနီ (မ၊၄၊၃။၁၅၂)တိ ဝိဿဂန္ဓာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၆။ (ပု) (၂) ဝိဿဂန္ဓော ကုဏပဂန္ဓော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၃။ (၃) ဝိဿ² (၁) အနက်ကြည့်။ (၄) ဧကော ဘိက္ခု ဝိဿဂန္ဓံ ဝါယန္တော ဝိစရတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁။ ဧကော ဘိက္ခု ဝိဿဂန္ဓံ ဝါယတိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၂၂။ ဝိဿဂန္ဓော နာမ ဝိရူပေါ မံသာဒိ-ဂန္ဓော၊ တံသဒိသတာယ ပန ကိလေသော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။ ဝိဿဂန္ဓဝိရဟိတ-လည်းကြည့်။

ဝိဿဂန္ဓရဟိတ (တိ) [ဝိဿဂန္ဓ + ရဟိတ] ဝိဿဂန္ဓဝိရဟိတ - ကြည့်။ နိရာမဂန္ဓာတိ ကိလေသာသုစိဝသေန ဝိဿဂန္ဓရဟိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝိဿဂန္ဓဝါယနဝစန (နာ) [ဝိဿဂန္ဓ + ဝါယန + ဝစန] စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ-သော အနံ့ကို လှိုင်စေတတ်၏ဟူသော စကား။ တံ သုတ္တာ အညေဟိ ဝုတ္တေန ဝိဿဂန္ဓဝါယနဝစနေန သံဝေဂဇာတော --- အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အဝ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝိဿဂန္ဓဝိရဟိတ (တိ) [ဝိဿဂန္ဓ + ဝိရဟိတ] စိမ်းစော်- စိမ်းညှီ- ညှီဟောင်-စူးရှ-ပုပ်-သော (ကိလေသာတည်းဟူသော) အနံ့မှကင်းသော။ နိရာမဂန္ဓောတိ ဝိဿဂန္ဓ-ဝိရဟိတော။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၅၈။ ဝိဿဂန္ဓော နာမ ကောဓဒိကိလေသပရိဘာဝနာတိ တေသံ ဝိက္ခမ္ဘနေန ဝိဿဂန္ဓဝိရဟိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။

ဝိဿဂန္ဓာပနယန (နာ) [ဝိဿဂန္ဓ + အပနယန] စိမ်းစော်-စိမ်းညှီ-ညှီဟောင်-စူးရှ - ပုပ် - သော အနံ့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဂန္ဓဟရဏတ္ထန္တိ ဝိဿဂန္ဓာပနယနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂၃။

ဝိဿဂ္ဂ (ပု) [ဝိ + သဇ + ဏ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။ နိရုတ္တိ။ ၄၇။ သ, ဇ-တို့ကို ဒွေဘော်ပြု။ ဝိ + သဇ္ဇ + ဏ။ ဓာတွတ္ထ။ သ-ကို ဒွေဘော်ပြု။ ဝိသဂ်-သံ။ ဝိသဂ္ဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ သ-ဒွေဘော်ပြုရန် အကြောင်းမရှိ၍ ဝိသဂ္ဂ-ရှိသင့်၏။] (၁) လွတ် - လွတ် - ခြင်း။ (၂) (ဆွမ်း) စား-ဘုဉ်းပေး-ခြင်း။ (၃) (ဆွမ်း) စား-ဘုဉ်ပေး-ရာ-အခါ-ကာလ။ (၄) လွတ်အပ်သော (အကွာရာ) ။ (၅) (အလှူဝတ္ထုကို) ပေးကမ်း-စွန့်ကြဲ-လှူ-ရာ (အရပ်)။ (၁) လွတ်-လွတ်-ခြင်း။ ဝိဿဋ္ဌိတိ ဝိဿဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၇။ စိတ္တဝိမုတ္တိ သဗ္ဗဿ စိတ္တသံကိ-လေသဿ ဝိဿဂ္ဂေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (၂) (ဆွမ်း) စား-ဘုဉ်းပေး-ခြင်း။ ထေရံ နိစ္စကာလံ အတ္တနော ယရေ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂ-ကရဏတ္ထာယ ယာစိ။ မိလိန္ဒ။ ၉။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၀။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏတ္ထာယာတိ ဘတ္တကိစ္စကရဏတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏတ္ထာယာတိ ဘတ္တသ အလွောဟရဏကိစ္စတ္ထာယ၊ ဘုဉ်းနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။ (၃) (ဆွမ်း) စား-ဘုဉ်းပေး-ရာ-အခါ-ကာလ။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂ-ကာလာဒီသု ကာကေ ဝါ သောဏေ ဝါ ကဋ္ဌံ ဝါ ကထလံ ဝါ ခိပိတွာ ပလာပေတိ၊ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၃။ (၄) လွတ်အပ်သော (အကွာရာ)။ ဝိဿဂ္ဂဗျဥ္ဇန-ကြည့်။ (၅) (အလှူဝတ္ထုကို) ပေးကမ်း - စွန့်ကြဲ - လှူ - ရာ (အရပ်)။ ဒါနဝိဿဂ္ဂေ (ပေတ။ ၁၅၇) တိ ဒါနဂ္ဂေ ပရိစ္စာဂဋ္ဌာနေ။ ပေတ၊ ၌။ ၁၁၆။

ဝိဿဂ္ဂကရဏ (နာ) [ဝိဿဂ္ဂ + ကရဏ] (ဆွမ်း) စား - ဘုဉ်းပေး - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဝိဿဂ္ဂ (၂) ကြည့်။

ဝိဿဂ္ဂကာလ (ပု) [ဝိဿဂ္ဂ + ကာလ] (ဆွမ်း) စား - ဘုဉ်းပေး - ရာ-အခါ - ကာလ။ ဝိဿဂ္ဂ (၃) ကြည့်။

ဝိဿဂ္ဂဗျဥ္ဇန (တိ) [ဝိဿဂ္ဂ + ဗျဥ္ဇန] လွတ်အပ်သော အကွာရာရှိသော။ သဗ္ဗဝိဿဂ္ဂ-ဗျဥ္ဇနာ (ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၉) တိ သဗ္ဗသော်ဝ ဝိဿဇ္ဇနီယဓုတ္တတာယ သဗ္ဗထာ ဝိဿဂ္ဂ-ဗျဥ္ဇနာ သဝရဘာသာ ဝိယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၂။

ဝိဿဇတိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ + အ + တိ။ ရူ။ ၆၂၇။ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။ ဝိ + သဇ္ဇ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဿဇ္ဇတိ-ရှိသင့်၏၊ ဂါထာအရာ၌ ဇ-တစ်လုံး ကြေ၏ဟုမှတ်ရာ၏။] (၁) စွန့်လွှတ်၏။

(၂) ဖွင့်လှစ် - သိစေ - ၏။ (၁) သတော သမ္မဇာနော အာယုသခ်ါရံ ဩဿဇီတိ ----- အာယုသခ်ါရံ ဝိဿဇီ ပဇဟိ။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၈၅)။ (သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၅၀၈)။ (၂) တသ္မာ ဂုယ္ဟံ နာ ဝိဿဇေ။ ဇာ၊၁။ ၃၅၀၊ ၃၉၀။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၈၅။ နာ ဝိဿဇေတိ နာ ဝိဿဇ္ဇေယျ ပရံ နာ ဇာနာပေယျ။ ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၂၃၃။

ဝိဿဇာမိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ + အ + မိ။ ဝိ + သဇ္ဇ + အ + မိ။ ဝိဿဇတိ - မှ။ | (၎) စွန့်လွှတ်၏။ ကသိရိယံ ဝိဿဇာမိ ဝေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၃၇၃။ ၄၀၅)။

ဝိဿဇီ (ကြိ) | ဝိ + သဇ + ဣ။ ဝိ + သဇ္ဇ + ဣ။ | စွန့်လွှတ်ပြီ။ ဝိဿဇတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဿဇေ (ကြိ) | ဝိ + သဇ + အ + ဧယျ။ ဝိ + သဇ္ဇ + အ + ဧယျ။ ဧယျ-ဝိဘတ်ကို ဧ-ပြု။ | ဖွင့်လှစ်-သိစေ- ရာ၏။ ဝိဿဇတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇ° (ထီ၊ နာ) | ဝိ + သဇ + ဏျု | (၁) စွန့်ပယ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်း။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ (အရပ်-ဌာန)။ (၁) သစ္စံ ဝိဿဇ္ဇံ ကရောန္တိ (မဟာနိ။ ၂၅၆)တိ ဝိသခ်ရိတွာ အပရိဘောဂံ ကရောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၎။ ၃၂၆။ (၂) ဝိဿဇ္ဇကရ-ကြည့်။ (၃) ဝိဿဇ္ဇဌာန-ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇ၂ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ + တွာ။ ဝိ + သဇ္ဇ + တွာ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-၍။ (၂) ဖြတ်၍။ (၁) ဝိဿဇ္ဇ ဂန္ဆာနိ မုနီဓ လောကေ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၀။ မဟာနိ။ ၂၅၆။ ဝိဿဇ္ဇာတိ ဂန္ဆေ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ ဝိဿဇ္ဇ။ မဟာနိ။ ၂၅၆။ ဝိဿဇ္ဇာတိ ပုန အနာဒိယနဝသေန ဇဟိတွာ။ မဟာနိ၊ ၎။ ၃၂၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၆)။

(၂) ------ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနေ ဂထိတံ ဗဒ္ဓံ အရိယမဂ္ဂသတ္ထေန ဝိဿဇ္ဇ ဆိန္ဒိတွာ။ မဟာနိ၊ ၎၊ ၂၀၃။

ဝိဿဇ္ဇက (တိ) | ဝိ + သဇ + ဏ္ဍု။ ဝိ + သဇ္ဇ + ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဝိဿဇ္ဇိကာ။ ဝိသီဇိက-သံ။ | (၁) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-သော၊ သူ။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-သော၊ သူ။ (၁) အပ္ပမတ္တကဝိဿဇ္ဇကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၁။ အံ၊ ၂။ ၂၄၂။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇကရ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇ + ကရ + အ | ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်းကို ပြုသော၊ ဖြေ-ဖြေဆို-သော၊ သူ။ " ဝိဿဇ္ဇကရ " နှိပ် ပါဠိဝေါ။ ဝိဿဇ္ဇကန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၅။

ဝိဿဇ္ဇဌာန (န) | ဝိဿဇ္ဇ + ဌာန | ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝိဿဇ္ဇေကာသ (ဝိဿဇ္ဇေတာရံ - ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၃၂၃) နှိ ဝိဿဇ္ဇဌာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၅။

ဝိဿဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ + အ + တိ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။ ဝိ + သဇ္ဇ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိသ္သဇတိ-သံ။ ဝိသဇ္ဇေက္ခ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ၏။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-၏။ (၃) ဖြတ်၏။ (၄) လွှတ်-စေလွှတ်-၏။ (၅) ဖြေ-ဖြေဆို-၏။ (၆) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-၏။ (၁) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ၏။ ဝိဿဇ္ဇေတိ (ဝိ၊၁။ ၂၉၆) တိ အညဿ ဒေတိ။ ----"ကွမံ တုယ္ဟံ ဒေမိ ဒဒါမိ ဒဇ္ဇာမိ ဩဿဇေမိ ပရိစ္စဇာမိ ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿဇ္ဇာမီ " တိ ဝါ " ကွတ္ထန္နာမဿ ဒေမိ (ပ) ဝိဿဇ္ဇာမီ "တိ ဝါ ဝဒတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၃၁။(-ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၄၁။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၂၈)။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-၏။

ပဌမေန ရထဝိနီတေန ဒုတိယံ ရထဝိနီတံ ပါပုဏိ၊ ပဌမံ ရထဝိနီတံ ဝိဿဇ္ဇိ။ မ၊ ၁။ ၂၀၄။ သတော သမ္ပဇာနော အယုသခ်ါရံ ဩဿဇီ (ဒီ၊ ၂။ ၈၉) တိ ---- အာယုသခ်ါရံ ဝိဿဇ္ဇိ ပဇဟိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၄၆။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၄၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၃)။ (၃) ဝိဿဇ္ဇ၂ (၂) အနက်ကြည့်။ (၄) လွှတ်-စေလွှတ်-၏။ ဘဂဝါ -------- ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇိ။ ၎၊ ၄။ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၅၁၊ ၁၃၈။ အထ နံ ရာဇာ အဇလဏ္ဍိကာဟိ ပူရိတောဒရံ ဝိဿဇ္ဇိ။ ပေတ၊ ၎။ ၂၆၅။ (၅) ဖြေ-ဖြေဆို-၏။ ဥပသမ္ပဒံ ဝိဿဇ္ဇိဿံ သနိဒါနံ သနိဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၀၈-၁၀)။ (၆) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-၏။ ဝိဿဇ္ဇေယျု(မ၊၂။ ၂၈) နှိ မံသပေသိံ နခေဟိ ကမ္ဗိတွာ ပါတေယျုံ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၃၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃)။

ဝိဿဇ္ဇတု (ကြိ) [ဝိ + သဇ + အ + တု။ ဝိ + သဇ္ဇ + အ + တု] စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လျှုဒါန်း-လော။ ဝိဿဇ္ဇတိ - လည်းကြည့်။ သဇ္ဇတနှိ သဇ္ဇတု။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၈။ ဝိဿဇ္ဇတူတိ မုတ္တစာဂဝသေန ဝိဿဇ္ဇတု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိဿဇ္ဇတူတိ မုတ္တစာဂဝသေန စဇတု။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၃။

ဝိဿဇ္ဇန၁ (ထီ၊ န) [ဝိ + သဇ + ယု။ ဝိ + သဇ္ဇ + ယု။ ဝိသဇီန-သံ။ ဝိသဇ္ဇဏာ-ပြာ။ (ထီ) ဝိသဇ္ဇဏယာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-ခြင်း (၂) အဖြေ၊ ဖြေဆို ခြင်း။ (၃) ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ခြင်း။ (၄) ရောင်းခြင်း။ (၅) (အမှုကိစ္စကိုပြုလုပ် ခြင်း-အလုပ်-မှ) လွှတ်-လွှတ်စေ-ခြင်း၊ အား လပ်ခွင့်ပေးခြင်း။ (၆) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-ခြင်း။ (၇) လွှတ်-ကင်း-ခြင်း။ (၈) ခွဲခြမ်း-ဝေ ဘန်-ခြင်း။ (၉)ဖြေ-ဖြေဆို-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁၀) စွန့်လွှတ်ရာ (အချိန် အခါစသည်)။ (၁၁) ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ (အရပ်)။ (၁) စွန့်-စွန့် လွှတ်-ပယ်စွန့်-ခြင်း။ ဩဏောဇနနှိ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၇။ ဩဏောဇနံ နာမ ဝိဿဇ္ဇနံ --- ပုနဒိဝသာဒိအတ္ထာယ ဝိဿဇ္ဇနံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၅၁၀။ တက္ကသီလံ ဂန္ဓာ ယာဝ ဘဏ္ဍဿ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၇၉။

(၂) အဖြေ-ဖြေဆိုခြင်း။ ဂါထာဗန္ဓေသု ပဉ္ဉာပုစ္ဆနံ ဧကော ဓမ္မက္ခန္ဓော၊ ဝိဿဇ္ဇနံ ဧကော။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၃။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၅။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၇။ ပုစ္ဆနံ နော ဘာရိယံ၊ ဝိဿဇ္ဇနံ ပန ဘာရိယံ။ မ၊ ၎၊ ၂။ ၆၅။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၁၈၅။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၉၉။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၃။ အဘိ၊ ၎၊ ၃။ ၅၊ ၇၊ ၃၃၆၊ ၄၁၂။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၊ ၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၃)။ (၃) ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၆၆) နှိ ဝိဝရဏံ ပုစ္ဆိတော ဟိ အတ္ထော -------- ဝိဘူတဘာဝကရဏတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။ (၄) ရောင်းခြင်း။ သော ဧကသ္မိံ သမယေ ဂဒြဘဘာရကေဟိ သဒ္ဓိံ တက္ကသီလံ ဂန္ဓာ ယာဝ ဘဏ္ဍဿ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၇၉။ (၅) (အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ခြင်း-အလုပ်-မှ) လွှတ်-လွှတ်စေ-ခြင်း၊ အားလပ် ခွင့်ပေးခြင်း။ နိစ္စသမယေ ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ ----- ယထာ န ကိလမနှိ၊ ဧဝံ ဝေလံ ဥတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉။ ဝေါဿဇ္ဇနေနာ (ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉) တိ ကမ္မကရဏတော ဝိဿဇ္ဇနေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ (၆) ငင်-ဆွဲ ငင်-ကုတ်ဖဲ့-ခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇေယျု(မ၊၎၊၃။၃၁)နှိ ဧတ္ထ ဝိဿဇ္ဇနနှိ အာကမ္ဗနံ အဓိပ္ပေတံ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃။

(၇) လွတ် - ကင်း - ခြင်း။ သတိဝေါဿဂ္ဂန္တိ သတိယာ ဝိဿဇ္ဇန်၊ သတိဝိရဟန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။ (၈) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇန (မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၈) န္တိ ဝိဘဇနံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၃-၄။ (၉) ဖြေ-ဖြေဆို-ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာ - ကြည့်။ (၁၀) စွန့်လွှတ်ရာ (အချိန်အခါ စသည်)။ ဝိဿဇ္ဇနကာလ, ဝိဿဇ္ဇနဌာန-စသည်ကြည့်။ (၁၁) ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ (အရပ်)။ ဝိဿဇ္ဇနဌာန-ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇန၂ (နာ) [ဝိဿဇ္ဇန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖြေ-ဖြေဆို-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တံ ပရိတောသေတိယေဝ အဗ္ဘာသယာနုရူပံ ဝိဿဇ္ဇနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၇။

ဝိဿဇ္ဇနဩဝါဒ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဩဝါဒ] ဖြေဆိုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆုံးမခြင်း။ ဒေသန (မဟာနိ။ ၂၈) န္တိ ဝိဿဇ္ဇနဩဝါဒံ။ မဟာနိ၊ ဋ၊ ၉၄။

ဝိဿဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ကာလ] စွန့်လွှတ်ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ တေဟိ သီလဿ ဝိဿဇ္ဇနကာလေပိ " သီလဝါ " တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၈။

ဝိဿဇ္ဇနကမ္မ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ကမ္မ] ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်း အစဉ်။ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဝိဿဇ္ဇနကမ္မာပိ ကိမတ္ထံ န ဒဿိတောတိ စေ ?။ ဝဇိရ။ ၂၃။ (-၃၀)။

ဝိဿဇ္ဇနဂါထာ (ထီ) [ဝိဿဇ္ဇနာ + ဂါထာ] ဖြေကြောင်းဖြစ် - အဖြေအဖြစ်ဖြင့် ဟော အပ်-သော ဂါထာ။ ပဋ္ဌ ဇာဂရတန္တိ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယံ ပန ---- ဇာဂရန္တေသု ပဋ္ဌ နိဝရဏော သုတ္တာ နာမ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁)။

ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဆန္ဒ] စွန့်ကြဲ- ပေးကမ်း- လှူဒါန်း -ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော-လိုအင်-ဆန္ဒ။ ဆန္ဒနိဒါနန္တိ ဇတ္ထ ပရိယေသနဆန္ဒော ----- ဝိဿဇ္ဇန-ဆန္ဒောတိ ပဋ္ဌဝိဓော ဆန္ဒော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂိကမေဝ ပယောဇနံ စိန္တေတွာ ဝိဿဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တော ဆန္ဒော ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။

ဝိဿဇ္ဇနဌာန (နာ) [ဝိဿဇ္ဇန + ဌာန] ဖြေ-ဖြေဆို-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဒေဝတာယ ပုစ္ဆိတံ ပဉ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇနဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၉။

ဝိဿဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + အတ္ထ] ဖြေ - ဖြေဆို - ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဥပါလိတ္ထေရောပိ ဝိဿဇ္ဇနတ္ထာယ သမ္မန္နိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ၊ ၈၂။

ဝိဿဇ္ဇနဒိဝသ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဒိဝသ] စွန့်လွှတ်ရာနေ့။ ဥပေါသထံ ဝိဿဇ္ဇနဒိဝသေ ----- သံဝိဒဟန္တိ ဝိစရတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဝိဿဇ္ဇနနယ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + နယ] အဖြေ- ဖြေဆိုခြင်း -ကို -၌- သိကြောင်းဖြစ်သောနည်း။ ဣမိနာ ဥပါယေန သဗ္ဗပုစ္ဆာသု ဝိဿဇ္ဇနနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၉၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၃-၄)။

ဝိဿဇ္ဇနပက္ခ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ပက္ခ] ဖြေ- ဖြေဆို- ခြင်း၏- အဖို့-အပင်းအသင်း။ အယံ စတုန္နမ္ပိ အဓိကရဏာနံ ဝိဿဇ္ဇနပက္ခေ ဧကပဒယောဇနာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၉၇။(-သုတ္တန်၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၈။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၁၂)။

ဝိဿဇ္ဇနပစ္စယ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ပစ္စယ] (၁) စွန့်လွှတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။

(၂) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၁) ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇနပစ္စယာ ဘယံ ဒဿေတွာ ဥက္ခိပန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ (၂) " ယော ဝိဿဇ္ဇေယျ၊ အာပတ္တိ ထုလ္လစ္စယဿာ " တိ ဝုတ္တတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနပစ္စယာ ထုလ္လစ္စယေနပိ န မုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝိဿဇ္ဇနပဋိပါဋိ (ထီ) [ဝိဿဇ္ဇန + ပဋိပါဋိ] ဝိဿဇ္ဇနကျမ - ကြည့်။ ဝိဿဇ္ဇနပဋိပါဋိယာန ဝိတ္ထာရိတော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။

ဝိဿဇ္ဇနပဒ (န) [ဝိဿဇ္ဇန + ပဒ] ဖြေဆိုကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်၊ ဖြေဆိုသောပုဒ်။ တထာ ဟိ " ပိယာပိယ " နွှဲအာဒိနာ ဝိဿဇ္ဇနပဒါနေဝ ဂဟိတာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝိဿဇ္ဇနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန+ပရိစ္ဆေဒ] အဖြေ-ဖြေဆိုခြင်း-အပိုင်းအခြား။ ယံ ပနေတ္ထ ပစ္စနီယေ ဝိဿဇ္ဇနပရိစ္ဆေဒံ ဂဏာနတော ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၂။

ဝိဿဇ္ဇနပရိယောသာန (န) [ဝိဿဇ္ဇန + ပရိယောသာန] အဖြေ-ဖြေဆိုခြင်း-၏-အဆုံး။ ဘဂဝန္တံ စုဒ္ဒသ ပဥ္ဍေ ပုစ္ဆိတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနပရိယောသာနေ ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၆၃။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၄)။

ဝိဿဇ္ဇနပါဋ္ဌ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ပါဋ္ဌ] ဖြေကြောင်းဖြစ် - အဖြေအဖြစ်ဖြင့် ဟောအပ်-သော-ပါဋ္ဌ- ပါဠိ။ တတ္ထာတိ တသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇနဿ အတ္ထဝစနေ၊ တသ္မိံ ဝါ ဝိဿဇ္ဇန-ပါဋ္ဌေ တဒတ္ထဝစနေ စ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဿဇ္ဇနဘာရ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဘာရ] ဖြေ - ဖြေဆို - ခြင်းဟူသော - ဝန် - တာဝန်။ ပညာယ ဝုဒ္ဓံ ပုရိသံ ဧသ ပဉ္ဍာနံ ဝိဿဇ္ဇန-ဘာရော နာမ အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၄၇။

ဝိဿဇ္ဇမုခ (န) [ဝိဿဇ္ဇန + မုခ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းအကြောင်း။ ဝိဓမတိ ဝိဿဇ္ဇနမုခံ အဇာနနေန။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၄။

ဝိဿဇ္ဇနယုတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ယုတ္တိ + သမ္ဘဝ] ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်း၌ အသင့်ယုတ္တိ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဧဝမာဒိနိ စေတ္ထ သုတ္တာနိ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇနယုတ္တိသမ္ဘဝေ သာဓကာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၆၃။

ဝိဿဇ္ဇနဝစန (န) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝစန] ဖြေကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ အဖြေစကား။ ဝိဿဇ္ဇနဝစနေနေဝ တေသံ အတ္တမနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၉။ တုမှာကံ ဝိဿဇ္ဇနဝစနံ သုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိဿဇ္ဇနဝါရ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝါရ] ဖြေ - ဖြေဆို - ခြင်း၏ - အလှည့် - အကြိမ်။ ကဒါနိ ယေ -------- ဧကေကသ္မိံ ပစ္စယေ ဝိဿဇ္ဇနဝါရာ လဒ္ဓါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၁၇။

ဝိဿဇ္ဇနဝိစယ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝိစယ] အဖြေကို-ရွေးချယ်-စိစစ်-ခြင်း။ ကဒံ ဝိဿဇ္ဇနံ ကေသဗျာကရဏံ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏံ ------- လောကိယံ လောကုတ္တရန္တိအာဒိနာ ဝိဿဇ္ဇနဝိစယော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၃။

ဝိဿဇ္ဇနဝိဓာန (န) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝိဓာန] စွန့်လွှတ်ခြင်းကို စီရင်ခြင်း၊ စွန့်လွှတ်ခြင်း အစီအရင်။ န ဟေတ္ထ ပစ္စုဒ္ဓါရေ ဝိယ ဝိဿဇ္ဇနဝိဓာနမတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိဿဇ္ဇနဝိမိ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝိမိ] ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်း ကို စီရင်ခြင်း၊ ဖြေဆိုခြင်း အစီအရင်။ ဝိဿဇ္ဇနဝိမိံ န ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝိဿဇ္ဇနဝိဘာဂ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝိဘာဂ] အဖြေကို ဝေဘန်ခြင်း။ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇန-ဝိဘာဂေါပိ ဝိဿဇ္ဇနဝိစယေ ယထာသမ္ဘဝံ ဝတ္တဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၆၃။

ဝိဿဇ္ဇနဝိသေသ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဝိသေသ] ထူးသောအဖြေ၊ အဖြေထူး။ ဝိဿဇ္ဇနဝိသေသော ပန ဋီကာယံ ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀။

ဝိဿဇ္ဇနသန္တောသ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + သန္တောသ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဖြင့်-ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ်-ခြင်း။ သာရဏီယဓမ္မေ ၎တွာ ဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အယံ ဝိဿဇ္ဇန-သန္တောသော နာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၁။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၁၁၂။

ဝိဿဇ္ဇနသမယ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + သမယ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ-အခါ-ကာလ။ ------- ဒါနမုခေ ဝိဿဇ္ဇနသမယေ ------ နာဂေါ ဟတ္ထိရာဇာ မယာ ဒိန္နော အဟောသိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၁-၂။

ဝိဿဇ္ဇနသမ္ပဋိစ္ဆန (နာ) [ဝိဿဇ္ဇန + သမ္ပဋိစ္ဆန] အဖြေကို ဝန်ခံခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇန-သမ္ပဋိစ္ဆနေ ဝါ အသမတ္ထတံ သလ္လက္ခေတွာ အပုစ္ဆိတွာဝ တုဏ္ဍီ နိသီဒန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၆။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၉။

ဝိဿဇ္ဇနသောဓန (နာ) [ဝိဿဇ္ဇန+သောဓန] အဖြေကိုသုတ်သင်ခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇနသောဓနေန ဟိ ပဉ္ဉာသောဓနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၂။

ဝိဿဇ္ဇနာဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇနာ+ ဓမ္မက္ခန္ဓ] ဝိဿဇ္ဇနာဓမ္မက္ခန္ဓာ၊ အဖြေဖြစ်သောတရားအစု။ ပုစ္ဆာဓမ္မက္ခန္ဓံ ဝိဿဇ္ဇနာဓမ္မ-က္ခန္ဓန္တိအာဒိနာ ဓမ္မက္ခန္ဓနာမာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိဿဇ္ဇနာပေက္ခ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇနာ + အပေက္ခာ = အပ + ဣက္ခ + အ] အဖြေကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ ပရိစ္ဆိန္နဂဏနာနီတိ ဣဒံ နဂဏနာပေက္ခံ၊ အထ ခေါ ဝိဿဇ္ဇနာပေက္ခံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၁၁။

ဝိဿဇ္ဇနာမဂ္ဂ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇနာ + မဂ္ဂ] ဖြေ-ဖြေဆို-ခြင်းအစဉ်။ ယထာဝုတ္တော ဝါ ဝိဿဇ္ဇနာမဂ္ဂေါ ဥပပန္နော ယုတ္တော အသိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝိဿဇ္ဇနာဝသာန (နာ) [ဝိဿဇ္ဇနာ + အဝသာန] ဝိဿဇ္ဇနပရိယောသာန-ကြည့်။ ဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ ဂဏသဇ္ဈာယမကံသု။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇)။

ဝိဿဇ္ဇနီယ² (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အနီယ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇။ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၂၀။ ဝိသဇီနီယ-သံ။] (၁) စွန့်ကြဲ- ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၃) စွန့်လွှတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၄) ဝိဿဇ္ဇနီအက္ခရာ။ ဇိဝှါမဇ္ဈစသော ကရိုဏ်းတို့ကို မနှိပ်မူ၍ စွန့်လွှတ်၍ ဖွင့်သော နှုတ်ခမ်းဖြင့် နှာခေါင်းသံရှိသည်ကို မပြုမူ၍ ရွတ်ဖတ်အပ်သော အက္ခရာ။ (၁) ဣတိ ယံ ဘာဇနီယံ ဝိဿဇ္ဇနီယမ္ပိ တံ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇိယ-ဝေဘဏ္ဍိယသခ်ါတံ အည် ပရိက္ခာရံ ဒတွာ ခီယန္တသ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်ါ။ ၂၆၅။ (၂) ဣတိ ဣဒံ " ပဉ္ဉေ ပုစ္ဆိတေ " တိအာဒိကံ သုတ္တံ ဝိဿဇ္ဇနီယေ အတ္ထေ ဝါစကဉာပကဘာဝေန ပဝတ္တနတော ဝိဿဇ္ဇနီယံ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၃၃၁။ (၃) ဝိဿဇ္ဇနီယပက္ခိက - ကြည့်။ (၄) ဝိဿဇ္ဇနီယယုတ္တ-ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇနီယ၂ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇနီယ + ဏ] ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်သော အနက်ရှိသော၊ သုတ်။ ဝိဿဇ္ဇနီယသုတ်။ ဝိဿဇ္ဇနီယော အဿ ဝိသေသသုတ္တဿ အတ္ထီတိ ဝိဿဇ္ဇနီယံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၇။

ဝိဿဇ္ဇနီယပက္ခိက (တိ) [ဝိဿဇ္ဇနီယပက္ခ + ဏိက] စွန့်လွှတ်အပ်သော ဝတ္ထု၏-အဖို့ - အသင်းအပင်း - ၌ ဖြစ်သော။ မဏိရတနမ္ပိ ဝိဿဇ္ဇနီယပက္ခိကတ္တာ ဥတ္တမံ ဘဏ္ဍံ နာမ နဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဝိဿဇ္ဇနီယယုတ္တ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇနီယ + ယုတ္တ] ဝိဿဇ္ဇနီအက္ခရာနှင့်ယှဉ်သော။ သဗ္ဗသော ဝိဿဇ္ဇနီယယုတ္တတာယ သဗ္ဗဝိဿဋ္ဌဗျဥ္ဇနာ ဝါ သဝရဘာသာ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၅-၆)။

ဝိဿဇ္ဇနုဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇန + ဥဒ္ဒေသ] ဝိဿဇ္ဇနာဥဒ္ဒေသ၊ အဖြေကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြခြင်း။ ဣဒါနိ သမာတိကုဒ္ဒေသာယ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာယ ------ သောဋ္ဌသ ဝိဿဇ္ဇနုဒ္ဒေသာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၆။

ဝိဿဇ္ဇနုဒ္ဒေသသင်္ဟိတ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇနုဒ္ဒေသ + သင်္ဟိတ] ဝိဿဇ္ဇနာဥဒ္ဒေသ၌ - သင်္ဂြိုဟ် - သိမ်းကျုံး-ပေါင်းရုံး-အပ်သော။ ဣဒါနိ ဝိဿဇ္ဇနုဒ္ဒေသ-သင်္ဟိတေ ဓမ္မေ ပဘေဒတော ဒဿေတုံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၉။

ဝိဿဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ + အန္တ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇။ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၂၀။] (၁) စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-သော၊ သူ။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-သော၊ သူ။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို- သော၊ သူ။ (၁) ဝိဿဇ္ဇန္တဿ ပရိဘုဥ္ဇန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇၃။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၂)။ (၂) ကတူပစိတံ ဟိ ကမ္မံ ---- အတ္တနော အာနုဘာဝံ ဝိဿဇ္ဇန္တံ ဝိယ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (၃) ဧဝံ ဝိဒိတွာ ဟိ ပဉ္ဉံ ဝိဿဇ္ဇန္တေန သုဝိဿဇ္ဇိတော ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၁။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၀)။

ဝိဿဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ + အန္တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] ဖြေ-ဖြေဆို-ကုန်၏။ ဝိဿဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ သံဃမဇ္ဇေ အသမ္မတာ ဝိနယံ ဝိဿဇ္ဇန္တိ။ (က-မူ) ဝိ၊ ၃။ ၁၅၃။

ဝိဿဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ + မာန။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] ဖြေ-ဖြေဆို-သော၊ သူ။ ဝိဿဇ္ဇန္တ-လည်းကြည့်။ ဝိဿဇ္ဇမာနေ သတိ စ ဣဓ လောကတော အညော ပရလောကောတိ အာပဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၃၃၅။

ဝိဿဇ္ဇယတိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏယ + တိ။] ဝိဿဇ္ဇေတိ-ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇယိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏယ + တ္ထ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] (သင်တို့) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-ကုန်ပြီ။ ဣမဿ ဂါဟဿ ဝိဿဋ္ဌပစ္စယာ တုမှာကံ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ မာ ဝိဿဇ္ဇယိတ္ထ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၀။

ဝိဿဇ္ဇာပန (နာ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ယု] (၁) စွန့်လွှတ်စေခြင်း။ (၂) လွှတ်စေခြင်း။ (၁) သော ပုစ္ဆိတုံ နာ

သက္ကောတိ။ တဿ လဒ္ဓိ ဝိဿဇ္ဇာပနတ္ထံ ဧဝံ ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၁။ (၂) လုဒ္ဓါနံ ဟတ္ထတော ဗောဓိသတ္တဿ ဝိဿဇ္ဇာပနံ အာဒိ ကတ္တာ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၇၄။

ဝိဿဇ္ဇာပိတ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + တ | (က) စွန့်လွှတ်စေအပ်သော။ (ခ) လွှတ်စေအပ်သော။ (က) သတ္ထာရာ ဝိဿဇ္ဇာပိတော ကိန္ဓိ ဂဟေတဗ္ဗံ အဒိသွာ လဋိတကံ ကာတုကာမော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ (-မ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၁၈။ (ခ) ဣဒါနိ ပန တေန နာဠာဂိရိ ဝိဿဇ္ဇာပိတော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁။

ဝိဿဇ္ဇာပေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + တဗ္ဗ | စွန့်လွှတ်စေအပ်သော။ သော ယာဝတတိယံ နိဝါရေတွာ တံ လဒ္ဓိ ဝိဿဇ္ဇာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၄၀၀။

ဝိဿဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + တိ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေ၏။ (၂) လွှတ်စေ၏။ (၃) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စေ၏။ (၄) ဖြန့်-နေလှန်း-စေ၏။ (၅) လွှတ်စေ၏။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-စေ၏။ (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေ၏။ ထေရော ဗုဒ္ဓဝစနံ နံ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ (၂) လွှတ်စေ၏။ အမှာကံ ဗလိံ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၉။ အန္တမသော ဗိဠာရံ ဥပါဒါယ ဝေဿန္တရမဟာရာဇာ သတ္တသတ္တေ ဗန္ဓနာ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၈၆။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၈)။ (၃) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စေ၏။ ဇေဠကဒါသီ ဧကေကံ ဒါသံ သာဋကံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၁။ ဝိဿဇ္ဇာပေသီတိ ပရိစ္စာဇေသိ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၂၅။ (၄) ဖြန့်-နေလှန်း-စေ၏။ တဿ ပါရုပနံ ဂါဟာပေတွာ ဥဏ္ဏောဒကေ မဒ္ဒါပေတွာ မန္ဒာတပေ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ (၅) လွှတ်စေ၏။ ပုန နာဠာဂိရိံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ရာဇာ ---- အသေ သြလောကေတွာ မဟာသောဏံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၅)။ စရိယာ၊ ဌ။ ၆၁)။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-စေ၏။ အဇ္ဇ အမ္ဗဠံ တာသေတွာ ပဠံ ဝိဿဇ္ဇာပေဿာမိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၀၃။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၁)။

ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ (ဗျ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + တုံ | (၁) စွန့်လွှတ်စေခြင်းငှါ။ (၂) လွှတ်စေခြင်းငှါ။ (၁) ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိတိ နသက္ကာ ဟောတိ ဂဟိတံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။ (၂) အတ္တာနံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ အသက္ကောန္တီ ဒေဝတုဿာပနကမ္မံ အကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၉၈။

ဝိဿဇ္ဇာပေတုကာမ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ + ကမု + ဏ | (၁) စွန့်လွှတ်စေခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ (၂) လွှတ်-ကင်းလွှတ်စေ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ (၁) နံ ဟိ သတ္ထာ ဓုတင်္ဂါနိ ဝိဿဇ္ဇာပေတုကာမော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ (-သံ၊ ဦ ၂။ ၁၆၀)။ (၂) မာ နော အညေပိ လဠံ ဒတွာ ဂေဟာနိ ဝိဿဇ္ဇာပေတုကာမာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၇၇။

ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + တွာ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ် - ပယ်စွန့် - စေ၍။ (၂) လွှတ်စေ၍။ (၃) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စေ၍။ (၁) တွံ ဣဓေဝ ဝသိတွာ ဧတေသံ လဒ္ဓိံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ နိဗ္ဗာနမဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌာပေဟိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၃၄)။ (၂) သော " အဟံ သာမိ မာတုပေါသကော

နာမ၊ ဝိဿဇ္ဇေထ မ " နွှိ အတ္တာနံ ဝိဿဇ္ဇာ-ပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၈။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၄)။ (၃) လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဧတေနေဝုပါယေန ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ယာဝ အာဂန္တုကဿ သမကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၀။

ဝိဿဇ္ဇာပေန္တ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + အန္တ] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေသော။ (၂) လွှတ်စေ-လွှတ်-သော၊ သူ။ (၁) ဘဂဝါ တေန ဘိက္ခုနာ ဂဟိတဂဟိတဒိဋ္ဌိ ဝိဿဇ္ဇာပေန္တော အာဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂)။ (၂) သုနခဒိဋ္ဌံ သူကရံ ဝိဿဇ္ဇာပေန္တဿာပိ ကာရုညာ-ဓိပ္ပါယေန ဘဏ္ဍဒေယျံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၇။

ဝိဿဇ္ဇာပေန္တု (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + အန္တု] စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေကုန်လော။ တေ ဣဓာဂန္ဓာ အတ္တနော ဗလေန မမ ပိတရံ မိစ္ဆာဒဿနံ ဝိဿဇ္ဇာပေန္တု။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၃၄။

ဝိဿဇ္ဇာပေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + မိ] (၎) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေ၏။ မဟန္တံ ဘယာနကံ ရူပံ မာပေတွာ တာသေတွာ ဣမံ ဒိဋ္ဌိ ဝိဿဇ္ဇာပေမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိဿဇ္ဇာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ဤ] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေပြီ။ (၂) လွှတ်စေပြီ။ (၃) စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စေပြီ။ (၄) ဖြန့်-နေလှန်း-စေပြီ။ (၅) လွှတ်စေပြီ။ (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေပြီ။ ရုစာ ကိရ ရာဇဓီတာ ပိတု ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မိစ္ဆာဒဿနံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၃၄။ (၂) လွှတ်စေပြီ။ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ (၂) ကြည့်။ (၃) စွန့်ကြ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း -စေပြီ။ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ (၃) ကြည့်။ (၄) ဖြန့်-နေလှန်း-စေပြီ။ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ (၄) ကြည့်။ (၅) လွှတ်စေပြီ။ ဝိဿဇ္ဇာပေတိ (၅) ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇာပေသုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ဥံ] လွှတ်စေကုန်ပြီ။ အဿဝါဏိဇာပိ မဟာသောဏံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သုဟနုံ ဝိဿဇ္ဇာပေသုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈။

ဝိဿဇ္ဇာပေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ဿတိ] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) လွှတ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) မဟိဒ္ဓိကော ဒေဝေါပိ အဇ္ဇ ရာဇာနံ မိစ္ဆာဒဿနံ ဝိဿဇ္ဇာ-ပေဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၃၉။ (၂) ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော --- နာဋ္ဌာဂိရိံ ဝိဿဇ္ဇာပေဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၅၆။

ဝိဿဇ္ဇာပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ဿာမိ] (၁) (၎) လွှတ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (၎) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) သာဓု ဒေဝိ တုမှာကံ ဂေဟံ ဝိဿဇ္ဇာ-ပေဿာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၇၇။ (၂) အဇ္ဇ အမ္ဓဋ္ဌံ တာသေတွာ ပဉ္ဉံ ဝိဿဇ္ဇာပေဿာမိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝိဿဇ္ဇာပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏာပေ + ဟိ] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေလော။ (၂) (အခွန်တော်ကို) လွှတ်စေ-လွှတ်-လော။ (၁) ထေရံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဝိဿဇ္ဇာပေဟိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၈။ (၂) အမှာကမ္ပိ သုက်ံ ဝိဿဇ္ဇာပေဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၀။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၉)။

ဝိဿဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + အ + မိ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] (ငါ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-၏။ " ကျွမ် တုယှံ ဒေမိ ဒဒါမိ ----- ပရိစ္စဇာမိ ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿဇ္ဇာမီ " တိ ဝါ ---- ဝဒတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၁။ ဝဇိရ။ ၄၉၉။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၇၃။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၆)။

ဝိဿဇ္ဇိံ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ကျံ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] (ငါ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-ပြီ။ ပဌမံ ရထဝိနီတံ ဝိဿဇ္ဇိံ။ မ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဝိဿဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဉံ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] လွှတ်-စေလွှတ်-ကုန်ပြီ။ အဇ္ဇ သယနေ သပ္ပံ ဝိဿဇ္ဇိံသု။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၈။

ဝိဿဇ္ဇိ[၁] (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဤ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-ပြီ။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-ပြီ။ (၁) ဝိဿဇ္ဇတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဘဂဝါ ကိရ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတွာဝ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၅။

ဝိဿဇ္ဇိ[၂] (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + သြ။ ဓာတွတ္ထ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။] (သင်) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-ပြီ။ ဝိဿဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ ကျရိယာပထံ မာ ဝိဿဇ္ဇိ သမဏ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၈။

ဝိဿဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တ။ ဝိသိဇိတ-သံ။ ဝိသဇ္ဇိအ-ပြာ။ ဝိဿဇ္ဇိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော။ (၂) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-အပ်ပြီးသော။ (၃) (က) လွှတ်အပ်ပြီးသော။ (ခ) စေလွှတ်အပ်ပြီးသော။ (ဂ) ခွင့်လွှတ်-ခွင့်ပြု-အပ်ပြီးသော။ (၄) ပစ်လွှတ်အပ်သော။ (၅) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်ပြီးသော။ (၆) ရောင်းအပ်ပြီးသော။ (၇) ပိုင်းခြား-ပိုင်းဖြတ်-အပ်ပြီးသော။ (၈) ခွင့်ပြုရာ (အရပ်)။ (နဲ) (၉) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်း။

(၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော။ ဝိဿဇ္ဇိတဥဒက, ဝိဿဇ္ဇိတကိလိဋ္ဌကမ္မန္တ-တို့ကြည့်။ (၂) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်ပြီးသော။ ဝိဿဇ္ဇိတာနိပိ အဝိဿဇ္ဇိတာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၆-၇။ အန္တောဒသာဟံ အဓိဋ္ဌိတေ ဝိကပ္ပိတေ ဝိဿဇ္ဇိတေ ------- အနာပတ္တိ။ ကခ်ါ။ ၁၅၇။ ဝိဿဇ္ဇိတေတိ အညဿ ဒိန္နေ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၆။ (၃) (က) လွှတ်အပ်ပြီးသော။ ဧဝံ တေ စောရေဟိ ဝိဿဇ္ဇိတာ ဂန္ဓာ အဓိမုတ္တံ အာဟံသု။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၅။ ယထာ ဟိ သုနခလုဒ္ဒကေန ------ သုနခေါ ဝိဿဇ္ဇိတော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၅။ (-ထေရီ။ ၄၂၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၈၈)။ (ခ) စေလွှတ်အပ်ပြီးသော။ ဗြာဟ္မဏော --- တာပသေန ဝိဿဇ္ဇိတော တံ ဝန္ဒိတွာ ---- မဟာမဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၃။ (ဂ) ခွင့်လွှတ် - ခွင့်ပြု - အပ်ပြီးသော။ ဝိဿဇ္ဇိတာ မာတာပိတူဟိ၊ ပဗ္ဗဇိ သောကဘယဘီတာ။ ထေရီ။ ၄၃၄။ သာယံ ဝန္ဒိတွာ ယာဟီတိ ဝိဿဇ္ဇိတေန ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၇။ (၄) ပစ်လွှတ်အပ်သော။ ဝိဿဇ္ဇိတံ ဂဒါဝုဓံ -------- ပုန ဟတ္ထပါသံ အာဂန္ဓာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆။ (၅) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော။ ပရဿ ခေါ ပန ယောနိသော

ပဉ် ဝိဿဇ္ဇိတံ ---------- နာဗ္ဘနုမောဒိတာ ဟောတိ။ အံ၊၁။၁၀၁။ ဝိနယော အာယသ္မတာ ဥပါလိတ္ထေရေန ဝိဿဇ္ဇိတော။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၃။ ဧကေကံ ပဒံ ပုစ္ဆိတ္တာဝ ဝိဿဇ္ဇိတံ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၁၃၈။ (-၁၈၈)။ အယံ ပန ပဉော ------ တိပိဋကစူဠာဘယတ္ထေရေန ဝိဿဇ္ဇိတောဝ။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၁၃၅။ (-အဘိ၊ က။ ၈၀။ အပ၊ ၁။ ၂၇။ မဟာနိ။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၀။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၂၇၂)။ (၆) ရောင်းအပ်ပြီးသော။ ဧတ္တကံ ဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇိတံ၊ ဧတ္တကံ ဘဏ္ဍံ နဝိဿဇ္ဇိတံ။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၂၃၅။ (-သံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၁)။ ဝိဿဇ္ဇိတန္တိ ဝိက္ကိဏနဝသေန ဝိနိယောဇိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၃။ (၇) ပိုင်းခြား-ပိုင်းဖြတ်-အပ်ပြီးသော။ ဩဿဋ္ဌောတိ ဝိဿဇ္ဇိတော ပရိစ္ဆိန္နော။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၅၃။ (၈) ခွင့်ပြုရာ (အရပ်)။ ဝိဿဇ္ဇိတဌာန-ကြည့်။ (နဲ) (၉) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်း။ ဝိဿဇ္ဇိတ (နေတ္တိ။ ၃) နွှိ ဝိဿဇ္ဇနာ။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၂၂။ ဘာဝတ္ထေ တောတိ အာဟ " ဝိဿဇ္ဇိတန္တိ ဝိဿဇ္ဇနာ " တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၈။

ဝိဿဇ္ဇိတဥဒက (နဲ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ဥဒက] စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်ပြီးသောရေ။ နိဗ္ဗဟန-ဥဒကန္တိ ------- တဠာကရက္ခဏတ္ထံ တဿ ဧကပဿေန ဝိဿဇ္ဇိတဥဒကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဝိဿဇ္ဇိတကာယ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ကာယ] စွန်လွှတ်အပ်ပြီးသော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ ဘူတော စ တထာ အနပေက္ခတာယ ဝိဿဇ္ဇိတကာယော နာမ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၆။

ဝိဿဇ္ဇိတကာရဏ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ကာရဏ] ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော အကြောင်းရှိသော။ ကထိတာ ဝိဿဇ္ဇိတာ စ တေ ပဉာ ဘဂဝတာ ဟောန္တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏာ။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၄၁၃။ နိဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏာတိ ဝိဿဇ္ဇိတကာရဏာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝိဿဇ္ဇိတကိလိဋ္ဌကမ္မန္တ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ကိလိဋ္ဌကမ္မန္တ] စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော ညစ်နွမ်းသည့်အမှုရှိသော၊ ညစ်နွမ်းသည့်အမှုကို-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ပြီးသော၊ သူ။ သိရိမာ ဂဏိကာ သောတာပတ္တိဖလဿ အဓိဂတတ္တာ ဝိဿဇ္ဇိတကိလဋ္ဌကမ္မန္တာ ဟုတ္တာ ------ ပဋပေသိ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၆၇။

ဝိဿဇ္ဇိတဂဒါ (ထီ) [ဝိဿဇ္ဇိတာ + ဂဒါ] ပစ်လွှတ်အပ်သောတင်းပုတ်။ ဝေဿဝဏဿ ပုထုဇ္ဇနကာလေ ဝိဿဇ္ဇိတဂဒါ ဗဟူနံ ယက္ခသဟဿာနံ သီသံ ပါတေတ္တာ ------- တိဋ္ဌတိ။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁၉။

ဝိဿဇ္ဇိတဌာန (နဲ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ဌာန] ခွင့်ပြုရာ-အရပ်-ဌာန။ "ဣမေဝ တိဋ္ဌထာ" တိ ဝိဿဇ္ဇိတဌာနတော နိဝတ္တိတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၄-၅။

ဝိဿဇ္ဇိတနယ (ပု) [ဝိဿဇ္ဇိတ + နယ] ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်ပြီးသော နည်း။ ကဿပဒသဗလေန ဝိဿဇ္ဇိတနယေနေဝ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၉၉။

ဝိဿဇ္ဇိတပဉ္ဇ (တိ) [ဝိဿဇ္ဇိတ + ပဉ္ဇ] ဖြေ-ဖြေဆို - ဖြေကြား - အပ်ပြီးသော (အမေး) ပြဿနာ။ တေန သယမေဝ ပုစ္ဆိတ္တာ ဝိဿဇ္ဇိတပဉ္ဇတော ဥတ္တရိံ -------- အညံ အတိရေကံ ပဉ် ပုစ္ဆိသု။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁၀။

ဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တဗ္ဗ။ ဝိသဇ္ဇိဒဝ္ဝ-ပြာ။ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ - ကြည့်ဦး။] (၁) စွန့်လွှတ်အပ်သော။ (၂) စွန့်ကြ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - အပ်သော။

(၃) ဖြန့်ထား-နေလှန်း-အပ်သော။ (၄) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော။ (၁) ဒီယသုတ္တံ ကတွာ ဝိဿဇ္ဇိတဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၁။ (၂) သာရဏီယဓမ္မေ ဌတွာ ဝိဿဇ္ဇိတဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။ (၃) ဝိဿဇ္ဇေတပ္ပ (ဝိ၊ ၄။ ၃၇၄) နှိ သုက္ခာပနတ္ထံ အာတပေ ဝိဿဇ္ဇိတဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၃။ (၄) ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနဝိစယာနံ နယံ ဒဿေန္တော " ဧဝံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇိတပ္ပ " န္တိ အာဟ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၇၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိဿဇ္ဇိတပ္ပ၂ (န) | ဝိဿဇ္ဇိတပ္ပ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဒွိန္နံ တေသံ သဒိသ-စောဒနာ ပဋိစ္ဆန္နမုခေနေဝ ဗျာကရဏီယာ ပဋိက္ခေပဝသေန အနုညာတဝသေန စ ဝိဿဇ္ဇိတပ္ပတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝိဿဇ္ဇိတဝါရ (ပု) | ဝိဿဇ္ဇိတ + ဝါရ | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော အနက်၏-အလှည့်-အကြိမ်။ "သဟဇာတံ ပုရေဇာတ"နှိ ဝိဿဇ္ဇိတဝါရေသု ပန ကိဉ္စာပိ သဟဇာတ-ပစ္စယောယေဝ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၇၁။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၃၁၀)။

ဝိဿဇ္ဇိတသည (တိ) | (ဝိဿဇ္ဇိတာ + သည) ဝိဿဇ္ဇိတသည + ဏာ | (၁) စွန့်ကြဲ-ပေး ကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်၏ဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ် သညာရှိသော၊ သူ။ (ထိ) (၂) စွန့်ကြဲ-ပေး ကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်၏ဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ် သညာ။ (၁) အဝိဿဇ္ဇိတေ ဝိဿဇ္ဇိတသညာ၊ နိဿင်္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၀။ (ထိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇိတသညီ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇိတသညာ + ဣ။ ထိ-၌ --သညိနိ။ | ဝိဿဇ္ဇိတသည-ကြည့်။ အဝိဿဇ္ဇိတေ ဝိဿဇ္ဇိတသညီ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆) တိ ကဿစိ အဒိန္နေ အပရိစ္စတ္တေ " ပရိစ္စတ္တံ မယာ " တိ ဧဝံသညီ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိဿဇ္ဇိတသုတ္တ (န) | ဝိဿဇ္ဇိတ + သုတ္တ | ဝိဿဇ္ဇိတသုတ်၊ ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သောသုတ်။ ဧဝံ ပုစ္ဆန္တာနံ ဝိဿဇ္ဇိတသုတ္တ-ဝသေန ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၇၈။

ဝိဿဇ္ဇိတသုနခ (ပု) | ဝိဿဇ္ဇိတ + သုနခ | လွတ်အပ်သော ခွေး။ သုနခဒဿနှိ သာမိကေဟိ ဝိဿဇ္ဇိတသုနခေန ဂဟိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဝိဿဇ္ဇိတာကာရ (ပု) | ဝိဿဇ္ဇိတ + အာကာရ | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော အခြင်းအရာ။ တတော ပရံ ဝိဿဇ္ဇိတာကာရံ ဒဿေန္တော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝိဿဇ္ဇိတု (ဗျ) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + တု။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၀။ | (၁) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်းငှါ။ (၂) စွန့် - စွန့်လွှတ် - ပယ်စွန့် - ခြင်းငှါ။ (၁) ကုဒါနိဿာဟံ စိတ္တံ ပရိတောသေတွာ ဝိဿဇ္ဇိတုံ သက္ကုဏေယျံ ဝါ နံ ဝါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၀-၁။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝဇိရ။ ၅၆၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၇။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅)။ (၂) ပရမ္မုခါပိ ဌိတံ ဝိဿဇ္ဇိတုံ, နိဿဋ္ဌဒါတုဉ္စ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၇)။

ဝိဿဇ္ဇိတု (ထိ၊ ပု) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + တု | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-သော၊ သူ။

ဗျာကတွာ ဟောတိတိ ဝိဿဇ္ဇိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၀။

ဝိဿဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | (၁) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်နှင်း-ပေးအပ်-၍။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-၍။ (၁) တံ ယူပံ ဥဿာပေတွာ အဗ္ဘာဝသိတွာ တံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇိတွာ -----။ ဒီ၊ ၃၊ ၆၃-၄။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၃၊ ၄၁။ စူဠနိ၊ ၆။ ၅၁။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၅)။ (၂) ဝေါဿဇ္ဇိတွာ ဝါ (မဟာနိ။ ၇၆) တိ သမ္မာ ဝိဿဇ္ဇိတွာ ဝါ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၀၄။

ဝိဿဇ္ဇိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + တွာန။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-၍။ ဇော်တကံ ဝိဿဇ္ဇိတွာန၊ အညာနိ အကရိ်သုတေ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၇။

ဝိဿဇ္ဇိယ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏျ | စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယံ အဂရုဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇိယံ ဝေဘဂိယံ သံယိကံ။ ဝဇိရ။ ၅၂၈။

ဝိဿဇ္ဇိယမာန (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယ + မာန။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | (၁) ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်သော၊ ပုဒ်။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-အပ်သော၊ သူ။ (၁) ဣမသ္မိံ ပန ပုဏ္ဏာဝါရေ ယမ်မိ ဝိဿဇ္ဇိယမာနံ အတ္ထတော လဒ္ဓတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၉၆။ (-မ၊ ၆၊ ၃။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၆၉။ အနုဦ၊ ၃။၇)။ (၂) တေဟိ ဝိဿဇ္ဇိယမာနောပိ အဌာသိယေဝ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိဿဇ္ဇိယဝေဘဂိယ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇိယ + ဝေဘဂိယ | ပေးကမ်းအပ်, ဝေဘန်အပ်သော (ဝတ္ထု)။ ဝိဿဇ္ဇိယဝေဘဂိယံ ပရိက္ခာရံ ဒတွာ ပစ္ဆာ ခီယန္တသ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်ိ။ ၂၆၀။ (-ကခ်ိ။ ဦ။ ၁၀၂)။

ဝိဿဇ္ဇိဿံ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဿံ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | (၁) ဖြေ-ဖြေဆို-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဥပသမ္ပဒံ ဝိဿဇ္ဇိဿံ သနိဒါနံ သနိဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၇။ (-၂၀၈-၁၀)။

ဝိဿဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဿတိ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ " ယော ယတ္ထကံ ဣစ္ဆတိ၊ သော တတ္ထကံ ဂဏှတူ " တိ ဒါနဝသေန ဝိဿဇ္ဇိဿတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဿဇ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဿန္တိ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဘိက္ခူ သံယိကံ သေနာသနံ ဝိဿဇ္ဇိဿန္တိ။ (နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉၃။) ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။ (က-မူ။)

ဝိဿဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဿာမိ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အထာယံ သူရိယံ ဝိဿဇ္ဇိဿာမိ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၁။

ဝိဿဇ္ဇိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယ + တေ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်၏။ ယော ပန ဉာတုံ ဣစ္ဆိတော အတ္ထော၊ သော ပဉ္ဉော။ သော ၈၀ စ ဝိဿဇ္ဇိယတိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၇၄။ (-အနုဦ၊ ၃။ ၁၂)။

ဝိဿဇ္ဇိယတေ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယ + တေ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ၊ ၄၂၀။ |

(၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-အပ်၏။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို - အပ်၏။ (၃) ဖြေ- ဖြေဆို-ခြင်း။ (၁)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဝိဿဇိယတေ ဝိဿဇိတန္တိ ဘာဝသာဓနတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉။

ဝိဿဇိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ယ + အန္တေ။ ရူ။ ၆၂၇၊ ၆၆၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၀။ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်စွန့်-အပ်ကုန်၏။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-အပ်ကုန်၏။ (၁) ဝဝဿဇိယန္တိ ဝိဿဇိယန္တိ ဧတ္ထ သခ်ါရာတိ ဝဝဿဂ္ဂေါ။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၂။ (၂) ဣတရဒွယမူလကာနိ ဇိဝှါကာယာယတနမူလကာနိ နု ဝိဿဇိယန္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈၁။

ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ[၁] (တိ) | ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏော + တဗ္ဗ။ ဝိသဇ်ယိတဗ္ဗ - သံ။ ဝိသဇ္ဇိ ၁၀-ပြာ။ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ (၂) စွန့် - စွန့်လွှတ် - စေအပ်သော။ (၃) စွန့်ပစ်အပ်သော။ (၄) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲပေးကမ်း - လှူဒါန်း- အပ်သော။ (၅) ဖြန့်-နေလှန်း-အပ်သော။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်-သင့်-ထိုက်- သော။ (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ အတ္တနော ဂဟဏံ နု ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ (-၂၂၉) ဝီရိယံ နု ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂)။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စေအပ်သော။ သစေ ဥပဇ္ဈာယဿ ဒိဋ္ဌဂတံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကေန ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၈။ (၃) စွန့်ပစ်အပ်သော။ ဣဒံ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၃။ (၄) စွန့်လွှတ် - စွန့်ကြဲပေးကမ်း - လှူဒါန်း - အပ်သော။ နု ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗောတိ (ဝိ၊ ၁။ ၃၅၈) တိ အညဿ နု ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ တဒဟေဝ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။ နု ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာနိ သံယေန ဝါ ဂဏေန ဝါ ပုဂ္ဂလေန ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁-၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၀၁။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ ကခ်ါ။ ဦ။ ၆၇)။ (၅) ဖြန့်-နေလှန်း-အပ်သော။ ဥပါဟနာပုဉ္ဆနစောဠကံ ဓောဝိတွာ ဧကမန္တံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၇၄။ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗန္တိ ပတ္ထရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၇။ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗန္တိ သုက္ခာပနတ္ထံ အာတပေ ဝိဿဇိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၃။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ နု ဘိက္ခဝေ သံယမဿေ အသမ္မတေန ဝိနယော ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၃။ တေသု ပဌမံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ တာဝ ဝိဿဇိတံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။

ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ[၂] (နာ) | ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | (၁) စွန့်လွှတ်အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဖြေ - ဖြေဆို - ဖြေကြား - အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) တာဠသုတ္တံ ပသာရေတွာ သညာဏေ ကတေ ဂဟေတဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗဉ္စ ပညာယတိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၇၁ ။ (၂) ယသ္မာ ဝိဿဇ္ဇနံ နာမ ပုစ္ဆာနုရူပံ ပုစ္ဆာသဘာဂေန ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗတော -------- တသ္မာ ပုစ္ဆာယ သိက္ခာပနံ ဝုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၉၂။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၇)။

ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗမမ္မ (ပု) | ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ + ဓမ္မ | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရား။ သာ တထာဘူတာပိ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ-ဓမ္မာဘာဝဿ ဉာပိကာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၂။

ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗပုဏ္ဏာ (ထီ) [ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာ + ပုဏ္ဏာ] ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော-အမေး-ပုဏ္ဏာ။ တတ္ထ ကာ ဒိဋ္ဌိတိ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗပုဏ္ဏာ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၄၂။

ဝိဿဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏော + တိ။ ဝိသဇ်ယတိ-သံ။ ဝိသဇ္ဇေက္ခ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) လွှတ်၏။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-၏။ (၃) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-၏။ (၄) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-၏။ (၅) ဖြန့်-နေလှန်း-၏။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-၏။ (၇) စီရင်၏။ (၈) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-၏။ (၁) လွှတ်၏။ သဗ္ဗာ ဓာတုယော ------- ဧကဋ္ဌနာ ဟုတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေသန္တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၈၃။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၈၁။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၁၄။ ယထာ ပန အယဋ္ဌိတာ ဘေရိအာဒယော သဒ္ဒံ န ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၉။ (-၂၂၅။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၉)။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-၏။ ဣမေ တာဝ ဘိက္ခူ ဘောဇေတွာ ဝိဿဇ္ဇေထ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၈၁။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၄၁၈။ တေပိ အစောရော စေ၊ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၉။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၄၄။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၄။ ဇာ ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၀)။ (၃) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-၏။ လဒ္ဓိံ န ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၅။ ဝိဿဇ္ဇေသိ (မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၄၅) တိ တပ္ပဋိဗဒ္ဓဆန္ဒရာဂ-ပ္ပဟာနေန ပဇဟတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဝိညာဏမ္ပိ သဿတန္တိ ဒဿနံ ဩဋ္ဌာရိက-မေဝါတိ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၃။ ဝိဿဇ္ဇေတိတိ ပဇဟတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။ (-မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၆။ ၃၅၄။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၀။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆)။ (၄) စွန့်- စွန့်ကြဲ- ပေးကမ်း- လှူဒါန်း- ၏။ ဝိဿဇ္ဇေတိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆) တိ အညဿ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၃၁။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၂၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၆၁၊ ၃၂၀။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၉။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၀။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၅၇။ အဘိ၊ ၌၊ ၃။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၂)။ (၅) ဖြန့်-နေလှန်း-၏။ ဣမံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပံသုကူလံ ဝိဿဇ္ဇေတု။ ဝိ၊ ၃။ ၃၈။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၂၈၁။ (၆) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-၏။ အဘိဓမ္မေ ခေါ ပန အဘိဝိနယေ ပဉ္ဉံ ပုဋ္ဌော သဲသာဒေတိ နော ဝိဿဇ္ဇေတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၉၁-၂။ အဟံ ဣတ္ထန္နာမေန ဝိနယံ ပုဋ္ဌော ဝိဿဇ္ဇေယ္ယံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၂၅၀။ ပဉ္ဉံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။ (-အံ၊ ၃။ ၁၉၁၊ ၁၉၉။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၆၊ ၂၉၆။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀၈။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၉။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၇၉။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၂၃။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၅)။ (၇) စီရင်၏။ တသ္မိံ ကာလေ စတ္တာရော' မဟာရာဇာနော အာရက္ခံ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၆၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁)။ (၈) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-၏။ ဝိဿဇ္ဇေယ္ယု (မ၊ ၂။ ၂၈) နှိ မံသပေသိ နခေဟိ ကမိတ္တာ ပါတေယ္ယုံ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁။ ဝိဿဇ္ဇေယ္ယုန္တိ ဧတ္ထ " ဝိဿဇ္ဇန " နှိ အာကမ္ပန် အဓိပ္ပေတံ အနေကတ္ထတ္တာ မာတုန်၊ အာကမ္ပနဉ္စ အနုဗန္ဓိတ္တာ ပါတနန္တိ အာဟာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃။

ဝိဿဇ္ဇေတုံ (ဗျ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဏော + တုံ။ ဝိသဇ်ဒုံ - ပြာ။] (၁) လွှတ်ခြင်းငှါ။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ခြင်းငှါ။ (၃) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းငှါ။ (၄) ဖြေ-ဖြေဆို - ဖြေကြား - ခြင်းငှါ။ (၅) ပစ်လွှတ် ခြင်းငှါ။ (၁) လွှတ်ခြင်းငှါ။ နနု ပဋိရာဇူနံ ဂဟေတွာ ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝါ မာရေတုံ ဝါ

ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-စရိယာ၊ ဌ။ ၁၅၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၅)။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ခြင်းဌ်။ ဂါဟံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ နာ ဒေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ နာဝါယ ပန နံ ဌပေတွာ နဒီယံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၈။ (၃) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဌ်။ ပရိဘုဉ်ဇိတုံ ပန ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝါ အဓိဋ္ဌာတုံ ဝါ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ကခ်ီ။ ၂၄၃။ (၄) ဖြေ - ဖြေဆို - ဖြေကြား - ခြင်းဌ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံဃမဇ္ဈေ သမ္မတေန ဝိနယံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဇဝရူပေါ ဂုဠ္ဟော ပဋိစ္ဆန္နော တိလက္ခဏာဟတော ဂမ္ဘီရော ပဉ္ဟော ဝိဿဇ္ဇေတုံ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၆၃-၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၃)။ (၅) ပစ်လွှတ်ခြင်းဌ်။ သတ္ထာ ဓနုံ အာကမ္မိတုံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေတုံ နာဒါသိ။ သော သရံ ဝိဿဇ္ဇေတုမ္မိ ဩရောပေတုမ္မိ အသက္ကောန္တော ဖာသုကာဟိ ဘိဇ္ဇန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိဿဇ္ဇေတု (ထီ၊ ပု) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဏော + တု။ ဝိသဇ်ယိတု-သံ။ | ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-တတ်သော၊ သူ။ အယောနိသော ပဉ်ဟံ ဝိဿဇ္ဇေတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဝိဿဇ္ဇေတာရံ အလဘိတွာ အာဂမ္မ ဗုဒ္ဓမေဝ ပုစ္ဆိတွာ နိက္ကင်္ခီ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁)။

ဝိဿဇ္ဇေတုကာမ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇေတုံ + ကမု + ဏ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ခြင်းဌ်အလိုရှိသော၊ သူ။ (၂) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်းဌ် အလိုရှိသော၊ သူ။ (၁) တထာ လက္ခဏံ ဝါ ပဿဝံ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေတုကာမဿ သတော ကွဒ် ဌာနံ သုသမ္မဋ္ဌံ အာကိဏ္ဏမနုဿံ ရမဏီယံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၆)။ (၂) ဇတ္ထ ကိဉ္စာပိ သီလဝိပတ္တိ နာမ ပဉ္ဟေ နတ္ထိ၊ အထ ခေါ ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဝိဿဇ္ဇေတုကာမတာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၇)။

ဝိဿဇ္ဇေတွာ (ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဏော + တွာ | (၁) စွန့် -စွန့်လွှတ် -၍။ (၂) စွန့် -စွန့်ကြဲ -ပေးကမ်း -လှူဒါန်း -၍။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-၍။ (ဝိဿဇ္ဇေတိ-လည်းကြည့်)။ (၁) ကတ္ထိဇနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သိရိဂုတ္တော ဧကကောဝ နိသိန္နော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။၄၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၇)။ (၂) ဘိက္ခူနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာတိ သယံ ဥက္ကဋ္ဌ-ပိဏ္ဍပါတိကတ္တာ သပဒါနစာရံ စရိတုကာမော ဘိက္ခူနံ ပရိဘောဂတ္ထာယ ပရိစ္စဇိတွာ ဒတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၁၇၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄)။ (၃) တေ ပဉ္ဟေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မာဏဝကံ အာဟ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၁။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄)။

ဝိဿဇ္ဇေထ (ကြို) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဏော +ထ | (သင်တို့) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်၏။ ဝိဿဇ္ဇေတိ-လည်းကြည့်။ ကိံ ပန တုမှေ အာဝုသော သံယိကံ သေနာသနံ ဝိဿဇ္ဇေထ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။ (-သံ၊ ၂။ ၄၈၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၁)။

ဝိဿဇ္ဇေန္တ (တိ) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဏော + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဿဇ္ဇေန္တီ။ | (၁) စွန့်-စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - သော၊ သူ။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-သော၊ သူ။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-သော၊ သူ။ (၁) ဝိဿဇ္ဇေန္တေန ပန နှ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ စူဠနီ၊ ဌ၊ ၁၁၂။

ဒေဝသိက် ဆသတသဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ စရိယာ၊ ၆။ ၂၉။ (-၃၆။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။၃၃၁)။ (၂) ဗုဒ္ဓဝေသံ ဂဟေတွာ အသီတိဟတ္ထာ ယနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄၂။ အတ္ထာနံ ဒသေတွာ သြဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၅၈။ အပ၊ ၆။ ၂။ ၂၁၅။ (-ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၃၅၅။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၃၀၄)။ (၃) ဣမံ ပုရိမပဒံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော " ဝိသံ ဒွေ သတာနီ " တိ အာဒိမာဟ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၈၉။ (-မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၇။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၅၀)။

ဝိဿဇ္ဇေန္တီ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + အန္တီ] စွန့် - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်၏။ ဝိဿဇ္ဇေတိ-လည်းကြည့်။ သစ္စံ ကိရ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ သံယိကံ သေနာသနံ ဝိဿဇ္ဇေန္တီတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။

ဝိဿဇ္ဇေန္တု (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + အန္တု] လွှတ်ကုန်လော။ သဗ္ဗေ အတ္တနော သဒ္ဓံ ပမုဉ္စန္တု ဝိဿဇ္ဇေန္တု။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၆၂။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၈၆။

ဝိဿဇ္ဇေမ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + မ] (ငါတို့) လွှတ်ကုန်၏။ ဧကစ္စေ " မာရေမ နံ " န္တိ အာဟံသု။ ဧကစ္စေ " ဝိဿဇ္ဇေမာ " တိ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၅၄။

ဝိဿဇ္ဇေမိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + မိ] (၁) (ငါ) လွှတ်၏။ (၂) (ငါ) ပစ်လွှတ်၏။ (၁) သော ဘယတဇ္ဇိတော "နာဂရာဇာနံ ဝိဿဇ္ဇေမိ"တိ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ စရိယာ၊ ၆။ ၁၂၃။ (၂) သြဿဇာမိတိ ဧတဿ ဟဒယေ ဝိဿဇ္ဇေမိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၂၆၁။

ဝိဿဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + ဧယျ] (ငါ) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ်-ရာ၏။ အဟံ ဝေါ ဧကေကံ မုခတုဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ ---------- မဟာသရံ နေတွာ ဝိဿဇ္ဇေယျံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၈။

ဝိဿဇ္ဇေယျ[2] (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + ဧယျ] စွန့် - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏။ နော စေ အဓိဋ္ဌေယျ ဝါ ဝိကပ္ပေယျ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေယျ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။

ဝိဿဇ္ဇေယျ[3] (တိ) [ဝိဿဇ္ဇာ + ဇောယျ (ဧယျ)။ ဝိသဇ္ဇိ-သံ။ ဝိသဇ္ဇိယ-အဒ္ဓမာဂမိ။] ဆန္နာဂတိစသော အဂိါ ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းအား ဝိနည်းကို မဖြေဆိုအပ်သည်ကို ပြသော စတုက္ကာ၊ နာ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗစတုက္ကာ။ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ ဒုဝေ စေဝ၊ ဝိဿဇ္ဇေယျာ တထာ ဒုဝေ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၉။

ဝိဿဇ္ဇေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + ဧယျုံ] (၁) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ်-ကုန်ရာ၏။ (၂) ငင်-ဆွဲငင်-ကုတ်ဖဲ့-ကုန်ရာ၏။ (၁) အထ နံ တေ ---- ပုန ဣဓေဝ အာနေတွာ ဝိဿဇ္ဇေယျုံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၂၂၁။ (၂) ဝိဿဇ္ဇေတိ (၈) ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇေသီ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဇော + ဣံ] (၁) (ငါ) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခဲ့ပြီ။ (၂) (ငါ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ခဲ့ပြီ။ (၃) (ငါ) လွှတ်-လွှတ်စေ-ပြီ။ (၁) အဟံ အဂ္ဂသာဝကေန ပုစ္ဆိတေ ပဉ္ဍေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၆။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၂)။ (၂) " အဟံ သဒ္ဓံ အမရံ တပံ အနတ္တာဝဟံ ဟောတီ " တိ ဥတ္တာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၅၅။ (၃) အထာဟံ ဒေဝ သုမုခဿ သုဘာသိတံ သုတ္တာ ပသန္နစိတ္တော ဓတရဋ္ဌံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၃၉၆။

ဝိဿဇ္ဇေသိ၁ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သိ] (သင်) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-၏။ သာဓု ခေါ် တွဲ သမိဒ္ဓိ ပုဗ္ဗော ပုဗ္ဗော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝိဿဇ္ဇေသိ၂ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + ဤ] စွန့်လွှတ်ပြီ။ အာယုသခ်ိဳရဲ့ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၉။

ဝိဿဇ္ဇေသုံ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + ဥံ] (၁) လွှတ်ကုန်ပြီ။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ကုန်ပြီ။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ကုန်ပြီ။ (၄) စီရင်ကုန်ပြီ။ (၅) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ်-ကုန်ပြီ။ (၁) လွှတ်ကုန်ပြီ။ တေ ထေရံ ------ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၃၊ ၃၈၅။ တေ -------- ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၅။ (၂) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ကုန်ပြီ။ နဒီ ဂန္ဓာ တေသံ ကရဏ္ဍကာနံ ---------- ဥဒကေ ပတိတွာ ကရဏ္ဍကေ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၄။ (၃) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ကုန်ပြီ။ ဣတိ ဥဘောပေတေ -------- ပဉ္ဉံ ပုစ္ဆိသု စေဝ ဝိဿဇ္ဇေသုံ စ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။ (၄) စီရင်ကုန်ပြီ။ ဝိဿဇ္ဇေတိ (၇) ကြည့်။ (၅) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ်-ကုန်ပြီ။ တဉ္စ ကုမာရံ ဝိညုတံ ပတ္တံ "တွံ ဘဂဝန္တံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိ၊ ဂစ္ဆ ဘဂဝန္တမ္ပေဝ ပယိရုပါသသု ဘိက္ခုသံယဿာ" တိ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၂။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇)။

ဝိဿဇ္ဇေသဲ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သဲ] (ငါ) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေန တုယှံ ပုစ္ဆံ တာဝ သုတ္တာ ဝိဿဇ္ဇေသန္တိ ဒသ္သေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၀။

ဝိဿဇ္ဇေသတိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သတိ] (၁) လွှတ်-လွှတ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ (၁) ဧဝံ အလမ္မာယနော ဗဟုမနံ လဘိတွာ တုဗ္ဘော မံ ဝိဿဇ္ဇေသတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၀။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၅၆)။ (၂) ဣတော ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇာ သီလဝတိံ ဒေဝိံ --- ဝိဿဇ္ဇေသတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၉၈။

ဝိဿဇ္ဇေသန္တိ၁ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သန္တိ] လွှတ်ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိဿဇ္ဇေတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဿဇ္ဇေသန္တိ၂ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သန္တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉၃။] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဘိက္ခူ သံယိကံ သေနာသနံ ဝိဿဇ္ဇေသန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။

ဝိဿဇ္ဇေသသိ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သသိ] (၁) (သင်) လွှတ်-လွှတ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (သင်) စွန့်-စွန့်လွှတ် - စွန့်ပယ် - အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ (၁) သစေ မံ ဝိဿဇ္ဇေဿသိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၃။ (၂) မဟာရာဇ သစေ ဒိဋ္ဌိ နု ဝိဿဇ္ဇေဿသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၃၉။

ဝိဿဇ္ဇေဿာမ (ကြိ) [ဝိ + သဇ (သဇ္ဇ) + ဧော + သာမ] (၁) (ငါတို့) လွှတ်-လွှတ်စေ-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါတို့) စွန့်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ပယ်-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၃) (ငါတို့) လွှတ်-စေလွှတ်-ပို့လွှတ်-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) သစေ မုသာ ဘဏာသိ၊ မာတရံ တေ ဝိဿဇ္ဇေဿာမ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၅။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၃)။

(၂) သစေ အမှေဟိ ဂဟိတံ အဓိကရဏံ မမွိက် ဘဝိဿတိ၊ ဂဏှိဿာမ။ သစေ အဓမွိက်၊ ဝိဿဇ္ဇေဿာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (၃) ဗဟုံ ဩလောကေတုံ နဝဋ္ဋတိ၊ ဖုဿရထံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဧသော + ဿာမိ | (၁) (ငါ) လွတ်-လွတ်စေ-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါ) လွတ်-စေလွတ်-ပို့လွတ်-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၃) (ငါ) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) သစေ မံ ဧသော ခမာပေဿတိ၊ သူရိယံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇)။ (၂) သစာဟံ ကုဋ္ဌိတွာ နာသာဝါတံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ၊ ဧတဿ သရီရံ ဘုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပ္ပကိရိဿတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ (၃) အထ ဝါ ပုစ္ဆ ယံ အာကင်္ခသိ။ သတ္ထံ တေ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ (-သုတ္တန်၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃)။

ဝိဿဇ္ဇေဟိ (ကြိ) | ဝိ + သဇ (သဋ္ဌ) + ဧသော + ဟိ | (၁) (သင်) လွတ်-လွတ်စေ-လော။ (၂) (သင်) စွန့်-စွန့်လွတ်-စွန့်ပယ်-လော။ (၃) (သင်) လွတ်-စေလွတ်-ပို့လွတ်-လော။ (၄) (သင်) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-လော။ (၅) (သင်) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-လော။ (၁) (သင်) လွတ်-လွတ်စေ-လော။ ဟန္ဒ ဘော ဣမံ နာဂရာဇာနံ ဝိဿဇ္ဇေဟိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂ ၁၆၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆)။ (၂) (သင်) စွန့်-စွန့်လွတ် - စွန့်ပယ် - လော။ နော စေ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ သံယံ သန္နိပါတေတွာ " ဝိဿဇ္ဇေဟိ " တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၀။

(-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂)။ (၃) (သင်) လွတ်-စေလွတ်-ပို့လွတ်-လော။ ဝိဿဇ္ဇေဟိ အာနန္ဒ ဘိက္ခုသံယံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၇)။ (၄) (သင်) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-လော။ အာစိက္ခာတိ ဝိဿဇ္ဇေဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ (၅) (သင်) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-လော။ တေသံ သန္တိကံ ပရိဘုဉ္ဇ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေဟိ ဝါ ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရောဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ကခ်ီ။ ၂၄၃)။

ဝိဿဇ္ဇောကာသ (ပု) | ဝိဿဇ္ဇ + ဩကာသ | ဝိဿဇ္ဇဌာန-ကြည့်။

ဝိဿဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + သဇ + တ။ ဝိသ္သမု-သံ။ ဝိသဇ္ဇိအ - ပြာ။ ဝိသဋ္ဌ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လွတ်-လွတ်လွတ်ဖြစ်-ကောင်းစွာလွတ်-သန့်ရှင်း-ပြေပြစ်-သော။ (၂) စွန့်လွတ်-စွန့်ပစ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော။ (၃) ပစ်လွတ် အပ်ပြီးသော။ (၄) စွန့်လွတ်-လွတ်လွတ်ဖြစ်-ခွံရှာ (ကြောက်ခွံ့) ခြင်းမရှိ-ရဲရင့်-သော။ (၅) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်ပြီးသော။ (၆) လွတ်အပ်ပြီးသော။ (၇) စေလွတ် အပ်ပြီးသော။ (၈) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်ပြီးသော။ (န) (၉) စွန့်-စွန့်လွတ်-ခြင်း။ (၁၀) စွန့်လွတ်ရာကာလ။

(၁) လွတ်-လွတ်လွတ်ဖြစ်-ကောင်းစွာ လွတ်-သန့်ရှင်း-ပြေပြစ်-သော။ နနု နာမ ဝိဿဇ္ဇေန ဝိဝဋ္ဋေန ဓမ္မော ဒေသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂။ ဝိဿဇ္ဇေနာတိ သုနိဂ္ဂတေန သဒ္ဒေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၂)။ ဝိဿဇ္ဇေနေဝ ဝိဝဋ္ဋေန ဂါဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈။ ဝိဿဋ္ဌာယ အနေလဂဠာယ အတ္ထာသ ဝိညာပနိယာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၆။ ဝိဿဋ္ဌာယာတိ ပိတ္တသေမှာဒီဟိ အပလိဗုဒ္ဓါယ သန္နိဋ္ဌဝိလမ္ဗိတာဒိဒေါသရဟိတာယ။

ဝိဿဋ္ဌော ဟုတ္တာ ဧသ သရော ခိပ္ပံ ဣမံ သရဘံ ဟနတု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၁)။ (၄) စွန့်လွှတ်အပ်-လွှတ်လွှတ်ဖြစ်-ရွံ့ရှာ (ကြောက်ရွံ့) ခြင်းမရှိ-ရဲရင့်-သော။ ဝိဿဋ္ဌော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမီ (ဝိ၊ ၃။ ၁၂၁) တိ ------ သတိ ဝိဿဇ္ဈိတ္တာ ဝိဿဋ္ဌော နိရာသင်္ကော မဟာနိဒ္ဒံ ပဒ္ဓိပဇ္ဈိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။ ဝိဿဋ္ဌောတိ သတိဝိ-ဿဇ္ဈိတော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၃။ ကိဿ တယာ အပရဒ္ဓံ၊ ဘဏ ဝိဿဋ္ဌာ ယထာဘူတံ။ ထေရီ။ ၄၂၆။ မာ ဘာယိ, ဝိဿဋ္ဌော ကထေဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈)။

(၅) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်ပြီးသော။ ရညော ကိရ တေ ဣဿရိယံ ဝိဿဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။ (-၃၅၇)။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ (၆) လွှတ်အပ်ပြီးသော။ ဝစ္ဆကာနံ အန္တရေ ဝိဿဋ္ဌော ဒိဝသမ္မိ အညတ္ထ အဂန္ဆာ တတ္ထေဝ စရတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အာစရိယ မယာ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဿဋ္ဌာယ ------ အညေန ဌာနေန ဥတ္တရိတ္တာ ဂစ္ဆေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။ (-၄၃၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၉၂)။ (၇) စေလွှတ်အပ်ပြီးသော။ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ ------ ပဟိတော ပေသိတော ဝိဿဋ္ဌော အတ္တာ ဧတေနာတိ ပဟိတတ္တော။ ပဒ္ဓိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁။ သော တေန ဝိဿဋ္ဌော --- မဂ္ဂနိမိတ္တာနိ သလ္လက္ခေန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၆။ (၈) ဖြေ-ဖြေဆိုး-အပ်ပြီးသော။ တသ္မိဉ္စိ ဝိဿဋ္ဌေ ဟေတုသမူဟော နာမ ပစ္စယသာမဂ္ဂိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၄။ (နှ) (၉) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ခြင်း။ ဝိဿဋ္ဌပစ္စယ-ကြည့်။ (၁၀) စွန့်လွှတ်ရာကာလ။ ဝိဿဋ္ဌကာလ - ကြည့်။

----- အဏ္ဏာသယာနုရူပံ ဓမ္မံ ကထေန္တသ ဝါစာ ဝိဿဋ္ဌာ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁။ ဝိဿဋ္ဌာယာ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆) တိ အပလိဗုဒ္ဓါယ သန္နိဒ္ဓဝိလမ္ဘိတာဒိဒေါသရဟိတာယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ အပလိဗုဒ္ဓါယာတိ ပိတ္တသေမ္ဘာဒီဟိ အပရိယောနဒ္ဓါယ၊ ဟေတုဂဗ္ဘပဒမေတံ။ တတော ဧဝ ဟိ ယထာဝုတ္တဒေါသာ-ဘာဝေါတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၆။ ဘောတော ဂေါတမဿ မုခတော ယောသော နိစ္ဆရတိ ဝိဿဋ္ဌော စ ဝိညေယျော စ။ မ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဝိဿဋ္ဌောတိ သိနိဒ္ဓေါ အပလိဗုဒ္ဓေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဝိဿဋ္ဌောတိ ဝိမုတ္တော ---------- ယသ္မာ အမုတ္တဝါဒိနော ဝစနံ အဝိဿဋ္ဌတာယ နု သိနိယ္ဟတိ, နု ဧဝံ မုတ္တ-ဝါဒိနောတိ အာဟ " သိနိဒ္ဓေါ "တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။ ဝိဿဋ္ဌာယ အနေလဂဠာယ အတ္ထသ ဝိညာပနိယာ။ ဥဒါန။ ၁၄၈။ ဝိဿဋ္ဌာယာတိ ဝိမုတ္တာယ။ ဧတေနဿ ဝိမုတ္တဝါဒိတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၈၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၁။ သံ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀။ မဟာနိ။ ၃၅၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈)။ (၂) စွန့်လွှတ်-စွန့်ပစ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော။ တေ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ အနောဝဒိ-ယမာနာ ---- ရဇ္ဇတော ပရိဟာယန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝိဿဋ္ဌာနီ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀) တိ သကပရိစ္ဆဇနဝသေန နိဿဋ္ဌာနိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၄။ တဿ သံသဋ္ဌဿ ဝိဿဋ္ဌ (ဋ္ဌ) --- ရာဂေါ စိတ္တံ အနုဒ္ဓံသေတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဝိဿဋ္ဌဿာတိ ဝိဿဇ္ဈိတဿ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃)။ (၃) ပစ်လွှတ်အပ်ပြီးသော။ ဣန္ဒေန ဝိဿဋ္ဌံ ဝဇိရံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ တယာ

ဝိဿဋ္ဌအင်္ဂပစ္စင် (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ+အင်္ဂပစ္စင် | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော။ ပိတုအင်္ဂေ ဝိဿဋ္ဌအင်္ဂပစ္စင်္ဂဿ ဒါရကဿ သယန် ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၄။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၆၄။

ဝိဿဋ္ဌအတ္တဘာဝ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + အတ္တဘာဝ | (က) စွန့်လွှတ်အပ်သော အတ္တဘောရှိသော (မုချ)။ (ခ) စွန့်လွှတ်-အပ်သောစိတ်ရှိသော (ဥပစာ)။ (က) (ခ) အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတာနံ သန္တိကေ ဝသန္တေန နာမ ဝိဿဋ္ဌအတ္တဘာဝေန ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဝိဿဋ္ဌ-အတ္တဘာဝေနာတိ အနိစ္စာဒိဝသေန ကိသ္မိဉ္စိ ယောနိသောမနသိကာရေ စိတ္တံ အနိယော-ဇေတွာ ရူပါဒိအာရမ္မဏေ အဘိရတိဝသေန ဝိဿဋ္ဌစိတ္တေန ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၃၀။

ဝိဿဋ္ဌအာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ+အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တ (• အာစရိယ + ဥပဇ္ဈာယ + ဝတ္တ) | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ဆရာ့ဝတ်, ဥပဇ္ဈာယ်ဝတ်ရှိသော။ ဧဝရူပံ ဟိ ပုဂ္ဂလံ အာမိသစက္ခုံ ပစ္စယလောလံ ဝိဿဋ္ဌ-အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တံ ----- သန္ဓာယ ပဋ္ဌိ နိဝရဏာနိ အတ္ထတော ဧဝံ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၈၇။

ဝိဿဋ္ဌက္ကန္ဓဝဇိရ (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + က္ကန္ဓဝဇိရ | ပစ်လွှတ်အပ်သော သိက္ခာမင်း၏-စိန်-မိုးကြိုး-ဝရဇိန်-လက်နက်။ သိနေရုကူဋေ ဝိဿဋ္ဌက္ကန္ဓဝဇိရံ ဝိယ စ အသဇ္ဈမာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၁၊ ၂၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇-၈)။

ဝိဿဋ္ဌဥဒက (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဥဒက | စွန့်လွှတ် - စွန့်ပစ် - အပ်သော ရေ။ ဝိဿဋ္ဌဥဒကံ အပွမတ္တကံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂။

ဝိဿဋ္ဌဥပေါသထ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + သပေါသထ | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ဥပုသ်ရှိသော၊ ဥပုသ်ကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဿဋ္ဌဥပေါသထာပိ အာဝါသာ ဂန္တ္ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၈။ ကခ်ိ။ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၁၅၄။

ဝိဿဋ္ဌဥရ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဥရ | စွန့်လွှတ်အပ်သော ရင်ရှိသော၊ ကော့-ညွတ်-သော ရင်ရှိသော။ ဝိဿဋ္ဌဥရော နိန္နဥရောတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၉။

ဝိဿဋ္ဌက (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + က | စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်ပြီးသော။ ဧတေသံ ဟတ္ထေ ဝိဿဋ္ဌကဿ ဧတေ ဣဿရာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။

ဝိဿဋ္ဌကဏ္ဏ (ပုဂ္ဂ၊ နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + ကဏ္ဏ | ပစ် - လွှတ် - အပ်သော မြား။ အလ္လုနေန ဝိဿဋ္ဌကဏ္ဏံ ဝိယ အဿ ဓမ္မော အမောဃော နိယျာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝိဿဋ္ဌကထာပဝတ္တန (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + ကထာ + ပဝတ္တန | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော စကားကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဝိဿဋ္ဌကထာ-ပဝတ္တနေန ကမ္မဋ္ဌာနေ ပမဇ္ဇနဋ္ဌာနာနိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာန (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ကမ္မဋ္ဌာန | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားရှိသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော။ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနေ ပန ဗာလပုထုဇ္ဇနေ ကထာဝ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၄။ ဧတ္တာဝတာ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနော ထူလဗာလပုထုဇ္ဇနောဝ ဣဓ ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅)။

ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ကမ္မန္တ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော အမှုကိစ္စရှိသော၊ အမှုကိစ္စကို-စွန့်လွှတ်-မဆောင်ရွက်-သော။ ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ၊ အတ္ထာ အစ္စေန္တိ မာဏဝေ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ ထေရ။ ၂၆၄။ ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေတိ ဧဝံ ဝတ္တာ ပရိစ္စတ္တ-ကမ္မန္တေ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၁။ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေတိ ပရိစ္စတ္တယောဂကမ္မန္တေ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၈-၉။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၆။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂)။

ဝိဿဋ္ဌကာယ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ကာယ] စွန့်အပ်ပြီးသော - ကိုယ် - ခန္ဓာ - ရှိသော၊ ကိုယ်-ခန္ဓာ-ကိုစွန့်ပြီးသော။ ဝိဿဋ္ဌကာယာ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၀) တိ " ယေ စမ္မေန ဝါ ရုဓိရေန ဝါ အဋ္ဌိနာ ဝါ အတ္ထိကာ၊ တေ သဗ္ဗံ ဂဏ္ဍန္တူ " တိ တတ္ထ နိရပေက္ခစိတ္တတာယ အဓိဋ္ဌိတသီလတာယ ပရိစ္စတ္တသရီရာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅။

ဝိဿဋ္ဌကာယိကစေတသိကဝီရိယ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ကာယိက + စေတသိက + ဝီရိယ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ကာယိက-ဝီရိယ, စေတသိကဝီရိယရှိသော။ ကုစ္ဆိံ ပူရတွော ဋ္ဌိတအဇဂရသဒိသေ ဝိဿဋ္ဌ-ကာယိကစေတသိကဝီရိယေ ကုသိတပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တသာပိ ---- ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၉။

ဝိဿဋ္ဌကာလ (ပု) [ဝိဿဋ္ဌ + ကာလ] စွန့်လွှတ်ရာ-အခါ-ကာလ။ ကေသာ မုဋ္ဌိတ္တာ ပိဋ္ဌိယံ ဝိဿဋ္ဌကာလေ သပ္ပေါ ဝိယ ဝေလ္လန္တာ ဂစ္ဆန္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။

ဝိဿဋ္ဌဂန္ဆ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဂန္ဆ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော စာပေကျမ်းဂန်ရှိသော၊ စာပေ ကျမ်းဂန်ကို- စွန့်လွှတ်- စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-ပြီးသော၊ စာပေကျမ်းဂန် အားမထုတ်သော။ ဝဏ္ဏီသတ္ထေရော ဝိဿဋ္ဌဂန္ဆော --- နယောနိသောမနသိကာရေန ကမ္မံ ကရောတိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂)။

ဝိဿဋ္ဌဂမန (နဲ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဂမန] လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်သွားခြင်း။ "သုဝဏ္ဏပါဒုကာယော အာရောဟိတွာ " တိ ဧတေနဿ နိဿဂ်-တာယ ဝိဿဋ္ဌဂမနံ ဒီပေတိ။ ဝဇိရ။ ၄၀၈။

ဝိဿဋ္ဌဂေဓ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဂေဓ] စွန့်ပယ်အပ်ပြီးသော တဏ္ဍာရှိသော၊ တဏ္ဍာကို စွန့်ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ စတ္တဂေဓောတိ ဝိဿဋ္ဌဂေဓော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၁။

ဝိဿဋ္ဌဂေါစရ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဂေါစရ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ကျက်စားရာရှိသော။ ပဝိဒ္ဓဂေါစရေတိ ဝိဿဋ္ဌဂေါစရေ ဒုလ္လဘ-ပစ္စယေ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၉။

ဝိဿဋ္ဌဂ်ပစ္စဂ် (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + အဂ်ပစ္စဂ်] ဝိဿဋ္ဌအဂ်ပစ္စဂ်-ကြည့်။

ဝိဿဋ္ဌစရိယ (နဲ) [ဝိဿဋ္ဌ + စရိယ] လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်ဖြစ်သော အကျင့်၊ လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်ကျင့်ခြင်း။ ဧတေန ဝိဿဋ္ဌစရိယံ ဒီပေတိ။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၁၀၆။

ဝိဿဋ္ဌစာဂ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + စာဂ] လွတ်လွတ်စွန့်ကြခြင်းရှိသော၊ မင့်မကွက် - ရက်ရက်-ရဲရဲ-စွန့်ကြခြင်းရှိသော။ မုတ္တစာဂေါတိ ဝိဿဋ္ဌစာဂေါ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၇။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃၀။ ဝိဿဋ္ဌစာဂေါတိ နိရပေက္ခ-ပရိစ္စာဂေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ ဂေဓာဘာဝေန ကောစိ ကိဉ္စိ ဒေန္တောပိ တတ္ထ အာသတ္တိံ နဝိဿဇ္ဇေတိ။ အယံ ပန နဲ တာဒိသောတိ

အာဟ " ဝိဿဋ္ဌစာဂေါ " တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိဿဋ္ဌစိတ္တ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + စိတ္တ | စွန့်လွတ်အပ်ပြီးသော (ပကတိ) စိတ်ရှိသော၊ (ပကတိ) စိတ်ကို စွန့်လွတ်သော၊ ပကတိစိတ် မရှိသော၊ သူ။ ခိတ္တစိတ္တော နာမ ဝိဿဋ္ဌစိတ္တော ယက္ခုမ္မတ္တကော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဝိဿဋ္ဌစိတ္တောတိ ဝိဿဋ္ဌပကတိစိတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈)။

ဝိဿဋ္ဌဗျာန (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဗျာန | စွန့်အပ်ပြီးသော ဗျာန်ရှိသော၊ ဗျာန်ကိုစွန့်ပြီးသော၊ ဗျာန်မရှိသော၊ သူ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ပရိဟီနဗျာနဿ ဝါ ဝိဿဋ္ဌဗျာနဿ ဝါ ---- ဥပပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဝိဿဋ္ဌဗျာနဿာတိ အဿမာပဇ္ဇနဝသေန ပရိစ္စတ္တဗျာနဿ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။

ဝိဿဋ္ဌဒဏ္ဍ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဒဏ္ဍ | စွန့်လွတ်အပ်ပြီးသော-တုတ်-လှံတံ- ရှိသော၊ တုတ်-လှံတံ-ကိုစွန့်လွတ်ပြီးသော။ အတ္တဒဏ္ဍောသု နိဗ္ဗုတာတိ ပရဝိဟေဋနတ္ထံ ဂဟိတဒဏ္ဍောသု သတ္တေသု နိဗ္ဗုတာ ဝိဿဋ္ဌဒဏ္ဍာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဝိဿဋ္ဌဒူတ (ပု) | ဝိဿဋ္ဌ + ဒူတ | (က) စေလွတ်အပ်သောတမန်။ (ခ) ရွံရှာခြင်းကင်း-ရဲရင့်-သောတမန်။ (က) (ခ) ယော ပန ---- ဝတ္တာ " ယထာ တေ ရုစ္စတိ "တိ ဝုတ္တော အာဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဝိဿဋ္ဌဒူတော နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၂။ အတ္တနော ရုစိဝသေန ယံကိဉ္စိ ဝတ္တာ အာဟရိတုံ ဝိဿဇ္ဇိတတ္တာ ဝိဿဋ္ဌဒူတော နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၆။ ဝိဿဋ္ဌဒူတောတိ ယထာရုစိ ဝတ္တုံ လဘနတော နိရာသင်္က-ဒူတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈)

ဝိဿဋ္ဌဓနု (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဓနု | (ညှို့မှ) လွတ်သော လေး၊ ညှို့မတင်အပ်သောလေး။ ဝိဿဋ္ဌဓနုနော သတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၅) နှစ် အနာရောပိတဓနုသတပ္ပမာဏာ ဌာနံ အတ္တာနံ အာကာသေ ဥလ္လဃ်ယိတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၂။

ဝိဿဋ္ဌနိဒ္ဒါက္ကမန (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + နိဒ္ဒါက္ကမန (*နိဒ္ဒါ + ဩက္ကမန)။ | လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် အိပ်ပျော်ရာ (အခါ)။ မေထုနပဋိသေဝနေ စ ဝိဿဋ္ဌနိဒ္ဒါက္ကမနေ စ နာဂသရီရံ ပါတုဘဝတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။ ဥရဂါ ဟိ ပဗ္ဗသု ဌာနေသု သဇာတိ နာတိဝတ္တန္တိ -------- ဝိဿဋ္ဌနိဒ္ဒါက္ကမနေ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၂။ (-ဝဇိရ။ ၄၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈)။

ဝိဿဋ္ဌပကတိစိတ္တ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ပကတိ + စိတ္တ | ဝိဿဋ္ဌစိတ္တ-ကြည့်။

ဝိဿဋ္ဌပစ္စယ (ပု) | ဝိဿဋ္ဌ + ပစ္စယ | စွန့်-စွန့်လွတ်-ခြင်း -ဟူသော- အကြောင်း။ ဣမဿ ဂါဟဿ ဝိဿဋ္ဌပစ္စယာ တုမှာကံ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။

ဝိဿဋ္ဌပဗ္ဗဝေဏိက (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ပဗ္ဗ + ဝေဏီ + က | စွန့်လွတ်-ဖြေချထား-အပ်သော သျှောင် (ရောင်) ထုံး- ၅-ခု ရှိသော။ ပဗ္ဗကုဏ္ဍလိကောတိ ဝိဿဋ္ဌပဗ္ဗဝေဏိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဝိဿဋ္ဌပရလောက (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ပရလောက | စွန့်လွတ်-စွန့်ပယ်-အပ်ပြီးသော တမလွန်လောက ရှိသော၊ တမလွန်လောကကို - စွန့်လွတ် - စွန့်ပယ် - ပြီးသော၊ တမလွန်လောကမရှိဟု အယူရှိသော၊ သူ။ မုသာဝါဒေ ပတိဋ္ဌိတာနံ ဝိဿဋ္ဌပရလောကာနံ အကတ္တပု-ပါပကမ္မံ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ (-ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၈၃)။

ဝိဿဋ္ဌပရိကွာရ (ပု) | ဝိဿဋ္ဌ + ပရိကွာရ | စွန့်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-အပ်သော ပရိက္ခရာ။ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌပရိကွာရေ သောယေဝ ဂဏှိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။

ဝိဿဋ္ဌဗလ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဗလ | စွန့်လွှတ် အပ်ပြီးသော ဗိုလ်ပါ ခဲမက်ရှိသော၊ ဗိုလ်ပါ ခဲမက်ကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဿဋ္ဌဗလော ရာဇာ ဝိယ ဧကကောဝ နဂရမဇ္ဈေန အဂမာသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝိဿဋ္ဌဘရိယ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌာ + ဘရိယာ | စွန့်ပစ်အပ်ပြီးသော မယားရှိသော၊ မယားကို စွန့်ပစ်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဿဋ္ဌဘရိယော ဝိယ ပုရိသော -------- ဥဒါသိနော ဟောတိ မဇ္ဈတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃။

ဝိဿဋ္ဌဘာဝနာဘိယောဂ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဘာဝနာဘိယောဂ | စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော (ကမ္မဋ္ဌာန်း) ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်းရှိသော၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်း) ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော၊ သူ။ သုသီလသာပိ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂရဟိတသ ------ နဟောတိ ဝိဿဋ္ဌဘာဝနာဘိယောဂတ္တာ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိဿဋ္ဌဘာဝဝေဝစန (နာ) | ဝိဿဋ္ဌ + ဘာဝ + ဝေဝစန | စွန့်ပယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်၏ ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်-အမည်။ သဗ္ဗာနေဝ တာနိ ဂဟိတဂ္ဂဟဏာသဿ ဝိဿဋ္ဌဘာဝဝေဝစနာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဝိဿဋ္ဌဘာဝဝေဝစနာနိတိ အရိယမဂ္ဂေန သင်္ခသော ပရိစ္စာဂဘာဝဿ အဓိဝစနာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃။

ဝိဿဋ္ဌမဓုရဘာဏီတာ (ထီ) | (ဝိဿဋ္ဌ + မဓုရ + ဘဏ + ဏီ-) ဝိဿဋ္ဌမဓုရဘာဏီ+ တာ | သန့်ရှင်းချိုသာသော စကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိယာ ဝိပ္ပသန္နိန္ဒြိယတာ ဝိဿဋ္ဌမဓုရ-ဘာဏိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

ဝိဿဋ္ဌမာနသ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + မာနသ | လွှတ် အပ် သောစိတ် ရှိ သော၊ သူ။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏော သုဘနိမိတ္တဂါဟာဒိဝသေန ဝိဿဋ္ဌမာနသတာယ သုဘန္တိ အနုပ-သန္တသ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဍ (ပု) | ဝိဿဋ္ဌ + မာလာ + ဂုဍ | ပစ်လွှတ်အပ်သော-ပန်းလုံး-ပန်းဆုပ်။ ဒသသဟဿီလောကမာတု ဝဇ္ဈေတွာ ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဍာ ဝိယ ----- ပုပ္ပါဘိကိဏ္ဏာ အဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၉)။

ဝိဿဋ္ဌမုဒိင်္ဂသဏ္ဌာန (တိ) | ဝိဿဋ္ဌ + မုဒိင်္ဂ + သဏ္ဌာန | သန့်ရှင်း - ကောင်းစွာ စီရင်အပ် - သော မုရိုးစည်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ သဏ္ဌာနတော ဝဇ္ဈေတွာ ဝိဿဋ္ဌမုဒိင်္ဂ-သဏ္ဌာန်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝိဿဋ္ဌယဋ္ဌိ (တိ) | ဝိဿဋ္ဌာ + ယဋ္ဌိ | လွှတ်အပ်ပြီးသော တောင်ဝှေးရှိသော၊ တောင်ဝှေးကို လွှတ်ပြီးသော၊ တောင်ဝှေး-မရှိ-မကိုင်-သော၊ သူ။ ဝိဿဋ္ဌယဋ္ဌိ ဝိယ အန္ဓော နိရက်သော ဝိယ စ စဏ္ဍာဟတ္ထီ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၅။

ဝိဿဋ္ဌဝစနတာ (ထီ) | (ဝိဿဋ္ဌ + ဝစန-) ဝိဿဋ္ဌဝစန + တာ | သန့်ရှင်းသောစကား ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိယာ စေတ္ထ အဂ််ပစ္စဂ််သမ္မန္နတာ ---- ဝိဿဋ္ဌဝစနတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

ဝိဿဋ္ဌဝဇိရ (ပု၊ နာ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဝဇိရ] ပစ်လွှတ်အပ်သော -စိန် - ဝရဇိန် - မိုးကြိုး-လက်နက်။ ဣန္ဒေန ဝိဿဋ္ဌဝဇိရံ ဝိယ လက္ခဏံ အဝိရဇ္ဇန္တိ ------ အနိစ္စလက္ခဏံ ဝေဂသာ ပဋိဝိဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃)။

ဝိဿဋ္ဌဝတ္တ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဝတ္တ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊ ကျင့်ဝတ်ကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော။ ဝဏီသတ္ထေရော ဝိဿဋ္ဌဝတ္တော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅။

ဝိဿဋ္ဌဝါစာ (ထီ) [ဝိဿဋ္ဌာ + ဝါစာ] သန့်ရှင်းပြေပြစ်သော စကား။ ဒါယကာနံ ဝိဿဋ္ဌဝါစာယ ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဥ္ဇနေဟိ အနုမောဒနံ ကရောန္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၀၃။

ဝိဿဋ္ဌဝါဟနိကာ (ထီ) [ဝိဿဋ္ဌာ + ဝါဟနိကာ] လွှတ်အပ်သော-လှေ-သင်္ဘော။ သမုဒ္ဒေ ဝိဿဋ္ဌဝါဟနိကာ ဝိယ ----- တထာ တထာ ပရိဗ္ဗမတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၉၀။

ဝိဿဋ္ဌဝိဿဂန္ဓ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဝိဿ + ဂန္ဓ] လွှတ်အပ်သော ညှီဟောက်စော်နံ ဖောက်ပြန်သည့် အနံ့ရှိသော၊ ညှီဟောက်စော်နံ ဖောက်ပြန်သည့်အနံ့ နံသော။ သဝနဂန္ဓန္တိ ဝိဿဋ္ဌဝိဿဂန္ဓံ။ ထေရီ၊ ၄၊ ၂၈၉။

ဝိဿဋ္ဌဝီရိယ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဝီရိယ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော -လုံ့လ-ဝီရိယ-ရှိသော၊ လုံ့လ-ဝီရိယ-မရှိသော၊ သူ။ ဣဒါနိ " နမေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတီ " တိ ဝိဿဋ္ဌဝီရိယေန ဥပဋ္ဌာကာဒီနံ ပစ္ဆတော နစရိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၅။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၅၁)။

ဝိဿဋ္ဌသံဝရ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + သံဝရ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော စောင့်စည်းခြင်းရှိသော၊ စောင့်စည်းခြင်း-မှကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဿဋ္ဌသံဝရော သံဝရရဟိတောတိ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။

ဝိဿဋ္ဌသဇ္ဇာယနကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + သဇ္ဇာယန + ကမ္မဋ္ဌာန] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော သရဇ္ဇာယ်ခြင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းခြင်းရှိသော၊ သရဇ္ဇာယ်ခြင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊သူ။ သော အနဘိရတိယာ ပီဋ္ဌိတော ပိဿဋ္ဌသဇ္ဇာယနကမ္မဋ္ဌာနော ပဏ္ဍုရောဂီ ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။

ဝိဿဋ္ဌသည (တိ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သညာ] လွှတ် - လွှတ်အပ် - သော သညာရှိသော၊ သညာ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ပဉ္စပိ ဇနာ ကဗဋ္ဌေ ဝမေတွာ ---- ဝိဿဋ္ဌသညာ မတာ ဝိယ နိပဇ္ဇိံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၆၈။

ဝိဿဋ္ဌသတိ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သတိ] လွှတ်သော သတိရှိသော၊ သတိလွှတ်ကင်းသော၊ သူ။ မုဋ္ဌသတီတိ ဝိဿဋ္ဌသတိနော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅။ မုဋ္ဌသတီနန္တိ နဋ္ဌသတီနံ ဝိဿဋ္ဌ-သတီနံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။၁၅၈။ ဝိဿဋ္ဌသတိနောတိ သတိဝိရဟိတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈။

ဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗဇသန (တိ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သဗ္ဗ + ဇသနာ] စွန့်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော (ကာမဂုဏ်ကို) ရှာမှီးခြင်းရှိသော။ သမ္မာ ဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗဇသနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၀။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၈။

ဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗဝတ္တ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + သဗ္ဗ + ဝတ္တ] စွန့်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသောကျင့်ဝတ်ရှိသော၊အလုံးစုံသောကျင့်ဝတ်ကို စွန့်ပြီးသော။ ဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗဝတ္တော ဥဒ္ဒေသာဒိဝိရဟိတော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၈။

ဝိဿဋ္ဌသဘာဝ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + သဘာဝ] စွန့်အပ်သော သဘောရှိသော။ တထာ ဝိပဿနာကျွဏေ ---- အာရမ္မဏကရဏေန ဝိဿဋ္ဌသဘာဝတာ ဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။

ဝိဿဋ္ဌသာခါ (ထီ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သာခါ] လွှတ်အပ်သောသစ်ခက်။ ---------- သာ ဝိဿဋ္ဌသာခါ ဝိရဝမာနာ ပရန္တပံ ဝိယ ကိသံ ပဏ္ဍုံ ကရိဿတီတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၈။

ဝိဿဋ္ဌသိက္ခ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သိက္ခာ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော - အကျင့် - သိက္ခာ-ရှိသော၊ အကျင့် - သိက္ခာ - မရှိသော။ နာပိ ဝိဿဋ္ဌသိက္ခော ပစုရဇနော ဝိယ တတ္ထ အနဓိမုတ္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂။

ဝိဿဋ္ဌသီဟ (ပု) [ဝိဿဋ္ဌ + သီဟ] (အပေါင်းအဖော်မှ) လွတ်-ကင်း-သော ခြင်္သေ့။ ယူထာ ဝိဿဋ္ဌသီဟော ဝိယ ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄။

ဝိဿဋ္ဌသုဝဏ္ဏရသဓာရာ (ထီ) [ဝိဿဋ္ဌာ + သုဝဏ္ဏ + ရသ + ဓာရာ] လွှတ်အပ်သော ရွှေရည်အယဉ်။ ---ဝိဿဋ္ဌသုဝဏ္ဏရသဓာရာ ဝိယ သမန္တာ ဒွါဒသယောဇနဋ္ဌာနံ ဧကောဘာသံ အကာသိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၆။

ဝိဿဋ္ဌဟသိတ (နာ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဟသိတ] လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် ပြုံးရယ်ခြင်း၊ ပြင်းစွာ ရယ်ခြင်း။ ဟသိတံ နာမ ဝိဿဋ္ဌဟသိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၉။

ဝိဿဋ္ဌာစာရ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌ + အာစာရ] ဝိသဋ္ဌာစာရ-ကြည့်။ ပါပစရောတိ ဝိဿဋ္ဌာ-စာရော။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၅၉။ မုတ္တာစာရောတိ ဝိဿဋ္ဌာစာရော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၅။

ဝိဿဋ္ဌာဝါသ (ပု) [ဝိဿဋ္ဌ + အာဝါသ] စွန့်အပ်ပြီးသော ကျောင်း။ သဗ္ဗေပိ ဧတေဟိ ဝိဿဋ္ဌာဝါသာ နာမ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၅။

ဝိဿဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိ + သဇ + တိ။ ဝိသဉ္ဇိ-သံ။ ဝိသိဋ္ဌိ-ပြာ။] (၁) လွတ်ခြင်း၊ စွန့်-လွှတ်-ခြင်း၊ (တည်ရာအရပ်မှရွှေ့စေခြင်း)။ (၂) စွန့်-လွှတ်-အပ်သော-သုက်၊ သုက်သွေး။ (၁) ဝိဿဋ္ဌီတိ ဌာနတော စာဝနာ ဝုစ္စတိ ဝိဿဋ္ဌီတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၃။ (၂) ဝိဿဋ္ဌီတိ ဝိဿဂ္ဂေါ၊ အတ္ထတော ပနေတံ ဌာနာစာဝနံ ဟောတိ။ တေနာဟ " ဝိဿဋ္ဌီတိ ဌာနတော စာဝနာ ဝုစ္စတီ " တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၇။ (၂) ဝိဿဋ္ဌိဆဋ္ဌန-ကြည့်။

ဝိဿဋ္ဌိဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဝိဿဋ္ဌိ + ဂဟဏ] ဝိဿဋ္ဌိသဒ္ဒါ။ တေနေဝ တတ္ထ ဝိဿဋ္ဌိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၁။

ဝိဿဋ္ဌိဆဋ္ဌန (နာ) [ဝိဿဋ္ဌိ + ဆဋ္ဌန] သုက်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ ဝိဿဋ္ဌိဆဋ္ဌနေ သံဃာဒိသေသော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၉။ ဝိဿဋ္ဌိဆဋ္ဌနေတိ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိယံ။ ဝဇိရ။ ၅၇၆။ ဝိဿဋ္ဌိဆဋ္ဌနေတိ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိယာ မောစနေ။သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၀။

ဝိဿဋ္ဌိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိဿဋ္ဌိ + ဣန္ဒြိယ] စွန့်အပ်ပြီးသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ဣန္ဒြေကို စွန့်ပြီးသော၊ ဣန္ဒြေမစောင့်စည်းသော။ မဟာဥပါသိကာ ---- ဝိဿဋ္ဌိန္ဒြိယံ ကာယဒဋ္ဌီ-ဗဟုလံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၉။

ဝိဿဋ္ဌိပစ္စယ (ပု) [ဝိဿဋ္ဌိ + ပစ္စယ] သုက်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိဿဋ္ဌိ-ပစ္စယာပိ သံဃာဒိသေသော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိဿဋ္ဌိယ (နာ) [ဝိဿဋ္ဌ + ဏျ] (သတိ-ဝီရိယ) လွတ် - ကင်း - သူ၏အဖြစ်။ (ဝီရိယကို) စွန့်လွှတ်ခြင်း။ (အံ။ သျ)။ ----- အာလသျေ

ကောသလေ ဝိဿဇ္ဇိယေ ပမာဒေ အနနုယောဂေ အပစ္စဝေက္ခဏာယ တိဇ္ဇာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၃၇။ ဝိဿဇ္ဇိယေတိ ဝိဿဇ္ဇာဘာဝေ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။

ဝိဿဇ္ဇိသိက္ခာပဒ (န) | ဝိဿဇ္ဇိ + သိက္ခာပဒ | သုက္ကဝိဿဇ္ဇိ သိက္ခာပုဒ်။ ဝိဿဇ္ဇိသိက္ခာပဒန္တိ နီလာဒိဒသန္နံ သုက္ကာနံ မောစနဝသေန ဝုတ္တံ သုက္ကဝိဿဇ္ဇိသိက္ခာပဒံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၀-၌ကား သုက္ကဝိဿဇ္ဇိ-သိက္ခာပဒံ-ဟုရှိ၏)။

ဝိဿဇ္ဇုပသေဝီ (တိ) | ဝိဿဇ္ဇ + ဥပ + သေဝ + ဏီ | စွန့်-လွှတ်-အပ်ပြီး (ကွဲပြီး) သောအမျိုးကို ဆည်းကပ်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝိဿဇ္ဇုပသေဝီ (အံ၊ ၂။ ၁၂၀) တိ ဝိဿဇ္ဇာနိ ဘိန္နကုလာနိ ယဉ္စနတ္ထာယ ဥပသေဝတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅။ ဝိဿဇ္ဇာနိ ဝိသုံ ခိတ္တာနိ ဘေဒေန အဝတ္ထိတာနိ ကုလာနိ ယဉ္စနတ္ထာယ ဥပသေဝတိ သီလေနာတိ ဝိဿဇ္ဇုပသေဝီ။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဿတ္ထ (တိ) | ဝိ + သသ + တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၄၄။ ဝိဖွသ္သ-သံ။ ဝိဿတ္ထ၊ ဝိသတ္ထ-ပြာ။ ဝိသတ္ထ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ၂-အနက်သည်သာ ဘာသန္တရနှင့်လျော်သည်၊ ၁-၃-၄ အနက်တို့သည် ဝိဿဌ၊ ဝိသဌပုဒ်၏ အနက်များတည်း။ | (၁) မကြောက်မရွံ့-ရဲရင့်-သော။ (၂) အကျွမ်းဝင်-ချစ်ကျွမ်းဝင်-ခင်မင်-ရင်းနှီး-ယုံကြည်အပ်-သော။ (၃) စွန့်လွှတ်ပြီးသော ကမ္မဌာန်းရှိသော။ (၄) လွတ်လွတ်ဖြစ်သော။ (၁) အာရညကော မဂေါ အရညေ ပဝနေ စရမာနော ဝိဿတ္ထော ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၁။ ၂၃၁။ စူဠနိ။ ၁၈၇။ ဝိဿတ္ထောတိ နိဗ္ဘယော နိရာသင်္ကော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၈။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၇၄။ ဝိဿတ္ထော ဟောဟိ မာ ဘာယိ။ အပ၊ ၁။ ၄၀၁။ ဝိဿတ္ထာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉) တိ နိရာသင်္က-စိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ မာ ဘာယိတ္ထ ဝိဿတ္ထာ ပုနပ္ပုနံ ဧဝံ ဝဒထ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၉။ ဝိဿတ္ထာ ဟောထ မာ ဘာထ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (-အပ၊ ၂။ ၄၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၅၊ ၂၈၁၊ ၃၀၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၀၅)။ (၂) နာ ဝိဿသေ အဝိဿတ္ထေ၊ ဝိဿတ္ထေပိ နာ ဝိဿသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ယော ပုဗ္ဗေ သဘာယော အတ္တနိ အဝိဿတ္ထော အဟောသိ၊ တသ္မိံ အဝိဿတ္ထေ ------- တသ္မိံ ဝိဿတ္ထေပိ နာ ဝိဿသေ၊ နေဝ ဝိဿာသံ ကရေယျ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။ ထေရော ဟိ အယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ အတိဝိယ ဝိဿတ္ထော အဟောသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၇၈။ အတိဝိယ ဝိဿတ္ထောတိ အတိဝိယ ဝိဿာသိကော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၉။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂၀၆။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၅၁)။ (၃) ကတပုညောသိတိ စ ဧတ္တာဝတာ ဝိဿတ္ထော မာ ပမာဒမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ (၄) မာရိသ တွံ ဝိဿတ္ထော ဒါနံ ဒေဟိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၁၅။

ဝိဿတ္ထစရိယ (ထီ၊ နာ) | ဝိဿတ္ထ + စရိယ | မကြောက်မရွံ့. လှည့်လည်ကျက်စားခြင်း။ ဧတေန ဝိဿတ္ထစရိယံ ဒီပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၇၃။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဿတ္ထဝါစာ (ထီ) | ဝိဿတ္ထာ + ဝါစာ | မကြောက်မရွံ့-ရဲရင့်-သော စကား။ မနုဿာ တဿာ ဝိဿတ္ထဝါစံ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဝိဿတ္ထဝိဟာရီ (တိ) [ဝိဿတ္ထ + ဝိ + ဟရ + ဏီ။ ထီ - ၌ --ဝိဟာရိန်။] မကြောက်မရွံ့ (ရဲရဲ ရင့်ရင့်) နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဿတ္ထဝိဟာရိတာယ မိဂဿ ဝိယ ဇာတေန စိတ္တေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၂။

ဝိဿန္ဒက (တိ) [ဝိ + သန္ဒ + ဏ္ဍ + ကွ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၅။ ကာရိတလောပ။ ဝိမျန္ဒက-သဲ။] ယိုစီးစေ-တတ်-နိုင်-သော။ မဓုဿဝေါတိ မဓုရရသဝိဿန္ဒကော၊ တေနာဟ " နာနာရသာ ပဋ္ဌရန္တိ " တိ။ ပေတ၊ ၌။ ၁၁၂။

ဝိဿန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + သန္ဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၅။ ဝိမျန္ဒတေ-သဲ။ ဝိဿဒတိ-ပြာ။] (၁) ယိုစီး- စီးထွက်- စီးသွား- စီးဆင်း- ၏။ (၂) လျှံတက်၏။ (၁) နဒ္ဓော မညေ ဝိဿန္ဒန္တိ (အံ၊ ၃။ ၁၉၆) တိ နဒိယော ဝိယ ဝိဿန္ဒန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။ ပထဝိတောပိ ဥဒကံ ဥတ္တိဋ္ဌိတ္တာ ဝိဿန္ဒိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၂။ ကြတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ လောဟိတ-ညေဝ ပဋ္ဌရီတိ ဝိပဇ္ဇမာနော ရုဟိရညေဝ ဟုတ္တာ ဝိဿန္ဒိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂။ (၂) ယထာ ဟိ ယဲ တေလဲ မာနံ ဂဟေတုံ နဲ သက္ကောတိ၊ ဝိဿန္ဒိတ္တာ ဂဒ္ဓတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ သဲ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၈။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၈။)

ဝိဿန္ဒန (န) [ဝိ + သန္ဒ + ယု။ ဝိမျန္ဒန-သဲ။] (၁) ယိုစီး-စီးဆင်း-စီးသွား-ခြင်း။ (၂) လျှံတက်ခြင်း။ (တိ) (၃) ယိုစီး - စီးထွက် - သော။ (၁) သရီရနိဿန္ဒော၀ါတိ သရီရတော ဝိဿန္ဒနမေဝ နိက္ခမနမတ္တံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၆။ နိဿန္ဒနတောတိ ကြတော စိတော စ ဝိဿန္ဒနတော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၆၂။ သဲ။ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၄၁၇။ (-သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၅) (၂) ဗဟိ ဝိဿန္ဒန-ဝသေန ဥဒကံ နဲ ဟရတီတိ အဟာရီ။ သဲ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၈၁။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿန္ဒနအစ္ဆရသ (ပု) [ဝိဿန္ဒန + အစ္ဆ + ရသ] ယိုစီး-စီးထွက်-သော-ကြည်သော အရည်-အရည်ကြည်။ ဒဓိနော ဝိဿန္ဒန-အစ္ဆရသော ဒဓိမုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဝိဿန္ဒန္တီ (တိ) [ဝိ + သန္ဒ + အ +အန္တီ။ ထီ-၌ ဝိဿန္ဒန္တာ, ဝိဿန္ဒန္တီ။] ယိုစီး-စီးဆင်း-စီးထွက်-လျှံတက်-သော။ အထ ခေါ သော ဥဒပါနော ------- မုခတော ပူရိတော ဝိဿန္ဒန္တော မညေ အဋ္ဌာသိ။ ဥဒါန။ ၁၇၅။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၅)။

ဝိဿန္ဒမာန (တိ) [ဝိ + သန္ဒ + အ+ မာန] (၁) ယိုစီး-စီးဆင်း-သော။ (၂) လျှံတက်သော။ (၁) ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗ-ကြည့်။ (၂) ပုနပ္ပုနံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကမဂ္ဂေ ပူရေတွာ ဂါဝုတမ္ပယောဇနမတ္တံ ဩတ္ထရိတွာ ဥဒကံ တိဋ္ဌေယျ တတော တတော ဝိဿန္ဒမာနံ။ သဲ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။ တတော တတော ဝိဿန္ဒမာနံ သဗ္ဗသော ပုဏ္ဏာတ္တာ။ သဲ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၆၆။

ဝိဿန္ဒမာနကိလေသာသုစိ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + ကိလေသ + အသုစိ] ယိုစီး - စီးဆင်း -သော ကိလေသာဟူသော အညစ်အကြေးရှိသော။ ဆဟိ ဒွါရေဟိ ဝိဿန္ဒမာနကိလေသာသုစိ အတ္တဘာဝ-ဝဏ္ဏော သတိသံဝရေန ပိဒဟိတတ္တော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၉၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၆၆။

ဝိဿန္ဒမာနတေလ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + တေလ] ယိုထွက်-ယိုစီး-စီးဆင်း-သော ဆီရှိသော။ ဒေါဏိနိမ္မဒနိန္တိ ဝိဿန္ဒမာနတေလံ ပိညာကံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၄၈။

ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + ပုဗ္ဗ] ယိုစီး-စီးဆင်း-သော ပြည်ရှိသော၊ ပြည်ယိုစီးသော။ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃) နှင့် ဝိဿဝန္တပုဗ္ဗံ၊ တဟံ တဟံ ပဗ္ဗရန္တပုဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂)။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃-တို့၌ "ဝိဿန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ" ဟု ဝါကျရှိ၏။ ပြည်ယိုစီးသည့် အလောင်းကောင်ကို အရကောက်ရသော ကြောင့် ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗံ-ဟု သမာသ်ရှိသင့်သည်)။

ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗက (တိ) [ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗ + က] ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗ - ကြည့်။ ဝိပုဗ္ဗကန္တိ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗကံ၊ ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေဟိ ပဋ္ဌရိတေန ပုဗ္ဗေန ပလိမက္ခိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိဿန္ဒမာနယူသ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + ယူသ] ယိုစီး-စီးဆင်း-သောအရည်ရှိသော။ ဆဟိ ဝဏ္ဏမုခေဟိ ဝိဿန္ဒမာနယူသော ဂဏ္ဍော ဝိယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိဿန္ဒမာနလာလ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + လာလာ] ယိုစီးသော-သွားရည်-အရည်-အရိအရွဲ-ရှိသော၊ သွားရည်-အရည်-အရိအရွဲ-ယိုစီးသော၊ သူ။ ဝိက္ခေဋိကန္တိ ဝိဿန္ဒမာန-လာလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိဿန္ဒမာနသလိလ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + သလိလ] စီးဆင်း-လျှံတက်-သောရေရှိသော။ သုဗ္ဘာပိတမ္ဗုတိ အဘိနဝဝုဋ္ဌိယာ တဟံ တဟံ ဝိဿန္ဒမာနသလိလတာယ သုဋ္ဌု ဗ္ဘာပိတလာ ဝိတတလာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၇။

ဝိဿန္ဒမာနာသဝ (တိ) [ဝိဿန္ဒမာန + အာသဝ] ယိုစီး-စီးဆင်း-သော အရည်ရှိသော၊ သူ။ သမန္တတော ဝိဿန္ဒမာနာသဝေါ ကဏ္ဏမုတိပတိပိဋ္ဌတော အသုစိ ဒုဂ္ဂန္ဓော ---။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၂။

ဝိဿန္ဒီ (ကြိ) [ဝိ + သန္ဒ + ဏျ။ ဝိဿန္ဒတိ - မှ။] ယိုစီး-စီးထွက်-စီးသွား-စီးဆင်း-ပြီ။ ဝိဿန္ဒတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဿန္ဒိတ္ဝာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သန္ဒ + တ္ဝာ] (၁) ယိုစီး၍။ (၂) လျှံတက်၍။ (၁) သိယ်ကိကန္တိ မတ္ထလုဂ််တော ဝိဿန္ဒိတ္ဝာ နာသိကာယ နိက္ခန္တမလံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၇၄။ (၂) ဝိဿန္ဒတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဿမ (ပု) [ဝိ + သမု + အ။ သမု ခေဒေ နိရောဓေ စ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၆။ သမု ခေဒေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၈-နှာ။ ဧမု တပသိ ခေဒေ စ။ ပါ။၁၂၀၄။ ဝိဧမ-သံ။ ဝိဿမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ] (၁) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ခြင်း။ (၂) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ငြိမ်းအေး-ရာ ဌာန။ (၁)အထ သုတသောမော မဂ္ဂံ ဂန္ဓာ နဂရဒ္ဒါရေ သာလာယ ဖလကေ ဝိဿမတ္ထာယ နိသီဒိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၉၆။ (၂) ဝိဿမဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိဿမဋ္ဌာန (န) [ဝိဿမ + ဌာန] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ငြိမ်းအေး-ရာ ဌာန။ ဝိဿာမဘူမိ သန္တာန (အပ၊ ၂။ ၁၅၂) နှင့် သကလသံသာရ-သာဂရေ သန္တာနံ ကိလမန္တာနံ ---- ဝိဿမဘူမိ ဝိဿမဋ္ဌာနံ၊ ဝူပသမနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ ယထာ ဝိဿမဋ္ဌာနံ ယောဓာနံ ပရိဿမံ ဝိနောဒေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၁။

ဝိဿမတိ (ကြိ) [ဝိ + သမု + အ + တိ။ သမု ခေဒေ နိရောဓေ စ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၆။ ဧမု တပ္ပသိ ခေဒေ စ။ ပါ။ ၁၂၀၄။ ဝိဧမတိ၊ ဝိဧြာမျတိ-သံ။ ဝိဿမက္က-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။]

အပန်းဖြေ - အနားယူ - ၏။ ဝိဿမတိပိ၊ ဘုဥ္ဇတိပိ၊ ပါနိယမိပွ ပိဝတိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၇။ ဖလကကောဋ္ဌကံ ပဝိသိတွာ ဝိဿမတိ စေဝ ပါနဘောဇနာဒီနိ စ ပဋိသေဝတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄၄။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၃)။

ဝိဿမတ္ထ (ပု) | ဝိဿမ + အတ္ထ | အပန်းဖြေ-အနားယူ-ခြင်းအကျိုး။ ဝိဿမ (၁) ကြည့်။

ဝိဿမထ (ကြိ) | ဝိ + သမု + အ + ထ။ ဝိဿမတိ-မှ။ | (သင်တို့) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ကုန်လော့။ ကိလန္တတ္ထ, မုဟုတ္တံ ဝိဿမထ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆၂။ ပဌမယာမော အတိက္ကန္တော ဘန္တေ၊ ထောကံ ဝိဿမထ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၀။

ဝိဿမန° (န) | ဝိ + သမု+ယု။ ဝိစြမဏ-သံ။ | (၁) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ခြင်း။ (၂) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ရာဌာန။ (၁) သန္ထာဂါရေတိ မဟာဇနဿ ဝိဿမနတ္ထာယ ကတေ အဂါရေ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၈။ (-ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၇)။ (၂) ဝိဿမနဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိဿမန² (န) | ဝိ + သမု + ဏော + ယု | အပန်းဖြေ - အနားယူ - စေခြင်း။ ဧတဿ ထောကံ ဝိဿမနတ္ထာယ ဂန္ဒှာ ကစ္စပရာဇဿ ကထေဟိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၉၁။

ဝိဿမနဋ္ဌာန (န) | ဝိဿမန + ဌာန | အပန်းဖြေ-အနားယူ-ရာ ဌာန။ သဏ္ဌာနေတိ နဂရဒွါရဿ အာသန္နေ မနုဿာနံ ဘဏ္ဍကံ ဩတာရေတွာ ဝိဿမနဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၉။ ဝိဿမပတ္တိဝသေန သန္နိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထာတိ သဏ္ဌာနံ၊ ဝိဿမနဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၂။

ဝိဿမနတ္ထ (ပု) | ဝိဿမန + အတ္ထ | (၁) အပန်းဖြေ - အနားယူ - ခြင်း အကျိုး။ (၂) အပန်းဖြေ- အနားယူ- စေခြင်းအကျိုး။ ဝိဿမန (၁) ကြည့်။ (၂) ဝိဿမန (၂) ကြည့်။

ဝိဿမနသာလ (ထိ) | ဝိဿမနာ + သာလာ | အပန်းဖြေ - အနားယူ - ရာဖြစ်သော စရပ်။ စတုမဟာပထေ ထာဝရံ ကတွာ မဟာဇနဿ ဝိဿမနသာလံ ကရောမ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၅။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဝိဿမန္တ (တိ) | ဝိ + သမု + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဿမန္တာ, ဝိဿမန္တီ။ | အပန်းဖြေ-အနားယူ-သော။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဝိဿမန္တော ဝါ သတ္ထံ ပရိယေသန္တော ဝါ ကတိပါဟံ ဝသတိ၊ အနာပတ္တိ။ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၁၄။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၁၇၀။ အပ္ပေဝ နာမ သတ္ထာ ဓမ္မာသနတော ဝုဋ္ဌာယ ထောကံ ဝိဿမန္တော ဣမံ နိပဇ္ဇေယျ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀။ အံ။ ဋ၊ ၃။ ၉၅။

ဝိဿမန္တီ (ကြိ) | ဝိ + သမု + အ + အန္တီ။ ဝိဿမတိ-မှ။ | အပန်းဖြေ-အနားယူ-ကုန်၏။ လောဏူဒကေန စ ဂလေ သုဿမာနေ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ထလံ ဂန္ဒှာ ဝိဿမန္တီ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၂၄။ သဏ္ဌမ္ဘန္တီတိ ဝိဿမန္တီ၊ ပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅)။

ဝိဿမပတ္တိ (ထိ) | ဝိဿမ + ပတ္တိ | အပန်းဖြေ - အနားယူ - ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဝိဿမဋ္ဌာန (သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၂) ကြည့်။

ဝိဿမဘူမိ (ထိ) | ဝိဿမာ + ဘူမိ | အပန်းဖြေ- အနားယူ- အငြိမ်းယူ- ရာ-ဘုံ-ဌာန။ (အပ၊ ၂။၁၅၂ -၌ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဝိဿာမဘူမိ-ဟုရှိသည်။) ဝိဿမဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိဿမမာန (တိ) | ဝိ + သမု + အ + မာန | ဝိဿမန္တ-ကြည့်။ သန္နိသီဝေသူတိ ယထာ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဥပဂန္ဒှာ သန္နိသိန္နေသု ဝိဿမမာနေသု။ သံ။ ဋ၊ ၁။ ၃၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈)။

ဝိဿမာဟိ (ကြိ) [ဝိ + သမု + အ + ဟိ။ ဝိဿမတိ-မှ။] (သင်) အပန်းဖြေ-အနားယူ-လော့။ နိသီဒ, တဝ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ ထောက် ဝိဿမာဟိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၁၁။ ထောက် ဝိဿမာဟိ သမ္မ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၂၉၂။ (-ဥဒါန၊ ၌၊ ၇၇။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၀)။

ဝိဿမိသု (ကြိ) [ဝိ + သမု + ဥံ။ ဝိဿမတိ-မှ။] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ကုန်ပြီ။ သတ္ထိကာ ရတ္တိ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ------- ဒကသမ္ဗန်း ပဒေသံ ဒိသွာ ယာနာနိ မုဉ္စိတွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိသု။ ပေတ၊ ၌။ ၄၁။

ဝိဿမိ (ကြိ) [ဝိ + သမု + ဏျိ။ ဝိဿမတိ-မှ] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ပြီ။ သော ပုရိသေ အလဘန္တော ထောက် ဝိဿမိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၄၇၆။ ဝိဿမိ (သုဟေမာလင်္ကာရ၊ ၆၅) ဝိဂတပရိဿမော အဟောသိ ------ဝိဿမိ ဝိဂတဝါယာမော အဟောသီတိ။ အလင်္ကာ၊ ဦ၊ သစ်။ ၆၅။

ဝိဿမိတ (တိ) [ဝိ + သမု + တ။ ဝိဇြာန္တ-သဲ။ ဝိဿမိအ-ပြာ။] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ရာ-ကာလ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိဿမိတကာလ (ပု) [ဝိဿမိတ + ကာလ] အပန်းဖြေ - အနားယူ - ရာ - အချိန် -အခါ-ကာလ။ အထ တေသံ ခါဒိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝိဝိတွာ ဝိဿမိတကာလေ ပဒ္ဓိသန္ထာရံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၁၁၇။

ဝိဿမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + သမု + တုံ] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿမိတုကာမ (တိ) [ဝိဿမိတုံ + ကမု + ဏ] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အပန်းဖြေ-အနားယူ-လိုသော၊ သူ။ သော အန္တရာ ဝိဿမိတုကာမော ဖလက-ကောဌက် ပဝိသိတွာ ဝိဿမတိ စေဝ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၄။ ဝိဿမိတုကာမာ ဘက္ခာကံ သြရောပယမာနာ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉။

ဝိဿမိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သမု + တ္တာ] အပန်းဖြေ - အနားယူ - ၍။ ဘုတ္တာဝီတိ ပုဗ္ဗေ ဘတ္တာသမ္မဒံ ဝိနောဒေတွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတ္တာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၀။ ထောက် ဝိဿမိတ္တာ ဘုဉ္ဇိဿာမိ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၂၂၅။

ဝိဿမိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + သမု + ဿတိ။ ဝိဿမတိ-မှ။] အပန်းဖြေ-အနားယူ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣဓ သတ္ထာ ဝိဿမိဿတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိဿမိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + သမု + ဿာမ။ ဝိဿမတိ-မှ။] (ငါတို့) အပန်းဖြေ-အနားယူ-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဒုရံ အာဂတာမှ၊ ဣမသ္မိံ ပိဋ္ဌပါသာဏေ ဝိဿမိဿာမ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၃၃။

ဝိဿမိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + သမု + ဿာမိ။ ဝိဿမတိ-မှ။] (ငါ) အပန်းဖြေ-အနားယူ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ထောက် ဝိဿမိဿာမိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၈၁။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၃၀၆။ ဝိဿမိဿာမိတိ အဿသိဿာမိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။

ဝိဿမေတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + သမု + ဏော + တု။ ဂါထာအရာဒ္ဓ ဝိသမေ - ဟု ရှိသည်။] ဝိသမေတု-ကြည့်။

ဝိဿမေတုကာမ (တိ) [ဝိဿမေတုံ + ကမု + ဏ] ဝိဿမိတုကာမ - ကြည့်။ သတ္ထာ ဓမ္မာသနတော ဝုဋ္ဌာယ ထောက် ဝိဿမေတု-ကာမော ဣဓ နိပဇ္ဇေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၆။

ဝိဿမေတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + သမု + ဏေ + တွာ] အပန်းဖြေ-အနားယူ-၍။ မုဟုတ္တံ ဝိဿမေတွာ ပါဒဓောဝနမက္ခနာဒီနိ ကတွာ -------- ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၆။

ဝိဿမေန္တ (တိ) [ဝိ + သမု + ဏေ + အန္တ] ဝိဿမန္တ-ကြည့်။

ဝိဿမေယျ (ကြို) [ဝိ + သမု + အ + ဧယျ။ ဝိဿမတိ-မှ။] အပန်းဖြေ-အနားယူ-ရာ ၏။ ယထာ ပန ကဿကော ------- ဆာယာယ နိသိန္နော ဝိဿမေယျ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈။ ပဋိသံ၊ ၎။ ၂။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဝိဿရ (ပု) [ဝိ + သရ + အ။ ဝိသွရ-သံ။ ဝိဿရ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ငိုကြွေး-မြည်တွန် - မြည်တမ်း - ကြွေးကြော် - ခြင်း။ (၂) ဖောက်ပြန် - နာကျင် - သော အသံ။ (၃) ငြီးငြူ - ဟောက် - သော အသံ။ (၄) အထူးထူး - အပြားပြား - ရှိသော အသံ။ (၅) ပြင်းပြကျယ်လောင်- အော်ဟစ်- သော အသံ။ (၁) ငိုကြွေး-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေးကြော် - ခြင်း။ ဝိဿရဘယေနာ (ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၀၄) တိ နာဂဿ သရီရံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနော ဝိရဝနဘယေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၃။ (၂) ဖောက်ပြန်-နာကျင်-သော အသံ။ ဝိဿရမကာသီ (ဝိ၊ ၂။ ၆၆) တိ ဝိရူပံ အာတုရဿရမကာသိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၄၈။ (၃) ငြီးငြူ - ဟောက် - သော အသံ။ ကာကစ္ဆမာနာတိ ယုရုယုရုပဿာသဝသေန ဝိဿရံ ကရောန္တာ။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၅၈။ (၄) အထူးထူး - အပြားပြား - ရှိသော အသံ။ ဝိဿရော မေ ဘဝိဿတီ (ဝိ၊ ၂။ ၂၇၄။) တိ ဝိရူပေါ မေ သရော ဘဝိဿတိ၊ ဝိပ္ပကာရ-သဒ္ဒါ ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၁၇၃-၄။ (၅) ပြင်းပြကျယ်လောင်-အော်ဟစ်-သော အသံ။ ဝိဿရမကာသီ (မ၊ ၂။ ၁၁၂) တိ မဟာသဒ္ဒမကာသိ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၁၁၅။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၀၄)

ဝိဿရကရဏဟေတု (ပု) [ဝိဿရ + ကရဏ + ဟေတု] ပြင်းပြကျယ်လောင်-အော်ဟစ်-သော အသံကို ပြုခြင်း-ဟူသော-အကြောင်း။ -----ပါပိမ တဝ ဝိဿရကရဏ-ဟေတု မမ စိတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနတော န ပရိပတတိ။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိဿရတိ (ကြို) [ဝိ + သရ + အ + တိ။ သရ စိန္တာယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၄၉။ ဝိသွရတိ-သံ။ ဝိဿရက္ကု-ပြာ။] (၁) မေ့လျော့၏။ (၂) ဖရိုဖရဲ ကြဿကဲ့သို့ ပြေးသွား၏။ (၃) စီး-စီးဆင်း-၏။ (၁) အထ ခေါ ရာဇာ မာဂဓော သေနိယော ဗိမ္ဗိသာရော ------- ဝိဿရိတွာ စိရေန သတိံ ပဋိလဘိတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၀။ (၂) ဝိဿရတီ (ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၀၁။ အံ။ ၎၊ ၃။ ၁၆၄။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၅၀၃) တိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ ဝိယ ဓာဝတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။ (၃) ဝိဿရိတွာ (၂) ကြည့်။

ဝိဿရဘယ (န) [ဝိဿရ + ဘယ] ငိုကြွေး- မြည်တွန်- မြည်တမ်း- ကြွေးကြော်-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဝိဿရ (၁) ကြည့်။

ဝိဿရိ (ကြို) [ဝိ + သရ + ဤ] မေ့လျော့ပြီ။ " ဣဓေဝ ဘန္တေ ဝသထာ " တိ ဝတွာ " နိဝါသနဋ္ဌာနံ ကရိဿာမီ " တိ ပက္ကန္တော ဝိဿရိ။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၃၅။

ဝိဿရိတ (တိ) [ဝိ + သရ + တ။ ဝိသ္မုတ-သံ။ ဝိဿရိယ-ပြာ။] (၁) မေ့လျော့-မေ့ပျောက်-သော။ (၂) မေ့လျော့-မေ့ပျောက်-အပ်သော။ (၁) ပရသို့ ဝါ အတ္တနော သန္တကေ ဗျာမူဋ္ဌေ ဝိဿရိတေ ဝါ တံ သညာပေတွာ ပဋိပါဒေတိ။ စရိယာ၊ ၎၊ ၂၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၆။

(၂) ပမုဋ္ဌ (အံ၊ ၁။ ၄၇) နှိ သမ္မုဋ္ဌ ဝိဿရိတံ နဋ္ဌံ ဝါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၆။ ဝိဿရိတံ မယာ၊ တိဋ္ဌ အယ္ပေ အာဟရိဿာမိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၁။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၇)။

ဝိဿရိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + သရ + တ္တာ] (၁) မေ့လျော့၍။ (၂) စီး - စီးဆင်း - ၍။ (၁) ဝိဿရိတ္တာ (ဝိ၊ ၂။ ၂၁၀) တိ ပမုဿိတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၂။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂)။ (၂) ထိရံ ကရောတိတိ ဥဒကသိဉ္စနကာလေ တတော တတော ဝိဿရိတ္တာ ဥဒကဿ အနိက္ခမနတ္ထံ အာလဝါလံ ထိရတရံ ကရောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိဿဝ (ပု) [ဝိ + သု + အ။ ဝိသဝေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။ ဝိသ္ဝဝ-သံ။] အခြံအရံ-လူ-ပုဂ္ဂိုလ် (မဓု-နည်း)။ စွမ်းဆောင်နိုင်သော သတ္တိ (ပြည်၊ သဒ္ဒ၊ ဒု၊ ၂၀-နည်း)။ ဝိဿဝံ ဝါ သဇနံ ဝသိတာ ကာမကာရိတာ ဝိဿဝိတာ။ မူလဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိဿဝသဒ္ဒေါ စေတ္ထ သဇနဝါစကော။ မဓု၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဿဝတိ (ကြိ) [ဝိ + သု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၂။ ဝိသ္ဝဝတိ - သံ။] ယိုစီး - ထိုထို အရပ်မှ ယိုစီး - ယိုကျ - ၏။ လောဟိတံ ဝိဿဝတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဝိဿဝတိ ဝိဿန္ဒတိ တဟံ တဟံ ပဋ္ဌရတိတိ ဝိဿဝန္တော။ မဏိမ၌။ ၂။ ၄၈၁။

ဝိဿဝန္တ (တိ) [ဝိ + သု + အ + အန္တ] ယိုစီး - ယိုကျ - သော။ နိဿန္ဒမာနောတိ ဝိဿဝန္တော၊ ပဋ္ဌရန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၄၂၂။

ဝိဿဝန္တပုဗ္ဗ (တိ) [ဝိဿဝန္တ + ပုဗ္ဗ] ယိုစီး- ထိုထို အရပ်မှ- ယိုစီး- ယိုကျ- သော ပြည် ရှိသော၊ ပြည်- ယိုစီး- ယိုကျ- သော။ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗန္တိ ဝိဿဝန္တပုဗ္ဗံ၊ တဟံ တဟံ ပဋ္ဌရန္တပုဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝိဿဝပုဗ္ဗ (တိ) [ဝိဿဝ + ပုဗ္ဗ] ဝိဿဝပုဒ် ရှေးရှိသော။ ဒုတိယဝိကပ္ပေ ဝိဿဝပုဗ္ဗော ' ဣဓတု ' ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဓုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဿဝသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဿဝ + သဒ္ဒ] ဝိဿဝ-သဒ္ဒါ။ ဝိဿဝသဒ္ဒေါ စေတ္ထ သဇနဝါစကော။ မဓုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဿဝိ - ဝိဿဝီ (တိ) [ဝိ + သု + ဣ။ ဝိဿဝ + ဣ + ကွိ။ ဝိဿဝ + ဤ။ ဝိဿဝီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၂၂။] (၁) ထိုက်တန်သော၊ သူ။ (၂) (က) အခြံအရံ-လူ-ပုဂ္ဂိုလ်-ကို နှိုင်နင်းခြင်း ရှိ-အလိုရှိတိုင်း ပြုပိုင်နိုင်ခြင်းရှိ-သော။ သူ။ (မဓု-နည်း) (ခ) စွမ်းဆောင်နိုင်သော သတ္တိ ရှိ-သော၊ သူ။ (ပြည်၊ သဒ္ဒ၊ ဒု။ ၂၀-နည်း) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဿဝိတာ (ထိ) [ဝိဿဝိ-ဝိဿဝီ + တာ။] (၁) ထိုက်တန်သောသူ၏ အဖြစ်။ (၂) (က) အခြံအရံ-လူ-ပုဂ္ဂိုလ်-ကို နှိုင်နင်းခြင်းရှိ-အလိုရှိတိုင်း ပြုပိုင်နိုင်ခြင်းရှိ - သောသူ၏ အဖြစ်။ (ခ) စွမ်းဆောင်နိုင်သော သတ္တိရှိသော သူ၏ အဖြစ်။ (၁) (၂) (က) (ခ) ယထာ ပန ရာဇာ ဣဿရဝတာယ ဝိဿဝိတာယ သာမိ ဟုတ္တာ ယဒိစ္ဆကံ ဘုဉ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဝိဿဝိတာယာတိ အရဟတာယ။ အနေကတ္ထတ္တာ ဟိ ဓာတူနံ အရဟတ္ထော ဝိပုဗ္ဗော သုသဒ္ဒေါ။ ဝိဿဝံ ဝါ သဇနံ ဝသိတာ ကာမကာရိတာ ဝိဿဝိတာ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၈၆။ ဒုတိယဝိကပ္ပေ ဝိဿဝပုဗ္ဗော ' ဣဓတု ' ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိဿဝသဒ္ဒေါ စေတ္ထ သဇန-ဝါစကော၊ ဣဓတု ဝသိတဝါစကော၊ ကာမကာရိတဝါစကော ဝါ။ မဓုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဿသ (တိ) | ဝိ + သသ + အ။ ဝိစ္ဆိသ-သံ။ ဝိဿာသ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဒုဗ္ဘိဿသန္တိ ဒုဝိဿာသနိယံ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၄၆၅။

ဝိဿသတိ (ကြိ) | ဝိ + သသ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၅။ ဝိစ္ဆသိတိ-သံ။ ဝိဿသက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား-၏။ ဝိဿသာမိ-ကြည့်။

ဝိဿသတေ (ကြိ) | ဝိ + သသ + အ + တေ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-၏။ အထ ဝိဿသတေ တျမ့ိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀) တိ အထ ရာဇာ တမ့ိ ဝိဿသတေ ဝိဿာသံ ကရောတိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၁၉၆။

ဝိဿသနီယ (တိ) | ဝိ + သသ + အနီယ။ ဝိစ္ဆသနီယ-သံ။ ဝိဿသဏီဇ-ပြာ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - အပ် - သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိဿသနီယော ဟောတိ စဒါတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။ ၁၄၅။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇)

ဝိဿသန္တ (တိ) | ဝိ + သသ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဿသန္တီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သော။ ဒုတိယော ဘိက္ခု ------- တဿ ဝိဿသန္တော ပရိဘုဉ္ဇိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၆၁)။

ဝိဿသာမိ (ကြိ) | ဝိ + သသ + အ + မိ | (၎) ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ၏။ တသ္မာဟ'မိတ္ထိနံ နာ ဝိဿသာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။၄၈၁။

ဝိဿသေ (ကြိ) | ဝိ + သသ + အ + ဧယျ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ရာ၏။ နာ ဝဏ္ဏရူပေန နရော သုဇာနော၊ နာ ဝိဿသေ ဣတ္တရဒဿနေန။ သံ၊ ၁။ ၇၉။ တသ္မာဟ' မိတ္ထိနံ နာ ဝိဿသေ နပ္ပသံသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၄၅၅။

ဝိဿသေယျ (ကြိ) | ဝိ + သသ + အ + ဧယျ | ဝိဿသေ-ကြည့်။ ဧဝရူပမ္ပိ အမိတ္တံ မိတ္တပတိရူပကံ နာ ဝိဿသေယျ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၅၈။ (-ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၄၈၆)။

ဝိဿာတ (တိ) | ဝိ + သာတ၊ ဝိသ္မာဒ-သံ။ ဝိဿာဝ-ပြာ။ | သာယာ-နှစ်သက်-ဘွယ်မှ ကင်းသော၊ သာယာ - နှစ်သက် - ဘွယ် မရှိသော။ ဥပါယာသဿာတိ ဒဠ္ဎပရိဿမဿ ဝိရတဿ၊ " ဝိဿာတဿာ " တိ ကေစိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၅။

ဝိဿာမ (ပု) | ဝိ + သမု + ဏ။ ဝိဿမ-လည်းကြည့်။ ဝိစ္ဆာမ - သံ။ ဝိဿာမ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | အပန်းဖြေ - အနားယူ -ငြိမ်းအေး-ရာ-ဘုံ-ဌာန။ ဝိဿမဌာန-ကြည့်။

ဝိဿာမဘူမိ (ထီ) | ဝိဿာမ + ဘူမိ | ဝိဿမဘူမိ-ကြည့်။

ဝိဿာမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + သမု + ဏေ + တွာ | အပန်းဖြေ-အနားယူ-စေ၍။ သာမဏေရ တွံ ထေရံ ဝိဿာမေတွာ အာနေယျာသိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၃၄။

ဝိဿာသ (ပု) | ဝိ + သသ + ဏ။ ဝိ + သာသ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဝိစ္ဆိသ - သံ။ ဝိဿာသ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) (က)ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-ခြင်း။ (ခ) အထူးသဖြင့်-ကပ်ငြိ-တပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း။ (၂) သက်သာ-မှိုခိုအားထား-ထောက်တည် - ရာတရား။ (တိ) (၃) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား - သော။ (၁) (က) (ခ) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဣမေဟိ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ ဝိဿာသံ ဂဟေတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၁။ သံသဂ္ဂေ သတိ ဝိဿာသော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅။ အံ၊ ၂။ ၅၉။ ဝိဿာသာ ဘယမန္တေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ယော ဟိ မိတ္တေပိ

အမိတ္ထေပိ ဝိဿာသော၊ တတော ဘယမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။ မာတုဂါမေန ပန အာလာပသလ္လာပေ သတိ ဝိဿာသော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိဿာသောတိ ဝိသင်္ဂေါ ယဉ္စနာဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ စတူသု ဟိ ဇနေသု ဝိဿာသော နာမ နတ္ထိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။ (-ဓမ္မ။ ၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၅)။ (၂) သ ဝေ ဝိဿာသမာစိက္ခီ (သံ၊ ၁။ ၆၆) တိ ---- ဝိဿာသံ အဝဿယံ ပတိဋ္ဌံ အာစိက္ခတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ (တိ) (၃) ဂစ္ဆထ နံ မေ ဘဝဂတော၊ ဝိဿာသော အတ္ထိ အတ္တနော။ ထေရီ။ ၄၃၂။ ဝိဿာသေ (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၆၀၀) တိ ဇတ္ထ ---------- ပဉ္စင်္သမန္နာဂတေန အတ္တနိ ဝိဿာသေန အညေန ဂဟိတေတိ အတ္ထော။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိဿာသက (တိ) | ဝိဿာသ + က။ ထီ-၌ ဝိဿာသိကာ။ (တိ) ဝိစ္ဆါသိက - သံ။ ဝိဿာသိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သော၊ ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား - သော စကားကို ပြောဆို တတ်သော၊ သူ။ ဝိဿာသကာန (အံ၊ ၁။ ၂၇) နှင့် ဝိဿာသိကကထံ ကထေန္တာနံ ဥပါသကာနံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ တရုဏ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝိဿာသကေဟိ ဒါသာဒီဟိပိ သဒ္ဓိံ အနာစာရံ စရတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆၉။ ဝိဿာသိကာန (အံ၊ ၁။ ၂၈) နှင့် ဝိဿာသကထံ ကထေန္တီနံ ဥပါသိကာနံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဝိဿာသကထာ (ထီ) | ဝိဿာသ + ကထာ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သော စကား။ ဝိဿာသိက (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၁) ကြည့်။

ဝိဿာသကမ္မ (နံ) | ဝိဿာသ + ကမ္မ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - သဖြင့်-ပြုအပ်သောအမှု (အကျွမ်းဝင်သဖြင့် ထိုအယူ၌ မှီသည်ဖြစ်၍ အထူးထူး အပြားပြား ရှိကုန်သော ယုတ်မာသော အမှု။ ဇာ၊ သျ)။ ဝိဿာသကမ္မာနီ (ဇာ၊ ၂၊ ၁၉၅) တိ တာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိဿာသေန တန်ဆီတာ ဟုတ္တာ နာနာဝိဓာနိ ပါပကမ္မာနိ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၄၅။

ဝိဿာသကရဏ (နံ) | ဝိဿာသ + ကရဏ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသကရဏံ နာမ သမုဿိတဖဏံ အာသီဝိသံ ဂိဝါယ ဂဟဏသဒိသံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉။

ဝိဿာသကိရိယ (ထီ၊ နံ) | ဝိဿာသ + ကိရိယ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဝိဿာသကိရိယသ္မိံ အလ္လောသန္နာ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၉၃။

ဝိဿာသဂ္ဂဟဏ (နံ) | ဝိဿာသ + ဂဟဏ | ဝိဿာသဂ္ဂါဟ-ကြည့်။ ဝိဿာသဂ္ဂဟဏေန စာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၅၆၅)တိ အတ္တနိ ဝိဿာသေန အညဿ ဂဟဏေန။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။

ဝိဿာသဂ္ဂဟီတ (တိ) | ဝိဿာသ + ဂဟီတ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့် ယူအပ်သော။ ကေစိ ပန " ပရေဟိ သဘာဂေန အစ္ဆိန္နော ဝိဿာသဂ္ဂဟီတေ စ ပုန လဒ္ဓေ ဒေါသော နဿတီ " တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဝိဿာသဂ္ဂါ (ဂါ) ဟ (ပုံ) | ဝိဿာသ+ဂါဟ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - သဖြင့် ယူခြင်း။ ဝိဿာသဂ္ဂါဟေ (ဝိ၊ ၁။ ၆၉) တိ ဝိဿာသဂ္ဂဟဏေပိ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆-၇။ ဒါနဝိဿာသဂ္ဂါဟေဟိ လာဘဿ

ပရိဏာမနံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၀။ ဝိဿာသေန ဂါဟော ဝိဿာသဂ္ဂါဟော၊ ဝိသေသနေ စေတ္ထ ကရဏာဝစနံ၊ ဝိဿာသဝသေန ဂါဟော, န ထေယျစိတ္တဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၂။ ကခ်ီ။ ၁၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၄၊ ၉၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၀၈)။

ဝိဿာသဂ္ဂါဟလက္ခဏာ (နာ) | ဝိဿာသဂ္ဂါဟ+လက္ခဏာ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့်ယူခြင်း - အမှတ် - အမှတ်အသား-လက္ခဏာ၊ ဝိဿာသဂ္ဂါဟလက္ခဏာ။ ဝိဿာသဂ္ဂါဟလက္ခဏံ ပန ကွမိနာ သုတ္တေန ဇာနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၂။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၈။

(ဝိဿာသဂ္ဂါဟလက္ခဏာသည်--အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏာနည်းအားဖြင့်- (၁) သန္နိဋ္ဌ- ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသောသူနှင့် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်တို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မြင်ဘူး တွေ့ဘူး ကာမျှဖြစ်သော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) သမ္ဘတ္တ - ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသောသူနှင့် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်တို့သည် တကွသုံးဆောင်စားသောက်ဘူးသော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ခြင်း။ (၃) အာလပိတ - ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသူသည် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်ကိုယ်တိုင်က " ငါ၏ဥစ္စာကို သင်အလိုရှိတာယူပါ၊ ငါ့ကို ပန်ကြားနေစရာမလို " ဟု အပြောခံရသူဖြစ်ခြင်း။ (၄) ဇီဝတိ- ပစ္စည်းပိုင်ရှင်သည် အသက်ထင်ရှားရှိသေးခြင်း။ (၅) ဂဟိတေ အတ္တမနော - ဝိဿာသဂ္ဂါဟ ယူသောအခါ ပိုင်ရှင်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်း (ဝါ) သဘောတူကြည်ဖြူခြင်း-ဟူ၍ (၅) ပါး အပြားရှိ၏။

ဂဟိတဂ္ဂဟဏာနည်းအားဖြင့်--(၁) သန္နိဋ္ဌ- ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသောသူနှင့် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်တို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မြင်ဘူး တွေ့ဘူး ကာမျှဖြစ်သော အဆွေခင်ပွန်း ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဇီဝတိ -ပစ္စည်းပိုင်ရှင်သည် အသက်ထင်ရှားရှိသေးခြင်း။ (၃) ဂဟိတေ အတ္တမနော- ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသောအခါ ပိုင်ရှင်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်း (ဝါ) သဘောတူကြည်ဖြူခြင်း။ (၄) သမ္ဘတ္တ - ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသောသူနှင့် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်တို့သည် တကွသုံးဆောင်စားသောက်ဘူးသော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ခြင်း။ (၅) ဇီဝတိ - ပစ္စည်းပိုင်ရှင်သည် အသက်ထင်ရှားရှိသေးခြင်း။ (၆) ဂဟိတေ အတ္တမနော - ဝိဿာသဂ္ဂါဟ ယူသောအခါ ပိုင်ရှင်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ရှိခြင်း (ဝါ) သဘောတူကြည်ဖြူခြင်း။ (၇) အာလပိတ- ဝိဿာသဂ္ဂါဟယူသူသည် ပစ္စည်းပိုင်ရှင်ကိုယ်တိုင်က " ငါ၏ဥစ္စာကို သင်အလိုရှိတာယူပါ၊ ငါ့ကို ပန်ကြားနေစရာမလို " ဟု အပြောခံရသူဖြစ်ခြင်း။ (၈) ဇီဝတိ - ပစ္စည်းပိုင်ရှင်သည် အသက်ထင်ရှားရှိသေးခြင်း။ (၉) ဂဟိတေ အတ္တမနော - ဝိဿာသဂ္ဂါဟ ယူသောအခါ ပိုင်ရှင်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်း (ဝါ) သဘောတူကြည်ဖြူခြင်း - ဟူ၍ (၉) ပါး အပြားရှိ၏။

ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအားဖြင့် ဝိဿာသဂ္ဂါဟလက္ခဏာသည် (၅) ပါး၊ တစ်နည်း (၉) ပါး အပြားရှိသော်လည်း သန္နိဋ္ဌ, ဇီဝတိ, ဂဟိတေ အတ္တမနော ဟူသော လက္ခဏာ (၃)ပါး ညီညွတ်သော်လည်းကောင်း၊ သမ္ဘတ္တ, ဇီဝတိ, ဂဟိတေ အတ္တမနောဟူသော လက္ခဏာ (၃)ပါး ညီညွတ်သော်လည်းကောင်း၊ အာလပိတ, ဇီဝတိ, ဂဟိတေ အတ္တမနော

ဟူသော လက္ခဏာ (၃) ပါး ညီညွတ်သော် လည်းကောင်း ဝိဿာသင်္ဂါဟယူခြင်း အထမြောက် အောင်မြင်တော့သည်သာ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၂-၃။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၈။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယဋီ၊ ၂။ ၃၆၆)။

ဝိဿာသင်္ဂါဟဝိသယ (ပု) | ဝိဿာသင်္ဂါဟ + ဝိသယ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့် ယူခြင်း-၏-အရာ ၄၁၁။ သော ပန ပါဠော် ဝိဿာသင်္ဂါဟဝိသယော အာဂတော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ဝိဿာသင်္ဂါဟသညီ (တိ) | ဝိဿာသင်္ဂါဟသညာ + ဣ။ ဆီ-၌ သညီနီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့်,ယူခြင်းဟုဖြစ်သောအမှတ်သညာရှိသူ။ အဝိဿာသင်္ဂါဟေ ဝိဿာသင်္ဂါဟသညီ နိဿင်္ဂယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝဇိရ။ ၂၂၀။

ဝိဿာသင်္ဂါဟသီဒ္ဓ (တိ) | ဝိဿာသင်္ဂါဟ + သိဒ္ဓ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား-သဖြင့် ယူခြင်းဖြင့် -ပြီး -ပြီးစီး - သော။ နဝိဿာသင်္ဂါဟသိဒ္ဓံ။ ဝဇိရ။ ၁၃၉။

ဝိဿာသင်္ဂါဟာဘာဝ (ပု) | ဝိဿာသင်္ဂါဟ + အဘာဝ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့် ယူခြင်း-မဟုတ် - မရှိ - မဖြစ် - ခြင်း။ သညာယ ဝိဿာသင်္ဂါဟာဘာဝတော ပရိဘုဉ်တဲ့ နဝတ္ထုတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၄။

ဝိဿာသင်္ဂါဟီ (တိ) | ဝိဿာသ + ဂဟ + ဏီ။ ဝိဿာသင်္ဂါဟ + ဣ။ ဆီ-၌ --ဂ္ဂါဟီနီ | (က) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သဖြင့် ယူလေ့ရှိသော။ (ခ) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား - သဖြင့်ယူခြင်းရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) နစသကသညီ၊ နစဝိဿာသင်္ဂါဟီ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၇-၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဝိဿာသဃာတီ (တိ) | ဝိဿာသ + ဟန + ဏီ။ ဆီ-၌ --ဃာတိနီ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား - သူကို သတ် - လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝိဿာသံ ဝါ ဟနန္တိတိ ဝိဿာသဃာတီနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၆)

ဝိဿာသဇနန (န) | ဝိဿာသ + ဇနန | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဣတိ သော အညမညံ ဝိဿာသဇနနတ္ထံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကထေန္တော ပစ္ဆတိ (ပုစ္ဆိ)။ သံ၊ ၄။ ၁၂၉။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၄၈။ (-ပေတ၊ ၄။ ၂၄၈)။

ဝိဿာသနီယ (တိ) | ဝိ + သသ + အနီယ | ဝိဿသနီယ - ကြည့်။ အဘိဂမနီယော စ ဟောတိ ဝိဿာသနီယော။ ပေတ၊ ၄။ ၈။

ဝိဿာသန္တ (တိ) | ဝိ + သသ + အ + အန္တ | ဝိဿသန္တ-ကြည့်။ ------ ဝိဿာသန္တော ဝါ ဂဏှာတိ။ ဝဇိရ။ ၂၂၀။ (-၂၂၉၊ ၂၇၆)။

ဝိဿာသပတ္တ (တိ) | ဝိဿာသ + ပတ္တ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဝိဿတ္ထော (ဇာ၊ ၁။ ၁၁၆) တိ နိရာသင်္ကော ဝိဿာသပတ္တော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝိဿာသပရမ (တိ) | ဝိဿာသ + ပရမ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-ခြင်းလျှင်-အမွန်-အမြတ်-ရှိသော။ ဝိဿာသပရမာ ဉာတီ (ဓမ္မ။ ၄၃)တိ----- ယေန အညာတကေန ပန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော အတ္ထိ၊ သော အသမ္မန္ဒေါပိ ပရမော ဥတ္တမော ဉာတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၃။ ဝိဿာသော ပရမော ဥတ္တမော ဧတေသန္တိ ဝိဿာသပရမာ ရသာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝိဿာသဘောဇန (နာ) | ဝိဿာသ + ဒိန္ဒ + ဘောဇန | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သောသူတို့သည် ပေးလှူအပ်သော ဘောဇဉ်၊ ဝိဿာသဘောဇဉ်။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိဿာသဘောဇနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၁။

ဝိဿာသဘောဇနဇာတက (နာ) | ဝိဿာသဘောဇန + ဇာတက | ဝိဿာသ-ဘောဇနဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၁။

ဝိဿာသယတိ° (ကြို) | ဝိ + သသ + ဏယ + တိ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-၏။ ဝိဿာသယေ-ကြည့်။

ဝိဿာသယတိ၂ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + သသ + ဏယ + တိ။ (ကာ) ဝိဓွါသယတိ - သံ။ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - စေ၏။ ဝိဿာသယိတ္တာ-ကြည့်။

ဝိဿာသယန္တိ (တိ) | ဝိ + သသ + ဏယ + အန္တိ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား-သက်သာရာရ - စေသော။ ဝိဿာသယ (ဇာ၊ ၂။ ၉၁) နှိ ဝိဿာသေန္တော အဿာ-သေန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၈၄။

ဝိဿာသယိတ္တာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + သသ + ဏယ + တ္တာ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အား ထား-စေ၍။ ဝိဿာသယိတ္တာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၀)တိ " သီလဝါ အယ " နှိ သညာယ သဠာတ-ဝိဿာသာနိ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈၆။

ဝိဿာသယေ (ကြို) | ဝိ + သသ + ဏယ + ဧယျ | ဝိဿသေ - ကြည့်။ ယော တံ ဝိဿာသယေ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၅) တိ ယော ပုရိသော တံ ဝိဿာသေယျ၊ နံ ပရိသင်္ကေယျ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၈၉)။

ဝိဿာသဝစန (နာ) | ဝိဿာသ + ဝစန | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - သော စကား။ ယော စ တဝ ဝိဿာသဝစနံ သောတုမိစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၇။

ဝိဿာသသညာ (ထီ) | ဝိဿာသ + သညာ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ၏ဟု ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ ပါရာဇိကာပတ္တိယာ အနာပတ္တိ ဝိဿာသသညာယ ဂါဟေ သတိ။ ဝဇိရ။ ၁၃၈။

ဝိဿာသသဒိသ (တိ) | ဝိဿာသ + သဒိသ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား - ခြင်းနှင့် တူသော။ မဟာရာဇ ဝိဿာသသဒိသော ရသော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၁။

ဝိဿာသာဘာဝ (ပု) | ဝိဿာသ + အဘာဝ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-ခြင်း၏-မရှိ-မဟုတ် - မဖြစ် - ခြင်း။ ဝိဿာသာဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၂၇၂။

ဝိဿာသိ (ကြို) | ဝိ + သသ + ဏ္ဍိ | ချစ်ကျွမ်း ဝင်-ယုံကြည်အားထား-ပြီ။ မာ အာဝုသော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ ဝိဿာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။

ဝိဿာသိက (တိ) | ဝိဿာသ + ဏ္ဍက။ (တိ) ဝိဓွါသိက - သံ။ ဝိဿာသိယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) (က) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည် အားထား-ခြင်းရှိသော။ (ခ) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သော၊ သူ။ (၂) ချစ်ကျွမ်း ဝင် - ယုံကြည် အားထား - သူ၏ အဖြစ်။ (၁) (က) (ခ) ဝိဿာသိကော ဘဝိဿာမိ။ မဟာနိ။ ၁၇၉။ အညော ဝိဿာသိကော ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၂၅။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၅၆။ ဝေဿဝဏော ပန ဒသဗလဿ ဝိဿာသိကော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။

အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထု ဝိဿာသိကော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆)။ (၂) တတော ပဋ္ဌာယ စဿ သတ္ထု ဝိဿာသိကော ဇာတော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဝိဿာသိကောတိ ဝိဿာသိကဘာဝေါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဝိဿာသိကကထာ (ထီ) | ဝိဿာသိကာ + ကထာ | ဝိဿာသဝစန-ကြည့်။ ဝိဿာသက (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၇) ကြည့်။

ဝိဿာသိကဂေဟ (န) | ဝိဿာသိက+ဂေဟ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား- သောသူတို့၏ အိမ်။ အတ္ထနော ဝိဿာသိကဂေဟေသု နိသီဒိတွာ ဘုဥ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၇။

ဝိဿာသိကဌာန (န) | ဝိဿာသိက + ဌာန | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သူ၏-အရာ-ဌာန။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မဒတ္တော ကာသိရာဇာ ဒီဃာဝုံ ကုမာရံ ---------- ဝိဿာသိကဌာနေ ဌပေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၂။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇၊ ၂၁၉၊ ၃၅၂)။

ဝိဿာသိကပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝိဿာသိက + ပုဂ္ဂလ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သောပုဂ္ဂိုလ်။

ဝိဿာသိကပုဂ္ဂလိက (တိ) | ဝိဿာသိကပုဂ္ဂလ + ဏိက | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာ။ အတ္ထနော သန္တကေ၊ ဝိဿာသိကပုဂ္ဂလိကေ -------- အနာပတ္တိ။ ကခ်ဳိ။ ၂၀၂-၃။

ဝိဿာသိကပုရိသ (ပု) | ဝိဿာသိက + ပုရိသ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သောယောကျ်ား။ တာသံ ပရိယန္တေ အန္တေပုရ-ပါလကာ ဝိဿာသိကပုရိသာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဝိဿာသိကဘိက္ခု (ပု) | ဝိဿာသိက + ဘိက္ခု | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သောရဟန်း။ အတ္တနော ဝိဿာသိကဘိက္ခုဿေဝ တေသမွိ တံ ဝိကာရံ ဒဿေသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။

ဝိဿာသိကသန္တက (န) | ဝိဿာသိက + သန္တက | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-သောသူ၏ ဥစ္စာ။ ပဋိဂ္ဂဟိတံ အန္တမသော ဝိဿာသိကသန္တကမွိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ဳိ။ ၂၂၉။

ဝိဿာသီ (တိ) | ဝိ + သသ + ဏီ။ ဝိဿာသ + ဣ။ ထီ - ၌ ဝိဿာသိနီ။ ဝိဖ္ဖါသိန် - သံ။ | (က) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား- တတ်သော၊ (ခ) ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) အသန္ဆဝိဿာသီ စ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၀။ အသန္ဆဝိဿာသီတိ ----- ဝိဿာသံ ကရောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄။

ဝိဿာသေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + သသ + တဗ္ဗ | ဝိဿသနီယ - ကြည့်။ " အယံ မဟာလိကာ ဣဒါနိ မံ နာ အတိစရိဿတိ၊ အတ္ထာနံ ရက္ခိဿတီ " တိ နာ ဝိဿာသေတဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၈၆။

ဝိဿာသေတိ° (ကြိ) | ဝိ + သသ + ဏော + တိ | ချစ်ကျွမ်းဝင်-ယုံကြည်အားထား-၏။ ဝိဿာသေန်္ဓိ-ကြည့်။

ဝိဿာသေတိ၂ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + သသ + ဏော + တိ | ဝိဿာသယန္တ-ကြည့်။

ဝိဿာသေန္တ (တိ) | ဝိ + သသ + ဏော + အန္တ | ဝိဿာသယန္တ-ကြည့်။

ဝိဿာသေန်္ဓိ (ကြိ) | ဝိ + သသ + ဏော + အန်္ဓိ | ချစ်ကျွမ်းဝင် - ယုံကြည်အားထား-ကုန်၏။ သံသန္ဒန်္တိ သမ္မန္ဒေန်္တိ ဝိဿာသေန်္ဓိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝိဿာသေယျ (ကြို) [ဝိ + သသ + အ + ဧယျ] ဝိဿသေ - ကြည့်။ ယော တံ ဝိဿာသယေ (ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇) တိ ယော ပုရိသော တံ ဝိဿာသေယျ နံ ပရိသင်္ကေယျ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၇။

ဝိဿုတ (တိ) [ဝိ + သု + တ။ ဝိဖြုတ-သံ။ ဝိဿုအ-ပြာ။ ဝိဿုယ-အဒ္ဓမာဂမိ။] ထင်ရှား-ကျော်ကြား-ကျော်စော-သော။ ဇနေသုတာတိ ဇနေ ဝိဿုတာ ပါကဋာ အဘိညာတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၇။ ဒိသာသု ဝိဿုတာ (ဝိမာန။ ၅၈) တိ ဒ္ဒိသု ဒေဝလောကေသု သဗ္ဗဒိသာသု ပါကဋာ ပညာတာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၆၇။ သောမနဿောတိ ဝိဿုတော (စရိယာ။ ၄၀၈) တိ "သောမနဿော " တိ ဧဝံ ပကာသနာမော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၁။ ဝိဿုတော (ထေရ။ ၃၃၅) တိ ---------- ပညာတော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၄။ ဝိဿုတာ (သံ၊ ၄။ ၁၆၈) တိ အနညသာဓာရဏော်ဟိ သီလာဒိဂုဏော်ဟိ ဝိဿုတာ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၇။ (-မ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃။ အပ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၉၅။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၄၇။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၅)။

ဝိဿုတဓမ္မ (တိ) [ဝိဿုတ + ဓမ္မ] ထင်ရှား- ကျော်ကြား- ပြန့်နှံ့-သော တရားရှိသော၊ သူ။ သုတဓမ္မော (စရိယာ။ ၄၀၅) တိ ဝိဿုကဓမ္မော ဓမ္မစရိယာယ သမစရိယာယ ပကာသော ပညာတော၊ လောကေ ပတ္ထဋကိတ္တိဓမ္မောတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၆၃။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၊ ၉၀)။

ဝိဿုတဓမ္မိက (တိ) [ဝိဿုတဓမ္မ + ဏိက] (က) ထင်ရှား-ကျော်ကြား-ပြန့်နှံ့-ကျော်စော-သောတရား-၌-နှင့်-ယှဉ်သော။ (ခ) ထင်ရှား-ကျော်ကြား-ပြန့်နှံ့-ကျော်စော-သောတရားရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) ဧဝရူပါ ခေါ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဓမ္မနဂရေ " ဝိဿုတဓမ္မိကာ" တိ ဝုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၇။

ဝိဟ (ပု၊ န) [ဝိ + ဟယ + ကို။ ဝိနော ပက္ခိနော ဟယန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟံ၊ ဝေဟာသံ။ တစ်နည်း။ ဝေဟာသ-ကို ဝိဟ-ပြု။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၂၄-၅။ ဝိယာယသ်ကို ဝိဟပြု။ ကောတ္ထုဘ။ ဝိဟာယသ်-သံ။ ဝိဟ-ပြာ] မိုးကောင်းကင်။ ဝိဟင်္မ-ကြည့်။

ဝိဟဂ (ပု) [ဝိဟ + ဂမု + ကို။ ဝိဟာယသ (+ ဝေဟာသ) + ဂမု + ကို။ ဝိဟာယသ (ဝေဟာသ) ကို ဝိဟ-ပြု။ ရူ။ ၅၈၆။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၂၄-၅။ ဝိဟာယသ် + ဂမု + ဍ။ ဝိဟာယသ်-ကို ဝိဟ-ပြု။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝိဟဂ - သံ၊ ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမိ။] ငှက်-ငှက်သတ္တဝါ။ ဂန္ဓဗ္ဗနာဂါ ဝိဟဂါ စတုပ္ပဒါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၂။ ဝိဟဂါနံ ပက္ခီနံ ---------။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိဟဂဂမန (ပု၊ န) [ဝိဟဂ + ဂမန] ငှက်တို့၏-ပျံသန်း- ပျံတက်- သွားလာ-သွားရောက်-ရာ (ကောင်းကင်)။ ဝိဟဂဂမနော နိရာဝရကော အနန္တော။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၇။

ဝိဟဂပထ (ပု) [ဝိဟဂ + ပထ] ငှက်တို့၏-သွားလာ-ပျံသန်း-ရာဖြစ်သော-ခရီး-လမ်း-ကောင်းကင်။ ဓာရာကုလာ ဝိဟဂပထေ သမန္တတော။ ထေရ။ ၂၉၈။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၁။ ဝိဟဂါနံ ပက္ခီနံ ဂမနမဂ္ဂတ္တာ ဝိဂဟပထေ နဘေတိ ယောဇနာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိဟဂါမိပ (ပု) [ဝိဟဂ + အဓိပ။ ဝိဟဂါနံ ပက္ခီနံ အဓိပေါ ရာဇာ ဝိဟဂါဓိပေါ။ သူစိ။]

(၁) (က) ဝိဟင်မော (အံ၊ ၁။ ၃၄၈) တိ အာကာသစရော ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကဒေဝေါ။ အံ၊ ၄၊ ၂၉၉။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၆၄။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၄။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၇၈၊ ၂၉၃)။ (ခ) ဝိဟင်မ (ဇာ၊ ၁။ ၂၇၁) နှိ့ အာကာသဂါမိ်။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၆၁။ (၂) ဝိဟင်မာ (ဝိမာန။ ၁၈) တိ ဝေဟာသဂါမိနီ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၃။ (ပု)(၃) ဒုက်။ တတော ပက္ခီပိ ဇာနာထ၊ ပတ္တယာနေ ဝိဟင်မေ။ မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၇၄။ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန်္တိ ဝိဟင်မာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။ ဝေဟာသေ ဂစ္ဆန်္တိ ဝိဟင်မာ။ တေပိ အနေကပွကာရာ ကာကာဒိဘေဒေန။သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။ သေဝန်္တိ နံ ဝိဟင်မာ။ အံ၊ ၂။ ၃၆။ ယံ နိသိတာ ဇဂတိရုဟံ ဝိဟင်မာ။ ဇာ၊ ၁။ ၉။ ဝိဟင်မာတိ ဝိဟံ ဝုစ္စတိ အာကာသံ။ တတ္ထ ဂမနတော ပက္ခီ " ဝိဟင်မာ " တိ ဝုစ္စန်္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။ (က) ကြက်။ သုစိတ္တပတ္တဆဒန၊ တမ္ဗစူဠ ဝိဟင်မ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၀။ (ခ) ဥဒေါင်း။ သိခီ ယထာ နိလဂီဝေါ ဝိဟင်မော။ သုတ္တနိ။ ၃၁၁။ (-ထေရ၊ ၃၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၂)။ (ဂ) ဟင်္သာ၊ ရွှေဟင်္သာ။ ပက္ကမန်္တိ ဝိဟင်မာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၂။ ၈၃။ အသ္မာကာ' ယံ ဝိဟ်မော။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ (ဃ) ကျီး၊ ကျီးငှက်၊ ကျီးကန်း။ ဥစ္စေ သကုဏ ဆေမာန၊ ပတ္တယာန ဝိဟင်မ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၀။ န ပလေတ္ထ ဝိဟင်မော။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၇၀)။ (င) ကျေး၊ ကျေးငှက်၊ ကျက်တူရွေး။ ဘောဇနသ္မိံ ဝိဟင်မော။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ဘုဥ္ဇန်္တိ နံ ဝိဟင်မာ သမ္မတန္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၇။)။ (စ) ဂဠုန်၊ ဂဠုန်ငှက်။ အာဒါယ သော ပက္ကမတိ၊ ယေန ကာမံ ဝိဟင်မော။ အပ၊ ၁။ ၄၅။ သော ငှက်တို့ကို အစိုးရသောမင်း၊ ငှက်မင်း၊ (က) ဟင်္သာမင်း။ (ခ) ဂဠုန်မင်း။ (က) ယာဂတိ တုယ့် သာ မယ့်၊ ရှစ္စတေ ဝိဟဂါမိပ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၆၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၈၆)။ (ခ) သုပဏ္ဏော ဝေနတေယျော စ၊ ဂရုဠော ဝိဟဂါမိပေါ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၃၃။

ဝိဟင် (ပု) | ဝိဟ + ဂမု + ကို။ ဝိဟေ အာကာသေ ဂစ္ဆတီတိ ဝိဟင်ေါ် ဝိဟင်မော စ၊ အာကာသပရိယာယော စေတ္ထ ဝိဟာသဒ္ဒေါ။ ဝေဟာသဿ ဝါ ဝိဟာဒေသော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၂၄-၅။ ဝိဟံဂ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | ငှက်၊ ငှက်သတ္တဝါ။ ကထံ ပနာယံ ဝိဟင်ေါ်။ ဇာ၊ ၂။ ၈၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၆၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၈၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၆၈)။

ဝိဟင်ဂဏသဒ္ဒ (ပု) | ဝိဟင် + ဂဏ + သဒ္ဒ | ငှက်အပေါင်းတို့၏အသံ။ ဝိဟင်ဂဏသဒ္ဒ-ကုက္ကုဠကောကိလေဟိ ဝါ ဗဟလန်္တိ ကာနနံ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၈၇။

ဝိဟင်မ (တိ) | ဝေဟာသ + ဂမု + အ။ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန်္တိ ဝိဟင်မာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။ ဝေဟာသေ ဂစ္ဆန်္တိ ဝိဟင်မာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။ ဝေဟာသ-ကို ဝိဟ-ပြု။ ဝိဟ + ဂမု + အ။ ဇာ၊၄၊ ၁။ ၂၃၂။ ဇာ၊၄၊ ၂။၄၀၁။ ဝိဟံဂမ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) ကောင်းကင်၌-ကျက်စား-ပျံသွား-လေ့ရှိ-တတ်-သော-(က) ဂန္ဓဗ္ဗနတ်။ (ခ) မြွား။ (၂)ကောင်းကင်၌ သွားစွမ်းနိုင်သော (တန်ခိုးအာနုဘော်)။ (ပု) (၃) ငှက် (က) ကြက်။ (ခ) ဥဒေါင်း။ (ဂ) ဟင်္သာ၊ ရွှေဟင်္သာ။ (ဃ) ကျီး၊ ကျီးငှက်၊ ကျီးကန်း။ (င) ကျေး၊ ကျေးငှက်၊ ကျက်တူရွေး၊ (စ) ဂဠုန်၊ ဂဠုန်ငှက်၊ (ဆ) ဝန်လို၊ ဝန်လိုငှက်။ (ဇ) ငှင်းတ၊ ငှင်းတငှက်၊ (ဈ) ခို၊ ခိုငှက်။

သော သုပဏ္ဏော ဝိဟင်မော ဝေဟာသ-ဂမနသီလော ----- တတ္ထ ပက္ကမတိ ဂစ္ဆတိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၅။ (ဆ) ဝန်လို၊ ဝန်လိုငှက်။ အဏ္ဍဇာ'ယံ ဝိဟင်မော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။ (-ဇာ၊ ၄၊၃။၂၉၂)။ (ဇ) ငွင်းတ၊ ငွင်းတငှက်။ သန္တိ အညေပိ သကုဏာ၊ ပတ္တယာနာ ဝိဟင်မာ။ ဇာ၊ ၁။၁၄၁။ သန္တိ အညေပီတိ ----- အညေပိ ဂိဇ္ဇာ ဧဝံ ကရိံသူတိ ဒီပေတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၅၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၉၀)။ (ဈ) ခို၊ ခိုငှက်။ အပ္ပေါသုကော ဒါနိ တုဝံ ကပေါတ၊ ဝိဟင်မ နတဝ ဘောဇနတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဇာ၊၄၊ ၃။ ၃၂၉။

ဝိဟင်သောဗ္ဘ (ပု၊ နာ) [ဝိဟင် + သောဗ္ဘ] ငှက်တို့၏-သွားလာ-ကျက်စား-ရာဖြစ်သော-ရေအိုင်-ထုံးအိုင်-ထူးအိုင်-တွင်း။ ဇာတဿရေ ဝိဟင်သောဗ္ဘေ ဇာတံ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ပံ ဩစိနိတွာ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၉။

ဝိဟစ္စ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + ဟန + တွာ။ တွာ-ကို ရစ္စ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၉၈။ ရူ။ ၆၄၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၃။ နိရုတ္တိ။ ၇၆၀။] (၁) ဖြန့်-ဆန့်တန်း-၍ (၂) ထိ၍။ (၁) ဥပရိ မုဒ္ဓနိ မဟန္တံ ဖဏံ ဝိဟစ္စာ (ဥဒါန။ ဂ၇) တိ ----- မဟန္တံ ဖဏံ ပသာရေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၉။ (၂) အာဟစ္စ၊ ဥဟစ္စ၊ ဝိဟစ္စ။ နိရုတ္တိ။ ၇၆၀။

ဝိဟည (နာ) [ဝိ + ဟန + ဏျ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၁။ ရူ။ ၅၅၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၂၆။ ဝိ + ဟန + ယ။ ဝိဟညတေ ဝိဟည်။ နိရုတ္တိ။ ၅၃၄ - နှာ။ ဝိဟာနျာ - သက္ကတပိဋက။] ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း။ ယုဒ္ဓကထာ စ ဣဒဥ္စ တေ ဝိဟည (ဇာ၊ ၁။ ၁၉) နွိ ----- ဝိဟည် ကိလမထော ဟတ္ထိပိဋ္ဌိဒူသနာကာရပ္ပတ္တော ဝိဃာတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၀။

ဝိဟညတိ၁ (ကြို) [ဝိ + ဟန + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၃။ (ကမ္မ) ဝိဟနျတေ-သံ။ (ကတ္တု)ဝိဟန္ဒက္ကု၊ ဝိဟမ္မက္ကု-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ဒုက္ခရောက်-တုန်လှုပ်-၏။ (၂) ပင်ပန်း-ပျက်စီး-၏။ (၃) ပျောက်-ပျက် - ပျက်စီး - ၏။ (၄) ဖျောက်၏။ (၁) ဝိဟညတီ (ဒီ၊ ၁။ ၁၁၂) တိ ဝိဃာတံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၈။ စိတ္တံ ဟညတိ ဝိဟညတိ ဝိပ္ပန္ဒတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၇။ ဣတိ ဗာလော ဝိဟညတိ။ ဓမ္မ။ ၂၂။ ဝိဟညတိ ဒုက္ခယတိ၊ " ပုတ္တာ မေ နသိံသူ " တိ ဝိဟညတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၈။ သာဓာရဏေ ဝိဟညနွိ (ဥဒါန။ ၉၈)တိ ---- ဣမေ သတ္တာ ဝိဟညနွိ ဝိဃာတံ အာပဇ္ဇနွိ ကိလမနွိ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၄၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄။ အံ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဓမ္မ။၁၅။ ထေရ။ ၂၈၃၊ ၃၅၀။ ထေရီ။ ၄၂၃၊ ၄၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၈၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၉၈။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂-၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈၈၊ ၄၅၁)။ (၂) သော ဝိဟညတီ (ဇာ၊ ၁။ ၁၂) တိ ---- ဝိဟညတိ ကိလမတိ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။ (၃) အဝိဇ္ဇာ ဝိဟညေယျ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တမော ဝိဟညေယျ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၂၉၉။ (၄) ယေန ဘတ္တာနိ ပစ္စနွိ၊ သီတံ ယေန ဝိဟညတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၈၄။

ဝိဟညတိ၂ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + ဟန + ယ + တေ။ ရူ။ ၃၀၂ - နှာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၃။] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - အပ်၏။ ဝိဟညတီ (သံ၊ ၁။ ၃၈) တိ တေသုယေဝ ဆသု ဝိဟညတိ ပီဋ္ဌိယတိ။ သံ။ ၄၊ ၁။ ၉၀။ ဧဝံ သတ္တာ ရူပဟေတု ---------- ဟညနွိ

ဝိဟညန္တိ။ စူဋ္ဌနိ။ ၁၉၀။ ဝိဟညန္တီတိ ဝိဟေသိယန္တိ။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၇၅။ ခန္ဓေဟိ နဝိဟညတိ (အဘိ၊ ၄၊ ၂။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၀) ပရိဝိဒိတသဘာဝတ္တာ။ ဝိပဿကောပိ ဟိ ---- နဒုက္ခမာပဇ္ဇတိ ------ တေ ဟိ အာယတိမ္ပိ ခန္ဓေဟိ နဗာဓိယန္တီတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိဟညန္တိ² (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + အန္တိ] ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ကုန်၏။ အာရောဟန္တာ ဝိဟညန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄၊ ၂၅၆-၆၀။ ဝိဟညန္တီ (ထေရ။ ၃၅၀) တိ သရီရကိလမထေန စိတ္တေန ဝိယာတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၁။ (-ပေတ။ ၁၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၃၉)။

ဝိဟညန္တိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + အန္တေ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ကုန်၏။ ဝိဟညတိ၂ -ကြည့်။

ဝိဟညမာန (တိ) [ဝိ + ဟန + ယ + မာန။ ဝိဟမ္မာဏ၊ ဝိဟမ္မမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆင်းရဲ -ပင်ပန်း-သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော။ (၁) ဝိဟညမာနော (ဇာ၊ ၁။ ၃၈၂) တိ ကိလမန္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၇၅။ ဝိဟညမာနေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ ဣစ္ဆိတာလာဘေန ဝိယာတံ အာပဇ္ဇန္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၇။ (၂) ဒိသွာန ရူပေသု ဝိဟညမာနေ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၈။ စူဋ္ဌနိ။ ၁၉၊ ၁၉၀၊ ၁၉၂။ ဝိဟညမာနေတိ ကမ္မကာရ-ဏာဒီဟိ ဥပဟညမာနေ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၉။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၇၅။

ဝိဟညရေ² (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + အန္တိ။ အန္တိ-ကို ရေ-ပြု။ ဝိဟညတိ-မှ။] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ကုန်၏။ အဇ္ဇောကာသေ နီစဝတ္ထု၊ စယော စာပိ ဝိဟညရေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၆။

ဝိဟညရေ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + အန္တေ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ကုန်၏။ အဌာနမေတံ ဒုက္ခရူပံ၊ ယံ ကုမာရာ ဝိဟညရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၀။

ဝိဟညသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + သိ] (သင်) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-၏။ ဇာနန္တိ သော ဣမံ ဝိဟညသိ (ထေရီ။ ၄၂၃) တိ ---- ဝိဟညသိ၊ သမ္ပတိ အာယတိဥ္စ ဝိယာတံ ဒုက္ခံ အာပဇ္ဇသိ။ ထေရီ၊ ၄၊ ၂၆၃-၄။ (-အပ၊ ၂။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ ထေရီ၊ ၄၊ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃)။

ဝိဟညာမိ² (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + မိ] (ငါ) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-၏။ အမ္ဘော ကိမေဝါဟံ ဝိဟညာမိ။ ဒီ၊ ၃။ ၇၄။ ဟညာမီတိ ဝိဟညာမိ၊ ဝိယာတံ အာပဇ္ဇာမိ။ ပေတ၊ ၄၊ ၂၄၂။

ဝိဟညာမိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + ဧ] (ငါ) အထူးအားဖြင့်-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး - အပ်၏။ ဝိဟညာမီတိ ဝါ ဝိဗာဓိယာမိ၊ ဝိသေသတော ပီဋ္ဌိယာမီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၂၄၂။

ဝိဟညိ (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + ဤ။ 0ɸ n w ð - မှ။] ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ပြီ။ ကာယောပိ ကိလမိ၊ စိတ္တမ္ပိ ဝိဟညိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၈။

ဝိဟညိတ္ထော (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + တ္ထော] (သင်) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ပြီ။ မာ သီတေန ပရေတော ဝိဟညိတ္ထော။ ထေရ၊ ၂၈၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈၆။ မာ ဝိဟညိတ္ထော ဝိယာတံ မာ အာပဇ္ဇိ မာ ကိလမိ။ ထေရ။ ၄၊ ၂။ ၈၈။

ဝိဟညိဿံ (ကြိ) [ဝိ + ဟန + ယ + ဿံ] (ငါ) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-အံ့- လတ္တံ့ -လိမ့်မည်။

(ယတော) နာဟံ သီတေန ဝိဟညိဿံ။ ထေရ။ ၂၈၃။ -------- အဟံ သီတေန နကိလမိဿာမိ။ ထေရဂ၊ ၂။ ၈၈။

ဝိဟည်ဿသိ (ကြိ) | ဝိ + ဟန + ယ + ဿသိ | (သင်) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိဟည်ဿသိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၄) တိ ဟည်ဿသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၉၆။

ဝိဟညေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဟန + ယ + ဧယျ | ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ရာ၏။ ဝိနဿေယျာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၈) တိ စိတ္တဝိဃာတေန ဝိဟညေယျ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၇။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅။

ဝိဟတ (တိ) | ဝိ + ဟန + တ။ ကစ္စည်း-၅၈၆။ ရူ။ ၆၀၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၉၀။ ဝိဟတ-သံ။ ဝိဟဃ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ကင်း-ပျောက်ပျက်-ပျက်စီး-သော။ (၂) ထောင်းထု-ကြိတ်-ဖတ်-အပ်ပြီးသော (ဝါဂွမ်း)။ (၃) အထူး သဖြင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ဖြတ်တောက်-အပ်ပြီးသော။ (၄) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော။ (၅) ဝိတ်ပင်-တားဆီး-အပ်သော။ (၁) ကင်း - ပျောက်ပျက် - ပျက်စီး - သော။ အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပန္နာ၊ တမော ဝိဟတော၊ အာလောကော ဥပ္ပန္နော။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၇။ မ၊ ၂။ ၂၉၀။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၂။ အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ၊ ဝိနဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၉၉။ ဝိဟတာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄) တိ ဝိနဋ္ဌာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၆။ (-သံ၊ ၁။ ၁၃၁။ ထေရီ။ ၃၈၆၊ ၃၉၅။ အပ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၆)။ (၂) ထောင်းထု-ကြိတ်-ဖတ်-အပ်ပြီးသော။ (ဝါဂွမ်း)ဝိဟတေန ကပ္ပါသေနာ(ဒီ၊ ၂။၁၁၇) တိ သုပေါထိတေန ကပ္ပါသေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိဟတေနာတိ ကပ္ပါသဝိဟနနဓနုနာ ပဗ္ဘဇ္ဇာနံ ဝိဇ္ဇနဝသေန ဟတေန။ တေနာဟ "သုပေါထိတေနာ " တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၉။ ဝိဟတကပ္ပါသ-လည်းကြည့်။ (၃) အထူးသ ဖြင့်- ပယ်ဖျောက်- ဖျက်ဆီး- ဖြတ်တောက်-အပ်ပြီးသော။ ဝိဟတော (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၀) တိ ဝိဒ္ဓသ္သော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၄၄။ ဝိဟတော သမုစ္ဆိန္နော။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၈။ ဝိသေသေန ဟတံ သမုဂ္ဃါဠိတံ ဝိဟတံ၊ ပညာပဒ္ဓောတေန ဝိဟတံ ပညာပဒ္ဓောတဝိဟတံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၃။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၃။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၆။ ဝိဟတော ဝိသေသေန သမုဂ္ဃါဠိတော။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၁။ ၈။ ဝိဟတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၂။ ၁၅၃) တိ အတ္ထာဟကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၃၆။ (၄) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော။ ဝိဟတ္ထတာယာ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၄) တိ ဝိဟတတာယ၊ အမိဿိတတာယ အပဋိသရဏတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၄။(၅) ဝိတ်ပင်-တားဆီး-အပ်သော။ ဝိဟညတညာဏပဝတ္တိက-ကြည့်။

ဝိဟတကပ္ပါသ (ပုဂ္ဂ၊ နာ) | ဝိဟတ + ကပ္ပါသ | ထောင်းထု-ကြိတ်-ဖတ်-အပ်ပြီးသော ဝါဂွမ်း။ တေသံ သတဝါရံ ဝိဟတကပ္ပါသံ ဝိယ မုဒုသမ္မသ္သော အဟောသိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၀။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၁)။

ဝိဟတကပ္ပါသပဋ္ဌလ (နာ) | ဝိဟတကပ္ပါသ + ပဋ္ဌလ | ထောင်းထု-ကြိတ်-ဖတ်-အပ်ပြီးသော ဝါဂွမ်းစိုင်။ သတက္ခတ္တုံ ဝိဟတကပ္ပါသပဋ္ဌလ-ဖဿသဒိသောဝ ဖဿော ဟောတု။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဟတကာရဏာ (တိ) [ဝိဟတ + ကာရဏာ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော ကံ, ကိလေသာဟူသော အကြောင်းရှိသော။ မဂ္ဂေန ဝိဟတကာရဏာတ္တာ ပဟီနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ ကမ္မကိလေသာနံ မဂ္ဂေန ဝိဟတတ္တာ အာဟ " ဝိဟတ-ကာရဏာတ္တာ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၄။

ဝိဟတကိလေသ (တိ) [ဝိဟတ + ကိလေသ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသောကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာကို-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ တပ္ပသာဒတဂ္ဂရုတာဟိ ဝိဟတကိလေသော တပ္ပရာယဏတာကာရ-ပ္ပဝတ္တော စိတ္တုပ္ပါဒေါ သရဏဂမန်။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၃။ ဝဇိရ။ ၅၅။ ဝိဓုတ-ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာသမ္မောဟအဿဒ္ဓိယာဒိတာယ ဝိဟတကိလေသော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။

ဝိဟတကိလေသန္ဓကာရ (တိ) [ဝိဟတ + ကိလေသ + အန္ဓကာရ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော ကိလေသာတည်းဟူသော-အမိုက်မှောင် - အမိုက်တိုက် - ရှိသော။ အပွမတ္တော ဘိက္ခု ဣမံ အတ္တနော ခန္ဓာယတနဓာတုလောကံ ပဘာသေတိ၊ ဝိဟတကိလေသန္ဓကာရံ ကရောတိ။ မ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။

ဝိဟတခါဏုက (တိ) [ဝိဟတ + ခါဏု + က] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော သစ်ငုတ် ရှိသော။ သုဘူမံ့ သုခေတ္တေ ဝိဟတခါဏုကေ ဗီဇာနိ ပတိဋ္ဌပေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁)။

ဝိဟတဉာဏပဝတ္တိက (တိ) [ဝိဟတ + ဉာဏ + ပဝတ္တိ + က] ပိတ်ပင်-တားဆီး-အပ်သော ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ အပွဒိဟတဉာဏစာရောတိ ---------- နံ ဝိဟတဉာဏပဝတ္တိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။

ဝိဟတတမ (တိ) [ဝိဟတ + တမ] အထူး သဖြင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော (မောဟတည်းဟူသော)-အမိုက်မှောင်-အမိုက်တိုက်-ရှိသော၊ (မောဟတည်းဟူသော) အမိုက်မှောင်-အမိုက်တိုက်-ကို-အထူးသဖြင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ သုစိရံ ဝိဟတတမော မယာ (အပ၊ ၂။ ၇၀) တိ ဝိသေသေန ဟတတမော ဝိဒ္ဓံသိတ-မောဟော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိဟတတေဇ (တိ) [ဝိဟတ + တေဇ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော-တန်ခိုး-တေဇော် - အာနုဘော် - ရှိသော၊ သူ။ သီလဝန္တာနံ ဘိက္ခူနံ တေဇေန ဝိဟတ-တေဇာ ရက္ခဒေဝတာ ---- ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဝိဟတထာ (ထ္ထာ)မ (တိ) [ဝိဟတ + ထာမ] ကင်း-ပျောက်ပျက်-ပျက်စီး-ပြီးသော ခွန်အား ရှိသော၊ ခွန်အားမရှိသော၊ သူ။ ယဿ သော ဝိဟတတ္ထာမော၊ ကထံ ဓမ္မံ စရိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။

ဝိဟတန္တရံသ (တိ) [ဝိဟတ + အန္တရံသ (▫ အန္တရ + အံသ)။] ကင်း-ပျောက်-ပျက်စီး-သော ပခုံးတို့၏ အကြားရှိသော၊ သူ။ (အသားပြည့်ဖြိုးသဖြင့် ပခုံးကြားမထင်အောင် ပျောက်နေသူ)။ တွံ လောဟိတဘက္ခော၊ ဝိဟတန္တရံသော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၈၄။

ဝိဟတန္တရာယ (တိ) [ဝိဟတ + အန္တရာယ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော အန္တရာယ်ရှိသော၊ အန္တရာယ်ကို-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ သုဝိဟတန္တရာယောတိ သုဋ္ဌု ဝိဟတန္တရာယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိဟတန္ဓကာရ (တိ) [ဝိဟတ + အန္ဓကာရ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော-အမိုက်မှောင်-အမိုက်တိုက်-ရှိသော။ ကိတ္တက် ဌာနံ သရီရောဘာသေန ဝိဟတန္ဓကာရံ် ကတ္တာ သရေန ဝိညာပေတုံ် သက္ကောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၁)။

ဝိဟတပက္ခ (တိ) [ဝိဟတ + ပက္ခ] ပျက်စီး-ပြတ်-သော အတောင်ရှိသော (ငှက်)။ သာယံ ဝိပက္ခိကာ သေတိတိ သာ ဧသော ဝိဟတပက္ခာ ဟုတ္တာ မဟာမရွေ သယတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅၅။

ဝိဟတပစ္စတ္ထိက (တိ) [ဝိဟတ + ပစ္စတ္ထိက] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားရှိသော၊ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး-ပြီးသော။ ဝိဟတပစ္စတ္ထိကတ္တာ လဒ္ဓပဒဋ္ဌာနံ် တဿ အနာဂါမိနော ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနံ် ဒဿေတွာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။

ဝိဟတပရက္ကမ (တိ) [ဝိဟတ + ပရက္ကမ] ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သောလုံ့လရှိသော၊ လုံ့လ-ကင်း-မရှိ-သော၊သူ။ မရဏဒုက္ခံ ဒုဗ္ဘလဿ ကွရိယာပထပဝတ္တနေ ဝိဟတပရက္ကမဿ ဝါဠာဒီဟိ အနယဗျသနာပါဒနံ် ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝိဟတပဗ္ဘာ (တိ) [ဝိဟတာ + ပဘာ] ကင်း-ပျောက်ပျက်-ပျက်စီး-သော (ဂုဏ်) အရောင်အလင်းရှိသော၊ (ဂုဏ်) အရောင်-အလင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ တိတ္ထိယာ ပန နိတ္တေဇာ ဝိဟတပ္ပဘာ ပဟီနလာဘသက္ကာရာ ဟောန္တိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၂၄။ (-ကြတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၄၃)။

ဝိဟတဗလ (တိ) [ဝိဟတ + ဗလ] ဝိဟတထာမ - ကြည့်။ ဝိယာတော (ပေတ။၂၀၉) တိ ဝိယာတဝါ ဝိဟတဗလော ဝါ။ ပေတ၊ ဌ။ ၂၄၂။

ဝိဟတဗျာပဇ္ဇ (တိ) [ဝိဟတ + ဗျာပဇ္ဇ] ကင်းပျောက်-ပျက်စီး- သော-စိုးရိမ်-ကြောင့်ကြ - ခြင်းရှိသော။ ယဋ္ဌ အဝေရံ်။ တံ ဝိဟတဗျာပဇ္ဇတာယ အဗျာပဇ္ဇံ်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၃။

ဝိဟတမာနဒပ္ပ (တိ) [ဝိဟတ + မာန + ဒပ္ပ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော အားနည်းသော မာန်, အားကြီးသော မာန်ရှိသော။ အားနည်းသော မာန်, အားကြီးသော မာန်ကို-ပယ် ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ ဗျာဟတာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၄) တိ ဝိဟတမာနဒပ္ပါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၃၂။

ဝိဟတလာဘသက္ကာရ (တိ) [ဝိဟတ + လာဘ + သက္ကာရ] ကင်း-ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သောလာဘ် ပူဇော်သက္ကာရရှိသော၊ လာဘ်ပူဇော်သက္ကာရ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ တိတ္ထိယာ သူရိယုဂ္ဂမနေ ခဇ္ဇောပနကာ ဝိယ ဝိဟတလာဘသက္ကာရာ ------။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၁၂၉။

ဝိဟတဝလိက (တိ) [ဝိဟတ + ဝလိ + က] ကင်းသောအရေတွန့်လိပ်ခြင်းရှိသော၊ အရေတွန့်လိပ်ခြင်း - ကင်း -မရှိ- သော၊ (ကိုယ်)။ တထာဂတဿ ဟိ ------ ဝိဟတဝလိကော ကာယော ဟောတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၆။

ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတကိလေသ (တိ) [ဝိဟတ + ဝိဒ္ဓံသိတ + ကိလေသ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော ကိလေသရှိသော၊

ကိလေသာကို-ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ပြီးသော။ တပ္ပသာဒတဂ္ဂရုတာဟိ ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတကိလေသော ---------- စိတ္တုပ္ပါဒေါ သရဏဂမနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၎၊ ၆။

ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတနိရဝသေသကိလေသ (တိ) | ဝိဟတ + ဝိဒ္ဓံသိတ + နိရဝသေသ + ကိလေသ | ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော အကြွင်းမရှိသော ကိလေသာရှိသော၊ အကြွင်းမရှိသော ကိလေသာကို - ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ သယမ္ဘူဉာဏေန သဟ ဝါသနာယ ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတနိရဝသေသကိလေသော --- ဗုဒ္ဓေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၀။ အဲ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိဟတဝိဒ္ဓသ္ဍနိရဝသေသကိလေသ (တိ) | ဝိဟတ+ ဝိဒ္ဓသ္ဍ+နိရဝသေသ+ကိလေသ | ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတနိရဝသေသကိလေသ-ကြည့်။ သဟ ဝါသနာယ ဝိဟတဝိဒ္ဓသ္ဍနိရဝသေသ-ကိလေသော ------ ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀။

ဝိဟတဝိဓသ္ဍကိလေသ (တိ) | ဝိဟတ + ဝိဓသ္ဍ + ကိလေသ | ဝိဟတဝိဒ္ဓံသိတ-ကိလေသ-ကြည့်။ ဝိဟတဝိဓသ္ဍကိလေသာ အနဝသေသာ သေက္ခာသေက္ခာ သီလာဒိ-ဓမ္မက္ခန္ဓာ ဒဿိတာ။ နေတ္တိ၊ ဦ၊ ၁၃။

ဝိဟတဝေဂ (တိ) | ဝိဟတ + ဝေဂ | ကင်းသော အရှိန်အဟုန်ရှိသော၊ အရှိန်အဟုန်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဧဝံ အာဝရဏေ ကတေ ဝိဟတဝေဂဿ ဥဒကဿ ------ ။ အဲ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆။

ဝိဟတသံသယ (တိ) | ဝိဟတ + သံသယ။ ဝိဟတော သံသယော ယေန သော ဝိဟတ-သံသယော။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၇၄။ ဇမ္ဗု။ |

ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော ယုံမှား သံသယရှိသော၊ ယုံမှားသံသယကို ပယ်ဖျောက်ပြီးသော၊ ယုံမှားသံသယ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ယသ္မာ ပနေသ အကထံကထီ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိဟတသံသယော။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၈။ အဲ၊ ၆၊ ၁။ ၈၀။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၉၈။

ဝိဟတသဗ္ဗကိလေသန္ဓကာရ (တိ) | ဝိဟတ + သဗ္ဗကိလေသ + အန္ဓကာရ | ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော - အမိုက်တိုက်-အမိုက်မှောင်- ရှိသော၊ အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော - အမိုက်တိုက် -အမိုက်မှောင်-ကို-ပယ်ဖျောက် -ဖျက်ဆီး -ပြီးသော။ ဝိရောစန္တိ ဝိဟတသဗ္ဗကိလေသန္ဓကာရာ တရုဏာသူရိယာ ဝိယ လ္ဂေ နိသိန္နာ ဝိရောစန္တိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၂၃၄။

ဝိဟတသောဘ (တိ) | ဝိဟတာ + သောဘာ | ကင်း - ကင်းပျောက် - သော တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ တင့်တယ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ မာလာ မိလာယန္တိတိ ------ အာတပေ ခိတ္တာ ဝိယ မိလာတာ ဝိဟတသောဘာ ဟောန္တိ။ လ္ကတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၄၃။

ဝိဟတဟတ္ထ (တိ) | ဝိဟတ + ဟတ္ထ | (သင်္ကန်းကို ခံယူခြင်းမှ) ကင်းသောလက်ရှိသော၊ သင်္ကန်းကိုခံယူသော လက်မရှိသော (သင်္ကန်းကို မခံယူသော)။ ဝိဟတ္ထတာယာတိ ဝိဟတဟတ္ထတာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဝိဟတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဝိဟတာယာတ (တိ) | ဝိဟတ + အာယာတ | ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ အနာယာတန္တိ အာယာတဝိရဟိတံ၊

ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဝိဟတာယာတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၅။ အဲ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၁။

ဝိဟတာနုဘာဝ (တိ) | ဝိဟတ + အာနုဘာဝ | ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော-အစွမ်း-အာနုဘော်-ရှိသော၊ အစွမ်း-အာနုဘော်-ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးသော၊ သူ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ နာဂရာဇာ ဝိဟတာနုဘာဝေါ နိပ္ပလဝါယာမော ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော အဟောသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၉။ (-၁၄၈။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄)။

ဝိဟတာရမ္မ (တိ) | ဝိဟတ + အာရမ္မ | ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သော-မာန်မူ-မာန်ယစ်-ခြင်းရှိသော၊ မာန်-မာန-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ တတောဟံ ဝိဟတာရမ္မော (အပ၊ ၂။၁၅၃) တိ တတော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ သရီရဒဿနေန အဟံ ဝိဟတာရမ္မော ဝိနဋ္ဌသာရမ္မော၊ ဝိနဋ္ဌ-မာနော နိမ္မဒေါ ဟုတ္ဝာ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိဟတာသ (တိ) | ဝိဟတာ + အာသာ | ကင်းသော - အလို - အာသာ - တောင့်တမှု-ရှိသော၊ အလို-အာသာ-တောင့်တမှု-ကင်း-မရှိ-သော။ ပစ္ဆာ ဝိဟတာသေန စေတသာ ဂန္တ္ဝာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၉၀။

ဝိဟတုဿာဟ (တိ) | ဝိဟတ + ဥဿာဟ | ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော အာထုတ်ခြင်းရှိသော၊ အားထုတ်ခြင်းကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ အားထုတ်မှုပျက်သော။ သုပန္တိ ဝါ တေန ဝိဟတုဿာဟာနိ သတ္တဒုစ္စရိတာနိတိ သီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈။

ဝိဟတ္ထ (တိ) | ဝိ + ဟတ္ထ။ ဝိဂတော ဟတ္ထော ဟတ္ထာဝလမ္ဗနံ ယဿ။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ ဝိက္ခိတ္တော ဟတ္ထော ယဿ ဝိဟတ္ထော။ အမရ၊ ဋီ။ ၄၃။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၃၆။ သူစိ။ ၅၀၉။ ဝိဟသ္သ-သံ။ ဝိဟတ္ထ - ပြာ။ | (၁) ဖျက်ဆီး-ဖြတ်တောက် - အပ်ပြီးသော လက်ရှိသော၊ လက်မဲ့ဖြစ် - လက်မှိုင်ချ - သော၊ သူ။ (၂) (သောကစသည်ကြောင့် ပျံ့လွင့်သော) ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-နောက်ကျ-မှိုင်တွေ-သော။ (၁) ဝိဟတ္ထတာယာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၄) တိ ဝိဟတဟတ္ထတာယ၊ အဂဏတာယ အပွစ္စယတာယ အပွဇ္ဇိသရဏာတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၀၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၄)။ (၂) ဝိဟတ္ထတာယာ (ဝိ၊ဌ၊၂။၂၄၄) တိ အာယာသေန။ ဝဇိရ။ ၂၃၈။ ဝိဟတ္ထော ဗျာကုလော စာ'ထ။ ဓာန်။ ၇၃၆။

ဝိဟနတိ (ကြိ) | ဝိ + ဟန + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၃။ ဝိဟန္တိ-သံ။ ဝိဟန္နက္ခ၊ ဝိဟမ္မက္ခ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ (၂) ပယ်-စွန့်-၏။ (၃) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-မှုတ်လွှင့်-အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်-၏။ (၁) ဇိဝံ ဗဠိသေန ဂဟေတွာ အာရဇ္ဈာရဇ္ဈာ ဝိဟနန္တိ(သုတ္တနိ။၃၈၄)တိ ----- ဆိန္နေတွာ ဝိဟနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိဟနတိ ဝိဇာဓတိတိ ဝိယာတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈။ အဲ၊ ဋီ၊၂။ ၁၈၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂)။ (၂) ဝိဗ္ဘတိတိ ဝိဟနတိ၊ ပဇဟတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။ (၃) နံ စာပိ ဝိတ္တေန ဇရံ ဝိဟန္တိ။ မ၊ ၂။ ၂၆၁။ ထေရ။ ၃၂၆။ မောဟံ ဝိဟန္တိ သော သတ္ထ (ကတိဝုတ်။ ၂၅၃) နွှဲ ---------- မောဟံ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ဝိဟန္တိ ဝိဓမတိ သမုစ္ဆိန္နတိ။ ကတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၆၄-၅။ ဧကောဒိဘူတော ဝိဟနေ တမံ သော။ ကတိဝုတ်။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ။ ၄၂၈။ မဟာနိ။ ၄၀၇။ ၄၀၉ - ၁၀။ ဝိဟနေ တမံ သောတိ ---------- ဟနေယျ ဝိဟနေယျ ပဇဟေယျ ဝိနောဒေယျ ဗျန္တိံ ကရေယျ အနဘာဝံ ဂမေယျ။ မဟာနိ။ ၄၀၉။ ဝိဟနေ တမံ သောတိ ------- အဝိဇ္ဈာတမံ

ဝိဟနေယျ သမ္မစ္ဆိန္နေယျ။ ကွတိဝုတ်၊ ၌၊ ၁၆၇။ ဧကောဒိဘူတော ဝိဟနေ တမံ သောတိ ------- မောဟာဒိတမံ ဝိဟနေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၀။ မဟာနိ၊ ၌။ ၄၁၇။ ဝါတော အဒ္ဓယနံ ဝိဟနတိ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၈၁။ ရာဂဠ အဟံ ဒေါသဠ၊ စိစ္စိဋ္ဌ စိစ္စိဋ္ဌိတိ ဝိဟနာမိ (ထေရီ။ ၃၈၁) တိ ဝိဟနာမိ ဝိနာသေမိ၊ ပဇဟာမိတိအတ္ထော။ ထေရီ၊ ၌၊ ၃၁။ ဝိဟနေ ဝိနာသေယျ။ အဗ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိဟနန္တ (တိ) [ဝိ + ဟန + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဟနန္တီ။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ် - နိုင် - သော။ သီတံ ဥဏှံ ဝိဟနန္တံ၊ ဝါတာတပနိဝါရဏံ။ အပ၊ ၂။ ၃၅။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၂။ သဟဿနေတ္တော ပါတုရဟု၊ ဝဏ္ဏေန ဝိဟနံ် တမံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၁၂၂။

ဝိဟနန္တီ (ကြို) [ဝိ + ဟန + အ + အန္တီ။ ဝိဟနတိ - မှ။] (၁) သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ကုန်၏။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ (၁) ဝိဟနတိ-ကြည့်။ (၂) တသ္မာ ပုထု သက္ကာယဒိဋ္ဌိယော ဇနေန္တီ နု ဝိဟနန္တီ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၄။

ဝိဟနန[၁] (နာ) [ဝိ + ဟန + ယု။ ဝိဟနန-သံ] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (၂) (ဝါဂွမ်းကို) ကြိတ်-ဖတ်-ဖန်-ခြင်း။ (၃) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၁) ဝိဟနနဝသေန ဝိယာတော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇။ ဝိဟနနံ ဟိံသနံ ဝိဟာဓနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝိဟနနံ ဝိဟိံသနံ ဝိဟာဓနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၂။ (၂) တူလပိစုနော ပန ဝိဟနနမေဝ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၈။ (၃) ဥပယာတကဥပဒ္ဒဝါနံ် ဝိဟနနေ သမတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိဟနန[၂] (နာ) [ဝိဟနန + တ္တ။ ဘာဝလောပ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တဿ ကာယဿ စ ဝိဟနနတော ဝိယာတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။

ဝိဟနနရဿ (တိ) [ဝိဟနန + ရဿ] ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စရှိသော။ ဗျာပါဒသမ္ပယောဂေန မနသော ဝိဟနနရဿံ ဟိ ဒေါမနဿံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅။

ဝိဟနမာန (တိ) [ဝိဟန + ယ + မာန။ ဝိဟမ္မမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (ဝါဖတ်သော လေးဖြင့်) ကြိတ် - ဖန် - ဖတ် - အပ်သော။ နိဗ္ဗဋ္ဋိတကပ္ပါသံ ဝိဟနမာနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိဟနမာနံ ဝိယာတိ ဓနုကေန ဝိဟညမာနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၀။ ဝိဟတ-မာနံ (က-သီ၊ သျာ၊ ကွ) ဝိဟဋ္ဌမာနံ (က) ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ။ ၌ (က) မူ-ကို အနက်ပေးသည်)။

ဝိဟနာမိ (ကြို) [ဝိ + ဟန + အ + မိ။ ဝိဟနတိ-မှ။] (ငါ) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-၏။ ဝိဟနတိ (၃) ကြည့်။

ဝိဟနိ (ကြို) [ဝိ + ဟန + ဏျိ။ ဝိဟနတိ-မှ။] ဖျက်ဆီး - ချိုးဖျက် - ပြီ။ သံသာရစက္ကဿ အရေ ဟနိ ဝိဟနိ ဝိဒ္ဓံသေသိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၂၂၄)။

ဝိဟနေ (ကြို) [ဝိ + ဟန + အ + ဧယျ၊ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။ ဝိဟနတိ-မှ။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်-ရာ၏။ ဝိဟနတိ (၃) ကြည့်။

ဝိဟနေယျ (ကြို) [ဝိ + ဟန + အ + ဧယျ။] ဝိဟနေ-ကြည့်။

ဝိဟန္တ (တိ) | ဝိ + ဟန + အ + အန္တ။ | ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ဝိယာတကတ္တာတိ သံဟရဏီယဝသေန ဝိဟန္တဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၅။

ဝိဟန္တိ (=ဝိဟနတိ) (ကြိ) | ဝိ + ဟန + အ+ တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၆၁ -သုတ်ဖြင့် အ-ချေ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၆။ ရူ။ ၅၅၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၀-ဖြင့် ဓာတွန် န-ကို န-ပြု။ | ဝိဟနတိ-ကြည့်။

ဝိဟန္နာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဟန + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၆။ ရူ။ ၅၅၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၀။ | ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-မျှော-၍။ သော သောမယာဂေန မလံ ဝိဟန္နာ (ဇာ၊ ၂။၂၃၂)တိ ----- မလံ ပဝါဟေတွာ။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၅၁။

ဝိဟရ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + တိ | (သင်) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး-လော့။ ဝိဟရတိ-လည်းကြည့်။ အပွမတ္တော ဝိဟရာ (ထေရ။ ၂၃၈) တိ --- သတိသမ္ပဇညယုတ္တော ဟုတွာ ဝိဟရာဟိ။ ထေရ၊ ၆။ ၁။ ၂၂၆။

ဝိဟရဏ (န) | ဝိ + ဟရ + ယု။ ဝိဟရဏ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) နေ - နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်း။ (၂) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး - ရာ (ကာလ, ဌာန)။ (၁) ပမာဒဌာနနိသဒ္ဒါဒီသု သတိဝိပ္ပဝါသေန ဝိဟရဏံ။ အပဒ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိဟရဏံ စတူဟိ ဣရိယာပထေဟိ ပဝတ္တနံ ဝိဟာရော။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၃။ (၂) ဝိဟရဏကာလ, ဝိဟရဏဌာန-တို့ကြည့်။

ဝိဟရဏကာလ (ပု) | ဝိဟရဏ + ကာလ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ပဂေဝ တသ္မိံ ဘဝေ ဣမံ စျာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏကာလေ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၄၇။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၄။ စူဠနိ၊ ၆၊ ၅၇။ (-မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၀၇)။

ဝိဟရဏကိရိယ (ထီ၊ န) | ဝိဟရဏ + ကိရိယ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်း ဟူသော-အမူအရာ-ကိရိယာ။ ဝိဟရဏ-ကိရိယာယ ကတ္တုဝိသေသဒဿနတ္ထံ ကတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၊ ၂)။

ဝိဟရဏကိရိယာပရာမသန (န) | ဝိဟရဏကိရိယာ + ပရာမသန | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းဟူသော-အမူအရာကိရိယာ - ကို သုံးသပ်ခြင်း။ " ၈၀" နှစ်က ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ သာဝကာနံ ဒွေဓိကာဒိဘာဝေန ဝိဟရဏကိရိယာပရာ-မသနဥ္စေတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၈။

ဝိဟရဏကိရိယာဝိသေသန (တိ) | ဝိဟရဏကိရိယာ + ဝိသေသန | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းဟူသော-အမူအရာ-ကိရိယာ-ကို အထူးပြုတတ်သော။ ဒေသကာလပရိဒီပနတ္ထံ ယေ ဒေသကာလာ ဣမ ဝိဟရဏကိရိယာဝိသေသနဘာဝေန ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂။

ဝိဟရဏဌာန (န) | ဝိဟရဏ + ဌာန | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝိဟာရောတိ ဘဂဝတော ဝိဟရဏဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀)။

ဝိဟရဏတ္ထ (ပု) | ဝိဟရဏ + အတ္ထ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သုခဝိဟာရတ္ထာယာတိ နိက္ကိလေသတာယ နိရာမိသေန သုခေန ဝိဟရဏတ္ထာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉)။

ဝိဟရဏနိမိတ္တ (န) [ဝိဟရဏ + နိမိတ္တ] ဝိဟရဏဟေတု-ကြည့်။ ဧဝံ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဝိဟရဏနိမိတ္တံ့ ပမောဒပ္ပဘာဝိတာ ပီတိ စ ဘာဝိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဝိဟရဏပေက္ခဏ (န) [ဝိဟရဏ + ပေက္ခဏ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းကို ငဲ့ခြင်း။ ဝိမရိယာဒိကတေနာတိအာဒိ စ ဧတ္ထ ဝိဟရဏပေက္ခဏော ကရဏဝစနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝိဟရဏသမယ (ပု) [ဝိဟရဏ + သမယ] ဝိဟရဏကာလ - ကြည့်။ တသ္မာ တသ္မိံ ပဌမဏ္ဍာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏသမယေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဝိဟရဏသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိဟရဏ + သမာပတ္တိ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းဟူသော သမာပတ်။ ဝလဉ္ဇနသမာပတ္တိ အရိယဝိဟာရဝသေန ဝိဟရဏသမာပတ္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဝိဟရဏသိက္ခာပဒ (န) [ဝိဟရဏ + သိက္ခာပဒ] ဝိဟရဏသိက္ခာပုဒ်၊ (တောကျောင်းတို့၌) နေ- နေထိုင်- သီတင်းသုံး-ခြင်း - ကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပရိယေသနအရညကေသု သေနာသနေသု ဝိဟရဏသိက္ခာပဒေန သဟ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝိဟရဏသီလ (တိ) [ဝိဟရဏ + သီလ] နေ - နေထိုင် -သီတင်းသုံး - ခြင်းအလေ့ရှိသော။ သူ။ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ ကတ္တာ ဝိဟရဏသီလောတိ ဝိဘူတဝိဟာရီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။

ဝိဟရဏဟေတု (ပု) [ဝိဟရဏ + ဟေတု] နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဧဝံ ဝိဟရဏတောတိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဝိဟရဏဟေတု။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၅။

ဝိဟရတိ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ ဝိဟရတိ - သံ။ ဝိဟရက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-၏ (က) (အတ္တဘော၏အမှုကိစ္စကို) ပြီးစေ၏။ (ခ) (အတ္တဘော - အမှု - ကို) ဖြစ်စေ၏။ (ဂ) (တစ်ခုသော ကျရိယာပုထ်ဖြင့် ကျင်နာသည်ကို တစ်ခုသောကျရိယာပုထ်ဖြင့်) ဖြတ်၍ (အတ္တဘောကို) စောင့်-ဆောင်-ဖြစ်စေ-၏။ (ဃ) (အတ္တဘောကို) မျှတစေ၏။ (င) (ရှည်မြင့်စွာသောကာလတိုင်အောင် အတ္တဘောကို) ရောက်စေ၏။ (စ) လှည့်လည်-ကျက်စား-၏။ (ဆ) စီးပွါးချမ်းသာ အဖြာဖြာကို-ဆောင်-ဖြစ်စေ-၏။ (၂) သုံးဆောင်-ခံစား-၏။ (၃) အားထုတ်၏။

(၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င) (စ) (ဆ) တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၁။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဥက္ကဋ္ဌာယံ ဝိဟရတိ သုဘဂဝနေ သာလရာဇမူလေ။ မ၊ ၁။ ၁။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ သံ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ပဋိသံ။ ၁၉၈။ ခုဒ္ဒက။ ၃။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတိ နဒ္ဓာ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ။ ဥဒါန။ ၇၇။ ဝိဟရတိတိ အဝိသေသေန ကျရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မ အရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမင်္ဂီပရိဒီပနမေတံ။ ကျဓ ပန ဌာနဂမနနိသဇ္ဇာသယနပ္ပဘေဒေသု

ဂ္ဂရိယာပထေသု အညတရဂ္ဂရိယာပထ-
သမာယောဂပရိဒီပနံ၊ တေန ဌိတောပိ
ဂစ္ဆန္တောပိ နိသိန္နောပိ သယာနောပိ ဘဂဝါ
ဝိဟရတိစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော ဟိ ဧကံ
ဂ္ဂရိယာပထဘာဓနံ အညေန ဂ္ဂရိယာပထေန
ဝိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ
ပဝတ္တေတိ၊ တသ္မာ ဝိဟရတီတိ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ဘ။ ၈၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ဘ။ ဘ၂၂။ မ၊ ဌ၊ ဘ။
ဘ၂။ သံ၊ ဌ၊ ဘ။ ဘဘ-၂။ အံ၊ ဌ၊ ဘ။ ဘဘ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ဘ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၉၄။ အသို့
ပန ပက္ခေ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဝိသဒ္ဒေါ
ဝိစ္ဆေဒတ္ထဇောတနော၊ ဟရတီတိ နေတိ
ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော၊ ဝိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဟရတီတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ဘ။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ဘ။
၂၀၉။ ဝိဟ့ရတီတိ ဧတ္ထ ဝိသဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆေဒနတ္ထ-
ဇောတကော၊ ဟရတီတိ ဧတဿ စ
နေတိ ဝတ္တေတီတိ အတ္ထောတိ ဉာပေတိ
"ဌိတောပီ"တိအာဒိနာ ဝိစ္ဆေဒနယနာကာရေန
ဝုတ္တတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။ ဝိဟရတီတိ
အဝိသေသေန ---------- အာသန-
သခ်ိတဂ္ဂရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ
အရိယဝိဟာရသမဂီတာပရိဒီပနဉ္စာတိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ယသ္မာ ဧကံ ဂ္ဂရိယာပထ-
ဘာဓနံ အညေန ဂ္ဂရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ
အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဝိဟရတိ ပဝတ္တေတိ၊
တသ္မာ ဝိဟရတီတိ ပဒဿ ဂ္ဂရိယာပထ-
ဝသေနေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယသ္မာ
ပန ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗဝိဟာရာဒီဟိ သတ္တာနံ ဝိဝိဓံ
ဟိတံ ဟရတိ ဥပဟရတိ ဥပနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ၊
တသ္မာ တေသမ္ပိ ဝသေန ဝိဝိဓံ ဟရတီတိ
ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၄။
ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော ဝိဟရတိ
အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ဝိ၊ ၂။ ၇၃။
ဝိ၊ ၄။ ၂၂၃။ ဝိ၊ ၅။ ခုဒ္ဒ၂။ အံ၊ ၂။ ဘဘ၉။
အံ၊ ၃။ ဘ၆၈။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၃။ ဥဒါန။ ဘဘ၉။
ဂ္ဂတိဝုတ်။ ၂၅၉။ မဟာနိ။ ၃၀။ ဝိဟရတီတိ
ဂ္ဂရိယာယတိ ဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ
ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ
ဝိဟရတီတိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၅။ ဝိဟရတီတိ
ဝတ္တတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃။ ဝိဟရတီတိ ဂ္ဂဒမဃ
တဒနုရူပဝိဟာရသမင်္ဂီဘာဝပရိဒီပနံ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃ဘဝ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၀၂။ ဂ္ဂတိဝုတ်၊ ဌ၊
၂၉၀၊ ၂၉၂။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ဘဝ၄။
ဂ္ဂရိယတီတိအာဒိဟိ သတ္တဟိပိ ပဒေဟိ
ပါတိမောက္ခသံဝရသီလေ ဌိတဿ ဘိက္ခုနော
ဂ္ဂရိယာပထဝိဟာရော ကထိတော။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃ဘ၉။ ဝိဟရတီတိ ဂ္ဂရိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဘ။ ဘ၆။ (-ဒီ၊ ဘ။ ၄။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃ဘ။ မ၊ ဘ။ ၅၊
ဘ၂။ ၇၀၊ ၂၃၇။ သံ၊ ၃။ ဘ၂၃။ အံ၊ ဘ။ ၄ဘ။
အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၀-ဘ၊ ၂၅၃။ အဘိ၊ ပု။ ဘ၆၆။
ပဋိသံ။ ၄၀။ သုတ္တနိ။ ၂၉ဘ။ ဒီ၊ ဌ၊ ဘ။ ၆၉။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ မ၊ ဌ၊ ဘ။ ၄၃၊ ၇၉။ ၂၄၈။ မ၊ ဌ၊
၂။ ဘဘ၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂ဘ၅။ အံ၊ ဌ၊ ဘ။ ၃၈၂။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉၊ ၂၅၀၊ ၃ဘ၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။
၈၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ဘ။ ဘ၆၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ဘ။
ဘ၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၊ ၃၇။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။
ဘ၂၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ဘ။ ဘဘ၆။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
ဘ။ ဘ၂၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။
မ၊ ဋီ၊ ဘ။ ၄၄။ ၃၄၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ဘ၅၄။ သံ၊ ဋီ၊
ဘ။ ၄ဘ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၄)။

ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ အဘိ၊
ဓ။ ၄၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၃။ ၂၇၄။ ပဋိသံ။
၄၀-ဘ။ မဟာနိ။ ၃၀။ ဝိဟရတီတိ ဂ္ဂရိယတိ
ဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ
ဝိဟရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ " ဝိဟရတီ " တိ။
အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၇။ ဝိဟရတီတိ တဒနုရူပေန

ပုရိမသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ အဗ္ဗတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဌာပေမိ သန္နိသာဒေမိ၊ ဧကောဒိ˚ ကရောမိ၊ သမာဒဟာမိ " ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပံ ဝိဟရာမီ " တိ။ မ၊ ၁။ ၃၁၆။ ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပန္တိ ယေန သုညေန ဖလသမာဓိနာ နိစ္စကာလံ ဝိဟရာမိ၊ တသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ စိတ္တံ သဏ္ဌာပေမိ သမာဒဟာမီတိ ဒဿေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိ˚ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၁။ ၃၇၂။ မ၊ ၂။ ၁၇၂။ သံ၊ ၂။ ၄၆၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃-၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇-၈)။ (၂) ဥပ္ပါဒေတွာ ဥပ္ပါဒေတွာ သုခံ ဝိဟရန္တိ (ဒီ၊ ၃။ ၁၈၃)တိ တေ ဟေဌာ ပဌမဈာနသုခံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥပရိ ဝိပါကဈာနသုခံ အနုဘဝန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၃။ (၃) ဝိဟရန္တ ၂-ကြည့်။

ဝိဟရတု (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + တု] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-လော။ ဝိဟရတိ-လည်းကြည့်။ ယော ကျွန်တော် ဂါမန္တေ ဝိဟရတု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇။ မ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆)။

ဝိဟရထ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ထ] (၁) (သင်တို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကြကုန်၏။ (၂) (သင်တို့) နေ-နေထိုင်- သီတင်းသုံး-ကြကုန်လော။ ဝိဟရတိ-လည်းကြည့်။ (၁) အညမညံ ပိယစက္ခူဟိ သမ္မဿန္တာ ဝိဟရထ။ မ၊ ၁။ ၂၆၆-၇။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂)။ (၂) သံသဋ္ဌာ၀ အယျေ တုမှေ ဝိဟရထ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁-၆။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၂။ ၁၂၉၊ ၁၄၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၆။ ကင်္၊ ၄၃၊ ၃၀၄။

ဣဟရတိ ---------- ဤနေရာ ဤတိုက်ဝယ် ဤသာသနာတော်၌ ဤရဟန်း (ဤရဟန်းမ) ဝတ်တို့ ပါလန်း ယပန်း ယာပန်း စာရံ ဝိဟာရံ အဘိနိပ္ပါဒေတိ။ ဝုတ္တဥ္စေတံ ဝိဘင်္ဂေ " ဝိဟရတီတိ ---------- တေန ဝုစ္စတိ " ဝိဟရတိ " တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ကျရိယန္တိ ကိရိယံ။ ဝုတ္တိအာဒီနိ ဝသေဝ ဝေဝစနာနိ။ ပါလနာတိ ဟိ ဧကံ ကျရိယာပထဇာဓနံ ကျရိယာပထန္တရေဟိ ရက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈)။ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၁။ မ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၃။ ၁၈၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၈၄။ ပဋိသံ။ ၂၃၅။ စူဠနိ။ ၂၄၈။ ဝိဟရတိတိ ဗြဟ္မဝိဟာရာဓိဋ္ဌိတံ ကျရိယာပထဝိဟာရံ ပဝတ္တေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၁။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၀၈။ ဗြဟ္မဝိဟာရာဓိဋ္ဌိတန္တိ မေတ္တာစျာနုပတ္ထမ္ဘိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၃။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စာရိတ္တဈာနော ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၁။ ၉။ ဝိဟရတီတိ ကျရိယတိ ပဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဟရတီတိ။ ကျမိနာ ပဒေန မေတ္တံ အာသေဝန္တသ္သ ဘိက္ခုနော ကျရိယာပထဝိဟာရော ကထိတော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ဝိဟရတီတိ ပဒဿ ဝိဘင်္ဂေ အာဂတနယေန အတ္ထံ ဒဿေန္တော " ဝိဟရတီတိ ကျရိယတိ " တိ-အာဒိမာဟ။ အယံ ပနေတ္ထ သဒ္ဒတ္ထော ---- စရတိတိ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု အညတရသမင်္ဂီ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ သော ခေါ အဟံ အဂ္ဂိဝေဿန ----- တသ္မိံယေဝ

မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဝိပုလေန မဟဂ္ဂတေန အပ္ပမာဏေန အဝေရေန အဗျာပဇ္ဈေန ဖရိတွာ ဝိဟရထ။ မ၊ ၁။ ၄၁၁။ (-သံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၃၈)။

ဝိဟရန္တ (တိ) | ဝိ + ဟရ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဟရန္တိ။ | (၁) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-သော၊ သူ။ (၂) အားထုတ်သော၊ သူ။ (၁) မဂမေသု ဝိဟရန္တော်တိ မဂဓနာမကေ ဇနပဒေ ဝိဟရန္တော် ဣရိယန္တော် ဝတ္တေန္တော် ပါလေန္တော် ယပေန္တော် ယာပေန္တော်။ စူဠနိ။ ၁၉၅။ (-မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၄။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၂၉)။ (၂) ဂဟေတွာ ဝိဟရန္တော် (မ၊ ၆၊၁။၃၉၁) တိဘာဝနံ အနုယုဉ္ဇန္တော်။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။

ဝိဟရန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + အန္တိ | (၁) နေ-နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ကြကုန်၏။ (၂) သုံးဆောင်-ခံစား-ကြကုန်၏။ (၁) တေ ယာစနဗဟုလာ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၈။ စရန္တိ ဝိဟရန္တိ ဣရိယန္တိ ဝတ္တေန္တိ ပါလေန္တိ ယပေန္တိ ယာပေန္တိ။ စူဠနိ။ ၁၁၈၊ ၁၄၀။ (၂) ဝိဟရတိ ၂-ကြည့်။

ဝိဟရန္တု (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + အန္တု | နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ကြကုန်လော။ အဝသေသာ ဖာသု ဝိဟရန္တု။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၉။

ဝိဟရမာန (တိ) | ဝိ + ဟရ + အ + မာန။ ဝိဟရမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | ဝိဟရန္တ-ကြည့်။ ဧဝံ ဝိဟရမာနဿာ (ထေရ။ ၃၀၅)တိ ဧဝံ ဝိဝိတ္တသေနာသနသေဝနာဒိနာ ------- ဝိမိနာ ဝိဟရန္တဿ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိဟရသိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + သိ | (သင်) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ၏။ ကတမေန တွံ ဘူမိ ဝိဟာရေန ဧတရဟိ ဗဟုလံ ဝိဟရသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၃။ ဧကကောဝ တွံ အရညေ ဝိဟရသိ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၄။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၉)။

ဝိဟရဿု (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + ဿု | (သင်) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-လော။ ဣဃ်တွံ မာရိသ အပ္ပေါဿုက္ကော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ-ဝိဟာရမနုယုတ္တော ဝိဟရဿု။ မ၊ ၁။ ၄၀၆။

ဝိဟရာမ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + မ | (ငါတို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်၏။ မယံ အာယသ္မန္တေ နိဿာယ အာယသ္မန္တေ သမ္မဿန္တာ ဝိဟရာမ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၃။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရာမ။ မ၊ ၁။ ၂၆၈။ (-မ၊ ၁။ ၂၆၇။ မ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄)။

ဝိဟရာမိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + မိ | (ငါ) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ၏။ န ခေါ မေတံ ပတိရူပံ ယောဟံ အာကိဉ္စော ဝိဟရာမိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ အဟံ ဘိက္ခဝေ ----- ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရာမိ။ သံ၊ ၁။ ၄၁၂-၃။ ၄၁၇။ (-သံ၊ ၂။ ၁၉၇။ အံ၊ ၂။ ၄၄၇။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၂။ ဥဒါန၊ ၆၊ ၁၄၆)။

ဝိဟရာဟိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + အ + ဟိ | (သင်) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-လော။ ဧဟိ တွံ သုနက္ခတ္တ မမံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟရာဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ (-သံ၊ ၁။ ၄၀၅။ သံ၊ ၃။ ၁၂၅၊ ၁၄၃-၄)။ ဣဃ်တွံ တွံ ဥပါလိ သံယေ ဝိဟရာဟိ။ အံ၊ ၃။ ၄၂၆။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၃၃။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၂၁)။

ဝိဟရိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဣ | (ငါ) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ပြီ။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ဝိဟရိံ သာသနေ ရတော။ ထေရီ။ ၄၀၀-၁။ နေတ္တိ။ ၁၂၂။ ထေရီ၊ ၆။ ၁၇၃။ ၁၇၅။

ဝိဟရိ်သု (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဥ် | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး - ကုန်ပြီ။ ဒွေ ဘာတရော ဣသယော ဂင်္ဂ နဒီ ဥပနိဿာယ ဝိဟရိ်သု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၀။ အစရိ်သု ဝိဟရိ်သု ဣရိယိ်သု ဝတ္တိ်သု ပါလိ်သု ယပိ်သု ယာပိ်သု။ မဟာနိ။ ၁၀၀။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇၊ ၃၄၇)။

ဝိဟရိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဣ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ပြီ။ ကိသို် ဝတ္ထုသို် ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ ဥဿယဝါဒိကာ ဝိဟရိ။ ဝိ၊ ၅။ ၉၉။ (-၁၁၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂)။

ဝိဟရိတပ္ပ (တိ) | ဝိ + ဟရ + တပ္ပ | (၁) နေ- နေထိုင်- သီတင်းသုံး-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ဝင်စား - အပ် - သင့် - ထိုက်-သော။ (၁) နာ အတ္တာနံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဝိဟရိတပ်ပဲ့။ မ၊ ၄၊၃။ ၁၂၈။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၀)။ (၂) နဝ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာတိ ------- အနုပုဗ္ဗံ ဝိဟရိတပ္ပတော သမာပဇ္ဇိတပ္ပတော ဝိဟာရာ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ၊ အနုပဒိုပါဒိယာ သမာပဇ္ဇိ-တပ္ပဝိဟာရာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၀)။

ဝိဟရိတပ္ပ၌ (ပု) | ဝိဟရိတပ္ပ + အတ္ထ။ နိ်တိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။ | (၁) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-သင့်-ထိုက်-သော-အနက်-သဘော။ (၂) ဝင်စား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-အနက်-သဘော။ (၁) (၂) အနုပဒိုပါဒိယာ ဝိဟရိတပ္ပ၌နေ သမာပဇ္ဇိတပ္ပ၌နေ စ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိ်သု။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၃၀။

ဝိဟရိတပ္ပဝိဟရဏ (န) | ဝိဟရိတပ္ပ + ဝိဟရဏ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-သင့်-ထိုက်-သော-နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်း။ ဝိဟာရေနာတိ ရတ္တိ်နွိံဝံ ဝိဟရိတပ္ပ-ဝိဟရဏေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅။

ဝိဟရိတပ္ပဝိဟာရ (ပု) | ဝိဟရိတပ္ပ + ဝိဟာရ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-သင့်-ထိုက်-သော ဝိဟာရ။ သမာပဇ္ဇိတပ္ပဝိဟာရာ (ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉) တိ သမာပဇ္ဇိတ္တာ သမာဓိနော ဟုတ္တာ ဝိဟရိတပ္ပဝိဟာရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၇။ နိဿာယ ဝိဟရန်္တိ နိဿာယ ဝိဟရိတပ္ပဝိဟာရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။

ဝိဟရိတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဟရ + တုံ | နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ခြင်းငှါ။ ယဒိဒံ သပ္ပနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အဗ္ဘတ္တံ သုညတံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ မ၊ ၁။ ၁၅၃။ သတ္တန္နံ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ယေန ယေန ဗောဇ္ဈင်္ဂေန အာကင်္ခါမိ ပုဗ္ဗဏ္ဟသမယံ ဝိဟရိတုံ။ သံ၊ ၃။ ၆၄။ (-အံ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၃)။

ဝိဟရိတု (ထီ၊ ပု) | ဝိ + ဟရ + တု။ ဝိဟန္တ - သံ။ ဝိဟရိတ္ထာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-သော၊ သူ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတာ။ မ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝိဟရိတုကာမ (တိ) | ဝိဟရိတုံ + ကမု + ဏ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်းငှါအလို ရှိသော။ အတ္တနာ ဖာသုဝိဟာရေန ဝိဟရတု-ကာမော အဟောဂင်္ဂ်ပဗ္ဘတံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀။(-မ၊ ၄၊ ၁။၁၆၆။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၂၀၃၊ ၂၀၇)။

ဝိဟရိတ္ထ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + တ္ထ | (သင်တို့) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ကုန်ပြီ။ ဝိဟရတိ-လည်းကြည့်။ မာ တုမှေ နာနာ ဝိဟရိတ္ထ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၃-၆။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၂၊ ၁၂၉၊ ၁၄၉။ ကင်္ခါ။ ၄၃၊ ၃၀၄။

ဝိဟရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဟရ + တွာ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-၍။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ယေန အာဠဝီ တေန စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၇၊ ၁၄၅။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀)။

ဝိဟရိမှာ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + မှာ] (ငါတို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်ပြီ။ ဧဝံ မယံ တဿ ဓမ္မိကဿ ဓမ္မရညော ဝိဇိတေ ဖာသု ဝိဟရိမှာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၆)။

ဝိဟရိဿံ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿံ] (ငါ) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တာဟိ စ သုခိတော ဝိဟရိဿ (ထေရ။ ၂၈၃) နှိ့ ---- ဝိဟရိဿံ စတ္တာရောပိ ကျရိယာပထေ ကပ္ပေဿာမိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈၈။

ဝိဟရိဿတိ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿတိ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အယျော ဘန္တေ ကျမေဟိ မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏော န ဖာသု ဝိဟရိဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉။ ကျစ္ဆိတိစ္ဆိတေန ကျရိယာပထေန သတ္ထာ ဝိဖာရိဿတိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၉၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၉။

ဝိဟရိဿထ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿထ] (သင်တို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေ တုမ္ဟေ ယာစနဝဟုလာ ဝိညတ္တိဝဟုလာ ဝိဟရိဿထ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၀။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၈၃။ ဒီ၊ ၃။ ၄၇။ သံ၊ ၂။ ၃၈၆။ အံ၊ ၁။ ၅၂)။

ဝိဟရိဿန္တိ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿန္တိ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဘတ္တဂ္ဂေပိ ဥစ္စာသဒ္ဒါ မဟာသဒ္ဒါ ဝိဟရိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၆-၇။ (-အံ၊ ၂။ ၉၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇)။

ဝိဟရိဿသိ (ကြို) [ဝိ + ဟရ +ဿသိ] (သင်) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိဿသိ။ အံ၊ ၃။ ၆၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၁။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၇)။

ဝိဟရိဿာမ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿာမ] (၁) (ငါတို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ဥပဋ္ဌန္နံ လာဘံ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ ဝိဟရိဿာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆။ အံ၊ ၃။ ၁၁။ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဖရိတ္တာ ဝိဟရိဿာမ။ မ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝိဟရိဿာမိ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + ဿာမိ] (ငါ) နေ-နေထိုင်- သီတင်းသုံး-အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟရိဿာမိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ (-အံ၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ၂။ ၆၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၈)။

ဝိဟရေ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာမိ] (ငါ) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ရာ၏။ တေသု ဉာဏံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ၊ ဝိဟရေ သတ္ထကာလိကံ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိဟရေမသေ (ကြို) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာမ။ ဧယျာမ-၏ ယျာ-ကိုချေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၆၉-နှာ။ သေ-အက္ခရာလာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၂။] (ငါတို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်ရာ၏။ ယဒိ ဝိဟရေမသေ ကာနန္တရေ (ထေရီ။ ၄၂၁) တိ ယဒိ မယံ ဥဘောပိ ဝနန္တရေ သဟ ဝသာမ ရမာမ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၀-၁။

ဝိဟရေမု (ကြို) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာမ။ ဧယျာမ-ကို ဧမု-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇၀။ နိရုတ္တိ။ ၅၈၃။] (ငါတို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး - ကုန်ရာ၏။ ဝိဟရေမု အဝေရိနော (ဒီ၊ ၂။ ၂၂၀) တိ အဟော ဝတ ကေနစိ သဒ္ဓိံ အဝေရိနော ဝိဟရေယျာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၀။ တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသ (ဇာ၊ ၁။ ၃၈) နှိ့ တယာ အဇ္ဇ ------- ဝိဟရေယျာမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။

ဝိဟရေယျံ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျံ] (ငါ) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ရာ၏။ ယံနူနာဟံ ဧကော ဂဏာမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။

ဝိဟရေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ၏။ ကတ္ထ နု ခေါ ဘဂဝါ ဝိဟရေယျ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၆။ စရေယျ ဝိဟရေယျ ဣရိယေယျ ဝတ္တေယျ ပါလေယျ ယပေယျ ယာပေယျ။ မဟာနိ။ ၃၈၊ ၉၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈)။

ဝိဟရေယျာထ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာထ] (သင်တို့) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်ရာ၏။ ယံ တုမှေ ---- အသဘာဂဝုတ္တိကာ ဝိဟရေယျာထ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၁။

ဝိဟရေယျာမ (ကြိ) [ဝိ + ဟရေ + အ + ဧယျာမ] ဝိဟရေမု - ကြည့်။ အနုယုတ္တာ ဝိဟရေယျာမာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇)တိ ဂိဟိပလိဘောဓံ အာဝါသပလိဘောဓ္စ ပဟာယ ---------- ဝိဟရေယျာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၄။ ပိတိ ဉပသမ္မဒ္ဓ ဝိဟရေယျာမ။ အံ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝိဟရေယျာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာမိ] (ငါ) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ၏။ ဝိဟရေယျာမေကရတ္တိံ အာဠဝကာသ ဘဝနေ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။

ဝိဟရေယျာသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျာသိ] (သင်) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ၏။ ဝဏ္ဏာနုရက္ခီ စ အမ္ဘော ပုရိသ ဝိဟရေယျာသိ ဝဏ္ဏာရောပိ။ မ၊ ၃။ ၄၄၊ ၄၆။

ဝိဟရေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + အ + ဧယျုံ] နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ကုန်ရာ၏။ အာဂတာ စ အရဟန္တော ဝိဇိတေ ဖာသု ဝိဟရေယျုံ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၃။ (-မ၊ ၂။ ၁၉၉)။

ဝိဟဿံ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + သံ။ မဟာဝုတ္တိ-သုတ်ကြီးဖြင့် ဟရမာတ်၏ ရ-ကိုချေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၄-နှာ။ ဝိဟရတိ-မှ။] ဝိဟရိဿာမိ-ကြည့်။ ဝိဟဿ (ထေရ။ ၃၅၄) နှိ ဝိဟရိဿာမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၆။

ဝိဟဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + သတိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၃၈-ဖြင့် ဟရ-ကို ဟ-ပြု။ တစ်နည်း မဟာဝုတ္တိသုတ်ကြီးဖြင့် ဟရမာတ်၏ ရ-ကို ချေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၄။ ဝိဟရတိ - မှ။] ဝိဟရိဿတိ - ကြည့်။ ယော ဣမသ္မိံ မဓုဝိနယေ၊ အပ္ပမတ္တော ဝိဟဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၁။ သံ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိဟဿတိ (အံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၉) တိ ဥဂ္ဂဟဏသဏ္ဌာယနမန-သိကာရာဒီဟိ ဝိဟရိဿတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။

ဝိဟဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + ဿာမ။ မဟာဝုတ္တိသုတ်ကြီးဖြင့် ဟရမာတ်၏ ရ-ကို ချေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၄ - နှာ။] ဝိဟရိဿာမ-ကြည့်။ ပုရက္ခတ္တာ ဝိဟဿာမ၊ တေဝိဇ္ဇာ'မှ အနာသဝါ။ ထေရီ။ ၃၉၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၂။

ဝိဟဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဟရ + ဿာမိ။ မဟာဝုတ္တိသုတ်ကြီးဖြင့် ရ-ကို ချေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၄-နှာ။] ဝိဟရိဿာမိ-ကြည့်။ ပုရက္ခတ္တာ ဝိဟဿာမိ၊ တေဝိဇ္ဇာ'မို့ အနာသဝါ။ ထေရီ။ ၃၉၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝိဟာတပ္ပ (တိ) [ဝိ + ဟရ + တပ္ပ။ ရ-ကို အာ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၆၅၆။] ဝိဟရိတပ္ပ-ကြည့်။ တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ တေနေဝ ပိတိ-ပါမောဇ္ဇေန ဝိဟာတပ္ပံ။ အံ၊ ၂။ ၂၇၁။ အံ၊ ၃။ ၁၃၉။ ဣဒံ ဝိညာဏဿာယတနံ ဉပသမ္မဒ္ဓ ဝိဟာတပ္ပံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိဟာယ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + ဟာ + တွာ။ ဝိဇဟတိ-မှ။ ဝိဟာယ-သံ။ ပြာ။] ပယ်စွန့်၍။ ဣဓ ဝိဟာယာ (အံ၊ ၃။ ၃၅၁) တိ ဣမံ လောကံ ဝိဇဟိတွာ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မလောကံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၇။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇)။

ဝိဟာယတိ (ကြို) [ဝိ + ဟာ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။] (၁) ပယ်-စွန့်-၏။ (၂) ဆုတ်ယုတ်-ယုတ်လျော့-၏။ (၁) သော သုခံ နဝိဟာယတီ (ဒီ၊ ၃။ ၃၅၀) တိ သော ပုရိသော သုခံ နဇဟာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၁။ (၂) ကရံ ပုရိသကိစ္စာနိ၊ သော သုခါ နဝိဟာယတိ။ ထေရ။ ၂၆၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၈။

ဝိဟာယန္တိ (ကြို) [ဝိ + ဟာ + ယ + အန္တိ] ပယ်-စွန့်-ကုန်၏။ ဝိဟာယတိ-လည်းကြည့်။ နဝိဟာယန္တိ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀) တိ အကုပ္ပ-ဓမ္မတာယ နဝိဇဟန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိဟာယသ (ပု၊ နဝ) [ဝိ + ဟယ + အသ။ ဝိနော ပက္ခိနော ဟယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာယသံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆။ ဝိဟာယသ်-သံ။ ဝိဟာယ - ပြာ။ ဝိဟာယသ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကောင်းကင်။ ခတ္တိယော စ ဣသိ ဒိသွာ၊ ဂစ္ဆမာနံ ဝိဟာယသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၇၆။ (-ပေတ။ ၄။ ၁၃)။

ဝိဟာယိတ (နဝ) [ဝိ + ဟာ + တ။] ပေးကမ်း-စွန့်ကြ-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဝိဟာယိတာပဝဇ္ဇနံ။ ဓာန်။ ၄၂၀။

ဝိဟာယီ (တိ) [ဝိ + ဟာ + ယ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဟာယိနီ။] ပယ်-စွန့်-တတ်သော။ သဗ္ဗကမ္မဝိဟာယီန (အံ၊ ၁။ ၃၃၇) နွှိ သဗ္ဗံ တေဘူမကကမ္မံ စဇိတွာ ပရိစ္ဆိန္နံ ပရိဝဋ္ဋမံ ကတွာ ဌိတံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၈။

ဝိဟာရ (ပု) [ဝိ + ဟရ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ ဝိဟရတီတိ ဝိဟာရော၊ ဝိဟရန္တိ တေန ဝါတိ ဝိဟာရော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅။ ဝိသေသေန ဟရတိ စတူဟိ ဣရိယာ-ပထေဟိ အပတန္တံ အတ္တဘာဝံ အာဟရတိ ပဝတ္တေတိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာရော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၈၈။ ဝိဟရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာရော။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၄၁။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။ ဝိဟရတိ ပဝတ္တတိ ဧတေန ဝိဟရဏဋ္ဌာတိ ဝိဟာရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ (- သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈)။ ဝိဟာတဗ္ဗော ယောဂီဟိ ပဝတ္တေတဗ္ဗော, ဝိဟရန္တိ ဝါ ဝသန္တိ ဧတ္ထ ယောဂိနောတိ ဝိဟာရော။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၂။ ၄၈၅။ ဝိသေသေန စတုဣရိယာပထေ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာရော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၈၉။ ဝိဟာရ-သံ၊ ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) (ရဟန်း တော်များနေထိုင်ရာ) ကျောင်း။ (ခ) အခန်း၊ ကျောင်းခန်း၊ တိုက်ခန်း။ (ဂ) သစ်ရွက်မိုးသော ကျောင်း-စရပ်။ (ဃ) ရှည်သော မုခ်ဦးရှိသော ပြာသာဒ်။ (င) ကျောင်းတိုက်ကြီး၊ အာရာမ်၊ ဥပစာရသိမ်။ (စ) ဝိဟာရသိမ်၊ မဟာသိမ်။ (၂) တန်ဆောင်းဝန်း၊ စည်းဝေးရာစရပ်။ (၃) ဘုရားရှင်၏ ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်။ (၄) နေရာ-သီတင်းသုံးရာ-အရပ်၊ အဆောက်အဦ။ (၅) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး-လှည့်လည်သွားလာ - ခြင်း၊ တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ကျင်နာသည်ကို တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ဖြတ်၍ ဆောင်ခြင်း (ဣရိယာပုထ်တို့ကို) ဖြစ်စေခြင်း၊ (ဣရိယာ-ပထဝိဟာရ)။ (၆) ဝင်စားအပ်သော (က) ဈာန်သမာပတ် ၈-ပါး၊ (တစ်နည်း) အပ္ပမညာကြဉ်သော ရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး (ဒိဗ္ဗဝိဟာရ)။

ဘိက္ခု ဝိဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇမာနော။ အံ၊ ၂။ ၄၅။ ယော စ စာတုဒ္ဒိသံ သံဃံ ဥဒ္ဒိသ ဝိဟာရံ ကာရာပေယျ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇။ ယဒိ ပန သံဃော ဘဏ္ဍာဂါရိကဿ ဝိဟာရေယေဝ ယာဂုဘတ္တံ ဒါပေတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၃၁၂။ သဗ္ဗေသံ သမောသရဏဗ္ဘာနေ ဝိဟာရော ဝါ အမ္ဗယောဂေါ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၄၀၃။ ဝိဟာရံ ဒေပေတွာ (ဝိ၊ ၆၊ ၃၊ ၃၈၀)တိ ဥပသမ္ပန္နာနံ ဝါသတ္ထာယ ကတဂေဟံ ဒေပေတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၁၇၂။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၆၊ ၃၂၃၊ ၃၇၅၊ ၃၉၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၈။ မ၊ ၃။ ၁၅၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၀။ ဥဒါန။ ၁၀၅။ သုတ္တနိ။ ၃၃၇။ ဝိမာန။ ၆၅။ ထေရီ။ ၃၉၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၇၊ ၃၀၁။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆-၇။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၉၄။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၁၂။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၈၅။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၉။ ၁၇၅။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၅၉)။

(ခ) အခန်း၊ ကျောင်းခန်း၊ တိုက်ခန်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရဋ္ဌေန ဂိဟေတုန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၇။ ဝိဟာရဋ္ဌေနာတိ သြဝရကဋ္ဌေန။ ဝဇိရ။ ၅၂၆။ (-ကခ်ီ။ ၂၀၂။ ထေရ၊ ၆။ ၁။ ၄၃၉။ ဝဇိရ။ ၄၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၈။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၈၄။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၁။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၀)။ (ဂ) သစ်ခွက်မိုးသော - ကျောင်း - စရပ်။ ဝိဟာရာ နိက္ခမိတွာ (သံ၊ ၂။ ၃၃၄) တိ ---- ပဏ္ဏကုဋိတော နိက္ခမိ။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၄၂။ ပဋ္ဌသတံ ဝိဟာရ (အံ၊ ၃။ ၅၄၆) နွဲ့ ပဋ္ဌသ-တဋ္ဌနိကံ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေသိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၄၈။ (-မ၊ ၁။ ၄၀၇။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၃)။ (ဃ) ရှည်သော မုခ်ဦးရှိသော ပြာသာဒ်။ အပိ စ " ဝိဟာရော အမ္ဗယောဂေါ (ခ) မေတ္တာစသည့် အပွမညာ ၄-ပါး (ဗြဟ္မဝိဟာရ) (ဂ) ဖလသမာပတ် ၄-ပါး (အရိယဝိဟာရ)။ (ဃ) အာရုပ္ပသမာပတ် ၄-ပါး (အာနေဉ္ဇဝိဟာရ)။ (င) သမာပတ် ၉-ပါး (အနုပုဗ္ဗဝိဟာရ)။ (စ) နိရောဓသမာပတ်။ (ဆ) ဝိပဿနာဝိဟာရ။ (၇) (ဘဝအထူးကို) ဆောင်တတ်သော သဒ္ဓါ, သီလ, သုတ, စာဂ, ပညာဟူသောတရား ၅-ပါး။ (စ) ဝိဟာရဝင်္ဂ။ (၉) ဝိဟာရသုတ် ၂-သုတ်။

(၁) (က) (ရဟန်းတော်များနေထိုင်ရာ) ကျောင်း (ဝိဟာရ-ကျောင်းသည် (၁) ဥလ္လိတ္တ-အတွင်း၌ လိမ်းကျံအပ်သော ကျောင်း။ (၂) အဝလိတ္တ - အပ၌ လိမ်းကျံအပ်သော ကျောင်း။ (၃) ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တ-အတွင်းအပ၌ လိမ်းကျံအပ်သော ကျောင်းဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ (ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။)။ ယေန တဿ ဘိက္ခုနော ဝိဟာရော တေနုပသင်္ကမိသု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅။ မဟာလွှက် ပန ဘိက္ခုနာ ဝိဟာရံ ကာရယမာနေန။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။ ထွေ စ ဝိဟာရောတိ နှ သကလဝိဟာရော ဧကော အာဝါသော။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၀။ တေန ဟာနန္ဒ သံဃော ပစ္ဆိန္နိမံ ဝိဟာရံ ကပ္ပိယဘူမိံ သမ္မန္နိတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၆။ ဝိဟာရေ ကာရယေ ရမ္မေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ လေဏာနိ ဝိဟာရံ အမ္ဗယောဂံ ပါသာဒံ ဟမ္မိယံ ဂုဟန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဝိဟာရော နာမ အမ္ဗယောဂါဒိမုတ္တကော။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၈။ ဝိဟာရော ဝိဟာရဝတ္ထု၊ ဣဒံ ဒုတိယံ အဝိဿဇ္ဇိယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁။ ဝိဟာရော နာမ ယံကိဉ္စိ ပါသာဒါဒိသေနာသနံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၂။ ကခ်ီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၄၂၂။ ပဋ္ဌာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဝိဟာရံ ပဝိသတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၈။ ယဿ ဘိက္ခဝေ

ဝိဟာရောတိ ဂန္ဓကုဋိ သန္နာယ အာဟံသု။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅။ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ (မ၊ ၂။ ၃၂၂) တိ ဂန္ဓကုဋိ ပဝိသိတွာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၇။ မ၊ ၂။ ၃၂၂။ အံ၊ ၂။ ၁၇၁။ အံ၊ ၃။ ၁၇၁။ ထေရ။ ၂၈၀၊ ၂၉၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၂။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၁။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၅၆၊ ၂၆၀၊ ၃၀၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ ၁၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃)။ (၄) နေရာ-သီတင်းသုံးရာ-အရပ်၊ အဆောက်အဦ။ ဒေဝါဝိဟာရေ (သုတ္တန်။ ၃၈၅) တိ ဒေဝါဝိဟာရဌာနေ။ သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၃။ ဝိဟာရော (မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၇) တိ ဘဂဝတော ဝိဟာရဏဌာန်။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၄၃။ ဝိဟာရ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂) နှင့် ဝသနဌာန်။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၄။ ဝိဟာရဌာန (၂) အနက်လည်းကြည့်။ (၅) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း၊ တစ်ခုသောကျရိယာပုထ်ဖြင့် ကျင်နာသည်ကို တစ်ခုသော ကျရိယာပုထ်ဖြင့် ဖြတ်၍ ဆောင်ခြင်း၊ (ကျရိယာပုထ်တို့ကို) ဖြစ်စေခြင်း၊ (ကျရိယာပထဝိဟာရ)။ ကတမေနာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဝိဟာရေန ဧတရဟိ ဗဟုလံ ဝိဟရတီတိ။ သံ၊ ၃။ ၂၆၃။ ဝိဟာသိ (ဝိ၊ ၁။ ၅) နှင့် တောဓိမဏ္ဍော နိသဇ္ဇသခ်ါတေန ကျရိယာပထဝိဟာရေန ---- အတ္တဘာဝဿ ကျရိယံ ဝုတ္တံ ပါလန် --------- ဝိဟာရံ အဘိနိပ္ဖါဒေသိန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိဟာရောတိ အဓိမုစ္စန္တော သဒ္ဓါယ ဝိဟရတိ။ ပဋိသံ။ ၂၁၆။ သဒ္ဓါယ ဝိဟရတီတိအာဒီသု သဒ္ဓါဒိသမဂ်ိသ ကျရိယာပထဝိဟာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝိဟာရ (စူဠနိ။ ၃၆) နှင့် ကျရိယာပထပဝတ္တန်။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၁)။

ပါသာဒေါ ဟမ္မိယံ ဂုဟာ " တိ ကျဒံ ဝိဟာရသေနာသနံ နာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၇။ အပရော နယော— ဝိဟာရော ဒီယမုခပါသာဒေါ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၆။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၀။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၇၂)။

(၈) ကျောင်းတိုက်ကြီး၊ အာရာမ်၊ ဥပစာရသိမ်။ ဝိဟာရ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆) နှင့် မဟာဝိဟာရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဝိဟာရ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆) နှင့် ဥပစာရသီမာသခ်ါတံ သကလံ ဝိဟာရံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၃။ အတိရေကလာဘော ဝိဟာရော အမှယောဂေါ။ ဝိ၊ ၃။ ၇၃။ ဝိဟာရောတိ ပါကာရပရိစ္ဆိန္နော သကလော အာဝါသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၅။ ဝိဟာရောတိ တိဏကုဋိကာဒိသဟိတော ပါကာရပရိစ္ဆိန္နော သကလော သံဃာရာမော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝိဟာရောပိ၊ အမှယောဂေါပိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။၁၈၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၄၊ ၃၈၃။ ဝိဟာရော ပါကာရပရိစ္ဆိန္နော သကလော အာဝါသော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၆။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၉-၂၀။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၇၂၊ ၃၇၉။ (-မဟာနိ။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၉။ ကင်္ခီ၌၊ သစ်။ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၁။ ၅၃)။ (စ) ဝိဟာရ သိမ်၊ မဟာသိမ်။ ဧဝံ သစေ ဝိဟာရေ ဥပေါသထံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၈။ ဝိဟာရေတိ ဝိဟာရသီမာယ၊ မဟာသီမာယန္တိ အတ္ထော၊ ကျဒံ ဟိ ဝိဟာရသီမာနံ အဘေဒေန ဝုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁၄။

(၂) တန်ဆောင်းဝန်း၊ စည်းဝေးရာစရပ်။ ဝိဟာရ (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၈)နှင့် ကျဓ မဇ္ဈာလမာလော ဝိဟာရောတိ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅။ (၃)ဘုရားရှင်၏ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်။ ဧသော အမ္ဗဋ္ဌ ဝိဟာရော သံဝုတဒ္ဝါရော။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။

ဇယ်ဝိဟာရဝံသေနာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၆) တိ ဇယ်ဟိ ဝိစရဏဝံသေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၆။ သံဟာရော၊ ဝိဟာရော၊ အဝဟာရော။ ကစ္စည်း။ ၂၂၁။

(၆) ဝင်စားအပ်သော (က) စျာနသမာပတ်။ (တစ်နည်း) အပွမညာကြဉ်သော ရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး၊ (ဒီဋ္ဌဝိဟာရ)။ (ခ) မေတ္တာစသည့် အပွမညာ ၄-ပါး၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရ)။ (ဂ) ဖလသမာပတ် ၄-ပါး၊ (အရိယဝိဟာရ)။ (ဃ) အာရုပ္ပသမာပတ် ၄-ပါး၊ (အာနေဉ္ဇဝိဟာရ)။ တယော ဝိဟာရာ၊ ဒိဋ္ဌော ဝိဟာရော ဗြဟ္မာ ဝိဟာရော အရိယော ဝိဟာရော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၄။ ဝိဟာရေသု အဌသမာပတ္တိယော ဒိဋ္ဌော ဝိဟာရော။ စတသော အပွမညာယော ဗြဟ္မာ ဝိဟာရော။ ဖလသမာပတ္တိ အရိယော ဝိဟာရော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈-၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၄၃-၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၊ ၁၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇ - ၈)။ အယံ စာရော အယံ ဝိဟာရော၊ အယံ အာစာရော အယံ ဂေါစရော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ (-သံ၊ ဌ ၊ ၁။ ၁၁၀) (ဒီဋ္ဌ, ဗြဟ္မ, အရိယဝိဟာရ)။ စတ္တာရော ဝိဟာရာ။ နေတ္တိ။ ၉၉။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌဗြဟ္မ-အရိယအာနေဉ္ဇဝိဟာရောတိ စတ္တာရော ဝိဟာရာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၀၃။ အပွမညာဝဇ္ဇာ ရူပါဝစရသမာပတ္တိယော ဒိဋ္ဌဝိဟာရာ၊ စတသော အပွမညာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ၊ စတသော ဖလသမာပတ္တိယော အရိယ-ဝိဟာရာ၊ စတသော အာရုပ္ပသမာပတ္တိယော အာနေဉ္ဇဝိဟာရာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၄-၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၆။ (ဒီဋ္ဌ, ဗြဟ္မ, အရိယ, အာနေဉ္ဇဝိဟာရ)။ တေသဃ ပန ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ ဝိဟာရဿ သမတိက္ကမာယ တေသ ဝိဟာရဿ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ။ မ၊ ၁။ ၂၆၈။ အယမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ---- အသေစနကော စ သုခေါ စ ဝိဟာရော။ သံ၊ ၃။ ၂၇၉။ (ဒိဋ္ဌဝိဟာရ)။ ဗြဟ္မမေတံ ဝိဟာရမိမမာဟု။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၂။ ဝိဟာရော (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၁) တိ စတုဗ္ဗိဓော ဗြဟ္မဝိဟာရော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၇၂။ (ဗြဟ္မဝိဟာရ)။ သန္တေန နူနဇ္ဇ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဝိဟာရေန ဝိဟာသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၆။ သော ဣမိနာ ဝိဟာရေန ဗဟုလံ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၅၂။ (အရိယဝိဟာရ)။ ယေန သွာဟံ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရေန ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဟာရာမိ။ သံ၊ ၃။ ၁၁။ (ဒိဋ္ဌ, အရိယဝိဟာရ)။ မြတ်စွာဘုရား သခင်၏ အာနာပါနစျာန်နှင့် ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်ကို " အရိယဝိဟာရ " ဟူ၍ လည်းကောင်း, " ဗြဟ္မဝိဟာရ" ဟူ၍ လည်းကောင်း, " တထာဂတဝိဟာရ " ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်၏။ (သံ၊ ၃။ ၂၈၃-၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၅)။ သန္တေန ဝတ ဘော ပဋိဇာတာ ဝိဟာရေန ဝိဟရန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈။ (အာနေဉ္ဇဝိဟာရ)။ (ဌ) သမာပတ် ၉-ပါး၊ (အနုပုဗ္ဗဝိဟာရ)။ နဝ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ။ ဣမာဝုသော ဘိက္ခု ------ ပဌမံ စျာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ---------- သဗ္ဗသော နေဝသညာနာသညာယတနံ သမတိက္ကမ္မ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၀-၁။ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာတိ အနုပဋိပါဋိယာ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗဝိဟာရာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။ အနုပုဗ္ဗတော ဝိဟရိတဗ္ဗာတိ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။ (-အံ၊ ၃။ ၂၀၉။ ပဋိသံ။ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၆)။ (စ) နိရောဓ သမာပတ်။ တေသဃ ဘန္တေ ဝိဟာရဿ သမတိက္ကမာယ တေသ

ဝိဟာရဿ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ အယမညော --- ဖာသုဝိဟာရော။ မ၊ ၁။ ၂၇၀။ ဧဝံ ဝိဟာရီတိ ဧတ္ထ ပန ဟေဋ္ဌာ သမာဓိပက္ခာနံ ဓမ္မာနံ ဂဟိတတ္တာ ဝိဟာရော ဂဟိတောဝ ------ ဣဒဉ္စိ နိရောဓသမာပတ္တိဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (ဆ) ဝိပဿနာဝိဟာရ။ 0 ⁋ ms | ၂ -ကြည့်။

(၇) (ဘဝအထူးကို) ဆောင်တတ်သော သဒ္ဓါ, သီလ, သုတ, စာဂ, ပညာ ဟူသော တရား ၅-ပါး။ သခီရာ စ ဝိဟာရာ စာ (မ၊ ၃။ ၁၄၀) တိ သဟ ပတ္ထနာယ သဒ္ဓါဒယောဝ ပဒ္ဓ ဓမ္မာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၄။ သဒ္ဓါဒယောဝါတိ ယထာဝုတ္တာ သဒ္ဓါဒယော ဧဝ ပဒ္ဓ ဓမ္မာ ဥပပတ္တိယာ သခ်ရဏ္ဍေန သခီရာ၊ တသ္မာ ဧဝ အညေဟိ ဝိသိဋ္ဌဘဝူပ-ဟရဏ္ဍေန ဝိဟာရာ နာမ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၁၇။ (ဈ) ဝိဟာရဝဂ်။ အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂေါ ပဌမော၊ ဒုတိယံ ဝိဟာရံ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၃။ ၅၇။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂ - ဝဂ်၊ သံ။ ၃။ ၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ (ဓ) ဝိဟာရသုတ် ၂-သုတ်။ ဒွေ ဝိဟာရာ စ သေက္ခော စ။ သံ။ ၃။ ၁၀-၁။ သံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄-၇။

ဝိဟာရအာရာမသမိဒ္ဓိ (တိ) | ဝိဟာရ + အာရာမ + သမိဒ္ဓိ။ ထိ-၌ ---သမိဒ္ဓိနိ။ | ကျောင်း, အာရာမ်တို့ဖြင့်-ပြည့်စုံ-ကြွယ်ဝ-ကြီးပွါး-ခြင်းရှိသော။ ကိလေသသံယသ ဘိတာသကေဟိ၊ တပသိသံယေဟိ နိသေဝိတံ ဝနံ။ ဝိဟာရအာရာမသမိဒ္ဓိဘူတံ၊ သမယော မဟာဝီရ အဂ်ီရသာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄။

ဝိဟာရက (ပု) | ဝိဟာရ + က။ (တိ) ဝိဟာရက၊ ထိ - ၌ ဝိဟာရိကာ - သံ။ | (၁) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်း။ (၂) နေရာ အခန်း၊ ကျောင်းငယ်။ (၁) ---- ဝိဟာရေ အဝိစ္ဆိန္နေယေဝ ------။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဝိဟာရေတိ ဝိဟာရကေ နိဝါသေ။ အဝိစ္ဆိန္နေ-ယေဝါတိ ပဝတ္တမာနေယေဝ။ ပဒဒ္ဓယသပိ ဝသန္တေ ဧဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၀၅။ (၂) နိသိန္နာယ ဝိဟာရကေ(ထေရီ။ ၃၉၀)တိ မမ ဝသနကသြဝရကေ နိသိန္နာယ အဟု သံဝေဂေါ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။

ဝိဟာရကမ္မ (နာ) | ဝိဟာရ + ကတ္တဗ္ဗ + ကမ္မ | ကျောင်း၌ပြုအပ်သောအမှု။ ဧဝမ္မိ တိဟိ သံဝစ္ဆရေဟိ ဝိဟာရကမ္မံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇။

ဝိဟာရကရဏ (နာ) | ဝိဟာရ + ကရဏ | ကျောင်းကို -ပြုလုပ် -ဆောက်လုပ် -ခြင်း။ တဿာ ဘူမိယာ ဝိဟာရကရဏေ သောဝ သာမီ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၈။ တတော စာတုဒ္ဒိသ-သံယံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟာရကရဏံ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၈၁။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၆။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၈။ ဘံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၃။

ဝိဟာရကရဏပူဇာ (ထိ) | ဝိဟာရကရဏ + ပူဇာ | ကျောင်းကို-ပြုလုပ်-ဆောက်လုပ်-ခြင်းဖြင့် ပူဇော်ခြင်း၊ ကျောင်းကို-ပြုလုပ်-ဆောက်လုပ်-၍ ပူဇော်ခြင်း။ ဓမ္မက္ခန်ဓ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာပိ ဝိဟာရကရဏပူဇာ ဘဂဝတိ ပေမေနေဝ ပဝတ္တတ္တာ -------- ဘဂဝတောဝ ပူဇာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၉။

ဝိဟာရကာရ[1] (ပု) | ဝိဟာရ + ကရ + ဏ | ကျောင်းကို - ပြုလုပ် - ဆောက်လုပ် - ခြင်း။ ဝိဟာရကာရသိက္ခာပဒ-ကြည့်။

ဝိဟာရကာရ၂ (တိ) | ဝိဟာရကာရ + ဏ | ကျောင်းကို-ပြုလုပ်-ဆောက်လုပ်-ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော။ ဧကံ ကုဋိကာရံ ဧကံ

ဝိဟာရကာရံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၇၈။ ပဏ္ဏတ္တိယံ ပန အကောဝိဒတ္တာ ဝိဟာရကာရံ ----- သဟသေယျန္တိ ဧဝရူပါ ကာယဒ္ဓါရေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ တတ္ထ ဝိဟာရကာရံ အာပတ္တိန္တိ ဧကဝစနဝသေန " အာပတ္တိယော " တိ ဧတ္ထ အာပတ္တိသဒ္ဒံ အနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၇။

ဝိဟာရကာရက (တိ) [ဝိဟာရ + ကာရက။ ထီ - ၌ ---ကာရိကာ။] ကျောင်းကို-ပြုလုပ်-ဆောက်လုပ် - တတ်သော၊ သူ။ ---------- အာရာမိကောပိ ဝိဟာရကာရကောပိ တဿ ကုလေ ယော ကောစိ ပုဂ္ဂလောပိ ဣဿရော။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄)။

ဝိဟာရကာရသိက္ခာပဒ (နဲ) [ဝိဟာရကာရ + သိက္ခာပဒ] ဝိဟာရကာရ သိက္ခာပုဒ်၊ ကျောင်းကို - ပြုလုပ် - ဆောက်လုပ် - ခြင်းကြောင့် ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဋိ၊ ၂ - ကဏ္ဍ၊ ၇ - သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၀-၁။ ကခ်ါ။ ၁၃၆။ ဝဇိရ။ ၁၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝိဟာရကုဋီ (ထီ) [ဝိဟာရ + ကုဋီ] ကျောင်းငယ်၊ နေရာဖြစ်သော - ကျောင်း-ကုဋီ။ သော ပဗ္ဗဇိတေ ဥဒ္ဒိဿ သတ္တ ဝိဟာရ-ကုဋိယော ကာရေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၄၈။

ဝိဟာရကုသလ (တိ) [ဝိဟာရ + ကုသလ] ဒိဗ္ဗဝိဟာရစသော ၄-ပါးသော ဝိဟာရတို့၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော။ ဝိဟာရ-ကုသလော (ထေရ။ ၂၈၀။ အပ၊ ၁။ ၂၀၆)တိ ဒိဗ္ဗဗြဟ္မအာနေဥအရိယဝိဟာရေသု ကုသလော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။

ဝိဟာရကောဋီ (ထီ) [ဝိဟာရ + ကောဋီ] ကျောင်း၏ - အစွန်း - အစွန်အဖျား။ ဝိဟာရကောဋိတော ပဋာယ ဝိဟာရပရိက္ခေပဿ အန္တော စ ဗဟိ စ သမန္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိဟာရကောဋက (ပု) [ဝိဟာရ + ကောဋက] ကျောင်း၏တံခါးမုခ်။ ဇေတဝနံ ပဝိသန္တာ ဝိဟာရကောဋကေ ထေရံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၀။

ဝိဟာရဂဏန (ထီ၊ နဲ) [ဝိဟာရ + ဂဏန] ကျောင်း၏ အရေအတွက်။ ယော အတိက္ကမေယျာ (ဝိ၊ ၃။ ၁၉၃) တိ ဧတ္ထ ဝိဟာရဂဏနာယ အာပတ္တိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၉။ ဝိဟာရဂဏနာယ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၅။

ဝိဟာရဂတ (တိ) [ဝိဟာရ + ဂတ] ကျောင်းသို့ - သွား - ရောက် - သော၊ သူ။ ဝိဟာရဂတာ ဝိဟာရပရိယန္တံ သီလံ သမာဒိယန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၈။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၇၉။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀)။

ဝိဟာရဂမန (နဲ) [ဝိဟာရ + ဂမန] (၁) ကျောင်းသို့ - သွား - ရောက် - ခြင်း။ (၂) ကျောင်းသို့-သွား-ရောက်-ရာ (အခါ)။ (၁) ဣဒံ ပန ဝိဟာရဂမနံ ကဿ ဝသေန ဂဟိတန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၇။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄)။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိဟာရဂမနကာလ (ပု) [ဝိဟာရဂမန + ကာလ] ကျောင်းသို့-သွား-ရောက်-ရာ အခါ။ ဘတ္တံ ပန ဘုဥ္ဇနကာလော ဝိဟာရဂမန-ကာလော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀။

ဝိဟာရဂရု (တိ) [ဝိဟာရ + ဂရု] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဣတိ ဝိဟာရဂရုတာယ တတ္ထ ဂန္ဒာ ဝိဟာသိ။ သံ။ ၎၊ ၁။ ၂၅၆။

ဝိဟာရဂရုက (တိ) [ဝိဟာရ + ဂရု + က] ကျောင်း၌ အလေးပြုခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိဟာရဂရုကော ကိရေသ ထေရော။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၄၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ (-သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၅၆)။

ဝိဟာရဂေါနိသာဒိကာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဂေါနိသာဒိကာ] ဝိဟာရဂေါနိသာဒိကာ မည်သော-ကုဋိ-ကျောင်း၊ တိုက်တာအာရာမ် အတွင်းရှိကျောင်း အသီးသီးတို့သာ အကာအရံရှိ၍ တိုက်တာအာရာမ်မှာ အကာအရံမရှိသဖြင့် နွားတို့ဝင်ရောက် နေနိုင်ရာဖြစ်သော-ကုဋိ-ကျောင်း။ ယတ္ထ သေနာသနာနိ သတ္ထာနိ ဝါ ဧကစ္စာနိ ဝါ ပရိက္ခိတ္တာနိ၊ အာရာမော အပရိက္ခိတ္တော၊ အယံ ဝိဟာရဂေါနိသာဒိကာ နာမ။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၀၉-၁၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၉။ ဝိ၊ လက်္ခ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈)။

ဝိဟာရဂေါပက (တိ) [ဝိဟာရ + ဂေါပက။ ဝိဟာရံ ဂေါပေန္တိ ဝိဟာရဂေါပကာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၁၀။ ထီ - ၌ ဝိဟာရဂေါပိကာ။] ကျောင်းကို-လုံခြုံစေ-စောင့်ရှောက်-တတ်သော၊ သူ။ အမှာကံ ယာဂုဘတ္တံ ဝိဟာရဂေါပကာဝ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၇၅။

ဝိဟာရဝဋ္ဋ (နာ) [ဝိဟာရ + အဝဋ္ဋ] အခန်း - ကျောင်းခန်း - တိုက်ခန်း - ၏ အဖို့အစု။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရဝဋ္ဋေန ဂါဟေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၇။ " အမ္ဟိလဂ္ဂံ ဝါ ---- အနုဇာနာပိ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရဝဋ္ဋေန ဝါ ပရိဝေဏဝဋ္ဋေန ဝါ ဘာဇေတု " န္တိအာဒီသု ကောဋ္ဌာသေ။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၂။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၀။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၉၆။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၂။ ဣတိဝု၊ ၎၊ ၂၆၈။ ဝိဟာရဝဋ္ဋေနာတိ သြဝရကကောဋ္ဌာသေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၁။ မ၊ ဋီ။ ၁။ ၂၄၀။ အံ၊ ဋီ။ ၂။ ၂၅။

ဝိဟာရဝ္ဂါဟ (ပု) [ဝိဟာရ + ဂါဟ] ကျောင်းကိုယူစေခြင်း။ ဝိဟာရဝ္ဂါဟာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၆၅။

ဝိဟာရဂ်ဃ (န) [ဝိဟာရ + အဂ်ဃ] ကျောင်းရင်ပြင်၊ ကျောင်း၏အနီးအပါး မြေအရပ်။ သမ္မုဇ္ဇနိ ဂဟေတွာ ဝိဟာရဂ်ဃံ သမ္မဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၂၂။ (-ဥဒါန၊ ၎။ ၃၁၆၊ ၃၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉)။

ဝိဟာရဂ်ဃပဝေသမဂ္ဂ (ပု) [ဝိဟာရဂ်ဃ + ပဝေသ + မဂ္ဂ] ကျောင်းရင်ပြင်သို့ ဝင်ရာဖြစ်သော-ခရီး-လမ်း။ ဝိဟာရဒ္ဓာ-ကြည့်။

ဝိဟာရဂ်ဃသမ္မဇ္ဇန (န) [ဝိဟာရဂ်ဃ + သမ္မဇ္ဇန] ကျောင်းရင်ပြင်ကို တံမြက်လှည်းခြင်း။ တတ္ထ ပရိဘဏ္ဍကရဏံ ဝိဟာရဂ်ဃ-သမ္မဇ္ဇနံ ---------- ဝါလိကာသမမကိရဏန္တိ ဧဝမာဒိနာ နယသတေန နယသဟဿေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၂။

ဝိဟာရစာရိကာ (ထီ) [ဝိဟာရ + စာရိကာ] ကျောင်းတို့၌ လှည့်လည်သွားလာခြင်း၊ ကျောင်းစဉ် လှည့်လည်ခြင်း။ မနုဿာ ဝိဟာရစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ ပဿိတွာ ဥဇ္ဈာယန္တိ ခိယ္ယန္တိ ဝိပါစေန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၃၁၈၊ ၃၇၉၊ ၄၅၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၁၊ ၂၇၅၊ ၂၉၄-၅၊ ၂၉၇။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၅၆။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၄၄၊ ၆၈)။

ဝိဟာရစီဝရ (နဲ) [ဝိဟာရ + စီဝရ] (၁) (က) ကျောင်း၌ထားအပ်သော သင်္ကန်း။ (ခ) ကျောင်းအား လှူအပ်သော သင်္ကန်း။ (၂) ကျောင်း၌ ဝတ်အပ်သော - သင်္ကန်း-သင်းပိုင်။ (၁) (က) (ခ) သစေ တတ္ထ ဟောတိ သံဃသ ဝိဟာရစီဝရံ ဝါ ---- ဘိသိစ္ဆဝိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဝိဟာရစီဝရံ နာမ မနုဿာ အာဝါသံ ကာရေတွာ " စတ္တာရောပိ ပစ္စယာ အမှာကံယေဝ သန္တကာ ပရိဘောဂံ ဂစ္ဆန္တူ "တိ တိစီဝရံ သဇ္ဇေတွာ အတ္တနာ ကာရာပိတေ အာဝါသေ ဌပေန္တိ၊ ဧတံ ဝိဟာရစီဝရံ နာမ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၄၆ - ၇။ ဝိဟာရစီဝရန္တိ သေနာသနစီဝရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၂-၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၃။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၀၉)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဟာရစီဝရပရိဝတ္တန (နဲ) [ဝိဟာရစီဝရ + ပရိဝတ္တန] ကျောင်း၌ဝတ်အပ်သော သင်းပိုင်ကို-ထက်အောက်ပြန်လှန်-လဲလှယ်-၍ဝတ်ခြင်း။ ဝိဟာရစီဝရပရိဝတ္တနဝသေနာ (သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၂၆) န္တိ ဝိဟာရေ နိဝတ္ထနိဝါ-သနပရိဝတ္တနဝသေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၇။

ဝိဟာရစ္ဆာဒနဝတ္ထု (နဲ) [ဝိဟာရ + ဆာဒန + ဝတ္ထု] ကျောင်းကိုမိုးသောရဟန်း၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဋိ။ ၁ - ကဏ္ဍ၊ ၃-ပါရာဇိက။ ၂၈ - ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၃။ ဝိဟာရစ္ဆာဒနဝတ္ထုသို့မို့ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၃။

ဝိဟာရဆာယာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဆာယာ။ သိဝစ္ဆာယာ (ပါဏိနီ၊ ၆၊ ၁။ ၇၂) ကဲ့သို့ ဝိဟာရစ္ဆာယာ-ရှိသင့်၏။] ကျောင်း၏အရိပ်။ ဝိဟာရပစ္ဆာ-ကြည့်။

ဝိဟာရဇဂ္ဂနက (တိ) [ဝိဟာရ + ဇဂ္ဂန + က။ ထီ-၌ ဝိဟာရဇဂ္ဂနိကာ။] ကျောင်းကို-သုတ်သင်-ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-သော၊ သူ။ နတ္ထိ မညေ အညော ဘိက္ခု ဝိဟာရဇဂ္ဂနကော။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၅၆။

ဝိဟာရဇဂ္ဂနတ္ထ (ပု) [ဝိဟာရဇဂ္ဂန + အတ္ထ] ကျောင်းကို-သုတ်သင်-ပြုပြင်-ပြင်ဆင်- ခြင်း ဟူသောအကျိုး။ သော ဘိက္ခု ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝိဟာရဇဂ္ဂနတ္ထာယ ကုဒါလကံ ဒေထာတိ ဃရဒ္ဒါရံ အာဂတော။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၂၆။

ဝိဟာရဌ[၁] (တိ) [ဝိဟာရ + ဌာ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ကျောင်း၌တည်သော (ဘဏ္ဍာ)။ ဝိဟာရဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ ဝိဟာရေ စတူဟိ ဌာနေဟိ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၁။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉၆)။

ဝိဟာရဌ[၂] (ပု) [ဝိဟာရ + အတ္ထ] ဝိပဿနာဝိဟာရ၏သဘော။ ဝိဟာရဌေ (ပဋိသံ။ ၂) တိ ဝိပဿနာဝိဟာရသဘာဝေ၊ ဝိဟာရောတိ စ သသမ္ပယုတ္တာ ဝိပဿနာ ဧဝ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၄။ (-၂၇၈)။

ဝိဟာရဌက (တိ) [ဝိဟာရဌ + က] ဝိဟာရဌ[၁] -ကြည့်။ ဝိဟာရဌကံ ဘတ္တံ ဝိဟာရေ ဝုတ္တာနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၀၃။

ဝိဟာရဌကထာ (ထီ) [ဝိဟာရဌ + ကထာ] ဝိဟာရဌကထာ၊ ကျောင်း၌ တည်သော ဘဏ္ဍာကို ဆိုရာစကားရပ်။ ဝိဟာရဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉၆။ ဝိဟာရဌကထာယံ ဝိဟာရောပိ ပရိဝေဏမ္ပိ ---------- ဝိဟာရောတွေဝ သခ်ံ ဂစ္ဆတီတိ အာဟ " ဝိဟာရံ ဝါ " တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဟာရဌာန (နာ) [ဝိဟာရ + ဌာန] (၁) ကျောင်း၏တည်ရာအရပ်။ (၂) နေထိုင်ရာ အရပ်။ (၁) အတ္တနော နဂရေ ဝိဟာရဌာနံ ဝိစိနန္တော --------- ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁)။ (၂) ဒိဝါ ဝိဟာရဌာနံ ဂန္တွာ သမဏမဓ္မံ ကရောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ရာဇာ ဒါနံ ဒတွာ " ကတ္ထ နု ခေါ ဘဂဝါ ဝိဟရေယျာ " တိ ဘဂဝတော ဝိဟာရဌာနမေဝ စိန္တေသိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။

ဝိဟာရဌာနဋ္ဌ (ပုံ) [ဝိဟာရဌာန + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] နေရာအရပ်ဌာန ဟူသော အနက်။ တံ အာဝသထဘူတံ ပတိဿယသေနာသနံ ဝိဟရိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝိဟာရဌာနဋ္ဌေန စ ဝိဟာရသေနာသနံ နာမ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၀။

ဝိဟာရတ္ထ (ပုံ) [ဝိဟာရ + အတ္ထ] နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခြင်း-ဟူသောအကျိုး။ အရညေ ဝိဟာရာယာ (မ၊ ၁။ ၂၁) တိ အရညေ ဝိဟာရတ္ထာယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝိဟာရဒဿန (နာ) [ဝိဟာရ + ဒဿန] (၁) ကျောင်းကို - ကြည့် - ရှု - ခြင်း။ (၂) နေကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိဟာရကို ပြခြင်း။ (၁) ဝိဟာရဒဿနတ္ထဉ္စိ အနုမတဂ္ဂိယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သမုဒ္ဒပတ္တဒဿနတ္ထံ ဝါပိ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ (-ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၁)။ (၂) " တေသံ နော ဘန္တေ နာနာ-ဝိဟာရေန ဝိဟရတံ ကေနဿ ဝိဟာရေန ဝိဟရိတဗ္ဗ " န္တိ ပုစ္ဆတော ဝိဟာရဒဿနတ္ထံ ကထိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝိဟာရဒါတု (ထီ၊ ပုံ) [ဝိဟာရ + ဒါတု] ကျောင်းကို-ပေး-ပေးကမ်း-လှူ- တတ်သော၊ သူ။ တသ္မာတိ သော ဒေတိ ဝိဟာရဒါတာ၊ ဗလဿ ဝဏ္ဏံ ပဋိဘာနမေဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။

ဝိဟာရဒါန (နာ) [ဝိဟာရ+ဒါန] ကျောင်းအလှူ။ ကျောင်းကို - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း။ ဝိဟာရဒါနံ သံယဿ၊ အဂ္ဂံ ဗုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂။ ဥဝ၄။ ကွမိနာ စ ဝိဟာရဒါနေန အပ္ပဋိဗတရော စ အပ္ပသမာရမ္ဘတရော စ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဝိဟာရဒါနံ နာမ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ ဝဏ္ဏိတံ အနုမတံ ထောမိတံ ပသတ္ထံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၈ - ၉။ သခီယော တိသော ဇနိယော၊ ဝိဟာရဒါနံ အဒါသိမှ။ ထေရီ။ ၄၃၄။ အပ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဝိဟာရဒါနေ ပန ကိစ္စပရိယောသာနံ အတ္ထိ။ ---------- တသ္မာ ဣဒံ ဝိဟာရဒါနံ သလာကဘတ္တတော အပ္ပဋိဗတရံ အပ္ပသမာ-ရမ္ဘတရဉ္စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဝိဟာရဒါနံ ပဏာပါတော၊ သိက္ခာ မေတ္တာယ ဘာဝနာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၇၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉၊ ၂၉၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉)။

ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်း၏အကျိုးသည်-
သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် -
(၁) သီတပဒိယာတော - အအေးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၂) ဥဏှပဒိယာတော - မီးပူကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၃) ခုဒ်သသမ္မသ-ပဒိယာတော - မှက်, ခြင်တို့၏ အတွေ့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၄) မကသသမ္မသ-ပဒိယာတော-ယင်တို့၏အတွေ့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၅) ဝါတသမ္မသပဒိယာတော-လေ၏ အတွေ့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၆) အာတပသမ္မသပဒိယာတော - နေပူ၏ အတွေ့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။

(၇) သရီသပသမ္မဿပဋိယာတော - မြွေ, ကင်း, သန်းတို့၏အတွေ့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၈) ဥတုပရိဿယဝိနောဒန်- ဥတုဟူသော ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၉) ပဋိသလ္လာနာရာမော- ကိန်းအောင်းမွေ့လျော်ခြင်း (ဝါ) စိတ်လွင့်ပါးရာ အထူးထူးသော အာရုံမှ ဆုတ်နစ်၍ တစ်ခုတည်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌သာလျှင် စိတ်၏ငြိမ်ဝပ်စွာ ကိန်းအောင်းခြင်း မွေ့လျော်ပျော်ပါးခြင်းဟူ၍ (၉) ပါးအပြားရှိ၏။ (မ၊ ၁။၁၃။ အံ၊ ၂။၃၄၁။ ဒီ၊ ၎ ၁။ ၂၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၆)

ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် ---- (၁) သီတပဋိယာတော - အအေးကိုပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၂) ဥဏှပဋိယာတော - မီးပူကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၃) ဝါဠမိဂ-ပဋိယာတော - ခြင်္သေ့, ကျားအစရှိကုန်သော သားရဲတို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၄) သရီ-သပပဋိယာတော-မြွေ, ကင်း, သန်းတို့ကိုပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၅) မကသပဋိယာတော-မှက်, ခြင်, ယင်တို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၆) သိသိရပဋိယာတော - မိုးရေပေါက်နှင့် တကွလာသောလေ (ဝါ) လေအေးတို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၇) ဝုဋ္ဌပဋိယာတော-လေသည်မတိုက်ခတ်အပ်သောကြောင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ကျသော မိုးရေပေါက်တို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၈) ယောရဝါတပဋိယာတော-ပြင်းသောလေတို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၉) ယောရအာတပပဋိယာတော-ပြင်းသောနေပူကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။ (၁၀) လေဏ-ပုန်းအောင်းရာဖြစ်ခြင်း။ (၁၁) သုခ-ချမ်းသာစွာနေရခြင်း။ (၁၂) စျာယနံ-စျာန်ဝင်စားနိုင်ခြင်း။ (၁၃) ဝိပဿနာ-ဝိပဿနာရှုနိုင်ခြင်း။ (၁၄) အန္ဓပါနဝတ္ထသေနာသနလာဘော-စားဖွယ်, သောက်ဖွယ်, သက်နှံး, အိပ်ရာနေရာတို့ကိုရခြင်း။ (၁၅) ဓမ္မသဝဏံ-တရားတော်ကို နာကြားနိုင်ခြင်း။ (၁၆) ဓမ္မာဝဗောဓော-တရားတော်ကို ထိုးထွင်း၍ သိရခြင်း။ (၁၇) ပရိနိဗ္ဗာန် - ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရခြင်း ဟူ၍ (၁၇) ပါးအပြားရှိ၏။(-ဝိ၊ ၆။ ၂၉၁-၂။ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၈-၉။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၃-၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၁-၂)။

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကျိုးတို့တွင် သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ အကျိုး (၉) ပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝိနည်းဒေသနာတော်လာ (၁-မှ ၁၄) တိုင်အောင်သောအကျိုး (၁၄) ပါးတို့သည်လည်းကောင်း အလျှုခံပုဂ္ဂိုလ်အားရရှိသော အကျိုးတို့ဖြစ်၍ (၁၅-မှ ၁၇) တိုင်အောင်သောအကျိုး (၃) ပါးတို့ကား အလျှုပေးပုဂ္ဂိုလ်အားရသော အကျိုးတို့ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့ အလျှုခံပုဂ္ဂိုလ်အားရသောအကျိုး, အလျှုပေးပုဂ္ဂိုလ်အား ရသောအကျိုးဟူ၍ ကွဲပြားငြားသော်လည်း " ယေဘုယျေန ဟိ ကမ္မသရိက္ခကဖလံ လဘန္တိ " ဟူသော သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၀-နှင့်အညီ အလျှုခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ရသော အကျိုးအားလုံးကို အလျှုပေးပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း ရရှိနိုင်လေသည်။

ထိုမှတစ်ပါးလည်း- ကျောင်းလျှုဒါန်းရခြင်း၏အာနုဘော်ကြောင့် အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေရသောအခါ ကျဉ်းမြောင်း ကျပ်တည်းမှုမဖြစ်မူ၍ ၁၂-တောင်ရှိသော တိုက်ခန်း၌နေထိုင်ရကဲ့သို့ ဖြစ်၏ဟူ၍လည်းကောင်း (သံ၊ ၆။ ၃၃။ ဥဒါန၊ ၆။ ၃၇၇)။ စာတုဒ္ဒိသသံယိကကျောင်းကို လျှုဒါန်းရခြင်းသည် ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာကိုဆွမ်းကျွေးရခြင်းထက် ကြီးမြတ်သော အကျိုးရှိ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း (အံ၊ ၃။ ၁၉၇။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၇၁)။

ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်းကြောင့် ------ (၁) ကျောင်းဒါယကာတို့မှာ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း, အိုရခြင်း, သေရခြင်းဟူသောဆင်းရဲတို့မှကင်းလွတ် ထွက်မြောက်နိုင်ခြင်း။(၂)ကျောင်းရှိခြင်းကြောင့် ဘိက္ခုနီမတို့မှာ " ဤနေရာကား ရဟန်းတို့၏ နေရာတည်း " ဟု အမှတ်သင်္ကေတ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊ ရဟန်းတော်တို့ကို ဖူးမြင်လိုသော သူတို့မှာလည်း အလွယ်တကူ ဖူးမြင်နိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုး ၂-ပါးတို့ကို ရ၏ဟူ၍လည်းကောင်း (မိလိန္ဒ။ ၂၀၈-၉)။

ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်းကြောင့် ------ နတ်ပြည်တို့၌ အကြိမ် (၁၀), အကြိမ် (၁၀၀), အကြိမ် (၁၀၀၀), အကြိမ် (၁၀၀၀၀) ဖြစ်ရ၏။ လူ့ပြည်တို့၌ဖြစ်သော အကြိမ်ကား ဆိုဖွယ်မရှိ။ လူ့ပြည်, နတ်ပြည်တို့၌ ဖြစ်သောအခါ၌ တန်ခိုးကြီးသော လူ, နတ်အဖြစ်ဖြင့်သာ ဖြစ်ရ၏ဟူ၍လည်းကောင်း (ထေရီ။ ၄၃၄။ အပ၊ ၂။ ၁၈၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉)။

ကျောင်းလှူသောသူသည် --------- အအေး, မီးပူ, လေ, နေပူ, မှက်, ခြင်, မိုးရေ, မြွေ,ကင်း, သန်း, သားရဲ အစရှိသောဆင်းရဲကို တားမြစ်တတ်သောကြောင့် တမလွန်ဘဝ၌ ချမ်းသာကို ခံစားရ၏။ သုဂတိဘဝတို့၌ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော စည်းစိမ် ဥစ္စာတို့ကို ခံစားပြီး နောက်ကာလ၌ ငြိမ်းအေးလှစွာသော နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားရ၏ဟူ၍လည်းကောင်း (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆-၇)။

ကျောင်းလှူသောပုဂ္ဂိုလ်အား ------ နေ့ရောညဉ့်ပါ အခါခပ်သိမ်း ကုသိုလ်တရားတို့ပွါး၏ဟူ၍လည်းကောင်း (သံ၊ ၁။ ၃၀၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃)။ ကျောင်းလှူသော သူသည် အသက်, အဆင်း, ချမ်းသာခြင်း, ခွန်အား, မြတ်သော ဉာဏ်ပညာတို့ကို ပေးလှူသည်မည်၏ဟူ၍လည်းကောင်း (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆)။ ကျောင်းလှူသောသူသည် အရာဝတ္ထု အားလုံးကို ပေးလှူသည်မည်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း (သံ၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈-၉။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၉၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၅)

မြေ၌ဆောက်အပ်သော သစ်ရွက်မိုးစရပ်, သစ်ခက်မိုးမဏ္ဍပ်၏အကျိုးကို " ဤရွှေ့, ဤမျှရှိ၏ " ဟု ပိုင်းခြားခြင်းငှါ မတတ်နိုင်ကောင်းဟူ၍လည်းကောင်း (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၅)။ ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်း၏ အကျိုးကို အမျိုးမျိုးဟောကြားတော်မူခဲ့လေသည်။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအကျိုးတို့သည် အပြည့်အစုံမဟုတ် အမြွက်မျှသာဖြစ်သည်။ ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်း၏ အကျိုးအပြည့်အစုံကိုကား ဘုရားရှင်မှတစ်ပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဟောခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ပေ၊ဘုရားရှင်သော်မှ ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်း၏အကျိုးကို ညဉ့်၏ ၁-ယာမ်ခွဲသာသာ ၂ - ယာမ် (ပဌမယာမ်, မဇ္ဈိမယာမ်) ခန့်မျှ အချိန်ကြာကြာ ဟောတော်မူရလေသည်။ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅)။

ဝိဟာရဒါနဖလ (န) | ဝိဟာရဒါန + ဖလ | ကျောင်းကို - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း၏ အကျိုး။ ပဋိဂ္ဂဟဏကာနံ ဝိဟာရဝသေန ဥပဓ္ဓနဖလာနုရူပမွိ ဒါယကာနံ ဝိဟာရဒါနဖလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိဟာရဒါနာနုမောဒန (ထီ၊ န) | ဝိဟာရဒါန+ အနုမောဒန | ကျောင်းအနုမောဒနာတရား၊ ကျောင်းကို ပေးလှူရာ၌ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်တရားစကား၊ ကျောင်းကို ပေးလှူ-ရာ၌-ဝမ်းမြောက်-ဝမ်းသာ-စေတတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တရား စကား။ အထ သတ္ထာ ဝေဠုဝနာရာမံ

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ရညော ဝိဟာရဒါနာနုမော-
ဒနမကာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။ ၂၅။

ဝိဟာရဒါသ (ပု) [ဝိဟာရ + ဒါသ] ကျောင်းကျွန်၊ ကျောင်း၏-ကျေးကျွန်-အစေအပါး။ ကတ္ထစီ ဝိဟာရဒါသာ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗာဇေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိဟာရဒေါသ (ပု) [ဝိဟာရ + ဒေါသ] ကျောင်း၏အပြစ်။ ဝသန္တေန အဌာရသ-ဝိဟာရဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ပဉ္စင်္သမန္နာဂတေ သေနာသနေ ဝသိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၂၄၃။

(ကျောင်း၏အပြစ် ၁၈-ပါးဟူသည် ---- (၁) မဟတ္တ - ကြီးလွန်းသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) နဝတ္တ - သစ်လွင်သောကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၃) ဇိဏ္ဏတ္တ - ဆွေးမြည့်ယိုယွင်းအိုမင်းသောကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၄) ပန္ထနိဿိတတ္တ - လမ်းခရီးကို မှီသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၅) သောဏ္ဍီ - ကျောက်ရေကန်ရှိသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၆) ပဏ္ဏ - ဟင်းရွက်ခင်းရှိသောကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၇) ပုပ္ဖ - ပန်းဥယျာဉ်ရှိသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၈) ဖလ-သစ်သီး ဥယျာဉ်ရှိသော ကျောင်း ဖြစ်ခြင်း။ (၉) ပတ္တနီယတာ - လူတို့သည် တောင့်တခြီးမွမ်းအပ်သော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၀) နဂရသန္နိဿိတတာ-မြို့, ရွာကိုမှီသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၁) ဒါရုသန္နိဿိတတာ ထင်းတော, သစ်တောကိုမှီသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၂) ခေတ္တသန္နိဿိတတာ - လယ်တောကို မှီသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၃) ဝိသဘာဂါနံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထိတာ - သဘောမတူရန်သူဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ရှိသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၄) ပဋ္ဌနသန္နိဿိတတာ-ရေဆိပ် (လှေဆိပ်,သင်္ဘောဆိပ်) ကိုမှီသော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၅) ပစ္စန္တသန္နိဿိတတာ-ပစ္စန္တရစ် (တိုင်းစွန် ပြည်နားအရပ်) ကိုမှီသောကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၆) ရဇ္ဇသီမ-သန္နိဿိတတာ - တိုင်းပြည်အပိုင်းအခြားနယ်စပ်ကို မှီသော ကျောင်း ဖြစ်ခြင်း။ (၁၇) အသပ္ပါယတာ - (ဝိသဘာဂအာရုံတို့၏ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ, ဘီလူးသိမ်းဆည်း အပ်သောကြောင့် ဖြစ်စေ) မလျောက်ပတ်သော ကျောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၁၈) ကလျာဏ-မိတ္တာနံ အလာဘော-အဆွေခင်ပွန်းကောင်းတို့ကို မရခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၅-၈)။

ဝိဟာရဒွါရ (န) [ဝိဟာရ + ဒွါရ] (၁) ကျောင်း၏တံခါး။ (၂) ကျောင်းတိုက်၏တံခါး။ (၁) အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ ဝိဟာရဒွါရေ ဌတွာဝ " ဝိဟာရေ ကေ ဝသန္တီ " တိ ပုစ္ဆိတွာ။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၈၃။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၄၂၀။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၆၂။ ၈၉၊ ၁၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၂၅၂။ ၂၆၄)။ (၂) ကတရမဂ္ဂေန တုမှေ အာဂတာ၊ ကိံ ဝေါ ဝိဟာရဒွါရေ စေတိယံ နု ဒိဋ္ဌံ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၆။

ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌက (ပု) [ဝိဟာရ + ဒွါရကောဋ္ဌက] ကျောင်း၏တံခါးမုခ်။ ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ------- ခဒိရပါကာရံ ကာရာပေတွာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀၉။

ဝိဟာရဒွါရဒေဝတာ (ထီ) [ဝိဟာရဒွါရ + ဒေဝတာ] ကျောင်း၏တံခါးကို စောင့်သောနတ်။ တဿ ဝိဟာရဒွါရဒေဝတာယော ဝိဟာရပ္ပဝေသနံ နိဝါရေသုံ။ ပေတ၊ ၌။ ၇၃။

ဝိဟာရနာနတ္တ (န) [ဝိဟာရ + နာနတ္တ] အထူးထူးသော ဝိပဿနာဝိဟာရ၊ နေထိုင်မှုဝိဟာရတို့၏ အထူးထူးသော သဘော၊ (သဂျ)။ ဝိဟာရနာနတ္တေ (ပဋိသံ။ ၂) တိ

အနိစ္စာနုပဿနာဒိဝသေန နာနာဝိပဿနာ-ဝိဟာရေ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄။

ဝိဟာရနိဝါသနပရိဝတ္တန (နဲ) [ဝိဟာရ + နိဝါသန + ပရိဝတ္တန] ကျောင်း၌ဝတ်အပ်သော သင်းပိုင်ကို-ပြန်လှန်-လဲလှယ်-ပြင်ဆင်-၍ ဝတ်ခြင်း။ နိဝါသေတွာ (ဥဒါန။ ၈၁) တိ ဝိဟာရနိဝါသနပရိဝတ္တနဝသေန နိဝါသနံ ဒင်္ဇံ နိဝါသေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၇။

ဝိဟာရပစ္စန္တ (ပု) [ဝိဟာရ + ပစ္စန္တ] ကျောင်း- ကျောင်းတိုက်-၏- အစွန် -အစွန်အဖျား။ ယေန ဟိ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ကုဋ္ဌိ ကတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဌိတရုက္ခော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၅၇၊ ၃၂၃၊ ၃၆၄၊ ၄၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၇၊ ၂၄၄။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈)။

ဝိဟာရပစ္စန္တကုဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဟာရပစ္စန္တ + ကုဋ္ဌိ] ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၏-အစွန်-အစွန်အဖျား-၌-ပြု-ဆောက်လုပ်-တည်ထား-အပ်သော-ကုဋ္ဌိ-ကျောင်း။ အရညကုဋ္ဌိကာယ (သံ၊ ၂။ ၃၃၄) နှိ အရညေ ကတာယ ပါဋိယေက္ကာယ ကုဋ္ဌိယံ၊ နဝိဟာရပစ္စန္တ-ကုဋ္ဌိယံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဟာရပစ္ဆာယာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ပစ္ဆာယာ] (၁) ကျောင်း၏အရိပ်။ (၂) ကျောင်း၏အစွန်အဖျား၌တည်သော အရိပ်။ (၃) ကျောင်း၏-တိုးပွါး-ကြီးပွါး-သော အရိပ်။ (၁) တေန ဟိ တွံ သာဂတ ဝိဟာရပစ္ဆာယာယံ အာသနံ ပညပေဟိ။ ဝိ။ ၃။ ၂၆၆။ ဝိဟာရပစ္ဆာယာယ (ဒီ၊ ၁။ ၁၄၄ - ၅) နှိ ဝိဟာရဆာယာယံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၇။ (၂) ဝိဟာရစ္ဆာယာယ (အံ၊ ၂။ ၂၈၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၄) နှိ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဆာယာယံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၂။ (၃) ဝိဟာရပစ္ဆာယာယ (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၄) နှိ ဝိဟာရဿ ဝမ္ဗမာနစ္ဆာယာယံ။ ဝဇိရ။ ၄၇၆။

ဝိဟာရပဋိဂ္ဂဟဏဒိဝသ (ပု) [ဝိဟာရ + ပဋိဂ္ဂဟဏ + ဒိဝသ] ကျောင်းကို-ခံယူ-လက်ခံ-အလှူခံ-ရာနေ့။ ဝိဟာရပဋိဂ္ဂဟဏ-ဒိဝသေ အယံ သုဘူတိကုဋ္ဌမ္ဗိကော ------- ပဗ္ဗဇိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။

ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂက (တိ) [ဝိဟာရ + ပဋိဇဂ္ဂက။ ထီ-၌ --ပဋိဇဂ္ဂိကာ။] ဝိဟာရဇဂ္ဂနက-ကြည့်။ အဟော ဝတ မေ ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂကံ မနုဿံ ပေသေယျ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂနဝါရ (ပု) [ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂန + ဝါရ] ကျောင်းကို-သုတ်သင်-ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-ရှင်းလင်း - ခြင်း၏ - အလှည့် - အကြိမ်။ ဝိဟာရဝါရ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀) ကြည့်။

ဝိဟာရပဋိပါဋိ (ထီ) [ဝိဟာရ + ပဋိပါဋိ] ကျောင်းတို့၏အစဉ် (ကျောင်းစဉ်) ။ ၄ပေတွာ ဒက္ခိဏဒိသာယ ဝိဟာရပဋိပါဋိယာ ဝိစိနိတွာ တံ ဘိက္ခုံ အာနေဟိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၄။

ဝိဟာရပဋိဗဒ္ဓနဝကမ္မ (နဲ) [ဝိဟာရ + ပဋိဗဒ္ဓ + နဝကမ္မ] ကျောင်းနှင့်-စပ်-စပ်သွယ်-သက်ဆိုင်-သောအမှုသစ်။ ဧကာဒသမေ ဝိဟာရပဋိဗဒ္ဓနဝကမ္မာဒိဘာရံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဝိဟာရပ (ပ္ပ) ဋ္ဌိသခ်ရဏ (နဲ) [ဝိဟာရ + ပဋိသခ်ရဏ] ကျောင်းတို့ကို-ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-စီရင်-ခြင်း။ နိဋ္ဌိတံ မဟာရာဇ ဝိဟာရပဋိသခ်ရဏံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၁။

ဝိဟာရပတိဋ္ဌာန (နာ) [ဝိဟာရ + ပတိဋ္ဌာန] ကျောင်းတို့၏တည်ခြင်း။ ကျောင်းတိုက်တည်ဆောက်ခြင်း။ အဒ္ဓါနေ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရပတိဋ္ဌာနံ ကတွာ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၂။

ဝိဟာရပရိက္ခေပ (ပု) [ဝိဟာရ + ပရိက္ခေပ] ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၏အရံ(ကျောင်းဝိုင်း)၊ အပရိက္ခိတ္တဿ ပရိက္ခေပါရဟဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိဟာရပရိက္ခေပါ မိနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၆)။

ဝိဟာရပရိဒ္ဓေဒ (ပု) [ဝိဟာရ + ပရိဒ္ဓေဒ] ကျောင်းအပိုင်းအခြား၊ ကျောင်းကိုပိုင်းခြား၍သိခြင်း။ အမှာကံ ဘဂဝတော ---------- အဋ္ဌကရိသေ ပဒေသေ ဝိဟာရော ပတိဋ္ဌိတောတိ။ အယံ ဝိဟာရပရိဒ္ဓေဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။ ဥပဋ္ဌာကပရိဒ္ဓေဒေါ ဝိဟာရပရိဒ္ဓေဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ (-၁၅၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂)။

ဝိဟာရပရိဘောဂ (ပု) [ဝိဟာရ+ပရိဘောဂ] ကျောင်းအသုံးအဆောင်၊ ကျောင်းသုံးပရိဘောဂ၊ ကျောင်း၌-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-အသုံးပြု-အပ်သော ဝတ္ထု။ (အိပ်ရာ, နေရာစသည်)။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အညတရဿ ဥပါသကဿ ဝိဟာရပရိဘောဂံ သေနာသနံ အညတြ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄)။

ဝိဟာရပရိယန္တ (ပု) [ဝိဟာရ + ပရိယန္တ] (၁) အဆုံးစွန်-အယုတ်ဆုံး-အညံ့ဆုံး-ဖြစ်သော ကျောင်း။ (၂) ကျောင်း၏-အစွန်-အဖျား-အဆုံး။ (၁) ယော ဟောတိ သံယဿ အာသနပရိယန္တော ----- ဝိဟာရပရိယန္တော။ ဝိ၊ ၄။ ၈၃။ ဝိဟာရပရိယန္တောတိ ယထာ စ သေယျာ၊ ဧဝံ ဝသနအာဝါသောပိ ဝဿဂ္ဂေန အတ္တနော ပတ္တဋ္ဌာနေ တဿ နံ ဝဋ္ဋတိ၊ သဗ္ဗဘိက္ခူဟိ ဝိစိနိတ္တာ ဂဟိတာဝသေသာ ---------- ပဏ္ဏာသာလာ အဿ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉။ သေယျာပရိယန္တ-လည်းကြည့်။ (၂) ဝိဟာရပရိယန္တေ ပဏ္ဏာသာလံ ကာရေတွာ ဧကတောဝ ဝသိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂၃။ ကင်္၊ ဋီ။ ၃၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၂)။

ဝိဟာရပရိယန္တဒါပန (နာ) [ဝိဟာရပရိယန္တ + ဒါပန] အဆုံးစွန်-အယုတ်ဆုံး-အညံ့ဆုံး-ဖြစ်သောကျောင်းကိုပေးစေခြင်း။ အယမတ္ထော ပါရိဝါသိကာဒီနံ ဝိဟာရပရိယန္တဒါပနေန သာဓိတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။ ၅၀၅။

ဝိဟာရပရိဝေဏ (နာ) [ဝိဟာရ + ပရိဝေဏ] ကျောင်း၏ပရိဝုဏ်(ကျောင်းဝိုင်း)။ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ခေါ ဝိဟာရံ ဂန္ဒှာ ဝိဟာရပရိဝေဏေ အဂ်ဏ-ဋ္ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၈)။

ဝိဟာရပါလ (ပု) [ဝိဟာရ + ပါလ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။] ကျောင်းစောင့်၊ ကျောင်းကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ ဂိလာနဿ ဝါ ဩဟိယကဿ ဝါ ဝိဟာရ-ပါလဿ ဝါ ယာဂုံ ဝါ ------ ဘောဇနီယံ ဝါ နီဟရ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိဟာရပါလော (သံ၊ ၁။ ၁၈၇) တိ သော ကိရ တဒါ အဝဿိကော ဟောတိ ပတ္တစီဝရဂ္ဂဟဏော အကောဝိဒေါ။ အထ နံ ထေရာ ဘိက္ခူ ---- ဝိဟာရရက္ခကံ ကတွာ ပက္ကာယ ပဝိသိံသု။ တေန ဝုတ္တံ " ဝိဟာရပါလော " တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၅၁။ ကင်္၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂)။

ဝိဟာရပူဇာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ပူဇာ] ကျောင်းပူဇော်ခြင်း၊ ကျောင်းတို့ဖြင့်ပူဇော်ခြင်း။ ဣဓေကစ္စေ မနုဿာ မဟာဓမ္မသဝနဥ္စ ဝိဟာရပူဇဥ္စ ကာရေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၇။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၀)။

ဝိဟာရပေက္ခက (တိ) [ဝိဟာရ + ပေက္ခက။ ထီ-၌ ---ပေက္ခိကာ။] ကျောင်းကို-ကြည့်ရှု-လေ့လာ - သော၊ သူ။ ဗဟူ မနုဿာ အာယသ္မတော ဥဒါယိဿ ဝိဟာရပေက္ခကာ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃၃)။

ဝိဟာရပေါက္ခရဏီ (ထီ) [ဝိဟာရ + ပေါက္ခရဏီ] ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၌-တည်-ရှိ-သော ရေကန် (၄-ထောင့်ရေကန်)။ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ----- ပုတ္တံ သာမိကဿ ဒတွာ ဝိဟာရပေါက္ခရဏိယာ နှတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂။

ဝိဟာရပွဝေသန (နဲ) [ဝိဟာရ + ပဝေသန] ကျောင်းသို့ဝင်ခြင်း။ အာဝရဏန္တိ ဝိဟာရ-ပွဝေသနေ နိဝါရဏံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၉။ တဿ ဝိဟာရဒ္ဒါရဒေဝတာယော ဝိဟာရပွဝေသနံ နိဝါရေသုံ။ ပေတ၊ ၄။ ၇၃။

ဝိဟာရဖာသုက (နဲ) [ဝိဟာရ + ဖာသုက] နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရန် ချမ်းသာရာ အရပ်၊ ချမ်းချမ်းသာသာ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ရာ-နေရာ-ဌာန။ ဝိစရန္တောတိ ဝိဟာရဖာသုကံ ဝီမံသိတုံ ဝိစရန္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၈။

ဝိဟာရဖာသုတာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဖာသုတာ] နေထိုင်မှု၏ ချမ်းသာသည်၏အဖြစ်။ ဝိဟာရဖာသုတာယပိ မဟာရာဇ တထာဂတာ ပဋိသလ္လာနံ သေဝန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၂။

ဝိဟာရဗဟုလ (တိ) [ဝိဟာရ + ဗဟုလ] (၁) ဝိပဿနာဖြင့် နေခြင်းများသော သူ။ (၂) ဖလသမာပတ်ဖြင့် နေခြင်းများသောသူ။ (၁) (၂) ဝိဟာရဗဟုလော (ပဋိသံ။ ၃၈၂) တိ ဝိပဿနာဝိဟာရဗဟုလော၊ ဖလသမာပတ္တိ-ဝိဟာရဗဟုလော ဝါ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိဟာရဗ္ဘန္တရ (နဲ) [ဝိဟာရ + အဗ္ဘန္တရ] ကျောင်းတိုက်အတွင်း။ ဝိဟာရဗ္ဘန္တရေ စတုပညာသသဟဿာနိ ပါသာဒါနိ စ အဟံ အကာရယိံ ကာရေသိံ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၇)။

ဝိဟာရဘတ္တ (နဲ) [ဝိဟာရ + ဘတ္တ။ ဝိဟာရံ ဥဒ္ဒိဿ ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဝိဟာရဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိဟာရေ ဥပွန္ခံ ဘတ္တံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၁၄။] (၁) (က) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက် - ၌ ဖြစ်သော - ဘတ် - ဆွမ်း၊ ကျောင်း - ကျောင်းတိုက် - ၌ လှူအပ်သော လယ်ယာစသည်တို့မှ ဖြစ်သော-ဘတ်-ဆွမ်း။ (ခ) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-ကို ရည်စူး-ရည်ရွယ် - ၍ လှူအပ်သော - ဘတ် - ဆွမ်း။ (၂) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၌ သီတင်းကြီးစဉ်အတိုင်း - ထေရ်စဉ်ဝါလိုက် - ယူအပ်သော-ဘတ်-ဆွမ်း။ (၁) (က) ဝိဟာရဘတ္တံ နာမ ဝိဟာရေ တတြုပ္ပါဒဘတ္တံ၊ တံ သံဃဘတ္တေန ဂဟိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၁။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၁၄)။ (ခ) ကုဋိဘတ္တံ ဝါရဘတ္တံ ဝိဟာရဘတ္တံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၄။ ဝိဟာရံ ဥဒ္ဒိဿ ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဝိဟာရဘတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဟာရဘတ္တတ္ထ (ပု) [ဝိဟာရဘတ္တ + အတ္ထ] ကျောင်းတိုက်၌-သီတင်းကြီးစဉ်အတိုင်း-ထေရ်စဉ်ဝါလိုက်-ယူအပ်သောဆွမ်းဟူသောအကျိုး။ ဝိဟာရဘတ္တတ္ထာယာ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၅) တိ

ဝိဟာရေ ယထာဝုဒ္ဓံ ဂဟေတဗ္ဗဘတ္တတ္ထာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိဟာရဘိတ္တိကောဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဘိတ္တိ + ကောဋ္ဌိ] ကျောင်းနံရံ၏-အစွန်း-အဖျား-အဆုံး။ ဧကံ ဒဏ္ဍကောဋ္ဌိံ အတိဥစ္စာယ ဝိဟာရဘိတ္တိကောဋ္ဌိယာ --------- ဒဏ္ဍကေ ပသာရေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဝိဟာရဘူမိ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဘူမိ] ကျောင်းမြေ ၊ ကျောင်း - ကျောင်းတိုက်-၏-ဥပစာ- အနီးအပါး- ဖြစ်သော မြေအရပ်။ ဝိဟာရဘူမိယ (ဝိ၊ ၄၊ ၁ ။ ၃၃၈) နွှိ ဝိဟာရ-သာမန္တာ အရညပွဒေသေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅၉)။

ဝိဟာရမဂ္ဂ (ပု) [ဝိဟာရ + မဂ္ဂ] ကျောင်းသို့- သွားရာ-သွားသည့်- လမ်း-ခရီး၊ ကျောင်း-လမ်း-ခရီး။ ဝိဟာရမဂ္ဂံ ဇဂ္ဂတု၊ စေတိယင်္ဂဏဗောဓိယင်္ဂဏာနိ ဇဂ္ဂတု။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၅။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၉။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၉)။

ဝိဟာရမဇ္ဈ (နဲ) [ဝိဟာရ + မဇ္ဈ] ကျောင်း - ကျောင်းတိုက် - ၏ အလယ်။ ပရပဋိဗဒ္ဓဇီဝိကတ္တာ ဝါ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ကာဇဘတ္တံ ဘုဥ္ဇမာနောပိ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတောတိ ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄။ အဘိ၊၄၊ ၂။ ၃၁၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။

ဝိဟာရမဟ (ပု) [ဝိဟာရ + မဟ] ကျောင်းပူဇော်ပွဲ၊ ကျောင်းရေစက်ချပွဲ။ ဣတော သတ္တန္နံ ဒိဝသာနံ အစ္စယေန ဝိဟာရမဟော ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၅၊ ၂၉၅)။

ဝိဟာရမဟဒိဝသ (ပု) [ဝိဟာရမဟ + ဒိဝသ]ကျောင်း-ပူဇော်ရာ-ပူဇော်ပွဲ-နေ့-ရက်။ သော အသောကဿ ဓမ္မရညော ဝိဟာရ-မဟဒိဝသေ သံဃတ္ထေရော အဟောသိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၈။

ဝိဟာရမဟပူဇာ (ထီ) [ဝိဟာရမဟ + ပူဇာ] ကျောင်းတို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းဟုဆိုအပ် သောပူဇော်ခြင်း၊ ကျောင်း-ပူဇော်-လှူ-ခြင်း။ ရာဇာ အသောကာရာမေ ဌိတောဝ ---- ဥဋ္ဌာရာယ ဝိဟာရမဟပူဇာယ ဝိရောစ-မာနာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။

ဝိဟာရရက္ခက (တိ) [ဝိဟာရ + ရက္ခက။ ထီ - ၌ --ရက္ခိကာ။] ကျောင်းစောင့်၊ ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း- စောင့်ရှောက်-တတ်သော၊ သူ။ ဝိဟာရပါလ-ကြည့်။

ဝိဟာရရက္ခဏ (နဲ) [ဝိဟာရ + ရက္ခဏ] ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း-စောင့်ရှောက်- ခြင်း။ ဝိဟာရရက္ခဏတ္ထ-ကြည့်။

ဝိဟာရရက္ခဏက (တိ) [ဝိဟာရ + ရက္ခဏက] ဝိဟာရရက္ခက - ကြည့်။ ဝိဟာရဝါရိက - ကြည့်။

ဝိဟာရရက္ခဏကိစ္စ (နဲ) [ဝိဟာရ + ရက္ခဏ + ကိစ္စ] ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း-စောင့်ရှောက် - ခြင်း - အမှု - ကိစ္စ။ ဖာတိကမ္မမေဝါတိ ဝိဟာရရက္ခဏကိစ္စဿ ပဟောနကပဋိပါဒနမေဝ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊၂။ ၄၀။

ဝိဟာရရက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဝိဟာရရက္ခဏ + အတ္ထ] ကျောင်းကို - ထိန်းသိမ်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းအကျိုး။ ဖာတိကမ္မမေဝ ဘဝန္တီတိ ဝိဟာရရက္ခဏတ္ထာယ သံဃေန ဒါတဗ္ဗအတိရေကလာဘာ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၇။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။

ဝိဟာရရက္ခဏဝါရ (ပု) [ဝိဟာရရက္ခဏ + ဝါရ] ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း၏ - အလှည့် - အကြိမ်၊ ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း - စောင့်ရှောက် - ရန် အလှည့်။ ဝိဟာရဝါရ-ကြည့်။

ဝိဟာရရဏ္ဍာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ရဏ္ဍာ] ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-ရင်ပြင်သို့ ဝင်ရာလမ်း။ ပရိဝေဏတော ပဋိက္ကူလတရာ ဝိဟာရရဏ္ဍာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇။ ပရိဝေဏတော ဝိဟာရင်္ဏပဝေသမဂ္ဂေါ ဝိဟာရရဏ္ဍာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဝိဟာရဝဂ္ဂ (ပု) [ဝိဟာရ + ဝဂ္ဂ] ဝိဟာရဝဂ်၊ ဝိဟာရသုတ်တို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော သုတ် (၁၀) ခုတို့၏အပေါင်း။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်။ ၂-ဝဂ်။ သံ၊ ၃။ ၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။

ဝိဟာရဝစန (န) [ဝိဟာရ + ဝစန] ဝိဟာရသဒ္ဒါ။ သင်္ဂီရိယာပထသာဓာရဏာဉ္စ ဝိဟာရဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိဟာရဝတ္ထု (န) [ဝိဟာရ + ဝတ္ထု] ကျောင်း၏ တည်ရာ-မြေ-အရပ်၊ ကျောင်းရာ မြေ။ ဝတ္ထု နာမ အာရာမဝတ္ထု ဝိဟာရဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၆၂။ ဧတေနေဝ နယေန ဧကဝိဟာရ-ပရိဝေဏအာဝါသာနံ အတ္ထာယ ဌပိတော ဘူမိဘာဂေါ ဝိဟာရဝတ္ထု နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဝိဟာရဝတ္ထုံ ဘန္တေ ဇာနာဟိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇) တိ ဝိဟာရဿ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ ဘန္တေ ဇာနာဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဝိဟာရဝတ္ထု (ဝိ၊ ၄။ ၃၂၁၊ ၃၂၃) နာမ တဿ ပတိဋ္ဌာနောကာသော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဃ၊၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၀၂၊ ၁၁၅။ ဝိ၊ ၅။ ၉၊ ၈၇။ မဟာနိ။ ၈၊ ၁၉၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၇-၈)။

ဝိဟာရဝတ္ထုဒေသနာ (ထီ) [ဝိဟာရဝတ္ထု + ဒေသနာ] ကျောင်းရာကို-ဟောကြား-ပြောကြား-ခြင်း။ ကထိနဒွါရော ကုဋိဝတ္ထုဒေသနာ ဝိဟာရဝတ္ထုဒေသနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀၊ ၂၄၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၉၅။ (-ကင်္ခါ။ ၂၅၉)။

ဝိဟာရဝတ္ထုသာမန္တ (ပု၊ န) [ဝိဟာရဝတ္ထု + သာမန္တ] ကျောင်းရာ-ကျောင်းဆောက်မည့် နေရာ-၏-အနီး-အပါး-အရပ်။ သမကမေဝ ဒေတိတိ ဧတ္ထ ဥနက် ဒေန္တမ္ပိ ဝိဟာရဝတ္ထု-သာမန္တံ ဂဟေတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဝိဟာရဝါရ (ပု) [ဝိဟာရ + ဝါရ] ဝိဟာရရက္ခဏဝါရ - ကြည့်။ ဝိဟာရဝါရံ ပတ္တာ ဧကောဝ ဝိဟာရေ ဋ္ဌတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဝိဟာရဝါရန္တိ ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂနဝါရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဝါရဂါမေ ဂါဟေတ္တာ ဝိဟာရဝါရော ဂါဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၀။ ဝိဟာရဝါရောတိ သဗ္ဗဘိက္ခူသု ဘိက္ခတ္ထာယ ဂတေသု ဝိဟာရရက္ခဏဝါရော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဝိဟာရဝါရောတိ ဝိဟာရဿ ရက္ခဏတ္ထာယ ဝါရော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၁၀။ (-ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၅၁၊ ၂၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၇။ ဝိ၊ လက်ွာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉)။

ဝိဟာရဝါရိက (တိ) [ဝိဟာရဝါရ + ကိက] ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း အလှည့်၌ ယှဉ်သော၊ အလှည့်ပြု၍-အလှည့် အားဖြင့်-ကျောင်းကို-ထိန်းသိမ်း-စောင့် ရှောက်-သော၊ ကျောင်းစောင့်အလှည့်ကျ သော၊ သူ။ ဝိဟာရဝါရိကာ ဝါ ဒွေ တယော ဌပေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၅၁-၁။ ၂၇၅)။ ဝိဟာရဝါရေ နိယုတ္တော ဝိဟာရဝါရိကော၊ ဝါရံ ကတ္တာ ဝိဟာရရက္ခဏကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိဟာရရက္ခဏဝါရေ နိယုတ္တော ဝိဟာရ-ဝါရိကော၊ ဝုမ္ပဋိပါဋိယာ အတ္တနော ဝါရေ ဝိဟာရရက္ခဏကော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဝိဟာရဝါရေ နိယုတ္တာ ဝိဟာရဝါရိကာ၊ ဝါရေန ဝိဟာရရက္ခဏကာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၇။ (ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၀ - ၌ကား "ဝိဟာရဂေါပကာ" ဟုရှိသည်။)

ဝိဟာရဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိဟာရ + ဝိနိစ္ဆယ] ကျောင်းကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ကျောင်းအဆုံးအဖြတ်။

ဝိဟာရဝိနိစ္ဆယကထ (ထီ) [ဝိဟာရဝိနိစ္ဆယ + ကထာ] ဝိဟာရဝိနိစ္ဆယကထာ၊ ကျောင်းအဆုံးအဖြတ်ကို ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကား။ ဝိဟာရသ စတုပစ္စယ-ဘာဇနကထာနန္တရံ ဝိဟာရဝိနိစ္ဆယကထာ အာရဘီယတေ။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁။

ဝိဟာရဝိမာန (နဲ) [ဝိဟာရ + ဝိမာန + ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဝိဟာရဝိမာနဝတ္ထု၊ ကျောင်းအလှူဒါနကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ အနုမောဒနာပြု (သာဓုခေါ်) ခြင်းကြောင့်-ရရှိအပ်သော ဘုံဗိမာန်၏ - အကြောင်းရှိ-အကြောင်းအရာကိုပြ - သော - ဒေသနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိမာနဝတ္ထုပါဋိ။ ၁-ဝိမာန။ ၆-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။ ၆၀-၃။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဝိဟာရဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၁။ (-၁၇၈)။

ဝိဟာရဝေလာ (ထီ) [ဝိဟာရ + ဝေလာ] ကျောင်း၌ သီတင်းသုံး-နေ-ရာ-အချိန်-အခါ။ ဘောတော ဂေါတမသ ဝိဟာရဝေလာ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၅။ (-၁၀၈)။

ဝိဟာရဝေါဟာရ (ပု) [ဝိဟာရ + ဝေါဟာရ] ဝိဟာရဟူသောအမည် ဝေါဟာရ၊ ဝိဟာရ ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း။ ဈာနသမာပတ္တီသုယေဘုယျေန ဝိဟာရဝေါဟာရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၆။

ဝိဟာရသဒ္ဒါနုပဂမန (နဲ) [ဝိဟာရ + သဒ္ဒါ + အနုပဂမန] ကျောင်းဟူ၍ရေတွက်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း။ (ကျောင်းအရေအတွက်သို့မရောက်ခြင်း)။ တံ သဗ္ဗံ နဂဟေတဗ္ဗံ တထာဝစနာဘာဝါ ---------- တာဝတ္တကေန ဝိဟာရသဒ္ဒါနုပဂမနတော စ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၁။

ဝိဟာရသတ (နဲ) [ဝိဟာရ + သတ] ကျောင်းတစ်ရာ၊ တစ်ရာသောကျောင်း။ သစေ ဟိ တံ ဒိဝသံ ဝိဟာရသတသ ဥပစာရံ ဩက္ကမိတွာ အတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၅။

ဝိဟာရသဒိသ (တိ) [ဝိဟာရ + သဒိသ] ကျောင်းနှင့်တူသော။ ဝိသာခါ --------- ဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ပုဗ္ဗာရာမံ ကာရေသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၄။

ဝိဟာရသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဟာရ + သဒ္ဒ] ဝိဟာရသဒ္ဒါ။ သမာဓိ ပန ဧဝံ ဝိဟာရီတိ ဧတ္ထ ဝိဟာရသဒ္ဒေန ဂဟိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၂။

ဝိဟာရသန္တက (နဲ) [ဝိဟာရ + သန္တက] ကျောင်း -ကျောင်းတိုက် -၏ဥစ္စာ၊ ကျောင်း-ကျောင်းတိုက် - ပိုင် - ပစ္စည်း - ဥစ္စာ။ တတြုပ္ပါဒေန အာဘတန္တိ ဝိဟာရသန္တကေန ခေတ္တဝတ္ထုအာဒိနာ အာနီတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိဟာရသဘာဂ (တိ) [ဝိဟာရ + သဘာဂ] ကျောင်းနှင့်သဘောတူသော။ ----- ဣမိနာ ပဥ္စ သေနာသနပဋိသံယုတ္တာနိ သင်္ဂဟိတာနိ နေသဇ္ဇိကင်္ဂဥ္စ ဝိဟာရသဘာဂတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၆၉။

ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌ (ပုံ) | ဝိဟာရသမာပတ္တိ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။ | (၁) ဝိပဿနာ-ဝိဟာရနှင့် ဖလသမာပတ်တို့၏ သဘော၊ နေထိုင်မှုဝိဟာရနှင့် သမာပတ်တို့၏သဘော။ (သျှ)။ (၂) ဝိပဿနာဝိဟာရဖလသမာပတ်ဟူသောအနက်သဘော။(၁) ဝိဟာရသမာပတ္တိ-နာနတ္တေ ပညာ ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌေ ဉာဏ်။ ပဋိသံ။ ၂။ ဂဧ။ ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌေ ဉာဏ်နာမ တဒုဘယနာနတ္တေ ဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၈။ (၂) ဧဝံ သေက္ခဿ စ ဝီတရာဂဿ စ သခီါရုပေက္ခာယ စိတ္တဿ အဘိနီဟာရော နာနတ္တံ ဟောတိ ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၆၁။ ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌေနာတိ သေက္ခဿ ဖလသမာပတ္တဋ္ဌေန၊ ဝီတရာဂဿ ဝိပဿနာဝိဟာရဖလသမာပတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝိဟာရသမာပတ္တိ (ထီ) | ဝိဟာရ + သမာပတ္တိ | (၁) ဝိဟာရသမာပတ်၊ ချမ်းသာစွာနေကြောင်းဖြစ်သည့် ဒိဗ္ဗ, ဗြဟ္မ, အရိယဝိဟာရ ဟုဆိုအပ်သော (လောကီ, လောကုတ္တရာ) သမာပတ်။ (၂) ဝိပဿနာ-ဝိဟာရနှင့်ဖလသမာတ်။ (၁) ကျမာသဋ္ဌ ကျမာသဋ္ဌ ဝိဟာရသမာပတ္တိနံ့ မယံ လာဘိနော။ မ၊ ၁။ ၂၇၀။ ယာယ ဝိဟာရ-သမာပတ္တိယာ (မ၊ ၁။ ၂၇၆) တိ ယာယ လောကီယာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ ယာယ လောကုတ္တရာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ လောကုတ္တရာ သမာပတ္တိ နာမ ထေရဿ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိယော။ ပရိယာယတော ပန နိရောဓသမာပတ္တိပိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၉၀။ သာ သာ စ ဝိဟာရသမာပတ္တိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၆) တိ ---- အနုက္ကမေန သမာပန္နာ စျာနသမာပတ္တိ ဖလသမာပတ္တိ စ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၀၄။ စျာယီ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ နံ တပ္ပတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၂။ (- အံ၊ ၂။ ၃၄၈-၉။ မဟာနိ။ ၁၇၄၊ ၃၆၉။ စူဠနိ။ ၂၇၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၆-၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅)။ (၂) ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝိဟာရသမာပတ္တိအာစိက္ခဏာ (နံ) | ဝိဟာရသမာပတ္တိ + အာစိက္ခဏာ | အရိယ, ဗြဟ္မ, တထာဂတဝိဟာရ ဟုဆိုအပ်သော သမာပတ်-ဝိဟာရသမာပတ်-ကို-ဟော-ပြော-ခြင်း။ ကသ္မာတိအာဒိ ဝိဟာရသမာပတ္တိ-အာစိက္ခဏော ကာရဏံ ဝိဘာဝေတုံ အာရဒ္ဓံ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၅၂၅။

ဝိဟာရသမာပတ္တိနာနတ္တ (နံ) |ဝိဟာရသမာပတ္တိ+နာနတ္တ | အထူးထူးသော ဝိပဿနာဝိဟာရ, ဖလသမာပတ်။ နေထိုင်မှုဝိဟာရနှင့် သမာပတ်တို့၏ ထူးသောသဘော (သျှ)။ ဝိဟာရနာနတ္တ, သမာပတ္တိနာနတ္တ-တို့လည်းကြည့်။ ဝိဟာရသမာပတ္တိနာနတ္တေ ပညာ ဝိဟာရသမာပတ္တဋ္ဌေ ဉာဏ်။ ပဋိသံ။ ၂။ ၈၉။ ဝိဟာရသမာပတ္တိနာနတ္တေတိ ဉာဘယဝသေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။

ဝိဟာရသမီပ (နံ) | ဝိဟာရ + သမီပ | ကျောင်း၏-အနီး-အနီးအရပ်။ ဝိဟာရသမီပေ အာဂတကာလေ ပဋ္ဌာဘိက္ခုသတာနိ ပဋမံ အာဂမိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၈၁)။

ဝိဟာရသမ္မဒ္ဓနသဒ္ဒ (ပုံ) | ဝိဟာရ + သမ္မဒ္ဓန+ သဒ္ဒ | ကျောင်း၌ တံမြက်လှည်းသော အသံ။ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ မမ ဝိဟာရသမ္မဒ္ဓနသဒ္ဒမ္ပိ ---------- ယက္ကိကသဒ္ဒမ္ပိ ကရောန္တသ္သ နဇာနာတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိဟာရသဟဿ (နဲ) [ဝိဟာရ + သဟဿ] ကျောင်းတစ်ထောင်၊ တစ်ထောင်သော ကျောင်း။ ဝိဟာရသတံ ဝိဟာရဟဟဿံ ကာရေတုံ နဲ လဘိမှ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၂။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၉။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၈)။

ဝိဟာရသာမန္တ (ပုဲ၊ နဲ) [ဝိဟာရ + သာမန္တ] ကျောင်း၏-အနီးအပါး။ နဲ ဝိဟာရသာမန္တာ သေနာသနံ ပပ္ပေါဋေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၈၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၃၉။

ဝိဟာရသာမိ (တိ) [ဝိဟာရ + သာမိ။ ထီ-၌-သာမိနီ ။ ဤပုဒ်ကား မောဂ်၊ ၄။ ၉၀-အလို ဝိဟာရသာမီ-ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိသင့်၏။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၂၇။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၅-တို့အလို ဒီဃ, ရဿ ၂-ချက် သင့်။] ကျောင်း၏အရှင်။ (ကျောင်းလှူဒါန်းသူ၊ ကျောင်းဒကာ)။ တတ္ထ ဟိ ဧကော ဝိဟာရသာမိ ကုဋ္ဌမ္ဗိကော သံဃဂတံ ဒက္ခိဏံ ဒဿာမီတိ သံဃတော ဥဒ္ဒိသိတွာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၆။

ဝိဟာရသာမိက (တိ) [ဝိဟာရ + သာမိက] ဝိဟာရသာမိ-ကြည့်။ ဝိဟာရသာမိကော ဥပါသကော တံ ကာရဏံ သုတွာ ဘဂဝတော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၇။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၇။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇)။

ဝိဟာရသီမာ (ထီ) [ဝိဟာရ + သီမာ] (၁) ကျောင်း - ကျောင်းတိုက် - ၏ အပိုင်းအခြား၊ (က) ဥပစာရသိမ်၊ (ခ) လာဘသိမ်။ (၂) ကျောင်းဟုဆိုအပ်သော သိမ်၊ ဝိဟာရသိမ်။ (က) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၏ အတွင်း-တစ်စိတ်-တစ်ဒေသ-သော အရပ်၌ ရတ္တိဝိပ္ပဝါသ အကျိုးငှါ ကမ္မဝါစာဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော သိမ်၊ အဝိပ္ပဝါသသိမ်။ (ခ) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်- တစ်ခုလုံးကို ကမ္မဝါစာဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော သိမ်၊ မဟာသိမ်။ (၁) (က) (ခ) ဝိဟာရသီမံ အတိက္ကမတောပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၈။ ဝိဟာရသီမာယာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၃) တိ ဥပစာရသီမာယ၊ လာဘသီမာယ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၆။ (၂) (က) ဝိဟာရသီမ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၆) န္တိ အဝိပ္ပဝါသသီမံ သန္ဓာယာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၉။ (ခ) ဝိဟာရသီမ (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၆) န္တိ ဗဒ္ဓသီမံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၅။ ဝိဟာရသီမန္တိ ဝိဟာရသမ္ဗန္ဓံ ဗဒ္ဓသီမံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၀၀။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၇။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၄၆)။

ဝိဟာရသီမာပရိဒ္ဆေဒ (ပုဲ) [ဝိဟာရသီမာ + ပရိစ္ဆေဒ] ဝိဟာရသိမ်၏ အပိုင်းအခြား။ သစေ ပန ဒီပကော ဝိဟာရသီမာပရိစ္ဆေဒ-တော ဥဒ္ဓံ ဝါ အဓော ဝါ အဓိကတရော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၉၊ ၃၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၂။

ဝိဟာရသီမာပရိစ္ဆေဒနိမိတ္တ (နဲ) [ဝိဟာရသီမာပရိစ္ဆေဒ + နိမိတ္တ] ဝိဟာရသိမ်၏အပိုင်းအခြား နိမိတ်။ အထ ဝိဟာရသီမာပရိစ္ဆေဒနိမိတ္တသ ဥဇုကမေဝ သမ္မုခိဘူတေ ဒီပကသ ဩရိမန္တေ နိမိတ္တံ ကိတ္တေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၂။

ဝိဟာရသီမာပရိယာပန္ဒ (တိ) [ဝိဟာရသီမာ + ပရိယာပန္ဒ] ဝိဟာရသိမ်၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ဝိဟာရသီမာ-ပရိယာပန္ဒာနံ သဗ္ဗေသံ အာရောစေတဗ္ဗံ သိယာ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၅၇။

ဝိဟာရသီသ (နာ) | ဝိဟာရ + သီသ | ကျောင်းကို - အဦး - အစ -ပဓာန -ပြုခြင်း။ ဝိဟာရသီသေန ဟေတ္ထ တတ္ထ နိဝါသီနဉ္စေဝ ------ သဒ္ဓေသံ ဘိက္ခူနံ ဂဟဏံ ဒဒ္ဒဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅။

ဝိဟာရသုခတ္ထ (နာ) | ဝိဟာရသုခ + တ္ထ | နေခြင်းငှါ ချမ်းသာသည်၏အဖြစ်။ " ဂစ္ဆတိ ယေနကာမ " န္တိ ဣမိနာ ဝိဟာရသုခတ္ထံ ဒဿေတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂။

ဝိဟာရသုညတာသုတ္ထ (နာ) | ဝိဟာရ + သုညတာ + သုတ္ထ | ဝိဟာရသုညတာသုတ်၊ (ချမ်းသာစွာ) နေ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် သုညတဖလသမာပတ်ကို ပြသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၁၅၁-၉။ အယံ ခေါ ပနာနန္ဒ ဝိဟာရောတိ ဝိဟာရသုညတာသုတ္တေ ----- အာဒိနဝံ ဝတ္တာ တပ္ပဋိပက္ခဝိဟာရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၈။

ဝိဟာရသုတ္ထ (နာ) | ဝိဟာရ + သုတ္ထ | ဝိဟာရသုတ် ၂-သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၀-၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၄-၇။

ဝိဟာရသေနာသန (နာ) | ဝိဟာရ + သေနာသန | ကျောင်းဟူသော အိပ်ရာနေရာ။ အပိ စ ဝိဟာရော အမ္ဗယောဂေါ ပါသာဒေါ ဟမ္မိယံ ဂုဟာတိ ဣဒံ ဝိဟာရသေနာသနံ နာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၀)။

ဝိဟာရသောဓနဝတ္ထ (နာ) | ဝိဟာရ + သောဓန + ဝတ္ထ | ကျောင်းကို-သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်းဟူဆိုအပ်သော-အကျင့်-ကျင့်ဝတ်-ဝတ္တရား။ ဝိဟာရသောဓနဝတ္တေ ဝိနိစ္ဆယော မဟာခန္ဓကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၇။

ဝိဟာရာဓိကာရ (ပု) | ဝိဟာရ + အဓိကာရ | ကျောင်း၏အရာဌန။ တထာ ဝိဟာရာဓိကာရတ္တာ အညဝိဟာရတော အာဂတောပိ အာဂန္တုကော၀။ ဝဇိရ။ ၅၃၅။

ဝိဟာရာဓိဂမ (ပု) | ဝိဟာရ + အဓိဂမ | (၁) ရ-ရောက်-အပ်သော-ဝိဟာရ-အရိယ-ဝိဟာရ - အရဟတ္တဖလသမာပတ်ဝိပညာ။ (၂) သမထ, ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော ဝိဟာရကို-ရ-သိ-ခြင်း။ (ခ) သန္တော စ ဝိဟာရာဓိဂမော (ပဒီသံ။ ၂။) တိ သုညတော ဝိဟာရော သန္တော ဝိဟာရာဓိဂမော။ ပဒီသံ။ ၉၄။ ဝိဟရတီတိ ဝိဟာရော၊ ဝိဟရန္တိ တေန ဝါတိ ဝိဟာရော၊ အဓိဂမ္မတိ ပါပုဏီယတီတိ အဓိဂမော၊ ဝိဟာရော စ၀ အဓိဂမော ဝိဟာရာဓိဂမော။ သော စ ---------- အရဟတ္တဖလသမာပတ်ဝိပညာ။ ပဒီသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅။ သုညတော ဝိဟာရောတိ အနတ္တာနုပဿနာယ ဝုဋ္ဌိတဿ သုညတာကာရေနေဝ ပဝတ္တာ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ ---------- အပ္ပဏိဟိတော ဝိဟာရောတိ ဒုက္ခာနုပဿနာယ ဝုဋ္ဌိတဿ အပ္ပဏိဟိတာကာရေန ပဝတ္တာ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ။ ပဒီသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၁-၂။ (၂) သန္တော စ ဝိဟာရာဓိဂမော သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဿာဒေါ ဟောတိ။ ပဒီသံ။ ၂၀၅။ သန္တော စ ဝိဟာရာဓိဂမောတိ သမထဿ ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ ပဒီလာဘော။ ပဒီသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၅။

ဝိဟာရာနိသံသ (ပု) | ဝိဟာရ + အာနိသံသ | ကျောင်း-၏ - အကျိုး - ဂုဏ် - အာနိသင်။ " သီတံ ဥဏှံ ပဒီဟန္တိ ------ ပရိနိဗ္ဗာတိ

အနာသဝေါ " တိ ဝိဟာရာနိသံသံ ကထေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။

ဝိဟာရာနုဇာနန (န) [ဝိဟာရ+အနုဇာနန] ကျောင်းကို ခွင့်ပြုတော်မူခြင်း။ ဝိနယပိဋကာ၊ စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၆-ခန္ဓက၊ ၁-ဘာဏဝါရ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။

ဝိဟာရာနုဇာနနကထာ (ထီ) [ဝိဟာရာနုဇာနန + ကထာ] ဝိဟာရာနုဇာနနကထာ။ ကျောင်းကို ခွင့်ပြုတော်မူခြင်း နှင့်စပ်သောစကား။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈-၆၃။

ဝိဟာရာနုမောဒန (ထီ၊ န) [ဝိဟာရ + အနုမောဒန] ကျောင်းအနုမောဒနာတရား၊ ကျောင်းအလှူဒါနကို- အဖန်ဖန်ဝမ်းမြောက်-အား‌ရ - စေခြင်း၊ ကျောင်းလှူဒါန်းရခြင်း၏ အကျိုးနှင့်စပ်သည့် ဒေသနာတော်ကို ဟော တော်မူခြင်း။ အနုမောဒီ ဝိဟာရာနုမောဒနံ အကာသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိဟာရာဘိမုခ (တိ) [ဝိဟာရ + အဘိမုခ။ ထီ-၌ --ဘိမုခါ, ဘိမုခီ။] ကျောင်းသို့-မျက်နှာမူ-မျက်နှာလှည့်-ရှေးရှု-သော၊ ကျောင်း၏-မျက်နှာချင်းဆိုင်-ရင်ဆိုင်-ဖြစ်သော။ အထ နိဝတ္တိတွာ ဝိဟာရာဘိမုခေါ ပလာယိတွာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၅)။

ဝိဟာရိက (တိ) [ဝိဟာရ + ဣက။ ဝိဟာရက-သံ။ ဝိဟာရိက-သဏ္ဌတပိဋကက။] (အတူတကွ) နေခြင်းရှိသော၊ သူ။ (ဥပဇ္ဈာယ်ယူ) အတူနေတပည့်။ ဥပဇ္ဈာယေန ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓိဝိဟာရိကမ္ပိ သမ္မာ ဝတ္တိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၃။ ကေနဋ္ဌေန သဒ္ဓိဝိဟာရိကောတိ ဥပဇ္ဈာယေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရော ဧတဿ အတ္ထီတိ သဒ္ဓိ-ဝိဟာရိကောတိ အတ္ထေန။ ဝိ၊ လက်ာ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၈။

ဝိဟာရိတပ္ပ (တိ) [ဝိ + ဟရ + ဏော + တပ္ပ။ ဝိဟရတိ-ကြည့်။] ပိုင်းဖြတ်၍-ဆောင်-ဖြစ်စေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဟာရိတပ္ပဋ္ဌ (ပု) [ဝိဟာရိတပ္ပ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ပိုင်းဖြတ်၍-ဆောင်-ဖြစ်စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-အနက်-သဘော။ ဝိဟာရိတပ္ပဋ္ဌေနာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၄) တိ ပစ္စနီကဓမ္မေ ဒုက္ခံ ဝါ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ပဝတ္တေ-တပ္ပဋ္ဌေန။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိဟာရီ (တိ) [ဝိဟာရ + ဣ။ ဝိ + ဟရ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဟာရိနီ။ ဝိဟာရိန်-သံ။ ဝိဟာရိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (စျာန်သမာပတ်-ဖိုလ် - ဣရိယာပုထ် - ဖြင့်) နေခြင်းရှိသော၊ ဥပစာရစျာန်, အပ္ပနာစျာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) နေ-နေထိုင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (၃) သုခဝိဟာရီဇာတ်။ (၁) အပ္ပမာဒဝိဟာရိန (ပဋိသံ။ ၂၁၆) န္တိ သီလာဒီသု အပ္ပမာဒ-ဝိဟာရဝတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ သာဓုဝိဟာရိ (သုတ္တနိ။ ၂၈၆) န္တိ အပ္ပနာဝိဟာရေန ဝါ ဥပစာရေန ဝါ သမန္နာဂတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။ (၂) ဧဝံ ဝိဟာရီ အာတာပီ၊ အဟော-ရတ္တမတန္ဒိတံ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ နေတ္တိ။ ၁၂၈။ ဝိဟာရီ ဝိဟရန္တံ အာတာပီ --- အဟောရတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၄။ အပ္ပမာဒဝိဟာရိန (ဓမ္မ။ ၂၁) န္တိ သတိအဝိပ္ပဝါသသခီတေန အပ္ပမာဒေန ဝိဟရန္တာနံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ (၃) မယဒေဝံ ဝိဟာရီတိ၊ ပဏ္ဍိတာ ဒေဝ ဇာတကာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။

ဝိဟာရုပဋ္ဌာက (တိ) [ဝိဟာရ + ဥပဋ္ဌာက] ကျောင်းကို - လုပ်ကျွေး - ပြုစု - သော သူ၊ ကျောင်း၏ အလုပ်အကျွေး။ တုမှေ မံ

" သံယကုဋ္ဌမ္ဖိကော ဝိဟာရုပဋ္ဌာကော" တိ မညမာနာ ကာတုကာမာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၃။

ဝိဟာရုပစာရ (ပု) | ဝိဟာရ + ဥပစာရ | (ရဟန်းတို့၏နေရာ) ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်-၏ - ဥပစာရ - အနီးအပါး - အနီးအနား - ပတ်ဝန်းကျင်-အရပ်။ ဝိဟာရုပစာရေ ပန တံ ဝိဟာရစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တောပိ ဒိသွာ ပဋိသာမေဿန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄။ ဝိဟာရုပစာရေနာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇) တိ ဝိဟာရဿ ဥပစာရပ္ပဒေသေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၀။ ကခ်ိ။ ၂၀၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉၊ ၃၉၀၊ ၃၉၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၂။ ဝဇိရ၊ ၃၀၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၉)။

ဝိဟာရောကာသဒါနတ္ထ (ပု) | ဝိဟာရ + ဩကာသ + ဒါန + အတ္ထ | ကျောင်းနေရာကို ပေးခြင်း၏ဟူသောအကျိုး။ ပကတိယာ မဟတိံ ပုန အညေသံ ဝိဟာရောကာသဒါနတ္ထာယ ခုဒ္ဒကံ ဝါ ကာတုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၁၉၄။

ဝိဟာရောပဝန (န) | ဝိဟာရ + ဥပဝန | (ဇေတဝန်) ကျောင်းတော်၏ အနီးဖြစ်သော တော။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဝိဟာရောပဝနေ စာတုဒ္ဒိသံ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။

ဝိဟာသီ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဏိ။ ဝိဟရတိ-မှ။ | (၎) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ပြီ။ ဝိဟရတိ-လည်းကြည့်။ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ၂။ ၄၅၇-၉။ (-သံ၊ ၂။ ၄၆၂။ အံ၊ ၃။ ၆၈။ အပ၊ ၁။ ၆၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉)။

ဝိဟာသိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဏိ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ပြီ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ------ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄။ ဝိဟာသီ (ဒီ၊ ၂။ ၃၀) တိ သိခါပတ္တံ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနံ ဝဟန္တော ဝိဟရိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၂။ မ၊ ၁။ ၄၈။ မ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဥဒါန။ ၁၀၃)။

ဝိဟာသုံ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဥံ။ ဥံ-ကို သုံ-ပြု။ ရ-ကို အာ - ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၅၉၅။ ၆၅၆။ | နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကြကုန်ပြီ။ ယေ ဟိ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ --------- ဝိဟာသုံ ဝါ ဝိဟရန္တိ ဝါ ဝိဟရိဿန္တိ ဝါ။ မ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဝိဟာဟိသိ (ကြိ) | ဝိ + ဟရ + ဿသိ။ ဿ-နှင့်တကွ ဓာတွန်ရ-ကို အာဟ - ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၆၅၇။ | (သင်) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သုခံ ဘိက္ခု ဝိဟာဟိသိ။ ဓမ္မ။ ၆၇။ သတ္ထိရိယာပထေသု သုခံ ဝိဟရိဿသီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဝိဟာဟေသိ (ကြိ) | ဝိ + ဟာ + အ + ဏျိ။ ဟာဟာ-ဟု ဝုဒ္ဓိဘာဝ - ပြု။ ဝိဇဟတိ-၏ အတိဟ်။ | စွန့်-နှင်ထုတ်-ပြီ။ ဝိဟာဟေသိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄၅) တိ ပဇာဇေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၆။ (ကွ၊ မူ)။

ဝိဟိသက (တိ) | ဝိ + ဟိသိ + ကွ။ ထီ-၌ ဝိဟိသိကာ။ ဝိဟိသက-သံ။ ဝိဟိသဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်ကျင့်သော၊ သူ။ (၁) ဝိဟိသကာ ဘဝိဿန္တိ (မ၊ ၁။ ၅၀) တိ ပါဏိနော ဝါ ---- သတ္တာနံ ဝိဟေသကာ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (၂) ဇဝမေဝ ဝိဟိသကဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ ဝိဟိသာပဟာနာယ မဂ္ဂံ ဘာဝယတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ ပုတ္တေ ဝိဟိသကဿ မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇန္တဿ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၅။

ဝိဟိသကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိဟိသက + ပုဂ္ဂလ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-တတ်သော-ပုဂ္ဂိုလ်။ ဧဝမေဝ ခေါ စုန္ဒ ----- ဝိဟိသကပုဂ္ဂလဿ --- အဝိဟိသာ ဟောတိ ပရိတ္တမနာယ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၆။

ဝိဟိသဌ (ပု) [ဝိဟိသာ + အတ္ထ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဝိဟိသဌေနာတိ ဝိဟိသနဌေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။

ဝိဟိသတိ (ကြို) [ဝိ + ဟိသိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိဟိသတိ - သံ။ ဝိဟိသက္ကာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ထိပါး-ပုတ်ခတ် -ဆင်းရဲစေ -ဒုက္ခ ရောက်စေ-၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လို၏။ (ကာမတ္ထဇောတက)။ (၃) သတ်ဖြတ်၏။ (၁) အယံ ယက္ခော ဟိသတိ၊ အယံ ယက္ခော ဝိဟိသတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဟိသတီတိ အပ္ပ-မံသလောဟိတံ ကရောန္တော ဒုက္ခာပေတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၁။ အာယသ္မာ ဓမ္မိကော အာဂန္တုကေ ဘိက္ခူ --- ဝိဟိသတိ ဝိတုဒတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၂၁။ ဝိဟိသတီတိ ဝိဟေဌေတိ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၂၀။ ဧဝမေဝံ တထာဂတံ၊ ယော ဝါဒေန ဝိဟိသတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၄။ ဝိဟိသတီတိ ဗာဓတိ အာသာဒေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၆၇။ (-ဓမ္မ။ ၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃။ နေတ္တိ။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃။ ဥဒါန၊ ၌။ ၉၈။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၉၃။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၁၁၀၊ ၂၀၉)။ (၂) ဝိဟိသန္တီတိ ဟန္တ္ဝါ ဣစ္ဆန္တီ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၄။ (၃) ယော'ဓ ပါဏံ ဝိဟိသတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၈။ ဝိဟိသတီတိ ကာယဒွါရိကစေတနာသမုဋ္ဌိတေန ဝါ ----- ပယောဂေန ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိဟိသန (ထီ၊ န) [ဝိ + ဟိသိ + ယု။ (နာ) ဝိဟိသန - သံ။ (နာ) ဝိဟိသဏာ - ပြာ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - သတ်ဖြတ် - ခြင်း။ (၂) အားကြီးသော - လွန်စွာ - ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်- သတ်ဖြတ်- ခြင်း- ကြောင်းတရား။ (၃) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်- သတ်ဖြတ်-ကြောင်း။ (၁) ဝိဟေသာတိ ပါဏိအာဒီဟိ သတ္တာနံ ဝိဟိသနံ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၉၉။ ဝိဟနနံ ဝိဟိသနံ ဗာဓနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅)။ (၂) ယာ ဧဝရူပါ ဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ ဟိသနာ ဝိဟိသနာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၈။ ဟိသန္တီ တောယာတိ ဟိသနာ၊ ဗလဝဟိသနာ ဝိဟိသနာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၇၀။ (၃) သဗ္ဗမ္မိ အဝသေသဲ ဥပကရဏံ သတ္တာနံ ဝိဟိသန-ဘာဝတော သတ္တန္တီ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၌၊ ၂။၁၁၀။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၉၇။ ဝိဟိသနဘာဝတောတိ ဝိဗာဓနဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိဟေဌနဘာဝတောတိ ဝိဟိသနဘာဝတော၊ ဧတေန သသတိ ဟိသတိ အနေနာတိ သတ္တန္တီ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၇။

ဝိဟိသနက (တိ) [ဝိဟိသန + က] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-တတ်သော။ အက္ကုလ ပက္ကုလ ကွတိ ဧဝံ ဝိဟိသနကပယောဂံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၅။

ဝိဟိသနဌ (ပု) [ဝိဟိသန + အတ္ထ] ဝိဟိသဌ-ကြည့်။

ဝိဟိသန္တီ (ကြို) [ဝိ + ဟိသိ + အ + အန္တီ] သတ်ဖြတ်ကြကုန်၏။ ကစ္စိ ဘဝန္တံ နဝိဟိသန္တီ ဝါဠာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိဟိသန္တီ တောယ သတ္တော, ဝိဟိသနံ ဝါ ဧတေ သတ္တာနန္တီ ဝိဟိသာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၇၀။

ဝိဟိသလက္ခဏာ (တိ) [ဝိဟိသာ + လက္ခဏာ] ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိသော။ ဝိဟိသလက္ခဏာ ဒုဿီလျာ၊ သြရမာအဝိဟိသလက္ခဏာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဝိဟိသသညာ (ထီ) [ဝိဟိသာ + သညာ] ဝိဟိသာသညာ-ကြည့်။ ဗျာပါဒသညာယ ဝိဟိသသညာယ စ ပဋိပက္ခော ဝိစာရော။ ပေဋကော။ ၂၆၂။

ဝိဟိသသညီ (တိ) [ဝိဟိသသညာ + ဣ] (ကိုယ်နှုတ်) ပင်ပန်းအံ့ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဟိသသညီ ပဂုဏ် နာ ဘာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀။ ဒီ၊ ၂။ ၃၄။ မ၊ ၁။ ၂၂၆။ မ၊ ၂။ ၂၉၃။ သံ၊ ၁။ ၁၄၀။ အဟဉ္စိ အတ္ထနော ပဂုဏ် ---- ဥတ္တမံ ဓမ္မံ ကာယဝါစာကိလမထသညီ ဟုတွာ မနုဇေသု ဒေဝမနုဿေသု နာ ဘာသိန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၄၅။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၈၆-၇။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၈။

ဝိဟိသာ (ထီ) [ဝိ + ဟိသိ + အ။ နှိတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိဟိသန္တိ ဧတာယ သတ္တေ, ဝိဟိသနံ ဝါ ဧတံ (ဧသာ) သတ္တာနန္တိ ဝိဟိသာ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၇၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၈၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇၊ ၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ ဝိဟိသာ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဆင်းရဲစေ - ခြင်း။ (၂) ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ဆင်းရဲစေ-ကြောင်း။ (က) ဒေါသ၊ ဒေါသမူလစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ခ) ဝိတက်-အကြံအစည်။ (ဂ) စေတနာ။ (ဃ) အလိုဆန္ဒ။ (၃) ဆင်းရဲ- ပင်ပန်း-ဆာလောင်- မွတ်သိပ်-ခြင်း။ (၄) ဝိဟိသာသဒ္ဒါ။

(ဝိဟိသာသည်-- တစ်ပါးသော သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းလက္ခဏာရှိ၏၊ (တစ်နည်း) ကရုဏာ၏ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း ကိစ္စရှိ၏၊ (တစ်နည်း) မိမိသန္တာန်၌ ကရုဏာကို ဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စရှိ၏၊ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဟူ၍ ရှေ့ရှုထင်တတ်၏၊ အမျက်ထွက်ခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိ၏။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၇၀။ ဝိဟိသာသည် ကရုဏာဗြဟ္မဝိဟာရ၏ ဝေးသောရန်သူမည်၏။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂။ ဝိဟိသာကို ပယ်ဘို့ရန် အဝိဟိသာ • ကရုဏာဘာဝနာကို ပွားများအပ်၏။ အံ၊ ၂။ ၃၉၀)။

(၁) (၂) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) ဝိဟိသာယ ပဟာနာယ အဝိဟိသာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ အံ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဝိဟိသာယ အနန္တရာ ကရုဏာ ဥပဋ္ဌဟတိ။ အဘိ၊ က။ ၃၅၆။ တတိယဝါရေ ကရုဏာဈာနာနိ ဝိဟိသာယ နိဿရဏံ နာမ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၇၅။ ဝိဟိသူပသမော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၁) တီဏ္ဍ ဝိဟိသန္တိ ဧတာယ သတ္တေ, ဝိဟိသနံ ဝါ နေသံ တန္တိ ဝိဟိသာ၊ သတ္တာနံ ဝိဟေဌနာကာရေန ပဝတ္တော ကရုဏာယ ပဋိပက္ခဘူတော ပဋိယစိတ္တုပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ ဝိဟိသာဓာတု, ဝိဟိသာတက္က-တို့လည်းကြည့်။ (၃) အဇာနန္တေသု မနုဇေသု ဒေသနာယ ဝိဟိသာ ကာယဝါစာကိလမထော ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၈။ ပရိဿယန္တိ ခုဒါဝသေန ဥပဋ္ဌန်း ဝိဟိသံ သရီရဒုက္ခံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိဟိသူပရတိ-လည်းကြည့်။ (၄) ဝိဟိသာယာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၄၅) တီ ဝိဟိသာဝစနေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၄

ဝိဟိသာစေတနာ (ထီ) [ဝိဟိသာ + စေတနာ] ဝိဟိသာနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။

ပရသ ဝိဟိသာစေတန် နိဗ္ဗာပေသတီတိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၅)။

ဝိဟိသာဆန္ဒ (ပု) [ဝိဟိသာ + ဆန္ဒ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်းဌ်ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ၊ ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လိုသော ဆန္ဒ၊ ဝိဟိသာဆန္ဒ။ ဝိဟိသာဓာတုံ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပ။ ဝိဟိသာဆန္ဒော။ သံ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိဟိသာဓာတု (ထီ၊ ပု) [ဝိဟိသာ + ဓာတု] ဝိဟိသာနှင့်စပ်ယှဉ်သော ဓာတ်၊ ဝိဟိသာ ဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်၊ ဝိဟိသာဓာတ်-- (က) ဝိတက်။ (ခ) ဒေါသ။ (ဂ) စေတနာ။ (ဃ) ဆန္ဒ။ (ဝိဟိသာ (=ဒေါသ) နှင့်စပ်ယှဉ်သော တက္က = အကြံအစည်, ဝိတက္က = ထူးသော အကြံအစည်, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ = မှားသော အကြံအစည်ကိုလည်းကောင်း, သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲခြင်း, ညှဉ်းဆဲကြောင်းဖြစ်သည့် ဒေါသကိုလည်ကောင်း (အဘိ၊ ဝိ၊ ၈၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၉။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆) သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲကြောင်းဖြစ်သည့် စေတနာကိုလည်းကောင်း, ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်လိုသော ဆန္ဒကိုလည်းကောင်း (အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၈) " ဝိဟိသာဓာတ် " ဟုခေါ်၏။

(က) (ခ) ကာမဓာတု ဗျာပါဒဓာတု ဝိဟိသာဓာတု။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၁။ အံ၊ ၂။ ၃၈၉။ နေတ္တိ။၈၁။ " ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဟိသာဓာတု။ ဣဓေကစ္စော ပါဏိနာ ဝါ --------- အညတရညတရေန ဝါ သတ္တေ ဝိဟေဌေတီ " တိ အယံ ဝိဟိသာဓာတု။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၉။ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော ဓာတု ဝိဟိသာဓာတု၊ ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ ဝိဟိသာ ဧဝ ဝါ ဓာတု ဝိဟိသာဓာတု၊ ပရသတ္တ-ဝိဟေသနသေတံ နာမံ။ နေတ္တိ၊ ၄၊ ၁၆၄။ ပရသ အတ္တနော စ ဒုက္ခာပနံ ဝိဟိသာ။ တံ တု မိစ္ဆာဟိ (ဟန္တုမိစ္ဆာတိ ?) ဝိဟိသာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၄။ ဝိဟိသာဓာတုံ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝိဟိသာသညာ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိဟိသာဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ ဝိဟိသာ-ဝိတက္ကောပိ ဝိဟိသာဓာတု ဝိဟိသာပိ။သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိသေသေန ဟိ ပရသ အတ္တနော စ ဒုက္ခာပနံ ဝိဟိသာ၊ သာ ဧဝ ဓာတု၊ အတ္ထတော ရောသနာ ပရူပဃာတော၊ တထာပဝတ္တော ဝါ ဒေါသသဟဂတ-စိတ္တုပ္ပါဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။ တတ္ထ ကတမာ ဝိဟိသာဓာတု၊ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ---------- ဟိသနာ ရောသနာ ဝိရောသနာ ပရူပဃာတော။ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဟိသာဓာတု။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၈။ ဝိဟိသာ-ပဋိသံယုတ္တာ ဓာတု ဝိဟိသာဓာတု၊ ဝိဟိသာဝိတက္ကသေတံ နာမံ။ ဝိဟိသာယေဝ ဓာတု ဝိဟိသာဓာတု၊ ပရသတ္တဝိဟေသန-သေတံ နာမံ။ အယံ ပန ဟေဌာ အနာဂတတ္တာ ဧဝံ အတ္ထာဒိဝိဘာဂတော ဝေဒိတဗ္ဗာ-- ဝိဟိသန္တိ ဧတာယ သတ္တေ, ဝိဟိသနံ ဝါ ဧတံ သတ္တာနန္တိ ဝိဟိသာ။ သာ ဝိဟေဌနလက္ခဏာ ------- ပဋိဃပဒဌာနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။ ပရသ အတ္တနော စ ဒုက္ခာယနံ ဝိဟိသာ။ ဝိဟိသန္တီတိ ဟန္တုံ ဣစ္ဆန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၄။ (-မ၊ ၃။ ၁၀၈)။ (ဂ) (ဃ) ကာမဓာတု၊ ဗျာပါဒဓာတု၊ ဝိဟိသာဓာတု။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိဟိသာဓာတု စေတနာ ပရဝိဟေဌနဆန္ဒော ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝိဟိ်သာဓာတုဌာန (နာ) | ဝိဟိ်သာဓာတု + ဌာန | ဝိဟိ်သာဓာတ်၏ အရာ ဌာန။ ဝိဟိ်သာဓာတုံ ဝိဟိ်သာဓာတုဌာနေ ဌပေတွာ အဝသေသံ ကာမဓာတု နာမ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၅၉။

ဝိဟိ်သာဓိပ္ပါယ (တိ) ဝိဟိ်သာ + အဓိပ္ပါယ | ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ မာရကာယိကာနံ ဒေဝတာနံ ဝါ ဝိဟိ်သာ-ဓိပ္ပါယာနံ အတ္တနော အတ္တဘာဝံ အဂ််ပစ္စဂ်ါနိ ဝါ ဇာနမာနော ဒေတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၇။

ဝိဟိ်သာနိဗ္ဗတ္တ (တိ) | ဝိဟိ်သာ + နိဗ္ဗတ္တ | မွတ်သိပ်ဆာလောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဝိဟိ်သာနိမိတ္တ (တိ) | ဝိဟိ်သာ + နိမိတ္တ | (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၂) မွတ်သိပ်ဆာလောင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၁) အဝိဟိ်သမာနော ဝိဟိ်သာနိမိတ္တာနံ ပဇဟနေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၁။ (၂) ဝိဟိ်သာနိမိတ္တတာ စေတာသံ ဝိဟိ်သာယ ဝိသေသော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိဟိ်သာနိမိတ္တတာ ဝိဟိ်သာနိဗ္ဗတ္တတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဝိဟိ်သာပစ္စနီကဌ (ပု) | ဝိဟိ်သာ + ပစ္စနီက + အတ္ထ | ဝိဟိ်သာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အနက်သဘော။ ဝိဟိ်သာပစ္စနီကဌေန အဝိဟိ်သာဝိတက္ကောတိ စ ဝုတ္တော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၇။

ဝိဟိ်သာပဇိ်သံယုတ္တ (တိ) | ဝိဟိ်သာ + ပဇိ်သံယုတ္တ | ဝိဟိ်သာနှင့်ယှဉ်သော။ ဝိဟိ်သာဝိတက္က-ကြည့်

ဝိဟိ်သာပဇိ်သညုတ္တ (တိ) | ဝိဟိ်သာ + ပဇိ်သညုတ္တ | ဝိဟိ်သာပဇိ်သံယုတ္တ-ကြည့်။ ဝိဟိ်သာပဇိ်သညုတ္တာ သညာ ဝိဟိ်သာသညာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၄၉။

ဝိဟိ်သာပရိနိဗ္ဗာန (နာ) | ဝိဟိ်သာ + ပရိနိဗ္ဗာန | ဝိဟိ်သာ၏ - ငြိမ်းအေး - ငြိမ်းပျောက် - ခြင်း။ ဝိဟိ်သာပဟာနာယ မဂ္ဂံ ဘာဝယတောတိအာဒိနာ ---------- ဝိဟိ်သာပရိနိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တနမာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၅။

ဝိဟိ်သာပရိယေသနာ (ထီ) | ဝိဟိ်သာ + ပရိယေသနာ | ဝိဟိ်သာကိုရှာမှီးခြင်း၊ ရှာမှီးအပ်သော ဝိဟိ်သာ။ ဝိဟိ်သာပရိယေသနံ ဘိက္ခဝေ ပရိယေသမာနော အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော ---------- မိစ္ဆာ ပဋိပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိဟိ်သာပရိဝဇ္ဇန (နာ) | ဝိဟိ်သာ + ပရိဝဇ္ဇန | ဝိဟိ်သာကို - ကြဉ် - ကြဉ်ရှောင် - ခြင်း။ ဧဝံ ဝိဟိ်သာပရိဝဇ္ဇနတ္ထာယ အဝိဟိ်သာ ပဋိယတ္တာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။

ဝိဟိ်သာပရိဋ္ဌာဟ (ပု) | ဝိဟိ်သာ + ပရိဋ္ဌာဟ | ဝိဟိ်သာဟူသော-အပူ-ပူလောင်ခြင်း။ ဝိဟိ်သာသည် ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝိဟိ်သာသက်ပွေါ။ ပ ။ ဝိဟိ်သာဆန္နော။ ဝိဟိ်သာပရိဋ္ဌာဟော။ သံ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိဟိ်သာပဟာန (နာ) | ဝိဟိ်သာ + ပဟာန | ဝိဟိ်သာကိုပယ်ခြင်း။ ဝိဟိ်သာပဟာနာယ မဂ္ဂံ ဘာဝယတော ဥပ္ပန္နာ အဝိဟိ်သာ ဟောတိ ပရိနိဗ္ဗာနာယ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝိဟိ်သာဇဟုလ (တိ) | ဝိဟိ်သာ + ဇဟုလ | ဝိဟိ်သာများသော၊ သူ။ ကရုဏာ ဝိဟိ်သာ-ဇဟုလဿ ------ ဥပေက္ခာ ရာဂဇဟုလဿ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဝိဟိသာလက္ခဏ (တိ) [ဝိဟိသာ + လက္ခဏ] ဝိဟိသာလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝိဟိသာလက္ခဏာ ပရဟေဌနာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝိဟိသာဝစန (န) [ဝိဟိသာ + ဝစန] ဝိဟိသာသဒ္ဒါ။ ဝိဟိသာယာတိ စ ဝိဟိသာ-ဝစနေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိဟိသာဝိတက္က (ပု) [ဝိဟိသာ + ဝိတက္က] ဝိဟိသာဝိတက်၊ ဝိဟိသာနှင့်-ယှဉ်-တက္ခဖြစ်-သောဝိတက်။ ကာမဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကော ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၀။ အံ၊ ၁။ ၂၅၅။ ဥဒါန။ ၁၁၈။ သော ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ ယောစာယံ ကာမဝိတက္ကော ----- ယော စ ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ မ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။ ဝိဟိသာဝိတက္ကောတိ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၃။ ဝိဟိသာသဟဂတော ဝိတက္ကော ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၈။ တာယ (ဝိဟိသာယ) ပဋိသံယုတ္တော ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တောတိ ဧဝံ သဒ္ဒတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅။ ဥပ္ပန္နံ ဝိဟိသာဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတိ။ ပဋိသံ။ ၃၈၀။ " ကွမေ သတ္တာ ဝိဟိသီယန္တု " တိ ပရေသံ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော ဝိဟိသာဝိတက္ကော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၅၂။ မ၊ ၃။ ၁၆၆-၇။ သံ၊ ၁။ ၂၀၄၊ ၃၆၅။ သံ၊ ၂။ ၇၇။ သံ၊ ၃။ ၃၆၆။ အံ၊ ၁။ ၁၄၆၊ ၂၅၅၊ ၂၇၈-၉၊ ၄၃၂။ အံ၊ ၃။ ၁၆၇-၈။ အဘိ၊ က။ ၂၅၇၊ ၃၂၀။ ကထာဝတ္ထု။ ၂၅၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၈။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၅)

ဝိဟိသာဝိတက္ကဝမန (တိ) [ဝိဟိသာဝိတက္က + ဝမန] ဝိဟိသာဝိတက်ကို-တိုးပွါး-အဖန်တလဲလဲဖြစ်-စေတတ်သော။ ဗျာပါဒဝိတက္က-ဝမနံ ဝိဟိသာဝိတက္ကဝမနံ ဉာတိဝိတက္ကဝမနံ။ စူဠနိ။ ၁၂၅၊ ၂၁၀။

ဝိဟိသာသက်ပွ (ပု) [ဝိဟိသာ + သက်ပွ] ဝိဟိသာနှင့်စပ်ယှဉ်သော - သက်ပွ - အကြံ။ ကာမသက်ပွေါ ဗျာပါဒသက်ပွေါ ဝိဟိသာသက်ပွေါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၀။ မ၊ ၂။ ၂၁၉။ (-သံ၊ ၁။ ၃၆၅။ အံ၊ ၃။ ၂၈၁။ မဟာနိ။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၆)။

ဝိဟိသာသညာ (ထီ) [ဝိဟိသာ + သညာ] ဝိဟိသာနှင့်စပ်ယှဉ်သော - အမှတ် - သညာ။ ကာမသညာ ဗျာပါဒသညာ ဝိဟိသာသညာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၁။ မ၊ ၂။ ၂၁၉။ အယံ ကာမသညာ ------- အယံ ဝိဟိသာသညာ။ မဟာနိ။ ၄၃။ ဝိဟိသာပဋိသံယုတ္တာ သညာ ဝိဟိသာသညာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၄၉။ (-မ၊ ၃။ ၁၆၆။ သံ၊ ၁။ ၃၆၅။ အံ၊ ၂။ ၃၇၄၊ ၃၈၉။ အဘိ၊ က။ ၃၅၆-၇။ နေတ္တိ။ ၁၀၅)။

ဝိဟိသာသဒ္ဒဝစနီယ (တိ) [ဝိဟိသာသဒ္ဒ + ဝစနီယ] ဝိဟိသာသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော။ တံ ပန အဘုတ္တေ ဘုတ္တေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ယံ တတ္ထ အာမာသယသခ်ီတာသ သရီရ-ဒေသသ ပိဋ္ဌနတော ဝိဟိသာသဒ္ဒဝစနီယံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဝိဟိသာသဟဂတ (တိ) [ဝိဟိသ + သဟဂတ] ဝိဟိသာနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဝိဟိသာဝိတက္က (ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၈) ကြည့်။

ဝိဟိသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟိသိ + ဤ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ပြီ။ ကစ္စိ နု တံ

ကောစိ နဘိသသိ -----အကျောသေန ဝါ ပရိဘာသာယ ဝါ ဝိဟိသီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၂။

ဝိဟိသိတ (တိ) [ဝိ + ဟိသိ + တ။ ဝိဟိသိတ - သံ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော။ ကိန္နု ခေါ ဧသ ဧကကော ဝိဟရန္တော ကေနစိ ဝိဟိသိတော ဘဝေယျ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၀။

ဝိဟိသိတကာယ (တိ) [ဝိဟိသိတ + ကာယ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော ကိုယ်-ခန္ဓာ-ရှိသော၊ သူ။ တတ္ထ ဝိဒမ္ဗကာယန္တိ ဝိဟိသိတကာယံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၄၃။

ဝိဟိသူပရတိ (ထီ) [ဝိဟိသာ + ဥပရတိ] (က) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-မွတ်သိပ်-ဆာလောင်-မှု-ငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ခြင်း၊ (ခ) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-မွတ်သိပ်-ဆာလောင်-မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ (က) (ခ) ယာဝဒေဝ--ကျမသ ကာယသ ဌိတိယာ ယာပနာယ ဝိဟိသူပရတိယာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၂၊ ၃၄၁။ မ၊ ၃။ ၅၄။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃၊ ၃၈၄-၅။ အံ၊ ၁။ ၁၁၂၊ ၃၄၉၊ ၄၆၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ အံ၊ ၃။ ၁၅။ အဘိ၊ ၈။ ၂၆၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၇။ မဟာနိ။ ၁၈၅။ ၃၉၇။ ဝိဟိသူပရတိယာတိ ဝိဟိသာ နာမ အဘုတ္တပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကာ ခုဒါ၊ တဿာ ဥပရတိယာ ဝူပသမနတ္ထာယ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၁။ ဝိဟိသူပရတိယာတိ ဝိဟိသာ နာမ ဇိယစ္ဆာ အာဗာဓဌေန။ တဿာ ဥပရမတ္ထမ္ပေသ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိဟိသူပရတိယာတိ ဇိယစ္ဆာ-ဒုက္ခဿ ဥပရမတ္ထံ။ အံ၊ ဋီ။ ၃။ ၁၂၇။

ဝိဟိသူပသမ (ပု) [ဝိဟိသာ + ဥပသမ] ဝိဟိသာ၏ - ငြိမ်း - အေး - ပျောက် - ခြင်း။ ဝိဟိသူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၁။ စူဋနိ၊ ၄။ ၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉)။

ဝိဟိသေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဟိသိ + အ + ဧယျ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ရာ၏။ နဝိဟိသေယျာ (သံ၊ ၁။ ၁၉၀။ သုတ္တနိ။ ၃၄၄) တိ အညမည် ဘိန္ဒန္တော နဗာဓေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆။ ပရေစ နဝိဟိသေယျာ (ထေရ။ ၃၇၀) တိ ပရေစ ပရေဟိ ဘိန္ဒန္တော နဗာဓေယျ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂၆။

ဝိဟိသေယျုံ (တိ) [ဝိ + ဟိသိ + အ + ဧယျုံ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ကုန်ရာ၏။ တေ ဗဟုကာဟိ ဝါစာဟိ -------ဟိသေယျုံ ဝိဟိသေယျုံ။ မဟာနိ။ ၃၁၁။ (-၃၈၇)

ဝိဟိတ = ဝိဟိတက (တိ) [ဝိ + ဓာ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀၈။ ဝိဟိတ + က။ ဝိဟိတ - သံ။ ဝိဟိအ - ပြာ။ ဝိဟိယ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) အပြား = ပဘေဒ။ (၂) ဖြစ်စေ-ဟောကြား-ဖွင့်ပြ-အကျယ်ချဲ့-အပ်သော။ (၃) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-သော။ (၄) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-အပ်သော။ (၅) စီရင်-ထား-ပညတ်-အပ်သော။ (၆) စီရင်-ရေးသား-ရေးဆွဲ - အပ်သော။ (၇) ပြအပ်သော။ (၈) ကြံစည် - နှလုံးသွင်း - သော။ (၉) ဖြစ်-တည် - သော။ (၁) အပြား = ပဘေဒ။ (၂) ဖြစ်စေ - ဟောကြား-ဖွင့်ပြ-အကျယ်ချဲ့-အပ်သော။ အနေကဝိဟိတ (ဝိ၊ ၁။ ၅) နွှိ အနေကဝိဓံ၊ အနေကေဟိ ဝါ ပကာရေဟိ ပဝတ္တိတံ၊ သံဝဏ္ဏိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ အနေကဝိဓန္တိ ------ ဗဟုဝိဓံ။ ----- ပဝတ္တိတန္တိ ဒေသနာဝသေန ပဝတ္တိတံ။ တေနာဟ " သံဝဏ္ဏိတ " နွှိ၊ ဝိတ္ထာရိတန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၉။ ဝိဟိတသဒ္ဒေါ

ဝိဓသဒ္ဒပရိယာယောတိ အာဟ " အနေက-ဝိဓ " နွှိ၊ ဘဝယောနိအာဒိဝသေန ဗဟုဝိဓနွှိ အတ္ထော။ ဝိဟိတနွှိ ဝါ ပယုတ္တံ ဝဏ္ဏိတနွှိ အတ္ထံ ဂဟေတွာ -------- မဇ္ဈေပဒလောပံ ကတွာ နိဒ္ဒိဋ္ဌနွှိ အာဟ " အနေကေဟိ ။ ပ ။ သံဝဏ္ဏိတ " နွှိ။ ----- သံဝဏ္ဏိတနွှိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ကထိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။ (-ဝဇိရ။ ၈၁။ ကခ်၊ ဋီ။ ၂၀-၁)။ (၃) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-သော။ ရက္ခာယ မေ တွံ ဝိဟိတော နု'သ'ဇ္ဇ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇။ တတ္ထ ဝိဟိတော နု'သ'ဇ္ဇာတိ ဝိဟိတော နု အသိ အဇ္ဇ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၄။

(၄) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-အပ်သော။ ကထံ ဝိဟိတက (ဒီ၊ ၃။ ၂ ၃) နွှိ ကေန ဝိဟိတံ ကိနွှိ ဝိဟိတံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄။ တေသု မေ ဝိဟိတာ ရက္ခာ၊ ဧဝံ ဇာနာဟု'ပေါသထ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၇။ သတ္ထရိ ဓမ္မေ စ ပသာဒုပ္ပါဒနံ သတ္ထရိ ပဏာမ-ကရဏံ ဝိဟိတနွှိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂။ ဆဗ္ဗိဓေန ဟိ ပုဗ္ဗေ နိမိတ္တဂ္ဂဟဏံ ဝိဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၇။ ကခ်၊ ဋီ။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉)။ (၅) စီရင်-ထား-ပညတ်-အပ်သော။ အဂါမကာရညေ ဘဂဝတာ ဝိဟိတာယ သတ္တဗ္ဘန္တရသီမာယပိ အနိဝတ္တိတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဂိလာနပစ္စယဿ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတ-ပရိဘောဂေ စ အာပတ္တိ ဝိဟိတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၄။ (၆) စီရင်-ရေးသား-ရေးဆွဲ-အပ်သော။ အာထဗ္ဗဏဝေဒေါ နာမ အာထဗ္ဗဏဝေဒိကေဟိ ဝိဟိတော ပရူပယာတကရော မန္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂။ ၂၂၃။ ပဏာမာရဟဘာဝဝိဘာဝနေန သာတိသယော ဝစီပဏာမော ဝိဟိတောတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃။ (၇) ပြအပ်သော။ " ဝိပဿနာယ သမန္နာဂတာ " တိ ဣမိနာ ပညာဘာဝနာ ဝိဟိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၁။ (၈) ကြံစည် - နှလုံးသွင်း - သော။ အညဝိဟိတော အဝန္ဒိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၅၇။ အညဝိဟိတောတိ အညံ စိန္တယမာနော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၄။ (၉) ဖြစ်-တည်-သော။ အညဝိဟိတကေန ဉာဏေနာ(ဒီ၊ ၃။၁၁၁)တိ --------- အညတ္ထဝိဟိတကေန ဉာဏေန အညံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၉၇။ အညဝိဟိတကာ (မဟာနိ။ ၂၀၄) တိ အညေနာကာရေန ဌိတာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၀။

ဝိဟိတစိတ္တရူပ (တိ) [ဝိဟိတ + စိတ္တရူပ] ရေးဆွဲအပ်သည့် ဆန်းကြယ်သော အရုပ်ရှိသော။ သုစိတ္တရူပ (ပေတ။ ၁၃၄) နွှိ ဟတ္ထိအဿဣတ္ထိပုရိသာဒိဝသေန စေဝ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိဝသေန စ သုဋ္ဌု ဝိဟိတစိတ္တရူပံ။ ပေတ၊ ၄။ ၄၇။

ဝိဟိတဓမ္မဒေသန (တိ) [ဝိဟိတာ + ဓမ္မဒေသနာ] ဟောကြား-ပြသ-အပ်သော တရားဒေသနာရှိသော၊ တရားဒေသနာကို ဟောကြား - ပြသ - တတ်သော၊ သူ။ သုဝိဟိတာန ဒဿန (ထေရ။ ၂၃၆) နွှိ သုဝိဟိတာနံ ဒဿနံ ---- သုဋ္ဌု ဝိဟိတဓမ္မ-ဒေသနာနံ အရိယာနံ ဒဿနံ သာဓု။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၁။

ဝိဟိတနယ (ပု) [ဝိဟိတ + နယ] ဖွင့်ပြအပ်ပြီးသောနည်း။ တသ္မာ တံတံသံဝဏ္ဏနာယ လီနတ္ထပ္ပကာသနာပိ တတ္ထ ဝိဟိတနယေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၆။

ဝိဟိတနိယာမ (ပု) [ဝိဟိတ + နိယာမ] စီရင်-ရေးသား-ထား-အပ်သော-နည်း-နည်းလမ်း။ ဇာနနဉ္စ ပေါရာဏေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝိဟိတနိယာမေန ---------

သမ္ပဋိစ္ဆိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဝိဟိတယညဝိဓိ (ပု) [ဝိဟိတ + ယညဝိဓိ] စီရင် - ထား - အပ်သော ယဇ်အစီအရင်။ ယဇနာ မုတ္တောတိ ခဏ္ဍဟာလေန ဝိဟိတယညဝိဓိတော ဝုတ္တနယေန ယာတေတဗ္ဗတော မုတ္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၂။

ဝိဟိတဝစန (နဲ) [ဝိဟိတ + ဝစန] စီရင်အပ်သော ဝိဘတ်။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝိဟိတဝစနာနံ အစ္စန္တသံယောဂါဘာဝါ ဥပယောဂဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၁။

ဝိဟိတသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဟိတ + သဒ္ဒ] ဝိဟိတ-သဒ္ဒါ။ ဝိဟိတ-သဒ္ဒေါ ဝိဓသဒ္ဒပရိယာယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိဟိယျတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ ရူ။ ၃၀၄။ ဒိယျတိ-ကဲ့သို့။ (ကမ္မ၊ ကြိ) ဝိဟီယတေ-သံ။] (၁) ဆုတ်ယုတ်၏။ (၂) ပင်ပန်း၏။ (၁) ယောဂကွေမော ဝိဟိယျတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၀။ ဝိဟိယျတီတိ ပရိဟာယတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၃။ (၂) ဧကော ရာဇာ ဝိဟိယျသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဝိဟိယျသီတိ ကိလမိဿသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၆၅။

ဝိဟိယျသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ယ + သိ] (သင်) ပင်ပန်းလတ္တံ့။ ဝိဟိယျတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဟီန (တိ) [ဝိ + ဟာ + တ။ ရူ။ ၃၈၅။ ပဟီန - ကဲ့သို့။ ဝိဟီန-သံ။ ဝိဟီဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ကင်း-မယှဉ်-မရှိ-သော။ (၂) ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-သော။ (၃) ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-သော။ (၁) သတိယာ ဝိဟီနာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉) တိ ဈာနသတိဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။ (၂) တယာ ဝိဟီနာ နလဗ္ဘန္တိ ကိဉ္စနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၂၅။ (၃) ပညာ'ယုပေတံ သိရိယာ ဝိဟီနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၉။ တာယ ပန အာစာရပဋိသန္ထာရသမ္ပဒါယ ဝိဟီနံ ဒန္ဓပညံ အထ ပဿသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၁။ နံ ဇီရတိ စန္ဒကိန္ဒရိံ ပတ္ထယိတွာ အသိတာဘူဒေဝိယာ ဝိဟီနော ဝိယ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဝိဟေဌက (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိဟေဌိကာ။ ဝိဟေဌက-သံ။ ဝိဟေဋယ-ပြာ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-ခြင်း။ (၁) ကတ္ထူပပန္ဓာ ဣသိနံ ဝိဟေဌကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၈။ ဣမသို့ လောကေ သီလဝန္တာနံ ဝိဟေဌကေ ပါပသာဟသိကမနုဿေ နိသေဓေတုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၄၀)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဟေဌကဇာတိက (တိ) [ဝိဟေဌက + ဇာတိ + က] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-ခြင်း သဘောရှိသော။ သတ္တာနံ ဝိဟေဌကဇာတိကော ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၂၄၅။ ဝိဟေဌကဇာတိကာပိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဂရဟံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃၁။

ဝိဟေဌတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၇။ ဝိဟေဌတိ-သက္ကတပိဋက။ ဝိဟေဋက္ဍ - ပြာ။] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-၏။ တေ စ မနုဿာ သကမ္မပသုတာ ရညော ဇနပဒံ နဝိဟေဌိံသု။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိဟေဌထာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅) တိ ပဟရထ ဟနထ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၄။

ဝိဟေဌထ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + အ + ထ] (သင်တို့) ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်၏။ နာဂရာဇာနော ကိဿ နော ဝိဟေဌထ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၀။

ဝိဟေဌန (ထီ၊ နဲ) [ဝိ + ဟေဌ + ယု။ (နဲ) ဝိဟေဌန-သံ။] (၁) (က) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (ခ) အားကြီးသော-ပြင်းထန်စွာ-ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကြောင်း။ (၃) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်- ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်- ရာ၊ (အခါ)။ (၁) (က) ဝိဟဌနံ နာမ ကိမတ္ထိယံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ မုဋ္ဌိပဟာရကသာတာဋ္ဌနာဒီဟိ ဟိံသနံ ဝိဟေဌနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၄)။ (ခ) ယာ ဧဝရူပါ ဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ ဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၈။ ဗလဝဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။ (၂) သတ္တာနံ ဝိဟေဌနဘာဝတော သတ္ထန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ ဝိဟေဌန-ဘာဝတောတိ ဝိဟိံသနဘာဝတော၊ ဧတေန သသတိ ဝိဟိံသတိ အနေနာတိ သတ္ထန္တိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၇။ (၃) ဝိဟေဌနကာလ-ကြည့်။

ဝိဟေဌနကမ္မ (နဲ) [ဝိဟေဌန + ကမ္မ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်းအမှု။ ကေဋ္ဌိသီလော ဟုတွာ ဝုမေ ဝိဟေဌနကမ္မံ ကရောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝိဟေဌနကာလ ပု) [ဝိဟေဌန + ကာလ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ရာ-အခါ-ကာလ။ မံ ဝိဟေဌနကာလေပိ သဗ္ဗဒါသိယော ပဋိဗာဟိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၁။

ဝိဟေဌနဇာတိက (တိ) [ဝိဟေဌန + ဇာတိ + က] ဝိဟေဌကဇာတိက-ကြည့်။ မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေ တွံ အဒါနသီလော သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဝိဟေဌနဇာတိကောဝ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၀)။

ဝိဟေဌနဌ ပု) [ဝိဟေဌန + အတ္ထ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း-အနက်-သဘော။ ပရိဿယနဌေန အဘိဘဝနဌေန ဝိဟေဌနဌေန ဝါ ပရိဿယော။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၃၈။

ဝိဟေဌနတ္ထ (တိ) [ဝိဟေဌန + အတ္ထ] (၁) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း အနက်ရှိသော။ (ပု) (၂) ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ခြင်းအကျိုး။ (၃) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ခြင်း အနက်။ (၁) ဝိဟေဌနတ္ထောပိ ဟိ ဝဓသဒ္ဒေါ ဒိဿတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၄။ ဝဓသဒ္ဒေါ ဟိ ဟိသနတ္ထော ဝိဟေဌနတ္ထော စ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ (ပု) (၂) ယုတ္တဌာနေ ကောဓစိတ္တဝသေန ဝိဟေဌနတ္ထာယ ကတဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၇။ (၃) ဝိဟေဌနတ္ထေပိ ဟိ ဝဓသဒ္ဒေါ ဒိဿတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၃။

ဝိဟေဌနပယောဂ (ပု) [ဝိဟေဌန + ပယောဂ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်-ခြင်း- လုံ့လ-ပယောဂ။ သဗြဟ္မစာရီဟိ သမ္မယောဇေတွာတိ သဟဓမ္မိကေဟိ ဝိဟေဌနပယောဂံ ကတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။

ဝိဟေဌနလက္ခဏ (တိ) [ဝိဟေဌန + လက္ခဏ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ် - သတ်ဖြတ် - ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သာ ဝိဟေဌနလက္ခဏာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။

ဝိဟေဌနာကာရ (ပု) [ဝိဟေဌန + အာကာရ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ပုတ်ခတ် - သတ်ဖြတ် - သော အခြင်းအရာ။

ပရေသံ ဝိဟေဌနာကာရေန ပဝတ္တဿ ကရုဏာပဋိပက္ခဿ ပါပဓမ္မသေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝိဟေဌနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝိဟေဌန + အဓိပ္ပါယ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်- ခြင်း၌ ဖြစ်သော- အလို-အကြံ။ လေချုအာဒီဟိ တေသံ ဝိဟေဌနာ-ဓိပ္ပါယေန ဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။

ဝိဟေဌယ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဟိ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ပါလော။ တုမှေသု ကောစိ ကဉ္စိ မာ ဝိဟေဌယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၉။

ဝိဟေဌယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + တိ။ ဝိဟေဌယတိ-သက္ကတပိဋက။ (ကာ၊ ကြိ) ဝိဟေဌယတိ - သံ။ ဝိဟေဋက္က - ပြာ။] ဝိဟေဌတိ - ကြည့်။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ စက္ကဝါကော ပါဏေ န ဝိဟေဌယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၇။

ဝိဟေဌယန္တ (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဟေဌယန္တီ။ ဝိဟေဋယံတ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ် - သတ်ဖြတ် - တတ်သော၊ သူ။ န သမဏော ဟောတိ ပရံ ဝိဟေဌယန္တော။ ဒီ၊ ၂။ ၄၂။ ဓမ္မ။ ၄၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၄။ ကခ်ါ။ ၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၈၁။ ပရူပဃာတီတိ ဧတဿ ပရံ ဝိဟေဌယန္တောတိ ဝေဝစနံ၊ အထ ဝါ ------- ယောပိ န ဟေဝ ခေါ ဥပဃာတေတိ န မာရေတိ၊ အပိ စ ဒဏ္ဍာဒီဟိ ဝိဟေဌေတိ၊ သော ပရံ ဝိဟေဌယန္တော သမဏော န ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၂။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၀-၁။ န ဟိ ပဗ္ဗဇိတောတိ ပါဏိအာဒီဟိ ပရံ ဥပဟနန္တော ဝိဟေဌေန္တော ပရူပဃာတီ ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတိ။ န သမဏောတိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပရံ ဝိဟေဌယန္တော သမဏောပိ န ဟောတိယေဝ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၄။ (-အပ၊ ၁။ ၁၆၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၆။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၂)။

ဝိဟေဌယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + အန္တိ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်၏။ ဒဏ္ဍေန ဝါ သတ္ထေန ဝါ ပါဏိနာ ဝါ လေချုနာ ဝါ ဝိဟေဌယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၀။ ပက္ခီ ဂဟေတွာန ဝိဟေဌယန္တိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀) တိ ပက္ခေ လုဉ္စိတွာ ဂီဝံ ဝေဌေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ခါဒန္တိ ဝါ ဝိက္ကိဏန္တိ ဝါ ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၃၆။

ဝိဟေဌယမာန (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + မာန] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-သော၊ သူ။ ယော လေချုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပရံ ဝိဟေဌယမာနော ဝိစရတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀၀။

ဝိဟေဌယိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဥံ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်ပြီ။ ကူဋတာပသာ အတိ ဝိယ မံ ဝိဟေဌယိံသု။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၇။ (-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၇)။

ဝိဟေဌယိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဤ] ဝိဟေဌေသိ၂ -ကြည့်။

ဝိဟေဌယိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + တ္ထ] (သင်တို့) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကြကုန်ပြီ။ မာ နော ဝိဟေဌယိတ္ထာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၀) တိ မာ အမှေ ဓနံ ဒဿေတွာ မာတုဂါမဉ္စ ဥယျောဇေတွာ ဝိဟေဌယိတ္ထ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၅)။

ဝိဟေဌယိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + တွာ] ဝိဟေဌေတွာ - ကြည့်။ ဝိဟေဌယိတွာ သကုဏံ ဇနိန္ဒ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၃၆။

ဝိဟေဌယုံ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဥံ] ဝိဟေဌေသုံ-ကြည့်။ ဗာရာဏသိံ ပဝဇ္ဇန္တု၊ နစ ကဦ ဝိဟေဌယုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၈-၁၀၊ ၃၈၃။

ဝိဟေဌယေ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဧယျ] ဝိဟေဌေယျ-ကြည့်။ ကဦ သတ္တံ နစ ဝိဟေဌယေ နဗာဓေယျာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝိဟေဌယေယျုံ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဏယ + ဧယျုံ] ဝိဟေဌေယျုံ-ကြည့်။ နဝိဟေဌယေယျုံ နဗာဓေယျုံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈၂။ တိရစ္ဆာနဘူတာ ကာကာပိ မံ ဒိသွာ ဝိဟေဌယေယျုံ မာရေယျုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၉။

ဝိဟေဌိံသု (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဥံ] ဝိဟေဌေသုံ - ကြည့်။ တေ စ မနုဿာ သကမ္မပသုတာ ရညော ဇနပဒံ နဝိဟေဌိံသု။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝိဟေဌိတ (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + တ။ ဝိဟေဌိတ-သက္ကတပိဋက။ ဝိဟေဋိယ-ပြာ။] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-အပ်သော။ ကမ္မာသပါဒေန ဝိဟေဌိတတ္ထ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၆။ ကေန တွံ ဘန္တေ ဧဝံ ဝိဟေဌိတော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၃။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၁၊ ၄၅၀)။

ဝိဟေဌိယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ယ + တေ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-အပ်၏။ အဘိရူပေါ ဝတ ဘော မဟာသမဏော နာဂေန ဝိဟေဌိယတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂-၃။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆-၇။

ဝိဟေဌိယမာန (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ယ + မာန] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-အပ်သော။ ကေနစိ ဝိဟေဌိယမာနောတိ မနုဿေန ဝါ တိရစ္ဆာန-ဂတေန ဝါ ဝိဟေဌိယမာနော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၇။

ဝိဟေဌိဿတိ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဿတိ] ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ် -သတ်ဖြတ်-လတ္တံ့-အံ့-လိမ့်မည်။ ကရုဏဥ နာမ ကရိဿတိ ပါဏိအာဒီဟိ စ ဝိဟေဌိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝိဟေဌိဿန္တိ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဿန္တိ] ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်-ကုန်-လတ္တံ့-အံ့-လိမ့်မည်။ သစေ မေ ပုတ္တဘာတုကာ ပဿိဿန္တိ ဝိဟေဌိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဝိဟေဌီယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ယ + တေ] ဝိဟေဌိယတိ - ကြည့်။ ပရေဟိပိ နဝိဟေဌီယတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၇။

ဝိဟေဌီယမာန (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ယ + မာန] ဝိဟေဌိယမာန - ကြည့်။ အနာပတ္တိ ကေနစိ ဝိဟေဌီယမာနော မောက္ခာဓိပ္ပါယော ပဟာရံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝိဟေဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + တဗ္ဗ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ နာဂေဟိ နာဂေါ နဝိဟေဌေတဗ္ဗော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၉)။

ဝိဟေဌေတိ (ကြို) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + တိ။ စုရာဒိ။ ဓာတုမဥ္ဇူသာ။ ဝိဟေဌယတိ-ကြည့်။] ဝိဟေဌတိ - အနက်ကြည့်။

ဝိဟေဌေတီတိ ဗာဓေတိ ဒုက္ခာပေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၀။ ယေန ကေနစိ ဒဏ္ဍေန ဝိဟိံသတိ ဝိဟေဌေတိ ဒုက္ခံ ပါပေတိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၉၈။ ဝိဟေဌေတီတိ ဝိဗာဓတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝိဟေဌေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + တုံ] ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်-ခြင်းငှါ။ ဝိဟေဌေတု (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀) နွှိ ဝိဗာဓိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဝိဟေဌေတု (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + တု] ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်- သတ်ဖြတ်-ပါလော့။ ဗြာဟ္မဏီ မံ ဟနတု ဝါ ဝိဟေဌေတု ဝါ ယံ ဝါ တံ ဝါ ကရောတု။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၉၂။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၄)။

ဝိဟေဌေတုကာမ (တိ) [ဝိဟေဌေတုံ + ကမု + ဏ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ အန္တရာမဂ္ဂေ စောရံ ဝါ ပစ္စတ္ထိကံ ဝါ ဝိဟေဌေတုကာမံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၁၅။

ဝိဟေဌေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + တွာ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ် - ၍။ ဒါသကမ္မကရာဒယော ပေါထေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ကထေနွှိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၂။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၄)။

ဝိဟေဌေထ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ထ] ဝိဟေဌယိတ္ထ-ကြည့်။ မာ နော ဝိဟေဌေထာ (မ၊ ၂။ ၂၅၂) တိ မာ အမှေ ဓနံ ဒသေတွာ မာတုဂါမေ စ ဥယျောဇေတွာ ဝိဟေဌယိတ္ထ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၈။

ဝိဟေဌေန္တ (တိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + အန္တ။ ထီ - ၌ ဝိဟေဌေန္တာ, ဝိဟေဌေန္တီ။] ဝိဟေဌယန္တ - ကြည့်။ ဘူမိယံ ဝဋ္ဌေန္တော ပရိဝဋ္ဌေန္တော ဝိဟေဌေန္တော ပါတေသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၂)။

ဝိဟေဌေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + အန္တိ] ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ကြကုန်၏။ ဟိံသန္တီတိ ဝိဟေဌေန္တိ နာသေန္တိ ဝိနာသေန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဝိဟေဌေန္တီတိ အတ္ထနာသနအနတ္ထုပ္ပါ-ဒနေဟိ ဝိဗာဓေန္တိ။ တတော ဧဝ ယထာ သဂ္ဂမဂ္ဂေသု န ဒိဿတိ၊ ဧဝံ ကရောန္တီတိ အာဟ " နာသေန္တိ ဝိနာသေန္တီ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဣမေ ဒါရကာ အညေ ဒါရကေ ဝိဟေဌေန္တိ ဒုက္ခာပေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၀၀)။

ဝိဟေဌေန္တု (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + အန္တု] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကြကုန်လော။ အညမ္ပိ ပန ကဋ္ဌိ ပုဂ္ဂလံ မာ ဟိံသန္တု မာ ဝိဟေဌေန္တု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဝိဟေဌေယျံ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဧယျံ] (ငါ) ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ရာ၏။ ဝိဟေဌေယျ (အံ၊ ၁။ ၇၇) နွှိ ဝစနဿ အကရဏေန ဝိဟေဌေယျံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိဟေဌေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဧယျ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ရာ၏။ အပ္ပေဝ မံ န ဝိဟေဌေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃။ သီဟော စေ နံ ဝိဟေဌေယျ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၆။ န ဟိံသေ န ဟနေယျ န ပါဏိလေဋ္ဌုဒဏ္ဍာဒီဟိပိ ဝိဟေဌေယျ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၅၀။

ဝိဟေဌေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဧယျုံ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ တေ အပ္ပမတ္တကေနပိ ဘိက္ခူ ဝိဟေဌေယျုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၄။ (-မဟာနိ။ ၃၁၁၊ ၃၈၇)။

ဝိဟေဌေသိ[၁] (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + သိ] (သင်) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-၏။ မာ တထာဂတံ ဝိဟေဌေသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၃-၄။

ဝိဟေဌေသိ[၂] (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဤ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ပြီ။ သော ဘဂဝန္တံ မာ ဝိဟေဌေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၂-၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၃။ ၁၆၂)။

ဝိဟေဌေသုံ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဥံ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်ပြီ။ သီသေ ဗာဟာယ ဟတ္ထပါဒါဒီသု ဝါ ဂဟေတွာ စာလေတွာ ကီဋ္ဌန္တာ ဝိဟေဌေသုံ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။

ဝိဟေဌေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဿတိ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ် - သတ်ဖြတ်- အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကဋ္ဌလေဋ္ဌုဒဏ္ဍာဒီဟိ ဝိဟေဌေဿတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၂၀)။

ဝိဟေဌေဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဿန္တိ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်- ကုန်-လတ္တံ့-အံ့- လိမ့်မည်။ တေ စ မနုဿာ သကမ္မပသုတာ ရညော ဇနပဒံ နဝိဟေဌေဿန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈။ ပါပဘိက္ခူပိ ပေသလေ ဘိက္ခူ ယထာရုစိ ဝိဟေဌေဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇)။

ဝိဟေဌေဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ် -သတ်ဖြတ်- တ္တံ့- အံ့ - လိမ့်မည်။ တတော နံ ဧဝံ ဝိဟေဌေဿာမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉၊ ၄၀၇)။

ဝိဟေဌေဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေဌ + ဏေ + ဟိ] (သင်) ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ပါလော့။ မာ သီလဝန္တံ ဘိက္ခုံ ဝိဟေဌေဟိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂။

ဝိဟေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၀-သုတ်ဖြင့် အ-ကို ဧ-ပြု။ သီ၊ ဣ။ မူ။ ဝိဟေဣ - ပြာ။] (တပ်ခြင်း) ကင်းပျောက်-ရှောင်ကြဉ်-၏။ ဒိသွာ ပနေ'ကဿ ဝိဟေတိ ဆန္ဒော။ ဇာ၊ ၄။ ၄။၂၁၆။ (ဣ၊ မူ)။

ဝိဟေတု (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + တု။ သီ၊ ဣ၊ မူ။] (တပ်ခြင်း) ကင်းပျောက် - ရှောင်ကြဉ်-ပါလော။ ဝိဟေတူ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃၃။ သီ၊ ဣ၊ မူ။) တိ ဝိဂစ္ဆတု။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၀၃။ သီ၊ ဣ၊ မူ)။

ဝိဟေသက (တိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏွု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။ ဝိ + ဟိသိ + ဏွု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ထီ - ၌ ဝိဟေသိကာ။ ဝိဟိသက-ကြည့်။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-တတ်သော၊ သူ။ (ပု) (နာ) (၂) ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်- ဆိတ်ဆိတ်နေ-ခြင်း-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (သံဃာ့အလယ်တွင် ဝတ္ထု၌သော်လည်းကောင်း, အာပတ်၌သော်လည်ကောင်း မေးမြန်းစိစစ်သောအခါ ထိုအကြောင်းဝတ္ထုအာပတ်ကို မဖြေဆိုလို, ထိုအကြောင်းဝတ္ထုအာပတ်ကို မထင်ရှားစေလို၍ ဆိတ်ဆိတ်နေလျက် သံဃာကို ညှဉ်းဆဲခြင်း)။

(၃) (က) ဝိဟေသက ကံ။ (ခ) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ဆိတ်ဆိတ်နေ-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ (၁) ဝိဟေသကာ ဘဝိဿန္တိ (မ၊ ၁။ ၅၀) တိ ပါဏိနာ ဝါ လေဋ္ဌုနာ ဝါတိ အာဒီဟိ သတ္တာနံ ဝိဟေသကာ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉၁။ ဘိက္ခုနိသံယဿ ဝိဟေသိကာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၁၀) တိ အညမညိဿာ ကမ္မေ ကရိယမာနေ ပဋိက္ကောသန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဘိက္ခုနိသံယဿ ဝိဟေသိကာ (ဘိက္ခုနိပါတိ မောက်။ ၄၃) တိ အညမညိဿာ ကမ္မေ ကရိယမာနေ ပဋိက္ကောသနေန ဝိဟေသိကာ။ ကခ်ီ။ ၃၀၄။ (ပု) (နာ) (၂) အညဝါဒကေ ဝိဟေသကေ ပါစိတ္တိယံ။ ---- ဝိဟေသကော နာမ သံယမဿေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝါ အာပတ္တိယာ ဝါ အနုယုဉ္ဇိယမာနော တံ နံ ကထေတုကာမော တံ နံ ဥဋ္ဌါဒေတုကာမော တုဏှီဘူတော သံယံ ဝိဟေသေတိ၊ ဧသော ဝိဟေသကော နာမ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၅။ ဝိဟေသေတီတိ ဝိဟေသကံ၊ တုဏှီဘူတဿေတံ နာမံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅။ ကခ်ီ။ ၁၉၉။ တုဏှီဘူတဿေတံ နာမန္တိ တုဏှီဘာဝဿေတံ နာမံ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃။ တုဏှီဘာဝဿာတိ အဘာသနဿ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၄။ (၃) (က) (ခ) ဝိဟေသကံ ရောပေတု။ ဝိ၊ ၂ ။ ၅၄။ အညဝါဒကံ ရောပေတူတိ အညဝါဒကံ အာရောပေတု၊ ပတိဋ္ဌာပေတူတိ အတ္ထော။ ဝိဟေသကံ ရောပေတူတိ ဧတသ္မိမ္ပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅။ ဝိဟေသကံ အာရောပေတူတိ ဧတ္ထာပိ ဝိဟေသကကမ္မံ ဝိဟေသကဘာဝံ ဝါ အာရောပေတူတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄။ ဝိဟေသကန္တိ ဝိဟေသကတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃။

ဝိဟေသကကမ္မ (နာ) [ဝိဟေသက + ကမ္မ] ဝိဟေသကံ၊ ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက် - သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်သို့ တင်ခြင်းငှါ ပြုအပ် သော ကံ၊ (၎ တို့ဒုတိယံ)။ တေသံ ယံ ဘဂဝတော အညဝါဒကကမ္မဥ္စေဝ ဝိဟေသကကမ္မဥ္စ အနုညာတံ။ ကခ်ီ။ ၁၉၉။ အညဝါဒကကမ္မန္တိ အညဝါဒကဿ ဘိက္ခုနော အညဝါဒကာရောပနတ္ထံ ကာတဗ္ဗံ ဥ တို့ဒုတိယကမ္မံ။ ဝိဟေသကကမ္မန္တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၁။

ဝိဟေသကပစ္စယာပတ္တိ (ထီ) [ဝိဟေသက + ပစ္စယ + အာပတ္တိ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက် - ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်။ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ အညဝါဒကပစ္စယာပတ္တိ ကိရိယာ စ ဝိဟေသကပစ္စယာပတ္တိ အကိရိယာ စ။ ဝဇိရ။ ၃၃စ။

ဝိဟေသတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + အ + တိ။ ဟေသု ဂတိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။ ဝိဟိ်သတိ-ကြည့်။] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-၏၊ ဆင်းရဲစေ၏။ ဝိဟေသတီတိ ဝိဟေသကော။ ကခ်ီ။ ၁၉၉။ ဝိဟေသေတိ-ကြည့်။

ဝိဟေသန (နာ) [ဝိ + ဟေသု + ယု။ ဝိဟိ်သန - ကြည့်။] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဝဓောတိ မုဋ္ဌိပဟာရ-ကသာတာဒူနာဒီဟိ ဝိဟေသနံ၊ ဝိဇာဓနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝိဟေသန္တ (တိ) [ဝိ + ဟေသု + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဟေသန္တာ, ဝိဟေသန္တီ။] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-သော၊ သူ။ တုဏှီဘာဝေန ဝိဟေသန္တဿ အကိရိယံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၆။ " နံ တုမှေ ဝိနယံ ဇာနာထ၊ နံ သုတ္တံ နံ

အဘိဓမ္မံ၊ ဝုမ့ပဗ္ဗဇိတာ " တိအာဒိနာ နယေန ဝိဟေသန္တော။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅-၆။

ဝိဟေသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + အ + အန္တိ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ကုန်၏။ မနုဿာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အသဇ္ဇာဟိ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ ရောသန္တိ ဝိဟေသန္တိ။ ဥဒါန။ ၁၂၉။ နု မေ စောရာ ဝိဟေသန္တိ။ အပ၊ ၂။ ၃၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၁)။

ဝိဟေသမာန (တိ) [ဝိ + ဟေသု + အ + မာန] ဝိဟေသန္တ - ကြည့်။ အာဂါရိကာ ဒဏ္ဍာပသုတာတိ ဂဟပတိနော ဝိဟေသမာနာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၀၈။

ဝိဟေသယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏယ + အန္တိ] ဝိဟေဌတိ - ကြည့်။ ဝိဟေသယန္တိ အတ္တာနံ၊ တေသံ အတ္တာ ဝိဟညတိ။ အပ၊ ၁။ ၄၀၃။

ဝိဟေသယီ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏယ + က္ကံ] (ငါ) ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပြီ။ ဝိဟေသယီ သမဏော ဗြာဟ္မဏော စ။ ပေတ။ ၁၈၈။ ပေတ၊ ဌ။ ၂၁၈။

ဝိဟေသယီသု (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏယ + ဥံ] ဝိဟေဌေသုံ - ကြည့်။ မာ မံ ဝိဟေသယီသူတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဝိဟေသယိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏယ + တ္တာ] ဒိဟေဌေတ္တာ - ကြည့်။ ဝိဟေသယိတ္တာ သမ္မဒ္ဒဒ္ဒ (အပ၊ ၁။ ၄၉) နှိ ဒေဝလံ ပစ္စေကသမ္မဒ္ဒံ ဝိဟေသယိတ္တာ ဝိဟေဌေတ္တာ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။

ဝိဟေသဝန္တု (တိ) [ဝိဟေသာ + ဝန္တု။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၅-သုတ်ဖြင့် ပညဝါ-ကဲ့သို့ အလယ်၌ ရဿ-ပြု။ ထီ-၌ ဝိဟေသဝတီ။] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ခြင်း ရှိသော၊ သူ။ ဗျာပါဒဝန္တု။ အရတိဝန္တု - တို့လည်းကြည့်။ ယေန ခေါ ဇီဝက ရာဂေန ယေန ဒေါသေန ယေန မောဟေန ဝိဟေသဝါ အဿ။ မ၊ ၂။ ၃၄။ (-မ၊ ၃။ ၉၈)။

ဝိဟေသာ (ထီ) [ဝိ + ဟေသု + အ။ ဝိ + ဟိသိ + အ။ နှိတိ၊ မာတု။ ၁၈၁၊ ၂၁၆။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၇၁-တို့၌ ပုလ္လိင်ရှိ၏။ ဝိဟိံသာ - ကြည့်။] (၁) (က) (သတ္တဝါတို့ကို) ညှဉ်းဆဲ- ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး - သတ်ဖြတ် - ဆင်းရဲစေ - ခြင်း။ (ခ) (ကိုယ်ခန္ဓာ - ကို) ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း-ကြောင်း။ (ဂ) ကိုယ်-ပင်ပန်း--ဆင်းရဲ-ခြင်း-ကြောင်း။ (၂) စိတ်-ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - နှလုံးမသာယာ - ခြင်း။ (၃) ကို ယ်, စိတ်-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း။ (၁) (က) ကရုဏာ ဟိ တေ ရာဟုလ ဘာဝနံ ဘာဝယတော ယာ ဝိဟေသာ၊ သာ ပဟီယိဿတိ။ မ၊ ၂။ ၈၇။ ဝိဟေသာတိ ပါဏိအာဒီဟိ သတ္တာနံ ဝိဟိံသနံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။ အဘိဇ္ဈာ စ ဝိဟေသာ စာ (သံ၊ ၂။ ၂၉၆) တိ အဘိဇ္ဈာယ စ ဝိဟိံသာယ စ။ အထ ဝါ " တဿ ဝမ္မဿ " တိ ပဒေနာပိ သဒ္ဒိ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ အဘိဇ္ဈာ ဝိဟေသာ စာတိ ဣမေပိ ဒွေ ဓမ္မာ တဿ ဝမ္မဿ်တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉။ ဝိဟေသံ ဝဒ္တေတွာ အဝိဟေသာယ သတ္ထေ သတ္တာ အဝေရိနော ဟောန္တု။ ပဋိသံ။ ၃၁၅။ ဝိဟေသန္တိ ပရတော ဇီဝိတဝိဟေဌနံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ ပရေသမာဒါယ ဝိဟေသမုယျုတာ (သုတ္တနိ။ ၃၁၇)တိ----ပါဏိလေဿဒဏ္ဍာဒီဟိ ဝိဟေသံ ဥယျုတာ၊ ပရေ ဝါ သတ္တေ သမာဒါယ ----- တေသံ ဝဓဗန္ဓနာဒီဟိ ဝိဟေသမုယျုတာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။

(-ဒီ၊ ၃။ ၂၀၀၊ ၂၀၅-၆၊ ၂၃၃။ အံ၊ ၂။ ၂၁၄၊ ၂၅၇။ ထေရ။ ၃၂၈။ နေတ္တိ။ ၂၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈)။ (ခ) (ဂ) အဟဉ္စေဝ ခေါ ပန ဓမ္မံ ဒေသေယ္ယံ၊ ပရေ စ မေ နအာဇာနေယ္ယုံ၊ သော မမဿ ကိလမထော၊ သာ မမဿ ဝိဟေသာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅။ ဒီ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၁။ ၂၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁၃၈။ သော မမဿ ကိလမထောတိ ယာ အဇာနန္တာနံ ဒေသနာ နာမ၊ သော မမ ကိလမထော အဿ၊ သာ မမ **ဝိဟေသာ** အဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၃။ **ကိလမထောတိ** ကာယကိလမထော။ ဝိဟေသာ**ပိ** ကာယဝိဟေသာယေဝ ------ ဧတ္ထ စ **စိရနိသဇ္ဇာစိရဘာသနေဟိ** ပိဋ္ဌိ-အာဂိလာယနတာလုဂလသောသာဒိဝသေန ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂-၃။ သာတိ ကာယဝစီပယောဂသခ်ါတာ ဒေသနာ။ ဝိဟေသာတိ ကာယဝိဟိံသာဟေတု၊ ဝိဟိံသတိ ဣမာယာတိ ဝိဟေသာ။ စိတ္တေန ပန ဗုဒ္ဓါနံ ကိလမထော ဝါ ဝိဟေသာ ဝါ နတ္ထိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္နတ္တာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၉၈-၉။ သော မမဿ ကိလမထောတိ ယာ အဇာနန္တာနံ ဒေသနာ နာမ၊ သော မမ ကိလမထော အဿ၊ သာ မမ ဝိဟေသာ အဿာတိ အတ္ထော။ ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ အဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ စိတ္တေ ပန ဥဘယမ္ပေတံ ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၆။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၈၁။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၀။ စိရနိသဇ္ဇာစိရဘာသနေဟိ ပိဋ္ဌိ-အာဂိလာယနတာလုဂလသောသာဒိဝသေန ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဝိဟေသာ ဟေသာ အာနန္ဒ တထာဂတဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၃။ ၃၁၁။ ဝိဟေသာတိ တေသံ တေသံ ဥဏဂတိံ ဥဏူပပတ္တိံ ဥဏာဘိသမ္ပရာယံ ဩလောကေန္တဿ ကာယကိလမထောဝ ဧသ အာနန္ဒ တထာဂတဿာတိ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၂။ သော မမဿ ကိလမထော သာ မမဿ ဝိဟေသာ။ မ၊ ၃။ ၁၆၉။ ကိလမထောတိ ကာယကိလမထော။ ဝိဟေသာတိ သွေဝ ကိလမထော ဝုတ္တော။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၀။ (၂) ယာဝဒေဝ ကုက္ကုစ္စာယ ဝိဟေသာယ ဝိလေခါယ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေဟိ ကိ'မေတေဟိ၊ ကုက္ကုစ္စာဒိ-နိဒါနတော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၁၅၉။ ဧတ္ထ အာဒိသဒ္ဒေန ဝိဟေသာဝိလေခါ ဂဟိတာ။ -------ဝိဟေသာ နာမ ဝိပ္ပဋိသာရော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅၂။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆။ ကခ်ါ။ ၂၅၂)။ (၃) ဣတိ သော --- ဝိယာတဉ္စ ဝိဟေသဉ္စ အတ္တနိ သမ္ပဿမာနော။ မ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိယာတန္တိ ဝိရောဓဟေတုကံ စိတ္တဝိယာတံ၊ ဝိဟေသန္တိ ဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒနိမိတ္တံ ကာယိကံ စေတသိကဉ္စ ကိလမထံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။ မယ္ဟံ ခေါ ဝိဟေသာ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၃။ ၃၀။ ဝိဟေသာတိ ---------- ကာယစိတ္တကိလမထော။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀။

ဝိဟေသာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဝိဟေသာ + အဓိပ္ပါယ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း၌ - အလိုဆန္ဒရှိသော၊ သူ။ ဥပါသကော ထေရေသု ဗျာကာတုံ အသက္ကောန္တေသု သယံ ဗျာကာတုကာမော ပုစ္ဆတိ န ဝိဟေသာ-ဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၁။

ဝိဟေသာနန္ဒီ (ထီ) [ဝိဟေသာ + နန္ဒီ] ညှဉ်းဆဲ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ ခြင်း၌ နှစ်သက် - ခြင်း - မှု။

ဝိဟေသာနန္ဒီပိ နာနုသေတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဝိဟေသာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဟေသာ + နိဒ္ဒေသ] ဝိဟေသာနိဒ္ဒေသ၊ ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း (ဝိဟေသာ) ကို အကျယ်-ပြရာ-ပြကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကား။ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၈၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၀)။ အရတိနိဒ္ဒေသော စ ဝိဟေသာနိဒ္ဒေသော စ ဝုတ္တတ္ထောယေဝ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၀။

ဝိဟေသာပစ္စတ္ထိကပ္ပဟာန (န) [ဝိဟေသာ + ပစ္စတ္ထိက + ပဟာန] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း (ဝိဟေသာ) ဟူသော-ဆန့်ကျင်ဘက်- ရန်သူ - ကို ပယ်ခြင်း။ ကရုဏာယ ဝိဟေသာပစ္စတ္ထိကပ္ပဟာနေန အဝေရံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝိဟေသာပစ္စယ (ပု) [ဝိဟေသာ + ပစ္စယ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း- နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း (ဝိဟေသာ) ဟူသော အကြောင်း။ ယေ စ ဝိဟေသာပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ အာသဝါ ဝိယာတာ ပရိဋ္ဌာဟာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၀။ (-အံ၊ ၂။ ၂၁၄)။

ဝိဟေသာပေက္ခ (တိ) [ဝိဟေသာ + အပေက္ခ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း ကို-ငဲ့ကွက်-ရှုငဲ့-သော၊ ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-လိုသော၊ သူ။ သဗ္ဗံ တံ အညာပေက္ခောဝ ပုစ္ဆိဿတိ၊ နော ဝိဟေသာပေက္ခော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၄။ နာဟံ တံ ဘန္တေ နာဂသေန ဝိဟေသာပေက္ခော ပုစ္ဆာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅။

ဝိဟေသာပေခ (တိ) [ဝိဟေသာ + အပေခ] ဝိဟေသာပေက္ခ - ကြည့်။ န ခေါ မယံ အာယသ္မန္တံ ခေမကံ ဝိဟေသာပေခါ ပုစ္ဆိမှ။ သံ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝိဟေသာဗဟုလ (တိ) [ဝိဟေသာ + ဗဟုလ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း များသော၊ သူ။ မေတ္တာ ဗျာပါဒဗဟုလဿ။ ကရုဏာ ဝိဟေသာ-ဗဟုလဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိဟေသာဘိရတ (တိ) [ဝိဟေသာ + အဘိရတ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ဆင်းရဲစေ-ခြင်း၌ အလွန်မွေ့လျော်သော၊ သူ။ သော စေ မုခရဇာတိကော ဝိဟေသာ-ဘိရတော မဂေါ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၁။ နာနပ္ပကာရာယ ဝိဟေသာယ အဘိရတတ္တာ ဝိဟေသာဘိရတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅။

ဝိဟေသာဝါဒ (ပု) [ဝိဟေသာ + ဝါဒ] ကိုယ်, စိတ်-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်းငှါ-ပြောဆို-ဖြေဆို- သော၊ သူ။ သဟသာ အဝိဿဇ္ဇေန္တေန စောဒကဿ ဝိဟေသာ-ဝါဒေါ ဟုတွာပိ အက္ကောဓနာဒိသဘာဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၀။

ဝိဟေသာသဟဂတ (တိ) [ဝိဟေသာ + သဟဂတ] ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်- ဆင်းရဲစေ -ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဝိဟေသာသဟဂတေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ မ ၃။ ၉၈။

ဝိဟေသိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဟေသု (ဟိသိ) + ယ + အန္တေ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-အပ်ကုန်၏။ ဝိဟညန္တိတိ ဝိဟေသိယန္တိ။ စူဋနိ၊ ၄။ ၇၅။

ဝိဟေသိယမာန (တိ) [ဝိ + ဟေသု (ဟိသိ) + ယ + မာန] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-အပ်သော။ အပ္ပေဝ နာမ တုမှေဟိ ----- ဝိဟေသိယမာနာနံ သိယာ စိတ္တဿ အညထတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၄၀၉။ အတ္ထိ နာမ အာနန္ဒ ထေရံ ဘိက္ခုံ ဝိဟေသိယမာနံ အဇ္ဇူပေက္ခိဿထ။ အံ၊ ၂။ ၁၇၀။ (-၃၂၁-၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၂)။

ဝိဟေသိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဿတိ | ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-လတ္တံ့-အံ့-လိမ့်မည်။ ပါဏိအာဒီဟိ စ ဝိဟေသိဿတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိဟေသေတိ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + တိ။ နှိတိ၊ မာတု။ ၁စ၁-၌ ဘုဝါဒိ လာသည်၊ စုရာဒိလည်း ရသင့်သည်။ P. T. S -၌ နာမဓာတ်ကြံသည်။ ဝိဟေသာ + ဏ္ဍ + တိ။ ပါ၊ ဥ။ ၁၊ ၂၅။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၂။ | ဝိဟေသတိ-ကြည့်။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ ဆန္နော ---------- တုဏ္ဍီဘူတော သံယံ ဝိဟေသေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၄ - ၅။ ဝိဟေသေန္တိ (မ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ ဒုက္ခာပေန္တိ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၈။ ဝိဟေသေတီ (အဘိ။ ဝိ၊ ၄၀၂) တိ ဝိဟေဋ္ဌေတိ ဗာဓတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၉၃။ ပဋိသံ၊ ဥ၊ ၂။ ၃၀။ ဝိဟေသေန္တိ (ဥဒါန။ ၉၀)တိ ဝိဟေဋ္ဌေန္တိ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အဖာသုကရောန္တိ ။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၀၀။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅။ ကခ်ိ၊ ၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၂၀၄။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၇)။

ဝိဟေသေတုကာမ (တိ) | ဝိဟေသေတုံ + ကမု + ဏ | ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝိဟေသေတုကာမတာ ဝါ ဟသာမိပွါယတာ ဝါ။ ကခ်ိ။ ၂၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၂။

ဝိဟေသေထ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + ထ | (သင်တို့) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ကြကုန်လော့။ ဧထ တုမှေ ဘိက္ခူ သီလဝန္တေ ကလျာဏဓမ္မေ အက္ကောသထ ---------- ဝိဟေသေထ။ မ၊ ၁။ ၄၀၉-၁၁။

ဝိဟေသေန္တ (တိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဟေသေန္တာ, ဝိဟေသေန္တီ။ | ဝိဟေဌယန္တ - ကြည့်။ ဝဓဗန္ဓာဒီဟိ ဝါ ဝိဟေသေန္တေ ပုဂ္ဂလေ အသုဏန္တော ဝိယ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၂၅။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂၅)။

ဝိဟေသေန္တီ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + အန္တီ | ဝိဟေသန္တီ - ကြည့်။ ဝိဟေသေန္တီတိ ဝိဟေဌေန္တီ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အဖာသုကရောန္တီ ။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၀၀။ ရောသေန္တီ ဝိဟေသေန္တီ (မ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ ရောသေဿာမ ဝိဟေသေဿာမာတိ အမိပွါယေန ယဉ္စေန္တီ ဒုက္ခာပေန္တီ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၁)။

ဝိဟေသေမိ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + မိ | (ငါ) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-၏။ ဘိက္ခူ။ ဝိရောဓေမိ ဝိဟေသေမိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၀၄။

ဝိဟေသေယျု (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + ဧယျုံ | (သူတစ်ပါးတို့) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ကုန်ရာ၏။ ပရေ အက္ကောသေယျုံ၊ ပရိဘာသေယျုံ၊ ရောသေယျုံ၊ ဝိဟေသေယျုံ။ မ၊ ၁။ ၁၉၃။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၉)။

ဝိဟေသေသိ[၁] (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု + ဏော + သျိ | ဝိဟေဋ္ဌေသိ၂ - ကြည့်။ နံ စ မံ ဓမ္မာဓိကရဏံ ဝိဟေသေသိ။ မ၊ ၂။ ၃၄၇။ (-မ၊ ၃။ ၂၉၀။ ၃၁၄။ သံ၊ ၂။ ၂၈၇။ သံ၊ ၃။ ၃၀၁။ ဥဒါန။ ၈၆၊ ၁၃၆။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၉၉)။

ဝိဟေသေသိ၂ (ကြိ) | ဝိ + ဟေသု +ဏော + သြ ။ သြ-ကို က္ခ-ပြု။ | (သင်) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ပြီ။ မာ တထာဂတံ ဝိဟေသေသိ မာ တထာဂတသာဝကံ။ မ၊ ၁။ ၄၀၈။

ဝိဟေသေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏော + ဿတိ] ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပြီ။ (ကထံ ဟိ နာမ အယှဉ် အတိတ်အနက် ၌ ဿတိဝိဘတ်သက်)။ ကထံ ဟိ နာမ အာယသ္မာ ဆန္နော သံယမလ္ဖေ ---------- တုဏှီဘူတော သံယံ ဝိဟေသေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိဟေသေဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏော + ဿသိ] (သင်) ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-ပြီ။ (ကထံ ဟိ နာမ-အယှဉ် အတိတ် အနက်၌ ဿသိ-ဝိဘတ်သက်)။ ကထံ ဟိ နာမ တွံ --------- သံယံ ဝိဟေသေဿသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိဟေသေဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဟေသု + ဏော + ဿာမ] (ငါတို့) ညှဉ်းဆဲ - ညှဉ်းပန်း- နှိပ်စက်- ကုန်- လတ္တံ့ -အံ့ -လိမ့်မည်။ ဝိဟေသေန္တိ-ကြည့်။

ဝိဋိဝိဋိကိရိယာ (ထီ) [ဝိဋိ + (အာမေဍိတ်) ကိရိယာ] ဗဋ္ဌစ် ဗဋ္ဌစ်-ဗရစ် ဗရစ်-ဖြစ်ဖြစ်-(ဝရီး ဝရီး) -စကား များနေခြင်း။ ဗိဋိဗိဋိကာတိ ဝိဋိဝိဋိကိရိယာ ဗိဋိဗိဋိတိ သဒ္ဒပဝတ္တိ ယထာ နိရတ္ထကာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။

ဝိဋ္ဌရ (ပု) [ဝိဒ္ဓရ။ ဒ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ ဝေဋ္ဌရိယ-ကြည့်။ သံ-ဝဲဒ္ဓယိ။] ဝေး-လူသူမနီး-သော။ ဝိဋ္ဌရဿ ပန အဝိဒ္ဓရေ ဘဝတ္တာ ဝေဋ္ဌရိ-ယန္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။

ဝိဋ္ဌရဂါမ (ပု) [ဝိဋ္ဌရ + ဂါမ] ဝိဋ္ဌရရွာ၊ ဝေး-လူသူမနီး-သော ရွာ။ ဝေဋ္ဌရိယမဏိ နာမ ဝိဋ္ဌရပဗ္ဘတဿ ဝိဋ္ဌရဂါမဿ စ အဝိဒ္ဓရေ ဥပဂွနကမဏိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။

ဝိဋ္ဌရဂါမဌာန (နာ) [ဝိဋ္ဌရဂါမ + ဌာန] ဝိဋ္ဌရရွာ၏ - တည်ရာ - အရပ် - ဌာန။ တဿ ကိရ ဝိဋ္ဌရဂါမဌာနေ အာကာရော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။

ဝိဋ္ဌရပဗ္ဘတ (ပု) [ဝိဋ္ဌရ + ပဗ္ဘတ] ဝိဋ္ဌရတောင်၊ ဝေး-လူသူမနီး-သော တောင်။ ဝိဋ္ဌရဂါမ-ကြည့်။

ဝိစိ (ထီ၊ ပု) [ဝိ + စိ + က္က။ ဝိမှယံ ဝိစိတ္တံ စိနောတိတိ ဝိစိ၊ က္က၊ ဥပသဂ္ဂဿ ဒီဃော။ မာန်၊ ဋီ။ ၆၆၂။ ဝိစိတ္တာကာရေန စိနောတိ ဝဏ္ဏေတိတိ ဝိစိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၁။ ဝိဝိဓေန စယတိ ဝဏ္ဏေတိတိ ဝိစိ။ နိရုတ္တိ။ ၈၀၇။ ဝိ + စိ+ ကို။ သူစိ။ ၅၀၉။ ဝေ + ဝီစိ။ ဝါစပ္ပတိ၊ ထောမ။ ကောတ္ထုဘ။ ပါ၊ ဥဏာ။ ၄၊ ၇၂။ သုတ္တံ။ ဝီစိ - သံ။ ဝီက္က၊ ဝီစိ - ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) လှိုင်းတံပိုး။ (ငယ်သော လှိုင်းတံပိုးသည် ဝီစိ၊ ကြီးသော လှိုင်းတံပိုးသည် တရင်္ဂ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃)။ (၂) အကြား၊ အလပ်၊ အပေါက်၊ အခေါင်း။ (၃) အမျက်ဒေါသ (ကောဓ၊ ဥပါယာသ)။ (၄) အနည်းငယ်၊ အမြွက်။ (၅) ချမ်းသာ။ (၁) လှိုင်းတံပိုး။ မဟာသမုဒ္ဒေပိ သမန္တာ ယောဇနံ ဝီစိယော ဥပသန္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ ဝီစိယော ဥပသန္တာ ဝီစိယော နု ဥဒဟိသု၊ နာဟေသုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဝီစိဟိ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၈) တိ တရင်္ဂေဟိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။ ၃၀၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၃။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၄၃၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၊ ၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃)။ (၂) အကြား၊ အလပ်၊ အပေါက်၊ အခေါင်း။ ဝီစိ နာမ အန္တရံ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၇။ ဝီစိ အန္တရံ ဆိဒ္ဒံ ဇတ္တု နတ္ထိတိ အဝီစိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ ဝီစိ အန္တရံ နတ္ထိ ဇတ္တာတိ အဝီစိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၅။

ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၈၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၃)။ (၃) အမျက်ဒေါသ (ကောဓ, ဥပါယာသ)။ သဝီစိ (ဣတိဝုတ်။ ၂၃၅) နွှိ ကောဓူပါယာသဝီစီဟိ သဝီစီ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၆။ (၄) အနည်းငယ်၊ အမြွက်။ (၅) ချမ်းသာ။ " ဝီစိ တရင်ဂ် အပွေစာ " တိ ရုဒ္ဒေါ၊ နတ္ထိ သုခဿ ဝီစိ လေသောပိ အတြာတိ အဝီစိ၊ " ဝီစိ သုခတရင်ဂ်သူ " တိ တိကဏ္ဍသေသော၊ တသ္မာ နတ္ထိ ဝီစိ သုခံ ဧတ္ထာတိ အဝီစိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၇။

ဝီစိတရင်မလ (နာ) [ဝီစိ + တရင် + မလ] လှိုင်းတံပိုးငယ်, လှိုင်းတံပိုးကြီးတို့၏ အညစ်အကြေး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီစိတရင်မလသမာကုလ (တိ) [ဝီစိထရင်မလ + သမာကုလ] လှိုင်းတံပိုးငယ်, လှိုင်းတံပိုးကြီးတို့၏ အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်ရောပြွမ်းသော။ ဝါတာဘိယာတေန ဝီစိတရင်မလသမာကုလတာယ ဟိ ပရိတော နဿ သဏ္ဌိတော ဝါ အပရိသဏ္ဌိတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝီစိတရင်သမာကုလ (တိ) [ဝီစိတရင် + သမာကုလ] လှိုင်းတံပိုးငယ်, လှိုင်းတံပိုးကြီးတို့ဖြင့်ရောပြွမ်းသော။ ဝီစိတရင်သမာကုလမိဝဇလံ နဿ သုပ္ပသန္ဒံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၆။ ခုဒ္ဒိကာ ဦမိယော ဝီစိယော၊ မဟတိယော တရင်္ဂါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝီစိနာဒ (ပု) [ဝီစိ + နာဒ] လှိုင်းတံပိုးပုတ်ခတ်သော အသံ၊ လှိုင်းတံပိုးပုတ်ခတ်သံ။ ဝီစိနာဒေါ ပဝတ္တတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ဝီစိပ (ပ္ပ) ဟာရ (ပု) [ဝိစိ + ပဟာရ] လှိုင်းတံပိုး၏ -ရိုက်-ပုတ်- ပုတ်ခတ်-ခြင်း။ ထလံ ဥဿာရေတီတိ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဝိယ ဝိစိပဟာရေနေဝ ထလံ ခိပတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၈။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၉)။

ဝီစိဘယ (နာ) [ဝီစိ + ဘယ] အမျက်ဒေါသ-ဟူသော-ဘေး။ ဝီစိဘယန္တိ ခေါ ဘိက္ခု ကောဓူပါယာသဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၆။

ဝီစိမယ (တိ) [ဝီစိ + မယ] လှိုင်းတံပိုးဖြင့်ပြီးသော၊ လှိုင်းတံပိုးသည် ပြုလုပ်အပ်သော။ ယထာ ဇလသမုဒ္ဒဿ ဝီစိသမုဋ္ဌာနဝသေန လဗ္ဘမာနော ဝေဂေါ " ဝီစိမယော " တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၇။

ဝီစိသမုဋ္ဌာန (နာ) [ဝီစိ + သမုဋ္ဌာန] လှိုင်းတံပိုး၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဝီစိမယ-ကြည့်။

ဝီဇတိ (ကြိ) [ဝီဇ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ-၌ကား စုရာဒိ - ဟုဆိုသည်။ ဝီဇတိ၊ ဝီဇတေ-သံ။ ဝီဇဣ - ပြာ။] ယပ်လေခတ်-လေတိုက်ခတ်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီဇန္တ (တိ) [ဝီဇ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝီဇန္တာ, ဝီဇန္တီ။] ယပ်လေခတ်-လေတိုက်ခတ်-သော။ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ဝါတဿ ဝါ ဝီဇန္တဿ ---------- မဟာရဝံ ရဝန္တော ပလာယတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၉။

ဝီဇေတိ • ဝီဇယတိ (ကြိ) [ဝီဇ + ဏေ + (ဏယ) + တိ။ စုရာဒိ။ ဓာတွတ္ထ။ (ကာ၊ ကြိ) ဝီဇယတိ-သံ။] ယပ်လေခတ်-လေတိုက်ခတ်-၏။ ဝီဇေတိ၊ ဝီဇယတိ ဧတာယာတိ ဗီဇနီ၊ ဗီဇနံ။ ဓာတွတ္ထ။

ဝိဏကကာ (ထိ) [ဝိဏာ + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ ဣတ္ထိကာ-ကဲ့သို့ ကပစ္စည်းကြောင့် ဝိဏာ-၌ ရဿပြု။ ဝိဏက-သဏ္ဌာတပိဋ္ဌက။] (တူရိယာ) စောင်း။ တဿ သဏ္ဌော ဟတ္ထိဂန္ဓဗ္ဗော ဝိဏကဉ္စ ဒတ္တာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၄။

ဝိဏာဒဏ္ဍ (ပု) [ဝိဏာ + ဒဏ္ဍ။ ဝိဏာဒဏ္ဍာ?] စောင်း၏ - ရိုးတံ - တုတ်တံ- အတံ၊ စောင်းလက်တံ၊ စောင်းညောက်။ ဒဏ္ဍော (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၂) တိ ဝိဏာဒဏ္ဍော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဝိဏာ¹ (ထိ) [ဝိ + ဏာက်။ ဝိယတိတိ ဝိဏာ။ ဏွာဒိ။ ၆၆။ ဝိ + တ။ ဝိ-အစိတ် ဣ-ကို ဤ-ပြု၊ တ-ကို ဏ-ပြု။ ဝိဏ + အာ။ ဝိ ဇနနေ၊ တော ဤဏတ္တံ။ ဝိဏ ဝေဌနေတိ ဝါ ဓာတု၊ အာ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၁၃၈။ ဝိ + နဿ။ နဿ ဏတ္တံ။ ဝေတိ ဇာယတေ သရော ယဿန္တိ ဝိဏာ။ ဝိ ဂတျာဒိသု ------ ညွှဏာ ဝိဏာ။ အမရ၊ ဗျာချာသုဓာ။ စိန္တာမဏိ။ ဝိဏာ-သဲ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (တူရိယာ) စောင်း။ (ကြိုးတပ် တူရိယာတစ်မျိုး)။ ဂုတ္တိလဇာတ် စသည်တို့၌ ညို့ (ကြိုး) ၇ - ချောင်းတပ် စောင်းများ လာသည်။ အင်းဝခေတ်မှစ၍ ယခုခေတ်တိုင်အောင် ညို့ (ကြိုး) ၁၂-ချောင်း, ၁၃-ချောင်းစသည် တပ်သောစောင်း များရှိကြောင်း ဆရာတို့မိန့်ဆိုသည်။ အပိ နု တေ ဝိဏာ တသ္မိ သမယေ သရဝတိ ဝါ ဟောတိ ကမ္မညာ ဝါတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၉။ အံ၊ ၂။ ၃၃၀။ ဧသော ခေါ ဘန္တေ ဝိဏာ နာမ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဒိဗ္ဗာ စ ဝိဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။ ဝိမာန။ ၈၀။ အဟံ အယျ တုမှေသု ဝိဏံ ဝါဒေန္တေသု နစ္စိတုံ ဣစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၀။ (-သံ၊ ၁။ ၁၂၃။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ ဝိမာန။ ၈၀။ အပ၊ ၁။ ၄။ အပ၊ ၂။ ၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၀-၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၈)။

ဝိဏာ² (ထိ) [ဝိဏာ + ဝါဒန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ ဝိဏာဝါဒနံ ဝိဏာ။ ရူ။ ၂၄၄-နှာ။ ဝိဏာ-သဒ္ဒေန ဝိဏာဝါဒနံ ဝုစ္စတိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၁။] စောင်းတီးခြင်း။ အလဂဒ္ဒူပမာတိ ဇာတ္ထ အလဂဒ္ဒသဒ္ဒေန အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ဝုစ္စတိ " ဝိဏာဝါဒနံ ဝိဏာ " တိအာဒိသု ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၁။ ၁၀၉)။

ဝိဏာ³ (ထိ) [ဝိဏာ + ဒဏ္ဍက။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောင်း၏-ရိုးတံ-တုတ်တံ-အတံ၊ စောင်း - လက်တံ - ညောက်။ သော'ယံ သံကုဋိတော သေတိ၊ ဆိန္နတန္တိ ယထာ ဝိဏာ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၄။ သောယံ ယထာ နာမ ဆိန္နတန္တိ သဒေါဏိကော ဝိဏာဒဏ္ဍကော၊ ဧဝံ သံကုဋိတော သေတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိဏာ⁴ (ထိ) [ဝိဏာ + အ] ဝိဏာသဒ္ဒါဖြင့်မှတ်အပ်သော အဏ္ဏာဘူတဇာတ်။ သိခီသဗ္ဗယသောပိ စ ဝိဏာဝရော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိဏာ⁵ (ထိ) [ဝိဏာ + ဥပမာ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောင်းဥပမာ။ ဝိဏံ ဧကပလာသိကံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈၈။

ဝိဏာဂုဏ (ပု) [ဝိဏာ⁵ + ဂုဏ] (၁) စောင်း၏-ကြိုး-ညို့၊ စောင်း-ကြိုး-ညို့။ (၂) ဝိဏာဂုဏဇာတ်။ (၁) တန္တိ ဝိဏာဂုဏော တန္တံ။ ဓာန်။ ၈၈၂။ ဝိဏာဂုဏော ဝိဏာယ ဇိယာ။ ဓာန်၊ ဦ။၈၈၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီဏာဂုဏဇာတက (နာ) [ဝီဏာဂုဏ + ဇာတက] ဝီဏာဂုဏဇာတ်။ (ဤဇာတ်ကို အဌကထာ၌ " ဝီဏာထူဏဇာတ် " ဟုဆို သည်၊ ဝီဏာထူဏဇာတက - ကြည့်)။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၉-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။၆၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၂၀၅။

ဝီဏာဆိဒ္ဒ (နာ) [ဝီဏာ² + ဆိဒ္ဒ] စောင်းပေါက်၊ စောင်း၏-အပေါက်-အခေါင်း။ ဝီဏာဆိဒ္ဒတော မာလာဂုဋ္ဌက် အပနေသိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဝီဏာထူဏ (နာ) [ဝီဏာ² + ထူဏ] ဝီဏာထူဏဇာတ်။ ဥပါဟနံ ဝီဏာထူဏံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝီဏာထူဏဇာတက (နာ) [ဝီဏာထူဏ + ဇာတက] ဝီဏာထူဏဇာတ်။ ဝီဏာထူဏ-ဇာတကဝဏ္ဏနာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဝီဏာဒဏ္ဍက (ပု) [ဝီဏာဒဏ္ဍ + က] ဝီဏာဒဏ္ဍ - ကြည့်။ ကုရုန္ဒိယံ ပန "ဘေရိသယ်ာဋောပိ ဝီဏာသယ်ာဋောပိ --- ဝီဏာဒဏ္ဍကောပိ သဗ္ဗံ အနာမာသ " နှိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁။

ဝီဏာဒေါဏိ (ထီ) [ဝီဏာ + ဒေါဏိ] စောင်းခွက်။ ဝီဏာပဗ္ဗက-ကြည့်။

ဝီဏာဒေါဏိကာ (ထီ) [ဝီဏာ² + ဒေါဏိကာ] စောင်းခွက်။ ပရိဘောဂတ္ထာယ လဗ္ဘမာနေသု ပန ဝီဏာဒေါဏိကဉ္စ ဘေရိပေါက္ခရဉ္စ --------။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁။

ဝီဏာဓုရ (ပု) [ဝီဏာ² + ဓုရ] စောင်း၏အဦး၊ စောင်း-ဦး-ထိပ်။ အထာပရာနိပိ တီဏိ သတာနိ ဩတရိတွာ တဝ ဝီဏာဓုရေ နစ္စိဿန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝီဏာပတ္တက (နာ) [ဝီဏာ² + ပတ္တက] စောင်းခွက်၊ စောင်းကိုယ်။ ဝီဏာပတ္တကံ ဂါဝုတံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ ပတ္တကန္တိ ပေါက္ခရံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဝီဏာပဗ္ဗက (နာ) [ဝီဏာ + ပဗ္ဗက။ ဝီဏာပတ္တက ?] စောင်းခွက်။ တစော ဝီဏာပဗ္ဗကေ (ဝီဏာပတ္တကေ ?) ပရိယော-နဒ္ဓအလ္လဂေါစမ္မံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ ယောဇနာ (၁၅၈) ၌ " ဝီဏာပသိဗ္ဗကေတိ ဝီဏာဒေါဏိယံ " ဟု ပါဠိရှိသည်။

ဝီဏာပေါက္ခရ (ပု၊ နာ) [ဝီဏာ² + ပေါက္ခရ] စောင်းခွက်။ တုစ္ဆပေါက္ခရန္တိ အဝိနဒ္ဓစမ္မံ ဘေရိပေါက္ခရံ ဝီဏာပေါက္ခရဉ္စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဝီဏာမောက္ခာ (ထီ) [ဝီဏာ + မောက္ခာ] ဝီဏာမောက္ခာမည်သော နတ်သမီး။ ပေါက္ခရော စ သုဖဿော စ၊ ဝီဏာမောက္ခာ စ နာရိယော။ ဝိမာန။ ၂၂။ ၇၁။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၈၄၊ ၁၉၅။ ဝိဏာမောက္ခာဒိကာ ဒေဝဓီတာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၈၇။

ဝီဏာဝါဒက (တိ) [ဝီဏာ + ဝါဒက။ ဝီဏာ + ဝဒ + ဏ္ဍု။ ဝီဏံ ဝါဒေတီတိ ဝီဏာဝါဒကော။ နိရုတ္တိ။ ၅၄၈-နှာ။ ထီ-၌ ဝီဏာဝါဒိကာ။] စောင်းသမား၊ စောင်းတီး သမား၊ စောင်းကို တီးတတ်သော၊ သူ။ သဒ္ဒံ သုဏေယျာတိ ပစ္စူသကာလေ ပဗုဒ္ဓေါ ကုသလေန ဝီဏာဝါဒကေန ဝါဒိယမာနာယ မဓုရသဒ္ဒံ သုဏေယျ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊၁။ ၂၂၅။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၆၅)။

ဝီဏာဝါဒန (နာ) [ဝီဏာ + ဝါဒန] (၁) စောင်းတီးခြင်း။ (၂) စောင်းသံ၊

စောင်းတီးသံ။ (၃) စောင်းတီးကြောင်း စောင်းလက်ခတ်၊ စောင်းတီးစရာ အတံ။ (၁) အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏ် ဝုစ္စတိ ဝီဏာဝါဒနံ ဝီဏာတိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၀-၁)။ (၂) တဿ ဝီဏာဝါဒနံ သုတွာ -------။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၆။ (၃) ဥပဝီဏေတိ ဧတေနာတိ ဥပဝီဏံ၊ ဝီဏာဝါဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၀။

ဝီဏာဝါဒနဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဝီဏာဝါဒန + ဂဟဏ] စောင်းတီးခြင်း (ကြိယာ) ကိုယူခြင်း။ ဝေဏိကောတိ ဧတ္ထ ဝီဏာသဒ္ဒေန ဝီဏာ-ဝါဒနဂ္ဂဟဏ် ဝိယ စ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၉။

ဝီဏာဝါဒနဝိမိ (ထီ) [ဝီဏာဝါဒန + ဝိမိ] စောင်းတီးခြင်း အစီအရင်။ " သမပညာသ-မုစ္ဆနာ သံမုစ္ဆေတွာ " တိ စ ဣဒံ ဒေဝလောကေ နိယတံ ဝီဏာဝါဒနဝိမိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဝီဏာဝါဒနသိပ္ပ (နာ) [ဝီဏာဝါဒန + သိပ္ပ] စောင်းအတတ်၊ စောင်းတီးခြင်း - အတတ်-ပညာ။ ဝီဏာဝါဒနသိပ္ပယောဂါ ဝေဏိကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၀။

ဝီဏာဝါဒနသီလ (တိ) [ဝီဏာဝါဒန + သီလ] စောင်းတီးခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝီဏာဝါဒီ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝီဏာဝါဒီ (တိ) [ဝီဏာ + ဝဒ + ဏီ။ ဝီဏာဝါဒနသီလတ္တာ ဝီဏာဝါဒီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၀။ ဝီဏာဝါဒနသီလတ္တာ ဝီဏာဝါဒီ။ ဝဒ ဝစနေ ဏီ။ သူစိ။] စောင်းတီးခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ၊ စောင်းတီးသမား၊ စောင်း သမား။ ဝီဏာဝါဒီ ဝေဏိကော'ထ။ ဓာန်။ ၅၁၀။

ဝီဏာဝိသေသ (ပု) [ဝီဏာ + ဝိသေသ] စောင်းတစ်မျိုး၊ ထူးသောစောင်း၊ စောင်းအထူး။ မဟတီ ဒဒ္ဒရီ ဝီဏာဝိသေသောပိ အာတတမေဝါတိ "စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသူ" တိ ဝိသေသနံ ကတံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၀။

ဝီဏာသယ်ာဋ (ပု) [ဝီဏာ + သယ်ာဋ] ဖွဲ့ကြက်အပ်သော သားရေရှိသော စောင်း၊ သားရေဖြင့် ဖွဲ့ကြက်အပ်သောစောင်း။ ဝီဏာသယ်ာဋော (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၁) တိ သယ်ဋိတစမ္မဝီဏာ။ စမ္မဝိနဒ္ဓါနံ ဘေရီ-ဝီဏာနမေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိ၊လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၆)။

ဝီဏာသဒ္ဒ (ပု) [ဝီဏာ + သဒ္ဒ] (၁) စောင်းသံ၊ စောင်း၏အသံ၊ စောင်းတီးသော အသံ။ (၂) ဝီဏာ-သဒ္ဒါ။ (၁) ဟတ္ထိသဒ္ဒေန ------- ဝီဏာသဒ္ဒေန ဂီတသဒ္ဒေန။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁၊ ၁၃၉။ သော ဝီဏာသဒ္ဒံ သုဏေယျ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၀။ (-အံ၊ ၂။ ၂၈၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃)။ (၂) ဝီဏာဝါဒနဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

ဝီဏူပမာ (ထီ) [ဝီဏာ + ဥပမာ] စောင်း-စောင်းတီးခြင်း-၏အစွမ်းဖြင့်လာသော ဥပမာ၊ စောင်းဥပမာ။ (၄။ သျ) ဝီဏူပမာ (အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၄။ ၁၆၃) တိ ဝီဏာဝသေန အာဂတာ ဥပမာ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝိဏူပမောဝါဒ (ပု) [ဝီဏာ + ဥပမာ + ဩဝါဒ] ဝီဏောပမောဝါဒ-ကြည့်။ သတ္ထာ တဿ စိတ္တာစာရံ ဥတွာ တတ္ထ ဂန္ဓာ ဝီဏူပမောဝါဒေန ဩဝဒိတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝီဏောပမ (တိ) [ဝီဏာ + ဥပမာ] (၁) စောင်း - စောင်းတီးခြင်း - လျှင် ဥပမာရှိ သော။ (ထီ) (၂) စောင်းတီးခြင်းဟူသော ဥပမာ၊ စောင်းဥပမာ။ (၃) ဝီဏောပမသုတ်။ (၁) ပရိယောသာနေ စ နိဗ္ဗာနံ၊ ဧသာ ဝီဏောပမာ ကထာ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၉။

ဝိဏ္ဏောပမံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသ္သာမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၃။ (ထီ) (၂) ဝိဏ္ဏောပမံ ကရိတ္တွာ မေ (ထေရ။ ၃၁၂) တိ ----- ဝိဏ် ဥပမံ ကတ္တွာ ပဝတ္တိတေန ဝိဏ္ဏောပမောဝါဒေန မယ္ဟံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၉၁)။ (၃) ဝိဏ္ဏောပမဋ္ဌကထာ-ကြည့်။

ဝိဏ္ဏောပမကမ္မဋ္ဌာန (နာ) | ဝိဏ္ဏောပမ + ကမ္မဋ္ဌာန | ဝိဏ္ဏောပမကမ္မဋ္ဌာန်း၊ စောင်း-စောင်းတီးခြင်း-လျှင် ဥပမာရှိသောကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဝိဏ္ဏောပမကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသ္သာမိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၀။

ဝိဏ္ဏောပမဋ္ဌကထာ (ထီ) | ဝိဏ္ဏောပမ + အဋ္ဌကထာ | ဝိဏ္ဏောပမသုတ်၏ အဋ္ဌကထာ၊ ဝိဏ္ဏောပမသုတ်၏ အနက်ကို-ဖွင့် - ဆို - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့်စကား။ ဝိဏ္ဏောပမဋ္ဌကထာ။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၅၊ ၁၀၉)။ ဝိဏ္ဏောပမဋ္ဌထာယ တဒ္ဓိတ် သုတဒ္ဓိတန္တိ စ အတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁။

ဝိဏ္ဏောပမသုတ္တ (နာ) | ဝိဏ္ဏောပမ + သုတ္တ | ဝိဏ္ဏောပမသုတ်၊ စောင်းကို ဥပမာ-ပြု-ပြ-၍ ဟောကြားအပ်သော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၌၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၉၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၄-၇။ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ ---------- မဟာဓမ္မယာဂံ ဝိဏ္ဏောပမသုတ္တံ အာရဒ္ဓါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇)။

ဝိဏ္ဏောပမောဝါဒ (ပု) | ဝိဏ္ဏောပမ + ဩဝါဒ | စောင်းဥပမာရှိသော-ဆုံးမခြင်း-အဆုံးအမ၊ စောင်းကိုဥပမာ-ပြု-ပြ-၍ ဆုံးမခြင်း။ ဝိဏ် ဥပမံ ကတ္တွာ ပဝတ္တိတေန ဝိဏ္ဏောပမော-ဝါဒေန မယ္ဟံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀)

ဝိဏ္ဏောဝါဒ (ပု) | ဝိဏ္ဏော + ဥပမာ + ဩဝါဒ။ မလ္လေလောပ။ | ဝိဏ္ဏောပမောဝါဒ-ကြည့်။ ထေရံ့ ဝိဏ္ဏောဝါဒေန ဩဝဒိတ္တွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိဏ္ဏောဝါဒေနာတိ ----- ဝိဏ် ဥပမံ ကတ္တွာ ပဝတ္တိတေန ဝိဏ္ဏောပမောဝါဒေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိတံသ (ထီ၊ ပု) | ဝိ + တသိ + ဏ။ ဝိသေသေန တသီယတေ ဘူသီယတေ ဗဟိယေဝါတိ ဝိတံသော၊ ဥပသဂ္ဂဿ ဒီယော။ ကောတ္ထုဘ။ (ပု) ဝိတံသ - သံ။ | (၁) တိန်ညင်ငှက် (တယ်ချိုး၊ တယ်ခါ)။ (၂) ဝိတံသာမြစ် (မြစ်ကြီး ၁၀ - အနက် နဝမမြစ်)။ (၁) သုဟတံ ဟန္တိ အတ္တာနံ၊ ဝိတံသေနေဝ ပက္ခိမာ။ ထေရ။ ၂၄၉။ ဝိတံသောတိ ဒီပကသကုဏ္ဍော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ (၂) ဂင်္ဂါ, ယမုနာ, အစိရဝတီ, သရဘူ, မဟီ, သိန္ဓု, သရဿတီ, ဝေတြဝတီ, ဝိတံသာ, စန္ဒဘာဂါတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၄။ (ဝိတံသ (ပု) (ဝိ + တသိ အလက််ာရေ + ဃဉ်)။ ကျော့ကွင်း, ညွတ်, ဂုတ်, ပိုက်၊ (အမရ။ ဗြိဟတ်)။ (၁)သားငှက်တို့ကိုလှောင်သောချိုင့်၊ ခြံ။ (၂) သားငှက်တို့ကို ဖမ်းဆီးနှောင်ဖွဲ့ရန်- ကျော့ကွင်း, ညွတ်, ဂုတ်, ပိုက်။ (၃) တိရစ္ဆာန်ရုံ။ (၄) သတ်မည့်တိရစ္ဆာန်တို့ကို ချုပ်နှောင်ရာ ဌာန။ (ကောတ္ထုဘ)။ (၁) သားငှက်တို့ကိုဖွဲ့ချည်တုပ်နှောင်ကြောင်းကြိုး စသည်။ (၂) သားငှက်တို့ကို လှည့်စားရန် တောလိုက်မုဆိုးတို့၏ ရုပ်ဖျက်, ရုပ်ပြောင်း, ခြုံထည်။ (ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ သဒ္ဒတ္ထစိန္တာမဏိ)။

ဝိတံသသကုဏ္ဍ (ပု) | ဝိတံသ + သကုဏ္ဍ | တိန်ညင်ငှက်။ တယ်ချိုး၊ တယ်ခါ။ ယထာ

တေန ဝီတံသသကုဏေန အညေ သကုဏေ ဝဉ္စေတွာ ဟနန္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝီတ² (တိ) [ဝီ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဝီတ-သံ၊ ပြာ။] (၁) (ချည်, ကြိမ်, နှီးစသည်တို့ဖြင့်) ယက်-ထိုး-အပ်သော။ (၂) ယက်-ထိုး-ရာဌာန။ (၁) ဝီတေပိ စီဝရေ ဗဟုံ သုတ္တံ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၉။ မဉ္စပီဋ္ဌံ ----- ဝိဒလေဟိ ဝါ ရဇ္ဇုကေဟိ ဝါ ယေဟိ ဝီတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၇၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၃။ ကခ်ါ။ ၁၈၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈။ ဝဇိရ။ ၂၇၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇)။ (၂) ဝီတဌာန-ကြည့်။

ဝီတ³ (တိ) [ဝိ + ဣ + တ။ ဝိရဟဝသေန ဧတိ ပဝတ္တတီတိ ဝီတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈။ ဝီတ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ကင်းသော။ (ခ) မရှိသော။ (၂) ပယ်- စွန့်-ဖြတ်တောက်- အပ်ပြီးသော။ (၃) သေလွန်သော။ (၄) ပျောက်ပျက်-ပျက်စီး-သော။ (၁) (က) ဝီတဂေဓ, ဝီတစ္စိတ, ဝီတတဏ္ဍ-စသည်ကြည့်။ (ခ) တံ ဝီတရာဂံ သုသမာဟိတိန္ဒြိယ (သုတ္တနိ။ ၃၁၀) နှိ တံ ဣဌာရမ္မဏေ ရာဂါဘာဝေန ဝီတရာဂံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၂။ (၂) ဝီတခိလော (ထေရ။ ၂၉၉) တိ ပဟီနစေတောခိလော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၄။ ဝီတတဏ္ဍ (၂) အနက်လည်းကြည့်။ (၃) ဘူတံ သေသံ ဒယိတဗ္ဗံ၊ ဝီတံ အနနုသောစိယနှိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၇။ ယံ ပနေတံ ဝီတံ ဝိဂတံ မတံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၈၉။ (၄) တတ္ထ ဇိဏ္ဏောဟမသို့ အဗလော ဝီတဝဏ္ဏော (သုတ္တနိ။ ၄၄၈) တိ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော ----- ဝိနဌပုရိမစ္ဆဝိဝဏ္ဏော စ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၈။ (ဝီတ (တိ) ဝီ + ဣ။ ဝီ + ဣ + ဣ] (၁) ပျောက်ကွယ်သွားသော။ (၂) စစ်မြေပြင်သို့ထွက်သော။ (၃) သွားသော။ (၄) စွန့်အပ်သော။ (၅) လျှော့အပ်သော။ (၆) ရသေ့ရဟန်းပြုလုပ်သွားသော။ (၇) နှစ်သက်အပ်သော။ (၈) သဘောတူ ခွင့်ပြုအပ်သော။ (၉) စစ်တိုက်ရန် မသင့်လျော်သော။ (၁၀) မွေးမြူအပ်သော။ (၁၁) လိမ္မာယဉ်ကျေး- စိတ်သဘောဖြောင့်စင်း - သော။ (၁၂) ကင်းကွာသော။ (ပု) (၁၃) စစ်တိုက်ရန် မသင့်လျော် အရွယ်လွန် နှစ်ချို့ပြီးသော ဆင်, မြင်း, ရထား, လက်နက်စသော စစ်အင်္ဂါ။ (နာ) (၁၄) ဆင်ကို ချွန်းအုပ်လျက် ခြေဖြင့်နင်း၍ မောင်းနှင်ခြင်း။ (ကောတ္ထုဘ)။ (တိ) (၁) ကဲ့ရဲ့ စွပ်စွဲအပ်သော။ (၂) ငြိမ်သက်သော။ (၃) နောက်သို့ ဆုတ်သော။ (၄) အလိုရှိအပ်သော။ (၅) ဝတ်ဆင်အပ်သော။ (ပု) (၆) ဈာယကျမ်းစသည်တို့၌ဆိုအပ်သော အနုမာနအထူး (ဗြိဟတ်)။

ဝီတကစ္ဆ (ပု) [ဝီတ + ကစ္ဆ] ယက်အပ်သော မြက်။ နဝဝါယိမော (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈)တိ အဓုနာ သုတ္တေန ဝီတကစ္ဆေန ပလိဝေဌိတမဉ္စော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄။

ဝီတကောဓ (တိ) [ဝီတ + ကောဓ] ကင်းသော-အမျက်-ဒေါသ-ရှိသော၊ အမျက်-ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝီတကောဓာ အနာယာသာ၊ ဝီတလောဘာ အနုဿုကာ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၂။

ဝီတခိလ (တိ) [ဝီတ + ခိလ] ပယ်စွန့်-ဖြတ်တောက် - အပ်ပြီးသောာ စိတ်၏ -ငြောင့်-တံသင်း-သဖွယ်ဖြစ်သောတရား (ဝိစိကိစ္ဆာ, ဒေါသ) ရှိသော၊ သူ။ ဝီတ³ (၂) အနက်ကြည့်။ စေတောခိလ-လည်းကြည့်။

ဝိတဂေဓ (တိ) | ဝိတ + ဂေဓ | ကင်းသော မက်မောခြင်းရှိသော၊ မက်မောခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ဂိဒ္ဓေါ သော ဝိတဂေဓဿ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၆-၇။ သဝေ မုနီ ဝိတဂေဓော အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၉။ ဧဝရူပေါ ဗုဒ္ဓမုနိ မဂ္ဂဘာဝနာဗလေန တဏှာဂေဓဿ ဝိဂတတ္တာ ဝိတဂေဓော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိတဂေဓော ဝိဂတဂေဓော စတ္တဂေဓော။ မဟာနိ။ ၄၁။ ဝိတဂေဓောတိ ဣဒံ သကဘာဝပရိစ္စဇနဝသေန ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၁၄၇။

ဝိတဂိါရ (တိ) | ဝိတ + အဂိါရ | ကင်းသော-မီးကျီး-မီးခဲ-ရှိသော၊ မီးကျီး-မီးခဲ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတဂိါရာ ဝိတမူမာ (ဒီ၊၃။၇၇-၈)တိ ပစိတ္တာ ခါဒိတဗ္ဘာဘာဝတော ဝိဂတမူမဂိါရာ။ ဒီ၊ဋ၊ ၃။၅၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၄၈)။

ဝိတစ္ဆိက (တိ) | ဝိတာ + အစ္ဆိကာ | ကင်းသော မီးလျှံရှိသော၊ မီးလျှံ - ကင်း-မရှိ-သော။ သေယျထာပိ သာရိပုတ္တ အဂိါရကာသု သာမိကပေါရိသာ ပူရာ အဂိါရာနံ ဝိတစ္ဆိကာနံ ဝိတမူမာနံ။ မ၊ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဝိတစ္ဆိကာနံ ဝိတမူမာနန္တိ ဧတေ ပရိဠာဟဿ ဗလဝဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဝိတစ္ဆိကာနံ ဝိတမူမာနန္တိ ဧတေနဿ မဟာပရိဠာဟတံ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၄။ (-မ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၄။ အပ၊ ဋ၊၁။ ၁၅၇။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၀၈။ ၂၇၆)။

ဝိတစ္ဆိကဂိါရ (ပု) | ဝိတစ္ဆိက + အဂိါရ | ကင်းသော အလျှံရှိသော-မီးကျီး-မီးခဲ၊ အလျှံ-ကင်း - မရှိ - သော - မီးကျီး - မီးခဲ။ တတ္ထ အဂိါရဇာတာတိ ဘော ပုရိသ အယံ ပထဝီ ဝိတစ္ဆိကဂိါရာ ဝိယ ဉဏ္ဍဇာတာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၂၅။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆၉။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၂။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၉။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၄၀)။

ဝိတစ္ဆိကဂိါရသဏ္ဌတ (တိ) | ဝိတစ္ဆိကဂိါရ + သဏ္ဌတ | ကင်းသောအလျှံရှိသော-မီးကျီး-မီးခဲ - (အလျှံ-ကင်း-မရှိ-သော-မီးကျီး-မီးခဲ) တို့ဖြင့် ကောင်းစွာ-ခင်း-ဖြန့်ခင်း-အပ်သော။ နာဂဗလော ဘတိကော ဆယောဇနာနိ အတိက္ကမ္မ မဏ္ဍနိ့ကသမယေ ဝိတစ္ဆိကဂိါရသဏ္ဌတံ ဝိယ ဉဏ္ဍံ ဝါလုကံ မဒ္ဒန္တော။ ဇာ၊ ဋ၊၃။ ၄၂၄-၅)။

ဝိတစ္ဆိကဂိါရသန္ထရ (ပု) | ဝိတစ္ဆိကဂိါရ + သန္ထရ | အလျှံ- ကင်း-မရှိ-သော-မီးကျီး အခင်း။ အဂိါရေတိ ဝိတစ္ဆိကဂိါရသန္ထရေ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဝိတစ္ဆိတ (တိ) | ဝိတ + အစ္ဆိတ | ကင်းသော အလျှံရှိသော၊ အလျှံ - ကင်း - မရှိ-သော။ မယံ့ ပိတု ပါဒေ ------- လောဏာတေလေန မက္ခေတွာ ခဒိရင်္ဂါရေဟိ ဝိတစ္ဆိတေဟိ ပစထ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဝိတစ္ဆိတေဟီတိ ဝိဂတအစ္ဆိတေဟိ ဇာလဝိဂတေဟိ သုဒ္ဓင်္ဂါရေဟိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၄။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၀)။

ဝိတစ္ဆိတခဒိရင်္ဂါရဝဏ္ဏ (တိ) | ဝိတစ္ဆိတ + ခဒိရ + အင်္ဂါရ + ဝဏ္ဏ | ကင်းသောအလျှံရှိသော ရှားမီးခဲ-အလျှံ-ကင်း-မရှိ-သော ရှားမီးခဲ၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ခဒိရင်္ဂါရသန္နိဘ (ဇာ၊ ၂။ ၇၆) နှင့် ဝိတစ္ဆိတ-ခဒိရင်္ဂါရဝဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၃၄၂။

ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရ (ပု) | ဝိတစ္ဆိတ + အင်္ဂါရ | ဝိတစ္ဆိကင်္ဂါရ-ကြည့်။ ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရံ ဝိသိဗ္ဗေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရေ မဒ္ဒမာနဿ

ဂစ္ဆတော စီဝရေ အံသုမတ္တမ္ပိ နဲ ဈာယိ။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၅။ (-အဘိ၊ ၎၊ ၃။ ၅၁။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၃၂၃။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၁၄၂)။

ဝီတစ္စိတင်္ဂါရက္ခဏ (ပု) [ဝီတစ္စိတအင်္ဂါရ + ခဏ] ကင်းသော အလျှံရှိသော-မီးကျီး-မီးခဲ- (အလျှံ-ကင်း-မရှိ-သော-မီးကျီး-မီးခဲ) ၏ (ဖြစ်ရာ)-ခဏ-လက်ဖျစ် ၁၀-တွက်ခန့် အချိန်ကာလ။ အထ ဝါ ဈာယမာနသာတိ ဇာလာ-ပဝတ္တိက္ခဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ ဧယှမာနသာတိ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရက္ခဏံ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၃၈၉။

ဝီတစ္စိတင်္ဂါရပုဏ္ဏ (တိ) [ဝီတစ္စိတင်္ဂါရ + ပုဏ္ဏ] ကင်းသော အလျှံရှိသော-မီးကျီး-မီးခဲ- (အလျှံ-ကင်း-မရှိ-သော-မီးကျီး-မီးခဲ) တို့ဖြင့်ပြည့်သော။ တယော ဘဝါ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရပုဏ္ဏာ အင်္ဂါရကာသုယော ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁။

ဝီတစ္စိတင်္ဂါရဘရိတ (တိ) [ဝီတစ္စိတင်္ဂါရ + ဘရိတ] ဝီတစ္စိတင်္ဂါရပုဏ္ဏ-ကြည့်။ ယော ဝါ ပန သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရဘရိတံ ပါဒေဟိ မဒ္ဒမာနော။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၁၈။

ဝီတစ္စိတင်္ဂါရသမ္မိဿ (တိ) [ဝီတစ္စိတင်္ဂါရ + သမ္မိဿ] အလျှံ-ကင်း-မရှိ-သော-မီးကျီး-မီးခဲ-တို့ဖြင့် ရောနှောသော။ သဗ္ဗေ သခ်ါရာ ကုက္ကဋ္ဌာ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရသမ္မိဿာ ဆာရိက-နိရယသဒိသာ။ အဘိ။ ၎၊ ၃။ ၁၆၄။

ဝီတဌာန (န) [ဝီတ + ဌာန] (ချည်-ကြိမ်-နှီး စသည်တို့ဖြင့်) ယက် - ထိုး- ရာ ဌာန။ ပစ္ဆာ ဝီတဌာနံ အဓိဋ္ဌိတဂတိကမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၂။

ဝီတတဏ္ဒ (တိ) [ဝီတာ + တဏ္ဒာ] (၁) ကင်းသော တဏ္ဒာရှိသော၊ တဏ္ဒာ - ကင်း - မရှိ-သော၊ သူ။ (ခ) ကင်းသော (ကာမဘဝ, ဝိဘဝ) တဏ္ဒာရှိသော၊ (ကာမဘဝ, ဝိဘဝ) တဏ္ဒာ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ (၂) ပယ်အပ်ပြီးသော တဏ္ဒာရှိသော၊ တဏ္ဒာကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ (၁) (က) တံ ဗြာဟ္မဏံ အကထံကထိံ ဆိန္နကုက္ကုစ္စံ ဘဝါဘဝေ ဝီတတဏ္ဒံ သညာ နာနုသေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဝီတတဏ္ဒော ဘဝါဘဝေ။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ ဝီတတဏ္ဒောတိ ဝိဂတတဏ္ဒော။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၆၅။ (-အံ၊ ၁။ ၃၁၆။ အဘိ၊ က။ ၇၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၁၊ ၂၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၀။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၅၇။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၃၅၄)။ (ခ) ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မသာမိံ ဝီတတဏ္ဒံ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃။ ဝီတတဏ္ဒန္တိ ဝိဂတကာမဘဝဝိဘဝတဏ္ဒံ။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၄။ (၂) ဝီတတဏ္ဒော ပုရာ ဘေဒါ (သုတ္တနိ။ ၄၁၁။ မဟာနိ။ ၁၆၂) တိ ယော သရီရဘေဒါ ပုဗ္ဗမေဝ ပဟီနတဏ္ဒော။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၃။ မဟာနိ၊ ၎။ ၂၇၇။ (-စူဋ္ဌနိ။ ၄၂)။

ဝီတတပ (တိ) [ဝီတ + တပ] ကင်းသော-အကျင့်-သီလ-ရှိသော၊ အကျင့်-သီလ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ဝီတတပေါ အဇ္ဈပ္ပတ္တော (ဇာ၊ ၁။ ၉၁) တိ ဝိဂတတပေါ ဟုတ္တာ ဥပဂတော တံ ခါဒိတုံ ပက္ခန္ဒီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၎၊ ၂။ ၄၀၈။

ဝီတဒိဋ္ဌိက (ပု) [ဝီတာ + ဒိဋ္ဌိ + က] ကင်းသော မိစ္ဆာအယူရှိသော၊ မိစ္ဆာအယူ-ကင်း - မရှိ - သော၊ သူ။ တသ္မာတိ " ဝီတဒိဋ္ဌိကော " တိ ဧဝံ ဝေါဟာရာ-ဘာဝတော။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဝီတဒေါသ (တိ) [ဝီတ +ဒေါသ] ကင်းသော ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သော (က) အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။

(ဂ) ဘုရား။ (ဃ) စိတ်၊ လောကီကုသိုလ် အဟ္မာကတစိတ်။ (က) ဝိတဒေါသာ ဝါ ဒေါသဝိနယာယ ဝါ ပဋိပန္နာ။ စူဠနိ။ ၅၆။ ဝိတဒေါသာတိ အနာဂါမိဖလဋ္ဌာ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃။ (ခ) ဝိတရာဂံ ဝိတဒေါသံ ဝိတမောဟံ " ရာဂပရိယုဋ္ဌိတောသိ ---------- မောဟပရိယုဋ္ဌိတောသိ " တိ ဘဏာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃-၄။ သော ဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိတရာဂေါ ဝိတဒေါသော ဝိတမောဟော။ အံ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဝိတဒေါသာ ဝါ ဟောန္တိ ဒေါသဝိနယာယ ဝါ ပဋိပန္နာ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ (-အံ၊ ၂။ ၃၇၊ ၉၈။ အဘိ၊ က။ ၇၃-၆။ ဓမ္မ။ ၆၅။ ထေရ။ ၃၁၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀)။ (ဂ) တထာဂတော ဟိ ဘိက္ခဝေ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိတရာဂေါ ဝိတဒေါသော ဝိတမောဟော။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၁)။ (ဃ) ဝိတဒေါသံ ဝါ စိတ္တံ " ဝိတဒေါသံ စိတ္တ " န္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၅-၆။ ၂၀၀။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇။ မ၊ ၁။ ၄၁၊ ၇၆။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။ ပဋိသံ။ ၁၀၉။ ဝိတဒေါသန္တိ လောကိယကုသလာဟ္မာကတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၉။ (-မ၊ ၂။ ၁၆၂၊ ၂၁၁-၂။ မ၊ ၃။ ၆၂၊ ၁၃၉)။

ဝိတဒေါသပဒ (န) [ဝိတဒေါသ + ပဒ] ဝိတဒေါသ-ဟူသော-ပုဒ်။ ကေစိ ပန ထေရာ တာနိပိ ဝိတဒေါသပဒေန သင်္ဂဏှန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။

ဝိတဒေါသပရိဝါရ (တိ) [ဝိတဒေါသ + ပရိဝါရ] ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သည့် ရဟန္တာ အခြံအရံရှိသော (ဘုရား)။ ဣတိ ဘဂဝါ ------- သယံ ပရိသုဒ္ဓေါ ပရိသုဒ္ဓပရိဝါရော ဝိတရာဂေါ ဝိတရာဂပရိဝါရော ဝိတဒေါသော ဝိတဒေါသပရိဝါရော ဝိတမောဟော ဝိတမောဟပရိဝါရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။

ဝိတဒ္ဒရ (တိ) [ဝိတ + ဒရ] ကင်းသော (ကိလေသာဟူသော) ပူပန်ခြင်းရှိသော။ (ကိလေသာဟူသော) ပူပန်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတဒ္ဒရံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ ဓမ္မ။ ၃၉၄။ တံ ကိလေသဒရထာနံ ဝိဂမေန ဝိတဒ္ဒရံ --------- အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၅။ ဝိတဒ္ဒရော ဝိတသောကော ဝိသလ္လော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၆။ ရာဂါဒီနံ ဒရာနံ ဝိဂတတာယ ဝိတဒ္ဒရော ------ ဗုဒ္ဓေါ အဘာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၇။ ဝိတဒ္ဒရော (ထေရ။ ၂၉၉) တိ ဝိဂတ-ကိလေသဒရထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝိတဓူမ (တိ) [ဝိတ + ဓူမ] ကင်းသော မီးခိုး ရှိသော၊ မီးခိုး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတင်္ဂါရ, ဝိတစ္ဆိက-ကြည့်။

ဝိတပါဝါရ (ပု) [ဝိတ + ပါဝါရ] ယက်အပ်သော-စုလျား-တဘက်-အပေါ်ခြုံ-အပေါ်ရုံ။ ဥဘတော ကပ္ပါသပိစုံ ဥဌာပေတွာ ဝိတပါဝါရောပိ အတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝိတဘယ (တိ) [ဝိတ + ဘယ] (၁) ကြောက်ရွံ့ခြင်း - ကင်း - မရှိ - သော၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပယ်ပြီးသော။ (၂) ပယ်အပ်ပြီးသော ကြောက်ရွံ့ခြင်း ရှိသော။ (၁) သောမှိ ဝိတဘယော အဇ္ဈ၊ သမ္ဗုဒ္ဓံ ပယိရုပါသယ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၉။ (၂) ဝိပဿမာနော ဝိတဘယော ဝိဟဿံ။ ထေရ။ ၃၅၄။ ဝိပဿမာနော အဟံ ဘယဟေတုပဟာနေန ဝိတဘယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၆။

ဝိတမစ္ဆရ (တိ) | ဝိတ + မစ္ဆရ | ကင်းသော-ဝန်တို-နှမြော-စေးနဲ့-ခြင်းရှိသော၊ ဝန်တို-နှမြော-စေးနဲ့-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ဝဒညူ ဝိတမစ္ဆရော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၆။ သံ၊ ၁။ ၃၁။ အံ၊ ၁။ ၃၇၀။ အံ၊ ၂။ ၃၅။ အံ ၃။ ၉၈။ ဝိမာန။ ၄၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၄။ သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ၊ ဝဒညူ ဝိတမစ္ဆရာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၉။ တတော ဇဝ ဝိဂတမစ္ဆေရမလတ္တာ ဝိတမစ္ဆရာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၂၅။ ဒါယကာ ဝိတမစ္ဆရာ။ ပေတ။ ၁၆၈။ ဒါယကာ ဒါနပုညာဘိရတာ ဝိဂတမလမစ္ဆေရာ။ ပေတ၊ ဋ။ ၁၆၃။

ဝိတမဋ္ဌက (ပု) | ဝိတ + မဋ္ဌက | ယက်အပ်သော ညောင်စောင်း။ သံယိက် ဂဏှန္တေန ဝေတ္တေန ဝါ ဝါကေန ဝါ ဝိတမဋ္ဌကော ဂဟေတတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈။ ဝိတမဋ္ဌကောတိ ဝါယိတမဋ္ဌကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၆)။

ဝိတမဒ (တိ) | ဝိတ + မဒ | ကင်းသော မာန်ယစ်ခြင်းရှိသော၊ မာန်ယစ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဟိတ္တာ စရေ ဝိတမဒေါ ဠိတတ္တော။ သုတ္တနိ။ ၃၂၇။ ဟိတ္တာ စ အာရောဂျမဒါဒိ-ဝိဂမာ ဝိတမဒေန -------- စရိတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ။ ဋ၊ ၂။ ၆၈။

ဝိတမလ (တိ) | ဝိတ + မလ | ကင်းသော (ရာဂစသည့်) အညစ်အကြေးရှိသော၊ (ရာဂစသော) အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ အာယသ္မတော ကောဏ္ဍညဿ ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆-၈။ ပဋိသံ။ ၃၃၂။ ဝိတမလန္တိ ဝိဂတရာဂါဒိမလံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဝိတမလန္တိ အနဝသေသ-ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာမလာပဂမေန ဝိတမလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၀-၁။ ဣမသ္မိံယေဝ အာသနေ ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿထ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၁။ ရာဂမလာဒီနံယေဝ ဝိဂတတ္တာ ဝိတမလံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၂။ ခီဏာသဝါ ဝိတမလာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၅။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၃၅။ မ၊ ၂။ ၄၃၊ ၃၄၆။ အံ၊ ၃။ ၃၀။ ထေရ။ ၃၇၂)

ဝိတမောဟ (တိ) | ဝိတ + မောဟ | ကင်းသောမောဟရှိသော၊ မောဟ-ကင်း-မရှိ-သော၊ (က) ရဟန္တာ။ (ခ) ဘုရား။ (ဂ) စိတ်။ (လောကီကုသိုလ် အဗျာကတစိတ်)။ (က) ဝိတမောဟာ ဝါ ဟောန္တိ မောဟဝိနယာယ ဝါ ပဋိပန္နာ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိတမောဟာ (စူဠနိ။ ၅၆) တိ အရဟတ္တဖလဋ္ဌာ။ စူဠနိ၊ ဋ၊ ၁၃။ ဝိတဒေါသ (ခ) အနက်လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိတဒေါသ (ဂ) အနက်ကြည့်။ (ဂ) ဝိတမောဟံ ဝါ စိတ္တံ " ဝိတမောဟံ စိတ္တ " န္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇။ မ၊ ၁။ ၇၆။ မ။ ၃။ ၆၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၅။ ဝိတမောဟန္တိ လောကိယ-ကုသလာဗျာကတံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၄။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၆။ (- ပဋိသံ။ ၄၀၈)။

ဝိတမောဟပရိဝါရ (တိ) | ဝိတမောဟ + ပရိဝါရ | မောဟ-ကင်း-မရှိ-သည့် ရဟန္တာ အခြံအရံ ရှိသော၊ (ဘုရား)။ ဝိတဒေါသ-ပရိဝါရ-ကြည့်။

ဝိတရဇ (တိ) | ဝိတ + ရဇ | (က) ရာဂစသော ကိလေသာမြူ-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ (ခ) ပယ်အပ်ပြီးသော ရာဂစသည့်ကိလေသာမြူရှိသော၊ ရာဂစသည့်ကိလေသာမြူကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ (က) အာဝိလစိတ္တော အနာဝိလံ၊ သရဇော ဝိတရဇံ အနဂ်ဏံ။ ထေရီ။ ၄၂၀။ (-ထေရီ၊ ဋ။ ၂၅၉)။ (ခ) ဝိတရဇဿ

ဝိဂတရဇသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇။ သဗ္ဗသော ပဟီနရာဂါဒိရဇသ ဗုဒ္ဓသ ဘဂဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂။

ဝိတရာဂ (တိ) [ဝိတ + ရာဂ] (၁) (က) ပယ်-အကြွင်းမဲ့ဖြတ် - ပယ်ခွါ - အပ်ပြီးသော ကာမရာဂရှိသော၊ ကာမရာဂကို-ပယ်-အကြွင်းမဲ့ဖြတ်-ပယ်ခွါ-ပြီးသော၊ သူ။ (ခ) ပယ်-ပယ်ဖျောက်-အပ်ပြီးသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကို ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ပြီးသော၊ သူ။ (၂) ကင်းသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သော-- (က) အနာဂါမ်။ (ခ) ရဟန္တာ။ (ဂ) ဘုရား။ (ဃ) စိတ်။ (၃) ပယ်အပ်ပြီးသော-ဒေါမနဿ-နှလုံးမသာယာခြင်း-ရှိသော၊ ဒေါမနဿ-နှလုံးမသာယာခြင်း - ကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။

(၁) (က) ဝိတရာဂဿာ (ဒီ၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ၃။ ၇၂) တိ မဂ္ဂေန ဝါ သမုစ္ဆိန္နရာဂဿ သမာပတ္တိယာ ဝါ ဝိက္ခမ္ဘိတရာဂဿ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။၂၂၇။ အံ၊ ၆၊၃။၂၃၀။ သမုစ္ဆိန္နရာဂဿာတိ သမုစ္ဆိန္နကာမရာဂဿ။ တဿ ဟိ သိယာ ပြဟ္မလောကေ ဥပပတ္တိ၊ န သမုစ္ဆိန္နဘဝရာဂဿ။ ဝိတရာဂဂဟဏေန စေတ္ထ ကာမေသု ဝိတရာဂတာ အဓိပ္ပေတာ။ ယာယ ပြဟ္မလောကူပပတ္တိ သိယာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။ (ခ) ဝိတရာဂေါ သမာဓိ ဘာဝေန္တော ---------- ဥပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၂၃။ ဝိတရာဂေါတိ သဗ္ဗသော ပဟီနရာဂတ္တာ ဝိတရာဂေါ ခီဏာသဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၅။ ဝိတရာဂါ ဝါ ရာဂဝိနယာယ ဝါ ပဋိပန္နာ။ စူဠနိ။ ၅၆။ ဝိတရာဂါတိ ပဟီနရာဂါ။ ဇတေန အရဟတ္တ-ဖလဋ္ဌာ ဝုတ္တာ။ စူဠနိ၊ ၆။ ၁၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂)။ (၂) (က) ဝိတရာဂေါ ဝိတရာဂေသူ (မ၊ ၃။ ၃၀၀) တိ ဇတ္ထ ဝိတရာဂေါ နာမ အနာဂါမီ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၂၂၇။ (ခ) ကြေ ဘိက္ခဝေ ပဋိဂ္ဂါဟကာ ဝိတရာဂါ ဝါ ဟောန္တိ ရာဂဝိနယာယ ဝါ ပဋိပန္နာ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၂၈၇။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၄၀၄။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၄၀၀)။ ဝိတဒေါသ (ခ) အနက်လည်းကြည့်။ (ဂ) ဝိတဒေါသ (ဂ) အနက်ကြည့်။ (ဃ) ဝိတရာဂံ ဝါ စိတ္တံ " ဝိတရာဂံ စိတ္တ " န္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇။ မ၊ ၁။ ၇၆။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။ ပဋိသံ။ ၁၀၉။ ဝိတရာဂန္တိ လောကိယ-ကုသလာဗျာကတံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၈၄။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၅။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၉။ (၃) ယာ ပန တာ ဒေဝတာ ဝိတရာဂါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဝိတရာဂါတိ ပဟီနဒေါမနဿာ သိလာထမ္ဘ-သဒိသာ အနာဂါမိဓိဏာသဝဒေဝတာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၂။ ကာမံ ဒေါမနဿေ အသတိပိ ဧကစ္စော ရာဂေါ ဟောတိယေဝ၊ ရာဂေ ပန အသတိ ဒေါမနဿဿ အသမ္ဘဝေါ ဧဝါတိ တဒေကဋ္ဌဘာဝတောတိ အာဟ " ဝိတရာဂါတိ ပဟီနဒေါမနဿာ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၈၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၇)။

ဝိတရာဂဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိတရာဂ + ဂဟဏ] ဝိတရာဂသဒ္ဒါ။ ဝိတရာဂဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ကာမေသု ဝိတရာဂတာ အဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄)။

ဝိတရာဂစိတ္တ (တိ) [ဝိတရာဂ + စိတ္တ] (၁) ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သည့် စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (နှ) (၂) ရာဂ - ကင်း - မရှိ - သော စိတ်။ (၁) ဝိရတ္တစိတ္တာ (ခုဒ္ဒက။ ၇) တိ ဝိတရာဂ-စိတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၆၃။ (၂) ဝိတရာဂစိတ္တာနံ

ဝိမုတ္တိပယောဇနံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၀။

ဝိတရာဂစေတနာ (ထီ) [ဝိတရာဂါ + စေတနာ] ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သော စေတနာ။ ဧဝံ ဝိတရာဂစေတနာ ဟေတေတိ နံ စ အဘိသန်ဓေတိ။ ပေဋကော။ ၂၃၆။

ဝိတရာဂပညတ္တိ (ထီ) [ဝိတရာဂ + ပညတ္တိ] ကင်းသော ရာဂရှိသောသူဟူ၍ ပညတ်ခြင်း။ ရာဂဝိဂမော ဝိယ ဝိတရာဂပညတ္တိယာ အညာဏဝိဂမော ဉာဏီပညတ္တိယာ ကာရဏံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၅။

ဝိတရာဂပဒ (နာ) [ဝိတရာဂ + ပဒ] ဝိတရာဂဟူသောပုဒ်။ ကေစိ ပန ထေရာ တာနိပိ ဝိတရာဂပဒေန သင်္ဂဏှန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃)။

ဝိတရာဂပရိဝါရ (တိ) [ဝိတရာဂ + ပရိဝါရ] ရာဂ - ကင်း - မရှိ - သည့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အခြံအရံ ရှိသော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဝိတဒေါသပရိဝါရ-ကြည့်။

ဝိတရာဂဘာဝဇာနပန (နာ) [ဝိတရာဂဘာဝ + ဇာနပန] ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သည်၏ အဖြစ်ကိုသိစေခြင်း။ ထေရော အတ္တနော ဝိတရာဂဘာဝဇာနပနတ္ထံ အာကာသေ ဌတွာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဝိတရာဂဘာဝါဝဟ (တိ) [ဝိတရာဂဘာဝ + အာဝဟ] ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သည်၏အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဝိတရာဂဘာဝါဝဟသဿ ဓမ္မဿဝနဿ အန္တရာယကရဏေန ------။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄။

ဝိတရာဂဘူမိ (ထီ) [ဝိတရာဂ + ဘူမိ] ရာဂ-ကင်း-မရှိ-ရာဘုံ။ အရိယသာဝကော ဟောတိ အနာဂါမီ ---------- အယံ ဝိတရာဂဘူမိ။ ပေဋကော။ ၂၅၈။

ဝိတရာဂဝိသယ (ပု) [ဝိတရာဂ + ဝိသယ] ရာဂ - ကင်း - မရှိ - သော သူတို့၏ဖြစ်ရာ-အရပ် - ဘုံ၊ (သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတရာဂဝိသယူပပတ္တိ (ထီ) [ဝိတရာဂဝိသယ + ဥပပတ္တိ] ရာဂ-ကင်း-မရှိ - သောသူတို့၏ ဖြစ်ရာ - အရပ် - ဘုံ-(သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံ) ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိတရာဂ-ဝိသယူပပတ္တိယာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃၁) တိ ယာ ဝိတရာဂဝိသယေ သုဒ္ဓါဝါသလောကေ ဥပပတ္တိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၉၄။

ဝိတရာဂသဇ္ဈာဝ (ပု) [ဝိတရာဂ + သဇ္ဈာဝ] ရာဂ-ကင်း-မရှိ-သော သူတို့၏- ထင်းရှားရှိ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ကာမိတိ ဝုတ္တေ ဝိတရာဂသဇ္ဈာဝတော စေဝ တထာရူပါယ စ ပညတ္တိယာ နတ္ထိတာယ ပဋိပက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၆။ ဝိတရာဂသဇ္ဈာဝတောတိ ကာမိဘာဝဿ အနေကန္တိကတ္တာ ကာမဓာတုယာ အာယတ္တတ္တာဘာဝတော စ " ကာမီ " တိ နဝတ္တဗ္ဗောတိ ပဋိပက္ခိပတိတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၈။

ဝိတရာဂသုတ္တ (နာ) [ဝိတရာဂ + သုတ္တ] ဝိတရာဂသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၅-နိပါတ်။ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၉၇-စ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈။

ဝိတရာဂါဒိအင်္ဂ (တိ) [ဝိတ + ရာဂါဒိအင်္ဂ] ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ သုခါဒိနံ ပစ္စယဃာတေန ဝိတရာဂါဒိအင်္ဂတ္တာ အနင်္ဂံ။ နေတ္တိ၊ ဋ၊ ၁၄စ။

ဝိတရာဂါဒိစိတ္တ (နာ) [ဝိတရာဂ + အာဒိ + စိတ္တ] ဝိတရာဂ (ကင်းသောရာဂရှိသောစိတ်) အစရှိသော စိတ်။ သရာဂါဒိစိတ္တံ ဝါ နာနတ္တံ၊

ဝိတရာဂါဒိစိတ္တံ ဧကတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၌။ ၁။ ၄၉။

ဝိတရာဂါဒိပညတ္တိ (ထီ) | ဝိတရာဂါဒိ + ပညတ္တိ | ဝိတရာဂအစရှိသော - အမည်-ပညတ်။ ရာဂါဒိသု ဝိဂတေသု ဝိတရာဂါဒိ-ပညတ္တိပိ နာ သိယာ။ အဘိ၊ ၌။ ၃၂၅။

ဝိတရာဂါဒိမလ (တိ) | ဝိတ + ရာဂါဒိမလ | ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ သူ။ ဝိတမလန္တိ ဝိတရာဂါဒိမလံ။ စူဠနိ၊ ၌။ ၇၆။

ဝိတရာဂါဒိသလ္လ (တိ) | ဝိတ + ရာဂါဒိသလ္လ | ရာဂအစရှိသော-မြား-ငြောင့်တံသင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ဝိသလ္လောတိ ဝိတရာဂါဒိသလ္လော။ ပေတ၊ ၌။ ၂၁၄။

ဝိတလောဘ (တိ) | ဝိတ + လောဘ | ကင်းသော လောဘရှိသော၊ လောဘ-ကင်း - မဲရှိ - သော၊ သူ။ မဟာပညဿ ဝိတလောဘဿ။ မ၊ ၂။ ၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၃။ ယော ဝိတလောဘော အမမော နိရာသော (ဥဒါန။ ၁၁၀) တိ ---- လောဘဿ သဗ္ဗထာ ဝိဂတတ္တာ ဝိတလောဘော။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၇၅။ (-အံ၊ ၂။ ၄၇၂။ သုတ္တနိ။ ၂၈၀၊ ၃၄၈၊ ၃၅၃။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၀)။

ဝိတဝင်္ကာ (တိ) | ဝိတ + ဝင်္ကာ | ပျက်စီးသည့် အရေအဆင်းရှိသော၊ အရေအဆင်း-ပျက်စီး-ယုတ်လျော့-သော၊ ရုပ်အဆင်းမရှိသော၊ သူ။ ဇိဏ္ဏောဟမသ္မိ အမလော ဝိတဝင်္ကော (သုတ္တနိ။ ၄၄၈။ စူဠနိ။ ၁၉၊ ၁၈၈-၉၀) တိ ------- ဝိနဋ္ဌပုရိမဆ္ဆဝိဝင်္ကော စ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၁၈။ (-စူဠနိ၊ ၌။ ၇၄)။

ဝိတသဒ္ဓ (တိ) | ဝိတာ + သဒ္ဓါ | ကင်းသော - သဒ္ဓါတရား-ယုံကြည်မှု- ကြည်ညိုမှု - ရှိသော၊ သဒ္ဓါတရား - ယုံကြည်မှု-ကြည်ညိုမှု - ကင်း - မရှိ - သော၊ သူ။ ဝိတသဒ္ဓဿ မံ ပတိ(ဇာ၊ ၂။ ၄၇)တိ မမန္တရေ ဝိဂတသဒ္ဓဿ တဝ ဝစနံ သုတ္တာဇေ နဒတိတိ အာဟ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၂၄၅။

ဝိတသလ္လ (တိ) | ဝိတ + သလ္လ | ကင်းသော (ရာဂတည်းဟူသော)-မြား-ငြောင့်-ရှိသော၊ (ရာဂတည်းဟူသော) မြား-ငြောင့်-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ တသ္မာ အဟံ နာ သုပေ ဝိတသလ္လော။ သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ (-သံ၊ ၂။ ၂၈၉)။

ဝိတသာရဒ္ဓ (တိ) | ဝိတ + သာရဒ္ဓ | ကင်းသော ခွံရှာခြင်းရှိသော၊ ခွံရှာခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ နိလ္လဒ္ဓံ ဝိတသာရဒ္ဓံ၊ သဗ္ဗသတ္တာဘိမဒ္ဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၇။

ဝိတသာရဒ (တိ) | ဝိတ + သာရဒ | ကင်းသော - ကြောက်ခွံ့- ခွံရှာ - ကြောက်သီး မွေးညှင်းထ-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ခြင်းရှိသော၊ ကြောက်ခွံ့ - ခွံရှာ - ကြောက်သီး မွေးညှင်းထ-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်- ခြင်း-ကင်း- မရှိ- သော၊ သူ။ တေ ဇနာ အပိသုဏာထ၊ မဟန္တာ ဝိတသာရဒါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉၊ ၁၆၇။ ဝိတသာ-ရဒါတိ နိဿာရဒါ ဝိဂတလောမဟံသာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၅။ နိဿာရဒါတိ သာရဒ္ဓရဟိတာ၊ နိဗ္ဘယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၂။ မဟန္တံ ဝိတသာရဒံ။ အံ၊ ၁။ ၃၃၂-၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၆၊ ၂၇၇။ ဝိတသာရဒန္တိ သာရဒ္ဓကရာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန ဝိဂတသာရဒ္ဓံ အပဂတမကုံဘာဝံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၄၁။ (-၃၅၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃)။

ဝိတသောက (တိ) | ဝိတ + သောက | (၁) ကင်းသော - စိုးရိမ် - ကြောင့်ကြ - ပူပန်-ပူဆွေး-ခြင်းရှိသော၊ စိုးရိမ်-ကြောင့်ကြ-ပူပန်-ပူဆွေး - ခြင်း - ကင်း - မရှိ - သော၊ သူ။ (ပု)(၂) ဝိတသောကထေရ်။ (၃) ဝိတသောက အမည်ရှိသော သူငယ်။ (၁) တသ္မာ ဟိ တေ

သုခိနော ဝိတသောကာ (ဥဒါန။ ၁၉၁) တိယသ္မာ ပိယပ္ပဘူတာ သောကာဒယော ယေသံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တေ ဧဝံ သုခိနော ဝိတသောကာ နာမ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၆။ ဝိတဒ္ဒရော ဝိတသောကော ဝိသလ္လော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၆။ ဉာတိဓနသောကာဒီနံ အဘာဝေန ဝိတသောကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၇။ (ပဲ) (၂) ဝိတသောကော ထေရော။ ထေရ။ ၂၅၄။ (-၂၅၅) တဿ ဝိတသောကောတိ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇။ (ပဲ) (၃) ဝိတသောကဒါရက-ကြည့်။

ဝိတသောကတ္ထေရ (ပဲ) ⌊ ဝိတသောက + ထေရ ⌋ ဝိတသောကထေရ်။ ကေသေ မေ ဩလိခိဿန္တိတိအာဒိကာ အာယသ္မတော ဝိတသောကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၅။

(ဤမထေရ်သည် " သိဒ္ဓတ္ထဘုရား " လက်ထက်တော်အခါဝယ် ပုဏ္ဏားမျိုးဌဖြစ်၍ ပုဏ္ဏားတို့ တတ်သင့် တတ်ထိုက်သော ဝိဇ္ဇာသိပ္ပတို့ဌ ပါရဂူမြောက် တတ်မြောက်လေသည်။ ထို့နောက် ကာမဂုဏ်တရားတို့ကိုပယ်စွန့်၍ ရသေ့ရဟန်းပြုလုပ်ပြီး များစွာသော ရသေ့အပေါင်းခြံရံလျက် တောဌသီတင်းသုံးနေစဉ် ဘုရားပွင့်တော်မူသည်ကို ကြား၍ နှစ်သက်ရွှင်လန်းလျက် များစွာသောပရိသတ်နှင့် အတူတကွ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြော်ရန်သွားစဉ် လမ်းခရီးဌ အနာရောဂါနှိပ်စက်သဖြင့် ဘုရားဌ ဖြစ်သောအမှတ်သညာဖြင့် ပျံလွန်တော်မူ၍ နတ်ပြည်၊ လူ့ပြည်တို့ဌ ကျင်လည်ခဲ့ရာ ငါတို့ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူပြီး အနှစ် ၂၀၀-ကျော်အထက်ဌ " မဟာသောကမင်းကြီး " ၏ ညီငယ်ဖြစ်၍ " ဝိတသောက " ဟု အမည်တွင်သည်။ ထိုဝိတသောကမင်းသားသည် မင်းသာတို့ တတ်သင့်တတ်ထိုက်သော ဝိဇ္ဇာသိပ္ပတို့ဌ အပြီးတိုင်တတ်မြောက်၍ လူဘဝဌပင် " ဂိရိဒတ္တ " မထေရ်ထံမှ သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာပိဋကတ်တော်များကို သင်ယူပြီး အရေတွန့်ခြင်း, ဆဲဖြူခြင်းစသည်တို့ကိုမြင်၍ တရားသံဝေဂဖြစ်လျက် တရားကိုအားထုတ်ရာ ချက်ချင်း သောတာပန်တည်၍ " ဂိရိဒတ္တ မထေရ် " ၏ ထံတော်ဌပင် ရဟန်းပြုပြီး မကြာမြင့်မီ အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၅-၆)။

ဝိတသောကတ္ထေရဂါထာ (ထီ) ⌊ ဝိတသောကတ္ထေရ + ဝုတ္တာ + ဂါထာ။ မဇ္ဈေလောပ။ ⌋ ဝိတသောကထေရဂါထာ၊ ဝိတသောကထေရ်သည် -ရွတ်ဆို- ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရ-ဂါထာပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅- ဂါထာ။ ထေရ။ ၂၅၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဝိတသောကတ္ထေရဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဝိတသောကဒါရက (ပဲ) ⌊ ဝိတသောက + ဒါရက။ ထီ-၌ --ဒါရိကာ။ ⌋ ဝိတသောက အမည်ရှိသော-သတို့သား-ကလေး-သူငယ်။ ယေပိ ဟိ သန္တိမဟာမတ္တော ဥဂ္ဂသေနော သေဋ္ဌိပုတ္တော ဝိတသောကဒါရကောတိ ဂိဟိလိင်္ဂေ ဌိတာဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၆။

ဝိတိကိဏ္ဏ (တိ) ⌊ ဝိ + အတိ + ကိရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ ဝျတိကိဏ် - သံ။ ဝိတိကိဏ် - သက္ကတပိဋကတ။ ⌋ ရောပြွမ်းသော။ ဝိတိကိဏ္ဏော (ဇာ၊ ၂။ ၂၉) တိသောဝဏ္ဏပုပ္ဖေဟိ စ နာနာမလ္လေဟိ စ သမောကိဏ္ဏော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၀။

ဝိတိက္ကန္တ (တိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၄။ ရူ။ ၆၁၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၇။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၃။ ဝုတိက္ကြာန္တ - သံ။ ဝိက္ကက္ကံတ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။| (၁) လွန်ကျူးအပ်သော။ (၂) ကျော်လွန်သော။ (၁) အဇာနန္တေန ဝိတိက္ကန္တာ ပန ပဏ္ဏာတ္တိ-ဝတ္ထုပတ္တိ နေဝ သဂ္ဂန္တရာယ် ---- ကရောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၇။ သဠိစ္စ ဝိတိက္ကန္တာ သတ္တ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာဇာဝိတိက္ကမန္တရာယိကာ နာမ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။ ကြဒံ နာမ တယာ ကတံ ကြဒံ ဝိတိက္ကန္တံ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၈။ ကြဒံ ဝိတိက္ကန္တံ ကြဒမိ သိလံ ဝိတိက္ကန္တံ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၅၂၆။ (-ကခ်ီ။ ၂၉၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈-၉။ ကြတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၅။)။ (၂) ယဿ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ခဏံ ခဏံ ဝိတိက္ကန္တံ အတိက္ကန္တကာလံ။ ယမက၊ ၂။ ၃၀၇။ ခဏံ ဝိတိက္ကန္တံ အတိက္ကန္တကာလန္တိ န စိရံ ဝိတိက္ကန္တံ၊ တမေဝ ပန ဥပ္ပါဒက္ခဏံ ဝိတိက္ကန္တံ ဟုတွာ အတိက္ကန္တကာလံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၄။ ဝိတိက္ကန္တေပိ မဂ္ဂန္ဒိကေ ဇမ္ဗုဆ္ဆာယာ အပရိ-ဝတ္တိတွာ ဌိတာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၃။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၅)။

ဝိတိက္ကန္တကာလ (တိ) | ဝိတိက္ကန္တ + ကာလ | ကျော်လွန်ပြီးသော - အခြိန် - အခါ - ကာလ-ရှိသော၊ အခြိန်-အခါ-ကာလ-ကို ကျော်လွန်ပြီးသော။ နိရုဇ္ဈမာနံ ခဏံ နိရောဓက္ခဏံ ခဏံ ဝိတိက္ကန္တကာလံ ကိံ တဿ စိတ္တံ နု ဟောတိတိ အတ္ထော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၁၁။

ဝိတိက္ကန္တလောကဓမ္မ (တိ) | ဝိတိက္ကန္တ + လောကဓမ္မ | ကျော်လွန်အပ်ပြီးသော လောကဓံတရားရှိသော၊ လောကဓံတရားကို ကျော်လွန်ပြီးသော။ တံ ဧဝံ ဘာဝိတစိတ္တံ ဝိတိက္ကန္တလောကဓမ္မံ ဥတ္တမပုရိသံ လောက-ဓမ္မဟေတုကံ ဒုက္ခံ နာနုဂမိဿတိ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၄၁။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၅)။

ဝိတိက္ကမ (ပု) | ဝိ + အတိ + ကမု + အ။ ဝိ + အတိက္ကမ။ ဝိရူပေါ အတိက္ကမော ဝိတိက္ကမော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၃၀။ ဝုတိကြမ-သံ။ ဝိတိကြမ-သက္ကတပိဋက။ | (၁) လွန်ကျူးခြင်း။ (၂) လွန်ကျူးတတ်သော။ (၃) လွန်ကျူးအပ်သော၊ (၄) လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သော (အကုသိုလ်တရား)။ (၅) လွန်ကျူးရာ (ကာလ၊ ဌာန)။ (၁) လွန်ကျူးခြင်း။ သဠိစ္စာတိ ဇာနန္တော သဗ္ဗာနန္တော စေစ္စ အဘိဝိတရိတွာ ဝိတိက္ကမော။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၄။ သိယာ အညတရဿ ဘိက္ခုနော အာပတ္တိ၊ သိယာ ဝိတိက္ကမော။ မ၊ ၃။ ၂၉။ တုမ္ဟေ ကာယဒ္ဓါရေ စ ဝစီဒ္ဓါရေ စ ဝိတိက္ကမံ ကရောထ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၆၉။ ကာယဝစီဒ္ဓါရေသုပိ ဝိတိက္ကမော အာဇိဝဟေတုကော ဝါ ဟောတု။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁။ ကခ်ီ။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၂၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၊ ၂၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀။ ၁၀၃။ ကခ်ီ။ ဦ၊ သစ်။ ၁၆၀)။ (၂) လွန်ကျူးတတ်သော။ ဝိတိက္ကမစိတ္တ-ကြည့်။ (၃) လွန်ကျူးအပ်သော။ ဝိတိက္ကမဝတ္ထု-ကြည့်။ (၄) လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သော (အကုသိုလ်တရား)။ သိက္ခာပဒ ဝိတိက္ကမတိ ဧတေနာတိ သိက္ခာပဒဝိတိက္ကမော၊ သိက္ခာပဒဿ ဝိတိက္ကမနာကာရေန ပဝတ္တော အကုသလဓမ္မောယံ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိတိက္ကမစေတနာ-လည်းကြည့်။ (၅)လွန်ကျူးရာ (ကာလ၊ ဌာန)။ ဝိတိက္ကမကာလ, ဝိတိက္ကမဌာန-တို့ကြည့်။

ဝိတိက္ကမကရဏာ (နာ) | ဝိတိက္ကမ + ကရဏာ | လွန်ကျူး-ခြင်း-မှု-ကို ပြုခြင်း။ ကပ္ပိယသညာယ ဝိတိက္ကမကရဏံ ရုန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဝိတိက္ကမကာလ (ပု) | ဝိတိက္ကမ + ကာလ | လွန်ကျူးရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ နာ သရာမိတိ ဝစနံ ဝိတိက္ကမကာလံ သန္ဓာယ။ ဝဇိရ။ ၅၁၆။ တံ တံ ဝိတိက္ကမကာလံ အနတိက္ကမိတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၃။ (-ဝဇိရ။ ၅၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၉)။

ဝိတိက္ကမကိရိယာ (ထီ) | ဝိတိက္ကမ + ကိရိယာ | ဝိတိက္ကမကရဏာ-ကြည့်။ ဝေါစ္ဆိန္နနံ ဝိတိက္ကမကိရိယာယ အပ္ပဋိဇာနဝသေန ဥပစ္ဆိန္နနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိတိက္ကမကိလေသ (ပု) | ဝိတိက္ကမ + ကိလေသ | လွန်ကျူး- တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော ကိလေသာ။ ကိလေသဝသေနာတိ ဝိတိက္ကမကိလေသဝသေန။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၈။

ဝိတိက္ကမက္ခဏ (ပု) | ဝိတိက္ကမ + ခဏ | လွန်ကျူး-ရာ-ဆဲ-ခဏ။ ပဌမံ ဝိတိက္ကမ-က္ခဏေယေဝ အာပန္နိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဝိတိက္ကမက္ခဏေယေဝါ (ကခ်ီ။ ၂၉၈) တိ ဝတ္ထုဿာစာရက္ခဏေယေဝ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၁)။

ဝိတိက္ကမစိတ္တ (နာ) | ဝိတိက္ကမ + စိတ္တ | လွန်ကျူး-တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော စိတ်။ အကပ္ပိယဘာဝံ ဇာနန္တောယေဝ ဝိတိက္ကမစိတ္တံ ပေသေတွာ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၀။

ဝိတိက္ကမစေတနာ (ထီ) | ဝိတိက္ကမ + စေတနာ | လွန်ကျူးကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ။ ဝိတိက္ကမာကာရေန သဒ္ဒိ ဇာနန္တော သဉ္စာနန္တော ဝိတိက္ကမစေတနာဝသေန စေတေတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၆)။

ဝိတိက္ကမဆာယာ (ထီ) | ဝိတိက္ကမ + ဆာယာ | လွန်ကျူးခြင်း၏အရိပ် အရောင်။ ---- သုပိနန္တေ ဝိဇ္ဇမာနာပိ ဝိတိက္ကမဆာယာ အတ္ထောဟာရိကဘာဝေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၇၆။

ဝိတိက္ကမဇာနန (နာ) | ဝိတိက္ကမ + ဇာနန | လွန်ကျူးခြင်းကို သိခြင်း။ အစိတ္တကံ နာမ ဝတ္ထုံ အဝိဇာနနံ၊ နောသညာဝိမောက္ခံ ဝိတိက္ကမဇာနနံ။ ဝဇိရ။ ၁၀၈။

ဝိတိက္ကမဋ္ဌာန (နာ) | ဝိတိက္ကမ + ဋ္ဌာန) လွန်ကျူးရာ-အရပ်-ဋ္ဌာန။ အမှာကံ (ပန) ဝိတိက္ကမဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉၊ ၃၆၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၁) ။

ဝိတိက္ကမတိ (ကြိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + အ + တိ။ နိတိ၊ မာတု။ ၁၃၁။ ဗျတိကြာမတိ၊ ဗျတိကြမတေ - သံ။ ဝိတိကြမတိ-သက္ကတ ပိဋက။ ဝိက္ကက္တမက္က-ပြာ။ | လွန်ကျူး-လွန်ကျူး ၍ကျင့်-၏။ တံ နာ ဝိတိက္ကမတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၀၀။ ယထာသမာဒိန်နံ သိက္ခာပဒံ ဝိတိက္ကမတိ။ ပဋိသံ။ ၄၂။ ဝိတိက္ကမတီတိ အလ္လာစရတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ ယံ ယံ ဝတ္ထုံ ဝိတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ အယံ ပန " ဝဋ္ဋတိ " တိ မဒ္ဒိတွာ ဝိတိက္ကမတိယေဝ။ ကခ်ီ။ ၁၀၀။ ယော ပန သင်္ခံ အတ္တနော ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ ဇိနဝေလံ ဇိနမရိယာဒံ ဇိနကာဠသုတ္တံ အကုမတ္တမွိ နာ ဝိတိက္ကမတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိတိက္ကမဒေါသ (ပု) | ဝိတိက္ကမ + ဒေါသ | လွန်ကျူးခြင်းဟူဆိုအပ်သော-အပြစ်-ဒေါသ။ အဒိသွာဝ ဝိတိက္ကမဒေါသံ ဣမံ ပညတ္တိံ ဥတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိတိက္ကမဒေါသာ သံယေ ပါတုဘဝန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၀၀၉။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ဝိတိက္ကမဒွါရ (နာ) [ဝိတိက္ကမ + ဒွါရ] (က) လွန်ကျူးခြင်း၏-ဒွါရ-တံခါး။ (ခ) လွန်ကျူးကြောင်း - ဖြစ်သော - ဒွါရ - တံခါး၊ (ကာယ, ဝါစာစသည်)။ (က) (ခ) ဝိတိက္ကမဒွါရံ ပိဒဟနဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၉။ ဝိတိက္ကမလေသ-လည်းကြည့်။

ဝိတိက္ကမဓမ္မ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + ဓမ္မ] လွန်ကျူးခြင်း-ဟုဆိုအပ်သော-တရား-သဘော-အပြစ်။ တေ အာသဝဋ္ဌာနိယာ ဝိတိက္ကမဓမ္မာ ယာဝန သံယေ ပါတုဘဝန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၂၃)။

ဝိတိက္ကမန (နာ) [ဝိ + အတိ + ကမု + ယု။ ဝိတိကြမဏ-သံ။] (၁) လွန်ကျူးခြင်း။ (၂) လွန်ကျူးကြောင်း (စေတနာ)။ (၃) လွန်ကျူးရာ (အခါ)။ (၁) သမာဒိန်နှံ သီလံ ဝိတိက္ကမနေန ဝါ မရဏေန ဝါ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ (-၂၀၁။ ဝဇိရ။ ၃၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၁)။ (၂) ဝိတိက္ကမနစေတနာ-ကြည့်။ (၃) ဝိတိက္ကမနကမ္မဏ (ခ) ကြည့်။

ဝိတိက္ကမနကမ္မဏ (ပု) [ဝိတိက္ကမန + ခဏ] (က) လွန်ကျူးခြင်း၏ခဏ။ (ခ) လွန်ကျူးရာ-အခါ-ခဏ။ (က) (ခ) ပဌမံ ဝိတိက္ကမန-ကမ္မဏေယေဝ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ ကခီ။ ၁၄၄။ (-ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၇)။

ဝိတိက္ကမနစေတနာ (ထီ) [ဝိတိက္ကမန + စေတနာ] လွန်ကျူးကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ။ ဝိတိက္ကမဝတ္ထုံ အာလမ္ဗိတွာ ဝိတိ-က္ကမနစေတနာသင်္ခါတဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုတော ဝိရမဏဝသေန ပဝတ္တန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝိတိက္ကမနာကာရ (ပု) [ဝိတိက္ကမန + အာကာရ] လွန်ကျူးခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဝိတိက္ကမ (၄) ကြည့်။

ဝိတိက္ကမနာဇာနန (နာ) [ဝိတိက္ကမန + အဇာနန] လွန်ကျူးခြင်းကို မသိခြင်း။ နော သညာဝိမောက္ခံ ဝိတိက္ကမနာဇာနနံ။ ကခီ။ ဋီ။ ၂၈။

ဝိတိက္ကမနိဿယ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + နိဿယ] လွန်ကျူးခြင်း၏မှီရာ။ ဝိတိက္ကမနိဿယဿ ကာလဿာပိ ကရဏဘာဝေါ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၃။

ဝိတိက္ကမန္တ (တိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + အ + အန္တ] လွန်ကျူး-ကျော်လွန်၍ကျင့်-သော။ တံ သိက္ခာပဒံ ဝိတိက္ကမန္တော အာပတ္တိဥ္စ အာပန္နော ပဋိဂ္ဂလော စုတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉၊ ၃၆၁)။

ဝိတိက္ကမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + အ + အန္တိ] လွန်ကျူး-ကျော်လွန်၍ကျင့်-ကုန်၏။ ဗုဒ္ဓါ စ ဘူတဂါမသိက္ခာပဒံ နာ ဝိတိက္ကမန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ (-ဝဇိရ။ ၃၅၄)။

ဝိတိက္ကမပစ္စယ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + ပစ္စယ] လွန်ကျူးခြင်း - ဟူသော - အကြောင်း။ ဝိတိက္ကမပစ္စယာ ပဋိလဒ္ဓဘာနံ ဝဓဇန္ဓနာဒိ-ဒုက္ခမမ္မသခီတာနံ အာသဝါနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။ ဝိတိက္ကမပစ္စယာ သန္တတိယာ အကောပိတတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၅၆။

ဝိတိက္ကမပဋိပက္ခ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + ပဋိပက္ခ] လွန်ကျူးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် (မလွန်ကျူးခြင်း)။ ကိလေသာနံ ဝိတိက္ကမပဋိပက္ခော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅။) တိ ----------၊ တသ

ပဋိပက္ခော သီလေန ပကာသိတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။ ဝိတိက္ကမပဋိပက္ခော အဝိတိက္ကမော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဝိတိက္ကမပတ္ထ (တိ) [ဝိတိက္ကမ + ပတ္ထ] လွန်ကျူးခြင်းသို့ရောက်သော။ ဧတေန တေသံ ဝိတိက္ကမပတ္ထတံ ဒဿေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။

ဝိတိက္ကမပဝဝတ္ထိ (ထီ) [ဝိတိက္ကမ + ပဝတ္ထိ] လွန်ကျူးခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ သောတံ ပစ္ဆိန္နိတဗ္ဗန္တိ တတ္ထ ဝိတိက္ကမပဝတ္ထိ ပစ္ဆိန္နိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဝိတိက္ကမပဟာန (နာ) [ဝိတိက္ကမ + ပဟာန] လွန်ကျူးခြင်းကို ပယ်ခြင်း။ ဝိတိက္ကမပဟာနံ ကိလေသာနံ၊ ဝိတိက္ကမပဋိပက္ခတ္တာ သီလဿ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိတိက္ကမပဟာနံ ကိလေသာနန္တိ ----၊ တဿ ပဟာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀။

ဝိတိက္ကမလက္ခဏ (တိ) [ဝိတိက္ကမ + လက္ခဏ] လွန်ကျူးခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ပညတ္တိ-လက္ခဏာယ အာပတ္တိယာ ဝါ ကာရဏံ ဝိတိက္ကမလက္ခဏံ ကာယကမ္မံ, ဝစီကမ္မံ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။

ဝိတိက္ကမလေသ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + လေသ] လွန်ကျူးခြင်းဟုဆိုအပ်သော-အမြွက်-အရိပ်အမြွက်။ ဝိတိက္ကမလေသဿ ဒွါရံ ပိဒဟန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိတိက္ကမဝစန (နာ) [ဝိတိက္ကမ + ဝစန] လွန်ကျူးကြောင်းဖြစ်သော စကား။ လွန်ကျူး၍ ဆိုအပ်သော စကား။ အဋ္ဌအနရိယဝေါဟာရဝသေန ပဝတ္တံ ဝိတိက္ကမဝစနံ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိတိက္ကမဝတ္ထု (နာ) [ဝိတိက္ကမ + ဝတ္ထု] လွန်ကျူးအပ်သော ဝတ္ထု။ ယထာဝုတ္တံ ဝိတိက္ကမဝတ္ထုံ အာလမ္ဗိတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၁၂၅)။

ဝိတိက္ကမဝါစာ (ထီ) [ဝိတိက္ကမာ + ဝါစာ] ဝိတိက္ကမဝစန-ကြည့်။ ဝိတိက္ကမဝါစံ ဘာသတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၇၉။

ဝိတိက္ကမသညာ (ထီ) [ဝိတိက္ကမ + သညာ] (က) လွန်ကျူးခြင်း၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ၊ (ခ) လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သော သညာ။ (က) (ခ) တတ္ထ ယတော ဝိတိက္ကမသညာယ အဘာဝေန မုစ္စတိ။ ကခ်ီ။ ၁၁၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၉။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၈)

ဝိတိက္ကမသမယ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + သမယ] လွန်ကျူးရာ အခါ။ ဧတ္ထ စ သိက္ခာပဒ-ပညတ္တိယာ ဧဝ ဝိတိက္ကမသမယသ သာဓကတမတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝိတိက္ကမသမ္ဘဝ (တိ) [ဝိတိက္ကမ + သမ္ဘဝ] လွန်ကျူးခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ အာရမ္ဘဇေ အာသဝေ ပဟာယာ (အံ၊ ၂။ ၁၄၇)တိ ဝိတိက္ကမသမ္ဘဝေ အာသဝေ အာပတ္တိဒေသနာယ ဝါ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာပနေန ဝါ ပဇဟိတွာ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၁။

ဝိတိက္ကမသာဓက (တိ) [ဝိတိက္ကမ + သာဓက။ ထီ-၌ --သာဓိကာ။] လွန်ကျူးခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ လောကဝဇ္ဇသိက္ခာပဒါနံ ဝိတိက္ကမသာဓကဿ ကိလေသဂဟနဿ သဒ္ဓသော ပဟီနတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၆။

ဝိတိက္ကမသောတ (ပု၊ နာ) [ဝိတိက္ကမ + သောတ] လွန်ကျူးခြင်း-ဟူသော-အယဉ်။ ဥပရူပရိ ဝိတိက္ကမသောတံ ပစ္ဆိန္ဒမာနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈)။

ဝိတိက္ကမာကာရ (ပု) [ဝိတိက္ကမ + အာကာရ] လွန်ကျူးခြင်းဟုဆိုအပ်သော အခြင်းအရာ၊ လွန်ကျူးသော အခြင်းအရာ။ ဝိတိက္ကမ-စေတနာ-ကြည့်။

ဝိတိက္ကမာနုရူပ (တိ) | ဝိတိက္ကမ + အနုရူပ | လွန်ကျူးခြင်းအား - လျော် - လျောက်ပတ်-သော။ ဘိက္ခုနံ် ဝိတိက္ကမာနုရူပံ သိက္ခာပဒပညာပနေန ---------- ကရုဏာယ ဥပဂန္ဓာ တပတိ။ ဝဇိရ။ ၈။

ဝိတိက္ကမာဘာဝ (ပု) | ဝိတိက္ကမ + အဘာဝ | လွန်ကျူး-ခြင်း-မှု-၏ မရှိခြင်း။ ဝိတိက္ကမာဘာဝါ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၁၉၃) တိ ----- ဝိတိက္ကမဿ အဘာဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂)။

ဝိတိက္ကမာမ (ကြိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + အ + မ | (ငါတို့) ကျော်လွန်၍ ကျင့်-လွန်ကျူး-ကုန်၏။ နာတိက္ကမာမာတိ နံ အတိစရာမ အဂမနီယဌာနေပိ ဣတရတ္ထာပိ နံ ဝိတိက္ကမာမ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄။

ဝိတိက္ကမာမိ (ကြိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + အ + မိ | (ငါ) ကျော်လွန်၍ ကျင့် - လွန်ကျူး - ၏။ ဣမံ အာပတ္တိ ဝိတိက္ကမာမိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၀။ ဝဇိရ။ ၅၅၄။

ဝိတိက္ကမာရောစန (နာ) | ဝိတိက္ကမ + အာရောစန | လွန်ကျူးခြင်းကို ပြောကြားခြင်း။ ---------- အတ္ထနာဝ အတ္ထနော ဝိတိက္ကမာရောစနဝသေန ဝါ သံယမဿေ အဒိန္နာဒါနဝတ္ထုသ္မိံ ဩတိဏ္ဏော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိတိက္ကမာဝတ္ထ (တိ) | ဝိတိက္ကမာ + အဝတ္ထာ | လွန်ကျူးခြင်း - ဟူသော - အခိုက်အတန့်ရှိသော၊ (ကိလေသာ)။ ဣမ ဩဠာရိကာ နာမ ကိလေသာ ဝိတိက္ကမာဝတ္ထာနံ်။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၀၅။

ဝိတိက္ကမိစ္ဆာ (ထီ) | ဝိတိက္ကမ + ဣစ္ဆာ | လွန်ကျူးခြင်းငှါဖြစ်သော အလို။ သုပိနန္တေ ဝိဇ္ဇမာနာယပိ စေတနာယ ဝိတိက္ကမိစ္ဆာယ စ အဗ္ဘောဟာရိကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + တဗ္ဗ | လွန်ကျူး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗတောယေဝ ဟိ ဝေရမဏီ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဒေါသ (ပု) | ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ + ဒေါသ | လွန်ကျူး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အပြစ်။ တမှာ တမှာ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဒေါသတောပတိ ပစ္စေကံ မောက္ခောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၉၂။

ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထု (နာ) | ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ + ဝတ္ထု | ဝိတိက္ကမဝတ္ထု-ကြည့်။ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ-ဝတ္ထုတောယေဝ ဟိ ဝိရတိ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၄)။

ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသမာယောဂ (ပု) | ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထု + သမာယောဂ | လွန်ကျူးအပ်သော ဝတ္ထုနှင့် - ကောင်းစွာယှဉ် - ပေါင်းဆုံမိ - ခြင်း။ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ-ဝတ္ထုသမာယောဂေ စဿ ဓမ္မသုဓမ္မတံ သမနုဿရတော ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၁။

ဝိတိက္ကမိတုံ (ဗျ) | ဝိ + အတိ + ကမု + တုံ | ကျော်လွန် - လွန်ကျူး - ခြင်းငှါ။ နာဿ ဝိတိက္ကမိတုံ ဒဿာမိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၆)။

ဝိတိက္ကမိတုကာမ (တိ) | ဝိတိက္ကမိတုံ + ကမု + ဏ | လွန်ကျူးခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ လွန်ကျူးလိုသော၊ သူ။ နံ သိက္ခာပဒံ ဝိတိက္ကမိတုကာမော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိတိက္ကမိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + အတိ + ကမု + တ္တာ | လွန်ကျူး၍။ တာဝဒေဝ ဇာတသိနေဟာ

သိက္ခာပဒံ ဝီတိက္ကမိတွာ ပါရာဇိကာ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၆၃။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝီတိက္ကမိယ (တိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + ဏျ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၁။] လွန်ကျူး-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော။ ကာယသမာစာရာဒီနံ သံကိလိဋ္ဌာနံ ဝီတိက္ကမိယာနဥ္စ အဘာဝံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၁။

ဝီတိက္ကမိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + ဿတိ] ကျော်လွန်၍ကျင့်-လွန်ကျူး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကိံ သော ဝီတိက္ကမိဿတီ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။) တိ ---------- သော ကာယဝါစာဟိ ဝီတိက္ကမိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄။

ဝီတိက္ကမိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + ဿာမိ] (ငါ) ကျော်လွန်၍ ကျင့်-လွန်ကျူး-အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ နတ္ထိ တဿ ဝီတိက္ကမိဿာမီတိ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ၊ ပဂေဝ ကာယိကာ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၆၉။ မဟာနိ၊ ၎။ ၂၈၃။

ဝီတိက္ကမေယျ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ကမု + အ + ဧယျ] ကျော်လွန်၍ ကျင့်-လွန်ကျူး-ရာ၏။ န ဘိန္ဒေတိ န ဘိန္ဒေယျ၊ န ဝီတိက္ကမေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။

ဝီတိနာမန (ထီ၊ န) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏေ + ယု] (၁) (အချိန် - အခါ - ကို) လွန် - ကျော်လွန် - ကုန် - စေခြင်း။ (၂) လွန်- ကျော်လွန် - ကုန် - စေရာ (အခါ)။ (၁) ခီဏာသဝစိတ္တဿ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရေန ဝီတိနာမနံ။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈၆။ (-အဘိ၊ ၎၊ ၃။ ၁၀၃။ စရိယာ၊ ၎။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီတိနာမနကာလ (ပု) [ဝီတိနာမန + ကာလ] လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေရာ အခါ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော ဒေဝသိကံ စျာနသမာပတ္တီဟိ ဝီတိနာမနကာလော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅)။

ဝီတိနာမယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏယ + တိ။ ဝီတိနာမယတိ-သက္ကတပိဋက။ ဝီတိနမတိ - မှ။] ဝီတိနာမေတိ-ကြည့်။

ဝီတိနာမယမာန (တိ) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏယ + မာန] (က) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန် - ကျော်လွန် - ကုန် - စေသော၊ သူ။ (ခ) (အရပ်-ဌာန-ကို) လွန်စေ-ကျော်လွန်စေ-ဖြတ်ကျော်-သော၊ သူ။ (က) သာ တတော ပဋ္ဌာယ မဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမယမာနာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၂။ ၂၀၉။ (ခ) ဌာနာ စာဝယမာနော၊ သင်္ကေတံ ဝီတိနာမယမာနော။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။

ဝီတိနာမယိတ္ထ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏယ + တ္ထ] (သင်တို့) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေကုန်ပြီ။ မာ ပမာဒေန ကာလံ ဝီတိနာမယိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၎၊ ၂။ ၃၃၅။

ဝီတိနာမယုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏယ + ဥံ] ဝီတိနာမေသုံ-ကြည့်။ ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ကိတ္တေန္တာ၊ တိယာမံ ဝီတိနာမယုံ။ အပ၊ ၂။ ၈၁။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝီတိနာမိတ (တိ) [ဝိ + အတိ + နမု + ဏေ + တ။ ဝျတိနာမိတ၊ ဝီတိနာမိတ-သက္ကတပိဋက။] (အချိန်-အခါ-ကို) လွန် - ကျော်လွန် - ကုန် - စေအပ်ပြီးသော။ ပမာဒေန မေ ဒိဝသော ဝီတိနာမိတော။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၁။ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဧကရတ္တံ

ဝိတိနာမိတသေတံ အဓိဝစန်။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ ကခ်ိ။ ၂၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀)။

ဝိတိနာမေတပ္ပ (တိ) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + တပ္ပ | (အချိန် - အခါ - ကို) လွန်- ကျော်လွန်-ကုန်-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အာယဝယဂဏန် ကရောန္တေန ဝိတိနာမေတပ္ပံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ဝိတိနာမေတိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + တိ။ ဝိတိနာမယတိ - ကြည့်။ | (၁) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေ၏။ (၂) (အရပ်-ဌာန-ကို) လွန်စေ-ကျော်လွန်စေ-ဖြတ်ကျော်-၏။ (၁) သော တံ သတ္တာဟံ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိတိနာမေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၁၆။ တေ ဌာနေန စက်မေန ဒိဝါရတ္တိ ဝိတိနာမေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။ ယံ နူနာဟံ -------- ဧဝံ ဣမံ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဝိတိနာမေယျံ။ မ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိတိနာမေယျန္တိ ခေပေယျံ အတိဝတ္တာပေယျံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဒိဝသဉ္စ ရတ္တိဉ္စ ဝိတိနာမေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ စျာနရတိယာ ဝိတိနာမေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ ပဗ္ဗဇ္ဇာသုခေန ဝိတိနာမေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၉။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၇-၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀)။ (၂) သင်္ကေတံ ဝိတိနာမေယျာ (ဝိ၊ ၁။၅၇)တိ ပရိကပ္ပိတဌာနံ ပဌမံ ပါဒံ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဝိတိနာမေတုံ (ဗျ) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + တုံ | (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေခြင်းငှါ။ ------- သတ္တာဟမ္မိ ဖလသမာပတ္တိယာ ဝိတိနာမေတုံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၇၆။ (-ဝဇိရ။ ၄၆၈)။

ဝိတိနာမေတုကာမ (တိ) | ဝိတိနာမေတုံ + ကမု + ဏ | (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန် - ကုန် - စေခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝိပဿနာဝိဟာရေနေဝ ဝိတိနာမေတုကာမော ဝိပဿနာဝိဟာရမေဝ ပဝတ္တေတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။

ဝိတိနာမေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + တွာ | (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေ၍။ ဒိဝသံ တိရစ္ဆာန-ကထာယ ဝိတိနာမေတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၁ - ၃။ ဝေရဉ္ဇာယံ တံ ဝဿာဝါသံ ဝိတိနာမေတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဝိတိနာမေတွာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆) တိ ဖလသမာပတ္တိဟိ ဝိတိနာမနံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၅။ ဝိတိနာမေတွာ (သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄) တိ ဖလသမာပတ္တိယာ ကာလံ ဝိတိနာမေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။ (-မ၊ ၂။ ၃၂၆။ အံ၊ ၂။ ၂၆၄။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၊ ၇၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၇)။

ဝိတိနာမေန္တ (တိ) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + အန္တ | (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေသော၊ သူ။ သော စျာန-သုခေန ဖလသုခေန ဝိတိနာမေန္တော စိန္တေသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။ ယသ္မာ ပန ဘဂဝါ --------- ကာလံ ဝိတိနာမေန္တော ဝသတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၁)။

ဝိတိနာမေန္တိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + အန္တိ | (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေကုန်၏။ တေ ဌာနေန စက်မေန ဒိဝါရတ္တိ ဝိတိနာမေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။ ပမာဒေန ကာလံ ဝိတိနာမေန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိတိနာမေန္တ္ရ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + အန္တ္ရ ⌋ (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန် - ကုန် - စေကုန်လော့။ သေယျံ အကပ္ပေတွာ ဌာနစက်မေဟိ ဝိတိနာမေန္တ္ရ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၁။

ဝိတိနာမေမိ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + မိ ⌋ (ငါ) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေ၏။ ဝိတိနာမေမိ တံ ဒိဝ (စရိယာ။ ၃၈၆) နွှဲ့ တံ သကလံ တိမတ္တဒိဝသံ ဝိတိနာမေမိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၅။ ကြွမ် ခဏံ ဝိတိနာမေမိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိတိနာမေယျံ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + ဧယျံ ⌋ (ငါ) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန် - ကျော်လွန် - ကုန် - စေရာ၏။ ဝိတိနာမေယျ (မ၊ ၁။ ၁၆) နွှဲ့ ခေပေယျံ အတိဝတ္တာပေယျံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈-၉။

ဝိတိနာမေယျ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + ဧယျ ⌋ (၁) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေရာ၏။ (၂) (အရုပ်-ဌာန-ကို) လွန်စေ-ကျော်လွန်စေ-ဖြတ်ကျော်-ရာ၏။ (၁) တံ ကိစ္စံ အကရောန္တောဝ ကာလံ ဝိတိနာမေယျ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိတိနာမေယျာတိ ကမ္မဌာနာနုယောဂေန ခေပေယျ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ (၂) ဝိတိနာမေတိ (၂) ကြည့်။

ဝိတိနာမေသီ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + က္ကံ ⌋ (ငါ) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေပြီ။ အဟံ ဒသဗလံ အဒိသ္သာဝ စိရံ ဝိတိနေမေသိံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၈)။

ဝိတိနာမေသိ² (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + သိ) (သင်) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေ၏။ တွံ မမ ဝစနံ အကတွာ အတ္တဘာဝမေဝ မဏ္ဍယမာနာ ဝိတိနာမေသိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။

ဝိတိနာမေသိ³ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + ဤ ⌋ (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်- ကျော်လွန်- ကုန်- စေပြီ။ အပရာနိပိ တီဏိ သတ္တာဟာနိ ဘောဓိသမီပေယေဝ ဝိတိနာမေသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၈-၉။ သော ဈာနသုခေနေဝ ဝိတိနာမေသိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၁။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈)။

ဝိတိနာမေသုံ (ကာ၊ ကြို) ⌈ (ဝိ + အတိ + နမု +ဏော + ဥံ ⌋ (အချိန် - အခါ - ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေကုန်ပြီ။ အာသန်သံကသာယန္တိယော ကာလံ ဝိတိနာမေသု (ဝိ၊ ၄။ ၄၆၇) နွှဲ့ ---------- ဘောဇနကာလံ အတိက္ကာမေသုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၀။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၁)။

ဝိတိနာမေဿထ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + ဿထ ⌋ (သင်တို့) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်- ကျော်လွန်- ကုန်- စေကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အာဝုသော ကြွမ် တေမာသံ ကတိဟိ ကြွရိယာပထေဟိ ဝိတိနာမေဿထ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။

ဝိတိနာမေဿာမ (ကာ၊ ကြို) ⌈ ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + ဿာမ ⌋ (ငါတို့) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေကြကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဇ္ဇ မယံ --------- ဝိတိသုခေနေဝ ဝိတိနာမေဿာမ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ မယံ မဟာလွကာ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဇကသ္မိံ ဌာနေ ဝိတိနာမေဿာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိတိနာမေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + အတိ + နမု + ဏော + သာမိ | (ငါ) (အချိန်-အခါ-ကို) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အထ သတ္ထာ ဣမံ အမ္မမာသံ ဖလသမာပတ္တိသုခေနေဝ ဝိတိနာမေဿာမိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ အဟံ တိဟိ ဣရိယာပထေဟိ ဝိတိနာမေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။

ဝိတိပတတိ (ကြိ) | ဝိ + အတိ + ပတ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၃။ ဗျတိပတတိ၊ ဝိတိပတတိ-သက္ကတပိဋက။ | (၁) သက်တုံ-တက်တုံ-ပြု၏။ တလွဲလွဲ-တငြိမ့်ငြိမ့်-ယပ်ခတ်၏။ (၂) ထိုမှဤမှ-လှည့်လည်-ပြေးသွား-၏။ (၁) သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝိတိပတန္တိ စာမရာ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၆။ ဝိတိပတန္တိတိ သရီရံ ဗီဇမာနာ ပတနုပ္ပတနံ ကရောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈)။ (၂) ဝိတိပတန္တ (၁) -ကြည့်။

ဝိတိပတန္တ (တိ) | ဝိ + အတိ + ပတ + အ + အန္တ | (၁) ထိုမှဤမှ-လှည့်လည်-ပြေးသွား-သော။ (၂) တလွဲလွဲ-တငြိမ့်ငြိမ့်-ယပ်ခတ်သော။ (၁) ပဿသိ ဝိတိဝတ္တန္တံ၊ ဇြဟ္မလောကေ ပဘဿရ (ထေရ။ ၃၆၆) နှိ ဇြဟ္မလောကေ ဝိတိပတန္တံ သသာဝကဿ ဘဂဝတော ဩဘာသံ ပဿသိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိတိပတန္တမဏိတာလဝဏ္ဏ (နာ) | ဝိတိပတန္တ+မဏိတာလဝဏ္ဏ။ (တာလဝဏ္ဏသဒ္ဒဿယထာဝုတ္တဝစနတ္ထယောဂေပိ သတိ သညာသဒ္ဒတ္တာ ဗီဇနီသာမညေ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၁၆)။ |

တလွဲလွဲ-တငြိမ့်ငြိမ့်-ယပ်ခတ်သော ပတ္တမြား ယပ်ဝန်း။ ဝိတိပတန္တမဏိတာလဝဏ္ဏံ ဝိယ သမ္ပသာရိတမေစကပဋံ ဝိယ စ အဟောသိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၅။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃)။

ဝိတိပတန္တရဇတတာလဝဏ္ဏ (နာ) | ဝိတိပတန္တ + ရဇတတာလဝဏ္ဏ | တလွဲလွဲ-တငြိမ့်ငြိမ့် - ယပ်ခတ်သော ငွေယပ်ဝန်း။ ဝိတိပတန္တရဇတတာလဝဏ္ဏာ ဝိယ ကုန္ဒကုမုဒ-သိန္ဒဝါရသုမနမလ္လိကာဒိကုသုမသဉ္ဆန္နာ ဝိယ စ ဝိရောစိ်သု။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃)။

ဝိတိမိဿ (တိ) | ဝိ + အတိ + မိဿ။ ဗျတိမိဖြ-သံ။ ဝိက္ကမိဿ-ပြာ။ | ရောနှော-ရောစပ် - ရောယှက် - သော။ ဝိတိမိဿာ (မ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ ကာလေ ကဏ္ဍာ၊ ကာလေ သုက္ကာတိ ဧဝံ ဝေါမိဿကာ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀)။

ဝိတိဝတ္တ (တိ) | ဝိ + အတိ + ဝတ္တ + တ။ ဗျတိဝုတ္တ - သံ။ ဝိတိဝုတ္တ - သက္ကတပိဋက။ | (က) လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်လွန်-သော။ (ခ) အထူးအားဖြင့်-လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်လွန်-သော။ (ဂ) လွန်-ကျော်လွန်-ပယ်စွန့်-ပြီးသော။ (က) တံ ခဏံ တံ လယံ တံ မုဟုတ္တံ ဝိတိဝတ္တေ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိကာလော နာမ မဗ္ဗန္ဒိကေ ဝိတိဝတ္တေ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၅။ သ ဝိတိဝတ္တော မညတံ သုမေဓော။ သံ၊ ၁။ ၁၄။ မညတန္တိ မညနံ။ တိဝိဓမ္ပိ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနမညနံ သော ဝိတိ-ဝတ္တော၊ အတိက္ကန္တော တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဣတိဘဝါဘဝတဉ္စ ဝိတိဝတ္တော (ဥဒါန။ ၁၀၀) တိ ----- ယထာသမ္ဘဝံ တေန တေန နယေန တံ ဣတိဘဝါဘဝတဉ္စ

ဝိတိဝတ္ထော အတိက္ကန္တော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၄၇။ ဝိတိဝတ္တာသု ရတ္တိသု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိတိဝတ္တာသူတိ တေ ယာသု ယာသု ရတ္တိသု ဧဝံ အဠ်သု၊ တာသု တာသု ရတ္တိသု အတိတာသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၀၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀၊ ၂၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၁။ သံ၊ ၂။ ၁၈၆။ အံ၊ ၁။ ၃၅၂။ အဘိ၊ က။ ၂၀၈-၁၀။ သုတ္တနိ။ ၂၈၀။ မဟာနိ။ ၈၉။ စူဠနိ။ ၄၁၊ ၄၆၊ ၈၅။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၀)။ (ခ) သန္နာန် ပလိယဠ္ဍ ဝိတိဝတ္တော (ဥဒါန။ ၁၇၄) တိ --------- ပလိယသဒ်ါတံ အဝိဇ္ဇဠ္ဍ ဝိတိဝတ္တော သဝါသနပဟာနေန ဝိသေသတော အတိက္ကန္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၉။ (ဂ) မဂ်လဒေါသဝိတိဝတ္တော (ဇာ၊ ၁။၂၁) တိ သော ခီဏာသဝေါ သဗ္ဗမဂ်လဒေါသေ ဝိတိဝတ္တော အတိက္ကန္တော ပဇဟိတွာ ဌိတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၇။

ဝိတိဝတ္တကထံကထ (တိ) ⌈ ဝိတိဝတ္တာ + ကထံကထာ ⌋ တွေးတောယုံမှားခြင်းကို-လွန်-လွန်မြောက်-ပြီးသော။ ဥတ္တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော သော၊ ဝိတိဝတ္တကထံကထော။ အပ၊ ၂။ ၁၅၅၊ ၂၅၀။

ဝိတိဝတ္တကပ္ပ (ပု) ⌈ ဝိတိဝတ္တ + ကပ္ပ ⌋ လွန်လေပြီးသော-ကပ်-ကမ္ဘာ။ ဘဂဝတော ဂဏနပထံ ဝိတိဝတ္တကပ္ပေ အဘိသဓ်တံ ကုသလံ ကိန္တိ နိဋ္ဌိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၆။

ဝိတိဝတ္တတိ (ကြိ) ⌈ ဝိ + အတိ + ဝတ္တ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝျတိဝတ်တေ-သံ။ ဝိတိဝတ်တိ - သက္ကတပိဋကဿ။ ⌋ (၁) လွန် -ကျော်လွန် - လွန်မြောက် - ၏။ (က) လွန်- ကျော်လွန် -၍ -ဖြစ် -ကျင့် -၏။ (ခ) လွန်-ကျော်လွန်-၍တည်၏။ (ဂ) ကုန်လွန်-တပြောင်း ပြန်ပြန်ဖြစ်-၏။ (၂) သွား-သွား လာ-လှည့်လည်-၏။ (၁) (က) ဝိတိဝတ္တသု သီလိယ (ဇာ၊ ၁။ ၁၀၄) နှိ အတ္တနော ဒုဿီလဘာဝသဒ်ါတံ သီလိယံ အတိက္ကမိတ္တာ သီလဝါ ဟောဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၆၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၇၂)။ (ခ) လောကေ ဝါ တံ ဝိသတ္တိကံ သတော တရတိ ဥတ္တရတိ ပတရတိ သမတိက္ကမတိ ဝိတိဝတ္တတိ။ မဟာနိ။ ၈။ ဝိတိဝတ္တတိ ပဠိသန္ဓိအဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကံ ကရောန္တော။ အထ ဝါ ----- ဝိတိဝတ္တတိ ဖလေန။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၅။ မိရာ ကထံ ဩဃဠ္ဍ ဇာတိဠ္ဍ ဇရဠ္ဍ ----- တရန်တိ ဥတ္တရန်တိ ပတရန်တိ သမတိက္ကမန်တိ ဝိတိဝတ္တန်တိ။ စူဠနိ။ ၇၂-၃။ ဝိတိဝတ္တန်တိ ဖလံ ပါပုဏိတွာ တိဋ္ဌန်တိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၀။ (ဂ) ကထံဘူတဿ မေ ရတ္တိန်ဒိဝါ ဝိတိဝတ္တန်တိ (အံ၊ ၃။ ၃၂၅) တိ ကိန္နု ခေါ မေ ဝတ္တပ္ပဋိပတ္တိ ကရောန္တဿ ---------- ကထံဘူတဿ မေ ရတ္တန်ဒိဝါ ဝိတိဝတ္တန်တိ၊ ပရိဝတ္တန်တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၄။ (၂) ဝိတိဝတ္တရေ-ကြည့်။

ဝိတိဝတ္တန (န) ⌈ ဝိ + အတိ + ဝတ္တ + ဏော + ယု။ ဝျတိဝတိန-သံ။ ဝိတိဝတိဏ-သက္ကတ ပိဋက။ ⌋ ကျော်လွန်၍ဖြစ်-ကျော်လွန်-ကုန်လွန်-စေရာ (အခါ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတိဝတ္တနကာလ (ပု) ⌈ ဝိတိဝတ္တန + ကာလ ⌋ ကျော်လွန်၍ဖြစ်-ကျော်လွန်-ကုန်လွန်-စေရာ အခါ။ တထာဂတဿ စတုတ္ထဈာနိက-ဖလသမာပတ္တိရတိယာ ဝိတိဝတ္တနကာလော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၁။

ဝိတိဝတ္တန္တ (တိ) ⌈ ဝိ + အတိ + ဝတ္တ + အ + အန္တ ⌋ လွန်-ကျော်လွန်-သော။ ပဿသိ ဝိတိဝတ္တန္တ (သံ၊၁။၁၄၇) နှိ အညဗြဟ္မသရိရ-ဝိမာနာလင်္ကာရာဒီနံ ပဘာ အတိက္ကမမာနံ

ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပဘဿရံ ပဘံ ပဿသိ။ သံ၊ ၎။ ၁၉၅။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၄။ ထေရ။ ၃၆၆။ ထေရ၊ ၎။ ၂။ ၄၈၇၊ ၄၉၇၊ ၅၀၀)။

ဝိတိဝတ္ထုန်ဿ (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + အ + အန်ဿ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-တပြောင်း ပြန်ပြန်ဖြစ်-ကုန်၏။ ဝိတိဝတ္ထတိ (ဂ) ကြည့်။

ဝိတိဝတ္ထုယိ (ဝိတိဝတ္ထိ ?) (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ဏယ + ဤ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-ပြီ။ မုနိ လောဘပါပဉ္စ ဝေဝိစ္ဆဉ္စ အတရိ ဥတ္တရိ ပတရိ သမတိက္ကမိ ဝိတိဝတ္ထုယိ။ မဟာနိ။၃၃၃။ ဇာတိဇရာမရဏံ အတရိ ဥတ္တရိ ပတရိ သမတိက္ကမိ ဝိတိဝတ္ထုယိ။ စူဠနိ။ ၁၂၀။

ဝိတိဝတ္ထရေ (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + အ + အန္တေ ၊ သွား-သွားလာ-လှည့်လည်-ကုန်၏။ ဝိတိဝတ္ထရေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၀) တိက္ကမေသံ သတ္တန်ံ ကာယာနံ အန္တရေယေဝ စရန္တိ၊ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၁၁၃။

ဝိတိဝတ္ထသု (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + အ + သု ၊ ဝိတိဝတ္ထတိ (က) ကြည့်။

ဝိတိဝတ္ထိ (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ဤ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-ပြီ။ သော ကမံ ဝိသတ္တိကံ တဏှံ ------ သမတိက္ကမိ ဝိတိဝတ္ထိ။ မဟာနိ။ ၁၉၁။

ဝိတိဝတ္ထိတုံ (ဗျ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + တုံ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-ခြင်းငှါ။ မဟန္တံ ကာမောယံ ---- သမတိက္ကမိတုံ ဝိတိဝတ္ထိတုံ။ စူဠနိ။ ၁၀၂။

ဝိတိဝတ္ထိတွာ (ကြေ၊ ဝိ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + တွာ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-၍။ ဟေဋ္ဌိမာ ဆ သမာပတ္တိယော ဟိတွာ စဇိတွာ ပရိစ္စဇိတွာ အတိက္ကမိတွာ သမတိက္ကမိတွာ ဝိတိဝတ္ထိတွာ။ စူဠနိ။ ၁၀၅။

ဝိတိဝတ္ထိ (တိ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ဏိ။ ထိ-၌ ဝိတိဝတ္ထိန်။ ဗျတိဝတ်ိန်-သံ။ ၊ လွန်-လွန်၍ဖြစ်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-သော။ ဟိတာဟိတာသိဟိတိ ကုသလာကုသလေ ဝိတိဝတ္ထိဟိ။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၂၃၂။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၅)။

ဝိတိဝတ္ထိယတိ (ကမ္မ၊ ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ယ + တေ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက် - အပ်၏။ ကျော်လွန်အပ်၏။ သုခဉ္စ ဒုက္ခဉ္စ ကထံ ဝိဘောတိ ဝိဘာဝိယတိ အတိက္ကမိယတိ သမတိက္ကမိယတိ ဝိတိဝတ္ထိယတိတိ သုခံ ဒုက္ခဉ္စာပိ ကထံ ဝိဘောတိ။ မဟာနိ။ ၂၁၆။ (-၂၁၇)။

ဝိတိဝတ္ထေတွာ[၁] (ကြေ၊ ဝိ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ဏော + တွာ ၊ လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-၍။ ဧတာ အရူပသမာပတ္တိယော အတိက္ကမိတွာ သမတိက္ကမိတွာ ဝိတိဝတ္ထေတွာ။ မဟာနိ။ ၂၁၈။(-စူဠနိ။ ၂၀၈။ အံ၊ ၎။၈၃)။

ဝိတိဝတ္ထေတွာ[၂] (ကာ၊ ကြေ၊ ဝိ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + ဏော + တွာ ၊ လွန် - ကျော်လွန်-ကုန်လွန် - စေ၍။ ကဒါစိ ကရဟစိတိ ဗဟုကာလံ ဝိတိဝတ္ထေတွာ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၁၁၉။

ဝိတိဝတ္ထေယျ (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + အ + ဧယျ။ ၊ ဝိတိဝတ္ထတိ-ကြည့်။ မဟန္တံ ကာမောယံ ဘဝေါယံ ----- သမတိက္ကမေယျ ဝိတိဝတ္ထေယျ။ စူဠနိ။ ၁၀၃။

ဝိတိဝတ္ထေယျ (ကြေ) ၊ ဝိ + အတိ + ဝတ္ထု + အ + ဧယျ ၊ ဝိတိဝတ္ထတိ-ကြည့်။ ကာမောယံ ဘဝေါယံ --- သမတိက္ကမေယျ ဝိတိဝတ္ထေယျ။ မဟာနိ။ ၁၅။ (မဟာနိ၊ ၎။ ၆၉)။

ဝီတိဝတ္တေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + ဝတု + ဏေ + ဤ] လွန်-ကျော်လွန်-ကုန်လွန်-စေပြီ။ ဖလသုခေနေဝ ဝီတိဝတ္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၄၂။

ဝီတိသာရယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + သရ + ဏယ + တိ] ပြီးဆုံးစေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီတိသာရယိမှ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + သရ + ဏယ + မှာ။] (ငါတို့) ပြီးဆုံးစေ ကုန်ပြီ။ ဝီတိသာရယိမှ တတ္ထာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၂၈) တိ တသို့ယေဝ ဌာနေ သရိတဗ္ဗယုတ္တက် ကထံ ဝီတိသာရယိမှ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၀။

ဝီတိသာရေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အတိ + သရ + ဏေ + တိ။ ဝီတိသာရယတိ-သက္ကတပိဋက။ ဝျတိသာရယတိ - သံ။] ပြီးဆုံးစေ၏။ အမ္ဗဋ္ဌော ပန မာဏဝေါ စက်မန္တောပိ နိသိန္နေန ဘဂဝတာ ကဠိ ကဠိ ကထံ သာရဏီယံ ဝီတိသာရေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄-၅။ ဝီတိသာရေတွာ-လည်းကြည့်။

ဝီတိသာရေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အတိ + သရ + ဏေ + တွာ] ပြီးဆုံးစေ၍။ သမ္မောဒနီယံ ကထံ သာရဏီယံ ဝီတိသာရေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ မ။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၁။ ၆၈။ အံ၊ ၁။ ၅၈။ သမ္မောဒနီယံ ကထံ သာရဏီယံ ဝီတိသာရေတွာတိ သမ္မောဒဇနက် သရိတဗ္ဗ-ယုတ္တက် ကထံ ပရိယောသာပေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၄။ ဝီတိသာရေတွာ (ဥဒါန။ ၈၀) တိ နိဋ္ဌာပေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၉။ (-သုတ္တနိ။ ၃၂၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၄။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၉)။

ဝီတိဟရဏ (နာ) [ဝိ + အတိ + ဟရ + ယု။ ဝီတိဟရတိ - မှ။] (၁) (က) နံဘေးဖြင့်-ဖီလာ-ဆောင်-လှမ်း-ခြင်း၊ ဘေးသို့ ခြေကို-ဆောင်-လှမ်း-ကား-ခြင်း၊ ထိုမှဤမှ ခြေကို လှုပ်ရှား လွှဲဖယ်ခြင်း။ (ခ) နံဘေးဖြင့်-ဖီလာ-ဆောင်-လှမ်း-ရာ၊ ဘေးသို့ ခြေကို-ဆောင်-လှမ်း-ကား-ရာ၊ ထိုမှဤမှ ခြေကို လှုပ်ရှား လွှဲဖယ်ရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၂) (က) ရပ်နေသောခြေကို ကျော်လွန်၍ -ဆောင် -လှမ်း-ခြင်း၊ ရှေ့သို့လှမ်းခြင်း။ (ခ) ရပ်နေသောခြေကို ကျော်လွန်၍-ဆောင်-လှမ်း-ရာ၊ ရှေ့သို့ လှမ်းရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၃) ဆောင်ခြင်း။ (၄) ရှေးရှု ဆောင်ယူချထား-ခြေချ - ခြင်း။ (၅) ခြေလှမ်းချရာအရပ်။ (၁) (က) နံဘေးဖြင့်-ဖီလာ-ဆောင်-လှမ်း-ခြင်း၊ ဘေးသို့ ခြေကို-ဆောင်-လှမ်းကား - ခြင်း၊ ထိုမှဤမှ ခြေကို လှုပ်ရှား လွှဲဖယ်ခြင်း။ (ခ) နံဘေးဖြင့်-ဖီလာ-ဆောင်-လှမ်း-ရာ၊ ဘေးသို့ ခြေကို-ဆောင်-လှမ်း-ကား-ရာ၊ ထိုမှဤမှ ခြေကိုလှုပ်ရှားလွှဲဖယ်ရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၂) (က) ရပ်နေသောခြေကို ကျော်လွန်၍- ဆောင် -လှမ်း -ခြင်း၊ ရှေ့သို့ လှမ်းခြင်း။ (ခ) ရပ်နေသောခြေကို ကျော်လွန်၍- ဆောင်- လှမ်း- ရာ၊ ရှေ့သို့ လှမ်းရာ (ခဏ, ကာလ)။ တထာ အတိဟရဏ-ဝီတိဟရဏေသု ---- တထာ အတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝီတိဟရဏံ၊ ဝီတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝေါဿဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၄-၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၉။ ---- ခါဏုအာဒိပရိဟရဏတ္ထံ ပတိဋ္ဌိတပါဒ-ယဋ္ဌနပရိဟရဏတ္ထံ ဝါ ပဿေန ဟရဏံ ဝီတိဟရဏံ။ ယာဝ ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ၊ တာဝ အာဟရဏံ အတိဟရဏံ၊ တတော ပရံ ဟရဏံ ဝီတိဟရဏန္တိ အယံ ဝါ ဧတေသံ ဝိသေသော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၀-၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၁။ ဝီတိဟရဏံ နာမ

ခါဏုကဏ္ဍကဒီဃဇာတိအာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ ဒိသွာ ဣတော စိတော စ ပါဒသဉ္စာရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝီတိဟရဏ(သံ၊၄၊၂။၉၁)နွှိ ဥဒ္ဓတော ပါဒေါ ယထာဌိတံ ပါဒံ ယထာ နယဋ္ဌေတိ၊ ဧဝံ ထောကံ ပဿတော ပရိဏာမေတွာ ဟရဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆-၇။ (၃) ဆောင်ခြင်း။ အဒ္ဒက္ခီတိ တံ တေသံ အညမညဘောဇနာနံ ဝီတိဟရဏံ သက္ခိကံ အတ္တနော ပစ္စက္ခံ ကတွာ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၉၄။ (၄) ရှေးရှုဆောင်ယူ ချထား-ခြေချ-ခြင်း။ ပဒါနံ ဝါ ဝီတိဟရဏံ အဘိမုခံ ဟရိတွာ နိက္ခေပေါ ပဒဝီတိဟာရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၂။ (၅) ခြေလှမ်းချရာ အရပ်။ ပဒဝီတိဟရဏဌာနံ ဒူတဝိလမ္ဗိတံ အကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၂။

ဝီတိဟရတိ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ဟရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂-၃။ ဝျတိဟရတေ-သံ။] (၁) ပြုတုံ့ပြု-တုံ့ပြန်-လက်စားချေ-၏။ (၂) (က) ရောနှောလျက် ဆောင်၏။ (ခ) ခံတွင်းကိုကျော်၍ ဝမ်းဗိုက်တိုင်အောင် ဆောင်၏။ (ဂ) ဝမ်းဗိုက်ကိုကျော်၍-ဘေး-ကျောဘက်-သို့ဆောင်၏။ (၃) အဆုံးအဖြတ်ကို ယုတ်လျော့စေ၏။ (၄) အတုံ့အလှည့်-အစား-ဆောင်-ပေး-၏။ (၅) (ခြေကို) ဆောင်-လှမ်း-၏။ (၁) ပြုတုံ့ပြု-တုံ့ပြန်-လက်စားချေ-၏။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗြာဟ္မဏ သမ္ဘူဥတိ ဝီတိဟရတီတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝီတိဟရတီတိ ကတဿ ပဋိကာရံ ကရောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၀။ ဝီတိဟရတီတိ ဗျတိဟာရံ ကရောတိ၊ အက္ကောသတော ပစ္စက္ကောသနာဒိနာ ဝိနိမယံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၅-၆။ (၂) (က) ရောနှောလျက် ဆောင်၏။ (ခ) ခံတွင်းကိုကျော်၍ ဝမ်းဗိုက်တိုင်အောင် ဆောင်၏။ (ဂ) ဝမ်းဗိုက်ကိုကျော်၍-ဘေး-ကျောဘက်-သို့ဆောင်၏။ ဣတိ ဝါယောဓာတု အတိဟရတိ စ ဝီတိဟရတိ စ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၆။ ----- ဝီတိဟရတီတိ တတော ကုစ္ဆိယံ ဝိမိဿံ ကရောန္တော ဟရတိ။ ဝီတိဟရတီတိ ကုစ္ဆိဂတံ ပဿတော ဟရတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၄၆၆။ ဝီတိဟရတီတိ တတော ကုစ္ဆိယံ ဝိမိဿံ ကရောန္တော ဟရတီတိ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရော။ အာစရိယာနန္ဒတ္ထေရော ပန " တတော ယာဝ ကုစ္ဆိ၊ တာဝ -------- ဟရတီ " တိ အာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၃။ ဝီတိဟရတီတိ တတော ယာဝ ကုစ္ဆိ၊ တာဝ ဟရတိ၊ ------- ဝီတိဟရတီတိ ကုစ္ဆိဂတံ ပဿတော ဟရတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၂။ (၃) အဆုံးအဖြတ်ကို ယုတ်လျော့စေ၏။ ဝီတိဟရတီတိ ကုမ္မဂ္ဂံ ပဋိသေဝတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၄။ ဝီတိဟရတီတိ ဝိနိစ္ဆယံ ဟာပေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၄။ (၄) အတုံ့အလှည့်-အစား-ဆောင်-ပေး-၏။ မေဏ္ဍော ဟိ သုနခဿ ဘောဇနံ ဟရတိ၊ သော တဿ ဝီတိဟရတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၉၄။ (၅) (ခြေကို) ဆောင်-လှမ်း-၏။ ပဒံ ဝီတိဟရတိ ဧတ္ထာတိ ပဒဝီတိဟာရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝီတိဟရာမ (ကြိ) [ဝိ + အတိ + ဟရ + အ + မ] (ငါတို့) ပြုတုံ့ပြု-တုံ့ပြန်-လက်စားချေ-ကုန်၏။ တေ မယံ တယာ နေဝ သမ္ဘူဥာမ န ဝီတိဟရာမ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝီတိဟာတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + အတိ + ဟရ + တဗ္ဗ။ ရ်-ကို အာ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၆၅၆-သုတ်။ ဝီတိဟရတိ - ကြည့်။] အဆုံးအဖြတ်ကို

ယုတ်လျော့စေ - အပ်- သင့် - ထိုက်-သော။ န ဝီတိဟာတဗ္ဗံ၊ န ကုမ္ပဂ္ဂေါ သေဝိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ န ဝီတိဟာတဗ္ဗန္တိ န ဝိနိစ္ဆယော ဟာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၆။ န ဝီတိဟာ တဗ္ဗန္တိ ဧတ္ထ ဝီတိဟရဏံ နာမ အတ္ထတော ဟာပနန္တိ အာဟ " န ဝိနိစ္ဆယော ဟာပေတဗ္ဗော " တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၆။

ဝီတိဟာရ (ပု) [ဝိ + အတိ + ဟရ + ဏ။ ဝျတိဟာရ-သံ။ ဝီတိဟာရ-သက္ကတပိဋက။] (၁) (ခြေ) လှမ်းခြင်း။ (၂) (ခြေ) လှမ်းရာ (ဌာန)။ (၃) (က) ရှေးရှုဆောင်ယူချထား-ခြေချ-ခြင်း။ (ခ) အထူးသဖြင့် အလွန်ဆောင်-ခြေချ - ခြင်း။ (၄) အတုံ့အလှည့် - အစား-ဆောင်-ပေးခြင်း။ (၁) ယထာ သမ္ပတိဇာတာ တေ ဘဂဝန္တော သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယံ ပတိဌာယ ဥတ္တရာဘိမုခါ သတ္တပဒ-ဝီတိဟာရေန ဂတာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၃။ (၂) ပဒဝီတိဟာရေတိ ဧတ္ထ ပဒံ ဝီတိဟရတိ ဧတ္ထာတိ ပဒဝီတိဟာရော၊ ပဒဝီတိဟရဏ-ဌာနံ ----- ဒွိန္နံ ပဒါနံ အန္တရေ မုဋ္ဌိရတနမတ္တံ။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၃၂။ (၃) (က) ပဒါနံ ဝါ ဝီတိဟရဏံ အဘိမုခံ ဟရိတွာ နိက္ခေပေါ ပဒဝီတိဟာရောတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၂။ (ခ) တဿ (သတ္တပဒဿ) ဝီတိဟာရော ဝိသေသေန အတိဟရဏံ သတ္တပဒဝီတိဟာရော၊ သတ္တပဒနိက္ခေပေါတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၅။ (၄) ဝီတိဟာရံ အညမည-ဘောဇနာနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝီတိဟာရန္တိ ဝီတိဟရဏံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၉၄။

ဝီထိ (ထီ) [ဝီ + ထိက်။ ဝီယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတာယာတိ ဝီထိ။ ဏွာဒိ။ ၉၁။ ဝီ + ထိ။ ဝီ ဂမနေ၊ ထိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၀၂၊ ၅၃၉။ ဝီတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ဝီထိ။ သူစိ။ ဝီထိ-သံ။ ဝီဟိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) လမ်း, ခရီး၊ လမ်း - ခရီး - စဉ်၊ လမ်းပန်း၊ လမ်းသွယ်၊ မြို့တွင်း-ရွာတွင်း-လမ်း၊ လမ်းကြား၊ ခြေလမ်း၊ ခရီးလမ်းသာမန်။ (၂) ခရီးလမ်းမ၊ လမ်းမ-လမ်းကျယ်-ကြီး။ (၃) (လ, နေ, နက္ခတ်, တာရာစသည်တို့၏ သွားလာရာ) လမ်းခရီး။ ဂြိုဟ်သွားလမ်း၊ အာကာသခရီး။ (၄) အရိယ မဂ်ဟူသောလမ်းခရီး။ (၅) (က) ကမ္မဌာန်း ဟူသော - လမ်းခရီး - လမ်းရိုး - လမ်းမှန်။ (ခ) ဘာဝနာဟူသော-လမ်းခရီး-လမ်းရိုး-လမ်း မှန်။ (ဂ) ဝိပဿနာဟူသော-လမ်းခရီး-လမ်း ရိုး-လမ်းမှန်။ (၆) သစ္စာဟူသော-သစ္စာတို့၏-လမ်းခရီး၊ (ဒိဋ္ဌ, သုတ, မုတ, ဝိညာတ, အဒိဋ္ဌ, အသုတ, အမုတ, အဝိညာတ-ဟုဆိုအပ်သော ဟုတ်မှန်သည့်ဝတ္ထု)။ (၇) (က) အစဉ်အတန်း။ (ခ) စိတ်တို့၏-အစဉ်အတန်း၊ (စက္ခုဒွါရဝီထိ စသော) ဝီထိ။

(၁) လမ်း၊ ခရီး၊ လမ်း-ခရီး-စဉ်၊ လမ်း ပန်း၊ လမ်းသွယ်၊ မြို့တွင်း-ရွာတွင်း- လမ်း၊ လမ်းကြား၊ ခြေလမ်း၊ ခရီးလမ်း သာမန်။ တတ္ထ စက္ခုမာ ပုရိသော ဌိတော ပဿေယျ မနုဿေ ----- ရထိကာယပိ ဝီထိံ သဉ္စရန္တေ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၈။ ဝီထိံ သဉ္စရန္တေတိ အပရာပရံ သဉ္စရန္တေ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ ပါဋိယံ ရထိကာယ ဝီထိံ သဉ္စရန္တေတိ အညာယ ရထိကာယ အညံ ရထိံ သဉ္စရန္တေတိ အတ္ထော။ တေန အပရာပရံ သဉ္စရဏံ ဒဿိတန္တိ အာဟ " အပရာပရံ သဉ္စရန္တေ " တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝီထိယာ (ထေရီ။ ၄၂၈) တိ နဂရဝီထိယံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၆။ အထ ဝါ ဘိက္ခု အန္တရယရံ

ပဝိဋ္ဌော ဝိထိ ပဋိပန္နော အသံဝုတော ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၂၈၅။ ၃၇၇။ စူဠနိ။ ၂၈၄။ ဝိထိ ပဋိပန္နောတိ အန္တရဝိထိ သြတိဏ္ဏော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၃။ ယဿာ ဝိထိယာ ကုလဒ္ဒသကကမ္မံ ကတံ၊ တတ္ထေဝ ဝါရိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၈။ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတ္ဝာ ဝိထိ သြလောကေန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၉။ အသုကံ နာမ ကုလံ ဝါ ဝိထိ ဝါ ဂါမံ ဝါ ပဝိသေယျာထ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၉။ ဣမ ဘိက္ခု အန္တရဃရံ ပဝိဋ္ဌော ဝိထိ ပဋိန္နော ------- သုသံဝုတော ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉။ (-မ၊ ၁။ ၂၈၁။ အံ၊ ၃။ ၅၄၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၂-၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၁)။ (၂) ခရီးလမ်းမ၊ လမ်းမ-လမ်းကျယ် - ကြီး။ အပ္ပေါသုက္ကော တွံ မဟာရာဇ ဝိထိယော သောဓေတွာ ---- မဟာနာဂဝနုယျာနာဘိမုခေါ ယာဟိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ သစေပိ ဂါမဒ္ဒါရေ ဝါ ဝိထိယံ ဝါ -------- ဘိက္ခူ ဒိသွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၉၊ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၆၅။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၉၈)။ ဝိထိသဘာဂေန ရဏ္ဍာသဘာဂေန နက္ခတ္တကီဠံ အနုဘဝမာနေန မဟာဇနေန သမောကိဏ္ဏာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိထိ နာမ ရထိကာ မဟာမဂ္ဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၂။ ၁၃။

(၃) (လ, နေ, နက္ခတ်, တာရာစသည်တို့၏ သွားလာရာ) လမ်းခရီး။ ကြိုဟ်သွားလမ်း၊ အာကာသခရီး။ ဂမနာဂမနမဂ္ဂ ဒိဿတိ၊ ဝဏ္ဏဓာတု ဥဘယတ္ထ ဝိထိယာ။ ဝိမာန။ ၁၁၄။ ပေတ။ ၁၄၇။ ဝိထိယာတိ ပဝတ္တနဝိထိယံ အာကာသေ နာဂဝီထိယာဒိဝီထိယံ ဝါ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၀၇။ ဂမနာဂမနမဂ္ဂ ဒိဿတိ၊ ဝဏ္ဏဓာတု ဥဘယတ္ထ ဝိထိယော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဥဘယတ္ထ ဝိထိယောတိ ဇတ္ထ အာကာသေ "အယံ စန္ဒဿ ဝိထိ၊ အယံ သူရိယဿ ဝိထိ" တိ ဧဝံ ဥဘယဂမနာဂမနဘူမိယောပိ ပညာယန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၆၁။ ယထာပိ သြသမိနာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။ သမယေ ဥတုံဃေ ဝါ၊ နဂေါက္ကမတိ ဝိထိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉။ နဂေါက္ကမတိ ဝိထိတောတိ တံတံဥတုမှိ အတ္တနော ဂမနဝီထိတော နဂေါက္ကမတိ နဝိဂစ္ဆတိ၊ ဆ မာသေ ပစ္ဆိမံ ဒိသံ ဂစ္ဆတိ၊ ဆ မာသေ ပုဗ္ဗံ ဒိသံ ဂစ္ဆတီတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၅။ ဝိထိတောတိ အတ္တနော ဝိထိတော၊ ဆ မာသေ ပစ္ဆိမဒိသံ ဂစ္ဆတိ၊ ဆ မာသေ ပုရတ္ထိမဒိသံ ဂစ္ဆတီတိ ဝဒန္တိ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော၊ ၄၆။ ကတိ နေသံ ဝိထိယောတိ ဇတ္ထ ပန အဇိထိ နာဂဝီထိ ဂေါဝီထီတိ တိဿော ဝိထိယော ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၅၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၄)။

(လနေတို့၏သွားလာရာလမ်းခရီးတို့သည်- (၁) အဇိထိ - ဆိတ်နှင့်တူသော လနေတို့၏ သွားလာရာ လမ်းခရီး၊ (ဝါ) ဆိတ်အား လျော်သော ရာသီဥတု၌ လနေတို့၏ သွားလာရာ လမ်းခရီး။ (၂) နာဂဝီထိ - ဆင်နှင့်တူသော လနေတို့၏ သွားလာရာ လမ်းခရီး၊ (ဝါ) ဆင်အားလျော်သော ရာသီဥတု၌ လနေတို့၏သွားလာရာ လမ်းခရီး၊ (၃) ဂေါဝီထိ - နွားနှင့်တူသော လနေတို့၏သွားလာရာ လမ်းခရီး၊ (ဝါ) နွားအားလျော်သော ရာသီဥတု၌ လနေတို့၏ သွားလာရာ လမ်းခရီး- ဟူ၍ (၃) မျိုးရှိကုန်၏။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၁-၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၄။ အဇိထိ, နာဂဝီထိ, ဂေါဝီထိ-ပုဒ်တို့လည်းကြည့်)။

(၄) အရိယမဂ်ဟူသော လမ်းခရီး။ ဣမ

ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ --------- နံ ဝီထိ ဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၂၈၂။ အံ၊ ၃။ ၅၄၇။ နံ ဝီထိ ဇာနာတီတိ သော ဂေါပါလကော မဂ္ဂါမဂ္ဂံ ဝိယ " အယံ လောကိယော အယံ လောကုတ္တရော " တိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ယထာဘူတံ နံ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅၄။ (၅) (က) ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော-လမ်း-ခရီး-လမ်း ရိုး-လမ်းမှန်။ အဝိသင်္ခံ စိတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနဝီထိ သြတရိတုံ ဣစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၅၃။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝီထိသမ္မဒ္ဓိပါဒနတ္ထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၆)တိ ကမ္မဋ္ဌာနဝီထိယာ သမ္မဒေဝ ပဋိပါဒနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။ (ခ) ဘာဝနာဟူသော-လမ်းခရီး - လမ်းရိုး - လမ်းမှန်။ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုရိမာကာရေန ဝီထိ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၃။ ပုရိမာကာရေနေဝ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိ-ကာရော ဘာဝနာဝီထိ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၀။ နံ သုခေန ဝီထိ သြတရတိ ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာယ ကိလေသာနံ ဗလဝဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၃၂။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၆၆)။ (ဂ) ဝိပဿနာဟူသော-လမ်းခရီး-လမ်းရိုး-လမ်းမှန်။ ဝီထိပဋိပန္နံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၄) နှင့် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ-ဝသေန ဝိပဿနာဝီထိပဋိပန်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၄။ ဝိပဿနာဝီထိ-လည်းကြည့်။

(၆) သစ္စာဟူသော-သစ္စာတို့၏-လမ်းခရီး၊ (ဒိ၆၊ သုတ၊ မုတ၊ ဝိညာတ၊ အဒိ၆၊ အသုတ၊ အမုတ၊ အဝိညာတ-ဟုဆိုအပ်သော ဟုတ်မှန်သည့်ဝတ္ထု)။ တထေဝ တွမိ သစ္စေသု၊ မာ ဝေါက္ကမ ဟိ (ဝေါက္ကမတိ) ဝီထိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၂၉။ သစ္စဿ ဝီထိ နာမ ဒိ၆ာဒိ စ အဒိ၆ာဒိ စ ယထာဘူတံဝ ဝတ္ထု။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၅။

(၇) (က) အစဉ်အတန်း။ ဝိပဿနာဝီထိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၇၀) နာမ ပဋိပါဋိယာ ပဝတ္တမာနာ ဝိပဿနာဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၉။ အဋ္ဌသေ ဝိသိခါယဉ္စ၊ ပန္ဓိယံ ဝီထိ နာရိယံ။ ဓာန်။ ၉၄၀။ (ခ) စိတ်တို့၏-အစဉ်-အတန်း၊ (စက္ခုဒွါရ ဝီထိစသော) ဝီထိ။ စက္ခုဒွါရေ ပဝတ္တာ ဝီထိ စိတ္တပရမ္ပရာ စက္ခုဒွါရဝီထိတ္ပါဒါနာ ------- ဝုတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၃၈။ တတ္ထ စိတ္တပရမ္ပရာတိ အာဝဇ္ဇနာဒီနံ စိတ္တာနံ ပဋိပါဋိ ပဝေဏီ။ ဧတေန ဝီထိသဒ္ဒဿ ပန္ထတ္ထံ ဒဿေတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၃၀။ ဝီထိစိတ္တ-စသောပုဒ်တို့ လည်းကြည့်။

(အတီတဘဝင်၊ ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ၊ ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော-၇ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂-ကြိမ်အစရှိသော စိတ်တို့၏အစဉ် သည် " ဝိယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထာတိ ဝီထိ၊ ဝီထိ ဝိယာတိ ဝီထိ " ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့် အညီ သတ္တဝါတို့၏ သွားလာရာခရီးသည် ရွာစဉ်ကို မကျော်မလွှား သွားသကဲ့သို့ စိတ် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မကျော်လွှားမူ၍ အစဉ် အတိုင်းသာ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ခရီးစဉ် နှင့်တူသောကြောင့် ဝီထိမည်၏။

ထိုဝီထိသည် ပဉ္စဒွါရဝီထိ, မနောဒွါရဝီထိ အားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ပဉ္စဒွါရ ဝီထိသည်လည်း-- စက္ခုဒွါရဝီထိ, သောတဒွါရ ဝီထိ, ဃာနဒွါရဝီထိ, ဇိဝှါဒွါရဝီထိ, ကာယဒွါရ ဝီထိအားဖြင့် (၅) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် စက္ခုဒွါရဝီထိသည်လည်း-- အာဂန္တုကဘဝင် မကျသောဝီထိ, အာဂန္တုကဘဝင်ကျသော ဝီထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။

ထိုတွင် အာဂန္တုကဘဝင်မကျသော ဝိထိသည်-- အတိမဟန္တာရုံဝိထိ, မဟန္တာရုံဝိထိ, ပရိတ္တာရုံဝိထိ, အတိပရိတ္တာရုံဝိထိအားဖြင့် (၄) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အတိမဟန္တာရုံဝိထိသည် တဒါရမ္မဏဝါရ, ဇဝနဝါရအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ မဟန္တာရုံဝိထိသည်-- အတိတဘဝင် ၂-ကြိမ်လွန်သောဝိထိ, အတိတဘဝင် ၃-ကြိမ်လွန်သောဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ပရိတ္တာရုံဝိထိသည်-- အတိတဘဝင် ၄-ကြိမ် လွန်သောဝိထိ ။ ပ ။ အတိတဘဝင် ၉-ကြိမ်လွန်သော ဝိထိအားဖြင့် (၆) ပါးအပြားရှိ၏။ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိသည် အတိတဘဝင် ၁၀-ကြိမ်လွန်သောဝိထိ ။ ပ ။ အတိတဘဝင် ၁၅-ကြိမ်လွန်သောဝိထိအားဖြင့် (၆) ပါးအပြားရှိ၏။ ဤသို့လျှင် အာဂန္တုကဘဝင်မကျသော စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိပေါင်း ၁၆-ပါးဖြစ်သတည်း။

အာဂန္တုကဘဝင်ကျသော ဝိထိသည်-- အတိမဟန္တာရုံဝိထိ, မဟန္တာရုံဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင်- အတိမဟန္တာရုံဝိထိသည် အတိတဘဝင် ၁-ကြိမ်လွန်သောဝိထိ (၁) ပါးသာတည်း။ မဟန္တာရုံဝိထိသည်-- အတိတဘဝင် ၂-ကြိမ်လွန်သောဝိထိ, အတိတဘဝင် ၃-ကြိမ်လွန်သောဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ဤသို့လျှင် အာဂန္တုကဘဝင်ကျသော စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိပေါင်း (၃) ပါးဖြစ်သတည်း။ အာဂန္တုကဘဝင် မကျသောဝိထိ, အာဂန္တုကဘဝင်ကျသောဝိထိ (၂) ပါးကိုပေါင်းသည်ရှိသော် စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိပေါင်း (၁၆ + ၃) - ၁၉ - ပါး ဖြစ်သတည်း။ ထိုအတူ သောတဒ္ဒါရဝိထိ, ဃာနဒ္ဒါရဝိထိ, ဇိဝှါဒ္ဒါရဝိထိ, ကာယဒ္ဒါရဝိထိတို့သည်လည်း (၁၉) ပါးစီအပြားရှိသောကြောင့် ပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိပေါင်း (၁၉ × ၅) - ၉၅-ပါးဖြစ်သတည်း။

ဘုံအားဖြင့် ထို (၉၅) ပါးသောဝိထိတို့တွင် တဒါရမ္မဏဝါရ စက္ခုဒ္ဒါရ အတိမဟန္တာရုံဝိထိ (၁)၊ အာဂန္တုကဘဝင်ကျသော စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ (၃)၊ တဒါရမ္မဏဝါရ သောတဒ္ဒါရ အတိမဟန္တာရုံဝိထိ (၁)၊ အာဂန္တုကဘဝင်ကျသော သောတဒ္ဒါရဝိထိ (၃)၊ ဃာနဒ္ဒါရဝိထိ (၁၉)၊ ဇိဝှါဒ္ဒါရဝိထိ (၁၉)၊ ကာယဒ္ဒါရဝိထိ(၁၉)၊ အားဖြင့် ဤ (၆၅) ဝိထိတို့သည် ကာမ (၁၁) ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ကြွင်းသော ပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိ (၃၀) တို့သည် ပဉ္စဝေါကာရ (၂၆) ဘုံတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဤပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိ (၉၅) ပါးတို့သည် ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်၊ ဖလဋ္ဌာန် ၄-ယောက် ပေါင်း (၈) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

မနောဒ္ဒါရဝိထိသည်လည်း ကာမဇောဝိထိ, အပွနာဇောဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင်- ကာမဇောဝိထိသည်လည်း ဝိညတ်ဒွေလက္ခဏရုပ် (၄) ခုကြဉ်သော သတ္တရသာယုက ဖြစ်ကောင်းသော ပစ္စုပ္ပန်ရုပ် (၂၂) ပါးဟူသော အာရုံ၌ ဝိဘူတာရုံ (၅) ဝိထိ, အဝိဘူတာရုံ (၂) ဝိထိ, သတ္တရသာယုကမဖြစ်ကောင်းသော ကြွင်းသော ရုပ်, နာမ်, ပညတ်ဟူသောအာရုံ၌ ဝိဘူတာရုံ (၁) ဝိထိ, အဝိဘူတာရုံ (၁) ဝိထိ အားဖြင့် (၉) ပါးအပြား ရှိ၏။

ဘုံအားဖြင့်-- ဝိဘူတာရုံ (၆) ဝိထိတို့သည် ကာမ (၁၁) ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အဝိဘူတာရုံ (၃) ဝိထိတို့သည် အသညသတ်ကြဉ်သော ဘုံ (၃၀) တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် မနောဒ္ဒါရဝိထိ (၉) ပါးတို့သည်

ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်၊ ဖလဋ္ဌာန် ၄-ယောက် ဤ (၈) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

အိပ်မက်ဝိထိ (သို့မဟုတ်) အဗျာကတဝိထိ " သုပိနေနေဝ ဒိဋ္ဌံ ဝိယ မေ သုတံ ဝိယ မေ"တိ ကထနကာလေပိ အဗျာကတောယေဝ " ဟူသော (အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၁) " အဗျာကတောယေဝ အာဝဇ္ဇနမတ္တသေဝ ဥပ္ပဇ္ဇနတောတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ ဝဒန္တေဟိ မနောဒ္ဓါရေပိ အာဝဇ္ဇနံ ဒ္ဝိတ္တိက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ ဇဝနဋ္ဌာနေ ဋ္ဌတ္ဝာ ဘဝင် သြတရတိတိ အဓိပ္ပေတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ " ဟူသော (မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၁) " မနောဒ္ဓါရေပိတိ န ပဉ္စဒ္ဓါရေယေဝ ဒုတိယေ မောဃဝါရေ၊ အထ ခေါ မနောဒ္ဓါရေပိ။ အာဝဇ္ဇနံ ဒ္ဝိတ္တိက္ခတ္တုံ ။ ပ ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဧကစိတ္တက္ခဏိကဿ အာဝဇ္ဇနဿ ဥပ္ပတ္တိယံ တထာ အသမ္ဘဝတော " ဟူသော (အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၂) တို့နှင့်အညီ အိပ်မက်ထည်းဝယ် မြင်လိုက်သလိုလို ကြားလိုက်သလိုလို ဖြစ်ရာ၌ အာရုံ (၆) ပါးတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဘဝင်စလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ၂-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း, ၃-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်သော အဗျာကတမနောဒ္ဓါရ အဝိဘူတာရုံဝီထိ (၁) မျိုးဖြစ်သေး၏။ ထိုဝီထိကိုပါထည့်သွင်းရေတွက်လျှင် မနောဒ္ဓါရကာမဇောဝီထိပေါင်း (၁၀) ပါးဖြစ်သတည်း။

ဘုံအားဖြင့်-- အိပ်မက်ဝီထိသည် လူဘုံ၌သာဖြစ်၏၊ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် အိပ်မက်ဝီထိသည် ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်, သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်, သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်, အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန် ဤ (၇) ယောက်တို့၌သာ ဖြစ်၏။

မရဏာသန္နဝီထိသည်လည်း ဤကာမာဝစရဝီထိတို့၌ပင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာဝင်၏။ ထိုကြောင့် ယင်းမရဏာသန္နဝီထိသည် ပဉ္စဒ္ဓါရဝီထိ, မနောဒ္ဓါရဝီထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ပဉ္စဒ္ဓါရဝီထိသည်လည်း စက္ခုဒ္ဓါရဝီထိ, သောတဒ္ဓါရဝီထိ, ဃာနဒ္ဓါရဝီထိ, ဇိဝှါဒ္ဓါရဝီထိ, ကာယဒ္ဓါရဝီထိအားဖြင့် (၅) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် စက္ခုဒ္ဓါရဝီထိသည်လည်း-- ဇောနောင်စုတိက္ခဏောဝီထိ, ဇော, ဘဝင်နောင် စုတိက္ခဏောဝီထိ, တဒါရုံနောင် စုတိက္ခဏောဝီထိ, တဒါရုံ, ဘဝင်နောင် စုတိက္ခဏောဝီထိအားဖြင့် (၄) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုအတူ သောတဒ္ဓါရဝီထိ, ဃာနဒ္ဓါရဝီထိ, ဇိဝှါဒ္ဓါရဝီထိ, ကာယဒ္ဓါရဝီထိတို့သည်လည်း (၄) ပါးစီ အပြားရှိသောကြောင့် ပဉ္စဒ္ဓါရမရဏာသန္နဝီထိပေါင်း (၅ × ၄) + ၂၀ ဖြစ်သတည်း။

(မှတ်ချက် - ဝီထိလက်ရိုးနှင့် ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီတို့၌ ဤ ၂၀-သော ပဉ္စဒ္ဓါရမရဏာသန္နဝီထိတို့သည် ကာမဘုံမှစုတေ၍ ကာမဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၂-ယောက်တို့၌သာ ဖြစ်၏ဟုဆိုသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ကား ထို ၂၀-သော ဝီထိတို့တွင် ဇောနောင်စုတိက္ခဏော စက္ခုဒ္ဓါရဝီထိ, သောတဒ္ဓါရဝီထိ, ဇော ဘဝင်နောင် စုတိက္ခဏော စက္ခုဒ္ဓါရဝီထိ, သောတဒ္ဓါရဝီထိ ဤ (၄) ပါးတို့သည် ဝေဟပ္ဖလ်တိုင်အောင်သော ရူပ (၁၀) ဘုံမှ စုတေ၍ ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ၌ ဖြစ်၏ဟုဆို၏)။

မနောဒ္ဓါရဝီထိသည်လည်း-- ပုထုဇဉ်, သေက္ခတို့၏ မရဏာသန္နဝီထိ, ရဟန္တာတို့၏ မရဏာသန္နဝီထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။

(၁၁) ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၂-ယောက်၊ ဤ (၆) ယောက်တို့၏ ဝိထိသည်လည်း-- (၁) ဇောနောင် စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၂) ဇော, ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၃) တဒါရုံနောင် စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၄) တဒါရုံ, ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝိထိအားဖြင့် (၄) ပါး အပြားရှိ၏။ ကျန်ဝိထိ (၈) ပါးတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါး သောဝိထိသည်-- (၁) ဇောနောင်စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၂) ဇော, ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝိထိအားဖြင့် ၂-ပါးစီ ၂-ပါးစီပြားသော ကြောင့် ပုထုဇဉ်, သေက္ခတို့၏ မနောဒွါရ-မရဏာသန္နဝိထိပေါင်း (၄ + ၁၆) = ၂၀-ဖြစ်သတည်း။

ရဟန္တာတို့၏ မရဏာသန္နဝိထိသည်လည်း (၁) ကာမဘုံသား ရဟန္တာတို့၏ဝိထိ၊ (၂) ရူပဘုံသား ရဟန္တာတို့၏ ဝိထိ၊ (၃) အရူပဘုံသား ရဟန္တာတို့၏ ဝိထိအားဖြင့် (၃) ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ကာမဘုံသား ရဟန္တာတို့၏ဝိထိသည်လည်း - (၁) ဇောနောင်စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၂) ဇော, ဘဝင်နောင်စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၃) တဒါရုံနောင်စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၄) တဒါရုံ, ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝိထိအားဖြင့် (၄) ပါးအပြားရှိ၏။ ကျန်ဝိထိ ၂-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါးသော ဝိထိသည် (၁) ဇောနောင်စုတိကျသော ဝိထိ၊ (၂) ဇော ဘဝင်နောင်စုတိကျသော ဝိထိအားဖြင့် ၂-ပါးစီ ၂-ပါးစီ ပြားသောကြောင့် ရဟန္တာတို့၏ မနောဒွါရမရဏာသန္နဝိထိပေါင်း (၄ + ၄)-၈-ပါးဖြစ်သတည်း။

ဤသို့လျှင် ပုထုဇဉ်, သေက္ခတို့၏ မရဏာသန္နဝိထိ၊ ရဟန္တာတို့၏ မရဏာသန္နဝိထိ (၂) ပါးကို ပေါင်းသည်ရှိသော် ထိုတွင် ပုထုဇဉ်, သေက္ခတို့၏ မရဏာသန္နဝိထိသည်လည်း - (၁) ကာမ (၁၁) ဘုံမှ စုတေ၍ ကာမ (၁၁) ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၂-ယောက်၊ ဤ (၆) ယောက်တို့၏ ဝိထိ။ (၂) ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံမှ စုတေ၍ အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅) ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်, အောက်-ဖလဋ္ဌာန် (၃) ယောက်၊ ဤ (၄) ယောက်တို့၏ ဝိထိ။ (၃) ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံမှစုတေ၍ အသညသတ်ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၏ ဝိထိ။ (၄) ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံမှစုတေ၍ အရူပ (၄) ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ် ပုထုဇဉ်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၃-ယောက်၊ ဤ ၄-ယောက်တို့၏ ဝိထိ။ (၅) အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅) ဘုံမှ စုတေ၍အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅) ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၃-ယောက်၊ ဤ ၄-ယောက်တို့၏ ဝိထိ။ (၆) ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင်အောင်သော ရူပ (၁၀) ဘုံမှစုတေ၍ ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၏ ဝိထိ။ (၇) ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင်အောင်သော ရူပ (၁၀)ဘုံမှစုတေ၍ အရူပ (၄) ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၃-ယောက်၊ ဤ ၄-ယောက်တို့၏ဝိထိ။ (၈) အရူပ (၄) ဘုံမှစုတေ၍ အရူပ (၄) ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၃ - ယောက်၊ ဤ ၄ - ယောက်တို့၏ဝိထိ။ (၉) အရူပ (၄) ဘုံမှစုတေ၍ ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၏ ဝိထိအားဖြင့် (၉) ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုတွင် ကာမ (၁၁) ဘုံမှစုတေ၍ ကာမ

မနောဒွါရမရဏာသန္နဝီထိပေါင်း (၂၀ + ၈)-၂၈-ပါးဖြစ်သတည်း။ ပဉ္စဒွါရမရဏာသန္နဝီထိ, မနောဒွါရမရဏာသန္နဝီထိ (၂) ပါးကို ပေါင်းသည်ရှိသော် မရဏာသန္နဝီထိပေါင်း (၂၀+၂၈) - ၄၈-ပါးဖြစ်သတည်း။

မှတ်ချက် ။ ။ အသည်သတ်ဘုံမှ စုတေ၍ ကာမသုဂတိ (၇)ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော သုဂတိအဟိတ်ပုထုဇဉ်၏ ဝီထိကို ဘဝသစ်၌သာ နာမ်ရှိ၍ ဘဝဟောင်း၌ နာမ်မရှိသောကြောင့် ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။ ထိုကိုပါထည့်သွင်းရေတွက်လျှင် မရဏာသန္နဝီထိပေါင်း (၄၉)ပါးဖြစ်၏ဟုမှတ်။

" အပွနာဝီထိ "

အပွနာဝီထိသည်လည်း-- ဈာနဝီထိ, မဂ္ဂဝီထိ, ဖလသမာပတ္တိဝီထိ, အဘိညာဝီထိ, နိရောဓသမာပတ္တိဝီထိအားဖြင့် (၅) ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ဈာနဝီထိသည်လည်း-- အာဒိကမ္မိကဝီထိ, သမာပတ္တိဝီထိအားဖြင့်(၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အာဒိကမ္မိကဝီထိသည်လည်း-- (၁) ရူပပဌမဈာနဝီထိ၊ (၂) ရူပ-ဒုတိယဈာနဝီထိ၊ (၃) ရူပတတိယဈာနဝီထိ၊ (၄) ရူပစတုတ္ထဈာနဝီထိ၊ (၅) ရူပပဉ္စမဈာန-ဝီထိ၊ (၆) အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန-ဝီထိ၊ (၇) ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန-ဝီထိ၊ (၈) အာကိဉ္စညာယတနဈာနဝီထိ၊ (၉) နေဝသညာနာသညာယတနဈာနဝီထိ အားဖြင့် (၉) ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် တစ်ပါးတစ်ပါးသည် ကုသိုလ်,ကြိယာအားဖြင့် ၂-ပါး စီ ၂-ပါးစီပြားသောကြောင့် ထိုဈာန (၉) ပါးကိုတည်၍ (၂) ဖြင့်မြောက်လျှင် အာဒိကမ္မိကဈာနဝီထိပေါင်း (၉ × ၂) - ၁၈ - ပါးဖြစ်သတည်း။

ထို (၁၈) ပါးတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါးသည် တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ဝီထိ, မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ဝီထိအားဖြင့် ၂-ပါးစီ ၂ပါးစီပြားသောကြောင့် ထိုဈာနဝီထိ (၁၈) ပါးကိုတည်၍ (၂) ဖြင့်မြောက်လျှင် အာဒိကမ္မိကဈာနဝီထိပေါင်း (၁၈ × ၂) - ၃၆-ပါးဖြစ်သတည်း။ ထိုအတူ သမာပတ္တိဝီထိသည်လည်း-- (၃၆) ပါးပင် အပြားရှိသောကြောင့် အာဒိကမ္မိကဝီထိ, သမာပတ္တိဝီထိ ၂-ပါးကို ပေါင်းသည်ရှိသော် ဈာနဝီထိပေါင်း (၃၆ × ၂) - ၇၂-ပါး ဖြစ်သတည်း။ (ဤ၌ ပဌမဈာန် (၈) ဝီထိ, ဒုတိယဈာန် (၈) ဝီထိ, တတိယဈာန် (၈) ဝီထိ, စတုတ္ထဈာန် (၈) ဝီထိ, ပဉ္စမဈာန် (၄၀) ဝီထိတို့ပါဝင်သတည်း)။

ဘုံအားဖြင့် ထိုဈာနဝီထိ (၇၂) ပါးတို့တွင် ပဌမဈာနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဒုတိယဈာနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါး။ တတိယဈာနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, ပဌမဈာန် (၃) ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထဈာနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, ပဌမဈာန် (၃) ဘုံ, ဒုတိယဈာန် (၃) ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ပဉ္စမဈာနအာဒိကမ္မိကဝီထိသည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, ပဌမဈာန် (၃) ဘုံ, ဒုတိယဈာန် (၃) ဘုံ, တတိယဈာန် (၃) ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သောရူပ (၁၅) ဘုံတို့၌သာဖြစ်ကုန်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနအာဒိကမ္မိကဝီထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, အသညတ်ကြဉ်သောရူပ (၁၅) ဘုံ, အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ

တို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အာကိဉ္စညာယတန-အာဒိကမ္မိကဝိထိ(၄)ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅)ဘုံ, အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ, ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ နေဝသညာနာသညာယတနအာဒိကမ္မိကဝိထိ (၄) ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅) ဘုံ, အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ, ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ, အာကိဉ္စညာယတနဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။

သမာပတ္တိဝိထိ၌ကား-- ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅)ဘုံတို့၌ သမာပတ္တိဝိထိ (၃၆) ပါးလုံးဖြစ်၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ အရူပသမာပတ္တိဝိထိ (၁၆) ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါး, အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါး, နေဝသညာနာသညာယတန-သမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါး ပေါင်းသမာပတ္တိဝိထိ (၁၂) ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါး, နေဝသညာနာသညာယတန-သမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါး၊ ပေါင်းသမာပတ္တိဝိထိ (၈) ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ နေဝသညာ-နာသညာယတနဘုံ၌ နေဝသညာနာသညာ-ယတနသမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဈာနဝိထိ (၇၂) ပါးတို့သည် တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက် ဤ (၅) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

" ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ "

ထို ဈာနဝိထိတို့၏အဆုံး၌ ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ဘဝင်ခြားလျက် ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိများ ဖြစ်ကြသေး၏။ ထိုပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် ဈာန်အင်္ဂါတစ်ပါး တစ်ပါး၌ တစ်ဝိထိစီ, တစ်ဝိထိစီ ရကောင်းသောကြောင့် ပဌမဈာန် (၈) ဝိထိ နောင် (၈ × ၅) = ၄၀၊ ဒုတိယဈာန် (၈) ဝိထိ နောင် (၈ × ၄) = ၃၂။ တတိယဈာန် (၈) ဝိထိနောင် (၈ × ၃) = ၂၄၊ စတုတ္ထဈာန် (၈) ဝိထိနောင် (၈ × ၂) = ၁၆၊ ပဉ္စမဈာန် ဝိထိ (၄၀) နောင် (၄၀ × ၂) = ၈၀-အားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိပေါင်း (၁၉၂) ပါးဖြစ်သတည်း။ ဘုံ, ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် ဆိုင်ရာ ဈာနဝိထိနှင့်တူစွာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် ရှေးဌာနဆိုအပ် ခဲ့ပြီးသော ကာမမနောဒွါရဝိထိတို့၌ပင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဝင်ကုန်၏။

မှတ်ချက် ။ ။ ဝိထိလက်ရိုးနှင့် ဝိထိပုံတို့၌ အာဒိကမ္မိကဈာနဝိထိ၏ အခြားမဲ့၌သာ ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိကို ဆို၏။ ပရမတ္ထ-သရူပဘေဒနိနှင့် ဘာသာဋီကာတို့၌ကား သမာပတ္တိဝိထိ၏ အခြားမဲ့၌လည်း ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိကို ဆို၏။

" မဂ္ဂဝိထိ "

မဂ္ဂဝိထိသည် - သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ, သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ, အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ, အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိအားဖြင့် (၄) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိသည်လည်း ပဌမဈာနဝိထိ, ဒုတိယဈာနဝိထိ, တတိယဈာန ဝိထိ, စတုတ္ထဈာနဝိထိ, ပဉ္စမဈာနဝိထိ အားဖြင့် (၅) ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် တစ်ပါး တစ်ပါး၌ တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိ, မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိအားဖြင့် ၂-ပါးစီ ၂-ပါးစီပြားသောကြောင့်

စျာန်၏အစွမ်းအားဖြင့် ပြားသော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ (၅) ပါးကိုတည်၍ (၂) ဖြင့် မြောက်လျှင်(၁၀) ဖြစ်၏။ ယင်းသောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ (၁၀) ပါးတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါး၌ ပါဒကစျာန်, သမ္မသိတစျာန်, ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယတို့၏အစွမ်းအားဖြင့် (၃) ပါးစီ (၃) ပါးစီပြားသောကြောင့် (၁၀) ကိုတည်၍ (၃) ဖြင့် မြောက်လျှင် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိပေါင်း (၃၀) ဖြစ်သတည်း။ ထိုအတူ အထက်မဂ် (၃) ပါးတို့သည်လည်း (၃၀) စီပြားသောကြောင့် မဂ္ဂဝိထိပေါင်း (၃၀ × ၄) = ၁၂၀ -ဖြစ်သတည်း။

ဘုံအားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် ကာမသုဂတိ (၇) ဘုံ, ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင်အောင်သော ရူပါဝစရ (၁၀) ဘုံ၊ ပေါင်း (၁၇) ဘုံတို့၌ဖြစ်ကုန်၏။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀)၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် ထို (၁၇) ဘုံအပြင် အရူပ (၄) ဘုံတို့၌လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် ထို (၂၁) ဘုံအပြင် သုဒ္ဓါဝါသ (၅) ဘုံတို့၌လည်းဖြစ်ကုန်၏။

မှတ်ချက် ။ ။ အရူပ (၄) ဘုံတို့၌ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀)၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀)၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့ဖြစ်ကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း အမှန်မှာ အရူပဘုံ၌ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ စသည်တို့သည် (၃၀)လုံးဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အရူပဘုံ၌ ပဉ္စမစျာန်တစ်ပါးသာရှိ၍ သကဒါဂါမိမဂ္ဂပဉ္စမဇ္ဈာနဝိထိကိုတည်၍ တိက္ခ, မန္ဒပုဂ္ဂိုလ် ၂-ယောက်ဖြင့် မြောက်လျှင် (၂) ဖြစ်၏။ ထိုကိုတည်၍ ပါဒကစျာန်, သမ္မသိတစျာန်, ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ (၃) ပါးတို့ဖြင့် မြောက်လျှင် (၆) ဖြစ်၏။ ဤသို့ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၆) ပါး၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၆) ပါး၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ (၆) ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် တိဟိတ်ပုထုဇဉ်, သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်, သောတာပတ္တိဖလဌာန်၊ ဤ (၃) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် သောတာပတ္တိဖလဌာန်, သကဒါဂါမိမဂ္ဂဌာန်, သကဒါဂါမိဖလဌာန်၊ ဤ (၃) ယောက်တို့၌ဖြစ်ကုန်၏။ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် သကဒါဂါမိဖလဌာန်, အနာဂါမိမဂ္ဂဌာန်, အနာဂါမိဖလဌာန်၊ ဤ (၃) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ (၃၀) တို့သည် အနာဂါမိဖလဌာန်, အရဟတ္တမဂ္ဂဌာန်, အရဟတ္တဖလဌာန်၊ ဤ (၃) ယောက်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

" ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ "

ထိုမဂ္ဂဝိထိတို့၏အဆုံး၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဘဝင်ခြားလျက် မဂ်, ဖိုလ်, ပဟီန, ကိလေသာ, အဝသိဋ္ဌကိလေသာ, နိဗ္ဗာန်တို့ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိများဖြစ်ကြသေး၏။ ထို ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် အကျဉ်းအားဖြင့် အောက်မဂ် (၃) ခုနောင် မဂ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝိထိ, ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သောဝိထိ,
ပဟီနကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ဝိထိ, အဝသိဋ္ဌကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ဝိထိ, နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သောဝိထိအားဖြင့် ၅-ဝိထိ၏ အရဟတ္တမဂ်နောင် မဂ်ကိုဆင်ခြင်သောဝိထိ, ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝိထိ, ပဟီနကိလေသာကိုဆင်ခြင်သော ဝိထိ, နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သော ဝိထိအားဖြင့် ၄-ဝိထိ ရကောင်းသောကြောင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိပေါင်း (၁၉) ပါးဖြစ်သတည်း။

အကျယ်အားဖြင့်ကား- သောတာပတ္တိမဂ် တစ်ပါးတစ်ပါးနောင် (၅) ဝိထိစီ ဖြစ်၍ သောတာပတ္တိမဂ် (၃၀) နောင် (၃၀ × ၅) = ၁၅၀-ဖြစ်၏။ ထိုအတူ သကဒါဂါမိမဂ်နောင် (၁၅၀)၊ အနာဂါမိမဂ်နောင် (၁၅၀)၊ အရဟတ္တမဂ်နောင် (၁၂၀) အားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိပေါင်း (၅၇၀) ဖြစ်သတည်း။ ဤ ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် ရှေးဦး ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကာမမနောဒွါရဝိထိတို့ဦးပင် ထိုက်သည်အား လျော်စွာ ဝင်ကုန်၏။ ဘုံ, ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဤပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိတို့သည် ဆိုင်ရာမဂ်နှင့် တူစွာဖြစ်ကုန်၏။

“ ဖလသမာပတ္တိဝိထိ ”

ဝိထိလက်ခိုနှစ် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိဝိထိ, သကဒါဂါမိဖလသမာပတ္တိဝိထိ, အနာဂါမိဖလသမာပတ္တိဝိထိ, အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိဝိထိအားဖြင့် ဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၄) ပါးအပြားရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ဆို၏။ ဘာသာဋ္ဌကာဒ်ကား - ဖိုလ် (၄) ပါးကိုတည်၍ ပဌမစျာန်စသော စျာန် (၅) ပါးတို့ဖြင့် မြောက်လျှင် (၄ × ၅) = ၂၀ဖြစ်၏။ ယင်းကိုတည်၍ ခိပ္ပါဘိညာ, ဒန္ဓာဘိညာပုဂ္ဂိုလ် (၂) ပါးဖြင့် မြောက်လျှင် (၂၀ × ၂) = ၄၀-ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၄၀) အပြားရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုဆို၏။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီဒီကား ဖလသမာပတ္တိဝိထိသည်လည်း မဂ္ဂဝိထိအတူပင် (၁၂၀) အပြားရှိ၏ဟုဆို၏။

ဘုံအားဖြင့် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀)၊ သကဒါဂါမိဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀)တို့သည် ကာမသုဂတိ (၇)ဘုံ, ဝေဟပ္ဖလ်တိုင်အောင်သော ရူပါဝစရ (၁၀)ဘုံ, အရူပ (၄) ဘုံ၊ ဤ (၂၁) ဘုံတို့ဦးသာ ဖြစ်ကုန်၏။ အနာဂါမိဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀)၊ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀)တို့သည် ထို (၂၁)ဘုံအပြင် သုဒ္ဓါဝါသ (၅)ဘုံတို့ဦးသည်းဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀) တို့သည် သောတာပတ္တိဖလဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်ဦးသာဖြစ်ကုန်၏။ ပ ။ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၃၀) တို့သည် အရဟတ္တဖလဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်ဦးသာဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် မဂ္ဂဝိထိ (၁၂၀), ဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၁၂၀) တို့ကို ပေါင်းသည်ရှိသော် လောကုတ္တရာအပွနာဝိထိပေါင်း (၁၂၀ × ၂) = ၂၄၀-ဖြစ်သတည်း။

စျာနအပွနာဝိထိ (၇၂)၊ လောကုတ္တရာအပွနာဝိထိ (၂၄၀) တို့ကို ပေါင်းသည်ရှိသော် အပွနာဝိထိပေါင်း (၇၂ + ၂၄၀) = ၃၁၂-ဖြစ်သတည်း။ မနောဒွါရကာမဇောဝိထိ (၁၀), အပွနာဝိထိ (၃၁၂) တို့ကိုပေါင်းသည်ရှိသော် မနောဒွါရဝိထိပေါင်း (၁၀ + ၃၁၂) = ၃၂၂ ဖြစ်သတည်း။ ပဉ္စဒွါရဝိထိ (၉၅)၊ မနောဒွါရဝိထိ (၃၂၂) တို့ကို ပေါင်းသည်ရှိသော် ဝိထိစုစုပေါင်း (၉၅ + ၃၂၂) = ၄၁၇-ဖြစ်သတည်း။

မှတ်ချက် ။ ။ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော မရဏာသန္နဝိထိ, ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ (၂)မျိုး, ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အဘိညာဉ်ဝိထိ, နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိ, အနုဝတ္တကဝိထိတို့သည် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော (၄၁၇) ဝိထိတို့ဦး ထိုက်သည်အားလျော်စွာ အကျုံးဝင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ကို သီးခြားမရေတွက်တော့ပေ။

“ အဘိညာဉ်ဝိထိ ”

အဘိညာဉ်ဝိထိ, နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိတို့သည်လည်း (မဟဂ္ဂတ) စျာနဝိထိဦးပင် အတွင်းဝင်၏။ သို့သော်လည်း ဖြစ်ဟန်ထူး

သောကြောင့်သာ အသီးထုတ်၍ ဆိုရလေသည်။ အဘိညာဉ်ဝိထိသည် ဒိဗ္ဗစက္ခု-အဘိညာဉ်ဝိထိ, ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဝိထိ, ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ဝိထိ, ပရစိတ္တဝိဇာနန အဘိညာဉ်ဝိထိ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဉ်ဝိထိ, ယထာကမ္မူပဂအဘိညာဉ်ဝိထိ, အနာဂတံသအဘိညာဉ်ဝိထိအားဖြင့် (၇) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် တစ်ပါးတစ်ပါး၌ ပရိကမ္မပါဒကစျာနဝိထိ, ပရိကမ္မဝိထိ, အဘိညာပါဒကစျာနဝိထိ, အဘိညာဝိထိ အားဖြင့် (၄) ပါးစီ အပြားရှိသောကြောင့် အဘိညာဉ်ဝိထိပေါင်း (၇ × ၄) = ၂၈-ပါး ဖြစ်သတည်း။

" နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိ "

နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိသည်-- ကာမပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိ, ရူပပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ကာမပုဂ္ဂိုလ်၏နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိသည်လည်း အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိ, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိသည်လည်း တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိ, မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုအတူ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိသည်လည်း တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိ, မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိအားဖြင့် (၂) ပါးပင် အပြားရှိသောကြောင့် ကာမပုဂ္ဂိုလ်၏နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိပေါင်း (၂ × ၂) = ၄-ပါးဖြစ်သတည်း။ ထိုအတူ ရူပပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိထိသည်လည်း (၄) ပါးပင် အပြားရှိသောကြောင့် နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိပေါင်း (၄ × ၂) = ၈ပါး ဖြစ်သတည်း။

ဘုံအားဖြင့် နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိတို့သည် ကာမသုဂတိ (၇)ဘုံ၊ အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ (၁၅)ဘုံ၊ ဤ (၂၂)ဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် အနာဂါမိဖလဌာန်, အရဟတ္တဖလဌာန် ဤ (၂) ယောက်တို့၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။

" အနုဝတ္တကဝိထိများ "

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဝိထိများအပြင် အနုဝတ္တကခေါ်ဆိုင်ရာဝိထိတို့၏ နောက်လိုက်ဝိထိများလည်း ရှိကြသေးသည်။ ထိုအနုဝတ္တကဝိထိတို့သည် ပဉ္စဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ဝိညတ္တာနုဝတ္တကဝိထိအားဖြင့် ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ပဉ္စဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း စက္ခဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ,သောတဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ဃာနဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ဇိဝှါဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ကာယဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိအားဖြင့် ၅-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် စက္ခဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း အတိတ်ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ, ရူပါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြုသော သမူဟဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ, အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကိုအာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ,အမည်နာမပညတ်ကို အာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရ ဝီထိအားဖြင့် ၄-ပါး အပြားရှိ၏။ သောတဒ္ဒါရိကာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း (ဂေါအစရှိသော ဧကဂ္ဃရသဒ္ဒါ၌) အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ, ဂေါ-ဟူသော အမည်နာမပညတ်ကို အာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ, နွားဟူသော အထည်ဒြပ်ကို အာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏာမနောဒ္ဓါရဝီထိ အားဖြင့် ၃-ဝီထိဖြစ်၏။

ဝိညာတျာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း-- ကာယဝိညတျာနုဝတ္တကဝိထိ, ဝစီဝိညတျာနုဝတ္တကဝိထိအားဖြင့် ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ကာယဝိညာတျာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း အတိတ်ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ရူပါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြုသော သမူဟဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကို အာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ကာယဝိညတ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဝိညတ်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒကို အာရုံပြုသော အဓိပ္ပါယဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ အားဖြင့် ၅-ပါးအပြားရှိ၏။

ဝစီဝိညတျာနုဝတ္တကဝိထိသည်လည်း- (ဧကဇ္ဈရသဒ္ဒါဠ်) အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အမည်နာမပညတ်ကို အာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကို အာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဝစီဝိညတ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဝိညတ်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒကိုအာရုံပြုသော အဓိပ္ပါယဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိအားဖြင့် ၅-ပါး အပြားရှိ၏။ (ဒွိဇ္ဈရသဒ္ဒါဠ်) တစ်လုံးတစ်လုံးသော အက္ခရာဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရ ၂-ဝီထိ, အက္ခရာ (၂) လုံးဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြုသော သမူဟဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အမည်နာမပညတ်ကို အာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကိုအာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဝစီဝိညတ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဝိညတ်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏

(ယဒ္ဓ-အစရှိသော ဒွိက္ခရသဒ္ဒါဠ်) ယ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ဒ္ဓ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ယဒ္ဓ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြုသော သမူဟဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ယဒ္ဓ-ဟူသော အမည်နာမပညတ်ကို အာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အိုးဟူသော အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကို အာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိအားဖြင့် ၅-ဝီထိဖြစ်၏။

(ပုရိသ-အစရှိသော တျက္ခရသဒ္ဒါဠ်) ပု-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ရိ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, သ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကိုအာရုံပြုသော အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ပုရိသ - ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြုသော သမူဟဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ပုရိသ-ဟူသော အမည်နာမပညတ်ကိုအာရုံပြုသော နာမဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, ယောက်ျားဟူသော အထည်ကိုယ်ဒြပ်ကိုအာရုံပြုသော အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိအားဖြင့် ၆-ဝီထိဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အက္ခရာတစ်လုံး တိုးတိုင်း အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရ တစ်ဝီထိတိုး၍ဖြစ်၏။

ယာနဒွါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ဇိဝှါဒွါရိကာနုဝတ္တကဝိထိ, ကာယဒွါရိကာနုဝတ္တကဝိထိတို့သည်လည်း တစ်ပါးတစ်ပါး၌ စက္ခုဒွါရိကာနုဝတ္တကဝိထိကဲ့သို့ပင် အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, သမူဟဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, အတ္ထဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိ, နာမဂ္ဂဟဏမနောဒွါရဝီထိအားဖြင့် ၄-ပါးစီအပြားရှိကုန်၏။

အလိုဆန္ဒကိုအာရုံပြုသော အဓိပ္ပါယဂ္ဂဟဏ-မနောဒ္ဓါရဝီထိအားဖြင့် ၇-ပါးအပြားရှိ၏။

ဤသို့စသည်ဖြင့် အက္ခရာတစ်လုံးတိုးတိုင်း အတီတဂ္ဂဟဏမနောဒ္ဓါရ တစ်ဝီထိတိုး၍ ဖြစ်၏။ ဤအနုဝတ္တကဝီထိတို့သည် ရှေး၌ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကာမမနောဒ္ဓါရဝီထိတို့၌ပင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဝင်ကုန်၏။ ဝီထိလက်ရိုး၊ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ဘာသာဋီကာ)။

ဝီထိအနန္တရတာ (ထီ) [ဝီထိ + အနန္တရ + တာ] ဝီထိ (စိတ်အစဉ်) အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသွာ ဝီထိအနန္တရတာ ဝါရသမတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅၀။

ဝီထိအန္တရ (နာ) [ဝီထိ + အန္တရ] လမ်း-ခရီး-၏-အလယ်-အကြား။ ဝီထိန္တရ-ကြည့်။

ဝီထိအာရောပန (နာ) [ဝီထိ + အာရောပန] (၁) လမ်း-ခရီး-သို့တင်ခြင်း။ (၂) ဝီထိ-စိတ်အစဉ်-သို့တင်ခြင်း။ (၁) (၂) ဥပ္ပထပဋိပန္နေ သိန္ဓဝေ ဝီထိအာရောပနတ္ထံ ပတောဒေါ ဝိယ ဥပ္ပထေ ဓာဝနကံ ကူဋစိတ္တံ ဝီထိအာရောပနတ္ထံ ဝိဇ္ဇတီတိ ပတောဒေါ ဝိယ ပတောဒေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၂။

ဝီထိသြတရဏ (နာ) [ဝီထိ + သြတရဏ] (၁) လမ်း-ခရီး-သို့သက်ဆင်းခြင်း။ (၂) ဝီထိ-စိတ်အစဉ်-သို့-သက်-ကျ-ခြင်း။ (၁) (၂) နေသံ ကိဋနတ္ထံ ဧကဇ္ဇံ ဝီထိသြတရဏံ ဝိယ ဗလာနံ ဧကဇ္ဇံ ဝိပဿနာဝီထိသြတရဏံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆။

ဝီထိက (တိ) [ဝီထိ + က။ ဝီထိက-သံ။] လမ်း-ခရီး-ရှိသော မြို့။ ဘဂဝတော ခေါ မဟာရာဇ ဓမ္မနဂရံ ------ ဝိနယဝိနိစ္ဆယံ သတိပဌာန-ဝီထိကံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။

ဝီထိကုသလ (တိ) [ဝီထိ + ကုသလ] (၁) လမ်း-ခရီး-၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊သူ။ (၂) ဝီထိ-စိတ်အစဉ်-၌ လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော-သူ။ (၁) ဘိက္ခု နဝီထိကုသလော နဂေါစရကုသလော ကိလန္တော ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီထိကောသလ္လ (နာ) [ဝီထိကုသလ + ဏျ။ ဝီထိ+ကောသလ္လ။] ဝီထိ-စိတ်အစဉ်-၌-လိမ္မာ သည်၏အဖြစ်-လိမ္မာခြင်း။ ပရိက္ခာရောတိ သမာပတ္တိကောသလ္လဉ္စ ဝီထိကောသလ္လဉ္စ ဟေတု။ ပေဋကော။ ၂၉၉။

ဝီထိစတုက္က (နာ) [ဝီထိ + စတုက္က] ခရီးလမ်းဆုံ၊ လမ်းလေးခွ၊ လမ်း - ခရီး-၄ - ခုတို့၏ - အပေါင်း - ပေါင်းဆုံရာ အရပ်။ သိယ်ာတကမ္ဗီတိ ဝီထိစတုက္ကေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၂။ နဝမေ စတုက္ကေတိ ဝီထိစတုက္ကေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝီထိစိတ္တ (နာ) [ဝီထိ + စိတ္တ] ဝီထိစိတ်၊ စိတ်အစဉ်၊ အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်သော စိတ်၊ (မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ခုကြဉ်သော စိတ်-၈၀)။ ဘဝင်္ဂမ္ပိ အာဝဇ္ဇနာဒီနိ ဝီထိစိတ္တာနိပိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၇၈-၉။ အပရဿ ကိရိယမနော-ဓာတုယာ ဘဝင်္ဂေ အာဝဋ္ဋိတေ ဝီထိစိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၀။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀-၁)။

ဝီထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝီထိစိတ္တ + ပဝတ္တိ] ဝီထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ မဟာမာတိကာယ ဥဒကပ္ပဝတ္တနကာလော ဝိယ ဝီထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၀။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၈)။

ဝီထိဇဝန (နာ) [ဝီထိ + ဇဝန] အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်သော ဇော၊ ဇောအစဉ်။ ဝိသဒိသံ ဝီထိဇဝနံ မနံ ကရောတီတိ ---------- ဝီထိဇဝနပဋိပါဒကေ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိထိညူ (တိ) [ဝိထိ + ဉ + ရူ။ ကစ္စညး။ ၅၃၅။ ရူ။ ၅၉၃။] လမ်း - ခရီး - ကို သိသောသူ။ ရူပသညုတ္တာ အာသာဒုကဟရဏံ ဝဏ္ဏပဋိစ္ဆာဒနံ ဝိထိညုတာ ဂေါစရကုသလဿု၊ အယံ မဂ္ဂေါ။ ပေဒုကော။ ၁၇၉။

ဝိထိန္တရ (နာ) [ဝိထိ + အန္တရ] လမ်း - ခရီး-၏ - အလယ် - အကြား၊ လမ်းလယ်ခေါင်။ ဝိထိန္တရေ အနုပပ္ပတ္တံ၊ ဥပဂန္နာန ပုစ္ဆဟံ။ အပ၊ ၁။ ၂၇။ ဝိထိန္တရေတိ ဝိထိအန္တရေ အနုပပ္ပတ္တံ -------။ ထေရံ ------- အဟံ ပုစ္ဆိ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။

ဝိထိပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝိထိ + ပဋိပတ္တိ] လမ်း-ရိုး-လမ်းမှန် - နည်းမှန် - ဖြစ်သော အကျင့်။ ဝိပဿနာယ ဝိထိပဋိပတ္တိယာ ကမေန ----- အနုပ္ပကံ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။။ ၁၈၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၇)။

ဝိထိပ (ပ္ပ) ဋိပန္န (တိ) [ဝိထိ + ပဋိပန္န] (၁) လမ်း-ရိုး - လမ်းမှန် - နည်းမှန် - ဖြင့် သွားသော။ (၂) လမ်း-ရိုး-လမ်းမှန်-နည်းမှန်-ဖြင့် သွားရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိထိပဋိပန္နံ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏံ ------- ကွမာနိ နဝ ဝိပဿနာဉာဏာနိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တံ ပန ဝိထိပဋိပန္နံ ဝိပဿနာဉာဏံ မဂ္ဂေါတိ မဂ္ဂဋ္ဌ အမဂ္ဂဋ္ဌ ဝဝတ္ထပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄၊ ၁၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈၊ ၁၆၁၊ ၁၈၅၊ ၃၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၆၊ ၄၃၀)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိထိပဋိပန္နကာလ (ပု) [ဝိထိပဋိပန္န + ကာလ] လမ်း-ရိုး-လမ်းမှန်-နည်းမှန်-ဖြင့် သွားရာ-ကာလ-အခါ။ အထာတိ ပစ္စာဘာဝနာယ ဝိထိပဋိပန္နကာလေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၂။

ဝိထိပဋိပန္နဝိပဿန (တိ) [ဝိထိပဋိပန္နာ + ဝိပဿနာ] လမ်း-ရိုး - လမ်းမှန်-နည်းမှန်-ဖြင့်သွားသော ဝိပဿနာရှိသော၊ သူ။ ပဿဒ္ဓကာယစိတ္တာဿ ဝိထိပဋိပန္နဝိပဿနဿ ------- နိဗ္ဗာနာဓိဂမဝိဘာဝနံ ကတ္တုမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၅၉။

ဝိထိပ (ပ္ပ) ဋိပါဋိ (ထီ) [ဝိထိ + ပဋိပါဋိ] လမ်း-ခရီး-အစဉ်။ (၂) ဝိပဿနာဟူသော-လမ်းခရီး - လမ်း-ရိုး - လမ်းမှန် - အစဉ်။ မနုဿာ ပဿန္တမနုသာ ဝိထိပဋိပါဋိယာ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတွာ အာဂန္တွာ ကဒါနံ အဒံသု။ ပေတ၊ ဌ။ ၅၀။ (၂) ဩကာသယမာနေတိ ဝိပဿနာ-ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိထိပဋိပါဋိယာ ဩကာသယမာနေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅။

ဝိထိပဋိပါဒက (တိ) [ဝိထိ + ပဋိပါဒက။ ထိ-၌ ဝိထိပဋိပါဒိကာ။] ဝိထိစိတ်ကို-စိရင်-ပြုလုပ် -ထင်စေ- ပြီးမြောက်စေ-တတ်သော မနသိကာရ (ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)။ သွာယံ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော ဝိထိပဋိ-ပါဒကော ဇဝနပဋိပါဒကောတိ တိပ္ပကာရော --------။ ဝိထိပဋိပါဒကောတိ ပန ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇနဿေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၆။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၇)။

ဝိထိပဋိပါဒန (တိ) [ဝိထိ + ပဋိပါဒန] (၁) ဝိထိစိတ်ကို - စိရင်- ပြုလုပ်- ထင်စေ-ပြီးမြောက်စေ - တတ်သော (မနသိကာရ) (ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)။ (နာ) (၂) ခရီးလမ်းမှန် အတိုင်း သွားစေခြင်း။ (၁) အထ ခေါ ဝိထိပဋိပါဒနဇဝနပဋိပါဒနမနသိကာရပုဗ္ဗင်္ဂမံ စိတ္တေ ဌပနလက္ခဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။

သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၈။ (နဲ)(၂) အဝိထိပဋိပန္နာနံ အဿာနံ ဝိထိပဋိပါဒနံ ရသ္မိဂ္ဂဟဏေန ပဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဝိထိပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ဝိထိ + ပရိစ္ဆေဒ] လမ်း-၏-အပိုင်းအခြားရှိသောမြို့။ ပက္ခိတ္တာ ပဏ္ဏဝိသတီ (အပ၊ ၁။ ၃၈) တိ ဝိသတိ-အာပဏပက္ခိတ္တံ နိရန္တရံ ဝိထိပရိစ္ဆေဒန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၀။

ဝိထိပ္ပမာဏ (တိ) [ဝိထိ + ပမာဏ] လမ်း-ခရီး-ဟူသော-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ယရပဋိပါဋိပိ ဝိထိပ္ပမာဏာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိထိဘတ္တ (နဲ) [ဝိထိ + ဘတ္တ] (က) လမ်း ခရီး၌ လှူအပ်သော ဆွမ်း။ (ခ) လမ်း-ခရီး-တူအားဖြင့် လှူအပ်သော ဆွမ်း။ (ဂ) လမ်း၌ နေထိုင်သည့်-သဘောတူ-လူအပေါင်း-လမ်းသူ - လမ်းသား - တို့လှူအပ်သော ဆွမ်း။ (ဃ) သဘောတူညီသည့် လမ်းသူလမ်းသားတို့ လှူအပ်သော ဆွမ်း။ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) ကဒါစိ ဂဏဗန္ဓနေန၊ ကဒါစိ ဝိထိသဘာဂေန ------ တဒါ ပန ဝိထိဘတ္တံ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၆။

ဝိထိဘာဂ (ပု) [ဝိထိ + ဘာဂ] လမ်း-ခရီး-၏ အဖို့အစု။ ဝိထိသဘာဂ - လည်းကြည့်။ အထ နံ အာဟ " အမ္မ ဝိထိဘာဂေန အာရောစေယျာသီ " တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၀၇။

ဝိထိဘေဒ (ပု) [ဝိထိ + ဘေဒ] ဝိထိတို့၏-အထူး - အပြား။ တသ္မိဉ္စ သတီ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၃) တိ တသ္မိံ ဒွါရဘေဒေ ဝိထိဘေဒေ စ သတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝိထိမဇ္ဈ (နဲ) [ဝိထိ + မဇ္ဈ] လမ်း-ခရီး- ၏-အလယ်၊ လမ်းလယ်ခေါင်။ တထာပိ အညဿ ယရူပစာရံ အနောက္ကမိတွာ ဝိထိမဇ္ဈေနေဝ ဂန္ဓာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၀။

ဝိထိမန္တု (တိ) [ဝိထိ + မန္တု။ ထီ-၌ ဝိထိမတီ၊ ဝိထိမန္တီ] ခရီးသွား-လက်သမား-အင်ဂျင်နီယာ-ရှိသော။ (ခရီးဖြင့်သယ်ဆောင်အပ်သော သစ်အဆောက်အဦတို့ကို ယူ၍ လှည့်လည် သွားလာသည့်-လက်သမား-အင်ဂျင်နီယာ - အပေါင်း - နှင့်ပြည့်စုံ - ရှိ - သော)။ ဝိထိမတီပတ္တိမတီ၊ သဗ္ဗသင်္ဂါမကောဝိဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိထိမတီတိ ဝိထိယာ အာနီတေ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တေန ဝမ္ဗကိဂဏေန သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၄၂။

ဝိထိဝိပါကသန္တတိ (ထီ) [ဝိထိ + ဝိပါက + သန္တတိ] ဝိထိ၌ဖြစ်သော ဝိပါက် - တို့၏-အစဉ်။ ဝေါဌဗ္ဗနံ ပန ဝိထိဝိပါကသန္တတိယာ အာဝဋ္ဌနတော အာဝဇ္ဇနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝိထိသဘာဂ (တိ) [ဝိထိ + သဘာဂ] လမ်း၌ နေထိုင်သည့်-သဘောတူ-လူအပေါင်း-လမ်းသူ လမ်းသား၊ သဘောတူညီညွတ်သည့် လမ်းသူ လမ်းသား။ ဧကေကံ ကုလပရိဝတ္တံ ကုလသခေ်ပံ ဝိထိသဘာဂေန စေဝ ရစ္ဆာသဘာဂေန စ ဝိသုံ ဝိသုံ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၉။ တေ ပန ---- မလ္လရာဇာနော တသ္မိံ နဂရေ ဝိထိအာဒိသဘာဂေန ဝသန္တိတိ ဝုတ္တံ " ဝိထိသဘာဂေန စေဝ ရစ္ဆာသဘာ-ဂေန စာတိ "တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၂။ တတော ပဌာယ နာဂရာပိ ဝိထိသဘာဂေန ဂဏသ-ဘာဂေန မဟာဒါနံ ဒေန္တိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၆)။

ဝိထိသမ္ပဋ္ဌိပါဒန (နဲ) [ဝိထိ + သမ္ပဋ္ဌိပါဒန] (က) (ကမ္မဌာန်းဟူသော) လမ်းရိုးလမ်းမှန်သို့ ဖြောင့်မတ်ကောင်းမွန်စွာ တက်ခြင်းသွားခြင်း။

(ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်းအစဉ်ကို ကောင်းစွာပြီးစေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထ (တိ) [ဝီထိသမ္ပဋိပါဒန + အတ္ထ] (က) (ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော) လမ်းရိုး လမ်းမှန်သို့ ဖြောင့်မတ်ကောင်းမွန်စွာ တက်ခြင်းသွားခြင်း အကျိုးရှိသော။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်းအစဉ်ကို ကောင်းစွာပြီးစေခြင်းအကျိုးရှိသော။ (က) (ခ)ဂတာဂတ-မဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထာ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနာနိသံသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထာတိ ကမ္မဋ္ဌာနဝီထိယာ သမ္မဒေဝ ပဋိပါဒနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉)။

ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနာနိသံသ (တိ) [ဝီထိသမ္ပဋိပါဒန + အာနိသံသ] (က) (ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော) လမ်းရိုးလမ်းမှန်သို့ ဖြောင့်မတ်ကောင်းမွန်စွာ တက်ခြင်းသွားခြင်းဟူသော အာနိသင်ရှိသော။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်းအစဉ်ကို ကောင်းစွာပြီး စေခြင်းဟူသော အာနိသင်ရှိသော။ ဝီထိသမ္ပဋိပါဒနတ္ထ-ကြည့်။

ဝီထိသမ္ပဇ္ဇက (တိ) [ဝီထိ + သမ္ပဇ္ဇက။ ထီ-၌ ဝီထိသမ္ပဇ္ဇိကာ။] လမ်း-ခရီး-ကို-တံမြက်လှည်း - သုတ်သင်ရှင်းလင်း - တတ်သော၊ ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကအမည်ရှိသော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၁၉၆။

ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကတ္ထေရ (ပု) [ဝီထိသမ္ပဇ္ဇက + ထေရ] ဝီထိသမ္ပဇ္ဇက-အမည်ရှိသော-ထေရ်။ ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကတ္ထေရသာပဒါနံ တတိယံ။ အပ၊ ၁။ ၁၉၆။ (-အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃-၄)။

ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကတ္ထေရအပဒါန (နဲ) [ဝီထိသမ္ပဇ္ဇကတ္ထေရ + အပဒါန] ဝီထိသမ္ပဇ္ဇက - အမည်ရှိသော - ထေရ်၏-အဖြစ်အပျက်-အကြောင်းအရာ-အဋ္ဌုပ္ပတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဋိ၊ ၁၆-ဝဂ်၊ ၃-အပါဒါန။ အပ၊ ၁။ ၁၉၅-၆။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝီထိသမ္ပဇ္ဇန (နဲ) [ဝီထိ + သမ္ပဇ္ဇန] လမ်း- ခရီး- ကို- တံမြက်လှည်း - သုတ်သင်ရှင်းလင်း - ခြင်း။ ဝီထိသမ္ပဇ္ဇနံ ကတွာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄။

ဝီထိသာမီ (တိ) [ဝီထိ + သာမီ။ ထီ-၌ ဝီထိသာမိနီ။] လမ်း-ခရီး-၏-ပိုင်ရှင်-အရှင်-သခင်၊ လမ်း-ခရီး-ကို ပိုင်ဆိုင်သူ။ နဂရေ ဟံသဝတိယာ၊ ဝီထိသာမိ အဟောသဟံ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၀။

ဝီထိဟတ္ထပါသ (ပု) [ဝီထိ + ဟတ္ထပါသ] လမ်း-ခရီး-၏-ဟတ္ထပါသ်- ၂-တောင်ထွာ အရပ်။ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝီထိဟတ္ထပါသေပိ သဘာယဟတ္ထပါသေပိ ဒွါရဟတ္ထပါသေပိ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၄-၅။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂)။

ဝီန (နဲ) [ဝီ + တ။ တ-ကို နဲ-ပြု။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၀။] (ယက်ကန်း) ရက်လုပ်ရာ (ဌာန)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီနဌာန (နဲ) [ဝီန + ဌာန] (ယက်ကန်း) ရက်လုပ်ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝါယနဌာနန္တိ ဝီနဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၆။

ဝီမံသ[၁] (ပု) [မာန + သ + အ။ ဝီမံသ-အဒ္ဓမာဂမီ။] ဝီမံသဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝီမံသ[၂] (ကြိ) [မာန + သ + ဟိ။ ရူ။ ၄၆၃၊ ၅၃၂-၃။ ဝီမံသတိ - မှ။] စုံစမ်း-ပြောဆို-လော။ ဂစ္ဆ ဘန္တေ ဣတ္ထန္ဓာမံ ဣတ္ထိံ ဝီမံသ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၇-၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၈၀)။

ဝိမံသက (တိ) | မာန + သ + ကွ။။ ကစ္စည်း။။ ၄၆၃၊ ၄၆၅၊ ၄၆၇။။ ရူ။။ ၅၃၂-၃။။ မောဂ်၊ ၅။။ ၁။။ ၈၀။။ သံ - မီမံာသက။။ မီမံာသံ ဝိဒတိ, အမီတေ ဝါ မီမံာသကော။။ ထောမ။။ ဝိမံသယ-ပြာ။။ | (၁) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စမ်းသပ်- သုံးသပ်-ဆင်ခြင်- လေ့လာ-သိရှိ-တတ်သော၊ သူ။။ (၂) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စမ်းသပ်-သုံးသပ်-ဆင်ခြင်-လေ့လာ-သိရှိ-ရာ (ဘုံအခိုက်အတန့်)။။ (၃) ဝိမံသကသုတ်။။ (၁) ဝိမံသကေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ ------- သမန္နေသနာ ကာတဗ္ဗာ။။ မ၊ ၁။။ ၃၉၂။။ ဝိမံသကေနာတိ တယော ဝိမံသကာ အတ္တဝိမံသကော သခ်ီရဝိမံသကော သတ္ထုဝိမံသကောတိ။။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။။ ဝိမံသကောတိ ဝိစာရကော။။ မ။။ ၌၊ ၂။ ၂၉၈။။ (-၂၉၉)။။ ပဏ္ဍိတာ ဟာဝုသော မနုသာ ဝိမံသကာ။။ သံ၊ ၂။ ၆။ ဝိမံသကာတိ အတ္ထဂဝေသိနော။။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၈။။ ဝိမံသကာတိ ဓမ္မဝိစာရကာ။။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၈။။ (-မ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ။ ၄၊ ၂။ ၂၈၅)။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈)။ (၂) ဝိမံသကဘူမိ - ကြည့်။ (၃) ဝိမံသကာ ကောသမ္မီ စ ဗြာဟ္မဏော။။ မ၊ ၁၊ ၄၁၅။ (ဝိမံသက - စုံစမ်း-စစ်ဆေး-လေ့လာ - သိရှိ -တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်-- (၁) အတ္တဝိမံသက - မိမိအကျိုး, သူတစ်ပါး အကျိုး, မိမိသူတစ်ပါး နှစ်ပါးစုံ၏ အကျိုးကို-စုံစမ်း-စစ်ဆေး- လေ့လာ- သိရှိ-တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။။ (၂) သခ်ီရဝိမံသက - သခ်ီရတရားတို့၏ ကိစ္စလက္ခဏာကို - စုံစမ်း - စစ်ဆေး- လေ့လာ- သိရှိ- တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။။ (၃) သတ္ထုဝိမံသက - ဂုဏ်အားဖြင့် ဘုရားရှင်ကို - စုံစမ်း - စစ်ဆေး - လေ့လာ-သိရှိ-တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (၃) မျိုးရှိ၏။။ (-မ၊ ၁။ ၃၉၂။။ မ၊ ၃။ ၁၀၇။။ သံ၊ ၂။ ၆။။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၈။။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၈။။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝိမံသကဘာဝဒဿန (န) | ဝိမံသက + ဘာဝ + ဒဿန | စုံစမ်း-ဆင်ခြင်-လေ့လာ-သည်၏အဖြစ်ကို ပြကြောင်း (စကား)။။ အညေပိ နု ခေါတိအာဒိ သစ္စကဿ ဝိမံသကဘာဝဒဿနံ။။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိမံသကဘူမိ (ထီ) | ဝိမံသက + ဘူမိ | (မြေပေါ်၌ ခြေကို) စုံစမ်း- စစ်ဆေး- စမ်းသပ်-လေ့လာ-ချစမ်း-ရာ-ဘုံ-အခိုက်အတန့်-အခိုန်အခါ-အရွယ်။။ အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ မန္ဒဘူမိ ခိဍ္ဍာဘူမိ ဝိမံသကဘူမိ -------- မာတာပိတူနံ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါ မဠ္ဟေ ဝါ ပိဋ္ဌေ ဝါ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပဒနိက္ခိပနံ ဝိမံသကဘူမိ နာမ။။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၀။။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၅။။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၇။။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃)။

ဝိမံသကသုတ္တ (န) | ဝိမံသက + သုတ္တ | ဝိမံသကသုတ်၊ ဘုရားရှင်ကို-စုံစမ်း-စစ်ဆေး-လေ့လာ--သော ရဟန်းနှင့်-စပ်-ပတ်သက်-၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော သုတ်။။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။။ မ၊ ၁။ ၃၉၂။။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၈။။

ဝိမံသကာရ (ပု) | ဝိမံသာ + ကာရ | ပညာဖြင့် -ပြုလုပ် -ပြုနိုင် -ခြင်း၊ ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ပြုလုပ်ခြင်း၊ ပညာရှေ့ဆွားရှိသော ပြုခြင်း။။ သခ်ေယျကာရော စ တထာဂတာန (ထေရ။။ ၃၇၄) နှစ် တထာဂတာန် ပန ဝိမံသကာရော ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမကိရိယာ။။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃၆။။

ဝိမံသကုက္ကုစ္စကာရီ (တိ) | ဝိမံသာ + ကုက္ကုစ္စ + ကရ + ဏီ။။ ထီ-၌ --ကာရိနီ။။ |

(အပ်သလော, မအပ်သလောဟု) စုံစမ်း-လေ့လာ - ခြင်းဟူသော ဝိနယကုက္ကုစ္စကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ကုက္ကုစ္စကေသူ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇) တိ " ကပ္ပတိ နု ကပ္ပတိ "တိ ဝိမံသကုက္ကုစ္စကာရီသူ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။

ဝိမံသဇေဌက (တိ) [ဝိမံသာ + ဇေဌက] ဝိမံသာ (ပညာ) လျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊ ဝိမံသာ (ပညာ) ကို-အကြီးအမှူး - အဓိပတိ ပစ္စည်း - ပြုသော။ ဝိရိယဇေဌကံ ဝါ ဝိမံသဇေဌကံ ဝါ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တသ သဟဇာတာဓိပတိနာ မဂ္ဂါဓိပတိနော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။

ဝိမံသဌ (ပု) [ဝိမံသ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] စုံစမ်း - ဆင်ခြင် - ခြင်းဟူသော သဘော။ ဝိမံသဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၂၀။ ဥပပရိက္ခနဌော ဝိမံသဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဝိမံသတိ (ကြို) [မာန + သ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၅၈၊ ၄၆၃၊ ၄၆၅၊ ၄၆၇။ ရူ။ ၄၆၁၊ ၅၃၂-၃။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၀၉၊ ၉၃၆၊ ၉၃၉၊ ၉၄၈။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၊ ၈၀။ မိမံသတေ-သံ။ ဝိမံသက္ခ-ပြာ။] (၁) စုံစမ်း-စူးစမ်း-လေ့လာ-၏။ (၂) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-မေးမြန်း-၏။ (၃) လေ့လာ-စမ်းသပ်-သုတေသနပြု-၏။ (၄) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-၏။ (၅) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-ပွါးများ-၏။ (၆) စုံစမ်း- လေ့လာ-စိစစ်-၏။ (၇) စုံစမ်း-လေ့လာ-ကြည့်ရှု-၏။ (၈) စုံစမ်း-ရှာဖွေ-၏။ (၉) စုံစမ်း-ရှာဖွေ-သိမ်းဆည်း-၏။ (၁၀) နှိုင်းချိန် သုံးသပ်-၏။

(၁) စုံစမ်း-စူးစမ်း-လေ့လာ-၏။ သစေ ပန နိဝတ္ထကာသာယသ ဥပရိ ဩဒါတံ နိဝါသေတွာ ဝိမံသတိ ဝါ သမ္မဇ္ဇိန္တတိ ဝါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။ ဂန္ဓထ ဘဏော ဝိမံသထ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ သကလောပိ စေ လောကော မံ ဒါနေန ဝိမံသေယျ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၄၊ ၄၃၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၄၊ ၃၄၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၈၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၇၅)။ (၂) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-မေးမြန်း-၏။ ဒွါရပ္ပတ္တံ ဒွါရပ္ပတ္တံယေဝ ပန ဝိမံသတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၃။ ပဋိဝေက္ခိ (ဝိ၊ ၃။ ၃၁၂) တိ ဝိမံသိ၊ ပဋိပုဿိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၆။ (၃) လေ့လာ-စမ်းသပ်-သုတေသနပြု-၏။ ဝိမံသမာနော ဒွေ ဝိမံသတိ " သက္ကောတိ နု ခေါ ဣဒံ မာရေတုံ, နော "တိ ဝိသံ ဝါ ဝိမံသတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၂။ ယထာ ဟိ သူဒေါ ဘတ္တေကဒေသမတ္တမေဝ ဝိမံသတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ (၄) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-၏။ ဝိမံသတိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၀၄) တိ ဧဝံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ တဿာ ဣတ္ထိယာ သန္တိကံ ဂန္ဒွာ တံ သာသနံ အာရောစေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝိ၊ ၅။ ၅၇၊ ၉၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄-၅။ ကင်္ခါ။ ၁၃၂-၃။ ဝဇိရ။ ၁၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၅၂)။

(၅) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-ပွါးများ-၏။ ဥပပရိက္ခတိတိ အတ္ထတော စ ကာရဏတော စ ဝိမံသတိ။ မ၊ ဌ ၊ ၃။ ၂၉၁။ ဧဝမေဝ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ပဌမံ အနိစ္စာဒိဝသေန သင်္ခါရေ ဝိမံသတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၂။ ဝိစိနေယျာ (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၁။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄) တိ

ဝိမံသေယျ၊ ဘာဝေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၁၉။ (-သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၄)။ (၆) စုံစမ်း-လေ့လာ-စိစစ်-၏။ ယေ ဝါ ပန တေသံ လဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနေ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နာ သဗ္ဗာယန္တိ ဝိမံသန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၅။ ဝိမံသန္တိတိ တဿ အတ္ထံ ဝိစာရေန္တိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၂၇။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၅၅။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၇၈။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၁၆၊ ၃၀၆)။ (၇) စုံစမ်း-လေ့လာ-ကြည့်ရှု-၏။ ဣမေ ကိရ မမ လက္ခဏံ ဝိမံသိဿန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၂၂။ (၈) စုံစမ်း-ရှာဖွေ-၏။ ဒွါဒသမတ္တာ ကိရ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝသနယောဂ္ဂဋ္ဌာနံ ဝိမံသန္တာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၄၀။ ဘဂဝတော ဝသနဋ္ဌာနံ ဝိမံသမာနာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၄၁။ (၉) စုံစမ်း-ရှာဖွေ-သိမ်းဆည်း-၏။ ပစ္ဆယံ ပရိယေသတီတိ “ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော ” တိ အာဒိနာ အဝိဇ္ဇာဒိကံ် ပစ္ဆယံ ဝိမံသတိ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၇။ (၁၀) နှိုင်းချိန်-သုံးသပ်-၏။ ဥပပရိက္ခေယျာတိ ဝိမံသေယျ၊ ပရိတုလေယျ သမ္မသေယျ ဝါ။ ကြတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၈၃။ ဝိမံသိတုံ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၆) လည်းကြည့်။

ဝိမံသတု (ကြိ) | မာန + သ + တု | စုံစမ်း-လေ့လာ-လော။ နိဝတ္ထကာသာယသ ပန ဥပရိ ဩဒါတံ နိဝါသေတွာ ဝိမံသတု ဝါ သမ္မဇ္ဇိတ္ထတု ဝါ၊ ရက္ခတိယော၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၀။

ဝိမံသတ္ထ (ပု) | ဝိမံသ + အတ္ထ | စုံစမ်း-သိခြင်း-ဟူသော အကျိုး။ ဝိမံသတ္ထာယာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၅၄-၅) တိ ဇာနနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိမံသထ[၁] (ကြိ) | မာန + သ + ထ | (သင်တို့) စုံစမ်းကြကုန်၏။ မမ ကိံ ဝိမံသထ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၈၁။

ဝိမံသထ[၂] (ကြိ) | မာန + သ + ထ | (သင်တို့) စုံစမ်း-ပြောဆို-ကုန်လော။ ဂစ္ဆထ ဘန္တေ ဣတ္ထန္နာမံ ဣတ္ထိံ ဝိမံသထ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၆။

ဝိမံသဓုရ (ပု) | ဝိမံသာ + ဓုရ | ဝိမံသာ-ဟူသော- အကြီးအမှူး- ဉီးစီး ခေါင်းဆောင်။ ဧဝံ သုပရိသုဒ္ဓံ ဝိမံသံ နိဿာယ ဝိမံသဓုရေန လောကုတ္တရမဂ္ဂနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိမံသန (ထီ၊ န) | မာန + သ + ယု။ မီမံသန-သဏ္ဌာတပိဋ္ဌက။ | (၁) စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်း။ (၂) စုံစမ်း-လေ့လာ-ကြည့်ရှု-ရှာဖွေ-ရှုမှတ်-ဆင်ခြင်သုံးသပ်-ပွါးများ-ခြင်း။ (၃) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-ခြင်း။ (၄) စုံစမ်း-လေ့လာ-စိစစ်-ခြင်း။ (၅) စုံစမ်း-လေ့လာ-စမ်းသပ်-ခြင်း။ (တိ) (၆) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-သော။ (၁) စုံစမ်း - လေ့လာ - ခြင်း။ ဝိမံသာနုစရိတ-ကြည့်။ (၂) စုံစမ်း-လေ့လာ-ကြည့်ရှု-ရှာဖွေ-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-ပွါးများ - ခြင်း။ ပရိဝိမံသမာပဇ္ဇတိ (သံ၊ ၃။ ၆၂) တိ ဝိမံသနံ် ဩလောကနံ် ဂဝေသနံ် အာပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၁။ ဝိမံသန ။ ပ ။ အာပဇ္ဇတိတိ ---------- အနိစ္စတာဒိနံ် ဒဿနံ် သမ္မသနံ် အာပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၂၀။ (-ဒိ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၂၆။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၈၂။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၃၂။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၅၁)။

(၃) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-ခြင်း။ ဝိမံသန် နာမ ----- တဿ သာသနဿ အာရောစန်။ ကခီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၂၃၄။ (၄) စုံစမ်း-လေ့လာ-စိစစ်-ခြင်း။ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတဿ အတ္ထဿ ဝိမံသန်။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၆၂။ (၅) စုံစမ်း-လေ့လာ-စမ်းသပ်-ခြင်း။ အသုဘလျာနတော ဝုဋ္ဌာယ အဂဒံ ဂဟေတွာ ဝိသံ ဝိမံသန္တော ဝိယ ဝိမံသနတ္ထံ ကာမာဘိမုခံ စိတ္တံ ပေသေန္တဿ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၁၄။ (-အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၇၄။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၅၀)။ (တိ) (၆) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-တတ်သော။ ဝိမံသနပညာ-ကြည့်။

ဝိမံသနခဏ္ဍာ (ပု၊ နှ) | ဝိမံသန + ခဏ္ဍာ | အလိုကို-စုံစမ်း- လေ့လာ-သော- အပိုင်း-အခန်း။ ဝိမံသနခဏ္ဍံ နိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၁၁။

ဝိမံသနစရိတ (တိ) | ဝိမံသန + စရိတ | စူးစမ်း- ဆင်ခြင်- သုံးသပ်-ခြင်းဖြင့်-လှည့်လည် - ကျက်စား - သွားလာ - သော၊ သူ။ ဝိညာဏစရိတော (မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၉) တိ ဝိဇာနန-စရိတော ဝိမံသနစရိတော တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဝိစာရဏာစာရဝေပုလ္လတော။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝိမံသနတ္ထ (ပု) | ဝိမံသန + အတ္ထ | (၁) စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်း-ဟူသော- အကျိုး။ (၂) စုံစမ်း-လေ့လာ-စမ်းသပ်-ခြင်း-ဟူသော-အကျိုး။ (၃) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-ပွါးများ-ခြင်း-ဟူသော-အကျိုး။ (၁) ဝိမံသနတ္ထံ ဗုဒ္ဓဿ၊ ဘူမိပါလေန ပေသိတော။ အပ၊ ၂။ ၁၁၄။ တဿ သမ္မဒ္ဓိတဌာနံ ဒိသွာ " ဣဒံ ဝိတရာဂဿ ဘိက္ခုနော သမ္မဒ္ဓဌာနန္တိ ထေရဿ ဝိမံသနတ္ထာယ ပဒံ ပုစ္ဆိသု။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၇၃။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၄၊ ၅၇။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၅။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၅။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၈၊ ၄၄၂။ ပေတ၊ ဋ။ ၁၄၂)။ (၂) ဝိမံသန (၅) ကြည့်။ (၃) မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ တာယ ဝိမံသနတ္ထံ သခီရေ ပုန အပ္ပဝတ္တိဝသေန သမုဂ္ဂါဠုယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၉၂။

ဝိမံသနပညာ (ထီ) | ဝိမံသနာ + ပညာ | (ပါဠို - ပါဠိအနက် - ကို) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-တတ်သော ပညာ။ ဝိမံသာတိ ပါဠိယာ ပါဠိအတ္ထဿ စ ဝိမံသနပညာ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၅၃။ (-နေတ္တိ၊ ဦ။ ၄၆)။

ဝိမံသနဥ (တိ) | ဝိမံသန + ပဥ | (အလိုကို) စုံစမ်း - လေ့လာ - သော - အမေး - ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ၊ (အလိုကို) စုံစမ်း-မေးမြန်း-ခြင်း။ ဝိမံသနပဥော တတိယော။ မိလိန္ဒ။ ၂၈။ ဣမိနာ ကိရ ဇေတ္တကာနံ ဝိမံသနပဥာနံ ပဥပဒီဘာဂေါ ဉာတော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၁၈၁။

ဝိမံသနပဒ (နှ) | ဝိမံသန + ပဒ | ဝိမံသန-(ဝိမံသတိ) -ဟူသော-ပုဒ်။ နှ စ မယာတိ ဝိမံသနပဒဿ တဿ ကိရိယံ သန္ဓာယ -------- ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၁၇၉။

ဝိမံသနပရိယောသာန (နှ) | ဝိမံသန + ပရိယောသာန | စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ် - ပွါးများ - သော အခြင်းအရာအား ဖြင့်ဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်၏ အဆုံး။ ဝိမံသနပရိယောသာနေ (မ၊ ဋ၊ ၄။ ၉၂) တိ တထာပဝတ္တအနုလောမဉာဏဿ ဩသာနေ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၀၅။

ဝိမံသနဝတ္ထု (နှ) | ဝိမံသန + ဝတ္ထု | (အဆိပ်ကို) စုံစမ်း-စမ်းသပ်-သောရဟန်း၏-အကြောင်းအရာ-အဖြစ်အပျက်- အတ္ထုပ္ပတ္တိ။ ဝိမံသနဝတ္ထုသ္မိံ ဝိမံသမာနော ဒွေ ဝိမံသတိ ------- ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၂။

ဝိမံသနသီလ (တိ) [ဝိမံသန + သီလ] စူးစမ်း- ဆင်ခြင်- သုံးသပ်- ခြင်း- ဟူသော- အလေ့ - ပင်ကိုယ်သဘော - ရှိသော။ ဝိမံသနသီလော ဝိမံသီ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝိမံသနာကာရဒဿန (နာ) [ဝိမံသန + အာကာရ + ဒဿန] စုံစမ်းသော အခြင်းအရာကို ပြကြောင်းဖြစ်သော-စကား-သဒ္ဒါ။ ဝိမံသန္တိတိ တဿ အတ္ထံ ဝိစာရေန္တိ၊ တေသန္တိအာဒိ ဝိမံသနာကာရဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈)။

ဝိမံသနာမိပ္ပါယ (တိ) [ဝိမံသန + အမိပ္ပါယ] (၁) စူးစမ်း - စုံစမ်း - ဆင်ခြင် - ခြင်းဌာ ဖြစ်သော-အလိုရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) စူးစမ်း-စုံစမ်း - ဆင်ခြင် - ခြင်းဌာဖြစ်သော - အလို။ (၁) နာ ဝိမံသနာမိပ္ပါယော ဥတ္တရမာဏဝေါ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၆)။ (၂) အနုဝိဇ္ဇနာမိပ္ပါယောတိ ဝိမံသနာမိပ္ပါယော၊ ဥပပရိက္ခာမိပ္ပါယော။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၃။

ဝိမံသနာပတိရူပ (နာ) [ဝိမံသနာ + ပတိရူပ] စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-တတ်သောပညာ၏ အတု အယောင်။ ဝိမံသနာပတိရူပေန အဿဒ္ဓိယံ ဝဠ္လေတိတိ ယုဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၀။

ဝိမံသန္တ (တိ) [မာန + သ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိမံသန္တိ။] (၁) စုံစမ်း-လေ့လာ-သော၊ သူ။ (၂) လေ့လာ-စမ်းသပ်-သော၊ သူ။ (၃) စုံစမ်း-မေးမြန်း-သော၊ သူ။ (၁) ဝိမံသန္တော ဟိ နီလာဒီသု အညတရဿ ဝသေန ဝိမံသတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၆။ တထာဂတဿ ဗုဒ္ဓဘာဝံ ဝိမံသန္တော စရတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅။ အထ ဘဂဝါ သတ္ထညျုတညာဏံ ပေသေတွာ တဿ စိတ္တာစာရံ ဝိမံသန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈၊ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၃။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၂။ ၁၇၉)။ (၂) ဥဏ္ဍောဒကေ ဟတ္ထံ သြတာရေတွာ ဝိမံသန္တော ---- အာဘုဇတိ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဝိမံသန ၅-အနက် လည်းကြည့်။ (၃) တဿာ အဓိဂမံ ဝိမံသန္တော ပဗ္ဗက္ခန္ဓာဒိဝသေန ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ထေရီ၊ ဋီ။ ၂၀။

ဝိမံသမာန (တိ) [မာန + သ + မာန] (၁) စုံစမ်း-လေ့လာ-သော၊ သူ။ (၂) လေ့လာ-စမ်းသပ်-သော၊ သူ။ (၃) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-သော၊ သူ။ (၄) စုံစမ်း - လေ့လာ-ကြည့်ရှု-သော၊ သူ။ (၁) တမေဝ ဟတ္ထိရတနံ ဝိမံသမာနော ပုဗ္ဗဏ္ဍသမယံ အဘိရုဟိတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၂။ မ၊ ၃။ ၂၁၂။ ဣမေ စ ဣသိဒတ္တပုရာဏာ ထပတယော ဝိမံသမာနော ------ အာဝသထေ ဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။ မ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဝိမံသမာနောတိ ဥပပရိက္ခမာနော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄။ (၂) ဝိမံသတိ (၃) ကြည့်။ (၃) ဝိမံသမာနော ဝိသမံ သမ္ဘာ (သုတ္တနိ။ ၃၁၀) တိ ကာယဝိသမာဒိဝိသမံ ---------- ပဟာနဘာဝနာကိစ္စသာဓနေန မဂ္ဂပညာယ ဝိမံသမာနော ဥပပရိက္ခမာနော။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃။ (၄) ယထာ ဟိ ဧကော ဘိက္ခု ပတ္တံ ကိဏိတုကာမော -------- " ဂဏှိဿာမိ " တိ စိန္တေတွာ ဝိမံသမာနော တိဏံ ဆိဒ္ဒါနိ ပဿေယျ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝိမံသယန္တ (တိ) [မာန + သ + ဏယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိမံသယန္တိ။] စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ ဝိမံသာယ ဝိမံသယတော ဝိမံသာဓိပတေယျံ သမာဓိ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၇။

ဝိမံသယာမိ (ကြိ) | မာန + သ + ဏာယ + မိ | (ငါ) စုံစမ်း၏။ တထံ နု ဝိတထံ နေတံ၊ ဟန္ဒ ဝိမံသယာမိ တံ။ စရိယာ။ ၃၉၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၆၅။

ဝိမံသသမ္မယုတ္တက (တိ) | ဝိမံသာ + သမ္မယုတ္တ + က | ဝိမံသာနှင့်-ယှဉ်-အညီ အညွတ်- (ဧကုပ္ပါဒတာ-အစရှိသော) အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ် - အတူတကွဖြစ် - သော။ ဝိမံသာဓိပတိ-ကြည့်။

ဝိမံသ (သာ) သမာဓိ (ပု) | ဝိမံသာ + အဓိပတိ + သမာဓိ။ အဓိပတိသဒ္ဒလောပ် ကတ္တာ သမာသော ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈)။ (၁) ဝိမံသာ (ပညာ) -အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ရှိသော သမာဓိ၊ ဝိမံသာ (ပညာ)-အကြီးအမှူးဖြစ်-ခေါင်းဆောင်-သော သမာဓိ။ (က) ဝိမံသာ (ပညာ) ကို-အမှီပြု၍-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ရှေ့သွား-ပြု၍-ဖြစ်-ဖြစ်စေအပ်-ရအပ်-သော သမာဓိ။ (ခ) ဝိမံသာ (ပညာလျှင်) အကြောင်းရှိသော-ဝိမံသာ (ပညာ) ကြောင့်ဖြစ်သော-သမာဓိ။ (ဂ) ဝိမံသာ (ပညာ) လွန်ကဲသော-လွန်ကဲသည့် ဝိမံသာ (ပညာ) ရှိသော-သမာဓိ။ (၂) ဝိမံသာဓိပတိ (ပညာ) နှင့်-ယှဉ်-အတူတကွဖြစ်-သော သမာဓိ။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိမံသာသမာဓိ (နေတ္တိ။ ၁၅) တိ --------- ဝိမံသာဓိပတိနာ သမ္မယုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တော သမာဓိ ဝါ ဝိမံသာသမာဓိတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၃။

ဝိမံသသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ (တိ) | ဝိမံသသမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။ ဝိမံသာ + ဝိမံသသမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။ ဝိမံသာ + သမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။ | (၁) ပညာလွန်ကဲသော သမာဓိ, ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၂) ပညာ, ပညာလွန်ကဲသောသမာဓိ, ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၃) ပညာ, သမာဓိ, ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) ဝိမံသာသမာဓိပဓာန-သင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၂။ မ၊ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ၂။ ၂၀၄။ အံ၊ ၁။ ၄၁။ ပဋိသံ။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၅။ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတန္တိ-အာဒိသု ဆန္ဒဟေတုကော ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ၊ ကတ္တုကမ္မတာဆန်း အဓိပတိ ကရိတ္တာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိဿေတံ အဓိဝစန်။ ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ ပဓာနသင်္ခါရာ၊ စတုကိစ္စသာဓကဿ သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဿေတံ အဓိဝစန်။ သမန္နာဂတန္တိ ဆန္ဒသမာဓိနာ စ ပဓာနသင်္ခါရေန စ ဥပေတံ။ ---------- ဣဓိနာ နယေန သေသေသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄-၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃။ ဣဒ္ဓိပါဒေသု ဆန္ဒံ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ ပဓာနသင်္ခါရာ။ သမန္နာဂတန္တိ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတံ။ ---- သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၇။ " ဆန္ဒဉ္စေ ဘိက္ခု အဓိပတိ ကရိတ္တာ လဘတိ သမာဓိ။ လဘတိ စိတ္တသေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ (အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၅) တိ ဣမာယ ပါဠိယာ ဆန္ဒာဓိပတိ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိတိ အဓိပတိ-သဒ္ဒလောပ် ကတ္တာ သမာသော ဝုတ္တောတိ

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၂)။ (၇) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒိ။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ-ကြည့်။ (၈) ဆင်နှာမောင်းဖျား။ ယထာ ဟတ္ထိနာဂဿ အဂ္ဂသောဏ္ဍော ဝိမံသာ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။

ဝိမံသာမိပတိ (ပု) | ဝိမံသာ + အမိပတိ | ဝိမံသာဟူသော - အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ဝိမံသာမိပတိ။ နနု ဝိမံသာမိပတိ သဟဇာတာနံ ဓမ္မာနံ အမိပတီတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၆၉။ ဝိမံသာမိပတိ ဝိမံသသမ္မယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ---------- အမိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋာန၊ ၁။ ၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆၁၊ ၄၇၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၀)။

ဝိမံသာမိပတိက (တိ) | ဝိမံသာ + အမိပတိ + က | ဝိမံသာဟူသော-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ရှိသော။

ဝိမံသာမိပတိကတ္တ (နာ) | ဝိမံသာမိပတိက + တ္တ | ဝိမံသာဟူသော-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ရှိသည်၏ အဖြစ်။

ဝိမံသာမိပတိကတ္တဝစန (နာ) | ဝိမံသာမိပတိကတ္တ + ဝစန | ဝိမံသာဟူသော-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်- ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သည့်စကား။ ဝိမံသာမိပတိကတ္တဝစန (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၀) နှင့် ဝိမံသာမိပတိကဘာဝဿ ဝစနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိမံသာမိပတေယျ (တိ) | ဝိမံသာမိပတိ + ဏေယျ | ဝိမံသာမိပတိမှလာသော၊ ဝိမံသာမိပတိသည်ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဝိမံသာမိပတိကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝိမံသာမိပတိရှိသော။ ဝိမံသာ (ပညာ) ကို -အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ပြု၍-အားထုတ်-ဖြစ်စေ-အပ်သော။

ဝိမံသာယ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိမံသာယာတိ ဝိမံသာ ဌာနုပ္ပတ္တိကဝိမံသာယ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။ (ဂ) သစ္စာလေးပါးတရားကို-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-သိ-တတ်သော ပညာ။ စတူသု မဂ္ဂေသု ဉာဏံ -------- ဝိမံသာ ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ မဟာနိ။ ၇၁။ ဝိမံသာတိ စတုသစ္စမမ္မဝိစိနနာ ပညာဝ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၉၁။ (-မဟာနိ။ ၁၅၈၊ ၃၆၂။ စူဠနိ။ ၈၇၊ ၂၁၂၊ ၂၃၁)။ (စ) ထိုထို ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏သဘောကို-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-သိ-တတ်သော ပညာ။ ဝိမံသာ (နေတ္တိ။ ၈) တိအာဒိသု " ဣဒံ သိလံ ---- ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ " တိ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝဝိမံသနဘူတာ ပညာ ဝိမံသာ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၅၄။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၂-၃)။ (ဆ) တရားအစုကို-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-သိ-တတ်သော ပညာ။ ဝိမံသာ ဓမ္မစိန္တနာ (အံ၊ ၂။ ၃၀၄။ ထေရ။ ၃၁၈) တိ --------- ဧဝမေဝ ဗုဒ္ဓနာဂဿ ဓမ္မကောဌာသ-ပရိစ္ဆေဒကဉာဏသင်္ခါတာ ဓမ္မစိန္တနာ ဝိမံသာ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။

(၆) ဝိမံသာမိပတိ။ ဝိမံသံ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု နိဿာယ လဘတိ သမာဓိ။ သံ၊ ၃။ ၂၃၅။ နနု ဝိမံသာ ဟေတု သော စ အမိပတီတိ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၆၈။ ဝိမံသံ ပန ဇေဋ္ဌကံ ကတ္တာ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တသ ဝိမံသာမိပတိ စေဝ ဟောတိ မဂ္ဂေါ စာတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ ယသ္မာ ပန အမိပတိသု ဝိမံသာဝ ဟေတုပစ္စယော၊ နော ဣတရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅၂။ အမိပတိပစ္စယေ ဌပေတွာ ဝိမံသံ သေသာမိပတိနော ဝိသဘာဂါ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၃။ (-ပဋိသံ။ ၃၈၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိမံသာမိပတေယျ ဟိန်။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၉၊ ၇၀။ ယံ ပန ကတ္တုကာမတာသခ်ိတံ ဆန္ဒံ ဓုရံ ဆန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ ဆန္ဒံ ပုဗ္ဗဂ်မံ ကတွာ အာယူဟိတံ၊ တံ ဆန္ဒာမိပတိတော အာဂတတ္တာ ဆန္ဒာမိပတေယျ နာမ။ ဝိရိယာမိပတေယျာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၇။ ပဌမံ စျာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ---------- ဝိမံသာမိပတေယျံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၈၈။ တတ္ထ ဆန္ဒံ ဓုရံ ဇေဋ္ဌကံ ပုဗ္ဗဂ်မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တိတံ လောကုတ္တရံ စျာနံ ဆန္ဒာမိပတေယျံ နာမ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၁။ (-နေတ္တိ။ ၁၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၆၊ ၃၉၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၇)။

ဝိမံသာမိပ္ပါယ (တိ) [ဝိမံသာ + အဓိပ္ပါယ] (၁) စုံစမ်းခြင်းဉာဏ်ဖြစ်သော အလိုရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) စုံစမ်းခြင်းဉာဏ်ဖြစ်သော အလို။ (၁) ဝိမံသာမိပ္ပါယော အဟံ ဘဂဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၄)။ (၂) ဥဘယထာပိ ဝိမံသာမိပ္ပါယေန ဒိန္နေ မရတု ဝါ မာ ဝါ၊ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။

ဝိမံသာနုဂတ (တိ) [ဝိမံသာ + အနုဂတ] ဝိမံသာ (ပညာ) သို့ အစဉ်လိုက်သော။ အနုဝိစရိတန္တိ ဝိမံသာယ အနုပဝတ္တိတံ၊ ဝိမံသာနုဂတေန ဝါ ဝိစာရေန အနုမဇ္ဇိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၉)။

ဝိမံသာနုစရိတ (တိ) [ဝိမံသာ + အနုစရိတ] (၁) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ခြင်းဖြင့် အစဉ်လျှောက်အပ်သော။ (၂) စူးစမ်း-နှိုင်းချိန်-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-ခြင်းဖြင့်-အဖန်ဖန်-ဖြစ်စေ-သုံးသပ်-အပ်သော။ (၁) တက္ကပရိယာဟတံ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဝိမံသာနုစရိတံ သယံ ပဋိဘာနံ။ မ၊ ၁။ ၉၇။ ဝိမံသာနုစရိတန္တိ ဣမိနာ စသ လောကိယ-ပညံ အနုဇာနာတိ။ ------ ဣတော စိတော စ အနုစရာပေတွာ ဝိမံသာယ အနုစရိတံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁၃)။ (၂) သော တက္ကပရိယာဟတံ ဝိမံသာနုစရိတံ သယံ ပဋိဘာနံ ဧဝမာဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိမံသာနုစရိတန္တိ တာယ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဝိမံသာယ အနုစရိတံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၉။ အနုစရိတန္တိ ဝိမံသာယ အနုပဝတ္တိတံ၊ ဝိမံသာနုဂတေန ဝါ ဝိစာရေန အနုမဇ္ဇိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ ဝိမံသာနုစရိတန္တိ ဝိမံသနာယ ပုနပ္ပုနံ ပရိမဇ္ဇိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၆။ (-မ၊ ၂။ ၁၈၉။ မဟာနိ။ ၂၂၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၉)။

ဝိမံသာပိတ (တိ) [မာန + သ + ဏာပေ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၆၉၅-ကြည့်။] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စမ်းသပ် - စေအပ်သော။ အာစရိယဿ ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ စ ဝိမံသာပိတတ္တာ စ ဒ္ဝိဟင်္ဂေဟိ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိမံသာပုဗ္ဗဂ်မ (တိ) [ဝိမံသာ + ပုဗ္ဗဂ်မ] ဝိမံသာဟူသော-ရှေ့သွား-ခေါင်းဆောင်-ရှိသော။ " မနောပုဗ္ဗဂ်မာ ဓမ္မာ " တိ မနောပုဗ္ဗဂ်မတာဝစနေန ဓမ္မာနံ --------- ဝိရိယပုဗ္ဗဂ်မတာပိ ဝိမံသာပုဗ္ဗဂ်မတာပိ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၈၃။

ဝိမံသာပေက္ခ (တိ) [ဝိမံသာ + အပေက္ခာ] စုံစမ်းခြင်းကို ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ တေန ဟိ ဩကာသ ပသယ္ဟ ဝိမံသာပေက္ခော ပဏာမေသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၆။

ဝီမံသာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [မာန + သ + ဏာပေ + တိ] စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-စေ၏။ ပုရိသော ဘိက္ခုံ အာဏာပေတိ " ဂစ္ဆ ဘန္တေ ဣတ္ထန္နာမံ ဣတ္ထိံ ဝီမံသာ " တိ၊ ပဋိဂ္ဂဏ္ဍာတိ အန္တေဝါသိံ ဝီမံသာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဝီမံသာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [မာန + သ + ဏာပေ + တွာ] စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-စေ၍။ သဗ္ဗေ ပဋိဂ္ဂဏ္ဍန္တိ ဧကံ ဝီမံသာပေတွာ သဗ္ဗေ ပစ္စာဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၀)။

ဝီမံသာသဒိသ (တိ) [ဝီမံသာ + သဒိသ] ဝီမံသာနှင့်တူသော။ ဝိစာရဏာပညာ-ဟေတုကတ္တာ မန္တသ ဝီမံသာသဒိသတာ သုဝိညေယျာဝါတိ န ဥဒ္ဓဋာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။

ဝီမံသာသမာဓိ (ပု) [ဝီမံသာ + အဓိပတိ + သမာဓိ။] ဝီမံသသမာဓိ-ကြည့်။

ဝီမံသာသမာဓိဘာဝနာ (ထီ) [ဝီမံသာသမာဓိ + ဘာဝနာ] ပွါးစေအပ်သော ဝီမံသာ (ပညာ)လွန်ကဲသည့် သမာဓိ။ ဆန္ဒသမာဓိဘာဝနာဒယော စတသော သမာဓိဘာဝနာ ---------- သမာဓိ ဧဝ ဘာဝေတဗ္ဗတာယ သမာဓိဘာဝနာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၀၃-၄။ စတသော သမာဓိဘာဝနာတိ ------ စိတ္တသမာဓိဘာဝနာ ဝီမံသာသမာဓိ-ဘာဝနာတိ စတသော သမာဓိဘာဝနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၆။

ဝီမံသိတ (တိ) [မာန + သ + တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀။ မီမာံသိတ - သံ။ ဝီမံသိယ - ပြာ။] (၁) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-တတ်သော။ (၂) စုံစမ်း- စစ်ဆေး- စမ်းသပ်- ရှာဖွေ-အပ်သော။ (၁) အန္တေဝါသိကသ ဝီမံသိတတ္တာ စ ပစ္စာဟဋတ္တာ စ ဒွီဟင်္ဂေဟိ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆။ ယာဝ သာသနံ နာရောစေတိ၊ တာဝ " ဝီမံသိတော " တိ န ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။ ၁၉၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၀။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၄)။ (၂) တာတ မယာ တွံ ဧတဒတ္ထမေဝ ဝီမံသိတော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၀။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၈)။

ဝီမံသိတဗ္ဗ (တိ) [မာန + သ + တဗ္ဗ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁။ မီမာံသိတဝျ-သံ။] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စမ်းသပ်- ရှာဖွေ- အပ်-သင့်- ထိုက်-သော။ ကိမေတ္ထ ဝီမံသိတဗ္ဗံ ဇီဝမာနကသရီရသေဝ အဓိကတတ္တာ မတသရီရေ လဗ္ဘမာနသ ဝိနိစ္ဆယသ ဝိသုံ ဝက္ခမာနတ္တာ စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀။ အဂါထာဘာဝတော ဂါထင်္ဂသင်္ဂဟော ကထံ ယုဇ္ဇေယျာတိ ဝီမံသိတဗ္ဗမေတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၇။ " သာဓိကံ ဒိယမသတံ ဝါဟာ " တိ ဒဋ္ဌံ ကတွာ ဝဒန္တီတိ ဝီမံသိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။ (-ဝဇိရ။ ၃၈၊ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၊ ၄၆။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၂၄၊ ၄၅)။

ဝီမံသိတုံ (ဗျ) [မာန + သ + တုံ] စုံစမ်း- စူးစမ်း -ဆင်ခြင် - နှိုင်းချိန် - ခြင်းငှါ။ အလံ ပမေတုန္တိ ဝီမံသိတုံ တံ တံ ကာရဏံ ပညာယ တုလယိတုံ သမတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၆။ ဣဒံ န ဗဟုမူလံ၊ အယဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဗဟုံ ဒေတိ၊ ဝီမံသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၀။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၄၁)။

ဝီမံသိတုကာမ (တိ) [ဝီမံသိတုံ + ကမု + ဏ] စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။

အထ နံ ဝိမံသိတုကာမော ပက္ကောသာပေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၉။ ရာဇာ ကိရ တေ အယ္ဟေ ဗလံ ဝိမံသိတုကာမော ဟတ္ထိံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၈။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၊ ၁၇၀။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၂၁၊ ၁၄၃၊ ၂၆၆)။

ဝိမံသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) ၊ မာန + သ + တွာ ၊ (၁) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၍။ (၂) စမ်းသပ်၍။ (၃) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-၍။ (၄) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-၍။ (၅) သိ၍။ (၁) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၍။ ဝိမံသိတွာထ ဝိညူဟိ၊ သံသန္ဒိတွာ စ တံ ဝဒေ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၆။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၃၁၆။ အဌကထာသု ပန အနာဂတတ္ထာ ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၇၀။ ဝဇိရ။ ၁၀၄၊ ၁၇၂)။ (၂) စမ်းသပ်၍။ " ဝိမံသိတွာ ဂဏှာထာ " တိ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပါသာဏေ ယံသိတွာ သဗ္ဗပါတိယော ဒတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။ (၃) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပြောဆို-၍။ အန္တေဝါသီ ဝိမံသိတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ပစ္စာဟရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ တေနေဝ နယေန ဝိမံသိတွာ အပစ္စာဟရန္တော " န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ ဝိမံသတိ န ပစ္စာဟရတိ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။ (-ကခ်ီ၊ ၁၃၃။ ကခ်ီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၂၃၆)။ (၄) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ရှုမှတ်-၍။ သခ်ါယ နိဗ္ဗတ္တေတိ အနိစ္စာဒိဝသေန ဓမ္မေ ဝိမံသိတွာ ရာဂါဒိနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၉။ (၅) သိ၍။ ဩစရိတွာတိ အဝစရိတွာ ဝိမံသိတွာ တံ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ (ပု) ၊ ဝိမံသာ + ဣဒ္ဓိပါဒ။ ဣဒ္ဓိပါဒ - နှင့် တွဲကြည့်။ ၊ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ၊ ဝိမံသာ (ပညာ) ဟူသော တန်ခိုး၏-တည်ရာ-အခြေခံ၊ (သတ္တဝါတို့၏) ပြီးစီးအောင်မြင်-ကြီးပွါးချမ်းသာ-လွန်ကဲ မြင့်မြတ်-သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တန်ခိုး၏-တည်ရာ-အခြေခံ-ဖြစ်သည့် ဝိမံသာ (ပညာ)။ တန်ခိုးအထူး - သို့ရောက်ကြောင်း - ကို ရကြောင်း - ဖြစ်သည့် ဝိမံသာ (ပညာ)။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ ဝီရိယိဒ္ဓိ-ပါဒေါ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၂။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ ဘာဝိတော ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ ဘာဝိတော။ အဘိ၊ က။ ၃၄၆။ ဥတ္တရစူဠဘာဇနီယေ ပန " ဆန္ဒေါယေဝ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ၊ ဝီရိယမေဝ၊ စိတ္တမေဝ၊ ဝိမံသာဝ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ " တိ ကထိတံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၁၁။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၅)။

ဝိမံသိယမာန (တိ) ၊ မာန + သ + ယ + မာန ၊ (၁) စုံစမ်း- မေးမြန်း- အပ်သော။ (၂) စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - အပ်သော။ (၁) အနုဝိဇ္ဇကေန ------ အနုဝိဇ္ဇိယမာနော ဝိမံသိယမာနော ဥပပရိက္ခိယမာနော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ (၂) ဝစနတ္ထံ ပနဿ ဝိမံသိယမာနံ ကတ္ထစိ န လဂ္ဂတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၄။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၇။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိမံသိယမာနဟိတ (တိ) ၊ ဝိမံသိယမာန + ဟိတ ၊ စုံစမ်းအပ်သည်ရှိသော် - အစီး အပွါး - ရှိ-ကိုဆောင်တတ် - သော (စကား)။ သုယျမာနသုခတော, ဝိမံသိယမာန-ဟိတတောတိ ဧဝမာဒိဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉ - ၄၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။

မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၉။ (-ဥဒါန၊ ၌။ ၂၆၀။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၇၄။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၈။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၆)။

ဝိမံသီ (တိ) | ဝိမံသာ + ဤ။ မာန + သ + ကီ။ ထီ-၌ ဝိမံသိနီ။ | (၁) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-နှိုင်းချိန်-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-တတ်-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ (၂) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-နှိုင်းချိန်-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-ခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (၁) (၂) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ကေစ္ဆော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ တက္ကီ ဟောတိ ဝိမံသီ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိမံသာယ သမန္နာဂတောတိ ဝိမံသီ။ ဝိမံသာ နာမ တုလနာ ရုစ္စနာ ခမနာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၉၈။ ဝိမံသာယ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထဝစနမတ္တံ။ နိဗ္ဗစနံ ပန တက္ကိပဒေ ဝိယ ဒ္ဝိမာ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိမံသာ နာမ ဝိစာရဏာ၊ သာ စ ဒုဝိဓာ ပညာ စေဝ ပညာပတိရူပိကာ စ။ ဣဓ ပန ပညာပတိရူပိကာဝ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၉။ (-သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၉။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၁၅။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၄၈။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၀။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၁)။ သေယျထာပိ တက္ကီ ဝိမံသီ။ မ၊ ၂။ ၄၂၆။ ဝိမံသီတိ ဝိမံသကော။ ပညာစာရံ စရာပေတွာ ဧဝံဝါဒီ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၃၀၈။ ဝိမံသနသီလော ဝိမံသီ ပစ္စက္ခ-ဘူတမတ္ထံ ဝိမံသနဘူတာယ ပညာယ ကေဝလံ ဝိမံသနတော။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝိမံသီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | မာန + သ + ယ + တေ | စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-အပ်၏။ အထ သရဏဂမနာဒိဝသေန ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိ ဝိမံသီယတိတိ အာဟ " ကိ နု ခေါ ဘဝိဿတိတိ ဥပဓာရိက္ခန္တော " တိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၆၁။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၉။

ဝိရ° (ပု၊ န) | ဝိရ + အ။ ဝိရယတီတိ ဝိရော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၈၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၃၆။ ဝိ + ရ။ ဝေတိ ဥတ္တမဘာဝံ ယာတီတိ ဝိရော။ ဏွာဒိ။ ၁၄၃။ ဝိ + ဤရ။ သူစိ။ ဝိရ - သံ၊ ပြာ၊ အဒွမာဂမိ။ | (၁) ရဲရင့်သူ၊ သူရဲကောင်း။ (၂) လုံ့လ၊ ဝီရိယ။ (၃) အရိယမဂ်။ (၄) (အလင်္ကာကျမ်းလာ) ဝိရရသ။ (၁) ဝိရာ ဝိရာဂါ ဝိရဇံ ကရောန္တော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝိရာတိ သူရာ။ ဝိရဂ်ရူပ - လည်းကြည့်။ (၂) ဝိရ၂ (၁) အနက်ကြည့်။ (၃) ဝိရာ ဝိရေဟိ မမွေဟိ (ထေရီ။ ၃၇၈)တိ ဝိရိယပဓာနတာယ ဝိရေဟိ တေဇသဒေဟိ အရိယမဂ္ဂမမွေဟိ။ ထေရီ၊ ၌။ ၁၃။ (၄) ဝိရော (အလင်္ကာ။ ၃၆၃၊ ဂါထာ) တိ ဝိရရသော။ အလင်္ကာ၊ ဦ၊ သစ်။ ၃၆၃-ဂါထာ။ (ဝိရရသသည် ယုဒ္ဓဝိရရသ, ဒါနဝိရရသ, ဒယာဝိရရသ-ဟူ၍ (၃) မျိုး ရှိ၏။ အလင်္ကာ။ ၃၆၃။ အလင်္ကာ၊ ဦ။ ၃၆၃။ အလင်္ကာ၊ ဦ၊ သစ်။ ၃၆၃)။

ဝိရ၂ (တိ) | ဝိရ + ဏ။ ဝိရံ ယဿတ္ထီတိ ဝိရော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၀၀) (၁) လုံ့လ-ဝီရိယ-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော၊ သူ။ (၂) ဝိရအမည် ရှိသော၊ (က) ဝိရလုလင်၊ (ခ) ဝိရ-ရဟန်း-ထေရ်။ (ဂ) ဝိရာထေရီ၊ (ဃ) ဝိရသူဌေး၊ (င) ဝိရ-နိဂုံး-ချွာကြီး။ (၁) ဥဌေဟိ ဝိရ ဝိဇိတသင်္ဂါမ။ ဝိ။ ၃။ ၇။ မ၊ ၁။ ၂၂၅။ ဝိရာတိအာဒိသု ဘဂဝါ ဝိရိယဝန္တတာယ ဝိရော။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၄၄။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၈၄။ ဝိရာတိအာဒိသု ဘဂဝါ သာတိသယစတုဋ္ဌဓ-သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဝန္တတာယ ဝိရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၇။ " ဝိရိယဝန္တတာယာ " တိ ဣမိနာ ဝိရံ ယဿတ္ထီတိ ဝိရောတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၀၀။ သဗ္ဗလောကဘိဘုံ ဝိရံ၊

တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟွဏံ။ မ၊ ၂။ ၄၁၁။ ဓမ္မ။ ၇၃။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇။ ဝီရန္တိ ဝီရိယဝန္တံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၁။ ဝီရိယဝန္တန္တိ ဝီရိယသဗ္ဗာဝေ ဝီရံ နိဒ္ဒိသတိ။ ဝီရဘာဝေါ ဟိ ဝီရိယန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဧဏိဇယ် ကိသံ ဝီရံ၊ အပ္ပါဟာရံ အလောလုပံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅။ ဝီရန္တိ ဝီရိယဝန္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၂။ ယထာ " ဝီရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယ " န္တိ ဝီရဘာဝေန ဝီရိယံ လက္ခိယတိ၊ ဧဝံ ဝီရိယသမ္ဘဝေန ဝီရဘာဝေါ အာဟ " ဝီရန္တိ ဝီရိယဝန္တ " န္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈။ (-သုတ္တနိ။ ၂၈၆။ ဝိမာန။ ၈၈။ ထေရ။ ၂၅၅၊ ၃၀၀။ အပ၊ ၁။ ၁၀။ မဟာနိ။ ၁၃၃။ စူဋနိ။ ၁၄၁၊ ၂၅၄။ ဇာ၊ ၂။ ၇၈။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၄၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂၊ ၃၈၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၁၊ ၄၅၄၊ ၅၃၅။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၉။ စူဋနိ၊ ၄။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၇)။ (၂) (က) " ဝီရော " တိဿ နာမံ အကံသု။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၁။ (ခ) ဝီရော သန္တုဿိတော ဝီတိဏ္ဏကခေါ်။ ------- ဝီရော ထေရော ဂါထံ အဘာသိတ္ထ။ ထေရ။ ၂၂၁။ အထာယသ္မာ ဝီရော ------ ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ (ဂ) ဝီရာ ဝီရေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ဘိက္ခုနီ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ။ ထေရီ။ ၃၇၈။ ဧဝံ ဣတော ပရံ မီရာ, ဝီရာ --------- ပဋ္ဌန္ဒံ ထေရီနံ ဝတ္ထု ဧကသဒိသမေဝ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂။ ဝီရာ ဘိက္ခုနီ ဝတ္ထုကာမေဟိ သဝါဟနံ ကိလေသမာရံ ဇိနိတွာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃။ (ဃ) ဝီရသူဌေး။ (င) ဝီရ-နိဂုံး-ရွာကြီး။ ဝီရနိဂမ-ကြည့်။

ဝီရက (ပု) [ဝီရ + က။ ဝီရက-သံ။] (ဝီရကဇာတ်လာ) ရေကျီးငှက်၊ တင်ကျီးငှက်။ အပိ ဝီရက ပဿေသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၄။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ " ဝီရကော " တိဿ နာမံ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝီရကဇာတက (နဲ) [ဝီရက + ဇာတက] ဝီရကဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဋိ၊ ၂-နိပါတ်။ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၅၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝီရကာရဏ (နဲ) [ဝီရ + ကာရဏ] ရဲရင့်သော သူတို့၏အကြောင်း။ ဝီရင်ရူပ-ကြည့်။

ဝီရင် (နဲ) [ဝီရ + အင်] ရဲရင့်သောသူ-သူရဲ ကောင်း-တို့၏ အကြောင်း-ဖြစ်သော-လုံ့လ-ဝီရိယ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီရင်ရူပ (တိ) [ဝီရင် + ရူပ] (၁) နတ်သား၏ ကိုယ်နှင့်တူသော ကိုယ်ရှိသော (ဧကေ ဆရာတို့အလို)။ (၂) သူရဲကောင်း အင်ရုပ်ရှိသော၊ ဝီရိယသဘောရှိသော၊ ဝီရိယဖြင့် ပြီးသော၊ မပျင်းရိသော၊ (က) သူရဲကောင်း တို့၏အကြောင်းဖြစ်သော လုံ့လ, ဝီရိယဟူသော ကိုယ်ရှိသကဲ့သို့ဖြစ်သော။ (ခ) သူရဲ ကောင်းတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော လုံ့လ, ဝီရိယဟူသော သဘောရှိသော၊ (၁) (၂) (က) (ခ) ပရောသဟဿံ ခေါ ပနဿ ပုတ္တာ ဘဝန္တိ သူရာ ဝီရင်ရူပါ ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃-၄။ မ၊ ၂။ ၃၃၅။ သုတ္တနိ။ ၃၆၆။ ဝီရင်ရူပါတိ ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယာ။ ဧဝံ တာဝ ဧကေ ဝဏ္ဏယန္တိ။ အယံ ပနေတ္ထ သဗ္ဗာဝေါ၊ ဝီရာတိ ဥတ္တမသူရာ ဝုစ္စန္တိ၊ ဝီရာနံ အင် ဝီရင်၊ ဝီရကာရဏံ ဝီရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝီရင် ရူပံ ဧတေသန္တိ ဝီရင်ရူပါ ဝီရိယမယသရီရာ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။၂၂၃။ မ၊ ၄၊ ၃။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။ ၁၇၁။ အသုရေ ဝိဇိနိတွာ ဌိတတ္တာ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဝီ (မီ) ရော နာမ၊ တဿ

သေနဂ်ဘာဝတော ဒေဝပုတ္တော " အဂ် " နွှဲ့ ဝုစ္စတိ၊ ဝိ (မိ) ရဿ အဂ်၊ တဿ ရူပမိဝ ရူပံ ယေသံ တေ ဝိ (မိ) ရဂ်ရူပါ။ တေန ဝုတ္တံ " ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယာ " တိ။ ဧကေတိ သာရသမာသနာမကာ အာစရိယာ၊ တဒဂ္ဂမန္တော အာဟ " အယံ ပနေတ္ထာ " တိ အာဒိ။ သဘာဝေါတိ သဘာဝဘူတော အတ္ထော။ ဥတ္တမသူရာတိ ဥတ္တမယောဓာ။---ဝိရာနန္တိ ဝိရိယဝန္တာနံ။ အဂ်နွှဲ့ ကာရဏံ ------ ယေန ဝိရိယေန " မိရာ " တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တဒေဝ မိရဂ် နာမာတိ အာဟ " ဝိရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ " တိ။ ရူပန္တိ သရီရံ။ တေန ဝုတ္တံ " ဝိရိယမယသရီရာ ဝိယာ " တိ။ ဝိရိယမေဝ ဝိရိယမယံ ယထာ " ဒါနမယ" နွှဲ့၊ တသ္မာ ဝိရိယသဒ်ါတသရီရာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဝိရိယံ ပန နာ ဧကန္တရူပန္တိ ဝိယသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ---------- တသ္မာ သဝိဂ္ဂဟဝိရိယသဒိသာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၉-၄၀။ (-ဒိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၉၄။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၆၉)။ ဝိရဂ်ရူပါ (ဒိ၊ ၂။ ၁၄။ အံ၊ ၂။ ၄၆၅၊ ၄၇၇) တိ ဝိရာနံ အဂ် ဝိရဂ်၊ ဝိရိယသ္မေတံ နာမံ၊ ဝိရဂ် ရူပမေတေသန္တိ ဝိရဂ်ရူပါ။ ဝိရိယဇာတိကာ ဝိရိယသဘာဝါ ဝိရိယမယာ အကိလာသုနော အဟေသုံ။ ဒိဝသမွိ ယုဗ္ဘန္တော နာ ကိလမန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ အဂ်နွှဲ့ ကာရဏံ။ ယေန ကာရဏေန " ဝိရာ " တိ ဝုစ္စေယျုံ၊ တံ ဝိရဂ်။ တေနာဟ "ဝိရိယသ္မေတံ နာမ " နွှဲ့။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၅-၆။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၈၄။

ဝိရဏတိက (တိ) [ဝိရာ + ဏတိ + က] ရဲရင့်သောသဘောရှိသော၊ သူ။ သော ဟိ အမ္မေသု ဝိရဏတိကော ပဋိဗလော ဣမသ္မိံ ကမ္မေ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။

ဝိရဏတိယ (တိ) [ဝိရာ + ဏတိ + က။ က-ကို ယ-ပြု။] ဝိရဏတိက-ကြည့်။ ဝိရဏတိယမွိ အတ္တနော ရူပါဒိဟိ --------- အနယဗျသနံ အာပါဒေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၃၀။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိရတရူ (ပု) [ဝိရ + တရူ။ ဝိရော စ သော တရူ စာတိ ဝိရတရူ။ အမရ၊ ဗျာချာ။ ဝိရတရူ-သံ၊] ဖောက်ကြဲ့ပင်၊ ထောက်ကြဲ့ပင်၊ ဝိရတရူ, ဣန္ဒဒုမောပိ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၆၂။

ဝိရတ္ထေရ (ပု) [ဝိရ + ထေရ] ဝိရထေရ်။ ယော ဒုဒ္ဒိမိယောတိ အာယသ္မတော ဝိရတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။

ဝိရတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိရတ္ထေရ + ဝုတ္တာ + ဂါထာ။ မဇ္ဈေလောပ။] ဝိရထေရ်သည်-ရွတ်ဆို - ကျူးရင့် - အပ်သော ဂါထာ။ ဝိရတ္ထေရဂါထာ။ ထေရ။ ၂၂၁။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဧကကနိပါတပါဠိ၊ ၁ - နိပါတ၊ ၁ - ဝဂ်၊ ၈ - ဂါထာ။ ထေရ။ ၂၂၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁-၂။

ဝိရနာမက (တိ) [ဝိရ + နာမ + က] ဝိရအမည်ရှိသော၊ သူ။ အပေတလောမဟံသော ဝိရော ဝိရနာမကော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။

ဝိရနိဂမ (ပု) [ဝိရ + နိဂမ] ဝိရနိဂုံး၊ ဝိရအမည်ရှိသော-နိဂုံး-ရွာကြီး။ ဝိရနိဂမေ ဝိရသေဋ္ဌဿ ဓီတာယ ဒိန္နံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၆၈။

ဝိရပုရိသ (ပု) [ဝိရ + ပုရိသ] ရဲရင့်-သတ္တိရှိ-ကြီးသော လုံ့လရှိ-သော ယောကျ်ား။ တွံ ကိရ အမ္မေသု ဧ ဝိရပုရိသော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ယထာ ဧ ယုဒ္ဓေ အပ္ပကာပိ ဝိရပုရိသာ ဗဟုကေ ဘီရုပုရိသေ ဇိနန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃။

ဝိရပုရိသာမိဠိတဘာဝ (ပု) ။ ဝိရပုရိသ + အမိဠိတ + ဘာဝ ။ ရဲရင့်-သတ္တိရှိ-ကြီးသော လုံ့လရှိ-သော ယောကျ်ားတို့သည်-ဆောက်တည်-စီရင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပရရာဇူဟိ အတက္ကနိယံ ဝိရပုရိသာမိဠိတဘာဝဉ္စသဒ္ဒသေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၁၃။

ဝိရဘာဝ (ပု) ။ ဝိရ + ဘာဝ ။ ရဲရင့်-စွမ်းနိုင်-လုံ့လရှိ-သောသူ၏အဖြစ်။ ဝိရဘာဝတော, ဝိမိနာ ဣရယိတဗ္ဗတော စ ဝီရိယံ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၈၇။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၈၉။ ဥတ္တမဝီရိယဝသေန ဝိရဘာဝံ ပတ္တာပိ စ ------ အပရာဓံ ခမန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၈၇။ ဝိရဘာဝေါ ဝီရိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ ယသ္မိ ဓမ္မေ သတိ ဝိရော နာမ ဟောတိ၊ သော ဓမ္မော ဝိရဘာဝေါ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၅။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၇။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၁)။

ဝိရဝန္တု (တိ) ။ ဝိရ + ဝန္တု။ ထိ-၌ ဝိရဝတိ, ဝိရဝန္တိ။ ဝိရဝတ်-သံ။ ။ လုံ့လ-ဝီရိယ-ရှိသော၊ သူ။ ဥပဝိဋ္ဌံ မဟာဝီရန္တိ တသ္မိံ ပဗ္ဗတေ နိသိန္နံ ဝိရဝန္တံ ဇိနံ။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၇၉။

ဝိရဝါစက (တိ) ။ ဝိရ + ဝါစက။ ထိ-၌ ဝိရဝါစိကာ။ ။ ရဲရင့်ခြင်းဟူသောအနက်ကို ဟောတတ်သော။ သူရကထာတိ ဇေဋ္ဌသူရ-သဒ္ဒေါ ဝိရဝါစကော။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိရသမာယုတ (တိ) ။ ဝိရ + သမာယုတ ။ ရဲရင့်ခြင်းနှင့် - ယှဉ် - ပြည့်စုံ - သော၊ သူ။ သံယော ဝိရသမာယုတော။ အပ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝိရသေဋ္ဌ (ပု) ။ ဝိရ + သေဋ္ဌ ။ ဝိရ-အမည်ရှိသော-သူငြေး။ ဝိရနိဂမ-ကြည့်။

ဝိရသေန (ပု) ။ ဝိရ + သေန။ ဝိရသေန-သံ။ ဝိရသေဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ ။ ဝိရသေန မည်သော၊ သူ။ အပိ စ မာတာပိတရော နာမံ ကရောန္တိ ------- " ဝိရသေနော " တိ " သီဟသေနော " တိ ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄။

ဝိရာဇေရီ (ထီ) ။ ဝိရာ + ဇေရီ ။ ဝိရာအမည်ရှိသော-ဇေရီမ-ဘိက္ခုနီမ။

ဝိရာဇေရီဂါထာ (ထီ) ။ ဝိရာဇေရီ + ဝုတ္တာ + ဂါထာ။ မလ္လေလောပ။ ။ ဝိရာဇေရီဂါထာ၊ ဝိရာဇေရီမသည်-ရွတ်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။ ဝိရာဇေရီဂါထာ။ ဇေရီ။ ၃၇၈။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇေရီဂါထာပါဠိ၊ ၁-နိပါတ၊ ၇-ဂါထာ။ ဇေရီ။ ၃၇၈။ ဇေရီ၊ ၆။ ၁၂-၃။

ဝီရိယ (နာ) ။ ဝိရ + ဏျ။ ရူ။ ၃၈၇။ ဝိရ + ဏိယ (ဏ္ဍယ)။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၂၊ ၇၇၄။ နိရုတ္တိ။ ၄၉၀။ ဝိ + ဤရ + (ဏော) + ဏျ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၅၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၆။ မဏိမဉ္စူ။ ၁။ ၃၂၂။ ဝိရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယံ၊ ဝီရာနံ ဝါ ကမ္မံ ဝီရိယံ၊ ဝိမိနာ ဝါ နယေန ဥပါယေန ဤရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ဝီရိယံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၁၊ ၈၁။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၁၁။ (-မ၊ ၆၊ ၁။ ၈၇။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၃၇၂။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၆၆။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၂၆၊ ၃၉၇။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၂။ ၂၅၀။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၁။ ရူ။ ၃၈၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၂၊ ၇၇၄။ နိရုတ္တိ။ ၄၉၀။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၆။ မဏိမဉ္စူ။ ၁။ ၃၂၁ - ၂။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၁၅၆။) ဝိယ် - သံ။ ဝီရိအ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ ဝီရိယ - သက္ကတပိဋကာ။ ။

(၁) ရဲရင့်သောသူ၏-အဖြစ်-အမှု၊ ရဲရင့်-ကြီးစား - အားထုတ် - ခြင်း၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယ။

ဝါ ဝိရိယာရမ္ဘော " တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တပဓာန်။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဟိ ---- ဒဋ္ဌေန ဝိရိယေန ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗောဓိမူလေ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၁။ ဝိရိယဲ ကရောဟိ (စူဠနိ။ ၉၁) တိ ပရက္ကမ် ကရောဟိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၅။ ဝိရိယ (မူလဋီ၊ ၂။ ၄၃) နှင့် ဘာဝနာနိဗ္ဗိဒကံ ဥဿာဟံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၅၀။ မ၊ ၂။ ၂၀၃။ သံ၊ ၃။ ၁၅၂ ၂၁၄။ အံ၊ ၁။ ၄၁။ အံ၊ ၂။ ၄။ အံ၊ ၃။ ၂၅၄။ ပဋိသံ။ ၄၀။ ပေတ။ ၂၀၃။ အပ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၊ ၁၁၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၇၊ ၂၂၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၃-၄၊ ၁၆၈။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉၊ ၁၆၃၊ ၁၈၉-၉၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၁၊ ၃၀၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၊ ၂၄၊ ၈၁၊ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၆။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၅။ ဝဇိရ။ ၁၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၈၊ ၃၅၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆၊ ၈၂၊ ၂၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၃၊ ၁၃၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၊ ၅၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၊ ၁၅၀)။

(၂) ကိုယ်အား (အဆက်ဆက်-အဆက်မပြတ်-ရွှေ့ရှား သွားလာတတ်သော ဝါယော ဓာတ် ▪ လေဓာတ်)။ ဗလဝိရိယ (မ၊၁။ ၂၀၆) နှင့် အပရာပရံ သဗ္ဗရဏဝါယော-ဓာတု။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဗလမေဝ ဝိရိယံ။ ဗလန္တိ စ သရီရဗလံ၊ တဗ္ဗ အတ္ထတော မနသိကာရမဂ္ဂေဟိ အပရာပရံ သဗ္ဗရဏကဝါတောတိ ဝုတ္တံ " အပရာပရံ

(၂) ကိုယ်အား (အဆက်ဆက် - အဆက်မပြတ် - ရွှေ့ရှား သွားလာတတ်သော ဝါယောဓာတ် ▪ လေဓာတ်)။ (၃) သုက်၊ သုက်သွေး။ (၄) ဝိရိယသုတ်။ (၅) ဝိရိယဲ ဥယျာဉ်။ (၆) အစွမ်းသတ္တိ။

(၁) ရဲရင့်သောသူ၏- အဖြစ်-အမှု၊ ရဲရင့်-ကြိုးစား - အားထုတ် - ခြင်း၊ လုံ့လ၊ ဝိရိယ။ အာရဒ္ဓံ ခေါ ပန မေ ဗြာဟ္မဏ ဝိရိယံ အဟောသိ အသလ္လိနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ မ၊ ၁။ ၂၆။ နတ္ထိ ဗလံ နတ္ထိ ဝိရိယံ နတ္ထိ ပုရိသထာမော နတ္ထိ ပုရိသပရက္ကမော။ ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၂။ ၇၀။ သံ၊ ၂။ ၁၇၂။ ယံနူနာဟံ ဣမံ အာဗာဓံ ဝိရိယေန ပဋိပဏာမေတွာ ဇီဝိတသင်္ခါရံ အဓိဋ္ဌာယ ဝိဟရေယ္ယံ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၃။ ၁၃၂။ ဝိရိယေနာတိ ပုဗ္ဗဘာဂဝိရိယေန စေဝ ဖလသမာပတ္တိဝိရိယေန စ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၆။ ဝိရိယေန ပဏာမေတွာ၊ အရိယမဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓတိ။ သံ၊ ၁။ ၇။ ဝိရိယေနာတိ မဂ္ဂသဟဇာတဝိရိယေန။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄။ ဝိရိယံ ဝိရိယိန္ဒြိယံ ဝိရိယဗလံ သမ္မာဝါယာမော။ အဘိ၊ ၈။ ၁၉။ အဋ္ဌမကဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထိ ဝိရိယံ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၇။ မက္ခလိ ဘိက္ခဝေ မောယပုရိသော ဧဝံဝါဒီ ဧဝံဒိဋ္ဌိ။ " နတ္ထိ ကမ္မံ နတ္ထိ ကိရိယံ နတ္ထိ ဝိရိယ " နှိ။ အံ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော၊ ဝိရိယဿ မူလဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ သဗ္ဗမဋ္ဌိတိယာ သတ္တာ၊ ကရောထ ဝိရိယံ ဒဠှံ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဒါနံ သီလဉ္စ နေက္ခမ္မံ၊ ပညာဝိရိယ ကီဒိသံ။ ပုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၆။ ဒါနံ သီလဉ္စ နေက္ခမ္မံ၊ ပညာ ဝိရိယေန ပဉ္စမံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိရိယံ မေ ဓုရဓောရယှ (သုတ္တနိ။ ၂၉၁) နှိ ဇာတ " ကာယိကော ဝါ စေတသိကော

ဝိရိယာရမ္ဘ, နိက္ကမ, ပရက္ကမ, ဥယျာမ, ဝါယာမ, ဥဿာဟ, ဥဿောဠှိ, အပ္ပဝါနိ, ထာမ, ဓိတိ, အသိထိလပရက္ကမတာ, အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ, အနိက္ခိတ္တဓုရတာ, ဓုရသမ္ပဂ္ဂါဟ, ဝိရိယ, ဝိရိယိန္ဒြိယ, ဝိရိယဗလ, သမ္မာဝါယာမ, ဥဌာန, ဆန္ဒ, ပုရိသထာမ, ပုရိသပရက္ကမ, ဥပေက္ခာ, ပဂ္ဂါဟ, ဤဟာ, သခ်ါရ-တို့ကား ဝိရိယ၏ ပရိယာယ် အမည်များဖြစ်ကြ၏။ (ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ၃။ ၉၄။ မ။ ၃။ ၂၅၃။ အဘိ၊ ၈။ ၁၉။ မဟာနိ။ ၃၈၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၈၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၈။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ ၂၁၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၈-၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဓာန်။ ၁၅၆)။

" ဝိရိယ၏ကိစ္စနှင့် ဌာန "

ဝိရိယသည်-- သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ကိစ္စ, ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒကိစ္စ, ဝိရိယိန္ဒြိယကိစ္စ, ဝိရိယဗလကိစ္စ, သမ္မာဝါယာမကိစ္စအားဖြင့် ၉-ကိစ္စတပ်၍ ဌာနအားဖြင့်လည်း-- ထိုသမ္မပ္ပဓာန၄-ဌာန, ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒဌာန, ဝိရိယိန္ဒြိယဌာန, ဝိရိယဗလဌာန, ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂဌာန, သမ္မာဝါယာမဌာန အားဖြင့် ၉ - ဌာန ပင်တပ်သည်။ သင်္ဂဟ။ ၄၉၊ ၅၀။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၈။

ဝိရိယ၏အင်္ဂါ-- အရေ၏ကြွင်းကျန်ခြင်း, အကြော၏ကြွင်းကျန်ခြင်း, အရိုး၏ကြွင်းကျန်ခြင်း, အသားအသွေး၏ ခြောက်ကပ်ခြင်းဟူ၍ ဝိရိယ၏ အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသည်။ (မ၊ ၂။ ၁၄၆။ သံ၊ ၁။ ၂၆၆-၇၊ ၄၆၄။ အံ၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ၃။ ၃၃။ မဟာနိ။ ၅၀၊ ၃၇၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၁။

သဗ္ဗရဏဝါယောဓာတူ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။ (၃) သုက်၊ သုက်သွေး။ ပေါသော ဝိရိယဝါ သောယဲ။ အလင်္ကာ။ ၆၅။ ဝိရိယ ဝါ ဥပစိတ-သမ္ဘဝေါ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။ ၆၅။ ဝိရိယဝါ ဥပစိတသမ္ဘဝေါ ဥပစိတသုက္ကော။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၆၅။

(၄) ဝိရိယသုတ်။ အပ္ပဋိဝါနိ ယာတပ်၊ ဝိရိယဲ သာတစွမုစွတိ။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-အန္တရပေယျာလ။ ၈-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၅၁။ (၅) ဝိရိယဥယျာဉ်။ ဝိရိယုယျာန - ကြည့်။ (၆) အစွမ်းသတ္တိ။ ရသဝိရိယဝိပါကာနုဘာဝဘေဒေါ စ ခဏော ခဏော အညတ္ထတ္တံ ဝိနာ ကထမုပလဗ္ဘေယျ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၄။ ယထာ စ ခီရံ ဒဓိဘာဝေန ပရိဏာမန်္တံ ရသဝိရိယဝိပါကေ ပရိစ္စဇတိ၊ နဝဏ္ဏံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၉၅။

(ဝိရိယသည်-- အားထုတ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (တစ်နည်း) ခိုးမြောက်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (တစ်နည်း) ထောက်ပံ့ခိုင်စေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ သဟဇာတ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့ခိုင်စေခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ တွန့်တိုဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေ့ရှုထင်တတ်၏။ ထိတ်လန့်ခြင်း သံဝေဂလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ (တစ်နည်း) စ-ပါးသော ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထုလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ မိလိန္ဒ။ ၃၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၉။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၂။

ဝိရိယ၏ပရိယာယ်အမည်များ-- အာတပ္ပ, ပဓာန, အနုယောဂ, (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၈-၉။ အလိုမူ အပ္ပမာဒ, သမ္မာမနသိကာရ- ၂-ပါး ကိုပါထည့်) ထာမ, ပရက္ကမ, အာတာပ,

မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၅။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂)။

ယင်းဝီရိယကို သံ၊ ၃။ ၉၇-၌ " ယဒိပိ ဘိက္ခဝေ ကာယိကံ ဝီရိယံ၊ တဒပိ ဝီရိယ-သမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ယဒပိ စေတသိကံ ဝီရိယံ၊ တဒပိ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ " ဟူ၍ ကာယိက-ဝီရိယ, စေတသိကဝီရိယ ၂ - မျိုးရှိ၏ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၆။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၂၊ ၂၃၄။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆၊ ၂၂၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၊ ၂၅၂၊ ၂၅၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၂၁၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁-တို့၌ လည်း ထိုအတူ ကာယိကဝီရိယ, စေတသိက ဝီရိယ ၂-မျိုးရှိ၏ဟု မိန့်ဆိုကြကုန်၏။

ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၊ ၂၆၅။ တို့၌လည်း " လူးလာခေါက်ပြန် စက်ြံသွား ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်မှုကိုပြုရာ၌ ဝီရိယ ကို ကာယိကဟူ၍လည်းခေါ်ဆိုထိုက်၏ " ဟု မိန့်ဆိုကြကုန်၏။ သို့သော်လည်း အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၉-၌ကား " ကာယဝိညာဉ်ရှိသကဲ့သို့ ကာယိကဝီရိယကား မရှိ၊ အဘိ၊ ၈။ ၁၉ - ၌ ကာယိကဝီရိယရှိသောကြောင့် " စေတသိကော " ဟူသော ဝိသေသနကို ဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဝီရိယ၏အမြဲအားဖြင့် စေတသိက၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှါသာ ဆိုအပ်၏။

သံ၊ ၃။ ၉၇-၌လာသော " ယဒပိ ဘိက္ခဝေ ကာယိကံ ဝီရိယံ " စသောစကားကို လည်း လူးလာခေါက်ပြန် စက်ြံသွားသော သူအား ဖြစ်သောကြောင့်သာ ဆိုအပ်၏။ ကာယိကဝီရိယ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဆို အပ်သည်မဟုတ် ဝီရိယသည် စေတသိကသာ ဧကန်ဖြစ်၏ "ဟု မိန့်၏။

" ဥဌာနနှင့် ဝီရိယအထူး "

ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၂-၌ " ဝီရိယသခ်ါတေန ဥဌာနေန " ဟူ၍ ဖွင့်ပြခြင်းအားဖြင့်လည်း ကောင်း, အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂-၌ " ဥဌာန-သခ်ါတေန ဝီရိယေန " ဟူ၍ ဖွင့်ပြခြင်းအား ဖြင့်လည်းကောင်း, သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆-၌ " ဥဌာနဝီရိယသမ္ပန္နာတိ ကာယိကေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတာ " ဟူ၍ ဖွင့်ပြခြင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း, သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၈-၌ " ဥဌဟတိ ဥဿဟတိ ဧတေနာတိ ဥဌာနံ၊ ဝီရိယံ" ဟူ၍ ဖွင့်ပြခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ဥဌာနနှင့်ဝီရိယကို အရတူ ပရိယာယ်သဒ္ဒါဟု သိစေကုန်၏။

အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉-၌ကား-- ဥဌာနဟူသည် ကာယိကဝီရိယတည်း၊ ဝီရိယဟူသည် စေတသိကဝီရိယတည်းဟု ဝဒန္တိဝါဒအားဖြင့် ဖွင့်ပြပြီး ဥဌာနဟူသည် စီးပွါးဥစ္စာရအောင် အားထုတ်မှုတည်း၊ ဝီရိယဟူသည် ထိုဥဌာန အားလျော်သော အားထုတ်မှုတည်းဟု တစ်နည်းဖွင့်ပြန်သေး၏။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၉-၌ လည်း " ဥဌာနဝီရိယာဓိဂတဿာတိ ဥဌာနေန စ ဝီရိယေန စ အဓိဂတဿ ဘောဂဿ " ဟု ဥဌာနနှင့်ဝီရိယကို အရကွဲအားဖြင့် ဖွင့်ပြ၏။ ၎င်း၏အဖွင့်ဋီကာ (သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄) ၌ကား အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉။ ၌ကဲ့သို့ပင်ဖွင့်ပြ၏။ ဝီရိယကို မိလိန္ဒ။ ၃၁၆-၌ ပြအိုးဖြင့် ဥပမာပြုသည်။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၅။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇-တို့၌ကား ခြေ (ခြေထောက်) ဖြင့် ဥပမာပြုသည်။

ကြိုးစာက ဘုရားဖြစ်နိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ အသင့်အားဖြင့် အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယသည် အလုံးစုံသော စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝိရိယရှိသော သူအား မပြီးသောအမှုကိစ္စမရှိ၊ ကိစ္စအားလုံးပြီးနိုင်၏။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၃။ မဏိမဇ္ဈ။ ၂။ ၂၆၆။ အိပ်ခြင်း, ပျင်းရိခြင်းစသည်ကို ဝိရိယဖြင့် ပယ်ဖျောက်ရမည်။ သံ၊ ၁။ ၇။ ဝိရိယတည်ရှိနေသမျှ အကုသိုလ်မဖြစ်ပေါ်နိုင်၊ ဝိရိယကွယ်ပျောက်ခဲ့သော် အကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၂။ ၅။ ဝိရိယမရှိဘဲ နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) အသက်ရှင်ရသည်ထက် ဝိရိယကိုအားထုတ်ပြီး တစ်ရက်မျှ အသက်ရှင်ရခြင်းကမြတ်၏။ ဓမ္မ။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၄-၇။

အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသောဝိရိယကို ဆွမ်းမစားမီ အချိန်၌လည်းကောင်း, ဆွမ်းစားပြီး အချိန်၌လည်းကောင်း ပုရိမယာမ်၌လည်းကောင်း, မရှိမယာမ်၌လည်းကောင်း, ပစ္ဆိမယာမ်၌လည်းကောင်း, သွားချိန်၌လည်းကောင်း, ရပ်ချိန်၌လည်းကောင်း, ထိုင်ချိန်၌လည်းကောင်း, အိပ်ချိန်၌လည်းကောင်း ဤ ၉-ပါးသောဌာနတို့၌ ဆောက်တည်အပ်၏။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆။

ထက်သန်သောဝိရိယရှိသောသူသည်---“ အရေ, အကြော, အရိုးတို့ကြွင်းမူလည်း ကြွင်းစေ၊ ကိုယ်၌ အသားအသွေးတို့ ခန်းခြောက်မူလည်း ခန်းခြောက်စေ၊ ယောကျ်ားတို့၏အစွမ်းဖြင့်, ယောကျ်ားတို့၏လုံ့လဖြင့်, ယောကျ်ားတို့၏ အားထုတ်ခြင်းဖြင့် ရောက်အပ်ရောက်နိုင်သော နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်မခြင်း လုံ့လ၏ရပ်တန့်ခြင်း မဖြစ်အံ့ ” ဟု ဆောက်တည်အားထုတ်ရမည်။ သံ၊ ၁။ ၄၆၄။

နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်သေးသမျှ ဝိရိယကို မစွန့်လွှတ်ရာ။ ထေရ။ ၃၀၅။ ဝိရိယရှိသော သူအား မကြုံစည်အပ်သောအရာသည်လည်း ဖြစ်လာတတ်၏။ (ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇၀) ဝိရိယကို အားထုတ်ခြင်းဖြင့် ပညာကိုစွမ်းပြီး၏။ (ဝိရိယရှိလျှင် ပညာတတ်မြောက်နိုင်၏) ဒီ ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ ဝိရိယဖြင့် သည်ခံခြင်းပြီးမြောက်၏။ (ဝိရိယရှိသောသူသည် ဆင်းရဲဒုက္ခကို ကြုံကြံခံနိုင်၏) ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၀။ အားထုတ်အပ်သောဝိရိယရှိသော သူသည် ခဲယဉ်းသဖြင့် ရ-ရောက်-အပ်သော အရာမည်သည် မရှိ။ (ဝိရိယရှိလျှင် မည်သည့် အရာကိုမဆို အလွယ်တကူ ရ-ရောက်-နိုင်၏) သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိရိယသည် မှားသော အကြံအစည်များကို ဝေးကွာစေ၏။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိရိယဖြင့် ကာမဝိတက်, ဗျာပါဒဝိတက်, ဝိဟိသာဝိတက်တို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၈။ ဥပနိဿယနှင့်ပြည့်စုံ၍ ဝိရိယရှိသောသူအား နိဗ္ဗာန်ကို ခဲယဉ်းစွာပြုအပ်သည်မဟုတ်။ ဥဒါန၊ဌ။ ၃၅၁။

ဝိရိယဖြင့် ကာမဒုက္ခကိုလွန်မြောက်နိုင်၏။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ ဝိရိယသည် သုခ, ဒုက္ခတို့ကို ပြီးစေတတ်၏။ ဒီ၊ ၃။ ၉၉၊ ၁၀၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၃။ ဝိရိယသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သောတရားဖြစ်၏။ အပ၊ ၁။ ၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ သမာဓိလွန်၍ ဝိရိယနုံ့လျှင် ပျင်းရိတတ်၏၊ ဝိရိယလွန်၍ သမာဓိနုံ့လျှင် ပျံ့လွင့်တတ်၏၊ ထို့ကြောင့် သမာဓိနှင့် ဝိရိယကို မျှအောင်ပြုအပ်၏။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅-၆။ ဝိရိယလွန်ကဲသော ဘုရားလောင်းတို့၏ပညာသည် နုံ့တတ်၏။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၂၀။

လုံ့လဝီရိယထက်သန်သောအရာ၌ သောဏ-ကောဋိဝိသထေရ်နှင့် သောဏာထေရီတို့ကို ဧတဒဂ်ထားတော်မူသည်။ အံ၊ ၁။ ၂၄-၆။

" ဝီရိယ၏အကျိုး "

အမွဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇၅-၆) ၌ ရသေ့တစ်ဦး၏ ဝီရိယကြောင့် တိရစ္ဆာန်ပေါင်းများစွာနှင့် ရသေ့ (၅၀၀) တို့ အစာရေစာ ဝလင်စွာ စားသောက်ရကုန်၏။ သရဘမိဂဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂-၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၆၃-၇၅) ၌ ဘုရားလောင်း သမင်ဆီး ဆောက်၏ဝီရိယကြောင့် အတောင် (၆၀) အစောက်ရှိသောတွင်း၌ ကျနေသော ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးသည် အသက်ချမ်းသာခဲ့၏။ မဟာဇနကဇာတ် (ဇာ၊ ၂။ ၁၅၉-၇၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၉-၈၄) ၌ ဘုရားလောင်း မဟာဇနက မင်းကြီးသည် (၇) ရက်တိုင်တိုင် ကြိုးစားအား ထုတ်မှုကြောင့် အသက်ဘေးမှလွတ်မြောက်သည့်အပြင် သီဝလိဒေဝီမိဖုရားကြီးနှင့်တကွ မိထိလာပြည်ကြီးကို သိမ်းမြန်းစိုးစံရ၏။

" ဝီရိယ၏အရေးပါပုံ "

ဝီရိယသည် ရန်အောင်ကြောင်းတရား ၄-ပါး, သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါး, ပါရမီ ၁၀-ပါးတို့၌ ပါဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၆၊ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၃၊ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၈-၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၃၃။

လုံ့လဝီရိယပေါ့လျော့သောရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဇာတ်တော်များ

ဝဏ္ဏုပထဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂-၆)။ သေရိဝဝါဏိဇဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၆-၉)။ ဂါမဏိဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။၁၅၃-၄)။ ဘောဇာဇာနီယဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄-၆)။ အာဇညဇတ် (ဇာ၊ ၁။ ၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၆ - ၇)။ မဟာသီလဝဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၉-၈၅)။ စူဠဇနကဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၅)။ ပဉ္စာဝုဓဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၀ - ၃)။ အလီနစိတ္တဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၊ ၂၁)။ ခုရပ္ပဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၃-၄)။ သံဝရဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၃-၉)။ ပျင်းရိသောရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သောဇာတ်- ရာဇကုမ္ဘဇာတ် (ဂဇကုမ္ဘဇာတ်လည်း ဟူ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၈-၃၀)။

" ဝီရိယနှင့်စောင်းဥပမာ "

စောင်း၌ စောင်းညို့ (စောင်းကြိုး) တင်းလွန်းလျှင်ဖြစ်စေ, လျော့လွန်းလျှင်ဖြစ်စေ အသံမသာယာ၊ မတင်းလွန်း မလျော့လွန်းမှ အသံသာယာသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝီရိယထက်သန်လွန်းလျှင် ပျံ့လွင့်တတ်၏၊ ဝီရိယလျော့လွန်းလျှင် ပျင်းရိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝီရိယနှင့် သမာဓိမျှအောင် ပြုကျင့်ရမည်ဟူ၍ အံ၊ ၂။ ၃၂၉-၃၃။ ၌ သောဏထေရ်အား မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်)။

ဝီရိယအဋ္ဌာလက (တိ) [ဝီရိယ + အဋ္ဌာလက] ဝီရိယဟူသော - ပြအိုး - ပစ္စင် - ရှိသော။ ဘဂဝတော ခေါ မဟာရာဇ ဓမ္မနဂရံ ----- ဝီရိယအဋ္ဌာလကံ သဒ္ဓါဧသိကံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။

ဝိရိယကရ (တိ) | ဝိရိယ + ကရ + အ | လုံ့လ. - ဝိရိယ - ကို ပြုသော၊ ကြိုးစား-အား ထုတ် - သော၊ သူ။ တထေဝ မဟာဝိရ မဟာဗောဓိအဓိဂမာယ ဝိရိယကရ။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝိရိယကရဏ (တိ) | ဝိရိယ + ကရဏ | (၁) လုံ့လ - ဝိရိယ - ကို ပြုသော။ (နာ) (၂) လုံ့လ - ဝိရိယ - ကို ပြုခြင်း။ (၃) လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို ပြုရာ (ကာလ)။ (၁) တဿ ပန ကလျာဏကမ္မေ ဝိရိယကရဏဘာဝ-ဒဿနတ္ထံ သရဘင်္ဂတကေ ------ ဝတ္ထူနိ ကထေတဗ္ဗာနိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၁၂၀။ (နာ) (၂) အယမေဝ တေ ဘိက္ခု။ ကာလော ဝိရိယ-ကရဏာယာတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၇၉။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉၇။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၃။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇)။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရိယကရဏကာလ (ပု) | ဝိရိယကရဏ + ကာလ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို-ပြုရာ-ပြုရမည့်-အချိန်ကာလ။ ဝိရိယကရဏကာလေ ဝိရိယံ န ကရိသု။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။။ ၅၊ ၇။

ဝိရိယကရဏရဟိတ (တိ) | ဝိရိယကရဏ + ရဟိတ | လုံ့လ - ဝိရိယ - ကို ပြုခြင်း မှ ကင်းသော။ ဟီနဝိရိယန္တိ နိဋ္ဌိရိယံ စတူသု ဣရိယာပထေသု ဝိရိယကရဏရဟိတံ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၇။

ဝိရိယကာရဏ (နာ) | ဝိရိယ + ကာရဏ | လုံ့လ-ဝိရိယ-၏အကြောင်း၊ ကြိုးစား-အား ထုတ် - ခြင်း၏အကြောင်း။ အာရမ္ဘဝတ္ထူနိ ဝိရိယကာရဏာနိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၂၆။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၅၂။

ဝိရိယကိစ္စ (နာ) | ဝိရိယ + ကိစ္စ | ဝိရိယ-အား ထုတ်ခြင်း-၏-အလုပ်-အမှု-ကိစ္စ။ မဂ္ဂင်္ဂဏော စတုကိစ္စသာဓကဿ ဝိရိယကိစ္စဿ ဖလဿ ဥပ္ပါဒကဘဏော သိဒ္ဓတ္တာ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆၂။

ဝိရိယင်္ဂမ (တိ) | ဝိရိယ + ခမ | (ကမ္မဋ္ဌာန်းကို) အားထုတ်ခြင်းငှါ - ခံ့ - စွမ်းနိုင် - သော။ ပဓာနင်္ဂမောတိ ဝိရိယင်္ဂမော။ အံ၊ ၌၊၃။၁၂။

ဝိရိယဂတိက (တိ) | ဝိရိယ + ဂတိ + က | ဝိရိယ အလားရှိသော၊ ဝိရိယနှင့် အလား တူသော။ ပညာပိ ဝိရိယဂတိကာ ဧဝ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၁။

ဝိရိယဂဟိတ (တိ) | ဝိရိယ + ဂဟိတ | ဝိရယသည် ယူအပ်သော။ ယံ စျာနံ ပဋိလဘန် ဝိရိယဂဟိတံယေဝ ဉာဏံ ပဋိသရတော။ ပေဋကော။ ၂၈၉။

ဝိရိယဂ္ဂဟဏ (နာ) | ဝိရိယ + ဂဟဏ | (၁) ဝိရိယ-သဒ္ဒါ။ (၂) ဝိရိယကို ယူခြင်း။ (၁) ဝိရိယဿ အဓိပတိဘာဝဒဿန-ဝသေနေတ္ထ ပဌမံ ဝိရိယဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၀၅။ (၂) ဝိရိယသမာဒါန-ကြည့်။

ဝိရိယဃာတက (တိ) | ဝိရိယ + ဃာတက။ ထီ-၌ -- ဃာတိကာ | လုံ့လ - ဝိရိယ - ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ပရဝိရိယဃာတိ (ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃) နှိ့ ပရေသံ ဝိရိယဃာတကံ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၂၇၃။

ဝိရိယစက္က (တိ) | ဝိရိယ + စက္က | ဝိရိယတည်း ဟူသော (ရထား) ဘီးရှိသော။ စက္ကဝိရိယော (သံ၊ ၃။ ၅) တိ ဝိရိယစက္ကော။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၈၊ ၃၂၄။ ဝဇိရ။ ၁၈၉။

ဝိရိယ (စ္စ) ဆန္ဒ (ပု) | ဝိရိယ + ဆန္ဒ | (၁) ဝိရိယဟူသော ဆန္ဒ။ (၂) ဝိရိယကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒ။ (၃) ဆန္ဒနှင့်ယှဉ်သော ဝိရိယ။ (၁) အယဉ္စိ ဆန္ဒော နာမ တဏှာဆန္ဒော

ဒိဋ္ဌဆန္နော ဝိရိယဆန္နော ဓမ္မဆန္နောတိ ဗဟုဝိဓော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၂)။ (၂) (၃) ဆန္နန္တိ တေသံ အကုသလာနံ အနုပ္ပါဒကပဋိပတ္တိသာဓကံ ဝိရိယဿန္တိ ဇနေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊၂။ ၃၉၃။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၂။ ဝိရိယဿန္တိ ဝိရိယဿ နိဗ္ဗတ္တေတုကာမတာဆန္ဒံ။ “ ဆန္နသမ္မယုတ္တဝိရိယန္တာ ” တိ ဝဒန္တိ။ ဝိရိယမေဝ ပန အနုပ္ပန္နာကုသလာနုပ္ပါဒနေ လဇ္ဇမာနဆန္ဒတာယ ဓုရသမ္မဂ္ဂဟတာယ ဆန္ဒပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ တထာ ဟိ ဝိရိယံ “ အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာ ” တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၁။

ဝိရိယဇာတိက (တိ) | ဝိရိယ + ဇာတိ + က | လုံ့လ - ဝိရိယ - ဟူသော-သဘောရှိသော။ ဝိရိယဇာတိကာ ဝိရိယသဘာဝါ ဝိရိယမယာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။

ဝိရိယဇေဋ္ဌက (တိ) | ဝိရိယ + ဇေဋ္ဌက။ ထိ-၌ --ဇေဋ္ဌိကာ။ | ဝိရိယလျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊ ဝိရိယ - ကြီးမှူး - ခေါင်းဆောင်-သော။ ဝိရိယဇေဋ္ဌကံ ဝါ ဝိမံသဇေဋ္ဌကံ ဝါ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တဿ သဟဇာတာဓိပတိနာ မဂ္ဂါဓိပတိနော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ (-၂၈၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၄)။

ဝိရိယလျှာသယ (တိ) | ဝိရိယ + အလျှာသယ | လုံ့လ-ဝိရိယ-၌ ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒရှိသော။ ဝိရိယလျှာသယတာယ ကောသဇ္ဇေ ------ အာဒီနဝဒဿာဝိနော ဟုတ္ဝာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၈၃။

ဝိရိယဈာနဒုက (နှ) | ဝိရိယဈာန + ဒုက | ဝိရိယဈာန်နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း။ ဝိရိယဈာန-ဒုကေန ပဂ္ဂဟာဝိကျေပဒုကသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိရိယဌ (ပု) | ဝိရိယ + အတ္ထ | ဝိရိယ၏-လုံ့လပြု - ချီးမြှောက် - ခြင်း သဘော။ ဝိရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ ပဂ္ဂဟဋ္ဌော ဝိရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိရိယတာပ (ပု) | ဝိရိယ + တာပ | (ကိလေသာတို့ကို) ပူပန်စေတတ်သော-လုံ့လ - ဝိရိယ။ သမ္မပ္ပဓာနယောဂတော ဝိရိယတာပေန တပသိနော။ ပေတ၊ ဌ။ ၉၂။

ဝိရိယတေဇဝိရဟိတ (တိ) | ဝိရိယ + တေဇ + ဝိရဟိတ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ဟူသော တန်ခိုးမှ ကင်းသော။ အနုဌာတာတိ ဝိရိယတေဇဝိရဟိတော ဥဌာနသိလော နဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိရိယတ္ထ (တိ) | ဝိရိယ + အတ္ထ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ဟူသောအနက်ရှိသော။ ဝိရိယတ္ထောပိ ဟိ မိတိသဒ္ဒေါ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂၄၀။

ဝိရိယထာမ (ပု) | ဝိရိယ + ထာမ | ဝိရိယဟူသော စွမ်းအား။ ထာမဝါတိ ဝိရိယထာမေန သမန္နာဂတာ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၁)။

ဝိရိယဒီပန (တိ) | ဝိရိယ + ဒီပန | လုံ့လ-ဝိရိယ- (လုံ့လဝိရိယ၏အကျိုး) ကို-ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-သော။ ဝိရိယပွဋိသံပဟုတ္တ-ကြည့်။

ဝိရိယဓုရ (ပု) | ဝိရိယ + ဓုရ | (၁) ဝိရိယဟူသော- အကြီးအမှူး- ဦးစီး- ခေါင်းဆောင်၊ အကြီး-အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သော ဝိရိယ။ (၂) ဝိရိယဟူသော-ဝန်-ဝန်ထုပ်-ဝန်ပိုး။ (၃) ဇဝံ ဝိရိယဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဓဝဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။

(၂) အနိက္ခိတ္တဓုရတာတိ ကုသလကရဏေ ဝီရိယဓုရသ အနိက္ခိပနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၃။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁)။ (၃) ဝီရိယဓုရနိဂ္ဂဟိတ-ကြည့်။

ဝီရိယဓုရဓောရယှ (ပု) [ဝီရိယ + ဓုရဓောရယှ] ဝီရိယဟူသော ဝန်ဆောင်နွားလား၊ ဝန်ဆောင်နွားလားသဖွယ်ဖြစ်သော ဝီရိယ။ ယတ္ထ သတိပါစနေန ဧတံ ဝီရိယဓုရဓောရယှံ စောဒေန္တော ဂန္ဓာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၅။

ဝီရိယဓုရနိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဝီရိယဓုရ + နိဂ္ဂဟိတ] ဝီရိယဟူသောရထားဦး၌ ဖိနှိပ်အပ်သော။ ဝီရိယဟူသောရထားဦးဖြင့် ဖိနှိပ်ခံရသော။ ဝီရယဓုရနိဂ္ဂဟိတော၊ န ယိတော ဒူရံ ဂံမိဿသေ စိတ္တာ။ ထေရ။ ၂၇၉။ ဝီရိယဓုရနိဂ္ဂဟိတောတိ ။ ပ ။ ဧဝံ တွမ္ပိ စိတ္တ မမ ဝီရိယဓုရေ နိဂ္ဂဟိတော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။

ဝီရိယနိကေတ (တိ) [ဝီရိယ + နိကေတ] ဝီရိယဟူသောနေရာအိမ်ရှိသော။ နိရယဒုက္ခံ အတိစ္စ ဝီရိယဝါသော။ သုတ္တနိ။ ၃၆၀။ စူဋနိ။ ၁၄၁။ ဝီရိယဝါသော ဝီရိယနိကေတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။ စူဋနိ၊ ၄။ ၄၀။

ဝီရိယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝီရိယ + နိဒ္ဒေသ] ဝီရိယနိဒ္ဒေသ၊ ဝီရိယကို အကျယ်-ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကား။ ဝီရိယနိဒ္ဒေသေ ဝီရိယံ ကရောန္တောဝ ဝီရိယံ အာရဘတိ နာမ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝီရိယနိမ္မထန (န) [ဝီရိယ + နိမ္မထန] လုံ့လ- ဝီရိယ- ဖြင့်-နှိပ်နင်း-နှိပ်စက်-ကြိတ်-ချေ-ခြင်း။ အဘိသန္တာပေယျန္တိ တာပေတွာ ဝီရိယနိမ္မထနံ ကရေယျံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၀။

ဝီရိယနိမ္မထနဂုဏ (ပု) [ဝီရိယနိမ္မထန + ဂုဏ] လုံ့လ-ဝီရိယ-ဖြင့်-နှိပ်နင်း-နှိပ်စက်-ကြိတ်ချေ - ခြင်းဖြင့် ရအပ်သော ကျေးဇူး၊ ဝီရိယကို - တိုးပွါး - ပြည့်စုံ - စေခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ကျေးဇူး။ တတ္ထ ဝီရိယနိမ္မထန-ဂုဏော (မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉) တိ ဝီရိယသ သံဝမ္ဘနသမ္ပာဒနဂုဏော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဝီရိယနိဿန္ဒ (ပု) [ဝီရိယ + နိဿန္ဒ] ဝီရိယ၏အကျိုးဆက်။ ဝီရိယနိဿန္ဒဘာဝေန မနောဇဝံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂။

ဝီရိယနိဿိတ (တိ) [ဝီရိယ + နိဿိတ] ဝီရိယ-ကို-၌-မှီသော။ ဝီရိယနိဿိတံ ဧကန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉။ ဓုတင်္ဂါနံ ဝီရိယနိဿိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇။

ဝီရိယနိဿိတဓုတင် (န) [ဝီရိယနိဿိတ + ဓုတင်] ဝီရိယကို အမှီပြု၍ဖြစ်သော ဓုတင်။ တဂ္ဂဟဏေနေဝ ဝီရိယနိဿိတဓုတင်ဿ စ သမာဒါယ ဝတ္တနံ ဒီပိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝီရိယန္တရာဘာဝ (ပု) [ဝီရိယ + အန္တရ + အဘာဝ] အခြား-တစ်ပါး-သော ဝီရိယ-၏ မရှိခြင်း။ ဝီရိယဇေဋ္ဌိကာ ---- ဧတ္ထ ပဌမဿ ဝီရိယန္တရာဘာဝေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝီရိယပဂ္ဂဟ (ပု) [ဝီရိယ + ပဂ္ဂဟ] ဝီရိယကို - ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ စိတ္တပဂ္ဂဟနိဒ္ဒေသေ ဝီရိယပဂ္ဂဟေန ယောဇေန္တော စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝီရိယပဂ္ဂဟန (န) [ဝီရိယ + ပဂ္ဂဟန] ဝီရိယပဂ္ဂဟ-ကြည့်။ သတိသမ္ပဇည် ပနေတ္ထ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဝီရိယပဂ္ဂဟနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၇။

ဝိရိယပဋိပက္ခ (ပု) [ဝိရိယ + ပဋိပက္ခ] ဝိရိယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဝိရိယပဋိပက္ခ-ဘူတသ ပမာဒါဒိဓမ္မသ ဝသေန ဝါ ----- အာဒိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၁။

ဝိရိယပညာဒုက (နှ) [ဝိရိယ + ပညာ + ဒုက] ဝိရိယပညာဒုက်၊ ဝိရိယ, ပညာ နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း။ ဝိရိယပညာဒုကေန သရဏဒုကသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိရိယပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဝိရိယ + ပဋိသံယုတ္တ] (ဝိရိယနှင့်-စပ်ယှဉ်-သက်ဆိုင်-သော။ သာသနာနုစ္ဆဝိကံ ဝိရိယပဋိသံယုတ္တံ ဂါထံ ဝက္ခာမီတိ ဥပသက်မိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉)။

ဝိရိယပတာပ (ပု) [ဝိရိယ + ပတာပ] ကိလေသာတို့ကို ပူပန်စေတတ်သော-လုံ့လ-ဝိရိယ။ ဣမိနာ ဝိရိယပတာပေန ဘိဇ္ဈတိ စေ။ ဇာတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။

ဝိရိယပတိရူပက (နှ) [ဝိရိယ + ပတိရူပက] အတုဖြစ်သော ဝိရိယ၊ ဝိရိယအတု၊ ဝိရိယနှင့်အလားတူသော တရား။ အတ္ထိ နု ဝိရိယံ ဝိရိယပတိရူပကံ။ အဘိ၊ က။ ၄၅၃။

ဝိရိယပဓာန (တိ) [ဝိရိယ + ပဓာန] ဝိရိယ ပြဓာန်းခြင်းရှိသော၊ ပြဓာန်းသော ဝိရိယရှိသော၊ ဝိရိယပြဓာန်းသော။ ဝိရာ ဝိရေဟိ ဓမ္မေဟိတိ ဝိရိယပဓာနတာယ ဝိရေဟိ တေဇုဿဒေဟိ အရိယမဂ္ဂဓမ္မေဟိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃။

ဝိရိယပနောဒန (တိ) [ဝိရိယ + ပနောဒန] ဝိရိယကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော။ ဝိရိယ-ပနောဒနဘာဝတော ထိနမိဒ္ဓံ "ကောသဇ္ဇ" န္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၇။

ဝိရိယပယောဂ (ပု) [ဝိရိယ + ပယောဂ] ဝိရိယနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ အားထုတ်အပ်သော-လုံ့လ-ဝိရိယ။ တသ္မာ ဝိရိယပယောဂံ ကတ္တာ ပိဝထေတံ မဏ္ဍံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဝိရိယပယောဂမန္ဒတာ (တိ) [ဝိရိယပယောဂ+ မန္ဒတာ] အားထုတ်အပ်သောလုံ့လ ဝိရိယ၏ နုံနှေးသည်၏အဖြစ်။ နိပတန္တေသူတိ ------ ဝိရိယပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ယထာရဒ္ဓေသု သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု ဟာယမာနေသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝိရိယပရက္ကမ (ပု) [ဝိရိယ + ပရက္ကမ] လွန်ကဲသော-လုံ့လ-ဝိရိယ။ တဿ မေဝံ ဝိဟရတော၊ ပဿ ဝိရိယပရက္ကမံ။ ထေရ။ ၂၆၃၊ ၂၇၄၊ ၂၉၆။ ပဿ ဝိရိယပရက္ကမန္တိ ဝိမိနာ ဤရယိတပ္ပတော ဝိရိယံ, ပရံ ဌာနံ အက္ကမနတော ပရက္ကမောတိ စ လဒ္ဓနာမံ ဥဿောဠှဘူတံ ဝါယာမံ ပဿ ပဇာနာဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၈-၉။ ဝိရိယပရက္ကမံ ဒဠှံ ကရေယျာတိ ဝိရိယပရက္ကမော ဝုစ္စတိ ယော စေတသိကော ------- ဝိရိယဗလံ သမ္မာဝါယာမော။ မဟာနိ။ ၃၈၉။

ဝိရိယပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဝိရိယ + ပရိဂ္ဂဟိတ] ဝိရိယဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်သော။ ဝိရိယ-ပရိဂ္ဂဟိတံ ကောသဇ္ဇေန နု ဣဒ္ဓတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈)။

ဝိရိယပါဒ (ပု) [ဝိရိယ + ပါဒ] ဝိရိယဟူသော-ခြေ-ခြေထောက်၊ ခြေ-ခြေထောက်-သဖွယ် ဖြစ်သော ဝိရိယ။ တဿာနေန ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိရိယပါဒေဟိ သီလပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၈၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၉၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၇၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိရိယပါဒေဟီတိ -------- ဒွိဓာ ပဝတ္တေဟိ အတ္တနော ဝိရိယသခ်ီတေဟိ ပါဒေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝိရိယပါမောက္ခ (ပု) | ဝိရိယ + ပါမောက္ခ | ဝိရိယဟူသော - အကြီးအမှူး - ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်၊ အကြီးအမှူး- ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်သော ဝိရိယ။ ဝိရိယသီသေနာတိ ဝိရိယပါမောက္ခေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇။

ဝိရိယပါရမိတာ (ထီ) | ဝိရိယပါရမီ + တာ။ တာ - အနက်မရှိ။ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိရိယပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၇။

ဝိရိယပါရမီ (ထီ) | ဝိရိယ + ပါရမီ | ဝိရိယပါရမီ၊ (က) မြင့်မြတ်သောဘုရားအလောင်း သူတော်ကောင်းတို့၏ - ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-အားထုတ်မှု-လုံ့လ-ဝိရိယ။ (ခ) မြင့်မြတ်သော ဘုရားအလောင်းသူတော်ကောင်းတို့၏-အမှု-လုပ်ငန်း-အားထုတ်မှု-လုံ့လ - ဝိရိယ။ ပါရမီ ၁၀-ပါးတို့တွင် ၅-ခုမြောက်ပါရဓ်။ ဝိစိနန္တော တဒါ ဒက္ခိ၊ ပဉ္စမံ ဝိရိယပါရမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇။ ကာမဝိတက္ကဝိနောဒနံ အဓိဝါသနဝိရိယဉ္စ ဝိရိယပါရမိ။ စရိယာ၊ ဋီ။ ၁၇၅။

ဝိရိယပုဗ္ဗင်္ဂမ (တ) | ဝိရိယ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ | ဝိရိယရှေ့သွားရှိသော၊ ဝိရိယပြဓာန်းဒသာ၊ ပြဓာန်းသော ဝိရိယရှိသော။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာတိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမတာဝစနေန ဓမ္မာနံ ဆန္ဒပုဗ္ဗင်္ဂမတာပိ ဝိရိယပုဗ္ဗင်္ဂမတာပိ ------ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၈၃။

ဝိရိယပွဒိသံယုတ္တ (တ) | ဝိရိယ + ပဒိသံယုတ္တ | ဝိရိယနှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ ဝိရိယကို - ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ် -သော။ သာသနာနုစ္ဆဝိကာ ဝိရိယပွဒိသံယုတ္တာ ဂါထာ ဝက္ခာမိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဝိရိယပွဒိသံယုတ္တာတိ ဝိရိယဒီပနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၈။

ဝိရိယပွမာန (တ) | ဝိရိယ + ပမာန | ဝိရိယလျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော၊ ဝိရိယပြဓာန်းသော။ ဝိရိယပွမာနာ ဟိ ကာယိက-ဝါစသိကကိရိယာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝိရိယပွဝါဟ (ပု) | ဝိရိယ + ပဝါဟ | ဝိရိယဟူသော ရေအယဉ်။ ဝိရိယပွဝါဟေ ဝတ္တမာနေ အန္တရာ ဧဝ ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ။ ဒီ၊ ဋီ။ ၃။ ၁၈၃။

ဝိရိယဖလ (န) | ဝိရိယ + ဖလ | ဝိရိယ၏ အကျိုး။ အဟော ဝတ ဘော သီလသမ္ပန္နာနံ ဝိရိယဖလံ နာမ သမိဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၄၆)။

ဝိရိယဗလ (န) | ဝိရိယ + ဗလ | (၁) ဝိရိယဗိုလ်၊ ဝိရိယဟူသော မတုန်မလှုပ် ခိုင်မြဲသော တရား၊ မတုန်မလှုပ် ခိုင်မြဲသော ဝိရိယ၊ မတုန်မလှုပ်-ရဲ့ဝံ့မှု-ရဲရင့်မှု၊ (၂) ဝိရိယနှင့် ကာယဗလ, ဉာဏဗလ။ (၁) ဝိရိယဗလံ ဟောတိ၊ သတိဗလံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၇။ ကောသဇ္ဇေ န ကမ္မတိတိ ဝိရိယဗလံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဝိရိယဗလဿ ကောသဇ္ဇေ အကမ္မိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၇။ (-သံ၊ ၃။ ၁၉၃။ အံ၊ ၁။ ၄၂။ ပဋိသံ။ ၂၁၊ ၁၇၈။ မဟာနိ။ ၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၈)။ (၂) ဝိရိယဗလူပဗန္ဓ-ကြည့်။

ဝိရိယဗလပဂ္ဂဟ (ပု) | ဝိရိယဗလ + ပဂ္ဂဟ | ဝိရိယဗိုလ်၏ - ချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ခြင်း-အထောက်အပံ့။ လောကုတ္တရဿေဝ မဟတော ဝိရိယဗလပဂ္ဂဟေန ပတ္တပ္ပတ္တာ

လောကုတ္တရမဂ္ဂဿေဝ စ --------- ဟေဌာ ဂဟိတပဂ္ဂဟဌအဝိသာရဌာ ဣဓ နာဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝိရိယဗလပဂ္ဂဟိတ (တိ) | ဝိရိယဗလ + ပဂ္ဂဟိတ | ဝိရိယဗိုလ်သည် ချီးပင့်အပ်သော၊ လုံ့လအစွမ်းသည် ချီးပင့်အပ်သော (သျှ)။ ဧဝမေဝ သီလပဏဝိယံ ----- ဝိရိယဗလ-ပဂ္ဂဟိတေန ပါရိဟာရိကပညာဟတ္ထေန ဥက္ခိပိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၉။

ဝိရိယဗလပရိဘာဝိတ (တိ) | ဝိရိယဗလ + ပရိဘာဝိတ | ဝိရိယဗိုလ်ဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဝိရိယဗလပရိဘာဝိတာ ဟောတိ မေတ္တာ-စေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁၇။

ဝိရိယဗလမဟတ္တ (နာ) | ဝိရိယဗလ + မဟတ္တ | ဝိရိယစွမ်းအား ကြီးမားသည်၏ အဖြစ်။ ထာမမဟတ္တတောတိ ဝိရိယဗလ-မဟတ္တတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝိရိယဗလာဓိဂတ (တိ) | ဝိရိယဗလ + အဓိဂတ | ဝိရိယ၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော။ တံ သဗ္ဗံ အတ္တနော ဝိရိယဗလာဓိဂတေန ဉာဏစက္ခုနာ ပဿန္တသ္သ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၀။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၉၀။

ဝိရိယဗလိဗဒ္ဓ (ပု) | ဝိရိယ + ဗလိဗဒ္ဓ | ဝိရိယဟူသော နွားလား၊ နွားလားသဘွယ် ဖြစ်သော ဝိရိယ။ ဝိရိယဗလိဗဒ္ဓေ ယောဇေတွာ သတိပါစနေန ဝိလ္လိတ္တာ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၁-၂။ (သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀)။

ဝိရိယဗလူပဗန္ဓ (တိ) | ဝိရိယ + ဗလ + ဥပဗန္ဓ | ဝိရိယ, ကာယဗလ, ဉာဏဗလတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝိရိယဗလူပဗန္ဓော (ဇာ၊ ၁။ ၁)တိ ဝိရိယေန စေဝ ကာယဗလ ဉာဏဗလေန စ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၅-၆။

ဝိရိယဘာဝနာ (ထီ) | ဝိရိယ + ဘာဝနာ | ဝိရိယဘာဝနာ၊ ဝိရိယကို ပွါးစေခြင်း၊ ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတော ဝါ ဣဒ္ဓိပါဒ-ဘာဝနာဝိသေသတော ဝိရိယဘာဝနာတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၁။ ဝိရိယာရမ္ဘဝသေနေဝ ဣဇ္ဈနတော သဗ္ဗာပိ ကုသလဘာဝနာ ဝိရိယဘာဝနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။

ဝိရိယဘာဝနာဗလ (နာ) | ဝိရိယဘာဝနာ + ဗလ | ဝိရိယဘာဝနာ-ဝိရိယကို ပွါးစေခြင်း-၏-အစွမ်း-သတ္တိ။ ဣဒဉ္စာပိ ဝိရိယဘာဝနာ-ဗလေန နိဗ္ဗတ္တံ ဉာဏစက္ခု တာဒိသမေဝါတိ ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာ ဒိဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၅။

ဝိရိယဘာဝနာဗလနိဗ္ဗတ္တ (တိ) | ဝိရိယဘာဝနာဗလ + နိဗ္ဗတ္တ | ဝိရိယဘာဝနာ - ဝိရိယကိုပွါစေခြင်း - ၏-အစွမ်း-သတ္တိ-ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝိရိယဖြင့် ပွါးစေအပ်သော ဘာဝနာ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော။ ဣဒဉ္စာပိ ဝိရိယဘာဝနာဗလနိဗ္ဗတ္တံ ဉာဏစက္ခု တာဒိသမေဝါတိ ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာ ဒိဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၃။

ဝိရိယမယ (တိ) | ဝိရိယ + မယ | (၁) ဝိရိယဖြင့်ပြီးသော။ (နာ) (၂) ဝိရိယ။ (၁) ဝိရိယဇာတိက-ကြည့်။ (နာ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရိယမယသရီရ (တိ) | ဝိရိယမယ + သရီရ | (က) ဝိရိယဟူဆိုအပ်သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ (ခ) ဝိရိယဖြင့်ပြီးသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ (က) (ခ) ဝိရိယမယသရီရာ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၅၂။ ဝိရိယမေဝ ဝိရိယမယံ ယထာ "ဒါနမယ" န္တိ၊ တသ္မာ ဝိရိယသင်္ခါတသရီရာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝိရိယမယသရီရာ ဝိယာတိ သဝိဂ္ဂဟဝိရိယ-သဒိသာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။

ဝိရိယယောဂ (ပု) | ဝိရိယ + ယောဂ | ဝိရိယ နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဒိဂုဏုသာဟာတိ နာ ဒိဂုဏံ ဝိရိယယောဂံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၇။

ဝိရိယလက္ခဏာပဥ္ဉ (တိ) | ဝိရိယ +လက္ခဏာ + ပဥ္ဉ | ဝိရိယလက္ခဏာပဥ္ဉ၊ ဝိရိယလက္ခဏာကို မေးမြန်းခြင်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉ္ဟာပါဠိ။ ၂-ဝဂ်၊ ၁၂-ပဉ္ဟာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅။

ဝိရိယလေသ (ပု) | ဝိရိယ + လေသ | အရိပ်အမြွက်မျှဖြစ်သော ဝိရိယ၊ အားနည်းသော ဝိရိယ။ နာ ဧဝံ ဝိရိယလေသော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၁၆)။

ဝိရိယဝတ္ထု (နာ) | ဝိရိယ + ဝတ္ထု | ဝိရိယဝတ္ထု၊ လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိသော ရဟန်း၏-အကြောင်း အရာ-အဋ္ဌုပ္ပတ်။ ဝိနယပိဋကာ၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၄-ပါရာဇိက၊ ၁၆-ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဝိရိယဝတ္ထုသို့ အာရာဓနီယောတိ သတ္ထာ အာရာဓေတုံ သမ္မာဒေတုံ နိဗ္ဗတ္တေတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၄။

ဝိရိယဝတ္ထုသဒိသ (တိ) | ဝိရိယဝတ္ထု + သဒိသ | ဝိရိယဝတ္ထုနှင့်တူသော။ တတော ပရာနိ တီဏိ ဝတ္ထူနိ ဝိရိယဝတ္ထုသဒိသာနေဝ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၄။

ဝိရိယဝန္တု (တိ) | ဝိရိယ + ဝန္တု။ ထိ-၌ ဝိရိယဝတီ, ဝန္တိ။ ဝိယ်ဝတ်-သံ။ ဝိရိယဝန်္တ-သက္ကတပိဋက။ | (၁) (က) လွန်ကဲ-ကြီး-သော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိသော၊ သူ။ (ခ) လွန်ကဲ-ကြီး- သော-လုံ့လ - သမ္မာဝါယာမ -ရှိသော၊ (သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြင့်) မကောင်းမှုအားလုံး မှန်ကောင်းကြဉ်သော၊) သူ။ (ဂ) (သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါးစေတတ်သည့်) -လွန်ကဲ - ကြီး - သော- သမ္မပ္ပဓာန် - လုံ့လ - ရှိသော၊ သူ။ (၂) ရဲရင့်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၃) သုက်-သုက် သွေး-ရှိသော၊ သူ။ (၁) (က) တတ္ထ မီရန္တိ ဝိရိယဝန်္တံ။ အဲ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၇။ ဝိရန္တိ တံ ဧဝရူပံ သဗ္ဗံ ခန္ဓလောကံ အဘိဘဝိတ္တာ ဌိတံ ဝိရိယဝန်္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၄၈။ ဘန္တေ မဟာဝီရ ------ သဗ္ဗညုတညာဏမဓိဂမာယ ဝိရိယဝန္တ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၃။ ဝိရိယဝတော ဟိ အစိန္တိတမ္ပိ ဟောတိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၅၄။ (ခ) ဝိရိယဝါ (စူဠနိ။ ၁၄၁) တိ အရိယမဂ္ဂေန သဗ္ဗပါပကေဟိ ဝိရတော။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၄၀။ (ဂ) အာတာပီတိ တသ္မေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သတိပဋ္ဌာနဿ ဘာဝနက-ဝိရိယေန ဝိရိယဝါ။ အဲ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၂။ အဲ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၅။ (၃) ပေါသော ဝိရိယဝါ သောယံ။ အလက််ာ။ ၆၅။ ဝိရိယဝါ သူရော သောယံ ပေါသော ပုရိသော ----- ဝိရိယဝါ ဥပစိတသမ္ဘဝေါ သောယံ ပေါသော။ အလက််ာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၆၅။

ဝိရိယဝါဒ (တိ) | ဝိရိယ + ဝါဒ။ ဝိရိယ + ဝဒ + ဏ။ | ဝိရိယ အယူဝါဒရှိသော၊ (အားထုတ်အပ်သော) လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိ၏ဟု-ပြော - ဟော - ဆို - လေ့ရှိ - သော။ တေပိ ဘဂဝန္တော ကမ္မဝါဒါ စေဝ အဟေသုံ ကိရိယဝါဒါ စ ဝိရိယဝါဒါ စ။ အဲ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဝိရိယဝါသ (တိ) | ဝိရိယ + ဝါသ | ဝိရိယ ဟူသော-နေရာ-နေအိမ်-ရှိသော။ နိရယဒုက္ခံ အတိစ္စ ဝိရိယဝါသော။ သုတ္တနိ။ ၃၆၀။ စူဠနိ။ ၂၅၄။ နိရယဒုက္ခံ အတိစ္စ ဌိတော ဝိရိယဝါသော ဝိရိယနိကေတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၅။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၄၀။

ဝိရိယဝိက္ကမ (ပု) | ဝိရိယ + ဝိက္ကမ | လွန်စွာ အားထုတ်ခြင်း၊ လွန်ကဲသော-လုံ့လ-ဝိရိယ။

တွံ သူရော မယာ သူရေန သဒ္ဓိ သမာဂန္ဆာ ဝိရိယဝိက္ကမေန ဝိက္ကန္တေန ---------- အသဂ်ိမေတ္တာဝ ဂစ္ဆသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၁၉၄။

ဝိရိယဝိနောဒန (န) [ဝိရိယ + ဝိနောဒန] ဝိရိယကို- ပယ်ဖျောက်- ဖျက်ဆီး- ပစ်ပယ်- ခြင်း။ ဝိရိယဿ အဝနောဒနံ ခိပနံ ဝိရိယဝိနောဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀-(သိ)။

ဝိရိယဝိနောဒနရသ (တိ) [ဝိရိယဝိနောဒန + ရသ] ဝိရိယကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး- ပစ်ပယ် - ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ တတ္ထ ထိနံ အနုဿာဟလက္ခဏံ၊ ဝိရိယဝိနောဒနရသံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၉။

ဝိရိယဝိရဟိတ (တိ) [ဝိရိယ + ဝိရဟိတ] ဝိရိယ - ကင်း - မရှိ - ယုတ်လျော့ - သော။ ကုသီတော ဟီနဝိရိယောတိ ---------- ဟီနဝိရိယော ဝိရိယဝိရဟိတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၃၄။

ဝိရိယဝေဝစန (န) [ဝိရိယ + ဝေဝစန] ဝိရိယ၏ - ဝေဝုစ် - ပရိယာယ် - စကားလှယ်။ အာရဒ္ဓဝိရိယေနာတိအာဒိသု " ဝိရိယံ ထာမော " တိ အာဒိနိ သဒ္ဓါနေဝ ဝိရိယ-ဝေဝစနာနိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၈၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀)။

ဝိရိယသံယုတ္တ (တိ) [ဝိရိယ + သံယုတ္တ] လုံ့လ - ဝိရိယ - နှင့်ယှဉ်သော။ ဧကော ဝိရိယသံယုတ္တော။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၉၉။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝိရိယသံဝရ (ပု) [ဝိရိယ + သံဝရ] ဝိရိယ ဟူသော (အကုသိုလ်ကို) ပိတ်ပင်-တားမြစ်-တတ်သောတရား၊ (အကုသိုလ်ကို) ပိတ်ပင်-တားမြစ်-တတ်သော ဝိရိယ။ (ကာမဝိတက်စသည်တို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဝိရိယ)။ သီလသံဝရော ------- ဝိရိယသံဝရောတိ ပဉ္စဝိဓော ------ " ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတိ " တိ အယံ ဝိရိယသံဝရော။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃-၄။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၈၅-၆။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၅၂ - ၃။ စူဠနိ၊ ၆။ ၇၁။ ဝိရိယမေဝ ဝိရိယသံဝရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀။ ဝိရိယ-သံဝရော ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝိနောဒနဝသေန ပဝတ္တံ ဝိရိယမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆။ (-အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၇။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၃၀-၁။ ဣတိဝုတ်၊၆။ ၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၇။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁၀၅။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၁၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၊ ၃၀၊ ၃၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂)။

ဝိရိယသခ်ိရ (ပု) [ဝိရိယ + သခ်ိရ] ဝိရိယဟူသော - ပြုပြင် - စီရင် -တတ်သည့် တရား၊ ပြုပြင် - စီရင် - တတ်သော ဝိရိယ။ ကာယဝစီစိတ္တသခ်ိရသီသေန တံသမုဋ္ဌာပကာ ဝိရိယသခ်ိရာဝ ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၇၀။

ဝိရိယသတိဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိရိယ + သတိ + ဂဟဏ] ဝိရိယ, သတိ-ဟူသော-သဒ္ဒါ။ ဝိရိယသတိဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ဣန္ဒြိယဘာဝ-သာမညတော သဒ္ဓါ ပညာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဝိရိယသဒ္ဒ (ပု) [ဝိရိယ + သဒ္ဒ] ဝိရိယ-ဟူသော-သဒ္ဒါ။ တံ ဝိရိယသဒ္ဒသ ပဝတ္တိဌာနံ ဝိရိယသဒ္ဒါဘိဓေယ္ယော အတ္ထောတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၁။

ဝိရိယသဒ္ဒါဘိဓေယ္ယ (တိ) [ဝိရိယသဒ္ဒ + အဘိဓေယ္ယ] ဝိရိယသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော။ ဝိရိယသဒ္ဒ-ကြည့်။

ဝိရိယသန္တာပတေဇ (ပု) [ဝိရိယ + သန္တာပ + တေဇ] ဝိရိယ-ဟူသော-အပူမီး-မီးပူ၊ ဝိရိယ ဟူသော (ကိလေသာကို) လွန်စွာ-ပူပန်-ပူ လောင် - စေတတ်သော - မီးလျှံ - မီးရှိန်။

ဝိရိယသန္နာပတေဇံ အဘိဇနေတွာ ကိလေသာ ပဋိဟန္တွတ္တာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၇။

ဝိရိယသန္နာဟ (ပုံ) | ဝိရိယ + သန္နာဟ | ဝိရိယ - ဟူသော - ချပ်မိန်ညှိ။ ဥတ္တမံ စတုရင်္သမန္နာဂတံ ဝိရိယသန္နာဟံ ဒတ္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၁၄။ (-ထေရ၊ ၆။ ၂။ ၁၇၇)။

ဝိရိယသတ္ထာဝ (ပုံ) | ဝိရိယ + သတ္ထာဝ | ဝိရိယ၏-ထင်ရှား ရှိသည်၏အဖြစ် -ထင်ရှား ရှိခြင်း။ ဝိရိယသတ္ထာဝတော ဗလပတ္တော သမာဓိ ဟောတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၂) တိ " ဝိရိယန်နဲ့ ဗလ " နဲ့ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝိရိယသဘာဝ (တိ) | ဝိရိယ + သဘာဝ | လုံလ - ဝိရိယ - ဟူသော - သဘောရှိသော။ ဝိရိယဇာတိက-ကြည့်

ဝိရိယသမတာ (ထီ) | ဝိရိယ + သမတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆ - ၌ ဝိရိယသမတံ ဝိရိယသမထံ ၂-ချက်သင့်ဟု မိန့်၏။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၄။ ပဋိကဝိသောဓနီ။ ၁၇၊ ၂၃ - တို့၌ကား ဝိရိယသမထံ - သာသင့်ကြောင်းကို မိန့်ဆိုကြ၏။ | ဝိရိယ၏-သမာဓိနှင့်-မျှ-ညီမျှ-သည်၏အဖြစ်။ ဝိရိယသမထ-လည်းကြည့်။ မမ အစ္စာရဒ္ဓံ ဝိရိယံ၊ တေန မေ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဝိရိယသမတံ ယောဇေမိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၈၁။ ဝိရိယသမတံ ယောဇေမိတိ စက်မနဝိရိယဿ အဓိမတ္တတ္တာ တဿ ပဟာနဝသေန သမာဓိနာ သမရသတာပါဒနေန ဝိရိယသမတံ ယောဇေမိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၅၈။ ဝိရိယသမတံ ယောဇေမိတိ စက်မနဝိရိယဿ အဓိမတ္တတ္တာ တဿ ဟာပနဝသေန သမာဓိနာ သမတာ-ပါဒနေန ဝိရိယဿ သမတံ သမဘာဝံ ယောဇေမိ၊ ဝိရိယေန ဝါ သမထသင်္ခါတံ သမာဓိ ယောဇေမိတိပိ အတ္ထော။ ဒွိဓာပိ ဟိ ပါဠ္ဎော ဒိဿတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။ ---------- ဒဿဝိဓံ အပွနာကောသလ္လံ, ဝိရိယသမတာ, အပွနာဝိဓာနန္တိ ဣမေ နဝ အာကာရာ ကထေတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၃။ အထ တဒနန္တရံ ဝိရိယသမတာယ သမ္ပဒေဝ ယောဇေတတ္တာ ----- အာသဝေဟိ မမ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၃၇။ ဥဘောပိ တေ ဝိရိယသမတာယ ပဋိပက္ခတ္တာ အန္တာ နာမ။ ဝဇိရ။ ၄၀၁။ ဝိရိယသမတံ ယောဇေတွာ (မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၀) တိ အဓိဝါသနဝိရိယဿ အဓိမတ္တတ္တာ တဿ ဟာပနဝသေန သမာဓိနာ သမရသတာပါဒနေန ဝိရိယသမတံ ယောဇေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၈။ သတိပိ ဣန္ဒြိယသမတ္တေ, ဝိရိယသမတာယ စ တေနေဝ ခေါဘေန, သမ္ပသာဒါဘာဝေန စ သမာဓိပိ န သုဋ္ဌု ပါကဋော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၆။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၈၄။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၉။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၄၊ ၂၃၀၊ ၂၃၆။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅၀။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၀၊ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၈၊ ၄၃၄)။

ဝိရိယသမတာနိယောဇန (န) | ဝိရိယသမတာ+နိယောဇန | ဝိရိယသမတာယောဇန-ကြည့်။ ပုန ဝိရိယသမတာနိယောဇနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိရိယသမတာနုယောဇန (န) | ဝိရိယသမတာ + အနုယောဇန | ဝိရိယသမတာယောဇန-ကြည့်။ သဒ္ဓါပညာ-သမာယောဂေါ, ဝိရိယသမတာနုယောဇနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၈။

ဝိရိယသမတာပါဒန (န) | ဝိရိယသမတာ + အာပါဒန | ဝိရိယ၏ သမာဓိနှင့် မျှသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေခြင်း။ ဝိရိယသမတာပါဒန် ဝိရိယသမတာယောဇန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိရိယသမတာယောဇန (န) | ဝိရိယသမတာ + ယောဇန | ဝိရိယ၏ သမာဓိနှင့် မျှသည်၏အဖြစ်ကို ယှဉ်စေခြင်း။ ဝိရိယသမတာယောဇနေ ဗျာပါရာကရဏေန အလ္လုပေက္ခတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄)။

ဝိရိယသမတာယောဇနဝိဓိ (ပု) | ဝိရိယသမတာယောဇန + ဝိဓိ | ဝိရိယ၏ သမာဓိနှင့် မျှသည်၏အဖြစ်ကို-ယှဉ်စေခြင်း၏- အစီအရင် - နည်းလမ်း၊ (ယှဉ်စေသောအစီအရင်-နည်းလမ်း)။ အထ သတ္ထာ တဿ စိတ္တာစာရံ ဥတ္တာ ------- ဝိရိယသမတာယောဇနဝိဓိ ဒဿေန္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၄။

ဝိရိယသမတာယောဇနဝိထိ (ထိ) | ဝိရိယသမတာယောဇန + ဝိထိ | ဝိရိယသမတာယောဇနဝိဓိ-ကြည့်။ သတ္ထာ တတ္ထ ဂန္ဓာ ဝိဏ္ဏုပမောဝါဒေန ဩဝဒိတ္တာ ဝိရိယသမတာယောဇနဝိထိံ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝိရိယသမထ (ပု) | ဝိရိယ + သမထ | ဝိရိယနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ တသ္မာတိဟ တွံ သောဏ ဝိရိယသမထံ အဓိဋ္ဌဟ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၉။ အံ၊ ၂။ ၃၃၀။ ဝိရိယသမထံ အဓိဋ္ဌာဟိတိ ဝိရိယသမ္မယုတ္တသမထံ အဓိဋ္ဌာဟိ၊ ဝိရိယံ သမထေန ယောဇေဟီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆၅။ ဝိရိယသမထံ အဓိဋ္ဌဟာတိ ဝိရိယသမ္မယုတ္တံ သမထံ အဓိဋ္ဌာဟိ၊ ဝိရိယံ သမထေန ယောဇေဟီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၁။ ဝိရိယသမထန္တိ ဝိရိယသမ္မယုတ္တသမထံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိရိယသမထန္တိ ------- ဣမိနာ ဝိရိယေန သမ္မယုတ္တံ သမထံ ဝိရိယသမထန္တိ ဒဿေတိ။ " ဝိရိယံ သမထေန ယောဇေဟီ "တိ ဣမိနာ ဝိရိယေန သမထံ ယောဇေဟီတိ အတ္ထောပိ ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၃၃။ ဝိရိယသမထံ ယောဇေတွာ (ဒီ၊၄၊ ၂။၃၆၄)တိ အဓိဝါသနဝိရိယဿ အဓိမတ္တတ္တာ တဿ ဟာပနဝသေန သမာဓိနာ သမရသတာပါဒနေန ဝိရိယသမထံ ယောဇေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၈-တို့၌ " ဝိရိယသမတံ " ဟုရှိ၏)။

ဝိရိယသမထယောဇန (န) | ဝိရိယသမထ + ယောဇန | ဝိရိယနှင့်သမာဓိကို-ဝိရိယကို သမာဓိနှင့် - ယှဉ်စေခြင်း။ ဝိရိယသမထယောဇနတ္ထာယာ (အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၅) တိ ဝိရိယဿ သမထေန ယောဇနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိရိယသမာဒါန (န) | ဝိရိယ + သမာဒါန | ဝိရိယကို - ယူ - ဆောက်တည် - ခြင်း။ ဝိရိယသမာဒါနမ္ပိ ဝုစ္စတိ ဝတံ, န သီလံ။ မဟာနိ။ ၅၀။ ဝိရိယသမာဒါနမ္ပိတိ ဝိရိယဂ္ဂဟဏမ္ပိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၀။

ဝိရိယသမာဓိ (ပု) | ဝိရိယ + သမ္မယုတ္တ + သမာဓိ။ ဝိရိယ + အဓိပတိ + သမာဓိ။ အဓိပတိသဒ္ဒလောပံ ကတ္တာ သမာသော ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ |

(၁) (က) ဝိရိယနှင့်-ယှဉ်-အတူတကွဖြစ်-သော သမာဓိ။ (ခ) ဝိရိယာဓိပတိနှင့်-ယှဉ်-အတူတကွဖြစ်-သော သမာဓိ။ (၂) ဝိရိယ-အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင် - ရှိသော သမာဓိ၊ ဝိရိယ - ကြီးမှူး - ခေါင်းဆောင်-သောသမာဓိ၊ (က) ဝိရိယကို-အမှီ-အကြီးအမှူး- ဦးစီးခေါင်းဆောင် -ရှေ့သွား- ပြု၍-ဖြစ် - ဖြစ်စေအပ် - ရအပ် - သော သမာဓိ။ (ခ) ဝိရိယလျှင် အကြောင်းရှိသော-ဝိရိယကြောင့်ဖြစ်သော-သမာဓိ။ (ဂ) ဝိရိယလွန်ကဲသော-လွန်ကဲသည့် ဝိရိယရှိသော-သမာဓိ။ (၁)(က) ထေရော ဝိရိယသမာဓိ ယောဇေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ သမသီသီ ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ (ခ) ဝိရိယသမာဓိ (နေတ္တိ။ ၁၅) တိ ---ဝိရိယာဓိပတိနာ သမ္မယုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တော သမာဓိ ဝါ ဝိရိယသမာဓိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၃။ (၂) (က) (ခ) (ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရိယသမာဓိပ (ပ္ပ) ဓာနသခ်ိဳရသမန္နာဂတ (တိ) | ဝိရိယသမာဓိ +ပဓာနသခ်ိဳရ+သမန္နာဂတ။ ဝိရိယ + ဝိရိယသမာဓိ + ပဓာနသခ်ိဳရ + သမန္နာဂတ။ ဝိရိယ + သမာဓိ + ပဓာနသခ်ိဳရ + သမန္နာဂတ။ | (၁) ဝိရိယလွန်ကဲသော သမာဓိ, ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ (၂) ဝိရိယ, ဝိရိယလွန်ကဲသောသမာဓိ, ကောင်းမြတ်သောဝိရိယတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၃) ဝိရိယ, သမာဓိ, ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ (၁) ဝိရိယသမာဓိပဓာနသခ်ိဳရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၂။ မ၊ ၁။ ၁၄၈။ မ၊ ၂။ ၂၀၄။ အဲ၊ ၁။ ၄၁။ပဋိသံ။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၅။ ဆန္နသမာဓိပဓာနသခ်ိဳရသမန္နာဂတန္တိအာဒိသု ဆန္နဟေတုကော ဆန္နာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္နသမာဓိ၊ ကတ္တုကမ္မတာဆန္နံ အဓိပတိ ကရိတွာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိသော်တံ အဓိဝစန်။ ပဓာနဘူတာ သခ်ိဳရာ ပဓာနသခ်ိဳရာ၊ စတုကိစ္စသာဓကသာ သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယသော်တံ အဓိဝစန်။ သမန္နာဂတန္တိ ဆန္နသမာဓိနာ စ ပဓာနသခ်ိဳရေန စ ဥပေတံ။ ------- ဣမိနာ နယေန သေသေသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄-၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃။ ဣဒ္ဓိပါဒေသု ဆန္ဒံ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ပဓာနဘူတာ သခ်ိဳရာ ပဓာနသခ်ိဳရာ။ သမန္နာဂတန္တိ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတံ။ ---- သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ အဲ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၇။ " ဆန္ဒဥ္စေ ဘိက္ခု အဓိပတိ ကရိတွာ လဘတိ သမာဓိ၊ လဘတိ စိတ္တသ္သေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ (အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၅) " တိ ဣမာယ ပါဠိယာ ဆန္ဒာဓိပတိ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိတိ အဓိပတိ-သဒ္ဒလောပံ ကတွာ သမာသော ဝုတ္တောတိ ဝိညာယတိ၊ အဓိပတိသဒ္ဒတ္ထဒဿနဝသေန ပန " ဆန္ဒဟေတုကော, ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ " တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ " ပဓာနဘူတာတိ ဝိရိယဘူတာ " တိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ သခ််တ-သခ်ိဳရာဒိနိဝတ္တနတ္ထဉ္စ ပဓာနဂ္ဂဟဏန္တိ။ အထ ဝါ တံ တံ ဝိသေသံ သခ််ရောတီတိ သခ်ိဳရော၊ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိရိယံ။ တတ္ထ စတုကိစ္စသာဓကတော အညဿ နိဝတ္တနတ္ထံ ပဓာနဂ္ဂဟဏန္တိ ပဓာနဘူတာ သေဋ္ဌဘူတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဆန္ဒံ

နိဿာယာတိ ဆန္ဒံ ဓုရံ, ဆန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ, ဆန္ဒံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတ္တာ ပဝတ္တိဝသေန ဆန္ဒံ နိဿာယ။ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌေန ပဓာနဘူတာ, ပဓာနဘာဝံ ဝါ ပတ္တာတိ ပဓာနဘူတာ။ တေဟိ ဓမ္မေဟိတိ ဆန္ဒနိဿယေန ပဝတ္တသမာဓိနာ စေဝ " ပဓာနသင်္ခါရော " တိ ဝုတ္တဝီရိယေန စ။ ဥပေတန္တိ သမ္ပယုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈)။

(၂) ကတိ ကဒ္ဓ ဝီရိယံ အယဉ္စ ဝီရိယသမာဓိ ကမေ စ ပဓာနသင်္ခါရာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဝီရိယသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ-သမန္နာဂတော ကတ္ထဝိပါဒေါ။ သံ၊ ၃။ ၂၃၅။ ကတိ အယဉ္စ ဆန္ဒောတိအာဒီသု ဆန္ဒော ဆန္ဒသမာဓိနာ စေဝ ပဓာနသင်္ခါရေဟိ စ ပဓာနသင်္ခါရာပိ ဆန္ဒေန စေဝ ဆန္ဒသမာဓိနာ စ သမန္နာဂတာ။ တသ္မာ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မေ ဧကတော ကတ္တာ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ-ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတော ကတ္ထဝိပါဒေါတိ ဝုတ္တံ။ ------- သေသိဒ္ဓိပါဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၈၆-၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၀-၁)။

(၃) ကတိ ကမိနာ စ ဝီရိယေန ကမိနာ စ သမာဓိနာ ကမိနာ စ ပဓာနသင်္ခါရေန ဥပေတော ဟောတိ ---------- တေန ဝုစ္စတိ။ " ဝီရိယသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ-သမန္နာဂတော"တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၀။

ဝီရိယသမာဓိဘာဝနာ (ထီ) | ဝီရိယသမာဓိ + ဘာဝနာ | ပွါးစေအပ်သော ဝီရိယလွန်ကဲသည့် သမာဓိ။ စတသ္သော သမာဓိဘာဝနာ (နေတ္တိ။ ၉၉) တိ ဆန္ဒသမာဓိဘာဝနာ ဝီရိယသမာဓိဘာဝနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၆။ သမာဓိဘာဝနာ (နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၀၃-၄) လည်း ကြည့်။

ဝီရိယသမာဓိယောဇနာ (ထီ၊ န) | ဝီရိယသမာဓိ + ယောဇနာ | ဝီရိယ-သမထယောဇန-ကြည့်။ ကမ္မ ပနေတံ ဒွယံ ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၅။ ကမေသု တီသု သုတ္တေသု အာဂတနယေန ဝီရိယ-သမာဓိယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၀)။

ဝီရိယသမာဓိသမန္နာဂတ (တိ) | ဝီရိယသမာဓိ + သမန္နာဂတ | ဝီရိယလွန်ကဲသော သမာဓိနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝီရိယ-သမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ-လည်းကြည့်။ တံ ပန " ဝီရိယသမာဓိသမန္နာဂတ " န္တိ ဧတ္တာဝတာပိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။

ဝီရိယသမာဟိတ (တိ) | ဝီရိယ + သမာဟိတ | ဝီရိယလွန်ကဲသော သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်သော။ သတိအာရက္ခသမ္ပန္နော၊ မိတိမာ ဝီရိယသမာဟိတော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၇။

ဝီရိယသမ္ပဂ္ဂဟ (ပု) | ဝီရိယ + သမ္ပဂ္ဂဟ | ဝီရိယကို ကောင်းစွာ -ချီးမြှောက်-ချီးပင့်-ခြင်း။ ဝီရိယသမ္ပဂ္ဂဟတ္ထံ ပန သမဏဓမ္မံ ကရောန္တေန သုဒ္ဓစိတ္တေန စက်မိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇၆။

ဝီရိယသမ္ပဂ္ဂဟဏ (န) | ဝီရိယ + သမ္ပဂ္ဂဟဏ | ဝီရိယသမ္ပဂ္ဂဟ - ကြည့်။ ဝီရိယသမ္ပဂ္ဂဟဏတ္ထန္တိ ဝီရိယဿ သုဋ္ဌု ပဂ္ဂဏှတ္ထံ၊ ဝီရိယဿ ဥက္ခိပနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆။

ဝီရိယသမ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝီရိယ + သမ္ပတ္တိ | ဝီရိယ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဝီရိယသမ္ပတ္တိယာ ----- ဗုဒ္ဓံ တံ ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝီရံ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၅၃။ (-ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၀၀။

ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၇)။

ဝီရိယသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝီရိယ + သမ္ပဒါ] ဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ " အတန္ဒိတာ " တိ ဣမိနာ သီလသမ္ပဒါဒီနံ ကာရဏဘူတံ ဝီရိယသမ္ပဒံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆။

ဝီရိယသမ္ပန္ဓ (တိ) [ဝီရိယ + သမ္ပန္ဓ] လုံ့လ-ဝီရိယ-နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အာတာပီတိ ဝီရိယသမ္ပန္ဓော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၆။ အာတာပီတိ ဝီရိယသမ္ပန္ဓောတိ သဗ္ဗသော ကိလေသာနံ အာတာပနပရတာပနဝသေန ပဝတ္တဝီရိယ-သမဏီဘူတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ တေန တေသံ ဝီရိယသမ္ပန္ဓံ ပညက္ခန္ဓံ ဒဿေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၄။

ဝီရိယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝီရိယ + သမ္ပယုတ္တ] ဝီရိယနှင့်ယှဉ်သော။ ဝီရိယသမထံ အဓိဌာဟိတိ ဝီရိယသမ္ပယုတ္တံ သမထံ အဓိဌာဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၂)။

ဝီရိယသမ္ပယောဂ (ပု) [ဝီရိယ+သမ္ပယောဂ] ဝီရိယနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တသ္မာ ဝီရိယသမ္ပယောဂံ ကတ္တာ ပိဝထ ဧတံ မဏ္ဍံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈။

ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင် (ပု) [ဝီရိယ + သမ္ဓောဇ္ဈင်။ ဝီရိယမေဝ သမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၆။ ဗောဇ္ဈင်, သမ္ဓောဇ္ဈင် - ပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲကြည့်။] ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်--- (က) ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ-ထ-နိုး-ကြောင်းဖြစ်သော (သတိ, ဓမ္မဝိစယ စသော) တရားအပေါင်း၏အစိတ်ဖြစ်သော ဝီရိယ။ (ခ)သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်းဖြစ်သော (သတိ, ဓမ္မဝိစယ စသော) တရားအပေါင်း၏ အစိတ်ဖြစ်သော ဝီရိယ။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုကြောင်းဖြစ်သော (သတိ, ဓမ္မဝိစယ စသော) တရားအပေါင်း၏ အစိတ်ဖြစ်သော ဝီရိယ။ (ဃ) ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ-ထ-နိုး-တတ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းဖြစ်သည့် ဝီရိယ။ (င) သစ္စာလေး ပါးတရားတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းဖြစ်သည့် ဝီရိယ။ (စ) နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုတတ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းဖြစ်သည့် ဝီရိယ။ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င) (စ) ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်် ဘာဝေဿန္တိ။ ဒီ ၊ ၂။ ၆၇။ သတိယေဝ သမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ သတိသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၀။ သတိသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဒီ၊ ၃။ ၈၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၆။ ပဋိသံ၊ ၃၀၂။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်် ဘာဝေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ၂။ ၂၀၄။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်် -------- ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၈၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၇။ သတိသမ္ဓောဇ္ဈင််နွှိ သတိသခ်ါတံ သမ္ဓောဇ္ဈင််။ ---------- သေသသမ္ဓောဇ္ဈင််သုပိ ဣမိနာဝ နယေန ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၃။ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ---- ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၃။ ၁၂၈။ ကော စ ဘိက္ခဝေ အာဟာရော အနုပ္ပန္ဓဿ ဝါ ဝီရိယ-သမ္ဓောဇ္ဈင််ဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္ဓဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင််ဿ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ သံ၊ ၃။ ၉၂။ ဝီရိယံ ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဝီရိယဗလံ သမ္မာဝါယာမော ဝီရိယသမ္ဓောဇ္ဈင်္ဂေါ။ အဘိ၊ ၈။ ၇၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၈ - ၉။

(-သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၀၅။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၈၃။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၉။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၇။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁၅၅၊ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၀)။

(ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဟူသည်-- တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝိရိယစေတသိက်သာတည်း။ သင်္ဂဟ။ ၁၂၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၈။ ယင်းဝိရိယသမ္ဘောလျှင်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ခိုးမြှောက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၂၀။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၈၃။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၉၆။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၁၂၅။

" ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဖြစ်ကြောင်း တရားများ "

(၁) ရှေးဦးစွာ အားထုတ်မှုဟူသော အာရမ္ဘဓာတ်။ (၂) ပျင်းရိခြင်းမှလွတ်မြောက်မှုဟူသော နိက္ကမဓာတ်။ (၃) အဆင့်ဆင့် အားထုတ်မှုဟူသော ပရက္ကမဓာတ် ဤဓာတ် ၃-ပါးတို့၌ အသင့်အားဖြင့်နှလုံးသွင်းမှုကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း။ တစ်နည်းအားဖြင့် (၁) အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၂) ဝိရိယ၏အကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၃) ဝိပဿနာနှင့်တကွသော အရိယာမဂ်အစဉ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း (၀၀) ၇-ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိတို့၏အစဉ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၄) တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ ဆွမ်းကို ပူဇော်တုံပြုခြင်း။ (၅) သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အမွေဥစ္စာ၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၆) မြတ်စွာဘုရား၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၇) မိမိဇာတ်၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၈) သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (၉) ပျင်းရိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (၁၀) အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမှီဝဲခြင်း။ (၁၁) ထိုဝိရိယသမ္ဘောလျှင်၌စိတ်ညွတ်ခြင်း ဤ (၁၁) ပါးတို့သည် ဝိရိယသမ္ဘောလျှင် ဖြစ်ကြောင်းတို့ပေတည်း။ သံ၊ ၃။ ၆၀၊ ၉၂။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၇၈။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၉၆-၇။သံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၇၉။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၉၂-၉။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၅-၆။

(မှတ်ချက်) ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၈-၉ ၌ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်း ၁၁-ပါးတို့တွင် (၇) (၈) အကြောင်းတို့ကိုနှုတ်၍ ထိန, မိဒ္ဓတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း, သမ္မပ္ပဓာန်၏ အာနုဘော်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ၂-ပါးတို့ကိုထည့်ပြီး ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဖြစ်ကြောင်းတရား ၁၁-ပါးတို့ကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် ဆိုသေး၏။ ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်သည်-- ဗောလျှင်တရား ၇-ပါးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၍ အပရိဟာနိယတရား ဖြစ်သည်သာမက အသခ်တဂါမိမဂ္ဂ (နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်း) တရားလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၆၇။ ဒီ၊ ၃။ ၈၇။ သံ၊ ၂။ ၅၄၀။ အံ၊ အံ၊ ၂။ ၄၁၄။ အဘိ၊ ၀။ ၂၃၆။ ပဋိသံ။ ၃၀၂။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။

ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဌာနိယ (တိ) [ဝိရိယသမ္ဘောလျှင် + ဌာန။ ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဌာန + ဏျ] ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ တထာ ဝိရိယသမ္ဘေလျှင်ဌာနိယာနံ ဓမ္မာနံ ဗဟုလီကာရဝသေန ပဂ္ဂဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ပရိဘာဝိတ (တိ) [ဝိရိယသမ္ဘောလျှင် + ပရိဘာဝိတ] ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ဖြင့် ပျံ့နှံ့ထုံစေအပ်သော။ ဝိရိယသမ္ဘောလျှင်ပရိဘာဝိတာ ဟောတိ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁၈။

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ရတန (နဲ) [ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် + ရတန] ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ရတနာ။ ဝီရိယ-သမ္ဗောဇ္ဈင်ရတနသ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၂၄။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၂)။

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်သီသ (နဲ) [ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် + သီသ] ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော - အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို-အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင် - ပြုခြင်း။ အတ္ထတော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်သီသေန သတ္တ ဗောဇ္ဈင်ါ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၅။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၉။

ဝီရိယသမ္ဘဝ (ပု) [ဝီရိယ + သမ္ဘဝ] ဝီရိယ၏ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ ဝီရိယသမ္ဘဝေန ဝီရဘာဝေါတိ အာဟ " ဝီရန္တိ ဝီရိယဝန္တ " နွှိ။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝီရိယသာတစ္စသမ္ပန္ဓ (တိ) [ဝီရိယ + သာတစ္စ + သမ္ပန္ဓ] အားထုတ်မှုမြဲသည်၏ အဖြစ်-အမြဲမပြတ် အားထုတ်ခြင်း- နှင့်ပြည့်စုံသော။ အမြဲမပြတ်ဖြစ်သော-လုံ့လ-ဝီရိယ-ရှိသော၊ အမြဲမပြတ်ကြိုးစားအားထုတ်သော။ ဝီရိယသာတစ္စသမ္ပန္ဓော၊ ယုတ္တယောဂေါ သဒါ သိယာ။ ထေရ။ ၃၀၅။ သတတဘာဝေါ သာတစ္စံ၊ ဝီရိယသ သာတစ္စံ, တေန သမ္ပန္ဓော သမန္ဓာဂတော, သတတပဝတ္တဝီရိယော၊ နိစ္စပဂ္ဂဟိတဝီရိယောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝီရိယသာဓန (တိ) [ဝီရိယ + သာဓန] (၁) ဝီရိယဖြင့် ပြီးစေအပ်သော။ (၂) ဝီရိယ လျှင် ပြီးစေကြောင်းရှိသော၊ ပြီးစေတတ်သည့် ဝီရိယရှိသော။ (၁) (၂) ဝီရိယသ ဓနဉ္စ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလန္တိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၀၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၈။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလမ္ပိ ဧတ္ထေဝ ဝီရိယသံဝရေ ဧဝ သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ ဝီရိယသာဓနတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၆။(-၅၅)။

ဝီရိယသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝီရိယ + သိဒ္ဓိ] ဝီရိယ၏-ပြီးစီး - ပြည့်စုံ - ခြင်း။ တထာ မိစ္ဆာဇီဝါ ပဋိဝိရတိဝစနေန ဝီရိယသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၀၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၈။

ဝီရိယသီသ (နဲ) [ဝီရိယ + သီသ] ဝီရိယ ဟူသော - အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ဝီရိယကို-အကြီးအမှူး -ဦးစီး ခေါင်းဆောင်-ပြုခြင်း။ ဝီရိယသီသေန သတ္တ ဗောဇ္ဈင်ဂ် ဘာဝေန္တသ ဥပ္ပန္ဓံ ဗလံ ဘာဝနာဗလံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၅။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၉။

ဝီရိယသုတ္တ (နဲ) [ဝီရိယ + သုတ္တ] ဝီရိယသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဋိ။ ၁-သံယုတ်။ ၉-အန္တရပေယျာလ၊ ၈-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဝီရိယဟာနိ (ထီ) [ဝီရိယ + ဟာနိ] ဝီရိယ၏-ယုတ်လျော့-ဆုတ်ယုတ်-ခြင်း။ လီနတာတိ စ သင်္ကောစော ဝီရိယဟာနိ ဝီရိယာရမ္ဘသ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ အနုဌီ၊ ၁။ ၂၆။

ဝီရိယာကမ္မိတ (တိ) [ဝီရိယ + အာကမ္မိတ] လုံ့လ-ဝီရိယ-သည် ဆွဲငင်အပ်သော။ ဧဝံ ဘဂဝတော ဝီရိယာကမ္မိတံ ပညာနင်္ဂလံ ယထာဝုတ္တံ ဃနံ ဘိန္ဒတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။

ဝီရိယာတပ (ပု) [ဝီရိယ + အာတပ] ဝီရိယ ဟူသော-အပူ-နေပူ၊ (ကိလေသာတို့ကို) ပူပန်-ပူလောင် - စေတတ်သော - လုံ့လ - ဝီရိယ။ ကာယဒုစ္စရိတာဒိကေ ထူလကိလေသေ ဝီရိယာတပေန နီဟရတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၂၀။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၉)။

ဝိရိယာတာပ (ပု) [ဝိရိယ + အာတာပ] (ကိလေသာတို့ကို) ပူပန်-ပူလောင်-စေတတ်သော - လုံ့လ - ဝိရိယ။ ဝိရိယာတာပေန အာတာပိနော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၆။ ကိလေသာနံ အာတာပနပရိတာပနဋ္ဌေန ဝိရိယံ အာတာပေါတိ အာဟ " ဝိရိယာတာပေန အာတာပိနော " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၉။ အာတာပီတိ ကာယိကစေတသိကသံဓိတေန ဝိရိယာတာပေန အာတာပီ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၅။ အာတာပီတိ ဝိရိယာတာပေန သမန္နာဂတောတေ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝိရိယာတာပယောဂ (ပု) [ဝိရိယာတာပ + ယောဂ] (ကိလေသာတို့ကို) ပူပန်-ပူလောင်-စေတတ်သော -လုံ့လ -ဝိရိယ -နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိရိယာတာပယောဂေန အာတာပိနော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝိရိယာမိက (တိ) [ဝိရိယ + အမိက] လွန်ကဲသော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိသော၊ လုံ့လ-ဝိရိယ - လွန်ကဲသော၊ သူ။ ဝိရိယာမိကာနံ သဒ္ဓါပညာ မန္ဒာ ဝိရိယံ ဗလဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃။ (ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁)။

ဝိရိယာမိဌာန (နာ) [ဝိရိယ + အမိဌာန] ဆောက်တည်-အမိဌာန်-အပ်သော ဝိရိယ၊ ဝိရိယကို - ဆောက်တည် - အမိဌာန် - ခြင်း။ စတုရဂ်သမန္နာဂတံ --------- ဝိရိယာမိဌာနံ အမိဌာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈။ ဇော္ဈာဝတာ တေန စတုရဂ်သမန္နာဂတံ ဝိရိယာမိဌာနံ နာမ ကထိတံ။ ---------- ဧဝံ အမိဌိတံ ဝိရိယံ စတုရဂ်သမန္နာဂတံ ဝိရိယာမိဌာနံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၈၊ ၉၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၁)။

ဝိရိယာမိပတိ (တိ) [ဝိရိယ + အမိပတိ] (၁) ဝိရိယလျှင် အကြီးအမှူးရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိရိယာမိပတိ၊ ဝိရိယဟူသော အကြီးအမှူး၊ အကြီးအမှူးဖြစ်သော ဝိရိယ။ (၁) တတ္ထ ပုရိမံ သမာဓိဝိသေသနံ " ဝိရိယာမိပတိ သမာဓိ ဝိရိယသမာဓိ" တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ (ပု) (၂) ဝိရိယာမိပတိ ဝိရိယသမ္မယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အမိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ (-အဘိ၊ က။ ၃၆၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅၆)။

ဝိရိယာမိပတေယျ (တိ) [ဝိရိယာမိပတိ + ဏေယျ] ဝိရိယာမိပတိမှလာသော၊ ဝိရိယာမိပတိသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဝိရိယာမိပတိကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝိရိယာမိပတိရှိသော၊ ဝိရိယကို-အကြီးအမှူး-ဦးစီးခေါင်းဆောင်-ပြု၍-အားထုတ်-ဖြစ်စေ-အပ်သော။ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ---- ဝိရိယာမိပတေယျံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၉။ ပဋ္ဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ------ ဝိရိယာမိပတေယျံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၈၈။ (-နေတ္တိ။ ၁၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၆၊ ၂၅၇၊ ၂၈၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၀၊ ၁၆၆။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၇)။ ဝိမံသာမိပတေယျ-လည်းကြည့်။

ဝိရိယာနုပတိတ (တိ) [ဝိရိယ+အနုပတိတ] ဝိရိယသို့ အစဉ်လိုက်၍ ကျရောက်တတ်သော၊ ဝိရိယ၏ကျရာဖြစ်သော။ သဗ္ဗံ စိတ္တံ ----- ဝိရိယာနုပတိတံ။ အဘိ၊ က။ ၃၀၃။

ဝိရိယာနုဘာဝ (ပု) [ဝိရိယ + အာနုဘာဝ] ဝိရိယ၏-အစွမ်းသတ္တိ-တန်ခိုး-အာနုဘော်။ သဗ္ဗာပိ တေမိသမ္ဘာရပဋိပတ္တိ ဝိရိယာနုဘာဝေနေဝ သမိဇ္ဈတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂။

ဝိရိယာပေက္ခ (တိ) [ဝိရိယ + အပေက္ခာ။ ဝိရိယ + အပ + က္ကက္ခ + အ။] ဝိရိယကို-ငဲ့ခြင်းရှိ - ငဲ့ - သော။ ဝိရိယာပေက္ခမေဝ ဝိသေသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ဝိရိယာယတ္တ (တိ) [ဝိရိယ + အာယတ္တ] ဝိရိယနှင့်စပ်သော။ ဝိရိယာယတ္တော ဧဝ သတ္ထော လောကုတ္တရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၆)။

ဝိရိယာရဗ္ဘ (ပု) [ဝိရိယ + အာရဗ္ဘ] ဝိရိယကို အားထုတ်ခြင်း။ ဝိရိယာရဗ္ဘသ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ ဘိက္ခူနံ ----- ဓမ္မိ ကထံ ကတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၊ ၅၆။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၇-၈။ (က-မူ)။

ဝိရိယာရမ္ဘ (တိ) [ဝိရိယ + အာရမ္ဘ] (၁) အားထုတ်အပ်-ထက်သန်-သော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို- ဝိရိယဟုဆိုအပ်သော- အားထုတ်ခြင်း။ (က) အားထုတ်အပ်သော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ (ခ) ခိုးမြောက်အပ်-သော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိ-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ (ဂ) ပြည့်စုံသော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိ-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ (၃) (က) လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ (ခ) လုံ့လ - ဝိရိယ - ကို ခိုးမြောက်ခြင်း။ (ဂ) ဝိရိယကို အားထုတ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း (ဖလူပစာ)။ (၁) အာရဒ္ဓဝိရိယော ဧဝံ ဝိရိယာရမ္ဘသ စ ဝဏ္ဏဝါဒိ။ သံ၊ ၁။ ၄၀၅။ (ပု) (၂) (က) (ခ) (ဂ) ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဝိရိယာရမ္ဘော။ ဝိရိယာရမ္ဘောတိ စတုကိစ္စသ သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယသ အာရမ္ဘော၊ အာရဒ္ဓ-ပဂ္ဂဟိတပရိပုဏ္ဏဝိရိယတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိရာနံ ကမ္မန္တိ ဝိရိယံ --- တဒေဝ ကုသလကိရိယာယ ပဓာနဋ္ဌေန အာရမ္ဘော ဝိရိယာရမ္ဘော။ အာရဒ္ဓဝိရိယတာ ပဂ္ဂဟိတ-ဝိရိယတာ ပရိပုဏ္ဏဝိရိယတာတိ ပစ္စေကံ ဝိရိယတာသဒ္ဒါ ယောဇေတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။ ယော တသ္မိံ သမယေ စေတသိကော ဝိရိယာရမ္ဘော ---------- ဝိရိယဗလံ သမ္မာဝါယာမော။ အဘိ၊ ၈။ ၁၉။ မဟာနိ။ ၂၉၅။ အသလ္လိနတ္တပတိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌေ ပညာ ဝိရိယာရမ္ဘေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၃။ ဝိရိယာရမ္ဘောတိ ဝိရိယသခ်ါတော အာရမ္ဘော ဝိရိယာရမ္ဘော။ ဣမိနာ သေသာရမ္ဘေ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၉။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၅၉။ ဝိရိယာရမ္ဘော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇) အနုပ္ပန္နာနံ ပါပဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒနာဒိဝသေန အာရဒ္ဓဝိရိယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၀၊ ၁၈၇၊ ၂၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၈။ မ၊ ၁။ ၁၇)။ (၃) (က) (ခ) ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝိရိယာရမ္ဘာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၉။ အံ၊ ၃။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိရိယာရမ္ဘာယာတိ ကာယိကဿ စေဝ စေတသိကဿ စ ဝိရိယဿ ပဂ္ဂဏှနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။ ဝိရိယာရမ္ဘေ တိဋ္ဌန္တေ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၉။ အံ၊ ၂။ ၄၀၇။ ဝိရိယာရမ္ဘေတိ ကာယိကစေတသိကဿ ဝိရိယဿ ပူရဏော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၂၃။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၀-၁။ ဝိရိယာရမ္ဘေတိ သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဿ ပဂ္ဂဏှနေ၊ တံ ပန သဒ္ဓသော ဝိရိယဿ ပရိဗြူဟနံ ဟောတိတိ အာဟ " ကာယိက-စေတသိကဿ ဝိရိယဿ ပူရဏော " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၈ - ၉။ အာရဒ္ဓဝိရိယော (သံ၊ ၁။ ၆၃) တိ ဧတ္ထ ဝိရိယာရမ္ဘော နာမ ဝိရိယဿ ပဂ္ဂဏှနံ ပရိပုဏ္ဏကရဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။

(၄) သုဘရတာယ ။ ပ ။ ဝိရိယာရမ္ဘသ ဝတ္ထံ ဘာသိတွာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၈၇) တိ သုဘရတာဒီနံ ဝတ္ထုဘူတသ သံဝရသ ဝတ္ထံ ဘာသိတွာတိ အတ္ထော။ ---- ယသ္မာ ပန အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ ဋိတသ ----- အဋ္ဌဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထု-ပါရိပူရိယာ စ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သံဝရော " အပစယော စေဝ ဝိရိယာရမ္ဘော စာ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄)။

ဝိရိယာရမ္ဘကထာ (ထီ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ကထာ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်းနှင့်-စပ်ယှဉ်-သက်ဆိုင်-သော စကား၊ လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ကြကုန်လောဟု ပြော ဆိုသော စကား။ အသံသဂ္ဂကထာ ဝိရိယာ-ရမ္ဘကထာ သီလကထာ။ အံ၊ ၂။ ၁၀၃။ အံ၊ ၃။ ၁၆၈။ ဥဒါန။ ၁၁၉။ ဝိရိယာရမ္ဘကထာတိ ဒုဝိဓံ ဝိရိယံ အာရဘထာတိ ကထနကထာ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၀။ ဝိရိယာရမ္ဘကထာတိ ----- ဝိရိယဉ္စ တံ ---------- ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပသမ္ပဒါယ အာရဘန် ဝိရိယာရမ္ဘော ----- တသ္မော်ဝံ ဝိရိယာရမ္ဘော အာရဒ္ဓဝိရိယသ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တပ္ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဝိရိယာရမ္ဘကထာ။ ဥဒါန၊ ဋ၊ ၂၁၁။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၈၀။ (-မဟာနိ။ ၁၆၉။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၇။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၁။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၃၊ ၆၄။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂)။

ဝိရိယာရမ္ဘကာရဏာ (နာ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ကာရဏာ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အဋ္ဌန္နံ ဝိရိယာရမ္ဘကာရဏာနံ ပါရိပူရိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈။

ဝိရိယာရမ္ဘနိဒ္ဒသန (နာ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + နိဒ္ဒသန | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်း ကိုညွှန်ပြခြင်း။ အာယသ္မာတော သောဏသ ဝိရိယာရမ္ဘနိဒ္ဒသနေန အနာဂဒ္ဓဝိရိယာနံ ဥတ္တေဇနတ္ထံ။ ဝဇိရ။ ၄၇၆။

ဝိရိယာရမ္ဘပွသုတ (တိ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ပသုတ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကိုအားထုတ်ခြင်း၌-လေ့ကျက် - လေ့လာ - အားထုတ် - သော။ အာရဒ္ဓံ ပဋ္ဌပိတံ ဝိရိယံ ဧတသ္မာတိ အာရဒ္ဓဝိရိယော၊ ဝိရိယာရမ္ဘပွသုတော။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၈၅။

ဝိရိယာရမ္ဘရဟိတ (တိ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ရဟိတ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်းမှ ကင်းသော။ ကုသိတံ ဝိရိယာရမ္ဘရဟိတံ ကိလေသဝသိကံ ပုဂ္ဂလံ နိဿာယ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၃၄။

ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထု (နာ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ဝတ္ထု | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကိုအားထုတ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထုံ ဥ တွာ ဝိပဿနံ ဝမေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၄။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၁။ မူလဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၄၁)။

" ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထု ၈-ပါး "

(၁) အမူကိစ္စကို ပြုလတ္တံ့ဖြစ်ခြင်း။ (၂) အမူကိစ္စကို ပြုခဲ့ပြီး ဖြစ်ခြင်း။ (၃) ခရီးသွားလတ္တံ့ ဖြစ်ခြင်း။ (၄) ခရီးသွားခဲ့ပြီးဖြစ်ခြင်း။ (၅) ဆွမ်းခံသည်ရှိသော် မွန်မြတ်သော ဆွမ်းကိုဖြစ်စေ, ကြမ်းတမ်းသော ဆွမ်းကို ဖြစ်စေ ပြည့်စုံလုံလောက်အောင် မရရှိခြင်း။ (၆) ဆွမ်းခံသည်ရှိသော်မွန်မြတ်သောဆွမ်းကို ဖြစ်စေ, ကြမ်းတမ်းသော ဆွမ်းကိုဖြစ်စေ ပြည့်စုံလုံလောက်အောင် ရရှိခြင်း။(၇) အနည်းငယ်မျှသော အနာရောဂါ ဖြစ်ပြီးခဲ့ခြင်း။ (၈) အနာရောဂါမှ ပျောက်ကင်းပြီးစဖြစ်ခြင်း။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁၂-၃။ အံ၊ ၃။ ၁၄၉-၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၄၁)။

ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန (တိ) | ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထု+ပဒဋ္ဌာန | ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထု (ဝိရိယကိုအားထုတ်ခြင်း၏အကြောင်း) လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ " သံဝိဂ္ဂါယောနိသော ပဒဟတိ " တိ ဝစနတော သံဝေဂပဒဋ္ဌာန်, ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန် ဝါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၄။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၄၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁)။

ဝိရိယာရမ္ဘဝိဘာဂ (ပု) | ဝိရိယာရမ္ဘ + ဝိဘာဂ | ဝိရိယာရမ္ဘကို ဝေဘန်ခြင်း။ တံ ပန ဒုဝိဓမ္မိ ဝိရိယာရမ္ဘဝိဘာဂေန ဒဿေတုံ " တတ္ထာ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝိရိယာရမ္ဘသမ္ပဒါ (ထီ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + သမ္ပဒါ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိရိယာရမ္ဘသမ္ပဒါယ စ တေ ဥပဒ္ဌာပေယျ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိရိယာရမ္ဘာနုကူလ (တိ) | ဝိရိယာရမ္ဘ + အနုကူလ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်း အား လျော်သော၊ ဝိရိယနှင့်သမာဓိ ညီမျှသည် ၏အဖြစ်ကို- ယှဉ်-ဖြစ်- စေခြင်းအား လျော်သော။ ဝိရိယာရမ္ဘာနုကူလတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၆။ ဝိရိယသမတာယောဇနဿ အနုစ္ဆဝိကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝိရိယာရမ္ဘာဘာဝ (ပု) | ဝိရိယာရမ္ဘ + အဘာဝ | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကို အားထုတ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တတော ဧဝ ကုသလကိရိယာယ ဝိရိယာရမ္ဘာဘာဝတော ---------။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၁၇။ ဝိရိယာရမ္ဘာဘာဝတော ဟီနဝိရိယံ ပုဂ္ဂလံ သဗ္ဗထာ ဝဇ္ဇေယျ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၀။

ဝိရိယာရမ္ဘဏ (န) | ဝိရိယ + အာရမ္ဘဏ | ဝိရိယဟုဆိုအပ်သောအာရုံ။ ဝိရိယာရမ္ဘဏေ ဉာဏံ သတာရမ္ဘဏေ ဉာဏံ။ အဘိ။ က။ ၂၃၅။ ဖဿာရမ္ဘဏေတိ ဖဿသခ်ီတေ အာရမ္ဘဏေ၊ ဝေဒနာရမ္ဘဏေတိအာဒိသုပိ သေဝ နယော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝိရိယာဝနောဒန (န) | ဝိရိယ + အဝနောဒန | ဝိရိယဝိနောဒန - ကြည့်။ ဝိရိယဿ အဝနောဒနံ ခိပနံ ဝိရိယာဝနောဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ (ပု) | ဝိရိယ + ဣဒ္ဓိပါဒ။ ဣဒ္ဓိပါဒ နှင့်တွဲကြည့်။ | ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ၊ ဝိရိယဟူသော တန်ခိုး၏-တည်ရာ-အခြေခံ၊ (သတ္တဝါတို့၏)-ပြီးစီးအောင်မြင်-ကြီးပွါးချမ်းသာ-လွန်ကဲမြင့်မြတ်-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တန်ခိုး၏-တည်ရာ-အခြေခံ-ဖြစ်သည့် ဝိရိယ၊ တန်ခိုးအထူး-သို့ရောက်ကြောင်း-ကို ရကြောင်း-ဖြစ်သည့် ဝိရိယ။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ-ကြည့်။

ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ + နိဒ္ဒေသ | ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်ကို အကျယ်-ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့် စကား။ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒနိဒ္ဒေသေ " ဝိရိယာဓိပတိ-ပဓာနသခ်ါရသမန္နာဂတ " န္တိ ဒွိက္ခတ္တုံ ဝိရိယံ အာဂတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာကာရ (ပု) | ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ + ဘာဝနာ + အာကာရ | ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွါးစေခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ ကထံ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာကာရော အမ္ဟေဟိ ဇာနိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၂။

ဝိရိယိန္ဒြိယ (န) | ဝိရိယ + ဣန္ဒြိယ | ဝိရိယိန္ဒြေ၊ ဝိရိယဟူသောဣန္ဒြေ၊ (ချီးမြှောက်ခြင်း လက္ခဏာ၌) သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရသော ဝိရိယ။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဝိရိယိန္ဒြိယံ သတိန္ဒြိယံ။ မ၊ ၂။ ၁၄၄။ သံ၊ ၃။ ၁၇၀။ အံ၊ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ပု။ ၁၀၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၂၈။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဝိရိယိန္ဒြိယ ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၄၊ ၃၀၁။ ဝိရိယံ ဝိရိယိန္ဒြိယံ ဝိရိယဗလံ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၉။ အဘိ၊ ၀။ ၁၃၀။ ပဂ္ဂဟလက္ခဏော ဣန္ဒ္ဒဋ္ဌံ ကာရေတိတိ ဝိရိယိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၁၉၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၈၅။ ဝိရိယိန္ဒြိယံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။ ၉။ ဝိရဘာဝေါ ဝိရိယံ -------- ကောသဇ္ဇသ အဘိဘဝနတော အဓိပတိအတ္ထေန ဣန္ဒြိယံ၊ ပဂ္ဂဟလက္ခဏော ဝါ ဣန္ဒ္ဒဋ္ဌံ ကာရေတိတိ ဣန္ဒြိယံ၊ ဝိရိယမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဝိရိယိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၇၊ ၁၇၈။ မိလိန္ဒ။ ၃၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၈။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၊ ၁၉၄)။

ဝိရိယိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိရိယိန္ဒြိယ + နိဒ္ဒေသ] ဝိရိယိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၊ ဝိရိယန္ဒြေကို အကျယ်-ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကား။ ဝိရိယိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသေ စေတသိကဘာဝ-ဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ။ ၄။ ၁။ ၁၈၉။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၉)။

ဝိရိယိန္ဒြိယပရိဘာဝိတ (တိ) [ဝိရိယိန္ဒြိယ + ပရိဘာဝိတ] ဝိရိယန္ဒြေဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဝိရိယိန္ဒြိယပရိဘာဝိတာ ဟောတိ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁၆။

ဝိရိယိန္ဒြိယသမုဒယ (ပု) [ဝိရိယိန္ဒြိယ + သမုဒယ] ဝိရိယန္ဒြေ၏ဖြစ်ခြင်း။ ပဂ္ဂဟဝသေန အာဝဇ္ဇနသမုဒယာ ဝိရိယိန္ဒြိယသမုဒယော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၄။

ဝိရိယိန္ဒြိယာဓိက (တိ) [ဝိရိယိန္ဒြိယ + အဓိက] လွန်ကဲသော ဝိရိယိန္ဒြေရှိသော၊ ဝိရိယိန္ဒြေလွန်ကဲသော။ ဝိရိယိန္ဒြိယာဓိကေန အရိယမဂ္ဂေန သုခါပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာယ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော နိယျာတိ။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၆၉။

ဝိရိယိန္ဒြိယာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဝိရိယိန္ဒြိယ + အဓိဋ္ဌာန] ဝိရိယန္ဒြေဟူသော တည်ရာရှိသော။ ဝိရိယိန္ဒြိယာဓိဋ္ဌာနံ သတိန္ဒြိယာဓိဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။ ၂၀၉။

ဝိရိယုဋ္ဌာနသမ္ပန္န (တိ) [ဝိရိယ + ဥဋ္ဌာန + သမ္ပန္န] ထကြွ လုံ့လ ဝိရိယနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဥဋ္ဌာယကာနန္တိ ဗဟုဝစနဝသေန ဝိရိယုဋ္ဌာန-သမ္ပန္နဝသေန သာမိကော ဝုတ္တော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိရိယုတ္တရ (တိ) [ဝိရိယ + ဥတ္တရ] ဝိရိယလွန်ကဲသော၊ လွန်ကဲသော-လုံ့လ-ဝိရိယ-ရှိသော။ ဧကစ္စေ ဝိရိယုတ္တရာ သေယျထာပိ ထေရော မဟာသောဏော ကောဋိဝိသော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၄၅။

ဝိရိယုပတ္ထမ္ဘ (တိ) [ဝိရိယ + ဥပတ္ထမ္ဘ] (၁) လုံ့လ-ဝိရိယ-ဟူသော အထောက်အပံ့ရှိသော။ (ပု) (၂) လုံ့လ-ဝိရိယ-ဟူသော အထောက်အပံ့၊ အထောက်အပံ့ဖြစ်သော-လုံ့လ - ဝိရိယ။ (၁) အလီနစိတ္တောတိ ဧတေန ဝိရိယုပတ္ထမ္ဘာနံ စိတ္တစေတသိကာနံ အလီနတံ ဒဿေတိ။ စူဠနိ ၊ ၄။ ၁၃၄။ (ပု) (၂) ဧဝမေဝ ယောဂါဝစရော ဝိရိယုပတ္ထမ္ဘေန ဥပတ္ထမ္ဘိတော ဟုတ္တာ သတ္တကုသလဓမ္မေဟိ နှ ဟာယတိ နှ ပရိဟာယတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁၆၃။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆၉။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၉)။

ဝိရိယု (ယူ) ပတ္ထမ္ဘိတ (တိ) [ဝိရိယ + ဥပတ္ထမ္ဘိတ] ဝိရိယ-ဖြင့်-သည်-ထောက်ပံ့အပ်သော။ ဝိရိယုပတ္ထမ္ဘိတာ သတ္တေ ကုသလာ ဓမ္မာ နှ ဟာယန္တိ နှ ပရိဟာယန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝိရိယုပလတလနိသိတဓာရ (တိ) [ဝိရိယ + ဥပလ + တလ + နိသိတ + ဓာရ + အ]

ဝိရိယဟူသော ကျောက်ပြင်၌ သွေးအပ်သော အသွားရှိသော။ တသ ယောဂါဝစရသ ဝိရိယုပလတလနိသိတဓာရံ မဂ္ဂပညာဝရခဂ္ဂံ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၁၄။

ဝိရိယူ (ယူ) ပေက္ခာ (ထီ) | ဝိရိယ + ဥပေက္ခာ | ဝိရိယုပေက္ခာ၊ ဝိရိယဟူသော ဥပေက္ခာ၊ (ဘာဝနာ၏ အညီအမျှဖြစ်ရာ ကာလ၌) လျစ်လျူရှုအပ်သော ဝိရိယ၊ သဟဇာတ်တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုသောအခြင်းအရာ အားဖြင့်ဖြစ်သောဝိရိယ။ ပြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ, ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ, ဝိရိယုပေက္ခာ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၅-၆။ ဝိရိယမေဝ ပန ---------- သဟဇာတေသု သခ်ါရေသု ဥပေက္ခနာ-ကာရေန ပဝတ္တံ " ဝိရိယုပေက္ခာ " တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၄။ ဘာဝနာယ သမပွဝတ္တိကာလေ ဥပေက္ခိယတီတိ ဥပေက္ခာ၊ ဝိရိယမေဝ ဥပေက္ခာ ဝိရိယုပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆)။

ဝိရိယုပ္ပါဒက (တိ) | ဝိရိယ + ဥပ္ပါဒက | ဝိရိယကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိသဝိတ် ပရသန္တာနေ ဝိရိယုပ္ပါဒကော။ စူဠနိ၊ ၆။ ၄၀။

ဝိရိယုပ္ပါဒန (န) | ဝိရိယ + ဥပ္ပါဒန | လုံ့လ-ဝိရိယ-ကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒိသု ဝိရိယုပ္ပါဒနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဿာရစိတ္တသာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၆။ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၃၉၉။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၂၆၈။ ဝိရိယုပ္ပါဒနေ ယုတ္တပ္ပ-ယုတ္တသ ထိနမိဒ္ဓဝိနောဒနံ အတ္ထသိဒ္ဓမေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၈။

ဝိရိယုယျာန (န) | ဝိရိယ + ဥယျာန | ဝိရိယဟူသော ဥယျာဉ်၊ ဥယျာဉ်သဘွယ်ဖြစ်သော ဝိရိယ။ ဝိရိယုယျာနေ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၆၃။

ဝိရိယုဿာဟ (ပု) | ဝိရိယ + ဥဿဟ | ဝိရိယဟူသော အားထုတ်ခြင်း။ စိတ္တပယောဂ-သခ်ါတော သခ်ါရော ဧဝ ဥဿာဟော၊ န ဝိရိယုဿာဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိရိယူပစယ (ပု) | ဝိရိယ + ဥပစယ | ဝိရိယ၏ ပွါးစီး - ခြင်း - မှု။ အညံ ဝိရိယံ အညော ဝိရိယူပစယော။ အဘိ၊ က။ ၃၇၇။

ဝိရိယူပတ္ထဒ္ဓ (တိ) | ဝိရိယ + ဥပတ္ထဒ္ဓ | ဝိရိယသည် ထောက်ပံ့အပ်သော။ ဝိရိယူပတ္ထဒ္ဓဥ် ကမ္မဌာနံ သတိသမ္ဗဇ္ဈာနုပါလိတံ နပရိပတတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။

ဝိရိယူပနိဿယ (တိ) | ဝိရိယ + ဥပနိဿယ | ဝိရိယဟူသော အားကြိုးသော မှီရာရှိသော။ ဒုတိယဂါထာယ " ယံ အာပဒါ " တိအာဒိနာ ဝိရိယူပနိဿယော။ ထေရ၊ ၆။ ၂။ ၇၇။

ဝိရိယောပတ္ထမ္ဘ (ပု) | ဝိရိယ + ဥပတ္ထမ္ဘ | ဝိရိယုပတ္ထမ္ဘ-ကြည့်။ ဝိရိယောပတ္ထမ္ဘေန ဟိ ကုသလဘာဝနာ ဗလဝတီ ထိရာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇။

ဝိဝဒါတ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဒါ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၅။ ဝျဝဒါတ - သံ။ | သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သော။ သန္နိဋ္ဌိယာ ဧဝဝ ဝိဝဒါတာ၊ သံသုဒ္ဓပညာ ကုသလာ မုတိမာ (သုတ္တနိ။ ၄၁၆။ မဟာနိ။ ၂၂၃) တိ သကာယဒိဋ္ဌိယာ နဝိဝဒါတာ နဝေါဒါတာ ------- ဟောန္တိ ဧဝ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၇၀။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၁၆။

ဝိသံ (အလိင်္ဂ) | (ဒသ + ဒသ-) ဒသ + ယော-ဝိ + ဣသံ။ ကစ္စညး။ ၃၈၉။ ဏာသ။ ၃၈၉။ ဣမိနာ ပန လက္ခဏေန ဝိသမိစ္ဆာဒိဋိ-ဗဟုဝစနန္တာနိ ဘဝန္တိ အလိင်္ဂဘေဒါနိ စ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၂၄။ (နီတိ၊ ပဒ။ ၃၈၉-၆။ ဝိဓတိ-သံ။ ဝိသ၊ ဝိသဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။)

(၁) နှစ်ဆယ် (၂၀) တို့သည်။ (၂) နှစ်ဆယ် (၂၀) တို့ကို။ (၁) တာ ခေါ ပန သာရိပုတ္တ ဒေဝတာ ဒသပိ ဟုတ္တာ ဝိသမွိ ဟုတ္တာ ----- အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တေပိ တိဋ္ဌန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၆၆။ ဒသ ဝါ ဝိသံ ဝါ တိံသံ ဝါ ဘိက္ခူ။ ဝသန္တိ။ ဝိ။ ဌ၊ ၃။ ၂၈၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀)။ (၂) သော အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရာမိ ----- ဒသပိ ဇာတိယော ဝိသမွိ ဇာတိယော တိံသမွိ ဇာတိယော။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂-၃။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။ မ၊ ၁။ ၂၇၊ ၄၂။ မ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၆၃။ သံ၊ ၁။ ၃၄၃။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄၊ ၂၅၇။ အံ၊ ၂။ ၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၂။ ၄၁၈။ ဒသပိ ဘန္တေ နာဠန္ဓာ ဝိသံပိ နာဠန္ဓာ တိံသံပိ နာဠန္ဓာ ------ ပဟောတိ သော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ----- ဘသွံ ကာတုံ။ မ၊ ၂။ ၄၁။ ဝိသ ဘိက္ခူ။ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဝိသံ ဘိက္ခူ။ ပဿတိ၊ ဝိသာယ ဘိက္ခူ။ဟိ ကတံ ကမ္မံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၂၅။ (-နိတိ၊ ပဒ။ ၃၉၅။ နိရုတ္တိ။ ၂၅၁)။

ဝိသံဝဿသတ (န) | ဝိသံ + ဝဿ + သတ | နှစ် ၁၂၀။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသံဝဿသတာယုက (တိ) | ဝိသံဝဿသတ+ အာယု + က | နှစ် ၁၂၀-အသက်ရှိသော၊ အသက် ၁၂၀-ရှိသော။ အယံ ပန ဝိသံဝဿသတာယုကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။

ဝိသံဝဿသတိက (တိ) | ဝိသံဝဿသတ + ကွက | နှစ် ၁၂၀-ရှိသော၊ အသက် ၁၂၀-ရှိသော။ ဝိသဝဿသတိကော (ထေရ။၂၄၃)တိ သော ဝိသံဝဿသတိကော၊ သော အဟံ ဇာတိယာ ဝိသာမိကဝဿသတိကော သမာနော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝိသ - ဝိသာ[၁] (ထီ) | ဝိသ + အာ။ အထ ဝိသတိသတျာဒီနိ နဝုတိပရိယန္တာ-နေကဝစနန္တာနိတ္ထိလိင်္ဂါနိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၂၅။ (နိရုတ္တိ။ ၇၀၊ ၉၀။) | နှစ်ဆယ် - ၂၀၊ ၂ (နှစ်) ကျိပ်။ (၂၀ (နှစ်ဆယ်) သောလူ၊ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သောနတ်၊ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သောငြဟ္မာစသည်)။ သော အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရာမိ --------- ဝိသမွိ ဇာတိယော တိံသမွိ ဇာတိယော။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂-၃။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။ မ၊ ၁။ ၂၇၊ ၄၂။ မ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၆၃။ သံ၊ ၁။ ၃၄၃။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄၊ ၂၅၇။ အံ၊ ၂။ ၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၂။ ၄၁၈။ ဒသပိ ဘန္တေ နာဠန္ဓာ ဝိသံပိ နာဠန္ဓာ တိံသံပိ နာဠန္ဓာ ------ ပဟောတိ သော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ----- ဘသွံ ကာတုံ။ မ၊ ၂။ ၄၁။ ဝိသ ဘိက္ခူ။ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဝိသံ ဘိက္ခူ။ ပဿတိ၊ ဝိသာယ ဘိက္ခူ။ဟိ ကတံ ကမ္မံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၂၅။ (-နိတိ၊ ပဒ။ ၃၉၅။ နိရုတ္တိ။ ၂၅၁)။

ဝိသ[၂] (တိ) | ဝိသတိ + ၃ (၄) - အ။ ပါ။ ၅။ ၂ ၅၆။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၁။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၉။ | ၂၀ (နှစ်ဆယ်) ပြည့်ကြောင်း- ၂၀ (နှစ်ဆယ်) မြောက်-ဖြစ်သော။ ဝိသေ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။ ပဋ္ဌဝိသေ ဣတော ကပ္ပေ။ အပ၊ ၁။ ၂၂၉။

ဝိသ[၃] (တိ) | ဝိသတိ + ၃ - အ။ ပါ။ ၅။ ၂ ၄၅-(တဒသွိန္နမိကမိတိ ဒဇန္တာသ္မး ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၁-၌ စာပျက်နေတတ်သည်။) မောဂ်၊ ၄။ ၅၀။ | ၂၀ (နှစ်ဆယ်) အပို-အလွန်-ရှိသော။ ဝိသံ ဝဿသတ (သုတ္တနိ။ ၄၃၂။ စူဠနိ။ ၅) နှစ် ဝိသတိဝဿာမိကံ ဝဿသတံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဆသု ကာလေသု ဝိသံ ယမကသတံ စတ္တာရီသာနိ ဒွေ ပုစ္ဆာသတာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။

ဝိသ[၄] (န) | ဝိ + ဤသ + အ။ | ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ စသော အကုသိုလ်။ ရဇနဒုဿန-မုယ္ယနာဒိဝသေန ဝိဝိဓံ ဤသနတော

ဝီသံ။ ဝီသမေဝ ဝေသံ၊ ရာဂါဒီတိအာဟ " ဝေသန္တရသာတိ ရာဂါဒိဝီသံ တရိတွာ ဝိတရိတွာ ဋ္ဌိတသာ" တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။

ဝီသက္ကုန္ဒြိယသတ (နာ) [ဝီသ + က္ကုန္ဒြိယ + သတ] ဝီသတိန္ဒြိယသတ-ကြည့်။

ဝီသကပ္ပသဟဿ[၁] (နာ) [ဝီသ + ကပ္ပ + သဟဿ] ကပ်-ကမ္ဘာ-၂ (နှစ်) သောင်း။ ဝီသကပ္ပသဟဿမှိ (" မတ္ထကေ" တိ စေတ္ထ ဝစနသေသော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၄၀၃)။ ရာဇာနော စက္ကဝတ္တိနော။ အပ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-၂၁၀)။

ဝီသကပ္ပသဟဿ[၂] (တိ) [ဝီသကပ္ပသဟဿ+ ၃ • အ။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၁။] ကပ်-ကမ္ဘာ-၂ (နှစ်) သောင်း၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ကပ်- ကမ္ဘာ- ၂ (နှစ်) သောင်းမြောက်ဖြစ်သော၊ ၂- (နှစ်) သောင်းမြောက်-ကပ်-ကမ္ဘာ။ ဝီသကပ္ပသဟဿမှိ၊ ရာဇာနော စက္ကဝတ္တိနော။ အပ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-၂၁၀)။

ဝီသကောဋိ (ထီ) [ဝီသ + ကောဋိ] ကုဋေ ၂၀ (နှစ်ဆယ်)။ ဒဒါမဟံ ကုမာရဿ၊ ဝီသကောဋိ အနူနကာ။ အပ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဝီသကောဋိသဟဿ (တိ) [ဝီသကောဋိသဟဿ + ဏ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၃။] ကုဋေ ၂ (နှစ်) သောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော (သတ္တဝါ)။ ဝီသကောဋိသဟဿာနံ၊ ပဋမာဘိသမယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၀၈။

ဝီသတင် (နာ) [ဝီသတိ[၁] + အင်] ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော ဂုဏ်အင်္ဂါ၊ ဂုဏ်အင်္ဂါ ၂၀ (နှစ်ဆယ်)။ ဣမေဟိ ဝီသတင်္ဂေဟိ၊ သမဏီ ဟောမိ သဗ္ဗဒါ။ အပ၊ ၂။ ၁၀၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၂။

ဝီသတာကာရ (တိ) [ဝီသတိ[၁] + အာကာရ] (၁) ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော-အခြင်းအရာ-အပြား-ရှိသော (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား)။ (ပု) (၂) ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော-အခြင်းအရာ-အပြား။ (၁) ဝီသတာကာရံ တိသန္ဓိံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သဗ္ဗာကာရတော ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ ဝီသတာကာရံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝိဘဇိတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၅။ တေ သခေ်ပေ ပဉ္စ ပဉ္စ ကတွာ ဝီသတိ အာကာရာ ဧတဿာတိ ဝီသတာကာရံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၉။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၅၅)။ (ပု) (၂) အတီတေ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊ ဣဒါနိ ဖလပဉ္စကံ။ ဣဒါနိ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊ အာယတိံ ဖလပဉ္စကန္တိ။ ဝီသတာကာရာ တိသန္ဓိ စတုသခေ်ပါ စ ဘဝန္တိ။ သင်္ဂဟ။

ဝီသတိံသဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဝီသ + တိံသ + ဂဟဏ] နှစ်ဆယ်, သုံးဆယ်ကိုယူခြင်း။ ဝီသတိံသဂ္ဂဟဏံ ပန ယထာသလ္လက္ခိတ-ဘိက္ခာစရဏဝေလာဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဝီသတိံသဝါရ (ပု) [ဝီသ + တိံသ + ဝါရ] အကြိမ် ၂၀(နှစ်ဆယ်), အကြိမ် ၃၀(သုံးဆယ်)။ ဝီသတိံသဝါရေ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဝီသတိံသဟတ္ထဂမ္ဘီရ (တိ) [ဝီသ + တိံသ + ဟတ္ထ + ဂမ္ဘီရ] အတောင် ၂၀ (နှစ်ဆယ်), အတောင် ၃၀ (သုံးဆယ်) နက်သော (ရေတွင်း)။ ဥဒပါနော (သံ၊ ၁။ ၃၃၉) တိ ဝီသတိံသဟတ္ထဂမ္ဘီရော ပါနီယကူပေါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝီသတိ[၁] (ထီ) [ဝီသံ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၃၇၈။ ရူ။ ၄၁၄။ နိရုတ္တိ။ ၈၀။ ကေစိ ဝီသတိ-အာဒယောပိ နိပ္ပါဒေန္တိ, တေ ပနိဓ လောကပ္ပသိဒ္ဓါ သညာသဒ္ဒါယေဝါတိ နနိပ္ပါဒီယန္တေ။ (မောဂ်) ပဉ္စိကာ၊ ၃။ ၉၆။

ဝိသတိအာဒယော နဝုတိပရိယန္တာ သင်္ခါ ကေဝစနန္တာ ဣတ္ထိလိင်္ဂါ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၈၆။ ဝိသတျာဒိနဝုတျန္တာ၊ ဣတ္ထိလိင်္ကေဝါစကာ။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ။ ၃၈၉။ ဝိဇတိ-သံ။ ဝိသဣ္ဆ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) နှစ်ဆယ် • ၂၀၊ နှစ်ကျိပ် • ၂-ကျိပ်။ ၂၀- (နှစ်ဆယ်) သော ရဟန်း၊ ၂၀- (နှစ်ဆယ်) သော သာမဏေ၊ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သောလူ စသည်။ (၂) ၂၀ (နှစ်ဆယ်)- ၂ကျိပ် - အရေအတွက်ရှိသော။ (ဝိသတိ အစ နဝုတိ အဆုံးရှိသော သင်္ချာသင်္ခါတို့သည် သင်္ချာပဓာန, သင်္ချေယျ-ပဓာန, ဣတ္ထိလိင်, ကေဝုစ်၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဝဂ္ဂဘေဒ • အစုကွဲပြားခြင်း ဖြစ်လတ်သော် ကား ဗဟုဝုစ်၌လည်း ဖြစ်ကြကုန်၏။

သင်္ချာပဓာနပုံစံ-- ဘိက္ခူနံ ဝိသတိ၊ ပုရိသာနံ ဝိသတိ စသည်။ သင်္ချေယျပဓာန ပုံစံ-- ဝိသတိ ဘိက္ခူ။ ဝိသတိ ပုရိသာ စသည်။ ဝဂ္ဂဘေဒပုံစံ-- ဒွေ ဝိသတိယော (• ၂၀ - နှစ်လီ ၄၀) (၂၀ × ၂ • ၄၀)။ တိသော ဝိသတိယော (•၂၀-သုံးလီ ၆၀) (၂၀ × ၃ • ၆၀) စသည်တည်း။ ဝဂ္ဂဘေဒ ဖြစ်ပုံကို ဝဂ္ဂဘေဒပုဒ်မှာကြည့်။ ဓာန်။ ၄၇၃။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၇၃။ ရူ။ ၄၁၄။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ။ ၃၈၉။ နိရုတ္တိ။ ၂၅၁)။

(၁) ဝိသတိပိ ဝဿာနိ တိဋ္ဌမာနော။ သံ၊ ၁။ ၃၂၀။ ဝိသတိပိ ဝဿာနိ အာရောဂျံ ပဋိဇာနမာနာ။ အံ၊ ၁။ ၄၆၀။ သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝိသတိ အဗ္ဘဒါ နိရယာ။ အံ၊ ၃။ ၃၉၆။ ဝိသတိ ဝဿာနိ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၅၃။ ယေသံ ဝိသတိ ပိယာနိ, ဝိသတိ တေသံ ဒုက္ခာနိ။ ဥဒါန။ ၁၉၀။ ဝိသတိ တတ္ထ သောဝဏ္ဏာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၄။ နပုံသကာနံ ကာယဝတ္ထုဒသကဝသေန ဝိသတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၈။ တာသံ ပရတော ဝိသတိ ဝိသတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝိသတိပိ ဝဿာနိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၂။ နခါ အဂ်္ဂလီနံ အဂ္ဂပိဋ္ဌေသု ဋ္ဌိတာ ဝိသတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၆။ အသခ်တာယ စ ဓာတုယာ ဝသေန ဝိသတိ ဓမ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဇတ္ထန္တရေ ဝိသတိ ဝဿာနိ နာ ကောစိ ဂဟပတိစီဝရံ သာဒိယိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ (-မ၊ ၂။ ၂၇၇။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၂။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၀)။ (၂) ဝိသတိသခေါ် ဂဏော အဿာတိ ဝိသတိဂဏော။ (သီ၊ မူ)။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိသတိ၂ (ထီ) | ဝိသတိ + ဝိသတိ • ဝိသတိ၊ ဝိစ္ဆာလောပ။ | ၂၀, ၂၀-သော၊ နှစ်ဆယ်, နှစ်ဆယ်သော (ဂါထာစသည်)။ ဒုကနိပါတေ ဒသ ထေရိယော, ဝိသတိ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၄။

ဝိသတိအဋ္ဌနက (တိ) | ဝိသတိ၁ + အဋ္ဌနက | အသပြာ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) ထိုက်-တန်-သော၊ အသပြာ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) - တန်ဘိုးရှိသော။ ဂဟပတိဿ ဝိသတိအဋ္ဌနကံ စီဝရံ စေတာပေတုကာမဿ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၁။ (-ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၉)။

ဝိသတိအန္တရကပ္ပပရိမာဏ (တိ) | ဝိသတိ၁ + အန္တရ + ကပ္ပ + ပရိမာဏ | ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော အန္တရကပ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အန္တရကပ် ၂၀ (နှစ်ဆယ်) အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ တထာ သတိ ဝိသတိအန္တရကပ္ပ-ပရိမာဏော ဧကော အသင်္ချေယျကပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဝိသတိအန္တရကပ္ပသဂ်ဟ (ပု၊ န) | ဝိသတိအန္တရကပ္ပ+သဂ်ဟ | ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော အန္တရကပ်တို့ဖြင့်-သင်္ဂြဟ်-ရေတွက်-အပ်သော။ ဝိဝဋ္ဋဉာယိအသင်္ချေယျံ

စတုသဋ္ဌိအန္တရကပ္ပသင်္ဂဟံ။ ဝိသတိအန္တရ-ကပ္ပသင်္ဂဟန္တိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ ၂။ ၅၃။

ဝိသတိအာကာရာရ (တိ) [ဝိသတိ° + အာကာရ + အရ) ၂၀- (နှစ်ဆယ်) သော (အခြင်းအရာ) အပြားဟူသော-အကန့်-ကန့်ထောက် - ဘီးထောက် - ရှိသော၊ အကန့်-ကန့်ထောက်-ဘီးထောက်- ၂၀ (နှစ်ဆယ်) ရှိသော။ ဝိသတိအာကာရာရံ၊ တိဝဋ္ဋမနဝဋ္ဌိတံ ဘမတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝိသတိအာပဏာပက္ခိတ္တ (တိ) [ဝိသတိ + အာပဏ + ပက္ခိတ္တ] ၂၀ - (နှစ်ဆယ်) သော ဈေးတို့၌ ထည့်သွင်း အပ်သော။ ပက္ခိတ္တာပဏ္ဏဝိသတီ (အပ၊ ၁။ ၃၈) တိ ဝိသတိအာပဏာပက္ခိတ္တံ နိရန္တရံ ဝိထိပရိစ္ဆေဒန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။

ဝိသတိအာပဏာမုခသဟဿ (နာ) [ဝိသတိ + အာပဏ + မုခ + သဟဿ] ၂-(နှစ်) သောင်းသောဈေး၏ မုခ်ဦး၊ ဈေးမုခ်ဦး ၂-(နှစ်) သောင်း။ တသ္မိံ ကိရ ဝိသတိအာပဏာမုခသဟဿာနိ ဝိဘတ္တာနိ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝိသတိက္ကတ္ထိသဟဿပရိဝုတ (တိ) [ဝိသတိ° + က္ကတ္ထိ + သဟဿ + ပရိဝုတ] ၂-(နှစ်) သောင်းသော မိန်းမတို့သည် ခြံရံအပ်သော။ ဝိသတိက္ကတ္ထိသဟဿပရိဝုတာ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၁။

ဝိသတိဥသဘ (တိ) [ဝိသတိ + ဥသဘ] ဥသဘ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) ရှိသော (အတောင် ၂၈၀၀ - ရှိသော)။ (၁-ဥသဘ အတောင် ၁၄၀-ရှိ၏)။ ကဿပဿ ဝိသတိဥသဘော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိသတိဥသဘဋ္ဌာန (နာ) [ဝိသတိဥသဘ + ဋ္ဌာန] ဥသဘ- ၂၀ (နှစ်ဆယ်) ရှိသော အရပ်ဌာန။ ဝိသတိဥသဘဋ္ဌာနေ တတ္ထကေနေဝ ဓနေန ဝိဟာရံ ကာရေတွာ။ မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိသတိဥသဘပမာဏ (တိ) [ဝိသတိ + ဥသဘ + ပမာဏ] ဥသဘ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ကဿပဿ သုမင်္ဂလော ဂဟပတိ ဝိသတိဥသဘပမာဏံ သုဝဏ္ဏကစ္ဆပသန္ထရေန။ ဝိ။ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၃။

ဝိသတိက (တိ) [ဝိသတိ + က] ၂၀-(နှစ်ဆယ်) အရေအတွက် ရှိသော။ တာနိ တီဏိ ဝိသတိကာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။ ၁၈၅။ (-၁၈၇)။

ဝိသတိကပ (ပု) [ဝိသတိ° + ကပ] (က) ကပ်-ကမ္ဘာ- ၂၀ (နှစ်ဆယ်)။ (ခ) ၂၀-(နှစ်ဆယ်) မြောက်-ကပ်-ကမ္ဘာ။ (က) (ခ) ဣတော ဝိသတိကပမ္ပိ၊ သုမေဓော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိသတိကပ္ပသဟဿ (နာ) [ဝိသတိ + ကပ္ပ + သဟဿ] မဟာကပ် ၂-(နှစ်) သောင်း။ အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂါနံ ဘိက္ခဝေ ဒေဝါနံ ဝိသတိကပ္ပသဟဿာနိ အာယု-ပ္ပမာဏံ။ အံ၊၁။ ၂၇၀။

ဝိသတိကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဝိသတိ° + ကောဋ္ဌာသ] ၂၀-(နှစ်ဆယ်)သော အဘို့အစု။ ပုန တဒေဝ ဝဿသတံ ပဉ္စပဉ္စဝဿဝသေန ဝိသတိကောဋ္ဌာသေ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝိသတိခန္ဓက (ပု) [ဝိသတိ° + ခန္ဓက] ၂၀ - (နှစ်ဆယ်) သော - အပေါင်း - အစု၊ ၂၀- (နှစ်ဆယ်) သော ခန္ဓက။ အာပတ္တိက္ခန္ဓေ သဘာဂတော ပဌာယ ပဋ္ဌန္တော ဝိသတိခန္ဓကေ ပုစ္ဆိ။ ကခ်ိ၊ ဋီ။ ၁၁။

ဝိသတိခါရိက (တိ) [ဝိသတိ + ခါရိ + က] ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော တို့ရှိသော၊ တို့ ၂၀ (နှစ်ဆယ်) (•တင်း ၈၀) - ရှိ - ဝင် - သော။

(၁-တို့ • ၄ -တင်း)။ ဝိသတိခါရိကော ကောသလကော တိလဝါဟော။ သံ၊ ၁။ ၁၅၃။ အံ၊ ၃။ ၃၉၅ - ၆။ သုတ္တနိ။ ၃၈၁။ နေတ္တိ။ ၁၅၃။ ဝိသတိခါရိကောတိ ------ စတုမာနိကာ ခါရီ၊ တာယ ခါရိယာ ဝိသတိခါရိကော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၂၉။

ဝိသတိခီဏာသဝသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဝိသတိ² + ခီဏာသဝ + သဟဿ + ပရိဝါရ] ၂-(နှစ်) သောင်းသော ရဟန္တာ-ရဟန္တာ ၂-(နှစ်) သောင်း-အခြံအရံ ရှိသော (ဘုရား)။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဝိသတိ-ခီဏာသဝသဟဿပရိဝါရော ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၉။

ဝိသတိဂဏ (တိ) [ဝိသတိ + ဂဏ] ၂-(နှစ်) ကျိပ် အရေအတွက်ရှိသော၊ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော သံယာဟူသော အရေအတွက်ရှိ သော၊ ၂၀ - (နှစ်ဆယ်) သော ဂိုဏ်းရှိသော။ စိတ္တာမာနတ္ထော ဘိက္ခု ယတ္ထ သိယာ ဝိသတိဂဏော ဘိက္ခုသံယော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၁၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၊ ၃၁)။ ဝိသတိသံယော ဂဏော အဿာတိ ဝိသတိဂဏော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂။ ကခ်ိ။ ၁၄၈။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၅)။

ဝိသတိဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဝိသတိ + ဂါထာ+ ဝဏ္ဏနာ] (အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၊ ၂ - တို့၌ လာသော) ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော ဂါထာတို့ကို-ဖွင့်ရာ - ဖွင့်ကြောင်း - စကားရပ် (ဋီကာ)။ ဝိသတိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂။

ဝိသတိဂုဏ (တိ) [ဝိသတိ + ဂုဏ] (၁) ၂၀ (နှစ်ဆယ်) ဖြင့် မြောက်အပ်သော။ (ပု) (၂) ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော ဂုဏ်ကျေးလူး။ (၁) တတော ဝိသတိဂုဏံ နိရုဇ္ဈဒံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၁။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၂၄၈)။ (ပု) (၂) တံ ဂဟေတွာန ဆဠေသိ၊ အလဘိ ဝိသတိဂုဏော။ အပ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိသတိစိဝရသဟဿ (နာ) [ဝိသတိ² + စိဝရ + သဟဿ] ၂ (နှစ်) သောင်းသော သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်း ၂ (နှစ်) သောင်း။ ဝိသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာန် ဝိသတိစိဝရသဟဿာနိပိ အဒံသု။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၃။

ဝိသတိစေတနာ (ထီ) [ဝိသတိ² + စေတနာ] ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်) စေတနာ။ ကာယဒွါရေ ---- ဝိသတိစေတနာ ကာယကမ္မံ နာမ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇။

ဝိသတိစေတနာဘေဒ (တိ) [ဝိသတိစေတနာ + ဘေဒ] ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်) စေတနာ အပြားရှိသော။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကနယေန ဝိသတိစေတနာဘေဒေါပိ ကာယသခ်ါရော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၇)။

ဝိသတိတိဝဿတာယုက (တိ) [ဝိသတိ² + တိဝဿသတ + အာယု + က] နှစ် (အနှစ်) ၃၂၀-အသက်-ရှိ-ရှည်-သော၊ အသက် ၃၂၀-ရှိ-ရှည်-သော၊ သူ။ သဋ္ဌိဝဿသတာယုကာနံ မနုဿာနံ ဝိသတိတိဝဿသတာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။

ဝိသတိနာဠကိတ္တိသဟဿပရိဝုတ (တိ) [ဝိသတိ² + နာဠကိတ္တိ + သဟဿ + ပရိဝုတ] ကခ္ခေသည်မိန်းမ ၂-သောင်း ခြံရံ အပ်သော၊ ၂-သောင်းသော ကခ္ခေသည် မိန်းမတို့သည် ခြံရံအပ်သော။ ဒေဝိ ဝိသတိနာဠကိတ္တိသဟဿပရိဝုတာ ပစ္စုဂ္ဂန္ဆာ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၆။

ဝီသတိနိပါတ (ပု) [ဝီသတိ + နိပါတ] ဝီသတိနိပါတ်၊ ၂၀-၂၀- (နှစ်ဆယ်, နှစ်ဆယ်) သော ဂါထာစသည်တို့ကို-ချသွင်း-ဟော-ပြရာစကားရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၁၆-ဝီသတိနိပါတ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၁၃-ဝီသတိနိပါတ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ။ ၁၅-ဝီသတိနိပါတ။ ထေရ။ ၃၂၀-၄၀။ ထေရီ။ ၄၀၈-၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၉-၅၇။ ဝီသတိနိပါတေ ဒသ ထေရာ, ပဥ္စစတ္တာလီသာဓိကာနိ ဒွေ ဂါထာသတာနိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၄၊ ၃၅၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇၆-၅၀၄)။

ဝီသတိန္ဒြိယ (နာ) [ဝီသတိ² + ဣန္ဒြိယ] ၂၀ (နှစ်ဆယ်) သော ဣန္ဒြေ၊ ဣန္ဒြေ ၂၀ (နှစ်ဆယ်)။ အဓိပတိယဌေန ဥပကာရကာ ဣတ္ထိန္ဒြိယပုရိသိန္ဒြိယဝဇ္ဇာ ဝီသတိန္ဒြိယာ ဣန္ဒြိယပစ္စယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၀။

ဝီသတိန္ဒြိယသတ (နာ) [ဝီသတိ + ဣန္ဒြိယ + သတ] ၁၂၀-(တစ်ရာ့နှစ်ဆယ်) သော ဣန္ဒြေ၊ ဣန္ဒြေ ၁၂၀ (တစ်ရာ့နှစ်ဆယ်)။ ဝီသေ ဣန္ဒြိယသတေ (ဒီ၊ ၁။ ၅၀) တိ ဝီသတိန္ဒြိယသတာနိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈။ (သဘာဝနိရုတ္တိ အဇာနန္တော ဧဝမာဟ)။

ဝီသတိပဥ္စနိဿိတ (တိ) [ဝီသတိ + ပဥ္စ + နိဿိတ] ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော- အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ-ကို-၌-မှီသော။ ကဓိတန္တိ ဝီသတိပဥ္စနိဿိတံ အတ္ထံ သန္ဓာယာဟ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝီသတိပဋိသန္ဓိ (ထီ) [ဝီသတိ + ပဋိသန္ဓိ] ၂၀-(နှစ်ဆယ်) သော ပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေ ၂၀-(နှစ်ဆယ်)။ (ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါး, မဟာဝိပါက် ၈-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါး, ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်အားဖြင့် ပေါင်း ပဋိသန္ဓေ ၂၀-ဖြစ်၏)။ အသညပဋိသန္ဓိယာ သဒ္ဓိ ဝီသတိပဋိသန္ဓိယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝီသတိဗျာမ (တိ) [ဝီသတိ + ဗျာမ] အလံ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) ရှိ-ရှည်-သော (ကြိုး)။ ကောစိ ဝီသတိဗျာမံ ကောစိ တိံသဗျာမံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၅၉။

ဝီသတိဗျာမဌာန (နာ) [ဝီသတိဗျာမ + ဌာန] အလံ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) ရှိသော-အရပ်-ဌာန။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီသတိဗျာမယောတ္တ (နာ) [ဝီသတိဗျာမ + ယောတ္တ] အလံ ၂၀-(နှစ်ဆယ်) ရှိ-ရှည်-သော - ကြိုး။ ဝီသတိဗျာမယောတ္တေန ဝီသတိဗျာမဌာနေ ဥတဥဒကံ ဝိယ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၆၀။

ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿ (နာ) [ဝီသတိ + ဘိက္ခု + သဟဿ] ၂ (နှစ်) သောင်း သော- ရဟန်း- ရဟန္တာ၊ ရဟန်း- ရဟန္တာ- ၂ (နှစ်) သောင်း။ ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿဿ တေမာသတ္ထာယ ဘတ္တံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၉။

ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿ + ပရိဝါရ] ၂-သောင်းသော-ရဟန်း-ရဟန္တာ-အခြံအရံ ရှိသော၊ ရဟန်း-ရဟန္တာ-၂သောင်းခြံရံသော။ ဘဂဝါ ဒုတိယဒိဝသေ ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရော ကပိလဝတ္ထုံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၈။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉)။

ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿပရိဝုတ (တိ) [ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿ + ပရိဝုတ] ရဟန်း-ရဟန္တာ-၂သောင်း ခြံရံအပ်သော၊ ၂-သောင်း သော-ရဟန်း-ရဟန္တာ-တို့သည် ခြံရံအပ်သော။

သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဝိသတိဘိက္ခုသဟဿ-ပရိဝုတော ကပိလဝတ္ထုံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အဗ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝိသတိမ (တိ) | ဝိသတိ + မ။ ကစ္ဆည်း။ ၃၇၃။ ရူ။ ၄၀၆။။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၂။ ဝိဇတိမ - သံ။ ဝိသက္ကမ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ၊ | ၂၀ - ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၂၀ - မြောက်သော။ ယာဝ ဝိသတိမော ဒိဝသော, တာဝ ဥပ္ပန္နံ ပစ္စာသာစီဝရံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိသတိမံ ဝဿပဋ္ဌကံ အပ္ပတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆)။

ဝိသတိမဌ (နာ) | ဝိသတိ + မဌ | ၂၀- (နှစ်ဆယ်) သော လက်သည်းခြေသည်းတို့ကို အပြေအပြစ် ပြုခြင်း။ ဝိသတိမဌ (ဝိ၊ ၄။ ၂၃၄) နှိ ဝိသတိပိ နခေ လိခိတမဌေ ကာရာပေန်။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၃။ ဝိသတိမဌ (ဝိ၊ သင်္ဃ။၄၅၅)နှိ ဝိသတိပိ ဟတ္ထပါဒနခေ လိခိတမဌေ ကရောန်။ ဝိ၊ လက်္ခ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၅၅။ ဝိသတိမဌနှိ ဧတ္ထ ဝိသတိယာ နခါနံ မဠံ ဝိသတိမဌန်တိ ဒဿေန္တော အာဟ " ဝိသတိပိ နခေ " တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၁။

ဝိသတိမဒိဝသ (ပု) | ဝိသတိမ + ဒိဝသ | ၂၀-ပြည့် ကြောင်းဖြစ် - ၂၀- မြောက်-သော-နေ့-ရက်။ ဝိသတိမဒိဝသတော ဥဒ္ဓဉ် ဥပ္ပန္နံ ပစ္စာသာစီဝရံ ဒဿာဟပရမံ ဂန္တုံ အဒတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိသတိမဝဂ္ဂ (ပု) | ဝိသတိမ + ဝဂ္ဂ | ဝိသတိမဝဂ်၊ ၂၀-ပြည့် ကြောင်းဖြစ် - ၂၀-မြောက်-သော - ဝဂ် - အပေါင်းအစု - အပိုင်းကဏ္ဍ။ အဘိ၊ က။ ၄၂၇-၃၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၁-၅။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၁-၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၈-၅၂။

ဝိသတိမဝဿ (နာ) | ဝိသတိမ + ဝဿ | ၂၀-ပြည့်ကြောင်းဖြစ်- ၂၀မြောက်-သောနှစ်။ ဣဒဉ္စ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပါရာဇိကံ ဝိသတိမ-ဝဿတော ဥပရိ ပညတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဝိသတိမာသက (တိ) | ဝိသတိ + မာသက | ၂၀-သော်-ပဲ ၂၀-ရှိသော၊ (အသပြာ)။ တဒါ ရာဇဂဟေ ဝိသတိမာသကော ကဟာပဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၈။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၉)။

ဝိသတိမာသပွမာဏဥတ္တမသုဝဏ္ဏဋ္ဌနက(တိ) | ဝိသတိ + မာသ + ပမာဏ + ဥတ္တမ + သုဝဏ္ဏ + အဋ္ဌနက | ပဲ ၂၀ - အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကောင်းမြတ်သောရွှေ - ကို ထိုက်တန် - တန်ဖိုးရှိ - သော၊ (အသပြာ)။ ဝိသတိမာသပွမာဏဥတ္တမသုဝဏ္ဏဋ္ဌနကော လက္ခဏသမ္ပန္နော နိလကဟာပဏော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိသတိမူလက (တိ) | ဝိသတိ + မူလ + က | ၂၀-သော-မူလ-မူ-ရှိသော၊ ဝိသတိမူလက ဖြစ်သော။ ပုစ္ဆာ ဂဏနတော ဟောန်၊ နယေ ဝိသတိမူလကော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၁။

ဝိသတိယဋ္ဌိက (တိ) | ဝိသတိ + ယဋ္ဌိ + က | တာ ၂၀-ရှိသော။ ဝိသတိယဋ္ဌိကံ သဗ္ဗရတနမယံ နာဝံ မာပေတွာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၄။ (-သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၃၃)။

ဝိသတိယောဇန (နာ) | ဝိသတိ + ယောဇန | ယူဇနာ ၂၀။ တဿ ဝိမာနဿ အာဘာ သာတိရေကာနိ ဝိသတိယောဇနာနိ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၁၆။

ဝိသတိယောဇနသတ (တိ) | ဝိသတိ + ယောဇန + သတ | (၁) ယူဇနာ ၁၂၀-ရှိသော။

(နာ) (၂) ယူဇနာ ၁၂၀။ (၁) ဝိသတိ-ယောဇနသတေ ဌာနေ ဘောဂဂါမံ အဒါသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၁၅)။ (နာ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိသတိယောဇနသတမတ္ထက (နာ) | ဝိသတိယောဇနသတ + မတ္ထက | ယူဇနာ ၁၂၀၏အထက်။ အတ္ထိ ဒေဝ လ္ကတော ဝိသတိယောဇနသတမတ္ထကေ သာဝတ္ထိ နာမ နဂရံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။

ဝိသတိရတနုဂ္ဂတ (တိ) | ဝိသတိ + ရတန + ဥဂ္ဂတ | အတောင် ၂၀-မြင့်သော။ ဥစ္စတ္တနေန သော ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝိသတိရတနုဂ္ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၂။

ဝိသတိရတ္တိမတ္တာ (ထီ) | ဝိသတိ + ရတ္တိ + မတ္တာ | ၂၀-အတိုင်းအရှည်ရှိသော-ညဉ့်-ည။ ဝိသတိရတ္တိမတ္တာ (ပေတ။ ၁၉၀ - ၁) တိ ဝိသတိမတ္တာ ရတ္တိယော အတိဝတ္တာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။

ဝိသတိဝဂ္ဂ (တိ) | ဝိသတိ + ဝဂ္ဂ | (၁) ၂၀- အပေါင်း- အစု-ရှိသော သံဃာ၊ (ဝိသတိဝဂ် သံဃာ)။ (ပု) (၂) ၂၀-သော ပုဂ္ဂိလ်တို့၏ - အပေါင်း - အစု၊ ဝိသတိဝဂ် သံဃာ။ (၃) ၂၀-အတိုင်းအရှည်ရှိသော-(ရဟန်းတို့၏) အပေါင်း - အစု၊ ဝိသတိဝဂ် သံဃာ။ (၁) ဝိသတိဝဂ္ဂဂဏ - ကြည့်။ (၂) (၃) ဒသဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၉။ ဝိသတိဝဂ္ဂေါ အတိရေကဝိသတိဝဂ္ဂေါ။ ကခ်ီ။ ၈၅။ စတုန္နံ ဝဂ္ဂေါ သမူဟောတိ စတုဝဂ္ဂေါ၊ စတုပရိမာဏယုတ္တော ဝါ ဝဂ္ဂေါ စတုဝဂ္ဂေါ။ ဇဝံ ပဉ္စဝဂ္ဂါဒိ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၁၃၂။ တတ္ထ တတ္ထ ဒသဝဂ္ဂံ ဝိသတိဝဂ္ဂံ ----- ကတွာ ဗလဂုမ္ဗံ ဌပေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၄၅။

ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏ (တိ) | ဝိသတိဝဂ္ဂ + ကရဏ | ၂၀ - သောရဟန်းတို့၏အပေါင်း - ဝိသတိဝဂ်သံဃာ - သည် ပြုအပ်သော၊ (အဿာနကံ)။ စတုဝဂ္ဂကရဏ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၅။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၆) လည်းကြည့်။ ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏော ကမ္မေ ယာဝတိကာ ဘိက္ခူ။ ကမ္မပ္ပတ္တာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၁-၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၁။ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၃)။

ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏီယ (တိ) | ဝိသတိဝဂ္ဂ + ကရဏီယ | ၂၀-သောရဟန်းတို့၏အပေါင်း-ဝိသတိဝဂ်သံဃာ-သည်ပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (ကံ)။ ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏီယတ္တာ သံဃကမ္မဿ ကမ္မာရဟေန သဒ္ဒိံ " ဧကဝိသတိ ဘိက္ခူ။ နိသီဒိတုံ နဿက္ကောန္တီ " တိ ဝုတ္တံ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ။ ၄။ (-ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၂၆၈)။

ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏီယပရမ (တိ) | ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏီယ + ပရမ | ၂၀-သော ရဟန်းတို့၏အပေါင်း-ဝိသတိဝဂ်သံဃာ-သည် ပြု-အပ်-သင့်- ထိုက်- သောကံလျှင် အလွန် အမြတ်ရှိသော၊ (ကံ)။ သံဃကမ္မံ နာမေတံ ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏီယပရမံ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၁၃၆။

ဝိသတိဝဂ္ဂဂဏ (ပု) | ဝိသတိဝဂ္ဂ + ဂဏ | (၁) ၂၀-သောရဟန်းတို့၏အပေါင်းဟူသော-ဂိုဏ်း-အစု။ (၂) ၂၀-အစုရှိသော သံဃာဟူသောဂိုဏ်း။ (၁) (၂) ဧတေနုပါယေန ဝိသတိဝဂ္ဂဂဏံ သံဃံ ပူရေတွာ ----- သာသနံ ဝုဗ္ဘိ ဝိရူဠ္ဍိံ ဝေပုလ္လံ ဂမယိဿန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝိသတိ ဝဂ္ဂါ လ္ကမသာတိ ဝိသတိဝဂ္ဂေါ၊ သောယေဝ ဂဏော ဝိသတိဝဂ္ဂဂဏော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၆။

ဝိသတိဝတ္ထယုဂ (ပုဂ္ဂ၊ နာ) [ဝိသတိ + ဝတ္ထ + ယုဂ] ၂၀-သော-အဝတ်-ပုဆိုး-အစုံ၊ အဝတ်-ပုဆိုး - အစုံ ၂၀။ လောကဝေါဟာရတော ဝိသတိဝတ္ထယုဂါနိ ဧကာ ကောဋိ။ အဘ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၀။

ဝိသတိဝတ္ထုက (တိ) [ဝိသတိ + ဝတ္ထု + က] ၂၀-သော- တည်ရာ- ဝတ္ထု- ရှိသော၊ (သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ)။ " ဧသော မေ အတ္တာ " တိ ဝိသတိဝတ္ထုကာ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ဝိသတိဝတ္ထုကာ သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။ ၁၆၀။ ဝိသတိဝတ္ထုကာ သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ (မဟာနိ။ ၃၇) တိ ရူပါဒိနံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဧကေကမ္ပိ " ရူပံ အတ္တာတော သမနုပဿတိ " တိအာဒိနာ နယေန စတုဗာ ဂါဟဝသေန ပဝတ္တာနိ ဝတ္ထူနိ ကတွာ ဥပ္ပန္နာ --------- သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ။ မဟာနိ၊ ဋ၊ ၁၃၉။ ဝိသတိဝတ္ထုကာ သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ(မဟာနိ။၃၇)တိ " ရူပံ အတ္တာတော သမနုပဿတိ " တိအာဒိနာ နယေန ဧကေကသ္မိံ ခန္ဓေ စတူဟိ အာကာရေဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ပဝတ္တာ ဝိဇ္ဇမာနေ ကာယေ ဒိဋ္ဌိ။ မဟာနိ၊ ဋ၊ ၂၁၀။ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိသတိဝတ္ထုကာ သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ (နေတ္တိ။ ၉၂) တိ အယံ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဧကေကသ္မိံ စတုန္နံ စတုန္နံ ဂါဟာနံ ဝသေန ဝိသတိဝတ္ထုကာ --------- သင်္ကာယဒိဋ္ဌိ။ နေတ္တိ၊ ဋ၊ ၁၉၅။ ဝိသတိဝတ္ထုကာ ဒိဋ္ဌိ (ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၀) တိ ရူပါဒိဓမ္မေ, ပစ္စေကံ တေ ဝါ နိဿိတံ် တေသံ် ဝါ နိဿယဘူတံ်, သာမိဘူတံ် ဝါ ကတွာ ပရိကပ္ပနာဝသေန ပဝတ္တိယာ ဝိသတိဝတ္ထုကာ အတ္တဒိဋ္ဌိ ဝိသတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၈၉။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၆။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄။ အဘ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇၃)။

ဝိသတိဝဿ (တိ) [ဝိသတိ + ဝဿ] (၁) (က) (မွေးဖွားသည်မှစ၍) နှစ်-အသက်-၂၀ ရှိသော၊ သူ။ (ခ) (ပဋိသန္ဓေမှစ၍) နှစ်-အသက်- ၂၀ ရှိသော၊ သူ။ (၂) ရဟန်းဖြစ်သည်မှစ၍ နှစ်-ဝါ- ၂၀-ရှိ-ရ- သော၊ သူ။ (၃) နှစ် - အသက် - ၂၀ - ရှိရာ -(အချိန်-အခါ-ကာလ)။ (နာ) (၄) နှစ်- ၂၀၊ ဝါ- ၂၀။ (နာ) (၅) (ပဋိသန္ဓေမှ စ၍) နှစ်-အသက်- ၂၀။

(၁) (က) (မွေးဖွားသည်မှစ၍) နှစ်-အသက်-၂၀-ရှိသော၊ သူ။ ဝိသတိဝဿောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥဏှဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀။(ခ) (ပဋိသန္ဓေမှစ၍) နှစ်-အသက်-၂၀-ရှိသော၊ သူ။ ဇာတ္တပန ယော ပဝါရေတွာ ဝိသတိဝဿော ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆။

(၂) (ရဟန်းဖြစ်သည်မှစ၍) နှစ်-ဝါ-၂၀-ရှိ-ရသော၊ သူ။ ဝိသတိဝဿော ဝါ အတိရေကဝိသတိဝဿော ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၄။ အဘ၊ ၃။ ၁၀၆။ ဝိသတိဝဿောဝါတိ ဥပသမ္ပဒါယ ဝိသတိဝဿော တတော အတိရေကဝဿော ဝါ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၅၀၁-၂။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၈၈။ ၁၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၄၆)။ (၃) နှစ်-အသက်-၂၀-ရှိရာ- (အချိန်- အခါ-ကာလ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

(နာ) (၄) နှစ်- ၂၀၊ ဝါ- ၂၀။ ဘဂဝါ ဟိ ပဌမဗောဓိယံ် ဝိသတိဝဿာနိ အနိဗ္ဗဝိသော ဟုတွာ ------- ဝသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ၊ ၄။ (နာ) (၅) (ပဋိသန္ဓေမှစ၍) နှစ်-အသက်- ၂၀။ တေ ဒွေ မာသေ ဂဟေတွာ ဝိသတိဝဿာနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆။

ဝီသတိဝဿကာလ (ပု) [ဝီသတိဝဿ + ကာလ] (မွေးဖွားသည်မှစ၍) အသက်-နှစ်- ၂၀ - ရှိရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ အဌာရသဝဿကာလေ သမ္မုတိ် ဒတွာ ဝီသတိဝဿကာလေ ဥပသမ္ပဒါ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၂။ (-ကခ်ါ၊ ၃၄၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၈)။

ဝီသတိဝဿန္တရ (နဲ) [ဝီသတိဝဿ + အန္တရ] ၂၀ - သော နှစ်တို့၏အတွင်း၊ အနှစ်-၂၀-တို့၏အတွင်း။ ဝီသတိဝဿန္တရေ နိဗဒ္ဓုပဌာကော နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၆။

ဝီသတိဝဿပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဝီသတိဝဿ + ပရိစ္ဆိန္န] ၂၀ - သောနှစ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား အပ်သော၊ နှစ်ပေါင်း- ၂၀-တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား အပ်သော။ ဗောဓိတော ဝီသတိဝဿပရိစ္ဆိန္နေ ကာလေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိသတိဝဿပ္ပမာဏ (တိ) [ဝီသတိဝဿ + ပမာဏ] ၂၀-သောနှစ်ဟူသော-အတိုင်း အရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ နှစ်၂၀-အတိုင်း အရှည်- ပမာဏ-ရှိသော။ တတော ဘဂဝါ တံ ဣတ္ထိ် ဝီသတိဝဿပ္ပမာဏံ ကတွာ ဒဿေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၅။

ဝီသတိဝဿဗ္ဘန္တရ[၁] (နဲ) [ဝီသတိဝဿ + အဗ္ဘန္တရ] ဝီသတိဝဿန္တရ - ကြည့်။ ဝီသတိဝဿဗ္ဘန္တရေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၀။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၂။

ဝီသတိဝဿဗ္ဘန္တရ[၂] (တိ) [ဝီသတိဝဿဗ္ဘန္တရ+ ဏ] ၂၀ - သော နှစ် - (နှစ်-၂၀) တို့၏ အတွင်း၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ အညတ္ထ စ ဝီသတိဝဿဗ္ဘန္တရော ယုဝါ မာဏဝေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၀။

ဝီသတိဝဿသတ (နဲ) [ဝီသတိ + ဝဿ + သတ] နှစ် (ပေါင်း) ၁၂၀။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝီသတိဝဿသတိက (တိ) [ဝီသတိဝဿသတ + ဣက] နှစ် (ပေါင်း) ၁၂၀-ရှိသော- အသက် ၁၂၀-ရှိသော- သူ။ ဝီသတိဝဿသတိကာပိ ပန သမာနာ သောဋ္ဌသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ ဟောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၀။

ဝီသတိဝဿသဟဿ (နဲ) [ဝီသတိဝဿ + သဟဿ] အနှစ် ၂-သောင်း၊ ၂-သောင်း သောနှစ်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝီသတိဝဿ-သဟဿာနိ အာယုပ္ပပမာဏံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၃။ ဝီသတိဝဿသဟဿာနိ၊ အာယု တဿ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၁၂။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၊ ၁၆)။

ဝီသတိဝဿသဟဿာယုက (တိ) [ဝီသတိဝဿသဟဿ + အာယု + က] နှစ် ၂-သောင်း အသက် - ရှိ - ရှည် - သော၊ အသက် ၂-သောင်း-ရှိ - ရှည် - သော၊ သူ။ အဌဝဿသဟဿာယုကာနံ မနုဿာနံ ဝီသတိဝဿသဟဿာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၂)။

ဝီသတိဝဿာယုက (တိ) [ဝီသတိဝဿ + အာယု + က] နှစ်၂၀-အသက်-ရှိ-ရှည်-သော၊အသက် ၂၀ - ရှိ - ရှည် - သော၊ သူ။ ဝီသတိဝဿာယုကာနံ မနုဿာနံ စတ္တာရီသ-ဝဿာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈-၉)။

ဝီသတိဝဿိက (တိ) [ဝီသတိဝဿ + ဣက] နှစ် ၁၂၀-ရှိသော၊ (အမှုသစ်)။ (အနှစ်နှစ်ဆယ်တိုင်တိုင်။ ဝိ၊ ၄။ သျ၊ စံ။)

ဝီသတိဝဿိကမ္ပိ နဝကမ္မံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၄။ (-မဟာနိ။ ၉၂)။

ဝီသတိဝဿုဒ္ဒေသိက (တိ) [ဝီသတိဝဿ + ဥဒ္ဒေသိက] နှစ် ၂၀-ရွယ် ရှိပြီဟုညွှန်ပြ ခြင်းငှါထိုက်သော၊ နှစ် ၂၀-ရွယ်ရှိသော၊ သူ။ တံ ကိံ မညသိ မဟာရာဇ တွံ ဝီသတိ-ဝဿုဒ္ဒေသိကောပိ။ မ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဒေဝပုတ္တာ ဝီသတိဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ ခါယန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၁)။

ဝီသတိဝိဓ (တိ) [ဝီသတိ + ဝိဓ] ၂၀-အပြား ရှိသော။ တေ အာကာရတော ဝီသတိဝိဓာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၈)။

ဝီသတိဝီသတိသေတသုဒန္တ (တိ) [ဝီသတိ + ဝီသတိ + သေတ + သုဒန္တ] နှစ်ဆယ် နှစ်ဆယ် (လေးဆယ်) သော ဖြူစင်သည့် ကောင်းသော သွားတော်ရှိသော၊ အထက် ၂၀, အောက် ၂၀-ရှိသောကောင်းစွာ ဖြူစင်သော သွားတော်ရှိသော။ (ဇာတတ္ထကီ၊ သျ။ ၄၄၂)။ ဝီသတိဝီသတိသေတသုဒန္တော ဧသ ဟိ တုယ္ဟံ ပိတာ နရသီဟော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝီသတိသံဃ (ပု) [ဝီသတိ + သံဃ] ၂၀-သောသံဃာ၊ သံဃာ ၂၀။ ဝီသတိသံဃော ဂဏော အဿာတိ ဝီသတိဂဏော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂။ ကခ်ါ။ ၁၄၈။

ဝီသတိသတနိရုတ္တိ (ထီ) [ဝီသတိ + သတ + နိရုတ္တိ] ၁၂၀-သော-ပါဋိ, သဒ္ဒါ, ဝေါဟာရ။ သဋ္ဌိ ဓမ္မာ၊ သဋ္ဌိ အတ္ထာ၊ ဝီသတိသတ-နိရုတ္တိယော။ ပဋိသံ။ ၃၃၅၊ ၃၃၈။

ဝီသတိသဟဿ (နဲ) [ဝီသတိ + သဟဿ] ၂ - သောင်း (နှစ်သောင်း)။ သဗ္ဗေဟေဝ ဝီသတိသဟဿေဟိ ခီဏာသဝေဟိ ပရိဝုတော ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၇။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၄)။

ဝီသတိသဟဿက္ကတ္ထီ (ထီ) [ဝီသတိသဟဿ + က္ကတ္ထီ] ၂-သောင်းသော မိန်းမ၊ မိန်းမ ၂-သောင်း။ ဝီသတိသဟဿ-က္ကတ္ထိယော ဓာတိကိစ္စံ ကာရာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၁။

ဝီသတိသဟဿခီဏာသဝပရိဝုတ (တိ) [ဝီသတိသဟဿ + ခီဏာသဝ + ပရိဝုတ] ၂-သောင်းသော ရဟန္တာတို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ ရဟန္တာ ၂-သောင်း ခြံရံအပ်သော။ ဘဂဝါ ဝီသတိသဟဿခီဏာသဝပရိဝုတော ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၇။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝီသတိသဟဿနာဋကိတ္ထိပရိဝုတ (တိ) [ဝီသတိသဟဿ + နာဋကိတ္ထီ + ပရိဝုတ] ၂-သောင်းသော ကချေသည်-မ-မိန်းမ-တို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ ကချေသည်-မ-မိန်းမ-၂-သောင်းခြံရံအပ်သော။ ဝီသတိသဟဿ-နာဋကိတ္ထိပရိဝုတာ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝီသတိသဟဿနာဋကိတ္ထီ (ထီ) [ဝီသတိသဟဿ + နာဋကိတ္ထီ] ၂-သောင်းသော ကချေသည်-မ-မိန်းမ၊ ကချေသည်-မ-မိန်းမ-၂သောင်း။ က္ကမာ ဝီသတိသဟဿ-နာဋကိတ္ထိယော ဒေဝစ္ဆရာယော ဝိယ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၈။

ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရ (တိ) [ဝီသတိသဟဿ + ဘိက္ခု + ပရိဝါရ] ၂-သောင်းသော ရဟန်းအခြံအရံရှိသော၊ ရဟန်း ၂ - သောင်း အခြံအရံ ရှိသော။

ဝိသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော လောကေ ဝိစရာမိ။ မ၊ ၆။ ၃။ ၁၉၅။ (-အံ၊ ၆။ ၁။ ၁၄၉၊ ၂၃၅။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၃။ အပ၊ ၆။ ၂။ ၅၉)။

ဝိသတိသဟဿသမဏာပရိဝုတ (တိ) | ဝိသတိသဟဿ + သမဏ + ပရိဝုတ | ၂-သောင်းသော ရဟန်း-ရဟန်း ၂သောင်း-တို့သည် ခြံရံအပ်သော။ ပဿ တာတ ဧတံ ဝိသတိသဟဿသမဏာပရိဝုတံ ---- သမဏံ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၂၉၀။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၇။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၇။

ဝိသတိသဟဿိတ္ထီ (ထီ) | ဝိသတိသဟဿ+ ဣတ္ထီ | ဝိသတိသဟဿဣတ္ထီ - ကြည့်။ ဝိသတိသဟဿိတ္ထီဟိ သဒ္ဓိ ပုဗ္ဗဏ္ဟသမယေ အာဂစ္ဆန္တိ။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၂၀၁။

ဝိသတိသုဝဏ္ဏာ (တိ) | ဝိသတိ + သုဝဏ္ဏာ | ၂၀-သုဝဏ် (သုဝဏ် ၂၀) ရှိသော (နိက္ခ)။ (၁ - သုဝဏ် ▪ ရွှေး ၂၀၀)။ နိက္ခံ ပန ဝိသတိသုဝဏ္ဏာနိ ကေစိ။ ပဋ္ဌဝိသတိသုဝဏ္ဏာနိ အပရေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၄-၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၈။

ဝိသတိဟတ္ထဝိတ္ထတ (တိ) | ဝိသတိ + ဟတ္ထ + ဝိတ္ထတ | အတောင် ၂၀-ပြန့်-ကျယ်-သော။ နီပဇောဓိမူလေ ဝိသတိဟတ္ထဝိတ္ထတံ တိဏာသန္ထရံ သန္ထရိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၃၄။

ဝိသတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓ (တိ) | ဝိသတိဟတ္ထ + ဥဗ္ဗေဓ | အတောင် ၂၀-အစောက်-အမြင့်-ရှိသော။ သရီရံ ဝိသတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၇၁။ အပ၊ ၆။ ၁။ ၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၃၁၂။

ဝိသပုဏ္ဏာသတ (နံ) | ဝိသ[၃] + ပုဏ္ဏာသတ | ပုဏ္ဏာ-၁၂၀။ တေသု ဝိသပုဏ္ဏာသတံ စတ္တာရီသာနိ စ ဒွေ အတ္ထသတာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ၆။ ၃။ ၂၉၈။

ဝိသဘာဏဝါရသတ (တိ) | ဝိသ + ဘာဏဝါရ + သတ | ဘာဏဝါရ ၁၂၀-ရှိသော။ တံ ဝါစနာမဂ္ဂတော ဝိသဘာဏဝါရသတံ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၉။

ဝိသဘိက္ခုသဟဿ (နံ) | ဝိသ + ဘိက္ခု + သဟဿ | ၂-သောင်းသော-ရဟန်း-ရဟန္တာ၊ ရဟန်း- ရဟန္တာ- ၂သောင်း။ ဝိသဘိက္ခု-သဟဿာနံ၊ တဒါ အာသိ သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၆။

ဝိသယောဇနသတ (တိ) | ဝိသ + ယောဇန + သတ | ဝိသယောဇနသတိက-ကြည့်။ ဒွေ အဿာ ဝိသယောဇနသတံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၃၉၉။ ဝိသယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဧကရတ္တိ-ဝါသေန ဂန္ဒာ။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၉။ (-အပ၊ ၆။ ၂။ ၂၂၂)။

ဝိသယောဇနသတမဂ္ဂ (ပု) | ဝိသယောဇနသတ + မဂ္ဂ | ယူဇနာ ၁၂၀-ရှိသောခရီး။ သော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ------ ဝိသယောဇနသတမဂ္ဂံ ဂန္ဒာ။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၁။ ၅။

ဝိသယောဇနသတိက (တိ) | ဝိသယောဇနသတ + ကက | ယူဇနာ ၁၂၀-ရှိသော။ တာ အနုပုဗ္ဗေန ဇနပဒစာရိကံ စရမာနာ ---- ဝိသယောဇနသတိကံ ဂန္ဒာ။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၁။ ၃၅၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဧကရတ္တေနေဝ ဝိသယောဇနသတိကံ မဂ္ဂံ အာဂတော။ အပ၊ ၆။ ၂။ ၂၃၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၀။

ဝိသရတနသတာယာမ (တိ) | ဝိသ + ရတန + သတ + အာယာမ | အလျား အတောင် ၁၂၀-ရှိသော။ သော အပရဘာဂေ ဝုဋ္ဌိပဗ္ဘော ----- အဟောသိ ဝိသရတနသတာယာမော။ ဇာ၊ ၆။ ၅။ ၃၈။

ဝီသရတနသတိက (တိ) [ဝီသရတနသတ + ဣက] အတောင် ၁၂၀-ရှိ-မြင့်-သော။ စိတကန္တိ ဝီသရတနသတိကံ စန္ဒနစိတကံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၄။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၇)။

ဝီသဝဿသတ (နဲ) [ဝီသ + ဝဿ + သတ] ဝီသံဝဿသတ - ကြည့်။ မဟာကဿပတ္ထေရော ဝီသဝဿသတံ မဥ္စေ ပိဋ္ဌိံ နဲ ပသာရေတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၈။ မဟာမေ္ဗကထိကော ဟုတ္တာ ဝီသဝဿသတံ ၄တ္တာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝီသဝဿသတဌာယီ (တိ) [ဝီသဝဿသတ + ဌာ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝီသဝဿသတဌာယိနီ။] ၁၂၀-သောနှစ်ပတ်လုံး-တည်လေ့ရှိ-အသက်ရှည်-သော၊ အသက် ၁၂၀-တည်-ရှည်-သော၊ သူ။ သော ဣဒါနိ ဝီသဝဿသတဌာယီ ဟုတ္တာ ------ ဝိစရတိ။ မေ္ဗ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၄။

ဝီသဝဿသတာယုက (တိ) [ဝီသဝဿသတ+ အာယု + က] ဝီသံဝဿသတာယုက-ကြည့်။ ပကတိယာ ဝီသဝဿသတာယုကဿ သတ္တဿ ယာဝ မရဏကာလာ ဧတ္ထန္တရေ အနုပုဗ္ဗေန ဝုမိပတ္တော အတ္တဘာဝေါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၃)။

ဝီသဝဿသတိက (တိ) [ဝီသဝဿသတ + ဣက] ဝီသံဝဿသတိက-ကြည့်။ ထေရီ ကိရ ဝီသဝဿသတိကာ ဇာတိယာ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္တာ။ မေ္ဗ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။

ဝီသဝဿသဟဿကာလ (ပု) [ဝီသဝဿသဟဿ + ကာလ] နှစ် ၂-သောင်း - အချိန် - အခါ - ကာလ။ ပုန ဝမ္ဗမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတ္တာ ပရိဟာယိတ္တာ ဝီသဝဿသဟဿကာလေ ဌိတံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝီသသတရတနုစ္စ (တိ) [ဝီသ + သတ + ရတန + ဥစ္စ] အတောင် ၁၂၀-မြင့်သော။ စိတကာယာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၇) တိ ဝီသသတ-ရတနုစ္စာယ စန္ဒနဒါရုစိတကာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၄။

ဝီသဟတ္ထသတိက (တိ) [ဝီသ + ဟတ္ထ + သတ = ဝီသဟတ္ထသတ + ဣက] အတောင် ၁၂၀-ရှိသော။ သော ကိရ သခေါ် ဝီသဟတ္ထသတိကော ဟောတိ (အဟောသိ)။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၇။

ဝီသာဓိက (တိ) [ဝီသ + အဓိက] ၂၀-အပို-အလွန် - ရှိသော။ ဝီသာဓိကာနိ စတ္တာရိ သတာနိ။ မေ္ဗ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၇။ ဝီသာဓိကာနိ ဒွေ သိက္ခာပဒသတာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၁။

ဝီသာဓိကသတတ္ထေရဂါထာပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဝီသာဓိကသတတ္ထေရဂါထာ + ပဋိမဏ္ဍိတ] ၁၂၀-(တစ်ရာ့နှစ်ဆယ်) သော ထေရဂါထာ တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ---------- ဝီသာဓိကသတတ္ထေရဂါထာပဋိမဏ္ဍိတဿ ဧကကနိပါတဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝီသာဓိကဝဿသတိက (တိ) [(ဝီသာဓိကဝဿသတ) = ဝီသာဓိက + ဝဿ + သတ + ဣက] ၂၀-အပို-အလွန်-ရှိသည့် -နှစ်-အသက် -၁၀၀ -ရှိသော၊ နှစ် (ပေါင်း) ၁၂၀-ရှိသော၊ အသက် ၁၂၀-ရှိသော။ ဝီသဝဿသတိကောတိ ဝီသာဓိကဝဿသတိကော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၉။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၄)။

ဝီသုတ္တရ (တိ) [ဝီသ + ဥတ္တရ] ဝီသာဓိက - ကြည့်။ တွံ ပန ဝီသုတ္တရံ ဝဿသတံ ဇီဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။

ဝိသုတ္တရစတုသတပုတ္တနတ္တပရိဝါရ (တိ) | ဝိသုတ္တရ + စတုသတ + ပုတ္တ + နတ္တ + ပရိဝါရ | ၂၀-အပို-အလွန်-ရှိသည့် ၄၀၀-သော သား, သမီး, မြေး အခြံအရံရှိသော၊ သား, သမီး, မြေး ၄၂၀-အခြံအရံ ရှိသော။ ဣတိ သာ ဝိသုတ္တရစတုသတပုတ္တနတ္တ-ပရိဝါရာ အဟောသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဝိသုတ္တရသတ (နာ) | ဝိသုတ္တရ + သတ | ၂၀-အပို-အလွန်-ရှိသော ၁၀၀၊ (တစ်ရာ့နှစ်ဆယ်)။ ဝိသုတ္တရသတံ ထေရာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။ ထေရ။ ၂၄၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။

ဝိဟဂ္ဂမတ္တ (တိ) | ဝိဟိ + အဂ္ဂ + မတ္တ | စပါးအမြီးဖျား အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကေသာ သီသဝေဌနစမ္မေ ဝိဟဂ္ဂမတ္တံ ပဝိသိတွာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၃၂)။

ဝိဟိ (ပု) | ဝဟ + ဣ။ ဝဟတိ ဗြူဟေတိ ဝါ သတ္တာနံ ဇီဝိတန္တိ ဝိဟိ၊ သဿံ။ သီ၊ ဒ္မိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၀။ ဓာန်၊ ဒ္မိ။ ၄၅၀။ ဝဟတိ ဘုဥ္ဇန္တာနံ ဇီဝိတန္တိ ဝိဟိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၇၀။ ဗြိဟိ - သံ။ ဝိဟိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ကောက်၊ ကောက်လတ်၊ ကောက်ကြမ်း၊ စပါး။ (၂) စပါးမျိုး (၇) ပါး။ (၁) သာလိ ဝိဟိ ယဝေါ ဂေါဓုမော ကင်္ကုံ ဝရကော ကုဒြုသကော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၆။ ကခ်ီ။ ၂၂၀။ ဝိဟိတိ သဗ္ဗာပိ ဝိဟိဇာတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၄။ ကခ်ီ၊ ဒ္မိ၊ သစ်။ ၃၈၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၄။ မ၊ ၁။ ၇၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၃)။ (၂) အတိဟိတာ ဝိဟိ၊ ခလဂတာ သာလီ။ ထေရ။ ၂၈၃။ အတိဟိတာ ဝိဟိတိ ဝိဟယော ကောဌာဂါရံ အတိနေတွာ ဌပိတာ။ ----- ဝိဟိဂ္ဂဟဏောန စေတ္ထ ဣတရမ္ပိ ဓညံ ဂဏှာတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၆။

ဝိဟိကောဋ္ဌက (တိ) | ဝိဟိ + ကောဋ္ဌက။ ထီ-ဒ္မိ ဝိဟိကောဋ္ဌိကာ။ | ကောက်-စပါး-ကို- ထောင်း-ထု-ကြိတ်-သော၊ သူ။ ဧကိသာ ဝိဟိကောဋ္ဌိကာယ ဒါသိယာ အာတပေ ပသာရိတဝိဟိ ခါဒန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိဟိကောဋ္ဌိကဒါသီ (ထီ) | ဝိဟိကောဋ္ဌိကာ + ဒါသီ | ကောက်-စပါး-ကို-ထောင်း-ထု-ကြိတ် - သော ကျွန်မ။ ဧကာ ဘတိယာ ဝိဟိကောဋ္ဌိကဒါသီ ဝိဟိ ဂေဟဒ္ဝါရေ ------ ပတ္ထရိတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၀။

ဝိဟိခါဒန (နာ) | ဝိဟိ + ခါဒန | ကောက်-စပါး-ကိုစားခြင်း။ ဝိဟိခါဒနတ္ထာယ ဧဋ္ဌကေ သမ္ပတ္တေ ဥဋ္ဌာယ အလာတေန ဧဋ္ဌကံ ပဟရိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၁။

ဝိဟိခေ (ကေ္ခ) တ္ထ (နာ) | ဝိဟိ + ခေတ္ထ | ကောက်-စပါး-တို့၏-ပေါက်ရောက်ရာ အရပ်၊ လယ်။ သာလိခေတ္တံ ဝိဟိခေတ္တံ မုဂ္ဂခေတ္တံ။ မဟာနိ။ ၈၊ ၁၉၁။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၆)။

ဝိဟိဂတ္ထ (ပု) | ဝိဟိ + ဂတ္ထ | စပါးဖုံး၊ ဝတ်ဆံထည့်သော စပါး။ ဝိဟိဂတ္ထာနံ သုခုမာလ-ဘာဝတ္ထာ ------ အာရက္ခံ ဂဏှန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဟိဂ္ဂဟဏ (နာ) | ဝိဟိ + ဂဟဏ | ဝိဟိသဒ္ဒါ။ ဝိဟိဂ္ဂဟဏောန စေတ္ထ ဣတရမ္ပိ ဓညံ ဂဏှာတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၆။

ဝိဟိဇာတိ (ထီ) | ဝိဟိ + ဇာတိ | ကောက် - စပါး - အမျိုး - ဇာတ်။ ဝိဟိတိ သဗ္ဗာပိ ဝိဟိဇာတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၄။ ကခ်ီ၊ ဒ္မိ၊ သစ်။ ၃၈၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၂။ သီ၊ ဒ္မိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၆)။

ဝိဟိတုမ္ဗ (နာ) [ဝိဟိ + တုမ္ဗ] စပါးဖြင့်ပြည့်သော-ပြည်-ပြည်တောင်း။ ဧကံ ဝိဟိတုမ္ဗံ ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂။ တုမ္ဗံ နာမ အာဋ္ဌကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅။

ဝိဟိထမ္ဗသန္ဓိဝေသ (ပု၊ နာ) [ဝိဟိထမ္ဗ + သန္ဓိဝေသ။ (ပု) သ္တမ္ဗ • ထမ္ဗ • ဂုစ္ဆော • ချုံဖုတ်။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ကောက်ဖုတ်-စပါးဖုတ်-တို့၏ ကောင်းစွာ-တည်နေ-စုဝေး-ခြင်း။ တဿ မဟန္တံ ဝိဟိထမ္ဗသန္ဓိဝေသံ နာ ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉။ (အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉-၌ " ဝိဟိထမ္ဘ " ဟုရှိနေသည်)။

ဝိဟိနာဋ္ဌ (နာ) [ဝိဟိ + နာဋ္ဌ] ကောက်-စပါး- ပင်တို့၏အရိုး၊ ကောက် - စပါး -ရိုး။ ဝိဟိနာဋ္ဌံ ဒီယမ္ပိ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၃)။

ဝိဟိပလာပ (ပု) [ဝိဟိ + ပလာပ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သမဏပလာပေါ (အံ၊ ၃။ ၁၆) တိ ဝိဟီသု ဝိဟိပလာပေါ ဝိယ နိဿာရတာယ သမဏေသု သမဏ-ပလာပေါ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၇။

ဝိဟိပလာသ (ပု) [ဝိဟိ + ပလာသ] ကောက်- စပါး- တို့၏- အဖျင်း- အမှော်-ဖွဲ။ သမပါကဘဇ္ဇိတာနံ ပန ဝိဟီနံ ဝါ ဝိဟိပလာသာနံ ဝါ တဏ္ဍုလာ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၅။ (-ကခီ၊ ဋီ။ ၉၁)။

ဝိဟိပဟရဏ (နာ) [ဝိဟိ + ပဟရဏ] ကောက် - စပါး - ကို - ရိုက်နှက် -ပုတ်ခတ်-ထောင်း - ထု - ကြိတ် - ရာ (အခါစသည်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဟိဟရဏကာလ (ပု) [ဝိဟိပဟရဏ + ကာလ] ကောက်-စပါး-ကို-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ထောင်း-ထု-ကြိတ်-ရာအခါ။ တဿာ ဝိဟိပဟရဏကာလေ မုသလဂ္ဂေန မုဒ္ဓံ ပဟရန္တံ ဝိယ ဥပဌာသိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။

ဝိဟိပဟရဏဌာန (နာ) [ဝိဟိပဟရဏ + ဌာန] ကောက် - စပါး - ကို - ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ် - ထောင်း - ထု - ကြိတ် - ရာအရပ်။ သာပိ အတ္တနော ဝိဟိပဟရဏဌာနံ အာဂန္ဓာ နိပန္နံ မာတရံ ------။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၆။

ဝိဟိပိဋက (နာ) [ဝိဟိ + ပိဋက] စပါးတောင်း၊ စပါးဖြင့်ပြည့်သော တောင်း။ တဿ သုဏိသာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ စတုဒေါဏိကံ ဝိဟိပိဋကံ အာဒါယ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၇)။

ဝိဟိပုရာဏဘာဝ (ပု) [ဝိဟိ + ပုရာဏ + ဘာဝ] ကောက်- စပါး-၏- ဟောင်းမြင်းသောအဖြစ်။ သဘာဝါနပဂမေပိ နဝဘာဝါ-ပဂမပစ္စုပဌာနာ ဝိဟိပုရာဏဘာဝေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၀။

ဝိဟိဘဋ္ဌနဒဗ္ဗိ (ထီ) [ဝိဟိဘဋ္ဌန + ဒဗ္ဗိ။ ဝိဟိဘဇ္ဇနဒဗ္ဗိ ?] ကောက်-စပါး-ကို လှော်ကြောင်းဖြစ်သော ယောက်မ။ သာ -------- ကုဇ္ဇိတွာ ဝိဟိဘဋ္ဌနဒဗ္ဗိယာ ပိဋ္ဌိ ပေါထေန္တီ ------- သန္တဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၁။

ဝိဟိဘုသ (နာ) [ဝိဟိ + ဘုသ] စပါးဖျင်း၊ စပါးဖွဲ။ ဘုသံ ဟောတီ (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀) တိ ဝိဟိဘုသံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၃၇။

ဝိဟိမာလာ (ထီ) [ဝိဟိ + မာလာ] ကောက်-စပါး-ပင်၏အပွင့်၊ ကောက်-စပါး-ပန်း-ပွင့်။ " ဝိဟိမာလံ ဗန္ဓာပေဿာမီ " တိ ဧကံ သာလိသီသမုဋ္ဌိ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝိဟိရာသိ (ပု) [ဝိဟိ + ရာသိ] စပါးပုံ၊ စပါး၏ -အစု- အပုံ။ ဝိဟိရာသိသဒိသော မဟာရာဇ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။ အဟံ ------

ဝီဟိရာသိတော ဝီဟိ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဝီထိယံ ဆဋ္ဌေန္တေ ပဿိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၄၇။

ဝီဟိသတ္တမ္ဗဏ (နာ) [ဝီဟိ + သတ္တ + အမ္ဗဏ] စပါးတို့၏ ၇-အမ္ဗဏ၊ (၁၉-တင်းနှင့်တစ်စိတ်)။ ဝါဟာ ဝီဟိသတ္တမ္ဗဏာနိ ဒွေ စ တုမ္ဗာ ---- ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျုံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၅။

ဝီဟိသီသ (နာ) [ဝီဟိ + သီသ] ကောက်နှံ၊ စပါးနှံ၊ ကောက်-စပါး-၏-အနှံ။ ပရိပက္ကကာလေ ဝီဟိသီသာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၆။ မနုဿာ ဝီဟိသီသံ ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၄၊ ၂၀၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၃)။

ဝီဟိသီသဒဏ္ဍက (ပု၊ နာ) [ဝီဟိသီသ + ဒဏ္ဍက] ကောက်နှံ -စပါးနှံ-၏- အတံ-ရိုးတံ။ ယာဝ အန္တောနာဠတော ဝီဟိသီသ-ဒဏ္ဍကော နာ နိက္ခမတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝီဟိသု (သူ) က (ပု) [ဝီဟိ + သုက] စပါး-၏-အမွေး-အဖျား-ဆူး။ ရဇောသူကန္တိ ရဇော စ ဝီဟိသူကာဒိ စ သူကံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။ သူကေနာတိ အက္ခမှိ ပတိတေန ဝီဟိသူကာဒိနာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၉၈။

ဝုစ္စတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + တေ။ ဝစ္ယတေ • ဝစ္စတိ • ဥစ္စတိ • ဝုစ္စတိ။ ကစ္စည်း။ ၄၈၇။ ရူ။ ၄၇၈။ ဝစတိ-မှ။ ဥစ္ဆတေ-သံ။ ဝုစ္စက္ကု - ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝုစ္စတိ၊ ဝုစ္ယတိ-သက္ကတပိဋက။] (၁) (က) ဆို-ပြော-အပ်၏။ (ခ) အပြားအားဖြင့် ဆိုအပ်၏။ (ဂ) ဟော-မိန့်ဆို-အပ်၏။ (ဃ) ရွတ်-ရွတ်ဖတ်-အပ်၏။ (င) ပြအပ်၏။ (စ) ခေါ်ဆို-ခေါ်ဝေါ်-အပ်၏။ (ဆ) ပညတ်အပ်၏။ (၂) ချီးမွမ်းအပ်၏။ (၃) ဖွင့်ပြ-အကျယ်ဖွင့်ပြ-တတ်၏။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င) (စ) (ဆ) တေန ဝုစ္စတိ " ပါရာဇိကော ဟောတီ " တိ။ ဝိ။ ၁။ ၃၄။ အယမ္ပိတိ ပုရိမံ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ တသ္မာ အယံ ဝိနယသင်္ဂီတိ " ပဉ္စသတိကာ" တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၉။ ဣတိ ယထာဝါဒီ တထာကာရီ၊ တသ္မာ " တထာဂတော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၁။ " အင်္ဂဏံ အင်္ဂဏ " နွှိ အာဝုသော ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၃၂။ ကတိ သင်္ဂါတိဂေါ ဘိက္ခု၊ " သြယတိဏ္ဏော " တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၃။ သ ဝေ " ဗာလော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ။ ၂၂။ ဥပသန္တောတိ ဝုစ္စတီတိ သန္တော ----- ဝုစ္စတိ ပဝုစ္စတိ ကထီယတိ ဘဏီယတိ ဒီပီယတိ ဝေါဟရီယတိ။ မဟာနိ။ ၁၆၁။ လောကေ ကပဏပုရိသော " တပဿီ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၆။ ဥပေါသထဿ ဧတာနိ၊ ပုဗ္ဗကရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၄။ ဝုစ္စတီတိ ကထီယတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁၀။ ဂရုကန္တိ ---------- ယံ ဝါ " အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ ယဿ နက္ခမတီ " တိ ဧဝံ သံယောဂပရံ ကတွာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၇။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ ဝိနာသယတိ အဿဒ္ဓံ၊ သဒ္ဓံ ဝမ္ဗေတိ သာသနေ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇။ ပဟိတတ္တော နိဗ္ဗာနံ ပေသိတစိတ္တောတိ ဝုစ္စတိ၊ ကထီယတီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၃၄။ ဝုစ္စတီ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၄) တိ ပုရိမဝေါဟာရေန " ဥဒေနစေတိယ" နွှိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝေါဟာရဝသေန " ပိတုဃာတကော " တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၅၀၈။ မ၊ ၃။ ၂၅၉။ သံ၊ ၂။ ၃၈၈။ အံ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ၂။ ၁၈၀၊ ၂၅၉။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၄။ မဟာနိ။ ၁၇၈။

ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆-၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀-၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၊ ၁၉၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂။ ၃၀-၁၊ ၃၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၊ ၄၊ ၃၃၊ ၃၅။ ဝ်သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၊ ၂၂-၃၊ ၂၉၊ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၅။ ဝဇိရ။ ၁၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၂။ ၁၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၃၊ ၁၃၇။ ကခ်ါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၉)။ (၂) အယံ ဇာနန္တော ပုဂ္ဂလော ပစ္စယုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသု ကုသလတ္တာ ဆေကတ္တာ " အတ္ထကုသလော " တိ ဝုစ္စတိ၊ ထောမီယတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၁၃။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၁၅)။ (၃) ဝုစ္စတိ သုတ္တံ ယထာသုတ္တံ။ နေတ္တိ။ ၁။ ဝုစ္စတိ သုတ္တံ ဝဒတိ သံဝဏ္ဏေတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂။

ဝုစ္စတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + တေ] ပြော - ဆို - အပ်၏။ ဝုစ္စတိ - လည်းကြည့်။ အာသာယ သမိဒ္ဓိ ဝုစ္စတေ နိဌာ။ မဟာနိ။ ၂၀၃။ တဿ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနတာ အနုညာတာ ဟောတီတိ။ ဝုစ္စတေ၊ နဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၅။

ဝုစ္စန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + အန္တေ။ ကစ္စည်း ၄၁၈။ ရူ။ ၄၄၆။] ပြော-ဆို-အပ်ကုန်၏။ ဝုစ္စတိ-လည်းကြည့်။ ဘိက္ခုနိယော ပနေဝါတိ ဥပသမ္ပန္နာယော ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၀၊ ၃၁၂။ ကမ္မိကာတိ ယေဟိ ဘိက္ခူဟိ ကမ္မံ ကတံ၊ တေ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈။ (-မ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ၂။ ၂၂။ ၃၉။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၆။ ကခ်ါ။ ၁၁၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၊ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၂။ ၁၂၆)။

ဝုစ္စန္တေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + အန္တေ] ဝုစ္စန္တိ-ကြည့်။ ပကာရေန ကရီယန္တေ ဝုစ္စန္တေ ဧတ္ထ နာနာဘေဒဘိန္နာ ဂမ္ဘီရာ အတ္ထာ ဣတိ ပကရဏံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၇။

ဝုစ္စမာန (တိ) [ဝစ + ယ + မာန။ ဝစ္ယမာန ▪ ဝစ္စမာန ▪ ဥစ္စမာန ▪ ဝုစ္စမာန ▪ ဥစ္ယမာန ▪ သံ။ ဝုစ္စမာဏ-ပြာ။] (၁) ပြော-ဆို-ဆုံးမ-အပ်သော၊ သူ။ (၂) ပြော-ဆို-အပ်လတ္တံ့သော။ (၁) ဧဝဥ္စ သော ဘိက္ခု ဘိက္ခူဟိ ဝုစ္စမာနော တထေဝ ပဂ္ဂဏ္ဍေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၅၊ ၂၇၁-၂။ ဝုစ္စမာနော (မဟာနိ။ ၄၇) တိ ကထိယမာနော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၅။ (-ဒီ၊ ၁။ ၈၅။ မ၊ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂)။ (၂) ဝုစ္စမာနစျာနင်-ကြည့်။

ဝုစ္စမာနဥတ္တရ (နဲ) [ဝုစ္စမာန + ဥတ္တရ] ပြော - ဆို - အပ်သော - လွန်မြတ်သည့် စကား - စကားတုံ့ - အဖြေ။ နဲ ပါဋိဟီရကံ အပ္ပါဋိဟီရကံ ပရေဟိ ဝုစ္စမာနဥတ္တရေဟိ သဥတ္တရတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၃)။

ဝုစ္စမာနဥဒယပဗ္ဗတ (ပု) [ဝုစ္စမာန + ဥဒယပဗ္ဗတ] ပြောဆိုအပ်သောဥဒယတောင်။ နဲ ဗာဟိရကေဟိ ဝုစ္စမာနဥဒယပဗ္ဗတတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဝုစ္စမာနကထာ (ထီ) [ဝုစ္စမာနာ + ကထာ] ပြော-ဆို-အပ်လတ္တံ့သော စကား။ ပုဗ္ဗန္တံ အာရဗ္ဘ ဝုစ္စမာနကထာ အနုစ္ဆဝိကာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝုစ္စမာနကထာပဗန္ဓ (ပု) [ဝုစ္စမာန + ကထာပဗန္ဓ] ပြော - ဆို - အပ်သော စကား- ၏ - အစဉ်။ အန္တရန္တရေတိ မယာ ဝုစ္စမာနကထာပဗန္ဓဿ အန္တရန္တရေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။

ဝုစ္ဓမာနစတုက္ကာနုဆ္ဆဝိက (တိ) | ဝုစ္ဓမာနစတုက္က + အနုဆ္ဆဝိက | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော (အန္ဓော၀ဒ္ဓ ၀ဟိသယိတ, ၀ဟိ၀ဒ္ဓ အန္ဓောသယိတ, အန္ဓော၀ဒ္ဓ အန္ဓောသယိတ, ၀ဟိ၀ဒ္ဓ၀ဟိသယိတ - ဟူသော) ပုဂ္ဂိုလ် ၄ - ယောက်တို့၏အပေါင်း အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ " သံယောဇနာနိ " တိ သာမာရဏာတော ပဒုဒ္ဓါရော ဣဒါနိ ဝုစ္ဓမာနစတုက္ကာနုဆ္ဆ-ဝိကတာ၀သေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

ဝုစ္ဓမာနစ္ဆာနဂံ (န) | ဝုစ္ဓမာန + စ္ဆာနဂံ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော-စ္ဆာန်အဂ်ိ-စ္ဆာနင်။ တတ္ထ " ဥပရိ ဝုစ္ဓမာနစ္ဆာနဂ်ိနံ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝသေန ပဋိပဇ္ဇာဘာ၀ဒဿနတော " တိ ----- အတ္ထံ ၀ဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၁-၂။

ဝုစ္ဓမာနတ္ထ (ပု) | ဝုစ္ဓမာန + အတ္ထ | ပြော-ဆို-အပ်လတ္တံ့သောအနက်။ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဣမသဒ္ဒေန နိဒဿေတိ ဝုစ္ဓမာနတ္ထဿ ပရာမသနတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၆၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇)။

ဝုစ္ဓမာနတ္ထဒ္ဝါရ (န) | ဝုစ္ဓမာနအတ္ထ + ဒ္ဝါရ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အနက် - ဟူသော အကြောင်း-ကိုအကြောင်းပြုခြင်း။ ဝုစ္ဓမာနတ္ထ-ဒ္ဝါရေန ဝုစ္ဓမာနာတိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဝုစ္ဓမာနဓမ္မာနုရူပ (တိ) | ဝုစ္ဓမာန + ဓမ္မ + အနုရူပ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော တရားအား လျော်သော။ ပညတ္တိယာ ဝုစ္ဓမာနဓမ္မာနုရူပံ ပညတ္တိသု အ၀ေ၀ေတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၈။

ဝုစ္ဓမာနနိယမ (ပု) | ဝုစ္ဓမာန + နိယမ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော - သတ်မှတ်ခြင်း - သတ်မှတ်ကြောင်း။ ဣမမတ္ထ (နေတ္တိ၊ ၆။ ၃၄) နှိ ဣမံ ဝုစ္ဓမာနနိယမသခ်ါတံ အတ္ထံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၆။

ဝုစ္ဓမာနနိရောဓပါဒက (တိ) | ဝုစ္ဓမာန + နိရောဓ + ပါဒက | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော နိရောဓသမာပတ်၏ - အခြေ - အခြေခံ-ဖြစ်သော။ ဥပရိ ဝုစ္ဓမာနနိရောဓပါဒကတာယ သာတိသယာယ စ္ဆာနသညာယ အတ္ထိဘာ၀-ဇောတကော ဤကာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၉)။

ဝုစ္ဓမာနပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝုစ္ဓမာန + ပုဂ္ဂလ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အယန္တိ " သမန္နာဂတော " တိ ဝုစ္ဓမာနပုဂ္ဂလဿ ယော တထာ ၀တ္တာကာရော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝုစ္ဓမာနယောဂကမ္မ (န) | ဝုစ္ဓမာန+ယောဂ+ကမ္မ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော (ဘာ၀နာကို) အားထုတ်ခြင်းအမှု။ ဝုစ္ဓမာနယောဂကမ္မဿ ပ၀တ္တိဋ္ဌာနတာယ ဘာ၀နာယ အာရမ္မဏံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၃။

ဝုစ္ဓမာနရူပ (တိ) | ဝုစ္ဓမာန + ရူပ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော သဘောရှိသော။ သတ္တ ဒုက္ခာ ဣဒါနိ ဝုစ္ဓမာနရူပါ ဒဿိတာ ပေါရာဏဋ္ဌကထာယံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။

ဝုစ္ဓမာနလက္ခဏနိဗ္ဗတ္တက (တိ) | ဝုစ္ဓမာနလက္ခဏ + နိဗ္ဗတ္တက | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော လက္ခဏာကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ယံ လက္ခဏံ ဝုစ္ဓမာနလက္ခဏနိဗ္ဗတ္တကေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။

ဝုစ္ဓမာနဝစန (န) | ဝုစ္ဓမာန + ဝစန | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော စကား။ ဣဒါနိ ဝုစ္ဓမာနဝစနံ ဒြဟ္မာ အ၀ေါစ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၇၄။ (-၀ိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉)။

ဝုစ္ဓမာနဝိနိဆ္ဆယ (ပု) | ဝုစ္ဓမာန + ဝိနိဆ္ဆယ | ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အဆုံးအဖြတ်။ ဥပရိ

တေဟိ ဝုစ္ဆမာနဝိနိစ္ဆယသာ ဂရုကရဏီယ-တာယ ကာရဏံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၃)။

ဝုစ္ဆမာနဝိဘာဂ (တိ) [ဝုစ္ဆမာန + ဝိဘာဂ] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော ဝေဘန်ခြင်း ရှိသော။ ဝုစ္ဆမာနဝိဘာဂါသု ဝါစာသု ကတမာ ဝါစာ သေယျာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၆။

ဝုစ္ဆမာနဝိသေသာပေက္ခာ (ထီ) [ဝုစ္ဆမာန + ဝိသေသ + အပေက္ခာ] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အနက်ထူးကို ငဲ့ကွက်ခြင်း။ ဥပရိ ဝုစ္ဆမာန-ဝိသေသာပေက္ခာယ စ ဝိသေသနိဝိဒ္ဓေဝ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝုစ္ဆမာနသုတ္တ (န) [ဝုစ္ဆမာန + သုတ္တ] ဆို - ဟော - အပ်လတ္တံ့သော သုတ်။ သော ဣဒါနိ ဝုစ္ဆမာနသုတ္တဿ ဘဂဝတော ဝိဗျတ္တံ ဘာသိတဘာဝံ ဇောတေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄။

ဝုစ္ဆမာနာကာရ (တိ) [ဝုစ္ဆမာန + အာကာရ] (၁) ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အခြင်းအရာရှိသော။ (ပု) (၂) ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အခြင်းအရာ။ (၁) ဣဒံ သုပိန (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃) နှိ ဣဒါနိ ဝုစ္ဆမာနာကာရံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။ ဣဒံ သုပိန (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၄) နှိ ဣဒါနိ ဝုစ္ဆမာနာကာရံ သုပိနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂-၃)။ (ပု) (၂) ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆) နှိ ဣဒါနိ ဝုစ္ဆမာနာကာရေန သိက္ခိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂)။

ဝုစ္ဆမာနာကာရပရာမသန (န) [ဝုစ္ဆမာနာကာရ + ပရာမသန] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အခြင်းအရာ ကိုသုံးသပ်ခြင်း။ ဣဒါနိ ဝုစ္ဆမာနာကာရပရာမသနတော တဒညာကာရနိသေဓနတော စ " ဧဝ " နှိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅။

ဝုစ္ဆမာနာကာရဝစန (န) [ဝုစ္ဆမာနာကာရ + ဝစန] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အခြင်းအရာရှိသော စကား။ တ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆) နှိ ဝုစ္ဆမာနာကာရဝစနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝုစ္ဆမာနာနုဂီတိ (ထီ) [ဝုစ္ဆမာနာ + အနုဂီတိ] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော စိစစ်အပ်သည့်သုတ်ပုဒ် အားလျော်စွာ-သီ-ဆို-ဟော-ပြော-အပ်သော အခြားတစ်ပါးသော သုတ်ပုဒ်။ အနုဂီတိ ဝိစိနတီ (နေတ္တိ။ ၁၀) တိ ဝုတ္တာနုဂီတိဝသေန ဝါ ဝုစ္ဆမာနာနုဂီတိဝသေန ဝါ အနုရူပံ ဂီတိ ဝိစိနတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၄။

ဝုစ္ဆရေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + အန္တေ။ ဝုစ္ဆန္တေ - ဝုစ္ဆရေ။ အန္တေ-ကို ရေ-ပြု။] ပြော-ဆို- အပ်ကုန်၏။ ဝုစ္ဆတိ-လည်းကြည့်။ "ဗြဟ္မာ"တိ မာတာပိတရော "ပုဗ္ဗာစရိယာ"တိ ဝုစ္ဆရေ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၁၊ ၃၈၂။ တတ္ထ ဝုစ္ဆရေတိ ဝုစ္စန္တိ ကထိယန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၅၂)။

ဝုစ္စိ (စ္စိ) ယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + အန္တေ။ ဝစိယန္တေ - ဥစိယန္တိ - ဝုစိယန္တိ-ဟုရှိလျှင် ရုပ်ပြီးဖြောင့်၏။] ပြော-ဆို-အပ်ကုန်၏။ တေဟိ ယေ နပ္ပဇာနန္တိ ဝုစ္စိယန္တိ၊ တေဝ ဗဟုတရာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၂။ တေပိ ပရတော " ဗဟုတရာ " တိ ဝုစ္စိယန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၉။

ဝုစ္ဆေထ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + ဧထ] ပြော-ဆို-အပ်ရာ၏။ ဝုစ္ဆေထာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၁) တိ ဝုစ္ဆေယျ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂။

ဝုစ္စေယျ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + ဧထ] ဝုစ္စေထ - ကြည့်။ ခေတ္တေ တိတ္တအလာဗု " နိရုဒ္ဓါ ပဟီနာ " တိ ဝုစ္စေယျ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၈။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၀)။

ဝုစ္စေယျုံ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝစ + ယ + ဧရံ] ပြော-ဆို-အပ်ကုန်ရာ၏။ တတော အဋ္ဌဝိယံ စောရာ မတာတိ ဝါ မာရိတာတိ ဝါ ဝုစ္စေယျုံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၉။

ဝုဋ္ဌ (တိ) [ဝသ + တ။ သံ-ဝုဖူ။ ပါကတ၊ အဒ္ဓမာဂမီ-ဝုဋ္ဌ။ ဝသ သေစနေ အဝသီတိ ဝုဋ္ဌော။ ရူ။ ၃၈၂။ ဝသ နိဝါသေ။ ဝသံ ဝုတ္ထော။ ဝုတ္ထာ သာ။ ရူ။ ၃၇၅ - ၆။] (၁) ရွာသွန်းပြီးသော။ (၂) ရွာသွန်းပြီးရာ (ကာလ)။ (၃) ကျင့်သုံးပြီးသော။ (၄) ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော။ (၅) နေထိုင်ပြီးသော။ (၆) နေထိုင်ခဲ့ရာ (တောင်)။ (၇) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-အပ်သော။ (ဝုတ္ထ-ပုဒ်ကြည့်။ ပါကတ-၌လည်း ဝုတ္ထ-ဟုပင် ရှိသည်။ ကျင့်သုံးခြင်း, နေထိုင်ခြင်း အနက်ဟောလျှင် ဝုတ္ထ-ပါဠ်သာ မှန်၍ ရွာသွန်းခြင်း အနက်ဟောလျှင် ဝုဋ္ဌ-ပါဠ်သာ မှန်သည်။ ဤ၌ကား ရှိတိုင်းသာ ပြသည်)။

(၁) ရွာသွန်းပြီးသော။ ဥန္ဓမေ ဥဒကံ ဝုဋ္ဌံ၊ ယထာ နိန္ဓံ ပဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက။ ၈။ ပေတ။ ၁၂၉။ တဿတ္ထော-- ယထာ ဥန္ဓတေ ----- ဘူမိဘာဂေ မေဃေဟိ အဘိဝုဋ္ဌံ ဥဒကံ ယထာ နိန္ဓံ ပဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၉။ ပေတ၊ ၄။ ၂၇။ အာဂတဒိဝသေယေဝ ဒေဝေါ ဝုဋ္ဌော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၅။ (-အဘိ၊ က။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၄၉)။ (၂) ရွာသွန်းပြီးရာ (ကာလ)။ ဝုဋ္ဌကာလ-ကြည့်။ (၃) ကျင့်သုံးပြီးသော။ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုဋ္ဌာ ပရိနိဋ္ဌိတဝါသာတိ ဝုသိတဝန္တော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝုဋ္ဌာတိ ဝုဋ္ဌဝန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ (၄) ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော။ ဝုသိတ (အဘိ၊ ပု။ ၁၇၀) နွှိ ဝုဋ္ဌံ ပရိဝုဋ္ဌံ၊ ကတံ စရိတံ နိဋ္ဌိတနွှိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၉၄။ ဇိနဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ ဝုဋ္ဌံ ပရိဝုဋ္ဌံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၄။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂၆၂)။

(၅) နေထိုင်ပြီးသော။ ဝသံ ဝုဋ္ဌာ နာမ ပုရိမံ ဝါ တေမာသံ ပစ္ဆိမံ ဝါ တေမာသံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၃။ အဒေသေ ဝတ နော ဝုဋ္ဌံ၊ ကုဋ္ဌရာနံ'ဝနောဒကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၂။ ကုဋ္ဌရာနံ'ဝနောဒကေတိ ယထာ ကုဋ္ဌရာနံ နိရုဒကေ ဌာနေ ဝုဋ္ဌံ အဒေသေ ဝုဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၉၁။ ဝုဋ္ဌဝသ-လည်းကြည့်။ (၆) နေထိုင်ခဲ့ရာ (တောင်)။ ဝုဋ္ဌပဗ္ဗတ-ကြည့်။ (၇) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-အပ်သော။ နဘိက္ခဝေ အန္တော ဝုဋ္ဌံ အန္တော ပက္ကံ သာမံ ပက္ကံ ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၄။

ဝုဋ္ဌဥဒက (နဲ) [ဝုဋ္ဌ + ဥဒက] ရွာသွန်းပြီးသော မိုးရေ။ ဥဒကံ သရေ'ဝါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇) တိ သမုဒ္ဒေ ဝုဋ္ဌဥဒကံ ဝိယ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၄၉။

ဝုဋ္ဌကာလ (ပု) [ဝုဋ္ဌ + ကာလ] (မိုး) ရွာသွန်းပြီးရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဒေဝဿ သမ္မာ ဝုဋ္ဌကာလော ဝိယ သပ္ပါယကမ္မဋ္ဌာနဿ လဒ္ဓကာလော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၅။

ဝုဋ္ဌဒေဝ (ပု) [ဝုဋ္ဌ + ဒေဝ] ရွာသွန်းပြီးသော-မိုး-မိုးရေ။ ဣတိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဝုဋ္ဌဒေဝဿ ကန္ဒရာဒယော ပူရေတွာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁။

ဝုဋ္ဌဓန (နဲ) [ဝုဋ္ဌ + ဓန] ရွာသွန်းပြီးသော ဥစ္စာ (ဥစ္စာဟူသော မိုး)။ ယေသံ ကုလာနံ

ပုရိမပစ္ဆိမဝတ္ထူသု ဝုဋ္ဌနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၈၆)။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ပဗ္ဓတ (ပု) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ပဗ္ဓတ။ | နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ခဲ့ဘူးရာ တောင်။ အတ္တနာ ဝုဋ္ဌပဗ္ဓတေ ဝက္ကေန္တော " နီလဗ္ဘဝဏ္ဏာ " တိ ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။ (-၉၉)။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ပုဗ္ဗ (တိ) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ပုဗ္ဗ | ရှေးဦးနေခဲ့ဘူးသော။ သာမဏေရော ----- အန္တရာမဂ္ဂေ အဋ္ဌဝိယံ ကဋ္ဌကဂဏံ နာမ ထေရေန ဥပနိဿာယ ဝုဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဂါမံ သမ္ပာပုဏိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆)။

ဝုဋ္ဌပေတ္တာန (ကာ၊ ကြီ၊ ဝိ) | ဥ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ + တ္တာန။ ကာရိတေ ကွစိ ရဿတ္တံ ဋ္ဌပေတ္တာ။ နိရုတ္တိ၊ ၅၁၁-နှာ။ | ထ-စုရုံး-စေ၍၊ ထား၍။ ဝုဋ္ဌာပေတိ (၆) အနက်ကြည့်။

ဝုဋ္ဌ (ဝုတ္ထ) ဘာဂါပေက္ခာ (ထိ) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ဘာဂ + အပေက္ခာ | နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခဲ့ပြီးသော အဖို့ကို - ငဲ့ကွက်-တွယ်တာ-ခြင်း။ ဧကဒေသေန အဝုဋ္ဌမိ တံ ဒိဝသံ ဝုဋ္ဌဘာဂါပေက္ခာယ ဝုဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဘိက္ခု (ပု) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ဘိက္ခု | နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ခဲ့ပြီးသော ရဟန်း။ တသ္မိ အန္တောဝဿေ ဝုဋ္ဌဘိက္ခူနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၅။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၃၀၀။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဘိက္ခုသံယ (ပု) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဘိက္ခု + သံယ | နေထိုင် -သီတင်းသုံး -ခဲ့ပြီးသော ရဟန်းတို့၏အပေါင်း။ ဝုဋ္ဌဘိက္ခုသံယဿ အာရက္ခံ သံဝိဒဟထ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဝုဋ္ဌမတ္တ (နာ) | ဝုဋ္ဌ + မတ္တ | (မိုး) ရွာသွန်းပြီး ကာမျှ။ နိဒါယေပိ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌမတ္တေ ဇာယန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဝန္ဓု (တိ) | ဝသ + တဝန္ဓု။ ဝုတ္ထဝန္ဓု-ပုဒ်သင့်ကြောင်း ဝုဋ္ဌ-ပုဒ်ကြည့်။ | ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သူ။ ဝုဋ္ဌာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇)တိ ဝုဋ္ဌဝန္ဓော။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇၅။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဝဿ (တိ) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ဝဿ | မိုးလပတ်လုံးနေခဲ့ပြီးသော၊ နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အပ်ပြီးသော - ဝါ - ရှိသော၊ ဝါကျွတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဝုတ္ထဝဿ-လည်းကြည့်။ ဘိက္ခူ၊ ဝုဋ္ဌဝဿာ အာရညကေသု သေနာသနေသု ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၆။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉၊ ၁၇၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၆)။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဝဿကာလ (ပု) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဝဿ + ကာလ | မိုးလပတ်လုံးနေခဲ့ပြီး-ဝါမှထပြီး-ဝါကျွတ်ပြီး-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ပုရိမံ သုတ္တံ အန္တောဝဿေ ဝုတ္ထံ၊ ဣဒံ ပန ပဝါရေတွာ ဝုဋ္ဌဝဿကာလေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၈)။

ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) ဝါသ (တိ) | ဝုဋ္ဌ (ဏ္ဌ) + ဝါသ | (အရိယာ-ရဟန္တာ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ) မှီခိုနေထိုင်ရာ (တရား ၁၀-ပါး) တို့၌-နေထိုင်-သီတင်းသုံး -ခဲ့ပြီး သော၊ သူ။ သော ဝုဋ္ဌဝါသော (မဟာနိ။ ၁၆) တိ သော အရဟာ ဒသသု အရိယဝါသေသု ဝသိ ပရိဝသိ ဝုဋ္ဌော ဝုဋ္ဌာတိ စ ဝုဋ္ဌဝါသော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ (-မဟာနိ။ ၆၃၊ ၃၆၅)။

ဝုဋ္ဌဟတိ - ဝုဋ္ဌာတိ (ကြိ) | ဥ + ဋ္ဌာ + တိ။ (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ + တိ) အစ၌ ဝ-အက္ခရာလာ၊ ဋ္ဌာနောင်- ဟ အက္ခရာလာ၊ ရဿပြု။ ရူ။ ၂၉၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၇၉၊ ၁၀၅၅-၆။ ဗျူတ္တိမ္ဘတိ၊ ဥတ္တိမ္ဘတိ - သံ။ ဝုဋ္ဌဖ - ပြာ။ ဗျတ္တိမ္ဘတိ - သက္ကတပိဋကာ။ | (၁) ထင်။

ဝုဋ္ဌဟတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ (-ကခ်ိ။ ၁၉၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂)။

(ယ) (ရောဂါမှ) ထင်၏၊ ကင်းပျောက်၏။ ဝုဋ္ဌာတိ တမှာ အာဗာဓာ။ အံ၊ ၂။ ၈၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၀။ ယာဝ ဇီဝန္တိ ဝါ ယာဝ ရောဂါ ဝုဋ္ဌဟတီတိ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၈။

(ငါ) (လောကမှ) ထင်၏၊ ထွက်မြောက်၏။ လောကမှာ ဝုဋ္ဌဟန္တီတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။ ၃၄၉။ ဝုဋ္ဌဟန္တီတိ ဥဋ္ဌိတာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ (စ) (အာပတ်မှ) ထင်၏၊ ပြေပျောက်၏။ စင်ကြယ်၏။ ကျယ် တွံ အာဝုသော သကာယ အာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာဟိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဇဝံ ဝဒန္တော အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌဟိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၆။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၅၊ ၂၁၉။ အံ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၃)။ (ဆ) (စျာန်မှ) ထင်၏။ ယတ္ထိစ္ဆကံ ယဒိစ္ဆကံ ယာဝတိစ္ဆကံ သမာပဇ္ဇတိပိ ဝုဋ္ဌာတိပိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ ဝုဋ္ဌာတိတိ တတော ဝုဋ္ဌာယ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အဟံ ပဌမံ စျာနံ သမာပဇ္ဇာမိပိ ဝုဋ္ဌဟာမိပိ။ အံ၊ ၃။ ၃၈၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၀)။

(၈) (အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် - အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအားဖြင့် နိရောဓသမာပတ်မှ) ထင်၏၊ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် - အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်-ဖြစ်၏။ အဟံ သညာဝေဒယိတ-နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌိဿံ။ မ၊ ၁။ ၃၇၆။ သံ၊ ၂။ ၄၈၄။ တဿ သတ္တာဟဿ အစ္စယေန တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဥဒါန။ ၁၁၀။ ဝုဋ္ဌာသိတိ အရဟတ္တဖလစိတ္တုပ္ပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ (စျ) (ဖြစ်ပေါ်ခြင်းစသည်မှ) ထင်၏။ (ည) (ပဋိသန္ဓေစသည်မှ) ထင်၏။ (၌) (ဇာတိစသည်မှ) ထင်၏။ ဥပ္ပါဒါ ဝုဋ္ဌာတိတိ ဂေါတြဘု ----------

(က) (နေရာမှ) ထင်၏။ (ခ) (သမာပတ်မှ) ထင်၏။ (ဂ) (အိပ်ပျော်ခြင်းမှ) ထင်၏၊ နိုးထ၏။ (ဃ) (ရောဂါမှ) ထင်၏၊ ကင်းပျောက်၏။ (င) (လောကမှ) ထင်၏၊ ထွက်မြောက်၏။ (စ) (အာပတ်မှ) ထင်၏၊ ပြေပျောက်၏၊ စင်ကြယ်၏။ (ဆ) (စျာန်မှ) ထင်၏၊ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်၏။ (ဇ) (အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်-အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် - ဖြစ်သောအားဖြင့် နိရောဓသမာပတ်မှ) ထင်၏၊ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်-အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်-ဖြစ်၏။ (ဈ) (ဖြစ်ပေါ်ခြင်းစသည်မှ) ထင်၏။ (ည) (ပဋိသန္ဓေစသည်မှ) ထင်၏။ (၌) (ဇာတိစသည်မှ) ထင်၏။ (ဋ္ဌ) (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသည်မှ) ထင်၏။ (ဍ) (သူတော်ကောင်းတရားစသည်မှ) ထင်၏၊ ကင်း၏။ (ပ) (ဘဝမှ) ထင်၏၊ လွတ်မြောက်၏။ (ဿ) ထ-ပြောင်းရွေ့-၏။ (ဍ) သွား-စခန်းသွား-ခရီးထွက်-၏။ (ဎ) ထကြွ-သောင်းကျန်း-၏။ (ဏ) တက်-အထက်သို့တက်-၏။

(၁) ထ၏။ (က) (နေရာမှ) ထ၏။ ပါဏိနာ ဂတ္တာနိ ပရိပုဉ္ဆန္တော ဝုဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၆။ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၅။ နဝန္နတိ ဝါ နာသနာ ဝုဋ္ဌဟတိ ဝါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၅၅၊ ၅၇။ ဒီ၊ ၃၊ ၆။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၃၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၅။ ဝဇိရ။ ၅၃၆)။ (ခ) (သမာပတ်မှ) ထ၏။ သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟတိ။ မ၊ ၃။ ၇၈။ တံ တဒေဝ သမာပတ္တိ သမာပဇ္ဇတိပိ ဝုဋ္ဌာတိပိ။ အံ၊ ၃။ ၂၁၈။ (-အဘိ၊ ပု။ ၁၁၄။ ဥဒါန။ ၈၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄)။ (ဂ) (အိပ်ပျော်ခြင်းမှ) ထ၏၊ နိုး၏။ အရုဏော ဥဂ္ဂတော ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ သာယန္ဟသမယေ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ ဝုဏ္ဏတိတိ ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ

ဇာတိယာ ဝုဋ္ဌာတီတိ ဂေါတြဘု၊ ဇရာယ ဝုဋ္ဌာတီတိ ဂေါတြဘု ---------- ဗဟိဒ္ဓါ သခ်ါရနိမိတ္တာ ဝုဋ္ဌာတီတိ ဂေါတြဘု။ ပဋိသံ။ ၆၄။ (၄) (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသည်မှ) ထ၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝုဋ္ဌာတိ ----- ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗနိမိတ္တေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ။ ၆၆-၇။ (-၆၈-၉)။ (၃) (သူတော်ကောင်းတရား စသည်မှ) ထ၏၊ ကင်း၏။ သဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာတိ၊ အသဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာတိ ---- အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၃၄။ (ဗ)(ဘဝမှ) ထ၏၊ လွတ်မြောက်၏။ ဘဝဝသေန ပန သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ အပါယဘဝတော ဝုဋ္ဌာတိ --- သဗ္ဗဘဝေဟိ ဝုဋ္ဌာတိယေဝါတိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၅-၆။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၉။

(၂) ထ-ပြောင်းရွှေ့-၏။ ဝဿူပဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဂါမော စောရေဟိ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၇။ (၃) သွား-စခန်းသွား-ခရီးထွက်-၏။ အထ ခေါ ရာဇည အညတရော ဇနပဒေ သတ္ထော ဝုဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၀။ (၄) ထကြွ-သောင်းကျန်း-၏။ (၅) တက်-အထက်သို့ တက်-၏။ တံ ဌာနံ ပတ္တဿ စောရော ဝါ ဟတ္ထီ ဝါ ဝါဠမိဂေါ ဝါ မဟာမေယော ဝါ ဝုဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၃၂။ ဝမ္ဗမံသံ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈။ ဝမ္ဗမံသန္တိ အဓိကမံသံ အာဏိ ဝိယ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇၄။ (-အံ၊ ၁။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၂)။

ဝုဋ္ဌဟန[၁] (နာ) [ဥ + ဌာ + ယု။ ဝုဋ္ဌဟတိ-ကြည့်။] (ထိုင်ရာ-သမာပတ်-အိပ်ခြင်း-စသည်မှ) ထခြင်း။ တ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၅) နွှိ တထာ သုပိတွာ ဝုဋ္ဌဟနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၃၇၅။ ဝုဋ္ဌဟနဿ အာသန္ဓာနာဂတဘာဝဝိသယံ အာသန္ဓံ ဝဇ္ဇေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝုဋ္ဌဟန[၂] (နာ) [ဝုဋ္ဌဟန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ထတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝုဋ္ဌာနံ ဝုစ္စတိ ---------- အဇ္ဈတ္တပဝတ္တတော စ ဝုဋ္ဌဟနတော မဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉။

ဝုဋ္ဌဟန္တ (တိ) [ဥ + ဌာ + အန္တ။ အစ၌ ဝ-အက္ခရာလာ၊ ဌာနောင် ဟ-အက္ခရာလာ၊ ရဿပြု။ ရူ။ ၂၉၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၇၉၊ ၁၀၅၅-၆။ ဝုဋ္ဌဟတိ-မှ။] (၁) ထသော၊ သူ။ (က) (ထိုင်ရာမှ) ထသော၊ သူ။ (ခ) (ဈာန်-သမာပတ်-မှ) ထသော၊ သူ။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထသော၊ သူ။ (ဃ) (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထသော၊ သူ။ (င) (သမာဓိမှ) ထသော၊ သူ။ (စ) (ကိလေသာ-ခန္ဓာ-တို့မှ) ထသော၊ သူ။ (ဆ) (သခ်ါရဟူသော အာရုံမှ) ထသော၊သူ။ (ဇ) (ပဝတ္တမှ) ထသော၊ မဂ်။ (၂) ထ-ပြောင်းရွှေ့-လှုပ်ရှား-ပြေးသွား-သော၊ (ရွာ)။

(၁) ထသော၊ သူ။ (က) (ထိုင်ရာမှ) ထသော၊ သူ။ အညတရော ဘိက္ခု ဇရာဒုဗ္ဗလော ဝစ္စံ ကတွာ ဝုဋ္ဌဟန္တော ပရိပတတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၃။ (-အဘိ၊ ပု။ ၁၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၁၁၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၂၊ ၁၅၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၆၄။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၂-၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃)။ (ခ) (ဈာန်-သမာပတ်-မှ) ထသော၊ သူ။ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇန္တဿ စ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ စ တထာဂတဿ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၃။ ပရိစ္ဆေဒကာလံ ဟိ အပ္ပတွာဝ ဝုဋ္ဌဟန္တော အကသိရလာဘီ နဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထသော၊ သူ။ အတ္ထာပတ္တိ အာပဇ္ဇန္တော ဝုဋ္ဌာတိ၊

ဝုဋ္ဌဟန္တော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဘ။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ဂ။ ၁၆၂။ ၁၆၇-ဈ၊ ၁၉၃၊ ၂၂၅။ ဝဇိရ။ ၁၁၄)။ (ဃ) (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထသော၊ သူ။ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ နေဝသညာနာသညာယတနကိရိယံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန်၊ ၁။၁၃၈။ (ပဋ္ဌာန်၊ ၁။ ၁၃၉၊ ၁၄၇၊ ၁၅၀၊ ၃၁၃၊ ၄၁၁၊ ပဋ္ဌာန်၊ ၂။ ၅၃၊ ၁၂၂။ ၁၆၄၊ ၂၁၈၊ ၂၆၃၊ ၂၉၃-၄၊ ၃၂၇၊ ၃၇၉၊ ၄၇၉)။ (c) (သမာဓိမှ) ထသော၊ သူ။ တံ သမာဓိ သမာပဇ္ဇန္တော တတော စ ဝုဋ္ဌဟန္တော ----- သတော၀ ဝုဋ္ဌဟတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၉။ (-နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၅၁)။ (စ) (ကိလေသာ-ခန္ဓာ-တို့မှ) ထသော၊ သူ။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသေဟိ စ ခန္ဓေဟိ စ ဝုဋ္ဌဟတော စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ နိရောဓ-ဂေါစရော။ ပဋိသံ။ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၂။ (ဆ) (သခ်ါရဟူသောအာရုံမှ) ထသော၊ သူ။ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၉။ (-အနုဒ္ဒိ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒ္ဒိ၊ ၂။ ၄၆၃)။ (ဇ) (ပဝတ္တမှ) ထသော၊ မဂ်။ ပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌဟန္တော မဂ္ဂေါ ---- ယဒိပိ ပရိယာဒိယတိ။ သံ၊ ဒ္ဒိ၊ ၁။ ၂၁၈။ (-နေတ္တိ၊ ဒ္ဒိ။ ၁၄၉)။ (၂) ထ-ပြောင်း ရွှေ့-လှုပ်ရှား-ပြေးသွား-သော (ရွာ)။ ပစ္ဆန္တေ စောရုပဒ္ဒဝေန ဂါမေသု ဝုဋ္ဌဟန္တေသု ဘိက္ခူပိ ဝိဟာရေ ဆဋ္ဌေတွာ ------ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဝုဋ္ဌဟန္တေသူတိ ဂါမံ ဆဋ္ဌေတွာ ပလာယန္တေသူ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၃)။

ဝုဋ္ဌဟန်္ဓိ (ကြိ) | ဥ + ဌာ + အ + အန်္ဓိ | ထကုန်၏။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ " ဘဂဝါ အာဂစ္ဆတိ " တိ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန်္ဓိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၅။ (-ဒီ၊ ၂။၆၂။ ပဋိသံ။ ၁၈၃-၄၊ ၃၄၉)။

ဝုဋ္ဌဟာမိ (ကြိ) | ဥ + ဌာ + အ + မိ | (ငါ) ထ-၏-အံ့-လတ္တံ့. -လိမ့်မည်။ အဟံ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟာမိ။ မ၊ ၁။ ၃၇၆။ သံ၊ ၂။ ၄၈၄။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၀။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၅)။

ဝုဋ္ဌဟိ (ကြိ) | ဥ + ဌာ + ကွဲ | (ငါ) နေရာစသည်မှ ထပြီ။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟိ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁။

ဝုဋ္ဌဟိသု (ကြိ) | ဥ + ဌာ + ဥံ | ထ-ကင်း-ကုန်ပြီ။ တေ ဘိက္ခူ ဓမ္မံ သုတ္တာ အကုသလာ ဝုဋ္ဌဟိသု။ မ၊ ၃။ ၃၁။

ဝုဋ္ဌဟိ (ကြိ) | ဥ + ဌာ + ဤ | (အနာရောဂါစသည်မှ) ထပြီ။ ဝုဋ္ဌဟိ စာယသ္မာ မဟာကဿပေါ တမှာ အာဗာဓာ။ သံ၊ ၃။ ၇၂-၃။ (-အံ၊ ၂။ ၂၆၃)။

ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | (ဥ + ဌာ + တွာ။ အစဋ္ဌ ဝ-အက္ခရာလာ၊ ဌာနောင် ဟ-အက္ခရာလာ၊ ရဿပြု။ ရှု။ ၂၉၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၇၉၊ ၁၀၅၅-၆။ | ထ၍။ (က) (စျာန်သမာပတ်မှ) ထ၍။ (ခ) (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထ၍။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထ၍။ (ဃ) (အနာရောဂါမှ) ထ၍။ (c) (နေရာမှ) ထ၍။ (က) (စျာန်သမာပတ်မှ) ထ၍။ ပဌမဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဒုတိယံ စျာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၆၀။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၆၈)။ (ခ) (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထ၍။ နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၃။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထ၍။ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ သီလံ ပါကတိကံ ကတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၅။ (ဃ) (အနာရောဂါမှ) ထ၍။ ရာဇာပိ အာဗာဓာ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ပုန်။ သုတ္တန်၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၇။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၃။

(ဂ) (နေရာမှ) ထ၍။ သီဟသေယျံ ကပ္ပေတွာ တတော ဝုဋ္ဌဟီတွာ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၇၃။ (-အံ၊ ၁။ ၄၆၄။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၁၇၅-၆)။

ဝုဋ္ဌဟီသဲ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + သဲ] (ဂါ) ထ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ အဟံ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟီသဲ။ မ၊ ၁။ ၃၇၆။ သံ၊ ၂။ ၄၈၄။

ဝုဋ္ဌဟီသတိ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + သတိ] ထ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ အစေလော ပါထိကပုတ္တော အာသနာပိ န ဝုဋ္ဌဟီသတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၁။

ဝုဋ္ဌဟီသန္တိ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + သန္တိ] ထကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ ယာဝကီဝဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ သမဂ္ဂါ ---- ဝုဋ္ဌဟီသန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၅။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝုဋ္ဌဟီသာမ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + သာမ] (ငါတို့) ထကုန် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဝုဋ္ဌဟတိ - လည်းကြည့်။ နာ' ဒိန္နေ ဝုဋ္ဌဟီသာမ၊ ဂါမမှိ ဝါ ဝနမှိ ဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝုဋ္ဌဟီသာမိ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + သာမိ] (ငါ) ထ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝုဋ္ဌဟတိ-လည်းကြည့်။ အရုဏော ဥဂ္ဂတေ ဝုဋ္ဌဟီသာမိ ---။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၅။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၃၇)။

ဝုဋ္ဌဟေယျံ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + အ + ဧယျံ] (ငါ) ထရာ၏။ ဝုဋ္ဌဟတိ - လည်းကြည့်။ ယထာဟံ ဣမမ္မာ အာသနာ အနန္တရာ ဝုဋ္ဌဟေယျံ။ မ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝုဋ္ဌဟေယျ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + အ + ဧယျ] ထရာ၏။ ဝုဋ္ဌဟတိ - လည်းကြည့်။ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ သမာပန္နေယျာပိ ဝုဋ္ဌဟေယျာပိ။ အံ၊ ၂။ ၁၆၉-၇၁။

ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗ (တိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + တဗ္ဗ] (နေရာစသည်မှ) ထ - သင့် - ထိုက်-သော။ ပကတတ္တံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၃။ နံ စ အာသနာ ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗ (ဝိ၊ ၅။ ၂၈၇-၈) နှိ် နံ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ သန္နိပါတမကာ္ခလေ ဝိစရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၂၀၆။

ဝုဋ္ဌာတိ (ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + အ + တိ] ဝုဋ္ဌဟတိ-ကြည့်။ ဝမ္ဗမံသံ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈။ ပကတတ္တံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ အာသနာ နံ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၅၊ ၆၅။ ဒ္ဝိဟာကာရေဟိ အာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာတိ ကာယေန ဝါ ဝုဋ္ဌာတိ၊ ဝါစာယ ဝါ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၅။ ယတ္ထိစ္ဆိတံ ယဒိစ္ဆကံ ယာဝတိစ္ဆကံ သမာပဇ္ဇတိပိ ဝုဋ္ဌာတိပိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၄။ ယဲ မဟာအဂ္ဂိဒ္ဓာဟော ဝုဋ္ဌာတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၈-၉။ အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၃၄-၅။

ဝုဋ္ဌာတုံ (ဗျ) [ဥ + ဋ္ဌာ + တုံ] (၁) (အာပတ်မှ) ထ-ကင်းငြိမ်းပြေပျောက်-ခြင်းငှါ။ (၂) (ထိုင်ရာမှ) ထခြင်းငှါ။ (၃) (စွာန်သမာပတ်မှ) ထခြင်းငှါ။ (၄) ထကြွ-ဖြစ်ပေါ်-ခြင်းငှါ။ (၁) တာ အာပတ္တိယော ဘိက္ခုနိံ နံ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၃။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၃၈၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝဇိရ။ ၁၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၄)။ (၂) နံ မယံ အာဝုသော သင်္ကောမ ဝုဋ္ဌာတုံ၊ ဂိလာနာမှ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၅-၉၊ ၂၁)။ (၃) နံ သမာဓိသ္မိံ ဝုဋ္ဌာနကုသလောတိ စွာနတော ဝုဋ္ဌာတုံ အကုသလော။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၂၃။ (-မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၆၆။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၇)။ (၄) မဂ္ဂါ ပန ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာ တံ သမုစ္ဆိန္နတိ၊ နံ ပုန ဝုဋ္ဌာတုံ ဒေတိ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၃၄။

ဝုဋ္ဌာတု (ကြို) [ဥ + ဋ္ဌာ + တု] ထ-အထက်သို့တက်-လော- စေသတည်း။ ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိဇာလာ ဝုဋ္ဌာတု။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁-၂။

ဝုဋ္ဌာတုကာမ (တိ) [ဝုဋ္ဌာတုံ + ကမု + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၃၉။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၄၇၊ ၁၁၀၆)။ (၁) (အာပတ်မှ) ထ-ကင်း ငြိမ်းပြေပျောက် - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ (၂) (သံသရာဆင်းရဲမှ) ထ-ထွက်မြောက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ (၁) ဣမံ အာပတ္တိံ အာပန္နိတွာ ဝုဋ္ဌာတုကာမဿ ယံ တံ အာပတ္တိ-ဝုဋ္ဌာန်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၁။ ကင်္ခါ။ ၁၂၇။ (- ကင်္ခါ။ ၁၀၃။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၁၆၄)။ (၂) ဝုဋ္ဌာတုကာမော သံသာရ-ဒုက္ခပက်ာ မဟဋ္ဌယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဝုဋ္ဌာန် (ပု၊ န) [ဥ + ဋ္ဌာ + ယု (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ + ယု)။ ဥတ္ထာန၊ ဥဋ္ဌာန - သံ။ ဥဋ္ဌာန-ပြာ။] (၁) ထခြင်း။ (က) အာပတ်မှ-ထ-စင်ကြယ်-ခြင်း။ (ခ) ကိုယ်ဝန်မှထခြင်း၊ (မွေးဖွားခြင်း)။ (ဂ) အနာ-ရောဂါ-မှ ထခြင်း၊ အနာကင်းပျောက်ခြင်း။ (ဃ) ဘဝမှ-ထ-လွတ်မြောက်-ခြင်း။(င) မိစ္ဆာမဂ်, သံယောဇဉ်, အနုသယတို့မှ ထခြင်း။ (စ) (နိမိတ္တ - သခ်ါရ နိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂတ္တရုပ် နာမ်အယဉ်မှ) ထခြင်း။ (ဆ) သညာ၏ချုပ်ခြင်းမှ ထခြင်း၊ သညာ၏ဖြစ်ခြင်း။ (ဇ) စျာန်, သမာပတ်မှ ထခြင်း။ (ဈ) ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်း။ (ည) နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်း။ (၂) ထကြောင်း (က)(အထက်အထက်စျာန်၏ ထကြောင်း) အောက်အောက်၌ ဖြစ်သော လေ့လာအပ်သောစျာန်။ (ခ) (အလုံးစုံသော စျာန်တို့မှထကြောင်း) ဘဝင်။ (ဂ) (နိရောဓ-သမာပတ်မှ ထကြောင်း) ဖလသမာပတ်။ (ဃ) (သမာပတ်မှ ထကြောင်း) ဉာဏ်။ (င) (သံယောဇဒိသေသိအာပတ်မှ-ထ-စင်ကြယ်-ကြောင်း) ပရိဝါသိအစရှိသော ဝိနည်းကံ။ (စ) (လဟုကအာပတ်မှ - ထ - စင်ကြယ်-ကြောင်း) ဒေသနာကြားခြင်း။ (ဆ) (ဇော ဝိထိမှ ထကြောင်း) တဒါရုံ၊ ဘဝင်။ (ဇ) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သောအဂ္ဂတ္တရုပ်နာမ်အယဉ်မှ ထကြောင်း) အရိယမဂ်။ (၃) ထတတ်သော။ (က) သခ်ါရ-နိမိတ်မှ ထတတ်သော) ဂေါတြဘုဉာဏ်။ (ခ) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂတ္တရုပ်, နာမ်အယဉ်မှ ထတတ်သော) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။ (ဂ) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂတ္တရုပ်, နာမ်အယဉ်မှ ထတတ်သော) မဂ်။ (ဃ) (နိဝရဏ စသည်တို့မှ ထတတ်သော) ရူပါဝစရစျာန် ၄-ပါး။ (င) (အာရုံတို့မှထတတ်သော) အရူပသမာပတ် ၄-ပါး။ (၄) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂတ္တရုပ် နာမ်အယဉ်မှ) တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၅) (မိမိ၌သင့်ရောက်သော အာပတ်ကို) ပြောကြားခြင်း။ (၆) ထရာ (အချိန်, အခါ, ကာလ)။

(၁) ထခြင်း- (က) အာပတ်မှ - ထ - စင်ကြယ်-ခြင်း။ အာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာန် ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၂။ ယထာရူပါယ အာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာန် ပညာယတိ။ မ၊ ၁။ ၃၉၉။ သံ၊ ၁။ ၄၆၀။ (-သံ၊ ၂။ ၃၈၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၁၊ ၄၃၇။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၄၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၆။ ဝဇိရ။ ၁၇၉၊ ၅၁၇)။ (ခ) ကိုယ်ဝန်မှထခြင်း၊ (မွေးဖွားခြင်း)။ တဿာပိ တတ္ထေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာန် အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။

(ဂ) အနာ - ရောဂါ - မှထခြင်း၊ အနာ-ရောဂါ - ကင်းပျောက်ခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနမဿ အာဂမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၈၊ ၄၀၁၊ ၄၀၇၊ ၄၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၉၊ ၄၂၆။ ဝုဋ္ဌာနမဿ အာဂမေတဗ္ဗ(ဝိ၊ ၄။ ၃၉၈) န္တိ ဂေလညတော ဝုဋ္ဌာန် အဿ အာဂမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၂။ (ဃ) ဘဝမှ - ထ - လွတ်မြောက် - ခြင်း။ ယေဘုယျေန ဧဝရူပဿ ဘဝတော ဝုဋ္ဌာန် နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၀။ (-မ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၅။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇-၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ အနုဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇)။

(င) မိစ္ဆာမဂ်, သံယောဇဉ်, အနုသယ တို့မှ ထခြင်း။ မိစ္ဆာမဂ္ဂတော ပနေတ္ထ ဝုဋ္ဌာန် အနုဒ္ဒရိတ္တာ တံတံမဂ္ဂဝဏ္ဏသံယောဇနာနု-သယေဟေဝ ဝုဋ္ဌာန် ဥဒ္ဒဠံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ (စ) (နိမိတ္တ ▪ သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ▪ မပြတ်ဖြစ်သော အလျှတ္တရုပ်နာမ် အယဉ်မှ) ထခြင်း။ နိမိတ္တန္တိ ယတော ဝုဋ္ဌာန် ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၀။ နိမိတ္တတော ပဝတ္တတော စ စိတ္တဿ ဝုဋ္ဌာန် ဟုတ္တာ ဂယ္ဟတိ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃၊ ၄၉၄)။

(ဆ) သညာ၏ချုပ်ခြင်းမှ ထခြင်း၊ သညာ၏ဖြစ်ခြင်း။ အထ မံ ပေါဋ္ဌပါဒ နိရောဓဉ္စ နိရောဓဝုဋ္ဌာနဉ္စ ပုစ္ဆိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၀။ နိရောဓန္တိ သညာနိရောဓံ။ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာနန္တိ တတော နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာန် သညုပ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၁။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၉။ (ဇ) စျာန်, သမာပတ်မှထခြင်း။ သမာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၅။ တထာ ပန နံ သုပ္ပဟီနတ္တာ သဗ္ဗရူပါဝစရ-သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာန် သိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၆။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၅)။

(စျ) ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်း။ ကထံ ဝုဋ္ဌာန်၊ ကိ ဖလဿ အနန္တရံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၁။ တံ မနသိကရောတော ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာန် ဟောတီတိ ဧဝမဿာ ဝုဋ္ဌာန် ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၈။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၁။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၃၂-၄)။ (ည) နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်း။ ကထံ ပနာယ္ဟေ သညာဝေဒယိတ-နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာန် ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၃၇၆။ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာန် ပန ဝိပဿနာ-နိဿန္ဒာယ ဖလသမာပတ္တိယာတိ တမေဝ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၁။ (-သံ၊ ၂။ ၄၈၄။ အဘိ၊ က။ ၂၄၅။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၃၊ ၃၄၇၊ ၃၄၉)။

(၂) ထကြောင်း။ (က) (အထက်အထက် စျာန်၏ ထကြောင်း) အောက်အောက်၌ ဖြစ်သော လေ့လာအပ်သော စျာန်။ (ခ) (အလုံးစုံသော စျာန်တို့မှ ထကြောင်း) ဘဝင်။ (ဂ) (နိရောဓသမာပတ်မှထကြောင်း) ဖလသမာပတ်။ စျာနဝိမောက္ခသမာဓိ-သမာပတ္တိနံ သံကိလေသဲ ဝေါဒါနံ ဝုဋ္ဌာန်၊ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၀။ ဝုဋ္ဌန္တိ " ဝေါဒါနမိဿိ ဝုဋ္ဌာန်၊ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာနမိဿိ ဝုဋ္ဌာန " န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တပဂုဏဿနဋ္ဌေဝ ဘဝင်္ဂဖလ-သမာပတ္တိယော စ။ ဟေဋ္ဌိမံ ဟေဋ္ဌိမဉ္စိ ပဂုဏဿနံ ဥပရိမဿ ဥပရိမဿ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ တသ္မာ " ဝေါဒါနမိဿိ ဝုဋ္ဌာန " န္တိ ဝုတ္တံ။ ဘဝင်္ဂေန ပန သဗ္ဗဿနေဟိ ဝုဋ္ဌာန် ဟောတိ။ ဖလသမာပတ္တိယာ နိရောဓ-သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာန် ဟောတိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၅ - ၆။ ဝေါဒါနန္တိ ပဂုဏတာသခ်ါတံ ဝေါဒါနံ။ တံ ဟိ ပဌမဿာနာဒီဟိ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ

ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိအဓိဂမဿ ပစ္စယတ္တာ " ဝုဋ္ဌာန " နွှိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။ ဝုဋ္ဌာန (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၀) နွှိ ယေန ကာရဏေန ဈာနာဒီဟိ ဝုဋ္ဌဟန္တိ၊ တံ ကာရဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ ဝုဋ္ဌာန (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၅) နွှိ ဝေါဒါနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနံ၊ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနနွှိ ---------- သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၇။ ဝေါဒါနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနနွှိ ဣမိနာ ပဂုဏဝေါဒါနံ ဝုဋ္ဌာနံ နာမ ကထိတံ။ ဟေဋ္ဌိမံ ဟေဋ္ဌိမဉ္စိ ပဂုဏဇ္ဈာနံ ဥပရိမဿ ဥပရိမဿ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ တသ္မာ " ဝေါဒါနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာန " နွှိ ဝုတ္တံ။ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနနွှိ ဣမိနာ ဘဝင်္ဂဝုဋ္ဌာနံ နာမ ကထိတံ။ ဘဝင်္ဂေန ဟိ သဗ္ဗဇ္ဈာနေဟိ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ နိရောဓတော ပန ဖလသမာပတ္တိယာဝ ဝုဋ္ဌဟန္တိ။ ဣဒံ ပါဋိမုတ္တ-ကဝုဋ္ဌာနံ နာမာတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၄။ ပဂုဏဘာဝဝေါဒါနံ ပဂုဏဝေါဒါနံ။ တဒေဝ ပဌမဇ္ဈာနာဒီဟိ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိ-အဓိဂမဿ ပစ္စယတ္တာ " ဝုဋ္ဌာနံ နာမာ " တိ ဝုတ္တံ၊ " ဝေါဒါနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနံ၊ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာန " နွှိ ဣမာယ ဝုဋ္ဌာနပါဋိယာ အသင်္ဂဟိတတ္တာ နိရောဓ-သမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာနံ " ပါဋိမုတ္တကဝုဋ္ဌာနံ နာမာ " တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။ (-အံ၊ ၂။ ၃၆၅-၇။ အံ၊ ၃။ ၂၈၄။ အဘိ၊ က။ ၁၇၆။ ပဋိသံ။ ၃၅၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၆)။

(ဃ) (သမာပတ်မှ ထကြောင်း) ဉာဏ်။ ယသ္မာ ပန ဝုဋ္ဌာနဝသိဘာဝေန ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ တသ္မာ သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကောသလ္လံ ဣဓ " ဝုဋ္ဌာန " နွှိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၈။

(င) (သံယာဒိသေသ်အာပတ်မှ-ထ-စင်ကြယ်-ကြောင်း) ပရိဝါသ်အစရှိသော ဝိနည်းကံ။ ဝုဋ္ဌာနေနာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၆၊ ၂၁၆) တိ ပရိဝါသာဒိဝိနယကမ္မေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၇၉။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၉)။

(စ) (လဟုကအာပတ်မှ - ထ - စင်ကြယ်-ကြောင်း) ဒေသနာကြားခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနာဝိကမ္မ-ကြည့်။

(ဆ) (ဇောဝီထိမှ ထကြောင်း) တဒါရုံ, ဘဝင်။ ဝုဋ္ဌာန (ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၃၈) နွှိ တေဘူမကဝိပါကံ။ တေ ဟိ ကုသလဇဝန-ဝီထိတော ဝုဋ္ဌဟန္တိ၊ တသ္မာ ဝုဋ္ဌာနနွှိ ဝုစ္စတိ။ တံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ တဒါရမ္မဏံ ဘဝင်္ဂဉ္စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။ ဝုဋ္ဌာနဿာ (ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၁၂)တိ တဒါရမ္မဏဿ ဘဝင်္ဂဿ ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈၃။ (-ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၄၇၊ ၁၄၉-၅၀၊ ၃၁၂-၃၊ ၄၁၂။ ပဋ္ဌာန၊ ၂။ ၅၀-၅၊ ၁၂၀-၂၊ ၂၁၇-၈၊ ၂၂၀၊ ၂၉၃၊ ၃၂၆-၇၊ ၃၅၁-၂၊ ၃၇၄၊ ၄၂၇-၈၊ ၄၅၉-၆၀။ ပဋ္ဌာန၊ ၃။ ၄၂-၃။ ၇၆ - ၇၊ ၁၄၃၊ ၁၆၃၊ ၁၈၈ - ၉၊ ၂၀၁-၂၊ ၂၃၄-၅၊ ၂၆၁၊ ၂၈၁-၂၊ ၃၀၈၊ ၃၂၂၊ ၃၄၄-၅၊ ၃၅၉၊ ၃၉၆-၇၊ ၅၄၉၊ ၅၆၈-၉၊ ၅၈၈-၉)။

(ဇ) (နိမိတ္တ • သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ • မပြတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တရုပ်, နာမ်အယဉ်မှ ထကြောင်း) အရိယမဂ်။ ဧဝံ သံကိလိဋ္ဌဿ ကိံ လောကဿ ဝေါဒါနံ ဝုဋ္ဌာနမိတိ။ နေတ္တိ။ ၁၂။ ဝုဋ္ဌာတိ ဧတေန နိမိတ္တတော ပဝတ္တတော စာတိ ဝုဋ္ဌာနံ၊ အရိယမဂ္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

(၃) ထတတ်သော။ (က) သခ်ါရနိမိတ်မှ ထတတ်သော) ဂေါတြဘုဉာဏ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနဝိဝဋ္ဌနေ ပညာ ဂေါတြဘုဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁။ ဂေါတြဘုဉာဏံ သမုဒယဿ အသမုစ္ဆိန္နနတော ပဝတ္တာ န ဝုဋ္ဌာတိ၊

နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာတော ပန နိမိတ္တာ ဝုဌာတိတိ ဧကတော ဝုဌာနံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၁။ (ခ) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အလ္လတ္တရုပ်, နာမ် အယဉ်မှ ထတတ်သော) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။ ဒုဘတော ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋနေ ပညာ မဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁။ စတ္တာရိပိ မဂ္ဂဉာဏာနိ အနိမိတ္တာရမ္မဏာတ္တာ နိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌဟန္တိ၊ သမုဒယသ သမုစ္ဆိန္နနတော ပဝတ္တာ ဝုဋ္ဌဟန္တိတိ ဒုဘတော ဝုဌာနာနိ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၁။

(ဂ) (နိမိတ္တ-သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ-မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်, နာမ်အယဉ်မှ ထတတ်သော) မဂ်။ ဝုဌာနံ ဝုစ္စတိ ဗဟိဒ္ဓါနိမိတ္တဘူတတော အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုတော စေဝ အလ္လတ္တပဝတ္တတော စ ဝုဋ္ဌဟနတော မဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၀)။ (ဃ) (နိဝရဏစသည်တို့မှ ထတတ်သော) ရူပါဝစရစျာန် ၄-ပါး။ စတ္တာရိ စျာနာနိ အလ္လတ္တံ နိဝရဏာဒီဟိ ဝုဌာနတော အလ္လတ္တဝုဌာနော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ (င) (အာရုံတို့မှ ထတတ်သော) အရူပသမာပတ် ၄-ပါး။ စတသော အရူပသမာပတ္တိယော အာရမ္မဏောဟိ ဝုဌာနတော ဗဟိဒ္ဓါဝုဌာနော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။

(၄) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သော အလ္လတ္တရုပ်နာမ် အယဉ်မှ) ထတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဣတိ ဝုဌာနဋ္ဌေန သမထဝိပဿနာ ဧကရသာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၂-၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၅)။ (၅) (မိမိ၌သင့်ရောက်သော အာပတ်ကို) ပြောကြားခြင်း။ ဝုဌာနံ ပညာယတိ (သံ၊ ၁။ ၄၆၀) တိ ဒေသနာ ပညာယတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂)။ ဝုဌာနံ ပန ဒေသနာဝိသယတ္တာ " ဒေသနာ " တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၀။

(၆) ထရာ (အခ်ိန်, အခါ, ကာလ)။ ဝုဌာနကာလ-ကြည့်။

ဝုဌာန၂ (န) [ဥ + ဌာ + ဏော + ယု]
(၁) (ရှင်သာမဏေ၏ အဖြစ်မှ) ထစေခြင်း။ ရဟန်း၁-ပဉ္စင်း၁-ပေးခြင်း။ (၂) (သမာပတ်မှ) ထစေခြင်း။ (၁) ဝုဌာနသမ္မုတိ - ကြည့်။ (၂) ဝုဌာနသမတ္ထာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁) တိ ဝုဌာပနေ သမတ္ထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝုဌာနက (တိ) [ဝုဌာန + က]
(၁) (နိမိတ္တ - သခ်ါရနိမိတ်, ပဝတ္တ - မပြတ်ဖြစ်သောအလ္လတ္တရုပ်, နာမ်အယဉ်မှ) ထတတ်သော (သမထ, ဝိပဿနာ)။ (၂) ထကြောင်း။ (က) (သမာပတ်မှ ထကြောင်း) ပညာ။ (ခ) (နိရောဓသမာပတ်မှ ထကြောင်း) ဖလသမာပတ်။ ဝုဌာန - လည်းကြည့်။ (၁) ဝုဌာနဋ္ဌေနာတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၂) တိ ဝုဌာနကဘာဝေန နိမိတ္တတော ပဝတ္တတော စ ဝုဋ္ဌဟမာနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၅။ (၂) (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ဝုဌာနက-ဖလသမာပတ္တိ-ကြည့်။

ဝုဌာနကပညာ (ထီ) [ဝုဌာနကာ + ပညာ]
(သမာပတ်မှ) ထခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ပရိကမ်ပညာ။ ဝုဌာနကပညာယာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၃) တိ ဝုဌာနသဿ ကာရဏဘူတာယ ပရိကမ္မပညာယ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝုဌာနကဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝုဌာနကာ + ဖလသမာပတ္တိ] (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထကြောင်းဖြစ်သော ဖလသမာပတ်။ ဣမေ နိရောဓတော ဝုဌာနကဖလသမာပတ္တိ ဂတိတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅)။

ဝုဋ္ဌာနကာလ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + ကာလ | ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ (က) အာပတ်မှ ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ (ခ) နိရောဓသမာပတ်မှ ထရာ- အချိန်- အခါ- ကာလ။ (ဂ) သမာပတ်မှ ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ (က) ဝုဋ္ဌာနကာလေ ပန သံယေန ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၈။ (ခ) ဣဓ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာနကာလော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ (ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒက (တိ) | ဝုဋ္ဌာနကာလ + ပရိစ္ဆေဒက | (သမာပတ်မှ) ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ-ကို ပိုင်းခြားတတ်သော (ပညာ)။ သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၇၈)တိ ---- ဝုဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒကာ ပညာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၀။

ဝုဋ္ဌာနကိရိယ (ထီ၊ န) | ဝုဋ္ဌာန + ကိရိယ | ထခြင်းဟူသော - အပြုအမူ - အမူအရာ-ကိရိယာ။ မဂ္ဂကတ္တုကာယ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာယ ဧကန္တိကဟေတုဘူတာ -------- ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၇။

ဝုဋ္ဌာနကိရိယာပေက္ခ (တိ) | ဝုဋ္ဌာနကိရိယ + အပေက္ခာ | (နေရာမှ) ထခြင်းဟူသော-အပြုအမူ-အမူအရာ-ကိရိယာ-ကို ငဲ့ကွက်-ခြင်းရှိ-သော။ ဥပယောဂဝစနံ အာသနာ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာပေက္ခံ နာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝုဋ္ဌာနကုသလ (တိ) | ဝုဋ္ဌာန + ကုသလ | ထခြင်း၌- ကျွမ်းကျင်- လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-သော။ (က) (စျာန်မှ) ထခြင်း၌-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-သော၊ သူ။ (ခ) (သမာပတ်မှ) ထခြင်း၌-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-သော၊ သူ။ (ဂ) (တည်ကြည်မှု " သမာဓိ " ၏) ထခြင်း၌-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-သော၊ သူ။ (ဃ) (အာပတ်မှ) ထခြင်း၌ - ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-သော၊ သူ။ (က) နာ သမာဓိသို့ ဝုဋ္ဌာနကုသလော (သံ၊ ၂။ ၂၂၅၊ ၂၂၈-၉၊ ၂၃၁-၂) တိ စျာနတော ဝုဋ္ဌာတုံ အကုသလော ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌာတုံ နာ သက္ကောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ (ခ) ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဂတေ ကာလေ ဝိယတ္တော ဟုတ္တာ ဥဋ္ဌဟန္တော ဝုဋ္ဌာနကုသလော နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။ (ဂ) သမာဓိဿ ဝုဋ္ဌာနကုသလော (အံ၊ ၂။ ၂၇၅၊ ၃၇၃၊ ၄၂၃) တိ သမာဓိဿ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။ (ဃ) ယာ တာဟိ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာန-ကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။

ဝုဋ္ဌာနကောသလ္လ (န) | ဝုဋ္ဌာန + ကောသလ္လ | (စျာန်သမာပတ်မှ) ထခြင်း၌ - ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-သော သူ၏အဖြစ်-ခြင်း။ ကသ္မာ ပနေတေ ဧဝံသညိနော ဟောန္တိတိ ဝုဋ္ဌာန-ကောသလ္လာဘာဝတော ဝါ သကုဏရုတတော ဝါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝုဋ္ဌာနက္ကမ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + ကမ | (အာပတ်မှ) ထကြောင်း ဝိနည်းကံ၏ အစဉ်။ အညတရံ ဝါ အညတရံ ဝါ တေသံ ဒ္ဝိဓာ ဘိန္နာနမ္ပိ ဝုဋ္ဌာနက္ကမဘေဒါဘာဝဒီပကဝစနံ။ ကင်၊ ဋီ။ ၅၀။

ဝုဋ္ဌာနက္ခဏ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + ခဏ | (သမာပတ်မှ) ထရာခဏ၊ (လက်ဖျစ် ၁၀-တွက်ခန့် အချိန်)။ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနက္ခဏောယေဝ ဝဿိတုံ အာရဘိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇-၈။

ဝုဋ္ဌာနဂမန (န) | ဝုဋ္ဌာန + ဂမန | ဝုဋ္ဌာန မည်သော-မဂ်-အရိယာမဂ်-သို့-ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဟောတိ ဝုဋ္ဌာနဂမနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၉။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပရိယောသာန (တိ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ + ပရိယောသာန | ဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော-ဝိပဿနာ-ဝိပဿနာ၏ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော အနုလောမဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်သော သခ်ါရုပေက္ခာဉာဏ်-လျှင်အဆုံးရှိသော။ နိဒ္ဒါဒါတိ ဣမိနာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပရိယောသာနံ ဝိပဿနံ ဝဒတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၂)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ (နီ) ဗလဝဝိပဿနာ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ + ဗလဝဝိပဿနာ | ဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော-အားရှိ - အားကောင်း - သော ဝိပဿနာ။ နိဒ္ဒါဒါတိ သိခါပတ္တာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဗလဝ-ဝိပဿနာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀၈။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၈)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝနာ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ + ဘာဝနာ | ဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သောဘာဝနာ။ ပုရေစာရိကာတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝနာ သဟဇာတာဒိပစ္စယ-ဝသေန ပစ္စယတ္တာ ပုရသာရာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၅။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝပတ္တိ (ထီ) [ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝ+ပတ္တိ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိပဿနာဉာဏသ ပရိဏာမကာလောတိ ဝိပဿနာယ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝါပတ္တိ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝ + အာပတ္တိ | ဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာ၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ပရိဏာမကာလောတိ ဣမိနာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ-ဘာဝါပတ္တိံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၇)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ + ဝိပဿနာ | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ-ကြည့်။ ဝိဟာသိတိ သိခါပတ္တံ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနံ ဝဟန္တော ဝိဟရိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၄။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၇။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၆)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကာလ (ပု) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + ကာလ | (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ -) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာ၏ (ဖြစ်ရာ) ကာလ။ ပရိယာယဇောမိပက္ခိယာ ပန ဝိသေသတော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ-ကာလေပိ လဗ္ဘန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကွဏ (ပု) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + ခဏ | (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ -) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာ၏ (ဖြစ်ရာ)-ခဏ- (လက် ဖျစ် ၁၀-တွက်ခန့် အချိန်)။ အနိစ္စတော မနသိကရောတောတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကွဏောယေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၇။ (-၁၉၀)။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဓိကာရ (ပု) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + အဓိကာရ | (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ -) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာ၏အရာဌာန။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဓိကာရေ ဝုတ္တနယေ-နေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၄။

ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသမ္မယုတ္တ (တိ) | ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + သမ္မယုတ္တ | (ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ-) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော။ ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသမ္မယုတ္တံ စေတောသမာဓိ ------ ဥပသမ္မဇ္ဈ ဝိဟာသိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသဟဂတ (တိ) | ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + သဟဂတ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ-သဟဂတကုသလစိတ္တဿ သမ္မယုတ္တ-စေတောသုခသမာဓိဘူတဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၄။

ဝုဌနဂါမိနိဝိပဿနာသဟိတ (တိ) | ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ + သဟိတ | (ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ -) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာနှင့် - အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ပဇဟန္တိ ဝုဌာနဂါမိနိ-ဝိပဿနာသဟိတာယ မဂ္ဂပညာယ ------ ပဇဟန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၅၁။

ဝုဌာနဂါမိနိသမာဓိ (ပု) | ဝုဌာနဂါမိနိ + သမာဓိ | (ဝုဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ-) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ ပါဒကဈာနသမာဓိမှိ စေဝ ဝုဌာနဂါမိနိသမာဓိမှိ စ ဌတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။

ဝုဌာနဂါမိနီ (ထီ) | ဝုဌာနဂါမိ+ဣနီ။ ဝုဌာန်ဂစ္ဆတီတိ ဝုဌာနဂါမိနီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၃။ | (၁) (အာပတ်မှ ထမြောက်စေကြောင်းဖြစ်သော) ပရိဝါသ်, မာနတ် အစရှိသော ဝိနည်းကံသို့ ရောက်စေတတ်သော-ဝုဌာနဂါမ်ဖြစ်သော (သံယာဒိသိသ်အာပတ်)။ (၂) (ဝုဌာနမည်သော -) မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော၊ (ဝိပဿနာ)။ (၁) ဒေသနာဂါမိနိယော ဝါ ဝုဌာနဂါမိနိယော ဝါ အာပတ္တိယော ဘိက္ခူနံ် ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ သာဓာရဏာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၈။ သဟသာ အာပန္နမ္ပိ ဒေသနာဂါမိနိံ ဒေသေတွာ ဝုဌာနဂါမိနိယာ ဝုဌဟိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၂။ သံယမဇ္ဈေ ဒေသနာဂါမိနိုပိ ဝုဌာနဂါမိနိုပိ ဝုဌာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၅။ ဒေသနာ-ဂါမိနိယာ ဒေသေတတ္ထော၊ ဝုဌာနဂါမိနိယာ ဝုဌာပေတတ္ထော။ ကခ်ိ။ ၂၅၂-၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆၊ ၂၇၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၇၊ ၁၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၈၀၊ ၄၆၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၈။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၁)။ (၂) ဝုဌာနဂါမိနိ ပန ဝိပဿနာ ယံ ယံ သမ္မသိတွာ ဝုဌာတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၉။ ကေစိ " ဝုဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ နိယမေတိ " တိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၀။ ဣဒဉ္စ ပန အနုလောမညာဏံ သခ်ါရာရမ္မဏာယ ဝုဌာနဂါမိနိယာ ဝိပဿနာယ ပရိယောသာနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၉။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁၊ ၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉၊ ၃၀၅-၆၊ ၃၁၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄၁။ ဓာတုနိ၊ ၄။ ၁၀၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။ ၃၄၃)။

ဝုဌာနဂါမိနိဗလဝဝိပဿနာ (ထီ) | ဝုဌာနဂါမိနိ + ဗလဝဝိပဿနာ | မဂ်သို့ ရောက်တတ်သော - အား၌ - အား-ကောင်း-သော ဝိပဿနာ။ န ဝုဌာနဂါမိနိ-ဗလဝဝိပဿနာဝသေန။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၈။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ + ဝိပဿနာ | မဂ်သို့ရောက် (မဂ်နှင့်စပ်) သော ဝိပဿနာ၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၊ (ဝိပဿနာ၏ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော အနုလောမဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်သော သခ်ါရုပေက္ခာဉာဏ်။ မဂ်၏ ရှေးအဘို့၌ ဖြစ်သော သခ်ါရုပေက္ခာဝိပဿနာ)။ ဧတ္ထ စ နိဗ္ဗိဒါတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀။ ယာ သိခါပတ္တာ သာ သာနုလောမာ သခ်ါရုပေက္ခာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ-ဝိပဿနာတိ စ ပဝုစ္စတိ။ သင်္ဂဟ။ ၁၆၁။ ယထာနုရူပံ အပါယာဒိတော, သခ်ါရ-နိမိတ္တတော စ ဝုဋ္ဌဟနတော ဝုဋ္ဌာနသခ်ါတံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၃။ ရူပဝေဒနာသညာသခ်ါရဝိညာဏာနိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌာတီတိ ဝုဋ္ဌာနံ၊ မဂ္ဂေါ။ တံ ဂစ္ဆတိ ပစ္စယဘာဝေနာတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ၊ မဂ္ဂေန သဒ္ဓိံ ယဇ္ဈတီတိ အတ္ထော။ သာ ဧဝ ဝိပဿနာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၊ မဂ္ဂသ ပုဗ္ဗဘာဂပဗ်ဝတ္ထာ သခ်ါရုပေက္ခာဝိပဿနာ။ မဏိမ၌။ ၁။ ၂၉၂။ (-မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၈၈။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၅၅)။

" ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အမည်များ "

ယင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကိုပင် ပေါဠိပါဒသုတ် (ဒီ၊ ၁။ ၁၆၇ - ၈၇) ၌ " သညဂ္ဂ " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သုသိမသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၄၀-၈) ၌ " ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ " ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒသုတ္တရသုတ် (ဒီ၊ ၃။ ၂၂၇-၆၀) ၌ " ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ " ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ရထဝိနီတသုတ် (မ၊ ၁။ ၁၉၉-၂၀၅) ၌ "ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ " ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သင်္ဂဟတန ဝိဘင်္သုတ် (မ၊ ၃။ ၂၅၈-၆၅) ၌ "တမ္မယတာပရိယာဒါန" ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် (ပဋိသံ။ ၂၅၉) ၌ "မုဋ္ဌိတုကမျတာ" ဟူ၍လည်းကောင်း၊ " ပဋိသခ်ါနုပဿနာ, သခ်ါရုပေက္ခာ " ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပဋာန်း (ပဋာန၊ ၁။ ၁၃၈) ၌ " ဂေါတြဘူ, ဝေါဒါန် " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အလဂဒူပမသုတ် (မ၊ ၁။ ၁၈၂-၉၅) ၌ " နိဗ္ဗိဒါ " ဟူ၍ လည်းကောင်း ဆိုအပ်၏။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၀။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာမိကာရ (ပု) | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ + အဓိကာရ | ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာမိကာရ - ကြည့်။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာမိကာရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၄။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိ (တိ) | ဝုဋ္ဌာန + ဂမု + ဏော + ဏီ။ ထီ-၌ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ။ | (အာပတ်မှထမြောက်ကြောင်းဖြစ်သော) ပရိဝါသ်, မာနတ်အစရှိသော ဝိနည်းကံသို့ ရောက်စေတတ်သော၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမ်ဖြစ်သော (အာပတ်)။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ လည်း-ကြည့်။ တတြ သံယာဒိသေသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိ၊ ဒုက္ကဋံ ဒေသနာဂါမိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝုဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏ (နာ) | ဝုဋ္ဌာန + ဂဟဏ | ဝုဋ္ဌာန-သဒ္ဒါ။ အာပတ်မှထခြင်းကို ယူခြင်း။ ဧဝံ ဝုဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏေနေဝ ဒေသနာယပိ သင်္ဂဟော သိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။

ဝုဋ္ဌာနစ္ဆာယာ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာန + ဆာယာ | ထခြင်း ၏-အရိပ်-အရောင်။ တေသု မဂ္ဂသ အနုပါဒိန္နကတော ဝုဋ္ဌာနစ္ဆာယာ ဒိဿတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-၂၇၈)။

ဝုဌာနဇာနန (နဲ) [ဝုဌာန + ဇာနန] (အာပတ်တို့မှ) ထခြင်းကိုသိခြင်း။ ဒေသနာယ ဝါ ကမ္မဝါစာယ ဝါ အာပတ္တိဟိ ဝုဌာနဇာနနံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၅၅။

ဝုဌာနဌ (ပု) [ဝုဌာန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (နိမိတ္တ, ပဝတ္တနှစ်ပါးတို့မှ) ထခြင်း-ထတတ်သည်၏အဖြစ် - ဟူသော - အနက်-သဘော။ ဝုဌာနဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ ဒုဘတော ဝုဌာနဝသေန ဝုဌာနဌော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၈။ (-ပဋိသံ။ ၁၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၂-၃)။ ဝုဌာနဌေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၂)တိ ဝုဌာနကဘာဝေန နိမိတ္တတော, ပဝတ္တတော စ ဝုဌဟမာနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၅။

ဝုဌာနနိရောဓ (ပု) [ဝုဌာန + နိရောဓ] (ဈာန်မှ) ထခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ချုပ်ခြင်း။ " ပဝိဝေကော ပီတိ နိရုဇ္ဈတိ " တိ ဣဒံ --- ဝုဌာနနိရောဓဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။

ဝုဌာနန္တရကာလ (ပု) [ဝုဌ + အနန္တရ + ကာလ] (တတိယဈာန်မှ) ထခြင်း၏အခြားမဲ့ကာလ။ တတောတိ ပစ္ဆာ တတိယဇ္ဈာနတော ဝုဌာနန္တရကာလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃။

ဝုဌာနပစ္စုပဌာန (နဲ) [ဝုဌာန + ပစ္စုပဌာန] (က) (ပဉ္စက္ခန္ဓာဟူသော နိမိတ်, သံသရာဟူသော ပဝတ္တိတို့မှ) စိတ်၏ထကြောင်းဖြစ်၍ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်သော။(ခ)(ပဉ္စက္ခန္ဓာဟူသော နိမိတ်, သံသရာဟူသော ပဝတ္တိတို့မှ) ထကြောင်းတရားဟူ၍-ဉာဏ်ဖြင့်-သိ-ယူ-မှတ်-အပ်သော။ (က) (ခ) နိယျာနလက္ခဏံ မဂ္ဂသစ္စံ ---- ဝုဌာနပစ္စုပဌာနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၆။ နိမိတ္တတော, ပဝတ္တတော စ စိတ္တဿ ဝုဌာနံ ဟုတ္တာ ဂယှတီတိ ဝုဌာနပစ္စုပဌာနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒကရဉာဏ (နဲ) [ဝုဌာန + ပရိစ္ဆေဒ + ကရ + ဉာဏ] (သမာပတ်မှ) ထခြင်း၏ အပိုင်းအခြားကို ပြုတတ်သော ဉာဏ်။ ပဂေဝ ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒကရဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနပညာ (ထီ) [ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနာ + ပညာ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ -------- ဧဝံ တံတံအာပတ္တိဟိ ဝုဌာနရိစ္ဆေဒဇာနနပညာ အာပတ္တိဝုဌာန-ကုသလတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။

ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနာ (ထီ) [ဝုဌပရိစ္ဆေဒ + ဇာနနာ] (အာပတ်မှ) ထခြင်း၏ အပိုင်းအခြားကို သိသော (ပညာ)။ ကမ္မဝါစာယ အာပတ္တိဟိ ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနာ ပညာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၁။

ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒပရိဇာနပညာ (ထီ) [ဝုဌာနပရိစ္ဆေဒ + ပရိဇာနနာ + ပညာ] (အာပတ်မှ) ထခြင်း အပိုင်းအခြားကို သိသောပညာ။ ဧဝံ တံတံအာပတ္တိဟိ ဝုဌာန-ပရိစ္ဆေဒပရိဇာနနပညာ ဝုဌာနကုသလတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝုဌာနပရိယာယ (ပု) [ဝုဌာန + ပရိယာယ] ဝုဌာနသဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်-စကားလှယ်။ ဝေါဒါနဉ္စ ဝုဌာနပရိယာယောဝ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၈၃။

ဝုဌာနပါဋ္ဌိ (ထီ) [ဝုဌာန + ပါဋ္ဌိ] ဝုဌာန ဟူသော-ပါဋ္ဌိ-စကားလုံး။ (ဝုဌာန၏အဖွင့်ဖြစ်သော ဝိဘင်းပါဋ္ဌိတော်)။ " ဝေါဒါနမ္ပိ ဝုဌာနံ၊ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဌာနမ္ပိ ဝုဌာန (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၇) နှိ ဣမာယ ဝုဌာနပါဋ္ဌိယာ

အသင်္ဂဟိတတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၆။

ဝုဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ (တိ) [ဝုဋ္ဌာနဖလ + ဥပ + ဇီဝ + ဏီ။ ထိ-၌ --ဇီဝိနီ။] ထွက်-ဖြစ်-ပေါ်-လာသော အသီးကို မှီ၍-အသက်မွေး-အသက်ရှင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ (သတ္တဝါ)။ ယေ ပန တေ နေရယိကာ နေဝ ဝုဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ နာ ပုညဖလူပဇီဝီတိ ဝုတ္တာ။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၃၀၃။

ဝုဋ္ဌာနမူလက (တိ) [ဝုဋ္ဌာန + မူလ + က] (ကိုယ်ဝန်မှ) ထခြင်း - မွေးဖွားခြင်း - လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဂဗ္ဘာ ဝုဋ္ဌာနမူလကံ ဒုက္ခံ။ မဟာနိ။ ၁၃။ (-၃၅)။

ဝုဋ္ဌာနယောဇနာ (ထီ) [ဝုဋ္ဌာန + ယောဇနာ] (၁) ဝုဋ္ဌာနသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ (၂) (မိဿဒိဋ္ဌိ စသည်မှ) ထခြင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ (၁) (၂) သကဒါဂါမိမဂ္ဂက္ခဏာဒိသုပိ ဧကေကမဂ္ဂင်္ဂသေနေဝ ဝုဋ္ဌာနယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။

ဝုဋ္ဌာနလက္ခဏ (န) [ဝုဋ္ဌာန + လက္ခဏ] အာပတ်မှထခြင်း-၏-လက္ခဏာ။ ကွဒ္ဓ ဝုဋ္ဌာနလက္ခဏံ မညမာနာ ---------- လဇ္ဇိမ္ဟိ ဝိနာသေယျုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၅)။

ဝုဋ္ဌာနဝသိတာ (ထီ) [ဝုဋ္ဌာနဝသီ + တာ] ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော၊ (ပိုင်းခြားအပ်တိုင်းသော ကာလကို မလွန်စေမူ၍ စျာန်မှ) ထခြင်း၌-လေ့လာ- နိုင်နင်း- တတ်ကျွမ်း -လိမ္မာ -စွမ်းနိုင် - ခြင်းရှိသော သူ၏အဖြစ်။ ဧတေန ဝုဋ္ဌာနဝသိတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ ဝုဋ္ဌာနဝသိတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၃။ (-ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၄။ မဏိမ၌။ ၂။ ၅၀၈)။

ဝုဋ္ဌာနဝသီ (သီ) ဘာဝ (ပုံ) [ဝုဋ္ဌာနဝသီ + ဘာဝ] ဝုဋ္ဌာနဝသိတာ-ကြည့်။ ယသ္မာ ပန ဝုဋ္ဌာနဝသိဘာဝေန ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁)။

ဝုဋ္ဌာနဝသီ (တိ) [ဝုဋ္ဌာနဝသ + ဣ] (၁) (ပိုင်းခြားအပ်တိုင်းသော ကာလကိုမလွန်စေမူ၍ စျာန်မှ) ထခြင်း၌-လေ့လာ-နိုင်နင်း-တတ်ကျွမ်း -လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်- ခြင်းရှိသောသူ။ (၂) (ပိုင်းခြားအပ်တိုင်းသောကာလကို မလွန်စေမူ၍ စျာန်မှ) ထခြင်း၌-လေ့လာ-နိုင်နင်း-တတ်ကျွမ်း-လိမ္မာ-စွမ်းနိုင်-ခြင်းရှိသော သူ၏အဖြစ်၊ ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်။ (၁) ဝသီတိ ပဒွဝသီယော အာဝဇ္ဇနဝသီ ------ ဝုဋ္ဌာနဝသီပစ္စဝေက္ခဏာဝသီ။ ---ဝုဋ္ဌာနေ ဒန္ဓာယိတတ္တံ နတ္ထိတိ ဝုဋ္ဌာနဝသီ။ ပဋိသံ။ ၉၆ - ၇။ ပုန ပဂုလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ တာ ဝသိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော " အာဝဇ္ဇနဝသီ "တိအာဒိမာဟ။ အာဝဇ္ဇနာယ ဝသော အာဝဇ္ဇနဝသော၊ သော အဿ အတ္ထီတိ အာဝဇ္ဇနဝသီ။ ဧသေဝ နယော သေသေသု။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၅။ (၂) တထေဝ လဟုံ ဝုဋ္ဌာတုံ သမတ္ထတာ ဝုဋ္ဌာနဝသီ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၀)

ဝုဋ္ဌာနဝိမိ (ပုံ) [ဝုဋ္ဌာန + ဝိမိ] (အာပတ်မှ) ထ-စင်ကြယ်-ခြင်း၌ (ဖြစ်သော) အစီအရင်၊ ထမြောက် - ပုံ - နည်း။ ဘိက္ခုနိံ နံ သံယာဒိသေသံ ပတ္တာ ဝုဋ္ဌာနဝိဓယော သန္နဿနတ္ထံ ---- ကတ္တာ။ ကခ်ိ။ ဋီ။ ၁၁၁။

ဝုဋ္ဌာနဝိမိဝိသေသဒဿန (န) [ဝုဋ္ဌာနဝိမိဝိသေသ + ဒဿန] (အာပတ်မှ)

ထ-စင်ကြယ်-ခြင်း၌ (ဖြစ်သော) အစီအရင်-ထမြောက်ပုံ - ထမြောက်နည်း - အထူးကို ပြခြင်း။ ဘိက္ခုနီနံ သံယာဒိသေသေသုပန ဘိက္ခုသံယာဒိသေသတော ဝုဌာနဝိမိ-ဝိသေသဒဿနတ္ထံ ---- ကတွာပိ။ ဝဇိရ။ ၇၄။

ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋန (နဲ) [ဝုဌာန + ဝိဝဋ္ဋန] (၁) (အပဖြစ်သော သခ်ါရနိမိတ်မှ) ထခြင်း-ကင်းခြင်း၊ ထ - ကင်း - တတ်သော ဉာဏ် (ဂေါတြဘုဉာဏ်)။ (၂) (နိမိတ္တ, ပဝတ္တနှစ်ပါးစုံမှ) ထခြင်း-ကင်းခြင်း၊ ထ-ကင်း-တတ်သော ဉာဏ် (မဂ်ဉာဏ်)။ (၁) ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋနေ ပညာ ဂေါတြဘုဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁။ ဗဟိဒ္ဓါ သခ်ါရနိမိတ္တမှာ ဝုဌာတိ ဝိဂတံ ဟုတွာ ဥဒ္ဓံ တိဌတီတိ ဝုဌာနံ၊ ဝိဝဋ္ဋတိ ပရာဝဋ္ဋတိ ပရမ္မုခံ ဟောတီတိ ဝိဝဋ္ဋနံ၊ ဝုဌာနဥ္စ တံ ဝိဝဋ္ဋနဥ္စာတိ ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋနံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄-၅။ (-ပဋိသံ။ ၆၃-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၄)။ (၂) ဒုဘတော ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋနေ ပညာ မဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁။ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆိန္ဒနတော ------ ဗဟိဒ္ဓါ သဗ္ဗသခ်ါရ-နိမိတ္တေဟိ စ ဝုဌာတိ ဝိဝဋ္ဋတီတိ ဒုဘတော ဝုဌာနဝိဝဋ္ဋနေ ပညာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ (-ပဋိသံ။ ၆၆-၈)။

ဝုဌာနဝေဒနာ (ထီ) [ဝုဌာန + ဝေဒနာ] (ဥဿဒရက်ငရဲ၌) ထကြွ-ဖြစ်ပေါ်-သော-ဝေဒနာ-ခံစားခြင်း။ မဟာနိရယဒုက္ခတော ဥဿဒေ ဝုဌာနဝေဒနာ ဒုက္ခတရာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၅။

ဝုဌာနဝေလာ (ထီ) [ဝုဌာန + ဝေလာ] (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ နိရောဓတော ဝုဌာနဝေလာယံ အပ္ပမာဏဿ ဓမ္မဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၅။

ဝုဌာနသညာ (ထီ) [ဝုဌာန + သညာ] ထခြင်း၌ ဖြစ်သော - အမှတ် - သညာ။ ဝုဌာနသညံ စိတ္တေ ဌပေတွာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၅။

ဝုဌာနသမ (တိ) [ဝုဌာန + သမ] (သမာပတ်မှ) ထခြင်းနှင့်-ညီမျှ-တူမျှ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုဌာနသမကာလ (ပု) [ဝုဌာနသမ + ကာလ] (သမာပတ်မှ) ထခြင်းနှင့်-ညီမျှ-တူမျှ-သော-အချိန် - အခါ - ကာလ။ သမာပတ္တိတော ဝုဌာနသမကာလံ တေန ပဟာရော ဒိန္နောတိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂။

ဝုဌာနသမတ္ထ (တိ) [ဝုဌာန + သမတ္ထ] (သမာပတ်မှ) ထစေခြင်း-၌-ငှါ-စွမ်းနိုင်သော။ သမာပတ္တိဝုဌာနကုသလတာတိ ---------- သမာပတ္တိတော ဝုဌာနသမတ္ထာ " ဧတ္တကံ ဂတေ သူရိယေ ဥဌဟိဿာမီ " တိ ဝုဌာနကာလပရိစ္ဆေဒကာ (ပရိစ္ဆေဒိကာ ?) ပညာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၁။ ဝုဌာနသမတ္ထာတိ ဝုဌာပနေ သမတ္ထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝုဌာနသမယ (ပု) [ဝုဌာန + သမယ] (၁) (နေရာမှ) ထရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ (၂) (ထိုထိုဘဝတို့၌) ဖြစ်ပေါ်သောအယူ၊ ထခြင်းဟူသော အယူ (သျ)။ (၁) တဿ ဝုဌာနသမယေ ဒွေ အတ္တပစ္စတ္ထိကာ ကထံ ပဝတ္တေသုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဟ။ ၃၁၂။ (၂) ဘဝန္တရသမယ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၃) နွှိ တတြ တတြ ဝုဌာနသမယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၃၇၃။

ဝုဌာနသမ္ဗဒ္ဓ (ပု) [ဝုဌာန + သမ္ဗဒ္ဓ] (သခ်ါရနိမိတ်မှ) ထခြင်းနှင့် စပ်ခြင်း။ ဝုဌာနသမ္ဗဒ္ဓေန ဂေါတြဘုဉာဏံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝုဋ္ဌာနသမ္ဘဝ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + သမ္ဘဝ | (၁) (အာပတ်မှ) ထခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ (၂) (နိမိတ္တ, ပဝတ္တနှစ်ပါးမှ) ထခြင်း၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ (၁) နာနာဝတ္ထုကာဟိပိ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနသမ္ဘဝတော သာယေဝေတ္ထ ကမ္မဝါစာ အလံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၇၉။ (၂) နှ တေသံ ကုတောစိ ဝုဋ္ဌာနသမ္ဘဝေါ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၃၃။

ဝုဋ္ဌာနသမ္မုတိ (ထီ) | ဝုဋ္ဌာန + သမ္မုတိ | ဝုဋ္ဌာနသမ္မုတိ၊ (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေခြင်း - ပဉ္စင်းခံပေးခြင်း - အကျိုးငှါပေး အပ်သော-သမ္မုတိ-သမုတ်ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ------ ဝုဋ္ဌာနသမ္မုတိံ ဒါတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၂၁။ (-၄၂၂-၃၊ ၄၂၈-၉။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၂၀)။

ဝုဋ္ဌာနဟေတု (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + ဟေတု | ထခြင်း၏ အကြောင်း။ ကွဲဒံ ဝုဋ္ဌာန (နေတ္တိ၊ ၆။ ၁၆၈) နှိ ကွဲဒံ ယထာဝုတ္တံ ကောသလ္လံ ဝုဋ္ဌာနဟေတုဘာဝတော ဝုဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၆။

ဝုဋ္ဌာနာကာရဒီပန (ထီ၊ နှ) | ဝုဋ္ဌာန + အာကာရ + ဒီပန | ထသောအခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ စတ္တာရိ မဂ္ဂဉာဏာနေဝ ဟေဋ္ဌာ ဝုဋ္ဌာနာကာရဒီပနဝသေန " မဂ္ဂေ ဉာဏာ " နှိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁၁။

ဝုဋ္ဌာနာမိပ္ပါယ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + အဓိပ္ပါယ | (အာပတ်မှ) စင်ကြယ် - ထ - စေခြင်း၌ (ဖြစ်သော) အလို။ ဝုဋ္ဌာနာမိပ္ပါယော ဝတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၇၊ ၃၄၀။ အယဉ္စိ အဓိပ္ပါယော နာမ စာဝနာမိပ္ပါယော အက္ကောသာမိပ္ပါယော ---- ဝုဋ္ဌာနာမိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၂။ ကခ်ိ။ ၁၃၈-၉။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၅၉။ " အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေဿာမီ " တိ အဓိပ္ပါယော ဝုဋ္ဌာနာမိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၅။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၃။

ပရိဝါသဒါနာဒိကွာမေန အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေတုံ အာပတ္တိယာ စောဒေန္တသ အဓိပ္ပါယော ဝုဋ္ဌာနာမိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဝုဋ္ဌာနာနုဘာဝ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + အာနုဘာဝ | (သမာပတ်မှ) ထခြင်း၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဝုဋ္ဌာနာနုဘာဝေန ပန အဓိပ္ပေတတော အဓိကံ ဇဝတိ။ ဝဇိရ။ ၁၅၇။

ဝုဋ္ဌာနာဝိကမ္မ (နှ) | ဝုဋ္ဌာန + အာဝိကမ္မ | (အာပတ်မှ) ထမြောက်-စင်ကြယ်-ကြောင်း ဒေသနာကြားခြင်းဟူသော အပြစ်ကိုထင်စွာ ပြုခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနာဝိကမ္မံ နာမေတံ ကထိတံ။ အဘိ၊ ၆။ ၃၂၇။ (-၃၂၈)။ ဒေသနာ ကွဲဓ " ဝုဋ္ဌာနာဝိကမ္မ " နှိ အဓိပ္ပေတာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝုဋ္ဌာနိမ (တိ) | ဝုဋ္ဌာန + ကွဲမ။ ကစ္စည်း။ ၃၅၃။ | ထခါနိုး-ကျွတ်လုဆဲဆဲ-အဆုံးစွန်-၌ဖြစ်သော။ ဝုဋ္ဌာနိမ (မ၊ ၁။ ၄၁၃) နှိ ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနံ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၉။ ဝုဋ္ဌာနိမန္တိ ဝုဋ္ဌာနေ ဘဝံ၊ အန္တိမန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ " ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒန " နှိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဝုဋ္ဌာနုတ္တရကာလ (ပု) | ဝုဋ္ဌာန + ဥတ္တရ + ကာလ | (ဖလသမာပတ်မှ) ထရာကာလ ၏နောက်ဖြစ်သော ကာလ။ ဘဂဝါ ဟိ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနုတ္တရကာလံ တေသံ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝုဋ္ဌာပန (နှ) | ဥ + ဌာ (ဝိ + ဥ + ဌာ) + ဏာပေ + ယု။ ဥတ္ထာပန - သံ။ ဝုဋ္ဌာပန-သတ္ထတပိဋ္ဌက။ ဥဌာဝဏ-ပြာ။ | (၁) (အာပတ်စသည်မှ) ထစေခြင်း။ (၂) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ)ထစေခြင်း၊ ရဟန်းပြု-ပဉ္စင်းခံ-ပေးခြင်း။ (၁) ----- ယဒိဒံ

အညမညဝဝစနေန အညမညဝုဋ္ဌာပနေနာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇၂) တိ ယံ ဣဒံ အညမညဿ ဟိတဝစနံ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပနဉ္စ၊ တေန အညမညဝဝစနေန, အညမညဝုဋ္ဌာပနေန စ သံဝဿာ ပရိသာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၈။ (-အဗ၊ ၁။ ၄၆။ ကခီ။ ၁၄၃၊ ၃၄၂-၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆၉။ အဗ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၈)။ (၂) နံ ဝုဋ္ဌာပနာယ ဉဿုက္ကံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၄၃။ အညတြ အနုညာတကာရဏာ ဝုဋ္ဌာပနံ။ ကခီ။ ၂၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။ (-၄၄၄-၅။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂၀။ ၁၃၈၊ ၂၄၈။ ကခီ။ ၃၄၆-၉)။

ဝုဋ္ဌာပနုပ (ပ္မ) ယောဂ (ပု) ⌊ ဝုဋ္ဌာပန + ပယောဂ ⌋ (အာပတ်မှ) ထစေခြင်းဟူသော လှုံ့လ, ပယောဂ။ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပန-ပယောဂတာယ ကမ္မဘူတာ ဝါစာ ကမ္မဝါစာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။

ဝုဋ္ဌာပနဝတ္ထု (နာ) ⌊ ဝုဋ္ဌာပန + ဝတ္ထု ⌋ (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေခြင်း-ရဟန်းပြု-ပစ္ဆင်းခံ-ပေးခြင်း-ဟူသော-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ စောရိ ဝုဋ္ဌာပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခီ။ ၂၉၉။ (-၃၄၂-၃၊ ၃၄၇၊ ၃၄၉)။

ဝုဋ္ဌာပနသမ္မုတိ (ထီ) ⌊ ဝုဋ္ဌာပန + သမ္မုတိ ⌋ (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေခြင်း-ရဟန်းပြု-ပစ္ဆင်းခံ-ပေးခြင်း-အကျိုးငှါပေးအပ်သော-သမ္မုတိ-သမုတ်ခြင်း။ အယံ ဣတ္ထန္နာမာ ပရိပုဏ္ဏဒွါဒသဝဿာ ဘိက္ခုနီ သံဃံ ဝုဋ္ဌာပနသမ္မုတိံ ယာစတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၄၀။ ဝုဋ္ဌာပနသမ္မုတိယာ ယာစိတာယာ (ကခီ။ ၃၄၆) တိ ဥပသမ္ပဒါသမ္မုတိယာ ယာစိတာယ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၈၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၄၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၈။ ဝဇိရ။ ၅၆၂)။

ဝုဋ္ဌာပနီယ (တိ) ⌊ ဥ + ဌာ + ဏာပေ + အနီယ။ ဥတ္ထာပနီယ-သံ။ ဥဝဋ္ဌဝဏီယ-ပြာ။⌋ (နေရာမှ) ထစေ -အပ် -သင့်-ထိုက်-သော။ အဝေလာယ ဝုဋ္ဌာပိယမာနဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာ နံ ဟောတိတိ ဝုဋ္ဌာပနီယဘာဂေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၉။

ဝိဋ္ဌာပိတ (တိ) ⌊ ဥ + ဌာ (ဝိ + ဥ + ဌာ) ဏာပေ + တ။ ဥတ္ထာပိတ၊ ဗျုတ္ထာပိတ-သံ။ ဥဋ္ဌာပိအ-ပြာ။⌋ (၁) (နေရာမှ) ထစေအပ်ပြီးသော၊ သူ။ (၂) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေတတ်သော၊ သူ၊ ရဟန်းပြု-ပစ္ဆင်းခံ-ပေးသော ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ။ (၃) (နေရာမှ) ထစေအပ်ရာ (ကျောင်း)။ (၁) ဝုဋ္ဌာယ စ " အဟံ ဣမိနာ သုခနိသိန္နော ဝုဋ္ဌာပိတော " တိ ပရမ္မုခေန နံ ဂန္တွံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၃၈၈)။ (၂) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဝုဋ္ဌာပိတံ ပဝတ္တိနိံ ဒွေ ဝဿာနိ နာနုဝဿေယျ ------ ဝုဋ္ဌာပိတန္တိ ဥပသမ္ပာဒိတံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၁။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၄၂။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁၈-၉၊ ၁၃၇-၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၂-၄။ ကခီ။ ၃၄၄-၆။ ဝဇိရ။ ၃၈၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၃)။ (၃) ဝုဋ္ဌာပိတသေနာသန-ကြည့်။

ဝုဋ္ဌာပိတပ္ပဝတ္တိနီ (ထီ) ⌊ ဝုဋ္ဌာပိတာ + ပဝတ္တိနီ ⌋ (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ-ရဟန်းပြုပေး - ပစ္ဆင်းခံပေး - တတ်သော ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမ။ ဝုဋ္ဌာပိတပ္ပဝတ္တိနိတာ, ဒွေ ဝဿာနိ အနနုဝန္ဓနေ ဓုရနိက္ခေပေါ။ ကခီ။ ၃၄၄။

ဝုဋ္ဌာပိတသေနာသန (တိ) ⌊ ဝုဋ္ဌာပိတ + သေနာသန ⌋ ထစေအပ်ရာကျောင်းရှိသော၊ ရဟန်း။ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရေ တိက္ခတ္တုံ ဝုဋ္ဌာပိတသေနာသနေန ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရေန --------- ဒိန္နံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၀၀။

ဝုဋ္ဌာပိယမာန (တိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ + ယ + မာန] (နေရာမှ) ထစေအပ်သော။ အညေဟိ ဝုဋ္ဌာပိယမာနံ အညေဟိ သံဝေသိယမာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀-၁။ မ၊ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၂၁၉။ အံ၊ ၃။ ၁၃၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁)။

ဝုဋ္ဌာပိ (တိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ + ဏိ။ ထိ-၌ ဝုဋ္ဌာပိနိ။] (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ-ရဟန်းပြုပေး-ပဉ္စင်းခံပေး-သော၊ သူ။ (ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ)။ ဝုဋ္ဌာပိနိံ ဒွေ ဝဿာနိ အနနုဗန္ဓာဒိမွိ ဉီနဒသဝဿာ အာပတ္တိန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၇။

ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ + တဗ္ဗ] (၁) (နေရာမှ) ထစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) (အာပတ်စသည်မှ) ထစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) နံ ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗော (ဝိ၊ ၃။ ၃၇၉) တိ ဇတ္ထ အညေပိ အဝုဋ္ဌာပနီယာ ဇာနိတဗ္ဗာ။ စတ္တာရော ဟိ နံ ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅-၆။ သံ၊ ၂။ ၃၈၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄-၇။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၈၄၊ ၄၂၄ - ၅။)။ (၂) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဥ္စေ, ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ကခ်ိ။ ၂၅၂-၃။ (-အံ၊ ၃။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၅)။

ဝုဋ္ဌာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဥ + ဋ္ဌာ (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ)+ ဏာပေ + တိ။ ဥတ္ထာပယတိ၊ တျုတ္ထာပယတိ - သံ။ ဥဋ္ဌာဝေက္ခ - ပြာ။] (၁) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ-ရဟန်းပြုပေး-ပဉ္စင်းခံပေး-၏။ (၂) (က) (နေရာမှ) ထစေ၏။ (ခ) (မသူတော်တရားမှ) ထစေ၏။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထစေ၏၊ စင်ကြယ်စေ၏။ (၃) ထ-မိုးရွာ-စေ၏။ (၄) ထ-ထင်-ဖြစ်ပေါ်-စေ၏။ (၅) ထ-စုရုံး-စေ၏၊ ထား၏။ (၁) ထစေ-ရဟန်းပြုပေး-ပဉ္စင်းခံပေး - ၏။ ပါဠိယံ ဝုဋ္ဌာပေတိ (ဝိ၊ ၂။ ၂၉၂) တိ ဥပသမ္ပါဒေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၂။ (၂) (က) (နေရာမှ) ထစေ၏။ ဝုမ္ဟတရော အာဂန္ဆာ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄)။ (ခ) (မသူတော်တရားမှ) ထစေ၏။ အသဒ္ဓမ္မာ စိတ္တံ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ (ဂ) (အာပတ်မှ) ထစေ၏၊ စင်ကြယ်စေ၏။ " အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေဿာမီ " တိ အဓိပ္ပါယော ဝုဋ္ဌာနာ-ဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၅။ (၃) ထစေ-ထား-၏။ သာလဝတိံ ကုမာရိံ ဂဏိကံ ဝုဋ္ဌာပေသိ (ဝိ၊ ၃။ ၃၇၈)တိ --- ဝုဋ္ဌာပေသုံ၊ ဂဏိကဋ္ဌာနေ ဋ္ဌပေသုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၆။ (၄) ထ-မိုးရွာ-စေ၏။ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ထူလဖုသိတကံ ဒေဝံ ဝုဋ္ဌာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ (၅) ထ-ထင်-ဖြစ်ပေါ်-စေ၏။ ယတြ ဟိ နာမ စိဝရေ ပဋိဘာနစိတ္တံ ဝုဋ္ဌာပေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၅။ (၆) ထ-စုရုံး-စေ၏၊ ထား၏။ ဝုဋ္ဌာပေတွာန သေနိယော (ဇာ၊ ၂။ ၃၇၂) တိ အာရက္ခတ္ထာယ ဗလကာယေ ဋ္ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၃၇၄။

ဝုဋ္ဌာပေတုံ (ဗျ) [ဥ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ + တုံ] (၁) (နေရာမှ) ထစေခြင်းငှါ။ (၂) (အာပတ်မှ) ထစေခြင်းငှါ။ (၁) တာဝ နိသိန္နံ ရိတ္တဟတ္ထမွိ ဝုဋ္ဌာပေတုံ နံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄။ (၂) တာဟိ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာပေတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၄-၅။ (-၂၅၅၊ ၂၉၃)။

ဝုဋ္ဌာပေတုကာမ (တိ) [ဝုဋ္ဌာပေတုံ + ကမု + ဏ] (အာပတ်မှ) ထစေခြင်းငှါအလိုရှိသော၊

ထစေလိုသော၊ သူ။ ဝုဋ္ဌာနာဓိပ္ပါယောတိ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေတုကာမော။ ဝိ၊ လက်ခ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၃။

ဝုဋ္ဌာပေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) | ဥ + ဋ္ဌာ (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ) + ဏာပေ + တွာ | (၁) ထ-ထင်-ဖြစ်ပေါ်-စေ၍။ (၂) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ - ရဟန်းပြုပေး - ပဉ္စင်းခံပေး - ၍။ (၃) (နေရာမှ) ထစေ၍။ (၄) (က) (အကုသိုလ်တရားမှ) ထစေ၍။ (ခ) (ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးမှ) ထစေ၍။ (ဂ) (အကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးမှ) ထစေ၍။ (ဃ) (အာပတ်မှ) ထစေ၍။ (င) (ဝုဋ္ဌာနဂါမိအာပတ်မှ) ထစေ၍။

(၁) ပဋိဘာနစိတ္တံ ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၁။ တိဝိသာခံ နလာဋိကံ နလာဋေ ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ မ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈)။ (၂) ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ သဟဇီဝိနိ် ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၂၉၊ ၄၃၁။ ဝုဋ္ဌာပေတွာတိ ဥပသမ္ပါဒေတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၀၊ ၄၃၂။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၈၊ ၁၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၆)။ (၃) ဝုဋ္ဌာပေတွာ ဌိတကေ မုဉ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅။ သော ပိတရံ အာသနာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ သယံ နိသီဒတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၈၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၅၂)။

(၄) (က) အကုသလာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ ကုသလေ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ မ၊ ၁။ ၃၈-၉။ (-မ၊ ၃။ ၂၉၊ ၃၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅)။ ဂဏံ အကုသလာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ (မဟာနိ။ ၃၅၄)တိ ----- အကုသလာ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၈။ (ခ) သဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၃၅။ အံ၊ ၂။ ၁၀၁။ သဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေတွာတိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မတော ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉။

(ဂ) အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၃၅။ အံ၊ ၂။ ၁၀၁၊ ၁၇၅။ (ဃ) အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃။ (င) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၅။

ဝုဋ္ဌာပေန္တ (တိ) | ဥ + ဋ္ဌာ (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ) + ဏာပေ + အန္တ။ ထီ-ဋ် ဝုဋ္ဌာပေန္တီ။ | (၁) (မသူတော်တရားမှ) ထစေသော။ (၂) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ - ရဟန်းပြုပေး-ပဉ္စင်းခံပေး-သော။ (၁) အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေန္တေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ (၂) စောရိ ဝုဋ္ဌာပေန္တီယာ သံယာဒိသေသော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၀။ (-၁၁၇-၂၁၊ ၁၃၇-၉)။ ဝုဋ္ဌာပေန္တီယာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၄။ ကခ်ဳံ။ ၂ ၉၉) တိ ဥပသမ္ပါဒေန္တီယာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။ ကခ်ဳံ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၇။

ဝုဋ္ဌာပေန်ိ (ကာ၊ ကြို) | ဥ + ဋ္ဌာ (ဝိ + ဥ + ဋ္ဌာ) + ဏာပေ + အန်ိ | (၁) (နေရာမှ) ထစေကုန်၏။ (၂) (သာမဏေ၏အဖြစ်မှ) ထစေ- ရဟန်းပြုပေး -ပဉ္စင်းခံပေး -ကုန်၏။ (၁) ထေရာ ဘိက္ခူ။ ဝုဋ္ဌာပေန်ိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅)။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၄၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇)။ (၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူနိယော ဂဗ္ဘိနိ် ဝုဋ္ဌာပေန်ိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၆။ (-၄၁၇-၉) ဝေသိ် ဝုဋ္ဌာပေန်ိ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၈) တိ ဂဏိကံ ဝုဋ္ဌာပေန်ိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၉။ ဝုဋ္ဌာပေန်ိတိ ဥပသမ္ပါဒေန်ိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၃၉။

ဝုဋ္ဌိ (ထီ) | ဝဿ + တိ။ ဝဿနံ ဝုဋ္ဌိ။ ရူ။ ၃၈၃။ ဝုဇိ်-သံ။ ဝုဋ္ဌိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ |

(ကျပ်ဒဂိုးစေ့)မိုး။ (၅) ကတဘဏ္ဍာဝုဋ္ဌိ-လက်ဝတ်တန်းဆာ, ခြေဝတ်တန်းဆာအစရှိသော) ပြုအပ်ပြီးသော ဘဏ္ဍာမိုး။ (၆) အာဝုဓဝုဋ္ဌိ - လက်နက်မိုး။ (၇) အဂိါရဝုဋ္ဌိ-မီးကျီးခဲမိုး။ (၈) ပါသာဏဝုဋ္ဌိ-ကျောက်ခဲမိုး။ (၉) ဝါလိကာဝုဋ္ဌိ-သဲမိုး။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၊ ၆၂။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၂။

" တစ်နည်း- မိုး ၉-မျိုး "

(၁) ဝါတဝုဋ္ဌိ - လေ - ဟူသော - မိုး။ (၂) ဝဿဝုဋ္ဌိ - သည်းထန်စွာရွာသောမိုး။ (၃) ပါသာဏဝုဋ္ဌိ - ကျောက်ခဲမိုး။ (၄) ပဟရဏဝုဋ္ဌိ - လက်နက်မိုး။ (၅) အဂိါရဝုဋ္ဌိ-မီးကျီးခဲမိုး။ (၆) ကုက္ကုလဝုဋ္ဌိ - ပြာပူမိုး။ (၇) ဝါလိကာဝုဋ္ဌိ - သဲမိုး။ (၈) ကလလဝုဋ္ဌိ - ညွန့်ပူမိုး။ (၉) အန္ဓကာရဝုဋ္ဌိ-အမိုက်မှောင်မိုး။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၈-၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄-၅)။

ဝုဋ္ဌိဥဒက (န) [ဝုဋ္ဌိ + ဥဒက] မိုးရေ။ ဥဒကဿ ဂတမဂ္ဂေနေဝ အပရာပရံ ဝုဋ္ဌိဥဒကံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀)။

ဝုဋ္ဌိက (တိ) [ဝုဋ္ဌိ + က] ရွာသွန်းခြင်းရှိသော (မိုး)။ သတ္တာဟဝဒ္ဒလိကာတိ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ သတ္တာဟံ အဝိစ္ဆိန္နဝုဋ္ဌိကာ အဟောသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၈၉။

ဝုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ + ဌာ (ဝိ + ဥ + ဌာ) + တ။ အစ၌ ဝ-အက္ခရာလာ။ ဗျတ္တိတ၊ ဥတ္ထိတ-သဲ။ ဝုဋ္ဌိယ-ပြာ။] (၁) (အိပ်ရာ, နေရာမှ) ထသော၊ သူ။ (၂) (စျာန်, သမာပတ်စသည်မှ) ထသော၊ သူ။ (၃) (အာပတ်မှ)ထ-စင်ကြယ်-သော၊ သူ။ (၄) ပုန်ကန်-ထကြွ-သောင်းကျန်း-သော၊ သူ။ (၅) (ရောဂါမှ) ထသော၊ ရောဂါ ကင်းပျောက်သော၊ သူ။ (၆) ထရာဖြစ်သော။ (၇) ထကြွ-ပြောင်းရွှေ့သွား-သော။ (၈) ထ-ပေါက် - ပေါက်ရောက် - သော (သစ်ပင်)။

(၁) ရွာသွန်းခြင်း (လေ -မိုး -ကျောက်ခဲ-လက်နက် - မီးကျီး - ပြာပူ - သဲ-ရွံ့-အမိုက်မှောင်-ဟူသော ၉-မျိုးသော) မိုးရွာသွန်းခြင်း။ (၂) မိုးရေပေါက်။ (၃) မိုးရေအယဉ်။ (၁) ဝုဋ္ဌဝေ ပရမာ သရာ။ သံ၊ ၁။ ၆။ မေယျဝုဋ္ဌိယာစ သမော သရော နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ သဒ္ဓါ ဗီဇံ တပေါ ဝုဋ္ဌိ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၁။ ဝုဋ္ဌိတိ ဝဿဝုဋ္ဌိဝါတဝုဋ္ဌိတိအာဒိနာ အနေကဝိဓာ၊ ဣမ ဝဿဝုဋ္ဌိ အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။ သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၈)။ (၂) သိသိရေ စာပိ ဝုဋ္ဌိယော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ ဝုဋ္ဌိယောတိ ဥဂ္ဂကမေယျ-ဝုဋ္ဌိယော ဇေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။ ဝုဋ္ဌိယောတိ ယဒါ တဒါ ဥပ္ပန္နာ ဝဿဝုဋ္ဌိယော ပဋိဟနတိတိ ယောဇနာ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၃။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၃၈။ ဝုဋ္ဌိ နိပတတံ ဝရာ။ သံ၊ ၁။ ၃၉။ နိပတတန္တိ နိပတန္တာနံ မေယျဝုဋ္ဌိ သေဌာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္နံ၊ ဝုဋ္ဌိ သမတိဝိဇ္ဈတိ။ ဓမ္မ။ ၁၄။ ထေရ။ ၂၄၈။ သမတိဝိဇ္ဈတိတိ ဝဿဝုဋ္ဌိ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ၊ အဘာဝိတန္တိ တံ အဂါရံ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ ------ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ ရဇံဝ ဝိပုလာ ဝုဋ္ဌိ၊ ခိပ္ပမေဝ နိဝါရယိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၇။ ရဇံ ဝိပုလာ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ ခိပ္ပမေဝ နံ နိဝါရေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅။ (-ကျတိဝုတ်။ ၂၅၁။ ကျတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၀)။ (၃) ကစ္ဆိ ဝုဋ္ဌိ နု ဆိဒ္ဓတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၃။ တတ္ထ ဝုဋ္ဌိတိ ဝုဋ္ဌိဓာရာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၇၆။

" မိုး ၉-မျိုး "

(၁) ဥဒကဝုဋ္ဌိ-ရေမိုး (ပကတိမိုး)။ (၂) သုမန-ဝုဋ္ဌိ - မြတ်လေးပန်းမိုး။ (၃) မာသကဝုဋ္ဌိ - (ငွေ) ပဲစေ့မိုး။ (၄) ကဟာပဏဝုဋ္ဌိ - အသပြာ

(၉) ထအပ်သော။ (၁) (အိပ်ရာ, နေရာမှ) ထသော၊ သူ။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော သာယန္ဟသမယံ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌတော။ ဝိ၊ ၁။၈။ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌတော (မ၊ ၁။ ၄၈) တိ ----- ယော တတော ဝုဋ္ဌတော၊ သော ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌတော နာမ။ မ၊ ၌။ ၁။ ၁၈၅။ (-ဝိ၊ ၁။ ၈၇၊ ၂၄၄။ ဝိ၊ ၃။၂ ၉၊ ၂၈၄)။ (၂) (စျာန်, သမာပတ်စသည်မှ)ထသော၊ သူ။ စျာနာ ဝုဋ္ဌတောပိ သုခံ ပဋိသံဝေဒေယျ။ ဝိ၊ ၌။ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ၌။ ၁။ ၂၁၉။ ဝုဋ္ဌတဿ ကိန္နိန္နံ စိတ္တံ ဟောတိတိ ? နိဗ္ဗာနနိန္နံ။ ပဋိသံ၊ ၌။ ၁။၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၁။ (၃)(အာပတ်မှ) ထ-စင်ကြယ်-သော၊ သူ။ ဧဝဉ္စ ပန ဘိက္ခဝေ တေ ဘိက္ခူ တာဟိ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၄၁။ ဝိ၊ ၌။ ၃။ ၃၁၇)။ (၄) ပုန်ကန်-ထကြွ-သောင်းကျန်း-သော၊ သူ။ အနာဂါမိဿ ဟိ ပစ္စန္တေ ဝုဋ္ဌတံ စောရုပဒ္ဒဝံ ဝူပသမေတွာ။ မ၊ ၌။ ၁။ ၁၇၇။ (၅) (ရောဂါမှ) ထသော၊ ရောဂါကင်းပျောက်သော၊ သူ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌတော အစိရဝုဋ္ဌတော ------ ပညတ္တော အာသနေ နိသီဒိ။ သံ၊ ၃။ ၁၃၂။ (၆) ထရာဖြစ်သော။ ဝုဋ္ဌတကာလ, ဝုဋ္ဌတသမယ-တို့ကြည့်။ (၇) ထကြွ-ပြောင်းရွှေ့သွား-သော။ ဝုဋ္ဌတဂါမပဒေသ-ကြည့်။ (၈) ထ-ပေါက်-ပေါက်ရောက် - သော (သစ်ပင်)။ ဝုဋ္ဌတ-ဗောဓိတရုဏာ-ကြည့်။ (၉) ထအပ်သော။ ဝုဋ္ဌတသမာပတ္တိ-ကြည့်။

ဝုဋ္ဌတကာလ (ပု) | ဝုဋ္ဌတ + ကာလ | (၁) (အပါယ်ဘေး, ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့မှ) ထရာဖြစ်သော-အချိန်-အခါ-ကာလ။ (၂) (စျာန်, သမာပတ်မှ) ထရာဖြစ်သော-အချိန်- အခါ- ကာလ။ (၁) အပါယေဟိ ဝုဋ္ဌတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၁၈။ ပဌမံ ခန္ဓေဟိ ဧကပ္ပဟာရေန ဝုဋ္ဌတ-ကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၁။ (၂) စျာနတော ဝုဋ္ဌတကာလော။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၁)။ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌတကာလေ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၁။ (၃) ပရိသာယ ဝုဋ္ဌတ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ နံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၀။ နိသဇ္ဇာယ ဝုဋ္ဌတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧကဋ္ဌာနေနေဝ တိဋ္ဌနတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။

ဝုဋ္ဌတဂါမပဒေသ (ပု) | ဝုဋ္ဌတ + ဂါမ + ပဒေသ | ထကြွ-ပြောင်းရွှေ့သွား-သော ရွာဟောင်းအရပ်။ ဂါမပဋ္ဌ (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၇) နှင့် ဝုဋ္ဌတဂါမပဒေသော ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၄၀၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅)။

ဝုဋ္ဌတစိတ္တ (တိ) | ဝုဋ္ဌတ + စိတ္တ | (သမာပတ်မှ) ထပြီးသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌတစိတ္တဿ ပန ကမ္မနိယ-ဘာဝေါ ကထိတော။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၇။

ဝုဋ္ဌတစျာနစိတ္တာရမ္မဏ (တိ) | ဝုဋ္ဌတ + စျာန + စိတ္တ + အာရမ္မဏ | ထသော စျာန်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်လျှင်အာရုံရှိသော။ ဝုဋ္ဌတစျာနစိတ္တာရမ္မဏံ ပရိကမ္မံ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဝုဋ္ဌတပစ္စေကဗုဒ္ဓ (ပု) | ဝုဋ္ဌတ + ပစ္စေကဗုဒ္ဓ | (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထပြီးသောပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌတပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတော နာမ တံဒိဝသမေဝ ဝိပါကံ ဒေတိ။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝုဋ္ဌတဗောဓိတရုဏာ (ထီ၊ ပု) | ဝုဋ္ဌတ + ဗောဓိ + တရုဏာ | ထ-ပေါက်-ပေါက်ရောက်-သော - ဗောဓိပင်ပျို - နုပျိုသောဗောဓိပင်။

အသနဟောဓိတော ဖလံ ဂဟေတွာ တတော ဝုဠ်တဟောဓိတရုက္ခော ဂဟေတွာ။ အဗ၊ ဋ၊ ၂။ ၈၆။

ဝုဠ်တဘိက္ခု (ပု) [ဝုဠ်တ + ဘိက္ခု] (၁) (နေရာမှ) ထသောရဟန်း။ (၂) (သဒ္ဓါရ, ပဝတ္တမှ) ထသောရဟန်း။ (၁) သဟသာ ဝုဠ်တဘိက္ခု ဝိယ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၄။ (၂) ရူပံ သမ္မသိတွာ ဝုဠ်တဘိက္ခုနော ဟိ ရူပသဒိသေန အဗျာကတေန မဂ္ဂေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝုဠ်တမဂ္ဂ (ပု) [ဝုဠ်တ + မဂ္ဂ] (အလ္လတ္တဓမ္မမှ) ထ-ဖြစ်ပေါ်လာ-သောမဂ်။ အလ္လတ္တဝိမောက္ခန္တိ အလ္လတ္တမမ္မေ အဘိနိဝိသိတွာ တတော ဝုဠ်တမဂ္ဂေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝုဠ်တမတ္တ (တိ) [ဝုဠ်တ + မတ္တ] (၁) (ဈာန်မှ) ထကာမျှဖြစ်သော။ (၂) (သမာပတ်မှ) ထကာမျှဖြစ်သော။ (နာ)(၃) (နေရာမှ) ထကာမျှ။ (၁) ဂါမန္တသေနာသနေသု ဟိ ဈာနံ အပ္ပေတွာပိ တတော ဝုဠ်တမတ္တောဝ ဣဒ္ဓိပုရိသဒါရိကာဒိသဒ္ဒံ သုဏာတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၆။ (၂) သမာပတ္တိတော ဝုဠ်တမတ္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂုဏာတိရေကော။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၉။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၆။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။၁၇၁)။ (နာ) (၃) တေန ကတကဋ္ဌကာ နိပဇ္ဇိတွာ ဝုဠ်တမတ္တေ ပုန ဥဒ္ဓုမာတာ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၇၁။

ဝုဠ်တဝုဠ်တဝိပဿနာ (ထီ) [ဝုဠ်တာ + ဝုဠ်တာ + ဝိပဿနာ] (သဒ္ဓါရနိမိတ်မှ) ထတိုင်း, ထတိုင်း-ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း - သော ဝိပဿနာ။ အထသေ ဝုဠ်တဝုဠ်တ-ဝိပဿနာဝသေန ------ ဖလာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝုဠ်တသမယ (ပု) [ဝုဠ်တ + သမယ] (၁) (နိရောဓသမာပတ်မှ) ထရာဖြစ်သော-အခိုန်-အခါ-သမယ။ (တိ) (၂) (သမာပတ်မှ) ထရာဖြစ်သော-အခိုန်-အခါ-သမယ-ရှိသော။ (၁) ဝုဠ်တသမယေ အဝိမုတ္တော ဟောတိတိ သမယဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၇။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုဠ်တသမယတ္တ (နာ) [ဝုဠ်တသမယ + တ္တ] (သမာပတ်မှ) ထရာဖြစ်သော-အခိုန်-အခါ-သမယ-ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တမွိ ခေါ အကမ္မညတံ သမာပတ္တိတော ဝုဠ်တ-သမယတ္တာ အဟောသိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝုဠ်တသမာဓိ (ပု) [ဝုဠ်တ + သမာဓိ] ထရာဖြစ်သောသမာဓိ။ တံ ဟိ ဝုဠ်တသမာဓိဿ ပဝတ္တာကာရဂဟဏတော နိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝုဠ်တသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝုဠ်တာ + သမာပတ္တိ] ထအပ်သော သမာပတ်။ အာသန္နပဒေသေ ဝုဠ်တသမာပတ္တိ အတ္ထနာ သဒိသဘာဝံ ကရောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇)။

ဝုဠ်တိ (ထီ) [ဥ + ဌာ + တိ။ အစ္ဆ ဝ-အက္ခရာလာ။] (အာပတ်မှ) ထခြင်း။ ဟောတိ ယထာ စ ဝုဠ်တိ (ဝိ၊ ၃။ ၅၁၀) တိ တဿာ စ အာပတ္တိယာ ယထာ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၃၇။

ဝုဠ်ဓာရာ (ထီ) [ဝုဠ် + ဓာရာ] မိုးရေအယဉ်။ ဝုဠ်ဓာရံ ပဝတ္တေန္တော၊ ဒေဝေါ ပါဝဿိ တာဝဒေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၄။ ဥတုပစ္စယာ နာမ ဝုဠ်ဓာရာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇၇-စ။ (-အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၂၀။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၇၄)။

ဝုဠိတမာရာဝေဂ (ပု) | ဝုဠိ + မာရာ + ဝေဂ | မိုးရေအယဉ်၏ - အရှိန် - အဟုန်။ ဝုဠိမာရာဝေဂေန ပထဝီ ဆိဒ္ဓါ အဟောသိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၀၄။ (-အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၇)။

ဝုဠိနိပါတ (ပု) | ဝုဠိ + နိပါတ | မိုးပေါက်ကျ-မိုးရွာ-ခြင်း။ ဝုဠိနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဝုဠိနိပါတူပသမိတရေဏု (တိ) | ဝုဠိနိပါတ + ဥပသမိတ + ရေဏု | မိုးပေါက်ကျခြင်း သည်-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-စေအပ်ပြီးသော မြူမှုန်ရှိသော။ ဝုဠိနိပါတူပသမိတရေဏု ဝိယ ဇနပဒေါ ဥပသမိတကိလေသရေဏု သံယော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၁။

ဝုဠိနိမိတ္တ (တိ) | ဝုဠိ + နိမိတ္တ | မိုးရွာခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝုဠိနိမိတ္တေန ဝိယ မဟောယေန ဥပရိဒေသေ ဝုဠိနိပါတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ (-၂၁၂)။

ဝုဠိပ (ပွ) ဝတ္တိ (ထီ) | ဝုဠိ + ပဝတ္တိ | မိုးရေအယဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဧကန္တဝဿိနော ဝိယ မေယျဝုဋ္ဌာနေန ဝုဠိပဝတ္တိယာ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၅၉။

ဝုဠိပါတသဒိသ (တိ) | ဝုဠိ + ပါတ + သဒိသ | မိုးပေါက်ကျခြင်းနှင့်တူသော။ ---- ထုလ္လဖုသိတကေ ဝုဠိပါတသဒိသေ သတ္တေ ဒိသွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။

ဝုဠိဘယ (နာ) | ဝုဠိ + ဘယ | မိုးရွာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဘေး။ ဝုဠိဘယေန နိဗ္ဗိဒ္ဓိတာ ဘီသာပိတာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဝုဠိမန္တု (တိ) | ဝုဠိ + မန္တု။ ထီ-၌ ဝုဠိမတိ, ဝုဠိမန္တိ။ ဝုဓိမတ်-သံ။ | ရွာသွန်းခြင်းရှိသော (မိုး)။ သတ္တ ရတနာနိ ဝဿေယျ၊ ဝုဠိမာ ဒသဒိသာ သမန္တေန။ ထေရီ။ ၄၃၂။ (-ထေရီ၊ ဌ။ ၂၉၂)။

ဝုဠိဝဿ (နာ) | ဝုဠိ + ဝဿ | မိုးရွာခြင်း။ တေန ဝုဠိဝဿေန အနုပပီဠိတံ အာဟ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝုဠိဝါတ (ပု) | ဝုဠိ + ဝါတ | မိုးသက်လေ၊ မိုးသက်လေပြင်း။ (မိုးရေပေါက်နှင့်တကွ တိုက်ခတ်သော လေ)။ ဝုဠိဝါတော နာမ ကိတ္တက် ဌာနံ ဝါယတီတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝုဠိသဏ္ဌာဝ (ပု) | ဝုဠိ + သဏ္ဌာဝ | မိုးရွာခြင်း၏-ဖြစ်သင့်-ထင်ရှားဖြစ်-ခြင်း။ တတ္ထ စ ပုရိမံ ဖလေန ကာရဏာဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ နဒီပူရေန ဝိယ ဥပရိ ဝုဠိသဏ္ဌာဝဿ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၄၂။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၂။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၈။

ဝုဠိသမ (တိ) | ဝုဠိ + သမ | မိုးရွာခြင်းနှင့် တူသော။ ဝုဠိသမော သရော နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။

ဝုဠိသမ္မတ္တိ (ထီ) | ဝုဠိ + သမ္မတ္တိ | မိုး (မိုးရွာခြင်း-)၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ မိုးကောင်းခြင်း။ အထ ဝုဠိသမ္မတ္တိယာဒီနိ လဘိတွာပိ ------ အနုပ္ပန္နာ ဘောဂါ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝုဠိသုတ္တ (နာ) | ဝုဠိ + သုတ္တ | ဝုဠိသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၉။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၉၂။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝုဠ္ဍူပဇီဝိ (တိ) | ဝုဠိ + ဥပ + ဇီဝ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝုဠ္ဍူပဇီဝိနီ။ | မိုးကိုမှီ၍ အသက်မွေးလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝုဠ္ဍူပဇီဝိနော စေတေ သတ္တာ သဗ္ဗေ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၁။

ဝုမာ (-ဒွ) (တိ) | ဝမ + တ။ ဝမ ဝမနေ၊ ကတ္တရိ တော၊ တဿ ပေါ၊ မဿ ဆော၊ အဿုတ္တံ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၂၅၄-၅။ ဝမ ဝမနေ၊ အဝမိတိ အတ္ထေ တပ္ပစ္စယော၊ တဿ ပတ္တံ၊

"ကွစိ ဓာတူ" တိအာဒိနာ ဓာတွာကာရဿုတ္တံ, ဒုလောပေါ စ။ ရူ။ ၃၇၇။ ဝုဒ္ဓ-သံ။ ဝုဒ္ဓ၊ ဝုမ-ပြာ။ ဝုမ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကြီးသော။ (က) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-သော။ (ခ) (ဂုဏ်အားဖြင့်) ကြီး-ကြီးမြင့်-သော။ (ဂ)(ဇာတ်အားဖြင့်)ကြီး-ကြီးမြင့် - သော။ (ဃ) (ပညာအားဖြင့်) ကြီး - ကြီးမြင့် - သော၊ (ပညာရှိ၊ သုခမိန်)။ (၂) သီတင်း-သိက္ခာ-ဝါ-ကြီးသော (ရဟန်း)။ (၃) ကြီးပွါးသော။ (၄) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး - ကြီးရင့်- အိုမင်း - ယိုယွင်း- ရင့်ရော်-ရာ (ကာလ)။

(၁) (က) အသက်ကြီး - အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့် - အိုမင်း - ယိုယွင်း - ရင့်ရော်-သော။(ခ)(ဂုဏ်အားဖြင့်) ကြီး-ကြီးမြင့်-သော။ (ဂ) (ဇာတ်အားဖြင့်) ကြီး - ကြီးမြင့် - သော။ (ဃ) (ပညာအားဖြင့်) ကြီး-ကြီးမြင့်-သော၊ (ပညာရှိ၊ သုခမိန်)။ နသမဏော ဂေါတမော ဗြာဟ္မဏေ ဇိဏ္ဏေ ဝုမေ ------- အဘိဝါဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၃။၁၉။ ဝုမေတိ အင်ပစ္စင်္ဂါနံ ဝုမိမရိယာဒပ္ပတ္တေ။ အပိ စ ---- ဝုမေတိ သီလာစာရာဒိဂုဏဝုမိယုတ္တေ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁-၂။ ဒဟရာ စ ဝုမာ စ သရီရဘေဒါ။ မ၊ ၂။ ၂၆၁။ ထေရ။ ၃၂၇။ ဝုမာတိ ဝဿသတာတိက္ကန္တာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၃။ ဇိဏ္ဏော ဝုမော မဟလ္လကော။ သံ၊ ၂။ ၁။ ဝုမောတိ ဝယောဝုမော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၉။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဇိဏ္ဏာ ဝုမာ မဟလ္လကာ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၂။ ဝုမာတိ အင်ပစ္စင်္ဂါနံ ဝုမမရိယာဒံ ပတ္တာ ---- ဝုမာတိ သီလာစာရာဒိဂုဏဝုမိယုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈။ ယေ ဝုမမပစာယန္တိ၊ နရာ ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၁။ ၉။ ယေ ဝုမမပစာယန္တိတိ ဇာတိဝုမော ဝယောဝုမော ဂုဏဝုမောတိ တယော ဝုမာ ------ တေသု ဂုဏသမ္ပန္နော ဝယောဝုမော ဣမသ္မိံ ဌာနေ " ဝုမော " တိ အဓိပ္ပေတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။ ယေ ဝုမေ ပရိဘာသန္တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ ဝုမေတိ ဝယောဝုမေ စ ဂုဏဝုမေ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၉၁။ တဿ သပ္ပါယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော " ဝုမာပစာယီ " တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပညာဝုမော ဂုဏဝုမော ဇာတိဝုမော ဝယောဝုမောတိ စတ္တာရော ဝုမာ ------- ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ပညာဂုဏေဟိ ဧဝ ဝုမဘာဝံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ အာဟ " ဝုမာပစာယီ "တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇။ မ၊ ၂။ ၄၇၊ ၂၅၄။ ပေတ။ ၁၆၂။ ထေရီ။ ၄၀၆။ အပ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ ပေတ၊ ၄။ ၁၃၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၁)။

(၂) သီတင်း - သိက္ခာ - ဝါ - ကြီးသော (ရဟန်း)။ ဝုမောတိ ဇာနာတိ၊ ဂိလာနောတိ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၃။ သစေ ဝုမေန သဒ္ဓိံ ဧကဝိဟာရေ ဝိဟရတိ၊ နဝုမံ အနာပုစ္ဆာ ဥဒ္ဒေသော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၃၈၉။ ဝိ၊ သင်ဟ။ ၂၄၀။ ဝုမေ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၃။ ဝုမော ဟိ အတ္တနော ဝုမတာယ အနုဌာပနီယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၅ - ၆။ ကခ်ါ။ ၂၀၄။ ဧဝံ ဟိ နဝကော ဝုမတရဿ, ဝုမော စ နဝကဿ ဂါဟေဿတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၀။ ဝုမာ အဂ္ဂါသနဉ္စ အဂ္ဂပိဏ္ဍဉ္စ လဘန္တိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇။ (၃) ကြီးပွါးသော။ ဝုမသီလ-ကြည့်။ (၄) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-ရာ (ကာလ)။ ဝုမကာလ-ကြည့်။

" ဝုမ ၃-မျိုး "

(၁) ဇာတိဝုမ - ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသူ (မြင့်မြတ်သော ဇာတ်ရှိသူ)။ (၂) ဂုဏဝုမ - ဂုဏ်နှင့်ပြည်စုံသူ။ (၃) ဝယောဝုမ - အရွယ် (ကြီးရင့်သောအရွယ်) ၌တည်သူ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။

" ဝုမ ၄-မျိုး "

(၁) ဗာဟုသစ္စပညာဝုမ - အကြားအမြင်များသည်၏အဖြစ်ဟူသော ပညာအားဖြင့်ကြီးသူ။ (၂) ဂုဏဝုမ - ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသူ။ (၃) ဇာတိဝုမ - ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသူ (မြင့်မြတ်သောဇာတ်ရှိသူ)။ (၄) ဝယောဝုမ - အရွယ် (ကြီးရင့်သောအရွယ်) ၌တည်သူ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။

ဝုမ၂ (ဒွ) (ပု) [ဝုမ + ဏ] အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-သောသူတို့၏အပေါင်း။ ဝုဒ္ဓါနံ သမူဟော ဝုဒ္ဓကော၊ ဝုဒ္ဓေါ။ ရူ။ ၃၇၉။

ဝုမ၃ (ဒွ) (တိ) [ဝုမ + ဏေ + တ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စေအပ်သော။ သတိပညာ စ မေ ဝုမာ (ထေရ။ ၂၃၀) တိ သရဏလက္ခဏာ သတိ, ပဇာနနလက္ခဏာ ပညာတိ ဣမေ ဓမ္မာ ---- မေ ဝုမာ ဝမိတာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈။

ဝုမ (ဒွ) က၁ (တိ) [ဝုမ + က။ ထီ- ၌ ဝုမိကာ။] (က) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်- အိုမင်း- ယိုယွင်း- ရင့်ရော်- သော။ (ခ) (ဂုဏ်အားဖြင့်) ကြီး-ကြီးမြင့်-သော။ ဝုမ-လည်းကြည့်။ (က) (ခ) သုခံ တွံ ဝုမိကေ သေဟိ။ ထေရီ။ ၃၇၉။ ဝုမိကေတိ ဝုမေ၊ ဝယောဝုမေတိ အတ္ထော။ အယံ ပန သီလာဒိဂုဏေဟိပိ ဝုမာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃။

ဝုမ (ဒွ) က၂ (ပု) [ဝုမ + ကဏ်] ဝုမ၂-ကြည့်။

ဝုမကာလ (ပု) [ဝုမ + ကာလ] အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း- ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဧဝံ ဝုမကာလေပိ မုဒုတလုနာယေဝ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇။ ဝုမကာလေ ပန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ " ဝုမပဗ္ဗဇိတော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၇)။

ဝုမ၄ (ပု) [ဝုမ + အတ္ထ။ တ္ထ-ကို ၄-ပြ။] ပွါး-ကြီးပွါး -တိုးပွါး -ပွါးစည်း-ခြင်း-အနက်-သဘော။ ဣမ အမှာကံ သာသနေ အဒမိတဋ္ဌေန ဝုမဋ္ဌေန စ ဝသာသခ်ါတာ -----။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅။

ဝုမတမ (တိ) [ဝုမ + တမ။ ဝုဒ္ဓတမ-သံ။] (ဂုဏ်အားဖြင့်) အထူးသဖြင့်-သာ၍-ကြီးမြင့်သော၊ အကြီးဆုံး-အမြတ်ဆုံး-ဖြစ်သော။ ဝုဒ္ဓတမ-ကြည့်။

ဝုမတရ (တိ) [ဝုမ + တရ။ ဝုဒ္ဓတရက-သက္ကတပိဋက။] (က) အထူးသဖြင့်-သာ၍- အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-သော၊ သူ။ (ခ) (ဂုဏ်အားဖြင့်) အထူးသဖြင့်-သာ၍-ကြီး-ကြီးမြင့်-သော၊ သူ။ (ဂ) အထူးသဖြင့်-သာ၍-သီတင်းကြီး-သိက္ခာကြီး-ဝါကြီး-သော (ရဟန်း)။ (က) သော ဟိ နေသံ ဇေဋ္ဌော၊ တသ္မာ သော နေသံ ဝုမတရောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၉။ (ခ) ဝုမာပစာယိနော (ဓမ္မ။ ၂၉) တိ ဂိဟိဿ ဝါ တဒဟုပဗ္ဗဇိတေ ဒဟရသာမဏေရေပိ ----- ဝုမတရေ ဂုဏဝုမေ အပစယမာနဿ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၅။ (ဂ) ဧတ္တကာ ဘိက္ခုနိယော အယျာယ သုန္ဒရီနန္ဒာယ ဝုမတရာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၃။ နာနာသံဝါသကော ဝုမတရော

အဓမ္မဝါဒီ အဝန်္ဒယော။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၂။ ဝိ၊ ၅။ ၃၅၇။ ဝုမ္မတရော အတ္တနော ဝုမ္မတာယ နဝကတရေန နှ ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၄၀၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၂။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၄၅၊ ၃၅၇။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၃၊ ၁၂၁၊ ၁၇၀)။

ဝုမ္မတေ (ကြိ) [ဝမ္မ + ယ + တေ] ကြီးပွါးခြင်း၊ ကြီးပွါးရာ၏။ ဝုမ္မတေ ဖလ္လတေ ဒမ္မတေ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၃။

ဝုမ္မတ္ထ (ပု) [ဝုမ္မ + အတ္ထ] (၁) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ပွါးစည်း-ခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ပွါးစည်း-ခြင်း အနက်ရှိသော။ (၁) သတိသမ္ပဇညာနံ ဝုမ္မတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၅၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀)။ (တိ) (၂) ဝုမ္မတ္ထောပိ ဟိ အကာရော ဒိဿတိ " အသေက္ခာ ဓမ္မာ " တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃။

ဝုမ္မပ (ပ္ပ) ဋိပါဋိ (ထီ) [ဝုမ္မ + ပဋိပါဋိ] သီတင်းကြီး-သိက္ခာကြီး-ဝါကြီး-သောသူတို့၏ အစဉ်၊ ထေရ်စဉ်ဝါလိုက်။ ပဗ္ဗ ယထာဝုမ္မန္တိ ပကတတ္တောဟိပိ သဒ္ဒိ ဝုမ္မပဋိပါဋိယာ ဧဝေ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၇။ ယထာဝုမ္မန္တိ ဝုမ္မပဋိပါဋိံ အနတိက္ကမိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ " ဣဒံ -------- အာဂန္တုကေဟိ ဝုမ္မပဋိပါဋိံ ဥတွာ ပဋိပဇ္ဇာဟိ " တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၄)။

ဝုမ္မ (ဒွ) ပဗ္ဗဇိတ (တိ) [ဝုမ္မ (ဒွ)+ပဗ္ဗဇိတ] (က) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-သောအခါ၌ ရဟန်းပြုသော၊ သူ။ (ဦးပဉ္စင်းကြီး, ရဟန်းကြီး, တောထွက်ရဟန်းကြီး)။ (ခ) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်- အိုမင်း- ယိုယွင်း - ရင့်ရော်- သောအခါ၌ - ရှင်ပြု - သာမဏေပြု - သော၊ သူ (ကိုရင်ကြီး, ဦးရင်ကြီး)။ (က) အညတရော ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတော ဘိက္ခု ပုရာဏဒုတိယိကာယ ဒဿနံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ အညတရော ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတော အာတုမာယံ ပဋိဝသတိ နဟာပိတပုဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၇။ သုဘဒ္ဒေါ နာမ ဝုဒ္ဓပဗ္ဗဇိတော တဿံ ပရိသာယံ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။ သုဘဒ္ဒေါ နာမ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတောတိ " သုဘဒ္ဒေါ " တိ တဿ နာမံ။ ဝုမ္မကာလေ ပန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ "ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတော" တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၉၁။ သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ သုဘဒ္ဒေန ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတေန ----- ဝုတ္တဝစနမနုဿရန္တော။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၇၆။ ဝုမ္မကာလေ ပန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀။ (-ထေရီ၊ ၆။ ၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၂)။ (ခ) သစေ ကောစိ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတော (ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၅၀) တိ သာမဏေရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဝိ၊ လက်ွာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၂၄၆။

ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတ (ပု) [ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတ + ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အညမညံ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတော မိဂေါ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၂။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၆)။

ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု (န) [ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတ + ဝတ္ထု] ဦးပဉ္စင်းကြီး - တောထွက်ရဟန်းကြီး - ၏-အကြောင်းအရာ-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ်-အဋ္ဌုပ္ပတ်-ဝတ္ထု။ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋကဿ၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋကဿ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၆-ခန္ဓက။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၇။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၈၄။ ဝုမ္မပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုမ္ပိ ဒဿနံ အဂမာသိတိ ---- ဂေဟံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၆။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၆၁)။

ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုကထာ (ထီ) [ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု + ကထာ] ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုကထာ၊ ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုကို ဆိုရာစကားရပ်။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၂)။

ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုတ္တ (နဲ) [ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတ + သုတ္တ] ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုတ် (၂-သုတ်)။ အဂ်ုတ္တရနိကာယ၊ ပဋ္ဌကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက။ ၁-ဝဂ်၊ ၉-၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၆၉။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀။

ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီ (ထီ) [ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတာ + သုမနာ + ထေရီ] ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီ၊ အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-သော အခါ၌ ရဟန်းပြုသည့်သုမနာမည်သောထေရီ။

(ဤထေရီမသည် မဟာကောသလမင်း၏ နှမတော်ဖြစ်သည်။ အဖွားအိုကို ပြုစုနေရသဖြင့် အဖွားအိုသေဆုံးပြီးနောက် အချိန်လွန်မှ အဖိုးတန်အခင်း, အရုံတို့ကို သံယာအားလှူဒါန်းပြီး ဘုရားရှင်ထံမှတရားနာရသောကြောင့် အနာဂါမ်တည်၍ ရဟန်းအဖြစ်ကို တောင်းပန်ရာ ဘုရားရှင်က သူမ၏ဉာဏ်ရင့်ကျက်မှုကို မြင်တော်မူသဖြင့် " သုခံ တွံ ဝုမိကေ သေဟိ " (ထေရီ။ ၃၇၉) စသော ဂါထာကို ဟောကြားတော်မူသည်။ ဂါထာ၏ အဆုံး၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃။)

ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီဂါထာ (ထီ) [ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီ + ဂါထာ] ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီဂါထာ၊ ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရီမသည်- ရွတ်ဆို- ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၁-နိပါတ။ ၁၆-ဂါထာ။ ထေရီ။ ၃၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃။

ဝုမ္ဗဗျ (နဲ) [ဝုမ္ဗ + ဗျ။ ဝုမ္ဗ + ဏိယ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၀။] အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-သည်၏အဖြစ်။ သရီရဒဗျံ ဝုမ္ဗဗျံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂။ ဧကဿ ဝုမ္ဗဗျံ ဝုမိဘာဝေါ မဟလ္လကတာ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝုမ္ဗဗျဿ နမော ကရေ (ဇာ၊ ၁။၅၂)တိ ဝုမ္ဗဘာဝဿ ပန နမက္ကာရမေဝ ကရောတိ၊ ဝုမ္ဗဘာဝေါ ဟိ ဝန္ဒနမာနနံ လဘတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆။

ဝုမ္ဗဘာဝ (ပု) [ဝုမ္ဗ + ဘာဝ] (က) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော် - သည်၏အဖြစ်။ (ခ) သီတင်း-သိက္ခာ-ဝါ-ကြီးသည်၏အဖြစ်။ (က) အယံ ဗြာဟ္မဏော ကေဝလံ ပလိတသိရခဏ္ဍ-ဒန္တဝလိတ္တစတာဒီဟိ အတ္တနော ဝုမ္ဗဘာဝံ သဥ္ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၆)။ (ခ) နနု ပဒဘာဇနေပိ ဝုမ္ဗဘာဝါဒိဇာနနမေဝ ဝုတ္တံ။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၈။

ဝုမ္ဗဘိက္ခု (ပု) [ဝုမ္ဗ + ဘိက္ခု] သီတင်း-သိက္ခာ - ဝါ - ကြီးသော ရဟန်း။ ဝိဟာရေ ဝုမ္ဗဘိက္ခုနော အာဂန္တုကေန ဘိက္ခုနာ ဝန္ဒိတဗ္ဗာဝ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၂)။

ဝုမ္ဗဘိက္ခုနီ (ထီ) [ဝုမ္ဗာ + ဘိက္ခုနီ] သီတင်း- သိက္ခာ - ဝါ- ကြီးသော-ဘိက္ခုနီမ-ရဟန်းမ။ အဌန္ဒံ ပစ္စုဌာတဗ္ဗန္တိ ဘတ္တဂ္ဂေ ဝုမ္ဗဘိက္ခုနီနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၁။

ဝုမ္ဗသမဏီ (ထီ) [ဝုမ္ဗာ + သမဏီ] ဝုမ္ဗဘိက္ခုနီ-ကြည့်။ အယံ ဝုမ္ဗသမဏီ ဧဝံ နိဝါသေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၆၆။

ဝုမ္မသရီရ (နာ) | ဝုမ္မ + သရီရ | အသက်ကြီး-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-ကြီးရင့်-သောသူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာ။ ဗာလသရီရေ ဥပယုတ္တေဟိ ကာလန္တရေ ဝုမ္မသရီရာဒိသု ဖလဒေဟိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဗာလသရီရေ ကတံ ဝိဇ္ဇာပရိယာပုဏာနံ နာ ဝုမ္မသရီရံ ဂစ္ဆန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝုမ္မသာမဏေရ (ပု) | ဝုမ္မ + သာမဏေရ | အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-အိုမင်း-သီတင်း-သိက္ခာ-ဝါ-ကြီး-သော- သာမဏေ- ကိုရင်-မောင်ရှင်။ ဒဟရသာမဏေရော ပန ဝုမ္မသာမဏေရာနံ ဒဟရဘိက္ခု စ ဝုမ္မာနံ ဝန္ဒနံ သာဒိယန္တော်ပိ ထေယျသံဝါသကော နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ လက််ရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဝုမ္မသာသန (နာ) | ဝုမ္မ + သာသန | အသက်ကြီး -အရွယ်ကြီး -အိုမင်း -ယိုယွင်း-ရင့်ရော်- သီတင်းကြီး- သိက္ခာကြီး-ဂုဏ်ကြီး-သောသူတို့၏ အဆုံးအမ။ အကတ္တာ ဝုမ္မသာသန (ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇) နှိ့ ဝုမ္မာနံ ဟိတကာမာနံ ဝစနံ အကတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၆၁။

ဝုမ္မသီလ (နာ) | ဝုမ္မ + သီလ | ကြီးပွါး-တိုးပွါး-သောသီလ။ ဝုဒ္ဓသီလ-လည်းကြည်။ တေန စ သတ္ထဒါ သမာယောဂတော ဝုမ္မသီလေန သမန္နာဂတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝုမ္မသီလိ (တိ) | ဝုမ္မသီလ + ဣ။ ထီ-၌ ဝုမ္မသီလိနီ။ | ကြီးပွါး-တိုးပွါး-သောသီလရှိသော၊ သူ။ ဝုမ္မသေဝိတာ စ ဝုမ္မသီလိတံ အာဝဟတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝုမ္မသေဝိ (တိ) | ဝုမ္မ + သေဝ + ဏိ။ ထီ-၌ ဝုမ္မသေဝိနီ။ |သီတင်းကြီး-သိက္ခာကြီး-ဝါကြီး-သော သူတို့ကို-မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝုဒ္ဓသေဝီ - လည်းကြည့်။ ဝိနယေ ပကတညုတာ ဝုမ္မသေဝိတာ ကလ္လာဏ-မိတ္တတာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၂။

ဝုမ္မာဂန္ဓက (ပု) | ဝုမ္မ + အာဂန္ဓက | သီတင်းကြီး - သိက္ခာကြီး - ဝါကြီး - သော-အာဂန္ဓ-ဧည့်သည် (ရဟန်း)။ ဝန္ဒေယ္ယောတိ ဝုမ္မာဂန္ဓကော ဝန္ဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝုမ္မပစာယိက (တိ) | ဝုမ္မာပစာယီ + က | ဝုမ္မာပစာယီ-ကြည့်။

ဝုမ္မာပစာယိကကမ္မ (နာ) | ဝုမ္မာပစာယိက + ကမ္မ | အသက်-အရွယ်-သီတင်း-သိက္ခာ-ပညာ-ဂုဏ်- ဇာတ်- အားဖြင့်ကြီး မြတ်သော သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး-ပူဇော် -လေ့ရှိ - တတ် - သောသူတို့၏ အမှု။ ဝုမ္မာပစာယိကကမ္မဿ အာနိသံသံ ပကာသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝုမ္မာပစာယီ (တိ) | ဝုမ္မ + အပ + စာယ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝုမ္မာပစာယိနီ။ | (က) သီတင်း-သိက္ခာ-ပညာ-ဂုဏ်-အားဖြင့် ကြီးသောသူတို့ အား-ရိုသေ- လေးစား-မြတ်နိုး- ပူဇော်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (ခ) အသက်-အရွယ်-သီတင်း-သိက္ခာ-ပညာ-ဂုဏ်-ဇာတ်-အားဖြင့် ကြီးမြတ်သောသူတို့အား-ရိုသေ-လေးစား-မြတ်နိုး - ပူဇော် - လေ့ရှိ - တတ် -သော သူ။ (က) ဝုမ္မာပစာယိနော (ဓမ္မ။၂၉) တိ ဂိဟိဿ ဝါ တဒဟုပဗ္ဗဇိတေ ဒဟရသာမဏေရေပိ, ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ ပန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါ ဥပသမ္ပဒါယ ဝါ ဝုမ္မတရေ ဂုဏဝုမ္မေ အပစာယမာနဿ အဘိဝါဒနေန ဝါ နိစ္စံ ပူဇေန္တဿာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၂၅။ (ခ) တဿ

သပ္ပါယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝုမှပစာယီ (သုတ္တနိ။ ၃၂၇) တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပညာဝုမော, ဂုဏဝုမော, ဇာတိဝုမော, ဝယောဝုမောတိ စတ္တာရော ဝုမာ -------- တာဒိသာနံ ဝုမာနံ အပစိတိကရဏေန ဝုမာပစာယီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ ဝုမာပစာယီ (စရိယာ။ ၄၀စ) တိ မာတာပိတရော ကုလေ ဇေဋ္ဌာတိ ဧဝံ ယေ ဇာတိဝုမာ ယေ စ သီလာဒိဂုဏောဟိ ဝုမာ၊ တေသံ အပစာ-ယနသီလော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၁။

ဝုမာပိယမာန (တိ) [ဝုမ + ဏာပေ + ယ + မာန] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စေအပ်သော။ ဣန္ဒြိယေသု အတ္တသန္တာနေသု ပုနပ္ပုနံ နိဗ္ဗတ္တာပနဝသေန ဝုမာပိယမာနေသု ကာ ပညာ ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၁၁။

ဝုမာဘိမုခ (တိ) [ဝုမ + အဘိမုခ] သီတင်းကြီး ရှိရာဘက်သို့ - ရှေးရှုမျက်နှာရှိ-မျက်နှာမူ-မျက်နှာလှည့်-သော၊ သူ။ ယေန ဝုမော တေန ပရိဝတ္တိတဗ္ဗန္တိ ဝုမာဘိမုခေန ပရိဝတ္တိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၁။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝုမာသန (န) [ဝုမ + အာသန] သီတင်းကြီး-သိက္ခာကြီး-ဝါကြီး-သောသူတို့-၏-အတွက်-နေရာ။ ဝုမာသနဋ္ဌ ဥဒက၊ ပစ္စုဂ္ဂန္ဒှာ စ ပါနိယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၁။

ဝုမိ (ဒ္ဓိ) (ထီ) [ဝမ + တိ။ ရူ။ ၆၁၅။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၉။ နိရုတ္တိ။ ၇၄၄။ ဥဒ္ဓိ-သံ။ ဝုဒ္ဓိ၊ ဝုမိ-ပြာ။ ဝုမိ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (က) ပွါး-ကြီးပွါး - တိုးပွါး - စည်ပင် - ပြန့်ပွါး - ခြင်း။ (ခ) အတိုးအပွါး-အစီးအပွါး။ (၂) အသက်-ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ယိုယွင်း-ရင့်ရော်-ခြင်း။ (၃) ပွား-ကြီးပွား-တိုးပွား-စည်ပင်-ပြန့်ပွား-ကြောင်း။ (၄) သဒ္ဒါကျမ်းလာ အာ, ဧ, ဩ-ဝုဒ္ဓိ။ (၁) (က) ကျမသို့ ဓမ္မဝိနယေ ဝုမိ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၇။ ရူပူပယံ ဝါ အာဝုသော ဝိညာဏံ ------ ဝုဒ္ဓိ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၀။ ဝုဒ္ဓိ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတိတိ သဒ္ဒိပိ သတ္တတိပိ ဝဿာနိ ဧဝံ ပဝတ္တမာနံ ဝုဒ္ဓိ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ တတ္ထာပိ နိပ္ပရိယာယဖလနိဗ္ဗတ္တနဝသေန ဝုဒ္ဓိ ------- ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယဖလနိဗ္ဗတ္တနေန ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၃၇။ ဝိညာဏဿ ---- ဝုဒ္ဓိ ဝါ ဝိရူဠှိံ ဝါ ဝေပုလ္လံ ဝါ ပညပေဿာမိ။ မ၊ ၃။ ၂၀။ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ အပရာပရံ ဝမနဝသေန ဝုမိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃။ ဝုမိဋ္ဌ ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ ဝဏ္ဏယာမိ။ အံ၊ ၃။ ၃၃၂။ ကမ္မဋ္ဌာနံ နု ပရိပတတိ၊ ဝုမိံ ဖာတိံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၆၂၊ ၆၄။ သံ၊ ၁။ ၃၂၅။ အံ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၂။ ၇၊ ၄၀၈။ အဘိ၊ က။ ၁၁၄။ မဟာနိ။ ၁၉၊ ၉၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၊ ၅၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၊ ၂၅၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၊ ၃၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄)။

“ ဝုဒ္ဓိ ၂-မျိုး ”

((၁) ဉာတိဝုဒ္ဓိ - ဆွေမျိုးတို့၏ကြီးပွါး ခြင်း။ (၂) ပညာဝုဒ္ဓိ - ပညာ၏ ကြီးပွားခြင်း။ အံ၊ ၁။ ၁၃။

“ ဝုဒ္ဓိ ၃-မျိုး ”

(၁) သဒ္ဓါဝုဒ္ဓိ - သဒ္ဓါ၏ ကြီးပွါးခြင်း။ (၂) သီလဝုဒ္ဓိ - သီလ၏ ကြီးပွါးခြင်း။ (၃) ပညာဝုဒ္ဓိ - ပညာ၏ကြီးပွားခြင်း။ အံ၊ ၁။ ၂၉၁)။

(ခ) မယှဉ္စ ကဏ္ဏသုခံ ဘဝိဿတိ လောကဿ စ ဝုမိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ မာ

ဘာယိ မဟာရာဇ, မင်္ဂလသုပိနော သေ၊ ဝုဒ္ဓိ ဝေါ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၆၄။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀၅၊ ၅၀၀)။ (၂) ကုမာရော အနုပုဗ္ဗေန ဝုမိမနုပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ သာဝတ္ထိယံ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဝုဒ္ဓိမန္ဒာယ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၁)။ (၃) ဝုမိ ဟေသာ အာဝုသော ဝမ္ဗ အရိယဿ ဝိနယေ။ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၄။ ဝုဒ္ဓိ ဟေသာ မဟာရာဇ အရိယဿ ဝိနယေ (ဒီ၊ ၁။ ၈၀) တိ သော မဟာရာဇ အရိယဿ ဝိနယေ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနေ ဝုဒ္ဓိ နာမ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဝဒ္ဓတိ သဂ္ဂမောက္ခသမ္ပတ္တိ စေတာယာတိ ဝုဒ္ဓိ။ ----- သာ " သော " တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဝုဒ္ဓိ နာမာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၃။ (-မ၊ ၂။ ၁၀၃။ မ၊ ၃။ ၂၉၀။ သံ၊ ၁။ ၃၄၇၊ ၄၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂၄၀။ အံ၊ ၃။ ၁၈၄။ နေတ္တိ။ ၄၉)။ (၄) ပရာဇိတသဒ္ဒေ ဥပသဂ္ဂသ ဝုဒ္ဓိ ကတ္တာ တကာရဿ စ ကကာရံ ကတ္တာ။ ကခီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၁၈၄။ အယုဝက္ကာနဗ္ဘာယော ဝုဒ္ဓိ။ ကစ္စည်း။ ၄၀၅။ ရူ။ ၃၆၅။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၆၀)။

ဝုမိ (ဒွိ) အတ္ထ (တိ) | ဝုမိ + အတ္ထ | (၁) ကြီးပွါး - တိုးပွါး - ခြင်းအနက်ရှိသော။ (ပု) (၂) ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ခြင်းဟူသောအနက်။ (၃) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-ခြင်းဟူသော အကျိုးစီးပွါး။ (၁) ဝုဒ္ဓိအတ္ထောပိ ဟိ အ-ကာရော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၁။ (ပု) (၂) ဝုဒ္ဓိအတ္ထောပိ ဟိ အ-ကာရဿ သမ္ဘဝတော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅။ (-အနုဦ၊ ၁။ ၄၇)။(၃) အတ္ထံ နံ ဇာနာတိ (အံ၊ ၂။၄၇၁)တိ ဝုမိအတ္ထံ နံ ဇာနာတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။

ဝုမိကာမ (တိ) | ဝုမိ + ကမု + ဏ | ပွါး-ကြီးပွါး - တိုးပွါး - စည်ပင် - ပြန့်ပွါး - ခြင်း-(အကျိုးစီးပွါး) ကို-အလိုရှိ - လိုလား - သော၊ သူ။ အတ္ထကာမဿာတိ ဝုမိကာမဿ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၀)။

ဝုမိကာရဏ (န) | ဝုမိ + ကာရဏ | ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင် -ပြန့်ပွါး- ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဧဝံ ပရိသာယ ဝုမိကာရဏံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၈။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၈၇။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၇)။

ဝုမိကာရဏနိဒဿနတ္ထ (ပု) | ဝုမိကာရဏ + နိဒဿန + အတ္ထ | ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-ခြင်း၏အကြောင်းကို ညွှန်ပြခြင်း အနက်။ ယဒိဒန္တိ ဝုမိကာရဏနိဒဿနတ္ထော နိပါတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၈။

ဝုမိကိရိယ (ထီ၊ န) | ဝုမိ + ကိရိယ | ပွါး -ကြီးပွါး -တိုးပွါး -စည်ပင် -ပြန့်ပွါး-မှုကို ပြုကျင့်ခြင်း။ အတ္ထစရိယာတိ ဝုမိကိရိယာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဝုမိဂဝေသနကာလ (ပု) | ဝုမိ + ဂဝေသန + ကာလ | အစီးအပွါး - အတိုးအပွါး - ကို ရှာမှီးရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ နိဒ္ဒနဿ ဝုမိဂဝေသနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၄။

ဝုမိယာတက (တိ) | ဝုမိ + ယာတက။ ထီ - ဌ် ဝုမိယာတိကာ။ | အစီးအပွါးကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ အဿ ဘူနဟုနော ဝုမိယာတကဿ မိတ္တဒုဋ္ဌိနော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅၇။

ဝုမိတ (တိ) | ဝမ္ဗ + တ။ နီတိ၊ မာတု။ ၂၉၉။ တိမိတ-သံ။ ဝမိအ၊ ဝဒ္ဓိအ-ပြာ။ | ခွးခပ်အပ်သော (ထမင်း)။

ဝုမိတဘတ္တ (နာ) [ဝုမိတ + ဘတ္တ] ခူးခပ်အပ်သောထမင်း။ ဝုမိတဘတ္တေန နာမ ဥပရိသီတလေန, ဟေဌာ ဥဏ္ဍေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၄။

ဝုမိနာသက (တိ) [ဝုမိ + နာသက။ ထီ-၌ ဝုမိနာသိကာ။] ဝုမိယာတက-ကြည့်။ ဘူနဟု ဘူတိဟနက ဝုမိနာသက။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝုမိပက္ခ (ပု) [ဝုမိ + ပက္ခ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-ခြင်း၏-အဖို့-အသင်းအပင်း။ နမယှံ သာသနဿ ဝုမိပက္ခေ ဌိတော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၄)။

ဝုမိပ (ပ္ပ) တ္တ (တိ) [ဝုမိ + ပတ္တ] (၁) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-ခြင်းသို့ရောက်သော။ (၂) အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ရင့်ရော်-ခြင်းသို့ရောက်သော။ (၃) အသက်ကြီး - အရွယ်ကြီး - ကြီးရင့်-အိုမင်း-ရင့်ရော်-ခြင်းသို့ရောက်ရာ (ကာလ)။ (၁) ဖီတန္တိ ဝုမိပတ္တံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ဝိယ အဘိညာသမ္ပတ္တိဝသေန။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၄။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၇၊ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၇)။ (၂) ----- အနုပုဗ္ဗေန ဝုမိပ္ပတ္တော အတ္တဘာဝေါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈။ သောပိ အာဌာဝကကုမာရော ဝုမိပ္ပတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတ္ဝာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၁။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုမိပ္ပတ္တကာလ (ပု) [ဝုမိပတ္တ + ကာလ] အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-ကြီးရင့်-အိုမင်း-ရင့်ရော်-ခြင်းသို့ရောက်ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ပစ္ဆာ ဝုမိပ္ပတ္တကာလေ နာနုဇာနန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၅။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၉၁)။

ဝုမိပ္ပမာဏ (တိ) [ဝုမိ + ပမာဏ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-သည့်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ အပ္ပမာဏောတိ ဝုမိပ္ပမာဏော၊ ဝိပုလောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၃။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၉)။

ဝုမိမန္တု (တိ) [ဝုမိ + မန္တု။ ထီ-၌ ဝုမိမတီ, ဝုမိမန္တီ။ ဝုဒ္ဓိမတ်-သံ။ ဝုမိမ-ပြာ။] ပွါး-ကြီးပွါး - တိုးပွါး - စည်ပင်ပြန့်ပွါး - ခြင်းရှိသော။ ယံ ဧတ္ထ ဝုမိမန္တော၊ သလက္ခဏာ ပူဇိတာ ပရိစ္ဆိန္နာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈-၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၃၊ ၉၅-၆)။

ဝုမိမရိယာဒပ္ပတ္တ (တိ) [ဝုမိ + မရိယာဒ + ပတ္တ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-ခြင်း၏ အဆုံးအပိုင်းအခြားသို့ ရောက်ပြီးသော။ ဝုမေတိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝုမိမရိယာဒပ္ပတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၁။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၄၅)။

ဝုမိယာဒိကိရိယ (ထီ၊ နာ) [ဝုမိ + အာဒိ + ကိရိယ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-ခြင်းစသော ကိရိယာ။ ဧဝံ အဘိဓမ္မသဒ္ဒေ အဘိသဒ္ဒေါ သဟ သာဓနေန ဝုမိယာဒိ-ကိရိယံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၅)။

ဝုမိယုတ္တ (တိ) [ဝုမိ + ယုတ္တ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး - ပွါးစည်း - စည်ပင်ပြန့်ပွါး - ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ပဒက္ခိဏာတိ သုခနိပ္ပတ္တိနော ဝုမိယုတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၇၆။

ဝုမိရောဂ (ပု) [ဝုမိ + ရောဂ။ ဝုမိပ္ပတ္တော ရောဂေါ ဝုမိရောဂေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၆။] (လိင်ဥ) ရောင် - ကြီး - သော ရောဂါ၊ မုတ္တ-ရောင်-ကြီး-သော ရောဂါ (မုတ္တနာ)။ ဝါတဏ္ဍိကော နာမ အဏ္ဍကေသု ဝုမိရောဂေန

သမန္နာဂတော။ ဝဇိရ။ ၄၃၉။ ဝုမိရောဂေါ တု ဝါတဏ္ဍံ။ ဓာန်။ ၃၂၆။

ဝုမိဝစန (နဲ) [ဝုမိ + ဝစန] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ခြင်းကို ပြောဆို-ကြောင်းဖြစ်သော (အာသီသ) စကား။ ဝုမိဝစနေန ဝုတ္တောတိ " သုခီ ဟောတု ပဉ္စသီခ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော" တိ အာသီသဝါဒံ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။ (အဌကထာ၌ " ဝမိတဝစနေန" ဟုရှိသည်)။

ဝုမိဝိသေသ (ပု) [ဝုမိ + ဝိသေသ] (၁) (က) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-ခြင်းဟူသော အထူး။ (ခ) အကျိုး-အကျိုးစီးပွါး-အာနိသင်-အထူး။ (၂) ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး - စည်ပင်ပြန့်ပွါး - ကြောင်းဖြစ်သော အထူး။ (၁) (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) အတ္ထဝသေတိ ဝုဒ္ဓိဝိသေသေ အာနိသံသ-ဝိသေသေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ (၂) အတ္ထံ ဝုမိဝိသေသံ စိန္တေတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝုမိန္တိ အဘိဝုမိနိမိတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝုမိ (ဒ္ဓိ) ဝိသေသာပတ္တိ (ထီ) [ဝုမိဝိသေသ + အာပတ္တိ] ပွါး-ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-ခြင်းဟူသော အထူးသို့ ရောက်ခြင်း။ ပတိဌာဝိသေသေန ဝုမိဝိသေသာပတ္တိတော ဝနပ္ပဂုမ္ဗော ဝိယ သဋ္ဌာယတနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၃)။

ဝုမိ (ဒ္ဓိ) ဟတ (တိ) [ဝုမိ + ဟတ] ပွါး-ကြီးပွါး -တိုးပွါး -ခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ ဝမိဟတ-လည်းကြည့်။ ဝုမိဟတော မရိယာဒကာရကော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၉။

ဝုဏာတိ (ကြိ) [ဝု + ဏာ + တိ။ ဝုဏာတိ-သံ။] စောင့်ရှောက်၏။ ဝုဏောတိ၊ ဝုဏာတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၆။

ဝုဏောတိ (ကြိ) [ဝု + ဏု + တိ။ ဝုဏောတိ၊ ဝုဏုတေ-သံ၊] ဝုဏာတိ-ကြည့်။

ဝုတ (တိ) [ဝု + တ။ ဝုတ-သံ။] စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ ဝုတော၊ သံဝုတော၊ သုသံဝုတော။ နိရုတ္တိ။ ၅၁၃-နှာ။

ဝုတိ (ထီ) [ဝု + တိ။ ဝုတိ - သံ၊] ရစ်ပတ်-ဆည်းကပ်-ခြင်း။ ဂဟော ဂါဟော ဝရော ဝုတိ။ ဓာန်။ ၇၆၂။

ဝုတ္တ၁ (တိ) [ဝစ္ဆု + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀ - ၁။ ဥပ္ဘ - သံ။ ဝုတ္တ - ပြာ။] (ဆံ) ရိတ်ဖြတ်-ပယ်ချ-ခေါင်းတုံး-အပ်သော။ ဒဟရော ဝုတ္တသိရော သောဋ္ဌသ-ဝဿုဒ္ဒေသိကော ဇာတိယာ။ မ၊ ၂။ ၃၅၄၊ ၃၈၀။ ဝုတ္တသိရောတိ ဝါပိတသိရော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၈။ ဝါပိတသိရောတိ ဩရောပိတကေသော။ တမေဝ ဟိ သိရော ဝါပိတန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၊ ၅)။

ဝုတ္တ၂ (တိ) [ဝပ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀-၁၊ ၁၂၁။ ဥပ္ဘ-သံ။ ဝုတ္တ-ပြာ။] (၁) စိုက်ပျိုးအပ်သော။ (၂) (စိုက်ပျိုးအပ်ပြီးသည်ကို ညီအောင် ပြုခြင်းဟူသော) တဖန်-စိုက်ပျိုး-ညှိ-အပ်သော။ (၃) (အညှာမှ)-လွတ်-ကြွေကျ-ကင်းကွာ-သော။ (၁) ခေတ္တေ ဗီဇံ ဝုတ္တံ နမဟပ္ပလံ ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၆၉။ ခေတ္တေ ဝုတ္တံ ဝိရူဟတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၇။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၅၈၊ ၄၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂။ (၂) အာမာယျ နော စ ခေါ ပဋိဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၁။ ပဋိဝုတ္တံ နာမ --------- ဗီဇာနံ

သမကရဏတ္ထာယ ပုန အဌဒန္တကေန သမီကတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။ (၃) သေယျထာပိ နာမ ပဏ္ဍုပလာသော ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တော အဘဗ္ဗော ဟရိတတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၄။ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တောတိ ဝဏ္ဍတော ပတိတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။

ဝုတ္တ၃ (တိ) [ဝတု + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀-၁။ ဝုတ္တ-သံ။ ဝုတ္တ-ပြာ။] (၁) အသက်မွေးခြင်း၊ အသက်မွေးတတ်သော။ (၂) ကျင့်ကြံအပ်သော။ (၁) ဧတရဟိ ခေါ ပန အဟံ ဧကော ဘန္တေ -------- ပန္နလောမော ပရဒတ္တဝုတ္တော မိဂဘူတေန စေတသာ ဝိဟရာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၀။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။ (၂) ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တမရဟတာတိ မေ သုတံ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၉၅။ အထ ဝါ ယဒေတံ ဝုတ္တန္တိ ဒုတိယံ ပဒံ၊ တံ ဝတ္တနတ္ထံ။ အယံ ဟိဿ အတ္ထော- ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ အရဟတာ၊ တဉ္စ ခေါ နဝုတ္တမတ္တံ၊ အပိ စ တဒတ္ထဇာတံ ဝုတ္တံ စရိတန္တိ။ တေန ယထာ ဝါဒီ ဘဂဝါ၊ တထာ ကာရီတိ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆။

ဝုတ္တ၄ (တိ) [ဝစ + ဏေ + တ] ဆိုစေ-ရွတ်စေ-သင်ကြား -သင်ပြ-ပို့ချ- အပ်သော။ ပေါရာဏံ မန္တပဒံ ဂီတံ ပဝုတ္တသမိဟိတံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၉၇။ မ၊ ၂။ ၃၈၁။ အံ၊ ၂။ ၁၉၇။ ပဝုတ္တန္တိ အညေသံ ဝုတ္တံ၊ ဝါစိတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၄။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၉။ ပါဝစနဘာဝေန အညေသံ ဝုတ္တံ၊ တမညေသံ ဝါဒါပနဝသေန ဝါစိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၃။ အညေသံ ဝုတ္တန္တိ ပါဝစနဝသေန အညေသံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၇။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။

ဝုတ္တ၅ (တိ) [ဝုတ္တိ + ဏ] (၁) အနာကင်းသူ၊ ကျန်းမာသူ။ (၂) အမှာ-သတင်း-စကား။ (၁) နတ္ထိ အာမယော ယသ္မိံ နိရာမယော။ ဝုတ္တောပျတြ။ ဝုတ္တိ ဇီဝိတဝုတ္တိ ပသတ္ထာ အဿတ္ထီတိ ဝုတ္တော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၃၁။ (၂) စကာရေန ဝုတ္တဥဒန္တာဒယော ဂဟိတာ။ ကာရိယဿ ဝုတ္တိ အတြတ္ထီတိ အဿတ္ထျတ္ထေ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၃။

ဝုတ္တ၆ (တိ) [ဝစ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၉။ ရူ။ ၆၂၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၂။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀-၁။] (၁) ရွတ်အံ-ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-အပ်သော။ (၂) ပြော-ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်-ဆဲသော၊ စကား။ (၃) ပြော-ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသော၊ စကား။ (၄) ပြော-ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်လတ္တံ့သော၊ စကား။ (၅) မှာဆို-မှာကြား-အပ်သော၊ သူ။ (၆) ပြော ဆို-မှာကြား-အပ်ရာ (အချိန်, အခါ, အရပ် ဌာန)။ (နဲ) (၇) (ဆန်းကျမ်းလာ) ဂါထာ။ (၁) ရွတ်အံ-ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-အပ်သော။ ဝုတ္တော ပါရာယဏော။ ပါ၊ ၇၊၂။ ၂၆-သုတ္တသမဟာဘဿေ။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။ (၂) ပြော-ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ဆဲသော၊ စကား။ ဣဒါနိ --- နိဒ္ဒေသပဋိနိဒ္ဒေသဝသေန ဝိဘဂေါ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၁။ ဣဒါနိ ဝုတ္တောတိ သမ္ဗန္ဓော၊ " ဣဒါနိ " တိပဒေန

သမ္ဗန္ဓတ္တာ ဝုတ္တောတိ ဧတ္ထ တပစ္စယော ပစ္စုပ္ပန္နကာလိကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅)။

(၃) ပြော- ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီး သော၊ စကား။ လဟုပရိဝတ္တံ ခေါ စိတ္တံ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၈။ ဝုတ္တံ ခေါ ပနေတံ ဘဂဝတာ " ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထ၊ မာ အာမိသဒါယာဒါ " တိ။ မ၊ ၁။ ၁၆။ အယံ ဝုတ္တသဒ္ဒေါ --- ဣဓ ပန ကထိတေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကထိတံ ခေါ ပနေတန္တိ အယဉ္စိဿ အတ္ထော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၉၅။ အတ္ထတော ပန ဝုတ္တသဒ္ဒေါ ----- ဣဓာပိ ကထနေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တသ္မာ ဝုတ္တံ ကထိတံ ဘာသိတန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃ ။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၀၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၃၊ ၄၃၇။ ဝိ၊ ၅။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၄၃။ သံ၊ ၂။ ၁၁-၂။ ၄၈၂။ အံ၊ ၁။ ၁၉၅)။

(၄) ပြော-ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ် လတ္တံ့ သော၊ စကား။ ပါဋိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယော ပနေတ္ထ ပတ္တစတုက္ကာဒိဝသေန ဧဝံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၆။ သွာယမတ္ထော ဥပရိ ဝုတ္တကံသထာလောပမာယ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၇။ (၅) မှာဆို-မှာကြား-အပ် သော၊ သူ။ ဝုတ္တော ဝဇ္ဇေမီ (ဝိ၊ ၁။ ၇၇-၈)တိ တယာ ဝုတ္တော ဟုတွာ တဝ .ဝစနေန ဝဒါမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၂)။ (၆) ပြောဆို-မှာ ကြား-အပ်ရာ (အချိန်, အခါ, အရပ်, ဌာန)။ ဝုတ္တကာလ (၁), ဝုတ္တဌာန (၁) တို့ကိုကြည့်။ (နဲ) (၇) (ဆန်းကျမ်းလာ) ဂါထာ။ သမမမ္ဗသမံ ဝုတ္တံ၊ ဝိသမံ စာ'ပရံ တိဓာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁၁။ ဝုတ္တောဒယပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဝုတ္တအင်္ဂပရိယာပန္န (တိ) [ဝုတ္တအင်္ဂ + ပရိယာပန္န] ဆိုအပ်ပြီးသော အင်္ဂါတို့၌-အကျုံးဝင်-အတွင်းဝင်-သော။ စတူသူ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃) တိ ဝုတ္တအင်္ဂပရိယာပန္နံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဝုတ္တအစေလကပဋိညာ (ထီ) [ဝုတ္တာ+အစေလကပဋိညာ= (အစေလက + ပဋိညာ)] ပြောဆိုအပ်သော အဝတ်မဝတ် သည့်တက္ကဒွန်းဟူ၍ ဝန်ခံခြင်း။ ဧတေနေဝ " အစေလကော ဟောမီ " တိ ဝုတ္တအစေ-လကပဋိညာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ဝုတ္တအဋ္ဌတ္တသန္တိ (ထီ) [ဝုတ္တ + အဋ္ဌတ္တ + သန္တိ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော မိမိ သန္တာန်၌ဖြစ်သည့် ရာဂစသည်တို့၏ငြိမ်း အေးခြင်း။ ဣတော စ မယာ ဝုတ္တအဋ္ဌတ္တ-သန္တိတော ပဋိပတ္တိတော ဓမ္မဒေသနာတော ဝါ အဏုမ္ပိ ယုတ္တသည် နပဿတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆၆။

ဝုတ္တအဋ္ဌတ္တိက (တိ) [ဝုတ္တ + အဋ္ဌတ္တိက] ဆိုအပ်ပြီးသော အဋ္ဌတ္တသန္တာန် (သတ္တဝါ သန္တာန်) ၌ အကျုံးဝင်သော (ဓာတ်)။ အဋ္ဌတ္တိကာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၅) ဟေဌာ ဝုတ္တအဋ္ဌတ္တိကာ၊ သတ္တသန္တာနပရိယာပန္နာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၄။

ဝုတ္တအဋ္ဌုပေက္ခနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အဋ္ဌုပေက္ခနာ] ဆိုအပ်ပြီးသော လျစ်လျူ ရှုခြင်း။ " ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ တံ ပဇဟတိ ဥပေက္ခေ ပဋိလဘတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တအဋ္ဌုပေက္ခနာ ပဝတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၃။

ဝုတ္တအဌကထာနယ (ပု) [ဝုတ္တ + အဌကထာနယ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အဌကထာ ၌လာသောနည်း - အဌကထာနည်း။ တတ္ထ ပုရိမနယေတိ " ဘိက္ခုနိံ အနုဒ္ဓံသေတိ၊

ဒုက္ကဋ " နှိ ဝုတ္တအဌကထာနယေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။

ဝုတ္တအဌမက (တိ) [ဝုတ္တ + အဌမက] ဆိုအပ်ပြီးသော ၈ - ယောက်မြောက် (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်) ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုန အဌမကဿာတိ "အဌမကဿ အနာဂါမိဿ စာ" တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တအဌမကဿ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၃။

ဝုတ္တအဌသတပ္ပဘေဒ (တိ) [ဝုတ္တ + အဌသတ + ပဘေဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော (၁၀၈)ပါး အပြားရှိသော။ ပုဗ္ဗေ ရူပါဒီသု ဝုတ္တအဌသတပ္ပဘေဒါယပိ တဏ္ဍာယ ဒဋ္ဌဘာဝေါ ကာမုပါဒါနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဝုတ္တအတ္ထ (ပု) [ဝုတ္တ + အတ္ထ] ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်။ အဌကထာယံ ဝုတ္တအတ္ထေသု ယော ယော သမ္ဘဝတိ ယောဇေတုံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၂။ (-၁၇၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁)။

ဝုတ္တအနာပတ္တိလက္ခဏ (နဲ) [ဝုတ္တ + အနာပတ္တိ + လက္ခဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော အာပတ်မသင့်ခြင်းကို မှတ်သားကြောင်း သဘောလက္ခဏာ။ ဝုတ္တအနာပတ္တိ-လက္ခဏေဟိ သံသန္ဒနတော ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၃။

ဝုတ္တအနှိမမရိယာဒန္တ (ပု) [ဝုတ္တ + အနှိမမရိယာဒန္တ (အနှိမ+မရိယာဒ+အန္တ)] ဟော -ပြော -မိန့် -ဆို -အပ်သော အဆုံး၌ ဖြစ်သည့် အပိုင်းအခြားဟူသော အဆုံး။ "ကာယဗန္ဓနဿ အန္တော ဇီရတိ။ ဟရိတန္တံ ဝါ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တအနှိမမရိယာဒန္တော စ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝုတ္တအဘိဇ္ဇာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အဘိဇ္ဇာ] ဆိုအပ်ပြီးသော အဘိဇ္ဇာ (သူတစ်ပါး ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရှေးရှုကြံခြင်းသဘော)။ ဧဝံ မနောကမ္မန္တိ ဝုတ္တအဘိဇ္ဇာဒီနံ ဝါ ဒွါရဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၃။

ဝုတ္တအရယာတ (ပု) [ဝုတ္တ + အရ + ယာတ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ဒေါက် - အကန့် - တို့ကို-ခုတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဧဝံ " အရာနံ ဟတတ္တာ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တအရယာတေ သံသာရံ စက္ကံ ဝိယ စက္ကန္တိ ဂဟေတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝုတ္တအရညလက္ခဏပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တ + အရည + လက္ခဏ + ပတ္တိ] ဆိုအပ်ပြီးသော တော၏ လက္ခဏာသို့ ရောက်ခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တအရညလက္ခဏပ္ပတ္တိမတ္တေန အရညံ ဣဓာဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝုတ္တအရညလက္ခဏယောဂ (ပု) [ဝုတ္တအရညလက္ခဏ + ယောဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော တော၏ လက္ခဏာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ အရညသို့နှိ " ပဥ္စနေသတိကံ ပစ္ဆိမ " နှိ ဝုတ္တအရညလက္ခဏယောဂတော အရညေ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝုတ္တအရိယိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အရိယိဒ္ဓိ] ဆိုအပ်ပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏-တန်ခိုး-ဣဒ္ဓိ။ အရိယိဒ္ဓိယန္တိ " ပဋိကူလေ အပဋိကူလသညီ ဝိဟရတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တအရိယိဒ္ဓိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။

ဝုတ္တအလာဘဟေတုသမာယောဂ (ပု) [ဝုတ္တ + အလာဘ + ဟေတု + သမာယောဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော မရ (မခံယူ) ခြင်း၏အကြောင်းနှင့် ကောင်းစွာယှဉ်ခြင်း။

"သော နု ကုမ္ဘိမုခါ ပဋိဂ္ဂဏှာတီ"တိအာဒိနာနယနေ ဝုတ္တအလာဘဟေတုသမာယောဂေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝုတ္တအသိ (ပု) [ဝုတ္တ + အသိ] ဆိုအပ်ပြီးသော သန်လျက်။ ဝုတ္တာဝသေသန္တိ ဝုတ္တအသိအာဒီဟိ အဝသိဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၅၈။

ဝုတ္တအဿာသ (ပု) [ဝုတ္တ + အဿာသ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော-ထွက်သက်လေ-အပသို့ထွက်သည့်လေ။ ဒီဃန္တိ ဝါ ဘဂဝတာ ဝုတ္တအဿာသဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝုတ္တအာကိဉ္စညာယတနကမ္မဋ္ဌာန (နာ) [ဝုတ္တ+ အာကိဉ္စညာယတန + ကမ္မဋ္ဌာန] ဆိုအပ်ပြီးသော အာကိဉ္စညာယတန ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပဋိပဒန္တိ အနန္တရံ ဝုတ္တအာကိဉ္စညာယတနကမ္မဋ္ဌာန်။ မ။ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။

ဝုတ္တအာစယသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + အာစယ + သဒ္ဒ] ဟော -ပြော -ဆို -မိန့်-အပ်သော အာစယ-သဒ္ဒါ။ အာစယသဒ္ဒေနေဝါတိ နိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တအာစယသဒ္ဒေနေဝ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝုတ္တအာပ (ပု) [ဝုတ္တ + အာပ] ဆိုအပ်ပြီးသော - အာပေါ - ရေ - ဓာတ်။ " အာပသ္မိ " န္တိ ဇာတေ ဝုတ္တအာပေါ ----- နု " အာပေါကသိဏ " န္တိ ဇာတေ ဝုတ္တအာပေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇။

ဝုတ္တအာလသျ (နာ) [ဝုတ္တ + အာလသျ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ပျင်းရိသောသူ၏အဖြစ်-ပျင်းရိခြင်း။ အာဂန္တုကာလသိယံ နု ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တအာလသျံ ဝိယ ပကတိသိဒ္ဓံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဝုတ္တက္ကတိသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + က္ကတိသဒ္ဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော က္ကတိ-သဒ္ဒါ။ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တက္ကတိသဒ္ဒေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝုတ္တဥဂ္ဂဟမတ္တ (နာ) [ဝုတ္တ + ဥဂ္ဂဟ + မတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော သင်ယူခြင်းမျှ။ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗတော ဥဂ္ဂဟော၊ သတ္ထောပိ ကမ္မဋ္ဌာနဝိဓိ, နု ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဥဂ္ဂဟမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝုတ္တဥဂ္ဂဟကောသလ္လဒ္ဒေသ (ပု) [ဝုတ္တ + ဥဂ္ဂဟကောသလ္လ + ဥဒ္ဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဥဂ္ဂဟကောသလ္လဉာဏ် (သင်ယူခြင်း၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်ဟူသောဉာဏ်)၏-အကျဉ်း-ဥဒ္ဒေသ။ ဝုတ္တဥဂ္ဂဟကောသလ္လုဒ္ဒေသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ "အနုပုဗ္ဗမုဉ္စနာဒိဝသေနာ" တိ ပဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၉။

ဝုတ္တဥဒ္ဒိသနကိရိယ (ထီ၊ နာ) [ဝုတ္တ + ဥဒ္ဒိသန + ကိရိယ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ညွှန်ပြခြင်း-ဥဒ္ဒိသန-ကြိယာ။ " ဥဒ္ဒိသာ " တိ ဣမိနာ ဝုတ္တဥဒ္ဒိသနကိရိယာယ ယောကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဝုတ္တဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝုတ္တ + ဥဗ္ဗာဟိက + ဝိနိစ္ဆယ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဥဗ္ဗာဟိကအဆုံးအဖြတ်၊ (• အင်္ဂါ ၁၀-ပါး၌ ပြည့်စုံသည့် ၂-ပါး, ၃-ပါးသော ရဟန်းတို့ကို-ရွေးကောက်-တင်မြှောက်-၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်း)။ ဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယေ (ကခ်ဳံ။ ၂၅၇) တိ သမထက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယေ။ " သီလဝါ ဟောတီ " တိအာဒိကာယ ဟိ ဒသင်္ဃသမွတ္တိယာ သမန္နာဂတေ ဒွေ တယော ဘိက္ခူ။ ဥစ္စိနိတွာ ဝိနိစ္ဆယော ဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကခ်ဳံ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၀။

ဝုတ္တဥဿာဝနန္တိကာကုဋိကရဏလက္ခဏာ (နာ) | ဝုတ္တ + ဥဿာဝနန္တိကာ + ကုဋိ + ကရဏ + လက္ခဏ | မိန့်-ဆို-အပ်-သော ဥဿာဝနန္တိကာကုဋိကို-ပြုလုပ်-ဆောက်လုပ်-ခြင်း၏လက္ခဏာ။ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တဥဿာဝနန္တိကာကုဋိကရဏလက္ခဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၈။

(ဥဿာဝနန္တိကကုဋိ-ဟူသည် ကုဋိကို ဆောက်လုပ်စဉ်အခါ ရှေးဦးစွာတည်အပ်သောတိုင်ကိုဖြစ်စေ, ရှေးဦးစွာစီရင်အပ်သော နံရံကိုဖြစ်စေ တည်စေကုန်သော များစွာသော ရဟန်းတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်ခြံရံ ကုန်၍ " ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ၊ ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ" ဟူ၍လည်းကောင်း "ကပ္ပိယကုဋိ, ကပ္ပိယကုဋိ " ဟူ၍လည်းကောင်း ဆို၍ ဆောက်လုပ်အပ်သော ကုဋိကျောင်းတည်း)။

ဝုတ္ထဇကသေသနယ (ပု) | ဝုတ္ထ + ဇကသေသနယ | ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော-ဇကသိသ်-နည်း-တစ်ခုကြွင်းပြုသော နည်း။ ဇတသို့ ပက္ခေ ဝုတ္ထဇကသေသနယောပိ ပဋိက္ခိတ္တောဒဋ္ဌော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၆။

ဝုတ္ထဩဒါဒ (ပု) | ဝုတ္ထ + ဩဒါဒ | ပြော-ဆို-အပ်သော-အဆုံးအမ-ဩဝါဒ။ ဇဝံ ဝုတ္ထဩဒါဒံ အကံသဲ့ ကတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ဝုတ္ထဩဒါရိကသုခုမဝိဘာဂ (ပု) | ဝုတ္ထ + ဩဒါရိက + သုခုမ + ဝိဘာဂ | ဟော-ပြော - ဆို - မိန့် - အပ်သော အကြမ်း, အနု (အကုသလဝေဒနာစသည်၊ ကုသလာဗျာကတ ဝေဒနာ စသည်) ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ တံ သဗ္ဗံ ခန္ဓဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္ထဩဒါရိကသုခုမ-ဝိဘာဂေန ဒီပေတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၄။

ဝုတ္ထကံသထာလောပမာ (ထီ) | ဝုတ္ထ + ကံသ + ထာလ + ဥပမာ၊ (= ကံသထာလ + ဥပမာ)။ | မိန့်-ဆို-အပ်လတ္တံ့သော ကြေးဖြူခွက်ဥပမာ။ သွာယမတ္ထော ဥပရိ ဝုတ္ထကံသ-ထာလောပမာယ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။

ဝုတ္ထက (နာ) | ဝုတ္ထ + က။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၁။ | (ကျွဲသို့) ဟောအပ်၏ဟု သံဂါယနာ တင်အပ်သော ကျမ်း။ (ကတိဝုတ္ထက-ပုဒ် ကြည့်)။ ကတိဝုတ္ထန္တိ သဒ္ဒီတံ ကတိဝုတ္ထကံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝုတ္ထကကစ္စူပမာ (တိ) | ဝုတ္ထာ + ကကစ + ဥပမာ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ကွမေဝ ပါဠိယံ ဝုတ္ထကကစ္စူပမာယ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂)။

ဝုတ္ထကကစောပမာ (ထီ) | ဝုတ္ထာ + ကကစူပမာ | ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော လွှဉပမာ။ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္ထကကစောပမာယ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။

ဝုတ္ထကထန (နာ) | ဝုတ္ထ + ကထန | ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော (အနက်ကို-ဆို-ဆိုကြောင်းဖြစ်-သည့်) စကား။ တတောတိအာဒိ ဒိသာသု အာဂတသာသနေ ဝုတ္ထဝစနံ ဝုတ္ထကထနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၃။

ဝုတ္ထကပ္ပိက (တိ) | ဝုတ္ထကပ္ပ + ဣက | ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ကြံဆခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ယံ ဝုတ္ထကပ္ပိကာနံ ဣမာ စေဝ ဒိဋ္ဌိယော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ စ သဿတဒိဋ္ဌိ စ။ ပေဋကော။ ၂၈၄။

ဝုတ္ထကမ္မ (နာ) | ဝုတ္ထ + ကမ္မ | ဆိုအပ်ပြီးသော-ကံ-အမှုကိစ္စ။ ဣဒံ ကမ္မ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၃) နှင့် " ဣဒံ အမှာကံ ဘဏ္ဍနဇာတန" နှင့် အာဒိနာ ဝုတ္ထကမ္မံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁)။

ဝုတ္တကမ္မပစ္စယ (ပု) [ဝုတ္တ + ကမ္မပစ္စယ] ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသော ကမ္မပစ္စည်း။ " ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ ဝိပါကာနံ ခန္ဓာနံ ---------- ကမ္မပစ္စယေန ပစ္စယော " တိ ဝုတ္တကမ္မပစ္စယဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝုတ္တကမ္မဝါစာနုသာရ (ပု) [ဝုတ္တာ + ကမ္မဝါစာ + အနုသာရ] ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသော ကမ္မဝါစာသို့- အစဉ်လျှောက်-အစဉ်လိုက်-ခြင်း။ ဗဟူနံ ဝါ ဝသေန ဝုတ္တကမ္မဝါစာနုသာရေန ဂဟေတဗ္ဗတော အဝုတ္တန္တိ စေ ?။ ဝဇိရ။ ၄၄၂။

ဝုတ္တကမ္မဝိပတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [ဝုတ္တာ + ကမ္မဝိပတ္တိ + သမ္ဘဝ] ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်သော (အပလောကနစသော) ကံ ဖျက်စီးခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အညထာ " ပုဂ္ဂလံ နပရာမသတိ " တိ ဝုတ္တကမ္မဝိပတ္တိသမ္ဘဝတော ကမ္မံ ကုပ္ပေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝုတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာန (နာ) [ဝုတ္တ + ကမ္မသမုဋ္ဌာန] ဆိုအပ်ပြီးသော-(ကုသိုလ်ကံစသော) ကံလျှင် အကြောင်းရှိသော-ကံကြောင့်ဖြစ်သော-ရုပ်၊ (ကမ္မသမုဋ္ဌာနရုပ်)။ ဧကေကစိတ္တေ တိက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝုတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနဉ္စ သတ္တတိဝိဓန္တိ ဆန္နဝုတိဝိဓံ ရူပံ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁၉၇။

ဝုတ္တကမ္မသမ္ဘာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ကမ္မသမ္ဘာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ကံဟူသော - ကံ, ကံ၏-အဆောက်အဦ။ တတ္ထာပိ (မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၁၂၈)တိ " ကမ္မ " နှင့် ဝုတ္တကမ္မသမ္ဘာရေပိ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၈။ ကမ္မသမ္ဘာရ (မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂၇) လည်းကြည့်။

ဝုတ္တကရဏီယ (နာ) [ဝုတ္တ + ကရဏီယ] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောပြုဘွယ်ကိစ္စ။ အနန္တရသုတ္တေ ဝုတ္တကရဏီယေန ဝါ (မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၄၅) တိ " ပါသာဒေ ဝါ ----- ဝိစရိတုံ အာရဒ္ဓေါ " တိ ဝုတ္တကရဏီယေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၃။

ဝုတ္တကရဏာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ကရဏာ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ကရဏာ-ကြင်နာ-သနား-ခြင်း။ လောကေတိ ကွဲဒံ "ကာရုဏိကော" တိ ဇာတ္တေ ဝုတ္တကရုဏာယ ဝိသယဒဿနံ။ ပေတ၊ ၆။ ၆၇။

ဝုတ္တကသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + က + သဒ္ဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော (ကေသံ-၌) က-သဒ္ဒါ။ ကေသ (သံ၊ ၁။ ၃၀) နှင့် သာမိဝသေန ဝုတ္တကသဒ္ဒေါ ------ ပစ္စတ္တဗဟုဝစနဝသေန ပရိဏာမေတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝုတ္တကသာဝ (ပု၊ နာ) [ဝုတ္တ + ကသာဝ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အဖန်-ဖန်သော အရသာ။ (အဖန်အရသာ ရှိသော ဆေးပစ္စည်း)။ ဝုတ္တကသာဝါနိ စ သဗ္ဗကပ္ပိယာနိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၉၆။

ဝုတ္တကာမ (ပု) [ဝုတ္တ + ကာမ] ဆိုအပ်ပြီးသော (ဝတ္ထု, ကိလေသာ) ကာမ။ ဧသ တာဝ နယော " ကာမေဟီ " တိ ဇာတ္တေ ဝုတ္တကာမေသု ဝတ္ထုကာမပက္ခေ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၁၃။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဝုတ္တကာမဂုဏနိဿိတ (တိ) [ဝုတ္တ + ကာမဂုဏ + နိဿိတ] ဆိုအပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်-၌-ကို-မှီသော။ ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဝုတ္တကာမဂုဏနိဿိတံ သောမနဿံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၆။ (-သံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၂၃)။

ဝုတ္တကာမလောက (ပု) [ဝုတ္တ + ကာမလောက] ပြော - ဆို - အပ်သော ကာမ - လောက - ဘုံ။ တိဋ္ဌတု မာရ တယာ ဝုတ္တကာမလောကော။ ထေရီ၊ ၆။ ၁၇၅။ (-၁၇၆)။

ဝုတ္တကာမေသနာ (ထီ) ⌊ ဝုတ္တာ + ကာမေသနာ (•ကာမ + ဧသနာ)။ ⌋ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကာမကိုရှာမှီးခြင်း။ ဧသနာတိဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တကာမေသနာဒယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃။

ဝုတ္တကာယကမ္မ (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာယကမ္မ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော-ကာယက်-ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု။ "န သော အဒိန္နံ အာဒိယတိ " တိဧတ္ထ ဝုတ္တကာယကမ္မနာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝုတ္တကာယဒရထပဋိပဿဒ္ဓိ (ထီ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာယဒရထ + ပဋိပဿဒ္ဓိ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော ကိုယ်၏ပူပန်ခြင်းမှ ငြိမ်းအေးခြင်း။ သန္တကာလံ ဥပါဒါယ ဝုတ္တကာယဒရထပဋိပဿဒ္ဓိဝသေန နိဗ္ဗုတော။ ဝဇိရ။ ၁၄၉။

ဝုတ္တကာယသမာစာရ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာယသမာစာရ ⌋ ဟော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသော-ကိုယ်ဖြင့်ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း-ကိုယ်ကျင့်တရား။ ဣတရောတိ "သေဝိတဗ္ဗော"တိဝုတ္တကာယသမာစာရာဒိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝုတ္တကာရဏာ (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာရဏာ ⌋ ဟော - မိန့် - ပြော - ဆို - အပ်ပြီးသော အကြောင်း။ ဓမ္မဿ စ အနုဓမ္မံ ဗျာကရောန္တိတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တကာရဏာဿ အနုကာရဏံ ကထေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တကာရဏေသု အတ္တနော အဓိပ္ပေတကာရဏာဒ္ဃယံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၁၈။

ဝုတ္တကာရဏာဒ္ဃယ (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာရဏာဒ္ဃယ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော - အကြောင်း ၂-ပါး (၂-မျိုး) တို့၏ - အပေါင်း။ အတ္တနာ ဝုတ္တကာရဏာဒ္ဃယမ္မိ မဟာအဋ္ဌကထာယမေဝ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝုတ္တကာရဏာပရာမသန (နာ) ⌊ ဝုတ္တကာရဏာ + ပရာမသန ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကို-သုံးသပ် - စွဲ - ကြောင်း (ဖြစ်သည့် သဒ္ဒါ)။ တသ္မာတိ ဝုတ္တကာရဏာပရာမသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၇။

ဝုတ္တကာရဏာယုတ္တ (တိ) ⌊ ဝုတ္တကာရဏာ + ယုတ္တ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ဝုတ္တကာရဏာယုတ္တော အဒ္ဓါနဂမနေ စာရိကာနံ ဝေါဟာရော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဝုတ္တကာလ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာလ ⌋ (၁) ပြော-ဆို-အပ်ရာ-အခါ-ကာလ။ (၂) ပြော-ဆို-အပ်ခဲ့ပြီးသော-အခါ-ကာလ။ (၁) " တာတ အယံ ဝမ္မိကော --- စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခိပါဟိ " တိ ဗြာဟ္မဏေန ဝုတ္တကာလော ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။ " ပုထုလံ စတုရဿံ ဧတေ " နှိ ဝုတ္တကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၀။ (၂) သော ဇီဝေါ ---- ဝုတ္တကာလမေဝ အတ္တဘာဝဂုဏ် နိဗ္ဗေဋ္ဌေန္တော ပလာယတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉)။

ဝုတ္တကာလပရိစ္ဆေဒ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာလပရိစ္ဆေဒ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော-အချိန်-အခါ-ကာလ-၏-အပိုင်းအခြား။ ----- တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တကာလပရိစ္ဆေဒံ အသမ္ဘတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။

ဝုတ္တကာဌက (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ကာဌက ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော သုဒ္ဓကာဌကသိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋကေ၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂ - သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ ကာဌကန္တိ " သုဒ္ဓကာဌကာန " န္တိ

ဝုတ္တကာဋ္ဌက်။ ဝဇိရ။ ၅၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၅။

ဝုတ္တကိစ္စ (နာ) [ဝုတ္တ + ကိစ္စ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်ပြီးသော-အမှု-ကိစ္စ-အလုပ်။ သတ္ထာရာ ဝုတ္တကိစ္စံ ဝိရာဓေတွာ ကတန္တိ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။

ဝုတ္တကိလေသ (ပု) [ဝုတ္တ + ကိလေသ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော ကိလေသာ။ ပါဋိယံ ဝုတ္တကိလေသဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝုတ္တကိလေသက္ခယနိဗ္ဗာန (နာ) [ဝုတ္တ + ကိလေသ + ခယ + နိဗ္ဗာန] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏ ကုန်ရာဖြစ်သည့်နိဗ္ဗာန်။ လောကုတ္တရနိဗ္ဗာနန္တိ ဝိရာဂါယာတိအာဒိနာ ဝုတ္တကိလေသက္ခယ-နိဗ္ဗာနတော ဝိသေသေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝုတ္တကေသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ကေ + သဒ္ဒ] ဆိုအပ်သော ကေ - ဟူသော - သဒ္ဒါ။ ကေ ဇာနာတိ ဧတ္ထ ဝါ ဝုတ္တကေသဒ္ဒေါ သီဟဝိလောကနနယေန အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝုတ္တကောဋ္ဌန္တ (ပု) [ဝုတ္တ + ကောဋ္ဌန္တ (=ကောဋ္ဌိ + အန္တ)။] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်သော-အစွန်း-အဖျား-အဆုံး-(နိဗ္ဗာန်-ဟူသော အဆုံး)။ " ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿ သဗ္ဗပစ္စယသင်္ခယာ "တိ ဧဝံ ဝုတ္တကောဋ္ဌန္တော စာတိ ဧဝံ စတ္တာရော အန္တာ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၆။

ဝုတ္တကောဌာသ (ပု) [ဝုတ္တ + ကောဌာသ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်သော အဖို့အစု။ " ဘောဂေ ဘုဥ္ဇေယျာ " တိ ဝုတ္တကောဌာသံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄)။

ဝုတ္တကောဌာသန္တ (ပု) [ဝုတ္တ + ကောဌာသန္တ (=ကောဌာသ + အန္တ)။] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်သော အဖို့အစုဟူသော အဆုံး။ " သက္ကာယော ဧကော အန္တော " တိ ဧဝံ ဝုတ္တကောဌာသန္တော စ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝုတ္တက္ကမ (ပု) [ဝုတ္တ + ကမ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်သောအစဉ်၊ ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-စဉ်။ သပ္ပိမှိ ဝုတ္တက္ကမေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။၂၉၀။ ဓမ္မသေနာပတိပိ သတ္ထာရာ ဝုတ္တက္ကမေနေဝါဟ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၂)။

ဝုတ္တက္ခဏ (ပု) [ဝုတ္တ + ခဏ] ပြော-ဟော-မိန့် - ဆို-အပ် - ရာ - သော - ခဏ-လက်ဖျစ် (၁၀) တွက်ခန့်အချိန်။ ပုဏ္ဏကော " ဂစ္ဆတွ " နွှိ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ --------- သိန္ဓဝံ အာဟရာပေတွာ အဘိရုယှ ပက္ကာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၆၉။ သဗ္ဗတ္ထ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာဒယော ဟေဌာ ဝုတ္တက္ခဏေသုယေဝ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝုတ္တခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထီ) [ဝုတ္တခဏိကာ + စိတ္တေကဂ္ဂတာ] ဆိုအပ်ပြီးသော ခဏ၌ဖြစ်သော - စိတ္တေကဂ္ဂတာ-စိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်း။ ပုရေန္တဿ ဥပ္ပန္နာ စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဝုတ္တခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၆။

ဝုတ္တခီဏာသဝ (တိ) [ဝုတ္တ + ခီဏာသဝ] ဆို-ဟော-ပြော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-အာသဝေါ ကုန်ပြီးသူ - ရဟန္တာ။ သော စာတိ သော သီလဝါတိ ဝုတ္တခီဏာသဝေါ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၅)။

ဝုတ္တခီဏာသဝဗလ (နာ) [ဝုတ္တ + ခီဏာသဝ + ဗလ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏- အားအစွမ်း-စွမ်းရည်သတ္တိ။ " ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ------- အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ ဓမ္မေဟိ " တိ ဝုတ္တခီဏာသဝဗလေန နိဗ္ဗာနနိန္နစိတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝုတ္တဂဏန (ထီ၊ နာ) [ဝုတ္တ + ဂဏန] ဆိုအပ်ပြီးသော - ရေတွက်ခြင်း - ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဂဏနာယ စ သမာနံ ကာတဗ္ဗံ အနူနံ အနဓိကံ ကတ္တာ ဒသေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉။

ဝုတ္တဂဏနပရိစ္ဆေဒ (ပုဂ္ဂ) [ဝုတ္တ + ဂဏန + ပရိစ္ဆေဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ရေတွက်ခြင်း-အရေအတွက် - ဟူသော အပိုင်းအခြား။ " ပဉ္စမာသက် ဝါ အတိရေကပဉ္စမာသက် ဝါ " တိ ဝုတ္တဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝုတ္တဂမန (နာ) [ဝုတ္တ + ဂမန] ဆိုအပ်ပြီးသော သွားခြင်း။ ပဌမံ ဝုတ္တဂမနံ လောကုတ္တရဝိသေသာဓိဂမဿ ဧကန္တိကံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝုတ္တဂ (ဂွ) ဟဏ (နာ) [ဝုတ္တ + ဂဟဏ] ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ယူခြင်း။ တေတိ ဝုဒ္ဓါဒယော။ တာဒိသေတိ ဝုတ္တဂဟဏဝသေန။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၁)။

ဝုတ္တဂဟပတိဝါဒ (ပုဂ္ဂ) [ဝုတ္တ + ဂဟပတိဝါဒ] ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော သူကြွယ်ဟူ၍-ခေါ်-ဝေါ် - ပြောဆို - ခြင်း။ တေန မယာ ဝုတ္တဂဟပတိဝါဒေန သော မာနနိဿိတော ------- ကုပိတော ကုဒ္ဓေါ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

ဝုတ္တဂါထဘ္ဘာဇနန (နာ) [ဝုတ္တာ + ဂါထာ + အတ္ထ + အဇာနန] ရွတ်-ဆို-ဟော-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသော ဂါထာ (တို့) ၏ အနက်ကို မသိခြင်း။ ဝုစ္စတေ-- သတ္ထမေတမယုတ္တံ ဝုတ္တဂါထဘ္ဘာဇနနတော။ ဝဇိရ။ ၁၂။

ဝုတ္တဂါထာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဂါထာ] ရွတ်-ဆို-ဟော-မိန့်-မြွက်-အပ်သောဂါထာ။ သတ္ထာရာ ဝုတ္တဂါထံ အာဝဇ္ဇေန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉)။

ဝုတ္တဂါရယ္ဟာဝကာရဏဒဿန (နာ) [ဝုတ္တ + ဂါရယ္ဟ + ဘာဝ + ကာရဏ + ဒဿန] ဟော -ပြော -ဆို-မိန့်-အပ်သော ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်၏အကြောင်းကို ပြခြင်း။ " ဂါရယ္ဟံ အာဝုသော ဓမ္မံ အာပဇ္ဇီ " နှိ ဝုတ္တဂါရယ္ဟဘာဝကာရဏဒဿနတ္ထမေဝ---- သန္ဓောတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။

ဝုတ္တဂုဏ (ပုဂ္ဂ) [ဝုတ္တ + ဂုဏ] ဟော- ပြော-မိန့်- ဆို- အပ်ပြီးသော -ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ ဝုတ္တဂုဏေယေဝ အာဒိအန္တဝသေန နိဒ္ဒိသန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဂုဏာနံ ----- ဧကမ့ိ ဂုဏံ လဘိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၈။

ဝုတ္တဂုဏယုတ္တ (တိ) [ဝုတ္တဂုဏ + ယုတ္တ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-နှင့်ယှဉ်သော။ တေသု ဝုတ္တဂုဏ-ယုတ္တေသု ထေရေသု။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝုတ္တဂုဏရဟိတ (တိ) [ဝုတ္တဂုဏ + ရဟိတ] ဟော- ပြော -မိန့်- ဆို- အပ်ပြီးသော -ဂုဏ် ကျေးဇူး-မှကင်းသော။ ဝုတ္တဂုဏရဟိတာနိ ရဋ္ဌာနိ ဂန္ဒာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဝုတ္တဂုဏဝိသေသ (တိ) [ဝုတ္တဂုဏ + ဝိသေသ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-အထူးရှိသော။ တဝ

ဝုတ္တဂုဏဝိသေသာနိ နယနာနိ ဒိသွာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၂။

ဝုတ္တဂုဏသမ္ပန္ဒ (တိ) [ဝုတ္တဂုဏ + သမ္ပန္ဒ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဟေဌာ ဝုတ္တဂုဏ-သမ္ပန္ဒမေဝ အဇေယျာသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၇။

ဝုတ္တဂေါဏ (ပု) [ဝုတ္တ + ဂေါဏ] ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော နွား။ ဥပမီဟိတိ ဝုတ္တဂေါဏာဒီဟိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၆။

ဝုတ္တဂေါပါနသီ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဂေါပါနသီ] ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်ရနယ်။ န ဧဝံ ဖာသုဋ္ဌိယောတိ ယထာ ယထာ ဝုတ္တဂေါပါ-နသိယော ပပတာ တိဌန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆။

ဝုတ္တဂ္ဂဟဏပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ဂဟဏ + ပရိစ္ဆေဒ] ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ယူ-ခြင်း-တတ်သော-အပိုင်းအခြား။ အညထာတိ ဣတော ဝုတ္တဂ္ဂဟဏပရိစ္ဆေဒတော အညေနာတိ ဧတ္တကမေဝ ဝဒတိ။ ဝဇိရ။ ၂၄၃။

ဝုတ္တဃဋန (န) [ဝုတ္တ + ဃဋန] ဆိုအပ်သော-ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်ဟူသော တရားတို့၏ အပေါင်း - ပစ္စည်းပြိုင် - ဃဋနာ။ ပရတော ဟေတုဝသေန ဝုတ္တဃဋနေဟိ သဒိသတ္တာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၅၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၁။

ဝုတ္တဃဋိတ (တိ) [ဝုတ္တ + ဃဋိတ] ဆိုအပ်ပြီးဖြစ်၍ ပေါင်းအပ်သော (ပစ္စည်း)။ အနုလောမေ ဝုတ္တဃဋိတေ ဟိ မူလဘာဝေန ၄ပေတွာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဝုတ္တစက္ခုဝိညာဏ (န) [ဝုတ္တ + စက္ခုဝိညာဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော-စက္ခုဝိညာဉ်-မြင်သိစိတ်။ စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စန္တိ ဝုတ္တစက္ခုဝိညာဏေန ပဿိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဝုတ္တစတုက္က (ပု၊ န) [ဝုတ္တ + စတုက္က] ဟော တော်မူအပ်ပြီးသော (၄-ခုတို့၏ အပေါင်း) စတုက္က။ တတ္ထ ပါဋိယာ အသမ္မောဟတ္ထံ ဝုတ္တစတုက္ကာနိ ဧဝံ သဒ္ဒါတော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၈။ (-ဝဇိရ။ ၄)။

ဝုတ္တစတုတ္ထပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝုတ္တ + စတုတ္ထ + ပုဂ္ဂလ] ဆိုအပ်ပြီးသော စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ် (၄-ယောက်မြောက်ပုဂ္ဂိုလ်)။ ဣမသ္မိံ စတုက္ကေ ဝုတ္တစတုတ္ထပုဂ္ဂလသ ဟိတပဋိပတ္တိယံယေဝ ပဋိပါဒေမိ ပဝတ္တေမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅။

ဝုတ္တစတုပစ္စယ (ပု) [ဝုတ္တ + စတုပစ္စယ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်အပ်သော(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) ၄-ပါးသော အကြောင်း။ ဧဝံ ရူပဿေဝ ဝုတ္တစတုပစ္စယဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၃၄၂-၃။

ဝုတ္တစတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတ (တိ) [ဝုတ္တ + စတုရင် (စတု + အင််) + သမန္ဒာဂတ] ဟော -ပြော -ဆို -မိန့် -အပ်ပြီးသော အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော။ စတုရင်္ဂန္တိ " ကာမံ တစော စ နှာရု စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတူ"တိ-အာဒိနာ ဝုတ္တစတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇)။

ဝုတ္တစတုရာကာရုပသံဟိတ (တိ) [ဝုတ္တ + စတု + အာကာရ + ဥပသံဟိတ] ဆိုအပ်ပြီးသော ၄-ပါးသော အခြင်းအရာနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ တိက္ခတ္တုန္တိ " အာဒိတော ပဌာယ အန္တ" နွိအာဒိနာ ဝုတ္တစတုရာကာရုပသံဟိတေ တယော ဝါရေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။

ဝုတ္တစတုရာသီတိသဟဿဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ဝုတ္တ + စတုရာသီတိသဟဿ + ဓမ္မက္ခန္ဓ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော (၈၄၀၀၀) (ရှစ်သောင်းလေးထောင်) သော-တရားအစု-ဓမ္မက္ခန္ဓာ။

ဧဝံ ဝုတ္တစတုရာသီတိသဟဿမေ္ပကွန္ဓေသု ကတိပယမေ္ပကွန္ဓသင်္ဂဟိတံ ဟောတိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝုတ္တစတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ (နာ) [ဝုတ္တ + စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ] ဟော -ပြော -ဆို-မိန့်-အပ်သော ၄-ပါးသော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်။ ဧဝံ ဝုတ္တစတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏေဟိ သမ္ပန္နော သမဏီဘူတော သမန္နာဂတော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝုတ္တစာဂ (ပု) [ဝုတ္တ + စာဂ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော-စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ခြင်း။ " ယသေတေ စတုရော မေ္မာ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တစာဂေန ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၁။

ဝုတ္တစာပလျဝိရဟိတ (တိ) [ဝုတ္တ + စာပလျ + ဝိရဟိတ။ (စပလဘာဝေါ တဏ္ဍာလောလုပ္ပံ စာပလျံ စာပလ္လံ)။] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော - လျှပ်ပေါ် - လော်လီ - သည်၏ အဖြစ် -ခြင်း - မှ- ကင်း - ကင်းရှင်း - သော။ ဝိဂတစာပလ္လောတိ " ပတ္တမဏ္ဍနာ ။ ပ ။ ကေလနာ ပဋိကေလနာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တစာပလျဝိရဟိတော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၈။

ဝုတ္တစာပလ္လ (နာ) [ဝုတ္တ + စာပလ္လ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော-လျှပ်ပေါ်-လော်လီ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ဝိဂတစာပလ္လောတိ --- ဧဝံ ဝုတ္တစာပလ္လာ ဝိရဟိတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅။

ဝုတ္တစာမရုကွေပ (ပု) [ဝုတ္တာ + စာမရာ (စာမရီ) + ဥကွေပ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆိုအပ်ပြီးသော စာမရီသားမြီးယပ်ကို-လွှဲ-ခတ်-ခြင်း။ " သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝီတိပတန္တိ စာမရာ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တစာမရုကွေပေါ ပန သဗ္ဗတိတ္ထိယ-နိမ္မဒ္ဒနဿ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။

ဝုတ္တစိတ္တ (နာ) [ဝုတ္တ + စိတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ်။ ဟေဌာ ဝုတ္တစိတ္တသေတံ ဝေဝစနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝုတ္တစိတ္တဇ (နာ) [ဝုတ္တ + စိတ္တဇ] ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ္တဇရုပ်။ ဝိညတ္တိသခ်ါတာပိ ကိရိယာ ဝိနာ သေဝနစိတ္တေန နဟောတိ၊ ဝုတ္တစိတ္တဇတ္တာ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၂၇။

ဝုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + စိတ္တုပ္ပါဒ] ဆိုအပ်ပြီးသောစိတ္တုပ္ပါဒ် (စိတ်, စေတသိက်)။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော ပန ဝုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ ----- ဥဒ္ဓစ္စဿ ဝိသယဝိသေသော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝုတ္တစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + စိတ္တေကဂ္ဂတာ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်သောစိတ္တေကဂ္ဂတာ၊ စိတ်၏တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်ခြင်း။ ပဌမံ ဝုတ္တစိတ္တေကဂ္ဂတာ "ခဏိကသမာဓီ"တိ ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၇။

ဝုတ္တစီဝရ (နာ) [ဝုတ္တ + စီဝရ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော သင်္ကန်း။ ဣဒါနိ အာဒိတော ပဌာယ ဝုတ္တစီဝရာနံ ပဋိလာဘခေတ္တံ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁၇။

ဝုတ္တစူဋ္ဌစ္ဆရာသယ်ာတသုတ္တ (နာ) [ဝုတ္တ + စူဋ္ဌစ္ဆရာသယ်ာတသုတ္တ (=စူဋ္ဌ + အစ္ဆရာသယ်ာတ + သုတ္တ)] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော စူဋ္ဌအစ္ဆရာသယ်ာတ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဧကကနိပါတပါဋိ၊ ၆ - ဝင်၊ ၅၃ - ၄ - ၅ - သုတ်။ အံ၊ ၁၊ ၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၈-၅၅။ ဣဒမ္ပိ သုတ္တန္တိ ဧတ္ထ ပိသဒ္ဒေါ ဟေဌာ ဝုတ္တစူဋ္ဌစ္ဆရာသယ်ာတသုတ္တံ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဝုတ္တစေတနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + စေတနာ] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော စေတနာ။

ပါဏာတိပါတိတိ ဝုတ္တစေတနာယ သမၼိ-ပုဂ္ဂလော။ ကခ်ိ။ ၁၂၁။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၂)။

ဝုတ္တစေတနာသမၼိ (တိ) [ဝုတ္တစေတနာ + သမၼိ။ ထိ-၌ --သမၼိနိ။] ဟော-ပြော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော စေတနာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ပါဏာတိပါတိတိ ဝုတ္တစေတနာသမၼိ ပုဂ္ဂလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉။

ဝုတ္တစေတသိက (ပု၊ န) [ဝုတ္တ + စေတသိက] ဆိုအပ်ပြီးသော-စေတသိက် (စိတ်၌-ယှဉ်-ဖြစ်-တတ်သော တရား)။ တတောတိ ရူပါဝစရပဌမေ ဝုတ္တစေတသိကတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝုတ္တစေတီယဒဿန (န) [ဝုတ္တ + စေတီယဒဿန (-စေတီယ + ဒဿန)] ဆိုအပ်ပြီးသော စေတီတော်ကို ဖူးမြင်ခြင်း။ အပိ စ ဣမာပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တစေတီယဒဿနာ-ဒိဝသေနေဝ သာတ္ထကတာ စ သပ္ပါယတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။

ဝုတ္တစေတီယာဒိပရိက္ခေပ (ပု) [ဝုတ္တ + စေတီယာဒိပရိက္ခေပ (စေတီယ + အာဒိ + ပရိက္ခေပ)။] ဆိုအပ်ပြီးသော စေတီတော် အစရှိသည်တို့ကို-ထက်ဝန်းကျင်မှ-ရံ-ကာရံ-ရစ်ပတ်-ခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တစေတီယာဒိပရိက္ခေပံ ပုပ္ပပဋကရဏဉ္စ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၂။

ဝုတ္တစောဒနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + စောဒနာ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော-စောဒနာ-အပြစ်တင်-ခြင်း။ (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော တောင်းခြင်း။ (၁) တသ္မာ သုဝုတ္တမေတန္တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တစောဒနံ နိရာကရောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုတ္တစောဒနာဌာနပရိမာဏ (န) [ဝုတ္တ + စောဒနာဌာနပရိမာဏ (စောဒနာဌာန + ပရိမာဏ)။] ဆိုအပ်ပြီးသော-တောင်း-တောင်းရမ်း-ခြင်း အတိုင်းအရှည်, ဆိုအပ်ပြီးသော-ရပ်-ရပ်တည်-ခြင်း အတိုင်းအရှည်။ ဝုတ္တစောဒနာဌာနပရိမာဏတော (ကခ်ိ။ ၁၇၁) တိ ဝုတ္တစောဒနာပရိမာဏတော စ ဝုတ္တဌာနပရိမာဏတော စ။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၅)။

ဝုတ္တစောရ (ပု) [ဝုတ္တ + စောရ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ခိုးသူ-သူခိုး-ခိုးသား-မားပြ။ သာသနေ ဝုတ္တစောရေသု ပဌမော တထာရူပမေဝ စိဝရာဒိပစ္စယမတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၅)။

ဝုတ္တဆန္နကပဋိညာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဆန္နက + ပဋိညာ] ပြောဆိုအပ်သော 'အဝတ် ဝတ်သည့် တက္ကဒွန်း' ဟူ၍ဝန်ခံခြင်း။ သာဏာနိပိ မာရေမိ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တဆန္နကပဋိညာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅)။

ဝုတ္တဇယကာရဏာ (န) [ဝုတ္တ + ဇယ + ကာရဏာ] ပြောဆိုအပ်သော အောင်နိုင်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝုတ္တဇယကာရဏံ သုတ္တာအဘိဉယျာသိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝုတ္တဇဝနပုရိသ (ပု) [ဝုတ္တ + ဇဝန + ပုရိသ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော လျင်မြန်သည့် ယောကျ်ား။ " --------- ပထဝိယံ ဂဟေတ္တာ အာဟရိဿာမိ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဇဝနပုရိသဿ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၂။

ဝုတ္တဇာတိဘေဒ (တိ) [ဝုတ္တ + ဇာတိဘေဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဇာတ်အထူးအပြား ရှိသော။ ဆန္ဒောဝိစိတိလက္ခဏေန ဝုတ္တဇာတိဘေဒါ ဂါထာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝုတ္တဇာတိမဒါဒိဘေဒ (တိ) [ဝုတ္တ + ဇာတိမဒ + အာဒိ + ဘေဒ]

ဟော- ပြော-မိန့်-ဆို- အပ်-သော ဇာတိမဒ (အမျိုးဇာတ်ကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သော မာန်ယစ်ခြင်း) အစရှိသည်အပြားရှိသော။ " ဇာတိမဒေါ --- ဇီဝိတမဒေါ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဇာတိမဒါဒိဘေဒေန မာနေန စ နိပစ္စကာရံ အကတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၁။

ဝုတ္တဏ္ဍာန (နဲ) [ဝုတ္တ + ဈာန] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော ဈာန်။ သောဋ္ဌသမနယေ ဝုတ္တဏ္ဍာနံ ---- စတူဟိ ကာရဏေဟိ ပဏီတံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၀။

ဝုတ္တဉာဏ (နဲ) [ဝုတ္တ + ဉာဏ] ဟော-ပြော-ဆို-မိန့်-အပ်သော ဉာဏ်။ ဧဝံ နိဒါနဝဂ္ဂေ ဝုတ္တဉာဏေဟိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၅။ (-ဝဇိရ။ ၁၅၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂)။

ဝုတ္တဉာပန (ထီ၊ နဲ) [ဝုတ္တ + ဉာပန) ဟော- ပြော- ဆို - မိန့် - အပ်သော-ဥတ်-သိစေခြင်း။ ဧသာ ဥတ္တီတိ " သံယော ဉာပေတဗ္ဗော" တိ ဝုတ္တဉာပနာ ဧသာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၇။

ဝုတ္တညဘာဂိယ (တိ) [ဝုတ္တ + အညဘာဂိယ] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော-တစ်ပါးသောအဖို့၏ ဥစ္စာဖြစ်- တစ်ပါးသော အဖို့ရှိ-သောတရား၊ (=အညဘာဂိယ)။ ပါဋေက္ကံ စတုဗ္ဗိဓမ္မိ ဝုတ္တညဘာဂိယံ နဇာတံ။ ဝဇိရ။ ၂၀၂။

ဝုတ္တဌာန (နဲ) [ဝုတ္တ + ဌာန] ပြော-ဆို-အပ်ရာ - အပ်သော အရပ်။ မနုဿေဟိ အာဂန္တုကေသု အာဂတေသု အာစိက္ခေ-ယျာထာတိ ဝုတ္တဌာနေယေဝ ဥဿုက္ကံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၂၇။ သာဓု အာစရိယ, တုမှေဟိ ဝုတ္တဌာနေ ဝသိဿာမိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၆၀။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၁။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၊ ၁၆၂)။

ဝုတ္တဌာနန္တရ (နဲ) [ဝုတ္တ + ဌာနန္တရ (ဌာန + အန္တရ)။] (၁) ဆိုအပ်သော - အရာအထူး-ရာထူး။ (၂) ဆိုအပ်သော-အရပ်အထူး-အရပ်တစ်ပါး။ (၁) တဗ္ဗသေန ဝုတ္တဌာနန္တရမိဓ ဧတဒဂ္ဂံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၆။ (၂) ဣဒါနိ ပုရိသနိမိတ္တဿ ဟေဌာ ဝုတ္တေသု ဆသု ဌာနေသု ဥပရီတိ ဝုတ္တဌာနန္တရဿ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၃။

ဝုတ္တတရုဏဝိပဿနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + တရုဏ + ဝိပဿနာ] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော-နု-အားသေး-မရင့်-သေးသည့် ဝိပဿနာ။ ဟေဌာ ဝုတ္တတရုဏဝိပဿနာယ သဒ္ဓိံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၇။

ဝုတ္တတ္တိကပဒ (နဲ) [ဝုတ္တ + တိက + ပဒ] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တိက်ပုဒ်။ ဟီနတ္တိကဝသေနာတိ ဟီနတ္တိကေ ဝုတ္တတ္တိကပဒဝသေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။

ဝုတ္တတ္ထ (တိ) [ဝုတ္တ + အတ္ထ] (၁) ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော အနက်ရှိသော (ပုဒ်, သဒ္ဒါ)။ (ပု) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်။ (၁) တံ သဗ္ဗံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၅။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၅။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၆၊ ၁၀၃၊ ၁၀၅)။ (ပု) (၂) ဝုတ္တတ္ထတော အတိရေကဿ အတ္ထဿ အာနယနံ အတိရေကာနယနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀)။

ဝုတ္တတ္ထနိဒဿန (နဲ) [ဝုတ္တအတ္ထ + နိဒဿန] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော အနက်ကို-ညွှန်ပြ-ခြင်း-ကြောင်း။ ဣတီတိ ဝုတ္တတ္ထနိဒဿနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။

ဝုတ္တတ္ထပစ္စာမသန (နဲ) [ဝုတ္တတ္ထ + ပစ္စာမသန] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို တဖန်-သုံးသပ်-စွဲယူ-ခြင်း။ ဝုတ္တတ္ထပစ္စာမသနံ တံ-သဒ္ဒေန ကရီယတီတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။

ဝုတ္တတ္ထသင်္ဟ (ပု) [ဝုတ္တတ္ထ + သင်္ဟ] (က) ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော အနက်ကို-အကျဉ်းချုံး-ပေါင်းရုံး-သိမ်းကျုံး-၍ယူခြင်း။ (ခ) ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော အနက်ကို-အကျဉ်းချုံး- ပေါင်းရုံး- သိမ်းကျုံး- ၍ယူ-ရာ-ကြောင်း၊ (အနုဂီတိ)။ (က) (ခ) " အယံ အနုဂီတိ ဝုတ္တတ္ထသင်္ဟာ အဝုတ္တတ္ထသင်္ဟာ ------- အကုသလတ္ထသင်္ဟာ " တိအာဒိနာ အနုဂီတိဝိစယော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃။

ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယ (ပု) [ဝုတ္တတ္ထ + သမုစ္စယ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို - ဆည်း-ပေါင်းဆည်း-ကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို-ဆည်း-ပေါင်းဆည်း-ခြင်း။ (၁) တတ္ထ နီလာ ပီတာ စ ကာဋ္ဌာ စ၊ မဋ္ဌိဋ္ဌာ အထ လောဟိတာတိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထ (တိ) [ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယ + အတ္ထ] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို-ဆည်း-ပေါင်းဆည်း-ခြင်း အနက်ရှိသော။ ဣမိနာ ပိ-သဒ္ဒေါ နဲ ကေဝလံ ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉။

ဝုတ္တတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ (တိ) [ဝုတ္တတ္ထ + သမ္ပိဏ္ဍန + အတ္ထ] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို ပေါင်းခြင်းအနက်ရှိသော။ ပိ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝုတ္တတ္ထာပေက္ခက (တိ) [ဝုတ္တတ္ထ + အပေက္ခက။ ထီ-၌ ဝုတ္တတ္ထာပေက္ခိကာ။] ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို-ရှု-ငဲ့-တတ်သော (သဒ္ဒါ)။ ကေဝလော ယဒိ-ဧဝံ-သဒ္ဒေါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္ထာပေက္ခကောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၆။

ဝုတ္တတ္ထေရဝါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ထေရ + ဝါဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ထေရဝါဒ-မထေရ်တို့၏ အယူဝါဒ။ အဌကထာသု ဝုတ္တတ္ထေရဝါဒါနံ ဗာဟိရဘာဝေါ သိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆။

ဝုတ္တတ္ထေရသဒိသ (တိ) [ဝုတ္တထေရ + သဒိသ] ဆိုအပ်ပြီးသော မထေရ်နှင့်တူသော။ အနန္တရံ ဝုတ္တတ္ထေရသဒိသောဝ အပတ္တေ ပတ္တသညီ ဧဝ သဋ္ဌိဝဿာတီတောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝုတ္တထောမနာဝသာန (နဲ) [ဝုတ္တာ + ထောမနာ + အဝသာန] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော - ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - ခြင်း၏ အဆုံး။ ဧဝံ ဝုတ္တထောမနာဝသာနေ ဘဂဝတော အတ္တနော ဗျာကရဏာရဗ္ဗံ ဒဿေတုံ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၂။

ဝုတ္တဒသင်္ဂသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တ + ဒသ + အင် + သမ္ပတ္တိ] ဟော-မိန့်-မြွက်-ဆို-အပ်ပြီးသော - ၁၀ - ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါ (ဂုဏ်အင်္ဂါ ၁၀ - ပါး) တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သမထက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တဒသင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ သမန္ဓာဂတာ ဒွေ တယော ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတ္ဂာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၁။

ဝုတ္တဒါန (နဲ) [ဝုတ္တ + ဒါန] (က) စိုက်ပျိုး-ကြချ - လှူဒါန်း - အပ်သော အလှူဒါန။ (ခ) စိုက်ပျိုးအပ်သော ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သည့် စေတနာကံဟူသော မျိုးစေ့။ (က) (ခ) သုဒ္ဓသန္တာနေ ပုညက္ခေတ္တေ ဝုတ္တဒါနာနိ အပ္ပါနိပိ သမာနာနိ မဟပ္ဖလာနိ ဟောန္တိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၈၀။

ဝုတ္တဒါနမယစေတနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဒါနမယာ + စေတနာ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ကြောင်းဖြစ်သည့် စေတနာ။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဒါနမယစေတနာဒိ-ဝသေနေဝ ဣမာနိ တီဏိ ပုညကိရိယဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၁။

ဝုတ္တဒါရုဝေဠု (ထီ၊ ပု) [ဝုတ္တ + ဒါရု + ဝေဠု] ဆိုအပ်ပြီးသော သစ်နှင့်ဝါး။ ဟေဌာ ဝုတ္တဒါရုဝေဠူသုပိ ဧသေဝ နယော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၁။

ဝုတ္တဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဒိဋ္ဌိ] ဆိုအပ်ပြီး သော- (ဖေါက်ပြန်-မှားယွင်း-သည့်) အယူ။ ဧတာတိ "ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။

ဝုတ္တဒိဝသ (ပု၊ နဲ) [ဝုတ္တ + ဒိဝသ] ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော-နေ့-ရက်။ ကုမ္ဘကာရေန ဝုတ္တဒိဝသဿ သမ္ပတ္တဘာဝံ ဥတ္တာ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅)။

ဝုတ္တဒိသာဘာဂ (ပု) [ဝုတ္တ + ဒိသာဘာဂ] ပြော-ဆို-အပ်သောအရပ်မျက်နှာအဖို့။ တေန ဝုတ္တဒိသာဘာဂံ ဂစ္ဆန္တဿ ဒုတိယပဒဝါရေန ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝုတ္တဒုကရာသိ (ပု) [ဝုတ္တ + ဒုက + ရာသိ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဒုက် - အစု - အပေါင်း။ ဝုတ္တဒုကရာသိတော အဝသေသေဟိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

ဝုတ္တဒုက္ကဋ (နဲ) [ဝုတ္တ + ဒုက္ကဋ] ဆို-ဟော-ပြော - မိန့် - ပညတ် - အပ်ပြီးသော ဒုက္ကဋ် အာပတ်။ ပဌမံ ဝုတ္တဒုက္ကဋမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၇။ (-၂၆၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃)။

ဝုတ္တဒုက္ကဋထုလ္လစ္စယာပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဒုက္ကဋ + ထုလ္လစ္စယ + အာပတ္တိ] ဆို-ဟော- ပြော-မိန့်- ပညတ်- အပ်ပြီးသော ဒုက္ကဋ်အာပတ်နှင့် ထုလ္လစ္စဉ်းအာပတ်။ ဧတ္ထ ပုဗ္ဗေ အာစရိယန္တေဝါသိကာနံ ဝုတ္တဒုက္ကဋ-ထုလ္လစ္စယာပတ္တိယော ပဌမမေဝ အနာပန္နာ။ ဝဇိရ။ ၁၆၁။

ဝုတ္တဒုက္ခ (နဲ) [ဝုတ္တ + ဒုက္ခ] ဆို-ဟော-ပြော - မိန့်-အပ်သော - ဆင်းရဲ - ဒုက္ခ။ သခ်ါရဒုက္ခန္တိ ယဒနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခန္တိ ဧဝံ ဝုတ္တဒုက္ခံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၇။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၇၂)။

ဝုတ္တဒုက္ခဘာဂီ (တိ) [ဝုတ္တဒုက္ခ + ဘာဂ + ဤ။ ထီ-၌ ---ဘာဂိနီ။] ဆို-ဟော-မိန့်-မြွက်-အပ်သော-ဆင်းရဲ-ဒုက္ခ-၏အဖို့ရှိသော။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓပရိယာယေ ဝုတ္တဒုက္ခဘာဂိတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၅)။

ဝုတ္တဒုတိယနယ (ပု) [ဝုတ္တ + ဒုတိယ + နယ] ဆိုအပ်လတ္တံ့သော ဒုတိယနည်း (- ၂-ခု မြောက် ဖြစ်သောနည်း)။ တတ္ထ နယောတိ ပစ္ဆာ ဝုတ္တဒုတိယနယော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၂။

ဝုတ္တဒုသီလ (တိ) [ဝုတ္တ + ဒုသီလ] ဟော-မိန့်-အပ်သော -သီလမရှိသူ-ဒုသီလ။ " ဘဝိဿန္တိ ခေါ ပနာနန္ဒ ---------- ကာသာဝကဏ္ဏာ " တိ ဝုတ္တဒုသီလာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။

ဝုတ္တဒေသနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဒေသနာ] ဟောအပ်သော တရားဒေသနာ။ " သတ္ထု ပဝိဝိတ္တဿ ----- နာနုသိက္ခန္တိ " တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တဒေသနာယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၇။

ဝုတ္တဒေါသ (ပု) [ဝုတ္တ + ဒေါသ] ဆိုအပ်ပြီးသော - အပြစ် - ဒေါသ။ ဝုတ္တဒေါသေ ပရိဟရန္တေန ကမ္မဝါစာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၈။ (-ဝဇိရ။ ၁၄၊ ၂၁၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၃)။

ဝုတ္တဒေါသပဋိပက္ခ (တိ) [ဝုတ္တဒေါသ + ပဋိပက္ခ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အပြစ်-ဒေါသ-၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တဒေါသ-ပဋိပက္ခဝသေန ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏာ ဝဏ္ဏေတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၉။

ဝုတ္တဒေါသပရိဟရဏာ (နာ) [ဝုတ္တဒေါသ + ပရိဟရဏာ] ပြော-ဆို-အပ်သော အပြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ တာသံ " ဧကော ဝါ နဒီပါရံ ဂစ္ဆေယျာ " တိ ဝုတ္တဒေါသပရိဟရဏတ္ထံ။ ဝဇိရ။ ၄၅၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၃)။

ဝုတ္တဒေါသပွသဂ် (ပု) . [ဝုတ္တဒေါသ + ပသဂ်] ဆိုအပ်ပြီးသော - အပြစ်-ဒေါသ-၏-၌-လျှင်းပါး-ကပ်ငြိ-ခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဒေါသပွသဂ်တော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၉။ (ဝဇိရ။ ၄၅၉)။

ဝုတ္တဒေါသဝိမုတ္တ (တိ) [ဝုတ္တဒေါသ + ဝိမုတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အပြစ်-ဒေါသ-မှ လွတ်သော။ ဝုတ္တဒေါသဝိမုတ္တာယ စန္ဒပဘာယ သြဘာသိတတ္တာ အတိ ဝိယ သုရူပါတိ အဘိရူပါ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝုတ္တဒေါသာနတိဝတ္တန (နာ) [ဝုတ္တဒေါသ + အနတိဝတ္တန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ နနု အဉ္ဉေ ယျပရိယာယေပိ ဓမ္မ-သဒ္ဒေ နု ကောစိ ဒေါသောတိ? နှ, ဝုတ္တဒေါသာနတိဝတ္တနတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၈။

ဝုတ္တဒေါသာန (နာ) တိဝတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တဒေါသ + အန(နာ)တိဝတ္တိ] ပြော-ဆို-အပ်သော အပြစ်ကို- မလွန်- မလွန်မြောက်-ခြင်း။ တေသမ်ပိ ဝုတ္တဒေသာနာတိဝတ္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၃၅။ (အနုဋီ၊ ၂။ ၄၈)။

ဝုတ္တဒေါသာဘာဝ (ပု) [ဝုတ္တဒေါသ + အဘာဝ) ဆိုအပ်ပြီးသော-အပြစ်-ဒေါသ-၏ မရှိခြင်း။ ပဂေဝါနာဒေသန္တိ အယံ ဒုတိယော ဓာရဏာနိယမေ ဝုတ္တဒေါသာဘာဝမေဝ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ။ ဝဇိရ။ ၂၁၈။

ဝုတ္တဒေါသာဘာဝသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝုတ္တဒေါသာဘာဝ + သိဒ္ဓိ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြစ်မရှိခြင်း၏ - ပြီး - ပြီးစီး -ခြင်း။ တသ္မာ ဥပဓွတ္တိနိယမေ ဝုတ္တဒေါသာဘာဝသိဒ္ဓိ။ ဝဇိရ။ ၂၁၈။

ဝုတ္တဒ္ဝယ (နာ) [ဝုတ္တ + ဒ္ဝယ] ဟောအပ်သော (ကံ) ၂-ပါး (၂-ခု) တို့၏ အပေါင်း။ အာပတ္တိယာ အဒဿနေ စ အပ္ပဋိကမ္မေ စ ဝုတ္တဒ္ဝယမ်ပိ ဧကံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၇၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇)။

ဝုတ္တဒ္ဝါရဝါတပါန (နာ) [ဝုတ္တ + ဒ္ဝါရ + ဝါတပါန] ဆိုအပ်ပြီးသော (အဝင်အထွက်) တံခါး, လေသောက်ပြတင်းပေါက်။ ဒ္ဝါရမ်ပိတိအာဒိနာ ဝုတ္တဒ္ဝါရဝါတပါနာဒယော အပရိကမ္မကတာပိ နှ အပဿယိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၅။

ဝုတ္တဓည (နာ) [ဝုတ္တ + ဓည] ဆိုအပ်ပြီးသော စပါး။ ဋပေတ္တာ သာနုလောမာနံ ဝုတ္တဓညာနံ တဏ္ဍုလေ။ ကခ်ီ။ ၂၂၀။

ဝုတ္တဓညတဏ္ဍုလ (ပု) [ဝုတ္တဓည + တဏ္ဍုလ] ဆိုအပ်ပြီးသော-စပါးတို့၏ဆန်-စပါးဆန်။ ဋပေတ္တာ ဝုတ္တဓညတဏ္ဍုလေ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၅။

ဝုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဝုတ္တ + ဓမ္မ] ဟော-မိန့်-အပ်သော (ဝိနည်း) တရား။ သတ္ထာရာ ဝုတ္တဓမ္မေနေဝ ဝူပသမိတံ အဓိကရဏန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၄။ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တဓမ္မာနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော ------ အဝိပရီတသဘာဝေါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃။

ဝုတ္တဓမ္မကောဌာသ (ပု) [ဝုတ္တဓမ္မ + ကောဌာသ] ဟော-မိန့်-အပ်သောတရားအစု။

ဝုတ္တပဒေ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇) တိ " ကုသလေသု ဓမ္မေသူ " တိ ဇဝံ ဝါကျေ။ ဇဝံ ဝါ ဝုတ္တဓမ္မ-ကောဋ္ဌာသေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄။

ဝုတ္တဓမ္မနိရုတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဓမ္မနိရုတ္တိ] ဟော - မိန့် - အပ်သော မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောဖြစ်၍ ထုတ်ဖော်ရွတ်ဆို အပ်သော သဒ္ဒါ။ ဇတေန ---- ဝုတ္တဓမ္မနိရုတ္တိ ဒသေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၁။

ဝုတ္တဓမ္မပဋိက္ခေပ (ပု) [ဝုတ္တဓမ္မ + ပဋိက္ခေပ] ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော တရားတို့ကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ ဒီဟိ ပဒေဟိ ဝုတ္တဓမ္မပဋိက္ခေပဝသေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၁။

ဝုတ္တဓမ္မပရိဟရဏသုခ (န) [ဝုတ္တဓမ္မ + ပရိဟရဏ + သုခ] ဟော-မိန့်-အပ်သော (ဓုတင်) တရား-အကျင့်-ကို-ဆောင်-ဆောက်တည်-ခြင်းကြောင့်-ဖြစ်-ရအပ်-သောချမ်းသာ။ ပရိဘုဉ္ဇိတု (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀) နှိ ဝုတ္တဓမ္မ-ပရိဟရဏသုခံ အနုဘဝိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၄။

ဝုတ္တဓမ္မဘူမိပဒဋ္ဌာန (န) [ဝုတ္တ + ဓမ္မဘူမိပဒဋ္ဌာန] ဟော-မိန့်-အပ်သော တရား, ဖြစ်ရာဘုံ, ပဒဋ္ဌာန်။ ဝါသနာ-ဘာဂိယသုတ္တာဒီသု ဝုတ္တဓမ္မဘူမိပဒဋ္ဌာနာနံ ဝိဘတ္တိဟာရေန ဝိဘဇိတဗ္ဗဘာဝေါ အမ္ဟေဟိ ကေန ဇာနိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၉။

ဝုတ္တဓမ္မသမုဒါယ (ပု) [ဝုတ္တ + ဓမ္မ + သမုဒါယ] ဟော-မိန့်-အပ်သော တရား အပေါင်း။ သော ဟိ သမုဒါယောတိ " အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ ဓမ္မာ " တိ ဝုတ္တဓမ္မ-သမုဒါယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၇။

ဝုတ္တဓာရဏာတာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဓာရဏာတာ] ဟော-မိန့်-အပ်သော-ဆောင်-မှတ်သား-ခြင်း။ ဓာရဏာတာဝ သတိတိ " သရဏာတာ " တိ ဝုတ္တဓာရဏာတာ ဇဝ သတိတိ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝုတ္တနကာရ (ပု) [ဝုတ္တ + နကာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော န-အက္ခရာ။ " န သမဏော ဂေါတမော " တိ ဇထ္ထ ဝုတ္တနကာရေန ယောဇေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝုတ္တနမက္ကာရ (ပု) [ဝုတ္တ + နမက္ကာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ရှိခိုး - ကန်တော့ - ခြင်း။ " နမော ကရောဟိ " တိ ဝုတ္တနမက္ကာရသဿ ကရဏာကာရဒဿနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝုတ္တနယ (ပု) [ဝုတ္တ + နယ] (၁) ဆို-ဟော-မိန့်-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော နည်း။ (တိ) (၂) ဆို-ဟော-မိန့်-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော နည်းရှိသော။ (၁) သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅)။ (တိ) (၂) တံ သဗ္ဗံ ပရတော ဝုတ္တနယတ္တာ အတ္ထတော ဝုတ္တမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁-၂။ သေသမေတ္ထ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆)။

ဝုတ္တနယဒဿန (န) [ဝုတ္တနယ + ဒဿန] ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းကို ပြခြင်း။ မဟာဟတ္ထိ-ပဒေါပမေ ဝုတ္တနယဒဿနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄။

ဝုတ္တနယပစ္စနိက (တိ) [ဝုတ္တနယ + ပစ္စနိက] ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဝုတ္တနယပစ္စနိကတော သုက္ကပက္ခော ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။ ဝုတ္တနယပစ္စနိကတောတိ ---------- ကဏှပက္ခေ ဝုတ္တဿ နယဿ ပဋိပက္ခတော သုက္ကပက္ခေ ဝိတ္ထာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။

ဝုတ္တနယဘာဝဒဿန (နာ) [ဝုတ္တနယဘာဝ + ဒဿန] ဟောတော်မူအပ်သော နည်း၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အထ ဝါ ပုရိမေဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေဟိ ဝုတ္တနယဘာဝဒဿနတ္ထံ ဒိက္ခတ္တုံ " ဝုတ္တ " န္တိ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၆။

ဝုတ္တနယဝတ္ထာရမ္မဏာ (နာ) [ဝုတ္တနယ+ဝတ္ထု + အာရမ္မဏ] ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းရှိသောဝတ္ထု အာရုံ။ ယထာပရိဂ္ဂဟိတရူပဝတ္ထုဒွါရာရမ္မဏံ ဝါတိ ဇဝ္ဇ ယထာပရိဂ္ဂဟိတကေသာဒိရူပါ-ရမ္မဏံ တတော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယဝတ္ထာရမ္မဏဉ္စ ------ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝုတ္တနယဝိပရိယာယ (ပု) [ဝုတ္တနယ + ဝိပရိယာယ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော နည်းမှ-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော။ သုက္ကပက္ခေ ဝုတ္တနယဝိပရိယာယေန ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃၇။

ဝုတ္တနယဝိပလ္လာသ (ပု) [ဝုတ္တနယ + ဝိပလ္လာသ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသောနည်း မှ-ပြန်- ဖောက်ပြန်- ပြောင်းပြန်ပြန်- သော။ ဝုတ္တပွကာရာ ဓမ္မာတိ ဇဝ္ဇ စတုသစ္စဂ္ဂဟဏံ ပဋမဂါထာယံ ဝုတ္တနယဝိပလ္လာသေန ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၃၉၅။

ဝုတ္တနယသဒိသ (တိ) [ဝုတ္တနယ + သဒိသ] ဆို-ဟော-မိန့်-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော နည်းနှင့် တူသော။ ဝုတ္တနယသဒိသံ ဝတ္တဗ္ဗံ အတိဒိသွာ စ သခ်ေပနယေနေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈။

ဝုတ္တနယာနုဂမန (နာ) [ဝုတ္တနယ + အနုဂမန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုတ္တနယာနုသာရ (ပု) [ဝုတ္တနယ + အနုသာရ] ဆို - ဖွင့်ဆို - အပ်ပြီးသော နည်းကို- အစဉ်လိုက်- အစဉ်လျှောက်-ခြင်း။ သေသံ ဝုတ္တနယာနုသာရေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၆ - ၇။ ဝုတ္တနယာနုသာရေန ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဝုတ္တနယာနုသာရေနာ (နေတ္တိ၊ ဋ။ ၇၃) တိ ----- ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယာနုဂမနေန။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌိ။ ၅၃။ (-ကခ်ိ။ ၂၉၃။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၈)။

ဝုတ္တနယာပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တနယာ + အာပတ္တိ] ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည့် အာပတ်။ ဝုတ္တနယာပတ္တိယောတိ " ဝါစာယ ဝါစာယာ" တိအာဒိနာ ဝုတ္တနယာ သံယာဒိသေသဒုက္ကဋာပတ္တိယော။ ကခ်ိ။ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၄၄။

ဝုတ္တနယေကဒေသ (ပု) [ဝုတ္တနယ + ဧကဒေသ] ဆို - ဖွင့်ဆို - အပ်ပြီးသော နည်း၏ - တစ်စိတ် - တစ်ဒေသ - တစ်ပိုင်း။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တနယေကဒေသောပိ အနုညာတော ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၁၈၇။

ဝုတ္တနာဂါပလောကိတ (နာ) [ဝုတ္တ + နာဂ + အပလောကိတ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော ဆင်ပြောင်ကြီးကဲ့သို့ နောက်သို့-ပြန်-လှည့်-၍ - ကြည့်ရှုခြင်း။ ဂီဝံ အပရိဝတ္တေတွာ ရာဟုလောဝါဒေ ဝုတ္တနာဂါပလောကိတ-ဝသေနဝ အပလောကေတိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၆။

ဝုတ္တနာနာဝိဓတာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + နာနာဝိဓတာ] ဆိုအပ်ပြီးသော အထူးထူး အပြားပြားရှိသည်၏ အဖြစ်။ နာနာကာရန္တိ " စတ္တာရော ဝဏ္ဏာ ဝတ္တန္တိ " တိ ဝုတ္တနာနာ-ဝိဓတံ။ ဝဇိရ။ ၁၅၃။

ဝုတ္တနာမသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + နာမသဒ္ဒ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော နာမသဒ္ဒါ။ တတ္ထ နာမ တုန္တိ ဇဝ္ဇ ဝုတ္တနာမသဒ္ဒေန ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝုတ္ထနာမာချာတ (နာ) [ဝုတ္ထ + နာမ + အာချာတ] ဆိုအပ်ပြီးသော နာမ်, အာချာတ် (ပုဒ်)။ သက္ကဋနာမာဒီ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၉၂) တိ သက္ကဋဝေယ္ယသေန ဝုတ္ထနာမာချာတာဒိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝုတ္ထနိဂဟ (ပု) [ဝုတ္ထ + နိဂ္ဂဟ] ဆိုအပ်သော - နှိပ် - နှိပ်နင်း - နှိမ် - ခြင်း။ တတ္ထ နိဂ္ဂဟောတိ " အာဇာနာတိ နိဂ္ဂဟ " န္တိ ဇဝံ ဝုတ္ထနိဂ္ဂဟော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၆၁။

ဝုတ္ထနိဒဿန (နာ) [ဝုတ္ထ + နိဿန] ဆိုအပ်သော-ဥဒါဟရဏ်-သက်သေ-ညွှန်ပြကြောင်း စကားရပ်။ နိယတိဝါဒိနာ ဝုတ္ထနိဒဿနံ အာဟရန္တော " အဆေဇ္ဇသုတ္တာဝုတာဘေဇ္ဇ-မဏိနံ ဝိယာ " တိ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝုတ္ထနိဒါန (နာ) [ဝုတ္ထ + နိဒါန] ဆို-ရွတ်ဆို-မိန့်-မြွက်-အပ်ပြီးသောနိဒါန်း။ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကာလေ ဝုတ္ထနိဒါနမာဒိ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၅။

ဝုတ္ထနိဒါနဝတ္ထု (နာ) [ဝုတ္ထ + နိဒါန + ဝတ္ထု] ဟော - မိန့် - အပ်သော နိဒါန်း, ဝတ္ထု။ ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္ထနိဒါနဝတ္ထာဒိသု ဇဝ သာဓာရဏဝသေန ပညတ္တာတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၈။

ဝုတ္ထနိဗ္ဗစန (နာ) [ဝုတ္ထ + နိဗ္ဗစန] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်သော ဝိဂြိုဟ် (အနက် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် စကား)။ ဇဝဉ် အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္ထနိဗ္ဗစနေန သမေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁။

ဝုတ္ထနိယာမ (ပု) [ဝုတ္ထ + နိယာမ] (၁) ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသောနည်း။ (၂) မှာဆို-မှာထား-အပ်သောနည်း။ (၁) အပ္ပါဟာရတာယ ဝုတ္ထနိယာမေနေဝ ပန သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၆။ (-ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၇၁။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၅၇)။ (၂) အထ နံ ကုမ္ဘကာရော သေဋ္ဌိနာ ဝုတ္ထနိယာမေနေဝ မာရေတွာ အာဝါပေ ခိပိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၄။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉၈။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၂၃၉)။

ဝုတ္ထနိရုတ္တိလက္ခဏ (နာ) [ဝုတ္ထ + နိရုတ္တိလက္ခဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော-နိရုတ္တိလက္ခဏာ-သဒ္ဒါကို မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ၊ (ဆိုခဲ့ပြီးသော နိရုတ္တိနည်း ၅-ပါးတို့၏ လက္ခဏာ)။ ဇဝံ ဝုတ္ထနိရုတ္တိလက္ခဏံ ဂဟေတွာ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၂၉။

ဝုတ္ထနိရောဓသမာပဇ္ဇနဘိက္ခု (ပု) [ဝုတ္ထ + နိရောဓသမာပဇ္ဇန + ဘိက္ခု] ဟော-မိန့်-အပ် - သော နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသော ရဟန်း။ တတ္ထ ဣမဿာတိ ဣဓ ပါဠိယံ ဝုတ္ထနိရောဓသမာပဇ္ဇနဘိက္ခုနော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝုတ္ထနိဝါပတိဏ္ဍသဒိသဘောဇန (နာ) [ဝုတ္ထ + နိဝါပ + တိဏ္ဍ + သဒိသ + ဘောဇန] ဟော-မိန့်-အပ်သော စိုက်ပျိုးအပ်သော-အစာ - ရိက္ခာ - ဖြစ်သည့် မြက်နှင့်တူသော ဘောဇဉ်။ နိဝါပန္တိ နိဝါပသုတ္တေ ဝုတ္ထနိဝါပတိဏ္ဍသဒိသဘောဇနံ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝုတ္ထနိသီဒနသန္ထတ (နာ) [ဝုတ္ထ + နိသီဒန + သန္ထတ] ဆိုအပ်ပြီးသော နိသီဒိုင်အခင်း။ " သန္ထတသဒိသံ သန္ထရိတ္ဝာတိ သဒိသ " န္တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္ထနိသီဒနသန္ထတဏ္ဍာ ဥပမေတိ။ ဝဇိရ။ ၃၄၁။

ဝုတ္ထနိဿဇနက္ကမ (ပု) [ဝုတ္ထ + နိဿဇ္ဇန + ကမ] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်သော-စွန့်-စွန့်လွှတ်-ခြင်း၏အစဉ်။ ဣဓ ဝုတ္ထနိဿဇ္ဇနက္ကမေန နိဿဇ္ဇေတွာ အာပတ္တိဒေသနတော။ ဝဇိရ။ ၂၃၃။ ကခ်ိ။ ဋီ။ ၇၃။

ဝုတ္တနိဿယ (ပု) [ဝုတ္တ + နိဿယ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်ပြီးသော - (ကျောင်း, သင်္ကန်းဟူသော) မှီရာ-နိဿယ။ "ရုက္ခမူလ-သေနာသနံ ပံသုကူလစီဝရံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ" တိ ဝုတ္တနိဿယာ စ အနိဿယာ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။ ၁၄၂။

ဝုတ္တနိဿရဏ (နာ) [ဝုတ္တ + နိဿရဏ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော(ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း(တရား)။ နိဿရဏပညောတိ ဝုတ္တနိဿရဏမေဝ ဇာနန္တော ပရိဘုဉ္ဇတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝုတ္တနေလ (နာ) [ဝုတ္တ + နေလ] ဟောအပ်သော နေလ-သဒ္ဒါ။ " နေလင်္ဂေါ သေတပစ္ဆာဒေါ " တိ ဇတ္ထ ဝုတ္တနေလံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၄။

ဝုတ္တန္တ (ပု) [ဝုတ္တ + အန္တ။ (ဝုတ္တာန္တ-သံ။ ဝုတ္တံတ-ပြာ။)] သတင်းစကား။ ဝုတ္တန္တော တု ပဝတ္တိ စ။ မာန်။ ၁၁၃။

ဝုတ္တန္တပဏ္ဏ (နာ) [ဝုတ္တန္တ + ပဏ္ဏ] သတင်းစကားကို ပြတတ်သော -စာရွက် -စာလွှာ -စာခွေ၊ သတင်းစာ၊ သတင်းစာရွက်။ သမာနပဏ္ဏန္တိ သဒိသပဏ္ဏံ၊ ကုမာရဿ ကုမာရိကာယ စ ဝုတ္တန္တပဏ္ဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။

ဝုတ္တပ (ပပ္ပ) ကာရဓမ္မဇောတက (တိ) [ဝုတ္တပကာရ + ဓမ္မ + ဇောတက။ ထိ-၌ --ဇောတိကာ။] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော (နိဗ္ဗာန်, နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း) တရားကို-ပြ-ထွန်းပြ-တတ်သော။ တဉ္စာဟံ အဘိနန္ဒာမိတိ တံ ဝုတ္တပကာရဓမ္မဇောတကံ တဝ ဝစနံ အဟံ ပတ္တယာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။

ဝုတ္တပကိဏ္ဏက (တိ) [ဝုတ္တ + ပကိဏ္ဏက) ဆို- ဖွင့်ဆို- အပ်သော -ပြီးပြည့်မီး -ရောပြွမ်း-သော-စကား-အဆုံးအဖြတ်။ ဇောဝတာ ဣမသ္မိံ စိတ္တဒွယေ ဝုတ္တပကိဏ္ဏကံ ဒဿေတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဝုတ္တပဂုဏဗျာန (နာ) [ဝုတ္တ + ပဂုဏဗျာန] ဆို-ဟော- မိန့်- အပ်သော- လေ့လာ- လေ့ကျက်-အဖန်ဖန် ဖြစ်ပွါးစေ-အပ်သော စကား။ ဝုဋ္ဌာနန္တိ ------ ဇဝံ ဝုတ္တပဂုဏဗျာနဉ္စေဝ ဘဝင်္ဂဖလသမာပတ္တိယော စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅)။

ဝုတ္တပဂုံဥဒါဝါရိကု (ကော) ပမာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပဂုံဥ + ဒါဝါရိက + ဥပမာ] ဆို-ဖွင့်ဆို-မိန့်-အပ်သော ဆွဲ့အသူဥပမာ, တံခါးစောင့် ဥပမာ။ သွာယမတ္ထော အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တပဂုံဥဒါဝါရိကုပမာဟိ, ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တကကစူပမာယ စ ဒေဒိတတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆)။

ဝုတ္တပစ္စနိက (တိ) [ဝုတ္တ + ပစ္စနိက] ဆို - ဖွင့်ဆို - အပ်ပြီးသော နည်း၏ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းမှ - အပြန်-ပြောင်းပြန်။ ဝုတ္တနယပစ္စနိက-လည်းကြည့်။ ဝုတ္တပစ္စနိကတော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅) တိ ----- ကောဝိဒဝိနီတပဒါနံ ပန န သဗ္ဗပ္ပကာရေန ဝုတ္တဝိပရီတတော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၅)။

ဝုတ္တပစ္စနိကနယ (ပု) [ဝုတ္တ + ပစ္စနိကနယ] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောနည်း၊ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်မှ-အပြန် - ပြောင်းပြန် - ဖြစ်သောနည်း။ ဝုတ္တပစ္စနိကနယေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ " န ကောဓနာ အတ္ထောဓနာ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တအတ္ထပဋိပက္ခနယေန။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇)။

ဝုတ္တပစ္စယ (ပု) [ဝုတ္တ + ပစ္စယ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော - အကြောင်း-ပစ္စည်း။ ဣမသ္မိမ္ပို ဝိဿဇ္ဇနေ ဟေဌာ ဝုတ္တပစ္စယောဝ အတ္တနော ဖလဿ သခ်ရဏတော သခ်ါရောတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၈။ ပစ္စယူပါဒါနံ နာမ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သခ်ါရာတိ ဧဝံ ဝုတ္တပစ္စယာ။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၆၂။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၇)။

ဝုတ္တပစ္စယလက္ခဏ (တိ) [ဝုတ္တ + ပစ္စယ + လက္ခဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။ အညော " ပစ္စယတော ခဏတော"တိ ဇာတ ဝုတ္တပစ္စယလက္ခဏတော ဧကော အာကာရော ဥပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝုတ္တပစ္စယဝစန (န) [ဝုတ္တ + ပစ္စယ + ဝစန] ဆိုအပ်သော ပစ္စယ-သဒ္ဒါ။ ပစ္စယဝစန-မေဝါတိ` " အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ " တိအာဒိသု ဝုတ္တပစ္စယဝစနမေဝ စ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝုတ္တပစ္စယုပ္ပန္န (န) [ဝုတ္တ + ပစ္စယုပ္ပန္န] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော-ပစ္စယုပ္ပန်-အကျိုးတရား။ ပစ္စယုပ္ပန္နံ ပစ္စယော စ ဧကမေဝါတိ " တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါန " န္တိ ဇာတ ဝုတ္တပစ္စယုပ္ပန္နံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဝုတ္တပစ္စဝေက္ခဏ (ထီ၊ န) [ဝုတ္တ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ဟော-မိန့်-အပ်သော-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ခြင်း။ ဝုတ္တပစ္စဝေက္ခဏမေဝ " ယောနိသော ပဋိသခ်ါ " တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ၌။ ၄၀၉။

ဝုတ္တပဇာနနသမ္မန္န (တိ) [ဝုတ္တာ + ပဇာနနာ + သမ္မန္န] ဆိုအပ်သော အပြားအားဖြင့်-သိခြင်း-သိတတ်သောဉာဏ်-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ပဇာနနာ (သံ၊ ၌၊ ၂။ ၆၀) တိ " နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာ " တိ ဝုတ္တပဇာနနသမ္မန္နော ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆။

ဝုတ္တပဋ္ဌအဝဟာရက် (န) [ဝုတ္တ + ပဋ္ဌ + အဝဟာရ + အင်] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော ၅-ပါးသော ခိုးယူခြင်း၏ အင်္ဂါ။ (ခိုးယူခြင်း အင်္ဂါ ၅-ပါး)။ ဧဝံ ဝုတ္တပဋ္ဌအဝဟာရင်္ဂါနိ ဧကံ ပဋ္ဌကန္တိ ဒဿိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၈။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၂)။

ဝုတ္တပဋ္ဌက (န) [ဝုတ္တ + ပဋ္ဌက) ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော (ခိုးယူခြင်း) ၅-ပါး အပေါင်း။ ဟေဌာ ဝုတ္တပဋ္ဌကဋ္ဌ ဂဟေတွာ ဒွေ ပဋ္ဌကာနိ ဒဿိတာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၃။

ဝုတ္တပဋ္ဌင် (န) [ဝုတ္တ + ပဋ္ဌင်] ဟော-မိန့်-အပ်သော ၅-ပါးသော အင်္ဂါ (အင်္ဂါ ၅-ပါး)။ ဧဝံ ပါဠိယံ ဝုတ္တပဋ္ဌင်ဝသေန ကတပ္ပဝါရဏော။ ကခ်ါ။ ၂၁၉။

ဝုတ္တပဋ္ဌင်သမန္နာဂတ (တိ) [ဝုတ္တပဋ္ဌင် + သမန္နာဂတ] ဟော-မိန့်-အပ်သော-၅-ပါးသောအင်္ဂါ (အင်္ဂါ ၅-ပါး) တို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဧဝံ ဝုတ္တပဋ္ဌင်သမန္နာဂတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၇။

ဝုတ္တပဋ္ဌင်သမ္ဘတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တပဋ္ဌင် + သမ္ဘတ္တိ] ပြော-ဆို-အပ်သော- ၅-ပါးသော အင်္ဂါ (အင်္ဂါ ၅ - ပါး) တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ထာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ဥစ္စာရဏမတ္တံ ဟောတိတိအာဒိနာ ဝုတ္တပဋ္ဌင်သမ္ဘတ္တိယာ ပဋိဂ္ဂဟဏဿ ရုဟနတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၂။

ဝုတ္တပဋ္ဌမမူ (ပု) [ဝုတ္တ + ပဋ္ဌမမူ] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်သော ၅ပါးသော-သဘော-ဂုဏ်။ ----- ကာလေန ဝက္ခာမီတိအာဒိနာ ဝုတ္တပဋ္ဌမမူ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၂။

ဝုတ္တပဥ္စဝိဓစေတောခိလဝိနိဗဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [ဝုတ္တ + ပဥ္စဝိဓ + စေတောခိလ + ဝိနိဗဒ္ဓ + စိတ္တ] ဟော-မိန့်-အပ်သော ၅-ပါးအပြားရှိသောစိတ်၏-ငြောင့်-တံသင်း-ခလုတ်-နှင့်တူသည့်တရား အပေါင်းသည် နှောင်ဖွဲ့အပ်သောစိတ်ရှိသော။ " ကာမေသု အဝီတရာဂေါ ဟောတိ --------- အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ပဏိဓာယ ဗြဟ္မစရိယံ စရတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တပဥ္စဝိဓစေတောခိလဝိနိဗဒ္ဓစိတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝုတ္တပညာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပညာ] ဆို-မိန့်-အပ်သော-ဉာဏ်-ပညာ (မဂ်ပညာ)။ ယာယံ အရိယာတိ ဝုတ္တပညာပိ မဂ္ဂပညာယေဝ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉)။

ဝုတ္တပ (ပ္ပ) **ဋိကွေပ** (ပု) [ဝုတ္တ + ပဋိကွေပ] ဆို-ဖွင့်ဆို- အပ်ပြီးသည်ကို- ပယ်-မြစ်-ခြင်း။ ဧဝံ သေသပဒါနိပိ ဝုတ္တပဋိကွေပေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၁၃၁။

ဝုတ္တပဋိညာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပဋိညာ] ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဝန်ခံခြင်း- ပဋိညာဉ်။ တသ္မာ သော ပုစ္ဆိတ္တာ " သာဒိယိ " နွှိ ဝုတ္တပဋိညာယ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝုတ္တပဋိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝုတ္တ + ပဋိနိဒ္ဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို-တဖန် (အကျယ်) ပြ-ချဲ့ ပြ-ခြင်း။ ဝုတ္တပဋိနိဒ္ဒေသတော ဝစနုပနျာသနတော စ " တတြာ " တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။

ဝုတ္တပ (ပ္ပ) **ဋိပက္ခ** (တိ) [ဝုတ္တ + ပဋိပက္ခ] ဆိုအပ်ပြီးသည်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ-အပြန်-ပြောင်းပြန်။ တံ သဗ္ဗံ ဝုတ္တပဋိပက္ခဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၈။ သုက္ကပက္ခော ဝုတ္တပဋိပက္ခတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၁။

ဝုတ္တပ (ပ္ပ) **ဋိပက္ခကရဏ** (နဲ) [ဝုတ္တပဋိပက္ခ + ကရဏ] ဆိုအပ်ပြီးသည်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြုခြင်း။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တပဋိပက္ခကရဏဥာတိ တီဏိယေဝ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၅။

ဝုတ္တပ (ပ္ပ) **ဋိပက္ခနယ** (ပု) [ဝုတ္တ + ပဋိပက္ခနယ] ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောနည်း၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှ-အပြန်-ပြောင်းပြန်-ဖြစ်သော နည်း။ တံ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ပါဋိယံ အာဂတမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၆။ သောဝစဿတာ စ ----- ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၄။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၃။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ ၆၅)။

ဝုတ္တပဋိပဒါ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပဋိပဒါ] ဆို-ဖွင့်ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-အကျင့်-ကျင့်စဉ်။ ဟေဌာ ဝုတ္တပဋိပဒဥ္စ ဣမဥ္စ သုညတပဋိပဒံ ဗဟုလံ ကတ္တာ ဝိဟရန္တသ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၄၂။

ဝုတ္တပဋိပါဋိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပဋိပါဋိ] ဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်။ သော " သာဓု ဘန္တေ " တိ ဝုတ္တပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗံ ကတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝုတ္တပဋိဘာဂနိမိတ္တ (နဲ) [ဝုတ္တ + ပဋိဘာဂနိမိတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ် (မျက်စိဖြင့်မြင်ရသကဲ့သို့ ကမ္မဌာန်း၌ ထင်သောအာရုံနိမိတ်)။ ကမ္မဌာနန္တိ ဣဓ ဝုတ္တပဋိဘာဂနိမိတ္တမေဝ။ ဝဇိရ။ ၁၅၂။

ဝုတ္တပဋိယောဂဝိသယ (တိ) [ဝုတ္တ + ပဋိယောဂ + ဝိသယ] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်နှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော အနက်လျှင် အရာရှိသော (သဒ္ဒါ)။ တံ " ဣတရ " နွှိ ဝုတ္တံ

ကြတရ-သဒ္ဒသ ဝုတ္တပဋိယောဂဝိသယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၇။

ဝုတ္တပဋိဝေဓဘာဝ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဋိဝေဓ + ဘာဝ ⌋ ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော ပဋိဝေဓဉာဏ်၏-မရှိ-မဖြစ်-မဟုတ်-ခြင်း။ ဥဒါနဂါထာယံ ဝုတ္တပဋိဝေဓဘာဝံ သန္ဓာယ။ ဝဇီရ။ ၃၉၆။

ဝုတ္တပဋိသေဓ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဋိသေဓ ⌋ ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်ပြီးသော - ပဋိသေဓန-အကွာရာ။ အာဒိတော ဝုတ္တပဋိသေဓေနာ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၄) တိ " နေဝါ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တေန န-ကာရေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝုတ္တပဋိသေဓနယ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တပဋိသေဓ + နယ ⌋ ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသည်ကို တားမြစ်သောနည်း။ ဒုတိယပဒနိဒ္ဒေသော ဝုတ္တပဋိသေဓနယေန ဝေဒိတတ္တော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၃။

ဝုတ္တပဋမဂ္ဂါဟ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဋမ + ဂါဟ ⌋ ဆို- ဖွင့်ဆို- ဟော-မိန့်- အပ်ပြီးသော-ပဋမအယူ-ရှေးဦးစွာဖြစ်သော အယူ။ (မူလသဿတ အယူ)။ ဣဒံ သန္ဓာယာ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၃) တိ " မူလေ သဿတ " နှိ-အာဒိနာ ဝုတ္တပဋမဂ္ဂါဟဿ သမာနဇာတိယံ အပရဂ္ဂါဟံ သန္ဓာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဝုတ္တပဋမပညတ္တိ (ထီ) ⌊ ဝုတ္တာ + ပဋမာ + ပညတ္တိ ⌋ ဟော-ပြော-ဆို-အပ်သော-ပဋမပညတ်-မူလပညတ် (ရှေးဦးစွာပညတ်အပ်သော စကားရပ်)။ ဧတ္ထ သာဓိတတ္တာ ဒုတိယတတိယေသု ပစ္ဆာ ဝုတ္တပဋမပညတ္တိသုဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။ ၂၁၅။

ဝုတ္တပဋမပါဋိ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဋမ + ပါဋိ ⌋ ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-ပဋမပါဋိ-ပဋမပါဠိ။ ဧဝံ သန္တေ " ဆဋ္ဌိတော ပဋ္ဌာယာ " တိ ဝုတ္တပဋမပါဋိဿ ဝသေန ----- ယံ လိခိတံ။ ဝဇီရ။ ၂၈၂။

ဝုတ္တပဋမမဂ္ဂဋ္ဌ (တိ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဋမမဂ္ဂဋ္ဌ ⌋ ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော - ပဋမမဂ်-သောတာပတ္တိမဂ် - ၌ တည်သော၊ သူ၊ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်)။ တထာ ဟိ " ဓမ္မတာ " တိ ဝုတ္တပဋမမဂ္ဂဋ္ဌတာ ဒီပိတာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၃။

ဝုတ္တပဏီယ (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဏီယ ⌋ ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော ရောင်းကုန်ပစ္စည်း-ရောင်းဘို့ရန်ပစ္စည်း။ တသ္မိံ " ဧဝံ ကီတံ ဧဝံ ဝိက္ကယမာန " န္တိ ဝုတ္တပဏီယေ ယေန ကယေန တံ ကီတံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၆။

ဝုတ္တပဒ (နာ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဒ ⌋ ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သောပုဒ်။ " ယံကိဉ္စိ " တိ ဝုတ္တပဒတော ပဌာယ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆။ မယာ ဝုတ္တပဒဿ အနုပဒံ အနုရူပပဒံ ကတ္တာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၇။

ဝုတ္တပဒသိဒ္ဓိ (ထီ) ⌊ ဝုတ္တာ + ပဒသိဒ္ဓိ ⌋ ဆို - ဖွင့်ဆို - အပ်ပြီးသော ပုဒ်၏ပြီးခြင်း။ " နာဿ အန္တော " တိအာဒိနာ ဝုတ္တပဒသိဒ္ဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၀။

ဝုတ္တပဒါနန္တရ (တိ) ⌊ ဝုတ္တပဒ + အနန္တရ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဒ်၏အခြားမဲ့ဖြစ်သော။ သော " ပဟီနဿာ " တိ ဟေဌာ ဝုတ္တပဒါနန္တရံ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၆။

ဝုတ္တပဒါနုသာရ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တပဒ + အနုသာရ ⌋ ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဒ်သို့အစဉ် - လျှောက်-လိုက်-ခြင်း။ " အညတြ သုပိနန္တာ " တိ ဝုတ္တပဒါနုသာရေနာတိ။ ဝဇီရ။ ၃၁၁။

ဝုတ္တပဒေသ (ပုံ) ⌊ ဝုတ္တ + ပဒေသ ⌋ ပြော-ဆို-အပ်သောအရပ်။ တံ သုတ္တာ ရာဇာ တေဟိ ဝုတ္တပဒေသေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သရံ ကာရာပေတ္တာ ---------။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၇၉။

ဝုတ္တပဗွတ ၂(ပု) [ဝုတ္တ + ပဗွတ] ပြော-ဆို-အပ်သောတောင်။ သီတပဗွတာ နာမ " သိနေရုံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ ယုဂန္ဓရော ။ ပ ။ ဂိရိဗြဟာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တပဗွတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀။

ဝုတ္တပ (ပွ) မာဏ (တိ) [ဝုတ္တ + ပမာဏ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (နာ) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော - အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ (၁) ဒီယတော အနတိက္ကမိတွာ ဝုတ္တပမာဏမေဝ ဒေသိတဝတ္ထု။ ဝဇိရ။ ၁၉၂။ (နာ) (၂) ဝုတ္တပွမာဏတော ပန အတိရေကံ, ဥနကဉ္စ " ပရိက္ခာရစောဠ " နွိ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝုတ္တပ(ပွ)ယောဇန (နာ) [ဝုတ္တ + ပယောဇန] ဆိုအပ်ပြီးသော အကျိုး။ စ-သဒ္ဒေါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပယောဇနာနံ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၇။

ဝုတ္တပရမ (နာ) [ဝုတ္တ+ပရမ] (အောက်ဆက္ကဒ်) ဆိုအပ်ပြီးသော ပရမ၊ (ဒသာဟပရမံ စသည်ဖြင့် လာသော ၁၄-ပါးသော ပရမကို ဆိုလိုသည်)။ အဋ္ဌ ပရမာနိတိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပရမာနေဝ အဋ္ဌကဝသေန ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၈၁။

ဝုတ္တပရိကမ္မကထာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပရိကမ္မကထာ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ပရိကမ္မကထာ - ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းမှုနှင့် စပ်သော စကား။ အယံ ကထာတိ " အာလောကံ ဝမေတွာ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တပရိကမ္မကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။

ဝုတ္တပရိက္ခာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ပရိက္ခာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော ပရိက္ခရာ။ ပရိက္ခာရဝတ္ထူသု ဝုတ္တပရိက္ခာရသ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဘဏ္ဍသ စ ကော ဝိသေသော ?။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ဝုတ္တ + ပရိစ္ဆေဒ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားရှိသော။ (ပု) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြား။ (၁) ဓမ္မဒေသနသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒါယ ဧကာယ ဝါစာယ ဒွေ ဌာနာနိ ဘဏ္ဍတိ။ ဝဇိရ။ ၂၄၇။ ကခ်ိ။ ဋီ။စဝ။(ပု)(၂) ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒတော ဥနာဓိကေသုပိ ဘိက္ခူသု စ သပ္ပိကုမ္ဘေသု စ ဧတေနေဝုပါယေန ဘာဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၀၈။ (ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၂။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၆)။

ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒကာလ (ပု) [ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒ + ကာလ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားရှိသော - အခ်ိန် - အခါ - ကာလ။ ဣတရံ သန္ဓမာနံ ဝါ ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒကာလံ အတိဋ္ဌန္တံ ဝါ ဘာဇနဂတံ ဝါ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ိ။ ၈၉။ (-ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၄၁)။

ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒါတိက္ကမ (ပု) [ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒ + အတိက္ကမ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြား (ဥပစာ) ကို - လွန် - ကျော်လွန် - ခြင်း။ ပုရေဘတ္တတာ --- ဝုတ္တပရိစ္ဆေဒါတိက္ကမောတိ ဣမာနေတ္ထ ပဒ္ဓ အဂ်ါနိ။ ကခ်ိ။ ၃၂၀။ (-၃၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၇)။

ဝုတ္တပရိပက္ကဝေဒနီယလက္ခဏာနတိဝတ္တန (နာ) [ဝုတ္တ + ပရိပက္ကဝေဒနီယ + လက္ခဏ + အနတိဝတ္တန] ဆိုအပ်ပြီးသော ရင့်ကျက်သည်ဖြစ်၍ (မျက်မှောက်ဘဝ၌) - သိ-ခံစား-အပ်သော ကံ၏လက္ခဏာကို မကျော်လွန်ခြင်း။ ပရိပက္ကဝေဒနီယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပရိပက္ကဝေဒနီယလက္ခဏာ-နတိဝတ္တနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၄။

ဝုတ္တပရိမာဏ (တိ) [ဝုတ္တ + ပရိမာဏ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (နာ) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသေ ၁- အတိုင်းအရှည်-နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ (၁) ပရိယန္တကတေတိ

ဝုတ္တပရိမာဏေန ကာလေန ကတပရိယန္တော။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၁။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၁၆။ (နံ) (၂) တသ္မာ ဉာဏသမ္မယုတ္တေသု ဝုတ္တပရိမာဏတော ဝိသတိဝုဏော ------- ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၈။

ဝုတ္တပရိမာဏကာလ (ပု) [ဝုတ္တပရိမာဏ + ကာလ] ဆိုအပ်ပြီးသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော - အချိန် - အခါ - ကာလ။ ဝုတ္တပရိမာဏကာလံ အတိက္ကမိတ္တာ ယာတိ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၁၆။

ဝုတ္တပရိယာယ (ပု) [ဝုတ္တ + ပရိယာယ] ဆိုအပ်ပြီးသော - အကြောင်း - ပရိယာယ်။ အနာသဝါ ဝုတ္တပရိယာယေန သုခုမာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄။ ဝုတ္တပရိယာယေနေဝတ္ထု ယောဇနာ ဉာယတီတိ နံ ဝိဿဇ္ဇိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၄၅။

ဝုတ္တပရိယာယဝစန (နံ) [ဝုတ္တ + ပရိယာယဝစန] ဆိုအပ်ပြီးသော-ပရိယာယ်-ဝေါဟာရ - စကားလုံး - ဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ပဒတ္ထဝိဘာဝနဝသေန ဝုတ္တပရိယာယဝစနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

ဝုတ္တပရိဝါရ (ပု) [ဝုတ္တ + ပရိဝါရ] ဆိုအပ်ပြီးသော အခြံအရံ။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပရိဝါရဘာဝဿစ ----- အာဒိ ဝုတ္တအာကာရာနဉ္စ ဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၄၁။

ဝုတ္တပရိသာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပရိသာ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော (ရဟန်း) ပရိသတ်။ တဿ ပရိဝါရေ ဝုတ္တပရိသတော ကမ္မဝိပတ္တိလက္ခဏံ။ ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝဇိရ။ ၅၁၆။

ဝုတ္တပရိဿယာဘာဝ (ပု) [ဝုတ္တ + ပရိဿယ + အဘာဝ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဘေးရန်-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်း။ သုခတ္ထန္တိ ဝုတ္တပရိဿယာဘာဝေန ဖာသုဝိဟာရတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝုတ္တပဝေဏီ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပဝေဏီ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော အစဉ်အဆက်။ ပုရိမပဝေဏိတော (သံ၊ ၌၊ ၂။ ၉၂) တိ ရူပေ ဝုတ္တပဝေဏိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝုတ္တပသံသာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ပသံသာ] ဆိုအပ်ပြီးသော ချီးမွမ်းခြင်း။ ---------- အနိကေတာတိ ဝုတ္တပသံသာယ အနာလယဘာဝေန အနုဋ္ဌဝိကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဝုတ္တပါစိတ္တိယ (နံ) [ဝုတ္တ + ပါစိတ္တိယ] ဆို-ဟော-မိန့်-ပညတ်-အပ်ပြီးသော ပါစိတ် (အာပတ်)။ ဆေဒနကသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၃၆။

ဝုတ္ထပါဠ (ပု) [ဝုတ္တ + ပါဠ] ဆို-အပ်-အပ်ပြီး-သော-ပါဠ်-ပါဠို။ တတ္ထ " အာရောစေသု " န္တိ ဝုတ္တပါဠေါ " ဝေဒိယိ ဝါ သော ဘိက္ခဝေ" တိ ဝုတ္တတ္တာ သုန္ဒရံ။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃)။

ဝုတ္တပါဠက္ကမ (ပု) [ဝုတ္တပါဠ + ကမ] ဆိုအပ်ပြီးသောပါဠ် (ပါဠို)၏အစဉ်။ အညတ္ထ ဝုတ္တပါဠက္ကမေနေဝ ယဒိဒံ အာရုပ္ပန္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝုတ္တပါပသမာစာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ပါပ + သမာစာရ] ဟော-မိန့်-အပ်သော ယုတ်မာသောအကျင့်။ " ပါပသမာစာရေ " တိ ဇာတေ ဝုတ္တပါပသမာစာရတ္တာ စ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၀။

ဝုတ္တပါသာဏဒီပကပ္ပဒေသ (ပု) [ဝုတ္တ + ပါသာဏ + ဒီပက + ပဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသော ကျောက်ဆောင်ကျွန်းငယ်ဟူသော အရပ်။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပါသာဏဒီပကပ္ပဒေသော ဝိယ ဉဒကေန အဗ္ဘောတ္ထရိယတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝုတ္တပါဠိ (ထီ) | ဝုတ္တာ + ပါဠိ | ဟော-မိန့်-အပ်သော-ပါဠိ-ပါဠိတော်။ " အထ ခွါဟံ ------ ရူက္ခမူလေ နိသီဒိ " တိ ဝုတ္တပါဠိတော ပဌာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၄။ (-ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၂၇)။

ဝုတ္တပါဠိပဒတ္ထ (ပု) | ဝုတ္တ + ပါဠိပဒ + အတ္ထ | ဟောအပ်သော-ပါဠိ-ပါဠိတော်-ပုဒ်၏အနက်။ ကြဒံ ပန အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တပါဠိပဒတ္ထေ သင်္ဂဟေတွာ ဝိသုံ န ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝုတ္တပါဠိပရိယောသာန (တိ) | ဝုတ္တပါဠိ + ပရိယောသာန | ဟော - မိန့် - အပ်သော-ပါဠိ-ပါဠိတော်-လျှင် အဆုံးရှိသော။ " ယံ နံ ကြွိဿာမ၊ နံ တံ ကရိဿာမာ " တိ ဝုတ္တပါဠိပရိယောသာနံ် သုဘဒ္ဒကဿ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၄။

ဝုတ္တပါဠိဝစနပမာဏ (န) | ဝုတ္တပါဠိဝစန + ပမာဏ | ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-ပါဠိ-ပါဠိတော်-စကား၏-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ တတ္ထ ဝစနပမာဏတောတိ ဘဂဝတော ဝုတ္တပါဠိဝစနပမာဏတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဝုတ္တပါဠိဝဏ္ဏနာ (ထီ) | ဝုတ္တပါဠိ + ဝဏ္ဏနာ | ဟော-မိန့်-အပ်သော-ပါဠိ-ပါဠိတော်-၏အဖွင့်၊ ဟော-မိန့်- အပ်သော- ပါဠိ-ပါဠိတော် -ကို-ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သည့်-စကား- အဋ္ဌကထာ-ဋီကာ။ " တတြာယံ ပါဠိ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တပါဠိဝဏ္ဏနာယမေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝုတ္တပိဏ္ဍစာရဝနန္ဆာဘိဟာရ (ပု) | ဝုတ္တ + ပိဏ္ဍစာရ + ဝနန္ဆ + အဘိဟာရ | ဆို-ဟော-မိန့် - အပ်ပြီးသော ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း, တောသို့ရှေ့ရှုဆောင်ခြင်း။ တတ္ထ တတောတိ "သပိဏ္ဍာစာရံ စရိတွာ၊ ဝနန္တမဘိဟာရယေ" တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပိဏ္ဍာစာရဝနန္ဆာဘိဟာရတော ဥတ္တရိပိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။

ဝုတ္တပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝုတ္တ + ပုဂ္ဂလ | ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ယေ ပဇဟန္တိ " တေ တဉ္စေဝ ပဇဟန္တိ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တပုဂ္ဂလာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၇။

ဝုတ္တပုဂ္ဂလပဉ္ဉတ္တိဒွယ (န) | ဝုတ္တပုဂ္ဂလ + ပဉ္ဉတ္တ + ဒွယ | ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဂ္ဂလပဉ္ဉတ္တ ၂-ခုတို့၏အပေါင်း။ ဟေဌာ ဝုတ္တပုဂ္ဂလ-ပဉ္ဉတ္တိဒွယံ ဣမသ္မိံ စတုက္ကေ ဧဝ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၈။

ဝုတ္တပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန (န) | ဝုတ္တပုဂ္ဂလ + အဓိဋ္ဌာန | ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော တည်ရာ (ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်)။ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန-ဝသေန ဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ သိလံ ---------- ဝုတ္တပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဝသေန နိဂမေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၉၃။

ဝုတ္တပုစ္ဆာ (ထီ) | ဝုတ္တာ + ပုစ္ဆာ | ဆို-မေးမြန်း-အပ်သော-အမေး-မေးခွန်း-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ " ယထာ ကထံ ပနာ " တိ ဝုတ္တပုစ္ဆာနံ် ပစ္ဆိမဘာဝတော " အတ္ထိ ပန ဝေါတိ ပစ္ဆိမပုစ္ဆာယာ" တိ ဝုတ်။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၀။

ဝုတ္တပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊ န) | ဝုတ္တ + ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇန | ဆို-မိန့်-အပ်သော အမေး, အဖြေ။ " ပဌမံ အာဝုသော ဉပါလိ " တိ အာဒိနာ ဝုတ္တပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ် သဓိပိတွာ။ ဝဇိရ။ ၂၃။

ဝုတ္တပုဗ္ဗ (တိ) | ဝုတ္တ + ပုဗ္ဗ | ရှေးဦးဆိုအပ်သော၊ ရှေးဦးဆိုဘူးသော။ မယှံ သာမိကေန ဝေဿန္တရေန ဧတ္တကံ ကာလံ " ဓနံ နိဓေဟိ " တိ န ဝုတ္တပုဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၅၉။

ဝုတ္တပုရိမနပုံသကလိင်္သဘာဝ (တိ) [ဝုတ္တ + ပုရိမ + နပုံသကလိင် + သဘာဝ] ဆို-ဟော- မိန့်-အပ်ပြီးသော ရှေး၌ဖြစ်သည့် နပုံးလိင်နှင့် - တူသော အဖို့ရှိ - သဘောတူ-သော။ ပုရိမလိင်သဘာဝတာယာတိ "ပုရာဏိမိဒံ ကမ္မ" နွှဲ့ ဧဝံ ဝုတ္တပုရိမနပုံသက-လိင်သဘာဝတာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။

ဝုတ္တပုရိသ (ပု) [ဝုတ္တ + ပုရိသ] ဆို-ပြော-ဟော-မိန့်-အပ်သောယောကျ်ား။ ဣတရေသန္တိ " တထာဝိဓသာ " တိ ဝုတ္တပုရိသတော အညေသံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝုတ္တပုရိသပွယောဂ (ပု) [ဝုတ္တပုရိသ + ပယောဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော ယောကျ်ား တို့၏-အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ။ တဿ ပန " ဗလကရဏီယာ " တိ ဝုတ္တပုရိသပွယောဂါဝိယ ဗီဇဂါမဘူတဂါမာပိ ---------- သဒိသူဒါဟရဏဘာဝေန ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဝုတ္တပွကာရ (တိ) [ဝုတ္တ + ပကာရ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်နှင့်တူသော။ (ပု) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော - အပြား - အခြင်းအရာ။ (၁) ရာဇပိ ခေါ သုမနေန ဝုတ္တပွကာရံ ပူဇာသက္ကာရံ ကတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ ၊ ၁။ ၆၃။ ဝုတ္တပွကာရာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇) တိ ပဌမဥဒါနေ ဝုတ္တသဒိသာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၉၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ ကခ်ီ။ ၉၁၊ ၁၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁)။ (ပု) (၂) ဟတ္ထပါဒစ္ဆိန္နောတိ ယဿ ဝုတ္တပွကာရေနေဝ ------ ဟတ္ထပါဒါ ဆိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈)။

ဝုတ္တပွကာရအန္တရာယ (ပု) [ဝုတ္တပွကာရ + အန္တရာယ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-ဘေးရန်-အနှောက်အရှက်-အန္တရာယ်။ ဝုတ္တပွကာရအန္တရာယာဘာဝေ သပွါယံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။

ဝုတ္တပွကာရကမ္မ (န) [ဝုတ္တပွကာရ + ကမ္မ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော ကံ (အကုသိုလ်ကံ)။ အပရဿ မရဏသမယေ ဝုတ္တပွကာရကမ္မဝသေန ------ ဒုဂ္ဂတိနိမိတ္တံ မနောဒ္ဒါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝုတ္တပွကာရကာရဏာဒ္ဒယ (န) [ဝုတ္တပွကာရ + ကာရဏာ + ဒ္ဒယ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အကြောင်း ၂-ခုအပေါင်း။ ပုရိမကာရဏာဒ္ဒယဝသေနေဝါတိ ---- ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပွကာရကာရဏာဒ္ဒယ-ဝသေနေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဝုတ္တပွကာရဂုဏပဝေဒန (န) [ဝုတ္တပွကာရ + ဂုဏ + ပဝေဒန] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြား ရှိသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ကို-ကြား-ပြောကြား-ချီးမွမ်း-ခြင်း။ တတ္ထ ဒေဝပုတ္တေန သတ္ထု ဝုတ္တပွကာရဂုဏပဝေဒနဝသေန ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဝုတ္တပွကာရစိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရ (ပု) [ဝုတ္တပွကာရ+စိတ္တကိရိယ+ဝါယောဓာတု+ ဝိပ္ဖါရ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော စိတ်၏ အမူအရာဟုဆိုအပ်သော ဝါယောဓာတ်၌ ပြန့်နှံ့ခြင်း။ ဝုတ္တပွကာရစိတ္တကိရိယ-ဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေန ---------- သမိဉ္ဇနပသာရဏံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝုတ္တပွကာရစေတနာ (ထိ) [ဝုတ္တပွကာရ + စေတနာ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော

စေတနာ၊ (စေ့ဆော်-နှိုးဆော်-တိုက်တွန်း-တတ်သော သဘောတရား)။ ဝုတ္တပ္ပကာရ-စေတနာ -------- ဇီဝိတိန္ဒြိယံ အာလမ္ဗဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။ ၁၆၅။

ဝုတ္တပ္ပကာရဈာနသမဏီ (တိ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + ဈာန + သမဏီ။ ထီ-၌ ---သမဏီနီ။] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝုတ္တပ္ပကာရဈာနသမဏီ ဟုတွာ အတ္တဘာဝဿ ဝုတ္တိံ အဘိနိပ္ပါဒေတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၀။

ဝုတ္တပ္ပကာရဌ (တ္ထ) (ပု) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-အနက်-သဘော။ ဘဂဝတော ဝိနယေ ဝုတ္တပ္ပကာရဌေန သမုဒ္ဒေါ နဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၀။

ဝုတ္တပ္ပကာရတဏ္ဍာသဟိတ (တိ) [ဝုတ္တပ္ပကာရာ + တဏ္ဍာ + သဟိတ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-တဏ္ဍာ-လောဘ-နှင့်တကွဖြစ်သော။ ယေတိ ဝုတ္တပ္ပကာရတဏ္ဍာ-သဟိတပုဂ္ဂလသဒိသာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၉။

ဝုတ္တပ္ပကာရတ္ထဒီပန (နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရတ္ထ + ဒီပန။] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အနက်ကို ပြခြင်း။ ဝုတ္တပ္ပကာရတ္ထဒီပနတ္ထဉ္စ အဌကထာယံ ------- ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၅၁၇-၈။

ဝုတ္တပ္ပကာရဒုက္ခ (နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + ဒုက္ခ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-ဆင်းရဲ-ဒုက္ခ။ ယသ္မာ ဝုတ္တပ္ပကာရဒုက္ခံ ဧတံ အန္ဓေတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၇။

ဝုတ္တပ္ပကာရဒေါသ (ပု) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + ဒေါသ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-အပြစ် - ဒေါသ။ ဘာဝေပိ စဿ ဝုတ္တပ္ပကာရဒေါသာနတိဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဝုတ္တပ္ပကာရဓမ္မတ္ထ (ပု) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + ဓမ္မတ္ထ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ပါဠိ, အနက်။ သာတိ ဝုတ္တပ္ပကာရဓမ္မတ္ထာနံ ဝိမံသနပညာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၆။

ဝုတ္တပ္ပကာရနိဂမန (နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + နိဂမန] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော စကား၏-အကျဉ်းချုပ်-နိဂုံး-စကားရပ်၊ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော- စကားရပ်-အနက်-တို့ကို တကွ- သွင်းရာ- ပေါင်းရာ- ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဣတီ (ပဋိသံ။ ၁၁၃) တိအာဒိ ဝုတ္တပ္ပကာရနိဂမနံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၁။

ဝုတ္တပ္ပကာရနိဒဿန (နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + နိဒဿန] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အနက်တို့ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဧဝန္တိ ဝုတ္တပ္ပကာရ-နိဒဿနေ နိပါတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၁။

ဝုတ္တပ္ပကာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + နိဒ္ဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အပြား-အခြင်းအရာ-ကို အကျယ်အားဖြင့်ပြခြင်း။ " ရူပံ အနိစ္စ " နွှိအာဒိနာ ဝုတ္တပ္ပကာရနိဒ္ဒေသော စ ယထာဝုတ္တာ ။ ပ ။ နိဒ္ဒေသာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝုတ္တပ္ပကာရနိဒ္ဓါရဏ (ထီ၊ နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + နိဒ္ဓါရဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ယာ နိဒ္ဓါရဏာ ကတာ၊ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရနိဒ္ဓါရဏာ ---------- ပဝတ္တိဟေတု နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၂။

ဝုတ္တပ္ပကာရပရာမသန (နဲ) [ဝုတ္တပ္ပကာရ + ပရာမသန] ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားကို သုံးသပ်ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ဣတီတိ ဝုတ္တပ္ပကာရပရာမသနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဝုတ္တပ္ပကာရပီတိသဟိတစိတ္ထ (တိ) [ဝုတ္တပ္ပကာရာ + ပီတိ + သဟိတ + စိတ္ထ]

ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်သည့် စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ပီတိမနသ ဝုတ္တပ္ပကာရပီတိသဟိတစိတ္တသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝုတ္တပ္ပကာရပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝုတ္တပ္ပကာရ+ ပုဂ္ဂလ + နိဒ္ဒေသ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြား ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ သောတိ ဝုတ္တပ္ပကာရပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဝုတ္တပ္ပကာရပုညကမ္မပစ္စယ (တိ) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ပုညကမ္မ + ပစ္စယ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ကုသိုလ်ကံ လျှင် အကြောင်းရှိသော။ တေသံ တံ အာဝဇ္ဇန်နာနံယေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရပုညကမ္မပစ္စယံ ဥတုသမုဋ္ဌာနံ ----- စက္ကရတနံ ပါတုဘဝတိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၅၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၅)။

ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပတ္တ (တိ) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ပတ္တ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားသို့ရောက်သော၊ သူ။ ဒေဝဒတ္တော မာတုဝိသယေ မာတုသမ္မန္နိ ဝါ သော ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၃။

ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဒေသ (ပု) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ပဒေသ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အရပ်။ ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဒေသံ အတိက္ကမိတွာ။ ကခ်ီ။ ဋီ။ ၁၁၂။

ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္ထိ (ထီ) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ပဝတ္ထိ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ သာဝတ္ထော အညသတ္ထရိ ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္ထိယာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၇။

ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္ထိသဒ္ဒါဝ (ပု) | ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္ထိ + သဒ္ဒါဝ | ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ သေသမဂ္ဂါနံ ပန ကတ္ထစိ ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္ထိသဒ္ဒါဝေပိ အတ်သဘာဝတ္တာ အဓိပတိဘာဝေါ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝုတ္တပ္ပကာရဖလာဖလ (န) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ဖလ + အဖလ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော သစ်သီးငယ်, သစ်သီးကြီး။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ----- ရာဇဂဟတော အတုရိတံ စာရိကာဝသေန ဝုတ္တပ္ပကာရဖလာဖလေ အနုဘာဝန္တော။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝုတ္တပ္ပကာရဗာဟုသစ္စာဘာဝ (ပု) | ဝုတ္တပကာရ + ဗာဟုသစ္စ + အဘာဝ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော များသော အကြားအမြင်ရှိသည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း။ ယထာဝုတ္တပုထုဇ္ဇနဿ ဝါ ဝုတ္တပ္ပကာရ-ဗာဟုသစ္စာဘာဝေါ ယုဇ္ဈတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝုတ္တပ္ပကာရမတ္တပရာမသန (န) | ဝုတ္တပ္ပကာရမတ္တ + ပရာမသန | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားမျှကို သုံးသပ်ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ဝုတ္တပ္ပကာရမတ္တပရာမသနဿ တဿ ဒွယဿ အဋ္ဌာနံ အနောကာသော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝုတ္တပ္ပကာရရူပ (န) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + ရူပ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော-ရုပ်-ရုပ်တရား။ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရရူပံ သမုဒယပ္ပဟာနေန သဗ္ဗညုတထာဂတဿ ပဟီနံ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဝုတ္တပ္ပကာရလက္ခဏ (န) | ဝုတ္တပ္ပကာရ + လက္ခဏ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-မှတ်ကြောင်း-လက္ခဏာ။ ဇတံ လက္ခဏ (ကခ်ီ။ ၉၁) နှိ့ " ယတ္ထ နဒီယံ ဝုတ္တပ္ပကာရေ ဝဿကာလေ ဥဒကံ သန္ဒိဋ္ဌတိ " တိ ဝုတ္တပ္ပကာရလက္ခဏံ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၄၆။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝဝတ္ထာန (နာ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + ဝဝတ္ထာန] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ပိုင်းခြား-မှတ်သား-မှတ်သား၍ပြ-ခြင်း။ တတ္ထ စ " ပရိယာယဒေသနတ္တာ " တိအာဒိနာ ဝုတ္ထပ္ပကာရဝဝတ္ထာန် ဒေသနာဝိလာသ-နိဗန္ဓနမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + ဝိနိမုတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားမှလွတ်သော၊ သူ။ ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိနိမုတ္တော အညောတိကတ္တာ " ကောစိ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၀။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိပရီတ (တိ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + ဝိပရီတ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားမှ ပြန်သော။ ဧဝမာဒိနာ ပစ္စဝေက္ခဏေန ---------- ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိပရီတတော သီလသမ္ပတ္တိယာ အာနိသံသဒဿနဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၅။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိပရီတပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိပရီတ + ပဝတ္တိ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားမှ ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ သာဝဇ္ဇော --------- တသ္မိံ စ ဝုတ္ထပ္ပကာရ-ဝိပရီတပ္ပဝတ္တိယာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၇။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိသယ (တိ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + ဝိသယ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားလျှင် အာရုံရှိသော (ဉာဏ်)။ အထ ဝါ ဝိနိစ္ဆိနောတိတိ ဝိနိစ္ဆယော၊ ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိသယဲ ဉာဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိသေသာဘာဝ (ပု) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + ဝိသေသ + အဘာဝ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အထူး၏မရှိခြင်း။ ဣဒါနိ ကမ္မဿ ဝုတ္ထပ္ပကာရဝိသေသာဘာဝေ ဒေါသမာဟ "ဣန္ဒြိယန္တရာဘာဝပ္ပတ္တိတော"တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၁။

ဝုတ္ထပ္ပကာရသန္တောသဂုဟဏာ (နာ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + သန္တောသ + ဂဟဏာ] ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော သန္တောသ၊ (ကျေနပ်-အားရ-ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ်-ခြင်း- တတ်သော တရား) ကိုယူခြင်း။ ဝုတ္ထပ္ပကာရသန္တောသ-ဂုဟဏေန စီဝရဟေတု အနေသနာပဇ္ဇနာဒိပိ ဂဟိတမေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၈။

ဝုတ္ထပ္ပကာရသမူဟ (ပု) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + သမူဟ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အပေါင်း။ ယထာဝုတ္တော သမယေတိ ဝုတ္ထပ္ပကာရသမူဟော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝုတ္ထပ္ပကာရသမ္ပဒ (တိ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရာ + သမ္ပဒါ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ တရား။ တံ ဓမ္မန္တိ တံ ဝုတ္ထပ္ပကာရသမ္ပဒံ ဓမ္မံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၄။ ဝုတ္ထပ္ပကာရသမ္ပဒန္တိ ယထာဝုတ္တအာဒိ-ကလျာဏတာဒိဂုဏသမ္ပဒံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၄။

ဝုတ္ထပ္ပကာရသလ္လ (နာ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + သလ္လ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-မြား-ငြောင့်။ ဝိဒ္ဓါတိ ဝုတ္ထပ္ပကာရသလ္လာနံ အညတရညတရေန ပဟဋ္ဌော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။

ဝုတ္ထပ္ပကာရသီလဓမ္မပညာသင်္ဂဟ (တိ) [ဝုတ္ထပ္ပကာရ + သီလဓမ္မ + ပညာ + သင်္ဂဟ] ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော သီလ, သမာဓိ, ပညာတို့ကို ပေါင်းရုံးခြင်း သဘောရှိသော။ ကသ္မာ ? ဝုတ္ထပ္ပကာရသီလ-ဓမ္မပညာသင်္ဂဟေန မဂ္ဂေန ဝိသုဒ္ဓိတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဝုတ္တပွကာရာကာရဝိကာရ (ပု) | ဝုတ္တပွကာရ + အာကာရဝိကာရ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော - အခြင်းအရာ၏ ဖော်ပြန်ခြင်း - အခြင်းအရာ အထူး။ ဝုတ္တပွကာရာကာရဝိကာရာ အနိစ္စဒုက္ခ-အနတ္တလက္ခဏာနိ။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၄၇။

ဝုတ္တပွကာရာဓိပွါယ (ပု) | ဝုတ္တပွကာရ + အဓိပွါယ | ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော-အလို-အဓိပွါယ်။ ယထာဝုတ္တာဓိပွါယေနာ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၅) တိ ---------- ဝုတ္တပွကာရာဓိပွါယေန။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဝုတ္တပွကာရူပကာရူပတ္ထမ္ဘနာနုပါလနပရိဝါရ (တိ) | ဝုတ္တပွကာရ + ဥပကာရ + ဥပတ္ထမ္ဘန + အနုပါလန + ပရိဝါရ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော ကျေးဇူးပြုခြင်း, ထောက်ပံ့ခြင်း, စောင့်ရှောက်ခြင်း, ခြံရံခြင်းရှိသော(ကာယပသာဒ)။ သဗ္ဗတ္ထ ကာယော ကပွါသပဋ္ဌလေ သ္နေဟော ဝိယ ဝုတ္တပွကာရူပကာရူပတ္ထမ္ဘနာနုပါလန-ပရိဝါရောဝ ဟုတွာ ----- တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၆။

ဝုတ္တပွပဋိက္ခေပ (ပု) | ဝုတ္တ + ပဋိက္ခေပ | ဝုတ္တပဋိက္ခေပ - ကြည့်။ တတိယဒဿန-သမာပတ္တိယံ ဝုတ္တပွဋိက္ခေပေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၁။

ဝုတ္တပွဋိပက္ခ (ပု) | ဝုတ္တ + ပဋိပက္ခ | ဝုတ္တပဋိပက္ခ - ကြည့်။ ဝုတ္တပွဋိပက္ခတော ဒေါသပွဟာနေ အာနိသံသေ စ ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ ကတိဝုတ်၊ ၌။ ၄၅။

ဝုတ္တပွဋိပက္ခကရဏ (နာ) | ဝုတ္တပွဋိပက္ခ + ကရဏ | ဝုတ္တပဋိပက္ခကရဏ - ကြည့်။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တပွဋိပက္ခကရဏဉ္စာတိ တီဏိယေဝ ဟောန္တိ။ ကခ်ီ။ ၂၇၈။

ဝုတ္တပွဋိပက္ခနယ (ပု) | ဝုတ္တပွဋိပက္ခ + နယ | ဝုတ္တပဋိပက္ခနယ-ကြည့်။ သောဝစဿတာ စ ကလျာဏမိတ္တတာ စ ဝုတ္တပွဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၁။

ဝုတ္တပွဋိယောဂိဝိသယ (တိ) |ဝုတ္တပဋိယောဂိ+ဝိသယ| ဝုတ္တပဋိယောဂဝိသယ-ကြည့်။ သာ ဣတရသဒ္ဒဿ ဝုတ္တပွဋိယောဂိဝိသယတ္တာ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၈။

ဝုတ္တပွဘေဒ (တိ) | ဝုတ္တ + ပဘေဒ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော။ ဝုတ္တပွဘေဒေါ သဗ္ဗောပိ ရဇတမာသကော။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၉။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၇။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၁၈)။

ဝုတ္တပွဘေဒကာမာဝစရ (တိ) | ဝုတ္တပွဘေဒ + ကာမာဝစရ | ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော-ကာမာဝစရ - ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်စေတတ်သော-တရား။ ဝုတ္တပွဘေဒကာမာဝစရော ပန ကာမဘဝေ သုဂတိယံ ------ ဒွိဓာ ပစ္စယော ပဝတ္တေ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၀။

ဝုတ္တပွမာဏ (တိ) | ဝုတ္တ + ပမာဏ | ဝုတ္တပမာဏ-ကြည့်။ ဝုတ္တပွမာဏော ဂန္ဆော ဥဂ္ဂဟိတော။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၅၅။ ဝုတ္တပွမာဏတော ပန အတိရေကံ, ဥနကဉ္စ "ပရိက္ခာရစောဠ"န္တိ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝုတ္တပွမာဏဂဏန (ထီ) | ဝုတ္တပွမာဏ + ဂဏန | ဆိုအပ်ပြီးသော-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ - တို့ကိုရေတွက်ခြင်း - တို့၏ အရေအတွက်။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပွမာဏဂဏနာယ ဒုက္ကဋာနိ။ ကခ်ီ။ ၁၈၅။

ဝုတ္တပွမာဏပရိစ္ဆေဒ (ပု) | ဝုတ္တပွမာဏ + ပရိစ္ဆေဒ | ဆိုအပ်ပြီးသော-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသောအပိုင်းအခြား။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တပွမာဏပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝုတ္တပွမာဏယုတ္တ (တိ) [ဝုတ္တပွမာဏ + ယုတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-နှင့်ယှဉ်သော။ တိရိယံ ဒွေ ဝိဒတ္ထိယောတိ ဧဝံ ဝုတ္တပွမာဏယုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၀။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၂-၃။

ဝုတ္တပွမာဏသဏ္ဌာနပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဝုတ္တပွမာဏ + သဏ္ဌာန + ပရိစ္ဆိန္န] ဆိုအပ်ပြီးသော - အတိုင်းအရှည်- ပမာဏ-ရှိသော သဏ္ဌာန်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ဧဝံ ဝဏ္ဏပွဋိဘာဂ (ဝိ၊ ဋ၊ ၂။၃၈) နှိ့ ဝုတ္တပွမာဏ-သဏ္ဌာနပရိစ္ဆိန်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၂-၃။

ဝုတ္တပွမာဏသဏ္ဌာနသမွရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဝုတ္တပွမာဏသဏ္ဌာန + သမွရိစ္ဆိန္န] ဆိုအပ်ပြီးသော - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ - ရှိသော သဏ္ဌာန်ဖြင့် ကောင်းစွာပိုင်းခြားအပ်သော။ ဧဝံ ဝဏ္ဏပွဋိဘာဂ (သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၄) နှိ့ ဝုတ္တပွမာဏသဏ္ဌာနသမွရိစ္ဆိန်း။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။

ဝုတ္တပွယောဇန (န) [ဝုတ္တ + ပယောဇန] ဝုတ္တပယောဇန-ကြည့်။ ဝုတ္တပွယောဇနတော အညမွိ သံဝဏ္ဏနာယ ပယောဇနံ ဒဿေတုံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁။

ဝုတ္တပွယောဇနဝိသေသ (ပု) [ဝုတ္တပွယောဇန + ဝိသေသ] ဆိုအပ်ပြီးသောအကျိုးထူး။ တတ္ထ ပုတ္ထေ ဝုတ္တပွယောဇန-ဝိသေသံ ပမာဏဘာဝဋ္ဌ သမွိဏ္ဍေတိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၄။

ဝုတ္တပွဟာန (န) [ဝုတ္တ + ပဟာန] ဆို-ဖွင့်ဆို-ဟော- မိန့်- အပ်သော- ပယ်ခြင်း- ပဟာန်။ ဣဒ ဝုတ္တပွဟာနံ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနမေဝါတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။

ဝုတ္တပွဟာနဝိသေသ (ပု) [ဝုတ္တပွဟာန + ဝိသေသ] ဆို-မိန့်-ဟော-အပ်သော-ပယ်ခြင်း-ပဟာန်-အထူး။ ပုန ဧကေကေန ဝုတ္တပွဟာန-ဝိသေသံ ဒဿေတုံ " ဝိသေသေနာ " တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝုတ္တဖလာဓိဂမ (ပု) [ဝုတ္တ + ဖလ + အဓိဂမ] ဆိုအပ်ပြီးသောအကျိုးကို ရခြင်း။ ယာ စ ပုတ္ထေ ဝုတ္တဖလာဓိဂမဿ ဥပါယ-ပဋိပတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၂။

ဝုတ္တဖဿဋ္ဌာန (န) [ဝုတ္တ + ဖဿ + ဋ္ဌာန] ဆိုအပ်ပြီးသော ဖဿဟူသော အကြောင်း။ တ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၆) နှိ့ " ဖဿသမုဒယာ ဖဿနိရောဓာ " တိ ဝုတ္တဖဿဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈)။

ဝုတ္တဝိန္ဒုပွမာဏ (တိ) [ဝုတ္တ + ဝိန္ဒု + ပမာဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဆီပေါက်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ သပွိမက္ခောပိ ဝုတ္တဝိန္ဒုပွမာဏောဝ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝုတ္တဝိဇ (န) [ဝုတ္တ + ဝိဇ] စိုက်ပျိုးအပ်သော မျိုးစေ့။ သုခေတ္တေသု ဝုတ္တဝိဇံ ဝိယ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၃။ (-ပေတ၊ ဋ။ ၁၂၈။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၈၀)။

ဝုတ္တဗျဥ္ဇန (န) [ဝုတ္တ + ဗျဥ္ဇန] ဆိုအပ်ပြီးသော (မဟာပုရိသ) လက္ခဏာ။ မဟာပုရိသလက္ခဏာ (မ၊ ၂။ ၃၅၁။ သုတ္တနိ။ ၃၆၇) တိ ပဌမံ ဝုတ္တဗျဥ္ဇနာနေဝ ဝစနန္တရေန နိဂမေန္တော အာဟ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇၃။ မဟာပုရိသဘာဝံ ဗျဉ္ဇေန္တိ ပကာသေန္တိတိ ဗျဥ္ဇနာနိ၊ မဟာပုရိသလက္ခဏာနီတိ အာဟ " ပဌမံ ဝုတ္တဗျဥ္ဇနာနေဝါ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။

ဝုတ္တဗျပ္ပထ (ပု) [ဝုတ္တ + ဗျပ္ပထ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ဝါကျ-စကား-အထူး။ " မုသာ စ သော နု ဘဏတိ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဗျပ္ပထေန စ ဝစီကမ္မုနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝုတ္တဗျာကရဏ (နာ) [ဝုတ္တ + ဗျာကရဏ] ဟော - မိန့် - အပ်သော (တရား) စကား။ ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မန္တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဗျာကရဏဿ အနုဗျာကရဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝုတ္တပြဟ္ဝဝိဟာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ပြဟ္ဝဝိဟာရ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်ပြီးသော မြတ်သော သူတို့၏ နေရာ " ပြဟ္ဝဝိဟာရ " တရား၊ (မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ ဟု ဆိုအပ်သော ပြဟ္ဝစိုရိတရား)။ အထ ဝါ မဟဂ္ဂတဂဟဏေနေတ္ထ အပ္ပမာဏာတိ ဝုတ္တပြဟ္ဝဝိဟာရာနမ်ိ သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၇။

ဝုတ္တပြာဟ္ဝဏ (ပု) [ဝုတ္တ+ပြာဟ္ဝဏ] ဆိုအပ်ပြီးသောပုဏ္ဏား။ တေတိ "နာနာဝေရဇ္ဇကာ" တိ ဝုတ္တပြာဟ္ဝဏာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၀။

ဝုတ္တဘဂီနုပဿနက္ခဏ (ပု) [ဝုတ္တ + ဘဂီနုပဿနက္ခဏ (ဘင် + အနုပဿနာ + ခဏ)။] ဆိုအပ်ပြီးသော ပျက်စီးမှု - ဘင်ကို ရှုဆင်ခြင်ရာ ခဏ။ ဝိပဿနက္ခဏော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄) တိအာဒိနာ ဝုတ္တဘဂီနုပဿနက္ခဏော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝုတ္တဘဏ္ဍ (နာ) [ဝုတ္တ + ဘဏ္ဍ] ပြော - ဆို - အပ်ပြီးသော - ပစ္စည်း - ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ အာဏာပကေန နိမိတ္တသည် ကတွာ ဝုတ္တဘဏ္ဍံ အပ္ပဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၃)။

ဝုတ္တဘတ္တာဒ္ဒေသဝေလာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဘတ္တာဒ္ဒေသဝေလာ] ပြော - ဆို - အပ်ပြီးသော ဆွမ်းညွှန်းရာကာလ။ တေဟိ ဝုတ္တဘတ္တာဒ္ဒေသကာလံယေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဝုတ္တဘာသန္တရကုသလ (တိ) [ဝုတ္တ + ဘာသန္တရ + ကုသလ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော -ဘာသာ -စကား- အထူး- တစ်မျိုးတစ်ပါး၌- လိမ္မာ- ကျွမ်းကျင်- သော၊ သူ။ အနဂ်သုတ္တေ ဝုတ္တဘာသန္တရကုသလော ---- သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တော အာစရိယော ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၈။

ဝုတ္တဘာသန္တရပရိစ္စာဂါဒိက (တိ) [ဝုတ္တဘာသန္တရ + ပရိစ္စာဂါဒိက] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော-ဘာသာ-စကား-အထူး-တစ်မျိုး-တစ်ပါး (သီဟိဠ်ဘာသာ) ကို-စွန့်-ပယ် - ခြင်း အစရှိသော။ ဟေဌာ ဝုတ္တဘာသန္တရပရိစ္စာဂါဒိကံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈။

ဝုတ္တဘိက္ခုနသဘာဝ (တိ) [ဝုတ္တ + ဘိက္ခုန + သဘာဝ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော တောင်းရမ်းခြင်း သဘောရှိသော။ " ဥဒ္ဒိဿ အရိယာ တိဋ္ဌန္တိ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဘိက္ခုနသဘာဝတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃။

ဝုတ္တဘိက္ခာဟာရလာဘ (ပု) [ဝုတ္တ + ဘိက္ခာ + အာဟာရ + လာဘ] ဟော-မိန့်-အပ်သော ဆွမ်းအာဟာရဟူသော လာဘ်။ " ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ နိဿာယာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဘိက္ခာဟာရလာဘတော အဓိကလာဘော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၄။

ဝုတ္တဘိက္ခု (ပု) [ဝုတ္တ + ဘိက္ခု] ပြော-ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော ရဟန်း။ အဿာတိ

" ကဿစိ " တိ ဝုတ္တဘိက္ခုဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ စ၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၂)။

ဝုတ္တဘိက္ခုသာရုပ္ပအာစာရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တဘိက္ခု + သာရုပ္ပ + အာစာရ + သမ္ပတ္တိ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်သောရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝုတ္တဘိက္ခုသာရုပ္ပအာစာရသမ္ပတ္တိယာ ---------- ဂေါစရေန စ သမ္ပန္နတ္တာ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၀၄။ (-ကုတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၉၂)။

ဝုတ္ထဘူမိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝုတ္ထာ + ဘူမိ + နိဒ္ဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-ဘုံ-ကို ညွှန်ပြခြင်း။ "ယောဂဝိဟိတေသူ"တိ-အာဒိနာ ဝုတ္ထဘူမိနိဒ္ဒေသော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝုတ္ထဘေဒကရဏပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝုတ္ထ + ဘေဒကရဏ + ပုစ္ဆာ] ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော ကွဲပြားခြင်းကို - ပြု - ဖြစ်စေ-တတ်သော အကြောင်းကို မေးမြန်းသော ပုစ္ဆာ (ဘေဒကရဏပုစ္ဆာ)။ ဘေဒကရ-ဝတ္ထူနိတိ အယံ " ဘေဒနသံဝတ္တနိကံ ဝါ အဓိကရဏ " န္တိအာဒိသု ဝုတ္ထဘေဒ-ကရဏပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ၆။ ၁၅၁။

ဝုတ္ထမဂ္ဂ (ပု) [ဝုတ္ထ + မဂ္ဂ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော လမ်းခရီး။ (၂) ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-မဂ်-အရိယမဂ်။ (၁) သဗ္ဗေ တေတိ သဗ္ဗေပိ တေ နာနာအာစရိယေဟိ ဝုတ္ထမဂ္ဂါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုတ္ထမဂ္ဂတ္တယ (နာ) [ဝုတ္ထ + မဂ္ဂတ္တယ] ဆိုအပ်ပြီးသော မဂ်သုံးပါးတို့၏ အပေါင်း။ ဟေဌာ ဝုတ္ထမဂ္ဂတ္တယေန ပဟီနေ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အာဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၈၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၉)။

ဝုတ္ထမဂ္ဂနာမ (နာ) [ဝုတ္ထ + မဂ္ဂနာမ] ဆိုအပ်ပြီးသော လမ်းခရီး၏အမည်။ မဂ္ဂဿ ဗဟူသု နာမေသု အယနနာမေန ဝုတ္ထမဂ္ဂနာမေန ဝုတ္တော။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၉၁။

ဝုတ္ထမတ္တ (နာ) [ဝုတ္ထ + မတ္တ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ " နိရုဒ္ဓါ သာမီ " တိ စ ဝုတ္ထမတ္တေယေဝ ---- ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၂။ ၅၀။

ဝုတ္ထမတ္တက (နာ) [ဝုတ္ထမတ္တ + က] ဆိုအပ်ကာမျှ။ နာ ခေါ ပန မောဃပုရိသာတိ ဝုတ္ထမတ္တကေန မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော နာ ဟောတိ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၀။

ဝုတ္ထမနသိကာရပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [ဝုတ္ထ + မနသိကာရ + ပဋိဝေဓ] ဆိုအပ်ပြီးသော နှလုံးသွင်းခြင်း, ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ဣမာယ ကမ္မပထဒေသနာယ ဝုတ္ထမနသိ-ကာရပ္ပဋိဝေဓဝသေနပိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၁၀။ (-၂၁၉)။

ဝုတ္ထမနာယတန (နာ) [ဝုတ္ထ + မနာယတန] ဟော-ဆို-မိန်-အပ်ပြီးသော မနာယတန။ " ဒွါယတနာနိ ဟောန္တိ " တိအာဒိနာ ဝုတ္ထမနာယတနာဒယောပိ သင်္ဂဟိတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝုတ္ထမနောကမ္မ (နာ) [ဝုတ္ထ + မနောကမ္မ] ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော မနောက်။ " နံ စ သော ရဇ္ဇတိ ကာမေသူ " တိ ဇတ္ထ ဝုတ္ထမနောကမ္မနာ စ ပုဏ္ဏံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝုတ္ထမရဏာ (နာ) [ဝုတ္ထ + မရဏာ] ဆိုအပ်ပြီးသော-သေ-သေလွန်-ခြင်း။ " မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယ္ယော " တိ ဇတ္ထ ဝုတ္ထမရဏံ ယသ္မာ ဣတိ-သဒ္ဒေါ နိဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝုတ္တမရဏစိတ္ထ (တိ) [ဝုတ္ထ + မရဏ + စိတ္ထ] ဆိုအပ်ပြီးသော သေစေခြင်း၌ စိတ်ရှိသော။ " မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယျော "တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တမရဏစိတ္တော၊ မရဏမနောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၂။ ကခ်၊ ၁၂၂။

ဝုတ္တမရဏသညီ (တိ) [ဝုတ္တမရဏသညာ + ဤ။ ထီ-၌ --သညိနီ။] ဆိုအပ်ပြီးသော သေစေခြင်း၌ အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ။ " ဣတိစိတ္တသင်္ကပ္ပေါ " တိ " မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယျော " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တမရဏသညီ မရဏစေတနော မရဏာဓိပ္ပါယောတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကခ်၊ ၁၂၂။

ဝုတ္တမလ (နဲ) [ဝုတ္ထ + မလ] ဆိုအပ်ပြီးသော အညစ်အကြေး။ တတောတိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမလတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၇။

ဝုတ္တမဟာအဋ္ဌကထာဝါဒ (ပု) [ဝုတ္ထ + မဟာအဋ္ဌကထာ + ဝါဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော မဟာအဋ္ဌကထာ၏-ဝါဒ-အယူဝါဒ။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တမဟာအဋ္ဌကထာဝါဒမေဝ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၇။

ဝုတ္တမာတိကာပဒ (နဲ) [ဝုတ္ထ+မာတိကာပဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော မာတိကာပုဒ်။ ဣမေသု ဒူတဝသေန ဝုတ္တမာတိကာပဒေသု သင်္ကေတ-ဝိသင်္ကေတဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉။

ဝုတ္တမာနရာသိ (ပု) [ဝုတ္ထ + မာနရာသိ] ဆိုအပ်ပြီးသော မာနတို့၏ အပေါင်းအစု။ တဿ မာနရာသိဿ ပုဂ္ဂလံ အနာမသိတ္တာ ဝုတ္တမာနရာသိတော ဒုတိယတတိယကတ္တာတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဝုတ္တမိစ္ဆာစာရလက္ခဏ (နဲ) [ဝုတ္ထ + မိစ္ဆာစာရ + လက္ခဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသော အကျင့်-မိစ္ဆာစာရ-ကိုမှတ်ကြောင်း၊ ဆိုအပ်ပြီးသော မိစ္ဆာစာရ၏ လက္ခဏာ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ္တေ ဝုတ္တမိစ္ဆာစာရ-လက္ခဏဝသေန ဝီတိက္ကမံ ကတ္တာ ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉)။

ဝုတ္တမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-သော-အမြင် - အယူ - အယူအဆ။ ဝုတ္တမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မိဿေတ္တာ ဧကဇ္ဈံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၉။

ဝုတ္တမုတ္တိဓမ္မ (ပု) [ဝုတ္ထ + မုတ္တိဓမ္မ] ဟောတော်မူအပ်သော လွတ်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်တရား။ သတ္ထာရာ ဝုတ္တမုတ္တိဓမ္မဿ အနုဓမ္မံ အပ္ပဋိပဇ္ဇနာဒယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။

ဝုတ္တမုသာဝါဒ (ပု) [ဝုတ္ထ + မုသာဝါဒ] ပြော-ဆို-အပ်သော-မဟုတ်မမှန်-ဖောက်ပြန်-ချွတ်ယွင်း-သောစကားကို ဆိုခြင်း-မုသာဝါဒ။ ပရိယာယေန ဇာနန္တဿ ဝုတ္တမုသာဝါဒေါ ထုလ္လစ္စယဂါမီ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၀။ (-ကခ်၊ ၁၀၁)။

ဝုတ္တမူလပဒ (နဲ) [ဝုတ္ထ + မူလပဒ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော -မူလပုဒ်-အရင်း ခံပုဒ်-ပုဒ်ရင်း။ " ပကတိဝဏ္ဏံ ဝိဇဟိတ္တာ " တိ ဝုတ္တမူလပဒေန နဲ ဝိရုဇ္ဈတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝုတ္တမူလဝေဒ (ပု) [ဝုတ္ထ + မူလ - ဝေဒ] (အဋ္ဌက အစရှိသော ရသေ့တို့သည်) ဟော-ဆို- စီရင်- ရေးသား -အပ်သော မူလဝေဒ (ဗေဒ) ကျမ်း။ (မူလဗေဒကျမ်းသည်--ဣရုဗေဒကျမ်း, ယဇုဗေဒကျမ်း, သာမဗေဒ ကျမ်းဟူ၍ ၃-ကျမ်းရှိ၏)။ အဋ္ဌကာဒီဟိ ဣသီဟိ ဝုတ္တမူလဝေဒဿေဝ နာမံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝုတ္တယက္ခ (ပု) [ဝုတ္ထ + ယက္ခ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော ဘီလူး။ ဝုတ္တယက္ခာနံ ပဋိသန္ဓိ ဝိယ သဗ္ဗရူပါနံ သာဓာရဏတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၆၆။

ဝုတ္တယက္ခသူကရသဒိသ (တိ) [ဝုတ္တ + ယက္ခ + သူကရ + သဒိသ] ဟော-ပြော-ဆို - အပ်သော - ဘီလူးဖြစ်သော ဝက်-ဝက်ယောင်ဆောင်သော ဘီလူး - နှင့်တူသော။ ဧဝံ ဝုတ္တယက္ခသူကရသဒိသော ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဝုတ္တယုတ္တကာရဏ (နာ) [ဝုတ္တ + ယုတ္တ + ကာရဏ] ဟော-ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော အကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုတ္တယုတ္တကာရဏမက္ခလက္ခဏ (တိ) [ဝုတ္တယုတ္တကာရဏ + မက္ခ + လက္ခဏ] ဟော-ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သောအကြောင်းကို ချေဖျက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝုတ္တယုတ္တကာရဏ-မက္ခလက္ခဏောနာ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀) တိ ဝုတ္တယုတ္တကာရဏာသ မက္ခနသဘာဝေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄။

ဝုတ္တယောဇနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ယောဇနာ] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီး-သော-အနက်ယောဇနာ-ပုဒ်တို့ကိုယှဉ်စပ်-ခြင်း။ ဝိညာဏပရိယာယေန စေတော-သဒ္ဒေန ဝုတ္တယောဇနာ နာ သမ္ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၅။

ဝုတ္တရတ္တိစ္ဆေဒကာရဏ (နာ) [ဝုတ္တ + ရတ္တိစ္ဆေဒ + ကာရဏ] ဆို-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော ညဉ့်ပြတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အဌကထာယံ ဝုတ္တရတ္တိစ္ဆေဒကာရဏံ ဝိနာ။ ဝဇိရ။ ၄၇၃။

ဝုတ္တရထေသဘကိစ္စဝရ (ပု) [ဝုတ္တ + ရထေသဘ + ကိစ္စဝရ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော ရထားစီးချင်း မင်းတကာတို့ထက် မြတ်သော (ဗြဟ္မဒတ်မင်းကို အကြောင်း ပြု၍ ဟောကြားအပ်သော) သံကိစ္စဇာတ်။ သောဏကအရိန္ဒမသဝ့ယနော၊ တထာ ဝုတ္တရထေသဘကိစ္စဝရော။ ဇာ၊ ၂။ ၆၅။ ဇာ၊ ၅၊ ၅။ ၂၉၆။

ဝုတ္တရာဂ (ပု) [ဝုတ္တ + ရာဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ရာဂ-လောဘ။ ဧဝံ ဝုတ္တရာဂဝသေန ပရိဝတ္တေတွာ ဌိတေန စိတ္တေနာတိ အတ္ထော။ ကခီ။ ၁၂၈။ (-ကခီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၈)။

ဝုတ္တရာဂရဇဖလ (နာ) [ဝုတ္တ + ရာဂရဇ + ဖလ] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်ပြီးသော ရာဂ-ဟူသော-မြူ၏အကျိုး။ တဋ္ဌိ ---- ဧဝံ ဝုတ္တရာဂရဇဖလတ္တာ ---------- ကာရဏ-ဝေါဟာရေန " ကရဇော " တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၄။

ဝုတ္တရာသိ (ပု) [ဝုတ္တ + ရာသိ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော-အစု-အပုံ။ သာမညတော ဝုတ္တရာသိတော " ရူပီပြဟွေသူ " တိ ဝိသေသံ နိဒ္ဒါရေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄)။

ဝုတ္တရာဟုလောဝါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ရာဟုလောဝါဒ] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော ရာဟုလောဝါဒသုတ် (သားတော် ရာဟုလာကို ဆုံးမသည့်သုတ်)။ ရာဟုလ-သံယုတ္တေ ဝုတ္တရာဟုလောဝါဒံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဝုတ္တရူပ (တိ) [ဝုတ္တ + ရူပ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသောသဘောရှိသော၊ သူ။ (နာ) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော ရုပ်။ (၁) မနုဿဇာတိကောပိ ဝုတ္တရူပေါ --------- နေရယိကော ဝိယာတိ မနုဿနေရယိကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၆။ (နာ) (၂) စတ္တာရော စ မဟာဘူတာတိ ဣဒံ အတီတန္တိ ဝုတ္တရူပဿ သဘာဝဒဿနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၉)။

ဝုတ္တရူပါရူပဓမ္မ (ပု) [ဝုတ္တ + ရူပါရူပဓမ္မ] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော-ရုပ်, နာမ်တရား။ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တရူပါရူပဓမ္မေ ----- သုဒ္ဓ၊ ဝဝတ္ထပေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၂)။

ဝုတ္တရူပါဝစရလ္ဟာန (န) [ဝုတ္တ + ရူပါဝစရလ္ဟာန] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော ရူပါဝစရစျာန်။ ရူပသညာနန္တိ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရလ္ဟာနာနဉ္စေဝ တဒါရမ္မဏာနဉ္စ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝုတ္တလက္ခဏ (တိ) [ဝုတ္တ + လက္ခဏ] (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာရှိသော။ (န) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာ။ (၁) ဣမေ ဝုတ္တလက္ခဏာ ဟတ္ထဉ္စ --------- အဝသေသံ သရီရံ "အင်္ဂ" န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ။ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၉။ ကခီ။ ၁၂၈၊ ၁၉၅)။ (န) (၂) တသ္မာ ဧတ္ထ ဝုတ္တလက္ခဏာ သာဓုကံ သလ္လက္ခေတွာ ပဌမသိက္ခာပဒံ ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀)။

ဝုတ္တလက္ခဏဒဿနသမာပတ္တိသန္နိဿယ (တိ) [ဝုတ္တလက္ခဏ + ဒဿနသမာပတ္တိ + သန္နိဿယ။] ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာရှိသော - ဒဿနသမာပတ် - ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာရောက်အပ်သော သမာပတ်-လျှင်-မှီရာရှိသော။ နိပ္ပရိယာယေနေဝါတိ ဝုတ္တလက္ခဏဒဿနသမာပတ္တိသန္နိဿယတ္တာ ----- ပရိယာယေန ဝိနာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၉။

ဝုတ္တလက္ခဏဓမ္မ (ပု) [ဝုတ္တလက္ခဏ + ဓမ္မ] ဆိုအပ်ပြီးသောလက္ခဏာရှိသော (ပိဋကတ်သုံးပုံပါဠို-အဋ္ဌကထာ) တရား။ ဝုတ္တလက္ခဏဓမ္မံ ပဒသော ဝါစနတာ။ ကခီ။ ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။

ဝုတ္တလက္ခဏနိမိတ္တ (န) [ဝုတ္တလက္ခဏ + နိမိတ္တ] ဟောအပ်သော-လက္ခဏာ-အမှတ်အသား-ဟူသော အကြောင်းနိမိတ်။ ------ နက္ခတ္တပါဋိကေဟိ ဝိပဿိတောဓိသတ္တဿ ဝုတ္တလက္ခဏနိမိတ္တံ သုတွာ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။

ဝုတ္တလက္ခဏပူဝမန္တ (ပု) [ဝုတ္တလက္ခဏ + ပူဝ + မန္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာရှိသော မုန့်ရှက်, မုန့်ကြွက်ကျစ်။ ဝုတ္တလက္ခဏ-ပူဝမန္တတာ, အသေသကတာ။ ကခီ။ ၂၁၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၈)။

ဝုတ္တလက္ခဏဝိပရီတ (တိ) [ဝုတ္တလက္ခ + ဝိပရီတ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက္ခဏာမှ - ပြန် - ဖောက်ပြန် - သော။ နသုခါဒီသဘာဝါ ဝေဒနာ ဝိယ ဝုတ္တလက္ခဏ-ဝိပရီတေဟိ သာမညဝိသေသသဒ္ဒေဟေဝ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇။

ဝုတ္တလက္ခဏဝေါမိဿ (တိ) [ဝုတ္တလက္ခ + ဝေါမိဿ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝုတ္တလက္ခဏ-ဝေါမိဿတာယ ပန ဝေါမိဿကနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၄။

ဝုတ္တလက္ခဏဝေါမိဿက (တိ) [ဝုတ္တလက္ခဏ + ဝေါမိဿက] ဆိုအပ်ပြီးသောလက္ခဏာတို့နှင့် -ရောနှော -ရောရှက်-သော။ ဝုတ္တလက္ခဏဝေါမိဿကတာယ ပန ဝေါမိဿကနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၅)။

ဝုတ္တလက္ခဏသမ္မန္န (တိ) [ဝုတ္တလက္ခဏ + သမ္မန္န] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝုတ္တလက္ခဏသမ္မန္နံ နိဋ္ဌကာရံ ပရိမဇ္ဈာလံ နိဝါသေတဗ္ဗံ။ ကခီ။ ၂၇၇။

ဝုတ္ထလက္ခဏသမ္ဘဝ (ပု) [ဝုတ္ထလက္ခဏ + သမ္ဘဝ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက္ခဏာ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ နံ ဝဋ္ဋတိ " အညာတိကာယ ဘိက္ခုနိယာ စီဝရံ ပဋိဂ္ဂဏှေယျာ " တိ ဝုတ္ထလက္ခဏသမ္ဘဝတော။ ဝဇိရ။ ၂၃၉။

ဝုတ္ထလက္ခဏသေယျာ (ထိ) [ဝုတ္ထလက္ခဏ + သေယျာ] ပြော - ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသောလက္ခဏာရှိသော - အိပ်ရာ - နေရာ။ ဝုတ္ထလက္ခဏသေယျာ တဿာ သံယိကတာ ----- ဣမာနေတ္ထ သတ္ထ အဂ်ါနိ။ ကခ်ါ။ ၂၀၃-၄။

ဝုတ္ထလက္ခဏာဒိဝိဘာဂ (တိ) [ဝုတ္ထလက္ခဏာဒိ + ဝိဘာဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာအစရှိသည်ကို ဝေဘန်ခြင်းရှိသော။ တတ္ထ ဟေဌာ ဝုတ္ထလက္ခဏာဒိဝိဘာဂေန ----- ဝိတက္ကေန စေဝ ဝိစာရေန စ သဟ ဝတ္တတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဝုတ္ထလက္ခဏူပပတ္တိ (ထိ) [ဝုတ္ထလက္ခဏ + ဥပပတ္တိ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက္ခဏာ၏ဖြစ်ခြင်း။ အရူပသမာပတ္တိဝသေန စတ္တာရော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ သေဒ္ဓော စ ဝုတ္တော ဝုတ္ထလက္ခဏူပပတ္တိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဝုတ္ထလက္ခဏူပပန္န (တိ) [ဝုတ္ထလက္ခဏ + ဥပပန္န] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံသော။ ယံကိဉ္စိ ကာရဏံ နိဿယောတိ ဝဒတိ၊ နံ ဝုတ္ထလက္ခဏူပပန္နမေဝ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၁။

ဝုတ္ထလဇ္ဇာ (ထိ) [ဝုတ္ထာ + လဇ္ဇာ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ရှက်ခြင်း။ လဇ္ဇီတိ ဧတ္ထ ဝုတ္ထလဇ္ဇာယ သြတ္တပ္ပမ္မိ ဝုတ္တမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝုတ္ထလာမကန္တ (ပု) [ဝုတ္ထ + လာမက + အန္တ] ဟော - ပြော - ဆို- အပ်သော-ယုတ်မာ- ယုတ်ညံ့-အယုတ်ဟူ-သော အန္တ။ " အန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဇီဝိကာန " န္တိ ဧဝံ ဝုတ္ထလာမကန္တေ စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။

ဝုတ္ထလေသ (ပု) [ဝုတ္ထ + လေသ] ပြော-ဟော- ဆို- အပ်ပြီးသော - အမြွက် - အရိပ် အမြွက် - အကြောင်း။ ဝုတ္ထလေသတော ဒုတိယလေသဿ အဝိသေသသဘာဝပ္ပသင်္ဂတော။ ဝဇိရ။ ၂၄၁။

ဝုတ္ထလောကဓာတု (ထိ) [ဝုတ္ထာ + လောကဓာတု] ပြော - ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော - လောကဓာတ် - စကြာဝဠာ။ ဝုတ္ထလောကဓာတုတော အညေသုပိ စက္ကဝါဠေသု အပရဿ ဗုဒ္ဓဿ အဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၅။

ဝုတ္ထဝစန (တိ) [ဝုတ္ထ + ဝစန] (၁) ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော စကား ရှိသော၊ စကားကို-ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-ပြီးသော၊ သူ။ (နံ) (၂) ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော-စကား-သဒ္ဒါ။ (၁) တံ အတ္ထံ မန္တယိတ္ထာ ဝုတ္ထဝစနာပိ တံ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော တသ္မိံ အတ္ထေ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝုတ္ထဝစနာပိ တန္တိ တေတ္တိံသ ဒေဝပုတ္တာ ဝဒန္တိ၊ မဟာရာဇာနော ဝုတ္ထဝစနာနာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝုတ္တံ ဝစနံ ဧတေသန္တိ ဝုတ္ထဝစနာ။ မဟာရာဇာနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ (နံ) (၂) ဝုတ္ထဝစနမနုဿရန္တော တဿ အတ္တနော ဂေဟံ အာဂတဿ တတ္တကံ ဝါ တတော အတိရေကံ ဝါ ပဋိကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀-၁။ သတ္ထာရာ ဝုတ္ထဝစနံ နံ ကရိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၅။

(-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၈၃)။

ဝုတ္တဝစနညူ (တိ) [ဝုတ္တဝစန + ဉ + ရူ။ (ကူ) ထီ-၌ --ဝစနညုနီ။ နိရုတ္တိ။ ၇၉၉။] ပြော- ဟော- မိန့်-ဆို- အပ်သော စကားကို သိသူ။ ဝဒညူတိ ယာစကာနံ ယာစနဝသေန ဝုတ္တဝစနညူ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၆၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၃)။

ဝုတ္တဝစနဝိရောဓ (ပု) [ဝုတ္တဝစန + ဝိရောဓ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော စကားနှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း။ " စေတေတိ န ဥပက္ကမတိ မုစ္စတိ အနာပတ္တီ " တိ ဝုတ္တဝစနဝိရောဓော။ ဝဇိရ။ ၁၇၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၄၉။

ဝုတ္တဝစနသဒိသ (တိ) [ဝုတ္တဝစန + သဒိသ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော စကားနှင့်တူသော။ " သစ္စေပိ အလိကေပိ ဒုက္ကဋ " နွှိ ဝုတ္တဝစနသဒိသံ ယံ လိခိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂။

ဝုတ္တဝစနဟေတု (ပု) [ဝုတ္တဝစန + ဟေတု] ဆိုအပ်ပြီးသော သဒ္ဒါ၏ အကြောင်း။ " ဝိပစ္စတာယ ဝေါဟာရော " တိ ဝုတ္တံ၊ န ဝုတ္တဝစနဟေတုဝသေန။ ဝဇိရ။ ၅၁၈။

ဝုတ္တဝစနာဓိပ္ပါယညူ (တိ) [(ဝုတ္တဝစန + အဓိပ္ပါယ) - ဝုတ္တဝစနာဓိပ္ပါယ + ဉ + ရူ။ (ကူ) ထီ-၌ --ဓိပ္ပါယညုနီ။] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သောစကား၏ အဓိပ္ပါယ်ကို သိသော၊ သူ။ သဗ္ဗာကာရေန သတ္တာနံ ဝုတ္တဝစနာ-ဓိပ္ပါယညုနွှိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၀။

ဝုတ္တဝစနာနုပုဗ္ဗ (တိ) [ဝုတ္တဝစန + အနုပုဗ္ဗ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော စကား၏-အစဉ်-အစဉ်အတိုင်း။ " ကိံ ပန တံ ဥပေတ " နွှိအာဒိနာ ဝုတ္တဝစနာနုပုဗ္ဗေန န ယောဇေတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၂။

ဝုတ္တဝစနာနုရူပ (တိ) [ဝုတ္တဝစန + အနုရူပ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ရညော ဝုတ္တဝစနာနုရူပတော မုသာဝါဒေါတိ ဂဟဋ္ဌာ ဂဏ္ဌနွှိ။ ဝဇိရ။ ၄၇၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၇)။

ဝုတ္တဝစနာနုလောမ (တိ) [ဝုတ္တဝစန + အနုလောမ] ဆိုအပ်ပြီးသော စကားအား-လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ ပါဋိယံ ဝုတ္တဝစနာနုလောမဝသေန ဝုတ္တတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၂၅။

ဝုတ္တဝဏ္ဏ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝဏ္ဏ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ ဧဝံ ဗြဟ္မဒတ္တေန ဝုတ္တဝဏ္ဏသ အနုသန္ဓိဝသေန တိဝိဓံ သီလံ ဝိတ္ထာရေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈၊၁၃၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၃၇၈)။

ဝုတ္တဝတ္တ (န) [ဝုတ္တ + ဝတ္တ] ပြော-ဟော-ဆို - အပ်သော -အကျင့်-ကျင့်ဝတ်-တာဝန်-ဝတ္တရား။ ဝတ္တကျန္ဓကေ ဝုတ္တဝတ္တာနိပိ သိက္ခိတဗ္ဗတ္တာ သေခိယာနေဝ ဟောနွှိ။ ကခ်ါ။ ၂၇၆။ (-ဝိ။ ၄၊ ၃။ ၂၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆)။

ဝုတ္တဝတ္ထု (န) [ဝုတ္တ + ဝတ္ထု] (၁) ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ပစ္စည်းဥစ္စာ။ (၂) ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ကျူးလွန်သည့် အမှုအခင်း။ (၁) အကပ္ပိယံ ဝါ မဟဂ္ဂံ ကပ္ပိယံ ဝါ ပရိဝတ္တေတွာ ဝုတ္တဝတ္ထုနိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၉။ (၂) ဘိက္ခုပါတိမောက္ခဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တဝတ္ထုဂေါတ္တနာမအာပတ္တိဘေဒေသု ယံ ယံ ဣစ္ဆတိ။ ကခ်ါ။ ၃၀၅။

ဝုတ္တဝန္တ (တိ) [ဝစ + တဝန္တ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၅။ ထီ-၌ ဝုတ္တဝတီ။] ပြောဆိုပြီးသော၊ သူ။ အထ ဝါ ဘဏိတဿာတိ ဝုတ္တဝတော နိဋ္ဌိတဝစနသ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၉။

ဝုတ္တဝန္ဆ၂ (တိ) [ဝန္ဆ + တဝန္ဆ။ ထိ-၌ ဝုတ္တဝတီ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀-နှာ။] ဖြတ်ပြီး-ခေါင်းရိတ်ပြီး-သော၊ သူ။ ဝန္ဆ ဆေဒနေ။ ဝုန္ဆတိ၊ ဝုတ္တာ၊ ဝုတ္တဝါ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၀-နှာ။

ဝုတ္တဝဿဂဏန (ထီ၊ န) [ဝုတ္တ + ဝဿဂဏန] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဝါ-သိက္ခာ-ကို- ရေတွက်ခြင်း။ သစေ ပန ----ပုဗ္ဗံ သဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဝဿဂဏနာဒိဘေဒံ ဝိဓိံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၁။

ဝုတ္တဝဿသတ (န) [ဝုတ္တ + ဝဿသတ] ဆို - ပြော - မိန့် - အပ်ပြီးသော နှစ်တစ်ရာ။ ကပ္ပါဝသေသံ ဝါတိ " အပ္ပံ ဝါ ဘိယ္ယော " တိ ဝုတ္တဝဿသတတော အတိရေကံ ဝါ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၈၃။

ဝုတ္တဝါကျ (တိ) [ဝုတ္တ + ဝါကျ] (၁) ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော စကားရှိသော၊ သူ။ (နှ) (၂) ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော-စကား-ဝါကျ။ (၁) တေ ဝုတ္တဝါကျာ ရာဇာနော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၉၊ ၁၈၂။ (နှ) (၂) " တတော ။ ပ ။ ပဇာနာတီ " တိ ဝုတ္တဝါကျဿ အတ္ထံ သံဝဏ္ဏေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀)။

ဝုတ္တဝါစာသန္နိတောဒက (ပု) [ဝုတ္တ + ဝါစာ + သန္နိတောဒက] ဆိုအပ်ပြီးသော စကားတည်းဟူသော-နှင်တံ-တံဖျာ။ ကွဒါနိ တာဝ တုံ့ ကွမိနာ ကောပေန ကွမိနာ ဝုတ္တဝါစာသန္နိတောဒကေန ဝိဒ္ဓေါ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၁။

ဝုတ္တဝါတုပတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝါတ + ဥပတ္ထမ္ဘ] ဆိုအပ်ပြီးသော လေကြောင့် ခိုင်မာခြင်း။ " အင်္ဂမင်္ဂါနိ ဝါတုပတ္ထဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဝါတုပတ္ထမ္ဘေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဝုတ္တဝါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝါဒ] ပြော-ဟော-မိန့် - ဆို - အပ်သော - အယူဝါဒ - စကား။ ဝါဒါနုဝါဒေါတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝါဒဿ အနုဝါဒေါ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၈။ ဧဝဉ္စိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝါဒေန ဣမဿ ဝါဒဿ အဝိရောဓော သိဒ္ဓေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၅။

ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထု (န) [ဝုတ္တ + ဝါဒက + ဝတ္ထု] ပြောဆို-မှာကြား-အပ်သည်ဖြစ်၍ပြော ဆိုတတ်သော ရဟန်း၏- အကြောင်းအရာ-အဖြစ်အပျက် - အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၂-ပါရာဇိက၊ ဝိ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထူသု ပါဠိယံ ယုဂသာဠကန္တိ သာဠကယုဂံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထုတ္တယ (နှ) [ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထု+ တယ] ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထုသုံးပါးတို့၏အပေါင်း၊ ပြောဆို-မှာကြား-အပ်သည်ဖြစ်၍ ပြောဆို တတ်သော ရဟန်း၏ - အကြောင်းအရာ-အဖြစ်အပျက်-အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ-တို့၏ (၃) ခုအပေါင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝုတ္တဝါဒကဝတ္ထုတ္တယေ ဝုတ္တော ဝဇ္ဇေမီတိ တယာ ဝုတ္တော ဟုတ္ဝာ တဝ ဝစနေန ဝဒါမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝုတ္တဝါဒီ (တိ) [ဝုတ္တ + ဝဒ + ဏီ။ ထိ-၌ ဝုတ္တဝါဒိနီ။] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသည်-အပ်သောစကား-ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ကစ္စိ တေ ဘန္တေ ဘဂဝတော ဝုတ္တဝါဒိနော။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၀။ မ၊ ၂။ ၃၂။ ၁၄၈။ သံ၊ ၂။ ၅၁၃။

ဝုတ္တဝါယာမ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝါယာမ] ပြော- ဟော- ဆို- အပ်ပြီးသော - ဝါယာမ-အားထုတ်ခြင်း - လုံ့လ - ဝီရိယ။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝါယာမမေဝ ဝီရိယန္တိ ဂဏှိတွာ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၄။

ဝုတ္တဝါရတ္တယ (နာ) [ဝုတ္တ + ဝါရ + တယ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော ဝါရ ၃-ပါး တို့၏ အပေါင်း။ " ဆဟာကာရေဟီ " တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တဝါရတ္တယေ ပန --------- ဆ အာကာရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၆။

ဝုတ္တဝိကပ္ပ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိကပ္ပ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ဝိကပ် - အဖို့အစု - အထူး ကြဲခြင်း။ " တာဒိသော ဝါ " တိ ဣမိနာ "သယံ ဝါ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တဝိကပ္ပေါ ဧဝ ပစ္စာမဋ္ဌော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉)။

ဝုတ္တဝိကပ္ပဒ္ဌယ (နာ) [ဝုတ္တ + ဝိကပ္ပ + ဒ္ဌယ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ဝိကပ် - အဖို့အစု - အထူးကြဲခြင်း - တို့၏ ၂-ခုအပေါင်း။ ဣဒံ ဒ္ဌယံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝိကပ္ပဒ္ဌယဿ ယထာဣမေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဝုတ္တဝိကုဗ္ဗန (ထီ၊ နာ) [ဝုတ္တ + ဝိကုဗ္ဗန] ပြော - ဟော - ဆို - အပ်သော - အထူးထူး အပြားပြား - ပြုလုပ် - တန်ခိုးဖန်ဆင်း - ခြင်း။ " ကရုဏာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္ဝာ ဝိဟရတိ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တဝိကုဗ္ဗနာ ဣဒ္ဓိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝုတ္တဝိဂ္ဂဟ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဂ္ဂဟ] ဆိုအပ်ပြီးသောဝိဂြိုဟ်၊ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားလုံး၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်အဖွင့်)။ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တဝိဂ္ဂဟဝသေန ဗျဥ္ဇနေ အာဒရံ အကတ္ဝာတိ အယမတ္ထော ဒီပိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၅။

ဝုတ္တဝိစာရဏာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဝိစာရဏာ] ဆိုအပ်ပြီးသော- စိစစ်- စစ်ဆေး- ဆုံးဖြတ်- ခြင်း။ ဣဓေဝ ဝုတ္တဝိစာရဏာယ ယထာဝုတ္တ-ယုတ္တိယာ စ ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝဇိရ။ ၂၁၇။ (-၂၀၄၊ ၂၁၆)။

ဝုတ္တဝိညာဏ (နာ) [ဝုတ္တ + ဝိညာဏ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဧဝံ သတ္ထေပိ သခ်ီရပစ္စယာ ဝုတ္တဝိညာဏမိဝ ဗာတ္တိသ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၉။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၅)။

ဝုတ္တဝိညာဏစရိယာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဝိညာဏစရိယာ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥပရိ ဝုတ္တဝိညာဏစရိယာဝသေန စရိယဒ္ဒော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၃။

ဝုတ္တဝိညာဏသမဂ္ဂီပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝုတ္တဝိညာဏ + သမဂ္ဂီ + ပုဂ္ဂလ] ပြော-ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော ဝိညာဉ်နှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်။ မေတိ ဝုတ္တဝိညာဏသမဂ္ဂီ-ပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသန်။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅။ ဣကတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၁။

ဝုတ္တဝိဏ္ဍာရနယ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဏ္ဍာရ + နယ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော-အကျယ်နည်း-အကျယ်ဖြစ်သောနည်း။ သင်္ဂဟတော ဧဝံ ပန ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဝိဏ္ဍာရနယေန သောဠသ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၁။

ဝုတ္တဝိဓာန (နာ) [ဝုတ္တ + ဝိဓာန] ပြော-ဟော- မိန့်- ဆို- အပ်ပြီးသော အစီအရင်။ ပရိဝါရေ ဝုတ္တဝိဓာနေန ကထိနံ အတ္ထရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၉၀။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၄၊ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅)။

ဝုတ္တဝိဓာနဒ္ဌယ (နာ) [ဝုတ္တ + ဝိဓာနဒ္ဌယ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသောအစီအရင် ၂-ခု တို့၏အပေါင်း။ ဝိကပ္ပဒ္ဌယေပိတိ သာမိသေန နိရာမိသေနာတိ ဝုတ္တဝိဓာနဒ္ဌယေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၈။

ဝုတ္တဝိမိ (ပု) | ဝုတ္တ + ဝိမိ | ဝုတ္တဝိဓာန-ကြည့်။ သစေ သတ္ထော သံယော သဘာဂါပတ္တိယာ သတိ ဝုတ္တဝိမိ အကတ္တာ ဥပေါသထံ ကရောတိ။ ကခ်ီ။ ၉၂။ (-ဥဒါန၊ ၆။ ၈၂။ ဝိမာန၊ ၆။ ၂၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀)။

ဝုတ္တဝိမိအနုသာရ (ပု) | ဝုတ္တဝိမိ + အနုသာရ | ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော အစီအရင်သို့- အစဉ်လိုက်- အစဉ်လျှောက်-ခြင်း။ ဝုတ္တဝိမိအနုသာရေန အတ္ထော စ ယောဇနာ စ ယထာသမ္ဘဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၂။

ဝုတ္တဝိမိတိကစ္ဆေဒ (ပု) | ဝုတ္တဝိမိ + တိက + ဆေဒ (ဆဒန)။ | ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင် ရှိသော ၃-ဆင့်အမိုးမိုးခြင်း။ လေပေ ဝုတ္တဝိမိ-တိကစ္ဆေဒေန သမေတိ။ (တိကစ္ဆဒနေန) ဟု ရှိသင့်၏။ ဝဇိရ။ ၃၀၃။

ဝုတ္တဝိမိနိဒါန (န) | ဝုတ္တ + ဝိမိ + နိဒါန | ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင် နိဒါန်း။ တတ္ထ ဆဒနေ ဝုတ္တဝိမိနိဒါနေန သမေတိ။ ဝဇိရ။ ၃၀၃။

ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယ (ပု) | ဝုတ္တ + ဝိနိစ္ဆယ | ဆိုအပ်ပြီးသော အဆုံးအဖြတ်။ ကမ္မာကမ္မဝိနိစ္ဆယောတိ ပရိဝါရာဝသာနေ ကမ္မဝဂ္ဂေ ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀။ (-ဝဇိရ။ ၁၀၅၊ ၁၂၅၊ ၁၃၄)။

ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယပစ္စယဝိမတိ (ထီ) | ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယ + ပစ္စယ + ဝိမတိ | ဆိုအပ်ပြီးသော အဆုံးအဖြတ်၏ အကြောင်း၌ ယုံမှားခြင်း။ တေန တာသု အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယပစ္စယဝိမတိ ဝိနောဒေတိ။ ဝဇိရ။ ၁၈။

ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယသဒိသ (တိ) | ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယ + သဒိသ | ဆိုအပ်ပြီးသော အဆုံးအဖြတ်နှင့်တူသော။ သေသမေတ္ထ ပဌမအရိဋ္ဌသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယသဒိသမေဝ။ ကခ်ီ။ ၃၂၉။ ကခ်ီ။ ဋီ။ ၁၁၅။

ဝုတ္တဝိပက္ခ (တိ) | ဝုတ္တ + ဝိပက္ခ | ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို- ပယ်- ပယ်မြစ်-ခြင်း။ ဝုတ္တဝိပက္ခဝသေနာ (ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၂၃)တိ ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ ပဋိပက္ခဝသေန၊ ပဋိက္ခေပဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀။ ဝုတ္တဝိပက္ခေန အကုသလာနိ ယောဇေတဗ္ဗာနိ။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၂၆၆။

ဝုတ္တဝိပတ္တိပဋိပက္ခ (ပု) | ဝုတ္တာ + ဝိပတ္တိ + ပဋိပက္ခ | ဆိုအပ်ပြီးသော ပျက်စီးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ နိဓိကဏ္ဍေန တိရောကုဋ္ဋေ ဝုတ္တဝိပတ္တိပဋိပက္ခဘူတာ သမ္ပတ္တိ စ ဒဿိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၉၈။

ဝုတ္တဝိပရိယာယ (ပု) | ဝုတ္တ + ဝိပရိယာယ | ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို - ပြန် - ပြန်လှန်-ခြင်း။ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန သုက္ကပက္ခော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၁၃၆။ မ၊ ၆။ ၁။ ၁၉၄၊ ၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၇။ ဝုတ္တဝိပရိယာယေနာတိ " သုဋ္ဌု စရိတံ ----- သုစရိတ " နှိုအာဒိနာ ကာယဒုစ္စရိတေနာတိအာဒိနံ ပဒါနံ ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ ဝိပရိယာယေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၁။ (-ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၁၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၉။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၄၀)။

ဝုတ္တဝိပရိတ (တိ) | ဝုတ္တ + ဝိပရိတ | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော။ ဝုတ္တဝိပရိတာ ဝိညတ္တိယော ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၁၆၉။ ဝုတ္တဝိပရိတေန အတ္ထေန သမ္မာ သဘာဝါတိ သမ္မတ္တာ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၈၇။

(-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၅)။

ဝုတ္တဝိပရီတနယ (ပု) [ဝုတ္တဝိပရီတ + နယ] ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သောနည်း။ ဝုတ္တဝိပရီတနယေန ဥပါဒိန္နကံ မုဉ္စိတွာ အနုပါဒိန္နကံ ဂဏ္ဍာတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၆။

ဝုတ္တဝိပရီတပ္ပကာရ (တိ) [ဝုတ္တဝိပရီတ + ပကာရ] ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ပြန်သောအပြားရှိသော။ ဗာဟိရာ ဝုတ္တဝိပရီတပ္ပကာရာတိ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိသေသတော မနသိကာတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၅)။

ဝုတ္တဝိပလ္လာသ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိပလ္လာသ] (က) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-ခြင်း၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော။ (ခ) ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ (ဂ) ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို-ပယ်-မယူ-ခြင်း။ (က) ဝိပုလေန ဝါ ပရိတ္တန္တိ ဣဒံ ဝုတ္တဝိပလ္လာသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၅။ သုက္ကပက္ခေ သဗ္ဗံ ဝုတ္တဝိပလ္လာသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၅။ ဝုတ္တဝိပလ္လာသေနာတိ ကဏ္ဍပက္ခေ ဝုတ္တဝိပရီတေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၃။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၆၆)။ (ခ) တဿ လက္ခဏံ ဝုတ္တဝိပလ္လာသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကခ်ါ။၂၂၉။ ဝုတ္တဝိပလ္လာသေနာတိ ဝုတ္တဿ ပဋိပက္ခဝသေန။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၃။ (ဂ) သုက္ကပက္ခော ကဏ္ဍပက္ခေ ဝုတ္တ-ဝိပလ္လာသဝသေန ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝုတ္တဝိပလ္လာသဝသေနာတိ "နရူပညူ"တိအာဒီသု ဝုတ္တဿ ပဋိသေဓဿ ပဋိက္ခေပဝသေန အဂ္ဂဟဏဝသေန။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၊ ၄၈၊ ၁၉၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၊ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀)။

ဝုတ္တဝိပါကပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တ + ဝိပါက + ပဝတ္တိ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော ဝိပါက်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥပပတ္တိန္တိ " သမာပန္နဿ ဝါ ဥပပန္နဿ ဝါ " တိ ဧတ္ထ " ဥပပန္နဿာ " တိ ဝုတ္တဝိပါကပ္ပဝတ္တိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝုတ္တဝိဘင် (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဘင်] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော-ဝိဘင်း-အကျယ်ချဲ့ပြကြောင်းဖြစ်သည့်စကား။ " ဥဇ္ဈာပနကံ နာမာ " တိ ဣမဿ ပဒဿ ဝုတ္တဝိဘင်္ဂေါယေဝ ဝတ္တဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆။

ဝုတ္တဝိဘင်နယဘေဒဒဿန (တိ) [ဝုတ္တ + ဝိဘင် + နယ + ဘေဒ + ဒဿန] ပြော-ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော - ဝိဘင်းနည်း-(အကျယ်ချဲ့ပြကြောင်းဖြစ်သည့်နည်း)-အထူးကို -ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ် -သော စကား။ ဤဒိသံ ဟေဌာ ဝုတ္တဝိဘင်နယဘေဒဿနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏ (ထီ၊ နဲ) [ဝုတ္တ + ဝိဘဝ + ဒက္ခိဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဥစ္စာကို ပေးလှူသော-အလှူဒါန-ကောင်းမှု။ အဿမေဓေ ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၀။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၂)။

ဝုတ္တဝိဘာဂ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဘာဂ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ " အဘိညေယျတော ပရိညေယျတော " တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဝိဘာဂေန ဝါ ----- ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇)။

ဝုတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိမောက္ခ] ဆို-ဟော-အပ်သော ဝိမောက္ခချာန်။ သုဘံ

ဝိမောက္ခ (ဒီ၊ ၃။ ၂၈) နွှိ " သုဘ " နွှိ ဝုတ္တဝိမောက္ခံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂။

ဝုတ္တဝိရတိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဝိရတိ] ဆိုအပ်ပြီးသော-ဝိရတိ-ကြဉ်ရှောင်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်သောတရား။ " ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဝိရတီသုမိစ္ဆာဝါစံ ပဇဟတိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၈။

ဝုတ္တဝိဝါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဝါဒ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော ငြင်းခုံခြင်း။ " ကုသလစိတ္တာ ဝိဝဒန္တီ " တိ ဝုတ္တဝိဝါဒေပိ " ဝိပစ္စတာယ ဝေါဟာရော " တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၅၁၈။

ဝုတ္တဝိသ (ဿ) ဂန္ဓဝါယနဝစန (နဲ) [ဝုတ္တ + ဝိသဂန္ဓ + ဝါယန + ဝစန] ပြော-ဆို-အပ်သော ကိလေသာအညှိနံ့ကို လှိုင်စေတတ်၏ဟူသော စကား။ တံ သုတွာ အညေဟိ ဝုတ္တဝိသဂန္ဓဝါယနဝစနေန သံဝေဂဇာတော ------ ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၂။

ဝုတ္တဝိသေသ (တိ) [ဝုတ္တ + ဝိသေသ] ပြော- ဟော-ဆို- အပ်ပြီးသော-အထူး -ထူးခြားချက်။ ဣမိနာ ဟေဌာ ဝုတ္တဝိသေသာ ---- ဝဏ္ဏသမ္ပဒါ ဒဿိတာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅။

ဝုတ္တဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊ နဲ) [ဝုတ္တ + ဝိဿဇ္ဇန] ဆိုအပ်ပြီးသော - အဖြေ - ဖြေဆိုခြင်း။ ဝုတ္တဝိဿဇ္ဇနေ ဒွိမူလကေ ဒွေ အပနေတွာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၇၂။

ဝုတ္တဝိဿဇ္ဇိတာဒိဘေဒ (တိ) [ဝုတ္တ + ဝိဿဇ္ဇိတ + အာဒိ + ဘေဒ] ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိဿဇ္ဇိတ (စွန့်အပ်သောသင်္ကန်း) စသည် အပြားရှိသော (သင်္ကန်း)။ ပထမကထိနေ ဝုတ္တဝိဿဇ္ဇိတာဒိဘေဒေ စ အနာပတ္တိ။ ကခီ။ ၁၅၈။

ဝုတ္တဝိဿာသ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဿာသ] ဆိုအပ်ပြီးသောအကျွမ်းဝင်ခြင်း။ တာဝတိကာ ဝိဿတ္ထီတိ " မယှံ ဓမ္မံ ဒေသေတူ " တိ ဝုတ္တဝိဿာသော အတ္ထီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝုတ္တဝိဟာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဟာရ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-နေထိုင်ခြင်း-ဣရိယာပထ ဝိဟာရ။ " ဝိဟရတီ "တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဝိဟာရေန ကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ကာယပရိဟရဏံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝုတ္တဝိဟာရုပစာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ဝိဟာရ + ဥပစာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော ကျောင်း၏-ဥပစာ-အနီးအရပ်။ ဟေဌာ ဝုတ္တဝိဟာရုပစာရာဒိ သဗ္ဗံ ခေတ္တမေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝုတ္တဝိဟေဌန (ထီ၊ နဲ) [ဝုတ္တ + ဝိဟေဌန] ဟော - မိန့် - အပ်သော ညှဉ်းဆဲခြင်း။ " ဣဓေကစ္စော ------ ဝိဟေဌနဇာတိကော ဟောတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တဝိဟေဌနေတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၀။

ဝုတ္တဝီရိယ (နဲ) [ဝုတ္တ + ဝီရိယ] ဆို-ဟော-မိန့် - အပ်ပြီးသော - အားထုတ်ခြင်း - လုံ့လ-ဝီရိယ။ တေဟိ ဓမ္မေဟိတိ ဆန္ဒနိဿယေန ပဝတ္တသမာဓိနာ စေဝ " ပဓာနသခ်ါရော "တိ ဝုတ္တဝီရိယေန စ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ဝုတ္တဝုတ္တက္ခဏ (ပု) [ဝုတ္တဝုတ္တ + ခဏ] ဆိုရာ ဆိုရာခဏ၊ ဖြေဆိုတိုင်း ဖြေဆိုတိုင်းသော-ခဏ-ကာလ။ တေန အဝိရဇ္ဇိတွာ ဝုတ္တဝုတ္တက္ခဏေ တထေဝ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄၉။

ဝုတ္တဝေဒနာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + ဝေဒနာ] ဆို-ဟော-အပ်ပြီးသောဝေဒနာ။ ဧသ နယော --- ဒုက္ခာဒိအသမာပန္နာဒိသာသဝါဒိဝသေန ဝုတ္တဝေဒနာသု စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၆။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉)။

ဝုတ္ထဝေလာ (ထီ) | ဝုတ္ထာ + ဝေလာ | ပြော-ဆို-အပ်ပြီးသော-အချိန်-အခါ။ သော ဝုတ္ထဝေလာယ နာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၅။ (-၁၇၉)။

ဝုတ္ထဝေါဟာရပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝုတ္ထ + ဝေါဟာရ + ပုဂ္ဂလ | ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော- ဝေါဟာရ- နာမပညတ်- မျှဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ " နံ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာတိ"အာဒိနာ ဝုတ္ထဝေါဟာရပုဂ္ဂလောတိ အနနုယောဂေါ ရတ္တန်လာဒိဘာဝဝိစာရဏာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝုတ္ထသံယသာမဂ္ဂီ (ထီ) | ဝုတ္ထာ + သံယသာမဂ္ဂီ | ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-သံယသာမဂ္ဂီ - သံယာ၏ ညီညွတ်ခြင်း။ သံယသာမဂ္ဂိဝသေန သမ္မုခီဘာဝေါတိ ---- ဧဝံ ဝုတ္ထသံယသာမဂ္ဂိဝသေန သမ္မုခီဘာဝေါ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၇။

ဝုတ္ထသံယောဇန (နာ) | ဝုတ္ထ + သံယောဇန | ဆို- ဟော- မိန့်- အပ်ပြီးသော- သံယောဇဉ်-အနှောင်အဖွဲ့။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္ထသံယောဇနာနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝုတ္ထသံဝါသ (ပု) | ဝုတ္ထ + သံဝါသ | ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-သံဝါသ-ပေါင်းဖော်ခြင်း။ ဧဝံ ဝုတ္ထသံဝါသဿ အဘဗ္ဗတာမတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၁၇၄။ (-၄၄၄။ ကခ်ီ။ ဋီ။ ၄၅)။

ဝုတ္ထသံသဋ္ဌသိက္ခာပဒ (နာ) | ဝုတ္ထ + သံသဋ္ဌသိက္ခာပဒ | ဆို - ဟော - မိန့်- ပညတ် - အပ်ပြီးသော သံသဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊ ဧ-ဧ-၁၀-သိက္ခာပဒ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၇-၁၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၈၈-၉။ " သံသဋ္ဌာ ဝိဟရေယ္ယ ဂဟပတိနာ ဝါ ဂဟပတိပုတ္တေန ဝါ " တိ ဧဝံ ပုန ဝုတ္ထသံသဋ္ဌသိက္ခာပဒဿ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၆။

ဝုတ္ထသံသာရဝဋ္ဋကာရဏာ (နာ) | ဝုတ္ထ + သံသာရဝဋ္ဋ + ကာရဏာ | ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော သံသရာဝဋ်၏ အကြောင်း။ ဧဝံ ဝုတ္ထသံသာရဝဋ္ဋကာရဏံ ဟုတ္ဝာ ဥပဂမေန္တီတိ သံသာရဥပဂါမိနော။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၇။

ဝုတ္ထသက္ကာရာဒိဝိဓိ (ပု) | ဝုတ္ထ + သက္ကာရ + အာဒိ + ဝိဓိ | ဆိုအပ်ပြီးသော ပူဇော်ခြင်းအစရှိသော အစီအရင်။ ဧတံ ဝိဓိန္တိ ဧတံ " သက္ကရေယ္ယု " န္တိအာဒိနာ ဝုတ္ထသက္ကာရာဒိဝိဓိံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀။

ဝုတ္ထသဒ်တလက္ခဏ (နာ) | ဝုတ္ထ + သဒ်တလက္ခဏ | ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော သဒ်တတရား၏လက္ခဏာ။ " ဥပါဒေါ ပညာယတီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္ထသဒ်တလက္ခဏတော အညော ---------- ဧကော အာကာရော ဥပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝုတ္ထသဒ်ါရ (ပု) | ဝုတ္ထ + သဒ်ါရ | ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော သဒ်ါရ။ သဒ်ါရပဒေ ဟေဌာ ဝုတ္ထသဒ်ါရေသု သဒ်ါရသဒ္ဒေန အာဂတသဒ်ါရေ အနာမသိတွာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၄။

ဝုတ္ထသဂ်ဟဏ္ဍ (တိ) | ဝုတ္ထ + သဂ်ဟ + အဏ္ဍ | ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ပေါင်းယူခြင်း အနက်ရှိသော။ အထ ခေါ အယေဝါပနက-နိဒ္ဒေသော ဝိယ ဝုတ္ထသဂ်ဟဏ္ဍန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။

ဝုတ္ထသညာ (ထီ) | ဝုတ္ထာ + သညာ | ဆို- ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော သညာ။ ယာ ဝါ ပန ဧတာသံ သညာနန္တိ -------- " ယဒိ ရူပသညာန " န္တိ ဧဝံ ဝုတ္ထသညာနံ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈)။

ဝုတ္တသညာဝိညာဏပဒ (နာ) [ဝုတ္တ + သညာ + ဝိညာဏ + ပဒ] ပြော - ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော သညာ-ဟူသော - ပုဒ်, ဝိညာဏ - ဟူသော - ပုဒ်။ သညာဝိညာဏေဟီ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀) တိ " သညာဝိညာဏသခ်ယာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တသညာဝိညာဏပဒေဟိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂။

ဝုတ္တသတိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + သတိ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော သတိ။ တတ္ထ " တဒနုဓမ္မတာ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဌိတိဘာဂိနီ ပညာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တသတိယာ ဝါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၉။

ဝုတ္တသတိသမ္ပဇည (နာ) [ဝုတ္တ + သတိ + သမ္ပဇည] ဆိုအပ်ပြီးသော-သတိ, သမ္ပဇဉ် (သတိ, ပညာ)။ သတိသမ္ပဇညဝသေနပီတိ "အသိတေ ---- သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတီ "တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တသတိသမ္ပညဝသေနပိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝုတ္တသတုပ္ပတ္တိပတိရူပက (တိ) [ဝုတ္တ + သတိ + ဥပ္ပတ္တိ + ပတိရူပက] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော-သတိဖြစ်ခြင်း၏ အတု အယောင်-သတိအတု-သတိ အယောင်ဆောင်။ သတိပတိရူပကေနာ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၂) တိ "စိရကတမ္ပိ စိရဘာသိတမ္ပိ သရိတာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တသတုပ္ပတ္တိပတိရူပကေန။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဝုတ္တသတ္တ (ပု) [ဝုတ္တ + သတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော သတ္တဝါ။ ပရေဟီတိ " ယေ တေ " တိ ဝုတ္တသတ္တေဟိ ပရေဟိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀)။

ဝုတ္တသတ္တက (နာ) [ဝုတ္တ + သတ္တက] ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်သော - သတ္တက (၇-ခုတို့၏အပေါင်း)။ ဧဝဉ္စ သတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တသတ္တကတော ဗဟုတရဘေဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။

ဝုတ္တသတ္တသန္တာနပရိယာပန္ဓ (တိ) [ဝုတ္တသတ္တ + သန္တာန + ပရိယာပန္ဓ] ပြော - ဟော- ဆို- အပ်ပြီးသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော။ သာ ပန " ပဇာ " တိ ဝုတ္တသတ္တသန္တာနပရိယာပန္ဓာ ဧဝ ဟုတွာ ပုနပျုနံ တံ ဇဋ္ဌေန္တီ ဝိနန္ဓန္တီ ပဝတ္တတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆။

ဝုတ္တသတ္တာဟ (နာ) [ဝုတ္တ + သတ္တာဟ] ဆိုအပ်ပြီးသော (၇) ရက်။ "ဗောဓိရုက္ခမူလေ သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသီဒီ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တသတ္တာဟံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၈။

ဝုတ္တသတ္ထသင်္ဂဟ (ပု) [ဝုတ္တ + သတ္ထ + သင်္ဂဟ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော လက်နက် - ၌ - ဟူ၍ - ရေတွက်ခြင်း။ သတ္ထသင်္ဂဟော ------ " သတ္ထဟာရက " နွှိ ဧတ္ထ ဝုတ္တသတ္ထသင်္ဂဟော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဝုတ္တသဒိသ (တိ) [ဝုတ္တ + သဒိသ] ဆို -ဖွင့်ဆို - ဟော - မိန့် - အပ်ပြီးသည်နှင့် တူသော။ သေသံ နာဝါယ ဝုတ္တသဒိသံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၂။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၃)။

ဝုတ္တသဒ္ဒ (ပု) [ဝုတ္တ + သဒ္ဒ] ဝုတ္တ-ဟူသော-သဒ္ဒါ။ အယံ ဝုတ္တသဒ္ဒေါ ကေသောဟာရဏ ----- အဇ္ဇေနကထနာဒီသု ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၂။(-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄)။

ဝုတ္တသဒ္ဒနယ (ပု) [ဝုတ္တ + သဒ္ဒနယ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော (ပါဏိနီ) သဒ္ဒါကျမ်း၌ လာသောနည်း-သဒ္ဒါနည်း။ " ပိသောဒရာဒီနိ ယထောပဒိဋ္ဌ " နွှိ ဝုတ္တသဒ္ဒနယေန ဝါ ---- ဘဂဝါ " တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၆။

ဝုတ္တသန္တိကတာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + သန္တိကတာ။ သန္တိက + တာ] ဆိုအပ်ပြီးသော နီးသည်၏အဖြစ်။ ဟေဌာ ဝုတ္တသန္တိကတာယ သန္တိကတော ဒူရုဒ္ဓရဏံ သက္ကာ ကာတုံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဝုတ္တသဗ္ဗစိတ္တုပ္ပါဒသာဓာရဏ (တိ) [ဝုတ္တ + သဗ္ဗစိတ္တုပ္ပါဒ + သာဓာရဏ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့နှင့်ဆက်ဆံသော။ ဖဿာဒယော ပနေတ္ထ သန္ဓိဌာနဝသေန ဝုတ္တသဗ္ဗစိတ္တုပ္ပါဒ-သာဓာရဏတော ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၃။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၇)။

ဝုတ္တသဘာဂဓမ္မ (ပု) [ဝုတ္တ + သဘာဂ + ဓမ္မ] ဆိုအပ်ပြီးသော သဘောတူတရား။ ဓမ္မေတိ ဝုတ္တသဘာဂဓမ္မေ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၁။

ဝုတ္တသဘာဝ (ပု) [ဝုတ္တ + သဘာဝ] ဆိုအပ်ပြီးသော - သဘော - လက္ခဏာ။ ဝုတ္တသဘာဝေ ဝိပရိယာယာဘာဝတော အဝိတထံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝုတ္တသမဏ (ပု) [ဝုတ္တ + သမဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော ရဟန်း။ တေသံ ဝသေနေဝ ဝုတ္တသမဏေန ကတ္တဗ္ဗဓမ္မာ ဝုတ္တာတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝုတ္တသမထ (ပု) [ဝုတ္တ + သမထ] ဆိုအပ်ပြီးသော ငြိမ်းအေးစေတတ်သည့် သမထ။ အဓိကရဏဌော ပန တေသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသမထေဟိ အဓိကရဏီယတာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၉။ (-ဝဇိရ။ ၁၉၉)။

ဝုတ္တသမယ (ပု) [ဝုတ္တ + သမယ] ပြော- ဟော- ဆို-အပ်သော- အချိန်-အခါ-ကာလ။ " သန္ဓိပတိတာနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ---- တုဏ္ဍီဘာဝေါ " တိ ဝုတ္တသမယေ သန္ဓာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၀။

ဝုတ္တသမာဓိ (ပု) [ဝုတ္တ + သမာဓိ] ဆိုအပ်ပြီးသော သမာဓိ။ ဣဒံ ဟိ သမာဓိဘာဝနာမယဉာဏေ ဝုတ္တသမာဓိနာ သမာဟိတေန စိတ္တေန။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။

ဝုတ္တသမာဓိမုခ (နဲ) [ဝုတ္တသမာဓိ + မုခ] ဆိုအပ်ပြီးသော သမာဓိကို အဦး-မူ-ပြု-ခြင်း။ ပဉ္စဉာဏိကောတိ ဧတ္ထ ဝုတ္တသမာဓိမုခေန ပဉ္စဉာဏာနေဝ ဥဒ္ဒိဌာနိ, နိဒ္ဒိဌာနိ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၅။

ဝုတ္တသမ္ပရာယ (ပု) [ဝုတ္တ + သမ္ပရာယ] ဆိုအပ်ပြီးသော တမလွန် - လောက - ဘဝ။ ဧဝံ ဝုတ္တသမ္ပရာယော (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆) တိ ဧတေ သဂ္ဂါတိ ဧဝံ ဟေဌာ ဝုတ္တသမ္ပရာယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဝုတ္တသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဝုတ္တ + သမ္ဗန္ဓ] ပြော-ဟော- ဆို-ဖွင့်ဆို- အပ်ပြီးသော-စပ်-ဆက်စပ် - ယှဉ်စပ် - ခြင်း (-စာစပ်သမ္ဗန်)။ " ယသ္မာ " တိ ဝစနဿ ပဌမံ ဝုတ္တသမ္ဗန္ဓ-ဝသေန အဌကထာသု ဝုတ္တံ သဗ္ဗမ္ပိ ပမာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂။

ဝုတ္တသမ္မပ္ပဓာနဝီရိယ (နဲ) [ဝုတ္တ + သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော သမ္မပ္ပဓာန်ဖြစ်သော - လုံ့လ - ဝီရိယ။ အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ---------- ဆန္ဒံ ဇနေတိ ဝါယမတီ " တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တသမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဝသေန ယတန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၄။

ဝုတ္တသမ္မသန (နဲ) [ဝုတ္တ + သမ္မသန] ဆိုအပ်ပြီးသော ကောင်းစွာ-သုံးသပ်-ဆင်ခြင်-ဝိဿနာရှု-ခြင်း။ " ယံကိဉ္စိ ရူပံ ----- ဧကံ သမ္မသန " နွှိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တသမ္မသန-ဝသေန ---- ဧကေကသ္မိံ ခန္ဓေ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။

ဝုတ္တသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + သမ္မာဒိဋ္ဌိ] ပြော-ဟော- ဆို-အပ်ပြီးသော -သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ကောင်းသော ဉာဏ်အမြင်။ သမ္မာဉာဏ် ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသမ္မာဒိဋ္ဌိယေဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။

ဝုတ္တသမ္မုခါဝိနယ (ပုံ) [ဝုတ္တ + သမ္မုခါ + ဝိနယ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော-သမ္မုခါဝိနည်း၊ (သံဃ, ဓမ္မ, ဝိနယ, ပုဂ္ဂလတို့၏) မျက်မှောက်ဖြစ်သော သူတို့အား ပေးအပ်သော ဝိနည်းကံ)။ ဝုတ္တသမ္မုခါဝိနယေ သံဃဿ ပုရတော ပဋိညာတံ ကတံ စေ။ ဝဇိရ။ ၅၅၀။

ဝုတ္တသယံကာရ (ပုံ) [ဝုတ္တ + သယံကာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော မိမိကိုယ်တိုင်-ပြု-ဖန်ဆင်း-အပ်သော (အတ္တ, လောက, ဒိဋ္ဌိ)။ " သယံကတော အတ္တာ စ လောကော စာ " တိ ဧဝံ ဝုတ္တသယံကာရသခ်ီတံ အဟက်ာရံ တထာပဝတ္တံ ဒိဋ္ဌိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၅။

ဝုတ္တသရီရ (နံ) [ဝုတ္တ + သရီရ] ဆိုအပ်ပြီးသော ခန္ဓာကိုယ်။ " ကြဒံ ကာယော " တိ ဝုတ္တသရီရံ ပုရာဏကမ္မမေဝ နံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။

ဝုတ္တသရူပနိဒ္ဒေသ (ပုံ) [ဝုတ္တ + သရူပ + နိဒ္ဒေသ] ဆိုအပ်ပြီးသော သရုပ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ " ကမ္မဿကတံ သစ္စာနုလောမိက " နှင့် ဝုတ္တသရူပနိဒ္ဒေသော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝုတ္တသလ္လေခါစာရပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တ + သလ္လေခါစာရ + ပဋိပတ္တိ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ခေါင်းပါးသော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း။ သမ္မာသမ္မဒ္ဓဿ ဣမာယ ဣမသ္မိံ သန္တာနသုတ္တေ ဝုတ္တသလ္လေခါစာရပဋိပတ္တိယာ ကထနံ နာမ ဘာရော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝုတ္တဿဿ (ပုံ၊ နံ) [ဝုတ္တ + သဿ] စိုက်ပျိုးအပ်ပြီးသော ကောက်စပါး။ ဝပ္ပကာလေ သုဋ္ဌု အဘိသခ်ရိတ္တာပိ ဝုတ္တဿဿံ တတ္ထ သလာကာ ဧဝ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၀)။

ဝုတ္တသဟေတုကဝိပါကဝိညာဏ (နံ) [ဝုတ္တ +သဟေတုက +ဝိပါက +ဝိညာဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော သဟိတ်ဝိပါက်ဝိညာဏ်စိတ်။ ပရတော ဝုတ္တသဟေတုကဝိပါကဝိညာဏာနံ သဒိသသံဝတ္တနံ ကာတုကာမတာဓိပ္ပါယေန ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝုတ္တသာကပုပ္ဖဟာရက (တိ) [ဝုတ္တ+သာက + ပုပ္ဖ + ဟာရက။ ထီ-၌ --ဟာရိကာ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်ပြီးသော ဟင်းရွက်, ပန်းတို့ကို-ဆောင်ယူ-ဆွတ်ခူး-သော၊ သူ။ တတ္ထ ကဋ္ဌဟာရိကာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသာကပုပ္ဖဟာရိကာ ဝိယ အဖာသုံ ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝုတ္တသာခလျ (နံ) [ဝုတ္တ + သာခလျ (•သခိလ + ဏျ)။] ဆိုအပ်ပြီးသော-ပြေပြစ်-နူးညံ့-သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်။ " ယာ သာ ဝါစာ နေလာ ကဏ္ဏသုခါ "တိအာဒိနာနယေန ဝုတ္တသာခလျေန သမန္နာဂတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၄။

ဝုတ္တသာသန (နံ) [ဝုတ္တ + သာသန] ပြော-ဆို-မှာဆို-မှာကြား-အပ်သော သတင်းစကား။ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ ဂတအမစ္စောပိ ရညော ဝုတ္တသာသနံ အာရောစေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀။

ဝုတ္တသိက္ခာပဒ (နံ) [ဝုတ္တ + သိက္ခာပဒ] ပြော- ဟော- မိန့်- ဆို- ပညတ်- အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ " ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ----- ဒွေ

ဝဿာနိ နာနုဗန္ဓေယျာ " တိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၂။ ဝုတ္တသိက္ခာပဒံ ဘဂဝတော ဝစနံ အဝိတိက္ကမန္တော ဟုတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝုတ္ထသိက္ခာပဒတ္ထယ (နာ) [ဝုတ္ထ + သိက္ခာပဒ + တယ] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-ပညတ်-အပ်သောသိက္ခာပုဒ် (၃) ခုအပေါင်း။ ပါရိဝါသိကဆန္ဒဒါနေန သိက္ခမာနံ ဝုဋ္ဌာပေယျ ------ ဧကံ ဝဿံ ဒွေ ဝုဋ္ဌာပေယျာ " တိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒတ္ထယံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၄။ (-၁၄၅)။

ဝုတ္ထသိက္ခာပဒဒွယ (နာ) [ဝုတ္ထ + သိက္ခာပဒ + ဒွယ] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-ပညတ်-အပ်သောသိက္ခာပုဒ် (၂) ခုအပေါင်း။ " အလံ တာဝ တေ အယျေ ---------- ဝုဋ္ဌာပေယျာ " တိ စ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၄။ (-၁၄၅- ၆)။

ဝုတ္ထသီဂီလောဏ (နာ) [ဝုတ္ထ + သီဂီ + လောဏ] ဆိုအပ်ပြီးသော သားချိုးဥ၌ ထည့်အပ်သော ဆား။ " ကပ္ပတိ သဂီလောဏ-ကပ္ပေါ "တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တသီဂီလောဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဝုတ္ထသီရ (တိ) [ဝုတ္ထ + သီရ] ဆံချ-ရိတ်-အပ်ပြီးသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ခေါင်းရိတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဒဟရော ဝုတ္တသီရော သောဋ္ဌသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဇာတိယာ။ မ၊ ၂။ ၃၅၄၊ ၃၈၀။ ဝုတ္တသီရောတိ ဝါပိတသီရော။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၈။

ဝုတ္ထသီတုဏ္ဍာဒိသဟနလက္ခဏ (တိ) [ဝုတ္ထ + သီတုဏ္ဍာဒိသဟန + လက္ခဏ] ပြော- ဟော- ဆို- အပ်သော အချမ်း, အပူ စသည်ကို သည်းခံခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ " ခမော ဟောတိ သီတဿာ " တိအာဒိနာ ဝုတ္တသီတုဏ္ဍာဒိသဟနလက္ခဏာယ ခန္တိယာ သမန္နာဂတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၉။

ဝုတ္ထသီလ (နာ) [ဝုတ္ထ + သီလ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော သီလ။ " နေလင်္ဂေါ သေတပစ္ဆာဒေါ " တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တသီလံ ဝိယ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၉၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၅)။

ဝုတ္ထသီလသံဝရ (ပု) [ဝုတ္ထ + သီလသံဝရ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော သီလကို-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ သီလမယဉ္စာဏော ဝုတ္တသီလသံဝရေန သံဝရိတွာ သံဝရံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆။

ဝုတ္ထသီလာဇီဝဝိပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္ထသီလ + အာဇီဝ + ဝိပတ္တိ] ဆိုအပ်ပြီးသော သီလ, အသက်မွေးခြင်းတို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဝုတ္တသီလာဇီဝဝိပတ္တိ ဝိပတ္တိ နာမ။ ဝဇိရ။ ၅၆။

ဝုတ္ထသီဟကိရိယာ (ထီ) [ဝုတ္တာ + သီဟ + ကိရိယာ] ဆိုအပ်ပြီးသော ခြင်္သေ့၏-အပြုအမူ-အမူအရာ။ သီသံ ပန ဥက္ခိပိတ္တာတိ အာဒိနာ ဝုတ္တသီဟကိရိယာ အနုတ္ထာသ-ပဒုဗ္ဗနံ ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၄)။

ဝုတ္ထသီဟနာဒ (ပု) [ဝုတ္ထ + သီဟနာဒ] ပြော - ဟော -ဆို - အပ်သော -မြတ်သော-မကြောက်မရွံ့ -ဟောကြား-ကြုံးဝါး-ကျူးရင့်-ခြင်း။ " ဧကစ္စံ တပသိံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တံ ပဿာမိ " တိ ဝုတ္တသီဟနာဒတော ပဌာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၄။

ဝုတ္ထသုဂတိစုတိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + သုဂတိစုတိ] ဆိုအပ်ပြီးသော - သုဂတိဘုံဘဝမှ ရွှေ့လျောသောစိတ်-သုဂတိ စုတိစိတ်။ ဧကစ္စသုဂတိစုတိယာ(အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၄)တိ ဝုတ္တသုဂတိစုတိယာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဝုတ္တသုတ္တ (န) [ဝုတ္တ + သုတ္တ] ပြော-ဟော-မိန့်- ဆို- အပ်သော- သုတ်- သုတ္တန်တရား။ တတော စ သတ္ထပဌမံ ဝုတ္တသုတ္တံ ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝဇိရ။ ၄၂၃။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၂၅။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၀။ မူလဦ၊ ၁။ ၁၇၅)။

ဝုတ္တသုတ္တာနုသာရ (ပု) [ဝုတ္တသုတ္တ + အနုသာရ] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသောသုတ်ကို-သို့- အစဉ်လျှောက် - အစဉ်လိုက် -ခြင်း၊ ဟော - မိန့်- ဆို - အပ်ပြီးသော သုတ်ကို-အောက်မေ့-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ ဧတ္ထ စ "ယံကိဉ္စိ ဝေဒယိတံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဒုက္ခသ္မိန္တိ ဝဒါမီ" တိ ဝုတ္တသုတ္တာနုသာရေန ဝါ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၆၆။

ဝုတ္တသုဒ္ဓသပ္ပိနယ (ပု) [ဝုတ္တ + သုဒ္ဓ + သပ္ပိ + နယ] ဆိုအပ်ပြီးသည့် သက်သက်သော ထောပတ်၌ ပြုအပ်သော နည်း။ ဥဂ္ဂဟီတကေန ကတေ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသုဒ္ဓသပ္ပိ-နယေနေဝ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၁၀၁။

ဝုတ္တသုဘဝိမောက္ခ (ပု၊ န) [ဝုတ္တ + သုဘဝိမောက္ခ] ပြော - ဟော - မိန့် - ဆို-အပ်သော သုဘဝိမောက္ခစျာန်။ ဧဝံ ဝုတ္တသုဘဝိမောက္ခံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၈၈။

ဝုတ္တသုရာမေရယမဇ္ဇပ (ပ္ပ) မာဒဌာန (နာ) [ဝုတ္တ + သုရာမေရယမဇ္ဇပ (ပ္ပ) မာဒဌာန] ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသော မူးယစ်မေ့လျော့ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သေ, အရက်ကို သောက်ခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသုရာမေရယမဇ္ဇ-ပမာဒဌာနာ ဝေရမဏီယာဝေတံ အဓိဝစန်။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၂၀)။

ဝုတ္တသေဋ္ဌဘာဝဆ္ဌဒကဝါဒ (ပု) [ဝုတ္တ + သေဋ္ဌဘာဝ + ဆဒက + ဝါဒ] ပြော-ဆို-ဟော- အပ်ပြီးသော ပုဏ္ဏားမျိုး၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဖြတ်တတ်သော စကား။ သေဋ္ဌစ္ဆေကဝါဒ (ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၉) နှင့် "ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော" တိ ဧဝံ ဝုတ္တသေဋ္ဌဘာဝဆ္ဌေဒကဝါဒံ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၁။

ဝုတ္တသေဋ္ဌိပုတ္တ (ပု) [ဝုတ္တ + သေဋ္ဌိပုတ္တ] ဆိုအပ်ပြီးသော သူဋ္ဌေးသား။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသေဋ္ဌိပုတ္တံ ဝိယ သဗ္ဗံ ဝတ္တာ အနုဇာနိသု။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။

ဝုတ္တသောစေယျပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝုတ္တ + သောစေယျ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော (ကာယ, ဝစီ, မနတို့၌) စင်ကြယ်သောသူ၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ တယိဒံ သီလံ ------- ဧဝံ ဝုတ္တသောစေယျပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၀၅။

ဝုတ္တသောတပတိတ (တိ) [ဝုတ္တ + သောတ + ပတိတ] ဆိုအပ်ပြီးသော (ပဋိညာဉ်စိတ်၏) အယဉ်၌ ကျသော။ ဝုတ္တသောတပတိတံ ဧဝါနန္တရေန ဝစနေန သမတ္ထယတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝုတ္တသောမနဿမုခ (န) [ဝုတ္တ + သောမနဿ + မုခ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော သောမနဿကို - အရင်းမူ - အဦးပြု-ခြင်း။ ဝုတ္တသောမနဿမုခေန ပဟာသော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၈၁။

ဝုတ္တသောရစ္စ (န) [ဝုတ္တ + သောရစ္စ] ဆိုအပ်ပြီးသော - တင့်တယ် - ကောင်းမြတ်-သော အမှုဒ္ဓမ္မွေ့လျော် - သူ၏အဖြစ် -ခြင်း။ ဧဝံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသောရစ္စမေဝ သီလဿ သမ္ပာဒနတော ပရိပူရဏတော "သီလသမ္ပဒါ" တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝုတ္တဟတ္ထိ (ပု) | ဝုတ္တ + ဟတ္ထိ | ဆိုအပ်ပြီးသော ဆင်။ တာနိ စေဝါတိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဟတ္ထိအာဒီနိ စေဝ ---------- သတ္တ ရတနာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၂။

ဝုတ္ထဟေတု (ပု) | ဝုတ္တ + ဟေတု | ဆိုအပ်ပြီးသော-အကြောင်း-ဟိတ်။ အဋ္ဌကထာယံ " ပတိတပုဗ္ဗောဂေန ဂဟိတတ္တာ " တိ ဝုတ္တဟေတုဿ ဣမာပိ သမ္ဘဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝုတ္တာကာရ (တိ) | ဝုတ္တ + အာကာရ | (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာရှိသော။ (ပု) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ။ (၁) ဝုတ္တပ္ပကာရ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၄) နှင့် ဒေဝဒတ္တောန ဝုတ္တာကာရံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇။ (ပု) (၂) ဝုတ္တာကာရဿ အနုကရဏဝသေန ဣတ္ထိဘာဝေ အာဒီနဝိဘာဝနတ္ထမေဝ ထေရိယာ ဝုတ္တာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၈၅။(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၆-၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၃၆၅)။

ဝုတ္တာကာရဒဿန (နာ) | ဝုတ္တာကာရ + ဒဿန | (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာကို ပြကြောင်း။ (၁) တဿာ ဝုတ္တာကာရဒဿနတ္ထံ အာဟ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ (၂) နေတံ ဆန္နန္တိအာဒိ ဝုတ္တာကာရ-ဒဿနံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၃)။

ဝုတ္တာကာရပဋိပက္ခ (ပု) | ဝုတ္တာကာရ + ပဋိပက္ခ | ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ သီလဝိပတ္တိယံ ဝုတ္တာကာရ-ပဋိပက္ခတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇။

ဝုတ္တာကာရပဒေသ (ပု) | ဝုတ္တာကာရ + ပဒေသ | ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာရှိသော အရပ်။ ကုသတိဏာနံ ဧဝ ဝါ ဝုတ္တာကာရပဒေသော " ကုသကဏ္ဍကော"တိ ဝုတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဝုတ္တာကာရပရာမသန (နာ) | ဝုတ္တာကာရ + ပရာမသန | ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာကို သုံးသပ်ခြင်း။ ဧဝန္တိ ဝုတ္တာကာရပရာ-မသနတ္ထဉ္စေဝ နိဒဿနတ္ထဉ္စ " ယထာ " တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅။

ဝုတ္တာကာရဝိပရိတ (တိ) | ဝုတ္တာကာရ + ဝိပရိတ | ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာတို့မှ-ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော။ ဝုတ္တာကာရ-ဝိပရိတေဟေဝ အဋ္ဌဟာကာရေဟိ စဝန္တံ စဝတီတိ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၂။

ဝုတ္တာဓိကကရဏာ (နာ) | ဝုတ္တ + အဓိက + ကရဏာ | ဆိုအပ်ပြီးသည်ထက် အလွန်ကို ပြုခြင်း။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တာဓိကကရဏေ ------- ဣမိနာ လက္ခဏေန အနာပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝုတ္တာဓိကာရ (ပု) | ဝုတ္တ + အဓိကာရ | ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်ပြီးသောပုဒ်၏ လိုက်လာခြင်း။ " ဒွေ တယောတိ ဟေတုဂေါ့ဆကာဒီသု ဝုတ္တာဓိကာရဝသေန ရုဠ္ဠိယာ ဝုတ္တ " နှင့် ကေစိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဝုတ္တာဓိပ္ပါယ (တိ) | ဝုတ္တ+အဓိပ္ပါယ | ဆိုအပ်ပြီးသော အဓိပ္ပါယ်ရှိသော။ အတီတန္တိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာဓိပ္ပါယမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ (-ကခ်ိ၊ ဋီ။ ၇၉။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၃၆)။

ဝုတ္တာနိသံသ (ပု) | ဝုတ္တ + အာနိသံသ | ပြော - ဟော - ဆို - အပ်ပြီးသော - အကျိုး-အာနိသင်။ အဋ္ဌာနိသံသေ သမ္ပဿန္တိ ကောသမ္ဘကက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တာနိသံသေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၃။

ဝုတ္တာနုက္ကမ (ပု) | ဝုတ္တ + အနုက္ကမ | ပြော-ဆို-ဟော-မိန့်- အပ်ပြီးသော အစဉ်။

သတ္တာ ဝုတ္တာနုက္ကမေန ရာဇဂဟံ ပတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄)။

ဝုတ္တာနုဂီတိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အနုဂီတိ] ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်အားလျော်စွာ -သီ-ဆို-ဟော-ပြော-ခြင်း။ အနုဂီတိ ဝိစိနတီတိ ဝုတ္တာနုဂီတိဝသေန ဝါ ဝုစ္စမာနာနုဂီတိဝသေန ဝါ အနုရူပံ ဂီတိ ဝိစိနတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၄။

ဝုတ္တာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အနုပုဗ္ဗီ] ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်သော အစဉ်။ ပါဠိဟာရိယာနံ ပဌမာဒိတာ ဘဂဝတာ ဝုတ္တာနုပုဗ္ဗီယာ ဝေဒိတမ္ဘာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆။

ဝုတ္တာနုရူပ (တိ) [ဝုတ္တ + အနုရူပ] ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းအား-လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ သဗ္ဗော ဝုတ္တာနုရူပေနေဝ နယေန သုဋ္ဌု သလ္လက္ခေတွာ ဘာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၈။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၈၃။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၀-၁)။

ဝုတ္တာနုသာရ (ပု) [ဝုတ္တ + အနုသာရ] (က) ဆို-ဟော-မိန့်-အပ်ပြီးသော နည်းသို့အစဉ် - လျှောက် - လိုက် - မှီး - ခြင်း။ (ခ) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်, သဒ္ဒါကို-အောက်မေ့ - အဖန်ဖန် အောက်မေ့ - ခြင်း။ (က) သေသံ ဝုတ္တာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၆။ ကခ်ိ။ ၁၅၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၈)။ (ခ) ဝုတ္တာနုသာရေနာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁) တိ " ဗာလော အယ " န္တိအာဒိနာ ဝုတ္တဿ အတ္ထဝစနဿ " ပဏ္ဍိတော အယန္တိ ဧတေဟိ လက္ခိယတိ " တိအာဒိနာ အနုဿရဏေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၆။

ဝုတ္တာနုသာသနီ (ထီ) [ဝုတ္တာ+အနုသာသနီ] ပြော-ဟော- မိန့်- ဆိုအပ်သော- ဆုံးမခြင်း-အဆုံးအမ။ ဇိနေန ဝုတ္တာနုသာသနီ ဇိနဿ ဝိဋ္ဌကတ္တယံ ဝါစနသဝနစိန္တနဓာရဏာဒိ-ဝသေန ဓာရေန္တော။ အဗ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။

ဝုတ္တာပတ္တိ (ထီ) [ဝုတ္တာ + အာပတ္တိ] ပြော- ဟော- မိန့်-ဆို- ပညတ်- အပ်ပြီးသော အာပတ်။ အဂ်ဇာတံ ပိဋ္ဌေန္တသာတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။ (-၁၇၃။ ဝဇိရ။ ၂၈၅)။

ဝုတ္တာပတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [ဝုတ္တာပတ္တိ + သမ္ဘဝ] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-ပညတ်-အပ်ပြီးသော အာပတ်၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အညာတက-ဝိညတ္တိအာဒီသု ဝုတ္တာပတ္တိသမ္ဘဝတော ဣဓ ပရိဏာတဒ္ဗယေ " အတ္တနော " တိ ပဒံ နု ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၂၈၅။

ဝုတ္တာဝသာန (တိ) [ဝုတ္တ + အဝသာန] ပြော-ဟော-မိန့်-ဆို-အပ်သောကျင့်ဝတ်လျှင်အဆုံးရှိသော။ " န ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗံ ------ စက်မိတဗ္ဗ " န္တိ ဝုတ္တာဝသာနာနိ ဆသင်္ဂီ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌ (တိ) [ဝုတ္တ + အဝသိဋ္ဌ] ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ တေန ဝါသဒ္ဒေန ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌံ သြဒါတာဒိဝဏ္ဏဝိသေသဒ္ဒေဝ ------- သင်္ကာတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၃၅)။

ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌပုညဖလ (န) [ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌ + ပုညဖလ] ဆိုအပ်ပြီးသည်မှကြွင်းကျန်သော-ကုသိုလ်-ကောင်းမှု-၏အကျိုး။ ပုညေနာတိ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌပုညဖလေန ပုညကမ္မေနေဝ ဝါ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၁။

ဝုတ္တာဝသေသ (တိ) [ဝုတ္တ + အဝသေသ] ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌ-ကြည့်။ သတ္ထန္တိ ဝုတ္တာဝသေသံ ယံကိဉ္စိ သမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀၊ ၁၁၃)။

ဝုတ္တာဝသေသက (တိ) | ဝုတ္တာဝသေသ + က | ဝုတ္တာဝသေသ - ကြည့်။ လုဒ္ဒါတိ ဝုတ္တာဝသေသကာ ယေကေစိ စာတုပ္ပဒ-ဇိဝိကာ နေသာဒါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂။

ဝုတ္တာဝသေသပါဠိဒေသနီယဒ္ဌယ (နံ) | ဝုတ္တာဝသေသ + ပါဠိဒေသနီယ + ဒ္ဌယ | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော ပါဠိဒေသနီ (သိက္ခာပုဒ်) ၂-ခုတို့၏အပေါင်း။ ဒုတ္ထဏ္ဏော ဒ္ဒေ ဒေသနိကာတိ ------- ဝုတ္တသိက္ခာပဒဉ္စ ဝုတ္တာဝသေသပါဠိဒေသနီယဒ္ဌယဉ္စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၈။

ဝုတ္တာဝသေသသာဓန (နံ) | ဝုတ္တာဝသေသ + သာဓန | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော ဝတ္ထုတို့ကို ပြီးစေခြင်း။ အဂ္ဂိဟောမံ ဝုတ္တာဝသေသသာဓနဝသေန ပဝတ္တံ ဟောမံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝုတ္တာဝသေသသာလာကိယသင်္ဃဏ (နံ) | ဝုတ္တာဝသေသ + သာလာကိယ + သင်္ဃဏ | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော မျက်စိကိုဆေးကုခြင်း အမှုကို-ပေါင်း-သိမ်း ကျုံး-၍ယူခြင်း။ ဣဒံ ဝုတ္တာဝသေသ-သာလာကိယသင်္ဃဏတ္ထံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၇)။

ဝုတ္တာဝသေသသေဋ္ဌစရိယ (ထီ၊ နံ) | ဝုတ္တာဝသေသ + သေဋ္ဌစရိယ | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော မြတ်သောအကျင့်။ ဗြဟ္မစရိယေနာတိ သိက္ခာနိဿိတေန ဝုတ္တာဝသေသသေဋ္ဌစရိယေန။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝုတ္တာဝသေသာပစာယန (နံ) | ဝုတ္တာဝသေသ + အပစာယန | ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော - အရိုအသေပြု-ပူဇော်-မြတ်နိုး-ခြင်း။

ဝုတ္တာဝသေသာပစာယနာဒိဝသေန ပဝတ္တ-မေတ္တာဝသေန ပဝတ္တံ ကာယိကံ ကိရိယံ သင်္ဂဏှာတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၀။

ဝုတ္တာဝသေသာရမ္မဏ (တိ) | ဝုတ္တာဝသေသ+ အာရမ္မဏ | ဆိုအပ်ပြီးသော ကသိဏ်းစသည်တို့မှ ကြွင်းကျန်သော အာရုံရှိသော။ တတ္ထ စျာနာနိ နာမ ဝုတ္တာဝသေသာရမ္မဏာနိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၉။

ဝုတ္တာဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထ (တိ) | ဝုတ္တ + အဝုတ္တ + အတ္ထ + သမုစ္စယ + အတ္ထ | ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်, မဆိုအပ်သေးသော အနက်ကို - ပေါင်း - ဆည်း -ခြင်း အနက်ရှိသော။ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တာဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၈။

ဝုတ္တိ၁ (ထီ) | ဝတ္တု + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝတ + တိ။ ဝတ ဝတ္တနေ၊ တိ၊ အဿု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၄၅။ ဝတ္တန် ဝုတ္တိ။ နိရုတ္တိ၊ ၇၃၂။ ဃတ္တိ-သံ။ ဝတ္တိ၊ ဝုတ္တိ-ပြာ။ | (၁) အသက်မွေးခြင်း၊ အသက်မွေးမှု။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၃) သုံး - သီတင်းသုံး - နေထိုင် - ခြင်း။ (၄) အကျင့်။ (၅) ဆန်းကျမ်းလာ ဂါထာ။ (၆) (သတ္တိရုပ်မှ ဗျတ္တိရုပ်အဖြစ်ဖြင့်) ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-လာခြင်း။ (၁) အသက်မွေးခြင်း၊ အသက်မွေးမှု။ ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေန၊ အဓမ္မစရဏေန ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၉၈။ ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေနာတိ ယာ ပုရောဟိတ-ဋ္ဌာနဝသေန လဒ္ဓါ ယသလာဘဓနလာဘဝုတ္တိ ---- အတ္တဝိနိပါတနသဒ္ဓါတေန ဝိနိပါတေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။ ဓမ္မေ သတိ ဗြာဟ္မဏ ဝုတ္တိရေသာ (သံ၊ ၁။ ၁၆၉) တိ ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မေ သတိ ----- ဇိဝိတံ ကပ္ပေန္တာနံ ဧသာ ဝုတ္တိ အယံ အာဇီဝေါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။

(-သုတ္တနိ။ ၂၉၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၂၅၉၊ ၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၁။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၆။ ၆။ ၃၁၃။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၁၁၁၊ ၁၈၈။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၄၁၂။ မ။ ၆။ ၁။ ၁၅။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀)။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ တေသံ သခ်ိတဓမ္မာနဉ္စ သေက္ခာနဉ္စ ကုရိယံ စရိယံ ဝုတ္တိ ပဝတ္တိ။ စူဠနိ။ ၃၆။ ဝုတ္တိန္တိ ပဝတ္တိ။ စူဠနိ၊ ၆။ ၇။ အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၂။ (-မူလဋီ၊ ၁။၆၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၈)။

(၃) သုံး- သီတင်းသုံး - နေထိုင် -ခြင်း။ အတ္တဘာဝဿ ကုရိယံ (ကုရိယနံ) ဝုတ္တိ ပါလနံ ယပနံ ယာပနံ စာရံ ဝိဟာရံ အဘိနိပ္ဖါဒေတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ကုရိယန္တိ ကိရိယံ။ ဝုတ္တိန္တိအာဒီနိ တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆၉။ (၄) အကျင့်။ သုစိသလ္လေခဝုတ္တိနာ (ကခ်ိ။ ၈၃) တိ သုစိဘူတာ ကိလေသသလ္လိ-ခနသမတ္ထာ ဝုတ္တိ ပဋိပတ္တိ ဇောသာတိ သုစိသလ္လေခဝုတ္တိ။ ကခ်ိ။ ဦ၊ သစ်။ ၁၂၃။ (၅) ဆန်းကျမ်းလာဂါထာ။ ကုတိ ဝုတ္တောဒယေ ဆန္ဒသိ မတ္တာဝုတ္တိနိဒ္ဒေသော နာမ ဒုတိယော ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁၉၅-နှာ။ ယဿံ ဝုတ္တိယံ တကာရယကာရာ စေ ယဒိ ပဋိပါဒံ ဘဝန္တိ။ ဝစနတ္ထဇောတိကာ။ ဦ၊ ၄၄-ဂါထာ။ ဝဏ္ဏနိယမော ဆန္ဒော ဂရုလဟုနိယမော ဝုတ္တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၅၇။ (ဆန်း၊ ဂဏ္ဌိ။ ၄၆။ နယသမုဒ္ဒေ၊ ဆန်း၊ ဂဏ္ဌိ။ ၄၆-ဂါထာ)။ (၆) (သတ္တိရုပ်မှ ဗျတ္တိရုပ်အဖြစ်ဖြင့်) ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-လာခြင်း။ န စေတ္ထ ဝိဇ္ဇမာနတာ-ဘိဗျတ္တိဝသေန ဝုတ္တိကပ္ပနာ ယုတ္တာ ဝိဇ္ဇမာနတာဘိဗျတ္တိ ကိရိယာသခ်ိတာယ ဝုတ္တိယာ ဝုတ္တိမတော စ အနညထာနု-ဇာနနတော။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၆။

ဝုတ္တိ၂ (ထီ) [ဝစ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၂။ ဥတ္တိ-သံ။ ဥတ္တိ-ပြာ။] (၁) ဖွင့်ဆို-အကျယ်ခဲ့.-ခြင်း။ (၂) ဖွင့်ဆို-အကျယ်ခဲ့.-ကြောင်း၊ သဒ္ဒါအစဉ် (သုတ်အဖွင့်)။ (၃) ဖွင့်ဆို-အကျယ်ခဲ့. - တတ်သော၊ သဒ္ဒါအစဉ် (သုတ်အဖွင့်)။ (၁) ဇီဝိကာယံ ဝိဝရဏော၊ ဝတ္တနေ ဝုတ္တိ နာရိယံ။ ဓာန်။ ၉၆၆။ ပတ္တိ ယုတ္တိ ဝုတ္တိ ကိတ္တိ။ ရူ။ ၈၅-နှာ။ ဝုတ္တိ သုတ္တဝိဝရဏံ, ဇီဝိကာပဝတ္တိဝိနယဉ္စ။ ရူ၊ ဦ။ ၅၆။ (၂) ဝုတ္တိ ကုဗ္ဗတာ ဝုတ္တာဒေါ ဂါထာဒ္ဒယံ ဝုတ္တံ။ နျာသ။ ၂။ တတ္ထ ဝုတ္တိတိ သုတ္တဿ အတ္ထော ဝုစ္စတိ ဝိဝရီယတိ ဇောယာတိ ဝုတ္တိ၊ ကာသာ။ သဗ္ဗဝစနာနမတ္ထော အက္ခရေဟေဝ သညာယတေတျာဒိကော သုတ္တတ္ထဿ ဉာပကဟေတုဘူတော သဒ္ဒပဗန္ဓော။ နိရုတ္တိ-သာရမဉ္ဇူသာ။ ၁၂၃-၄-နှာ။ ဝုစ္စတိ သုတ္တဿ အတ္ထော ဇောယာတိ ဝုတ္တိ " ဝိဝရီယတိ သုတ္တဿ အတ္ထော ဇောယာတိ ဝုတ္တိ " တိပိ ဝဒန္တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၂။ (၃) ဝုတ္တိယံ ပန ဇေဒေသတ္ထံ ဂဟေတွာ တတ္ထသဒ္ဒေါ အနုဝတ္တတိ။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ။ ၄။ အတ္ထံ ဝုစ္စတီတိ ဝုတ္တိ။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ။ ၅-နှာ။ သုတ္တဿ အတ္ထံ ဝုစ္စတိ ဝိဝရတီတိ ဝုတ္တိ။ ဂဠုန်ပျံ။ ၁၈-နှာ။

ဝုတ္တိက (တိ) [ဝုတ္တိ၁ + က။ ကသိရဝုတ္တိက-၌ က - ကို သမာသန္တက-လည်း ကြဲနိုင်သည်။ ဃတ္တိက-သံ။] (၁) အသက်မွေးခြင်းရှိသော။ (၂) ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ (၁) ကုဓ မဟာရာဇ ဇေစ္စော ပဂ္ဂလော --- အပ္ပန္နပါနဘောဇနေ ကသိရဝုတ္တိကေ။ သံ၊ ၁။ ၉၄။ (၂) ------- သဂါရဝါ သပ္ပတိဿာ သဘာဂဝုတ္တိကာ ဝိဟရိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၅။ သဘာဂဝုတ္တိတိ

သမ္မန္နသီလေဟိ သဘာဂဝုတ်ကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂။ (အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၄)။

ဝုတ်ကပွန (တိ) [ဝုတ်ကို + ကပွန] (၁) အသက်မွေးခြင်း-အသက်မွေးမှု-ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော။ (၂) (သတ္တိရုပ်မှ ဗျတ်တိရုပ်အဖြစ်ဖြင့်) ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-လာခြင်းကို ကြံစည်ခြင်း။ (၁) ဘက္ခာဘက္ခံ ဝိဇာနာတိ၊ အတ္တနော ဝုတ်ကပွန်။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၀။ (၂) နံ စေတ္ထ ဝုတ်ကပွနာ ယုတ္တာ ဝုတ်ယာ ဝုတ်မတော စ အနုညထာနုဇာနနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၆)။

ဝုတ်ကာရ (ပု) [ဝုတ်ကို + ကရ + ဏ] သုတ်ကို ဖွင့်ဆိုသူ၊ ဝုတ်ကို-သုတ်အဖွင့်-ကို-ပြု-စီရင်-တတ်သော၊ သူ။ သုတ္တကာရော၊ ဝုတ်ကာရော၊ ဋီကာကာရော။ ရူ။ ၅၆၃။

ဝုတ်နယ (ပု) [ဝုတ်ကို + နယ] ဝုတ်နည်း။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကို ဣတိ-သဒ္ဒါနှင့် မတည်မူ၍ သုတ်ကို ဝုတ်ဖွင့်သကဲ့သို့ ဖွင့်သောနည်း။ တဒေဝ ဝုတ်နယေန ဝိဝရတိ " ကေဝလံ ။ ပ ။ ဝေဒယိတ " နှိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၉။

ဝုတ်နိပ္ပါဒန (နံ) [ဝုတ်ဒီ + နိပ္ပါဒန] အသက်မွေးခြင်း-အသက်မွေးမှု-ကို ပြီးစေခြင်း။ သိပ္ပံ ဝုတ်နိပ္ပါဒနာယ၊ အဂဒံ ဇီဝိတရက္ခဏာယ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။

ဝုတ်မန္တ (တိ) [ဝုတ်ဒီ + မန္တ]။ ထီ-ဒ် ဝုတ်မတီ၊ ဝုတ်မန္တီ။ ဃတ်မတ်-သံ။] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-ခြင်း-ရှိသော (အတ္တ)။ ဝုတ်ဒီ (၆) အနက်ကြည့်။

ဝုတ်လက္ခဏ (နံ) [ဝုတ်ဒီ + လက္ခဏ] (ဆန်းကျမ်းလာ) ဂါထာ၏ မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ တဒပိ အရိယာဂါထတ္တာ ဝုတ်လက္ခဏတော, အတ္ထတော စ ယုတ္တမေဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁။

ဝုတ်သမောဓာန (နံ) [ဝုတ်ဒီ + သမောဓာန] အသက်မွေးခြင်း-အသက်မွေးမှု-ကိုပေါင်းခြင်း။ ဝုတ်သမောဓာနတာယာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၀) တိ ဇီဝိတဝုတ်သမောဓာနတာယ။ ဇာ၊ ၅၊ ၃။ ၅၁၅။

ဝုတ်ဟေတု (ပု) [ဝုတ်ဒီ + ဟေတု] အသက်မွေးခြင်း - အသက်မွေးမှု - ဟူသော အကြောင်း။ ဒိဋ္ဌဓေါသမွိ ရာဇာနံ၊ ဝုတ်ဟေတု ယထာ ဇနော။ အဘိ၊ ၅၊ ၁။ ၂၅၆။

ဝုတ်ဩ (တိ) [ဝုတ္တ + ဣ]။ ထီ-ဒ် ဝုတ်ဩနီ။ ဃတ်ဩန်-သံ။] ဝုတ်ဩက-ကြည့်။

ဝုတ္တူပစာရ (ပု) [ဝုတ္တ + ဥပစာရ] ဆိုအပ်ပြီးသော - ဥပစာ - အနီးဖြစ်သော အရပ်။ ဝုတ္တူပစာရတော ဝါ ဗဟိ ------ သန္ဓရဏသန္ဓရာပနေသုပိ နိသဇ္ဇသယနေသုပိ ဒုက္ကဋမေဝ။ ကခ်ိ။ ၂၀၄။

ဝုတ္တောကာသ (ပု) [ဝုတ္တ+ဩကာသ] ဆိုအပ်ပြီးသော-တည်ရာ-အရပ်။ ဝုတ္တောကာသတော ဆိန်ဒိတွာ ဂဟိတာဝသေသံ ဟိ အဇဟိတ-ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၃။ ၁၁၈။ (-ကခ်ိ။ ၁၅၅)။

ဝုတ္တောဒယ (ပု၊ နံ) [ဝုတ္တ+ဥဒယ] ဆန်းကျမ်း၊ ဂါထာတို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဣဒံ ဝုတ္တောဒယံ နာမ၊ လောကိယ'စ္ဆန္ဒနိဿိတံ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁၉၁။ အရိယာတနုမဏ္ဍာဒိ-သကသကနာမာနိ ဝုစ္စန္တေ အနေနာတိ ဝုတ္တံ။ ဂရုလဟူနိ ဝုစ္စန္တိ အနေနာတိ ဝုတ္တံ။ ဥဒယတိ ပဝတ္တတိ ဇတ္ထာတိ ဥဒယော။ ဝုတ္တာနံ ဥဒယော ဝုတ္တောဒယော။ ဝုတ္တံ ဥဒယတိ ဇတ္ထာတိ ဝုတ္တောဒယော။ ဝုတ္တာနိ ဥဒယန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဇတ္ထာတိ ဝါ ဝုတ္တောဒယံ။ နယသမုဋ္ဌာန၊ ဆန်း၊ ဂဏ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၆-၇။ (-ဝစနတ္ထ၊ ဋီ။ ၁၅)။

ဝုတ္တောဝါဒကရဏာ (နာ) [ဝုတ္တ + ဩဝါဒ + ကရဏာ] ပြော-ဟော-ဆို-အပ်သော-အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို-ပြုလုပ်-လိုက်နာ-ခြင်း။ " ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌပ္ပ " နှိ ဝုတ္တောဝါဒကရဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၅။

ဝုတ္ထ (တိ) [ဝသ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၄။ ရူ။ ၆၁၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၇။ ဥပ္ပတ-သဒ်။ ဝုတ္ထ-ပြာ။] ဝုဋ္ဌ-ကြည့်။ ဝုတ္ထော မေ ဘန္တေ သာဝတ္ထိယံ ဝဿာဝါသော။ အံ၊ ၃။ ၁၈၀။ ဝုတ္ထံ မေ ဘဝန်း ဒိဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂။ မယံ အညသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝုတ္ထာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၃။ ဝုသိတန္တိ ဝုတ္ထံ ပရိဝုတ္ထံ၊ ကတံ စရိတံ နိဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝုတ္ထံ မဂ္ဂပြဟ္မစရိယံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဝုတ္ထကုက္ကုဋ္ဌ (ပု) [ဝုတ္ထ + ကုက္ကုဋ္ဌ] နေပြီးသောကြက်။ တသ္မိံ ရုက္ခေ ဝုတ္ထကုက္ကုဋ္ဌေသု ဥပရိကုက္ကုဋ္ဌော ----- ဝစ္ဆံ ပါတေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၉။

ဝုတ္ထဂေါဂဏာ (ပု) [ဝုတ္ထ + ဂေါဂဏာ] နေသော နွားအပေါင်း။ တိယာမရတ္တိံ သမ္မာဓေ ဩကာသေ ဒုက္ခံ ဝုတ္ထဂေါဂဏော နိက္ခမန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ ပဒီသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝုတ္ထဋ္ဌာန (နာ) [ဝုတ္ထ + ဋ္ဌာန] နေပြီးရာ-အရပ်-ဋ္ဌာန။ " ကုဟိံ ဝုတ္ထာသီ " တိ ဝုတ္တေ " ကိံ တုမ္ဟာကံ မမ ဝုတ္ထဋ္ဌာနေနာ " တိ ဝတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၉။

ဝုတ္ထဓိတု (ထီ) [ဝုတ္ထာ + ဓိတု] နေပြီးသော သမီး။ ဥရေ ဝုတ္ထဓိတရော ဝိယ တာ ဒိသွာ တုဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၂၁။

ဝုတ္ထပဗ္ဗတသာနု (ပု) [ဝုတ္ထ + ပဗ္ဗတသာနု] နေခဲ့ပြီးရာ- တောင်ထိပ်အပြင်- တောင်လျှဉ်တောင်ဝှမ်း။ ပုဗ္ဗေ မယာ ဝုတ္ထပဗ္ဗတသာနုမေဝ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆိဿာမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၉။

ဝုတ္ထပရိဝေဏာ (နာ) [ဝုတ္ထ + ပရိဝေဏာ] နေခဲ့ပြီးရာ - နေရာကျောင်း - ပရိဝုဏ်။ ဝုတ္ထပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိမ္ဟာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁၆၇)။

ဝုတ္ထပုတ္တ (ပု) [ဝုတ္ထ + ပုတ္တ] နေ-ကိန်း-ပြီးသော သား။ မယံ ဧကမာတုကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထပုတ္တာ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝုတ္ထပုဗ္ဗ (တိ) [ဝုတ္ထ + ပုဗ္ဗ။ ရူ။ ၁၉၀-နှာ။] (၁) ရှေး၌-နေရာဖြစ်-နေဘူး-သော(ကျောင်း)။ (၂) ရှေး၌ - နေခဲ့ပြီး -နေဘူး -သော၊ သူ။ (၁) သစေ ပုဗ္ဗေပိ နိဿယံ ဂဟေတ္ဝာ ဝုတ္ထပုဗ္ဗံ ကဋ္ဌိ အာဝါသံ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၄။ ဝုတ္ထပုဗ္ဗန္တိ ဝသိတပုဗ္ဗံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈)။ (၂) ယော ယေန သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝုတ္ထပုဗ္ဗော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅-၆။

ဝုတ္ထပြဟ္မစရိယ (တိ) [ဝုတ္ထ + ပြဟ္မစရိယ] ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော။ ဧဝံ သေသဗုဒ္ဓါနမ္ပိ သာသနေ ဝုတ္ထပြဟ္မစရိယာ ဒေဝတာ အာရောစယိသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဝုတ္ထပြဟ္မစရိယဝါသ (တိ) [ဝုတ္ထ + ပြဟ္မစရိယဝါသ] ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော။ သော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇၊ ၂၈၉) တိ နိဝုတ္ထပြဟ္မ-စရိယဝါသော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂)။

ဝုတ္ထဘဝ (ပု) | ဝုတ္ထ + ဘဝ | နေထိုင်ပြီးရာ-ဘဝ-ဘုံ။ ဝုတ္ထဘဝါဒီ ပရိယာဒါယ ဇာနာတိ ပဋိဝိဈ္ဈတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဝုတ္ထဘာဂါပေက္ခာ (ထီ) | ဝုတ္ထဘာဂ + အပေက္ခာ | နေထိုင်ပြီးရာနေ့၏ အဘို့ကို ငဲ့ခြင်း။ ဧကဒေသေန အဝုတ္ထမို့ တံ ဒိဝသံ ဝုတ္ထဘာဂါပေက္ခာယ ဝုတ္ထမေဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝုတ္ထဘာတု (ပု) | ဝုတ္ထ + ဘာတု | နေပြီးသောညီအစ်ကို။ တေသံ ဧကမာတုကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထဘာတုနံ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၉။

ဝုတ္ထဘိက္ခု (ပု) | ဝုတ္ထ+ဘိက္ခု | (မိုးလပတ်လုံး) နေ- သီတင်းသုံး -ဝါဆို- ပြီးသော - ရဟန်း။ ကြာဒံ ဝဿာဝါသိကံ အမ္မာကံ သေနာသနေ ဝုတ္ထဘိက္ခုနော ဒေမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၄။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၉၁။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၈၇)။

ဝုတ္ထမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ (တိ) | ဝုတ္ထ + မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ | ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သူ။ ပုန ဝသိတဗ္ဘာဘာဝတော ဝုတ္ထမဂ္ဂဗြဟ္မ-စရိယော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃။

ဝုတ္ထရတ္တိ (ထီ) | ဝုတ္ထာ + ရတ္တိ | နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကျင့်သုံး-ပြီးရာ ညဉ့်။ နှ ဟိ တတ္ထ ဝုတ္ထရတ္တိယော ဂဏန္ထပိကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၈၇။

ဝုတ္ထဝဿ (တိ) | ဝုတ္ထ + ဝဿ | မိုးလပတ်လုံးနေခဲ့ပြီးသော၊ နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အပ်ပြီးသော-ဝါ-နေခြင်း ကြီယာ-ရှိသော၊ သူ။ ဝါဆို-ဝါကပ်-ဝါကျွတ်-ပြီးသော၊ သူ။ ဝဿံဝုတ္ထ-လည်းကြည့်။ အထာယသ္မာ မဟာမဟိန္ဒော ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ စတုမာသံ ဝုတ္ထဝဿာပိ ဘဂဝတော ဝေနေယျသတ္တာ အပရိပက္ကိန္ဒြိယာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၅။ ဝသန် ဝဿံ၊ ဝသနကိရိယာ၊ ဝုတ္ထံ ဝသိတံ ဝဿမဿာတိ ဝုတ္ထဝဿော၊ တဿ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၅။ (-၂၄၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃။ ဝိ၊ ၄။ ၆၅၊ ၇၁၊ ၇၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၆)။

ဝုတ္ထဝါသ (တိ) | ဝုတ္ထ + ဝါသ | ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သူ။ သော ဝုတ္ထဝါသော စိဏ္ဏစရဏော။ စူဠနိ။ ၈၅။ ခီဏာသဝေါ ဝုတ္ထဝါသော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၀။ ဝုတ္ထဝါသော (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၄) တိ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄။ ဇာ၊ ၄၊ ။၁။ ၁၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၅)။

ဝုဒ္ဓ (တိ) | ဝဒ္ဓ + တ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၉။ ဃဒ္ဓ-သံ။ ဝုဓ၊ ဝုဒ္ဓ-ပြာ။ ဝုဓ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဝုဓ - ကြည့်။ ဝုဒ္ဓေဟိ မဟာလွကေဟိ အာစရိယပါစရိယေဟိ သဒ္ဓိံ ကထာသလ္လာပေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၅။ ဝုဒ္ဓါ မဟာလွကော အဒ္ဓဂတော။ ဒီ၊ ၂။ ၈၅၊ ၁၈၇။ မ၊ ၁။ ၁၁၆။ သံ၊ ၃။ ၁၃၃။ မဟာနိ။ ၉၃။ ဝုဒ္ဓါတိ ဝမိတ္တာ ဌိတအင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၆။ ဥက္ကံသ-ဂတဝုဒ္ဓတာယ ဝုဒ္ဓါ။ တေနာဟ " ဝမိတ္တာ ဌိတအင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈။ ဝုဒ္ဓ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁) နှင့် သီလာဒီဟိ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တံ၊ ဂရုကန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀။ ယမရိယမမ္မေန ပုနန္တိ ဝုဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၃။ ပုနန္တိ ဝုဒ္ဓါတိ ယံ ပုဂ္ဂလံ ဉာဏဝုဒ္ဓါ အရိယဓမ္မေန ပုနန္တိ ပရိသောဓေန္တိ။

ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၉။ ဗဟုသုတံ ဝုဒ္ဓံ ဝိနီတဝန္တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဝုဒ္ဓန္တိ ဂုဏဝုဒ္ဓံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၃၇။ သတ္ထာ ကုဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၅၃။ မ၊ ၂။ ၂၇၀။ အံ၊ ၁။ ၆၈၊ ၁၅၄၊ ၃၃၀။ အံ၊ ၂။ ၅၊ ၅၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၇၊ ၂၇၆။ ၃၅၅။ ဇာ၊ ၂။ ၇၊ ၁၀၊ ၂၄၊ ၉၆၊ ၁၆၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၊ ၁၄၀)။

ဝုဒ္ဓ၂ (ပု) [ဝုဒ္ဓ + ဏ] ဝုဓ္ဓ၂ -ကြည့်။

ဝုဒ္ဓအနန္တဝန္တု (တိ) [ဝုဒ္ဓ + အနန္တဝန္တု] ကြီးပွါးသောအားဖြင့် အဆုံးမရှိသော။ အနန္တဝါ (ပဋိသံ။ ၁၅၁) တိ ဝုဒ္ဓအနန္တဝါ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။ ၅၈။

ဝုဒ္ဓအပရိယန္တ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + အပရိယန္တ] ကြီးပွါးသောအားဖြင့် အပိုင်းအခြား မရှိသော။ အပရိယန္တော (ပဋိသံ။ ၁၅၁) တိ ဝုဒ္ဓအပရိယန္တော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၈။

ဝုဒ္ဓက (ပု) [ဝုဒ္ဓ + ကဏ်] ဝုဓ္ဓ၂ -ကြည့်။

ဝုဒ္ဓကာလ (ပု) [ဝုဒ္ဓ+ကာလ] ဝုဓကာလ-ကြည့်။ ----- ဝုဒ္ဓကာလေပိ ကုမာရကဿပေါတွေဝ ပညာယိတ္ထ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ (-သီ၊ ဒီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၇)။

ဝုဒ္ဓတမ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + တမ။ ဃဒ္ဓတမ-သံ] (ဂုဏ်အားဖြင့်) အထူးသဖြင့်-သာ၍-ကြီးမြင့်သော၊ အကြီး-အမြတ်-ဆုံးဖြစ်သော။ အဟဉ်ဇေဋ္ဌော ဝုဒ္ဓတမောတိ သခ်ဳ ဂတော။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။ ဇေဋ္ဌောတိ ဂုဏဝသေနေဝ သဗ္ဗေသံ ဝုဒ္ဓတမော၊ ဂုဏောဟိ မဟလ္လကတမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ဒီ၊ ၃။ ၂၁၀။

ဝုဒ္ဓတရ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + တရ] ဝုဓတရ-ကြည့်။ ဝုဒ္ဓတရာပိ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတ္ဝာ ---------- ခမာပေသုံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-အံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃၊ ၂၁၈)။

ဝုဒ္ဓတရာဝတ္ထ (တိ) [ဝုဒ္ဓတရာ + အဝတ္ထာ] အထူးသဖြင့် - သာ၍ - ကြီးပွါး - တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-သော အခိုက်အတန့်ရှိသော။ အာသေဝနာဗလပွတ္ထာနံ ဝုဒ္ဓတရာဝတ္ထတ္တာ သတ္ထသခ်ါရေဟိ ဝိရဇ္ဈနသမတ္ထာ ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဝုဒ္ဓတ္ထ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + အတ္ထ] (၁) ကြီးပွါးခြင်းဟူသောအနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ (၂) ဝုဒ္ဓိပြုရခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော (ဏာအနုဗန်)။ ဝုဓတ္ထ-လည်းကြည့်။ (၁) ဝုဒ္ဓတ္ထော ဟိ အကာရော ဒိဿတိ " အသေက္ခာ ဓမ္မာ" တိ-အာဒိသု ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။ (၂) သဗ္ဗတ္ထ ဏကာရာနုဗန္ဓော ဝုဒ္ဓတ္ထော။ ရူ။ ၃၆၆။ ဝုဒ္ဓိ အတ္ထော ပယောဇနံ ဧတဿာတိ ဝုဒ္ဓတ္ထော။ ရူ၊ ဋီ။ ၃၆၆။

ဝုဒ္ဓပဗ္ဗဇိတ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + ပဗ္ဗဇိတ] ဝုဓပဗ္ဗဇိတ[၁] - ကြည့်။ သုဘဒ္ဒါ နာမ ဝုဒ္ဓပဗ္ဗဇိတော တဿံ ပရိသာယံ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။ (သုဘဒ္ဒပုဗ္ဗ် လည်းကြည့်)။

ဝုဒ္ဓပရိယန္တသိက္ခာပဒ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + ပရိယန္တ + သိက္ခာပဒ] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-များပြား-သော အပိုင်းအခြားရှိသည့် သိက္ခာပုဒ်ရှိသော။ တေသံ အပရိယန္တသိက္ခာပဒါနံ၊ ဝုဒ္ဓပရိယန္တသိက္ခာပဒါနန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၈။

ဝုဒ္ဓပွမာဏ (တိ) [ဝုဒ္ဓ + ပမာဏ] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-စည်ပင်ပြန့်ပွါး-သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အပွမာဏောတိ ဝုဒ္ဓပွမာဏော၊ ဝိပုလောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၆။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉)။

ဝုဒ္ဓဘူမိ (ထိ) | ဝုဒ္ဓ + ဘူမိ | အသက်ကြီး-အရွယ်ကြီး-အိုမင်း-ရင့်ရော်-သောသူတို့၏-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ၊ (အကျင့်သိက္ခာ, ဘုံ)၊ လူကြီး အဆင့်အတန်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဝုဒ္ဓဘူမိ စ အက္ခာတာ ဒဟရဘူမိ စ။ အံ၊ ၁။ ၆၈။ ဝုဒ္ဓဘူမိတိ ယေန ကာရဏေန ဝုဒ္ဓါနာမ ဟောတိ၊ တံ ကာရဏံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဘဝတိ ဧတ္ထ ဖလံ တဒါယတ္တာဝုတ္တိတာယာတိ ဘူမိ၊ ကာရဏန္တိ အာဟ " ယေန ကာရဏေနာ" တိအာဒိ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၈။

ဝုဒ္ဓသမဏ (ပု) | ဝုဒ္ဓ + သမဏ | (ဂုဏ်အားဖြင့်) ကြီးမြင့်သော - ရဟန်း-ဘုရား။ ဧဝံ ဟိ ဝုတ္တံ သမဏေန ဇာနတာ။ အံ၊ ၁။ ၃၂၇။ သမဏေနာတိ ဝုဒ္ဓသမဏေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝုဒ္ဓသမာစာရ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + သမာစာရ | ကြီးပွါးသော အကျင့်ရှိသော။ ဝုဒ္ဓသီလိနော (အံ၊ ၃။ ၁၀၈) တိ ဝမိတသီလာ ဝုဒ္ဓသမာစာရာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။

ဝုဒ္ဓသရီရ (န) | ဝုဒ္ဓ + သရီရ | ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးသော ဘုရားရှင်၏ - ကိုယ် - ခန္ဓာ။ ဝုမ္ဟသရီရ - လည်းကြည့်။ ဝုဒ္ဓသရီရေပိ နိလ္လဇ္ဇော မစ္ဆရာဇာ ပဟရိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝုဒ္ဓသာသန (န) | ဝုဒ္ဓ + သာသန | ဝုမ္ဟသာသန-ကြည့်။ သဗ္ဗေ ဗျသနံ ပပ္ပေါန္တိ၊ အကတ္တာ ဝုဒ္ဓသာသနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁)။

ဝုဒ္ဓသီလ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + သီလ | (၁) ကြီးပွါး-တိုးပွါး- သော- အကျင့်-သီလ -ရှိသော၊ သူ။ (နှ) (၂) ကြီးပွါး - တိုးပွါး - သော သီလ။ (၁) ဝုဒ္ဓသီလဿာ (မ၊ ၂။ ၄၈) တိ ဝမိတာစာရဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ (-အံ၊ ၃။ ၃၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၂)။ (၂) ဝုဒ္ဓသီလေနာ (မ၊ ၂။ ၃၇၈) တိ ဝုဒ္ဓေန ဝမိတေန သီလေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၁၅)။

ဝုဒ္ဓသီလီ (တိ) | ဝုဒ္ဓသီလ + ဣ | ထိ-၌ ဝုဒ္ဓသီလိနီ။ | ဝုမ္ဟသီလီ-ကြည့်။ ဘဝံ ဟိ စက်ဿီ သီလဝါ ဝုဒ္ဓသီလီ ဝုဒ္ဓသီလေန သမန္နာဂတောတေ။ မ၊ ၂။ ၃၇၈။ ဝုဒ္ဓံ ဝမိတံ သီလမဿာတိ ဝုဒ္ဓသီလီ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၁၅)။

ဝုဒ္ဓသေဝိတ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + သေဝိတ | သိတင်း-သိက္ခာ -ဝါ-ကြီးသော သူတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်သော၊ သူ။ ----- ဗဟုဿုတတာ ပရိပုစ္ဆကတာ ဝိနယေ ပကတညုတာ ဝုဒ္ဓသေဝိတတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၃။

ဝုဒ္ဓသေဝီ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + သေဝ + ဏီ။ ထိ-၌ ဝုဒ္ဓသေဝိနီ။ | ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြင့်သော သူတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝုမ္ဟသေဝီ-လည်းကြည့်။ နိဟီနသေဝီ နံ စ ဝုဒ္ဓသေဝီ၊ နိဟီယတေ ကာဋုပက္ကေဝ စန္ဒော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉)။

ဝုဒ္ဓါနုမတ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + အနုမတ | ဝုဒ္ဓသာသန-ကြည့်။ ဝုဒ္ဓါနုမတ (ဇာ၊၁။၂၀)နှိုက် ဂုဏဝုဒ္ဓါနံ ပဏ္ဍိတာနံ အနုမတံ။ ဣမိနာ ဉာဏသမ္ပန္နာနံ ဂရူနံ သြဝါဒံ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၉။

ဝုဒ္ဓါပစာယိက (တိ) | ဝုဒ္ဓါပစာယီ + က | ဝုမ္ဟာပစာယီ-ကြည့်။ ယော မေ ပုတ္တံ ပမောစေသိ၊ သဒါ ဝုဒ္ဓါပစာယိကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၅။

ဝုဒ္ဓါပစာယီ (တိ) | ဝုဒ္ဓ + အပ + စာယ + ဏီ။ ထိ-၌ ဝုဒ္ဓါပစာယိနီ။ | ဝုမ္ဟာပစာယီ-ကြည့်။

ကတည်း။ ကတဝေဒီ ဝုဒ္ဓါပစာယီ သုဝိသုဒ္ဓါဇီဝေါ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၇၉။

ဝုဒ္ဓိ² (ထီ) [ဝဒ္ဓ + တိ။ ဝဒ္ဓ ဝဒ္ဓနေ၊ တိ၊ ဒလောပေါ၊ ဓဟဘာဟေဟိ ဓဟ စ၊ အဿု။ ဝုဒ္ဓိ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၇၆၀။ ဃဒ္ဓိ-သံ။ ဝုဓိ၊ ဝုဒ္ဓိ-ပြာ။ ဝုဓိ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝုဓိ-ကြည့်။ ဝုဒ္ဓိ ဟေသာ ဘဂိနိ အရိယဿ ဝိနယေ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀။ ဝုဒ္ဓိယေဝ အာနန္ဒ ဝဇ္ဇိန် ပါဋိကခီ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၂။ ဝုဒ္ဓိ ဝိရူဠ္ဍိ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိဿတိ။ မ၊ ၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၃၃၅။ အံ၊ ၂။ ၇။ ပဋိသံ။ ၃၉၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၀။ ဝုဒ္ဓိ ဝါ ဝိရူဠ္ဍိ ဝါ ဝေပုလ္လံ ဝါ ပညပေဿာမိ။ မ၊ ၃။ ၂၀။ တဿ ဝုဒ္ဓိမန္ဒာယ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကမန္ဒာယ။ မ၊ ၂။ ၂၃၄။ အတ္ထိ တတ္ထ သဒ္ဓါရာနံ ဝုဒ္ဓိ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၅။ အဘိ၊ က။ ၁၁၄။ ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဝုဒ္ဓိနံ ယဒိဒံ ပညာဝုဒ္ဓိ။ အံ၊ ၁။ ၁၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၅၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄၊ ၂၇၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၂၅)။

ဝုဒ္ဓိ³ (တိ) [ပညာ + ဝုဒ္ဓိ။ ပညာ-ဟူသော ရှေ့ပုဒ်ကျေ။] ပညာဖြင့် ကြီးပွါးခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝုဒ္ဓိသေဝီ-ကြည့်။

ဝုဒ္ဓိအတ္ထ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + အတ္ထ] ဝုဓိအတ္ထ-ကြည့်။

ဝုဒ္ဓိအနန္တဝန္တု (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + အနန္တဝန္တု] ဝုဒ္ဓအနန္တဝန္တု - ကြည့်။ အနန္တဝါ (မဟာနိ။ ၄၈)တိ ဝုဒ္ဓိအနန္တဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၇။

ဝုဒ္ဓိအဝယဝ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + အဝယဝ] ကြီးပွါးသော - ကိုယ်အင်္ဂါ - အစိတ်အပိုင်း-ရှိသော၊ သူ။ အဌမာသဇာတော ကာမံ သတ္တမာသဇာတတော ဝုဒ္ဓိအဝယဝေါ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၃၈။

ဝုဒ္ဓိကရ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + ကရ +အ။ ဃဒ္ဓိကရ-သံ။ ထီ-ဌ် ဝုဒ္ဓိကရီ။] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ သပ္ပါယာနိတိ ဟိတာနိ ဝုဒ္ဓိကရာနိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၉။ ဝုဒ္ဓိကရာနိတိ အာရောဂျာဒိဝုဒ္ဓိကရာနိ။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၉၀။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၅၃)။

ဝုဒ္ဓိကာမ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + ကမု + ဏ။] ဝုဓိကာမ - ကြည့်။ ဝုဒ္ဓိကာမာ သုခိစ္ဆကာ။ အပ၊ ၂။ ၁၀၆။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၁၅)။

ဝုဒ္ဓိကာရဏ (နာ) [ဝုဒ္ဓိ + ကာရဏ] ဝုဓိကာရဏ-ကြည့်။ မင်္ဂလန္တိ ဣဒ္ဓိကာရဏံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိကာရဏံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။ (-ကခီ။ ၁၄၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉)။

ဝုဒ္ဓိကာရဏဒဿနတ္ထ (ပု) [ဝုဒ္ဓိကာရဏ + ဒဿန + အတ္ထ] ဝုဓိကာရဏဒဿနတ္ထ-ကြည့်။ ယဒိဒန္တိ ဝုဒ္ဓိကာရဏဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ကခီ။ ၁၄၃။

ဝုဒ္ဓိကီရိယ (ထီ၊ နာ) [ဝုဒ္ဓိ + ကီရိယ] ဝုဓိကီရိယ-ကြည့်။ အတ္ထစရိယာတိ တတ္ထ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗဿ ကရဏဝသေန -------- ဝုဒ္ဓိကီရိယာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝုဒ္ဓိနိဋ္ဌပတ္တ (တိ) [ဝုဒ္ဓိနိဋ္ဌာ + ပတ္တ] ကြီးပွါးခြင်း၏အဆုံးသို့ ရောက်သော။ မနုဿာနံ ဥဒ္ဓံ ဒိယတာ, ဝုဒ္ဓိနိဋ္ဌပတ္တာနံ ပုန အဝမနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဝုဒ္ဓိနိဋ္ဌာ (ထီ) [ဝုဒ္ဓိ + နိဋ္ဌာ] ကြီးပွါးခြင်း၏အဆုံး။ ဝုဒ္ဓိနိဋ္ဌံ ပတ္တာနံ ပုန အဝမနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၉၃။ မူလဒီ၊ ၂။ ၅၃။

ဝုဒ္ဓိပက္ခ (ပု) [ဝုဒ္ဓိ + ပက္ခ] ဝုဓိပက္ခ-ကြည့်။ ဝုဒ္ဓိပက္ခေ ဌိတံ ကလ္လာဏမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဝုဒ္ဓိပ (ပ္ပ) တ္တ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + ပတ္တ | ဝုဓိပတ္တ-ကြည့်။ ဖီတန်ဲ့ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ဝိယ အာဘိညာယ သမ္မတ္တိဝသေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၇။ ပဏီတော ဟိ ဘဝေါ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော အဘဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။ မဟာသတ္တောပိ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော ဒေဝေါ ဝိယ သမ္မတ္တိ အနုဘဝိတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ သာ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာ ဒွါရဂါမကေ ပတိကုလံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂၊ ၃၃၅)။

ဝုဒ္ဓိပ (ပ္ပ) တ္ထကာလ (ပု) | ဝုဒ္ဓိပတ္တ+ကာလ | ဝုဓိပတ္တကာလ-ကြည့်။ အယမ္မာယသ္မာ ---- ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တကာလေ ယုဝရာဇာဘဝံ ပတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝုဒ္ဓိပရိယန္တပ္ပတ္တ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + ပရိယန္တ + ပတ္တ | ကြီးပွါးခြင်း၏-အဆုံး-အပိုင်းအခြား-သို့ရောက်သော။ ဝုဒ္ဓိပရိယန္တပ္ပတ္တတ္တာ ဆဟိ ပညာဟိ ဒူရေ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဝုဒ္ဓိပုဗ္ဗ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + ပုဗ္ဗ| ရှေးဦးဖြစ်သော ကြီးပွါးကြောင်းတရား၊ (ကံတရား စသည်)။ အဓိစ္စ ယဒိစ္ဆကံ ယံကိဉ္စိ ကာရဏံ ကဿစိ ဝုဒ္ဓိပုဗ္ဗံ ဝါ ဝိနာ သမုပ္ပန္နော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ (သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၁-တို့၌ကား " ဝုဒ္ဓိပုဗ္ဗံ " ဟုရှိသည်။)

ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တသိက္ခ (တိ) | ဝုဒ္ဓိပတ္တ + သိက္ခာ | ကြီးပွါးခြင်းသို့ရောက်သည့် သိက္ခာ (၃) ပါးရှိသော၊ သူ။ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တသိက္ခော ဝါ အသေက္ခော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။

ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝုဒ္ဓိ + ပတ္တိ | ကြီးပွါးခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တိယာ မဟတ္တပ္ပတ္တတ္တာ မဟာပညံ ပရိပူရေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၃၁)။

ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + ပမာဏ | ဝုဓိပ္ပမာဏ-ကြည့်။ ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏာယော ဝါ မဟန္တပ္ပမာဏောယောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝုဒ္ဓိမန္တ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + မန္တ။ ဃဋ္ဌိမတ်-သံ။ ထီ-၌ ဝုဒ္ဓိမတီ။ | ဝုဓိမန္တ - ကြည့်။ ဘာဝနာဖရဏဝုဒ္ဓိဟိ ဝုဒ္ဓိမန္တော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀။

ဝုဒ္ဓိမရိယာဒပ္ပတ္တ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + မရိယာဒ + ပတ္တ | ဝုဓိမရိယာဒပ္ပတ္တ - ကြည့်။ မရိယာဒပ္ပတ္တော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂) တိ ဝုဒ္ဓိယာ ပရိစ္ဆေဒံ ပရိယန်ဲ့ ပတ္တော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၇။

ဝုဒ္ဓိရဟိတ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + ရဟိတ | ကြီးပွါးခြင်း မှကင်းသော။ အာရောဟပရိဏာဟဝသေန ဝုဒ္ဓိရဟိတောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၈။

ဝုဒ္ဓိရောဂ (ပု) | ဝုဒ္ဓိ + ရောဂ | ဝုဓိရောဂ-ကြည့်။ ဝါတက္ကိုကောတိ အဏ္ဏကေသု ဝုဒ္ဓိရောဂေန သမန္နာဂတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဝုဒ္ဓိလက္ခဏ (တိ) | ဝုဒ္ဓိ + လက္ခဏ | ကြီးပွါးခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝုဒ္ဓိလက္ခဏာ အာယတော အပေတတ္တာ အပါယော၊ အဝုဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၈၀။

ဝုဒ္ဓိဝသေသ (ပု) | ဝုဒ္ဓိ + ဝိသေသ | ဝုဓိဝသေသ - ကြည့်။ အတ္ထဝသေတိ ဝုဒ္ဓိဝသေသေ အာနိသံသဝိသေသေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝုဒ္ဓိဝသေသာပတ္တိ (ထီ) | ဝုဒ္ဓိဝသေသ + အာပတ္တိ | ဝုဓိဝသေသာပတ္တိ - ကြည့်။

ပတိဌာဝိသေသေန ဝုဒ္ဓိဝိသေသာပတ္တိတော ဝနပ္ပဂုမ္ဗော ဝိယ သဋ္ဌာယတနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၃။

ဝုဒ္ဓိသုတ္တ (နဲ) [ဝုဒ္ဓိ + သုတ္တ] ဝုဒ္ဓိသုတ်။ အဂ်ုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဋိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝုဒ္ဓိသေဝီ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + သေဝ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝုဒ္ဓိသေဝိနီ။] ပညာရှိကို-မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝုဒ္ဓိသေဝီ ရဇောဟတော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။ ပညာဝုဒ္ဓိသေဝိတာယ သမတလံ ဥဇုမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဟတရဇော ဟောတု။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၄၈။

ဝုဒ္ဓိဟတ (တိ) [ဝုဒ္ဓိ + ဟတ] ဝုမိဟတ-ကြည့်။ ပရိဗ္ဗာဇကော တာဒိသေ သာရဗဒ္ဓဝိမုတ္တိကေ ဝုဒ္ဓိဟတောတိ နဝဒေယျ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝုဒ္ဓိဟတပရိယာယ (ပု) [ဝုဒ္ဓိဟတ + ပရိယာယ။ ပရိယာယောတိ ကာရဏံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။] ဝုဒ္ဓိဟတပရိယာယ်၊ ကြီးပွါးခြင်း ကိုဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်း။ တတ္ထ ကိံ ဝုဒ္ဓိဟတပရိယာယော အဝဿံ လဘတိ နလဘတီတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝုဒ္ဓိဟေတု (ပု) [ဝုဒ္ဓိ + ဟေတု] ကြီးပွါးခြင်း၏အကြောင်း။ အပရိဟာနိယေတိ အပရိဟာနိကရေ၊ ဝုဒ္ဓိဟေတုဘူတေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊၂။ ၁၁၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၁၂၅)။

ဝုပစ္ဆိန္န (တိ) [ဥပ + ဆိဒိ (ဆိဒ) + တ] ပြတ်သော (အကျိုးတရား)။ သော ဝုပစ္ဆိန္နော နာမ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၇။ (ဝိ + ဥပ + ဆိဒိ + တ-ဟု ပကတိ, ပစ္စယဝိဘာဂ ပြုလျှင် ဝူပစ္ဆိန္န-သင့်သည်။ " အကြွင်းမဲ့ပြတ်သော " ဟုပေး။ ဝူပသမ-ကဲ့သို့တည်း။ ဝုဒိက္ခတိ-ကဲ့သို့ ကြံလျှင် ပါဠိရှိတိုင်း သင့်ရာသည်)။

ဝုပသမ (ပု) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + အ။ ဆန်းကြောင့် " ဝု "ဟု နေသည်။ ဝျူဂပမ-သံ။ သက္ကတပိဋက။] ငြိမ်းအေးစေခြင်း။ ဝူပသမ-ကြည့်။ မက္ခပ္ပဟာနံ ဝုပသမော ဒုခဿ။ ထေရ။ ၃၅၈။

ဝုယ္ဟတိ[၁] (ကြိ) [ဝဟ + ယ + တိ။ ဓာတ်ကျမ်း တို့၌ ဝဟဓာတ် ဒိဝါဒိ-မရှိ။ ဝုဟျတိ-သက္ကတ ပိဋက။ ဝဟတိ-သံ။ ဝဟက္ကု (ဝဟေက္ကု)-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) မျော၏။ (၂) ဆွဲငင်၏။ (၁) ဥပေါသထံ အာဂစ္ဆန္တာ ဘိက္ခူပိ ဝုယ္ဟန္တိ၊ ပတ္တာပိ ဝုယ္ဟန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၅။ သော တတ္ထ အနုသောတမ္ပိ ဝုယ္ဟတိ၊ ပဋိသောတမ္ပိ ဝုယ္ဟတိ၊ အနုသောတပဋိသောတမ္ပိ ဝုယ္ဟတိ။ မ၊ ၃။ ၂၂၃-၄။ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓါ တေ တဏ္ဍာသောတေန ဝုယ္ဟရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၈။ (သျ-တို့၌ ကတ္တား အနက် ပြန်ဆိုကြ၏)။ (၂) အထ ဝါ ကာမတဏ္ဍာယ ယာယတိ နိယျတိ ဝုယ္ဟတိ။ မဟာနိ။ ၃။ သဝနီယံ ဟုတွာ ကဏ္ဏသောတ-ပီဏနံ အာရမ္ပဏဝသေန ပရိကမ္ဗတီတိ ဝုယ္ဟတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃။ (ဤအဌကထာ၌ ကတ္တုရုပ်ဖွင့်၏)။

ဝုယ္ဟတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝဟ + ယ + တေ။ ကစ္စည်း။ ၄၈၇-၈။ ရူ။ ၄၈၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၈၇၊ ၁၀၄၈၊ ၁၀၅၀။ ဥဟျတေ - သံ။] (၁) ထုတ်ဆောင်-ဆွဲငင်-အပ်၏။ (၂) မျှော အပ်၏။ (၁) နသော ဃောသေန ဝုယ္ဟတီ (အံ၊ ၁။ ၃၈၃) တိ သော ဃောသေန နနီယတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၅။ တဏ္ဍာသောတေန ဝုယ္ဟတီ (ပဋိသံ။ ၁၂၂) တိ -------- ဝုယ္ဟတိ အာကမီယတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉။ သ ဝေ ဃောသေန ဝုယ္ဟတီ (ထေရ။ ၂၉၂) တိ ---- ဝုယ္ဟတိ နီယျတိ အာကမီယတိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၁။ (၂) ဝုယ္ဟန္တိ၂-ကြည့်။

ဝုယှတု (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝဟ + ယ + တံ။ ပရဿပုဒ်ပြန်။] မျှောအပ်-စေသတည်း-စေသား။ မာ ဥဒကေန ဝုယှတု။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဝုယှန္တ (တိ) [ဝဟ + ယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝုယှန္တာ, ဝုယှန္တီ။] မျောနေ-မျော-သော။ သော ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဥဒကောဃေန ဝုယှန္တော ---- ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။ သော စဏ္ဍသောတေန ဝုယှန္တော ကာရုညရဝံ ရဝိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၅၆။

ဝုယှန္တိ[၁] (ကြို) [ဝဟ + ယ + အန္တိ။ ဝုယှတိ[၁] - မှ။] မျောကုန်၏။ ဥပေါသထံ အာဂစ္ဆန္တာ ဘိက္ခူပိ ဝုယှန္တိ၊ ပတ္တာပိ ဝုယှန္တိ၊ စီဝရာနိပိ ဝုယှန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၅။

ဝုယှန္တိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝဟ + ယ + အန္တေ။ ဝုယှတိ[၂] - မှ။] မျှောအပ်ကုန်၏။ ပုထု နာ်နာသြဃေဟိ ဝုယှန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ မဟာနိ။ ၁၁၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၄။

ဝုယှမာန (တိ) [ဝဟ + ယ + မာန] (၁) (က) မျှော-တဖန်ဆွဲငင်-ဆောင်-အပ်သော။ (ခ) မျော-မျောနေ-သော။ (၂) မျှော-(မှေး) လိုက်လာ-သော။ (၁) (က) (ခ) တဿာ ပုရိသော သောတေန ဝုယှမာနော ကေသေ စေပိ ဂဏ္ဍေယျ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၂။ သော ဝုယှမာနော အနုသောတဂါမီ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၆။ သစေပိ နဒီသောတေန ဝုယှမာနံ မာတရံ ပဿတိ။ ဝိ၊ ၄၊၂။ ၁၂၈။ ဝုယှမာနော မဟောဃေန၊ ဗုဒ္ဓံ သရဏမာဂမံ။ မ၊ ၂။ ၃၀၈။ ထေရ။ ၂၇၀။ ဝုယှမာနော မဟောဃေနာတိ ကာမောဃာဒိနာ မဟတာ သြဃေန ဝိသေသတော ဒိဋ္ဌောဃေန အပါယသမုဒ္ဒံ ပတိအာကဋိယမာနော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။ ဝုယှမာန (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၅) နွှိ ဥဒကောဃေန အဓောသောတံ နီယမာနံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၀။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၂)။(၂) မာတုဂေါရဝကေန ဝုယှမာနော (မ၊ ၁။ ၂၈၇) တိ ---------- ဆိန္နောဒကေန ဂစ္ဆမာနော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝုယှမာနက (တိ) [ဝုယှမာန + က] ဝုယှမာန-ကြည့်။ ဝုယှမာနက ဘဒ္ဒန္တေ၊ ဧကံ မေ ဒေဟိ ဂါထကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၈၃။

ဝုယှမာနဝေဋ္ဌ (ပု) [ဝုယှမာန + ဝေဋ္ဌ] မျှောအပ်-မျော-သော-ဝါး-ဝါးပင်။ ဝေဋ္ဌဂုမ္ဗေ အဂ္ဂိမှိ ဥဋ္ဌိတေပိ ဥဒကေန ဝုယှမာန-ဝေဋ္ဌသုပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၁။

ဝုယှရေ (ကြို) [ဝဟ + ယ + အန္တိ။ အန္တိဝိဘတ်ကို ရေ - ပြု။] မျောကုန်၏။ ဝုယှတိ[၁] (၁) ကြည့်။

ဝုယှိ (ကြို) [ဝဟ + ယ + ဤ] မျောပြီ။ ဧကော ကိရ မဟာဝါရဏော ----- ဂဂ်ါယ ဝုယှိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၇၁။

ဝုယှိဿတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝဟ + ယ + ဿတေ] မျှောအပ်လတ္တံ့။ အဝဟိဿတိ, ဝုယှိဿတိ။ ရူ။ ၄၈၁။

ဝုယှေယျ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝဟ + ယ + ဧထ] မျှောအပ်ရာ၏။ နဒိယာ သောတေန သြဝုယှေယျာတိ သီဃသောတာယ ဟာရဟာရိနိယာ နဒိယာ ဥဒကဝေဂေန ဟေဋ္ဌတော ဝုယှေယျ အဓောဟရိယေထ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၆။

ဝုလ့တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝဟ + ယ + တေ။ ကစ္စညး။ ၄၈၈။ ရှ။ ၄၈၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၈၀။ နီတိ-၌ ဝုဋ္ဌတိ-ဟုရှိသည်။ | ဝုယ့တိ၂ -ကြည့်။

ဝုသိတ (တိ) | ဝသ + တ။ ကစ္စညး ၅၇၅။ ရှ။ ၆၁၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၈။ ဥမိတ-သံ။ ဥသိယ-ပြာ။ ဝုသိအ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်ပြီးသော။ (၂) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်သော။ (၃) သုံး-ကျင့်သုံး-ပြီးသော (ရဟန်း)။ (၄) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အပ်ပြီးသော။ (၅) နေ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - ပြီး - ဘူး-သော။ (၆) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ဘူးရာ-(က) ကာလ၊ (ခ) အရပ်, ဘုံ။ (ဂ) ကျောင်း။ (နှ) (၇) ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သော အကျင့်၌ နေခြင်း ?။ ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော အကျင့်။ သံ၊ ဘ။ ၄၂။ သျ၊ ဆဋ္ဌ။ (၁) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်ပြီးသော။ ခီဏာ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ။ ဝိ၊ ဘ။ ၆။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀။ ဒီ၊ ဘ။ ၇၉။ မ၊ ဘ။ ၂၈။ အံ၊ ဘ။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၀။ ဥဒါန။ ၁၀၃။ ဝုသိတန္တိ ဝုတ္ထံ ပရိဝုတ္ထံ၊ ကတံ စရိတံ နိဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂၀၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၀။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၅။ ဒီ၊ ဘ။ ၁၆၆၊ ၁၈၇။ ဒီ၊ ၂။ ၅၈၊ ၁၂၆။ မ၊ ဘ။ ၄၇-၈၊ ၁၉၂။ မ၊ ၂။ ၁၂။ ၅၄၊ ၇၆။ မ၊ ၃။ ၁၆၊ ၄၀)။ (၂) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်သော။ ဝုဿတိတိ ဝါ ဝုသိတံ၊ အရိယမဂ္ဂေါ, အရိယဖလဉ္စ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၉။ မ၊ ဦ၊ ဘ။ ၉၅။

(၃) သုံး - ကျင့်သုံး - ပြီးသော (ရဟန်း)။ သြသာရဏံ တံ ဝုသိတဿ ဇန္တုနော (ဝိ၊၃။၅၁၀)တိ တံ ဝတ္တံ ဝုသိတဿ ဇန္တုနော ယာ သြသာရဏာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။

(၄) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-အပ်ပြီးသော။ ယတ္ထ မေ ဝုသိတံ ပုရေ(ဒီ၊၂။၁၆၇)တိ ယတ္ထ ဒေဝေသု စ ဝေဿဝဏဿ သဟဗျတံ ----- ပုရေယေဝ မယာ ဝုသိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ (-သံ၊ ဘ။ ၂၀၂။ ထေရီ။ ၃၉၁၊ ၄၀၁။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅)။ (၅) နေ-နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ပြီး-ဘူး-သော။ ဝသိတာ သုသာနမလ္လေ (ထေရီ။ ၄၀၃) တိ မနုဿမံသခါဒိကာ သုနခီ သိဂါလီ စ ဟုတ္ဝာ သုသာနမလ္လေ ဝုသိတာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ (၆) နေ-နေထိုင်- သီတင်းသုံး- ဘူးရာ (က) ကာလ။ ဒွါဒသေတာနိ ဝဿာနိ၊ ဝုသိတာနိ တဝန္တိကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၄။ (ခ) အရပ်, ဘုံ။ ဝုသိတဋ္ဌာန - ကြည့်။ (ဂ) ကျောင်း။ ဝုသိတဝိဟာရ - ကြည့်။ (နှ) (၇) ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သောအကျင့်၌နေခြင်း ?။ ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော အကျင့်။ သံ၊ ဘ။ ၄၂။ သျ။ ဆဋ္ဌ။ ကေသံ ဝုသိတံ နု နဿတိ၊ သမဏာနံ ဝုသိတံ နု နဿတိ။ သံ၊ ဘ။ ၄၂။ ဝုသိတန္တိ ဝုသိတဝါသော။ ------ ဝုသိတံ နု နဿတီတိ တေသံ အရိယမဂ္ဂဝါသော နု နဿတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၉၅။ ဝုသိတဝါသောတိ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသော။ သံ၊ ဦ၊ ဘ။ ၁၄၁။

ဝုသိတအရိယဝါသ (တိ) | ဝုသိတ + အရိယ + ဝါသ။ အံ၊ ၃။ ၂၇၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁ - တို့၌ကား အရိယာဝါသ - ဟုရှိသည်။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၄ - ၌မူ အရိယဝါသ-ဟုရှိ၏။ | ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော အရိယဝါသ (•ရဟန္တာတို့၏ နေရာ) တရား ၁၀-ပါးရှိသော၊ သူ။ အရိယဝါသတရား ၁၀-ပါးကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သူ။ ဝုသိတဝါသောတိ ဝုသိတ-အရိယဝါသော။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝုသိတဌာန (နာ) | ဝုသိတ + ဌာန | နေ-နေထိုင်- သီတင်းသုံး- ဘူးရာ- အရပ်-ဘုံ-ဌာန။ ပုရေ ဧဝံ ဝုသိတတ္တာ ဧဝ စ ------ ဒီယရတ္တံ ဝုသိတဌာနေ နိကန္တိယာ ဗလဝတာယ ဧတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တောဘာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝုသိတဗွ (တိ) | ဝသ + တဗွ | နေအပ်ပြီးသော။ တေ နာ ဇာတိ ဝုသိတဗွာ အဿာတိ ပဝုဋ္ဌဇာတိ။

ဝုသိတဗြဟ္မစရိယ (တိ) | ဝုသိတ + ဗြဟ္မစရိယ | သုံး - ကျင့်သုံး - အပ်ပြီးသည့် (မင်ဟူသော) အကျင့်မြတ်ရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော။ ဝေဒန္တဂူ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၆၂။ ၁၇၀။ ဥဒါန။ ၈၀။ နေတ္တိ။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၈။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ဝုသိတတ္တာ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၉။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၄၁။ " မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ဝုသိတတ္တာ "တိ ဣမိနာ ဝုသိတံ မဂ္ဂသခီတံ ဗြဟ္မစရိယံ အနေနာတိ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယောတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁၉၃။ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယောတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုတ္ထော။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၅။ သ ဧဝ မုနိ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော။ အံ၊ ၁။ ၃၁၂။ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယောတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ ဝသိတ္တာ ဋ္ဌတော။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၁။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသဿ ပရိနိဋ္ဌိတတ္တာ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။ (-အံ၊ ၁။ ၃၅၈-၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၀၇။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၇၆။ ဝဇိရ။ ၃၉၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇)။

ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသ (တိ) | ဝုသိတ + ဗြဟ္မစရိယဝါသ | ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မင်ဟူသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ရှိသော။ သမ္မဒေဝ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသော သကလဝေဒန္တဂူ သုဝိသုဒ္ဓဝိဇာစရဏောာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၀၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇)။

ဝုသိတမာနီ (တိ) | ဝုသိတ + မန + ဏီ | (က) (မိမိကိုယ်ကို) " အကျင့်သိက္ခာကို ကျင့်သုံးပြီးသူ " ဟုမှတ်ထင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (ခ) (မိမိကိုယ်ကို) " အတတ်ပညာကို သင်ယူပြီးသူ " ဟု မှတ်ထင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (က) (ခ) အဝုသိတဝါယေဝ ခေါ ပန ဘော အယံ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ ဝုသိတမာနီတိ ကိမညတြ အဝုသိတတ္တာတိ" ဒီ၊ ၁။ ၈၅။ ဝုသိတမာနီတိ အဟံ ဝုသိတဝါသိက္ခိတော ဗဟုဿုတောတိ အတ္တာနံ မညတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၈။

ဝုသိတဝန္တု (တိ) | ဝသ + တဝန္တု။ ကစ္စည်း။ ၅၇၅။ ရူ။ ၆၁၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄၂။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၇။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၄။ ဝုသိတ + ဝန္တု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဥမိတဝန္တံ-သက္ကတ ပိဋ္ဌက။ | (၁) (မင်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်စသည်ကို) သုံး-ကျင့်သုံး-ပြီးသော၊ သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်သော မင်္ဂ, ဖိုလ်ရှိသော- (က) ရဟန္တာ။ (ခ) ဘုရား။ (၂) နေ-ဝါဆို-ပြီးသော (ရဟန်း)။ (၁) (က) ဘိက္ခု အရဟံ ခီဏာသဝေါ ဝုသိတဝါ ကတကရဏီယော။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၉-၇၀။ ဒီ၊ ၃။ ၆၈။ မ၊ ၁။ ၅။ သတ္တ သေက္ခာ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာ စ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသန္တိ နာမ။ အယံ ပန ဝုတ္ထဝါသောတိ ဝုသိတဝါ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၇။ ဝုသိတဝါတိ ဂရုသံဝါသေပိ အရိယမဂ္ဂသံဝါသေပိ ဒဿသု အရိယဝါသေသုပိ ဝသီ ပရိဝသီ ဝုတ္ထော ပရိဝုတ္ထော၊ သော

ဝုတ္ထဝါသော စိဏ္ဏစရဏောတိ ဝုသိတဝါ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄။ ဗြဟ္မစရိယဝါသန္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ။ တဿ ဝါသဿ ပရိယောသိတတ္တာ ဝုတ္ထဝါသော၊ ဒသန္နမ္ပိ ဝါ အရိယဝါသာနံ ဝုတ္ထတ္တာ ဝုတ္ထဝါသော။ ------- ဝုသီတိ ဝါ ဝုသိတံ၊ အရိယမဂ္ဂေါ, အရိယဖလဉ္စ၊ တံ ဧတဿ အတ္ထီတိ အတိသယဝစနိစ္ဆာဝသေန အရဟာ "ဝုသိတဝါ" တိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉။ သီလဝိသောဓနာဒိနာ ဂရူနံ ပဋိပတ္တိယာ အနုကရဏံ ဂရုသံဝါသော။ အရိယမဂ္ဂ-ပဋိပတ္တိ ဧဝ အရိယမဂ္ဂသံဝါသော။ ဒသ အရိယဝါသော နာမ ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနတာဒယော --------- ဝုသတီတိ ဝုသိတံ၊ အရိယမဂ္ဂေါ, အရိယဖလဉ္စ၊ တံ ဧတဿ အတ္ထီတိ အတိသယဝစနိစ္ဆာဝသေန အရဟာ "ဝုသိတဝါ" တိ ဝုတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၈၀။ သံ၊ ၁။ ၇၁။ သံ၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၂။ ၃၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၆၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၈။ သုတ္တနိ။ ၃၅၇။ မဟာနိ။ ၁၆၊ ၅၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၆။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၄။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၇၊ ၂၈၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၉။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၆၊ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂)။ (ခ) သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓါ စက္ခုမန္တော ----- သဗ္ဗေ ဝုသိတဝန္တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝုသိတဝန္တောတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ, ဒသဝိဓံ အရိယဝါသဉ္စ ဝုသိတဝန္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၁။ (၂) ဝဿံ ဝုတ္ထဿာ (ဝိ၊ ၃။ ၂၈၄)တိ ဝဿံ ဥပဂန္ဒာ ဝုသိတဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၉။

ဝုသိတဝါသ (တိ) [ဝုသိတ + ဝါသ] (က) ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသ - ကြည့်။ (ခ) ဝုသိတအရိယဝါသ - ကြည့်။ (က) ဝုသိတန္တိ ဝုသိတဝါသော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၅။ ဝုသိတ-ဝါသောတိ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။ (ခ) ဝုသိတဝါတိ ဝုသိတဝါသော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။ ဝုသိတဝါသောတိ ဝုသိတအရိယဝါသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝုသိတဝိဟာရ (ပု) [ဝုသိတ + ဝိဟာရ] နေ - နေထိုင်-သီတင်းသုံး- ဘူးရာကျောင်း။ သေနာသနံ အာဂန္ဒာတိ ဝုသိတဝိဟာရသေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တတ္တာ တသ္မိံ ဂါမူပစာရေပိ အညသ္မိံ ဝိဟာရေ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေတုံ နဝဋ္ဌတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၇။

ဝုသိတဝေါသာန (တိ) [ဝုသိတ + ဝေါသာန] (၁) ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော အဆုံးရှိသော၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော အဆုံးကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သူ။ (နဲ) (၂) သုံးအပ်ပြီးသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော အဆုံး။ (၁) ဝုသိတဝေါသာနေန ------- သယမ္ဘုနာ တထာဂတေန အတ္တာနံ ဥပါဒါယ ဘဏိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၀။ (နဲ) (၂) သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ သစ္ဆိကတ္တာ ဝေါသိတော နိဋ္ဌာနံ ပတ္တော၊ ဝုသိတဝေါသာနံ ဝါ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၄။

ဝုသီ (တိ) [ဝသ + ဏီ။ ဝုဖိန်-သံ။ ဝုသိ၊ ဝုသီ-ပြာ။] (၁) (အကျင့်မြတ်ကို) သုံး-ကျင့်သုံး-ခြင်း။ (၂) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်သော-မဂ်-အရိယမဂ်။ (၃) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်။ (၁) (၂) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝုသီမန္တု (တိ) [ဝုသီ + မန္တု။ ထီ-၌ ဝုသီမတီ။ ဝဂျမတ် - သံ။ ဝုသီမ - ပြာ။ ဝုသီမံတ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (အကျင့်မြတ်ကို) သုံး-ကျင့်သုံး-ခြင်း-ရှိသော။ (၂) သုံး-ကျင့်သုံး- အပ်သော - မဂ်- အရိယမဂ်- ရှိသော။

(၃) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်ပြီးသောအရဟတ္တဖိုလ် ရှိသော-- (က) ဘုရား။ (ခ) ရဟန္တာ။ (၁) (၂) (၃) (က) (ခ) ဗြာဟ္မဏသ ဝုသီမတော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉။ သုတ္တနိ။ ၄၄၇။ စူဋ္ဌနိ။ ၃၇၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။ သဗ္ဗေ ဝုသိတဝန္တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝုသိတဝန္တောတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဒသဝိဓံ အရိယဝါသဉ္စ ဝုသိတဝန္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၁၅၁။ ဝုသိတမတောတိ ဝုသိတဝန္တသ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၇။ ဝုသီမတောတိ ဝုသိတဝတော၊ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယဝါသသာတိ အတ္ထော။ ဝုသတီတိ ဝါ " ဝုသီ " တိ မဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ၊ သော ဧတသ ဝုတ္ထော အတ္ထီတိ ဝုသီမာ။ (ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန အရဟာ)။ အဂ္ဂဖလံ ဝါ ပရိနိဋ္ဌိတဝါသတ္တာ " ဝုသီ " တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဧတသ အတ္ထီတိ ဝုသီမာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၆။ (-ပရိတ္တ၊ ဋီ။ ၁၀၆)။ ဗြာဟ္မဏေန ဝုသီမတာ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဝုသီမတာတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသ (သံဝုတေန) (ဝုသိတေန?)။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၄။ (စက္ခုမာ, သဗ္ဗဘူတာနုကမ္ပီ, နှာတက, မာရသေနာ-ပမဒ္ဒီ, ဝုသီမာ, ဝိမုတ္တ, အဏီရသ-ဟူသော အမည် ၇-ပါးသည် ဝိပဿီ စသော ဘုရား (၇) ဆူတို့၏ အမည်များဖြစ်သည်။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၁)။

ဝုသီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝသ + ယ + တေ] (၁) သုံး-ကျင့်သုံး-အပ်၏။ (၂) နေ-နေထိုင်-သုံးဆောင် - အပ်၏။ (၁) ဝုသတီတိ ဝုသီယတိ၊ စရီယတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။ (၂) ယော ဝိသဘာဂေဟိ ဝုသီယတိ, ဝိသဘာဂါနံ ဝါ နိဝါသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဝုသတိ[၁] (ကြိ) [ဝသ + ယ + တိ။ ဝါသျတေ-သံ။] (၁) သုံး - ကျင့်သုံး - ၏။ (၂) ပြည့်စေ - ဖြည့်ကျင့် - ကျင့်သုံး - လတ္တံ့။ (၁) ဒေဝလောကူပပတ္တိယာ အာဝုသော သမဏေ ဂေါတမေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသထ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၃။ (၂) ဘဝဝိပ္ပဟာနာယ ခေါ ပနိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ ဝုသတီတိ ပူရေသတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၀။

ဝုသတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝသ + ယ + တေ။ ရူ။ ၄၇၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၇၈]။ ဝသီယတိ-ကြည့်။ ဘဂဝတိ နော အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ (မ၊ ၁။ ၂၀၁) တိ အာဝုသော ကိံ အမှာကံ ဘဂဝတော သန္တိကေ အာယသ္မတာ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၆၁။ နယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ ဇနကုဟနတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်။ ၃၃၄။ ဝုသတီတိ ဝသီယတိ စရီယတီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၀၄။ (-သံ၊ ၁။ ၄၆၉။ သံ၊ ၂။ ၁၅၄။ အံ၊ ၁။ ၃၃၄၊ ၅၆၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၃)။

ဝုဋ္ဌ - ဝူဋ္ဌ[၁] (တိ) [ဝဟ + တ။ ရူ။ ၆၂၁။ ရသသင့်။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀၇။ ဒီဃသင့်။ ဦပ-သံ။ ဝူပ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] မျှောအပ်-မျော-သော။ မာဟေဝ ခေါ မဟာသမဏော ဥဒကေန ဝူဋ္ဌော အဟောသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁။

ဝုဋ္ဌ - ဝူဋ္ဌ[၂] (တိ) [ဝုဋ္ဌ - ဝူဋ္ဌ + ဘာဝ] မျှောအပ်-မျော-သည်၏အဖြစ်။ မနံ ဝုဋ္ဌော အဟောသီ (ဝိ၊ ၃။ ၁၄၇) တိ ဤသကံ အပ္ပတ္တဝုဋ္ဌဘာဝေါ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၁။ " မန " နွှိ ဣမသ ဝိဝရဏံ ဤသကနွှိ၊ ဤသကံ ဝုဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဝူဋ္ဌဘာဝေါတိ ဣမိနာ ဘာဝပစ္စယေန ဝိနာ ဘာဝတ္ထော ဥတဗ္ဗောတိ ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၄-၅။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၀၇။

ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၀။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇)။

ဝူပကဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + ဥပ + ကသ + တ။ ဝိပုဗ္ဗော ပဝါသေ၊ ဝူပကဋ္ဌော။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၉။ ဝျပကပ - သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (၁) အသီးအခြားဖြစ်- ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ကပ်-သော။ (၂) ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌တည်-ဝေးစွာဖြစ်-သော။ (၃) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သော။ (၄) ထွက်မြောက် - ကျွတ်လွတ် - သော။ (၁) ယံနူနာဟံ ဧကော ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော သော (အပ၊ ၁။ ၆၃) တိ ------ ဝူပကဋ္ဌော ဝိသုံ ဘူတော ဝိဝေကံ ဥပဂတော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆)။ (၂) ဧကော ဝူပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၄၃၉။ အံ၊ ၂။ ၅၀၇။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝိဝေကဋ္ဌော နိဿဒ္ဒေါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ကာယေန ဂဏတော, စိတ္တေန ကိလေသေဟိ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဝေကဋ္ဌော ဒူရီဘူတော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၀။ ယံနူနာဟံ ဧကော ဂဏသ္မာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျံ။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ပဝိဝေကဋ္ဌော ဒူရီဘူတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၅။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝိပကဋ္ဌော ဒူရီဘူတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၁။ (၃) ဧကော ဝူပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆။ မ၊ ၂။ ၅၄။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝတ္ထုကာမ-ကိလေသကာမေဟိ ကာယေန စေဝ စိတ္တေန စ ဝူပကဋ္ဌော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၇၅။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝိဝိတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၆။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝိဝိတ္တော ဧကီဘူတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၆၉။ မ၊ ၁။ ၄၈။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃။ ဥဒါန။ ၁၀၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၁)။ (၄) ဧကော ဝူပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ကာယေန ဝူပကဋ္ဌော နိဿဒ္ဒေါ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝူပကဋ္ဌကာယ (တိ) [ဝူပကဋ္ဌ + ကာယ] ကင်းဆိတ်သော ကိုယ်ရှိသော။ ဧကောတိ အသဟာယော၊ တေန ဝူပကဋ္ဌကာယတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၀)။

ဝူပကဋ္ဌကာယစိတ္တ (တိ) [ဝူပကဋ္ဌ + ကာယ +စိတ္တ] ကင်းဆိတ်သော ကိုယ်, စိတ်ရှိသော၊ သူ။ နဟိ ဝူပကဋ္ဌကာယစိတ္တာန-မန္တရေန မေတ္တာဝိဟာရာဒယော သမ္ဘဝန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၁။

ဝူပကဋ္ဌဝိဟာရီ (တိ) [ဝူပကဋ္ဌ + ဝိဟာရီ။ ထီ-၌ ---ဝိဟာရိနီ။] ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်-၌-သို့ ကပ်၍ - နေလေ့ရှိသော၊ အဖော်မမှီး တစ်ယောက်တည်းနေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဧကကာတိ ဧကာကိနော၊ ဝူပကဋ္ဌဝိဟာရိနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝူပကသတိ (ကြိ) [ဝိ + ဥပ + ကသ + အ + တိ။ ဝူပကာသေတိ-၏ သုဒ္ဓရုပ်။ ဝျပကမ်တိ-သံ။ ဥပကသဣ-ပြာ။] ဝူပကာသေတိ-ကြည့်။

ဝူပကာသ² (ပု) [ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏ] (၁) ကင်းဆိတ်ခြင်း။ (ငြိမ်းချမ်းခြင်း။ သံ၊ ၃။ ၆၁။ မြန်။ ဆဋ္ဌ။ ငြိမ်းစေခြင်း။ အံ၊ ၃။ ၃။ သျ။ ဗား)။ (၂) ဆိတ်ငြိမ်စွာ နေခြင်း။ (၁) တထာရူပါနံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ သုတ္တာ ဒွယေန ဝူပကာသေန ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ သံ၊ ၃။ ၆၁။ (-အံ၊ ၃။ ၃)။ (၂) ဣဒမဿ ဝူပကာသံ သန္ဓာယ " ဧကောဝ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟာသီ"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။၅၀။ ဝူပကာသန္တိ ဝိဝေကဝါသံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။

ဝူပကာသ၂ (ပု) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + ဏ | ကင်းဆိတ်စေသော။ မနသော ဝူပကာသဿ၊ သံသဂ္ဂဘယဒဿိနော၁။ အပ၊ ၂။ ၁၆။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝူပကာသာပေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + တဗ္ဗ။ (ကာရိုက် ၂-ချက်ဆင့်။ ရှေး ဏာပေ ကျေသည်။) | ကင်းကွာစေအပ်သော၊ အရပ်တစ်ပါးသို့- ခေါ်ဆောင်- ခေါ် ၍သွား - စေအပ်သော။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကေန ဝူပကာသေတဗ္ဗော ဝူပကာသာပေတဗ္ဗော ဓမ္မကထာ ဝါဿကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၆။ ဝူပကာသာပေတဗ္ဗောတိ အညော ဘိက္ခု ဝတ္တဗ္ဗော " ထေရံ ဂဟေတွာ အညတ္ထ ဂစ္ဆာ " တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝူပကာသာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ ၊+ ဏာပေ + ဏာပေ + တိ။ (ရှေး ဏာပေ ကျေသည်။ ဝူပကာသေတိ-ကြည့်)။ | (၁) ကင်းကွာစေ၏၊ အရပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-စေ၏။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်း-စေ၏။ (၁) ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ သဟဇီဝိနီ် ဝုဋ္ဌာပေတွာ နေဝ ဝူပကာသေတိ၊ န ဝူပကာသာပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၁-၂။ (၂) ဝူပကာသာပေဿာမိ (၂) ကြည့်။

ဝူပကာသာပေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + တုံ။ (ရှေး ဏာပေ ကျေသည်)။ | (၁) ကင်းကွာစေခြင်း၌၊ အရပ်တစ်ပါးသို့ - ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွားစေ-ခြင်း၌။(၂) ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်း-စေခြင်း၌။ (၁) အနဘိရတံ ဝူပကာသေတုံ ဝါ ဝူပကာသာပေတုံ ဝါ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၈၊ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၆။ (၂) ပဋိဗလော ဟောတိ အနဘိရတိ ဝူပကာသေတုံ ဝါ ဝူပကာသာပေတုံ ဝါ။ အနဘိရတိနိ်္ဓ ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝံ။ ဝူပကာသေတုန်္ဓ ဝိနေတုံ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၁၀။

ဝူပကာသာပေန္တ (တိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + အန္တ။ (ရှေး ဏာပေ ကျေသည်)။ ထီ-၌ ဝူပကာသာပေန္တီ။ | ကင်းကွာစေသော၊ အရပ်တစ်ပါးသို့ - ခေါ်ဆောင် - ခေါ်၍သွား - စေသော၊ သူ။ ဝူပကာသာပေတိ-လည်းကြည့်။ သဟဇီဝိနိ် ဝုဋ္ဌာပေတွော နေဝ ဝူပကာသေန္တိယာ န ဝူပကာသာပေန္တိယာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁၈။ (-၁၃၇)။

ဝူပကာသာပေယျ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + ဧယျ | ကင်းကွာစေရာ၏၊ အရပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-စေရာ၏။ ဝူပကာသာပေတိ-လည်းကြည့်။ နေဝ ဝူပကာသေယျ န ဝူပကာသာပေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၂။ န ဝူပကာသာပေယျာတိ န အညံ အာဏာပေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၂။ န ဝူပကာသာပေယျာတိ " ဣမံ အယျေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာ " တိ အညံ န အာဏာပေယျ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၂၁။ (-ကခ်ိ)။ ၃၄၄)။

ဝူပကာသာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ +ဏာပေ +ဏ္ဍိ။ သ-လာ | ကင်းကွာစေပြီ၊ အရပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား - စေပြီ။ ဝူပကာသာပေတိ-လည်းကြည့်။ ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ သဟဇီဝိနိ် ဝုဋ္ဌာပေတွာ နေဝ ဝူပကာသေသိ၊ န ဝူပကာသာပေသိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁၈။

ဝူပကာသာပေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + ဿတိ | ကင်းကွာစေလတ္တံ့၊ အရပ်တစ်ပါးသို့- ခေါ်ဆောင် - ခေါ်၍သွား - စေလတ္တံ့။ ဝူပကာသာပေတိ - လည်းကြည့်။ နေဝ

ဝူပကာသေသတိ၊ နှ ဝူပကာသာပေသတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၁-၂။

ဝူပကာသာပေသာမိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + ဏာပေ + သာမိ | (၁) (ငါ) ကင်းကွာစေအံ့၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-စေအံ့။ (၂) (ငါ) ပယ်ဖျောက် - ငြိမ်း - စေအံ့။ (၁) နေဝ ဝူပကာသေသာမိ နှ ဝူပကာသာပေသာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၂။ အနာဘိရတံ ဝူပကာသေသာမိ ဝါ ဝူပကာသာပေသာမိ ဝါ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၉။ (၂) အနာဘိရတိ ဝူပကာသေသာမိ ဝါ ဝူပကာသာပေသာမိ ဝါ။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၂၁၈။

ဝူပကာသေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏာပေ + တဗ္ဗ။ ကသဓာတု ဂတျတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၂၂။ | ကင်းကွာစေအပ်သော၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့ -ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-အပ်သော။ ဝူပကာသေတဗ္ဗော (ဝိ၊ ၃။ ၆၁။) တိ အညတ္ထ နေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၀။

ဝူပကာသေတိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + တိ | (၁) ကင်းကွာစေ၏၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-၏။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်း-၏။ (၁) ထုလ္လနန္ဒာဘိက္ခုနီ သဟဇီဝိနီ့ ဝုဋ္ဌာပေတွာ နေဝ ဝူပကာသေတိ နှ ဝူပကာသာပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၁-၂။ (၂) ဝူပကာသေတုံ (၂) ကြည့်။

ဝူပကာသေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + တုံ | (၁) ကင်းကွာစေခြင်းငှ၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့- ခေါ်ဆောင်- ခေါ်၍သွား-ခြင်းငှ။ (၂) ငြိမ်း - ပယ်ဖျောက် - ခြင်းငှ။ (၁) ဝူပကာသာပေတုံ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝူပကာသာပေတုံ (၂) ကြည့်။

ဝူပကာသေန္တ (တိ) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + အန္တ။ ထီ-ဒ္ဒ ဝူပကာသေန္တီ။ | ကင်းကွာစေသော၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင် - ခေါ်၍သွား - သော၊ သူ။ ဝူပကာသာဝေန္တ-ကြည့်။

ဝူပကာသေယျ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + ဃျ | ကင်းကွာစေရာ၏၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့ - ခေါ်ဆောင် - ခေါ်၍သွား-ရာ၏။ နေဝ ဝူပကာသေယျာတိ နှ သယံ ဝူပကာသေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၃၂။ နေဝ ဝူပကာသေယျာတိ နှ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၁။ ကခ်ီ။ ၃၄၄။

ဝူပကာသေသိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + ဤ။ သ-လာ။ | ကင်းကွာစေပြီ၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-ပြီ။ ဝူပကာသာပေသိ-ကြည့်။

ဝူပကာသေဿတိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + ဿတိ | ကင်းကွာစေလတ္တံ့၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့-ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား-လတ္တံ့။ ဝူပကာသာပေဿတိ-ကြည့်။

ဝူပကာသေဿာမိ (ကာ၊ ကြို) | ဝိ + ဥပ + ကသ + ဏော + ဿာမိ | (၁) (ငါ) ကင်းကွာစေအံ့၊ အရုပ်တစ်ပါးသို့ -ခေါ်ဆောင်-ခေါ်၍သွား - အံ့။ (၂) (ငါ) ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်း-အံ့။ (၁) ဝူပကာသာပေဿာမိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝူပကာသာပေဿာမိ (၂) ကြည့်။

ဝူပဂတ (တိ) | ဝိ + ဥပ + ဂမု + တ။ ဗျပဂတ - သက္ကတပိဋကဂ။ ဥပဂတ - သံ။ ဥပဂဃ-ပြာ။ | ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ကေ သပ္ပေ နိရုပ် ဝါနုပဿန္တာနံ ဝူပဂတာ ----- ။ ပေဋကော။ ၂၉၁။

ဝူပသန္တ၁ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + တ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆။ ဥ-ကို ဦဒီယ-ပြု။ ဝျူပဂါန္တ-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-သော။ (၂) အထူးသဖြင့် -ငြိမ်း- ချုပ်ငြိမ်း-သော (ကောင်းစွာချုပ်ငြိမ်းသော၊ လွန်စွာငြိမ်းသော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄၊ သျ၊ ပြည်)။ (၃) အထူးသဖြင့် ငြိမ်သက်သော။ (၄)ငြိမ်းအေး - ငြိမ်သက် - သော (ကောင်းစွာစောင့်စည်းအပ်)-သော။ (၁) ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ အဓိကရဏံ ဝူပသန္တံ၊ ကေန ဝူပသန္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀။ ပဥ္စ ဘယာနိ ဝေရာနိ ဝူပသန္တာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၇။ (-အံ၊ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ၃။ ၂၀၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၉။ ကခ်ါ။ ၁၇၃၊ ၂၉၀-၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၈။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၆)။

(၂) ခီဏာသဝဿ ဘိက္ခုနော ရာဂေါ ဝူပသန္တော ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၁၈။ ဆန္ဒော စ ဝူပသန္တော ဟောတိ၊ ဝိတက္ကော စ ဝူပသန္တော ဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၁။ ဣတိ အယဉ္စ အဘိဇ္ဈာ -------- သန္တာ သမိတာ ဝူပသန္တာ အတ္ထင်္ဂတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၂။ ဝတ္ထု ပရိညာယ အပ္ပဝတ္တိဝူပသမဝသေန ဝူပသန္တာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၀။ ဣတိ အယဉ္စ ဝိတက္ကော အယဉ္စ ဝိစာရော သန္တာ ဟောန္တိ သမိတာ ဝူပသန္တာ အတ္ထင်္ဂတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၈-၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝူပသန္တာတိ တတော ဧဝ သုဋ္ဌု ဥပသန္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၁၊ ၂၆၉။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂။ (၃) ဝူပသန္တေဟိ ပက္ခေဟိ၊ မန္ဒမန္ဒောဝ ဈာယတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၅။ မဟာသမုဒ္ဒေပိ သမန္တာ ယောဇနံ ဝီစိယော ဝူပသန္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၂။ တဒါ တေ သန္တာ ဟောန္တိ ဝူပသန္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၆။ သန္တာ ဟောန္တီတိ စိတ္တံ တာဝ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပါဘာဝေန ဧကဂ္ဂံ ဟုတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပဝတ္တမာနံ သန္တံ ဟောတိ ဝူပသန္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။ (၄) ဝူပသန္တော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၁) တိ သံယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၆။

ဝူပသန္တ၂ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တ] (၁) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော၊ ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော။ (၂) အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း - စေတတ်သော။ (၁) နိဟတမေတံ ဘိက္ခဝေ (အာဝုသော) အဓိကရဏံ သန္တံ ဝူပသန္တံ သုဝူပသန္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈၊ ၅၀၈။ ယသေသော ဂေဓော ပဟီနော သမုစ္ဆိန္နော ဝူပသန္တော။ မဟာနိ။ ၄၁။ ဥဒ္ဓနေ ဥဒကံ သိဉ္စိတွာ နိဗ္ဗာပိတအင်္ဂါရံ ဝိယ ဝူပသန္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၇။ (-မဟာနိ။ ၇၇-၈၊ ၈၅၊ ၁၆၈-၉။ စူဋ္ဌနိ။ ၁၁၁၊ ၂၀၇)။ (၂) သန္တော စ ဘိက္ခု အဘိနိဗ္ဗုတတ္တောတိ ---------- ဥပသန္တော ဝူပသန္တော နိဗ္ဗုတော ပဋိပဿဒ္ဓေါတိ သန္တော။ မဟာနိ။ ၅၃-၄။ (-၃၄၃)။

ဝူပသန္တအဿာသပဿာသ (တိ) [ဝူပသန္တ၂ + အဿာသပဿာသ] အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး -စေအပ်ပြီးသော ထွက်သက်, ဝင်သက်ရှိသော၊ ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို- အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း -ငြိမ်းအေး-စေပြီးသော။ ဧဝံ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ပဿဒ္ဓကာယ-သခ်ါရော ဝူပသန္တအဿာသပဿာသော နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၁။

ဝူပသန္တကာယဒရထ (တိ) [ဝူပသန္တ၂ + ကာယဒရထ] အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော ကိုယ်၏ပူပန်ခြင်းရှိသော၊

ကိုယ်၏ပူပန်ခြင်းကို အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီးသော။ ဧဝံ ဝူပသန္တကာယ-ဒရထော စေတသိကသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝူပသန္တကိလေသ (တိ) [ဝူပသန္တ + ကိလေသ] အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာကို အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီးသော။ သမဏော ဘာဝိတိန္ဒြိယောတိ သမိတပါပေါ ဝူပသန္တကိလေသော သမဏော ဝမိတကလန္ဒြိယော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆)။

ဝူပသန္တကိလေသပရိဋ္ဌာဟ (တိ) [ဝူပသန္တ + ကိလေသပရိဋ္ဌာဟ] အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေအပ်ပြီးသော ကိလေသာ - ဟူသော - ပူပန်ခြင်း ရှိသော၊ ကိလေသာ- ဟူသော - ပူပန်ခြင်းကို အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေပြီးသော။ သန္တကိလေသာနန္တိ ဝူပသန္တကိလေသ-ပရိဋ္ဌာဟာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။

ဝူပသန္တကုက္ကုစ္စ (တိ) [ဝူပသန္တ + ကုက္ကုစ္စ] အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်အေး-စေအပ်ပြီးသော-ကုက္ကုစ္စ - စက်ဆုပ်ဖွယ်အမူအရာ - ရှိသော။ ကုက္ကုစ္စ-စက်ဆုပ်ဖွယ် အမူအရာ-ကို အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေပြီးသော။ ကုက္ကုစ္စဝူပသန္တန္တိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒီနံ ဝသေန ဝူပသန္တကုက္ကုစ္စံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝူပသန္တဂဏာနာ (ထီ၊ နာ) [ဝူပသန္တ + ဂဏာနာ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ၏ဟူသော ရေတွက်ခြင်း။ သမ္မုခါဝိနယပတိရူပကေန ဝူပသန္တမို့ သမ္မုခါဝိနယေနေဝ ဝူပသန္တဂဏနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ။ ၅၁၅။

ဝူပသန္တစိတ္တ (တိ) [ဝူပသန္တ + စိတ္တ] (၁) ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - သော စိတ်ရှိသော။ (၂) (က) အထူးသဖြင့် ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိသော။ (ခ) ကောင်းစွာငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိသော။ (၁) သန္တစိတ္တာ ဘဝါဘဝေတိ ---- အနဝသေသပဟီနကိလေသပရိဋ္ဌာဟတာယ ဝူပသန္တစိတ္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ (၂) (က) ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဟာယ အနုဒ္ဓတော ဝိဟရတိ အဗ္ဘန္တံ ဝူပသန္တစိတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၆၈။ ဒီ၊ ၃။ ၄၀။ မ၊ ၁။ ၃၃၇၊ ၃၄၂-၃။ မ၊ ၂။ ၁၀။ ဝူပသန္တစိတ္တောဟမသ္မိ။ ယေ ဟိ အရိယာ ဝူပသန္တစိတ္တာ ------- ပန္တာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂၂။ ကဉ် စိတ္တံ အဗ္ဘန္တံ သန္တံ ဟောတိ သမိတံ ဝူပသန္တံ၊ တေန ဝုစ္စတိ “ အဗ္ဘန္တံ ဝူပသန္တစိတ္တော ” တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၅။ အနုဒ္ဓတောတိ --------- နာ ဥဒ္ဓတော ဝူပသန္တစိတ္တော၊ သမာဟိတောတိ အတ္ထော။ ကုတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၃၆။ နာ ဥဒ္ဓတာတိ အနုဒ္ဓတာ၊ ဥဒ္ဓစ္စရဟိတာ ဝူပသန္တစိတ္တာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၂၇။ (ခ) ဝူပသန္တစိတ္တောတိ အဂ္ဂဖလသမာဓိနာ သမ္မဒေဝ ဥပသန္တမာနသော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇။ (ထေရ။ ၂၇၆-ဌ်ကား “ သန္တစိတ္တော ” ဟုရှိသည်။)

ဝူပသန္တစိတ္တ (တိ) [ဝူပသန္တ + စိတ္တ] ငြိမ်းအေးစေအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော။ ဝူပသန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ အနုပ္ပန္နဥ္စေဝ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၁။ ၄။ ဝူပသန္တ-စိတ္တဿာတိ စျာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ ဝူပသမိတစိတ္တဿ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။

ဝူပသန္တတေဇ (တိ) [ဝူပသန္တ + တေဇ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပြီးသော-တေဇောဓာတ်-အပူဓာတ်-ရှိသော၊ အပူငွေ့-ကင်း-မရှိ-သော။

နိဗ္ဗုတန္တိ ဝူပသန္တတေဇံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဝူပသန္တတေဇန္တိ ဝိဂတုသ္မံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဝူပသန္တဒရထ (တိ) [ဝူပသန္တ + ဒရထ] ကောင်းစွာ - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော (ကိလေသာဟူသော) ပူလောင်ခြင်းရှိသော။ ကာယော ပဿမ္ဘတိတိ ကာယောပိ ပဿဒ္ဓေါ ဟောတိ ဝူပသန္တဒရထော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ ဝူပသန္တဒရထောတိ ကိလေသပရိဠာဟာနံ ဒူရီဘာဝေန သုဋ္ဌု ဥပသန္တဒရထော။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၂၇၇။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀)။

ဝူပသန္တဒရထပရိဠာဟ (တိ) [ဝူပသန္တ + ဒရထ + ပရိဠာဟ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပြီးသော (ကိလေသာဟူသော) ပူလောင်ခြင်း, ပူအိုက်ခြင်း ရှိသော၊ (ကိလေသာဟူသော) ပူလောင်ခြင်း, ပူအိုက်ခြင်း - ကင်း - မရှိ - သော။ နာမကာယေ ဟိ ဝိဂတဒရထေ ရူပကာယောပိ ဝူပသန္တဒရထပရိဠာဟော ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၈။

ဝူပသန္တပဋိနိဿ (တိ) [ဝူပသန္တ + ပဋိနိဿ] အထူးသဖြင့် ငြိမ်သက်သော (စက္ခုစသည့်) ဣန္ဒြေ ၅-ပါးရှိသော။ သန္တိန္ဒြိယ(ဥဒါန။ ၈၅)နှင့် စက္ခာဒိပဋိနိဿိယလောလဘာဝါပဂမနေန ဝူပသန္တပဋိနိဿိယံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၇၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၀)။

ဝူပသန္တပဒီယ (တိ) [ဝူပသန္တ၂ + ပဒီယ] အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော အမျက်ဒေါသရှိသော၊ အမျက်ဒေါသကို-အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီးသော၊ ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော အမျက်ဒေါသရှိသော၊ အမျက်ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ပြီးသော။ ဝူပသန္တပဒီယသာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀) တိ ပဒီသခ်ါနဗလေန ဝိနောဒိတာဃာတသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၂။

ဝူပသန္တပရိဿမ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + ပရိဿမ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော-ပင်ပန်း- မောဟိုက်- ခြင်းရှိသော၊ ပင်ပန်း-မောဟိုက်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ တတော ဂေါဏော ဝူပသန္တပရိဿမော လဒ္ဓဗလော တံ သကဋံ စိက္ခလ္လဌာနတော ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝူပသန္တပရိဠာဟစိတ္တ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + ပရိဠာဟ + စိတ္တ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပြီးသော ပူပန်သည့် စိတ်ရှိသော၊ ပူပန်သည့်စိတ်-ကင်း - မရှိ - သော။ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော (သုတ္တနိ။ ၃၄၆) တိ အတီဝ ဝူပသန္တ-ပရိဠာဟစိတ္တော, ဂုတ္တစိတ္တော ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝူပသန္တဘယ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + ဘယ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပြီးသော-ဘေး-အန္တရာယ်-(မင်းဘေးစသည်) ရှိသော၊ ဘေး-အန္တရာယ်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဧဝဉ္စ သတိ သော ဝူပသန္တဘယော ယာဝ သံဝါသံ နာဓိဝါသေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၈။

ဝူပသန္တမန (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + မန] ဝူပသန္တစိတ္တ - ကြည့်။ သန္တစိတ္တာတိ ဝူပသန္တမနာ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဝူပသန္တမာနသ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + မာနသ] ဝူပသန္တစိတ္တ-ကြည့်။ သန္တမာနသန္တိ ဆဋ္ဌဿ မနိန္ဒြိယဿ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝူပဂမနေန ဝူပသန္တမာနသံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၀။

ဝူပသန္တရောဂ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + ရောဂ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော အနာရောဂါရှိသော၊ (အနာရောဂါ ပျောက်ကင်းပြီးသော)။ တာဝဒေဝ ဝူပသန္တရောဂါ မနုဿာ

ဥဌာယုဌာယ ထေရံ ပရိဝါရေသုံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဝူပသန္တဝိတက္ကဝိစာရ (တိ) [ဝူပသန္တ၂ + ဝိတက္ကဝိစာရ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော ဝိတက်, ဝိစာရရှိသော။ တတော ဝူပသန္တဝိတက္ကဝိစာရံ တိဝင်္ဂိကံ ဒုတိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၅။

ဝူပသန္တဝုတ္ထိ (ထီ) [ဝူပသန္တာ၁ + ဝုတ္ထိ] အထူးသဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသော ဖြစ်ခြင်း။ ဘဝဒိဋ္ဌဝသေန စ ဧကစ္စေ ဘဝဝိသေသံယေဝ ကိလေသာနံ ဝူပသန္တဝုတ္ထိယာ ---------- နိစ္စာဒိသဘာဝံ ဘဝဝိမောက္ခံ မညန္တိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၁။

ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသဒရထပရိဠာဟ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဗ္ဗကိလေသဒရထပရိဠာဟ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း, ပူအိုက်ခြင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း, ပူအိုက်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ နိဗ္ဗုတံ သမ္မဒေဝ ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသ-ဒရထပရိဠာဟံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉။

ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသပရိဠာဟ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဗ္ဗကိလေသပရိဠာဟ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော ပူအိုက်ခြင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသောကိလေသာဟူသော ပူအိုက်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဧဝံ နိစ္ဆာတတ္တာ နိဗ္ဗုတော ဟောတိ ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသပရိဠာဟော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသသန္တာပ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဗ္ဗကိလေသသန္တာပ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သန္တော နာမ ဝူပသန္တ-သဗ္ဗကိလေသသန္တာပါ သန္တသဘ္ဘုတဂုဏာတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဝူပသန္တသဗ္ဗကုက္ကစ္စ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဗ္ဗကုက္ကစ္စ] ငြိမ်းပြီးသော (လက်ဆော့ခြင်း-မငြိမ်သက်ခြင်း - စသည့်) အလုံးစုံသော ကုက္ကုစ္စရှိသော၊ ကုက္ကုစ္စအားလုံး - ကင်း-မရှိ-သော။ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စမာဒိ ကတ္တာ ဝူပသန္တသဗ္ဗကုက္ကုစ္စတ္တာ ကုက္ကုစ္စဝူပသန္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဝူပသန္တသဗ္ဗပရိဠာဟ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဗ္ဗပရိဠာဟ] ငြိမ်းပြီးသော အလုံးစုံသော (ကိလေသာဟူသော) ပူအိုက်ခြင်း ရှိသော၊ အလုံးစုံသော ပူအိုက်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သန္တောတိ ----- ဝူပသန္တသဗ္ဗပရိဠာဟတာယ သန္တော နိဗ္ဗုတော သန္တာရမ္မဏတာယ ဝါ သန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။

ဝူပသန္တသဘာဝ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သဘာဝ] ငြိမ်အေးသော သဘောရှိသော။ ဝူပသန္တသဘာဝေါ ----- ဝိမံသာမိပတေယျံ သမာဓိ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၇။

ဝူပသန္တသီတလသဘာဝ (တိ) [ဝူပသန္တ၁ + သီတလ + သဘာဝ] ငြိမ်သက်ချမ်းအေးသော သဘောရှိသော။ သုခံ အဝူပသမာနု-တာပသဘာဝဿ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဋိပက္ခံ ဝူပသန္တသီတလသဘာဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၃။

ဝူပသမ၁ (ပု) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏ။ ဝူပဇမ-သံ၊ သက္ကတပိဋကာ။] (၁) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ (ငြိမ်းစေခြင်း။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ ပြည်၊ သျ)။ (က) ပယ်ခြင်း။

ဥပသမံ ဝူပသမံ ---- ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။ ၂၁၉။ ဝူပသမန္တိ သန္တံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၅။ ဥပသမသုခပဗ္ဗတ္တိတိ ကိလေသာနံ ဝူပသမ-သုခါဓိဂမော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၉၄။ ဝူပသမော သမုဒ္ဆေဒေါ ပဋိပဿဒ္ဓိ စ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၀၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃။ မ၊ ၃။ ၁၄၊ ၅၅။ သံ၊ ၁။ ၄၁၂။ ၄၆၂။ သံ၊ ၂။ ၂၇၊ ၁၉၈၊ ၂၄၇။ အံ၊ ၁။ ၄၊ ၁၆၃။ အံ၊ ၂။ ၁၀၊ ၂၁။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၀-၁)။

(၂) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၊ (အထူးသဖြင့် ငြိမ်းစေခြင်း။ မ၊ ၃။ ၃၅၊ သျှ။ ဆဋ္ဌ)။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ အဓိကရဏာနံ သမထာယ ဝူပသမာယ သမ္မုခါဝိနယော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၂၊ ၄၇၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁၀။ မ၊ ၃။ ၃၅။ အံ၊ ၂။ ၅၀၇။ သမထာယ ဝူပသမာယာတိ သမထတ္ထဉ္စေဝ (သမနတ္ထဉ္စေဝ) ဝူပသမနတ္ထဉ္စ။ ကင်္ခါ။ ၂၈၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၃။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၀။ (၃) ငြိမ်သက်ခြင်း၊ (ငြိမ်းအေးခြင်း။ သံ၊၃။ ၉၃။ မြန်၊ ဆဋ္ဌ)။အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ စေတသော ဝူပသမော။ သံ၊ ၃။ ၉၃။ သမာဓိသခ်ိတေ ပန စေတသော ဝူပသမေ ယောနိသောမနသိကာရေနဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၇။ (၄) (မိစ္ဆာဝိတက် စသည်တို့၏) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း - ရာ ပဌမစျာန်။ ဝိတက္ကူပသမေတိ မိစ္ဆာဝိတက္ကာဒီနံ ဝူပသမသခ်ိတေ ဒသသု အသုဘေသု ပဌမဈာနေ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၇။ (၅) (သခ်ါရတို့၏) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) (သခ်ါရတို့၏) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်။ တေသံ ဝူပသမော သုခေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၁၆၁။ သံ၊ ၁။ ၆၊ ၁၆၀၊

(ခ) လွန်မြောက်ခြင်း။ (ဂ) ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်း။ (ဃ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ (င) တစ်ဖန် ငြိမ်းစေခြင်း။ (၂) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။ (အထူးသဖြင့် ငြိမ်းစေခြင်း။ မ၊ ၃။ ၃၅၊ သျှ။ ဆဋ္ဌ)။ (၃) ငြိမ်သက်ခြင်း။ (ငြိမ်းအေးခြင်း။ သံ၊ ၁။ ၉၃။ မြန်၊ ဆဋ္ဌ)။ (၄) (မိစ္ဆာဝိတက် စသည်တို့၏) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ ပဌမစျာန်။ (၅) (က) (သခ်ါရတို့၏) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) (သခ်ါရတို့၏) အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း -ရာ နိဗ္ဗာန်။

(၁) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း၊ အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း၊ (ငြိမ်းစေခြင်း။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၃။ ပြည်၊ သျှ)။ (က) ပယ်ခြင်း။ (ခ) လွန်မြောက်ခြင်း။ (ဂ) ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်း။ (ဃ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ (င) တစ်ဖန် ငြိမ်းစေခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ (ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ၁။ ၃၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ၃။ ၆၅။ မ၊ ၁။ ၈၉။ မ၊ ၂။ ၁၃။ အဘိ၊ ၈။ ၄၄။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ မဟာနိ။ ၃၀) တိ ဝိတက္ကသ္သ စ ဝိစာရသ္သ စာတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဝူပသမာ သမတိက္ကမာ။ ဒုတိယဈာနက္ခဏေ အပါတု-ဘာဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၇၊ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၅။ ဝူပသမာတိ ဝူပသမဟေတု။ ဝူပသမောတိ စေတ္ထ ပဟာနံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဉ္စ ဝိတ္ကဝိစာရာနံ အတိက္ကမော အတ္ထတော ဒုတိယဈာနက္ခဏေ အနုပ္ပါဒေါတိ အာဟ "သမတိက္ကမာ "တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ အာပတ္တိယာ ဝူပသမံ နာ ဇာနာတိ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၀) တိ အယံ အာပတ္တိ ဒေသနာယ ဝူပသမတိ ---- နာ ဝုဋ္ဌာနေနာတိ နာ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၆။ တေ သတ္တာသ သမံ

(၃) ယထာ စ ဥဏှော သတိ တသ္မာ ဝူပသမဘူတံ သီတလမ္မိ အတ္ထိ၊ ဧဝံ ရာဂဂ္ဂိအာဒီနံ ဝူပသမေန နိဗ္ဗာနေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ အဗ၊ ၆။ ၁။ ၅။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၅။

ဝူပသမကရ (တိ) [ဝူပသမ^{3} + ကရ + အ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်းကို-အောင်-ပြုတတ်သော။ သဗ္ဗသလ္လဝိနောဒနန္တိ ရာဂသလ္လာဒီနံ သဗ္ဗေသံ သလ္လာနံ ဝိနောဒနံ ဝူပသမကရံ ---------- ။ အဗ၊ ၆။ ၁။ ၃၁၄။ တေသံ ဝူပသမော သုခေါတိ ---------- တေသံ ဝူပသမကရံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဇေန္တသုခန္တိ အတ္ထော။ အဗ၊ ၆။ ၂။ ၂၇။

ဝူပသမကရဏ (န) [ဝူပသမ^{3} + ကရဏ] ငြိမ်း- ငြိမ်းအေး- ခြင်းကို- အောင်-ပြုခြင်း။ ဝူပသမံ ကရောန္တေဟိ ကတိဟိ သမထေဟိ ဝူပသမကရဏတ္ထံ သင်္ဂီတိတံ။ ဝိ။ဘင်္ဂ၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝူပသမကာရဏာဘာဝ (ပု) [ဝူပသမ^{3} + ကာရဏ + အဘာဝ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး- ခြင်း၏ အကြောင်း မရှိခြင်း။ တတော အနုဝါဒါဒီနိတိ ဧဝံ ပရမ္မုရက္ကမေန ဝူပသမ-ကာရဏာဘာဝေ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ ဇာယန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၂။

ဝူပသမတိ (ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + အ + တိ။ နိတိ၊မောတု။ ၁၃၃-နှာ။ ဝျုပဂါမျတိ-သံ။] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်း ငြိမ်း - ကင်းပျောက် - ပျောက်ကင်း - ၏။ (၂) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-၏။ (၃) ငြိမ်သက်၏။ (၁) (က) ဝူပသမိဿာမီ (ဝိ၊ ၂။ ၁၉၈။ ကခ်ီ။ ၂၅၅) တိ ဥပသမံ ဂမိဿာမိ ကလဟံ နု ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၁၄၉။ ကခ်ီ။ ဦ၊ သစ်။ ၄၁၇။ သတ္ထုသာသနေန တံ အဓိကရဏံ ဝူပသမတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၁၇၅။

၂၀၂။ ၃၉၈။ ထေရ။ ၃၆၃။ အပ၊ ၁။ ၇၀၊ ၃၁၅။ အပ၊ ၂။ ၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ တေသံ ဝူပသမော သုခေါတိ တေသံ သခ်ီရာနံ ဝူပသမော အသခ်ံတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၈၇။ သခ်ီရာ ဝူပသမန္တိ ဇတ္ထာတိ ဝူပသမောတိ ဧဝံ သခ်ီတံ ဉာတံ ကထိတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။ တေသံ ဝူပသမော သုခေါတိ တေသံ သခ်ီရာနံ ဝူပသမသခ်ီတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခံ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၂၉။ ဝူပသမသခ်ီတန္တိ အစ္ဆန္တိ ဝူပသမသခ်ီတံ နိဗ္ဗာနမေဝ သုခံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။ တေသံ ဝူပသမော သုခေါတိ တေသံ သခ်ီရာနံ ဝိသေသေန ဥပသမော သုခေါ၊ တေသံ ဝူပသမကရံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဇေန္တသုခန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၆။ ၂။ ၂၇။ ဇရာမစ္စု-ပရိက္ခယန္တိ ဇရာမရဏာဿ ပဟာနံ ဝူပသမံ ----- အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ စူဠနိ။ ၁၄၀။ (-သံ၊ ၆။ ၁။ ၂၀၆။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၄၁၆)။

ဝူပသမ၂ (ပု) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဏ] (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ချုပ်ငြိမ်း-စေခြင်း။ (၂) ငြိမ်သက် - ငြိမ်ဝပ် - နစ်မြုပ် - စေခြင်း။ (၃) ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေတတ်သော။ (၁) ဝူပသမာယာ (မဟာနိ။ ၁၁၆) တိ မလာနံ ဝူပသမနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၃၇။ အဘိသခ်ီရဿ ဝူပသမ (မဟာနိ။ ၂၆၆) နွှဲ့ ပုညာဒိအဘိသခ်ီရဿ နိဗ္ဗာပနံ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၂၈။ ဘဂဝါ ပန ယသ္မာ ရာဂါဒိနံ ဝိနယာယ ဝူပသမာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၆။ မက္ခပ္ပဟာနံ ဝူပသမော ဒုခဿ။ ထေရ။ ၃၅၈။ သဗ္ဗဿ ဒုက္ခဿ ဝူပသမော နိဗ္ဗာပနံ သပ္ပုရိသေဟိ ဝဏ္ဏိတံ။ ထေရ၊ ၆။ ၂။ ၄၇၃။ (၂) ဝူပသမာယာ (မဟာနိ။ ၂၃၈) တိ သန္နိသီဒါပနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၂၁။

ဝူပသမံ နဇာနာတီ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၀) တိ " ဣဒံ အဓိကရဏံ ဒွီဟိ သမထေဟိ ဝူပသမတိ ----- ဣဒံ ဧကေန သမထေန ဝူပသမတီ"တိ နဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၇။ မေဃဝါတေဟိ ဃမ္မပရိဋ္ဌာဟော ဝူပသမိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။ (ခ) ခိပ္ပံ ဝါတော ဝူပသမိ၊ သုဂတသ မဟေသိနော။ အပ၊ ၁။ ၃၈၆။ သဗ္ဗေ ဗျာဓယော ဝူပသမန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၃။ တာနိ ဘေသဇ္ဇကိရိယာယ ဝူပသမန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၄။ ယာဝ ရောဂေါ နဝူပသမတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိတက္ကာ ဝူပသမန္တီ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၄) တိ ---- မိစ္ဆာဝိတက္ကာ ဥပသမံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဘဂဝတော ဝစနသမနန္တရမေဝ ဥမ္မာဒေါ ဝူပသမိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၂။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၃၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၃)။ (၂) အတ္ထံ ဂစ္ဆတိ နိရုဇ္ဈတိ ဝူပသမတိ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ စူဋနိ။ ၁၀၉။ ဝူပသမိံသု သခ်ါရာ (ဥဒါန။ ၁၉၂) တိ ဝိပါကကိရိယပ္ပဘေဒါ သဗ္ဗေပိ ဖဿာဒယော သခ်ါရက္ခန္ဓဓမ္မာ ---------- ဝိသေသေန ဥပသမိံသု။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉၀။ (၃) ပထဝိယံ ရဇော ဝူပသမိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁။

ဝူပသမတ္ထ (ပု) [ဝူပသမ၂ + အတ္ထ] အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေခြင်းအကျိုး။ တေသံ ပဋိဃာတတ္ထာယ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနတ္ထာယ ဝူပသမတ္ထာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၆)။

ဝူပသမဒဿန (နဝ) [ဝူပသမ၁ + ဒဿန] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်းကို ပြကြောင်း (စကား)။ ဒွီဟိတိအာဒိ ဝိဝါဒါဓိကရဏာဒီနံ သမထေဟိ ဝူပသမဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဝူပသမန၁ (နဝ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ယု။ ဝျုပဂမန - သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၊ ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-သည်၏အဖြစ်။ (ခ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ (၂) အထူးသဖြင့်-အကြွင်းမဲ့-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။ (၃) (က) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကြောင်း (အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း)။ (ခ) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ကြောင်း။ (၄) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ၏အဖြစ်။ (၅) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ရာ (ကာလ)။ (တိ) (၆) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-လတ္တံ့သော။ (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်အေး-ခြင်း။ ယထာဓမ္မန္တိ ယော ယသ အဓိကရဏသ ဝူပသမနာယ ဓမ္မော ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၄။ နဝ သမထေဟိ ဝူပသမနဝသေန။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၀။ စတုန္နံ အဓိကရဏာနံ ဝူပသမနေ သတိ နိယတ-သမထေ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၁၂၉)။ အရည် အနုကူလံ ဒူရံ ဂန္ဓာ ဘိက္ခာစရဏေန သေမှသ ဝူပသမနတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၆။ (ခ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ ရာဂါဒီနံ စ ဝူပသမနတော ဥပသမာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။ ဝူပသမနတောတိ သမုစ္ဆိန္ဒနဝသေန ဝူပသမနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ ယသ္မာ ဒိဋ္ဌာဒီနဝသ တံတံဈာနက္ခဏေ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနံ ဝူပသမနံ အဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ (၂) အထူးသဖြင့်-အကြွင်းမဲ့-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။ ဥဗ္ဗာဟိကာယ ဝူပသမနေ ပနေတ္ထ သံဃသမ္မုခတာ ပရိဟာယတိ။ ကခ်ါ။ ၂၈၉။ (၃) (က) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကြောင်း (အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း)။ နိဿရဏန္တိ နိဂ္ဂမနံ

ဝူပသမန်။ အ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ (ခ) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး - ကြောင်း။ ဝူပသမနနယ, ဝူပသမနောသဓ-စသည်တို့ကြည့်။ (၄) အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း - ရာ၏အဖြစ်။ တဏှာဝါနသ ဝူပသမနတော နိဗ္ဗာန် ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅။ (၅) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ရာ (ကာလ)။ ဝူပသမနကာလ-ကြည့်။ (တိ) (၆) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-လတ္တံ့သော။ ဝူပသမနဗျာဓိ-ကြည့်။

ဝူပသမန်၂ (နာ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ယု] (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေခြင်း၊ အထူးသဖြင့် - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေခြင်း။ (၂) (က) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေခြင်း။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-စေခြင်း။ (၃) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေတတ်သည်၏-အဖြစ်၊ အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (တိ) (၄) ငြိမ်းစေတတ်သော။ (၁) ဝူပသမနတ္ထ-ကြည့်။ (၂) (က) အထဝါ တိဏ္ဏံ ကာယဒုစ္စရိတာနံ ဝူပသမနေန တတော ပဋိဝိရတိယာ ဥပသန္တော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။ ဝိတက္ကဝိစာရေသု ဟိ တဏှာပပ္ပဟာနံ ဧတေသံ ဝူပသမနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၂-၃။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၈၃။ (ခ) ဝူပသမနဋ္ဌ-ကြည့်။ (၃) ပစ္စနီကဓမ္မာနံ သမုဒ္ဓေဒဝသေန သမနတော ဝူပသမနတော ပရမတ္ထသမထဘူတံ လောကုတ္တရသမာဓိ အာဖုသိ အဓိဂစ္ဆိ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၇၆။ (တိ) (၄) ဝူပသမနဓမ္မပုစ္ဆာ-စသည်ကြည့်။

ဝူပသမနက (တိ) [ဝူပသမန + က] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-လတ္တံ့သော (အနာ)။ တဿ ဝိနာပိ ဘေသဇ္ဇေန ဝူပသမနကဗျာဓိ ဘေသဇ္ဇေ ကတေ ခိပ္ပတရံ ဝူပသမ္ဘတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၉။

ဝူပသမနကာလ (ပု) [ဝူပသမန + ကာလ] (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ရာ ကာလ။ (ခ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာကာလ။ (က) ယေဘုယျသိကာ အဓမ္မဝါဒီဟိ ဝူပသမနကာလေ သလာကဂ္ဂါ-ဟာပကေ ဓမ္မဝါဒိမှိ ကုသလာ။ ဝဇိရ။ ၅၄၉။ (ခ) သတ္တာနံ သဒ္ဒသ ဝူပသမနကာလော။ ကခီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၆၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

ဝူပသမနကိစ္စသာဓာရဏာ (တိ) [ဝူပသမန + ကိစ္စ + သာဓာရဏာ] ငြိမ်းစေခြင်းကိစ္စနှင့်ဆက်ဆံသော။ သာဓာရဏာတိ ဝိဝါဒါဓိကရဏသ ဝူပသမနကိစ္စသာဓာရဏာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၀။

ဝူပသမနဋ္ဌ (ပု) [ဝူပသမန + အတ္ထ] ငြိမ်း -ကင်းငြိမ်း -ကင်းပျောက်-စေခြင်း-ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဓာတုက္ကောဘ-လက္ခဏသ ---- ရောဂသ ပဋိပက္ခဘာဝေါ ပဋိအယနဋ္ဌော။ တေနာဟ " ပစ္စနီကဂမန-ဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော " တိ၊ ဝူပသမနဋ္ဌေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဝူပသမနတ္ထ (ပု) [ဝူပသမန + အတ္ထ] (၁) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-စေခြင်း-ဟူသော-အနက်-သဘော။ (၂) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-အထူးသဖြင့်- ငြိမ်း- ငြိမ်းအေး- စေခြင်း-ဟူသော - အကျိုး။ (၃) ငြိမ်း - ကင်းငြိမ်း-စေခြင်း-ဟူသော-အကျိုး။ (၁) ရောဂသ ပတိအယနဋ္ဌေန ဝါ ပစ္စယော၊ ပစ္စနီကဂမန-ဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော၊ ဝူပသမနတ္ထေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၃။ (၂) သမထာယ ဝူပသမာယာ (မ၊ ၃။ ၃၅) တိ သမနတ္ထဉ္စေဝ ဝူပသမနတ္ထဉ္စ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၅၉)။

(၃) တသာ (ဝိဟိသာယ) ဥပရတိယာ ဝူပသမနတ္ထာယ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ ၌။ ၄၃၁။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၀၁။ ဘဂဝါ တေသံ ဥပဒ္ဒဝါနံ ဝူပသမနတ္ထာယ ဣဒံ သုတ္တမဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၌။ ၂၆၃။ (-မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၇။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၆၃)။

ဝူပသမနဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝူပသမန + ဓမ္မ + ပုစ္ဆာ] (အဓိကရဏ်းကို) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေတတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တရားကို မေးသော ပုစ္ဆာ၊ အဓိကရဏဓမ္မပုစ္ဆာ။ သမထာတိ တေသံယေဝ ဝူပသမနဓမ္မပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၅၁။

ဝူပသမနနယ (ပု) [ဝူပသမန + နယ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ ဝူပသမနနယံ ပနဿ အဓိကရဏသမထေသု ဒဿယိဿာမ။ ကခ်ီ။ ၂၄၅။

ဝူပသမနပဋိပဒါ (ထီ) [ဝူပသမနာ + ပဋိပဒါ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကြောင်းဖြစ်-စေတတ်-သောအကျင့်။ သမာ (အံ၊ ၁။ ၄၇၀)တိ အကုသလဝိတက္ကာနံ ဝူပသမနပဋိပဒါ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၅။ (-အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၄၂)။

ဝူပသမနပ္ပကာရ (ပု) [ဝူပသမန + ပကာရ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-သော အခြင်းအရာ။ တီဟိပိ ဧတေဟိ ဧကော ဝူပသမနပ္ပကာရော၀ ပုစ္ဆိတော, ဝိဿဇ္ဇိတော စ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝူပသမနဗျာဓိ (ပု) [ဝူပသမန + ဗျာဓိ] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်- လတ္တံ့သော အနာရောဂါ။ တသာ ဝိနာပိ ဘေသဇ္ဇေန ဝူပသမနဗျာဓိ ဘေသဇ္ဇေ ကတေ ခိပ္ပတရံ ဝူပသမ္မတိ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၈၉။

ဝူပသမနလက္ခဏ (တိ) [ဝူပသမန + လက္ခဏ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ကာယစိတ္တဒရထာနံ ဝူပသမနလက္ခဏာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝူပသမနဝိဓိ (ပု) [ဝူပသမန + ဝိဓိ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကြောင်းဖြစ်သည့်အစီအရင်။ ဧဝံ ကိလေသာနံ ဝူပသမနဝိဓိ သိက္ခေယျ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၉၈။

ဝူပသမနသမတ္ထ (တိ) [ဝူပသမန + သမတ္ထ] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဝေဒေါ မယာ ဧကဝါရေနေဝ ဝူပသမနသမတ္ထံ တေသံ ပဟိတံ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၆။

ဝူပသမနောသဓ (န) [ဝူပသမန + ဩသဓ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေတတ်-ကြောင်းဖြစ်-သည့်ဆေး။ သဗ္ဗဿာပိ ကိလေသရောဂဿ ဝူပသမနောသဓဘူတံ အရိယမဂ္ဂံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ။ ထေရီ၊ ၌။ ၁၇၄။

ဝူပသမန် (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + အ + အန်] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ကုန်၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-ကုန်၏။ (၂) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကုန်၏။ (၁) (က) ဝူပသမတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) သဗ္ဗေ ဗျာဓယော ဝူပသမန်။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၃။ တာနိ ဘေသဇ္ဇကိရိယာယ ဝူပသမန်။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၄။ ကခ်ီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၁၉၃။ (၂) သဗ္ဗေ သခါရာ သမန်၊ ဝူပသမန်၊ ဧတ္ထာတိ သဗ္ဗသခါရသမထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၁၀။ ယသ္မာတိ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသခါရ-ဝိပ္ပန္ဒိတာနိ သမန်၊ ဝူပသမန်။ မဟာနိ၊ ၌။ ၇၀။ ဝိတက္ကာ ဝူပသမန်၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၄)တိ ------ မိစ္ဆာဝိတက္ကာ ဥပသမံ ဂစ္ဆန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဝူပသမပစ္စယ (ပု) [ဝူပသမ + ပစ္စယ] ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။

ယသ ယသ ဟိ ဝူပသမပစ္စယာတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။

ဝူပသမပညတ္တိ (ထီ) [ဝူပသမ° + ပညတ္တိ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်းကို ပညတ်ခြင်း။ စိတ္တံ မနော သခ်ါရာ ဝူပသမပညတ္တိယာ ပညတ္တံ။ ပေဋကော။ ၂၉၄။

ဝူပသမမာန (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + အ + မာန] (၁) ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - သော။ (၂) ငြိမ်သက်သော။ (၁) ဝူပသမမာနောပိမံ နိဿာယ ဝူပသမိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။ (၂) အဝိက္ခိပမာနာတိ နာ ဝိက္ခိပမာနာ ဝူပသမမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။

ဝူပသမလက္ခဏ (နာ) [ဝူပသမ° + လက္ခဏ] (ကိုယ်စိတ်၏ပူပန်ခြင်းမှ) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း-ဟူသော-သဘော-လက္ခဏာ။ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဃ ဝူပသမလက္ခဏော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ အဒ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၃။ ဝူပသမလက္ခဏန္တိ ကာယစိတ္တပရိဠာဟူပသမလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။ အဒ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။ ကာယစိတ္တ-ပရိဠာဟူပသမော ဝူပသမလက္ခဏံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၀။

ဝူပသမဝါဒီ (တိ) [ဝူပသမ° + ဝဒ + ဏီ။ ထီ-ဌ ---ဝါဒိနီ။] အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်းကို -ပြောဆို-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ ဝိနယဝါဒိတိ ဝူပသမဝါဒိ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၄။

ဝူပသမသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝူပသမ° + သိဒ္ဓိ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း၏ပြီးခြင်း။ ဇဝံ သဗ္ဗတ္ထာတိ ---------- ဖလက္ခဏော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ဝူပသမသိဒ္ဓိတော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၇။

ဝူပသမသုခါဓိဂမ (ပု) [ဝူပသမ + သုခ + အဓိဂမ] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ မဂ်, ဖိုလ် ချမ်းသာကို ရခြင်း။ ဥပသမသုခပ္ပတ္တိတိ ကိလေသာနံ ဝူပသမသုခါဓိဂမော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၉၄။

ဝူပသမဟေတု (ပု) [ဝူပသမ + ဟေတု] (က) ငြိမ်း - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်း-ဟူသော-အကြောင်း။ (ခ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေခြင်း-ဟူသော-အကြောင်း။ (က) (ခ) ဝူပသမော (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၁) တိ. ဝူပသမဟေတု။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဝူပသမိသု (ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဥ] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ကုန်ပြီ။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကင်းပျောက်-ပျောက်ကင်း-ကုန်ပြီ။ (၈) ငြိမ်းကုန်ပြီ။ (၂) အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကုန်ပြီ။ (၁) (က) သဗ္ဗူပဒ္ဓဝါ ဝူပသမိသု။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆၄။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ ပေတ္တိဝိသယေသု ခုပ္ပိပါသာ ဝူပသမိသု။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။ (ခ) သဗ္ဗရောဂါ ဝူပသမိသု။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ ဝိဂစ္ဆိသူတိ ဝူပသမိသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁။ (၈) သတ္တာဟံ ပဇ္ဇလိတ္တာန၊ ဒီပါ ဝူပသမိသု မေ။ အပ၊ ၁။ ၃၉။ (၂) ဝူပသမတိ (၂) ကြည့်။

ဝူပသမိ (ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဤ] (၁) (က) ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ပြီ။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း - ပြီ။ (၂) ငြိမ်သက်ပြီ။ (၁) (က) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိတိ ဝူပသမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၅၄။ (ခ) ခိပ္ပံ ဝါတော ဝူပသမိ။ အပ၊ ၁။ ၃၈၆။ ရောဂေါ ဝူပသမိ။ မ၊ ဌ ၊ ၄။ ၁၃၉။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၃၂။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။ ဥမ္မာဒေါ ဝူပသမိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၁၂။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၅၅။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၆၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၃)။ (၂) ပထဝိယံ ရဇော ဝူပသမိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁။

ဝူပသမိတ၁ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + တ။ ဝျုပဂါန္တ-သံ။ သက္ကတပိဋက] ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-သော။ ဝိနီတာ ဟောန္တိ ပဋိဝိနီတာ သန္တာ သမိတာ ဝူပသမိတာ --------- ဗျန္တီကတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၁။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၂ - ၌ကား " ဝူပသန္တာ " ဟုရှိသည်)။

ဝူပသမိတ၂ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တ] (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော (အဓိကရုဏ်း) (၂) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေအပ်ပြီးသော (အနာ, ကိလေသာ အနာ)။ (၁) ယထာ သာဝတ္ထိယာ သံယေန အဓိကရဏံ ဝူပသမိတံ ---------- ဒွိဟိ ထေရေဟိ အဓိကရဏံ ဝူပသမိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၇။ အဓိကရဏံ ဝူပသမိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆။ (၂) ဝူပသမိတရောဂ-ကြည့်။

ဝူပသမိတစိတ္တ (တိ) [ဝူပသမိတ၂ + စိတ္တ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော။ ဝူပသန္တစိတ္တသာတိ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ ဝူပသမိတစိတ္တသ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇)။

ဝူပသမိတရောဂ (ပု) [ဝူပသမိတ၂ + ရောဂ] ငြိမ်း - ကင်းငြိမ်း - ကင်းပျောက်-စေအပ်ပြီးသော အနာ, ရောဂါ။ ယထာ ဗာဟိရဝေဇ္ဇေန ဝူပသမိတရောဂေါ ဣမသို့-ညေဝတ္တဘာဝေ ကုပ္ပတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၇။

ဝူပသမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တုံ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေခြင်းငှါ။ နံ အဓိကရဏံ ဝူပသမိတုံ ဘိက္ခူ သန္နိပတိသန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝူပသမိတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တွာ] ငြိမ်းစေ၍။ ပုရိမထေယျစိတ္တံ ဝူပသမိတွာ ဂမနတ္ထဉ္စေ ဘဏ္ဍံ န နိက္ခိတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၁၃၂။

ဝူပသမိဿတိ (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဿတိ] (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (က) မယိ ဂတေ အယံ ကလဟော ဝူပသမိဿတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၇။ တံ အဓိကရဏံ ဝူပသမိဿတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၃။ (- ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၄၂။) (ခ) ရောဂေါ န ဝူပသမိဿတိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၀။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၆)။

ဝူပသမိဿန္တိ (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဿန္တိ] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝူပသမတိ-လည်းကြည့်။ ဘန္တေ ဝေသာလိယံ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပန္နာနိ၊ တာနိ တုမှေသု အာဂတေသု ဝူပသမိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝူပသမိဿာမိ (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဿာမိ] (ငါ) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝူပသမတိ - လည်းကြည့်။ ဝူပသမိဿာမီ (ဝိ၊ ၂။ ၁၉၈။ ကခ်ါ။ ၂၅၅) တိ ဥပသမံ ဂမိဿာမိ ကလဟံ န ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၉။ ကခ်ါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၁၇။

ဝူပသမီယတိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + ယ + တေ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်၏။ ဝိနီယတီတိ ဝူပသမီယတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဝူပသမူပါယ (ပု) [ဝူပသမ၁ + ဥပါယ] ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - ခြင်း၏အကြောင်း။ အဝိဇာနန္တာ (ထေရ။ ၂၆၉) တိ ဝိဝါဒဿ ဝူပသမူပါယံ, ဓမ္မာဓမ္မေ ဝါ ယာထာဝတော အဇာနန္တာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈။

ဝူပသမေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု +ဏေ+ တဗ္ဗ] (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်သော။

(၂) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေခြင်း၊ ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဧဝဉ္စ ပန ဘိက္ခဝေ ဝူပသမေတဗွံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၈၊ ၂၃၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၆၄။ မ၊ ၃။ ၃၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇)။ (၂) ရာဂါဒိသန္တတာယာတိ ရာဂါဒီနံ သမုစ္ဆေဒဝသေန ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ-ဝသေန ဝူပသမေတဗွတော သန္တဘာဝေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။

ဝူပသမေတဗွပစ္စနီကာပေက္ခ (တိ) [ဝူပသမေတဗွ + ပစ္စနီက + အပေက္ခာ] ငြိမ်းစေအပ်သော ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ န ဟိ ဝူပသမေတဗွပစ္စနီကာပေက္ခော တဗ္ဗိရောဓိဓမ္မသမုပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝူပသမေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၅-နှာ။] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေ၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေ၏။ (၂) ကောင်းစွာ - အထူး သဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေ၏။ (၃) အကြွင်းမရှိ ဖြတ်-တစ်ဖန်ငြိမ်းစေ-တတ်၏။ (၁)(က) နေဝ ဝူပသမေတိ၊ န ဝူပသမာယ ဥဿုက္ကံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၅-၇။ တံ အဓိကရဏံ ---- ဝူပသမေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၅။ (ခ) ရောဂံ ဝူပသမေတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၀။ ပရိဋ္ဌာဟံ ဝူပသမေတိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၂။ (၂) (၃) အယံပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ---- ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ ဝူပသမေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ (-၈၉။ သံ၊ ၃။ ၄၆-၇)။ ဝူပသမေတီတိ သုဋ္ဌု ဥပသမေတိ၊ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယတ္တာ ဝါ အနုပုဗ္ဗေန အရိယမဂ္ဂဝုဒိပ္ပတ္တော သမုစ္ဆိန္ဒတိ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတီတိပိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဝူပသမေတီတိ ဝိသေသေန ဥပသမေတိ။ ဝိသေသေန ဥပသမနံ ပန သမ္မဒေဝ ဥပသမနံ ဟောတီတိ အာဟ " သုဋ္ဌု ဥပသမေတီ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝူပသမေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တုံ] ငြိမ်းအေးစေခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ တံ အဓိကရဏံ ဝူပသမေတုံ ---- အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပံ အဓိကရဏံ ယေဘုယျသိကာယ ဝူပသမေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၄။ (-မ၊ ၃။ ၃၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။၂၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇၊ ၁၉၄။ ကခ်ါ။ ၂၈၉-၉၀)။

ဝူပသမေတု[၁] (ထီ၊ ပု) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တု] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေတတ်သော၊ သူ။ တံ သဗ္ဗံ အပနုဒိတာ ဝူပသမေတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၆။

ဝူပသမေတု[၂] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တု] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပါစေလော။ သံယောဝ ဣမံ အဓိကရဏံ ဝူပသမေတု။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၅။ (-၂၂၇)။

ဝူပသမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + တွာ] ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီး၍။ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ အဓိကရဏံ ဝူပသမေတွာ ဥပေါသထံ ကာရာပေဟိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀။ သော နိက္ခမ္မ စောရေ ဝူပသမေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၉။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၊ ၁၁၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၅)။

ဝူပသမေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + ထ] (သင်တို့) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကြကုန်လော့။ ဂစ္ဆထ စောရေ ဝူပသမေထ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇။ စိတ္တံ ဝူပသမေထ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃၄။

ဝူပသမေန္တ (တိ) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏေ + အန္တ။ ထီ - ၌ ဝူပသမေန္တီ။]

ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေတတ်သော။ နေဝ ဝူပသမေန္တိ နှ ဝူပသမာယ ဉဿုက္ကံ ကရောန္တိ။ ဝိ၅။၁၃၅။ တေ ကာယသခ်ိရေ ပဿမ္ဘေန္တော နိရောဓေန္တော ဝူပသမေန္တော သိက္ခတိ။ ပဋိသံ။ ၁၈၃။ တတ္ထ ပဋ္ဌမမဂ္ဂဉာဏ် ပဉ္စ ကိလေသေ ခေပေန္တံ နိရောဓေန္တံ ဝူပသမေန္တံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေန္တံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၆။

ဝူပသမေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + အန္တိ ၊ ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကုန်၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိုန် အဓိကရဏ် ဝူပသမေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၂။ ဝါတံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥဏ့် နိဗ္ဗာပေန္တိ ပရိဠာဟံ ဝူပသမေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၅။

ဝူပသမေန္တု (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + အန္တု ၊ ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေကြ ကုန်လော။ ဣမံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေန္တု။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၁၊ ၂၂၇။

ဝူပသမေမိ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + မိ ၊ (ငါ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေ၏။ ကခ် ဆိန္နာမိ ဝူပသမေမိ သဗ္ဗသော ဝိဒ္ဓံသေမီတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဝူပသမေယျံ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဧယျံ ၊ (ငါ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေရာ၏။ ဝိဝါဒဉ္စ နေသံ ဝူပသမေယျံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

ဝူပသမေယျ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဧယျ ၊ (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေရာ၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း -စေရာ၏။ (၂) ငြိမ်သက်စေရာ၏။ (၁) (က) နေဝ ဝူသပမေယျာတိ နှ သယံ ဝူပသမေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၆။ သံယော ဣမံ အဓိကရဏ် တိဏဝတ္ထာရကေန ဝူပသမေယျ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၁၀။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၇၂။ (ခ) ဘေသဇ္ဇေန ဣမဿ ဗျာဓိ ဝူပသမေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၇။ ဣဒံ ဘယံ အမှာကံ ကထံ ဝူပသမေယျ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။ (၂) ဝါတေန ဥဟတံ ဥဒ္ဓိတံ ရဇံ -------- ဝူပသမေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဝူပသမေယျာမ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ +သမု + ဏော + ဧယျာမ ၊ (ငါတို့) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကုန်ရာ၏။ ဣမံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေယျာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၇။ ကခ်။ ၂၅၇။

ဝူပသမေယျုံ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဧယျုံ ၊ (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကုန်ရာ၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေကုန်ရာ၏။ (၁) (က) တေ စေ ထေရာ ဣမံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေယျုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၇။ (ခ) သဗ္ဗဘယာနိ ဝူပသမေယျုံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၆။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄)။

ဝူပသမေသိ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + သ္ကံ ၊ (ငါ) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီ။ ရောဂံ ဝူပသမေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။

ဝူပသမေသိ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဏှိ ၊ (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေပြီ။ (ခ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေပြီ။ (၁)(က) တံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၄)။ (ခ) ဝိပ္ပဋိသာရံ ဝူပသမေသိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀။

ဝူပသမေသုံ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဥံ ၊ ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကြကုန်ပြီ။ တံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေသုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၇။

ဝူပသမေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) ၊ ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + သ္သတိ ၊ (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး - စေ - အုံ - လတ္တံ. - လိမ့်မည်။

(ခ)ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေ-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) (က) နေဝ ဝူပသမေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၆။ တံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေဿတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၀၁။ (ခ) ဧတေဟိ ဩက္ကန္တမတ္တေ ဝူပသမေဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၁၃၆။ ကြဒ် မေဘယ် ဝူပသမေဿတိ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂။

ဝူပသမေဿန္တိ (က၊ ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဿန္တိ] ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေကုန်-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေ ကြမံ အမတောသဓံ ပိဝိတွာ သဗ္ဗကိလေသဗျာဓိ ဝူပသမေဿန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၁။

ဝူပသမေဿာမ (က၊ ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဿာမ] (ငါတို့) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေကုန်-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကြမံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေဿာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၂။ မယံ တံ ဝူပသမေဿာမ။ ဝဇိရ။ ၅၅၁။

ဝူပသမေဿာမိ (က၊ ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဿမိ] (က) (ငါ) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေ-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (ခ)(ငါ) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေ-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (က) နေဝ ဝူပသမေဿာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ခုဒ္ဒ၆။ အဟံ တံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေဿာမိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၉၆။ (ခ) ဥပါယေန ရာဂံ ဝူပသမေဿာမိ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၅၃။

ဝူပသမေဟိ (က၊ ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ဟိ] (က) (သင်) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေလော။ (ခ) (သင်) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-စေလော။ (က) ကြမံ အဓိကရဏ် ဝူပသမေဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ခုဒ္ဒ၅-၆။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁၃-၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၆။ ကခ်ိ။ ၅၇။ (ခ) နိဗ္ဗာပေဟိ မဟာရာဂံ ----- မဟာရာဂံ ဝူပသမေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒု၊ ၁။ ၆၇။

ဝူပသမ္မတံ (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ယ + တံ] ငြိမ်း -ငြိမ်းအေး -စေသတည်း၊ ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပါစေ။ ဝိဝါဒေါ ဝူပသမ္မတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၈။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ခုဒ္ဒ၄။

ဝူပသမ္မတိ° (ကြို) [ဝိ + ဥပ + သမု + ယ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၅-နှာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၆- နှာ။ ဒိဝါဒိ။ ဝုပရါမျတိ - သံ။] (၁) (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-၏။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-၏။ (၂) ငြိမ်သက်၏။ (၃) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-၏၊ အထူးသဖြင့်- ငြိမ်း -ချုပ်ငြိမ်း-၏။ (၁) (က) ဧဝဥ္စေတံ အဓိကရဏ် ဝူပသမ္မတိ၊ အဓမ္မေန ဝူပသမ္မတိ သမ္မာဝိဝိနယပတိ-ရူပကေန။ ဝိ၊ ၄။ ၁၈၈ - ၉။ ယထာသိဒံ အဓိကရဏ် နံ ခိပ္ပမေဝ ဝူပသမ္မတိ။ မ၊ ၂။ ၁၀၆။ ကထံ နု ခေါ အဓိကရဏ် ဝူပသမ္မတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၄၀။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၂၄။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၅။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၈၉၊ ၄၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၄)။ (ခ) ယာဝ ရောဂေါ နံ ဝူပသမ္မတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၀၅။ ကခ်ိ။ ၁၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၈၀။ (-မ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၀၁)။ (၂) ဧဝံ အယမ္ပိ သဗ္ဗထာပိ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓကိလေသော ကိလေသစလနရဟိတော အရဟတ္တဖလ-သမာဓိနာ ဝူပသမ္မတိ။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၈၁။ (၃) ဝိတက္ကဝိစာရာပိ ဝူပသမ္မန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၄၅။ သာ နိရုဇ္ဈတိ သာ ဝူပသမ္မတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၁။ ယသ္မာ ဟိ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသခ်ိရဝိပ္ပန္နိတာနိ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၅၆။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၈၀။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၈၀။ တထာ သန္တာ စ သဝိသေသံ ဥပသန္တာ နာမ ဟောန္တီတိ အာဟ “ ဝူပသမ္မန္တိ ” တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၇၀။ မဟာနိ။ ၂၁၁။ စူဠနိ။ ၃၃။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၄၁၀။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၆-၇)။

ဝူပသမ္မတိ၂ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ယ + တေ | ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေအပ်၏။ ပဠမေ သမထေဟိ အဓိကရီယတိ ဝူပသမ္မတိတိ အဓိကရဏံ။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂။

ဝူပသမ္မတု (ကြိ) | ဝိ + ဥပ + သမု + ယ + တု | (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေသတည်း။ ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ပါစေ။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-စေသတည်း၊ ငြိမ်း - ကင်းငြိမ်း - ပါစေ။ (က) သမ္မာ မံ နိဿာယ တုမ္ဟာကံ ဝိဝါဒေါ ဝူပသမ္မတူတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၅။ (ခ) ဗျာမိတေ ဝူပသမ္မတု။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၅။ဇာ၊ ဌ၊ ၅။၉၉။

ဝူပသမ္မန် (ကြိ) | ဝိ + ဥပ + သမု + ယ + အန် | (၁) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ကုန်၏။ (၂) ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကုန်၏။ အထူးသဖြင့်-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ကုန်၏။ (၁) တဉ် အာဂမ္တာနံ တာနံ အဓိကရဏာနံ သမ္မန်၊ ဝူပသမ္မန်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ (၂) ဝူပသမ္မတိ (၃) ကြည့်။

ဝူပသမ္မိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + ဥပ + သမု + ယ + ဿတိ | (က) ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-လတ္တံ့။ (ခ) ငြိမ်း-ကင်းငြိမ်း-လတ္တံ့။ (က) တတော ကလဟော ဝူပသမ္မိဿတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (ခ) တေန တံ သတ္ထာယံ ဝူပသမ္မိဿတီတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၆။

ဝူပသမေ့ယျ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဥပ + သမု + ဏော + ယ + ဧယျ | ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-စေရာ၏။ သာ ပဿာ အနန္တရာယိကိနီ နေဝ ဝူပသမေ့ယျာတိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဿ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၄၆။

ဝူဋ္ဌ (တိ) | ဝဟ + တ။ ဝဟိတ္ထာတိ ဝူဋ္ဌော၊ အဿူတိ ဥတ္တံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၆။ ဦပ၊ ဝျူပ-သံ။ ဦပ၊ ဝူပ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ဝုဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝေ၁ (ဗျ) | ဝါ + ဍေ။ သံ-ဝဲ။ ဝါ + ဍဲ။ ကောတ္ထုဘ၊ ထောမ။ ဝေ-သံ။ သက္ကတပိဋကာ။ ဝက္ကဲ၊ ဝေ-ပြာ။ အများအားဖြင့် (၁) ပုဒ်နောင် "ဝေ" ကို ထားသည်။ | (၁) ပဒပူရဏ - ပုဒ်ပြည့်ရုံ (ဝါစာသိလိဋ္ဌ - စကားချောရုံ)။ (၂) ဧကံသ - ဧကန္တ - စင်စစ်-အမှန်-အားဖြင့်။ (၃) ဝဝဿဂ္ဂ - စကားအဆုံးသတ်ခြင်း-အင်း, ဝေး, ကိုင်း။ (၄) မြဲမြံစွာ - အလေးအနက်။ (၅) ထင်ရှားစွာ။ (၆) အဝဓာရဏ - သာလျှင်။ (၇) အနုနယ - ချစ်ဆွေ (မိတ်ဆွေ)။ (၈) အာလပန - အို, ဝေး, (သမ္မောဓန။ ကောတ္ထုဘ၊ ထောမ)။

(၁) ပဒပူရဏ - ပုဒ်ပြည့်ရုံ (ဝါစာသိလိဋ္ဌ-စကားချောရုံ)။ ဇီရန္တီ ဝေ ရာဇရထာ သုစိတ္တာ။ ဓမ္မ။ ၃၆။ တတ္ထ ဝေတိ နိပါတော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇။ ခဏော ဝေ မာ ဥပစ္စဂါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၉။ ဝေတိ နိပါတမတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၁၃။ န ဝေ အနတ္ထကုသလေန။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁။ တတ္ထ ဝေတိ နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ (-အံ၊ ၁။၂၃၂။ အံ၊ ၂။ ၃၉၈။ အံ၊ ၃။၆၂။ ထေရ။ ၂၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၉)။

(၂) ဧကံသ - ဧကန္တ - စင်စစ်-အမှန်-အားဖြင့်။ ယော ဝေ ဥပ္ပတိတံ ကောဓံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆။ ဝေတိ ဧကန္တေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈။ သဒါ ဝေ ရက္ခိတဗ္ဗာသူ (ထေရ။ ၂၄၉)တိ ဧကံသေန သတ္ထကာလံ ရက္ခိတဗ္ဗာသု။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။ န ဝေ ရာဒန္တိ မတိမန္တော သပညာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဝေ ဧကန္တေန န ရာဒန္တိ န ပရိဒေဝန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၁၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၆၉။ မ၊ ၁။ ၂၂၇။ မ။ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊ ၁။ ၆၊ ၆၆၊ ၁၈၄။ အံ၊ ၁။ ၁၉၉။ အံ၊ ၂။ ၂၉၊ ၂၈၉။ အံ၊ ၃။ ၃၇-၈)။

(၃) ဝဝဿဂ္ဂ ▪ စကားအဆုံးသတ်ခြင်း ▪ အင်း, ဝေး, ကိုင်း။ ဒဒါတိ ဝေ ယထာသဒ္ဓံ၊ ယထာပသာဒနံ ဇနော။ ဓမ္မ။ ၄၉။ ဝေ ဟန္ဒ ဣစ္စတေ ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၉၀-နှာ။ (၄) မြဲမြံစွာ ▪ အလေးအနက်။ ဝေ (ထေရ။ ၂၄၄) တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဒဋ္ဌတ္ထော ဝါ " ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒုက္ခာ " တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၉-၈၀။ (၅) ထင်ရှားစွာ။ ယော ဝေ ဂရူနံ ဝစနညု ဓီရော။ ထေရ။ ၂၈၀။ ဝေတိ ဗျတ္တံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁)။

(၆) အဝဓာရဏ ▪ သာလျှင်။ ယော ဝေ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀။ တတ္ထ ယော ဝေတိ ခတ္တိယာဒီသု ယော ကောစိဒေဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၈၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၃)။ (၇) အနုနယ ▪ ချစ်ဆွေ (မိတ်ဆွေ)။ ယော ဝေ " ပိယံ မေ " တိ ပိယာနုရက္ခီ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၄။ တတ္ထ ယော ဝေတိ သမ္မ ပေါရိသာဒ ယော ပုရိသော "ဣဒံ မေ ပိယ"နွှိ ပါပကိရိယာယ အတ္တာနံ နိရံကတွာ ပိယာနိ ဝတ္ထူနိ သေဝတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၄၀။

(၈) အာလပန ▪ အို, ဝေး (သမ္ဗောဓန)။ ယော ဝေ ယာစနဇီဝါနော၊ ကာလေ ယာစံ န ယာစတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— အယျ အဋ္ဌိသေန ယော ယာစနေန ဇီဝမာနော ဓမ္မိကော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ယာစိတဗ္ဗယုတ္တပတ္တကာလေ ကိဉ္စိဒေဝ ယာစိတဗ္ဗံ န ယာစတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၂။

ဝေ၂ (ဓာတ်) [ဝေ တန္တသန္တာနေ၊ ဝေ သောသနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၀။ ခီရ၊ ဘူ။ ၆၅၄။ ပါ။ ၉၂၁။] ဝါယတိ၊ တန္တဝါယ-ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဝေ၃ (ဝိဘတ်၏အပြု) [အာလုပ်ယော၏အပြု၊ ပုလ္လိင် ဥ-ကာရန္တပုဒ်နောင် စီရင်ရသည်။] ဘိက္ခဝေ၊ ဟေတဝေ-စသည်ကြည့်။

ဝေကဋိက (တိ) [ဝိကဋ + ခါဒန + ဏိက။ တဿီလတ္ထ-၌ ဏိကသက်သည်။ ပါ၊ ၄၊ ၄။ ၆၁။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၇။] မစင်-ကျင်ကြီး-ကို စားခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေကဋိကောပိ ဟောတိ ဝိကဋဘောဇနာနုယောဂမနုယုတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၈။ ဒီ၊ ၃။ ၃၄။ မဟာနိ။ ၃၂၈။ ဝေကဋိကောတိ ဝိကဋခါဒနသီလော။ ဝိကဋန္တိ ဂူထံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၈၁။

ဝေကဏ္ဏ (ပု) [ဝိ + ကဏ္ဏ။ ဝေကဏ္ဏ ?။ ဝိကဏ္ဏက-ကြည့်။] နားရွက်လျှင် အပိုင်း အခြားရှိသော မြား။ (ဝေကဏ္ဏ ▪ အရွက် ▪ နားရွက်-မတပ်-မပါ-မရှိ-သော မြား)။ ယဒိ ဝါ သလ္လံ ယဒိ ဝါ ခုရပ္ပံ ယဒိ ဝါ ဝေကဏ္ဏံ ယဒိ ဝါ နာရာစံ။ မ၊ ၂။ ၉၃။

ဝေကတ (နဲ) [ဝိကတ + ဏ။ ဝိကၢတမေဝ ဝေကၢတံ ဝိကာရော။ ပါ၊ ၆။ ၁၊ ၁၃၅။ သိဒ္ဓန္တ။] ဖောက်ပြန်ခြင်း။ သုဝဏ္ဏမေဝ သောဝဏ္ဏံ ယထာ " ဝေကတံ ဝေသမ " နွှိ စ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉။ ဝိရဇ္ဇမေဝ ဝေရဇ္ဇံ ယထာ " ဝေကတံ ဝေသယ " နွှိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။ ယထာ လောကေ ဝိကတမေဝ ဝေကတံ၊ ဝိသယော ဧဝ ဝေသယနွှိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဝေကတိက (တိ) [ဝိကတိ + ဏိက] ဖောက်ပြန်အောင် ပြုအပ်သော (ရေ)။ ဘန္တေ နာဂသေန ဣဓေကစ္စေ တတ္ထိယာ--- ဥဒကံ တာပေတွာ ဝေကတိကဝေကတိကံ ပရိဘုဥ္ဇန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၁။

ဝေကန္တက (နာ) [ဝိ + ကတိ + ဏွု။ ဝိကန္တက + ဏ။ ဝိကန္တတိ ဆိန္ဒတီတိ ဝိကန္တကံ၊ တမေဝ ဝေကန္တကံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။ ဝဲကြာန္တ-သံ။] သံလိုက် (Magnet)။ (သံမဏိ၊ (သံရှင်၊ သျ))။ တတ္ထ အယော သဇ္ဇုံ သုဝဏ္ဏံ တိပု သီသံ တမ္ဗလောဟံ ဝေကန္တကလောဟန္တိ ဣမာနိ သတ္တ ဇာတိလောဟာနိ နာမ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၂)။ ဝိကန္တကံ ဧကာ လောဟဇာတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၃။ ဝေကန္တကံ နာမ သဗ္ဗလောဟစ္ဆေဒန-သမတ္ထံ လောဟံ။ တထာ ဟိ တံ ဝိကန္တတိ ဆိန္ဒတီတိ ဝိကန္တံ၊ ဝိကန္တမေဝ ဝေကန္တကန္တိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၉-၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၂)။ (ဝီလျံ၌ ဝဲကြာန္တ ▪ ဝေကန္တ ▪ ဝေကန္တက ပုဒ်သည် စိန်ကဲ့သို့ မာသောကျောက်၊ သံလိုက်ကျောက် - ကို ဟောသည်၊ Magnet ▪ လောဟကန္တ၊ အယောကန္တ၊ ဝေကန္တ-ပရိယာယ်။ သံကို ဆွဲ ငင်တတ်သည့် သတ္တိရှိ၍ လောဟာကဿက ကျောက်၊ အယောကန္တမဏိ-ဟူ၍လည်းခေါ် ကြသည်)။

ဝေကန္တကလောဟ (နာ) [ဝေကန္တက + လောဟ] သံလိုက်ကျောက်၊ (သံမဏိ (သံရှင်၊ သျ))။ ဝေကန္တက-ကြည့်။

ဝေကလ္လ ▪ ဝေကလျ (နာ) [ဝိကလဿ ဘာဝေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိကလ + ဏျ။ ရူ။ ၂၃၇။ ဝဲကလျံ-သံ။ ဝေအလ္လ-ပြာ။] (၁) ချို့တဲ့သည်၏အဖြစ်▪ (ချို့တဲ့ခြင်း)။ (၂) မလောက်-မလောက်မင-သည်၏အဖြစ် ▪ (မလောက်ငခြင်း▪လိုခြင်း)။ (၁)စက္ခာဒီနဉ္ဇိ ဝေကလ္လေ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ အဘာဝေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၂။ ဣဓာပိ မေ ဝေကလ္လံ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄။ နတ္ထိ ဧတာသံ ဝယော ဝေကလျန္တိ အဝယာတိ အာဟ " အနူနာ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၂။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄)။ (၂) ပဗ္ဗဇိတဿာပိဿ အပ္ပမတ္တကောပိ အာဗာဓော ဝါ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဝေကလ္လံ ဝါ နာဟောသိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၀။ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ကိစ္စိ ဝေကလ္လံ နဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၀။

ဝေကလ္လတာ (ထီ) [ဝေကလ္လ + တာ။ တာပစ္စည်း အနက်မရှိ။] ဝေကလ္လ-ကြည့်။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဣန္ဒြိယာနံ ဝေကလ္လတာ ဝေကလ္လတာယ ဝါ သမ္ဘဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝေကဋိဂ် (ပု၊ နာ) [ဝိ + ကလိဂ် ?။ ဝေဟဋိဂ် (သီ) ဝေဘဋိဂ် (သျာ၊ ကံ) သက္ကတပိဋက-၌ ဝေဘဋိဂ်၊ ဝေရုဋိဂ်-ဟု ရှိသည်။] ဝေကဋိဂ်-ရွာနိဂုံး-ရွာကြီး။ ကုမ္ဘကာရော ပုရေ အာသိ၊ ဝေကဋိဂေ် ဃဋီကရော။ သံ၊ ၁။ ၃၃။

ဝေကာရ (ပု) [ဝေ + ကာရ။ ကစ္စည်း။ ၆၀၄။] ဝေအက္ခရာ။ ဝိကာရဿ ဝေကာရံ ကတ္တာ ဝေရမဏီ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅။

ဝေက္ခတိ (ကြိ) [ဝေက္ခ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂။ ဝေက္ခယတိ-သံ။ စုရာဒိ။] ကြည့်ရှု - စဉ်းစား - ဆင်ခြင် - ၏။ ဝေက္ခ ဝက္ခနေ။ ဝေက္ခတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂။ မဂ္ဂံ အပ္ပဋိဝေက္ခိယ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄။

ဝေခ (ပု) [ဝေဌ + အ။ ဌ-ကို ခ-ပြု။ ဝ္လေက္ခ-သံ။] (၁) ကျပ်စည်း-ပတ်တီးစည်း-ခြင်း။ (၂) ခုတ်-ထစ်-ဓားရစ်-ခြင်း။ (၁) ယထာ နာမ ပုပ္ပနသမယေ စမ္ပကာဒိရုက္ခေ ဝေခေ ဒိန္နေ ယာဝ သော ဝေခေါ နာပနီယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။ ယထာ ရုက္ခဿ ဝေခေ ဒိန္နေ ပုပ္ပိတုံ သမတ္ထဿေဝ ပုပ္ပနံ နဟောတိ၊ အဂဒဝေခေ ပန အပနီတေ ----------

ပုပ္ပနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၈။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၃-၌ " ဝေဓေ " ဟုရှိ၏။ ဝေဓေ - ဆေးစို့။ သျ။ ဝ္လေခ - ဝီလျံ။ အထောက်အပံ့၊ စောင့်ရှောက် - တားဆီး-ခြင်း)။ (၂) နိယတကာလာနံ ရုက္ခာနံ ဝိဒါရဏသခ်ါတေ ဝေခေ ဒိန္နေ ဝေခဗလေန အနိယမတာ ဟောတိ ပုပ္ပဂ္ဂဟဏသ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၈။

ဝေခဒါနသခေ်ပ (ပု) [ဝေခ + ဒါန + သခေ်ပ] ကျပ်စည်း - ပတ်တီးစည်း -ပေး သောအသွင်အပြင်။ ဝေဌေတွာတိ ဝေခဒါန-သခေ်ပေန ဝေဌေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဝေခနသ (ပု) [ဝိ + ခနု + ၃၊ အန + အသု = ဝိခနသ် + အဏ်။ ကောတ္ထုဘ။ သံ-ဝဲခါနသ= ဝါနပတ္ထ ဝနစာရီ ဗြဟ္မစာရီ။] (၁) (သစ်မြစ် သစ်ဥကို တူးဆွ စားသောက်ခြင်း ရှိသော) ဝေခနသပရဗိုဇ်။ (၂) ဝေခနသ ရသေ့။ (၁) အထ ခေါ ဝေခနသော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊ ၂။ ၂၃၁။ တတ္ထ ဝေခနသောတိ အယံ ကိရ သကုလု-ဒါယိသ အာစရိယော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၁။ အယံ ပန ဝေခနသော ပရိဗ္ဗာဇကော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။ (၂) ဝေခနသာဒိတာပသာနံ အာဘသရာ။ သီ ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉)။

ဝေခနသတာပသပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဝေခနသ + တာပသ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ။] ဝေခနသ ရသေ့ရဟန်း အဖြစ်၊ ဝေခနသရသေ့တို့၏ ရောက်အပ်သော အကျင့်။ ဝေခနသ ရသေ့ပြုခြင်း။ သော ဟိ ဝေခနသတာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂန္တာ ဝေခနသေန ဣမိနာ ဒိဋ္ဌိမာဒါယ သမာဒိယိတွာ ဌိတတ္တာ " ဝေခနသော " တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝေခနသသုတ္တ (န) [ဝေခနသ + သုတ္တ] ဝေခနသသုတ်။ မဇ္ဇိမနိကာယ၊ မဇ္ဇိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃ - ဝဂ်၊ ၁၀ - သုတ်။ မ၊ ၂။ ၂၃၁-၅။ ဝေခနသသုတ္တဝဏ္ဏနာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝေခဗလ (န) [ဝေခ + ဗလ] (၁) ကျပ်စည်း-ပတ်တီးစည်း-ခြင်း၏-အစွမ်း-အားစွမ်း - သတ္တိ။ (၂) (သစ်ပင်ကို) ခုတ်-ထစ် - ဓားရစ် - ခြင်း၏-အစွမ်း -အားစွမ်း - သတ္တိ။ (၁) ဥတုနိယာမေန ပုပ္ပဂ္ဂဟဏေ နိယတကာလာနံ ရုက္ခာနံ ဝေခေ ဒိန္နေ ဝေခဗလေန န ယထာ နိယာမတာ ဟောတိ ပုပ္ပဂ္ဂဟဏသ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (၂) ဝေခ (၂) ကြည့်။

ဝေခမိဿ (ပု) [ဝေခ + မိဿ] (သားရေလွန်ပြတ် အစရှိသည်ဖြင့် ဦးခေါင်း အစရှိသည်တို့၌) ရစ်ပတ်ခြင်းကို ပေးခြင်း။ ဝေဌမိဿေနာ (ထေရ။ ၂၅၀။ က-မူ) တိ ဝရတ္တခဏ္ဍာဒိနာ သီသာဒီသု ဝေဌဒါနေန။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝေခမိဿက (ပု) [ဝေခမိဿ + က] (လှည်းသန်, လှည်းဘီးကို) ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ခြင်း။ ဝေခမိဿကေန (ဒီ၊ ၂။ ၈၅။ သံ၊ ၃။ ၁၃၃။ က-မူ) တိ ဗာဟဗန္ဓစက္ကဗန္ဓာဒိနာ ပဋိသခ်ရဏေန ဝေဌမိဿကေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၈။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၈။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၃၀၀)။

ဝေခါဒါန (န) [ဝေခ + ဒါန] ဝေခဒါန-ကြည့်။ တာယယေဝါ (မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၉) တိ ယာ ဝေခါဒါနေ ပုပ္ပနသမတ္ထတာ ဝေခါပဂမေ လဒ္ဓေါကာသာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၂၈။

ဝေခါပဂမ (ပု) [ဝေခ + အပဂမ] ကျပ်စည်း-ပတ်တီးစည်း -ခြင်း -၏- ကင်း- မရှိ-ခြင်း။ ပတ်တီးခွါခြင်း။ ဝေခါဒါန-ကြည့်။

ဝေဂ (ပု) | ဝိဇိ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဝဇ + ဏ။ ကြွစ်ခြင်းတရားနှင့် ဝဇန်တို့ ပါပုဏ္ဏန်တို့ ဧတေနာတိ ဝေဂေါ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၀။ ဝေဂ-သံ။ ဝေအ၊ ဝေဂ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ | (၁) လျင်မြန်ခြင်း, အဆောတလျင်, အရှိန်, အဟုန်, အာနုဘော်။ (၂) အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယ။ (၃) တိုက်ခတ်ခြင်း။ (၁) တသ ရူပမယော ဝေဂေါ (သံ၊ ၂။ ၃၆၇) တိ ----- တဿာပိ စက္ခုသမုဒ္ဒဿ သမောသရန္တဿ နီလာဒိဘေဒဿ အာရမ္မဏဿ ဝသေန အပ္ပမေယ္ယော ရူပမယော ဝေဂေါ ဝေဒိတတ္ဗော။ သံ၊ ၄။ ၃၉။ (-နေတ္တိ။ ၁၃၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၀)။ ဧတေန ဝေဂေနာ (ဝိမာန။ ၁၁၇) တိ ကြွမိနာ ဇဝေန။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၁၆။ ဝေဂေါ မဟာ ဟေဟိတိ သာဂရဿ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄။ မာ စ ဝေဂေန ကိစ္စာနိ၊ ကရောသိ ကာရယေသိ ဝါ။ ဝေဂသာ ဟိ ကတံ ကမ္မံ၊ မန္ဒော ပစ္ဆာနုတပ္ပတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃။ ဝေဂေနာတိ သဟသာ အတုလေတ္တာ အတီရေတ္တာ။ ဝေဂသာတိ အတုလေတ္တာ အတီရေတ္တာ ဆန္ဒာဒိဝသေန သဟသာ ကတံ ကမ္မဉ် နာ သာမု နာ သုန္ဒရံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂၄။ ယထာ ဟိ သီဟော မိဂရာဇာ ---- မဟန္တေ ဝါ ပါဏေ ဧကသဒိသေနေဝ ဝေဂေန ဓာဝတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ ဝေဂေနာတိ ဇဝေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၀။ ဝေဂ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁) နှင့် ဇဝံ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဈာနဝေဂေါ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉) တိ ဈာနာနုဘာဝေါ ဖလဒါနေ သမတ္ထတာ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၈။ (-ဝိမာန။ ၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇၊ ၃၃၆။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅၊ ၂၁၇။)။ (၂) အာဇညော ကုရုတေ ဝေဂ (ဇာ၊ ၁။ ၆) နှင့် ----- အာဇာနနသဘာဝေါ အာဇညော ဝရသိန္ဓဝေါ ဝေဂံ ကရောတိ ဝါယမတိ ဝီရိယံ အာရဘတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။ အထ ဒက္ခထ မေ ဝေဂ (ဇာ၊ ၂။ ၇၂) နှင့် အထ မေ ပရက္ကမံ ပသိဿထ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၈။ (၃) ဝါတဝေဂေန ဝါတပွဟာရေန ကူဇန်တို့ သဒ္ဒံ ကရောန်တို့။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။

ဝေဂကွိတ္တနာရာစ (ပု) | ဝေဂကွိတ္တ + နာရာစ။ iron arrow | အရှိန်-အဟုန်-ဖြင့် ပစ်အပ်သော -သံသွား- စဉ့်သွား -တပ်သော မြား။ ဒုတ္တလပဒ္ဓပုဒ္ဓေ ဝေဂကွိတ္တနာရာစော ဝိယ သိနေရုကူဒ္ဓေ ဝိဿဋ္ဌကွန္ဒဝဇိရံ ဝိယ အသဇ္ဇမာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃။

ဝေဂဝမန (န) | ဝေဂ + ဝမန | လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း။ ဝေဂဝမနေန ပဋိသံမုဋ္ဌတွာ ဓာဝိတွာ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဝေဂနိဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) | ဝေဂ + နိဂ္ဂဟဏ + အတ္ထ | (ကွန်ဒြေ၏) အရှိန်, အဟုန်ကို နှိပ်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သံယမာယာတိ ဝေဂနိဂ္ဂဟဏတ္ထာယ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၆၇။ ဝေဂနိဂ္ဂဟဏတ္ထာယာတိ ကိလေသဟေတုကဿ ကွန်ဒြိယဝေဂဿ နိဂ္ဂဟဏတ္ထာယ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၃၀။

ဝေဂဿရိ (ပု) | ဝေဂ + အဿ ▪ ဝေဂဿ + အရ + ကြ။ ဝေဋမ္ဗရိ။ သီ-မူ။ | ဝေဂဿရိ မည်သောနတ်သား။ အထ ခေါ သမ္ဗဟုလာ နာနာတိတ္ထိယသာဝကာ ဒေဝပုတ္တာ ------- အာကောဋကော စ ဝေဂဿရိ စ မာဏဝ-ကါမိယော စ။ သံ၊ ၁။ ၆၅။ (-သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆၇)။

ဝေဂဝမုန (န) | ဝေဂ + ဝမုန | အရှိန်-အဟုန်-၏တိုးပွါးခြင်း။ တဿ ဝစနေန ဝေဂဝမုနေ အကတေပိ ဒုက္ကဋော နာ မုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝေဂဝန္တူ (တိ) [ဝေဂ + ဝန္တူ။ ထီ-၌ ဝေဂဝတီ, ဝေဂဝန္တီ။ ဝေဂဝတ်-သံ။] လျင်မြန်ခြင်း-အရှိန်-အဟုန်-ရှိသော။ ဇဝါတိ ဇဝနကာ၊ ဗလဝန္တော စေဝ ဝေဂဝန္တော စာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၁။ ဝိပ္ပါရဝါတိ အဝူပသန္တသဘာဝတာယ ဝေဂဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄)။

ဝေဂဝိကွမ္ဘန (နဲ) [ဝေဂ + ဝိကွမ္ဘန] လျင်မြန်ခြင်း- အရှိန်- အဟုန်- ကို- ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ခြင်း။ ယထာ သာဂရော ဗဟူဟိ ကာကေဟိ ဝေဂဝိကွမ္ဘနဝသေန ဝါ အတိက္ကမနဝသေန ဝါ ဒုပ္ပသဟော။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝေဂသန္ဓာရဏ (နဲ) [ဝေဂ + သန္ဓာရဏ] အရှိန်- အဟုန်-ကို ကောင်းစွာဆောင်ခြင်း။ ဝေဂသန္ဓာရဏေန ဥပ္ပန္နပရိဋ္ဌာဟတ္တာ သကလသရီရတော သေဒါ မုစ္စန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂-၌ ဝေဂသံဓာရဏ-ဟုရှိသည်)။

ဝေဂဋိဂ် (နဲ) [?] ဝေကဋိဂ်-ကြည့်။ ဘူတပုဗ္ဗံ အာနန္ဒ ကျမသ္မိံ ပဒေသေ ဝေဂဋိဂ် နာမ ဂါမနိဂမော အဟောသိ။ မ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝေဂဋိဂ်တော နိကွမနကာလေ ဃဋိကာရော ----- ပဋိညံ အဂ္ဂဟေသိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၆။

ဝေဂါယတိ (ကြိ) [ဝေဂ + အာယ + တိ။ နာမဓာတ်။ ပါ၊ ၃။ ၁၊ ၁၈။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၀။] အဆောတလျင် - အလျင်အမြန် - သုတ်သီး သုတ်ပျာ-ပြုလုပ်၏။ ကသ္မာ ပနေသ ဧဝံ ဝေဂါယတီတိ? ကိဋ္ဌံ အနုဘဝိတုကာမတာယ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၈။ ဝေဂါယတီတိ တုရိတာယတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဝေဂါယိတ (နဲ) [ဝေဂ + အာယ + တ။ နာမဓာတ်။ ဝေဂါယတိ-ကြည့်။] အဆောတလျင်-အလျင်အမြန်-သုတ်သီးသုတ်ပျာ-ပြုလုပ်ခြင်း။ နတ္ထိ ဝေဂါယိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝေဂါယိတတ္တ (နဲ) [ဝေဂါယိတ + တ္တ] ဝေဂါယိတ-ကြည့်။ ယထာ ခေါ ကျမသ မစ္ဆသ ဥမ္မဂ္ဂေါ ----- ယထာ စ ဝေဂါယိတတ္တံ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၀။ နတ္ထိ ဝေဂါယိတတ္တန္တိ တုရိတကိရိယာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂။ ဝေဂါယိတတ္တံ ခိပ္ပတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။

ဝေဂါယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝေဂ + အာယ + တဗ္ဗ။ ဝေဂါယတိ-ကြည့်။] အဆောတလျင်-အလျင်အမြန်- သုတ်သီးသုတ်ပျာ -ပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ နဲ စောဒနာယ တရိတဗ္ဗန္တိ နဲ စောဒနတ္ထာယ ဝေဂါယိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀။ နဲ စောဒနတ္ထာယ ဝေဂါယိတဗ္ဗန္တိ သီဃံ သီဃံ နဲ စောဒနာ ကာတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။

ဝေဃနသ (ပု) [? ဝေခနသ-ကြည့်။] ဝေဃနသ-နတ်-နတ်မျိုး။ သုက္ကာ ကရမ္ဘာ အရုဏာ၊ အာဂုံ ဝေဃနသာ သဟာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၈) တိ ဧတေ သုက္ကာဒယော တယော, တေဟိ သဟ ဝေဃနသာ စ အာဂတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝေစိကိစ္ဆီ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဤ။ ထီ-၌ ဝေစိကိစ္ဆိနီ။] ဝိစိကိစ္ဆီ - ကြည့်။ ကဒ္ဒီ ဝေစိကိစ္ဆီ (သုတ္တနိ။ ၃၅၇) တိ သဘိယော ဘဂဝတာ သဒ္ဒိံ သမ္မောဒမာနော -------- ဝိဂတုဒ္ဓစ္စော ဟုတ္ဝာ အာဟ " ကဒ္ဒီ ဝေစိကိစ္ဆီ " တိ။ ---------- " ကော နု ခေါ

ဣမသိမသ စ ပဥ္ဍသ အတ္ထော " တိ ဧဝံ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဝေစိကိစ္ဆီ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝေစိတ္တ (နာ) [ဝိစိတြသ ဘာဝေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိစိတ္တ + ဏ။ သံ-ဝဲစိတြ။] အထူးထူးသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ စိတ်ဝေ-စိတ်ပျံ့လွင့်-ခြင်း။ မုဟ ဝေစိတ္တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။

ဝေဇတိ (ကြိ) [ဝိဇီ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဝိဇတိ၊ ဝေဇတေ-သံ။] ကြောက်-ထိတ်လန့် - တုန်လှုပ် - ၏။ သံဝေဇေသိ မဟာဇန (အပ၊ ၁။ ၁၆၃) နွှိ ------ ဘဂဝါ စတုသစ္စမမ္မဒေသနာယ သံ သုဋ္ဌု ဝေဇေသိ။ အာဒီနဝဒဿနေန ဂဏ္ဍာပေသိ ဝိညာပေသိ ဗောဓေသီတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၀။

ဝေဇယန္တ (ပု) [ဝိဇယန္တ + ဏ။ ဝိဇယန္တေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ ဝေဇယန္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။ ဝိဇယန္တေ ဥဋ္ဌိတတ္တာ ဝေဇယန္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝေဇယန္တီ ပဋာကာ ပသတ္ထာ, ဘူတာ ဝါ အသ အတ္ထီတိ ဝေဇယန္တော။ ဝေဇယန္တီနာမာယ ပဋာကာယ ယောဂတော ဝေဇယန္တော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၂၁-၂။ ဝဲဇယန္တ-သံ။ (ပု၊ နာ) ဝေဇယံတ-ပြာ။ (ပု) ဝေဇယံတ - အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (သိကြားမင်း၏) ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်။ (၂) (က) (သိကြားမင်း၏) ဝေဇယန္တာရထား။ (ခ) (မဟာသုဒဿနစကြာမင်း၏) ဝေဇယန္တာ ရထား။ (၁) ယော ဝေဇယန္တံ ပါသာဒံ၊ ပါဒဂ်ုဌေန ကမ္ပယိ။ မ၊ ၁။ ၄၁၄။ ထေရ။ ၃၆၆။ ဝေဇယန္တဥ္စ ပါသာဒံ၊ မဏိမှိ ပသ နိမ္မိတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၄။ ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တော ပါသာဒေါ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ ပါဒဂ်ုဌကမတ္တေန၊ ဝေဇယန္တမကမ္ပယိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၆။ သတ္တရတနမယော သတ္တယောဇနသတုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တော နာမ ပါသာဒေါ ဥဂ္ဂဋ္ဌိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၃။ ဝိဇယန္တေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ " ဝေဇယန္တော " တိ လဒ္ဓနာမော ပါသာဒေါ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၄၊၁။ ၂၇၃။ တသ္မိံ ခဏေ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တပါသာဒေါ ဥဋ္ဌဟိ။ ဝိဇယန္တေ ဥဋ္ဌိတတ္တာ " ဝေဇယန္တော" တွေဝ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝေဇယန္တပါသာဒ-လည်းကြည့်။

(ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်သည် သိကြား မင်း၏ စံနန်းတော် ဗိမာန်ဖြစ်သည်။ (ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၁)။ ၎င်းသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၏ အလယ် ဗဟို၌ တည်ရှိ၏။ (ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၇။) နတ်နှင့်အသုရာတို့၏ စစ်ပွဲ၌ အသုရာတို့ကို အောင်ပွဲခံပြီးနောက် နတ်မြို့ တော်၏အလယ်၌ မြေမှပေါက်သည်ဖြစ်၍ အောင်မြင်ခြင်းအဆုံး၌ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ကြောင့် " ဝေဇယန္တာပြာသာဒ် " ဟု အမည် တွင်သည်။ (ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၉။) ၎င်းသည် ယူဇနာ (၁၀၀၀) မြင့်မားသည်။ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂၊ ၂၉၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၁၀။) ပြာသာဒ်ချည်းသက်သက် ယူဇနာ (၇၀၀) မြင့်မား၍ ၎င်း၌စိုက်ထူထားသည့် အောင်လံတံခွန်သည် ယူဇနာ (၃၀၀) အမြင့် ရှိသည်။ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၇။) ဝေဇယန္တာနန်း ပြာသာဒ်ကြီးသည် အထောင်မကများစွာသော ဘုံဆောင်အထွဋ်တပ်ဆင်ထားသော အခန်း တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားရာ (ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။) ဘုံဆောင် ပေါင်း (၁၀၁) ဆောင်ရှိ၍ ဘုံဆောင်တစ်ဆောင်, တစ် ဆောင်၌ အထွဋ်တပ်ဆင်ထားသော အခန်း ပေါင်း (၇၀၀) စီရှိ၏။ အထွဋ်တပ်ဆင်

ထားသော အခန်းတစ်ခန်း တစ်ခန်း၌လည်း နတ်သမီး (၇) ယောက်စီရှိ၍ နတ်သမီးတစ်ယောက် တစ်ယောက်၌လည်း အလုပ်အကျွေး နတ်သမီး (၇) ယောက်စီရှိသည်။ (မ၊ ၁။ ၃၁၉။)

မစလရွာသား မယလုလင်ဘဝက စရပ်ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်၏ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ယူဇနာ (၃၀၀) မြင့်မားသော အောင်လံတံခွန်တိုဖြင့် တန်ဆာဆင်၍ ရတနာ ၇-ပါးတို့ဖြင့်ပြီးသော ယူဇနာ (၇၀၀) မြင့်မားသည့် ဝေဇယန္တာနန်းပြာသာဒ်ကြီးပေါ် ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေဖြင့်ပြီးသော တံခွန်တိုင်ရိုးတို့၌ ပတ္တမြားအလံတံခွန်များ ရှိသည်။ ပတ္တမြားဖြင့်စီသော တံခွန်တိုင်ရိုးတို့၌ ရွှေဖြင့်ပြီးသော အလံတံခွန်များရှိသည်။ သန္လာဖြင့်ပြီးသော အလံတံခွန်တိုင်ရိုးတို့၌ ပုလဲဖြင့်ပြီးသော အလံတံခွန်တိုင်များ ရှိသည်။ ပုလဲဖြင့်ပြီးသော တံခွန်တိုင်ရိုးတို့၌ သန္လာဖြင့်ပြီးသော အလံတံခွန်များရှိသည်။ ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြီးသော တံခွန်တိုင်ရိုးတို့၌ ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြီးသော အလံတံခွန်များရှိသည်။ ပြာသာဒ်၏အလယ်၌ စိုက်ထူထားသည့် အောင်လံတံခွန်သည် ယူဇနာ ၃၀၀-မြင့်မားသည်။ ဤသို့အားဖြင့် စရပ်ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဆက်အားဖြင့် ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြီး၍ ယူဇနာ (၁၀၀၀) မြင့်မားသော ဝေဇယန္တာ ဘုံနန်းပြာသာဒ်ကြီး ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၇)။

ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်၏ အရှေ့မျက်နှာစာ အရပ်၌ " ကေတုမတီ " မည်သော ဗိမာန်ရှိ၍ ၎င်းဗိမာန်၌ နာဂသေနမထေရ်၏ အလောင်းလျာဖြစ်သော မဟာသေနနတ်သား နေထိုင်ခဲ့ဘူးသည်။ (မိလိန္ဒ။ ၆၊ ၇။) အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်မြတ်ကြီးသည် သိကြားမင်းအား ထိတ်လန့် သံဝေဂ ရစေရန် ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကြီးကို ခြေမဖြင့် ခတ်၍ တုန်လှုပ်စေခဲ့ဘူးသည်။ (မ၊ ၁။ ၃၁၈-၂၀၊ ၄၁၄။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၃။) ထို့ပြင် ဆရာ၏နည်းဥပဒေသကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် မရသေးသော ရှင်ပြုသည့် နေ့မှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိသည့် မဟာနာဂမထေရ်၏တူဖြစ်သူ သံဃရက္ခိတသာမဏေ ကလေးသည် ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို ခြေဖြင့်ခတ်၍ တုန်လှုပ်စေခဲ့ရာ ဆရာနည်း မရသေးသောကြောင့် ပြာသာဒ်ကြီးကို တုန်လှုပ်စေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍ နတ်သမီးတို့၏ ပြောင်လှောင် သရော်မှုကို ခံရဘူးသည်။ ထိုနောင်မှ ဆရာ၏ လမ်းညွှန်နည်းပေးမှုကို ခံယူ၍ ခြေဖြင့်ခတ်မှ ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကြီး တုန်လှုပ်သွားခဲ့သည်။ (ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၈-၉။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၅၉-၆၁)။

(၂) (က) ဒီယမ္မယောဇနသတိကော ဝေဇယန္တရထော။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၇၂။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၀။ နိမိရာဇာနံ ဝေဇယန္တံ အာရောပေတွာ။ စရိယာ၊ ၌။ ၅၇။ (ခ) ယမဟံ တေန သမယေန အဘိရုဟာမိ ဝေဇယန္တော ရထော။ သံ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဝေဇယန္တရထပမုခါနိ (သံ၊ ၂။၁၁၈) တီဇတ္တ ဝေဇယန္တော နာမ တဿ ရညော ရထော။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝေဇယန္တာရထားသည် သိကြားမင်း၏ ဝေဇယန္တာရထား, မဟာသုဒဿနစက္ကြာမင်း၏ ဝေဇယန္တာရထားဟု ၂-မျိုး ၂-စားရှိသည်။ ထိုတွင် သိကြားမင်း၏စီးတော် ဝေဇယန္တာရထားသည် အာဇာနည်သိန္ဓောမြင်း (၁၀၀၀) ယှဉ်ကသည်။ (သံ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၁၂၉။

အလောင်းတော် ဂုတ္တိလစောင်းဆရာ (ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၂၈-၉။), သာဓိနမင်း (ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၅-၇။), နေမိမင်း (စရိယာ၊ ဌ။ ၅၇-၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၂၈-၃၁။) တို့သည် လူဘဝဖြင့်ပင် ဝေဇယန္တာရထားကို စီး၍ နတ်ပြည်နှင့် ငရဲပြည်တို့သို့ ရောက်ဘူးကြကုန်၏။ သိကြားမင်းသည် ဝေပစိတ္တိအသုရာဘုရင်၏သမီး သုဇာကို ဝေဇယန္တာရထားဖြင့် ခိုးယူခဲ့သည်။ (ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။)

မဟာသုဒဿန စကြ်ာမင်း၏ ဝေဇယန္တာရထားသည် ရွှေတန်ဆာဆင်ယင်ကာ ရွှေတံခွန်စိုက်လျက် ရွှေကွန်ယက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းထားကုန်သော ခြင်္သေ့ရေ, ကျားရေ, သစ်ရေ, ဖျော့တော့်သော ကမ္ဗလာအကာအရံရှိကုန်သောရထားပေါင်း (၈၄၀၀၀)တို့ထက် အထွတ်အမြတ် အကြီးအမှူးဖြစ်သည်။ (ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၁၅၈၊ ၁၆၀။ သံ၊ ၂။ ၁၁၉။) ၎င်းဝေဇယန္တာရထား၏ လှည်းဘီးစက်တို့တွင် ပုံတောင်း(ပဒေါင်း)သည် ကွန္ဒနီလာ ပတ္တမြားကျောက်ဖြင့် ပြီးသည်။ အကန့် (ဘီးဆံ, ဘီးထောက်)တို့သည် ရတနာ ၇-ပါးဖြင် ပြီးကုန်သည်။ ရထားလှည်းဘီးအကွပ် (ဘီးခွေ) သည် သန္တာကျောက်ဖြင့် ပြီးသည်။ ရထားဝင်ရိုးသည် ငွေဖြင့် ပြီးသည်။ ရထားလှည်းသန်သည် ကွန္ဒနီလာကျောက်ဖြင့်ပြီးသည်။ ရထားထမ်းပိုးသည် ငွေဖြင့်ပြီးသည်။ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၇)။

ဝေဇယန္တကမ္ပန (န) [ဝေဇယန္တ + ကမ္ပန] ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို တုန်လှုပ်စေခြင်း။ ဝေဇယန္တကမ္ပနနန္ဒောပနန္ဒဒမနာဒီသု ဒီဌာနုဘာဝါဟိ အတ္တနော ဣဒ္ဓိဟိ သဒ္ဓိံ မစ္စုမုခံ ပဝိဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။) ရထားဦးစီးမှူး (ရထားထိန်း)သည် မာတလိနတ်သားဖြစ်သည်။ (သံ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၂၈။ စရိယာ၊ ဌ။ ၅၇-၈။) ရထားနောက်ပိုင်း, ရှေ့ပိုင်းနှင့် အလယ်၌ရှိသော ရထားအိမ် (ရထားလုံး) သည် ယူဇနာ ၅၀-စီ ရှိသည်။ (သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၇။ ပရိတ္ထ၊ ဋီ။ ၇၀။) ထို့ကြောင့် ရထားတစ်စီးလုံးသည် ယူဇနာ ၁၅၀-ရှည်လျားသည်။ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၃။ ပရိတ္ထ၊ ဋီ။ ၇၀။) ၎င်းယူဇနာ ၁၅၀-ရှည်လျားသည်ကိုပင် ၂-ဆပြု၍ ယူဇနာ ၃၀၀-ရှည်လျားသည်ဟုလည်းဆိုကြသည်။

ရထားအတွင်း၌ ၁-ယူဇနာရှိသော ပလ္လင်ကို ခင်းထားပြီး ပလ္လင်ထက်၌ ၃-ယူဇနာရှိသောထီးဖြူကို ဆောင်းမိုးထားသည်။ ထမ်းပိုးတစ်ခုတည်း၌ပင် အာဇာနည်မြင်း (၁၀၀၀) ယှဉ်ကသည်။ ရထား၌ စိုက်ထူထားသည့် အောင်လံတံခွန်သည် ယူဇနာ ၂၅၀-မြင့်မားသည်။ ၎င်းအောင်လံတံခွန်ကို လေတိုက်ခတ်သည်ရှိသော် အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသော သာယာချို့အေးသည့် တူရိယာသံ ထွက်ပေါ်လာသည်။ အောင်လံတံခွန်က ယူဇနာ ၂၅၀-မြင့်မားသောကြောင့် သာမန်ကြည့်ရုံမျှဖြင့်မမြင်နိုင်ပဲ မော်၍ကြည့်မှ မြင်နိုင်သည်။ နတ်နှင့်အသုရာတို့၏ စစ်ပွဲဖြစ်စဉ်က နတ်စစ်သည်တို့အား ကြောက်ခြင်း, ထိတ်လန့်ခြင်း, ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်း မရှိစေရန်အတွက် ၎င်းအောင်လံတံခွန်ကို မော်၍ကြည့်ရန် သိကြားမင်းက မှာကြားခဲ့ဘူးသည်။ (သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၁။ ပရိတ္ထ၊ ဋီ။ ၇၀။)

ဝေဇယန္တကမ္ဘနသမတ္ထ (တိ) | ဝေဇယန္တကမ္ဘန + သမတ္ထ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို တုန်လှုပ်စေခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ နန္ဒောပနန္ဒဒမနသမတ္ထဝေဇယန္တကမ္ဘန-သမတ္ထာပိသ ဣဒ္ဓိ ကမ္ဘဇလေန ဒုဗ္ဘလတံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၄။

ဝေဇယန္တပါသာဒ (ပု) | ဝေဇယန္တ + ပါသာဒ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်။ ယော ဝေဇယန္တပါသာဒေ၊ သက္က သော ပရိပုစ္ဆတိ။ မ၊ ၁။ ၄၁၄။ ထေရ။ ၃၆၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၇။ ဝေဇယန္တပါသာဒ (ထေရ။ ၃၆၆) နှင့် ဝိဇယန္တေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ " ဝေဇယန္တော " တိ လဒ္ဓနာမော ပါသာဒေါ။ တံ သန္ဓာယာဟ " ဝေဇယန္တပါသာဒ " နှင့်။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဝေဇယန္တပါသာဒါ ဩရောဟန္တော။ သံ၊ ၁။ ၂၃၆။ တသ္မိံ ခဏေ ပထဝီ ဘိန္ဒိတ္ထာ ယောဇသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တပါသာဒေါ ဥဋ္ဌဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၉။

ဝေဇယန္တပါသာဒဒ္ဒါရ (န) | ဝေဇယန္တပါသာဒ+ ဒ္ဒါရ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်၏တံခါး။ ဘဂဝါ အတ္တနော အာနုဘာဝေန တာဝတိံသဘဝနံ နေတွာ ဝေဇယန္တပါသာဒဒ္ဒါရေ အဋ္ဌာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝေဇယန္တပါသာဒသဒိသ (တိ) | ဝေဇယန္တပါသာဒ + သဒိသ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်နှင့်တူသော။ " ဝေဇယန္တပါသာဒ-သဒိသ " နှင့် သုတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၀။

ဝေဇယန္တမတ္ထက (န) | ဝေဇယန္တ + မတ္ထက | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်အထက်။ အဘိညာဗလေန ဝေဇယန္တမတ္ထကေ ဌတွာ ပါဒေ ပဟရိတွာ ကမ္မေတုံ နာသက္ခိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။

ဝေဇယန္တရထ (ပု) | ဝေဇယန္တ + ရထ | (၁) (သိကြားမင်း၏) ဝေဇယန္တာရထား။ (၂) (မဟာသုဒဿနစကြာမင်း၏) ဝေဇယန္တာရထား။ (၁) ဒိယမ္ဗယောဇနသတိကော ဝေဇယန္တရထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၀။ သက္ကော တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဒိယမ္ဗယောဇနသတိကံ ဝေဇယန္တရထံ အာရုယ္ဟ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၃။ (၂) ယံ တေန သမယေန အဘိရုဟာမိ ယဒိဒံ ဝေဇယန္တရထော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝေဇယန္တရထပဗွမုခ (တိ) | ဝေဇယန္တရထ + ပမုခ | ဝေဇယန္တာရထားလျှင်-အကြီးအမှူး-အထွတ်အမြတ် - အဦးအမြတ် - ရှိသော။ စတုရာသီတိရထသဟဿာနိ အဟေသုံ---- ဝေဇယန္တရထပဗွမုခါနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၁၅၈၊ ၁၆၀။ သံ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝေဇယန္တရထပဗွမုခါနိတိ ဧတ္ထ ဝေဇယန္တော နာမ တဿ ရညော ရထော ---- သော တေသံ ရထာနံ ပမုခေါ အဂ္ဂေါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝေဇယန္တရထဝရ (ပု) | ဝေဇယန္တ + ရထဝရ | ဝေဇယန္တာ ရထားမြတ်၊ ဝေဇယန္တာမည်သော ရထားမြတ်။ တံ သဟဿယုတ္တံ ဝေဇယန္တရထဝရံ အဘိရုယ္ဟ ဒေဝလောကံ အာဂစ္ဆေယျာသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၂။

ဝေဇယန္တသဒိသ (တိ) | ဝေဇယန္တ + သဒိသ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်နှင့်တူသော။ ပါသာဒေဟိ အမှ မယာ တုယ္ဟံ ဝေဇယန္တသဒိသော ရတိဝမုနပါသာဒေါ ကာရိတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၂၁။

ဝေဇယန္တာဘိမုခ (တိ) | ဝေဇယန္တ + အဘိမုခ | ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်သို့ - ရှေးရှု-မျက်နှာမူ - သော၊ သူ။ " ပါသာဒေန

ပတိဋ္ဌိတောကာသံ ဥဒကံ ဟောတူ" တိ အဓိဋ္ဌာယ ဝေဇယန္တာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။

ဝေဇယန္တိကာ (ထီ) [ဝိ + ဇိ + အန္တ + ဤ + က + အာ။ ဝိသေသေန ဇယတီတိ ဝေဇယန္တိကာ၊ အန္တော၊ နဒါဒိ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၇၃။ ဝဲဇယန္တိကာ-သံ။] ရေသကျည်းပင်။ တက္ကာရီ ဝေဇယန္တိကာ။ ဓာန်။ ၅၇၃။ ဇယာ ဇယန္တီ တက္ကာရီ၊ နာဒေယီ ဝေဇယန္တိကာ။ အမရ။ ၁၄၊ ၆၅။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၇၃။

ဝေဇေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိဇီ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၈၄။ ဝေဇယတိ - သံ။] ကြောက် - ထိတ်လန့် - တုန်လှုပ် - စေ၏။ (အပြစ်ကို ပြသဖြင့်-ယူ-သိ-စေ၏)။ ဝေဇတိ-ကြည့်။

ဝေဇ္ဇ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဏ။ အာယုဗ္ဗေဒသခ်ါတံ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတီတိ ဝေဇ္ဇော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၈-၉။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၆။ ဝိဒ + ဏျ။ ဝိဒ ဉာဏေ ဝါ၊ ဝိန္ဒတီတိ ဝေဇ္ဇော၊ ဏျော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၈-၉။ ဝိဒတိ ဇာနာတီတိ ဝေဇ္ဇော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၆။ ဝဲဒျ-သံ။ ဝိဇ္ဇံ ဝေဒေတီတိ ဝေဇ္ဇော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝေဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ၊] ဆေးဆရာ၊ ဆေးသမား၊ ဆရာဝန်၊ သမားတော်။ အာကာသဂေါတ္တော ဝေဇ္ဇော သတ္ထကမ္မံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၉။ ဝေဇ္ဇော အာသိ သုသိက္ခိတော။ အပ၊ ၁။ ၂၁၁။ ယထာ မဟာရာဇ ဝေဇ္ဇော ပဥ္စမူလဘေသဇ္ဇာနိ ဂဟေတွာ --- ဂိလာနကံ ပါယေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၃။ သေယျထာပိ နာမ အကုသလော ဝေဇ္ဇော ကဉ္စိ အနုပ္ပန္နဂတံ ပုရိသံ ပက္ကောသာပေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၀။ ဝေဇ္ဇံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂။ ဝေဇ္ဇဿ သမ္မုခါ ပန ဝေဇ္ဇော ဇာနိဿတီတိ နိရာသင်္ကာ ပိဝန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။ နနု ဘန္တေ ဝေဇ္ဇေန ပဝါရိတမှာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၇။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၃။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၂)။

ဝေဇ္ဇကမ္မ (နဲ) [ဝေဇ္ဇ + ကမ္မ] ဆေးသမား၏ အမှု၊ ဆေးကုသခြင်းအမှု၊ ဆေးကုသမှု။ ဝေဇ္ဇကမ္မေန ဝါ ဒူတကမ္မေန ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၂။ နဲ ဝေဇ္ဇကမ္မေနာ (မဟာနိ။ ၂၉၀) တိ နဲ ဝေဇ္ဇေန ဟုတွာ ကာယတိကိစ္ဆနာဒိ-ဘေသဇ္ဇကရဏေန။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၄။ ဝေဇ္ဇကမ္မ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၂) န္တိ အနနုညာတေ ဌာနေ လာဘာသာယ ဂဟဌာနံ ဘေသဇ္ဇံ ကရောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဝေဇ္ဇကမ္မတ္ထ (ပု) [ဝေဇ္ဇကမ္မ + အတ္ထ] ဆေးကုသခြင်း-ဟူသော-အကျိုး။ အတီတေ ကိရေကော ဝေဇ္ဇော ဝေဇ္ဇကမ္မတ္ထာယ ဂါမံ ဝိစရိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။

ဝေဇ္ဇကမ္မဝိဓိ (ပု) [ဝေဇ္ဇကမ္မ + ဝိဓိ] ဆေးကုသမှုအစီအရင်။ ဝေဇ္ဇိကာယ ဝါတိ ဧတ္ထ ဝေဇ္ဇကမ္မဝိဓိ တတိယပါရာဇိကဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝေဇ္ဇကုလ (နဲ) [ဝေဇ္ဇ + ကုလ။ ဝဲဒျကုလ-သံ။] ဆေးသမားမျိုး၊ ဆေးသမား-ဆေး ဆရာ - ဆရာဝန် - ၏ အမျိုး။ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗန္ဓုမတီနဂရေ ဝေဇ္ဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၃။ တေ ကိရ ပုဗ္ဗေ ဝေဇ္ဇကုလေ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၉၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၁)။

ဝေဇ္ဇဌာန (နဲ) [ဝေဇ္ဇ + ဌာန] ဆေးဆရာ-ဆေးသမား- ဆရာဝန်- သမားတော်-၏-နေရာ-အရပ်။ ဝေဇ္ဇဌာနေ ဝေဇ္ဇော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၈၄။

ဝေဒုတိယက (တိ) | ဝေဒ + ဒုတိယက။ ထိ - ၌ ဝေဒုတိယိကာ။ | ဆေးဆရာ-ဆေးသမား- လျှင် - ၂-ယောက်မြောက်ရှိ-အဖော်သဟဲရှိ - သော။ သေရီတိ ပဌမံ ဝေဒုတိယကော ပစ္ဆာ သေရီ ဧကော ဘဝေယျ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၁။

ဝေဒန္တေဝါသိက (ပု) | ဝေဒ + အန္တေဝါသိက | ဆေးဆရာ-ဆေးသမား-ဆရာဝန်-၏ အနီးနေတပည့်။ စတူသု ဒွါရဂါမေသု စတ္တာရော ဝေဒန္တေဝါသိကာ ဝိယ စတ္တာရော ဒဿန-ဝိသုဒ္ဓိပတ္တာ ခီဏာသဝါ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၁။

ဝေဒပဏ္ဍိတ (ပု) | ဝေဒ + ပဏ္ဍိတ | ပညာရှိ - သော - ဆေးဆရာ - ဆေးသမား-ဆရာဝန်။ ဝေဒပဏ္ဍိတော တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၉၉။ (-၁၀၁)။

ဝေဒပရိဒိဋ္ဌ (တိ) | ဝေဒ + ပရိဒိဋ္ဌ | ဆေးဆရာ - ဆေးသမား - သည်-ညွှန်ကြား-ပြသ-အပ်သော။ အထ နံ ဉာတကာ ဝေဒပရိဒိဋ္ဌေန ဘေသဇ္ဇဝိဓိနာ ဥပဋ္ဌဟိတွာ အရောဂမကံသု။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၅၅။

ဝေဒဗြာဟ္မဏ (ပု) | ဝေဒ + ဗြာဟ္မဏ | ဆေးဆရာ - ဆေးသမား - ဆရာဝန် - ဖြစ်သော-ပုဏ္ဏား။ ဝေဒဗြာဟ္မဏော တုမှာကံ တိကိစ္ဆနတ္ထာယ အာဂတော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၆။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၃၆၆)။

ဝေဒလာဘ (ပု) | ဝေဒ + လာဘ | ဆေးဖိုး ဝါးခ၊ ဆေးသမားသည် ရအပ်သော လာဘ်။ ဝေဒလာဘမ္ပိ နာဂစ္ဆိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝေဒဝေတန (နာ) | ဝေဒ + ဝေတန | ဆေးဖိုး ဝါးခ၊ ဆေးဆရာ့အဖိုး, အခ။ အဟံ ဝေါ ဝေဒဝေတနတ္ထာယ ဣမံ ဒမ္မိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇။

ဝေဒသတ္ထ (နာ) | ဝေဒ+သတ္ထ။ ဝဲဒျကါသ္တ-သံ။ | ဆေးကျမ်း၊ ဆေးကုသပုံအခြင်းအရာကိုပြဆိုရာဖြစ်သော ကျမ်း။ နာဂမဏ္ဍလပရိတ္တသဒိသံ, ဖုဓမုနကမန္တသဒိသံ သာလာကိယံ သလ္လကတ္တိယန္တိအာဒိနိ ပန ဝေဒသတ္ထာနိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၉၃။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၈၅)။

ဝေဒသဒိသ (တိ) | ဝေဒ + သဒိသ | ဆေးဆရာ - ဆေးသမား - ဆရာဝန်-နှင့်တူသော။ " ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တောတိ ခေါ သုနက္ခတ္တ တထာဂတသ္သေတံ အဓိဝစန " န္တိ ဣမသ္မိံ ဝေဒသဒိသံ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၃။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝေဒသမ္မုခါ (ဗျ) | ဝေဒ + သမ္မုခါ။ ရှု။ ၁၃၄-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၈၀-နှာ။ | ဆေးဆရာ-ဆေးသမား-ဆရာဝန်-ရှေးရှု-မျက်မှောက်-၌။ ဝေဒသမ္မုခါ ပန " ဝေဒ္ဒော ဇာနိဿတိ " တိ နိရာသင်္ကာ ပိဝန္တိ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂)။

ဝေဒသိပ္ပ (နာ) | ဝေဒ + သိပ္ပ။ ဝဲဒျဝိဒျာ-ဝေဒ္ဒဝိဒ္ဓာ - သံ။ | ဆေးအတတ်ပညာ၊ ဆေးဆရာ-ဆေးသမား-ဆရာဝန်-တို့အတတ်ပညာ။ ယံနူန အဟံ ဝေဒသိပ္ပံ သိက္ခေယျ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၉၆။ (-၃၉၇။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၇)။

ဝေဒသိပ္ပါစရိယ (ပု) | ဝေဒသိပ္ပ + အာစရိယ | ဆေးအတတ်ကို သင်ပေးသော ဆရာ။ "အတ္ထိ တတ္ထ ဝေဒသိပ္ပါစရိယော" တိ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၉၇။

ဝေဒါစရိယဘာဂ (ပု) | ဝေဒ + အာစရိယ + ဘာဂ | ဆေးဆရာ၏ - အဖို့ - အစု၊ ဆေးဆရာခ။ အာစရိယဘာဂေါတိ ဝိနယာစာရံ အကောပေတွာ ဘေသဇ္ဇာဓိကွဏေန ဝေဒါစရိယဘာဂေါတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝေဇ္ဇိကာ (ထီ) [ဝေဇ္ဇ + ဏိက + အာ။ ဝဲဒျက=ဝေဇ္ဇက-သံ။ (တိ)] ဆေးကုသခြင်း။ ကုလဒူသကောတိ ------- ဝေဇ္ဇိကာယ ဝါ ဇယ်ပေသနိကေန ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၀)။

ဝေဇ္ဇူပမ (တိ) [ဝေဇ္ဇ + ဥပမာ] ဆေးဆရာ-ဆေးသမား-လျှင် ဥပမာရှိ- နှင့်တူ- သဖွယ်ဖြစ်-သော။ ဝေဇ္ဇူပမော မဟာဝီရော၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊ ၁။ ၃၇၄။

ဝေဋမ္ဗရီ (ပု) [?] (၁) ဝေဋမ္ဗရီ နတ်သား။ (၂) ဝေဋမ္ဗရီမည်သော သူ။ (ဗုဒ္ဓုပဌာယိက ထေရ်၏ ခမည်းတော်)။ (၁) အာကောဋကော စ ဝေဋမ္ဗရီ စ မာဏဝဂါမိယျော စ။ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ၊ မူ။ သံ၊ ၁။ ၆၅။) (၂) ဝေဋမ္ဗရီတိ (သီ၊ မူ) မေ နာမံ၊ ပိတုသန္တံ မမံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝေဋမ္ဘိနီ = ဝေဓမ္ဘိနီ (ထီ) [?] ဝေဋမ္ဘိနီမည်သော သူ။ (ယောက်ျားကိုပင် ဣတ္ထိလိင်အမည် မှည့်ထားသည်။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၈-ကြည့်)။ ဝေဋမ္ဘိနီတိ မေ နာမံ၊ ပိတုသန္တံ မမံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝေဋိသ = ဝေဋိသက (တိ) [အနိပ္ပန္နပါဋိ၊ ဝိဒိသ - ကြည့်။ ဝဲဒိဂ - သံ၊ ဝိဒိသာယ အဒူရဘဝံ နဂရံ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] (၁) ဝေဋိသမြို့။ (၂) ဝေဋိသတောင်။ (၃) ဝေဋိသသူဌေး။ (၁) ဝေဋိသနဂရ-ကြည့်။ (၂) ဝေဋိသဂိရိ (၁) ကြည့်။ (၃) ဝေဋိသသေဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဝေဋိသကပဗ္ဗတ (ပု) [ဝေဋိသက + ပဗ္ဗတ] ဝေဋိသကတောင်။ ဝေဋိသကပဗ္ဗတာ ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃။

ဝေဋိသဂိရိ (ပု) [ဝေဋိသ + ဂိရိ] (၁) ဝေဋိသတောင်။ (၂) ဝေဋိသဂိရိမြို့။ (၃) ဝေဋိသဂိရိမည်သော သူဌေးသမီး။ (၄) ဝေဋိသဂိရိ ကျောင်းတိုက်ကြီး။ (၁) ဝေဋိသဂိရိမှိ ရာဇဂဟေ၊ ဝသိတွာ တိံသရတ္တိယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။ (၂) (၃) အန္တရာမဂ္ဂေ ဝေဋိသဂိရိနဂရေ ဝေဋိသ-နာမကဿ သေဋ္ဌိဿ ---- ဝေဋိသဂိရိံ နာမ ကုမာရိံ ဒိသွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၄။ (၄) ထေရံ အတ္တနာ ကတံ ဝေဋိသဂိရိမဟာဝိဟာရံ နာမ အာရောပေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။

ဝေဋိသနဂရ (နဂ) [ဝေဋိသ + နဂရ] ဝေဋိသမြို့။ အထာနုပုဗ္ဗေန မာတု နိဝေသနဌာနံ ဝေဋိသနဂရံ နာမ သမ္ပတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၂။

ဝေဋိသသေဋ္ဌိ (ပု) [ဝေဋိသ + သေဋ္ဌိ] ဝေဋိသသူဌေး။ ဝေဋိသသေဋ္ဌိဿ ဓီတရံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၂။

ဝေဌ (တိ) [ဝေဌ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၇။ ဝေဖု-သံ။ ဝေပ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထွေးလုံးရစ်ပတ်သော။ (၂) ရစ်ပတ်-တုပ်နှောင် - စည်းနှောင် - ချည် - ခြင်း။ (၃) ခေါင်းပေါင်း။ (၄) ဝေဌဒီပ-တိုင်း-မြို့။ (၅) ဝေဌပုရမြို့။ (၁) ထွေးလုံးရစ်ပတ်သော။ အယမ္ပိ ဥဘတော ကောဋိကော ပဉ္ဍော ---------- ဝေဌိတောပိ ဝေဌတရော ဂဟနတောပိ ဂဟနတရော။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၃။ (၂) ရစ်ပတ်-တုပ်နှောင်-စည်းနှောင်-ချည်-ခြင်း။ ဝေဌမိဿကေနာ (ဒီ၊ ၂။ ၈၅) တိ ဗာဟဗန္ဓစက္ကဗန္ဓာဒိနာ ပဋိသခ်ရဏေန ဝေဌမိဿကေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၈။ (၃) ခေါင်းပေါင်း။ ဝေဌန္တရ - ကြည့်။ (၄) ဝေဌဒီပ - တိုင်း - မြို့။ ဧဝံ တတြာပိ အလဘိတွာ အလ္လကပ္ပံ ဝေဌဒီပံ ပါဝံ ကုသိနာရန္တိ သဗ္ဗတ္ထ စေတိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅။ (၅) ဝေဌပုရမြို့။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေဌပုရနဂရေ ရာဇကုလေ

နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇၈။

ဝေဌက (တိ) [ဝေဌ + ဏ္ဍ။ ဝေဌတိ ပေါက္ခရန္တိ ဝေဌကော၊ ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၃၈။ ထီ-၌ ဝေဌိကာ။ ဝေမှုက-သံ။ ဝေဌက-သက္ကတပိဋက။ ဝေပဂ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စောင်းကြက်သော သားရေ၊ စောင်းကြိုး ရစ်ရာ အရပ်။ (၂) ရစ်ပတ်ကြောင်း-ရစ်ပတ်စရာ - ပုဆိုးပြား - ပုဆိုးစည်းစသည်။ (၃) ရစ်ပတ်တတ်သော။ (၁) ဝေဌကာ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၂) တိ တန္တိနံ ဗန္ဓနာယ စေဝ ဥပ္ပိဋ္ဌနာယ စ ဓမေတဗ္ဗာ ဝေဌကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဝေဌကေ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၈) တိ တန္တိနံ အာသဇ္ဇနဝေဌကေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆။ (၂) ဝေဌကေဟီ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၅) တိ ဝေဌကပဋေဟိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၄။ (၃) အဂ်ုလိဝေဌကော ဝိယ ဝနပ္ပဂုမ္ဗဒဏ္ဍကေ ဝေဌေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀။

ဝေဌကနတပဿ (တိ) [ဝေဌက + နတ + ပဿ] ရစ်ပတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဆိုးပြား, ပုဆိုးစည်း အစရှိသည်တို့ဖြင့် ညွှတ်စေအပ်ပြီး သော နံပါးရှိသော။ ဝေဌကနတပဿာဟိ နာရီဟိ ပရိစာရေန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။ ဝေဌက-နတပဿာဟီတိ ဒုဿပဋ္ဌဒုဿဝေဏိအာဒီဟိ ဝေဌကေဟိ နမိတဖာသုကာဟိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝေဌကပဋ္ဌက (ထီ၊ ပု) [ဝေဌက + ပဋ္ဌက] ရစ်ပတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဆိုးပြား။ ဝေဌကေဟီ (ဒီ၊ ၄၊ ၁ ။ ၂၄၅) တိ ဝေဌက-ပဋ္ဌကာဟိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝေဌကေဟီတိ ဝေဌကပဋ္ဌကေဟိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝေဌတရ (တိ) [ဝေဌ + တရ] အထူးသဖြင့်-သာလွန်၍-ထွေးလုံးရစ်ပတ်သော။ ဝေဌ (၁) ကြည့်။

ဝေဌတိ (ကြိ) [ဝေဌ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၇။ ဝေမှုတေ-သံ။ ဝေဌက္ကု၊ ဝေပက္ကု - ပြာ။ ဝေပေက္ကု - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝေဌေဟိ-ကြည့်။

ဝေဌဒါန (နဲ) [ဝေဌ + ဒါန] ရစ်ပတ်-တုပ်နှောင်-စည်းနှောင်-ခြင်းကို-ပေး-ပြု-ခြင်း၊ ရစ်ပတ်-ရစ်ပတ်ပေး-ခြင်း။ ဝေဌမိဿကေနာတိ ဝရတ္တခဏ္ဍာဒိနာ သီသာဒီသု ဝေဌဒါနေန။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၆။ သကဋ္ဌဿ ဗာဟပ္ပဒေသေ ဒဋ္ဌီဘာဝါယ ဝေဌဒါနံ ဗာဟဗဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝေဌဒီပ (ပု) [ဝေဌ + ဒီပ] ဝေဌဒီပ-တိုင်း-မြို့။ ဝေဌဒီပကောပိ ဗြာဟ္မဏော ဝေဌဒီပေ ဘဂဝတော သရီရာနံ ထူပဥ္စ မဟဥ္စ အကာသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇-၈။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅)။

ဝေဌဒီပက (တိ) [ဝေဌဒီပ + က] (၁) ဝေဌဒီပ-တိုင်းသေး - တိုင်းငယ်။ (၂) ဝေဌဒီပက တိုင်းသား။ (က) ပုဏ္ဏား။ (ခ) ရသေ့။ (ဂ) မင်း။ (၁) ဝေဌဒီပကရဋ္ဌ-ကြည့်။ (၂) (က) ဝေဌဒီပ - ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ဂ) ဝေဌဒီပကရာဇ-ကြည့်။

ဝေဌဒီပကတာပသ (ပု) [ဝေဌဒီပက + တာပသ] ဝေဌဒီပကရသေ့၊ ဝေဌဒီပက-တိုင်းသား ရသေ့။ ဝေဌဒီပကတာပသော ကာလံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။

ဝေဌဒီပကရဋ္ဌ (နဲ) [ဝေဌဒီပက + ရဋ္ဌ] ဝေဌဒီပကတိုင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဌဒီပကရာဇ (ပု) [ဝေဌဒီပက + ရာဇ] ဝေဌဒီပကမင်း၊ ဝေဌဒီပကတိုင်း-၌နေ-ကိုအစိုးရ-သော မင်း။ ဝေဌဒီပကရဋ္ဌေ ဝေဌဒီပကရာဇာ နာမ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။၁၀၃။

ဝေဌန - ဝေဌနက (ထီ၊ နာ) [ဝေဌ + ယု။ ဝေဌန + က။ ဝေယုန၊ ဝေယုနက - သံ။ ဝေပဏာ - ပြာ။ ဝေပဏာဂ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဦးရစ်, ခေါင်းပေါင်း, မကိုင့်, သရဖူ။ (၂) ရစ်ပတ်ခြင်း။ (၃) တရစ်ရစ်ဆို-ရစ်ပတ်ပြောဆို-ခြင်း။ (၁) သာဌက် ဝါ ဝေဌန် ဝါ ထေယျစိတ္တော အာမသတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ ဝေဌနန္တိ သီသဝေဌနပဋော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၅-၆။ ကထံ ဟိ နာမ သမဏာ သက္ယပုတ္တိယာ ဝေဌန် ဓာရေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂၂။ ကာသိကံ ဘိက္ခဝေ သု မေ တံ ဝေဌနံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၄။ ကာသာဝံ ပြဟ္မလောကေ စ၊ ဝေဌနံ တိဒသေ ပုရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၄။ ဝေဌနံ ဝေဌ္ဍေန္တိ (မဟာနိ။၆၉)တိ သီသဝေဌနံ ပတ္တုဏ္ဏာဒိပဋံ သီသေ ဌပေန္တိ ပဋိမုစ္စန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၈၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၇၂။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၅။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၈။ စရိယာ။ ၄၁၃။ မဟာနိ။ ၂၉၆။ စူဠနိ။ ၂၅၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆)။(၂) ဒသဟိ ဒုဿသဟဿေဟိ ဝေဌနံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၄။ ဝတ္ထာဒီနိ မဂ္ဂဿ အန္တော အပွဝေသေတွာ ဗဟိယေဝ ဝေဌနံ သန္ဓာယ " ပလိဝေဌေတွာ " တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၄)။ (၃) တာဝ ဥဒ္ဓံ နဟနာ၊ ဝေဌနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၄။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ဝေဌနကကထာ (ထီ) [ဝေဌနကာ + ကထာ] ရစ် - ရစ်ပတ်ပြော - သော စကား၊ ရိပ်သော စကား၊ ပရိယာယ်အားဖြင့် ဆိုသောစကား။ ယာ ဇဝရူပါ နိဗ္ဗေဌ္ဍေန္တသာပိ ဝေဌနကကထာ၊ သာ ဥန္နဟနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၄။

ဝေဌနကထာ (ထီ) [ဝေဌနာ + ကထာ] ဝေဌနကကထာ - ကြည့်။ ယာ ဇဝရူပါ နိဗ္ဗေဌ္ဍေန္တသာပိ ဝေဌနကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇။

ဝေဌနဂန္ထ (ပု) [ဝေဌန + ဂန္ထ] ဦးရစ်-ခေါင်းပေါင်း-မကိုင့်-သရဖူ-၏ အနုံ။ တုမှာကံ ဝေဌနဂန္ထေနသာ အဿုနိ ပဝတ္တိသု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၂။

ဝေဌနဒုဿ (နာ) [ဝေဌန + ဒုဿ] ဦးရစ်ပုဆိုး၊ ခေါင်းပေါင်းပုဝါ။ ဦးခေါင်းကို ရစ်ပတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဆိုး။ ကပ္ပကဿ ဟတ္ထတော ဝေဌနဒုဿံ ဂဟေတွာ ဗောဓိ-သတ္တဿ သီသံ ဝေဌေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀။

ဝေဌနမုတ္တာဟာရ (ပု) [ဝေဌန + မုတ္တာဟာရ] ရစ်ပတ်-ဆွဲ-သော ပုလဲသွယ်။ ဟတ္ထိကဏ္ဌော ဝေဌနမုတ္တာဟာရေ မဏီ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၅၂။

ဝေဌနဝတ္ထု (နာ) [ဝေဌန + ဝတ္ထု] ဦးရစ်- ခေါင်းပေါင်း-ကို-ခိုးသော ရဟန်း၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၇၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဌနဝတ္ထုပရိယောသာန (တိ) [ဝေဌနဝတ္ထု + ပရိယောသာန] ဝေဌနဝတ္ထု-ဦးရစ်ကိုခိုးသော ရဟန်း၏ဝတ္ထု-လျှင်အဆုံးရှိသော။ တတော ပရံ ဝေဌနဝတ္ထုပရိယောသာနံ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝေဌနသဒိသ (တိ) [ဝေဌန + သဒိသ] (ပြဟ္မာ၏) ဦးရစ်-ခေါင်းပေါင်း-နှင့်တူသော။ (မြင်းခွါသဏ္ဌာန်ရှိသော ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်းနှင့်တူသော)။ ပြဟ္မဝေဌနန္တိ ပြဟ္မုနော ဝေဌနသဒိသံ၊ အဿနခဝေဌနသဒိသန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝေဌနာလက်ာရဝိရဟိတ (တိ) [ဝေဌန + အလက်ာရ + ဝိရဟိတ] ဦးရစ်တန်ဆာတို့မှ ကင်းသော။ ဝေဌနာလက်ာရဝိရဟိတတ္တာ ဝနေ ဆဋ္ဌိတဒါရုကံ ဝိယ အတ္တဘာဝံ

ဩလောကေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၈။

ဝေဌန္တရ (နာ) [ဝေဌ + အန္တရ) ဦးရစ်-ခေါင်း ပေါင်း-၏-အကြား-ကြားထဲ။ ဒကို့ဏဒါဌံ ဂဟေတွာ ဝေဌန္တရေ ဌပေသိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။၂၀၁။

ဝေဌပုရနဂရ (နာ) [ဝေဌပုရ + နဂရ] ဝေဌပုရမြို့။ ဣမသို့ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေဌပုရနဂရေ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၄၇၈။

ဝေဌမိဿက (နာ) [ဝေဌ + မိဿက] ရောနှောအပ်သော-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ခြင်း။ (လှည်းသန်, လှည်းဘီးကို) ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ပြုပြင်စီရင်-ခြင်း။(သျ-တို့၌ ဝေခမိဿကေန-ဟု ပါဌ်ရှိသည်။ လှည်းသန်, လှည်းဘီး၌ ဖွဲ့ချည်ခြင်း စသည်ဖြင့်။ ဗားကရာ။ ဖွဲ့စည်း-ကျပ်စည်း-ခြင်းနှင့် ရောနှောသောအားဖြင့်။ သျ၊သစ်)။သေယျထာပိ အာနန္ဒ ဇဇ္ဇရသကဋံ ဝေဌမိဿကေန ယာပေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၅။ ဒီ၊၃။ ၁၃၃။ ဝေဌမိဿကေနာတိ ဗာဟဗန္ဓစက္ကဗန္ဓာဒိနာ ပဋိသခ်ရဏေန ဝေဌမိဿကေန။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၃၈။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၃၈။

ဝေဌယမာန (တိ) [ဝေဌ + ဏယ + မာန။ ဝေဌေတိ-မှ။] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-သော။ အသိ တာလပဏ္ဏံ ဝိယ ဝေဌယမာနော ထရုမူလံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၄၃၀။

ဝေဌယိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝေဌ + ဏယ + တွာ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-၍။ အထ ဝေဌယိတွာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀)တိ ဇလိတလောဟယောတ္တေဟိ အဓောမုခံ ဝေဌယိတွာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၁၃၆။

ဝေဌာပေတိ (ကာ၊ ကြို) [ဝေဌ + ဏာပေ + တိ။ ဝေဌေတိ-မှ။] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-စေ၏။ ဣမေ ထမ္ဘေ တေလပိလောတိကာဟိ ဝေဌာပေတိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝေဌာပေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝေဌ + ဏာပေ + တွာ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-စေ၍။ သကလသရီရံ ဝေဌာပေတွာ။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၅၈။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၃၈။

ဝေဌိတ (တိ) [ဝေဌ + တ။ ဝေမိုတ-သံ။ ဝေပိအ-ပြာ။] (၁) (က) ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-ချည်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-အပ်သော။ (ခ) ပိတ်-ဆို့ ပိတ်-အပ်သော။ (၂) ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-ချည်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-တတ်သော။ (၃) ဝေဌိတ သိက္ခာပုဒ်။ (၁) (က) တသို့ တက္ကမှိ ဝေဌိတေ ဧကာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၂၁၃။ ကခ်ါ။ ၃၃၁။ ယံ ဗြာဟ္မဏော အဝါဒေသိ၊ ဝီဏံ သမုခ-ဝေဌိတော (ဇာ၊ ၁။ ၁၅) တိ --------- ဃနသာဋကေန သဟ မုခေန ဝေဌိတော ဟုတွာ ဝီဏံ ဝါဒေသိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၃၁၁။ ဧကဝဏ္ဏသုတ္တေနာပိ --- ဝေဌိတမ္ပိ မုရဇမေဝ။ ဝိကာရံ ပန အဒဿေတွာ မဋ္ဌံ ကတွာ နိရန္တရံ ဝေဌိတံ ဝဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၅။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၉။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၀၄)။ (ခ) သမ္ပလိဝေဌိတ (မ၊ ၁။ ၃၄၉) န္တိ သမန္တတော ဝေဌိတံ။ မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၂၅။ သမန္တတော ဝေဌိတန္တိ သဗ္ဗသော ပိဟိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။ (၂) ဝေဌိတသီသ, ဝေဌိတဝလ္လိ - တို့ကြည့်။ (၃) ပလ္လတ္ထိကာ နိသိန္နဿ၊ ဝေဌိတောဂုဏ္ဏိတဿ စ။ ဝိ၊ ၅။ ၅၅။

ဝေဌိတကဏ္ဏ (တိ) [ဝေဌိတ + ကဏ္ဏ] (သင်္ကန်းဖြင့်) ရစ်ပတ်အပ်သော - လည်-လည်ပင်း-ရှိသော၊ လည်-လည်ပင်း-ကိုရစ်ပတ်သော။ ကာသာဝကဏ္ဏာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆) တိ ကာသာဝေန ဝေဌိတကဏ္ဏာ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၇၈။

ဝေဌိတဒေါသ (ပု) [ဝေဌိတ + ဒေါသ] ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-အပ်သော-အပြစ်-ဒေါသ။ ဣဒါနိမေဝ မယာ ဝေဌိတဒေါသံ နိဗ္ဗေဌေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

ဝေဌိတမတ္တ (တိ) [ဝေဌိတ + မတ္တ] ရစ်ပတ်အပ်ကာမျှဖြစ်သော။ ဝေဌနေန ဝေဌိတမတ္တေ သီသေ --------- ဒုဿသဟဿံ အဗ္ဘုဂ္ဂဉ္ဆိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၇၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။

ဝေဌိတဝလ္လီ (ထီ) [ဝေဌိတာ + ဝလ္လီ] ရစ်ပတ်အပ်သော နွယ်။ တာဒိသေ ဟိ ဆိန္နေပိ အဝဟာရော နတ္ထိ အရညဋ္ဌကထာယံ ဝေဌိတဝလ္လိယံ ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝေဌိတသိက္ခာပဒ (နဲ) [ဝေဌိတ + သိက္ခာပဒ] ဝေဌိတသိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဋိ၊ ၇-ကဏ္ဍ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ။ ၂။ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၉။ ကခ်ါ။ ၂၈၆။

ဝေဌိတသီသ (တိ) [ဝေဌိတ + သီသ] ဦးရစ်ပေါင်းသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ခေါင်းပေါင်း-ဦးထုပ်ဆောင်း-မကိုင်ဆောင်း-သရဖူဆောင်း-ထားသော၊ သူ။ န ဝေဌိတသီသဿ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝေဌိတသီသော နာမ ကေသန္တံ န ဒဿာပေတွာ ဝေဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဝေဌိတသီသဿာတိ ဒုဿဝေဌေန ဝါ မောဋိအာဒီဟိ ဝါ ယထာ ကေသန္တော န ဒိဿတိ၊ ဧဝံ ဝေဌိတသီသဿ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၉။ ကခ်ါ။ ၂၈၆။

ဝေဌိပုရ = ဝေဋိပုရ (နဲ) [ဝေဌိ + ပုရ] ဝေဌိပုရ = ဝေဋိပုရ-မြို့။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေဌိပုရနဂရေ (သီ၊ မူ) ဝေဋိပုရနဂရေ (ဣ၊ မူ) ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇၈။

ဝေဌိမ (တိ) [ဝေဌ + ဣမ။ ဝေပိမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝေမိုမ-သံ။] ရစ်သီ-ရစ်ပတ်-ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သော၊ ရစ်သီ - ရစ်ပတ် - ၍ ပြုအပ်သော။ ဂန္ထနာဒီသု သဗ္ဗာပိ ဆ ပုပ္ပဝိကတိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ ဂန္ထိမံ ဂေါပ္ပိမံ ဝေဓိမံ ဝေဌိမံ ပူရိမံ ဝါယိမန္တိ။ တတ္ထ ------ ဝေဌိမံ နာမ ပုပ္ပဒါမပုပ္ပဟတ္ထကေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၂-၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၊ ၂၀။ ဂန္ထနေန နိဗ္ဗတ္တံ ဂန္ထိမံ။ ဧသ နယော သေသေသုပိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။

ဝေဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဝေဌ + ဏေ + တဗ္ဗ] ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သုတ္တကေန ဝါ ဒဏ္ဍော ဝေဌေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။ စောဋကေန ပါဒါ ဝေဌေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉)။

ဝေဌေတိ (ကြိ) [ဝေဌ + ဏေ + တိ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ " ဘူဝါဒိ " သာရှိသည်။ ဝေမှုတေ - သံ။ ဝေဌဣ၊ ဝေပဣ - ပြာ။ ဝေပေဣ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝေဌေတိ၊ ဝေဌယတိ-သက္ကတပိဋက။] (၁) (က) ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-၏။ (ခ) ဖုံးလွှမ်း၏။ (၂) နှိပ်စက်၏။ (၁) (က) ရညော အာနန္ဒ စက္ကဝတ္တိဿ သရီရံ အဟတေန ဝတ္ထေန ဝေဌေန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဖုဿဝေဌနံ ဝေဌေန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၉။ ဝေဌနံ ဝေဌေန္တီတိ သီသဝေဌနံ ပတ္တုဏ္ဏာဒိပဋံ သီသေ ဌပေန္တိ ပဋိမုစ္စန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၉။ အဂ်ုလိဝေဌကော ဝိယ ဝနပ္ပဂုမ္ပဒဏ္ဍကေ ဝေဌေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၀။ ပလာလဝဋ္ဋိံ ဝိယ ကတ္ဝာ ပန (ပုန) ဝေဌေန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃။ တဒဘိဘူတော ဗာလော ပုနဗ္ဘဝိကေဟိ သခ်ါရေဟိ အတ္တာနံ ဝေဌေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဒိဗ္ဗဒုဿေန ဗောဓိသတ္တဿ သီသံ ဝေဌေသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၇၂။

(-ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁)။ (ခ) ဝေဒ္ဒေတွာ (ခ) ကြည့်။ (၂) အတိဝေဒယန္တီ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉) တိ ဓနဂဟဏတ္ထာယ အတိဝိယ ဝေဒ္ဒေန္တီ ပီဍေန္တီ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၄၉၃။

ဝေဒ္ဒေတုံ (ဗျ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + တုံ] ရစ်ပတ်- ဖွဲ့ချည်- တုပ်နှောင်- ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-ခြင်းဌ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေ ဝိဇ္ဈိတွာ အဋ္ဌပဒကံ ဝေဒ္ဒေတုန္တီ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၅။ ဝတ္ထာနိ တေလစာဋိသု တေမေတွာ ထမ္ဘေ ဝေဒ္ဒေတုံ အာရဘိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝေဒ္ဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + တွာ] (က) ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-၍။ (ခ) ဖုံးလွှမ်း၍။ (က) အဟတေန ဝတ္ထေန ဝေဒ္ဒေတွာ ဝိဟတေန ကပ္ပါသေန ဝေဒ္ဒေန္တီ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝေဒ္ဒေတွာ ရာဇဝေဒ္ဒန(စရိယာ။ ၄၁၃) န္တီ။ ကာသိရာဇူနံ ပဝေဏီယာဂတံ ရာဇမကုဋံ သီသေ ပဋိမုဉ္စိတွာ။ စရိယာ၊ ၌။ ၂၁၆။ စီဝရေန ပတ္တံ ဝေဒ္ဒေတွာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၅၉။ ပဏ္ဏေန ဝေဒ္ဒေတွာ တိဏဂဟနေ ဌပေသိ။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၈၁။ ဧကေန သီသံ ဝေဒ္ဒေတွာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၀။ (-သံ၊ ၁။ ၄၃၄။ အံ၊ ၂။ ၄၉၆။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၃၊ ၂၉၈။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၉၉။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၈။) (ခ) ဗဟိ ဝတ္ထေန ဝေဒ္ဒေတွာ (မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၀၀) တိ ----- ဗဟိ သုခုမဝတ္ထေန ဆာဒေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၄။

ဝေဒ္ဒေထ (ကြိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + ထ] ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-ကြကုန်လော။ မာ ဂီဝါယ ဂဏှထ၊ မာ ဂလေ ဝေဒ္ဒေထ။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၃။

ဝေဒ္ဒေန္တ (တိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + အန္တ] ရစ်ပတ် -ဖွဲ့ချည် တုပ်နှောင် -ဖွဲ့ထုပ် -စွပ်-သော၊ သူ။ ဒသက္ခတ္တုံ ဝေဒ္ဒေန္တသ ဒသ ဒုဿသဟဿာနိ အဒ္ဓါဂစ္ဆိသု။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၇၂။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၇၀-၁။

ဝေဒ္ဒေန္တီ (ကြိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + အန္တီ] ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-ကုန်၏။ ဝေဒ္ဒေတိ-ကြည့်။

ဝေဒ္ဒေသိ (ကြိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + ဤ] ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်- တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-ပြီ။ ဒိဗ္ဗဒုဿေန ဗောဓိသတ္တဿ သီသံ ဝေဒ္ဒေသိ။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၇၂။ (-စရိယာ၊ ၌။ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၄၆၀)။

ဝေဒ္ဒေသုံ (ကြိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + ဥံ) ရစ်ပတ်- ဖွဲ့ချည်- တုပ်နှောင်- ဖွဲ့ထုပ်- စွပ်-ကုန်ပြီ။ ဝိဟတေန ကပ္ပါသေန ဝေဒ္ဒေသုံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဝေဒ္ဒေဿာမိ (ကြိ) [ဝေဒ္ဒ + ဏော + ဿာမိ] (ငါ) ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဆတ္တံ ဝါ ဝေဒ္ဒေဿာမိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝေဏော (ပု) [ဝေဏု + ဏ။ ဝေဏုနာ ဇိဝတီတိ ဝေနော၊ ဏသ နတ္တံ။ ဝေဏောပိ၊ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၀၉။ ဝဲဏ-သံ။ ဝေဏုဇိဝိ။] နှီးဖြင့်အသက်မွေးသော၊ သူ။ ဝါးအလုပ်သမား၊ နှီးသမား၊ ဒေါင်းရွေသမား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဏကုလ (နာ) [ဝေဏ + ကုလ] နှီးသမား - ဝါးအလုပ်သမား - ဒေါင်းရွေသမား-၏-အမျိုး-အနွယ်။ ဧကစ္ဆော ပုဂ္ဂလော နီစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ စဏ္ဍာလကုလေ ဝါ ဝေဏကုလေ ဝါ။ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဂ္ဂ-မူ) သံ၊ ၁။ ၉၄။

ဝေဏဂ္ဂ (တိ) [ဝေဏိ + အဂ္ဂ] ကောက်ထုံး-ကောက်လှိုင်း-ဦးပြုမှုဌ် လှူအပ်သော အလှူ။ ကောက်ထုံး - ကောက်လှိုင်း - ဦးအလှူ။။ ဝေဏိကရဏော ဝေဏဂ်ဂံ --- ဧဝံ ဧကသဿ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ လုနဿ သဿဿ ဝေဏိဝသေန ဗန္ဓိတ္တာ ဋ္ဌပနံ ဝေဏိကရဏံ။ တဿ အာရမ္ဘေ ဒါနံ ဝေဏဂ်ံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝေဏဇာတိ (ထီ) [ဝေဏ + ဇာတိ] နွိုးသမား-ဝါးအလုပ်သမား-ဒေါင်းရွေသမား-၏ ဇာတ်။ သစ်ရွေသမား - တံစည်းသမား - ၏ ဇာတ်။ ဝေဏဇာတိ (ဝိ၊ ၂။ ၈) တိ တစ္ဆကဇာတိ၊ ဝေဏုကာရဇာတိတိပိ ဝဒန္တိ။ (သီ၊ သျာ၊ က-မူ) ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅။

ဝေဏတိ (ကြိ) [ဝေဏု + အ + တိ။ ဝေဏု ဉာဏစိန္တံနိသာမနေသု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၁။ ဝေဏတိ - သံ။] ရှု-သိ-ကြံစည်-ဆင်ခြင်-စူးစမ်း-၏။ ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝေဏိယန္တိ ဒိဿန္တိတိ ပရိဝေဏော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၂။

ဝေဏဝိက (တိ) [ဝေဏု + ဏိက။ ဝေဏုဝါဒနသိပ္ပယောဂါ ဝေဏိကော။ ဏိကော။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။ ၅၁၁။] နဲ့-ပလွေ (ပြွေ)-မှုတ်သူ၊ နဲ့-ပလွေ (ပြွေ)-သမား။။ ဝေဏုဓမော ဝေဏဝိကော။ ဓာန်။ ၅၁၁။

ဝေဏိ ▪ ဝေဏီ (ထီ) [ဝိ + ဏိ။ ဏွာဒိ။ ၆၁။ ဝိ + ဏိ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။ ၂၅၈။ ဝိ + နီ။ နဿ ဏတ္တံ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝေဏိန်၊ ဝေဏီ-သံ။ ဝေဏိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။] (၁) ဆဲထုံး၊ (ထုံး - မထုံး - သော ဆဲပင် အပေါင်း)။ (၂) ကောက်ထုံး၊ ကောက်လှိုင်း၊ ကောက်ဆုပ်။ (၃) (က) (သိုးမွေး စသည်တို့၏) အထုံး၊ (ခ) (သိုးမွေး)အခင်း။ (၄) ပြောင်းနှံ-လင်းမြွေ ရိုး-သဏ္ဌာန် ချုပ်ခြင်း။ (၁) ဝေဏိ နာမ သုဒ္ဓကေသာ ဝါ သုတ္တမိဿာ ဝါ မာလာမိဿာ ဝါ ဟိရညမိဿာ ဝါ သုဝဏ္ဏမိဿာ ဝါ မုတ္တာမိဿာ ဝါ မဏိမိဿာ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဝေဏိတိ တိဟိ ကေသဝဋ္ဋိဟိ ဝိနန္ဓိတ္တာ ကတကေသကလာပသ္မေတံ နာမံ ------- အဝိနန္ဓောပိ ဝါ ကေဝလံ ပုပ္ဖမိဿကော ဣဓ ဝေဏိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ ယာ ဝေဏီသု ပိဋ္ဌန္ဓနာ (ဝိမာန။ ၅၅) တိ ယာနိ တေ ကေသဝေဏီသု ပိဋ္ဌန္ဓနာနိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ ကခီ။ ၁၂၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၈)။ (၂) ဝေဏဂ္ဂ - ကြည့်။ (၃) (က) (ခ) ပုပ္ဖေသု ဝါ နာဋ္ဌေသု ဝါ ဝေဏီ ကတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဝေဏီ ဩလိခိတု (အံ၊ ၂။ ၂၆၂) နွိ့ ဧဋ္ဌကလောမာနိ ကပ္ပေတွာ ဝိဇ္ဇေတွာ ဝေဏီ ကာတုံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။ (၄) ဝေဏိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၅) နွိ့ ဝရကသီသကာရေန သိဗ္ဗနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဝိ၊ လက်္ခ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၄။

ဝေဏိက (တိ) [ဝိဏာ + ဏိက။ ဝိဏာ အဿ သိပ္ပံ ဝေဏိကော။ ရူ။ ၃၇၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။ ဝိဏာဝါဒနံ သိပ္ပမဿ ဝေဏိကော။ ကပ္ပဋ္ဌမ။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၇။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၁။ ဝဲဏိက-သံ။] စောင်းသမား၊ စောင်းတီးခြင်း အတတ်ရှိ-စောင်းတီးခြင်းဖြင့် အသက်မွေး-သော၊ သူ။ ဝေဏိကောတိ ဧတ္ထ ဝိဏာသဒ္ဒေန ဝိဏာဝါဒနဂ္ဂဟဏံ ဝိယ စ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၉။ ဝိဏာဝါဒနမဿ သိပ္ပံ ဝေဏိကော။ ဧတ္ထ စ ဝိဏာသဒ္ဒေန ဝိဏာဝါဒနံ ဝုစ္စတိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၁။

ဝေဏီကတ (တိ) [ဝေဏီ + ကတ] ပြုပြင်-ထုံး-အပ်ပြီး သောဆံထုံးရှိသော၊ ဆံထုံးထုံးပြီး သော၊ သူ။ ဝေဏီကတော (ဇာ၊ ၁။ ၅၉) တိ ကတဝေဏီ၊ နာနာပွကာရေန သဏ္ဌာပိတ-ကေသကလာပေါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၀။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၄၅၀၊ ၄၆၄)။

ဝေဏီကရဏ (နာ) [ဝေဏီ + ကရဏ] ကောက်ထုံး-ကောက်လှိုင်း-ကောက်ဆုပ်-ကို ပြုခြင်း။ လုနဿ သဿဿ ဝေဏီဝသေန ဗန္ဓိတွာ ၆ပနံ ဝေဏီကရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀)။

ဝေဏီကာလ (ပု) [ဝေဏီ + ကာလ] ကောက်ထုံး-ကောက်လှိုင်း-၏-အချိန်-အခါ၊ ကောက်ထုံး-ကောက်လှိုင်း-ကို ပြုရာ-အချိန်-အခါ။ ဝေဏီကာလေ ဝေဏဂ္ဂံ။ (ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၀၊ က-မူ)။

ဝေဏီဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဝေဏီ + ဂဟဏ] (က) ဆံ - ဆံထုံး - အမွေး - ကို ကိုင်ခြင်း။ (ခ) ဝေဏီ-သဒ္ဒါ။ (က) (ခ) ဝေဏီဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ကေသာပိ ဂဟိတာယေဝ သဒ္ဒိံ လောမေဟိ။ ကခီ။ ၁၂၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၇။ ကခီ၊ ဋီ။ ၅၀)။

ဝေဏီဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝေဏီ + ဂါဟ] ဝေဏီဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။ ယော ပန ဘိက္ခု --- ကာယသံသဂ္ဂံ သမာပဇ္ဇေယျ ဟတ္ထဂ္ဂါဟံ ဝါ ဝေဏီဂ္ဂါဟံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃။ ဝေဏီယာ ဂဟဏံ ဝေဏီဂ္ဂါဟော။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၂၁။ ကခီ။ ၁၂၈။ (-ဝဇိရ။ ၁၈၅)။

ဝေဏီဗန္ဓ (ပု) [ဝေဏီ + ဗန္ဓ] ဆံထုံးကို-ထုံး-ဖွဲ့-ချည်နှောင်-ခြင်း။ မောဠိ ကတ္တာတိ ဝေဏီဗန္ဓဝသေန မောဠိ ကတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝေဏီ (ဏီ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝေဏု + ယ + တေ။ ဝေဏတိ-မှ။] ကြည့်-ရှု-အပ်၏။ ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝေဏီယတိ ဒိဿတီတိ ပရိဝေဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၆။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁။

ဝေဏီ (တိ) [ဝေဏ + ဣ]။ ဝေဏီ-ကြည့်။] (၁) နှီးသမား-ဒေါင်းရွေသမား-ဝါးထရံရက်သမား-ဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ (ထီ) (၂) နှီးရွေသည်မ၊ နှီးရွေ-ဝါးထရံရက်-သောအမျိုးသမီး။ (၃) ဝေဏီမည်သော မြေခွေးမ။ (၁) ဝေဏီ ဝါ အဝညာ ဟောန္တိ။ ပေတ။ ၁၆၈။ ဝေဏီ ဝါတိ ဝေနဇာတိကာ၊ ဝိလီဝကာရာ နဋကာရာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၆။ ၁၆၂။ (ထီ) (၂) ဝေဏီ တွမသိ စဏ္ဍာလီ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၁။ ဝေဏီတိ တစ္ဆိကာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၃၂၅။(၃) ဥမ္မတ္တိကာ အယံ ဝေဏီ၊ ဝဏ္ဏောတိ ပတိနော သခိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝေဏီတိ တဿာ နာမံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၅၀၈။

ဝေဏီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝေဏု + ယ + အန္တေ။ ဝေဏတိ - မှ။] ကြည့် - ရှု - အပ်ကုန်၏။ ဝေဏတိ-ကြည့်။

ဝေဏု (ပု) [ဝိ (ဝေ) + ဏု။ ကစ္စည်း။ ၆၇၁။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄-နှာ။ ဏာဒိ။ ၆၃။ ဝိ + ဥ။ ဝိ ဂမနေ၊ ဥ၊ နာဂမော၊ ဏတ္တံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၀၀။ ဝေဏု-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။] (၁) ဝါး။ (၂) ဝေဏုမြစ်။ (၁) တိသဟတ္ထော ဝေဏု ဟောတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၁၄။ ဝံသန္တိ ဝေဏုံ ဥဿာပေတွာ ကီဠန်။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၅၉။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၉။ (၂) ဝေဏုနဒီသန္တိက-ကြည့်။

ဝေဏုကလာပက (ပု) [ဝေဏု + ကလာပ + က] ဝါးစည်း၊ ဝါးတို့၏ - အပေါင်း - အစု။ ဝေဏုကလာပကောပိ " နာဝါ " တွေဝ

ဝေဒိတတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၉။

ဝေဏုကဋ္ဌရ (ပု) [ဝေဏု + ကဋ္ဌရ] မျှစ်၊ ဝါးညှောက်၊ ဝါးပင်ပေါက်။ ဝေဏုကဋ္ဌရော နဠကဋ္ဌရော ဥစ္ဆုကဋ္ဌရော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၉၅။

ဝေဏုကာရ (တိ) [ဝေဏု + ကရ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။ ထီ-၌ ဝေဏုကာရီ။ ဝေဏုကာရ-သံ။] နှီးရွေသမား၊ ဒေါင်းရွေသမား။ ဝေဏုကာရာ လောဏကာရာ စမ္မကာရာ ရထကာရာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၃)။

ဝေဏုကာရဇာတိ (ထီ) [ဝေဏုကာရ+ဇာတိ] နှီးရွေသမား - ဒေါင်းရွေသမား - နှီးအလုပ်သမား-၏ အမျိုးဇာတ်။ ဝေဏုကာရဇာတိ (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၅) တိ ဝိလီဝကာရဇာတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄။

ဝေဏုကော်ဠိ (ထီ) [ဝေဏု + ကောဠိ] ဝါး၏ - အစွန်း - အဖျား - အဆုံး။ သင်္ဘ ပဋိဂ္ဂဟိတမေဝါတိ ဝေဏုကောဠိယာ ဗန္ဓိတ္တာ ဋပိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၀။

ဝေဏုခဏ္ဍ (ပု၊ နှ) [ဝေဏု + ခဏ္ဍ] ဝါး၏-အစိတ်-အပိုင်း။ တတော ဧကေကံ ဝေဏုခဏ္ဍံ ဂဟေတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၅၂။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝေဏုဂုမ္ဗဆေဒနသတ္ထ (နှ) [ဝေဏု + ဂုမ္ဗ + ဆေဒန + သတ္ထ] ဝါးခုံကို ဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော ထား (ဒါး)။ ဝေဏုဂုမ္ဗဆေဒန-သတ္ထေန ဆိန္နိတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၄၃။

ဝေဏုဂ္ဂဟဏ (နှ) [ဝေဏု + ဂဟဏ] ဝါးကိုယူခြင်း။ ဝေဏုဂ္ဂဟဏေ အနုစ္စိနိတ္တာ ဝေဏုဿ ဂဟိတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၆။

ဝေဏုဇာ (ထီ) [ဝေဏု + ဇာ] ရွှေပ်ထွေးသောဝါး၊ ဝါးရွှေပ်၊ ဝါးခုံ။ မဟန္တေန သတ္ထေန ဝေဏုဇံ ဆိန္နိတ္တာ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဝေဏုတက္ကုလ (ပု၊ နှ) [ဝေဏု + တက္ကုလ] ဝါးဆန်၊ ဝါးသီးဆန်။ အညေဟိ ဝေဏုတက္ကုလာဒီဟိ ဝါ ---- ယေဟိ ကေဟိစိ ကတံ ဘတ္တမိဿ ပဝါရဏံ နု ဇနေတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၂၅။

ဝေဏုဒဏ္ဍ (ပု၊ နှ) [ဝေဏု + ဒဏ္ဍ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ---- ဝေဏုဒဏ္ဍံ ဂဟေတ္တာ ဘာဇနဟတ္ထော နဂရံ ပဝိသတိ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၄၉။

ဝေဏုဒဏ္ဍက (ပု၊ နှ) [ဝေဏု + ဒဏ္ဍ + က] ဝါးတုတ်၊ ဝါးတောင်တုံး။ ဝေဏုဒဏ္ဍကေ ဋပိတဥဒကဘဿာ ဝိယ လမ္ဗန္တိ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၂၁၉။

ဝေဏုဒတ္တထွေရ (ပု) [ဝေဏုဒတ္တ + ထေရ] ဝေဏုဒတ္တမထေရံ။ အပရဘာဂေ ပန ဝေဏုဒတ္တထွေရံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဝေဏုဓမ (တိ) [ဝေဏု + ဓမ + ဏ။ ဝေဏုံ ဝံသံ ဓမတီတိ ဝေဏုဓမော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၁။ ဝေဏုံ ဓမတီတိ၊ ကပ္ပဒ္ဓါမ။ ဝေဏုဓ္မ - သံ။] နှဲ့-ပလွေ (ပြွေ) မှုတ်သူ၊ နှဲ့-ပလွေ (ပြွေ)-သမား။ ဝေဏဝိက-ကြည့်။

ဝေဏုနဒီသန္ဓိက (နှ) [ဝေဏုနဒီ + သန္ဓိက] ဝေဏုမြစ်၏ အနီးအရပ်။ ဒေဝတာ ------- ဝေဏုနဒီသန္ဓိကေ ဧကံ ဆဋ္ဌိတဝိဟာရံ ပတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၂၈။

ဝေဏုပဒရ (ပု) [ဝေဏု + ပဒရ။ ဝေဏုပတြ။ ဝေဏုပတ္ထြ-သံ။] ဝါးခြမ်းစိတ်။ ကွမံ ဇမ္ဗံ ဝေဏုပဒရေန ပေါထေတ္တာ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၇။ ဝေဏုပဒရေနာတိ ဝေဠုဝိလီဝေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။

ဝေဏုပဗ္ဗ² (နာ) [ဝေဏု + ပဗ္ဗ] ဝါးဆစ်၊ ဝါး၏အဆစ်။ ကရီသံ ဝေဏုပဗ္ဗေ ပက္ခိတ္တပဏ္ဍုမတ္တိကာ ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝေဏုပဗ္ဗ³ (တိ) [ဝေဏုပဗ္ဗ + ဏ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေဏုပဗ္ဗံ မစ္ဆသိရော သခေါ် သိပ္ပိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၂-၃။

ဝေဏုပဗ္ဗဇ (တိ) [ဝေဏုပဗ္ဗ + ဇန + ကွိ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၅။ ရူ။ ၅၈၆။] ဝါး၏အဆစ်-ဝါးဆစ် - ၌ ဖြစ်သော ပုလဲ။ ဝေဏုပဗ္ဗဇာ ကာရဖလသမာဝဏ္ဏာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၃။

ဝေဏုပေသိကာ (ထီ) [ဝေဏု + ပေသိကာ] ဝါးခြမ်းစိတ်။ ဝိလီဝဆတ္တန္တိ ဝေဏုပေသိကာဟိ ကတံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။

ဝေဏုဗလိ (ပု) [ဝေဏု + ဗလိ] ဝါးခွန်တော်၊ အခွန်အတုတ်အဖြစ် ပေးရသော ဝါး။ တံဒိဝသဉ္စ နဋ္ဌကာရဇေဋ္ဌကဿ ဝေဏုဗလိ ပတ္တော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝေဏုယဋ္ဌိ (ထီ) [ဝေဏု + ယဋ္ဌိ။ ဝေဏုယမ္ဖိ-သံ။] ဝါးတောင်ဝှေး၊ ဝါးတုတ်။ ယထာ ဟိ ပုရိသော " ဝေဏုယဋ္ဌိ ဂဏ္ဍိဿာမီ " တိ မဟာဇဋ္ဌံ ဝေဏုံ ဒိသွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဝေဏုဝိလီဝ (နာ) [ဝေဏု + ဝိလီဝ] (၁) ဝါးခြမ်းစိတ်။ (၂) ဝါး-နှီး-လျှော်။ (၁) ဝေဏုပဒရ-ကြည့်။ (၂) သဏ္ဍဿာတိ ဝေဏုဝိလီဝဿ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၀။ ဝိလီဝစ္ဆတ္တန္တိ ဝေဏုဝိလီဝေဟိ ကတံ ဆတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဝေဏုဝိသေသ (ပု) [ဝေဏု + ဝိသေသ] ဝါးအထူး၊ ထူးခြားသော ဝါး။ မဟာသုပိယာဒိ သဗ္ဗော မုဒုဟိဒကော ဝေဏုဝိသေသော သဏ္ဍော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၆။

ဝေဏုသလာကာ (ထီ) [ဝေဏု + သလာကာ] ဝါးခြမ်းစိတ်။ ထမ္ဘကဝါတပါနံ နာမ ----- ဥဇုကံ ဌိတေဟိ ဧဝ ဝေဏုသလာကာဒီဟိ ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၅။

ဝေဏ္ဍု (ပု) (အနိ၊ ပါဋိ) [ဝေဏ္ဍုဒေဝ-ဝေဏ္ဍု - ကြည့်။ ဝေဏု - သက္ကတပိဋက။ နတ်မျိုး။] (၁) ဝေဏ္ဍုနတ်သား။ (၂) ဝေဏ္ဍု သုတ်။ (၁) ဧကမန္တံ ဌိတော ခေါ ဝေဏ္ဍု ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၅၀။ (၂) စန္ဒိမသော စ ဝေဏ္ဍု စ၊ ဒီဃလဋ္ဌိ စ နန္ဒနော။ သံ၊ ၁။ ၅၅။

ဝေဏ္ဍုဒေဝ (ပု) [ဝေဏ္ဍု + ဒေဝ။ ဝေဏုဒေဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ဝေဏ္ဍုအမည် ရှိသော နတ်။ ဝေဏ္ဍုနတ် (သုပဏ္ဏကုမာရ မည်သော နတ်မျိုး၊ တောင်အရပ်မျက်နှာကို အစိုးရသည်။ ပြာ၊ ဓာန်)။ ဝေဏ္ဍုဒေဝါ သဟလိ စ၊ အသမာ စ ဒုဝေ ယမာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၃)။

ဝေဏ္ဍုဒေဝတာ (ထီ) [ဝေဏ္ဍု + ဒေဝတာ] ဝေဏ္ဍုဒေဝ-နှင့်အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဏ္ဍုနာမဒေဝတာ (ထီ) [ဝေဏ္ဍုနာမ + ဒေဝတာ] ဝေဏ္ဍုဒေဝ-ကြည့်။ ဝဏ္ဍုဒေဝတာ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၃) တိ ဝေဏ္ဍုနာမဒေဝတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝေဏ္ဍု (ပု) [ဝိသ + နုက်။ ဝိသ ဗျာပနေ။ ထောမ၊ ကောတ္ထုဘ။ ဝိမ္ဍု- သံ။ ဝိဏ္ဍု၊ ဝေဏ္ဍု-ပြာ။] (၁) ဝေဏ္ဍု (ဗိဿနိုး) နတ်။ (၂) ဝေဏ္ဍုသုတ်။ (၃) ဝေဏ္ဍုနတ်မျိုး။ (၁) ဧကမန္တံ ဌိတော ခေါ ဝေဏ္ဍု ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၅၀၊ သီ-မူ။ (၂) စန္ဒိမသော စ ဝေဏ္ဍု စ။ သံ၊ ၁။ ၅၅။ ဝေဏ္ဍု (၂) ကြည့်။ သီ၊ က-မူ။ (၃) ဝေဏ္ဍု စ ဒေဝါ သဟလိ စ၊

အသမာ စ ဒုဝေ ယမာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀စ။ သီ၊ က္က-မူ။

ဝေတက္ကီ (တိ) [ဝိတက္ကာ + ဣ။ ထိ-၌ ဝေတက္ကိနီ။ ဝဲတက္ကီ-သဲ။] (ပညာရှိတို့၏ စိတ်နှလုံးကို) အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်စေတတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော စကားရှိသော၊ သူ။ ဘဿပွဝါဒေါ ဝေတက္ကီ၊ အတိဗုဒ္ဓိ ဝိစက္ခဏော။ မိလိန္ဒ။ ၉၇။

ဝေတန (နာ) [ဝိ (ဝီ) + တန။ ဝေတန-သဲ။ ဝေတိ ပဝတ္တတိ ဧတေနာတိ ဝေတနံ၊ ဘတိ။ ဏွာဒိ။ ၁၀စ။ ဝိ ဂမနေ၊ တနော၊ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၃၁။] ရိက္ခာ၊ လခ၊ လစာ၊ လုပ်အားခ၊ အဖိုး၊ အခ။ ဒေဟိ မေ ဝေတနံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဒါသကမ္မကရပေါရိသဿ ဆမာသိကံ ဝေတနံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၇။ နာ လာဘီ ဝေတနဿ။ သဲ၊ ၃။ ၁၃၀။ ပစ္စာ ယာစဏိ ဝေတနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၇။ ` ဝေတနံ ဒတွာပိ ဇဂ္ဂါပေတဗ္ဗော။ ဝေတနဉ္စ ပနေတ္ထ စေတိယသန္တကမ္ပိ သံဃသန္တကမ္ပိ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၃၄၁။ သစေ ဝေတနံ ဂဟေတွာ ဆိန္နတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၃၈၄။ ဝေတနန္တိ ဘတိ်။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၅၉။ သိပ္ပါနုဋ္ဌဝိကံ ဝေတနံ ဝမေဿာမိ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၇၉-စ၀။ (-ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၆၅။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၂၄၄။ ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၁၃၅။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၁။ ၈၀။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၁။ ၃၄။ ပေတ၊ ၆။ ၁၄၉)။

ဝေတနဘတ (တိ) [ဝေတန + ဘတ] အခဖြင့်-လုပ်ကျွေး-ခစား-မွေးမြူ-သော၊ သူ၊ အခစား။ ယော သံဃဿ ဝေတနဘတော ဟုတွာ ------ ဒန္တကဋ္ဌံ အာဟရတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၃၀၂။

ဝေတနိက (တိ) [ဝေတန + ဏိက။ ဝေတနေန ဇီဝတီတိ ဝဲတနိကော၊ ကပ္ပဒ္ဓုမ။ ဝဲတနိက-သဲ။] အဘိုးအခဖြင့် အသက်မွေးသူ၊ လခစား၊ သူရင်းငှါး၊ အလုပ်သမား။ ဝေတနိကော တု ဘတကော။ ဓာန်။ ၅၁၄။ ဝေတနေန ဇီဝတီတိ ဝေတနိကော။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၉။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၃။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၁၄။

ဝေတပ္ပ (တိ) [ဝိ + တပ္ပ။ ဝိ တန္တသန္တာနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဝါတဝျ-သဲ။ ဝေတိ-မှ။] (ယက်ကန်း) ရက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အပွက် ဟောတိ ဝေတပ္ပံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝေတပ္ပန္တိ တန္တသ္မိံ ဝီတေ သေသံ ဝေတပ္ပံ ယထာ အပွက် ဟောတိ၊ ဧဝံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊ ၆။ ၆။ ၃၃။

ဝေတရဉ (နာ) [ဝေတရဏီ + ဏျ] ဝေတရဏီ မြစ်- ကြေးနီပူမြစ် ဝရဲ-ကြိမ်ပိုက် ချောင်းဝရဲ-၏ဥစ္စာဖြစ်သော။ ဝေတရဉေ အနာလမ္ဗေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃။ တတ္ထ ဝေတရဉေတိ ဝေတရဏီဥဒကေ။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၁၄၃။

ဝေတရဏီ (ထီ) [ဝိတရဏ + ဏ။ ဝေတရဏ + ဣ။ ဝိတရဏေန ဒါနေန လယ်ျတေတိ ဝေတရဏီ။ ထောမ၊ ကောတ္ထုဘ။ သံ-ဝဲတရဏီ • ဝေတရဏီ။ ဝိ + တရဏီ။ တရဏီ နာဝါ။ သာ နတ္ထိ ယဿံ ဝေတရဏီ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၅စ။ ဝဲတရဏီ၊ ဝဲတရဏ-သဲ။] (ဥဿဒ • ဝရဲငယ် ၅-ခုအနက် ပဉ္စမ) ဝေတရဏီမြစ်၊ ကြေးနီပူမြစ် ဝရဲ၊ ကြိမ်ပိုက် ချောင်း ဝရဲ။ ဝေတရဏီ (သုတ္တနိ။ ၃၈၄) နှင့် ဒေဝဒူတေ " မဟတီ ခါရောဒကာ နဒီ " တို့ ဝုတ္တနဒီ။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။ ၂၀၁။ အတိက္ကမ္မ သော ဝေတရဏီ ယမဿ။ သံ၊၁။ ၂၀။ ဝေတရဏီန္တိ ဒေသနာသီသမတ္တမေတံ။ ယမဿ ပန ဝေတရဏီမ္ပိ သဋ္ဌိဝဿာဒု-သုတ္တာဒယောပိ ဧကတိံသမဟာနိရယေပိ

သဗ္ဗသော၀ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၅၉။ ဝေတရကာနိန္တိ ဒေသနာသီသမေတံ။ အ၌ မဟာနိရယေ သောဠသ စ ဥဿဒေ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၄၄၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၄။ ဇာ၊ ၂။ ၆၃၊ ၁၈၇၊ ၂၇၃။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၆၈)။

(ဝေတရကာငရဲ (-ကြေးနီပူမြစ်ငရဲ - ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲ) သည် ကံဟူသော အကြောင်းရှိသော ဥတုကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုငရဲ၌ ငရဲထိန်းတို့သည် အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်သော သန်လျက်, လုံသေး, လုံမ, ခက်ရင်း, ဆောက်ပုတ်အစရှိသော လက်နက်တို့ကို ကိုင်၍ ငရဲသတ္တဝါတို့ကို ပုတ်ခတ်ကုန်သည်၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် ထိုပုတ်ခတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဆင်းရဲကို သည်းမခံနိုင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြေးနီပူမြစ်၌ ကျကုန်သည်၊ ထိုကြေးနီပူမြစ်သည် အထက်၌ ခက်ရင်းအတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော ဆူးရှိသောကြိမ်နွယ်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းသည်၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် ဆူးရှိသောကြိမ်နွယ်တို့၌ မျှားစွာသောနှစ်အထောင်တို့ပတ်လုံး ကျက်ကုန်ငြား၊ အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်သော သင်ခုန်းသွားကဲ့သို့ ထက်စွာသော ထိုကြိမ်ဓားတို့၌ အပိုင်းအပိုင်းပြတ်ကုန်သည်၊ ထိုဆူးရှိသော ကြိမ်နွယ်တို့၏ အောက်၌ ကျန်းပင်လုံးမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံတံကျင်တို့သည် ရှိကုန်သည်၊ ငရဲသတ္တဝါတို့သည် ရှည်စွာသော အဓွန့်ကာလကို လွန်စေ၍ ကြိမ်နွယ်တို့မှ လျှောကျပြီး တံကျင်တို့၌ ကျကုန်သည်၊ ဖောက်ထွင်းအပ်သော ကိုယ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ တံစို့တို့၌ သီအပ်ကုန်သော ငါးတို့ကဲ့သို့ ကြာမြင့်စွာ ကျက်ကုန်သည်၊ ထိုတံကျင်တို့သည်လည်းကောင်း ငရဲသတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်လောင်ကုန်သည်၊ တံကျင်တို့၏ အောက်ဖြစ်သော ရေအပြင်၌ အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်လောင်သော သင်ခုန်သွားနှင့်တူသော ထက်စွာသော သံကြာရွက်တို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် တံကျင်တို့မှ လျှောကျပြီး သံကြာရွက်တို့၌ ကျကုန်လျက် ကြာမြင့်စွာ ဆင်းရဲဝေဒနာကိုခံစားရကုန်သည်။

ထို့နောက် ငန်သောရေ၌ကျကုန်သည်၊ ရေသည် အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်လောင်သည်၊ ထို့အတူ ငရဲသတ္တဝါတို့သည်လည်း အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်ကုန်သည်၊ အခိုးလည်းထ၏၊ ရေ၏အောက်၌ မြစ်အပြင်သည် သင်ခုန်းသွားတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းသည်၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် " ရေအောက်၌ အဘယ်သို့သဘောရှိသနည်း " ဟု ကြံစည်နှလုံးသွင်း၍ ရေ၌ငုပ်ကုန်သည်ရှိသော် သင်ခုန်းသွားတို့၌ အပိုင်းအပိုင်းပြတ်ကုန်သည်၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် ထိုကြိမ်းစွာသော ဆင်းရဲကို သည်းခံအံ့သောငှါ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ သည်းစွာသော ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော မြည်တမ်းခြင်းကို မြည်တမ်းကုန်လျက် လှည့်လည်သွားလာကြကုန်သည်၊ တရံတခါ၌ အကြေသို့မျော၍ တရံတခါ၌ အညာသို့ မျောကုန်သည်၊ ထိုအခါ၌ ငရဲသတ္တဝါတို့ကို ကမ်းနား၌တည်သော ငရဲထိန်းတို့သည် မြား, လုံသေး, လုံမအစရှိသည်တို့ကို ချီမ၍ ငါးတို့ကို ထိုးကုန်သကဲ့သို့ ထိုးကုန်သည်၊ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့သည် ဆင်းရဲဝေဒနာသို့ ရောက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပြင်းစွာသော မြည်တမ်းခြင်းကိုမြည်တမ်းကုန်သည်၊ ထိုအခါ၌ ငရဲသတ္တဝါတို့ကို အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံမျှားချိတ်တို့ဖြင့် ထုတ်ဆောင်၍

ငင်ကုန်သည်၊ အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံမြေ၌ အိပ်စေကုန်၍ ထိုငရဲသတ္တဝါတို့၏ ခံတွင်း၌ အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံတွေခဲကို ထည့်ကုန်သည်။

“ ဝေတရဏီငရဲ၌ ကျရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ”

အသက်ရှင်သော လူ၏ရွာ၌ ခွန်အား, စည်းစိမ်ဥစ္စာ, အာဏာတန်ခိုးနှင့်ပြည့်စုံကုန်သည်ဖြစ်၍ ခွန်အားမရှိ, စည်းစိမ်ဥစ္စာ, အာဏာတန်ခိုးမဲ့သောသူတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်သောသူတို့သည်လည်းကောင်း, ဆဲရေးသောသူတို့သည်လည်းကောင်း, ကိုယ်ဝန်ကို ဖျက်ချသော မိန်းမတို့သည်လည်းကောင်း ဝေတရဏီငရဲ၌ ကျရောက်ကြရကုန်၏။ ဇာ၊ ၂။ ၆၃၊ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၃၁-၂)။

ဝေတသ (ထီ၊ ပု) | ဝိ + အသ။ တ-အက္ခရာလာ။ ဝိ + အတ + အသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၅၃။ သံ - ဝေတသ (ပု)။ | ယင်းရဲ-ယင်ရဲ-ပင်။ (ဇာ၊ ၂။ ၁၈-သျှ။ ၅၅၀-ဇာတ်ဝတ္ထု၊ ၅။ ၉၄။ ဓာန်။ ၅၅၃။ သျှ၊ စံထား)။ ကုန်းကြိမ်။ (ဓာန်။ ၅၅၃။ သျှ၊ သစ်)။ သမောတတံ ဇမ္ဗုဟိ ဝေတသာဟိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈။ ဝဏ္ဏလော တု စ ဝေတသော။ ဓာန်။ ၅၅၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၇၈။

ဝေတာလ (ပု) | ဝ + က္က + တ = ဝေတ။ ဝေါဝါယု က္ကတော ဂတော ယသ္မာတိ ဝေတော။ ဝေတ + အလ + အ။ ဝေတံ် အလတိ ဘူသေတီတိ ဝေတာလော။ အထ ဝါ ဝေ ဝါယုမှိ တာလော ပတိဋ္ဌာ ယဿာတိ ဝေတာလော။ အမရကြည့်။ ဝဲတာလ-သံ။ ဝေအာလ - ပြာ။ | (၁) (ဖုတ်ဝင်နေသော) သူသေကောင်။ (၂) သူသေကောင်ကို ထစေခြင်း။ (၁) ဝေတာလိက-ကြည့်။ (၂) ဝေတာဋ-ကြည့်။

ဝေတာလဥဋ္ဌာပက (တိ) | ဝေတာလ + ဥဋ္ဌာပက။ ထီ - ၌ ဝေတာလဥဋ္ဌာပိကာ။ | သူသေကောင်ကို ထစေတတ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေတာလိက (ပု) | ဝေတာလ + ဏိက။ ဝိတာလ + ဏိက။ ဝိဝိဓေန တာလေန စရတီတိ ဝေတာလိကော။ ကောတ္ထုဘ။ ဝဲတာလိက-သံ။ ဝေတာလိယ-အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ဖုတ်သွင်းဆရာ၊ သူသေကောင်ကို ထစေတတ်သူ။ (၂) အနှိုးတော်၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ကို သီဆိုလျက် ဘုရင်ကို နံနက်စောစော အိပ်ရာမှ နိုးစေတတ်သူ၊ (မောင်းတီးသမား)။ (၁) ဝေတာလိကေ စ ဇလ္လေ စ၊ မဏိမ္မိ ပဿ နိမ္မိတံ်။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၃။ ဝေတာလိကေတိ ဝေတာလဥဋ္ဌာပကေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၇၆။ (၂) နစ္စကာ လယ်ကာ က္ကန္ဒဇလိကာ ဝေတာလိကာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။

ဝေတာဋ (ပု) | ဝိ + တဋ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၅၀။ ဝေတာလ - ကြည့်။ ဝဲတာလိ - သံ။ ဝေတာလိ - အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ကြေးနင်း-ခွက်ခွင်း-စသည်ကို တီးခြင်း၊ ကြေးနင်း-ခွက်ခွင်း-စသည်တီးပွဲ။ (၂) (မန္တာန်ဖြင့်) ဖုတ်ဝင်နေသော သူသေကောင်ကို ထစေခြင်း။ (၁) (၂) နစ္စံ ဂီတံ ဝါဒိတံ ပေက္ခံ အက္ခာနံ ပါဏိဿရံ ဝေတာဋံ။ ဒီ၊ ၁။ ၆။ ဝေတာဋန္တိ ယနတာဋံ၊ မန္တေန မတသရီရုဋ္ဌာပနန္တိပိ ဧကေ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။

ဝေတာဋိက (ပု) | ဝေတာဋ + ဏိက | ဝေတာလိက(၂) အနက်ကြည့်။ ဝေတာဋိကော ဗောဓကရော။ ဓာန်။ ၃၉၆။ ယော နိသာဝသာနံ ဝိဘာဝေန္တော ဗောဓယတိ၊

သော ဝေတာဦကော၊ ဝိဘာဝန္တော တာဥသဒ္ဒေန ဗောဓယေတီတိ ဝေတာဦကော၊ ဏိကော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၉၆။

ဝေတာဦ (တိ) [ဝိ + တဥ + ဏီ။ ထိ-၌ ဝေတာဦနိ။ ဝဲတာလီ - သံ။ ဝေတာလီ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကြေးနင်း-ခွက်ခွင်း-မောင်း-တီးသော၊ သူ။ ဝေတာဦနော ကုမ္ဘထူနိ။ အဗ၊ ၁။ ၄၂၀။

ဝေတိ (ကြိ) [ဝိ + အ + တိ။ ဝိ + ဣ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂။ ၁၇၀။ ဝါယတိ-သံ။ ဝေဣ - ပြာ။] (က) ကင်း-ပျောက်-ချုပ်-ငြိမ်း - ၏။ (ခ) ပျက်စီး - ကုန်ခန်း - ၏။ (က) အတ္ထာ မေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ ဝေတိ စ။ မ၊ ၃။ ၃၂၉။ ဝေတီတိ ဝိဂစ္ဆတိ နိရုဇ္ဈတိ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၂၄၅။ ဒုက္ခံ တိဋ္ဌတိ ဝေတိ စ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၇။ ခိပ္ပံ ဟိ ဝေတီ (အံ၊ ၂။ ၃၆၀) တိ သီဃံ ဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၂၈။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၅၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၆၂)။ (ခ) ဥဒေတိ အာပူရတိ ဝေတိ စန္ဒော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၀။ ယထေဝ ဟိ စန္ဒော ဥဒေတိ စ ပူရတိ စ ပုန စ ခီယတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၁၄၃။ (-မဟာနိ။ ၉၆။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၁၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၃)။

ဝေတုလ္လ (နာ) [ဝိတုလ + ဏျ။ ဝိတုလဿ ဘာဝေါ ဝေတုလ္လံ။ ဝဲတုလျ-သက္ကတပိဋကာ။] မဟာယာနဗုဒ္ဓဝါဒ၊ ယင်းဝါဒကို ပြသည့် ပိဋကကျမ်းဂန်။ မဟာဝံသ။ ၃၆။ ၃၊ ၄၁။ ဒီပဝံ။ ၂၂၊ ၄၀-နှင့် ဝေဒလ္လပိဋက-ကြည့်။

ဝေတုလ္လက (တိ) [ဝေတုလ္လ + က] မဟာယာနဗုဒ္ဓ၊ ဝေတုလ္လပိဋကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်။ ယေသံ လဒ္ဓိ သေယျထာပိ ဧတရဟိ မဟာပုညဝါဒီသခ်ိတာနံ ဝေတုလ္လကာနံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၅၈။

ဝေတုလ္လပိဋက (နာ) [ဝေတုလ္လ + ပိဋက] ဝေတုလ္လပိဋက။ ဝေဒလ္လပိဋက-ကြည့်။

ဝေတ္တ - ဝေတြ (ပု၊ နာ) [ဝိ + အဇ + တ။ ဝိ + တြ။ ကောတ္ထုဘ။ အဇ + တြလ်။ အဇ-ကို ဝိ-ပြု။ ထောမ။ ဝေပု + တတြဏ်။ ဝေပတိ ကမ္မတီတိ ဝေတ္တံ, ဝေတြံ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၆။ ရူ။ ၆၆၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၉၅-၆။ ဝေတြ-သံ။ ဝေတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကြိမ်၊ ကြိမ်နွယ်၊ ကြိမ်လုံး။ ဟနေယျုံ ဝါတိ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ ကသာယ ဝါ ဝေတ္တေန ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ ကသာဟိပိ တာဠေန္တိ၊ ဝေတ္တေဟိပိ တာဠေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂၁။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ ဝေတ္တေဟိတိ ဝေတ္တလတာဟိ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၄၁။ (-အံ၊ ၁။ ၄၉၊ ၄၃၇။ မဟာနိ။ ၃၁၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၉၈)။

ဝေတ္တဂ္ဂ (နာ) [ဝေတ္တ + အဂ္ဂ] ကြိမ်ညွှန့်၊ ကြိမ်ပင်၏ အညွှန့်။ နာ ဝေဠုပဗ္ဘာဒီနံ ဇာနန္တိ အမ္ဗေသု ဝေတ္တဂ္ဂါဒီနိ ပက္ခိတ္တာနိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဝေတ္တန (နာ) [ဝိ + တန] ဝေတန-ကြည့်။ တတ္ထ ဝေတန (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁) န္တိ ဝေတ္တန်၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၃၂၈။

ဝေတ္တနာနုပ္ပဒါန (နာ) [ဝေတ္တန + အနုပ္ပဒါန] ရိက္ခာ-လခ-လစာ-လုပ်အားခ-အဖိုး-အခ-ကို ပေးခြင်း။ ဒါသကမ္မကရပေါရိသာဒီနံ ဝေတ္တနာနုပ္ပဒါနံ ပရိဗ္ဗယဒါနံ။ သီ ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၂။

ဝေတ္တပစ္ဆိ (ထီ) [ဝေတ္တ + ပစ္ဆိ] ကြိမ်ခြင်းတောင်း၊ ကြိမ်ဖြင့် - ပြုအပ် - ပြီး - သော-တောင်း-ခြင်းတောင်း ။ သာ အနာစာရာ တံ ကုက္ကုံ ဝေတ္တပစ္ဆိယံ နိသီဒါပေတွာ ------- ဝိစရတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၁၀၈။

ဝေတ္တပထ (ပု) [ဝေတ္တ + ပထ] ကြိမ်ပိုက်ခရီး၊ ကြိမ်တောကို တိုးဝှေ့၍ သွားအပ်သော ခရီး။ ပုရိသော အနေနော ဓနတ္ထိကော ဓနုပရိယေသနံ စရမာနော ----- ဝေတ္တပထံ ဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။

ဝေတ္တပါန (နာ) [ဝေတ္တ + ပါန] ကြိမ်သီးဖြင့် ပြုအပ်သော-အဖျော်-ဖျော်ရည်။ ယာနိ စ တေသံ အနုလောမာနိ ဝေတ္တတိန္တိကာနိ ----- ကရမန္ဒာဒိခုဒ္ဒကဖလပါနာနိ။ ကခ်ီ။ ၂၃၁။ ဖာရုသကပါနန္တိ ဖာရုသကေဟိ အမ္ဗပါနံ ဝိယ ကတပါနံ။ ဣမိနာဝ နယေန ဝေတ္တပါနာဒီနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၅။

ဝေတ္တဗန္ဓန (နာ) [ဝေတ္တ + ဗန္ဓန] ကြိမ်တည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့။ ဝေတ္တဗန္ဓနေန ဝါ ဗဒ္ဓေါ။ မဟာနိ။ ၂၀၇။ (-မဟာနိ။ ၃၁၅။ စူဠနိ။ ၂၃၅)။

ဝေတ္တဗန္ဓနဗဒ္ဓ (တိ) [ဝေတ္တဗန္ဓန + ဗဒ္ဓ] ကြိမ်တည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့-အပ်သော။ သာမုဒ္ဒိကာယ နာဝါယ ဝေတ္တဗန္ဓနဗဒ္ဓါယ ဝဿမာသာနိ ဥဒကေ ပရိယာဒါယ --------- ဝါတာတပပရေတာနိ ဝေတ္တဗန္ဓနာနိ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၆။ (-အံ၊ ၂။ ၄၉၄)။

ဝေတ္တမဏ္ဍ (ပု) [ဝေတ္တ + မဏ္ဍ] ကြိမ်ညောင်စောင်း၊ ကြိမ်ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-ရက်အပ်-သော ညောင်စောင်း။ ဗိဒလမဏ္ဍကန္တိ ဝေတ္တမဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၉။

ဝေတ္တမယ (တိ) [ဝေတ္တ + မယ] ကြိမ်ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-ရက်အပ်-သော။ ဘဒ္ဒပီဌန္တိ ဝေတ္တမယံ ပီဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၉။ ဝတ္ထေဟေဝ စတုရဿာဒိအာကာရေန ကတံ ဘဒ္ဒပီဌန္တိ အာဟ " ဝေတ္တမယံ ပီဌ " န္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဝေတ္တမယပီဌ (နာ) [ဝေတ္တမယ + ပီဌ] ကြိမ်ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော အင်းပျဉ်။ ဘဒ္ဒပီဌကေသူတိ ဝေတ္တမယပီဌေသု။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉။ (-ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၄၅၁)။

ဝေတ္တရဏိ (ထီ၊ ပု) [ဝေတရဏိ-ကြည့်။ ဝဲတရဏိ-သံ။] (၁) ဝေတ္တရဏီမည်သော ဆေးဆရာ။ (၂) ဝေတ္တရဏီမည်သော ငရဲ။ (၁) ဓမ္မန္တရီ ဝေတ္တရဏိ စ ဘောဇော (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၆) တိ ဧတေ ဧဝံ နာမကာ ဝေဇ္ဇာ။ ဇာ၊ ၆၊၄။ ၅၀၃။ (၂) အသိပတ္တဝနပပ္ပဝေသနံ ဝေတ္တရဏိယံ သမောတရဏံ။ ပေတ၊ ၆။ ၂၀၅။ ဝေတ္တရဏိ (မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၁၉) နွဲ့ ဧဝံနာမကံ နိရယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဝေတ္တလတာ (ထီ) [ဝေတ္တ + လတာ။ ဝေဠုလတာ-သံ။] ကြိမ်နွယ်။ ဟေဋ္ဌာ ခုရတရာ ဥဘောသု တီရေသု ဝေတ္တလတာ စ ကုသတိဏာနိ စ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၆၈။ (-ဝိမာန၊ ၆။ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅၁)။

ဝေတ္တလတာဒိဝိနဒ္ဓ (တိ) [ဝေတ္တလတာဒိ + ဝိနဒ္ဓ] ကြိမ်နွယ်စသည်တို့ဖြင့် - ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-အပ်သော။ မဂုံလဂူထဘရိတာ ဝေတ္တလတာဒိဝိနဒ္ဓါ လာမကသေယျာ အဿ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၉။ (-ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၃၈၄)။

ဝေတ္တလတာပဝေသန (နာ) [ဝေတ္တလတာ + ပဝေသန] ကြိမ်နွယ်တို့ကို သွင်းခြင်း။ ဒုဗ္ဘလဘာဝကရဏတ္ထံ ဝေတ္တလတာပဝေသနတ္ထဉ္စ သာရဒါရူဟိ တစ္ဆေတွာ။ စရိယာ၊ ၆။ ၁၇၂။

ဝေတ္တလတာမဏ္ဍာလ (နာ) [ဝေတ္တလတာ + မဏ္ဍာလ] ကြိမ်နွယ်၏ - အဝန်း - အဝိုင်း။ အဌသု ဝေတ္တလတာမဏ္ဍာလေသု ဧကေကသ္မိံ ဩဝိဂ္ဂိတံ ဧကေကံ ကာဇံ ---------- ခန္ဓံ အာရောပေတွာ။ စရိယာ၊ ၆။ ၁၇၂။

ဝေတ္တဝတီ (ထီ) [ဝေတ္တ + ဝန္တု + ဤ။ ဝေတြဝတီ - သံ။] (၁) ဝေတ္တဝတီမြို့။ (၂) ဝေတ္တဝတီမြစ်။ (၁) (၂) တဒါ ဝေတ္တဝတီ-နဂရံ ဥပနိဿာယ ဝေတ္တဝတီနဒီတီရေ ဇာတိမန္တော နာမေကော ဗြာဟ္မဏော ပဗ္ဗဇိတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၈၈။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၂)။ (ဝေတြဝတီ - ဝေတ္တဝတီမြစ်ကို ယခုခေတ်၌ Betwa - ဗီတွာ-ဟုခေါ်သည်၊ ၎င်းမြစ်သည် ဣန္ဒိယနိုင်ငံ ဘိုပါလ်ပြည်နယ်ရှိ ဝိဉ္ဈတောင်တန်းတလျှောက်တည်ရှိ၍ အရှေ့မြောက်ဖက်ဆီသို့ မိုင် ၃၆၀-လောက်အထိ စီးဆင်းသွားပြီး Jumna - မြစ်ထဲသို့ စီးဝင်သွားသည်။ ဝီလျံ)။

ဝေတ္တဝတီနဂရ (နဂရ) [ဝေတ္တဝတီ + နဂရ] ဝေတ္တဝတီမြို့။ ဝေတ္တဝတီ-ကြည့်။

ဝေတ္တဝတီနဒီတီရ (နဒီ) [ဝေတ္တဝတီ + နဒီ + တီရ] ဝတ္တဝတီမြစ်ကမ်း။ ဝေတ္တဝတီ-ကြည့်။

ဝေတ္တဝလ္လီ (ထီ) [ဝေတ္တ + ဝလ္လီ] ဝေတ္တလတာ-ကြည့်။ ဝလ္လိအာဒီသု ဝေတ္တဝလ္လိအာဒိကာ ယာ ကာစိ အမ္ဗဗာဟုပ္ပမာဏာ ဝလ္လီ ----- ဂရုဘဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဟ။ ၃၀၆။

ဝေတ္တာစရ (တိ) [ဝေတ္တ + အာ + စရ + ဏ]အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေတ္တလတာ ဗန္ဓိတွာ အာစရိတဗ္ဗတော ဝေတ္တာစရံ မဂ္ဂံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၁၇။ ဝေတ္တာစရော (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ ဝေတ္တေဟိ သဉ္စရိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၅၁၅။

ဝေတ္တာစာရ (တိ) [ဝေတ္တ + အာ + စရ + ဏ] ကြိမ်နွယ်တို့ကို ဖွဲ့၍-ကြိမ်နွယ်တို့ဖြင့် သွားအပ်သော၊ ခရီး။ ဝေတ္တာစာရံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၂၆။

ဝေတ္တာသန (နဒ) [ဝေတ္တ + အာသန] ကြိမ်ကုလားထိုင်၊ ကြိမ်ထိုင်ခုံ၊ ကြိမ်နွယ်တို့ဖြင့်-ပြု-ရက်-အပ်သော နေရာ။ ပီဌန္တိ ယံကိဉ္စိ တာဒိသံ ဒါရုက္ခန္ဓမ္ပိ အာပဏမ္ပိ ဗလိကရဏပီဌမ္ပိ ဝေတ္တာသနမ္ပိ ------ ဝုစ္စတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၃)။

ဝေတြဝတီ (ထီ) [ဝေတြ + ဝန္တု + ဤ။ ဝေတြော ဗာဟုလ္လေန အတ္ထိ အသံ။ ဣန္ဒိယပြည် မာလဝတိုင်း၌ရှိသည်။ထောမ။] ဝေတြဝတီမြစ် (မြစ်ကြီး ၁၀-ခုအနက် ၈-ခု မြောက်မြစ်။ ဝေတ္တဝတီ-ကြည့်။ ဂင်္ဂါ ယမုနာ အစိရဝတီ --------- ဝေတြဝတီ ဝီတံသာ စန္ဒဘာဂါတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဝေဒ (ပု၊ နဒ) [ဝိဒ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃၊ ၂၁၆။ ဝိဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝေဒေန ဝေဒိတဗ္ဗာ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗာတိ ဝေဒါ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃။ ဝိဒန္တိ ဓမ္မံ, ကမ္မံ ဝါ ဧတေဟီတိ ဝေဒါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၁။ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဝေဒေတီတိ ဝေဒေါ ------ အာရမ္မဏရသံ ဝိန္ဒတိ အနုဘဝတီတိ ဝေဒေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။ ဝိဒန္တိ တေဟိ သစ္စာနီတိ ဝေဒါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဝိဒန္တိ ဓမ္မမေတေဟီတိ ဝေဒါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၈။ သစ္စာနိ ဝိဒန္တိ ဇာနန္တီတိ ဝေဒါနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၉၃။ ဝေဒ-သံ။ ဝေအ၊ ဝေဒ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။]

(၁) (က) ဉာဏ်။ (ခ) မင်ဉာဏ် ၄-ပါး။ (ဂ) မင် ၄-ပါး။ (၂) သစ္စာ ၄-ပါး။ (၃) နှစ်သက်ခြင်း - ပီတိ။ (၄) ဝမ်းမြောက်ခြင်း - သောမနဿ။ (၅) ခံစားခြင်း၊ ခံစားသော အခြင်းအရာ - ဝေဒနာ။ (၆) သိခြင်း။ (၇) ရခြင်း - ပဋိလာဘ။ (၈) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော (တရား)။ (၉) ထင်ရှားသော။ (၁၀) လေးခု - (၄) သခ်္ဂျာ။ (၁၁) ဝေဒကျမ်း၊

၃-ကျမ်း၊ ၄-ကျမ်း၊ ၅-ကျမ်း။ (၁) (က) ဉာဏ်။ ယံ ပြာဟ္မဏံ ဝေဒဂုဲမာဘိဇညာ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၈။ သဗ္ဗေပိ ဝေဒဥ တုဋ္ဌိဥ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ ပုစ္ဆိတသုတ္တန္တာ ဝေဒလ္လန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။ ဝေဒန္တိ ဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၀၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၃။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၆၈။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၁။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃)။ (ခ) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။ ဝေဒေဟီတိ ဝေဒါ ဝုစ္စန္တိ စတူသု မဂ္ဂေသု ဉာဏံ, ပညာ ပညိန္ဒြိယံ ------- ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ မဟာနိ။ ၇၁။ စူဋနိ။ ၆၃ - ၄။ စတုမဂ္ဂဉာဏသခ်ါတေဟိ ဝေဒေဟိ အန္တံ, ဝေဒါနံ ဝါ အန္တံ ဂတတ္တာ ဝေဒန္တဂူ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၉။ ဝေဒဂူ (သုတ္တနိ။ ၃၂၆) တိ ဝေဒသခ်ါတေဟိ စတူဟိ မဂ္ဂဉာဏေဟိ ဂတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။ (-သုတ္တနိ။ ၄၁၃။ ဥဒါန၊၄။၅၀၊၁၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၁၊ ၁၅၄၊ ၂၄၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇၊ ၄၃၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁)။ (ဂ) မဂ် ၄-ပါး။ ဝေဒဂူ (သံ၊ ၁။ ၁၄၃) တိ စတုမဂ္ဂသခ်ါတေဟိ ဝေဒေဟိ ဒုက္ခဿန္တံ ဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ ဝေဒန္တဂူ (သံ၊ ၁။ ၁၇၀) တိ စတုန္နံ မဂ္ဂဝေဒါနံ အန္တံ, စတူဟိ ဝါ မဂ္ဂဝေဒေဟိ ကိလေသာနံ အန္တံ ဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။၂၁၅။(-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁)။

(၂) သစ္စာ ၄-ပါး။ ဝေဒဂူ (ဣတိဝုတ်။ ၂၃၂) တိ ဝေဒိတဗ္ဗဿ စတုသစ္စဿ ပါရဂ်တတ္တာ ဝေဒဂူ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၂။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၆)။ (၃) နှစ်သက်ခြင်း။ ပီတိ။ ဥဋ္ဌာရဝေဒါ (မ၊ ၂။ ၁၂၈) တိ မဟန္တတုဋ္ဌိနော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၇။ အရိယသာဝကော လဘတိ အတ္ထဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မဝေဒံ။ အံ၊ ၂။ ၂၅၂။ အတ္ထဝေဒန္တိ အဋ္ဌကထံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ။ ဓမ္မဝေဒန္တိ ပါဋိဉ် နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၈၈။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၁။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၉)။ (၄) ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ သောမနဿ။ ယေ ဝေဒဇာတာ ဝိစရန္တိ လောကေ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၄။ ဝေဒဇာတာတိ တုဋ္ဌိဇာတာ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၁။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆)။ (၅) ခံစားခြင်း၊ ခံစားသော အခြင်းအရာ။ ဝေဒနာ။ သောပိ ဝေဒနာသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော အတိဣန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၂။ ဝေဒေန အနုဘဝနာကာရေန အယိတံ ပဝတ္တံ ဝေဒယိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။ (၆) သိခြင်း။ တဿ ဝါ ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒေါ ဧတဿ အတ္ထိ၊ တံ ဝါ ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒမာနောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈)။ (၇) ရခြင်း။ ပဋိလာဘ။ အရိယေန ဝေဒေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄) တိ သုန္ဒရေန ပဋိလာဘေန။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၀။ (၈) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (တရား)။ ဝေဒါနံ ဝါ အန္တဂတော (မဟာနိ၊ ၇၁။ စူဋနိ။ ၆၄) တိ ဇာနိတဗ္ဗာနံ အဝသာနပ္ပတ္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁။ (၉) ထင်ရှားသော။ ဝေဒဂူ (၂) ကြည့်။ (၁၀) လေးခု။ (၄) သခ်္ဂျာ။ ဝေဒဿေဟိ မ္တာ တ္ဂဂါ, သာလိနီ သာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၆၈။ ဘုဇင်္ဂပ္ပယာတံ ဘဝေ ဝေဒ,ယေဟိ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၈၀။ အာဒိသဒ္ဒေန စေတ္ထ ဝေဒ, ယုဂ, ဥတု, မုနိ ---- ဟရာဒယော သံဂဏ္ဌာတိ။ ဧတ္ထ စ စတုဗ္ဗေဒ, စတုယုဂ, ဆဥတု, သတ္တမုနိ ---------- ဧကာဒသ ဟရာတိ

လောကသံကေတေ။ ဝစနတ္ထဇောတိကာ၊ ၁၀ - ဂါထာ။ (၁၁) ဝေဒကျမ်း၊ ၃-ကျမ်း၊ ၄-ကျမ်း၊ ၅-ကျမ်း။ အဗျာယကော မန္တရော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ---- ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၂။ အံ၊ ၁။ ၁၆၃။ အံ၊ ၂။ ၁၉၇။ သုတ္တနိ။ ၃၆၅။ အပ၊ ၁။ ၃၉။ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနန္တိ ဣရုဝေဒယဇုဝေဒသာမဝေဒါနံ။ --------- ဣတိဟာသပဉ္စမာနန္တိ အာထဗ္ဗဏဝေဒံ စတုတ္ထံ ကတွာ " ဣတိဟ အသ, ဣတိဟ အသာ " တိ ဤဒိသဝစနပဒ္ဓိသံယုတ္တော ပုရာဏကထာသခ်ီတော ဣတိဟာသော ပဉ္စမော စတေသန္တိ ဣတိဟာသပဉ္စမာ၊ တေသံ ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ ဝေဒါနံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၀။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၅-၆။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၉။ စူဠနိ၊ ၆။ ၁၃။ (-သုတ္တနိ။ ၃၆၀၊ ၄၃၂။ အပ၊ ၁။ ၂၆။ စူဠနိ။ ၅၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၇။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၇၈။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၆၆။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၂၉။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၄-၅။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၃၀၇)။

(ဝေဒသည်-- မန္တဝေဒ, ပြဟ္မဝေဒ, ကပ္ပဝေဒတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ၃-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ဣရု, ယဇု, သာမ ဟုဆိုအပ်သော ဝေဒ ၃-ကျမ်းတို့သည် မန္တဝေဒမည်၏။ ထိုမန္တဝေဒ၏အဖွင့်ဖြစ်သော ဝေဒကျမ်းသည် ပြဟ္မဝေဒမည်၏။ ထိုမန္တဝေဒ၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် ယဇ်ပူဇော်မှု အစီအရင်ကို ပြသော ဝေဒသည် ကပ္ပဝေဒမည်၏။ (ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၁-၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၇)။

ထိုဣရု, ယဇု, သာမ ဟုဆိုအပ်သော ၃-ကျမ်းတို့ကိုပင် " ဝိဒန္တိ ဓမ္မမေတေဟိတိ ဝေဒါ " ဟူသော ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၈-နှင့်အညီ တရားသိကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း, " ဝေဒံ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ၊ ဝေဒေန ဝေဒိတဗ္ဗာ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗာတိ ဝေဒါ " ဟူသော အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၃-နှင့်အညီ ဉာဏ်ဖြင့်သိအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, " ဝိဒန္တိ ဓမ္မံ, ကမ္မံ ဝါ ဧတေဟီတိ ဝေဒါ " ဟူသော သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၁-နှင့်အညီ တရားကို (တစ်နည်း) ကံကို သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, " ဝေဒ " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ " မုနာတိ ဇာနာတိ ဓမ္မံ အနေနာတိ မန္တော " ဟူသော ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၈-နှင့်အညီ တရားကိုသိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, " ဣရုဝေဒါဒယော ဟိ ဂုတ္တဘာသိတဗ္ဗတာယ ' မန္တာ ' တိ ဝုစ္စန္တိ " ဟူသော ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂-နှင့်အညီ လုံခြုံစွာဆိုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, တေ ဧဝ မန္တာ " သုဂတိယောဝိ မုနန္တိ သုယျန္တိ စ ဧတေဟိ " တိ ကတွာ -ဟူသော သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၁-နှင့်အညီ သုဂတိဘဝ, ဒုဂ္ဂတိဘဝတို့ကို သိကြောင်း, ကြားနာအပ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း " မန္တ " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ " သုယျတေ ဓမ္မံ ဧတာယာတိ သုတိ " ဟူသော ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၈ - နှင့်အညီ တရားကို ကြားနာအပ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် " သုတိ "ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ " တယော ဓေါ တာတ နာဂသေန ဝေဒါ သိက္ခာနိ နာမ " ဟူသော မိလိန္ဒ။ ၉။ သိက္ခန် သိက္ခိယတီတိ ဝါ သိက္ခာ" ဟူသော နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄၀-တို့နှင့်အညီ သင်ကြားအပ်သော အတတ်ဖြစ်သောကြောင့် " သိက္ခာ " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ " ဝိဇ္ဇာတိ တယော ဝေဒါတိ ဝဒန္တိ တာယ ဣဓလောကတ္ထံ ပရလောကတ္ထံ ဉာယန္တိ " တိ ကတွာ -ဟူသော သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၈-နှင့်အညီ ပစ္စုပ္ပန်, တမလွန် နှစ်တန်သော အကျိုးကို

သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် " ဝိဇ္ဇာ " ဟူ၍ လည်းကောင်း ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ဣရု, ယဇု, သာမဟူသောဝေဒ ၃-ကျမ်းတို့ကို အဌက, ဝါမက, ဝါမဒေဝ, ဝေဿာမိတ္တ, ယမဒဂ္ဂိ, အဂီရသ, ဘာရဒ္ဝါဇ, ဝါသေဋ္ဌ, ကဿပ, ဘဂု ဟူသော ရသေ့ (၁၀) ယောက်တို့သည် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်၏ အခြံအရံဖြစ်သော ယထာကမ္မူပဂ ဉာဏ်ဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ ကံသာလျှင် မိမိဥစ္စာရှိသည်၏ အဖြစ် စသည်ကိုလည်းကောင်း, မျက်မှောက်အားဖြင့် မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်နှင့်တူသော ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဖြင့် လွန်လေပြီးသောကမ္ဘာ၌ ပုဏ္ဏားတို့၏ ဝေဒကျမ်းကို သရဇ္ဈာယ်ခြင်းအစီအရင်ကိုလည်းကောင်း ကြည့်ပြီး သူတစ်ပါးတို့အား သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲခြင်းကို မပြုကုန်မူ၍ ကဿပဘုရားရှင်၏ပါဠိတော်နှင့် တိုက်ဆိုင်နှိုးနှောကုန်လျက် ဝေဒကျမ်းတို့ကို ရေးသားစီကုံးကြသည်။ နောက်ကာလ ပုဏ္ဏားတို့က ပါဏာတိပါတ စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းပြီး ဝေဒ-၃ကျမ်းတို့ကို ဖျက်ဆီး၍ ဘုရားစကားတော်နှင့်ဆန့်ကျင်အောင် ပြုကြကုန်သည်။

ဘုရားပွင့်ရာကာလ၌ ဘုရားအဖြစ်ကို တန်ခိုးကြီးသော သတ္တဝါများသိကြစေရန် အတွက် ဘုရားမပွင့်မီကာလကပင် ကြိုတင်၍ ဘုရားရှင်၏လက္ခဏာကို ပြတတ်သော ဝေဒပုဒ်များကို သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာကြီးများက ဝေဒကျမ်းတို့၌ ထည့်သွင်းထားကြသည်။ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသောအခါမှ ဘုရားရှင်၏လက္ခဏာကို ပြတတ်သော ဝေဒများနှင့် တကွ ကျန်ဝေဒများ အစဉ်အတိုင်း ကွယ်ပျောက်ကြသည်။ အံ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၁။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၅၀။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၆၅-၆။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၉၂။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၈။ မ၊ ၌၊ ၃၊ ၁၆၇။ အံ၊ ၌၊ ၃၊ ၅၇။

ဝေဒကျမ်းတို့ကို သင်ယူသူတို့သည်--

တံ သဝိတု ဝရေဏိယံ၊

ဘဂ္ဂေါ ဝေဒဿ ဓီမဟိ၊

ဓီယော ယော နော ပစောဒယေ။ ဟူသော သာဝိတ္တီဂါထာကို ဦးစွာရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်အပ်သည်။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၇၈။ ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း (၄)၊ သာဝိတ္တီပုဒ်။

ဝေဒကျမ်းများကို သင်ယူစဉ်ကာလ၌ (၄၈)နှစ်တို့ပတ်လုံး ပြဟ္မစရိယခေါ်မေထုန်မှ ကြဉ်ရှောင်မှုအကျင့်ကို စောင့်ထိန်းကြရသည်။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၆၇။

ဝေဒကျမ်းကို လေ့လာပွန်းတီး တတ်မြောက်ပြီးသောအခါ၌ ကျော်စောမှု, အခြံအရံပေါများမှု, လာဘ်လာဘပေါများမှုဟူသော အကျိုးတို့ကို ရရှိခံစားရသည်။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၃။ လောကီကျိုးအနေဖြင့် ကျော်စောမှုစသောအကျိုးတို့ကို ရရှိခံစားရသော်လည်း လောကုတ္တရာအနေအားဖြင့်ကား-- ဝေဒကျမ်းတို့သည် ငှက်ပျောတုံးကဲ့သို့ အပဋ္ဌသာပြေပြစ်ချောမော၍ အတွင်း၌ကား အနှစ်သာရမရှိကြသောကြောင့် ဝေဒကျမ်းတို့ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်၍ ဝေဒကျမ်းတို့၏ကမ်းတစ်ဖက်သို့ ရောက်စေကာမူ ထိုသူတို့၏ ဝေဒကျမ်းတို့ကို အားထုတ်မှုသည် အရှင်မဟာကဿပမထေရ်အား ရှိခိုးရသောကောင်းမှု၏ တစ်ဆယ့်ခြောက်ခုမြောက်သော အစိတ်ကိုမျှ မမီနိုင်ပေ။ ထေရ။ ၃၆၄။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၆။ ထေရ၊ မြန်။ ၁၆၈။

ဝေဒကျမ်းအရေအတွက်မှာ- ဣရု, ယဇု, သာမဟူ၍ ၃-ကျမ်းဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း)

ထိုဌ် အာထပ္ဗဏကိုထည့်၍ ၄-ကျမ်းဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း) ထိုဌ် ကွတိဟာသကိုထည့်၍ ၅-ကျမ်းဖြစ်သည်။ ကွတိဟာသကျမ်းကို ဝေဒကျမ်းတို့ဌ် ထည့်သွင်းရေတွက်သည်ကို " ပဥ္စဝေဒါ နာမ ကွရုဝေဒေါ, ယဇုဝေဒေါ, သာမဝေဒေါ, အာထပ္ဗဏဝေဒေါ, ကွတိ-ဟာသော စာတိ ဧဝံ ကွတိဟာသပဥ္စမာနံ ဝေဒါနံ " ဟူသော သံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၁၆။ စကားအရ သိသာထင်ရှားလှပေသည်။ အာထပ္ဗဏဝေဒ သည် သူတစ်ပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းကို ပြုတတ်သည်ဖြစ်၍ သူတော်ကောင်းတို့ မသုံး ဆောင်ထိုက်သောကြောင့် ပါဠိတော်တို့ဌ် " တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ " စသည်ဖြင့် အာထပ္ဗဏဝေဒကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၊ ၁။ ၂၇။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၉။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၆။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၅-၆။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၇၊ ၃၀၉။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၄၃။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၁၃။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၈၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၀၊ ၂၂၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဝေဒ၂ (တိ) | ဝေဒ + ဏ | (၁) ဝေဒကျမ်းကို (အာဂုမ်) ဆောင်သူ။ (၂) အသိညာဏ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ပဥ္စ ဝေဒါ (သံ၊ ၁။ ၂၇) တိ ကွတိဟာသပဥ္စမာနံ ဝေဒါနံ ဓာရကာ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၆။ (၂) ခေမင်္ကရဿ ဝေဒဿ၊ ဓမ္မဋ္ဌဿ သံဝုတတ္တဿ။ မ၊ ၂။ ၄၈။ ဝေဒဿာတိ ဝေဒေါ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ၊ တေန သမန္နာဂတဿ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၈။

ဝေဒက[3] (တိ) | ဝိဒ + ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဝေဒိကာ။ ဝေဒက-သံ။ ဝေဒက၊ ဝေဒဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | ခံစားတတ်သော၊ သူ (အတ္တ၊ ဝေဒနာ)။ ကာရကဿ ဝေဒကဿ ဧကမေဝ ဂဏ္ဟန်္တေ ဧတံ သဿတံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄။ အတ္တနာ ဝါ သုခဒုက္ခာနံ ဝေဒကေန ရဟိတံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၃။ အတ္တာ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၁။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၃။

ဝေဒက[4] (တိ) | ဝေဒ + က | ဗေဒင်ကျမ်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ကောသလဇနပဒေ ဝေဒကာ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒါနံ သဗ္ဗာယ-ကရဏတ္ထဉ္စ အတ္ထုပပရိက္ခဏတ္ထဉ္စ တသ္မိံယေဝ ဂါမေ သန္နိပတန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၃။

ဝေဒကကာရကသဘာဝါဘာဝ (ပု) | ဝေဒက + ကာရက +သဘာဝ +အဘာဝ | ခံစားတတ်သော သဘော, ပြုလုပ်တတ်သော သဘော၏မရှိခြင်း။ တေသံ ပစ္စယဘူတာနဉ္စ သမ္ဘောဟာဒိနံ ဝေဒကကာရကသဘာဝါ-ဘာဝဿနမုခေန ------ အယံ ဒေသနာ သုညတာဝိဘာဝနပွဓာနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၈။

ဝေဒကဘာဝပဋိက္ခေပ (ပု) | ဝေဒက + ဘာဝ + ပဋိက္ခေပ | ခံစားတတ်သောသူ၏ အဖြစ်ကို-ပယ်-တားမြစ်-ခြင်း။ ဝေဒကဘာဝ-ပဋိက္ခေပမုခေန သဠာနနာဒိဘာဝေါပိ ပဋိက္ခိတ္တော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝေဒကဘာဝဝိဘာဝက (တိ) | ဝေဒကဘာဝ + ဝိဘာဝက။ ထိ-၌ --ဝိဘာဝိကာ။ | ခံစားတတ်သောသူ၏အဖြစ်ကို ထင်စွာပြတတ်သော။ ဝေဒယိတဘာဝဒီပက (မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၆) နှင့် ဝေဒကဘာဝဝိဘာဝကံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဝေဒကရ (တိ) | ဝေဒ + ကရ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝေဒကာရ-သံ။ | နှစ်သက်ခြင်းကိုပြုတတ်သော၊ ဘုရား။ အဿာသကော ဝေဒကရော၊ သာမညဖလဒါယကော။ အပ၊ ၁။ ၃၇၄။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၆။

ဝေဒကရဟိတ (တိ) [ဝေဒက + ရဟိတ] ခံစားတတ်သူ - ကင်း - မရှိ - သော။ ဒုက္ခဉိ ဝေဒနီယမ္ပိ သန္တံ ဝေဒကရဟိတံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။

ဝေဒကဝိရဟဒဿန (နဲ) [ဝေဒက + ဝိရဟ + ဒဿန] ခံစားတတ်သူ - ကင်း-မရှိ-ခြင်းကို ပြခြင်း။ သုညဂါမဌာနေတိ ဧတ္ထ သုညဂါမဂ္ဂဟဏံ ပရမတ္ထတော ဝေဒက-ဝိရဟဒဿနတ္ထံ ကာယဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၉။

ဝေဒကဝေါဟာရ (ပု) [ဝေဒက + ဝေါဟာရ] ခံစားတတ်သောသူ ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဝိပါကက္ခန္ဓပ္ပဝတ္တိယံ ဝေဒက-ဝေါဟာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝေဒကာရကသမတ္ထ (တိ) [ဝေဒ + ကာရက + သမတ္ထ] ဝေဒကျမ်းကိုပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဣမိနာ ဝေဒကာရကသမတ္ထတံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝေဒဂန္ထ (ပု) [ဝေဒ + ဂန္ထ] ဝေဒကျမ်း။ တီသု ဝေဒဂန္ထေသု ပါရံ ပရိယောသာနံ ဂတောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၀)။

ဝေဒဂူ (တိ) [ဝေဒ + ဂမု + ရူ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၄။ ရူ။ ၅၉၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၁၈။] (၁) (က) ဝေဒကျမ်းတို့၏ ကမ်းတဘက်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (ခ) ဝေဒကျမ်းတို့ဖြင့်ကမ်း တဘက်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (၂) (အလုံးစုံ သောတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်) ထင်ရှားသည် တို့ကို ပြု၍ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၃) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (ရဟန္တာ)။ (၄) မဂ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (ရဟန္တာ)။ (၅) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် (သစ္စာ ၄-ပါးကို) သိသော၊ သူ။ (၆) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် (ကိလေသာတို့ကို ဖောက်ခွဲ၍) ဖြစ်သော၊ သူ။ (၇) မဂ်ဉာဏ်၏-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်-(သံသရာ၏) -အဆုံးသို့ရောက် သော၊ သူ။ (၈) မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ဇာတိ,ဇရာ, မရဏ၏ အဆုံးသို့ ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (၉) ဉာဏ်ဖြင့်-သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရားတို့၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၁၀) အသိဉာဏ် တို့ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (၁၁) သိ-အပ်-သင့် - ထိုက် - သောတရားတို့၏ အဆုံးသို့ ရောက်သော၊ သူ။ (၁၂) ဉာဏ်ကို ရသော၊ သူ။ (၁၃) ဝေဒကျမ်းတို့ကို-သိ-ကျော်လွန်-ပြီး သော၊ သူ။(၁၄) ခံစားခြင်းတို့ကို လွန်မြောက် ပြီးသော၊ သူ။(၁၅) သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို-သိပြီး-သိ၍တည်-သော၊ သူ။ (၁၆) အသက်၊ ဇီဝ၊ လိပ်ပြာ၊ ဝိညာဏ်ကောင်။ (၁၇) ဝေဒဂူသုတ်။

(၁) (က) ဝေဒကျမ်းတို့၏ ကမ်းတဘက် သို့ရောက်သော၊ သူ။ (ခ) ဝေဒကျမ်းတို့ဖြင့် ကမ်းတဘက်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (၂) (အလုံး စုံသောတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်) ထင်ရှားသည် တို့ကို ပြု၍ဖြစ်သော၊ သူ။ ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈။ ဝေဒဂူတိ ဝေဒါနံ ပါရံ ဂတာတိပိ ဝေဒဂူ၊ ဝေဒေဟိ ပါရံ ဂတာတိပိ ဝေဒဂူ။ ဣဓ ပန သဗ္ဗေ သခ်တာသခ်တဓမ္မေ ဝိဒိတေ ပါကဋေ ကတ္တာ ဂတာတိ ဝေဒဂူ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ (-အံ၊ ၁။ ၆၉)။ (၃) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (ရဟန္တာ)။ ဝိဒိတတ္တာ ဝေဒဂူ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၅၀၉။ ဝေဒေဟိ ဝါ အန္တဂတောတိ ဝေဒဂူ။ မဟာနိ။ ၇၁။ စူဋနိ။ ၆၄။ ဝေဒေဟိ ဝါ အန္တဂတောတိ စတူဟိ မဂ္ဂဉာဏဝေဒေဟိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပရိယန္တဘာဝေန အန္တသခ်ါတံ နိဗ္ဗာနံ ဂတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁။(-သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။ ၆၄။ ထေရ၊ ၄၊၁။၆၇)။

(၄) မင်္ဂ ၄-ပါးတို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ပြီးသော၊ သူ (ရဟန္တာ)။ ဝေဒဂူ (သံ၊ ၁။ ၁၄၃)တိ စတုမဂ္ဂသခ်ီတေဟိ ဝေဒေဟိ ဒုက္ခဿန္တံ ဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ (၅) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးဖြင့် (သစ္စာ ၄-ပါးကို) သိသော၊ သူ။ သ ဝေဒဂူ (ကျတိဝုတ်။ ၂၇၂) တိ သော ဝေဒသခ်ီတေန မဂ္ဂဉာဏေန စတုန္နံ သစ္စာနံ ဂတတ္တာ ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဝေဒဂူ။ ကျတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၃၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၄။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၆)။ (၆) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် (ကိလေသာတို့ကို ဖောက်ခွဲ၍) ဖြစ်သော၊ သူ။ စတူဟိ စ မဂ္ဂဉာဏဝေဒေဟိ ကိလေသေ ဝိန္ဒိတ္တာ ဂတတ္တာ ဝေဒဂူ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။

(၇) မဂ်ဉာဏ်၏-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်-(သံသရာ၏)အဆုံးသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဝေဒဿ မဂ္ဂဉာဏဿ, တေန ဝါ ဝေဒေန သံသာရဿ ပရိယောသာနံ ဂတာတိ ဝေဒဂုနော။ ကျတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၃။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၆)။ (၈) မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ဇာတိဇရာမရဏ၏အဆုံးသို့ ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ တေဟိ ဝေဒေဟိ ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ဂတော အန္တပ္ပတ္တော --------- ဝေဒဂူ။ မဟာနိ။ ၇၁။ စူဠနိ။ ၆၄။ (၉) ဉာဏ်ဖြင့်- သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်- သော တရားတို့၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ ဇာတု ဝေဒဂူ (သံ၊ ၂။ ၃၀၄) တိ အဟံ ဧကံသေနေဝ ဝေဒဂူ၊ ဝေဒသခ်ီတေန ဉာဏေန နေယျော သု ဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁။ (၁၀) အသိဉာဏ်တို့ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ အယံ နော ဝေဒေဟိ ဂတတ္တာ " ဝေဒဂူ " တိ သခ်ံ ဂတာ ဘဂဝါ အန္တိမာ ဗြဟ္မုပပတ္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၁။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၈)။

(၁၁) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရားတို့၏ အဆုံးသို့ရောက်သော၊ သူ။ ဝေဒါနံ ဝါ အန္တဂတောတိ ဝေဒဂူ။ မဟာနိ။ ၇၁။ ဝေဒါနံ ဝါ အန္တဂတောတိ ဇာနိတဗ္ဗာနံ အဝသာနပ္ပတ္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၄။ ကျတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၂)။ (၁၂) ဉာဏ်ကိုရသော၊ သူ။ ဇာတု ဝေဒဂူ (သံ၊ ၂။ ၃၀၄) တိ အဟံ ဧကံသေနေဝ ဝေဒဂူ၊ ----- ဝေဒံ ဝါ ဂတော အဓိဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁။ (၁၃) ဝေဒကျမ်းတို့ကို-သိ- ကျော်လွန် - ပြီး - သော၊ သူ။ သော သတ္ထသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော ဉာတော အတိက္ကန္တော၁ ဟောတိ၊ ------ အတိဝေဒံ ဂတောတိပိ ဝေဒဂူ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၂။

(၁၄) ခံစားခြင်းတို့ကို လွန်မြောက်ပြီးသော၊ သူ။ ယော ဝေဒနာသု ဝီတရာဂေါ၊ သောပိ ဝေဒနာသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော အတိက္ကန္တော, အတိဝေဒံ ဂတောတိပိ ဝေဒဂူ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၂။ (၁၅) သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို - သိပြီး - သိ၍တည် - သော၊ သူ။ ဝေဒဂူ (ထေရ။ ၂၂၂) တိ ----- စတ္တာရိ ဝါ သစ္စာနိ ပရိညာပဟာနသစ္ဆိကိရိယာဘာဝနာ-ဘိသမယဝသေန အဘိသမေစ္စ ဌိတော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇။ (၁၆) အသက်၊ ဇီဝ၊ လိပ်ပြာ၊ ဝိညာဏ်ကောင်။ ရာဇာ အာဟ " ဘန္တေ နာဂသေန ဝေဒဂူ ဥပလဗ္ဘတိ " တိ၊ ကော ပနေသ မဟာရာဇ ဝေဒဂူ နာမာတိ။ ယော ဘန္တေ အဇ္ဇန္တရေ ဇီဝေါ ----- တေန တေန ဒွါရေန ပဿတီတိ။ မိလိန္ဒ။ ၅၅-၆။ (၁၇) ဝေဒဂူသုတ်။ ဝေဒဂူ အရိယော အရဟာ၊ အသဒ္ဓမ္မာ စ သဒ္ဓမ္မာ။ အံ၊ ၂။ ၅၁၀။ အဂံတွရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်၊ အံ၊ ၂။ ၅၀၉။

ဝေဒဂူပဥ္ဉ (တိ) [ဝေဒဂူ + ပဥ္ဉ]
အသက်- ဇီဝ-လိပ်ပြာ- ဝိညာဏ်ကောင်-ကို

မေးခြင်း-နှင့်စပ်သော ပြဿနာ။ ဝေဒဂူပဉ္ဇော ဆဌော။ မိလိန္ဒ။ ၅၈။

ဝေဒင်် (နာ) [ဝေဒ + အင််။ ဝေဒါင််-သံ။] ဝေဒ - ဗေဒ - ကျမ်း၏ အစိတ်၊ ဗေဒင်။ သုသိမောတိ ဧဝံနာမကော ဝေဒင််သု ကုသလော ပဏ္ဍိတပရိဗ္ဗာဇကော။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၁၅။ (-အပ၊ ၎၊ ၂။ ၂၃၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၇)။

(ဝေဒကျမ်း၏အစိတ်သည်-- (၁) ကပ္ပကျမ်း - ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၏အစီအရင်ကို ပြဆိုရာကျမ်း။ (၂) ဗျာကရုဏ်းကျမ်း - ပါဏိနီစသော သဒ္ဒါကျမ်း။ (၃) ဇောတိသတ္ထကျမ်း- ဂြိုဟ်, နက္ခတ်တို့၏ အသွားအလာ သရုပ်သဏ္ဌာန်နှင့်တကွ သုဘ, အသုဘကို ပြဆိုသောကျမ်း။ (၄) သိက္ခာကျမ်း - သရ, ဗျည်း, ဌာန်, ကရိုဏ်း, ပယတ်တို့ကို ပြဆိုသော ပါဏိနီသိက္ခာ, နာရဒသိက္ခာစသော ကျမ်း။ (၅) နိရုတ္တိကျမ်း-ဝဏ္ဏာဂမ စသောလက္ခဏာ ငါးပါးတို့ဖြင့် ပကတိ, ပစ္စယတ္ထ, နိဗ္ဗစနတ္ထ တို့ကို ပြဆိုရာကျမ်း။ (၆)ဆန္ဒောဝိစိတိကျမ်း- ဇဂတိ စသောဆန်းတို့ကို ပြဆိုရာ ပိင်္ဂလ စသောကျမ်း။ ဤခြောက်ကျမ်းတို့ကို(ဝေဒင််)- ဝေဒကျမ်း၏အစိတ်ဟုဆိုသည်။ဓာန်။၁၁၀။)

ဝေဒင််ကုသလ (တိ) [ဝေဒင်် + ကုသလ] ဝေဒ - ဗေဒ - ကျမ်း၏ အစိတ် (ဗေဒင်) ၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ပေါရိသာဒေါ ဝေဒင််ကုသလော နက္ခတ္တစာရံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၅၁၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၄)။

ဝေဒင််ပါရဂ (တိ) [ဝေဒင်် + ပါရ + ဂမု + ကွိ] ဝေဒ-ဗေဒ-ကျမ်းတို့၏-ကမ်းတစ်ဖက်-အဆုံး-သို့ရောက်သော၊ သူ။ ဝေဒင််ပါရဂေါ သကပရသမယကုသလော ဧကဒိဝသံ သတ္ထုမမ္မဒေသနံ သုတွာ။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၆။

ဝေဒင််ဝိသယ (တိ) [ဝေဒင်် + ဝိသယ] ဝေဒ-ဗေဒ-ကျမ်းလျှင်-အရာရှိသော။ နဆသု ဗျဥ္ဇနပဒေသု ဝိယ တဒုဘယသာဓာရဏ-နိဗ္ဗစနံ ဝေဒင််ဝိသယတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝေဒစတုက္က (နာ) [ဝေဒ + စတုက္က] ဝေဒ - ဗေဒ - ကျမ်းတို့၏- ၄-ခု အပေါင်း။ ဝေဒမက္ခာနပဥ္စမ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၇) န္တိ ဏ္ဍတိဟာသပဥ္စမံ ဝေဒစတုက္ကံ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၄၈၈။

ဝေဒဇာတ (တိ) [ဝေဒ + ဇာတ] ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်သော၊ ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ယေ ဝေဒဇာတာ ဝိစရန္တိ လောကေ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၄။ ဝိမာန။ ၅၀။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၇၈။ ဝေဒဇာတာတိ တုဋ္ဌိဇာတာ။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၁၁။ ဝေဒဇာတာတိ ဇာတသောမနဿာ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၁၄၁။ ဝေဒဇာတ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၉) န္တိ သဥ္ဇာတသောမနဿံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၎။ ၁၀၉။ ဝေဒဇာတော(စရိယာ။ ၃၉၁)တိ ဇာတပီတိ-ပါမောဇ္ဇော။ စရိယာ၊ ၎။ ၆၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆)။

ဝေဒဇ္ဇဂတ (နာ) [ဝေဒ + အဇ္ဇဂတ] ဝေဒ - ဗေဒ - ကျမ်းတို့ကို သိခြင်း။ ဝေဒဇ္ဇဂတာန' ရိဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၃၃) တိ အရိဌ ဏ္ဍမာနိ ဝေဒါဓိဂမနာနိ နာမ ---------- ကလိဂ္ဂါဟော။ ဇာ၊ ၎။ ၇။ ၅၆။

ဝေဒဇ္ဇာယီ (တိ) [ဝေဒ + အဓိ + အာ + ဏ္ဍ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေဒဇ္ဇာယိနီ။ ဝေဒါဓျယိန်-သံ။] ဝေဒကျမ်းတို့ကို-ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဇာယ်-သင်အံ-လေ့ကျက်-အာဂုံဆောင်-သော၊ သူ။ ဝေဒဇ္ဇာယီနံ ဝေဒသတ္ထေ ဝိယ စ ဒိဋ္ဌိယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝေဒတုဠိပါမောဇ္ဇဗဟုလ (တိ) | ဝေဒ + တုဠိ + ပါမောဇ္ဇ + ဗဟုလ | များသော သိခြင်း, နှစ်သက်ခြင်း, ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝေဒတုဠိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဝေဒတ္ထယ (နံ) | ဝေဒ + တယ။ ဝေဒတြယ-သံ။ | (ကြာရ, ယဇု, သာမ-ဟူသော) ဝေဒကျမ်းတို့၏ ၃-ခုအပေါင်း။ ကြဒံ ဝေဒတ္ထယံ နာမ ကဒလိကွန္ဓော ဝိယ ဗဟိ မဠံ အန္တော နိဿာရံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ (-၂၃၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈-၉)။

ဝေဒတ္ထယဝစန (နံ) | ဝေဒတ္ထယ + ဝစန | ဝေဒကျမ်းတို့၏ ၃-ခု အပေါင်းဟူသော စကား။ အသို့ ဝစနေတိ အတ္ထနာ ဥဂ္ဂဟိတေ ဝေဒတ္ထယဝစနေ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၀)။

ဝေဒတ္ထယဝိဘာဝန (ထီ၊ နံ) | ဝေဒတ္ထယ + ဝိဘာဝန | ဝေဒကျမ်းတို့၏ ၃-ခုအပေါင်းကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဝေဒတ္ထယဝိဘာဝနံ ပညဉ္စ လက္ခဏာဒိတော နိဒ္ဒါရေတွာ ဇာနနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝေဒဓရ (ပု) | ဝေဒ + ဓရ + အ | ဝေဒကျမ်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဝေဒဓရာ သောတ္တိယာ သုဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဝေဒန (နံ) | ဝိဒ + ယု။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။ (တိ) ဝေဒန-သံ။ | သိခြင်း။ ဝေဒနသိလ-ကြည့်။

ဝေဒနက (တိ) | ဝေဒနာ + က။ နာ-၌ ရဿပြု။ | ခံစားတတ်သော (ဝေဒနာ) သဘောရှိသော။ အသညသတ္တာ ဒေဝါ --- အဝေဒနကာ အသညကာ အစေတနကာ အစိတ္တကာ ပါတုဘဝန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၃၄။

ဝေဒနတ္တ (တိ) | ဝေဒနာ + အတ္တ | ဝေဒနာ ဟူသော-အတ္တ-အသက်-လိပ်ပြာ-ရှိသော၊ သူ။ (ဝေဒနာကို " အတ္တ " ဟု-ယူ၍တည်-ယူဆ-သော၊ သူ)။ ဝေဒနတ္တာယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော ဝေဒနာယံ ပတိဋ္ဌာယ ပုညံ ဝါ အပုညံ ဝါ ပသဝတိ။ မ၊ ၁။ ၂၉၂။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇)။

ဝေဒနတ္တယဒေသနာ (ထီ) | ဝေဒနတ္တယ + ဒေသနာ | ဝေဒနာတို့၏ ၃-ခုအပေါင်းကို-ဟော-ပြော-ရွတ်ဆို-ကြောင်းဖြစ်သော ပါဠို။ ကော ပနာဝုသော ဝေဒနတ္တယဒေသနာယ အဓိပ္ပါယော။ ကထိဝတ္ထု၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ (-၁၇၈၊ ၁၇၉)။

ဝေဒနသီလ (တိ) | ဝေဒန + သီလ | သိခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗဿ ကာယဿ ပဋိ ပဋိ ပစ္စေကံ သမ္မဒေဝ ဝေဒနသီလော ဇာနနသီလော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၁။ ဝိတိယာ ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒနသီလော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝေဒနဿာဒ (ပု) | ဝေဒနာ + အဿာဒ | ဝေဒနာကို သာယာခြင်း။ တေသု ကာမဇ္ဈောသာနံ ဝေဒနဿာဒေန ဟောတိ။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝေဒနာ (ထီ) | ဝိဒ + ယု။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၂။ ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၉။ ရူ။ ၆၀၀။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄၀။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၅၄။ အာရမ္မဏရသံ ဝေဒယန္တီ အနုဘဝန္တီတိ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၅)။ ဝေဒနာ-သံ။ ဝေဒဏာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ခံစားတတ်သော သဘော၊ ဝေဒနာ။

(၂) အနာရောဂါ။ ဝေဒနာ။ (၃) ဝေဒနာသုတ် စ-သုတ်။ (၁) လေခံ ပဿိတွာ မရိဿာမိတိ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၆။ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊၂။ ၅၅။ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ အာဒီနဝဉ္စ နိဿရဏဉ္စ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၈။ အံ၊ ၃။ ၄၀၅။ ဥဒါန။ ၇၇။ မိလိန္ဒ။ ၅၁။ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ၃။ ၈၊ ၁၂၃။ အံ၊ ၃။ ၂၅၀။ အဘိ၊ ၀။ ၂၀၂။ ဝေဒနာတိ တိဿော ဝေဒနာ၊ တာ စ လောကိယာ ဧဝ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၀။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၆။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၁။ " ဝေဒနာ ဝေဒနာ " တိ အာဝုသော ဝုစ္စတိ၊ ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ အာဝုသော " ဝေဒနာ " တိ ဝုစ္စတီတိ။ မ၊ ၁။ ၃၆၇။ တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၇၊ ၄၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၈၁။ မ၊ ၂။ ၂။ မ၊ ၃။ ၆၈၊ ၁၂၆။ သံ၊ ၁။ ၃၂၀၊ ၃၂၂။ သံ၊ ၂။ ၃၊ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၈။ ၄၆။ အဘိ၊ က။ ၃၅။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈၂။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၂၃)။

" ဝေဒနာဖြစ်ကြောင်းတရား "

ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ (တစ်နည်း) အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်သည်။ ပဋိသံ။ ၅၄။ ထိုတွင် ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ပုံကား- စက္ခုပသာဒနှင့်ရူပါရုံတို့ကိုစွဲ၍ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုစက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသောတရား ၃-ပါးတို့ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် (စက္ခုသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ သောတပသာဒနှင့် သဒ္ဒါရုံတို့ကိုစွဲ၍ သောတဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုသောတပသာဒ, သဒ္ဒါရုံ, သောတဝိညာဉ်ဟူသောတရား ၃-ပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် (သောတသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ ဃာနပသာဒနှင့် ဂန္ဓာရုံတို့ကိုစွဲ၍ ဃာနဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုဃာနပသာဒ, ဂန္ဓာရုံ, ဃာနဝိညာဉ်ဟူသောတရား ၃-ပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့် (ဃာနသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ ဇိဝှါပသာဒနှင့် ရသာရုံတို့ကိုစွဲ၍ ဇိဝှါဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထို ဇိဝှါပသာဒ, ရသာရုံ, ဇိဝှါဝိညာဉ်ဟူသောတရား ၃-ပါး ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့် (ဇိဝှါသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ ကာယပသာဒနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကိုစွဲ၍ ကာယဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုကာယပသာဒ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ကာယဝိညာဉ်ဟူသောတရား ၃-ပါးတို့ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ကာယသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ ဘဝင်စိတ်နှင့် လောကီမမ္မာရုံတို့ကိုစွဲ၍ အာဝဇ္ဇန်း (ဇော) ဟူသော မနောဝိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုဘဝင်စိတ်, လောကီမမ္မာရုံ, အာဝဇ္ဇန်း (ဇော) ဟူသော မနောဝိညာဉ်တရား ၃-ပါးတို့ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်။ ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့် (မနောသမ္ဖဿဇာ) ဝေဒနာဖြစ်သည်။ မ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝေဒနာသည် ခံစားတတ်သော အနက်အားဖြင့် ၁-ပါးသာ အဖို့ရှိသော်လည်း မှီရာ အပြားအားဖြင့် ကာယိကဝေဒနာ,

စေတသိကဝေဒနာဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိသည်။ မ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၎၊ ၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၂။ ဇာတ်၏အစွမ်းအားဖြင့် ကုသိုလ်ဝေဒနာ, အကုသိုလ်ဝေဒနာ, အဗျာကတဝေဒနာဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၀။

(တစ်နည်း) အနုဘဝနလက္ခဏာ အားဖြင့် သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ(•ဥပေက္ခာဝေဒနာ)ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၅၆။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၁။ မ၊ ၂။ ၆၀။ သံ၊ ၃။ ၁၇၊၅၃။ အဘိ၊ ၈။ ၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၃။ အံ၊ ၂။ ၃၅၀၊ ၃၆၀။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၂။ သင်္ဂဟ။ ၃၉။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၂-၃။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၃၇၆။ ယောနိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အဏ္ဍဇသတ္တဝါ၌ ဖြစ်သောဝေဒနာ, ဇလာဗုဇသတ္တဝါ၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာ, သံသေဒဇသတ္တဝါ၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာ, ဩပပါတိကသတ္တဝါ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာဟူ၍ ၄-ပါးအပြားရှိသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။ ဂတိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ငရဲဘုံ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ, တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ, ပြိတ္တာဘုံ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ, လူဘုံ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ, နတ်ဘုံ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာဟူ၍ ၅-ပါးအပြားရှိသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။

(တစ်နည်း) ဣန္ဒြေ၏ အစွမ်းအားဖြင့် သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာဟူ၍ ၅-ပါးအပြားရှိသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။ ဒွါရ၏အစွမ်းအားဖြင့် စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ, သောတသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ, ဃာနသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ, ဇိဝှါသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ, ကာယသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ, မနောသမ္ဖဿဇာဝေဒနာဟူ၍ ၆-ပါးအပြားရှိသည်။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။

(တနည်း) အာရုံ၏အစွမ်းအားဖြင့် ရူပါရုံကိုခံစားတတ်သော ဝေဒနာ, သဒ္ဒါရုံကိုခံစားတတ်သော ဝေဒနာ, ဂန္ဓာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ, ရသာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ, ဓမ္မာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာဟူ၍ ၆-ပါး အပြားရှိသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။

(တစ်နည်း) ကိလေသာဟူသော အာမိသနှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ, မယှဉ်သော သုခဝေဒနာ, ကိလေသာဟူသော အာမိသနှင့်ယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ, မယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ, ကိလေသာဟူသော အာမိသနှင့်ယှဉ်သော အဒုက္ခမသုခ (• ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာ, မယှဉ်သော အဒုက္ခမသုခ (• ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာဟူ၍ ၆-ပါးအပြားရှိသည်။ အံ၊ ၂။ ၃၆၀။

ဝိညာဏာဓာတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်-- စက္ခုဝိညာဏဓာတ်, သောတဝိညာဏဓာတ်, ဃာနဝိညာဏဓာတ်, ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်, ကာယဝိညာဏဓာတ်, မနောဓာတ်, မနော-ဝိညာဏဓာတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာဟူ၍ ၇-ပါး အပြားရှိသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၎။ ၁၈၃။ လောကဓံတရား၏အစွမ်းအားဖြင့် လာဘ်ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ, လာဘ်မရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ, အခြံအရံရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ, အခြံအရံမရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ, ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ, ချီးမွမ်းခံရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ, ချမ်းသာခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ, ဆင်းရဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ

ဟူ၍ ၈-ပါး အပြားရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။

ကာလ၏အစွမ်းအားဖြင့် အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ, ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဖြစ်သောသုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ, အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟူ၍ ၉-ပါး အပြားရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။ ထိုဝေဒနာ ၉-ပါးတို့ကိုပင် သန္တာန်ဖြင့်မြောက်ပွါးသော် အဗျတ္တာသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာ ၉-ပါး, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ ၉-ပါးဟူ၍ ၁၈-ပါးအပြား ရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။

(တစ်နည်း) အာရုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ ၆-ပါးတို့ကို သုခ, ဒုက္ခ, အဒုက္ခမသုခဟူသော ဝေဒနာ ၃-ပါးတို့ဖြင့် မြောက်ပွါးသော် ရူပါရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ ၃-ပါး, သဒ္ဒါရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ ၃-ပါး, ဂန္ဓာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ ၃-ပါး, ရသာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ ၃-ပါး, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ၃-ပါး, ဓမ္မာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ ၃-ပါးဟူ၍ ၁၈-ပါး အပြားရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။

(တစ်နည်း) စိတ်၏ကျက်စားခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် မျက်စိဖြင့်ရူပါရုံကို မြင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ နားဖြင့် သဒ္ဒါရုံကို ကြားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ နှာခေါင်းဖြင့် အနံ့ကိုနမ်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ လျှာဖြင့် အရသာကို လျက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ကိုယ်ဖြင့်အတွေ့ကို တွေ့ထိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ စိတ်ဖြင့် သဘောကို သိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာဟူ၍ ၁၈-ပါးအပြားရှိသည်။ အံ၊ ၁။၁၇၇။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။

ကာမဂုဏ် ၅-ပါးကိုမှီသော သောမနဿဝေဒနာ ၆-ပါး, ဒေါမနဿဝေဒနာ ၆-ပါး, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၆-ပါး, ကာမဂုဏ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း (ဈာန်) ကိုမှီသော သောမနဿဝေဒနာ ၆-ပါး, ဒေါမနဿဝေဒနာ ၆-ပါး, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၆-ပါးဟူ၍ ၃၆-ပါးအပြား ရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။ ယင်း ၃၆-ပါးကို ကာလ၏အစွမ်းဖြင့် မြောက်ပွါးသည်ရှိသော် အတိတ်ကာလ၌ ဝေဒနာ ၃၆-ပါး, အနာဂတ်ကာလ၌ ဝေဒနာ၃၆-ပါး, ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဝေဒနာ ၃၆-ပါးဟူ၍ ၁၀၈-ပါးရှိသည်။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၈၃။ အကျဉ်းအားဖြင့် စိတ် (၈၉) ပါး၌ ယှဉ်သောဝေဒနာ (၈၉) ပါး၊ အကျယ်အားဖြင့် စိတ် (၁၂၁) ပါး၌ယှဉ်သော ဝေဒနာ (၁၂၁)ပါး အပြားရှိသည်။ သင်္ဂဟ။ ၃၈။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၁-၂။

“ ဝေဒနာ၏လက္ခဏာဒီစတုက္က ”

ဝေဒနာသည် ခံစားတတ်သည်၏အဖြစ်လျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ခံစားခြင်းလျှင် ကိစ္စရှိ၏။ (တစ်နည်း) အာရုံ၏ကြုံရအခြင်းအရာကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ စိတ်၌မှီလျက် သာယာတတ်သောတရားဟူ၍ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်၏။ ကိုယ်စိတ်တို့၏

ငြိမ်းအေးခြင်းလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ရှိ၏။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၂။ (တစ်နည်း) ဝေဒနာ သည် ခံစားခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ အာရုံဟူသော အရသာကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ချမ်းသာစေတတ်သော တရား, ဆင်းရဲစေတတ်သော တရားဟူ၍ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ ဖဿတရား လျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိ၏။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉။

ဝေဒနာတို့၏ဖြစ်ကြောင်းကား တွေ့ထိမှု ဟူသော ဖဿတည်း။ ဝေဒနာတို့၏ထူးသည် ၏အဖြစ်ကား ကိလေသာဟူသော အာမိသနှင့် ယှဉ်မှု, မယှဉ်မှုတည်း။ ဝေဒနာတို့၏ အကျိုး ကား ခံစားအပ်သော ဝေဒနာအားလျော်သော အတ္တဘောကို ဖြစ်စေခြင်းတည်း။ ဝေဒနာတို့ ၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုဟူသည် တွေ့ထိမှုဟူသော ဖဿ၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုပင်တည်း။ ဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ကား မဂ္ဂင် ၈-ပါး တရားတို့ပင်တည်း။ အံ၊ ၂။ ၃၅၈-၆၁။

ဝေဒနာကို အနိစ္စ စသောအားဖြင့် ပိုင်း ခြား၍ မသိသောသူသည် ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ခြင်း ငှါ မထိုက်။ သံ၊ ၂။ ၂၂။ ဝေဒနာကိုစွဲ၍ ချမ်းသာမှု, ဝမ်းမြောက်မှု ဖြစ်ရခြင်းသည် ဝေဒနာ၏ သာယာဖွယ်မည်၏။ ဝေဒနာ၏ မမြဲမှု, ဆင်းရဲမှု, ဖောက်ပြန်မှု သဘောသည် ဝေဒနာ၏အပြစ်မည်၏။ ဝေဒနာ၌ လိုချင် တပ်မက်မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း, ပယ်စွန့်ခြင်း သည် ဝေဒနာ၏ ထွက်မြောက်ရာထွက် မြောက်ကြောင်းမည်၏။ သံ၊ ၂။ ၂၃-၄။

ဝေဒနာကိုနှစ်သက်သောသူသည် ဆင်းရဲ ကို နှစ်သက်သည်မည်၏။ ဆင်းရဲကို နှစ်သက် သောသူသည် ဆင်းရဲမှ မလွတ်မြောက်နိုင်။ ဝေဒနာကို မနှစ်သက်သောသူသည် ဆင်းရဲကို မနှစ်သက်သည်မည်၏။ ဆင်းရဲကို မနှစ်သက် သောသူသည် ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏။ သံ၊ ၂။ ၂၆။ ဝေဒနာဖြစ်ခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏ ဖြစ်ခြင်းမည်၏။ ဝေဒနာတည်ခြင်းသည် အနာရောဂါတို့၏ တည်ခြင်းမည်၏။ ဝေဒနာ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် အိုခြင်း, သေခြင်း၏ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမည်၏။ ဝေဒနာချုပ်ခြင်းသည် ဆင်းရဲချုပ်ခြင်းမည်၏။ ဝေဒနာ၏ ငြိမ်းခြင်းသည် အနာရောဂါတို့ ငြိမ်းခြင်းမည်၏။ ဝေဒနာ၏ ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည် အိုခြင်း, သေခြင်း၏ ပျက် ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းမည်၏။ သံ၊ ၂။ ၂၆-၇။

ဝေဒနာ၌ ငြီးငွေ့ခြင်း များသည်ဖြစ်၍ နေသောသူသည် ဝေဒနာကို ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြား၍သိသော သူသည် ဝေဒနာ, ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, (အိုခြင်း, သေခြင်းကြောင့်) စိုးရိမ်ခြင်း, ငိုကြွေးခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း, နှလုံးမသာယာခြင်း, ပြင်းစွာပင် ပန်းခြင်းတို့မှ လွတ် - လွတ်မြောက် - ၏။ သံ။ ၂။ ၃၃-၄။

ဝေဒနာ၌ အမြဲမရှိဟု ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေသောသူ, ဆင်းရဲ၏ဟု ရှုလေ့ရှိ သည်ဖြစ်၍နေသောသူ, အတ္တမဟုတ်ဟု ရှု လေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေသောသူသည် ဝေဒနာ ကို ပိုင်းခြား၍သိ၏။ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြား၍ သိသောသူသည် ဝေဒနာ, ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, အိုခြင်း, သေခြင်း, စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း, ငိုကြွေး ခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း, နှလုံးမသာယာခြင်း, ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့မှ လွတ် - လွတ်မြောက် - ၏။ သံ၊ ၂။ ၃၄။

" ဝေဒနာနှင့် ရေပွက်ဥပမာ "

ရေပွက်သည် အနှစ်မရှိသကဲ့သို့ ဝေဒနာ

သည်လည်း အနှစ်မရှိ။ ရေပွက်သည် အား မရှိ, ကိုင်ယူအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ မရောက်။ ထိုရေပွက်ကို ကိုင်ယူ၍ ပျဉ်ချပ်ကိုသော် လည်းကောင်း, ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်စသော နေရာကိုသော်လည်းကောင်း ပြုခြင်းငှါ မတတ် ကောင်း၊ ကိုင်ယူအပ် ကိုင်ယူအပ်သော ရေပွက်သည်လည်း ပြိုကွဲပျက်စီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဝေဒနာသည်လည်း အားမရှိ, ကိုင်ယူအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ မရောက်၊ မြဲ၏ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း, ခိုင်ခံ့၏ဟူ၍သော် လည်းကောင်း ယူခြင်းငှါ မတတ်ကောင်း၊ ယူ အပ်သော ဝေဒနာသည်လည်း မြဲသောအခြင်း အရာ, ခိုင်ခံ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မတည်။ ထိုထိုရေပေါက်၌ ရေပွက်သည် ဖြစ် လည်းဖြစ်, ချုပ်လည်းချုပ်၏၊ ကြာမြင့်စွာ မတည်နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝေဒနာသည် လည်း ` ဖြစ်လည်းဖြစ်, ချုပ်လည်းချုပ်၏။ ကြာမြင့်စွာမတည်နိုင်။ လက်ဖျစ်တစ်တွက်ခန့် ကာလအတွင်း၌ ဝေဒနာပေါင်း ကုဋေ တစ်သိန်းမျှ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။

ရေပွက်သည် ရေအပြင်, ရေပေါက်, ရေအစေး, စုရုံး၍ အထုပ်ပြုပြီး ယူကြောင်း လေဟူသောအကြောင်း ၄-ပါးတို့ကို စွဲ၍ဖြစ် သကဲ့သို့ ထိုအတူ ဝေဒနာသည်လည်း မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်, အာရုံ, ကိလေသာဟူသော အစေး, ဖဿ၏ ထိခိုက်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးတို့ကို စွဲ၍ဖြစ်သည်။ သံ။ ၂။ ၁၁၆။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၅။ အဘိ၊ ၄၊၂။ ၃၁။ ငရဲ၌ ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၂-ပါးရှိ သော်လည်း ဒုက္ခဝေဒနာကသာ အားရှိ၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာကား အဗ္ဗောဟာရိက အရာ၌ တည်၏။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၀။)

(၂) ဣတိ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟခ်ါမိ၊ နဝဉ္စ ဝေဒနံ နဥပ္ပါဒေဿာမီ (ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၂-၃။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ မဟာနိ။ ၃၉၇။) တိ ဧတံ ဣမိနာ ပိဏ္ဍပါတ-ပဋိသေဝနေန ပုရာဏဉ္စ ဇိယစ္ဆာဝေဒနံ ပဋိဟခ်ါမိ၊ နဝဉ္စ ဝေဒနံ အပရိမိတဘောဇန-ပစ္စယံ ---- နဥပ္ပါဒေဿာမီတိ ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိ၊ သရီရဿဝဘေဒနံ။ ဓမ္မ၊ ၃၄။ ဝေဒနန္တိ သီသရောဂါဒိဘေဒံ ဖရုသံ ဝေဒနံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။

(၃) ဓာတု ဖဿဉ္စ နော စေတံ၊ ဝေဒနာ အပရေ ဒုဝေ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၃။ စက္ခု ရူပဉ္စ ဝိညာဏံ၊ သမ္ဖဿော ဝေဒနာယ စ။ သံ၊ ၁။ ၄၄၂။ (-သံ၊ ၂။ ၁၈၉၊ ၁၉၃၊ ၁၉၆၊ ၄၅၄။ သံ၊ ၃။ ၅၄)။ (ဝေဒနာသုတ် (၈) သုတ် ဟူသည် (၁) (၂) သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဋိ။ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-၅-သုတ်၊ သံ၊ ၁။ ၁၅၉။ (၃) သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တ ပါဋိ။ ၇-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်၊ သံ၊ ၁။ ၄၄၀။ (၄) သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဋိ။ ၄-သံယုတ်၊ ၅-သုတ်၊ သံ၊ ၂။ ၁၈၉။ (၅) သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဋိ။ ၅-သံယုတ်၊ ၅-သုတ်၊ သံ၊ ၂။ ၁၉၁။ (၆) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဋိ။ ၆-သံယုတ်၊ ၅-သုတ်၊ သံ၊ ၂။ ၁၉၅။ (၇) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဋိ။ ၄-သံယုတ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၅၀။ (၈) သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဋိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်၊ သံ၊ ၃။ ၅၃။ တို့ဖြစ်သည်။)

ဝေနာကထာ (ထိ) [ဝေနာ + ကထာ] ဝေနာစကား၊ ဝေနာနှင့်စပ်သော စကား။ သစေ ပနာယံ ဝေနာကထာ ဟေဌာ နကထိတာ ဘဝေယျ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၀၉။

ဝေနာကမ္မဌာန (နာ) [ဝေနာ + ကမ္မဌာန] ဝေနာကမ္မဌာန်း။ (ဝေနာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း, ချုပ်ခြင်းစသည်ကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း)။ ဝေနာကမ္မဌာနေ ဝုတ္တနယေန ဖဿာယတနာနံ သမုဒယာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၆။ " ဝေနာနံ သမုဒယ " န္တိ-အာဒိပါဠိ ဝေနာကမ္မဌာနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝေနာကမ္မဌာနေတိ " ဝေနာနံ သမုဒယ " န္တိအာဒိကံ ဣမံ ပါဠိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈။ (-အံ၊ ၌၊ ၂။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀)။

ဝေနာကာယ (ပု) [ဝေနာ + ကာယ] ဝေနာတို့၏-အပေါင်း-အစု။ ဝေနာကာယာ (သံ၊ ၁။ ၂၄၅) တိ ဝေနာသမူဟာ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅။ (-သံ၊ ၂။ ၄၉။ ပဋိသံ။ ၃၆၃။ ပေဋကော။ ၂၄၄၊ ၂၉၉။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၂၅)။

ဝေနာကာရဏာ (ထိ၊ နာ) [ဝေနာ + ကာရဏာ] (နာ)(၁)(နောက်နောက်)ဝေနာ၏ အကြောင်း။ (ထိ) (၂) ဝေနာဟူသော-သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်း။ (နာ)(၁) ဝေနာကာရဏံ ဝေနတ္တာနံ သမနုပဿတော။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၈၅။ (ထိ) (၂) သုခသညာဒိဝသေန ဝေနာကာရဏာယ ဟေတုဘာဝတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆။ ဝေနာကာရဏာယာတိ ဝေနာယာတနာယ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၃။

ဝေနာကောဌာသ (ပု) [ဝေနာ + ကောဌာသ] ဝေနာ - တို့၏ - အဖို့အစု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေနာကွန္ခ (ပု) [ဝေနာ + ခန္ဓ။ ရူပက္ခန္ဓပုဒ်နှင့် တွဲစပ်ကြည့်။] ဝေနာကွန္ဓာ၊ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်စသော ဝေနာဟူသော-အဖို့-အစု-အပုံ-အပေါင်း။ ကော ဟေတု ကော ပစ္စယော ဝေနာက္ခန္ဓသ ပညာပနာယ။ မ၊ ၃။၆၇။ ပဥ္စက္ခန္ဓာ ရူပက္ခန္ဓော ဝေနာက္ခန္ဓော သညာက္ခန္ဓော သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁။ ယမက၊ ၁။၁။ သင်္ဂဟ။ သမုစ္စည်းပိုင်း။ ဝေနာက္ခန္ဓောတိ ဝေနာရာသိ ဝေနာကောဌာသော။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂။ ယထာ စ ရူပံ၊ ဧဝံ ဝေနာဒယောပိ ဝေဒယိတလက္ခဏာဒီသု ရာသိဘာဝူပဂမနေန။ န ဟိ ဝေနာဒီဟိ အညေ ဝေနာက္ခန္ဓာဒယော နာမ အတ္ထိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၆။ ဝေနာက္ခန္ဓော ကတိဟိ ခန္ဓေဟိ ကတိဟာယတနေဟိ ကတိဟိ ဓာတူဟိ သင်္ဂဟိတောတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၃။ (အဘိ၊ က။ ၂၅၁-၃။ ပဋိသံ။ ၅၃-၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၃၄။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၉၀။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၄။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁။ အဘိ၊ ၌၊ ၃။ ၆။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၀၅။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၃၊ ၂၂၆၊ ၂၂၆-၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၃၊ ၉၉။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၃)။

(အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်စသော ဝေနာအစုကို " ဝေနာက္ခန္ဓာ " ဟုခေါ်ဆိုသည်။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃။ မ၊ ၃။ ၆၇။ သံ၊ ၂။ ၃၉၊ ၈၃။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၆။ (တစ်နည်း) ရှစ်ပါးသော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် အစရှိကုန်သော တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်သောစိတ်တို့နှင့် တကွဖြစ်သောဝေနာစေတသိက်ကို "ဝေနာက္ခန္ဓာ" ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃။ ဝေနာစေတသိက်မှလွတ်သော ဝေနာက္ခန္ဓာမည် သည် မရှိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၆။

ဝေဒနာကွန္ခာ၏ဖြစ်ရာသည်- (၁) ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဘုံဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိသည်။ ထိုတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း (၁) ဝေဒနာကွန္ခာဖြစ်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂)ဝေဒနာကွန္ခာ ဖြစ်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်၊ (၃) ဝေဒနာကွန္ခာဖြစ်လတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိသည်။ ထိုတွင် (၁) ဝေဒနာကွန္ခာဖြစ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်- စတုဝေါကာရဉပပန္နက ဖြစ်သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်တို့နှင့် ပဉ္စဝေါကာရဉပပန္နကဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်တို့တည်း။ (၂) ဝေဒနာကွန္ခာဖြစ်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ခပ်သိမ်းသောဉပပန္နက, စဝန္တကဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။ (၃) ဝေဒနာကွန္ခာဖြစ်လတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ပစ္ဆိမဘဝိကမှတစ်ပါး ခပ်သိမ်းသော ဉပပန္နက, စဝန္တကဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃ယောက်တို့တည်း။ ဝေဒနာကွန္ခာ၏ ဖြစ်ရာဘုံဟူသည် စတုဝေါကာရ ၄-ဘုံ, ပဉ္စဝေါကာရ ၂၆-ဘုံ အားဖြင့် ၃၀-သော ဘုံတို့တည်း။

ထိုအတူ ဝေဒနာကွန္ခာ၏ ချုပ်ရာသည်လည်း (၁) ပုဂ္ဂိုလ်, (၂) ဘုံဟူ၍ ၂-ပါး အပြားရှိသည်။ ထိုတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း (၁) ဝေဒနာကွန္ခာချုပ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်, (၂) ဝေဒနာကွန္ခာချုပ်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်၊(၃) ဝေဒနာကွန္ခာ ချုပ်လတ္တံ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိသည်။ ထိုတွင် (၁) ဝေဒနာကွန္ခာ ချုပ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် စတုဝေါကာရ, ပဉ္စဝေါကာရစဝန္တက ဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, ၄ - ယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။ (၂) ဝေဒနာကွန္ခာချုပ်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ခပ်သိမ်းသော ဉပပန္နက, စဝန္တကဖြစ်သောပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။ (၃) ဝေဒနာကွန္ခာ ချုပ်လတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ပရိနိဗ္ဗန်တမှတစ်ပါး ခပ်သိမ်းသော ဉပပန္နက, စဝန္တကဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်တို့တည်း။ ဝေဒနာကွန္ခာ၏ချုပ်ရာဘုံဟူသည် စတုဝေါကာရ ၄-ဘုံ, ပဉ္စဝေါကာရ ၂၆-ဘုံအားဖြင့် ၃၀-သောဘုံတို့တည်း။

ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍ သိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း- (၁) ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍ သိဆဲပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍ သိပြီးပုဂ္ဂိုလ်။ (၃) ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍ သိလတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၃-ပါးအပြား ရှိသည်။ ထိုတွင် (၁) ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍သိဆဲပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ (၂) ဝေဒနာကွန္ခာကို ပိုင်းခြား၍သိပြီးပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် အရဟတ္တဖလဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။(၃) ဝေဒနာကွန္ခာကိုပိုင်းခြား၍ သိလတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ကျွတ်ထိုက်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, အောက်မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက် တို့တည်း။ ယမက၊ ၁။ ၃၁-၅။ ၄၄-၈၊၆၈-၉။ ယမိုက်အရကောက်။ ဝေဒနာကွန္ခာ၏ အကျယ်ကို အဘိ၊ ဝိ၊ ၃-၅၊ ၁၅-၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂-တို့ကိုလည်းကြည့်)။

ဝေဒနာကွန္ခနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝေဒနာကွန္ခ + နိဒ္ဒေသ | ဝေဒနာကွန္ခာနိဒ္ဒေသ၊ ဝေဒနကွန္ခာကို အကျယ်-ပြ-ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ အယ် ဝေဒနာကွန္ခနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၂။

ဝေဒနာကွန္ခပရိဂ္ဂဟ (ပု) | ဝေဒနာကွန္ခ + ပရိဂ္ဂဟ | ဝေဒနာကွန္ခာကို သိမ်းဆည်းခြင်း။

ဝေနာနုပသနာယ ဝေနာကွန္ဓရိဂ္ဂဟောဝ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ခ၆၇။

ဝေနာကွန္ဓမူလက (တိ) [ဝေနာကွန္ဓ + မူလ + က] ဝေနာကွန္ဓာလျှင်-အရင်း-မူလ-ရှိသော။ ရူပကွန္ဓမူလကာနိ စတ္တာရိ ဝေနာကွန္ဓမူလကာနိ တီဏိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ခု။ ခ၀ခု။ (-၂၉၇)။

ဝေနာကွန္ဓဝတ္ထုက (တိ) [ဝေနာကွန္ဓ + ဝတ္ထု + က] ဝေနာကွန္ဓာဟူသောအကြောင်း ဝတ္ထုရှိသော။ တတ္ထ ဝေနံ ဝါ ဟီတိ ဣမိနာ ဝေနာကွန္ဓဝတ္ထုကာ သဏ္ဌာယဒိဋ္ဌိ ကထိတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁)။

ဝေနာကွန္ဓဝိဘင် (ပု) [ဝေနာကွန္ဓ + ဝိဘင်] ဝေနာကွန္ဓဝိဘင်း၊ ဝေနာကွန္ဓာကို အကျယ်အားဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန်ရာ (စကားရပ်)။ ဣမ ဝုတ္တဿ ဒုရဿာတိ ဣမသ္မိံ ဝေနာကွန္ဓဝိဘင်ေ ----- ဝုတ္တဿ ဒုရဿ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉။

ဝေနာကွန္ဓသင်္ဂဟ (ပု) [ဝေနာကွန္ဓ + သင်္ဂဟ] ဝေနာကွန္ဓာကို-ပေါင်းယူ-သိမ်းယူ-ခြင်း။ အပ္ပစ္စယဂ္ဂဟဏေန ဝေနာကွန္ဓ-သင်္ဂဟောတိ ဣဒံ ခန္ဓမုခေန သြတရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၃။

ဝေနာကွန္ဓသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဝေနာကွန္ဓ + သင်္ဂဟိတ] ဝေနာကွန္ဓာဖြင့်-သင်္ဂြိုဟ်-ရေတွက်-အပ်သော။ ဝေနာကွန္ဓသင်္ဂဟိတံ သုခံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၁၁။

ဝေနာကွန္ဓသဒိသ (တိ) [ဝေနာကွန္ဓ + သဒိသ] ဝေနာကွန္ဓာနှင့်တူသော။ သေသံ ဝေနာကွန္ဓသဒိသမေဝါတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ခု။ ၁၁)။

ဝေနာကွယ (ပု) [ဝေနာ + ခယ] ဝေနာတို့၏ - ကုန် - ကုန်ခန်း-ခြင်း။ ဒုက္ခက္ခယာ ဝေနာကွယော၊ ဝေနာကွယာ သဗ္ဗံ ဒုက္ခံ နိဇ္ဇိဏ္ဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ခု။ ၁။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂)။

ဝေနာဂတ (တိ) [ဝေနာ + ဂတ] (၁) ဝေနာဌ်အာရုံပြုသောအားဖြင့်ဖြစ်သော။ (၂) ဝေနာ။ (၁) ဣတိ ကာယဂတာယ သတိယာ ဝုတ္တာယ ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ ဝေနာဂတာ သတိ စိတ္တဂတာ ဓမ္မဂတာ စ။ နေတ္တိ။ ၂၇။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။ ၉၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၃၆၊ ၁၃၈-၄၀)။ (၂) သော ယဒေဝ တတ္ထ ဟောတိ ရူပဂတံ ဝေနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ။ မ၊ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၁။ ၄၄၃။ အံ၊ ခု။ ၂၂၀-၃။ ရူပမေဝ ရူပဂတံ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။ (-မ၊ ခု။ ၃၂၅)။ သံ၊ ၂။ ၃၂၄-၅၊ ၅၅၃။ မဟာနိ။ ၉၅)။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၁ဈ)။

ဝေနာဂတာသတိ (ထီ) [ဝေနာဂတာ + သတိ] ဝေနာဌ် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်သော သတိ။ ဝေနာဂတာသတိအာဒီနံ ဝုတ္တဘာဂေါ ဒဿိတော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၆၂။

ဝေနာဂတာသတိပဋ္ဌာန (နှ) [ဝေနာဂတာ + သတိပဋ္ဌာန] ဝေနာဌ် အာရုံပြုသောအားဖြင့်ဖြစ်သော သတိပဋ္ဌာန်။ ဝေနာဂတာသတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝိယမာနေ သတိ ဒုက္ခေ " သုခ " န္တိ ဝိပလ္လာသော ပဟီယတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၃၈။

ဝေနာဂ (ဂ္ဂ) ဟဏ (နှ) [ဝေနာ + ဂဟဏ] ဝေနာ-သဒ္ဒါ၊ ဝေနာကို ယူခြင်း။ တတ္ထ ဝေနာဂဟဏေန တံသမ္ပယုတ္တာ တယော ခန္ဓာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ဝေနာဂ္ဂဟဏေန

ဝေနာသမ္မယုတ္တကာနမ္မိ --------- ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၁၉၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၈)။

ဝေနာဂါဟသင်္ဘာဝ (ပု) [ဝေနာ + ဂါဟ + သင်္ဘာဝ] ဝေနာကို-ယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း၏ ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်။ သညာယ သတိ တာယ ဝေနာဂါဟသင်္ဘာဝတော " အာဟာနေဋ္ဌေန သညာ ရောဂေါ " တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၅။

ဝေနာဂေလည (န) [ဝေနာ + ဂေလည] ဝေနာဟူသော အနာ။ ဂိလာနုပမော ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော ဝေနာဂေလညေန အပရိမုတ္တတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဝေနာဃာတနာ (ထီ) [ဝေနာ + ဃာတနာ] ဝေနာဟူသော-သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ - ခြင်း။ ဝေနာကာရဏာဿာ (မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၆) တိ ဝေနာဃာတနာဃ။ (အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၃-ဗဟူသု။)။

ဝေနာဇာတိက (တိ) [ဝေနာ + ဇာတိ + က] ဝေနာဟူသော-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-ဇစ်မြစ်-ရှိသော။ တဏှာ ဝေနာနိဒါနာ ဝေနာသမုဒယာ ဝေနာဇာတိကာ ဝေနာပဘဝါ။ မ၊ ၁။ ၉၆၊ ၃၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃၊ ၂၈၅။ နိဒါနာဒီနိ သဒ္ဓါနေဝ ကာရဏာဝေဝစနာနိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။

ဝေနာဉာဏသခ်ီရဘေဒ (ပု) [ဝေနာ + ဉာဏ + သခ်ီရ + ဘေဒ] ဝေနာ, ဉာဏ်, သခ်ီရ-တို့၏အပြားး။ ယထာ ဝါ တံ ဝေနာဉာဏသခ်ီရဘေဒတော အဋ္ဌမာ ဘိဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဝေနာဋ္ဌ (တိ) [ဝေနာ + အဋ္ဌ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေနာဋ္ဌော သိက္ခံ ပစ္စက္ခာတိ၊ အပစ္စက္ခာတာ ဟောတိ သိက္ခာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃။ ဝေနာဋ္ဌော နာမ ယော အဓိမတ္တာယ ဒုက္ခဝေနာယ အာတုရော ကိဉ္စိ နာ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၂၊ ၂၂၅)။

ဝေနာဋ္ဌိတ (တိ) [ဝေနာ + အဋ္ဌိတ] ဝေနာသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ သမသဟသဲ နိရယေ၊ အဒယိံ ဝေနာဋ္ဌိတော။ အပ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဝေနာတုရ (တိ) [ဝေနာ + အာတုရ] ဝေနာဋ္ဌိတ-ကြည့်။ သော ဝေနာတုရော အာကာသေ ဌာတုံ အသက္ကောန္တော ဘူမိယံ ပတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃။

ဝေနာတ္တယ (န) [ဝေနာ + တယ] ဝေနာ ၃-ခုအပေါင်း။ ယသ္မာ ဧဝံ ဝေနာတ္တယံ ဒုက္ခန္တိ ဝိဒိတံ၊ တသ္မာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၈၃)။

ဝေနာတ္တယမူလ (န) [ဝေနာတ္တယ + မူလ] ဝေနာ ၃-ခုအပေါင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဝေနာတ္တယမူလေန ဝါ ဧတ္ထ ဣဋ္ဌာဒီနံ အာရမ္မဏာနံ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၄၄။

ဝေနာတ္တယသမ္မယောဂ (ပု) [ဝေနာတ္တယ+သမ္မယောဂ] ဝေနာ ၃-ပါး အပေါင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဧကဝိဓာဒိတောတိ ဧတ္ထ အဝိဇ္ဇာ ---------- ဝေနာတ္တယ-သမ္မယောဂတော တိဝိဓာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅)။

ဝေနာတ္တိက (ပု၊ န) [ဝေနာ + တိက] (၁) ဝေနာတိက်၊ ဝေနာသဒ္ဒါဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော တိက်။ (၂) ဝေနာ

၃-ပါးတို့၏ အပေါင်း။ (၁) ဝေနာတ္တိကေ အဒုက္ခမသုခသမ္မယုတ္တာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ (-အာဘိ၊ ဌ၊ ၁၊ ၇၉၊ ၁၃၄။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇)။ (၂) ကျွမ်း တေမာသံ ဝေနာတ္တိကဝသေနေဝ ဝိဟာသိ။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၆)။

ဝေနာတ္တိကဂ္ဂဟဏာ (န) [ဝေနာတ္တိက + ဂဟဏာ] ဝေနာ ၃-ပါးအပေါင်းကို ယူခြင်း။ အနိဋ္ဌပွသင်္ခါဝါရဏတ္ထံ ဝေနာတ္တိကဂ္ဂဟဏံ (ကတံ)။ ဝဇိရ။ ၁၀၈။ ကင်္ခါ။ ဋီ။ ၂၈။

ဝေနာတ္တိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေနာတ္တိက + နိဒ္ဒေသ] ဝေနာတိက်ကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ဝေနာတ္တိကနိဒ္ဒေသေ သုခဘူမိယန္တိ ဇတ္ထ ---- ဇဝံ သုခမ္ပိ သုခဘူမိ နာမ။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၁။

ဝေနာတ္တိကပဥ္ဥ (တိ) [ဝေနာတ္တိက + ပဥ္ဥ] ဝေနာတိက်နှင့်စပ်သော - အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ ဝေနာတ္တိကပဥ္ဥေ ဇကေန ခန္ဓေနာတိ ဝေနာကွန္ဓေနေဝ။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆။

ဝေနာတ္တိကဘေဒ (ပု) [ဝေနာတ္တိက + ဘေဒ] ဝေနာတိက်အပြား။ ကုသလတ္တိက-ဘေဒေါ စ၊ ဝေနာတ္တိကဘေဒေါပိ။ ဝဇိရ။ ၁၅၈။

ဝေနာတ္တိကလက္ခဏ (န) [ဝေနာတ္တိက + လက္ခဏ] ဝေနာတိက်၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ သုခါဒီနံ ဝေနာတ္တိကလက္ခဏေန သြဠာရိကသုခုမတံ ကထေန္တော နဘိန္နတိနာမ။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄။

ဝေနာတ္တိကာနန္တရ (တိ) [ဝေနာတ္တိက + အနန္တရ] ဝေနာတိက်၏အခြားမဲ့ဖြစ်သော။ ဝေနာတ္တိကာနန္တရံ ဝိပါကတ္တိကော ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၁။

ဝေနာဒရထ (ပု) [ဝေနာ + ဒရထ] ဝေနာတည်းဟူသော ပူပန်ခြင်း။ သတ္တာပိ ဝေနာ ---- အဏုမတ္တမ္ပိ ဝေနာဒရထဿ အဘာဝတော သီတီဘူတာ အဟေသုံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၉၀။

ဝေနာဒိအနုပဿနာပသဂ် (ပု) [ဝေနာဒိ + အနုပဿနာ + ပသဂ်] ဝေနာစသည်ကိုအဖန်တလဲလဲ ရှုခြင်း၌လျှဉ်းပါးခြင်း။ ကာယေ ဝေနာဒိအနုပဿနာပသဂ်ေပိ အာပန္နေ တဒသမ္မိဿတောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၆၂။

ဝေနာဒိအရူပဓမ္မ (ပု) [ဝေနာဒိ + အရူပဓမ္မ] ဝေနာစသော နာမ်တရား။ ဝေနာဒိအရူပဓမ္မေ, ရူပါယတနဝိနိမုတ္တ-သဗ္ဗဓမ္မေ ဝါ အတ္တတော ဂဟေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝေနာဒိအာဟရဏာ (န) [ဝေနာဒိ + အာဟရဏာ] ဝေနာစသည်ကို ဆောင်ခြင်း။ ဇဝမိမေပိ ဝေနာဒိအာဟရဏေန နာမကာယန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝေနာဒိကွန္ဓစတုက္က (န) [ဝေနာဒိ + ခန္ဓ + စတုက္က] ဝေနာစသော ခန္ဓာ ၄-ပါး အပေါင်း။ နာမန္တိ ဝေနာဒိကွန္ဓစတုက္ကံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၃။

ဝေနာဒိကွန္ဓတ္တယ (န) [ဝေနာဒိကွန္ဓ + တယ] ဝေနာစသော ခန္ဓာ ၃-ပါးအပေါင်း။ တတ္ထ နာမန္တိ ဝေနာဒိကွန္ဓတ္တယံ။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၆။ မိဒ္ဓံ နာမ ဝေနာဒိကွန္ဓတ္တယသ အကမ္မညတာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၄၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၆။

ဝေနာဒိစတုက္က (န) [ဝေနာဒိ + စတုက္က] ဝေနာစသော ၄-ပါး အပေါင်း။

နာမန္တိ ဝေဒနာဒိစတုက္ကံ နမနဋ္ဌေန နာမန္တိ ဝဝတ္ထာပေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။

ဝေဒနာဒိနာမ (နာ) [ဝေဒနာဒိ + နာမ] ဝေဒနာစသောအမည်။ ဝေဒနာဒိနာမဿ နာမကရဏသဘာဝတော နာမတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ ဝေဒနာဒိနာမေဟိ အညေန နာမေန အရူပဓမ္မာ ပိဏ္ဍာကာရတော ဝေါဟရိယန္တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဝေဒနာဒိနာမကရဏဓမ္မ (တိ) [ဝေဒနာဒိနာမ + ကရဏ + ဓမ္မ] ဝေဒနာအစရှိသော အမည်ကို ပြုခြင်းသဘောရှိသော။ သဘာဝသိဒ္ဓတ္တာတိ ဝေဒနာဒိနံ ဝေဒနာဒိ-နာမကရဏဓမ္မတံ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝေဒနာဒိပဒ (နာ) [ဝေဒနာဒိ + ပဒ] ဝေဒနာစသော - ပုဒ် - စကားလုံး။ သတ္ထေသမ္မိ ဝေဒနာဒိပဒါနံ နိဒ္ဒေသေ သာတာသာတ-သုခဒုက္ခပဋိက္ခေပဝသေန ဒေသနံ ကတ္တာ။ အာဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝေဒနာဒိမူလက (တိ) [ဝေဒနာဒိ + မူလ + က။ ထိ-၌ --မူလိကာ] ဝေဒနာကွန္ဓာစသည်လျှင်မူလရှိသော။ တထာ ဝေဒနာဒိ-မူလကေသူတိ ဝိသတိ။ အာဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၁။

ဝေဒနာဒိဝိဘာဂ (ပု) [ဝေဒနာဒိ + ဝိဘာဂ] ဝေဒနာစသည်ကို ဝေဘန်ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ဝေဒနာဒိဝိဘာဂတော စ။ အဒ်၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝေဒနာဒိဝိနိမုတ္တအရူပဓမ္မ (ပု) [ဝေဒနာဒိ + ဝိနိမုတ္တ + အရူပဓမ္မ] ဝေဒနာကွန္ဓာ စသည်တို့မှ လွတ်သော နာမ်တရား။ တသ္မိ တသ္မိ ဂဟဏေ ဝေဒနာဒိ-ဝိနိမုတ္တအရူပဓမ္မေ ကသိဏရူပေန သဒ္ဓိံ သတ္တရူပဓမ္မေ စ ဇကေ္ခါ ဂဟဏသိဒ္ဓိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝေဒနာဒိဝိသေသန (တိ) [ဝေဒနာဒိ + ဝိသေသန] (၁) ဝေဒနာအစရှိသည့် ဝိသေသနရှိသော။ (နာ) (၂) ဝေဒနာအစ-ရှိသော ဝိသေသန။ (၁) နာ ကေဝလံ အယံ ခန္ဓ-သဒ္ဒေါ ရူပဝိသေသနောဝ၊ အထ ခေါ ဝေဒနာဒိဝိသေသနော စ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။ (နာ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒနာဒိဝိသေသနယုတ္တ (တိ) [ဝေဒနာဒိဝိသေသန + ယုတ္တ] ဝေဒနာ-အစရှိသော ဝိသေသနနှင့်ယှဉ်သော။ တတ္ထ န သတ္ထေ ခန္ဓာ ဝေဒနာဒိဝိသေသနယုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။

ဝေဒနာဒိသဘာဝ (တိ) [ဝေဒနာဒိ + သဘာဝ] ဝေဒနာစသော သဘောရှိသော။ ရူပဉ္စိ ရူပဋ္ဌေန နိယတန္တိ ရူပံ ရူပမေဝ, န ဝေဒနာဒိသဘာဝန္တိ အဓိပ္ပါယေန ဝတ္တဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၅၃)။

ဝေဒနာဒိသမ္မယုတ္တဓမ္မဘေဒ (ပု) [ဝေဒနာဒိသမ္မယုတ္တဓမ္မ + ဘေဒ] ဝေဒနာစသော သမ္မယုတ်တရားတို့၏အပြား။ ဝေဒနာဒိသမ္မယုတ္တဓမ္မဘေဒတော အနေက-ဝိဓန္တိ အယံ ဝိဘတ္တိဟာရော။ အဒ်၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။

ဝေဒနာဒိနဝါနဝတောဓ (ပု) [ဝေဒနာ + အာဒိနဝ + အနဝတောဓ] ဝေဒနာ၌ အပြစ်ကို- သက်ဝင်- ထိုးထွင်း-၍ မသိခြင်း။ ဝေဒနာဒိနဝါနဝတောဓေန ဝေဒနာယ တဏှာ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။

ဝေဒနာဒုက (တိ) [ဝေဒနာ + ဒုက] ဝေဒနာဒုက်၊ ဝေဒနာ ၂-ပါးတို့၏ အပေါင်း။ ဝေဒနာဒုကော ---------- ဥပေက္ခာဝေဒနံ သုခမေဝ ကတ္တာ သုခဒုက္ခဝသေန။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၁၄၃။

ဝေဒနာဒုက္ခဟေတု (ပု) | ဝေဒနာ + ဒုက္ခ + ဟေတု | ဝေဒနာဟူသော-ဒုက္ခ-ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်း - (ဒုက္ခဝေဒနာ) ၏ အကြောင်း။ တတော အာယတနယဋ္ဌနတော ဒွယသံ-ယဋ္ဌနုပ္ပတ္တိတော ဝေဒနာဒုက္ခဟေတုတော စ အဂ္ဂိ ဝိယ ဖသ္သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၃။

ဝေဒနာဓမ္မ (တိ) | ဝေဒနာ + ဓမ္မ | (၁) ခံစားခြင်းသဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ခံစားခြင်းသဘော။ (၁) ဝေဒနာဓမ္မော ဟိ မေ အတ္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၆၊ ၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ဝေဒနာသခ်ိတော ဓမ္မော ဇတဿ အတ္ထိတိ ဟိ ဝေဒနာဓမ္မောတိ ဝေဒနာယ သမန္နာဂတဘာဝံ တဿ ပဋိဇာနာတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။ (ပု) (၂) ဇတဿ စ ဝေဒနာဓမ္မော အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။

ဝေဒနာဓမ္မဝန္တု (တိ) | ဝေဒနာဓမ္မ + ဝန္တု။ ထီ-ဌ် --ဓမ္မဝန္တီ။ | ဝေဒနာဓမ္မ (၁) အနက် ကြည့်။ ဝေဒနာဓမ္မေသူ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇) တိ ဝေဒနာဓမ္မဝန္တေသူ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝေဒနာမာတု (ထီ၊ ပု) | ဝေဒနာ + မာတု | ဝေဒနာဟူသောမာတ်သဘော၊ ဝေဒနာကွန်မာ။ ဝေဒနာမာတု ခေါ ပဟပတိ ဝိညာဏသ ဩကော။ သံ၊ ၂။ ၉။ (-၁၂ ၃၇၊ ၄၄။ မဟာနိ။ ၁၅၂)။

ဝေဒနာမာတုရာဂဝိနိဗန္ဓ (တိ) | ဝေဒနာမာတု + ရာဂ + ဝိနိဗန္ဓ | ဝေဒနာဟူသော မာတ်သဘော - ဝေဒနာကွန်မာ - ဌ် ရာဂဖြင့် - ဖွဲ့.ယှက် - နှောင်ဖွဲ့. - အပ်သော။ ဝေဒနာမာတုရာဂဝိနိဗန္ဓဋ္ဌ ပန ဝိညာဏံ " ဩကသာရီ " တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂။ ၉။

ဝေဒနာမိဌာန (နှ) | ဝေဒနာ + အဓိဌာန | ဝေဒနာ၏တည်ရာ။ ဇဝံ ဝေဒနာမိဌာနံ အရဟတော အနုပလေပံ ဒသေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၁)။

ဝေဒနာမိဝါသနခန္ဓိ (ထီ) | ဝေဒနာ + အဓိဝါသန + ခန္ဓိ | ဝေဒနာကို သည်းခံခြင်းဟူသော ခန္ဓိ။ ဝေဒနာမိဝါသနခန္ဓိယာ သတိသမ္ဗဇညယုတ္တတ္တာ ---------- စိတ္တံ နာဘိဘဝတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝေဒနာမိဝါသနသတိသမ္ဗဇ (နှ) | ဝေဒနာမိဝါသန + သတိသမ္ဗဇ | ဝေဒနာကို သည်းခံခြင်းဟူသော သတိ, ပညာတရား။ သတော သမ္ဗဇာနောတိ ဝေဒနာမိဝါသန-သတိသမ္ဗဇေန သမန္နာဂတော ဟုတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။

ဝေဒနာနာနတ္တ (နှ) | ဝေဒနာ + နာနတ္တ | ဝေဒနာတို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ အထူးထူးသော သဘောရှိသော ဝေဒနာ။ ဖဿနာနတ္တံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒနာနာနတ္တံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅၄။ သံ၊ ၁။ ၃၂၉ ပဋိသံ။ ၈၄။ ဝေဒနာနာနတ္တန္တိ စက္ခုသမ္ဗသဇာဒိဝေဒနာနာနတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂)။

ဝေဒနာနာနတ္တသုတ္တ (နှ) | ဝေဒနာနာနတ္တ + သုတ္တ | ဝေဒနာနာနတ္တသုတ်၊ ဝေဒနာတို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်ကို ဟောရာဖြစ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝေဒနာနိဂ္ဂဟ (ပု) | ဝေဒနာ + နိဂ္ဂဟ | ဝေဒနာကို- နှိပ်- နှိပ်ကွပ်- ရှုဆင်ခြင်- ခြင်း။ ဗလဝတိပိ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ ဂရုသိနိဒ္ဓ-ဘောဇနပ္ပစ္စယာ ဝေဒနာနိဂ္ဂဟော ဇာတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝေနာနိဒါန (တိ) [ဝေနာ + နိဒါန] ဝေနာလျှင် အကြောင်းရှိသော။ တဏှာ ဝေနာနိဒါနာ ဝေနာသမုဒယာ ဝေနာ-ဇာတိကာ ဝေနာပဘဝါ။ မ၊ ၁။ ၉၆၊ ၃၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃။ ပဋိသံ။ ၃၀၀။

ဝေနာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေနာ + နိဒ္ဒေသ] ဝေနာနိဒ္ဒေသ၊ ဝေနာကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ဝေနာနိဒ္ဒေသေ ဝေနာ-ကာယာတိ ဝေနာသမူဟာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉)။

ဝေနာနိမိတ္တ (န) [ဝေနာ + နိမိတ္တ] ဝေနာဟူသော-အာရုံ-နိမိတ်။ ဝေနာနိမိတ္တံ ။ ပ ။ သညာနိမိတ္တံ။ ပဋိသံ။ ၉၀။ သော တံ နိမိတ္တန္တိ သော တံ ဝေနာနိမိတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။

ဝေနာနိယာမ (ပု) [ဝေနာ + နိယာမ] ဝေနာကို မှတ်ခြင်း။ အာရမ္မဏောန ပန ဝေနာနိယာမံ ကထေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၃။

ဝေနာနိရောဓ (ပု) [ဝေနာ + နိရောဓ] (၁) ဝေနာ၏-ချုပ်-ချုပ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ (၂) ဝေနာ၏- ချုပ် - ချုပ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဝေနာနိရောဓာ တဏှာနိရောဓော။ မ၊ ၁။ ၆၃၊ ၃၃၀။ မ၊ ၃။ ၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၂၇၃၊ ၃၄၆။ သံ၊ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ၁။ ၁၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၇။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၀)။ (၂) ဝေနာနိရောဓဉ္စ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၆၃။ ပဋိသံ။ ၃၀၀။ ဝေနာနိရောဓံ နုပပဇာနန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၄၁။

ဝေနာနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါ (ထီ) [ဝေနာနိရောဓ + ဂါမိနီ + ပဋိပဒါ] ဝေနာ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သောအကျင့်။ အယမေဝ အရိယော အင်္ဂဏိကော မဂ္ဂေါ ဝေနာနိရောဓဂါမိနီ-ပဋိပဒါ။ သံ။ ၂။ ၄၉။

ဝေနာနိရောဓဂါမီ (တိ) [ဝေနာနိရောဓ + ဂမု + ဏီ။ ထိ-၌ ---ဂါမိနီ။] ဝေနာ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝေနာနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒဉ္စ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၆၃။ ပဋိသံ။ ၃၀၀။ (-သံ၊ ၂။ ၄၁၊ ၄၉။ ၂၁၉၊ ၄၃၀)။

ဝေနာနုဂီဒ္ဓ (တိ) [ဝေနာ + အနုဂီဒ္ဓ] ဝေနာ၌- အဖန်ဖန်- အထပ်ထပ် - ကပ်ငြိ-နှစ်သက် -တွယ်တာ -သာယာ -သော၊ သူ။ ဝေနာနုဂီဒ္ဓဿ ဟိ ဝေနာပစ္စယာ တဏှာ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝေနာနုပဿနာ (ထီ) [ဝေနာ + အနုပဿနာ] (၁) (က) ဝေနာ-တို့-ကို-၌-အဖန်ဖန်- အထပ်ထပ်-ရှု- ဆင်ခြင်-သိမြင်-ခြင်း။ (ခ) ဝေနာ-တို့-ကို-၌- အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ် - အောက်မေ့- အမှတ်ရ- ခြင်း။ (ဂ) ဝေနာတို့-ကို-၌-အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ရှု - ဆင်ခြင် - သိမြင် - တတ်သော ပညာ။ (ဃ) ဝေနာတို့-ကို-၌-အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-အောက်မေ့-အမှတ်ရ-သော သတိ။ (၂) (က) ဝေနာတို့ကို - အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ်- ရှု-ဆင်ခြင်-သိမြင်-ကြောင်း။ (ခ) ဝေနာတို့ကို အဖန်ဖန်- အထပ်ထပ်- အောက်မေ့-အမှတ်ရ-ကြောင်း။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) ဧဝံ ဝေနာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ နဝဝိဓေန ဝေနာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၆။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ ဝေနာယ သုခန္တိ ဝိပလ္လာသပွဟာနာ ဝေနာပရိဂ္ဂဟိကာ သတိ မဂ္ဂေန သမိဇ္ဈတီတိ ဝေနာနုပဿနာ နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။

ယထာ စ ဝေဒနာဒယော အနုပသိတဗ္ဗာ၊ တထာနုပဿန္တော ဝေဒနာသု ဝေဒနာ-နုပဿနာ ----- ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၂။ ဒုက္ခဒုက္ခ-ဝိပရိဏာမဒုက္ခသင်္ခါရဒုက္ခဘူတာနံ ဝေဒနာနံ ဝသေန အနုပဿနာ ဝေဒနာနုပဿနာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၃၊ ၃၉၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅၊ ၃၅၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၊ ၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၀။ မဏိမ၇္ဈ။ ၂။ ၂၈၁-၂)။ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ-လည်း ကြည့်။(၂) (က) (ခ) ဝေဒနာနုပဿနာနယ-ကြည့်။

ဝေဒနာနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန (န)

[ဝေဒနာနုပဿနာ + ကမ္မဋ္ဌာန] ဝေဒနာနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဝေဒနာတို့ကို-အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - အောက်မေ့ - ရှု-ဆင်ခြင်-သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ခန္ဓေသု ပန အသန္တေသုယေဝ နတ္ထိ ဒုက္ခန္တိ ဝေဒနာ-နုပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ အဂမာသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။

ဝေဒနာနုပဿနာကာရ (ပု)

[ဝေဒနာနုပဿနာ+အာကာရ] ဝေဒနာကို-အဖန်ဖန်- အထပ်ထပ်- အောက်မေ့-ရှု-ဆင်ခြင်-သော အခြင်းအရာ။ ဝေဒနာသင်္ခါတေ ဝတ္ထုဿိ ဝေဒနာနုပဿနာကာရသော ဝ ဒဿနေန အသမ္မိဿတော ဝဝတ္ထာနံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဝေဒနာနုပဿနာစတုက္က (န)

[ဝေဒနာနုပဿနာ + စတုက္က] ဝေဒနာ-နုပဿနာ ၄-ခုအပေါင်း။ ---- ပီတိပဋိသံဝေဒိ သုခပဋိသံဝေဒိ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒိ ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရန္တိ ဝေဒနာနုပဿနာ-စတုက္ကံ ----။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၉။

ဝေဒနာနုပဿနာနယ (ပု)

[ဝေဒနာနုပဿနာ+နယ] ဝေဒနာနုပဿနာ နည်း၊ ဝေဒနာကို- အဖန်ဖန်- အထပ်ထပ်-အောက်မေ့- ရှု-ဆင်ခြင်- ကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ ဇဝံ ဝေဒနာနုပဿနာနယေန ဣဒံ စတုက္ကံ ဘာသိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝေဒနာနုပဿနာနိဒ္ဒေသ (ပု)

[ဝေဒနာနုပဿနာ + နိဒ္ဒေသ] ဝေဒနာ-နုပဿနာနိဒ္ဒေသ၊ ဝေဒနာကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ ဝေဒနာနုပဿနာနိဒ္ဒေသေပိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တသဒိသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။

ဝေဒနာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တ (တိ)

[ဝေဒနာနုပဿနာ+ဘာဝနာ+အာနုဘာဝ+နိဗ္ဗတ္တ] ဝေဒနာနုပဿနာဘာဝနာ၏ အာနုဘော်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဝေဒနာနုပဿနာ-ဘာဝနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ သြသရန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝေဒနာနုပဿနာမုခ (န) [ဝေဒနာနုပဿနာ+မုခ] ဝေဒနာနုပဿနာကို-အဦးအစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဝေဒနာနုပဿနာ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝေဒနာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ (ထီ)

[ဝေဒနာနုပဿနာ + ဝဏ္ဏနာ] ဝေဒနာ-နုပဿနာ၏ အဖွင့်။ ဝေဒနာနုပဿနာကို ဖွင့်ပြ-ရာ- ကြောင်း- ဖြစ်သည့်- စကားရပ်-အဋ္ဌကထာ-ဋီကာ။ ဝေဒနာနုပဿနာဝဏ္ဏနာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန (ပု၊ န)

[ဝေဒနာနုပဿနာ + သတိပဋ္ဌာန] ဝေဒနာ-နုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၊ (က) ဝေဒနာနုပဿနာ

နှင့်ယှဉ်သော သတိပဋ္ဌာန်။ (ခ) ဝေဒနာတို့-ကို-၌-အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-အောက်မေ့ခြင်း ဟူသော သတိပဋ္ဌာန်။ (က) (ခ) ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ ။ ပ ။ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ။ ပဋိသံ။ ၂၁၂။ တိက္ခဿ သုခုမံ ဝေဒနာနုပဿနာသတိ-ပဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ၌။ ၂။ ၃၄၅။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၂၀၅။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ကာယာနုပဿနာ-သတိပဋ္ဌာနံ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ။ သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။ (-အံ၊ ၌။ ၁။ ၃၈၃။ ပဋိသံ၊ ၌။ ၁။ ၁၁၇)။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ (ထီ) [ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန + ဘာဝနာ] ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါးများခြင်း။ တာယ သတိယာ တေန ဉာဏေန တံ ဝေဒနံ အနုပဿတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ " ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ " တိ။ ပဋိသံ။ ၁၈၇။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနုဒ္ဒေသ (ပုံ) [ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန + ဥဒ္ဒေသ] ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို အကျဉ်းပြရာ စကားရပ်။ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာ-နုဒ္ဒေသာဒီသုပိ အဗျတ္တာဒီနိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၂၁၀။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိသံဝရ (ပုံ) [ဝေဒနာနုပဿနာ + သတိ + သံဝရ] ဝေဒနာနုပဿနာနှင့်ယှဉ်သော သတိဟူသော အစောင့်အရှောက်၊ ဝေဒနာနုပဿနာနှင့်ယှဉ်သော-စောင့်ရှောက်-ပိတ်ဆို့-တတ်သော သတိ။ ကာယာနုပဿနာသတိသံဝရော ဝေဒနာနုပဿနာသတိသံဝရော ----- ----။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၄၈။

ဝေဒနာနုပဿနာသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝေဒနာနုပဿနာ + သိဒ္ဓိ] ဝေဒနာနုပဿနာ၏-ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-ခြင်း။ အပါကဋ္ဌ အဒေါသာနုဘာဝေန ဝေဒနာနုပဿနာသိဒ္ဓိ ဝိဘာဝေန္တော " သုခဝိပရိဏာမေ " တိ-အာဒိမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၉။

ဝေဒနာနုပဿီ (တိ) [ဝေဒနာ + အနု + ဒိသ + ဏီ။ ဝေဒနာ + အနုပဿီ။ ထိ-၌ ဝေဒနာနုပဿိနီ။] ဝေဒနာတို့-၌-ကို-အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ရှု-ဆင်ခြင်-သိမြင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၁၊ ၂၃၁။ မ၊ ၁။ ၇၀၊ ၇၅-၆။ မ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ၃။ ၈။ အံ၊ ၁။ ၄၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၀-၄။ ပဋိသံ။ ၄၀။ (-သံ၊ ၃။ ၂၈၁-၂၊ ၂၉၃။ နေတ္တိ။ ၇၀)။

ဝေဒနာနုဘဝနိမိတ္တ (နာ) [ဝေဒနာနုဘဝန+နိမိတ္တ] ဝေဒနာကိုခံ စားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝေဒနာယ (တာယ) ဝိနာ အပ္ပဝတ္တမာနာ သမ္မယုတ္တဓမ္မာ ဝေဒနာနု-ဘဝနိမိတ္တံ သမောသဋာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဝေဒနာနုဘာဝ (ပုံ) [ဝေဒနာ + အာနုဘာဝ] ဝေဒနာ၏-အစွမ်း-အာနုဘော်။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ သာ သာ စ ဝိဟာရသမာပတ္တိ ဝေဒနာနုဘာဝေန ဇာတာ။ သံ၊ ၌။ ၃။ ၁၆၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၄)။

ဝေဒနာနုဝတ္တက (တိ) [ဝေဒနာ + အနုဝတ္တက။ ထိ-၌ ဝေဒနာနုဝတ္တိကာ။] ဝေဒနာသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော၊ သူ။ သော ဝေဒနာနုဝတ္တကော ဟုတွာ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ နာသက္ခိ။ ဓမ္မ၊ ၌။ ၂။ ၂၁။

ဝေနာနုဝတ္တန (န) [ဝေနာ + အနုဝတ္တန] ဝေနာသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဝေနာနုဝတ္တန-ဝသေန အပရာပရံ ပရိဝတ္တန် အကရောန္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဝေနာနုဝတ္တီ (တိ) [ဝေနာ + အနု + ဝတ္တု + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေနာနုဝတ္တိနီ။] ဝေနာသို့-အစဉ်လိုက်-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ န ဝေနာနုဝတ္တီ ဟုတွာ ဣတော စိတော စ သမ္မရိဝတ္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝေနာပစ္စယ (ပု) [ဝေနာ + ပစ္စယ] ဝေနာဟူသော အကြောင်း။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေနာပစ္စယာ တဏှာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၄၈။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂။ ဒီ၊ ၁။ ၄၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇။

ဝေနာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝေနာ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဝေနာဟူသော အကျိုးရှိသော။ ဖလဋ္ဌေန ပန ပစ္စုပဋ္ဌာနေနေသ ဝေနာ-ပစ္စုပဋ္ဌာနော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၄၃။

ဝေနာပဋ္ဌက (န) [ဝေနာ + ပဋ္ဌက] ဝေနာ ၅-ပါးအပေါင်း။ ဝေနာပဋ္ဌကေ ရူပသညာသဒ်္ဒါရေဟိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁။ (-အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒု၊ ၂။ ၁၈၉)။

ဝေနာပဋ္ဌကက္ခန္ဓိယ (န) [ဝေနာပဋ္ဌက + က္ခန္ဓိယ] ဝေနိန္ဒြေ ၅-ပါး၊ ဝေနာ ၅-ပါး အပေါင်းဟူသော က္ခန္ဒြေ။ က္ခဏ တေမာသံ ဝေနာပဋ္ဌကက္ခန္ဓိယဝသေန ဝိဟာသိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။

ဝေနာပဋ္ဌ (တိ) [ဝေနာ + ပဋ္ဌ] ဝေနာနှင့်စပ်သော-အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ ဝေနာပဋ္ဌော ပဋ္ဌမော။ မိလိန္ဒ။ ၄၆။

ဝေနာပဋိပဏာမနာ (ထီ) [ဝေနာ + ပဋိပဏာမနာ] ဝေနာကိုပယ်ခွါခြင်း။ တထာဟိ ဝေနာပဋိပဏာမနာဒီသု သဝိသေသံ ပရိကမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမေန သမာပတ္တိတော သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၆။

ဝေနာပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဝေနာ + ပဋိဗဒ္ဓ] ဝေနာနှင့်စပ်သော။ ယာဝ ဝေနာပဋိဗဒ္ဓံ ဆန္ဒရာဂံ နု ပဇဟတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၉)။

ဝေနာပတိရူပိကာ (ထီ) [ဝေနာ + ပတိရူပိကာ] ဝေနာတု၊ အတုဖြစ်သော ဝေနာ။ အတ္ထိ နု ဝေနာ ဝေနာ-ပတိရူပိကာ။ အဘိ၊ က။ ၄၅၂။

ဝေနာပဒ (န) [ဝေနာ + ပဒ] ဝေနာဟူသော - ပုဒ် - စကားလုံး။ တဿ လက္ခဏာဒီနိ ဝေနာပဒေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈)။

ဝေနာပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဝေနာ + ပဒဋ္ဌာန] ဝေနာလျှင် နီးသော အကြောင်းရှိသော။ ဟေတုလက္ခဏာ တဏှာ ---------- ဝေနာပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၉။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၉)။

ဝေနာပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေနာပဒ + နိဒ္ဒေသ] ဝေနာဟူသော-ပုဒ်-စကားလုံး-ကိုအကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ဖဿပစ္စယာ ဝေနာပဒနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။

ဝေနာပဘဝ (တိ) [ဝေနာ + ပဘဝ] ဝေနာဟူသောဖြစ်ရာ အမွန်အစရှိသော။ တဏှာ ဝေနာနိဒါနာ ---- ဝေနာပဘဝါ။ မ၊ ၁။ ၉၆၊ ၃၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၁)။

ဝေဒနာပမတ္တ (တိ) [ဝေဒနာ + ပမတ္တ] (ဆင်းရဲခြင်း) ဝေဒနာကြောင့်မေ့လျော့သော။ သော ဝေဒနာပမတ္တော ဘူမိယံ ပတိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၃။

ဝေဒနာပမာဏ (နာ) [ဝေဒနာ + ပမာဏ] ဝေဒနာတို့၏ - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။ ဝေဒနာပမာဏံ နတ္ထိ၊ သညာပမာဏံ နတ္ထိ။ စူဠနိ။ ၁၁၁။

ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဝေဒနာ + ပရိဂ္ဂဟ] (၁)ဝေဒနာကိုသိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂)ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်း-ရာ-ကြောင်း။(၁) ပဋိယပဝတ္တိယံ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟော နာ သိဂ္ဂတံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟကမ္မဋ္ဌာန (နာ) [ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ + ကမ္မဋ္ဌာန] ဝေဒနာကို-သိမ်းဆည်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ တာ ဓေဟေ စျာယန္တေ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ-ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တိယော ---------- တတိယဖလံ ပါပုဏိသု။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၁။ (-ဥဒါန၊ ၌။ ၃၄၈)။

ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တ (နာ) [ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ + သုတ္တ] ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ်၊ ဝေဒနာကို-သိမ်းဆည်း- ရာ-ကြောင်း- ဖြစ်သော သုတ်။ (ဒီဃနခသုတ်။ မ၊ ၂။ ၁၆၅)။ ဒီဃနခ-ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တေ ဒေသိယမာနေ ဌိတကောဝ သပ္ပကိလေသေ ဆိန္ဒိတ္ထာ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၂။

ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တ (နာ) [ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ + သုတ္တန္တ] ဝေဒနာ-ပရိဂ္ဂဟသုတ္တန်၊ ဝေဒနာကို-သိမ်းဆည်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော သုတ္တန်။ ဓမ္မသေနာပတိ ---- ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တေ ဒေသိယမာနေ ဒေသနံ အနုဗုဇ္ဈမာနံ ဉာဏံ ပေသေတွာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၁။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၆၅။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၅၉။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၈)။

ဝေဒနာပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဝေဒနာ + ပရိဂ္ဂါဟက။ ထီ - ၌ ----ပရိဂ္ဂါဟိကာ။] ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော၊ သူ။ ဝေဒနာပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၈၄။ (-ဥဒါန၊ ၌။ ၁၄၈)။

ဝေဒနာပရိစ္ဆေဒဇာနန (နာ) [ဝေဒနာ + ပရိစ္ဆေဒ + ဇာနန] ဝေဒနာ၏အပိုင်း-အခြားကို သိခြင်း။ သာဓု သာဓူတိ ထေရဿ ဝေဒနာပရိစ္ဆေဒဇာနနေ သမ္မဟံသန်။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၅၉။

ဝေဒနာပရိညာ (ထီ) [ဝေဒနာ + ပရိညာ] ဝေဒနာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊ ဝေဒနာသို့ ကပ်ရောက်သော ဝိညာဉ်၏ တည်ရာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း။ ဝေဒနာပရိညာယာတိ ဝေဒနုပိကဝိညာဏဋ္ဌိတိပရိညာယ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၂)။

ဝေဒနာပရိယောသာန (တိ) [ဝေဒနာ + ပရိယောသာန] ဝေဒနာလျှင် အဆုံးရှိ-သော။ ဝိညာဏာဒိ ဝေဒနာပရိယောသာနာ ဝိပါကဝိဓိတိ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၃။

ဝေဒနာပရိဝတ္တန (နာ) [ဝေဒနာ+ပရိဝတ္တန] ဝေဒနာ-လဲလှယ်-ဖလှယ်-ခြင်း၊ ဝေဒနာ၏ ပြောင်းလဲခြင်း။ ကေဝလဉ် ဣမေသု ဝေဒနာပရိဝတ္တနမ္ပေဝ ပိတိပရိဟာနဉ္စ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝေဒနာပရိဝတ္တိဒဿန (နာ) [ဝေဒနာ + ပရိဝတ္တိ + ဒဿန] ဝေဒနာ၏ ပြောင်းလဲ-ခြင်းကို ပြခြင်း။ တယိဒံ အာရမ္မဏောန ဝေဒနာပရိဝတ္တိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဝေဒနာပရေတ (တိ) [ဝေဒနာ + ပရေတ] ဝေဒနာသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ဖဿပရေတော ဝေဒနာပရေတော -------- ယေန ယေန မညတိ။ ပေဋကော။ ၃၁၆။

ဝေဒနာပဝတ္တိ (ထီ) [ဝေဒနာ + ပဝတ္တိ] ဝေဒနာ၏ဖြစ်ခြင်း။ တံ ပန ဝေဒနာပဝတ္တိံ ဥပါဒါယ ---- ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၉၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၁။

ဝေဒနာပါတုဘာဝ (ပု) [ဝေဒနာ + ပါတုဘာဝ] ဝေဒနာ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဖဿေ သတိ ဝေဒနာပါတုဘာဝေါ ဒဿိတော။ ဘံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝေဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဝေဒနာ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဝေဒနာ-ရှေ့သွား-ခေါင်းဆောင်-ရှိသော။ ဝေဒနာပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော။ လက္ခဏောတိ ကိတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာတိ ဝေဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမာပိ ဇတေ။ ပေဋကော။ ၂၇၆

ဝေနာမဂ္ဂက္ကသိ (ပု) [ဝေနာ + မဂ္ဂ + က္ကသိ] ဝေနာ၏အကြောင်းကို ရှာမှီးလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေနာမဂ္ဂက္ကသိနာ ပဝေဒိတံ။ ပေဋကော။ ၂၃၁။

ဝေနာမုခ (နာ) [ဝေနာ + မုခ] ဝေနာကို-အဦး- အစ- ပဓာန- အရင်း- ပြုခြင်း။ တဉ္စ ခေါ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ။ ဝေနာမုခေန အရှုပကမ္မဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆)။

ဝေနာမူလက (တိ) [ဝေနာ + မူလ + က] ဝေနာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝေနာမူလကံ တဏှံ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဆိန္ဒိ။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

ဝေနာယာတနာ (ထီ) [ဝေနာ + ယာတနာ] ဝေနာဟုဆိုအပ်သော-ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်-တတ်သော ဝေနာ။ ဝေနာကာရဏာယာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆) တိ ဝေနာယာတနာယ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၃။

ဝေနာရတ (တိ) [ဝေနာ + ရတ] ဝေနာ၌ မွေ့လျော်သော။ ဝေနာရာမသခေါ အာဝုသော ဝေနာရတသ ဝေနာသမ္မုဒိတသ။ သံ၊ ၂။ ၅၅၆။

ဝေနာရမ္မဏ (တိ) [ဝေနာ + အာရမ္မဏ] (၁) ဝေနာလျှင် အာရုံရှိသောစိတ်။ (နာ) (၂) ဝေနာဟုဆိုအပ်သော အာရုံ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (နာ) (၂) ဝေနာရမ္မဏော ဉာဏံ ။ ပ ။ သညာရမ္မဏော ဉာဏံ။ အဘိ၊ က။ ၂၃၅။ ဖဿာရမ္မဏောတိ ဖဿသခ်ိတေ အာရမ္မဏော၊ ဝေနာရမ္မဏောတိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝေနာရမ္မဏတာ (ထီ) [ဝေနာရမ္မဏ + တာ] (၁) ဝေနာလျှင် အာရုံရှိသော။ (တာပစ္စည်း အနက်မရှိ)။ (၂) ဝေနာလျှင် အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝိညာဏာရမ္မဏတာ-ကြည့်။

ဝေနာရဟိတ (တိ) [ဝေနာ + ရဟိတ] ဝေနာမှကင်းသော။ န ဟိ ဝေနာရဟိတော ကောစိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂။

ဝေနာရာဂရတ္တ (တိ) [ဝေနာ + ရာဂ + ရတ္တ] (သုခ) ဝေနာ၌ ရာဂဖြင့်တပ်မက်မောသော၊ သူ။ ဝေနာယ တဏှံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝေနာရာဂရတ္တာ ဟုတွာ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝေနာရာမ (တိ) [ဝေနာ + အာရာမ] ဝေနာလျှင် မွေ့လျော်ရာရှိသော။ ဝေနာရတ-ကြည့်။

ဝေနာရာသိ (ပု) [ဝေနာ + ရာသိ] ဝေနာတို့၏-အစု-အပုံ။ ဝေနာက္ခန္ဓောတိ ဝေနာရာသိ ဝေနာကောဋ္ဌာသော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂။

ဝေနာလက္ခဏပဉ္ဍ (တိ) [ဝေနာလက္ခဏ + ပဉ္ဍ] ဝေနာ၏လက္ခဏာနှင့် စပ်သော-အမေး-ပဉ္စာ-ပြဿနာ။ ဝေနာလက္ခဏပညှော နဝမော။ မိလိန္ဒ။ ၆၂။

ဝေနာဝစန (နာ) [ဝေနာ + ဝစန] ဝေနာ-သဒ္ဒါ-စကားလုံး။ ဝစနသိလိဋ္ဌတာဝသေန ဝါ အနုဗျဉ္ဇနေ ဝေနာဝစနံ ဝိယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၂၉၃။

ဝေနာဝတ္ထု (နာ) [ဝေနာ + ဝတ္ထု] ဆင်းရဲ ဝေနာခံစားရသော ရဟန်းတို့၏-အကြောင်းအရာ-အဋ္ဌုပ္ပတ်။ ဝေနာဝတ္ထူသု ပဌမသ္မိံ တာဝ သော ဘိက္ခု ပဋိသခ်ါနဗလေန အဓိဝါသနခန္တိယံ ဋတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၄။

ဝေဒနာဝန္ဆု (တိ) [ဝေဒနာ + ဝန္ဆု။ ထီ-၌ ဝေဒနာဝတီ, ဝေဒနာဝန္တီ။ ဝေဒနာဝတ်-သံ။] ခံစားတတ်သော (ဝေဒနာ) သဘောရှိသော (အတ္တ)။ န ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ န အတ္တနိ ဝါ ဝေဒနံ။ မ၊ ၃။ ၆၈။ ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ဝေဒနံ။ သံ၊ ၂။ ၃၊ ၁၄။ အဘိ၊ ၈။ ၂၀၈။ ကထံ ဝေဒနာဝန္တံ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ။ ပဋိသံ။ ၁၄၀။

ဝေဒနာဝဝတ္ထာန (န) [ဝေဒနာ + ဝဝတ္ထာန] ဝေဒနာကို-မရောမယှက် တည်စေ-ပိုင်းခြား-မှတ်သား-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ ယထာ ဖဿဝေဒနာဝဝတ္ထာနတော (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၄) တိ ---------- သုခဝေဒနာဒိစက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာဒီနံ ဝဝတ္ထာနတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝေဒနာဝသာန (တိ) [ဝေဒနာ + အဝသာန] ဝေဒနာလျှင် အဆုံးရှိသော။ တဒေတံ ပုဗ္ဗန္တာဟရဏာတော အဝိဇ္ဇာမူလံ ဝေဒနာဝသာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၆)။

ဝေဒနာဝါရ (ပု) [ဝေဒနာ + ဝါရ] ဝေဒနာ၏ အလှည့်အကြိမ်။ ဝေဒနာဝါရေ ဝေဒနာကာယာတိ ဝေဒနာသမူဟာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝေဒနာဝိကာရဝိပ္ပါရ (ပု) [ဝေဒနာဝိကာရ + ဝိပ္ပါရ] ဝေဒနာဖောက်ပြန်ခြင်း၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း။ တဿ ဝေဒနာဝိကာရဝိပ္ပါရေန ကာယော အာဘုဇတိ နိဗ္ဗုဇတိ သမ္ဖရိဝတ္တတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၇။

ဝေဒနာဝိက္ခမ္ဘန (န) [ဝေဒနာ + ဝိက္ခမ္ဘန] ဝေဒနာကို - ပယ် - ခွါ - ဖျက်ဆီး - ဖယ်ရှား-ရာ- အခြိန် - အခါ - ကာလ။ ဝေဠုဝဂါမေ ဝေဒနာဝိက္ခမ္ဘနတော ပဌာယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉။

ဝေဒနာဝိပရိဏာမညထာဘာဝ (ပု) [ဝေဒနာ+ ဝိပရိဏာမ + အညထာဘာဝ] ဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ တဿ ဝေဒနာဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၃။ (-၄၊ ၁၄)။

ဝေဒနာဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဝေဒနာဝိပရိဏာမ + အနုပရိဝတ္တိ။ ထီ-၌ ---ဝတ္တိနီ။] ဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်သော။ တဿ ဝေဒနာဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ ဝေဒနာဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိ ဝိညာဏံ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၄။

ဝေဒနာဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇ (တိ) [ဝေဒနာဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိ + ဇန + ကို] ဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်သော ဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ တဿ ဝေဒနာဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇာ ပရိတဿတာ ဓမ္မသမုပ္ပါဒါ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၄။

ဝေဒနာဝိပ္ပါရ (ပု) [ဝေဒနာ + ဝိပ္ပါရ] ဝေဒနာ၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း၊ ဝေဒနာပျံ့နှံ့ခြင်း ဟူသော အသံ။ သဗ္ဗသော ဝေဒယတော ဝေဒနာဝိပ္ပါရော သဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ က။ ၃၀၄။

ဝေဒနာဝိရဟိတ (တိ) [ဝေဒနာ + ဝိရဟိတ] ဝေဒနာရဟိတ-ကြည့်။ အပိ နု ခေါ တသ္မိံ ဝေဒနာဝိရဟိတေ တာလဝဏ္ဏေ ဝါ ဝါတပါနေ ဝါ အသ္မိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။

ဝေဒနာဝိသယ (တိ) [ဝေဒနာ + ဝိသယ] ဝေဒနာလျှင် အာရုံရှိသော။ ------ ဝေဒနာဝိသယသ္မ ရာဂသ္မ ဒေါသာဂတိဂမနသ္မ စ ပဟာနာယ သံဝတ္တတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဝေဒနာဝိသေသ (ပု) [ဝေဒနာ + ဝိသေသ] ဝေဒနာအထူး၊ ထူးသောဝေဒနာ။ နကေဝလဉ္စ ဧဝံ ပဋိပန္ဓဿ ဘိက္ခုနော အယံ ဝိပဿနာယ ဝေဒနာဝိသေသောဝ ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၈။

ဝေဒနာဝိသေသန (နဲ) [ဝေဒနာ + ဝိသေသန] ဝေဒနာကိုအထူးပြုခြင်း။ တေန ဝေဒနာဝိသေသနတ္ထံ နကာမဓာတုဂ္ဂဟဏေန ကောစိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။

ဝေဒနာဝူပသမ (ပု) [ဝေဒနာ + ဝူပသမ] ဝေဒနာ၏-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ ယဿ ပန အညတရံ ဝေဒနံ ဝေဒယတော ဝေဒနာ-ဝူပသမော စ ---- ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၈။

ဝေဒနာဝေဂ (ပု) [ဝေဒနာ + ဝေဂ] ဝေဒနာ၏ - အရှိန် - အဟုန်။ ဗလဝတော ဝေဒနာဝေဂဿ နိရောဓေန အာဒီနဝံ ဒိသွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၈။

ဝေဒနာသံယုတ္တ (နဲ) [ဝေဒနာ + သံယုတ္တ] ဝေဒနာသံယုတ်၊ ခံစားမှု ဝေဒနာတို့နှင့် ပက်သက်၍ ဟောကြားအပ်သော သံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ-ပါဋိ။ ၂-သံယုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၀၇-၃၅။

ဝေဒနာသခ်ယဝိမုတ္တ (တိ) [ဝေဒနာ + သခ်ယ + ဝိမုတ္တ] ဝေဒနာ၏-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး - ခြင်းကြောင့် (သတ္တဝါဟု ခေါ်ဝေါ် ပညတ်ခြင်းမှ) လွတ်သော။ ဝေဒနာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကိလေသာမှ လွတ်သော စိတ်ရှိသော (သျ)၊ ဝေဒနာ၏ကောင်းစွာကုန်ခြင်းဖြင့် လွတ်မြောက်ပြီးသော (ပြန်)။ ဝေဒနာသခ်ယဝိမုတ္တော ခေါ ဝစ္ဆ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော အပ္ပမေယျော ဒုပ္ပရိယောဂါဋ္ဌော။ မ၊ ၂။ ၁၅၅။ (ရူပသခ်ါယ ဝိမုတ္တော (သံ၊ ၂။ ၅၄၆) တိ ---------- ရူပပဏ္ဏတ္တိယာပိ ဝိမုတ္တော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၀-ကိုထောက်၍ "ဝေဒနာသခ်ါဝိမုတ္တော " ဟူ၍ လည်းကောင်း, " ဝေဒနာသခ်ါယဝိမုတ္တော " ဟူ၍လည်းကောင်း ပါဋိရှိမှ သင့်အံ့ထင်သည်)။

ဝေဒနာသခ်ါ (ထီ) [ဝေဒနာ + သခ်ါ] ဝေဒနာဖြင့် သတ္တဝါဟု- ခေါ်ဝေါ်- ပညတ်-အပြားအားဖြင့် သိစေ-ခြင်း။ ဝေဒနာသခ်ါယ ဝိမုတ္တော မဟာရာဇ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော။ သံ၊ ၂။ ၅၄၆။ ရူပသခ်ါ-လည်းကြည့်။

ဝေဒနာသခ်ါဝိမုတ္တ (တိ) [ဝေဒနာသခ်ါ + ဝိမုတ္တ] ဝေဒနာဖြင့် သတ္တဝါဟု-ခေါ်ဝေါ်-ပညတ်-အပြားအားဖြင့် သိစေ-ခြင်းမှ လွတ်သော၊ သူ။ ဝေဒနာသခ်ါဝိမုတ္တော ခေါ ဝစ္ဆ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော အပ္ပမေယျော။ မ၊ ၂။ ၁၅၅။ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ)။

ဝေဒနာသညိတ (တိ) [ဝေဒနာ + သညိတ] ဝေဒနာဟူ၍-သိ-မှတ်-အပ်သော။ သောပိ ဝေဒနာသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော အတိက္ကန္တော စ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၂။

ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာန (တိ) [ဝေဒနာ + သတိပဋ္ဌာန] ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာန်၊ ဝေဒနာ နုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်။ အဒေါသာနုဘာဝေန ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာနံ သိဇ္ဈတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၁။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁)။

ဝေဒနာသဒ္ဒ (ပု) [ဝေဒနာ + သဒ္ဒ] ဝေဒနာ-သဒ္ဒါ-စကားလုံး။ ဝေဒနာသဒ္ဒေါ " ဝိဒိတာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ " တိအာဒီသု ဝေဒယိတသို့ယေဝ ဝတ္တတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၃။

ဝေဒနာသန္ဓိဿယ (ပု) [ဝေဒနာ + သန္ဓိဿယ] ဝေဒနာဟူသောမှီရာ။ နဟိ ဝေဒနာသန္ဓိဿယေန ဝိနာ ပဉ္စပသာဒေ ဝတ္ထုံ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။

ဝေဒနာသန္နိဿိတ (တိ) [ဝေဒနာ + သန္နိဿိတ] ဝေဒနာ - ၌ - ကို - မှီသော။ ဝေဒနာသန္နိဿိတော စ ကာယိကစေတသိကဘာဝေါ ကာရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၆)။

ဝေဒနာသဘာဂ (တိ) [ဝေဒနာ + သဘာဂ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တူသောအဘိုရှိသော၊ ဝေဒနာနှင့် သဘောတူသော။ အပိ စ ဝေဒနာသဘာဂါ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာပိ ဇာတာ ဥပေက္ခာဝ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂၃။ နေက္ခမ္မသိတာ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာသဘာဂါတိ ဥဒါသိနာကာရေန ပဝတ္တိယာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာယ စ သဘာဂါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝေဒနာသဘာဂသင်္ဂဟ (ပု) [ဝေဒနာသဘာဂ + သင်္ဂဟ] ဝေဒနာဟူသော တူသောအဘိုအားဖြင့် အကျဉ်းချုံး၍ ယူခြင်း။ ဝေဒနာ ဝေဒနာသဘာဂသင်္ဂဟဝသေန ဧကော ခန္ဓော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉။

ဝေဒနာသဘာဂေကသင်္ဂဟ (ပု) [ဝေဒနာသဘာဂ + ဧက + သင်္ဂဟ] ဝေဒနာဟူသော တူသောအဖို့အားဖြင့် တပေါင်းတည်း အကျဉ်းချုံး၍ ယူခြင်း။ ဝေဒနာ ဝေဒနာသဘာဂေကသင်္ဂဟဝသေန ဧကော ခန္ဓော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဝေဒနာသဘာဝ (တိ) [ဝေဒနာ + သဘာဝ] (၁) ဝေဒနာ - ခံစားခြင်း - သဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ဝေဒနာ၏သဘော။ (၁) န ဟိ ကာယော ဝေဒနာသဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။ (ပု)(၂) ဝေဒနာသဘာဝေါ ဟိ တိဝိဓော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဝေဒနာသမဝရောဓန (န) [ဝေဒနာ + သမဝရောဓန] ဝေဒနာ၌ ကောင်းစွာ-အကျုံး ဝင်-အတွင်းဝင်-ခြင်း။ ယတော ရူပါဒီနံ ဝေဒနာသမဝရောဓနေန " စတ္တာရော ခန္ဓာ " တိအာဒိနာ သဒ္ဒပိတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆။

ဝေဒနာသမသီသီ (ပု) [ဝေဒနာ + သမသီသီ။ သမသီသီ-ပုဒ်နှင့်ယှဉ်တွဲကြည့်။] ဝေဒနာသမသီသီ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝေဒနာ၏အစွမ်းဖြင့်တူမျှ (အညီအမျှဖြစ်)သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေ, ကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာရှိသော။ (ဝေဒနာတစ်မျိုးမျိုးကို ခံစားလတ်သော် " ဤဝေဒနာ မချုပ်ငြိမ်းမီပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်အံ့ " ဟု ဝိပဿနာအားထုတ်၍ ဝေဒနာချုပ်ငြိမ်းသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရဟန္တာဖြစ်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝေဒနာသမသီသီ ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၅ - ၆)။ ယဿ ပန အညတရံ ဝေဒနံ ဝေဒယတော ဝေနာဝူပသမော စ အာသဝက္ခယော စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဟောတိ၊ အယံ ဝေဒနာသမသီသီ နာမ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၉။ ရောဂဝသေန သမသီသီ ရောဂသမသီသီ၊ ဧသ နယော သေသေသုပိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၅။

ဝေဒနာသမုဒယ (တိ) [ဝေဒနာ + သမုဒယ] (၁) ဝေဒနာလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (တဏှာ)။ (ပု) (၂) ဝေဒနာ၏ဖြစ်ခြင်း။ (ပု) (၃) ဝေဒနာ၏ဖြစ်ကြောင်း။ (၁) တဏှာ ဝေဒနာနိဒါနာ ဝေဒနာသမုဒယာ ဝေဒနာဇာတိကာ ဝေဒနာပဘဝါ။ မ၊ ၁။ ၉၆၊ ၃၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃။ (ပု) (၂) ဝေဒနာသမုဒယာ တဏှာသမုဒယော။ မ၊ ၁။ ၆၃။ (သံ၊ ၂။ ၄၁၊ ၄၉။ ပဋိသံ။ ၅၄၊ ၁၇၆။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၃၊ ၃၆၆)။

(ပု) (၃) ဝေနာယ ခေါ ဝစ္ဆ အညာဏာ ဝေနာသမုဒယေ အညာဏာ ---------- ဒိဋ္ဌဂတာနိ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၂၁စ-၉။ (-၄၃၀)။

ဝေနာသမုဒယဂါမီ (တိ) [ဝေနာသမုဒယ + ဂမု + ဏီ။ ထိ-၌ ---ဂါမိနီ။] ဝေနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသို့- ရောက်-စေတတ်- ကြောင်းဖြစ်-သော (အကျင့်)။ ကတမာ ဝေနာသမုဒယ-ဂါမိနီ ပဋိပဒါ။ သံ၊ ၂။ ၄၃၀။

ဝေနာသမူဟ (ပု) [ဝေနာ + သမူဟ] ဝေနာတို့၏-အပေါင်း-အစု။ ဝေနာ-ကာယာတိ ဝေနာသမူဟာ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၅။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝေနာသမောသရဏာ (တိ) [ဝေနာ + သမောသရဏာ] ဝေနာ၌-စုဝေး-ပေါင်းဆုံ-တတ်သော။ ဝေနာသမောသရဏာ သတ္ထေ ဓမ္မာ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၃၊ ၃၄၁။ ဝေနာယ သမောသရန္တိတိ ဝေနာသမောသရဏာ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၅၃။

ဝေနာသမွယုတ္တ (တိ) [ဝေနာ + သမွယုတ္တ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေနာ-သမွယုတ္တာ ပန အရူပဓမ္မာ သတ္ထဲ ရူပံ နကထိတံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၂၂။

ဝေနာသမွယုတ္တက (တိ) [ဝေနာသမွယုတ္တ + က] ဝေနာနှင့်ယှဉ်သော၊ ဝေနာနှင့် အညီညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ ကာမဓာတုယာ တီသု ဝေနာသူတိ စ ဝေနာဂ္ဂဟဏေန ဝေနာသမွယုတ္တကာနမ္မိ ---- ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၂၇။

ဝေနာသမွယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဝေနာသမွယုတ္တ + ဓမ္မ] ဝေနာနှင့်-ယှဉ်-သမွယုတ်ဖြစ်-သော တရား။ ကျမာသု ဒွိသု ဝေနာသု စေဝ ဝေနာသမွယုတ္တဓမ္မေသု စ အနုသေတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၂၁။

ဝေနာသမွယောဂ (ပု) [ဝေနာ + သမွယောဂ] ဝေနာနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ ဝေနာနှင့်အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဧတေန နယေန သတ္ထေသဲ ဝေနာသမွယောဂေါ ဝေဒိတတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၂၅။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄)။

ဝေနာသမ္ဘဝ (ပု) [ဝေနာ + သမ္ဘဝ] ဝေနာ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယာ ဝေနာသမ္ဘဝံ လဇ္ဇမာနတံ ပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၂။

ဝေနာသမ္မုဒိတ (တိ) [ဝေနာ + သမ္မုဒိတ] ဝေနာ၌-လွန်စွာ-ဝမ်းမြောက်-နှစ်ခြိုက်-သော။ ဝေနာရတ-ကြည့်။

ဝေနာသလ္လသူလယောဂ (ပု) [ဝေနာ + သလ္လ + သူလ + ယောဂ] ဝေနာဟူသော မြား, ငြောင့်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ သညာသင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝေနာသလ္လသူလယောဂါ အာတုရာ ဝိယ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဝေနာသဟိတဏ္ဍာနသုခ (န) [ဝေနာ + သဟိတ + ဏ္ဍာနသုခ] ဝေနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဈာန်ချမ်းသာ။ ဝေယိတ-သုခတောတိ ဝေနာသဟိတဏ္ဍာနသုခတော ဝါ ဖလသုခတောဝါ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဝေနာသာမည (န) [ဝေနာ + သာမည] ဝေနာ၏အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ်။ ဝေနာသာမညတော လဇ္ဇမာနော ဝေနာက္ခန္ဓော ဂဟိတော။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁၂၉။ (-ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၁၁)။

ဝေနာသီလ (တိ) [ဝေနာ + သီလ] သိ-ခံစား-ခြင်း-အလေ့ရှိသော။ ဝေနသီလ-လည်းကြည့်။ ပိတိပဋိသံဝေဒီတိ ပိတိယာ

ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒနာသီလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝေဒနာသီသ (န) [ဝေဒနာ + သီသ] ဝေဒနာကို-အဦး-ပမာန-ပြုခြင်း။ ဣမ ပန ဘဂဝါ အရှုပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တော ဝေဒနာသီသေန ကထေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇)။

ဝေဒနာသုခ (န) [ဝေဒနာ + သုခ] ခံစားမှု-ဝေဒနာ-ဟူသော ချမ်းသာ။ သန္တံ သုခံ၊ နံ ဝေဒနာသုခံ ဝိယ သပရိပ္ပန္ဒံ။ ဝဇိရ။ ၆၂။

ဝေဒနာသုခဒုက္ခ (န) [ဝေဒနာ + သုခ + ဒုက္ခ] ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော သုခ, ဒုက္ခ (သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ)။ ဝေဒနာသုခဒုက္ခ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂) န္တိ ဝေဒနာသခ်ီတံ သုခဒုက္ခဥ္စ ကထိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၅။

ဝေဒနာသုတ္တ (န) [ဝေဒနာ + သုတ္တ] ဝေဒနာသုတ်၊ ဝေဒနာတို့ကို ဟောရာဖြစ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ။ ၃-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-၄သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၇။

ဝေဒနာသောခုမ္မ (န) [ဝေဒနာ + သောခုမ္မ] ဝေဒနာ၌-သိမ်မွေ့-နူးညံ့-သော လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော (ဉာဏ်)။ ဝေဒနာသောခုမ္မေန သမန္နာဂတော ဟောတိ ပရမေန။ အံ၊ ၁။ ၃၂၅။ ရူပသောခုမ္မေန သမန္နာဂတော ဟောတိတိ ရူပေ သဏှသုခုမလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟကေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ------ ဝေဒနာသောခုမ္မာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။

ဝေဒနာသာဒ (ပု) [ဝေဒနာ + အသာဒ] ဝေဒနသာဒ - ကြည့်။ ဝေဒနာသာဒ-ဝသေနေဝ ပဝတ္တသ ------- သံဝတ္တတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဝေဒနာဟေတုပရိညာ (ထိ) [ဝေဒနာ + ဟေတု + ပရိညာ] ဝေဒနာ၏အကြောင်း (ဖြစ်သောဖဿ) ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ ဝေဒနာဟေတုပရိညာယာ(နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၄၀)တိ ဖဿပရိညာယ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၅။

ဝေဒနိန္ဒြိယ (န) [ဝေဒနာ + ဣန္ဒြိယ] ဝေဒနာသာလျှင် ဖြစ်သောဣန္ဒြေ၊ ဝေဒနိန္ဒြေ။ (ဝေဒနိန္ဒြေသည်-- သုခိန္ဒြေ, ဒုက္ခိန္ဒြေ, သောမနဿိန္ဒြေ, ဒေါမနဿိန္ဒြေ, ဥပေက္ခိန္ဒြေ ဟူ၍ ၅-ပါးရှိ၏။ သင်္ဂဟ။ ၁၂၀)။ ဒသန်း ဣန္ဒြိယာနန္တိ အဋ္ဌ ရူပိန္ဒြိယာနိ မနိန္ဒြိယံ ဝေနိန္ဒြိယန္တိ ဧဝံ ဒသန်း။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၁။

ဝေနိယ° (တိ) [ဝေဒ + အနီယ။ ဤ-ကို ရဿပြု။ ဝေနီယ - သံ။ ဝေအဏီဇ္ဈ၊ ဝေအဏီယ-ပြာ။ ဝေအဏီယ၊ ဝေဏီဇ္ဈ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခံစားတတ်သော (ဝေဒနာ)။ (၂) ခံစားအပ်သော။ (၃) အကျိုးပေးတတ်သော။ (၁) ဝေနိယာ ဓမ္မာ (မ၊ ၁။ ၃၇၀) တိ ဝေဒနာ ဓမ္မာဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝန္တိတိ ဝေနိယာ ယထာ " နိယျာနိကာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။ (၂) (၃) ဣဓေဝ တံ ဝေနိယ (အံ၊ ၁။ ၁၃၅) န္တိ တံ ကမ္မံ တေန တာလေန ဣမ သကေ အတ္တဘာဝေယေဝ ဝေနိယံ၊ တသေဝ တံ အတ္တဘာဝေ ဝိပစ္စတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဝေနိယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝေဒနီယ၂ (တိ) [ဝေဒနာ + ဣယ] (၁) ဝေဒနာ၏-အစီးအပွါး-အကြောင်း-ဖြစ်သော။ (၂) ခံစားမှုဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်-ဝေဒနာအလို့ငှါတည်-သော။ (၁) ဝေဒနိယ (သံ၊ ၁။ ၂၉၄) န္တိ ဝေဒနိယဝတ္ထူတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၅။ ဝေဒနိယန္တိ ဝေဒနာယ ဟိတံ ဝတ္ထာရမ္မဏဘာဝေန ဝေဒနာယ ပစ္စယ-ဘာဝတော။ တေနာဟ "ဝေဒနိယဝတ္ထူ" တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။ (-သံ၊ ၂။ ၃၄၆။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၄၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၆)။ (၂) ပစ္စတ္တ-ဝေဒနိယောတိ သယမေဝ ဝေဒနာဇနကော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၈။ ဝိသေသပစ္စယတာယ ဝေဒနာယ ဌိတောတိ ဝေဒနိယော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝေဒနီယ (တိ) [ဝိဒ + အနီယ။ ဝေဒနီယ - သံ။ ဝေဒဏိဇ္ဇ - အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ခံစား - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၂) ခံစားတတ်သော။ (၃) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၄) အကျိုးပေးတတ်သော၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ (၁)(၂) သုခဿ ဒုက္ခဿ စ ဝေဒနီယံ။ ပေတ။ ၁၈၅။ ကိံ တန္တိ အာဟ " သုခဿ ဒုက္ခဿ စ ဝေဒနီယ" န္တိ၊ ဣဋ္ဌဿ အနိဋ္ဌဿ စ အနုဘဝနယောဂ္ဂံ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၁၂။ တတ္ထ ပရိယုဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ ဝါ ကမ္မံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ ဝါ ကမ္မံ အပရာပရိယဝေဒနီယံ ဝါ ကမ္မံ။ နေတ္တိ။ ၃၃။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယာဒီ (နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၁) တိ ဒိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ အတ္တဘာဝေ ဝေဒနီယံ ဖလံ ဒေတီတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယာ၊ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ဖလံ ဝေဒေတီတိ ဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယာ။ ကာ သာ? အပဒုဿနီယာဒီသု အတိဒုဿနာဒိဝသေန ပဝတ္တာ ပဌမဇဝနစေတနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၅၀။ (၃) ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော (ဝိ၊ ၃။ ၅) တိ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝေဒနီယော။ ဝဇိရ။ ၃၉၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁)။ (၄) ယံ ကမ္မံ ဝေဒနီယံ၊ တံ မေ ကမ္မံ အဝေဒနီယံ ဟောတု။ ဝေဒနီယန္တိ ပစ္စယန္တ-ရသမဝါယေ ဝိပါကုပ္ပါဒနသမတ္ထံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၆။ ကရောဟိ ကမ္မံ ဣဓ ဝေဒနီယ (ပေတ။ ၁၇၂) န္တိ ဣဓ ဣမသ္မိံ ----- ဝိပစ္စနကံ ဝိပါကဒါယကံ ကုသလကမ္မံ ကရောဟိ ပသဝေယျာသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၅။

ဝေဒနု (နူ) ပယ (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ + ယာ + ကွိ။ ဝေဒနာ + ဥပ + ဣ + ဏ။] ဝေဒနာ-ဝေဒနာကွန္ဓာ-သို့-ကို- ကပ်ရောက်-အာရုံပြု-သော။ ရူပုပယ, ရူပူပါယ-တို့လည်း-ကြည့်။ ရူပုပယံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ဝိညာဏံ တိဋ္ဌမာနံ တိဋ္ဌေယျ။ ------ ဝေဒနုပယံ ဝါ။ သံ၊ ၂။ ၄၃-၄။ စူဋ္ဌနိ။ ၁၆၇။ ဝေဒနူပယံ ဝါ ဘိက္ခဝေ။ မဟာနိ။ ၁၉။

ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓ (ပု) [ဝေဒနာ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓ] ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော-ဝေဒနာသာလျှင်ဖြစ်သော-ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာဟူသော ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာ။ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော၊ ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ ၁။ ၈၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၆။ ပဋိသံ။ ၃၈။ ရူပဥ္စ တံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓော စာတိ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၉။ ရူပမေဝ ဥပါဒါနက္ခန္ဓောတိ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဧသေဝ နယော သေသေသုပိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၆။ (-မ၊ ၃။ ၂၉၃။ သံ၊ ၂။ ၂၁၊ ၃၈၃၊ ၄၅၄)။

ဝေဒနုပါယ (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ + ဣ + ဏ။] ဝေဒနုပယ - ကြည့်။ ဧကန္တတော

ဝေဒနုပါယာဒိဝသေန ပတ္တိ နာမ အရူပ-ဘဝေယေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။

ဝေဒနုပေက္ခာ (ထီ) [ဝေဒနာ + ဥပေက္ခာ] ဝေဒနာဟူသော-ဥပေက္ခာ-အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သောတရား၊ ဝေဒနုပေက္ခာ၊ (အဒုက္ခ-မသုခါဝေဒနာ)။ ဥပေက္ခာ ပန ဒသဝိဓာ ဟောတိ --- ဝေဒနုပေက္ခာ ဝိပဿနုပေက္ခာ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ စျာနုပေက္ခာ ပါရိသုဒ္ဓု-ပေက္ခာတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၅။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ဝေဒနုပေက္ခာ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၄။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၇)။

ဝေဒနုပ္ပါဒက (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ္ပါဒက။ ထီ-၌ ဝေဒနုပ္ပါဒိကာ။] ဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော (ဖဿ)။ အတ္တနော နိဿယ-ဘူတေ စိတ္တေ ဇဝ ဇေ ဝေဒနုပ္ပါဒကော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၂။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၁၄၃။

ဝေဒနူပက (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ + ဂမု + ကွိ။ ဂ-ကို က-ပြု။ ထီ-၌ ဝေဒနူပိကာ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေဒနူပိကာ စဿ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ပရိညံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ။ ၇၀။

ဝေဒနူပဂ (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ + ဂမု + ကွိ] (၁) ဝေဒနာသို့ ကပ်ရောက်သော။ (၂) ကပ်ရောက်အပ်သော - ဝေဒနာ-ဝေဒနာကွန္ဓာ။ (၁) အတ္ထိ ဝေဒနူပဂံ ကမ္မန္တိ။ ----- အတ္ထိ ဝေဒနူပဂါ သတ္တာတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၇၇။ ရူပဓာတုယာ သတ္တာ အညတြ အသညေဟိ ဝေဒနူပဂါ ဖဿာဟာရ-သေဝနတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၄။ (၂) ယာ စ ဝေဒနူပဂါ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ နေတ္တိ။ ၉၅။ ရူပူပဂ-လည်းကြည့်။

ဝေဒနူပစယ (ပု) [ဝေဒနာ + ဥပစယ] ဝေဒနာ၏ ပွါးစီးခြင်း။ အညာ ဝေဒနာ အညော ဝေဒနူပစယော။ အဘိ၊ က။ ၃၇၇။

ဝေဒနူပနိဿ (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပနိဿ] ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဖဿူပနိဿာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနူပနိဿာ တဏှာ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝေဒနူပါယ (တိ) [ဝေဒနာ + ဥပ + ဣ + ဏ] ဝေဒနုပယ-ကြည့်။ ဝေဒနူပါယံ ဝါ အာဝုသော၊ သညူပါယံ ဝါ အာဝုသော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝေဒနူပိကဝိညာဏဋ္ဌိတိပရိညာ (ထီ) [ဝေဒနူပိကာ + ဝိညာဏဋ္ဌိတိ + ပရိညာ] ကပ်ရောက်အပ်သော-ဝေဒနာ-ဝေဒနာကွန္ဓာ-ဟုဆိုအပ်သော ဝိညာဉ်၏ တည်ရာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ ဝေဒနာပရိညာယာတိ ဝေဒနူပိကဝိညာဏဋ္ဌိတိပရိညာယ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၅။

ဝေဒနေကဒေသ (ပု) [ဝေဒနာ + ဧကဒေသ] ဝေဒနာ၏-တစ်စိတ်-တစ်ဒေသ-တစ်ပိုင်း၊ တစ်စိတ်-တစ်ဒေသ-ဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ယာနိ ပန ပဒါနိ သခီရေကဒေသံ ဝါ အညေန အသမ္မိဿံ ဒီပေန္တိ ဝေဒနေကဒေသံ ဝါ သုခုမရူပံ ဝါ သဒ္ဒေကဒေသံ ဝါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၈)။

ဝေဒနေကဒေသဒေသနာ (ထီ) [ဝေဒနေကဒေသ + ဒေသနာ] ဝေဒနာ၏-တစ်စိတ် - တစ်ဒေသ - တစ်ပိုင်း-ကို-ဟော-ပြော-ဖွင့်ပြ-ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ယတ္ထ ဝါ ပန ယဿံ ဝေဒနေကဒေသဒေသနာယံ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ ဘဂဝတာ ဒေသိတာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၂။

ဝေဒန္တဂူ (တိ) [ဝေဒန္တ + ဂမု + ရူ။ ဝေဒ + အန္တဂူ။] (၁) ၄-ပါးကုန်သော မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သောသူ။ (၂) ၄-ပါးကုန်သော မဂ်ဉာဏ်တို့၏အဆုံး (အရဟတ္တဖိုလ်) သို့ ရောက်သောသူ။ (၃) မဂ်ဉာဏ်တို့၏အဆုံးဖြစ်သော အရတ္တမဂ်ဉာဏ်သို့ ရောက်သောသူ။ (၁) (၂) (၃) ဝေဒန္တဂူ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဥဒါန။ ၈၀။ သုတ္တနိ။ ၃၄၇။ နေတ္တိ။၁၂၉။ စတုမဂ္ဂဉာဏသခ်ါတေဟိ ဝေဒေဟိ အန္တံ, ဝေဒါနံ ဝါ အန္တံ ဂတတ္တာ ဝေဒန္တဂူ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၉။ ဝေဒေဟိ အန္တန္တိ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနံ အန္တော နာမ။ ဝေဒါနံ ဝါ အန္တံ ဂတတ္တာတိ ဧတ္ထ အရဟတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၃၉၆။ ဝေဒေဟိ ဝါ အန္တန္တိ ဧတ္ထ အန္တံ နာမ သဗ္ဗ-သခ်ါရပရိယောသာနံ နိဗ္ဗာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၈။ ဝေဒန္တဂူတိ စတုန္နံ မဂ္ဂဝေဒါနံ အန္တံ စတူဟိ ဝါ မဂ္ဂဝေဒေဟိ ကိလေသာနံ အန္တံ ဂတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၅။ ဝိဒန္တိ တေဟိ သစ္စာနီတိ ဝေဒါ။ မဂ္ဂဝေဒါနံ အန္တန္တိ အရိယဖလံ။ ကိလေသာနံ အန္တန္တိ တေသံ အနုပ္ပါဒနိရောဓဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဝေဒန္တဂူတိ ဝေဒေဟိ ဝါ ကိလေသာနံ အန္တံ ဂတော, ဝေဒါနံ ဝါ အန္တံ စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏံ ဂတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၉၃)။

ဝေဒန္တောဂဓ (တိ) [ဝေဒ + အန္တောဂဓ] ဗေဒင်တို့၏အတွင်း၌- တည်- အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ သိပ္ပါနိ ဝါ ဝေဒန္တောဂဓေ ကတွာ " တိဏ္ဏံ ဝေဒါန " န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁)။

ဝေဒပစ္စယ (ပု) [ဝေဒ + ပစ္စယ] ဝေဒကျမ်းဟူသောအကြောင်း။ ယာ ဝေဒပစ္စယာ ဝါ အညထာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဝေဒနာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁)။

ဝေဒပဋိလာဘ (ပု) [ဝေဒ + ပဋိလာဘ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-မှုကိုရခြင်း။ ဥဋ္ဌာရံသော လဘတိ ဒေဝေါ ဝေဒပဋိလာဘံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝေဒပဋိလာဘန္တိ တုဋ္ဌိပဋိလာဘံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၁)။

ဝေဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဝေဒ + ပဋိသံယုတ္တ] အသိဉာဏ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဝေဒလ္လကထ (အံ၊ ၂။ ၉၄) န္တိ ဝေဒပဋိ-သံယုတ္တံ ဉာဏမိဿကကထံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇။

ဝေဒပဋိဿရဏ (တိ) [ဝေဒ + ပဋိဿရဏ] ဗေဒင်ကျမ်းလျှင် ကိုးကွယ်ရာရှိသော၊ သူ။ ဝေဒဗန္ဓူ ဝေဒပဋိဿရဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝေဒပါရဂ (တိ) [ဝေဒ + ပါရဂ။ (ပု) ဝေဒပါရဂ-သံ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ မန္တပါရဂေတိ ဝေဒပါရဂေ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝေဒပါရဂူ (တိ) [ဝေဒ + ပါရဂူ] ဝေဒကျမ်းတို့၏ ကမ်းတစ်ဖက်ရောက်သော၊ ဗေဒင်ကျမ်းတို့၌ ကမ်းတစ်ဖက်ရောက် တတ်မြောက်သော။ တဒါဟံ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ၊ ဝိဿုတော ဝေဒပါရဂူ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၅။ (-အပ၊ ၂။ ၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၈။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆)။

ဝေဒဗန္ဓု (တိ) [ဝေဒ + ဗန္ဓု] ဗေဒင်ကျမ်းလျှင် ဆွေမျိုးရှိသော။ ဝေဒဗန္ဓူ ဝေဒပဋိ-ဿရဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝေဒဗဟုလ (တိ) [ဝေဒ + ဗဟုလ] (၁) များသောနှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှုရှိသော၊

နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှု များသော၊ သူ။ (၂) များသော အသိဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အာလောကဗဟုလော စ ဟောတိ ယောဂဗဟုလော စ ဝေဒဗဟုလော စ။ အံ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဝေဒဗဟုလောတိ ပိတိပါမောဇ္ဇ-ဗဟုလော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။ (-ပဋိသံ။ ၃၇၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၆၂)။ (၂) အနတ္တတော မနသိ-ကရောန္တော ဝေဒဗဟုလော ပညိန္ဒြိယံ ပဋိလဘတိ။ ပဋိသံ။ ၂၄၅။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၁)။

ဝေဒပွ • ဝေဒဿ (ပု၊ န) [ဝိဒဿ + ဏ။ ဝိဒဿေန နာမ ဣသိနာ ကတော, ဝေဒဿ-ဒေသေ ဝါ ဥပ္ပန္နော မန္တော ဝေဒဿော " ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဂန္ဓာရီ " ပုဒ်ကဲ့သို့ ဘ-ကို ဗ-ပြု၍ ဝေဒပွ - ဟုပြီးသည်။ တစ်နည်း- ဝိ + ဒပွ။ ဝိဝိဓံ ဒပ္ပံ (ဓနံ) ဝိဒပ္ပံ၊ ဝိဒပ္ပံ ဇနေတီတိ ဝေဒပ္ပံ။ သံဝေဂဝတ္ထု။ ၃၃၆။ ဝိသိဋ္ဌာ ဒဿာ ကုသာ ယတြ, ဝိဂတာ ဒဿာ ကုသာ ယတောတိ ဝါ ဝိဒဿော။ ကောတ္ထုဘ)။ (၁) ဝေဒပွ • (ဝေဒဿ) မန္တန်။ (၂) ဝေဒပွ • (ဝေဒဿ) မန္တန်ကို-တတ်-သိ-ရွတ်ဖတ်-သော ပုဏ္ဏား။ (၁) အညတရော ဗြာဟ္မဏော ဝေဒပ္ပံ နာမ မန္တံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ (၂) ဟနိ်သု ဝေဒပွ (ဇာ၊ ၁။ ၁၂) နှိ် ဝေဒပွမန္တဝသေန " ဝေဒဿော " တိ လဒ္ဓနာမံ ဗြာဟ္မဏံ ဟနိ်သု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဝေဒပွဇာတက (န) [ဝေဒပွ + ဇာတက] ဝေဒပွဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ။ ၁-နိပါတ်။ ၅-ဝဂ်၊ ၈-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဝေဒပွဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဝေဒပွ + ဗြာဟ္မဏ] ဝေဒပွ (၂) အနက်-ကြည့်။ တေ ဘောဓိသတ္တသ္ဓ ဝေဒပွဗြာဟ္မဏသ္ဓ ဂဏှိသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝေဒပွမန္တ (ပု) [ဝေဒပွ + မန္တ] ဝေဒပွမန္တန်။ ဝေဒပွ (၂) အနက်-ကြည့်။

ဝေဒမဒ (ပု) [ဝေဒ + မဒ] ဗေဒင်၌-မာန်ယစ်-မာန်မူ-ခြင်း၊ ဗေဒင်ကိုစွဲ၍-မာန်ယစ်-မာန်မူ-ခြင်း။ " ဗေဒင်ကို ငါသင်ယူအပ်ပြီးပြီ " ဟုဖြစ်သော မာန်ယစ်ခြင်း။ ဝေဒမဒေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၁၁) တိ " တယော ဝေဒါ မေ ဥဂ္ဂဟိတာ " တိ မဒေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၈၆။

ဝေဒမန္တ (ပု) [ဝေဒ + မန္တ] ဝေဒ (ဗေဒ) ဟူသော - မန္တန် - မန္တရား။ သေဋ္ဌမန္တေ ဝေဒမန္တေတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၀၄။ (-သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၂)။

ဝေဒမာန (တိ) [ဝိဒ + အ + မာန] သိတတ်သော၊ သူ။ တံ ဝါ ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒမာနောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၂၁။

ဝေဒယ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၂။ ဓာတ္ထတ္ထ။ ၃၆၇။ ကစ္စည်း။ ၄၇၉။ ရူ။ ၄၅၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၆၀)။ (သင်) ပြောကြား-လျှောက်ထား-လော။ ကုန္နဿ တံ ဇဝေဒယာ (ဇာ၊ ၂။ ၁ ၁၂) တိ ကုန္နဿ ကထေဟိတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၃၉။ (-သုတ္တနိ။ ၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ဓ၁)။

ဝေဒယတိ • ဝေဒေတိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၇၊ ၃၁၂။ တစ်နည်း- ဝေဒ + ဏယ + တိ။ နာမဓာတ်။ နိတိ၊ ဓာတု, နိရုတ္တိ, ပါစိတ်ယော, ဓာတ္ထတ္ထ-တို့အလိုအားဖြင့် ဉာဏအနက်ဟော ဝိဒဓာတ်ကား ဘူဝါဒိဂဏိကဓာတ်တည်း။ ရူအလို အားဖြင့် စုရာဒိဂဏိကဓာတ်တည်း။ ဝေအက္ခ၊ ဝေဧက္ခ-ပြာ။ဝေယက္ခ၊ ဝေဒေက္ခ-အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝေဒယတိ-သံ။] (၁) ခံစား-စံစား-၏။

(၂) ထင်ရှား၏။ (၃) သိ - နားလည် - ၏။ (၄) အသိဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ (၅) ပြောကြား-လျှောက်ထား-၏။(သုဒ္ဓ)။ (၆) သိစေ၏။ (ဟေတု)။ (၁) ခံစား - စံစား - ၏။ သုခမိုဝေဒယတီ (သံ၊၂။ ၇၁) တိ သုခံ အာရမ္မဏံ ဝေဒေတိ အနုဘဝတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၉။ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါ ခါဏုကဏ္ဍကမိဝ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ နဝေဒယတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၃။ (-မ၊ ၃။ ၂၅၁။ သံ၊ ၁။ ၂၅၄၊ ၂၆၂၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁၂၁။ အဘိ၊ က။ ၂၉၁။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၄)။ (၂) ထင်ရှား၏။ သော ဟိ ဇာတောဝ ဝေဒယတိ ပညာယတိ၊ တသ္မာ " ဇာတဝေဒေါ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၀။

(၃) သိ-နားလည်-၏။ တံ ဝါပိ မုနီ ဝေဒယန္တီ (သုတ္တနိ။ ၃၀၉) တိ တမ္ပိ ပဏ္ဍိတာ သတ္တာ မုနိံ ဝေဒယန္တိ ဇာနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၉။ (-ရူ။ ၃၂၃-နှာ)။ (၄) အသိဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ဝေဒယတီတိ ဝေဒေယျော၊ ဇာနာတိ အနုဘဝတိ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၀။ ဝေဒေတိ, ဝေဒိယတီတိ ဝါ ဝေဒေယျော၊ သုခါဒိံ အနုဘဝတိ, သဗ္ဗဝိသယေ ဝါ ဇာနာတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဝေဒေတီတိ ဝေဒယတိ။ တဿ အတ္ထဝစနံ အနုဘဝတီတိ။ ဝေဒံ ဝါ ဉာဏံ ကရောတိ ဥပ္ပါဒေတီတိ ဝေဒေတိ။ တဿ အတ္ထဝစနံ ဇာနာတီတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ (၅) ပြောကြား-လျှောက်ထား-၏။ ဝေဒယာမဟံ ဘန္တေ၊ ဝေဒယတီတိ မံ သံယော ဓာရေတု။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆။ ကခ်ါ။ ၃၀၆။ (-နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၂။ ဓာတွတ္ထ။ ၃၆၇)။ (၆) သိစေ၏။ ဝေဒယာမဟံ ဘန္တေ၊ ဝေဒယတီတိ မံ သံယော ဓာရေတု။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆။ (-နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၂၉-နှာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၄၊ ၄၂၉။ ဓာတွတ္ထ။ ၃၆၇)။

ဝေဒယထ[၁] (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ထ] ခံစား-စံစား-ပြီ။ ဝေဒယတိ - လည်းကြည့်။ သဂ္ဂေသု ဝေဒယထ (ဝေဒယတိ ?) ပုညဖလံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၂။ ဝေဒယထာတိ ဝေဒယိတ္ထ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၂။ ဝေဒယထာတိ ကာလဝိပလ္လာသေနာယံ နိဒ္ဒေသောတိ " ဝေဒယိတ္ထာ" တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဝေဒယထ[၂] (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ထ] (သင်တို့) သိ-နားလည်-ကုန်၏။ တုမှေ ပန နံ နဝေဒယထ၊ တေန နံ ဧဝံ ဘဏထ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝေဒယန္တ (တိ) [ဝိဒ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝေဒယန္တီ။] ခံစား-စံစား-တတ်သော။ ဝေဒယတိ-လည်းကြည့်။ ဣဓေကစ္စဿ ယံ ဧဝရူပံ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယတော အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိဝဍ္ဍန္တိ။ မ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝေဒယန္တီ သကံ ဒုက္ခံ၊ ကရုဏံ ပရိဒေဝယိ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၅။ ထေရီ၊ ၄၊ ၈၇။ (-အဘိ၊ က။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၇၊ ၄၈၃)။

ဝေဒယန္တိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + အန္တိ] (၁) သိ - နားလည် - ကုန်၏။ (၂) ခံစား-စံစား-ကုန်၏။ (၁) ဝေဒယတိ (၃) ကြည့်။ (၂) ဝေဒယန္တိ စ တေ သောတ္ထိံ၊ ဒေဝါ မာနုသကာ ဥဘော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။ သဗ္ဗာပိ အာရမ္မဏရသံ ဝေဒယန္တိ အနုဘဝန္တီတိ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၄။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၇)။

ဝေဒယမာန (တိ) [ဝိဒ + ဏယ + မာန] (၁) ခံစား-စံစား-တတ်-နေ-သော။ (၂) သိ-နားလည်-တတ်-နေ-သော။ (၁) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သုခံ ဝါ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော " သုခံ

ဝေဒနံ ဝေဒယာမိ " တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၆။ မ၊ ၁။ ၇၅။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၂-၃။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၂၀၉။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၀၂။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။)။ (၂) ပိတိပ္ပဋိသံဝေဒီတိ ----- တံ ဝါ ပဋိ ပဋိ သမ္မဒေဝ ဝေဒယမာနော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝေဒယသေ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + သေ] (သင်) ခံစား၏။ သီတံ ဝေဒယသေ ဘုသံ (ထေရီ။ ၄၀၆) သီတဒုက္ခံ အတိဝိယ ဒုဿဟံ ပဋိသံဝေဒယသိ ပစ္စနုဘဝသိ။ ထေရီ၊ ၆။ ၂၁၁။

ဝေဒယာမ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + မ] (ငါတို့) ခံစား - စံစား - ကုန်၏။ သုခံ ဝေဒယမာနာ "သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမာ" တိ ပဇာနန္တိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၆၄။

ဝေဒယာမိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + မိ] (၁) (ငါ) ခံစား-စံစား-၏။ (၂) (ငါ) ပြောကြား-လျှောက်ထား (သိစေ) ၏။ (၁) ဣမံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ သုခံ ဝါ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော " သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီ " တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၆။ မ၊ ၁။ ၇၅။ (-မ၊ ၃။ ၂၈၈။ သံ၊ ၁။ ၃၁၀-၁။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈)။ (၂) ဝေဒယာမဟံ ဘန္တေ၊ " ဝေဒယတီ " တိ မံ သံယောဓာရေတု။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၆၊ ၂၃။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၆၁။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၃၀။ ကခ်ီ။ ၃၀၆)။

ဝေဒယီသု (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ဥံ] ခံစား-စံစား-ကုန်ပြီ။ ယေ ခေါ ကေစိ ---- ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒယီသု။ မ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝေဒယိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ဤ] ပြောကြား - လျှောက်ထား - (သိစေ) ပြီ။ ဣစ္ဆေတမတ္ထံ ဘဂဝါ ပုနပ္ပုနံ၊ အက္ခာသိ နံ ဝေဒယိ မန္တပါရဂူ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၀၆။

ဝေဒယိတ° (တိ) [ဝိဒ + ဏယ + တ။ ဝေဒယိတ-သက္ကတပိဋကာ။] (နာ) (၁) ရ-ခံစား-ခြင်း။ (၂) ခံစားအပ်သော ဝေဒနာ။ (၃) ခံစားတတ်သော (ဝေဒနာ)။ (၄) ခံစားရာ (အခါ)။ (နာ) (၁) ဝေဒယိတ (ပဋိသံ။ ၆။ စူဠနိ။ ၁၈၀) နှိ ဝိန္ဒန်၊ ဝေဒနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၇၄။ စူဠနိ၊ ၆။ ၆၆။ ဝေဒယိတသဘာဝ-လည်းကြည့်။ (-ဒီ၊ ၁။ ၃၆။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၁၁၃-၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၉)။ (၂) ပိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိပိ ခေါ သီဝကက္ကဓေကစ္စာနိ ဝေဒယိတာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၄၂၈။ ဝေဒယိတာနိတိ ဝေဒနာ။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၂၁။ သော ဝေဒယိတာသု ဝိတရာဂေါ။ ထေရ။ ၂၈၆။ ဧဝံ ပန ဝိဒ္ဓံသမာနော သော တံ့ ဝေဒယိတာသု သဗ္ဗာသု ဝေဒနာသု ဝိဂတစ္ဆန္ဒရာဂေါ ------- အာဂမေဟိတိ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၁၀၂။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၃၇၊ ၁၃၉)။ (၃) သာတံ သုခံ ဝေဒယိတံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၈။ ဝေဒယိတ (မ၊ ၁။ ၃၇၇) နှိ ဝေဒယိတဘာဝ-ဒီပကံ, သဗ္ဗဝေဒနာနံ သာဓာရဏဘဝစနံ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၆။ ဝေဒယိတဘာဝဒီပကန္တိ ဝေဒကဘာဝဝိဘာဝကံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။(-အဘိ၊ ၆၊ ၁။၁၈၄)။ (၄) ဝေဒယိတကာလ-ကြည့်။

ဝေဒယိတာ (တိ) [ဝေဒ + အယိတ] ခံစားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော။ ဝေဒယိတလက္ခဏ (၂) ကြည့်။

ဝေဒယိတကာလ (ပု) [ဝေဒယိတ + ကာလ] ခံစားရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ သုခသမ္မဿ ဝေဒယိတကာလော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝေဒယိတကိရိယာ (ထီ) [ဝေဒယိတ + ကိရိယာ] ခံစားခြင်းကိုပြုခြင်း၊ ခံစားခြင်း ကိရိယာ။ ဝေဒယိတကိရိယာဝသေန

တံတံဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ သမ္ပိဏ္ဍိတတ္တာ ဝေဒယိတ-သမ္ပိဏ္ဍနမေဝ ဇာတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၁။

ဝေဒယိတဋ္ဌ (ပု) [ဝေဒယိတ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (အာရုံ၏အရသာကို) ခံစားခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော။ ဝေဒယိတဋ္ဌေန ဧကောဝ ဓမ္မော ဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝေဒယိတဋ္ဌော လက္ခဏဝသေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၂)။

ဝေဒယိတဒုက္ခ (နာ) [ဝေဒယိတ + ဒုက္ခ] ဝေဒနာဟူသော-ဆင်းရဲ-ဒုက္ခ။ တံတံဝတ္ထာ-ရမ္မဏသမ္ဘဝဿ ဝေဒယိတဒုက္ခဿ အဓိကရဏမေဝ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဒုက္ခဒုက္ခတာဒိဝသေန တိဏ္ဏမ္ပိ ဝေဒယိတာနံ ဒုက္ခဘာဝံ သန္ဓာယာဟ " ဝေဒယိတ-ဒုက္ခဿာ" တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဝေဒယိတနိမိတ္တ (နာ) [ဝေဒယိတ + နိမိတ္တ] ခံစားခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ယာ ဧသာ စ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတာကာရေ ဝေဒယိတ-လိင်္ဂေ ဝေဒယိတနိမိတ္တေ ဝေဒနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀-၁)။

ဝေဒယိတပရိက္ခာရ (ပု) [ဝေဒယိတ + ပရိက္ခာရ] ခံစားအပ်သော အဆောက်အဦ (သျ)။ ကာယတော ဝေဒယိတပရိက္ခာရော အပ္ပဝတ္တိတော ဒုက္ခံ နာ ဝေဒိယတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၁။

ဝေဒယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိဒ + ဏယ + တဗ္ဗ။ ဝေဒယတိ-မှ။ ဝေဒယိတဝျ-သံ။] ခံစား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တံ ဟိ ဣမေဝ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝေဒယိတဗ္ဗံ အနုဘဝိတဗ္ဗံ ဖလံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝေဒယိတဗ္ဗဖလ (တိ) [ဝေဒယိတဗ္ဗ + ဖလ] ခံစား - အပ် - သင့် - ထိုက်-သော အကျိုးရှိသော (ကံ)။ တံ အညတြ အပရ-ပရိယာယေ ဝေဒယိတဗ္ဗဖလံ ဟောတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။

ဝေဒယိတဘာဝဒီပက (တိ) [ဝေဒယိတဘာဝ+ ဒီပက။ ထီ-၌ --ဒီပိကာ။ ခံစားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ ဝေဒယိတ (၃) အနက်ကြည့်။

ဝေဒယိတရာဂ (ပု) [ဝေဒယိတ + ရာဂ] ဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်သော ရာဂ။ သတိ စ ဝေဒယိတရာဂေ တတ္ထ အတ္တတ္တနိယဂါဟော, သဿတာဒိဂါဟော စ ဝိပရိဖန္ဒတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။

ဝေဒယိတလက္ခဏ (တိ) [ဝေဒယိတ + လက္ခဏ] (၁) (အာရုံ၏အရသာကို) ခံစား ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။ (နာ) (၂) ခံစားသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်၏ ဟူ၍ မှတ်အပ်သောတရား။(၁) ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ၊ သာ ဝေဒယိတလက္ခဏာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ ယံ ကိဉ္စိ ဝေဒယိတလက္ခဏံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဧကတော ကတ္ဝာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂။ ဝေဒယိတံ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ ဝေဒယိတလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၂။ (၂) ဧတ္ထာပိ ဝေဒယိတ-လက္ခဏံ နာမ ဝေဒနာဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၉၀။ ဝေဒေန အနုဘဝနာကာရေန အယိတံ ပဝတ္တံ ဝေဒယိတံ၊ ဝေဒယိတန္တိ လက္ခိတဗ္ဗဓမ္မဇာတံ ဝေဒယိတလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။

ဝေဒယိတလိင် (နာ) [ဝေဒယိတ + လိင်] ခံစားခြင်းဟူသော-အသွင်အပြင်-အကြောင်း။ ဝေဒယိတနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဝေဒယိတသဘာဝ (ပု) [ဝေဒယိတ + သဘာဝ] ခံစားခြင်းဟူသော သဘော။ ဝေဒယိတ ။ ပ ။ သဘာဝ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃) နှိ ဧတ္ထ " ဝေဒယိတသဘာဝံ ။ ပ ။ ဝ်ဇာနန-သဘာဝ " နှိ ပစ္စေကံ သဘာဝသဒ္ဒေါ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဝေဒယိတသဘာဝနှိ အနုဘဝနသဘာဝံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ဝေဒယိတသဘာဝပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [ဝေဒယိတသဘာဝ + ပဋိစ္ဆာဒက။ ထီ-၌ --ပဋိစ္ဆာဒိကာ။] ခံစားခြင်းဟူသော သဘော ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။ ဝေဒယိတသဘာဝ-ပဋိစ္ဆာဒကော သမ္မောဟော တဒဘိနန္ဒနံ အာဝဟတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၀၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၁။

ဝေဒယိတသမ္ပိဏ္ဍန (နဲ) [ဝေဒယိတ + သမ္ပိဏ္ဍန] ဝေဒနာတို့ကို ပေါင်းခြင်း။ ဝေဒယိတကိရိယာဝသေန တံတံဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ သမ္ပိဏ္ဍိတတ္တာ ဝေဒယိတသမ္ပိဏ္ဍနမေဝ ဇာတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၄၆၁။

ဝေဒယိတသီသ (နဲ) [ဝေဒယိတ + သီသ] ဝေဒနာကို - အဦး - အစ - ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဝေဒယိတသီသေန ဒေသနာ ကတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၉။

ဝေဒယိတသုခ (နဲ) [ဝေဒယိတ + သုခ] (၁) ဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော (ဈာန်, ဖိုလ်) ချမ်းသာ။ (၂) ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော ချမ်းသာ။ (၁) ဝေဒယိတသုခတော အဝေဒယိတသုခံ သန္တတရံ ပဏီတတရံ ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၅။ ဝေဒယိတ-သုခတောတိ ဝေဒနာသဟိတဇ္ဈာနသုခတော ဝါ ဖလသုခတော ဝါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၄။ (၂) ပဥ္စကာမဂုဏဝသေန ဟိ အဌသမာ-ပတ္တိဝသေန စ ဥပ္ပန္နံ ဝေဒယိတသုခံ နာမ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၁။ ဝေဒယိတသုခံ နာမ ဝေဒနာဘူတံ သုခနှိ ကတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၁။

ဝေဒယိတာကာရ (ပု) [ဝေဒယိတ + အာကာရ] (၁) ခံစားခြင်းဟူသော အခြင်း အရာ။ (၂) ပြောကြား- လျှောက်ထား -ပုံ အခြင်းအရာ။ (၁) တံသမ္ပယုတ္တော ဝေဒယိတာကာရော ဝေဒနာကွန္ဓော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၈။(မူလဋီ၊ ၃။ ၅၂)။ ဝေဒယိတနိမိတ္တ-လည်းကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒယိတာကာရဒဿန (နဲ) [ဝေဒယိတာကာရ + ဒဿန] ပြောကြား-လျှောက်ထား - ပုံအခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ ဣဒါနိ ဝေဒယိတာကာရဒဿနတ္ထံ " မဟန္တံ ပတ္ထိတံ တုယှ " နှိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဝေဒယိတာဘာဝ (ပု) [ဝေဒယိတ + အဘာဝ] (အာရုံ၏အရသာကို) ခံစားမှုမရှိ ခြင်း။ ဝေဒယိတာဘာဝေန ဂဟဏံ ------- စောဒေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၉။

ဝေဒယိတ္ထ (ကြို) [ဝိဒ + ဏယ + အာ။ ရူ။ ၂၇၈-နှာ။] (သူ) ခံစားပြီ။ ဝေဒယထ°-ကြည့်။

ဝေဒယိတ္ထော (ကြို) [ဝိဒ + ဏယ + တ္ထော] (သင်) ခံစားပြီ။ တုယှဥ္စ ပုညာနိ ပရိတ္တကာနိ၊ ယေသံ ဝိပါကံ ဣမ ဝေဒယိတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅၇။

ဝေဒယိတ္ဝာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိဒ + ဏယ + တ္ဝာ] ခံစား-စံစား-၍။ ဝေဒယိတ္ဝာ (ပေတ။ ၂၁၂)တိ အနုဘဝိတ္ဝာ။ ပေတ၊ ၄။ ၂ ။ ၂၄၇။

ဝေဒယိဿတိ (ကြို) [ဝိဒ + ဏယ + ဿတိ] (၁) ခံစား - စံစား - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။

(၂) ပြောကြား-လျှောက်ထား (သိစေ)- အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) သစေ မဟာရာဇ ဒေဝဒတ္တော နပဗ္ဗာဇေယျ ----- ဗဟုံ ဒုက္ခံ ဝေဒယိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၅။ (၂) ကော မေ ဗန္ဓံ မုဉ္စံ လောကေ၊ သမ္ဗောဓိံ ဝေဒယိဿတီ (ထေရ။ ၃၂၃) တိ ---------- ဝိမောက္ခမဂ္ဂံ ကော မေ ဝေဒယိဿတိ အာစိက္ခိဿတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝေဒယိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ဿန္တိ] ခံစား- စံစား- ကုန် - အံ့ - လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သမဏာ ဝါ ပြာဟ္မဏာ ဝါ ဩပက္ကမိကာ ဒုက္ခာ တိဗ္ဗာ ခရာ ကဋုကာ ဝေဒနာ ဝေဒယိဿန္တိ။ မ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝေဒယိဿသိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ဿသိ] (သင်) ခံစား-စံစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ နစိရံ ဝေဒယိဿသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၅။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၈)။

ဝေဒယိဿာမိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏယ + ဿာမိ] (၁) (ငါ) ခံစား-စံစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါ) ပြောကြား-လျှောက်ထား (သိစေ)-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) ပဿဒ္ဓ-ကာယာ သုခံ ဝေဒယိဿာမိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။ (၂) ဒုက္ခံ တေ ဝေဒယိဿာမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၅။ ဝေဒယိဿာမီတိ ကထယိဿာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၅၇။

ဝေဒလ္လ (နဲ) [ဝေဒ + ဝေဒ ▪ ဝေဒ + လ။ ဝေဒဌာနံ ဝေဒလ္လံ၊ ဝေဒံ နိဿိတံ ဝေဒလ္လံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၇၈၊ ၈၅၉။ ဝဲဒလျ-သက္ကတ ပိဋက။] (၁) အသိဉာဏ်နှင့် ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို မှီသော ဝေဒလ္လသုတ်။ (စူဠဝေဒလ္လ၊ မဟာဝေဒလ္လ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကပဉ္ဇ။ သခ်ါရ-ဘာဇနိယ၊ မဟာပုဏ္ဏမသုတ်စသည် အင်္ဂါ ၉-ပါးအနက် နောက်ဆုံးအင်္ဂါဖြစ်သည်။) (၂) အသိဉာဏ်။ (၁) သုတ္တံ ဂေယျံ -------- အဗ္ဘုတံ ဝေဒလ္လံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉။ မ၊ ၁။ ၁၈၆။ အံ၊ ၁။ ၃၁၃၊ ၄၁၇။ အံ၊ ၂။ ၇၆၊ ၃၁၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၉။ မဟာနိ။ ၁၁၁။ စူဠနိ။ ၂၂၄၊ ၂၇၈။ စူဠဝေဒလ္လမဟာဝေဒလ္လသမ္မာဒိဋ္ဌိသက္ကပဉ္ဇ-သခ်ါရဘာဇနိယမဟာပုဏ္ဏမသုတ္တာဒယော သဗ္ဗေပိ ဝေဒဉ္စ တုဋ္ဌိဉ္စ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ ပုစ္ဆိတသုတ္တန္တာ ဝေဒလ္လန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၄။

ဝေဒလ္လကထာ (ထီ) [ဝေဒလ္လ + ကထာ] အသိဉာဏ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော စကား။ ဝေဒလ္လကထံ ကထေန္တာ ကဏ္ဍဓမ္မံ ဩက္ကမမာနာ နဗုဇ္ဈိဿန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၉၄။ ဝေဒလ္လကထန္တိ ဝေဒပဋိသံယုတ္တံ ဉာဏမိဿ-ကကထံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇။

ဝေဒလ္လပိဋက (နဲ) [ဝေဒလ္လ + ပိဋက] ဝေဒလ္လပိဋက ခေါ်သော (ဝေတုလ္လက ဂိုဏ်း သားတို့၏) ကျမ်းတစ်မျိုး၊ မြတ်စွာဘုရား စကားတော်မဟုတ်သော သင်္ဂါယနာ ၃-တန် မတင်ခဲ့သော ပိဋကအတုတစ်မျိုး။ ဝဏ္ဏပိဋက ------ ဝေဒလ္လပိဋကာနိ ပန အဗုဒ္ဓဝစနာနိ-ယေဝါတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၉။ ဝေဒလ္လပိဋက (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆) နှိ ဝေတုလ္လပိဋကံ။ တံ နာဂဘဝနတော အာနီတန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝါဒဘာသိတန္တိ အပရေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ (သက္ကတပိဋက၊ ဓာန်၌ကား ဝဲတုလျ၊ ဝဲပုလျ ▪ ဝေတုလ္လ ▪ ဝေပုလ္လ - ဟု ၂-ချက် သင့်ရှိ၏။ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ဝိုင်းရံထားသော တောင် (၁၀) လုံးအနက် တစ်လုံးအပါအဝင် တောင်တစ်လုံးရှိသည်၊ ၎င်းတောင်နေ ဂိုဏ်း သားတို့၏ ကျမ်းဂန်ဖြစ်သည်။ သာသနာ -၂၅၀၀ ခရီး ၃၃၉-နှာလည်းကြည့်။)

ဝေဒလ္လသညာ (ထီ) [ဝေဒလ္လ + သညာ] ဝေဒလ္လဟူသော အမည်။ ဝေဒသ လဘာပနတော ဝေဒလ္လသညာ ပတိဋ္ဌိတာ။ နေတ္တိ။ ၄။ ၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၄။

ဝေဒဝစန (နဲ) [ဝေဒ + ဝစန] ဝေဒ (ဗေဒ) ဟူသော-စကား-သဒ္ဒါ။ မန္တပဒန္တိ ---- မန္တာ ဧဝ တံတံအတ္ထပဋိပတ္တိဟေတုတာယ ပဒန္တိ မန္တပဒံ၊ ဝေဒဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇)။

ဝေဒဝါစက (တိ) [ဝေဒ + ဝါစက။ ထီ-၌ ဝေဒဝါစိကာ။] ဝေဒ-ဗေဒ (ဗေဒင်) ကို-ဟော-ပြော-တတ်သော၊ သူ။

ဝေဒဝါစကဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဝေဒဝါစက + ဗြာဟ္မဏ] ဝေဒ-ဗေဒ (ဗေဒင်)-ကို ဟော-ပြော-တတ်သောပုဏ္ဏား။ ဗြာဟ္မဏဝေသေ-နေဝါတိ ဝေဒဝါစကဗြာဟ္မဏလိင်္ဂေနေဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၈။

ဝေဒဝါဒီ (တိ) [ဝေဒ + ဝဒ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေဒဝါဒိနီ။ ဝေဒဝါဒိန်-သံ။] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကို ဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ယံ ဝေဒဝါဒိနော " အန္ဓမယော, ပါနမယော " တိ စ ဒ္ဓိဓာ ဝေါဟရန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၆။ (အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀)။

ဝေဒဝိဟိတ (တိ) [ဝေဒ + ဝိဟိတ] ဝေဒ ကျမ်းအား လျောက်ပတ်စွာ စီရင်အပ်သော။ သံသာရတော ဝါ သုဒ္ဓစိန္တာယံ ဗြာဟ္မဏာဝ သုဇ္ဈန္တိ ဝေဒဝိဟိတဿ သုဒ္ဓဝိဓိနော အညေသံ အဝိသယတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၁၅၁။

ဝေဒဝေဒီ (တိ) [ဝေဒ + ဝိဒ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေဒဝေဒိနီ။] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်းကို သိ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ယံ သန္ဓာယာဟု ဝေဒဝေဒိနော " ဂစ္ဆံ ဘက္ခေတိ ---- တိဏာနိ ဆိန္ဒတီ " တိအာဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃။

ဝေဒသဇ္ဈာယန (နဲ) [ဝေဒ + သဇ္ဈာယန] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်းကို-သရဇ္ဈာယ်-ရွတ်ဆို-ရွတ်ဖတ်-ခြင်း။ တေ သဗ္ဗေပိ ----- ကသ္မာ ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ ပဋိဝသန္တီတိ? ဝေဒသဇ္ဈာယန-ပရိဝီမံသနတ္ထံ။ သုတ္တနိ။ ၄၊ ၂။ ၁၈၃။

ဝေဒသတ္ထ (နဲ) [ဝေဒ + သတ္ထ။ ဝေဒဂါသ္တြ - သံ။] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်း။ ဝေဒဇ္ဈာယီနံ ဝေဒသတ္ထေ ဝိယ စ ဒိဋ္ဌိယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝေဒသတ္ထာနုရူပ (တိ) [ဝေဒသတ္ထ + အနုရူပ] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်းအား လျော်သော။ ကေဝလံ ဝေဒသတ္ထာနုရူပံ ပရလောကဂတေ သဒ္ဓါယ ဧဝ ကာတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၄။

ဝေဒသဒ္ဒ (ပု) [ဝေဒ + သဒ္ဒ] ဝေဒ-သဒ္ဒါ။ ဧတေန ဝေဒသဒ္ဒေါ ဉာဏေ ---- ပဝတ္တတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၃။

ဝေဒသမယ (ပု) [ဝေဒ + သမယ] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်း၌လာသော အယူဝါဒ။ သဟပယောဂေါပိ ဟိ ဝေဒသမယေန ဂဟဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝေဒသမ္ပန္န (တိ) [ဝေဒ + သမ္ပန္န] (၁) အသိ-ဉာဏ်-ပညာ-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၁) သောတ္တိယော ဝေဒသမ္ပန္နော။ ထေရ။ ၃၆၄။ ဝေဒသမ္ပန္နောတိ ဉာဏသမ္ပန္နော။ ထေရ ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၁။ (၂) တေဝိဇ္ဇော ဝေဒသမ္ပန္နော၊ သောတ္တိယော စမှိ နှာတကော။ ထေရီ။ ၄၀၇။ မဂ္ဂဉာဏသခ်ါတေန ဝေဒေန သမန္နာဂတ္တာ ဝေဒသမ္ပန္နော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၃။

ဝေဒသဝန (နာ) [ဝေဒ + သဝန] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကျမ်းကို ကြားနာခြင်း။ သာဝိတ္တီ ဝေဒဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမာတိ အတ္ထော တံပုဗ္ဗကတ္တာ ဝေဒသဝနဿ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၁။

ဝေဒါဓိဂမန (နာ) [ဝေဒ + အဓိဂမန] ဝေဒ (ဗေဒင်) ကို-တတ်သိ-နားလည်-ခြင်း။ ဝေဒဗ္ဗဂတာန'ရိဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၃၃) တိ အရိဋ္ဌ ဣမာနိ ဝေဒါဓိဂမနာနိ နာမ ဓီရာနံ ပရာဇယသဒ်ါတော ကလိဂ္ဂါဟော။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၅၆။

ဝေဒိ[၁] (ထီ) [ဝိဒ + ဣ။ မာန်၊ ဦ။ ၂၂၂။ ဝိန္ဒတိ အဿံ လာဘသက္ကာရန္တိ ဝေဒိ။ မာန်၊ ဦ။ ၄၁၂။ ဝေဒိ-သံ။ ဝေဣ၊ ဝေဒိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်၊ ဝရံတာ, လက်ရန်း, စိန်တောင်, ပန်းတင်ပစ္စယံ, အကျည်ထိုင်ခုံ။ (အိမ်, ကျောင်းရှေ့, ဥပစာတို့၌ ထိုင်ရန် မြေ, အုတ်, ကျောက်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော အကျည်ထိုင်ခုံ (ပလက်ဖောင်း)။ မာန်၊ သျ၊ သစ်)။ (၂) ယဇ်ပလ္လင်၊ ယဇ်စင်၊ (မန္တန်စသည်ဖြင့် အပြေအပြစ် ပြုစီရင်ထားအပ်သော မြေ, ဌာန)။ (၃) ဝေဒိကာရထေရ်။ (၁) မဏိဟိ ပရိဝါရေတွာ၊ အကာသိ ဝေဒိမုတ္တမံ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-စဝ၊ ၂၄၀)။ ကဗ္ဗနဝေဒိမိဿ (ဝိမာန။၁၁၈)နှိ့ သုဝဏ္ဏမယာယ ဝေဒိကာယ သဟိတံ ပရိက္ခိတ္တံ။ ဝိမာန၊ ၆။ ၃၁၉။ ဝေဒိကာ ဝေဒိ ကထျတေ။ မာန်။ ၂၂၂။ (၂) ဒိဝသေ ဒိဝသေ သမံ ခီပိတွာ တဿ ပတိတောကာသေ ဝေဒိံ ကတွာ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၂။ (-အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၉၄။ ဥဒါန၊ ၆။ ၆၈။ ဣတိဝု၊ ၆။ ၉၀)။ မန္တာဒိနာ ဟိ ပရိသဒ်တာ ဘူမိ ဝိန္ဒတိ အဿ လာဘသက္ကာရေတိ ကတွာ "ဝေဒိ" တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၄။ ဝေဒိတ္ထိ ဘူ ပရိက္ခတာ။ မာန်။ ၄၁၂။ ယာဂတ္ထံ မန္တာဒိနာ ပရိက္ခတာ ပရိသဒ်တာ ဘူ ဘူမိ ဝေဒိ နာမ။ မာန်၊ ဦ။ ၄၁၂။ (၃) ဆတ္တံ ထမ္ဘော စ ဝေဒိ စ။ အပ၊ ၁။ ၁၉၃။

ဝေဒိ = ဝေဒီ[၂] (ကြို) [ဝိဒ + ဣ။ ဝိဒတိ - မှ။] (က) သိ- ထိုးထွင်းသိ- ၏။ (ခ) သိ-ထိုးထွင်းသိ-ပြီ။ (က) စုတိ ယော ဝေဒိ သတ္တာနံ။ မ၊ ၂။ ၄၁၁။ ဓမ္မ။ ၇၃။ သုတ္တနိ။ ၃၇၈။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၁၀။ ယော ဝေဒီတိ ယော သတ္တာနံ သဗ္ဗာကာရေန စုတိံ စ ပဋိသန္ဓိံ စ ပါကဋံ ကတွာ ဇာနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၄၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၉၁။ (-မ၊ ၂။ ၃၄၅။ အံ၊ ၁။ ၃၄၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၄။ ဓမ္မ။ ၇၄။ သုတ္တနိ။ ၃၄၇၊ ၃၇၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉။ မဟာနိ။ ၂၂၀-၁။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၈-၉)။ (ခ) ယဒါ စ အတ္တနာ ဝေဒိ၊ မုနိ မောနေန ဗြာဟ္မဏော (ဥဒါန။ ၈၇) တိ ------ နိဗ္ဗာနံ ဝေဒိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၈၈။

ဝေဒိက[၁] (ပု) [ဝေဒိ + ကရ + ကို] ဝေဒိကာရကမထေရ်။ ဝေဒိကော ဗောဓိယရိကော။ အပ၊ ၂။ ၃၁။

ဝေဒိက[၂] (တိ) [ဝေဒ + ဏိက။ ဝဲဒိက-သံ။ ဝေက္ကအ၊ ဝေဒိဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ဝေဒကျမ်းကို-သင်ယူ-လေ့ကျက်- ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ် - သော သူ။ နျာယမဓီတေတိ နေယျာယိကော။ ဇဝံ တက္ကိကော၊ ဝေဒိကော။ ရူ။ ၂၂၃-နှာ။

ဝေဒိက (ကာ) ပါဒ (ပု) [ဝေဒိက (ကာ) + ပါဒ] ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်ဟူသော-အခြေ-အကာအရံ-အရံအတား။ ဒေဝေ ယာဝ ဝေဒိကပါဒါ အနုဗန္ဓန္တိ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝေဒိကာပါဒါတိ သိနေရုဿ ပရိယန္တေ ဝေဒိကာပရိက္ခေပါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။

ဝေဒိကာ ▪ ဝေဒိယာ (ထီ၊ ပု) [ဝေဒိ + က + အာ။ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၂။ သွတ္ထေ ကန်။ ပါ။ ၅၊ ၃၊ ၇၅။ ဝေဒိရိဝ ကွဝတ္ထေ ကန်။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ က-ကို ယ-ပြုလျှင် ဝေဒိယာ-ဟုပြီး၏။ ဝေဒိကာ-သံ။ ဝေက္ကအာ - ပြာ၊ ဝေက္ကယာ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်၊ ဝရံတာ၊ လက်ရန်း၊ ထိုင်ခုံအကျည်၊ ပလက်ဖောင်း။ (၂) ယဇ်ပလ္လင် ▪ မန္တန်စသည်ဖြင့် အပြေအပြစ်ပြုထားအပ်သော မြေ, ဌာန (စေတီရင်ပြင်)။ (၃) ဝေဒိကာရကထေရ်။ (၁) ဝေဒိယာ (ဝိမာန။ ၁၀၅) နှိ ဝေဒိကာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ ကဉ္စနဝေဒိဝိမိဿ (ဝိမာန။ ၁၁၈)နှိ သုဝဏ္ဏ-မယာယ ဝေဒိကာယ သဟိတံ ပရိက္ခိတ္တံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၉။ ဝေဒိကာ ဝေဒိ ကထျတေ။ ဓာန်။ ၂၂၂။ ကုစ္ဆိဝေဒိကာ, ဆတ္တဝေဒိကာ, ပုဋ္ဌဝေဒိကာ-ပုဒ်တို့လည်းကြည့်။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၄။ ဝိ၊ သဒ်ဟ။ ၄၀၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၃။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။ (၂) ဝေဒိကာဘူမိယံ ပရိပုဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖါနိ ပတိတွာ ဒုတိယဘူမိယံ ဇဏ္ဏုပမာဏေန ဩမိနာ ပူရယိသု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။ (၃) ဝေဒိကာ ဝဏ္ဏကာရော စ၊ ပိယာလအမ္ဗယာဂဒေါ။ အပ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝေဒိကာကာရ (ပု) [ဝေဒိကာ + အာကာရ] (၁) ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-၏-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂) ထိုင်ခုံအကျည်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၁) ယော ဟိ ------ ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဒိကာကာရေန ပရိက္ခေပေါ ကရီယတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒိကာကာရမာဠက (ပု) [ဝေဒိကာကာရ + မာဠက] ထိုင်ခုံ အကျည်သဏ္ဌာန်ရှိသောစင်၊ (သပိတ်စင်)။ ပတ္တမာဠက (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇) နှိ ဥပစိကာနံ အနုဋ္ဌဟနတ္ထာယ ဘူမိတော ဥစ္စတရံ ကတံ ဝေဒိကာကာရမာဠကံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဝေဒိကာ + ပရိက္ခိတ္တ] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-တို့ဖြင့်ကာရံအပ်သော။ ကော ပန ဝါဒေါ ကွဋ္ဌကာစယ-သမွန္နေ ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃။ (-ဝိ၊ သဒ်ဟ။ ၃၈၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၄)။

ဝေဒိကာပရိက္ခေပ (ပု) [ဝေဒိကာ + ပရိက္ခေပ] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-ဟူသောအရံ။ သော ---- တီဏိ သောပါနာနိ မာပေသိ, သတ္တရတနမယာ ဝေဒိကာပရိက္ခေပါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁)။

ဝေဒိကာပါဒ (ပု) [ဝေဒိကာ + ပါဒ] ဝေဒိကာပါဒ-ကြည့်။

ဝေဒိကာဘူမိ (ထီ) [ဝေဒိကာ + ဘူမိ] စေတီဝမ်းကို ရစ်ပတ်၍ ပြုလုပ်အပ်သော ပစ္ဆိယံဟူသော-အပြင်-ဘုံအဆင့်။ ထေရော ------- ကုစ္ဆိဝေဒိကာဘူမိယံ ပုပ္ဖပူဇံ ကာတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀)။

ဝေဒိကာမဟ (ပု) [ဝေဒိကာ + မဟ] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-လှူပွဲ-ပူဇော်ပွဲ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရော ---------- ရတနခစိတံ ဝေဒိကံ ကာရေတွာ တတ္ထ ဥဠာရံ ဝေဒိကာမဟံ ကာရေသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဝေဒိကာရက (ပု) [ဝေဒိ + ကရ + ဏွု] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ကွတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝေဒိကာရကော ထေရော ကွမာ ဂါထာယော

အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၉၊ ၂၄၇။ အပ၊ ၂။ ၃၀။

ဝေဒိကာရကတ္ထေရ (ပု) [ဝေဒိကာရက + ထေရ] ဝေဒိကာရကထေရ်၊ ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်ကို ပြုလုပ်၍ လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့သော မထေရ်။ (ဝေဒိကာရက အမည်တူ မထေရ် ၃-ပါး)။ (က) ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော် မူပြီးသော ပိယဒဿီဘုရားရှင်၏ ဥတုဇရုပ် ကလာပ်တော်ကို ပုလဲပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင် တို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့သော ဝေဒိကာရကမထေရ်။ (ခ) ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ သခွပ်ဗောဓိအား ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်တို့ဖြင့် လှူဒါန်းခဲ့သော ဝေဒိကာရကမထေရ်။ (ဂ) ပဒုမုတ္တရဘုရား ရှင်၏ ဗောဓိပင်၌ ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်ကို လှူဒါန်းခဲ့သော ဝေဒိကာရကမထေရ်။ (က) ဝေဒိကာရကတ္ထေရသာပဒါန် တတိယံ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၉။ နိဗ္ဗုတေ လောကနာထမ္ဒိတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဝေဒိကာရကတ္ထေရဿ အပဒါန်။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၅။ (ခ) ဝေဒိကာရကတ္ထေရသာပဒါန် ပဋ္ဌမံ။ အပ၊ ၁။ ၂၄၇။ (ဂ) ဝေဒိကာရက-တ္ထေရသာပဒါန် နဝမံ။ အပ၊ ၂။ ၃၀။

ဝေဒိကာဝလယ (ပု၊ န) [ဝေဒိကာ + ဝလယ] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-ဖြင့်ပြုအပ်သော-ကွင်း - အကွင်း - အခွေ။ ပုပ္ပါဓာရတ္ထာယ ပရိယောသာနေ ဝေဒိကာဝလယံ အကာသိ။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၆။ (-၁၅၈)။

ဝေဒိကာဝါတပါန (န) [ဝေဒိကာ + ဝါတပါန။ ဝေဒိကာယ ကတံ ဝါတပါနံ ဝေဒိကာဝါတပါနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၈။] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-ဖြင့် ပြုအပ်သော-လေသာ ပြူတင်း-လေသောက်တံခါး- ပြူတင်းပေါက်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိဏံ ဝါတပါနာနိ ဝေဒိကာဝါတပါနံ ဇာလဝါတပါနံ သလာက-ဝါတပါနန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၃။ ဝေဒိကာဝါတပါန် နာမ စေတိယေ ဝေဒိကာသဒိသံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၉။

ဝေဒိကာသဒိသ (တိ) [ဝေဒိကာ + သဒိသ] ပွတ်လုံး-ပွတ်တိုင်-နှင့်တူသော။ စေတိယေ ဝေဒိကာသဒိသ (ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၉) န္တိ ဝါတပါန-ဗဟာသု စေတိယေ ဝေဒိကာယ ဝိယ ပဋိကာဒီဟိ ဒဿေတွာ ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၇)။

ဝေဒိတ (တိ) [ဝိဒ + တ။ ဝိဒ + ဏ + တ။ ဝေဒိတ-သံ။ ဝေဇ္ဇအ-၊ ဝေဒိယ-ပြာ။ ဝေဇ္ဇယ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) တတ်သိ-နားလည်-အပ်သော။ (၂) သိစေ-ပြောဆို-ဟောကြား- မိန့်မြွက်- အပ်သော။ (၃) ခံစား အပ်သော။ (၁) တံ ပဒံ သုကုမာရီဟိ၊ သတ္တဝဿာဟိ ဝေဒိတံ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၂။ (၂) သုဏာသိ သီဝလိ ကထာ၊ ဥသုကာရေန ဝေဒိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၈၂။ (-မဟာနိ။ ၁၄၄)။ (၃) အဗ္ဘတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊ ယံ ကိဉ္စိ အတ္ထိ ဝေဒိတံ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၇။

ဝေဒိတပ္ပ (တိ) [ဝိဒ + တပ္ပ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၁၀။ ဝေဒိတဗ္ဗ-သံ။] (၁) (က) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) ပြည့်စုံစေအပ်သော။ (၂) ခံစား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) (က) အာသယတော ဘိက္ခဝေ မောယပုရိသော ဝေဒိတတ္တော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၈။ ကျမိနာ ခေါ ဧတံ ပေါဋ္ဌပါဒ ပရိယာယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၂။ သံဝါသေန ခေါ မဟာရာဇ သီလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန။ ၁၅၆။ တာနိပိ အသမ္မောဟတော ဝိတ္ထာရေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၁၃။ ဧဝံ ပတ္တကလ္လံ ကျမေဟိ

စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သင်္ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကခ်ါ။ ၉၃။ သဗ္ဗမိ သဂါထကံ သုတ္တံ " ဂေယျ " နွှိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၅။ ကမ္မဋ္ဌာနဝိဇဟနဝသေနေဝ စ ဂေါစရ-သမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၂၇၀။ ဧဝံ ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန အဘိဓမ္မောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၄။ တတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိတိ သဗ္ဗမလဝိရဟိတံ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၄၈-၅၄။ မ၊ ၂။ ၂၁၆-၇။ သံ၊ ၂။ ၂၉၉-၃၀၂။ သံ၊ ၃။ ၃၊ ၅။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၂၁၅။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၃၄)။ (ခ) ဝေဒိတဗ္ဗာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၂၂)တိ အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တနဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ ---- တသ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ သမ္ပာဒေတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။ ၃၅၀။ (၂) ဝေဒိတဗ္ဗာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂) တိ ဝါ သမာပတ္တိသုခါ-ဓိဂမဝသေန အနုဘဝိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဝေဒနာ ဧဝ ဟိ ပရမတ္ထတော အာရမ္မဏံ ဝေဒေတိ၊ အာရမ္မဏံ ပန ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဝေဒိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဝေဒိတဗ္ဗ + အတ္ထ] သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောအနက်, သဘော။ ဝေဒိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝေဒသခ်ါတေန ---- ဝေဒဂူ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၃၈၄။

ဝေဒိတဗ္ဗပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝေဒိတဗ္ဗ + ပရိစ္ဆေဒ] သိအပ်သောတရား၏ အပိုင်း အခြား။ " ကေဝလံ ပနိဓာ " တိအာဒိနာ " ဣမ ဧတ္တကံ ဝေဒိတဗ္ဗ " နွှိ ဝေဒိတဗ္ဗ-ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဝေဒိတဗ္ဗဖလ (တိ) [ဝေဒိတဗ္ဗ + ဖလ] ခံစား အပ်သောအကျိုးရှိသော၊ ကံ။ တတ္ထ ဝေဒိတဗ္ဗဖလံ ကမ္မံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၆။

ဝေဒိတဗ္ဗသုခဝိပါက (တိ) [ဝေဒိတဗ္ဗ + သုခဝိပါက] ခံစားအပ်သော - ချမ်းသာ-ကောင်း-သော အကျိုးရှိသော။ တဟိံ ဝေဒနီယ (ပေတ။ ၁၇၂) နွှိ တသ္မိံ ဝိမာနေ တာယ သဒ္ဓိံ ဝေဒိတဗ္ဗသုခဝိပါကံ ကုသလကမ္မံ။ ပေတ၊ ၎။ ၁၇၅-၆။

ဝေဒိတုံ (ဗျ) [ဝိဒ + တုံ] သိ-နားလည်-ခြင်းငှါ။ ဓီရော စ ဝေဒိတုမရဟတီ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂) တိ ဥပဋ္ဌာကော ပန ဓီရော ပဏ္ဍိတော ---- ဝေဒိတုံ ဇာနိတုံ အရဟတိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၃၃၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၈၇။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၈၀)။

ဝေဒိဘူမိ (ထီ) [ဝေဒိ + ဘူမိ] မန္တန် စသည်ဖြင့် အပြေအပြစ် ပြုစီရင်ထားအပ်သော ယဇ်ပူဇော်ရာမြေ။ ဘူမိယံ ဝါ ပတ္ထရန္တီ (ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၈) တိ ဝေဒိဘူမိံ ပရိကို့ပန္တာ တတ္ထ ပတ္ထရန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဘူမိယံ ဝါ ပတ္ထရန္တီ (ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၈) နွှိ ဝေဒိဘူမိံ ပရိကို့ပန္တာ တတ္ထ တတ္ထ ပတ္ထရန္တိ။ မန္တာဒိနာ ဟိ ပရိသခ်တာ ဘူမိ ဝိန္ဒတိ အဿ လာဘသက္ကာရေတိ ကတ္ဝာ " ဝေဒီ " တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝေဒိမဇ္ဈ (န) [ဝေဒိ + မဇ္ဈ] ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်၏ အလယ်အရပ်။ ဝေဒိမဇ္ဈာဝ သုဿောဏီ၊ ရမ္ဘောရု စာရုဘူသနာ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊ ၎။ ၁၃၆။ (အပ၊ ၂။ ၂၅၆။ ထေရီ၊ ၎။ ၈၈)။

ဝေဒိယ (တိ) [ဝိဒ + ဏျ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဝေဒိ + က။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဝေဒျ-သံ။ ဝေဣယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝေဣအ၊ ဝေဒိယ-ပြာ။] (၁) သိ - ခံစား - တတ်သော။

(၂) သိ-ခံစား-အပ်သော။ (ထီ) (၃) ပွတ်လုံး၊ ပွတ်တိုင်။ (ပု) (၄) ဝေဒိယကတောင်။ (၁) ဝေဒေယျ- (မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၃) ကြည့်။ (၂) ယာ ကာစီ ကခ်ီ ဣမ ဝါ ဟုရံ ဝါ၊ သကဝေဒိယာ ဝါ ပရဝေဒိယာ ဝါ။ ဥဒါန။ ၁၄၉။ အပ၊ ၂။ ၁၄၇။ ထေရ၊ ၆။ ၁။ ၄၁။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒိယက (ပု) | ဝေဒိ + က = ဝေဒိယ + က | (သင်္ကပဥ္ဉသုတ်ကို ဟောကြားရာ ဣန္ဒသာလ လိုဏ်ဂူ ရှိသည့်) ဝေဒိယ-ဝေဒိယကတောင်။ ဝေဒိယကေ ပဗ္ဗတေ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၁) တိ သော ကိရ ပဗ္ဗတော ပဗ္ဗတပါဒေ ဇာတေန မဏိဝေဒိကာသဒိသေန နီလဝနသဏ္ဍေန သမန္နာ ပရိက္ခိတော၊ တသ္မာ "ဝေဒိယကပဗ္ဗတော" တွေဝ သခ်ျံ ဂတော။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၂၉၀။ ဝေဒိ ဧဝ ဝေဒိကော၊ ဝေဒိကော ဧဝ ဝေဒိယော က-ကာရဿ ယ-ကာရံ ကတွာ၊ တသ္မိ ဝေဒိယကေ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝေဒိယကပဗ္ဗတ (ပု) | ဝေဒိယက + ပဗ္ဗတ | ဝေဒိယက-ကြည့်။

ဝေဒိယတိ[၁] (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆။ နိရုတ္တိ၊ ၄၃၀-နှာ။ ဖြင့် ဣယပြု။ | (၁) ပြောကြား-လျှောက်ထား-(သိစေ) ၏။ (၂) ခံစားတတ်၏။ (၁) ဝေဒိယာမဟံ အာဝုသော၊ ဝေဒိယတိတိ မံ အာယသ္မာ ဓာရေတု။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၃၃၉။ (-ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၃၃၆၊ ၃၃၈၊ ၃၄၂ ၃၄၅၊ ၃၄၉)။ (၂) အတ္ထာ မေ ဝေဒိယတိ၊ ဝေဒနာဓမ္မော ဟိ မေ အတ္ထာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၆၊ ၅၈။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၉၆။ (-မ၊ ၃။ ၂၅၀။ သံ၊ ၃။ ၃၄၈။ အံ၊ ၁။ ၁၃၉-၄၀၊ ၂၄၅-၆။ ၅၅၄-၆)။

ဝေဒိယတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြို) | ဝိဒ + ဏော + ယ + တေ | (၁) သိအပ်၏။ (၂) ရှုအပ်၏။ (၁) ဇာတဝေဒါတိ အဂ္ဂိ အာလပတိ။ သော ဟိ ဇာတော၀ ဝေဒိယတိ။ စရိယာ၊ ၆။ ၂၂၇။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၅၂၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၂၉၅။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၅။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၃၆)။ (၂) ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝေဒိယတိ ဒိဿတီတိ ပရိဝေဏ်။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။

ဝေဒိယန (နာ) | ဝိဒ + ဏာယ + ယု | ခံစားခြင်း။ ပရာဇယေ ဝေဒိယနေ၊ နာမေ ပါကဋတာယ စ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၄၁၀။ ဣဒံ ဟိ "ကော ဝေဒိယတိ၊ ကဿ ဝေဒနာ၊ ကိံ ကာရဏာ ဝေဒနာ" တိ ဧဝံ သမ္မဇာနန္တဿ ဝေဒိယနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝေဒိယန္တ (တိ) | ဝိဒ + ဏော + အန္တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယပြု။ ထိ-၌ ဝေဒိယန္တိ။ | (၁) ခံစားသော၊ သူ။ (၂) သိသော၊ သူ။ (၁) ခရာ ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ နိရန္တရံ စိရကာလံ ဝေဒိယန္တေ နာရကေ ---- ပဿန္တေန မေတ္တာယ ကရုဏာယ စ အနောဓိသော သတ္တာ ဖရိတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ ၆။ ၃၁၀။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၉၁-၂။ (-မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၆၃)။ (၂) အတ္တနိ ကတံ ဥပကာရံ ဥပကာရတော ဇာနန္တော ဝေဒိယန္တော ကတညုကတဝေဒိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၅၄။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၅၆၊ ၂၄၀။

ဝေဒိယန္တိ (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + အန္တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယပြု။ | ခံစားကုန်၏။ ယံ ဧတရဟိ ဧဝရူပါ ဒုက္ခာ တိဗ္ဗာ ကဋုကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယန္တိ။ မ၊ ၃။ ၈။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၃၇။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၉၀၊ ၃၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၁၇၅)။

ဝေဒိယမာန (တိ) | ဝိဒ + ဏော + မာန။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယပြု။ |

(၁) ခံစားသော၊ သူ။ (၂) သိသော၊ သူ။ (၁) သော ကာယပရိယန္တိက် ဝေဒန် ဝေဒိယမာနော " ကာယပရိယန္တိက် ဝေဒန် ဝေဒိယာမိ " တိ ပဇာနာတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၉။ (-အံ၊ ၂။ ၃၆၀။ အဘိ၊ က။ ၅၄-၅။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၀)။ (၂) ဝေဒိယမာနသ ခေါ ပနာဟံ ဘိက္ခဝေ " ဣဒံ ဒုက္ခ " န္တိ ပညပေမိ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝေဒိယမာနသာတိ ဇတ္ထ ဝေဒန် အနုဘဝန္တော်ပိ ဝေဒိယမာနောတိ ဝုစ္စတိ ဇာနန္တော်ပိ။ ---------- ဣမာပိ ဇာနန္တော်ဝ အဓိပ္ပေတော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝေဒိယသိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + သိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယ-ပြု။] (သင်) ခံစား၏။ ဥဒါဟု တွံယေဝ တံ ဝေဒန် ဝေဒိယသိတိ ?။ မ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝေဒိယာ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဣယာ - ပြု။ ရူ။ ၃၀၀ - နှာ။] ခံစားရာ၏။ ဝေဒိယိ ဝါ သော ဘိက္ခဝေ မောယပုရိသော နံ ဝါ ဝေဒိယိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၆။ " ဝေဒိယာ ဝါ " တိ ဒီပဝါသိနော ပဋိန္တိ ကိရ။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။

ဝေဒိယာမ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + မ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆။] (ငါတို့) ခံစားကုန်၏။ တိတ္ထာ တသ္မိံ သမယေ သြပက္ကမိကာ ဒုက္ခာ တိတ္ထာ ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယာမ။ မ၊ ၃။ ၅။ (-အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၆)။

ဝေဒိယာမိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + မိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆။] (၁) (ငါ) ခံစား၏။ (၂)(ငါ) ပြောကြား-လျှောက်ထား- (သိစေ) ၏။ (၁) နာဟံ ဝေဒိယာမိ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၆။ (-အံ၊ ၁။ ၅၁၉-၂၀။ အံ၊ ၃။ ၂၅၉၊ ၅၁၇)။ (၂) ဝေဒိယတိ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝေဒိယိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + က္ခံ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆။] (ငါ) ခံစားပြီ။ သောဟံ သလ္လသမိ ဝေဒနဟေတု ဒုက္ခာ တိတ္ထာ ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယိ။ မ၊ ၃။ ၃၊ ၄။

ဝေဒိယိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဤ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆။] (၁) ခံစားပြီ။ (၂) သိပြီ။ (၁) ဝေဒိယိ ဝါ သော ဘိက္ခဝေ မောယပုရိသော နံ ဝါ ဝေဒိယိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၆။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။ (၂) ယော ဧဝံ ဇာနာတိ၊ သော ဓမ္မံ ဝေဒိယိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၆။

ဝေဒိယေထ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဧယျာထ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယ-ပြု။ မဟာဝုတ္တိ သုတ်ကြီးဖြင့် ဧယျာထ-၏ ယျာ-ကို ချေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၆၉-နှာ။] (သင်တို့) ခံစားကုန်ရာ၏။ တိတ္ထာ တသ္မိံ သမယေ သြပက္ကမိကာ ဒုက္ခာ တိတ္ထာ ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယေထ။ မ၊ ၃။ ၅၊ ၆။

ဝေဒိယေယျံ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဧယျံ] (ငါ) ခံစားရာ၏။ ယထာဟံ လဟုကတရိကံ ဝေဒနံ ဝေဒိယေယျံ။ မ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝေဒိယေယျ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဧယျ] ခံစားရာ၏။ သော သလ္လသမိ ဝေဒနဟေတု ဒုက္ခာ တိတ္ထာ ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယေယျ။ မ၊ ၃။ ၃။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၃)။

ဝေဒိသ - ဝေဒိဿ (ပု၊ နံ) [ဝိဒိသာ + ဏ။ ဝိဒိသာယ အဝိဒူရေ နိဝါသော ဝေဒိသော။ ကစ္စည်း။ ၃၅၂။ ဝိဒိသာယ အဝိဒူရေ ဘဝေါ ဝေဒိသော၊ ဂါမော။ ရူ။ ၃၇၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၅။ ဝိဒိသာယ အဒူရဘဝံ ဝေဒိသံ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၇။ ဝိဒိသာယ အနုဘဝံ ဝေဒိသံ၊ နဂရံ။ နိရုတ္တိ။ ၄၅၀။ ဝဲဒိဇ-သံ။ ဝေဒိသ (နံ) ပြာ။]

(၁) အထောင့်အရပ်၌ဖြစ်သော ဝေဒိသ။ ဝေဒိသမြို့။ (၎င်းမြို့၌ အသောကမင်း၏ သားတော် မဟိန္ဒနှင့် သမီးတော် သင်္ဃမိတ္တာတို့ မွေးဖွားသည်)။ (ပု) (၂) သထွတ်ပင်။ (၁) ဝေဒိသံ ဝနသဝှယ်။ သုတ္တနိ။ ၄၃၂။ စူဠနိ။ ၄။ အနုပုဗ္ဗေန ဂစ္ဆန္တော၊ ဝေဒိသနဂရံ ဂတော။ ဒီပဝံ။ ၆။ ၁၇-ဂါထာ။ ဝိဟာရေ ဝေဒိသဂိရိမှိ၊ ဝသိတွာ ယာဝဒိစ္စကံ။ ဒီပဝံ။ ၁၂။ ၁၅-ဂါထာ။ (ပု) (၂) ဝေဒိသာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃) တိ ဩလမ္ဗနသာခါ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၃၁။

ဝေဒိသက (ပု) | ဝေဒိသ + က | (အထောင့်အရပ်၌ ဖြစ်သော) ဝေဒိသက မည်သော တောင်။ ဝေဒိသကေ စိရဒိယဝါသိက။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝေဒိသကပဗ္ဗတ (ပု) | ဝေဒိသက + ပဗ္ဗတ | ဝေဒိသကမည်သော တောင်။ ဘဂဝါ ကိရ ဝေဒိသကပဗ္ဗတေ ဣန္ဒသာလဂုဟာယံ ပဋိဝသတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝေဒိသံ (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + သံ | (ငါ) ခံစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တတ္ထာဟံ ဒီယမဒ္ဓါနံ၊ ဒုက္ခံ ဝေဒိဿ ဝေဒနံ။ ပေတ။ ၁၃၅၊ ၁၅၂။ ပေတ၊ ၄။ ၉၆။ (-ပေတ၊ ၄။ ၄၉) (ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဝေဒိဿ-နေသည်)။

ဝေဒိသဂိရိ (ပု) | ဝေဒိသ + ဂိရိ | ဝေဒိသ တောင်။ ဝေဒိသ ▪ ဝေဒိသ (၁) ကြည့်။

ဝေဒိသနဂရ (နာ) | ဝေဒိသ + နဂရ။ ဝဲဒိရှ-သံ။ | ဝေဒိသမြို့။ ဝေဒိသ ▪ ဝေဒိသ (၁) ကြည့်။

ဝေဒိဿာမ (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + ဿာမ | (ငါတို့) သိကုန် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ တထာ မယံ တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ ဝေဒိဿာမ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝေဒိဿာမိ (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + ဿာမိ | (၁) (ငါ) သိ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါ) ခံစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) နာဟံ အန္ဓော အနာလောကော သုတ္တာ ဝေဒိဿာမိတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅-၆။(-ကခ်ီ။ ၁၀၁။ ကခ်ီ။ ဋီ။ ၉)။ (၂) တတ္ထာဟံ ဒီယမဒ္ဓါနံ၊ ဒုက္ခံ ဝေဒိဿ ဝေဒနံ။ ပေတ။ ၁၃၅။ ဝေဒိဿန္တိ ဝေဒိဿာမိ အနုဘဝိဿာမိ။ ပေတ၊ ၄။ ၄၉။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၈)။

ဝေဒီ¹ (ထီ) | ဝိဒ + ဏီ။ ဝိဒ + ဤ။ ဤပစ္စယေ ဝေဒီ စ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၁၂။ ဝေဒိ-သံ။ ဝေဣ၊ ဝေဒိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | ယဇ်ပလ္လင်၊ ယဇ်စင် (မန္တာန်စသည်ဖြင့် အပြေအပြစ် ပြုစီရင်ထား အပ်သော မြေ, ဌာန)။ ဝေဒီ ပရိက္ခတာ ဘူမိ၊ အမရ။ ၁၇၊ ၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။ ၃၅၃။

ဝေဒီ² (ကြို) | ဝိဒ + ဏော + ဤ။ ဝိဒတိ - မှ။ | သိမြင်- ထိုးထွင်းသိ-၏-ပြီ။ ယော ဝေဒီ (သံ၊ ၁။ ၁၇၇) တိ ယော အဝေဒိ အညာသိ၊ ဝိဒိတံ ပါကဋမဝိဒိတံ ပါကဋမကာသိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိဒိတန္တိ ပဋိဝိဒ္ဓပစ္စက္ခကတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဝေဒိယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) | ဝိဒ + ဏော + ယ + တေ | (၁) သိ-နားလည်-အပ်၏။ (၂) ရအပ်၏။ (၁) (၂) အထ ဝါ သဘာဝဇာနနတ္ထံ ပဋိပန္နေဟိ ယောဂိဟိ သဘာဝံ ဝေဒိယတိ ဇာနိယတီတိ ဝိဇ္ဈာ နာမာတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဝိသေသလာဘတ္ထံ ပဋိပန္နေဟိ ယောဂိဟိ ဝေဒိယတိ ပဋိလာဘိယတီတိ ဝိဇ္ဈာ နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၉။

ဝေဒူရ (ပု) [ဝိဒူရ + ဏ။ ဝဲဒူယ်၊ ဝဲဍူယ်–သံ။ ဝေဠုရိယ-ကြည့်။] ဝေးသောအရပ်၌ ဖြစ်သော၊ ပတ္တမြား။ ဝိဒိတုံ အလန္တိ ဝိဒူရော၊ ဝိဒူရဌာနေ ဇာတော ဝေဒူရော။ ကစ္စည်း။ ၆၇၀။ ဝိဒူရေ ဇာတော ဝေဒူရော မဏိ။ ရူ။ ၆၈၀။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၁၆)။

ဝေဒေတိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + တိ။] ဝေဒယတိ-ကြည့်။ ပဿဒ္ဓကာယော သုခံ ဝေဒေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၉။

ဝေဒေတု (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + တု] ခံစားရပါစေသတည်း၊ ခံစားရပါစေလော။ ဧဝံ ဝေဒေတု ပဠာလော၊ သဂိမေ သရမပွိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဝေဒေန္တ (တိ) [ဝိဒ + ဏော + အန္တ။ ထီ-၌ ဝေဒေန္တီ။] ခံစားသော၊ သူ။ ဒုက္ခဝေဒနံ ဝေဒေန္တော။ စရိယာ၊ ၌။ ၇၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆)။

ဝေဒေန္တီ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + အန္တီ] သိ-နားလည်-ကုန်၏။ ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓီယန္တိ၊ ဝေဒေန္တိ ဝါတိ ပဒကာ ဝေယျာကရဏာ။ စူဠနိ၊ ၌။ ၁၃။

ဝေဒေမိ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + မိ] (ငါ) ခံစား၏။ ယထာဟမဇ္ဇ ဝေဒေမိ၊ ကဏ္ဏကေန သမပွိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဝေဒေယျ[၁] (တိ) [ဝိဒ + ဏျ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၇၃။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉၀။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၆။ ဝေဒိယ (=ဝိဒ + ဏျ) + ဏျ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၃။] (၁) သိ-ခံစား-တတ်သော (အတ္တ = အသက်, လိပ်ပြာ, ဝိညာဉ်ကောင်)။ (၂) သိအပ်သော (အတ္တ =အသက်, လိပ်ပြာ, ဝိညာဉ်ကောင်)။ (၁) (၂) ယော မေ အယံ အတ္တာ ဝေဒါ ဝေဒေယျော။ မ၊ ၁။ ၁၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၇။ ဝေဒယတီတိ ဝေဒေယျော၊ ဇာနာတိ အနုဘဝတိ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၇၃။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉၀။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆။ ဝေဒေတီတိ ဝေဒိယော၊ ဝေဒိယောဝ ဝေဒေယျော။ ဤဒိသာနံ ဟိ ပဒါနံ ဗဟုလာ ကတ္တုသာဓနတံ သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ မညန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ယွာယံ ဘန္တေ ဝဒေါ ဝေဒေယျော ------ ပဋိသံဝေဒေတီ (မ၊ ၁။ ၃၂၅) တိ ဘန္တေ ယော အယံ ဝဒတိ ဝေဒယတိ။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၆။ သော ခေါ ပန မေ အယံ အတ္တာ ဝဒေါ ဝေဒေယျော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဝေဒိယောဝ ဝေဒိယျော၊ ဇာနာတိ အနုဘဝတိ စာတိ အတ္ထော။ ဤဒိသာနံ ဟိ ပဒါနံ ဗဟုလာ ကတ္တု-သာဓနတံ သဒ္ဒဝိဒူ မညန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၃။ ဝေဒေတိ, ဝေဒိယတီတိ ဝါ ဝေဒေယျော၊ သုခါဒိံ အနုဘဝတိ, သဗ္ဗဝိသယေ ဝါ ဇာနာတိ၊ " သုခိတော " တိအာဒိနာ အတ္ထနာ ပရေဟိ စ ဇာနာတိ ဉာယတိ စာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၆။ ဝေဒိယတီတိ ပန ကမ္မကတ္တုကမ္မာနံ ဝသေန နိဒ္ဒေသောတိ တဿပိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော " ဇာနာတိ, ဉာယတိ စာ " တိ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝေဒေယျ[၂] (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဏျ] သိ-နားလည်-ရာ၏။ ယသ္မာ ဟိ ဓမ္မံ ပုရိသော ဝိဇာနာတိ ----- ပုရိသော ဝိဇာနာနေယျ ဝေဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၂။

ဝေဒေသိ[၁] (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + သိ] (၁) (သင်) ပြောကြား - လျှောက်ထား-(သိစေ) ၏။ (၂) (သင်) ခံစား၏။ (၁) တုဝမ္ပိ ဇရာယန္တိ ဝေဒေသိ။ ပေဋကော။ ၁၇၂။ ဝေဒေသိတိ ကေဝလံ သက်ပွရာဂဠ္ဆ ကာမံ

ကတွာ ဝဒေသိ စေ။ သဲ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀၆။ (၂) ရတ္တိ တွဲ ပရိစာရေသိ၊ ဒိဝါ ဝေဒေသိ ဝေဒနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၁၀။

ဝေဒေသိ၂ (ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + ဤ] ခံစားပြီ။ ယံ ရာဇပုတ္တော ဝေဒေသိ၊ နိရယမ္ပိ သမပ္ပိတော။ ပေတ။ ၂၁၂။ ပေတ၊ ၆။ ၂၄၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၄၀)။

ဝေဒေသိ၃ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိဒ + ဏော + သိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။] (သင်) သိ-နားလည်-စေ-၏။ ကိ မံ ဝေဒေသိ ဝေဒနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁။ ကိ နာမ တွံ ------ ---- မံ ဝေဒေသိ ဇာနာပေသိ။ ဇာ ၆၊ ၇။ ၁၁၅။

ဝေဒေဟ၁ (တိ) [ဝေဒ + ဤဟ + ဏာ။ ဝေဒေန ပညာယ ဤဟတိ ပဝတ္တတီတိ ဝေဒေဟော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀။] (၁) ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) ပညာဖြင့်-ဖြစ်တတ်-ပြုတတ်-သော၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပညာရှိ။(၁) မုတ္တောမှိ ကာသိရာဇေန၊ ဝေဒေဟေန ယသဿိနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဝေဒေဟေနာတိ ဉာဏသမ္ပန္နေန။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၉၅။ (၂) ဝေဒေဟမုနိ (၁) ကြည့်။ သဒ္ဒီတိကာလေ သဒ္ဒီတော၊ ဝေဒေဟမုနိနာ ပုန။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၂။ ဝေဒေန ပညာယ ဤဟတိ ပဝတ္တတီတိ ဝေဒေဟော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀။

ဝေဒေဟ၂ (တိ) [ဝိဒေဟ + ဏာ။ ဝဲဒေဟ-သံ။ ဝေဒေဟ-ပြာ။] (၁) ဝိဒေဟ-တိုင်း-နိုင်ငံ-ကို အစိုးရသော။ (က) ဝိနီလဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ (ခ) ဥမင်္ဂ (မဟောသဓ) ဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ (ဂ) သုရုစိဇာတ်လာ သုရုစိမင်း။ (ဃ) သာဓိနဇာတ်လာ သာဓိန မင်း။ (င) မဟာဇနကဇာတ်လာ သောမနဿ မင်း။ (စ) နိမိဇာတ်လာ နိမိ (နေမိ) မင်း။ (ဆ) မဟာနာရဒကဿပဇာတ်လာ အင်္ဂတိ မင်း။ (ဇ) ဂန္ဓာရဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ (၂) ဝေဒေဟ - တိုင်း - နိုင်ငံ-၌-ဖြစ်- နေ-မွေးဖွား-သော၊ (က) ဝေဒေဟသူကြွယ်။ (ခ) ဝေဒေဟ မင်းသမီ။ (ဂ) ဝေဒေဟီမင်း သမီး။ (ဃ) ဝိဒေဟတိုင်းသူပြည်သား။ (င) ဝေဒေဟ-တိုင်း-နိုင်ငံ။ (ဒ) ဝိဒေဟ-တိုင်း- နိုင်ငံ - ကို အစိုးရသော၊ (က) ဝိနီလ ဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ ဧဝမေဝ နူန ရာဇာနံ၊ ဝေဒေဟံ မိထိလဂ္ဂဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉။ ဝေဒေဟန္တိ ဝိဒေဟရဋ္ဌသာမိကံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၃၅။ (ခ) ဥမင်္ဂ (မဟောသဓ) ဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ အတိမညတိ ရာဇာနံ၊ ဝေဒေဟံ မိထိလဂ္ဂဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂။ အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ ဝေဒေဟော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၁၆၃။ (ဂ) သုရုစိဇာတ်လာ သုရုစိမင်း။ သာဟံ ပြာဟွဇာ ရာဇာနံ၊ ဝေဒေဟံ မိထိလဂ္ဂဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၃၁၉။ (ဃ) သာဓိန ဇာတ်လာ သာဓိနမင်း။ နိမန္တယိတ္ထ ရာဇာနံ၊ ဝေဒေဟံ မိထိလဂ္ဂဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၃၅၆။ (င) မဟာဇနကဇာတ်လာ သောမနဿမင်း။ မာပိတံ သောမနဿေန၊ ဝေဒေဟေန ယသဿိနာ။ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ တံ ကုဒါ'ဿု ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၅၇။ (စ) နိမိဇာတ်လာ နိမိ (နေမိ) မင်း။ ဝေဒေဟ'မနုဿာသိတ္တာ၊ သဂ္ဂကာယံ အပက္ကမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၁၂၈။(ဆ) မဟာနာရဒကဿပဇာတ်လာ အင်္ဂတိမင်း။ တ'မနုပုစ္ဆိ ဝေဒေဟော၊ ပစ္စေကံ ပြုထ သံရုဓိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၁၀၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၅၈-၉၊ ၂၆၁-၄၊ ၂၆၆-၈။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၁၀၈-၁၂၊ ၁၁၅၊ ၁၁၈၊ ၁၂၀-၂)။

(ဇ) ဂန္ဓာရဇာတ်လာ ဝေဒေဟမင်း။ ဓမ္မံ ဘဏာမိ ဝေဒေဟ၊ အဓမ္မော မေ နရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၆။ (၂) ဝိဒေဟ-တိုင်း- နိုင်ငံ-၌- ဖြစ်- နေ- မွေးဖွား- သော။ (က) ဝေဒေဟသူကြွယ်။ ဟံသာဝတီနဂရေ ဝေဒေဟော နာမ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ ကုဋ္ဌမ္ဗိကော အဟောသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၂၉။ (ခ) ဝေဒေဟ မင်းသမီး။ ဝေဒေဟပုတ္တ-ကြည့်။ (ဂ) ဝေဒေဟီမင်းသမီး။ ဝေဒေဟမုနိ (အပ၊ ၁။ ၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၂) ကြည့်။ (၃)ဝိဒေဟတိုင်းသူပြည်သား။ ဝေဒေဟရာဇ-ကြည့်။ (၄) ဝိဒေဟ - တိုင်း - နိုင်ငံ။ ဝေဒေဟရဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝေဒေဟက္ကသိ (ပု) [ဝေဒေဟ + က္ကသိ] ဝိဒေဟ- တိုင်း- နိုင်ငံ-၌-ဖြစ်-နေ- မွေးဖွား-သော ရသေ့။ နော စေ အဿ သကာ ဗုဒ္ဓိတိအာဒိ ဝေဒေဟက္ကသိနော ---------- ယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရဒဿနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။

ဝေဒေဟပုတ္တ (ပု) [ဝေဒေဟ + ပုတ္တ] ဝေဒေဟမင်းသမီး၏ သား (သောတ္ထိသေန မင်း)။ ဝေဒေဟပုတ္တော ဘဒ္ဒန္တေ၊ ဝနေ ဝသတိ အာတုရော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဝေဒေဟ-ပုတ္တောတိ ဝေဒေဟရာဇဓီတာယ ပုတ္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၉၄။

ဝေဒေဟမုနိ[၁] (ပု) [ဝေဒေဟ + မုနိ] ပညာရှိသော ရဟန်း (အာနန္ဒာထေရ်)။ အယျဿ အာနန္ဒဿ ဝေဒေဟမုနိနော သမ္မုခါ ဓမ္မံ ဘာသိတဗ္ဗံ မညတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၁၆။ ဝေဒေဟမုနိနောတိ ပဏ္ဍိတမုနိနော။ ပဏ္ဍိတော ဟိ ဉာဏသခ်ါတေန ဝေဒေန ဤဟတိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ၊ တသ္မာ "ဝေဒေဟော" တိ ဝုစ္စတိ။ ဝေဒေဟော စ သော မုနိ စာတိ ဝေဒေဟမုနိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝေဒေဟမုနိ[၂] (ပု) [ဝေဒေဟီပုတ္တ + မုနိ] ဝေဒေဟီမင်းသမီး၏ သားဖြစ်သော ရဟန်း၊ (အာနန္ဒာထေရ်)။ တထာဂတံ ဇေတဝနေ ဝသန္တံ၊ အပုစ္ဆိ ဝေဒေဟမုနီ နတဂေါ်။ အပ၊ ၁။ ၈။ ဝေဒေဟမုနီတိ ဝေဒေဟရဋ္ဌေ ဇာတာ ဝေဒေဟီ၊ ဝေဒေဟိယာ ပုတ္တော ဝေဒေဟိပုတ္တော ------ ဝေဒေဟိပုတ္တော စ သော မုနိ စေတိ " ဝေဒေဟိပုတ္တမုနီ " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ " ဝဏ္ဏာဂမော " တိအာဒိနာ နိရုတ္တိနယေန က္ကကာရဿ အတ္တံ ပုတ္တသဒ္ဒဿ စ လောပံ ကတ္ဝာ " ဝေဒေဟမုနီ " တိ ဝုတ္တံ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝေဒေဟရဋ္ဌ (နာ) [ဝေဒေဟ + ရဋ္ဌ] ဝိဒေဟ(ဝေဒေဟ)တိုင်း-နိုင်ငံ။ ဝေဒေဟမုနိ[၂]-ကြည့်။

ဝေဒေဟရာဇ (ပု) [ဝေဒေဟ + ရာဇ] ဝေဒေဟမင်း၊ ဝိဒေဟရာဇ်မင်း၊ ဝိဒေဟ တိုင်းသူ ပြည်သားတို့ကို အစိုးရသော မင်း။ အတီတေ ကိရ ဂန္ဓာရရာဇာ စ ဝေဒေဟရာဇာ စ ဒွေပိ သဟာယကာ ဟုတ္ဝာ ---- က္ကသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ ဧကသ္မိံ အရညဂါမကေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၁။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၃၈၊ ၂၉၇)။

ဝေဒေဟရာဇဓီတု (ထီ) [ဝေဒေဟရာဇ + ဓီတု] ဝေဒေဟမင်း၏သမီး။ ဝေဒေဟပုတ္တ-ကြည့်။

ဝေဒေဟိကာ (ထီ) [ဝိဒေဟ + ဏိက။ တစ်နည်း-- ဝေဒ + ဤဟ + ဏွု။ (တိ) ဝဲဒေဟက - သံ။] ဝိဒေဟတိုင်း၌ နေသော ဝေဒေဟိကာမည်သော အိမ်ရှင်မ။

ဝေဒေဟိကာ နာမ ဂဟပတာနီ အဟောသိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝေဒေဟိကာတိ ဝိဒေဟရဋ္ဌ-ဝါသိကဿ ဓီတာ။ အထ ဝါ ဝေဒေါတိ ပညာ ဝုစ္စတိ၊ ဝေဒေန ဤဟတိ ဣရိယတီတိ ဝေဒေဟိကာ၊ ပဏ္ဍိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။၈၀)။

ဝေဒေဟိပုတ္တ (ပု) [ဝေဒေဟီ + ပုတ္တ။ ဝဲဒေဟီပုတြ-သံ၊ သက္ကဋပိဋက။] (၁) ပညာရှိသော မိန်းမ (ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး၏ အဖဖြစ်သော မဟာကောသလမင်းကြီး၏သမီးတော်) ၏သား၊ အဇာတသတ်မင်း။ (၂) ဝေဒေဟတိုင်းသူ (ဝေဒေဟီမင်းသမီး)၏သား၊ အာနန္ဒာထေရ်။ (၁) အထ ခေါ ရာဇာမာဂဓော အဇာတသတ္တု ဝေဒေဟိပုတ္တော တဒဟုပေါသထေ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ ဝေဒေဟိပုတ္တောတိ အယံ ကောသလ-ရညော ဓီတာယ ပုတ္တော၊ နဝိဒေဟရညော။ ဝေဒေဟီတိ ပန ပဏ္ဍိတာဓိဝစနမေတံ။ ---- တတြာယံ ဝစနတ္ထော-- ဝိဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ၊ ဉာဏသေတံ အဓိဝစနံ။ ဝေဒေန ဤဟတိ ဃဋတိ ဝါမယတီတိ ဝေဒေဟီ။ ဝေဒေဟိယာ ပုတ္တော ဝေဒေဟိပုတ္တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ ကောသလရညောတိ ပသေနဒီ-ကောသလဿ ပိတု မဟာကောသလရညော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၈၃-၄။ ဒီ၊ ၁။ ၄၅-၈၊ ၈၀-၁။ ဒီ၊ ၂။ ၆၁-၂၊ ၁၃၇။ မ၊ ၂။ ၃၁၉။ မ၊ ၃။ ၅၈။ သံ၊ ၁။ ၈၃-၆၊ ၄၅၇။ အံ၊ ၂။ ၄၀၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၃)။ (၂) ဝေဒေဟမုနိ၂ -ကြည့်။

ဝေဒေဟိသိ (ပု) [ဝေဒေဟ + ဣသိ] ဝေဒေဟဣသိ - ကြည့်။ ဧကဒိဝသံ ဧကော ဝေဒေဟိသိဿ ပဏ္ဍေ ပဏ္ဍိပိတွာ လောဏစုဏ္ဍံ အဒါသိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝေဒေဟီ (ထီ) [ဝေဒေဟ + ဏ။ တစ်နည်း- ဝေဒ + ဤဟ + ဏ + ဤ။ ဝဲဒေဟီ-သံ။] (၁) ဝိဒေဟ - (ဝေဒေဟ) တိုင်း၌- ဖြစ်- နေ - မွေးဖွား - သော မိန်းမ။ (၂) ပညာရှိသောမိန်းမ၊ ပညာဖြင့်-အားထုတ်-ဖြစ်-တတ်သော မိန်းမ။ (၁) ဝေဒဟမုနိ၂-ကြည့်။ (၂) ဝေဒေဟိပုတ္တ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝေဓ (တိ) [ဝိဓ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ တစ်နည်း-- ဝေဌ + အ။ ဝေဓ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝေဟ-ပြာ။] (၁) ထိုးထွင်း-ထိုးဖောက်-ခြင်း။ (၂) ရစ်ပတ်-ပတ်တီးစည်း-ခြင်း။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၄) အနာ၊ အမာ။ (၅) ထိုးဖောက်-ပစ်ခတ်-ခြင်း အစီအရင်။ (၆) ထိုးထွင်း- ထိုးဖောက်-အပ်သော အပေါက်။ (၇) ပစ်ခတ်-ထိုးဖောက်-တတ်-နိုင်-သော။ (၁) ထိုးထွင်း-ထိုးဖောက်-ခြင်း။ သတ္ထေန ကရောန္တေန ------ တုဏ္ဍေန ဝါ ဓာရာယ ဝါ ဆေဒံ ဝါ ဝေဓံ ဝါ ဒဿေန္တေန " ကပ္ပိယ " နှိ ဝတ္တာဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂။ (၂) ရစ်ပတ်-ပတ်တီးစည်း - ခြင်း။ ဝေဌမိဿေနာတိ ဝရတ္တခဏ္ဍာဒိနာ သီသာဒီသု ဝေဌဒါနေန " ဝေဓမိဿေနာ " တိပိ ပါဋိ၊ သော ဧဝတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၆။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဗဟုဿုတော ဟောတိ အဝေဓဓမ္မော။ သုတ္တနိ။ ၃၂၆။ အဝေဓ-ဓမ္မောတိ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနိယသဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၄)။ ဝေဓကရဏ-လည်းကြည့်။ (၄) အနာ၊ အမာ။ အာဝေဓ္စ

နဲ ပဿာမိ၊ ယတော ရုဟိရမဿဝေ။ ဇာ၊၁။ ၇၁။ အာဝေဓ္စ နဲ ပဿာမီတိ ဝိဒ္ဓဌာနေ ဝဏ္စ နဲ ပဿာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂။ (၅) ထိုးဖောက်- ပစ်ခတ် - ခြင်းအစီအရင်။ ဝေဓည-ကြည့်။ (၆) ထိုးထွင်း-ထိုးဖောက်-အပ်သောအပေါက်။ ဒါရကာနံ ကဏ္ဏဝေဓတော ပဋိဟရဏနိယာမေန အဒုက္ခာပေန္တော သဏိကံ နီဟရိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၃။ (သရဝေဓ-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၇)။ (၇) ပစ်ခတ်-ထိုးဖောက်-တတ်-နိုင်-သော။ ဓမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါ (အံ၊ ၁။ ၄၂၉) တိ ဆဝိစမ္မံ ဆိန္ဒန္တေန ပတောဒဝေဓေန ဝိဒ္ဓေါ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၉။ ဥပါသနမှိ ကတဟတ္ထေ၊ ဝါလဝေဓေ သမာဂတေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၉၈။

ဝေဓက (တိ) [ဝိဓ + ဏ္ဍ။ တစ်နည်း- ဝိဓ + က။ ဝိဓ-ပုဒ်ကြည့်။] (၁) ထိုး-ပစ်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) ထိုး-ဖောက်-သော စူး။ (၃) ခါးပန်းဘိ - ခါးပန်းကွင်း။ (၁) သီဟော ဝေဓကေ ပဋိပဇ္ဇတိ, နဲ ဥသုမှိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၀။ (၂) တံ တဿာ ရာဇိယာ ဟေဋ္ဌိမ-ပရိယန္တေ ပတ္တဝေဓကေန ဝိဇ္ဇိတွာ ------ ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗံ။ ကခ်ါ။ ၁၇၉။ (၃) အနာပတ္တိ ဂဏ္ဌိကာယ အရဏိကေ ဝိဓေ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝိဓေတိ ဝေဓကေ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၄။ (-ကခ်ါ။ ၂၆၉။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၃၀)။

ဝေဓကာရဏ (နဲ) [ဝေဓ + ကာရဏ] တုန်လှုပ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဧဝံ ပန သီလုတ္တမာနံ ဝေဓကာရဏံ အရိယသာဝကော သီလဗ္ဗတံ ဝါပိ ပဟာယ သဗ္ဗန္တိ ဂါထာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၄။

ဝေဓည (တိ) [ဝေဓ + ဉ + အ] ထိုးဖောက်-ပစ်ခတ် - ခြင်း အစီအရင်ကို သိသော။ လေးအတတ်၌ လေ့ကျင့်သားရပြီးသော၊ သူ။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သက္ကေသု ဝိဟရတိ ဝေဓညာ နာမ သက္ဂာ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ ဝေဓညာ နာမ သက္ဂာတိ ဓနုမှိ ကတသိက္ခာ ဝေဓည-နာမကာ ဧကေ သက္ဂာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၈၉။ လက္ခဿ သရဝေဓံ အဝိရဇ္ဇိတွာန ဝိဇ္ဇနဝိဓိ ဇာနန္တီတိ ဝေဓညာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၇။

ဝေဓညနာမက (တိ) [ဝေဓည + နာမ + က] ဝေဓညဟူသော အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဝေဓည-ကြည့်။

ဝေဓတိ (ကြိ) [ဝိဓ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝေဓတေ-သံ။ ဝေဟက္ကု-ပြာ။] (၁) တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-ကိုယ်ခက် တရော်ဖြစ်-၏။ (၂) စိုးရိမ်၏။ (၁) ဓီရော စ နဲ ဝေဓတိ ဖဿဖုဋ္ဌော။ မ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဓီရော စ နဲ ဝေဓတီတိ ဓီရော ---- နဲ ဝေဓတိ နဲ စလတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၂။ ဥဒ္ဓစ္စေ စ ဥဒ္ဓစ္စ-သဟဂတကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ နဲ ကမ္ပတိ နဲ စလတိ နဲ ဝေဓတီတိ သမထဗလံ။ ပဋိသံ၊ ၉၅။ နဲ ကမ္ပတိ နဲ စလတိ နဲ ဝေဓတီတိ အညမညဝေဝစနာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၆။ (-သံ၊ ၃။ ၃၅၁။ အံ၊ ၁။ ၄၃၅။ ထေရ။ ၃၂၆။ မဟာနိ။ ၁၉၃၊ ၂၄၂။ စူဋနိ။ ၄၇။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၀)။ (၂) ယတော စ ခေါ ပဏ္ဍိတော အာပဒါသု၊ နဲ ဝေဓတိ အတ္ထဝိနိစ္ဆယညူ။ အံ၊ ၂။ ၄၉။ နဲ ဝေဓတီတိ နဲ ကမ္ပတိ နာနုသောစတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄။

ဝေဓန (နဲ) [ဝိဓ + ယု။ တစ်နည်း-- ဝေဓန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ ဝေဓန-သံ။ ဝေဟဏ-ပြာ။] (၁) ထိုးဆွ-ဖောက်ထွင်း-ခြင်း၊ ထိုးဆွ-ဖောက်ထွင်း-အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) စူးဝင်ခြင်း။ (၁) သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နောတိ ဓောဝနဝေဓနာဒီဟိ သဗ္ဗေဟိ အာကာရေဟိ

သမ္မန္နော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ ကာဋကာဒိအပ-ဟရဏာတ္ထာယ စေဝ သုတ္တေန အာဝုနတ္ထာယ စ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗတာ ဝေဓနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၅။ (၂) သော သလ္လသိပိ ဝေဓနဟေတု ဒုက္ခာ တိတ္တာ ကဋုကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယေယျ။ မ၊ ၃။ ၃။

ဝေဓနဟေတု (ပု) [ဝေဓန + ဟေတု] စူးဝင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝေဓန (၂) ကြည့်။

ဝေဓန္တ (တိ) [ဝိဓ + အ + အန္တ] တုန်လှုပ်-ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ်-သော၊ သူ။ ပါရာပန္နော ပန တံ၊ မုဠ္ဍိယ ဝေဓံ ပတိဋ္ဌဟတိ ပါရေ။ ပဠိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၅၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၂၇-စ)။

ဝေဓန္တီ (ကြိ) [ဝိဓ + အ + အန္တီ] တုန်လှုပ် - ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ် - ကုန်၏။ အဝသေသံ ဘယံ ဟောတိ၊ ဝေဓန္တီ ဝိလပန္တီ စ။ ထေရ။ ၃၂၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝေဓဗ္ဗ - ဝေဓဗျ (နာ) [ဝိဓဝါ + ဏျ။ ဝိဓဝါယ ဘာဝေါ ဝေဓဗ္ဗံ။ ရူ။ ၃၈၇။ ဝယာနံ ဗ္ဗယုဂံ။ ဝေဓဗ္ဗံ၊ ဝေဓဗျံ ဝါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၁။ ဝဲဓဝျ-သံ။ ဝေဟဝ္ဗ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] မုဆိုးမ၏အဖြစ်။ ဝေဓဗျာယ ပဋိပန္နော သမဏော ဂေါတမော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၄။ ယာသံ ပတိ ပဗ္ဗဇ္ဇိ၊ တာသံ ဝေဓဗျာယ ဝိဓဝါ-ဘာဝါယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၇။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၇၇)။

ဝေဓမာန (တိ) [ဝိဓ + အ + မာန] တုန်လှုပ်- ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ်-သော၊ သူ။ ကာ ဝေဓမာနာ ဂိရိကန္ဒရာယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၃။ ကာ ဝေဓမာနာတိ နာနမတ္တတာယ သီတဘာဝေန ကမ္မမာနာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၉၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၊ ၃၁၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၆၈)။

ဝေဓမာနသရီရ (တိ) [ဝေဓမာန + သရီရ] တုန်လှုပ်-ခက်တရော်ဖြစ်-သောကိုယ်ရှိသော။ အထ သာ ဝိမာနပေတီ ------- ဗျာကုလ-ဟဒယာ ဝေဓမာနသရီရာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၈။

ဝေဓမိဿ (နာ) [ဝေဓ + မိဿ] ရစ်ပတ်မှုကို ပေးခြင်း။ ပတ်တီးစည်းခြင်း။ ဝေဌမိဿေနာတိ ဝရတ္တခဏ္ဍာဒိနာ သီသာဒီသု ဝေဌဒါနေန " ဝေဓမိဿေနာ " တိပိ ပါဠိ၊ သော ဧဝတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝေဓယိ (ကြိ) [ဝိဓ + ဏယ + ဩ။ ရူ။ ၂၇၈-နှာ။ ဝေဓတိ-မှ။] (သင်) တုန်လှုပ်-ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ်-ပြီ။ ဧဟိ သိဝက ဥဋ္ဌေဟိ၊ မာ ဒန္ဓယိ မာ ပဝေဓယိ။ စရိယာ။ ၃၉၁။ မာ ပဝေဓယီတိ ------ မာ ဝေဓယိ သရီရကမ္ပံ မာ အာပဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၇၀။

ဝေဓယိဿတိ (ကြိ) [ဝိဓ + ဏယ + ဿတိ] ထိုးပစ်-ထိုးဖောက်-ပစ်ခတ်-အံ့-လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဧဝံ ပဠာလစန္ဒဿ၊ ဝေဒေဟော ဝေဓယိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၅။

ဝေဓယိဿသိ (ကြိ) [ဝိဓ + ဏယ + ဿသိ] (သင်) ထိုးပစ်-ထိုးဖောက်-ပစ်ခတ်-အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ သစေ မံ ဝိတနိတ္တာန၊ ဝေဓယိဿသိ သတ္တိယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၅။

ဝေဓယိဿာမိ (ကြိ) [ဝိဓ + ဏယ + ဿာမိ] (ငါ) ထိုးပစ်-ထိုးဖောက်-ပစ်ခတ်-အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ဧဝံ တံ ဝိတနိတ္တာန၊ ဝေဓယိဿာမိ သတ္တိယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝေဓယိဿာမီတိ ဝိဇ္ဈာပေဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၄။

ဝေခဝေရ (ပု) [ဝိဓဝါ + ဏေရ။ ဝိဓဝါယ အပစ္စံ ဝေခဝေရော။ ကစ္စည်း။ ၃၄၉။ ဝိဓဝါယ မတပတိကာယ အပစ္စံ ဝေခဝေရော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၅၈။ ဝိဓဝါယ အတ္ထိကော ဝေခဝေရော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၅၉။ ဝဲခဝေယ - သံ။] (၁) မုဆိုးမ၏သား။ (၂) မုဆိုးမတို့နှင့် ခိုက်ရန်ဖြစ်တတ်သော ယောကျ်ား။ (၃) မုဆိုးမကို အလိုရှိသော ယောကျ်ား။ (၁) တတ္ထ ဂါမဒါရကာ ဓုတ္တဇာတိကာ ဝေခဝေရာ ------ ကာလေန ကာလံ ကီဠာဗဟုလာ ဝိစရန္တိ။ စရိယာ၊ ၆။ ၂၅၉။ (၂) သုက္ကစ္ဆဝီ ဝေခဝေရာ၊ ထူလဇာဟူ အပါတုဘာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝေခဝေရာတိ ဝိဓဝါ အပတိကာ၊ တာဟိ ဝိဓဝါဟိ ဝေရံ စရန္တီတိ ဝေခဝေရာ။ ဇာ၊ ၆။ ၄။ ၁၈၆။ (၃) သုက္ကစ္ဆဝီ ဝေခဝေရာ၊ ဒတွာ သုဘဂ-မာနိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဝေခဝေရာတိ ဝိဓဝိတ္ထိကာမာ ပုရိသာ။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၂၇၈။

ဝေဓိတ (တိ) [ဝိဓ + တ။ ဝေဓိတ-သံ။] တုန်လှုပ်သော။ သဟ သစ္စေ ကတေ မယှံ၊ ဝိသဝေဂေန ဝေဓိတော။ စရိယာ။ ၄၁၇။ ဝိသဝေဂေန ဝေဓိတော ကမ္မိတော။ စရိယာ၊ ၆။ ၂၃၈။ (-စရိယာ၊ ၆။ ၁၆၄၊ ၂၂၆)။

ဝေဓိတပ္ပ (တိ) [ဝိဓ + တပ္ပ။ ဝေဒ္ဓဗျ-သံ။] (ကြောက်) တုန်လှုပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ အရဉ္ဉေ ဝသတာ ဘေရဝံ ဒိသွာ ဝါ သုတ္တာ ဝါ နံ ဝေဓိတပ္ပံ။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။ ၂၇၉။

ဝေဓိတာ (ထီ) [ဝေဓိ + တာ] ထိုးဖောက်- ပစ်ခတ် -တတ်-နိုင်-သောသူ၏ အဖြစ်။ ကတဟတ္ထေတိ အဝိရဇ္ဈနဝေဓိတာယ သမ္ပန္နဟတ္ထေ။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၂၉၈။

ဝေဓိမ (တိ) [ဝေဓ + ကမ။ ကစ္စည်း။ ၃၅၃။ ရူ။ ၃၇၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၇။ နိရုတ္တိ။ ၅၄၅။ ဝေဓျ-သံ။ ဝေဟိမ-ပြာ။] (ပွင့်ညာ, အပွင့်တို့ကို အပ်စသည်ဖြင့်) ထိုးဖောက်၍-ပြု-သိကုံး-အပ်သော၊ ပန်းကုံး။ ဝေဓိမံ ဝေဋ္ဌိမံ ပူရိမံ ဝါယိမန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝေဓိမံ အညေန ကေနစိ ပုပ္ဖံ ဝေဓေတွာ ကတံ။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၉)။

ဝေဓီ (တိ) [ဝိဓ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေဓိနီ။] ထိုးဖောက်- ပစ်ခတ်-တတ်-နိုင်-သော၊ သူ။ အာဂတော ဝေါ ဝါလံ ဝိယ ဝေဓီ။ ထေရ။ ၂၂၉။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၈။ ဒူရေ ပါတီ အက္ခဏဝေဓိနောပိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၄။ အက္ခဏဝေဓိနောတိ အဝိရဇ္ဈဝေဓိနော၊ ဝိဇ္ဈအာလောကေန ဝိဇ္ဈနသမတ္ထာ ဝါ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၅၀၂။

ဝေဓေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိဓ + ဏော + တွာ] (၁) တုန်လှုပ်စေ၍။ (၂) ထိုးဖောက်၍။ (၁) နံ သမ္မဝေဓေယျာ (ဝိ၊ ၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၂။ ၃၃၂) တိ ဝေဓေတွာ ပဝေဓေတွာ ပါတေတုံ နံ သက္ကုဏေယျ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၃။ (၂) ဝေဓိမံ အညေန ကေနစိ ပုပ္ဖံ ဝေဓေတွာ ကတံ။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။

ဝေဓေန္တီ (ကြို) [ဝိဓ + ဏော + အန္တီ] တုန်လှုပ် - ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ် - ကုန်၏။ ပကပ္ပိတံ ဝတ္ထုံ အစ္ဆေဒသက်ိနောပိ ဝေဓေန္တီ။ မဟာနိ။ ၂၄၅။

ဝေဓေယျ (ကြို) [ဝိဓ + ဏော + ဏျ] တုန်လှုပ် - ကိုယ်ခက်တရော်ဖြစ် - ရာ၏။ စုတူပပါတော ဣဓ ယဿ နတ္ထိ၊ သ ကေန ဝေဓေယျ ကုဟိ ဝဇဗွေ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၉။ (-မဟာနိ။ ၂၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၇၄။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၂၃)။

ဝေန (ပု) [ဝေဏှ + ဏာ။ ဝေဏှနာဇီဝတိတိ ဝေနော။ ဏာဿ နတ္ထံ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၀၉။ ဝေတိ ပဝတ္တတိတိ ဝေနော၊ ဟိနဇာတိ။ ဏွာဒိ။ ၁၀၆။ ထိ-၌ ဝေနီ။ ဝဲဏာ၊ ဝေဏ-သံ။] (၁) နှီးဖြင့် အသက်မွေးသော၊ သူ၊ ဝါးအလုပ်သမား။ နှီးသမား၊ ဒေါင်းရွေသမား။ (၂) ကျယ်ပြန့်သော။ (၁) စက္ခာလောသိ၊ ဝေနောသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၉။ ပုပ္ဖဆဋ္ဌကာ ဝေနာ နေသာဒါ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ ဝေနဇာတိ - လည်းကြည့်။ (၂) အယမေဝ သော ပိဏ္ဍိယ ဝေနသာခေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဝေနသာခေါတိ ပတ္ထဒ္ဓသာခေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၉။

ဝေနဇာတိ (တိ) [ဝေန + ဇာတိ] (၁) နှီးသမား-ဒေါင်းရွေ သမား- ၏-ဇာတ်-အမျိုး-အနွယ်။ (၂) လက်သမား၏-ဇာတ်-အမျိုး-အနွယ်။ (၁) (၂) ဟိနာ နာမ ဇာတိ စက္ခာလဇာတိ ဝေနဇာတိ နေသာဒဇာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။ ဝေနဇာတိတိ တစ္ဆကဇာတိ၊ ဝေဏှကာရဇာတိတိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၅။

ဝေနဇာတိက (တိ) [ဝေန + ဇာတိ + က] နှီးသမား၏ဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝေနဇာတိ-လည်းကြည့်။ ဝေဏှိ ဝါ (ပေတ။ ၁၆၈) တိ ဝေနဇာတိကာ၊ ဝိလီဝကာရာ နဋ္ဌကာရာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၂။

ဝေနမုတ္တိ (?) [ဝေန + မုတ္တိ] ပဲနောက်၊ တောပဲနောက်။ စိနမုဂ္ဂေါ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၆) ဝေနမုတ္တိ ဟုရမုဂ္ဂ။ ဝဇိရ။ ၃၂၀။

ဝေနသာခ (တိ) [ဝေန + သာခါ] ကျယ်ပြန့်သော အခက်ရှိသော၊ သစ်ပင်။ ဝေန (၂) အနက်ကြည့်။

ဝေနသာခဇာတက (န) [ဝေနသာခ + ဇာတက] ဝေနသာခဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ။ ၅-နိပါတ်။ ၁-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၁-၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။

ဝေနတေယျ (တိ) [ဝိနတာ + ဏေယျ။ ဝိနတာယ အပစ္စံ ဝေနတေယျော။ ကစ္စည်း။ ၃၄၆။ ရူ။ ၃၆၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၇၇၊ ၇၅၅။ ဝိနတာယ နာမ မာတုယာ အပစ္စံ ဝေနတေယျော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၃၃။ ထိ-၌ ဝေနတေယျီ။ ဝဲနတေယ-သံ။] ဝိနတာနတ်သမီး၏ - သား - သမီး - အမျိုး။ (ဂဠုန်)။ ယေ ကေစိ ပက္ခိနော အန္တမသော ဂရုဠံ ဝေနတေယျံ ဥပါဒါယ အာကာသဿ ပဒေသေ ပရိဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၇၆။ မဟာနိ။ ၁၃၉။ စူဠနိ။ ၁၇၆။ ဂရုဠံ ဝေနတေယျန္တိ ဧတ္ထ ဂရုဠောတိ ဇာတိဝသေန နာမံ၊ ဝေနတေယျောတိ ဂေါတ္တဝသေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၄)။

ဝေနယိက (တိ) [ဝိနယ + ဏိက။ ဝဲနယိက၊ ဝဲနာယိက - သံ။] (၁) (လောကဇေဋ္ဌက အမှုစသည်ကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ (၂) ဆုံးမခြင်းကိုထိုက်သူ။ (၃) (ရာဂစသည်တို့၏) ငြိမ်းခြင်းအကျိုးငှါ တရားကိုဟောတတ်သော၊ သူ။ (၄) (သတ္တဝါတို့ကို) ဆုံးမတတ်သော၊ သူ။ (၅) ဝိနည်းပိဋကတ်၌လာသော၊ ဝိနည်းဖြင့်ပြီးသော။ (၆) ဝိနည်း၌လိမ္မာသော။ (၇) ဝိနည်းပိဋကတ်ကို-သင်ယူ - နှုတ်တက် အာဂုံဆောင် - သော၊ သူ။ (၁) (လောကဇေဋ္ဌက အမှုစသည်ကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ ဝေနယိကော ဘဝံ ဂေါတမောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ အဲ၊ ၃။ ၂၀။ ဝိနယတိတိ ဝိနယော၊ ဝိနာသေတီတိ ဝုတ္တံ

ဟောတိ။ ဝိနယော ဧဝ ဝေနယိကော။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၀၁။ ဝေနယိကော (မ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ ဝိနယတိ ဝိနာသေတီတိ ဝိနယော၊ သော ဧဝ ဝေနယိကော၊ သတ္တဝိနာသကောတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၃။ (-အံ၊ ၃။ ၄၁၀။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈)။ (၂) ဆုံးမခြင်းကိုထိုက်သော၊ သူ။ ဝေနယိကော ဘဝံ ဂေါတမောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၂၀။ ဝိနယံ ဝါ အရဟတီတိ ဝေနယိကော၊ နိဂ္ဂဟံ အရဟတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၀၁။ ဝိနယံ ဝါ အရဟတီတိ ဧတ္ထ ဝိနယနံ ဝိနယော၊ နိဂ္ဂဏ္ဍနန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃။ (-အံ၊ ၃။ ၄၁၀။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၃၀)။ (၃) (ရာဂစသည်တို့၏) ငြိမ်းခြင်းအကျိုးငှါ တရားကိုဟောတတ်သော၊ သူ။ ဝိနယာယ ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ ဝေနယိကော။ ဝိစိတြာ ဟိ တဒ္ဓိတဝုတ္တိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၀၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃)။ (၄) (သတ္တဝါတို့ကို) ဆုံးမတတ်သော၊ သူ။ ဝေနယိကဿ သာရထိဝရဿ။ မ၊ ၂။ ၄၈။ ဝေနယိကဿာတိ သတ္တာနံ ဝိနာယကဿ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၆၈။ ဝိနေတီတိ ဝိနယော၊ ဝိနယော ဧဝ ဝေနယိကောတိ အာဟ " သတ္တာနံ ဝိနာယကဿာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။ (၅) ဝိနည်းပိဋကတ်၌ လာသော၊ ဝိနည်းဖြင့်ပြီးသော။ ဒွေ ဝေနယိကာ ပညတ္တဥ္စ ပညတ္တာနုလောမဥ္စ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၅။ ဒွေ ဝေနယိကာတိ ဒွေ အတ္ထာ ဝိနယသိဒ္ဓါ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၁၆၁။ ဝိနယေ အာဂတာ အတ္ထာ ဝေနယိကာတိ အာဟ " ဒွေ အတ္ထာ ဝိနယသိဒ္ဓါ " တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၆။ (၆) ဝိနည်း၌လိမ္မာသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၇) ဝိနည်းပိဋကတ်ကို- သင်ယူ- နှုတ်တက် အာဂုံဆောင်-သော၊ သူ။ ဝိနယမဓီတေ ဝေနယိကော။ ကစ္စည်း။ ၃၅၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။ ယံ ပန ဝေနယိကာနံ မတေန ဝိနယဋကထာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၉။

ဝေနယိကဗုဒ္ဓိ (ထီ) [ဝေနယိကာ + ဗုဒ္ဓိ] ဝိနည်း၌လိမ္မာသော အသိဉာဏ်။ ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ပါဋဝဘာဝံ ဒီပေန္တော ဝေနယိကဗုဒ္ဓိသမ္ပတ္တိသဘာဝမဿ သူစေတိ။ ဝဇိရ။ ၅၈၃။

ဝေနာဂ (ပု) [အနိပ္ပန္နပါဋိပဒိက] (၁) ဝေနာဂပုရမည်သော ပုဏ္ဏားရွာ။ (၂) ဝေနာဂသုတ်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) တိတ္ထဘယဥ္စ ဝေနာဂေါ၊ သရဘော ကေသမတ္တိယာ။ အံ၊ ၁။ ၂၁၆။

ဝေနာဂပုရ (နဲ) [ဝေနာဂ + ပုရ] ဝေနာဂပုရမည်သော ပုဏ္ဏားရွာ။ ဝေနာဂပုရံ နာမ ကောသလာနံ ဗြာဟ္မဏဂေါမော တဒဝသရိ။ အံ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဝေနာဂပုရဝါသီ (တိ) [ဝေနာဂပုရ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ --ဝါသိနီ။] ဝေနာဂပုရမည်သော ပုဏ္ဏားရွာ၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေနာဂ-ပုရိကော (အံ၊ ၁။ ၁၈၁) တိ ဝေနာဂပုရဝါသီ။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝေနာဂပုရိက (တိ) [ဝေနာဂပုရ + ဏိက] ဝေနာဂပုရဝါသီ-ကြည့်။

ဝေနီ (ထီ) [ဝေန + ဤ။ ဝေဏီ-သံ။ ဝေဏိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝေဏ, ဝေန-ပုဒ်ကြည့်။ န ဝေနီ န ရထကာရီ န ပုက္ကုသိ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝေနေယျ (တိ) [ဝိ + နီ + ဏျ။ ရူ။ ၃၄၃-နှာ။ ဝိနေတဗ္ဗော ဝေနေယျော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၀။ ဝဲနေယ - သံ၊ ပိဋက။]

ဝေနေယျသတ္တဝါ၊ ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါ၊ ဆုံးမ - အပ်- သင့် - ထိုက်- သော သတ္တဝါ။ ဝိနယန္တော စ ဝေနေယျေ၊ ဗောဓေန္တော ဗောဓိပက္ခိယေ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဝေနေယျာနံ အနုရူပတော အတ္ထဿ အဝိပရီတတာယ စ ---- မဇ္ဈေကလျာဏံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဝေနေယျာ အတ္တနော ဥပနိဿယ-ပ္ပမာဏေန တတော သောတာပတ္တိဖလမတ္တံ ဝါ ---- ဂဏ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၄။ (-အပ၊ ၂။ ၁၄၄၊ ၁၄၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၄)။

ဝေနေယျက (တိ) [ဝေနေယျ + က။ ဝဲနေယက၊ ဝဲနေယိက-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] ဝေနေယျ - ကြည့်။ ဝေနေယျကာနံ သမုဒိက္ခမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၇။

ဝေနေယျကမလဝန (နဲ) [ဝေနေယျ + ကမလဝန] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်- ထိုက်- သော သတ္တဝါ) ဟူသော ကြာတော။ ဝေနေယျကမလဝနဝိကသနကရော ---- သရီရပ္ပဘာယ ဇလိတွာ အတ္ထင်္ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၈၄။

ဝေနေယျဂတ (တိ) [ဝေနေယျ + ဂတ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ ဘဂဝတော ဝေနေယျဂတာ စ ကိလေသာ ပဋိပက္ခာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂)။

ဝေနေယျဇန (ပု) [ဝေနေယျ + ဇန] ဝေနေယျသတ္တဝါ၊ ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ။ ဝေနေယျဇနံ သမူဟ-ယနဝိနိဗ္ဘောဂဒဿနေန အတ္တဂ္ဂါဟတော မောစေတုကာမော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝေနေယျဇနကုမုဒဝန (နဲ) [ဝေနေယျဇန + ကုမုဒဝန] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) ဟူသော ကုမုဒြာကြာတော။ ဝေနေယျဇနကုမုဒဝနဝိကသနကရံ မုနိဝရရဇနိကရံ ဩလောကေတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၄။

ဝေနေယျဇနဝိနယ (ပု) [ဝေနေယျဇန + ဝိနယ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့ကို ဆုံးမခြင်း။ ဣဒံ ယာဝဒေဝ ဝေနေယျဇနဝိနယတ္ထာယ သတ္ထု ပါဋိဟာရိယံ ပဝတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝေနေယျဇနဝိနယန (နဲ) [ဝေနေယျဇန + ဝိနယန] ဝေနေယျဇနဝိနယ - ကြည့်။ ဝေနေယျဇနဝိနယနေန နိရဝသေသံ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ နိဋ္ဌပေသိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၁၇။

ဝေနေယျဇနသတ္ထဝါဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝေနေယျဇန + သတ္ထ + ဝါဟန +သမတ္ထ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်- သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) အပေါင်းတည်းဟူသောလှည်း ကုန်သည်တို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏတ္ထံ ဝေနေယျဇနသတ္ထဝါဟနသမတ္ထတာယ သတ္ထဝါဟ။ ဝဇိရ။ ၃၉၇။

ဝေနေယျဇနသမူဟ (ပု) [ဝေနေယျဇန + သမူဟ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့၏အပေါင်း။ အနုသာသိတဗ္ဗော သံယော နာမ သဗ္ဗောပိ ဝေနေယျဇနသမူဟော။ ဝဇိရ။ ၂၉၃။

ဝေနေယျဇနာနုဂ္ဂဟ (ပု) [ဝေနေယျဇန + အနုဂ္ဂဟ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ ပဝတ္တဝရဓမ္မစက္ကေ ဝေနေယျဇနာနုဂ္ဂဟံ

ကရောန္တေ ------ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတုံ နာသက္ခိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၇။

ဝေနေယျဇနုပသက်မန (နဲ) [ဝေနေယျဇန + ဥပသက်မန] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့သို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ ဘဂဝတော ဟိ ဝေနေယျဇနုပသက်မနံ ဧကန္တေန တေသံ ဟိတသုခနိပ္ပါဒနတော သောဘနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယ (ပု) [ဝေနေယျ + အဇ္ဈာသယ] (၁) ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့၏အလိုဆန္ဒ။ (၂) ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၏ ယထာဘူတ ဉာဏ်။ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရောဓ-ကြည့်။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဝေနေယျဇ္ဈာသယ + ဝိသိဋ္ဌ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော သတ္တဝါ) တို့၏ အလိုဆန္ဒဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ တဒိဒံ ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝိသိဋ္ဌန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၉။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုကူလ (တိ) [ဝေနေယျဇ္ဈာသယ + အနုကူလ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဘဂဝါ ဝေနေယျဒမနကုသလော ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုကူလံ တတိယမဂ္ဂါမိဂမံ ----- ဒဿေသိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၇။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပ (တိ) [ဝေနေယျဇ္ဈာသယ + အနုရူပ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့၏ အလိုဆန္ဒ-ယထာဘူတ ဉာဏ်- အား- လျော်- လျောက်ပတ်- သော။ သမထဝိပဿနာဓမ္မမေဝ ဝါ ဝေနေယျဇ္ဈာ-သယာနုရူပံ ဥပဒိသတိ ကထေတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၇၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၊ ၁၄၆)။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရောဓ (ပု) [ဝေနေယျဇ္ဈာသယ + အနုရောဓ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော သတ္တဝါ) တို့၏ - အလိုဆန္ဒ - ယထာဘူတ ဉာဏ်-အား-မဆန့်ကျင်-လျော်-ခြင်း။ ပါဋိယံ ပန ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရောဓတော နယဒဿနဝသေန သာ နဝုတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၃၉။ ဝိနေတဗ္ဗာတိ ဝေနေယျာ --- တေသံ အဇ္ဈာသယော အဘိသန္ဓိ, ယထာဘူတဉာဏံ ဝါ ဝေနေယျဇ္ဈာသယော၊ တဿ အနုရောဓော အဝိရောဓော တထာ၊ တတော။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၃၇။

ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုလောမ (တိ) [ဝေနေယျဇ္ဈာသယ + အနုလောမ] ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုကူလ-ကြည့်။ သုဝုတ္တာ စေတ္ထ အတ္ထာ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုလောမေန ဝုတ္တတ္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀။

ဝေနေယျတ္တယ (နဲ) [ဝေနေယျ + တယ] (ဥဂ္ဃါဋိတညူ, ဝိပဉ္စိတညူ, နေယျဟူသော) ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ ၃-ယောက်အပေါင်း။ ဧဝံ ဒေသနာပဋိပဒါဉာဏဝိဘာဂေဟိ ဒေသနာဘာဇနံ ဝေနေယျတ္တယံ ဝိဘဇိတ္ဝာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၅၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၅၊ ၈၀)။

ဝေနေယျတ္တယပ္ပယောဇိတ (တိ) [ဝေနေယျတ္တယ + ပယောဇိတ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ နယာနံ ပန ဝေနေယျတ္တယ-ပ္ပယောဇိတတ္တာ ----- ကမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၃၆။

ဝေနေယျတ္တယယုတ္တ (တိ) [ဝေနေယျတ္တယ + ယုတ္တ] ဝေနေယျသတ္တဝါ သုံးယောက်အပေါင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဝေနေယျတ္တယယုတ္တော အတ္ထနယတ္တယူပဒေသော " ဝေနေယျတ္တယပွယောဇိတော" တိုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၈။

ဝေနေယျတ္တယဝိနယန (နာ) [ဝေနေယျတ္တယ + ဝိနယန] ဝေနေယျသတ္တဝါ ၃-ယောက် အပေါင်းကို ဆုံးမခြင်း။ တေသု တတိယဆဋ္ဌသတ္တမာ ဝေနေယျတ္တယဝိနယနေ သမတ္ထတာယ ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၇။

ဝေနေယျတ္တယာဓိကာရ (ပု) [ဝေနေယျတ္တယ + အဓိကာရ] ဝေနေယျသတ္တဝါ ၃-ယောက်အပေါင်း၏-အရာ-စွဲ၍ ပြုအပ်သော အရာ။ ဝေနေယျတ္တယာဓိကာရထော နု ဟာပေတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၈။

ဝေနေယျဒမန (နာ) [ဝေနေယျ + ဒမန] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမခြင်း။ ယာနိ တာနိ ဗုဒ္ဓါနံ သရီရာရောဂျသမ္ပဒါနံ အနုပ္ပန္နသိက္ခာပဒပညာပနံ ဝေနေယျဒမနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝေနေယျဒမနကုသလ (တိ) [ဝေနေယျဒမန + ကုသလ] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဝေနေယျဒမနကုသလော သတ္ထာ ဇဝံ နံ ပဌမံ ပတ္တာဇေသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၂။ (-ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၀)။

ဝေနေယျပဒုမ (နာ) [ဝေနေယျ + ပဒုမ] ဝေနေယျသတ္တဝါဟူသော - ကြာ - ကြာပန်း-ကြာပွင့်။ ဝစနာဘာယ တောဓေတိ၊ ဝေနေယျပဒုမာနိ သော။ အပ၊ ၂။ ၁၁၈။ (-၁၅၁)။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေနေယျ + ပုဂ္ဂလ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ယေ ပန ကတကလျာဏာ ဝေနေယျပုဂ္ဂလာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၁။ (-၃၉၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၃)။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလဗျာသယ (ပု) [ဝေနေယျပုဂ္ဂလ+ အဗျာသယ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏-အလို-ဆန္ဒ။ ဝေနေယျပုဂ္ဂလဗျာသယာနုရူပေန ဒေသေန္တော သံခိတ္တေန စ ဝိတ္ထာရေန စ ဒေသယိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလပရိမာဏ (နာ) [ဝေနေယျပုဂ္ဂလ + ပရိမာဏ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတိုင်းအရှည်။ နနု စ တောမိသမ္ဘာရေသု, ဝေနေယျပုဂ္ဂလပရိမာဏော စ ဝေမတ္တံ နတ္ထိတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလဝိဘာဂ (ပု) [ဝေနေယျပုဂ္ဂလ + ဝိဘာဂ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဒေသနာဟာရေန ပဋိပဒါဝိဘာဂေန ဝေနေယျပုဂ္ဂလဝိဘာဂေါ ဒဿိတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၁။ (-၇၅)။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလသန္တာန (ပု) [ဝေနေယျပုဂ္ဂလ + သန္တာန] ဆုံးမ-အပ်-သင့် - ထိုက် - သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်။ အညထာ ဝေနေယျပုဂ္ဂလသန္တာနေ သတ္ထု မဟာကရုဏာပဝတ္တိ ဇဝ ဝိစာရေတဗ္ဗာ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၈။

ဝေနေယျပုဂ္ဂလာပေက္ခ (တိ) [ဝေနေယျပုဂ္ဂလ + အပေက္ခာ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့-၌-ကို-ငဲ့ကွက်ခြင်း ရှိသော။ ဗုဒ္ဓါနံ ခေမမဂ္ဂဝိစရဏံ ကုမ္မဂ္ဂဝိဓာနဉ္စ သတ္တလောကသာဓာရဏမိဝ အတ္ထတော ဝေနေယျပုဂ္ဂလာပေက္ခမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။

ဝေနေယျပုည (နှ) [ဝေနေယျ + ပုည] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်သောသတ္တဝါ) တို့၏ - ကုသိုလ် - ကောင်းမှု။ ဧဝံ ဗဟုဝေနေယျေသု ဂါမာဒီသု စိရံ ဝသန္တာ ဝေနေယျပုညံ ပရိဟရန္တာ စရန္တိ။ ဝဇိရ။ ၆၂။

ဝေနေယျဗန္ဓဝ (ပု) [ဝေနေယျ + ဗန္ဓဝ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်သော သတ္တဝါ) ဟူသော အဆွေအမျိုး။ တံ ဒိဝသံ ဘဂဝါ --- ဝေနေယျဗန္ဓဝါနံ ဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇။ (-ဝိမာန၊ ဋ။ ၂၀၁။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၈။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၆)။

ဝေနေယျယာစက (တိ) [ဝေနေယျ + ယာစက။ ထိ-၌ --ယာစိကာ။] ဝေနေယျသတ္တဝါဟူသော- အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်- သူတောင်းစား။ တထာ ဟိ သော ဝေနေယျယာစကာနံ ကဿစိ သရဏာနိ အဒါသိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၀၄။

ဝေနေယျလောက (ပု) [ဝေနေယျ + လောက] ဝေနေယျဇန-ကြည့်။ အဝိဘာဂေန ဟိ သတ္ထာ ဝေနေယျလောကဿ သဒ္ဓမ္မဒါနံ သတ္တကာလံ ပဝတ္တေန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၃၀၄။

ဝေနေယျဝိနယတ္ထ (တိ) [ဝေနေယျ + ဝိနယ + အတ္ထ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်သောသတ္တဝါ) တို့ကို ဆုံးမခြင်း အကျိုးရှိသော။ သာ စ ဒေသနာ ယာဝဒေဝ ဝေနေယျဝိနယတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၈။

ဝေနေယျဝိနယန (န) [ဝေနေယျ + ဝိနယန] ဝေနေယျဇနဝိနယ-ကြည့်။ ယဒိဒံ ပသဂ်ိဂတဓမ္မမုခေန ဒေသနံ အာရဘိတွာ ဝေနေယျဝိနယနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဝေနေယျသဂ်ဟ (ပု) [ဝေနေယျ + သဂ်ဟ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့ကို-သင်္ဂြိဟ်-ခြီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ ဝေနေယျ-သဂ်ဟတ္ထာယ ဟိ တထာဂတေ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကန္တေ သာဝတ္ထိဝါသိနော -------- ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၂၈-၉။

ဝေနေယျသတ္တ (ပု) [ဝေနေယျ + သတ္တ] ဝေနေယျဇန - ကြည့်။ သစေ ပန နေသံ ဝုတ္ထဝဿာနံ အပရိပါကိန္ဒြိယာ ဝေနေယျသတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၄။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၈။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၅)။

ဝေနေယျသတ္တဂတဒေါသ (ပု) [ဝေနေယျသတ္တ + ဂတ + ဒေါသ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ- အပ်-သင့်- ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၌-ဖြစ်-တည်-ရှိ-သော အပြစ်။ အဘိညိဒ္ဓိယေဝ ပဋိပက္ခာနံ တိတ္တိယာနံ, ဝေနေယျသတ္တဂတဒေါသာနဉ္စ ဟရဏတော အပနယနတော ပါဋိဟာရိယံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၇။

ဝေနေယျသတ္တပရိဂ္ဂဏှန (နှ) [ဝေနေယျသတ္တ + ပရိဂ္ဂဏှန] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို စုံစမ်းခြင်း။ ဝေနေယျသတ္တ-ပရိဂ္ဂဏှနတ္ထံ သမန္နာဟာရေ ကတေ ပဌမံ နေသံ ဝေနေယျဘာဝေနေဝ ဥပဌာနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၁။

ဝေနေယျသတ္တဝိလောကန (နဲ) [ဝေနေယျသတ္တ+ ဝိလောကန] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို ကြည့်ရှုခြင်း။ ဒိသာဝိလောကနံ ဝိယ ဝေနေယျသတ္တဝိလောကနံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝေနေယျသတ္တသန္တာန (ပု) [ဝေနေယျသတ္တ+ သန္တာန] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်။ ဝေနေယျသတ္တသန္တာနေသု ကထံ နု ခေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃။

ဝေနေယျသတ္တဟဒယ (နဲ) [ဝေနေယျသတ္တ+ ဟဒယ] ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏-စိတ်-နှလုံး။ ဝေနေယျသတ္တဟဒယေသု တမော ပယာတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။

ဝေနေယျသတ္တာဝလောကန (နဲ) [ဝေနေယျသတ္တ + အဝလောကန] ဝေနေယျသတ္တဝိလောကန - ကြည့်။ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝေနေယျသတ္တာဝလောကနံ ကတွာ။ ဝဇိရ။ ၃၄-၅။

ဝေနေယျသတ္ထ (ပု) [ဝေနေယျ + သတ္ထ] ဝေနေယျသတ္တဝါ အပေါင်းဟူသော လှည်းကုန်သည်။ ဝေနေယျသတ္ထ (သံ၊၄၊၁။၂၅၅)နှိ ဝိနေတဗ္ဗဇနသမူဟံ သကဋာဒိသတ္ထ-သဘာဂတော ဝိနေယျောဝ သတ္ထောတိ တံ ဝေနေယျသတ္ထံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝေနေယျသတ္ထဝါဟန (နဲ) [ဝေနေယျသတ္ထ+ ဝါဟန] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) ဟူသောလှည်းကုန်သည် တို့ကိုထုတ်ဆောင်ခြင်း။ သတ္ထဝါဟေနာတိ ဝေနေယျသတ္ထဝါဟနတော ဘဝကန္တာရ-နိတ္ထရဏတော သတ္ထဝါဟော၊ ဘဂဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၃။

ဝေနေယျသတ္ထဝါဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝေနေယျသတ္ထဝါဟန + သမတ္ထ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) ဟူသော လှည်းကုန်သည် တို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဝေနေယျ-သတ္ထဝါဟနသမတ္ထတာယ သတ္ထဝါဟော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၈၄။

ဝေနေယျသန္တာန (ပု) [ဝေနေယျ + သန္တာန] ဝေနေယျသတ္တသန္တာန - ကြည့်။ ဝေနေယျသန္တာနေ ဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်-မဂ္ဂင်ါဒိဘေဒံ ဓမ္မစက္ကဥ္စ ပဝတ္တေတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၂။ (-၂၅၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၊ ၃၅၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၆)။

ဝေနေယျသန္တာနဂတ (တိ) [ဝေနေယျသန္တာန+ ဂတ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော သတ္တဝါ) တို့၏ သန္တာန်၌-တည်-ဖြစ်-သော။ ဝေနေယျသန္တာနဂတမ္ပိ ဒေသနာဗလသိဒ္ဓိသခ်ါတံ ပယောဇနံ ------ ဘဂဝတောပိ ပယောဇနမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၃။

ဝေနေယျသန္တာနာဘိမုခ (တိ) [ဝေနေယျသန္တာန + အဘိမုခ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၏ သန္တာန်သို့-ရှေးရှု-မျက်နှာမူ-သော။ ဗြဟ္မဿရေန ဝေနေယျသန္တာနာဘိမုခံ တဒဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဟိတမတ္ထံ နီဟရိ ဥပနေသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။

ဝေနေယျသန္တိက (နဲ) [ဝေနေယျ + သန္တိက] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့၏ - အနီးအရပ် - အထံ။ အတ္တနော သရီရခေဒံ အဂဏေတွာ ဒူရေပိ ဝေနေယျသန္တိကံ ဂန္တာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၄။

ဝေနေယျသမ္ဘဝ (ပု) [ဝေနေယျ + သမ္ဘဝ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်- ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၏ဖြစ်ခြင်း။ ပရိပုဏ္ဏာပညတ္တိယေဝ ဝေနေယျသမ္ဘဝသာပိ သူစနတော သာသနဿ စိရပ္ပဝတ္တိယာ ဟေတု ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၄။

ဝေနေယျဟိတ (နှ) [ဝေနေယျ + ဟိတ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့၏အစီးအပွါး။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝတော စတ္တာရောဝ သတိပဋ္ဌာနာ ဝုတ္တာ အနူနာ အနဓိကာတိ။ ဝေနေယျဟိတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။

ဝေနေယျဟိတနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဝေနေယျဟိတ + နိပ္ဖတ္တိ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ - အပ်-သင့် - ထိုက် - သောသတ္တဝါ) တို့၏ အစီးအပွါး၏ပြီးစီးခြင်း။ ဝေနေယျဟိတနိပ္ဖတ္တိယာ ဖလသမာပတ္တိယာ အဝကာသံ ကတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၄၇။

ဝေနေယျဟိတသမပေက္ခန (နှ) [ဝေနေယျဟိတ + သမပေက္ခန]ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ- အပ်- သင့်- ထိုက်- သော သတ္တဝါ) တို့၏ အစီးအပွါးကို-ရှု-ငဲ့-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ "သီလခန္ဓာဝါရ " နှိုအာဒိ ဝုတ္တနယေန ဝေနေယျဟိ တသမပေက္ခ နဝသေနေဝ ဘဂဝတော ဝိဟာရဒဿနံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝေနေယျာနုကမ္ပာ (ထီ) [ဝေနေယျ + အနုကမ္ပာ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါ) တို့ကို အစဉ်သနားခြင်း။ အထ ဘဂဝါ တာဒိသေ ဥဿဝဒိဝသေ ဝေနေယျာနုကမ္ပာယ ဂယာတိတ္ထသမီပေ ဝိဟရတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဝေနေယျာနုရူပ (တိ) [ဝေနေယျ + အနုရူပ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့် - ထိုက် - သော သတ္တဝါ) တို့အား-လျော်- သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ ဝေနေယျာနုရူပေန ယထာသုခံ လောကုတ္တရ-ဓမ္မသ ဒါနေန စ, ဓမ္မေသု စ ဣဿရော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝေနေယျာပေက္ခာ (ထီ) [ဝေနေယျ + အပေက္ခာ] ဝေနေယျသတ္တဝါ (ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သတ္တဝါ) တို့ကို-ရှု-ငဲ့-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ သာဝကေသု ယာဝ ဝဿူပဂမနာ ဝေနေယျာပေက္ခာယ အတ္တနော အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ တတ္ထ တတ္ထ ဝသန္တေသု။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။

ဝေပ (ပု) [ဝေပု + ဏ + ဏ။ တစ်နည်း-ဝေပု + ဏ။ ဝေပု ကမ္မနေ။ ရူ။ ၆၆၁။ ဝေပ၊ ဝေပသ်-သံ။] (၁) တုန်လှုပ်စေတတ်သော၊ သူ။ (၂) တုန်လှုပ်သော။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၁) (၂) ဝေပစိတ္တိ-ကြည့်။ (၃) ဝေပထု-ကြည့်။

ဝေပက္က (နှ) [ဝိပါက + ဏ္ဍ။ ဝဲပါက္ခ-သံ၊ ပိဋ္ဌက။] (၁) အကျိုးပေး - အကျိုးကို ဖြစ်စေ - တတ်သော (ကံ)။ (၂) အကျိုး။ (၁) ကာမဓာတုဝေပက္ကန္တိ ကာမဓာတုယာ ဝိပစ္စနကံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ (၂) ဝိပါကော ဧဝ ဝေပက္ကံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိပါကောယေဝ ဝေပက္ကံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဝေပစိတ္တာသုရ (ပု) [ဝေပစိတ္တိ + အသုရ] ဝေပစိတ္တိမည်ရှိသော အသုရာ။ တာဝတိံသေသု ဒေဝေသု၊ ဝေပစိတ္တာသုရာ ဂတာ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ။ ၄၃၇ - ဂါထာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၂။ ဝေပစိတ္တာသုရာ ဝေပစိတ္တိနာမကာ အသုရာ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၄။

ဝေပစိတ္တိ (ပု) | စိတ္တ + ဝေပု + ဏ + ဏ။ ကာရိတလောပ။ ရှေ့နောက်ပြန်။ အ-ကို ဣ- ပြု။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဝေပ + စိတ္တိ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၂။ ယုဒ္ဓါသု ဝေပိတံ ကမ္မိတံ စိတ္တမေတဿ ဝေပစိတ္တိ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၄။ ဝိပြစိတ္တိ-သံ။ | (၁) ဝေပစိတ္တိအသုရာ၊ ဝေပစိတ္တိမည်သောအသုရာ။ (၂) ဝေပစိတ္တိသုတ်။ (၁) ယေန ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊ ၁။၄၈-၉။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော အသုရေ အာမန္တေသိ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂။ သံ၊ ၂။ ၄၀၄။ ဝေပစိတ္တိ သုစိတ္တိ စ၊ ပဟာရာဒေါ နမုစိ သဟာ(ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇) တိ ဝေပစိတ္တိအသုရော, သုစိတ္တိအသုရော စာတိ ဧတေ စ အသုရာ ---- ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂။ ဝေပစိတ္တိတိ သော ကိရ အသုရာနံ သဗ္ဗဇေဋ္ဌကော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၃။ " မဟာနုဘာဝတာယ အသုရာနံ စိတ္တဝေပနေန ဝေပစိတ္တိ " တိ ဝဒန္တိ။ ကသိဟိ ပန ---- " အက္ခယံ ဟောတု တေ ဘာယ " န္တိ အဘိသပဝသေန ဝုတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝေပနစိတ္တတာယ " ဝေပစိတ္တိ " တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၂။ (၂) ဓဇဂ္ဂံ ဝေပစိတ္တိနော။ သံ၊ ၁။ ၂၂၉။

ဝေပစိတ္တိအသုရ (ပု) | ဝေပစိတ္တိ + အသုရ | ဝေပစိတ္တိမည်သော အသုရာ။ ဝေပစိတ္တိ (၁) အနက်ကြည့်။

(ဝေပစိတ္တိအမည်ရှိသော အသုရာကား အသုရာတို့၏ အကြီးအမှူး (ဘုရင်) ၃-ယောက်တို့တွင် တစ်ယောက် အပါအဝင် ဖြစ်၏။ ၎င်းသည် သိကြားမင်း၏မိဖုရား သုဇာတာ၏ ဖခင်လည်းဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အမည်ရင်းကား သမ္ဗရတည်း။ နောက်၌ သီလရှိကုန်သောရသေ့တို့သည် ကျိန်ဆဲအပ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မကျန်းမမာဖြစ်ပြီး တုန်လှုပ်သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် " ဝေပစိတ္တိ " ဟူသော အမည်သစ်ကို ရလာခဲ့သည်။ ၎င်းကို လောကီလူများက " ပုလောမ " ဟူ၍လည်း ခေါ်ကြသည်။

၎င်း၏ မူရင်းဒေသကား တာဝတိံသာနတ်ပြည်တည်း၊ နောက်၌ သိကြားမင်း၏ နှင်ထုတ်မှုကြောင့် မြင့်မိုရ်တောင်၏ အောက်မဟာသမုဒ္ဒရာ၌ နေထိုင်ရသည်။ ဂတိအားဖြင့် ဝေပစိတ္တိအသုရာနှင့်တကွ ၎င်း၏ အမျိုးအနွယ်ဝင် အသုရာအားလုံးတို့ကို တာဝတိံသာနတ်တို့၌ သွင်းယူရေတွက်၍ ကာလကဋ်ကအသုရာတို့ကို ပြိတ္တာ၌ သွင်းယူရေတွက်ရသည်။

၎င်းသည် သိကြားမင်း၏ ယောကျ်မဖြစ်သော်လည်း ကတ္တုကမျတာကုသလစ္ဆန္ဒ မရှိသော အဘဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ် (၀ါ) မကျွတ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ် (၀ါ) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိခြင်းငှါ မထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ သံ၊ ၁။ ၄၈-၉၊ ၂၂၂-၈၊ ၂၄၀။ သံ၊ ၂။ ၄၀၄။ အဘိ၊ က။ ၂၆၉။ နေတ္တိ။ ၁၄၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂၊ ၃၀၉။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၃၊ ၃၁၆-၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၄-၅။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၂။)

ဝေပစိတ္တိအသုရိန္ဒ (ပု) | ဝေပစိတ္တိ + အသုရိန္ဒ | ဝေပစိတ္တမည်သော-အသုရာနတ်မင်း - အသုရိန်။ ဝေပစိတ္တိအသုရိန္ဒော အာဂတာဂတာနံ အသုရာနံ ---------- အသုရဗလံ သန္နိပါတာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၆။

ဝေပစိတ္တိနာမက (တိ) | ဝေပစိတ္တိ + နာမ + က | ဝေပစိတ္တိအမည်ရှိသော။ ဝေပစိတ္တာသုရ-ကြည့်။

ဝေပစိတ္တိပရိသာ (ထီ) [ဝေပစိတ္တိ + ပရိသာ] ဝေပစိတ္တိအသုရိန်၏ပရိသတ်။ နနု ဝေပစိတ္တိပရိသာ ဒေဝါနံ သမာနဝဏ္ဏာ ---- အာဝါဟဝိဝါဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၂၆၉။ ဝေပစိတ္တိပရိသာ ဒေဝဂတိယာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၅။

ဝေပစိတ္တိဗန္ဓန (န) [ဝေပစိတ္တိ + ဗန္ဓန] ဝေပစိတ္တိအသုရာ၏အနှောင်အဖွဲ့၊ ဝေပစိတ္တိအသုရာကို နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ ဇဝံ သုခုမံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝေပစိတ္တိဗန္ဓန (သံ၊ ၂။ ၄၀၅) နှိ ------ ယသ္မာ ပန စိတ္တေနေဝ ဗဇ္ဈတိ၊ စိတ္တေန မုစ္စတိ၊ တသ္မာ " ဝေပစိတ္တိဗန္ဓန " နှိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၁၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၀)။

ဝေပစိတ္တိသုတ္တ (န) [ဝေပစိတ္တိ + သုတ္တ] ဝေပစိတ္တိသုတ်၊ ဝေပစိတ္တိအသုရိန်နှင့် စပ်၍ ဟောကြားအပ်သောသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်၊ သံ၊ ၁။ ၂၂၂-၄။

ဝေပစိတ္တိသုရ (ပု) [ဝေပစိတ္တိ + အသုရ] ဝေပစိတ္တိအသုရ-ကြည့်။ ဗဒ္ဓေါ မဟိန္ဒပါသေန၊ ဝေပစိတ္တိသုရော ယထာ (ထေရ။ ၃၂၃) တိ မဟိန္ဒဿ သက္ကဿ ပါသေန ဗဒ္ဓေါ ယထာ ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝေပတိ (ကြို) [ဝေပု + အ + တိ။ ဝေပု ကမ္မနေ။ ရူ။ ၆၆၁။ ဝေပတိ၊ ဝေပတေ-သံ၊ ဝေဝက္က - ပြာ။] တုန်လှုပ်၏။ ဝေပတိ (သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၇) တိ ကမ္မတိ ပဝေဓတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဝေပထု (ပု) [ဝေပု + ထု။ အ-လာ။ ကစ္စည်း။ ၆၄၄။ ရူ။ ၆၆၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၃၁။ ဝေပု + အထု။ အထုမ္ဘ အ-ကိုချေ။ ရူ။ ၆၆၁။ ပေပ + အထု။ ပါ။ ၃၊ ၃၊ ၈၉။ ဝါစပ္ပတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ မောဂ်၊ ၅၊ ၄၆။ ပဋ္ဌိကာ။ ဝေပထု-သံ။] တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဝေပနံ ဝေပေါ၊ တေန နိဗ္ဗတ္တော ဝေပထု။ ကစ္စည်း။ ၆၄၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၇၁။ ဝေပု ကမ္မနေ၊ ထုပစ္စယော ----- ဝေပေန နိဗ္ဗတ္တော ဝေပထု။ ရူ။ ၆၆၁။ ဝေပ, ကမ္မ စလနေ၊ ဝေပနံ ဝေပထု၊ ဘာဝေ။ မောဂ်၊ ၅၊ ၄၆။ ပဋ္ဌိကာ။

ဝေပန (ပု၊ န) [ဝေပု + ဏော + ယု။ တစ်နည်း- ဝေပု + ယု။ ဝေပန - သံ။] (၁) တုန်လှုပ်စေသည်၏ အဖြစ်။ (၂) တုန်လှုပ်သော။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၁) ဝေပ(၁) ကြည့်။ (၂) ဝေပ (၂) ကြည့်။ (၃) ဝေပထု-ကြည့်။

ဝေပနစိတ္တ (တိ) [ဝေပန + စိတ္တ] တုန်လှုပ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ --- ဝေပနစိတ္တတာယ " ဝေပစိတ္တိ " တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဝေပါက (ပု) [ဝိ + ပစ + ဏ ▪ ဝိပါက + ဏ။ ဝဲပါကျ-သံ၊ သက္ကတပိဋ္ဌက။] (အစာကို) ကြေ-ကျက်-စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေပါကီ (တိ) [ဝိ + ပစ + ဏော + ဏီ။ (ဝေပါက) ဝိပါက + ဣ။ ထီ-ဒ် ဝေပါကိနီ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။] (က) (အစာကို) ကြေ-ကျက်-စေ-တတ်-နိုင်-သော။ (ခ) (အစာကို) ကြေ-ကျက်-စေခြင်း အလေ့ -စေခြင်း -ရှိ -သော (ကမ္မဇတေဇော ဓာတ်၊ ဝမ်းမီး)။ သမံ ဝိပါစေတီတိ သမဝေပါကီ-ဥဒရဂ္ဂိ၊ သမဝေပါကိနီ-ဂဟဏီ၊ ဥပမိ ဖလံ ဝိပစ္စတီတိ ဥပမိဝေပါကိနီ။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၃-နှာ။ သမဝေပါကိနီယာ (ဒီ၊ ၂။ ၁၄၅။ မ၊ ၂။ ၂၅၅၊ ၂၉၈) တိ သမဝိပါစနီယာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၀။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၁၁၊ ၂၂၅။ ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော၊ ဝိပါကော ဇဝ ဝေပါကော၊

ယထာ " ဝိကတမေဝ ဝေကတ " နှိ၊ သမံ နာတိသီတနာစ္စုဏ္ဍတာယ အဝိသမံ ဘုတ္တဿ ဝေပါကော ဧတိဿာ အတ္ထီတိ သမဝေပါကိနီ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။ ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော၊ သော ဧဝ ဝေပါကော၊ သမော ဝေပါကော ဧတိဿာ အတ္ထီတိ သမဝေပါကိနီ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ သမဝေပါကိနိယာ (အံ၊ ၂။ ၅၈) တိ သမဝိပါကိနိယာ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇။ သမဝေပါကိနိယာတိ ယထာဘုတ္တမာဟာရံ သမာကာရေနေဝ ပစနသီလာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄။

ဝေပုရိသိကာ (ထီ) [ဝိပုရိသာ + ဏိက + အာ] ယောက်ျား-လျှာ-(ရှာ)၊ ယောက်ျား-မဟုတ် - နှင့်တူ - အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိ-သော၊ (ယောက်ျားကဲ့သို့) မုတ်ဆိတ် ကျင်စွယ်- ရှိ-ပေါက်-သော၊ (က) မိန်းမ။ (ခ) ဘိက္ခုနီမ။ (က) ဝေပုရိသိကာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ သမဿုဒါဌိကာ ပုရိသရူပါ ဣတ္ထီ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၄-၅။ (ခ) ဥပသမ္ပန္နာယော ဒိဿန္တိ ---- ဝေပုရိသိကာပိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၆၃၊ (-၄၆၅)။ ဝေပုရိသိကာ မဿုဒါဌိ။ ဝဇိရ။ ၅၃၇။

ဝေပုရိသီ (ထီ) [ဝိပုရိသာ + ဏ + ဤ။ ဏပစ္စည်း သကတ္ထ။] ဝေပုရိသိကာ (ခ) ကြည့်။ ဝေပုရိသီ စ သမ္ဘိန္နာ၊ ဥဘတော-ဗျဥ္ဇနာပိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၈။

ဝေပုလ² (ပု) [ဝိ + ပုလ + အ။ ဝိ-ကို ဝေ-ပြု။] ဝေပုလ္လတောင်။ ဝေပုလ'မာဘိရုဟီ (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၀)တိ ဘိက္ခဝေ သော ပုဏ္ဏကော ဧဝရူပံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၀။

ဝေပုလ³ (နဲ) [ဝေပုလ + ဏျ] ပြန့်ပြောသည်၏ အဖြစ်။ ဝေပုလံ (အဘိ၊ ဝတာရ။ ၁၁၉) ဝိပုလဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝေပုလ္လ² (ပု) [ဝိ + ပုလ + ဏျ။ ပုလ မဟတ္တေ၊ ဝိသေသေန ပုလတီတိ ဝေပုလ္လော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၀၆။ သူစိ။ ၅၁၅။ ဝဲပုလျ - သံ။] (၁) (ဂန္ဓမာဒနတောင်မှ မြောက်အရပ်၌ တည်ရှိသော) ဝေပုလ္လမည်သောတောင်။ (၂) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ခြံရံ၍ တည်ရှိသည့် တောင် ၅-လုံးတို့တွင် ပါဝင်သော) ဝေပုလ္လမည်သောတောင်။ (၁) အထ ဒက္ခိသိ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ဝေပုလ္လံ နာမ ပဗ္ဗတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၈၉။ (၂) ယထာယံ ဝေပုလ္လော ပဗ္ဗတော။ သံ၊ ၁။ ၃၉၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆။ ဝေပုလ္လော ပဗ္ဗတော မဟာ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၄။ ဝေပုလ္လဿ နိဝေသန (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅) နှိ တဿ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတော နိဝေသနံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၉။ ဝေပုလ္လော (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆) တိ ရာဇဂဟံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတေသု ပဥ္စသု ပဗ္ဗတေသု ဝိပုလ-ဘာဝတော ဝေပုလ္လောတိ လဒ္ဓနာမော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၁။ (ဝေပုလ္လတောင်သည် (က) ဂန္ဓမာဒနတောင်မှ မြောက်အရပ်၌ တည်ရှိသော ဝေပုလ္လတောင်, (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၈၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၀)။ (ခ) မဂဓတိုင်း ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ပတ်ရံ၍ တည်ရှိသည့် တောင် ၅-လုံးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၍ ဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်၏ မြောက်အရပ်၌တည်ရှိသော ဝေပုလ္လတောင် (သံ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၁) ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။

ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏အနီး ဝေပုလ္လတောင်သည် ကုမ္ဘီရမည်သောဘီလူးစစ်သူကြီး၏ နေရာဌာန

ဖြစ်သည်။ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၉)။ ယင်းဝေပုလ္လတောင်ကြား၌ စကြဝတေးမင်းများသာ သုံးဆောင်ထိုက်သည့် အစွမ်းအာနုဘော်ကြီးများသော ပတ္တမြားရတနာ ရှိ၏။ (ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၇၀)။ ၎င်း ပတ္တမြားရတနာကို ကုမ္ဘဏ် ၁၀၀၀-အခြံအရံရှိသည့် ကုမ္ဘီရမည်သော ဘီလူးစစ်သူကြီးက စောင့်ရှောက်ထား၏။ (ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၇၁)။ ၎င်းပတ္တမြားရတနာကို ပုဏ္ဏကဘီလူးစစ်သူကြီးသည် ဝေပုလ္လတောင်ကြားမှယူခဲ့၍ ကစ္စာယနလုလင်အသွင်ဆောင်လျက် ကုရုတိုင်းရှင် ဘုရင်ကောရဝျမင်းနှင့် ကြွေအံ့လောင်းတမ်း ကစားခဲ့သည်။ (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၇၀-၁၊ ၂၃၇)။

ပတ္တမြားရတနာသည် စကြဝတေးမင်းများပေါ်ပေါက်လာသောအခါ ဝေပုလ္လတောင်ကြားမှ ရောက်လာ၍ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၈။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၃၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၂)။ ၎င်းတို့နှစ်ရွာစံသောအခါ၌ကား ၇-ရက်အတွင်း ဝေပုလ္လတောင်ကြားသို့ ပင် ပြန်သွားလေသည်။ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၉)။

ဝေပုလ္လတောင်သည် ကကုသန်ဘုရားလက်ထက် " ပါစီနဝံသ " ဟု အမည်တွင်၍ အမြင့်ပမာဏအားဖြင့် ၄ - ယူဇနာရှိသောကြောင့် ၄-ရက်တက်, ၄-ရက်ဆင်းရ၏။ ကောဏာဂုမ် ဘုရားလက်ထက် " ဝက်က " ဟုအမည်တွင်၍ ၃-ယူဇနာမြင့်သောကြောင့် ၃-ရက်တက်, ၃-ရက်ဆင်းရ၏။ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် " သုပဿ " ဟုအမည်တွင်၍ ၂-ယူဇနာ အမြင့်ရှိသောကြောင့် ၂ - ရက်တက်, ၂-ရက် ဆင်းရ၏။ ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ကား " ဝေပုလ္လ " ဟုအမည်တွင်၍ တစ်ယူဇနာမျှပင် မမြင့်သောကြောင့် တစ်မုဟုတ်တက်, တမုဟုတ်ဆင်းရ၏။ (သံ၊ ၁။ ၃၉၇-စ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၉။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၄)။

ကပ် (မဟာကပ်) ကမ္ဘာပတ်လုံး ကျင်လည် ပြေးသွားရသော သံသရာခရီးသည် တစ်ယောက်၏ ဘဝထိုထို၌ စွန့်ပစ်ခဲ့ရသော အရိုးစု, အရိုးပုံတို့ကို ဝေပုလ္လတောင်နှင့်ဥပမာပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ (သံ၊ ၁။ ၃၉၂-၃။ ထေရီ။ ၄၃၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၀)။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော မာဏဝကါမိယမ်မည်သော နတ်သားသည် ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်၌ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ပတ်ရံထားသော တောင်တို့တွင် ဝေပုလ္လတောင်သည် အမြတ်ဆုံးဟု လျှောက်ထားသည်။ (သံ၊ ၁။ ၆၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၈။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆၈)။

ဝေပုလ္လ၂ (န) [ဝိပုလ + ဏျ။ ကစ္စည်း။ ၃၆၀။ ရူ။ ၃၈၇။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၀။ ဝိပုလဿ ဘာဝေါ ဝေပုလ္လံ။ နိရုတ္တိ။ ၃၁၄။] ပြန့်ပြော-ကြီးကျယ်-ပြန့်နှံ့-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ဥပ္ပန္နာနိ စ ဘဏ္ဍနာနိ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ဥပ္ပန္နော ဝါ ကာမဆ္ဆန္ဒော ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ဝေပုလ္လာယာတိ ဝိပုလဘာဝါယ ရာသိဘာဝါယ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄။ ဝေပုလ္လာယာတိ ဝိပုလဘာဝါယ ဝမိယာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၇၂။ ဝုမိ် ဝိရုဇ္ဈိ ဝေပုလ္ဝ (ဒီ၊ ၂။ ၅၃) နှိ ------ ပစ္ဆိမဝယဝသေန ဝေပုလ္လံ အပိ နု ခေါ အာပဇ္ဇိဿထ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၃။ မဟလ္လကဘာဝပွတ္တိ ဝေပုလ္လံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝေပုလ္လ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၈) နှိ

ယော သဗ္ဗသော ဝိပုလဘာဝေါ မဟန္တတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရုဠ္ဠိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇေယျုံ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၄။ သမန္တာ ဝိတ္ထာရိကဘာဝေန ဝေပုလ္လံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရုဠ္ဠိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇန္တီ (အံ၊ ၁။ ၃၃၅) တိ --- သဗ္ဗတ္ထ ပတ္ထဋတာယ ဝေပုလ္လံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၅။ ဝေပုလ္လ (အံ၊ ၃။ ၇၀) နွဲ့ ဝိပုလဘာဝေါ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၀။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဌိတိယာ ----- ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ ဆန္ဒံ ဇနေတိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၈။ ဝေပုလ္လာယာတိ ဝိပုလဘာဝါယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။၂၇၆။ ဝေပုလ္လ (ပဋိသံ။ ၃၉၆) နွဲ့ ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိဝသေန ဝိပုလ-ဘာဝန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၅၇။ ဒီ၊ ၂။ ၅၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၀။ မ။ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ၁။ ၉၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၀။ မဟာနိ။ ၁၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၃၊ ၃၉၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၄။ မ။ ၄၊ ၁။ ၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆)။

ဝေပုလ္လဂတ (တိ) [ဝေပုလ္လ + ဂတ] ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ် - ပြန့်ပြောခြင်း - သို့ ရောက်သော။ အရဟတော ပညာ ဝေပုလ္လဂတာ ပညာဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၇၁။ (-အဘိ၊၄၊ ၂။ ၄၄၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၉)။

ဝေပုလ္လဋ (ပု) [ဝေပုလ္လ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ပြန့်ပြော - ကြီးမား - ကြီး ကျယ်- ကျယ်ပြန့်- သည်၏ အဖြစ်ဟူသော- အနက် - သဘော။ ဧဝံ ဝေပုလ္လဋေန မဟာသမုဒ္ဒသဒိသံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ -------- ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။

ဝေပုလ္လတာ (ထီ) [ဝေပုလ္လ + တာ] (၁) (က) ပြန့်ပြော-ကြီးကျယ်-ပြည့်-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ (ခ) ပြန့်ပြော-ကျယ်ပြန့်-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ (၂) ပွါးများ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ (၁) (က) ဝေပုလ္လတံ ပါပုဏန္တိ၊ ဖလဉ္စ ဒဿယန္တိ တေ။ အပ၊ ၁။ ၂၉။ ဝေပုလ္လတံ ဝိပုလဘာဝံ ပရိပူရဘာဝံ ပါပုဏန္တိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။၂၅၉။(ခ) ဝုဒ္ဓိံ ဝေပုလ္လတံ ပတ္တံ၊ ဣဒ္ဓံ ဖီတံ မနောရမံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။(၂) ဝုဒ္ဓိံ ဝေပုလ္လတံ ပတ္တန္တိ တန္ဒိဝါသီ သတ္တဝုဒ္ဓိယာ ဝုဒ္ဓိံ၊ တာယ ပရိဝုဒ္ဓိတာယေဝ ဝိပုလဘာဝံ ပတ္တံ၊ ဗဟုဇနံ အာကိဏ္ဏမနုဿန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝေပုလ္လတ္တ (နဲ) [ဝေပုလ္လ + တ္တ] ပြန့်ပြော - ကြီးကျယ် - သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ပညာပါရိပူရိံ ဝေပုလ္လတ္တ (ဒီ၊ ၁။ ၁၈၁) နွဲ့ မဂ္ဂပညာဖလပညာနံ ပါရိပူရိဉ္စေဝ ဝိပုလ-ဘာဝဉ္စ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝေပုလ္လတ္ထ (ပု) [ဝေပုလ္လ + အတ္ထ] ပြန့်ပြော သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုး။ အပတ္တဿ ပတ္တိယာ ပတ္တဿ ဝေပုလ္လတ္ထာယ သဗ္ဗကာလံ ထိရပရက္ကမေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၇။

ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ၁ (ပု) [ဝေပုလ္လ + ပဗ္ဗတ] ဝေပုလ္လတောင်၊ ဝေပုလ္လမည်သော တောင်။ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတတော မဏိရတနံ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။၂၁၈။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၀။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈)။

ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ၂ (ပု) [ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ + သုတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဝေပုလ္လပဗ္ဗတသုတ်။ (ကကုသန်, ကောဏာဂုမ်, ကဿပ, ဂေါတမ ဟူသော ဘုရား ၄-ဆူတို့၏ လက်ထက်တော် အသီးသီး၌ ဝေပုလ္လတောင်၏အမည်အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲပုံ, ထိုတောင်၏ အနိမ့်, အမြင့် ကွာ ခြားပုံ, လူတို့၏ အမည်အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲပုံ, သက်တမ်းချင်းမတူပုံ, သာဝကယုဂချင်းမတူပုံ တို့ကိုပြ၍ သခ်ါရတရားတို့၏အနိစ္စသဘောကို

ထင်ရှားစေကာ ငြိုးငွေ့ဖွယ်အဖြစ် ဟောကြား တော်မူသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ဒုတိယဝဂ္ဂ၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၉၆။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဓမ္မတာ စ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတံ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၈။

ဝေပုလ္လပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ + ပါဒ] ဝေပုလ္လတောင်၏-ခြေရင်း-ခြေ။ အထ မဟာသတ္တော -------- ဥတ္တရဒိသာဘိမုခေါ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတပါဒေန ဂန္ဒာ။ စရိယာ၊ ၌။ ၉၀။

ဝေပုလ္လပဗ္ဗတဘ္ဘန္တရ (န) [ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ + အဘ္ဘန္တရ] ဝေပုလ္လတောင်၏အတွင်း၊ ဝေပုလ္လတောင်ကြား။ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတဘ္ဘန္တရေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၃။ (-ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၁၇၀)။

ဝေပုလ္လပဗ္ဗတမတ္ထက (ပု) [ဝေပုလ္လပဗ္ဗတ + မတ္ထက] ဝေပုလ္လတောင် - ထိပ် - ပေါ်။ သက္ခိဿသိ နံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတမတ္ထကံ အာရောပေတုံ။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၄၇၀။

ဝေပုလ္လပွတ္တ (တိ) [ဝေပုလ္လ + ပတ္တ] ပြန့်ပြော- ကြီးကျယ်-ပြန့်ပွါး-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း-သို့ရောက်သော။ ဧတ္တာဝတာပိ အယံ ဓမ္မဒေသနာ သိခါပတ္တာ ဝေပုလ္လပတ္တာ။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝုမိဝေပုလ္လပတ္တန္တိ ဝုမိပတ္တဉ္စေဝ ဝေပုလ္လပတ္တဉ္စ၊ သေဋ္ဌဘာဝဉ္စေဝ ဝိပုလ-ဘာဝဉ္စ ပတ္တံ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၂၂)။

ဝေပုလ္လပွတ္တပရိသ (တိ) [ဝေပုလ္လပွတ္တ + ပရိသာ] ပြန့်ပြော-များပြား-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း-သို့ ရောက်သော ပရိသတ်ရှိသော၊ သူ။ သော ပုဗ္ဗဘာဂေ ---- ဝေပုလ္လပွတ္တပရိသော ဟုတွာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၇၅။

ဝေပုလ္လပွတ္တိ (ထီ) [ဝေပုလ္လ + ပတ္တိ] ပြန့်ပြော-ကြီးကျယ်-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း- သို့ ရောက်ခြင်း။ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိအာဘိဝုဒ္ဓိယာ ဝေပုလ္လပွတ္တိယာ စ ကွဒ္ဒံ။ စရိယာ၊ ၌။ ၁၇၉။ ရာဇဂဟဿ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ဝေပုလ္လပွတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝေပုလ္လဘာဝ (ပု) [ဝေပုလ္လ + ဘာဝ] ပြန့်ပြော - များပြား - သည်၏အဖြစ်- ခြင်း။ တေ စတ္တာရော အာသဝါ ဝေပုလ္လဘာဝံ ဂတာ ဩဃာ ဟောန္တိ။ ပေဋကော။ ၃၃၁။

ဝေပုလ္လမဟတ္တ (နာ) [ဝေပုလ္လ + မဟတ္တ] ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်ဖြင့် များသည်၏အဖြစ်၊ ပြန့်ပြောခြင်း - ဖြင့် - ၏ - များသောအဖြစ်။ (သျ)။ ယာဝ နာ သံယော ဝေပုလ္လမဟတ္တံ ပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁။ ဝေပုလ္ล-မဟတ္တန္တိ ဝိပုလဘာဝေန မဟတ္တံ။ သံယော ဟိ ယာဝ နာ ထေရနဝမဿိမာနံ ဝသေန ဝေပုလ္လမဟတ္တံ ပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆၁။ (-ဝိမာန၊ ၌။ ၁၂)။

ဝေပုလ္လသမ္မဒါ (ထီ) [ဝေပုလ္လ + သမ္မဒါ] ပြန့်ပြောခြင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ဝေပုလ္လသမ္မဒါ ဟောတိ၊ ဖလံ ဝေ ဟောတိ သမ္မဒါ။ အံ၊ ၃။ ၇၀။

ဝေဘင်္ဂ (ပု) [ဝိ + ဘန္ဇ + ဏ။ ဝိဘင်္ဂ + ဏ။ ဝိဘင်္ဂ-သံ။ ဝိဘံဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပျက်စီးခြင်း။ ဝိပါကော ဟောတိ ပါပကော (ဇာ၊ ၁။ ၃၃၆) တိ တဿ ဟိ ယထာ နာမ ဘေသဇ္ဇဿ ဝေဘင်္ဂေါ ဝိပတ္တိ၊ ဧဝမေဝံ ဝိပါကော ဟောတိ ပါပကော။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၄၅၃-၄။ ဝေဘင်္ဂေါတိ ဝိပတ္တိ။ စရိယာ၊ ၌။ ၁၈၈။

ဝေဘဂီက - ဝေဘဂီယ (တိ) [ဝိဘင်္ဂ + ဏိက။ က-ကို ယ-ပြု။ ဝိ + ဘန္ဇ + ဏျ။

ဘန္တ ဘိဇ္ဇနေ ဝိဘာဂေ စ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၆။ ဝိဘာဂျ-သံ။ | (၁) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-အပ်-သင့်-သော (ပစ္စည်းဥစ္စာ)။ (၂) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ခြင်းဌါထိုက်သော။ (၁) (၂) ယံ အဂရုဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇိယံ ဝေဘဂီယံ သံယိကံ။ ဝဇိရ။ ၅၂၈။ သံယိကဉ် ဝိဟာရပဋိဗဒ္ဓံ ဝေဘဂီယံ ------။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၂-၃။

ဝေဘဂီယဘဏ္ဍာ (န) | ဝေဘဂီယ + ဘဏ္ဍာ | ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-အပ်-သင့်သော-ဘဏ္ဍာ။ သံယိကံ ဟိ ဝေဘဂီယဘဏ္ဍံ အန္တောဝိဟာရေ ဝါ ဗဟိသီမာယ ဝါ ဟောတု။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၃၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝေဘဗျာ (ထီ၊ နာ) | ဝိဘာဝိ + ဏျ (pts)။ ဝိ + ဘူ + ဏျ (ပဒတ္ထ)။ | အနိစ္စစသော သဘောကို ထင်စွာပြတတ်သော ပညာ။ ပဏ္ဍိစ္စံ ဓံကောသလ္လံ နေပုညံ ဝေဘဗျာ စိန္တာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၉။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၈။ ပဋိသံ။ ၁၁၄။ မဟာနိ။ ၃၄၊ ၅၉။ ၂၆၀။ စူဠနိ။ ၃၂။ နေတ္တိ။ ၆၄။ အနိစ္စာဒိနံ ဝိဘာဝနဝသေန ဝေဘဗျာ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၁၉၁။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၃၄၃။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၁၃၂။

ဝေဘဗျာပရိယာယ (ပု) | ဝေဘဗျာ + ပရိယာယ | ဝေဘဗျာဟူသော-ပရိယာယ်-ဝေါဟာရ - စကားလုံး။ သမ္မာ ဓမ္မေ ပညာပေန္တိယာ ဝေဘဗျာပရိယာယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝေဘလိဂ - ဝေဘလိင်္ဂ (န) (?) ဝေကဋိင်္ဂ-ကြည့်။ ဘူတပုဗ္ဗံ အာနန္ဒ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ ဝေဘလိဂံ နာမ (သျာ၊ ကံ) ဝေဘလိင်္ဂံ နာမ (ဣ) ဂါမနိဂမော အဟောသိ။ မ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝေဘဿ (နာ) | ဝိဘာသ + ဏျ။ ဝဲဘာဗျ-သံ။ | အထူးထူး အပြားပြား ပြော ဆိုခြင်း။ (မိမိအစွမ်းသတ္တိကို ပြခြင်း၊ ထိတ်လန့်စေခြင်း)။ ဝေဘဿာ (သီ၊ သျာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၃) တိ ဗလဝဘဿဘာဝေန အတ္တနော ဗလပွကာသနေန၊ သမုတ္တြာသနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။

ဝေဘဿိယ (နာ) | ဝိဘဿ + ဏိယ။ ဝိဘဿဿ ဘာဝေါ ဝေဘဿိယံ၊ ဗဟု-အာနုဘာဝေါ အတိသယအာနုဘာဝေါယေဝ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၄။ | များစွာ-လွန်ကဲ-သော-အာနုဘော် ရှိသည်၏အဖြစ်- အာနုဘော်၊ မိမိအစွမ်းသတ္တိကို ပြခြင်း၊ ထိတ်လန့်စေခြင်း။ (အထူးထူးဆိုခြင်း၊ အားကိုပြ၍ ထိတ်လန့်စေခြင်း။ ဗုဒ်၊ သျ)။ ဝေဘဿိယာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၁၃) တိ ဗလဝဘဿဘာဝေန အတ္တနော ဗလပွကာသနေန၊ သမုတ္တြာသ-နေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ (-ကခ်ီ။ ၃၀၄)။

ဝေဘာရ (ပု၊ နာ) | ဝိ + ဘာ + အရ။ ဝိသေသေန ဘာတီတိ ဝေဘာရော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၀၆။ ဝဲဘာရ - သံ။ ဝေဘာရ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (ပု) (၁) ဝေဘာရ-မည်သော-တောင်။ (၂) ဝေဘာရ-မည်သော-စကြာမင်း။ (နာ) (၃) (က) (စန္ဒနမာလိယမထေရ်၏ အလောင်း စကြာမင်း၏) ဝေဘာရ - မည်သော-မြို့။ (ခ) (သိဒ္ဓတ္ထဘုရား၏) ဝေဘာရ-မည်သော-မြို့။ (ပု) (၁) ပဿထ နော တုမ္ဟေ ဘိက္ခဝေ ဧတေ ဝေဘာရံ ပဗ္ဗတံ။ မ၊ ၃။ ၁၁၂။ (-ထေရ။ ၂၂၉၊ ၃၆၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈၄)။ (၂) ဝေဘာရော နာမ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗလော။ အပ၊ ၁။ ၂၄၄။ (နာ) (၃) (က) ဝေဘာရံ နာမ နဂရံ၊ ဝိဿကမ္မေန မာပိတံ။ အပ၊ ၂။ ၆၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၄။ (ခ) ဝေဘာရေ သော

ပုရုတ္တမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၇။ ဝေဘာရံ နာမ နဂရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၆၄၊ ၂၆၆။ တဿ ဘဂဝတော နဂရံ ဝေဘာရံ နာမ အဟောသိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈။

ဝေဘာရနဂရ (န) [ဝေဘာရ + နဂရ] ဝေဘာရ-မည်သော-မြို့။ ဝေဘာရနဂရေ ဥဒေနဿ နာမ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ----- ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတ္ထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၆၃။

ဝေဘာရပဗ္ဗတ (ပု) [ဝေဘာရ + ပဗ္ဗတ] ဝေဘာရတောင်။ ဝသိ ဝေဘာရပဗ္ဗတေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၃၀။ ဒုတိယေ ဝေဘာရပဗ္ဗတေ နဝုတိကောဋိသဟဿာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၂)။

ဝေဘာရပဗ္ဗတကူဋ (ပု၊ န) [ဝေဘာရ + ပဗ္ဗတ + ကူဋ] ဝေဘာရတောင်၏-အထွတ်-ထိပ်။ ယဒါ ပန ဘဂဝါ ဝေဘာရပဗ္ဗတကူဋေ ဝဿာဝါသံ ဝသိတ္ထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၃၀။

ဝေဘာရပဗ္ဗတပဿ (ပု၊ န) [ဝေဘာရပဗ္ဗတ+ ပဿ] ဝေဘာရတောင်၏-နံပါး-နံဘေး။ ဝေဘာရပဗ္ဗတပဿေ သတ္တပဏ္ဏိဂုဟာဒ္ဒါရေ ကာတုံ ယုတ္တံ မဟာရာဇာတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၈၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၃)။

ဝေဘာရပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ဝေဘာရပဗ္ဗတ + ပါဒ] ဝေဘာရတောင် - ခြေ - ခြေရင်း။ ဝေဘာရပဗ္ဗတပါဒေ ဌိတဿ ဘဂဝတော ဥပရိ ဌိတော ပဗ္ဗတကူဋံ ပဝိဒ္ဓေသိ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝေဘာရပဿ (ပု၊ န) [ဝေဘာရ + ပဿ] ဝေဘာရပဗ္ဗတပဿ - ကြည့်။ အမှာကံ အာဝုသော ဝေဘာရပဿေ သတ္တပဏ္ဏိ-ဂုဟာယံ သေနာသနံ ပညပေဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၉၇-၈)။

ဝေဘူတိက - ဝေဘူတိယ၁ (တိ) [ဝိဘူတိ + ကိက (က-ကို အချို့. ယ-ပြု။ ဝဲဘူတိက-သံ၊ သက္ကဋပိဋကာ။] (က) ကင်း၍ ဖြစ်-သီးခြားဖြစ် - ကွဲပြား - ခြင်းကို ပြုတတ်သောစကား၊ ချောပစ်ကုန်းတိုက်သောစကား။ (ခ) သီးခြားဖြစ် -ကွဲပြား -ခြင်း၌ ယှဉ်တတ်သော၊ ကွဲပြားစေတတ်သော စကား၊ ချောပစ်ကုန်းတိုက်သော စကား။ (အချစ်ပျက်ခြင်းကို ပြုတတ်သော စကား။ (နေရင်း၊ သျှ)။ (က) ဝေဘူတိကံ ပေသုဏ်း နော ကရေယျ။ ဝိမာန။ ၁၂၂။ ပေတ။ ၁၉၉။ ဝေဘူတိကန္တိ သဟိတာနံ ဝိနာဘာဝကရဏတော “ ဝေဘူတိက ” န္တိ လဒ္ဓနာမံ ပိသုဏ်း နော ကရေယျ နု ဝဒေယျ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၂၆။ (ခ) နု စ ဝေဘူတိယံ နု စ ပေသုဏိယံ။ ဒီ၊ ၃။ ၈၈။ နု စ ဝေဘူတိယန္တိ ဘဿသမာစာရေ ဌိတောပိ ဘေဒကရဝါစံ နု ဘာသတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၅။ ဝိဘူတိ ဝုစ္စတိ ဝိသုံဘာဝေါ၊ တတ္ထ နိယုတ္တန္တိ ဝေဘူတိကံ၊ တဒေဝ ဝေဘူတိယံ၊ ပေသုညံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၅။

ဝေဘူတိက - ဝေဘူတိယ၂ (တိ) [ဝိဘူတိက + ဏ] ပျက်စီးခြင်းကို-ပြ-ပြု-တတ်သော စကား၊ ချောပစ်ကုန်းတိုက်သော စကား။ ဝိဘူတိက - လည်းကြည့်။ ကစ္စိ ဝေဘူတိကံ နာဟ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၃။ ဝိဘူတိတိ ဝိနာသော၊ ဝိဘူတိ ကာသတိ ကရောတိ ဝါတိ ဝိဘူတိကံ၊ ဝိဘူတိကမေဝ ဝေဘူတိကံ၊ ဝေဘူတိယန္တိပိ ဝုစ္စတိ၊ ပေသုညသ္မေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝေမ (ပုဒ်၊ နာ) [ဝိ + မ။ ဝမန္တိ ဇတေနာတိ ဝေမော။ ဏာဒိ။ ၁၃၆။ ဝေ + မ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၂၂။ ဝေမ၊ ဝေမန်-သံ။ ဝေမ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။] (၁) ရက်မ၊ ရက်သွား၊ လက်ခတ်။ (၂) လွန်း။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ နန္တကံ ဝေမံ ကဝဋံ သထာကံ သဗ္ဗံ တန္တဘဏ္ဍကန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၆။ သစေ ဒွေပိ ဝေမံ ဂဟေတွာ ဇကတော ဝိနန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ သုတ္တံ ပဝေသေတွာ ယေန အာကောဋေန္တော ဃနဘာဝံ သမ္ပာဒေန္တိ၊ တံ ဝေမန္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၂။ ဝေမံ နာမ တန္တဝါယာနံ ဝတ္ထဝါယနဥပကရဏံ၊ ယေန ဝိတံ တန္တံ ဃဋ္ဋေန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၄။ စိဝရဝါယနတ္ထံ တုရိဝေမသဇ္ဇနာဒိကေ ပယောဂေ ကရောတိ။ ကခ်ီ။ ၁၈၅။ ဝေမန္တိ ဝါယနူပကရဏော ဇကော ဒဏ္ဍော၊ သုတ္တံ ပဝေသေတွာ ယေန အာကောဋေန္တော ဃနဘာဝံ သမ္ပာဒေန္တိ။ ကခ်ီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၃၃၈။ (၂) ပိတာ တံ ဒိသွာ “ စိရေနာဂတာ ” တိ ကုဒ္ဓေါ ဝေဂေန တန္တေ ဝေမံ ပက္ခိပိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။

ဝေမကောဋိ (ထီ) [ဝေမ + ကောဋိ] ရက်မ-ရက်သွား-လက်ခတ်-၏-အစွန်း-အဖျား။ ဝါယနဌာနံ အာဂန္တွာ ဝေမကောဋိံ ဂဟေတွာ ဝါယနာကာရံ အကာသိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၉။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၀၇)။

ဝေမလွ (နာ) [ဝိ + မဇ + ဈ (ဓာန်၊ ဦ။ ၇၆၇။) ဝိ + မလ္ဗ (p t s) ဝိမဈ - သံ။ ဝိမဈမ - သက္ကတပိဋက။ ဝိမလ္ဗ - ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။] (၁) အလယ်။ (၂) ပစ္ဆိမပွန် ကာလ။ (၃) အတွင်း။ (၁) အပွတ္တံ ဝါ ဝေမလ္ဗံ အာယုပွမာဏာ (အဘိ၊ ပုဒ်။ ၁၁၉) နှိ အာယုပွမာဏံ ဝေမလ္ဗံ အပွတ္တံ ဝါ ဟုတွာ အရိယမဂ္ဂံ သဥ္ဇနေတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၈။ ဝေမလွေ တဿ ဝသတိ၊ ပြာဟွဏော မန္တပါရဂူ။ အပ၊ ၁။၁၇၁။ ဝေမလွေ တာလပဏ္ဏိ စ၊ ဝိဿကမ္မေန မာပိတာ။ အပ၊ ၂။ ၄၉။ ဝေမလွေ ဝါ ပန ဆိဒ္ဒံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၄။ အဘိ။ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။၂၀၀)။ (၂) ဝေမလွေ နုပသခ်ေယျောတိ ဝေမလ္ဗံ ဝုစ္စတိ ပစ္ဆိမပွနွေနာ အဒွါ။ မဟာနိ။ ၁၆၂-၃။ ဝေမလွေ နုပသခ်ေယျော (သုတ္တနိ။ ၄၁၁။ မဟာနိ။ ၁၆၂) တိ ပစ္ဆိမပွနွေနပိ အဒွနိ “ ရတ္တော ” တိအာဒိနာ နယေန နဥပသခ်ိတတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၇၇။ (၃) ဝေမလ္ဗမိ စ တဿသိ (အပ၊ ၁။ ၁၇၉) တိ တဿ ဂေါတမဿ ပတ္တတဿ ဝေမလွေ အဘ္ဘန္တရေ အဿမော အဘိနိမ္မိတော၊ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဝေမလ္ဗကာလ (ပုဒ်) [ဝေမလ္ဗ + ကာလ] ကြားကာလ၊ အလယ်ဖြစ်သော-အခါ-ကာလ။ ဝေမလ္ဗကာလေ, ပရိယောသာနကာလေတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ သက္ကာရမေဝ ပုရက္ခတွာ ဋ္ဌိတာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၇၆။

ဝေမလ္ဗက္ခဏ (ပုဒ်) [ဝေမလ္ဗ + ခဏ] အလယ်ဖြစ်သော ခဏ၊ ကြားခဏ။ ဣမိနာ ပဒဒွယေန ဒဿိတကာလာနံ ဝေမလ္ဗက္ခဏော, တထာဒဿိတကာလဒွယဿ ဝါ ဝိဝရေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။

ဝေမလ္ဗဂတ (တိ) [ဝေမလ္ဗ + ဂတ] အလယ်၌ - တည် - ရောက် - သော။ သေယျထာပိ ဝါ ပနဿ ဝေမလ္ဗဂတောပိ အယံ ဝံသကဋိရော အသလ္လာတသာခတ္တာ

ကေနစိ အလဂ္ဂေါ ဌိတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝေမလ္ဝစေတနာ (ထီ) [ဝေမလ္ဝ + စေတနာ] အလယ်၌ဖြစ်သော စေတနာ။ ဥဘိန္နံ ဝေမလ္ဝစေတနာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဖလံ ဒေတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၁။

ဝေမလ္ဝဌာန (နဲ) [ဝေမလ္ဝ + ဌာန] (က) အလယ်ဖြစ်သော-အရပ်-ဌာန၊ ကြား-အရပ်-ဌာန။ (ခ) အလယ်ဖြစ်သော ဌီခဏ။ (က) အန္တရာကထာတိ အဝသာနံ အပ္ပတ္တာ အာရမ္ဘဿ စ အဝသာနဿ စ ဝေမလ္ဝဌာနံ ပတ္တကထာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀)။ (ခ) ဥပ္ပါဒဝယဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ တဒန္တရာ ဝေမလ္ဝဌာနံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉။ ဝေမလ္ဝဌာနန္တိ ဌိတိက္ခဏံ ဝဒတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။

ဝေမလ္ဝဒဿန (နဲ) [ဝေမလ္ဝ + ဒဿန] အလယ်ပိုင်းကို ရှုခြင်း။ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန သင်္ကမနံ ဝေမလ္ဝဒဿနေ ပယောဇနာ-ဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆။

ဝေမလ္ဝပ္ပဒေသ (ပု) [ဝေမလ္ဝ + ပဒေသ] အလယ်အရပ်၊ ကြားအရပ်။ မုခနိမိတ္တန္တိ စေတ္ထ ဥတ္တရောဌဿ ဝေမလ္ဝပ္ပဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၄)။

ဝေမလ္ဝပ္ပမာဏ (တိ) [ဝေမလ္ဝ + ပမာဏ] အလယ်-အလတ်-ပမာဏရှိသော။ နာတိမဟန္တော ကဗဋ္ဌောတိ ---- ကုက္ကုဋ္ဌဏ္ဍံ အတိခုဒ္ဒကံ၊ တေသံ ဝေမလ္ဝပ္ပမာဏော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၆။(-ကခ်ါ။ ၂၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၇)

ဝေမလ္ဝာတိက္ကမ (ပု) [ဝေမလ္ဝ + အတိက္ကမ] (အသက်အပိုင်းအခြား၏)အလယ်-ထက်ဝက်-ကိုကျော်လွန်ခြင်း။ တေန ဝေမလ္ဝာတိက္ကမော ကာလကိရိယာပဂမနဥ္စ သင်္ဂဟိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၄၉)။

ဝေမဌ (နဲ) [ဝိ + မဇ္ဇ (မသ) + တ။ ဝိမဃု- သံ။] (မှုတ်၏အပေါက်ကဲ့သို့) ဖီလာ-ဖြောင့်စွာ ဖောက်အပ်သော အပေါက်။ ဝေမဌံ နာမ ဥဋ္ဌုက်ဿေဝ ဥဇုဂတဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၈။

ဝေမဌဆိဒ္ဒ (နဲ) [ဝေမဌ + ဆိဒ္ဒ] ဝေမဌ-ကြည့်။ အယံ တိပ္ပကာရောပိ ဧတ္ထ ဝေမဌဆိဒ္ဒေ ယုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၇။

ဝေမတိက (တိ) [ဝိမတိ + ဏိက။ ဝဲမတိက-သံ၊ သက္ကဋပိဋက။] (၁) ယုံမှား ခြင်း-ရှိ-၌ယှဉ်-သော၊ သူ။ (၂) ယုံမှားခြင်း သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (နဲ) (၃) ယုံမှားခြင်း။ (၁) ဒိဋ္ဌေ ဝေမတိကော ဒိဋ္ဌံ နော ကပ္ပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဧတ္ထ စ ဝေမတိကောတိ ဝိမတိဇာတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။ ရူပိယေ ဝေမတိကော (ဝိ၊ ၁။ ၃၄၆) တိ သုဝဏ္ဏံ နု ခေါ ခရပတ္တံ နုခေါတိအာဒိနာ နယေနဲ သံသယဇာတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၅။ အာပတ္တိ-ပရိယန္တေ ဝေမတိကော၊ ရတ္တိပရိယန္တေ ဝေမတိကော။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၂။ သစေ ပန ဝေမတိကော ဟောတိ။ ကခ်ါ။ ၉၂။ ဝိမတိ သံသယော၊ တတ္ထ နိယုတ္တော ဝေမတိကော။ ကခ်ါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၄၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၇၅၊ ၁၉၅။ ဝိ၊ ၂။ ၅၊ ၂၆။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၉-၇၀၊ ၂၃၁-၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၊ ၃၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉၊ ၃၅၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅)။ (၂) ဝတ္ထုမှိ ဝါ အာပတ္တိယာ ဝါ အလ္ဝာစာရေ ဝါ ဝေမတိကဿ သီလံ ဝေမတိကသီလံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄။ ဝေမတိကဿ သံသယာပန္နဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။ (နဲ) (၃) ဝေမတိကေ ဝတ္ထုလ္ဝာစာရံ

အကတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄။ ဝိမတိ ဧဝ ဝေမတိကံ၊ တသ္မိ ဝေမတိကေ သတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။

ဝေမတိကဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဝေမတိကာ + ဒိဋ္ဌိ] ယုံမှားခြင်းရှိသော အယူ။ ဧဝံ ဘေဒေ ဝေမတိကောတိ ဣမဿ ပန ဘေဒေ ဝေမတိကဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဓာနမ္ပိ အတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၇။

ဝေမတိကပန္နရသက (တိ) [ဝေမတိက + ပန္နရသက] ယုံမှားခြင်းရှိသော ၁၅-ပါး သော သိက္ခာပုဒ်တို့၏အပေါင်း။ ဝေမတိက-ပန္နရသကံ ဥဒ္ဒါနမေဝ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၆။ ဝဇိရ။ ၄၆၅။

ဝေမတိကပွဒိဿန္န (တိ) [ဝေမတိက + ပဒိဿန္န] ယုံမှားခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဧကော အာပတ္တိ ဝေမတိကပွဒိဿန္နာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၄။ ဧကော မာသော ဝေမတိက-ပွဒိဿန္နော။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၁။

ဝေမတိကသီလ (န) [ဝေမတိက + သီလ] ယုံမှားခြင်းရှိသောသူ၏သီလ။ ဝေမတိက ၂-ကြည့်။

ဝေမတ္တ (န) [ဝိမတ္တာ + ဏ။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၉။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ၊ ဝိသဒိသတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ နတ္ထိ မတ္တံ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဝိမတ္တာနိ၊ တာနိယေဝ ဝေမတ္တာနိ၊ အဓိကာနိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၈၀။ ဝိ + မတ္တာ။ ဝိဂတာ မတ္တာ သဒိသပ္ပမာဏံ ဧတေန ဟေတုဘူတေန ဝေမတ္တံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၆၇။ ဝဲမတ္ဟ - သံ။ ဝဲမာတြ-သက္ကတပိဋကာ။] (၁) (က) မတ္တ-ထူးခြား-သောအတိုင်းအရှည်၊ (ခ) မတ္တ-ထူးခြား- သည်၏အဖြစ်။ (၂) အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ - မရှိသော၊ အပိုအလွန်ဖြစ်သော။ (၁) (က) (ခ) သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဉ္စ အာယုဝေမတ္တံ ---- ရသ္မိဝေမတ္တန္တိ ပဉ္စ ဝေမတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ၊ ဝိသဒိသတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ ယေပိ စ ဝေမတ္တတာယ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ။ ၄။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ၊ တဿ ဘာဝေါ ဝေမတ္တတာ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၈။ တေန တေန ဝေမတ္တံ ဂစ္ဆတီ (နေတ္တိ။ ၆၆) တိ တေန တေန ဘာဝေန သော ဓမ္မော တဿ ဓမ္မဿ ဝေမတ္တတံ ဝိသဒိသတ္တံ ဂစ္ဆတိ၊ ---------- အဘိနိဗ္ဗတ္တိအာဒိဘာဝေန ဇရာဒိကဿ ဝိသိဋ္ဌတံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၃၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၉၊ ၂၀၆)။ ရညော ဝါ စက္ကာလဿ ဝါ သရီရေ ဝေမတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉။ ဝေမတ္တန္တိ နာနတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၆။ (၂) သဒ္ဓါဒိဂ္ဂန္ဒြိယဝေမတ္တ-တာနုက္ကမေန ပဋ္ဌသု သုဒ္ဓါဝါသေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၈၆။ နတ္ထိ မတ္တံ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဝိမတ္တာနိ၊ တာနိယေဝ ဝေမတ္တာနိ၊ အဓိကာနိ။ တေသံ ဘာဝေါ ဝေမတ္တတာ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၈၀။

(ဝေမတ္တ ၅-မျိုး -- (၁) အာယုဝေမတ္တ - အသက်တော်၏ မတူထူးခြားသော အတိုင်း အရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည်ရှိ ခြင်း)။ (၂) ပမာဏဝေမတ္တ - အရပ်တော် ပမာဏ၏ မတူထူးခြားသော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်း)။ (၃) ကုလဝေမတ္တ - အမျိုး၏ မတူထူးခြား သော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်း)။ (၄) ပမာနဝေမတ္တ - အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ မတူထူး

ခြားသော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်း)။ (၅) ရသွဲဝေမတ္တ - ရောင်ခြည်တော်၏ မတူထူးခြားသော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်း) ဟူ၍၅-မျိုးရှိ၏။ ဒီ၊ ၄။ ၁၇)။

ဝေမတ္တတာ (ထီ) | ဝေမတ္တ + တာ။ ဝဲမာတြတာ- သက္ကဋ္ဌပိဋ္ဌက။ | (၁) မတူ-ထူးခြား-သော အတိုင်းအရှည်၏အဖြစ်၊ (မတူ-ထူးခြား-သော အတိုင်းအရှည်)။ (၂) အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-မရှိသည်၏အဖြစ်၊ (အတိုင်းအရှည် - ပမဏ - မရှိခြင်း)၊ ပိုလွန်သည်၏အဖြစ်၊ (ပိုလွန်ခြင်း)။(၁) ကာမာနံ ဝေမတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ ၂။ ၃၅၈။ ဝေမတ္တတာတိ နာနာကရဏံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၅။ ဧဝံ ဝေမတ္တတာယ စဿ ကွဒံ ဝတ္ထု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝေမတ္တတာယာတိ အပ္ပဝိပုလတာ-ဝသေန ဝိသဒိသတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂ ။ ၄၂၉။ ဝေမတ္တ (၁) (က) (ခ) အနက်လည်းကြည့်။ (၂) ဝေမတ္တ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝေမတ္တတာဒဿန (န) | ဝေမတ္တတာ + ဒဿန | မတူ - ထူးခြား - သော အတိုင်းအရှည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဧဝံ ဝေမတ္တတာ-ဒဿနဝသေန ဝိဘာဂေန ဥဒါဟဋာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၀။

ဝေမာတ (တိ) | ဝိမာတု + ဏ (ရဏ်) ဝေမတိက - လည်းကြည့်။ ဝဲမာတြ - သံ။ | ဘတူမိကွဲ-ဘတူမိခြား-အဖေတူ အမေကွဲ-ဖြစ်သော (နှမ)၊ (မိထွေး၏သမီး)။ ဝေမာတာ ဘဂိနီ စာပိ၊ ပဒုမုတ္တရနာမိနော။ အပ၊ ၂။ ၂၅၁။ ယာ ဓီတာ ဓတရဋ္ဌဿ၊ ဝေမာတာ ဘဂိနီ မမ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဝေမာတိက ▪ ဝေမာတုက (တိ) | ဝိမာတု + ဏိက။ ဝိမာတုယာ ပုတ္တော ဝေမာတိကော။ ရူ။ ၃၆၈။ ဝိမာတု + ရိကဏ်။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၀။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၂။ ဝဲမာတြက - သံ။ ဝေမာဥဂ-ပြာ။ | မတူသောအမိတို့၏ သား, သမီးဖြစ်သော၊ ဘတူမိကွဲ-ဘတူမိခြား-အဖေတူ အမေကွဲဖြစ်သော (က) ညီတော်၊ ညီငယ်။ (ခ) ညီနောင်။ (ဂ) မင်းသား။ (ဃ) သရဏမင်းသား။ (င) နှမ။ (က) ဝေမာတိကာ တယော ကနိဋ္ဌဘာတရော။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၉။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈)။ (ခ) ယဒါ ပန ဝိပဿိဿ ဝေမာတိကာ တယော ဘာတရော ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ---- ပတ္တဇိသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၈၁။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၅၉)။ (ဂ) သတ္ထု ဝေမာတိကေသု တီသု ရာဇဟုတ္တေသု သတ္ထာရံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု ---- သဟာယကိစ္စံ အကာသိ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ (ဃ) အတ္တနော ကနိဋ္ဌဘာတိကံ ဝေမာတိကံ သရဏာကုမာရဉ္စ ------ ဒိသွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၈၅။ (င) အစ္ဆိမုခီ နာမဿ ဝေမာတိကာ ဘဂိနီ ဗောဓိသတ္တေ အဓိမတ္တသိနေဟာ တံ အနုဝန္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၃။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၆)။

ဝေမာတိကကနိဋ္ဌဘာတု (ပု) | ဝေမာတိက + ကနိဋ္ဌဘာတု | ဘတူမိကွဲ - ဘတူမိခြား-အဖေတူ အမေကွဲ-ဖြစ်သော-ညီ- ညီတော်။ ကွတော ဒွေ နဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဖုဿဗုဒ္ဓဿ ဝေမာတိကကနိဋ္ဌဘာတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၇၈)။

ဝေမာတိကဘဂိနီ (ထီ) | ဝေမာတိကာ + ဘဂိနီ) ဘတူမိကွဲ - ဘတူမိခြား - အဖေတူ အမေကွဲ - ဖြစ်သော နှမ (နန္ဒာ)။ သတ္ထု ဝေမာတိကဘဂိနီ နန္ဒာတိ နာမေန။ ထေရီ၊ ၄။ ၉၃။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၆)။

ဝေမာတိကဘာတိက (ပု) [ဝေမာတိက + ဘာတိက] ဘတ္တုမိကွဲ - ဘတ္တုမိခြား- အဖေတူ အမေကွဲ - ညီအစ်ကို - ညီနောင်။ သတ္ထု၊ ဝေမာတိကဘာတိကေသု တီသု ရာဇပုတ္တေသု သတ္ထာရံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု တေသံ ပုညကိရိယာယ ကိစ္စံ အကာသိ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၂၈၉။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၆၁)။

ဝေမာတိကဘာတု (ပု) [ဝေမာတိက + ဘာတု] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေမာတိက-ဘာတာ ကိရဿ အာနန္ဒကုမာရော နာမ ------ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၅၇။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၃၇။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၇၆)။

ဝေမာတုဘာတု (ဝေမာတုဘာတိက) (ပု) [ဝေမာတု + ဘာတု (ဘာတိက)] ဘတ္တုမိကွဲ -ဘတ္တုမိခြား - အဖေတူ အမေကွဲ-ဖြစ်သော - ညီ - ညီတော်။ ဝေမာတုဘာတရံ (ဝေမာတုဘာတိကံ) ပုတ္တော၊ ဓနဟေတု ဟနိံ အဟု။ အပ၊ ၁။ ၃၄၈။ ဥဒါန၊ ၆။ ၂၄၀။

ဝေမာန (တိ) [ဝိ + ဣက + မာန] (၁) မကြီးပွါး - မတိုးတက် - မဖွံ့ဖြိုး-သော။ (၂) ပျက်စီးသော။ (၁) ဝေမာနေ ဝိဂစ္ဆမာနေ အန္တရဓာယမာနေ န သောစေယျ။ မဟာနိ။ ၃၃၈။ ဝေမာနေတိ အဘဝမာနေ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၈၃။ (၂) ဝေမာနေ ဝိဂစ္ဆမာနေ အန္တရဓာယမာနေ ရူပဿိ ကုပ္ပဿိ။ စူဠနိ။ ၁၉၁။ ဝေမာနေတိ နဿမာနေ။ စူဠနိ၊ ၆။ ၇၅။

ဝေမာနိက (တိ) [ဝိမာန + ဏိက။ ဝဲမာနိက-သံ၊ သက္ကဋပိဋက။] ဘုံ-ဗိမာန်-ရှိသော (ပြိတ္တာ)၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာ။----အညေ စ ဝေမာနိကာ ပေတာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ၆၊၃၊၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။၁၀၄။ စူဠနိ၊၆။ ၅၃။

(ဝေမာနိကပြိတ္တာဟူသည် -- ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ ၂-မျိုးကိုပြုမိ၍ ကုသိုလ်ကံဖြင့် ပဋိသန္ဓေယူပြီးလျှင် ပဝတ္တိအခါ၌ကား ကံအားလျော်စွာ ကောင်းကျိုး ဆိုးပြစ်များကို တလှည့်စီ ခံစံကြရသော စာတုမဟာရာဇိနတ်မျိုးဝင် သတ္တဝါ တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်များကို ခံစံကြရာ၌ လဆုတ်ပက္ခ၌ အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုး (ဆိုးပြစ်)ကိုခံစားကြရ၍ လဆန်းပက္ခ၌ ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုး (ကောင်းကျိုး) ကို ခံစားကြရသော သတ္တဝါ, ညဉ့်အခါ၌ အကုသိုလ်၏အကျိုး (ဆိုးပြစ်) ကို ခံစားကြရ၍ နေ့အခါ၌ ကုသိုလ်၏အကျိုး (ကောင်းကျိုး) ကို ခံစားကြရသော သတ္တဝါ, နေ့အခါ၌ အကုသိုလ်၏ အကျိုး (ဆိုးပြစ်) ကို ခံစားကြရ၍ ညဉ့်အခါ၌ ကုသိုလ်၏အကျိုး (ကောင်းကျိုး) ကို ခံစားကြရသော သတ္တဝါ, ရက်သတ္တတစ်ပတ်စီ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်များကို အလှည့်အားဖြင့် ခံစံကြရသော သတ္တဝါဟူ၍ အမျိုးမျိုးရှိကြသည်။

ထိုပြိတ္တာတို့သည် အထီးကျန်သောလူတို့ကဲ့သို့ နည်းသောတန်ခိုးရှိကုန်၏။ ရခဲသော အဝတ်အထည် အစားအသောက်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဆင်းရဲစွာနေထိုင်ကြရကုန်၏။ ထိုပြိတ္တာတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် အမည်း, အဖြူစသော အဆင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း, အရှည်, အတိုစသော သဏ္ဌာန်၏အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ကွဲပြားကြကုန်၏။ ထိုပြိတ္တာတို့၏ ပဋိသန္ဓေသည်လည်း ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်, အဟိတ်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားကြကုန်၏။ ဝေမာတိကပြိတ္တာမျိုးဖြစ်သော ပိယင်္ကရမာတာ ဘီလူးမ, ဥတ္တရမာတာ ဘီလူးမ, (ထိုဘီလူးမအား ပုနဗ္ဗသုမည်သော သားတစ်ယောက်နှင့်

ဥတ္တရာမည်သော သမီးတစ်ယောက်တို့ရှိရာ သားကိုအစွဲပြု၍ ပုနဗ္ဗသုမာတာ-ဟူ၍လည်း ကောင်း, သမီးကိုအစွဲပြု၍ ဥတ္တရမာတာ ဟူ၍ လည်းကောင်း အမည်နှစ်မျိုးတွင်သည်။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၃-၅။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၄)။

ပုနဗ္ဗသုဘီလူးငယ် (ဥတ္တရမာတာဘီလူးမ ၏သား) စသည်တို့ကဲ့သို့ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ သညာရှိသော ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် မဂ်, ဖိုလ်ကို ရနိုင်ကြကုန်၏။ မဂ်, ဖိုလ်ကိုရသော ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် မဂ်, ဖိုလ်ကိုရသော အခါမှစ၍ အကုသိုလ်အကျိုးကို မခံစားကြရ တော့ချေ။

ထိုမှတစ်ပါး ယမမင်း, ဖုဿမိတ္တာ ဘီလူးမ, မေ္ဓဂုတ္တာ ဘီလူးမ စသည်တို့သည် လည်း ဝေမာနိကပြိတ္တာများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၉၊ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၇၄။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၁၈၊ ၃၉၁။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈၉။ စူဠနိ၊ ၄။ ၅၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂)။

ဝေမာနိကပေတ (ထီ၊ ပု) [ဝေမာနိက + ပေတ။ ထီ-၌ --ပေတီ။] ဘုံ-ဗိမာန်-ရှိသော ပြိတ္တာ၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာ။ ဝိနိပါတိကေသု ဝေမာနိကပေတာနံ ကာလေန သုခံ ကာလေန ဒုက္ခံ ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၇၄။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၆)။

ဝေမာနိကပေတရာဇ (ပု) [ဝေမာနိကပေတ + ရာဇ] ဝေမာနိကပြိတ္တာ တို့၏မင်း၊ ယမမင်း။ ယမဿ ရညောတိ ယမရာဇာ နာမ ဝေမာနိကပေတရာဇာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၈။ တဿ ယမဿ ဝေမာနိကပေတာနံ ရာဇဘာဝတော ရညော။ တေနာဟ " ယမရာဇာ နာမ ဝေမာနိကပေတရာဇာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝေမာနိကပေတရူပ (နာ) [ဝေမာနိကပေတ + ရူပ] ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့၏ ရုပ်။ ဝေမာနိကပေတရူပမိ အကုသလကမ္မဇတ္တာ ------- " မနုဿရူပတော ဟီန " နှိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဝေယဥ္ဇနိက (တိ) [- ဝေယျဥ္ဇနိက ? ။ ဗျဥ္ဇနိက-သံ။] ဝေယျဥ္ဇနိက-ကြည့်။ ဗျဥ္ဇနာနိ လက္ခဏာနိ အာစိက္ခနှိတိ ဝေယဥ္ဇနိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၆။ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၅။ တို့၌ ဝေယျဥ္ဇနိကာ-ဟုရှိသည်)။

ဝေယတ္တိယ (နာ) [ဝိယတ္တ + ဏျ။ ရူ။ ၃၈၇။ ဝိယတ္တ + ဏိယ။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၂။ ဝဲယာတျ-သံ။] (၁) ထင်ရှား-ထက် မြက်-သည်၏အဖြစ်၊ လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သည် ၏အဖြစ်၊ (ဉာဏ်)။ (၂) ပညာ၏ အဖြစ် (ပညာဂုဏ်)။ ဝေယျတ္တိယ - လည်းကြည့်။ (၁)(၂) ဝိဝိဓာကာရေန အယတိ ဇာနာတီတိ ဝိယတ္တော၊ တဿ ဘာဝေါ ဝေယတ္တိယံ၊ ဝိသဒတိက္ခဘာဝသခ်ါတော ပညာဂုဏော။ မဏိမဥ္ဇူ။ ၁။ ၂၈။

ဝေယျဋ္ဌ (ပု၊ နာ) [ဗျဋ္ဌ + ဏ။ ဗျဋ္ဌဿ ဝိကာရော စမ္မံ ဝေယျဋ္ဌံ၊ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၇၂။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ကစ္စည်း။ ၄၀၁-သုတ်ကြည့်။ ဝဲယာယြ-သံ။] (ပု) (၁) ကျားရဲတို့မပြတ် ကျက်စားရာ-လမ်း-ခရီး။ (နာ) (၂) ကျားရေ။ (၁) ဝေယျဋ္ဌပဥ္စမ - ကြည့်။ (၂) ဝေယျဋ္ဌ-ပရိသိဗ္ဗိတ-ကြည့်။(ပါဠိစသည်တို့၌ "ဝေယဋ္ဌ, ဝေယဥ္ဇနိက " ဟု " ယ " ၌ သံယုဂ်မဲ့ အနည်းငယ်ထင်သည်။ ရူ။ ၄၀၊ ၃၇၅-သုတ်

တို့ဝယ် အလားတူ " ဝေယျာကရဏ, ဝေယျာကရဏိက " ပုဒ်တို့၌ ဒွေဘော်စီရင် သောကြောင့် " ယ " ၌ သံယုဂ်ရှိ ပုဒ်သည် သာ ရှုနှင့် သင့်လျော်သည်)။

ဝေယျဋ္ဌ၂ (ပု၊ နာ) | ဝေယျဋ္ဌ + ဏ။ ဗျည်းနေ ပရိဝါရိတာ ရထာ ဝေယဋ္ဌိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၅၅။ ဗျဋ္ဌသ ဝိကာရော စမ္မံ ဝေယျဋ္ဌံ၊ ဏော၊ တေန ပရိဝုတော ရထော ဝေယျဋ္ဌော။ ဏော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၇၂။ ဝေယျဋ္ဌေန စမ္မေန ပရိဝုတော။ ကပ္ပ၌မ။ (တိ) ဝဲယာယြ-သံ။ | (နာ) (၁) ကျားရဲတို့ မပြတ်ကျက်စားရာ-လမ်း - ခရီး -နှင့်တူသော ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ။ (ပု) (၂) ကျားရေဖြင့်- ခြံရံ -ကာရံ -ကွပ်-အပ်သော ရထား၊ ကျားရေကွပ် ရထား။ (နာ) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ပု) (၂) ဒီပါ အထောပိ ဝေယျဋ္ဌိ (ဇာ၊ ၂။ ၅၇) တိ ဒီပိစမ္မဗျဋ္ဌစမ္မပရိဝါရာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၂၇၆။ ဒီပေ အထောပိ ဝေယျဋ္ဌေ (ဇာ၊ ၂။ ၁၆၃)တိ ဒီပိဗျဋ္ဌစမ္မပရိက္ခိတ္တော။ ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၆၅။

ဝေယျ(ယ)ဋ္ဌပဋ္ဌမ (တိ) | ဝေယျဋ္ဌ + ပဋ္ဌမ | ကျားရဲတို့ မပြတ်ကျက်စားရာ-လမ်း-ခရီး-နှင့်တူသည့် ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏလျှင် ၅-ခုမြောက်ရှိသော။ ဝေယျဋ္ဌပဋ္ဌမံ ဟန္ဒ၊ အနိယောယာတိ ဗြာဟ္မဏော။ ဓမ္မ။ ၅၅။ ဝေယျဋ္ဌ-ပဋ္ဌမန္တိ ဇတ္ထ ဗျဋ္ဌိနုစရိတော သပ္ပဋိဘယော ဒုပ္ပဋိပန္နော မဂ္ဂေါ ဝေယဋ္ဌေါ နာမ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏမို့ တေန သဒိသတာယ ဝေယဋ္ဌံ နာမ၊ တံ ပဋ္ဌမံ အဿာတိ နိဝရဏပဋ္ဌက် ဝေယျဋ္ဌပဋ္ဌမံ နာမ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝေယျ (ယ) ဋ္ဌပရိသိဒ္ဓိတ (တိ) | ဝေယျဋ္ဌ + ပရိသိဒ္ဓိတ | ကျားရေဖြင့်-ချုပ်စပ်-ကွပ်-အပ်သော (ထိုင်ခုံ, အင်းပျဉ်)။ ဝေယျဋ္ဌပရိသိဒ္ဓိတ (ဇာ၊ ၂။ ၆၉) နှိ့ ဗျဋ္ဌစမ္မပရိသိဒ္ဓိတံ မင်္ဂလ-ဒိဝသေ အဂ္ဂမဟေသိယာ နိသိန္နပိဋ္ဌ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၄၀၁။

ဝေယျဏ္ဍိ (ထီ) | ဗျဏ္ဍ + ဏ + ဣ။ (အာသဘီ-ကဲ့သို့တည်း)။ | ကျား၏၊ ဥစ္စာ၊ ကျား၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝေယျဏ္ဍိယေဝ သာ ဂတိ (ဇာ၊ ၁။ ၂၉၇) တိ ဗျဏ္ဍိနံ သောတိ ဝေယျဏ္ဍိ၊ သမဂ္ဂါနံ ဂစ္ဆန္တာနမို့ သော ဧဝ၊ ဂါတိ ဗျဏ္ဍိနံ ဂတိယေဝ နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၃၄၇။

ဝေယျဥ္ဇနိက (တိ) | ဗျဥ္ဇန + ဏိက။ ဗျဥ္ဇန် အမီတေ ဇာနာတိ ဝါ ဝေယျဥ္ဇနိကော။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၇။ ဗျဥ္ဇနိက - သံ။ | လက္ခဏာတို့ကို - ဘတ် - ဟော - တတ်သော၊ ဆရာ (ပုဏ္ဏား)။ ဗျာကံသု ဝေယျဥ္ဇနိကာ သမာဂတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ ဝေယျဥ္ဇနိကာတိ လက္ခဏပါဌကာ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၀၅။ ဗျဥ္ဇနာနိ လက္ခဏာနိ အာစိက္ခန္တိတိ ဝေယျဥ္ဇနိကာ (ဝေယျဥ္ဇနိကာ က-မူ)။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၀၆။

ဝေယျဥ္ဇနိကဝစ (ပု) | ဝေယျဥ္ဇနိက + ဝစ | လက္ခဏာတို့ကို-ဘတ်-ဟော-တတ်သောသူ၏ စကား။ ဝေယျဥ္ဇနိကဝစော နိသာမေတွာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၆၅) တိ ----- တဿ လက္ခဏ-ပါဌကဿ ဝေယျဥ္ဇနိကဿ ----- ဝစော နိသာမေတွာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၂၃၄။

ဝေယျတ္တ (နာ) | ဗျတ္တ (ဝိယတ္တ) + ဏ။ ဝဲယာတျ - သံ။ | (က) ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်၊ (ထင်ရှားခြင်း)။ (ခ) လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင် - သည်၏အဖြစ်၊ (လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင်-ခြင်း)။ (က) (ခ) သုဒ္ဓါ ဝေယျတ္တမာဂတာ (ဇာ၊ ၂။ ၅၆) တိ သုဒ္ဓါ စ ယေ စ အညေ ဗျတ္တဘာဝံ အာဂတာ မုခမဂ်လိကာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၂၇၃။

ဝေယျတ္တိက - ဝေယျတ္တိယ (နာ) | ဗျတ္တ (ဝိယတ္တ) + ဏျ။ ဝိယတ္တသ ဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ။ ရူ။ ၃၈၇။ ဗျတ္တ (ဝိယတ္တ) + ဏိယ။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၂။ ဝိယတ္တ + ဏိက။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၁) | (၁) (က) လိမ္ဗာ-ကျွမ်းကျင်-သည်၏ အဖြစ်၊ (လိမ္ဗာ-ကျွမ်းကျင်-ခြင်း)။ (ခ) ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်၊ (ထက်မြက်ခြင်း)။(၂) ရဲရင့်သည်၏ အဖြစ်၊ (ရဲရင့်ခြင်း)။ (၁) (က) (ခ) ဗျတ္တာတိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတာ ဥပါယေန သမန္နာဂတာ ဥပါယညူ။ ဝိသာရဒါ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဝေယျတ္တိယေနာတိ ဣတ္ထိကတ္တဗ္ဗေသု သိက္ခိတဉာဏေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဗျတ္တာတိ ဝေယျတ္တိကေန သမန္နာဂတာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၃။ ဝေယျတ္တိကေနာတိ ဝိသေသေန အညတိ ပါကဋံ ဂစ္ဆတီတိ ဝိယတ္တော၊ ပဂ္ဂလော၊ တဿ ဣဒံ ဝေယျတ္တိကံ၊ ဉာဏံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၁။ ဝေယျတ္တိယေနာ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၃) တိ ပဉ္ဉာဝေယျတ္တိယေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၂။ ဗျတ္တောတိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတော ဝိသဒဉာဏောတ။ ဒီ၊ ဋ၊၃။ ၆၄။ သံ၊ဋ၊ ၃။ ၂၄၄။ တံတံဣတိကတ္တဗ္ဗတာသု ဆေကဘာဝေါ ဗျတ္တဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၇။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၅။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၁။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၈၊ ၃၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၆၊ ၃၅၀)။ (၂) ဝိယတ္တာတိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတာ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၀။ ဝေယျတ္တိယံ ဝိသာရဒဘာဝေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၉။ (မှတ်ချက်---- မဏိမဉ္စူ။ ၁။ ၂၈-၌ "ဝေယတ္တိယံ" ဟု သံယုဂ်မဲ့ရှိ၍ တစ်ပါးသော အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ-တို့၌ကား "ဝေယျတ္တိယံ" ဟု သံယုဂ်နှင့်တကွရှိ၏။ သို့သော် သဒ္ဒါကျမ်း တို့၌ ယ-ကို ယျ-ပြုသည့် အစီအရင်ထူး မတွေ့ရချေ)။

ဝေယျတ္တိယပွကာရ (ပု) | ဝေယျတ္တိယ + ပကာရ | လိမ္ဗာသည်၏ အဖြစ်ဟူသော-အထူး - အပြား။ ဝေယျတ္တိယပွကာရတော ဗျတ္တောတိ ပညာဝိယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝေယျတ္တီ (ထီ) | ဗျတ္တ (ဝိယတ္တ) + ဏ + ဣ။ (ပါရမီ-ကဲ့သို့တည်း)။ | လိမ္ဗာ-ကျွမ်းကျင် - သည်၏အဖြစ်၊ (စူးစမ်းတတ်သော ပညာ)။ တတ္ထ ဝိယတ္တောတိ ဝေယျတ္တိယာ ဝိစာရဏပညာယ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၁၁။

ဝေယျာကရဏ[၁] (တိ) | ဗျာကရဏ + ဏ။ ရူ။ ၂၉-နှာ။ ဗျာကရဏမဓီတေ ဇာနာတီ ဝါ ဝေယျာကရဏောတ။ မော်ဂ်၊ ၄။ ၁၄။ ဗျာကရဏံ ဇာနာတီတိ ဝေယျာကရဏောတ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၅၀။ ထီ-ဒွ ဝေယျာကရဏီ။ (တိ) ဝဲယာကရဏ - သံ၊ ဝဲယျာကရဏ-သက္ကတပိဋကဂ။ | (၁) ဗျာကရုဏ်း-သဒ္ဒါကျမ်း-ကို-ရွတ်အံ-သရဇ္ဈာယ်-ပို့ချ-သင်ကြား- တတ်သော၊ ဗျာကရုဏ်း-သဒ္ဒါကျမ်း-၌-လိမ္ဗာ-ကျွမ်းကျင်- သော၊ ဗျာကရုဏ်း- သဒ္ဒါကျမ်း -ကို တတ်မြောက်သော၊ သူ။ (၂) (အနက်ကို) အကျယ်ခဲ့၍ဟောပြောတတ်သော (ဘုရား)။ (နာ) (၃) ဗျာကရုဏ်း၊ (က) အဘိဓမ္မာပါဠို။ (ခ) ဂါထာ မရှိသောသုတ် (ဓမ္မစကြာသုတ် စသည်)။ (ဂ) အင်္ဂါ ၈-ပါးတို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော သုတ် (ဒွယတာနုပဿနာ သုတ်)။ (၄) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်း။ (၅) အဖြေ။ (၆) ပြောဆို - ပြောကြား- ဟောကြား-ခြင်း။ (၇) အကျယ်ပြခြင်း၊ အနက်ကို စိစစ်၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း။ (၈) ပြောကြားအပ်သော စကား။

(၁) ဗျာကရုဏ်း- သဒ္ဒါကျမ်း-ကို- ရွတ်အံ -သရဇ္ဇာယ်-ပို့ချ -သင်ကြား-တတ်သော၊ ဗျာကရုဏ်း-သဒ္ဒါကျမ်း-၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ ဗျာကရုဏ်း - သဒ္ဒါကျမ်း-ကို တတ်မြောက်သော၊သူ။ ပဒကော ဝေယျာကရဏော လောကာယတမဟာပုရိသလက္ခဏေသု အနဝယော။ ဒီ၊ ၁။ ၈၂။ အံ၊ ၁။ ၁၆၃။ သုတ္တနိ။ ၃၆၅။ ပဒံ, တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓီယတိ ဝေဒေတိ စာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝေယျာကရဏောတိ တဒဝသိဋ္ဌပကတိပစ္စ-ယာဒိသဒ္ဒဝိဓိကောသလ္လန္တိ ဣမသ္ထတ္ထသ ဝိညာပနတ္ထံ ပဒဒ္ဓယသ ဧကတော အတ္ထဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၄။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆။ အပ၊ ၁။ ၁၇၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၀။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၈)။

(၂) (အနက်ကို) အကျယ်ချဲ့၍ ဟောပြ တတ်သော (ဘုရား)။ ဝေယျာကရဏသာ (မ၊ ၂။ ၄၉) တိ ဝိတ္ထာရေတွာ အတ္ထဒီပကသ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၆၉။ ဝိတ္ထာရေတွာ သံကိလေသ-ဝေါဒါနဓမ္မံ ဗျာကရောတီတိ ဗျာကရဏော၊ ဗျာကရဏော ဧဝ ဝေယျာကရဏော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။ (၃) ဗျာကရုဏ်း၊(က) အဘိဓမ္မာပါဋိ။ (ခ) ဂါထာမရှိသောသုတ်။ (ဂ) အဂ်ါ ၈-ပါး တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သောသုတ်။ သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏံ ဂါထာ ဥဒါနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉။ မ၊ ၁။ ၁၈၆။ အံ၊ ၁။ ၃၁၃၊ ၄၁၇။ မဟာနိ။ ၁၁၁။ သကလံ အဘိဓမ္မပိဋကံ, နိဂ္ဂါထကံ သုတ္တံ, ယဉ္စ အညမ္ပိ အဋ္ဌဟိ အဂ်ေဟိ အသင်္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊ တံ ဝေယျာကရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၆၊ ၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၄၃။ ဒီ၊ ၃။ ၉၆။ မ၊ ၂။ ၁၄၆။ မ၊ ၃။ ၇၀။ သံ၊ ၁။ ၃၉၅။ သံ၊ ၂။ ၅၆၊ ၂၇၃။ အံ၊ ၁။ ၂၈၀။ အံ၊ ၂။ ၇၆၊ ၁၅၆၊ ၃၁၇၊ ၄၈၃)။ (ဂါထာရှိသောသုတ်သည် ဂေယျမည်၏။ ဂါထာမရှိသောသုတ်သည် ဝေယျာကရဏမည်၏။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅)။

(၄) ဖြေ-ဖြေဆို-ဖြေကြား-ခြင်း။ ယထာ ခေါ ပန ပစ္စေကပုဋ္ဌသ ဝေယျာကရဏံ ဟောတီတိ ယထာ ဧကေန ဧကော ပုဋ္ဌော ဗျာကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၁။ ကခ်ါ။ ၁၀၁။ သစေ မေ ဘဂဝါ ဩကာသံ ကရောတိ ပဉ္ဍသ ဝေယျာကရဏာယ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၈။ ပဉ္ဍသ ဝေယျာကရဏေန စိတ္တံ အာရာဓေယျ။ မ၊ ၂။ ၂၂၃။ သစေ နော ဘဝံ ဂေါတမော ဩကာသံ ကရောတိ ပဉ္ဍသ ဝေယျာကရဏာယ။ သံ၊ ၁။၂၅၉။ (-ဒီ၊ ၁။ ၉၈၊ ၁၁၁၊ ၂၁၂-၃။ မ၊ ၁။ ၁၁၉၊ ၂၉၂။ သံ၊ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၃။ ၉၆။ သုတ္တနိ။ ၄၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄-၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉)။ (၅) အဖြေ။ တတြ ကလ္လံ ဝေယျာကရဏ (သံ၊ ၁။ ၂၅၄) နွှိ တသ္မိံ ဧဝံ ပုစ္ဆိတေ ပဉ္ဍေ ဣဒံ ဝေယျာကရဏံ ယုတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉။

(၆) ပြောဆို-ပြောကြား-ဟောကြား-ခြင်း။ ဧဝရူပေါ စ ပန သတ္ထာ သာဝကေဟိ ဝေယျာကရဏတော ရက္ခံ ပစ္စာသီသတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၄။ အံ၊ ၂။ ၁၁၀။ တေသမ္ပိသ သာဓု ဝေယျာကရဏံ၊ ဗဟုဇနော ပသီဒေယျ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၃။ တတြ ကာလညူ တထာဂတော ဟောတိ တသာ ဝါစာယ ဝေယျာကရဏာယ။ မ၊ ၂။ ၅၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဝေယျာကရဏာယာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀) တိ ကထနာယ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၆။

(၇) အကျယ်ပြခြင်း၊ အနက်ကိုစိစစ်၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း။ ဧကော ပဉော ဧကော ဥဒ္ဒေသော ဧကံ ဝေယျာကရဏံ။ သံ၊ ၂။ ၄၈၈။ ဧကံ ဝေယျာကရဏန္တိ " သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရ-ဋ္ဌိတိကာ " တိ ဣဒံ ဧကံ ဝေယျာကရဏံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၈။ ဝေယျာကရဏန္တိ နိဒ္ဒိသနံ အတ္ထသ ဝိစာရေတွာ ကထနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၈။ (၈) ပြောကြား-ပြောဆို-အပ်သော စကား။ အဝိတထဉ္စိ မေ ဝေယျာကရဏံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၆။

ဝေယျာကရဏ၂ (နာ) [ဝေယျာကရဏ + လက္ခဏ + ပတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] အဖြေ လက္ခဏာသို့ရောက်သော သုတ်၊ (၉၆-သုတ်)။ ပုရိမဝဂ္ဂေ ဝိယ အဌာရသ ဝေယျာကရဏာနိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာနိ။ သံ၊ ၂။ ၁၇၉။ အဌာရသေဝ ဝေယျာကရဏာနိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၇။ အဌာရသ ဝေယျာကရဏာနီတိ ဝေယျာကရဏ-လက္ခဏပ္ပတ္တာနိ အဌာရသ သုတ္တာနိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝေယျာကရဏဂမန (နာ) [ဝေယျာကရဏ + ဂမန] အဖြေကို-သိစေခြင်း-သိကြောင်းဝင်။ ဧကံ ဂမနန္တိ ဧကံ ဝေယျာကရဏဂမနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝေယျာကရဏင်သင်ဟ (ပု)

[ဝေယျာကရဏ + အင် + သင်ဟ] ဗျာကရုဏ်းဟူသော အစိတ်အပိုင်း၌ ရေတွက်ခြင်း။ အညထာ သုတ္တနိပါတေ နိဂ္ဂါထကသ သုတ္တသေဝ အဘာဝတော ဝေယျာကရ-ဏင်သင်ဟော နာ စောဒေတဗ္ဗော သိယာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၇။

ဝေယျာကရဏလက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ)

[ဝေယျာကရဏ + လက္ခဏ + ပတ္တ] အဖြေလက္ခဏာသို့ ရောက်သော၊ သုတ်။ ဝေယျာကရဏ၂ -အကိုးကြည့်။

ဝေယျာကရဏသမ္ပဟံသန (နာ)

[ဝေယျာကရဏ + သမ္ပဟံသန] ပြောကြား - ဖြေဆို - အပ်သောစကား၏ ကောင်းစွာ - နှစ်သက်ဖွယ် - ရွှင်ပြဖွယ်-ဖြစ်ခြင်း။ ဥပါသကသေဝ ပန ဝေယျာကရဏ-သမ္ပဟံသနေ ဧသ သာဓုကာရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၂။

ဝေယျာကရဏသမ္မတ (တိ)

[ဝေယျာကရဏ + သမ္မတ] " ဗျာကရုဏ်း ကျမ်း - သဒ္ဒါကျမ်း - တို့ - ၌ - ကို -လိမ္မာ-တတ်မြောက် - သူ " ဟု - သမုတ် - အသိ အမှတ်ပြု - အပ်သော။ ပါရဂူ သဗ္ဗဝေဒါနံ၊ ဝေယျာကရဏသမ္မတော။ အပ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝေယျာကရဏသုတ္တပဒ (နာ)

[ဝေယျာကရဏ + သုတ္တ + ပဒ] ဂါထာမရှိသော-သုတ်ပုဒ်-ပါဋိတော်။ သေသပဒေသူတိ ဝေယျာကရဏသုတ္တပဒေသု။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၀။

ဝေယျာကရဏဿဝန (နာ)

[ဝေယျာကရဏ + သဝန] အဖြေကို နာကြားခြင်း။ သဝနာယာတိ ဣမဿ ပဉ္ဉသ ဝေယျာကရဏဿဝနတ္ထာယ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၀။

ဝေယျာကရဏဟေတု (ပု)

[ဝေယျာကရဏ + ဟေတု] ဂါထာမရှိသော သုတ်၏အကြောင်း။ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇန-ဘာဝမနပေက္ခိတွာ နိဂ္ဂါထကဘာဝမေဝ ဝေယျာကရဏဟေတုတာယ ဒဿေန္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၃။

ဝေယျာဗာဓိက (တိ) [ဗျာဗာဓ + ဏိက။ ဗျာဗာဓိက - သက္ကတပိဋ္ဌက။] (အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်- နှိပ်စက်- ညှဉ်းဆဲ-တတ်သော နူနာစသည့်) အနာရောဂါ ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥပ္ပန္နာနံ ဝေယျာဗာဓိကာနံ ဝေဒနာနံ ပဋိဃာတာယ အဗျာပဇ္ဈ (ဗဟု) ပရမတာယ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ မဟာနိ။ ၃၉၇။ ဝေယျာဗာဓိကာနန္တိ စတ္ထ ဗျာဗာဓော တိ ဓာတုက္ခောဘော, တံသမုဋ္ဌာနာ စ ကုဋ္ဌဂဏ္ဍပိဋ္ဌကာဒယော။ ဗျာဗာဓတော ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝေယျာဗာဓိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄။ မဟာနိ၊ ၆။ ၄၁၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈)။

ဝေယျာယိက (နာ) [ဝယ + ဏိက။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၉။ ဝိ အယ-ဟု မူလရုပ် ပြန်စေ၍ စိရင်။ ဝယ^{3} - ကြည့်။ ဝယ + အာယိက။ ဝယသေ ကရဏံ ဝယာယိကံ၊ ဝယာယိကမေဝ ဝေယျာယိကံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၇၃။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် စိရင်။] ကံကျွေး၊ အဖိုးအခ၊ စရိတ်၊ ရိက္ခာဖိုးငွေ၊ (လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်။ သျ၊ ပြန်)။ ဒေမိ တေ ဂဟပတိ ဝေယျာယိကံ၊ ယေန တွံ ဗုဒ္ဓပမုခသေ သံဃသေ ဘတ္တံ ကရေယျာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၅။ ဝေယျာယိကန္တိ ဝယကရဏံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၂။ ဝယမေဝ ဝေယျာယိကန္တိ အာဟ " ဝေယျာယိကန္တိ ဝယကရဏံ ဝုစ္စတိ " တိ ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၉။ ဝယကရဏန္တိ ဒေယျဓမ္မမူလံ နဝကမ္မံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝယကရဏန္တိ ပရိဗ္ဗယမူလံ။ တံ ဟိ ဝယံ ကရိယတိ အနေနာတိ ဝယကရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ကွမိနာ ဝယသေ ကရဏံ ဝယာယိကံ၊ ကရဏတ္ထေ အာယိက-ပစ္စယော၊ ဝယာယိကမေဝ ဝေယျာယိကန္တိ အတ္ထော ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၇၃။

ဝေယျာဝစ္ဆ^{3} (နာ) [ဗျာဝဋ + ဏျ။ ဗျာဝဋသေ ကမ္မံ ဝေယျာဝစ္ဆံ။ ရူ။ ၃၈၇။ ဗျာဝဋသေ ဘာဝေါ ဝေယျာဝစ္ဆံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၆။ ဝဲယာဝတ္တု - သံ။ ဝဲယာပတျ-သက္ကတပိဋ္ဌက။ ဝေယာဝစ္စ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) အမှုကြီးငယ်၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ (ခ) ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်။ (ဂ) သင်္ဃန်းဦး ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ (၂) ဂိဟိဝေယျာဝစ္စ သိက္ခာပုဒ်၊ " ဂိဟိဝေယျာဝစ္စံ ကရေယျ " ဟုဟောတော် မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋကဂ၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ။ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၄-သိက္ခာပုဒ်၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၉၅။ (၃)အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြောင့်ကြစိုက်-သော သူ၏အဖြစ်၊ ဝတ်ကြီး, ဝတ်ငယ်တို့၌-ပြုလုပ်-အားထုတ်-ကြောင်းစေတနာ။ (၄) ဝေယျာစ္စ-ကတ္ထေရအပဒါန်။ (၁) (က) ကိ နု ခေါ အဟံ သံဃသေ ဝေယျာဝစ္စံ ကရေယျံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၁။ န စကေစ္ဆသေ ဝေယျာဝစ္စော ကာတဗ္ဗော၊ န စကေစ္ဆေန ဝေယျာဝစ္စော ကာရာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၆၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၇။ ယေ တတ္ထ အနုမောဒန္တိ၊ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တိ ဝါ။ အံ၊ ၂။ ၃၅။ ဝေယျာဝစ္စန္တိ ကာယေန ဝေယျာဝဋိကကမ္မံ ကရောန္တိ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၁။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဝေယျာဝစ္စသိဒ္ဓံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝေယျာဝစ္စ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၆) နှင့် ------- မမေက် ဝေယျာဝဋိကံ ကရောဟိတိ အာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၀-၁။ ကခီ။ ၃၃၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၆-၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄၊ ၁၂၃)။ (ခ) ဝေယျာဝစ္စသဟဂတ (၂) ကြည့်။ (ဂ) နာ ဘိက္ခုနံ ဝေယျာဝစ္စံ

ကရောတိ စီဝရကာရသမယေ။ သံ၊ ၁။ ၄၆၅။ ဝေယျာဝစ္စန္တိ စီဝရေ ကတ္တုဗ္ဗကိစ္စံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၆။ (၂) ဝေယျာဝစ္စံ သဟတ္ထာစာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၁) တိ ဂိဟိဝေယျာဝစ္စံ ကရေယျ ----- ဝုတ္တသိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၈။ (၃) ဒါနသီလဘာဝနာအပစာယနဝေယျာ ------ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝသေန ဒသဝိဓံ ဟောတိ။ သင်္ဂဟ။ ၈၄။ တေသမေဝ, ဂိလာနာနဉ္စ ယထာဝုတ္တဗျာသယေန တံတံကိစ္စကရဏ-စေတနာ ဝေယျာဝစ္စံ နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၆။ ဝေယျာဝစ္စသဟဂတ (၁)အနက်လည်းကြည့်။ (၄)ဝေယျာဝစ္စော စုပဋ္ဌာကော။ အပ၊၁။၁၅၃။

ဝေယျာဝစ္စ၂ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + ဏ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေယျာဝစ္စက (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကရ + ကို] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝေယျာဝစ္စကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အာဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝေယျာဝစ္စကတ္ထေရ (ပု) [ဝေယျာဝစ္စက + ထေရ] ဝေယျာဝစ္စက-မည်သော-ထေရ်၊ အမှုကြီးငယ်-ပြုဖွယ်ကိစ္စ-ကို-ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်-တတ်သော၊ သူ။ ဝေယျာဝစ္စကတ္ထေရ-ဿာပဒါနံ နဝမံ။ အပ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝေယျာဝစ္စကမ္မ (နာ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကမ္မ] အမှုကြီးငယ်ကို ပြုလုပ်ခြင်း။ ပရပေဿေနာ (မ၊ ၂။ ၄၀၉) တိ ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စကမ္မေန။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၇။

ဝေယျာဝစ္စကရ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကရ + အ] (၁) အမှုကြီးငယ်-ပြုဖွယ်ကိစ္စ-ကို- ပြုလုပ်- ဆောင်ရွက်- တတ်သော၊ သူ၊ (က)ကပ္ပိယကာရက။(ခ) နတ်၊ အလုပ်အကျွေးနတ်၊ အစေခံနတ်။ (၂) ဝေယျာဝစ္စကရထေရ်။ (၃) အမှုကြီးငယ်-ပြုဖွယ်ကိစ္စ-ကို ပြုလုပ်ရာ (ဌာန)။ (၁) (က) အတ္ထိ ပနာယသ္မတော ကောစိ ဝေယျာဝစ္စကရော။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၅။ ဝေယျာဝစ္စကရောတိ ကိစ္စကရော၊ ကပ္ပိယ-ကာရကောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၃။ ဝေယျာဝစ္စကရော အာသိ၊ သဗ္ဗကိစ္စေသု ဝါဝဋော။ အပ၊၁။ ၁၅၂။(ခ) ဝေယျာဝစ္စကရာ အန္တေဝါသိကာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၇။ (၂) ဝေယျာဝစ္စကရတ္ထေရ-ကြည့်။ (၃)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေယျာဝစ္စကရဌာန (နာ) [ဝေယျာဝစ္စကရ + ဌာန] အမှုကြီးငယ်-ပြုဖွယ်ကိစ္စ-ကို-ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝေယျာဝစ္စ-ကရဌာနေ ဌပေတွာဝ ယံကိဉ္စိ ပစိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၃။ ကင်္ခ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၇၇။

ဝေယျာဝစ္စကရဏ (နာ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကရဏ] အမှုကြီးငယ်ကို-ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်-ခြင်း။ သံယဿ ဝေယျာဝစ္စကရဏေ ကာယံ ယောဇေတုကာမော စိန္တေသိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၅။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၂၂၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃၀)။

ဝေယျာဝစ္စကရဏဝတ္ထု (နာ) [ဝေယျာဝစ္စကရဏ + ဝတ္ထု] အမှုကြီးငယ်ကို-ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်-ခြင်းဟူသော-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ ဂိဟိနံ ဝေယျာဝစ္စကရဏဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခ။ ၃၃၂။

ဝေယျာဝစ္စကရတ္ထေရ (ပု) [ဝေယျာဝစ္စကရ + ထေရ] ဝေယျာဝစ္စကရ-မည်သော-ထေရ်။ အာယသ္မတော ဝေယျာဝစ္စကရတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝေယျာဝစ္စကရတ္ထေရအပဒါန (နာ) [ဝေယျာဝစ္စကရတ္ထေရ + အပဒါန] ဝေယျာဝစ္စကရထေရ်၏ အပဒါန်။ ခုဒ္ဒက-နိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၁၀ - ဝဂ်။ ၉-အပဒါန။ အပ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝေယျာဝစ္စကရသဒိသ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စကရ + သဒိသ] အမှုကြီးငယ်ကို ပြုသောသူနှင့် တူသော။ တဿာယံ ဝေယျာဝစ္စကရသဒိသော သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၁။

ဝေယျာဝစ္စကာရက (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကာရက။ ထီ-၌ --ကာရိကာ။] အမှုကြီးငယ်ကို- ပြုလုပ်- ဆောင်ရွက် - တတ်သော၊ သူ။ တုယ္ဟံ ပဒ္ဓစရာမိ ဝေယျာဝစ္စကာရိကာ ပါဒပရိစာရိကာ ဇာတာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆။

ဝေယျာဝစ္စကာရီ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + ကရ + ဏီ။ ထီ-၌ --ကာရိနီ။] အမှုကြီးငယ်ကို-ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်- လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ပရကမ္မကာရီတိ ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စကာရိနီ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၃၃။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၄၅။ ၂၅၇)။

ဝေယျာဝစ္စကိရိယ (ထီ၊ န) [ဝေယျာဝစ္စ + ကိရိယ] (ဆရာ, မိဘစသည်တို့၏) အမှုကြီးငယ်ကို ပြုခြင်း။ စိတ္တာသ သမာဒဟတောပိ ဝေယျာဝစ္စကိရိယာယပိ ပုညံ ပဝမတိ။ ပေဋကော။ ၃၂၇။ (-နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၉၀)။

ဝေယျာဝစ္စတ္ထ (ပု) [ဝေယျာဝစ္စ + အတ္ထ] အမှုကြီးငယ်ဟူသော အကျိုး။ ယက္ခိနီ ဝေဿဝဏသဿ မဟာရာဇဿ ဝေယျာဝစ္စတ္ထာယ ဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၃။

ဝေယျာဝစ္စမယ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + မယ။ ရူ။ ၃၈၅-၆။ မောဂ်၊ ၄။ ၆၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၉၈ - ၉။] (က) အမှုကြီးငယ်-ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်-တို့၌ -ပြုလုပ်-အားထုတ်- ကြောင်းစေတနာ။ (ခ) အမှုကြီးငယ် - ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် - ဖြင့် ပြီးသော၊ (ကောင်းမှုကံ)။ (က) (ခ) တယိ ကတေန ဒါနမယေန ဝေယျာဝစ္စမယေန စ ပုညကမ္မေန ------ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိံ့ ဒါတုံ သက္ခိဿသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဝေယျာဝစ္စသဟဂတ (တိ) [ဝေယျာဝစ္စ + သဟဂတ] (၁) အားထုတ် - လုံ့လပြု-ကြောင့်ကြစိုက်-သော သူ၏အဖြစ်၊ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်- တို့၌- ပြုလုပ်-အားထုတ်-ကြောင်းစေတနာ။ (၂) ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်-ဖြစ်-တကွဖြစ်-သော။ (၁)(၂)----ဝေယျာဝစ္စသဟဂတံ ပတ္တာနုပ္ပဒါနံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၁-၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၁-၂။ ကတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၅။ ဝယဿ, ဂုဏောဟိ စ ဝုစ္စတရာနံ ဝတ္ထုပဋိပတ္တိသု ဗျာဝဋော ဟောတီ ယာယ စေတနာယ၊ သာ ဝေယျာဝစ္စံ၊ ဝေယျာဝစ္စမေဝ ဝေယျာဝစ္စသဟဂတံ။ ဝေယျာဝစ္စသခီတာယ ဝါ ဝတ္ထုပဋိပတ္တိယာ သမုဋ္ဌာပနဝသေနေဝ သဟဂတံ ပဝတ္တာနံ ဝေယျာဝစ္စသဟဂတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၆။

ဝေယျာဝစ္ဆ (တိ) [ဗျာဝစ္ဆ + ဏ] ဗျာဝစ္ဆ၏ - သား - သမီး - အမျိုး - အနွယ်။ ဗျာဝစ္ဆသ ပုတ္တော ဝေယျာဝစ္ဆော။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၅၃။

ဝေယျာဝဋိက[၁] (န) [ဗျာဝဋ + ဏိက။ ဝဲယာဝုတ္တ - သံ။ ဝေယာဝစ္စ၊ ဝေယာဝဋိယ- ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝေယျာဝစ္စ နှင့်တူ။] အမှုကြီးငယ်၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ ကာဟာမိ ဝေယျာဝဋိကံ ဥဠာရံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဝေယျာဝဋိက (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၅) န္တိ မယ့် ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တူ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၀၁။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၆၄)။

ဝေယျာဝဋိက[၂] (တိ) [ဝေယျာဝဋိက + ဏ] အမှုကြီးငယ်ကို ပြုလုပ်- နှိုးဆော်- ဆော်သြ-ဆွမ်းညွှန်-သူ။ တေ ဝေယျာဝဋိကံ ပုစ္ဆိံသု

" သစ္စံ ကိရ သမ္မ တယာ ဧသေ ------ သမာဒပိတော " တိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၄။

ဝေယျာဝဋိကကမ္မ (န) [ဝေယျာဝဋိက + ကမ္မ] အမှုကြီးငယ်၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ ဝေယျာဝစ္စ (၁) (က) ကြည့်။

ဝေရ၁ (ပု၊ န) [ဝိ + အရ + အ။ ဝိရူပေန ဂစ္ဆတီတိ ဝေရံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၈၄။ ဝိရ + ဏ။ ဝိရေသု ဘဝံ ဝေရံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၄။ သူစိ။ ဝိရဿ ကမ္မံ ဘာဝေါ ဝါ။ ကပ္ပဒ္ဓါမ။ ဝိ + ရမု + ကို။ ဝိရမိတပ္ပန္တိ ဝိရံ၊ တဒေဝ ဝေရံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၈။ ဝဲရ-သံ။ ဝေရ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (က) ရန်၊ ရန်ငြိုး၊ အမျက်ဒေါသ။ (ခ) ပါဏာတိပါတ စသော ရန် ၅-ပါး။ (ဂ) ရာဂ စသောရန်။ (ဃ) အကုသိုလ်ရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန် ၂-ပါး။ (င) ကိလေသာရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန် ၂ - ပါး။ (စ) မကောင်းမှု၊ အကုသိုလ်။ (ဆ) ရန်ပွါးကြောင်း စေတနာ။ (၂) ဝိပါကဒုက္ခ ဟုဆိုအပ်သော ရန်။ (၃) ဝေရသုတ် ၃-သုတ်။ (၁) (က) ရန်၊ ရန်ငြိုး၊ အမျက်ဒေါသ။ နဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ သမ္မန္တိဓ ကုဒါစနံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၆။ မ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဓမ္မ။ ၁၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၃၊ ၁၈၈။ (-ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၉၈-၉)။ ဝေရံ ကတွာ (ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၇။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၆) ဝိရောဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ အဝေရာတိ အပ္ပဋိဃာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၀။ ဝေရံ ဝုစ္စတိ ဒေါသောတိ အာဟ " အဝေရာတိ အပ္ပဋိဃာ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၉။ ဓမ္မ။ ၄၃။ ဇယံ ဝေရန္တိ ----- ဧဝံ ဇိနန္တော သယံ ဝေရံ ပသဝတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၉။ ဝေရန္တိ ဇိတေန ကိဉ္စကပုရိသေန ဇယနိမိတ္တံ အတ္တနော ဥပရိ ဝေရံ ဝိရောဓံ ပသဝတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၀)။

(ခ) ပါဏာတိပါတ စသော ရန် ၅-ပါး။ ပဋိမေ ဥပါလိ ဝေရာ။ ကတမေ ပဉ္စ၊ ပါဏာတိပါတော ------- သုရာမေရယမဇ္ဇ-ပ္ပမာဒဋ္ဌာနံ။ ဣမေ ခေါ ဥပါလိ ပဉ္စ ဝေရာတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၈။ ဝေရံ နု စိယတီ (ဒီ၊ ၂။၁၁၃။ ဥဒါန။ ၁၈၃) တိ ပဉ္စဝိဓံ ဝေရံ နု ဝမတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၃၆၇။ ဝေရန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိပဉ္စဝိဓံ ဝေရံ။ တဥ္စိ ဝေရိဓမ္မဘာဝတော, ဝေရဟေတုတာယ စ " ဝေရ " န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၈၅။ သံ၊ ၁။ ၈၄။ အံ၊ ၁။ ၉၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၆၀။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၉။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၂၁)။

(ဂ) ရာဂ စသောရန်။ ဝေရံ မဏာတိ (ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၅၁) တိ ရာဂါဒိဝေရံ မဏာတိ ဝိနာသေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅)။ (ဃ) အကုသိုလ်ရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန် ၂-ပါး။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂိကာနံ ဝေရာနံ သံဝရာယ။ အံ၊ ၁။ ၉၇။ ဝေရာနန္တိ အကုသလဝေရာနမ်ိ ပုဂ္ဂလဝေရာနမ်ိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၅။ အကုသလ-ဝေရာနန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိပဉ္စဒုစ္စရိတာနံ။ တာနိ ဝေရကာရဏာတ္တာ " ဝေရာနိ " တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ပုဂ္ဂလေသု ပန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနိ ဝေရာနိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈။ ပဉ္စ ဂဟပတိ ဘယာနိ ဝေရာနိ အပ္ပဟာယ။ အံ၊ ၂။ ၁၈၀။ ဝေရာနိတိ အကုသလဝေရာနိပိ ပုဂ္ဂလဝေရာနိပိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၁။ (-အံ၊ ၃။ ၂ ၄၀၄။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၉၅၊ ၃၃၀)။ (င) ကိလေသာရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန် ၂-ပါး။ ဗုဒ္ဓံ ဝေရဘယာတီတံ၊ အာဟု သဗ္ဗပဟာယိနံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄။ ပုဂ္ဂလဝေရံ ကိလေသဝေရံ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယဉ္စ

အတိက္ကန္တန္တိ ဝေရဘယာတီတံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၆။ (စ) မကောင်းမှု၊ အကုသိုလ်။ အတ္တကတံ ဝေရ (ဇာ၊ ၂။ ၂၂၅) နှိ အတ္တနာ ကတံ ပါပံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၈။ (-၄၆။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၀၅)။ (ဆ) ရန်ပွါးကြောင်း စေတနာ။ ပဋ္ဌ ဘယာနိ ဝေရာနိ ဝူပသန္တာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၇။ ဘယာနိ ဝေရာနီတိ ဘယဝေရစေတနာယော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။ ဘယဝေရစေတနာယောတိ ဘာယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဘယံ, ဝေရပသဝနဋ္ဌေန ဝေရန္တိ စ လဒ္ဓနာမာ စေတနာယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၄။ (-အံ၊ ၃။ ၂၀၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၂။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၄-၅)။

(၂) ဝိပါကဒုက္ခ ဟုဆိုအပ်သော ရန်။ သမ္ပရာယိကာနံ ဝေရာနံ ပဋိယာတာယာ (ဝိ၊ ၅။ ၃၈၅) တိ ဝိပါကဒုက္ခသခ်ါတာနံ သမ္ပရာယိကဝေရာနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၆၀။ (၃) ဝေရသုတ် ၃-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၂။၁၈၀။ အံ၊ ၄၊၃။ ၆၁။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၉-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်, ၈-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၂၀၅၊ ၂၀၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၅။

ဝေရ၂ (နာ) [ဝေရ + ဘာဝ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ရန်သူ၏အဖြစ်။ ဝေရံ ဗျာပါဒေါ၊ ပစ္စတ္ထိကဘာဝေါ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝေရ၃ (နာ) [ဝေရ + ဖလ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ရန်၏အကျိုး။ ပရလောကေပိ ပဋ္ဌ ဝေရာနိ န ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊၃။၁၂၆။ ပုန ပဋ္ဌ ဝေရာနီတိ ပဋ္ဌ ဝေရဖလာနိ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏ (တိ) [ဝေရ + အပ္ပဋိနိဿဂ္ဂ + လက္ခဏ] ရန်ကို မစွန့်လွှတ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဥပနာဟီတိ ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏေန ဥပနာဟေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၅။

ဝေရအပ္ပဋိနိဿဇ္ဇနရသ (တိ) [ဝေရ + အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇန + ရသ] ရန်ကို မစွန့်လွှတ်ခြင်းလျှင် - ရသ - ကိစ္စ - ရှိသော။ ဥပနန္ဓနလက္ခဏော ဥပနာဟော၊ ဝေရအပ္ပဋိ-နိဿဇ္ဇနရသော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၃။

ဝေရကာရကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေရ + ကာရက + ပုဂ္ဂလ] ရန်ကို ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဣဒံ ဗာဟိရံ ဝေရံ နာမ တဿ ဝေရဿ မူလဘူတတော ဝေရကာရက-ပုဂ္ဂလတော ဗဟိဘာဝတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅။

ဝေရကာရဏ (နာ) [ဝေရ + ကာရဏ] ရန်-ရန်ဖြစ်ခြင်း-ရန်ပွါးခြင်း-၏ အကြောင်း။ တာနိ ဝေရကာရဏတ္တာ " ဝေရာနီ " ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈။

ဝေရကာရပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေရကာရ + ပုဂ္ဂလ] ဝေရကာရကပုဂ္ဂလ-ကြည့်။ တဿ ဝေရဿ မူလဘူတတော ဝေရကာရ-ပုဂ္ဂလတော ဗဟိဘာဝတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅။

ဝေရကာရပုဂ္ဂလစေတနာ (ထီ) [ဝေရကာရပုဂ္ဂလ + စေတနာ] ရန်ကို ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ (စေ့ဆော်ကြောင်း) စေတနာ။ တန္နိဿိတဿ ဝေရဿ မူလဘူတာ ဝေရကာရပုဂ္ဂလစေတနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။

ဝေရကိဗ္ဗိသကမ္မ (နာ) [ဝေရ + ကိဗ္ဗိသ + ကမ္မ] (ပါဏာတိပါတ စသော) ရန်ဟူသော ကြမ်းကြုတ်သော အမှု။ ပါပကေဟိ ဝေရကိဗ္ဗိသကမ္မေဟိ ယုတ္တံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝေရဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဝေရ + ဂဟဏ] ဝေရ-သဒ္ဒါ။ ဝေရဂ္ဂဟဏေန ပစ္စတ္ထိကဘူတာ သတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၈။

ဝေရစိတ္တ (နာ) [ဝေရ + ယုတ္တ + စိတ္တ] ရန်-ရန်ငြိုး-အမျက်ဒေါသ-နှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ အတ္တနိ ဝေရစိတ္တံ သမ္ပဿမာနော --------။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၇၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၇၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၃)။

ဝေရစေတနာ (ထီ) [ဝေရ + စေတနာ] (ပါဏာတိပါတ စသော) ရန်ဟုဆိုအပ်သော စေတနာ၊ ရန်-ပြု-ဖြစ်-ကြောင်း စေတနာ။ ဝိတိက္ကမကာလေ ဟိ ဝေရစေတနာ ဒုဿီလျံ နာမ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅)။

ဝေရစေတနာပါတုဘာဝဝိရဟိတ (တိ) [ဝေရစေတနာ + ပါတုဘာဝ + ဝိရဟိတ] (ပါဏာတိပါတ စသော)ရန်ဟုဆိုအပ်သော စေတနာ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းသော။ အဝေရန္တိ ဝေရဝိရဟိတံ၊ အန္တရန္တရာပိ ဝေရစေတနာပါတုဘာဝဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝေရစေတနာသမဏီပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေရစေတနာ + သမဏီ + ပုဂ္ဂလ] (ပါဏာတိပါတ စသော) ရန်ဟုဆိုအပ်သော စေတနာနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရန်-ပြု-ဖြစ်-ကြောင်း စေတနာနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဝေရီတိ ဝေရစေတနာသမဏီပုဂ္ဂလော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၇။

ဝေရဇ္ဇ (တိ) [ဝိရဇ္ဇ + ဏ။ (နာ) ဝဲရာဇျ-သံ။ ဝေရဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (နာ) (၁) တစ်ပါး-တစ်ခြား-သော-တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ၊ တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ - တစ်ပါး၊ တိုင်း - ပြည် - နိုင်ငံ - ခြား။ (တိ) (၂) (က) တိုင်း-နိုင်ငံ-ခြားမှလာသော၊ သူ။ (ခ) တိုင်း-နိုင်ငံ-ခြား၌-မွေးဖွား-ဖြစ်-သော၊ သူ။ (နာ) (၁) ဝိရဇ္ဇန္တိ အညံ ရဇ္ဇံ၊ ယထာ ဟိ သဒေသတော အညော ဝိဒေသော၊ ဧဝံ နိဝုတ္ထရဇ္ဇတော အညံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ နာမ။ တံ ဝေရဇ္ဇန္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၇-၈။ ဝိဝိဓံ နာနာဘူတံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ ဝိရဇ္ဇမေဝ ဝေရဇ္ဇံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၃)။ (၂) (က) (ခ) အောက်ပုဒ် (၂) (က) (ခ) ကြည့်။

ဝေရဇ္ဇက (တိ) [ဝေရဇ္ဇ + က။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၄။ ဝိရဇ္ဇ + ဏ။ က-အက္ခရာလာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅။ ဝဲရာဇက-သံ။] (၁) တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ-ခြား၌ နေသော၊ သူ။ (၂) (က) တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ-ခြား၌-မွေးဖွား-ဖြစ်-သော။ (ခ) တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ-ခြားဟူသော နေရာအရပ်ရှိသော။ (ဂ) တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ-ခြားမှလာသော၊ သူ။(၁) ဝေရဇ္ဇကာ မာနုသေ ပေက္ခမာနာ။ ဝိမာန။ ၁၁၇။ ဝေရဇ္ဇကေ ဝိဒေသဝါသိကေ မနုသေ ပေက္ခမာနာ ဂစ္ဆထ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၁၇။ (၂) (က) (ခ) (ဂ) နာနာဝေရဇ္ဇကေတိ နာနာဝိဓေဟိ အညရဇ္ဇေဟိ အာဂတေ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၉။ အညမညဝိသိဋ္ဌတ္တာ ဝိသဒိသံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ တတော အာဂတာ, တတ္ထ ဝါ ဇာတာ, ဘဝါတိ ဝါ ဝေရဇ္ဇာ၊ တေ ဧဝ ဝေရဇ္ဇကာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၄။ နာနာဝေရဇ္ဇကာန (ဒီ၊ ၁။ ၁၀၅) နွှိ နာနာဝိဓေသု ရဇ္ဇေသု အညေသု အညေသု ကာသိကောသလာဒီသု ရဇ္ဇေသု ဇာတာ၊

တာနိ ဝါ တေသံ နိဝါသာ၊ တတော ဝါ အာဂတာတိ နာနာဝေရွ့ကာ။ ဒီ၊၄၊ ၁။၂၅၀။ ဝိသိဋ္ဌာနိ ရွ့ာနိ ဝိရွ့ာနိ၊ တာနေဝ ဝေရွ့ာနိ၊ နာနာဝိဓာနိ ဝေရွ့ာနိ တထာ၊ တေသု ဇာတာတိအာဒိနာ တိဓာ တဒ္ဓိတနိဿစနံ။ ဝိစိတြာ ဟိ တဒ္ဓိတဝုတ္တိတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၃။ (-မ၊ ၂။ ၃၅၄။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅)။

ဝေရွ့ (တိ) [ဝေရွ့ာ + ဏ] (၁) (က) ဝေရွ့ာ - မြို့ - ပြည်-၌ မွေးဖွားသော၊(ခ) ဝေရွ့ာ-မြို့-ပြည်-၌ ဖြစ်သော၊ (ဂ) ဝေရွ့ာ-မြို့-ပြည်-ဟူသော နေရာအရပ်ရှိသော၊ (ပုဏ္ဏား, ရသေ့)။ (၂) ဝေရွ့ကသုတ်။ (၃) ဝေရွ့သုတ်။ (၄) ဝေရွ့ရွာ။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) အသောသိ ခေါ ဝေရွ့ော ဗြာဟ္မဏော။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဝေရွ့ာယံ ဇာတော၊ ဝေရွ့ာယံ ဘဝေါ။ ဝေရွ့ာ ဝါ အဿ နိဝါသောတိ ဝေရွ့ော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ဧ၃။(-အံ၊ ၃။ ၁၈။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၃)။ ဝေရွ့ဿ နာမ ဂ္ဂသိနော အဿမဌာနေ ကတတ္တာ ဝေရွ့ာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၂)။ (၂) မရွိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ။ ၅-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၃၆၀။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၄။ သာလေယျ ဝေရွ့ဒေ့ဝေ စတုဠ်။ မ၊ ၁။ ၄၁၅။ (၃) အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ။ ၈ - နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၇။ ဝေရွ့ော သီဟော အာဇည်။ အံ၊ ၃။ ၄၇။(၄) ဝေရွ့ဝါသိနောတိ ဝေရွ့ဂါမဝါသိနော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝေရွ့က (တိ) [ဝေရွ့ + ဏ + က။ က- အာဂမ။] ဝေရွ့ရွာ၌ နေသော၊ သူ။ ဝေရွ့ကာ (မ၊ ၁။ ၃၆၀) တိ ဝေရွ့ဝါသိနော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၄။ ဝေရွ့ဝါသိနောတိ ဝေရွ့-ဂါမဝါသိနော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝေရွ့ကဏ္ဏ (န) [ဝေရွ့ + ကဏ္ဏ] ဝေရွ့ပုဏ္ဏား၏ အကြောင်းအရာကို-ပြ-ဆို-ရာ - အပိုင်း - အခန်း။ တံ ဝေရွ့ကဏ္ဏေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၅၄။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၇၁။ ဝဇိရ။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁)။

ဝေရွ့ကဏ္ဏဌကထာ (ထီ) [ဝေရွ့ကဏ္ဏ + အဌကထာ] ဝေရွ့ကဏ္ဏအဌကထာ၊ ဝေရွ့ကဏ္ဏ၏အနက်ကို ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကား။ တေနေဝ ဝေရွ့ကဏ္ဏဌကထာယံ " ပတ္ထော နာမ ---- ဒုဝိန္နံ " န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၄၈။

ဝေရွ့ဂါမဝါသီ (တိ) [ဝေရွ့ဂါမ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ ---ဝါသိနီ။] ဝေရွ့ဝါသီ-ကြည့်။

ဝေရွ့ဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဝေရွ့ + ဗြာဟ္မဏ] ဝေရွ့ပုဏ္ဏား။ ဘဂဝါ ဝေရွ့ဗြာဟ္မဏဿ အတ္တနော အဓိဂမံ ဒဿေန္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၄။ (-အဋ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၇၁)။

ဝေရွ့ဗြာဟ္မဏဂါမသမီပ (န) [ဝေရွ့ဗြာဟ္မဏ + ဂါမ + သမီပ] ဝေရွ့ပုဏ္ဏားရွာအနီး။ ဇကသ္မိံ သမယေ ဝေရွ့ဗြာဟ္မဏဂါမသမီပေ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နံ ပုစိမန္ဒရုက္ခမူလံ ပါပုဏိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉။

ဝေရွ့ဝါသီ (တိ) [ဝေရွ့ာ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ ---ဝါသိနီ။] ဝေရွ့က-ကြည့်။

ဝေရွ့သုတ္တ (န) [ဝေရွ့ + သုတ္တ] ဝေရွ့သုတ်၊ ဝေရွ့ပုဏ္ဏားနှင့်ပတ်သက်၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သောသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၈-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၇။

ဝေရဥာ (ထီ) [အနိ၊ ပါဋိ။ ဝိ + ရဇ။ ဝေရ + ဇန + ကွိ။ ဝိ + ရန္ဇ + ဏေ + အ။ ဝေရဥ + ဏ။ (နဲ) ဝဲရဏျာ-သက္ကတပိဋက။] ဝေရဥာပြည်၊ ဝေရဥာမည်သောမြို့။ သမဏော ခလုဘော ဂေါတမော ---- ဝေရဥာယံ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဝေရဥာယံ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ပန ဝေရဥာတိ အညတရဿ နဂရဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။ ဝေရဥာယန္တိ ဧတ္ထ " ဗလိကရဂ္ဂဟဏေန ဇနဿ ပီဋ္ဌာဘာဝတော နိဒ္ဒေါသတ္တာ ဝိဂတော ရဇော အဿာတိ ဝေရဥာ၊ -------- ပဋိပက္ခေ အဘိဘဝိတ္တာ ကတဘာဝတော ဝေရံ အဘိဘဝိတ္တာ ဇာတာတိ ဝေရဥာ၊ ဝေရဥဿ နာမ ဣသိနော အဿမဌာနေ ကတတ္တာ ဝေရဥာ " တိ ဧဝမာဒိနာ ကေစိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-အံ၊ ၃။ ၁၈။ အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၆။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၈)။

(ဝေရဥာပြည် (မြို့) ကား ဗာရာဏသီ, သာဝတ္ထိ, ဝေသာလီ အစရှိသောပြည် (မြို့) တို့ကဲ့သို့ မင်းနေပြည်တော်မဟုတ်၍ ကြီးကျယ် ခမ်းနားလှသည်မဟုတ်သော်လည်း ဂေါတမ ဘုရားရှင်၏ ဒွါဒသမ ဝါကပ်တော်မူရာ မြို့ဖြစ်ခြင်း, (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂) ဘုရားရှင်၏ မုယောဆန်မှုန့်ကို ဘုဉ်းပေးတော်မူရခြင်းဟူသော ကိုးခုမြောက် ဝိပါက်တော်ကို ခံစားရာမြို့ဖြစ်ခြင်း, (အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၇)။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်၏ ဝိနည်းတရားတော်ကို ပညတ်တော်မူရန် တောင်းပန်ရာ မြို့ဖြစ်ခြင်း, (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁)။ ဝေရဥသုတ်ကို ဟောတော်မူရာမြို့ဖြစ်ခြင်း, ပဥ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထုကို ဟောတော်မူရာ မြို့ဖြစ်ခြင်း (ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၅-၇) တို့ကြောင့် သာသနာ့သမိုင်း၌ကား ထင်ရှားသော မြို့ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းမြို့ကို " ဂါမ-ရွာ " ဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့်လည်း သုံးနှုန်းသည်။ (အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉) ယင်းမြို့၌ ဝါတွင်းသုံးလမျှသာ ဘုရားရှင်ဝါကပ်ဘူးသည်။ (ဝိ၊ ၁။ ၇၊ ၁၁-၂)။

ဝေရဥာကိတ္တန (နဲ) [ဝိရဥာ + ကိတ္တန] ဝေရဥာ (ဟူသော) သဒ္ဒါကို - ကြား - ပြောကြား-ဟော-ခြင်း။ တတ္ထ ဝေရဥာကိတ္တနေန အာယသ္မာ ဥပါလိတ္ထေရော ဘဂဝတော ဂဟဌာနုဂ္ဂဟကရဏံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂။

ဝေရဥာဝစန (နဲ) [ဝေရဥာ + ဝစန] ဝေရဥာ (ဟူသော) သဒ္ဒါ။ ဂေါစရဂါမနိဒဿနတ္ထံ ဟိဿ ဝေရဥာဝစနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂။

ဝေရဥာဝါသီ (တိ) [ဝေရဥာ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝေရဥာဝါသိနီ။] ဝေရဥာ-ပြည်-မြို့-၌နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေရဥာဝါသိနော စ ဂရဟိတွာ ဗဟုံ အပုညံ ပသဝေယျုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝေရပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝေရ + ပဋိပတ္တိ] ရန်၏ အစွမ်းဖြင့် ကျင့်ခြင်း။ သပတ္တဝတာယာတိ ဝေရပဋိပတ္တိယာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၈။ (မိတ္တဝသေန ပဋိပဇ္ဇနန္တိ အာဟ " မိတ္တပဋိ-ပတ္တိယာ " တိ။ သပတ္တဝတာယာတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၉)။

ဝေရပ (ပ္ပ) ယောဂ (ပု) [ဝေရ + ပယောဂ] ရန်-ရန်ငြိုး- (အမျက်ဒေါသ) -နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကုတော ဧတဿ ဝေရပ (ပ္ပ) ယောဂေါတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၁။

ဝေရပရိမုစ္ဆန (နာ) [ဝေရ + ပရိမုစ္ဆန] ရန်-ရန်ငြိုး-အမျက်ဒေါသ-မှ လွတ်မြောက်-လွတ်-ခြင်း။ ယံ အစ္ဆန္တိက် ဧကန္တိကဉ္စ ပရဿ ဝသေန ဝေရပရိမုစ္ဆန်။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၁။

ဝေရပ (ပ္ပ) သဝန (နာ) [ဝေရ + ပသဝန] ရန်ကို - ပွါး - ဖြစ် - အဖန်ဖန်ဖြစ်-စေခြင်း။ ဝေရ (ဒီ၊ ၌။ ၃၂၉) နှိ့ ---- ဝေရံ ဝိရောဓံ ပသဝတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ တဉ်ဩ ဝေရပသဝနံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။ (ဝေရပ္ပသဝ-အညွှန်းလည်းကြည့်)။

ဝေရပသဝနဒ္ဓ (ပု) [ဝေရပသဝန + အတ္ထ] ရန်ကို- ပွါး-ဖြစ်- စေခြင်းဟူသော- အနက်-သဘော။ ဘယဝေရစေတနာယောတိ ဘာယိတပ္ပဒ္ဒေန ဘယံ, ဝေရပသဝနဒ္ဓေန ဝေရန္တိ စ လဒ္ဓနာမာ စေတနာယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၄။`

ဝေရပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝေရ + ပတ္တိ] ပါဏာတိပါတ စသောရန် ၅-ပါးသို့ ရောက်ခြင်း။ --------- ပါဏာတိပါတာဒိဝေရေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ, ဝေရပ္ပတ္တိယာ ဟေတုကတ္တာ စ " ဝိပါကဒုက္ခဝေဒနာ " တိ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝေရပ္ပဝတ္ထိ (ထီ) [ဝေရ + ပဝတ္ထိ] ပါဏာတိပါတ စသော ရန် ၅-ပါး၏ဖြစ်ခြင်း။ သုရာမဒမတ္တေန ကွဒံ နာမ ကတန္တိအာဒိနာ နယေန ဝေရပ္ပဝတ္ထိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅။

ဝေရပ္ပသင် (ပု) [ဝေရ + ပသင်] ရန်-ရန်ငြိုး- (အမျက်ဒေါသ) ၌-ယုံမှား-ကပ်ငြိ-လျှဉ်းပါး-ခြင်း။ တဿ ကေနစိတိ ----- ကေနစိ ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိ ဝေရပ္ပသင်္ဂေါ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၁။

ဝေရပ္ပသဝ (ပု) [ဝေရ + ပသဝ] ဝေရပ (ပ္ပ) သဝန - ကြည့်။ ဝေရပ္ပသဝေါ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀) တိ ဝေရဗဟုလတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဝေရပ္ပသဝေါတိ ပရေဟိ အတ္တနိ ဝေရဿ ပသဝနံ အနုပဝတ္တနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၄။

ဝေရပ္ပသဝဒ္ဓ (ပု) [ဝေရပ္ပသဝ + အတ္ထ] ဝေရပသဝနဒ္ဓ-ကြည့်။ ဘယေန ယောဂါ, ဘာယိတပ္ပေန ဝါ ဘယံ ဇဝ ဝေရပ္ပသဝဒ္ဓေန ဝေရန္တိ စ လဒ္ဓနာမာ စေတနာဒယော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၄။

ဝေရဗဟုလ (တိ) [ဝေရ + ဗဟုလ] များသော ရန်ရှိသော၊ ရန်များသော၊ သူ။ ဝေရဗဟုလော (အံ၊ ၂။ ၂၂၂) တိ ပုဂ္ဂလ-ဝေရေနပိ အကုသလဝေရေနပိ ဗဟုဝေရော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၀။ ဝေရဗဟုလော (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၃) တိ ဗဟုဝေရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၇။

ဝေရဘယ (နာ) [ဝေရ + ဘယ] ရန်-မှ-ကို-ကြောက်ခြင်း။ (၂) ရန်နှင့်ဘေး။ (၃) ရန်ဟူသောဘေး။ (၁) သော အခါဒန္တောပိ ဝေရဘယေန သဗ္ဗေ တေ ဒါသေ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ ၅၃၈။ (၂) ဝေရဘယာတီတ ၁-ကြည့်။ (၃) ဝေရဘယာတီတ ၂-ကြည့်။

ဝေရဘယာတီတ (တိ) [ဝေရဘယ + အတီတ] (၁) ရန်ဘေး-ဘေးရန်-ကို ကျော်လွန်ပြီးသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရန်, ကိလေသာရန်နှင့် အတ္တာနုဝါဒ စသောဘေးကို လွန်ပြီးသော၊ သူ။ (၂) (ပါဏာတိပါတစသော) ရန် ၅-ပါး ဟူသော ဘေးကို လွန်ပြီးသော၊ သူ။ (၁) ဗုဒ္ဓ ဝေရဘယာတီတံ၊ အာဟု သတ္ထပ္ပဟာယိနံ။ ကွတိဝုတ်။ ၂၃၄။ ပုဂ္ဂလဝေရံ ကိလေသဝေရံ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယဉ္စ အတိက္ကန္တတ္တာ ဝေရဘယာတီတံ။ ကွတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၆။ (၂) ဗုဒ္ဓ

ဝေရဘယာတီတံ၊ မယံ ပုစ္ဆာမ ဂေါတမံ။ သုတ္တန်။ ၃၀၄။ ပဗ္ဗဝေရဘယာနံ အတီတတ္တာ ဝေရဘယာတီတံ။ သုတ္တန်၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝေရမဏီပစ္စယ (ပု) | ဝေရမဏီ + ပစ္စယ | ကြဉ်ရှောင် - ရှောင်ကြဉ် - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိပစ္စယာ စ အနေကေ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘာဝနာ-ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၄၆၇-၈။

ဝေရမဏီလက္ခဏ (တိ) | ဝေရမဏီ + လက္ခဏ | ကြဉ်ရှောင် - ရှောင်ကြဉ်- ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ တတ္ထ ဝေရမဏီလက္ခဏံ သီလံ။ ပေဋကော။ ၂၅၄။

ဝေရမဏီသတ္တ (ပု) | ဝေရမဏီ + သတ္တ | ကြဉ်ရှောင် - ရှောင်ကြဉ် - သော သတ္တဝါ။ ဒဒတော ပုညံ ပဝဍ္ဎတိတိ ---------- ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီသတ္တာနံ အဘာယံ ဒေတိ။ ပေဋကော။ ၃၂၃။

ဝေရမဏီသိက္ခာပဒ (န) | ဝေရမဏီ + သိက္ခာပဒ | (၁) (အကုသိုလ်ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်ကို-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-ပယ်ဖျောက်-ကင်း အောင်ပြု-တစ်ဖန်မဖြစ်-ခြင်းသို့ရောက်စေ-တတ်သော သိက္ခာပုဒ်။ (၂) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်မှကြဉ်ရှောင်ကြောင်းဖြစ် သော သိက္ခာပုဒ်။ (၁) (၂) ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။ ခုဒ္ဒက။ ၁။ ဝေရံ မဏာတီတိ ဝေရမဏီ၊ ဝေရံ ပဇဟတီ၊ ဝိနောဒေတိ၊ ဗျန္တီကရောတိ၊ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ အတ္ထော။ ဝိရမတိ ဝါ ဧတာယ ကရဏဘူတာယ ဝေရမှာ ပုဂ္ဂလောတိ ဝိကာရဿ ဝေကာရံ ကတွာ ဝေရမဏီ။ --- ဝေရမဏီ ဧဝ သိက္ခာပဒံ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၅။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၂၀။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၉။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၆)။

ဝေရမဏီဟေတု (ပု) | ဝေရမဏီ + ဟေတု။ (နိပါတသမုဒါယ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၅၅)။ | ဝေရမဏီပစ္စယ-ကြည့်။ ရာဇာနော ------- ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီဟေတု ဟနန္တိ ဝါ ဗန္ဓန္တိ ဝါ ပဗ္ဘာဇေန္တိ ဝါ ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရောန္တိတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၈၃-၅။

ဝေရမဏီ (ထိ) | ဝေရ + မဏ + အ + ဣ။ ဝိ + ရမု + ယု + ဣ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၅၁။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၉၄။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၅။ စူဠနိ၊ ၆။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဒီ၊ ဠီ၊ ၁။ ၂၈၃၊ ၃၃၃။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၉၊ ၃၂၀-၁။ ဒီ၊ ဠီ၊ ၃။ ၂၇၂။ မ၊ ဠီ၊ ၁။ ၂၃၉၊ ၃၀၅။ မ၊ ဠီ၊ ၃။ ၃၀၈။ အံ၊ ဠီ၊ ၂။ ၂၄။ မဏိမဇ္ဈေ။ ၁။ ၃၄၂။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၂။ ၁၃၄။ ဓာန်၊ ဠီ။ ၁၆၀။ အချို့၌ ရဿပြုသည်။ ဝေရမဏ္ဍ-သံ။ ဝေရမဏီ-သက္ကတပိဋကဝေရမဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (အကုသိုလ်ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်ကို-ညှဉ်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-ပယ်ဖျောက်-ကင်း အောင်ပြု - ထုတ်ဆောင် - တားမြစ် - တတ် သောတရား (ဝိရတိ, စေတနာ, သိက္ခာပုဒ်)။ (၂) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ် ရှောင်-ရှောင်ကြဉ်-ကြောင်း(ဝိရတိ, စေတနာ, သိက္ခာပုဒ်)။ (၃)(အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ်ရှောင်-ရှောင်ကြဉ်-ခြင်း။ (၄)(အကုသိုလ် ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၅) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ် ရှောင်-ရှောင်ကြဉ်-တတ်သော၊ သူ။

(၁) (အကုသိုလ်ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်ကို-ညှဉ်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-ပယ်စွန့်-ပယ်ဖျောက်-ကင်း အောင်ပြု - ထုတ်ဆောင် - တားမြစ် - တတ် သောတရား (ဝိရတိ, စေတနာ, သိက္ခာပုဒ်)။

(၂) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ်ရှောင်-ရှောင်ကြဉ်-ကြောင်း (ဝိရတိ, စေတနာ, သိက္ခာပုဒ်)။ (၃) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ်ရှောင် - ရှောင်ကြဉ် - ခြင်း။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၉။ တတ္တ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီတိ-အာဒီသု ဝေရမဏီ နာမ ဝိရတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။ ဝေရဟေတုတာယ ဝေရံ ဝုစ္စတိ ပါဏာတိပါတာဒိပါပဓမ္မော၊ တံ မဏတိ ---- နီဟရတီတိ (နိဝါရေတီတိ) ဝေရမဏီ။ တတော ဝါ ပါပဓမ္မတော ဝိရမတိ ဧတာယာတိ " ဝိရမဏီ " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန ဣကာရသ ဧကာရံ ကတ္ဝာ "ဝေရမဏီ" တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၀ - ၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ ကုသလံ။ မ၊ ၁။ ၅၈။ ဝေရံ မဏတီတိ ဝေရမဏီ၊ ဝေရံ ပဇဟတီတိ အတ္ထော။ ဝိရမတိ ဝါ ဧတာယ ကရဏဘူတာယ, ဝိကာရသ ဝေကာရံ ကတ္ဝာပိ ဝေရမဏီ။ ---- အတ္ထတော ပန ဝေရမဏီတိ ကုသလ-စိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ဝိရတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၆။ ဝေရန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိပါပဓမ္မံ။ သော ဟိ ဝေရဟေတုတာယ " ဝေရ " နှိ ဝုစ္စတိ၊ တံ မဏတိ --------- နိဝါရေတီတိ ဝေရမဏီ။ တေနာဟ " ပဇဟတီ " တိ။ " ဝိရမဏီ " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန ဝေ-ကာရံ ကတ္ဝာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၅။ မုသာဝါဒါ ဝေရမဏီ (မ၊ ၃။ ၁၁၈) တိအာဒီသု ဝိရတိပိ စေတနာပိ ဝဋ္ဋတိ။ ------ ဝေရံ မဏတိ ဝိနာသေတီတိ ဝေရမဏိ။ ဣဒမ္ပိ သြရမန (ဏ ?) သေဝ ဝေဝစနံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၉၄။ ဝိရမတိ ဧတာယာတိ ဝေရမဏီဝိရတိ ဝုစ္စတိ။ သာ မုသာဝါဒတော ဝိရမဏသ ကာရဏဘာဝတော စေတနာပိ ဝေရသ မဏနတော ဝိနာသနတော ဝိရတိပီတိ အာဟ " ဝိရတိပိ စေတနာပိ ဝဋ္ဋတီ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၈။ ယာ တသ္မိ သမယေ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ။ အဘိ၊ ၈။ ၇၆။ ဝေရံ မဏတိ ဝိနာသေတီတိ ဝေရမဏီ။ ဣဒမ္ပိ သြရမဏသေဝ ဝေဝစနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၃၅။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁၆၄။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၈။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၄။ မ၊ ၂။ ၁၅၇။ သံ၊ ၃။ ၈၊ ၃၀၈။ အံ၊ ၁။ ၄၁၁-၂။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇၊ ၄၆၂-၃။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၉၉၊ ၃၀၄။ ပဋိသံ။ ၄၀၊ ၄၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၁။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၀။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၆)။ ဝေရမဏိသိက္ခာပဒ-လည်းကြည့်။ (၄) (အကုသိုလ် ဒုစရိုက်ဟူသော) ရန်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ ဝိရမဏံ။ စူဋ္ဌနိ။ ၂၀၀။ ဝေရမဏီတိ ဝေရဝိနာသနံ။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၁၀။ (၅) (အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရားမှ) ကြဉ်ရှောင်-ရှောင်ကြဉ်-တတ်သော၊ သူ။ ဝေရမဏိသတ္တ-ကြည့်။

ဝေရမူလ (န) [ဝေရ + မူလ] ရန်၏အကြောင်း။ အပိ စ ဝေရီဝေရမူလဝေရသမုဂ္ဂါတဝေရ-သမုဂ္ဂါတုပါယေဟိ -----။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝေရမူလက (တိ) [ဝေရ + မူလ + က။ ထီ-၌ ဝေရမူလိကာ။] ရန်လျှင်အကြောင်း (မူလ) ရှိသော။ ဆဋ္ဌေ " အတ္တပရိတ္တာဏံ

ကရောန္တာ " တိ ဣဒံ နစ ဝေရမူလိကာ အနုဒ္ဓံသနာတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၂။

ဝေရမ္ဘာ (တိ) [အနိ၊ ပါဋိ။ (ဝိ + ရမ္ဘ + ဏ?) ဝဲရမ္ဘ-သံ။ (ပု) ဝဲရမ္ဘ-သက္ကတပိဋက။] (ပု) (၁) ဝေရမ္ဘမည်သော-လေကြီး-လေမုန်တိုင်းကြီး။ (ထီ) (၂) တောင်ဂူ (တောင်ကို ထွင်း၍ ပြုလုပ်ထားသော ဂူ)။ (၃) ချိုင့်ဝှမ်းရာအရပ်။ (နဲ) (၄) ဝေရမ္ဘသုတ်။ (၁) ဥပရိဘိက္ခဝေ အာကာသေ ဝေရမ္ဘာ နာမ ဝါတာ ဝါယန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၄၂၈။ ဝေရမ္ဘာ ရမဏီယာ တေ (ထေရ။ ၃၀၇) တိ ဝေရမ္ဘဝါတာ ဝါယန္တာ ကိံ တေ ရမဏီယာတိ ယောဇနာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၅။ ကာလဝါတေ အတိက္ကမ္မ၊ ဝေရမ္ဘာနံ ဝသံ အဂါ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဝေရမ္ဘဝါတ-လည်းကြည့်။ (၂) (၃) ကေစိ " ဝေရမ္ဘာ နာမ ဧကာ ပဗ္ဗတဂုဟာ, ပဗ္ဘာရော " တိ စ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၅။ (၄) ဝေရမ္ဘေန သဂါထကံ။ သံ၊ ၁။ ၄၂၉။ ဝေရမ္ဘသုတ္တ-ကြည့်။

ဝေရမ္ဘ၂ (တိ) [ဝေရမ္ဘ + ဏ] ဝေရမ္ဘမည်သော- လေကြီး - လေမုန်တိုင်းကြီး - နှင့်တူသော လေ၊ အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာသော လေ။ ဝေရမ္ဘော ဝါတော ဝါယတီ (အံ၊ ၁။ ၁၃၆) တိ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဝါယန္တော ဝါတော ဝါယတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၆။ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဝါယန္တော ဝါတော ဝေရမ္ဘောတိ ဝုစ္စတိ ဝေရမ္ဘဝါတသဒိသတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝေရမ္ဘဝါတ (ပု) [ဝေရမ္ဘ + ဝါတ] ဝေရမ္ဘမည်သော-လေကြီး-လေမုန်တိုင်းကြီး။ ဥပရိဘိက္ခဝေ အာကာသေ ဝေရမ္ဘာ နာမ ဝါတာ ဝါယန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၄၂၈။ ဝေရမ္ဘဝါတာတိ ဧဝံနာမကာ မဟာဝါတာ။ ကီဒိသေ ပန ဌာနေ တေ ဝါတာ ဝါယန္တီတိ? ယတ္ထ ဌိတဿ စတ္တာရော ဒီပါ ဥပ္ပလိနိပတ္တမတ္တာ ဟုတ္ဝာ ပညာယန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၂။ အဓိမတ္တာ ဝါတာ၊ ကာဋ္ဌဝါတာ၊ ဝေရမ္ဘဝါတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၆။ စူဋ္ဌနိ။ ၁၀၉၊ ၂၆၆၊ ၃၀၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂။ ဝေရမ္ဘဝါတာတိ ယောဇနတော ဥပရိ ဝါယနဝါတာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၉)။ (ဝေရမ္ဘမည်သော လေကြီးသည်-- ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းတို့ကို အထက်ကောင်းကင်မှ ကြည့်သည့်အခါ ကြာရွက်ခန့်မျှ မြင်ရလောက်အောင် အလွန်မြင့်သော အထက်ကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်သည်။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၂။ တစ်ယူဇနာမှ အထက် မြင့်သောကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်သည်။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၉)။

ဝေရမ္ဘဝါတက္ခိတ္တ (တိ) [ဝေရမ္ဘဝါတ + ခိတ္တ] ဝေရမ္ဘမည်သော လေသည် ပစ်ချအပ်သော။ တဿ ဝေရမ္ဘဝါတက္ခိတ္တဿ အညေနေဝ ပါဒါ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၄၂၈။

ဝေရမ္ဘဝါတဓာရာသံဃဋ္ဋန (နဲ) [ဝေရမ္ဘဝါတ + ဓာရာ + သံဃဋ္ဋန] ဝေရမ္ဘမည်သောလေ၏-အယဉ်-အလျဉ်-၏-နှင့်-ထိခိုက်ခြင်း။ မေဃပဋလတော ဝေရမ္ဘဝါတ-ဓာရာသံဃဋ္ဋနတော ဝိဇ္ဇုတာ ဝိယ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈။

ဝေရမ္ဘဝါတမုခ (နဲ) [ဝေရမ္ဘဝါတ + မုခ] ဝေရမ္ဘမည်သောလေ၏အဝ၊ (ဝေရမ္ဘလေ၏ သွားရာ လမ်းကြောင်း)။ ဝေရမ္ဘဝါတမုခေ ဗျသနံ ဂတောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၉-၄၀။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၃၇)။

ဝေရမ္ဘဝါတသဒိသ (တိ) [ဝေရမ္ဘဝါတ + သဒိသ] ဝေရမ္ဘမည်သော လေနှင့်တူသော။

ယသွာ သမုဒ္ဒပိဒ္ဓေ အန္တရန္တရာ ဝေရမ္ဘဝါတ-သဒိသော မဟာဝါတော ဥဒ္ဓဟိတွာ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဝေရမ္ဘဝါတသမုဒ္ဓိတ (တိ) [ဝေရမ္ဘဝါတ + သမုဒ္ဓိတ] ဝေရမ္ဘမည်သော လေကြောင့် တက်သော။ သတ္ထေ ဒိသာဘာဂါ --------- ဝေရမ္ဘဝါတသမုဒ္ဓိတကိ်သုကကဏ်ိကာရပုပ္ဖ-စုဏ္ဏသမာကိဏ္ဏာ ဝိယ စ ဝိပ္ပကာသန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၀)။

ဝေရမ္ဘသုတ္တ (နာ) [ဝေရမ္ဘ + သုတ္တ] ဝေရမ္ဘသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၂၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝေရရဟိတ (တိ) [ဝေရ + ရဟိတ] ရန်မှကင်းသော၊ ရန်ကင်းသော။ အဝေရာတိ ဝေရရဟိတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၅၅)။

ဝေရဝစန (နာ) [ဝေရ + ဝစန] ရန်မူသော စကား၊ ရန်မူ၍ ဆိုသောစကား၊ ရန်စကား။ အဟံ သတ္ထာရံ ဝေရဝစနေန အဝစံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၅။

ဝေရဝန္တု (တိ) [ဝေရ + ဝန္တု။ ထိ-၌ ဝေရဝတိ။ ဝေရဝတ်-သံ။] (၁) များသော ရန်ရှိ- ရန်များ- သော၊ သူ။ (၂) အကုသိလ ဒုစရိုက်ဟူသော ရန်-မကောင်းမှု-ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝေရဝါ (ဇာ၊ ၁။ ၂၅၄)တိ အတိတိက္ခဿ ပန သတ္ထေပိ ရဋ္ဌဝါသိနော ဝေရိနော ဟောန္တိတိ သော ဝေရဝါ နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။ (၂) ဝေရီန (ပေတ။ ၂၀၃) နှင့် ဝေရဝန္တံ ဝေရာနံ ဝသေန ပါဏာတိပါတာဒီနံ ဝသေန စ ကတပါပံ ပုဂ္ဂလံ ဒါနသီလာဒိ-ဝတတော နဝိသောဓေတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၆။

ဝေရဝသိက (တိ) [ဝေရဝသ + ဏ္ဍက] ရန်၏အလိုသို့ လိုက်သော။ ပုရောဟိတော ဝေရဝသိကော ဟုတွာ မုသာဝါဒံ အကာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁၁။

ဝေရဝိနာသန (နာ) [ဝေရ + ဝိနာသန] ရန်ကို - ဖျက်ဆီး - ပယ်ဖျောက် - ခြင်း။ ဝေရမဏီတိ ဝေရဝိနာသနံ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀။

ဝေရဝိရဟိတ (တိ) [ဝေရ + ဝိရဟိတ] ဝေရရဟိတ-ကြည့်။ အဝေရန္တိ ဝေရဝိရဟိတံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝေရဝူပသမ (ပု) [ဝေရ + ဝူပသမ] ရန်၏- ငြိမ်း- ငြိမ်းအေး-ခြင်း၊ ရန်ကို-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး - စေခြင်း။ ဝေရသမ္မုဠ္ဠိတော ဝေရဝူပသမော မေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝေရဝူပသမန (နာ) [ဝေရ + ဝူပသမန^{3}] ရန်၏-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။ စတုဗြဟ္မဝိဟာရ-ပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ တဿ သတ္ထသော ဝေရဝူပသမနတော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၂။

ဝေရဝေဂသမုဿာဟိတမာနသ (တိ) [ဝေရ + ဝေဂ + သမုဿာဟိတ + မာနသ] ရန်၏အဟုန်သည် - ကောင်းစွာတိုက်တွန်း - ကောင်း စွာဖြစ်စေ - အပ်သော စိတ်နှလုံးရှိသော။ သာ -------- ဝေရဝေဂသမုဿာ-ဟိတမာနသာ နဂရာဘိမုခီ ပက္ခန္ဒိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။

ဝေရသံသဂ္ဂ (ပု) [ဝေရ + သံသဂ္ဂ] ရန်- ရန်သူ -နှင့် -နှီးနှော - ရောနှော -ရောယှက်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေရသံသဂ္ဂသံသဒ္ဓ (တိ) [ဝေရသံသဂ္ဂ + သံသဒ္ဓ] ရန် - ရန်သူ - နှင့် - နှီးနှော-ရောနှော - ရောယှက် - ခြင်းဖြင့် - နှီးနှော-ရောနှော - ရောယှက် - သော။

ဝေရသဲသဂ္ဂသဲသဒ္ဒေါ (ဓမ္မ။ ၅၅) တိ ----- ဝေရသဲသဂ္ဂေန သဲသဒ္ဒေါ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝေရသဠနက (တိ) [ဝေရ + သဠနက။ ထိ - ၌ ဝေရသဠနိကာ။] ရန်ကိုဖြစ်ပွားစေတတ်သော။ တတော ဧဝ စေတော ဘာယိတဗ္ဗာ ဝေရသဠနကာ နာမာတိ။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၉၄။

ဝေရသညိတ (တိ) [ဝေရ + သညိတ] ရန်ဟု - မှတ် - ဆို - ခေါ်ဝေါ် - အပ်သော။ ဝေရဟေတုတာယ ဝေရသညိတံ ပါဏာတိပါတာဒိပါပဓမ္မံ မဏာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၅၂)။

ဝေရသဒ္ဓ (ပု) [ဝေရ + သဒ္ဓ] ဝေရ-သဒ္ဓါ။ ဝေရဟူသော သဒ္ဓါ။ တဒေတံ ပါဠိယံ ဝေရသဒ္ဓသေဝ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ---ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၈။ (-နေတ္တိ၊ ဦ။ ၁၀၆)။

ဝေရသမုဋ္ဌါတ (ပု) [ဝေရ + သမုဋ္ဌါတ] (၁) ရန်ကိုအကြွင်းမဲ့- ပယ်သတ်- ပယ်နှုတ်-ပယ်ဖျက်-ခြင်း။ (၂) ရန်ကို အကြွင်းမဲ့-ပယ်သတ်-ပယ်နှုတ်-ပယ်ဖျက်-ရာ။(၁)(၂) အပိ စ ဝေရီ-ဝေရမူလ-ဝေရသမုဋ္ဌါတ-ဝေရသမုဋ္ဌါတု ပါယေဟိ ---------- ယောဇေတွာပေ'တာနိ ဥပမာတော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၃။ ဝေရဥပသမ-လည်းကြည့်။

ဝေရသမုဋ္ဌါတုပါယ (ပု) [ဝေရသမုဋ္ဌါတ + ဥပါယ] ရန်ကို အကြွင်းမဲ့ - ပယ်သတ်-ပယ်နှုတ် - ပယ်ဖျက် - ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝေရသမုဋ္ဌါတ-ကြည့်။

ဝေရသမုဒါစာရ (ပု) [ဝေရ + သမုဒါစာရ] ရန်၏- တိုးပွါး -ဖြစ်ပွါး- လွှမ်းမိုး၍ဖြစ်-ခြင်း။ ဝေရသမုဒါစာရံ အပဿတော ပဋိညာဏ္ဏတရဿ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝေရသုတ္တ (နှ) [ဝေရ + သုတ္တ] ဝေရသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၆၁။

ဝေရဟစ္စာနိ (ပု) [ဝေရဟတ+ဏျ- ဝေရဟစ္စ+ဏာန - ဝေရဟစ္စာန + ဣ။ အပစ္စအနက်၌ ဣ (ဏိ) ပစ္စည်းသက်။ ဝဲရဟတျ - သံ။ ဝေရဟစ္စသ အပစ်ံ ဝေရဟစ္စာနော။ တသ အပစ်ံ ဝေရဟစ္စာနိ ?။ တဒ္ဓိတ်နှစ်ထပ်ဆင့်၍ သက်သည်။] (၁) ဝေရဟစ္စာနိမည်သော (အနွယ်)။ (၂) ဝေရဟစ္စာနိသုတ်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁ - သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၃၇။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၁၃။ လောဟိစ္စော ဝေရဟစ္စာနိ။ သံ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဝေရဟစ္စာနိဂေါတ္တ (တိ) [ဝေရဟစ္စာနိ + ဂေါတ္တ။ ဝဲရဟတျ - သံ။ ဝေရဟစ္စသ အပစ်ံ ဝေရဟစ္စာနော၊ တသ အပစ်ံ ဝေရဟစ္စာနိ။ တဒ္ဓိတ်နှစ်ထပ်ဆင့်၍ သက်သည်။] ဝေရဟစ္စာနိ အနွယ်ဖြစ်သော။ အထ ခေါ ဝေရဟစ္စာနိဂေါတ္တာယ ဗြာဟ္မဏိယာ -----။ သံ၊ ၂။ ၃၃၇-၉။

ဝေရဟစ္စာနိသုတ္တ (နှ) [ဝေရဟစ္စာနိ + သုတ္တ] ဝေရဟစ္စာနိသုတ်။ ဝေရဟစ္စာနိ (၂) ကြည့်။

ဝေရဟေတု (ပု) [ဝေရ + ဟေတု] ရန် (အမျက် ဒေါသ) ၏ အကြောင်း။ ဝက္ခမာနနယေန စ ဝေရဟေတုတာယ ဝေရံ ဝုစ္စတိ ပါဏာတိပါတာဒိပါပဓမ္မော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၃။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၀။ (-ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၂။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၀၅)။

ဝေရာနုပ္ပါဒနလက္ခဏာ (နာ) [ဝေရ + အနုပ္ပါဒန + လက္ခဏာ] ရန်ကို မဖြစ်စေခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ ဝေရာနုပ္ပါဒနလက္ခဏောန ဧကလက္ခဏာတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၈၉။

ဝေရာပထ (ပု) [အနိ၊ ပါဠိ] ဝေရာပထ-တိုင်း - ပြည် - နိုင်ငံ။ ဝေသုဂ် ဂစ္ဆတိ၊ ဝေရာပထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၂၆။ တိဂုမ္ဗံ ဂစ္ဆတိတိအာဒီနိ မူလပဒံ ဂစ္ဆတိတိ ပရိယောသာနာနိ စတုဝီသတိ ပဒါနိ ရဋ္ဌနာမေန ဝုတ္တာနိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၂။

ဝေရာဘာဝ (ပု) [ဝေရ + အဘာဝ] ရန်- ရန်ငြိုး- (အမျက်ဒေါသ) ၏ မရှိခြင်း။ " အဗျာပဇ္ဇာ " တိအာဒီသု ဝေရာဘာဝါ တမ္မူလကဗျာပါဒါဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ (-ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၄။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၅။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၄၀)။

ဝေရာဘာဝဟေတု (ပု) [ဝေရာဘာဝ + ဟေတု] ရန်-ရန်ငြိုး-(အမျက်ဒေါသ) မရှိခြင်း၏အကြောင်း။ သယမ္ပိ ဝေရရဟိတတ္တာ, တံသမင်္ဂီနော ဝေရာဘာဝဟေတုတ္တာ စ အဝေရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝေရာဘာဝါပါဒန (နာ) [ဝေရာဘာဝ + အာပါဒန] ရန်-ရန်ငြိုး- (အမျက်ဒေါသ) မရှိခြင်းသို့ရောက်စေခြင်း။ တယိဒံ သဲသာမန်ကိတ္တိသဒ္ဒေန ----- ဝေရာဘာဝါပါဒနေန စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝေရာယတိ (ကြိ) [ဝေရ + အာယ + တိ။ နာမဓာတ်။ ဝဲရာယတေ - သံ။] ရန်ကိုပြုတတ်၏။ သဒ္ဒါယတိ၊ ဝေရာယတိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၀။

ဝေရာဝမန (နာ) [ဝေရ + အဝမန] ရန် - မပွား - မများ - ခြင်း။ ဝေရာဝမနေန ဧကလက္ခဏာတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၈၉။

ဝေရာဝဟ (တိ) [ဝေရ + အာဝဟ] ရန်ကို ဆောင်တတ်သော။ ဥဘယေသဉ္စ ဝေရာဝဟာ။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၉၄။

ဝေရိအတ္ထ (ပု) [ဝေရ + အတ္ထ] ရန်သူ၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်သဘော။ ဝေရိအတ္ထေန သပတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၇။

ဝေရိက (တိ) [ဝေရိ + က္က။ ဝိရမိတဗ္ဗန္တိ ဝေရံ၊ တံ ပဝတ္တေတီတိ ဝေရိကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၀။ ဝဲရိက - သံ။ ဝေရိအ - ပြာ။ ဝေရိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ရန်သူ။ တတ္ထ စ ဝေရိကာ ဝေရိကေ ပါတေတ္တာ မာရေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၆၄)။

ဝေရိကိစ္စ (နာ) [ဝေရိ + ကိစ္စ] ရန်သူ၏ အမှုကိစ္စ။ ဝေရိကိစ္စံ ကရောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၆။

ဝေရိယရ (နာ) [ဝေရိ + ယရ] ရန်သူတို့ကို သတ်ရာဖြစ်သော အိမ်။ ဝေရိယရံ စောရာနံ မာရဏာတ္ထာယ ကတန္တိ ကုရုန္ဒိအာဒီသု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၆)။

ဝေရိယာတ (ပု) [ဝေရိ + ယာတ] ရန်သူကို-သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်း။ ဝေရိယာတော နာမ ဝေရိပုဂ္ဂလေ သတိတိ အာဟ " ဝေရိပုဂ္ဂလံ လဘတိ " တိ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝေရိစိတ္တ (တိ) [ဝေရိ + စိတ္တ] (၁) ရန်-အမျက်ဒေါသ-နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (နာ) (၂) ရန်-အမျက်ဒေါသ-နှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ (၁)ဝေရိစိတ္တဿ ဒေဝတ္တဿ ရုဟိရုပ္ပါဒကမ္မံ အာနန္တရိကံ ဟောတိ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ (နာ) (၂) ဒိဋ္ဌမတ္တေနေဝ

ဝေရီစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ---------- ဇိဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၈၅။

ဝေရီဇာတက (နာ) [ဝေရီ + ဇာတက] ဝေရီဇာတ် (၂-ဇာတ်)။ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂ - ၌ ယင်း ဝေရီဇာတ်ကို " ကပိဇာတ် " ဟူ၍ ခေါ်သေး၏)။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၇ - နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၇။

ဝေရိဋ္ဌာန (နာ) [ဝေရီ + ဋ္ဌာန] (၁) ရန်သူ၏- အရပ် - ဋ္ဌာန။ (၂) ရန်သူ၏ - အရာ - ဋ္ဌာန။ (၁) ဝေရိဋ္ဌာနေဝ သန္တာ နာမ ဇဝံ ဝိနဿန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။ (၂) ဝေရီ ဝေရိဋ္ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၆)။

ဝေရိဓမ္မ (ပု) [ဝေရီ + ဓမ္မ] ရန်သူ - ရန်ရှိသောသူ - တို့၏ တရား။ တဉ် ဝေရိဓမ္မဘာဝတော ---- " ဝေရ " ကို ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝေရိပက္ခ (ပု) [ဝေရီ + ပက္ခ] ရန်သူ၏- အဘို့-အပင်း-အသင်း။ သံဃံ ပန အတ္တနော ဝေရိပက္ခေ ဌိတံ မညမာနော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝေရိပစ္စာမိတ္တ (ပု) [ဝေရီ + ပစ္စာမိတ္တ] (၁) ဝေရီ ဟုဆိုအပ်သော ရန်သူ။ (၂) အလွန် ဆိုးရွား ကြမ်းကြုတ်သော ရန်သူ။ (၁) (၂) ဝေရိပစ္စာမိတ္တာနံ ဝစနံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၂၈။

ဝေရိပရိသက်ာ (ထီ) [ဝေရီ + ပရိသက်ာ] ရန်သူဟူ၍ ယုံမှားခြင်း။ ဗျာပါဒဝိဟိသာ-ဝိတက္ကဝိရဟေ ဝေရိပရိသက်ာယ အဘ်ာဝေ -------- ကောဓပွဟာနေန သုခံ သုပတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၃။

ဝေရီ (ရိ) ပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေရီ + ပုဂ္ဂလ] ရန်သူဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ အဂုံတ္တရဋ္ဌကထာယံ ပန ပဋမံ ဝေရိပုဂ္ဂလော ကရုဏာယိတတ္တော ---- ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၆-၇)။

ဝေရီ (ရိ) ပုရိသ (ပု) [ဝေရီ + ပုရိသ] ရန်သူဖြစ်သော ယောက်ျား။ ယထာ စ အနတ္တကာရိနာ ဝေရိပုရိသေန သဒ္ဓိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ဝေရိဘယ (နာ) [ဝေရီ + ဘယ] ရန်သူမှဖြစ်သော ဘေး။ စောရဘယမိဝ ဒုက္ခံ၊ ဝေရိဘယမိဝ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၄၈)။

ဝေရိဘိက္ခု (ပု) [ဝေရီ + ဘိက္ခု] ရန်သူဖြစ်သောရဟန်း။ အတ္တနော ဝေရိဘိက္ခုဿ ပတ္တံ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-၂၂၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၊ ၅၆)။

ဝေရိမန (တိ) [ဝေရီ + မန] ရန်သူ၏ စိတ်ရှိသော၊ ရန်-အမျက်ဒေါသ-နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝေရိစိတ္တ - လည်းကြည့်။ ပရမနာ ဝေရိမနာ နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၂။

ဝေရိမနုဿ (ပု) [ဝေရီ + မနုဿ] ရန်သူဖြစ်သောလူ။ တေန ဟိ ဝေရိမနုဿော ဝေါ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၂။

ဝေရိမရဏာနုဿရဏာ (နာ) [ဝေရီ + မရဏ + အနုဿရဏ] ရန်သူဖြစ်သော သူ၏ သေခြင်းကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ အနိဋ္ဌဇနမရဏာနုဿရဏော ပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေရိနံ ဝေရိမရဏာနုဿရဏော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂။

ဝေရိမာရဏာ (နာ) [ဝေရီ + မာရဏ] ရန်သူကို သတ်ခြင်း။ ခီလနမန္တော နာမ

ဝေရိမာရဏတ္ထာယ ---------- ပထဝိယံ အာကောဋနမန္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉။

ဝေရိယက္ခာဗာဓ (ပု) [ဝေရီ + ယက္ခ + အာဗာဓ] ရန်သူဖြစ်သော-နတ် - ဘီလူး - တို့ကြောင့်ဖြစ်သော အနာရောဂါ၊ ရန်သူဖြစ်သော- နတ်-ဘီလူး-ဖမ်းစားသော အနာရောဂါ။ အပမာရ - လည်းကြည့်။ အပမာရောတိ အမနုဿဂ္ဂါဟော ဝေရိယက္ခာဗာဓော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၁။

ဝေရိ (ရီ) သညာ (ထီ) [ဝေရီ + သညာ] ရန်သူဟူ၍ဖြစ်သောအမှတ်သညာ။ အဒုဌဿ ဟိ ဝေရီသုပိ ဝေရိသညာယ အဘာဝတော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၄)။

ဝေရိ (ရီ) သဒိသ (တိ) [ဝေရီ + သဒိသ] ရန်သူနှင့်တူသော။ ဝေရိသဒိသံ ပုရိသဥ္စ ဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၀။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၀)။

ဝေရီ (တိ) [ဝေရ + ဤ။ ဝေရံ ဝိရောဓော ယဿတ္ထီတိ ဝေရီ၊ ဤ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၄။ ထီ - ၌ ဝေရိနီ။ ဝဲရိန် - သံ။ ဝေရိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရန်သူ။ (၂) ရန်ရှိသော၊ ရန်နှင့်ပြည့်စုံသော။(၃) ဝေရီဇာတ်(၂-ဇာတ်)။ (၁) ဒိသော ဒိသံ ယံ တံ ကယိရာ၊ ဝေရီ ဝါ ပန ဝေရိနံ။ ဓမ္မ။ ၁၉။ ဥဒါန။ ၁၂၃။ ဝေရီ ဝါ ပန ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ဗဒ္ဓဝေရံ ဝေရိံ ဒိသွာ ------- တဿ အနယဗျသနံ ကရေယျ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၁။ ယတ္ထ ဝေရီ နိဝိသတိ၊ နဝသေ တတ္ထ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၊ ၁၆၂။ တတ္ထ ဝေရီတိ ဝေရစေတနာသမဏ္ဍိပုဂ္ဂလော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၇။ (-ပဋိသံ။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၆၊ ၁၂၇။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၃)။ (၂) ဝေရိံ ကတကိဗ္ဗိသံ နရံ။ မ၊ ၁။ ၄၇။ ဝေရိန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိပဥ္စဝေရသမန္နာဂတံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။ နဝိသောဓေတိ ဝေရိန (ပေတ။ ၂၀၃) နွှိ ဧတ္ထ ဝေရိနန္တိ ဝေရဝန္တံ ---- ပုဂ္ဂလံ ဒါနသီလာဒိဝတတော နဝိသောဓေတိ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၆။ (၃) သပရောသတ တာယိတ ဝေရီ ပုန။ ဇာ၊၁။ ၂၆။ (-၁၆၄)။ ဝေရိဇာတက-လည်းကြည့်။

ဝေရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝေရ + ဥပ္ပတ္တိ] ရန်-၏-ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ သုရာမဒမတ္တေန ဣဒံ နာမ ကတန္တိအာဒိနာ နယေန ဝေရုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၈။

ဝေရူပသမန (န) [ဝေရ + ဥပသမန] ရန်-ရန်ငြိုး (အမျက်ဒေါသ) ၏-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်းပျောက် - ခြင်း။ တေ ဗာလကာ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဝိဝါဒံ ကတ္တာ ဝေရူပသမနံ နဝိနှန္တိ နာဓိဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၅၁)။

ဝေရောစ (ပု) [ဝိရောစ + ဏ] ဝေရောစန(၃)အနက်ကြည့်။ ဝေရောစနာမက (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇၊ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂။) ကြည့်။

ဝေရောစန (ပု) [ဝိရောစန + ဏ။ (တစ်နည်း) ဝိ + ရုစ + အန။ နိရုတ္တိ ၇၈၈။ (တစ်နည်း) ဝိ + ရုစ + ယု။ ကစ္စည်း။ ၅၃၃။ ရူ။ ၅၉၁။ ဝဲရောစန - သံ။ ဝေရောယဏ - ပြာ။] (၁) (ရောင်ခြည်တစ်ထောင် အလင်းဆောင်သော) နေမင်း။ (၂) နေနတ်သား။ (၃) ဝေရောစန - မည်သော - အသုရိန်နတ်။ (၄) ဝေရောစန - မည်သော - နဂါးမင်း။ (၅) ဝေရောစန-မည်သော-ပတ္တမြားကျောက်။ (၁) (ရောင်ခြည်တစ်ထောင် အလင်းဆောင်သော) နေမင်း။ ယတော စ ဘိက္ခဝေ ဝေရောစနော အဗ္ဘုဒေတိ ယတ္ထ စ

အတ္ထမေတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၅၉-၆၀။ အဘိ၊ က။ ၂၅၈။ ဝေရောစနောတိ သူရိယော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၆။ (-ဥဒါန။ ၁၆၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၅)။ (၂) နေနတ်သား။ ဝေရောစနော မဏ္ဍလီ ဥဂ္ဂတေဇော။ သံ၊ ၁။ ၄၉။ ဝိရောစတီတိ ဝေရောစနော။သံ၊၄၊၁။ ၁၀၀။ (၃)ဝေရောစန-မည်သော - အသုရိန်နတ်။ အထ ခေါ ဝေရောစနော အသုရိန္ဒော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၇။ (၄) ဝေရောစန-မည်သော-နဂါးမင်း။ ဝေရောစနော နာမ နာဂရာဇာ ဂဂီါယ နဒိယာ ----သတ္တရတနမယံ မဏ္ဍပံ နိမ္မိနိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၂၂။ (၅) ဝေရောစန-မည်သော-ပတ္တမြား ကျောက်။ ကုသဿ ရညော ဒေဝိန္ဒော၊ အဒါ ဝေရောစနံ မဏိံ။ ဇာ၊၂။ ၇၃။ မဏိဝေ-ရောစနော ယထာ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၄) တိ အတိဝိယ ဝိရောစမာနော မဏိ ဝိယ။ ဝေရောစနော နာမ ဧကော မဏိဝိသေသောတိ ကေစိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ (-အပ၊ ၁။ ၃။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၈)။

ဝေရောစနအသုရိန္ဒသုတ္တ (နဲ) [ဝေရောစနအသုရိန္ဒ + သုတ္တ] ဝေရောစနအသုရိန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဋိ၊ ၁၁ - သံယုတ်၊ ၈-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၂၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၅။

ဝေရောစနနာမက (တိ) [ဝေရောစန + နာမ + က] ဝေရောစန အမည်ရှိသော။ ဝေရောစနနာမကေ အာဒိစ္စေ ဥဋ္ဌိတေ သော ခဇ္ဇူပနကော ---- ကာဋ္ဌကော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၆။

ဝေရောစနမဏိ (ပု) [ဝေရောစန + မဏိ] ဝေရောစန-မည်သော-ပတ္တမြား။ မဏိဝေရောစနာ ဥက္ကာ (အပ၊ ၁။ ၃) တိ ဝေရောစနမဏီဟိ ရတ္တမဏီဟိ ကတာ ဥက္ကာ ဒဏ္ဍပဒီပါ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝေရောစနဝစ (ပု) [ဝေရောစန + ဝစ] ဝေရောစန အသုရိန်၏ စကား။ နိပ္ပန္ဒသောဘနော အတ္ထော။ ဝေရောစနဝစော ဣဒံ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၇။

ဝေရောစနာမက (တိ) [ဝေရောစ + နာမ + က] ဝေရောစ အမည်ရှိသော (နတ်)။ သဗ္ဗေ ဝေရောစနာမကာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇) တိ သဗ္ဗေ အတ္တနော မာတုလဿ ရာဟုဿေဝ နာမဓရာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၂။

ဝေလတိ (ကြိ) [ဝေလု (ဝေလ) + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၅။ ဓာတွတ္ထ။ ဝေလတိ-သံ။ ဝေလ္လဣ-ပြာ။] (၁) သွား၏။ (၂) ဖျက်ဆီး၏။(၁) ဝေလတိ၊ စေလတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၅။ (၂) " ဝေလနတော " တိ ဣမိနာ ဝေလတီတိ ဝေလာ, ဝေလနံ ဝါ ဝေလာတိ ဝစနတ္ထေ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၈။

ဝေလန (နဲ) [ဝေလ + ယု။ ဝေလ စလနေ။ ကောတ္ထုဘ။ ထောမ။ ဝေလ္လန-သံ။ ဝေလ္လဏ - ပြာ။ တစ်နည်း- ဝေလန + တ္တ။ ဘာဝလောပ။] တုန်လှုပ်စေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝေလနတော ဝေလာ၊ စလယနတော ဝိနာသနတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၁- ၂။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၈)။

ဝေလန္တ (ပု၊ နဲ) [ဝေလာ + အန္တ] ကမ်း - ကမ်းပါး - ၏အဆုံး။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဦမိယော၊ ဝေလန္တမှိ ပဘိဇ္ဇရေ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၈။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၆၀။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၊ ၁၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၂၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၈၊ ၂၉၈)။

ဝေလမ္ဘက (ပု) [ဝိ + လမ္ဘ + ဏွ။ ဝိဒုမ္ဘ၊ ဝိလမ္ဘက-သံ။ ဝေလံဗ - ပြာ။ ဝေလမ္ဘက-သက္ကဋ္ဌပိဋ္ဌက။ တိရောကရဏေ အနုကရဏေ စ။ အတုခိုး - အတုယူ - သူ။ ထောမ။] ဂျွမ်းသမား (သျ)။ တာယ ကီဋ္ဌန္တိ ဝေလမ္ဘကာ ဝိယ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅။

ဝေလယတိ (ကြိ) [ဝေလ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၄။ ဝေလယတိ - သံ။] (၁) တည်၏။ (၂) ညွှန်ပြ၏။ (၃) တုန်လှုပ်စေ - ဖျက်ဆီး- တတ်၏။ (၁) ဝေလယတိ ပရိစ္ဆေဒဝသေန တိဋ္ဌတီတိ ဝေလာ၊ သီမာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။(၂) ဝေလီယတိ ခဏမုဟုတ္တာ-ဒိဝသေန ဥပဒိသီယတီတိ ဝေလာ၊ ကာလော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။ (၃) ဝေလယတိ သံကိလေ-သပက္ခံ စာလယတီတိ ဝေလာ၊ သီလံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။ ဝေလာယတိ-လည်းကြည့်။

ဝေလာ[၁] (ဓီ) [ဝေလ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၄။ ဝေလာ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အချိန်၊ အခါ၊ ကာလ။ (၂) အစု၊ အပုံ။ (၃) အပိုင်းအခြား၊ (က) မြစ်သမုဒ္ဒရာစသည်တို့၏-ကမ်း-ကမ်းပါး-ဟူသော အပိုင်းအခြား။ (ခ) စည်းကမ်း- စည်းမျဉ်း- ဥပဒေ-ဟူသော အပိုင်းအခြား။ (ဂ) သီလ, သိက္ခာပုဒ်-ဟူသော အပိုင်းအခြား။ (ဃ) သုစရိုက်ဟူသော အပိုင်းခြား။ (၄) (က) စောင့်စည်းခြင်း-အပိုင်းအခြား-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ (ခ) မောင်ကြီး, မောင်ငယ်, ဦးရီး, ဦးလေး-ဟူသော အပိုင်းအခြား။ (၅) (က) အကုသိုလ် ဒုစရိုက်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဝိရတိ။ (ခ) ဒုသီလ ကိုဖျက် ဆီးတတ်သော သီလ။ (၆) တံတား၊ ကန်ပေါင်၊ ကန်သင်း။

(၁) အချိန်၊ အခါ၊ ကာလ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဒီ၊ ၂။ ၇၆။ ဥဒါန။ ၇၇။ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ အယံ ကာလဝေလာ နာမ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁။ ဝေလီယတိ ခဏမုဟုတ္တာဒိဝသေန ဥပဒိသီယတီတိ ဝေလာ၊ ကာလော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။ တာယံ ဝေလာယ (အံ၊ ၁။ ၁၄၂) နွှိ တသ္မိံ ကာလေ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၃။ (-သံ၊ ၁။ ၅၊ ၄၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၃။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၃)။ (၂) အစု၊ အပုံ။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဥရုဝေလာယနွှိ မဟာဝေလာယံ၊ မဟန္တေ ဝါလိကရာသိမှီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၄။ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ရာသိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၃။ (-သံ၊ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈-၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၃)။

(၃) အပိုင်းအခြား၊ (က) မြစ်သမုဒ္ဒရာစသည်တို့၏-ကမ်း-ကမ်းပါး-ဟူသောအပိုင်းအခြား။ ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီ (ဝိ၊ ၄။ ၄၁၉) တိ ဝီစီနံ ဩသက္ကနကန္ဒရံ မရိယာဒဝေလံ နာတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၃။ ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီ (အံ၊ ၃။ ၃၉။ ဥဒါန။၁၄၀) တိ အယံ သီမဝေလာ နာမ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁။ ဝေလယတိ ပရိစ္ဆေဒဝသေန တိဋ္ဌတီတိ ဝေလာ၊ သီမာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။ ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီတိ ဧတ္ထ သီမာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ ဗလံ ဝေလာ သမုဒ္ဒဿာ (ဇာ၊၁။၁၉၃) တိ မဟာသမုဒ္ဒဿ ---- ဝိနာသေတုံ သမတ္ထတာယ ဝေလာ ဗလံ နာမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၉၄။ (-အပ၊ ၁။ ၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၃)။ (ခ) ဝေလာတိဝတ္တ-ကြည့်။ (ဂ) သီလ, သိက္ခာပုဒ်-ဟူသောအပိုင်းအခြား။ ဘဂဝါ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿတိ၊ ဝေလံ

မရိယာဒံ အာဏာ ဌပေဿတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဝေလန္တိ သိက္ခာပဒဝေလံ။ မရိယာဒန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ သိက္ခာပဒဉ္စိ အနတိက္ကမနီယဌေန "ဝေလာ, မရိယာဒါ" တိ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။ "ဝေလာအနတိက္ကမော သေတုယာတော" တိ စ "ဝေလာ စေသာ အဝိတက္ကမနဌေနာ" တိ စ အယံ သီလဝေလာ နာမ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁။ ဝေလယတိ သံကိလေသပက္ခံ စာလယတီတိ ဝေလာ သီလံ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၇၈။ (-ထေရ။ ၃၀၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၁)။ (ဃ) သုစရိုက်ဟူသော အပိုင်းအခြား။ ဝေလာအနတိက္ကမ-ကြည့်။

(၄) (က) စောင့်စည်းခြင်း-အပိုင်းအခြား-အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။ (ခ) မောင်ကြီး, မောင်ငယ်, ဦးရီး, ဦးလေး-ဟူသော အပိုင်းအခြား။ အသာ လောကိ'တ္ထိယော နာမ၊ ဝေလာ တာသံ နဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၈)။ ဝေလာ တာသံ နဝိဇ္ဇတီတိ အမ္ဟ တာသံ ဣတ္ထိနံ ---- ဝေလာ သံဝရော မရိယာဒါ ပမာဏံ နာမ နတ္ထိ ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၆။ ပကတိယာ လောကေ ဇေဌဘာတာ ကနိဋ္ဌဘာတာ မာတုလောတိအာဒိကာ ဝေလာ မရိယာဒါ တာသံ နဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၄၆။ (၅) (က) အကုသိုလ်ဒုစရိုက်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဝိရတိ။ ဝေလာအနတိက္ကမော သေတုယာတော သမ္မာဝါစာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၇၆။ ဝေလာယတီတိ ဝါ ဝေလာ၊ စလယတီ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။ ကိံ ဝေလာယတိ ? စတုဋ္ဌံ ဝစီဒုစ္စရိတံ၊ ဣတိ ဝေလာယနတော ဝေလာ။ ----- ဇဝမေတ္ထ ပဒဒွယဝသေနာပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၈)။ (ခ) ဝေလာ စ သံဝရံ သီလံ၊ စိတ္တသ အဘိဟာသနံ။ ထေရ။ ၃၀၉။ ဝေလာယတီ ဝါ ဒုဿီလျံ စလယတီ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ ဝေလာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ (၆) တံတား၊ ကန်ပေါင်၊ ကန်သင်း။ ဝေလံ ကရောထ ဘဒ္ဒန္တေ၊ သောတာနံ သန္ထဝါရဏံ။ ထေရ။ ၃၂၄။ ဝေလံ ကရောထာတိ တေသံ သောတာနံ ဝေလံ သေတုံ ကရောထ သန္ထဝါရဏံ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဝေလာ² (ထီ) [ဝေလာ + ဏ] (က) ကမ်း-ကမ်းပါး-နှင့်တူသော၊ သီလ စသောဂုဏ်တို့၏ အပိုင်းအခြား။ (ခ) တံတား-ကန်ပေါင် - ကန်သင်း - နှင့် တူသောတရား။ (က) ဝေလာယ သဒိသတ္တာ သီလဿ ဝေလာတိ ဝစနံ ဝိယ။ ဝဇိရ။ ၃၉၁။ ဝေလာသဒ္ဒေါ တီရပရိယာယော။ ဥန္နတတ္တာဒိနာ ဝေလာ ဝိယ ဝေလာ၊ ဥရု မဟန္တီ ဝေလာ ဥရုဝေလာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၃။ (ခ) ဝေလာ³ (၆) အနက်ကြည့်။

ဝေလာ³ (ထီ) [ဝေလာ + အတိက္ကမ။ နောက်ပုဒ်ကြေ။ ဝေလာတိကြမ - သံ။ ဝေလာအက္ကက္ကမ - အဒ္ဓမာဂမိ။] အပိုင်းအခြားကို - ကျော်လွန် - ကျူးကျော် - ခြင်း။ အထ ဝါ ဥရုတိ ဝါလိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝေလာတိ မရိယာဒါ၊ ဝေလာတိက္ကမနဟေတု အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာတိ ဇဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ ယဒိ ပန "ဥရု"တိ ဝါလိကာယ နာမံ၊ "ဝေလာ"တိ မရိယာဒါယ၊ ဇဝဋ္ဌိ သတိ နနု ဥရုယာ ဝေလာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ အာဟ "ဝေလာတိက္ကမနဟေတု အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာ" တိ။ ဣမိနာ ဝေလာယ အတိက္ကမော ဝေလာ ဥတ္တရပဒလောပဝသေန၊ ဝေလာယ အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာ

ပဒဝိပရိယာယဝသေနာတိ ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၄-၅။

ဝေလာအနတိက္ကမ (ပု) | ဝေလာ + အနတိက္ကမ | (က) သုစရိုက်ဟူသော အပိုင်းအခြားကို- မလွန်- မကျူးကျော်- ခြင်း-တတ်သော သဘောတရား။ (ခ) သီလ, သိက္ခာပုဒ်-ဟူသော အပိုင်းအခြားကို - မလွန် - မကျူးကျော် - ခြင်း - တတ်သော သဘောတရား။ (က) စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ---- ဝေလာအနတိက္ကမော သေတုယာတော။ အဘိ၊ ဓ။ ၇၆။ ဝေလာအနတိက္ကမော ဇတ္ထ ---- ဠီတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီတိ ဇတ္ထ သီမာ။ ကွဓာပိ သီမာဝ။ အနတိက္ကမနီယဌေန ဟိ စတ္တာရိ ဝစီသုစရိတာနိ ဝေလာတိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ကွတိ ယာယ စေတနာယ စတ္တာရိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ ဘာသမာနော ဝေလံ အတိက္ကမတိ နာမ၊ အယံ ဥပ္ပဋိတ္တာ တံ ဝေလံ အတိက္ကမိတုံ နဒေတီတိ " ဝေလာအန-တိက္ကမော" တိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၃-၄။ (-စူဠနိ။ ၄၂။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၀)။ (ခ) ပဉ္စဟိ အာပတ္တိက္ခန္ဓေဟိ အာရတိ ---- ဝေလာအန-တိက္ကမော သေတုယာတော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၄။

ဝေလာတဋ္ဌ (ပု) | ဝေလာ + တဋ္ဌ။ ဝေလာတဋ္ဌ -သံ။ ဝေလာဥိလ (ဥလ)-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ပင်လယ်ကမ်း၊ ကမ်းရိုးတန်း။ | ဝေလာ မည်သော - ကမ်း - ကမ်းပါး။ မဟာဝေလာ ဝိယ မဟာဝေလာ၊ ဝိပုလ-ဝါလုကပုဏ္ဏတာယ မဟန္တော ဝေလာတဋ္ဌော ဝိယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂)။

ဝေလာတိက္ကန္တ (တိ) | ဝေလာ + အတိက္ကန္တ | (၁) အပိုင်းအခြားကိုလွန်သော။ (၂) အတိုင်း-အရှည်ကိုလွန်သော။ (၁) ဝေလာတိက္ကန္တံ ဝါစံ နဘာသေယျ။ မဟာနိ။ ၄၀၅။ ဝေလာတိက္ကန္တန္တိ မရိယာဒါတိတံ ဝစနံ နဘဏေယျ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၁၆။(၂) အတိဝေလာ စ မေ ဟောတိ၊ အသ္မိ ဓမ္မေ ပိယာယနာ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အတိဝေလာတိ ဝေလာတိက္ကန္တာ ပမာဏာတိက္ကန္တာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁-၄)။

ဝေလာတိက္ကမန (နာ) | ဝေလာ + အတိက္ကမန | အပိုင်းအခြားကို-ကျော်လွန်-ကျူးကျော်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေလာတိက္ကမနဟေတု (ပု) | ဝေလာတိက္ကမန + ဟေတု | အပိုင်းအခြားကို-ကျော်လွန်-ကျူးကျော်-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝေလာတိက္ကမနဟေတု အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာတိ ဧဝမ္မေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၈-၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၄)။

ဝေလာတိဝတ္တ (တိ) | ဝေလာ + အတိဝတ္တ | (စည်းကမ်း ဥပဒေဟူသော) အပိုင်းအခြား-ကို- လွန်၍ကျင့်-ကျော်လွန်-ကျူးကျော်-သော၊ သူ။ ယဒိ ပန တဿာ ပုတ္တော အပရဒ္ဓေါ ဟောတိ ဝေလာတိဝတ္တော။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၅။

ဝေလာနတိက္ကမ (ပု) | ဝေလာ+အနတိက္ကမ | ဝေလာအနတိက္ကမ - ကြည့်။ အနဿာပတ္တိ ဝေလာနတိက္ကမော သေတုယာတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁)။

ဝေလာမ (ပု) | ဝေလာ + မာ။ မာ-သဒ္ဒေါ ပဋိသေဓဝစနော။ တစ်နည်း- ဝေလာ + အမ + အ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၈။ ဝေလာမ-သက္ကတပိဋကာ။ | (၁) (ဘုရားလောင်း) ဝေလာမပုဏ္ဏား။ (၂) ဝေလာမသုတ်။ (၁) ဘူတပုဗ္ဗံ ဂဟပတိ ဝေလာမော နာမ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၅။

ဝေလာမောတိ ဇာတိဂေါတ္တရူပဘောဂသဒ္ဓါ-ပညာဒီဟိ မရိယာဒဝေလံ အတိက္ကန္တေဟိ ဥဋ္ဌာရေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၈။ ဝေလာမောတိ ဧတ္ထ မာ-သဒ္ဒေါ ပဋိသေဓ-ဝစနော၊ ဇာတိဂေါတ္တရူပဘောဂါဒိဂုဏာနံ ဝေလာ မရိယာဒါ နတ္ထိ ဧတသ္မိန္တိ ဝေလာမော။ အထ ဝါ ယထာဝုတ္တဂုဏာနံ ဝေလာ မရိယာဒါ အမတိ ဩသာနံ ဂစ္ဆတိ ဧတသ္မိန္တိ ဝေလာမော၊ ဝေလံ ဝါ မရိယာဒံ အမတိ ဂစ္ဆတိ အတိက္ကမတီတိ ဝေလာမော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃)။ (၂) ဒေဝတာ ဝေလာမေန စ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇။

(ဝေလာမပုဏ္ဏားသည် ဂေါတမဘုရား၏ အလောင်းလျာဖြစ်သည်။သူသည် ဗာရာဏသီ ပြည်ဝယ် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား၏အိမ်၌ ပဋိသန္ဓေ ကိုယူ၍ "ဝေလာမသတို့သား"ဟူသောအမည် ကို ခံယူရရှိခဲ့သည်။ သူသည် ၁၆-နှစ်သား အရွယ်ရောက်လတ်သော် ဗာရာဏသီမင်း သားနှင့်အတူ တက္ကသိုလ်ပြည်သို့သွား၍ ပညာ သင်ယူရာ အခြားကျောင်းသားများ ၁၆-နှစ် တိုင်တိုင် သင်ယူအပ်သောအတတ်ကို ၃-နှစ် တည်းဖြင့် အပြီးတိုင်တတ်မြောက်အောင်သင် ယူနိုင်သည်။ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သူဖြစ်၍ ဆရာကြီး၏လက်ထောက်အဖြစ်ဖြင့် ပညာ သင်ဖက် မင်းသား (၈၄၀၀၀) တို့ကို ကူညီသင် ပြပေးရသည်။ နောင်အခါ တက္ကသိုလ်ဆရာ ကြီးက (၈၄၀၀၀)သောမင်းသားတို့ကို ဝေလာမ သတို့သားထံ အပ်နှင်းလေသည်။ ဝေလာမ သတို့သားသည်လည်း ဆရာကြီးကိုရှိခိုး၍ (၈၄၀၀၀) သော မင်းသားတို့ကိုခေါ်ဆောင် ပြီး တက္ကသိုလ်ပြည်မှ ပြန်ခဲ့လေသည်။

လမ်းခရီးတစ်လျှောက်၌ မြို့ပေါင်း (၈၄၀၀၀) တို့သို့ရောက်၍ မင်းသားပေါင်း (၈၄၀၀၀) တို့ကို ပညာတတ်မြောက်အောင် သင်ကြားပေးပြီး မိမိတို့မွေးရပ်ဇာတိမြို့၌ အသီး အသီးထားခဲ့ပြီး မိမိသည်ကား ဗာရာဏသီ မင်းသားကို ခေါ်ဆောင်၍ ဗာရာဏသီပြည် သို့ ပြန်ခဲ့လေသည်။ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ရောက်သောအခါ တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် ဗာရာဏသီမင်းသားကို မင်းအဖြစ်၌ အဘိ သိက်သွန်း၍ ဝေလာမသတို့သားအား ပုရော ဟိတ်ရာထူးကို ပေးအပ်ကြသည်။

ဝေလာမသတို့သားသည် ဆွေမျိုး(၇) ဆက်တိုင်တိုင် ရှာဖွေစုဆောင်း ထားခဲ့သော မိမိ၏ ရွှေငွေဥစ္စာရတနာတို့ကို ကြည့်ရှု၍ " ငါသည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအလုံးကို ချောက်ချား စေ၍ အလှူပေးအံ့ " ဟု ကြံစည်ပြီး ဂင်္ဂါမြစ် ကမ်းနား၌ (၁၂) ယူဇနာရှိသော ဖိုခနောက် အစဉ်တို့ကိုပြုလုပ်စေ၍ ထိုထိုအရပ်၌ ထော ပတ်, ပျားရည်, တင်လဲ, နှမ်းဆီ, ဆန်စသည်တို့ ကို ထားရန်အလို့ငှါ ကြီးစွာသောကျီကြတို့ကို ဆောက်လုပ်စေပြီး (၇) နှစ် (၇) လတိုင်တိုင် အလှူကြီးကို ပေးလှူသည်။ ဝေလာမပုဏ္ဏား၏ အလှူပွဲ၌ မပါ-မရှိ-သောလှူဖွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်း မည်သည်မရှိ၊ အလွန်စုံလင်လှပေသည်။ မိန်းမ အလှူ, နွားလားဥသဘအလှူ, သေရည်သေ ရက်အလှူ, ပွဲသဘင်အလှူတို့သည် မပေးလှူ သင့်သောအလှူများဖြစ်စေကာမူ " ဝေလာမ ပုဏ္ဏား၏အလှူပွဲ၌ ဤအလှူများ မပါဝင် " ဟု မပြောဆိုနိုင်အောင် ယင်းအလှူများကို လည်း ထည့်သွင်းပေးလှူသည်။

ယင်းသို့ (၇) နှစ် (၇) လတိုင်တိုင် လှူဖွယ် ဝတ္ထုမျိုးစုံတို့ကို ပေးလှူရသော်လည်း အားရ ကျေနပ်မှုမရှိသောကြောင့် ငွေဖြင့်ပြည့်သော

ရွှေခွက် (စ၄၀၀၀), ရွှေဖြင့်ပြည့်သောငွေခွက် (စ၄၀၀၀), ရတနာ (၇) ပါးဖြင့်ပြည့်သော ကြေးခွက် (စ၄၀၀၀), ရွှေတန်ဆာ, ရွှေတံခွန်, ရွှေကွန်ရက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ဆင် (၀၄၀၀၀), ခြင်္သေ့ရေ, ကျားရေ, သစ်ရေ ပဏ္ဍုကမွှေလာတို့ဖြင့်ခြုံရံအပ်သော ရွှေတန်ဆာ, ရွှေတံခွန်, ရွှေကွန်ရက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သောရထား (စ၄၀၀၀), ဖွဲ့ဖြူပုဆိုး ခင်းအပ်သော ငွေနို့ရည်ခွက်ရှိကုန်သော နို့စားနွားမ (စ၄၀၀၀), ပတ္တမြားနားဆောင်း ဝတ်ဆင်ထားသော အမျိုးသမီး (စ၄၀၀၀), မွေးရှည်ကော်ဇော ကြီး, သားမွေးအခင်း, ပန်းပြောက်ချယ် ဝံပိုင့်ရေအခင်းမြတ်, နီသောမျက်နှာကြက်နှင့် အုံးနီနှစ်ဖက်ရှိကုန်သော ပလ္လင် (စ၄၀၀၀), သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော ခေါမမည်သော ပုဆိုး, သိမ်မွေ့သော ပိုးချည်အဝတ်, သိမ်မွေ့သော ဝါချည်အဝတ်၊ ၁၀-ထည်လျှင် တစ်စုံကျဖြင့် အစုံပေါင်း (စ၄၀၀၀) အားဖြင့် ပေါင်း (စ၄၀၀၀၀) ရှစ်သိန်းလေးသောင်းတို့ကိုလည်း ပေးလှူခဲ့သည်။ ထမင်း, အဖျော်, ခဲဖွယ်, စားဖွယ်, လျက်ဖွယ်, သောက်ဖွယ်ကိုလှူခြင်း၌ကား ဆိုဖွယ်မရှိ မြစ်ရေစီးသကဲ့သို့ ထင်ရကုန်၏။ ဤမျှလောက် ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော အလှူပွဲကြီး၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အရိယာပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၅-၇။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၇-၇၂)။

ဝေလာမကာလ (ပ) [ဝေလာမ + ကာလ] ဝေလာမပုဏ္ဏားဖြစ်ရာ-အခါ-ကာလ။ အဟံ ပန ဝေလာမကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္ဓင်္ဂလံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၈။ (-စရိယာ၊ ၆။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၅)။

ဝေလာမကုမာရ (ပု) [ဝေလာမ + ကုမာရ] ဝေလာမသတို့သား။ ဝေလာမကုမာရောတိဿ နာမံ အကံသု။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၈။

ဝေလာမဒါန (န) [ဝေလာမ + ဒါန] ဝေလာမပုဏ္ဏား၏အလှူ။ တတ္ထ ဝေလာမဒါန-ဝေဿန္တရဒါနမဟာဝိဇိတယညသဒိသာ အာမိသယာဂါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကြတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၀၈။ (-သံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၃)။

ဝေလာမနာမက (တိ) [ဝေလာမ + နာမ + က] ဝေလာမ-ဟူသော-အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဝေလာမနာမကဿ ဘောဓိသတ္တဘူတဿ ------ အာစရိယဖြာဟ္မဏဿ ဒါနကထာ-ပဋိသညုတ္တံ သုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၆။

ဝေလာမဖြာဟ္မဏ (ပု) [ဝေလာမ + ဖြာဟ္မဏ] ဝေလာမပုဏ္ဏား။ ဝေလာမ-ဖြာဟ္မဏဿ ဒါနံ ဘုဥ္ဇန္တူ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၉။

ဝေလာမဟာယညေ (ပု) [ဝေလာမ + မဟာယညေ] ဝေလာမ (ပုဏ္ဏား) ၏ ကြီးစွာသောအလှူ။ ဝေလာမ၏ အလှူကြီး။ မယာ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တေန ဝေလာမမဟာ-ယညော ------ ဝေဿန္တရမဟာယညောတိ အနေကမဟာယညာ ပဝတ္တိတာ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၄။

ဝေလာမသုတ္တ (န) [ဝေလာမ + သုတ္တ] ဝေလာမသုတ်။ (ဂေါတမဘုရားလောင်း ဝေလာမပုဏ္ဏား၏ အကြောင်းအရာကို ပြဆိုသောသုတ်)။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတ ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂ -ဝဂ်၊ ၁၀ -သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၉၅-၇။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၆၇-၇၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၉။ အပိ စ မေတ္တာယ ကြတရေဟိ သြပဓိကပုညေဟိ မဟာနုဘာဝတာ ဝေလာမ-သုတ္တေန (အံ၊ ၃။ ၁၉၅ - ၇။) ဒီပေတဗ္ဗာ။ ကြတိဝုတ်၊ ၆။ ၈၇။ (- ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၈။

ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃)။

ဝေလာမသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဝေလာမသုတ္တ + အဋ္ဌကကာ] ဝေလာမသုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဝေလာမသုတ်၏ အနက်ကို-အကျယ်အားဖြင့် ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကားအစဉ်။ တထာ ဟိ ဝေလာမ-သုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၆။

ဝေလာမိက (တိ) [ဝေလာမ + ဣက။ (ဒီ၊ ၂။ ၁၆၁-၌ " ဝေဿိနီ " ဟုရှိ၏။) (မင်းမျိုးနှင့် ပုဏ္ဏားမျိုးစပ်သော) မင်းပုဏ္ဏားကပြား - အမျိုးသား - အမျိုးသမီး။ ယာ မံ တေန သမယေန ပစ္စုပဋ္ဌာတိ ခတ္တိယာနီ ဝါ ဝေလာမိကာ ဝါ။ သံ၊ ၂။၁၉၉။ ဝေလာမိကာတိ ခတ္တိယဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏိယာ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ ခတ္တိယာနိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဇာတာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝေလာယတိ (ကြိ) [ဝေလာ (နာမဓာတ်) + ဏယ + တိ။ ဝေလာယတိ-သံ။] တုန်လှုပ်စေ၏။ ဖျက်ဆီး၏။ ဝေလာယတီတိ ဝါ ဝေလာ၊ စလယတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄။ ဝေလာယတိ ဝါ ဒုဿီလျံ စလယတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ ဝေလာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈)။

ဝေလာယန (နဲ) [ဝေလာ + ယ။ ဝေလာယ + ယု-ဝေလာယန။။ဝေလာယတိ-မှ။] ဝေလန-ကြည့်။ ဣတိ ဝေလာယနတော ဝေလာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄။

ဝေလာသဒ္ဒ (ပု) [ဝေလာ + သဒ္ဒ] ဝေလာ-သဒ္ဒါ။ ဝေလာ-သဒ္ဒေါ တီရပရိယာယော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၃။

ဝေလာသိက (တိ) [ဝိလာသ + ဏိက။ ဝဲလာသိက - သက္ကတပိဋက။ ဝေလာဣအ - ပြာ။] မြူးထူးပျော်ပါးကစားခြင်းဖြင့် လွန်စွာ -ကျေနပ် -နှစ်သက်-စေတတ်သော၊ သူ၊ မြူးထူး ပျော်ပါးကစားခြင်းဟူသော အပြစ်ရှိသော၊ သူ၊ တင့်တယ်စံပယ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ ဘော ကဿပ ရက္ခန္တိ မံ တမှိ သမယေ ခုဇ္ဇာပိ ဝါမနကာပိ ဝေလာသိကာပိ ကောမာရိကာပီတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဝေလာသိကာတိ ခိဋ္ဌာပရာဓိကာ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၉၉။

ဝေလုဝဂါမက (ပု) [ဝေဋ္ဌုဝ + ဂါမ + က။ သံ၊ ပိ။ (သက္ကတပိဋက) တို့၌ ဝေဏုဂြာမ-ဟုရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝေလုဝပုဒ်, ဗေလုဝပုဒ် တို့ မသင့်။] ဝေဋ္ဌုဝရွာငယ်။ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတုံ ပဟောတိ ယထာ တံ ဝေလုဝဂါမကေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဝေလေတိ (ကြိ) [ဝေလ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၄။] ဝေလယတိ-ကြည့်။

ဝေလ္လတိ (ကြိ) [ဝေလ္လ + အ + တိ။ ဝေလ္လ စလနေ။ ပါ၊ ၅၄၀။ ဝေလ္လ စာလနေ။ ထောမ။ ဝေလ္လတိ - သံ။ ဝေလ္လဣ - ပြာ။] တုန်လှုပ် - တုန်လှုပ်စေ - ကွေးညွတ် - လိမ်ကောက်-၏။ ဝေလ္လိတကေသီ-ကြည့်။

ဝေလ္လန္တ (တိ) [ဝေလ္လ + အန္တ] တုန်လှုပ်-တုန်လှုပ်စေ-ကွေးညွတ်-လိမ်ကောက်-သော၊ သူ။ ဝေလ္လိတကေသီ-ကြည့်။

ဝေလ္လာလီ (တိ) [(ဝေလ္လ + အာလ။) ဝေလ္လာလ + ဏီ။ နာမဓာတ်။ ဝေလ္လ (ပု) ဝိလာသတ္ထ၊ ပါကတ၌ ရှိသည်။ ဝေလ္လာလအ-ပြာ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်စံပယ် - သော။ ဝေလ္လာလိနော (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅) တိ ဌိတမဇ္ဇနှိကေ သူရိယော

ဝိယ ဝိဇ္ဇောတမာနာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၀၀။

ဝေလ္လိ - ဝေလ္လီ (ထီ) [ဝေလ္လ + ဣ (ဏီ)။ လတာ။ ကပ္ပ၊ ကောတ္ထုဘ။ ဝေလ္လိ - သံ။ ဝလ္လိ၊ ဝလ္လီ၊ ဝေလ္လိ - ပြာ။] အစုအပုံ။ ဝေလ္လိဝိလာကမဇ္ဈာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၆) တိ ဧတ္ထ ဝေလ္လီတိ ရာသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၄၈။ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၆-၌ " ဝလ္လိဝိလာကမဇ္ဈာ " ဟုရှိ၏။)

ဝေလ္လိတ (တိ) [ဝေလ + တ။ ဝိ + ဣလ + တ။ ဝေလ ဂမနေ၊ တော၊ ဒ္ဒိတ္တာဒိ။ ဝိရူပေန ဣလယတီတိ ဝါ ဝေလ္လိတံ၊ တော၊ ဣလ ဂမနေ။ ဓာန်၊ ဌီ။ ၇၀၉။ ဝေလ္လ + တ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝေလ္လိတ-သံ။ ဝေလ္လိအ-ပြာ။] (၁) လိမ်တွန့် - ကွေးကောက် -ကွေးညွတ်-သော။ (၂) တုန်လှုပ်သော။ (၁) ဝေလ္လိတဂ္ဂါ (ဇာ၊ ၂။ ၃၅) တိ ကုဋ္ဌိတဂ္ဂါ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၆။ (၂) ဝေလ္လိတံ ကုဌိလေ ဓုတေ။ ဓာန်။ ၁၀၇၃။

ဝေလ္လိတကေသီ (ထီ) [ဝေလ္လိတ + ကေသ +။ ဣတ္ထိလိင်ဇောတက ဤပစ္စည်း။] လိမ်တွန့်-ကွေးကောက်-ကွေးညွတ်-သော ဆံပင်ရှိသော မိန်းမ။ ဝေလ္လိတကေသိယာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃)တိ ကေသာ မုဋ္ဌိတွာ ပိဋ္ဌိယံ ဝိဿဋ္ဌကာလေ သပ္ပေါ ဝိယ ဝေလ္လန္တာ ဂစ္ဆန္တာ အဿာတိ ဝေလ္လိတကေသီ၊ တဿာ ဝေလ္လိတကေသိယာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝေလ္လိတဂ္ဂ (တိ) [ဝေလ္လိတ + အဂ္ဂ။ ဝေလ္လိတာဂြ - သံ။] (၁) လိမ်တွန့်-ကွေးကောက် - ကွေးညွတ် - သော အဖျားရှိသော (ဆံပင်)။ (၂) အထက်သို့ ညွတ်သော အဖျားရှိသော (ဆံပင်)။ (၁) ဝေလ္လိတဂ္ဂါ (ထေရီ။ ၄၀၈) တိ ကုဋ္ဌိတဂ္ဂါ၊ မူလတော ပဌာယ ယာဝ အဂ္ဂါ ကုဋ္ဌိတာ ဝေလ္လိတာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၇။(-ပေတ၊ ၄။၄၃-၄၊ ၁၃၂)။ (၂) ဝေလ္လိတဂ္ဂေ (ဇာ၊ ၂။ ၆၉) တိ ဥန္ဓတဂ္ဂေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၂၁။

ဝေလ္လိတဒီဃနီလပခုမ (တိ) [ဝေလ္လိတ + ဒီဃ + နီလ + ပခုမ] ကွေးကောက်၍ ရှည်လျားသည့် ညိုသော မျက်တောင်မွေးရှိသော၊ သူ။ အာဠာရပမှေ (ပေတ။ ၁၇၂) တိ ဝေလ္လိတဒီဃနီလပခုမေ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၄။

ဝေဝစန (ပု၊ နဲ) [(ဝိ + ဝစ + ယု)- ဝိဝစန + ဏ။ တစ်နည်း- ဝိ + ဝစန။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၆။ ကခ်ါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၁၇၉။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၉၇။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၄။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၅၉။ ဓာန်၊ ဌီ။ ၁၂၀။] (နဲ) (၁) ဝေဝုစ်- ပရိယာယ်-စကားလှယ်-အနက်တူသဒ္ဒါ။ (၂) ဝေဝစနသမာရောပန နေတ္တိနည်း။ (ပု) (၃) ဝေဝစနဟာရနေတ္တိနည်း။ (နဲ) (၁) ဝေဝစနာနိ ဗဟူနိ တု၊ သုတ္တေ ဝုတ္တာနိ ဧကဓမ္မဿ။ နေတ္တိ။ ၄။ ဝိဝိဓာနိ ဧကသ္မိံယေဝ အတ္ထေ ဝစနာနိ ဝိဝစနာနိ၊ ဝိဝစနာနိ ဧဝ ဝေဝစနာနိ၊ ပရိယာယသဒ္ဒါတိ အတ္ထော။ တာနိ ဝေဝစနာနိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၆။ တွန္တိ တံ-သဒ္ဒဿ ဝေဝစနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၆။ ယေန ကေနစိ ဝေဝစနေန ဝါ ဘာသန္တရေန ဝါ ပဋ္ဌန္ဒံ ဘောဇနာနံ နာမံ ဂဟေတွာ နိမန္တေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၉။ ဝေဝစနေန ဝါတိ --------- ပရိယာယေန ဝါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၁။ သဗ္ဗာနေတာနိ ကာရဏဝေဝ-စနာနိယေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၇။ ဝေဝစနာနီတိ ဧကသ္မိံယေဝ " ကာရဏ " နွိ အတ္ထေ ဝိဝိဓာနိ ဝစနာနိ ဝိဝစနာနိ၊ တာနိယေဝ ဝေဝစနာနိ။ အထ ဝါ ဝိဝိဓံ ဝစနမေတဿတ္ထဿာတိ ဝိဝစနံ၊ ကာရဏသခ်ါတော အတ္ထော၊

တသွာ ဧကသ္မိံ အတ္ထေ အနေကပရိယာယ-သဒ္ဒယောဇနာလက္ခဏော "ဝေဝစနဟာရော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၂၆ - ၇။ တသာ သုတ္တဝိဒုနော သော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော " ဝေဝစနော နာမ ဟာရော" တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅။

ဝေဝစနဂ္ဂဟဏ (န) [ဝေဝစန + ဂဟဏ] ဝေဂုစ်-ပရိယာယ် - စကားလှယ် - ဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ပရိယာယဝစနံ ဝေဝစနဂ္ဂဟဏံ ယထာ " ပညာ ပဇာနနာ " တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၉။

ဝေဝစနဒဿန (န) [ဝေဝစန + ဒဿန] ဝေဂုစ်-ပရိယာယ်- စကားလှယ်- သဒ္ဒါကို ပြခြင်း။ ပရိယာယဒဿနတ္ထ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၆)နှင့် ဝေဝစနဒဿနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၃။

ဝေဝစနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေဝစန + နိဒ္ဒေသ] ဝေဝစနနိဒ္ဒေသ၊ ဝေဝစနဟာရကို အကျယ်ပြကြောင်းဖြစ်သည့် စကားရပ်။ တတ္ထ ယထာ ဝေဝစနနိဒ္ဒေသော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၁၁၇။

ဝေဝစနပ (ပ္မ) ကာသက (တိ) [ဝေဝစန + ပကာသက။ ထီ - ၌ ---ပကာသိကာ။] ဝေဂုစ် - ပရိယာယ် - စကားလှယ် - သဒ္ဒါကို ထင်ရှား ပြတတ်သော၊ ကျမ်း။ နိယဏ္ဍာ (ဒီ၊ ၁။ ၈၂) တိ နိယဏ္ဍာရုက္ခာဒီနံ ဝေဝစန-ပကာသကံ သတ္ထံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၂၀။ ဝေဝစနပ္ပကာသကန္တိ ပရိယာယသဒ္ဒဒီပကံ ဧကေကဿ အတ္ထဿ အနေကပရိယာယ-ဝစနဝိဘာဝကန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၆။ အဲ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (-မ၊ ၎၊ ၃။ ၂၄၉။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၂။ ၁၆၉။ စူဠနိ၊ ၎။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆)။

အဘိဓေယျအဘိဓာနဘာဝေန သမ္ဗန္ဓတ္တာ ဝိဝစနဿ ဧတာနိ ဝေဝစနာနိ၊ ပဒါနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၉၇။ ဧတ္ထ စ ဒုတိယံ ပဒံ ပဌမဿ, စတုတ္ထဉ္စ တတိယဿ ဝေဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။၅၃။ ဝိဝိဓမေကတ္ထေ ယေဝ ပဝတ္တံ ဝစနံ ဝိဝစနံ၊ တဒေဝ ဝေဝစနံ၊ ဝစနန္တိ ဝါ အတ္ထော သဒ္ဒေန ဝစနီယတ္တာ " ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ဘဂဝါတိ ဝစနမုတ္တမ " န္တိ-အာဒီသု ဝိယ။ နာနာသဘာဝတော ဝိဂတံ ဝစနံ ယဿာတိ ဝေဝစနံ ဝုတ္တနယေန၊ ပရိယာယဝစနန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၃။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁၆-၉။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၃၇။ ၁၃၃။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၅၀။ ကင်္ခါ။ ၁၀၇၊ ၂၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၄။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၃၈၊ ၉၆။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၃၈၆။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၉။ အဲ၊ ၎၊ ၁။ ၃၇၀။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၆၆။ အဘိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၀။ ကင်္ခါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၉၊ ၃၈၀။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆)။ (၂) တတ္ထ သမာရောပနာ စတုဋ္ဌမာ ပဒဋ္ဌာနံ, ဝေဝစနံ, ဘာဝနာ, ပဟာနမိတိ။ နေတ္တိ။ ၆၈။ ဝေဝစနံ ဝေဝစနသမာရောပနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁၃။ (ပု) (၃) ယော ဇာနာတိ သုတ္တဝိဒူ၊ ဝေဝစနော နာမ သော ဟာရော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ယော ဇာနာတိ သုတ္တဝိဒူတိ --------- ဧဝံ ယော သုတ္တကောဝိဒေါ ဓမ္မကထိကော ဧကဿ အတ္ထဿ ဗဟူပိ ပရိယာယသဒ္ဒေ ဝိစာရေတိ ဝိဘာဝေတိ ယောဇေတိတိ အတ္ထော။ ဝေဝစနော နာမ သော ဟာရောတိ တဿ တဿ အတ္ထဿ ဝုတ္တပ္ပကာရပရိယာယသဒ္ဒ-ယောဇနာလက္ခဏော ဝေဝစနဟာရော နာမ

ဝေဝစနပကာသကသတ္ထ (န) [ဝေဝစနပကာသက + သတ္ထ] ဝေဝစနပ (ပ္ပ) ကာသက-ကြည့်။ နိယဏ္ဍာ။ (အံ၊ ၁။ ၁၆၃) တိ နာမနိယဏ္ဍာရုက္ခာဒီနံ ဝေဝစနပကာသကသတ္ထံ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဝေဝစနပညတ္တိ (ထီ) [ဝေဝစန + ပညတ္တိ] ဝေဝုစ် - ပရိယာယ် - စကား လှယ်-သဒ္ဒါကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ " ကာမေသု သော ဇန္တု ကထံ နမေယျာ " တိ ဝေဝစနပညတ္တိ စ ကာမတဏှာယ အဘိနိဝေ-သပညတ္တိ စ။ နေတ္တိ။ ၅၂။ ဝေဝစနပညတ္တိတိ ခန္ဓာဒီနံ ဝေဝစနပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ၊ ၁၂၄။ " ဇန္တု " တိ ပညတ္တိ ယောဂိဿ ဝေဝစနဿ စ ပညာပနတော ဝေဝစနပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၃။

ဝေဝစနပဒ (န) [ဝေဝစန + ပဒ] ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်-သဒ္ဒါဟု ဆို အပ်သောပုဒ်။ တဿ တဿ အတ္ထဿ "ပညာ ပဇာနနာ "တိအာဒိနာ ဝေဝစနပဒါနံ ဥဒ္ဓရဏံ ပဒုဒ္ဓါရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၈။

ဝေဝစနဝိစာရဏာ (ထီ) [ဝေဝစန + ဝိစာရဏာ] ဝေဝုစ် - ပရိယာယ်-စကားလှယ် - သဒ္ဒါကို စိစစ်ကြောင်းစကား။ ဝေဝစနဝိစာရဏာ ပရိယာယကထာ ယထာ " ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ သတ္ထာ။ လောက-နာယကော " တိအာဒိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၀။

ဝေဝစနသမာရောပန (ပု) [ဝေဝစန + သမာရောပန] သုတ်၌လာသောတရားတို့ကို ဝေဝုစ်အားဖြင့် ကောင်းစွာတင်ကြောင်းဖြစ် သော ဟာရ၊ (နေတ္တိကျမ်းလာ ၁၆-ခုမြောက် သမာရောပနဟာရ ၄-မျိုးတို့တွင် အပါအဝင် ဖြစ်သော ဝေဝစနသမာရောပန မည်သော ဟာရတစ်မျိုး)။ ဝေဝစနသမာရောပနော, ဘာဝနာသမာရောပနော ------- ပညိန္ဒြိယံ, ပညာဗလံ, အဓိပညာသိက္ခာ, ပညာက္ခန္ဓောတိ ဧဝမာဒိ ဝေဝစနန္တိ ဧဝမာဒိ ဝေဝစနသမာ-ရောပနော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၁။

"ဝေဝစနသမာရောပနဟာရနေတ္တိနည်း"

" စေတောဝိမုတ္တိဟိနာ တေ၊ အထော ပညာဝိမုတ္တိယာ" (သုတ္တနိ။ ၃၉၁) ဟူသော သုတ္တာဂတပါဠိ၌ စေတောဝိမုတ္တိဟူသော ပုဒ်သည် အနာဂါမိဖိုလ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။ အနာဂါမိဖလဟူသော ပုဒ်သည် လည်း အနာဂါမိဖိုလ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။ သေက္ခဖလဟူသော ပုဒ်သည် လည်း အနာဂါမိဖိုလ်ဟူသောအနက်ကိုဟော သည်။ ကာမဓာတုသမတိက္ကမန ဟူသောပုဒ် သည်လည်း အနာဂါမိဖိုလ် ဟူသောအနက် ကိုဟောသည်။ ပညာဝိမုတ္တိ ဟူသောပုဒ်သည် အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနက်ကိုဟော သည်။ အသေက္ခဖလဟူသောပုဒ်သည်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနက်ကိုဟောသည်။ အဂ္ဂဖလဟူသော ပုဒ်သည်လည်း အရဟတ္တ ဖိုလ်ဟူသောအနက်ကိုဟောသည်။ အရဟတ္တ ဟူသောပုဒ်သည်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ဟူ သောအနက်ကိုဟောသည်။ တေဓာတုသမ-တိက္ကမန ဟူသောပုဒ်သည်လည်း အရဟတ္တ ဖိုလ်ဟူသောအနက်ကို ဟောသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သုတ္တာဂတဓမ္မတို့ကို ဝေဝုစ်အား ဖြင့်ကောင်းစွာတင်ခြင်းသည် ဝေဝစနသမာ-ရောပနဟာရ မည်၏ဟူလို)။ အကျယ်ကို (နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၇။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၀-၁၊ ၂၁၃။ နေတ္တိဟာရတ္ထဒီပနီ (ဆရာတော်ဗုဒ်)၊ နေတ္တိ-ဟာရတ္ထဒီပနီသစ် (ဝိသုဒ္ဓါရုံ)၊ နေတ္တိဟာရတ္ထ ဒီပနီ (ဇေယျသိန်) တို့ကြည့်။

ဝေဝစနဟာရ (ပု) [ဝေဝစန + ဟာရ] သုတ်၌လာသော တစ်ခုသောတရားဌ များစွာသော ဝေဂုစ်ကို ယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သော ဟာရ၊ (နေတ္တိကျမ်းလာ ဟာရ ၁၆-ပါးတို့တွင် ၁၀-ခုမြောက်ဖြစ်သော ဝေဝစနဟာရမည်သော ဟာရတစ်မျိုး)။ ဝေဝစနော နာမ သော ဟာရော (နေတ္တိ။ ၄) တိ တဿ အတ္ထဿ ဝုတ္တပ္ပကာရပရိယာယသဒ္ဒယောဇနာလက္ခဏော ဝေဝစနဟာရော နာမ။ တသ္မာ ဧကသ္မိံ အတ္ထေ အနေကပရိယာယသဒ္ဒယောဇနာလက္ခဏော " ဝေဝစနဟာရော" တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၉။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁)။

" ဝေဝစနဟာရနေတ္တိနည်း "

" နမဿမာနော သမ္မဒ္ဒံ " (သုတ္တနိ။ ၃၀၇) ဟူသော သုတ္တာဂတပါဠိ၌ နမဿမာနော ဟူသောပုဒ်၏ တစ်ခုတည်းသော အနက်ဖြစ်သော " ရှိခိုး၏ " ဟူသောအနက်၌ "နမာမိ, နမော ကရောမိ, နမက္ကာရံ ကရောမိ, နမဿာမိ, နမဿနံ ကရောမိ, ပဏာမာမိ, ပဏာမံ ကရောမိ, ဝန္ဒာမိ, ဝန္ဒနံ ကရောမိ " ဟူ၍ များစွာသော ဝေဂုစ်တို့ဖြင့်ယှဉ်ခြင်းသည် ဝေဝစနဟာရမည်၏ ဟူလိုသော်။ (နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅-၆။)

" တစ်နည်း ဝေဝစနဟာရနေတ္တိနည်း "

ထုတ်ပုံ

"မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျုံ " (ဒီ၊ ၁။ ၃) ဟူသော သုတ္တာဂတပါဠိ၌ " မမံ, မမ, မေ" ဟူသောသဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ " ဝါ, ယဒိ, စ " ဟူသောသဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ "ဘိက္ခဝေ, သမဏာ, တပဿိနော" ဟူသော သဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ "ပရေ, အညေ, ပဋိဝိရုဒ္ဓါ " ဟူသောသဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ "အဝဏ္ဏံ, အကိတ္တိံ, နိန္ဒံ " ဟူသောသဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ " ဘာသေယျုံ, ဘဏေယျုံ, ကထေယျုံ " ဟူသောသဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့တည်း။ ဤသို့ ထိုထိုသို့သော အနက်ကို ထိုထိုသို့သော ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းသည် ဝေဝစနဟာရမည်၏ ဟူလိုသော်။ (သီ၊ ဋီ ၊သစ် ၊၁။ နည်း)။

ဝေဝစနဟာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေဝစနဟာရ + နိဒ္ဒေသ] ဝေဝစနဟာရနိဒ္ဒေသ၊ ဝေဝစနဟာရကို အကျယ်-ပြရာ-ပြကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ကတမော ဝေဝစနဟာရနိဒ္ဒေသော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၅-၆။

ဝေဝစနဟာရယောဇနာ (ထီ) [ဝေဝစနဟာရ + ယောဇနာ] ဝေဝစနဟာရကို ယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သော - စကားရပ် - သဒ္ဒါအစဉ်။ တေန ဗဟူ ဧဝ ပရိယာယသဒ္ဒါ ဝေဝစနဟာရယောဇနာယံ ကထေတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂၆။

ဝေဝစနဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဝေဝစနဟာရ + ဝိဘင်္ဂ] ဝေဝစနဟာရဝိဘင်း၊ ဝေဝစနဟာရကို-အကျယ်ဝေဘန်-အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ တတ္ထ ကတမော ဝေဝစနော ဟာရောတိ ဝေဝစနဟာရ-ဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၁၁၇။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၈၄)။

ဝေဝစနဟာရသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဝေဝစနဟာရ + သင်္ဂဟိတ] ဝေဝစနဟာရဖြင့် - သင်္ဂြိဟ် - ပေါင်းယူ - အပ်သော။ ဝေဝစနဟာရသင်္ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၉။

ဝေဝစနဟာရသမ္မာတ (ပု) | ဝေဝစနဟာရ + သမ္မာတ | ဝေဝစနဟာရတို့၏-စုဝေး- ကျရောက်- ပေါင်းဆုံ-ဖြစ်-ရာဖြစ်သော စကားရပ်။ သော သော သံဝဏ္ဏနာ-ဝိသေသဘူတော ဝေဝစနဟာရသမ္မာတော နိယုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၅၀-၁။

ဝေဝစနဟာရာနန္တရံ (တိ) | ဝေဝစနဟာရ + အနန္တရ | ဝေဝစနဟာရ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော။ ဝေဝစနဟာရာနန္တရံ ပညတ္တိဟာရော ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၃၅။

ဝေဝဇ္ဇ (နာ) | ဝိဝဇ္ဇ + ဏ။ ဝိဝဇ္ဇ -သံ။ ဝိဝဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ | ကြဉ်-ကင်း-ခြင်း။ ဝိဝဇ္ဇနံ ဝိဝဇ္ဇော၊ သော ဇေ ဝေဝဇ္ဇံ။ ဝဏ္ဏသဝေဝဇ္ဇံ ဝဏ္ဏဝေဝဇ္ဇံ၊ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိယာ ဝိဂမော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

ဝေဝဏ္ဏ (နာ) | ဝိဝဏ္ဏ + ဏ။ ဝိဝဏ္ဏသဘာဝေါ ဝေဝဏ္ဏော။ ထောမ။ ဝဲဝဏ္ဏ-သံ။ ဝေဝဏ္ဏ-ပြာ။ | ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ (အဆင်းဖောက်ပြန်ခြင်း)။ ဒေါဠာလောလာဝ တေ ကဏ္ဏာ၊ ဝေဝဏ္ဏံ သမုပါဂတာ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၈။

ဝေဝဏ္ဏိယ (နာ) | ဝိဝဏ္ဏ + ဏျ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၆။ ဝဲဝံဏိက - သဏ္ဌာတပိဋ္ဌက။ ဝေဝဏ္ဏ - ကြည့် | (၁) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဆင်းဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း။ (၂) အရောင်အဆင်း-မရှိ-မလှ-သည်၏အဖြစ်။ အရောင်အဆင်း မလှခြင်း။ (၁) ဝေဝဏ္ဏိယမ်ပိ အဗ္ဘုပဂတော။ အံ၊ ၃။ ၃၂၅။ ဝေဝဏ္ဏိယန္တိ ဝိဝဏ္ဏဘာဝံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၃။ နာ မေ တပ္ပစ္စယာ အတ္ထိ၊ သရီရသ္မိံ ဝေဝဏ္ဏိယံ။ စရိယာ။ ၃၈၆။ (၂) ဝေဝဏ္ဏိယံ နာ ဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၂။ ၈၆၊ ၁၇၆။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅)။

ဝေဝါဟိက (တိ) | ဝိဝါဟ + ဏိက။ ဝိဝါဟာယ ဟိတံ, သာဓု ဝါ ဝေဝါဟိကံ။ ထောမ။ ဝဲဝါဟိက-သံ။ ဝေဝါဟိအ-ပြာ။ | (၁) လက်ထပ် ထိမ်းမြားခြင်းအား လျောက်ပတ်သော၊ သူ။ ထိမ်းမြားလက်ထပ် မည့်သတို့သား။ (၂) လက်ထပ်ပွဲ-မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ-လာ ဧည့်သည်။ (၁) ကုဒါနိ ကတိပါဟဿေဝ သော ဝေဝါဟိကပုရိသော ------ အာဂတော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၃။ (၂) တတော ကတိပါဟဿေဝ ဝေဝါဟိကေသု အာဂတေသု သာလုကံ မာရေတွာ ဥတ္တရိဘင်္ဂံမကံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၃။

ဝေဝါဟိကပုရိသ (ပု) | ဝေဝါဟိက + ပုရိသ | လက်ထပ် ထိမ်းမြားခြင်းအား လျောက်ပတ်သော ယောကျာ်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်မည့် သတို့သား။ ဝေဝါဟိက-ကြည့်။

ဝေဝိစ္ဆ (နာ) | ဝိ + ကွသု + အ။ တစ်နည်း-ဝိဝိစ္ဆ + ဏ။ | (၁) အထူးထူးသော ဝတ္ထု တို့ကိုအလိုရှိတတ်သော- တဏှာ- လောဘ။ (၂) (မိမိစည်းစိမ်တို့ကို ပြန့်နှံ့စေခြင်းငှာ)အလိုမရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ နူးညံ့- သိမ်မွေ့- သော မစ္ဆရိယ - နှမြော စေးနဲခြင်း - ဝန်တိုခြင်း။ (၁) ယော ရာဂေါ သာရာဂေါ --- ပရိယုဋ္ဌာနံ လတာ ဝေဝိစ္ဆံ ဒုက္ခမူလံ ဒုက္ခနိဒါနံ ဒုက္ခပ္ပဘဝေါ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၁၅-၆။ မဟာနိ။ ၇။ ဝိဝိဓာနိ ဝတ္ထူနိ ကုစ္ဆိတာနိ ဝေဝိစ္ဆံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ (၂) ယံ

ဧဝရုပ် မစ္ဆေရံ မစ္ဆရာယနာ မစ္ဆရာယိတတ္တံ ဝေဝိစ္ဆံ ကဒရိယံ ကဋ္ဌကဋ္ဌကတာ အဂ္ဂဟိတတ္တံ စိတ္တသး။ အဘိ၊ ၈။ ၂၂၆။ မဟာနိ။ ၂၈၊ ၁၇၄။ မယ့မေဝ ဟောန္တု၊ မာ အညဿာတိ သဗ္ဗာပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယော ဗျာပေတုံ နက္ကစ္ဆတိတိ ဝိဝိစ္ဆော။ ဝိဝိစ္ဆဿ ဘာဝေါ ဝေဝိစ္ဆံ။ မုဒုမစ္ဆရိယသေတံ နာမံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၆။ ဗျာပိတုမနိစ္ဆောတိ ဝိဝိစ္ဆော၊ တဿ ဘာဝေါ ဝေဝိစ္ဆံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-သုတ္တနိ။ ၄၂၄။ မဟာနိ။ ၃၃၂-၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၈၂)။

ဝေသ (ပု၊ နံ) [ဝိသ + ဏ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဏှိသ + အ။ ဝေဖ - သံ။ ဝေသ - ပြာ၊ အဒွမာဂမိ။] (၁) အသွင်အပြင်, ပုံသဏ္ဌာန်, အမူအရာ။ (၂) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ စသော အကုသိုလ်။ (၃) ငရဲသူ၊ ငရဲသား၊ ငရဲသတ္တဝါ။ (၁) ဂဟိတော မေ ဘန္တေ တဝ ဝေသော။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ ဒိဋ္ဌော မယာ ဘဂဝတော ဝေသော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၃။ သော ဟိ ရာဇာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဝေသဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ " ကုဒမေဝ ဘဒ္ဒက " န္တိ တာဒိသံ-ယေဝ လိင်္ဂံ ဂဏှိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁)။ (၂) ရတ္တနဒုဿနမုယ္ဟနာဒိဝသေန ဝိဝိဓံ ဤသနတော ဝိသံ၊ ဝိသမေဝ ဝေသံ၊ ရာဂါဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။ (၃) ဝေသာယိ-ကြည့်။

ဝေသဂဟဏ (နံ) [ဝေသ + ဂဟဏ] အသွင် အပြင်, ပုံသဏ္ဌာန်, အမူအရာကို ယူခြင်း။ အာကပ္ပါတိ စ ဝေသဂဟဏာဒိ-ဝါရိတ္တစာရိတ္တဝန္တောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၉။

ဝေသတီ (ကြိ) [ဝိသု + အ + တိ။ ဝေပတိ-သံ။] သွန်းလောင်း၏။ ဝေသတိ၊ မေသတိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၄။

ဝေသဒ္ဒ (ပု) [ဝေ + သဒ္ဒ] ဝေ-သဒ္ဒါ၊ ဝေဟူသောသဒ္ဒါ။ " နံ ဝါယ " န္တိ စသော ဝါ " နံ ဝေ အယ " န္တိ ပဒစ္ဆေဒံ ကတွာ ဝေ-သဒ္ဒသတ္ထံ ဒဿေန္တေန " ဝတာ " တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၁။

ဝေသန္တရ (ပု၊ နံ) [ဝေသ + အန္တရ။ တစ်နည်း-- ဝေသ + တရ + အ။] (နံ) (၁) အသွင်အပြင်-တစ်မျိုး-တစ်ခြားတစ်ပါး။ (ပု) (၂) ရာဂစသည်ကို လွန်မြောက်၍ တည်သော ဘုရားသခင်။ (နံ) (၁) နနု ဧသ ကုသုမကေတုကာမဒေဝေါ ဝေသန္တရမာဒါယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄ ။ ၃၃၄။ (ပု) (၂) ဝေသန္တရဿာတိ ရာဂါဒိဝိသံ တရိတွာ ဝိတရိတွာ ဌိတဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။ ဝေသ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။ (မ၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၆၈-တို့၌ " ဝေသမန္တရဿ " ဟု ရှိသည်)။

ဝေသမ (နံ) [ဝိသမ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၃၆၁။ ရူ။ ၃၈၈။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၁။ ဝိသမဿ ဘာဝေါ သွတ္ထေ ဝါ။ ထောမ။ (ဝဲမမျ-သံ။)၊ ဝေသမ္မ-ပြာ။] (၁) မတ္ထသည်၏အဖြစ်၊ ထူးခြားမှု၊ အတု- အတူ- မရှိသည်၏အဖြစ်၊ မတူညီမှု။ (၂) မညီညွတ်သည်၏အဖြစ်၊ မညီညွတ်ခြင်း။ (ထောမ-၌ ဝေသမ (နံ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း-ဟု လာသည်)။ (၁) ဝေသမံ နတ္ထိ လက္ခဏော (မဟာနိ။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၀) တိ ဝိသမဿ ဘာဝေါ ဝေသမံ၊ တံ ဝေသမံ နတ္ထိ၊ တေဟိ နာနတ္တံ နတ္ထိတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၀။ ဝေသမံ နတ္ထိ လက္ခဏေတိ တေသံ တိဝိဓာနမ္ပိ

ဘင်္လက္ခဏာနိမိတ္တံ ဝိသမတာ ဝိသဒိသတာ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၁။ (၂) ဝိသမဿ ဘာဝေါ ဝေသမံ။ ကစ္စညး။ ၃၆၁။ ရူ။ ၃၈၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၁။

ဝေသမန္တရ (ပု) | ဝိသမ + ဝေသမ + တရ + အ | မညီညွတ်သောရာဂ စသည်ကို - ကူးမြောက် - လွန်မြောက် - သော၊ (ဘုရားသခင်)။ ဝေသမန္တရဿ ဝိမလဿ၊ ဘဂဝတော တဿ သာဝကောဟမသ္မိ။ မ၊ ၂။ ၄၈။ ဝေသမန္တရဿာတိ ရာဂါဒိဝိသမံ တရိတ္တာ ဝိတရိတ္တာ ဋ္ဌိတဿ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၆၈။

ဝေသမ္မ (နာ) | ဝိသမ + ဏ္ယ။ ဝိသမဿ ဘာဝေါ ဝေသမ်ံ။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၉။ (ဝဲမမျ-သံ။ ဝေသမ္မ-ပြာ။) | ဝေသမ-ကြည့်။ ဝေသမ်ံ မုဉ္စိတ္တာ သတ္တာဒိသမဘာဝေန အန္တော သမောရုဒ္ဓါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝေသမ္မဝိရဟ (ပု) | ဝေသမ္မ + ဝိရဟ | မတူ-မညီညွတ်-သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းခြင်း။ အဝိဘတ္တေဟိတိ ဝေသမ္မဝိရဟေန ပကတိ-ဘာဝံ ဂတေဟိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၇။

ဝေသယ (နာ) | ဝိသယ + ဏ။ (နာ) ဝဲမယ-သံ၊ ဝီလ်။ | ဝိသယ-ကြည့်။ (ဝေကတ, ဝေသမ-ပုဒ်များနှင့် စပ်ကြည့်။) ယထာ လောကေ ဝိကတမေဝ ဝေကတံ၊ ဝိသယော ဧဝ ဝေသယန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ မနော ဧဝ မာနသန္တိ သဒ္ဒမတ္တဝိသေသော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃)။

ဝေသယိက (တိ) | ဝိသယ + ဏိက။ ဝိသယေန နိဝတ္တော။ ထောမ။ ဝဲပယိက-သံ။ ဝေသက္ကအ-ပြာ။ | (၁) ဖြစ်ရာ-ဘုံ-ဌာန-၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၂) အထူးအားဖြင့်-ဖြစ်-တည်-ရာဖြစ်သော အာမာရ။ ဝေသယိကာမာရ၊ အလိုရှိအပ် သော ဒေသ, ကာလ စသည်တို့မှ တစ်ပါးသော ဒေသ, ကာလ စသည်တို့၌ဖြစ်ခြင်းမရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း, အရပ်အထူး, အရပ်ဌာနတစ်ပါး-ကို ဖြတ်တောက် ပယ်ရှားသည်၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း တည်ရာ၏ အဖြစ်ကို ကြံဆအပ်-ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုံးအပ်-သော အာမာရ။

(ယင်း ဝေသယိကာမာရသည်--အညတ္ထာဘာဝဝိသယာမာရ, ဒေသန္တရာဝစ္ဆေဒဝိသယာမာရအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် တည်ရာတစ်ပါးမရှိသော အားဖြင့် အရာမျှဖြစ်၍ တည်ရာဖြစ်သော အာမာရသည် အညတ္ထာဘာဝဝိသယာမာရ မည်၏။ ပုံစံကား- အာကာသေ သကုဏာ ပက္ခန္ဒန္တိ (ပက္ခန္တိ),ဇလေသု မစ္ဆာ- စသည်တည်း။ တည်ရာတစ်ပါးကို ဖြတ်တောက် ပယ်ရှားသော အားဖြင့် အရာမျှဖြစ်၍ တည်ရာဖြစ်သော အာမာရသည် ဒေသန္တရာဝစ္ဆေဒ ဝိသယာမာရမည်၏။ပုံစံကား- ပါဒေသု ပတိတော, ပါပသ္မိံ ရမတီ မနော-စသည်တည်း။ ရူ။ ၃၂၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၇၂။ နီရုတ္တိ၊ ၃၂၃။ ပုဒ်စစ်။)

(၁) ယော ပေတ္တိဝေသယိကာနံ သတ္တာနံ အာဟာရော။ အံ၊ ၃။ ၄၇၉။ ပေတ္တိဝေသ-ယိကာနံ ခေဠသိယ်ကဏိကာဒိဝသေန။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၃၈။ (၂) ဗာပိကော ဩပသိလေသိကော သာမီပိကော ဝေသယိကောတိ။ တတ္ထ------ ဝေသယိကော နာမ ယတ္ထ အညတ္ထာ-ဘာဝဝသေန, ဒေသန္တရာဝစ္ဆေဒဝသေန ဝါ အာမာရဘာဝေါ ပရိကပ္ပေါ။ ရူ။ ၃၂၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၇၂။ အာယေဿသ ဥပ္ပတ္တိဌာနတာယ ဝိသယဘူတော ဝေသယိကော။ ရူ၊ ဋီ။ ၁၂၂-နှာ။ (မောဂ်၊ ပဋိကာ။ ၂။ ၃၂။ နီရုတ္တိ။ ၃၂၃)။

ဝေသဿံဝိဓာန (န) [ဝေသ + သံဝိဓာန] အသွင် အပြင်, အမူအရာကို စီရင်ခြင်း။ အာကပ္ပေါ ကေသဗန္ဓဝတ္ထဂုဟဏာဒိအာကာရဝိသေသော၊ ဝေသဿံဝိဓာနံ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။

ဝေသာခ (ပု) [ဝိသာခါ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၃၅၂။ ရူ။ ၃၇၆။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၆။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၅။ ဝဲဂါခ-သံ။ ဝေသာဟ-ဝက္ကသာဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ကဆုန်လ၊ လပြည့်ဝန်းနှင့် ယှဉ်သည့် ဝိသာခါနက္ခတ်-နှင့်ယှဉ်-ဖြင့် မှတ် အပ်-သောလ၊ လပြည့်နေ့၌ ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် လပြည့်ဝန်းတို့ ယှဉ်တွဲ၍ ထွက်သောလ။ (၂) ဝေသာခ အမည်ရှိသော စစ်ဆင်နည်း တစ်မျိုး။ (၁) စိတ္တော ဝေသာခဇေဋ္ဌော စာ။ ဓာန်။ ၇၅။ စိတ္တာယ ပရိပုဏ္ဏောနှုယုတ္တာယ ယုတ္တော, ဥပလက္ခိတော ဝါ မာသော စိတ္တော။ ဧဝံ သဗ္ဗတြ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၅။ ဝိသာခါယ ယုတ္တော မာသော ဝေသာခေါ။ ရူ။ ၂၂၉-နှာ။ ဝေသာခပုဏ္ဏမ-ဒိဝသ-လည်းကြည့်။ (၂) ဌာနသမ္မာဒနန္တိ ဝေသာခမဏ္ဍလာဒိနံ သမ္မာဒနံ။ မ ၂ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။

ဝေသာခပုဏ္ဏမဒိဝသ (ပု) [ဝေသာခပုဏ္ဏမာ + ဒိဝသ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သာ ဝေသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ ----- ပါတောဝ ပါယာသံ အနာယာသံ ပရမမဓုရံ သမ္မဒ္ဓိပါဒေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၈။

ဝေသာခပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဝေသာခ + ပုဏ္ဏမာ] ကဆုန်လပြည့်နေ့။ အထ ခေါ ဗောဓိသတ္တော ------- ဝေသာခပုဏ္ဏမာယံ ဗောဓိရုက္ခမူလေ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၁။ (-အပ၊ ၆၊ ၁။ ၃၃၅)။

ဝေသာမိတ္တ (တိ) [ဝေသာမိတ္တ + ဏ။ ဝေဿာမိတ္တ-ကြည့်] ဝေသာမိတ္တမည်သော သူ၏သား။ ဝေသာမိတ္တော၊ ဝေသာမိတ္တီ၊ ဝေသာမိတ္တံ။ ကစ္စည်း။ ၃၄၄။ ဝေသာမိတ္တသုပုတ္တော ဝေသာမိတ္တော။ ရူ၊ ၃၆၅။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၅၂)။

ဝေသာယီ (ပု) [ဝိသယ + ဉ္ဏိ။ ကစ္စည်း။ ၃၆၆။ ဝိသယ + ဏီ။ ဝိသယီ ▪ ဝေသာယီ။ တစ်နည်း-- ဝေသ + အယ + ဉ္ဏိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၄။] ဇရဲမင်း၊ ယမမင်း။ ဝေသာယီနော ဝိသယာ (ဇာ ၁၁။ ၇၄) တိ ဝေသာယီ ဝုစ္စတိ ယမော၊ တဿ ဝိသယာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၇။ ယမဇာရာ စ ဝေသာယီ။ ဓာန်။ ၄၄။ တေဓာတုကေသုပိ အာဏာပဝတ္တကတ္တာ မဟန္တော ဝိသယော ဇေဿ ဝိသယီ၊ ဏီ၊ သော ဧဝ ဝေသာယီ။ ယတ္ထ လက္ခဏေန နသိဇ္ဈတိ၊ တတ္ထ သဗ္ဗတြ " ယဒါဒိနာ ဝါ နိရုတ္တိနယေန ဝါ သဒ္ဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ " တိ ဟိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ။ ဒုက္ခဇနကတ္တာ ဝါ ဝိသဒိ-သဌာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဝေသာ၊ နေရယိကာ၊ တေသံ အဓိပတိဘာဝေန အယတိ ပဝတ္တတီတိ ဝေသာယီ၊ ဉ္ဏိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၄။

ဝေသာရဇ္ဇ (န) [ဝိသာရဒ + ဏ္ယ။ တစ်နည်း-- ဝိသာရဇ္ဇ + ဏ။ ဝဲဂါရဒျ-သံ၊ သက္ကတပိဋကဂ။] (၁) ကင်းသော ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းရှိသူ - ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းမရှိသူ - လိမ္မာသူ - ၏ အဖြစ်၊ ရဲရင့်ခြင်း။ (၂) ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၊ (သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ, အာသဝက္ခယ, အန္တရာယိက, နိယျာန ဉ္ဈ ၄-ဌာနတို့၌) ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်။ (၃) ဝေသာရဇ္ဇသုတ်။ (၁) ဝေသာရဇ္ဇပွတ္တော (မ၊ ၂။ ၄၃)တိ ဝေသာရဇ္ဇံ ပတ္တော၊ ကတ္တု? သတ္ထုသာသနေ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၆။ ဝေသာရဇ္ဇံ ဝိသာရဒဘာဝံ

ဝေယျတ္တိယံ ပတ္တောတိ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၉။ (-ပဠိသံ။ ၂၀၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၅။ ပဠိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ မ၊ ဠီ၊ ၃။ ၄၀။ အံ၊ ဠီ၊ ၃။ ၉၇၊ ၂၂၅)။ (၂) စတ္တာရိမာနိ သာရိပုတ္တ တထာဂတဿ ဝေသာရဇ္ဇာနိ၊ ယေဟိ ဝေသာရဇ္ဇေဟိ သမန္နာဂတော ------ ဗြဟ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဝေသာရဇ္ဇာနီတိ ဇေဋ္ဌ သာရဇ္ဇပဋိပက္ခော ဝေသာရဇ္ဇံ၊ စတူသု ဌာနေသု သာရဇ္ဇာဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နသောမနဿမယညာဏသ္မေတံ နာမံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။ ဗျာမောဟ-ဘယဝသေန သရဏပရိယေသနံ သာရဇ္ဇနံ သာရဒေါ။ ဗျာမောဟဘယံ၊ ဝိဂတော သာရဒေါ ဇာတသာတိ ဝိသာရဒေါ၊ တဿ ဘာဝေါ ဝေသာရဇ္ဇံ၊ တံ ပန ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ပဟာနသမ္ပယုတ္တံ ဒေသနာဝိသေသသမ္ပယုတ္တံ ခေမံ နိဿာယ ပဝတ္တံ စတုဋ္ဌံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနံ။ မ၊ ဠီ၊ ၂။ ၂၇။ အံ ၊ ဠီ၊ ၂။ ၂၂၆။ (-သံ၊၁။ ၂၆၅-၆။ ပဠိသံ။ ၃၄၃။ အပ။ ၂။ ၁၅၁။ မဟာနိ။ ၁၁၁၊ ၃၅၅။ စူဠနိ။ ၂၆။ ပေဋကော။ ၁၉၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄။ အပ။ ၄ ၊၂။ ၂၅၆။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၂။ သံ ၊ဠီ၊ ၂။ ၅၅)။ (၃) ဝေသာရဇ္ဇံ တဏ္ဍာယောဂေန တေ ဒဿ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၉။

(ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဟူသည်- သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ, အာသဝက္ခယ, အန္တရာယိက, နိယျာန- ဟူသော ၄-ပါးသောအရာတို့၌ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်သော မြတ်စွာဘုရားအားဖြစ်သော လွန်စွာအားရှိသော သောမနဿဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်တော်ပင်တည်း။ ထိုဉာဏ်တော်သည် (၁) " သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဟူ၍ဝန်ခံသော သင်သည် ဤအမည်ရှိသော တရားကို မသိအပ်သေး " ဟူ၍ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအဖြစ်၌ စောဒနာတတ် သောပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း, စောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မသိအပ်သေးသော တရားကိုလည်းကောင်း, မမြင်သည်ဖြစ်၍ " ငါသည် သဘောဟုတ်သည်အားလျော်စွာ သိတတ်သောသူ (ဗုဒ္ဓ) ဖြစ်၏ " ဟူ၍ ဆင်ခြင်သော မြတ်စွာဘုရားအားဖြစ်သောဉာဏ်။ (၂) " အာသဝေါ ကုန်ပြီးသူဟူ၍ ဝန်ခံသော သင်အား ဤအမည်ရှိသော အာသဝေါတရား များ မကုန်သေး " ဟူ၍ အာသဝက္ခယ၌ စောဒနာတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း, စောဒနာ ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော မကုန်သေးသော အာသဝေါတရားတို့ကိုလည်း ကောင်း, မမြင်သည်ဖြစ်၍ " ငါသည် အမှန်စင်စစ် အာသဝေါကုန်ပြီးသူဖြစ်၏ " ဟူ၍ ဆင်ခြင်သော မြတ်စွာဘုရားအား ဖြစ်သော ဉာဏ်။ (၃) " အန္တရာယိကဓမ္မဟူ၍ သင်ဟောအပ်သော မေထုနပဋိသေဝန တရားတို့သည် မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ အန္တရာယ်ကို မပြုကြပါ " ဟူ၍ အန္တရာယိကဓမ္မ၌ စောဒနာတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း, စောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောမဂ်, ဖိုလ်တို့၏အန္တရာယ်ကို မပြုတတ်သော မေထုနပဋိသေဝန တရားကိုလည်းကောင်း, မမြင်သည်ဖြစ်၍ " အန္တရာယိကဓမ္မဟူ၍ ငါဟောအပ်သော တရားသည် အန္တရာယိကဓမ္မ အမှန်ဖြစ်၏ " ဟူ၍ ဆင်ခြင်သော မြတ်စွာဘုရားအား ဖြစ်သောဉာဏ်။ (၄) " ရာဂစသည် ကင်းပျောက်ခြင်းအကျိုးငှာ သင်ဟောအပ်သော အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းအစရှိသော တရားသည် ထို ဟောတိုင်း လိုက်နာပြုကျင့်သောသူ၏ ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ခြင်းငှာ မဖြစ် " ဟူ၍ နိယျာနဓမ္မ၌

ဒေသာရဇ္ဇတိဒက္ခကာ (တိ) [ဒေသာရဇ္ဇ + တိဒက္ခ + က] ရဲရင့်ခြင်း ဟုဆိုအပ်သော ရထားဒေါက် တုတ်သုံးချောင်း ရှိသော။ ဒေသာရဇ္ဇတိဒက္ခကော (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄) တိ ပရိသမဇ္ဈေ ကထေန္တဿ ဝိသာရဒဘာဝ-သဒ္ဒါတေန တိဒက္ခေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၁၄၈။

ဒေသာရဇ္ဇပါဒ (ပု) [ဒေသာရဇ္ဇ + ပါဒ] ဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော -ခြေ -ခြေထောက်။ စတူဟိ ဒေသာရဇ္ဇပါဒေဟိ အဌပရိသပထဝိ ဥပ္ပဋ္ဌေတွာ။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၄၃။ (-အံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၅၃။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၉၄။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၈၁။ ဝိမာန၊ ၆။ ၇၅။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၅၇)။

ဒေသာရဇ္ဇပတ္တ (တိ) [ဒေသာရဇ္ဇ + ပတ္တ] (၁) ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း မရှိသူ-ရဲရင့်သူ-လိမ္မာသူ-၏အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ ရဲရင့်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ (၂) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ, အာသဝက္ခယ, အန္တရာယိက, နိယျာန-ဤ ၄ - ဌာနတို့၌) ရဲရင့်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်သို့ ရောက်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ (၁) ဝိဂတကထံကထော ဒေသာရ-ဇ္ဇပတ္တော အပရပ္ပစ္စယော သတ္ထုသာသနေ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါ စ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၃။ မ၊ ၂။ ၄၂။ ဒေသာရဇ္ဇပတ္တောတိ ဝိသာရဒဘာဝံ ပတ္တော။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၈။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၆။ ဝိသာရဒဘာဝံ ပတ္တောတိ သာရဇ္ဇကရာနံ ပါပဓမ္မာနံ ပဟီနတ္တာ---- ဝိသာရဒဘာဝံ ဝေယျတ္တိယံ ပတ္တော အဓိဂတောတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၁။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၄၀။ တတ္ထ တတ္ထ ဝသိပတ္တော ဟောတိ ဗလပတ္တော ဒေသာရဇ္ဇပတ္တော။ ပဋိသံ။ ၁၇၁။ ဒေသာရဇ္ဇပတ္တောတိ ဝိသာရဒဘာဝံ ပဋျဘာဝံ ပတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၈၀။

စောဒနာတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို လည်းကောင်း, စောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အသုဘ ကမ္မဌာန်းအစရှိသော တရားကိုလည်းကောင်း, မမြင်သည်ဖြစ်၍ " ရာဂစသည် ကင်းပျောက်ခြင်းအကျိုးငှာ ငါဟောအပ်သောတရားသည် ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ခြင်းငှာ အမှန်ဖြစ်၏ " ဟူ၍ ဆင်ခြင်သော မြတ်စွာဘုရားအား ဖြစ်သော ဉာဏ်ဟူ၍ ၄-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင်-- ပဌမဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဖြင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတာဂုဏ်တော် ပြီးပြည့်စုံ၏။ ဒုတိယဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဖြင့် အရဟတ္တာဂုဏ်တော် ပြီးပြည့်စုံ၏။ တတိယ, စတုတ္ထဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဖြင့် ဝိဝဋ္ဋဒဿာဂုဏ်တော် ပြီးပြည့်စုံ၏။ မ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၃၈။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၉၅။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၄-၅။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၆၉။

ဒေသာရဇ္ဇကရဏ (တိ) [ဒေသာရဇ္ဇ + ကရဏ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော၊ တရား။ ဒေသာရဇ္ဇကရဏာ(အံ၊ ၂။၁၁၂)တိ ဝိသာရဒ-ဘာဝါဝဟာ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၄၃။

ဒေသာရဇ္ဇဉာဏ (နာ) [ဒေသာရဇ္ဇ + ဉာဏ] ဒေသာရဇ္ဇဉာဏ်။ (သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ, အာသဝက္ခယ, အန္တရာယိက, နိယျာန ဤ ၄-ဌာနတို့၌) ရဲရင့်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်။ ဒေသာရဇ္ဇ ၂-အနက်လည်းကြည့်။ ဒေသာရဇ္ဇဉာဏသဿ ဗလံ ဒဿေန္တော " အဌ ဓေါ ဣမာ သာရိပုတ္တာ " တိအာဒိမာဟ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၃၉။ သတ္ထု ဒေသာရဇ္ဇဉာဏံ ပဋိနိဝတ္တေတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၃၀။ (-မ၊ ၆၊ ၂။ ၉။ ၁၁၊ ၂၀၅။ ဥဒါန၊ ၆၊ ၃၀၄။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၄။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၈၊ ၈၃။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၅၈)။

(-ဝိ၊ ၃။ ၁၈၊ ၂၃၊ ၂၅၊ ၄၇၊ ၂၆၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၄၊ ၃၅၂။ မ၊ ၁။ ၉၇။ အံ၊ ၂။ ၂၆၃။ အံ၊ ၃။ ၃၀။ ပဋိသံ။ ၂၅၁၊ ၃၄၃။ ဥဒါန။ ၁၃၅။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၂) (၂) ဧတမဟံ သာရိပုတ္တ နိမိတ္တံ အသမနုပဿနန္တော ခေမပွတ္တော အဘယပွတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပွတ္တော ဝိဟရာမိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၃။ (-အံ၊ ၁။ ၃၁၅။ အံ၊ ၂။ ၄၆၀။ နေတ္တိ။၄၆။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၁၁၉။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၇၇)။

ဝေသာရဇ္ဇပွတ္တိ (ထီ) | ဝေသာရဇ္ဇ + ပတ္တိ | ကြောက်ခွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း မရှိသူ-ရဲရင့်သူ-၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သာယံ ဝေသာရဇ္ဇပွတ္တိ သုပွတိဋ္ဌတဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၅၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅)။

ဝေသာရဇ္ဇယောဂ (ပု) | ဝေသာရဇ္ဇ + ယောဂ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အဘိတနာဒန္တိ ဝေသာရဇ္ဇယောဂတော ကုတောစိ နိဗ္ဘယနာဒံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။

ဝေသာရဇ္ဇသမာယောဂ (ပု) | ဝေသာရဇ္ဇ + သမာယောဂ | ရဲရင့်ခြင်း-ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်-နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝေသာရဇ္ဇသမာယောဂေန ပရေ အဘိဘဝတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၁၄။

ဝေသာရဇ္ဇသုတ္တ (နာ) | ဝေသာရဇ္ဇ + သုတ္တ | ဝေသာရဇ္ဇသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၁၅။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၂၅၃။

ဝေသာလ (တိ) | ဝေသာလီ + ဏ။ ရှု။ ၂၂၈-နှာ။ ဝဲဂါလ - သံ။ သဏ္ဌတပိဋ္ဌက။ | ဝေသာလီ-မြို့-ပြည်-၌ နေသော။ အထာဂုံ နာဂသာနာဂါ၊ ဝေသာလာ သဟတစ္ဆကာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇) တိ နာဂသဒဟဝါသိကာ စ ဝေသာလီဝါသိကာ စ နာဂါ ---- အာဂတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝေသာလိက (တိ) | ဝေသာလီ + ဏိက။ ရှု။ ၂၆၆-နှာ။ ဝဲဂါလိက-သံ။ ဝေသာလိအ-ပြာ။ ဝေသာလိယ-အဒ္ဓမာဂမီ။ | ဝေသာလီ-မြို့-ပြည်-၌နေသော၊ ဝေသာလီဟူသော နေရာ ရှိသော၊ သူ။ သမ္မဟုလာ ဝေသာလိကာ ဝဇ္ဇိပုတ္တကာ ဘိက္ခူ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ်သု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇။ ဝေသာလိကာတိ ဝေသာလိဝါသိနော။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝေသာလီ နိဝါသော ဧတေသန္တိ ဝေသာလိကာတိ အာဟ " ဝေသာလိဝါသိနော " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃။ (- ဒီ၊ ၂။ ၈၂။ မ၊ ၂။ ၃၀၄။ သံ၊ ၂။ ၃၂၇။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၁၅။ အံ၊ ၆၊၁ ။ ၃၀၃)။

ဝေသာလိဂမန (နာ) |ဝေသာလီ + ဂမန | ဝေသာလီ -မြို့- ပြည်သို့ - ကြွ- သွား -ခြင်း။ ဘဂဝတော ဝေသာလိဂမနံ အဓိဝါသိတံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၆။ သတ္ထာရာ ကိရ ဝေသာလိဂမနံ သမ္မဒ္ဓိစ္ဆိတံ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၇၄။ (-ဥဒါန၊ ၆။ ၃၄၆။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၃၊ ၃၂၇။ ထေရီ၊ ၆။ ၅)။

ဝေသာလိ(လီ)နဂရ (နာ) | ဝေသာလိ + နဂရ | ဝေသာလိ - မြို့ - ပြည်။ ဝေသာလိနဂရေ အညတရဿ ဝါဏိဇဿ အာပဏသမီပေ စိက္ခလ္လံ ဟောတိ။ ပေတ၊ ၆။ ၂၀၀။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၃။ ၈၁၊ ၆၊ ၁။ ၅၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၀)။

ဝေသာလိ (လီ) နဂရဒွါရ (နာ) | ဝေသာလိနဂရ + ဒွါရ | ဝေသာလိမြို့-၏ တံခါး။ သော ကိရ ဝေသာလိနဂရဒွါရေ ဧကံ ကကုဓရုက္ခံ အာရုယှ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၄၀၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၈)။

ဝေသာလိ (လီ) နဂရဝါသိ (တိ) | ဝေသာလိနဂရ + ဝသ + ဏိ။ ထီ-၌

--နဂရဝါသိနီ။] ဝေသလီ-ပြည်-မြို့-၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ (ဝေသာလီ-ပြည်-မြို့-သူ၊ သား)။ ဣတိ တီဟိ ဒုဋ္ဌိကွအမနုဿရောဂ-ဘယေဟိ ဥပဒ္ဒုတာ ဝေသာလိနဂရဝါသိနော ဥပသင်္ကမိတွာ ရာဇာနံ -----။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၃၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၈)။

ဝေသာလီ (လီ) နဂရာဘိမုခ (တိ) [ဝေသာလီနဂရ + အဘိမုခ] ဝေသာလီ-ပြည်-မြို့-သို့-ရှေးရှု-မျက်နှာမူ-မျက်နှာလှည့်-သော။ အယံ ပထဝီ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ ပရိဝတ္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝေသာလိနဂရာဘိမုခံ အကာသိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၄)။

ဝေသာလီ (ပွ) ပဝေသန (န) [ဝေသာလီ + ပဝေသန] ဝေသာလီ-ပြည်-မြို့-သို့ဝင်ခြင်း။ ဣမံ ဝေသာလိပွဝေသနံ နိယမေတွာ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။

ဝေသာလီရာဇ (ပု) [ဝေသာလီ + ရာဇ] ဝေသာလီမင်း၊ ဝေသာလီ - ပြည် - မြို့-ကို အစိုးရသောမင်း။ အပိ စ ဝေသာလိ-ရာဇာနော အာသန္နဝိနာသာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၄)။

ဝေသာလီဝဏ္ဏု (န) [ဝေသာလီ + ဝဏ္ဏု] ဝေသာလီမြို့၏-အကြောင်းအရာ-အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ။ ဧတေသံ ပဉ္စာနံ ဝိဿဇ္ဇနာ --------- ဝေသာလိဝဏ္ဏုတော ပဘုတိ ပေါရာဏေဟိ ဝဏ္ဏိယတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၃၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၃၊ ၂၆၅)။

ဝေသာလီ (လီ) ဝါသိက (တိ) [ဝေသာလိဝါသိ + က] ဝေသာလိနဂရဝါသိ-ကြည့်။ ဝေသာလိဝါသိကံ ဧကံ နှာပိတပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၅။

ဝေသာလိဝါသိ (တိ) [ဝေသာလိ + ဝသ + ဏိ။ ထိ - ၌ ဝေသာလိဝါသိနိ။] ဝေသာလိနဂရဝါသိ-ကြည့်။ ဝေသာလိကာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇) တိ ဝေသာလိဝါသိနော။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝေသာလီ နိဝါသော ဧတေသန္တိ ဝေသာလိကာတိ အာဟ " ဝေသာလိဝါသိနော " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃။ (-ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၇၃-၄)။

ဝေသာလီ (တိ) [ဝိသာလ + ဏ + ဣ။ ဝဲဂါလီ-သံ။ ဝေသာလီ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (သုံးကြိမ် မြို့ရိုး - မြို့တံတိုင်း - ဖြင့်-စည်ပင် - တိုးပွား - သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ဝေသာလီ - မည်သော - မြို့ - ပြည်။ (၂) ဝေသာလီ-မြို့-ပြည်-သူ-သား။(ဌာနူပစာ စကား)။ (၃) ဝေသာလိသုတ် ၂-သုတ်။ (၁) တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယ (ဝိ၊ ၁။ ၈၆) နှိ့ ဇာတ ဝေသာလိယန္တိ ဧဝံနာမကေ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ပဝတ္တဝေါဟာရေ နဂရေ။ တဉ္စိ နဂရံ တိကွတ္တုံ ပါကာရပရိက္ခေပမုနေန ဝိသာလီဘူတတ္တာ " ဝေသာလိ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁။ တိကွတ္တုံ ပါကာရပရိက္ခေပမုနေနာတိ တိကွတ္တုံ ပါကာရပရိက္ခေပန နဂရဘူမိယာ ဝမုနေန။ ဝိသာလီဘူတတ္တာတိ ဂါဝုတန္တရံ ဂါဝုတန္တရံ ပုထုဘူတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဝေသာလိယန္တိ ပုနပ္ပုနံ ဝိသာလဘာ-ဝူပဂမနတော " ဝေသာလိ "တိ လဒ္ဓနာမကေ နဂရေ။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၇၆။ ပုနပ္ပုနံ ဝိသာလီ-ဘာဝူပဂမနတောတိ ----- နဂရံ တိကွတ္တုံ ဂါဝုတန္တရေန ဂါဝုတန္တရေန ပရိက္ခိပိသု၊

အပေါင်း အစု (ပါလီမန်စနစ်) ဖြင့် အုပ်ချုပ်ကြသောကြောင့် ထိုမြို့၌ မင်းချည်းသက်သက် (၇၇၀၇) ယောက် တိတိရှိကြသည်။ ထို့အတူ အိမ်ရှေ့မင်း, စစ်သူကြီး, ဘဏ္ဍာစိုး အစရှိသော သူတို့သည်လည်း အသီး အသီး (၇၇၀၇) ယောက်စီပင် ရှိကြကုန်သည်။ အဆောက်အဦတို့သည်လည်း ပြာသာဒ် (၇၇၀၇) ဆောင်၊ စုလစ်မွန်းခွန်တပ်သော အိမ် (၇၇၀၇) လုံး၊ အာရာမ် (ဥယျာဉ်) (၇၇၀၇) ခု၊ ရေကန် (၇၇၀၇) ကန် အားဖြင့် အရေအတွက် (၇၇၀၇) ခုစီရှိကုန်သည်။ မြို့တော်၏အလယ်၌ " သန္ထာဂါရ " ခေါ်သော မင်းကွန်း (၀၀) လွှတ်တော် အဆောက်အဦ (၁) ခုရှိသည်။ ထိုအဆောက်အဦ၌ တည်ကုန်လျက် လိစ္ဆဝီမင်းတို့သည် တိုင်းရေးပြည်မှု အစုစုတို့ကို တိုင်ပင်ဆုံးဖြတ်ကြသည်။

ထိုမြို့၌-- (၁) ကူဋာဂါရသာလာမည်သောကျောင်း။ (၂) ဝါလိကာရုမ်မည်သောကျောင်း။ (၃) မြို့တော်၏ အနောက်ဖက် ၁-ဂါဝုတ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော တောအုပ်၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော အမည်မထင်ရှားသောကျောင်း။ (၄) အမွပါလီဝနမည်သောကျောင်း။ (၅) ဥဒေနစေတိယမည်သောကျောင်း။ (၆) ဂေါတမကစေတိယမည်သောကျောင်း။ (၇) သတ္တမ္ဗစေတိယမည်သောကျောင်း။ (၈) ဗဟုပုတ္တစေတိယမည်သောကျောင်း။ (၉) သာရန္ဒဒစေတိယမည်သောကျောင်း။ (၁၀) စာပါလစေတိယမည်သောကျောင်းဟူ၍ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကျောင်းပေါင်းများစွာရှိကုန်သည်။

ထိုမြို့၌ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးသောဘေး, ဘီလူးဘေး, ရောဂါဘေး ဟူ၍ ဘေးကြီးသုံးပါး ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သဖြင့် ထိုဘေးကြီး ၃-ပါး တနေ့သ ပုနပ္ပုန် ဝိသာလီဘာဝံ ဂတတ္တာ " ဝေသာလီ " တွေဝ နာမံ ဇာတံ၊ တေန ဝုတ္တံ " ပုနပ္ပုန် ဝိသာလီဘာဝူပဂမနတော ဝေသာလီတိ လဒ္ဓနာမကေ နဂရေ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၂-၃။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၂။ ၈၆။ မ၊ ၁။ ၉၇။ သံ၊ ၃။ ၁၂၃၊ ၂၂၆-၇၊ ၂၇၈။ အံ၊ ၃။ ၁၂၈-၉။ ဥဒါန။ ၁၀၅၊ ၁၅၁။ ပေတ။ ၁၈၁။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၂၅။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၉၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၃၅။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၁။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၀)။ (၂) သကလံ ဝေသာလိ (မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၈) နွိ သဗ္ဗဝေသာလိဝါသိနံ ဇနံ နိဿယူပစာရေန နိသိတံ ဝဒတိ ယထာ " ဂါမော အာဂတော " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ (၃) ဝေသာလိ ဝဇ္ဇိ နာဥန္နာ။ သံ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဝေသာလိ ကိမိလေန စ။ သံ၊ ၃။ ၂၈၃။ ဝေသာလီသုတ္တ-လည်းကြည့်။

(ဝေသာလီမြို့သည် ဝဇ္ဇီတိုင်း၏မြို့တော်ဖြစ်၍ ဂင်္ဂါမြစ်၏မြောက်ဖက် (၃) ယူဇနာခန့် ကွာဝေးသောအရပ်၌ တည်ရှိသည်။ ယခုအခါ ဘီဟာ (Bihar) နယ် " မုဇပ္ဖရပုရ " ခရိုင် အတွင်းရှိ " ဗဆာရ် " ရွာကား ရှေးဝေသာလီမြို့တော်ဟောင်း နေရာပင်တည်း။ ထိုမြို့ကို စတင်တည်ထောင်သည်မှစ၍ လူဦးရေတိုးပွားသဖြင့် (၁) ဂါဝုတ် (၁) ဂါဝုတ်စီအကြားရှိသော တံတိုင်းဖြင့် (၃) ကြိမ် တိုးချဲ့အပ်သောကြောင့် " ဝေသာလီ " (-ကျယ်ပြန့်သောမြို့) ဟူ၍ခေါ်ဝေါ်သည်။ ထိုမြို့သည် ရာဇဂြိုဟ်မြို့, သာဝတ္ထိမြို့တို့ကဲ့သို့ မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူရာအခါ၌သာ စည်ပင်ပြန့်ပြောသည်။

ထိုမြို့၌ နေထိုင်ကြသော လိစ္ဆဝီမင်း (ဝဇ္ဇီတိုင်း၏ ဘုရင်) တို့သည် တိုင်းပြည်ကို

သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၁။ ၂ ၉၄), (၅) သုဒ္ဓကာဠက သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၁။ ၃၃၀), (၆) ဘူတာရောစန သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၂။ ၃၇), (၇) ပရမ္မရဘောဇန သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၂။ ၁၀၄), (၈) ဒန္တပေါန သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၂။ ၁၂၀), (၉) အစေလက သိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၂။ ၁၂၃), (၁၀) ဘိက္ခု-အက္ကောသနသိက္ခာပုဒ်။ (ဝိ၊ ၂။ ၄၀၆) တို့ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဝတ္ထု (၂) ခုတို့မှာ (၁) မယဝတ္ထု။ (ဓမ္မ။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၆၇-၇၈။), (၂) တိဿတ္ထေရဝတ္ထု။ (ဓမ္မ။၄၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃-၄။)တို့ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဇာတ်တော် (၅) ဇာတ်တို့မှာ-- (၁) လောမဟံသဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၃), (၂) ဗာဟိယ ဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၅), (၃) ဧကပဏ္ဏဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၃၀), သိဂိလဲဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅), (၅) ဗာလောဝါဒဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၆၈-၉။ ဇာ ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉) တို့ဖြစ်သည်။

ထိုမြို့၌ ဟောတော်မူအပ်သောသုတ် (၅၀) ခန့်တို့မှာ-- (၁) အဋ္ဌကနာဂရသုတ်။ မ၊၂။ ၁၂-၆။ အံ၊ ၃။ ၅၄၂-၆။ (ရှင်အာနန္ဒာ), (၂) အနုရာဓသုတ်။ သံ၊ ၂။ ၉၄-၇၊ ၅၄၉-၅၅၂။ (ဘုရား), (၃) အမွပါလီသုတ်။ သံ၊၃။ ၁၂၃။ (ဘုရား), (၄) အမွပါလီဝနသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၆၃-၄။ (ရှင်အနုရုဒ္ဓါ), (၅) အာယုသခ်ီ-ရောဿဇနသုတ်။ ဥဒါန။ ၁၅၁-၅။ (ဘုရား), (၆) ဩဝါဒသုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၀၆။ (ဘုရား), (၇) ကဏ္ဏကသုတ်။ အံ၊ ၃။ ၃၆၂-၄။ (ဘုရား), (၈) ကလိင်္ဂရသုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၅၇-၈။ (ဘုရား), (၉) ကာရဏပါလီသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၀၆-၈။ (ပိဏ္ဍိယာနီပုဏ္ဏား)။ (၁၀) ပဌမဂိလာနသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၃၂-၄။ (ဘုရား), (၁၁) ဒုတိယဂိလာန

ကင်းပျောက်စေရန် ဘုရားမြတ်စွာသည် ရှင်အာနန္ဒာမထေရ်အား ရတနသုတ်ပရိတ်တော်ကို သင်ပေးပြီး ရတနသုတ်ပရိတ်တော်ကို ရွတ်ဖတ်စေသဖြင့် ရှင်အာနန္ဒာမထေရ်သည် ထိုမြို့၏ တံတိုင်း ၃-ခုတို့၏ အကြား၌ ညဉ့်သုံးယာမ်ပတ်လုံး ရတနသုတ်ပရိတ်တော်ကို ရွတ်ဖတ်တော်မူသောကြောင့် ယင်းဘေးကြီးသုံးပါး လျင်မြန်စွာ ကင်းပျောက်သည်။ ထိုနောက် ဘုရားရှင်သည် စကြဝဠာကုဋေ တစ်သိန်းအာဏာပြန့်နှံ့စေနိုင်သော ထိုရတနသုတ်ပရိတ်တော်ကိုပင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ရာ ဒေသနာတော်၏အဆုံး၌ (စ၄၀၀၀) သောသတ္တဝါတို့ တရားသိမြင် ကျွတ်တမ်းဝင်ကြလေသည်။ (ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၅-စ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃-၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅-စ)။

ထိုမြို့သည် မြတ်စွာဘုရား ပဉ္စမဝါဆိုတော်မူရာ မြို့ဖြစ်ခြင်း, ဘိက္ခုနီသာသနာကို စတင်ခွင့်ပြုရာမြို့ဖြစ်ခြင်း, ဒုတိယသံဂါယနာတင်ရာမြို့ဖြစ်ခြင်း, မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော်မူခါနီး၌ ဆင်ပြောင်ကြီး၏ ကြည့်ခြင်းနှင့်တူသော ကြည့်ခြင်းဖြင့် နောက်ဆုံးကြည့်သွားတော်မူသော တစ်ခုတည်းသောမြို့ဖြစ်ခြင်း, (၁၀) ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ပညတ် တော်မူရာမြို့ဖြစ်ခြင်း, ဝတ္ထု (၂) ခု, ဇာတ်တော် (၅) ဇာတ်, သုတ် (၅၀) ခန့်တို့ကို ဟောတော်မူရာ မြို့ဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် သာသနာတော်သမိုင်း၌ ထင်ရှားသောမြို့ဖြစ်လေသည်။

ထိုမြို့၌ ပညတ်တော်မူအပ်ကုန်သော သိက္ခာပုဒ် (၁၀)ပါးတို့မှာ (၁) ပဌမပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊ ၁။ ၂၅), (၂) တတိယပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊ ၁။ ၉၀), (၃) စတုတ္ထပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆), (၄) ပဌမကထိန

သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၂၅-၆။ (ဘုရား), (၁၂) ပဌမဂေလညသုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၁၂-၄။ (ဘုရား), (၁၃) ဒုတိယဂေလညသုတ်။ သံ၊ ၂။၄၁၄-၆။ (ဘုရား), (၁၄) ဂေါတမကစေတီယသုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၈၀။ (ဘုရား), (၁၅) စူဠဒုဿစွကသုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၈၉-၉၉။ (ဘုရား), (၁၆) စေတီယသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၂၆-၃၀။ (ဘုရား), (၁၇) ဆဖဿာယတနသုတ်။ သံ ၊ ၁။ ၁၁၄-၅။ (ဘုရား), (၁၈) တေဝိဇ္ဇဝစ္ဆသုတ်။ မ၊၂။၁၄၈။ (ဘုရား)။ (၁၉) နန္ဒကလိစ္ဆဝိသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၄၀-၁။ (ဘုရား), (၂၀) နိဂဏ္ဌာသုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁-၂။ (ရှင်အာနန္ဒာ), (၂၁) ပဌမပဋ္ဌန္ဓမိတုသုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၇။ (မိုးနတ်သား၏သမီးတော် ကောကနဒါမည်သောနတ်သမီး), (၂၂) ဒုတိယပဋ္ဌန္ဓမိတုသုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၈။ (မိုးနတ်သား၏သမီးတော် စူဠကောကနဒါမည်သောနတ်သမီး), (၂၃) ပိင်္ဂိယာနီသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၀၈-၉။ (ဘုရား), (၂၄) ဘဒ္ဒိယသုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၁၁-၅။ (ဘုရား), (၂၅) ဘူမိစာလသုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၂၈-၃၃။ (ဘုရား), (၂၆) မနာပဒါယီသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၂ - ၅။ (ဘုရား), (၂၇) ပဌမမဟာလိသုတ်။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၃-၅၀။ (ဘုရား), (၂၈) ဒုတိယမဟာလိသုတ်။ သံ၊ ၁။၂၃၁-၃။(ဘုရား), (၂၉) တတိယမဟာလိသုတ်။ သံ၊ ၂။ ၅၇ - ၈။ (ဘုရား), (၃၀) စတုတ္ထမဟာလိသုတ်။ အံ၊ ၃။၃၂၄-၅။ (ဘုရား), (၃၁) မဟာသစ္စကသုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၁၇။ (ဘုရား), (၃၂) မဟာသီဟနာဒသုတ်။ မ၊ ၁။ ၉၇၊ ၁၁၈။ (ဘုရား)။ (၃၃) ယသောဇသုတ်။ ဥဒါန။ ၁၀၄-၇။ (ဘုရား), (၃၄) ရတနသုတ်။ ခုဒ္ဒက။ ၄၊ ၈။ (ဘုရား), (၃၅) လိစ္ဆဝိကုမာရကသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၆၆-၉။ (ဘုရား), (၃၆) ပဌမဝဇ္ဇိပုတ္တသုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၀၃။ (တောစောင့် နတ်သား), (၃၇) ဒုတိယဝဇ္ဇိပုတ္တသုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၃၁-၂။ (ဘုရား), (၃၈) ဝါလသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၉၅-၆။ (ဘုရား), (၃၉) ဝါသေဋ္ဌသုတ်။ အံ၊ ၃။ ၈၇-၈။ (ဘုရား), (၄၀) ဝိသာခသုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၆၇ - ၈။ (ဘုရား), (၄၁) ပဌမဝေသာလီသုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၂၇-၈။ (ဘုရား), (၄၂) ဒုတိယဝေသာလီသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈ - ၈၀။ (ဘုရား), (၄၃) သံခိတ္တသုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၀၆ - ၇။ (ဘုရား), (၄၄) သတိသုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၂၃။ (ဘုရား), (၄၅) သတ္တသူရိယသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၇၃ - ၇။ (ဘုရား), (၄၆) ပဌမသာရန္ဒဒသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၄၈-၉။(ဘုရား), (၄၇)ဒုတိယသာရန္ဒဒသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၀၇-၈။ (ဘုရား), (၄၈) သာဠုသုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၂၀-၃။ (ဘုရား), (၄၉) သီဟသုတ်။ အံ၊ ၃။၂၄-၃၁။ (ဘုရား), (၅၀) ပဌမသီဟသေနာပတိသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၂-၄။ (ဘုရား), (၅၁) ဒုတိယသီဟသေနာပတိသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၅၆-၉။ (ဘုရား), (၅၂) သုနက္ခတ္တသုတ်။ မ၊ ၃။ ၃၉-၄၈။ (ဘုရား) တို့ဖြစ်သည်။

ဤမျှလောက်စည်ကားသော ဝေသောလီမြို့ကြီးသည် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံ၍ (၃) နှစ်ခန့်ကြာသောကာလ၌ မဂဓပြည့်ရှင် ဘုရင်အဇာတသတ်မင်းကြီး တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့် ပြိုကွဲပျက်စီး ခဲ့ရလေသည်။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇-၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၂။ ဒီ၊ ၂။ ၈၆-၇။ အံ၊ ၃။ ၂၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။၂၇၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆၊ ၁၅၅။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၅-၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၀။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၄-၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊၂။၂၇၃-၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀-၂။ ဒီ၊ ၌၊၂။ ၁၄၃။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၅၁၉)။

ဝေသာလီသုတ္တ (နဲ) [ဝေသာလီ + သုတ္တ] ဝေသာလီ ၂ - သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဋ္ဌာယတန ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဋိ၊ ၁ - သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၂၇။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဋိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။

ဝေသိကာ (ထီ) [ဝေသ + ဏိက။ ဝေသံ အရဟတိ ဝါ ဝေသေန ဒိဗ္ဗတိ အာစာရတိ ဝါ ဝေသေန ဇီဝတီတိ (ဝေဂျာ) ဝေသိကာ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝေဂျာ - သံ။ ဝေသိယာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ] ပြည့်တန်ဆာမ၊ ရုပ်ကိုမှီ၍ အသက်မွေးသော မိန်းမ။ ပါဒုကာ'ရုယှ ဝေသိကာ (ထေရ။ ၂၉၁) တိ ဧကာ ရူပူပဇီဝိကာ ဣတ္ထီ ယထာဝုတ္တဝေသာ သုဝဏ္ဏပါဒုကာ ပဋိမုဉ္စိတွာ " ဌိတာ " တိ ဝစနသေသော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၄။ (-အပ၊ ၂။ ၂၉၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၂၁)။

ဝေသိဒ္ဓါရ (နဲ) [ဝေသီ + ဒ္ဓါရ] ပြည့်တန်ဆာမ၏ အိမ်တံခါး။ အဌာသိံ ဝေသိဒ္ဓါရမှိ၊ လုဒ္ဒေါ ပါပသမဝေါ ' ဒ္ဓိယာ (ထေရီ။ ၃၈၈) တိ ဝေသိဒ္ဓါရမှိ ဝေသိယာ ယရဒ္ဓါရေ ဩဒ္ဓိယိတွာ အဌာသိံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၀။

ဝေသိယာ (ထီ) [ဝေသ + ယ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၃၃။ သူစိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၄။ ဝိ + ဣသ (ဧသ) + ဏျ။ သူစိ။ ဝိသ + ဏျ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၃၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၄။ ဝေသ + ဏိက။ ကောတ္ထုဘ။ ဝေသိကာ - ကြည့်။] ဝေသိယာ ဥဇ္ဈာယန္တိ ခိယျန္တိ ဝိပါစေန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၁။ ဝေသိယာ ဂေါစရော ဝါ (ဝိ၊၃။၉၉)တိ- အာဒီသု ဝေသိယာတိ ------- ရူပူပဇီဝိကာ ဣတ္ထိယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၆၅။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၇။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၄)။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝေသိယာဂေါစရ (တိ) [ဝေသိယာ + ဂေါစရ] (၁) ပြည့်တန်ဆာမဟူသောကျက်စားရာရှိသော၊ ပြည့်တန်ဆာမတို့၏ အိမ်သို့ အမြဲမပြတ်သွားသော၊ သူ။ (ပြည့်တန်ဆာမတို့၏ အမျိုးတို့၌ အိမ်သို့ချဉ်းကပ်တတ်သော ရဟန်းဖြစ်၍လည်းကောင်း, ဆွမ်းခံခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့် ရည်ညွှန်း၍လည်းကောင်း အချစ်ဖွဲ့သဖြင့်ဖြစ်သော စိတ်နှလုံးဖြင့် အမြဲမပြတ် မြင်တွေ့လိုခြင်း, အတူတကွ စကား ပြောဆိုလိုခြင်းကြောင့် ပြည့်တန်ဆာမတို့၏ အထံသို့ ချဉ်းကပ်သောရဟန်း။)။ (ပု) (၂) ပြည့်တန်ဆာမဟူသော ကျက်စားရာ။ (၁) ဝေသိယာဂေါစရော ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၉။ အံ၊ ၂။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၅။ တတ္ထ ဝေသိယာနံ ကုလေသု ကုလုပကော ဟုတွာ ------- တာသံ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တော ဝေသိယာဂေါစရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၄။ ဝေသိယာ ဂေါစရော မိတ္တသန္ထဝ-ဝသေန ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗဌာနံ အဿာတိ ဝေသိယာဂေါစရော။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၄၁။ ဝေသိယာဂေါစရောတိအာဒီသု ဝေသိယာ ဝုစ္စန္တိ ရူပူပဇီဝိနိယော၊ တာ ဂေါစရော အဿာတိ ဝေသိယာဂေါစရော၊ တာသံ ဂေဟံ အဘိဏှဂမနောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃။ ဝေသိယာ ဂေါစရော အဿာတိ ဝေသိယာဂေါစရော၊ ----- တတ္ထ ဝေသိယာ နာမ ရူပူပဇီဝိနိယော ယေန ကေနစိဒေဝ သုလဘဇ္ဈာစာရတာမိတ္တသန္ထဝသိနေဟ-ဝသေန ဥပသင်္ကမန္တော ဝေသိယာဂေါစရော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀။ မဟာနိ။ ၃၇၇-၈။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၁။ ၄၂)။(၂) ဝေသိယာဂေါစရာဒိဘေဒဿ ဟိ ဆဋ္ဌမဿ အဂေါစရဿ သေဝနံ ကုမ အယောနိသောမနသိကာရော နာမ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝေသိယာန (ပုံ) ⌊ ဝိသ + ကုယာန။ ဓာန်၊ ၌။ ၄၄၅ ⌋ ကုန်သည်၊ ရောင်းဝယ်သူ။ သြရောဓ ကုမာရာ စ၊ ဝေသိယာနာ စ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၁၊ ၁၅၄၊ ၂၂၀။ ဝေသိယာနာ စာတိ ဝေဿာ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၉။

ဝေသီ (ထီ) ⌊ ဝေသ + ဏ + ဤ⌋။ ဝေ္ယာ-သံ။ ဝေသီ-ပြာ။ ⌋ ဝေသိကာ-ကြည့်။ အညတရိဿာ ဝေသိယာ သန္တိကေ ဒူတံ ပါဟေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဝေသီ ဝုဋ္ဌာပေန္တိ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၉) တိ ဂဏိကံ ဝုဋ္ဌာပေန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၉။ သတ္ထေသံ သန္နိဝေသယောဂျတာယ ဝေသိယော ရူပူပဇီဝိနိယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၅၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၀-၁၊ ၂၀၉၊ ၂၁၉။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၉၊ ၂၈၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၈)။

ဝေသုဂ် (န) ⌊ အနိ၊ ပါဠိ ⌋ (တိုင်း ၂၄-တိုင်းတို့တွင် ၆-ခုမြောက်) ဝေသုဂ်-တိုင်း-နိုင်ငံ။ ဝေသုဂ် ဂစ္ဆတိ၊ ဝေရာပထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၂၆။ (• တိဂုမ္ဗံ ဂစ္ဆတိတိ-အာဒိနိ မူလပဒံ ဂစ္ဆတီတိ ပရိယောသာနာနိ စတုဝီသတိ ပဒါနိ ရဋ္ဌနာမေန ဝုတ္တာနိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၂)။

ဝေသ္မ (န) ⌊ ဝိသ + မ။ ဝိသန္တိ တန္တိ ဝေသ္မံ။ ဓာန်၊ ၌။ ၂၀၆။ ပဝိသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝေသ္မံ၊ ဃရံ။ ဏွာဒိ။ ၁၃၇။ သံ-ဝေ္ဂုန်။ ဝေသုမ - ပြာ။ ⌋ အိမ်။ ဝေသ္မနိ (ဇာ။ ၁။ ၃၇၇) တိ ဃရေ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၈၈)။

ဝေဿ[1] (တိ) ⌊ ဝိသ + သ။ ဓာန်၊ ၌။ ၄၄၅။ ဝေ္ယ - သံ။ ဝေဿ - ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမိ။ ⌋ (၁) ကုန်သည်၊ အရောင်းအဝယ်-သမား-ပြုသူ။ (၂) မာန် ၅-ပါး။ (၃) သာလိကာဒ္ဂက်။ (၁) ဝေဿော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အလ္လာပလ္လန္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဝေဿောပိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ဣမေကစ္စော ပါဏာတိပါတီ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၇။ ဝေဿာန (စရိယာ။ ၃၉၂) နွှံ ဝါဏိဇာနံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၉။ (-ဒီ၊ ၃။ ၆၇-စ၊ ၇၉၊ ၈၀။ မ၊ ၂။ ၉၂၊ ၂၇၁-၆၊ ၃၅၆-စ၊ ၃၆၃)။ (၂) အထ ဝါ ဝေဿေ ပဗ္ဗဝိဓမာရေ အဘိဘူနာတိ အလ္လောတ္ထ-ရတီတိ ဝေဿဘူ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။ (၃) ဝေဿေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၆) တိ ဝေဿိကေ ဝေဿဇာတိကေ၊ သာဋိကာ ကိရ သကုဏေသု ဝေဿဇာတိကာ နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၆၅။

ဝေဿ[2] (နာ) ⌊ ဝေဿ + ဏ ⌋ (၁) ကုန်သွယ်မှု။ (၂) ကာမရာဂစသည်။ (၃) ကုသိုလ်စသောက်။ (၄) ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမ။ (၁) (၂) (၃) (၄) အထ ဝါ ဝေဿေ ဝါဏိဇကမ္မေ ဝါ ကာမရာဂါဒိကေ ဝါ ကုသလာဒိကမ္မေ ဝါ ဝတ္ထုကာမ-ကိလေသကာမေ ဝါ ဘုနာတိ အဘိဘဝတီတိ ဝေဿဘူ။ အပ၊ ၄။ ၉၂။

ဝေဿကုမာရ (ပုံ) ⌊ ဝေဿ + ကုမာရ ⌋ ကုန်သည်ဖြစ်သော-လုလင်- သူငယ်- သတို့သား။ အထ အာဂစ္ဆေယျ ဝေဿကုမာရော အသိကို့တော။ သံ၊ ၁။ ၉၉။

ဝေဿကုလ (နာ) | ဝေဿ + ကုလ | ကုန်သည်-မျိုး-မျိုးရိုး-အနွယ်။ ကုလံ နာမ စတ္တာရိ ကုလာနိ ခတ္တိယကုလံ ဗြာဟ္မဏကုလံ ဝေဿကုလံ သုဒ္ဒကုလံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၄၁၁။ (-မ၊ ၁။ ၃၅၂။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၆၇)။

ဝေဿဇန (ပု) | ဝေဿ + ဇန | ကုန်သွယ်သော လူ၊ ကုန်သည်ဖြစ်သော လူ။ ဝေဿဘူတိ ဝဿေ ဝေဿဇနေ ဘုနာတိ အဘိဘဝတီတိ ဝေဿဘူ။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝေဿဇာတိက (တိ) | ဝေဿ + ဇာတိ + က | သာလိကာဌက်၊ ကုန်သည်ဇာတ်ရှိသော၊ ဌက်။ ဝေဿေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၆) တိ ဝေဿိကေ ဝေဿဇာတိကေ။ သာဠိကာ ကိရ သကုဏေသု ဝေဿဇာတိကာ နာမ။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၂၆၅။

ဝေဿန္တရ၁ (ပု) | ဝေဿ + အန္တရ။ တစ်နည်း- ဝေဿ + တရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၅။ ရူ။ ၅၆၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၇။ ဝဝွန္တရ-သက္ကဋ္ဌပိဋ္ဌက။ | (၁) ဘုရားလောင်း ဝေဿန္တရမင်း။ (၂) ဝေဿန္တရဇာတ်။ (၁) ဇာတေတ္ထ ဝေဿဝိထိယာ၊ တသ္မာ ဝေဿန္တရော အဟု။ စရိယာ။ ၃၉၂။ ယသ္မာ တဒါ ဝေဿဝိထိယံ ဇာတော၊ တသ္မာ ဝေဿန္တရော နာမ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ၆။ ၇၉။ ဝိဓမံ ဒေဝ တေ ရဋ္ဌံ၊ ပုတ္တော ဝေဿန္တရော တဝ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၃။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၂၅၄။ (- ဇာ၊ ၂။ ၃၁၄။ ၃၂၀၊ ၃၂၃-၄၊ ၃၂၉၊ ၃၃၅-၆။ ၃၃၉၊ ၃၄၁၊ ၃၄၃၊ ၃၅၈။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၂၉။ (၂) တဒါ ဟိ ဇာတကံ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝေဿန္တရမဒေသယိ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၂။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၂-နိပါတ်။ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၂-၇၈။ ဇာ၊ ၆၊ ၇။ ၂၄၁။

(ဝေဿန္တရမင်းကြီးသည် သိဝိတိုင်း ဇေတုတ္တရမြို့၌ သဉ္စယမင်းကြီးနှင့် ဖုဿတီ မိဖုရားကြီးတို့မှ မွေးဖွားသော ဂေါတမဘုရား အလောင်းတော်ဖြစ်သည်။ မယ်တော်မိဖုရားကြီး တိုင်းခန်းလှည့်လည်စဉ် ကုန်သည်တို့၏ ခရီးလမ်း၌ မွေးဖွားသောကြောင့် "ဝေဿန္တရ" ဟူ၍ အမည်မှည့်ကြသည်။ ထို (ဝေဿန္တရ) မင်း၏ဘဝသည် " တေ, ဇ, သု, နေ, မ, ဘူ, စံ, နာ, ဝိ, ဝေ " ဟူသော ဂေါတမဘုရား၏ ရင့်မာဘဝ (၁၀) ခုတို့တွင် နောက်ဆုံးဘဝ ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသည် " အလှူရဲ့ မင်းဝေဿန် " ဟူသော မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား နှင့်အညီ အမိဝမ်း၌ ကိန်းအောင်းစဉ်ကပင် မယ်တော်အား မြို့တံခါး (၄) ခု, မြို့လယ်, နန်းတော်တံခါး -ဟုဆိုအပ်သော အရပ်၌ဘာန (၆) ခုတို့၌ အလှူစရပ် (၆) ဆောင် ဆောက်လုပ်ပြီး နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း (၆) သိန်းကုန်သော အသပြာတို့ကို စွန့်ကြ၍ အလှူပေးလိုသော ချင်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပေသည်။ မွေးဖွားပြီးစ အခါ၌လည်း " မယ်တော်ဘုရား၊ သားတော်မောင် အလှူပေးလို ပါသည်၊ မယ်တော်အား တစ်စုံတစ်ခုသော ဥစ္စာရှိပါသလားဘုရား "ဟု မြွက်ဟ၍ မယ်တော်မိဖုရားကြီးထံမှ လှူဘွယ်ဝတ္ထုကိုတောင်းခံပြီး ပေးလှူခြင်းဖြင့် ဘဝကို စတင်အုတ်မြစ်ချခဲ့သည်။ (မွေးဖွားပြီးစ အခါ စကားပြောသော ဘုရားအလောင်းဘဝသည် မဟောသဓဘဝ, ဝေဿန္တရဘဝ, နောက်ဆုံး သိဒ္ဓတ္ထဘဝဟူ၍ (၃) ဘဝမျှသာရှိသည်။)

ထိုမင်းသား မွေးဖွားသောနေ့၌ ကောင်းကင်၌သွားလာနိုင်သော အမိဆင်မသည် ဆင်ဖြူတော်ကလေးတစ်ကောင်ကို ဆောင်ယူ၍ မင်္ဂလာဆင်တော် ထားရာအရပ်၌ ချထားခဲ့သည်။ ဘုရားလောင်း ဝေဿန္တရမင်းသားကို

အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဆင်ဖြူတော်ကလေးကို " ပစ္စယ " ဟူ၍ အမည်မှည့်ကြသည်။ ဘုရားလောင်းဖွားမြင်သော နေ့၌ပင် အမတ်တို့၏ အိမ်တို့၌ (၆၀၀၀၀) ကုန်သော သတို့သားတို့ကိုလည်း မွေးဖွားကြသည်။ ခမည်းတော် သဉ္ဇယမင်းကြီးသည် သားမြတ် ရှည်လွန်းခြင်း အစရှိသောအပြစ်တို့မှလွတ်၍ ချို့မြိန်သော နို့ရည်ရှိကုန်သော (၆၄) ယောက်ကုန်သော နို့ထိန်းမိန်းမတို့ကို ဘုရားလောင်းအား လုပ်ကျွေးစေ၏။ (မင်းဘူးဆရာတော် ဦးဩဘာသရေး ဝေဿန္တရဇာတ်တော်ကြီးဝတ္ထု (၁၉၊ ၂၀-နှာ) ၌ကား တစ်နေ့နှင့်တစ်ညဉ့်လျှင် (၆၀) နာရီရှိ၍ (၁) နာရီလျှင် နို့ထိန်းမိန်းမ (၄) ယောက်ကျစီ လုပ်ကျွေးကြရသောကြောင့် (၆၀) နာရီ၌ နို့ထိန်းမိန်းမပေါင်း (၆၀ × ၄ = ၂၄၀) ဖြစ်သည်၊ စတုသဋ္ဌိဟူသော သခ်ၤာသည်လည်း မိဿကသခ်ၤာမဟုတ်၊ ဂုဏိတသခ်ၤာ ဖြစ်၏ဟုဆို၏။) ဖွားဘက်တော် အမတ်သား (၆၀၀၀၀) တို့အားလည်း နို့ထိန်းမိန်းမတစ်ယောက်စီ လုပ်ကျွေးစေ၏။

ဘုရား လောင်းသည် (၄) နှစ်သား (၅) နှစ်သား အရွယ်မှစ၍ အဖိုး (၁) သိန်းထိုက်သောတန်းဆာကို (၉) ကြိမ်တိုင်တိုင် နို့ထိန်းမိန်းမတို့အား ပေးလှူခဲ့ပေသည်။ ဘုရားလောင်းသည် (၈)နှစ်သားအရွယ် မြတ်သော ပြာသာဒ်၌တည်လျက် ကျက်သရေရှိသော အိပ်ရာပေါ်၌ နေလျက်သာလျှင် " ငါသည် အပ၌ဖြစ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု အလှူကိုသာ ပေးလှူရသေး၏၊ ထိုအလှူသည် ငါ့ကို မနှစ်သက်စေနိုင်၊ အတွင်း၌ဖြစ်သော နှလုံးသား, မျက်စိ, နား, နှာစသော ကိုယ်အင်္ဂါအလှူကိုလည်းပေးလှူလိုသေး၏။ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူက နှလုံးသား, မျက်စိ, နား, နှာစသည်ကိုတောင်းခံလာသည်ဖြစ်အံ့၊ ငါ ပေးလှူအံ့။ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူက " ငါ့ကျွန်ဖြစ်လော့ " ဟု ဆိုလာသည်ဖြစ်အံ့၊ မိမိကို ထိုသူအား ကြားသိစေ၍ ကျွန်ပြု၍ပေးအံ " ဟု ကြံစည်တော်မူ၏။ ဤသို့ ကြံစည်စဉ် မဟာပထဝီမြေကြီးသည် အမုန်ယစ်သော မြတ်သောဆင်ကဲ့သို့ ကြုံးဝါး မြည်ဟည်းလျက် တုန်လှုပ်၏။ မြင့်မိုရ်တောင်မင်းသည် ကောင်းစွာပြုတ်ဖြောအပ်သော ကြိမ်ညွှန့်ကဲ့သို့ညွတ်၍ ဇေတုတ္တရမြို့သို့ မျက်နှာပြု၍ တည်သည်။ မြေ၏အသံကြောင့် မိုးသည် ကောင်းကင်အလုံး ပဲ့တင်ချုန်းလျက် လတ်တလောရွာသွန်းသည်။ အခါမဲ့ လျှပ်စစ်နွယ်တို့သည် ထွက်ကုန်သည်။ သမုဒ္ဒရာသည် ချောက်ချားသည်။ နတ်တို့သေဋ္ဌနင်း သိကြားမင်းက လက်ပန်းပေါက်ခတ်၍ မဟာပြဟ္မာကြီးက ကောင်းချီးပေးသည်။ မြေအပြင်မှစ၍ ပြာဟ္မာပြည်တိုင်အောင် တခဲနက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သည်။

ဘုရားလောင်းသည် (၁၆) နှစ်သားအရွယ် အလုံးစုံသော အတတ်တို့၌ အပြီးတိုင်တတ်မြောက်သဖြင့် ခမည်းတော် သဉ္ဇယမင်းကြီးသည် မယ်တော်ဖုဿတီမိဖုရားကြီးနှင့် တိုင်ပင်ပြီး မဒ္ဒီမင်းမျိုးမှဉီးရီးတော်၏သမီးဖြစ်သော " မဒ္ဒီ " မင်းသမီးကို ဆောင်ယူ၍ (၁၆၀၀၀) ကုန်သော မိန်းမတို့၏အကြီးအမှူး မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြှောက်ပြီး ဘုရားလောင်းကို မင်းအဖြစ်၌ အဘိသိက် သွန်းလောင်းပေးတော်မူသည်။ ဘုရားလောင်းသည် မင်းဖြစ်သောအခါမှစ၍ နေ့စဉ် (၆) သိန်းကုန်သော အသပြာတို့ကိုစွန့်ကြဲ၍ အလှူကြီးကို ပေးလှူတော်မူသည်။ နောက်ကာလ၌ မဒ္ဒီမိဖုရား

သည် “ ဇာလီ ” အမည်ရှိသော သားတော်တစ်ပါးနှင့် “ ကဏှာဇိန် ” အမည်ရှိသော သမီးတော်တစ်ပါးတို့ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။

တနေ့သ၌ ပစ္စယဆင်ဖြူတော်ကို ကာလင်္ဂတိုင်းသူတို့အား ပေးလှူလိုက်သောကြောင့် သိဝိတိုင်းသူတို့ ဆူပူအုံကြွ တောင်းဆိုကြ၍ ဘုရားလောင်းသည် ဇနီး, သား, သမီးတို့ကိုခေါ်ဆောင်ကာ ဇေတုတ္တရမြို့တော်မှ ယူဇနာ (၆၀) ဝေးကွာသော ဝင်္ကပဗ္ဗတ (ဝင်္ကပါ) တောင်ဝှမ်းသို့ ထွက်ခွါသွားရလေသည်။ ထိုသို့ ထွက်ခွါသွားခါနီးအချိန်၌ ဆင် (၇၀၀), မြင်း (၇၀၀), ရထား (၇၀၀), မိန်းမ (၇၀၀), ကျွန်ယောကျ်ား (၇၀၀), ကျွန်မိန်းမ (၇၀၀), နွားမ (၇၀၀) အစရှိသောအားဖြင့် လှူဖွယ်ဝတ္ထုအားလုံး (၇၀၀) စီချည်းဖြစ်သောကြောင့် “ သတ္တသတက ” အမည်ရှိသော အလှူကြီးကို ပေးလှူခဲ့သည်။ ဝင်္ကတောင်သို့ ရောက်သောအခါ၌လည်း မိမိ၏ အသက်တမျှချစ်လှစွာသော ဇနီး, သား ,သမီးတို့ကိုပင် ပေးလှူခဲ့ပေသည်။ ဝင်္က (ဝင်္ကပါ) တောင်ဝှမ်းအရပ်၌ (၉) လခွဲပတ်လုံး ရသော့်ဝတ်ဖြင့် နေထိုင်စဉ်ခမည်းတော်, မယ်တော်တို့နှင့်တကွ သိဝိတိုင်းသူပြည်သားတို့၏ ပြန်လည်ခေါ်ဆောင်မှုကြောင့် သိဝိတိုင်းသို့ပြန်၍ မင်းပြုပြီး အသက်ထက်ဆုံး ဒါနစသော ပါရမီတို့ကို ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူသည်။ နတ်ရွာစံသည့်အခါ တုသိတာနတ်ပြည်၌ သန္တုသိတအမည်ရှိသော (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၂။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၎။ ၁၈၁။) (တစ်နည်း-) သေတကေတု အမည်ရှိသော (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။) နတ်သားဖြစ်ရလေသည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။ ၃၁၅-၅၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၆-၁၀၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၄၁-၃၈၇)။

ဝေဿန္တရ² (ပု) [အနိ၊ ပါဠိ။] (တေသကုဏဇာတ်လာ) ဝေဿန္တရမည်သော-ခင်ဗျတ်-ဇီးကွက်-ငှက်။ ဝေဿန္တရံ တံ ပုစ္ဆာမိ၊ သကုဏာဘဒ္ဒမတ္ထု တေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁၆။ ပုတ္တက် မေ သာခုက် ပဋိဇဂ္ဂ၊ “ ဝေဿန္တရော ” တိ စဿ နာမံ ကရောဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁၅။

ဝေဿန္တရကာလ (ပု) [ဝေဿန္တရ + ကာလ] ဝေဿန္တရမင်း၏ (ဖြစ်ရာ)-အချိန်-အခါ - ကာလ - လက်ထက်။ ပါရမီယော ပူရေန္တဿ စဿ ------- သိဝိရာဇကာလေ ဝေဿန္တရကာလေတိ ဒါနပါရမိတာယ ပူရိတတ္တာဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။

ဝေဿန္တရဇာတက (န) [ဝေဿန္တရ + ဇာတက] ဝေဿန္တရဇာတ်၊ ဝေဿန္တရမင်း၏ - အဖြစ်အပျက် - အကြောင်းအရာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၂-မဟာနိပါတ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၄၁။ ဝေဿန္တရဇာတကံ ကထေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၈။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉)။

ဝေဿန္တရတ္တဘာဝ (ပု) [ဝေဿန္တရ + အတ္တဘာဝ] ဝေဿန္တရာမင်း၏-အတ္တဘော-ခန္ဓာကိုယ်။ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝတော ပန စုတော ပုန တုသိတဘာဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ နိဗ္ဗတ္တောသ္မီတိ အညာသိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၀။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၄။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၆)။

ဝေဿန္တရဒါန (န) [ဝေဿန္တရ + ဒါန] ဝေဿန္တရမင်း၏ - အလှူ - ဒါန။ တတော မဟာပုရိသေ ---- ဝေဿန္တရဒါနံ သမ္မသန္တေ ဒီယမာယောဇနသတိကော ဂိရိမေခလဟတ္ထိ ဇဏ္ဏုကေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၈၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၈၇။

ဝေဿန္တရဒါနသဒိသ (တိ) | ဝေဿန္တရဒါန + သဒိသ | ဝေဿန္တရမင်း၏-အလှူ-ဒါန-နှင့်တူသော။ ဝေဿန္တရဒါနသဒိသံ မဟာဒါန-မဒါသိ။ စရိယာ၊ ၌။ ၆၂။ (-သုတ္တန်၊ ၌၊ ၁။ ၄၃။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀)။

ဝေဿန္တရဓမ္မဒေသနာ (ထီ) | ဝေဿန္တရဓမ္မ + ဒေသနာ | ဝေဿန္တရဇာတ်တရား ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူရာ၊ အခါ။ ဝေဿန္တရဓမ္မဒေသနာယံ ပေါက္ခရဝဿက္ကဒ္ဒိပါဋိဟာရိယံ ဒိဿာ။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၇။

ဝေဿန္တရနိဝေသန (နာ) | ဝေဿန္တရ + နိဝေသန | ဝေဿန္တရမင်း၏-အိမ်-စံနန်းတော်။ ဥပါဂမိ ပုရံ ရမ္မံ၊ ဝေဿန္တရနိဝေသနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၅။ (-၃၂၂)။

ဝေဿန္တရပဉ္ဉ (တိ) | ဝေဿန္တရ + ပဉ္ဉ | (၁) ဝေဿန္တရမင်းနှင့်စပ်သော-အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ (၂) ဝေဿန္တရအမည်ရှိသော-ခင်ပုတ်-ဇီးကွက်-ငှက်သည် ဖြေဆိုအပ်သော-အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ (၁) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉ္ဉပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-ပဉ္ဉ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၇။ ဝေဿန္တရပဉ္ဉော ပဌမော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၅။ (၂) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၇-နိပါတ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ဝေဿန္တရပဉ္ဉော နိဋ္ဌိတော။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၁၂၁။

ဝေဿန္တရဗောဓိသတ္တ (ပု) | ဝေဿန္တရ + ဗောဓိသတ္တ | ဝေဿန္တရ (အမည်ရှိသော) ဘုရားလောင်း။ ဝေဿန္တရဗောဓိသတ္တသ မဟန္တံ ဒေါမနဿံ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၁၃။

ဝေဿန္တရမဟာယညဉ (ပု) | ဝေဿန္တရ + မဟာယညဉ | ဝေဿန္တရမင်း၏ အလှူကြီး။ မယာ ဒဿ ပါရမိယော ပူရေန္တေန ဝေလာမ-မဟာယညော ---- ဝေဿန္တမဟာယညောတိ အနေကမဟာယညာ ပဝတ္တိတာ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂)။

ဝေဿန္တရမဟာရာဇ (ပု) | ဝေဿန္တရ + မဟာရာဇ | ဝေဿန္တရမင်းကြီး။ အယံ ဒက္ခိဏာဝေဿန္တရမဟာရာဇဿ ဒက္ခိဏာ-သဒိသာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၀၇။ (-မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၂၆။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂၀။ စရိယာ၊ ၌။ ၈၄။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၂၅၃)။

ဝေဿန္တရရာဇကာလ (ပု) | ဝေဿန္တရရာဇ + ကာလ | ဝေဿန္တရမင်း၏ (ဖြစ်ရာ) -အချိန်-အခါ-ကာလ-လက်ထက်။ ဝိသယ္ဟသေဋ္ဌိကာလေ သိဝိရာဇ-ကာလေ ဝေဿန္တရရာဇကာလေ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၇၂။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၅၆။

ဝေဿန္တရဝဂ္ဂ (ပု) | ဝေဿန္တရ + ဝဂ္ဂ | ဝေဿန္တရဝဂ်၊ ဝေဿန္တရပဉ္ဉဖြင့် မှတ်အပ်သောပဉ္ဉ (ပြဿနာ) ၁၂-ခုတို့၏-အပေါင်း-အစု။ ဝေဿန္တရဝဂ္ဂေါ တတိယော။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၃။

ဝေဿန္တရသကုဏ (ထီ၊ ပု) | ဝေဿန္တရ + သကုဏ။ ထီ-၌ ---သကုဏီ။ | ဝေဿန္တရမည်သော - ခင်ပုတ် - ဇီးကွက် - ငှက်။ ဝေဿန္တရသကုဏော ပိတု အကေ် နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၁၁၆။

ဝေဿန္တရသဒိသ (တိ) | ဝေဿန္တရ + သဒိသ | ဝေဿန္တရမင်းနှင့်တူသော၊ သူ။ ဝေဿန္တရသဒိသေ အတ္တဘာဝေ ဋ္ဌိတော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉)။

ဝေဿပဉ္ဉ (တိ) | ဝေဿ + ပဉ္ဉ | ကုန်သည်တို့၏-အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ ဘဂဝါ ----

ဝေဿပဉ္ဘာနံ။ သုဒ္ဒပဉ္ဘာနံ။ ဒေဝပဉ္ဘာနံ။ ဗြဟ္မပဉ္ဘာနံ အန္တကရော။ စူဠနိ။ ၂၂၆။

ဝေဿပထ (ပု) [ဝေဿ + ပထ] ကုန်သည်တို့၏ - (သွားရာ) - လမ်း - ခရီး။ ဝေဿပထေသူ (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၅) တိ ဝါဏိဇာနံ ဂမနမဂ္ဂေသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆၇။

ဝေဿဘူ (ပု) [ဝေဿ + ဘူ + ကွိ။ ဝိဂ္ဂဘူ-သက္ကဋပိဋက။] (၁) (၃၁-ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော) ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရား။ (၂) ဝေဿဘူမည်သောနတ်။ (၃). အဝန္တိတိုင်းရှင် ဝေဿဘူ-ဘုရင်-မင်းမြတ်။ (၄) ဝေဿဘူသုတ်။ (၁) ဝေဿဘူ ဘိက္ခဝေ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ခတ္တိယော ဇာတိယာ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ဝေဿဘုဿ စ နမတ္ထု၊ နှာတကဿ တပဿိနော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉။ ဝေဿဘူ နာမ နာမေန၊ ဣသီနံ တတိယော အဟု။ အပ၊ ၁။ ၁၂၆။ တတ္ထ ဝေဿဘူတိ ဝေဿံ ဘုနာတိ အတိက္ကမတီတိ ဝေဿဘူ။ အထ ဝါ ဝေဿေ ဝါဏိဇကမ္မေ ဝါ ကာမရာဂါဒိကေ ဝါ ကုသလာဒိကမ္မေ ဝါ ဝတ္ထုကာမ-ကိလေသကာမေ ဝါ ဘုနာတိ အဘိဘဝတီတိ ဝေဿဘူ၊ သော နာမေန ဝေဿဘူ နာမ ဘဂဝါ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၉၂။ ဝေဿဘူ နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကဇေဋ္ဌော နရာသဘော။ အပ၊ ၁။ ၂၀၃။ တတ္ထ ဝေဿဘူတိ ဝေဿေ ဝေဿဇနေ ဘုနာတိ အဘိဘဝတီတိ ဝေဿဘူ။ အထ ဝါ ဝေဿေ ပဉ္စဝိဓမာရေ အဘိဘုနာတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ ဝေဿဘူ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၃။ ဝေဿဘူ နာမ နာမေန၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၈-၉။ ဇာယမာနောဝ ဇနံ တောသေန္တော ဝသဘနာဒံ နဒိ။ တသ္မာ ဝသဘနာဒ-ဟေတုတ္တာ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ "ဝေဿဘူ" တိ နာမမကံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၈။ သံ၊ ၁။ ၂၅၁။ အပ၊ ၁။ ၂၀၃၊ ၂၃၄။ အပ၊ ၂။၂၇၊ ၂၈၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၈၊ ၃၇၁၊၃၈၃။ စူဠနိ။ ၂၀၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၅၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၊ ၁၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃)။ (၂) နဝေဿဘူ နောပိစ ပေတ္တိရာဇာ။ အဘိ၊ က။ ၄၃၁။ တတ္ထ ဝေဿဘူတိ ဧကော ဒေဝေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၃။(၃) သတ္တဘူ ဗြဟ္မဒတ္တော စ၊ ဝေဿဘူ ဘရတော သဟ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၉။ (၄) သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-နိဒါန၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၅၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ ဒေသနာဝိဘင်္ဂပဋိပဒါ စ၊ ဝိပဿီ သိခီ စ ဝေဿဘူ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၂။

(ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရားသည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသည်ရှိသော် (၃၁) ခုမြောက်ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသည်။ ထိုဘုရား၏ ပွင့်တော်မူရာကမ္ဘာကား သိခီ, ဝေဿဘူ ဟူ ကုန်သော ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ ပွင့်ရာဖြစ်သော ကြောင့် မဏ္ဍကမ္ဘာမည်သည်။ ဝေဿဘူ ဘုရားလောင်းသည် တုသိတာနတ်ပြည်မှ စုတေ၍ အနောမမြို့၌ သုပ္ပတီ (တိ) တ ဒီ၊ ၂။ ၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၀) အမည်ရှိသောမင်းကြီး၏ ဝဿဝတီ(ဒီ၊၂။ ၆) တစ်နည်း-- ယသဝတီ (အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၀) အမည်ရှိသော မိဖုရားကြီး၏ ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေယူလာသည်။ ထိုဘုရား လောင်းကား အမျိုးအားဖြင့် ခတ္တိယမျိုး, အန္ဓယ်အားဖြင့် ကောဏ္ဍညအန္ဓယ်ဖြစ်သည်။

အလုပ်အကျွေးကား-- ရှင်ဥပသန္တဆေရ ဖြစ်သည်။ ကျောင်းဒါယကာကား-- သောတ္ထိယဥပါသကာဖြစ်သည်။ ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရားသည် ၆-နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ် ဥပုသ်ပြု (ဩဝါဒပါတိမောက်ဟော) တော်မူသည်။

ဝေဿဘူဘုရားရှင်၏ လက်ထက်၌ တပည့်သာဝကတို့၏ အစည်းအဝေးသည် (၁) ရဟန်း ၈၀၀၀၀ (ရှစ်သောင်း) ပါဝင်စည်းဝေးသော ပဌမအစည်းအဝေး။ (၂) ရဟန်း ၇၀၀၀၀ (ခုနစ်သောင်း) ပါဝင်စည်းဝေးသော ဒုတိယအစည်းအဝေး။ (၃) ရဟန်း ၆၀၀၀၀ (ခြောက်သောင်း) ပါဝင်စည်းဝေးသော တတိယအစည်းအဝေး ဟူ၍ အစည်းအဝေးကြီး ၃-ကြိမ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးကြီး ၃-ခုတို့သည်- (၁) အစည်းအဝေးကြီး၌ ပါဝင်သောရဟန်းအားလုံး ဧဟိဘိက္ခု ရဟန်းချည်းသာ ဖြစ်တော်မူခြင်း။ (၂) ကျွဒ္ဓိဇသင်္ဃန်းကိုသာ ဝတ်ရုံတော်မူခြင်း။ (၃) တစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ မပင့်ဖိတ်ပဲ ကြွလာတော်မူခြင်း။ (၄) ပန္နရသီဥပုသ်နေ့ဖြစ်ခြင်းဟူသော အင်္ဂါလေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံကုန် သည်။

ထိုဝေဿဘူ မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်တော်သည် အတောင် (၆၀) အစောက်ရှိသည်။ သက်တော်ကား နှစ်ပေါင်း (၆) သောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသည်။ ထို (ဝေဿဘူ) မြတ်စွာဘုရားသည် ဥသဘဝတီမြို့ဝယ် ခေမမည်သော သမင်တော၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော်မူသည်။ ထို ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်တို့ကား ဇမ္ဗူဒိပ်တစ်ကျွန်းလုံး၌ ပြန့်နှံ့၍တည်ကြသည်။ ထိုဘုရား၏ သာသနာတော်သည် တပည့်အဆက် (ပုရိသယုဂ) အားဖြင့် ၂-ဆက်၊ နှစ်တို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် ၁၂၀၀၀၀ (တစ်သိန်းနှစ်သောင်း) မျှ သာတည်ရှိသည်။

ထိုဘုရားလောင်းသည် ၁၀-လလွန်သဖြင့် အနုပမမည်သောဥယျာဉ်၌ ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ဖွားမြင်ပြီးနောက် လူအပေါင်းတို့ကို နှစ်သက်စေလျက် မြတ်သောအသံကို မြွက်ဆိုတတ်သောကြောင့် အမည်မှည့်သောနေ့၌ " ဝေဿဘူ " ဟူ၍ မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ဘုရားလောင်းသည် နှစ်ပေါင်း-၆၀၀၀ (ခြောက်ထောင်) တိုင်အောင် ရုစိ, သုရုစိ, ရတိဝမုန ဟူသော ရွှေနန်းသုံးဆောင်၌ သုစိတ္တာ အမှူးရှိသော မောင်းမအပေါင်း- ၃၀၀၀၀ (သုံးသောင်း) ခြံရံလျက် မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားစဉ် နိမိတ်လေးပါး ထင်သဖြင့် သုစိတ္တာမိဖုရားကြီးအား သုပ္ပဗုဒ္ဓမည်သောသားတော်တစ်ပါး ဖွားမြင်ပြီးသည်ရှိသော် ရွှေထမ်းစင်၌ ထိုင်လျက် တောထွက်တော်မူသည်။ ၆-လတို့ ပတ်လုံး ဒုက္ကရစရိယာကျင့်ပြီးနောက် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ညချမ်းအခါ အင်ကြင်းပင်ရင်း၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရတော်မူ၍ လောကသုံးပါး၌ အတုမရှိ မြတ်သောဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။

ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝကများကား-- ရှင်သောဏဆေရ်နှင့် ရှင်ဥတ္တရဆေရ် တို့ဖြစ်ကြသည်။ ထိုတွင် ရှင်သောဏဆေရ်သည် ဤသာသနာ၌ ရှင်သာရိပုတ္တရာဆေရ်ကဲ့သို့ ပညာအရာ၌ ဧတဒဂ်ရသည်။ ရှင်ဥတ္တရဆေရ်ကား ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ဆေရ်ကဲ့သို့ တန်ခိုးအရာ၌ ဧတဒဂ်ရသည်။ အဂ္ဂသာဝိကာများကား-- ဒါမာဆေရီနှင့် သမာလာဆေရီ (အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁) (တစ်နည်း) ရာမာဆေရီနှင့် သမာလာဆေရီ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၄။) (တစ်နည်း) ရာမာဆေရီနှင့် သုရာမာဆေရီ (အပ ၊၄၊ ၁။ ၅၂။) တို့ဖြစ်ကြသည်။

တပည့်အဆက် ၂-ဆက်ဟူသည်ကား ဘုရားရှင်သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်အခါ အစဆုံးရဟန်းပြုသောပုဂ္ဂိုလ်မှစ၍ နောက်ဆုံးရဟန်းပြုသောပုဂ္ဂိုလ်အထိ တစ်ဆက်၊ ထိုအဆက်၌ ပါဝင်သောရဟန်း (သမ္မုခသာဝက) တို့၏ အထံ၌ အစဆုံး ရဟန်းပြုသောပုဂ္ဂိုလ်မှစ၍ နောက်ဆုံးရဟန်းပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အထိ တစ်ဆက်အားဖြင့် ပေါင်း ၂-ဆက်ဖြစ်သည်။ နှစ်တို့၏အရေအတွက်အားဖြင့် တစ်သိန်းနှစ်သောင်းဟူသည်ကား-- ထိုဘုရားရှင်လက်ထက် လူတို့၏သက်တမ်းသည် အနှစ်ခြောက်သောင်းတမ်းဖြစ်၍ ပဌမပုရိသယုဂ၏ သက်တမ်း နှစ်ခြောက်သောင်း, ဒုတိယပုရိသယုဂ၏ သက်တမ်း နှစ်ခြောက်သောင်း အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၆၀၀၀၀ × ၂ = ၁၂၀၀၀၀ (တစ်သိန်း နှစ်သောင်း) ဖြစ်သည်။

ထိုဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်သည် နှစ်တို့၏အရေအတွက်အားဖြင့် တစ်သိန်းနှစ်သောင်းမျှ တည်ရှိသော်လည်း ပုရိသယုဂ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ၂-ဆက်မျှသာ တည်သောကြောင့်ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးတည်ခြင်းမရှိသော (သက်တမ်းတိုသော) သာသနာဟူ၍ ခေါ်ဆိုရလေသည်။ ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရားသာသနာ ကြာမြင့်စွာ မတည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား-- (၁) ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရားသည် တပည့်ရဟန်းတို့အား တရားတော်ကို အကျယ်ဟောရန် ကြောင့်ကြစိုက်တော်မမူခြင်း၊ (၂) ထိုသို့ အကျယ်မဟောခြင်းကြောင့် ထိုဘုရားရှင်၏ သုတ်, ဂေယျ, ဗျာကရဏ်း, ဂါထာ, ဥဒါန်း, ဣတိဝုတ်, ဇာတ်, အဗ္ဘုတဓမ္မ, ဝေဒလ္လ-တို့သည် အနည်းငယ်သာဖြစ်ခြင်း၊ (၃) တပည့်ရဟန်းတို့အား အာဏာပါတိမောက်ဟူသော သိက္ခာပုဒ်များကို ပညတ်တော်မမူခဲ့ခြင်း၊ (၄) အာဏာပါတိမောက်ကို ပြတော်မမူခြင်း။ ဤအကြောင်း ၄-ပါးတို့ကြောင့် ထိုမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော် ကြာမြင့်စွာ မတည်ခြင်းဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ၁။ ၈၊ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၂-၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃-၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၊ ၁၀၊ ၁၅-၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉၊ ၇၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇-၈၊ ၂၉၀-၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၉-၄၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၂-၅)။

ဝေဿဘူဒသဗလ (ပု) [ဝေဿဘူ + ဒသဗလ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ပုဗ္ဗတရေဝ ဝေဿဘူဒသဗလာဒယော သပ္ပုရိသာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၀။

ဝေဿဘူလောကနာယက (ပု) [ဝေဿဘူ + လောကနာယက] ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရား။ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေန္တေ၊ ဝေဿဘူလောကနာယကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၂။

ဝေဿဘူဝရဗုဒ္ဓိ (ပု) [ဝေဿဘူ + ဝရဗုဒ္ဓိ] မြတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရှိတော်မူသော ဝေဿဘူ မြတ်စွာဘုရား။ ဝေဿဘူဝရဗုဒ္ဓိနာ (အပ၊ ၁။ ၁၂၇) ဥတ္တမ-ဗုဒ္ဓိနာ ဝေဿဘုနာ ကရေန ဟတ္ထတလေန ပရာမဋ္ဌော ကတသမ္မဿော အဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။

ဝေဿဘူသုတ္တ (နာ) [ဝေဿဘူ + သုတ္တ] ဝေဿဘူသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-နိဒါန၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။

ဝေဿမဏ္ဍလ (နာ) [ဝေဿ + မဏ္ဍလ] ကုန်သည်-တို့၏-အပေါင်း-အစု။ ဝေဿမဏ္ဍလဿ ပေါရာဏေန အဂ္ဂညေန အက္ခရေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ အဟောသိ

(ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးသည် လောကပါလ • လောကစောင့် နတ်မင်းကြီး (၄) ပါးတို့တွင် (၁) ပါးအပါအဝင်ဖြစ်၍ မြင့်မိုရ်တောင်မှ မြောက်အရပ်ကို စောင့်ရသော နတ်မင်းကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီး၏ မူလအမည်မှာ " ကုဝေရ " ဖြစ်သည်၊ ထို့နောက် " ဝိဿဏာ " မည်သော မြို့တော်အသစ် (၁) ခုကို တည်ထောင်သော အခါမှစ၍ "ဝေဿဝဏ-ဝေဿဝဏ်" (-ဝိဿဏာ မြို့တော်၌ မင်းပြုသူ) ဟူသော အမည်ကို ရသည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် လူဖြင့် ကအပ်သောယာဉ်ကိုစီး၍ သွားလေ့ရှိသောကြောင့် " နရဝါဟန " (-လူယာဉ်-ရှိ-စီး-သူ) ဟူ၍လည်း အမည်တွင်ပြန်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် အထူးအားဖြင့် ဘီလူးတို့ကို အစိုးရ၍ ကုမ္ဘဏ်နတ်တို့၏ အပေါ်၌လည်း ဩဇာအာဏာ ပြန့်နှံ့သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီး၏ လက်နက်သည် သံတင်းပုတ်ဖြစ်၍ ထိုလက်နက်ကို အမျက်ဒေါသထွက်၍ ပစ်လွှတ်လိုက်လျှင် ဘီလူးထောင်ပေါင်းများစွာတို့၏ ဦးခေါင်း တို့ကို ကျစေနိုင်၏။ထိုလက်နက်သည် တစ်ဖန် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီး၏ လက်အနီးသို့ လာ၍တည်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီး၏ မျက်စိသည်လည်း အစွမ်းထက်သော လက်နက် တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်၊ ထိုနတ်မင်းကြီးသောတာပန် မဖြစ်မီက လက်နက်သဖွယ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့်ကြည့်၍ ကုမ္ဘဏ်နတ်တို့ သေကြေပျက်စီး ခဲ့ကြသည်။

ထိုနတ်မင်းကြီး ပိုင်ဆိုင်အုပ်ချုပ်သော မြို့သည် အာဠာနာဠာမြို့, ကုသိနာဠာမြို့, ပရကုသိနာဠာမြို့, နာဠသုရိယာမြို့, ပရကုသိဠနာဠာမြို့, တသိဝန္တမြို့, ဇနောဃမြို့, နဝနဝုတိယမြို့, အမွရအမွရဝယတိယမြို့,

တေသံယေဝ သတ္တာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၇၈။ ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလ-လည်းကြည့်။

ဝေဿဝံသ (ပု) [ဝေဿ + ဝံသ] ကုန်သည် - တို့၏ - အမျိုး - အနွယ်- အစဉ်အဆက်။ ယထာ ဟိ ခတ္တိယဝံသော ဗြာဟ္မဏဝံသော ဝေဿဝံသော။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၉၁။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၇၆။ မဟာနိ၊ ၌။ ၄၁၂။

ဝေဿဝဏ[၁] (ပု) [ဝိဿဏာ + ဏ၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂။ ၁၇၀။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၁၆၈။ နိရုတ္တိနည်း ဖြင့်စီရင်။ ဝိဿဝဏ + ဏ။ ဝိဿဝဏဿ အပစ္စံ ဝေဿဝဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂။ ကောတ္ထုဘ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဿဝသု + ဏ။ ထောမ။ " ဝေဿဝသဝ " ဟူလိုလျက် ဝေဿဝဏ - ပြုသည်။ ဝဲခြဝဏ - သံ။ သက္ကတပိဋကဂ။] (ကုဋေတစ်သိန်းသော နတ်ဘီလူးတို့၏ဘုရင်) ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၊ ကုဝေရနတ်မင်း။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဝေဿဝဏော မဟာရာဇာ ဒက္ခိဏာဘိမုခေါ နိသိန္နော ဟောတိ ဒေဝေ ပုရတ္ထတ္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈။ ကုဝေရဿ ခေါ ပန မာရိသ မဟာရာဇဿ ဝိဿဏာ နာမ ရာဇမာနီ၊ တသ္မာ ကုဝေရော မဟာရာဇာ ဝေဿဝဏောတိ ပဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂။ ရာဇာပိ တံ ဝေဿဝဏော ကုဝေရော (သုတ္တနိ။ ၃၃၆) တိ ဇတ္ထ သော ယက္ခော ရဇ္ဇနဋ္ဌေန ရာဇာ၊ ဝိဿဏာယ ရာဇ-မာနိယာ ရဇ္ဇံ ကာရေတီတိ ဝေဿဝဏော၊ ပုရိမနာမေန ကုဝေရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။၁၀၀။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၅၈-၉။ မ၊ ၁။ ၃၂၀။ အံ၊ ၂။ ၄၄၄။ အံ၊ ၃။ ၁၁။ ဝိမာန။ ၃၇။ ပေတ။ ၁၅၆၊ ၂၀၅။ အပ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၀။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၄၁)။

သို့ရှေးရှု စာတုမဟာရာဇ်နတ်, တာဝတိ်သာနတ်တို့ကို ရှေ့၌ထား၍ ထိုင်လေ့ရှိသည်။

ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း အရေအတွက်ကား စကြဝဠာ (၁) ခုလျှင် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း တစ်ပါးကျစီရှိ၍ စကြဝဠာ (၁) သောင်းသို့ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းပေါင်း (၁) သောင်းတိတိ ရှိသည်၊ စကြဝဠာ (၁) ခုသို့ရှိသောဝေဿဝဏ်နတ်မင်း စုတေသည့်အခါ သိကြားမင်းက အခြားနတ်သား (၁) ယောက်ကို ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း ခန့်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းဆက် ပြတ်လတ်သည်ဟူ၍ မရှိပေ။ ဒီ၊ ခု။ ၁၆၂-၃။ ဝိမာန။ ၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၊ ၂၄၁၊ ၂၈၀။ ဒီ၊ ၄။ ခု။ ၁၄၄၊ ၁၄၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ အံ၊ ၄။ ခု။ ၁၇၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။၁၀၀-၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၀။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ခု၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ခု၂၄-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၁)။

ဝေဿဝဏ၂ (ပု) | ဝေဿဝဏ + က။ ဝေဿဝဏသ ပဋိမာ ဝေဿဝဏော။ ၎င်း ပတိမာ ▪ ကွဝတ္ထ ၌သက်သော က-ကို ချေ။ ပါ၊ ၅။ ခု၊ ၉၇-စ။ နှင့် မောဂ်၊ ၄။ ၄၀-ကြည့်။ | (၁) ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ရုပ်တု▪ ဝေဿဝဏ်နတ်ရုပ်။ (၂) ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းနှင့်တူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်။ (၁) ဝေဿဝဏမန္ဒာတာဒီနံ ဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ စိတ္တကမ္မဝသေန ကတမိ့။ မ၊ ၄။ ၁၀၇။ ဝေဿဝဏမန္ဒာတာဒီနန္တိ ပဋိမာရူပေန ကတာနံ ဝေဿဝဏမန္ဒာတုသက္ကာဒီနံ။ မ၊ ဋီ၊ ခု။ ခု၂၁။ (၂) ဝေဿဝဏမဟာရာဇ (၂) ကြည့်။

အာဠကမန္ဒာမြို့ဟူ၍ (၁၀) မြို့ရှိသည်။ ထိုတွင် အာဠကမန္ဒာမြို့ကား နတ်မင်းကြီး နေထိုင်ရာ မြို့တော်ဟောင်းဖြစ်သည်၊ နောက်ကာလ၌ ဝိသာဏာမည်သောမြို့တော်အသစ် (၁) ခုကို ထပ်မံတည်ထောင်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးအား အတုလမည်သော သရက်ပင်ရှိသည်။ ထိုနတ်မင်းကြီး၏ လက်အောက်၌ တတောလ, တတ္တလ, တတောတလ, ဩဇဿိ, တေဇဿိ, သတောဇဿိ, သူရ, ရာဇ, သူရောရာဇ, အရိဋ္ဌ, နေမိ, အရိဋ္ဌနေမိအမည်ရှိသောမြို့စား ဘီလူးကြီး (၁၂) ယောက်ရှိကြသည်၊ ထိုမြို့စားဘီလူးကြီးတို့သည် သတင်းစကားကိုဆောင်ယူ၍ တံခါးစောင့်ဘီလူးကြီး (၁၂) ယောက်တို့အား ပြောကြားကြရသည်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် ဝေဿဝဏ် နတ်မင်းကြီးအား ပြောကြားကြရသည်။

ထိုနတ်မင်းကြီးအား " ဣန္ဒ " ဟူ၍ချည်း အမည်တွင်သော သားတော် (၉၁) ယောက်တို့နှင့် လတာ, သဇ္ဇာ, ပဝရာ, အစ္စိမတီ, သုတာအမည်ရှိသော သမီးတော် (၅)ယောက်တို့ရှိကုန်သည်။ ဝိမူရဇာတ်တော်လာ ပုဏ္ဏကဘီလူးသည် ထိုနတ်မင်းကြီး၏ တူ (နှမသား) ဖြစ်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် မြတ်စွာဘုရား, သိကြားမင်းတို့နှင့် အကျွမ်းဝင်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် စာတုမဟာရာဇ်ဘုံသား ဖြစ်သော်လည်း တာဝတိ်သာနတ်ပြည် သုဓမ္မာစရပ်၌ ကျင်းပအပ်သောနတ်သဘင် (အစည်းအဝေး) သို့ တက်ရောက်ရသည်။ ထိုနတ်သဘင် (အစည်းအဝေး) ၌ ဘီလူးကုဋေ (၁) သိန်းခြံရံလျက် သန္ဓာဖြင့်ပြီးကုန်သော ဒိုင်းကာကြီးကုဋေ (၁) သိန်းနှင့် ရွှေလှံတို့ကို ကိုင်ဆောင်စေ၍ မြောက်အရပ်မျက်နှာ၌ တောင်အရပ်

ဝေဿဝဏ္ဏဒါသ (ပု) [ဝေဿဝဏ္ဏ + ဒါသ] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏-အစေခံ-အစေအပါး-ကျေးကျွန်။ အဇ္ဈ ဘန္တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဝေဿဝဏ္ဏဒါသေဟိ ကိလမိတောမှိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဝေဿဝဏ္ဏပက္ခိယ (တိ) [ဝေဿဝဏ္ဏပက္ခ + ဣယ] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ အသင်းအပင်း၌ - ဖြစ် - ပါဝင် - သော။ ဒေါဝါနန္တိ ဝေဿဝဏ္ဏပက္ခိယာနံ စာတုမဟာရာဇိက-ဒေဝါနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝေဿဝဏ္ဏပရိစာရိကာ (ထီ) [ဝေဿဝဏ္ဏ + ပရိစာရိကာ] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏-အလုပ်အကျွေး- အစေအပါး-ကျေးကျွန်-ဖြစ်သော-မိန်း မ။ နေသ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇) နှင့် ဝေဿဝဏ္ဏပရိစာရိကာနံ (ဝေဿဝဏ္ဏပရိ-စာရကာနံ ?)။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၈။

ဝေဿဝဏ္ဏပါရိသဇ္ဇ (တိ) [ဝေဿဝဏ္ဏ + ပါရိသဇ္ဇ] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော၊ သူ။ အပိ စ သက္ကောပိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနောပိ ဝေဿဝဏ္ဏ-ပါရိသဇ္ဇာပိ ပုရိသောပိ " ယက္ခော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။

ဝေဿဝဏ္ဏမဟာရာဇ[၁] (ပု) [ဝေဿဝဏ္ဏ + မဟာရာဇ] ဝေဿဝဏ် နတ်မင်းကြီး။ ဝေဿဝဏ္ဏမဟာရာဇဿ ဘဝနသမီပေ ယက္ခဿ ဘဝနံ ကတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ ၊၇။ ၁၆၂)။

ဝေဿဝဏ္ဏမဟာရာဇ[၂] (ပု) [ဝေဿဝဏ္ဏမဟာရာဇ + က] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးနှင့်တူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်။ ကာလေန ဝေဿဝဏ္ဏမဟာရာဇာ --------- ကာလေန မဟာပြဟ္မာတိ ဧဝံ အနေကာနိ ပါဋိဟာရိယသတာနိ ဒဿေန္တော ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၇-၈။

ဝေဿဝဏ္ဏာပရာဓိက (တိ) [ဝေဿဝဏ္ဏ + အပရာဓ + ဏ္ဍက] ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း-အား-ကို-ပြစ်မှား-လွန်ကျူး-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝေဿဝဏ္ဏာပရာဓိကော ဝိယ ယက္ခော။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။

ဝေဿဝီထိ (ထီ) [ဝေဿ + ဝီထိ] ဝေဿပထ-ကြည့်။ ဝေဿန္တရ [၁]- ကြည့်။

ဝေဿာနရ (ပု) [ဝိဿာနရ + ဏ။ ဝိဿာနရဿ ဏ္ဍသိနော အပစ္စံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄။ ဝဲဂွါနရ-သံ။ ဝေဿာနရ၊ ဝဏ္ဏဿာဏရ-ပြာ။] မီး။ ဝေဿာနရ'မာဒဟာနော (ဇာ၊ ၂။ ၂၃၂) တိ ဝေဿာနရံ အဂ္ဂိံ အာဒဟန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၅၀။ (-၅၅၊ ၅၈)။

ဝေဿာမိတ္တ[၁] (ပု) [ဝေဿ + မိတ္တ] ဝေဿာမိတ္တတောင်။ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတ-ကြည့်။

ဝေဿာမိတ္တ[၂] (ပု) [ဝေဿာမိတ္တ + ဏ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၉၂-နှာ။ ဝိဿာမိတ္တ + ဏ။ ဝီလံ့။ ဝဲဂွါမိတြ-သံ။] (၁) (ဝေဒကျမ်းပြုရသေ့ ၁၀-ယောက်တွင်ပါဝင်သော) ဝေဿာမိတ္တရသေ့။ (၂) (မဟာနာရဒကဿပဇာတ်လာ ဘုရင် ၆-ယောက်တွင် ပါဝင်သော) ဝေဿာမိတ္တ ဘုရင်။ (၃) (မဟာသမယ, အာဠာနာဋိယ သုတ်လာ) ဝေဿာမိတ္တ နတ်ဘီလူး။ (၁) အဋ္ဌကော, ဝါမကော, ဝါသုဒေဝေါ, ဝေဿာမိတ္တော။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၉၇။ မ၊ ၂။ ၃၈၁။ အံ၊ ၂။ ၁၉၇။ အဋ္ဌကောတိအာဒိနိ တေသံ နာမာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၆။ (-ဒီ၊၁။ ၂၂၄၊ ၂၂၈-၉)။ (၂) ယထာ အဟု ဓတရဋ္ဌော၊ ဝေဿာမိတ္တော

အဌကော ယာမတင်္ဂါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၄-၅)။ (၃) ဝေဿာမိတ္တာ ပဗ္ဗသတာ၊ ယက္ခာ နာနတ္တဝဏ္ဏိနော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝေဿာမိတ္တာ ပဗ္ဗသတာ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတေ နိဗ္ဗတ္တာ ပဗ္ဗသတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၂)။

ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတ (ပု) ‌ ဝေဿာမိတ္တ + ပဗ္ဗတ ‌ ဝေဿာမိတ္တတောင်။ ဝေဿာမိတ္တ (၃) ကြည့်။

ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတဝါသီ (တိ) ‌ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ ---ဝါသိနီ။ ‌ ဝေဿာမိတ္တတောင်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေဿာမိတ္တော (ဒီ၊ ၃။၁၇၃)တိ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတဝါသီ ဇကော ယက္ခော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၂။

ဝေဿာယန (တိ) ‌ ဝေဿ + ဏာယန။ ဝဲကျာယန - သံ။ ဝေသိယာယဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ‌ ကုန်သည်မျိုး၊ ကုန်သည်၏ သမီး။ န ဝေဿာယနော (သုတ္တနိ။ ၃၄၅) တိ ဝေသ္သောပိ နမှိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၉။

ဝေဿိက (တိ) ‌ ဝေဿ + ဏိက။ ဝဲကျ-သံ။ ဝေသိယ - အဒ္ဓမာဂမီ။ ဝေသိအ - ပြာ။ ‌ (၁) သာဋိကာဌက်။ (၂) ကုန်သည်မျိုး၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၁) ဝေဿေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၆) တိ ဝေဿိကေ ဝေဿဇာတိကေ။ သာဋိကာ ကိရ သကုဏေသု ဝေဿဇာတိကာ နာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၅။ (၂) ဇဝံ ဓမ္မေ ဝိယာပနေ၊ ဝိဘိန္နာ သုဒ္ဓဝေဿိကာ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၉)။

ဝေဿီနီ (ထီ) ‌ ဝေဿ + ဣနီ။ ဝေဿိက-ကြည့်။ ‌ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ယာ တေန သမယေန ပစ္စုပဋ္ဌာတိ ခတ္တိယာနီ ဝါ ဝေဿိနီ ဝါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၁။

ဝေဿီ (ထီ) ‌ ဝေဿ + ဣ ‌ ကုန်သည်မျိုးမိန်းမ၊ ကုန်သည်မ။ ယာတိ ခတ္တိယီ ဝါ ဗြာဟ္မဏီ ဝါ ဝေဿီ ဝါ သုဒ္ဒီ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၂။ ၂၂၄)။

ဝေဟပ္ပလ (တိ) ‌ ဝိပုလ + ဖလ။ ဝိပုလာ ဖလာ ဧတေသန္တိ ဝေဟပ္ပလာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၄။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၄။) " ဝိပုလပ္ပလာ " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန " ဝေဟပ္ပလာ " တိ ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၁၀။ ဃဟတ္ထလ - သံ၊ သက္ကဋပိဋက။ ‌ (ထီ၊န) (၁) ဝေဟပ္ပိုလ်ဗြဟ္မာ့ဘုံ။ (ပု)(၂) ဝေဟပ္ပိုလ်ဗြဟ္မာ။ (၁) တိဿော သံဝဋ္ဋသီမာ အာဘဿရာ သုဘကိဏ္ဏာ ဝေဟပ္ပလာတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ တတော ဝေဟပ္ပလေ၊ တတော ပဗ္ဗ သုဒ္ဓါဝါသေ ဝိနိဝိဗ္ဗိတ္တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ (-သင်္ဂဟ။ ၇၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၄)။ (ပု)(၂) ဝေဟပ္ပလေ ဝေဟပ္ပလတော သဒ္ဓါနာတိ။ မ၊ ၁။ ၃။ အပ္ပေကစ္စေ ဝေဟပ္ပလာန် ဒေဝါန် သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၄၀။ (-မ၊ ၃။၁၄၄။ ဒီ၊ ဌ၊၂။၁၀၁)။

ဝေဟပ္ပလဗြဟ္မလောက (ပု) ‌ ဝေဟပ္ပလ + ဗြဟ္မလောက ‌ ဝေဟပ္ပိုလ်ဗြဟ္မာ့-ပြည်-ဘုံ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိယံ ဝေဟပ္ပလဗြဟ္မလောကေ ပဗ္ဗကပ္ပသတိကံ အာယုံ ဂဟေတ္ဝာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၈)။

ဝေဟပ္ပလဘူမိ (ထီ) ‌ ဝေဟပ္ပလာ + ဘူမိ ‌ ဝေဟပ္ပိုလ်ဘုံ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိတိ ဝေဟပ္ပလဘူမိ ဝဒတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၃)။

ဝေဟပ္ပလဝါရ (ပု) ‌ ဝေဟပ္ပလ + ဝါရ ‌ ဝေဟပ္ပိုလ်ဘုံ - ဝေဟပ္ပိုလ်ဗြဟ္မာ - နှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သော ဝါရ။ ဝေဟပ္ပလဝါရေ

ဝိပုလဖလာတိ ဝေဟပ္ဖလာ။ စတုတ္ထဖျာန-ဘူမိပြဟ္မာနော ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇။

ဝေဟလိင်် (နာ) [?] ဝေကဋိင််-ကြည့်။ ဘူတပုဗ္ဗံ အာနန္ဒ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ ဝေဟလိင်် နာမ ဂါမနိဂမော အဟောသိ။ မ၊ ၂။ ၂၃၆။ (သီ၊ မူ။)

ဝေဟာယသ[၁] (နာ) [ဝိ + ဟယ + အသ။ ဝိနော ပက္ခိနော ဟယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ထ္ဍောတိ ဝေဟာယသံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆။ ဝဲဟာယသ-သံ။ ဝေဟာယသ-ပြာ။ ဝေဟာသ-အဒ္ဓမာဂမီ။] ကောင်းကင်။ ဝေဟာယသာ တေ ဝနမဇ္ဈပ္ပတ္တာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇) တိ တေ အာကာသေနေဝ ဣမံ မဟာဝနံ သမ္ပတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၂။ ဝေဟာယသ (မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၈) နှိ့ အာကာသေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။ (-ဝိမာန။ ၅၈။ ပေတ။ ၁၂၈။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၆၆။ ပေတ၊ ဋ။ ၁၃။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၁၄၄)။

ဝေဟာယသ၂ (တိ) [ဝေဟာယသ + ဏ] (၁) ကောင်းကင်-၌တည်-နှင့်စပ်-သော။ (၂) ကောင်းကင်ဖြင့် သွားနိုင်သော။ (၁) ဝေဟာယသာ'မေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၁) တိ ဝေဟာယသာ ဣမေ အာကာသေယေဝ သဏ္ဌာတိ။ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာ ဣမေတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၁၅၅။ (၂) သန္တိ ဝေဟာယသာ နာဂါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဝေဟာယသာတိ အာကာသေန ဂမနသမတ္ထာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၂၈၈။

ဝေဟာယသင််မ (တိ) [ဝေဟာယသ + ဂမု + အ] ကောင်းကင်၌-သွား-ကျက်စား-သော။ ယထာပိ တေ ဓတရဋ္ဌာ၊ ဟံသာ ဝေဟာယသင််မာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၅၀၈။

ဝေဟာယသသညိတ (တိ) [ဝေဟာယသ + သညိတ] ဝေဟာယသ (ကောင်းကင်) ဟူ၍-သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဝေဟာယသံ တိဋ္ဌသိ အန္တလိက္ခေ (ပေတ။ ၁၂၈) တိ ဝေဟာယသသညိတေ အန္တလိက္ခေ တိဋ္ဌသိ။ ပေတ၊ ဋ။ ၁၃။

ဝေဟာသ[၁] (ပု၊ နာ) [ဝိ + ဟယ + ဏ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဟာသ။ ဝိသေသေန ဟယတိ ဂစ္ဆတီတိ သဗ္ဗတြာတိ ဝေဟာသော၊ ယဿ သော။ ဝိဂတော ဝါ ဟာသော စိတ္တဿ ဟတ္ထာရမ္မဏာလာဘတောတိ ဝေဟာသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၅-၆။ ဟေဟာယသ-ကြည့်။] ကောင်းကင်၊ မိုးကောင်းကင်၊ ဟင်းလင်းအပြင်။ ဣမာယံ အာဝုသော ----- အဒ္ဒသံ အဋ္ဌကသခ်ိလိကံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၄။ သံ၊ ၁။ ၄၄၆။ ဘဂဝါ ဝေဟာသံ အဘ္ဘဂ္ဂန္ဒှာ နာဝါယ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁။ သော ဝေဟာသံ အဘ္ဘဂ္ဂန္ဒှာ အာကာသေ အန္တလိက္ခေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝေဟာသံ ပက္ကာမိ (အံ၊ ၁။ ၁၈၈) တိ ----- အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၀။ ဝေဟာသံ အဘ္ဘဂ္ဂန္ဒှာ (ဥဒါန။ ၁၉၂) တိ အာကာသံ အဘိဥဂ္ဂန္ဒှာ။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၃၈၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၇၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၈၊ ၁၀၊ ၂၃။ အဘိ၊ က။ ၃၄၅။ ပဋိသံ။ ၃၉၁။ မိလိန္ဒ။ ၉၁။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၈၊ ၅၃)။

ဝေဟာသ၂ (တိ) [ဝေဟာသ + ဏ] ကောင်းကင်၌ တည်သော။ ပထဝိဉ္စ ဝေဟာသ (သံ၊ ၁။ ၁၈၈) နှိ့ ပထဝိဋ္ဌိတဉ္စ ဣတ္ထိပုရိသဝတ္ထာလင်္ကာရဒိဝဏ္ဏံ ဝေဟာသဋ္ဌကဉ္စ စန္ဒသူရိယောဘာသာဒိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၇။ ယမိဓ ပထဝိဉ္စ ဝေဟာသံ၊ ရူပဂတံ ဇဂတောဂဓံ ကိဉ္စိ (ထေရ။ ၃၆၈) တိ ယံကိဉ္စိ

ကျွဓ ပထဝီဂတံ ဘူမိနိဿိတံ ဝေဟာသံ ဝေဟာသဋ္ဌံ -------- ဘဝတ္တယပရိယာပန္နံ သခ်ံတံ။ ထေရ၊ ၄။ ၅၂၃။

ဝေဟာသကုဋ္ဌိ (ထိ) [ဝေဟာသ + ကုဋ္ဌိ] ဝေဟာသကုဋ္ဌိ၊ ဟင်းလင်းအပြင်-ကောင်းကင်- ဟာလာ ဟင်းလင်း-ရှိသော-ကျောင်း-ကျောင်းငယ်။ (၂-ထပ်, ၃-ထပ်စသည်ရှိသော ကျောင်း၌- အထက်ဆင့်- အထက်ထပ်-တွင် ပျဉ်မခင်းရသေး၍ ဟာလာဟင်းလင်းရှိသော ကျောင်းကို " ဝေဟာသကုဋ္ဌိ " ဟုခေါ်သည်)။ ဝေဟာသကုဋ္ဌိ နာမ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ အသီသယဋ္ဌာ (ဝိ၊ ၂။ ၆၇) တိ ယာ ပမာဏ-မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ---- သီသံ နု ယဋ္ဌေတိ၊ ဧတေန ကျွဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဟာသကုဋ္ဌိ ဒဿိတာ ဟောတိ၊ နု ဝေဟာသကုဋ္ဌိ-လက္ခဏံ။ ယာ ဟိ ကာစိ ဥပရိ အစ္ဆိန္နတလာ ဒွိဘူမိကာ ကုဋ္ဌိ တိဘူမိကာဒိကုဋ္ဌိ ဝါ " ဝေဟာသကုဋ္ဌိ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ (-ဝိ၊၄။ ၄။ ၁၅၉။ ကခ်ိ။ ၂၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၉)။

ဝေဟာသကုဋ္ဌိလက္ခဏ (နာ) [ဝေဟာသကုဋ္ဌိ + လက္ခဏ] ဝေဟာသကုဋ္ဌိ၏မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ ဝေဟာသကုဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဝေဟာသကုဋ္ဌိသိက္ခာပဒ (နာ) [ဝေဟာသကုဋ္ဌိ + သိက္ခာပဒ] ဝေဟာသကုဋ္ဌိသိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋကဂ၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ။ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၈-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၆၆-၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၈။ ကခ်ိ။ ၂၀၇။ ဝဇိရ။ ၃၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇)။

ဝေဟာသကွိတ္တဒဏ္ဍ (ပု) [ဝေဟာသ + ခိတ္တ + ဒဏ္ဍ] ကောင်းကင်-ဟင်းလင်း အပြင်-သို့ ပစ်လွှတ်အပ်သော- တုတ်- လုံကန်။ ယတ္ထကာမနိပါတိတော ဝေဟာသကွိတ္တ-ဒဏ္ဍော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝေဟာသဂတ (တိ) [ဝေဟာသ + ဂတ] (၁) ကောင်းကင်-၌-တည်-ထားအပ်-သော၊ ကောင်းကင်သို့ရောက်သော။ (၂) ကောင်းကင်- ဟင်းလင်းအပြင်- ၌-တည်- နေထိုင်-သော၊ သူ။ (၁) ဣမသ္မိံ ရာဇကုလေ ပဟူတံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဘူမိဂတဉ္စ ဝေဟာသဂတဉ္စ။ မ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဝေဟာသဋ္ဌ - လည်းကြည့်။ (၂) အတ္ထာပတ္တိ ဝေဟာသဂတော အာပဇ္ဇတိ နော ဘူမိဂတော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၂။ ဝေဟာသ-ကုဋ္ဌိယာ အာဟစ္စပါဒကံ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ အဘိနိသီဒန္တော ဝေဟာသဂတော အာပဇ္ဇတိ နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၉။

ဝေဟာသဂမန (နာ) [ဝေဟာသ + ဂမန] ကောင်းကင်-၌-သို့-သွား-သွားနိုင်-ခြင်း။ ဧဝံ တေသံ ဝေဟာသဂမနဉ္စ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၂။

ဝေဟာသဂမနယောဂ္ဂ (တိ) [ဝေဟာသဂမန + ယောဂ္ဂ] ကောင်းကင်-၌- သို့- သွားခြင်းဌာ- သင့်လျော်- လျောက်ပတ်-သော။ ဝေဟာသဂမနယောဂ္ဂေ ကာတုံ ဤဟာမိတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၆။

ဝေဟာသဂမနသမတ္ထ (တိ) [ဝေဟာသဂမန + သမတ္ထ] ကောင်းကင်-၌-သို့-သွားခြင်းဌာစွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ဣဒ္ဓိမာ ယောဂိ ဝိယ ဝေဟာသဂမနသမတ္ထော ---- ဟတ္ထိသေဋ္ဌော အာဂန္တာ တသ္မိံ ပဒေသေ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၆။

ဝေဟာသဂမနသီလ (တိ) [ဝေဟာသဂမန+သီလ] ကောင်းကင်၌သွားလေ့ရှိသော၊ သူ။ သော သုပဏ္ဏော ဝိဟင်္ဂမော ဝေဟာသ-ဂမနသီလော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။

ဝေဟာသဂါမိ (တိ) [ဝေဟာသ + ဂမု + ဏိ။ ထိ-၌ --ဂါမိနိ။] ကောင်းကင်၌သွား လေ့ရှိ သော၊ သူ။ ဝိဟင်မာ (ဝိမာန။ ၁၈) တိ ဝေဟာသဂါမိနီ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၇၃။

ဝေဟာသင်္မ (တိ) [ဝေဟာသ + ဂမု + အ] ကောင်းကင်၌ သွားနိုင်သော၊ သူ။ ဘူတပုဗ္ဗာဟံ ဘန္တေ ---------- ဣဒ္ဓိမာ ဝေဟာသင်္မော။ သံ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ၁။ ၃၅၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၄၂-၃။ မ၊ ၃။ ၂၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၉)။

ဝေဟာသဋ္ဌ (တိ) [ဝေဟာသ + ဌာ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၄။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေဟာသဋ္ဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ ဝေဟာသဂတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၉။ ဘူမိဂတ္ထ ဝေဟာသဋ္ဌာ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ မ၊ ၂။ ၃၈၇) တိ ဇတ္ထ --------- ပါသာဒနိယူ-ဟာဒယော ပရိပူရေတ္တာ ဌပိတံ ဝေဟာသဋ္ဌံ နာမ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၃။ မ၊ ၌ ၊၃။ ၂၈၇။ (-သံ၊ ၁။ ၁၀၂။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၄)။

ဝေဟာသဋ္ဌက (တိ) [ဝေဟာသဋ္ဌ + က] ကောင်းကင်-၌ - တည် - ထားအပ် - သော၊ ကောင်းကင်သို့ ရောက်သော။ ပထဝိယ္ဟ ဝေဟာသ (သံ၊ ၁။ ၁၈၈) နှိ် ပထဝိဋ္ဌတ္ထ ဣတ္ထိပုရိသဝတ္ထာလင်္ကာရာဒိဝဏ္ဏံ ဝေဟာသ-ဋ္ဌကဉ္စ စန္ဒသူရိယောဘာသာဒိ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၇။

ဝေဟာသဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဝေဟာသဋ္ဌ + ကထာ] ဝေဟာသဋ္ဌကထာ၊ ကောင်းကင်-၌-တည်-ထားအပ်-သော-ဥစ္စာ- ဘဏ္ဍာ-ကို-ဆို - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ ဝေဟာသဋ္ဌကထာယံ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၈၃) ပန စီဝရံသေ ဌပိတဿ စီဝရဿ အာကမနေ ---- သိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၉)။

ဝေဟာသဋ္ဌိတသာခါ (ထီ) [ဝေဟာသဋ္ဌိတာ + သာခါ] ဟင်းလင်း အပြင်-ကောင်းကင်- ၌တည်သော- အခက်-သစ်ခက်။ ကောစိ ဘိက္ခု သီမာမာဋ္ဌကဿ အန္တော ပဝိသိတ္တာ ဝေဟာသဋ္ဌိတသာခါယ နိသီဒတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၂၇။

ဝေဟာသမဋ္ဌ (ပု) [ဝေဟာသ + ဗဒ္ဓ + မဋ္ဌ။ မဗ္ဗေလောပ] ကောင်းကင်၌ ဖွဲ့. အပ်သော ညောင်စောင်း။ အဋ္ဌကောတိ ဝေဟာသမဋ္ဌော ဝုစ္စတိ၊ ယံ သေတကမ္မ-မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒီနံ အတ္ထာယ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၂။

ဝေဋ္ဌ (နာ) [ဝေဋ္ဌ + အဂ္ဂ] ဝါး-ဝါးပင်-၏- အဖျား- ထိပ်ဖျား- အညွှန့်။ ဝေဋ္ဌဂ္ဂေ အာလဂ္ဂေတွာန၊ ဓဇံ ဥက္ခိပိ'မမ္ဟရေ။ အပ၊ ၁။ ၈၁။ ဝေဋ္ဌဂ္ဂံ ဝါ ။ ပ ။ ရုက္ခဂ္ဂံ ဝါ ကေသဂ္ဂံ ဝါ ဧရိတံ သမေရိတံ ဥပလက္ခေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၄၆။ အပ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၂။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၀။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၁)။

ဝေဠု[3] (ထီ၊ ပု) [ဝိ + ဠု။ ဝိ ဂမနေ၊ ဠု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၉၉။ ဝေတိ ပဝတ္တတီတိ ဝေဠု၊ ဝေဏု။ ဏွာဒိ။ ၂၂၉။ ဝေဏု-သံ၊ ဝေဏု၊ ဝေလု-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ဝါး၊ ဝါးပင်။ (ခ) နှိ်း။ (၂) သန္တာ။ (၃) ဝါးမှုဖြစ်သော ပုလဲ။ (၄) ဝေဠုမည်သော နိဂုံး။ (၁) (က) ဖဠုဗီဇံ နာမ ဥစ္စု ဝေဠု နဠော။ ဝိ၊ ၂။ ၅၂။ ဖလံ ဝေ ကဒလိ ဟန္တိ၊ ဖလံ ဝေဠုံ ဖလံ နဠံ။ သံ၊ ၁။ ၄၃၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၂။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၈၁။ ကခိ။ ၂၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၁။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၄။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၇။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆)။ (ခ) ဝေဠုဒ္ဒဿ-ကြည့်။ (၂) ယထာ နဠောဝ ဝေဠုဝ၊ သမုဒ္ဒေါ ပဋိဒိဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝေဠုတိ ပန ပဝါဠဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၄။(၃) တထာ ဟိ ဟတ္ထိကုမ္ဘံ, ဝရာဟဒါဌံ, ဘုဇင်္ဂသီသံ, ဝလာဟကံ, ဝေဠု, မစ္ဆသိရော, သခေါ်, သိပ္ပီတိ အဋ္ဌ မုတ္တာယောနိယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၉။ ကခ်ါ၊ ဋီ ၊သစ်။ ၃၁၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။ အနုဋီ၊ ၂ ။ ၅၂။ (၄) တဒါ သတ္ထာ သာကိယာနံ ဝေဠုံ နာမ နိဂမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၄။

ဝေဠု၂ (ပု) [ဝေဠု + ဘဏ္ဍ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ဝါးဘဏ္ဍာ။ ဝေဠုဘဏ္ဍ - ကြည့်။

ဝေဠုက (ပု၊ နဲ) [ဝေဠု + က။ ဝေဏုက-သံ။ ဝေလုဂ၊ ဝေလုယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (နဲ) (၁) (ဆင်၏ ခြေထောက်၌ ထိုးကြောင်း ဖြစ်သော) မှိန်း၊ ချွန်း။ (ပု) (၂) ဝေဠုက-အမည်ရှိသော - မြွေ။ (၃) ဝေဠုကဇာတ်။ (၄)ဝါး-ဝါးမျိုး-အထူး။ (နဲ)(၁) ဟတ္ထိနော ပါဒေ ဝိဇ္ဇနကဏ္ဍကော " တောမရော " တျုစ္စတေ ------ ဝေဏုကံ ပျတြ၊ ကွစိ ဝေဠုကန္တိပိ ပါဌော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၆၆။ (၂) တဿ ဝေဠုပဗ္ဗေ သယနတော " ဝေဠုကော " တွေဝ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၂။ (၃) တထာ ဝေဠုက ဧဋမူဂေါ ရောဟိဏီ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ဝေဠုကဇာတက - လည်းကြည့်။ (၄) ဟရေဏုကာ ဝေဠုကာ ကေဏု တိန္ဒုကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝေဠုကာတိ ဝံသဘေဒကာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၃၃။

ဝေဠုကဇာတက (နဲ) [ဝေဠုက + ဇာတက] ဝေဠုကဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄။

ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) က (ပု၊ နဲ) [ဝေဠု + ကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) က။] (ဝါးရုံ-စည်းရိုး-တံတိုင်း-အကာအရံရှိသော) ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့။ (အဝန္တိတိုင်း၌ ရှိသည်။) ဘိက္ခုသံဃော အကတပါတရာသော ယေန ဝေဠုကဏ္ဍကော တဒဝသရိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၅။ တဿ ကိရ နဂရဿ ပါကာရဂုတ္တတ္ထာယ ပါကာရ-ပရိယန္တေန ဝေဠု ရောပိတာ၊ တေနဿ ဝေဠုကဏ္ဍကန္တေဝ နာမံ ဇာတံ။ အံ ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၉-၇၀။

ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) ကနဂရ (နဲ) [ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) က + နဂရ] ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့။ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အဝန္တိရဋ္ဌေ ဝေဠုကဏ္ဍကနဂရေ ဂဟပတိ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၁)။

ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) ကနဂရဝါသီ (တိ) [ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) ကနဂရ + ဝသ + ဏီ။ ထီ - ၌ --ဝါသိနီ။] ဝေဠုကဏ္ဍက မြို့သား၊ ဝေဠုကဏ္ဍမြို့၌ နေလေ့ရှိသော သူ။ ဝေဠုကဏ္ဍကီ (အံ၊ ၂။ ၂၉၅၊ ၄၄၄) တိ ဝေဠုကဏ္ဍကနဂရဝါသိနီ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၇၊ ၁၆၉။

ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) ကိယ (တိ) [ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) က + ဏိက။ က-ကို ယ-ပြု။] ဝေဠုကဏ္ဍက -မြို့သူ- မြို့သား၊ ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့၌ - ဖြစ် - နေ - သော သူ။ တာဒိသာ အယျေ ဘဝါဟိ၊ ယာဒိသာ ခုဇ္ဇုတ္တရာ စ ဥပါသိကာ ဝေဠုကဏ္ဍကိယာ စ နန္ဒမာတာ။ သံ၊ ၁။ ၄၃၂။ (-အံ၊ ၁။ ၈၈၊ ၄၈၃)။

ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) ကီ (ထီ) [ဝေဠုကဏ္ဍ (ဏ္ဍ) က + ဏ + ဤ။] ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့သူ၊ ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့-၌ဖြစ်-လျှင်နေရာရှိ-သော မိန်းမ၊။ (ဝေဠုကဏ္ဍကီ မြို့သူ နန္ဒမာတာ အမျိုးသမီးသည် အံ့ဘွယ်

၇-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ၏။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅၊ ၄၄၄။ ပိဋကတ် ၃-ပုံဆောင် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ သုတ္တန်၊ ၆၊ ၂။ ၁၀၁။) တေန ခေါ ပန သမယေန ဝေဠုကဏ္ဍကီ နန္ဒမာတာ ဥပါသိကာ ------ ဒက္ခိဏာ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ (-၄၄၅။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၇၊၁၆၉။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၁၆)။

ဝေဠုကန္ဒ (ပု) [ဝေဠု + ကန္ဒ] ဝါးဥ-ဝါမြစ်ဖုံ-မျှစ်။ ကဒလီကန္ဒော ဝေဠုကန္ဒော ကသေရုကကန္ဒောတိ ဧဝမာဒယော ------ ယာဝကာလိကာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၅)။

ဝေဠုကပိတု (ပု) [ဝေဠုက + ပိတု] ဝေဠုက-မည်သော-မြွေငယ်၏-အဘ-ဖခင်။ တံ ပုတ္တသိနေဟေန ပဋိဇဂ္ဂနတော တာပသဿ " ဝေဠုကပိတာ " တွေဝ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၂။

ဝေဠုကလာပ (ပု) [ဝေဠု + ကလာပ] ဝါးစည်း၊ ဝါးတို့၏အပေါင်း။ ဝေဠုကလာပံ သမုဒ္ဒေ ဩတာရေတွာ။ ပေတ၊ ၆။ ၂၅၄။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၂၅၇)။

ဝေဠုကာရ (တိ) [ဝေဠု + ကရ + ဏ။ ထိ-၌ ဝေဠုကာရီ။] နှီးသမား၊ ဒေါင်းရွေသမား။ ယထာ နာမ ဒက္ခော ဝေဠုကာရော သမ္မုခီဘူတံ ဆေတွာ ------ ဖာလေတိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၂၃၉။ ဝေဠုကာရောတိ ဝေနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၈။

ဝေဠုခဏ္ဍ (ပုဂန) [ဝေဠု + ခဏ္ဍ] ဝါးပြတ်၊ ဝါး၏-အစိတ်-အပိုင်း။ ဧကေကံ ဝေဠုခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဖာလေတွာ တံ တံ ဥပကရဏံ ကရေယျ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝေဠုဂဆ (ပု) [ဝေဠု + ဂဆ] ဝါးချုံ၊ ဝါးရုံ။ ပဝေဏီအာဂတဿ ဝေဠုဂဆဿ အတ္ထိတာယ ဧဝံ လဒ္ဓနာမော ဂါမော။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၁၁။ ဝေဠုဂုမ္ဗ-လည်းကြည့်။

ဝေဠုဂဟန (နာ) [ဝေဠု + ဂဟန] ရှုပ်ထွေး - ခက်ခဲ - သက်ဝင်နိုင်ခဲ - သော ဝါးတော။ ဧကသ္မိံ ဝေဠုဂဟနေ အတ္တနော ဘရိယာယ သဒ္ဒိံ ကပေါတသကုဏ္ဍော ဝသတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၃၂၆။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၇)။

ဝေဠုဂုမ္ဗ (ပု) [ဝေဠု + ဂုမ္ဗ] ဝေဠုဂဆ-ကြည့်။ ဝေဠုဂုမ္ဗော (အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၀) တိ ဝေဠုဂဆော။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၅၀။ အဟံ ခေါ ဝေဠုဂုမ္ဗသ္မိံ၊ ဘုတ္တာန မဓုပါယာသံ။ ထေရ။ ၂၂၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၆၉။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၅၅)။

ဝေဠုဂုမ္ဗဂဟန (နာ) [ဝေဠုဂုမ္ဗ + ဂဟန] ရှုပ်ထွေး-ခက်ခဲ- သက်ဝင်နိုင်ခဲ-သော ဝါးချုံတော-ဝါးရုံတော။ အပရမ္ပိ ဝေဠုဂုမ္ဗဂဟနံ ကလလဂဟနံ ဥဒကဂဟနံ ပတ္တဂဟနန္တိ အဋ္ဌာရသဂဟနာနိ ပဋိပါဋိယာ ပတ္တာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၇။

ဝေဠုဂုမ္ဗစ္ဆေဒနသတ္ထ (နာ) [ဝေဠုဂုမ္ဗစ္ဆေဒန + သတ္ထ] ဝါးချုံကို ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သောဓား။ တုလသိဂဟနာဒီနိ ဝေဠုဂုမ္ဗစ္ဆေဒနသတ္ထေန ဆိန္နိတ္တာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၇။

ဝေဠုဂုမ္ဗဇဋာ (ထီ) [ဝေဠုဂုမ္ဗ + ဇဋာ] ဝါးချုံ- ဝါးရုံ- ၏ (ကွန်ရက်သဖွယ်ဖြစ်သော အခက်အလက် တည်းဟူသော) အရှုပ်အထွေး။ ယထာ နာမ ဝေဠုဂုမ္ဗဇဋာဒီဟိ ဝေဠုအာဒယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။

ဝေဠုဂုမ္ဗန္တရ (နာ) [ဝေဠုဂုမ္ဗ + အန္တရ] ဝါးချုံ- ဝါးရုံ - ၏အတွင်း - အလယ်။ တဒါ ဧကော နဠကာရော ----- နဠကာရသတ္ထံ ဝေဠုဂုမ္ဗန္တရေ ဌပေတွာ ပက္ကာမိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၂၅၁။

ဝေဠုဂုမ္ဘမတ္ထက (ပု) [ဝေဠုဂုမ္ဘ + မတ္ထက] ဝါးချုံ-ဝါးရုံ-၏- ထိပ်- ထိပ်ဖျား - အထက်။ ဝေဠုဂုမ္ဘမတ္ထကေနေဝ ဂန္ဓဗ္ဗ မဂ္ဂံ သန္ဓာယ " ဝံသပထံ ဂဒ္ဓတီ " တိ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၄၃။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၇)။

ဝေဠုဂုမ္ဘမူလ (နာ) [ဝေဠုဂုမ္ဘ + မူလ] ဝါးချုံ-ဝါးရုံ-၏-အနီး-အရင်း။ အာကာသေနာဂန္ဓာ ဥယျာနဒွါရေ ဝေဠုဂုမ္ဘမူလေ အဋ္ဌံသု။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၆၆။ အဝ၊ ၆၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝေဠုဂုမ္ဘဝိဇဋနာ (နာ) [ဝေဠုဂုမ္ဘ + ဝိဇဋနာ] ဝါးချုံ-ဝါးရုံ-ကို ဖြေရှင်းခြင်း။ ကာဒါနိ တမ္မိ ဝိဇဋနံ ဝေဠုဂုမ္ဘဝိဇဋနေန ဥပမေတွာ ဒဿေတုံ ---- ပစ္စာမသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၎။ ၁၆။

ဝေဠုဂုမ္ဘသဏ္ဌန (တိ) [ဝေဠုဂုမ္ဘ + သဏ္ဌန] ဝါးချုံ - ဝါးရုံ - သည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကော သကလစက္ကဝါဠံ နိရန္တရံ ဝေဠုဂုမ္ဘသဏ္ဌနံ မဒ္ဒန္တော အတိက္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓတ္တံ ကာရေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၄၄။ အဝ၊ ၆၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝေဠုဂုဟဏာ (နာ) [ဝေဠု + ဂဟဏာ] ဝါးကို ယူရာအခါ။ ဧကော ဝေဠုဂုဟဏော အနုစ်စိနိတွာ ဝေဠုယဋ္ဌိ ဂဏှာတိ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၂၇၆။

ဝေဠုဇ (တိ) [ဝေဠု + ဇန + ကို။ ဝေဏုဇ-သဲ။] ဝါး-မှ-၌-ဖြစ်သော၊ ပုလဲ။ ဝေဠုဇာ ကရကဖလသမာနဝဏ္ဏာ နာ အာဘာသူရာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ (-ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၆။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၇၀၊ ၃၃၆)။

ဝေဠုဇဋာ (ထီ) [ဝေဠု + ဇဋာ] ဝါး၏ (ကွန်ရက်သဖွယ်ဖြစ်သော အခက်အလက် တည်းဟူသော) အရှုပ်အထွေး။ ယထာ နာမ ဝေဠုဇဋာဒီဟိ ဝေဠုအာဒယော။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၈။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈။

ဝေဠုတက္ကုလ (ပု) [ဝေဠု + တက္ကုလ] ဝါးသီးဆန်၊ ဝါးမှဖြစ်သောအဆန်။ အညေဟိ ဝေဠုတက္ကုလာဒီဟိ ဝါ ကန္ဒမူလဖလေဟိ ဝါ ယေဟိ ကေဟိစိ ကတဘတ္တံ ပဝါရဏံ နဇနေတိ။ ကခီ။ ၂၂၀။

ဝေဠုတရုဏ (ပု) [ဝေဠု + တရုဏ] ဝါးပင်ပျို၊ ပျိုနုသောဝါးပင်။ ဝေဠုတရုဏော ဆေဒါပေတွာ ဝေဠုပတ္တပါဒုကာယော ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၈။

ဝေဠုဒဏ္ဍ (ပု) [ဝေဠု + ဒဏ္ဍ] (၁) ထိုးဝါး။ (၂) ဝါးလုံး၊ ဝါးတုတ်တံ၊ ဝါးလှံကန်။ (၁) ရိတ္တေနာတိ ဝေဠုဒဏ္ဍေန။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၆၄။ (၂) တနုတရော ဝေဠု-ဒဏ္ဍောတိ စ သူစိဒဏ္ဍောတိ စ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၎။ ၄၁)။

ဝေဠုဒဏ္ဍက (ပု) [ဝေဠုဒဏ္ဍ + က] ဝေဠုဒဏ္ဍ - ကြည့်။ ဧကံ ဝေဠုဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာန သယနေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၂၈၃။ (-ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၁၉၀)။

ဝေဠုဒန္တဏ္ဍေရ (ပု) [ဝေဠုဒန္တ + ထေရ] ဝေဠုဒန္တထေရ်။ ပုတ္တမ္မိ ဝိညုတံ ပတ္တံ ဝေဠုဒန္တဏ္ဍေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၅၀။

ဝေဠုဒါန (နာ) [ဝေဠု + ဒါန] ဝါးကို-ပေး-ပေကမ်း-စွန့်ကြဲ-ခြင်း။ ကာမေကစ္စော ဝေဠုဒါနေန ဝါ ပတ္တဒါနေန ဝါ ------ မိစ္ဆာအာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ အဘိ၊ ဝ။ ၂၅၅။ ဝေဠုဒါနေနာတိ ပစ္စယဟေတုကေန ဝေဠုဒါနေန။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၂၀။ (-မဟာနိ။ ၂၉၀။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၂။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၄)။

ဝေဠုဒုဿ (နာ) [ဝေဠု + ဒုဿ] နှီးဖြင့်ပြုအပ်သော - အဝတ်အထည်- ပုဆိုး-သင်္ကန်း။ ကုသစီရံ ဝါကစီရံ -------

ဝေဠုဒုဿန္တိဧဝမာဒီနိ ပန အကပ္ပိယ-စီဝရာနိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၉၂။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၇။ သုခုမေဟိ ဝေဠုဝိလီဝေဟိ ကတံ ဝေဠုဒုဿံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဝေဠုဒူသက (တိ) [ဝေဠု + ဒူသက။ ထီ-၌ ဝေဠုဒူသိကာ။] ဝါးကိုဖျက်ဆီးတတ်သော (သစ်ပင်)၊ ဝါးကိုဖျက်ဆီးတတ်သော (သတ္တဝါတစ်မျိုး) (ယောဇနာ)။ သစေ သံယသ ဝေဠုဂုမ္ဗေ ဝေဠုဒူသိကာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၃၂၁။ ဝေဠုံ ဒူသေန္တီတိ ဝေဠုဒူသိကာ၊ ဝေဠုဒူသိကာ ပါဏိဇာတိကာ။ ယောဇနာ။ ၁၈၄။ (-မဟာနိ၊ ၎။ ၃၅၀)။

ဝေဠုဒ္ဓါရ (နဲ) [ဝေဠု + ဒ္ဓါရ] ဝေဠုဒ္ဓါရ အမည်ရှိသော ရွာ၊ (ရွာတံခါး၌ ဝါးချုံရှိသော ရွာ)။ ယေန ဝေဠုဒ္ဓါရံ နာမ ကောသလာနံ ဗြာဟ္မဏဂါမော တဒဝသရိ။ သံ၊ ၃။ ၃၀၆-၇။ ဝေဠုဒ္ဓါရန္တိ ဂါမဒ္ဓါရေ ပဝေဏီအာဂတသ ဝေဠုဂစ္ဆသ အတ္ထိတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမော ဂါမော။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၁၁။

ဝေဠုဒ္ဓါရေယျက (တိ) [ဝေဠုဒ္ဓါရ + ဏေယျ။ က-အာဂုမ်။ ကစ္စည်း။ ၃၅၂။ ရူ။ ၃၇၆။] ဝေဠုဒ္ဓါရရွာ၌- မွေးဖွား-နေထိုင်-သောသူ။ အထ ခေါ တေ ဝေဠုဒ္ဓါရေယျကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသု။ သံ၊ ၃။ ၃၀၇။ (-၃၁၀)။

ဝေဠုနာဠိ (ထီ) [ဝေဠု + နာဠိ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တေ ဇရာယ ယထာ ဝေဠုနာဠိယော။ ထေရီ။ ၄၁၀။ ယထာ ဝေဠုနာဠိယောတိ ဣဒါနိ ဝေဠုပဗ္ဗသဒိသာ အဟေသုံ။ ထေရီ၊ ၎။၂၂၀။ (-အဘိ၊ ၎၊၂။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၇)။

ဝေဠုနာဠိကာ (ထီ) [ဝေဠုနာဠိ + က။ ဣတ္ထိလိင်ဇောတက အာပစ္စည်း။] ဝါးဆစ်၊ ဝါးကျည်တောက်။ သော ဧကံ ဝေဠုနာဠိကံ ပူရေတွာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၁၃။

ဝေဠုပတ္တပါဒုကာ (ထီ) [ဝေဠုပတ္တ + ပါဒုကာ] ဝါးဖတ်ဖြင့်ပြုအပ်သော-ခြေနင်း-ဘိနပ်။ ကထံ ဟိ နာမ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ ---- ဝေဠုပတ္တပါဒုကာယော ဓာရေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၅)။

ဝေဠုပဗ္ဗ (နဲ) [ဝေဠု + ပဗ္ဗ] ဝါးဆစ်၊ ဝါးကျည်တောက်။ အထာယံ မာဂဏ္ဍိယာ ဧကံ ကဏ္ဍသပ္ပပေါတကံ ဝေဠုပဗ္ဗေ ပက္ခိပါပေတွာ။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၃၉။ (-အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၅၉၊ ၂၃၁။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၉)။

ဝေဠုပရမ္ပရာ (ထီ) [ဝေဠု + ပရမ္ပရာ] ဝါးအဆင့်ဆင့်၊ ဝါးအဆက်ဆက်။ အထ ခေါ ရာဇဂဟကော သေဋ္ဌိ ---- ဝေဠဂ္ဂေ အာလဂ္ဂေတွာ ဝေဠုပရမ္ပရာယ ဗန္ဓိတွာ ဧဝမာဟ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၆။ (-ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၂၁၈။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၁၆၀။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၅၅)။

ဝေဠုပေသိကာ (ထီ) [ဝေဠု + ပေသိကာ] ဝါး-နှီး-ခြမ်းစိတ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ကုက္ကုဋပတ္တေနပိ ဝေဠုပေသိကာယပိ စီဝရံ သိဗ္ဗေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂။ ဝေဠုပေ-သိကာဟိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၅၉) တိ ဝေဠုဝိလီဝေဟိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၃၉၈။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၅။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၄၆၆)။

ဝေဠုဗလိ (ပု) [ဝေဠု + ဗလိ] ဝါးအခွန်၊ ဝါးခွန်။ တံဒိဝသဥ္စ နဋကာရဇေဋ္ဌကသ ဝေဠုဗလိ ပတ္တော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၁၃။

ဝေဠုဘဏ္ဍ (နဲ) [ဝေဠု + ဘဏ္ဍ] ဝါးဘဏ္ဍာ၊ ဝါးဥစ္စာ။ ဝေဠုမှိ ဝုတ္တပ္ပမာဏော (ကခ်ါ။ ၂၆၃) တိ ----------ဝေဠုဘဏ္ဍေ ဝုတ္တပ္ပမာဏော၊ ကခ်ါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၆။

ဝေဠုမတ္ထက (ပု) [ဝေဠု + မတ္ထက] ဝါး၏-အထက်-ထိပ်ဖျား။ ဧကရတ္တေနေဝ ဝမိတွာ ပုပ္ပံ ဝေဠုမတ္ထကတော ဥဂ္ဂန္ဆာ။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၂၄၆။

ဝေဠုမယ (တိ) [ဝေဠု + မယ။ ကစ္စည်း။ ၃၇၂။ ဝေဏုမယ-သံ။] ဝါးဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ----- နဠမယံ ဝေဠုမယံ ကဋမယံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၅။ ဒန္တမယော ဝါ ဝေဠုမယော ဝါ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။စ၃။

ဝေဠုရိယ၁ (ပုဒ်နာ) [ဝိဠူရ + ဏ။ ဝိဠူရပဗ္ဗတသဿ ဝိဠူရဂါမဿ စ အဝိဒူရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဏိ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၂၃။ တစ်နည်း- ဝေဠု + ဣယ။ ရဏာဂုမ်။ ဝေဠု ဝိယ ဒိဿတီတိ ဝေဠုရိယော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၉၁။ တစ်နည်း- ဝိဒူရ + ဏ။ ဝိဒူရေ (ဂိရိမ္ဗိ) ဘဝေါ။ ထောမ၊ အက်ပတေး။ ဝဲဒူယျံ၊ ဝဲဒူယ်-သံ။ ဝေလုရိအ၊ ဝေလုလိအ-ပြာ။] (ရတနာ ၁၀-ပါး အပါအဝင်) မြကျောက်၊ ကျောက်စိမ်း။ မိလိန္ဒ၊ သျှ။ ၂၂၁)။ (မဏိ ၂၄-မျိုးတို့တွင် ပဌမရတနာကျောက်။ ဥဒါန၊ ၌။ ၉၁။) (က) (ဝိဠူရတောင်နှင့် ဝိဠူရရွာအနီး၌ အများအားဖြင့်ဖြစ်၍) ဝေဠုရိယ-ကျောက်။ (ခ) (ဝါးနုအဆင်းကဲ့သို့ အစိမ်းရောင်ရှိရကား) ဝံသဝဏ္ဏ - ဝံသဝဏ်ကျောက်။ (ဂ) (ကြောင်မျက်စိ အဝန်းအဝိုင်းနှင့် တူရကား မဇ္ဇာရက္ခိမဏ္ဍလဝဏ္ဏ - မဇ္ဈာရမဏိ - ဗိဠာရနေတ္တတုလျ-) ကြောင်ကျောက်- ကြောင်မျက်ခွံ - ကျောက်မျက်ခွံ။ (ဃ) (အနက်, အဝါ ဝါးနုကဲ့သို့ အစိမ်း, ကုက္ကိုပွင့်ကဲ့သို့ အနီ, အဖြူစသည် အရောင်အမျိုးမျိုး ရှိရကား ကြောင်သောအဆင်းရှိသဖြင့်) ကြောင်ကျောက်။ (ပါကတ၌ ဝေဖုလိအ၊ ဝေလုရိအ၊ ဝေလုလိအ (ပု၊ န) (၁) ရတနာမျိုးအထူး။ (၂)ဘုံဗိမာန် အထူး။ (၃) သိကြားမင်းစသည်တို့၏ တောက်ပြောင်ထွန်းပသော ဘုံဗိမာန်။ (၄) ဟိမဝန္တာ တောင်ထွတ်၏ အမည်။ (၅) ရုစက တောင်ထွတ်၏အမည်။ (တိ) (၆) ကြောင်မျက်ခွံ ရတနာရှိသော ဟုဆို၏)။ ရတနံ နာမ မုတ္တာ မဏိ ဝေဠုရိယော ----- လောဟိတကော မဿာရဂလ္လံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၂။ (သေယျထာပိ မဟာရာဇ) မဏိ ဝေဠုရိယော သုဘော ----- အနာဝိလော သတ္တာကာရ-သမ္ပန္နော။ ဒီ၊ ၁။ ၇၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၃။ ဟိရည် ဝါ သုဝဏ္ဏံ ဝါ။ မုတ္တာ ဝေဠုရိယာ ဗဟူ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။(-ဝိ၊ ၄။ ၄၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၉၆။ မ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ၃။ ၁၄၃၊ ၁၆၃)။ (က) ဝေဠုရိယမဏိ နာမ ဝိဠူရပဗ္ဗတသဿ ဝိဠူရဂါမဿ စ အဝိဒူရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဏိ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၂၃။ (ခ) ဝေဠုရိယော (အဘိ၊ ၈။ ၁၆၃) တိ ဝေဠုဝဏ္ဏမဏိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅၅။ ဝေဠုရိယော (အဘိ၊ ဝိ။ ၈၄။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၀။ ကခ်ီ။၁၆၉။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၀)တိ ဝံသဝဏ္ဏမဏိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ ကခ်ီ။ ဦ၊ သစ်။ ၃၁၀။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဝေဠုရိယော (ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉) တိ အလ္လဝေဠုဝဏ္ဏော မဏိ၊ " မဇ္ဈာရက္ခိ-မဏ္ဍလဝဏ္ဏော" တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဝိ၊ လင်္ကာ၊ ဦ၊ ၁။ စ၃။(၇) "မဇ္ဈာရက္ခိ-မဏ္ဍလဝဏ္ဏော" တိ စ ဝုတ္တော၊ တတောယေဝ သော ဣဓ ပဒေသေ မဇ္ဈာရမဏိတိ ပါကဋော ဟောတိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၅။ (ဃ) ဝေဠုရိယော (အံ၊ ၃။ ၄၀။ ဥဒါန။ ၁၄၀-၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၀) တိ ဝံသဝဏ္ဏသိရီသ-ပုပ္ပဝဏ္ဏာဒိဘေဒေါ အနေကဝိဓော။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၂၀။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၂၉။

(ကြောင်မျက်ရွဲသည် ဝါး၏အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိ၏။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ ကခီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၀။ မ၊ ဋီ ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဥဒေါင်း၏ လည်အဆင်းနှင့် သော်လည်းကောင်း, ကျီး၏ အတောင်အဆင်းနှင့်သော်လည်းကောင်း, နှုတ်သောဝါးရွက်၏ အဆင်းနှင့် သော်လည်းကောင်း တူသောအဆင်း ရှိ၏။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။ ဝါး၏အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော ကြောင်မျက်ရွဲ, ကုက္ကိုပွင့်၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော ကြောင်မျက်ရွဲစသောအားဖြင့် များသောအပြားရှိ၏။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၄။

ကြောင်မျက်ရွဲသည် ဝါးစိ၏အဆင်းနှင့်တူ အဆင်းရှိ၏။ “ ကြောင်၏မျက်ဝန်း၏အဆင်း နှင့်တူသော အဆင်းရှိ၏ ” ဟူ၍လည်း ဆို ကုန်၏။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၁။ အနက်နှင့် အဝါ ရောသည်ဖြစ်၍ ကြောင်၏မျက်စိနှင့်တူသော အဆင်းရှိ၏။ ထောမ။ စိမ်းနုရောင်အဆင်း, စိမ်းညိုရောင်အဆင်း, ကြောင်မျက်ဝန်း အဆင်းအားဖြင့် (၃) မျိုးရှိ၏။ ရာဇနိယဏ္ဍာ ကျမ်း။ ကြောင်မျက်ရွဲရတနာ၏ အရောင် အဝါကို တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ ဇာ၊ ၁။ ၈၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃၇၆။

ကြောင်မျက်ရွဲသည် စကြာမင်း၏ အသုံး အဆောင် ကျောက်မျက်ရတနာ ဖြစ်၏။ မဟာသုဒဿနစကြာမင်း၏ ကြောင်မျက်ရွဲ ရတနာသည် အလျား ၄-တောင်ရှိ၏၊ လုံးပတ် အားဖြင့် လှည်းကြီး၏ ပုံတောင်းမျှ အတိုင်း အရှည်ရှိ၏။ အောက်အစွန်း, အထက်အစွန်း တို့၌ ပဒုမ္မာရွှေကြာ၏ ချက်အစွန်းမှ ထွက် သော အလွန်စင်ကြယ်သော ပုလဲစုတို့ဖြင့် လည်းကောင်း, ၂-ချပ်သော ရွှေပဒုမ္မာကြာ တို့ဖြင့်လည်းကောင်း တန်းဆာဆင်အပ်သည်။ ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ကြောင်မျက်ရွဲ အခြံအရံရှိသည်။ ဝေပုလ္လတောင်မှ ထွက် သော ကျောက်မျက်ရတနာဖြစ်သည်။ အလွန် တောက်ပ၍ အမျိုးမှန်သည်၊ ရှစ်မြောင့် ရှိ သည်၊ ကောင်းစွာပြုပြင်ပြီးဖြစ်သည်၊ အရည် အသွေးကောင်းသည်၊ အထူးကြည်လင်၍ နောက်ကျခြင်းမရှိ။ အခြင်းအရာအားလုံးနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ကြောင်မျက်ရွဲ၏ အရောင် အလင်းသည် ထက်ဝန်းကျင် တစ်ယူဇနာ တိုင်အောင် ပြန့်နှံ့သည်။ ရေနောက်, မြူနှိုက် ကြည်လင်စေတတ်၏။ ဒီ၊ ၁။ ၇၂။ ၁၉၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၄၃။ မ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ၃။ ၁၄၃၊ ၁၆၃။ သံ၊ ၁။ ၆၄။ မိလိန္ဒ။ ၃၄။ ဒီ ၊၄၊ ၂။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၂။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၉။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၃၃၇။ ကြောင်မျက်ရွဲသည် ချဉ်သောအရသာရှိသည်၊ ပူသောသဘောရှိသည်၊ သလိပ်, လေတို့ကိုဖျက်ဆီးတတ်သည်၊ သရက် ရွက်ရောဂါ, လေတံကျင်ရောဂါတို့ကို ပျောက် ကင်းစေတတ်သည်၊ ဝတ်ဆင်သောအခါ လှပ တင့်တယ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ကပ္ပ။)

ဝဋ္ဋရိယ၂ (တိ) | ဝဋ္ဋရိယ + ဇာ။ မောဂ်၊ ၄။ ၆၆။ | ကြောင်မျက်ရွဲ-ကြောင်ကျောက်-ဖြင့်ပြီးသော။ ပဌမာ ဝဋ္ဋရိယာ ဘူမိ၊ ဝိမလဿသမာ သုဘာ။ အပ၊ ၁။ ၂။ ဝိမလာ နိမ္မလာ ဝဋ္ဋရိယမဏိမယာ နိလဝဏ္ဏာ ပဌမာ ဘူမိ အဟောသိတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၇။

ဝဋ္ဋရိယ၃ (ထီ) | ဝဋ္ဋရိယာ + ဘိတ္တိ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ | ကြောင်မျက်ရွဲဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-အပ်သောနံရံ။ ပဘာသတိ မိဒံ ဗျမ္ပံ၊ ဝဋ္ဋရိယာသု နိမ္မိတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၇။

တတ္ထ ဝဋ္ဋရိယာသူတိ ဝဋ္ဋရိယဘိတ္တိသု။ ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၁၅၀။

ဝဋ္ဋရိယက (ပု၊ နာ) [ဝဋ္ဋရိယ + က] ကြောင်မျက်ခွံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝဋ္ဋရိယကရောဒ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယက + ရောဒ] ကြောင်မျက်ခွံကျောက်၌ ထိခိုက်၍ အသံပြုသော။ ဝဋ္ဋရိယကရောဒါယော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၈။ ဝဋ္ဋရိယကရောဒါယောတိ ဝဋ္ဋရိယပါသာဏော ပဟရိတ္တာ သဒ္ဒံ ကရောန္တိယော။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၁၇၈။

ဝဋ္ဋရိယဇာလာဝတတ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယ+ ဇာလ + အဝတတ] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်-ပြီး-စီခြယ်အပ်-သော ကွန်ရက်ဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-အပ်သော။ ဝဋ္ဋရိယဇာလာဝတတာ တနုဿဝါ (ဝိမာန။ ၉၂) ဝဋ္ဋရိယမဏိမယေန ဇာလေန ဆာဒိတသရီရာ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၂၆၀။

ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘ[၁] (ပု) [ဝဋ္ဋရိယ + ထမ္ဘ] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သောတိုင်။ ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘာ သတမုသိတာသေ။ ဝိမာန။ ၁၁၈။

ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘ[၂] (တိ) [ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘ + ဏ] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်ပြီးသော တိုင်ရှိသော (ဝိမာန်)။ ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘဲ ရုစိရံ ပဘာသရံ။ ဝိမာန။ ၁၄။ ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘန္တိ ဝဋ္ဋရိယ-မဏိမယထမ္ဘံ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၅၃။

ဝဋ္ဋရိယပါသာဏ (ပု) [ဝဋ္ဋရိယ + ပါသာဏ] ကြောင်မျက်ခွံကျောက်။ ဝဋ္ဋရိယကရောဒ-ကြည့်။

ဝဋ္ဋရိယဖလ (နာ) [ဝဋ္ဋရိယ + ဖလ] ကြောင်မျက်ခွံ-ပျဉ်-အချပ်။ ဝဋ္ဋရိယဖလ-သန္ထတ-ကြည့်။

ဝဋ္ဋရိယဖလက (နာ) [ဝဋ္ဋရိယ + ဖလက] ဝဋ္ဋရိယဖလ-ကြည့်။ သောဝဏ္ဏမယေ ပါသာဒေ ဝဋ္ဋရိယဖလကတ္ထတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁။

ဝဋ္ဋရိယဖလကတ္ထတ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယဖလက + အတ္ထတ] ကြောင်မျက်ခွံ - ပျဉ် - အချပ် - ဖြင့်ခင်းအပ်သော။ ဝဋ္ဋရိယဖလက-ကြည့်။

ဝဋ္ဋရိယဖလသန္ထတ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယဖလ + သန္ထတ] ဝဋ္ဋရိယဖလကတ္ထတ-ကြည့်။ ပရောသဟဿပါသာဒေ၊ ဝဋ္ဋရိယဖလ-သန္ထတေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၄။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၁၇၉။

ဝဋ္ဋရိယဘိတ္တိ (ထီ) [ဝဋ္ဋရိယ + ဘိတ္တိ] ကြောက်မျက်ခွံဖြင့်- ပြီး- ပြုလုပ်အပ်- သော နံရံ။ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ သြဂန္တွာ အန္တောသမုဒ္ဒေ ဝဋ္ဋရိယဘိတ္တိ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၁၅၇။ (-ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၁၅၀)။

ဝဋ္ဋရိယမဏိ (ပု) [ဝဋ္ဋရိယ + မဏိ] ကြောင်မျက်ခွံကျောက်မျက်ရတနာ၊ ပတ္တမြား ကြောင်မျက်ခွံ။ အဝဏ္ဏော ဝဋ္ဋရိယမဏိမိဝ ဝဏ္ဏံ ဥပဓါဒေန္တော ဝိယ စ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၁၀၀။

ဝဋ္ဋရိယမဏိဘိတ္တိ (ထီ) [ဝဋ္ဋရိယမဏိ + ဘိတ္တိ] ကြောင်မျက်ခွံကျောက်မျက်ရတနာ-ပတ္တမြား ကြောင်မျက်ခွံ - ဖြင့်ပြီးသော နံရံ။ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ---- ဝဋ္ဋရိယမဏိဘိတ္တိ ဝိယ ပရမဒဿနီယံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ပုဒ္ဓဝံ၊ ၎။ ၁၆၇။

ဝဋ္ဋရိယမဏိမယထမ္ဘ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယမဏိမယ + ထမ္ဘ] ကြောင်မျက်ခွံ ကျောက်မျက်ရတနာ - ပတ္တမြားကြောင်မျက်ခွံ - ဖြင့်ပြီးသောတိုင်ရှိသော - (ဝိမာန်)။ ဝဋ္ဋရိယထမ္ဘ ၂-ကြည့်။

ဝဋ္ဋရိယမဏိဝဏ္ဏသဒိသ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယမဏိဝဏ္ဏ + သဒိသ]

ကြောင်မျက်ခွံ ကျောက်မျက်ရတနာ - ပတ္တမြား ကြောင်မျက်ခွံ - ၏ အဆင်းနှင့်တူသော။ ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏူပနိဘာ (ဇာ၊ ၁။ ၈) တိ ဝဋ္ဋရိယမဏိဝဏ္ဏသဒိသာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝဋ္ဋရိယမဏိသန္ဆတ (တိ) ဝဋ္ဋရိယမဏိ + သန္ဆတ] ကြောင်မျက်ခွံ ကျောက်မျက်ရတနာ-ပတ္တမြားကြောင်မျက်ခွံ-ဖြင့်-ခင်း-စီခြယ်-အပ်သော။ ဩဟရေတံ သုဘံ ဝမ္မံ၊ ဝဋ္ဋရိယမဏိသန္ဆတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၁။

ဝဋ္ဋရိယမယ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယ + မယ] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော။ နဝဋ္ဋရိယမယော ပတ္တော မာရေတဇ္ဈော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၈။ ဝဋ္ဋရိယာမယာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၂)တိ ဝဋ္ဋရိယမယာနိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၀၊ ၁၄၆၊ ၁၄၈-၅၀)။

ဝဋ္ဋရိယမိဿ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယ + မိဿ] ကြောင်မျက်ခွံတို့နှင့် ရောနှောသော။ မုတ္တာ စ ဝါဟသဟဿာနိ ပဋ္ဌ၊ ဝဋ္ဋရိယမိဿာနိ ကွတော ဟရိတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၁။

ဝဋ္ဋရိယရာဇိ (ထီ) [ဝဋ္ဋရိယ + ရာဇိ] ကြောင်မျက်ခွံ၏ အရေးအကြောင်း။ ဝဋ္ဋရိယရာဇိဝ အတိဝ သောဘတိ။ ဝိမာန။ ၉၁။ ဝဋ္ဋရိယရာဇိဝါတိ အန္တရန္တရာ သုဝဏ္ဏရာဇိဟိ ခစိတမဏိမဏ္ဍလတ္တာ ဝဋ္ဋရိယရာဇိဟိ ဝိယ သောဘတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၈။

ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယ + ဝဏ္ဏ] ကြောင်မျက်ခွံ အဆင်းကဲ့သို့သော အဆင်းရှိသော (ဗိမာန်)။ ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏာ ရုစိရာ၊ အစ္ဆိမန္တော ပဘာဿရာ။ မ၊ ၁။ ၄၁၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၆။

ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏသန္နိဘ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏ + သန္နိဘ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏသန္နိဘံ၊ မစ္ဆဂုမ္ဗ-နိသေဝိတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၃၁၀။

ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏူပနိဘ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏ + ဥပနိဘ] ပတ္တမြား-ကြောင်မျက်ခွံ အဆင်းနှင့် တူသော။ ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏူပနိဘာ စ ဂီဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၈။ ဝဋ္ဋရိယဝဏ္ဏူပနိဘာတိ ဝဋ္ဋရိယမဏိ-ဝဏ္ဏသဒိသာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝဋ္ဋရိယဝိမာန (န) [ဝဋ္ဋရိယ + ဝိမာန] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်- ပြီး- ပြုလုပ်အပ်- သော-ဘုံ- ဗိမာန်။ အပရမ္ပိ ဝဋ္ဋရိယဝိမာနံ ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။

ဝဋ္ဋရိယာသန (န) [ဝဋ္ဋရိယ + အာသန] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်-ပြီး-စီခြယ်အပ်-သောနေရာ။ အညေဟိ မဏီဟိ ဇာတိမဟန္တေဟိ ဥပေတံ သဘံ ဝဋ္ဋရိယာသနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၈၁။

ဝဋ္ဋရိယူပနိလ (တိ) [ဝဋ္ဋရိယ + ဥပနိလ] ကြောင်မျက်ခွံဖြင့်-စိမ်းညို-စိမ်းညို သော အရောင်ရှိ-သော။ အနာဝကုလာ ဝဋ္ဋရိယူပနိလာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉။ ဝဋ္ဋရိယူ-ပနိလာတိ ဝဋ္ဋရိယေန ဥပနိလာ၊ တသ္မိံ နာဂဘဝနေ ဝဋ္ဋရိယမယာ ပသန္နသလိလာ နီလောဘာသာ ----ပေါက္ခရဏီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ ၁၇၉။

ဝဋ္ဋဝံသ (ပု) [ဝဋ္ဋ + ဝံသ] ဝါးဇာတ်၊ ဝါးမျိုး၊ ဝါးအနွယ်။ ဝဋ္ဋဝံသတောပိ တနုကော သလ္လဟုကော ဇာတော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဝဋ္ဋဝံ (တိ) [ဝဋ္ဋ + ဝ။ သံ-ဝဲဏဝ-ဝေဏု + အဏ်။ ထောမ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝေဏု - သက္ကတပိဋကာ။] (၁) ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်-ဝါးမှထုတ်လုပ်-အပ်သော။ သျ-ဒ္ဓိကား

" ဗေလုဝံ ဒဏ္ဍံ " ဟု ပါဠိရှိ၍ ဥသျှစ်သီး ရောင်အဆင်းနှင့်တူသော-ဟု ပြန်ဆိုသည်။ (၂) ဝါးအလုပ်သမား၊ ဝါးဖြင့် အသက်မွေး မြူသူ။ (အက်ပတေး)။ (၃) ဝါးချုံ၊ ဝါးရုံ။ (၁) အာဒါယ ဝေဠုဝံ ဒဏ္ဍံ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံ ကမဏ္ဍလုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၂၁။ (၂) (၃) ဝေဠုဝဂါမ-ကြည့်။

ဝေဠုဝ၂ (ပု) [ဝေဠုဝ + ဏ။ ပါ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။ (အဒူရဘဝေါ စ)။ သက္ကတပိဋက-၌ ဝေဏုဂြာမ-ဝေဠုဝဂါမ-ဟုရှိ၏။] (က) အနီး အနား၌ ဝါးချုံရှိသောရွာ။ (ခ) ဝါးအလုပ် သမားတို့ရွာ၊ ဝေဠုဝရွာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဠုဝဂါမ (ပု) [ဝေဠုဝ + ဂါမ။ ဝေဏုဂြာမက-သက္ကတပိဋက။] (ဝဇ္ဇီတိုင်း, ဝေသာလီမြို့၏အနီး၌တည်၍ မြတ်စွာဘုရား နောက်ဆုံး ဝါဆိုရာ) ဝေဠုဝရွာ။ ဝဇ္ဇီနံ ဝေဠုဝဂါမေ၊ အဟံ ဇီဝိတသခ်ယာ။ ထေရ။ ၃၃၈။ ဝဇ္ဇီနံ ဝေဠုဝဂါမေတိ ဝဇ္ဇီရဋ္ဌသ ဝေဠုဝဂါမေ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၇။

ဝေဠုဝဂါမက (ပု) [ဝေဠုဝဂါမ + က] ဝေဠုဝဂါမ-ကြည့်။ ယေန ဝေဠုဝဂါမကော တေနုပသင်္ကမိသာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၄။ ဝေဠုဝဂါမကောတိ ဝေသာလိယာ သမီပေ ဝေဠုဝဂါမော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။၁၃၆။ ဝေဠုဝဂါမကေ (သံ၊ ၃။ ၁၃၂) တိ ဝေသာလိယာ သမီပေ ဧဝံနာမကော ပါဒဂါမော အတ္ထိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၅။ ပါဒဂါမောတိ နဂရသ ပဒသဒိသော မဟန္တဂါမော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၁။

ဝေဠုဝဏ္ဏ (တိ) [ဝေဠု + ဝဏ္ဏ။ ဥတ္တရ-ပဒလောပ။] ဝါး၏အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဠုဝဏ္ဏမဏိ (ပု) [ဝေဠုဝဏ္ဏ + မဏိ] ဝါး၏ အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော-ကျောက်မျက်ရတနာ-ကြောင် မျက်ရွဲ။ ဝေဠုရိယော (အဘိ၊ ၈။ ၁၃၆) တိ ဝေဠုဝဏ္ဏမဏိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၅။

ဝေဠုဝန (န) [ဝေဠု + ဝန။ ဝေဏုဝန၊ ဝေလုဝန-သက္ကတပိဋက။] (၁) (ဗိမ္ဗိသာရ မင်းကြီး လှူဒါန်းအပ်သော ရာဇဂြိုဟ် ပြည်ရှိ) ဝေဠုဝန်- ဥယျာဉ် - ကျောင်းတော်။ (၂) (ကဇင်္ဂလနိဂုံးရှိ) ဝါးတောကျောင်း။ (၃) (ကိမိလာမြို့ရှိ) ဝါးတောကျောင်း။ (၄) ဝါးတော။ (၁) တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဝေဠုဝနန္တိ တဿ ဥယျာနဿ နာမံ၊ တံ ကိရ ဝေဠူဟိ စ ပရိက္ခိတ္တံ အဟောသိ အဌာရသဟတ္ထေန စ ပါကာရေန၊ ဂေါပုရဋ္ဌာလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ၊ တေန "ဝေဠုဝန"နွှိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၁။ ဝေဠုဝန (ဥဒါန။ ၈၁) နွှိ တဿ ဝိဟာရဿ နာမံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၉၊ ၅၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၁၊ ၁၉၄၊ ၂၃၉၊ ၂၉၀၊ ၃၂၉၊ ၃၄၅၊ ၃၆၃၊ ၄၈၆၊ ၄၉၄။ ဒီ၊ ၂။ ၉၇-၈။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၆။ မ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၃၇၃။ မ၊ ၂။ ၅၄)။ (၂) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ကဇင်္ဂလာယံ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ အံ၊ ၃။ ၃၀၀။ (၃) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ကိမိလာယံ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ သံ၊ ၃။ ၂၈၀။ (အံ၊ ၂။ ၄၆၀-သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ-မူ)။ (၄) အယံ ကုဒ္ဓေါ စျာယမာနံ ဝေဠုဝနံ ဝိယ ပက္ခိတ္တလောဏံ ဥဒ္ဓနံ ဝိယ စ ကောဓဝသေန ပဋပဋာယတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၈၊ ၄၇။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၂၄၃။

(ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်သည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ ဥယျာဉ်တော်ဖြစ်၍ မဂဓတိုင်း ရာဇဂြိုဟ် မြို့မှ မနီး မဝေးသောအရပ်၌ တည်ရှိသည်။ ထိုဥယျာဉ်သည် အပဒ္ဒ ဝါးတို့ဖြင့် ကာရံ၍ အတွင်း၌ ၁၈-တောင် အစောက် (အမြင့်) ရှိသော တံတိုင်းဖြင့် ကာရံအပ်၏။ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးရန် သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်ကြီးနှင့် ပြာသာဒ်, ကုဋိ, လိုဏ်, မဏ္ဍပ်, စင်္ကြံ, တံခါးမုခ်, ပြတိုး, တန်ဆောင်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သည်။ ပန်းပင်, သီးပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်ဖြစ်၍ ညီသောအရောင်ရှိသည်။ ရှဉ့်နက်တို့အား အစာပေးရာလည်းဖြစ်သည်။ ဘုရားဖူး, တရားနာများ သွားရောက်ရန် လွယ်ကူသည်။ နေ့အခါ လူတို့နှင့်မရောမပြွမ်း၊ ညချမ်းအခါ အသံနည်း၍ တိတ်ဆိတ်သည်၊ ပြည်ရွာတွန်သံမရှိ၊ လူတို့၏ အင်္ဂေ့အသက် ကင်းသည်၊ လူတို့၏ လျှို့ဝှက်အပ်သောအမှုကို ပြုခြင်းငှာ ထိုက်သည်၊ ကိန်းအောင်း၍ နေခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သည်။

ထိုဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်ကို ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူပြီး (၈) လခန့်အကြာ မဟာသက္ကရာဇ် ၆၈-ခု၊ ပြာသိုလပြည့်နေ့၌ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးက ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းသည်။ ထိုကျောင်းရေစက်ချပွဲ၌ " သာသနာတော်၏ အမြစ်များ သက်ဆင်းကုန်ပြီ " ဟူသော အထိမ်းအမှတ်ဖြင့် မဟာပထဝီမြေကြီး တုန်လှုပ်ခဲ့သည်။ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်မှတစ်ပါး မဟာပထဝီမြေကြီးကို တုန်လှုပ်စေ၍ ခံယူ (အလှူခံ) အပ်သောကျောင်း မည်သည်မရှိ။ ထိုဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်သည် ဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ ရှေးဦးစွာအလှူခံရရှိသော ကျောင်းတော်ဖြစ်သည်။

ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် အလွန်လှပသော ခေမာမိဖုယားကြီးသည် " မြတ်စွာဘုရားက ရုပ်တရား၌ အပြစ်ကို ဟောကြားတော်မူသတတ်၊ ငါ၏ ရုပ်၌ အပြစ်ကို ဟောကြားပြသတော်မူရာ၏ " ဟု ကြောက်သဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ သွားလိုသော ဆန္ဒမရှိ။ ထိုအခါ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးက ခေမာမိဖုယားကြီး၏ စိတ်ကို ဆွဲဆောင်ရန် ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်တို့ကို ဖွဲ့ဆိုစေ၍ " ခေမာမိဖုယားကြီး ကြားလောက်ရာအရပ်၌ သီဆိုကြကုန် " ဟု စေခိုင်းသဖြင့် ထိုသီချင်းသံကိုကြား၍ ခေမာမိဖုယားကြီး သည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်သို့ သွား၍ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို ကြားနာသည်။ တရားဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌ ထို မိဖုယားကြီးသည် လောကုတ္တရာမြတ်ချမ်းသာကို သုံးဆောင် ခံစားရသည်။

" ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်တို့ကို "
" ဖွဲ့ဆိုထားသော ဂါထာများ "

၁။ ရမ္မံ ဝေဠုဝနံ ယေန၊ န ဒိဋ္ဌံ သုဂတာလယံ။
န တေန နန္ဒနံ ဒိဋ္ဌံ၊ ကွတိ မညာမသေ မယံ။
၂။ ယေန ဝေဠုဝနံ ဒိဋ္ဌံ၊ နရနန္ဒနနန္ဒနံ။
သုဒိဋ္ဌံ နန္ဒနံ တေန၊ အမရိန္ဒသုနန္ဒနံ။
၃။ ဝိဟာယ နန္ဒနံ ဒေဝါ၊ သြတရိတွာ မဟီတလံ။
ရမ္မံ ဝေဠုဝနံ ဒိသွာ၊ န တပ္ပန္တိ သုဝိမ္ဟိတာ။
၄။ ရာဇပုညေန နိဗ္ဗုတ္တံ၊ ဗုဒ္ဓပုညေန ဘူသိတံ။
ကော ဝတ္တာ တဿ နိဿေသံ၊
ဝနဿ ဂုဏသာဂရဿ။ (အဋ၊ ၂။ ၂၂၄-၅)

ထိုသီချင်းလေးပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏--

၁။ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းသော မြတ်စွာဘုရားကျောင်းတော် ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်ကို မမြင်ဘူးသော သူသည် နတ်တို့ပျော်ရာ

နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်သာကို ကောင်းစွာမြင်ဘူးသည် မမည်။

၂။ လူတို့အလွန်နှစ်သက်သော ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်ကို မြင်ဘူးသောသူသည် သိကြားမင်း အလွန်နှစ်သက်သော နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကို ကောင်းစွာမြင်ဘူးသည် မည်၏။

၃။ တာဝတိံသာနတ်တို့သည် နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကိုစွန့်ခွါ၍ မြေပြင်သို့ သက်ဆင်းပြီး ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းသော ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်ကို ရှုမြင် ရကုန်သည်ရှိသော် အလွန်အံ့ဩြနှစ်သက်ကြကုန်၏၊ မရောင့်ရဲနိုင်ကြကုန်။

၄။ မင်း၏ဘုန်းကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော, မြတ်စွာဘုရား၏ဘုန်းကံဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်၏ ဂုဏ်အပေါင်းကို အဘယ်သူသည် အကြွင်းမဲ့ သိကုံးဖွဲ့ဆို နိုင်ပါမည်နည်း။

ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ထိုဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ဝိသတိမ-ဝါတို့၌ ဝါဆိုတော်မူသည်။

ဝိ၊ ၃။ ၄၉၊ ၅၀။ အပ၊ ၂။ ၂၂၄-၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၄။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၄-၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၊ ၁၃၁။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၀။ ပုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄၊ ၂၅-၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈)။

ဝေဠုဝနဒွါရကောဋ္ဌက (ပု) [ဝေဠုဝန + ဒွါရကောဋ္ဌက] ဝေဠုဝန်ကျောင်း၏ တံခါးမုခ်။ သတ္တာ ထေရဿ ဓာတုံ ဂါဟာပေတွာ ဝေဠုဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ စေတိယံ ကာရာပေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၅။

ဝေဠုဝနပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဝေဠုဝန + ပဋိဂ္ဂဟဏ] ဝေဠုဝန်ကျောင်းကို-ခံယူ-အလှူခံ-ခြင်း။ ဘဂဝါ --- ဝေဠုဝနပဋိဂ္ဂဟဏာဒိနာ လောကာနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇။

ဝေဠုဝနမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဝေဠုဝန + မဟာဝိဟာရ] ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်ကြီး။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဝေဠုဝနမဟာဝိဟာရေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နော ပထဝီကမ္မနသဒ္ဒံ သုတ္တာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁။ (-ပေတ၊ ၄။ ၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၆)။

ဝေဠုဝနဝဏ္ဏနာပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဝေဠုဝန + ဝဏ္ဏနာ + ပဋိသံယုတ္တ] ဝေဠုဝန်-ဥယျာဉ်-ကျောင်းတော်-ကို ချီးမွမ်းခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ရာဇာ တဿာ ရှုပမဒမတ္တဘာဝံ ဉ တွာ ဝေဠုဝနဝဏ္ဏနာ-ပဋိသံယုတ္တာနိ ဂီတာနိ ကာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝေဠုဝနဝိဟာရ (ပု) [ဝေဠုဝန + ဝိဟာရ] ဝေဠုဝန်ကျောင်း။ ဗဟာရာမကောဋ္ဌကေ (ဝိ၊ ၁။ ၂၄၇) တိ ဝေဠုဝနဝိဟာရဿ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၆။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၈။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၄)။

ဝေဠုဝနဝိဟာရကောဋ္ဌက (ပု) [ဝေဠုဝနဝိဟာရ + ကောဋ္ဌက] ဝေဠုဝန်ကျောင်း၏ တံခါးမုခ်။ ဘဂဝတိ နိက္ခမိတွာ ဝေဠုဝနဝိဟာရကောဋ္ဌကံ သမ္မတ္တော အာဟရိတွာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၀။

ဝေဠုဝနာရာမ (ပု) [ဝေဠုဝန + အာရာမ] ဝေဠုဝန်-အာရာမ်-ခြံ-ဥယျာဉ်။ ရာဇာနိဝေသနေ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝေဠုဝနာ-ရာမံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၅၆။(-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၀၊၁၃၀၊ ၁၃၈)။

ဝေဠုဝနုယျာန (န) [ဝေဠုဝန + ဥယျာန] ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်။ သော ကဝိဟိ ဝေဠုဝနုယျာနဿ ဝဏ္ဏံ ဗန္ဓာပေတွာ။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၅။ (-ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၃၉။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၉၈-၉) ။

ဝေဠုသမီပ (န) [ဝေဠု + သမီပ] ဝါး၏အနီး။ အဟံ ဝေဠုသမီပံ ဂန္ဒာ။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝေဠုသလာကာ (ထီ) [ဝေဠု + သလာကာ] ဝါးခြမ်းစိတ်။ ဒ္ဝီသု တီသု ဌာနေသု ဝေဠုသလာကာ ဂေါပ္ပေတွာ။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၂။ (-အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၆) ။

ဝေါ[၁] (ဗျ) [နိပါတ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၉၂။ ဝေါ-နိပါတ်ပုဒ်နောင် ဝိဘတ် ၇-သွယ် ဧကဝုစ်, ဗဟုဝုစ် ကျေနိုင်သည်။ ကစ္စည်း။ ၂၂၁။ ရူ။ ၂၈၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၄၈။] အနက်ထူးမရှိ၊ ဗဒပူရဏ - ဝါစာသိလိဋ္ဌ - မျှသာ။ အတ္ထတကထိနာနံ ဝေါ (ဝိ၊ ၃။ ၃၅၂) တိ နိပါတမတ္တံ ဝေါကာရော။ အတ္ထတကထိ-နာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၈၈။ " ယေ ဟိ ဝေါ အရိယာ ပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တာ " (မ၊ ၁။ ၂၀) တိအာဒီသု ပဒပူရဏမတ္တော။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၆။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၉၂။ ယေ ဟိ ဝေါ (မ၊ ၁။ ၂၀) တိ ဧတ္ထ ဝေါတိ နိပါတမတ္တံ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၁၈။ ဣမ ပန ဝေါ (အံ၊ ၃။ ၃၂၂) တိ နိပါတမတ္တံ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၁၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၁။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၅၂)။

ဝေါ[၂] (အလိင်္ဂ) [တုမ္ဟ + ယော, ဟိ, နံ, သု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၂၅၊ ၃၂၉၊ ၃၃၀။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၉၁-၂။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၆။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၄၁။ တုမ္ဟ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ ' ဝေါ ' အပြုသည် စုဏ္ဏိယပါဠိဋ္ဌ နာမ်, အာချာတ်, ဥပသာရ, နိပါတ်ပုဒ်တို့တွင် တစ်ခုခုသော ပုဒ်နောင်သာဖြစ်သည်၊ အစဋ္ဌမဖြစ်။ ထို့ပြင် ဂါထာပါဒ၏အစဋ္ဌလည်း ကောင်း, စ, ဝါ, ဧဝ-စသော နိပါတ်ပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်ရာဋ္ဌလည်းကောင်း တုမ္ဟ-သဒ္ဒါကို ' ဝေါ ' မပြုရ။ ကစ္စည်း။ ၁၄၇။ ရူ။ ၂၄၆၊ ၂၄၇။ မောဂ်၊ ၂။ ၂၃၂၊ ၂၃၇။ နီရုတ္တိ။ ၂၆၅၊ ၂၇၀။] (၁) သင်တို့သည်။ (၂) သင်တို့ကို။ (၃) (က) သင်တို့သည်။ (ခ) သင်တို့နှင့်။ (၄) သင်တို့အား။ (၅) သင်တို့၏။ (၆) သင်တို့၌။ (၁) သင်တို့သည်။ " ကစ္စိ ပန ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ " (မ၊ ၁။ ၂၆၆) တိအာဒီသု ဟိ ပစ္စတ္တေ ဒိဿတိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၆။ ဝေါ (မ၊ ၁။ ၂၆၇) တိ နိပါတမတ္တံ၊ ပစ္စတ္တဝစနံ ဝါ။ ကစ္စိ တုမ္ဟေတိ အတ္ထော။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဝေါ (အပ၊ ၁။ ၅၁) တုမ္ဟေ မာ ဝိရာဓေထ ------။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၃၃၀။ (-အပ၊ ၁။ ၃၉၁။ အပ၊ ၂။ ၆၆။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၈၃။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၅၇) ။

(၂) သင်တို့ကို။ ပဟာယ ဝေါ ဂမိဿာမိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၁။ အပ၊ ၂။ ၂၆၅။ "ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ၊ ပဏာမေမိ ဝေါ " (မ၊ ၂။ ၁၂၀) တိအာဒီသု ဥပယောဂေ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ဒ္ဓ၆။ ဝေါ (ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉)တိ ဥပယောဂဗဟုဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၃၂၃။ တံ ဝေါ ဝဒါမိ (ဓမ္မ။ ၆၁) တိ တေန ကာရဏေန အဟံ တုမ္ဟေ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၃၁။ (၃) (က) သင်တို့သည်။ " န ဝေါ မမ သန္တိကေ ဝတ္ထဗ္ဗ (မ၊ ၂။ ၁၂၀) နိ္တအာဒီသု ကရဏေ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ဒ္ဓ၆။ န ဝေါ မမ သန္တိကေ

ဝ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၄၆။ "သင်္ဘေသံ ဝေါ သာရိပုတ္တ သုဘာသိတ " (မ၊ ၁။ ၂၈၁) နှိုအာဒီသု သာမိဝစနေန။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၆။ ကျတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ၃။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၂၄၁။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂၅) ။ (၆) သင်တို့၌။ နဲ ဝေါ အဟံ အာနန္ဒ တထာ ပရက္ကမိသာမီ (မ၊ ၃။ ၁၅၉) တိ အဟံ တုမှေသု တထာ နဲ ပဋိပဇ္ဇိသာမိ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၁၈။

ဝေါကရဏာ (နာ) [ဝိ + အဝ+ ကရ + ယု] အထူး- အသီးအခြား-ပြုခြင်း၊ အထူးထူးသော သဘော။ ဝေါကာရ° (၂) ကြည့်။

ဝေါကရီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကရ + ယ + တေ] အထူး-အသီးအခြား-ပြုအပ်၏။ ဝေါကာရ° (၂) ကြည့်။

ဝေါကလန (နာ) [ဝိ + အဝ + ကလ + ယု။ သံ- ဗျဝကလန = Subtuaction] အနှုတ် = အနှုတ်တွက်ခြင်း။ အသီးအခြား ပြု - ပေါင်းစု - ရောနှော ရေတွက် - ခြင်း။ အာဒိ-သဒ္ဒေန ဝေါကလနဘာဂဟာရာဒိကေ သင်္ကာတိ။ တတ္ထ ဝေါကလနံ ဝိသုံ သမူဟ-ကရဏံ၊ ဝေါမိဿနန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀) ။

ဝေါကာရ° (ပုဂ္ဂ၊ နာ) [ဝိ + အဝ + ကရ + ဏ။ အဝ-ဩ + ကာရ-ဩကာရ၊ ဝ-လာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၅၉။] (၁) ရောပြွမ်း-ရောနှော - ခြင်း။ (၂) ထူးသည်၏ အဖြစ်၊ အထူး၊ ထူးခြား -ထူးပြား - သော သဘော။ (၃) ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ ယုတ်ညံ့သည်၏ အဖြစ်။ (၁) အနေကေဟိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဝေါကာရော အဿာတိ အနေကာကာရဝေါကာရော၊ အနေကာကာရ-ဝေါကိဏ္ဏော၊ အနေကာကာရဏသမ္ဘိဿောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၅။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၉၉။

ဝတ္ထုဗ္ဗ (ဥဒါန။ ၁၀၅) နှိုံ တုမှေဟိ မယံ သန္တိကေ နဲ ဝသိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၆၃။ ဧဝံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၁။ ၄၀၀။ အံ၊ ၁။ ၁၃။ ခဏော ဝေါ ပဋိပါဒိတော။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ ဝေါတိ တုမှေဟိ ခဏော ---- နိပ္ဖာဒိတော ပတ္တောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၃၃၀။ ဝေါ တုမှေဟိ နဲ သမုဒါစရိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၅၅၇။ (-သံ၊ ၂။ ၁၄၅-၆။ အပ၊ ၂။ ၆၆။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၂၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၉၇) ။ (ခ) သင်တို့နှင့်။ မရဏေနပိ ဝေါ အကာမာ ဝိနာ ဘဝိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၆။ သဗြဟ္မစာရီ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ကာလင်္တော။ ဥဒါန။ ၈၆။ တဿတ္ထော-- ယဲ တုမှေ သေဒ္ဓဒ္ဓေန ဗြဟ္မံ အဓိသီလာဒိပဋိပတ္တိမဲ့ သန္ဓိဋ္ဌံ စရထ၊ တံ သော တုမှေဟိ သမာနံ ဗြဟ္မံ အစရီတိ သဗြဟ္မစာရီ ---။ ဥဒါန၊ ၌။ ၈၆။

(၄) သင်တို့အား။ ဟန္ဒ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ အာမန္တယာမိ ဝေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၅၉။ " ဝနပတ္ထပရိယာယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ" (မ၊ ၁။ ၁၄၉) တိ သမ္ဗဒါနေ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၆။ ကျတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၆။ ဘဒ္ဒံ ဝေါ (ဓမ္မ။ ၆၁) တိ ဘဒ္ဒံ တုမှာကံ ဟောတု။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၆။ မ၊ ၃။ ၈၆။ သံ၊ ၁။ ၂၄၃။ သံ၊ ၂။ ၂၁၊ ၂၄၈။ အံ၊ ၂။ ၃၅၈)။

(၅) သင်တို့၏။ မာ ဝေါ သကံ ဝိနဿာ (ဝိ၊ ၁။ ၃၂၆) တိ တုမှာကံ မာ ဝိနဿ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၅၄။ အထ ဝါ ဝေါ (ဝိ၊ ၃။ ၃၅၂) တိ သာမိဝစနမေဝေတံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၈၈။ သော ဝေါ မမစ္ဆယေန သတ္ထာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၇။ သော ဝေါ မမစ္ဆယေနာတိ သော ဓမ္မဝိနယော တုမှာကံ မမစ္ဆယေန သတ္ထာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၈၃။ ဝေါ (ဒီ၊ ၃။ ၆၇) တိ နိပါတမတ္တံ, သာမိဝစနံ

(၂) ဝေါကာရဆ္ဆ မနုဿေသသု၊ သမညာယ ပဝုစ္စတိ။ မ၊ ၂။ ၄၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၇၅။ ဝေါကာရန္တိ နာနတ္တံ။ ------ ဧဝံ သန္တေပိ ယဒေတံ " ဗြာဟ္မဏော ခတ္တိယော " တိ ဝေါကာရံ၊ တံ ဝေါကာရဆ္ဆ မနုဿေသသု သမညာယ ပဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၇။ ဝေါကာရန္တိ ဝေါကရဏံ၊ ယေန ဝိသိဋ္ဌတာယ န ဝေါကရီယတိ ဇာတိဘေဒေါတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။ (၃) ဝေါကာရန္တိ ဧတ္ထ ဝ-ကာရော အာဂမော၊ ဩကာရံ လာမကဘာဝံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၅၉။ ဝေါကာရော လာမကေ ခန္ဓေ။ မာန်။ ၁၁၂၇။

ဝေါကာရ၂ (ပု) [ဝိ + အဝ + ကိရ + ဏ] (၁) (ဖြန့်-အကျယ်ခဲ့-အပ်သော) ရူပက္ခန္ဓာစသည့် ခန္ဓာ။ (၂) ဖြန့်-အကျယ်ခဲ့-ခြင်း။ (၁) (၂)ံ ဧကေန ရူပက္ခန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏော ဘဝေါ ဧကဝေါကာရဘဝေါ၊ ဧကော ဝါ ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ ဧကဝေါ-ကာရဘဝေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂။ ဝေါကိရီယတိ ပသာရီယတိ ဝိတ္ထာရီယတိတိ ဝေါကာရော၊ ဝေါကိရဏံ ဝါ ဝေါကာရော၊ သော ဧကသ္မိံ ပဝတ္တတ္တာ ဧကော ဝေါကာရောတိ ဝုတ္တော၊ ပဒေသပသဒ္ဓျပ္ပတ္တိတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဝေါကိဏ္ဏောတိ ဧတေန ဝေါကာရ-သဒ္ဒဿ ကမ္မသာဓနတမာဟ။ ----- သော ကေသော ဝ ခန္ဓဿ ဝသေန ပဝတ္တတ္တာ " ဧကော ဝေါကာရော " တိ ဝုတ္တော၊ ပသဒ္ဓျပ္ပတ္တိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။

ဝေါကာရ၃ (ပု) [ဝေါ + ကာရ] ဝေါ-အက္ခရာ-သဒ္ဒါ။ တေန ဟိ ဝေါတိ ဧတ္ထ ဝေါကာရော နိပါတမတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၂။ ဧတေ ဝေါတိ ဧတ္ထ ဝေါ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။၄၅။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။ ဝိ၊ ၄၊၄။၁၃၃)။

ဝေါကာရသဒ္ဒ (ပု) [ဝေါကာရ + သဒ္ဒ] ဝေါကာရ-သဒ္ဒါ။ ဝေါကာရ၂-ကြည့်။

ဝေါကိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + အဝ + ကိရ + တ။ ဝျဝကိဏ်-သံ။] (၁) ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော။ (၂) ဖြန့်-ခဲ့-အပ်သော၊ နှံ့စေအပ်-သော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ပြည်၊ သျ၊ ၄။ ၂၀၄)။ (၃) အထူးသဖြင့် ပြန့်.နှံ့-တခဲနက်ဖြစ်-သော။ (၄) အထူးထူး မှီဝဲအပ် - ပြည့်ဝ - သော။ (၅) ပြတ်-ပြတ်စဲ-အခြားမရှိ-အခြားမဲ့-သော။ (နှ) (၆) ရောပြွမ်း-ရောနှော-ခြင်း။ (၁) ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော။ ဥဘယဝေါကိဏ္ဏောသု ဝတ္တုမာနေသု (ဒီ၊ ၃။ ၆၈) တိ ဥဘယေသု ဝေါကိဏ္ဏောသု မိဿီဘူတေသု ဟုတ္ဝာ ဝတ္တုမာနေသု။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၇။ ဝေါကိဏ္ဏော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝေါကိဏ္ဏောတိ မိဿီဘူတော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၇။ (-ဝိမာန။ ၇၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၁၈။ ဒီ၊ ဋီ၂။ ၁၁၁)။ (၂) ဖြန့်-ခဲ့-အပ်သော၊ နှံ့စေအပ်သော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ပြည်၊ သျ၊ ၄။ ၂၀၄)။ ဧကေန ရူပက္ခန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏော ဘဝေါ ဧကဝေါကာရဘဝေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဝေါကိဏ္ဏောတိ ဧတေန ဝေါကာရသဒ္ဒဿ ကမ္မသာဓနတံ အာဟ။ ဝေါကိရီယတိ ပသာရီယတိ ဝိတ္ထာရီယတိတိ ဝေါကာရော။ ---------- ပသဒ္ဓျပ္ပတ္တိတိ အတ္ထော။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၂)။

(၃) အထူးသဖြင့် ပြန့်.နှံ့. - တခဲနက်ဖြစ်-သော။ သုဘကိဏ္ဏာတိ သုဘေန ဝေါကိဏ္ဏာ ဝိကိဏ္ဏာ၊ သုဘေန သရီရပ္ပဘာဝဏ္ဏေန ဧကဋ္ဌနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၄။ (၄) အထူးထူးမှီဝဲအပ်-ပြည့်ဝ-သော။ ကုသိတော

ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ ဝေါကိဏ္ဏော အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ ဝေါကိဏ္ဏောတိ ဝိသေဝိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။ (၅) ပြတ်-ပြတ်စဲ-အခြားမရှိ- အခြားမဲ့- သော။ အဋ္ဌကပ္ပါနိ ဒဗ္ဗေသု၊ အတ္ထောကိဏ္ဏံ ဝသီ အဟံ။ အပ၊ ၁။ ၉၉။ အတ္ထောကိဏ္ဏံ ပဗ္ဗသတံ၊ ပတ္တဇိဏ္ဏသိပတ္တဇံ။ အပ၊ ၁။ ၂၆။ အတ္ထောကိဏ္ဏံ အဝိစ္ဆိန္နံ နိရန္တရံ ပဗ္ဗသတံ ဇာတိပဗ္ဗသတေသု အတ္တဘာဝေသု ဣသိပတ္တဇံ ပတ္တဇိန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။ သုသာနေ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ၊ အတ္ထောကိဏ္ဏံ ဝသာမဟံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ အတ္ထောကိဏ္ဏန္တိ အဝိစ္ဆေဒံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။ (နာ) (၆) ရောပြွမ်း - ရောနှော - ခြင်း။ ဝေါကိဏ္ဏက, ဝေါကိဏ္ဏဋ္ဌ, ဝေါကိဏ္ဏာပဇ္ဇန-တို့ကြည့်။

ဝေါကိဏ္ဏက (တိ) [ဝေါကိဏ္ဏ + က] ဝေါကိဏ္ဏ - ကြည့်။ ယော မဟာရာဇ ကပိနိဒ္ဒါပရေတော ဝေါကိဏ္ဏကံ ဇဂ္ဂတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၉။

ဝေါကိဏ္ဏဋ္ဌ (တိ) [ဝေါကိဏ္ဏ + အတ္ထ။ ထ္ထ - ကို ဋ္ဌ - ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (၁) ရောပြွမ်း-ရောနှော-ခြင်းဟူသော အနက် ရှိသော။ (ပု) (၂) ရောပြွမ်း-ရောနှော-ခြင်းဟူသောအနက်, သဘော။ (၁) သံသဋ္ဌ-သဒ္ဒေါ ဟိ ဝေါကိဏ္ဏဋ္ဌော နတ္ထိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။ (ပု) (၂) စဝံ သမ္ဗယုတ္တသဒ္ဒေါပိ သံသဋ္ဌသဒ္ဒါ-ပေက္ခော ဝေါကိဏ္ဏဋ္ဌတော ဝိနိဝတ္တိတွာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။

ဝေါကိဏ္ဏဘဝူပပတ္တိက (တိ) [ဝေါကိဏ္ဏ + ဘဝ + ဥပပတ္တိ + က] ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော ဘုံဘဝ-၌ ဖြစ်ခြင်းရှိ-သို့ ကပ်ရောက်-သော၊ သူ။ ယော ဣမသ္မိံ ကာမဘဝေ ဋ္ဌိတော မနုဿဒေဝဝသေန ဝေါကိဏ္ဏဘဝူပပတ္တိကော သုက္ခဝိပဿကော စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၅။

ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခ (တိ) [ဝေါကိဏ္ဏ + သုခဒုက္ခ] (၁) ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော ချမ်းသာ, ဆင်းရဲရှိ သော။ (နာ) (၂) ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော ချမ်းသာ, ဆင်းရဲ။ (၁) အပိ နု ခေါ ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခံ ပဋိပဒံ အာဂမ္မ ----။ မ၊ ၂။ ၂၂၇။ မနုဿလောကော ပန ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၁) ။ (နာ) (၂) ဝေဒနံ ဝေဒေတိ (ဝေဒယတိ) ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခံ။ မ၊ ၂။ ၅၃။ အံ၊ ၁။ ၁၂၁။ အဘိ၊ က။ ၃၇၉။ ဝေါကိဏ္ဏ-သုခဒုက္ခန္တိ ဝေါမိဿကသုခဒုက္ခံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။

ဝေါကိဏ္ဏာပဇ္ဇန (နာ) [ဝေါကိဏ္ဏ + အာပဇ္ဇန] ရောပြွမ်း-ရောနှော-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ကောသဇ္ဇေန ဝေါကိဏ္ဏာပဇ္ဇနံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၃။

ဝေါကီရဏာ (နာ) [ဝိ + အဝ + ကိရ + ယု။ ဣဝကီရဏာ-သံ] ရောပြွမ်း-ရောနှော-ဖြန့်-အကျယ်ချဲ့-ခြင်း။ ဝေါကာရ၂- ကြည့်။

ဝေါကီရတိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကိရ + အ + တိ။ ဣဝကီရတိ-သံ။] ရောပြွမ်း-ရောနှော-ပြန့်နှံ့-အကျယ်ချဲ့-၏။ ဧတေသံ ဓမ္မာနံ စျာနာနိ နိမိတ္တာနိ န စျာနနိမိတ္တသညာ ဝေါကီရတိ။ ပေဋ္ဌကော။ ၂၆၈။

ဝေါကီရီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကိရ + ယ + တေ။ ဤ-လာ။ ဝေါကီရတိ-မှ။] ရောပြွမ်း-ရောနှော-ပြန့်နှံ့စေ-ဖြန့်-အကျယ်ချဲ့- အပ်၏။ ဝေါကာရ၂- ကြည့်။

ဝေါက္ကန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + တ။ ဣက္ကန္တ-သံ။ ဝေါက်ံတ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဖဲခွါ - ရှောင်ခွါ - သက်လျှော - သွားသော။

ဝေါက္ကန္တာ သုက္ကမူလာ တေ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀) တိ တေ သတ္တာ ---- ကုသလတော ဝေါက္ကမိတွာ အပသက္ကိတွာ ဌိတတ္တာ ဝေါက္ကန္တာ သုက္ကမူလာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၃။

ဝေါက္ကန္တိ (ထီ) [ဝိ + အဝ + ကမု + တိ] သက်ဝင်-ဆင်းသက်- ပဋိသန္ဓေတည်- ခြင်း။ ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိ-ပုဒ် (-ထေရ-၃၂၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၉။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃)ကြည့်။

ဝေါက္ကမ (ပု) [ဝိ + အဝ + ကမု + အ။ ဝျုတ္ကြမ- သံ။] ဝေါက္ကန္တိ-ကြည့်။ ဝေါက္ကမော (ဇာ၊ ၂။ ၈၀) တိ တိဏ္ဏံ သန္ဓိပါတာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ ဟောတိ၊ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၅၂။

ဝေါက္ကမတိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + အ + တိ။ အဝ + ကမု + အ + တိ။ အစ၌ ဝ-လာ။ ဝျုတ္ကြာမတိ-သံ။] (၁) သက်ဝင်-ဆင်းသက်-၏။ (၂) ဖဲခွါ-ရှောင်ခွါ-ခွဲခွါ-ရွှေ့လျှား-၏။ (၃) ချုပ်ငြိမ်း - ပြတ်စဲ - ၏။ (၄) ကျော်လွန်- ခုန်ကျော်-ကျော်တက်-၏။ (၁) ဝေါက္ကမတိ အယမာယသွာ ပုရိမ-ဝေါဟာရာ ပစ္ဆိမဝေါဟာရံ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၈။ ဝေါက္ကမတီတိ သြက္ကမတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။ (၂) သမယေ ဥတုဝသေ ဝါ၊ နဝေါက္ကမတိ ဝီထိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ နဝေါက္ကမတိ ဝီထိတောတိ တံတံဥတုမှိ အတ္တနော ဂမန-ဝီထိတော နဝေါက္ကမတိ နဝိဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၅။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉)။ (၃) သြက္ကမိတွာ ဝေါက္ကမိဿတီတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန သြက္ကမိတွာ စုတိဝသေန ဝေါက္ကမိဿထ၊ နိရုဇ္ဈိဿထာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၄။ (၄) ဝေါက္ကမ္ပ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၈၀။ ပုဂ္ဂလဝါဒါဒိကေ စ ဝဒန္တော သကသမယံ ဝေါက္ကမတိ နာမ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝေါက္ကမန (နဲ) [ဝိ + အဝ + ကမု + ယု။ ဝျုတ္ကြမဏ-သံ။] (၁) ဖဲခွါ-ရှောင်ခွါ-ခြင်း။ (၂) သက်ဝင်- ဆင်းသက်- ပဋိသန္ဓေတည်-ခြင်း။ (၃) ကျော်လွန်-မနာယူ-ခြင်း။(၁) တေန တဿ ဝေါက္ကမနဿ အန္တရန္တရာတိ အယမတ္ထော လဗ္ဘတီတိ အာဟ " နနိရန္တရ " နွိအာဒိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။ (၂) ဣမာ ပဥ္စ ဂတိယော ဝေါက္ကမနဘာဝေန ဘုသံ အာရုဠ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃။ (၃) သတ္ထု သြဝါဒဿ အနာဒိယနမေဝ ဝေါက္ကမနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၇။

ဝေါက္ကမန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝေါက္ကမန္တီ။] ဖဲခွါ-ရှောင်ခွါ-သော၊ သူ။ သက်-သက်ဆင်း-သော၊ သူ။ သျ။ ဝေါက္ကမတိ-လည်းကြည့်။ သာ ဝေါက္ကမန္တီ တတ္ထေဝ ပရိပတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝေါက္ကမသိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + အ + သိ] (သင်) ဖဲခွါ-ရှောင်ခွါ-ခွဲခွါ-ရွှေ့လျှား-၏။ တထေဝ တွမ္ပိ သစ္စေသု၊ မာ ဝေါက္ကမသိ ဝီထိတော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉။

ဝေါက္ကမိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + တွာ] ကျော်လွန်- ခုန်ကျော် -၍။ ဝေါက္ကမတိ-လည်းကြည့်။ ------ တန္တိက္ကမံ ဝေါက္ကမိတွာ ကထနံ နာမ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၈။

ဝေါက္ကမိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + တွာန] သက်ဝင်-ဆင်းသက်-၍။ ဝေါက္ကမတိ-လည်းကြည့်။ ဥဒကေ ဝေါက္ကမိတွာန၊ ဧဝံ ဂစ္ဆာမိ အမ္ပရေ။ အပ၊ ၂။ ၉။

ဝေါက္ကမိဿထ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + ဿထ] ချုပ်ငြိမ်း-ပြတ်စဲ-ရာပြီ။ ဝေါက္ကမတိ (၃) ကြည့်။

ဝေါက္ကမ္မ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ကမု + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၆၀၀။ ရူ။ ၆၄၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၅။ ဝျုတ္ကြမျ-သံ။] (၁) ဖဲခွါ-ရှောင်ခွါ-ရှောင်လွှဲ-ကင်း-၍။ (၂) ကျော်လွန်-ကျော်တက်-၍။ (၁) ဝေါက္ကမ္မ စ သတ္ထုသာသနာ ဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝေါက္ကမ္မာတိ နိရန္တရံ တဿ သာသနံ အကတွာ တတော ဥက္ကမိတွာ ဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝေါက္ကမ္မ စ တမှာ ဓမ္မာ ဝတ္တတီ (ဒီ၊ ၃။ ၉၈) တိ နဲ နိရန္တရံ ပူရေတိ၊ ဩက္ကမိတွာ ဩက္ကမိတွာ အန္တရန္တရံ ကတွာ ဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၉၂။ ဝေါက္ကမ္မာတိ အပသက္ကေတွာ။ အာမေဋိတ-လောပေန စာယံ နိဒ္ဒေသော၊ ဝေါက္ကမ္မ ဝေါက္ကမ္မာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။ ဝေါက္ကမ္မ စ သတ္ထုသာသနာ (မ၊ ၃။ ၁၅၉) တိ ဒုက္ကဋဒုဗ္ဘာသိတမတ္တမ္မိ ဟိ သဉ္စိစ္စ ဝီတိက္ကမန္တော ဝေါက္ကမ္မ ဝတ္တတိ နာမ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၈။ ဝေါက္ကမ္မာ (သံ၊ ၂။ ၃၃၅) တိ ဧတေဟိ ဂုဏေဟိ အပက္ကမိတွာ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၄၂။ အပက္ကမိတွာ အပေတာ ဝိရဟိတာ ဟုတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃။ (၂) ဝေါက္ကမ္မပိ ထေရာနံ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၈၀၊ ၄၁၂။ မဟာနိ။ ၁၇၆၊ ၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။ ဝေါက္ကမ္မာပီတိ အတိက္ကမိတွာပိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၅။ ဝေါက္ကမ္မာတိ ပဿတော အတိက္ကမိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄။ ဝေါက္ကမ္မ စ သတ္ထုသာသနာ ဝတ္တန္တိ။ မ၊ ၃။ ၂၆၃။ ဝေါက္ကမ္မာတိ အတိက္ကမိတွာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၉။

ဝေါက္ခ (တိ) [? စောက္ခ-သံ။ စောက္ခ-ပြာ။ **P.T.S** - ၌ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀-ကို ညွှန်း၏။ ဆဋ္ဌ-မူ၌ စောက္ခ-ဟုရှိသည်။ ကောတ္တုဘ-၌ (၁) သုဒ္ဓ ▪ သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - သော။ (၂) သစ္စ▪စစ်မှန်-မှန်ကန်-သော။ (၃) စတုရ, နိပုဏ ▪ လိမ္မာ- ကျွမ်းကျင်-သိမ်မွေ့ -သော။ (၄) ပိယ ▪ ချစ် - နှစ်သက် - အပ်သော။ (၅) မနောဟရ ▪ စိတ်နှလုံးကို ဆွဲဆောင်နိုင်သော။ (၆) တေဇ ▪ ထက်မြက်-ထက်သန်-သော-ဟု စောက္ခသဒ္ဒါ၏အနက် ၆-နက်လာသည်။ ဤ၌ကား- (၁) (၂) အနက်များသာ သင့်လျော်သည်။ ဥဒါန၊ ၄။ ၌လည်း "စောက္ခ" ဟူ၍ပင် ရှိသင့်၏။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၇-နှင့် တိုက်ကြည့်ပါ။]

ဝေါက္ခဇာတိက (တိ) [ဝေါက္ခ + ဇာတိ + က] ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော သဘောရှိသော။ သော ကိရ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကော မာနထဒ္ဓေါ မာနဝသေန ကောဓဝသေန စ သဗ္ဗံ အဝေါက္ခဇာတိကံ ပဿိတွာ ဇိဂုစ္ဆန္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၇။) ။

ဝေါက္လန (နဲ) [ဝေါကလန - ကြည့်]

ဝေါစရိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + စရ + တ။ ဝေါစရတိ-မှ။ ဝျဝစရတိ - သံ၊ သက္ကတ-ပိဋက။] အထူးသဖြင့်-ကောင်းစွာ-ကျင့်-ကျက်စားစေ - လေ့လာ - အပ်ပြီးသော။ ပညာယ ဝေါဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ ဝေါစရိတာ။ မ၊ ၂။ ၁၄၃။ အံ၊ ၃။ ၁၇၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၈။ ဝေါစရိတာတိ ဝိစရိတာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၃။ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရိတာ ဝိသေသေန စရိတာ၊ တေသု တေန ပညာ သုဋ္ဌု စရာပိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။ ဝေါစရိတာတိ မနောဒွါရေ သမုဒါစာရပ္ပတ္တာ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၁။ ဝေါစရိတာတိ သုစရိတာ၊ တေသု

အနေန ပညာ သုဌု စရာပိတာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၄)။

ဝေါစ္ဆာဒနာ (ထီ) | ဝိ + အဝ + ဆဒ + ယု | (၁) ကောင်းစွာ ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ (၂) ဖြတ်တောက်ခြင်း အားဖြင့်ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ (၁) အနုတ္တာနိကမ္မံ အနာဝိကမ္မံ ဝေါစ္ဆာဒနာ ပါပကိရိယာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၂။ မဟာနိ။ ၂၉၅၊ ၃၃၂။ သုဌု ဆာဒနာ ဝေါစ္ဆာဒနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၇၉၊ ၃၆၁။ (၂) ကောနာမေဝံ ကရောတီတိ ဝေါစ္ဆိန္ဒ-နစ္ဆာဒနာ ဝါ ဝေါစ္ဆာဒနာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝေါစ္ဆိန္ဒနံ ဝိတိက္ကမကိရိယာယ အပ္ပဋိဇာန-ဝသေန ဥပစ္ဆိန္ဒနံ၊ ဝေါစ္ဆိန္ဒနေန ဆာဒနာ ဝေါစ္ဆိန္ဒနဆာဒနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ (ကြို) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၆။ (ကမ္မ) ဗျဝစ္ဆိဒျတေ-သံ။ | (၁) ပြတ်-ပြတ်တောက်-ပြတ်စဲ - ၏။ (၂) ချုပ် - ချုပ်ငြိမ်း - ၏။ (၁) ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတာရမ္မဏာ (သံ၊ ၂။ ၄၄) နှိမ်ပဋိသန္ဓိအာကမ္မနသမတ္ထတာယ အဘာဝေန အာရမ္မဏံ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ (၂) တတော ပရံ စိတ္တဇဟာရဇရူပဉ္စ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ (သင်္ဂဟ။ ၁၁၀) တိ အဇိဝက-သန္တာနေ ------ ကိဉ္စိ ကာလံ ပဝတ္တိတ္တာ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၄-၅။

ဝေါစ္ဆိဇ္ဇိဿထ (ကြို) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + ယ + သထ | ပြတ်-ပြတ်တောက်-ပြတ်စဲ-ရာ၏။ ဝိညာဏဉ္စ ဟိ အာနန္ဒ ------- ဝေါစ္ဆိဇ္ဇိဿထ ကုမာရဿ ဝါ ကုမာရိကာယ ဝါ။ ဒီ၊ ၂။၅၃။ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇိဿထာတိ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿထ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂ - ၃။ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿထာတိ သန္တာနဝိစ္ဆေဒေန ဝိစ္ဆိန္နေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဝေါစ္ဆိဇ္ဇေယျ (ကြို) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + ယ + ဧယျ | ပြတ်-ပြတ်တောက်-ပြတ်စဲ-ရာ၏။ တထာ စ သတိ ဓာတုဝိသေသေန စိတ္တဝိသေသေ ဒဿနံ ယဲ ကာတုံ အာရဒ္ဓေါ၊ တံ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇေယျ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၈၃။

ဝေါစ္ဆိန္နတိ (ကြို) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၅။ ဗျဝစ္ဆိနတ္တိ-သံ။ | ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-၏။ ဝေါစ္ဆိန္ဒိတွာ-ကြည့်။

ဝေါစ္ဆိန္နန (နာ) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၅။ ဗျဝစ္ဆေဒန-သက္ကတပိဋကာ။ | ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-ခြင်း။ ဝေါစ္ဆာဒနာ (၂) ကြည့်။

ဝေါစ္ဆိန္နနဆာဒနာ (ထီ) | ဝေါစ္ဆိန္နန + ဆာဒနာ | ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-ခြင်းအားဖြင့် ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဝေါစ္ဆာဒနာ (၂) ကြည့်။

ဝေါစ္ဆိန္ဒိတွာ (ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + တွာ | ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-၍။ အထ ဘဝင်် ဝေါစ္ဆိန္ဒိတွာ စာနပစ္စဝေက္ခဏာတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-သင်္ဂဟ။ ၅၈)

ဝေါစ္ဆိန္နံ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဆိဒိ + တ။ ဗျဝစ္ဆိန္ဒ- သံ။ | (၁) ပြတ်-ပြတ်တောက်-သော။ (၂) ဖြတ် - ဖြတ်တောက် - အပ်ပြီးသော။ (၁)ပတန္တမ္ပိ ဝေါစ္ဆိန္နဋ္ဌေ အန္တရာ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ ကခ်ီ။ ၂၃၀။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၅) ။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေါစ္ဆိန္နပဋိသန္ဓိ (တိ) | ဝေါစ္ဆိန္နာ + ပဋိသန္ဓိ | ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-အပ်ပြီးသော ပဋိသန္ဓေ ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေကို-ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-ပြီး သော၊ သူ။ အနုပါဒါ ဝိမုတ္တာနံ၊ ဝေါစ္ဆိန္နပဋိသန္ဓီနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၂။

ဝေါဌပ္ပ (နာ) | ဝိ + အဝ + ထပ + ယု။ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဠုပွန (နာ) | ဝိ + အဝ + ထပ + ယု။ အဝဿ ဩကာရတ္တံ၊ ထဿ ဌတ္တံ, ပဿ ဝတ္တံ, ဝဿ ဒ္ဝိတ္တံ, ဝကာရဒ္ဝယဿ စ ဗကာရဒ္ဝယံ ဘဝတိ။ ဝေဠုပွန်္ဂိ စ ဗျဝတ္ထာပကစိတ္တဿ နာမံ။ နကာရလောပေ " ဝေဠုပ္ပ " န်္ဂိ အပရမ္မိ ရူပံ ဘဝတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၇။ သံ-ဗျဝဿာပန။ | (ဝ) (ပိုင်းခြား-မှတ်သား-သတ်မှတ် - တတ်သော) ဝုဋ္ဌော-ဝေဋ္ဌော-မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း-စိတ်။ (၂) ပိုင်းခြား-မှတ်သား-သတ်မှတ်-ခြင်း၊ ဝေဋ္ဌော-ဝုဋ္ဌော-ကိစ္စ။ (၃) ဝုဋ္ဌောကိစ္စ - ရှိ - တပ်-သည်၏အဖြစ်။ (ဝ) ကွာဒံ ပန ဇဝနံ ကုသလတ္ထာယ ဝါ အကုသလတ္ထာယ ဝါ ကော နိယာမေတိတိ ? အာဝဇ္ဇနဥော ဝေဠုပွနဥ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။ တထာ ဝေဠုပွနံ ဝေဠုပွနာဝဇ္ဇနဝသေန။ သင်္ဂဟ။ ၄၅။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၆၊ ၁၂၉။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၁၃၇၊ ၁၈၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆၊ ၂၇၂၊ ၄၀၅)။ (၂) ကိစ္စာနိ နာမ ပဋိသန္ဓိဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇန ---- ဝေဠုပွနဇဝနတဒါ-ရမ္မဏစုတိဝသေန စုဒ္ဒသဝိဓာနိ ဘဝန္တိ။ သင်္ဂဟ။ ၄၃။ ယထာသန္တိရိတဿ ရူပါဒိ-အာရမ္မဏဿ ဝဝတ္ထပနံ ဝေဠုပွနကိစ္စန်္ဂိ ကွမာနိ ကိစ္စာနိ အတိဒိဿတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၃၈၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉)။ (၃) ဝေဠုပွနံ ပတ္တာ (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉) တိ ဝေဠုပွနကိစ္စတံ ပတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝေဠုပွနကာလ (ပု) | ဝေဠုပွန + ကာလ | ဝုဋ္ဌောစိတ်ဖြစ်ရာ-အခါ-ကာလ။ ဝေဠုပွနကာလေ သန္တီရဏကိစ္စာနံ တိဿန္နံ အဟေတုကဝိပါကမနောဝိညာဏာဓာတူနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဝေဠုပွနကိစ္စ (တိ) | ဝေဠုပွန + ကိစ္စ | (ဝ) ဝုဋ္ဌောကိစ္စ-ရှိ-တပ်-သော။ (နာ) (၂) ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းကိစ္စ၊ ဝုဋ္ဌောကိစ္စ ။ (ဝ) ယာ စ တဿာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဒ္ဓါယ သမနန္တရာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဠုပွနကိစ္စာ ကိရိယမနော-ဝိညာဏာဓာတု။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။(-အဘိ၊ ဌ၊၃။ ၃၆၃)။ (နာ) (၂) ကိရိယမနောဝိညာဏာဓာတု ဝေဠုပွနကိစ္စံ သာမေတိ။အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-မ၊ ဌ၊၁။၇၈။ သံ၊ ဌ၊၃။ ၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၁)။

ဝေဠုပွနကိရိယ (ထီ၊ နာ) | ဝေဠုပွန + ကိရိယ | ဝုဋ္ဌောကြိယာစိတ်၊ ဝုဋ္ဌောကိစ္စ တပ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ အတ္တနော ပစ္ဆိမဿ ဝေဠုပွနကိရိယဿ စ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄၀။

ဝေဠုပွနဌာန (နာ) | ဝေဠုပွန + ဌာန | (ဝ) ဝုဋ္ဌောစိတ်၏-အရာ-နေရာ။ (၂) ဝုဋ္ဌောစိတ်၏ဖြစ်ရာဌာန၊ ဝုဋ္ဌောဌာန။(သန္တီရဏနှင့် အာဝဇ္ဇန်း, သန္တီရဏနှင့် ဘဝင်တို့၏ အကြားဌာန) ။ (ဝ) ဝေဠုပွနာဝဇ္ဇနာနံ အနတ္တန္တရ-ဘာဝတော " အာဝဇ္ဇနာ " ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ ဝေဠုပွနဌာနေပိတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၈။ (၂) သန္တီရဏဇဝနာနံ, သန္တီရဏ-ဘဝင်္ဂါနဉ္စ အန္တရာ ဝေဠုပွနဌာနံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၆။

ဝေဠုပွနပရိယောသာန (တိ) | ဝေဠုပွန + ပရိယောသာန | ဝုဋ္ဌောစိတ် အဆုံးရှိသော (ဝီထိစိတ်)။ ယာနိ ပန တာနိ စက္ခုဒ္ဒါရေ ဝေဠုပွနပရိယောသာနာနိ စိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၁။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄၊ ၁၃၈-၉) ။

ဝေဠုပွနမနောဝိညာဏာဓာတု (ထီ၊ ပု) | ဝေဠုပွန + မနောဝိညာဏာဓာတု | ဝုဋ္ဌောဖြစ်သော မနောဝိညာဏာဓာတ်။

ဝေါ်ဌပ္ပနမနောဝိညာဏာဓာတု စ ဇဝနမနော-ဝိညာဏာဓာတုယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝေါ်ဌပ္ပနရသ (တိ) | ဝေါ်ဌပ္ပန + ရသ | ဝုဋ္ဌောကိစ္စတပ်သော။ ဝေါ်ဌပ္ပနာဝဇ္ဇနရသ-ကြည့်။

ဝေါ်ဌပ္ပနသမ္မယုတ္တ (တိ) | ဝေါ်ဌပ္ပန + သမ္မယုတ္တ | ဝုဋ္ဌောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ ဥပေက္ခာသဟဂတသန္တီရဏသမ္မယုတ္တောဟိ သမာနာ ဝေါ်ဌပ္ပနသမ္မယုတ္တာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝေါ်ဌပ္ပနာနန္တရံ (ဗျ) | ဝေါ်ဌပ္ပန + အနန္တရံ | ဝုဋ္ဌောစိတ်၏ အခြားမဲ့၌။ ဝေါ်ဌပ္ပနာနန္တရံ သမ္မယုတ္တကိလေသဇဝနဝါရံ နိဝတ္တေတွာ ကုသလမေဝ ဥပ္ပါဒေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၉) ။

ဝေါ်ဌပ္ပနာနန္တရ (တိ) | ဝေါ်ဌပ္ပနာနန္တရံ+ဏ | ဝုဋ္ဌော၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော။ ကုသလာနန္တိ ပဌဒ္ဓါရေ ဝေါ်ဌပ္ပနာနန္တရာနံ မနောဒ္ဓါရေ အာဝဇ္ဇနာနန္တရာနံ ပဌမဇဝနကုသလာနံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆၃။

ဝေါ်ဌပ္ပနာဝဇ္ဇနရသ (တိ) | ဝေါ်ဌပ္ပန + အာဝဇ္ဇန + ရသ | ဝုဋ္ဌောကိစ္စ, အာဝဇ္ဇန်း-ကိစ္စ-တပ်-ရှိ-သော။ ဝေါ်ဌပ္ပနာဝဇ္ဇနရသာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၇) တိ ပဌဒ္ဓါရေ သန္တီရဏောန ဂဟိတာရမ္မဏံ ဝဝတ္ထပေန္တီ ဝိယ ပဝတ္တနတော ဝေါ်ဌပ္ပနရသာ၊ မနောဒ္ဓါရေ ပန ဝုတ္တနယေန အာဝဇ္ဇနရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉-၃၀။

ဝေါ်ဌပ္ပနာဝသာန (တိ) | ဝေါ်ဌပ္ပန + အဝသာန | (၁) ဝုဋ္ဌောစိတ်အဆုံးရှိသော (ဝီထိစိတ်)။ (နာ) (၂) ဝုဋ္ဌောစိတ်၏အဆုံး။ (၁) (နာ) (၂) တဿ ယထာဂ္ဂမေန ဥပ္ပန္နေ ဝေါ်ဌပ္ပနာဝသာနေ ---- ပဌ ဇဝနာနိ ဒွေ တဒါရမ္မဏာနိ စ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝေါ်ပူန (ဗျ) | ဝဟ + တုန။ ထောမ, ကောတ္ထူဘ-တို့၌ ဝေါ်ပုရသော့။ ဝေါ်ပု-ဝေါ်လ-ဝန်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်။ ပါကတ-၌ ဝေါ်ပဟု-ဝေါ်ပဒ္ဓ-ဆောင် ရွက်အပ်သော၊ ပုဒ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်။ | ထမ်းဆောင်-ဆောင်ရွက်-ပြီး၍။ ဝေါ်ပူန နဂ်လ'မဟံ၊ သကဋံ စ ဓာရယာမိ။ ထေရီ။ ၄၂၈။ ဝေါ်ပူနာတိ ဝဟိတွာ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၂၇၆။

ဝေါဒက (တိ) | ဝိ + ဥဒက။ ဝေါဒကန္တိ ဝိဥဒကန္တိ ပဒစ္ဆေဒေါ။ မောဂ်၊ ၁။ ၂၉။ | ရေမရှိသော။ အတ္တနော ဂတ္တံ ဝေါဒကံ ကတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၉၊ ၇၈။ (- ဝိ၊ ၄။ ၃၉၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၅။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၂၁။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၁။ ဝဇိရ။ ၃၁၇)။

ဝေါဒါတ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဒါ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၆။ ဗျဝဒါတ - သံ။ | (၁) ဖြူစင်သော။ (၂) စင်ကြယ်-ထက်ဝန်း-ကျင်စင်ကြယ်-သော။ (၃) အထူးသဖြင့်-အလွန်-ဖြူစင်သော။ (၁) တေ သုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ---- ဝေါဒါတမဂ္ဂံ ပရိယောဒါတမဂ္ဂံ။ မဟာနိ။ ၂၃၂။ ဝေါဒါတမဂ္ဂန္တိ ပဏ္ဏရမဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၁၉။ (-မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၁၇) ။ (၂) ယေ ဝေါဒါတာ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ။ မ၊ ၁။ ၃၉၂။ ဝေါဒါတာတိ ပရိသုဒ္ဓါ နိက္ကိလေသာ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၀။ (၃) ဝေါဒါတဒဿီ-ကြည့်။

ဝေါဒါတဒဿန (တိ) | ဝေါဒါတ + ဒဿန | အထူးသဖြင့် - အလွန် - ဖြူစင်သည်ကို- သိ-မြင်- တတ်သော၊ ဖြူစင်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊ သူ။ တမေဝ ဒဿိ ဝိဝဋံ စရန္တန္တိ ----- အထ ဝါ သုဒ္ဓဒဿနံ ဝိသုဒ္ဓဒဿနံ ပရိသုဒ္ဓဒဿနံ ဝေါဒါတဒဿနံ ပရိယောဒါတဒဿနံ။ မဟာနိ။ ၇၄။(- ၂၅၄)။

ဝေဒါတဒဿီ (တိ) | ဝေဒါတ + ဒိသ + ဏီ | အထူးသဖြင့်-အလွန်-ဖြူစင်- သည်ကို မြင်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝေဒါတဒဿီ (မဟာနိ။ ၇၄)နှင့် ဗျဝဒါတဒဿီ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

ဝေဒါတပညာ (တိ) | ဝေဒါတာ + ပညာ | အထူးသဖြင့်-အလွန်-ဖြူစင်-သော ပညာရှိသော၊သူ။ ဝေဒါတပညာ ပရိယောဒါတပညာ။ မဟာနိ။ ၂၂၃။

ဝေဒါတမဂ္ဂ (ပု) | ဝေဒါတ + မဂ္ဂ | ဖြူစင်သောအကြောင်း။ ဝေဒါတ (၁) ကြည့်။

ဝေဒါတဝါဒ (ပု) | ဝေဒါတ + ဝါဒ | ဖြူစင်သည်ကို - ဖြူစင်၏ဟူ၍ - ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ ဝေဒါတဝါဒေါ ပရိယော-ဒါတဝါဒေါ။ မဟာနိ။ ၂၅၄။

ဝေဒါန၁ (ပု၊ န) | ဝိ + အဝ + ဒါ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၆။ ဝေဒါယတိ ဝိသုဒ္ဓိတိ တေန စိတ္တန္တိ ဝေဒါန်။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဗျဝဒါန-သံ။ ဝေဒါဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ဝေဒါန်စိတ် (အထက်မဂ်, အထက်ဖိုလ်တို့၏ ရှေးဦးဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္မယုတ်စိတ် ၈-ခု)။ (၂) စင်ကြယ် -ဖြူစင်- သန့်ရှင်း -ကြောင်း၊ (က) ဉာဏ်။ (ခ) သမထ, ဝိပဿနာ စသည်။ (ဂ) သီလကွန္ဓစသည်။ (ဃ) မကျိုးမပေါက်ခြင်းစသည်။ (င) မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ (စ)သမာပတ် ၈-ပါး။ (ဆ) ထူးသောအဘို့ ရှိသောတရား။ (၃) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-ခြင်း။ (၄) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော၊ (က) အနက်။ (ခ) စိတ်အစဉ်။ (ဂ) လက္ခဏာ။ (၅) လေ့လာခြင်း။ (၆) ထင်ရှားပြခြင်း။ (၇) ထွန်းပခြင်း။

(၁) ဝေဒါန်စိတ် (အထက်မဂ်, အထက်ဖိုလ်တို့၏ ရှေးဦးဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္မယုတ်စိတ် ၈ - ခု)။ သေက္ခာ ဂေါတြဘုံ ပစ္စဝေက္ခန်္တိ။ ဝေဒါန် ပစ္စဝေက္ခန်္တိ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝေဒါနန်္တိ ဣဒံ ပန သကဒါဂါမိအနာဂါမိနော သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တေသဉ်ဳ တံ စိတ္တံ ဝေဒါန် နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇။ အနုလောမံ ဝေဒါနသဿ။ ဝေဒါန် မဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန။ ၁။ ၁၃၈။

(၂) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-ကြောင်း၊ (က) ဉာဏ်။ စိတ္တဿ ဝေဒါန် သမံ။ ပဋိသံ။ ၁၇၈။ ဝေဒါနန်တိ ဉာဏံ။ တံ ဟိ ဝေဒါယတိ ဝိသုဒ္ဓတိ တေန စိတ္တန်တိ ဝေဒါန်။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ (-ပဋိသံ။ ၁၆၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀)။ (ခ) သမထ, ဝိပဿနာစသည်။ ဧဝံ သံကိလိဋ္ဌဿ ကိ လောကဿ ဝေဒါန် ဝုဋ္ဌာနမိတိ။ နေတ္တိ။ ၁၂။ ဝေဒါယတိ သုဒ္ဓတိ ဧတေနာတိ ဝေဒါန်၊ သမထဝိပဿနာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။ တေသံ ဒ္ဝိန္နံ ပဂ္ဂလာနံ ဣဒံ ဝေဒါန်၊ သမထော စ ---- အနုပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနမာတူတိ။ နေတ္တိ။ ၁၀၆။ ဣဒံ ဝေဒါနန်တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၂)။ (ဂ) သီလကွန္ဓ စသည်။ တယိဒံ ဝေဒါန် တိဝိဓံ ------ တံ သုစရိတံ သီလက္ခန္ဓော။ နေတ္တိ။ ၈၀။ ဝေဒါန် တိဝိဓံ ခန္ဓတ္တယဝသေနာတိ တံ ဒဿေတုံ " တဏှာ-သံကိလေသော " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၂။ (ဃ) မကျိုးမပေါက်ခြင်း စသည်။ ကော စဿ သံကိလေသော၊ ကိ ဝေဒါနန်တိ။ အခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ဝေဒါန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၊ ၄၈။ ဝေဒါယတိ ဝိသုဒ္ဓတိ ဧတေနာတိ

ဝေဒါန်၊ အခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၈၃။ (၈) မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ ဝေဒါနလက္ခဏ (အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၀) ကြည့်။ (စ) သမာပတ် ၈-ပါး။ သစိတ္တဝေဒါန (အံ၊ ၁။ ၉၀) နှိ် သကစိတ္တသ ဝေဒါန်၊ အဋ္ဌန် သမာပတ္တိန် ဇတံ နာမံ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၀။ (ဆ) ထူးသောအဘိုရှိသော တရား။ စျာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိန် သံကိလေသံ ဝေဒါန် ဝုဋ္ဌာန် ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၂။ ၃၆၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၀။ ပဋိသံ။၃၅၇။ ဝေဒါနန္တိ ဝိသေသဘာဂိယမဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၅။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၄။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၄။ (-မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၄။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၄၁)။

(၃) စင်ကြယ်- ဖြူစင်- သန့်ရှင်း- ခြင်း။ ဧဝံဝိပါကံ စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တာနံ --------- သံကိလေသံ ဝေဒါန် ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀။ ဝေဒါနန္တိ ဝိသုဒ္ဓတာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၀။ ယဒါ ဇာနာတိ ကာမာနံ အဿာဒဉ္စ အဿာဒတော ---- သံကိလေသဉ္စ ဝေဒါနဉ္စ နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ။ နေတ္တိ။ ၃၆။ ဝေဒါနန္တိ ဝိသုဒ္ဓိန်။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၀၆။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၁၊ ၃၇၄။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၂။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၆၉)။ (၄) စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော၊ (က) အနက်။ ဝေဒါနော ဝါ အတ္ထော ပရမတ္ထော ဝါ အတ္ထော။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ ကိလေသပဋိပ္ပ-သဒ္ဓတ္တာ အရိယဖလတ္ထော ဝေဒါနော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၅၇။ (ခ) စိတ်အစဉ်။ ယံ ဇေဿွီ အနုပ္ပဇ္ဇမာနေ စိတ္တသန္တာနံ မေဇ္ဈံ ဘဝေယျ သုစိ ဝေဒါန်။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၉၆။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၇၈။ (၈) လက္ခဏာ။ သယံ ဝါ ဝေဒါယတီတိ ဝေဒါန်။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ (၅) လေ့လာခြင်း။ ဝေဒါန (မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆) နှိ် ပဂုဏတာသခ်ါတံ ဝေဒါန်။ တဥ် ပဌမဇ္ဈာ-နာဒီဟိ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီန် အဓိဂမဿ ပစ္စယတ္တာ " ဝုဋ္ဌာန " နှိ် ဝုတ္တံ။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၄။ အံ၊ ဦ၊၃။ ၁၄၁။ (၆) ထင်းရှား ပြခြင်း။ ဝေဒါယနှိ် (ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၂) ကြည့်။ (၇) ထွန်းပခြင်း။ ဝေဒါပေတိ (သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၃) ကြည့်။

ဝေဒါန၂ (နာ) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + ယု] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-စေခြင်း။ ဝေဒါနလက္ခဏ-ကြည့်။

ဝေဒါနကောသလ္လ (နာ) [ဝေဒါန + ကောသလ္လ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-ခြင်း၌-လိမ္မာ သောအဖြစ်-လိမ္မာခြင်း။ ဝေဒါနကောသလ္လံ ဟေတု။ ပေဋကော။ ၂၉၉။

ဝေဒါနစရိယ (ထီ၊ နာ) [ဝေဒါန + စရိယ] ဖြူစင်သောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဝေဒါနစရိယာ စ သမ္မာအာဇီဝဿ။ ပဋိသံ။ ၂၁၆၊ ၄၀၁။ စူဠနိ။ ၂၃၃။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၈။ တဿ ဝေဒါနစရိယာ ပရိသုဒ္ဓစရိယာ။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၉၃။

ဝေဒါနစိတ္တ (နာ) [ဝေဒါန + စိတ္တ] ဝေဒါနိ်စိတ်။ ဇဝေဒါနစိတ္တံ နာမ မဂ္ဂစိတ္တာနံ အနန္တရပစ္စယဘူတံ စိတ္တံ၊ ဣမ ပန အဂ္ဂမဂ္ဂစိတ္တဿ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈၉။

ဝေဒါနစိတ္တသမဂ္ဂီ (တိ) [ဝေဒါနစိတ္တ + သမဂ္ဂီ။ ထီ-၌ --သမဂ္ဂိန်။] ဝေဒါနိ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝေဒါနစိတ္တသမဂ္ဂီနာ သမာနဂတိကာ ----- သဗ္ဗဿိမတဏှာသမု-ယုတ္တစိတ္တသမဂ္ဂီ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။

ဝေဒါနလ္ဘာသယ (တိ) [ဝေဒါန + အလ္ဘာသယ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော အလိုဆန္ဒရှိသော။ ကိ သံကိလေသလ္ဘာသယာ, ဥဒါဟု ဝေဒါနလ္ဘာသယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၉။

ဝေဒါနဉာဏ (န) [ဝေဒါန + ဉာဏ] ဝေဒါနဉာဏ်၊ (စိတ်၏) ဖြူစင်ကြောင်း ဖြစ်သောဉာဏ်။ " ဝေဒါနဉာဏာနီ " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ " သုတမယေ ဉာဏ " န္တိအာဒိသုဝိယ " ဝေဒါနေ ဉာဏာနီ " တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။ ဝေဒါနေ ဉာဏာနီ (ပဋိသံ။ ၁၆၆) တိ ဝိသုဒ္ဓဉာဏာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄။

ဝေဒါနဉာဏာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝေဒါနဉာဏ + နိဒ္ဒေသ] ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ် (ဝေဒါနဉာဏ်) ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-နိဒ္ဒေသ။ ပဋိသံ။ ၁၆၆-၇၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄။

ဝေဒါနဒ္ဓ (ပု) [ဝေဒါန + အတ္ထ] ဖြူစင်သော အနက်သဘော။ သမ္မာအာဇီဝဿ ဝေဒါနဒ္ဓော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၇။ ဝေဒါနဒ္ဓောတိ ပရိသုဒ္ဓတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ ဝေဒါနဒ္ဓော (ပဋိသံ။ ၁၇၈) တိ ဖလဿ ပရိသုဒ္ဓသဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝေဒါနဒ္ဓပဋိဝေဓ (ပု) [ဝေဒါနဒ္ဓ + ပဋိဝေဓ] ဖြူစင်သော အနက်သဘောကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ဧတ္ထော၀ စ ဝေဒါနဒ္ဓ-ပဋိဝေဓဿ ဝုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝေဒါနတ္ထ (ပု) [ဝေဒါန + အတ္ထ] (၁) ဖြူစင်သော အနက်။ (၂) ဖြူစင်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၁) ဥပနေတဗ္ဗဿ ဝါ ဝေဒါနတ္ထဿ အဝုတ္တဿ အဘာဝတော အနူနတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၃။ (၂) ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ဓမ္မ။ ၅၃) တိ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ ဝေဒါနတ္ထာယ ဧသ မဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝေဒါနတ္ထပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝေဒါနတ္ထ + ပုစ္ဆာ] ဖြူစင်သောအနက်သဘော-ထူးသောတရား-ကို - မေးခြင်း - မေးသော ပုစ္ဆာ။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ အနဝဇ္ဇတ္ထပုစ္ဆာ နိက္ကိလေသတ္ထပုစ္ဆာ ဝေဒါနတ္ထပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။ ၂၆၄။ စူဠနိ။ ၅၁၊ ၆၃။ ဝေဒါနတ္ထပုစ္ဆာတိ ဝိသေသဓမ္မပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၇။

ဝေဒါနဓမ္မ (ပု) [ဝေဒါန + ဓမ္မ] စင်ကြယ် - ဖြူစင် - သန့်ရှင်း - သောတရား။ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိအာဒယော ဟိ ဝေဒါနဓမ္မာ ဧကန္တဟိတသုခသမ္ဘာဒနေန ပုရိသဿ အတ္တနော ဓမ္မာ နာမ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၆၂။ (-ဋ္ဌတိဝုတ်၊ ၄ ။ ၂၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၀)။

ဝေဒါနဓမ္မဒဿန (န) [ဝေဒါနဓမ္မ + ဒဿန] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သောတရားကိုပြခြင်း။ ပစ္ဆာ ဝေဒါနဓမ္မဒဿနံ သတ္ထု ဒေသနာပဋိပါဋိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝေဒါနဓမ္မပဋိပတ္တိအာစိက္ခန (န) [ဝေဒါနဓမ္မ + ပဋိပတ္တိ + အာစိက္ခန] စင်ကြယ်-ဖြူစင် - သန့်ရှင်း-သော တရားကို ရကြောင်းဖြစ်သည့် အကျင့်ကို ဟောကြားခြင်း။ သံကိလေသဓမ္မဝိဝဇ္ဇနပုဗ္ဗင်္ကံ ဝေဒါနဓမ္မပဋိပတ္တိအာစိက္ခနံ ဣဓ ဒေသနာ-ကောသလ္လံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝေဒါနဓမ္မပါရိပူရီ (ထီ) [ဝေဒါနဓမ္မ + ပါရိပူရီ] စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော တရား၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သက္ကသ

အဏ္ဏာသယဝသေန သံကိလေသမမ္မပ္ပဟာန-
မုခေန ဝေဒါနမမ္မပါရိပူရီတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၆၉။

ဝေဒါနမမ္မပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) | ဝေဒါနမမ္မ +
ပါရိသုဒ္ဓိ | စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော
တရား၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း။
သံကိလေသမမ္မဝိပ္ပဟာနဝသေန ဝေဒါန-
မမ္မပါရိသုဒ္ဓိတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝေဒါနမမ္မသဝန (န) | ဝေဒါနမမ္မ +
သဝန | စင်ကြယ်-ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-သော
တရားကို ကြားနာခြင်း။ ပဌမံ တာဝ
သမထဝိပဿနာဟိ ဝိမုစ္စမာနော ဝေဒါန-
မမ္မသဝနေန ဥဋ္ဌဟိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၉၁။

ဝေဒါနပက္ခ (ပု) | ဝေဒါန + ပက္ခ |
ဖြူစင်သော-အဘို့-ပက္ခ။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ
နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ဝေဒါနပက္ခံ။ မ၊ ၁။
၁၆၃။ မ၊ ၂။ ၆၄။ ဝေဒါနပက္ခန္တိ ဣဒံ
တဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ
နေက္ခမ္မမ္ပိ ဝိသုဒ္ဓိပက္ခံ အဒ္ဒသန္တိ အတ္ထော။ မ၊
ဋ၊ ၁။ ၃၈၆။ (-နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၉၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀၆၊ ၂၂၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၇)။

ဝေဒါနပက္ခဝိဘာဝန (ထီ၊ န)
| ဝေဒါနပက္ခ + ဝိဘာဝန | ဖြူစင်သော
အဘို့ကို ထင်စွာပြခြင်း။ သံကိလေသပက္ခ-
နိဒ္ဒေသော စ ဝေဒါနပက္ခဝိဘာဝနတ္ထာယာတိ
သုက္ကပက္ခမ္ပိ ဥပမူပမေယျဝိဘာဂေန
အာဟရိတ္ဝာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၃၆၃။

ဝေဒါနပက္ခသုတ္တတ္ထ (ပု) | ဝေဒါနပက္ခ +
သုတ္တတ္ထ | ဖြူစင်သော အဘို့ဖြစ်သော
သုတ်၏အနက်။ သံကိလေသပက္ခာ သုတ္တတ္ထာ
အာစရိယေန ဒဿိတာ၊ ဝေဒါနပက္ခသုတ္တတ္ထာ
ကထံ ဒဿိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၁။

ဝေဒနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) | ဝေဒါန +
ပစ္စုပဋ္ဌာန | ဖြူစင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
(သိအပ်မှတ်အပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်) ဉာဏ်
အားထင်သော အခြင်းအရာရှိသော။
အကုသလဝိဒ္ဓံသနရသံ၊ ဝေဒါနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဝေဒါနပုစ္ဆာ (ထီ) | ဝေဒါန + ပုစ္ဆာ |
ဖြူစင်ကြောင်း တရားကို-မေးခြင်း-မေးသော
ပုစ္ဆာ။ အသတိ စ တသ္မိံ ကုတော ဝေဒါန-
ပုစ္ဆာတိ တဒုဘယံ န ဂဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၇၃။

ဝေဒါနဘာဂိယ (တိ) | ဝေဒါနဘာဂ +
ဣယ | ဖြူစင်သော အဖို့အစုဥဖြစ်သော၊
ဖြူစင်သောအဖို့အစုရှိသော။ ဝေဒါနဘာဂိယ-
ဘာဝေန ယထာနုသန္ဓိနာ ပဝတ္တိ ဒီပိတာ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။

ဝေဒါနဘာဝရသ (တိ) | ဝေဒါနဘာဝ +
ရသ | ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ပြည့်စုံ
သော ဂုဏ်ရှိသော။ ဝေဒါနဘာဝရသံ၊
ဣဋ္ဌဝိပါကပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၅။
သမ္ပတ္တိအတ္ထေန ရသေန ဝေဒါနဘာဝရသံ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ဝေဒါနမဂ္ဂ (ပု) | ဝေဒါန + မဂ္ဂ | ဖြူစင်
သောမဂ်၊ ဖြူစင်ကြောင်း ဖြစ်သော မဂ်။
ဝေဒါနမဂ္ဂေါ သမ္မာအာဇီဝေါ။ ပဋိ၁။ ၂၇၆။

ဝေဒါနမဏ္ဍ (ပု) | ဝေဒါန + မဏ္ဍ | ဖြူစင်
ခြင်းဟူသောအကြည်၊ ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်သည့်
အကြည်။ ဝေဒါနမဏ္ဍော သမ္မာအာဇီဝေါ။
ပဋိ၁။ ၂၇၉။

ဝေဒါနလက္ခဏ (တိ) | ဝေဒါန + လက္ခဏ |
(၁) (အသက်မွေးသောသတ္တဝါ-သမ္မယုတ်
တရား-တို့ကို) ဖြူစင်စေခြင်းလက္ခဏာရှိသော။
(န) (၂) ဖြူစင်စေခြင်းလက္ခဏာ။ (၁) သော

(သမ္မာအာဇီဝေါ) ဝေဒါနလက္ခဏော။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆၁။ (-မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀၉။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၇)။ (နာ) (၂) သမ္မာအာဇီဝဿ ဝေဒါနလက္ခဏံ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၅၀။

ဝေဒါနဝိဘာဝနာ (ထီ) [ဝေဒါန + ဝိဘာဝနာ] (၁) ဖြူစင်ခြင်းကိုထင်စွာပြခြင်း။ (၂) ဖြူစင်ကြောင်းတရားကို ထင်စွာပြခြင်း။ (၁) နနု ဝေဒါနဝိဘာဝနာပိ တတ္ထ ကောသလ္လာဝဟာတိ? သစ္စမေတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒါနဝိဘာဝနာမုခ (နာ) [ဝေဒါနဝိဘာဝနာ + မုခ] ဖြူစင်ကြောင်းတရားကို ထင်စွာပြခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဝေဒါနဝိဘာဝနာမုခေန ယာ နိဒ္ဒါရဏာ အာစရိယေန ကတာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၉၊ ၂၇၂။

ဝေဒါနဝိရာဂ (ပုံ) [ဝေဒါန + ဝိရာဂ] ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်။ ဖြူစင်ကြောင်းဖြစ်၍ တပ်မက်ခြင်းကင်းသော တရား (သမ္မာအာဇီဝ)။ ဝေဒါနဝိရာဂေါ သမ္မာအာဇီဝေါ။ ပဋိသံ။ ၃၂၆။

ဝေဒါနသမ္ဘာရ (တိ) [ဝေဒါန + သမ္ဘာရ] (၁) ဖြူစင်-သန့်ရှင်း- ကြောင်း အဆောက်အဦရှိသော။ (ပုံ) (၂) ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-ခြင်း၏-အကြောင်း-အဆောက်အဦ။ (၁) တတော ဝေဒါနသမ္ဘာရာ ဣမေဟိ ဝိသုဒ္ဓိန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉)။ (ပုံ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေဒါနသမ္ဘာရဒဿန (နာ) [ဝေဒါနသမ္ဘာရ + ဒဿန] ဖြူစင်ခြင်း၏-အကြောင်း - အဆောက်အဦ - ကို ပြခြင်း။ တတော ဝိသုဒ္ဓတ္ထိကာနံ ဝေဒါနသမ္ဘာရ-ဒဿနတ္ထံ သဒ္ဓါဒိပဋ္ဌက်။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။

ဝေဒါနသာမညာ (နာ) [ဝေဒါန + သာမညာ] ဖြူစင်ကြောင်းတရား - သာမညာ - သာမန်။ ဝေဒါနပက္ခေ ဝေဒါနသာမညာဘာဝေန ယောဇေတွာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၅၊ ၂၇၇-၈။

ဝေဒါနာဘိသမယ (ပုံ) [ဝေဒါန + အဘိသမယ] ဖြူစင်စေခြင်းဟူသော-အဘိသမယ-ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ဝေဒါနာဘိသမယော သမ္မာအာဇီဝေါ။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။ ဒဿနာဘိသမယ (ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၀၄) လည်းကြည့်။

ဝေဒါနာဝဟ (တိ) [ဝေဒါန + အာဝဟ] စင်ကြယ်- ဖြူစင်- ခြင်းကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဗလန္တိအာဒီသု သတ္တာနံ သံကိလေသာဝဟံ ဝေဒါနာဝဟဉ္စ ဥဿာဟသခီတံ ဗလံဝါ----နတ္ထိ နံ ဥပလဇ္ဈတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၄။

ဝေဒါနိယ ▪ ဝေဒါနီယ (တိ) [ဝိ + အဝ + ဒါ + အနီယ။ နီ-၌ ဤကို ရသပြု။ ဝေဒါန + ဏိက။] (၁) ဖြူစင်-သန့်ရှင်း - ကြောင်းဖြစ် - စေတတ်-သော။ (၂) ဖြူစင်- သန့်ရှင်း-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) (၂) ဝေဒါနိယာ ဓမ္မာ အဘိဝဓိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၁၊ ၁၈၁။ ဒီ၊ ၃။ ၄၇။ ဝေဒါနိယာတိ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မာ။ တေ ဟိ သတ္တေ ဝေဒါပေန္တိ၊ တသ္မာ " ဝေဒါနိယာ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇။ ဝေဒါနံ ဝုစ္စတိ ဝိသုဒ္ဓိ၊ တဿ ပစ္စယဘူတတ္တာ ဝေဒါနိယာ။ တထာဘူတာ စေတေ ဝေဒါပေန္တိ အာဟ " သတ္တေ ဝေဒါပေန္တိ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၄)။

ဝေဒါနိယဗလ (နာ) [ဝေဒါနိယ + ဗလ] ဖြူစင် - သန့်ရှင်း - ကြောင်းဖြစ် - စေတတ်-သော (ဝီရိယ) ဗိုလ်။ နိဒဿနမတ္တဥ္စေတံ ဝေဒါနိယဗလဿ ပဋိက္ခိပန်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉။

ဝေဒါနေဉ္ဇာ (နာ) [ဝေဒါန + ဉာဏ] ဝေဒါနဉာဏ-ကြည့်။

ဝေဒါပန (နာ) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + ယု။ ဝေဒါပေတိ-မှ] ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ-ခြင်း၊ သုတ်သင်ခြင်း။ သစိတ္တပရိယောဒပနန္တိ ပဉ္စဟိ နိဝရဏေဟိ အတ္တာနော စိတ္တဿ ဝေဒါပန်။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ သမ္မယုတ္တဓမ္မာနံ အာဇီဝသောဝ ဝါ ဝိသောဓနံ ဝေဒါပနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၆။

ဝေဒါပနလက္ခဏ (တိ) [ဝေဒါပန + လက္ခဏ] ဖြူစင်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သမ္မာအာဇီဝေါ " ဝေဒါပနလက္ခဏော " တိ ဝုတ္တော။ အဋ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၃။ သမ္မာဝေဒါန-လက္ခဏ-လည်းကြည့်။

ဝေဒါဝိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + တ] ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေအပ်ပြီး သော။ တေသံ ဝိနောဒနေနပိ တံ ဝေဒါဝိတံ သမုတ္တေဇိတံ နာမ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၃။

ဝေဒါပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+ အဝ + ဒါ + ဏာပေ + တဗ္ဗ] ဖြူစင်-သန့်ရှင်း-စေ-သုတ်သင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သဗ္ဗာဒရေန သီလံ ဝေဒါပေတဗ္ဗန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၆။ ဝေဒါပေတဗ္ဗန္တိ ဝိသောဓေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇။

ဝေဒါပေတိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + တိ] (၁) ဖြူစင်စေ-သုတ်သင် - တတ်၏။ (၂) ထွန်းပစေ၏။ (၁) သမ္မာအာဇီဝေါ သမ္မာ ဝေဒါပေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ စိတ္တလ္လေသေဟိတိ ပဉ္စဟိ နိဝရဏေဟိ အတ္တာနံ ပရိယောဒပေယျ ဝေဒါပေယျ၊ ပရိသောဓေယျာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၁။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၅။(၂) သမ္မဟံသေတိတိ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏေန ဝေဒါပေတိ ဇောတာပေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝေဒါပေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + တွာ] ဖြူစင်စေ၍။ ဝေဒါပေတိ-လည်းကြည့်။ ဇဝံ သမုတ္တေဇေတွာ နိသာမနဝသေန ဝေဒါပေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝေဒါပေန္တိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + အန္တိ] ဖြူစင်စေကုန်၏။ ဝေဒါနိယ-ကြည့်။

ဝေဒါပေယျ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + ဧယျ] ဖြူစင်စေ - သုတ်သင်-ရာ၏။ ဝေဒါပေတိ-ကြည့်။

ဝေဒါပေသိ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ဏာပေ + ဥ်] ဖြူစင်စေပြီ။ ဇဝံ စိတ္တံ သမုတ္တေဇေသိ နိသာမနဝသေန ဝေဒါပေသိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄။

ဝေဒါယတိ (ကြို) [ဝိ + အဝ + ဒါ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၆။ ဝျဝဒါယတေ ---- တိ-သံ၊ သက္ကဋပိဋက။] (၁) ဖြူစင်-သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - ၏။ (၂) ထင်ရှားပြ၏။ (၁) သဒ္ဓမ္မဿ နု ဝေဒါယန္တီ (အံ၊၃။ ၃၉၃) နွှဲ့ သိက္ခတ္တယသခ်ိတာ သာသနသဒ္ဓမ္မာ အဿ ဝေဒါနံ နု ဂစ္ဆန္တီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၆။ ဝေဒါယတိ သုဗ္ဗတိ ဇတေနာတိ ဝေဒါနံ၊ သမထဝိပဿနာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀၊ ၁၁၀)။ (၂) သဒ္ဓမ္မဿ နု

ဝေဒါယန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၄။ နဉ ဝေဒါယန္တိတိ နဉ ပကာသေန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၂။

ဝေဒါယတေ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + ဒါ + ယ + တေ | ဖြဲ့စင်-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-၏။ ဘိယ္ယော ဝေဒါယတေ မဏိ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၅။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၆)။

ဝေဒါသ (ပု) | ဝိ + အဝ + အသ + ဏ။ ဒအက္ခရာလာ။ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-နှစ်ဖြာပြု-ခြင်း။ ဝေဒါသဲ အာပဇ္ဇတိ (ဒီ၊ ၃။ ၃၅) တိ ဒွေဘာဂံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဒွေဘာဂေ ကရောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။ ဝေဒါသန္တိ ဗျာသနံ၊ ဝိဘဇ္ဇနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈။

ဝေဒိဌ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဒိသ + တ။ ဝ္ယဝဿမု-သံ။ | (၁) ကောင်းစွာ-တွေ့-မြင်-အပ်သော။ (၂) အထူးသဖြင့်-ကြိမ်ဖန်များစွာ-တွေ့-မြင်-အပ်သော။ (၁) တထာဂတပ္ပဝေဒိတာ စဿ ဓမ္မာ ပညာယ ဝေဒိဌာ ဟောန္တိ ဝေါစရိတာ။ မ၊ ၂။ ၁၄၃။ အံ၊ ၃။ ၁၇၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၈။ ပညာယ ဝေဒိဌာ ဟောန္တိတိ -------- မဂ္ဂပညာယ သုဒိဌာ ဟောန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၄)။ (၂) ဝေဒိဌာ ခေါ သုန္ဒရိ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ဗဟုဇနေန -----။ ဥဒါန။ ၁၂၉။ ဝေဒိဌာတိ ဗျဝဒိဌာ၊ ဇေတဝနံ အာဂစ္ဆန္တိ စ ဂစ္ဆန္တိ စ ဝိသေသတော ဒိဌာ။ ဗဟုလံ ဒိဌာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၅။

ဝေပသဂ္ဂ (ပု) | ဝိ + ဥပ + သဇ္ဇ + ဏ | အထူးသဖြင့် ပြုပြင်စီရင်တတ်သော။ ဣမေ ဒွေ အယောနိသော မနသိကာရော စ ကုသလာ ဓမ္မာ ဝေပသဂ္ဂါ စ။ ပေဋကော။ ၃၀၂။

ဝေဘိန္နတိ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + ဘိဒိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၄။ | ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၏။ သီသံ ဝေဘိန္ဒိ (မ၊ ၁။ ၁၇၇၊ ၄၁၃) တိ သီသံ ဘိန္ဒိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ ကေစိ မမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ ဝေဘိန္ဒိဿာမာတိ ပဂ္ဂဏှိံသု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ ဝေဘိန္ဒိဿာမာတိ ပဂ္ဂဏှိံသူတိ ဝိနာသေဿာမာတိ ဥဿာဟမကံသု။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၉)

ဝေဘိန္နန္တ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဘိဒိ + အန္တ | ဖောက်ခွဲ - ဖျက်ဆီး - သော၊ သူ။ ဝေဘိန္နန္နာ မညေ စရန္တိ ပညာဂတေန ဒိဋ္ဌဂတာနိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅။ မ၊ ၁။ ၂၃၃။ (သီ၊ က္ဂ) ပဋိသံ။ ၃၇၇။ မဟာနိ။ ၁၃၉၊ ၂၇၉၊ ၃၅၉။ စူဠနိ။ ၁၇၆။ ----အတ္တနော ပညာဂမနေန ဘိန္နန္နာ ဝိယ စရန္တိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ (သီ၊ က္ဂ) ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝေဘိန္နိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + ဘိဒိ + ဿတိ | ဖောက်ခွဲ- ရိုက်ခွဲ-လတ္တံ့။ သီသံ ဝေဘိန္ဒိဿတိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝေမိဿ (တိ) | ဝိ+ အဝ + မိဿ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ | ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက် - သော။ ဝေမိဿံ ဝိဝရိတုံ " တတ္ထဿာ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၁။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၂၇)။

ဝေမိဿက (တိ) | ဝေမိဿ + က | ရောနှော - ရောပြွမ်း - ရောယှက် - သော။ ရောနှော - ရောယှက် - ခြင်းကို ပြုသော။ ဝေမိဿကံ ဩမဒ္ဒိတ္တာ အလ္လောဟရမာနာ သံယာဒိသေသံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။ ပစ္ဆာ သမ္မုတိသစ္စဝသေန ဝေမိဿကဝသေန ဝါ ပဋိက္ခိတ္တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၅။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၁)။

ဝေမိဿကကမ္မ (နာ) | ဝေမိဿက + ကမ္မ | (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်) ရောနှော-ရောယှက်-သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပြုအပ်သောကံ။ ဝေမိဿကကမ္မ (မ၊ ဋ၊ ၃။ ၇၂။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၆၅) နှိ် ကာလေန ကဏ္ဍံ ကာလေန သုက္ကန်္တိ ဧဝံ မိဿကဝသေန ကတကမ္မံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

ဝေမိဿကကရဏာ (နာ) | ဝေမိဿက + ကရဏာ | ရောနှော-ရောယှက်-သည်-ကို ပြုခြင်း။ နာပိ ဩကာသဒူရေန ဝေမိဿကကရဏေနာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁။

ဝေမိဿကနယ (ပုံ) | ဝေမိဿက + နယ | ဝေမိဿကနည်း၊ ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော နည်း။ ဝုတ္တလက္ခဏ-ဝေမိဿကတာယ ပန ဝေမိဿနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၄။(-ဝိ၊ ဋ၊၃။ ၃၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၄)။

ဝေမိဿကသုခဒုက္ခ (တိ) | ဝေမိဿက + သုခဒုက္ခ | ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော- သုခဒုက္ခ- ချမ်းသာဆင်းရဲ - ရှိသော။ ---အဗျာပဇ္ဈမိဒံ ဝေဒနံ ဝေဒယတိ ဝေါကိဏ္ဏ-သုခဒုက္ခံ။ အံ၊ ၁။ ၁၂၁။ ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခန်္တိ ဝေမိဿကသုခဒုက္ခံ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၀။ ဝေမိဿကသုခဒုက္ခန်္တိ ဝိမိဿကသုခဒုက္ခံ ပီတိမိဿကဘာဝတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝေမိဿကာပတ္တိ (ထီ) | ဝေမိဿကာ + အာပတ္တိ | ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော အာပတ်။ ဝေမိဿကာပတ္တိယော (ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၅) တိ ဒုက္ကဋသံယာဒိသေသ-မိဿကာပတ္တိယော။ ဝဇိရ။ ၁၉၄။

ဝေမိဿကာရီ (တိ) | ဝေမိဿ + ကရ + ဏီ | ရောနှော - ရောပြွမ်း - ရောယှက် - သောက်ကို - ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ တတ္ထ ဝေမိဿကာရိနော ကီဒိသော အာဘိသမ္ဘရာယော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၆၈။

ဝေမိဿစရိတ (တိ) | ဝေမိဿ + စရိတ | ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော-စရိုက်-အလေ့-ဝါသနာ-ရှိသော၊သူ။ ဝေမိဿပရိဝါရ-ကြည့်။

ဝေမိဿဒေသန (တိ) | ဝေမိဿာ + ဒေသနာ | ရောနှော-ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော - ဒေသနာရှိသော။ ဣတရေဟိ ဥဒ္ဓါရေဟိ သဒ္ဒိ် ဝေမိဿဒေသနော အနေကပဘေဒေါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၉၄။

ဝေမိဿပရိဝါရ (တိ) | ဝေမိဿ + ပရိဝါရ | ရောနှော -ရောပြွမ်း -ရောယှက်-သော အခြံအရံရှိသော။ လောဘာဒိနာ ဝေမိဿပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော ဝေမိဿစရိတောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဝေမိဿသီလ (တိ) | ဝေမိဿ + သီလ | ရောနှော-ရောပြွမ်း- ရောယှက်-သော သီလ ရှိသော၊ သူ။ ဘဒ္ဒေါ အယံ ဟတ္ထာဇာနီယော နု မန္ဒော နု စက္ခော နု ဝေမိဿသီလော ဝါ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၁၂။

ဝေမိဿသုခဒုက္ခ (တိ) | ဝေမိဿ + သုခဒုက္ခ | ဝေမိဿကသုခဒုက္ခ-ကြည့်။ သုခဗဟုလော ဝေမိဿသုခဒုက္ခောတိ ----။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဝေမိဿေတိ (ကြို) | ဝိ + အဝ + မိဿ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ | ရောနှော-ရောယှက်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေမိဿေတ္တာ (ကြို၊ ဝိ) | ဝိ + အဝ + မိဿ + ဏော + တ္တာ | ရောနှော-ရောယှက် - ၍။ ဥဘယမ္ပိ ဝေမိဿိတ္တာ၊ ပပဉ္စေန္တိ အာစရိယာ။ သင်္ဂဟ။ ၁၃၀။

ဝေါမ်ဿေတွာတိ----မိဿေတွာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၃၅။ ဘင်္ဂန္တိ ပန ခေါမသုတ္တာဒီနိ သဗ္ဗာနိ ဧကစ္စာနိ ဝေါမိဿေတွာ ကတစီဝရံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။

ဝေါယုဥတိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ယုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။] မေး-မေးမြန်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-၏။ ကဒါ ပနာနန္ဒ အနုရုဒ္ဓေါ သံဃမဇ္ဈေ အမိကရဏေသု ဝေါယုဥတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၆၂။ ဝေါယုဥတီတိ အနုယုဥတိ အနုယောဂံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၃။

ဝေါယောဂ (ပု) [ဝိ + အဝ + ယုဇ + ဏ] လုံ့လပြု-အားထုတ်-ခြင်း။ ဝေါယောဂံ အာပဇ္ဇတီ (မဟာနိ။ ၁၅၃) တိ ဥပယောဂံ သယံ တေသံ ကိစ္စာနံ ကတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၀။ (-မဟာနိ။ ၃၀၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၉)။

ဝေါယောဂါပဇ္ဇန (နဲ) [ဝေါယောဂ + အာပဇ္ဇန] လုံ့လပြု - အားထုတ် - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ယော တသ္မိံ သံသဋ္ဌဝိဟာရေ တသ္မိံ ဝါ ဝေါယောဂါပဇ္ဇနေ ဂေဟသိတော ဝိတက္ကော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၉။

ဝေါရောပက (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဏ္ဍု။ ထီ - ၌ ဝေါရောပိကာ။ ဝေါရောပေတိ - ကြည့်။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-တတ်သော၊ သတ်တတ်သော၊ သူ။ အာဏာပကသ စ ဗုဒ္ဓရက္ခိတသ, ဝေါရောပကသ စ သံဃရက္ခိတသာတိ ဥဘိန္နမ္ပိ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉။

ဝေါရောပန (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ယု။ ဝေါရောပေတိ - ကြည့်။] (၁) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-တတ်သော၊ သတ်တတ်သော၊ သူ။ (နဲ) (၂) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-ခြင်း၊ သတ်ခြင်း။ (၁) နဲ စ တာဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနော ဟောတီ (မဟာနိ။ ၁၆၆)တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယတော ဝေါရောပနော နဲ စ တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၈၀။ (နဲ)(၂)အတ္တနာ အတ္တာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနေ ပါဏာတိပါတော ဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇-၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။ ဝဇိရ။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅)။

ဝေါရောပနက္ခဏ (ပု) [ဝေါရောပန + ခဏ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-ဆဲ-ရာ-ခဏ။ ဝေါရောပနက္ခဏေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၄။

ဝေါရောပနတ္ထ (ပု) [ဝေါရောပန + အတ္ထ] (၁) ကျစေ-ချ- သတ်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) ကျစေ-ချ-သတ်-ခြင်းဟူသော- အနက်-သဘော။ (၁) ယဒါ အည် ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ အတ္တာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနတ္ထာယ ဋ္ဌိတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၈၁။ (၂) ဣမိနာ အတ္ထေန ဧဝမေဝ ဘဝိတဗ္ဗ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇) နှိ ဣမိနာ ပရေသံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနတ္ထေန ဧဝမေဝ သံသာရမောစန-သဘာဝေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၉။

ဝေါရောပနပစ္စယ (ပု) [ဝေါရောပန + ပစ္စယ] ကျစေ - ချ - သတ် - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သဉ္စိစ္စ မနုဿဝိဂ္ဂဟံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနပစ္စယာ ပါရာဇိကံ ကတ္ထ ပညတ္တန္တိ ဝေါသာလိယံ ပညတ္တံ။ ဝိ၊ ၅။ ၈၄။ (-၈၉)။

ဝေါရောပနပဒ (နဲ) [ဝေါရောပန + ပဒ] ဝေါရောပန - ဟူသော - ပုဒ်။ " သုတ္တာ ဘုဥ္ဇန္တီ "တိ ဧတ္ထ ဝိယ သဉ္စိစ္စ ဝေါရောပေတုကာမသ သဉ္စိစ္စပဒံ ဝေါရောပနပဒသ ဥသုက္ကံ။ ဝဇိရ။ ၁၅၅။

ဝေါရောပနဝတ္ထု (နာ) [ဝေါရောပန + ဝတ္ထု] ကျစေ- ချ- သတ်- ခြင်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။ ဝေသာလိယ် သမ္မဟုလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ အညမညံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပန-ဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။ ၁၂၃။ (-၂၄၅)။

ဝေါရောပနသဒိသ (တိ) [ဝေါရောပန + သဒိသ] ကျစေ-ချ-သတ်-ခြင်းနှင့်တူသော။ အဋ္ဌပန် နာမ မနုဿာနံ ဇီဝိတံ ဝေါရောပန-သဒိသံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝေါရောပယိ်သု (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏာယ + ဥ်။ ဝေါရောပေတိ-မှ။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ကုန်ပြီ။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပယိ်သု။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၂၉။

ဝေါရောပယိတ္ထ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏာယ + အာ။ အာ-ကို ထ္ထ-ပြု။ ရွှ။ ၂၈၇-နှာ။ မောဂ်၊ ၆။ ၃၈။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ပြီ။ မာ စ အမ္ဖေ ကောစိတိ အမ္ဖေပိ ကောစိ ဧကပုရိသော ဇီဝိတာ မာ ဝေါရောပယိတ္ထ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၃၈။

ဝေါရောပယိမှ (ကာ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏာယ+ မှာ] (ငါတို့) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ- ချ- သတ်- ကုန်ပြီ။ မာ စ မယံ ကဉ္စိတိ ဧကပုရိသမ္ပိ ဇီဝိတာ မာ ဝေါရောပယိမှ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၃၈။

ဝေါရောပါပန (နာ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဏာပေ + ယု။ ကာရိုက် ၂-ပစ္စည်း။ ဝေါရောပေတိ-ကြည့်။] " ကျစေ-ချ-သတ်-ပါစေ " ဟု စေခိုင်းခြင်း။ အတ္ထနာ အတ္ထာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနံ မိဂလဏ္ဍိကေနေ စ ဝေါရောပါပနံ ပါရာဇိကဝတ္ထု နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၆။

ဝေါရောပိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တ။ ဗျဝရောပိတ - သံ။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-ခွင်း-သတ်-အပ်ပြီးသော။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတာ (ဝိ၊ ၂။ ၁၃၆) တိ ဇီဝိတာ ဝိယောဇိတာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၃၂။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ကေစ္စေန မာတာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၇၇။ (-အံ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၃၈၀။ အဘိ၊ က။ ၃၄၀၊ ၄၂၈။ ဥဒါန။ ၁၂၃)။

ဝေါရောပိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဝေါရောပိတ + ပုဗ္ဗ] ရှေးဦ- ကျစေ- ချ- သတ် - အပ်ပြီးသော။ အညောပိ မေ ပါဏော ဇီဝိတာ န ဝေါရောပိတပုဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၃၅၀။

ဝေါရောပိတဘိက္ခု (ပု) [ဝေါရောပိတ + ဘိက္ခု] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-အပ်ပြီးသောရဟန်း။ ဣမ ပန အာဒိကမ္မိကာ အညမညံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတဘိက္ခူ။ တေသံ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၆၀။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၈။

ဝေါရောပိတသုတ္တ (နာ) [ဝေါရောပိတ + သုတ္တ] ဝေါရောပိတသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၉-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဝေါရောပိယမာန (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ယ + မာန] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်အပ်သော၊ ဇီဝိတဟေတူတိ အဋ္ဌဝိယ် စောရေဟိ ဂဟေတွာ ဇီဝိတေ ဝေါရောပိယမာနေ တဿပိ ဟေတု။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၉၃။ (-ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၄၁)။

ဝေါရောပေတ (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တ] ဝေါရောပိတ-ကြည့်။ ရာဇာပရာမိက် ရညာ ဂဟိတံ ဇီဝိတာ ဝေရောပေတံ။ ပေဋကော။ ၂၁၁။

ဝေါရောပေတပ္ပ (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တပ္ပ။ ဝေါရောပေတိ - ကြည့်။]

(ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ- ချ-သတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥပသမ္ပန္နေန ဘိက္ခုနာ သဠိစ္စ ပါဏော ဇီဝိတာ န ဝေါရောပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉)။

ဝေါရောပေတပ္ဖဇီဝိတိန္ဒြိယ (နာ) [ဝေါရောပေတပ္ဖ + ဇီဝိတိန္ဒြိယ] ကျစေ-ချ-သတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောဇီဝိတိန္ဒြေ။ --- အနာဂတေ ဝေါရောပေတပ္ဖဇီဝိတိန္ဒြိယဝသေန အတ္ထသာဓိကစေတနာယ ပဝတ္တတ္တာ အရဟန္တယာတကော ဇာတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဝေါရောပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တိ။ ပါဏိနိ၊ ၇၊ ၃၊ ၄၃။ ဒီရတရဂိုနိ၊ ၁။ ၅၉၈-ဖြင့် ဟ-ကို ပ-ပြု။ ဝေါရောဟတိ-သုဒ္ဓရုပ်။ သံ-ဗျဝရောဟတိ၊ ဗျရောပယတိ၊ ဗျရောဟယတိ။ ဝီလဲ့။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ -ချ -ခွင်း -သတ် -ဧ။။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျာတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ၊ ဥပရောဓေတိ၊ သန္တတိံ ဝိကောပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ ဇီဝိတာ ဝေါရော-ပေယျာတိ ----- ဇီဝိတာ ဝိယောဇေယျာတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ပန ဇီဝိတာ ဝေါရောပနံ နာမ အတ္ထတော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒနမေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ စေသဃ ပဒဘာဇေန " ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ ဥပရောဓေတိ သန္တတိံ ဝိကောပေတိ " တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈။ နကောစိ ကိဉ္စိ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၃။ မ၊ ၂။ ၁၈၆။ ယော အရဟန္တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ။ အဘိ၊ က။ ၃၉၅။ သဠိစ္စ ဇီဝိတာ် ဝေါရောပေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၉။ တိရစ္ဆာနဘူတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၇။(-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇)။

ဝေါရောပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တုံ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ခြင်းငှာ။ နာဟံ ဘန္တေ သက္ကောမိ တံ ဘဂဝန္တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၃။ (-မ၊ ၂။ ၁၉၂။ သံ၊ ၂။ ၉၂)။

ဝေါရောပေတု[၁] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တု] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ပါလော။ ကွတ္ထံနာမော ကွတ္ထံနာမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတု။ ဝိ၊ ၁။ ၉၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈)။

ဝေါရောပေတု[၂] (ပု) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တု။ ဝေါရောပေတိ - ကြည့်။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-တတ်သော၊ သူ။ ----- နာဘိဇာနာမိ သဠိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတာ။ မ၊ ၂။ ၃၀၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉)။

ဝေါရောပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + တွာ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-၍။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု သဠိစ္စ မနုဿဝဏ္ဏဟံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၈၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၁-၂။ အဘိ၊ က။ ၄၂၇-၈။ ဥဒါန။၁၂၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈)။

ဝေါရောပေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ထ] (ငါတို့) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ- ချ-သတ်-ကြကုန်လော။ ဂစ္ဆထ နံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေထ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၈၆။

ဝေါရောပေန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + အန္တ။ ထိ - ၌ ဝေါရောပေန္တိ။] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-တတ်သော၊ သူ။ သဠိစ္စ မနုဿဝဏ္ဏဟံ ဇီဝိတာ ဝေါရော-ပေန္တော ကတိ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၅၆။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈)။

ဝေါရောပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + အန္တိ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ကုန်၏။ အညမည် ဇီဝိတာ ဝေါရောပေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆။

ဝေါရောပေမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + မ] (ငါတို့) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ကုန်၏။ အတ္တနော ဇီဝိတဟေတု အန္တမသော ကုန္ထကိပိလ္လိကမ္ပိ ဇီဝိတာ နဝေါရောပေမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၅၃။

ဝေါရောပေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + မိ] (ငါ) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-၏။ အဟံ ဣမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေမိ။ မ၊ ၄၊ ၃။၁၆၀။(-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇)။

ဝေါရောပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဧယျံ] (ငါ) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ရာ၏။ ယံနူနာဟံ အနုပခဇ္ဇ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျံ။ သံ၊ ၂။ ၉၂။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၉)။

ဝေါရောပေယျ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဧယျ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-ခွင်း- သတ်- ရာ၏။ ယော ပန ဘိက္ခု သဉ္စိစ္စ မနုဿဝိဂ္ဂဟံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၀-၂။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျာတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ ဥပရောဓေတိ သန္တတိံ ဝိကောပေတိ။ ဝိ၊၂။၁၆၄။ ဝေါရောပေယျာတိ ဝိယောဇေယျ။ ယသ္မာ ပန ဝေါဟာရမတ္တ-မေဝေတံ၊ နဟေတ္တ ကိဉ္စိ ဝိယောဇိတေ သီသာလင်္ကာရေ သီသံ ဝိယ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတေ ပါဏေပိ ဇီဝိတံ နာမ ဝိသုံ တိဋ္ဌတိ၊ အညဒတ္ထု အန္တရဓာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ ပဒဘာဇနေ " ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတီ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၂-၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၅၅။ သံ၊ ၂။ ၉၂)။

ဝေါရောပေယျာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဧယျာမ] (ငါတို့) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ကုန်ရာ၏။ နစမယံ ဇီဝိတဟေတုပိ သဉ္စိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျာမ။ အံ၊ ၃။ ၃၁။

ဝေါရောပေယျာသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဧယျာသိ] (သင်) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ရာ၏။ သစဇ္ဇ တွံ ဒေဝတေ တံ ဘိက္ခုံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃။

ဝေါရောပေယျုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဧယျုံ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ကုန်ရာ၏။ တေ မံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျုံ။ အံ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၆)။

ဝေါရောပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ +ဣ] (ငါ)(ဇီဝိတိန္ဒြေမှ)ကျစေ-ချ-ခွင်း-သတ်-ပြီ။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ (ဒီ၊ ၁။ ၈၀) နွှိ.ဇီဝိတာ ဝိယောဇေသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၁။ (-ဝိ၊ ၁။ ၈၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇)။

ဝေါရောပေသိ[၁] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + သိ] (သင်) (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-၏။ သစ္စံ ကိရ တွံ ဥဒါယိ သဉ္စိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၆၃။(-ဝိ၊၂။ ၅၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၃။ ဒီ၊၁။ ၈၀)။

ဝေါရောပေသိ[၂] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဤ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ပြီ။ အထ ခေါ မိဂလဏ္ဍိကော သမဏကုတ္တကော ဧကမ္ပိ ဘိက္ခုံ ဧကာဟေန ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၄။ အံ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဥဒါန။ ၈၆)

ဝေါရောပေသုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏေ + ဥံ] (ဇီဝိတိန္ဒြေမှ)

ကျစေ-ချ-သတ်-ကုန်ပြီ။ တံ ယက္ခာ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၄)။

ဝေါရောပေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ+ ရုဟ + ဏော + ဿတိ] (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ အာယသ္မာ ဥဒါယီ သဠိစ္စ ပါဏံ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၃။ (-ဥဒါန။ ၁၂၉)။

ဝေါရောပေဿန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿန္တိ] (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ အတ္တနာပိ အတ္တာနံ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၅၁)။

ဝေါရောပေဿထ° (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿထ] (သင်တို့) (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ -ချ- သတ်-ကုန်လတ္တံ့။ ဝေါရောပေဿတိ-ကြည့်။

ဝေါရောပေဿထ၂ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿထ] (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ-ချ-သတ်- ခဲ့ပြီ။ သစာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ ပိတရံ ဓမ္မိကံ ဓမ္မရာဇာနံ ဇိဝိတာ နံ ဝေါရောပေဿထ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃၆)။

ဝေါရောပေဿသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿသိ] (သင်) (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ မောဃပုရိသ သဠိစ္စ ပါဏံ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေဿသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝေါရောပေဿာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿာမ] (ငါတို့)(ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ - ချ - သတ် - ကုန်ဘုံ။ ယတ္ထေဝ နံ ပဿိဿာမ၊ တတ္ထေဝ ဇိဝိတာ ဝေါရော-ပေဿာမ။ သံ၊ ၂။၃၈၁။ (-အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၈၆)။

ဝေါရောပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဿာမိ] (ငါ) (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ- ချ- သတ်-ဘုံ။ အဟမေဝ သမဏံ ဂေါတမံ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀)။

ဝေါရောပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ရုဟ + ဏော + ဟိ] (သင်) (ဇိဝိတိန္ဒြေမှ) ကျစေ- ချ- သတ်- ပါလော။ သာဓု နော အာဝုသော ဇိဝိတာ ဝေါရောပေဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄)။

ဝေါလမ္ဗန (န) [ဝိ + အဝ + လဗိ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၄။ ဗျဝလမ္ဗ - သံ။] ပဲ့.နှံ့.-သက်ကျ-ထင်လာ-ခြင်း။ ပတ္ထရဏာ-ကာရောယေဝ ဟေသ၊ ယဒိဒံ ဆာယာနံ ဝေါလမ္ဗနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၄။

ဝေါလောကန (န) [ဝိ + အဝ + လောက + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅။ ဗျဝလောကန-သံ၊ သက္ကတပိဋကဂ။] (၁) ကြည့်- ရှု- ခြင်း။ (၂) ကြည့် - ရှု - ရာအခါ။ (၃) ကြည့်-ရှု-ကြောင်း။ (၁) သမ္မ ကောလိတ ဧတေသံ ဝေါလောကနေ သာရော နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) အာဒါသော စ သီလံ ဓမ္မဝေါလောကနတာယ။ နေတ္တိ။ ၄၈။ ဓမ္မဝေါလောကနတာယာတိ သမထ-ဝိပဿနာဒိဓမ္မဿ ဝေါလောကနဘာဝေန။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၀-၁။

ဝေါလောကနကာလ (ပု) [ဝေါလောကန + ကာလ] ကြည့် - ရှု - ရာ အခါ။ သတ္ထု ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဝေနေယျသတ္တေ ဝေါလောကနကာလော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဝေါလောကနဋ္ဌ (ပု) [ဝေါလောကန + အတ္ထ] ကြည့်-ရှု-ရာ-ဟူသောအနက်သဘော။

ပါသာဒေါ စ သီလံ ဝေါလောကနဋ္ဌေန။ နေတ္တိ။ ၄၈။ ဝေါလောကနဋ္ဌေနာတိ သတ္တဘူမကာဒိပါသာဒေ ဝိယ သီလေ ဌတွာ အဘိညာစက္ခုနာ လောကဿ ဝေါလောကေတုံ သက္ကာတိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၁။

ဝေါလောကယတေ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + လောက + ဏာယ + တေ။ ဗျဝလောကယတိ - သံ၊ သက္ကတပိဋ္ဌက။ | ကြည့်ရှု - စစ်ဆေး -ဆင်ခြင် -၏။ မနသာ ဝေါလောကယတေ (နေတ္တိ။ ၅) တိ ------- တဿ တဿ နယဿ ဒိသာဘာဝေန ဥပပရိက္ခတိ၊ ဝိစာရေတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၄)။

ဝေါလောကယန (န) | ဝိ + အဝ + လောက + ဏာယ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၇၈။ | ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-ကြောင်း (နည်း)။ ဒိသာဘူတမမ္မာနံ ဝေါလောကယန-သမာနယနဘာဝတော ဝေါဟာရဘူတော ကမ္မဘူတော စ နယော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၄။

ဝေါလောကယမာန (တိ) | ဝိ + အဝ + လောက + ဏာယ + မာန | ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-သော၊ အထူးအားဖြင့် သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် - သော၊ သူ။ လောကံ ဝေါလောကယမာနော ----- မလ္လရာဇာနော ဒိသွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၃။ သတ္တလောကံ ဗျဝလောကယမာနော ----- ဝိသေသတော ဩဂါဟေတွာ ပဿန္တော်တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၃။

ဝေါလောကိတ (တိ) | ဝိ + အဝ + လောက + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅။ ဗျဝလောကိတ-သံ၊ သက္ကတပိဋ္ဌက။ | (က) ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-အပ်ပြီးသော။ (ခ) အထူးအားဖြင့် သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်ပြီးသော။ (ဂ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်ပြီးသော။(က) (ခ) (ဂ) သွာယံ လောကော --------ပစ္စေကံ မယာ ဝေါလောကိတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၃။

ဝေါလောကိတာကာရဒဿန (ထီ၊ န) | ဝေါလောကိတ + အာကာရ + ဒဿန | အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သောအခြင်းအရာကို ပြကြောင်း (စကား)။ အနေကေဟိ သန္ဓာပေဟိတိအာဒိ ဝေါလောကိတာကာရဒဿနံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၇။

ဝေါလောကေတိ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၇၈။ ဗျဝလောကယတိ - သံ၊ သက္ကတပိဋ္ဌက။ | (က) ကြည့်ရှု - စစ်ဆေး - ဆင်ခြင် - ၏။ (ခ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် - ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ (ဂ) အထူးအားဖြင့်သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ (က) (ခ) (ဂ) ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ---- ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေသိ။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ ဝေါလောကေသိတိ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ပဿိ၊ ဟတ္ထတလေ ဌပိတအာမလကံ ဝိယ အတ္တနော ဉာဏေန ပစ္စက္ခံ အကာသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁)။ ဝေါလောကယမာန-လည်းကြည့်။

ဝေါလောကေတုံ (ဗျ) | ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + တုံ | ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှာ။ ------ အဘိညာစက္ခုနာ လောကဿ ဝေါလောကေတုံ သက္ကာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၁။

ဝေါလောကေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + တွာ] ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-၍။ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေတွာ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၂၇။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၅၅။

ဝေါလောကေန္တော (တိ) [ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + အန္တ] ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော။ ဝိ၊ ၃။ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၂၂၅-၆။ ဘဂဝါ ဉာဏဇာလံ ပတ္ထရိတွာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁။ (-မ၊ ၂။ ၂၉၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉)။

ဝေါလောကေမိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + မိ] (ဂါ) (က) ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-၏။ (ခ) အထူးအားဖြင့် သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ (ဂ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ (က) (ခ) (ဂ) အဟံ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန သဟဿံ လောကံ ဝေါလောကေမိ။ အံ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဝေါလောကေတိ-လည်းကြည့်။

ဝေါလောကေသိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + က္ခံ] (ဂါ) (က) ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ခ) အထူးထူးအားဖြင့် သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ဂ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (က) (ခ) (ဂ) ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေသိ။ မ၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဝေါလောကေတိ-လည်းကြည့်။

ဝေါလောကေသီ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + လောက + ဏော + ဤ] (က) ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ခ) အထူးထူးအားဖြင့် သက်ဝင်၍-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ဂ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ၊ မျက်မှောက်ပြုပြီ။ (က) (ခ) (ဂ) ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ ဝေါလောကေသီတိ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ပဿိ၊ ဟတ္ထတလေ ဌပိတအာမလကံ ဝိယ အတ္တနော ဉာဏေန ပစ္စက္ခံ အကာသိ။ ဥဒါန၊ ၆၊ ၁၈၇။

ဝေါသဂ္ဂ-ဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + ဏ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၂။ ဝေါသဇ္ဇတီတိ ဝေါသဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၆။ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဝေါဿဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝေါဿဇ္ဇိယတိ သခီရဂတံ ဧတသ္မိံ အဓိဂတေတိ ဝေါဿဂ္ဂေါ။ နိဗ္ဗာန်။ သံ၊ ၕီ၊ ၂။ ၄၄၈။ သံ-ဝျသဂ၊ ဿ-ဒွေဘော်ပြုလျှင် ဝေါဿဂ္ဂ။ ရှု။ ၂၇-နှာ။ ဥ + သဇ + ဏ။ အစဒ္ဓ ဝအက္ခရာလာ။ ဓာန်၊ ပ္ပီ။ ၄၂၀။ ဝျသဂ-သံ၊ သက္ကတပိဋကာ။ ဝေါသဂ္ဂ-ပြာ။ | (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း။ (၂) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ (၃) စွန့်လွှတ်-အားလပ်ခွင့် ပေး-ခြင်း။ (၄) (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့ - သတိကင်း - သတိလွတ် - ခြင်း။ (၅) ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့-၌-သို့- ပြေးဝင်ခြင်း။ (၆) စီရင်ခြင်း။ (၇) (ကာမစ္ဆန္ဒစသည်တို့ကို) စွန့်လွှတ်- တတ်- ကြောင်းဖြစ်-သော၊ (နေကွမ္မစသည်)။ (၈) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်- စွန့်လွှတ်- ပယ်-ခြင်း၊ စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သော-- (က) ဝိပဿနာ။ (ခ) အရိယာမဂ်။ (ဂ) (နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့) ပြေးဝင်ခြင်း၊ ပြေးဝင်တတ်သော-(က) ဝိပဿနာ။ (ခ) အရိယာမဂ်။ (ဂ) အရိယာဖိုလ်။ (၁၀) (သခီရတရားတို့ကို) - စွန့်လွှတ်တတ်သော - စွန့်လွှတ်ရာ - နိဗ္ဗာန်။

(၁၁) စွန့်လွှတ်-စကားဖြတ်-ကြောင်း (ဟန္ဒ စသောစကား)။ (၁) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ကတမေ ပဉ္စ ဝေါသဂ္ဂါ ? ဝိက္ခမ္ဘနဝေါသဂ္ဂေါ တဒင်္ဂဝေါသဂ္ဂေါ ------- နိဿရဏဝေါသဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ။ ၃၉၇။ (၂) စွန့်လွှတ်- စွန့်ကြ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း။ သမယေ ဝေါသဂ္ဂေနာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၅) တိ နိစ္စသမယေ စ ကာလသမယေ စ ဝေါဿဇ္ဇနေန ----- ကာလသမယေ ဝေါသဂ္ဂေါ နာမ ဆဏနက္ခတ္တကီဋ္ဌာဒီသု အလင်္ကာရဘဏ္ဍခါဒနီယဘောဇနီယာဒီနိ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉။ ဝေါသဂ္ဂရတ, ဝေါဿရတ-ပုဒ်တို့လည်းကြည့်။ (၃) စွန့်လွှတ်-အားလပ်ခွင့်ပေး - ခြင်း။ သမယေ ဝေါသဂ္ဂေနာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၅) တိ နိစ္စသမယေ စ ကာလသမယေ စ ဝေါဿဇ္ဇနေန။ နိစ္စသမယေ ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ သကလဒိဝသံ ကမ္မံ ကရောန္တာ ကိလမန္တိ။ တသ္မာ နကိလမန္တိ၊ ဧဝံ ဝေလံ ဥတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉။ ဝေါဿဇ္ဇနေနာတိ ကမ္မကရဏတော ဝိဿဇ္ဇနေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။

(၄) (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့-သတိကင်း-သတိလွတ်-ခြင်း။ ကာယဒုစ္စရိတေ ဝါ ----- ပဉ္စသု ဝါ ကာမဂုဏေသု စိတ္တဿ ဝေါဿဂ္ဂေါ ဝေါဿဂ္ဂါနုပ္ပါဒနံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၃။ မဟာနိ။ ၃၃၃။ စူဋနိ။ ၂၆-၇။ ပမာဒနိဒ္ဒေသေ စိတ္တဿ ဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဣမေသု ဧတ္တကေသု ဌာနေသု သတိယာ အနိဂ္ဂဏ္ဌိတွာ စိတ္တဿ ဝေါဿဇ္ဇနံ၊ သတိဝိရဟောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၄၅၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆)။ (၅) ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့ - ၌- သို့- ပြေးဝင်ခြင်း။ စိတ္တဿ ဝေါဿဇ္ဇန (အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၄၅၀) နွှိ ------- ကာယဒုစ္စရိတာဒီသု ပက္ခန္ဒနံ ဝါ ဝေါဿဂ္ဂေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။ (၆) စီရင်ခြင်း။ ဝေါသဂ္ဂ-ဝိဘင်္ဂ-ကြည့်။

(၇) (ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်တို့ကို) စွန့်လွှတ်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော (နေက္ခမ္မ စသည်)။ ဝေါသဂ္ဂေ ပညာ (ပဋိသံ။ ၃) တိ ဧတ္ထ ဝေါသဇ္ဇတီတိ ဝေါသဂ္ဂေါ၊ ကာမစ္ဆန္ဒာဒီနံ ဝေါသဂ္ဂေ နေက္ခမ္မာဒိမှိ ပညာ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၄၆။(ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၀၂-ကိုထောက်၍ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၄၆-၌ "ဝေါသဂ္ဂေ နေက္ခမ္မာဒိမှိ" ဟုရှိရမည်)။ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝေါသဇ္ဇတီတိ ဝေါသဂ္ဂေ ပညာ။ ပဋိသံ။ ၁၀၅။ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝေါသဇ္ဇတီတိ နေက္ခမ္မလာဘီ ပုဂ္ဂလော နေက္ခမ္မေန တပ္ပဋိပက္ခံ ကာမစ္ဆန္ဒံ ပရိစ္စဇတိ။ ဝေါသဂ္ဂေ ပညာတိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဝေါသဂ္ဂဘူတေ နေက္ခမ္မေ တံသမ္ပယုတ္တေ ပညာ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၀၂။ (-ပဋိသံ။ ၄၁၅၊ ၄၁၇။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၂၀)။

(၈) (ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း။ စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သော-- (က) ဝိပဿနာ။ (ခ) အရိယာမဂ်။ (၉) (နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့) ပြေးဝင်ခြင်း၊ ပြေးဝင်တတ်သော-- (က) ဝိပဿနာ။ (ခ) အရိယာမဂ်။ (ဂ) အရိယာဖိုလ်။ နိရောဓဝသေန ဒွေ ဝေါသဂ္ဂါ ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂေါ စ ပက္ခန္ဒနဝေါသဂ္ဂေါ စ။ ကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ ပရိစ္စဇတီတိ ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂေါ။ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပက္ခန္ဒတီတိ ပက္ခန္ဒနဝေါသဂ္ဂေါ။ နိရောဓဝသေန ဣမေ ဒွေ ဝေါသဂ္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၂၂၀။ တဿေဝ မဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ ဒွေ ဝေါသဂ္ဂေ ဒဿေတုကာမော နိရောဓဝသေန ဒွေ ဝေါသဂ္ဂါတိ အာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၄၃။ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိန္တိ ဧတ္ထ ဒွေ

ဝေါဿဂ္ဂါ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ စ ပဂ္ဍန္ဒန-ဝေါဿဂ္ဂေါ စ။ တတ္ထ ဝိပဿနာ တဒင်္ဂဝသေန ကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ ပရိစ္စဇတီတိ ပရိစ္စာဂ-ဝေါဿဂ္ဂေါ။ မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏဝသေန နိဗ္ဗာနံ ပဂ္ဍန္ဒတီတိ ပဂ္ဍန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၀။ ကေဝလဥ္စေတ္ထ ဝေါဿဂ္ဂေါ ဒုဝိဓော ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ စ ပဂ္ဍန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ စာတိ။ တတ္ထ ပရိစ္စာဂ-ဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝိပဿနဂ္ဍဏေ စ တဒင်္ဂ-ဝသေန မဂ္ဂဂ္ဍဏေ စ သမုစ္ဆေဒဝသေန ကိလေသပ္ပဟာနံ။ ပဂ္ဍန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝိပဿနဂ္ဍဏေ တန္နိန္နဘာဝေန, မဂ္ဂဂ္ဍဏေ ပန အာရမ္မဏကရဏေန နိဗ္ဗာနပဂ္ဍန္ဒနံ။ တဒုဘယမ္ပိ ဣမသ္မိံ လောကိယလောကုတ္တရ-မိဿကေ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေ ဝဋ္ဌတိ။ တထာ ဟိ အယံ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ) ယထာဝုတ္တေန ပကာရေန ကိလေသေ စ ပရိစ္စဇတိ၊ နိဗ္ဗာနဥ္စ ပဂ္ဍန္ဒတိ။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၈၉။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၅-၆။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၃၀၂။ (-မ၊ ၎၊ ၂။ ၁၉၉။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၁၇၅-၆။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၀၆။ နေတ္တိ၊ ၎။ ၇၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀-၁၊ ၂၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၂)။ ဝိပဿနာ-မဂ္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂါ ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂတ္တာ ပဂ္ဍန္ဒန-ဝေါသဂ္ဂတ္တာ စ ဝေါသဂ္ဂါ။ ဖလဗောဇ္ဈင်္ဂါ ပဂ္ဍန္ဒနဝေါသဂ္ဂတ္တာ ဝေါသဂ္ဂါ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၀၅။

(၁၀) (သခ်ါရတရားတို့ကို) စွန့်လွှတ်တတ်သော-စွန့်လွှတ်ရာ-နိဗ္ဗာန်။ ဝေါဿဂ္ဂါရမ္မဏံ ကတွာ (သံ၊ ၃။ ၁၇၃) တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ကတွာ။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၆၆။ ဝေါဿဇ္ဇီယတိ သခ်ါရဂတံ ဧတသ္မိံ အဓိဂတေတိ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၈။ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတာ (ပဋိသံ။ ၂၈၇) တိ ဧတ္ထ ဝေါသဂ္ဂေါ နိဗ္ဗာနံ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ သခ်တဝေါသဂ္ဂတော ပရိစ္စာဂတော " ဝေါသဂ္ဂေါ " တိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၈၈။ (၁၁) စွန့်လွှတ်-စကားဖြတ်-ကြောင်း (ဟန္ဒ စသောစကား)။ ဟန္ဒာတိ ဝေါဿဂ္ဂဝစနံ။ တေန ဟိ အဓုနာယေဝ ယောဇေမိ၊ နပနာယံ ပပဥ္စံ ကရောမီတိ ဝေါဿဂ္ဂံ ကရောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂစရိယဋ္ဌ (ပု)

[ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂစရိယာ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ် - တတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂစရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ ဝေါသဂ္ဂ-ဘာဝေန စရဏတော ဝေါသဂ္ဂစရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၉၅။ မူလစရိယဋ္ဌ (ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၀၄) လည်းကြည့်။ (-ပဋိသံ။၃၀၄-၅)။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂဋ္ဌ (ပု) [ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်- ပယ်-ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ (၁)(၂) ဝေါသဂ္ဂဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ ပရိစ္စာဂပဂ္ဍန္ဒနဝေါသဂ္ဂတ္တာ ဝေါသဂ္ဂဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၉၅။ (-ပဋိသံ။ ၃၀၄၊ ၃၀၈)။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂတ္ထ (ပု) [ဝေါသ (ဿ)ဂ္ဂ + အတ္ထ] (၁) (က) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်- စွန့်လွှတ်- ပယ်-ခြင်း ဟူသော အကျိုး။ (ခ) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်းဟူသော အကျိုး။

(၂) စွန့်လွှတ် - စကားဖြတ် - ခြင်းဟူသော အနက်။ (၁) (က) (ခ) ဝေါဿဂ္ဂတ္ထာယာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁) တိ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂတ္ထာယ စေဝ ပက္ခန္ဒန-ဝေါဿဂ္ဂတ္ထာယ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆)။ (၂) ဟန္ဒာတိ ဝေါဿဂ္ဂတ္ထေ နိပါတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၁)။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒဋ္ဌ (ပု) [ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သည်ဖြစ်၍ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသော ပဋိသန္ဓိဒါဟူသော အနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်ဖြစ်၍ အမျိုးမျိုးကွဲပြားသော ပဋိသန္ဓိဒါဟူသော အနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒဋ္ဌေန ဟေတ္ထာဂိ။ ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒဋ္ဌံ ဗုဒ္ဓန္တိ ဟေတ္ထာဂိ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။ မူလပဋိသန္ဓိဒဋ္ဌ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄) လည်းကြည့်။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါ (ထီ) [ဝေါသ(သ)ဂ္ဂ+ပဋိသန္ဓိဒါ] (၁) (ကိလေသာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သည်ဖြစ်၍-အသီးသီး သိတတ်- အမျိုးမျိုး ကွဲပြား-သော ပဋိသန္ဓိဒါ။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင် တတ်သည်ဖြစ်၍-အသီးသီး သိတတ်- အမျိုးမျိုးကွဲပြား-သော ပဋိသန္ဓိဒါ။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂ-ပဋိသန္ဓိဒါယ ဝသီဘာဝဋ္ဌေန ဟေတ္ထာဂိ။ ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါယ ဝသီဘာဝပ္ပတ္တာနမ္ပိ ဟေတ္ထာဂိ။ ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါယ ဝသီဘာဝဋ္ဌံ ဗုဒ္ဓန္တိ ဟေတ္ထာဂိ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄ - ၅။ မူလပဋိသန္ဓိဒါ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄) လည်းကြည့်။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါပါပနဋ္ဌ (ပု) [ဝေါသ(သ)ဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါ + ပါပန + အတ္ထ] ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါသို့ ရောက်စေတတ်သော အနက်သဘော။ ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါပါပနဋ္ဌေန ဟေတ္ထာဂိ။ ဝေါသဂ္ဂပဋိသန္ဓိဒါပါပနဋ္ဌံ ဗုဒ္ဓန္တိ ဟေတ္ထာဂိ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပဒ (န) [ဝေါသ(သ)ဂ္ဂ + ပဒ] ဝေါဿဂ္ဂ - ဟူသော - ပုဒ်။ ပုတ္ထေ ဝေါဿဂ္ဂပဒသ္မေဝ အတ္ထဿ ဝုတ္တတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပမာဒ (ပု) [ဝေါသ(သ)ဂ္ဂ + ပမာဒ] (က) စွန့်လွှတ်-သတိကင်း-သတိလွတ်-ခြင်းဟူသောမေ့လျော့ခြင်း။ (ခ) ကာယဒုစရိုက် သို့ပြေးဝင်ခြင်းဟူသော မေ့လျော့ခြင်း။ (က)(ခ) ပမတ္တော ဝေါဿဂ္ဂပမာဒံ အာပန္နော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [ဝေါသ (သ) ဂ္ဂ + ပရိဂ္ဂဟ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ် - တတ်သည်ဖြစ်၍ သိမ်းဆည်းအပ်သောအနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်ဖြစ်၍ သိမ်းဆည်း အပ်သော အနက်သဘော။(၁)(၂) ဝေါသဂ္ဂပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေန ဟေတ္ထာဂိ။ ဝေါသဂ္ဂပရိဂ္ဂဟဋ္ဌံ ဗုဒ္ဓန္တိ ဟေတ္ထာဂိ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။ မူလပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄) လည်းကြည့်။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂပရိဏာမိ (တိ) [ဝေါသ(သ)ဂ္ဂ+ပရိဏာမိ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း ဟူသော အကျိုးငှာ -ရင့်ဆဲ- ရင့်ပြီး- ဖြစ်သော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်းအကျိုးငှာ-ရင့်ဆဲ-ရင့်ပြီး-ဖြစ်သော။ (၁) (၂) သတိသမ္မောလျှဉ် (သမ္မာသတိ) ဘာဝေတိ --- နိရောဓနိဿိတံ

ဝေါသ(ဿ)ဂ္ဂပရိဏာမိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၉။ မ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ၂။ ၂၀၄။ မ၊ ၃။ ၃၂၃။ သံ၊ ၁။ ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၂၇၂။ အံ၊ ၁။ ၅၄၊ ၃၂၃။ ပဋိသံ။ ၃၉၆။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိန္တိ ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန ဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ ပရိဏမန္တံ (ပရိဏာမိတံ) ပရိဏတဥ္စ ပရိပစ္စန္တံ (ပရိပစ္စိတံ) ပရိပက္ကဥ္စာတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ အယဉ္ဉိ ------- ဘိက္ခု ယထာ သတိသမ္ပဇ္ဇဂေါ် ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဒန-ဝေါဿဂ္ဂတ္ထဥ္စ ပရိပစ္စတိ၊ ယထာ စ ပရိပက္ကော ဟောတိ၊ တထာ နံ ဘာဝေတီတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၈၉။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၆။ အံ ၊၄၊ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၆။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၀-၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၈)။ ဝေါသ(ဿ)ဂ္ဂ (၈) (၉) လည်းကြည့်။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂပရိပါကဌ (ပု)

[ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂ + ပရိပါက + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့် - စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သည်ဖြစ်၍-ရင့်-ကျက်-စေတတ်သောအနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်ဖြစ်၍-ရင့်-ကျက်-စေတတ်သောအနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂပရိ-ပါကဌေန ဗောဇ္ဇဂ်။ ဝေါသဂ္ဂပရိပါကဌံ ဗုဇ္ဇန္တီတိ ဗောဇ္ဇဂ်။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။ နိဌံ ပါပုဏနဝသေန ပရိပါကဌေန။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၄။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂပရိပူရဏဌ (ပု)

[ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂ + ပရိပူရဏ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ် - တတ်သည်ဖြစ်၍ ပြည့်စေတတ်သော အနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်ဖြစ်၍ ပြည့်စေတတ်သောအနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂပရိပူရဏဌေန ဗောဇ္ဇဂ်။ ဝေါသဂ္ဂပရိပူရဏဌံ ဗုဇ္ဇန္တီတိ ဗောဇ္ဇဂ်။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။၂၀၄။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂပရိဝါရဌ (ပု)

[ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂ + ပရိဝါရ + အတ္ထ] (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်- တတ်သည်ဖြစ်၍ အခြံအရံဖြစ်သော အနက်သဘော။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်တတ်သည်ဖြစ်၍ အခြံအရံဖြစ်သော အနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝေါသဂ္ဂပရိဝါရဌေန ဗောဇ္ဇဂ်။ ဝေါသဂ္ဂပရိဝါရဌံ ဗုဇ္ဇန္တီတိ ဗောဇ္ဇဂ်။ ပဋိသံ။ ၃၀၄-၅။ မူလပရိဝါရတဌ (ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။၂၀၄) လည်းကြည့်။

ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂရတ (တိ) [ဝေါသ(ဿ)ဂ္ဂ + ရတ] စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၌ - မွေ့လျော် - ပျော်မွေ့- သော၊ သူ။ မုတ္တစာဂေါ ပယတပါဏီ ဝေါသ(ဿ)ဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါနသံဝိဘာဂရတော။ သံ၊ ၁။ ၂၃၀။ သံ၊ ၃။ ၃၀၆။ အံ၊ ၁။ ၁၄၉၊ ၂၂၇။ အံ၊ ၂။ ၄၇။ အံ၊ ၃။ ၉၃။ နေတ္တိ။ ၄၈၊ ၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဝေါဿဂ္ဂရတောတိ ဝေါဿဇ္ဇနေ ရတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၇။ ဝေါဿဂ္ဂရတောတိ ဒေယျဓမ္မဿ ပရိစ္စဇနေ အဘိရတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝေါဿဂ္ဂ-ရတောတိ ဝေါဿဂ္ဂသခ်ါတေ စာဂေ ရတော။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၁။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃၀။ ဝေါဿဂ္ဂ-ရတောတိ ဝေါဿဂ္ဂသခ်ါတေ ဒါနေ ရတော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၂။ ဝေါဿဂ္ဂရတောတိ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ ပရိစ္စာဂေါတိ အတ္ထော။ တသ္မိံ ဝေါဿဂ္ဂေ သတတာဘိ-ယောဂဝသေန ရတောတိ ဝေါဿဂ္ဂရတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ပရိစ္စာဂေါတိ ဒေယျဓမ္မ-ပရိစ္စာဂေါတိ အဓိကာရတော ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။

ဝေါသ (သ) ဂွလက္ခဏာ (တိ) | ဝေါသ (သ) ဂွ + လက္ခဏာ | (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ပဋ္ဌသု ကာမဂုဏေသု စိတ္တသ ဝေါသဂွလက္ခဏော ပမာဒေါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၄။

ဝေါသ (သ) ဂွဝစန (န) | ဝေါသ (သ) ဂွ+ ဝစန | (၁) စွန့်လွှတ်-စကားဖြတ်-ကြောင်း-သဒ္ဒါ - (စကား)။ (၂) ဝေါသ (သ) ဂွ-ဟူသော-သဒ္ဒါ။ (၁) ဟန္နာတိ ဝေါသဂွဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။ (၂) ပုဗ္ဗေ ဝေါသဂွ-ဝစနသေဝ အတ္ထသ ဝုတ္တတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။ ဝေါသ (သ) ဂွပဒ-လည်းကြည့်။

ဝေါသ (သ) ဂွဝိဘင် (ပု) | ဝေါသ (သ) ဂွ+ ဝိဘင် | (ကံကြမ္မာ၏) စီရင်ခြင်း-ဖြင့်-သည်-ဝေဘန်အပ်သော။ တေနာပိ ဓမ္မေန နကောစိ ဟီနော၊ ဧဝမိ ဝေါသဂွဝိဘင်မာဟု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၂။ ဝတ္တမာနေ လောကေ ပေါရာဏကဝတ္တံ ဇဟိတွာ ပစ္ဆာ အတ္တနော သမ္မန်တွာ (ပက္ခိန်တွာ) (ကျ၊ က) ကတာနံဝသေန ခတ္တိယာဒယော စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသာ ဇာတာ၊ ဧဝမိ ဝေါသဂွဝိဘင်-မာဟု၊ အတ္တနာ ကတေဟိ ကမ္မဝေါသဂွေဟိ တေသံ သတ္တာနံ ဧကစ္စေ ခတ္တိယာ ဇာတာ ဧကစ္စေ ဗြာဟ္မဏာဒယောတိ ကျမံ ဝိဘာဂံ ကထေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၅။

ဝေါသ (သ) ဂွသဒ္ဒ (ပု) [ဝေါသ (သ) ဂွ+ သဒ္ဒ | ဝေါသ (သ) ဂွ-သဒ္ဒါ။ ဝေါသဂွ-သဒ္ဒေါ ပရိစ္ဆာဂတ္ထော ပက္ခန္ဒနတ္ထော စာတိ ဝေါသဂွသ ဒုဝိဓတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၃။

ဝေါသ (သ) ဂွါနုပ္ပါဒန (န) | ဝေါသ (သ) ဂွ + အနုပ္ပါဒန | (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့-သတိကင်း- သတိလွတ်-ခြင်းကို အားအဆင့်ပေးခြင်း၊ အဖန်ဖန်-အဖန်တလဲလဲ-(စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့-သတိကင်း - သတိလွတ်- ခြင်း။ ကာမဂုဏေသု စိတ္တသ ဝေါသဂွေါ ဝေါသဂွါနုပ္ပါဒနံ ---- အယံ ဝုစ္စတိ ပမာဒေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၃။ စူဠနိ။ ၂၇၊ ၁၉၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ စိတ္တသ ဝေါသဂွေါတိ ကျမေသု ဇတ္တကေသု ဌာနေသု သတိယာ အနိဂ္ဂဟိတွာ စိတ္တသ ဝေါသဇ္ဇနံ၊ သတိဝိရဟောတိ အတ္ထော။ ဝေါသဂွါနုပ္ပါဒနင်္ဂီ ဝေါသဂွသ အနုပ္ပါဒနံ၊ ပုနပ္ပုနံ ဝိသဇ္ဇနင်္ဂီ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။ စိတ္တသ ဝေါသဇ္ဇနင်္ဂီ စိတ္တသ သတိတော မုစ္စနံ ကာယဒုစ္စရိတာဒီသု ပက္ခန္ဒနံ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝေါသဂွါနုပ္ပါဒနင်္ဂီ ဝေါသဂွသ အနု အနု ပဒါနံ၊ ပုနပ္ပုနံ ဝိသဇ္ဇနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ မ၊ ဋီ ၊ ၁။ ၂၀၁)။ (မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၄-၅၅ " ဝေါသဂွါနုပ္ပဒနရသော " ဟူသော ပါဠိ ရှိ၍၊ မဟာနိ။ ၃၃၃။ ကျတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၇၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၅-တို့၌ " ဝေါသဂွါနုပ္ပါဒနံ " ဟုပါဠိရှိသည်။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၃၊ ၃၈၅။ စူဠနိ။ ၂၇၊ ၁၉၁၊ ၂၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။အံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၁၁။တို့၌ကား"ဝေါသ(သ)ဂွါနုပ္ပဒါနံ" ဟု ပါဠိရှိသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။ အဖွင့်များကို ထောက်၍ " အနုပ္ပဒါနံ " ဟူသောပုဒ် ကား (အနု + ပ+ ဒါ + ယု) ဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် " ဝေါသ (သ) ဂွါနုပ္ပဒါနံ " ဟူသောပါဠိသာ သင့်မြတ်သည်)။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂါနုပ္ပါဒနရသ (တိ) | ဝေါသ (သ) ဂ္ဂါနုပ္ပါဒန + ရသ | (က) (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့ -သတိကင်း- သတိလွတ်- ခြင်းကို အားအဆင့်ပေးခြင်းကိစ္စရှိသော။ (ခ) ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့-၌-သို့-ပြေးဝင်ခြင်း, အားအဆင့်ပေးခြင်းကိစ္စရှိသော။ (က) (ခ) ပဌသု ကာမဂုဏေသု စိတ္တဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏော ပမာဒေါ ဝေါဿဂ္ဂါနုပ္ပဒါနရသော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၁။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၅၄။

ဝေါသ (သ) ဂ္ဂါရမ္မဏ (တိ) | ဝေါသ (သ) ဂ္ဂ + အာရမ္မဏ | (၁) (သခ်ါရတရားတို့ကို) စွန့်လွှတ် တတ်သော-စွန့်လွှတ်ရာ-နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော။ (နှ) (၂)(သခ်ါရတရားတို့ကို) စွန့်လွှတ်တတ်သော-စွန့်လွှတ်ရာ-နိဗ္ဗာန်ဟူသောအာရုံ။ (၁) ဝေါသ (သ)ဂ္ဂါ-ရမ္မဏတာ (ပဋိသံ။ ၂၈၇) တိ ဧတ္ထ ဝေါသဂ္ဂေါ နိဗ္ဗာနံ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ သခ်ံတဝေါသဂ္ဂတော ပရိစ္စာဂတော " ဝေါသဂ္ဂေါ " တိ ဝုတ္တော။ ဝိပဿနာ စ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ နိဗ္ဗာန-နိန္နတာယ အလ္လာသယဝသေန နိဗ္ဗာနေ ပတိဋ္ဌတ္တာ နိဗ္ဗာနပတိဋ္ဌာ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာ။ ပတိဋ္ဌာပိ ဟိ အာလမ္ဗိယတီတိ အာရမ္မဏံ နာမဟောတိ။ နိဗ္ဗာနေ ပတိဋ္ဌဒွေနေဝ နိဗ္ဗာနာ-ရမ္မဏာ ---သမာဓိနိဿိဒ္ဓော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၈-၉။ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ ဝေါဿဂ္ဂါရမ္မဏာတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄)။ (နှ) (၂) ဝေါဿဂ္ဂါရမ္မဏံ ကတွာ (သံ၊ ၃။ ၁၇၃) တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ကတွာ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၈-၉)။

ဝေါသ (သ) ဇ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + တွာ။ ဝေါသ (သ) ဇတိ-မှ။ | စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-၍။ ဝေါဿဇ္ဇ စရေယျ တတ္ထ သော(သံ၊ ၁။ ၁၀၇) တိ သော တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အာလယံ နိကန္တိံ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ ပဟာယ စရေယျ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဧဇံ ဝေါဿဇ္ဇာ (သုတ္တနိ။ ၃၉၅) တိ တဏှံ စဇိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝေါသ (သ) ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၂။ ဗျဝသဇတိ-သံ။ | စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-၏။ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝေါဿဇတိ (ပဋိသံ။ ၁၀၅)တိ နေက္ခမ္မလာဘီ ပုဂ္ဂလော နေက္ခမ္မေန တပ္ပဋိပက္ခံ ကာမစ္ဆန္ဒံ ပရိစ္စဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၀၂။ သတော သမ္မဇာနော အာယုသခ်ါရံ ဩဿဇတိ ---- အာယုသခ်ါရံ ဝိဿဇ္ဇိ ပဇဟိ။ ။ ပ ။ " ဝေါဿဇ္ဇီ " တိပိ ပါဠော။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၉၇-၈။ (-ပဋိသံ။ ၂၂၁။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၅)။

ဝေါသ (သ) ဇန (နှ) | ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + ယု။ ဗျဝသဇန-သံ။ ဝေါသိရဏ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်း။ (၃) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ (၄) စွန့်လွှတ်-အားလပ်ခွင့်ပေး-ခြင်း။ (၅) (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့-သတိကင်း-သတိလွတ်-ခြင်း။ (၆) (က) လွှတ်-စွန့်လွှတ်- ခြင်း၊ ခြေကို အောက်သို့-လွှတ်-ချ-ခြင်း။ (ခ) လွှတ်-စွန့်လွှတ်-ရာ၊ ခြေကို အောက်သို့- လွှတ် - ချ - ရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၇) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကြောင်း (စေတနာ)။ (၁) (ကိလေသာနှင့်ခန္ဓာတို့ကို) စွန့် -စွန့်လွှတ် -ပယ် -ခြင်း။ (၂) (နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်း။ ဝေါဿဂ္ဂပရိ-ဏာမိန္တိ ဝေါဿဇ္ဇနဝသေန ပရိဏာမိတံ ပရိစ္စဇနဝသေန စေဝ ပက္ခန္ဒနဝသေန စ

ပရိဏာမနသီလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ ဝေါဿဇ္ဇနဉိ ပဟာနံ ဝိဿဋ္ဌဘာဝေန နိရာသင်္ကပဝတ္တိ စ --------- မဂ္ဂက္ခဏေ အာရမ္မဏကရဏေန ဝိဿဋ္ဌသဘာဝတာ ဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ ၊၁။ ၁၇၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။ ဝေါဿဇ္ဇနံ ပဟာနံ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဝါ ဝိဿဋ္ဌသဘာဝေါ နိရာသင်္ကာ-နုပ္ပဝေသောတိ အာဟ " ဝေါဿဂ္ဂသဒ္ဒေါ ။ ပ ။ ဒုဝိဓတာ ဝုတ္တာ " တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀)။ (၃) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဝေါဿဂ္ဂရတောတိ ဝေါဿဇ္ဇနေ ရတော။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၁၇။ ဝေါဿဂ္ဂရတောတိ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ ပရိစ္စာဂေါတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ပရိစ္စာဂေါတိ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေါတိ အဓိကာရတော ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉)။ (၄) စွန့်လွှတ်-အားလပ်ခွင့်ပေး-ခြင်း။ သမယေ ဝေါဿဂ္ဂေနာတိ နိစ္စသမယေ စ ကာလသမယေ စ ဝေါဿဇ္ဇနေန။ နိစ္စသမယေ ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ သကလဒိဝသံ ကမ္မံ ကရောန္တာ ကိလမန္တိ။ တသ္မာ ယထာ နကိလမန္တိ။ ဧဝံ ဝေလံ ဥတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၉။ ဝေါဿဇ္ဇနေနာတိ ကမ္မကရဏတော ဝိဿဇ္ဇနေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ (၅) (စိတ်ကို) စွန့်လွှတ်-မေ့လျော့-သတိကင်း- သတိလွတ်-ခြင်း။ ဝေါသ (ဿ) ဂ္ဂ (၄) ကြည့်။

(၆) (က) လွှတ်-စွန့်လွှတ်-ခြေကိုအောက်သို့ချ-ခြင်း။ (ခ) လွှတ်- စွန့်လွှတ်- ခြေကိုအောက်သို့ချ-ရာ(ခဏ, ကာလ)။ဝီတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝေါဿဇ္ဇနံ၊ ဝေါဿဇ္ဇနေ ပဝတ္တာ သန္ဓိကွေပနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၂၆၅။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၉၁။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၅၅။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၃၃၉။ ဝေါဿဇ္ဇနဥ္စေတ္ထေ ပါဒဿ ဩနာမ-နဝသေန ဝေါဿဂ္ဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၁။ ဝေါဿဇ္ဇနန္တိ တထာ ပရပါဒံ ဝီတိသာရေတွာ ဘူမိယံ နိက္ခိပနတ္ထံ ဝေါဿဇ္ဇနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။ တတော ဧကပဒဝါရံ ---- ဝေါဿဇ္ဇန-သန္ဓိကွေပနသန္ဓိရုမ္ဘနဝသေန ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကရောတိ။ တတ္ထ ------ ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ ပါဒဿ ဟေဋ္ဌာ ဩရောပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆-၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၉)။ (မှတ်ချက်။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇-၌ ဝေါဿဇ္ဇနန္တိ ဘူမိယံ နိက္ခိပနတ္ထံ အဝေါဿဇ္ဇနံ- ဟု ပါဌ်ရှိ၏။ သို့သော် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၇-၌ "ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ ပါဒဿ ဟေဋ္ဌာ ဩရောပနံ " ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း, သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၁-၌ " ဝေါဿဇ္ဇနဥ္စေတ္ထ ပါဒဿ ဩနာမ-နဝသေန ဝေါဿဂ္ဂေါ " ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇-၌ "ဝေါဿဇ္ဇနံ"ဟု ပါဌ်ရှိရမည်။ "အဝေါဿဇ္ဇနံ" ဟု မရှိရ)။ (၇) စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကြောင်း (စေတနာ)။ ဒါနဝတ္ထု-သခ်ါတဿ ဒါနဿ ဥပသဂ္ဂေါ ဝေါဿဇ္ဇနံ ဒါနုပသဂ္ဂေါ၊ ဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂစေတနာ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၇၅။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇန + အတ္ထ] စွန့်လွှတ်ခြင်းဟူသော အနက်-သဘော။ ဝေါသဇ္ဇနဋ္ဌေန ဝေါသဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၀၆။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + အန္တ] စွန့်လွှတ်-ပယ်-တတ်သော၊ သူ။ ဝေါသဇ္ဇန္တော ဝိဝဋ္ဌတီတိ ဝိမောက္ခ-ဝိဝဋ္ဌော (ပဋိသံ။ ၁၀၆) တိ ယသ္မာ ယောဂီ နေက္ခမ္မာဒီဟိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒီနိ ဝေါသဇ္ဇန္တော

----- တသွာ တံ ဉာဏံ ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋော နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇိ (ကြို) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + ဤ] စွန့်လွှတ်-ပယ်-ပြီ။ သတော သမ္ပဇာနော အာယုသခ်ါရံ ဩဿဇီတိ ---- အာယုသခ်ါရံ ဝိဿဇိ ပဇဟိ ။ ပ ။ " ဝေါဿဇ္ဇိ "တိပိ ပါဌော။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၉၇-၈။ တဒါ ဝိပဿီ ဘဂဝါ အာယုသခ်ါရံ ဝေါဿဇ္ဇိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + တ။ ဝျဝသပ-သံ။ ဝေါသဋ္ဌ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] စွန့်လွှတ်-ပယ်-အပ်ပြီးသော။ ဝေါသဇ္ဇိတတ္တာ တတော နိရုဇ္ဈန္တိ။ ပဋိသံ။ ၂၂၀။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + တွာ] စွန့်-စွန့်လွှတ်-ကောင်းစွာ စွန့်လွှတ်-ပယ်-၍။ ဝေါသဇ္ဇိတွာ ဝါ (မဟာနိ။ ၇၆) တိ သမ္မာ ဝိဿဇ္ဇိတွာ ဝါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၄။ ဂန္ဆေ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ (မဟာနိ။ ၂၅၆) အဘိဇ္ဈာဒိကေ ဂန္ဆေ စဇိတွာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၅။ ဝေါဿဇ္ဇ စရေယျ တတ္ထ သောတိ သော တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ---- ဝေါဿဇ္ဇိတွာ ပဟာယ စရေယျ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၉။ (-စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၂၅)။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇီယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + ယ + တေ] စွန့်လွှတ် အပ်၏။ ဝေါဿဇ္ဇီယတိ သခ်ါရဂတံ ဧတသ္မိံ အဓိဂတေတိ ဝေါဿဂ္ဂေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၈။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇေတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + တွာ] ဝေါသဇ္ဇိတွာ-ကြည့်။ ဝိသဇ္ဇာတိ သင်္ဂေ ဝေါသဇ္ဇေတွာ ဝါ ဝိသဇ္ဇ။ စူဋ္ဌနိ။ ၈၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇)။

ဝေါသ (ဿ) ဇ္ဇေန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + အန္တ] ဝေါသဇ္ဇန္တ - ကြည့်။ ဘရိယံ သမ္မာနေန္တော ------- ဣဿရိယံ ဝေါဿဇ္ဇေန္တော အလင်္ကာရံ အနုပ္ပဒေန္တော ဒါရေသု ဓမ္မံ စရတိ နာမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၁။

ဝေါသဒ္ဒ (ပု) [ဝေါ + သဒ္ဒ] ဝေါ-သဒ္ဒါ။ ဝေါတိ အယံ ဝေါ-သဒ္ဒေါ ပစ္စတ္တဥပယောဂ-ကရဏသမ္ပဒါနသာမိဝစနပဒပူရဏေသု ဒိဿတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀)။

ဝေါသာဋိတက (နာ) [ဝိ + အဝ + သဋ္ဌ + တ = ဝေါသာဋိတ + က။ ဝေါသဋ္ဌ + ဣက= ဝေါသဋ္ဌိက=ဝေါသာဋိတက။(ဝေါသဖု-သံ။)။] (သုသာန် စသည်တို့၌) စွန့်လွှတ်- စွန့်ပစ်-အပ်သော။ ဝေါသာဋိတကာနိ ဝုစ္စန္တိ တေသံ အတ္ထာယ သုသာနာဒီသု ဆဋ္ဌိတကာနိ ခါဒနီယဘောဇနီယာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၈။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၈၅)။

ဝေါသာန (နာ) [အဝ + သော + ယု။ ဝ-အာဂုမ်။ ပါ၊ ၇။ ၄၊ ၄၁။ ခီရတရဏိနီ၊ ၄။ ၃၅-ဖြင့် သော-အစိတ် ဩ-ကို အာ-ပြု။ ဝျဝသာန-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (၁) (ဤမျှ ဖြင့် တော်လောက်ပြီဟု) တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-ရပ်တန့် - ပြီးဆုံး - ခြင်း။ (၂) ကင်းခြင်း။ (၃) အဆုံး၊ အဆုံးဖြစ်သော (က) အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်။ (၁) ယာဝကီဝဥ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ------ အန္တရာ ဝေါသာနံ အာပဇ္ဇိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဝေါသာနန္တိ ပရိနိဋ္ဌိတဘာဝံ "အလမေတ္တာဝတာ"တိ ဩသက္ကနံ ဋ္ဌိတကိစ္စံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၁။ ဝေါသာနံ အာပဇ္ဇေယျာ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၇) တိ ---- သင်္ကောစံ အာပဇ္ဇေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆။ မ၊ ၁။ ၂၅၁။ အံ၊ ၃။ ၃၈၂။

ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၆။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၁)။ (၂) ဝေါသာန် အာပါဒီ (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆။ ကြတိဝုတ်။ ၂၅၃) အကတ-ကိစ္စော၀ သမာနော ---- သမဏမဟ္မတော ဝိဂမံ အာပဇ္ဇိ။ ကြတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၈။ (၃) (က) သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာန်၊ တမဟံ ပြူမိ ဗြာဟ္မဏ်။ ဓမ္မ။ ၇၄။ တမဟံ သဗ္ဗေသံ ကိလေသာန် ဝေါသာန် အရဟတ္တ-မဂ္ဂဉာဏ် ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုတ္ထဘာဝေန သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာန် ဗြာဟ္မဏ် ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၄၅၄။ (ခ) ယာယ ဝေါသာန် ကြမာဓိဂစ္ဆတိ (မ၊ ၂။ ၂၆၁) တိ ယာယ ပညာယ ကြမသို့ လောကေ သဗ္ဗကိစ္စဝေါသာန် အရဟတ္တံ အဓိဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၂။ ဝေါသာနန္တိ နိဋ္ဌ၊ ပရိယောသာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၆။ (-မ၊ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅)။ (၈) ယာယ ဝေါသာန'မိစ'ဓိဂစ္ဆတိ (ထေရ။ ၃၂၇) တိ ------- ယာယ ပညာယ ဝေါသာန် ဘ၀ဿ ပရိယောသာနဘူတံ နိဗ္ဗာန် အဓိဂစ္ဆတိ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၈။ ဝေါသာန၀တ, ဝေါသာနပတ္တ-တို့လည်းကြည့်။

ဝေါသာနဂတ (တိ) [ဝေါသာန + ဂတ] (မဂ်ဖြင့်) အဆုံး-အဆုံးဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်-သို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဝေါသာနဂတော ----- နိဗ္ဗာနဂတော။ မဟာနိ။ ၁၆။ ဝေါသာန-ဂတောတိ မဂ္ဂေန အ၀သာနံ ဂတော။ မဟာနိ၊ ၌။ ၇၁။

ဝေါသာနဂမန (နာ) [ဝေါသာန + ဂမန] ဆုတ်နစ်-ပြီးဆုံး-ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ အန္တရာ ဝေါသာနဂမနံ ခေါ ပန တထာဂတပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မဝိနယေ ပရိဟာနမေတံ။ အံ၊ ၃။ ၃၈၂။ ၃၈၈။

ဝေါသာနပိဏ္ဍ (ပု) [ဝေါသာန + ပိဏ္ဍ] အဆုံးဖြစ်သော ထမင်းလုတ်။ ရညော ဘုဉ္ဇနဌာနေ ၌တွာ ပဌမပိဏ္ဍာဒီသုပိ အ၀တ္တာ ဝေါသာနပိဏ္ဍေ ဂဟိတေ ၀ဒေယျာသိ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၀။

ဝေါသာနပတ္တ (တိ) [ဝေါသာန + ပတ္တ] (ဖိုလ်ဖြင့်) အဆုံး - အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်-သို့ ရောက်သော။ ဝေါသာနပတ္တော (မဟာနိ။ ၁၆) တိ ဖလေန အ၀သာနံ ပတ္တော။ မဟာနိ၊ ၌။ ၇၁။ (-မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၁)။

ဝေါသာနပတ္တိ (ထီ) [ဝေါသာန + ပတ္တိ] ပြီးဆုံးခြင်း သို့ရောက်ခြင်း။ အာကာသေန ဝါ ဂစ္ဆတော အည် ဝါ ကိစ္စံ ကရောတော ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝေါသာနပတ္တိ ယတ္ထကာမ-၀သာယိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၆။

ဝေါသာနာနာပဇ္ဇနဝိရိယ (န) [ဝေါသာန + အနာပဇ္ဇန + ဝိရိယ] ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်သော-အားထုတ်မှု- လုလ္လ- ဝိရိယ။ အန္တရာ ဝေါသာနာနာပဇ္ဇနဝိရိယံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၉။

ဝေါသာပေသိ (ကာ၊ ကြီ) [အ၀ + သော + ဏာပေ + ဤ] ပြီးဆုံးစေပြီ။ ကြတိ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ ဝေါသာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၄၁။

ဝေါသာသ (နာ) [ဝိ + အ၀ + သာသ (သာသု) + အ] ဝေါသာသသိက္ခာပုဒ် (" ဝေါသာသမာနရူပါ ဌိတာ " ဟု ဟော တော်မူအပ်သောသိက္ခာပုဒ်)။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၆-ကဏ္ဍ။ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၉-၃၀။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၈။ အညာတိကာယ ဝေါသာသံ၊ သေက္ခ

အာရညကေန စ။ ဝိ၊ ၅။ ၄၃။ ဝေါသာသာရညကေန စာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၀) တိ ဝေါသာသမာနရူပါ ဠိတာတိ စ----ဝုတ္တသိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၁၄၇။

ဝေါသာသတိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + သာသ (-သာသု) + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၆။] စီမံ-စီရင်-၏။ သိက္ခမာနာ ဝေါသာသတိ၊ သာမဏေရီ ဝေါသာသတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၁။ ပြာဟ္မဏော ---- ကမ္မန္တံ ဝေါသာသတိ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၂၄-၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၅၆။ ဝဇိရ။ ၃၄၄)။

ဝေါသာသန (တိ) [ဝိ + အဝ + သာသ (-သာသု) + ယု] (၁) စီမံ-စီရင်-တတ်သော၊ သူ။ (နာ) (၂) စီမံ - စီရင် - ရာ (ကာလ)။ (ထိ) (၃) စီမံ-စီရင်-ခြင်း။ (၁) ဝေါသာသနကကြည့်။ (နာ) (၂) ရဇ္ဇကိစ္စဝေါသာသနကာလေ ပန တေ ရညာ ပိယာ, သဟဝတ္ထုနကာ စ ဘဝန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၆။ (ထိ) (၃) အန္တရယရေ အနုညာတပကာရတော အညထာ ဝေါသာသနာ။ ကင်္ခာ။ ၂၇၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃ ။၁၀၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၈)။

ဝေါသာသနက (တိ) [ဝေါသာသန + က] ဝေါသာသန (၁) ကြည့်။ အမာ သဟ ဘဝန္တိ ကိစ္စေသူတိ အမစ္စာ၊ ရဇ္ဇကိစ္စဝေါသာသနကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။

ဝေါသာသန္တ (တိ) [ဝိ + အဝ + သာသ (-သာသု) + အန္တ။ ထိ-၌ ဝေါသာသန္တိ။] စီမံ-စီရင်-သော၊ သူ။ ဝေါသာသန္တိ နာမ ယထာမိတ္တတာ ----“ ဣမ သူပံ ဒေထ ဣမ ဩဒနံ ဒေထာ ” တိ၊ ဧသော ဝေါသာသန္တိ နာမ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိ၊ ၅။ ၄၂။ကင်္ခာ။ ၂၇၃)။

ဝေါသာသမာန (တိ) [ဝိ + အဝ + သာသ (-သာသု) + မာန] စီမံ-စီရင်-သော၊ သူ။ “ ဣမ ပါယာသံ ဒေထ၊ ဣမ သပ္ပိံ ဒေထ၊ ဣမ သက္ခရံ ဒေထာ”တိ ဝေါသာသမာနော ဝိစရတိ။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၂၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀)။

ဝေါသာသမာနရူပ (တိ) [ဝေါသာသမာန + ရူပ] စီမံ-စီရင်-သောသဘောရှိသော၊ သူ။ တတြ စေ သာ ဘိက္ခုနီ ဝေါသာသမာနရူပါ ဠိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၄၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၆)။

ဝေါသိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + သော + တ။ ဝေါသာန-ကြည့်။ ဣဝသိတ-သံ။] ပြီးဆုံးသော၊ အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော။ အဘိညာ ဝေါသိတော (မ၊ ၂။ ၃၄၅) တိ တံ အရဟတ္တံ အဘိဇာနိတ္တာ ဝေါသိတော ဝေါသာနပ္ပတ္တော။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၇၁။ အဘိညာ ဝေါသိတော မုနိ။ ဓမ္မ။ ၇၄။ ဝေါသိတော နိဋ္ဌာနံ ပတ္တော၊ ဝုသိတဝေါသာနံ ဝါ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၄၅၄။ ဝေါသိတော (အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၉) တိ ပရိယောသိတော၊ နိဋ္ဌိတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။ (-သံ၊ ၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။ ၁၆၆။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၈)။

ဝေါသိတ (တိ) [ဝသ + တ-ဝုသိတ + ဏ] သုံး-ကျင့်သုံး-ပြီးသော၊ သူ။ သပ္ပဝေါသိတဝေါသာနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ ဓမ္မ။ ၇၄။ တမဟံ သပ္ပေသံ ကိလေသာနံ ဝေါသာနံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုတ္ထဘာဝေန သပ္ပဝေါသိတဝေါသာနံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၄၅၄။

ဝေါသိတဝေါသာန (တိ) [ဝေါသိတ + ဝေါသာန] အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော ပြီးဆုံးခြင်းရှိသော၊ အလုံးစုံပြီးဆုံးပြီးသော။

ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ အဘိညာတေ ဣမသ္မိညေဝ အတ္တ-ဘာဝေ အဘိဇာနိတ္တာ ဝေါသိတဝေါသာနာ ဟုတ္တာ ---- ပဋိဇာနန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈။ ဝေါသိတဝေါသာနာတိ ကတကရဏီ-ယတာယ သဗ္ဗသော ပရိယောသိတနိဋ္ဌာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။ အဘိညာ ဝေါသိတောတိ ဇာနိတ္တာ ဝေါသိတဝေါသာနော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၂။ ဇာနိတ္တာ ဝေါသိတဝေါသာနောတိ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ စတုသစ္စဓမ္မံ မဂ္ဂဉာဏေန ဇာနိတ္တာ သောဋ္ဌသန္နမ္မိ ကိစ္စာနံ ဝေါသိတဝေါသာနော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝေါသိတသုတကိစ္စ (တိ) [ဝေါသိတ+သုတ+ကိစ္စ] အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သော အကြား အမြင် ကိစ္စရှိသော။ သုတဝါတိ ဝေါသိတ-ကိစ္စတ္တာ ပရမတ္ထိကသုတသမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၇။

ဝေါသ (ပု) [ဝိ + အဝ + အသ + ဏျ။ ဝိ + အသဝ။] ပဏ္ဍုက်၊ နပုန်း၊ မိန်းမလျှာ၊ လိင်မထင်ရှားသောသူ။ ဝသကမ္မံ ဝေါသကမ္မ (ဒီ၊ ၁ ။ ၁၁) နွှိ ဧတ္ထ ဝသောတိ ပုရိသော၊ ဝေါသောတိ ပဏ္ဍကော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၁-၂။ ပုရိသလိင်္ဂတော ဝိရဟေန အဝအသတိ ဟီဋ္ဌိတော ဟုတ္တာ ဘဝတီတိ ဝေါသော။ ------ ဝိဂတော ရာဂသဝေါ ယသာတိ ဝေါသောတိ နိရုတ္တိနယေန ပဒသိဒ္ဓိတိပိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၆။

ဝေါသကမ္မ (နဲ) [ဝေါသ + ကမ္မ] (ယောက်ျားကို) ပဏ္ဍုက်ဖြစ်အောင် ပြုခြင်း။ ဝသကမ္မံ ဝေါသကမ္မန္တိ ဧတ္ထ ---- ဝသသ ဝေါသကရဏံ ဝေါသကမ္မံ၊ တံ ပန ကရောန္တော အစ္ဆန္ဒိကဘာဝမတ္တံ ပါပေတိ၊ နလိင်္ဂ အန္တရဓာပေတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၁-၂။

ဝေါသကရဏ (နဲ) [ဝေါသ + ကရဏ] ဝေါသကမ္မ-ကြည့်။

ဝေါသဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + အဝ + သဇ္ဇ + တ။ ဝေါသဇ္ဇိတ-ကြည့်။] (၁) စွန့်လွှတ်အပ်သော။ (၂) စွန့်လွှတ်- စွန့်ကြ- အပ်သော။ (၁) ဝေါသဋ္ဌစိတ္တ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေါသဋ္ဌကာယ (တိ) [ဝေါသဋ္ဌ + ကာယ။ ဝေါသဇ္ဇိတ-ကြည့်။] စွန့်လွှတ်-စွန့်ကြ-အပ်သော-ခန္ဓာကိုယ်-ရှိသော။ ဝေါသဋ္ဌကာယာ (သံ၊ ၂။ ၂၀၂-၃) တိ အဟိတုဏ္ဍိကပရိဗုဒ္ဓံ အဂဏေတ္တာ ဝိသဋ္ဌကာယာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၀။ ဝိသဋ္ဌကာယာတိ " ယေ စမ္မေန ဝါ ရုဓိရေန ဝါ အဋ္ဌိနာ ဝါ အတ္ထိကာ၊ တေ သဗ္ဗံ ဂဏ္ဍန္တူ " တိ တတ္ထ နိရပေက္ခစိတ္တတာယ အဓိဋ္ဌိတသီလတာယ ပရိစ္စတ္တသရီရာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅။

ဝေါသဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [ဝေါသဋ္ဌ + စိတ္တ] စွန့်လွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသော။ ပမတ္တန္တိ ကာမဂုဏေသု ဝေါသဋ္ဌစိတ္တံ ကုသလ-ဘာဝနာရဟိတံ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၅။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၁၂၆။

ဝေါဟရဏ (နဲ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယု။ ဝျဟရဏ-သံ။] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ပညတ်-ခြင်း။ " ဒတ္တော တိသော " တိအာဒိနာ ဝေါဟရဏံ ပညာပနန္တိ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁။ ဝတ္တမာနသမီပေပိ ပန ဝတ္တမာနံ ဝိယ ဝေါဟရဏံ ယုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉)။

ဝေါဟရတိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ ဝျဟရတိ-သံ။]

၄၆၄၊ ၄၆၆။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၃၊ ၁၉၂-၃)။ (ခ) ဝေါဟရန္တိ (မဟာနိ။ ၃၄) တိ " အနဒ္ဓနိကံ နု စိရဋ္ဌိတိက " န္တိ နာနာဝိဓေန ဗျဝဟရန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၅။ ဝေါဟရတိ (မဟာနိ။ ၅၂)တိ " အရူပလ္လာနံ လာဘီမှိ "တိ ဝါကျဘေဒံ ကရောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၂။ (ဂ) ဘဏေယျ ဒီပေယျ ဝေါဟရေယျ။ မဟာနိ။ ၄၉။ ဝေါဟရေယျ နာနာဝိဓေန ဂဏှာပေယျ " ဟောတိ စ နု စ ဟောတိ"တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၈။ (၃) ဗာရဏသိ ဝေါဟရန္တိ၊ ဗဟုမံသသုရောဒကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဗာရာဏသိန္တိ -------- ဧဝံ ရဋ္ဌဝါသိနော ဗဟုမံသသုရောဒကံ ကတ္တာ ဗာရာဏသိ ဝေါဟရန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၈။ ပဏသီတိ ဝေါဟရသိ အတ္တာနံ ဝိက္ကိဏာသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇)။

ဝေါဟရန္တ (တိ) | ဝိ + အဝ + ဟရ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝေါဟရန္တိ။ | ပြောဆို-မြွက်ဆို- ပြောကြား-ဟောပြော-ပြ-သော၊ သူ။ ဝေါဟရတိ-လည်းကြည့်။ ဝေါဟရန္တော (ဝိ၊ ၅။ ၃၄၉) တိ ကထယန္တော ----- အဌာရသ ဘေဒကရ-ဝတ္ထူနိ ဒီပေန္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၇၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၄။ (-ထေရ။ ၃၄၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၃)။

ဝေါဟရန္တိ (ကြိ) | ဝိ + အဝ + ဟရ + အ + အန္တိ | (၁) ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏။ (၂) (က) ပြောဆို- မြွက်ဆို - ပြောကြား - ပြောဟော - ပြ-ကြား-ကြွေးကြော်-ကုန်၏။ ပညတ်ကုန်၏။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား ပြောဆိုကုန်၏။ (၃) ရောင်းဝယ်ကုန်၏။ ဝေါဟရတိ-လည်းကြည့်။ (၁) ဝေါဟရတိ (၁) ကြည့်။ (၂) (က) (ခ) ဝေါဟရတိ (၂) (က) (ခ) ကြည့်။ (၃) ဝေါဟရတိ (၃) ကြည့်။

(၁) ခေါ်ဝေါ်၏။ (၂) (က) ပြောဆို-မြွက်ဆို-ပြောကြား-ပြောဟော-ပြ-ကြား-ကြွေးကြော်-၏၊ ပညတ်၏။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား ပြောဆို၏။ (ဂ) အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် ယူစေ၏။ (၃) ရောင်းဝယ်၏။ (၁) ဧဝံ မယံ ဝေါဟရိဿာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၅။ ယာဟိ တထာဂတော ဝေါဟရတိ အပရာမသ (ဒီ၊ ၁။ ၁၈၆) န္တိ ယာဟိ လောကသမညာဟိ ---- အပရာမသန္တော ဝေါဟရတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၆။ ဝသလဝါဒေန ဝေါဟရတိ အာလပတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇၃။ တေနေဝ နာမေန ဝေါဟရိသု။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။ အပရဘာဂေ သံကိစ္စောတိ ဝေါဟရိသု။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၃။ (-မ၊ ၂။ ၁၆၈။ သံ၊ ၁။ ၁၄။ အဘိ၊ က။ ၃၀၅။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁၅)။ (၂) (က) အမှာကဉ္စေသော ဘိက္ခု ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ အာဒါယ ဝေါဟရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၈။ ဝေါဟရတိ (ဝိ၊ ၂။ ၁၇၆) တိ ကထေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၈။ ဝိသာရဒေါ သံယမတ္ထေ ဝေါဟရတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၆။ အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရန္တိတိ သုဋ္ဌု ဂဏှိတွာ ဝေါဟရန္တိ " ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညံ "န္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၅။ အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရန္တိတိ သုဋ္ဌု ဂဏှိတွာ ဝေါဟရန္တိ၊ ကထေန္တိ ဒီပေန္တိ ကိတ္တေန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၉။ ဝေါဟရန္တိတိ ယထာဘိနိဝိဋ္ဌံ ဒိဋ္ဌဝါဒံ ပညာပေန္တိ ပရေဟိ ဂါဟေန္တိ ပတိဋ္ဌပေန္တိ။ တေနာဟ " ကထေန္တိ ဒီပေန္တိ ကိတ္တေန္တိ"တိ၊ ဥဋ္ဌေသေန္တိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။ နု စ ဝေါဟရေယျာ (ဝိမာန။ ၁၂၂) တိ မာယာသာဒ္ဒေယျဝသေန ဝစနံ နု နိဒ္ဓာရေယျ။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၃၇။ (-မ၊ ၁။ ၁၈၃။ မ၊ ၃။ ၂၅၃။ အံ ၊၁။ ၇၅၊ ၅၀၈။ အဘိ၊ က။ ၁၇၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။

ဝေါဟရသိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + အ + + သိ] (သင်) ရောင်းဝယ်၏။ ဝေါဟရတိ (၃) ကြည့်။

ဝေါဟရာမိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + အ + မိ] (၁) (ငါ) ခေါ်ဝေါ်၏။ (၂) ပြောဆို၏။ (၃) ရောင်းဝယ်၏။ (၁) ယထာ စ လောကော ဝေါဟရတိ၊ တထေဝ တံ ဝေါဟရာမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ (၂) တံ ဗြူမိ ဥပသန္တောတိ ---- တံ ဗြူမိ တံ ကထေမိ တံ ဘဏာမိ တံ ဒီပယာမိ တံ ဝေါဟရာမိ။ မဟာနိ။ ၁၉၀။ (၃) ယတ္ထ ကာလံ ---- အဘိညာဝိဟာရေ ဝါ အာကခ်န္တော ဝိဟရာမိ စေဝ ဝေါဟရာမိ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉)။

ဝေါဟရိုံသု (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဥံ] ခေါ်ဝေါ်ကုန်ပြီ။ မာဏဝေါတိ ပန တံ တရုဏကာလေ ဝေါဟရိုံသု။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၃)။

ဝေါဟရိ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဤ] ခေါ်ဝေါ်ပြီ။ တံ ပဉ္စသတမတ္တံ ဓနံ အဂ္ဂံ ကတွာ----အမ္ဗကာသီတိ သမညာဝသေန မံ ၄ပေသိ၊ တထာ မံ ဝေါဟရိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၄။

ဝေါဟရိတ (တိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + တ။ ဝျဝဟတ-သံ။] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ပညတ်-အပ်သော။ ယဉ္စ လောကေ ဝုတ္တန္တိ ယံ လောကေ ကထိတံ ဝေါဟရိတံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၅။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၃-၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၁)။

ဝေါဟရိတနယ (ပု) [ဝေါဟရိတ + နယ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ပညတ်-အပ်သော နည်း။ ဒဟရကာလေ ဝေါဟရိတနယေနေဝ ဝေါဟရန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၂။

ဝေါဟရိတပရမတ္ထသစ္စိကဋ္ဌ (ပု) [ဝေါဟရိတ + ပရမတ္ထ + သစ္စိကဋ္ဌ] ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ပညတ် - အပ်သော မဖောက်ပြန်သည့် အနက်သဘော, မှန်သည့် အနက်သဘော။ ဝေါဟရိတပရမတ္ထသစ္စိ-ကဋ္ဌာနဉ္စ ဒွိန္ဓံ သစ္စိကဋ္ဌဘာဝေ ဝုတ္တနယောဝ ဒေါသော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၂။

ဝေါဟရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + တဗ္ဗ။ ဝျဝဟတဝျ-သံ။] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ပညတ် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ နဝေါဟရိတဗ္ဗ (ဝိ၊ ၅။ ၂၂၁) နှိ နကိဉ္စိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၆။ ကထေန္တေန နဒဋ္ဌဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ ဝေါဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၀။ (-နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅)။

ဝေါဟရိတသစ္စိကဋ္ဌ (ပု) [ဝေါဟရိတ + သစ္စိကဋ္ဌ] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို- ပညတ်-အပ်သော ဟုတ်မှန်သည့် အနက်သဘော။ အသစ္စိကဋ္ဌေ ---- ဝဒန္တာနံ ဝေါဟရိတသစ္စိ-ကဋ္ဌဿ အတ္တနာ အဓိပ္ပေတသစ္စိကဋ္ဌတာ နယုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၂။ (-အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၁)။

ဝေါဟရိတုံ (ဗျ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + တုံ] (၁) ခေါ်ဝေါ-ပြောဆို-ခြင်းငှာ။ (၂) ရောင်းဝယ်ခြင်းငှာ။ (၁) အကွေ့ယျန္တိ အကွာတုံ ကထေတုံ ---- ဒီပယိတုံ ဝေါဟရိတုန္တိ နာမံ ဧဝါဝသိဿတိ အကွေ့ယျံ။ မဟာနိ။ ၉၈။ ပဗ္ဗဇိတံ ဒါရုဏကမ္မေန ဥပ္ပန္နနာမံ ဂဟေတွာ ဝေါဟရိတုံ နယုတ္တံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၂။ (-သီ၊ ဋီသစ်၊ ၁။ ၂၉)။ (၂) ယတ္တကံ အဘိညာ-ဝေါဟာရံ ဝေါဟရိတုံ အာကခ်ါမိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၈-၉။

ဝေါဟရိတုကာမ (တိ) [ဝေါဟရတုံ + ကမု + ဏ] ခေါ်ဝေါ်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝေါဟရိတုကာမော ဝေါဟရတီတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၀၅။

ဝေါဟရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + တွာ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-၍။ ဇောတယိတွာ

ဝေါဟရိတွာ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ။ မဟာနိ။ ၁၃၁။ စဝနံ ဝါ ကိစ္စန္တိ တဒဘာဝံ ကိစ္စမိဝ ဝေါဟရိတွာ အစ္စုတိကိစ္စန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၂။

ဝေါဟရိ (ရီ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + တေ။ ဗျဝဟယတေ-သံ။] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်၏။ နာဂဝေါဟာရေန ပနေသ ဝေါဟရိယတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၁။ သော မဟလ္လကကာလေပိ တေနေဝ ဝေါဟာရေန ဝေါဟရိယတိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၇၅။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၂၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀)။

ဝေါဟရိ (ရီ) ယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + အန္တေ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်ကုန်၏။ အနုဂ္ဂိယန္တိတိ ---- ဘဂ္ဂိယန္တိ ဒီပိယန္တိ ဝေါဟရိယန္တိ။ မဟာနိ။ ၃၃၀။ “ စာလာ, ဥပစာလာ, သီသူပစာလာ ” တိ ----- တယော ဒါရကာ ပဗ္ဗဇိတာပိ တထာ ဝေါဟရိယန္တိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၈။ (-ဝဇိရ။ ၄၄၀)။

ဝေါဟရိ(ရီ)ယမာန (တိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + မာန။ ထီ-၌ ဝေါဟရိယမာနာ။] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - အပ်သော။ ပရမတ္ထေ အမုဋ္ဌိတွာ ဝေါဟရိယမာနာ ဝိဟာရမဋ္ဌာဒိကာ ဥပါဒါပညတ္တိ သတ္တ ပညတ္တိဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝေါဟရိယျန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + အန္တေ] ဝေါဟရိယန္တိ-ကြည့်။ စာလာ ဥပစာလာ သီသူပစာလာတိ ------- တယော ဒါရကာ ပဗ္ဗဇိတာပိ တထာ ဝေါဟရိယျန္တိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၅။

ဝေါဟရိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဿာမ] (ငါတို့) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကုန်-လတ္တံ့ - အံ့ - လိမ့်မည်။ ဧဝံ မယံ ဝေါဟရိဿာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၅။

ဝေါဟရိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + တေ] ဝေါဟရိယတိ-ကြည့်။

ဝေါဟရိယိတ္ထ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ယ + အာ။ ကစ္စညး။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄စစ-ဖြင့် အာ-ကို တ္ထ-ပြု။] ခေါ်ဝေါ်အပ်ပြီ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာ ဝဓုမာတာတိ ဝေါဟရိယိတ္ထ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၁၇၇။ (-ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၀စ)။

ဝေါဟရေယျံ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဧယျံ] (ငါ) ပြောဆိုရာ၏။ အဟံ စေဝ ------- အပဿန္တော ဧကံသေန အာဒါယ ဝေါဟရေယျံ။ မ၊ ၂။ ၇၃၊ ၁၆၆-၇။

ဝေါဟရေယျ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဧယျ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-မြွက်ဆို-ရာ၏။ ဝေါဟာရမတ္တေန သော ဝေါဟရေယျ။ သံ၊ ၁။ ၁၄။ ဝေါဟရတိ၂ (က) လည်းကြည့်။

ဝေါဟရေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဧယျုံ] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - ကုန်ရာ၏။ ယေန (နံ) ဝဒေယျုံ၊ ကထေယျုံ၊ ဒီပေယျုံ၊ ဝေါဟရေယျုံ။ မဟာနိ။ ၁၉၂။ စူဠနိ။ ၁၁၁။

ဝေါဟာရ (ပု) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဏ။ နိ်တိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ ဝိသေသေန သတ္တာနံ မနံ အဝဟရတီတိ ဝေါဟာရော၊ ပညတ္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၉။ ဝေါဟရန္တိ ဧတေနာတိ ဝေါဟာရော၊ ပညတ္တိယေဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၇-စ။ ဝေါဟရီယတီတိ ဝေါဟာရော။ ရူ။ ၅၉၇။ ဝေါဟရီယတေတိ ဝေါဟာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၅။ ဝိရုဒ္ဓံ ကတ္တာ အဝဟရတိ ဝဒတိ ယန္တိ ဝေါဟာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၇၇။ ဝေါဟရိတဗ္ဗော ကထေတဗ္ဗောတိ ဝေါဟာရော။ မဏိမ၌။ ၁။ ၄၀၃။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁)။ ဝေါဟာရအတ္ထုဒ္ဒါရ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဥဒါန၊ ဋ။

၃၀၂။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၁။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၆၃။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂-၃-ကြည့်။ ဗျဝဟာရ-သံ။ ဝေါဟာရ-ပြာ။]

(၁) ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း။ (၂) ခိုက်ရန်ဖြစ်-ငြင်းခုံ-ခြင်း။ (ဆိုခြင်း။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂။ သျ၊ စံ)။ (၃) အနရိယဝေါဟာရစတုက္က, အရိယဝေါဟာရစတုက္က။ (၄) (က) ပြောဆို-ဟောကြား-အပ်သော စကား၊ ဘာသာစကား။ (ခ) စောဒနာစကား။ (ဂ) (၁၈)ပါးသော ဘေဒကရဝတ္ထုကိုပြ သောစကား။ (ဃ) ချစ်ခင်ဘွယ်- ပြောဆို- ဟော-ကြောင်း-စကား-သဒ္ဒါ။ (င) (အနက်ကို) ဟောတတ်သောသဒ္ဒါ။ (၅) (သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို) အထူးအားဖြင့် ဆောင်တတ်သော ပညတ်၊ အတ္ထပညတ်။ (၆) ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို- အပ်- ကြောင်းဖြစ်-သော-အမည်-နာမည်-ပညတ်၊ နာမပညတ်, သဒ္ဒပညတ်။ (၇) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကြောင်း (က) အမည်အနွယ် စသည်။ (ခ) စေတနာ။

(၈) (က) ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ခြင်း။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ပညတ်-သိစေ-ခြင်း။ (၉) တင်စားခြင်း၊ တင်စား၍-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။ (၁၀) ထင်စွာပြုခြင်း။ (၁၁) ရဟန်းတို့၏ကပ်ပြုခြင်း။ (၁၂) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (၁၃) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-တတ်သော၊ လှယ်၊ လဲလှယ်-ဖလှယ်-၍ သုံးဆောင်တတ်သော။ (၁၄) သင်-သင်ယူ-သင်ကြား-ခြင်း။ (ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၄၇၇။ ဝတ္ထု။ သျ။ ညောင်။) (၁၅) အထူးထူးသော ဘေးရန်။ (ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၂၇၆။ ဝတ္ထု၊ သျ။ ညောင်။) (၁၆) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ရာ-ကြောင်း-ဒဏ္ဍနီတိ ကျမ်း။ (၁၇) ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ရာ (ကာလ)။ (၁၈) ရောင်းဝယ် - ကုန်သွယ်- ရာ (အခါ)။

(၁) ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း။ ရဇတံ နာမ ကဟာပဏော ----- ဇတုမာသကော၊ ယေ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၅။ ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု၊ ဝေါဟာရံ ဥပဇီဝတိ။ မ၊ ၂။ ၄၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၇၅။ ဝေါဟာရန္တိ ဝဏ္ဏံ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၇။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၃၉၊ ၂၆၉။ ကခ်ီ။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၇၆။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၇။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၃၆။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၇၇)။

(၂) ခိုက်ရန်ဖြစ်-ငြင်းခုံ-ခြင်း။ (ဆိုခြင်း။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂။ သျ၊ စံ)။ ယံ တတ္ထ ဘဏ္ဍနံ ကလဟော ------- ဝေါဟာရော၊ မေဓံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂၊ ၂၁၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၃၊ ၂၇၀။ ဝိပစ္စတာယ ဝေါဟာရောတိ စိတ္တဒုက္ခတ္ထံ ဝေါဟာရော၊ ဖရုသဝစနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၆၊ ၄။ ၃၉။ ဖရုသဝစနန္တိ ကွမိနာ ဝေါဟာရသဒ္ဒေါ ဝစနပရိယာယောတိ ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၂။ (၃) အနရိယဝေါဟာရစတုက္က, အရိယဝေါဟာရစတုက္က။ ဝေါဟာရာ စတုရော တထာ။ ဝိ၅။ ၂၂၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၂၄-၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၃-၄။ မ၊ ၃။ ၇၉။ အံ၊ ၁။ ၅၆၈)။

(၄) (က) ပြောဆို-ဟောကြား-အပ်သော-စကား၊ ဘာသာစကား။ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဝေါဟာရော လောကုတ္တရောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၁၆၉။ သကာယ နိရုတ္တိယာတိ ဧတ္ထ သကာ နိရုတ္တိ နာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဝုတ္တပ္ပကာရော မာဂဓိကော ဝေါဟာရော။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၆။ သဟသာ ဝေါဟာရံ ပဓာရေသီ (ဝိ၊ ၅။ ၂၇၉) တိ ယော ဧတေသံ သဟသာ ဝေါဟာရော ဟောတိ၊ သဟသာ ဘာသိတံ၊ တံ မာ ပဓာရေသိ မာ ဂဏှိတ္ထ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၂၀၁။ အရိယာနဉ္စိ ဝေါဟာရော ဖရုသောပိ သမာနော စေတနာယ အဖရု-သဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓေါ၀။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၁၆။

(၆) ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို-အပ်- ကြောင်းဖြစ်-သော-အမည်-နာမည်-ပညတ်၊ နာမပညတ်, သဒ္ဒပညတ်။ ယာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော ---- အဘိလာပေါ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၅၆။ ဝေါဟရိ-ယတိတိ ဝေါဟာရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၀။ ပုရိသောတိ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော---အဘိလာပေါ။ မဟာနိ။ ၉၆။ (-၁၄၄၊ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၂၄၊ ၄၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၄)။

(၇) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကြောင်း (က) အမည် အနွယ်စသည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနမိ ဟိ သဗ္ဗညု-တညာဏော ယာထာဝသန်ဋ္ဌာနာဘာဝတော ဝေါဟာရဝသေန ကင်္ခါ နာမ ဟောတိယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ သဗ္ဗေသံ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ သစ္ဆာဘိသမယဝသေန ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဝုတ္တံ " ဝေါဟာရဝသေနာ " တိ၊ နာမဂေါတ္တာဒိ-ဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။

(ခ) စေတနာ။ အဋ္ဌ အရိယဝေါဟာရော အဋ္ဌ အနရိယဝေါဟာရောတိ အယံ စေတနာ ဝေါဟာရော နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈။ ယာထာ-ဝတော အယာထာဝတော စ ဝေါဟရတိ စေတနာတိ ဝေါဟာရော၊ စေတနာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁။ အနရိယဝေါဟာရာ (အံ၊ ၃။ ၁၂၇) တိ န အရိယကထာ သဒေါသကထာ။ ယာဟိ စေတနာဟိ တေ ဝေါဟာရေ ဝေါဟရန္တိ၊ တာသံ စေတံ နာမံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။

(၈) (က) ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - ခြင်း။ ခန္ဓေသု ပန ဘိဇ္ဈမာနေသု သတ္တော မရတိ၊ ဘိန္နေသု မတောတိ ဝေါဟာရော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂ ၁၈။ ဝေါဟာရဿာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄) တိ ဝေါဟရဏမတ္တဿ။

(ခ) စောဒနာစကား။ အဋ္ဌကထာသု ပန ဝုတ္တံ ----- ကေစိ ဝေါဟာရံ ကေစိ ပဏ္ဏတ္တိန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဝေါဟာရန္တိ စောဒနာဝသပ္ပ-ဝတ္တဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၉။ (၈) (၁၈) ပါးသောဘေဒကရဝတ္ထုကို ပြသောစကား။ ဝေါဟာရေနာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃) တိ တာဟိ တာဟိ ဥပပတ္တိဟိ " အဓမ္မံ ဓမ္မော " တိအာဒိအဋ္ဌာရသဘေဒကရဝတ္ထု-ဒီပကေန ဝေါဟာရေန။ သာရတ္ထ ၊၂။ ၃၆၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၃-၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၂)။ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဝေါဟာရော လောကုတ္တရောတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၆၉။ တတ္ထ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ လောကုတ္တရေန ဝေါဟာရေန ဝေါဟရတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ (ဃ) ချစ်ခင်ဘွယ်ပြော ဆိုကြောင်း - စကား - သဒ္ဒါ။ ပါဠိယေက္ကော ဝေါဟာရော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁) တိ အာဝေ-ဏိကော ဝိယသမုဒါဟာရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၆။ (၉) အနက်ကိုဟောတတ်သောသဒ္ဒါ။ နိရုတ္တိယာ စ ကုသလောတိ " ရုက္ခော ပဒေါ ကုမ္ဘော မာလာ စိတ္တ " နိ္တအာဒိသု ဝေါဟာရေသု ဆေကော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။

(၅) (သတ္တဝါတို့၏စိတ်ကို) အထူးအား ဖြင့် ဆောင်တတ်သောပညတ်၊ အတ္ထပညတ်။ ပါဏောတိ စေတ္ထ ဝေါဟာရတော သတ္တော၊ ပရမတ္ထတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။ ကင်္ခါ။ ၁၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂ ။ ၁၃၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၆၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဝေါဟာရတောတိ ပညတ္တိတော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၁။ ဝေါဟာရတောတိ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓံ ဥပါဒါယ ပညတ္တိမဟတ္တတော။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၀၇။ (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၁)။ (ခ) ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ပညတ်-သိစေ - ခြင်း။ " သခီ၊ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော "တိ အယံ ပက္ကာတ္တိဝေါဟာရော နာမ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈။ " ဒတ္တော တိသော"တိအာဒိနာ ဝေါဟရဏံ ပညာပနန္တိ ပညတ္တိဝေါဟာရော။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၁။ (ဍ) တင်စားခြင်း၊ တင်စား၍ - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို-ခြင်း။ အဘေဒေပိ ဘေဒမိဝ ဝေါဟာရော လောကေ ပါကဋော်တိ ဝုတ္တံ " ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ " တိ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၈။ ဘဝတိ ဟိ အဘိန္နေပိ ဝတ္ထုသ္မိံ တဂ္ဂတ-ဝိသေသာဘာဝတော၀နတ္ထံ ဘိန္နံ ဝိယ ကတွာ ဝေါဟာရော ယထာ " သိလာပုတ္တကဿ သရီရ " န္တိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၂၀။ (-မ၊ ဦ၊ ၃။ ၈၆။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄၂။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၈)။ (၁၀) ထင်စွာပြုခြင်း။ အဋ္ဌကထာသု ပန ဝုတ္တံ " အမိကရဏန္တိ ကေစိ ဂါဟံ ဝဒန္တိ, ----- ကေစိ ဝေါဟာရံ,ကေစိ ပက္ကတ္တ " န္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဝေါဟာရောတိ ဣတော ဧတ္တော စ ဥ တွာ ပကာသနံ။ ဝဇိရ။ ၁၉၈။

(၁၁) ရဟန်းတို့၏ကပ်ပြခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတု " န္တိ ဧဝမာဒိသု ဝေါဟာရော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၉၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၈၆။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၉၀။ (၁၂) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ ဝေါဟာရ' မနုဿသေန္တော၊ ရတိဟီနော တဒန္တရာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဝေါဟာရန္တိ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ရာဇကိစ္စံ ဝေါဟာရံ အနုဿာသေန္တော၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၁၇။ ဝေါဟာရကုသလ (၁) လည်းကြည့်။ (၁၃) ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - တတ်-သော၊ လှယ် - လဲလှယ် - ဖလှယ် - ၍သုံး ဆောင် တတ်သော။ ဝေါဟာရမိတ္တ-ကြည့်။ (၁၄) သင်-သင်ယူ-သင်ကြား-ခြင်း။ (ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇၇။ ဝတ္ထု၊ သျ။ ညောင်။) ဒွေ တယော ဝေါဟာရေ အကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇၇။ (၁၅) အထူးထူးသော ဘေးရန် (ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၇၆။ ဝတ္ထု၊ သျ။ ညောင်။) ဝေါဟာရော တတ္ထ ဂဏှေယျ။ ဝါဏိဇာ ဗျသနီ သိယာ။ဇာ၊ ၂။ ၅၈။ ဝေါဟာရောတိ ဝိစိတြဝေါဟာရော ဟေဋ္ဌာ ကမ္မနကော ဝါဠမဏ္ဍော ဝါ ဥဒက-ရက္ခသော ဝါ အာဝဋ္ဋော ဝါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၇၆။ (၁၆) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ရာ-ကြောင်း-ဒဏ္ဍနီတိကျမ်း။ ဣဒံ ဝေါဟာရေ အဌဝိနိစ္ဆယေ အာဂတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၈။ ဒဏ္ဍနီတိသည်တေ ဝေါဟာရေ နိယုတ္တာတိ ဝေါဟာရိကာ၊ ယေ " ဓမ္မဋ္ဌာ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၃။ (၁၇) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ရာ (ကာလ)။ ဝေါဟာရကာလ - ကြည့်။ (၁၈) ရောင်းဝယ် - ကုန်သွယ် - ရာ (အခါ)။ ဝေါဟာရသမယ-ကြည့်။

ဝေါဟာရက[၁] (ပု) [ဝေါဟာရ + က။ ဗျယဝဟာရက-သံ။] ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း။ ဝေါဟာရကသိဒ္ဓိ-ကြည့်။

ဝေါဟာရက[၂] (တိ) [ဝိ + အဝ + ဟရ + ဏ္ဍု] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-တတ်သော (မိတ်ဆွေ)။ ဝေါဟာရမိတ္တ-ကြည့်။

ဝေါဟာရကထန (န) [ဝေါဟာရ + ကထန] ပြော-ဟော-အပ်သောတရားကို ဟောကြားခြင်း။ ယေ ဝါ ဓမ္မာ ယထာ ဝေါဟရိတဗ္ဗာ၊ တေသု တထာ ဝေါဟာရကထနေန အက္ခာတာရံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝေါဟာရကထာ , (ထီ) [ဝေါဟာရ + ကထာ] (က) (ဘုရားရှင်တို့) ဟောပြော

ရင်းကိုဆို- ရာ- ကြောင်း- ဖြစ်သော စကား။ (ခ) (ဘုရားရှင်တို့) ဟောပြောကြောင်းကို ဆို - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော စကား။ ဝေါဟာရကထာ။ (က) (ခ) အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ။ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၁၆၉-၇၂။ ဣဒါနိ ဝေါဟာရကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝေါဟာရကရဏ (နဲ) [ဝေါဟာရ + ကရဏ] (၁) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း-ကို ပြုခြင်း၊ တရားကို-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (၂) ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။(၁) ဓုတဝါဒီ-ဂုဏေနဂ္ဂေါ၊ အက္ခဒဿော တဝံ မုနေ။ အပ၊ ၁။ ၄၈။ အက္ခဒဿော ဝေါဟာရကရဏေ ပဓာနောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေါဟာရကရဏတ္ထ (ပု) [ဝေါဟာရကရဏ + အတ္ထ] ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်းကို-ပြုခြင်းဟူသော အကျိုး။ တာတာ အဟံ ဝေါဟာရကရဏတ္ထာယ ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝေါဟာရကသိဒ္ဓိ (တိ) [ဝေါဟာရက + သိဒ္ဓိ] ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း-၏-ဖြင့်-ပြီးစီး-အောင်မြင်-ခြင်းရှိသော။ အထ နန္ဒိယော ဝေါဟာရကသိဒ္ဓိ ယထာလာဘော အာဂန္တာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၆။

ဝေါဟာရကာလ (ပု) [ဝေါဟာရ + ကာလ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ရာ-အခါ-ကာလ။ ပုဗ္ဗေ ဒိဋ္ဌဿ ပုန ဝေါဟာရကာလေပိ ပရိကပ္ပေ-တဗ္ဗတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၃။

ဝေါဟာရကုသလ (တိ) [ဝေါဟာရ + ကုသလ] (၁) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊သူ။ (၂) ဝေါဟာရ-ပညတ်-၌- လိမ္မာ- ကျွမ်းကျင်- သော၊ သူ။ (၃)ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ (၄) သင်ယူခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ (၁) ဧတေ အတ္ထေ နိသီဒန္တု၊ ဝေါဟာရကုသလာ တယော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၅)။ (၂) သုတ္တန္တ-ပိဋကံ ဝေါဟာရကုသလေန ဘဂဝတာ ဝေါဟာရဗာဟုလ္လတော ဒေသိတတ္တာ ဝေါဟာရဒေသနာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂။ တသ္မာ ဝေါဟာရ-ကုသလဿ၊ လောကနာထဿ သတ္ထုနော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၃။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၉၊ ၁၁၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၀။ (၃) သော ဝေါဟာရ-ကုသလတာယ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဘဏ္ဍံ ကိဏိတွာ အသုကသ္မိံ ဝိဏ္ဍိဏန္တော ------ သဟဿံ အဘိသံဟရိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၅။ (၄) သော အနုက္ကမေန ဝစနကုသလော ဝေါဟာရကုသလော ယုဝါ အဘိရူပေါ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇၇။

ဝေါဟာရကူဋ (တိ) [ဝေါဟာရ + ကူဋ] ကောက်ကျစ်- စဉ်းလဲ -သော တရား- စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းရှိသော၊ စဉ်းလဲ-ကောက်ကျစ်-သဖြင့် တရားစီရင် ဆုံးဖြတ်တတ်သော၊ သူ။ ဝေါဟာရကူဋာ ဣဓ ပါဋိရူပိကာ (သုတ္တနိ။ ၃၁၆) တိ ဓမ္မဋ္ဌဌာနေ ဌိတာ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ သာမိကေ ပရာဇေန္တာ ကူဋေန ဝေါဟာရေန သမန္နာဂတတ္တာ ဝေါဟာရကူဋာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၅။

ဝေါဟာရဂမနီယ (တိ) [ဝေါဟာရ + ဂမနီယ] ရောင်း-ဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်းသို့-ရောက်စေအပ်သော။ ဣဓ ပန ယံကိဉ္စိ ဝေါဟာရဂမနီယံ ကဟာပဏာဒိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၉။ ကခီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၂၁။

ဝေါဟာရတ္ထ (ပု) [ဝေါဟာရ + အတ္ထ] ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သော သေရိဝနာမကေန ဧကေန လောလ-ကစ္ဆပုဋ္ဌဝါဏိဇေန သဒ္ဓိံ ဝေါဟာရတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၀)။

ဝေါဟာရဒေသနာ (ထီ) [ဝေါဟာရ + ဒေသနာ] ဝေါဟာရဒေသနာ၊ ပညတ်များသောအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဒေသနာ၊ သုတ္တန္တပိဋက။ ဝေါဟာရကုသလ (၂) ကြည့်။

ဝေါဟာရနယ (ပု) [ဝေါဟာရ + နယ] ဝေါဟာရနည်း၊ ဝေါဟာရမျှ ဖြစ်သောနည်း။ ဧတဉ္စ ဒွယံ "ဝေါဟာရနယော, ကမ္မနယော"တိ စ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၃၁။ ဒိသာဘူတဓမ္မာနံ ဝေါလောကယနသမာနယနဘာဝတော ဝေါဟာရဘူတော ကမ္မဘူတော စ နယော၊ န နန္ဒိယာဝဋ္ဌာဒယော ဝိယ အတ္ထဘူတောတိ " ဝေါဟာရနယော, ကမ္မနယော " တိ စ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၄။

ဝေါဟာရနယဒွယ (န) [ဝေါဟာရနယ + ဒွယ] (ဒိသာလောစနနည်း,အင်္ကုသနည်းဟူသော) ဝေါဟာရနည်း နှစ်ပါးအပေါင်း။ ဣတိ တိဏ္ဏံ အတ္ထနယာနံ သိဒ္ဓိယာ ဝေါဟာရနယဒွယမ္ပိ သိဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅။

ဝေါဟာရနာနတ္တ (န) [ဝေါဟာရ + နာနတ္တ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း- ထူးသည်၏ အဖြစ်၊ ဝေါဟာရထူးသည်၏အဖြစ်။ " ဣတ္ထီ "တိ ဝါ " ပုရိသော " တိ ဝါ ဝေါဟရန္တာနံ ဝေါဟာရနာနတ္တံ ----။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၅)။

ဝေါဟာရနာမ (န) [ဝေါဟာရ + နာမ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်-ကြောင်းဖြစ်-သော-အမည် - နာမည်။ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ပန ယဒေတံ " ဣတ္ထီ ပုရိသော " တိ သညက္ခရံ ဝေါဟာရနာမံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၂။အပ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆))။

ဝေါဟာရနိရုတ္တိ (ထီ) [ဝေါဟာရ + နိရုတ္တိ] ဝေါဟာရဟုဆိုအပ်သော နိရုတ္တိ၊ (က) ထိုထို အနက်ကို-ဟော-ထွန်းပြ-တတ်သောသဒ္ဒါ။ (ခ) ပညတ်ဟုဆိုအပ်သောသဒ္ဒါ၊ ပညတ္တိသဒ္ဒါ။(က) န နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တောတိ ဝေါဟာရနိရုတ္တိယံ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တော န ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၁။ ဝေါဟာရနိရုတ္တိယံ သဒ္ဒနိရုတ္တိယံ။ ဝဇိရ။ ၅၅၇။ ဝေါဟာရ-နိရုတ္တိယန္တိ တဿ တဿ အတ္ထဿ ဝါစကသဒ္ဒေ ပဘေဒဂတဉာဏပ္ပတ္တော န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၈။ (ခ) ဝေါဟာရနိရုတ္တိယ (ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၁) နွှိ ပညတ္တိနိရုတ္တိယံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၂၁။

ဝေါဟာရပစ္စယ (ပု) [ဝေါဟာရ + ပစ္စယ] (ဝိညတ်နှင့် - စပ် - ယှဉ် - သော) စကားဟူသော အကြောင်း။ ဆ ဝေါဟာရပစ္စယာ (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၇)တိ ပယုတ္တဝါစာပစ္စယာ ဆ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၁။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၂၇)

ဝေါဟာရပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝေါဟာရ + ပုဂ္ဂလ] ဝေါဟာရမျှဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒိဋ္ဌိယာ ပရိကပ္ပိတပုဂ္ဂလောဝ ပဋိသေဓိတော ---- န ဝေါဟာရပုဂ္ဂလော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝေါဟာရဗာဟုလ္လ (န) [ဝေါဟာရ + ဗာဟုလ္လ] ပညတ် များသည်၏အဖြစ်။ ဝေါဟာရကုသလ (၂) ကြည့်။

ဝေါဟာရဘယ (န) [ဝေါဟာရ + ဘယ] (သူတစ်ပါးတို့) ကဲ့ရဲ့ ပြောဆိုခြင်းဟူသော ဘေး။ တံ ကသ္မာ ဣဓ ဂဟိတန္တိ နယိဒံ

တာဒိသံ ဝေါဟာရဘယာဒိ သန္နာယ ဝုတ္တန္တိ ဒသေတံ့။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဝေါဟာရဘူမိ (ထီ) [ဝေါဟာရ + ဘူမိ] ဝေါဟာရဘံ့၊ ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်သောဘံ့။ ဝေါဟာရဘူမိ, အဓိဂမဘူမိဉ္စ ဧကဗျံ့ ကတွာ အာဟ " ကာမာဝစရာ, လောကုတ္တရာ စ ဘူမိ ဘူမိ " တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝေါဟာရဘေဒ (ပုံ) [ဝေါဟာရ + ဘေဒ] (၁) လောကဝေါဟာရ၏ ပျက်စီးခြင်း၊ လောကဋ္ဌ - ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - ကြောင်း-အမည်ပညတ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ (၂) ဝေါဟာရ အထူးအပြား။ (၁) ဝေါဟာရဘေဒံ အကရောန္တော " အဟံ မမာ" တိ ဝဒေယျ။ " ခန္ဓာဘုဉ္ဇန္တိ----ခန္ဓာနံ စိဝရ " န္တိ ဟိ ဝုတ္တေ ဝေါဟာရဘေဒေါ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၀။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅။) (၂) သန္တာနဿ ဇိဝိတာ ဝေါရောပနတော ဝေါဟာရဘေဒတော သော ဣတ္ထိယာတကော ဝါ ဟောတု ပုရိသ-ယာတကော ဝါ ---- နံ မုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝေါဟာရမတ္တ (ပု၊ နံ) [ဝေါဟာရ + မတ္တ] (၁) ဝေါဟာရမျှ၊ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမျှ။ (၂) ခေါ်ဝေါ်အပ်ကာမျှ။ (၁) ဝေါဟာရမတ္တေနာ (သံ၊ ၁။ ၁၄) တိ ----- တသ္မာ ဧဝံ အဝတွာ လောကဝေါဟာရေန ဝေါဟရတီတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၀။ အညမ္ပိ ဝတ္ထုံ လိဿတိ သိလိဿတိ ဝေါဟာရမတ္တေနေဝ ဤသက် အလ္လီယတီတိ လေသော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၄။ ကခီ။ ၁၄၀။ နာမံ နာမ ဝေါဟာရမတ္တံ၊ နံ တံ ပဏ္ဍိတာ ပမာဏံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၆။ ဝေါဟာရမတ္တော စ သမူဟော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၁၇၁။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၅၈။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၅၇)။ (၂) ကုသလာနိ စ တေန ဒုဋ္ဌာနိတိ ဧတ္ထ ပန ပန ယသ္မာ " ကုသလာနိ " တိ ဝေါဟာရ-မတ္တမေတံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၂။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၂။ ထေရီ၊ ဋ။ ၆၆)။

ဝေါဟာရမတ္တက (တိ) [ဝေါဟာရမတ္တ + က] (က) ဝေါဟာရမျှဖြစ်သော၊ ပြော-ဆို-အပ်ကာမျှဖြစ်သော။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကြောင်း နာမပညတ်မျှ။ (က) ကာလော ဝေါဟာရမတ္တကော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဝေါဟာရမတ္တကာနိ နာမပဏ္ဏတ္တိမတ္တကာနိ ဧတာနိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၉)။

ဝေါဟာရမတ္တပြာဟုဏ (ပု) [ဝေါဟာရမတ္တ + ပြာဟုဏ] ဝေါဟာရ-ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုအပ်ကာ- မျှဖြင့် ဖြစ်သော ပုဏ္ဏား။ ဧဝမ်ဧမေ ဝေါဟာရမတ္တပြာဟုဏော ဒသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၃၆၈။

ဝေါဟာရမတ္တသဒ္ဒါဝ (ပု) [ဝေါဟာရမတ္တ + သဒ္ဒါဝ] ဝေါဟာရမျှဖြင့် ထင်ရှားရှိခြင်း။ ဧဝံ ပန ဝေါဟာရမတ္တ-သဒ္ဒါဝေါ " နိယတော " တိ ဝစနဿ ----- ကာရဏာဘာဝေန ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၉။

ဝေါဟာရမတ္တသမဏ (ပု) [ဝေါဟာရမတ္တ + သမဏ] ဝေါဟာရ-ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုအပ်ကာ - မျှဖြင့်ဖြစ်သော ရဟန်း။ ဝေါဟာရမတ္တသမဏံ နိဒ္ဒိသန္တော အာဟ " ဆဒနံ ကတ္တာနာ " တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝေါဟာရမတ္တသိဒ္ဓ (တိ) [ဝေါဟာရမတ္တ + သိဒ္ဓ] ဝေါဟာရမျှဖြင့်ပြီးသော။ ဣတိ ဝေါဟာရမတ္တသိဒ္ဓံ ပဂ္ဂလံ "ဘာရဟာရော"တိ ကတွာ ဒသေတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၆။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၀)။

ဝေါဟာရမရဏာ (နာ) [ဝေါဟာရ + မရဏာ] ဝေါဟာရ-ပညတ်-အားဖြင့်-သေခြင်း။ ဝေါဟာရမရဏာဝသေန အနေကာသု ဇာတီသု သံသရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၅၄။

ဝေါဟာရမိတ္တ (ပု) [ဝေါဟာရ + မိတ္တ] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - တတ်သော -မိတ်ဆွေ လှယ်- လဲလှယ-ဖလှယ်-၍ သုံးဆောင်သော မိတ်ဆွေ (မိုးထိ၊ သျှ)။ ဝေါဟာရမိတ္တာ (သံ၊ ၌။ ၃၁၆) တိ တံတံဒါနဂ္ဂဟဏာဝသေန ဝေါဟာရကာ မိတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၂။

ဝေါဟာရမိဿက (တိ) [ဝေါဟာရ + မိဿက] (ရှေး၌) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို- အပ်သည်နှင့်-ရောနှော-ရောပြွမ်း-သော။ " စုတိ စဝနတာ " တိအာဒိနာ ပုဗ္ဗေ ဝေါဟာရမိဿကေန နိဒ္ဒဋ္ဌံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဝေါဟာရမုခ (နာ) [ဝေါဟာရ + မုခ] (၁) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း၏-အရိပ်အမြွက်။ (၂) လောကဝေါဟာရကို-အဦး-အစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ (၁) သော မယံ ရာဇာတိ ဝေါဟာရမုခမတ္တမေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။ (၂) ဧတေန လက္ခဏပထဝိယမ္ပိ ဝေါဟာရမုခေနေဝသာ ပဝတ္တတီတိ ဒဿေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ဝေါဟာရလဒ္ဓ (တိ) [ဝေါဟာရ + လဒ္ဓ] ရအပ်သော-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်းရှိသော။ သော " တွံ စိတ္တပရိယာယေန ပန သိယာ ကုသလ" နွှဲအာဒိ ဝေါဟာရလဒ္ဓေါ။ ဝဇိရ။ ၅၅၂။

ဝေါဟာရလေသ (ပု) [ဝေါဟာရ + လေသ] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို-ခြင်း၏-အရိပ်- အမြွက်။ " ဇိဝိတိန္ဒြိယဿ ဥပစ္ဆေဒေါ "တိ ပနေတ္ထ နကောစိ ဝေါဟာရလေသောပိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝေါဟာရဝဂ္ဂ (ပု) [ဝေါဟာရ + ဝဂ္ဂ] ဝေါဟာရဝဂ်၊ ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - ဆုံးဖြတ်-အပ်သော အဆုံးအဖြတ် - စကား - တို့၏-အပေါင်း-အစု၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋကဝ၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ ဥပါလိပဉ္စက။ ၃-ဝဂ်။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၆။ ဝဇိရ။ ၅၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၈။

ဝေါဟာရဝစန (နာ) [ဝေါဟာရ + ဝစန] (လောကဋ္ဌ) ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို- အပ်သော စကား။ (လောကဋ္ဌ) ပြောရိုး-ဆိုစဉ်-ပြောစဉ်-စကား၊ ဥပစာစကား။ အစ္ဆာဒေဿာမီတိ ဝေါဟာရဝစနမေတံ၊ " ဣတ္ထန္နာမဿ ဘိက္ခုနော ဒဿာမီ"တိ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော။ တေနေဝ ပဒဘာဇနေပိ " ဒဿာမိ " တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ ကင်္ခါ။ ၁၆၇-၉။ ဝေါဟာရဝစနန္တိ ဥပစာရဝစနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၈။ ဘဂိနီတိ ဝေါဟာရဝစနမေတံ၊ ဒေဝမိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။ ဝေါဟာရဝစနန္တိ ဘဂဝတော, ဘိက္ခူနဉ္စ ပုရတော ဝတ္တဗ္ဗံ ဥပစာရဝစနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ ကင်္ခါ။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၀)။

ဝေါဟာရဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝေါဟာရ + ဝိနိစ္ဆယ] စိရင်ဆုံးဖြတ်အပ်သော တရား၊ တရားကိုစိရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ---ဒေသကာလ-ကတ္တုဟေတုနိမိတ္တေဟိ ဥပနိဗန္ဓေါ ဝိယ ဝေါဟာရဝိနိစ္ဆယော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅)။

ဝေါဟာရဝိပါက (တိ) [ဝေါဟာရ + ဝိပါက] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို-ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ ဝေါဟာရဝေပက္ကာ-ကြည့်။

ဝေါဟာရဝိသယ (တိ) [ဝေါဟာရ + ဝိသယ] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆိုအပ်သော အနက်လျှင်အရာရှိ သော၊ ပညတ်လျှင်အရာ

ရှိသော။ ဝေါဟာရဝိသယော ဟိ သဒ္ဒေါ နေကန္တပရမတ္ထိကောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၅၂။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၈)။ ဝေါဟာရ-ဝိသယော သဒ္ဒေါ၊ ဘူတာဘူတတ္ထဝါစကော။ ဘေဒစိန္တာ။ ၃၉၄-ဂါထာ။

ဝေါဟာရဝေပက္ကာ (တိ) [ဝေါဟာရ + ဝေပက္ကာ] ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ သညာနံ ဝိပါကော ? ဝေါဟာရဝေပက္ကံ ဘိက္ခဝေ သညံ ဝဒါမိ။ အံ၊ ၂။ ၃၆၁။ အဝိစေတ္ထ ဝေါဟာရဝေပက္ကန္တိ ဝေါဟာရ-ဝိပါကံ။ ကထာသခ်ီတော ဟိ ဝေါဟာရော သညာယ ဝိပါကော နာမ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၅။ ဝိပါကောယေဝ ဝေပက္ကန္တိ အာဟ"ဝေါဟာရ-ဝိပါက " န္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဝေါဟာရသတ္ထ (ပုံ) [ဝေါဟာရ + သတ္ထ] ဝေါဟာရမျှဖြစ်သော သတ္ထဝါ။ သတ္ထောတိ ဝေါဟာရသတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝေါဟာရသန္နိဿယ (တိ) [ဝေါဟာရ + သန္နိဿယ] နာမပညတ်လျှင် မှီရာရှိသော။ သမုဒ္ဒါဒိပဏ္ဏတ္တိသန္နိဿိတတ္တာ ဝေါဟာရ-သန္နိဿယေနေဝ ပဝတ္တတီတိ ကတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝေါဟာရသမယ (ပုံ) [ဝေါဟာရ + သမယ] ရောင်းဝယ်- ကုန်သွယ်- ရာ- အချိန်- အခါ။ သမယညူတိ " အယံ ကသနသမယော ---- အယံ ဝေါဟာရသမယော အယံ ဥပဒ္ဒါန-သမယော" တိ ဇာနေယျ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၀၁။

ဝေါဟာရသမုဒ္ဓေဒ (ပုံ) [ဝေါဟာရ + သမုဒ္ဓေဒ] (၁) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကြောင်း စေတနာကို - ဖြတ် - ဖျက်ဆီး - ပယ်-ခြင်း။ (၂) ဝေါဟာရကို-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပယ်-ခြင်း။ (က) ရောင်းဝယ်- ကုန်သွယ်-ခြင်းကို- ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပယ်-ခြင်း။ (ခ) အမည်-နာမပညတ်-ကို-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပယ်-ခြင်း။ (ဂ) စကားကို-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပယ်-ခြင်း။ (ဃ) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ကြောင်း-စေတနာကို-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပယ်-ခြင်း။ (၁) (၂) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) အဌ ခေါ ဂဟပတိ ဓမ္မာ အရိယဿ ဝိနယေ ဝေါဟာရသမုဒ္ဓေဒါယ သံဝတ္တန္တိ။ မ၊ ၂။ ၂၃။ ဝေါဟာရသမုဒ္ဓေဒါယာတိ ဧတ္ထ ဝေါဟာရောတိ ဗျဝဟာရဝေါဟာရောပိ ပဏ္ဏတ္တိပိ ဝစနမ်ိ စေတနာပိ။ တတ္ထ ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု၊---- " အဌ အရိယ-ဝေါဟာရာ အဌ အနရိယဝေါဟာရာ " တိ အယံ စေတနာဝေါဟာရော နာမ၊ အယမိဓ-ဓိပ္ပေတော။ ယသ္မာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဌာယ ဂိဟီတိ စေတနာ နတ္ထိ ---- ဂိဟီတိ ဗျဝဟာရော နတ္ထိ၊ သမဏောတိ ဝါ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝါ ဗျဝဟာရော ဟောတိ။ တသ္မာ သတ္ထေပေတေ လဒ္ဓန္တိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇-စ။ ဗျဝဟာရောပီတိ ကယဝိက္ကယ-လက္ခဏော သတ္ထောဟာရောပိ ---------- အယမိဓမိပ္ပေတောတိ အယံ စောဒနာ-လက္ခဏော ဝေါဟာရော ဣဓ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အဓိပ္ပေတော၊ သော စ ခေါ သာဝဇ္ဇောဝ သမုဒ္ဓေဒဿ ဣစ္ဆိတတ္တာ။ ဣဒါနိ စတုဋ္ဌမဿပိ ဝေါဟာရဿ ဣဓ သမ္ဘဝံ ဒဿေတုံ " ယသ္မာ ဝါ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁။

ဝေါဟာရသာမည (နာ) [ဝေါဟာရ+သာမည] (သတ္တဝါဟူသော) နာမပညတ် - အမည်-သာမန်-သာမည။ အထ ခေါ ပါဏောတိ ဝေါဟာရသာမညတော အတ္ထုဒ္ဓါရဝသေန " စတသော " တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၅၄၄။

ဝေါဟာရသိဒ္ဓိ (ထိ) | ဝေါဟာရ + သိဒ္ဓိ | (ခေါ်ဝေါ် ကြောင်း) အမည်သညာ - နာမ ပညတ်-၏ ပြီးခြင်း။ ယာ ယာ အနုမတိ ယထာနုမတိ အနုမတိယာ အနုမတိယာ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၅။

ဝေါဟာရသုခ (နာ) | ဝေါဟာရ + သုခ | ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို- ခြင်းငှါ- ချမ်းသာ- လွယ်ကူ-ခြင်း။ ဝေါဟာရသုခတ္ထံ ပနေဝံ ဝုစ္စန္တိ။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၈။

ဝေါဟာရသုခမတ္တ (နာ) | ဝေါဟာရသုခ + မတ္တ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ မယံ့ ရာဇာတိ ဝေါဟာရသုခမတ္တမေဝ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၅၈။

ဝေါဟာရသုခမတ္တက (နာ) | ဝေါဟာရသုခမတ္တ + က | ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်းငှါ-ချမ်းသာ -လွယ်ကူ- ခြင်းမျှ။ မယံ့ ရာဇာတိ ဝေါဟာရသုခမတ္တကမေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁။ မဟာနိ၊ ဋ၊ ၁၈၂။

ဝေါဟာရသုစီ (တိ) | ဝေါဟာရ + သုစိ | တရား စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၌ - သန့်ရှင်း - စင်ကြယ်-သော၊ အဂတိ မလိုက်ဘဲ တရားနှင့် အညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်သော၊ သူ။ ဧဝမ်မိ ဝေါဟာရသုစီ အသာဟသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဝေါဟာရသုစိန္တိ ပေါရာဏာကေဟိ ဓမ္မရာဇူဟိ လိခါပေတွာ ဌပိတဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရေ သုစီ၊ အဂတိဂမနံ ပဟာယ ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယ-ကာရကန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၀၁။

ဝေါဟာရာတိသယ (ပု) | ဝေါဟာရ + အတိသယ | ဟောကြား - ပြောဆို-အပ်သော တရားစကား၏ လွန်ကဲခြင်း။ ဓမ္မသဘာဝပုဂ္ဂလဏ္ဍာသယာနုရူပါနုသာသနိ-သခီတေန စ ဝေါဟာရာတိသယေန, ပရမာယ ပညာသရီရပ္ပဘာသခီတာယ ဇုတိယာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝေါဟာရာဓိဋ္ဌာန (တိ) | ဝေါဟာရ + အဓိဋ္ဌာန | နာမပညတ်လျှင်တည်ရာရှိသော။ " ဝစနကဝသေနာ " တိအာဒိနာ ဟိ ပုဂ္ဂလဝသေန စ ဝေါဟာရာဓိဋ္ဌာနာ သဝဏ္ဏနာ ကတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဝေါဟာရာနုဂုဏာ (တိ) | ဝေါဟာရ + အနုဂုဏာ | ပညတ်နှင့် - တူသောဂုဏ်ရှိ-ဂုဏ်ရည်တူ - သော။ သာ စ နေသံ ဝေါဟာရာနုဂုဏာ ဝိဘာဝေတပ္ပတာ အတ္တနော ဒန္ဓပရိဝတ္တိတာယ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၉။

ဝေါဟာရာနုသာရ (ပု) | ဝေါဟာရ + အနုသာရ | ဝေါဟာရ-ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို ခြင်း-သို့-အစဉ်လျှောက်- အစဉ်လိုက်-အစဉ် အောက်မေ့-အာရုံပြု-ခြင်း။ ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာ ဝေါဟာရာနုသာရေနေဝ ပဝတ္တတိတိ အာဟ " ဝေါဟာရမတ္တေနာ " တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝေါဟာရာဘာဝ (ပု) | ဝေါဟာရ + အဘာဝ | ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို - ခြင်း၏-မရှိခြင်း။ အပညတ္တိန္တိ အပညာပနံ၊ " တိတ္တအလာဗု အတ္ထီ "တိ ဝေါဟာရာဘာဝံ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဝေါဟာရိက (ပု) | ဝေါဟာရ + ဏိက။ ဗျဝဟာရိက-သံ၊ သတ္ထတပိဋ္ဌက။ | တရား သူကြီး၊ တရားစီရင် ဆုံးဖြတ်တတ်သော အမတ်ကြီး၊ (က) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၌ယှဉ်သော၊ သူ။ (ခ) တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ် - ရာ - ကြောင်း ဒဏ္ဍနီတိကျမ်း၌ ယှဉ်သော၊ သူ။ (ဂ) (တရားတွေ့သောသူ နှစ်ယောက်တို့၏) စကားကိုသိသော၊ သူ။ (က) (ခ) (ဂ) အထ ခေါ ရာဇာ မာဂဓော သေနိယော ဗိမ္ဗိသာရော ဝေါဟာရိကေ မဟာမတ္တေ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၄။ ပုရာဏ-ဝေါဟာရိကော မဟာမတ္တော (ဝိ၊ ၁။ ၅၅)တိ

ဘိက္ခုဘာဝတော ပုရာဏော ဂိဟိကာလေ ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရေ နိယုတ္တတ္တာ " ဝေါဟာရိကော " တိ သခ်ံ ဂတော မဟာအမစ္စော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။ အတ္တနာ ကိဠိ အဝတ္တာ ဝေါဟာရိကာနံ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဒဏ္ဍနီတိသညိတေ ဝေါဟာရေ နိယုတ္တာတိ ဝေါဟာရိကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂၃။ တတော ဝေါဟာရိကာနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိယာ ပဒဝါရေ ပဒဝါရေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ ဒွိန္နံ အဋ္ဌကာရကာနံ ဝေါဟာရံ ဇာနန္တီတိ ဝေါဟာရိကာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၇။ ဒိသွာ ဝေါဟာရိကံ တဿာ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆိယ။ ၁၉၀-နှာ။ ဝေါဟာရိကေတိ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စေ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၀။

ဝေါဟာရိကမဟာမတ္တ (ပု)

[ဝေါဟာရိက + မဟာမတ္တ] တရား-စီရင် - ဆုံးဖြတ်- တတ်သော - အမတ်ကြီး-တရားသူကြီး။ ယထာ ဟိ ဓမ္မိကော ရာဇာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသိန္နော ဝေါဟာရိကမဟာမတ္တာနံ ဝိနိစ္ဆယံ သုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝေါဟာရိက + ဝိနိစ္ဆယ] တရားသူကြီးတို့၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော- တရား - တရားတပေါင်း-အမှုအခင်း-အဓိကရုဏ်း။ ဧတ္ထ စ အဿောတိ ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယော ဝုစ္စတိ။ ယံ ပဇ္ဇဇိတာ " အဓိကရဏာ " နှိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ အဋ္ဌနံ အဘိယုဉ္ဇနံ အဿောတိ ကတွာ ဒွိန္နံ ရာဇာနံ အဿော ဝေါဟာရိကာနံ ဝိနိစ္ဆယ-ကာရဏံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ အဿောတိ ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယော ဝုစ္စတီတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၇။

ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယတ္တ (ပု)

[ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယ+အတ္တ] တရားသူကြီးတို့၏စီရင်ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော-တရား-တရားတပေါင် - အမှုအခင်း - အဓိကရုဏ်း ဟူသောအကျိုး။ အဿောတိ ဝေါဟာရိက-ဝိနိစ္ဆယော ဝုစ္စတိ။ ယံ ပဇ္ဇဇိတာ " အဓိကရဏာ " နှိပိ ဝဒန္တိ၊ တဿ ကရဏတ္တာယ ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယတ္တာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ်ီ။ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၄၅၅။

ဝေါဟာရိတ (တိ) [ဝေါဟရိတ ? ။ ဟု၀ဟတ - သံ။] ဝေါဟရိတ - ကြည့်။ ဟေတုအတ္ထော ဝါ အန္တောနီတောတိ ပဝတ္တိတာ ဝေါဟာရိတာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၉၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၈)။

ဝေါဟာရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝေါဟရိတဗ္ဗ ? ။ ဟု၀ဟတဗျ - သံ] ဝေါဟရိတဗ္ဗ - ကြည့်။ ဝေါဟာရောတိ---- " ဖဿော ဝေဒနာ "တိ-အာဒိနာ စ ဝေါဟာရိတဗ္ဗဝေါဟာရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဝေါဟာရူပဂ (တိ) [ဝေါဟာရ + ဥပ + ဂမု+ ကို] ရောင်းဝယ် - ကုန်သွယ် - ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ရဇတန္တိ ယံကိဉ္စိ ဝေါဟာရူပဂံ လောဟမာသကာဒိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၅။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၀)။

ဝေါဟာရူပဂမန (န) [ဝေါဟာရ + ဥပဂမန] ခေါ်ဝေါ်- ပြောဆို- အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့-ရောက် - ကပ်ရောက်- ခြင်း။ သခ်ျုပဂမနန္တိ ဝေါဟာရူပဂမနံ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၂၄၅။

ဝေါဟာရူပဇီဝိ (တိ) [ဝေါဟာရ + ဥပဇီဝိ။ ထိ-၌--ဥပဇီဝိနီ။] ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း ကိုမှီ၍အသက်မွေးသော၊ သူ။ ဝေါဟာရူပဇီ-ဝိနောပိဿ ဟတ္ထတော အဒ္ဒာရသကောဋိဓနံ ဂ္ဂဏှံ ဂဏှိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃)။

သ၁ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် ၃၈-လုံးမြောက်, ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ၃၀-မြောက်, ကဏ္ဌဇ စသောခြောက်မျိုးတို့တွင် သွားအရပ်၌ဖြစ်သော ဒန္တဇ, ဝဂ်အက္ခရာ, အဝဂ်အက္ခရာတို့တွင် အဝဂ်, အဝဂ်အက္ခရာ (၈) လုံးတို့တွင် ပဉ္စမ, ဃောသ, အဃောသတို့တွင်အဃောသ, ဇိဝ္ဒါမဇ္ဈ စသော ကရိုဏ်းလေးမျိုး တို့တွင် ဇိဝ္ဒါမဇ္ဈကရိုဏ်း, သံဝုတစသော ပယတ် ၄-မျိုးတို့တွင် ဌာန်, ကရိုဏ်းတို့ကို ဖွင့်၍ရွတ်အပ်သော ဝိဝဋ္ဌပယတ်, ပုဗ္ဗာသယဗျည်း, ပရာသယဗျည်း ၂-မျိုးတို့တွင် နောက်သရကို မှီသော ပရာသယဗျည်း အက္ခရာ။

သ၂ သအက္ခရာသည်-- (၁) ဧကက္ခရ သ။ (၂) အခြား ဗျည်းများနှင့်မရော သူ့ချည်း သက်သက်တည်သော အနေကက္ခရသုဒ္ဓ သ။ (၃) တ, န, မ, ယ, ရ, ဝ, သ-ဟူသော ဗျည်း ၇-လုံးတို့နှင့် ယှဉ်တွဲ၍တည်သော သံယောဂ-ဝန္တ သ ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် (၁) သ-သည် သံ, သာ, သု, သော ဟူသည်တည်း။ (၂) သ- သည် (က) ပုဒ်၏ အစ၌တည်သော သ။ (ခ) ပုဒ်၏အလယ်၌ တည်သော သ။ (ဂ) ပုဒ်၏ အဆုံး၌တည်သော သ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ (က) သီလ၊ သမာဓိ။ (ခ) ကုသလ၊ ဝသဘ။ (ဂ) သန္တောသ၊ ဝိဘာသာ-စသည်တည်း။ (၃) သ-သည်လည်း (က) အစဗျည်းနှင့် ယှဉ်တွဲသော သ။ (ခ) အလယ်ဗျည်းနှင့်ယှဉ်တွဲသော သ။ (ဂ) အဆုံးဗျည်းနှင့် ယှဉ်တွဲသော သ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ (က) သွာတန၊ သ္နေဟ။ (ခ) ဝိဿာသ၊ အသ္နာတိ၊ အသ္မိမာန။ (ဂ) ပရသွေ၊ သဟဿ၊ အသ္မ ၊ ဝိသေသျ၊ ဘဿ္တ၊ ဝိဒ္ဓသ္တ-စသည်တည်း။

သ၃ လာသော အာဂုံ သ။ ၎င်း သ- သည်-- (၁) ဧကက္ခရ-သ။ (၂) ဒွေဘာဝ-သ ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ (၁) ပုရိသ + သ = ပုရိသဿ။ အဂ္ဂိ + သ=အဂ္ဂိဿ။ ဘိက္ခု + သ=ဘိက္ခုဿ။ သယမ္ဘူ + သ=သယမ္ဘုဿ။ အဘိဘူ + သ=အဘိဘုဿ။ ကစ္စည်း။ ၆၁။ ကရ + ဤ=အကာသိ။ ဒါ + ဤ=အဒါသိ။ ကစ္စည်း။ ၄၉၁။ ကရောမ=ကရောမသေ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၂။ မန + အာ = မနသာ။ ဝစ+အာ = ဝစသာ။ သရ + အာ=သရသာ။ သိရ + အာ= သိရသာ။ မန + ဣ=မနသိ။ သိရ + ဣ=သိရသိ။ ဝစ+ဣ= ဝစသိ။ မန + ဏိက = မာန + ဣက= မာနသိက။ ဝစ + ဏိက = ဝါစ + ဣက= ဝါစသိက။ မန + သ=မန +ဩ = မနသော။ ထာမ + သ = ထာမ + ဩ = ထာမသော။ တပ + သ= တပ + ဩ= တပသော။ ကစ္စည်း။ ၁၈၄။ သဗ္ဗာ + သ= သဗ္ဗာ + သာ= သဗ္ဗဿာ။ သဗ္ဗာ + သိ့= သဗ္ဗာ + သံ= သဗ္ဗဿံ။ ကစ္စည်း။ ၆၂။ သ + ဣက္ခသိ = သိက္ခသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၆၃။ ပိဇိ + အ = ပိဂ် = ပိသဂ်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၉၈။ ပသ + ဏိ= ပါသဏ္ဒိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၇။ သရ + ဝန္တု + ဤ = သရဝတီ = သရသွတီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၈၂။ (၂) စတု + နံ = စတဿန္နံ။ တိ + နံ = တိဿန္နံ။ ကစ္စည်း။ ၆၇။ (သက္ကတ၌ မနောဂိုဏ်း, မနောဂဏာဒိဂိုဏ်း ပုဒ်များသည် မနသ်, ဝစသ်, ဝယသ်-စသည်ဖြင့် သ်ဗျည်း အဆုံးရှိသည်၊ ပါဠိ၌လည်း ၎င်းသဒ္ဒါတို့နောင် သရရောက်ရှိပါက သ်-လာပြီး ရုပ်ပြီးကြသည်။ မနသာ, မနသော, မနသိ, မာနသိကံ-စသည်။

သ၄ ၂-လုံးဖြစ်အောင် ထပ်ဆင့်ပေးသော ဒွေဘော် သ။ သုမန +ဏျ= သုမန+ယ =သောမနသျ= သောမနဿ။ ဒုမန + ဏျ = ဒုမန + ယ= ဒေါမနသျ= ဒေါမနဿ။ သုဝစ+ဏျ=သုဝစ+ယ=သောဝစသျ= သောဝစဿ။ ဒုဝစ+ဏျ=

(၈) သမာန-သဒ္ဒါမှပြောင်း လာသော-သ။ ဟရိသမာနဝဏ္ဏ-ဟရိဿဝဏ္ဏ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၅။ သမာန + ဇ္ဇ - သဇ္ဇ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၆၉။ သမာန + ဒိသ + ကို - သာဒိသ-သာဒိက္ခ။ ရူ။ ၃၆၃-နှာ။ သမာန + ဂေါတ္တ-သဂေါတ္တ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၄၃။ သမာနောဒရ + ဣယ-သောဒရိယ။ သမာန + ဂဒ္ဓ- သဂဒ္ဓ။ သမာနောဒရ + ဏ-သောဒရ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၄၉။ သမာန + ဇာတိက - သဇာတိက။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၃၂။

(၉) သဟ-သဒ္ဒါမှပြောင်းလာသော-သ။ သဟ + ဝဏ္ဏာကရ-သဝဏ္ဏာကရ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅၃-၄။ သဟ + ဝဏ္ဏ- သဝဏ္ဏ။ အပ၊ ၁။ ၂၃၀။ သဟ + ဝတ္ထု + က-သဝတ္ထုက။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၇။ သဟ + ဝတ္ထုကာမ - သဝတ္ထုကာမ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၂၄။ သဟ + ဝါလမိ-သဝါလမိ။ ပေတ။ ၁၃၂။ ပေတ၊ ဌ။ ၃၈။ သဟ + ဝါလဗီဇနီ - သဝါလဗီဇနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၄၊ ၃၃၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၅၄၊ ၂၈၆။ သဟ + မလ-သမလ။ ဝိ၊ ၃၊ ၆။ မ၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ သဟ + ရာဇ-သရာဇ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၉။ သဟ + ဝိတက္က-သဝိတက္က။ သဟ+ဝိစာရ-သဝိစာရ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၆။ သဟ + နိဒဿန-သနိဒဿန။ သဟ+ပဋိဃ-သပဋိဃ။ အဘိ၊ ဓ။ ၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ သဟ + ဟေတု + က-သဟေတုက။ အဘိ၊ ဓ။ ၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ သဟ + ပစ္စယ-သပစ္စယ။ အဘိ၊ ဓ။ ၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ သဟ + အာသဝ-သာသဝ။ အဘိ၊ ဓ။ ၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁။ သဟ + အာရမ္မဏ- သာရမ္မဏ။ အဘိ၊ ဓ။ ၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။ သဟ + ဥတ္တရ - သဥတ္တရ။ ဒဝဝစ+ယ-ဒေါဝစသျ- ဒေါဝစသ။ ရူ။ ၂၃၇-နှာ။ သာသ + ဏျ - သာသ+ယ - သာသျ-သိသ။ ရူ။ ၃၄၂-နှာ။ တပ + သီ -တပသီ။ ယသ+သီ-ယသသီ။ တေဇ+သီ-တေဇသီ။ ကစ္စည်း။ ၃၆၅။ ပိသ+ဏ-ပေသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၄။

သ၁ သဒ္ဒါအစီအရင်အားဖြင့် ပြောင်းလာသော သော-သ။ (က) တ, စတ-တို့၏ တ-မှပြောင်း လာသော-သ။ သော၊ သာ၊ ဧသော၊ ဧသော။ ကစ္စည်း။ ၁၇၄။ တံဂေါစရ-သဂေါစရ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ အသိတော တာဒိ ပဝုစ္စတေ သ ပြဟ္မာ။ သုတ္တနိ။ ၃၅၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ သဗ္ဗေသမ္မိ စ သတ္တာနံ၊ သ ပုညဝိတ-မင်္ဂလံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။ လဟု သ ကွစိ ဝိညေယ္ယော။ ဝုတ္တောဒယ။ စ။ တာ + နံ-တာသံ-သာနံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇။ (ခ) အမု-သဒ္ဒါ၏ မ-မှ ပြောင်းလာသော-သ။ အမု-အသု။ အမုက - အသုက။ ကစ္စည်း။ ၁၇၃၊ ၁၇၈။ (ဂ) သဗ္ဗ-သဒ္ဒါမှပြောင်းလာသော-သ။ သဗ္ဗဒါ-သဒါ။ ကစ္စည်း။ ၂၆၀။ (ဃ) ပသတ္ထ သဒ္ဒါမှပြောင်းလာ သော-သ။ ပသတ္ထ + ဏျ-သေယျ။ ပသတ္ထ + ဏ္ဍ - သေဌ။ ကစ္စည်း။ ၂၆၃။ (င) ဝုမသဒ္ဒါမှပြောင်းလာ သော-သ။ ဝုမ + ဏျ-သေယျ။ ဝုမ + ဏ္ဍ - သေဌ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉၅။ (စ) သတ္ထ-သဒ္ဒါမှ ပြောင်း လာသော-သ။ သတ္ထ + တမ-သတ္ထမ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၅၁၁။ (ဆ) သန္တ-သဒ္ဒါမှပြောင်း လာ သော-သ။ သန္တ + ကာရ- သက္ကာရ။ သန္တ + ပုရိသ-သပ္ပုရိသ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၇၉၊ ၃၈၂၊ ၇၀၂။ သန္တ + ဘာ-သဘာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၁၀။ သန္တ + ကာယ - သက္ကာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၊ ၁၃၅။ သန္တ + တမ - သတ္တမ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉၅။ သန္တ + ဓမ္မ - သဒ္ဓမ္မ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၉။

အဘိ၊ ၈။ ၁၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ သဟ + ရဏ= သရဏ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ (ည) ဆသင်္ချာသဒ္ဒါမှ ပြောင်းလာသော သ။ ဆန္ဒံ ပူရဏော ဆဒ္ဌော=သဒ္ဌော။ကစ္စည်း။ ၃၇၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၄။ (၄) ဆအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော-သ။ ဆဝထိကာ = သိဝ-ထိကာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၀၆။ (၅) သရ-သဒ္ဒါမှ ပြောင်းလာသော-သ။ သဒါ + သရ + တိ= သဿတိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၉။ (၃) သဒါ-သဒ္ဒါမှ ပြောင်းလာသော-သ။ သဒါ + သရ + တိ= သဿတိ။ သူစိ။ (၆) ယ-အက္ခရာမှ ပြောင်း လာသော-သ။ ဝိ + ဟယ + ဏ=ဝေဟာယ= ဝေဟာသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၅။ (ဏ) ၄အက္ခရာ မှ ပြောင်းလာသော-သ။ ပရိ + ဝေ၄ + အ = ပရိဝေ၄ = ပရိဝေသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅။ (တ) ဟအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော-သ။ ဂေါ + လီဟ + အ = ဂေါလီဟ = ဂေါလီသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၆၃။ (ထ) တအက္ခရာမှပြောင်းလာ သော-သ။ ရောဟိတ= ရောဟိသ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၁၂။(ဒ) သမ္ဗန္ဓ-သဒ္ဒါမှပြောင်းလာသော-သ။ သမ္ဗန္ဓ + လောဟိတ= သာလောဟိတ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၄၃။ (ဓ) နိဂ္ဂဟိတ်မှ ပြောင်းလာသော-သ။ တံသမော=တဿမော။ နိရုတ္တိ။ ၃၇-နှာ။

သ[၆] လိင်ဓာတ်တို့နောင်စီရင်အပ်သော ဝိဘတ် ဖြစ်သော-သ။ ၎င်းသ-သည် (၁) နာမ်ဝိဘတ်။ (၂)အာချာတ်ဝိဘတ်ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။(၁) နာမ် ဝိဘတ်သည်လည်း (က) သုဒ္ဓ-သ။(ခ) မိဿက သ ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ (က) ပုရိသ + သ= ပုရိသဿ။ ပုရိသ + သု = ပုရိသေသု။ (ခ) ပုရိသ + သ္မာ= ပုရိသသ္မာ။ ပုရိသ + သ္မိံ= ပုရိသသ္မိံ။ (၂) အာချာတ်ဝိဘတ်သည်လည်း (က) သုဒ္ဓ-သ။ (ခ) မိဿက-သဟူ၍ ၂-မျိုး ရှိ၏။ (က) ဘူ + အ + သိ = ဘဝသိ။ ဘူ + အ + သေ = ဘဝသေ။ (ဝတ္တမာန်)။ ဘူ + အ + သေ= အဘဝသေ။ (ဟိယျတ္တနီ)။ ဘူ + သေ=အဘဝိသေ။(အဇ္ဇတနီ)။ (ခ)ဘူ + အာမသေ = အဘဝါမသေ။ ဘူ + အ + ဧယျာသိ=ဘဝေယျာသိ။ ဘူ + အ + မှသေ= အဘဝေမှသေ။ ဘူ + ဿတိ = ဘဝိဿတိ။ (ပ) ဘူ + ဿာမ= ဘဝိဿာမ။ ဘူ + အ+ သု = ဘဝဿု။ ဘူ + ဿာ = အဘဝိဿာ။ (ပ) ဘူ + ဿာမှသေ = အဘဝိဿာမှသေ။

သ[၇] လိင်, ဓာတ်တို့နောင် စီရင်အပ်သော ဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော-သ။ ၎င်းသ-သည် (၁) နာမ်ဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော - သ။ (၂) အာချာတ်ဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော-သ ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် နာမ်ဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော သများ-- (က) သုတ္တ + နာ= သုတ္တသော။ ကစ္စည်း။ ၁၀၅။ (ခ) သဗ္ဗာ + သ=သဗ္ဗဿာ။ ကစ္စည်း။ ၁၇၉။ (ဂ) သဗ္ဗ + နံ= သဗ္ဗေသံ, သဗ္ဗေသာနံ။ ကစ္စည်း။ ၁၆၀။ (ဃ) သဗ္ဗာ + သ္မိံ= သဗ္ဗဿံ။ ကစ္စည်း။ ၁၇၉။ (င) ဒသ[၂] + ယော= + ဝီ + ဤသံ = ဝီသံ။ ဒသ[၃] + ယော = တိ + ဤသံ = တိသံ။ ဒသ[၄]+ ယော=စတ္တာရ + ဤသံ=စတ္တာလီသံ။ ဒသ[၅] + ယော = ပညာ + အာသံ = ပညာသံ။ ကစ္စည်း။ ၃၈၉။

အာချာတ်ဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော သ များ--(က) ဥပ + သံ + ကမု + ဥံ = (ကျံသု)= ဥပသင်္ကမိံသု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၂၆။(ခ)ဒိသ+ ဥံ= (အာသုံ) = အဒ္ဒသာသုံ။ (ဂ) ကရ + ဥံ= (အံသု)= အကံသု။ ဝိ + ဟရ + ဥံ=(အံသု) = ဝိဟံသု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၃၆။ ပရိ + ဥ + ဗြူ + ဥံ=(အံသု)=ပယိရုဒါဟံသု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၈၆။ (ဃ) ဟူ + ဥံ = (ရေသုံ) = အဟေသုံ။ မောဂ်၊ ၆။ ၄၁။ (င) ဝဇ္ဇ + ဧယျာသိ=

(ခ) ကိတ်သ-ပါသည့် ပစ္စည်းများ--
(က) မနု + ဥဿ = မနုဿ။ မနု + နုသ= မာနုသ။ ပူရ + ဣသ=ပုရိသ။ ကစ္စည်း။၆၇၃။ (ခ) ကရ + ဿံ= ကရိဿံ။ ကရ + ဿန္တု= ကရိဿံ = ကရိဿန္တော။ ကစ္စည်း။ ၆၅၅။ (ဂ) မာန + သ + အ = ဝိမံသာ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁။ ဇ + သ + အ= ဇဂီသာ။ မောဂ်၊ ၅။ ၄။ သု + သ = သိဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၀၈။ သု + သ + အ = သုဿူသာ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၂၈။ ပါ + သ + အ = ပိပါသာ။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၉။ (ဃ) အက် + သ=အက်္ခသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၆၇။ အက် + သက် = အက်္ခသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၅။ ဝန + သ = ဝံသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၁၄၂ ၆၀၀။ ဤသ + သ= ဤသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၁၂။ သရ + သ = သာရသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၄၂။ ပုရ + သ= ပေါသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၂၂၇။ ပါ + သ = ပါသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၂၅၇။ ရသ + သ= ရဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၁၉။ ဝိသ + သ= ဝိဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၁၄၆။ ဒိဝု + သ = ဒိဝသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၇။ ပုသ + သ = ပုဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၇၂။ ဝိသ + သ= ဝေဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၄၄၅။ ဝေတ + အသ= ဝေတသ။ အတ + အသ= အတသ။ ယု + အသ = ယဝသ။ ပန + အသ = ပနသ။ အလ + အသ = အလသ။ ကလ + အသ= ကလသ။ စမ + အသ= စမသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၇။ အသ + သ= အဿ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၃။ အသ + သု = အဿု။ ဏွာဒိ။ ၂၁၉။ ကရ + ကသ= ကက္ကသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၈။ ကရ + ဤသ= ကရီသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၀။ တလ + ဤသ= တာလီသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၁။ ကသ + သက= ကဿက။ ဏွာဒိ။ ၂၇။ ကရ + ပါသ= ကပ္ပါသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၈။ ကရ + ရိဒ္ဓိသ= ကိဒ္ဓိသ။ ဏွာဒိ။ ၂၁၂။ တိမ + ကိသ= တိမိသ။

(အာသိ) = ဝဇ္ဇာသိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၁၀။ (စ) အသ + ဃျ = အဿ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၉၅။ အသ + ဃျဳ = အဿု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၉၆။ အသ + ဃျာသိ = အဿ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၉၇။ အသ + ဃျာထ = အဿထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၉၈။ အသ + ဃျာမိ=အဿံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၉၉။ အသ + ဃျာမ = အဿာမ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၀၀။

သ° လိင်, ဓာတ်တို့နောင် စီရင်အပ်သော ပစ္စည်းဖြစ်သော - သ။ ၎င်း သ - သည် (၁) တဒ္ဓိတ်-သ။(၂) အာချာတ်-သ။(၃)ကိတ် သ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် (၁) တဒ္ဓိတ်သ ပါသည့် ပစ္စည်းများ- (က) ပါပ + ကြသိက= ပါပိသိက။ ကစ္စည်း။ ၃၆၃။ (ခ) တပ + သိ= တပဿီ။ ကစ္စည်း။ ၃၆၅။ (ဂ) မနု + ဥဿ= မနုဿ။ မနု + ဥသဏ် = မာနုသ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၅၃။ (ဃ) သုမေဓာ + သ= သုမေဓသ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၈။ လဟု + သ=လဟုသ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၃၉။ ဝယ +သ= ဝယသ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၄၆။ ရဟ + သ= ရဟဿ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၅၂။ (င) သုတ္တ + သော = သုတ္တသော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၃၈။ (စ) စက္ခု + ဿ= စက္ခုဿ။ အာယု + ဿ= အာယုဿ။ မောဂ်၊ ၄။ ၇၁။

(၂) အာချာတ် သ-ပါသည့် ပစ္စည်းများ- (က) မာန + သ + တိ= ဝိမံသတိ။ ကစ္စည်း။ ၄၃၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၀၉။ ဟရ + သ= ဇဂီသတိ။ ကစ္စည်း။ ၄၃၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၁၀။ သု + သ + တိ= သုဿူသတိ။ ပါ + သ + တိ= ပိပါသတိ။ ဝိ + ဇ + သ + တိ= ဝိဇဂီသတိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၁၀။ (ခ) နမော+ အဿ + တိ = နမဿတိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၁။

ဏ္ဍာဒိ။ ၂၀၉။ ဘီ + ရိသန - ဘီသန။ ဏ္ဍာဒိ။ ၁၃၅။ ဝယ + အသဏ် - ဝါယသ။ ဏ္ဍာဒိ။ ၂၁၈။ ဝါ + သရ - ဝါသရ။ ဏ္ဍာဒိ။ ၁၅၈။ ဝိဒ + ဒသုက် - ဝိဒ္ဒသု။ ဏ္ဍာဒိ။ ၂၂၀။ သု + ဏိသက် - သုဏိသာ။ ဏ္ဍာဒိ။ ၂၁၆။

သီ သာ, သိ, သီ, သု, သူ, သေ, သော-မာတ်တို့၌ပါဝင်သော သအက္ခရာ။ (၁) သာမာတ်သည် ဘူဝါဒိ, ဒိဝါဒိ, ကီယာဒိ, ဂဟာဒိ-ဂဏီကမာတ်ဖြစ်၍ ပါက - ကျက်ခြင်း, အန္တကမ္မ-ပြီးဆုံးအောင်ပြုခြင်း, အဿာဒန-သာယာခြင်း, တနုကရ - ခေါင်းပါး-ပါးလွှာ-အောင်ပြုခြင်း အနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအားဖြင့် သာတိ, သာယတိ, သိယတိ, သိနာတိ, သီယတိ-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သာယိတ, သာယန, သဏ္ဍ-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၁၊ ၂၃၈၊ ၂၅၅၊ ၂၅၉။ (၂) သိဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ, သွာဒိ, ကီယာဒိဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ သေဝါ-မှီဝဲခြင်း, ဂတိ-လားခြင်း-သွားခြင်း,ဗုဒ္ဓိ-သိခြင်း, ဗန္ဓန - နှောင်ဖွဲ့ခြင်း, နိဿန -ထက်အောင်သွေးခြင်းအနက်တို့၌ ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအားဖြင့် သေတိ, အတိသေတိ, သိဏောတိ, သိဏာတိ, သိနာတိ စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍၊ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သိဝံ, သေတု, နိသိတ, သီမာ, သီသံ စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၇၁၊ ၂၄၆၊ ၂၅၅။

(၃) သိဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ, ကီယာဒိ-ဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ သယန-အိပ်ခြင်း, ပါက-ချက်ခြင်း အနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအား ဖြင့် သေတိ, သယတိ, သိဏာတိ စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သေနံ, သယနံ, သယော, အဓိသယနံ စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၂။

(၄) သုဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ, သွာဒိ, ကီယာဒိ-ဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ ဂတိ - လားခြင်း - သွားခြင်း, သဝန - ယိုစီးခြင်း - နားထောင်ခြင်း, ဟိံသာ - ညှဉ်းဆဲခြင်း အနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအားဖြင့် သဝတိ, သုဏောတိ, သုဏာတိ - စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သုတော, ပသုတော, သဝနံ, အာသဝေါ, သောတော, သောဏော, သာဝကော, ပရသု-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၂၊ ၂၄၁၊ ၂၅၁။

(၅) သူဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ, ဒိဝါဒိဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ ပါဏ-အသက်မွေးခြင်း, ပသဝန (- ဂဗ္ဘဝိမောစန) - သားဖွားခြင်းအနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအားဖြင့် သဝတိ, ပသဝတိ, သူယတိ, ပသူယတိ-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သုတ္တံ, ပသူတော, ပသူတာ-စသည် ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၂၊ ၂၃၈။ (၆) သေဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ ခယ- ကုန်ခန်းခြင်း, ပါက-ချက်ခြင်း, ဂတိ-လားခြင်း- သွားခြင်း အနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအား ဖြင့် သေတိ, သိယတိ, သာယတိ-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သေတု-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၂၊ ၂၀၉။ (၇) သောဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဂဏီက, ဂဟာဒိဂဏီကဓာတ်ဖြစ်၍ နိဿန - ထက်အောင်သွေးခြင်း, နာသန - ဖျက်ဆီးခြင်း, အန္တကမ္မ - ပြီးဆုံးအောင်ပြုခြင်း အနက်တို့၌ဖြစ်သည်။ ကြိယာပုဒ်အနေအားဖြင့် သိယတိ-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ နာမ်ပုဒ်အနေအားဖြင့် သဏ္ဍ, သြသာန, ဝေါသာန-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၈။

သ၁၀ သအက္ခရာ။ ယ ရ လ ဝ သ ဟ ဠ အံ။ ကစ္စည်း။ ၂။ ရှု။ ၂။

သ၁၁ (ပု) အဆွေအမျိုး။ သော ဝိယ ဗန္ဓဝေါ ဝိယ အညမညံ ဝိဿာသဝသေန ဒိဋ္ဌော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ သန္ဓိဋ္ဌော။ ဧကက္ခရ၊ ဋီ။

သ၁၂ (ပု) လယ်မြေ။ သေ ခေတ္တေ သေန္တိ ရုဟန္တိတိ သဿာနိ။ သေ ခေတ္တေ လီယန္တိ အလ္လီယန္တိတိ သာလီ။ ဧကက္ခရ၊ ဋီ။

သ၁၃ (ပု) ရက္ခိသ် - ဘီလူး။ သော ဝိယ ရက္ခသော ဝိယ အညမညံ အဟိတာသုခံ ပါပေတီတိ သပတ္တော၊ ပစ္စာမိတ္တောတိ အတ္ထော။ ဧကက္ခရ၊ ဋီ။

သ၁၄ (ပု) | သရ + ကွိ | ဆန်းကျမ်းလာ သဂိုဏ်း။ ဆန်းကျမ်းလာ မ, န-စသောဂိုဏ်း စ-မျိုးတို့တွင် အစ, အလယ်၌ လဟုသံရှိ၍ အဆုံး၌ ဂရုသံဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂိုဏ်း။ ဘျာ မဇ္ဈန္တဂရု ဇသာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၅။ အန္တေ ဂရုကေန သရေန သရတိ ပဝတ္တတီတိ သော၊ အန္တဂရုကော ဂဇော သော နာမ။ ဝစနတ္ထ-ဇောတိကာ။ ၁၆။

သ၁၅ (နာ) မိမိ။ သစိတ္တပရိယောဒပန (ဒီ၊ ၂။ ၄၂) နှိ အတ္တနော စိတ္တဇောတနံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၉။ သစိတ္တပရိယောဒပန (ဓမ္မ။ ၄၁) နှိ ပဋ္ဌဟိ နိဝရဏေဟိ အတ္တနော စိတ္တသ ဝေါဒါပနံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ သဝသမာန-ယိဿသီ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃) တိ တံ တာပသံ အတ္တနော ဝသံ အာနေဿသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၄။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၇။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၀၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၇။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၂)။

သ၁၆ (ပု၊ နာ) | သ + ဏ။ သဿ အတ္တနော အယံ သော၊ သမ္မိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၈၅။ သွ-သံ။ သ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ဥစ္စာ။ (၂) မိမိဥစ္စာ။ (၁) သော ဓနသ္မိမနိတ္တိယံ။ ဓာန်။ ၈၀၈။ သာနံ ဓနာနံ အာကရောတိတိ ဝါ သာဂရော၊ ကဿ ဂေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၉။ သဿ ဓနဿ ပတိ သပတိ၊ တသ္မိံ သာဓု သာပတေယျံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၈၅။ သံ နာမ ဓနံ၊ တဿ ပတိတိ သပတိ၊ ဓနဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၉။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၀၂။ ၃၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၇၊ ၁၉၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၄)။ (၂) နိဟီနတော သမ္မိ ဒဠ္ဠံ ဝဒါနာ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၉။ သမ္မိ ဒဠ္ဠံ ဝဒါနာ သကဓမ္မေ ဒဠ္ဠဝါဒါ ဧဝ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ နှ တေ သံ ကောဠေ ဩပေန္တိ (ထေရီ။ ၄၁၁) တိ တေ သမဏာ သံ အတ္တနော သန္တကံ သာပတေယျံ ကောဠေ နှ ဩပေန္တိ နှ ပဋိသာမေတ္တာ ဌပေန္တိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၂၇။ (-အပ၊ ၁။ ၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၃။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈၁)။

သ၁၇ (နာ) ချမ်းသာ၊ အစီးအပွား။ သံ သုခံ ဖရတ္တုနေန သဖံ၊ နေရုတ္တော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၇၁။ သမ္ဖဿ် “ သ” နှိ ဝုတ္တံ သုခံ, ဟိတဉ္စ ဖလတိ ပဟရတိ ဝိနာသေတီတိ အတ္ထေန “သမ္ဖ” နှိ လဒ္ဓနာမံ အတ္တနော, ပရေသဉ္စ အနုပကာရကံ ယံ ကိဉ္စိ အတ္ထံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၁၆။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ သျှ၊ ၁။ ပြည်။ ၆၂၁)။

သ၁၈ (ဗျ) နိပါတ်သ။ (က) မိမိ။ (ခ) အနက်မရှိ (နိပါတမတ္တ) ။ (က) အတ္တဝါစကသနိပါ-တတော “သဗ္ဗတော”တျာဒိနာ ကာဂမော ဝါ။ သူစီ။ ၅၂၁-နှာ။ (ခ) သကမ္မာရဂတော (အံ၊ ၂။ ၄၈၉) တိ ဧတ္ထ သကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ကမ္မာရဂတော ကမ္မာရုဒ္ဓနတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။

သ၁၉ (ပု) " ဒု - သ - နှ - သော" ဟူသော (လောဟကုမ္ဘိဇာတ်၌လာသော " သဋ္ဌိဝဿ-သဟဿာနိ " စသော) ဂါထာ၏အစ သ-အက္ခရာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၄။ ပေတ။ ၂၁၆။ ပေတ၊ ၄။ ၂၆၃။ (ဒု-သ-နှ-သော အစဉ်သည် ဇာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ကိုကြည့်၍ စဉ်ထားသောအစဉ်ဖြစ်သည်။ ပေတ။ ၂၁၆-၌ကား " သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ " စသော ဂါထာကို ပဌမ, " နတ္ထိ အန္တော " စသော ဂါထာကို ဒုတိယ, " ဒုဇ္ဇီဝိတမဇီဝိမှ" စသော ဂါထာကို တတိယ, " သောဟံ နူန " စသော ဂါထာကို စတုတ္ထထား၍ ဆိုသောကြောင့် ပေတ။ ၂၁၆-အလိုအားဖြင့်စဉ်လျှင် " သ-နှ-ဒု-သော " ဟူ၍ စဉ်ရမည်။)

သ၂၀ ခုနစ် (၇) ခုသင်္ချာဟော-သ။ စက္ကေ ပတ္တေ ရဏဂ္ဂရံ၊ သာကေ ပန အသပ္ပါယံ။ သာကေ ပန၊ ဂေါဇာသက္ကရာဇ်သည်ကား။- အသပ္ပါယံ၊ တစ်ထောင့် တစ်ရာ ခုနစ်ဆယ် (၁၁၇၀) သို့။ ပတ္တေ၊ ရောက်လတ်သည်ရှိ သော်။ သဒ္ဒသာရတ္ထဇာလိနီ၊ သျ။ နိဂုမ်း။ (အသပ္ပါယံ - ကား " ကာဒီရိတာ နဝသင်္ချာ၊ ကမေန ဋာဒိ ယာဒိ စ။ ပါဒယော ပဉ္စသင်္ချာတိ၊ သုညာ နာမ သရညနာ " ဟူသော သဒ္ဒဗိန္ဒု။ ၂-လာ ပိဋကသင်္ချာနည်းအားဖြင့် ဆိုအပ်သော စကားဖြစ်၍ အ-ကား ၀ (သုည)-ဖြစ်၍ သ-ကား ၇-ဖြစ်ပြီးလျှင် ပ္ပါ-ကား ၁-ဖြစ်ပြီးနောက် ယံ-ကား ၁-ဖြစ်ရကား ၎င်းတို့ကို ပိဋကသင်္ချာစည်းကမ်းအရ ရှေ့နောက်ပြန်၍ စဉ်လိုက်လျှင် (၁၁၇၀) ဖြစ်၏။)

သ၂၁ (တိ) [သိ + အ] (စက်ဆုပ်အပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ဖြစ်တတ်သောတရား၊ အကုသိုလ်။ အထ ဝါ ကုစ္ဆိတာကာရေန သန္တာနေ သယနတော ပဝတ္တနတော ကုသသခါ်တေ ပါပဓမ္မေ လုနန္တိ ဆိန္ဒန္တိတိ ကုသလာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၉။ သယန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ သာ၊ ကုစ္ဆိတေန သာ ကုသာ၊ လုနန္တိ ဆိန္ဒန္တိတိ လာနိ၊ ကုသေ လာနိ ကုသလာနိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၂၂။

သ၂၂ (နှ) [သာ + အ] ဉာဏ်၊ သဒ္ဓါအစ ရှိသော တရားအပေါင်း။ သာတိ တနုံ ကရောတိ၊ ဩသာနံ ဝါ ကရောတီတိ သံ၊ ကုစ္ဆိတေ သံ ကုသံ၊ လာတဗ္ဗာနီတိ လာနိ၊ ကုသေန လာနိ ကုသလာနိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၂၂။ (-ဝိဘာဝိနီ။ ၈၉) ။

သံ၁ (ဗျ) [ဥပသဂ္ဂပဒ။ သော + ကမု။ ထောမ။ သော + ငမု။ ကောတ္ထုဘ။ သမ်-သက္ကတ။ သံ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ရူ။ ၁၂၇-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၆-နှာ။] (၁) အချင်းချင်း (အညမည)။ (၂) ထင်ရှား-မြင်အပ်-သော (သန္ဒိဿမာန)။ (၃) ထင်ရှားရှိ သော (သန္တ၊ သံဝိဇ္ဇမာန) ။ (၄) ချီးမွမ်းခြင်း (ပသံသာ)။ (၅) ကောင်း- တင့်တယ်-လှပ -ဖြူဖွေး-ပြက တေ့ဖြစ် - ခြင်း (သုန္ဒရဘာဝ၊ သောဘန၊ သုက္က၊ ပကတိ) ။ (၆) ပြည့်စုံခြင်း (သမိဒ္ဓိ)။ (၇) ဖြစ်-ကောင်းစွာ ဖြစ်-သော (သဉ္ဇာတ)။ (၈) သာ၍အားရှိသော(ဗလဝတရ)။(၉)နည်း-အနည်း ငယ်ဖြစ်-သော (အပ္ပက)။ (၁၀) ရှိ သေစွာ၊ ရှိရှိသေသေ (သက္ကစ္စ)။ (၁၁) လွန်စွာ၊ အလွန်အမင်း၊ လွန်လွန်ကဲကဲ (သုဋ္ဌုတရ၊ ဒဋ္ဌ၊ ဘုသ)။(၁၂) အဆက် အဆက် (အပရာပရ)။ (၁၃) ထိုမှဤမှသွားခြင်း၊ ကျင်လည်ခြင်း၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် - ပြုခြင်း (သံသရဏ၊ ပုနပ္ပုနကြိယာ)။ (၁၄) တူညီ-ညီညွတ်-ခြင်း (သမဘာဝ)။ (၁၅) အထူး (ဝိသေသ)။ (၁၆)အကျဉ်း (သခေ်ပ၊ သံခိတ္တ) ။ (၁၇) အဘို့ (ဘာဂ)။ (၁၈)အောက်အဘို့ (အဓောဘာဂ)။

(၁၉) ခပ်သိမ်းသော အဘို့အစု (သဗ္ဗတော-ဘာဂ)။ (၂၀) အလုံးစုံသော အခြင်းအရာ (သဗ္ဗတော၊ သဗ္ဗသော၊ သဗ္ဗထာ)။ (၂၁) အပြား (ပကာရ) ။ (၂၂) ပေါင်းဆုံခြင်း (သင်္မ)။ (၂၃) ပေါင်းစု - ပေါင်းရုံး - ခြင်း (သင်္ဟဏ၊ သမိုဂ္ဂန၊ သမောဓာန)။(၂၄)တစ်ပေါင်းတည်း- အတူ-တကွ- ဖြစ်ခြင်း (သဟ၊ သဟိတဘာဝ)။ (၂၅) ကောင်းစွာ (သမ္မာ၊ သုဋ္ဌု)။ (၂၆) ထက်ဝန်းကျင်၏အဖြစ် (သမန္တတ္တ) ။(၂၇) ယှဉ်တွဲခြင်း (သံယောဂ)။ (၂၈) ပြင်းစွာယှဉ်ခြင်း (သံယုတ္တ)။ (၂၉) ဆက်သွယ်- ဆက်စပ်- ခြင်း (သမ္ဗန္ဓ)။ (၃၀) ပြန်လည် - ပြန်လှည့် - ခြင်း (ပရိဝတ္တန)။ (၃၁) အမှတ်ပြုခြင်း (သညာကရဏ)။ (၃၂) အမြဲ (နိစ္စ၊ နိဗ္ဗ)။ (၃၃) ကပ် - ချဉ်းကပ်-ခြင်း (ဥပသင်္ကမန)။ (၃၄) အစ၊ ပဌမ (အာဒိ)။ (၃၅) ယခု-ချက်ခြင်း-လောလော ဆယ် (သမ္ပတိ)။ (၃၆) နှစ်သက်စေခြင်း (ပရိတောသန)။(၃၇)ပူဇော်-သကြိုဟ်-ထောက်ပံ့ -ချီးမြှောက်- မ, စ-ခြင်း (ပူဇာ၊ သင်္ဂဟ)။ (၄၀) ရှေးရှုပြု-မျက်နှာမူ-ခြင်း (အဘိမုခ)။ (၄၁)ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-ခြင်း (ပိဓာန)။ (၄၂) ပြည့်စုံ -စုံလင် -ခြင်း (သမတ္တဘာဝ)။ (၄၃) ရောနှောခြင်း (မိဿန)။ (၄၄) သိခြင်း (မညနာ)။ (၄၅) အနက်ထူး မရှိ (နိရတ္ထက၊ ပဒသောဘန၊ ပဒါလင်္ကာရ)။ (၄၆) နီးကပ်ခြင်း (သမီပ)။(၄၇) ရွေ့ရှား(လျား)ခြင်း (သံသပ္ပန)။

(၁) အချင်းချင်း(အညမည)။ သဒ္ဒါရာတိ သမ္မုခဒ္ဒါရာ။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၄။ သမ္မုခဒ္ဒါရာတိ အညမညဿ အဘိမုခဒ္ဒါရာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၈။ (-သံ၊ ၁။ ၂၄၁။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၄။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၆)။ (၂) ထင်ရှား-မြင်အပ်-သော (သန္နိဿမာန)။ ကိ နု ခေါ မယံ ဧကသ္မိံ အတ္ထဒေ ဥပ္ပန္နေ သမ္မုခါ ဘဝိဿာမ နု ဘဝိဿာမ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇။ သန္နိဿမာနာ မုခါ သမ္မုခါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။ (၃) ထင်ရှားရှိသော (သန္န, သံဝိဇ္ဇမာန)။ သံဝိဇ္ဇတိ စေတနာ အဿာတိ သဉ္စေတနာ၊ သဉ္စေတနာဝ သဉ္စေတနိကာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၆။ ကခ်ီ။ ၁၂၇။ သဉ္စေတနိကာတိ ဧတ္ထ သံ-သဒ္ဒေါ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထတာယ သာတ္ထကောတိ ဒဿေန္တော အာဟ " သံဝိဇ္ဇတိ စေတနာ အဿာ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၀။ သံ-သဒ္ဒေါ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထောတိ အာဟ " သံဝိဇ္ဇတိ " တိ။ ကခ်ီ။ ဋီ။ သစ်။ ၂၂၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၈။အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။ မာန်၊ ဋီ၊ ၃၆။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃၄၂)။ (၄) ချီးမွမ်းခြင်း (ပသံသာ)။ သန္နိဋ္ဌိက်။ အကာလိက်။ ဧဟိပဿိက်။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၆။ အထ ဝါ ပသတ္ထာ ဒိဋ္ဌိ သန္နိဋ္ဌိ၊ သန္နိဋ္ဌိယာ ဇယတီတိ သန္နိဋ္ဌိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၅။ သမ္မောမိယန္တိ ဧတ္ထ ပသတ္ထာ သုန္ဒရာ ဗောဓိ သမ္မောဓိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉-၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။ မာန်၊ ဋီ။ ၁၄)။

(၅) ကောင်း -တင့်တယ်-လှပ -ဖြူဖွေး-ပြကတော့ဖြစ်-ခြင်း (သုန္ဒရဘာဝ၊ သောဘန၊ သုက္ကာ၊ ပကတိ)။ သဗ္ဗဝိ ကတ္တာ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၀) တိ သောဘနစ္ဆဝိ ကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၀။ သဗ္ဗဝိ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၀) နှိ သုက္ကစ္ဆဝိ ပကတိစ္ဆဝိ၊ သုန္ဒရစ္ဆဝိ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။ မာန်၊ ဋီ၊ ၇၇၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၆)။ (၆) ပြည့်စုံခြင်း (သမိဒ္ဓိ)။ သဒ္ဓါတိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၄၃)တိ သမ္မက္ကာယတနံ။ သမ္မက္ကာ

သာရာဂ- အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၇။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉၅။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၇၄။ သဠာယတိ- အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၇။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၇၄။ သာရဇ္ဇတိ-သံ၊ ၂။ ၂၄၄။ အံ၊ ၁။ ၂၆၂။ သခ်ိလ- ဓာန်၊ ဦ။ ၃၆၄။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။ ရှု။ ၁၂၈-နှာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ)။ (၁၂) အဆက်အဆက် (အပရာပရ)။ သံဝေါဟာရေနှာ (အံ၊ ၁။ ၅၀၈) တိ အပရာပရံ ကထနေန။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၆၃။

(၁၃) ထိုမှ ဤမှ သွားလာခြင်း၊ ကျင်လည်ခြင်း၊ အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ပြုခြင်း (သံသရဏ၊ ပုနပ္ပုနကြိယာ)။ တေ စ သတ္တာ သန္ဓာဝင်္ကိ သံသရဏ်ကိ စဝင်္ကိ ဥပပဇ္ဇန်တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂။ တေ စ သတ္တာ သန္ဓာဝင်္ကိ၊ ဣတော အညတ္ထ ဂစ္ဆန်တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၉၈။ သန္ဓာဝိသံ အနိဋ္ဌသံ။ ဓမ္မ။ ၃၆။ သန္ဓာဝိသံ သံသရိ၊ အပရာပရံ အနုဝိစရိန်ကိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၈၁။ သန္ဓာဝတ (စူဠနိ။၁၃၆) ကိ ကာမဓာတုယာ ပုနပ္ပုနံ ဓာဝန်ကာနံ။ စူဠနိ၊ ၌။ ၃၃။ (-သမ္မဂ္ဂဏှာတိ-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၁၅။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၇၇။ သမုလ္လပန-စူဠနိ။ ၂၂၉။ စူဠနိ၊ ၌။ ၉၁။ သမယ-ဓာန်။ ၆၆။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၆။ သဠိဝ - ဓာန်။ ၆၅၇။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၅၇။ သံဗာဟန - (သမ္ဗာဟန) - ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၂၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၀။ သမ္ဗုဠ္ဟိ (သမ္ဗုဠ္ဟိ)-ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၇၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၈၄။ သန္ဓာဝတိ - မဟာနိ။ ၃၂၆။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၇၉။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၂။ သံသရတိ - မဟာနိ။ ၃၂၆။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၌။ ၃၇၉။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၂။ ရှု။ ၁၂၈။ နှာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။ သန္တတ-ဓာန်၊ ဦ။ ၄၁)။

(၁၄) တူညီ-ညီညွတ်-ခြင်း (သမဘာဝ)။

ဟိ ဇာတိ သဠာတိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၃၆။ (သဠာတိ-သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၅။ မူလဦ၊ ၂။ ၆၁။ သမ္ဗန္ဓ-ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၈။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၈၊ ၁၈၃။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၃၅-၆။ သမိဒ္ဓိ-အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၁။ ရှု။ ၁၂၈။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။)(၇) ဖြစ်-ကောင်း စွာဖြစ်-သော (သဠာတ)။ သဠဝိ (ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၇) ကိ သံဝိဇ္ဇမာနဆဝိ, သဠာတဆဝိ ဝါ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂၃၈။ (၈) သာ၍အားရှိသော (ဗလဝတရ)။ ကာယဿ ထမ္ဘနာ သဏ္ဌမ္ဘနာ သဏ္ဌမ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၈။ ဗလဝတရာ ဝါ ထမ္ဘနာ သဏ္ဌမ္ဘနာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၆၀။ (၉) နည်း-အနည်းငယ်ဖြစ်-သော (အပက)။ သမဏ္ဍ (ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၀၆) ကိ အပ္ပဏ္ဍံ။ သံသဒ္ဒါ ဟိ အပ္ပတ္ထဝါစကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆၈။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁၊ ၁၆၂။ ဓာန်၊ ဦ။ ၃၄၆။ ရှု။ ၁၂၈-နှာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ)။ (၁၀) ရိသေစွာ၊ ရိရိသေသေ (သက္ကစ္စံ)။ သက္ကရေယျ(မ၊ ၁။ ၃၄) ကိ သက္ကစ္စံ စ ကရေယျံ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၂။ သက္ကာရ (မဟာနိ။ ၄၈) ကိ စတုန်္ခ ပစ္စယာနံ သက္ကစ္စ-ကရဏံ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၁၆၇။ (-မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၉။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၉၂)။

(၁၁) ပြင်းထန်စွာ၊ လွန်စွာ၊ အလွန်အမင်း၊ လွန်လွန် ကဲကဲ (သုဠုတရ၊ ဒဠ္ဠ၊ ဘုသ)။ သံခိပနာ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၆)တိ ---- သုဠုတရံ ဥပ္ပဏ္ဍနာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၆၆။ သမုပဗ္ဗူဠ္ဟော (သံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၁) တိ ဥဘိန်္ခ သဟ ဧဝ သမာဂမော၊ ဘုသံ ဝါ ပဗ္ဗူဠ္ဟောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၁။ သာရတ္တာန (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၂၂)ကိ ---- အတိဝိယ ရတ္တာနံ။ သာရတ္တ၊ ၂။ ၈၂။ (-သာရတ္တ-ဝိ၊ ၁။ ၄၃။

သမ္မာတော၊ သံ-သဒ္ဒါ အဓေဘာဂေ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၀။ သူစိ။ ၅၄၄ - နှာ။ (၁၉) ခပ်သိမ်းသောအဘို့အစု (သတ္တတောဘာဂ)။ သေဝနာ နိသေဝနာ သံသေဝနာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၅စ။ သတ္တတောဘာဂေန သေဝနာ သံသေဝနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၃။ (၂၀) အလုံးစုံသော အခြင်းအရာ (သတ္တတော၊ သတ္တသော၊ သတ္တထာ)။ သန္ဓမနာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁စ) တိ သတ္တတော, သုဋ္ဌု ဝါ နမနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၆။ သံဝရိတာ (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃)တိ ပဝတ္တိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန သမ္မာ, သတ္တထာ ဝါ ဝါရိတာ။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၄၂။ (-မ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၁၅၉၊ ၃၂၇၊ ၄၆၇။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၅စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၂၀၊ ၂၄၁၊ ၃၂၅၊ ၃၆၀၊ ၄၁၇၊ ၄၅၁)။

(၂၁) အပြား (ပကာရ) ။ သံဝိဘတ္တေသု ဓမ္မေသု၊ ယံ သေဋ္ဌံ တဒုပါဂမိ။ ထေရ။ ၂၂၁။ သံဝိဘတ္တေသူတိ ပကာရတော ဝိဘတ္တေသု။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (၂၂) ပေါင်းဆုံခြင်း (သင်္မ)။ တတ္ထ တတ္ထ သင်္မ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဟိ တေ သန္နိဋ္ဌာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ သန္နိဋ္ဌာ (ဒီ၊ ၂။ ၈၄) တိ တတ္ထ တတ္ထ သင်္မ ဒိဋ္ဌမတ္တာ နာတိဒဠှမိတ္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ ပစ္စယေဟိ သင်္မ ကရီယန္တိတိ သခီရာ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၉၂။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၁၇။ ကခီ။ ဦ၊ သစ်။ ၄၂၁။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၅၃။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၇၁။ ဓာန်၊ ဦ။ ၅၂၇၊ ၇၀၅-၆။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၇၇။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃၃၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၆-နှာ)။ (၂၃) ပေါင်းစု-ပေါင်းရုံး-ခြင်း (သင်္ဟဏ၊ သမ္မိဂ္ဂဏ၊ သမောဓာန)။ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ နာမ စေသာ ကိဠာပိ ဝိနယပိဋကေ တန္တိမာရုဠှာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။

စိတ္တံ သမံ အာဒဟတိ အာရမ္မဏေ ဌပေတီတိ သမာဓိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၅။ ဉာဏ-သမ္မယုတ္တ (အဘိ၊ ဓ။ ၁၇) နှိ ဉာဏေန သမ္မယုတ်၊ သမံ ဧကုပ္ပါဒါဒိပ္ပကာရေဟိ ယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ သမ္မောဒီ (ဥဒါန။ ၈၀) တိ သမံ သမ္မာ ဝါ မောဒီ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၄၈။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၂၁။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၃၁။ ကခီ။ ဦ၊ သစ်။ ၂၀၁။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၃။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၇။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၄၃)။(၁၅) အထူး (ဝိသေသ)။ သမ္မုယ္ဟန္တိ (မဟာနိ။ ၂၀) တိ ဝိသေသေန မုယ္ဟန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ စ၂။ (-မဟာနိ။ ၅၁၊ ၅၇၊ ၇၄။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၇၁၊ ၁၇၇၊ ၂၀၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၂၉)။

(၁၆) အကျဉ်း (သခ်ေပ၊ သံခိတ္တ)။ သင်္ကာသနာ (နေတ္တိ။ ၅) တိ သံခိတ္တေန ကာသနာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၃၂။ သခ်ေပတော ကာသီယတိ ဒီပီယတီတိ သင်္ကာသနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၅။ သခ်ေပတော ကာသနံ ဒီပနံ သင်္ကာသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၇၁။(-သင်္ကာသန-သံ၊ ၃။ ၃၇၇။ နေတ္တိ။ ၅၊ ၉၊ ၁၀၊ ၃၄။ ပေဋကော။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၇၂။ သင်္ဟ - မူလဋီ၊ ၁။ ၉စ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၁၁၆။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃၃၅၊ ၅၂၁-၂။ သခ်ေပ-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၊ ၂၁၇။ သမာသ-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။ ရူ။ ၁၂၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ)။ (၁၇) အဘို့ (ဘာဂ)။ သခီယတိ ဘာဂသော ကထီယတီတိ သခီ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၈၈ - ၉။ (၁၈) အောက်အဘို့ (အဓေဘာဂ)။ အဓေ ပတတီတိ

တပ္မေသိ ပရိပုဏ္ဏံ သုဟိတံ ယာဝဒတ္ထံ အကာသိ။ သမ္မဝါရေသီတိ သုဋ္ဌု ပဝါရေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂၄၇-စ။ သမ္မဇ္ဇလိတ(မ၊ ဘ။ ၂၉၄)နွိ သုဋ္ဌု ပဇ္ဇလိတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ သန္ဒဿေတီ (ပဋိသံ။ ၁၀၁)တိ သောတူန် သမ္မာ ဒဿေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂၉၅။ (-ထေရ။ ၂၆၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၁၂။ ၁၆၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၊ ၁၇၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၈၊ ၁၇၄။ ကခ်ီ။ ၁၄၁၊ ၂၉၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄၊ ၁၃၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀၊ ၂၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၆၅၊ ၁၈၇၊ ၃၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃၊ ၂၉၁၊ ၄၆၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၃၈၊ ၃၄၂-၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈၊ ၂၂၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၄၈၊ ၁၅၁)။

(၂၆)ထက်ဝန်းကျင်၏အဖြစ် (သမန္တတ္တ)။ သမ္မဇ္ဇလိတာယာ (ဝိ၊ ဘ။ ၂၄) တိ သမန္တတော ပဇ္ဇလိတာယ အစ္ဆိယော မုစ္စန္တိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၈၅။ ဒွေဋ္ဌကံ ဒွေဓာပထော သံသယော အနေကံသဂ္ဂါဟော။ အဘိ၊ ၈။ ၁၀၂။ မဟာနိ။ ၃၂၅။ သမန္တတော သေတိတိ သံသယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၃၀၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၊ ၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၃၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂၃၆။။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၆)။ (၂၇) ယှဉ်တွဲခြင်း (သံယောဂ) ။ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ၊ ဒုက္ခသမုဒယံ အရိယသစ္စံ ----။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၄။ သံက္လတိ စ အယံ သဒ္ဒေါ " သမာဂမော သမေတ " နွိအာဒီသု သံယောဂံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈-၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၆။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၅၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၁။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၂။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃၁၉)။

(၂၈) ပြင်းစွာယှဉ်ခြင်း(သံယုတ္တ)။ တေသု ဒိဋ္ဌိ " ------- ဒဋ္ဌဟဏာဘာဝတော ဝါ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနံ ဓမ္မဝိနယာနံ သင်္ဂဟေတ္ထာ ဂါယနံ ကထနံ သင်္ဂီတိ၊ ---မဟာဝိသယတ္ထာ, ပူဇိတတ္ထာ စ မဟာတိ သင်္ဂီတိ မဟာသင်္ဂီတိ၊ ပဌမာ မဟာသင်္ဂီတိ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ဘ။ ၃၆။ သင်္ဂီတာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ဘ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၂) တိ ---သင်္ဂဟေတ္ထာ ဝုတ္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ဘ။ ၁၉။ မူလဋ္ဌီ၊ ဘ။ ၁၀။ (-သင်္ဂီတိ-သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ဘ။ ၂၀။ သင်္ဂဟ - မဏိမဉ္ဇူ။ ဘ။ ၃၀၅။ သင်္ဂဟဏ-မဏိမဉ္ဇူ။ ဘ။ ၁၁၉။ သင်္ဂီတ-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ဘ။ ၄၄၇။ သင်္ယုတိ-မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၃။ သန္နိဋ္ဌ - ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၃၊ ၃၈၁။ သမတ္တ-ဝိဘာဝိနီ။ ၈၁။ မဏိမဉ္ဇူ။ ဘ။ ၁၈၂။ သန္နိ-နေတ္တိ။ ၂၈၊ ၃၃-၄။ သမောဓာန-အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၀၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ ရူ။ ၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၆-နှာ။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။)။

(၂၄) တစ်ပေါင်းတည်း- အတူ -တကွ-ဖြစ်ခြင်း (သဟ၊ သဟိတဘာဝ) ။ သော တံ ဣတ္ထိံ ပသေယျ အညေန ပုရိသေန သဒ္ဓိံ သန္နိဋ္ဌေန္တိံ။ မ၊ ၃။ ၉။ သန္နိဋ္ဌေန္တိန္တိ ဧကတော တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈။ သံဝါသေန ခေါ မဟာရာဇ သီလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဘ။ ၇၈။ သံဝါသေနာတိ သဟဝါသေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၁၃၇။ သံဝသမာနော (အံ၊ ဘ။ ၅၀၈) တိ ဧကတော ဝသမာနော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၃၅၊ ၅၀၊ ၂၂၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၊ ၁၀၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၊ ၁၇၇၊ ၂၁၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၈၊ ၂၀၀၊ ၂၇၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ဘ။ ၈၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဘ။ ၂၀၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇)။ (၂၅) ကောင်းစွာ (သမ္မာ၊ သုဋ္ဌု) ။ အထ ခေါ ဗြာဟ္မဏော ပေါက္ခရသာတိ ---- သန္တမ္ပေသိ သမ္မဝါရေသိ။ ဒီ၊ ဘ။ ၁၀၂။ သန္တမ္ပေသီတိ သုဋ္ဌု

သံယုတ္တာ အယန္တိ ပဝတ္တန္တိ သတ္တာ ယထာဘိနိဝေသံ ဧတေနာ " တိ အတ္ထေန သမယော။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၂၃။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄)။ (၂၉) ဆက်သွယ်-ဆက်စပ်-ခြင်း (သမ္ဗန္ဓ)။တေသု ဒိဋ္ဌိ " သမေတိ သံယောဇန-ဘာဝတော သမ္ဗန္ဓာ ဧတိ အတ္တနော ဝိသယေ ပဝတ္တတီတိ----အတ္ထေန သမယော။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၂၃။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၃-၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈)။ (၃၀) ပြန်လည် - ပြန်လှည့် - ခြင်း (ပရိဝတ္တန)။ သမ္ပတန္တီ (ဇာ၊ ၂။ ၃၂၄) တိ ပရိဝတ္တိတွာ ဘူမိယံ ပတန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၇၂။

(၃၁) အမှတ်ပြုခြင်း (သညာဏကရဏ)။ နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ သဥ္ဇာနာတိ သညံ ကတွာ ဇာနာတီတိ သညာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၅။ ဧတေန ------ သံသဒ္ဒဿ စုဒ္ဒသတ္ထေ နိဝတ္တေတွာ အာဒိသဒ္ဒသင်္ဂဟိတော သညာ-ဏကရဏတ္ထောဝ ဒဿိတော။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉)။ (၃၂) အမြဲ (နိစ္စ၊ နိဗဒ္ဓ) ။ သံကသာယိဿန္တိ (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၈။ သင်္ကသာယိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၂) တိ အပ္ပေါသုက္ကာ နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉။ သဗ္ဗကာလံ ဘဇတီတိ သမ္ဘတ္တော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၆။ (-မဟာနိ။ ၁၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၄)။ (၃၃) ကပ်-ချဉ်းကပ်-ခြင်း (ဥပသင်္ကမန)။ သမ္ပရေတဗ္ဗတော ပေစ္စ ဂန္တဗ္ဗတော သမ္ပရာယော၊ ပရလောကော။ တတ္ထ ဘဝံ သမ္ပရာယိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။ (-၃၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂)။ (၃၄) အစ၊ ပဌမ (အာဒိ)။ သမ္မုဿတီ (မဟာနိ။ ၁၁၁) တိ အာဒိတော နဿတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၄။ (၃၅) ယခု-ချက်ခြင်း - လောလောဆယ် - (သမ္ပတိ)။ " သမ္ပဝိဒ္ဓေါ " တိပိ ပါဌော၊ သမ္ပတိ ဝိဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၄၅။

(၃၆) နှစ်သက်စေခြင်း (ပရိတောသန)။ သညာပေတီ (ဝိ၊ ၄။ ၁၈၈) တိ ကာရဏ-ပတိရူပကာနိ ဝတ္ဝာ ပရိတောသေတွာ ဇာနာပေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆။ သညာပေတီတိ ဧတ္ထ သံ-သဒ္ဒူပပဒေါ ဉာ-သဒ္ဒေါ တောသန-ဝိသိဋ္ဌေ အဝဗောဓနေ ဝတ္တတီတိ အာဟ " ပရိတောသေတွာ ဇာနာပေတီ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၅။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၇)။ (၃၇) ငြိကပ်-တွယ်တာ -ခြင်း (အလ္လီယန)။ ယော အပရေန သမယေန ---- မေထုနံ ဓမ္မံ သေဝတိ နိသေဝတိ သံသေဝတိ ပဋိသေဝတိ။ မဟာနိ။ ၁၁၃။ သံသေဝတိ အလ္လီယိတွာ သေဝတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၅။(၃၈) အမွန်အစ (ပဘဝ) ။ ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ကုသလသမ္ဘဝါ။ ယမက၊ ၁။ ၆။(-သမ္ဘဝ-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၈၇။ ရူ။ ၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇ - နှာ။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ)။ (၃၉) ပူဇော်-သဂြိုဟ်-ထောက်ပံ့- ချီးမြှောက် -မ , စ-ခြင်း (ပူဇာ-သင်္ဂဟ)။ ပုတ္တဒါရဿ သင်္ဂဟော။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၉။သင်္ဂဟောတိ သမ္မာနနာဒီဟိ ဥပကာရ-ကရဏံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။ သူစိ။ ၅၁၉-နှာ။)

(၄၀) ရှေးရှုပြု-မျက်နှာမူ-ခြင်း (အဘိမုခ)။ သစေ ကောစိ ဘိက္ခု အာယသ္မတော မောဋ္ဌိယဖဂ္ဂုနဿ သမ္မုခါ တာသံ ဘိက္ခုနီနံ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၃။ သမ္မုခါတိ ပုရတော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂။ သမ္မုခါ မေတံ အာဝုသော ဘဂဝတော သုတံ သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ။ အံ၊ ၂။ ၂၈၃။ သမ္မုခါတိ

အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၂။ ၃၆၀။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁၊ ၂၀၉၊ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၈၈)။ (၄၆) နီးကပ်ခြင်း (သမီပ)။ သမာဂတ (မဟာနိ။ ၉၇) နီ့ သမီပံ အာဂတံ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၄။ (၄၇) ရွေ့ရှား(လျား)ခြင်း (သံသပ္ပနာ)။ သာ သံသယလက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၁။ " ဧဝံ နု ခေါ, နု နု ခေါ " တိ-အာဒိနာ သံသပ္ပနဝေသေန သေတိတိ သံသယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

သံ၂ (ဗျ) [နိပါတအဗျယပုဒ်။ မဏိမဏ္ဍူ။ ၁။ ၇၃။ ပရိတ္တ၊ ဋီ။ ၇၅ - တို့ အလိုအားဖြင့် ဥပသာရပုဒ်ပင်။] မိမိသည်၊ မိမိကိုယ်တိုင်၊ ကိုယ်တိုင်။ သညာစိကာယ ပန ဘိက္ခုနာ ကုဋိ ကာရယမာနေန ---- ကာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၃။ သညာစိကာယ ပနာတိ ဇေတ္ထ သညာစိကာ နာမ သယံ ပဝတ္တိတယာစနာ ဝုစ္စတိ။ ကခီ။ ၁၃၃။ သညာစိကာယ ပနာတိ ဇေတ္ထ သန္တိ အတ္တဝါစကော တတိယတ္ထေ နိပါတော။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၇။ သန္နိဋ္ဌိကာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈) တိ သာမံ ပဿိတဗ္ဗာ, ဣဓလောကဘာဝိနီ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၂၈။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၈၇၊ ၂၁၆။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၉၂။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၇၇။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၄၁-၂။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၃။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၄)။

သံ၃ [သ[၁] + နိဂ္ဂဟိတ်] မိမိဟူသော အနက်ဟော သ-ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာသော သံ။ အပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တသန္နောသဟေတူ (မ၊ ၁။ ၂၀) တိ အပရိသုဒ္ဓဿ ကာယကမ္မန္တ-သခ်ီတဿ အတ္တနော ဒေါသဿ ဟေတု။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၇။ သန္နောသဟေတူတိ သဒေါသဟေတု။ သ-သဒ္ဒေါ ဟိ ကျေ သာနုသာရော ဝုတ္တော။ တေနာဟ "အတ္တနော ကထေန္တဿ သမ္မုခဘာနေ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၂။ (-အပ၊ ၁။ ၁၀၀။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၆၄။ ရူ။ ၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ)။ (၄၁) ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-ခြင်း (ပိဓာန)။ ယံ ဧဝံ ဒန္ဓံ ဝုတ္တံ ရက္ခိတံ သံဝုတံ မဟာတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄၇၊ ၆၅။ ဥဒါန။ ၁၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၂၉။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၂ ၃၅၉-၆၀။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၇၂။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၇၆။ ရူ။ ၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ)။

(၄၂) ပြည့်စုံ-စုံလင်-ခြင်း(သမတ္တဘာဝ)။ သမတ္တံ တုဿနံ တိတ္တိ သန္တုဋ္ဌိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇ - ၈။ (၄၃) ရောနှောခြင်း (မိဿန)။ နာနာဝိမေဟိ တိဏာဒီဟိ သင်္ကိဏ္ဏတေ မိဿီကရိယတေတိ သင်္ကာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၄။ (၄၄) သိခြင်း (မညနာ)။ သာကစ္ဆာတိ ဓမ္မသာကစ္ဆာဝိ သမာပဇ္ဇိတပုဗ္ဗာ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃၄၀။ သမ္မာ, သမညာ ဝါ ကထာ သံကထာ၊ သံကထာဝ သာကစ္ဆာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ (၄၅) အနက်ထူး မရှိ (နိရတ္ထကာ၊ ပဒသောဘဏာ၊ ပဒါလင်္ကာရ)။ ဓမ္မနာဝံ သမာရုယှ၊ သန္တာရေသဲ သဒေဝကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၁။ သမာရုယှာတိ အာရုယှ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။ ၁၁၅။ ယော ဧဝရူပေါ ဖဿော ဖုသနာ သမ္ဖုသနာ သမ္ဖုသိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဖဿော။ မဟာနိ။ ၄၀။ သမ္ဖုသနာ သမ္ဖုသိတတ္တန္တိ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ဝမိတံ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၁၄၅။ တုဏှီ သီဟာ သမစ္ဆရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃။ သမစ္ဆရေတိ သန္တိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ အစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော၊ တုဏှီ ဟုတွာ နိသီဒန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပေါတ္ထကေသု ပန " သမစ္ဆရေ "တိ လိခန္တိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၆၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၄၃။အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၃။ မဟာနိ။ ၄၅၊ ၆၃၊ ၁၆၅။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၈၆။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၉၃။

ဒေါသဿ ဟေတူ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။ သမ္မလ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၆) နွှိ အတ္တနော ဖလံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၃။ ဟိတ္ဝာ ဂစ္ဆတိ သံတနု (ပေတ။ ၁၇၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂) နွှိ---- အတ္တနော သရီရံ ဟိတ္ဝာ ဂစ္ဆတိ။ ပေတ၊ ၄။ ၅၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၂။ တစသာရံဝ သမ္မလ (မဟာနိ။ ၁၃) နွှိ အတ္တနော ဖလေန နာသိတံ တစသာရသခ်ါတံ ဝေဋ္ဌ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၈။ သံဌာန (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၈) နွှိ အတ္တနော ဌာနံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၈၉။ (-ထေရ။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂)။

သံ[၄] (တိ) [သ[၁၆] + နိဂ္ဂဟိတ်] မိမိဟူသော အနက်ဟော သ-ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာသော-သံ။ သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၆) တိ သကမေဝ ဒိဋ္ဌိံ ပရာမသတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၂။ သံယရေ (ဇာ၊ ၂။ ၄၅) တိ သကယရေ၊ အတ္တနော ဂေဟေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၃၉။ (-သုတ္တနိ။ ၄၁၆-၇။ မဟာနိ။ ၂၂၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၀၊ ၂၇၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၉၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၆)။

သံအဓိက (တိ) [သံ + အဓိက] အပို - အလွန် - ဖြစ်သော။ ကေစိ ပန " သံအဓိကာနီ " တိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ သတိ ဒွေ ဉာဏသတာနိယေဝ အဓိကာနီတိ အာပဇ္ဇတိ၊ တံ န ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၀။

သံဥပ္ပိလာဝန (နဲ) [သံ + ဥပ္ပိလာဝန] အလွန် - တပ်မက်- နှစ်သက် -ခြင်း။ နန္ဒနံ သံဥပ္ပိလာဝနံ အဘိတဿနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၄။

သံကစ္စ-သကိစ္စ (နဲ) [သံ + ကတိ + ဏျ။ သမန္တတော ပုရိသာနံ ဒဿနံ ကန္တီယတိ ဆိန္ဒီယတိ ဧတ္ထာတိ သင်္ကစ္စိ၊ အဓက္ခကဥ္ဘ-နာဘိဌာနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၁။] ညှပ်ရိုး အောက်, ချက်အထက် - ရင်သား - အရပ်။ သင်္ကစ္စိက-ကြည့်။

သံကိစ္စက (ထီ၊ နဲ) [သံကစ္စ + ဏိက] သင်္ကစ္စိက-ကြည့်။

သံကစ္စိက-သင်္ကစ္စိက (ထီ၊နဲ) [သံကစ္စ + ဏိက။ သံင်္ကစ္စေ နိဝသိတဗ္ဗန္တိ သံကစ္စိကံ၊ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၁။ သမ်ကက္မိကာ-သက္ကတပိဋက။ ၎င်းအလို သံကစ္ဆိကာ- ရှိ သင့်၏။ အသံကစ္ဆိကာ - ဝိ၊ ၂။ ၄၁၆။] ရင်လွှမ်းတဘက်၊ ဗုဓ်၊ သျ)။ ရင်လွှမ်းတန်ဆာ (ဝိ၊၂။ သျ။ ၂၇၇ - နှာ)။ ရင်လွှမ်းသင်္ကန်း။ သံကစ္စိကံ နာမ အဓက္ခကံ ဥဗ္ဘနာဘိ၊ တဿ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၆၂။ တိစီဝရံ ဥဒကသာဋိကာ သံကစ္စိကာ။ ကခ်ါ။ ၃၂၃။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၇။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉။ ဝဇိရ။ ၃၈၇။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၈၅)။

သံကစ္စိကစီဝရ (နဲ) [သံကစ္စိက + စီဝရ] ရင်လွှမ်းတဘက်၊ ရင်လွှမ်းတန်ဆာ၊ ရင်လွှမ်း သင်္ကန်း။ ယဿာ ပန သံကစ္စိကစီဝရံ အစ္ဆိန္ဒံ ဝါ နဋ္ဌံ ဝါ။ ကခ်ါ။ ၃၅၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၉) ။

သံကဋ္ဌ (တိ) [သံ + ကဋ္ဌ။ သံ + ကဋ္ဌ + အ။ သင်္ကဋ္ဌ-ကြည့်။] သင်္ကဋ္ဌ-ကြည့်။ သမ္ဗာဓေတိ တဏ္ဍာသံကိလေသာဒိနာ သမ္ပီဋ္ဌေ သံကဋ္ဌေ ယရာဝါသေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။ သင်္ကဋ္ဌေတိ သမ္ဗာဓေ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီဟောင်း။ ၁၃၈။

သံကဋ္ဌိရ (နဲ) [သံ + ကဋ္ဌ + ဤရ။ သင်္ကဋ္ဌိရ-ကြည့်။] အမှိုက်ပုံ၊ တံမြက်ချေး စုရာအရပ်။ သန္ဓိသမလသံကဋ္ဌိရာ ဇဏ္ဏု-မတ္တေန ဩဓိနာ ----။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ၁။ ၄၆၀။

သံကမ္ဘတိ (ကြိ) [သံ + ကမ္ဘ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၉။ သံကဋ္ဌတိ-သက္ကတပိဋက။ သံကပတိ-သံ။ သံကမ္ဘတိ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။] ဆွဲငင်-စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-၏။ ------ သင်္ကာရဌာနတော စောဋ္ဌဏ္ဍာန္ဓာနိ သံကမ္ဘတိ။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၂၀။

သံကမ္ဘန (န) [သံ + ကမ္ဘ + ယု။ သံကပဏ-သံ။] ဆွဲငင် -စုပေါင်း -စုရုံး -စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-ခြင်း။ တံ ပန ပစ္စယသမ-ဝါယသိဒ္ဓိတော သံကမ္ဘနံ ပိဏ္ဍနံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

သံကမ္ဘန္တ (တိ) [သံ + ကမ္ဘ + အ + အန္တ။ ထီ- ၌ သံကမ္ဘန္တီ။] ဆွဲငင်-စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-သော။ အထ ခေါ အယသ္မာ ဆန္ဓော တိဏဉ္စ ကဌဉ္စ သံကမ္ဘန္တော အညတရသ ဗြာဟ္မဏသ ယဝခေတ္တံ ဒူသေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။ ပရိသံ သံကမ္ဘန္တာ အနေကယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဂတာ။ အံ၊ ၎၊၁။ ၂၅၉။(-အပ၊ ၎၊ ၂။၂၃၈။ ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၃၉၁)။

သံကမိ (ကြိ) [သံ + ကမ္ဘ + ဤ။ သံကမ္ဘတိ - မှ။] ဆွဲငင် -စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-ပြီ။ သော ဟိ ဇနပဒံ ပီဋ္ဌေတွာ ဓနမေဝ သံကမိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၂၂၅။

သံကမိတ (တိ) [သံ + ကမ္ဘ + တ။ သံကမိတ-သံ။ သံကမိယ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။] ဆွဲငင်-စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-အပ်သော။ ယဒိ ဧသ ယာ သာ မရွိမသ ပုရိသသ သကလသရီရတော သံကမိတာ ဗဒရဋ္ဌိပ္ပ-မာဏာ ဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၃၈။

သံကမိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ကမ္ဘ + တွာ] ဆွဲငင်-စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-၍။ တိဏဉ္စ ကဌဉ္စ ဂေါမယဉ္စ သံကမိတွာ။ မ၊ ၁။ ၄၀၉။ ဒါရူနိ သံကမိတွာ -----။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၄၂၉။ (-သုတ္တနိ၊ ၎။ ၂။ ၅၃။ မဟာနိ၊ ၎။ ၂၉၂) ။

သံကမ္ဘေန္တ (တိ) [သံ + ကမ္ဘ + အ + အန္တ] သံကမ္ဘန္တ-ကြည့်။ သင်္ကာရဌာနတော စောဋ္ဌဏ္ဍဏ္ဍာနိ သံကမ္ဘေန္တံ ---- ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၂၃၈။

သံကမ္ဘေယျုံ (ကြိ) [သံ + ကမ္ဘ + အ + ဧယျုံ။ သံကမ္ဘတိ-မှ။] ဆွဲငင်-စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း - ပေါင်းရုံး - ကုန်ရာ၏။ ------- သံကမ္ဘေယျုံ စေဝ ဥပ္ပီလေယျုံ စ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၅၅။ (-အာကမ္ဘေယျ စေဝ ဥပ္ပီဋ္ဌေယျ စ။ (သီ) သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂-၌လည်း (သီမူ) အတိုင်း ရှိသည်)။

သံကထာ (ထီ) [သံ + ကထ + အ + အာ။ သံကထာ-သံ။ သံကထာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ကောင်းစွာ- အတူတကွ-ပြောဆို- ဆွေးနွေး-တိုင်ပင်-နှီးနှော-ခြင်း။ သာကစ္ဆံ သမာပဇ္ဇတီ (ပဋိသံ။ ၃၈၈) တိ အညမညသ ဥတ္တရ-ပစ္စုတ္တရဒါနဝသေန သံကထံ ကရောတိ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၄။ သံကထာယာ (သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၃၈) တိ အတ္ထဝီမံသနဝသေန ပဝတ္တာယ သမ္မန္တကထာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃)။ ---- သဟ ကထနံ သံကထာ၊ သံကထာဝ သာကစ္ဆာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။

သံကထီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ ၊ ကထ + ယ + တေ] ကောင်းစွာ-ပြော-ဆို-ဟောကြား-မိန့်-မြွက်-အပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကထေတိ (ကြိ) [သံ ကထ + ဏေ + တိ။ သံကထယတိ-သံ။] ကောင်းစွာ-ပြော-ဆို -ဟောကြား - မိန့် - မြွက် - ၏။ ဧဝံ အနေကေဟိ အာကာရေဟိ သံကထီယတီတိ သခ်ါ။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၄၂၀။ သော

သံကထီယတိ၊ ဥဒီရီယတီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ သခ်ါယတိ သံကထီယတီတိ သခ်ါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၆။

သံကန္ဒန (ပု) [သံ + ကဒိ (ကန္ဒ) + ယု။ သံကန္ဒယတိ၊ ကဒိ အာဝှာနေ ရောဒနေ စ။ အမရ၊ ဗျာချာ။ သံကြန္ဒန-သံ။] သိကြားမင်း။ သံကန္ဒနော ----- ဟရီက္ကစ္စာဒီနိပိ သက္ကသ နာမာနိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၊ ၂၁။

သံကပ္ပ (ပု) [သံ + ကပ္ပ + အ။ သံကလ္ပ - သံ။ သံကပ္ပ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ကြံစည်-တွေးတော-ခြင်း၊ ကြံစည်တတ် သောစိတ်။ သံကပ္ပယန္တ၂-ကြည့်။

သံကပ္ပနာ (ထီ) [သံ + ကပ္ပ + ယု။ သံကလ္ပနာ-သံ။] ကြံစည်ခြင်း။ ဓောနဓမ္မ-သမန္နာဂမာ ----- တေသု တေသု ဘဝေသု သံကပ္ပနာ ဒိဋ္ဌိ နတ္ထိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈။

သံကပ္ပယန္တ[၁] (တိ) [သံ + ကပ္ပ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ သံကပ္ပယန္တာ, သံကပ္ပယန္တီ။] သံကပ္ပေတိ- ကြည့်။

သံကပ္ပယန္တ[၂] (တိ) [သံကပ္ပ + ယ + မာန။ မာန-ကို အန္တ-ပြု။] သက်ပ္ပဂမန-ကြည့်။ သံကပ္ပယန္တာယာ (သုတ္တနိ။ ၄၅၁။ စူဋနိ။ ၂၃၊ ၂၂၀) တိ သက်ပ္ပဂမနေန။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၁။ စူဋနိ၊ ၄။ ၈၅။

သံကပ္ပယိတ္ထ (ကြိ) [သံ + ကပ္ပ + ဏယ + အာ။ အာ - ကို တ္ထ - ပြု။] ပြု-စီရင်-ပြီ။ သံကပ္ပေတိ-ကြည့်။

သံကပ္ပီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကပ္ပ + ယ + တေ] ပိုင်းဖြတ်-ပိုင်းခြား-ကြံစည်-ရေတွက်-အပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကပ္ပေတိ (ကြိ) [သံ + ကပ္ပ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၃။ သံကလ္ပယတိ-သံ။] (၁) ပြု-စီရင်-၏။ (၂) ပိုင်းဖြတ်-ပိုင်းခြား-ကြံစည်-ရေတွက်-၏။ (၁) ဘိက္ခဝေ သော မောရော ဣမံ ပရိတ္တံ ဣမံ ရက္ခံ ကတ္တာ အတ္တနော နိဝါသဋ္ဌာနေ ဝါသံ သံကပ္ပယိတ္ထ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။ (၂) တတ္ထ ကပ္ပီယတိ သံကပ္ပီယတိ သာသပပဗ္ဗတာဒီဟိ ဥပမာဟိ ကေဝလံ သံကပ္ပီယတိ၊ န မနုဿဒိဝသ-မာသသံဝစ္ဆရာဒိဂဏနာယ ဂဏီယတီတိ ကပ္ပေါ။ ဝဇိရ။ ၅။

သံကမ္ပတိ (ကြိ) [သံ + ကပိ + အ + တိ။ သံ + ကမ္ပ + အ + တိ။ သံကမ္ပတေ-သံ။] တုန်လှုပ် - ပြင်းစွာတုန်လှုပ် - ၏။ အယဉ္စ ဒသသဟဿိလောကဓာတု သံကမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ (-ပေဋကော။ ၂၉၃။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃) ။

သံကမ္ပိ (ကြိ) [သံ + ကပိ + ဤ။ သံ + ကမ္ပ + ဤ။] တုန်လှုပ်ပြီ။ သံကမ္ပတိ-ကြည့်။

သံကမ္ပိတ (တိ) [သံ + ကပိ + တ။ သံ + ကမ္ပ + တ။ သံ + ကပိ (ကမ္ပ) + ဏေ + တ။ သံကမ္ပိတ-သံ။] တုန်လှုပ်သော၊ တုန်လှုပ်စေ အပ်သော။ တယာ သံကမ္ပိတံ အာသိ၊ သဗ္ဗံ ဒေဝပုရံ တဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆။

သံကလန=သက်လန (န) [သံ + ကလ + ယု။ သံကလန - သံ။ သံကလဏ - ပြာ။] စုပေါင်း-စုရုံး-စုဆောင်း-အပေါင်း ရေတွက်-ခြင်း။ သီဟနာဒသမောဓာန(သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၀)န္တိ သီဟနာဒါနံ သံကလနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၂။

သံကလဟ (ပု) [သံ + ကလဟ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၆။] ငြင်းခုံခြင်းကို တိုးပွား စေတတ်သော (စကား)။ သံကလဟ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၂) န္တိ နာနာဂါဟံ ကလဟဝမနံ ကထံ ဥဒီရယိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၁၈။

သံကလေတိ - သက်လေတိ (ကြိ) [သံ+ကလ+ဏေ+တိ။ သံကလယတိ-သံ။] ပေါင်းရုံး-စုရုံး-စုပေါင်း-အပေါင်းရေတွက်-၏။ ပညာယ သံကလေတွာ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ နိစ္ဆယော ပညာသက်လနနိစ္ဆယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။

သံကလေတွာ - သက်လေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ကလ + ဏေ + တွာ] ပေါင်းရုံး-စုရုံး - စုပေါင်း - အပေါင်းရေတွက် - ၍။ သံကလေတိ-ကြည့်။

သံကလေန္တ - သက်လေန္တ (တိ) [သံ + ကလ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ သံကလေန္တီ။] ပေါင်းရုံး-စုရုံး- စုပေါင်း- အပေါင်းရေတွက်-သော။ သမာနယီတိ ဉာဏေန သံကလေန္တော သမ္မာ အာနယိ သမာဟရိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉။

သံကသာယတိ - သက်သာယတိ (ကြိ) [သံကသေ + အ + တိ။ သံကသေ အစ္ဆနေ။ အစ္ဆနံ နိသီဒနံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၀။ သံ + ကသေ + အ + တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁၅။] (ကြောင့်ကြမဲ့ အမြဲမပြတ်) နေထိုင်-သီတင်းသုံး-၏။ သံကသာယိဿန္တီ (ဝိ၊ ၃။ ၁၉၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၈။) တိ အပ္ပေါဿုက္ကာ နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉။

သံကသာယန္တ (တိ) [သံကသေ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ သံကသာယန္တီ။] ပြောင်းရွှေ့၍-နေထိုင် - သီတင်းသုံး - စေသော၊ သူ။ ပြောင်းရွှေ့သော၊ သူ။ (သျ၊ ၂။ ၁၉၂)။ အာသနံ သံကသာယန္တိယော ကာလံ ဝီတိနာမေသု (ဝိ၊ ၄။ ၄၆၇) နွှိ အညံ ဝုဋ္ဌာပေတွာ အညံ နိသီဒါပေန္တိယော ဘောဇနကာလံ အတိက္ကာမေသုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၀။

သံကသာယိဿန္တိ (ကြိ) [သံကသေ + ဿန္တိ။ သံကသာယတိ-မှ။] (ကြောင့်ကြမဲ့, အမြဲမပြတ်) နေထိုင်-သီတင်းသုံး-ကုန်လတ္တံ့။ သံကသာယတိ-ကြည့်။

သံကာရ[၁] (ပု၊ နာ) [သံ + ကရ + ဏ။ သံကာရ-သံ။] တံမြက်ချေးစု၊ အမှိုက်၊ အမှိုက်သရိုက်။ သံကာရပုဋ္ဌ-ကြည့်။

သံကာရ[၂] (ပု) [သံ + ကာရ] သံ-အက္ခရာ-သဒ္ဒါ။ သံ-ကာရတော ယာဝ အယံ သဗ္ဗပစ္ဆိမော ဋိကာရော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၀။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၅၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၅။

သံကာရပုဋ္ဌ (ပု၊ နာ) [သံကာရ + ပုဋ္ဌ] တံမြက် ချေး-အမှိုက်သရိုက်-တို့၏-အပေါင်း အစု-အစုအပုံ၊ အမှိုက်ပုံ၊ တံမြက်ချေး စွန့်ရာ အရပ်။ သံကာရပုဋ္ဌာ (ထေရ။ ၃၀၅) တိ သံကာရာနံ ပုဋ္ဌံ သံကာရပုဋ္ဌံ၊ တတော ကစဝရဌာနာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၄။

သံကာသနဌ (ပု) [သံကာသန + အတ္ထ] ထင်ရှား ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် သဘော။ အောက်ပုဒ်ကြည့် ။

သံကာသနာ (ထီ) [သံ + ကာသု + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။] ထင်ရှားပြခြင်း၊ ထင်ရှား ပြတတ်သည်၏အဖြစ်။ ကိစ္စပဋိပတ္တိ တေသံ သံကာသနဌေန သပတိသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၂။

သံကိစ္စ (ပု) [သက်ုံ + ဏ္ဍတ - သက်ိတ + ဏျ။ ဏျပစ္စည်း သွတ္ထ။ ဂက်ိတ-သံ။ သံကိအ၊ သံကိတ-ပြာ။] (၁) (အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ တပည့် ၇-နှစ်သားအရွယ်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော) သံကိစ္စ သာမဏေကျော်၊ သံကိစ္စထေရ်။ (၂) (ဘုရား အလောင်းတော်) သံကိစ္စသတို့သား၊ သံကိစ္စ ပညာရှိ။ (၃) သံကိစ္စအနွယ်, သံကိစ္စအနွယ်၌

ဖြစ်သော (ကိသ အမည်ရှိသော တိတ္ထိဆရာ ကြီး)။ (၁) အယသွတော သံကိစ္စသ ဉာဏဝိပ္ပါရာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၃၈၉။ ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမဉ္စ ဒေဿနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သံကိစ္စသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ------ တဿ သင်္ကိန္နာ အက္ခိကောဋိယာ ဘိန္နတ္တာ သံကိစ္စန္တိ နာမံ ကရိံသု။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၄၂၅ - ၆။ သင်္ကိန္နာ ဆိန္နက္ခိကောဋိတာယ သံကိစ္စောတိ ဝဒန္တာ အပရဘာဂေ သံကိစ္စောတိ ဝေါဟရိံသု။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁၃။ (-ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁၈။ ပေတ၊ ၆။ ၅၆)။ (၂) ဣသီ အဝစ သံကိစ္စော။ ဇာ၊ ၂။ ၅၉။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပုရောဟိတဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဇာတသေဝဿ "သံကိစ္စကုမာရော" တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၂၇၉။ သံကိစ္စပဏ္ဍိတ-လည်းကြည့်။ (၃) နန္ဒော ဝစ္ဆော၊ ကိသော သံကိစ္စော။ မ၊ ၁။ ၃၀၀။ အံ၊ ၂။ ၃၃၇။ (-မ၊ ၂။ ၁၉၃)။ ကိသောတိ နာမံ၊ သံကိစ္စောတိ ဂေါတ္တံ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၆။ (-မ၊ ၆၊ ၃။ ၈၄။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၉၉။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၅)။

သံကိစ္စသာမဏေကျော်လောင်းလျာသည် ရှေးရှေးသော ဘုရားရှင်တို့၏ အထံတော်၌ လွန်ကဲသည့် ကုသိုလ်အဆောက်အဦတို့ကို ပြုခဲ့၍ ထိုထိုဘဝတို့၌ ဝဋ်ဆင်းရဲကင်းရာ နိဗ္ဗာန်၏ အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်သည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ဆည်းပူးခဲ့သော ကြောင့် ဤဘဝတို့ မြတ်စွာဘုရားလက်တော် အခါ သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝ ချမ်းသာသော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ အမျိုး အိမ်၌ ပဋိသန္ဓေနေတော်မူသည်။ ၎င်း၏မိခင် သည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် ရောဂါတစ်ခု နှိပ်စက်မှုကြောင့် ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ ရုပ်ကလာပ်ကို သုသာန်ပို့၍ မီးသင်္ဂြိုဟ်သော အခါ သားအိမ်သည် မီးမလောင်ပဲ ကြွင်းကျန်နေသဖြင့် လူအများက တံစူးဝါးဖြင့် ထိုး၍ မီးကျီးခဲများဖြင့် ဖုံးအုပ်၍ ထားခဲ့ကြသည်။ မီးကျီးများဖြင့်ဖုံးအုပ်၍ သားအိမ်ကိုမီးလောင် သွားသော်လည်း ရွှေအဆင်းကဲ့သို့ လှပသော သူငယ်သည်ကား ပဒုမ္မာကြာတို့က်၌ အိပ်နေ သကဲ့သို့ မီးကျီးပေါ်၌ အသက်ရှင်လျက် တည် ရှိနေသည်။ ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တဝါ(နောက်ဆုံး ဘဝ၌ဖြစ်သောသတ္တဝါ) အား မြင့်မိုရ်တောင် ကြီးဖြင့် ဖိမိသော်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ပဲ သေရိုးထုံးစံ မရှိပေ။ နောက်တစ်နေ့ မီးငြိမ်းသတ်ရန် လာသောသူတို့သည် ထိုအခြင်းအရာဖြင့် အိပ်နေသောသူငယ်ကို မြင်၍ " မိခင်တစ်ကိုယ်လုံး မီးလောင်ကျွမ်း ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သူငယ်မှာ မီး မလောင်သနည်း၊ အသို့ဖြစ်လိမ့် မည်နည်း" ဟုအံ့ဩကုန်လျက် သူငယ်ကိုယူ၍ ရွာတွင်းသို့ သွားပြီး နိမိတ်ဖတ်သောသူတို့ကို မေးမြန်းကြ လေသည်။ ထိုအခါ နိမိတ်ဖတ်သောသူတို့က " ဤသူငယ်သည် အိမ်ရာတည်ထောင် လူ ဘောင်၌နေခဲ့သော် ဆွေခုနစ်ဆက် တိုင် အောင် ဆွေမျိုးသားချင်းများ ဆင်းရဲကြလိမ့် မည်၊ အကယ်၍ ရဟန်းပြုအံ့ ရဟန်းငါးရာ ခြံရံလျက် လှည့်လည်ရလိမ့်မည် " ဟု ဟော ကြကုန်၏။ တံစူးဝါးဖြင့် မျက်လုံထောင့်ကို အထိုးခံရသောကြောင့် (သင်္ကိန္နာ ဆိန္နက္ခိ-ကောဋိတာယ သံကိစ္စော။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁၃) ထိုသူငယ်အား " သံကိစ္စ " ဟု အမည်မှည့် ခေါ် ကြသည်။ နောင်အခါ၌ " သံကိစ္စ " ဟူ ၍ပင် ထင်ရှားလေသည်။

ထိုအခါ ဆွေမျိုးတို့သည် "ဆင်းရဲအံ့သည် ဖြစ်စေ ကြီးပြင်းလာသောအခါ ငါတို့၏

အရှင်သာရိပုတ္တရာအထံတော်၌ ရှင်, ရဟန်းပြုပေးကြကုန်အံ့" ဟုကြံစည်၍ ထိုသူငယ်ကို ကျွေးမွေးပြုစုကြသည်။ (၇) နှစ်သားအရွယ် သို့ရောက်သောအခါ မိခင်သေဆုံးခဲ့ပုံနှင့် မိမိလူဖြစ်လာရပုံအကြောင်းစုံကို သူငယ်ချင်း ကလေးငယ်များထံမှ ကြားသိရ၍ သံဝေဂ ရကာ "ရှင်, ရဟန်းပြုအံ့" ဟုဆွေမျိုးတို့အား ပန်ကြားသည်။ ထိုအခါ ဆွေမျိုးတို့သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာထံ ရှင်, ရဟန်းပြုပေးရန် အပ်နှံကြသည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် သံကိစ္စအား တစပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပေး၍ ရှင်, သာမဏေပြုပေးတော်မူသည်။ သံကိစ္စသာမဏေသည် ခေါင်းရိတ်အပြီးတွင် ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါတို့နှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အကျယ်ကို ဓမ္မ။ ၂၉။ ထေရ။ ၃၀၇-၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀-၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၎ ၄၂၅-၃၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃-၇။ ကြည့်။)

သံကိစ္စကုမာရ (ပု) [သံကိစ္စ + ကုမာရ] (ဘုရားအလောင်းတော်) သံကိစ္စ-သတို့သား-သူငယ် - မင်းသား။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပုရောဟိတဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိं ဂဏှိ၊ ဇာတသေဝဿ " သံကိစ္စကုမာရော " တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၇၉။ (-၂၈၀)။

သံကိစ္စဇာတက (န) [သံကိစ္စ + ဇာတက] သံကိစ္စဇာတ်။(ဘုရားအလောင်းတော်)သံကိစ္စသတို့သား၏ - အဖြစ်အပျက် - အကြောင်းအရာ-ကို ဟော- ရာ- ကြောင်း- ဖြစ်သော-စကားရပ်-ပါဠိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၉-သဋ္ဌိနိပါတ်။ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၅၉-၆၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၆။

သံကိစ္စထွေရ (ပု) [သံကိစ္စ + ထေရ] သံကိစ္စထေရ်။ သံကိစ္စပုဒ်လည်းကြည့်။ သံကိစ္စထွေရောပိ ပုဗ္ဗေ ကတပုညော ----- ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။

သံကိစ္စထွေရဂါထာ (ထီ) [သံကိစ္စထွေရ + ဝုတ္တာ + ဂါထာ။ မဇ္ဈေလောပ။] သံကိစ္စ-ထွေရဂါထာ။ သံကိစ္စထေရ်သည်-ခွတ်ဆို-သီဆို - ကျူးရင့် - အပ်သော ဂါထာ။ ထေရ။ ၃၀၇-၈။

သံကိစ္စထွေရ (ပု) [သံကိစ္စ + ထေရ] သံကိစ္စထွေရ - ကြည့်။ သံကိစ္စထေရော ဧကော၀၊ ကတကိစ္စော အနာသဝေါ။ ထေရ။ ၃၀၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅) ။

သံကိစ္စပဏ္ဍိတ (ပု) [သံကိစ္စ + ပဏ္ဍိတ] (ဘုရားအလောင်းတော်) သံကိစ္စပညာရှိ။ သံကိစ္စပဏ္ဍိတော ပန အဟမေ၀ အဟောသိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၆။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၂) ။

သံကိစ္စသာမဏေရ (ပု) [သံကိစ္စ + သာမဏေရ] သံကိစ္စသာမဏေ။ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတ၀နေ ဝိဟရန္တော သံကိစ္စသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၅။ (-၄၂၆၊ ၄၃၀၊ ၄၃၃)။

သံကိစ္စသာမဏေရဝတ္ထု (န) [သံကိစ္စသာမဏေရ + ဝတ္ထု] သံကိစ္စသာမဏေ၏-အကြောင်း အရာ-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ်-အဋ္ဌုပ္ပတ်-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၅-၃၃။ ဣဒံ သံကိစ္စသာမဏေရ၀တ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇။

သံကိုက် (တိ) [သံ + ကိရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ ကိရ ပက္ခေပဝိက္ခိပနေသု၊ တော၊ ဣဏ္ဍာဒေသော။ ဓာန်၊ ဦ။ ၇၂၀။ သံကီဏ-သံ။ သံကိုက်-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရောယှက်-စပ်ယှဉ်-ရောနှော-ရောပြွမ်း-သော။ (၂) စွန့်ပစ် - ပယ် - အပ်သော။ (၃)အချင်းခပ်သိမ်း-ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။

(၄) သံကိုင်္ကာသား၊ (က) (သုဒ္ဓမျိုးယောက်ျား နှင့်ခတ္တိယမျိုးမိန်းမတို့) စပ်ယှက်-ပေါင်းသင်း-၍ဖြစ်သောသား (မာဂဓသား)။ (ခ) (သုဒ္ဓမျိုးမိန်းမနှင့် ခတ္တိယမျိုး ယောက်ျားတို့) စပ်ယှက်-ပေါင်းသင်း - ၍ဖြစ်သောသား (ဥဂ္ဂသား)။ (ဂ) (ပုက္ကုသမျိုးမိန်းမနှင့် ခတ္တိယမျိုးယောက်ျားတို့) စပ်ယှက် -ပေါင်းသင်း -၍ဖြစ်သောသား (သူတသား)။(၅) ပျံ့နှံ့သော။ (၆) မစင်ကြယ်သော။ (နာ) (၇) ရောယှက်-စပ်ယှဉ်-ရောနှောရောပြွမ်း-ခြင်း။ (၁) ရောယှက်-စပ်ယှဉ်-ရောနှော - ရောပြွမ်း - သော။ ဥက္ကာပေါတိကေနစိ ကစဝရေန သံကိုင်္ကာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၉။ ကသိဏ္ဍိတိမာကာသေန သံကိုင်္ကံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃)။ (၂) စွန့်ပစ်-ပယ် - အပ်သော။ အသံကိုင်္ကာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၁) တိ နာ ခိတ္တာ နာ ဆဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉)။ အသံကိုင်္ကာ အဝိကိုင်္ကာ အနပနီတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ (၃) အချင်းခပ်သိမ်း-ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ သံကိုင်္ကာတ္တာ(မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁)တိ သဗ္ဗသော ကိုင်္ကာတ္တာ ဝိနာသိတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈)။ (၄) သံကိုင်္ကာသား။ (က) (သုဒ္ဓမျိုးယောက်ျားနှင့် ခတ္တိယမျိုးမိန်းမတို့) စပ်ယှက်-ပေါင်းသင်း- ၍ဖြစ်သောသား (မာဂဓသား)။ (ခ) (သုဒ္ဓမျိုးမိန်းမနှင့် ခတ္တိယမျိုးယောက်ျားတို့) စပ်ယှက်- ပေါင်းသင်း-၍ဖြစ်သော သား (ဥဂ္ဂသား) ။ (ဂ) (ပုက္ကုသမျိုးမိန်းမနှင့် ခတ္တိယမျိုးယောက်ျားတို့)စပ်ယှက်-ပေါင်းသင်း - ၍ဖြစ်သောသား (သူတသား)။ သံကိုင်္ကာ မာဂမာဒယော။ မာဂဓော သုဒ္ဓခတ္တာဇော၊ ဥဂ္ဂေါ သုဒ္ဓါယ ခတ္တာဇော။ ဒွိဇော ခတ္တိယဇော သူတော။ မာန်။ ၅၀၃။ (၅) ပျံ့နှံ့သော။ (၆) မစင်ကြယ်သော။ ဗျာပေ အသုဒ္ဓေ သံကိုင်္ကော။ မာန်။ ၁၀၇၁။ (နာ) (၇) ရောယှက် - စပ်ယှဉ် - ရောနှော-ရောပြွမ်း-ခြင်း။ အထ ဝါ သံကိုင်္ကာဒေါသံ မောစေတွာ ဝတ္ထုဝိဘာဂကရဏေန ပသိတ္ထာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

သံကိုင်္ကာဒေါသ (ပု) [သံကိုင်္ကာ + ဒေါသ] ရောယှက်-စပ်ယှဉ်-ရောနှော-ရောပြွမ်း-ခြင်း ဟူသော-အပြစ်-ဒေါသ။ သံကိုင်္ကာ (၇) ကြည့်။

သံကိုင်္ကာပရိက္ခ (ပရိခ) (တိ) [သံကိုင်္ကာ + ပရိက္ခာ (ပရိခါ)] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသည့် (သံသရာ, ကမ္မာဘိသခ်ီရ ဟူသော) ကျူးမြောင်း ရှိသော၊ (သံသရာ, ကမ္မာဘိ-သခ်ီရ ဟူသော) ကျူးမြောင်းကို-ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊သူ (ရဟန္တာ) ။ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ သံကိုင်္ကာပရိက္ခော (ပရိခေါ) ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁၉၂။ အံ၊ ၂။ ၇၄။ တေနေသ တဿာ (ပရိက္ခာယ) သံကိုင်္ကာတ္တာ ဝိကိုင်္ကာတ္တာ သံကိုင်္ကာပရိက္ခောတိ ဝုတ္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁-၂။ သံကိုင်္ကာတ္တာတိ သဗ္ဗသော ကိုင်္ကာတ္တာ ဝိနာသိတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။ သံကိုင်္ကာ-ပရိခေါတိ သံသာရပရိခံ သံကိရိတ္တာ ဝိနာသေတ္တာ ဋ္ဌတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁။ သော ဥက္ခိတ္တပလိယော သံကိုင်္ကာပရိက္ခော အတ္ထင်္ဂေသိကော။ မဟာနိ။ ၁၆၊ ၃၆၅။ သံကိုင်္ကာပရိခေါတိ ပရိခါ ဝုစ္စတိ -------- ပုနဗ္ဘဝကဒ္ဓနာနံ ပစ္စယော ကမ္မာဘိသခ်ီရော၊ သော ဟိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိကရဏဝသေန ပရိက္ခိပိတ္တာ ဋ္ဌတတ္တာ " ပရိခါ " တိ ဝုစ္စတိ။ တေနေသ တဿာ သံကိုင်္ကာတ္တာ ဝိကိုင်္ကာတ္တာ " သံကိုင်္ကာပရိခေါ " တိ ဝုတ္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ (-အဘိ၊ က။ ၇၃၊ ၁၃၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇-၈) ။

သံကိဏ္ဏပုဗ္ဗ (တိ) [သံကိဏ္ဏ + ပုဗ္ဗ] ရှေး၌-စွန့်- ပယ်- အပ်ဘူးသော။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ (အံ၊ ၁။ ၃၃၆)အတီတဗုဒ္ဓေဟိပိ နသံကိဏ္ဏ-ပုဗ္ဗာ၊ " ကိံ ဣမေဟိ " တိ နအပနီတပုဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၁။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ (သံ၊ ၂။ ၅၉) အတီတေပိ နဇဟိတပုဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၂) ။

သံကိဏ္ဏဝတ္ထု (နဝ) [သံကိဏ္ဏ + ဝတ္ထု] ရောနှော-ရောပြွမ်း-သော ဝတ္ထု။ သံကိဏ္ဏ-ဝတ္ထုတော ဝေမတ္တတာ။ ပေဋကော။ ၂၃၈။

သံကိဏ္ဏာကုလ (တိ) [သံကိဏ္ဏ + အာကုလ] ရောယှက်ရှုပ်ထွေးသော။ ပါဋိယံ, အဌကထာယမ္ပိ သံကိဏ္ဏာကုလံ ကေစိ ကရောန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၅။

သံကိတ္တက (တိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ ` သံကိတ္တိကာ။] ကောင်းစွာ-ပြောကြား - ပြောဆို - တတ်သူ၊ ချီးမွမ်းတတ်သူ။ ဧဝမိဓ ဗုဒ္ဓဂုဏသံကိတ္တကေနာပီတိ ဒသေန္တော ---- အာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀။

သံကိတ္တန (နဝ) [သံ + ကိတ္တ + ယု။ သံကိတ်နသံ။ သံကိတ္တဏ-ပြာ။] ကောင်းစွာ-ပြောကြား-ပြောဆို-ခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်း။ ယာ နေသံ ပရေသံ သံကိတ္တနံ၊ အယံ ပရဟိတာယ ပဋိပတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၅) ။

သံကိတ္တနမုခ (နဝ) [သံကိတ္တန + မုခ] ကောင်းစွာ-ပြောကြား-ပြောဆို-ခြင်း (ချီးမွမ်း ခြင်း) ကို-အဦး-အစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ တဿ သံကိတ္တနမုခေန အည် ဗျာကရောန္တော " စုတာ ပတန္တိ " တိ ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၁။

သံကိတ္တယတိ (ကြိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏယ + တိ။ သံကိတ်ယတိ-သံ။] သံကိတ္တေတိ-ကြည့်။

သံကိတ္တိ (ထီ) [သံ + ကိတ္တ + ဣ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၇။ သံကိတိ-သံ။] စုပေါင်း-ကြေငြာ-နှိုးဆော် -၍- ပြုလုပ်- လှူဒါန်း -အပ်သော-ထမင်း-ဆွမ်း။ (သဘောတူသော ရွာစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်ပေါင်းဆုံ-စုဝေး-၍-နှိုးဆော်-တိုက်တွန်း-ဆော်အော-သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆန်စသည်တို့ဖြင့်-ချက်ပြုတ်-လှူဒါန်း-အပ်သော-ထမင်း-ဆွမ်း)။ သံကိတ္တိသူ (ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။ မဟာနိ။ ၃၂၇။) တိ သံကိတ္တေတွာ ကတဘတ္တေသူ။ ဒုဗ္ဘိက္ခသမယေ ကိရ အစေလကသာဝကာ အစေလကာနံ အတ္ထာယ တတော တတော တဏ္ဍုလာဒီနိ သမာဒပေတွာ ဘတ္တံ ပစန္တိ။ ဥက္ကဋ္ဌော အစေလကော တတောပိ နပဋိဂ္ဂဏ္ဍာတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၉။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၃၈၀။ ဂါမသဘာဂါဒိဝသေန သင်္ဂမ္မ ကိတ္တေန္တိ ဧတိဿာတိ သံကိတ္တိ။ တထာ သံဟဋတဏ္ဍုလာဒိသဥ္စယော၊ တေန ကတဘတ္တမိဓာဓိပ္ပေတန္တိ ဝုတ္တံ။ "သံကိတ္တေတွာ ကတဘတ္တေ သူ" တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၃) သံကိတ္တိယန္တိ ဧတာယာတိ သံကိတ္တိ၊ ဂါမဝါသိအာဒီဟိ သမုဒါယဝသေန ကရိယမာန ကိရိယာ။ ဣဓ ပန ဘတ္တသံကိတ္တိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ " သံကိတ္တေတွာ ကတဘတ္တေသူ" တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

သံကိတ္တိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိတ္တ + ယ + အန္တေ] ကြွေးကြော် - နှိုးဆော်-ဆော်အော - အပ်ကုန်၏။ သံကိတ္တိယန္တိ ဧတာယာတိ သံကိတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

သံကိတ္တေတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏေ + တဗ္ဗ] ကောင်းစွာ -ပြောဆို - ပြောကြား- (ချီးမွမ်း)-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တာနိ စ သံကိတ္တေန္တေန ဝိညုနာ စိတ္တဿ သမျုခိ-ဘူတာနေဝ ကတွာ သံကိတ္တေတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

သံကိတ္တေတိ (ကြိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏေ + တိ။ သံကီတ်ယတိ-သံ။] (၁) (က) ချီးမွမ်း၏။ (ခ) ပြောကြား-ပြောဆို-၏။(၂) ကြွေးကြော်-နှိုးဆော်-ဆော်အော-၏။ (၁) (က) ဧဝဉိ နိရှုပေတွာ ကိတ္တေန္တေ ယဿ သံကိတ္တေတိ၊ တဿ ဘဂဝတိ အတိဝိယ အဘိပ္ပသာဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၂၁၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။ ၂၁။ (ခ) သံကိတ္တေန္တော စ သဗ္ဗေသံ၊ အဓိမတ္တဥ ပေါရိသံ။ အပ၊ ၁။ ၈၆။ (၂) သံကိတ္တယန္တိ ဧတာယာတိ သံကိတ္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။

သံကိတ္တေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏေ + တွာ] ကြွေးကြော်-နှိုးဆော်-ဆော်အော-၍။ သံကိတ္တိ-ကြည့်။

သံကိတ္တေန္တ (တိ) [သံ + ကိတ္တ + ဏေ + အန္တ] (က) ချီးမွမ်းသော။ (ခ) ပြောကြား-ပြောဆို-သော။ (က) သံကိတ္တေတဗ္ဗ-ကြည့်။ (ခ) သံကိတ္တေတိ (ခ)ကြည့်။

သံကိယတိ[၁] (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + တေ။ နဲ သံကီယန္တိတိ နဲ သံကိရီယန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ သံကီယ်တေ - သံ။ သံကီယတိ-သက္ကတပိဋက။] စွန့်ပယ်အပ်၏။ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ပဌမံ ဒါနံ မဟာဒါနံ အဂ္ဂညံ ရတ္တညံ----နဲ သံကိယတိ နဲ သံကိယိဿတိ။ အံ၊ ၃။ ၇၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၅-၆။

သံကိယတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကေ + ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၇၁။] ကောင်းစွာ - ပြောကြား -ပြောဆို- (ချီးမွမ်း) အပ်၏။ အထ ဝါ နံ သံကိယတေ အပ္ပေတု အာဂါရေ ဝါ။ ပေဋကော။ ၃၁၁။

သံကီယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကေ + ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၇၁။] သံကိယတိ[၂]-ကြည့်။

သံကိယန္တိ = သံကီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + အန္တေ။ သံကီယတိ-သက္ကတပိဋက။] စွန့်-ပယ်-အပ်ကုန်၏။ နဲ သံကီယန္တိ (သံ၊ ၂။ ၅၉။ အဘိ၊ က။ ၁၁၂) တိ ဧတရဟိပိ " ကိမေတေဟီ " တိ နဲ ဆဒ္ဒီယန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။ နဲ သံကီယန္တိတိ နဲ သံကိရီယန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ နဲ သံကီယန္တိ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၁) တိ ဣဒါနိပိ တေဟိ နဲ အပနီယန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။၃၃၆။ (-အံ၊ ၁။ ၃၃၆။ အံ၊ ၃။ ၇၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅)။

သံကိယိဿတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + ဿတေ] စွန့်-ပယ်-အပ်-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သံကိယတိ[၁]-ကြည့်။

သံကိယိဿန္တိ = သံကီယိဿန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + ဿန္တေ] စွန့်-ပယ်-အပ်ကုန် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ နဲ သံကီယိဿန္တိ (သံ၊ ၂။ ၅၉) တိ အနာဂတေပိ နဲ ဆဒ္ဒီယိဿန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။ နဲ သံကီယိဿန္တိ နဲ သံကိရီယိဿန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ နဲ သံကီယိဿန္တိ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၁) တိ အနာဂတေပိ တေဟိ နဲ အပနီယိဿန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။

သံကိရဏ (နဲ) [သံ + ကိရ + ဏေ + ယု။ ဏေ-ကျေ။ သံကရဏ-သံ။ ပြာ။] ဥစ္စာကို-ပေါင်းရုံး -ပေါင်းစု- စုဆောင်း- သိမ်းဆည်း-စေခြင်း။ သံကိရဏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၁) နွှိ ဥဌာနံ ဝါ

ဣဏံ ဝါ ဒိန္ဒံ ဓနံ အဇ္ဇ သက်မ္ဘထ၊ အဇ္ဇ သက်မ္ဘိတဉ် တံ ထာဝရံ ဟောတီတိ ဧဝံ ဓနပိဏ္ဍာပနံ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၉၁။

သံကိရတိ (ကြိ) [သံ + ကိရ + အ + တိ။ ကိရော ဝိက္ခေပ, ဝိကိရေ၊ နေကတ္ထော ဗျယပုဗ္ဗကော။ ဓာတွတ္ထ။ သံကိရတိ-သံ။] (၁) ဖျက်ဆီး၏။ (၂) စုပေါင်း-စုရုံး-၏။ (၃) ရောနှော-ရောယှက်-၏။ (၁) သံသာရ-ပရိခေါတိ သံသာရပရိခံ သံကိရိတွာ ဝိနာသေတွာ ဌိတော။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၃၁။ (-မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၂။ သံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၅၇။ မဟာနိ၊ ၎၊ ၇၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈)။ (၂) အာကိဏ္ဏာနီ (အံ၊ ၁။ ၁၂၈) တိ အာကိရိတွာ သံကိရိတွာ ဌပိတာနီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။ (၃) ထောင့်ကွင်း-ကြည့်။

သံကိရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ကိရ + တွာ] (၁) ဖျက်ဆီး၍။ (၂) စုပေါင်း -စုရုံး -၍။ သံကိရတိ (၁) (၂) ကြည့်။

သံကိရီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + အန္တေ] စွန့်ပယ်အပ်ကုန်၏။ သံကိယတိ၁ ထောင်းကွင်းကြည့်။

သံကိရီယိဿန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + ဿန္တေ] သံကိယိဿန္တိ-ကြည့်။

သံကိလမတိ (ကြိ) [သံ + ကိလမု + အ + တိ။ သံ + ဣာမတိ-သံ။] အလွန်ပင်ပန်း၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကိလမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ကလမု + ဏေ + တွာ] လွန်စွာပင်ပန်း စေ၍။ နာပိ ယာစကေ ပယိရုပါသနာဒိဟိ သံကိလမေတွာ ဒေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၃။

သံကိလိဌ (တိ) [သံ + ကိလိသ + ဏာပေ + တ။ ကာရိတလောပ။ သံ + ကိလိသ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၃။ ရူ။ ၆၂၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၆။ သံဣိမု-သံ။ သံကိလိဌ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) (ပူပန်စေတတ်သော ကိလေသာတို့သည်) ပူပန်စေအပ်သော။ (ခ) (နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည်) -နှိပ်စက်-လွန်စွာ နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ (ဂ) ကိလေသာနှင့် - တကွဖြစ် -ယှဉ်-သော။ (၂) (က) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-သော။ (ခ) မိမိကိုယ်တိုင်-အလိုလို-ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-သော။ (၃) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ရာ (အရပ်) ။ (၁) (က) (ပူပန်စေတတ်သော ကိလေသာတို့သည်) ပူပန်စေအပ်သော။ (ခ) (နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည်) နှိပ်စက် - လွန်စွာ နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (ဂ)ကိလေသာနှင့်-တကွဖြစ်-ယှဉ်-သော။ ယေ သံကိလိဌာ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ။ မ၊ ၁။ ၃၉၂။ သံကိလိဌာတိ ကိလေသသမ္မယုတ္တာ။ မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၉။ သံကိလိဌာတိ ရာဂါဒိသံကိလေသ-ဓမ္မေဟိ ဝိဗာဓိတာ၊ ဥပတာပိတာ ဝိဒူသိတာ မလီနာ စာတိ အတ္ထော။ တေ ပန တေဟိ သမန္နာဂတာ ဟောန္တီတိ အာဟ " ကိလေသသမ္မယုတ္တာ" တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။ သံကိလိဌသံကိလေသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁။ သံကိလေသေန သမန္နာဂတာတိ သံကိလိဌာ။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၈၅။ သံကိလိဌာတိ တေဟိ ဝိဗာဓိတာ ဥပတာပိတာ စ။ တေ ပန ယသ္မာ သံကိလေသသမ္မယုတ္တာ ဧကုပ္ပါဒါဒီဟိ နိန္နာနတ္တာ ဧကီဘာဝမိဝ ဂတာ ဝိသာဒီဟိ ဝိယ သပ္ပိအာဒယော ဝိဒူသိတာ မလိနာ ဝိဗာဓိတာ ဥပတာပိတာ စ နာမ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ အာဟ "သံကိလေသေန သမန္နာဂတာ သံကိလိဌာ " တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၉၊ ၄၀။ (-သံ၊ ၁။ ၁၆၇။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၂၀၁။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁၂။

၂၁၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၀)။ (၂) (က) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း - သော။ ဒုဇ္ဇာသိတံ ဒုရာဘဋ္ဌံ၊ သံကိလိဋ္ဌဉ္စ ယံ ပဒံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၂။ သံကိလိဋ္ဌဉ္စ ယံ ဝတံ။ သံ၊ ၁။ ၄၇။ ဓမ္မ။ ၅၈။ သံကိလိဒ္ဓန္တိ ဒုက္ကရကာရိကဝတံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ သံကိလိဒ္ဓန္တိ ဝေသိယာဒိကေသု အဂေါစရေသု စရဏေန သံကိလိဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ ကာယေန ဝါစာယ စ သံကိလိဋ္ဌာ (ပေတ။ ၁၈၄) တိ ပါဏာတိပါတာဒိဝသေန ကာယဝါစာဟိ မလိနာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၀။ ရူပေန သံကိလိဋ္ဌေန၊ သံကိလိဿန္တိ မာဏဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၄၃။ မ၊ ၃။ ၄၃။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃၊ ၃၈၈။ ဓမ္မ။ ၄၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၈၊ ၁၉၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁၊ ၂၃၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉)။ (ခ) မိမိကိုယ်တိုင် -အလိုလို -ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း - သော။ သံကိလိဋ္ဌာ(မဟာနိ။ ၅၆)တိ သယံ ကိလိဋ္ဌာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅)။ (၃) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ရာ (အရပ်)။ သံကိလိဋ္ဌဌာန-ကြည့်။

သံကိလိဒ္ဓအာသယ (တိ) [သံကိလိဒ္ဓ + အာသယ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-သော အလိုရှိသော၊သူ။ မာ ဒီနကာမာသူ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၆)တိ ဟီနဇ္ဈာသယာသု သံကိလိဋ္ဌအာသယာသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၈၆။

သံကိလိဒ္ဓကံသပါတိ (ထီ) [သံကိလိဋ္ဌာ + ကံသပါတိ] ညစ်နွမ်းသော ကြေးခွက်။ သံကိလိဋ္ဌကံသပါတိယာ အပရကာလေ ပရိသုဒ္ဓပရိယောဒါတဘာဝေါ ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆-၇။

သံကိလိဒ္ဓကမ္မ (နာ) [သံကိလိဋ္ဌ + ကမ္မ] (၁) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-သော-ကံ-စေတနာ။ (၂) ညစ်ညူး- ညစ်နွမ်း-သော- အမှု-အလုပ်။ (၁) အန္တော ပူတိ (အံ၊ ၁။ ၁၀၇) တိ ပူတိနာကမ္မေန အန္တော အနုပဝိဋ္ဌော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ ပူတိနာ ကမ္မေနာတိ သံကိလိဋ္ဌကမ္မေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ (၂) သံကိလိဋ္ဌကမ္မတော စမှိ အပဂတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။

သံကိလိဒ္ဓဂ္ဂဟဏာ (နာ) [သံကိလိဋ္ဌ + ဂဟဏာ] သံကိလိဋ္ဌကိယူခြင်း။ သံကိလိဋ္ဌသဒ္ဒါ။ စိတ္တသ သံကိလိဋ္ဌတာယ သဒ္ဓါယ (သိဒ္ဓါယ?) ပုန သံကိလိဋ္ဌဂ္ဂဟဏံ သဝိသေသံ ကိလိဋ္ဌ-ဘာဝဝိဘာဝနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။

သံကိလိဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [သံကိလိဋ္ဌ + စိတ္တ] (၁) (ကိလေသာတို့သည်) ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး -အပ်- ညစ်နွမ်း- သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ (နာ) (၂) (ကိလေသာတို့သည်) ပူပန်စေ-နှိပ်စက်- ဖျက်ဆီး-အပ်-ညစ်နွမ်း-သောစိတ်။ (၁) သံကိလိဋ္ဌစိတ္တာ တေဝိဇ္ဇာ ဗြာဟ္မဏာ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော ဗြဟ္မာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၂။ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တော ကာလံ ကရိဿတိ။ မ၊ ၁။ ၃၀။ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဿာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃) တိ လောဘေန ဒေါသေန ဝါ ဝိဟိံသိတစိတ္တဿ ဥပတာပိတစိတ္တဿ ဝါ၊ ဒူသိတစိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ (-အံ၊ ၃။ ၃၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၀)။ (နာ) (၂) သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဝိသောဓန-ကြည့်။

သံကိလိဒ္ဓစိတ္တ၂ (တိ) [သံကိလိဋ္ဌ + စိတ္တ] (၁) အချင်းခပ်သိမ်း ညစ်နွမ်းသော စိတ်ရှိသော။ (၂) လွန်စွာ-နှိပ်စက်-ပူပန်စေ-အပ်-ညစ်နွမ်း-သော စိတ်ရှိသော။ (၁) သံကိလိဋ္ဌ-စိတ္တော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၂) တိ လာဘာသာယ သတ္ထသော ကိလိဋ္ဌစိတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀။ (၂) သံကိလိဋ္ဌစိတ္တော (မ၊ ၁။ ၃၀၁) တိ တေဟိ

ယေဝ သုဒ္ဓါတရံ ကိလိဒ္ဓစိတ္တော မလိနစိတ္တော ဝိဟိံသိတစိတ္တော ဥပတာပိတစိတ္တော စ ဟုတ္ဝာ။ မ၊ ဒ္ဍ၊ ၁။ ၁၄၅။

သံကိလိဒ္ဓစိတ္တဝိသောဓန (နာ) | သံကိလိဒ္ဓစိတ္တ + ဝိသောဓန | ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-သောစိတ်ကို- ဖြူစင်- သန့်ရှင်း-စင်ကြယ် - စေခြင်း။ ဇတ္ထ စ သံကိလိဒ္ဓ-စိတ္တဝိသောဓနဝိဓာနေ သံကိလိဒ္ဓဝတ္ထံ နိဒဿေတဗ္ဗန္တိ ပဒိညာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။

သံကိလိဒ္ဓစိတ္တသမုဒ္ဌာန (တိ) | သံကိလိဒ္ဓစိတ္တ+သမုဒ္ဌာန | (ကိလေသာတို့သည်) နှိပ်စက်-ပူပန်စေ-အပ်-ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-သော အကုသိုလ်စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဒ္ဌာန်ရှိသော။ ကာယဝစီသမာစာရာပိ သံကိလိဋ္ဌာယေဝ နာမ သံကိလိဒ္ဓစိတ္တ-သမုဒ္ဌာနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။

သံကိလိဒ္ဓဝိဝရဓောဝန (နာ) | သံကိလိဒ္ဓ + ဝိဝရ + ဓောဝန | ညစ်နွမ်းသောသက်နှံးကို-ဖွပ် - လျှော် - ခြင်း။ သံကိလိဒ္ဓဝိဝရဓောဝ-နာဒယော ခုဒ္ဒကပလိဘောဓော။ ဝဇိရ။ ၁၅၂။

သံကိလိဒ္ဓဇာတ (တိ) | သံကိလိဒ္ဓ + ဇာတ | (က) ဖြစ်သော ညစ်နွမ်းသည့် တရားရှိသော၊ သူ။ (ခ) ညစ်နွမ်းသောဝတ္ထုသဖွယ်ဖြစ်သော၊ သူ။ (က)(ခ) ကသမ္မုကဇာတ(ကသမ္မုဇာတ-ဝိ၊ ၄။ ၄၁၈) နှင့် အာကိဏ္ဏဒေါသတာယ သံကိလိဒ္ဓဇာတံ။ ဝိ၊ ဒ္ဍ၊ ၄။ ၁၂၃။

သံကိလိဒ္ဓဌာန (နာ) | သံကိလိဒ္ဓ + ဌာန | ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - ရာ အရပ်။ သီလံ အာဝဇ္ဇန္တဿ သံကိလိဒ္ဓဌာနံ ပါကဋံ ဟောတိ။ မ၊ ဒ္ဍ၊ ၃။ ၁၀၇။

သံကိလိဒ္ဓတရ (တိ) | သံကိလိဒ္ဓ + တရ | အထူးသဖြင့်- သာလွန်၍-ညစ်နွမ်း-ညစ်ပေ-ညစ်ညူး - သော။ ကံသပါတိ အပရေန သမယေန သံကိလိဒ္ဓတရာ အဿ မလဂ္ဂဟိတာတိ။ မ၊ ၁။ ၃၀။ (-မ၊ ဒ္ဍ၊ ၁။ ၁၄၅)။

သံကိလိဒ္ဓတ္တိက (ပု၊ နာ) | သံကိလိဒ္ဓ + တိက | သံကိလိဒ္ဓသံကိလေသိကတိက် (သံကိလိဒ္ဓသံကိလေသိက - သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်အပ်သော ပုဒ်သုံးခုတို့၏အပေါင်း။ သံကိလိဒ္ဓ-သံကိလေသိက ဟူသော အစပုဒ်ဖြင့်ရအပ်သောအမည်ရှိသော ပုဒ် ၃-ခုတို့၏အပေါင်း)။ ကိလေသဂေါ့ဆကေ သံကိလိဒ္ဓတ္တိကေ ဝုတ္တနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဒ္ဍ၊ ၁။ ၉၂။ (-၃၈၀) ။

သံကိလိဒ္ဓဓမ္မ (ပု) | သံကိလိဒ္ဓ + ဓမ္မ | (က) ပူပန်စေ- နှိပ်စက်- အပ်သော တရား။ (ခ) ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သော တရား။ (ဂ) သံကိလေသာနှင့်- တကွဖြစ်-ယှဉ်-သော တရား။ (က) (ခ) (ဂ) ပါပေ သံကိလိဒ္ဓဓမ္မေ-နေ ရမတိ နာဘိနန္ဒတိ။ ဥဒါန၊ ဒ္ဍ။ ၂၈၅။ သံကိလိဒ္ဓဓမ္မာ (နေတ္တိ၊ ဒ္ဍ။ ၃၀)တိ သံကိလေ-သသမန္နာဂတာ ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၃။ (-မ၊ ဒ္ဍ၊ ၄။ ၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၁) ။

သံကိလိဒ္ဓပဒ (နာ) | သံကိလိဒ္ဓ + ပဒ | သံကိလိဒ္ဓ-ဟူသော-ပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကိလိဒ္ဓပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) | သံကိလိဒ္ဓပဒ + နိဒ္ဒေသ| သံကိလိဒ္ဓပဒနိဒ္ဒေသ၊ သံကိလိဒ္ဓပုဒ်ကို အကျယ်-ညွှန်းပြ-ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-စကားအစဉ်။ သံကိလိဒ္ဓပဒနိဒ္ဒေသေ ယသ္မာ သံကိလိဒ္ဓပဒံ ကိလေသသမ္မယုတ္တ-ပဒေန အသမာနတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

သံကိလိဒ္ဓပုဂ္ဂလ (ပု) | သံကိလိဒ္ဓ + ပုဂ္ဂလ | ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သောပုဂ္ဂိုလ်။ ပါပန္တိ လာမကံ သံကိလိဒ္ဓပုဂ္ဂလံ။ အံ၊ ဒ္ဍ၊ ၂။ ၃၈၉။

သံကိလိဒ္ဌမန (တိ) [သံကိလိဒ္ဌ + မန] သံကိလိဒ္ဌစိတ္တ°နှင့် အနက်တူ။ သံကိလိဒ္ဌမနာ လောဘာဒိသံကိလေသေန သံကိလိဒ္ဌ-စိတ္တာဝ နာမ ဟောန္တိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၄၈။ သံကိလိဒ္ဌစိတ္တ (၁) လည်းကြည့်။

သံကိလိဒ္ဌဝတ္ထ (နာ) [သံကိလိဒ္ဌ + ဝတ္ထ] ညစ်နွမ်း -ညစ်ပေ- သော-အဝတ်-အထည်။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ သံကိလိဒ္ဌဝတ္ထေန သြပမ္မံ အကာသိတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။

သံကိလိဒ္ဌဝတ္ထနိဒဿန (နာ) [သံကိလိဒ္ဌဝတ္ထ + နိဒဿန] ညစ်နွမ်း-ညစ်ပေ - သော အဝတ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ သံကိလိဒ္ဌဝတ္ထနိဒဿနေန ပန " သိယာ နု ခေါ အညောပိ ကောစိ ဝိသေသော " တိ အဓိပ္ပါယေန ပုစ္ဆတိ " ကသ္မာ ပနာ" တိ-အာဒိနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။

သံကိလိဒ္ဌဝါသ (ပု) [သံကိလိဒ္ဌ + ဝါသ။ သံကိလိဒ္ဌ+ပရိပုဏ္ဏ + ဝါသ။ မဇ္ဈေလောပီ။] (က) ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သော နေခြင်း။ (ခ) ကိလေသာမြူတို့ဖြင့် ပြည့်သောနေခြင်း။ (က) (ခ) ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အဂါရမဇ္ဈေ သံကိလိဒ္ဌဝါသံ ဝသမာနာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၀။

သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိက (ပု) [သံကိလိဒ္ဌ + သံကိလေသိက] ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့ကို ရခြင်းဌာ ထိုက်သော။ သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁။ (-ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၄၄၂-၆၂။) သံကိလိဒ္ဌာ စ တေ သံကိလေသိကာ စာတိ သံကိလိဒ္ဌ-သံကိလေသိကာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။ (-၃၈၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇)။

သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိကတ္တိက (ပု၊ နာ) [သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိက + တိက] သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိကတိက်။ သံကိလိဒ္ဌ-သံကိလေသိကဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သောအမည်ရှိသော ပုဒ် ၃-ခုတို့၏အပေါင်း။ သံကိလိဒ္ဌသံကိလေသိကတ္တိကေ သံကိလေ-သေတိတိ သံကိလေသော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၈၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၄) ။

သံကိလိဒ္ဌသမာဓာန (နာ) [သံကိလိဒ္ဌ + သမာဓာန] (ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-တတ်သော ကိလေသာတို့ သည်) ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-အပ်သော အကုသိုလ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်း။ ဘာဝနာယာတိ အကုသလဘာဝနာယ သံကိလေသဝမ္မနေန၊ သံကိလိဒ္ဌသမာဓာ-နေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

သံကိလိဒ္ဌသရီရ (တိ) [သံကိလိဒ္ဌ + သရီရ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ပေ-သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ယုဝါပိ ဟိ ကိဉ္စိ ကမ္မံ ကတ္တာ သံကိလိဒ္ဌသရီရော----ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။

သံကိလိဒ္ဌသုခဒုက္ခ (နာ) [သံကိလိဒ္ဌ + သုခဒုက္ခ] (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်) ပူပန်စေ-နှိပ်စက် - အပ်သော ချမ်းသာ, ဆင်းရဲ။ မဇ္ဈိမာတိ သံကိလိဒ္ဌသုခဒုက္ခာနံ အဘာဝါ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။

သံကိလိဒ္ဌသုဝဏ္ဏမယ (တိ) [(သံကိလိဒ္ဌ + သုဝဏ္ဏ-သံကိလိဒ္ဌသုဝဏ္ဏ + မယ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး- (အရောင်မထွက်)သော ရွှေဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော။ သံကိလိဒ္ဌသုဝဏ္ဏမယေန ဟိ ပသာဓနဘဏ္ဍေန ပသာဓိတာ နက္ခတ္တံ ကီဠမာနာ န သောဘန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

သံကိလိဒ္ဌာကာရ (ပု) [သံကိလိဒ္ဌ + အာကာရ] ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သော အခြင်းအရာ။ တဿ တံ အာပန္နာကာရံ

သံကိလိဌာကာရဉ္စ ဗုဒ္ဓိယံ ကတွာ။ နေတ္တိ၊ ၄၊ ၆၆။

သံကိလိဌာဇီဝ (ပု) [သံကိလိဌ + အာဇီဝ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-မကောင်း-သော အသက်မွေးခြင်း။ ယော ဝိသမေန သံကိလိဌာဇီဝေန ဇိဝိတံ (ဇီဝိကံ?) ကပ္ပေတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၂။

သံကိလိဌာဘ (တိ) [သံကိလိဌာ + အာဘာ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-သော အရောင်ရှိသော၊ (ဗြဟ္မာ)။ ပရိတ္တာဘာ သိယာ သံကိလိဌာဘာ ဟောန္တိ သိယာ ပရိသုဒ္ဓါဘာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၃။

သံကိလိသန (န) [သံ + ကိလိသ + ယု။ သံကျွေဂန-သံ။] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-ခြင်း။ သံကိလေသပစ္စယ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၃) နွှိ သံကိလိသနဿ မလီနဘာဝဿ ကာရဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။

သံကိလိဿတိ[၁] (ကြို) [သံ + ကိလိသ + ယ + တိ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ သံကျွိဂ္ဓါတိ-သံ။ သံကျွိဂျတိ - သက္ကတပိဋက။ ဒိဝါဒိဂိုဏ်း၊ သံကိလိဿက္ကု-ပြာ။] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-၏။ အဟေတူ အပစ္စယာ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၂။ ၇၀၊ ၁၈၅။ အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တနာ သံကိလိဿတိ။ ဓမ္မ။ ၃၈။ စိတ္တသံကိလေသာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ စိတ္တဝေါဒါနာ သတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံကိလိဿတီ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၉) တိ သံကိလိဋ္ဌံ မလီနံ ဘဝတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၇။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၁)။

သံကိလိဿတိ[၂] (ကြို) [သံ + ကိလိသ + ယ + တိ။ ကာလဝိပလ္လာသ။] ဖျက်ဆီး-အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ သံကိလိဿတီ (မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅)တိ ဒူသဝိသေန ဝိယ အတ္တာနံ ဒူသိဿတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။

သံကိလိဿတိ[၃] (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ+ကိလိသ+ ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ (ကမ္မ၊ ကြို) သံကျွိဂျတေ - သံ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်၏။(၂) ပူပန်စေအပ်၏။(၁)(၂)သံယောဂါ သံကိလိဿန္တိ(သံ၊ ၂။ ၅၇။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၂)တိ တထာ သံယုတ္တတာယ တဏ္ဍာသံကိလေသာဒိဝသေန သံကိလိဿန္တိ၊ ဝိဗာဓိယန္တိ ဥပတာပီယန္တိ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉) ။

သံကိလိဿန (န) [သံ + ကိလိသ + ယ + ယု။ သံ + ကိလိသ + ဏေ + ယ + ယု။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဥပတာပ, မလိန-အနက်ဟော ကိလိသ ဓာတ်ကား ဒိဝါဒိ, ဗာဓနအနက်ဟော ကိလိသဓာတ်ကား ဘူဝါဒိ, ကီယာဒိ-ဟုဆို၏။ အဌကထာ, ဋီကာတို့၌ကား ရောထွေးလျက်ရှိ၏။ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီတို့၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းရှိ၏။] (၁) ညစ်နွမ်းခြင်း၊ ညစ်နွမ်းတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ပူပန်စေခြင်း၊ ပူပန်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) နှိပ်စက်ခြင်း၊ နှိပ်စက်တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၄) ပူပန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ (၅) နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ညစ်နွမ်းခြင်း၊ ညစ်နွမ်းတတ်သည်၏အဖြစ်။ သံကိလေသ (နေတ္တိ။ ၃၆) နွှိ သံကိလိဿနံ။ ကာမဟေတု ဟိ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၆။ သံကိလေသပစ္စယ(ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၆)နွှိ သံကိလိဿနဿ မလီနဘာဝဿ ကာရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ (၂) ပူပန်စေခြင်း၊ ပူပန်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) နှိပ်စက်ခြင်း၊ နှိပ်စက်တတ်သည်အဖြစ်။ သံကိလေသ (ဝိ၊ ၃။ ၂၂) နွှိ သံကိလိဿနံ ဗာဓနံ ဥပတာပနံ ဝါတိ

အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၀၉။ သံကိလိသန (မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၅) နှိ့ ဝိဘာဓကတာ ဥပတာပတာ စ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈။ (၄) ပူဟန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၅) နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ သံကိလိသန (ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၆၄) နှိ့ ဝိဘာဓေတတ္ထတာ ဥပတာပေတတ္ထတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။

သံကိလိသနသဘာဝ (တိ) [သံကိလိသန + သဘာဝ] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-ခြင်းသဘောရှိသော။ သံကိလေသဓမ္မော (မ၊ ၁။ ၂၁၇) တိ သံကိလိသနသဘာဝေါ။ မ၊ ၆၊ ၂။ ၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။

သံကိလိသမာနာသေ (တိ) [သံကိလိသမာနာ+သေ။ သံကိလိသမာဏ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။] ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-သော၊ သူ။ ဂတာသေ-လည်းကြည့်။ သခ်ါရေသု သံကိလိသမာနာသေ (ထေရ။ ၂၄၂) တိ---သခ်ါရတဓမ္မေသု သံကိလိသမာနာ။ ထေရ။ ၆၊ ၁။ ၂၆၂။

သံကိလေသ³ (ပု၊ န) [သံ + ကိလိသ + ဏ။ တစ်နည်း- သံ + ကိလိသ + ဏော + ဏ။ သံက္လေဂ - သံ။ သံကိလေသ - ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ (လောဘ စသော ကိလေသာ ၁၀-ပါး)။ (၂) ပူဟန်စေတတ်သော၊ (လောဘ စသော ကိလေသာ ၁၀-ပါး)။ (၃) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၄) ပူဟန်စေခြင်း၊ ပူဟန်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၅) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး- အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၆) ပူဟန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ (၇) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေခြင်း။ (၈) ကိလေသာ၏ အာရုံ။ (၉) အခြင်းခပ်သိမ်း ပျက်စီးကြောင်း (မြေမှုန့်,မြူမှုန့်စသည်)။ (၁၀) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်းခြင်း၊ ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - သည်၏ အဖြစ်။ (၁၁) ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း-ကြောင်း။ (၁၂) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေတတ်သော။

(၁) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၂) ပူဟန်စေတတ်သော။ သံကိလေသေတိတိ သံကိလေသော၊ ဝိဘာဝတိ ဥပတာပေတိ စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၈၅။ ယတ္ထ ဥပ္ပန္နံ၊ တံ သန္တာနံ သမ္မာ ကိလိဿတိ ဝိဘာဝတိ, ဥပတာပေတိ စာတိ သံကိလေသော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၉) ။ (၃) ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ဖျက်ဆီး- တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၄)ပူဟန်စေခြင်း၊ ပူဟန်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ သံကိလေသ (ဝိ၊ ၃။ ၂၂) နှိ့ သံကိလိသန် တာဓန် ဥပတာပန် ဝါတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၀၉။ သံကိလေသော(မ၊ ၂။ ၄၃) တိ တေဟိ သတ္တာနံ သံသာရေ သံကိလိသန်။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၅။ သံကိလိသနန္တိ ဝိဘာဓကတာ ဥပတာပတာ စ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈။ သံကိလေသာယာ (ထေရီ။ ၄၁၈) တိ ဝိဘာဓနာယ ဥပတာပနာယ ဝါ။ ထေရီ၊ ၆။ ၂၅၁။ (၅) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၆) ပူဟန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ကာမာနံ အာဒီနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသံ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ပကာသေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂၊ ၂၄၊ ၂၆-၇၊ ၃၁၊ ၂၆၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၄၊ ၃၅၂-၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၂။ ၃၅၊ ၃၈။ မ၊ ၂။ ၄၃။ သံကိလေသောတိ တေဟိ သတ္တာနံ သံသာရေ သံကိလိသန်။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၆၄။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၅။ အဲ၊ ၆၊ ၃။ ၂၁၄။ ဥဒါန၊ ၆၊ ၂၅၆။ သံကိလိသနန္တိ ဝိဘာဓေတတ္ထတာ ဥပဟာပေတတ္ထတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။ သံကိလေသောတိ

ဝိဘာဓေတဗ္ဗတာ ဥပတာပေတဗ္ဗတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၄။(-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၊ ၁၄၀)။ (၇) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေခြင်း။(၈)ကိလေသာ၏အာရုံ၊ သံကိလေသ (ဝိ၊ ၃။၂၂) နှိ့ တေဟိ သတ္တာနံ သံကိလေသနံ၊ သံကိလေသဝိသယန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၂။ (၉) အခြင်းခပ်သိမ်း ပျက်စီးကြောင်း။ (မြေမှုန့်, မြူမှုန်စသည်)။ အာဂန္တုကေန ပံသုရဇဒိနာ သံကိလေသေန သံကိလိဋ္ဌံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။ သတ္တသော ကိလိဿတိ ဝိနဿတိ ဝိသုဒ္ဓိ ဧတေနာတိ သံကိလေသော၊ တေန သံကိလေသေန ပံသုရဇဒိနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ (၁၀) ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း-ခြင်း၊ ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း -သည်၏ အဖြစ်။ သံကိလေသ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀) နှိ့ အဝိသုဒ္ဓတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ သံကိလေသ (မ၊ ၁။ ၁၆၃) နှိ့ ကိလိဋ္ဌဘာဝံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ သံကိလေသော (နေတ္တိ။ ၈၂) တိ ပဋိပက္ခဓမ္မဝသေန ကိလိဋ္ဌဘာဝေါ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၆၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၉။ မ၊ ၂။ ၇၀။သံ၊ ၂။ ၅၇။ နေတ္တိ။ ၃၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၂)။ (၁၁) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ကြောင်း။ ဈာနဝိမောက္ခ-သမာဓိသမာပတ္တိနံ သံကိလေသံ ဝေါဒါနံ ဝုဋ္ဌာနံ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ (ပဇာနာမိ)။ မ၊ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၃။ ၂၆၇။ အံ၊ ၂။ ၃၆၅။အံ၊ ၃။ ၂၈၄။ အဘိ၊ က။ ၁၇၆။ ပဋိသံ။ ၃၅၇။ ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ သီလဿ သံကိလေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၈။ သံကိလိဿတိ တေနာတိ သံကိလေသော။ ကော ပန သောတိ အာဟ “ ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ သီလဿ သံကိလေသော ” တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၅)။

(၁၂) ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - စေတတ်သော။ ဘန္တေ ဧဝရူပေ သံကိလေသေ တုမှာကံ ပိဋ္ဌိတော ဝိစရန္တေ အညော ကောစိ တုမှာကံ ဘိက္ခံ နာ ဒဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။

သံကိလေသ² (တိ) [သံ + ကိလေသ] ကိလေသာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ကေစိ “ သံကိလေသေ ” တိပိ ပဌန္တိ။ ကိလေသ-သဟိတေတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၃၀။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၄၁) ။

သံကိလေသကရ (တိ) [သံကိလေသ + ကရ + အ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ မဇ္ဈပါနမေဝ သံကိလေသကရဉ္စ ဘေဒကရဉ္စ ဒဿေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

သံကိလေသကရဏ (န) [သံကိလေသ + ကရဏ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ သံကိလေသကရဏံ ယောဇနံ ယောဂေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

သံကိလေသကရဏတ္ထ (ပု) [သံကိလေသကရဏ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းကို ပြုခြင်းဟူ သောအနက်။ အာရမ္မဏေန, ဒုက္ခေန စ ဝိယောဂဿ အပ္ပဒါနသဒ္ဒါတေန ယောဇနဋ္ဌေန ယောဂါတိ ဒဿေတိ။ သံကိလေသကရဏတ္ထေနာတိ အတ္ထော။ (သံသိလေသကရဏတ္ထေနာတိ အတ္ထော-သျ၊ မူ။) ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၇။

သံကိလေသကာရဏ (န) [သံကိလေသ + ကာရဏ] ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း၏ အကြောင်း။ ယာနိ ဟိ နေသံ သံကိလေသ-ကာရဏာနိ အညာဏာဒီနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄) ။

သံကိလေသကာလ (ပု) [သံကိလေသ + ကာလ] ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း -ခြင်း၏-ရာ-အချိန် - အခါ - ကာလ။ ------- အတ္တနော သံကိလေသကာလေ ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာန-စရိယာယ ရဇ္ဇသုခံ ဝါ။ အ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။

သံကိလေသကောဋ္ဌာသ (ပု) [သံကိလေသ + ကောဋ္ဌာသ] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော ကိလေသာ၏-အဖို့-အစု။ သံကိလေသဘာဂေ သံကိလေ-သကောဋ္ဌာသေ ပဝတ္တံ သံကိလေသဘာဂိယံ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၁၉။ အ၊ ဦ၊ ၁။ ၆၆။

သံကိလေသဂတ (တိ) [သံကိလေသ + ဂတ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဧဝါဟံ တတ္ထ ဝါရေမိ၊ သံကိလေသဂတံ မနံ။ အပ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄။

သံကိလေသဂ္ဂဟဏ (နာ) [သံကိလေသ + ဂဟဏ] သံကိလေသ-သဒ္ဒါ၊ သံကိလေသ ကိုယူခြင်း။ တံ ပန သံကိလေသဂ္ဂဟဏေနေဝ အတ္ထတော ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၃၄။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၅) ။

သံကိလေသစိတ္တ (နာ) [သံကိလေသ + စိတ္တ] ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - သောစိတ်။ ပရိတ္တစေတသောတိ အနုပဋ္ဌိတသတိတာယ သံကိလေသ စိတ္တေန ပရိတ္တစိတ္တော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃။

သံကိလေသဋ္ဌ (ပု) [သံကိလေသ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ပူပန်စေ - ခြင်းဟူသော အနက်။ အပိ စ သံကိလေသဋ္ဌော ပပဉ္စဋ္ဌော ကစဝရဋ္ဌော ပပဉ္စဋ္ဌော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၈။

သံကိလေသတ္တယဂ္ဂဟဏ (နာ) [(သံကိလေသ+တယ-) သံကိလေသတ္တယ+ဂဟဏ] သံကိလေသာတို့၏ ၃-ပါးအပေါင်းကို ယူခြင်း။ သံကိလေသ-တ္တယဂ္ဂဟဏေန တဒေကဋ္ဌာနံ ဒဿိတံ ကိလေသဝတ္ထူနမ္ပိ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၉၇။

သံကိလေသတ္တယဝိသောဓန (နာ) [သံကိလေသတ္တယ + ဝိသောဓန] သံကိလေသာတို့၏ ၃-ပါးအပေါင်းကို သုတ်သင်ခြင်း။ ဇော်တာဝတာ ဟိ ----သံကိလေသ-တ္တယဝိသောဓနံ, သောတာပန္နာဒိဘာဝဿ စ ကာရဏံ ပကာသိတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄။

သံကိလေသတ္ထ (ပု) [သံကိလေသ + အတ္ထ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-သောအနက်။ အပနေတဗ္ဗဿ သံကိလေသတ္ထဿ ဝုတ္တဿ အဘာဝတော အနဓိကတာ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၃။

သံကိလေသဒုက္ခ (နာ) [သံကိလေသ + ဒုက္ခ] သံကိလေသာဟူသော ဆင်းရဲ။ သဒုက္ခောတိ ဝိပါကဒုက္ခေန သံကိလေသ-ဒုက္ခေနပိ သဒုက္ခော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။ (-မ၊ ဦ၊ ၃။ ၃၉၁)။

သံကိလေသဒေါသမောစန (နာ) [သံကိလေသဒေါသ + မောစန] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း - ခြင်းဟူသော အပြစ်မှ လွတ်ခြင်း။ သံကိလေသဒေါသမောစနေန သေဋ္ဌံ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၈။

သံကိလေသဓမ္မ (တိ) [သံကိလေသ + ဓမ္မ] (၁) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းဟူသော သဘော ရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-တတ်သော တရား၊ သံကိလေသာ တရား။ (၃) သံကိလေသာတို့၏အာရုံဖြစ်သောတရား။ (၁) အတ္တနာ သံကိလေသဓမ္မော သမာနော

သံကိလေသဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၅။ သံကိလေသဓမ္မောတိ သံကိလိဿနသဘာဝေါ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။ (ပု) (၂) အဟိတံ ဒုက္ခာဝဟံ သံကိလေသဓမ္မံ အပနေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၇။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၆၂၊ ၂၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၃၃၊ ၃၄၃)။ (၃) သံကိလေသဓမ္မတော သမုဒယတော အတ္ထင်္ဂမတော။ မဟာနိ။ ၄၀။ စူဋနိ။၁၂၄။တဏ္ဍာဒိဋ္ဌိဒုစ္စရိတသံကိလေသာနံ ဝိသယဓမ္မတာယ သံကိလေသဓမ္မတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၆။ (-မိလိန္ဒ။ ၄၀၅)။

သံကိလေသဓမ္မနိမိတ္တ (တိ)
[သံကိလေသဓမ္မ + နိမိတ္တ] သံကိလေသာ တရားလျှင်အကြောင်းရှိသော။ အနတိဣ-မနဌောပိ စဿ သံကိလေသဓမ္မနိမိတ္တံ အစလနမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။

သံကိလေသဓမ္မပ္ပဟာန (နာ)
[သံကိလေသဓမ္မ + ပဟာန] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်-တတ်သော တရားတို့ကို-ပယ်-သတ် - ခြင်း။ တတော (ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇)တိ သံကိလေသဓမ္မပ္ပဟာနဝေါဒါနဓမ္မာဘိဗုဒ္ဓိ-ဟေတု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃။

သံကိလေသဓမ္မဝါရ (ပု) [သံကိလေသဓမ္မ + ဝါရ] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော တရားတို့၏ အလှည့်, အကြိမ်။ အယာဒီဟိ ပန သံကိလေသေဟိ သံကိလိဿတီတိ သံကိလေသဓမ္မဝါရေ ဂဟိတံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁) ။

သံကိလေသဓမ္မဝိပ္ပဟာန (နာ)
[သံကိလေသဓမ္မ + ဝိပ္ပဟာန] သံကိသေ-ဓမ္မပ္ပဟာန - ကြည့်။ သံကိလေသဓမ္မဝိပ္ပ-ဟာနဝသေန ဝေါဒါနဓမ္မပါရိသုဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

သံကိလေသဓမ္မဝိဘာဂ (ပု)
[သံကိလေသဓမ္မ + ဝိဘာဂ] သံကိလေသာ တရားတို့ကိုဝေဘန်ခြင်း။ သံကိလေသဘာဂိယံ နာမ သုတ္တန္တိ ပုဗ္ဗေ သံကိလေသဓမ္မဝိဘာဂေန ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၉။

သံကိလေသဓမ္မဝိဝဇ္ဇနပုဗ္ဗက (တိ)
[(သံကိလေသ + ဓမ္မ) သံကိလေသဓမ္မ-ဝိဝဇ္ဇ နာ+ ပုဗ္ဗ + က] သံကိလေသာတရား တို့ကို ကြဉ်ရှောင်ခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ သံကိလေသဓမ္မဝိဝဇ္ဇနပုဗ္ဗကံ ------ ဣဓ ဒေသနာကောသလ္လံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။

သံကိလေသသမာပဇ္ဇန (နာ)
[သံကိလေသဓမ္မ + သမာပဇ္ဇန] သံကိလေသာတရားသို့ ကောင်းစွာရောက်ခြင်း။ သံကိလေသဓမ္မသမာပဇ္ဇနေန စ မရဏံ ဝါ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ ပါပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၈။

သံကိလေသဓမ္မသဟိတ (တိ)
[သံကိလေသဓမ္မ + သဟိတ] သံကိလေသာတရားနှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ သံကိလေသိကာ (အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၅)တိ သံကိလေသဓမ္မသဟိတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃။

သံကိလေသန (နာ) [သံ + ကိလိသ + ဏေ + ယု။ သံကျွေဂန-သံ။] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေခြင်း။ သံကိလေသ (ဝိ၊ ၃။ ၂၂) နှိတေဟိ သတ္တာနံ သံကိလေသနံ၊ သံကိလေသ ဝိသယန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉) ။

သံကိလေသနက (တိ) [သံကိလေသန + က] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-နောက်ကျု-စေတတ်သော။ သံကိလေသိကေဟိ(အံ၊ ၁။ ၃၁၇)တိ သံကိလေသနကေဟိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။

သံကိလေသနိဗ္ဗာပန (န) | သံကိလေသ + နိဗ္ဗာပန | သံကိလေသာတရားတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ သီလသံဝရော ---- နိဗ္ဗာနဿ ဥဒယဘူတော တပ္ပဋိဘာဂေါ စ ယထာရဟံ သံကိလေသနိဗ္ဗာပနတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀၃။

သံကိလေသနိမိတ္တ (န) | သံကိလေသ + နိမိတ္တ | သံကိလေသာတရား၏အကြောင်း။ သံကိလေသနိမိတ္တံ ဟုတ္တာ ဂုဏ် မာရေတိ ဝိဇာတေတိ မာရော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၅) ။

သံကိလေသနိဝရဏပက္ခ (ပု) | သံကိလေသနိဝရဏ+ပက္ခ | ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေတတ်သော နိဝရဏတို့၏ အပင်းအသင်း-အဖို့အစု။ သံကိလေသနိဝရဏ-ပက္ခတော နိက္ခန္တတ္တာ ---- နေက္ခမ္မသခ်ိတေန ဥပစာရသုခေန အပ္ပနာသုခေန စ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၄။

သံကိလေသပက္ခ (တိ) | သံကိလေသ + ပက္ခ | (၁) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေတတ်သော သံကိလေသာ ဟူသော-အပင်းအသင်း-အဖို့အစု-ရှိသော။ (ပု) (၂) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ကြောင်း အကုသိုလ်တရားတို့၏ - အပင်းအသင်း-အဖို့အစု။ (၁) သံကိလေသပက္ခဿ သုတ္တတ္ထဿ ---- နယလက္ခဏော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉။ သံကိလေသော ပက္ခော စတဿာတိ သံကိလေသပက္ခော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၃။ (ပု)(၂) သောဝ သံကိလေသပက္ခံ ဝိနေတီတိ ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ (-ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁၊ ၁၈၉)။

သံကိလေသပက္ခနိဒ္ဒေသ (ပု) | သံကိလေသပက္ခ + နိဒ္ဒေသ | သံကိလေသပက္ခနိဒ္ဒေသ၊ ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ကြောင်း အကုသိုလ်တရားတို့၏ - အပင်းအသင်း - အဖို့အစု - ကို - အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း စကားရပ်။ သံကိလေသပက္ခ-နိဒ္ဒေသော စ ဝေဒါနပက္ခဝိဘာဝနတ္ထာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၃။

သံကိလေသပက္ခိက (တိ) | သံကိလေသပက္ခ + ဣက | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သံကိလေသပက္ခိကော သုတ္တတ္ထော။ နေတ္တိ။ ဋီ။ ၃၃။

သံကိလေသပက္ခိယ (တိ) | သံကိလေသပက္ခ + ဣယ။ မောဂ်၊ ၄။၂၅။ ရူ။ ၃၇၈။ | ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ကြောင်း အကုသိုလ်တရားတို့၏- အပင်းအသင်း-အဖို့အစု-၌ဖြစ်သော။ ပဋ္ဌသု သံကိလေသ-ပက္ခိယေသု ဝါရေသု ဧသ ယထာဝုတ္တောဝ နယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၆။

သံကိလေသပစ္စယ (ပု) | သံကိလေသ + ပစ္စယ | ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်း၏အကြောင်း။ သံကိလေသပစ္စယ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃) နှိ သံကိလိဿနဿ မလိနဘာဝဿ ကာရဏာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၄)။

သံကိလေသပစ္စုပဋ္ဌာန (န) | သံကိလေသ + ပစ္စုပဋ္ဌာန | ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း-ကြောင်းတရား၏အဖြစ်ဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်တတ်သော (အကုသိုလ်တရား)။ သာဝဇ္ဇ-ဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏံ, အနတ္ထဇနနရသံ, သံကိလေသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂) ။

သံကိလေသပဋိပက္ခ (တိ) | သံကိလေသ + ပဋိပက္ခ | ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ကြောင်း အကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ (တရား)။ ယံ တု သုတ္တဿ အရိယဓမ္မော

သံကိလေသပဋိပက္ခော။ ပေဋကော။ ၂၂၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၅)။

သံကိလေသပရိယာယ (ပု) ⎪ သံကိလေသ + ပရိယာယ ⎪ သံကိလေသသဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ နှ မဟာဇုတိကန္တိ-အာဒိပိ သံကိလေသပရိယာယော ဇဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၇။

သံကိလေသပွဝတ္တိ (ထီ) ⎪ သံကိလေသ + ပဝတ္တိ ⎪ ပူပန်စေ - နှိပ်စက် - တတ်သော သံကိလေသာ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဇမ္ဘိကာ ဝိဇမ္ဘနသခီတသ္သ ကာယဒုဋ္ဌုလ္လသ္သ ကာရဏာဘူတာ သံကိလေသပွဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။

သံကိလေသပွဟာန (နှ) ⎪ သံကိလေသ + ပဟာန ⎪ ပူပန်စေ -နှိပ်စက် - တတ်သော သံကိလေသာ တရားတို့ကို ပယ်ခြင်း။ ဒုတိယေန သံကိလေသပွဟာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၈။

သံကိလေသပွဟာနသတ္ထာဝ (ပု) ⎪ သံကိလေသပဟာန + သတ္ထာဝ ⎪ သံကိလေသာတရားတို့ကို ပယ်ခြင်း၏ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝီတိက္ကမာဘာဝေန သံကိလေသပွဟာနသတ္ထာဝတော ------- တတိယဝိဇ္ဇာသိဒ္ဓိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။

သံကိလေသဘာဂ (ပု) ⎪ သံကိလေသ + ဘာဂ ⎪ သံကိလေသကောဋ္ဌာသ - ကြည့်။

သံကိလေသဘာဂိက (တိ) ⎪ သံကိလေသဘာဂ + ဣက ⎪ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကိလေသဘာဂိယ (တိ) ⎪ သံကိလေသဘာဂ + ဣက (ဣယ)။ ⎪ ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း - ကြောင်းတရား၏ အဖို့အစု-ရှိ-၌ယှဉ်-၌ဖြစ်-ကို သိစေတတ်-သော။ သံကိလေသဘာဂိယံ သုတ္တံ။ နေတ္တိ။ ၁၀၆။ သံကိလိဿတိ ဇတေနာတိ သံကိလေသော။ သံကိလေသဘာဂေ သံကိလေသကောဋ္ဌာသေ ပဝတ္တံ သံကိလေသဘာဂိယံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ "သံကိလေသဘာဂိက" နှိပ် ပါဌော၊ တဿ သံကိလေသဘာဂေါ ဇတဿ အတ္ထိ၊ သံကိလေသဘာဂေ ဝါ နိယုတ္တံ၊ သံကိလေသဘာဂဿ ဝါ ပဘောဇနသီလံ သံကိလေသဘာဂိကံ၊ တဒေဝ သံကိလေသဘာဂိယန္တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆-၇) ။

သံကိလေသဘာဂိယသုတ္တ (နှ) ⎪ သံကိလေသဘာဂိယ + သုတ္တ ⎪ သံကိလေသဘာဂိယသုတ်။ (ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း - ကြောင်းတရား၏ အဖို့အစု - ရှိ-၌ယှဉ်-၌ဖြစ်-ကိုသိစေတတ်- သော သုတ်)။ ဝါသနာဘာဂိယေ သုတ္တေ နိဒ္ဒါရိတေ သံကိလေသဘာဂိယသုတ္တမ္ပိ နိဒ္ဒါရိတံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၉။

သံကိလေသဘူမိ (ထီ) ⎪ သံကိလေသ + ဘူမိ ⎪ သံကိလေသာတို့၏ဖြစ်ရာ-ဘုံ-ဌာန-အခိုက်အတန့်။ ကိလေသဘူမိ(နေတ္တိ။ ၃) တိ သံကိလေသဘူမိ သဗ္ဗေသံ အကုသလဓမ္မာနံ သမောသရဏဋ္ဌာနတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉။

သံကိလေသမလ (နှ) ⎪ သံကိလေသ + မလ ⎪ သံကိလေသာဟူသောအညစ်အကြေး။ သံကိလေသမလတော တံ ဝိသောဓေဿာမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၇)။

သံကိလေသမလဝိမုတ္တိ (ထီ) ⎪ သံကိလေသမလ + ဝိမုတ္တိ⎪ သံကိလေသာဟူသောအညစ် အကြေးမှလွတ်မြောက်ခြင်း။

ဝေါဒါနံ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သာ စ သံကိလေသမလ-ဝိမုတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။

သံကိလေသမလသမုဋ္ဌိတက (တိ) [သံကိလေသမလ + သမုဋ္ဌိတက။ ထီ-၌ -----သမုဋ္ဌိတိကာ။] သံကိလေသာဟူသော အညစ်အကြေးတို့ကို အကြွင်းမဲ့-ပယ်နုတ်-ပယ်ဖြတ် -ပယ်သတ် -တတ်သော။ ဘာဝနာဂုဏ်နော ဟိ သော သံကိလေသမလ-သမုဋ္ဌိတကော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀။

သံကိလေသမာရနိဟန (တိ) [သံကိလေသ + မာရ + နိဟန] (သံကိလေသ-) ကိလေသာမာရ်ကို - ဖျက်ဆီး- သတ်ဖြတ်- တတ်သော။ ဗောဓိမူလေ သံကိလေသမာရနိဟနံ ဉာဏံ ဥပ္ပန္နံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၄၀။

သံကိလေသရဟိတ (တိ) [သံကိလေသ + ရဟိတ] သံကိလေသာမှ ကင်းသော။ သုပ္ပဋိပန္နော သံယော သံကိလေသ-ရဟိတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၃)။

သံကိလေသလက္ခဏ (နာ) [သံကိလေသ + လက္ခဏ] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ သတ္ထေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ သင်္ကိတာဝ ဟောန္တိ သံကိလေသလက္ခဏေန ကေလက္ခဏတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။

သံကိလေသဝဇ္ဇ (နာ) [သံကိလေသ + ဝဇ္ဇ] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော ကိလေသာဟူသောအပြစ်။ သံကိလေသဝဇ္ဇံ, တတော ဝါ အတ္တာနံ ဝိယ ဝိနေယျလောကံ နိပါတိ ရက္ခတီတိ နိပကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။

သံကိလေသဝဋ္ဋဒုက္ခ (နာ) [သံကိလေသ + ဝဋ္ဋ + ဒုက္ခ] သံကိလေသဟူသောဝဋ်ဆင်းရဲ။ သံကိလေသဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပရိက္ခယံ ပရိယောသာနံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏော အဓိဂစ္ဆေယျ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၁။

သံကိလေသဝမန (နာ) [သံကိလေသ + ဝမန] သံကိလေသာတို့ကို ပွားစေခြင်း။ ဘာဝနာယာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၃) တိ အကုသလဘာဝနာယ သံကိလေသဝမနေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

သံကိလေသဝတ္ထု (နာ) [သံကိလေသ + ဝတ္ထု] (က) သံကိလေသာဟူသော-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ - အကြောင်း။ (ခ) သံကိလေသာတို့၏-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-အကြောင်း။ (က) (ခ) သံကိလေသဝတ္ထူဟိ အနုမတဂ္ဂေ သံသာရေ စိရကာလံ သံကိလိဋ္ဌံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ (-နေတ္တိ။ ဋီ၊ ၂၈) ။

သံကိလေသဝတ္ထုပ္ပဟာန (နာ) [သံကိလေသဝတ္ထု + ပဟာန] သံကိလေသ ဝတ္ထုကို ပယ်ခြင်း။ ဧတေသံ ပဋိမေန သံကိလေသဝတ္ထုပ္ပဟာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၈။ တဏှာဒိသံကိလေသာနံ ဝတ္ထုနော ပဟာနံ သံကိလေသဝတ္ထုပ္ပဟာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။

သံကိလေသဝတ္ထုဝိဘင်္ဂ (ပုံ) [သံကိလေသဝတ္ထု + ဝိဘင်္ဂ] သံကိလေသ ဝတ္ထုကို အကျယ်ဝေဘန်ရာ စကားရပ်။ တဏှာယ သံကိလေသဝတ္ထုဝိဘင်္ဂေ နိက္ခေပ-ကဏ္ဍေ စ တဏှာနိဒ္ဒေသဝသေန။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။

သံကိလေသဝတ္ထုဝိဘာဂ (ပုံ) [သံကိလေသဝတ္ထု + ဝိဘာဂ] သံကိလေသ ဝတ္ထုကို အကျယ် ဝေဘန်ခြင်း။ -------- သံကိလေသဝတ္ထုဝိဘာဂေန အနေက-ဝိဘာဂေါ သတ္ထောပိ မောဿာ ----- မယ့် ဝိဂတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။

သံကိလေသဝါသနာ (ထိ) [သံကိလေသ + ဝါသနာ] သံကိလေသတို့ဖြင့် ထုံခြင်း။ အယံ ပုဂ္ဂလော ဧဝမိမံ သံကိလေသဝါသနံ ------ ဂစ္ဆတိ ဂမိဿတိ စ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၆၉။

သံကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထ (တိ) [သံကိလေသ + ဝိဒ္ဓံသန + သမတ္ထ] သံကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော။ သံကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထံ ပရိယတ္တိဓမ္မသဝဏံ။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၀၅) ။

သံကိလေသဝိဓမနတေဇ (ပု) [သံကိလေသ + ဝိဓမန + တေဇ] သံကိလေသာတို့ကို- မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး- နိုင်ခြင်း ဟူသော- အစွမ်း- သတ္တိ- တန်ခိုး - အာနုဘော်။ တေဇသဒ္ဒတ္တာတိ သံကိလေသဝိဓမနတေဇသ အဓိကဘာဝတော်။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၉၂။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၁၁။

သံကိလေသဝိပ္ပမုတ္တ (တိ) [သံကိလေသ + ဝိပ္ပမုတ္တ] သံကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်သော။ သဗ္ဗသော သံကိလေသဝိပ္ပမုတ္တံ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၂၁။

သံကိလေသဝိရဟိတ (တိ) [သံကိလေသ + ဝိရဟိတ] သံကိလေသရဟိတ - ကြည့်။ အသံကိလိဋ္ဌောတိ သံကိလေသဝိရဟိတော။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၄၄။

သံကိလေသဝိသယ (ပု) [သံကိလေသ + ဝိသယ] သံကိလေသာ၏ အာရုံ။ သံကိလေသန္တိ ----- သံကိလေသဝိသယန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃။ (-နေတ္တိ၊ ဦ။ ၁၁၈) ။

သံကိလေသဝိသောဓန (န) [သံကိလေသ + ဝိသောဓန] သံကိလေသာကို-စင်ကြယ်စေ-ရှင်းလင်း - သုတ်သင် - ခြင်း။ တေသဉ္စ သံကိလေသဝိသောဓနေန မဟာဇုတိက-မဟာဝိပ္ဖါရဘာဝါပါဒနတော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၅၃။

သံကိလေသသဘာဝ (တိ) [သံကိလေသ + သဘာဝ] ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်းဟူသော သဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်းဟူသော သဘော။ (၁) သံကိလေသသဘာဝတ္တာ ရာဂရဇာဒိ-မိဿတာယ စ ရဇော။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၉၇။ (ပု) (၂) တသ္မာ ဧကဓမ္မန္တိ ဧကံ သံကိလေသ-သဘာဝန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၅။

သံကိလေသသမန္နာဂတ (တိ) [သံကိလေသ+သမန္နာဂတ] သံကိလေသာနှင့်-တကွဖြစ်-ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော။ သံကိလိဋ္ဌ-ဓမ္မာတိ သံကိလေသသမန္နာဂတာ ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၃၃။

သံကိလေသသမုစ္ဆိန္နန (န) [သံကိလေသ + သမုစ္ဆိန္နန] သံကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့-ဖြတ် - ပယ်သတ် - ခြင်း။ ပရမပရိသုဒ္ဓံ သံကိလေသသမုစ္ဆိန္နနတော။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၉၈။

သံကိလေသသမ္မယုတ္တ (တိ) [သံကိလေသ+ သမ္မယုတ္တ] ပူပန်စေ -ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်-တတ်သော သံကိလေသာတို့နှင့် အညီအညွတ် (ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော) အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ တေ ပန ယသ္မာ သံကိလေသ-သမ္မယုတ္တာ ဧကုပ္ပါဒါဒီဟိ နိန္နာနတ္တာ ဧကီဘာဝမိဝ ဂတာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၉။

သံကိလေသသမ္မုခ (န) [သံကိလေသ + သမ္မုခ] ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - ကြောင်း တရားကို-အဦး-အစ-ပြုခြင်း။ သံကိလေသ-သမ္မုခေန ဥဋ္ဌိတာယ ဝေဒါနဓမ္မဝသေန နိဋ္ဌာပိတတ္တာ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၈၂။

သံကိလေသသာမည (နာ) | သံကိလေသ + သာမည | ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော သံကိလေသာ၏အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ သံကိလေသပက္ခေ သံကိလေသသာမညဘာဝေန ယောဇေတွာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၄။

သံကိလေသသီသ (နာ) | သံကိလေသ + သီသ | (က) သံကိလေသာဟူသော-ဦးခေါင်း သဖွယ်ဖြစ်- ပြဓာန်း- လွန်ကဲ- သော တရား (အဝိဇ္ဇာ)။ (ခ)သံကိလေသာတို့တွင်-ဦးခေါင်း သဖွယ်ဖြစ်- ပြဓာန်း- လွန်ကဲ -သော တရား (အဝိဇ္ဇာ)။ (က) (ခ) ဝိက္ခေပသီသဉ္စ ဥဒ္ဓစ္စံ၊ သံကိလေသသီသဉ္စ အဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ။ ၉၉၊ ၄၀၅။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၉၁- ၂) လည်းကြည့်။

သံကိလေသသေနာ (ထီ) | သံကိလေသ + သေနာ | ကိလေသာဟူသော-စစ်တပ်-စစ်သည်အပေါင်း။ သုဋ္ဌု ဒုဗ္ဘလံ သံကိလေသသေနံ ------ အဂ္ဂမဂ္ဂေ ယော အပါနုဒိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၁။

သံကိလေသဟေတု (ပု) | သံကိလေသ + ဟေတု | ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း၏အကြောင်း။ ပရိက္ကိလေသေနာ (အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၇) တိ သံကိလေသဟေတုနာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၀) ။

သံကိလေသာနတိက္ကမန (နာ) | သံကိလေသ+ အနတိက္ကမန | ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော သံကိလသာကို-မလွန်- မကျော်လွန်-ခြင်း။ အာရမ္မဏဘာဝါနတိက္ကမနတောတိ ဧတေန သံကိလေသာနတိက္ကမနမေဝ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၀။

သံကိလေသာနတ္ထ (ပု) | သံကိလေသ + အနတ္ထ | ပူပန်စေ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော သံကိလေသာဟူသော - အကျိုးမရှိ-အကျိုးမဲ့ - သော တရား။ ဂေါပါယတီတိ သံကိလေသာနတ္ထတော ရက္ခတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၀။

သံကိလေသာပတ္တိ (ထီ) | သံကိလေသ + အာပတ္တိ | ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ နိဂ္ဂဏှာတိတိ သံကိလေသာပတ္တိတော နိဝါရေတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၅၀။

သံကိလေသာဘာဝဒီပန (နာ) | သံကိလေသ + အဘာဝ + ဒီပန | ညစ်နွမ်းခြင်း၏မရှိခြင်းကို ပြကြောင်းစကား။ "ဂတမလ" န္တိ ဣမိနာ သံကိလေသာဘာဝဒီပနေန ဓမ္မဿ ပရိသုဒ္ဓတံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀)။

သံကိလေသာဝဟ (တိ) | သံကိလေသ + အာဝဟ | (၁) ပူပန်စေ - နှိပ်စက်-တတ်သော ကိလေသာတို့ကို ဆောင်တတ်သော။ (၂) ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ (၁) သံကိလေသိကာ (ထေရီ။ ၄၁၈)တိ သံကိလေသာဝဟာ။ထေရီ၊ ဋ။ ၂၅၀။ (၂) သတ္တာနံ သံကိလေသာဝဟံ ဝေါဒါနာဝဟာဋ္ဌ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၄။

သံကိလေသိက (တိ) | သံကိလေသ + ကိက။ တစ်နည်း-- သံကိလေသ + ကက။ | (၁) ကိလေသာကို (ရဖြင်းဌာ) ထိုက်သော၊ (ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်သော)။ (၂) ကိလေသာ၌ယှဉ်သော၊ (ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်သော) ။ (၃) ကိလေသာကို ဆောင်တတ်သော။ (၄) ပူပန်စေတတ်သော။ (၅) ကိလေသာရှိသော။ (၆) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-နောက်ကျ-စေတတ်သော၊ (ကြည်လင်သော စိတ်၏ ကြည်လင်သည်၏ အဖြစ်ကို

ပသန္နဘာဝဒူသကေဟိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇။ (-မဟာနိ၊ ၅၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၃)။ (၇) ကိလေသာကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကိလေသာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ သံကိလေသိကာ(မဟာနိ။၅၄။ စူဠနိ။ ၃၉)တိ ကိလေသပစ္စယာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၃။ (၈)ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်း။ သံကိလေသိက-သဘာဝ-ကြည့်။

သံကိလေသိကတ္ထ (ပုံ) | သံကိလေသိက + အတ္ထ | ပူပန်စေတတ်သော အနက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကိလေသိကတ္ထဒီပန (နံ) | သံကိလေသိကတ္ထ + ဒီပန | ပူပန်စေတတ်သော အနက်ကို - ပြခြင်း - ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိရုဒ္ဓေ အကံသူတိ ပြာဟ္မဏမဓိက-သုတ္တာဒီသု အာဂတနယေန သံကိလေသိ-တ္ထဒီပနတော ပစ္စနီကဘူတေ အကံသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂၇၄)။

သံကိလေသိကဓမ္မ (တိ) | သံကိလေသိက + ဓမ္မ | (၁) ပူပန်စေတတ်သော သဘောရှိသော။ (ပုံ) (၂) ကိလေသာကို (ရဖြင်းဌာ) ထိုက်သော တရား၊ ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်သောတရား။ (၁) သံကိလေသိကဓမ္မ (သံ၊ ၂။ ၂၅၆) နို့ သံကိလေသိကသဘာဝံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁) ။ (ပုံ) (၂) ပဋ္ဌာနွေ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ------ သံကိလေသိကဓမ္မတော။ ပဋိသံ။ ၄၁၁။ တဏှာဒိဋ္ဌဒုစ္စရိတသံကိလေသာနံ ဝိသယ-ဓမ္မတာယ သံကိလေသိကဓမ္မတော ပဿတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၇။(-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၈၊ ၂၈၉) ။

သံကိလေသိကပပဋ္ဌ (ပုံ) |သံကိလေသိက + ပပဋ္ဌ | ပူပန်စေတတ်သည်ဖြစ်၍ သံသရာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော)။ (၇) ကိလေသာကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကိလေသာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ (၈) ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း။ (၁) ကိလေသာကို (ရခြင်းဌာ) ထိုက်သော။ (၂) ကိလေသာ၌ယှဉ်သော။ သံကိလိဋ္ဌ-သံကိလေသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၈၊ ၁။ အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တနေန သံကိလေသံ အရဟန္တိ၊ သံကိလေသေ ဝါ နိယုတ္တာ တဿ အာရမ္မဏဘာဝါနတိက္က-မနတောတိ သံကိလေသိကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။(-မ၊ ၁။ ၃၄၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂)။ (၃) ကိလေသာကို ဆောင်တတ်သော။ ဧဝံ အမိတ္တဇနနာ၊ တာပနာ သံကိလေသိကာ။ ထေရီ။ ၄၁၈။ သံကိလေသိကာတိ သံကိလေသာဝဟာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ (၄) ပူပန်စေတတ်သော။ အဝိဝဒါတာတိ အဝေဝဒါတာ အဝေါဒါတာ အပရိသုဒ္ဓါ သံကိလိဋ္ဌာ သံကိလေသိကာ။ မဟာနိ။ ၅၆။ သံကိလေသိကာတိ တပနီယာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ (-မဟာနိ။ ၃၁၄။ စူဠနိ။ ၂၉၀)။ (၅) ကိလေသာရှိသော။ သံကိလေ-သိကာ ဓမ္မာ ပဟီယိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၁-၂။ ဒီ၊ ၃။ ၄၇။ သံကိလေသိကာ ဓမ္မာ နာမ ဒွါဒသ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ သံကိလေသိကာ ဓမ္မာတိ ဒွါဒသ အကုသလ-စိတ္တုပ္ပါဒါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇။ သံကိလေသော ဇတ္ထ အတ္ထိ, သံကိလေသေ ဝါ နိယုတ္တာတိ သံကိလေသိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂။ (၆) ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-နောက်ကျ -စေတတ်သော၊ (ကြည်လင်သောစိတ်၏ ကြည်လင်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော) ။ သံကိလေသိကေဟိ (အံ၊ ၁။ ၃၁၇) တိ သံကိလေသနကေဟိ၊ ပသန္နဿ စိတ္တဿ

ချဲ့တတ်သောတရား။ ဧဒိသံ သံကိလေသိက-ပပဉ္စံ ဝဇ္ဇေတွာ ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၁။

သံကိလေသိကသဒ္ဒ (ပု) [သံကိလေသိက + သဒ္ဒ] သံကိလေသိက-သဒ္ဒါ။ သံကိလေသိက-သဒ္ဒဿ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၀။

သံကိလေသိကသဘာဝ (တိ) [သံကိလေသိက + သဘာဝ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းသဘောရှိသော။ သံကိလေသိ-ကသဘာဝ(သံ၊ ၄၊၃။၁၁) နွှိ တဏ္ဍာဒိဝသေန သံကိလိဿနသဘာဝံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

သံကိလေသိတုံ (ဗျ) [သံ + ကိလိသ + တုံ။ သံကွေမျှမ်-သံ။] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းငှာ။ သတ္တာနံ သံကိလေသိတုံ ဝါ ဝိသုဇ္ဈိတုံ ဝါ ဗလံ ဝါ ဝီရိယံ ဝါ ---- နတ္ထိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၃-၄။

သံကိလေသိယ (တိ) [သံကိလေသ + ဏိက၊ က-ကို ယ-ပြု။] သံကိလေသိက-ကြည့်။ သံကိလေသိယံ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၁-၂။

သံကိလေသိဿန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ကိလိသ + ဏေ + ဿန္တိ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေကုန်- အံ့- လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ တာဒိသံ တုစ္ဆပုဂ္ဂလံ ကိံ ကာရဏာ နသံကိလေ-သိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၈။

သံကိလေသုပ္ပတ္တိနိသေဓနတ္ထ (တိ) [သံကိလေသ + ဥပ္ပတ္တိ + နိသေဓန + အတ္ထ] ကိလေသာတို့၏ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ ပုရိမံ ဝါ ဒွယံ အတ္တနော အတ္တနော သံကိလေသုပ္ပတ္တိနိသေဓနတ္ထံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇) ။

သံကိလေသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ကိလိသ + ဏေ + တိ။ သံကွေဇယတိ-သံ။] (၁) ပူပန်စေတတ်၏။ (၂) နှိပ်စက်တတ်၏။ (၃) ညစ်နွမ်း-ညစ်ညူး-စေ၏။ (၁) (၂) တံ သန္တာနံ သံကိလေသေတိ ဝိဗာဓတိ, ဥပတာ-ပေတိ စာတိ သံကိလေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။(-အဘိ၊၄၊၁။၈၅)။(၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံကိလေသေသုံ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ကိလိသ + ဏေ + ဥံ] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေကုန်ပြီ။ ဣတ္ထိယော နာမေတာ ပေါရာဏကေ သုဒ္ဓသတ္တေပိ သံကိလေသေသုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၆။

သံကိလေသောဃ (ပု) [သံကိလေသ + သြဃ] ကိလေသာဟူသောရေအယဉ်။ ဒုက္ကရံ ဣမံ သြဃံ စတုဗ္ဗိဓံ သံကိလေသောဃံ တရန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၂။

သံကီ (တိ) [သကိ (သက်) + ဏီ။ သက်ာ + ဤ] ယုံမှားလေ့ရှိသော၊ ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိပရိဏာမသံကိနောပီ (မဟာနိ။ ၃၇) တိ ပရိဝတ္တေတွော အညထာဘာဝေန အာသံကိနောပိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၀။

သံကီ (ကိ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ကိရ + ယ + တေ။ သံကီယ်တေ-သံ။ သံကီယတိ-သက္ကတပိဋက။] ကြဖြန့်-စွန့်-ပယ်စွန့်-အပ်၏။ သံကိရတိ - လည်းကြည့်။ နသံကီယန္တိ (သံ၊ ၂။ ၅၉။ အဘိ၊ က။ ၁၁၂) တိ ဧတရဟိပိ " ကိမေတေဟီ "တိ နဆဋ္ဌီယန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။ နသံကီယန္တိတိ နသံကိရိယန္တိ၊ နသံကီယိဿန္တိ နသံကိရီယိဿန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ (-အံ၊ ၁။ ၃၃၆။ အံ၊ ၃။ ၇၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၅-၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃)။

သံကီဋ္ဌတိ (ကြိ) [သံ + ကီဋ္ဌ + အ + တိ။ သံကြီဍတေ - သံ။] (၁) ပြက်ရယ်ပြု၏။ (၂) (ကိုယ်, လက်နှီးနှောသည်၏အစွမ်းအား ဖြင့်)ကစား၏။(၁) သံကီဋ္ဌတီ(အံ၊ ၂။ ၄၃၉)တိ ကေဋ္ဌိံ ကရောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၇။

(၂) သံကီဉတိတိ ကာယသံသဂ္ဂဝသေန ကီဉတိ။ အ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။

သံကီဉန္တ (တိ) | သံ + ကီဉ + အ + အန္တ | ပြက်ရယ်ပြုသော၊ သူ။ (ပြုံးရယ်ခြင်းမျှပြုခြင်း, လက်ဖျစ်တီးခြင်း, လက်ခုပ်တီးခြင်း စသည်တို့ကို ပြုတတ်သော၊ သူ)။ သံကီဉန္တာ (ဒီ၊ ၁။ ၈၆) တိ ဟသိတမတ္တ-ကရဏအင်္ဂလိသယ်ဋ္ဌနပါဏိပ္ပဟာရဒါနာဒီနိ ကရောန္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။ သံကီဉန္တော (အံ၊ ၃။ ၁၅၆) တိ ကေဠိ ကရောန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။

သံကီဉန္တိ (ကြိ) | သံ + ကီဉ + အ + အန္တိ | ပြက်ရယ်ပြုကုန်၏။ တထာ ဟိ ပန မေ အာယသ္မန္တော အညမညံ အင်္ဂုလိပတော-ဒကေန သဉ္ဇဉ္ဇန္တိ သံကီဉန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၆။

သံကုစတိ (ကြိ) | သံ + ကုစ + အ + တိ။ သံကုစ့တိ-သံ။ သံကုစက္က-ပြာ။ တွန့်-ရှဲ့-လိပ်-တွန့်တို့-ဆုတ်နစ်-၏။ ဥန္ဓမတိ နံ သံကုစတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။။၁၄။

သံကုစိတ (တိ) | သံ + ကုစ + တ။ သံကုစိတ-သံ။ သံကုစိယ၊ သံကုက္ကယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | တွန့်-ရှဲ့-လိပ်-တွန့်တို့-ဆုတ်နစ်-ကောက်-ကွေး-သော။ နံ သက္ကောတိ သံကုစိတေ ကွရိယာပထေ ယေဘုယ္ယေန တေသံ ဒုဋ္ဌဘာဝနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၀။

သံကုစိတဂ္ဂ (တိ) | သံကုစိတ + အဂ္ဂ | တွန့်- ကောက်- ကွေး-သော အဖျားရှိသော။ သသူကသာလိရာသိ အာဒိ အာကာရေန သံကုစိတဂ္ဂေါ ------ မောလိဝိသေသော ကိရိဠံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၉။

သံကုစိတစိတ္တ (တိ) | သံကုစိတ + စိတ္တ | တွန့်တို့ - ဆုတ်နစ် - သော စိတ်ရှိသော။ ဩသက္ကိတမာနသော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀) တိ သံကုစိတစိတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၄။

သံကုစိတပဘ (တိ) | သံကုစိတာ + ပဘာ | တွန့်-ကောက်-ကွေး-သော အရောင်ရှိသော။ ပီတရံသိ်ဝံ ဘာဏုမ (အပ၊ ၁။ ၁၉၅) နှိ် ပီတရံသိ် သံကုစိတပဘံ ------ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဣဝ သမ္မဒ္ဒံ ဒိသွာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။

သံကုစိတဝိသုက (တိ) | သံကုစိတ + ဝိသုက | တွန့်-ရှဲ့-ကောက်-ကွေး-သောမေးရှိသော။ အန္တောပဝိဋ္ဌဟနုကာ(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂) ဧကတော ဥဘတော ဝါ သံကုစိတဝိသုကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။

သံကုဋ္ဌတိ (ကြိ) | သံ + ကုဋ္ဌ + အ + တိ။ သံကုဋ္ဌတိ-သံ။ | တွန့်-ကောက်-ကွေး-ဆုတ်နစ်-၏။ ပဋိကုဋ္ဌတိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၂) တိ သံကုဋ္ဌတိ၊ ဇိဂုစ္ဆနဝသေန ဝိဝဋ္ဌတိ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၃။

သံကုဋိတ (တိ) | သံ + ကုဋ္ဌ + တ။ သံကုဋိတ-သံ။ သံကုဋိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | တွန့် - ကောက် - ကွေး - ဆုတ်နစ် -သော။ သောယံ သံကုဋိတော သေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆) ။

သံကုဋိတပါဒ (တိ) | သံကုဋိတ + ပါဒ | ကောက်-ကွေး-သော ခြေဖဝါးရှိသော၊ သူ။ မလ္လေ သံကုဋိတပါဒတ္တာ ကုဏ္ဍပါဒကော ဝါ ပိဋ္ဌပါဒမလ္လေန စက်မန္တော။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၄၄။

သံကုဋိတဟတ္ထပါဒ (တိ) | သံကုဋိတ + ဟတ္ထပါဒ | ကောက်-ကွေး -သော လက်, ခြေ ရှိသော၊ သူ။ စိရံ ဝတ မယံ သံကုဋိတ-ဟတ္ထပါဒါ သမ္မာဓေ သယိမှ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၆။

သံကုဏိတ (တိ) | သံ + ကုဏ + တ။ သံကုဏိက- သံ။ | ရှဲ့-တွန့်-ကောက်-ကွေး-သော။ ကုဏာလိကတ (ပေတ။ ၁၅၇) နှိ်

မုခဝိကာရေန ဝိကုဏိတံ သံကုဏိတံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၁၆။

သံကုဒ္ဓ (တိ) [သံ + ကုဓ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၁။ သံကြုဒ္ဓ-သံ။ သံကုဒ္ဓ-ပြာ။] ပြင်းစွာအမျက်ထွက်သော။ အထ ခေါ သော ယက္ခော မက္ခံ အသဟမာနော ဒဏ္ဍာဟတော ယောရဝိသော အာသီဝိသော ဝိယ သံကုဒ္ဓေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၃၅။

သံကုပ္ပ (တိ) [သံ + ကုပ + ယ + အ။ သံ + ကုပျ-သံ။] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-သော။ အသံဟီရံ အသံကုပ္ပံ၊ တံ ဝိဒ္ဓါ မနုဗြူဟယေ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ နေတ္တိ။ ၁၂၈။ (-သုတ္တနိ။၄၅၁။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၀)။

သံကုပ္ပတိ (ကြိ) [သံ + ကုပ + ယ + တိ။ သံကုပျတိ-သံ။] ပျက်စီး၏။ ဝိပဿနာ ဟိ ရာဂါဒီဟိ နဲ သံဟီရတိ နဲ သံကုပ္ပတီတိ အသံဟီရံ အသံကုပ္ပံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၀။

သံကုလ[၁] = **သက်ုလ** (တိ) [သက် + ဥလ။ တနည်း-သံ + ကုလ + ရ။ သက် သက်ာယံ၊ ဥလော၊ သက်ုလံ၊ သံပုဗ္ဗော ကုလ သန္တာနေ ဝါ၊ ရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၀။ သံကုလ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပြွမ်း -ရောပြွမ်း-ရောယှက်-သော။ ဥစ္စာဝစံ ဗဟုဘေဒံ၊ သံကိဏ္ဏာ'-ကိဏ္ဏသံကုလာ။ ဓာန်။ ၇၂၀။

သံကုလ[၂] (ပု၊ နဲ) [သံ + ကုလ + အ] (နဲ) (၁) ရှေ့နောက်- ဆန့်ကျင်-မညီ-သော စကား။ (ပု) (၂) သံကုလမည်သော ငါး။ (နဲ) (၁) သံကုလံ တု ကိလိဋ္ဌံ စ၊ ပုဗ္ဗာပရ-ဝိရောဓိနီ။ ဓာန်။ ၁၂၅။ (ပု) (၂) သိဂ်ုံ သဝက်ာ သံကုလာ၊ သတဝက်ာ စ ရောဟိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉။ " သိဂ်ုံ " တိအာဒီနိ တေသံ မစ္ဆာနံ နာမာနိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၃၃-၄။

သံကုလိက (ပု၊ နဲ) [သံကုလ + ဏိက။ သံကုလာနံ သမူဟော သံကုလိကံ။ အနုဆုပ်မှုံအပေါင်း။ မောဂ်၊၄။၆၈။ သျ။(ထီ)ဂုမ္ဗုလိကာ၊ ဂုမ္ဗုလိ-သံ။ သံကုလိယာ၊ သံကုလီ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ သံကုလိ၊ သံကုလီ-ပြာ။] နှမ်းပျစ်။ ပူဝါတိ ဝါ မောဒကာတိ ဝါ သံကုလိကာတိ ဝါ။ အံ၊ ၂။ ၆၇။

သံကုလျ (နဲ) [သံကုလ + ဏျ] မှုံလက်ကောက်(ဆရာတော်ဗုဓ်၊ သျ။) ပါထေယျံ မေ ကရောဟိ တွံ၊ သံကုလျာ သဂုဋ္ဌာနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၉၇) ။

သံကုသုမိတ (တိ) [သံကုသုမ + ဏ္ဍတ။ သံကုသုမိတ - သံ။ သံကုသုမိအ - ပြာ။] (ပန်းတို့ဖြင့်) ပြွမ်း-ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော၊ (ပန်း) ပွင့်သော။ ပုန ပရံ မဟာရာဇ မဟာသမုဒ္ဒေါ အပရိမိတဝိဝိဓဝိပုလဝိစိပုပ္ပ-သံကုသုမိတော။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၆။

သံကေလာယတိ = **သံကေဋ္ဌာယတိ** (ကြိ) [သံ + ကေလေ + အ + တိ။ ကေလေ မမာယနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၉။ သံ + ကေလာယတိ - သက္ကတပိဋက။] ပြင်းစွာ ရယ်၏၊ ကျယ်လောင်စွာ - ဟက်ဟက် ပက်ပက်-ရယ်မော၏။ သံကေဋ္ဌာယတီ (အံ၊ ၂။ ၄၃၉) တိ မဟာဟသိတံ ဟသတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၇။

သံကောစ (ပု) [သံ + ကုစ + ဏ။ သင်္ကောစ-ကြည့်။] တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-ခြင်း။ ဝါယမေထေဝ, နဲ အန္တရာ သံကောစံ အာပဇ္ဇေယျာတိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၅။

သံကွေသ (ပု) [သံ + ကိလိသ + ဏ။ ကိ-၌ ဏ္ဍ-ကို ချေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ သံကိလေသ-ကြည့်။] ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ဆင်းရဲငြိုငြင်-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (၂) ညစ်ညူး-ညစ်

နွမ်း-ကြောင်း။ (၁) ကြဒံ စ ပစ္စယာ လဒ္ဓါ။ ပုဗ္ဗေ သံလွေသမတ္တနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၅။ (-ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၃၈၀)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံလွေသဓမ္မ (ပု) | သံလွေသ + ဓမ္မ | ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ကြောင်း တရား။ ကိလေသာန (ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၀) နွံ့ သံလွေသ-ဓမ္မာနံ၊ ကမ္မကိလေသာနံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၁။

သံခါဒတိ (ကြို) | သံ + ခါဒ + အ + တိ။ သံ + ခါဒတိ-သံ။ | ကောင်းစွာခဲစား၏။ သော ဒုဿီလော ပါပပုဂ္ဂလော ယသတိ သံခါဒတိ ဝိနာသံ ပါပေတိ။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၅၃၇။ (-ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၂၁) ။ သံခါဒိတွာ-လည်းကြည့်။

သံခါဒန (နာ) | သံ + ခါဒ + ယု။ သံ + ခါဒန-သံ။ | ကောင်းစွာခဲစားခြင်း။ ပဋိဂ္ဂဟဏတော ပဌာယ ယာဝ ဒန္တေဟိ သံခါဒနံ။ ကခ်ီ။ ၃၁၅။ (-ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၆၉)။

သံခါဒိတ (တိ) | သံ + ခါဒ + တ။ သံ + ခါဒိတ-သံ။| ကောင်းစွာ-ခဲစား-ဝါး-အပ်သော။

သံခါဒိတပလာလပိဏ္ဍ (ပု၊ နာ) | သံခါဒိတ + ပလာလပိဏ္ဍ | ကောင်းစွာ-ခဲစား-ဝါး-အပ်သော ကောက်ရိုး-စိုင်-စု-ထုံး။ သံခါဒိတပလာလပိဏ္ဍမိဝ နိရသံ နိရောဇံ။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၂၂၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၉)။

သံခါဒိတွာ (ကြို၊ ဝိ) | သံ + ခါဒ + တွာ | ကောင်းစွာ-ခဲစား-ဝါး-၍။ သကဒ္ဒမံ သံခါဒိတွာ အလ္လောဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၄။ သံခါဒိတွာတိ သုဋ္ဌု ခါဒိတွာ။ ဝဇိရ။ ၅၃၃။

သံခါဒိဿာမိ (ကြို) | သံ + ခါဒ + ဿာမိ | (ငါ) ကောင်းစွာ - ခဲစား - ဝါး -အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ မုခံ ဝိဝရိ " မုခဂတံ သမဏံ သံခါဒိဿာမီ " တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။

သံခိတ္တ (တိ) | သံ + ခိပ + တ။ နှိတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၁။ သံကွိပ္ပ - သံ။ သံခိတ္တ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | (၁) ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-အပ်သော၊ ကျဉ်း-ကြုံ့-သော၊ အကျဉ်းဖြစ်သော။ (နာ) (၂) အကျဉ်း၊ ချဉ်း-ချုံး-ခေါင်းစဉ်ထား-မာတိကာထား - ခြင်း။ (၃) သံခိတ္တစိတ်၊ တွန့်တို- ဆုတ်နစ်-သောစိတ်၊ (အကုသိလ်သသခါရိကစိတ် ၅-ခု)။ (၄) တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-တွန့်လိပ်-တွန့်ရုံ-သော။ (၅) သံခိတ္တသုတ်။ (၆) သံခိတ္တဝလသုတ်။ (၇) သံခိတ္တမနသုတ်။ (၈) သံခိတ္တပေါသထသုတ်။ (၁) ချဉ်း-ချုံး အကျဉ်းချုံး-အပ်သော၊ ကျဉ်း -ကြုံ့ -သော အကျဉ်းဖြစ်သော။သံခိတ္တမတ္တံ လပယိဿာမိ သံ၊ ၁။ ၂၈။ ဣမိနာ သံခိတ္တေန ဩဝါဒေန ဩဝဒိတွာ ပဏ္ဍာမိ။ ဥဒါန။ ၈၆။ ခန္ဓာ သံခိတ္တာ၊ ဓာတုယော သံခိတ္တာ။ စူဠနိ။ ၃၀၀၊ တတ္ထ ပါဠိယံ နယမတ္တံ ဒဿေတွာ သဗ္ဗဝါရေ သံခိတ္တာ။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၃၀၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄၁၊ ၈၇။ ဝိ၊ ၂။ ၄၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၉။ သံ၊ ၃။ ၂၃၀၊ စူဠနိ။ ၃၀၀။ မ၊ ၆။ ၁။ ၂၀၁။ မ၊ ၆။ ၂။ ၆၄)၊ (နာ) (၂) အကျဉ်း-ချဉ်း-ချုံး-ခေါင်းစဉ်ထား-မာတိကာ ထား-ခြင်း။ သံခိတ္တေန ပဋ္ဌပါဒါ-နက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄-၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၃။ မ၊ ၁။ ၅၉၊ ၈၂။ အံ၊ ၂။ ၃၆၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၆။ ပဋိသံ။ ၃၆၊ ၃၃၀။ သံခိတ္တေန ပဋ္ဌပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဧတ္ထ ပန သံခိတ္တေနာတိ ဒေသနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒုက္ခံ ဟိ ဧတ္တကာနိ ဒုက္ခသတာနိတိ ဝါ ဧတ္တကာနိ ဒုက္ခသဟဿာနိတိ ဝါ သံခိပိတုံ နံ သက္ကာ။ ဒေသနာ ပန သက္ကာ။ တသ္မာ --- ဒေသနံ သဒ္ဓိပန္နော ဧဝမာဟ။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၁၀၂-၃။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၁၃၈။ သံခိတ္တေနပိ ဒေသေတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၁။ ထေရ။ ၃၇၀။ သံခိတ္တေန

ဘာသိတဿာ (အံ၊ ၁။ ၂၄) တိ သံခိတ္တေန ကထိတမေ္ပဿ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၀။ သံခိတ္တေနာ (အံ၊ ၁။ ၁၃၂)တိ မာတိကာဌပနေန။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၂။ (-မ၊ ၂။ ၂၃၊ ၁၅၇။ မ၊ ၃။ ၂၈၉။ သံ၊ ၁။ ၁၁-၂။ သံ၊ ၂။ ၃၀၊ ၂၈၅။ အံ၊ ၁။ ၅၅။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၇။ အပ၊ ၁။ ၉၄)။ (၃)သံခိတ္တစိတ်၊ တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-သောစိတ်၊ (အကုသိုလ်သသခ်ါရိကစိတ် ၅-ခု)။ သံခိတ္တံ ဝါ စိတ္တံ " သံခိတ္တံ စိတ္တ " နှိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇။ မ၊ ၁။ ၇၆။ သံခိတ္တနှိ ထိနမိဒ္ဓါနုပတိတံ၊ ဧတဉ္ဍိ သံကုဋ္ဌိတစိတ္တံ နာမ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၆။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၄။ (-မ၊ ၂။ ၁၆၂။ ၂၁၁။ မ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ၁။ ၃၄၂)။ (၄) တွန့်တို - ဆုတ်နစ် -တွန့်လိပ်-တွန့်ရှုံ-သော။သံခိတ္တဦမိဝိပ္ပါရ, သံခိတ္တကဏ္ဏ-စသော ပုဒ်တို့ကြည့်။ (၅) သံခိတ္တသုတ်။ ပဋိလာဘော တယော သံခိတ္တာ။ သံ၊၃။၁၇၉။ သံခိတ္တသုတ္တ-လည်းကြည့်။ (၆) သံခိတ္တဗလသုတ်။ (၇) သံခိတ္တဓနသုတ်။ ဒွေ ပိယာနိ ဗလံ ဓနံ၊ သံခိတ္တဥေ္စေဝ ဝိတ္ထတံ။ အံ၊ ၂။ ၄၀၁။ သံခိတ္တဗလသုတ္တ, သံခိတ္တဓနသုတ္တ - တို့ လည်းကြည့်။ (၈) သံခိတ္တူပေါသထသုတ်။ သံခိတ္တေ ဝိတ္ထတေ ဝိသာခေ။ အံ၊ ၃။ ၁၀၀။ သံခိတ္တူပေါသထသုတ္တ-လည်းကြည်။

သံခိတ္တဦမိဝိပ္ပါရ (တိ) [သံခိတ္တ + ဦမိ + ဝိပ္ပါရ] တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-သည့်လှိုင်းတံပိုး၏ ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော။ သံခိတ္တဦမိဝိပ္ပါရံ ဟုတွာ သြဂစ္ဆမာနံ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ သြဂန္တာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၇။

သံခိတ္တကဏ္ဏ (တိ) [သံခိတ္တ + ကဏ္ဏ] တွန့်တို- တွန့်လိပ်-တွန့်ရှုံ-သည့် နားရှိသော။ သံခိတ္တကဏ္ဏာ သေတကျိ၊ လမ္ဗာသုဘ-ပယောဓရာ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃၇။

သံခိတ္တတရ (တိ) [သံခိတ္တ + တရ] အထူးသဖြင့်-သာလွန်၍-ကျဉ်းသော၊ ကျဉ်း လွန်းသော။ တတော သံခိတ္တတရာ အတ္ထ-ဝဏ္ဏနာ ဥဒ္ဒေသဌာနိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။

သံခိတ္တဒေသနာ (ထီ) [သံခိတ္တာ+ ဒေသနာ] (က) မာတိကာ-ခေါင်းစဉ်-ပြ-ထား-၍ ဟော ကြားအပ်သော ဒေသနာ။ (ခ) အကျဉ်းချုပ် အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဒေသနာ။ (က) (ခ) သံခိတ္တေန စ ဝိတ္ထာရေန စာ (အံ၊ ၁။ ၅၅) တိ သံခိတ္တမေ္ပဒေသနာ ဝိတ္ထာရမေ္ပဒေသနာ စာတိ ဒွေယေဝ မေ္ပဒေသနာတိ ဒဿေတိ။ တတ္ထ မာတိကံ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကထိတာ ဒေသနာ သံခိတ္တ-ဒေသနာ နာမ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁။ ဧတ္တာဝတာ သံခိတ္တဒေသနာ နိဋ္ဌိတာ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၁။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၅)။

သံခိတ္တဓနသုတ္တ (န) [သံခိတ္တဓန + သုတ္တ] သံခိတ္တဓနသုတ်။ (သဒ္ဓါ, သီလ, ဟိရီ, သြတ္တပ္ပ, သုတ, စာဂ, ပညာ-ဤဥစ္စာ ၇-မျိုးကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူ-ရာ- သော-သုတ်)။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဋိ၊ ၇ - နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၉၈။

သံခိတ္တမေ္ပဒေသနာ (ထီ) [သံခိတ္တ + မေ္ပဒေသနာ] (က) မာတိကာ-ခေါင်းစဉ်-ပြ-ထား-၍ဟောကြားအပ်သောတရားဒေသနာ။ (ခ) အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော တရား ဒေသနာ။ သံခိတ္တဒေသနာ-ကြည့်။

သံခိတ္တပဒ (တိ) [သံခိတ္တ + ပဒ] ချဉ်း-ချုံး-အပ်သော ပုဒ်ရှိသော။ ဣမာယ သံခိတ္တပဒါယ ဒေသနာယ တာဝဒေဝါတိ တသ္မိံယေဝ ခဏေ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၄။

သံခိတ္တပါဠ (ပု) [သံခိတ္တ + ပါဠ] ချဉ်း-ချူး-အပ်- အကျဉ်းဖြစ်- သော -ပါဠ်- ပါဠိတော်။ တတ္ထာတိ တသ္မိံ သံခိတ္တပါဠေ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၄။

သံခိတ္တပုစ္ဆိတ (တိ) [သံခိတ္တ + ပုစ္ဆိတ] အကျဉ်းအားဖြင့်မေးအပ်သော။ သံခိတ္တပုစ္ဆိတံ ပဉ်၊ ဝိတ္ထာရေန ကထေဿတိ။ အပ၊ ၁။ ၉၄။

သံခိတ္တဖဏာ (တိ) [သံခိတ္တ + ဖဏာ] တွန့်တို -ဆုတ်နစ် -တွန့်ရုံ့ -သော ပါးပျဉ်းရှိသော။ တထာ တထာ အဂဒဂန္ဓံ ဃာယိတွာ သံခိတ္တဖဏော နာဂရာဇာ ဝိယ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၁၅၇။

သံခိတ္တဗလသုတ္တ (နာ) [သံခိတ္တဗလ + သုတ္တ] သံခိတ္တဗလသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၉၆။

သံခိတ္တမဿု (တိ) [သံခိတ္တ + မဿု] ကျဉ်းသော ခါးရှိသော၊ သေးသွယ်သော ခါးရှိသော၊ ခါးသေးသော၊ သူ။ ဝိလဂ္ဂါတိ သံခိတ္တမဿူ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၁၆၆။

သံခိတ္တရူစိ (တိ) [သံခိတ္တ + ရူစ + က္က] အကျဉ်းကို နှစ်သက်တတ်သော၊ သူ။ ပဌမံ ဝါ သံခိတ္တရူစိနံ ပုဂ္ဂလာနံ အဗ္ဘာသယေန သခေါပတော ဒေသေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄) ။

သံခိတ္တရူပ (နာ) [သံခိတ္တ + ရူပ] အကျဉ်းချူးအပ် - အကျဉ်းချုပ်ဖြစ် - သော ဥပမာ။ သံခိတ္တရူပေန ဘဝံ မမတ္ထံ၊ အက္ခာသိ ကောရဏ္ဍိယ ဇဝမေတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၁၆၁။

သံခိတ္တဝစန (နာ) [သံခိတ္တ + ဝစန] (၁) အကျဉ်း ချုပ်စကား။ (၂) အကျဉ်းအားဖြင့်- ဆို- ဟော -ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ (၁)တတြာတိ "မိဂါရမာတုယာ ပါသာဒေ" တိ တသ္မိံ သံခိတ္တဝစနေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ (၂) ဧကော ဥဒ္ဒေသော(သံ၊ ၂။ ၄၈၈။ သံ၊ ၎၊ ၃။ ၁၃၈) တိ ဧကံ ဥဒ္ဒိသနံ အတ္ထသဿ သံခိတ္တဝစနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂။

သံခိတ္တဝါရ (ပု) [သံခိတ္တ + ဝါရ] သံခိတ္တဝါရ။ ချဉ်း-ချူး -အကျဉ်းချုပ်- အပ်သော-အလှည့်-အကြိမ်-ဝါရ။ တသ္မာ သတ္ထတ္ထ သံခိတ္တဝါရေသု ထုလ္လစ္စယဋ္ဌာနေ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝဇိရ။ ၁၈၇။

သံခိတ္တသံယုတ္တ (နာ) [သံခိတ္တ + သံယုတ္တ] အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော သံယုတ် (သုတ်)။ သုညတပွဒိသံယုတ္တာတိ သတ္တသုညတဓမ္မမတ္တမေဝ ပကာသကာ သံခိတ္တသံယုတ္တသဒိသာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၁။

သံခိတ္တသုတ္တ (နာ) [သံခိတ္တ + သုတ္တ] သံခိတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၂ - ဝဂ်၊ ၂။ ၃၊ ၄ - သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၆-၇။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄ - နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။ ၅ - ပဏ္ဏာသက၊ ၄ - ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၅၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၀။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊၅-နိပါတ်၊၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁။ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ အံ၊ ၂။ ၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊၈-နိပါတ်၊၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ အံ၊ ၃။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ အံ၊ ၃။ ၁၂၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

သံခိတ္တူပေါသထသုတ္တ (နာ) [သံခိတ္တ + ဥပေါသထသုတ္တ] သံခိတ္တူပေါသထသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊၈-နိပါတ်၊၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်၊ အံ၊ ၃။ ၇၉။

သံခိပတိ (ကြို) [သံ + ခိပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၁။ သံကွိတိ-သံ။ သံ + ခိဝက္က၊ ခိဝေက္က-ပြာ။] (၁) ချုံး-အကျဉ်းချုံး-၏။ (၂) တွန့်တို-ဆုတ်နစ်-ကျုံ့-၏။ (၃) ပစ်ချ၏။ (၄) ပေါင်း-ရုံးစု-၏။ (၁) ဂစ္ဆန္တော စ နေဝ အာကာသေ ဥပ္ပတိ၊ န ပထဝိ သံခိပိ။ မ၊ ၄။ ၂၀၄။ ဒေဝတာ တံ မဂ္ဂံ သံခိပိသု။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၈၄။ (-သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၅၉)။ (၂) ယေဘုယျေန သံခိပတိ သက်စိတော ဘဝတိတိ သခေ်ပေါ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၂။ (၃) နေက္ခမ္မာဘိမုခပ္ပဝတ္တိတော စိတ္တံ သံဟရတိ သံခိပတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၅၉။ (၄) သံခိပိယန္တိ-ကြည့်။

သံခိပန (ထိ၊ န) [သံ + ခိပ + ယု။ သံက္ခေပဏာ - သံ။ သံ + ခိဝဏာ - ပြာ။] (န) (၁) အကျဉ်းချုံးခြင်း။ (ထိ) (၂) လွန်စွာ-ပြက်ရယ် - ပြောင်လှောင် - ခြင်း။ (န) (၁) ဧကမူလကာဒီနံ သံခိပနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။ (-သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၀)။ (ထိ) (၂) သံခိပနာ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၆) တိ " ကိံ ကွမံ အဒါယကောတိ ဘဏထ၊ ယော နိစ္စကာလံ သတ္ထေသမ္မိ နတ္ထိတိ ဝစနံ ဒေတိ"တိ ဧဝံ သုဋ္ဌုတရံ ဥပ္ပဏ္ဍနာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၆၆။

သံခိပိသု (ကြို) [သံ + ခိပ + ဥ] ချုံး-အကျဉ်းချုံး-ကြကုန်ပြီ။ ဒေဝတာ တံ မဂ္ဂံ သံခိပိသု။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၈၄။

သံခိပိ (ကြို) [သံ + ခိပ + ဤ] ချုံး-အကျဉ်းချုံး-ပြီ။ သံခိပတိ-ကြည့်။

သံခိပိတုံ (ဗျ) [သံ + ခိပ + တုံ] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-ခြင်းငှာ။ ဒုက္ခဉ္စိ ဧတ္ထကာနိ ဒုက္ခသတာနိတိ ဝါ ---- သံခိပိတုံ နု သက္ကာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၂-၃။

သံခိပိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ခိပ + တွာ] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-၍။ ကွတိ ကွမာဟိ တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ သကလဗုဒ္ဓဂုဏော သံခိပိတွာ ကထေသိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၅၊ ၁၅၅၊ ၂၀၁၊ ၂၁၀) ။

သံခိပိယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ခိပ + ယ + တေ။ သံကွိပျတေ-သံ။] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်း ချုံး-ပေါင်း-ရုံးစု-အပ်၏။ ကမ္မံ ဝိပါကောတိ ဧဝံ သံခိပိယတီတိ ဝါ သခေ်ပေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၇) ။

သံခိပိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ခိပ + ယ + အန္တေ] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-ပေါင်း-ရုံးစု-အပ်ကုန်၏။ သံခိပ္ပန္တိ-ကြည့်။

သံခိပေန္တ (တိ) [သံ + ခိပ + ဏော + အန္တ] ကျဉ်း-ကျုံ့-စေလိုသော၊ ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-လိုသော၊ သူ။ ဒေသနံ သံခိပေန္တော ဧဝမာဟ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၃။

သံခိပ္ပတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ခိပ + ယ + တေ။ ယ-ကို ပုဗ္ဗရူပ်ပြု။ သံကွိပျတေ-သံ။] သံခိပိယတိ-ကြည့်။ ဟေတု ဝိပါကောတိ ဝါ သံခိပ္ပတီတိ သခေ်ပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၂၃။

သံခိပ္ပန္တိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ခိပ + ယ + အန္တေ] သံခိပိယန္တိ - ကြည့်။ သံခိပ္ပန္တိ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၈)တိ သံခိပိယန္တိ သံယူဟိယန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။ (- ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၂၃) ။

သံခိပ္ပမာန (တိ) [သံ + ခိပ + ယ + မာန] ချဉ်း - ချုံး - အပ်သော။ ပုန ဂတမဂ္ဂသဝဍ္ဎိလောမတော သံခိပ္ပမာနာ ကဋ္ဌမုခါဒိ-ဝသေန စတ္တာရောဝ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၄။

သံခိယ ▪ သဓိယ (တိ) [သံ + ခါ + ဏျ။ သံခိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကောင်းစွာ-ပြော-ဟော - ဆို - အပ်သော။ သဓိယ-အညွှန်း လည်းကြည့်။

သံခိယ(သခ်ိယ)ဓမ္မ (ပု) [သံခိယ + ဓမ္မ] ကောင်းစွာ -ပြော -ဟော -ဆို- အပ်သော-စကားသဘော။ အယံ သံခိယဓမ္မော ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ အယံ သခ်ိယဓမ္မောတိ သခ်ိယာ ဝုစ္စတိ ကထာ၊ ကထာဓမ္မောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃-၄။ ကထာဓမ္မောတိ ကထာ-သဘာဝေါ၊ ကထာဓမ္မော ဥပပရိက္ခာ ဝိဓီတိ ကေစိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။ သခ်ိယာ ဝုစ္စတိ ကထာ သမ္မာ ခိယနတော ကထနတော။ ကထာဓမ္မောတိ ကထာသဘာဝေါ၊ ဥပပရိက္ခာ ဝိဓီတိ ကေစိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၁၉၈။

သံခုဗ္ဘတိ (ကြိ) [သံ + ခုဘ + ယ + တိ။ သံကျောဘတိ-သံ။ သံခေါဘက္ကု၊ သံခေါဟက္ကု-ပြာ။] တုန်လှုပ်- ချောက်ချား- အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံခုဗ္ဘိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ခုဘ + ယ + တွာ] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ်-၍။ သကလနဂရံ သံခုဗ္ဘိတွာ ---- မဟာသဒ္ဒေန ပရိဒေဝိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၂။

သံခေပ (ပု) [သံ + ခိပ + ဏ။ သခ်ေပ-ကြည့်။ သံကျေပ-သံ။ သံခေဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-အပ်သော၊ အကျဉ်းဖြစ်သော။ သခ်ေပ-ကြည့်။

သံခေပန္တရဂတ (တိ) [သံခေပ + အန္တရ + ဂတ] ချဉ်း-ချုံး-အကျဉ်းချုံး-အပ်သော ပါဋိ ရပ်၏ အတွင်း၌တည်သော။ နဟိ အာဒိ ကတ္ထစိ သံခေပန္တရဂတော ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။ သခ်ေပန္တရဂတောတိ သခ်ေပဿ သခ်ိပိတဿ အဗ္ဘန္တရဂတော၊ သခ်ိပိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၇၂။

သံခေါဘတိ (ကြိ) [သံ + ခုဘ + အ + တိ။ သံကျောဘတိ-သံ။ သံခေါဘက္ကု၊ သံခေါဟက္ကု-ပြာ။] သံခုဗ္ဘတိ-ကြည့်။

သံခေါဘေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ခုဘ + ဏေ+တွာ] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ်-စေ၍။ တတိယဿ ဝါဒေ တထေဝ သကလကာယံ သံခေါဘေတွာ တတော မုစ္စိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၇။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၅) ။

သံခေါဘေန္တ (တိ) [သံ + ခုဘ + ဏေ + အန္တ] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ် - စေသော။ မဟာသမုဒ္ဒံ သံခေါဘေန္တော မဟန္တံ ဥပ္ပါဒံ ဥဋ္ဌပေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၄။

သံဂ (ပု) [သံ + ဟန + ရ။ သင်-ပုဒ် ကြည့်။] သံယ ဟူသောပုဒ်၏ ဒုရုတ္တအရာ၌ ရွတ်ဆိုအပ်သော ချွတ်ယွင်း ပျက်စီးသော ပါဋိပုဒ်ဖြစ်သည်။ " ဘန္တေ သံယော " တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဘ-ကာရယ-ကာရာနံ ဗ-ကာရ-ဂ-ကာရေ ကတွာ " ဗန္တေ သံဂေါ " တိ ဝစနံ ဓနိတဿ သိထိလကရဏံ နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၇။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၅။

သံဂစ္ဆ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဂမု + တွာ] အညီအညွတ်- ပေါင်းဖော်- ရောက်- ပေါင်းဆုံ- စုဝေး- စည်းဝေး -၍။ သာရယန္တိ ဟိ ကမ္မာနိ၊ ဂါမေ သံဂစ္ဆ မာဏဝါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၇။ သံဂစ္ဆ မာဏဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဗဟူ ပုရိသာ သန္နိပတိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၀၂။

သံဂစ္ဆတိ (ကြိ) [သံ + ဂမု + အ + တိ။ သံဂစ္ဆတေ - သံ။ သံဂစ္ဆက္ကု - ပြာ။] အညီ အညွတ်- ပေါင်းဖော် - ရောက် - ပေါင်းဆုံ- စုဝေး-စည်းဝေး-၏။ သမေတိ ဧတ္ထ ဧတေန ဝါ သံဂစ္ဆတိ ----။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅။ သံဂစ္ဆိ-လည်း ကြည့်။

သံဂစ္ဆမာန (တိ) [သံ + ဂမု + အ + မာန]

အညီအညွတ်-ပေါင်းဖော်-ရောက်-ပေါင်းဆုံ-စုဝေး - စည်းဝေး - သော။ ယသွာ စ သံဂစ္ဆမာနဓမ္မဝိမုတ္တာ သင်္ဂီတိ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။

သံဂစ္ဆီ (ကြိ) | သံ + ဂမု + လ္ကံ | (ငါ) အညီအညွတ်-ပေါင်းဖော်-ရောက်-ပေါင်းဆုံ-စုဝေး-စည်းဝေး-ပြီ။ မာဟံ ကာမေဟိ သံဂစ္ဆိ (ထေရီ။ ၄၁၇)နွှဲ့ အဟံ ကဒါစိပိ ကာမေဟိ နံ သမာဂစ္ဆေယျံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

သံဂစ္ဆိ (ကြိ) | သံ + ဂမု + ဏ္ဍိ | အညီအညွတ်- ပေါင်းဖော်- ရောက်- ပေါင်းဆုံ-စုဝေး-စည်းဝေး-ပြီ။ မာ'သု ဗာလေန သံဂစ္ဆိ၊ ဒုက္ခော ဗာလေဟိ သင်္ဂမော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀၀။ မာတာ ပုတ္တေန သံဂစ္ဆိ (သင်္ဂစ္ဆိ)။ ဇာ၊ ၂။ ၇၄။ သံဂစ္ဆိတိ -------- သမာဂစ္ဆိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၃၁။

သံဂတ (တိ) | သံ + ဂမု + တ။ သံဂတ-သံ၊ အဒွမာဂမီ။ သံဂယ-ပြာ။ | ကောင်းစွာ-ဖြစ်-တည်-သော။ သံဂတာ ဝိယ တာရာယော၊ ဝိရောစိသု မဟိဒ္ဓိကာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၆။ သံကိလိဋ္ဌန္တိ သံဂတံ သုသဏ္ဌိတံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆)။

သံဂတိ (ထီ) | သံ + ဂမု + တိ။ သံဂတိ-သံ။ သံဂန္တ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ | ရောက်-ကပ်ရောက်-ခြင်း။ သံဂတ္ဘာ (ဇာ၊ ၂။ ၄၈) တိ သံဂတိယာ ဆန္နံ အဘိဇာတီနံ တံ တံ အဘိဇာတိ ဥပဂမနေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၅၀။

သံဂမ္မ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + ဂမု + တွာ။ သံဂမ္မ-သံ။ | သံဂစ္ဆ-ကြည့်။ တေ မံ သံဂမ္မ ယာစန္တိ၊ ကသ္မာ မံ တွံ နံ ယာစသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၃။ သံဂမ္မာ (သံ၊ ၂။ ၄၉၁)တိ သန္နိပတိတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။

သံဂယှ (တိ) | သံ + ဂဟ + ဏျာ။ ဟနှင့်ယ ရှေ့နောက်ပြန်။ သံဂဟျ - သံ။ | အကျဉ်း ချုပ်၍- ယူ- ဟောကြား- အပ်သော (အဒန္တအဂုတ္တသုတ်, မာလုက္ကပုတ္တသုတ်)။ ဒွေ သံဂယှာ ပရိဟာနံ။ သံ၊ ၂။ ၃၀၅။

သံဂါမ (ပုံ) | သံဂါမ + ဏ။ ခိရတရဂိုနိ၊ ၁၀၊ ၃၀၈။ သံဂါမ-ပါကတ။ | သင်္ဂါမ-ကြည့်။

သံဂါမသီသ (တိ) | သံဂါမသီသ + ဏ | စစ်မြေဦး-ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာ-၌-လှည့်လည်-ကျက်စား-သော။ နာဂေါ သံဂါမသီသေဝ၊ သတော တတြာဓိဝါသယေ။ ထေရ။ ၂၂၇။

သံဂိဒ္ဓ (တိ) | သံ + ဂိဓု + တ။ ဂိဓု အဘိကခ်ီယ်။ နီတိ၊ မာတု။ ၂၃၂။ သံ + ဃဒ္ဓ-သံ။ | ပြင်းစွာတပ်မက်သော၊ တွေဝေမိန်းမောသော။ သံဂိဒ္ဓါ (ဇာ၊ ၂။ ၆၃) တိ ဂဓိတာ မုစ္ဆိတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၂။

သံဂီတ (တိ) | သံ + ဂေ + တ။ သံဂီတ-သံ။ သံဂီအ-ပြာ။ | သင်္ဂီတ-ကြည့်။ ဒိတ္တာနိပိ သံဂီတာနိ အန္တလိက္ခေ ဝတ္တန္တိ တထာဂတဿ ပူဇာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဣမသ္မိံ နိဒါနဝဂ္ဂေ သံယုတ္တာနံ ပဌမံ သံဂီတတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅)။

သံဂီတပရိစရိယာ (ထီ) | သံဂီတ + ပရိစရိယာ | သီဆိုအပ်သော သီချင်းဖြင့် လုပ်ကျွေးခြင်း၊ သီချင်းသီဆို၍ လုပ်ကျွေးခြင်း။ ပရိစာရိကာတိ သံဂီတပရိစရိယာယ ဥပဋ္ဌာယိကာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၅။

သံဂီတိ (ထီ) | သံ + ဂေ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၅၁၄-နှာ။ သံဂီတိ-သံ။ သဂ္ဂတပိဋ္ဌက။ | သင်္ဂီတိ - ကြည့်။ ဥပရိ ဒုမပရိယာယေသု၊ သံဂီတိယောဝ သုယျရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၃။ ထေရိယာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ သံဂီတိ အာရောပိတတ္တာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၄၅။

သံဂီတိကာရ (ပု) | သံဂီတိ + ကရ + ဏ | သင်္ဂီတိကာရ-ကြည့်။ ယဒတ္ထံ သံဂီတိကာရေဟိ ------ ဣမဿ သုတ္တဿ နိဒါနံ နိက္ခိတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၃။

သံဂုလ (ပု) | သက + ဥလ ▪ သကုလ ?။ | ငါးနုသန်း။ (မြန်မာပြန်) ။ ငါးပျံ, ငါးသိုင်း (ယောမင်းကြီး)။ သံဂုလာ မဂ္ဂရာ စေဝ၊ ဝသန္တိ တဇ္ဇာကေ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၁၇။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၃၇၇။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၂၃၈။

သံဂုလိကာ ▪ သံဂုဋ္ဌိကာ (ထီ) | သံဂုဋ္ဌ + ဏိက။ သံကုလိက - ကြည့်။ | နှမ်းပျစ်မုံ့။ ဧကော စ ခေါ ဣဓ နတ္ထိ ယဒိဒံ တိလသံဂုဋ္ဌိကာ (ဝိ၊ ၄။ ၃၉)တိ ယာ အယံ တိလသက္ခလိကာ နာမ ဝုစ္စတိ၊ သာ နတ္ထိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၃။ တိလသက္ခလိကာတိ တိလေန သံသဋ္ဌာ သက္ခလိကာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၁၃။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၉၈။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၂၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၁၃)။ သက္ခလိ-လည်းကြည့်။

သံဂေါပတိ (ကြို) | သံ + ဂုပ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၀။ သံဂေါပယတိ - သံ။ သံဂေါဝ်္က-ပြာ။ | ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်၏။ (လုံခြုံစေ၏)။ ဂေါပေယျာတိ သံဂေါပေယျ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၄၇။

သံဂေါပန (နာ) | သံ + ဂုပ + ယု။ သံဂေါပန-သံ။ | ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်ခြင်း (လုံခြုံစေခြင်း)။ သူစိယာ ပဋိသာမန (ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၂၀) နှိ သူစိယရေ သံဂေါပနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၀။

သံဂေါပယမာန (တိ) | သံ + ဂုပ + ဏယ + မာန | ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်သော (လုံခြုံစေသော)။ သူ။ ပတ္တစီဝရာနိ ပဋိသာမယမာနာတိ----ဧဝံ သမဏပရိက္ခာရံ သံဂေါပယမာနာ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁၆၃။

သံဂေါပေယျ (ကြို) | သံ + ဂုပ + ဧယျ | ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ရာ၏ (လုံခြုံစေရာ၏)။ သံဂေါပတိ-ကြည့်။

သံယ၁ (ထီ၊ ပု) | သံ + ဟန + ရ။ (ပု) သံယ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ သမဂ္ဂံ ကမ္မံ သမုပဂစ္ဆတီတိ သံယော။ ကစ္စညး။ ၅၃၈။ သံဟနတိ သမဂ္ဂံ ကမ္မံ သမုပဂစ္ဆတိ, သမ္မဒေဝ ကိလေသဒရထေ ဟနတီတိ ဝါ သံယော။ ရူ။ ၅၉၅။ သမဂ္ဂံ ကမ္မံ သမုပဂစ္ဆတိ, သမ္မဒေဝ ကိလေသဒရထေ ဟန္တီတိ ဝါ သံယော။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၂၃။ သမဂ္ဂံ ကမ္မံ သမုပဂစ္ဆတီတိ သံယော၊ သုဋ္ဌု ဝါ ကိလေသေ ဟန္တီ တေန တေန မဂ္ဂါသိနာ မာရေတီတိပိ သံယော။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၅။ သံဟညေန္တေ နိဗ္ဗိသေသေန ဉာယန္တေ အဝယဝါ တသ္မိန္တိ သံယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၃၂။ ဒိဋ္ဌသီလသယ်ာတေန သံဟတောတိ သံယော။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၅။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၆၆၊ ၂၁၃။ ဝိမာန၊ ၆။ ၁၄၀-၁၊ ၂၁၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။ | (၁) ဇာတ်တူ, မတူသော သတ္တဝါတို့၏ - အပေါင်း - အစု။ (ဝိနည်းဒေသနာတော်အားဖြင့် (၃) ယောက်ကို " သမ္မဟုလ" ဟု သုံးနှုန်း၍ ၄-ယောက်မှ စ၍ အထက်ကို " သံယ " ဟု သုံးနှုန်း၏။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၈။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၄၃။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၅၉။ ဥဒါန၊ ၆၊ ၉၁)။ (က) ဝက်တို့၏-အအုပ်-အပေါင်း-အစု။ (ခ) သား,သမင်စသည်တို့၏-အအုပ်- အပေါင်း-အစု။ (ဂ) မြို့,သူမြို့သား တို့၏-အပေါင်း-အစု။ (ဃ) ပုဏ္ဏားသူကြွယ် တို့၏-အပေါင်း-အစု။ (င) ဆုံးမထိုက်သော

ဘုတ္တပါတရာသာ ------- သံယာ ဂဏာ ဂဏီဘူတာ ဥယျာနာဘိမုခါ အဂမံသု။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၄၆။ သံယာ သံဟတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂။ (ယ) ပုဏ္ဏား, သူကြွယ်တို့၏-အပေါင်း-အစု။ အထ ခေါ ဩပါသာဒကာ ဗြာဟ္မဏဂဟ-ပတိကာ ------ သယံသယီ ဂဏီဘူတာ ဥတ္တရေနမုခါ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဗဟူ ဗဟူ ဟုတွာ သံဟတာတိ သံယာ။ ဧကေကိသာ ဒိသာယ သံယော တေသံ အတ္ထိတိ သယီ။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈၄။ သံဟတာတိ သန်ဓိပတိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၉။ (ဂ) ဆုံးမထိုက်သော သတ္တဝါတို့၏-အပေါင်း-အစု။ သံယ (ထေရ။၂၃၈) နှင့် ဘိက္ခုသံယ၊ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသောယံ ယထာ " သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာန " နှင့်။ သံယန္တိ ဝါ သမူဟံ၊ ဝေနေယျဇနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၃၂။ (စ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ် စ-ယောက်တို့၏ - အပေါင်း - အစု (အရိယာသံယာ-ဒက္ခိဏေယျသံယာ)။ ဧသာဟံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ ဓမ္မဉ္စ ဘိက္ခုသံယဉ္စ။ ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဒိဋ္ဌသီလသယံဟတေန သံဟတောတိ သံယော၊ သော အတ္ထတော အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလ-သမူဟော။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၁။ သံယေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလ (သံ၊ ၁။ ၂၃၅) နှင့် အရိယသံယေ ဒိန္နံ ဝိဗ္ဘာရဝန္တံ ဟောတိ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂၁။ သံယံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉။ ခုဒ္ဒက။ ၁။ သံယ (အံ၊ ၁။ ၁၂၁) နှင့် အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလ-သမူဟံ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၉၁။ အဂ္ဂေ သံယေ ပသန္နာနံ၊ ပုညက္ခေတ္တေ အနုတ္တရေ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ဓမ္မော သံယော စ ပူဇိတော (ထေရ။၂၅၅) တိ ----- သီလဒိဋ္ဌ-သာမညဂမနေန အရိယသံယော စ မယာ ပူဇိတော မာနိတော။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၉၊ ၁၁၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၈။ မ၊ ၁။ ၁၄၅။

သတ္တဝါ တို့၏-အပေါင်း-အစု။ (စ) အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် စ-ယောက်တို့၏ - အပေါင်း - အစု (အရိယာသံယာ - ဒက္ခိဏေယျသံယာ)။ (ဆ)သာမညဖြစ်သောရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု (သမ္မုတိသံယာ)။ (ဇ) မင်္ဂ, ဖိုလ်တို့၏-အပေါင်း-အစု (ပရမတ္ထသံယာ)။ (ဈ) ဘုရား အမှူးရှိသော ရဟန်းတို့၏ - အပေါင်း -အစု (ဗုဒ္ဓပွဲမုခသံယာ)။ (ည) ဗုဒ္ဓပွဲမုခသံယာ စသည်တို့တွင် အမှတ်မရှိသော သံယာ။ (ဋ္ဌ) အရပ်လေး မျက်နှာတို့မှ ကြွရောက်လာ သောရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု(စာတုဒ္ဒိသ-သံယာ)။ (ဌ) ရဟန်းယောကျ်ားတို့၏-အပေါင်း-အစု (ဘိက္ခုသံယာ)။ (ဍ) ရဟန်း မိန်းမတို့၏-အပေါင်း-အစု (ဘိက္ခုနီသံယာ)။ (ဎ) ရဟန်းယောကျ်ား, ရဟန်းမိန်းမတို့၏-အပေါင်း-အစု(ဥဘတောသံယာ)။ (ဏ) တူ သောပေါင်းဖော်ခြင်းရှိ-တူသောသိမ်၌တည်-သောရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု (သမာန-သံဝါသကသံယာ)။ (တ) ပူရဏကဿပ အစရှိသော တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ တပည့် ရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု(ပဒ္ဓဇိတသံယာ)။ (၂) သံယာတော်၏ သုပ္ပဋိပန္နတာ အစရှိ သော ဂုဏ်တော်။ (၃) သံယာတော်၏ အမည်။ (၄) သံယာအမည်ရှိသော ထေရီမ။

(၁) ဇာတ်တူ, မတူသော သတ္တဝါတို့၏-အပေါင်း-အစု။ (က) ဝက်တို့၏-အအုပ်- အပေါင်း-အစု။ နမတ္ထု သံယာန (ဇာ၊ ၁။ ၈၅) နှင့် အယံ မမ နမက္ကာရော သမာဂတာနံ သုကရ-သံယာနံ အတ္ထု။ ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၃၆၇။ (ခ) သား သမင် စသည်တို့၏- အအုပ်-အပေါင်း-အစု။ ကီ သံယော မိဂသံယော ပသုသံယော။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၇။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၃၆)။ (ဂ) မြို့သူ မြို့သား တို့၏ - အပေါင်း - အစု။ နာဂရာ

သံ၊ ၁။ ၃၉။ အံ၊ ၂။ ၂၉၊ ၂၁၇။ အံ၊ ၃။ ၁၁၆။ အဘိ၊ ၈။ ၂၀၈။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၂။ ဝိမာန။ ၄၉ - ၅၀။ ထေရ။ ၃၄၀။ ထေရီ။ ၃၈၅။ မဟာနိ။ ၁၁၃)။

(ဆ) သာမညဖြစ်သော ရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု (သမ္မုတိသံယာ)။ သုဏာတုမေ ဘန္တေ သံယော။ ကခ်ါ။ ၁။ သံယောတိ ဣမိနာ ပန ပဒေန ကိဉ္စာပိ အဝိသေသတော ပုဂ္ဂလသမူဟော ဝုတ္တော ------ သမ္မုတိ-သံယောတိ အဝိသေသေန ဘိက္ခုသမူဟော၊ သော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ ကခ်ါ။ ၈၅။ (-ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၁)။ (ဇ) မဂ်, ဖိုလ်တို့၏-အပေါင်း-အစု (ပရမတ္ထသံယာ)။ ပရမတ္ထတော မဂ္ဂဖလာနေဝ သံယော၊ မဂ္ဂဖလေဟိ အညော သံယော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၇-၈။ (-၂၅၉)။ (ဈ) ဘုရား အမှူးရှိသော ရဟန်းတို့၏ - အပေါင်း -အစု (ဗုဒ္ဓပ္ပမုခသံယာ)။ ပုည် အာကခ်မာနာနံ၊ သံယော ဝေ ယဇတံ မုခံ။ မ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ သံယံ သန္ဓာယ " ပုည် အာကခ်-မာနာနံ၊ သံယော ဝေ ယဇတံ မုခ " နွှိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၀၁-၂။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၊ ၂၇၁)။ (ည) ဗုဒ္ဓပ္ပမုခသံယာ စသည်တို့တွင် အမှတ်မရှိသော သံယာ။ စေတိယမှိစ သံယေ ဝါ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၀။ သံယောတိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခါဒီသု ယော ကောစိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၈။ (ဋ) အရပ်လေးမျက်နှာတို့မှ ကြွရောက် လာသောရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု (စာတုဒ္ဒိသသံယာ)။ ဝိဟာရဒါနံ သံယသ၊ အဂ္ဂံ ဗုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၄။ သံယသ ကာရေသိ မဟာဝိဟာရ (ဝိမာန။ ၆၁) နွှိ---- စာတုဒ္ဒိသံ ဘိက္ခုသံယံ ဥဒ္ဒိသ ---- မဟန္တံ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၄။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၁၊ ၃၁၄။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇။ ပေတ။ ၁၄၀၊ ၁၇၀။ အပ၊ ၁။ ၃၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၁။ ပေတ၊ ၄။ ၇၅၊ ၁၇၁)။ (ဌ) ရဟန်းယောက်ျားတို့၏-အပေါင်း- အစု (ဘိက္ခုသံယာ)။ ဗျတ္တေန ဘိက္ခုနာ ပဋိဗလေန သံယော ဥပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၄။ သံယံ ဘန္တေ ဥပသမ္ပဒံ ယာစာမိ၊ ဥလ္လုမ္ပတု မံ ဘန္တေ သံယော အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၁။ သံယေ ဂေါတမီ ဒေဟိ။ မ၊ ၃။ ၂၉၆။ သံယ (ထေရ။ ၂၃၈) နွှိ ဘိက္ခုသံယံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၈၊ ၂၆၅၊ ၂၆၉။ ဝိ၊ ၂။ ၇၂၊ ၂၀၀။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂၃၊ ၃၅၂၊ ၄၁၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃၊ ၉၊ ၄၂-၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၉၊ ၂၇၉)။

(ဘိက္ခုသံယာသည် ဝိနည်းကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် (၁) စတုဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံယော-လေးပါး အစုရှိသော ဘိက္ခုသံယာ။ (၂) ပဉ္စဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံယော - ငါးပါးအစုရှိသော ဘိက္ခု-သံယာ။ (၃) ဒသဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံယော-ဆယ်ပါး အစုရှိသော ဘိက္ခုသံယာ။ (၄) ဝီသတိဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံယော - နှစ်ဆယ်အစုရှိသော ဘိက္ခုသံယာ။ (၅) အတိရေက-ဝီသတိဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံယော- နှစ်ဆယ်ထက်လွန်သော အစုရှိသော ဘိက္ခုသံယာ ဟူ၍ (၅) မျိုးရှိ၏။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၉။ ကခ်ါ။ ၈၅) ။

(ဋ) ရဟန်းမိန်းမတို့၏-အပေါင်း-အစု (ဘိက္ခုနီသံယာ)။ ဗျတ္တာယ ဘိက္ခုနိယာ ပဋိဗလာယ သံယော ဥပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၃။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ---- အနပလော-ကေတွာ ရာဇာနံ ဝါ သံယံ ဝါ----ဝုဋ္ဌာပေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၁။ သံယော နာမ ဘိက္ခုနိသံယော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၁၃၊ ၄၁၅-၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄၆၄)။ (ဃ) ရဟန်းယောက်ျား, ရဟန်း

မိန်းမတို့၏ - အပေါင်း - အစု (ဉာဘတော-သံယာ)။ ဉာဘတောသံယဿ ဒေတိ (ဝိ၊ ၃။ ၄၂၇) တိ ဧတ္ထ ဉာဘတောသံယဿ ဒမ္မိတိ ဝုတ္တေပိ ဒွိဓာ သံယဿ ဒမ္မိ၊ ဒွိန္နံ သံယာနံ ဒမ္မိ၊ ဘိက္ခုသံယဿ စ ဘိက္ခုနိသံယဿ စ ဒမ္မိတိ ဝုတ္တေပိ ဉာဘတောသံယဿ ဒိန္နမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၂၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၇၇။ မ၊ ၃။ ၂၉၈။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၂၄-၅။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၉၂)။ (ဏ) တူသောပေါင်းဖော်ခြင်းရှိ-တူသော သိမ်၌တည် - သော ရဟန်းတို့၏-အပေါင်း - အစု (သမာနသံဝါသကသံယာ)။ သမဂ္ဂေါ နာမ သံယော သမာနသံဝါသကော သမာနသီမာယံ ဋ္ဌတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၅။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၂။ သံယံ ဘိန္ဒေယျာ (မ၊ ၃။ ၁၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၄၉။ နေတ္တိ။ ၇၇) တိ သမာနသံဝါသကံ သမာနသီမာယ ဋ္ဌိတံ ---- သံယံ ဘိန္ဒေယျ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၇၅။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅၄။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၀၆။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၅၇။ (တ) ပူရဏကဿပ အစရှိသော တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ တပည့်ရဟန်းတို့၏-အပေါင်း-အစု (ပတ္တဇိတသံယာ)။ ယာဝတာ ခေါ ပန စုန္ဒ ဧတရဟိ သံယော ဝါ ဂဏော ဝါ လောကေ ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၄။ ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သံယာ ဝါ ဂဏာ ဝါ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၄။ (-အံ၊ ၂။ ၃၀။ အပ၊ ၂။ ၈၇) ။ သံယိ-ပုဒ်လည်းကြည့်။

(၂) သံယာတော်၏ သုပွဋိပန္နတာအစရှိသောဂုဏ်တော်။ အထ သံယံ အနုဿရေ-ယျာထ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၁။ သံယံ အနုဿရတိ (အံ၊ ၁။ ၂၀၉) တိ အဋ္ဌန္နံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ ဂုဏော အနုဿရတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၅။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၄၊ ၂၈၀)။ (၃) သံယာတော်၏အမည်။ သံယံ နံ ပရာမသတိ (ဝိ၊ ၅။ ၃၈၀) တိ သံယဿ နာမံ နံ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၄၅။ (ထီ) (၄) သံယာအမည်ရှိသော ထေရိမ။ ဟိတ္တာ ယရေ ပတ္တဇိတ္တာတိ သံယာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၂၄။

သံယ၂ (ပု) | သံယ + သန္နိပါတ။ နောက်ပုဒ်ကျော်။ | သံယာစည်းဝေးခြင်း။ သံယော ကိမတ္ထာယာ (ဝိ၊ ၅။ ၂၇၉) တိ သံယသန္နိ-ပါတော ကိမတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀၀။ သံယသန္နိပါတောတိ သံယဿ သန္နိပတနံ။ ဣမိနာ သံယောတိ ဧတ္ထ ဥတ္တရပဒလောပံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၀။

သံယအပရာမသန (နံ) | သံယ + အပရာမသန | သံယာကို မသုံးသပ်ခြင်း။ " သံယော " တိ အဘဏနံ သံယအပရာမသနံ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။

သံယဉပေါသထ (ပု) | သံယ + ဥပေါသထ | သံယာ့ဥပုသ်၊ သံယာ-၌-သည်-ပြုအပ်သော ဥပုသ်။ (အနည်းဆုံး ရဟန်း ၄-ပါး ၅-ပါး စသည် ပေါင်း၍ ပြုအပ်သော ဥပုသ်)။ သံယဉပေါသထာဒိဘေဒေန နဝဝိဓ (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၁) နှိ သံယေ ဥပေါသထော ဂဏော ဥပေါသထော ပုဂ္ဂလေ ဥပေါသထောတိ ဧဝံ ကာရကဝသေန တယော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၇။ (သံယာ့ဥပုသ်ဟူသည် အယုတ်ဆုံး အားဖြင့် ၄-ယောက်သော ရဟန်းတို့ ပြုအပ်သောဥပုသ်တည်း၊ ထိုသံယာ့ဥပုသ်ကို ပါတိ-မောက် ပါဠိဟူသော သုတ္တကို ရွတ်ဆို၍ ပြုအပ်သောကြောင့် " သုတ္တုဒ္ဒေသဥပုသ် " ဟု လည်းခေါ်သည်။

သံယာ့ဥပုသ်သည်-- (၁) စာတုဒ္ဒသိက ဥပုသ်, (၂) ပန္နရသိကဥပုသ်, (၃) သာမဂ္ဂီ ဥပုသ်ဟု သုံးပါးရှိသည်။ (အကျယ်ကို-ဝိ၊ ၃။ ၁၂၅၊ ၁၅၂၊ ၁၅၈၊ ၁၈၄-၅၊ ၁၈၇၊ ၅၀၇။

ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၁၇၊ ၃၃၇-စ၊ ၃၄၄၊ ၃၄၇။ ကခ်ီ။ စ၄-၇၊ ၉၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၉၊ ၂၀၃။ ဝဇိရ။ ၄၆၃။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၄။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၁၀။ ဝိ၊ လက််ရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၇ - ၄၀၀။ ဝိနယသမ္ဘဟဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၁၁၂-၂၁၊ ၁၂၂-၄။ မဟာဝါ၊ ဂဏ္ဌိ၊သစ်။ ၂၁၅၊ ၂၂၆-စ။ ကြည့်။)

သံယကမ္မ (န) [သံယ + ကမ္မ] သံယာက်၊ သံယာသည် ပြုအပ်သော - အမှု - ကံ။ (အပလောကနကံ, ဉတ္တိကံ, ဉတ္တိဒုတိယကံ, ဉတ္တိစတုတ္ထကံ ဟုဆိုအပ်သော သံယာက် ၄-မျိုး။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၀။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၄၅။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၂၄၃။ ကခ်ီ။ ၈၅၊ ၁၀၉)။ ပဝါရဏာ ဝါ သံယကမ္မံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀၊ ၂၅၈။ သံယကမ္မံ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၀။ သံယကမ္မာနိ နပဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၉။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၄၀၊ ၂၂၅။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၄၅။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၈၂)။

(သံယာက်သည်- (၁) အပလောကနကံ, (၂) ဉတ္တိကံ, (၃) ဉတ္တိဒုတိယကံ, (၄) ဉတ္တိစတုတ္ထကံ အားဖြင့် လေးပါးအပြား ရှိသည်၊ ထိုတွင် အပလောကနကံဟူသည်-သီမဋ္ဌကသံယာကိုသုတ်သင်ပြီး ဆန္ဒထိုက်သောရဟန်းတို့၏ ဆန္ဒကိုဆောင်၍ သမဂ္ဂသံယာ့အလို အားဖြင့် သုံးကြိမ်ကြားစေ (ပြောကြား) ၍ ပြုအပ်သောကံတည်း။ ဉတ္တိကံဟူသည်-သီမဋ္ဌကသံယာကို သုတ်သင်ပြီး ဆန္ဒထိုက်သောရဟန်းတို့၏ ဆန္ဒကိုဆောင်ကာ သမဂ္ဂသံယာ့အလိုအားဖြင့် ဉတ်တစ်ကြိမ်ဖြင့် ပြုအပ်သောကံတည်း။ ဉတ္တိဒုတိယကံဟူသည်-သီမဋ္ဌကသံယာကို သုတ်သင်ပြီး ဆန္ဒထိုက်သော ရဟန်းတို့၏ ဆန္ဒကိုဆောင်ကာ သမဂ္ဂသံယာ့အလိုအားဖြင့် ဉတ်တစ်ကြိမ်, ကမ္မဝါစာတစ်ကြိမ်အားဖြင့် ဉတ်လျှင် နှစ်ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါစာဖြင့် ပြုအပ်သော ကံတည်း။ ဉတ္တိစတုတ္ထကံဟူသည်-- သီမဋ္ဌက သံယာကိုသုတ်သင်ပြီး ဆန္ဒထိုက်သောရဟန်းတို့၏ ဆန္ဒကိုဆောင်ကာ သမဂ္ဂသံယာ့အလို အားဖြင့် ဉတ်တစ်ကြိမ်, ကမ္မဝါစာ သုံးကြိမ်အားဖြင့် ဉတ်လျှင်လေးကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါစာဖြင့် ပြုအပ်သောကံတည်း။

ထိုတွင် အပလောကနကံကို ပန်ကြား၍ သာပြုအပ်သည်၊ ဉတ္တိကံစသည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့် မပြုအပ်။ ဉတ္တိကံကိုလည်း ဉတ်တစ်ကြိမ် ထား၍သာလျှင် ပြုအပ်သည်၊ အပလောကနကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် မပြုအပ်။

ဉတ္တိဒုတိယကံသည်ကား ပန်ကြား၍ပြုအပ်သော ဉတ္တိဒုတိယကံလည်းရှိ၍ ပန်ကြား၍မပြုအပ်သော ဉတ္တိဒုတိယကံလည်းရှိသည်။ ထိုတွင် သီမာသမ္ဘုတိကံ, သီမာသမ္ဘုဟနနကံ, ကထိနဒါနကံ, ကထိနုဒ္ဒါရကံ, ကုဋိဝတ္ထုဒေသနာကံ, ဝိဟာရဝတ္ထုဒေသနာကံအားဖြင့် ဤခြောက်ပါးသော ကံတို့ကို ဂရုကကံများ ဖြစ်သည့်အတွက် ပန်ကြား၍ မပြုအပ်ကုန်၊ ဉတ္တိဒုတိယကမ္မဝါစာကိုကြားစေ (ဖတ်) ၍သာလျှင် ပြုအပ်ကုန်သည်။ ကြွင်းသော တစ်ဆယ့်သုံးပါးသော သမ္ဘုတိကံ, သေနာသနဂ္ဂါဟကသမ္ဘုတိကံ, မတကစီဝရဒါနာဒီသမ္ဘုတိကံတို့ကို လဟုကကံများ ဖြစ်သည့်အတွက် ပန်ကြား၍သော်လည်း ပြုအပ်ကုန်သည်၊ ဉတ္တိဒုတိယကမ္မဝါစာကို ကြားစေ (ဖတ်) ၍သော်လည်း ပြုအပ်ကုန်သည်။ ဉတ္တိကံ, ဉတ္တိစတုတ္ထကံတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်ကား မပြုအပ်သည်သာ။

ဧကစ္စေဆရာတို့သည် "ဉတ္တိစတုတ္ထကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပြုအပ်သည်ရှိသော် ဉတ္တိဒုတိယကံသည် ဒဠ္ဠတရဖြစ်၍ ဉတ္တိဒုတိယ

ကံကို ဥ တ္တိစတုတ္ထကံ၏အစွမ်းအားဖြင့် ပြုအပ်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ဤသို့ ပြုအပ်သည်ရှိသော် ကမ္မသင်္ဃရ ဖြစ်သောကြောင့် မပြုအပ် " ဟု ပယ်အပ်သည်သာလျှင်တည်း။ အကယ်၍ အကွရာယုတ်လျော့ခြင်း, ပုဒ်ယုတ်လျော့ခြင်း ရှိသော်လည်းကောင်း၊ မကောင်းသဖြင့် ရွတ်အပ်သော ပုဒ်ရှိသော်လည်းကောင်း ထို အကွရာယုတ်လျော့မှု, ပုဒ်ယုတ်လျော့မှု, မကောင်းသဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော ပုဒ်တို့ကို သုတ်သင်ခြင်းငှာ အဖန် တလဲလဲ (၀၀) ထပ်ကာထပ်ကာ ရွတ်ဖတ်ကောင်းပေသည်။ ဤထပ်ကာထပ်ကာ ရွတ်ဖတ်ခြင်းဖြင့် မပျက်သောကံသည် ဒဋ္ဌကမ္မဖြစ်၍ပျက်သောကံ၌ ကံဖြစ်၍တည်သည်။ ဥ တ္တိစတုတ္ထကံကို ဥ တ်တစ်ကြိမ်, ကမ္မဝါစာသုံးကြိမ် ကြားစေ (ဖတ်) ၍သာလျှင် ပြုအပ်သည်၊ အပလောကနကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မပြုအပ်။ (ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၀၊ ၃၈၂။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၃၉၊ ၄၀၊ ၂၄၃-၄)။(သံဃ့ကံနှင့်ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်ကို ဝိ၊ ၅။ ၃၈၀-၁၊ ၃၈၄။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၂၄၄-၉။ ၂၅၀-၆။ ကခ်ီ။ ၈၅-၆-ကြည့်။)

သံယကမ္မကရဏာ (နာ) [သံယကမ္မ + ကရဏာ] သံဃ့ကံကိုပြုခြင်း။ ခဏ္ဍသီမာယမေဝ ယေဘုယျေန သံယကမ္မကရဏံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၂။

သံယကရဏီယ (နာ) [သံယ + ကရဏီယ] သံဃ့ကိစ္စ၊ သံဃာသည်ပြု - အပ် - သင့်-ထိုက်-သောအမှု၊ သံဃ့အမှု။ (သံဃ့ကိစ္စဟူသည်-- သံယိကကျောင်းစသည်တို့၌ ပြု-အပ် - သင့် - ထိုက်-သောကိစ္စ၊ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ရဟန်းတစ်ပါး၏ ပုဂ္ဂလိကကျောင်း၌ ပြု- အပ်- သင့်-ထိုက်-သော ကိစ္စအားလုံးကို ဆိုလိုသည်)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံယကရဏီယေန ဂန္တုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၆။ သံယကရဏီယေနာတိ စတ္ထ ယံကိဉ္စိ ဥပေါသထာဂါရာဒီသု သေနာသနေသု ---- ကတ္တဗ္ဗံ, အန္တမသော ဘိက္ခုနော ပုဂ္ဂလိက-သေနာသနမ္ပိ၊ သတ္ထံ သံယကရဏီယမေဝ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅၁။ သံယကရဏီယေနာတိ သံယသကာတတ္ထေန ကိစ္စေန။ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ " ယံကိဉ္စိ " တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၁၉။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၁၅။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၁၅၈)။

သံယကိစ္စ (နာ) [သံယ + ကိစ္စ] သံယ့ကိစ္စ။ သံယာသည်ပြုအပ်သော-အမှု-ကိစ္စ။ (က) (အပလောကနကံ, ဥ တ္တိကံ, ဥ တ္တိဒုတိယကံ, ဥ တ္တိစတုတ္ထကံ-ဟု ဆိုအပ်သော) သံယ့ကံ ၄-မျိုး။ (ခ) သံယိကကျောင်းစသည်တို့၌ ပြုအပ်သော အမှုကိစ္စ။ (က) ---စတုဗ္ဗိဓံ သံယကိစ္စံ ကိစ္စာဓိကရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၀။ အညံ ပန သံယကိစ္စံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၂၅။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၇၆၊ ၂၁၇။ ကခ်ီ။ ၉၆၊ ၃၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၀၁။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈၆)။ (ခ) သံယကိစ္စံ ကရောန္တာနံ ကပ္ပိယကာရကာဒီနံ ဘတ္တဝေတနမ္ပိ---ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၆၊၄။ ၂၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၀၃။ ဧဝရူပေန သံယကိစ္စေန ဂစ္ဆန္တသ အနာပတ္တိ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၅။

သံယကိစ္စပရိဏာယက (တိ) [သံယကိစ္စ + ပရိဏာယက။ ထိ - ၌ ပရိဏာယိကာ။] သံယ့ကိစ္စ၌ - အကြီးအမှူး - ဦးစီး - ခေါင်းဆောင်-ရှေ့ဆောင် (ပုဂ္ဂိုလ်)။ ဘာရဟာရာ သံယကိစ္စပရိဏာယကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၁၇။

သံယခုဒ္ဒက (ပု) [သံယ + ခုဒ္ဒက] သံယငယ်။ သံယတွင် အငယ်ဆုံးရဟန်း။ တသ္မာ သံယခုဒ္ဒကတော ပဋ္ဌာယ အနုမတိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။

သံယခေတ္တ (နာ) [သံယ + ခေတ္တ] သံယာဟူသော - လယ်မြေ - လယ်ယာ။ သံယခေတ္တေ ဂေါသီသအတ္ထရဏကမ္မံ မယာ ကတံ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၆။

သံယဂဏမဇ္ဈ (နာ) [သံယ + ဂဏ + မဇ္ဈ] သံယာ, ဂိုဏ်းအလယ်၊ သံယာအလယ်၊ ဂိုဏ်းအလယ်။ သံယဂဏမဇ္ဈေသု ဝါ ဘိက္ခု လဟုကံ အာပတ္တိံ ဒေသေတိ။ ကခ်ါ။ ၂၉၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁) ။

သံယဂတ (တိ) [သံယ + ဂတ] (၁) သံယာ့အထံ- သံယာ့အစည်းအဝေး-သို့ ရောက်သော။ (၂) သံယာသို့ရောက်သော၊ သံယာအား လှူအပ်သော။ (၃) သံယာ၏ ဂုဏ်တော်၌ဖြစ်သော၊ သံယာ၏ဂုဏ်တော် တို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော။ (၁) အာရည်- ကေနာဝုသော ဘိက္ခုနာ သံယဂတေန သံယေ ဝိဟရန္တေန။ မ၊ ၂။ ၁၃၃။ သံယဂတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈) သံယသန္ဓိပါတံ ဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ အံ၊ ၃။ ၄။ မဟာနိ။ ၁၇၅။ (၂) သတ္တ ခေါ ပနိမာနန္ဒ သံယဂတာ ဒက္ခိဏာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၈။ ဝိမာန။ ၄၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၃၅။ (၃) ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ သံယဂတာ သတိ။ ဓမ္မ။ ၅၆။ သံယဂတာ သတီတိ ------ သံယဂုဏေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၇။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၁) ။

သံယဂရဟီ (တိ) [သံယ + ဂရဟ + ဏီ။ ထီ-၌ --ဂရဟိနီ။] ရဟန်းသံယာကို ကဲ့ရဲ့ သော၊ သူ။ နာ သံယဂရဟိနော (ဝိ၊ ၁။ ၂၇)တိ " ဒုပ္ပဋိပန္နော သံယော "တိအာဒိနာ သံယံ နာ ဂရဟာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄)။

သံယဂရု (တိ) [သံယ + ဂရု] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ပုဂ္ဂလဂရု ဟောတိ, နော သံယဂရု။ ဝိ၊ ၅။ ၃၄၈။ သံယဂရု ဟောတီတိ ဓမ္မဥ္စ ဝိနယဥ္စ အမုဥ္စိတ္တာ ဝိနိစ္ဆိနန္တော သံယဂရုကော နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂။

သံယဂရုက (တိ) [သံယဂရု + က] သံယာ-၌-ကို-အလေးပြု-ခြင်းရှိ-သော၊ သူ။ သံယဂရုကေန ဘဝိတဗ္ဗံ, နော ပုဂ္ဂလ- ဂရုကေန။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၉။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂) ။

သံယဂါရဝ (တိ) [သံယ + ဂါရဝ။ ရူ။ ၁၉၇-နှာ။ နိရုတ္တိ။ ၂၃၀၊ ၂၄၉-နှာ။] (၁) သံယာ-၌-ကို-အလေးပြုခြင်းရှိသော၊ သူ။ (ပု၊ နာ) (၂) သံယာ-၌-ကို-အလေးပြုခြင်း။ (၁) အတ္တနာ စ ဓမ္မဂါရဝေါ ဟောတိ။ သံယဂါရဝေါ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၇၁။ သတ္ထုဂါရဝေါတိ သတ္ထရိ ဂါရဝယုတ္တော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၇။ (၂) ဧကောပိ သံယဂါရဝေန မုခသင်္ကောစံ နာ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၃။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၆။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၆၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၃)။

သံယဂုဏ (ပု) [သံယ + ဂုဏ] သံယာ့ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ " သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံယော" တိအာဒိနာ သုတ္တန္တပရိယာယေနေဝ သံယဂုဏေ စ ကထယိသု။ အံ၊ ၄၊ ၃။၂၁၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၅။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၆။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၁၊ ၂၈၃)။ (သံယာ့ဂုဏ်တော် တို့သည်-- (၁) သုပ္ပဋိပန္နတာ - ကောင်းစွာ ကျင့်ခြင်း။ (၂) ဥဇုပ္ပဋိပန္နတာ - ဖြောင့်မတ် စွာကျင့်ခြင်း။ (၃) ဉာယပ္ပဋိပန္နတာ -

သိကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဉာဃမည်သော အရိယမဂ်ကို ကျင့်ခြင်း- ဉာဃပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော် (၀၀) ဉာဃမည်သော သင့်လျော်လျောက်ပတ်သောအကျင့်ကို နိဗ္ဗာန်အလို့ငှာကျင့်ခြင်း - ဉာဃပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော်, နိဗ္ဗာန်အား သင့်လျော်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ခြင်းငှာ သင့်လျော်သောကြောင့်လည်းကောင်း သာမီစိမည်သော အရိယမဂ်ကို ကျင့်ခြင်း - သာမီစိပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော်, (၀၀) ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မြတ်နိုးသဖြင့်လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ, သတ္တဝါတို့ ပြုအပ်သော ခရီးဦးကြို ဆိုခြင်း, လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးခြင်း, နေရာဖြင့် ဖိတ်မန်ခြင်းစသော အရိုအသေပြုမှုကိုခံထိုက် အောင်ကျင့်ခြင်း - သာမီစိပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော်, ဝေးသောအရပ်မှသော်လည်းဆောင်၍ သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူအပ်သော (ထူးဆန်းရှား ပါးမွန်မြတ်သော) လှူဘွယ်ဝတ္ထုကို ခံယူခြင်းငှာ သင့်လျော် လျောက်ပတ်ခြင်း - အာဟုနေယျတာဂုဏ်တော်, (၀၀) ဝေးသောအရပ်မှသော်လည်း အလုံးစုံသော ဥစ္စာနှစ်ကိုလည်း ပေးလှူရာ၏အဖြစ် (၀၀) သိကြားစသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လည်းပေးလှူပူဇော်အပ်သော (ထူးဆန်းရှားပါး မွန်မြတ်သော)လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ခံထိုက်သည်၏အဖြစ်- အာဟုနေယျတာဂုဏ်တော်, အရပ်လေးမျက်နှာတို့မှ လာသော ဆွေမျိုး မိတ်သင်္ဂဟတို့၏ အကျိုးငှာ ကောင်းစွာ ပြုပြင်စီရင်အပ်သော ဥစ္စာသည်တို့အား ရည်ရွယ်၍ ထားအပ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းငှာ သင့်လျော်လျောက်ပတ် သည်၏အဖြစ်, ခံယူခြင်းငှာလည်း ထိုက်သည်၏အဖြစ် - ပါဟုနေယျတာဂုဏ်တော်, (၀၀) သူခပ်သိမ်းတို့၏ ရှေးဦးစွာလျော်ကန်စွာ နိဗ္ဗာန်အလို့ငှာ ကျင့်ခြင်း။ (၄) သာမီစိပွဋိပန္နတာ - ရှိသေစွာကျင့်ခြင်း။ (၅) အာဟုနေယျတာ-အရပ်ဝေးမှ ဆောင်၍သော်လည်း ပေးလှူပူဇော်ရန်ထိုက်တန်ခြင်း။ (၆) ပါဟုနေယျတာ - ဥည့်သည်တို့ အလို့ငှာ စီမံထားသော ဝတ္ထုကိုသော်လည်း ပေးလှူ ပူဇော်ရန်ထိုက်တန်ခြင်း။ (၇) ဒက္ခိဏေယျတာ-တမလွန်အတွက် ရည်မြော်သော အလှူကို ခံထိုက်ခြင်း။ (၈) အဉ္ဇလိကရဏီယတာ-လက်အုပ် ချီခြင်းငှာ ထိုက်တန်ခြင်း။ (၉) လောကဿ အနုတ္တရပုညက္ခေတ္တတာ - သတ္တဝါအပေါင်း၏ ကောင်းမှုပြုရန် အမြတ်ဆုံးလယ်ယာမြေဖြစ်ခြင်း ဟူ၍ ၉-ပါးအပြားရှိကုန်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၁-၂။ ဒီ၊ ၂။ ၈၀။ ဒီ၊ ၃။ ၄။ မ၊ ၁။ ၄၅-၆။ သံ၊ ၁။ ၂၂၁-၂၂၉။ သံ၊ ၂။ ၄၆၄-၇၊ ၄၆၉-၇၂။ သံ၊ ၃။ ၂၉၈၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၀၉၊ ၂၂၃။ အံ၊ ၂။ ၁၈၇၊ ၂၅၂-၃။ အံ၊ ၃။ ၄၀၅။ နေတ္တိ။ ၄၈)။

(သံယုဂ္ဂတော် (၉) ပါးတို့တွင် အရိယမဂ်ဟူဆိုအပ်သော မဖောက်မပြန်သောအကျင့်ကို ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း - သုပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော် (၀၀) သုတ်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းတရား၌ မြတ်စွာဗုဒ္ဓ ဆုံးမတော်မူတိုင်း မချွတ်မယွင်းသော အကျင့်ကို ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း - သုပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော်, အရိယမဂ်ဟူဆိုအပ်သော ဖြောင့်မတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း - ဉဇုပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော် (၀၀) အလယ်၌ဖြစ်သော အကျင့် (မဇ္ဈိမပဋိပဒါ) ဖြင့် အယုတ်တရား (၂) ပါးသို့ မကပ်ရောက်မူ၍ အကောက်သုံးပါး အပြစ်များကို ပယ်ခွါခြင်းငှာ ကျင့်ခြင်း- ဉဇုပွဋိပန္နတာဂုဏ်တော်, နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက် တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်း၍

ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူရာ၏အဖြစ် (ဝါ) ခပ်သိမ်းသောအပြားအားဖြင့် ဆောင်ယူ၍ပူဇော်အပ်သော (သန့်ရှင်းစင်ကြယ် ထူးဆန်းမွန်မြတ်သော) လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ခံထိုက်သည်၏အဖြစ် - ပါဟုနေယျတာဂုဏ်တော်, တမလွန်လောကကို ယုံကြည်၍လှူအပ်သော (သန့်ရှင်းစင်ကြယ် မွန်မြတ်သော) လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ခံထိုက်သည်၏အဖြစ် (ဝါ) တမလွန်လောကကို ယုံကြည်၍ လှူအပ်သော (သန့်ရှင်းစင်ကြယ် မွန်မြတ်သော) လှူဖွယ်ဝတ္ထုအားလျော်သည်၏အဖြစ် - ဒက္ခိဏေယျတာ ဂုဏ်တော်, ကောင်းမှုကို အလိုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လက်အုပ်ချီခြင်းကို ပြုထိုက်သည်၏ အဖြစ် - အဥ္ဇလိကရဏီယတာ ဂုဏ်တော်, သတ္တဝါအားလုံး၏ ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့ကို အကျိုးစီးပွား များစွာရနိုင်သဖြင့် ထူးကဲမြင့်မြတ်သော လယ်, ယာမြေကောင်းသဖွယ်ဖြစ်သည်၏အဖြစ် - လောကဿ အနုတ္တရ-ပုညက္ခေတ္တတာဂုဏ်တော် ဤသို့ သံယာ့ဂုဏ်တော်သည် ကိုးပါးဖြစ်သတည်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၁-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈-၈၁။

သံယဂုဏာဓိဂမ (ပု) [သံယဂုဏ + အဓိဂမ] သံယာတော်၏-ဂုဏ်-ကျေးဇူ-ကို-သိခြင်း။ သံယဂုဏာဓိဂမာယ စိတ္တံ နမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄။

သံယဂုဏာနုဿတိ (ထီ) [သံယဂုဏ + အနုဿတိ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သံယဂုဏာနုဿတိယာ အဇ္ဈာဝုတ္ထဥ္စဿ သရီရံ သန္ဓိပတိတသံယမိဝ ဥပေါသထာဂါရံ ပူဇာရဟံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄။

သံယဂုဏာနုဿရဏ (နဲ) [သံယဂုဏ + အနုဿရဏ] သံယာတော်၏ သုပ္ပဋိပန္နတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ-အမှတ်ရ - သတိရ - ခြင်း။ တဒေတံ သံယဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ သံယာနုဿတိစ္စေဝ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄။

သံယဂ္ဂဟဏ (နဲ) [သံယ + ဂဟဏ] သံယ-သဒ္ဒါ၊ သံယာကိုယူခြင်း။ တထာ ဟိ ဝိသုံ သံယဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာတိ ဝိသုံ ပုဂ္ဂလဿပိ ဘာဂဂ္ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၃။

သံယဥ္တိ (ထီ) [သံယ + ဥ္တိ] သံယဥ္တ်၊ သံယာအား သိစေခြင်း၊ (ရဟန်း ၄-ပါးမှစ၍ များစွာသော ရဟန်းသံယာ-အား-ကို- သိစေသည့် ဥ္တ်) ။ တယော ဝါ ဒွေ ဝါ ----သံယဥ္တိံ ဌပေတွာ ပဝါရေန္တိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၃။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၃)။

သံယဋန (နဲ) [သံ + ယဋ + ယု။ (ထီ၊ နဲ) သံယဋန-သံ။ သံယဋဏာ-ပြာ။ သံယဋဏံ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပေါင်းစပ် - ဖွဲ့ - ခြင်း။ သံယာဋေတုန္တိ သံယဋနံ ကာတုံ၊ အာဗန္ဓနံ ကာတုန္တိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၉။

သံယဋိတ - သယ်ဋိတ (တိ) [သံ + ယဋ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၃-၄။ သံယဋိတ-သံ။ သံယဋိအ-ပြာ။] (၁) စုစည်း-ပေါင်းရုံး-ပေါင်းစပ်-စုဝေး-သော။ (၂) (က) စုစည်း-ပေါင်းရုံး-ပေါင်းစပ်-အပ်သော။ (ခ) ချုပ်-စပ်-ကြက်-အပ်သော။ (၁) တေ ဗန္ဓူ ယသ္မိံ နဂရေ အညမညံ သံယဋိတာ ဝသန္တိ။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၄၇။ (၂) (က) ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံယဋိတတ္တာ ဟိ သံယော။ ဝိမာန၊ ၎၊ ၁၄၀။ (ခ) သသဗိဋာရစမ္မေဟိ သယ်ဋိတဋေန သံယာဋိတိ ဝုစ္စတိ အာဝုဓပရိစ္ဆေဒေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

သံယဋ္ဌိတဋ္ဌ-သယ်ဋ္ဌိတဋ္ဌ (ပု) [သံယဋ္ဌိတ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (၁) စုစည်း-ပေါင်းရုံး-ပေါင်းစပ်-စုဝေး-တတ်သောအနက်။ (၂)စပ်-ချုပ်စပ်-စုစည်း-ပေါင်းရုံး-ပေါင်းစပ်-အပ်သောအနက်။ (၁) တဏ္ဍာ ဧဝ အဗ္ဗောစ္ဆိန္ဒံ ပဝတ္တိတော သံယဋ္ဌိတဋ္ဌေန သံယာဋ္ဌောတိ တဏ္ဍာသံယာဋ္ဌော။ ပဋ္ဌိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈။ (-စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၂၂)။ (၂) သယ်ဋ္ဌိတဋ္ဌေန သယ်ာဋ္ဌီတိ လဒ္ဓနာမာနံ ပဉ္စန္ဒံ စီဝရာနံ ပရိဝတ္တနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၆။ သယ်ဋ္ဌိတဋ္ဌေနာတိ သံဟရိတဋ္ဌေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆၇။ (-ကခ်ါ။ ၃၂၃။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၁၄၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၆။ ဝဇိရ။ ၂၃၄။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၇၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁) ။

သံယဋ္ဌိတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + တဗ္ဗ] သံယာဋ္ဌနီယ-ကြည့်။

သံယဋ္ဌေတိ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၇။ သံယဋ္ဌတေ-သံ။ သံယဋ္ဌက္ဂ - ပြာ။] ပေါင်းစု - ဆက်စပ်-(ညှဉ်းဆဲ) ၏။ တဒေကဇ္ဇံ ကတွာ ပုရိမေန သဒ္ဒိံ သံယဋ္ဌေန္တော " သန္ဓိသိယ်ာဋ္ဌကေသုစာ " တိ အာဟ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၃။

သံယဋ္ဌေန္တ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + အန္တ] ပေါင်းစု-ဆက်စပ်-(ညှဉ်းဆဲ) သော။ သံယဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

သံယဋ္ဌ - သယ်ဋ္ဌ (ပု) [သံ + ယဋ္ဌ + အ။ သံယဋ္ဌ- သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ပုဆစ်ဝင်သောသူ၊ (ပုဆစ်ဒူးဝန်းနှစ်ဖက်အတွင်းသို့ ဝင်သည်ဖြစ်၍ ခရီးသွားသည့်အခါ ခြေထောက်လည်သောသူ)။ (၂) ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်း။ (၁) ဝိကဋ္ဌော ဝါ သယ်ဋ္ဌော ဝါ ဥဗ္ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိကော ဝါ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။ သယ်ဋ္ဌောတိ ဂစ္ဆတော ပရိဝတ္တနပါဒေဟိ သမန္နာဂတော၊ ယဿ စက်မတော ဇာဏုကာ အန္တော ပဝိသန္တိ။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ (၂) ဒ္ဓိန္ဒံ ကဋ္ဌာနံ သံယဋ္ဌာ သမောဓာနာ ဥသ္မာ ဇာယတိ။ မ၊ ၃။ ၂၈၆။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇)။

သံယဋ္ဌတိ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + အ + တိ။ သံယဋ္ဌတေ-သံ၊ သယဋ္ဌက္ဂ-ပြာ။] ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်- ထိပါး- ပွတ်တိုက်- ၏။ ဣတရံ နသံယဋ္ဌတိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄။

သံယဋ္ဌန-သယ်ဋ္ဌန (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ယု။ သံယဋ္ဌန-သံ။ သံယဋ္ဌဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-သော။ (ထီ၊ နဲ) (၂) ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်း။ (၁) သံယဋ္ဌနဇာဏုက-ကြည့်။ (၂) ပဓာနယရေ ဝသန္တာနံ သံယဋ္ဌနံ အကတွာ အန္တောဝိဟာရေ နိသီဒိတွာ ဥဒ္ဒိသထ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇၂။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃)။

သံယဋ္ဌနဇာဏုက (တိ) [သံယဋ္ဌန + ဇာဏု + က] ပုတ်ခတ် -ထိခိုက် -ထိပါး-ပွတ်တိုက် - သော ပုဆစ်ဒူးဝန်းရှိသော သူ။ သံယဋ္ဌနဇာဏုကော ဝါ ဒီယဇယ်ော ဝါ ယဋ္ဌိသဒိသဇယ်ော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။

သံယဋ္ဌနဋ္ဌ (ပု) [သံယဋ္ဌန + အတ္ထ] ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်း ဟူသောသဘော။ သံယဋ္ဌနဋ္ဌော ဝိသေသတော စက္ခုသမ္ဖဿာဒီနံ ပဉ္စန္ဒံ၊ ဣတရေ ဆန္ဒမ္ပိ ယောဇေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၁) ။

သံယဋ္ဌနရသ - သယ်ဋ္ဌနရသ (တိ) [သံယဋ္ဌန + ရသ] (၁) (စိတ်, အာရုံကို) ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်းကိစ္စ

ရှိသော (ဖဿစေတသိက်) ။ (၂) (ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏) ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ပြည့်စုံ-ဖြစ်-ခြင်း ရှိသော (ဖဿစေတသိက်)။ (၁) (၂) သွာယံ ဖုသနလက္ခဏော၊ သယ်ဋ္ဌနရသော။----စိတ္တံ အာရမ္မဏဉ္စ သယ်ဋ္ဌေတီတိ သယ်ဋ္ဌနရသော၊ ဝတ္ထာရမ္မဏသယ်ဋ္ဌနတော ဝါ ဥပ္ပန္နတ္တာ သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ ရသေန သယ်ဋ္ဌနရသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃၊ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀) ။

သံယဋ္ဌနဝလယ (ပု၊ နဲ) [သံယဋ္ဌန + ဝလယ] ပုတ်ခတ် - ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-သော လက်ကောက်။ သံယဋ္ဌနဝလယံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၇။

သံယဋ္ဌနဝိရဟိတ (တိ) [သံယဋ္ဌန + ဝိရဟိတ] ပုတ်ခတ်- ထိခိုက်- ထိပါး-ပွတ်တိုက်-ခြင်းမှကင်းသော။ပန္တဉ္စ သယနာသနန္တိ ဝိဝိတ္တံ သံယဋ္ဌနဝိရဟိတံ သေနာသနံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၀။

သံယဋ္ဌနသမုပ္ပန္န (တိ) [သံယဋ္ဌန+သမုပ္ပန္န] ပုတ်ခတ်-ထိခိုက် - ထိပါး - ပွတ်တိုက်-ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော။ သံယဋ္ဌနသမုပ္ပန္နေန အဂ္ဂိနာ တသ္မိံ ပဒေသေ ဒဝဋာဟော ပဒိပ္ပတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၅။

သံယဋ္ဌနသမ္ပတ္တိက (တိ) [သံယဋ္ဌန + သမ္ပတ္တိ + က] သံယဋ္ဌနရသ (၂) ကြည့်။ သံယဋ္ဌနသမ္ပတ္တိကော ဖဿော သံယဋ္ဌန-ရသော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀။

သံယဋ္ဌနာကာရ (ပု) [သံယဋ္ဌန + အာကာရ] ပုတ်ခတ်- ထိခိုက်- ထိပါး-ပွတ်တိုက် -သော အခြင်းအရာ။ ဝတ္ထာရမ္မဏေသု သံယဋ္ဌနာ-ကာရေန ပဝတ္တိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၇။

သံယဋ္ဌမာန (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + အ + မာန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သံယဋ္ဌမာနာနိ ဒုဝေ ဘုဇသ္မိံ။ အပ၊ ၁။ ၁၁။ သုတ္တနိ။ ၂၈၆။

သံယဋ္ဌယန္တ = သယ်ဋ္ဌယန္တ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏယ + အန္တ] ခတ်-ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက်-သော။ သံယဋ္ဌယန္တာ သိဂ်ါနိ၊ တိက္ခဂ္ဂါ'တိပ္ပဟာရိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၇၅။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄) ။

သံယဋ္ဌိတ = သယ်ဋ္ဌိတ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + တ။ သံယဋ္ဌိတ - သံ။ သံယဋ္ဌိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခတ်-ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်- ထိပါး-ပွတ်တိုက်- အပ်သော။ (၂) ခတ် -ပုတ်ခတ် -ထိခိုက် -ထိပါး -ပွတ်တိုက် - သော၊ နှီးနှော - ဆက်ဆံ - သော။ (၁) သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ (သုတ္တနိ။ ၃၈၆) နှိ သုကုသလေန သုဝဏ္ဏကာရေန သယ်ဋ္ဌိတံ၊ သယ်ဋ္ဌေန္တေန တာပိတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၆။ (၂) ကာယေန စ စိတ္တေန စ မိဿီဘူတာ သံယဋ္ဌိတာ သံသဋ္ဌာ ဟုတ္ဝာ သံဝါသံ ဝတ္တေန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၆။

သံယဋ္ဌီယမာန (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ယ + မာန] သံယဋ္ဌိတ (၁) ကြည့်။ ဇာဏုနာ ဝါ ဇာဏုမှိ သံယဋ္ဌိယမာနေ အဘိဏ္ဍံ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၂။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၉) ။

သံယဋ္ဌေတိ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၆။ သံယဋ္ဌေဏ္ဍ-ပြာ။ (ကာ၊ ကြိ) သံယဋ္ဌယတိ-သံ။] (၁) ပုတ်ခတ် - ထိခိုက် - ထိပါး - ပွတ်တိုက် - ၏။ (၂) နှိပ်စက်၏။ (၁) တဿာ ဧကဗာဟာယ ဧကံ သုဝဏ္ဏဝလယံ၊ ဧကဗာဟာယ ဒွေ။ တာနိ သံယဋ္ဌေန္တိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄။

(-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၂။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃) ။ (၂) သံယဋ္ဌေန္တိ (၂) ကြည့်။

သံယဋ္ဌေန္တ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + အန္တ] သံယဋ္ဌယန္တ - ကြည့်။ သံယဋ္ဌေန္တာ စရန္တိ ဝိဟရန္တိ။ စူဋနိ။ ၂၆၀။ အညမည် သံယဋ္ဌေန္တာ သမန္တာ ဟတ္ထိနော ပရိကျိပိသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၁၆။

သံယဋ္ဌေန္တိ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + အန္တိ] (၁) ခတ်-ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ထိပါး-ပွတ်တိုက် - ကုန်၏။ (၂) နှိပ်စက်ကုန်၏။ (၁) ဝဋ္ဌေန ဝဋ္ဌံ ယဋ္ဌေန္တိ သံယဋ္ဌေန္တိ။ စူဋနိ။ ၂၆၀။ (၂) တေ ဒိဋ္ဌိဝသေန ယဋ္ဌေန္တိ သံယဋ္ဌေန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၆၀။ သံယဋ္ဌေန္တိတိ တတော တတော ပီဋ္ဌေန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၂။

သံယဋ္ဌေသိ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + ဤ] ခတ်-ပုတ်ခတ် -ထိခိုက်-ထိပါး -ပွတ်တိုက်-ပြီ။ နာသဒါ (ထေရ။ ၃၂၅) တိ နသံယဋ္ဌေသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃။

သံယဋ္ဌေသုံ (ကြိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏေ + ဥံ] ခတ်-ပုတ်ခတ် -ထိခိုက် -ထိပါး -ပွတ်တိုက်-ကုန်ပြီ။ တဿ ဒွေ သာခါ အညမည် သံယဋ္ဌေသုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၈၅။

သံယတ (တိ) [သံ + ဟန (ဟရ) + တ။ ဟန (ဟရ) ကို ယ-ပြု။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၂။ ၂၃၂။ သံ + ယဋ္ဌ-(တိ) သံယဋ္ဌ-သံ၊ သံယဋ္ဌ-ပြာ။] ပေါင်းစု-စုရုံး-စုစည်း-စုဆောင်း- အပ်သော။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညတော သံယတဋ္ဌေန သံယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၁။

သံယတဋ္ဌ (ပု) [သံယတ + အတ္ထ။] ပေါင်းစု -စုရုံး-စုစည်း -စုဆောင်း-အပ်သော အနက်။ သံယတ-ကြည့်။

သံယတ္ထ (ပု) [သံယ + အတ္ထ] သံယာ၏ အကျိုး။ သံယတ္ထာယ ဥပနီတံ သယမေဝ အန္တော ပဋိသာမိတုမိ ဝဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၈။

သံယ (ထေရ) တ္ထေရ (ပု) [သံယ + ထေရ။ ထီ- ၌ --ထေရီ။] သံယာ့ထေရ်၊ သံယာ၏ အကြီးဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ (က) ဘုရားရှင်။ (ခ) ရဟန်း။(က) ဗုဒ္ဓပ္ပမုခန္တိ ဗုဒ္ဓပရိဏာယကံ၊ ဗုဒ္ဓံ သံယတ္ထေရံ ကတ္တာ နိသိန္နန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၇။ (ခ) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော သံယတ္ထေရော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၉။ သတ္တန္ဓံ ဘိက္ခုသတသဟဿာနံ သံယတ္ထေရော အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ------- ဓမ္မဝိနယသင်္ဂါယနတ္ထံ ဘိက္ခူနံ ဥဿာဟံ ဇနေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄-၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃-၄။ သံယဿ ထေရော သံယတ္ထေရော။ သော ပန သံယော ကိံပရိမာဏောတိ အာဟ " သတ္တန္ဓံ ဘိက္ခုသတသဟဿာန" နှိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁)။

သံယတ္ထေရကာလ (ပု) [သံယတ္ထေရ + ကာလ] သံယာ့ထေရ်၏-အချိန်-အခါ-ကာလ။ သံယာ့ထေရ်ဖြစ်ချိန်။ သံယတ္ထေရကာလေ မနာပေါ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂။

သံယတ္ထေရပိဏ္ဍ (ပု) [သံယတ္ထေရ + ပိဏ္ဍ] သံယာ့ထေရ်- အကျိုးငှာ- အတွက်-ဘို့-ထား အပ်သောဆွမ်း။ သံယထေရ်အား လှူဒါန်း မည့် ဆွမ်း။ အဂ္ဂပိဏ္ဍ (ဝိ၊ ၄။ ၃၀၉) နှိ သံယတ္ထေရပိဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၆၃။

သံယတ္ထေရာယတ္ထ (တိ) [သံယတ္ထေရ + အာယတ္ထ] သံယာ့ထေရ်-အား-နှင့်-စပ်ဆိုင်-ဆက်စပ် - သော။ အဇ္ဇေသနာ စေတ္ထ သံယေန သမ္မတဓမ္မဇ္ဇေသကာယတ္ထာ ဝါ သံယတ္ထေရာယတ္ထာ ဝါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၉။

သံယတ္ထေရာသန (နဲ) [သံယတ္ထေရ + အာသန] သံယာ့ထေရ်၏နေရာ။ အဂ္ဂါသန (မ၊ ၁။ ၃၃) န္တိ သံယတ္ထေရာသနံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၀။

သံယဒဿန (နဲ) [သံယ+ဒဿန] သံယာကို-ကြည့်ရှု - ဖူးမြင် - ခြင်း။ သံယဒဿနေန သံယာရမ္မဏံ ပီတီ ဥပ္ပါဒေတွာ တဒေဝ ခယဝယတော သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၂။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၈၀၊ ၂၁၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃)။

သံယဒါယိကာ (ထီ) [သံယ + ဒါယိကာ] သံယဒါယိကာ - အမည်ရှိသော - မင်းသမီး (ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမ ဝိသာခါ၏ အလောင်းလျာ)။ သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။ ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံယဒါယိကာ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၄၊ ၂၄၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၇၊ ၁၃၄။

သံယဒါသီ = သယ်ဒါသီ (ထီ) [သံယ + ဒါသီ] သံယဒါသီ-အမည်ရှိသော-မင်းသမီး။ (ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအမ ဝိသာခါ၏ အလောင်းလျာ)။ သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။ ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သံယဒါသီ စ သတ္တမာ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄)။

သံယနဝက (ပု) [သံယ + နဝက] သံယာငယ်၊ သံယနောရဟန်း၊ သံယာတွင် ငယ်သောရဟန်း။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ယာဝ သံယနဝကံ အဇ္ဈေသိသု " ဥဒ္ဒိသတု အာယသ္မာ ပါတိမောက္ခ " န္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၆။ (-၁၅၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၂၁-၂)။

သံယနဝကဌာန (နဲ) [သံယနဝက + ဌာန] သံယာငယ် - သံယနောရဟန်း - သံယာတွင် ငယ်သောရဟန်း - ၏ - အရာ - နေရာ။ ပါရိသုဒ္ဓိဥပေါသထေ ကရီယမာနေ သံယနဝကဌာနေ နိသီဒိတွာ တတ္ထေဝ နိသိန္နေန အတ္တနော ပါဋိယာ ပါရိသုဒ္ဓိဥပေါသထော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၉။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၃)။

သံယနဝကတရ (ပု) [သံယနဝက + တရ။ တရပစ္စည်း အနက်မဲ့။] သံယနဝက-ကြည့်။ သဝနာဏတ္တိဝစနန္တိ ဧတ္ထ သံယနဝကတရေန ဝတ္တုံ အယုတ္တန္တိ စေ? ယုတ္တမေဝ။ ကခ်၊ ဋီ။ ၃။

သံယနဝကဘိက္ခု (ပု) [သံယနဝက+ဘိက္ခု] သံယာငယ်ရဟန်း၊ သံယနောရဟန်း၊ သံယာတွင်ငယ်သောရဟန်း။ သံယနဝကဘိက္ခုနာ လဒ္ဓစီဝရသာဋကာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာ အဟေသုံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၁။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁) ။

သံယနဝကသာမဏေရ (ထီ၊ ပု) [သံယနဝက+ သာမဏေရ။ ထီ - ၌ ---သာမဏေရီ။] သံယနော သာမဏေ၊ သံယာတွင် ငယ်သော သာမဏေ-မောင်ရှင်-ကိုရင်။ သံယနဝက-သာမဏေရီ အနာဓာရကဿ သံယနဝက-သာမဏေရဿ ဒန္တဝလယံ ဒတ္တာ သမုလ္လာပံ အကာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။ စူဋနိ၊ ၄။ ၁၀၃။

သံယနဝကာသန (နဲ) [သံယနဝက + အာသန] သံယာငယ်-သံယနောရဟန်း-သံယာတွင် ငယ်သောရဟန်း - ၏ နေရာ။ အာသနပရိယန္တော (ဝိ၊ ၄။ ၈၃) တိ ဘတ္တဂ္ဂါဒီသု သံယနဝကာသနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၉။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၄။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၉)။

သံယနာနာကရဏ (နဲ) [သံယ + နာနာကရဏ] သံယာ - အသီးအခြားပြု - ခွဲခြား - ခြင်း။

ဘဝိဿတိ သံယဿ တတောနိဒါနံ ---- သံယရာဇ သံယဝဝတ္ထာနံ သံယနာနာကရဏာ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၂-၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄၃၅-၆။

သံယနိမန္တန (န) [သံယ + နိမန္တန] သံယာကို-ပင့်-ပင့်ဖိတ်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယနိမန္တနတ္ထ (ပု) [သံယနိမန္တန + အတ္ထ] သံယာကို-ပင့်-ပင့်ဖိတ်-ခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဂိဟီနံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဗောဓိဝန္ဒနတ္ထာယ သံယနိမန္တနတ္ထာယ ဂမနံ -------- မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၂၁။ အံ၊ ၆။ ၃၉။ အံ၊ ၌။ ၃၀။

သံယနိဿိတ (တိ) [သံယ + နိဿိတ] သံယာ-၌-ကို-မှီသော။ သံယသရဏဂတတ္တာ သံယနိဿိတာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ဝဇိရ။ ၂၆။

သံယပဋိမာနန (န) [သံယ + ပဋိမာနန] သံယာ၏-မြော်လင့်-ငံ့လင့်-ခြင်း။ စတုဝိဓံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ ကရောတိ နာနာဝဒ္ဓအဝိကောပနံ, သံယပဋိမာနနံ, သတ္ထုပက္ကောသနံ, အဒ္ဓါန-ပရိစ္ဆေဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။ သံယပဋိမာနနန္တိ သံယဿ ပဋိမာနနံ ဥဒိက္ခနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၉။ (-ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၂၈၈) ။

သံယပရာမသန (န) [သံယ + ပရာမသန] သံယာကိုသုံးသပ်ခြင်း (သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံယော-ဟူသော ပါဠိ၌ " သုဏာတု မေ ဘန္တေ " ဟူ၍ ရွတ်ဆိုပြီးနောက် " သံယော " ဟူ၍ ရွတ်ဆိုခြင်း)။ တသ္မာ တတ္ထ သံယပရာ-မသနံ ဝိယ ပုဂ္ဂလပရာမသနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၄၃၄။

သံယပရာမာသ (ပု) [သံယ + ပရာမာသ] သံယာကိုသုံးသပ်ခြင်း။ " သံယော စိဝရေန ကိလမတီ"တိအာဒိနာ ပန သံယပရာမာသ-ဝသေန နံ ကာတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၁။

သံယပရာယဏ (တိ) [သံယ + ပရာယဏ] သံယာလျှင်-လည်းလျောင်း- မှီခို-ရာရှိသော၊ သူ။ အဟံ ဗုဒ္ဓပရာယဏော၊ ဓမ္မပရာယဏော၊ သံယပရာယဏောဿ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၁၄)။

သံယပရိဏာတ (တိ) [သံယ + ပရိဏာတ] သံယာသို့ ညွတ်ပြီးသော။ သံယပရိဏာတ-ဘာဝေါ, တံ ဥတ္တာ အတ္တနော ပရိဏာမနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၈။

သံယပရိဏာယက (တိ) [သံယ + ပရိဏာယက။ ထီ-၌ သံယပရိဏာယိကာ။] သံယာ- အကြီးအကဲ - ခေါင်းဆောင် - ရှေ့ဆောင်၊ သံယာကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ဆောင်တတ်သူ။ ယေ တေ ဘိက္ခူ ထေရာ ရတ္တညူ စိရပဗ္ဗဇိတာ သံယပိတရော သံယပရိ-ဏာယကာ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၅။ မ၊ ၁။ ၂၈၃။ အံ၊ ၂။ ၄၁၂။ အံ၊ ၃။ ၅၄၇။ ပိတုဠာနေ ဠီတတ္တာ သံယံ ပရိနေန္တိ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟုတ္တာ တီသု သိက္ခာသု ပဝတ္တေန္တီတိ သံယပရိဏာယကာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၁၆။ (-အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၅၈)။

သံယပရိယာပန္န (တိ) [သံယ + ပရိယာပန္န] သံယာ၌- အကျိုး- အတွင်း- ဝင်သော၊ သူ။ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကော စ သံယပရိယာ-ပန္နော၀။ ကခ်ီ။ ၉၉။ သံယပရိယာပန္နောတိ သံယေ ပရိယာပန္နော အန္တောဂဓော။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၉။ (-ကခ်ီ။ ၁၃၅။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၂၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၁၆၀။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၇၀)။

သံယပရိယာပန္နသညိတ (တိ) [သံယပရိယာပန္န + သညိတ] သံယာ၌-အကျိုး-အတွင်း- ဝင်သောသူ ဟူ၍ ကောင်း စွာ-သိ-မှတ်-အပ်သော။ သံယပရိယာပန္နေန

သံယပရိယာပန္နသညိတေန ဝါ ဧကေန ဝုတ္တာ သံယေန ဝုတ္တာဝ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၁၀၉။ (-ကခ်ိ။ ဋီ။ ၄၅) ။

သံယပ (ပ္ပ) ဝါရဏာ (ထီ) | သံယ + ပဝါရဏာ | (၁) သံယာအား (၄-လပတ် လုံး ဆေးပစ္စည်းဖြင့်) ဖိတ်ကြားခြင်း။ (၂) သံယာအား (ဒိဋ္ဌ, သုတ, ပရိသင်္ကာ အား ဖြင့်) ဖိတ်ကြားခြင်း။ (၁) သံယပဝါရဏာတာ, တတော ဘေသဇ္ဇဝိညတ္တိ, အဂိလာနတာ, ပရိယန္တာတိက္ကမောတိ ဣမာနေတ္ထ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ။ ကခ်ိ။ ၂၃၆။ (-ဝဇိရ။ ၃၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၁)။ (၂) သံယပဝါရဏာယ ဂဏံ ပူရေန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅၉။ ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၃။ (-ဝိ၊ ၆၊ ၄။၁၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၀၅။ ကခ်ိ။ ဋီ။ ၇)။

သံယ့ပဝါရဏာဟူသည်-- အယုတ်ဆုံး ၅ - ယောက်သော ရဟန်းတို့ပြုအပ်သော ပဝါရဏာဖြစ်သည်။ ထိုသံယ့ပဝါရဏာသည် (၁) စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ၊ (၂) ပန္နရသိက-ပဝါရဏာ၊ (၃) သာမဂ္ဂိပဝါရဏာဟု သုံးပါး အပြားရှိသည် (ဝိ၊ ၃။ ၂၂၄။ ကခ်ိ။ ၈၆) ။

ထိုတွင် တစ်ဆယ့်လေးရက်မြောက်သော နေ့၌ ပြုအပ်သော ပဝါရဏာသည် စာတုဒ္ဒ-သိကပဝါရဏာ မည်သည်။ ထို စာတုဒ္ဒသိက ပဝါရဏာသည်လည်း အာဝါသိကရဟန်းတို့ အား စာတုဒ္ဒသီနေ့ဖြစ်၍ အာဂန္တုကရဟန်း တို့အား ပန္နရသီနေ့ဖြစ်လျှင် အာဝါသိက ရဟန်းတို့ များခဲ့သော် အာဂန္တုကရဟန်းတို့က အာဝါသိကရဟန်းတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာအဖြစ်ဖြင့်ပြုအပ်သော စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ, အာဂန္တုက, အာဝါ-သိကရဟန်းတို့ အရေအတွက် တူမျှခဲ့သော် အာဂန္တုက ရဟန်းတို့က အာဝါသိကရဟန်း တို့၏အလိုသို့လိုက်၍ စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ အဖြစ်ဖြင့်ပြုအပ်သော စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ, အာဝါသိက ရဟန်းတို့အား ပန္နရသီနေ့ဖြစ်၍ အာဂန္တုက ရဟန်းတို့အား စာတုဒ္ဒသီနေ့ဖြစ်လျှင် အာဝါ-သိက ရဟန်းတို့က အာဂန္တုက ရဟန်းတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ အဖြစ်ဖြင့်ပြုအပ်သော စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာ, ပုရိမဝဿံဝုတ္ထရဟန်းတို့အား ဘဏ္ဍုနကာရက, ကလဟကာရက ရဟန်းတို့ နှိပ်စက်သော ကြောင့် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့၌ ပဝါရဏာ မပြုနိုင်ပဲ သီတင်းကျွတ်လဆုတ် ၁၄-ရက်နေ့ ၌ပြုအပ်သော စာတုဒ္ဒသိကပဝါရဏာအားဖြင့် စာတုဒ္ဒသိက ပဝါရဏာ ၄-ပါးအပြားရှိသည်။

ပန္နရသိကပဝါရဏာသည်-- အာဝါသိက ရဟန်းတို့အား ပန္နရသီနေ့ဖြစ်၍ အာဂန္တုက ရဟန်းတို့အား စာတုဒ္ဒသီနေ့ဖြစ်လျှင် အာဝါ-သိက ရဟန်းတို့က များခဲ့သော် အာဂန္တုက ရဟန်းတို့သည် အာဝါသိကရဟန်းတို့၏အလို သို့လိုက်၍ ပန္နရသိကပဝါရဏာအဖြစ်ဖြင့် ပြု အပ်သော ပန္နရသိကပဝါရဏာ, အာဝါသိက ရဟန်းတို့နှင့် အာဂန္တုကရဟန်းတို့ အရေ အတွက်တူမျှခဲ့သော် အာဂန္တုကရဟန်းတို့က အာဝါသိကရဟန်းတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ ပန္နရသိကပဝါရဏာ အဖြစ်ဖြင့် ပြုအပ်သော ပန္နရသိကပဝါရဏာ, အာဝါသိကရဟန်းတို့ အား စာတုဒ္ဒသီနေ့ဖြစ်၍ အာဂန္တုကရဟန်း တို့အား ပန္နရသီနေ့ဖြစ်လျှင် အာဂန္တုကရဟန်း တို့က အရေအတွက်များခဲ့သော် အာဝါသိက ရဟန်းတို့က အာဂန္တုက ရဟန်းတို့၏ အလို သို့လိုက်၍ ပန္နရသိက ပဝါရဏာအဖြစ်ဖြင့် ပြုအပ်သော ပန္နရသိကပဝါရဏာ, ပုရိမဝဿံ-ဝုတ္ထရဟန်းတို့ ပြုရိုးပြုစဉ် သီတင်းကျွတ်လ ပြည့်နေ့၌ပြုအပ်သော ပန္နရသိကပဝါရဏာ,

မပြုကောင်း၊ ဤပဝါရဏာကံ ၃-မျိုးကို မြတ်စွာဘုရား ခွင့်ပြုတော်မမူခဲ့၊ အမှတ် (၄) ပဝါရဏာကံကိုသာ ပြုအပ် ပြုသင့်ပြုကောင်း၏၊ ဤပဝါရဏာကံကိုသာ မြတ်စွာဘုရား ခွင့်ပြုတော်မူ၏။

(တစ်နည်း) သံဃာ့ပဝါရဏာ ၄-ပါး-- သံဃာ့ပဝါရဏာသည်-- (၁) တေဝါစိက-ပဝါရဏာ (ရဟန်းတစ်ပါးချင်း သုံးကြိမ်စီ-ပြု-ရွတ်ဆို-လျှောက်ထား-ဖိတ်ကြား-ခြင်းရှိသော ပဝါရဏာ)။ (၂) ဒွေဝါစိကပဝါရဏာ (ရဟန်း တစ်ပါးချင်း နှစ်ကြိမ်စီ-ပြု-ရွတ်ဆို-လျှောက်ထား - ဖိတ်ကြား - ခြင်းရှိသော ပဝါရဏာ)။ (၃)ဧကဝါစိကပဝါရဏာ(ရဟန်းတစ်ပါးချင်း တစ်ကြိမ်စီ-ပြု-ရွတ်ဆို- လျှောက်ထား- ဖိတ်ကြား-ခြင်းရှိသော ပဝါရဏာ)၊ (၄) သမာန-ဝဿိကပဝါရဏာ (ဝါတူရဟန်းများစုပေါင်း၍ တစ်ပြိုင်နက် -ပြု- ရွတ်ဆို -လျှောက်ထား-ဖိတ်ကြား-ခြင်းရှိသော ပဝါရဏာ ဟူလေးပါး အပြားရှိ၏ (ဝိ၊ ၃။ ၂၅၀-၃။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၃၅၉-၆၀)။ (ဤ သမာနဝဿိကပဝါရဏာ၌ ရွတ်ဆိုရမည့် အကြိမ်အရေ အတွက်ကို ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ မတွေ့ရပါ။ သို့သော်လည်း ၃-ကြိမ်ရွတ်ဆို ရမည်ကဲ့သို့ထင်၏။)

သံဃာ့ပဝါရဏာ ဥတ်အထွေထွေ--- “ သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော၊ အဇ္ဇ ပဝါရဏာ၊ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံဃော ပဝါရေယျ ” (ဝိ၊ ၃။ ၂၂၃။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၅၆) ဟူသော ဥတ်သည် သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဥတ် မည်၏။ ဤသို့ ဥတ်ထားအပ်သည်ရှိသော် တေဝါစိက, ဒွေဝါစိက, ဧကဝါစိကပဝါရဏာ သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို ပြုကောင်း၏၊ သမာနဝဿိကပဝါရဏာ ကိုကား မပြုကောင်းပါ။

ပစ္ဆိမဝဿံဝုတ္ထ ရဟန်းတို့ ပြုရိုးပြုစဉ် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့၌ ပြုအပ်သော သော ပန္နရသိကပဝါရဏာ, ပုရိမဝဿံဝုတ္ထ ရဟန်းတို့အား ဘဏ္ဍာနကာရက, ကလဟ-ကာရက ရဟန်းတို့က နှိပ်စက်အပ်သော ကြောင့် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့၌ ပဝါရဏာ မပြုနိုင်ပဲ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့၌ပြုအပ် သော ပန္နရသိကပဝါရဏာအားဖြင့် ၆-ပါး အပြားရှိသည် (ဝိ၊ ၃။ ၂၄၄၊ ၂၅၉-၆၁)။

သာမဂ္ဂီပဝါရဏာ-- ကောသမ္ဗကဿကဘိက္ခု လာသောနည်းဖြင့် ထိုဥက္ခိတ္တကရဟန်းကို သံဃာ့ဘောင်သို့ သွင်းအပ်သည်ရှိသော် သံဃာသည် ထိုအဓိကရဏ်းကို ငြိမ်းစေရန် သံဃာ့သာမဂ္ဂီ (သံဃာညီညွတ်မှု) ကို ပြု သော အခါ (ကခ်။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၅။ ဝိ၊လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၆) တို့ အလို သီတင်းကျွတ်လဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၅-ရက် (လပြည့်) နေ့အထိ ၂၉-ရက် (ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၇) အလို သီတင်းကျွတ်လဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၄-ရက် နေ့ အထိ ၂၈-ရက်တို့တွင် တရက်ရက်၌ ပြု-ရွတ်ဆို-လျှောက်ထား-ဖိတ်ကြား- အပ်သော ပဝါရဏာသည် သာမဂ္ဂီပဝါရဏာမည်၏။

တစ်နည်း-- သံဃာ့ပဝါရဏာကံ ၄-ပါး (၁) အဓမ္မေန - တရားနှင့်မညီ ဝဂ္ဂ - မညီ ညွတ်သော ပဝါရဏာကံ၊ (၂) အဓမ္မေန-တရားနှင့်မညီ သမဂ္ဂ - ညီညွတ်သော ပဝါရဏာကံ၊ (၃) ဓမ္မေန-တရားနှင့် အညီ ဝဂ္ဂ-မညီညွတ်သောပဝါရဏာကံ၊ (၄)ဓမ္မေန-တရားနှင့်အညီ သမဂ္ဂ - ညီညွတ်သော ပဝါရဏာကံအားဖြင့် ၄-ပါးအပြားရှိသည်။

ထိုတွင် အမှတ် (၁) (၂) (၃) ပဝါရဏာကံ ဤပဝါရဏာကံ (၃) မျိုးကို မပြုအပ် မပြုသင့်

" သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံယော၊ အဇ္ဇ ပဝါရဏာ၊ ယဒိ သံယဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံယော တေဝါစိကံ ပဝါရေယျ " (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၆) ဟူသော ဥ တ်သည် တေဝါစိကဥ တ်မည်၏။ ဤသို့ ဥ တ်ထားအပ်သည်ရှိသော် တေဝါစိက ပဝါရဏာတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ပြုကောင်း၏။

" သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံယော၊ အဇ္ဇ ပဝါရဏာ၊ ယဒိ သံယဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံယော ဒွေဝါစိကံ ပဝါရေယျ " (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၆) ဟူသော ဥ တ်သည် ဒွေဝါစိကဥ တ်မည်၏။ ဤသို့ ဥ တ်ထားအပ်သည်ရှိသော် ဒွေဝါစိက, တေဝါစိက ပဝါရဏာနှစ်မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို ပြုကောင်း၏။

" သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံယော၊ အဇ္ဇ ပဝါရဏာ၊ ယဒိ သံယဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံယော ဧကဝါစိကံ ပဝါရေယျ " (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၆) ဟူသော ဥ တ်သည် ဧကဝါစိကဥ တ်မည်၏။ ဤသို့ ဥ တ်ထားအပ်သည်ရှိသော် ဧကဝါစိက, ဒွေဝါစိက, တေဝါစိကပဝါရဏာ သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို ပြုကောင်း၏။

" သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံယော၊ အဇ္ဇ ပဝါရဏာ၊ ယဒိ သံယဿ ပတ္တကလ္လံ၊ သံယော သမာနဝဿိကံ ပဝါရေယျ" (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၆) ဟူသော ဥ တ်သည် သမာနဝဿိကဥ တ်မည်၏။ ဤသို့ ဥ တ်ထားအပ်သည်ရှိသော် ဧကဝါစိက, ဒွေဝါစိက, တေဝါစိက, သမာနဝဿိကပဝါရဏာ လေးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကိုပြုကောင်း၏။

(သံယ-ပဝါရဏာနှင့်ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ် အဆုံးအဖြတ်ကို (ဝိ၊ ၃။ ၂၂၃၊ ၂၅၀- ၃၊ ၃၅၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၄၄၀။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယသင်္ဂဟ။ ၂၈၃ - ၉၁။ ဝဇိရ။ ၄၇၄။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၃၄-ဂါထာ။ မဟာဝါဂဋ္ဌိ၊သစ်။ ၂၄၈။ မူလသိက္ခာနိဿယ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာနိဿယ။ ဝိနိစ္ဆယကထာ။ ၁၆၄-နှာ) တို့ကြည့်။

သံယပဝါရဏာကမ္မ (နာ) | သံယ + ပဝါရဏာကမ္မ | သံယ့ပဝါရဏာကံ၊ သံယာအား (ဒိဋ္ဌ, သုတ, ပရိသင်္ကာအားဖြင့်) ဖိတ်ကြားခြင်းဟူသော - ကံ - အမှု။ ဧဝံ တေန အပ္ပဝါရိတောပိ တဿ သံယပ္ပတ္တိမတ္တေန သံယပဝါရဏာကမ္မံ သမဂ္ဂကမ္မမေဝ ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၀။

သံယပ (ပ္ပ) ဟောနက (တိ) | သံယ + ပဟောနက | သံယာလောက်သော (ရဟန်း ၄-ပါး, ၄-ပါးထက်အပိုအလွန်ရှိသော)။ သစေ သံယပဟောနကာ ဟောန္တိ, တတ္ထေဝ၊ နော စေ, သံယမဂ္ဂံ ဂန္တွာ။ ကခ်ိ။ ၁၃၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၈။ ကင်္ခ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၅၄)။

သံယပိတု (ပု) | သံယ + ပိတု | သံယာ၏-အဖ - ဖခင်သဖွယ်ဖြစ်- သော သူ။ (သံယ့ထေရ်)။ သံယဿ ပိတုဋ္ဌာနေ ဋ္ဌိတာတိ သံယပိတရော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၈။ သံယပရိဏာယက-လည်းကြည့်။

သံယပူဇာ (ထီ) | သံယ + ပူဇာ | သံယာ-အား - ကို - ပူဇော်ခြင်း။ " ဗုဒ္ဓပူဇံ ဓမ္မပူဇံ သံယပူဇံ ကရိဿာမာ " တိ တန္နိန္နာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၃။

သံယပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) | သံယ + ပဋိသံယုတ္တ | သံယာနှင့်စပ်သော။ ဥက္ကဋ္ဌ နာမ နာမံ ဗုဒ္ဓပ္ပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မပ္ပဋိသံယုတ္တံ သံယပ္ပဋိသံယုတ္တံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။

သံယပ္ပတ္တ (တိ) | သံယ + ပတ္တ | သံယာသို့ ရောက်သော။ ပါရိသုဒ္ဓိဟာရကော စေ ဘိက္ခဝေ ဒိန္နာယ ပါရိသုဒ္ဓိယာ သံယပ္ပတ္တော

ပက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၂။ (- ၂၂၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။ ဝဇိရ။ ၄၆၂-၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၁)။

သံယပွတ္တိ (ထီ) | သံယ + ပတ္တိ | သံယာသို့ ရောက်ခြင်း။ ဧဝံ တေန အပွဝါရိတောပိ တဿ သံယပွတ္တိမတ္တေန သံယပဝါရဏာကမ္မံ သမဂ္ဂကမ္မမေဝ ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၀။

သံယဖာသု (နာ) | သံယ + ဖာသု | သံယာ၏ ချမ်းသာခြင်း၊ သံယာ၏ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း။ ယံ သံယသုဋ္ဌု၊ တံ သံယဖာသု။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၃။ အပိ စေတ္ထ ယံ သံယသုဋ္ဌု တံ သံယဖာသု၊ ယံ သံယဖာသု တံ ဒုမ္မင်္ကန်နံ ပုဂ္ဂလာနံ၊ နိဂ္ဂဟာယ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ယံ သံယသုဋ္ဌု၊ တံ သံယဖာသူတိအာဒိသု ဥပရိမံ ပဒံ ဟေဋ္ဌိမဿ ဟေဋ္ဌိမဿ ပဒဿ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၅။

သံယဖာသုတာ (ထီ) | သံယ + ဖာသုတာ | သံယာ၏ - ချမ်းသာ - သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ သံယသုဋ္ဌုတာယ သံယဖာသုတာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ သံယဖာသုတာယာတိ သံယဿ ဖာသုဘာဝါယ။ သဟဇီဝိတာယ သုခဝိဟာရတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။

သံယဗဟုမာန (ပု) | သံယ + ဗဟု + မာန | သံယာအား များစွာမြတ်နိုးခြင်း။ နာ ဥဒ္ဒေသကဿာတိ နဝကတရေနာပိ ဣဒံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ သံယဂါရဝေန သံယဗဟုမာနေန စ သဟိတတ္တာ သဂါရဝသပ္ပတိဿဝစနံ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၀

သံယဘတ္တ (နာ) | သံယ + ဘတ္တ | သံဃ့ဘတ်၊ အလုံးစုံသောသံယာအား လှူအပ်သောဆွမ်း၊ အလုံးစုံသောသံယာ၏ ဆွမ်း။ တေန ခေါ ပန သမယေန သာဝတ္ထိယံ အညတရဿ ပူဂဿ သံယဘတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၆၊ ၁၁၂။ သကလဿ သံယဿ ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ သံယဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ မနုဿာ နာ သက္ကောန္တိ သံယဘတ္တံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၉။ နာ သက္ကောန္တိ သံယဘတ္တံ ကာတုန္တိ သကလဿ သံယဿ ဘတ္တန္တိ ဣမိနာ သံယဘတ္တန္တိပဒဿ ဆဋ္ဌိသမာသံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၀၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၇၃၊ ၁၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၄) ။

သံယဘတ္တဒါနကာလ (ပု) | သံယဘတ္တ + ဒါန + ကာလ | သံဃ့ဘတ်-အလုံးစုံသော သံယာအား လှူအပ်သော ဆွမ်း-ကို-ပေး-လှူ-ခြင်း၏-ရာ-ကာလ။ ဥပဋ္ဌာကော တဒါ အဟူတိ တဒါ မမ သံယဘတ္တဒါနကာလေ ---- ဥပဋ္ဌာကသာဝကော အဟု။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄။

သံယဘတ္တာဒိအတိရေကလာဘ (ပု) | သံယဘတ္တာဒိ + အတိရေကလာဘ | သံဃ့ဘတ်- အလုံးစုံသော သံယာအား လှူအပ်သောဆွမ်း-အစရှိသော (ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇဉ်ထက်) ပိုလွန်သော လာဘ်။ သံယဘတ္တာဒိအတိရေကလာဘံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ဇယ်ဗလ် နိဿာယ ဘိက္ခာစရိယာယ လဒ္ဓေန မိဿကဘတ္တေန စ သန္တုဋ္ဌာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅)။

သံယဘတ္တာဒိကရဏ (နာ) | သံယဘတ္တာဒိ + ကရဏ | သံဃ့ဘတ်-အလုံးစုံသော သံယာအား လှူအပ်သောဆွမ်း - အစရှိသည်တို့ကို ပြုခြင်း။ ယဒိ သံယော နာ ဘုဉ္ဇေယျ၊ သံယဘတ္တာဒိကရဏံ နိရတ္ထကံ ဘဝေယျ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၉။

သံယဘာရ (ပု) | သံယ + ဘာရ | သံယာ၏-ဝန်-တာဝန်။ အဟံ ကရောမိ သံယဘာရံ နိတ္ထရာမိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။

သံယဘာရနိတ္ထရက (တိ) [သံယဘာရ + နိတ္ထရက။ ထီ - ၌ ---နိတ္ထရိကာ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဗဟုဿုတဿ သံယဘာရနိတ္ထရကဿ ဘိက္ခုနော အနုဋ္ဌာ-ပနီယသေနာသနမ်ဖွိ---အပလောကနကမ္မေန ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၀၃။

သံယဘာရနိတ္ထာရက (တိ) [သံယဘာရ + နိတ္ထာရက] သံယာ၏- ဝန်-တာဝန်- ကို-ထုတ်ဆောင်- ဆောင်ရွက်- တတ်သော၊ သူ။ ဗဟုဿုတဿ သံယဘာရနိတ္ထာရကဿ ဘိက္ခုနော အနုဋ္ဌာပနီယသေနာသနမ်ဖွိ ----- အပလောကနကမ္မေန ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၂၅၃။

သံယဘာရဟာရက (တိ) [သံယဘာရ + ဟာရက။ ထီ-၌ --ဟာရိကာ။] သံယာ၏-ဝန်-တာဝန်-ကိုရွက် ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံယဘာရဟာရကဘိက္ခု (ပု) [သံယဘာရဟာရက + ဘိက္ခု] သံယာ၏-ဝန် - တာဝန် - ကို ရွက်ဆောင်တတ်သော ရဟန်း။ သစေ ဗဟု၊ သံယိကဋ္ဌေဝ နဝကမ္မံ၊ သံယဿ ဝါ သံယဘာရဟာရကဘိက္ခုနံ ဝါ နိယျာဒေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၀။

သံယဘိန္နေ (တိ) [သံယ + ဘိန္နေ] သံယာကို-ခွဲ-သင်းခွဲ-တတ်သော၊ သူ။ နေ ဥက္ခိတ္တကော, နေ စ ပန ပါရိဝါသိကော၊ နေ သံယဘိန္နော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇၃။ ဝဇိရ။ ၁၀၀။

သံယဘေဒ (ပု) [သံယ + ဘေဒ] (၁) သံယာ၏ ကွဲပြားခြင်း။ (၂) သံယဘေ-ဒကွန္ဓက။ (၁) ကထံ မယံ သမဏာသ ဂေါတမဿ သံယဘေဒံ ကရိဿာမ စက္ကဘေဒံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၅၆၊ ၁၆၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၈ - ၆၀၊ ၃၆၇- ၈၊ ၄၃၅ - ၆)။ (၂) သံယဘေဒ ဘေဒါနုဝတ္တကာနံ ထုလ္လစ္စယံ, ဂဏဘောဇနေ ပါစိတ္တိယန္တိ ဣမာ ဒွေ အာပတ္တိယော။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၅၆။ သံယဘေဒေတိ သံယဘေဒကွန္ဓကေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၆၄။

(သံယာကွဲပြားခြင်း၏ အကြောင်း ၅-ချက်-- (၁) ကမ္မေန - အပလောကနစသော လေးပါးသောကံတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောကံ ဖြင့်ကွဲခြင်း။ (၂) ဥဒ္ဒေသေန - နိဒါနုဒ္ဒေသ စသော ငါးပါးသော ပါတိမောက်ပြခြင်းတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ပါတိမောက်ပြခြင်းဖြင့် ကွဲခြင်း။ (၃) ဝေါဟရန္တော-တဆယ့်ရှစ်ပါးသော ဘေဒကရဝတ္ထုတို့ကို ပြောကြားသည်ဖြစ်၍ ကွဲခြင်း။ (၄) အနုသာဝနေန- " အရှင်ဘုရား တို့သည် တပည့်တော်၏မြင့်မြတ်သောအမျိုးမှ ရဟန်းပြုခဲ့သူ၏အဖြစ်, များသောအကြား အမြင်ရှိသောသူ၏အဖြစ်ကို သိကြသည် မဟုတ်လော၊ တပည့်တော်ကဲ့သို့သောသူမည် သည် မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်ကို ဓမ္မ မဟုတ်, ဝိနည်းမဟုတ်ဟူ၍ ယူစေရာ၏ ဟူသော စိတ်ကိုသော်မှလည်း ဖြစ်စေခြင်းငှာ အရှင်ဘုရားတို့အား သင့်လျော်ပါအံ့လော၊ တပည့်တော်အား အဝီစိငရဲသည် ကြာညို တောကဲ့သို့ အေးမြမည်လော၊ တပည့်တော် သည် အပါယ်မှ မကြောက်ပဲရှိပါ မည်လော" အစရှိသောနည်းဖြင့် နားရင်း၌ နှုတ်မြွက်၍ ထပ်ကာထပ်ကာကြားသိစေ ခြင်းဖြင့်ကွဲခြင်း။ (၅) သလာကဂ္ဂါဟေန-ဤသို့ နားရင်း၌ နှုတ်မြွက်၍ ထပ်ကာထပ်ကာ ကြားသိစေပြီး နောက် ထိုရဟန်းတို့၏ စိတ်ကိုမဆုတ်နစ် အောင်ပြု၍ " ဤစာရေးတံကို ယူကြပါ " ဟု ပြောဆို၍ စာရေးတံ (မဲ) ကို ယူစေခြင်းဖြင့် ကွဲခြင်း၊ဤ ၅-ပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့်

သံယာကွဲပြားရလေ သည်။ (ဝိ၊ ၅။ ၃၄၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂) ။

ထိုအကြောင်း ၅ - ပါးတို့တွင် ကမ္မနှင့် ဥဒ္ဒေသ ၂-ပါးသည်သာ ပမာဏ (အဓိကလို ရင်းအကြောင်းအချက်) ဖြစ်သည်။ဝေါဟာရ, အနုဿာဝန, သလာကဂ္ဂါဟတို့ကား သံယာကွဲပြားခြင်း၏ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော အဆောက်အဦတို့သာဖြစ်ကြသည်။ မှန်၏၊တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးသော ဘေဒကရဝတ္ထုတို့ကို ပြသောအားဖြင့် ပြောဆိုအပ်သောသူတို့ကို ထိုအယူ၌ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ အဖန်တလဲလဲကြား သိစေ၍ စာရေးတံ (မဲ) ကို ယူစေအပ်ပြီးသော်လည်း သံယာမကွဲသေး၊ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် လေးယောက်သော ရဟန်းတို့ကိုဖြစ်စေ, လေးယောက်ထက် လွန်သောရဟန်းတို့ကိုဖြစ်စေ စာရေးတံ (မဲ) ကို ယူစေ၍ (ဆန္ဒမဲပေးစေ၍) အပလောကနစသောက် ၄-ပါးအနက် တစ်ပါးပါး ကိုဖြစ်စေ, နိဒါနုဒ္ဒေသစသော ပါတိမောက်ပြခြင်း ၅-ပါးအနက် တစ်ပါးပါးကိုဖြစ်စေ ပြုသောအခါ၌သာ သံယာကွဲသည်မည်တော့၏။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၂-၃)။ သံယာကွဲပြားကြောင်း ဘေဒကရဝတ္ထု ၁၈-ပါးကို (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၈) ကြည့်။

သံယာ့အရေး (= အရေးအကြောင်း) နှင့် သံယာကွဲခြင်း-- အာဂန္ဆကရဟန်းတို့က အာဂန္ဆကဝတ်၌ မကျင့်ခြင်း, အာဝါသိကရဟန်းတို့က အာဝါသိကဝတ်၌ မကျင့်ခြင်း, ရဟန်းငယ်တို့က ဘုရားရှင်ပညတ်အပ်သည့် ဆွမ်းစားစရပ်၌ သီးတင်းကြီးစဉ်အတိုင်း ညဉ့်အတိုင်းအရှည်အားလျော်စွာ, တင့်အပ်လျောက်ပတ်သည်အားလျော်စွာ နေရာဦး, ရေဦး, ဆွမ်းဦး ခံယူမည့် ဆွမ်းစာစရပ်ကျင့်ဝတ်ကို မကျင့်ပဲ မထေရ်ကြီးရဟန်းတို့၏ နေရာကို တားမြစ်ခြင်း, ရဟန်းငယ်တို့က ဘုရားရှင်ပညတ်တော် မူအပ်သည့်ကျောင်း၌ သီတင်းကြီးစဉ်အတိုင်း ညဉ့်အတိုင်းအရှည် အားလျော်စွာ, တင့်အပ် လျောက်ပတ်သည် အားလျော်စွာ, နေထိုင်ရမည့်သေနာသနကျင့်ဝတ်ကိုမကျင့်ကြပဲ မထေရ်ကြီးရဟန်းတို့၏ နေရာကိုတားမြစ်ခြင်း တို့သည်လည်းကောင်း စာရေးတံကို ယူစေရာ (ဆန္ဒမဲပေးစေရာ) ၌ ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းတစ်ပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းနှစ်ပါးဖြစ်၍ လေးယောက်မြောက်သော အဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံယူစေခြင်း, ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းနှစ်ပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းနှစ်ပါးဖြစ်၍ ငါးယောက်မြောက်သော ဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံယူစေခြင်း, ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းနှစ်ပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ရဟန်းသုံးပါးဖြစ်၍ ခြောက်ယောက်မြောက်သော အဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံယူစေခြင်း, ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းသုံးပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းသုံးပါးဖြစ်၍ ခုနစ်ယောက်မြောက် အဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံမဲကို ယူစေခြင်း, ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းသုံးပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းလေးပါးဖြစ်၍ ရှစ်ယောက်မြောက် အဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံမဲကို ယူစေခြင်း, ဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းလေးပါး, အဓမ္မဝါဒီဘက်၌ ရဟန်းလေးပါးဖြစ်၍ ကိုးယောက်မြောက် အဓမ္မဝါဒီရဟန်းက စာရေးတံမဲကိုယူစေခြင်း တို့သည်လည်းကောင်း သံယာ့အရေး(=အရေးအကြောင်း) မျှသာဖြစ်၍ သံယာကွဲပြားခြင်းမဖြစ်သေး။ ဘုရားရှင် ပညတ်တော်မူအပ်သောသိမ်အတွင်း၌ ဥပုသ်အတူ, ပဝါရဏာအတူ, သံယာ့ကံအတူ, ကံကြီး,ကံငယ်အတူပြုခြင်းကို ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်၍ သိမ်အတွင်း၌

အသီးအခြားပြု၍ ဂိုဏ်းဖွဲ့၍ အသီးအခြား ဥပုသ်, ပဝါရဏာ, သံယာ့ကံ, ကံကြီး, ကံငယ် ကို ပြုခြင်းသည်သာလျှင် သံယာ့အရေး (=အရေးအကြောင်း) လည်းဖြစ်၍ သံယာကွဲ ပြားခြင်းလည်းဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၇-၈)။

သံယာခွဲနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်--- ဘိက္ခုနီ, သိက္ခမာန်, သာမဏေယောက်ျား, သာမဏေ မိန်းမ, ဥပါသကာ, ဥပါသိကာမတို့သည် သံယာကွဲခြင်းငှာ အားထုတ်ရုံသာ အားထုတ် နိုင်၍ သံယာကိုခွဲကားမခွဲနိုင်ကုန်။ပကတတ် ဖြစ်သော တူမျှသော ပေါင်းသင်းမှုရှိသော တူမျှသောသိမ်၌တည်သော ရဟန်း တို့သည် သာ သံယာကိုခွဲနိုင်လေသည်။ (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၈)။

သံယဘေဒက (တိ) [သံယ + ဘေဒက။ (တစ်နည်း) သံယဘေဒ + က။ ထီ - ၌ သံယဘေဒိကာ။] (၁) သံယဘေဒကရဟန်း၊ သံယာကို - ခွဲ - သင်းခွဲ - တတ်သော၊ သူ။ (၂) သံယဘေဒက္ခန္ဓက။ (၃) သံယာခွဲခြင်း။ (၄) သံယဘေဒကအာပတ်၊ သံယာသင်းခွဲ ခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ (၁) သံယဘေဒကာ ဘိက္ခဝေ (ဝိ၊ ၃။ ၁၂၃) တိ ဧတ္ထ ယော ဒေဝဒတ္တော ဝိယ သာသနံ ဥဒ္ဓမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ ကတွာ စတုန္နံ ကမ္မာနံ အညတရဝ-သေန သံယံ ဘိန္ဒတိ၊ အယံ သံယဘေဒကော နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၆။ ကခ်ါ။ ၁၀၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၆၊ ၂၄၀)။ (၂) အဌ ဒူတေယျဂ်ါနီတိ " ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သောတာ စ ဟောတိ သာဝေတာ စာ " တိအာဒိနာ နယေန သံယဘေဒကေ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၁၊ ၂၃၃။ သံယဘေဒကေတိ သံယဘေဒ-ကက္ခန္ဓကေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၈၂။ (၃) သံယဘေဒေါ ဧဝ သံယဘေဒကော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။ (၄) သံယဘေဒါ-နုဝတ္တက-ကြည့်။

သံယဘေဒကကထာ (ထီ) [သံယဘေဒက + ကထာ] သံယဘေဒကကထာ၊ သံယာသင်းခွဲ သူ (သံယဘေဒကရဟန်း) ကို ဆိုရာစကား ရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ စူဋ္ဌဝဂ္ဂပါဋိ၊ ၇-ခန္ဓက၊ ၃-ဘာဏဝါရ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၄။

သံယဘေဒကက္ခန္ဓက (ပု) [သံယဘေဒက + ခန္ဓက] သံယဘေဒကက္ခန္ဓက၊ သံယဘေဒ ရဟန်းနှင့်စပ်၍ - ပညတ်- ဟောကြား-အပ် သော သိက္ခာပုဒ်တို့၏ - အပေါင်း - အစု၊ သံယဘေဒကရဟန်းနှင့်စပ်၍-ပညတ်-ဟော ကြား-အပ်သော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ပြဆိုရာ စကားရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ စူဋ္ဌဝဂ္ဂပါဋိ၊ ၇-ခန္ဓက၊ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၆-၇၂။ အဓမ္မံ ဓမ္မောတိအာဒီနိ အဌာရသ ဘေဒကရဝတ္ထူနိ သံယဘေဒကက္ခန္ဓကေ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၅။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၀၊ ၂၃၆)။

သံယဘေဒကက္ခန္ဓကပါဋိ (ထီ) [သံယဘေဒကက္ခန္ဓက + ပါဋိ] သံယဘေ-ဒကက္ခန္ဓကပါဋိ။ သံယဘေဒကက္ခန္ဓကပါဋိယံ ပန ---- ဥဘိန္နမ္ပိ ထေရာနံ ဓမ္မဒေသနာယ တေသံ ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘောဝ ဒဿိတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၃။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆)။

သံယဘေဒကထာ (ထီ) [သံယဘေဒ + ကထာ] သံယဘေဒကကထာ - ကြည့်။ သံယဘေဒကထာ ပရတော အာဂမိဿတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀။

သံယဘေဒကမ္မ (နဲ) [သံယဘေဒ + ကမ္မ] သံယဘေဒကံ၊ သံယာကွဲပြားအောင်ပြုခြင်း အမှု၊ သံယာကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်း

ဖြစ်သော - ကံ - စေတနာ။ ပါဏာတိပါတ-ကမ္မသ ဟေတူတိ ---- သံယဘေဒကမ္မသ ဟေတု။ အဘိ၊ က။ ၂၉၄။

သံယဘေဒကရဏာ (နာ) [သံယဘေဒ + ကရဏာ] သံယာကွဲပြားခြင်းကို ပြုခြင်း၊ သံယာကွဲပြားအောင်ပြုခြင်း။ ဘေဒေ အဓမ္မဒိဋ္ဌိတိ ----ကေကမ္မာဒိနိဗ္ဗာဒနဝသေန သံယဘေဒကရဏေ အဓမ္မဒိဋ္ဌိကော ဟုတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၇။

သံယဘေဒကဝဏ္ဏန (နာ) [သံယဘေဒက + ဝဏ္ဏန] သံယဘေဒကသိက္ခာပုဒ်၊ သံယာကွဲပြားခြင်းကို ပြဆိုတတ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဒုတ္ထစေပိ ပနေတသ္မိံ၊ သံယဘေဒကဝဏ္ဏနေ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၄၂-နှာ။ သံယဘေဒေါ ဧဝ သံယဘေဒကော၊ တံ ဝဏ္ဏေတိ ကထေတီတိ သံယဘေဒကဝဏ္ဏန်၊ ကိံ တံ ? သိက္ခာပဒံ၊ တဉ္စ ပဌမမေဝ သံယဘေဒကသိက္ခာပဒံ ဂဟေတတ္တံ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

သံယဘေဒကသုတ္တ (နာ) [သံယဘေဒက + သုတ္တ] သံယဘေဒကသုတ်၊ သံယာကွဲပြားခြင်းကို ပြကြောင်းဖြစ်သော သုတ်။ (ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်) ဥဒါန။ ၁၄၉။ ရာဇသုတ္တံ သက္ကာရသုတ္တံ -------- သံယဘေဒကသုတ္တံ ဥဒပါနသုတ္တံ တထာဂတုပ္ပါဒသုတ္တံ မောနေယျသုတ္တံ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၈-၉။

သံယဘေဒကုပက္ကာယ (ပု) [သံယဘေဒက + ဥပက္ကာယ] သံယာကွဲပြားအောင် ပြုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဥပက္ကာယ်ဆရာ။ သံယဘေဒ-ကုပက္ကာယေန ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၄။ (-၁၂၅)။

သံယဘေဒက္ခန္ဓက (ပု) [သံယဘေဒ + ခန္ဓက] သံယဘေဒကက္ခန္ဓက-ကြည့်။ တံ သဋ္ဌံ သံယဘေဒက္ခန္ဓကေ အာဂတမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၇။

သံယဘေဒန (နာ) [သံယ + ဘေဒန] သံယာကိုခွဲခြင်း။ ယသ္မာ တိတ္ထိယပက္ကမနံ သံယဘေဒနဉ္စ ဥပသမ္ပန္နသေဝ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၄၃၀။

သံယဘေဒနိပ္ဖတ္တိသမတ္ထ (တိ) [သံယဘေဒ + နိပ္ဖတ္တိ + သမတ္ထ] သံယာကွဲပြားခြင်းကို ပြီးစေခြင်း ဌာစွမ်းနိုင်သော။ သံယာကွဲပြား -ခြင်း - မှု - ၏ - ပြီး -ပြီးစီး-ခြင်း-ဌာ-၌ စွမ်းနိုင်သော။ သံယဘေဒဿ အတ္ထာယ သံဝတ္တနိကံ သံယဘေဒနိပ္ဖတ္တိ-သမတ္ထံ ကာရဏံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။

သံယဘေဒနိဗ္ဗတ္တိသမတ္ထ (တိ) [သံယဘေဒနိဗ္ဗတ္တိ + သမတ္ထ] သံယာကွဲပြားခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းဌာ စွမ်းနိုင်သော (ကခ်ီ၊ သ္ပ)။ တံ သံယဘေဒဿ အတ္ထာယ သံဝတ္တနိကံ သံယဘေဒနိဗ္ဗတ္တိသမတ္ထံ ကာရဏံ ဂဟေတွာ။ ကခ်ီ။ ၁၄၁။

သံယဘေဒပရိယန္တ (တိ) [သံယဘေဒ + ပရိယန္တ] သံယဘေဒ ရဟန်းတို့၏-အကြောင်းအရာ -ဝတ္ထု-လျှင် အဆုံးရှိသော။ သံယဘေဒပရိယန္တေသု ဝတ္ထူသု ကေဝလံ အနာပတ္တိ ဟောတိ၊ ပဝါရေတုံ ပန နလဘတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၄။

သံယဘေဒပရိသက္ကန (နာ) [သံယဘေဒ + ပရိသက္ကန] သံယာကွဲပြား-ခြင်းဌာ-အောင်-အားထုတ်-လုံ့လပြု-ခြင်း။ ကြမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သံယဘေဒ-ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။

သံယဘေဒပရိသက္ကနဝတ္ထု (နာ) [သံယဘေဒပရိသက္ကန + ဝတ္ထု]

သံယာကွဲပြား -ခြင်းငှါ -အောင်- အားထုတ်ခြင်းကို- ပြရာ- ပြကြောင်း- ဖြစ်သော ဝတ္ထု။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၇-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။ ၃၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၈-၉။ သံယဘေဒပရိသက္ကနဝတ္ထု သတ္တမံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၉။

သံယဘေဒလက္ခဏ (န) | သံယဘေဒ + လက္ခဏ | သံယာကွဲပြားခြင်း၏ - အမှတ်-အမှတ်အသား-လက္ခဏာ။ တဿ ဣမိနာ ဣဓ ဝုတ္တေန သံယဘေဒလက္ခဏေန အတ္ထတော နာနာကရဏံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၆၊ ၂၂၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၂)။

သံယဘေဒဝဂ္ဂဒ္ဒယ (န) | သံယဘေဒဝဂ္ဂ + ဒ္ဒယ | သံယဘေဒဝဂ် နှစ်ခုအပေါင်း။ သံယဘေဒဝဂ္ဂဒ္ဒယေ ဝိနိဓာယ ဒိဋ္ဌိ ကမ္မေနာတိ တေသု အဓမ္မာဒီသု ---- ဝိသုံ ကမ္မံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၃။

သံယဘေဒဝတ္ထုက (တိ) | သံယဘေဒ + ဝတ္ထု + က | သံယာကွဲပြားခြင်းလျှင်-အကြောင်း - ဝတ္ထု - ရှိသော။ ဣမာ ပန အာပတ္တိယော စ အနာပတ္တိယော စ သဗ္ဗေသံ ဧကေဝတ္ထုကာ သံယဘေဒဝတ္ထုကာ ဧဝ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၄။

သံယဘေဒသိက္ခာပဒ (န) | သံယဘေဒ + သိက္ခာပဒ | သံယဘေဒသိက္ခာပုဒ်၊ သံယာကွဲပြားခြင်းနှင့်စပ်၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊ ၁၀-သိက္ခာပဒ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဝဇိရ။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၅။ သံယဘေဒသိက္ခာပဒံ နိဋ္ဌိတံ ဒသမံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၇။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ သံယဘေဒသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

သံယဘေဒသီဒ္ဓိ (ထီ) | သံယဘေဒ + သီဒ္ဓိ | သံယာကွဲပြားခြင်း၏ ပြီးခြင်း။ ကမ္မမေဝ ဥဒ္ဒေသော ဝါ ပမာဏန္တိ တေဟိ သံယဘေဒသီဒ္ဓိတော ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂။

သံယဘေဒါနုဝတ္တက (တိ) | သံယဘေဒ + အနုဝတ္တက | သံယဘေဒကရဟန်း-သံယာသင်းခွဲသောရဟန်း - သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းကြောင့် သင့်သောသံယာဒိသိသ်အာပတ်၊ သံယဘေဒါနုဝတ္တက သံယာဒိသိသ်အာပတ်။ အဟံ ဘန္တေ သမ္မဟုလာ သံယာဒိသေသာ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇိံ ---------- ကော် သံယဘေဒကံ ဧကော် သံယဘေဒါနုဝတ္တကံ၊ ဧကော် ဒုဋ္ဌစံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၇၈။

သံယဘေဒါဘာဝ (ပု) | သံယဘေဒ + အဘာဝ | သံယဘေဒက်၏ မရှိခြင်း။ သံယဘေဒါဘာဝေ လောဟိတုပ္ပါဒေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၉။

သံယဘေဒါဝသာန (န) | သံယဘေဒ + အဝသာန | သံယဘေဒက်ကိုပြု - သံယာသင်းခွဲ - ပြီးသည်၏အဆုံး။ သော ဟိ ဒေဝတ္တံ နိဿာယ ------- ဒေဝဒတ္တဿ သံယဘေဒါဝသာနေ ဘိန္နပရိသဿ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၇၈။

သံယဘောဂ (ပု) | သံယ + ဘောဂ | (၁) သံယာ၏-အသုံးအဆောင်-စည်းစိမ်ဥစ္စာ (သံယာအား လှူဒါန်းထားသော လယ်, ယာ, စပါး, ရွှေ, ငွေ စသည်) ။ (၂) သံယာပိုင်စားရာဖြစ်သောရွာ။ (၁) သံယဘောဂဿာ (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆)တိ သံယဿ စတုပစ္စယပရိဘောဂတ္ထာယ ဒိန္နခေတ္တဝတ္ထုတဋ္ဌာကာဒိကဿ, တတော ဥပ္ပန္နမည်ဟိရညာဒိကဿ စ သံယဿ ဘောဂဿ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။ (၂) သံယဘောဂ (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၇) နှစ် သံယသန္တကံ ဘောဂဂါမံ ဂန္ဒာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၂။

သံယမလွှ (နာ) | သံယ + မလွှ | သံယာ၏ အလယ်၊ သံယာ့အလယ်။ သံယမလွှေ နိသဇ္ဇိတပ္ပဲ့။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၆။ (-ဝိ၊ ၂။ ၅၃၊ ၁၇၈၊ ၃၀၅၊ ၃၈၆)။

သံယမာမက (တိ) | သံယ + မာမက။ မမ + ကဏ်။ မောဂ်၊ ၂။ ၁၁၉။ ထီ-၌ သံယမာမိကာ။ | သံယာကိုမြတ်နိုးသော၊ သူ။ မာမကောတိ ဗုဒ္ဓမာမကော ဓမ္မမာမကော သံယမာမကော။ မဟာနိ။ ၉၆၊ ၂၉၈။ (-ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၅။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၉၂)။

သံယမိတ္တထ္ထေရီ (ထီ) | သံယမိတ္တာ + ထေရီ | (ပါဠိလိပုတ်ပြည့်ရှင် အသောကမင်းကြီး၏ သမီးတော်) သံယမိတ္တာမည်သော-ထေရီမ-ရဟန်းမ။ ပါဠိလိပုတ္တေ ပန မယံ ဘဂိနီ သံယမိတ္တထ္ထေရီ နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၆၇။

သံယမိတ္တာ (ထီ) | သံယ + မိတ္တာ | (ပါဠိလိပုတ်ပြည့်ရှင် အသောကမင်းကြီး၏ သမီးတော်) သံယမိတ္တာမင်းသမီး။ တေန စ သမယေန ရာဇမိတာ သံယမိတ္တာပိ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဌိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈။ (-၃၉-၄၂) ။

(သံယမိတ္တာမင်းသမီးသည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း အလုံးကိုအစိုးရသော အသောကမင်းကြီးနှင့် ဝေဒိသ (=ဝေဒိသဂိရိ) (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၈၊ ၁၅၄) မိဖုယားတို့မှဖွားမြင်သည့် နှစ်ယောက်မြောက် သမီးတော်ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၄)။ သူမသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ မိမိမောင်ဝမ်းကွဲ အင်္ဂါဗြဟ္မာမင်းသားနှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြား၍ သားတစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်ရရှိခဲ့သည်၊ သား၏ အမည်ကား မထင်ရှားပေ။ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ အင်္ဂါဗြဟ္မာမင်းသားကား အသောကမင်းကြီး အဘိသိက်ခံယူပြီးနောက် ၄-နှစ်မြောက်သော အခါ သံယမိတ္တာ၏ ဘထွေးတော် အိမ်ရှေ့မင်းသားတိဿနှင့်အတူ ရဟန်းပြုသွားခဲ့ပေသည်။ အသောကမင်းကြီးက ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း စ၄၀၀၀-သောမြို့တို့၌ တစ်မြို့လျှင် တစ်ကျောင်းစီအားဖြင့် စေတီတော် စ၄၀၀၀-နှင့် တကွ စ၄၀၀၀-သောကျောင်းတို့ကို ဆောက်လုပ်ပြီးနောက် ထိုကျောင်းတို့ကို ရေစက်ချလှူဒါန်းသည့် ကျောင်းလွှတ်ပွဲအပြီး၌ ခမည်းတော်မင်းကြီး၏ ဆန္ဒအရ မောင်တော် မဟိန္ဒမင်းသားနှင့်အတူ သာသနာ့ဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပေသည်။ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉)။

သံယမိတ္တာမင်းသမီး၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမကား ဓမ္မပါလီထေရီမဖြစ်၍ သရဏဂုံ,သိက္ခာပုဒ်ကို ပေးသောဆရာမကား အာယုပါလီထေရီမ-ဖြစ်သည်။ ရှင်ပြုပြီးကာမှဖြစ်သော သံယမိတ္တာမင်းသမီးကို ရှင်ပြုရာသိမ်အပြင်၌ပင်လျှင် သိက္ခာသမ္မုတိကိုပေး၍ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိ အစ ဝိကာလ ဘောဇနာဝေရမဏိအဆုံးရှိသော သိက္ခာ ၆-ပါးကို ဆောက်တည်စေခြင်းအားဖြင့် သိက္ခာပုဒ်၌ တည်စေကြပြီ။ အသက် ၆၀ - ရှိသော သာမဏေမပင်ဖြစ်စေကာမူ "ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိ ဒွေဝဿာနိ အဝိတိက္ကမ္မ သမာဒါန် သမာဒိယာမိ " အရှိသည်ဖြင့် သိက္ခာပုဒ် ၆-ပါးကို ဆောက်တည်၍ ကျင့်အပ်ကုန်သည်သာတည်း။ မှန်၏ သိက္ခာပုဒ် ၆-ပါးတို့၌ ၂-နှစ်ပတ်လုံး မကျင့်သော သာမဏေမကို ပဉ္စင်းခံပေးခြင်းငှာ မအပ်။ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၅) ။

သံယမိတ္တာထေရီမသည်-- မဟိန္ဒထေရ်သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုရောက်၍ မကြာမြင့်မီပင် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏ မရီးတော်

အနုဋ္ဌာမိဖုယားကြီးကို ရဟန်းခံ (ရဟန်းပြု) ပေးရန် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏ ပဉ်လျှော်ကာ ချက်အရ ဗောဓိပင်ကို ယူဆောင်ပြီး သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့သွားရောက်၍ ဘိက္ခုနီသာသနာကို အစပျိုးခဲ့ပေသည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇)။

သံယရ (န) [သံ + ယရ] ကိုယ့်အိမ်၊ မိမိ၏အိမ်။ ဂန္ဓာန တေ သံယရံ သောတ္ထိ-ဝန္တော။ ဝိမာန။ ၁၂၄။ သံယရန္တိ သကံ ဂေဟံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၀။ သုခံ မနုဿာ အာသေထ၊ သီတစ္ဆာယာယ သံယရေ။ ဇာ၊ ၂။၄၅။ သံယရေတိ သကယရေ၊ အတ္တနော ဂေဟေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃၉။ (-အပ၊ ၁။ ၁၀၇။ အပ၊ ၂။ ၁၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃) ။

သံယရကွိတ (ပု) [သံယ + ရကွိတ] (၁) အမှတ်မဲ့ သံယရကွိတရဟန်း,သာမဏေ။ (၂) သံယရကွိတမထေရ်။ (၃) သံယရကွိတ ရဟန်းငယ်။ (၄) သံယရကွိတသာမဏေ။ (၅) သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်းပြု သံယရကွိတ မထေရ်။ (၆) သံယာစောင့်ရှောက် အပ်သော သူ။ (၁) အမှတ်မဲ့ သံယရကွိတရဟန်း, သာမဏေ။ သံယရကွိတော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပဇ္ဇန္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၈-၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၀။ ဝဇိရ။ ၁၆၀၊ ၁၆၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၁)။ (၂) သံယရကွိတမထေရ်။ တဿ သံယရကွိတော‌တိ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ သာဝတ္ထိယံ ကိရဧကော ကုလပုတ္တော----သံယရကွိတတ္ထေရော နာမ ဟုတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (၃) သံယရကွိတ ရဟန်းငယ်။ ကိံ နု ခေါ အဟံ သံယရကွိတေန သီသေ ပဟတော‌။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂-၃။ (၄) သံယရကွိတသာမဏေ။ ပုတ္တ သံယရကွိတ တုံ ပူတိဂန္ဓေနေဝ သီသေန ဝေဇယန္တံ ကမ္မေတုံ ဣစ္ဆသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀)။ (၅) သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်းပြု သံယရကွိတ မထေရ်။ ဣတိ သံယရကွိတမဟာသာမိ-ဝိရစိတေ သုဗောဓာလင်္ကာရေ ရသဘာဝါ'-ဝဗောဓော နာမ ပဉ္စမော ပရိစ္ဆေဒေါ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၁၉၀။(-၁၆၁၊ ၁၆၅၊၁၇၀၊ ၁၈၆) ။ (၆) သံယာစောင့်ရှောက် အပ်သော သူ။ သံယံ ဩသရိတွာ သံယရကွိတေန ဝသိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၇။

((က) သံယရကွိတမထေရ်သည်--ဤဘဒ္ဒ ကမ္ပာမှ ပြန်၍ရေသည်ရှိသော် ၉၄-ကမ္ပာထက်၌ အမျိုးကောင်းသားဖြစ်၍ တစ်နေ့ သ၌ တောင်ခြေ၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ ၇-ဆူကို ဖူးမြင်ရသဖြင့် ကြည်ညိုသောစိတ်ဖြင့် ထိန်ပွင့် (မအူပွင့်) တို့ကို ပူဇော်ခဲ့သောကောင်းမှုကံကြောင့် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရလေသည်။ အဆက်ဆက် ကောင်းမှုတို့ကိုပြုသဖြင့် သုဂတိဘုံတို့၌သာကျင်လည်၍ ငါတို့ဘုရားရှင်လက်ထက် သာဝတ္ထိပြည်၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကုလုံကြွယ်ဝသော အမျိုး၌ ဖြစ်၍ သံယရကွိတ ဟူသောအမည်ကို မှည့်ကြသည်။ ထိုသံယရကွိတသည် သိကြားလိမ္မာသော အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ သဒ္ဓါတရားဖြစ်ပွား၍ ရဟန်းပြုပြီး ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ယူကာ ရဟန်းတစ်ပါးကိုအဖော်ပြု၍ တောင်သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူသည်၊ ထိုအခါ မနီးမဝေးသော တောချုံ၌ မွေးဖွားပြီးစ သားငယ်ကို စောင့်ရှောက်လျက် သား, သမီး၌ ချစ်ခြင်းဖြင့် အဝေးသို့အစာရှာမသွား၊ အနီးအရပ်၌လည်း မြက်, ရေကို မရခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲသော သမင်မတစ်ကောင်ကို

ဥပဇ္ဈာယ်၏ ဦးခေါင်းကို ယပ်တောင်ဖြင့် ခပ်မိလေသည်။ ထိုအခါ ဥပဇ္ဈာယ်က မိမိ၏ အကြံအစည်အားလုံးကိုသိသဖြင့် ယပ်တောင်ကိုစွန့်၍ ထွက်ပြေးရန်အားထုတ်ရာ ရှင်ငယ်, ရဟန်းငယ်တို့က ထိုသံယရက္ခိတကို အစဉ်လိုက်၍ ခေါ်ယူကြပြီး ဘုရားရှင်ထံပို့ဆောင်ကြသည်၊ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က " ဒူရဂ်မံ ဧကစရံ " အစရှိသောဂါထာကို ရွတ်ဆို၍ ဟောဖော်ညွှန်ပြ ဆုံးမတော်မူသောကြောင့် လူမထွက်ဖြစ်တော့ပဲ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၁-၄။

(ဂ) သံယရက္ခိတသာမဏေသည်--- မဟာနာဂမထေရ်၏ တူဖြစ်၍ သင်တုန်းအမှု၏အဆုံး (ဆံရိတ်ခြင်း၏အဆုံး) ၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်ရာ " ရှင်ရဟန်းပြုသောနေ့၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်၍ ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို တုန်လှုပ်စေခဲ့ဖူးသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းရှိလေသလော" ဟု ကြံစည်သောအခါ " တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းမရှိ " ဟုသိ၍ " ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို ငါတုန်လှုပ်စေအံ့" ဟုကြံ၍ အဘိညာဉ်၏ အားအစွမ်းဖြင့် ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်၏ အထက်၌ရပ်၍ ခြေဖြင့်ပုတ်ခတ်ရာ ပြာသာဒ်ကိုတုန်လှုပ်စေခြင်း ငှာမတတ်နိုင်ပြီ၊ ထိုအခါ ယင်းသာမဏေကို သိကြားမင်း၏ ကချေသည် နတ်မိန်းမတို့က ပြောင်လှောင် ကျီစယ်ကြသဖြင့် သာမဏေသည် " မိမိသည် ဆရာထံမှ နည်းကိုမရခဲ့၍ ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို မတုန်လှုပ် စေနိုင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း"သို၍ မဟာသမုဒ္ဒရာဌ် ရေလှိုင်းကိုဖန်ဆင်း၍ နေ့၌သီတင်းသုံးသော မိမိ၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ သာမုဒ္ဒိက မဟာနာဂမထေရ်၏အထံသို့သွား၍ နည်းလမ်းကိုလျှောက်ထား မြင်၍ " ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည် တဏှာဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သည်ဖြစ်၍ ဆင်းရဲကြီးစွာခံစားရသည်၊ ထိုအနှောင်အဖွဲ့ကို မဖြတ်နိုင်ပါတကား " ဟု ထိတ်လန့်ခြင်းဖြစ်၍ ထိုထိတ်လန့်ခြင်းကိုပင် ချွန်းသဖွယ် လမ်းညွှန်ပြုကာ ဝိပဿနာတရားပွားများသောကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။ ယင်းမထေရ်သည် ထိန်ပွင့်တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ရှေးကောင်းမှုကို အစွဲပြု၍ " ကဒမ္ဗပုပ္ဖိယမထေရ် "ဟူ၍လည်း အမည်တွင်သည်။ ထေရ။ ၂၄၃။ အပ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၁။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၄-၆။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၁၆၅-၆။

(ခ) သံယရက္ခိတ ရဟန်းငယ်သည်--- သံယရက္ခိတမထေရ်၏တူ (ညီမ၏သား)ဖြစ်၍ ဦးရီးတော်ဖြစ်သော သံယရက္ခိတမထေရ်၏ အမည်အတိုင်းပင် " သံယရက္ခိတ " ဟု မှည့်ခေါ်ကြသည်။ အရွယ်ရောက်သောအခါ ဦးရီးဖြစ်သော သံယရက္ခိတမထေရ် အထံ၌ပင် ရှင်ရဟန်းပြု၍ တစ်ခုသောရွာငယ်ကျောင်း၌ ဝါဆိုဝါကပ်ပြီး ၇-တောင်ရှိသောဝါဆိုသက်နှစ်တစ်ထည်, ၈-တောင်ရှိသော ဝါဆိုသက်နှစ်တစ်ထည်အားဖြင့် ဝါဆိုသက်နှစ်နှစ်ထည်ကို ရ၍ ၈-တောင်ရှိသောဝါဆိုသက်နှစ်ကို မိမိ၏ ဥပဇ္ဈာယ် (ဦးရီးဖြစ်သော သံယရက္ခိတမထေရ်) အား လှူအံ့ဟုကြံလျက် ဝါကျွတ်သောအခါ ဥပဇ္ဈာယ်၏ အထံသို့သွား၍ ထိုသက်နှစ်ကို လှူဒါန်းရာ ဥပဇ္ဈာယ်က အလှူမခံသောကြောင့် စိတ်ပျက်သဖြင့် " လူထွက်တော့အံ့ " ဟု ဆုံးဖြတ်၍ လူဘောင်သို့ရောက်သည့်အခါ မည်သို့မည်ပုံ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုကို ပြုမည်ဟု အမျိုးမျိုးစိတ်ကူးယဉ်လျက် ဥပဇ္ဈာယ်ကို ယပ်လေခပ်ရာ

လေသည်။ ထိုအခါ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာက ရေအပြင်၌ နွားခွေးပိုင်းပေါ်ပုံ၊ မုန့်ဆီကြော်ကြော်ရာ၌ အိုးကင်း၌ ရှေးဦးစွာအနည်းငယ်သော မုန့်ညက်ကိုထည့်၍ အစဉ်အားဖြင့် ပွားစေ၍ အတွင်းစွန်းဖြင့်ပိုင်းခြားပုံ ဥပမာအမြွက်ကို ပြောလိုက်သည်၊ သာမဏေသည် ထိုမျှလောက်သော ဥပမာစကားမျှဖြင့် သဘောပေါက်ကာ အာပေါကသိုဏ်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် " ပြာသာဒ်တည်ရာအရပ်သည် ရေဖြစ်စေသတည်း "ဟု အဓိဋ္ဌာန်၍ ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်သို့ ရှေးရှုသွားလေ၏။ နတ်သမီးတို့သည်လည်း သာမဏေကိုမြင်၍ ယခင်အကြိမ်၌ကဲ့သို့ပင် ပြောင်လှောင် ကျီစယ်ကြသည်၊ သာမဏေသည်လည်း ခြေမဖြင့် ပြာသာဒ်၏ အထွဋ်ကိုပုတ်ခတ်ရာ၊ ပြာသာဒ်သည် အရပ်လေးမျက်နှာတို့ -ဖြင့်- မှ- သို့ - ညွတ်သည်၊ နတ်သမီးတို့သည် အော်ဟစ် မြည်တမ်းတောင်းပန်ကြသောကြောင့် သာမဏေသည် ပြာသာဒ်ကို တည်မြဲတိုင်းသောနေရာ၌ထား၍ ပြာသာဒ်အထက်၌ရပ်ပြီးလျှင် " အဒ္ဓေဝါဟံ ပဗ္ဗဇိတော" အစရှိသောသုံးဂါထာကို ရွတ်ဆိုရွှင်မြူး ဥဒါန်းကျူးလေ၏။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၈-၉။ အံ၊ ၌၊ ၃၊ ၂၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉-၆၀။

(ဃ) သုဗောဓာလင်္ကာရ ကျမ်းပြု သံယရက္ခိတ မထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) ၌ သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၀၃ - ခု၊ (သုဗောဓာလင်္ကာရဋီကာ, နိဒါနကထာ, အလင်္ကာပန်းကုံး, နိဒါနကထာ) ၁၆၉၆-ခု၊ (အလင်္ကာ၊ သျှ၊ သစ်၊ စံကျောင်း၊ နိဒါနကထာ) နှစ်တွင် မင်းအဖြစ်သို့ရောက်သော မဟာပရက္ကမဗာဟုမင်း လက်ထက်၌ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်သော ကျမ်းပြု မထေရ်တစ်ပါးဖြစ်သည်။ ယင်းမထေရ်သည် ဥဒုမ္ဗရတောင်ကျောင်း ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သည်၊ တစ်ကြိမ်ကြားရုံမျှဖြင့် များစွာသော ကျမ်းဂန်တို့ကို ဆောင်စွမ်းနိုင်၍ ဝရဓိန်လင်္ကာနက်နှင့်တူသော ဉာဏ်ရှိသည်၊ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကျမ်း, မောဂ္ဂလ္လာနပျာကရဏကျမ်းစသော များစွာသောကျမ်းတို့ကို ပြုစီရင်သော မောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်, သာရတ္ထဒီပနီဋီကာစသော များစွာသောကျမ်းတို့ကိုပြုစီရင်သော သာရိပုတ္တရာမထေရ်, တောင်ကြားတောရ၌ သီတင်းသုံးသော သီလမထေရ်တို့၏ တပည့်ဖြစ်၍ ဥဒုမ္ဗရဂိရိတောင်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးသော မေဓင်္ကရမထေရ်၏ ဆရာဖြစ်သည်။

သံယရက္ခိတမထေရ်သည်---
(၁) သုသဒ္ဒသိဒ္ဓိ၊ (၂) သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ (၃) သုဗောဓာလင်္ကာရပုရာဏဋီကာ၊ (၄) သုဗောဓာလင်္ကာရအတ္ထဗျာချာ၊(၅)ဝုတ္တောဒယ၊ (၆) ဆန္ဒမူလဋီကာ၊ (၇) ခုဒ္ဒသိက္ခာအဘိနဝဋီကာ၊ (၈) မူလသိက္ခာပုရာဏဋီကာ၊ (၉) သမ္မန္ဓစိန္တာ (ယောဂနိစ္ဆယ)၊ (၁၀) သာရတ္ထဝိလာသိနီ (ပဋိကာဋီကာ) စသော များစွာသောကျမ်းတို့ကို ပြုစီရင်ခဲ့သည်။

ယင်းမထေရ်သည် သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၈၇ (၁၇၉၀) ခုနှစ်ဝယ် သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) ဇမ္ဗုဒေါဏိမြို့၌ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်သော " ဝိဇယဗာဟုမင်း " လက်ထက်တိုင်အောင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိသေးသည်ဖြစ်၍ သက်တော် (၉၀)ခန့် နေခဲ့ရဟန်တူသည်။ သုဗောဓာလင်္ကာရဋီကာ၊ နိဒါနကထာ။ အလင်္ကာ၊ သျှ၊ ၁။ စံကျောင်း၊ နိဒါနကထာ။ အလင်္ကာပန်းကုံး၊ နိဒါနကထာ)။

သံယရက္ခိတတ္ထေရ (ပု) | သံယရက္ခိတ + ထေရ | သံယရက္ခိတထေရ်။ နာ နှုနာယ်

ပရမဟိတာနုကမ္ပိနောတိ အာယသ္မတော သံယရက္ခိတတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၄။

သံယရက္ခိတတ္ထေရဂါထာ (ထီ) | သယရက္ခိတတ္ထေရ+ဂါထာ | သံယရက္ခိတထေရ်သည် -ဟောကြား -မြွက်ဆို- ကျူးရင့်- အပ်သောဂါထာ။ သံယရက္ခိတတ္ထေရဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၉-ဂါထာ။ ထေရ။ ၂၄၃။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၄-၆။

သံယရက္ခိတတ္ထေရ (ရှေ) ပဌာကသာမဏေရ (ပု) | သံယရက္ခိတတ္ထေရ + ဥပဋ္ဌာက + သာမဏေရ | သံယရက္ခိတထေရ်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော- သာမဏေ-ကိုရင်- မောင်ရှင်။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတံ ရာဇာနံ ဥလ္လောကေန္တသ္သ သံယရက္ခိတတ္ထေရုပဋ္ဌာက-သာမဏေရဿ ဝိယ စ ဇိဝမာနကသရီရေပိ ဥပဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၈) ။

သံယရက္ခိတသာမဏေရ (ပု) | သံယရက္ခိတ + သာမဏေရ | သံယရက္ခိတ-အမည်ရှိသော- သာမဏေ-ကိုရင်-မောင်ရှင်။ (ယင်းသာမဏေ၏ အကြောင်းအရာကို သံယရက္ခိတပုဒ်ကြည့်။) သော ဣတ္ထီ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ----- သံယရက္ခိတသာမဏေရော ဝိယ ပထဝီ ကမ္မေတိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၅)။

သံယရတန (ပု၊ န) | သံယ + ရတန | သံယာရတနာ၊ သံယာဟူသော ရတနာ။ (သံယာရတနာနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဘွယ်ကို ရတနတ္တယ - ပုဒ်ကြည့်။ ဧသော ဟိ သံယရတနော၊ သုပ္ပဋိပန္နော အနုတ္တရော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။ ၃၁၃။ သဗ္ဗာပဏံ ခေါ မဟာရာဇ ဘဂဝတော နဝင်္ဂ ဗုဒ္ဓဝစနံ သာရီရိကာနိ ပါရိဘောဂိကာနိ စေတိယာနိ သံယရတနဉ္စ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၉၁။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၉၉။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၃။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၇။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၌၊ ၁၅၄-၇၊ ၁၅၉-၆၀)။

သံယရတနာဓိန (တိ) | သံယရတန + အဓိန | သံယာရတနာ-နှင့်စပ်-၌မှီ-သော။ ဘဂဝတော နာအပရဘာဂေ ဗုဒ္ဓဓမ္မရတနမ္ပိ သမဓိဂမော သံယရတနာဓိနော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

သံယရတိ - သယ်ရတိ (ကြို) | သံ + ဟရ + အ + တိ။ ဟ-ကို ယ-ပြု။ သံဟရတိ-သံ။ သံဟရက္ကာ-ပြာ။ | (၁) ခေါက်-လိပ်-ခွေ-၏။ (၂) ပေါင်းစု-စုရုံး-စုဆောင်း-၏။ (၁) သော ပါရုတဝတ္ထုံ သံယရိတ္တာ " ဒသဗလဿ ဒဿာမီ " တိ စိန္တေသိ။ သံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၀။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၄၃၁။ (-အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၁။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၀၀။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၂၈၄၊ ၂၈၆)။ (၂) သန္တိ လောကေ အလက္ခိကာ၊ သယ်ရန္တိ ဗဟုံ ဓနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၂။ သယ်ရန္တိတိ တေ နိဿိလာ နိပ္ပညာပိ သမာနာ ဧတေဟိ မက္ခာဒီဟိ ဗဟုံ ဓနံ သယ်ရန္တိ ပိဏ္ဍံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၃။ ၂၄၅။ (-ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၅၁၈)။

သံယရာဇိ (ထီ) | သံယ + ရာဇိ | သံယာ၏ အရေးအကြောင်း၊ သံယာကွဲပြားခြင်း၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော- ငြင်းခုံ- ခိုက်ရန်ဖြစ်- ခြင်း။ သံယဘေဒဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တကလဟဿေတံ အဓိဝစနံ သံယရာဇိတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၈။ သံယဘေဒဿ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ကလဟော သံယရာဇိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅။

သံယရာဇိပ္ပတ္တ (တိ) [သံယရာဇိ + ပတ္တ] သံယာ့အရေးအကြောင်းသို့ ရောက်သော။ သမဂ္ဂံ ကတ္ဝာနာတိ ဘိန္နံ သံယံ သံယရာ-ဇိပ္ပတ္တံ ဝါ သမဂ္ဂံ သဟိတံ ကတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၂။

သံယရိတ = သယ်ရိတ (တိ) [သံ + ဟရ + တ။ ဟ-ကို ယ-ပြု။ သံဟတ - သံ။] ခေါက်-လိပ်-ခွေ- ပေါင်းစု-စုရုံး- အပ်သော။ ဗန္ဓနရဇ္ဇုန္တိ တထာ သံယရိတသ ဗန္ဓနရဇ္ဇုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၅၀။

သံယရိတုံ=သယ်ရိတုံ (ဗျ) [သံ + ဟရ + တုံ] (၁) ခေါက် - လိပ် - ခွေ - ခြင်းငှာ။ (၂) ပေါင်းစု-စုရုံး -စုဆောင်း -ခြင်းငှါ။ (၁) ဂေါယံသိကာယာတိ ဝေဋ္ဌုံ ဝါ ရုက္ခဒဏ္ဍံ ဝါ အန္တောကတ္ဝာ တေန သဒ္ဓိံ သံယရိတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၅၀။ (၂) ကုသလော ဟောတိ သယ်ာတုံ၊ ကာမဘောဂီ စ မာနဝေါ။ အံ၊ ၁။ ၁၂၇။ သယ်ာတုန္တိ သံယရိတုံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆။

သံယရိတ္ဝာ= သယ်ရိတ္ဝာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဟရ + တ္ဝာ] (၁) ခေါက်- လိပ်-ခွေ-၍။ ပေါင်းစု-စုရုံး-စုဆောင်း-၍။ (၁) သံယရတိ= သယ်ရတိ-ကြည့်။ (၂) အထသ သရီရံ ဝါရဏော ပါဒေန သံယရိတ္ဝာ ရာသိံ ကတ္ဝာ ---- အရည် ပါဝိသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁၈။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၀) ။

သံယလာဘ (ပု) [သံယ + လာဘ] သံယာ့လာဘ်၊ သံယာ၏-လာဘ်-ရအပ်သော သက်နိုးစသော ပစ္စည်းဝတ္ထု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယလာဘဟေတု (ပု) [သံယလာဘ + ဟေတု] သံယာ၏ -လာဘ်- ရအပ်သော သက်နိုးစသော ပစ္စည်းဝတ္ထု - ဟူသော အကြောင်း။ သံယလာဘသ ဘဏ္ဍန္တိ (ထေရ။ ၃၄၀)တိ သံယလာဘဟေတု ဘဏ္ဍန္တိ " မယှံ ပါပုဏာတိ၊ န တုယှ " နွှိအာဒိနာ ကလဟံ ကရောန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၉၉)။

သံယဝန္ဒနာသုတ္တ (န) [သံယ + ဝန္ဒနာ + သုတ္တ] သံယဝန္ဒနာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁ - သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၃၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၂။

သံယဝဝတ္ထာန (န) [သံယ + ဝဝတ္ထာန] သံယာ၏ - ခြားနားခြင်း - အပိုင်းအခြား။ ဘဝိသတိ သံယသ တတောနိဒါနံ ---- သံယဝဝတ္ထာနံ သံယနာနာကရဏံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၂-၄၊ ၅၀၆။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၃၅-၆) ။

သံယဝါရိက (တိ) [သံယဝါရ + ဏိက] သံယာမှ- ရောက်-အလှည့်ရောက်- အလှည့် ကျ-သော၊ သူ။ " သံယဝါရိကာနံ ဓည် ကောဋ္ဌေထာ " တိ အာရာမိကာနံ ဝတ္ထူနဥ္စ န ဝဋ္ဌတိ။ ဝဇိရ။ ၃၇၀။

သံယဝိသယ (တိ) [သံယ + ဝိသယ] သံယာလျှင် အရာရှိသော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ။ ပုဂ္ဂလဝိသယာ ကာစိ နတ္ထီတိ သံယဝိသယာဝ ဂဟိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

သံယဝိသေသနဘာဝဒဿန (န) [သံယဝိသေသနဘာဝ + ဒဿန] သံယသဒ္ဒါ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ကို ပြခြင်း။ " သုပ္ပဋိပန္နံ သံယ " နွှိအာဒိနာ သဗ္ဗတ္ထ သံယသဒ္ဒပ္ပယောဂေါ သုပ္ပဋိပန္နာဒိသဒ္ဒါနံ သံယဝိသေသေသနဘာဝဒဿနတ္ထံ ကတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၈။

သံယဝေဝစန (နာ) [သံယ + ဝေဝစန] သံယသဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်-စကားလှယ်။ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ အတ္ထိ ဗုဒ္ဓဝေဝစနာနိ ဝါ ဓမ္မဝေဝစနာနိ ဝါ သံယဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၆) ။

သံယသံယစာရီ (တိ) [သံယသံယ + စရ + ဏီ။ ထိ-၌ ---စာရိနိ်။] အပေါင်းအပေါင်း-အစုအစု-သွားလာ-လှည့်လည်-လေ့ရှိသော။ သမ္မဟသမ္မဟစာရိနီတိ သံယသံယစာရိနီ်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။

သံယသံယီ (တိ) [သံယသံယ + ဣ။ ထိ-၌ သံယသံယိနီ။ သံယိန် - သဏ္ဌာတပိဋကာ။] အစုအစုရှိသော။ တေ သဗ္ဗေဝ ဧကဗျာသယာဟုတွာ သံယသံယီ ဂဏီဘူတာ ဂါမတော နိဂမိတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိသု။ ဥဒါန၊ ဋ၊ ၃၄၅။

သံယသဒိသ (တိ) [သံယ + သဒိသ] သံယာနှင့်တူသော။ သံယသဒိသော ဟိ ပါဟုနကော နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၈။

သံယသဒ္ဒ (ပု) [သံယ + သဒ္ဒ] သံယ-သဒ္ဒါ။ ဧတ္ထ စ သံယသဒ္ဒဿ ဘိက္ခုသတသဟဿ-သဒ္ဒသာပေက္ခတ္တေပိ ဂမကတ္တာ ထေရသဒ္ဒေန သမာသော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉)။

သံယသဒ္ဒပယောဂ (ပု) [သံယသဒ္ဒ + ပယောဂ] သံယသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ သံယဝိသေသနဘာဝဒဿန-ကြည့်။

သံယသန္တက (တိ) [သံယ + သန္တက] သံယာ့ဥစ္စာ၊ သံယာ-၏-နှင့် စပ်ဆိုင်သော-အရာ-ဥစ္စာ-ပစ္စည်း၊ သံယာပိုင်-ဥစ္စာ-ပစ္စည်း။ သံယသန္တကံ ပန ပဋိဒါတုမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၇။ (-၃၄၁။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၅၄။ ကခ်ီ။ ၁၈၈၊ ၂၆၁)။

သံယသန္တကဒါန (နာ) [သံယသန္တက + ဒါန] သံယာပိုင်-ဥစ္စာ-ပစ္စည်း-ကိုပေးခြင်း။ ဣဿရဝတာယ သံယသန္တကဒါနေ ထုလ္လစ္စယံ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၆။

သံယသန္တိက (နာ) [သံယ + သန္တိက] သံယာ၏-အထံ-နီးသော အရပ်၊ သံယာ့အနီး အပါး။ သံယသန္တိကံ ဂစ္ဆထ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၈။

သံယံသန္နိဋ္ဌာန (နာ) [သံယ + သန္နိဋ္ဌာန] သံယာ၏- ဆုံးဖြတ်ခြင်း- အဆုံးအဖြတ်။ နဝိရုဇ္ဈတိ သံယသန္နိဋ္ဌာနဝသေန တဒုနိယာဒိ-ကမ္မာရဟတ္တာသ သိဒ္ဓနတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၆။

သံယသန္နိပါတ (ပု၊ နာ) [သံယ + သန္နိပါတ။ သံယသ သန္နိပါတော သံယသန္နိပါတော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၅။] (၁) သံယာ့အစည်းအဝေး၊ သံယာ၏ -စုဝေးကျရောက် -စုရုံး-စုဝေး - စည်းဝေး - ခြင်း - အစည်းအဝေး။ (၂) သံယာ- စုဝေးကျရောက်- စုရုံး-စုဝေး-စည်းဝေး-ရာ (ဋ္ဌာန) (၁) အလံ အာဝုသော၊ သံယသန္နိပါတံ နာမ ဂရုကံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၉၅။ သံယော ကိမတ္ထာယာတိ သံယသန္နိပါတော ကိမတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀၀။ (-၂၀၅။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၈၁)။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယသန္နိပါတဋ္ဌာန (နာ) [သံယသန္နိပါတ + ဋ္ဌာန] သံယာစည်းဝေးရာအရပ်။ သံယသန္နိ-ပါတဋ္ဌာနေ ကပ္ပိယာကပ္ပိယနိဿိတာ ဝါ ---- ကထာဓမ္မော နာမ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀၅။

သံယသန္နိပါတမဗျူ (နာ) [သံယသန္နိပါတ + မဗျူ] သံယာအစည်းအဝေး၏ အလယ်။ သံယသန္နိပါတမဗျေ ------ ပရေသံ မုခံ ဩလောကေန္တေန နာ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၉။

သံယသမညာ (ထီ) [သံယ + သမညာ] သံယာဟူသောအမည်။ သမ္မဟုလာတိ ဝုစ္စန္တိ သံယသမညာယ အဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၃။

သံယသမယ (ပု) [သံယ + သမယ] ရဟန်းသံယာအပေါင်း။ သံယသမယမနုပ္ပ-ဝိဋ္ဌတာယပိ ဒက္ခိဏံ ဝိသောဓေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၀။

သံယသမ္ဗတ္တိ (ထီ) [သံယ + သမ္ဗတ္တိ] သံယာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သတ္ထုပ္ပဘဝတ္တာ သံယဿ သံယသမ္ဗတ္တိယာပိ သတ္ထုသမ္ဗတ္တိ ဝိဘာဝီယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၁။

သံယသမ္မုခတာ (ထီ) [သံယ + သမ္မုခတာ] သံယာ၏သမ္မုခီဘူတအဖြစ်၊ သံယာ၏ မျက်မှောက်၌-ဖြစ်-ရှိ-ထင်ရှားရှိ-သည်၏ အဖြစ်။ သံယသမ္မုခတာ ဓမ္မသမ္မုခတာ ဝိနယ-သမ္မုခတာ ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀-၁၊ ၂၂၃၊ ၂၂၆၊ ၂၂၉-၃၀၊ ၂၃၂။ ၂၃၅၊ ၂၃၇။ သံယသမ္မုခတာ (ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၄၄) တိအာဒီသု ယာဝတိကာ ဘိက္ခူ ကမ္မပ္ပတ္တာ တေ အာဂတာ ဟောန္တိ၊ ဆန္ဒာရဟာနံ ဆန္ဒေါ အာဟဋော ဟောတိ၊ သမ္မုခီဘူတာ နု ပဋိက္ကောသန္တိ၊ အယံ သံယသမ္မုခတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၂။

သံယသမ္မုတိ (ထီ) [သံယ + သမ္မုတိ] သံယာ၏- သမုတ်- အသိအမှတ်ပြု-သဘော တူ-ခန့်အပ်-ခြင်း။ တီဟဂေါဟိ သမန္နာဂတသဿ ဘိက္ခုနော နာမံ သံယသမ္မုတိ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၁။(-အံ၊ ၃။ ၁၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၆)။

သံယသရဏာဂတ (တိ) [သံယ + သရဏ + ဂတ] သံယာကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်း ကပ်သော၊ သူ။ သံယသရဏဂတတ္တာ သံယနိဿိတာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ဝဇိရ။ ၂၆။

သံယသရဏာဂမန (န) [သံယသရဏာ + ဂမန] သံယာကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်း ကပ်ခြင်း။ သာဓု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ သံယသရဏာဂမနံ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၆၃။

သံယသရဏာဂမနဟေတု (ပု) [သံယသရဏာဂမန + ဟေတု] သံယာကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ သံယသရဏာဂမနဟေတု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ---- သင်္ဃံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၄၆၃-၄။

သံယသာမဂ္ဂိကတဒိဝသ (ပု) [သံယသာမဂ္ဂိကတ+ဒိဝသ] သံယာညီညွတ်ခြင်းကို ပြုအပ်ရာနေ့။ သာမဂ္ဂိဉ်ပေါသထော နာမ သံယသာမဂ္ဂိကတဒိဝသေ ကာတဗ္ဗ-ဉ်ပေါသထော။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၃။

သံယသာမဂ္ဂိကရ (တိ) [သံယသာမဂ္ဂိ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] သံယာညီညွတ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဧဝံ ဝူပသမေန္တသ္သ ယော သံယသာမဂ္ဂိကရော ကုသလော ဓမ္မော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၆၇။

သံယသာမဂ္ဂီ (ထီ) [သံယ + သာမဂ္ဂီ] သံယာ-ညီညွတ်သည်၏အဖြစ်-ညီညွတ်ခြင်း။ နု စ ဘိက္ခဝေ အနုပေါသထေ ဥပေါသထော ကာတဗ္ဗော အညတြ သံယသာမဂ္ဂိယာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၀။ (-၁၉၁၊ ၅၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၈။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၁၅။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၉၉)။

သံယသာမဂ္ဂီသုတ္တ (န) [သံယသာမဂ္ဂီ + သုတ္တ] သံယာသာမဂ္ဂီသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၆၇။

သံယသုဌု (ဗျ) [သံယ + သုဌု။ ဂံ၊ သစ်-၌ သမ္မဒ္ဓိစ္စန-ပုဒ် အကြေကြံသည်။

သာဓုသုဌု ဣစ္စေတေ သမ္ပဋိစ္ဆနာနုမောဒ-နတ္ထေသု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၈၇ - နှာ။] သံယာတော်၏ ကောင်းပါပြီဟု ဝန်ခံခြင်း။ ယံ သံယသုဌု၊ တံ သံယဖာသု။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၅)။

သံယသုဌုတာ (ထီ) [သံယ + သုဌုတာ] သံယာတော်၏ ကောင်းပါပြီဟု စကားကို ဝန်ခံ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ သံယသုဌုတာယ သံယဖာသုတာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၃။ တတ္ထ သံယသုဌုတာ နာမ သံယသ သုဌုဘာဝေါ 'သုဌု ဒေဝါ'တိ အာဂတဌာနေ ဝိယ " သုဌု ဘန္တေ " တိ ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆန-ဘာဝေါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၈၅။

သံယသုပ္ပဋိပတ္တိ (ထီ) [သံယ + သုပ္ပဋိပတ္တိ] သံယာတော် - အရိယာသံယာတော် - ၏-ကောင်းစွာ ကျင့်ခြင်း။ သံယသုပ္ပဋိပတ္တိ (မဟာနိ။ ၂၇၉-၈၀၊ ၃၆၀။ စူဋနိ။ ၁၇၇) န္တိ အဌဝိဓအရိယသံယသ သုပ္ပဋိပန္နတာဒိသုဌု-ပဋိပတ္တိံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃၉။ (-နေတ္တိ။ ၁၅၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၇)။

သံယသုပ္ပဋိပတ္တိတာ (ထီ) [သံယ + သုပ္ပဋိပတ္တိတာ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတံ ဓမ္မသုဓမ္မတံ သံယသုပ္ပဋိ-ပတ္တိတဉ္စ သုတ္ဝာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၄။

သံယသုပ္ပဋိပန္နတာ (ထီ) [သံယ + သုပ္ပဋိပန္နတာ] သံယာတော်၏ ကောင်းစွာ ကျင့် - သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ သံယသုပ္ပဋိ-ပန္နတာ သံယသုဌုတာယ သာဓာရဏံ ပဒဌာနံ။ နေတ္တိ။ ၄၃။ သံယသုပ္ပဋိပန္နတာ သံယဖာသုတာယ သံယသ ဥပဌာကာနံ သုဌုဘာဝါယ သပ္ပတိသဝါယ ဝစနသမ္ပ-ဋိစ္ဆနဘာဝါယ ပဒဌာနံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၈။ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၁)။

သံယသေနာဘယတ္ထေရ (ပု) [သံယသေနာဘယ + ထေရ] သံယသေနာ-ဘယထေရ်။ သံယသေနာဘယတ္ထေရော ပန ဝိသယာဝိသယေန ကထေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၆။

သံယသောဘန (တိ) [သံယ + သောဘန] သံယာကိုတင့်တယ်စေတတ်သော၊ သူ။ သ တာဒိသော ဝုစ္စတိ သံယသောဘနော။ အံ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၅)။

သံယာဋ-သယ်ာတ (ပု) [သံ + ယဋ + ဏ။ သယ်ာဋ - ကြည့်။ သံယာဋ-သံ။ သံယာဋ-ပြာ။] ထုတ်, လျောက် (ယောက်)။ (အရှေ့, အနောက်, တောင်, မြောက်အလျား၏ အစွမ်း အားဖြင့် တိုင်တို့၏အထက်၌ စွပ်အပ်သော သစ်သားအထူး) သယ်ာဋော ပက္ခပါသော စ၊ မန္ဒိရဂ်ါ တုလာ အပိ။ ဓာန်။၂၂၃။ သယ်ာဋော ယုဂဂေဟင်္ဂေ။ ဓာန်၊ ၁၁၃၄။ သယ်ာဋာဒယော မန္ဒိရဂ်ါ ဂေဟင်္ဂဝိသေသာ။ သမ္မာ ယဋေန္တိ ဧတ္ထ ဂေါပနသျာဒယောတိ သယ်ာဋော၊ ပုဗ္ဗပစ္ဆိမဒက္ခိဏုတ္တရာယာမဝသေန ထမ္ဘာန-မုပရိ ဌိတော ကဌဝိသေသော၊ တေ ပန ပုဗ္ဗပစ္ဆိမယာမာ တယော ကဌာ၊ ဒက္ခိဏုတ္တရ-ယာမာ ပန ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒတော တယော ကဌာ၊ ဥက္ကဌပရိစ္ဆေဒေန ပန ပဉ္စသတ္တနဝါ-ဒယောပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၃။ ယုဂဂေဟင်္ဂေတိ ပုဗ္ဗာပရာယာမဝသေန ထမ္ဘာနံ ဥပရိ ဌပိတေ ယုဂဘူတေ ဂေဟာဝယဝေ။ ဒက္ခိဏုတ္တရာ-ယာမဝသေန ဌပိတေ ဂေဟင်္ဂေ သယ်ာဋော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၃၄။ ဝါဋသယ်ာဋာဒီသု ကပေါ-တာဒယော ပဝိသိတ္ဝာ သယန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။၁၃။ ဝါဋသယ်ာဋာဒီသူတိ ဝါဋရူပံ ဒသေတ္ဝာ ကတေသု သယ်ာဋာဒီသု။ အာဒိသဒ္ဒေန တုလံ သင်္ဂဏှာတိ။ ဧတ္ထ စ သယ်ာဋော

နာမ တုဘာနမုပရိ ပုဗ္ဗပစ္ဆိမာယာမဝသေန ဌပိတော ကဌဝိသေသော သမ္မာ ဃဋ္ဌေန္တိ ဧတ္ထ ဂေါပါနသျာဒယောတိ ကတ္တာ။ တေ ပန တယော ဟောန္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၉၊ ၁၀။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈။ စူဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၂၂၀)။

သံယာဋ္ဌနီယ (တိ) [သံ + ဃဋ္ဌ + အနီယ] စုစည်း-စုဆောင်း-ပေါင်းရုံး-စုဝေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ သယ်ာတနိယံ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗဿ အနာရာဓနီယသို့။ (ဝိ၊ ၃၊ ၁၀၀ - သီ၊ က - မူ) သံယာဋ္ဌနီယန္တိ သံဃဋ္ဌိတဗ္ဗံ၊ သန္ဒိစယံ ကာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၆။

သံယာဋ္ဌိ - သယ်ာဋ္ဌိ (ထီ) [သံ + ဃဋ္ဌ + ဣဏ်။ သံယာဋ္ဌီ - သံ။ သံယာဋ္ဌီ - ပါကတ။ သံယာဋ္ဌိ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ သံဟရိတဗ္ဗာတိ သံယာဋ္ဌိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၁၉။] (၁)(က) ဒုကုဋ္ဌသက်နး၊ ဒုဂုဏ်၊ သက်နးကြီး၊ နှစ်ထပ်သက်နး။ (ခ) ကိုယ်ရုံ, ဒုကုဋ္ဌ။ (၂) (သင်းပိုင်, ကိုယ်ရုံ, သက်နးကြီး, ရေသနုပ်, ရင်လွှမ်းတဘက်ဟု ဆိုအပ်သော) သက်နးသာမန်။ (၃) (ထည့်စရာ) အိတ်၊ အအိမ်။ (၁)(က) တဿ သံယာဋ္ဌိပိ အာဒိတ္တာ သမ္ပဇ္ဇလိတာ သဇောတိဘူတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၈။ သံယာဋ္ဌိယာ ဝါ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ဝါ အန္တရ-ဝါသကေန ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၉။ အယံ သံယာဋ္ဌိ၊ အယံ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ၊ အယံ အန္တရဝါသကော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၀။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၀၃။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈။ ထေရီ။ ၃၈၂။ အပ၊ ၁။ ၁၈၂။ ကခ်ါ။ ၁၅၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၂၂)။ (ခ) နိဝါသနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ သံယာဋ္ဌိ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၉၊ ၈၃။ (၂) သဂုဏံ ကတ္တာ သံယာဋ္ဌိယော ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၃။ သဂုဏံ ကတ္တာတိ ဒွေ စီဝရာနိ ဧကတော ကတ္တာ တာ ဧကတော ကတာ ဒွေပိ သယ်ာဋ္ဌိယော ဒါတဗ္ဗာ။ သဗ္ဗံ ဟိ စီဝရံ သယ်ဋ္ဌိတတ္တာ သယ်ာဋ္ဌီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၉။ (ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၁၉)။ (၃) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ မတဇံ နာမ အာဝုဓဇာတံ ဥဘတောဓာရံ ပီတနိသိတံ၊ တဒဿ သံယာဋ္ဌိယာ သမ္ပာရုတံ သမ္ပလိ-ဝေဌိတံ။ မ၊ ၁။ ၃၄၉။ သံယာဋ္ဌိယာတိ ကောသိယာ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၅။ သသဗိဋ္ဌာရ-စမ္မေဟိ သယ်ဋ္ဌိတဌေန သံယာဋ္ဌီတိ ဝုစ္စတိ အာဝုဓပရိစ္ဆေဒေါတိ အာဟ "သယ်ာဋ္ဌိယာတိ ကောသိယာ " တိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဒုကုဋ္ဌသက်နး၌ အလွန်ဆုံးအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား သက်နးတော်အောက် ပမာဏရှိရမည်။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် အလျား ၅-တောင် တောင်ဆုပ် အနံ ၃-တောင် တောင်ဆုပ် ရှိရမည်။ ဒုကုဋ္ဌ, ကိုယ်ရုံ, သင်းပိုင်သက်နး များကိုချုပ်ရာ၌ သုဒဿနဓဇအတုလဓိပတိ-သီရိပဝရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု စံကျောင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီးက စီဝရဝိစာရဏ-မတ္တေနာ(ဝိ၊ ၃။ ၃၅၂)တိ " ပဋ္ဌကံ ဝါ သတ္တကံ ဝါ နဝကံ ဝါ ဧကာဒသကံ ဝါ ဟောတူ" တိ ဧဝံ ဝိစာရိတမတ္တေန-ဟု (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၁) ၌ ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် အယုတ်အားဖြင့် ပဋ္ဌခဏ်း အလွန်အားဖြင့် ဧကာဒသ ခဏ်းတိုင်အောင် ဘွဲ့မှတ်ဖြတ်ချုပ်လျှင် ဝိနည်းဓမ္မကံအားဖြင့် သင့်မြတ်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။ (ဝိနယသမူဟဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၄၈၉)။

သို့သော် ဇာဂရာဘိဓဇမဟာဓမ္မရာဇာဓိ-ရာဇဂုရု, ဇာဂရာဘိဓဇတိပိဋကဓရမဟာဓမ္မ-ရာဇာဓိရာဇဂုရု, ဇာဂရာဘိဓဇသီရိပဝရာ-လင်္ကာရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု ဒက္ခိဏာ-ရာမ ဘုရားကြီးဆရာတော်က ပဋ္ဌက

(ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၁) နှိ ပဉ္စပမာဏံ, ပဉ္စသမူဟံ ဝါ ခဏ္ဍံ။ ဝါသဒ္ဒေန အညာနိပိ တေရသကာဒီနိ သင်္ဂဏှာတိ-ဟု (ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၆၅) ၌ ဖွင့် ဆိုတော်မူသောကြောင့် ၁၃-ခဏ်း၊ ၁၅-ခဏ်း၊ ၁၇-ခဏ်း စသည်ဖြင့် အခဏ်းပေါင်းများစွာ ဖြတ်ချုပ်၍ ဝတ်ရုံသုံးစွဲနိုင်ကြောင်း မှတ်ယူ ရမည်။

(သင်္ကန်းနှင့်ပတ်သက်၍ အခြားမှတ် သားဖွယ်ကို ဝိနယသမူဟဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၄၈၈-၉၂။ တိ၊ ပိ၊ ဓာန်။ ကုသိ-ပုဒ်၊ စီဝရ-ပုဒ်တို့ ကြည့်)။

သံယာ (သယ်ာ) ဋိက[၁] (တိ) [သံယာဋိ + က။ တစ်နည်း- သံယာဋိ + ဣက။ (ထီ) သံယာဋိကာ - သံ။ (နာ) သံယာဋိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ချုပ်စပ်အပ်သော-အဝတ် သင်္ကန်းရှိ- အဝတ်သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံ- သော၊ သူ။ (၂) စုစည်း-ပေါင်းရုံး-စုဝေး-အပ်သော အစိတ်ရှိသော၊ အဝတ်။ (၁) နာဟံ ဘိက္ခဝေ သံယာဋိကဿ သံယာဋိဓာရဏမတ္တေန သာမည် ဝဒါမိ။ မ၊၁။၃၄၉။ သံယာဋိကဿာတိ ပိလောတိကခဏ္ဍေဟိ သယ်ဋိတတ္တာ " သယ်ာဋိ " တိ လဒ္ဓနာမဝတ္ထဓာရိနောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။ (၂) တမေနံ မိတ္တာမစ္စာ ဉာတိသာလောဟိတာ ဇာနမေဝ နံ သံယာဋိကံ ကရေယျုံ။ မ၊ ၁။ ၃၅၀။ သယ်ာဋိကံ ကရေယျန္တိ သယ်ာဋိကံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ စ ပါရုပိတွာ စ သံယာဋိကံ ကရေယျုံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၆။ သံယာဋိကန္တိ နိဝါသနပါရုပနဝသေန သယ်ာဋိဝန္တံ။ တေနာဟ " သယ်ာဋိကံ ဝတ္ထ " နှိအာဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

သယ်ာဋိက[၂] (နာ) [သံယာဋိ + က။ ကပစ္စည်း သကတ္ထ။] ချုပ် - စပ် - ခြင်း။ တတော သံယာဋိကံ ကတွာ။ ထေရ။ ၃၀၅။ အပ၊ ၂။ ၂၄၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၈၉။

သံယာဋိ (သယ်ာဋိ) ကဏ္ဏ (ပု) [သံယာဋိ + ကဏ္ဏ] (သင်းပိုင်, ကိုယ်ရုံ, သင်္ကန်းကြီးဟု ဆိုအပ်သော) သင်္ကန်း၏-အစွန်း-အဖျား၊ သင်္ကန်း-ဖျား-စွန်း။ သစေ နဟောတိ ပရိဿာဝနံ ဝါ ဓမ္မကရဏော ဝါ၊ သံယာဋိကဏ္ဏောပိ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗော " ဣမိနာ ပရိဿာဝေတွာ ပိဝိဿာမီ"တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၅။ သံယာဋိကဏ္ဏေ စေပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၆။ သံယာဋိကဏ္ဏေတိ စီဝရကောဋိယံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၈၉။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၇၆။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၅)။

သံယာဋိ (သယ်ာဋိ) ကဏ္ဏဂ္ဂဟဏ (နာ) [သံယာဋိကဏ္ဏ + ဂဟဏ] (သင်းပိုင်, ကိုယ်ရုံ, သင်္ကန်းကြီးဟု ဆိုအပ်သော)သင်္ကန်း၏- အစွန်း-အဖျား-ကို ကိုင်ခြင်း၊ သင်္ကန်း-စွန်း-ဖျား-ကို ကိုင်ခြင်း။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ အဝဿုတာ အဝဿုတဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ ဟတ္ထဂ္ဂဟဏံ ဝါ သာဒိယေယျ သယ်ာဋိ-ကဏ္ဏဂ္ဂဟဏံ ဝါ သာဒိယေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၅။ (-ကခ်ါ။ ၂၉၆။ ကခ်ါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၄)။

သံယာဋိစီဝရပါရုပန (နာ) [သံယာဋိစီဝရ + ပါရုပန] ချုပ်စပ်အပ်သော သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်း။ တတ္ထ နန္တကာနိ ဂဟေတွာ သံယာဋိစီဝရပါရုပနေန သံယာဋိပါရုတံ။ ထေရီ၊ ၄၊ ၂၄၉။

သံယာဋိတ (တိ) [သံ + ယဋ + ဏေ + တ။ စုရာဒိ။ သံယဋိတ-သံ။ သံယာဣအ-ပြာ။ သံယာဣယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပေါင်း-စပ်-ဖွဲ့-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဃာဋိတရူပကယန္တ (နာ) [သံဃာဋိတ + ရူပကယန္တ] ပေါင်းစပ် - ဖွဲ့- အပ်သော-ယန္တရား - စက် - ရုပ်။ ဝါဋ္ဌသဃ်ာတယန္တ (ဒီ၊ ၎၊၂။ ၂၀၅) န္တိ ကုက္ကုလံ ပဋိဘယဒဿနံ အညမညမဋိဗဒ္ဓဂမနာဒိတာယ သံဃာဋိတ-ရူပကယန္တံ ယောဇေသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂။

သံဃာဋိဓာရဏ (နာ) [သံဃာဋိ + ဓာရဏ] ချုပ်စပ်အပ်သော သင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်း။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ သံဃာဋိကဿ သံဃာဋိ-ဓာရဏမတ္တေန သာမည် ဝဒါမိ။ မ၊ ၁။ ၃၄၉။ (-၃၅၀) ။

သံဃာဋိပတ္တစီဝရဓရ (တိ) [သံဃာဋိပတ္တစီဝရ + ဓရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ဒုကုဋ္ဌသင်္ကန်း, သပိတ်, (ကိုယ်ဝတ်, ကိုယ်ရုံ) သင်္ကန်းကိုဆောင်သော၊ သူ။ အထ ခေါ ဒေဝဒတ္တော ကုမာရကဝဏ္ဏံ ပဋိသံဟရိတွာ သံဃာဋိပတ္တစီဝရဓရော အဇာတသတ္တုဿ ကုမာရဿ ပုရတော အဌာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၁။ (-ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၉၀)။

သံဃာဋိပတ္တစီဝရဓာရဏ (နာ) [သံဃာဋိပတ္တစီဝရ + ဓာရဏ] ဒုကုဋ္ဌ သင်္ကန်း, သပိတ်, (ကိုယ်ဝတ်, ကိုယ်ရုံ)သင်္ကန်း ကိုဆောင်ခြင်း။ သံဃာဋိပတ္တစီဝရဓာရဏေ သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇၊ ၁၉၂။ မ၊ ၁။ ၇၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂။ (-အံ၊ ၃။ ၁၆-၇၊ ၄၂၄) ။

သံဃာဋိပတ္တဓာရဏာကာရ (ပု) [သံဃာဋိပတ္တဓာရဏ + အာကာရ] ဒုကုဋ္ဌ သင်္ကန်း, သပိတ်ကို ဆောင်-သော- ခြင်း၏-အခြင်းအရာ။ မဟာမတ္တော ထေရဿ သံဃာဋိပတ္တဓာရဏာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၂၃၉။

သံဃာဋိပလ္လတ္ထိကာ (ထီ) [သံဃာဋိ + ပလ္လတ္ထိကာ] ဒုကုဋ္ဌသင်္ကန်းကြီး - နှစ်ထပ် သင်္ကန်း-ကို အာယောဂပတ်ဖွဲ့ခြင်း၊ (ဒုကုဋ္ဌ သင်္ကန်းဖြင့် ဒူးခေါင်းကို ရစ်ပတ်ခြင်း)။ အထ ခေါ မေတ္တိယဘူမဇကာ ဘိက္ခူ ---------- ဗဟာရာမကောဌကေ သံဃာဋိပလ္လတ္ထိကာယ နိသီဒိံသု။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၆ (-၂၇၆) ။

သံဃာဋိပါရုတ (တိ) [သံဃာဋိ + ပါရုတ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ မုဏ္ဍာ သံဃာဋိပါရုတာ (ထေရ။ ၃၄၀) တိ --- ပိလောတိကခဏ္ဍေဟိ သံဃဋိတဌေန " သံဃာဋိ " တိ လဒ္ဓနာမေန စီဝရေန ပါရုတသရီရာ။ ထေ၊ ၎၊ ၂။ ၃၅၆။ (-ထေရီ။ ၃၈၂၊ ၄၁၇။ ထေရီ၊ ၎။ ၃၉၊ ၄၀)။

သံဃာဋိပါရုတသရီရ (တိ) [သံဃာဋိပါရုတ + သရီရ] သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသော၊ သင်္ကန်းဖြင့် ဝတ်ရုံအပ်သော ကိုယ်ရှိသော။ မုဏ္ဍာ သံဃာဋိပါရုတာ (ထေရီ။ ၃၈၂)တိ မုဏ္ဍိတကေသာ သံဃာဋိ-ပါရုတသရီရာ စ ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိတာတိ အတ္တော။ ထေရီ၊ ၎။ ၄၀။

သံဃာဋိပါရုပနဌာန (နာ) [သံဃာဋိပါရုပန + ဌာန] ဒုကုဋ္ဌသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရာ-အရပ်-ဌာန။ ဒုပဋ္ဌနိဝါသနဌာနေ, သံဃာဋိပါရုပနဌာနေ, ပတ္တနီဟရဏဌာနေ, ဂါမေ စရိတွာ အာသနသာလာယ ယာဂုပီတကာလေ ဘန္တေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၁။

သံဃာဋေတိ (ကြိ) [သံ + ဃဋ + ဏေ + တိ။ သံဃဋေတိ-ကြည့်။] ပေါင်းစပ်-ဖွဲ့-၏။ ဥဋ္ဌုမ္ပန္တိ ပါရဂမနတ္ထာယ ဒါရူနိ သံဃာဋေတွာ အာဏိယော ကောဋေတွာ ကတံ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၃၈၁။ (-ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၅)။

သံဃာ(သဃ်ာ)တေတုံ (ဗျ) [သံ + ဃဋ + ဏေ + တုံ] ပေါင်းစပ်-ဖွဲ့-ခြင်းငှာ။ ယဿ

ပန ကဏ္ဏာဝိဒ္ဓေ ဆိဇ္ဇန္တိ, သက္ကာ စ ဟောတိ သယ်ာဌေတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈။ သံဃာဌေတုန္တိ သံဃဌနံ ကာတုံ၊ အာဗန္ဓနံ ကာတုန္တိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၉။

သံဃာ (သယ်ာ) ဌေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဃဌ + ဏေ + တွာ] ပေါင်းစပ်-ဖွဲ့-၍။ သော ကဏ္ဏံ သယ်ာဌေတွာ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၈။ (-ခမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၅)။

သံဃာတ • သယ်ာတ[၁] (တိ) [သံ + ဟန + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၁။ သဟ အဝယဝေန ဂစ္ဆတီတိ သယ်ာတော၊ ဟန ဂမနေ၊ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၂၉။ သမန္တတော အာဂတေဟိ ပဗ္ဗတေဟိ ဟညန္တိ အတြာတိ သယ်ာတော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၅၇။ သံဃာတ-သံ။ သံဃာဒု၊ သံဃာယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် -ဖျက်ဆီး -သတ်ဖြတ် -တတ်သော။ (၂) ပျက်စီး-သေ-စုတေ-ခြင်း။ (၃) သံဃာတ ငရဲ။ (၄) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (၅) အပေါင်းအစု။ (၆) ပေါင်းအပ်သော။ (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-တတ်သော။ ယံ ဝိဇာယမာနာယ မာတုယာ --------- သယ်ာတပဗ္ဗတေဟိ ဝိစုဏ္ဏိယမာနသ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။ (၂) ပျက်စီး-သေ-စုတေ-ခြင်း။ နဝိဝိဓာ ပါဏာ သံဃာတံ အာပဇ္ဇိံသု။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၄-၅။ သော ----- ဗဟူ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ သံဃာတံ အာပါဒေတိ။ မ၊ ၂။ ၄၀။ သံဃာတံ အာပဇ္ဇန္တိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉)တိ သံဃာတံ ဝိနာသံ မရဏံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၁။ သံဃာတံ အာပဇ္ဇန္တိ (အံ၊ ၁။ ၃၅၁) တိ ဝဓံ မရဏံ အာပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၁။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉)။ (၃) သံဃာတငရဲ။ သဋ္ဌိဝေါ ကာဋ္ဌသုတ္တော စ၊ သံဃာတော ဒွေ စ ရောရုဝေါ။ အထာပရော မဟာဝီစိ၊ တာပနော စ ပတာပနော။ ဇာ၊ ၂။ ၆၀။ (-ဓာန်။ ၆၅၇)။ (၄) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (၅) အပေါင်းအစု။ သမူဟော ဂဏသယ်ာတာ။ ဓာန်။ ၆၂၉။ သယ်ာတော ဃာတရာသိသု။ ဓာန်။ ၁၀၈၀။(၆) ပေါင်းအပ်သော။သီလဒိဋ္ဌိသာမညတာယ သံဃာတဘာ-ဝမာပန္နော သာဝကသမူဟောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈-၉)။

(သယ်ာတငရဲသည် ငရဲကြီး ၈-ထပ်၌ပါဝင်သည်။ ဤငရဲသည် "မဟန္တာ ဇာလိတအယ-ပဗ္ဗတာ ဃာတေန္တိ ဧတ္ထာတိ သယ်ာတော" ဟူသော ဝစနတ္ထအရ အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်သော သံတောင်ကြီးတို့၏ ညှဉ်းဆဲရာဖြစ်သောကြောင့်သယ်ာတမည်၏။ ချဲ့ဦးအံ့-ထိုသယ်ာတငရဲ၌ ငရဲသူ, ငရဲသားတို့ကို အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်လောင်သော ၉-ယူဇနာရှိသော သံမြေ (သံဖြင့်ပြီးသောမြေ) ၌ ခါးတိုင်အောင်သွင်း၍ မလှုပ်ရှားနိုင်အောင် ပြုကုန်၏။ ထို့နောက် အရှေ့အရပ်မှ အလျှံပြောင်ပြောင်တောက်သော သံတောင်သည် ထလတ်၍ မိုးကြိုးကဲ့သို့မြည်ဟီးလာကာ ငရဲသူ, ငရဲသား သတ္တဝါတို့ကို ဆုံ၌ နှမ်းကြိတ် သကဲ့သို့ ကြိတ်သွား၍ အနောက်အရပ်၌ တည်၏။ အနောက်အရပ်မှ ထလတ်သော အလားတူ သံတောင်သည်လည်း ထိုအတူသာလျှင် ကြိတ်သွား၍ အရှေ့အရပ်၌တည်၏။ တောင် ၂-လုံးတို့ အတူတကွပေါင်းဆုံကြ၍ ကြံညှစ်ယန္တရား၌ ကြံပိုင်းတို့ကို မွှေနှောက်ချောက်ချား (ညှစ်) သကဲ့သို့ မွှေနှောက်ချောက်ချား (ညှစ်)ကုန်၏။ ဤသို့ သယ်ာတငရဲ၌ များစွာသောနှစ်အသိန်းတို့ပတ်လုံး ငရဲသူ, ငရဲသားတို့ ဆင်းရဲခံစားကြရ သည် (ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၈၈)။

ဤကိုရည်၍ "ကြောက်မက်စဘွယ်၊ ကြီးကျယ်ညီးညီး၊ သံမီးသံသွား၊ သံတောင်ကြားသို့၊ လေးပါးဝန်းကျင်၊ ဆုံးမမြင်တည်း ----- ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်း၊ ရထားထိန်းဟု၊ လူပြိန်းတလ၊ အကဲငတို့၊ ပါပအစု၊ နှိပ်စက်မှုဖြင့်၊ ပြုကြအလို၊ အကုသိုလ်ကြောင့်၊ ----မီးတည့်ဟုန်းဟုန်း၊ လောင်အုံးအုံးနှိုက်၊ ငင်ရုန်းမြင်းဆင်၊ ကျွန်းသွင်သို့၊ သို့လျှင်နိစ္စ၊ တည်နေရ၏" စသည်ဖြင့် မယဒေဝလက်ံသစ်။ ပိဒ်ရေ (၄၅၅) ၌ စပ်ဆိုတော်မူသည်။

ထိုသယ်ံတငရဲ၌ တံခါး ၄-ပေါက်စီ ရှိ၍ တံခါးတစ်ပေါက်လျှင် ဥဿဒငရဲ ၄-ခုစီ ရှိသဖြင့် ဥဿဒငရဲ ၁၆-ခုတည်ရှိသည်(ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၂၈၉။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၄)။ ထိုသယ်ံတငရဲသည် လူ့ဘုံမှအောက် ယူဇနာ- ၄၅၀၀၀ (လေးသောင်းငါးထောင်) ဝေးကွာသောအရပ်တွင် ပံသုပထဝီကို အမှီပြု၍ တည်ရှိသည်။ (ဘုံအပိုင်းအခြားသံပေါက်)

ငရဲကြီး (၈) ထပ်၌ ခံကြရသော ငရဲသူ, ငရဲသားတို့၏အသက်တမ်းသည် အပိုင်းအခြားမရှိ၊ ကံသည်သာ ပမာဏဖြစ်၏၊ မိမိတို့၏ အကုသိုလ်ကံ မကုန်သေးသရွေ့ မသေကြဟု ဆို၏။ (အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၀၄။ သင်္ဂဟ။ ၃၁။)

သို့သော် အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ဋီ။ စ၃-တို့၌ကား " ယာမာနတ်တို့၏အရေအတွက်အားဖြင့် ▪ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ (နှစ်ထောင်) လူတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၁၄၄၀၀၀၀၀၀ (တစ်ဆယ့်လေးကုဋေလေးသန်း) တို့သည် သယ်ံတငရဲ၌ တစ်နေ့တစ်ည၌ (၀၊) တစ်ရက်မည်၏၊ ထိုရက်, လ, နှစ်အားဖြင့်နှစ်ပါင်း ၂၀၀၀ (နှစ်ထောင်)သည် သယ်ံတငရဲသူ, ငရဲသားတို့၏ သက်တမ်းမည်၏-ဟု ဝဒန္တိဝါဒဖြင့်ဆို၍ နတ်တို့အား အဓိမုတ္တသေခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ငရဲသူ, ငရဲသားတို့အား ထိုသို့သဘောရှိသော ကောင်းမှု၏ အစွမ်းဖြင့် သက်တမ်းမစေ့မီ ကြားကာလ၌ လည်း သေခြင်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် "ကမ္မမေဝ ပမာဏံ"ဟု အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၀၄-၌ ဆို၏ဟုမှတ်။ ထိုသို့ ငရဲသူ, ငရဲသားတို့အား အသက် အပိုင်းအခြားရှိသော ကြောင့်သာ အဗ္ဗုဒ အစရှိသော အသက်အပိုင်းအခြား သည်လည်း အထူးသဖြင့် သင့်၏ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

သံယာတ၂ (တိ) [သံ + ယဋ္ဌ + ဏ။ ဋ္ဌ-ကို တ- ပြု။ ယဋ္ဌ▪စေတာယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၄။] စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်- တတ်သော။ ပပဉ္စသံယာတဒုခါဓိတဝါဟိနိ(ထေရ၊၂၉၈)၌ ---- တေ ဧဝ ပဝတ္တိဒုက္ခဿ သံယာတဒ္ဓေန သံယာတာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၂။

သံယာတက (ပု) [သံ + ဟန + ဏ▪ သံယာတ + က။ ကပစ္စည်း သကတ္ထ။ သံယာတက-သံ။ သယာဒုဂ-ပြာ။] သံယာတ ငရဲ။ သံယာတကံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ က။ ၄၅၁။

သံယာတဒ္ဓ (ပု) [သံယာတ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-တတ်သောအနက်။ သံယာတ၂-ကြည့်။

သံယာတနက (တိ) [သံ + ဟန + ယု▪ သံယာတန + က။ ယုမှ် ဟနဿ ယာတော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၀၃။ သံယာတန-သံ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် -ဖျက်ဆီး -သတ်ဖြတ် - တတ်သော၊ သူ။

သံယာတနကသတ္ထ (ပု) [သံယာတနက + သတ္ထ] ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-တတ်သော သတ္ထဝါ။ ကမ္မကာရဏိက-သတ္ထေသူတိ နေရယိကာနံ သံယာတနက-သတ္ထေသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၂။

သံယာ (သယ်ာ) တပဋ္ဌတ (ပု) [သံယာတ + ပဋ္ဌတ] ညဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး - သတ်ဖြတ် - တတ်သော တောင်။ သံယာတ[3] (၁) ကြည့်။

သံယာဒိဝတ္ထု (နာ) [သံယ + အာဒိ + ဝတ္ထု] သံယာအစရှိသော ဝတ္ထု။ ဧဝံ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ ဝေလာမသုတ္တာဒိသု ဝုတ္တနယေန သံယာဒိဝတ္ထူသုပိ ဒါနဖလဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။

သံယာဒိသေသ (ပု၊ နာ) [သံယ + အာဒိ + သေသ + အ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၅။] သံယာဒိသိသ် အမည်ရှိသော အာပတ်။ သဗ္ဗေတနိကာ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိ အညတြ သုပိနန္တာ သံယာဒိသေသော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ သံယော အာဒိမှိ စေဝ သေသေ စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော အဿာတိ သံယာဒိသေသော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ကခီ။ ၁၂၇။ တတြာပိ သံယာဒိသေသံ ခုဒ္ဒကံ။ ထုလ္လစ္စယံ အနုခုဒ္ဒကံ နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃၊ ၁၈၇၊ ၁၉၄၊ ၂၀၀၊ ၂၂၄၊ ၂၃၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၇၊ ၂၆၅၊ ၂၆၈၊ ၂၇၂။ ၂၈၀)။

(နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၅-၌လာသော ဝစနတ္ထသည် ဣစ္ဆိတဗ္ဗအနက်၌ အ-ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထတည်း။ ဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် ယင်းဝစနတ္ထသည် ဝိဂြိဟ်တုဖြစ်၍ ယင်းဝစနတ္ထဖြင့် " အာဒိ စ သေသော စ အာဒိသေသာ၊ အာဒိသေသေသု ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ အာဒိသေသော၊ သံယာ ရစေ။ သံယော အာဒိသေသော ယဿာတိ သံယာဒိသေသော " ဟု ဝစနတ္ထ အစစ်ပြု။ ယဿ - အကြင်အာပတ်အပေါင်း အား၊ အာဒိသေသော- အစ, အလယ်, အဆုံး၌ အလိုရှိအပ်သော၊ သံယော- သံယာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိတသ္မာ- ထိုသို့ အစ, အလယ်, အဆုံး၌ အလိုရှိအပ်သောသံယာရှိရာဖြစ်သောသတ္တိကြောင့်၊ သော-ထိုအာပတ် အပေါင်းသည်၊ သံယာဒိသေသော- သံယာဒိသေသမည်၏။ ဤကား အာစရိယဝါဒ တည်း။

သံယာဒိသိသ်အာပတ် သင့်ပြီးသော ရဟန်းအား ယင်းအာပတ်မှ ထမြောက် (စင်ကြယ်) စေရန် အစဉ် ပရိဝါသ်ကို ပေးခြင်း, အလယ်၌ မာနတ်ကိုပေးခြင်း, (မာနတ်ကျင့်နေစဉ်အတွင်း နောက်ထပ် သံယာဒိသိသ် အာပတ်သင့်လျှင် အရင်းမူလအစသို့ပြန်၍ မူလာယ ပဋိကဿနခေါ် ညဉ်မဖုံးလျှင် မာနတ်ပြန်ပေး၊ ညဉ်ဖုံးလျှင် ပရိဝါသ်နှင့်တကွ မာနတ်ပါ ပေးရခြင်း) အဆုံး၌ အဘ္ဘာန်သွင်းပေးခြင်းကို သံယာကသာ ပေးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် အစ, အလယ်, အဆုံး ၃-ပါးလုံး တို့၌ သံယာကို အလိုရှိအပ်သောကြောင့် သံယာဒိသိသ်အာပတ်ဟု ခေါ်သည်။) (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ကခီ။ ၁၂၇)။

(ရဟန်းတော်များ သံယာဒိသိသ်အာပတ်မှ စင်ကြယ်အောင်ကုစားပုံကို (ဝိ၊ ၄။ ၁၀၈-၁၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၊ ၁၆-၈၊ ၂၃-၄၊ ကခီ။ ၈၅-၆။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၄-၅၊ ၄၃၀။) ကြည့်။

ဘိက္ခုနီမများ သံယာဒိသိသ်အာပတ်မှ စင်ကြယ်အောင် ကုစားပုံကို (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၊ ၂၈-၃၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၄-၅၊ ၄၃၀၊ ၄၃၃-၄။) ကြည့်။

သံယာဒိသေသကဏ္ဍ (ပု) [သံယာဒိသေသ + ကဏ္ဍ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို-ပြ-ဆို-ရာ-အပိုင်း-အခန်း။ သံယာဒိသေသကဏ္ဍော ဝိယ " ဥပစာရံ အတိက္ကမန္တိယာ "တိ ပါဠျော အပ္ပကေသု။ ဝဇိရ။ ၃၆၂။ ၃၈၈။

သံယာဒိသေသကရ (တိ) [သံယာဒိသေသ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို ပြုတတ်သော၊ စကား။ သံယာဒိသေသကရာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။

သံယာဒိသေသဂါမီ (တိ) [သံယာဒိသေသ + ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ ---ဂါမိနီ။] သံယာဒိသိသ်အာပတ်သို့ရောက်စေတတ်သော၊ (မုသားဆိုခြင်း)။အတ္ထိ မုသာဝါဒေါ သံယာဒိသေသဂါမီ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၀)။

သံယာဒိသေသဌာန (နာ) [သံယာဒိသေသ + ဌာန] သံယာဒိသိသ်အာပတ်၏အရာ။ ပဂေဝ မေထုနရာဂေနာတိ ဒုက္ကဋဌာနံ ဂဟေတွာ သံယာဒိသေသဌာနံ ကရောတိ။ ဝဇိရ။ ၈၆။

သံယာဒိသေသဒိဋ္ဌိ (တိ) [သံယာဒိသေသ + ဣတိ +ပဝတ္တာ + ဒိဋ္ဌိ။ ထီ-၌ ---ဒိဋ္ဌိနီ။] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ဟူ၍ ဖြစ်သောအယူရှိသော၊ သူ။ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ သံယာဒိသေသဒိဋ္ဌိနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၇၂-၄) ။

သံယာဒိသေသပစ္စယ (ပု) [သံယာဒိသေသ + ပစ္စယ] (၁) သံယာဒိသိသ်အာပတ်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) သံယာဒိသိသ်အာပတ်၏ အကြောင်း။ (၁) နကေဝလံ သံယာဒိသေ-သပစ္စယာ ကာတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၅၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၆။ (-ဝဇိရ။ ၅၀၈)။ (၂) နတာဝ သီသံ ဧတီတိ သံယာဒိသေသပစ္စယတ္တသခ်ါတံ မတ္ထကံ ပါရိပူရိ နဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၄။

သံယာဒိသေသပညတ္တိ (ထီ) [သံယာဒိသေသ + ပညတ္တိ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကိုပညတ်ခြင်း။ သံယာဒိသေသ-ပညတ္တိယာ အနုရူပမ္ပိ အဇ္ဇာစာရံ နာကံသုယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။

သံယာဒိသေသပဋိစ္ဆာဒန (နာ) [သံယာဒိသေသ + ပဋိစ္ဆာဒန] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဘိက္ခုသ သံယာဒိသေသပဋိစ္ဆာဒနေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၆။

သံယာဒိသေသပရိယောသာန (တိ) [သံယာဒိသေသ + ပရိယောသာန] သံယာဒိသိသ်အာပတ် အဆုံးရှိသော။ သံယာဒိသေသပရိယောသာနာ အာပတ္တိယော ကဿာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၇။

သံယာဒိသေသပွသင် (ပု) [သံယာဒိသေသ + ပသင်] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ဟူ၍ လျှင်းပါးခြင်း။ တတ္ထ သာရမ္ဘေ အပရိက္ကမနေ သံယာဒိသေသပွင်ံ ဝိယ ဒိဿမာနံ " ဝိဘင်္ဂေါ တံ နိယမကော " တိ ဝုတ္တတ္တာ ဝိဘင်္ဂေ နနိဝါရေတိ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၅၃။

သံယာဒိသေသဝဇ္ဇိတ (တိ) [သံယာဒိသေသ + ဝဇ္ဇိတ] သံယာဒိသိသ်အာပတ် - သည်ကြဉ်အပ် - ကို ကြဉ်တတ်-သော။ အဝသေသေ ဆ အာပတ္တိက္ခန္ဓေတိ သံယာဒိသေသဝဇ္ဇိတေ သေသေ ဆ အာပတ္တိက္ခန္ဓေ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၅။

သံယာဒိသေသဝဏ္ဏနာ (ထီ) [သံယာဒိသေသ + ဝဏ္ဏနာ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်တို့၏ အဖွင့်၊ သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို- ဖွင့်ရာ-ဖွင့်ကြောင်း-စကားရပ်-အဌကထာ-ဋီကာ။ ပဉ္စဝတ္ထုယာစနကထာ သံယာဒိသေသဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၁။

သံယာဒိသေသဝတ္ထုဘာဝပွသင် (ပု) [သံယာဒိသေသဝတ္ထုဘာဝ + ပသင်] သံယာဒိသိသ်အာပတ်၏ ဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့်

လျှင်းပါးခြင်း။ တာသံ သံယာဒိသေသဝတ္ထု-ဘာဝပွသင်္ကတော စ ယကွိုအာဒယော နဝုတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၈၃။

သံယာဒိသေသဝါရ (ပု) [သံယာဒိသေသ + ဝါရ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်၏-အလှည့်-အကြိမ်။ စတုတ္ထေ တယော သံယာဒိသေသ-ဝါရာ အာဂတာ။ ဝဇိရ။ ၁၈၉။(-ဝဇိရ။ ၁၇၇)။

သံယာဒိသေသဝိတိက္ကမန (န) [သံယာဒိသေသ + ဝိတိက္ကမန] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို လွန်ကျူးခြင်း။ အထ ဝါ အနုက္ကမေန ပါစိတ္တိယထုလ္လစ္စယ-ဝိတိက္ကမန်၊ သံယာဒိသေသဝိတိက္ကမန်။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၆။

သံယာဒိသေသာပတ္တိ (ထီ) [သံယာဒိသေသ + အာပတ္တိ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်။ သံယာဒိသေသာပတ္တိ ပန အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၃၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၀၊ ၃၆၆၊ ၄၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၇)။

သံယာဒိသေသာပတ္တိက္ခန္ဓ (ပု) [သံယာဒိသေသ + အာပတ္တိ + ခန္ဓ] သံယာဒိသိသ်အာပတ် အစု။ သိယာ သံယာဒိသေသာပတ္တိက္ခန္ဓော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁။ (-၂၇၀။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၃၂) ။

သံယာဒိသေသုဒ္ဒေသ (ပု) [သံယာဒိသေသ + ဥဒ္ဒေသ] သံယာဒိသိသ်အာပတ်ကို သရုပ်အားဖြင့် - ရွတ်ဆို - ရာ-ကြောင်း-အပိုင်း-အခန်း။ နိဒါနုဒ္ဒေသော, ပါရာဇိကုဒ္ဒေသော, သံယာဒိသေသုဒ္ဒေသော, အနိယတုဒ္ဒေသော, ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသောတိ။ ကခီ။ ၈၄။ ဥဒ္ဒိသီယတိ သရူပေန ကထီယတိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ ဥဒ္ဒေသော၊ နိဒါနသ ဥဒ္ဒေသောတိ နိဒါနုဒ္ဒေသော။ ဧဝံ သေသေသုပိ။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၇။

သံယာမိကာရ (ပု) [သံယ + အဓိကာရ] သံယာ၏အရာ။ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၆၂) တိ ဣမသ္မိံ သံယာမိကာရေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၆။

သံယာမိဌာန (တိ) [သံယ + အဓိဌာန] သံယာလျှင်တည်ရာရှိသော။ ဧဝံ ခီဏာသဝ-ပုဂ္ဂလာနံ ဂုဏေန သံယာမိဌာနံ သစ္စံ ဝတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၈၄။

သံယာမိန (တိ) [သံယ + အဓိန] သံယာနှင့်- စပ်-ဆက်စပ်- ပတ်သက်-သော။ ကထိနုဒ္ဒါရာ သံယာမိနာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၁၁။

သံယာနုဂ္ဂဟ (ပု) [သံယ + အနုဂ္ဂဟ] သံယာကို ခီးမြှောက်ခြင်း။ နာ ဗာဟုလိ-ကတာယ, နာ အသန္တုဋ္ဌိတာယ၊ အပိ စ ခေါ သံယာနုဂ္ဂဟာယ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၆။ (-ဝဇိရ။ ၄၉၀) ။

သံယာနုမတိ (ထီ) [သံယ + အနုမတိ] သံယာ၏ - ခွင့်ပြုခြင်း - သဘောတူညီခြင်း-တောင်းပန်ခြင်း - အလိုဆန္ဒ။ သံယသ အာရောစေတွာ သံယာနုမတိယာ ပတ္တဇေ-တတ္ထော။ ကခီ။ ဋီ။ ၁၀၀။ (-ဝဇိရ။ ၃၀၇) ။

သံယာနုယောဂ (ပု) [သံယ + အနုယောဂ] သံယာကို မေးစိစစ်ခြင်း။ စတ္တာရော ပုရိသယုဂါတိအာဒိ သံယာနု-ယောဂေါ။ အဘိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၃၆။

သံယာနုဿတိ (ထီ) [သံယ + အနုဿတိ] (သုပ္ပဋိပန္နတာ အစရှိသော) အရိယာ သံယာ့ဂုဏ်ကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်း။ ကတမော ဧကဓမ္မော? သံယာနုဿတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၂။ သံယံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ သံယာနုဿတိ၊ သုပ္ပဋိပန္နတာဒိသံယဂုဏာ-ရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၆၇-၈။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၄။

ဖြတ်ယုံကြည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အပွနာစျာန်သို့ မရောက်မူ၍ ဥပစာရစျာန်မျှသာဖြစ်၏။ ထိုဥပစာရစျာန်ကို သံယာ့ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် " သံယာနုဿတိ " ဟူ၍ သာလျှင် ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်၏။

ဆက်ပါဦးအံ့-- ဤသံယာ့ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ လုံ့လပြုသော ရဟန်းသည် သံယာ၌ ရှိသေခြင်း-တုပ်ဝပ်ကျိုးနွံခြင်း-ရှိ၏၊ သဒ္ဓါ- သတိ-ပညာ-ကုသိုလ်-ပြန့်ပြောပေါများသည်၏အဖြစ်ကို ရ၏။ နှစ်သက်, ဝမ်းမြောက်ခြင်းများ၏၊ ဘေးအမျိုးမျိုးကို နှိပ်နင်းနိုင်၏၊ ဒုက္ခအားလုံးကို သည်းခံနိုင်စွမ်းရှိ၏၊ သံယာနှင့် အတူတကွနေရ၏ ဟူသော အမှတ်သညာကို ရ၏။ သံယာ့ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ဆင်ခြင်သော သတိ၏ ကိန်းအောင်းရာဖြစ်သော ထိုသံယာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများသော ယောဂီရဟန်း၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် (အညီအညွတ် စည်းဝေးသော သံယာရှိသော ဥပုသ်အိမ်ကဲ့သို့) အပူဇော်ခံထိုက်၏။ သံယာ့ဂုဏ်ကို ရခြင်းငှာ စိတ်ညွတ်၏။ လွန်ကျူးအပ်သော ဝတ္ထုနှင့် တွေ့လတ်သော် ထိုယောဂီရဟန်း၏ မျက်မှောက်၌ သံယာတော်ကိုမြင်ရဘိသကဲ့သို့ ရှက်ခြင်း, ကြောက်ထိတ်လန့်ခြင်းသည် ရှေးရှု ဖြစ်၍တည်၏။ အထက်မဂ်, ဖိုလ်တရားကို ထိုးထွင်း၍ မသိနိုင်သော်လည်း သုဂတိဘဝလျှင် လည်းလျောင်းရာရှိ၏ (ဝါ) သုဂတိဘဝသို့ လားရောက်နိုင်၏။ ထိုကြောင့် ပညာရှိသောသူသည် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကြီးသော တန်ခိုးအာနုဘော်ရှိသော သံယာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၌ အခါခပ်သိမ်း မမေ့ မလျော့ ပွားများ အားထုတ်ခြင်းကို

အရိယာသံယာ့ဂုဏ်တော်တို့ကို အောက်မေ့ပွားများခြင်း၏အကျိုး-- " မြတ်စွာဘုရား၏တပည့်သားသံယာတော်သည် ကောင်းစွာကျင့်တော်မူပါပေ၏ " အစရှိသည်ဖြင့် သုပွဋိပန္နတာ အစရှိသော အရိယာသံယာ့ဂုဏ်တော် ၉-ပါးကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အောက်မေ့ရာကာလ၌ ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကြောင့် ထကြွ သောင်းကျန်းသော စိတ်များ မဖြစ်။ သံယာ့ဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ ဖြောင့်မတ်သောစိတ်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ခွါအပ်ပြီးသော နိဝရဏာ ရှိသော, ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြောင့်မတ်သောစိတ်ရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သံယာ့ဂုဏ်တော်သို့ညွတ်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ထို သံယာ့ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်တလဲလဲ-ကြဲအောက်မေ့- သုံးသပ်ဆင်ခြင်- သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပီတိ (နှစ်သက်မှု) ဖြစ်၏၊ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပီတိလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော ပဿဒ္ဓိ (ငြိမ်းအေးခြင်း) ဖြင့် ကိုယ်စိတ်တို့၏ ပူပန်ခြင်း ငြိမ်းအေးကုန်၏။ ကိုယ်, စိတ်တို့၏ ပူပန်ခြင်းငြိမ်းပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်း, စိတ်၏ချမ်းသာခြင်းဖြစ်၏။ ကိုယ်, စိတ်နှစ်ပါး ချမ်းသာခြင်းရှိသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ် အား (ဝါ) ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် သံယာ့ဂုဏ်လျှင် အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ - တည်ကြည်- တည်ငြိမ်-သည်။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအစဉ်ဖြင့် တပြိုင်နက်သောခဏ၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော စျာန်အင်္ဂါတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သံယာ့ဂုဏ်တို့၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်, အထူးထူး အပြားပြား များသောဂုဏ်တော်တို့ကို အောက်မေ့ခြင်းဖြင့် သက်ဝင်လေးမြတ် ဆုံး

ပြုရာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။)

သံယာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန (န) | သံယာနုဿတိ+ကမ္မဋ္ဌာန | သံယာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၊ (သုပ္ပဋိပန္နတာအစရှိသော)သံယာတော်၏ဂုဏ်ကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်းဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ဌာန်းသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။) သံယာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန် နာမ သောတာပတ္တိမဂ္ဂ ဒေတိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၁၁၃။

သံယာပဒေသ (တိ) | သံယ + အပဒေသ | သံယာဟူသော - ညွှန်ပြအပ် -အကိုးအကားပြုအပ်-အားကိုးအားထားပြုအပ်-သူရှိသော-အကြောင်း-တည်ရာ။ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ ဗုဒ္ဓါပဒေသော သံယာပဒေသော သမ္မဟုလတ္ထေရာပဒေသော ဧကတ္ထေရာပဒေသော။ နေတ္တိ။ ၂၀။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော အပဒိသတီတိ အပဒေသော၊ ဗုဒ္ဓေါ အပဒေသော ဧတဿာတိ ဗုဒ္ဓါပဒေသော။ ဧသ နယော သေသေသုပိ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၈၀။

သံယာပေက္ခ (တိ) | သံယ + အပေက္ခာ | သံယာကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ ဝစနီယော (ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၂) တိ သံယာပေက္ခော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၁။

သံယာယတ္တ (တိ) | သံယ + အာယတ္တ | သံယာနှင့် - ဆက်စပ် - စပ်သွယ် - သော။ သမနုဘာသနကမ္မံ သံယာယတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၃၅၆။ (-၄၉၁။ ကခ်ီ၊ ဋီ။ ၆၅) ။

သံယာယတ္တဘာဝကရဏ (န) | သံယာယတ္တဘာဝ + ကရဏ | သံယာနှင့်-ဆက်စပ်-စပ်သွယ်-သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ကေစိ " သကလဿ ပန သာသနဿ သံယာယတ္တဘာဝကရဏတ္ထံ တထာ ဝုတ္တ" န္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၅။

သံယာယတ္တသမနုဘာသန (ထီ၊ န) | သံယာယတ္တ + သမနုဘာသန | သံယာနှင့်-ဆက်စပ်- စပ်သွယ်-သော-ဥ တ်-ကမ္မဝါစာ။ န ဟိ တာသံ အကုသလုပ္ပတ္တိယာ ဧဝ သီလဘေဒေါ ဟောတိ သံယာယတ္တသမနုဘာသနာနန္တရေယေဝ ဝိဟိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၃။

သံယာရမ္မဏ (တိ) | သံယ + အာရမ္မဏ | သံယာလျှင်အာရုံရှိသော။ သံယဒဿနေန သံယာရမ္မဏံ ပီတိ ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၅၈။ အဒ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၇။ (-သံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၂) ။

သံယာရာမ (ပု) | သံယ + အာရာမ | (၁) သံယ့အာရာမ်၊ သံယာ၏-အာရာမ်-ဝင်းခြံ-ကျောင်းတိုက်၊ သံယာများနေထိုင်ရာကျောင်းတိုက်။ (၂) သံယ့အရာမ်ကိုပေးလှူ-ခြင်း-ကြောင်းစေတနာ။ (၁) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ သာမဏေရာနံ သင်္ဃံ သံယာရာမံ အာဝရဏံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၇။ (-၁၁၈။ ထေရီ။ ၄၃၄။ အပ၊ ၁။ ၄၂-၃၊ ၆၄၊ ၆၉၊ ၉၉၊ ၃၀၈၊ ၄၄၁) ။ (၂) သံယာရာမဒါန-ကြည့်။

သံယာရာမဂတ (တိ) | သံယာရာမ + ဂတ | သံယ့အာရာမ် - သို့သွား -၌တည်-သော။ အာယသ္မတောပိ နာဂသေနဿ သံယာရာမဂတဿ ဧတဒဟောသိ " ကိံ မိလိန္ဒေန ရညာ ပုစ္ဆိတံ၊ ကိံ မယာ ဝိသဇ္ဇိတ " န္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၅-၆။

သံယာရာမဒါန (န) | သံယာရာမ + ဒါန | သံယ့အာရာမ်ကို ပေးလှူ - ခြင်း - ကြောင်းစေတနာ။ ပရိဝါရေဿန္တိ မံ နိစ္စံ၊ သံယာရာမဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၄၃။ သံယာရာမဿိဒံ

ဖလန္တိ ဣဒံ အာယတိံ အနုဘဝိတဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-သခ်ါတံ ဣဋ္ဌဖလံ သံဃာရာမဒါနသ ဖလံ ဝိပါကန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။

သံဃာရာမဒါယက (တိ) [သံဃာရာမ + ဒါယက။ ထီ-၌ ----ဒါယိကာ။] သံဃ့အာရာမ်၏ ဒါယကာ၊ သံဃ့အာရာမ်ကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ ကထံ ? ယော သောတိ ယော သံဃာရာမဒါယကော တာပသော ---- အဒါသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။

သံဃာရာမဒွါရ (နဲ) [သံဃာရာမ + ဒွါရ] သံဃ့အာရာမ်တံခါး၊ သံဃ့အာရာမ်၏ တံခါး။ သော ဧကဒိဝသံ ဓမ္မသဝနေ ဃောသိတေ သံဃာရာမဒွါရေ အတ္တနော ခေတ္တံ ကေလာယန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈။

သံဃာရိယ (တိ) [သံ + ဟရ + ဏျ။ ဟ-ကို ဃ-ပြု။ သံဟာယ၊ သံဟတ-သံ။ သံဃာရိယ (တိ)-ပြာ။] ပေါင်းစုအပ်သော။ သံဃာရိယံ ပသာရိယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇၂။ သံဃာရိယံ ပသာရိယန္တိ ဧတေ သာမာကနီဝါရေ ဓုနန္တော သံဃာရေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၇၄။

သံဃာရေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဟရ + ဏေ + တွာ။ ဟ-ကို ဃ-ပြု။] ပေါင်းစု-စုရုံး-စုဆောင်း-၍။ သံဃာရိယ-ကြည့်။

သံယိက (တိ) [သံဃ + ဏိက။ ကစ္စည်း။ ၃၅၁။ ရူ။ ၃၇၄။ သာံယိက - သံ။] (၁) သံဃာအား - လှူ - စွန့် - အပ်သော။ (၂) သံဃာ၏ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သံဃာပိုင်ဆိုင်သော။ (၃) သံဃာ၌ ကြည်ညိုသော၊ သူ။ (၁) သံယိကံ နာမ သံဃသ ဒိန္နံ ဟောတိ ပရိစ္စတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၈၀။ ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ သံယိကော နာမ ဝိဟာရော သံဃသ ဒိန္နော ဟောတိ ပရိစ္စတ္တော။ ဝိ၊ ၂။ ၆၁-၂၊၆၅၊ ၆၇။ (၂) ယော ပန ဘိက္ခု ဇာနံ သံယိကံ လာဘံ ပရိဏတံ အတ္တနော ပရိဏာမေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၈၀။ နဲ စ ဘိက္ခဝေ သံယိကံ ယထာဝုဓံ ပဋိဗာဟိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၁။ (-၃၂၁၊ ၃၂၃၊ ၃၂၅)။ သံယိကန္တိ သံဃသ သန္တကံ။ သော ဟိ သံဃသ ပရိဏတတ္တာ ဟတ္ထံ အနာရူဠောပိ ဧကေန ပရိယာယေန သံဃသ သန္တကော ဟောတိ။ ပဒဘာဇနေ ပန " သံယိကံ နာမ သံဃသ ဒိန္နံ ဟောတိ ပရိစ္စတ္တ " နွိ ဧဝံ အတ္ထုဒ္ဓါရ-ဝသေန နိပ္ပရိယာယတောဝ သံယိကံ ဒသိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၀။ ဥပဓံ သံယိကံ ဟောတိ၊ ဥပဓံ ပုဂ္ဂလိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၅။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၃-၄။ ကခ်ါ။ ၁၈၈၊ ၂၀၁၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၄။ သံယိကောတိ တတြုပ္ပါဒေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၈၂။ (၃) ဗုဒ္ဓေ ပသန္နော ဗုဒ္ဓိကော၊ ဗုဒ္ဓေ ပသန္နော ဝါ။ ဧဝံ ဓမ္မိကော၊ သံယိကော။ ကစ္စည်း။ ၃၅၁။ (-ရူ။ ၃၇၄) ။

သံယိကအာဝါသ (ပု) [သံယိက+အာဝါသ] သံယိကကျောင်း၊ သံဃာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံဃာ ပိုင်ဆိုင်-သောကျောင်း။ အာဝါသမစ္ဆရိယေန ဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ------ သံယိက-အာဝါသံ နဲ ဒေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။

သံယိကကိစ္စ (နဲ) [သံယိက + ကိစ္စ] သံယိက ကျောင်း၌ ပြုအပ်သော -အမှု-ကိစ္စ။ စေတိယသ သန္တကေန အပလောကေတွာပိ သံယိကကိစ္စံ ကာတုံ နဲ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၅၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၄) ။

သံယိကဂရုဘဏ္ဍ (နဲ) [သံယိက + ဂရုဘဏ္ဍ။ ဂရုဘဏ္ဍ-ကြည့်။] သံဃာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံဃာပိုင်ဆိုင်-သော-လေး-အလေး ပြုအပ်-သော ပစ္စည်း-ဂရုဘဏ်။ စတုတ္ထော သံယိကဂရုဘဏ္ဍံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၅။

သံယိကစီဝရ (နာ) [သံယိက + စီဝရ] သံယိကသက်နး၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင်-သော သက်နး။ ယေန ကေနစိ အာကာရေန ယံ သံယိကစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈၈။

သံယိကတေလသမ္မက္ခိတ (တိ) [သံယိကတေလ + သမ္မက္ခိတ] သံယိက ဆီဖြင့်လိမ်းကျံအပ်သော၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင် - သော ဆီဖြင့်လိမ်းကျံအပ်သော။ သံယိကတေလသမ္မက္ခိတေဟိ အတ္တနော သရီရံ မက္ခေသိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉။

သံယိကနိမန္တန (နာ) [သံယိက + နိမန္တန] သံယိကအဖြစ်ဖြင့် ပင့်ဖိတ်ခြင်း၊ သံယိက အဖြစ်ဖြင့် ပင့်ဖိတ်၍ လှူအပ်သောဆွမ်း။ ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တံ ဂဏ္ဍထာတိ ဒိန္နံ သံယိကနိမန္တနံ နာမ။ ဝဇိရ။ ၅၃၀။

သံယိကပစ္စယ (ပု) [သံယိက + ပစ္စယ] သံယိကပစ္စည်း၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင် - သော ပစ္စည်း။ သံယိကပစ္စယဉ္ဍိ အစ္ဆိန္နစီဝရာဒီနံ ဒါတုံ အပလောကေန္တေဟိ ဥပစာရသီမဌာနံ သဗ္ဗေသံ အနုမတိံ ဂဟေတွာဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၇-၈။

သံယိကပစ္စယဘာဂဂဟဏ (နာ) [သံယိကပစ္စယ + ဘာဂ + ဂဟဏ] သံယိကပစ္စည်း အဘို့ကို ယူခြင်း၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်- သံယာပိုင်ဆိုင်- သော ပစ္စည်း-၏-အဘို့-အစု-ကို ယူခြင်း။ သမဏဝေသဓာရဏေန, သံယိကပစ္စယဘာဂဂဟဏာဒိနာ စ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တော----။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၁။

သံယိကပတ္တ (ပု) [သံယိက + ပတ္တ] သံယိကသပိတ်၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင်-သော သပိတ်။ သဗ္ဗံ သံယိကပတ္တံ ဒေထ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၉။

သံယိကပရိဘောဂ (ပု) [သံယိက + ပရိဘောဂ] သံယိကပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-ခြင်း၊ သံယိက-ပစ္စည်း-ဝတ္ထု-ဟူသော-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-ခြင်း။ သံယိကေန ဘန္တေ ကတံ သံယိကပရိဘောဂေန ဝဋ္ဌဆ္ဌထ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၂။ သံယိကပရိဘောဂေန ဘုဥ္ဇထ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈။ သံယိကပရိဘောဂေန ဝါ ဂိဟိဝိကဋ္ဌာနိ ဝါ ဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၄၇။ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၉)။

သံယိကဘဏ္ဍ (နာ) [သံယိက + ဘဏ္ဍ] သံယိက-ဘဏ္ဍာ-ဥစ္စာ၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယပိုင်ဆိုင်-သော ဘဏ္ဍာ။ " အဝိဘတ္တံ သံယိကဘဏ္ဍ " နွှိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။

သံယိကဘူမိ (ထီ) [သံယိကာ + ဘူမိ] သံယိကမြေ၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင်သော-မြေ။ အထ မနုဿာ ဧဝ သံယသ ဥပကာရတ္ထာယ သံယိကဘူမိံ ခနိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၈။ ဒွေ ဘိက္ခူ သံယိကဘူမိံ ဂဟေတွာ သောဓေတွာ သံယိကသေနာသနံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၅။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၆)။

သံယိကဘူမိဒါန (နာ) [သံယိကဘူမိ + ဒါန] သံယိကမြေကို - ပေး - လှူ - ခြင်း၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ် - သံယာပိုင်ဆိုင် - သော မြေကို - လှူ - ပေး - ခြင်း။ " နဝကမ္မန္တိ ကတွာ ' ဧတ္တကာနိ ဝဿာနိ ဝသတူ ' တိ အပလောကေတွာ သံယိကဘူမိဒါန " နွှိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။ ၅၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၅။

သံယိကမဠ္ဠ (ပု) [သံယိက + မဠ္ဠ] သံယိက ညောင်စောင်း၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင်ဆိုင်-သော- ညောင်စောင်း-ခဋင်။ သံယိကမဠ္ဠေ ပန အပစ္စတ္ထရိတွာ နိပန္နော

လောမာနိ ဂဏေတွာ ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၆)။

သံယိကမဆ္စပီဌ (နာ) [သံယိက + မဆ္စ + ပီဌ] သံယိက - ညောင်စောင်း, အင်းပျဉ်၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ် - သံယာပိုင်ဆိုင် - သော ညောင်စောင်း, အင်းပျဉ်။ ပစ္စတ္ထရိတွာတိ --- သံယိကမဆ္စပီဌံ ဝါ အတ္တနော သန္တကေန ပစ္စတ္ထရဏေန ပစ္စတ္ထရိတွာဝ နိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၇။

သံယိကရုက္ခ (ပု) [သံယိက + ရုက္ခ] သံယိကသစ်ပင်၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယာ ပိုင်ဆိုင် - သော သစ်ပင်။ သံယိကရုက္ခေ သံယိကံ အာဝါသံ ဗာဓေန္တေ သံယံ အနာပုစ္ဆာ ဟာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ နဝဋ္ဋတီတိ?။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။

သံယိကလာဘ (ပု) [သံယိက + လာဘ] သံယိက-လာဘ်-လာဘ၊ သံယာအား-လှူ-စွန့်ကြ- အပ်သော- လာဘ်- လာဘ (ရအပ် သောသက်နး စသောပစ္စည်း)။ အစ္ဆိန္ဒေ ပရိဏာမနေတိ သာမံ စီဝရံ ဒတွာ အစ္ဆိန္ဒနဆ္စ, သံယိကလာဘဿ အတ္တနော ပရိဏာမနဿ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၃။

သံယိကဝလ္လိ (ထီ) [သံယိကာ + ဝလ္လိ] သံယိကနွယ်၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယာပိုင် ဆိုင်-သောနွယ်။ ယော ပန ဘိက္ခု သံယိက-ဝလ္လိမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၆။

သံယိကဝိဟာရ (ပု) [သံယိက + ဝိဟာရ] သံယိကကျောင်း၊ သံယာ၏ ဥစ္စာဖြစ်-သံယာ ပိုင်ဆိုင် - သော ကျောင်း။ ဂေါနကာဒီနိ သံယိကဝိဟာရေ ဝါ ပုဂ္ဂလိကဝိဟာရေ ဝါ မဆ္စပီဌကေသု အတ္ထရိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ နဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၆။ (-ကခ်ါ။ ၂၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၊ ၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၄)။

သံယိကသညီ (တိ) [သံယိကသညာ + ဤ။ ထီ-၌ ---သညိနီ။] သံယိကဟု အမှတ်ရှိ သော၊ သံယာ၏ဥစ္စာဟူ၍ ဖြစ်သောအမှတ် သညာရှိသော၊ သူ။ ပုဂ္ဂလိကေ သံယိကသညီ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋသ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၉၊ ၆၁၊ ၆၃၊ ၆၅။

သံယိကသေနာသန (နာ) [သံယိက + သေနာသန] သံယိက-ကျောင်း-အိပ်ရာနေရာ၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ် - သံယာပိုင်ဆိုင် - သော-ကျောင်း - အိပ်ရာနေရာ။ သံယိကဘူမိ (ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၄) ကြည့်။

သံယိကသေယျာ (ထီ) [သံယိကာ + သေယျာ] သံယိက - အိပ်ရာ - အခင်း၊ သံယာ၏ဥစ္စာဖြစ် - သံယာပိုင်ဆိုင် - သော-အိပ်ရာ - အခင်း။ ပုဂ္ဂလိကသေနာသနေ သံယိကသေယျံ, သံယိကသေနာသနေ ဝါ ပုဂ္ဂလိကသေယျံ အတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆန္တဿ ဒုက္ကဋံ ယုတ္တံ ဝိယ။ ဝဇိရ။ ၃၀၁။

သံယိကာဝါသ (ပု) [သံယိက + အာဝါသ] သံယိကအာဝါသ - ကြည့်။ သံယိကာ-ဝါသတောပိ အာဟရိတွာ ပညပေတွာ ပုန အာဟရိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၂။

သံယီ (တိ) [သံယ + ဤ။ ထီ-၌ သံယိနီ။ သံယိန်- သက္ကတပိဋက။] အပေါင်း-ရဟန်း တို့၏အပေါင်း-ရှိသော၊ သူ။ သယီ-လည်း ကြည့်။ အတ္ထိ မဟာရာဇ ဆ သတ္ထာရော---- ပကုဓော ကစ္စာယနော၊ တေ သံယိနော ဂဏိနော။ မိလိန္ဒ။ ၁၉။

သံယုဌ - သယ်ုဌ (တိ) [သံ + ယုသ + တ။ သံယုဖု-သံ။] (၁) ကြွေးကြော်-ကြော်ငြာ-သီဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော။ (၂) ကြွေးကြော်-ကြော်ငြာ - သီဆို - ကျူးရင့် - ရာဖြစ်သော။ (၁) နဂရေပိ နက္ခတ္တံ သံယုဌံ ဟောတိ။

သံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၂၁၇။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၂၇။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၄၃၄)။ (၂) တူရိယတာဋ္ဌ-သယ်ုဋ္ဌေတိ တူရိယာနံ တာဋ္ဌိတေဟိ သယ်ုဋ္ဌေ ဥယျာနေ။ ဇာ၊ ၎၊ ၆။ ၇၅။

သံယုဋ္ဌသာဓုကာရသဒ္ဒုဋ္ဌာန (နဲ) [သံယုဋ္ဌ + သာဓုကာရ + သဒ္ဒ + ဥဋ္ဌာန] ကြွေးကြော်သံ, ကောင်းချီးပေးသံတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ကြွေးကြော်အပ်သော အသံ, ကောင်းချီးပေးသော အသံတို့၏ ထကြွ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဓမ္မသာဝနတ္ထံ သန္နိပတိတ-ဒေဝတာဟိ သံယုဋ္ဌသာဓုကာရသဒ္ဒုဋ္ဌာနဉ္စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၊ ၃၂၈။

သံယုဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [သံယ + ဥဒ္ဒိဋ္ဌ] သံယာအား ရည်ညွှန်းအပ်သော၊ သံယာကို ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ်သော။ ယထာဝုဓံ နဗာဓေယျ၊ သံယုဒ္ဒိဋ္ဌံဝ သံယိကံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၄၃။ သံယသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ သံယုဒ္ဒိဋ္ဌံ၊ သံယံ ဥဒ္ဒိသ ကတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၃။

သံယုဒ္ဒေသ (တိ) [သံယ + ဥဒ္ဒေသ] သံယာမှ ညွှန်းအပ်သော၊ (ဆွမ်းစသည်)။ သစေပိ ဂါမဒ္ဒါရေ ဝါ ဝီထိယံ ဝါ စတုက္ကေ ဝါ အန္တရယရေ ဝါ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ကောစိ သံယုဒ္ဒေသံ အာရောစေတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၈၉-၉၀။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၀) ။

သံယုဒ္ဒေသပတ္တ (ပု) [သံယုဒ္ဒေသ + ပတ္တ] သံယာမှ ညွှန်းအပ်သော သပိတ်။ သံယုဒ္ဒေသပတ္တံ ဒေထ၊ ဥဒ္ဒေသပတ္တံ ဒေထ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၅။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၉၂)။

သံယုဒ္ဒေသိက (တိ) [သံယုဒ္ဒေသ + ဏိက] သံယာအား - ရည်ညွှန်းခြင်းဖြင့်ဖြစ် - ရည်ညွှန်း၍လှူအပ်-သော။ သံယုဒ္ဒေသိကသ တသ အတ္ထတကထိနသပိ ဘိက္ခုသံယသ သာဓာရဏဘာဝတ္ထိကာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။ ၂၁၈။

သံယု (ယူ) ပဌာက (တိ) [သံယ + ဥပဌာက] (၁) သံယုပဌာကထေရ်။ (၂) သံယာတော်ကို လုပ်ကျွေးသော၊ သူ။ (၁) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ သံယုပဌာကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၂၁၂။ (၂) အဟံ ဟိ ဒါယကော ကာရကော သံယုပဌာကော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၄။ သံယုပဌာကာန(အံ၊ ၁။၂၇)နှိ ဘိက္ခုသံယသ ဥပဌာကာနံ ဟတ္ထိဂါမကော ဥဂ္ဂတော ဂဟပတိ အဂ္ဂေါတိ ဒသေတိ။ အံ၊ ၎၊ ၁။ ၃၀၄။ (-အံ၊ ၂။ ၃၄၊ ၄၅၉။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၁၈၉)။

သံယုပဌာကတ္ထေရ (ပု) [သံယုပဌာက + ထေရ] သံယုပဌာကထေရ်။ ဝေသဘုမှိ ဘဂဝတီတိအာဒိကံ အာယသ္မတော သံယုပဌာကတ္ထေရသ အပဒါနံ။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၁၈၄။

သံယုပဌာန (နဲ) [သံယ + ဥပဌာန] သံယာအား- ဆည်းကပ်- လုပ်ကျွေး- ခစား-ခြင်း။ ဣတော ပဌာယ ဗုဒ္ဓုပဌာနံ သံယုပဌာနံ မာ ကရိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၁။ ၂၄၆။

သံယုပဌာယက (တိ) [သံယ + ဥပဌာယက။ ထီ - ၌ သံယုပဌာယိကာ။ ဥပဿာယက - သက္ကတပိဋက။] သံယာကို လုပ်ကျွေးတတ်သော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာရကုလ-သမ္ဘူတော၊ သံယုပဌာယကော သဒါ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။၂၆၃။(-သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၂၉။ ဥဒါန၊ ၎။၂၄၈)။

သံယုပေါသထ (ပု) [သံယ + ဥပေါသထ] သံယာ့ဥပုသ် (က) သံယာတော်၏ ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ စောင့်သုံးအပ်သော ဥပုသ်။ (ခ) သံယာ -၌ -သည် -ပြုအပ်သော ဥပုသ်။

(ရဟန်း ၄-ပါးမှစ၍ ၄-ပါးအထက် သံယာသည်ပြုအပ်သောဥပုသ်)။(၁) သံယုပေါသထ (အံ၊ ၁။ ၂၀၉) နှိ အဌန်ဲ အရိယပုဂ္ဂလာနံ ဂုဏေ အာရဗ္ဗ ဥပဝုတ္ထတ္တာ အယံ ဥပေါသထော " သံယုပေါသထော " တိ ဝုတ္တော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၆။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၅)။ (၂) ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ဝသနဌာနေ သဗ္ဗောပိ ဘိက္ခုသံယော ဥပေါသထံ အကာသိ၊ တဉ္စ ခေါ သံယုပေါသထမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၄။ သံယုပေါသထော စ သံယပဝါရဏာ စ သံယသေဝ ကပ္ပတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၆၄။ ကာရကဝသေန သံယုပေါ-သထော။ ကခ်ါ။ ၉၅။ (-ဝဇိရ။ ၄၅၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၄)။

သံယုပေါသထကရဏ (န) [သံယုပေါသထ+ကရဏ] သံယာ့ဥပုသ်ကို ပြုခြင်း။ သံယုပေါသထကရဏတ္ထံ သံယမဇ္ဇေ စေ နိသိန္နော။ ဝဇိရ။ ၄၅၀။ ကခ်ါ။ ဋီ။ ၁၀။

သံယုပေါသထကာရက (တိ) [သံယုပေါသထ + ကာရက။ ထီ - ၌ --ကာရိကာ။] သံယာ့ဥပုသ်ကို ပြုတတ်သော၊ (ရဟန်း)။ ဥပေါသထကာရကာတိ သံယုပေါသထကာရကာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၄။

သံယုပေါသထဌာန (န) [သံယုပေါသထ + ကရဏ + ဌာန။ မဇ္ဇေပဒလောပ။] သံယာ့ဥပုသ်ကို ပြုရာ - အရပ် - ဌာန။ သံယုပေါသထဌာနတော ဂဏပုဂ္ဂလေဟိ သဘိက္ခုကောပိ အာဝါသော န ဂန္တဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၄။

သံယုပ္ပါဒ (ပု) [သံယ + ဥပ္ပါဒ] သံယာ၏-ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ သံယာ၏အကျိုးငှာ-သံယာ့အတွက် - ဖြစ်သော - ပစ္စည်း ဥစ္စာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံယုပ္ပါဒစေတိယုပ္ပါဒဥပဌာပနကမ္မ (န) [သံယုပ္ပါဒ + စေတိယုပ္ပါဒ + ဥပဌပန (ဥပဌာပန) + ကမ္မ] (၁) သံယာ၏ပစ္စည်း ဥစ္စာ, စေတီ၏ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို မသင့်မလျော်သောအားဖြင့်-စီရင်- သုံးစွဲ- အသုံးပြု-ခြင်း-ဟူသော - အမှု။ (၂) သံယာ-စေတီ-၏-ပစ္စည်း-ဥစ္စာ-တို့ကို -မိမိ၏-ပစ္စည်း- ဥစ္စာ-၌ ကဲ့သို့ကျင့်ခြင်း - ဟူသော - အမှု။ (၁) (၂) အညတရညတရေနာတိ ------ သံယုပ္ပါဒ-စေတိယုပ္ပါဒဥပဌာပနကမ္မန္တိ ဧဝရူပါနံ ဝါ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတကပ္ပနကကမ္မာနံ ယေန ကေနစိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၂။ သံယဘောဂ-စေတိယဘောဂါနံ အယောနိသော ဝိစာရဏံ သံယုပ္ပါဒစေတိယုပ္ပါဒပဌပနံ အတ္တနော သန္တကေ ဝိယ ပဋိပဇ္ဇနန္တိ ကေစိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

သံယူပသဉ္ဇိတ (တိ) [သံယ + ဥပသဉ္ဇိတ] သံယာ့ဂုဏ်ကို- အာရုံ-အမှီ- ပြု၍ဖြစ်သော၊ သံယာ့ဂုဏ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဣမာ စ ဂါထာ အဘာသိ ဗုဒ္ဓူပသဉ္ဇိတာ ဓမ္မူပသဉ္ဇိတာ သံယူပသဉ္ဇိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဗုဒ္ဓူပ-သဉ္ဇိတာတိ ဗုဒ္ဓံ အာရဗ္ဗ ဗုဒ္ဓံ နိဿယံ ကတွာ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃။

သံယေဥပေါသထ (ပု) [သံယေ+ဥပေါသထ။ အလုတ္တသမာသ်။] သံယုပေါသထ (ခ) ကြည့်။ အပရေပိ တယော ဥပေါသထာ သံယေဥပေါ သထော ဂဏေဥပေါသထော ပုဂ္ဂလေဥပေါသထော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၂။

သံယေပဝါရဏာ (ထီ) [သံယေ + ပဝါရဏာ] သံယာ့ပဝါရဏာ။ သံယာ-၌-သည် - ပြုအပ်သော ပဝါရဏာ၊ (ရဟန်း ၄-ပါးမှ စ ၍ ၄-ပါးအထက် သံယာသည်

ပြုအပ်သော ပဝါရဏာ)။ အပရာပိ တိဿော ပဝါရဏာ သံယေ ပဝါရဏာ ဂဏေ ပဝါရဏာ ပုဂ္ဂလေ ပဝါရဏာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၂။

သံယောသိတ (တိ) [သံ + ယုသ + တ၊ သံယူပိတ-သံ။] စုပေါင်း - ပေါင်းဆုံ -၍- ကြွေးကြော် - သီဆို - ကျူးရင့် - အပ်သော။ အစ္ဆရာဂဏသံယ်ုဌန္တိ အစ္ဆရာဂဏေန ဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေဟိ သံယောသိတံ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၈၁။ သံယောသိတန္တိ သင်္ဂမ္မ ယောသိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

သံစရဏ (တိ) [သံ + စရ + ယု။ (တိ) သံစရဏ-သံ။ (နဲ) သံစရဏ-ပြာ။] (နဲ) (၁) အဖန်ဖန်-လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-လှုပ်ရှား - သွားလာ - ရွှေ့ရှား - ခြင်း။ (တိ) (၂) အဖန်ဖန်-လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-လှုပ်ရှား-သွားလာ-ရွှေ့ရှား-တတ်သော၊ သူ။ သဥ္စရဏ-လည်းကြည့်။ (နဲ) (၁) သမ္ပယုတ္တ-ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏေ အနုနယနံ သံစရဏံ အနုနယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၇။ (တိ) (၂) သဥ္စရိတ္တန္တိ ဣတ္ထိပုရိသာနံ အန္တရေ သံစရဏဘာဝံ။ ကခ်ါ။ ၁၃၁။

သံစရတိ (ကြိ) [သံ + စရ + အ + တိ။ သံစရတိ-သံ။ သံစရဣ-ပြာ။] အဖန်ဖန်-လှည့်လည်- လှည့်ပတ်- လှုပ်ရှား- သွားလာ-ပျံသန်း-ရွှေ့ရှား-၏။ သဥ္စရတိ-လည်းကြည့်။ ယသ္မိံ စ ဇာယမာနသ္မိံ၊ ပက္ခိသံယော နသံစရိ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၄။ အက္ကန္တောပိ ပါသော နသံစရတိ။ (သီ၊ မူ) မိလိန္ဒ။ ၁၅၄။

သံစရန္တ (တိ) [သံ + စရ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ သံစရန္တီ။] အဖန်ဖန်-လှည့်လည်-လည့်ပတ်-လှုပ်ရှား-သွားလာ-ရွှေ့ရှား-သော။ ပရိယာယန္တာတိ ပရိတော သံစရန္တာ ကီဋ္ဌန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။

သံစရိ (ကြိ) [သံ + စရ + ဤ] အဖန်ဖန်-လှည့်လည်- လှည့်ပတ်- လှုပ်ရှား- သွာလာ-ပျံသန်း-ရွှေ့ရှား-ပြီ။ သံစရတိ-သဥ္စရတိ-ကြည့်။

သံစိတ္တ (နဲ) [သံ + စိတ္တ] မိမိ၏စိတ်၊ ကိုယ့်စိတ်။ " သံစိတ္တေ" တိပိ ပါဌော၊ တဝ စိတ္တေ အဟံ သဏ္ဌိတော သုဌု ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၃၈၃။

သံစိန္တယတိ (ကြိ) [သံ + စိန္တ + ဏယ + တိ။ သံစိန္တယတိ-သံ။] သံစိန္တေတိ-ကြည့်။

သံစိန္တယေ (ကြိ) [သံ + စိန္တ + ဏယ + ဧယျံ] (ငါ) ကြံစည်-နှလုံးသွင်း-ဝိပဿနာရှု-ရာ၏။ သံစိန္တေတိ-ကြည့်။

သံစိန္တေတိ (ကြိ) [သံ + စိန္တ + ဏေ + တိ။ သံစိန္တယတိ-သံ။] ကြံစည်-နှလုံးသွင်း-ဝိပဿနာရှု-၏။ သံစိန္တယေ(ထေရ။ ၃၅၅) တိ ဝုစ္စမာနေ ဘဝေ အနိစ္စာဒိတော မနသိ ကရေယျံ ဝိပဿေယျန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၎၊ ၂။ ၄၆၈။

သံစုဏ္ဏ (တိ) [သံ + စုဏ္ဏ + အ။ သံ + စုဏ်-သံ။] မုန့်မုန့် ညက်ညက်ကျေသော။ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနော ဧတ္တကံ ကမ္မံ ကတ္တာ ----သံစုဏ္ဏော မရဏံ ပတ္တော။ အပ၊ ၎၊ ၁။ ၂၇၁။

သံစုဏ္ဏယမာန (တိ) [သံ + စုဏ္ဏ + ဏယ + မာန] မုန့်မုန့် ညက်ညက်-ပြု-ကြိတ်ချေ - သော။ သောပိ ------ အဋ္ဌိနိ သံစုဏ္ဏယမာနော ဝိယ သကလသရီရံ မဒ္ဒိတ္တာ ပဋ္ဌကဝေဌနံ နာမ ဝေဌေသိ။ စရိယာ၊ ၎။ ၁၂၇။

သံစုဏ္ဏိတ (တိ) [သံ + စုဏ္ဏ + တ။ ဣ-လာ။ သံစုဏ်ိတ-သံ။ သံစုဏ္ဏိအ-ပြာ။] သံစုဏ္ဏ - သဥ္စုဏ္ဏ - ကြည့်။ ဘိက္ခဝေ

မောဂ္ဂလ္လာနော ဇတ္တေက် ကမ္မံ ကတွာ ---- သံစုကျိုတော မရဏံ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။

သံစုကျိုယမာန (တိ) | သံ + စုကျ + ယ + မာန | မုန့်မုန့် ညက်ညက်-ပြု-ကြိတ်ချေ-အပ်သော။ ယထာ ပန သော ဝလာဟကော ဝါတဝေဂေန သံစုကျိုယမာနော----။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၀၁။

သံစုကွော်တိ (ကြိ) | သံ + စုကျ + ကော + တိ။ စုရာဒိ။ စုကျ ပေရကော။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၀၂။ သံစူဏ်ယတိ-သံ။ သံစုကွော်ကျ-ပြာ။ | မုန့်မုန့် ညက်ညက်-ပြု-ကြိတ်ချေ-၏။ ကျတိ ဘဂဝါ ---- အသနိပါတေန ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ ဇကဝစနေနေဝ သံစုကွော်သိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၇။ ---- မတ္တဝရဝါရကော ပါဒါ နဋ္ဌံ ပေါထေတိ သံစုကွော်တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

သံစုကွော်တွာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + စုကျ + ကော + တွာ | မုန့်မုန့် ညက်ညက်-ပြု-ကြိတ်ချေ-၍။ မူသိကံ တဇ္ဇေတွာ ---- ပါသာဏ-ဒက္ခာဒီဟိ သံစုကွော်တွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။

သံစုကွော်ဆ (တိ) | သံ + စုကျ + ကော + အန္တ။ ထိ - ၌ သံစုကွော်ဆ်ဆိ။ | မုန့်မုန့် ညက်ညက် -ပြု -ကြိတ်ချေ - သော။ အဒ္ဒိန သံစုကွော်ဆော ဝိယ ပေါထေတွာ -----။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၅၇) ။

သံစေတေတိ (ကြိ) | သံ + စိတ + ကော + တိ။ သံစေတယတိ-သံ။ | အတ္တုတက္ကာ-စေ့ဆော်-နှိုးဆော်-တိုက်တွန်း-၏။သဉ္စေတေတိ-လည်းကြည့်။ သဒ္ဓိစ္စာတိ သံစေတေတွာ သဒ္ဓိံ စေတေတွာ။ ကခ်ီ။ ၁၂၀။

သံစေတေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + စိတ + ကော + တွာ | အတ္တုတက္ကာ -စေ့ဆော် -နှိုးဆော်-တိုက်တွန်း-၍။ သံစေတေတိ-ကြည့်။

သံဆိန္နတိ (ကြိ) | သံ + ဆိဒ် + အ + တိ။ သံဆိနတ္တိ-သံ။ | ကောင်းစွာ-အကြွင်းမဲ့-ဖြတ်တောက်၏။ သဆ္ဆိန္နတိ-လည်းကြည့်။ --- တာနိ ဗန္ဓနာနိ သံဆိန္နိတွာ သံပဒါလေတွာ ယေန ကာမံ ပက္ကမတိ။ မ၊ ၂။ ၁၁၃-၄။

သံဆိန္နိတု (ပု) | သံ + ဆိဒ် + တု။ သံဆေတ္တု-သံ။ | ကောင်းစွာ-အကြွင်းမဲ့-ဖြတ်တောက်တတ်သော၊ သူ။ ဇဋံ ဝိဇဋေတာ (ပဋိသံ။ ၁၂၂) တိ ------- ဇဋံ ဝိဇဋေတာ သံဆိန္နိတာ သမ္မဒါလယိတာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈။

သံဆိန္နိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + ဆိဒ် + တွာ | ကောင်းစွာ - အကြွင်းမဲ့ - ဖြတ်တောက်၍။ သံဆိန္နတိ-ကြည့်။

သံဇာတ (တိ) | သံ + ဇန + တ။ သဉ္ဇာတ -သံ။ သံဇာယ -ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ကောင်းစွာ ဖြစ်သော၊ ပေါက်ဖွားသော။ သဉ္ဇာတ - လည်းကြည့်။ ဗျာမိ သံဇာတော ဇေသာတိ ဗျာမိတံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။

သံဇာတကိမိကုလာကုလ (တိ) | သံဇာတ + ကိမိကုလ + အာကုလ | ကောင်းစွာဖြစ်သော ပိုးမျိုးတို့ဖြင့်-ရှုပ်ထွေး-ရောယှက်-ရောပြွမ်း-သော။ သံဇာတကိမိ-ကုလာကုလံ သူရိယာတပသန္တာပကုလိတံ -----။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

သံဌာန (န) | သံ + ဌာန။ သံသ္ဌာန-သံ။ သံဌာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | မိမိ၏-တည်ရာ-အရပ် - ဌာန။ သဏ္ဌာန - လည်းကြည့်။ ဇာတဝေဒေါ သံဌာနံ၊ ခိပ္ပံ အနုဒဟန္တိ နံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၈။ သံဌာနန္တိ ယထာ ဇာတဝေဒေါ အတ္တနော ဌာနံ ယံ ယံ ပဒေသံ အလ္လီယတိ -----။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၈၉။

သံတစ (ပု) [သံ + တစ] မိမိ၏-အရေ-အခွံ၊ မိမိ-အရေ-အခွံ။ ယထာပိ ဥရဂေါ ဇိဏ္ဏံ၊ ဟိတ္တွာ ဂစ္ဆတိ သံတစံ။ အပ၊ ၁။ ၃၈၈။

သံတဇ္ဇက (တိ) [သံ + တဇ္ဇ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ သံတဇ္ဇိကာ။] ခြိမ်းချောက်-မောင်းမဲ-ကြိမ်းမောင်း-တတ်သော။ သန္တဇ္ဇက-လည်းကြည့်။ ----သီယံ နိက္ခမထာတိအာဒီဟိ သံတဇ္ဇကာ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၈။

သံတဇ္ဇိတ (တိ) [သံ + တဇ္ဇ + တ] ခြိမ်းချောက် -မောင်းမဲ -ကြိမ်းမောင်း -အပ်သော။ သန္တဇ္ဇိတ - လည်းကြည့်။ --------- မရဏဘယေန သံတဇ္ဇိတော ဇာတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။

သံတတ္တ (တိ) [သံ + တပ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၀။ ရူ။ ၆၃၀။ သံတပ္ပ-သံ။ သံတတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပြင်းစွာ ပူလောင်သော။ သံတတ္တဟဒယ-ကြည့်။ သန္တတ္တ-လည်းကြည့်။

သံတတ္တဟဒယ (တိ) [သံတတ္တ + ဟဒယ] ပြင်းစွာပူလောင်သောနှလုံးသားရှိသော၊ နှလုံးသားပြင်းစွာပူလောင်သော၊ သူ။ လောဟိတမိဒံ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ စိတ္တဝိယာတေန သံတတ္တ-ဟဒယတာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

သံတနု (ထီ) [သံ + တနု] မိမိ၏ကိုယ်။ ဥရဂေါဝ တစံ ဇိဏ္ဏံ၊ ဟိတ္တွာ ဂစ္ဆတိ သံတနုံ။ ပေတ။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဟိတ္တွာ ဂစ္ဆတိ သံတနုန္တိ ---- သံတနုံ အတ္တနော သရီရံ ဟိတ္တွာ ဂစ္ဆတိ။ ပေတ၊ ဋ။ ၅၈။ သံတနုန္တိ အတ္တနော သရီရံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၂။

သံတပ္ပတိ (ကြိ) [သံ + တပ + ယ + တိ။ တပ သန္တာပေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၅။ (က) သံတပျတေ-သံ။ သံတပ္ပက္က-ပြာ။] ပြင်းစွာပူလောင်၏။ သန္တပ္ပတိ, သံတပ္ပေန္တ-တိုကြည့်။

သံတပ္ပေန္တ (တိ) [သံ + တပ + ယ + ဏော + အန္တ။ ထီ - ၌ သံတပ္ပေန္တီ။] ပြင်းစွာ ပူလောင်သော၊ ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးတော-သော။ ဓူမယန္တောတိ ဝိတက္က-သန္တာပေန သံတပ္ပေန္တော၊ ဝိတက္ကေန္တောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

သံတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [သံ + ဌာ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၆၈။] ကောင်းစွာ-ရပ်-တည်-၏။ သန္နိဋ္ဌတိ - လည်းကြည့်။ သော ပန ဝိတက္ကသခီရော သံတိဋ္ဌတိ ဇတ္ထာတိ ဝိတက္က-သခီရသဏ္ဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၆။ အကိရိယာယ သဏ္ဌာဟန္တိ အကိရိယမတ္တေ သံတိဋ္ဌန္တိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၅။

သံတိဋ္ဌေယျ (ကြိ) [သံ + ဌာ + အ + ဧယျ] ကောင်းစွာ - ရပ် - တည်- ရာ၏။ အတိမာနေ နံ တိဋ္ဌေယျ နံ သံတိဋ္ဌေယျ။ မဟာနိ။ ၃၃၄။

သံထောမယန္တ (တိ) [သံ + ထောမ + ဏယ + အန္တ] ခြီးမွမ်း-ခြီးကျူး-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံထောမေတိ (ကြိ) [သံ + ထောမ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၁၊ ၃၃၂။] ခြီးမွမ်း - ခြီးကျူး - ၏။ အရိယဥ္စ သံထောမယန္တာ၊ သဒါ ဓမ္မရတာ ဇနာ။ ဗုဒ္ဓံ။ ၃၈၀။ ထောမယန္တာတိ ပသံသန္တာ။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဋ။ ၃၄၅။

သံဒဟတိ (ကြိ) [သံ + ဓာ + တိ။ ဓာ-ကို ဓာဓာ-ဟု ဒွေဘော်ပြု၊ အာ-ကို အ-ရဿပြု၊ ရွေ့ ဓ-ကို ဒ-ပြု၊ နောက် ဓ-ကို ဟ-ပြု။ သံဒဓာတိ▪သံဓတ္တေ-သံ။] စေ့စပ်-ဆက်စပ်-တတ်၏။ သန္ဒဟတိ-လည်းကြည့်။ သစ္စေန သစ္စံ သံဒဟန္တိ ယဒ္ဓေန္တိတိ သစ္စသန္ဓာ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၇။ (-၁၉၈) ။

သံဒဟန (နဲ) [သံ + ဓာ + ယု။ သံဒဟတိ-ကြည့်။ သံဓာန-သံ။] စပ်-စေ့စပ် - ဆက်စပ် - အစဉ်မပြတ်ဖွဲ့စပ် - ခြင်း။ သန္ဒဟန - လည်းကြည့်။ ပဋိသန္ဓိဝသေနာ (အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၆) တိ ---------- ပုန သံဒဟနဝသေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၈။

သံဒဟန္တိ (ကြိ) [သံ + ဓာ + အ + အန္တိ] စေ့စပ်-ဆက်စပ်-တတ်ကုန်၏။ သံဒဟတိ-သန္ဒဟတိ-ကြည့်။

သံဒိဿတိ (ကြိ) [သံ + ဒိသ + ယ + တိ။ ဒိဝါဒိ။ သံဒဿျတိ-သက္ကတပိဋက။ သံဒဿျတေ (ကမ္မ၊ကြိ)-သံ။] ထင် - ထင်ရှား - ၏။ သန္ဒိဿတိ - လည်းကြည့်။ ယေ စ ကျဓေကစ္စေ အာမိသေသု သံဒိဿန္တိ။ မ၊ ၁။ ၃၉၃။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၅) ။

သံဒူသယ့တိ (ကြိ) [သံ + ဒူသ + ဏယ + တိ။ သံဒူဖယတိ - (ကာ၊ ကြိ) ဝီလျံ။] ဖျက်ဆီး၏။ သံဒူသယေယျ (အလက်ာ။ ၉၈) နာသယေတိ အတ္ထော။ အလက်ာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၉၈။ သံဒူသယေယျ နာသေယျ။ အလက်ာ။ ဋီ၊ သစ်။ ၉၈။

သံဒူသယေယျ (ကြိ) [သံ + ဒူသ + ဏယ +ဧယျ] ဖျက်ဆီးရာ၏။ သံဒူသယတိ-ကြည့်။

သံဒေဟီ (တိ) [သံ + ဒေဟ + ဤ။ သံဒေဟိန် - သံ။] ချမ်းသာသော ကိုယ်ရှိသော။ ဒေဝဒေဝေါ သံဒေဟီ နော၊ ဟီနော ဒေဝါတိဒေဟတော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၂၄။

သံဓန (နဲ) [သံ + ဓန] မိမိဥစ္စာ၊ ကိုယ့်ဥစ္စာ။ ပဉ္စကင်္ဂါတိ ဝမ္ဂကီကိစ္စသာဓနေ ဝါသိအာဒိပဉ္စကံ အင်္ဂ သံဓနံ ဧတသ္မိန္တိ ပဉ္စကင်္ဂါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၀။

သံဓာရယတိ (ကြိ) [သံ + ဓရ + ဏယ + တိ] ဆောင် - ကောင်းစွာဆောင် - ၏။ တိရစ္ဆာနဟရီတကိ၊ သံဓာရယန္တိ နမတကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၇။ သံန္ဓာရယတိ-လည်းကြည့်။

သံဓာရေတိ (ကြိ) [သံ + ဓရ + ဏေ + တိ] ဆောင် - ကောင်းစွာဆောင် - ၏။ သံဓာရယတိ, သန္ဓာရေတိ- တို့လည်းကြည့်။

သံဓူပါယတိ (ကြိ) [သံ + ဓူပ + အာယ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၀၈ အလို နာမဓာတ်။ ပါဏိနီ။ ၃။ ၁၊ ၂၈-အလို ဘူဝါဒိပင်။ သမ္ပဓူပါယတိ-ကြည့်။] ထက်ဝန်းကျင်မှ-တောက်လောင်-လောင်မြိုက်-အခိုးထွက်-၏။ သန္ဓူပါယတိ-လည်းကြည့်။ သံဓူပါယတိ (သန္ဓူပါယတိ၊ သုတ္တနိ။ ၂၉၂) တိ သမန္တတော ဓူပါယတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉။

သံဓူပေတိ (ကြိ) [သံ + ဓူပ + ဏေ + တိ] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - လက် - ၏။ သန္ဓူပေတိ - လည်းကြည့်။ နဲ သံဓူပေန္တိ (ပဋိသံ။ ၃၅၀)တိ နဲ ဥဇ္ဇလန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၇။

သံဓူမာယတိ (နာမ၊ ကြိ) [သံဓူမ + အာယ- သံဓူမာယ + အ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၀၈။ သံဓူမာယတေ-သံ။] ပြင်းစွာအခိုးအလျှံ လွှတ်၏။ အယဉ္စ မဟာပထဝီ သိနေရုစ ပဗ္ဗတရာဇာ ဓူမာယန္တိ သံဓူမာယန္တိ သမ္ပဓူမာယန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၅။

သံဓူမေတိ (သံဓူပေတိ?) (ကြိ) [သံ + ဓူမ + ဏေ + တိ] ပြင်းစွာ အခိုးအလျှံ လွှတ်၏၊ ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၏။ ပဌမံ ဓူမေတိ သံဓူမေတိ သမ္ပဓူမေတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၅။

သံဓောဝ (ပု) [သံ + ဓောဝု + အ။ သံဓာဝ-သံ။] ဆေးကြော-ဖွပ်လျှော်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဓောဝိက (တိ) [သံဓော + ဏိက။ သံဓောဝိတ-သက္ကတပိဋ္ဌက။] (နားစသည်ကို) ဆေးကြော-ဖွပ်လျှော်-ခြင်းဖြင့်ဖြစ်သော ကစားခြင်း၊ (နားစသည်ကို) ရေဆေး ကစားခြင်း။ ကဏ္ဏသံဓောဝိက (အံ၊ ၃။ ၄၂၀) နှီ့ ကဏ္ဏော ဓောဝန္တေန ကီဠိတဗ္ဗံ ----ကဏ္ဏောသု အာသိဉ္စန် ကဏ္ဏသံဓောဝိကာ နာမ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၃၃၃။

သံနိမိတ္တ (နာ) [သံ + နိမိတ္တ] မိမိ၏ အင်္ဂါဇာတ်၊ ကိုယ့်အင်္ဂါဇာတ်။ သံနိမိတ္တ (မူလသိက္ခာ။ ၁) နှီ့ အတ္တနော အင်္ဂဇာတံ။ မူလသိက္ခာ၊ ဦ။ ၁။

သံပကာသတိ (ကြိ) [သံ + ပ + ကာသု + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။ သံပကာသေတိ-၏ သုဒ္ဓ။] ထင်ရှား၏။

သံပကာသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပ + ကာသု + ဏော + တိ] ထင်ရှားစေ၏။ ပညာပေန္တိတိ ပဇာနာပေန္တိ၊ သံပကာသေန္တိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၅။

သံပဂ္ဂဏှန (နာ) [သံ + ပ + ဂဟ + ဏှာ + ယု။ သံပဂ္ဂဏှာတိ - မှ။] ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့ -ခြင်း။ သံပဂ္ဂဏှနဝသေန အလီနစိတ္တတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။

သံပဂ္ဂဟ (ပု) [သံ + ပ + ဂဟ + အ။ သံပြဂြဟ - သက္ကတပိဋ္ဌက။] ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။ သမ္မဂ္ဂဟ-လည်းကြည့်။ နနု စ မာနော နာမာယံ, သံပဂ္ဂဟရသော၊ သော ကထံ ဩမာနေ သမ္ဘဝတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁)။

သံပဂ္ဂဟရသ (တိ) [သံ + ပဂ္ဂဟ + ရသ] ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း ကိစ္စရှိသော (မာနစေတသိက်) ။ သံပဂ္ဂဟ-ကြည့်။

သံပဇ္ဇလိတ (တိ) [သံ + ပ + ဇလ + တ။ သံပြဇ္ဇလိတ - သံ။ သံပဇ္ဇလိအ - ပြာ။] ထက်ဝန်းကျင်မှ အလျှံတောက်ပ-မီးလျှံတို့ကို လွှတ် - သော။ သမ္မဇ္ဇလိတ-လည်းကြည့်။ တိဂါဝုတံ အတ္တဘာဝံ သံပဇ္ဇလိတာယ လောဟပထဝိယာ ဥတ္တာနကံ နိပဇ္ဇာပေတွာ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၅၀။

သံပတတိ (ကြိ) [သံ + ပတ + အ + တိ။ သံပတတိ-သံ။] သွား-လှည့်လည်-ပျံသန်း-၏။ သမ္မတတိ-လည်းကြည့်။ အာရညကော မဂေါ ------ နိန္နေန နိန္နံ ထလေန ထလံ သံပတတိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၂။

သံပတာမိ (ကြိ) [သံ + ပတ + အ + မိ] (ငါ) သွား၏။ သံပတာမိ (မ၊ ၁။ ၁၁၂) တိ ဂန္ဆာမိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၅၁။

သံပတိ (ပု) [သံ + ပတိ] ဥစ္စာ-စည်းစိမ်-၏အရှင်၊ ဥစ္စာ-စည်းစိမ်-ရှင်၊ ဥစ္စာ-စည်းစိမ်-နှင့်ပြည့်စုံ-ရှိ-သော၊ သူ။ သံ နာမ ဓနံ၊ တဿ ပတိတိ သံပတိ၊ ဓနဝါ ဝိဘဝသမ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။

သံပဒါလေတိ (ကြိ) [သံ + ပ +ဒလ +ဏော + တိ။ သံပြဒါလယတိ - သက္ကတပိဋ္ဌက။] ဖေါက်ခွဲ - ဖျက်ဆီး - ၏။ သမ္ပဒါလေတိ-လည်းကြည့်။ တာနိ ဗန္ဓနာနိ သံဆိန္ဒိတွာ သံပဒါလေတွာ ယေနကာမံ ပက္ကမတိ။ မ၊ ၂။ ၁၁၃။ (-၁၁၄) ။

သံပဒါလေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ပ + ဒလ + ဏော + တွာ] ဖေါက်ခွဲ - ဖျက်ဆီး- ၍။ သံပဒါလေတိ-ကြည့်။

သံပမာဒ (ပု) [သံ + ပ + မဒ + ဏ။ သမ္ပြမာဒ - သံ။] အလွန် - ပြင်းစွာ -မေ့လျော့ခြင်း။ ---- သံပမာဒေ ဝိမ္ဘယေ စ စိတ္တံ နာနုသန္ဓတိ န သန္ဓတိ န သဏ္ဌာဟတိ။ ပေဋကော။ ၂၅၂။

သံပရိကိဏ္ဏ (တိ) [သံ + ပရိ + ကိရ + တ] ထက်ဝန်းကျင်ပြွမ်းသော၊ ဝိုင်းရံ-ခြံရံ-အပ်သော။ သမ္ပရိကိဏ္ဏ - လည်းကြည့်။ အညတရော ပုရိသော ဉာတိယရေ ဟတ္ထပါဒစ္ဆိန္နော ဉာတကေဟိ သံပရိကိဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-၁၁၂) ။

သံပရိတပတိ (ကြိ) [သံ + ပရိ + တပ + အ + တိ။ သံပရိတာပေတိ - ၏ သုဒ္ဓ။] ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်၏။ သမ္ပရိတပတိ-လည်းကြည့်။

သံပရိတာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပရိ + တပ + ဏေ + တိ] ထက်ဝန်းကျင်ပူလောင်စေ၏။ သမ္ပရိတာပေတိ - လည်းကြည့်။ အာဒိတ္တာယ တိဏုက္ကာယ ဂင်္ဂံ နဒိံ သန္တာပေယျ သံပရိတာပေယျ။ မ၊ ၁။ ၁၈၀။

သံပရိတာပေတုံ (ဗျ) [သံ + ပရိ + တပ + ဏေ + တုံ] ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်စေခြင်းငှာ။ သာ နသုကရာ အာဒိတ္တာယ တိဏုက္ကာယ သန္တာပေတုံ သံပရိတာပေတုံ။ မ၊ ၁။ ၁၈၀။

သံပရိတာပေယျ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပရိ + တပ + ဏေ + ဧယျ] ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်စေရာ၏။ သံပရိတာပေတိ-ကြည့်။

သံပရိတာပေသာမိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပရိ + တပ + ဏေ + သာမိ] (ငါ) ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်စေ-အံ့-လတ္တံ့ -လိမ့်မည်။ အဟံ ဣမာယ အာဒိတ္တာယ တိဏုက္ကာယ ဂင်္ဂံ နဒိံ သန္တာပေသာမိ သံပရိတာပေသာမိ။ မ၊ ၁။ ၁၈၀။

သံပရိပ္လုတ (တိ) [သံ + ပရိ + ပ္လု + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၀၉။ သမ္ပရိပ္လုတ - သံ။] ထက်ဝန်းကျင် ပြွမ်းသော၊ ဝိုင်းရံ- ခြံရံ- အပ်သော၊ နစ်မြုတ်သော။ သမ္ပရိပ္လုတ-လည်းကြည့်။ သကေ မုတ္တကရီသသို့ အစ္ဆာဟံ သံပရိပ္လုတော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။ သမ္ပရိပ္လုတောတိ သမ္ပရိကိဏ္ဏော၊ နိမုဂ္ဂေါ ဟုတ္ဝာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၁။

သံပရိဝတ္တက (တိ) [သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တု) + ဏ္ဍု။ သမ္ပရိဝတ္တုံ-သံ] ထိုမှ ဤမှ ပြန် -ပြန်လှန်- သော၊ ပြောင်းပြန် ပြန်သော၊ တပြောင်းပြန်ပြန်လည်သော။ သမ္ပရိဝတ္တက-လည်းကြည့်။သံပရိဝတ္တက(ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၄)နှိ သံပရိဝတ္တေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။

သံပရိဝတ္တကကီဋ္ဌာ (ထီ) [သံပရိဝတ္တကာ + ကီဋ္ဌာ] ကျွမ်းထိုး၍ကစားခြင်း၊ ဒန်းစီးကစားခြင်း၊ ထိုမှဤမှပြန်-ပြန်လှန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-တပြောင်းပြန်ပြန်လည် - လျက်ကစားခြင်း။ မောက္ခစိကန္တိ သံပရိဝတ္တကကီဋ္ဌံ၊ အာကာသေ ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ဝါ သီသံ ဌပေတွာ ဟေဌုပရိယဘာဝေန ပရိဝတ္တနကီဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၃။ ဇိဏ္ဏပုရိသေ ဒိသွာ လယ်ကေ ဝိယ ဘူမိယံ သံပရိဝတ္တကာဒိကီဋ္ဌံ ကီဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၀။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅) ။

သံပရိဝတ္တတိ (ကြိ) [သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တု) + အ + တိ။ သမ္ပရိဝတ်တေ-သံ။] ထိုမှဤမှ ပြန်၏၊ ပြန်လှန်၏၊ ပြောင်းပြန်ပြန်၏၊တပြောင်းပြန်ပြန်လည်၏။ သမ္ပရိဝတ္တတိ-လည်းကြည့်။ စီဝရံ ရဇန္တေန သာဓုကံ သံပရိဝတ္တေတွာ ရဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉) ။

သံပရိဝတ္တန (နဲ) [သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တု) + ယု၊ သမ္ပရိဝတ်နဲ-သက္ကတပိဋက။] ထိုမှဤမှ ပြန်ခြင်း၊ ပြန်လှန်ခြင်း၊ ပြောင်းပြန်ပြန်ခြင်း၊ တပြောင်း ပြန်ပြန် လည်ခြင်း။

သမ္မရိဝတ္ထန - လည်းကြည့်။ သြရတော ကာတုကာမဿ ပန သံပရိဝတ္ထနံ သန္ဓုနန်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄။

သံပရိဝတ္ထမာန (တိ) | သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တ) + အ + မာန | ထိုမှဤမှ ပြန်သော၊ ပြန်လှန်သော၊ ပြောင်းပြန် ပြန်သော၊ တပြောင်းပြန်ပြန်လည်သော။ သင်္ဘ ဝါမတော သင်္ဘ ဒက္ခိဏတော သံပရိဝတ္ထမာနာပိ အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇၂။

သံပရိဝတ္တိယမာန (တိ) | သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တ) + ဏော + ယ + မာန | ထိုမှဤမှပြန်-ပြန်လှန်-ပြောင်းပြန်ပြန်- တပြောင်း ပြန်ပြန်လည်-စေအပ်သော။ သီသတော သံပရိဝတ္တိ-ယမာနံ မဏိဒါမံ ဝိယ နီလဝဏ္ဏရသ္မိဝဋ္ဋိ---- အဇ္ဈာကာသံ ပက္ခန္ဒာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၅။

သံပရိဝတ္တေတွာ (ကာ၊ ကြေ၊ ဝိ) | သံ + ပရိ + ဝတု (ဝတ္တ) + ဏော + တွာ | ထိုမှဤမှပြန်-ပြန်လှန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-တပြောင်း ပြန်ပြန်လည်-စေ၍။ စီဝရံ ရဇန္တေန သာဓုကံ သံပရိဝတ္တေတွာ ရဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၈။ သံပရိဝတ္တကန္တိ သံပရိဝတ္တေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။

သံပရိဝါရယတိ (ကြေ) | သံ + ပရိ + ဝရ + ဏယ + တိ | သံပရိဝါရေတိ-ကြည့်။

သံပရိဝါရယန္တိ (ကြေ) | သံ + ပရိ + ဝရ + ဏယ+အန္တိ။ (ကာ၊ ကြေ)သမ္မရိဝါရယန္တိ-သံ။ | ထက်ဝန်းကျင် ပိတ်ဆို့-ခြံရံ- ဝိုင်းရံ-ဝိုင်းအုံ-ကုန်၏။ မဟာယသံ သံပရိဝါရယန္တိ နံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၂။

သံပရိဝါရိတ (တိ) | သံ + ပရိ + ဝရ + ဏော + တ။ သမ္မရိဝါရိတ-သံ။ | ထက်ဝန်းကျင်-ပိတ်ဆို-ခြံရံ-ဝိုင်းရံ-ဝိုင်းအုံ-အပ်သော။ သမ္မရိဝါရိတ-လည်းကြည့်။ ယထာ ပန စောရေဟိ သံပရိဝါရိတော ပုရိသော ---- နပလာယတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ၊ ၉၂။ (-ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၁)။

သံပရိဝါရေတိ (ကြေ) | သံ + ပရိ + ဝရ + ဏော + တိ။ ဝရ အာဝရဏော။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၃၆။ သမ္မရိဝါရယတိ - သံ။ | ထက်ဝန်းကျင် - ပိတ်ဆို့ - ခြံရံ - ဝိုင်းရံ - ဝိုင်းအုံ-၏။ သမ္မရိဝါရေတိ-လည်းကြည့်။

သံပဝတ္တတိ (ကြေ) | သံ + ပ + ဝတု (ဝတ္တ) အ + တိ။ သံပြဝတ်တေ - သံ။ | ဖြစ်-ကောင်းစွာဖြစ်-၏။ သမ္မဝတ္တတိ-ကြည့်။

သံပဝတ္တေတိ (ကာ၊ ကြေ) | သံ + ပ + ဝတု (ဝတ္တ) + ဏော + တိ။ သံပြဝတ်ယတိ-သံ။ | ဖြစ်စေ၏။ သမ္မဝတ္တေတိ - လည်းကြည့်။ သမ္မိယေနေဝ သံဝါသံ သံဗန္ဓာယ သံပဝေတ္တေန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၆။ သံဝါသံ ပဝတ္တယန္တိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၅။ ------- သံဝါသံ ပဝေတ္တန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၆။

သံပသာဒ (ပု) | သံ + ပ + သဒ + ဏ။ သမ္မြသာဒ - သံ။ | ကြည်ညို-ကြည်လင်-ကြည်နူး-ခြင်း။ သမ္မသာဒ - လည်းကြည့်။ အမှာကမ္မိ ယဒိ ဘဝေယျ မယမ္မိ ဘဂဝတော သံပသာဒံ လစ္ဆမှာတိ။ ပေဋကော။ ၂၇၉။

သံပသာရယတိ (ကြေ) | သံ + ပ + သရ + ဏယ + တိ။ (ကာ၊ ကြေ) သမ္မြသာရယတိ-သံ။ | စန့်-ပြန့်-၏၊ ပြန့်ပြူး၏။ သော ယထာ သင်္ကုဋိတဂ္ဂေါ နု သံပသာရယတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

သံပသာရိယတိ (ကြေ) | သံ + ပ + သရ + ဏော + တိ။ ဝေဒိယတိ-၌ကဲ့သို့ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၆-ဖြင့် ဣယ-ပြု။ | စန့်-ပြန်-၏၊ ပြန့်ပြူး၏။ ယထာ ပန ကုက္ကုဋေပတ္တံ ဝါ နာရုဒဒ္ဒုလံ ဝါ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တံ ပဒ္မိလိယတိ ပဒ္မိကုဋ္ဌတိ

ပဋိဝဋ္ဌတိ နဿံပသာရီယတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၄။ (-၇၅) ။ သမ္ပသာရိယတိ-လည်းကြည့်။

သံပသာရေတိ (ကြိ) [သံ + ပ + သရ + ဏေ + တိ] စန့်-ပြန်-၏။ သမ္ပသာရေတိ-ကြည့်။

သံပဟံသတိ (ကြိ) [သံ + ပ + ဟံသ + အ + တိ။ သံပဟာသေတိ-၏ သုဒ္ဓ။ သမ္ပြဟမျတိ-သံ။] ရွှင်-ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့်ရွှင်-၏။ သမ္ပဟံသတိ-ကြည့်။

သံပဟံသိတ (တိ) [သံ + ပ + ဟံသ + ဏေ + တ။ သမ္ပြဟၜမု - သံ။] ရွှင်-ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်ရွှင် - စေအပ်သော။ သမ္ပဟံသိတ - လည်းကြည့်။ ------ ဓမ္မိယာ ကထာယ သန္ဒဿိတာ သမာဒပိတာ သမုတ္တေဇိတာ သံပဟံသိတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၂။

သံပဟံသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပ + ဟံသ + ဏေ + တိ။ သမ္ပြဟမ်ယတိ-သံ။ ရွှင်-ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်ရွှင် - စေ၏။ သမ္ပဟံသေတိ - လည်းကြည့်။ အာယသ္မာ ဥဒါယီ ဓမ္မိယာ ကထာယ သံပဟံသေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၂။

သံပိယာယတိ (နာမ၊ ကြိ) [သံ + ပီ + ဏျ- သံပိယ + အာယ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၀။] ချစ်ခင်- နှစ်သက်- ခုံမင်-စုံမက်- မြတ်နိုး-၏။ သံပိယာယမာနရူပ-ကြည့်။

သံပိယာယမာန (တိ) [သံပိယ + အာယ + မာန] ချစ်ခင် - နှစ်သက်- ခုံမင်- စုံမက်- မြတ်နိုး-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံပိယာယမာနရူပ (တိ) [သမ္ပိယာယမာန + ရူပ] ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ခုံမင် - စုံမက်- မြတ်နိုး-သော သဘောရှိသော။ ယာဝ မညေ ခတ္တိယာ သံပိယာယမာနရူပါ ဝိဟရန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၉) ။

သံပိလာပ (ပု) [သံ + ပ္လု + ဏ။ သံပိလာဝ- သံပိလာပ။ သံပ္လာဝ - သံ။] (မိုးတိမ်၏) ပေါ်ပေါက် - လွှမ်းမိုး - အုံ့ဆိုင်း - ခြင်း။ သမ္ပိလာပ-လည်းကြည့်။ အဗ္ဘသမ္ပိလာပေါ စ အဿ။ သံ၊ ၂။ ၄၈၀။

သံပီဋ (တိ) [သံ + ပီဋ + အ။ (ပု) သံပီဋ- သံ၊ ပြာ။ (ထီ) သံပိလာ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကျဉ်းမြောင်း - ကျဉ်းကျပ် - သော။ သံပီဋေ မမ ပေါသန (စရိယာ။ ၄၁၀) နှိ သမ္ဗာဓေ မမ သံဝမ္ဘနံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၁။

သံပုစ္ဆ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ပုစ္ဆ + တွာ။ တွာလောပ။ သံပုစ္ဆတိ-မှ။] အတူတကွ-တိုင်ပင်-နှီးနှော-၍။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံပုစ္ဆတိ (ကြိ) [သံ + ပုစ္ဆ + အ + တိ။ သံပုစ္ဆတိ-သံ။ သံပုစ္ဆဏ္ဍ-ပြာ။] (၁) အတူတကွ-တိုင်ပင်- နှီးနှော-၏။ (၂) လျှောက်ထား-မေးမြန်း-၏။ သမ္ပုစ္ဆတိ-လည်းကြည့်။ (၁) ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆ ဃရာ နိက္ခာမေနှိ (သံ၊ ၁။ ၁၇၈) တိ----အတ္တနော ဘရိယာဟိ သဒ္ဓိံ မန္တယိတွာ မံ ဃရာ နိက္ကမ္ဘာပေနှိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၂)။ (၂) သံပုစ္ဆိတုံ-ကြည့်။

သံပုစ္ဆာ (ထီ) [သံ + ပုစ္ဆာ + အ] မေးမြန်းခြင်း။ ပတ္ထနာဝိဓိသံပုစ္ဆာ၊ ဝိသယာ ပရိကိတ္တိတာ။ ကစ္စာယနသာရ။ ၂၇။

သံပုစ္ဆိတုံ (ဗျ) [သံ + ပုစ္ဆ + တုံ] လျှောက်ထား - မေးမြန်း - ခြင်းငှာ။ သမဏံ ခလုဘော ဂေါတမံ တိရောရဋ္ဌာ တိရောဇနပဒါ သံပုစ္ဆိတုံ အာဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၂။ ၃၇၉။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၉)။

သံပုဏ္ဏ (တိ) [သံ + ပုရ + တ။ ပူရ ပူရဏေ၊ သံပူရီတိ သံပုဏ္ဏော။ ရူ။ ၆၁၆။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ သံပူဏ်-သံ။ သံပုဏ္ဏ-ပြာ၊

အဒ္ဓမာဂမီ။] ကောင်းစွာ ပြည့်သော။ သမ္ပုဏ္ဏ - လည်းကြည့်။ မာသပုဏ္ဏတာယ ပုဏ္ဏာ သံပုဏ္ဏာတိ ပုဏ္ဏာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၅၀။

သံပုပ္ပိတ (တိ) [သံ + ပုပ္ပ + တ။ (တစ်နည်း) သံ + ပုပ္ပ + ဣတ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၅။ သံပုပ္ပိတ-သဣတပိဋက။] ကောင်းစွာ ပွင့်သော။ သမ္ပုပ္ပိတ-လည်းကြည့်။ သံပုပ္ပိတေ မေဃနိဘမှိ ကာနနေ (ထေရ။ ၃၆၀) ----- သမ္မဒေဝ ပုပ္ပိတေ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၇၆။

သံပုရေက္ခရောတိ (ကြိ) [သံ + ပုရ + ကရ + ဩ + တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၃၄။ သံပုရသ္ကရောတိ- သဣတပိဋက။] (က)ရှေ့၌ ထား၍-လှည့်လည်-သွားလာ-၏။ (ခ) ရိုရိုသေသေ-လေးလေးစားစား - ရှေ့သွားပြု၏။ (က) (ခ) တထာ ဟိ နံ ဗြာဟ္မဏာ သံပုရေက္ခရောန္တိ။ မ၊ ၂။ ၃၈၁။ သံပုရေက္ခ-ရောန္တီ (မ၊ ၂။ ၃၈၁) တိ ပုတ္တမတ္တနတ္တမတ္တမ္ပိ သမာနံ ပုရတော ကတ္ပာ ဝိစရန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၉။ သံပုရေက္ခရောန္တီတိ သဣစ္ဆံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကရောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။

သံပူရတိ (ကြိ) [သံ + ပူရ + အ + တိ။ သံပူရေတိ-၏ သုဒ္ဓ။ သံ + ယဏာတိ-သံ] ကောင်းစွာပြည့်၏။ သမ္ပူရတိ-လည်းကြည့်။

သံပူရေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ပူရ + ဏေ + တိ။ သံပူရယတိ-သံ။] ကောင်းစွာပြည့်စေ၏။ သမ္ပူရေတိ - လည်းကြည့်။ သံပူရေတွာ အဒါသဟံ။ အပ၊ ၁။ ၃။ သံ သုဋ္ဌု ပူရေတွာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၀။

သံပူရေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ပူရ + ဏေ + တွာ] ကောင်းစွာ ပြည့်စေ၍။ သံပူရေတိ-ကြည့်။

သံဖလ (နဲ) [သံ + ဖလ] မိမိ၏အသီး၊ ကိုယ့်အသီး။ သမ္ဖလ-လည်းကြည့်။ ဟိသန္တိ အတ္တသမ္ဘူတာ၊ တစသာရံဝ သံဖလံ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၁၂။ (-၃၄၃)။

သံဖုဋိတ (တိ) [သံ + ဖုဋ + တ] တွန့်-ရှုံ့-လိပ်-ခွေ-သော။ သမ္ဖုဋိတ-လည်းကြည့်။ သေယျထာပိ နာမ တိတ္တကာလာဗု အာမ-ကစ္ဆိန္ဒော ဝါတာတပေန သံဖုဋိတော ဟောတိ သမ္မိလာတော။ မ၊ ၁။ ၁၁၄-၅၊ ၃၁၂။

သံဖုဋ္ဌ (တိ) [သံ + ဖုသ + တ။ သံသပ-သံ။] တွေ့ထိအပ်သော။ သမ္ဖုဋ္ဌ-လည်းကြည့်။ တေ ဘဂဝတာ မေတ္တစိတ္တေန သံဖုဋ္ဌာ တထာဂတေ ဥပသင်္ကမန္တေ ---- အဘိဝါဒနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အကံသု။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၉၆။

သံဖုဋ္ဌမတ္တ (တိ) [သံဖုဋ္ဌ + မတ္တ] တွေ့ထိအပ်ကာမျှ ဖြစ်သော။ တဿ သူရိယရံသီဟိ သံဖုဋ္ဌမတ္တောဝ မတ္တိကာ-ပိဏ္ဍော သတ္တဓာ ဖလိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈။

သံဖုလ္လ (တိ) [သံ + ဖုလ္လ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၅။ သမ္ဖုလ္လ-သံ။ သံဖုလ္လ-ပြာ။] ကောင်းစွာပွင့်သော။ သမ္ဖုလ္လ-လည်းကြည့်။

သံဖုလ္လပဒုမ (နဲ) [သံဖုလ္လ + ပဒုမ] ကောင်းစွာပွင့်သော ပဒုမ္မာကြာ။ ပါတောဝ ဖုလ္လိတကောကနဒန္တိ ပါတောဝ သံဖုလ္လပဒုမံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။

သံဖုသတိ (ကြိ) [သံ + ဖုသ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၉။ သံသ္ပဇတိ - သံ။ သံဖာသဣ-ပြာ။] တွေ့ထိ-ကောင်းစွာတွေ့ထိ-၏။ သော ဟိ ဝါတာတပေန သံဖုသတိ စေဝ မိလာယတိ စ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၅။

သံဖုသန (ထီ၊ နဲ) [သံ + ဖုသ + ယု။ သံသွဋ္ဌေန-သံ။ သံဖာသဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) မြဲမြံစွာ-ထိ-တွေ့ထိ-ခြင်း၊ (၂) (စိတ်ဖြင့်) တွေ့ထိ-ခံစား-ခြင်း။ သမ္ဖုသန-လည်းကြည့်။

(၁) ဖုသနံ တတော ဒဠ္ဍတရံ ကတ္တာ သံဖုသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉။ (၂) စိတ္တေန သံဖုသနံ နာမ အနုဘဝေါတိ အာဟ " စိတ္တေန အနုဘူတပုဗ္ဗာ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။

သံဖုသန္တ (တိ) [သံ + ဖုသ + အ + အန္တ။ ထီ- ၌ သံဖုသန္တီ။] တွေ့ထိ - ကောင်းစွာ တွေ့ထိ-သော။ သယံ ဂဟိဿတိ အတ္တာနံ၊ ဗာလော အဂ္ဂိံ သံဖုသံ။ မ၊ ၁။ ၄၁၅။

သံဖုသိတ (တိ) [သံ + ဖုသိတ။ သံသ္ဗု-သံ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဖုသိတက (တိ) [သံဖုသိတ + က။ သံသ္ဗ-သံ။] မိုးရေ- မိုးပေါက်- ရှိသော၊ မိုးရေ - မိုးပေါက် - နှင့်တကွ လာသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဖုသိတကဝါတ (ပု) [သံဖုသိတက + ဝါတ] မိုးရေ - မိုးပေါက် - ရှိသော လေ၊ မိုးရေ - မိုးပေါက် - နှင့်တကွ လာသောလေ။ သမ္မုသိတကဝါတ-လည်းကြည့်။ သိသိရောတိ သမ္မုသိတကဝါတော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၅၈။ သံဖုသိတကဝါတောတိ သဟ ဥဒကဗိန္ဒုနာ အာဂတော ဝါတော။ ဇတ္ထု ဟိ သံ-သဒ္ဒေါ သဟတ္ထော၊ ဖုသိတသဒ္ဒေါ ဥဒကဗိန္ဒု-ဝါစကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၇။

သံဖုသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဖုသ + တွာ] တွေ့ထိ-ကောင်းစွာတွေ့ထိ-၍။ သမ္မုသိတွာ-လည်းကြည့်။ ဟတ္ထာ မုဒူ၊ တေဟိ မံ သံဖုသိတွာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇။ သမ္မုသိတွာတိ သုဋ္ဌု ဖုသိတွာ အတ္တနော ဟတ္ထသမ္ဖဿံ မမ သရီရေ ဖရာပေတွာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၂၁၇။

သံဖဿိတ (ကြိ) [သံ + ဖဿ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၈၄။ သံ + ဖန္ဒ + ယ + တေ-သံဖဿိတ-ပြာ၊ သက္ကတအလို ကမ္မရုပ်။ သမ္ဖန္ဒတိ-ကတ္တုရုပ်။]စပ်-ဖွဲ့စပ်-စပ်သွယ်-၏။ မမတ္တဝသေန ဖဿိတိ သံဖဿိတိတိ ဖန္ဒ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၂။

သံဖန္ဒ (ပု) [သံ + ဖန္ဒ + အ။ သမ္ဖန္ဒ-ကြည့်။ သမ္ဖန္ဒ-သံ။ သံဖံဓ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ဖွဲ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်း။ သမ္ဖိယေနေဝ သံဝါသံ၊ သံဖန္ဒာယ သမ္ဖဝတ္တေန္တိ (အံ၊ ၂။ ၁၉၆) တိ ဝိယာ ဝိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဝေဏီယာ ဖန္ဒနတ္ထံ သံဝါသံ ပဝတ္တယန္တိ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၆၅။

သံဗာဟန (န) [သံ + ဗာဟ + ယု။ ဗာဟ ပိဋ္ဌာကရဏေ။ ပါကတ။ သံ + ဝါဟ + ယု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၆၉။ သံဗာဓန-သံ။ သံဗာဟဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] အဖန်တလဲလဲ နှင်းနှိပ် ဆုပ်နယ်ခြင်း။ သမ္ဗာဟန - လည်းကြည့်။ သမ္ဗာဟနေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၂၈။ သံဗာဟနေပီတိ ပုနပ္ပုနံ ဗာဟနေပီတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၀။

သံဗီလာပ (ပု) [သံပိလာ ပ- သံဗီလာပ။ ပ - ကို ဗ - ပြု။] သံပိလာပ - ကြည့်။ အဇ္ဇသံဗီလာပေါ စ အဿ။ (သီ-မူ) သံ၊ ၂။ ၄၈၀။

သံဗုဒ္ဓ (ပု) [သံ + ဗုဓ + တ။ သမ္ဗုဒ္ဓ-ကြည့်။ (တိ) သမ္ဗုဒ္ဓ-သံ။ သံဗုဒ္ဓ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (အလုံးစုံသော တရားတို့ကို) ကိုယ်တိုင်သိသော၊ သူ၊ ဘုရား။ သံဗုဒ္ဓဝိသုဒ္ဓဘာဝေဟိ ပုရိမဝေသာရဇ္ဇဒွယသိဒ္ဓိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆။

သံဗျာန (န) [သံ + ဝယ + ယု။ သံပိယတေ အနေနာတိ သံဗျာနံ။ အမရ၊ ဋီ။ ကပ္ပဒ္ဓုမ၊ သံဗျာန-သံ။] စုလျား၊ တဘက်၊ အပေါ်ရုံ၊ ခြုံထည်။ သံဗျာနံပျတြ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၉၂-၃။

သံဘက္ခေတိ (ကြိ) [သံ + ဘက္ခ + ဏေ + တိ။ စုရာဒိ။ ဘက္ခ အဒနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၄။ သံဘက္ခယတိ-သံ။] စား-ခဲစား-ကိုက်၍စား-၏။ သဗ္ဗံ သံဘက္ခေတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၃၆၊

၃၈။ မဟာနိ။ ၃၁၀။ သံဘက္ခေတီတိ သံခါဒတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။ သဗ္ဗံ သံဘက္ခေတီတိ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ သဗ္ဗံ ခါဒတိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၇၁။

သံဘင္ဂ (တိ) [သံ + ဘန္ဂ + တ။ သံဘင္ဂ-သံ။ သံဘင္ဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (ခ) (က) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (ခ) ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-သော။ (၂) ကိုင်း-ကုန်း-သော။ (ဝ) (က) (ခ) သံဘင္ဂဝိဘင္ဂ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဘင္ဂကာယ (တိ) [သံဘင္ဂ + ကာယ] ကိုင်း-ကုန်း-သော ကိုယ်ရှိသော၊ ခါး-ကိုင်း-ကုန်း-သော၊ သူ။ ဩဘင္ဂေနာ(သံ၊ဌ၊၁။၃၉)တိ မဒ္ဓေ သံဘင္ဂကာယေန။ ဇိဏ္ဏကာလေ ဟိ သတ္တာနံ ကဋိယံ ကာယော ဩဘင္ဂေါ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။

သံဘင္ဂပလိဘင္ဂ (တိ) [သံဘင္ဂ + ပလိဘင္ဂ] (က) ဖျက်ဆီးအပ်-ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖျက်ဆီးအပ်-သော။ (ခ) ပျက်စီး-ထက်ဝန်းကျင်မှ ပျက်စီး-သော။ (က) (ခ) တိဏရုက္ခဒီနံ သံဘင္ဂပလိဘင္ဂတာယ ဝါ ဈာမတာယ ဝါ ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၅။

သံဘင္ဂဝိဘင္ဂ (တိ) [သံဘင္ဂ + ဝိဘင္ဂ] (က) ဖျက်ဆီးအပ်-အထူးသဖြင့်ဖျက်ဆီးအပ်-သော။ (ခ) ပျက်စီး-အထူးသဖြင့်ပျက်စီး-သော၊ သူ။ (က) (ခ) သဗ္ဗေပိမေ သတ္တာ မစ္စုပရာယဏာ မရဏမုခေ သံဘင္ဂဝိဘင္ဂါ ဘဝန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၀။

သံဘင္ဂဝိမာန (တိ) [သံဘင္ဂ + ဝိမာန] ကျိုးပဲ့ - ပျက်စီး - သော ဗိမာန်ရှိသော၊ သူ။ သံဘင္ဂဝိမာနေ ကရောန္တော ဝိနာသေယျန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။

သံဘင္ဂသာခါဝိဋပ (တိ) [သံဘင္ဂ + သာခါ + ဝိဋပ] ကျိုးပဲ့ - ပျက်စီး - သော အခက်, အခွရှိသော (သစ်ပင်)။ ဝါတဿ အတိဗလဝတာယ ဒဠ္ဆမူလာ ဝနဇေဌက-ရုက္ခာပိ သံဘင္ဂသာခါဝိဋပါ သမူလာ နိပတိံသု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၇။

သံဘဇန (ထီ၊ န) [သံ + ဘဇ + ယု။ (န) သမ္ဘဇန-သံ။] မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ခြင်း။ သမ္ဘဇန-လည်းကြည့်။ ယာ တေသံ သေဝနာ ----- သံဘဇနာ ဘတ္တိ သံဘတ္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။

သံဘဇနီယ (တိ) [သံ + ဘဇ + အနီယ။ သမ္ဘဇနီယ - သံ။] မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-အပ်-သင့် - ထိုက် - သော။ သေသမဂ္ဂတော နာနုပ္ပကာရေဟိ သံဘဇနီယော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။

သံဘဇ္ဇတိ (ကြြဲ) [သံ + ဘဇိ + ယ + တေ။ သံဘဇ္ဈတေ-ကမ္မ၊ သံ။ သံ + ဘဇ္ဇက္ဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ကြော်-လှော်-၏။ သမ္ဘဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ ဘဇိ ဘဇ္ဇနေ။ ဘဇ္ဇနံ တာပကရဏံ။ တိလာနိ ဘဇ္ဇတိ။ ပုရိသေန ဘဇ္ဇမာနာနိ တိလာနိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၄။

သံဘဇ္ဇန (န) [သံ + ဘဇိ + ယ + ယု။] ကြော်-လှော်-ခြင်း။ သံမ္ဘဇ္ဇန-လည်းကြည့်။

သံဘဥ္ဇတိ (ကြြဲ) [သံ + ဘန္ဇ + အ + တိ။ သမ္ဘနက္တိ-သံ။] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-၏။ သမ္ဘဥ္ဇတိ, သံဘဥ္ဇိတ္ဝာ-တိုကြည့်။

သံဘဥ္ဇန (န) [သံ + ဘန္ဇ + ယု။ သံဘဥ္ဇန-သံ။ သံဘံဇဏာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (ခ) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ခြင်း (၂) ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-ခြင်း။ (ဝ) ယထာ နာမ မာလုဝါ သာလံ ------- သံဘဥ္ဇနဝသေန သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ပရိယောနန္ဓတိ။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၂၆၁။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊

၂။ ၉၈)။(၂) တသွာ ယထာ တေ ဟတ္ထပါဒါဒိနံ သံဘဠနံ ပရိဘဠနံ၊ ဧဝံ အပါယေသု သံဘဠနံ ပရိဘဠနံ ပါပုဏာနိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၂) ။

သံဘဠိတွာ (ကြို၊ ဝိ) ⌈ သံ + ဘဠ + တွာ ⌋ ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-၍။ တာယ ဒုဿီလျသင်္ခါတာယ တဏှာယ သံဘဠိတွာ အပါယေသု ပါတိယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဋ၊ ၂၆၂။

သံဘတ္ထ (တိ) ⌈ သံ + ဘဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ သမ္ဘတ္ထ-သံ။ ⌋ မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-သော။ ကသွာ ပနေတ္ထာတိအာဒိနာ တေသံ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ မဟာသတ္တေ သံဘတ္ထတံ သံဝေဂဗဟုလတဉ္စ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။

သံဘတ္ထိ (ထိ) ⌈ သံ + ဘဇ + တိ ⌋ မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ခြင်း။ သံဘဇန-ကြည့်။

သံဘာဝိတ (တိ) ⌈ သံ + ဘူ + ဏော + တ။ သမ္ဘာဝိတ - သံ။ သံဘာဝိအ - ပြာ။ ⌋ ထင်ရှားစေ -ထင်စွာပြု- ချီးမွမ်း- အပ်သော။ သတ္ထု စေဝ သံဝဏ္ဏိတော သံဘာဝိတော ဝိညူနဉ္စ သဗ္ဗဟုစာရိနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၅။

သံဘိဇ္ဇတိ (ကြို) ⌈ သံ + ဘိဒိ + ယ + တိ။ (ကမ္မ၊ ကြို) သံဘိဒျတေ-သံ။ သံ + ဘိဇ္ဇ္ကြ-ပြာ။ သံဘိဇ္ဇ္ကြ-အဒ္ဓမာဂမီ။ ⌋ ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-၏။ သမ္ဘိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

သံဘိဇ္ဇမာန (တိ) ⌈ သံ + ဘိဒိ + ယ + မာန ⌋ ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-သော။

သံဘိဇ္ဇမာနဂ်ပစ္စဂ် (တိ) ⌈ သံဘိဇ္ဇမာန + အဂ်ပစ္စဂ် ⌋ ကျိုးပဲ့-ပျက်စီး-သော အဂ်ါကြီးငယ်ရှိသော။ ဝိနဿန္တာ ဝါ ဧတ္ထ နိပတန္တိ သံဘိဇ္ဇမာနဂ်ပစ္စဂ်ါတိ ဝိနိပါတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၄။

သံဘိန္နတိ (ကြို) ⌈ သံ + ဘိဒိ + အ + တိ။ သမ္ဘိနတ္တိ-သံ။ သံဘိဒက္ကြ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ⌋ ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၏။ သမ္ဘိန္နတိ-ကြည့်။

သံဘိန္ဒိတွာ (ကြို၊ ဝိ) ⌈ သံ + ဘိဒိ + တွာ ⌋ ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၍။ ဘိန္ဒိတွာ (မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၀) တိ အညဘူမိကဿ အညဘူမိကဿနေနေဝ ဝိနာသေတွာ, သံဘိန္ဒိတွာ ဝါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။

သံဘိန္န (တိ) ⌈ သံ + ဘိဒိ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၂။ ရူ။ ၆၃၁။ သမ္ဘိန္န - သံ။ သံဘိန္န၊ သံဘိဏ္ဏ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ⌋ (၁) စပ်-ထိစပ်-ပူးကပ်-ရောယှက်-ရောစပ်-သော။ (၂) ပျက်စီးသော။ သမ္ဘိန္န-လည်းကြည့်။ (၁) သိခရဏီသိ၊ သံဘိန္နာသိ၊ ဥဘတောဗျဉ္ဇနကာသိ။ ကခ်ါ။ ၁၃၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဘိန္နာစာရ (တိ) ⌈ သံဘိန္န + အာစာရ ⌋ ပျက်စီးသောအကျင့်ရှိသော၊ အကျင့်ပျက်စီးသော။ ဒုဿီလာ သံဘိန္နာစာရာ အတိက္ကန္တ-မရိယာဒါ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၆။

သံဘူဠတိ (ကြို) ⌈ သံ + ဘူဇ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၆။ ရူ။ ၅၀၉။ သံဘူနတ္တိ-သံ။ သံဘုံဇက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ ⌋ စား-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-ပွဲတော်တည်-၏။ အသနိဝိစက္ကံ က္ကမဿ ဒန္တကူဋံ မူလဗီဇာဒိသု န ကိဉ္စိ န သံဘူဠတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၁။ ဥပသမ္မဇာတိ ဧတ္ထ ဥပသံသဒ္ဒါ ဥပလဿတိ, သံဘူဠတိတိအာဒိသု ဝိယ နိရတ္ထကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။

သံဘူဠန (န) ⌈ သံ + ဘူဇ + ယု။ (န)သံဘောဇန-သံ။ (ထိ) သံဘုံဇနာ-ပြာ။ ⌋ သုံးဆောင်-ခံစား-ခြင်း။

သံဘူဠနရသ (တိ) ⌈ သံဘူဠန + ရသ ⌋ သုံးဆောင် - ခံစား - ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဣဒ္ဓိကာရေန အာရမ္မဏဿ သံဘူဠနရသံ၊

ပစ္စနုဘဝနကိစ္စန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၃၈။

သံဘုဥိတပ္ပ (တိ) | သံ + ဘုဇ + တပ္ပ | စား-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။

သံဘုဥိတပ္ပဝတ္ထု (နာ) | သံဘုဥိတပ္ပ + ဝတ္ထု | စား-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ဝတ္ထု။ ဣမေသံ သတ္တာနံ သံဘုဥိတပ္ပဝတ္ထူနိ နာမ ---- အသုန္ဒရာနိပိ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၃၅။

သံဘေဇ္ဇ (နာ) | သံ + ဘိဒိ + ဏျ။ ကစ္စညး။ ၅၄၄။ ရူ။ ၅၅၆။ သံဘေဒျ-သံ။ | (၁) ရောယှက်-ရောနှော -ပေါင်းဆုံ- ရာ (အရပ်ဌာန) သမ္ဘေဇ္ဇ - လည်းကြည့်။ (၂) သံဘေဇ္ဇသုတ် (၂) သုတ်။ (၁) ယသ္မိံ သံဘေဇ္ဇေ ဧတာ မဟာနဒိယော ဧကီဘဝန္တိ နိရန္တရာ ဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၀။ (၂) နခသိခါ ပေါက္ခရဏီ၊ သံဘေဇ္ဇ အပရေ ဒုဝေ။ သံ၊ ၃။ ၄၀၄။

သံဘေဇ္ဇဥဒက (နာ) | သံဘေဇ္ဇ + ဥဒက | (၁) ရောယှက်-ရောနှော-ပေါင်းဆုံ-ရာ-ဌာန-အရပ်-၌ (ဖြစ်-ရှိ-သော)ရေ။ (၂) သံဘေဇ္ဇ-ဥဒကသုတ်။ သမ္ဘေဇ္ဇဥဒက - လည်းကြည့်။ (၁) ယာနိ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ဥဒကဖုသိတာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ယံ ဝါ သံဘေဇ္ဇဥဒကံ။ သံ၊ ၁။ ၃၅၃။ (-၃၅၄)။ သံ၊ ၃။ ၄၀၁။ သံဘေဇ္ဇ-ဥဒကန္တိ အညာဟိ နဒီဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ဖိန္နဋ္ဌာနေ ဥဒကံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ သံမ္ဖိဇ္ဇတိ မိဿီဘာဝံ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ သမ္ဘေဇ္ဇံ၊ မိဿီတဋ္ဌာနံ။ တတ္ထ ဥဒကံ သမ္ဘေဇ္ဇဥဒကံ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၈။ (၂) နခသိခါ ပေါက္ခရဏီ၊ သံဘေဇ္ဇ-ဥဒကေ စ ဒွေ။ သံ၊ ၁။ ၃၅၃။

သံဘေဇ္ဇဥဒကသုတ္တ (နာ) | သံဘေဇ္ဇဥဒက + သုတ္တ | သံဘေဇ္ဇဥဒကသုတ် (၂-သုတ်)။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၅၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၈။

သံဘောဂ (ပု) | သံ + ဘုဇ + ဏ။ ကစ္စညး။ ၆၂၃။ ရူ။ ၅၅၄။ သမ္ဘောဂ-သံ။ သံဘောအ၊ သံဘောဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | စား-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-ခံစား-ခြင်း။ သမ္ဘောဂ-လည်းကြည့်။ ကိံ ပန ဘန္တေ အနုထေရော တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ သံဘောဂေါ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ (-၂၆၀-၁)။

သံမဋ္ဌ (တိ) | သံ + မသ + တ။ ကစ္စညး။ ၅၇၃။ ရူ။ ၆၂၆။ သံမသ္မ-သံ။ သုံးသပ်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံမဋ္ဌသောမနဿ (နာ) | သံမဋ္ဌ + သောမနဿ | သုံးသပ်အပ်သော သောမနဿ-ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ ပိ-သဒ္ဒေန သံမဋ္ဌသောမနဿေသုပီတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၆၄။

သံမဒ္ဒိတ (တိ) | သံ + မဒ္ဒ + တ။ သံမဒိတ - သံ။ သံမဒ္ဒိအ၊ သံမဒ္ဒီအ - ပြာ။ သံမဒ္ဒိအ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။ | နှိပ်နင်း-နှိပ်နယ်-အပ်သော။ တသ္မာ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ခီဏာဒိဟိ သံမဒ္ဒိတံ ဘတ္တမေဝ သန္ဓာယ---- ဝတ္တဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၀။

သံမန္တယတိ (ကြိ) | သံ + မန္တ + ဏယ + တိ | သဘောတူ-တိုင်ပင်-နှီးနှော-ပြောဆို၏။ သံမန္တယိတွာ-ကြည့်။

သံမန္တယန္တိ (ကြိ) | သံ + မန္တ + ဏယ + အန္တိ။ သမ္မန္တြယတိ-သံ။ | သဘောတူ-နှီးနှော-တိုင်ပင်-ပြောဆို-ကုန်၏။ သမ္မန္တယန္တိ-ကြည့်။

သံမန္တယမာန (တိ) | သံ + မန္တ + ဏယ + မာန | သဘောတူ-တိုင်ပင်-နှီးနှော-ပြော

ဆို-သော၊ သူ။ သမ္မန္တယမာန-ကြည့်။

သံမန္တယိသု (ကြို) [သံ + မန္တ + ဏယ + ဥံ] သဘောတူ-တိုင်ပင်-နှီးနှော-ပြောဆို-ကုန်ပြီ။ သမ္မန္တယိသု-ကြည့်။

သမန္တယိ (ကြို) [သံ + မန္တ + ဏယ + ဤ] သဘောတူ -တိုင်ပင်- နှီးနှော- ပြောဆို- ပြီ။ သမ္မန္တယိ-ကြည့်။

သံမန္တယိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + မန္တ + ဏယ + တွာ] သဘောတူ-တိုင်ပင်-နှီးနှော-ပြောဆို-၍။ သမ္မန္တယိတွာ - လည်းကြည့်။ သံဝိဓာဝဟာရော နာမ အသုကံ နာမ ဘဏ္ဍံ အဝဟရိဿာမာတိ သံဝိဒဟိတွာ သံမန္တယိတွာ အဝဟရဏံ။ ကခ်ါ။ ၁၁၇။ သံမန္တယိတွာတိ ဧကစ္ဆန္ဒတာယ ဧကဇ္ဈာ-သယတာယ ဘဏိတွာတိ အတ္ထော။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၂။

သံမန္တေတိ (ကြို) [သံ + မန္တ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၀၈။ သမ္မန္တြယတိ-သံ။] သဘောတူ -တိုင်ပင်-နှီးနှော -ပြောဆို -၏။ သမ္မန္တေတိ-ကြည့်။

သံမိဿ (တိ) [သံ + မိဿ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ သမ္မိဂ္ဂ-သံ။ သံမိဿ-ပြာ။] ရောနှော-ရောယှက်-သော။ သမ္မိဿ-လည်းကြည့်။ ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ပီတိယာ သဟဂတံ ဟောတိ သဟဇာတံ သမ္မယုတ္တန္တိ ဧတ္ထ သံသဋ္ဌေ၊ သံမိဿန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁။

သံမုခ (တိ) [သံမုခါ + ဏ။ သံမုခ + ဏ။] ရှေ့- မျက်မှောက်- ရှေးရှု-မျက်နှာချင်းဆိုင်-အရပ်၌ ဖြစ်သော။ သမ္မုခ - လည်းကြည့်။ ဒိဿန္တိ စေဝ သုယျန္တိ စာတိ ယေ သံမုခါ တေ ပဿန္တိ၊ ယေ တိရောက္ခာ တေ သုဏန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၁။

သံမုခါ (ဗျ) [သံ + မုခါ] မျက်မှောက်၊ တူရူ။ သမ္မုခါ-ကြည့်။

သံမုစ္ဆတိ (ကြို) [သံ + မုစ္ဆ + အ + တိ။ မုစ္ဆ မောဟသမုဿယေသု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၃၁။ သံမ္မုဆ်တိ-သံ။ သမုစ္ဆဣ-ပြာ။] မိန်းမော-တွေဝေ-၏၊ အသံတို့ကို အနိမ့်အမြင့်-လွှတ်-သီဆိုတီးမှုတ် - ၏။ မုစ္ဆတိ - လည်းကြည့်။ " သမပညာသမုစ္ဆနာ သံမုစ္ဆေတွာ " တိ စ ဣဒံ ဒေဝလောကေ နိယတံ ဝီဏာဝါဒနဝိမိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။

သံမုစ္ဆန (ထီ၊ နာ) [သံ + မုစ္ဆ + ယု။ သံမ္မုဆ်နာ-သံ။ သံမုစ္ဆဏ-ပြာ။] မိန်းမော-တွေဝေ-ခြင်း၊ အသံတို့ကို အနိမ့်အမြင့်-လွှတ်-သီဆိုတီးမှုတ် - ခြင်း။ မုစ္ဆန - လည်းကြည့်။ သမပညာသမုစ္ဆနာ မုစ္ဆေတွာတိ ယထာ သမပညာသမုစ္ဆနာ ကမတော တတ္ထ သံမုစ္ဆနံ ကာတုံ သက္ကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။ (သီဆိုတီးမှုတ်အပ်သောအသံတို့သည်-- (၁) ဥသဘအသံ-နွားတို့၏မြည်တွန်သံကဲ့သို့သောအသံ၊ (၂) ဓေဝတအသံ-မြင်းတို့၏ဟီသံကဲ့သို့သောအသံ။ (၃) ဆဇ္ဇအသံ- ဥဒေါင်းတို့၏ တွန်သံကဲ့သို့သောအသံ၊ (၄) ဂန္ဓာရအသံ-ဆိတ်တို့၏မြည်သံကဲ့သို့သောအသံ၊ (၅) မဇ္ဈိမအသံ-ကြိုးကြာတို့၏မြည်သံကဲ့သို့သော အသံ၊ (၆) ပဥ္စမအသံ-ဥသြဋ္ဌက်တို့၏ မြည်သံကဲ့သို့သော အသံ၊ (၇) နိသာဒအသံ- ဆင်တို့၏ အော်မြည်သံကဲ့သို့သော အသံ ဟူ၍ (၇) ပါး (၀ါ) ၇-မျိုးရှိကုန်၏။ ထိုတွင် ဂီတသမားတို့သည် တရံတခါ ဆဇ္ဇအသံကို ဦးတည် အစပျိုး သီဆိုတီးမှုတ်ပြီးမှ ကြွင်းသောအသံ ၆-ပါးကို သီဆိုတီးမှုတ်ကြကုန်၏။ တရံတခါ မဇ္ဈိမအသံကို ဦးတည်အစပျိုး သီဆိုတီးမှုတ်ပြီးမှ ကြွင်းသောအသံ ၆-ပါးကို သီဆိုတီးမှုတ်

ကြကုန်၏။ တရံတခါ ဂန္ဓာရအသံကို ဦးတည်အစပျိုး သီဆိုတီးမှုတ်ပြီးမှ ကြွင်းသောအသံ ၆-ပါးကို သီဆိုတီးမှုတ်ကြကုန်၏။

ထိုတွင် ဆဇ္ဇအသံ ဦးတည်အစပျိုးသော ဆဇ္ဇ, ဥသဘ, ဂန္ဓာရ, မဇ္ဈိမ, ပဥ္စမ, ဓေဝတ, နိသာဒ-ဟူသောအသံ (၇)ပါးကို " ဆဇ္ဇဂါမ=ဆဇ္ဇသံဦးတည်သော သံစဉ်စု" ဟု ခေါ်သည်။ မဇ္ဈိမအသံ ဦးတည်အစပျိုးသော မဇ္ဈိမ, ပဥ္စမ, ဓေဝတ, နိသာဒ, ဆဇ္ဇ, ဥသဘ, ဂန္ဓာရ-ဟူသော အသံ (၇) ပါးကို "မဇ္ဈိမဂါမ=မဇ္ဈိမသံ ဦးတည်သော သံစဉ်စု"ဟု ခေါ်သည်။ ဂန္ဓာရ အသံဦးတည် အစပျိုးသော ဂန္ဓာရ, မဇ္ဈိမ, ပဥ္စမ, ဓေဝတ, နိသာဒ, ဆဇ္ဇ, ဥသဘ-ဟူသော အသံ ၇-ပါးကို " ဂန္ဓာရဂါမ=ဂန္ဓာရသံ ဦးတည်သော သံစဉ်စု" ဟုခေါ်သည်။ ဤဆို အပ်ပြီးသော ဆဇ္ဇဂါမအသံ ၇-မျိုး၊ မဇ္ဈိမဂါမ အသံ ၇-မျိုး၊ ဂန္ဓာရဂါမအသံ ၇-မျိုးအားဖြင့် သီဆိုတီးမှုတ်သံတို့သည် ၂၁-မျိုးဖြစ်ကြသည်။ ထို ၂၁-မျိုးသော သီဆိုတီးမှုတ်သံတို့ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အသံတို့ကို အနိမ့်အမြင့်လွှတ်ခြင်း (ဝါ) သီဆိုတီးမှုတ်ခြင်း (မုစ္ဆနာ) တို့သည်သည်လည်း ၂၁-မျိုးပင်ကွဲပြားကြသည်။ ထို့ကြောင့် မုစ္ဆနာပေါင်း ၂၁-မျိုးရှိသည်။

တစ်နည်း-- သိရီရာဂ, ဝသန္တ, ပဥ္စမ, ဘေရဝ, မေဃ, နာဋနာရာယန-ဟူသော ၆-ပါးသော တပ်စွန်းဖွယ်ရာ ရာဂအဖြစ်သို့ ရောက်အောင် သီဆို တီးမှုတ်ခြင်းအထူးသည် မုစ္ဆနာမည်၏။ ထိုမုစ္ဆနာသည် လလိတာ, မဇ္ဈိမာ, စိတြာ, ရောဟိနီ, မာတင်္ဂဇာ, သောဝီရီ, သဏ္ဍမဇ္ဈာ-ဟု ဆဇ္ဇဂါမ၌ ၇-ပါး၊ ပဥ္စမာ, မစ္ဆရီ, မုဒုမဇ္ဈာ, သုဒ္ဓါ, အန္တာ, ကလာဝတီ, တိဗ္ဗာ-ဟု မဇ္ဈိမဂါမ၌ ၇-ပါး၊ ရုဒ္ဒီ, ဗြဟ္မီ, ဝေသဏဝီ, သေဒရီ, သုရာ, နာဒါဝတီ, ဝိသာလာ-ဟု ဂန္ဓာရဂါမ၌ ၇-ပါးအားဖြင့် မုစ္ဆနာပေါင်း ၂၁-မျိုး ရှိသည်။

ဓာန်၊ သျ၊ သစ်၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံ။ သက္ကပဥ္ဥသုတ် အဖွင့် မဟာဝဂ္ဂဋီကာ၌ကား--- လူပြည်၌ တီးမှုတ်ခြင်း အစီအရင်အားဖြင့် ဆဇ္ဇ, ဥသဘ, ဂန္ဓာရ, မဇ္ဈိမ, ပဥ္စမ, ဓေဝတ, နိသာဒ-ဟူသော အသံခုနစ်ပါးတို့တွင် အသံတစ်ခု တစ်ခု၌ မုစ္ဆနာသုံးခု သုံးခုပြု၍ မုစ္ဆနာ ၂၁-ခု ဖြစ်သည်။ နတ်ပြည်၌ တီးမှုတ်ခြင်းအစီအရင်အားဖြင့် အသံတစ်ခု တစ်ခု၌ မုစ္ဆနာခုနစ်ခု ခုနစ်ခုပြု၍ မုစ္ဆနာ (၄၉) ခုဖြစ်၏။ ယင်း (၄၉) ခု၌ အန္တရသရခေါ် ကြားသံ (=အကြား၌ ဖြစ်သောအသံ)တစ်ခုကိုထည့်၍ မုစ္ဆနာ(၅၀) ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇။)

သံမုစ္ဆိတ (တိ) [သံ + မုစ္ဆ + တ။ သမ္မုဆ်တ-သံ။ သံမုစ္ဆိအ-ပြာ။ သံမုစ္ဆိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပြင်းစွာ-အလွန်-တွေဝေ-မိန်းမော-သော။ တေ ဒေဝါ သံမုစ္ဆိတာ အာဟာရု-ပစ္ဆေဒမ္ပိ ကရောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၂။

သံမုစ္ဆေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + မုစ္ဆ + တွာ] အသံတို့ကို အနိမ့် အမြင့်လွှတ် - သီဆိုတီးမှုတ်-၍။ သံမုစ္ဆတိ-ကြည့်။

သံမုဥ္ဇနီ (ထီ) [သံ + မုဇိ + ယု= သံမုဥ္ဇန + ဤ။ သမ္မဇ္ဇဏီ - ပြာ။ သံမ္မာဇ်နီ - သံ။ သမ္မဇ္ဇဏီ-ပြာ။] တံမြက်ဆုပ်၊ တံမြက်စည်း။ ဗဟိ ခိတ္တဿ သုပ္ပဿ ဝါ သံမုဥ္ဇနိယာ ဝါ ပတနဌာနဥ္စ----အယံ သဗ္ဗောပိ ဃရူပစာရော နာမ။ ကခ်ါ။ ၁၁၅။

သံမုဌဿတိ (ထီ) (တိ) [သံမုဌာ + သတိ (တစ်နည်း) သံမုဌဿတိ + ဤ။ ကစ္စည်း။ ၂၂၅။ ရူ။ ၁၅၁။ မောဂ်၊ ၂။ ၇၅-၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၅၂-တို့အလို ဤကာရန္တ။ နိရုတ္တိ။ ၁၇၁-အလို ဣကာရန္တ။] လွတ်သောသတိရှိ-

သတိလွတ်-သတိမေ့-သော၊ သူ။ မူစ္ဆိတောတိ ဗလဝတဏှာယ မူစ္ဆိတော သံမုဋ္ဌသတိ ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ ၆။ ၂၁။

သံမုသန (တိ) [သံ + မုသ + ယု။ မုသ နဿနေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၂-နှာ။] သတိပျက်-သတိချွတ်ယွင်း-မေ့လျော့- တတ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံမုဿနတာ (ထီ) [သံမုဿန + တာ] သတိချွတ်ယွင်း- မေ့လျော့- သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ တတ္ထ ကတမံ မုဋ္ဌသစ္စံ။ ယာ အသတိ ----- ပိလာပနတာ သမ္မုသနတာ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၆၂။ သံမုသနတာတိ နဋ္ဌမုဋ္ဌဿတိတာ၊ တာယ ဟိ သန္ဓာဂတော ပုဂ္ဂလော နိက္ခိတ္တ-ဘတ္တော ဝိယ ကာကော, နိက္ခိတ္တမံသော ဝိယ စ သီဂါလော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၃။

သံမုဋ္ဌ (တိ) [သံ + မုဟ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၀၉။ ရူ။ ၆၂၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၉၃။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၆။ သံ + မူဟ + လ။ မူဟ ဝေစိတ္တေ၊ လော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၀-၁။ သမ္မူဗ - သံ။ သံမူဗ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] သမ္မူဋ္ဌ-ကြည့်။ မူဋ္ဌော သံမူဋ္ဌော မောဟာ-ဘိဘူတော အဓမ္မံ " ဓမ္မော " တိ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၉၃။ (-ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁)။

သံမောဟေတိ (ကာ၊ ကြဲ) [သံ + မုဟ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ သမ္မောဟယတိ - သံ။] အလွန်-ပြင်းစွာ-တွေဝေ-မိန်းမော-စေ၍။ ယထာ ဟိ ရူပဂရုကဿ ပုရိသဿ ဣတ္ထိရူပံ စိတ္တုပ္ပါဒံ ဂမေတိ ---- မောဟေတိ သံမောဟေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။

သံမောဟေတွာ (ကာ၊ ကြဲ၊ ဝိ) [သံ + မုဟ + ဏော + တွာ] အလွန်-ပြင်းစွာ-တွေဝေ - မိန်းမော - စေ၍။ " မဒ္ဒိ တဝ ဒုဿယနဒုဇ္ဇောဇနေဟိ စိတ္တံ အာလုဠိတံ ဘဝိဿတိ၊ မာ ဘာယီ "တိ သံမောဟေတွာ အဿာသေတွာ ဥယျောဇေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၁၉။

သံမိတ (နာ) [သံ + မိ + တ။ သံ + သွိတ-သံ။] ပြုံးခြင်း၊ စဉ်းငယ်ရယ်ရွှင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံမိတဘာသီ (တိ) [သံမိတ + ဘာသ + ဏီ။ ထိ-၌ --ဘာသိနီ။] ပြုံးခြင်းဖြင့် စကား ပြောဆို လေ့ရှိသော၊ သူ။ ယော တေ ဣမံ ဝိသာလက္ခိံ၊ ပိယံ သံမိတဘာသိနိံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၇။သံမိတဘာသိနိန္တိ မန္ဒဟသိတဘာသိနိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄။

သံယတ (တိ) [သံ + ယမု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၆။ ရူ။ ၆၀၀။ သံယတ - သံ။ သံဇယ (သံဇဒ) - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (ကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သော။ (၂) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော။ (နာ) (၃) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ (၄) မမေ့မလျော့-ကိလေသာမရှိ-သော။ (၅) ထုံးဖွဲ့အပ်သော။ (၁) (ကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သော။ သံယတာနံ တပသီနံ၊ ကတံ အက္ကောသိတံ မယာ။ အပ၊ ၁။ ၃၀၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃)။ (၂) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်- အပ်သော။ သံယတတ္တ, သံယတိန္ဒြိယ-တို့ကြည့်။ (နာ) (၃) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်း။ စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ သံယတံ အဝိက္ခိတ္တံ ကရိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ (၄) မမေ့မလျော့-ကိလေသာ မရှိ-သော။ စတုဋ္ဌဓေပိ ပစ္စယေ ယတော သံယတော နိရုပက္ကိလေသောတိ

အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ အဂ်ိဝ သံယတော တိဋ္ဌေ၊ သ ရာဇဝသတိ် ဝသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံယတောတိ အပ္ပမတ္တော ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၉၈။ (၅) ထုံးဖွဲ့အပ်သော။ သံယတကေသ-ကြည့်။

သံယတကာယဝါစာစိတ္တ (တိ) [သံယတ + ကာယ + ဝါစာ + စိတ္တ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သောကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးရှိသော၊ ကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးကို - စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်-သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိနီတာ (ထေရီ။ ၄၂၉) တိ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ဝိနီတာ သံယတကာယဝါစာစိတ္တာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၈၇။

သံယတကာရီ (တိ) [သံယတ + ကရ + ဏီ။ ထီ-ဠ် --ကာရိနီ။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဝိဓ အနုဋ္ဌာပေန္တေနာတိအာဒိ သံယတကာရိ-တာဒဿနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။

သံယတကေသ (ပု) [သံယတ + ကေသ] ထုံးဖွဲ့အပ်သော ဆံပင်။ စူဠာသံယတ-ကေသေသု၊ မကုဋေ မောဠိ စ ဒ္ဒိသု။ ဓာန်။ ၈၆၄။ သံယတကေသေသု ဗန္ဓိတကေသေသု။ ဓာန်၊ ဋီ။

သံယတစိတ္တ (တိ) [သံယတ + စိတ္တ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ကို-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သော၊ သူ။ ယတတ္ထောတိ သံယတ-စိတ္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ သညတတ္တာတိ သီလသံယမေန သံယတစိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။ ပေတ၊ ဌ။ ၉၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀)။

သံယတတ္တ (တိ) [သံယတ + အတ္တ] သံယတစိတ္တ - ကြည့်။ ယော တီသုပိ ကမ္မဒ္ဓါရေသု သီလသံယမေန သံယတတ္တော ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ စေတသာ ဝါ ဟိ်သာဒိကံ နာ ကရောတိ ပါပံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ တံ ဓမ္မံ ဇာနန္တော သံယတတ္တော ဂုတ္တစိတ္တော ဟုတ္ဝာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

သံယတတ္တဘာဝ (တိ) [သံယတ + အတ္တဘာဝ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်-အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို - စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - တတ်သော၊ သူ။ သော ဗုဒ္ဓမုနိ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စာဘာဝေန သံယတတ္တဘာဝေါ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ သံယတုတ္တမ-လည်းကြည့်။

သံယတပဒဿဒ္ဒ (တိ) [သံယတ + ပဒဿဒ္ဒ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော ခြေသံ (ခြေနင်းသံ) ရှိသော၊ သူ။ ထေရော ဟိ ကိဉ္စာပိ သံယတပဒဿဒ္ဒတာယ အစ္ဆာသန္နော ဟုတ္ဝာ ဂစ္ဆန္တောပိ ပဒဿဒ္ဒေန နာ ဇာဓတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၉)။

သံယတပါဒပါဏိ (တိ) [သံယတ + ပါဒ + ပါဏိ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော ခြေလက်ရှိသော၊ ခြေလက်ကို-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သော၊ သူ။ သံယတပါဒပါဏိ် ပဿဒ္ဓကာယံ ပုဂ္ဂလံ သေဝန္တသာပိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၉။

သံယတဘာဝဒဿန (န) [သံယတ + ဘာဝ + ဒဿန] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - တတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗအာဟာရေ သံယတဘာဝ-ဒဿနေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတာယ စတူသုပိ ပစ္စယေသု သံယတဘာဝေါ ဒီပိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂။

သံယတဝိဟာရ (တိ) [သံယတ + ဝိဟာရ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော-နေထိုင်ခြင်း-ကျင့်ကြံယာပုတ်, ကာယ, ဝစီ, မနောဒွါရ-ရှိသော၊ သူ။ ယတစာရီ (သုတ္တနိ ၄၂၇) တိ

သံယတဝိဟာရော၊ ရက္ခိတိရိယာပထော ရက္ခိတကာယဝစီမနောဒွါရော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၈၉။

သံယတသဘာဝ (တိ) | သံယတ + သဘာဝ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း သဘောရှိသော၊ သူ။ ယတတ္တော (ထေရ။ ၂၂၂) တိ မဂ္ဂသံဝရေန သံယတသဘာဝေါ။ သမ္မာဝါယာမေန ဝါ သံယတသဘာဝေါ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။

သံယတဟတ္ထပါဒ (တိ) | သံယတ + ဟတ္ထပါဒ | စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်-အပ်သော လက်ခြေရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံယဉ္စ ပရိဝါရေတွာ သံယတဟတ္ထပါဒါ ဩဟိတသောတာ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၄။

သံယတာကာရ (ပု) | သံယတ + အာကာရ | စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏-အမူအရာ - အခြင်းအရာ။ ဒွိဟတိဟဠိ သံယတာကာရော စ သံဝုတိန္ဒြိယာကာရော စ နံ သက္ကာ ဒဿေတုံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂)။

သံယတာကာရဒဿန (န) | သံယတာကာရ + ဒဿန | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ - အမူအရာ - အခြင်းအရာ - ကို ပြခြင်း။ လာဘသက္ကာရသိလောကဟေတု သမ္ဘာဝနာဓိပ္ပါယေန သံယတာကာရဒဿနံ ကောဟညံ။ အန္၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

သံယတိန္ဒြိယ (တိ) | သံယတ + ကြန္ဒြိယ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်သော ကြန္ဒြေ ရှိသော၊ ကြန္ဒြေကို-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သော၊ သူ။ ဒန္တံ ဝုတ္တံ သံယတိန္ဒြိယံ နာဂံ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၉။ သံယတိန္ဒြိယန္တိ ရက္ခိတိန္ဒြိယံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၉။

သံယတုတ္တမ (တိ) | သံယတ + ဥတ္တမ | မြတ်သော- စောင့်စည်း -စောင့်ရှောက်-ခြင်း ရှိသော၊ စောင့်စည်း -စောင့်ရှောက် -အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဟတ္ထသံယတော ပါဒသံယတော၊ ဝါစာသံယတော သံယတုတ္တမော။ ဓမ္မ။ ၆၅။သံယတုတ္တမောတိ သံယတတ္တဘာဝေါ။ ကာယစလနသိသုက္ခိပန-ဘမုကဝိကာရာဒိနံ အကာရကောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၂။(-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၇)။

သံယတ္တိက (ပု) | သံ + ယာ + (တ) တြက် - သံယာ (ကွာ) တြာ + ကိက။ သံယာနံ သံယာတြာ၊ ဒီပန္တရဂမနံ၊ တြက်၊ သာ ပယောဇနမေတေသံ သံယတ္တိကာ၊ ကိကော၊ ရလောပေါ ရဿော စ။ တပစ္စယေန ဝါ သိဒ္ဓံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၆၇။ ကောတ္ထုဘ။ သာယာတြိက - သံ။ သံဇတ္တိအ၊ - သံဇတ္တိဂ-ပြာ။ | လျှော-သဘော်-ဖြင့် ကုန်သွယ်သူ၊ လျှော-သဘော်-ကုန်သည်။ သမုဒ္ဒဝါဏိဇာ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၂)တိ သံယတ္တိကာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၉။သံယတ္တိကာ တု နာဝါယ၊ ဝါဏိဇမာစရန္တိ ယေ။ ဓာန်။ ၆၆၇။

သံယမ၁ (ပု၊ န) | သံ + ယမု + အ။ တစ်နည်း-- သံယမ + တ္တ။ ဘာဝလောပ။ သံယမ - သံ။ သံဇမ - ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ | (၁) (သီလကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-စောင့်ထိန်း-ခြင်း။ (၂) သုစရိုက်။ (၃) (ကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးကို) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ (၄) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၅) (ကြန္ဒြေတို့ကို)ဆုံးမခြင်း။ (၆) ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (၇) မည်ဉ်းဆဲခြင်း။ (၈) (က) သိမ်းပိုက်-ပေါင်းရုံး-မပေး-မစွန့်-တွန့်တို- နှမြော- စေးနဲ-ခြင်း။ (ခ) (အနာ-ပျောက်ကင်း - ငြိမ်းအေး - ခြင်း၏) အကျိုး

သာဟု ဒါနံ၊ အဝိ စ ပါဏောသုဝိ သာဓု သံယမော။ သံ၊ ၁။ ၂၀။ ပါဏောသုဝိ သာဓု သံယမောတိ ပါဏောသု သံယတဘာဝေါဝိ ဘဒ္ဒကော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၉။ (၅) (ကျန္နေ့တို့ကို) ဆုံးမခြင်း။ သံယမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ သာဝိမာနသို့ မောဒတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၆။ အထ ဝါ သံယမာတိ ကျန္ဒြိယဒမနာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၄၇။

(၆) ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ တေ သီလမတ္တေန သံယမမတ္တေန သံဝရမတ္တေန ပရိမုတ္တိ ပစ္စေန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၈။ သံယမမတ္တေနာတိ ဥပရမမတ္တေန။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၈။ (၇) ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အဗျာပဇ္ဈံ သုခံ လောကေ၊ ပါဏာဘူတေသု သံယမော။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ပါဏာဘူတေသု သံယမောတိ သတ္တေသု စ သံယမော၊ အဝိဟိံသနဘာဝေါ စ သုခေါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၀။ (ဈ) (က) သိမ်းပိုက်-ပေါင်းရုံး-မပေး-မစွန့်-တွန့်တို့-နှမြော-စေးနဲ့-ခြင်း။(ခ)(အနာ-ပျောက်ကင်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း ၏) အကျိုးအာနိသင်။ မယံ ခေါ အာစရိယ အာဂါရိကာ နာမ ဥပဇ္ဈာမေတဿ သံယမဿာ (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၂) တိ ကတဿ စ ရောဂူပသမဿ စ ဥပကာရံ ဇာနာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။၃၉၈။ သံယမဿာတိ အာနိသံသဿ၊ ဥပယောဂတ္ထေ စေတံ သာမိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၉။ ပါဠိယံ သံယမဿာတိ သင်္ဃဇာဿ၊ အဝိသဇ္ဇ-နဿာတိ အတ္ထော "ယော သံယမော သော ဝိနာသော " တိအာဒိသု ဝိယ။ ဧတဿ သံယမဿ ဖလံ ဥပဇ္ဈာမာတိ ယောဇနာ။ တမေဝ ဖလံ ဒဿေန္တိ အာဟ " ဝရမေတံ ။ ပ။ အာသိတ္တ" န္တိ။ကေစိ ပန "သံယမဿာတိ အာနိသံသဿ၊ ဥပယောဂတ္ထေ စေတံ သာမိဝစန" န္တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၇။

အာနိသင်။(၉)သံယမမည်သော(ဗာရာဏသီ) မင်း။ (နှ) (၁၀) အဆင်တန်ဆာ။ (၁၁) မဂ္ဂင်-(က) သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ။ (ခ) သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ။

(၁)(သီလကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-စောင့်ထိန်း-ခြင်း။ တိဏ္ဏံ ခေါ မေ ကျဒဲ့ ကမ္မာနံ ဖလံ တိဏ္ဏံ ကမ္မာနံ ဝိပါကော---သေယျထိဒံ၊ ဒါနသဿ ဒမဿ သံယမဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၂။ သံယမဿာတိ သီလဿ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၃။ သစ္စေ စ ဓမ္မေ စ ဒမေ စ သံယမေ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ သံယမေတိ သီလသံယမေ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၅။ တပေန ဖြဟ္မစရိယေန၊ သံယမေန ဒမေန စ။ မ၊ ၂။ ၄၁၂။ သုတ္တန်။ ၃၇၉။ ထေရ။ ၃၁၁။ သံယမေနာတိ သီလေန။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၁။ သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၈။ သံယမေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၃) တိ သီလရက္ခဏေန။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၆၀။ (-သုတ္တန်။ ၃၂၇။ ပေတ။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃။ ၁၈၆။ သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။ ၆၇။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၅)။ (၂) သုစရိုက်။ သော မံ ပုန ဘူရိသုမေဓသော၊ အနုကမ္မာယ သံယမေ နိဝေသယိ။ ပေတ။ ၁၇၇။ သံယမေတိ သုစရိတေ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၁။ (၃) (ကိုယ်, နှုတ်, နှလုံးကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ အာရတီ ဝိရတီ ပါပါ။ မဇ္ဈပါနာ စ သံယမော။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ သုတ္တန်။ ၃၁၉။ သံယမနံ သံယမော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၉။ သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ ယဿ ဒါနေန သီလေန၊ သံယမေန ဒမေန စ။ ခုဒ္ဒက။ ၉။ သံယမောတိ သံယမနံ သံယမော၊ စေတသော နာနာရမ္မဏဂတိနိဝါရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၇။ (-ကျတိဝုတ်။ ၂၀၅။ ကျတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၄)။ (၄) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သည်၏အဖြစ်။ ဝိစေယျ ဒါနမို

တသ စာတိ သပ္ပိသ စ၊ ကတသာတိပိ ပါဠော။ ရောဂူပသမသ စာတိ မမ ရောဂသ ဥပသမသ စ။ ဣမေဟိ ပဒေဟိ သံယမသာတိ ပဒသ အတ္ထံ ဒသေတိ။ ဥပကာရန္တိ ဣမိနာ ဥပဇာနာမီတိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒသ အတ္ထံ ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၇၀။ ယော သံယမော သော ဝိနာသော (ပေတ။ ၁၅၁) တိ လောဘာဒိဝသေန ယံ သံယမန် ကဿစိ အဒါနံ၊ သော ဣမေသံ သတ္တာနံ ဝိနာသော နာမ။ ပေတ၊ ၄။ ၉၇။ (၉) သံယမမညိသော (ဗာရာဏသီ) မင်း။ အတီတေ ဗာရာဏသိယံ သံယမဿ နာမ ဗာရာဏသိရညော ခေမော နာမ အဂ္ဂမဟေသီ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၇၇။ (၁၀) အဆင် တန်ဆာ။ အညာ စ တသ သံယမာနိ စတသော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ သံယမာနိ စတသောတိ ဣမိနာ မဏိသုဝဏ္ဏပဝါဠ-ရဇတမယာနိ စတ္တာရိ ဗိဠင်္ဂနာနံ ဒသေတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၆။ (၁၁) မဂ္ဂင်---(က) သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ။ (ခ) သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ။ သစ္စံ ဓမ္မော သံယမော ဗြဟ္မစရိယံ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၁။ သံယမောတိ ဣမိနာ ကမ္မန္တာဇီဝါဂတိတာ။ သစ္စန္တိ ဝါ ဣမိနာ မဂ္ဂသစ္စံ ဂဟိတံ၊ ---- သံယမောတိ ဣမိနာ ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၈။

သံယမ၂ (တိ) [သံယမ + ဏ] (သီလကို) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-စောင့်ထိန်း-ခြင်း ရှိသော၊ သီလ-ရှိ- နှင့်ပြည့်စုံ- သော၊ သူ။ သံယမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ သော ဝိမာနသ္မိ မောဒတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၆။ သံယမာ သံဝိဘာဂါ စာတိ သာ သီလဝတိ အဟောသိ စာဂဝတိ စ၊ တသ္မာ တေန သီလေန စေဝ စာဂေန စ၊ ဣမသ္မိ ဝိမာနေ မောဒတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၄၇။ သံယမာ သံဝိဘာဂါ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၉) တိ သီလသံယမာ သံဝိဘာဂသီလာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၀။

သံယမ၃ (ကြိ) [သံ + ယမု + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၇၉။ ရူ။ ၄၅၂။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-စောင့်ထိန်း-လော။ တသ္မာ သံယမမတ္တာနံ၊ အဿံ ဘဒ္ဒံဝ ဝါဏိဇော။ ဓမ္မ။ ၆၇။ ဥပ္ပန္နံ အကုသလံ ပဇဟန္တော အတ္တာနံ သံယမ ဂေါပယ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၀။

သံယမကရဏီယ (တိ) [သံယမ + ကရဏီယ] (၁) (ကိုယ်,နှုတ်တို့ကို) စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် ပြုထိုက်သော ကုစားခြင်းရှိသော (အပြစ်)။ (၂) (ကိုယ်, နှုတ်တို့ကို) စောင့်စည်းခြင်းဖြင့်-ပယ်ရှား-ဖျက်ဆီး-ထိုက်သော(အပြစ်)။(၃)စောင့်စည်းခြင်းကိုပြုထိုက်သော(အပြစ်)။ (၁)(၂)(၃) ယာနိ တာနိ ဝတ္ထာနိ အပွမတ္တကာနိ ဩရမတ္တကာနိ လဟုသာနိ လဟုသမ္ဘတာနိ သံယမကရဏီယာနိ။ အဘိ၊ ၀။ ၂၅၆။ သံယမကရဏီယာနိတိ သံယမေန ကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မာနိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၇။ သံယမကရဏီယာနိတိ ကာယဝါစာသံယမ-မတ္တေန ကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မာနိ, ဝိက္ခိပိတဗ္ဗာနိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ ယထာ ကရဏ္ဍော ကရဏီယသဒ္ဒေါ၊ ဧဝံ ဝိကိရဏတ္ထော ပေါတိတိ အာဟ " ဝိက္ခိပိတဗ္ဗာနိ " တိ၊ ဝိဒ္ဓံသိတဗ္ဗာနိတိ အတ္ထော။ သံယမနီယာနိ ဝါ သံယမကရဏီယာနိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၀။

သံယမတိ (ကြိ) [သံ + ယမု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂။ သံယစ္ဆတိ-သံ။ သံဇမက္က၊ သံဇမေက္က-ပြာ။] (၁) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-၏။ (၂) တွန့်တို-နှမြော-စေးနဲ့-၏။ (၃) ရှောင်ကြဉ်၏။ (၄) သိ၏။ (၁) ယေ

စိတ္တံ သံယမိဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ။ ဓမ္မ။ ၁၈။ စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ သံယတံ အဝိက္ခိတ္တံ ကရိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၄။ (၂) အဟံ ပုရေ သံယမိဿံ၊ နာဒါသိံ ဗဟုကေ ဓနေ။ ပေတ။ ၁၅၂။ သံယမိဿန္တိ သယမ္ပိ ဒါနာဒိပုညကိရိယတော သံယမနံ သင်္ကောစံ အကာသိံ။ ပေတ၊ ၄၊ ၂။ ၉၇။ (၃) သံယမေ-ကြည့်။ (၄) သံယမေဿာမိ-ကြည့်။

သံယမန (ပု၊ နာ) [သံ + ယမု + ယု။ သံယမန-သံ။ သံဇမဏ-ပြာ။] (၁) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ (၂) သိမ်းပိုက်-ပေါင်းရုံး-မပေး -မစွန့် -တွန့်တို-နှမြော-စေးနှဲ-ခြင်း။ (၃) ဖွဲ့ချည်-ထုံးဖွဲ့-ကြောင်း (ကြိုး) (ပု)(၄) သံယမမင်း။ (၁) သယမနံ သံယမော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၉။ (၂) သံယမိဿံ-ကြည့်။ (၃) တေ ဇောတရေ စရတော မာဏဝဿ၊ သုတ္တဋ္ဌ ယံ သံယမနံ ဇဋာနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄။ သုတ္တဋ္ဌာတိ ယံ တဿ ဇဋာဗန္ဓနသုတ္တံ၊ တမ္ပိ ဇောတတိ ပဘံ မုဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၆။ (၄) တတ္ထ သံယမနော ရာဇာ၊ ယထာဘိညံ ကရိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၈၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၉၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၉၄)။

သံယမနကရဏီယ (တိ) [သံယမန + ကရဏီယ] သံယမကရဏီယ - ကြည့်။ သံယမနကရဏီယာနိ သံဝရကရဏီယာနီတိ စိတ္တမတ္တာယတ္တာ ဧဝ သံယမသံဝရာ အာစရိယေန အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၈၀။

သံယမနီ (ထီ) [သံ + ယမု + ယု= သယမန + ဤ။ သံယမနီ-သံ။] အဆင်တန်ဆာ။ သံယမနီ စတဿောတိ ဣမိနာ မဏိသုဝဏ္ဏရဇတမယာနိ စတ္တာရိ ပိဋန္ဓနာနိ ဒဿေတိ။ (ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၆-သီ၊ မူ)

သံယမနီယ (တိ) [သံ + ယမု + အနီယ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သံယမကရဏီယ-ကြည့်။

သံယမန္တ (တိ) [သံ + ယမု + အ + အန္တ] (၁) စောင့်စည်း -စောင့်ရှောက်- တတ်သော၊ သူ။ (၂) သိမ်းပိုက်-ပေါင်းရုံး-မပေး-မစွန့်-တွန့်တို - နှမြော - စေးနှဲ - သော၊ သူ။ (၁) သံယမတော ဝေရံ န စီယတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဥဒါန။ ၁၈၃။ ပေဋကော။ ၃၂၈။ သံယမတောတိ သီလသံယမေန သံယမန္တဿ၊ သံဝရေ ဌိတဿာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၇။ (၂) တိဋ္ဌေယျုံ တေ သံယမန္တဿ ဘောဂါ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၃။ တဝ သံယမန္တဿ အဒဒန္တဿ ဘောဂါ တထေဝ တိဋ္ဌေယျုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၉။

သံယမမတ္တ (နာ) [သံယမ + မတ္တ] ရှောင်ကြဉ်ခြင်းမျှ၊ ရှောင်ကြဉ်ရုံမျှ။ တေ သီလမတ္တေန သံယမမတ္တေန သံဝရမတ္တေန အဝီတိက္ကမမတ္တေန ----- ပရိမုတ္တိံ ပစ္စေန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၈။ သံယမမတ္တေနာတိ ဥပရမ-မတ္တေန။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၃)။

သံယမရာဇ (ပု) [သံယမ + ရာဇ] သံယမ မည်သော (ဗာရာဏသီ) မင်း။ မဟာသတ္တော သုမုခံ နိဿာယ မုတ္တဘာဝံ သံယမရာဇလုဒ္ဒပုတ္တေဟိ ကတကမ္မဋ္ဌ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၀၆။

သံယမဟေတု (ပု) [သံယမ + ဟေတု] (ကိုယ်, နှုတ်, စိတ်တို့ကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက် - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တသ္မာ တဿ သံယမတော သံယမန္တဿ သံမဟေတု ဝါ ဝေရံ န စီယတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၇။

သံယမာမ (ကြို) [သံ + ယမု + အ + မ] (ငါတို့) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ကုန်အုံ့-ကုန်စို့။ ပါဏေသု စ သံယမာမသေ၊ သမ္မဇာနမုသာ န ဘဏာမသေ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၁။

သံယမာမသေ (ကြို) [သံ + ယမု + အ + မ။ သေ-ကား အာဂုံ (ဝါ) နိပါတ်။ စရာမသေ။ သုတ္တန်၊ ၎၊ ၁။ ၃၉။ ဘဝါမသေ။ သုတ္တန်၊ ၎၊ ၁။ ၃၉။ သမ္မူဟတာသေ။ သုတ္တန်၊ ၎၊ ၁။ ၂၁။ ယမာမသေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၀၂။ ဒုဋ္ဌာသေ။ ကျတိဝုတ်။ ၁၉၆၊ ၁၉၉။မက္ခာသေ။ ကျတိဝုတ်။ ၁၉၇၊ ၂၀၀။ မတ္တာသေ။ ကျတိဝုတ်။ ၁၉၇။ လုဒ္ဓါသေ။ ကျတိဝုတ်။ ၁၉၅၊ ၁၉၈-ကြည့်။] သံယမာမ - ကြည့်။ သံယမာမသေတိ သံယမာမ သံယတာဟောမ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၂၈၃။

သံယမိဿံ (ကြို) [သံ + ယမု + ဿံ] (ငါ) သိမ်းပိုက်- ပေါင်းရုံး-မပေး-မစွန့်-တွန့်တို- နှမြောစေးနဲ့- ခဲ့ပြီ။ (ဘဝိဿန္တိဝိဘတ် ဖြစ်သော်လည်း ပုရေ-သဒ္ဒါ၏ အယ့ဉ်ဖြစ်၍ အတိတ်ကာလ၌ ဖြစ်၏။) အဟံ ပုရေ သံယမိဿံ၊ နာဒါသိံ ဗဟုကေ ဓနေ။ ပေတ။ ၁၅၂။ သံယမိဿန္တိ သယမ္ဘိ ဒါနာဒိပုညကိရိယတော သံယမနံ သင်္ကော်စ အကာသိ။ ပေတ၊ ၎။ ၉၇။

သံယမိဿန္တိ (ကြို) [သံ + ယမု + ဿန္တိ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ကုန်- အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ယေ စိတ္တံ သံယမိဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ။ ဓမ္မ။ ၁၈။ (-ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၁၉၄)။

သံယမီ (တိ) [သံ + ယမု + ဏီ။ ထိ-၌ သံယမိနိ။ သံယမိနီ-သံ။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သော၊ သူ။ သာ ဟိ သမ္မာဝါစာဘူတာ မိဿာဝါစာသု သံယမိနီ။ အန၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။

သံယမီယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ယမု + ယ + တေ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်၏။ သဒ္ဒတ္ထတော ပန စေတော ဝိရူပံ နိဗ္ဗန်ယတိ သံယမီယတိ ဇေတဟီတိ စေတသော-ဝိနိဗန္ဓာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။

သံယမေ (ကြို) [သံ + ယမု + အ + ယျေ။ ရူ။ ၂၁၇-နှာ။] ရှောင်ကြဉ်ရာ၏။ အသီဝိသော ဒုမ္မုခေါတျာဟု တံ နရံ၊ အာရာ အာရာ သံယမေ တာဒိသမှာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၈။ တာဒိသမှာ ပုရိသာ အာရာ အာရာ သံယမေ, ဒူရတော ဒူရတောဝ ဝိရမေယျ။ ပရိဝဇ္ဇေယျ နန်တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၈၂။

သံယမေတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ယမု + တဗ္ဗ။ သံယန္တျ - သံ။ သံဇမိယဝ္ဗ - အဒ္ဓမာဂမိ။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ကာယာဒိသု ကျန္ဒြိယေသု သံယမေ-တဗ္ဗသ အဘာဝတော သံယတစိတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။

သံယမေတိ[၁] (ကြို) [သံ + ယမု + ဏော + တိ။ ယမ အပရိဝေသနေ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၃၂။ ယမ ပရိဝေသနေ။ ပါဏိနိ၊ ဓာတု။ ၁၆၂၆။ သံဇမေက္ခ-ပြာ။] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-၏။ တဿ ဝိသမဌာနစာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ နဟာပေန္တော ဘောဇေန္တော သံယမေတိ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၃၈၀။

သံယမေတိ[၂] (ကြို) [သံ + ယမု + အ + တိ။ အ-ကို ဧ-ပြု။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-၏။ သံယမတော ဝေရံ န စီယတီတိ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ စိတ္တံ သံယမေတိ။ ပေဋကော။ ၃၂၃။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ သံယမေတိ ဝီတိက္ကမဝိပ္ပန္နန် ပုဂ္ဂလံ ဝါ သံယမေတိ ဝီတိက္ကမဝသေန တဿ ဝိပ္ပန္နိတုံ န ဒေတီတိ သံယမော။ အဘိ၊ ၎။ ၃၁၈။

မဟာနိ၊ ၌၊ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။

သံယမေတိ၃ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယမု +ဏော + တိ] သိစေ၏။ သံယမေဿာမိ-ကြည့်။

သံယမေတုံ (ဗျ) [သံ + ယမု + အ +တုံ] (၁) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်းငှာ။ (၂) ကောင်းစွာဆောင်ခြင်းငှာ။ (၁) တဿာဟံ ပရမံ ဗြဟ္မေ ဂုယ္ဟံ၊ ဝါစံ ဟိ မံ နာသက္ခိ သံယမေတုံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၈။ သံယမေတုန္တိ ကွမံ ဂုယ္ဟဝါစံ ရဟဿကာရဏံ ရက္ခိတုံ နာသက္ခိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၈၁။ (၂) သော စိတ္တံ သံယမေတုံ အသက္ကောန္တော ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၂။ စိတ္တံ သံယမေတုံ သန္နာရေတုံ အသက္ကောန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃။

သံယမေတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ယမု + အ + တွာ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ၍။ ပဏီဓာယာ (သံ၊ ၁။ ၄၀) တိ ဌပေတွာ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၉၂။ ဌပေတွာတိ သံယမေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။

သံယမေဿန္တိ (ကြို) [သံ + ယမု + ဿန္တိ] စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-ကုန်-အံ့- လတ္တံ-လိမ့်မည်။ ယေ စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ။ (သံယမိဿန္တိ-ဓမ္မ။ ၁၈) ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၌၊ ၁။ ၄၂၄။ သံယမေဿန္တိ သံယတံ အဝိက္ခိတ္တံ ကရိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၁၉၄။

သံယမေဿာမိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယမု + ဏော + ဿာမိ] (၎) သိစေ-အံ့-လတ္တံ-လိမ့်မည်။ ဥဘော ပါဒါနိ ဘိန္ဒိတွာ၊ သညပေဿာမိ ဝေါ အဟံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၉။ သံယမေဿာမိတိ သညပေဿာမိ၊ သညတ္တိ ကရိဿာမိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃။

သံယာစတိ (ကြို) [သံ + ယာစ + အ + တိ။ သံယာစတေ-သံ။] ကောင်းစွာ-တောင်းပန်-လျှောက်ထား-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံယာစိ (ကြို) [သံ + ယာစ + ဏှံ] (၎) ကောင်းစွာ - တောင်းပန် - လျှောက်ထား-ပြီ။ တတောဟံ ဝိဟတာရဏ္ဍော၊ ပတ္ထဒ္ဓံ သမယာစိသံ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၃။ ပတ္ထဒ္ဓံ သံ သုဒ္ဓ၊ ယာစိ သံယာစိ အာရောစေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၌၊ ၂။ ၂၅၆။

သံယာစိက ▪ သညာစိက° (တိ) [သံ + ယာစ + ဏ္ဍ။ ဏ္ဍုပစ္စယော အပွကေန ဘာဝသာဓနေပိ ဝတ္တတိ။ ကွတ္ထိလိင်္ဂတ္တာ တေသုဝုဒ္ဓိတ္ဘာဒိသုတ္တေန အကာဒေသဿ အန္တဿ အကာရဿ ကွကာရာဒေသော ဟောတိ။ (ပါတိမောက္ခပဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ။ ၁၂၈။) သံ + ယာစိက (▪ယာစ + ဏ္ဍ။ ကွအာဂုမ် ယ-ကို က-ပြု)။] (၁) ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေအပ်သော တောင်းခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်တောင်းခြင်း။ (၂) ကိုယ်တိုင်တောင်းအပ်သော (ပဲခွပ်, ပုဆိန်-စသော အဆောက်အဦ)။ သညာစိက-လည်းကြည့်။ အညဒတ္ထိကေန ပရိက္ခာရေန အညုဒ္ဒိသိကေန သံယိကေန သညာစိကေန (သံယာစိကေန) အညံ စေတာပေန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဝိ၊ ၅။ ၁၃၀။ သညာစိကေနာတိ သယံ ယာစိတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၉။ သညာစိကေနာတိ သယံ ယာစိတကေန။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၉၂။ ကခ်ိ။ ၃၁၀။

သံယာစိက ▪ သညာစိက၂ (တိ) [သံယာစ + ကွက။ (ယာစ + အ▪ယာစ။ သံ + ယာစ▪သံယာစ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ သျှ။ မအူ။) သံယာစိက + ဏ။ (ယာစ + ဏ္ဍ ▪ယာစိက။ ကွအာဂုမ်။ ယ-ကို က-ပြု။ သံ + ယာစိက▪သံယာစိက။ ဘာသာဋီကာ)။] ကိုယ်တိုင်

တောင်းအပ်သော ဆောက်အဦ ရှိသော။ ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောဃပုရိသာ သံယာစိကာယော ကုဋိယော ကာရာပေ-သထ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၉။ သညာစိကာယောတိ သယံ ယာစိတွာ ဂဟိတူပကရဏာယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၈။

သံယာစိကကုဋီ (တိ) | သံယာစိကာ + ကုဋီ။ သံယာစိကာ + ကတာ + ကုဋီ | (က) ကိုယ်တိုင်တောင်းအပ်သောအဆောက်အဦရှိသော-ကုဋီ-ကျောင်းငယ်။ (ခ) ကိုယ်တိုင် တောင်းအပ်သော အဆောက်အဦဖြင့်-ပြုလုပ် - ဆောက်လုပ် - အပ်သော - ကုဋီ-ကျောင်းငယ်။ သံယာစိက - လည်းကြည့်။ သဿာမိကဘာဝေန သံယာစိကကုဋီတော မဟန္တဘာဝေါ စေတသ အတ္ထိတိ မဟလ္လကော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၀။

သံယာစိကပဒ (နာ) | သံယာစိက + ပဒ | သံယာစိကပုဒ်။ အညထာ သံယာစိကပဒေန ကော အညော အတိရေကတ္ထော သင်္ဂီတော သိယာ။ ဝဇိရ။ ၃၆၅။

သံယုဂ (ပု) | သံ + ယုဂ။ (နာ) သံယုဂ-သံ။ သံဇုအ-ပြာ။ | မိမိ၏ (ပခုံး၌ တင်ထားအပ်သော) ထမ်းပိုး။ ယထာပိ ဘဒ္ဒေါ အာဇညော ---- သံယုဂံ နာတိဝတ္တတိ။ ထေရ။ ၃၁၅။ သံယုဂန္တိ အတ္တနော ခန္ဓေ ဌပိတံ ယုဂံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၆။

သံယုဇတိ (ကြိ) | သံ + ယုဇ + အ + တိ။ သံယုနက္တိ-သံ။ သံဇုဇက္က-ပြာ။ | (၁) ကောင်းစွာ- ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-၏။ (၂) စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-၏။ (၁) အတ္တာနဉ္စေ ဝိယ ဇညာ၊ နံ ပါပေန သံယုဇေ။ သံ၊ ၁။ ၇၂။ နေတ္တိ။ ၁၅၁။ သံယုဇေတိ သံယောဇေယျ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၅၈။ သော ပဏ္ဍိတော နံ အတ္တာနံ ပါပေန ကမ္မေန နံ သံယုဇေ နံ သံယောဇေယျ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃၀။ (၂) အောက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

သံယုဇေ (ကြိ) | သံ + ယုဇ + အ + ဧယျ | (၁) ကောင်းစွာ -ယှဉ်စပ် -ယှဉ်တွဲ - ရာ၏။ (၂) စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-ရာ၏။ (၁) သံယုဇတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ကထံ ဟိ မာဒိသော ဝိညူ၊ ဗာလေန ပဏ္ဍိသံယုဇေ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၃။ ပဏ္ဍိသံယုဇေတိ ပဏ္ဍိသံယုဇေယျ၊ ပဏ္ဍိပ္ပရေယျ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၃။ ပဏ္ဍိသံယုဇေတိ ပဏ္ဍိ သတ္တု ဟုတွာ သံယုဒ္ဓံ ကရေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂။

သံယုဇ္ဇတိ° (ကြိ) | သံ + ယုဇ + ယ + တိ | (၁) ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-၏။(၂) သင့်လျော်- လျောက်ပတ် - ၏။ (၁) သာရာဂါ သံယုဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၅၇။ ပရိယုဋ္ဌိတော သံယုဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။ (-ပေဋကော။ ၂၄၀။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၂)။ (၂) သံယုဇ္ဇေယျ-ကြည့်။

သံယုဇ္ဇတိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) | သံ + ယုဇ + ယ + တေ။ သံယုဇ္ဈတေ-သံ။ | ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ် - ယှဉ်တွဲ- အပ်၏။ ကာမုပါဒါနေန ကာမေဟိ သံယုဇ္ဇတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမယောဂေါ။ နေတ္တိ။ ၉၆။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂)။

သံယုဇ္ဇန (နာ) | သံ + ယုဇ + ယ + ယု | ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-(ဖွဲ့-နှောင်-) ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံယုဇ္ဇနတ္ထ (ပု) | သံယုဇ္ဇန + အတ္ထ | ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ခြင်းဟူသောအကျိုး။ နော သံယောဂါယာတိ နံ သံယုဇ္ဇနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆) ။

သံယုဇ္ဇန္တ (တိ) | သံ + ယုဇ + ယ + အန္တ | ကောင်းစွာ -ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ- သော၊ သူ။ ပရိယုဋ္ဌိတော သံယုဇ္ဇတိ၊ သံယုဇ္ဇန္တော ဥပါဒိယတိ။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။(-နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၉)။

သံယုဇွန္တိ၁ (ကြိ) [သံ + ယုဇ + ယ + အန္တိ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ကုန်၏။ သာရာဂါ သံယုဇွန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၅၇-၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၈)။

သံယုဇွန္တိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ယုဇ + ယ + အန္တေ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-အပ်ကုန်၏။ သံယုဇွန္တိ ဧတ္ထာတိ သံယုတ္တံ၊ ကေသံ သံယုတ္တံ? သုတ္တဝဂ္ဂါနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅)။

သံယုဇွေယျ (ကြိ) [သံ + ယုဇ + ယ + ဧယျ] သင့်လျော်- လျောက်ပတ် - ရာ၏။ အညထာ အာဝဇွနဿပိ ဘဂဝတော ပဝတ္တိ တထာရူပေ ကာလေ နသံယုဇွေယျ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၆။

သံယုတ (တိ) [သံ + ယု + တ။ သံယုတ-သံ။ သံဇုအ-ပြာ။] (၁) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-သော။ (၂) နှိပ်နယ်-နှိပ်နင်း-ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ (၃) ပြည့်သော။ (၁) စတုစက္ကံ နဝဒ္ဓါရံ၊ ပုဏ္ဏံ လောဘေန သံယုတံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅။လောဘေန သံယုတန္တိ တဏ္ဍာယ သံယုတံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ (-သံ၊ ၁။ ၃၀။ သုတ္တနိ။ ၃၇၁)။ (၂) ကသိရဋ္ဌ ပရိတ္တဋ္ဌ၊ တဋ္ဌ ဒုက္ခေန သံယုတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဣဒံ ပန ကသိရဋ္ဌ ပရိတ္တဋ္ဌ သကလေန ဝဋ္ဋဒုက္ခေန သံယုတ္တံ သန္ဓိဟိတံ ဩမဒ္ဒိတံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၁။ (၃) ဥဘတော ပုဏ္ဏယဋ္ဌာနေကာ၊ ပဒုမုပ္ပလသံယုတာ။ အပ၊၁။၃။ အနေကေဟိ ပဒုမေဟိ အနေကေဟိ စ ဥပ္ပလေဟိ သံယုတာ ပုဏ္ဏာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၉။

သံယုတ္တ (တိ) [သံ + ယုဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ သံယုတ္တ-သံ။ သံယုတ္တ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) (က) ယှဉ်သော။ (ခ) လွန်စွာယှဉ်သော။ (ဂ) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-သော (ထမ်းပိုး၌) က အပ်သော။ (၂) ဝန်းရံအပ်သော။ (၃) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-အတူဖြစ်-တကွဖြစ်-သော။ (၄) သံယုတ္တနိကာယ်-သံယုတ်ကျမ်း ၅-ကျမ်း။ (၅) ဆက်စပ်-စပ်သွယ်-သော။ (၇) ဖွဲ့နှောင်-ဖွဲ့ချည်-ချည်တုပ်-အပ်သော။ (၈) ယှဉ်စပ် - ယှဉ်တွဲ - သော (ထမ်းပိုး၌) က အပ်သော။

(၁) (က) ယှဉ်သော။ မဟတာ အတ္ထေန သံယုတ္တော အဘဝိဿ။ မ၊ ၂။ ၅။ ဣမမ္ပိ ခေါ အဟံ ဥဒါယိ ပုဂ္ဂလံ သံယုတ္တောတိ ဝဒါမိ၊ နော ဝိသံယုတ္တော။ မ၊ ၂။ ၁၁၆-၇။ သံယုတ္တောတိ ကိလေသေဟိ သံယုတ္တော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၈။ (-သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ သံ၊ ၂။ ၄၉၀။ အပ၊ ၁။ ၈၁။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၁။ အံ၊ ၄၊ ၂။၃၅)။ (ခ) လွန်စွာယှဉ်သော။ စက္ခုဝိညာဏေ သာရတ္တဿ သံယုတ္တဿ သမ္မူဠ္ဌဿ---- ဝိဟရတော အာယတိံ ပဋ္ဌုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဥပစယံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၃။ ၃၃၅။ (ဂ) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ - သော (ထမ်းပိုး၌) က အပ်သော။ ဧကယုတ္တယာနံ ပဿန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၇။ ဧကယုတ္တယာနန္တိ ဧကေန ဝါဟနေန သံယုတ္တံ ယာနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၈။ (၂) ဝန်းရံအပ်သော။ သံယုတ္တော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၇။ သံယုတ္တောတိ ပရိဝါရိတော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၇။ (၃) ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ- အတူဖြစ်- တကွဖြစ်-သော။ လောဘေန သံယုတ္တန္တိ တဏ္ဍာယ သံယုတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ တဏ္ဍာယ သံယုတ္တန္တိ တဏ္ဍာသဟိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၇။ သဋ္ဌလ-လဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ (ဝိမာန။ ၅၁) တိ တီရေ ဌိတေဟိ သဋ္ဌလေဟိ လဗုဇေဟိ ဘုဇကရုက္ခေဟိ စ သဟိတာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၇။ (-နေတ္တိ။ ၉၁။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၉၃။ နေတ္တိ၊

ဦး။ ၁၀၈)။ (၄) သံယုတ္တနိကာယ် - သံယုတ် ကျမ်း၅-ကျမ်း။ (အကျယ်ကို သံယုတ္တနိကာယ်-ပုဒ်ကြည့်။) ကတမော သံယုတ္တနိကာယော။ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒိဝသေန ကထိတာနိ---- ဒွါသဋ္ဌိ စ သုတ္တာနိ။ ဒီ၊ ဥ၊ ၁။ ၂၄။ သံယုဇ္ဇန်တိ ဧတ္ထာတိ သံယုတ္တံ။ ကေသံ သံယုတ္တံ ? သုတ္တဝဂ္ဂါနံ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂။ သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမဏ္ဍိတဿ သံယုတ္တအာဂမ-ဝရဿ။ သံ၊ ဥ၊ ၁။ ၁။ သံယုဇ္ဇန်တိ ဧတ္ထ သုတ္တဝဂ္ဂါတိ သံယုတ္တံ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၅။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၃။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၁၂၉)။ (၅) ဆက်စပ် -စပ်သွယ် - သော။ တဏှာယောဂေန သံယုတ္တာ၊ ရတ္တစိတ္တာ ဘဝါဘဝေ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၉။ သံယုတ္တာတိ သမ္ဗန္ဓာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဥ။ ၁၉၁။ (၆) ကောင်း စွာ-လွန်စွာ- အားထုတ်သော။ အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပဌမဿ ဈာနဿ ဥပ္ပါဒါယ ယုတ္တော ပယုတ္တော သံယုတ္တော အာယုတ္တော သမာယုတ္တော။ စူဠနိ။ ၂၉၈-၉။ (၇) ဖွဲ့ နှောင် - ဖွဲ့ချည် - ချည်တုပ် - အပ်သော။ အဝိဇ္ဇာ နီဝရဏသတ္တာ အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တာ အဝိဇ္ဇာပက္ခေန ဝိစရန္တိ။ နေတ္တိ။ ၉၁။ အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တာတိ အဝိဇ္ဇာယ မိဿိတာ, အဝိဇ္ဇာယ ဝါ အဘိနိဝေသဝတ္ထူသု ဗဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ ဥ။ ၁၉၃။

သံယုတ္တအာဂမဝရ - သံယုတ္တာဂမဝရ (ပု) | သံယုတ္တ + အာဂမဝရ | (၁) သံယုတ်-ဟူသော-ပါဠိတော်မြတ်။ (၂) သံယုတ်ဟူသော (အာဂမဟု သမုတ်အပ်ကုန်သော ဘာရတပုရာဏ်, နရသီဟပုရာဏ် စသော သာသနာပ ကျမ်းတို့ထက်) မြတ်သော ပါဠိတော်။ (အကျယ်ကို သံယုတ္တနိကာယ-ပုဒ်ကြည့်။) သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမဏ္ဍိတဿ သံယုတ္တအာဂမဝရဿ။ သံ၊ ဥ၊ ၁။ ၁။ သံယုဇ္ဇန်တိ ဧတ္ထ သုတ္တဝဂ္ဂါတိ သံယုတ္တံ ---- အာဂမိဿန္တိ ဧတ္ထ, ဧတေန, ဧတသ္မာ ဝါ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒယောတိ အာဂမော၊ အာဒိ-ကလ္ယာဏာဒိဂုဏသမ္ပတ္တိယာ ဥတ္တမဋ္ဌေန တံတံ အဘိပတ္ထိတသမိဒ္ဓိဟေတုတာယ ပတ္ထိတေဟိ ဝရိတဗ္ဗတော ဝရော၊ အာဂမော စ သော ဝရော စာတိ အာဂမဝရော။ အာဂမသမ္ဗန္ဓတော ဝါ ဝရောတိ အာဂမ-ဝရော၊ သံယုတ္တော စ သော အာဂမဝရော စာတိ သံယုတ္တာဂမဝရော။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၅။

သံယုတ္တက (နာ) | သံယုတ္တ + က | သံယုတ္တနိကာယ် - သံယုတ်ကျမ်း ၅-ကျမ်း။ သဗ္ဗမ္ပိ သဂါထက် သုတ္တံ ဂေယျန္တိ ဓေဒိတဗ္ဗံ, ဝိသေသေန သံယုတ္တကေ သကလောပိ သဂါထာဝဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ ဥ၊ ၁။ ၂၂။ မဟာနိ၊ ဥ။ ၂၃၃။ (-ပေဋကော။ ၁၇၃-၄၊ ၁၇၇)။

သံယုတ္တဂ္ဂဟဏ (နာ) | သံယုတ္တ + ဂဟဏ | သံယုတ္တ-သဒ္ဒါ။ သံယုတ္တနိသိတံ အတ္ထန္တိ ဧတ္ထ ယံ သံယုတ္တဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၀။

သံယုတ္တဒီကာ (ထီ) | သံယုတ္တ + ဒီကာ | သံယုတ္တဒီကာကျမ်း၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော-စကား-ဒီကာ။ သံယုတ္တဒီကာ သမတ္တာ။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၅၅၁။ (ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်-- ဓမ္မပါလထေရ်၊ ကျမ်း၏ ပမာဏ-- သဂါထာဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာကို ပဌမအုပ်, နိဒါနဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ, ခန္ဓဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ, သဠာယတန ဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ, မဟာဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာတို့ကို ဒုတိယ အုပ်ဟူ၍ ၂-အုပ်ခွဲ၍ ရိုက်နှိပ်ထားသည်။ ၂-အုပ်ပေါင်း စာမျက်နှာ ၈၉၆-မျက်နှာရှိသည်)။

သံယုတ္တဥကထာ (ထီ) | သံယုတ္တ + အဋ္ဌကထာ | သံယုတ်အဋ္ဌကထာကျမ်း။

သံယုတ်ပါဠိတော်၏အနက်ကို-ဖွင့်ဆိုရာ-ဖွင့်ဆိုကြောင်း - ဖြစ်သောကျမ်း၊ (၎င်းကျမ်းကို ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ သံဂါယနာ ၃-တန်တင်ခဲ့၍ ရှင်မဟာမဟိန္ဒထေရ် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ယူဆောင်ပြီး သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားအပ်သော အဋ္ဌကထာကို ရှင်မဟာဗုဒ္ဓ-ဃောသထေရ် ပါဠိဘာသာဖြင့် အသစ်တဖန် စီရင်ရေးသားသည်။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂။)

သံယုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဟိ ဧကဝါရံ ဒွေဝါရံ သမာပဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၀၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၃။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၃၉)။

သံယုတ္တနိကာယ (ပု) [သံယုတ္တ + နိကာယ] သံယုတ္တနိကာယ်၊ ဩဃတရဏာအစရှိသောသုတ်, နဋ္ဌဝဂ် အစရှိသောဝဂ်တို့ကို ယှဉ်စပ်အပ်ရာဖြစ်သော သုတ်တို့၏ အပေါင်း။ ကတမော သံယုတ္တနိကာယော။ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒိဝသေန ဠီတာနိ ဩဃတရဏာဒီနိ သတ္တသုတ္တသဟဿာနိ သတ္တ စ သုတ္တသတာနိ ဒွါသဋ္ဌိ စ သုတ္တာနိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၈၂။ ၄၂၀။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၈၁)။

သံယုတ္တနိကာယ်သည်-- ဝဂ်အားဖြင့် (၁) သဂါထာဝဂ္ဂ၊ (၂) နိဒါနဝဂ္ဂ၊ (၃) ခန္ဓဝဂ္ဂ၊ (၄) သဠာယတနဝဂ္ဂ၊ (၅) မဟာဝဂ္ဂ-ဟူ၍ ၅-ဝဂ်ရှိ၏။ ထိုတွင်-- (၁) သဂါထာဝဂ္ဂ၌-- (၁) ဒေဝတာသံယုတ္တ၊ (၂) ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ၊ (၃) ကောသလသံယုတ္တ၊ (၄) မာရသံယုတ္တ၊ (၅) ဘိက္ခုနီသံယုတ္တ၊ (၆) ဗြဟ္မသံယုတ္တ၊ (၇) ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တ၊ (၈) ဝဏ္ဏသံယုတ္တ၊ (၉) ဝနသံယုတ္တ၊ (၁၀) ယက္ခသံယုတ္တ၊ (၁၁) သက္ကသံယုတ္တ-ဟု (၁၁) ခုရှိ၏။

ထိုတွင် ဒေဝတာသံယုတ္တ၌--(၁) နဋ္ဌဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) သတ္တိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) သတုလ္လပကာယိကဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၄) အာဒိတ္တဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၅) ဇရာဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၆) အဒ္ဓဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၇) ဆေတ္တာဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ ဟု အန္တရဝဂ် ၈-ဝဂ် (၈၁) သုတ် ရှိသည်။

ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) အနာထပိဏ္ဍိကဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) နာနာတိတ္ထိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၃၀) သုတ်ရှိသည်။ ကောသလသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) တတိယဝဂ္ဂ (၅-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၂၅) သုတ်ရှိသည်။ မာရသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) တတိယဝဂ္ဂ (၅-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၂၅) သုတ်ရှိသည်။

ဘိက္ခုနီသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၀) သုတ်ရှိသည်။ ဗြဟ္မသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ ဒုတိယဝဂ္ဂ (၅-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ် (၁၅) သုတ်ရှိသည်။ ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တ၌-- (၁) အရဟန္တဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဥပါသကဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ် (၂၂) သုတ်ရှိသည်။

ဝဏ္ဏသံယုတ္တ၌-- (၁) အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၂) သုတ်ရှိသည်။ ဝနသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၄) သုတ်ရှိသည်။ ယက္ခသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၂) သုတ်ရှိသည်။ သက္ကသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ တတိယဝဂ္ဂ (၅-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၂၅)သုတ်ရှိသည်။ ဤသို့လျှင် သဂါထာဝဂ္ဂ၌ သံယုတ္တ (၁၁)၊ အန္တရဝဂ် (၂၈)၊ သုတ် (၂၇၁)

ဖြစ်သတည်း။

(၂) နိဒါနဝဂ္ဂ၌-- (၁) နိဒါနသံယုတ္တ (၂) အဘိသမယသံယုတ္တ (၃) ဓာတုသံယုတ္တ (၄) အနမတဂ္ဂသံယုတ္တ (၅) ကဿပသံယုတ္တ (၆) လာဘသက္ကာရသံယုတ္တ (၇) ရာဟုလသံယုတ္တ (၈) လက္ခဏသံယုတ္တ (၉) ဩပမ္မသံယုတ္တ (၁၀) ဘိက္ခုသံယုတ္တဟူ၍ (၁၀) ခု ရှိသည်။

နိဒါနသံယုတ္တ၌-- (၁) ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) အာဟာရဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) ဒသဗလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၄) ကဋ္ဌာရဓတ္တိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ ဂဟပတိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၆) ဒုက္ခဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၇)မဟာဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၈) သမဏဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ (၉) အန္တရပေယျာလ (ဝဂ္ဂ-ဟူ၍ အမည်မတပ်) ၁၃၂-သုတ်) ဟူ၍ အန္တရဝဂ် ၈-ဝဂ်နှင့် အန္တရပေယျာလ ၁၂-ခု (၂၁၃) သုတ်ရှိသည်။

အဘိသမယသံယုတ္တ၌-- (၁) အန္တရဝဂ် တစ်ခုသာ (၁၁) သုတ်ရှိသည်။ ဓာတုသံယုတ္တ၌-- (၁) နာနတ္တဝဂ္ဂ (၁၀) သုတ်၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (သုတ်ရင်း ၁၂-သုတ်၊ သုတ်ပွားနှင့်တကွ ၂၂-သုတ်)၊ (၃) ကမ္မပထဝဂ္ဂ (၇-သုတ်)၊ (၄) စတုတ္ထဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၄-ဝဂ် (သုတ်ရင်း ၃၉၊ သုတ်ပွားနှင့်တကွ (၄၉) သုတ်ရှိသည်။

အနမတဂ္ဂသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ရှိသည်။ ကဿပသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၃) သုတ်ရှိသည်။ လာဘသက္ကာရသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) တတိယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၄) စတုတ္ထဝဂ္ဂ (၁၃-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၄-ဝဂ် (၄၃) သုတ်ရှိသည်။

ရာဟုလသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ် (၂၂) သုတ်ရှိသည်။ လက္ခဏသံယုတ္တ၌ -- ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ် (၂၁)သုတ်ရှိသည်။ ဩပမ္မသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ် တစ်ခုသာ (၁၂) သုတ်ရှိသည်။ ဘိက္ခုသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၂) သုတ်ရှိသည်။ ဤသို့လျှင် နိဒါနဝဂ္ဂ၌ သံယုတ္တ (၁၀)၊ အန္တရဝဂ် (၂၆)၊ အန္တရပေယျာလ-၁၊ သုတ် (သုတ်ရင်း- ၄၀၆၊ သုတ်ပွားနှင့်တကွ (၄၁၆) ဖြစ်သတည်း။

(၃) ခန္ဓဝဂ္ဂ၌--- (၁) ခန္ဓသံယုတ္တ (၂) ရာဓသံယုတ္တ (၃) ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တ (၄) ဩက္ကန္တသံယုတ္တ (၅) ဥပ္ပါဒသံယုတ္တ (၆) ကိလေသသံယုတ္တ (၇) သာရိပုတ္တသံယုတ္တ (၈) နာဂသံယုတ္တ (၉) သုပဏ္ဏသံယုတ္တ (၁၀) ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တ (၁၁) ဝလာဟကသံယုတ္တ (၁၂) ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တ (၁၃) ဈာနသံယုတ္တ ဟု (၁၃) သံယုတ္တရှိသည်။

ထိုတွင် ခန္ဓသံယုတ္တ၌--(၁) နကုလပိတုဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) အနိစ္စဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) ဘာရဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ (၄) နတုမှာကဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၅) အတ္တဒီပဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (ဤ ၅-ဝဂ်တို့ကို မူလပဏ္ဏာသက ဟုခေါ်သည်။) (၆) ဥပယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၇) အရဟန္တဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၈) ခဇ္ဇနီယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၉) ထေရဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၀) ပုပ္ဖဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (ဤ ၅-ဝဂ်တို့ကို မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကဟု ခေါ်သည်) (၁၁) အန္တဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၂) ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂ (၁၃-သုတ်)၊ (၁၃)အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊(၁၄)ကုက္ကုဠဝဂ္ဂ

(၁၄-သုတ်)၊ (၁၅) ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (ဤ ၅-ဝဂ်တို့ကို ဥပရိပဏ္ဏာသက ဟုခေါ်သည်။) ဟု အန္တရဝဂ် ၁၅-ဝဂ် (၁၅၇) သုတ် ရှိသည်။

ရာဓသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)၊ (၃) အာယာစနဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)၊ (၄) ဥပနိသိန္နဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၄-ဝဂ် (၄၆) သုတ်ရှိသည်။ (နောက် ၃-ဝဂ်လာ သုတ်တို့သည် အမည်တူကြ၏။)

ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တ၌-- (၁) သောတာပတ္တိဝဂ္ဂ (၁၈-သုတ်)၊(၂) ဒုတိယ ဂမနဝဂ္ဂ (၂၆-သုတ်)၊ (ဤဝဂ်၌ ၁-မှ ၁၈-အထိ သုတ်များနှင့် သောတာပတ္တိဝဂ်လာ သုတ်များ အမည်တူညီကြသည်။) (၃) တတိယ ဂမနဝဂ္ဂ (၂၆-သုတ်)၊ (၄) စတုတ္ထဂမနဝဂ္ဂ (၂၆-သုတ်)ဟု အန္တရဝဂ် ၄-ဝဂ် (၉၆) သုတ်ရှိသည်။ (နောက် ၃-ဝဂ်တို့၌ သုတ်အမည်အားလုံး တူကြသည်။)

သြက္ကန္တသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၀) သုတ်ရှိသည်။ ဥပ္ပါဒသံယုတ္တ၌--အန္တရဝဂ် တစ်ခုသာ(၁၀)သုတ်ရှိသည်။ ကိလေသသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၀) သုတ်ရှိသည်။ (ဥပ္ပါဒသံယုတ္တ, ကိလေသသံယုတ္တလာ သုတ်တို့သည် အမည်အားလုံး တူညီ၍ သြက္ကန္တသံယုတ္တနှင့်ကား အမည်အနည်းငယ်ကွဲလွဲ၍၊ ဥဒ္ဒါနဂါထာကား သံယုတ္တ ၃-ခုလုံး တူညီသည်)

သာရိပုတ္တသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၀) သုတ်ရှိသည်။ နာဂသံယုတ္တ၌---အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၅၀) သုတ်ရှိသည်။ သုပဏ္ဏသံယုတ္တ၌--- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၄၆) သုတ်ရှိသည်။ ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၁၂) သုတ်ရှိသည်။ ဝလာဟကသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၅၇) သုတ်ရှိသည်။ ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၅၅) သုတ်ရှိသည်။ ဈာနသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၅၅) သုတ်ရှိသည်။ ဤသို့လျှင် ခန္ဓဝဂ္ဂ၌ သံယုတ္တ (၁၃)၊ အန္တရဝဂ် (၃၃)၊ သုတ် (၇၁၄) ဖြစ်သတည်း။

သဠာယတနဝဂ္ဂ၌-- (၁) သဠာယတနသံယုတ္တ၊ (၂) ဝေဒနာသံယုတ္တ၊ (၃) မာတုဂါမသံယုတ္တ၊ (၄) ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ္တ၊ (၅) သာမဏ္ဍကသံယုတ္တ၊ (၆) မောဂ္ဂလ္လာနသံယုတ္တ၊ (၇) စိတ္တသံယုတ္တ၊ (၈) ဂါမဏိသံယုတ္တ၊ (၉) အသင်္ခတသံယုတ္တ၊ (၁၀) အဗျာကတသံယုတ္တ ဟု (၁၀) ခုရှိသည်။

ထိုတွင် သဠာယတနသံယုတ္တ၌-- (၁) အနိစ္စဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)၊ (၂) ယမကဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) သဗ္ဗဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၄) ဇာတိဓမ္မဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၅) သဗ္ဗအနိစ္စဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (ဤ ၅-ဝဂ်တို့ကို ပဌမပဏ္ဏာသကဟု ခေါ်သည်။) (၆) အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ (၁၀ - သုတ်)၊ (၇) မိဂဇာလဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ (၈) ဂိလာနဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၉) ဆန္နဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၀) သဠဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (ဤ ၅-ဝဂ်တို့ကို ဒုတိယပဏ္ဏာသက ဟုခေါ်သည်။

(၁၁) ယောဂက္ခေမိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၂) လောကကာမဂုဏဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၃) ဂဟပတိဝဂ္ဂ (၁၀ - သုတ်)၊ (၁၄) ဒေဝဒဟဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)၊ (၁၅) နဝပုရာဏဝဂ္ဂ (၁၀ - သုတ်)၊ (ဤ ၅ - ဝဂ်တို့ကို တတိယပဏ္ဏာသက ဟု ခေါ်သည်။) (၁၆) နန်ဒိကွယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)၊ (၁၇) သဋ္ဌိပေယျာလဝဂ္ဂ (၆၀-သုတ်) (၁၈) သမုဒ္ဒဝဂ္ဂ

ထိုတွင် မဂ္ဂသံယုတ္တ၌-- (၁) အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဝိဘာရဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) မိစ္ဆတ္တဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၄) ပဋိပတ္တိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၅) အညတိတ္ထိယပေယျာလဝဂ္ဂ (၈-သုတ်)၊ (၆) သူရိယပေယျာလဝဂ္ဂ (ဤဝဂ်၌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ ဝိဝေကနိဿိတ စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်းငှာ ကလျာဏမိတ္တစသော ၇-သုတ်တို့ကို ဟော ပြီး၍ ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏သာ ရာဂဝိနယ-ပရိယောသာန စသောအခြင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်းငှာ ထိုကလျာဏမိတ္တစသော ခုနစ်သုတ်တို့ကိုပင် တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူပြန်သည်။ နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ဟောသော်လည်း သုတ်အရေအတွက် ကား ၇-သုတ်မျှသာ။) (၇) ဧကဓမ္မပေယျာလဝဂ္ဂ (ဤဝဂ်၌ လည်း ယခင်ဝဂ်၌ ကဲ့သို့ပင် ၇-သုတ် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ဟောသည်။ သုတ်အရေအတွက်ကား ၇-သုတ်မျှသာ။)(၈) ဒုတိယဧကဓမ္မပေယျာလဝဂ္ဂ (ဤဝဂ်၌လည်း သူရိယပေယျာလဝဂ်၌ ကဲ့သို့ပင် ၇-သုတ် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ဟောသည်။ သုတ်အရေအတွက်ကား ၇-သုတ်မျှသာ။) (၉) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ္ဂ (ဤဝဂ်၌ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ ပါစီနနိန္နစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ်၊ သမုဒ္ဒနိန္နစသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ်ထပ်၍ ဟောပြန်သည်၊ သုတ်အရေအတွက်ကား ၆- သုတ်မျှသာ၊ (တစ်နည်း) ၁၂-သုတ်ဟူ၍ သော်လည်းယူ၊ ထို ၁၂-သုတ်၌ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့ကား ဝိဝေကနိဿိတ တို့ချည်းသာတည်း။)

(၁၀) ဒုတိယဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ္ဂ (ဤဝဂ်၌ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၉) အာသီဝိသဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၁၉-ဝဂ် (၂၄၈) သုတ်ရှိသည်။

ဝေဒနာသံယုတ္တ၌-- (၁) သဂါထာဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ရဟောဂတဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) အဋ္ဌသတပရိယာယဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၃၁) သုတ်ရှိသည်။ မာတုဂါမသံယုတ္တ၌--(၁) ပဌမပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၄-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၃) ဗလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၃-ဝဂ် (၃၄) သုတ် ရှိသည်။

ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၆) သုတ်ရှိသည်။သာမဏ္ဍကသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၆) သုတ်ရှိသည်။ မောဂ္ဂလ္လာနသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၁) သုတ်ရှိသည်။ စိတ္တသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တ့စ်ခုသာ (၁၀) သုတ်ရှိသည်။ ဂါမဏိသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၃) သုတ်ရှိသည်။ အသံခတသံယုတ္တ၌-- (၁) ပဌမဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ္ဂ (၃၃-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ် ၄၄-သုတ် ရှိသည်။ အဗျာကတသံယုတ္တ၌-- အန္တရဝဂ်တစ်ခုသာ (၁၁) သုတ်ရှိသည်။ ဤသို့လျှင် သင်္ဂါယတနဝဂ္ဂ၌ သံယုတ္တ (၁၀)၊ အန္တရဝဂ် (၃၃)၊ သုတ် (၄၃၄) ဖြစ်သည်။

(၅) မဟာဝဂ္ဂ၌-- (၁) မဂ္ဂသံယုတ္တ၊ (၂) ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တ၊ (၃) သတိပဋ္ဌာနသံယုတ္တ၊ (၄) ဣန္ဒြိယသံယုတ္တ၊ (၅)သမ္မပ္ပဓာနသံယုတ္တ၊ (၆) ဗလသံယုတ္တ၊ (၇) ဣဒ္ဓိပါဒသံယုတ္တ၊ (၈) အနုရုဒ္ဓသံယုတ္တ၊ (၉) ဈာနသံယုတ္တ၊ (၁၀) အာနာပါနသံယုတ္တ (၁၁)သောတာပတ္တိသံယုတ္တ၊ (၁၂) သစ္စသံယုတ္တ ဟု (၁၂) ခုရှိသည်။

သုတ်ရှိသည်။ (ဤ မဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိတွင် အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂကို ပဌမ၊ ဝိဘာရဝဂ္ဂကို ဒုတိယ၊ မိစ္ဆတ္တဝဂ္ဂကို တတိယ၊ ပဋိပတ္တိဝဂ္ဂကို စတုတ္ထ၊ အပွမာဒဝဂ္ဂကို ပဉ္စမ၊ ဗလကရဏီယဝဂ္ဂကို ဆဋ္ဌ၊ သေနာဝဂ္ဂကို သတ္တမ၊ ဩယဝဂ္ဂကို အဋ္ဌမ-ဟု သခ်ၤာတပ်သည်။ အညတိတ္ထိယ-ပေယျာလဝဂ္ဂစသော ပေယျာလဝဂ္ဂ (၆) ခု တို့ကိုကား ဝဂ္ဂသခ်ၤာ မတပ်ပေ။)

ဗောဇ္ဈင်္သံယုတ္တ၌-- (၁) ပဗ္ဗတဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၂) ဂိလာနဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၃) ဥဒါယိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၄) နိဝရဏဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၅) စက္ကဝတ္တိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၆)သာကစ္ဆဝဂ္ဂ (၆-သုတ်)။(၇) အာနာပါနဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၈) နိရောဓဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၉) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ္ဂ (၆-သုတ်) (တစ်နည်း) (၁၂-သုတ်)။ (၁၀) အပွမာဒဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၁၁) ဗလကရဏီယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)။ (၁၂) သေနာဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)။ (၁၃) ဩယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၁၄) ပုနဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ္ဂ (၆-သုတ်)(တစ်နည်း- ၁၂-သုတ်)။ (၁၅) ပုနအပွမာဒဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၁၆)ပုနဗလကရဏီယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)။ (၁၇) ပုနသေနာဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)။ (၁၈) ပုနဩယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဂဂ် ၁၈-ဝဂ်၊ ၁၇၄-သုတ်၊ ဖြစ်သင့်သမျှ ရေတွက်မူကား (၁၈၆) သုတ်ရှိသည်။

သတိပဋ္ဌာနသံယုတ္တ၌-- (၁) အမ္မပါလိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၂) နာလန္ဒဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၃)သီလဋ္ဌိတိဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၄)အနနုဿုတဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၅) အမတဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၆) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ္ဂ (၆-သုတ်)(တစ်နည်း-၁၂-သုတ်)။ (၇) အပွမာဒဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၈) ဗလကရဏီယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)။ (၉) သေနာဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)။ (၁၀) ဩယဝဂ္ဂ ပါစိန်နန်္ဒ စသောအခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ ရာဂဝိနယ-ပရိယောသာန စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ်တစ်ကြိမ်၊ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ သမုဒ္ဒနိန္နစသော အခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ ရာဂဝိနယပရိယောသာန စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ်တစ်ကြိမ်၊ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ ပါစိန်နန်္ဒ စသောအခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ အမတောဂဓ စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို စွဲ၍ ၆-သုတ် တစ်ကြိမ်၊ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ သမုဒ္ဒနိန္နစသောအခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ အမတောဂဓ စသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ် တစ်ကြိမ်၊ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ ပါစိန်နန်္နစသော အခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ နိဗ္ဗာနနိန္နစသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ် တစ်ကြိမ်၊ ဥပမာနဖြစ်သော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့၏ သမုဒ္ဒနိန္နစသောအခြင်းအရာ၊ ဥပမေယျဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ နိဗ္ဗာနနိန္နစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကိုစွဲ၍ ၆-သုတ်တစ်ကြိမ်၊ ဤသို့ ၆-သုတ် ခြောက်ကြိမ် ဟောတော်မူသည်။ သုတ်အရေအတွက်ကား ၆-သုတ်၊ (တစ်နည်း) ၃၆-သုတ်။)

(၁၁) အပွမာဒပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)။ (၁၂) ဗလကရဏီယဝဂ္ဂ (၁၂-သုတ်)။ (၁၃) သေနာဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)။(၁၄) ဩယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဂဂ် ၁၄-ဝဂ်၊ (၁၂၄) သုတ်၊ ဖြစ်သင့်သမျှ ရေတွက်မူကား (၁၈၁)

ဣန္ဒိုပါဒသံယုတ္တ၌-- (၁) စက္ခုပါလဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ပါသာဒကမ္မနဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃) အယောဂုဠဝဂ် (၁၂ - သုတ်)၊ (၄) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂-သုတ်)၊ (၅) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၆) ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၇) ဧသနာဝဂ် (၁၁ - သုတ်)၊ (၈) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၈-ဝဂ် (၈၁) သုတ်၊ တစ်နည်း (၈၇) သုတ်ရှိသည်။

အနုရုဒ္ဓသံယုတ္တ၌-- (၁) ရဟောဂတဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ် (၁၄-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ်၊ (၂၄) သုတ်ရှိသည်။

ဈာနသံယုတ္တ၌-- (၁) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂-သုတ်)၊ (၂) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃) ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၄) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၅) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၅-ဝဂ်၊ (၄၉) သုတ်၊ တစ်နည်း (၅၅) သုတ် ရှိသည်။

အာနာပါနသံယုတ္တ၌-- (၁) ဧကဓမ္မဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဒုတိယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၂-ဝဂ်၊ (၂၀) သုတ်ရှိသည်။

သောတာပတ္တိသံယုတ္တ၌-- (၁) ဝေဠုဒ္ဒါရဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ရာဇကာရာမဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃) သရဏာနိဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၄) ပုညာဘိသန္ဒဝဂ် (၁၀ - သုတ်)၊ (၅) သဂါထကပုညာဘိသန္ဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၆) သပ္ပညဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊(၇) မဟာပညဝဂ် (၁၃-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၇-ဝဂ် (၇၄) သုတ် ရှိသည်။

သစ္စသံယုတ္တ၌-- (၁) သမာဓိဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၁၀-ဝဂ်၊ (၉၉) သုတ်၊ တစ်နည်း (၁၀၅) သုတ်ရှိသည်။

ဣန္ဒြိယသံယုတ္တ၌-- (၁) သဒ္ဓိကဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၂) မုဒုတရဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃) ဆဠိန္ဒြိယဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၄)သုခိန္ဒြိယဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၅) ဇရာဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၆) သူကရခတဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၇)ဗောဓိပက္ခိယဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၈) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂-သုတ်)၊ (၉) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၁၀) ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၁၁) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၁၂) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၁၃) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂ - သုတ်)၊ (၁၄) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၁၅) ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၁၆) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၁၇) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု ` အန္တရဝဂ် ၁၇- ဝဂ်၊ (၁၆၈) သုတ်၊ တစ်နည်း (၁၈၀) သုတ်ရှိသည်။

သမ္မပ္ပဓာနသံယုတ္တ၌--(၁) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်) (တစ်နည်း ၁၂-သုတ်)၊ (၂) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃)ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၄) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၅) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၅-ဝဂ်၊ (၄၉) သုတ်၊ တစ်နည်း (၅၅) သုတ်ရှိသည်။

ဗလသံယုတ္တ၌-- (၁) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂ - သုတ်)၊ (၂) အပ္ပမာဒဝဂ် (၁၀-သုတ်)၊ (၃)ဗလကရဏီယဝဂ် (၁၂-သုတ်)၊ (၄) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၅) ဂင်္ဂါပေယျာလဝဂ် (၆-သုတ်၊ တစ်နည်း ၁၂-သုတ်)၊ (၆) ဧသနာဝဂ် (၁၁-သုတ်)၊ (၇) ဩယဝဂ် (၁၀-သုတ်) ဟု အန္တရဝဂ် ၁၀-ဝဂ် (၉၈) သုတ်၊ တစ်နည်း (၁၁၀) သုတ်ရှိသည်။

(၃) ကောဋိဂါမဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၄) သီသ-ပါဝနဝဂ္ဂ (၁၀ - သုတ်)၊ (၅) ပပါတဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်) (၆) အဘိသမယဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၇) ပဌမအာမကဓညပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊(၈) ဒုတိယအာမကဓညပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၉) တတိယအာမကဓည-ပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၀-သုတ်)၊ (၁၀) စတုတ္ထ အာမကဓည ပေယျာလဝဂ္ဂ (၁၁-သုတ်)၊ (၁၁) ပဉ္စကတိပေယျာလဝဂ္ဂ (၃၀-သုတ်)၊ဟု အန္တရ ဝဂ် ၁၁-ဝဂ်၊ (၁၃၁) သုတ်ရှိသည်။

ဤသို့လျှင် မဟာဝဂ္ဂ၌-- သံယုတ္တ (၁၂)၊ အန္တရဝဂ္ဂ (၁၀၉)၊ သုတ်၊ (၁၀၉၁) တစ်နည်း ရသင့်သမျှ ရေတွက်မူကား (၁၂၀၈) ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် သံယုတ္တနိကာယ၌-- မူလဝဂ္ဂ (၅)၊ သံယုတ္တ (၅၆)၊ အန္တရဝဂ္ဂ (၂၂၉) ဝဂ္ဂအမည်မတပ်သော အန္တရပေယျာလ (၁)၊ သုတ္တ (၂၉၁၆)၊ ရသင့်သမျှ ရေတွက်မူကား (၃၀၄၃) ဖြစ်သည်။)

သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာ (ထီ) [သံယုတ္တနိကာယ + အဋ္ဌကထာ] သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာကျမ်း၊ သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာကျမ်း၊ သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ အမည် ရှိသောကျမ်း၊ သံယုတ္တနိကာယ်ပါဠိတော်၏ အနက်ကို-ဖွင့်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောကျမ်း။ အယံ သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ နာမ သံယုတ္တ-နိကာယဋ္ဌကထာ----ပဝတ္တတိ မဟေသိနော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၀)။

(ဤအဋ္ဌကထာကို ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်ကပင် ဘုရားရှင်သည်လည်း ကောင်း, ဘုရားရှင်၏ တပည့်သားဖြစ်သော အဂ္ဂသာဝကအစရှိကုန်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် တို့သည်လည်းကောင်း ဖွင့်ဆို ဟောကြား တော် မူခဲ့ကြသည်။ ထို အဋ္ဌကထာကို ပဌမသံဂါယနာ၌ အရှင်မဟာကဿပထေရ် အစရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ် (၅၀၀) တို့သည် လည်းကောင်း, ဒုတိယသံဂါယနာ၌ အရှင်ယသထေရ်အစရှိသော ရဟန္တာ အရှင်မြတ် (၇၀၀) တို့သည်လည်းကောင်း, တတိယ သံဂါယနာ၌ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ ထေရ်အစရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ် (၁၀၀၀) တို့သည်လည်းကောင်း သံဂါယနာတင်တော် မူခဲ့ကြသည်။ ယင်း သံယုတ္တအဋ္ဌကထာကို အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်၏ သဒ္ဓိ-ဝိဟာရိကတပည့် အသောကမင်းကြီး၏ သား တော်ဖြစ်သော မဟိန္ဒထေရ်သည် ဇမ္ဗူဒီပ် ကျွန်းမှ သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) သို့ ဆောင်ယူခဲ့ပြီးနောက် သီဟိုဠ်ကျွန်းသား ရဟန်းတော်များ၏အကျိုးငှာ သီဟိုဠ်ဘာသာ ဖြင့် ထားတော်မူခဲ့သည်။ ထို့နောက် အရှင် မဟာဗုဒ္ဓယောသထေရ်သည် သီဟိုဠ် ဘာသာ မှ မာဂဓဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရေးသား တော်မူ ခဲ့သည်။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၊ ၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊။၃၄၀-၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄-၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅၁။

သံယုတ္တနိကာယဝရ (ပု) [သံယုတ္တ + နိကာယဝရ] သံယုတ္တမဟာနိကာယ-ကြည့်။ ဘာသိတမ္မေတံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ သံယုတ္တနိကာယဝရေ ---------- ပညာယ ပရိသုဒ္ဓတိတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅။ (-၂၃၆) ။

သံယုတ္တနိကာယဝရလဉ္ဆက (တိ) [သံယုတ္တနိကာယဝရ + လဉ္ဆက] သံယုတ္တနိကာယ် မြတ်ဟူသော အမှတ် တံဆိပ်ရှိသော။ ဘာသိတမ္မေတံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ ဒေဝါတိဒေဝေန သံယုတ္တ-နိကာယဝရလဉ္ဆကေ မောဠိယသိဝကေ ဝေယျာကရဏေ ------။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၁၂)။

သံယုတ္တနိကာယသဂ္ဂါယန (နာ) [သံယုတ္တနိကာယ + သဂ္ဂါယန] သံယုတ္တနိကာယ်ကို - သရဂ္ဂါယ်- ရွတ်ဖတ်-ရွတ်ဆို-ခြင်း။ ပဋ္ဌာရသောဓနံ ကာယကမ္မံ, အာရဘန္တော ဧဝံ ဝိတက္ကနိဂ္ဂဏှနတ္ထံ သံယုတ္တနိကာယသဂ္ဂါယနံ ဝစီကမ္မံ ------။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၆။

သံယုတ္တနိဿိတ (တိ) [သံယုတ္တ + နိဿိတ] သံယုတ္တ - နိကာယ် -ပါဠိတော်-ကို မှီသော။ သံယုတ္တဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

သံယုတ္တဘာဏက (တိ) [သံယုတ္တ + ဘာဏက။ ထီ-၌ --ဘာဏိကာ။] သံယုတ္တနိကာယ်ကို ရွတ်ဆိုသော၊ သံယုတ္တနိကာယ်ကို အာဂုံဆောင်သော၊ သူ။ သံယုတ္တဘာဏကေန ဟေဋ္ဌိမာ ဝါ တယော ဝဂ္ဂါ မဟာဝဂ္ဂေါ ဝါ။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၂၄။ အဘိ၊ ၆။ ၁။ ၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၂။)။

သံယုတ္တဘာဏကစူဠသီ(သီ)ဝတ္ထေရ (ပု) [သံယုတ္တဘာဏက + စူဠသီ (သီ)ဝတ္ထေရ] သံယုတ္တနိကာယ်ကို- ရွတ်ဆို- အာဂုံဆောင်-သော စူဠသီဝထေရ်။ သံယုတ္တဘာဏက-စူဠသီဝတ္ထေရော ဣသိဒတ္တတ္ထေရော မဟာသောဏတ္ထေရောတိ တယော ထေရာ တေသံ ပရိသာနံ ပါမောက္ခာ။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၄၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၃)။

သံယုတ္တမဟာအဋ္ဌကထာ (ထီ) [သံယုတ္တ + မဟာအဋ္ဌကထာ] သံယုတ္တနိကာယ်ကို- ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော မဟာအဋ္ဌကထာ။ မဟာအဋ္ဌကထာယ သာရန္တိ သံယုတ္တမဟာ-အဋ္ဌကထာယ သာရံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅၁။

သံယုတ္တမဟာနိကာယ (ပု) [သံယုတ္တ + မဟာနိကာယ] ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော သံယုတ္တနိကာယ်၊ သံယုတ်ဟူသော - မြတ်သောနိကာယ်-နိကာယ်မြတ်။ ဤတိ သတ္ထာရာ သံယုတ္တမဟာနိကာယေ ရာဟုလောဝါဒေ ဝိပဿနာ ကထိတာ။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၅၂။

သံယုတ္တမဟာဝဂ္ဂ (ပု) [သံယုတ္တ + မဟာဝဂ္ဂ] (သံယုတ် ၅-ကျမ်းတို့တွင် ၅-ခု မြောက်) မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်။ ---- သံယုတ္တ-မဟာဝဂ္ဂေ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တေ အာဂတမေဝ။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၂၂၁။ (-မဟာနိ၊ ၆။ ၁၀၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၃)။

သံယုတ္တမဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ (ထီ) [သံယုတ္တမဟာဝဂ္ဂ + အဋ္ဌကထာ] မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၏ အနက်ကို-ဖွင့်ရာ -ဖွင့်ကြောင်း -စကား၊ အဋ္ဌကထာ။ မဇ္ဈိ တဒေဝ ဥဘယံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ သုရာသဝဝိနိမုတ္တံ မဒနိယန္တိ သံယုတ္တမဟာ-ဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၄။

သံယုတ္တဝဂ္ဂ (ပု) [သံယုတ္တ + ဝဂ္ဂ] (၁) (ဒေဝတာ သံယုတ်အစရှိသော) သံယုတ်တို့၏ အပေါင်း (သဂါထာဝဂ္ဂ စသည်)။ (၂) (ဒေဝတာသံယုတ် အစရှိသော) သံယုတ်တို့၏အပေါင်း (နဒဝဂ္ဂစသည်)။ (၃)(ဒေဝတာသံယုတ် အစရှိသည့်) သံယုတ်ဟူသော အပေါင်း။ (ဒေဝတာသံယုတ္တ စသည်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [သံယုတ္တဝဂ္ဂ + ပဋိမဏ္ဍိတ] သံယုတ်တို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော သဂါထာဝဂ် - သံယုတ်တို့၌ အပေါင်းဖြစ်သော နဒဝဂ်-သံယုတ်ဟူသော အပေါင်းဖြစ်သော ဒေဝတာသံယုတ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ သံယုတ္တဝဂ္ဂ-ပဋိမဏ္ဍိတသ သံယုတ္တအာဂမဝရသ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၁။ ဇတ္ထ စ သံယုတ္တာနံ ဝဂ္ဂါ

သမူဟာတိ သံယုတ္တဝဂ္ဂါ သဂါထာဝဂ္ဂါဒယော။ တပ္ပရိယာပန္နတာယ သံယုတ္တေသု ဝဂ္ဂါ သံယုတ္တဝဂ္ဂါ။ နဋ္ဌဝဂ္ဂါဒယော။ သံယုတ္တာဝဝဂ္ဂါ သံယုတ္တဝဂ္ဂါ။ တိဝိဓေပိ တေ ဧကသေသနယေန ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ " သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမဏ္ဍိတသာ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။

သံယုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [သံယုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] သံယုတ်ပါဠိတော်ကို - ဖွင့်ရာ -ဖွင့်ကြောင်း-ဖြစ်သော စကား။ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ။ ကာမဉ္စာယံ သံယုတ္တဝဏ္ဏနာ၊ အဘိမွန်းယော ဧဝ ပန နိပ္ပရိယာယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။

သံယုတ္တဝရနိကာယ (ပု) [သံယုတ္တ + ဝရနိကာယ] သံယုတ္တမဟာနိကာယ-ကြည့်။ သံယုတ္တဝရနိကာယသ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ ကာတုံ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၀။

သံယုတ္တဝရလဋ္ဌက (တိ) [သံယုတ္တဝရ + လဋ္ဌက] မြတ်သောသံယုတ်ဟူသော အမှတ်တံဆိပ်ရှိသော။ ဝုတ္တဥ္စေတံ သံယုတ္တဝရ-လဋ္ဌကေ " ယံ ခေါ သော မဟာရာဇ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ ---- ဘောဂါယ စိတ္တံ နမတိ " တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၂။

သံယုတ္တဝိနိဿိတ (တိ) [သံယုတ္တ + ဝိနိဿိတ] သံယုတ္တနိဿိတ - ကြည့်။ အဋ္ဌကထာယ ဝိဇာနထ၊ သံယုတ္တဝိနိဿိတံ အတ္ထံ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂။

သံယုတ္တသင်္ဂဟ (ပု) [သံယုတ္တ + သင်္ဂဟ] သံယုတ္တနိကာယ်၏ အရေအတွက်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၌ အရေအတွက်။ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ သျ၊ ပခုက္ကာ) သံယုတ္တနိကာယ်ဟူ၍ ရေတွက်အပ်သော နိကာယ်။ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ သျ၊ မအူ) သတ္တ သုတ္တသဟဿာနိ၊ သတ္တ သုတ္တသတာနိ စ။ ဒွါသဋ္ဌိ ဧဝေ သုတ္တန္တာ၊ ဧသော သံယုတ္တသင်္ဂဟော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄။ သံယုတ္တသင်္ဂဟောတိ သံယုတ္တ-နိကာယသ သင်္ဂဟော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂)။ (သံယုတ္တနိကာယ်၌ သုတ်တို့၏ အရေအတွက်သည် ၇၇၆၂-သုတ်ရှိသည်။)

သံယုတ္တသမညာ (ထီ) [သံယုတ္တ + သမညာ] သံယုတ္တ-ဟူသော-အမည်။ တထာ သုတ္တဝဂ္ဂသမုဒါယေ သံယုတ္တသမညာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂)။

သံယုတ္တသုတ္တဋီကာ (ထီ) [သံယုတ္တသုတ္တ + ဋီကာ] သံယုတ္တသုတ္တဋီကာ၊ သံယုတ်ဖြစ်သော သုတ်ကို-ဖွင့်ရာ-ဖွင့်ကြောင့်-ဖြစ်သော ဋီကာ။ တာ ပန အသမ္မောဟစ္ဆေဒန သံယုတ္တ-သုတ္တဋီကာယံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။

သံယုတ္တာဂမ (ပု) [သံယုတ္တ + အာဂမ] သံယုတ္တနိကာယ်ပါဠိတော်။ တတ္ထ သံယုတ္တာဂမော နာမ သဂါထာဝဂ္ဂေါ, ---- မဟာဝဂ္ဂေါတိ ပဉ္စဝဂ္ဂေါ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀)။

သံယုတ္တာဂမဝရ (ပု) [သံယုတ္တ + အာဂမဝရ] သံယုတ္တအာဂမဝရ - ကြည့်။ သံယုတ္တော စ သော အာဂမဝရော စာတိ သံယုတ္တာဂမဝရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၁၊ ၄၅၆)။

သံယုတ္တာဂမဝရလဋ္ဌက (ပု) [သံယုတ္တာဂမဝရ +လဋ္ဌ + က] မြတ်သော သံယုတ်ပါဠိတော်ဟူသော အမှတ်တံဆိပ် ရှိသော။ ယထာဟ သံယုတ္တာဂမဝရလဋ္ဌကေ " သော စ သတ္ထဒေါ ဟောတိ။ ယော ဒဒါတိ ဥပဿယ " န္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၃၁၇။

သံယုဒ္ဓ (နာ) [သံ + ယုဓ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၁။ ရူ။ ၆၀၇။ သံယောဓ - သံ။ သံဇုဒ္ဓ - ပြာ။] စစ်ထိုး - စစ်တိုက် - ခြင်း။ ပဋိသံယုဇေတိ ပဋိသတ္တု ဟုတ္တာ သံယုဒ္ဓံ ကရေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂။

သံယူဟတိ (ကြိ) [သံ + ဦဟ + အ + တိ၊ ယ- အာဂုမ်။ သံဝျူဟတိ - သံ။] ပေါင်း-စုရုံး-၏။ သေယျထာပိ ပြာဟွဏာ ဗလဝါ ပုရိသော ဇိဝှဂ္ဂေ ခေဠုပိဏ္ဍံ သံယူဟိတွာ အကသိရေနေဝ ဝမေယျ။ အံ၊ ၂။ ၅၀၂။ (-မ၊ ၃။ ၃၅၀) ။

သံယူဠ (တိ) [သံ + ဦဟ + တ။ ယ-အာဂုံ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၈။ ရူ။ ၆၂၁။ သံဝျူဟ - သံ။ သံဝူဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။] ပေါင်း-စုရုံး-သိကုံး-ဖွဲ့-အပ်ပြီးသော။ တဒါ သံယူဠာ ပန တေ ပဠသိခ ဣမာ ဂါထာ ဗုဒ္ဓူပသဋ္ဌိတာ ----- ကာမူပသဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃-၄။ ကဒါ သံယူဠာတိ ကဒါ ဂန္ဆိတာ ပိဏ္ဍိတာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၂၉၆။ ဂန္ဆိထာတိ သန္နဟိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။

သံယောဂ° (ပု) [သံ + ယုဇ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၆၂၃။ ရူ။ ၅၅၄။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ သံယောဂ-သံ။ သံဇောအ၊ သံဇောဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။] (၁) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-ခြင်း။ (၂) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-ခြင်း-ကိုပြီးစေတတ်သော။ (၃) ဖွဲ့-နှောင်-ခြင်း။ (၄) (အကျိုးတရား၏) ယှဉ်စပ်ရာ အကြောင်း။ (၅) သံယောဂသုတ်။ (၆)သံယုဂ် (သရတစ်လုံး၌ ဗျည်းနှစ်လုံး- သုံးလုံး- တို့၏ တည်နေခြင်း)။ (၁) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-ခြင်း။ ဣမေ ဓမ္မာ ဝိရာဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော သရာဂါယ၊ ဝိသံယောဂါယ သံဝတ္တန္တိ နော သံယောဂါယ။ အံ၊ ၃။ ၁၀၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၇။ သံယောဂါယာတိ ဝဋ္ဋေ သံယောဂတ္ထာယ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၉။ (-အံ၊ ၂။ ၄၃၈-၄၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၉။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၅)။ (၂) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-ခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ သံယောဂဝိသံယောဂံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မပရိယာယံ ဒေသေဿာမိ။ အံ၊ ၂။၄၄၀။ သံယောဂဝိသံယောဂန္တိ သံယောဂ-ဝိသံယောဂသာဓကံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၈။ (၃) ဖွဲ့-နှောင်-ခြင်း။ သဗ္ဗသံယောဂဝိသဋ္ဌ-ဗန္ဓနာနိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၃။ သဗ္ဗသံယောဂါတိ ဝိဘတ္တိလောပေန နိဒ္ဒေသော၊ သဗ္ဗေ သံယောဂေတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။ (၄) (အကျိုးတရား၏) ယှဉ်စပ်ရာ-အကြောင်း။ ဥပ္ပါဒေါ ဟုတ္တာ ပစ္ဆယော ဟောတိ၊ ပဝတ္တံ ဟုတ္တာ။ နိမိတ္တံ။ အာယူဟနံ။ သံယောဂေါ---ပစ္ဆယော ဟုတ္တာ ပစ္ဆယော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၄။ သံယုဇ္ဇတိ ဖလံ အတ္တနော ပစ္ဆယုပ္ပန္နေန တေသ္မိန္တိ သံယောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈)။ (၅) သံယောဂသုတ်။ မေထုနာ သံယောဂေါ ဒါနံ၊ နန္ဒမာတေန တေ ဒဿ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၇။ (၆) သံယုဂ်၊ (သရတစ်လုံး၌ ဗျည်းနှစ်လုံး-သုံးလုံး-တို့၏တည်နေခြင်း)။ သရာနန္တရိကာနံ ဒွိန္နံ တိဏ္ဏံ ဝါ ဗျဉ္ဇနာန,မေကတြ သင်္ဂတိ သံယောဂေါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၄ (စ)။ သံယောဂပရ-ကြည့်။

သံယောဂ၂ (ပု) [သံ + ယုဇ + ဏော + ဏ] ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-စေခြင်း။ သံယောဂဋ္ဌ ၂-ကြည့်။

သံယောဂကွဏ (ပု) [သံယောဂ + ခဏ]

ယှဉ်စပ်ခြင်း၏ခဏ၊ ယှဉ်စပ်-ပေါင်းဖော်-စပ်ယှက်-ရာခဏ။ နာ ဟိ ပိတု သံယောဂကွာ-ဏောယေဝ သတ္တသ ဥပ္ပတ္တိနိယမော အတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁။

သံယောဂဌ (ပု) [သံယောဂ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (၁) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ -ခြင်းဟူသော -အနက်- သဘော။ (၂) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်း-စေခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။(၁) သံသဋ္ဌာတိ ဧကုပ္ပါဒါဒိ-လက္ခဏေန သံယောဂဌေန သံသဋ္ဌာ, ဥဒါဟု ဝိသံသဋ္ဌာတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀)။ (၂) သမုဒယသ အာယူဟနဌော နိဒါနဌော သံယောဂဌော ပလိဗောဓဌော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၇။ သံသာရဒုက္ခေန သံယောဇနံ သံယောဂဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀-၁။ (-ဝဇိရ။ ၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၁)။

သံယောဂဋ္ဌိတိ (ထိ) [သံယောဂ + ဋ္ဌိတိ] (အကျိုးတရား၏) ယှဉ်စပ်ရာ ဟူသော အကြောင်း။ အဝိဇ္ဇာ သခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ ---သညောဂဋ္ဌိတိ(-သံယောဂဋ္ဌိတိ)စ။ ပဋိသံ။ ၄၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ တိဋ္ဌတိ ဧတေနာတိ ဋ္ဌိတိ၊ ကာရဏံ။ ဥပ္ပါဒေါ ဧဝ ဋ္ဌိတိ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ။ ဧသ နယော သေသေသုပိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉)။

သံယောဂတ္တိက (ပု) [သံယောဂ + တိက] ယှဉ်စပ်- ပေါင်းဖော် - စပ်ယှက်- အပ်သော (ပစ္စုပဋ္ဌိတကာမ, နိမ္မိတကာမ, အနိမ္မိတ-ကာမ-ဟူသော) ကာမသုံးပါးတို့၏ အပေါင်း။ သံယောဂတ္တိကေ ------ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ကာမာ နာမ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃။

သံယောဂတ္ထ (ပု) [သံယောဂ + အတ္ထ] (၁) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်းဆုံ-ခြင်း ဟူသော အကျိုး။ (၂) ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ- ပေါင်းဆုံ-ခြင်းဟူသော အနက်။ (၁) သံယောဂါယာ (အံ၊ ၃။ ၁၀၇) တိ ဝဋ္ဋေ သံယောဂတ္ထာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။ (၂) ကေဝလဿ အာဂမ-သဒ္ဒဿ ဇောသဒ္ဒဿ စ ပယောဂေ သံယောဂတ္ထသ အနုပလဒ္ဘနတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၁) ။

သံယောဂတ္ထဇောတက (တိ) [သယောဂတ္ထ + ဇောတက။ ထီ-ဋ် --ဇောတိကာ။] ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ခြင်း (သံယောဂ) အနက်ကို ထွန်းပြ တတ်သော။ “ သမာဂမော ” တိအာဒိနာ အန္ဓယတော, ဗျတိရေကတော စ သံသဒ္ဒဿ သံယောဂတ္ထဇောတကမတ္တမာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၂။

သံယောဂပစ္စယ (ပု) [သံယောဂ + ပစ္စယ] ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ - ပေါင်းဆုံ - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ယဉ္စသာ သံယောဂပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၀-၁။

သံယောဂပတ္ထနဋ္ဌ (ပု) [သံယောဂ + ပတ္ထန + အတ္ထ] ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ပေါင်း ဆုံ-ခြင်းကိုတောင့်တခြင်း (တဏှာ)ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဣဓ အမှာကံ သာသနေ ---- သံယောဂပတ္ထနဋ္ဌေန ပဝေဏီသခါတာ ပတ္ထနာ တဏှာ ဝါ, အာဓိပစ္စဋ္ဌေန ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန သေဋ္ဌဋ္ဌေန စ ဂဝမ္ပတိဉာဿ-သခါတံ အဘိသခါရဝိညာဏံ ဝါ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅။

သံယောဂပရ (တိ) [သံယောဂ + ပရ] (အာယသ္မတော-ဋ် ယအက္ခရာကဲ့သို့) သံယုဂ်နောက်၌ရှိ-နောက်၌သံယုဂ်ရှိ-သံယုဂ်နှောင်း ခြင်းရှိ-သော (အက္ခရာ)။ (သံယုဂ်၏ရှေ့၌ ရှိသော အက္ခရာ)။ ဂရုကန္တိ ဒီဃမေဝ, ယံ ဝါ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ ယဿ

နက္ခမတီတိ ဧဝံ သံယောဂပရံ ကတ္တာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၇။ သံယောဂေါ ပရော ဧတသ္မာတိ သံယောဂပရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၂။ (-ဝိ၊၄၊၁။၂၇၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၅။ ဝဇိရ။ ၅၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၉)။

သံယောဂပရမ (တိ) [သံယောဂ + ပရမ] (၁) ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ- ပေါင်းဆုံ-(ရောနှောပြုပြင်) ခြင်းလျှင် အမွန်အမြတ်ရှိသော၊ (သုံးဆောင်ထိုက်သောပစ္စည်း)။ (၂) ယှဉ်စပ်- ယှဉ်တွဲ- ပေါင်းဆုံ-ခြင်းလျှင် အမွန်အမြတ်ရှိသော၊ (တကွသုံးဆောင်ခြင်း)။ (၁) သံယောဂ-ပရမာ တွေဝ၊ သမ္ဘောဂါ သဗ္ဗပါဏိန (သံ၊ ၁။ ၂၂၇) နှိ ပါရိဝါသိကသြဒနာဒီနိ ဟိ အသမ္ဘောဂါရဟာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ ပုန ဥဏ္ဍာပေတွာ ဘဇ္ဇိတွာ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီဟိ သံယောဇိတာနိ သမ္ဘောဂါရဟာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၅)။ (၂) သံယောဂပရမာ တွေဝ သမ္ဘောဂါ သဗ္ဗပါဏိနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၇။ တတ္ထ တတ္ထ ပန ဉာတိမိတ္တသံယောဂေန အယံ မေ ပိတာ၊ အယံ မေ မာတာ၊ အယံ မေ မိတ္တောတိ သံယောဂပရမာ တွေဝ သမ္ဘောဂါ သဗ္ဗပါဏိနံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၁။

သံယောဂပုဗ္ဗ (တိ) [သံယောဂ + ပုဗ္ဗ] သံယုဂ်၏ရှေး၌ဖြစ်သော၊ (သရ)။ ရုန္တိ ဩပါတေတီတိ ဧတ္ထ အနုနာသိကော အာဂမဝသေန ဝုတ္တော၊ သံယောဂပုဗ္ဗသ ရသတ္တံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅။

သံယောဂဝိသံယောဂသာဓက (တိ) [သံယောဂဝိသံယောဂ + သာဓက။ ထီ-၌ --သာဓိကာ။] ပေါင်းဆုံခြင်း, ကွေကွင်းခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ သံယောဂဝိသံယောဂ (အံ၊ ၂။ ၄၄၀) နှိ သံယောဂဝိသံယောဂ-သာဓကံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၈။

သံယောဂသုတ္တ (နဲ) [သံယောဂ + ဒီပက + သုတ္တ။ မဇ္ဇေလောပ။] သံယောဂသုတ်။ ပေါင်းဆုံခြင်း (ကွေကွင်းခြင်း) ကိုပြီးစေတတ်သော တရားဟူသော အကြောင်းကို ပြတတ်သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ သတ္တက နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၄၀။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၈။

သံယောဂါဘိနိဝေသ (ထီ၊ ပု) [သံယောဂ + အဘိနိဝေသ] (၁) ယှဉ်စပ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် (သခ်ါရတရားတို့၌) ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၂) ကာမဂုဏ်နှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်း အစရှိသော ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၁) ဝိဝဋ္ဌာနုပဿနာယ သံယောဂါဘိနိဝေသံ ---- အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသေ သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ သံယောဂါဘိနိဝေသန္တိ သံယုဇ္ဇန-ဝသေန သခ်ါရေသု အဘိနိဝိသနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅)။ (၂) ဝိဝဋ္ဌာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော သံယောဂါ-ဘိနိဝေသံ ပဇဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၄။ သံယောဂါဘိနိဝေသံ ကာမသံယောဂါဒိ-ကိလေသပ္ပဝတ္တိံ ပဇဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၈။

သံယောဇက (တိ) [သံ + ယုဇ + ဏေ +ဏ္ဍု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၅။ ထီ-၌ သံယောဇိကာ။ သံယောဇက-သံ။] ယှဉ်စေ-နှောင်ဖွဲ့-တတ်သော။ သံယောဇနာနီတိ ခန္ဓေဟိ ခန္ဓာနံ ------ သတ္တာနံ သံယောဇကတ္တာ ရူပရာဂါ-ဒယော ဒသ ဓမ္မာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၃။

သံယောဇန (ပု၊ န) | သံ + ယုဇ + ဏော + ယု။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃၊ ၂၉၅။ သံယောဇန-သံ။ (ထီ၊ န) သံယောအဏ၊ သံယောယဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) သံယောဇဉ် (ဆင်းရဲခြင်းနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်, ဝိပါက်စသည်တို့နှင့် ကံစသည်တို့ကို) ယှဉ်စေတတ်-နှောင်ဖွဲ့တတ်-သော တရား။ (၁) (က) သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်း။ (ခ) အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး။ (ဂ) သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး။ (၂) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-ခြင်း။ (၃) ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ - စေခြင်း။ (၄) ကောင်းစွာနှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (၅) သံယောဇနသုတ် ၆-သုတ်။ (၆) သံယောဇနပဟာနသုတ် (သံယောဇန-သမ္ပယုတ်သုတ်)။ (၇) အခါခပ်သိမ်း - အမြဲတမ်း-နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (၁) (က) သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်း။ ယေသံ ခေါ အဟံ သံယောဇနာနံ ဟေတု ပါဏာတိပါတိ (မ၊ ၂။ ၂၄) တိ ဇာတ ပါဏာတိပါတောဝ သံယောဇနံ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၂၈။ ပါဏာတိပါတောဝ သံယောဇနံ။ ကသ္မာ? ဗန္ဓနဘာဝေန ပဝတ္တနတော နိဿရိတုံ အပ္ပဒါနတော။ မ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၁။ (ခ) အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး။ တတ္ထ ကတမာနိ ဒသ သံယောဇနာနိ၊ ကာမရာဂသံယောဇနံ ပဋိဃသံယောဇနံ မာနသံယောဇနံ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ ဝိစိကိစ္ဆာ-သံယောဇနံ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇနံ ဘဝရာဂသံယောဇနံ ဣဿာသံယောဇနံ မစ္ဆရိယသံယောဇနံ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ၊ ဣမာနိ ဒသ သံယောဇနာနိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၃၇၄-၅။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၄၅။အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၉၁။ စူဠနိ၊ ၆။ ၁၂၉။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၂၁-၂။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၉၆၊ ၃၇၉။ မူလဦ၊ ၁။ ၁၂၁)။(၇) သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး။

ပရိဝိမံသနုပါဒါန်၊ ဒွေ စ သံယောဇနာနိ စ။ သံ၊ ၁။ ၃၈။ ပရိဝိမံသနုပါဒါန်၊ ဒွေ စ သံယောဇနာနိ စ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၉။ ပုတ္တော သံယောဇနဠွေဝ၊ ဒိဋ္ဌ ခန္ဓေန တေ ဒဿ။ အံ၊ ၁။ ၄၀၃။ ဥဂ္ဂံ သံယောဇနဠွေဝ၊ ပဟာနံ မဒ္ဓရိယေန စ။ အံ၊ ၂။ ၄၀၁။ သေနာသနံ စ ပဥ္စဂ်၊ သံယောဇနာခိလေန စ။ အံ၊ ၃။ ၂၈၂။ (၆) သံယောဇနပဟာနသုတ်၊ (သံယောဇန-သမ္ပယုတ္တသုတ်)။ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇနာ ဒွေ၊ အာသဝေန ဒုဝေ ဝုတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၂၆၃။ (၇) အခါခပ်သိမ်း- အမြဲတမ်း- နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ တတ္ထ ဟိ တာနိ သံယောဇနဝသေန ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။ သံယောဇနဝသေနာတိ သဗ္ဗဒါ ယောဇနဝသေန ဗန္ဓနဝသေန။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၁။

“ သံယောဇဉ်အပြား ”

သုတ္တန်နည်းသံယောဇဉ်, အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ်ဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ်သည်-- သက္ကာယဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ကာမဆန္ဒ, ဗျာပါဒ, ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာဟူ၍ ၁၀-ပါးရှိ၏။ ထို ၁၀-ပါးတို့တွင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အစ ဗျာပါဒ အဆုံးရှိသော ၅-ပါးတို့ကို အောက်ဖြစ်သော ကာမဘုံဟူသောအဘို့၌ ဆည်းကပ်တတ်သောကြောင့် ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ဟူ၍ ခေါ်သည်။ ရူပရာဂ အစ အဝိဇ္ဇာအဆုံးရှိသော ၅-ပါးတို့ကို အထက်ဖြစ်သော ရူပဘုံ, အရူပဘုံဟူသောအဘို့၌ ဆည်းကပ်တတ်သောကြောင့် ဥဒ္ဓံဘာဂိယသံယောဇဉ်ဟူ၍ ခေါ်သည်။ မ၊ ၂။ ၉၅-၆။ အံ၊ ၃။ ၂၆၉-၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃။ တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘ, ဒေါသ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စ, မောဟ-ဟူ၍ (၇) ပါးသာ ရသည်။ အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ်သည် ကာမရာဂ, ပဋိဃ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဘဝရာဂ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, အဝိဇ္ဇာ - ဟူ၍ ၁၀ - ပါးရှိ၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘ, ဒေါသ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, မောဟ-ဟူ၍ (၈) ပါးသာ ရသည်။

“ သံယောဇဉ်တို့ကို မဂ်ဖြင့်ပယ်ပုံ ”

ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ ဤ၅-ပါးကို သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်သည်။ ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂ, ပဋိဃ ဤ ၂-ပါးကို သကဒါဂါမိမဂ် ပယ်သည်။ သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂ, ပဋိဃ ဤ ၂-ပါးကို အနာဂါမိမဂ် ပယ်သည်။ မာန, ဘဝရာဂ, အဝိဇ္ဇာ ဤသုံးပါးကို အရဟတ္တမဂ် ပယ်သည်။ အဘိ၊ ၈။ ၂၂၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၉။ ဤအဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးကို သတ္တဝါတို့ကို ဘဝတို့၌ ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သောကြောင့် “ဘဝသံယောဇဉ် ” ဟူ၍လည်းခေါ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၃၁။အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။

သံယောဇနက (တိ) | သံယောဇန + က။ သံယောဇနက-သက္ကတပဝိဋ္ဌက။ | နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ ဒိဝိ ဘဝံ ဒိဗ္ဗံ၊ ဖြဟ္ဗတ္တဘာဝသညိတံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ တတ္ထ သံယောဇနကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။

သံယောဇနကထာ (ထီ) | သံယောဇန + ကထာ | သံယောဇနကထာ၊ သံယောဇဉ်တို့ကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း - ဖြစ်သော စကား။ ဧကဝိသတိမဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ သံယောဇန-ကထာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ က။ ၄၃၇-စ။

သံယောဇနကိစ္စ (နာ) [သံယောဇန + ကိစ္စ] သံယောဇဉ်၏ကိစ္စ၊ ယှဉ်စပ်ခြင်းဟူသောကိစ္စ။ တဒဘာဝတော " ဗဟိဒ္ဓါ " တိ လဒ္ဓဝေါဟာရရူပါရူပဘဝေ ကေဝလမ်ပိ သံယောဇနကိစ္စံ သာဓေန္တော ပဝတ္တတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။

သံယောဇနက္ခယ (ပု) [သံယောဇန + ခယ] သံယောဇဉ်တို့၏ကုန်ရာ၊ (က) အရဟတ္တဖိုလ်။ (ခ) သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်။ (က) သဟနန္ဒီ အမစ္စေဟိ၊ အာရာ သံယောဇနက္ခယာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၄။ အာရာ သံယောဇနက္ခယာတိ ဣမေဟိ တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ အဘိဘူတော ပုဂ္ဂလော သံယောဇနက္ခယတော အရဟတ္တတော ဒူရေ၊ တဿ တံ ဒုလ္လဘန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၂၃၇။(-သုတ္တနိ။ ၃၉၃)။(ခ)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံယောဇနက္ခယန္တ (ပု) [သံယောဇနက္ခယ + အန္တ] သံယောဇဉ်တို့၏ကုန်ရာ သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်ဟူသော အဆုံး။ သံယောဇနက္ခယန္တေန စေတ္ထ သဥပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု, ဇာတိက္ခယန္တေန အနုပါဒိသေသာ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၆။

သံယောဇနက္ခယန္တဒဿီ (တိ) [သံယောဇနက္ခယန္တ + ဒိသ + ဏီ။ ထီ-၌ ---ဒဿိနီ။] သံယောဇဉ်တို့၏ ကုန်ရာ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဟူသော အဆုံးကို မြင်လေ့ရှိသော၊ ဘုရား။ သံယောဇနံ ဇာတိခယန္တဒဿီ (သုတ္တနိ။ ၃၄၉) တိ သံယောဇနက္ခယန္တဒဿီ ဇာတိက္ခယန္တဒဿီ စ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၆။

သံယောဇနဂေါ့ဆက (ပု) [သံယောဇန + ဂေါ့ဆက] သံယောဇနဂေါ့ဆက၊ သဒ္ဒါ, အနက် အားဖြင့် အချင်းချင်းစပ်သည့် သံယောဇန ဒုက်အစရှိသော ဒုက်တို့၏-အပေါင်း - အစု၊ ပန်းပြွတ်-ပန်းခိုင်နှင့်တူသည့် သံယောဇနဒုက် အစရှိသော ဒုက်တို့၏ - အပေါင်း - အစု။ သံယောဇနဂေါ့ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ဝဋ္ဋသ္မိံ သံယောဇေန္တိ ဗန္ဓန္တီတိ သံယောဇနာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၁။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၉)။

သံယောဇနဋ္ဌ (ပု) [သံယောဇန + အတ္ထ] (၁) ယှဉ်တွဲ-ယှဉ်စပ်-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ (၂) ယှဉ်တွဲ- ယှဉ်စပ်- စေခြင်းဟူသော - အနက်သဘော။ (၁) န စ ဥပစ္ဆိန္နသံယောဇနဿ ကတာနိပိ ကမ္မာနိ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေန္တီတိ တေသံယေဝ သံယောဇနဋ္ဌော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ (၂) ကိလေသဒုက္ခေဟိ သံယောဇနဋ္ဌော သံယောဂဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၆။

သံယောဇနတ္တယ (နာ) [သံယောဇန + တယ] သံယောဇဉ်တို့၏ ၃ - ပါးတို့၏ အပေါင်း၊ သံယောဇဉ် ၃-ပါး အပေါင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယောဇနတ္တယပဟာန (နာ) [သံယောဇနတ္တယ + ပဟာန] သံယောဇဉ် သုံးပါးအပေါင်းကို ပယ်ခြင်း။ အနုညာတညဿာမိတိန္ဒြိယဿ သံယောဇန-တ္တယပဟာနဋ္ဌေ သမ္မယုတ္တကာနဉ္စ တပ္ပဟာနာဘိမုခဘာဝကရဏံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၁)။

သံယောဇနတ္တယာနုပဿဒ္ဓ (ပု) [သံယောဇနတ္တယ + အနုပဿဒ္ဓ] သံယောဇဉ် သုံးပါးအပေါင်း၏ မပြတ်ခြင်း။ တာ ဟိ သံယောဇနတ္တယာနုပဿဒ္ဓေန " ပုထုဇ္ဇနသိက္ခာ "တိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၃။

သံယောဇနတ္တိက (တိ) [သံယောဇန + တိက] သံယောဇနတိက်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ - ဟူသော သံယောဇဉ် သုံးပါးအပေါင်း။ သံယောဇနတ္တိကေ ဝဋ္ဋသို့ သံယောဇယန္တိ ဗန္ဓန္တိတိ သံယောဇနာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။

သံယောဇနတ္ထ (ပု) [သံယောဇန + အတ္ထ] (၁) ယှဉ်တွဲ-ယှဉ်စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) သံယောဇနသဒ္ဒါ၏ အနက်။ (၁) သံယောဂါယာတိ တဏှာဝသေန သံယောဇနတ္ထာယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၈) ။ (၂) ပစ္စယဘာဝေနာတိ သံယောဇနတ္ထံ ဒသေတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၀။

သံယောဇနဒုက (တိ) [သံယောဇန + ဒုက] သံယောဇနဒုက်၊ အစဋ္ဌိတည်သော သံယောဇနဟူသော သဒ္ဒါဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော ပုဒ် ၂-ခုတို့၏ အပေါင်း။ တထာ သံယောဇနဒုကာဒိနံ ဝသေန သံယောဇနဂေါ့ဆကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။

သံယောဇနဒုကသဒိသ (တိ) [သံယောဇနဒုက+သဒိသ] သံယောဇနဒုက် နှင့်တူသော။ ကိလေသဒုကံ သံယောဇနဒုကသဒိသံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၁။

သံယောဇနဓမ္မ (ပု) [သံယောဇန + ဓမ္မ] သံယောဇဉ်တရား၊ ယှဉ်တွဲ-ယှဉ်စပ်-တတ်သော တရား။ တေသံ ဓမ္မာနန္တိ တေသံ သံယောဇနဓမ္မာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။

သံယောဇနနာမက (တိ) [သံယောဇန + နာမ + က။ ထိ-၌ --နာမိကာ။] သံယောဇဉ်-ဟူသော-အမည်ရှိသော။ သံယောဇနတော ဗန္ဓနတော သံယောဇနနာမကေ ကာမရာဂါဒိကိလေသဇာတေ ---- အပသဿန္တော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၂။

သံယောဇနနိဒ္ဒေသ (ပု) [သံယောဇန + နိဒ္ဒေသ] သံယောဇနနိဒ္ဒေသ၊ သံယောဇဉ်တို့ကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း -စကား။ သံယောဇနနိဒ္ဒေသေ အဗျတ္တန္တိ ကာမဘဝေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၆။

သံယောဇနပစ္စယ (တိ) [သံယောဇန + ပစ္စယ] သံယောဇဉ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဗဟိဒ္ဓါ သံယောဇနပစ္စယော နိဗ္ဗတ္တိ-ဟေတုဘူတော ပုညဘာဂေါ ဧတိဿာ အတ္ထိတိ ပုညဘာဂါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

သံယောဇနပညတ္တိ (ထိ) [သံယောဇန + ပညတ္တိ] သံယောဇနပညတ်၊ သံယောဇန-ဟု ပညတ်ခြင်း။ သခီဂရာ သံယောဇနပညတ္တိယာ ပညတ္တာ။ ပေဋကော။ ၂၇၁။ (-၂၈၆) ။

သံယောဇနပရိမုတ္တိ (ထိ) [သံယောဇန + ပရိမုတ္တိ] သံယောဇဉ်မှလွတ်ခြင်း။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနော ---- ဧကေကေန ပဝိဝေကံ သေဝိတဗ္ဗံ သံယောဇနပရိမုတ္တိယာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၇။

သံယောဇနပရိယာယဒေသနာ (ထိ) [သံယောဇနပရိယာယ + ဒေသနာ] သံယောဇဉ်တို့၏ ပရိယာယ်ဟူသောတရား ဒေသနာ။ တီဏိ ပိဋကာနိ အာဝဇ္ဇမာနော ကွမံ သံယောဇနပရိယာယဓမ္မဒေသနံ အဒ္ဒသ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။ (-၃၄)။

သံယောဇနပွဟာန (န) [သံယောဇန + ပဟာန] သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ခြင်း။ ပဋိမာနိ ဘိက္ခဝေ ကွန္ဒြိယာနိ ------- သံယောဇနပွဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၂၀၆။ (-၂၉၇။ နေတ္တိ။ ၁၃၈၊ ၁၄၀)။

သံယောဇနပွဟာနကထာ (ထိ) [သံယောဇနပဟာန + ကထာ] သံယောဇဉ်တို့ကိုပယ်ခြင်းကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော

စကား။ ဣဒါနိ သံယောဇနပ္ပဟာနကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၃။

သံယောဇနဗန္ဓနစ္ဆိဒ (တိ) [သံယောဇနဗန္ဓန + ဆိဒိ + အ] (၁) သံယောဇဉ်, အနှောင်အဖွဲ့ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော ကိလေသာတို့ကို - ဖြတ် - ပယ်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို - ဖြတ်- ပယ်တတ်သော၊ သူ။ (၁) သံယောဇနဗန္ဓနစ္ဆိဒါ (သံ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ သံယောဇနသခ်ါတေ စေဝ ဗန္ဓနသခ်ါတေ စ ကိလေသေ ဆိန္ဒိတ္တာ ဌိတာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅။ (၂) နနု သံယောဇနဗန္ဓနစ္ဆိဒ (ထေရ။ ၃၆၁) နွှိ သံယောဇနသခ်ါတာနံ ဒသန္ဓံ ဗန္ဓနာနံ ဆေဒကံ ---- သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ သံသေဝတိ နနု။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၇၈။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂၈)။

သံယောဇနဘာဝရဟိတ (တိ) [သံယောဇနဘာဝ + ရဟိတ] သံယောဇန-ရဟိတ-ကြည့်။

သံယောဇနဘူမိ (ထီ) [သံယောဇန + ဘူမိ] သံယောဇဉ်တို့၏ ဖြစ်ရာ-ဘုံ-ဌာန-အခိုက်အတန့်။ အနုသယဘူမိယာ ပရိယုဌာနဘူမိယာ သံယောဇနဘူမိယာ။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။

သံယောဇနဘေဒ (ပု) [သံယောဇန + ဘေဒ] သံယောဇဉ်တို့၏ အပြား။ သံယောဇနဘေဒတော ဒသ သံယောဇနာနိ ပဟီယန္တီတိ ယောဇနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၈။

သံယောဇနရသ (တိ) [သံယောဇန + ရသ] ယှဉ်စေခြင်း-ဟူသော-ကိစ္စရှိသော၊ တရား။ သမ္ပယုတ္တာနံ အာရမ္မဏေ သံယောဇနရသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၆။

သံယောဇနရဟိတ (တိ) [သံယောဇန + ရဟိတ] သံယောဇဉ် - နှောင်ဖွဲ့တတ်သောတရား - ၏ အဖြစ်မှ ကင်းသော။ သံယောဇနရဟိတေဟီ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၆) တိ သံယောဇနဘာဝရဟိတေဟိ ထိနဥဒ္ဓစ္စ-အဟိရိကာနောတ္တပ္ပေဟိ, ထိနအဟိရိကာ-နောတ္တပ္ပေဟိ ဝါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။

သံယောဇနဝလာဟက (တိ) [သံယောဇန + ဝလာဟက] သံယောဇဉ်ဟူသော မိုးတိမ်ရှိသော။ ဥဒ္ဓစ္စမေဃထနိတံ၊ သံယောဇန-ဝလာဟကံ။ ထေရ။ ၃၂၄။ ဒသဝိဓာ သံယောဇနာ ဧဝ ဝလာဟကာ ဧတေသန္တိ သံယောဇနဝလာဟကာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၆။

သံယောဇနဝိနိဗန္ဓ (ပု) [သံယောဇန + ဝိနိဗန္ဓ] သံယောဇဉ် တည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့။ နဝမေ သံယောဇနဝိနိဗန္ဓာ (သံ၊ ၃။ ၇၉) တိ သံယောဇနသခ်ါတာ ဝိနိဗန္ဓာ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၇။

သံယောဇနဝိပ္ပမုတ္တ (တိ) [သံယောဇန + ဝိပ္ပမုတ္တ] သံယောဇဉ် - အနှောင်အဖွဲ့ - မှ ကင်းလွတ်သော၊ သူ။ စရန္တိ သံယောဇန-ဝိပ္ပမုတ္တာ။ အံ၊ ၂။ ၃၁၆။

သံယောဇနဝိပ္ပမောက္ခ (ပု) [သံယောဇန + ဝိပ္ပမောက္ခ] (၁) သံယောဇဉ် - အနှောင်အဖွဲ့-မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ (၂) သံယောဇဉ်-အနှောင်အဖွဲ့ - မှ လွတ်မြောက်ကြောင်း (တရား) (ဝိပဿနာဘာဝနာ, မဂ္ဂဘာဝနာ)။ (၁) သံယောဇနဝိပ္ပမောက္ခာ(သံ၊ ၁။ ၁၅၆)တိ သံယောဇနဝိမောက္ခဟေတု။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။ (၂) စရေယျ သံယောဇနဝိပ္ပမောက္ခ (ထေရ။ ၂၅၀) နွှိ ယထာ သံယောဇနေဟိ စိတ္တံ ဝိပ္ပမုစ္စတိ၊ တထာ ဝိပဿနာဘာဝနံ

မဂ္ဂဘာဝနဥ စရေယျ ပဋိပဇ္ဇေယျာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၄။

သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [သံယောဇန + ဝိပ္ပယုတ္တ] သံယောဇဉ်-အနှောင်အဖွဲ့-တို့နှင့် မယှဉ်သော၊ တရား။ သံယောဇနာ စေဝ ဓမ္မာ သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တာ စ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၉။

သံယောဇနဝိပ္ပဟာန (နဲ) [သံယောဇန + ဝိပ္ပဟာန] သံယောဇဉ် - အနှောင်အဖွဲ့-တို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်း။ သုကိစ္စံ စေဝ ပုညာနိ၊ သံယောဇနဝိပ္ပဟာနံ ဝါ။ နေတ္တိ။ ၁၃၇-၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၅၊ ၃၁၉)။

သံယောဇနသင်္ဂသတ္တ (တိ) [သံယောဇန + သင်္ဂ + သတ္တ] (၁) သံယောဇဉ်သဘော ရှိသော-ငြိကပ်-တွယ်တာ-စွဲလမ်း-ရာ ကာမ ဂုဏ်တို့၌-ငြိကပ်- တွယ်တာ-စွဲလမ်း- သော၊ သူ။ (၂) သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော-ငြိကပ် - တွယ်တာ- စွဲလမ်း- ကြောင်းတရား တို့ဖြင့် (တေဘူမက တရားတို့၌) - ငြိကပ်-တွယ်တာ - စွဲလမ်း - သော၊ သူ။ (၁) (၂) နဟိ ဇာတု သံယောဇနသင်္ဂသတ္တာ၊ ဩယံ တရေယျုံ ဝိပုလံ မဟန္တ (ဥဒါန။ ၁၇၁။ ပေဋကော။ ၁၇၄) န္တိ ဧဝံ အာဒီနဝဒဿနာ-ဘာဝေန သံယောဇနသဘာဝေသု သင်္ဂေသု၊ သံယောဇနသခ်ါတေဟိ ဝါ သင်္ဂေဟိ တေသံ ဝိသယေသု တေဘူမကဓမ္မေသု သတ္တာ----။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၃၃၂။ သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ (ဓမ္မ။ ၆၂) တိ ဒသဝိဓေန သံယောဇန-သင်္ဂေန စေဝ သတ္တဝိဓေန ရာဂသင်္ဂါဒိနာ စ သတ္တာ ဗဒ္ဓါ တသ္မိံ ဝါ လဂ္ဂါ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၄။

သံယောဇနသင်္ဂသတ္တက (တိ) [သံယောဇနသင်္ဂသတ္တ + က] သံယောဇနသင်္ဂသတ္တ-ကြည့်။

သံယောဇနသဘာဝ (တိ) [သံယောဇန + သဘာဝ] သံယောဇဉ် သဘောရှိသော။ တထာ အဝိဇ္ဇာပိ သံယောဇနသဘာဝါ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၀၈။

သံယောဇနသမတ္ထ (တိ) [သံယောဇန + သမတ္ထ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော။ အထဿ ဝဋ္ဋသ္မိံ သံယောဇနသမတ္ထာ သဗ္ဗေ ကာမယောဂါဒယော ---- ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၄။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၂)။

သံယောဇနသမုစ္ဆိန္ဒန (နဲ) [သံယောဇန + သမုစ္ဆိန္ဒန] သံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်း။ သံယောဇနသမုစ္ဆိန္ဒနတဒုပ-နိဿယတာ ဧဝ သန္ဓာယ အညာတာ-ဝိန္ဒိယဿ ကိစ္စန္တရာပသုတတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၄။

သံယောဇနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [သံယောဇန + သမ္ပယုတ္တ] သံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော။ သံယောဇနာ စေဝ သံယောဇနသမ္ပယုတ္တာ စ ---- ဧဝရူပေသု ဒုကေသု ဝိပါကပစ္စယော စေဝ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယော စ နလဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၉၁။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၅၉)။

သံယောဇနသုတ္တ (နဲ) [သံယောဇန + သုတ္တ] သံယောဇနသုတ်၊ သံယောဇဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဟောကြားရာသုတ်။ (သံ၊ ၁။ ၃၇-၌ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၁၂-၌ ၁-သုတ် ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၃-၌ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၀၁-၌ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၀၀-၌ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၂၆၉-၌ ၁-သုတ်အားဖြင့် အမည်တူ ၆-သုတ် ရှိသည်။)

သံယောဇနာတိဂ (တိ) [သံယောဇန + အတိ+ ဂမု + ကို] သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးကို လွန်ပြီး သော၊ သူ။ ယော ပဟီနကောဓမာနော

သပ္ပသော သံယောဇနာတိဂေါ။ သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀၆။

သံယောဇနာနုပဿီ (တိ) [သံယောဇန + အနု + ဒိသ + ဏီ။ ထီ-၌ ---နုပဿိနီ။] သံယောဇဉ်တို့ကို အဖန်တလဲလဲ-ရှု- ရှုမှတ်-သော။ ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ။ သံယောဇနာနုပဿိနော။ ပေဋကော။ ၁၇၇။

သံယောဇနိယ - သံယောဇနီယ (တိ) [သံယောဇန + ဏ္ဍယ။ သံယောဇနာနံ ဟိတာ။ မောဂ်၊ ၄။ ၇၀။ ရှု။ ၃၈၁။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၇၄။ တစ်နည်း-- သံ + ယုဇ + ဏော + အနီယ။ သံယောဇေတဗ္ဗာတိ ဝါ သံယော-ဇနီယာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၃။ | (က) သံယောဇဉ်တရားတို့၏- အစီးအပွား- အာရုံ-ဖြစ်သော။ (ခ) သံယောဇဉ်တရား၌ယှဉ်သော။ (ဂ) နှောင်ဖွဲ့အပ်သော (တောဘူမက လောကီတရား)။ (က) အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္ဒွာ သံယောဇန-သမ္မန္ဓနေန သံယောဇနာနံ ဟိတာတိ သံယောဇနိယာ၊ သံယောဇနဿ အာရမ္မဏ-ပစ္စဘူတာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၁။ (-အံ၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၄)။ (ခ) (ဂ) သံယောဇေတဗ္ဗာတိ ဝါ သံယောဇနိယာ၊ သံယောဇနေ နိယုတ္တာတိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၃။

သံယောဇနိယဓမ္မ (ပုံ) [သံယောဇနိယ + ဓမ္မ] သံယောဇဉ်တို့၏-အစီးအပွား-အာရုံ-ဖြစ်သောတရား။ တေသု လောဘော ---- သံယောဇနိယဓမ္မေသု အဿာဒဒဿန-ပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၈။

သံယောဇနုပ္ပတ္တန (နံ) [သံယောဇန + ဥပ္ပတ္တန] သံယောဇဉ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာယတနံ ပဋိစ္စ သံယောဇနုပ္ပတ္တနတော အနုသယသဒိသံ ဣဒံ ဝနံ ---------- သမာရောပယိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁၄-၅။

သံယောဇယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ယုဇ + ဏ္ဍယ + အန္တိ။ သံယောဇယတိ - သံ။ သံဇောဇေ္ဂ - ပြာ။] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ - စေကုန်၏၊ နှောင်ဖွဲ့ကုန်၏။ သံယောဇနတ္တိကေ ဝဋ္ဋသ္မိံ သံယောဇယန္တိ ဗန္ဓန္တိတိ သံယောဇနာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။

သံယောဇယမာန (တိ) [သံ + ယုဇ + ဏ္ဍယ + မာန] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေသော၊ နှောင်ဖွဲ့သော။ ဝဋ္ဋသ္မိံ သတ္တေ ဒုက္ခေန သံယောဇယမာနာ ဇနေတီတိ သဋ္ဌနနီ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂။ (-ဏ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၀)။

သံယောဇိတ° (တိ) [သံ + ယုဇ + တ။ သံယောဇိတ - သံ။ သံဇောဇ္ဈယ - ပြာ။ သံဇောဇ္ဈအ - အဒွမာဂမိ။] အညီအမျှ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-အပ်သော။ သမာဓိ ပန ဝိရိယေန သံယောဇိတော ကောသဇ္ဇေ ပတိတုံ န လဘတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၃။

သံယောဇိတ၂ (တိ) [သံ + ယုဇ + ဏော + တ] ယှဉ်စေ-နှောင်ဖွဲ့-အပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံယောဇိတဓန (နံ) [သံယောဇိတ + ဓန] ယှဉ်စေ - နှောင်ဖွဲ့- အပ်သော ဥစ္စာ။ ဣဏဒါနန္တိ ဣဏဝသေန သံယောဇိတဓနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၇။

သံယောဇိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ယုဇ + ယ + တေ။ ဤ-လာ။] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ- အပ်၏။ ---- ယေန ကာမရာဂ-သဒိသေန ကာမုပါဒါနေန ဝတ္ထုကာမေဟိ

သဟ သတ္တော သံယောဇိယတိ။ နေတ္တိ။ ၌။ ၂၀၀။

သံယောဇေတပ္ပ (တိ) [သံ + ယုဇ + ဏော + တပ္ပ။ သံယောဇယိတဗ္ဗ - သံ။ သံဇောအေဝ - ပြာ။] ယှဉ်စေ-နှောင်ဖွဲ့-အပ်သော။ သံယောဇေတပ္ပာတိ ဝါ သံယောဇနိယာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၃)။

သံယောဇေတိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + တိ] သံယောဇယတိ-ကြည့်။ တဏှာ သံသာရဒုက္ခေန သတ္တေ သံယောဇေတိတိ သံယောဇနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၅၆။ (-ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉)။

သံယောဇေတုကာမ (တိ) [သံယောဇေတုံ + ကမု + ဏ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ သူ။ အထ နံ မာတဲာပိတရော ပတိရူပေန ဒါရေန သံယောဇေတုကာမာ သတ္ထံ ဝိဘဝဏတံ အာစိက္ခိတွာ။ စရိယာ၊ ၌။ ၂၂၄။

သံယောဇေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ယုဇ + ဏော + တွာ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေ၍။ တံ ဝယပ္ပတ္တံ ပတိရူပေန ဒါရေန သံယောဇေတွာ ---- ကာလမကံသု။ စရိယာ၊ ၌။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။ ၂၅၆။

သံယောဇေန္တိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + အန္တိ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေ-နှောင်ဖွဲ့-တတ်ကုန်၏။ ဣမာနိ ဟိ သတ္တေ ဘဝေသု သံယောဇေန္တိ ဥပနိဗန္ဓန္တိ, ဘဝံ ဝါ ဘဝေန သံယောဇေန္တိ။ မ၊ ၌၊ ၁။၄၅။ (-အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၉၁။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၄၉၁)။

သံယောဇေမ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + မ] (ငါတို့) ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေကုန်၏။ ကထံ မယံ မနာပံ အမနာပေန သံယောဇေမ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၈၁။

သံယောဇေယျံ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + ဧယျံ] (ငါ) ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေရာ၏။ ကထာဟံ ပရံ တေန သံယောဇေယျံ။ သံ၊ ၃။ ၃၀၈-၉။

သံယောဇေယျ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + ဧယျ] ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေရာ၏။ သံယောဇေ (နေတ္တိ။ ၁၅၁) တိ သံယောဇေယျ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၂၅၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃၀)။

သံယောဇေသိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ယုဇ + ဏော + ဏျိ] (ဆွမ်းနှင့်) ကောင်းစွာ-ယှဉ်စပ်-ယှဉ်တွဲ-စေပြီ။ (ဆွမ်းကိုလှူပြီ)။ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိပါဒေသိတိ ပိဏ္ဍပါတေန သဒ္ဓိံ သံယောဇေသိ၊ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၇။ (-ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၅၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃)။

သံရက္ခဏ (န) [သံ + ရက္ခ + ယု။ သံရက္ခဏ - သံ။ သံရက္ခဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဝရသေနာသနာဒီနံ သံရက္ခဏတ္ထံ လာမကာနိ ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုဉ္စ ဝဋ္ဋတိ။ ကခီ။ ၂၆၁။ (-ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၄)။

သံရက္ခိတ (တိ) [သံ + ရက္ခ + တ။ သံရက္ခိတ - သံ။ သံရက္ခိယ - အဒ္ဓမာဂမီ။] ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက် အပ်သော။ ကေဝဋ္ဋောတိ ဣဒံ တဿ နာမံ ကေဝဋ္ဋေဟိ သံရက္ခိတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၈။

သံရက္ခိယမာန (တိ) [သံ + ရက္ခ + ယ + မာန] ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံရက္ခိယမာနစိတ္တ (တိ) [သံရက္ခိယမာန + စိတ္တ] ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်အပ်သော

စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အနုတ္တရာယ သတိယာ သံရက္ခိယမာနစိတ္တဿ ---- စိတ္တေကဂ္ဂတာ သမ္မာသမာဓိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၂။

သံရဥ္ဇတိ (ကြိ) [သံ + ရန္ဇ + အ + တိ။ သံရဥ္ဇတိ-သံ။] ပြင်းစွာ-အလွန်-တပ်မက်-နှစ်သက်-၏။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဝိသယေ စိတ္တံ သံရဥ္ဇတီတိ စိတ္တဿ သံရဥ္ဇနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။

သံရဥ္ဇန (နဲ) [သံ + ရန္ဇ + ယု။ (တိ) သံရဥ္ဇန - သံ။] ပြင်းစွာ-အလွန်-တပ်မက်-နှစ်သက်-ခြင်း။ စိတ္တဿ သံရဥ္ဇနံ စိတ္တဿ သာရာဂေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၂)။

သံရဥ္ဇိတ (တိ) [သံ + ရန္ဇ + တ။ သံရဥ္ဇိတ-သံ။] (ချိပ်စသည်ဖြင့်) ကောင်းစွာ ဆိုးအပ်သော။ အလတ္တကေန ကတရဥ္ဇနာ လာခါယ သံရဥ္ဇိတာ။ ထေရ။ ၄၊ ၂။ ၂၉၂။

သံရာဓက (တိ) [သံ + ရာဓ + ဏေ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ သံရာဓိကာ။ သံရာဓက-သံ။] ကောင်းစွာ -ပြီး-ပြည့်စုံ-စေတတ်သော၊ သူ။ အာရာဓကော (မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၂) တိ သံရာဓကော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၄။

သံရာဓေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ရာဓ + ဏေ + တိ။ သံရာဓယတိ-သံ။] ပြီး-ပြည့်စုံ-စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံရာဓေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ရာဓ + ဏေ + တွာ] ပြီး-ပြည့်စုံ-စေ၍။ ရာဇာ အတိဝိယ တုဋ္ဌော ဟုတွာ ---- သံရာဓေတွာ မဟတိံ ပူဇမကာသိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၉၇။

သံရာဓေန္တ (တိ) [သံ + ရာဓ + ဏေ + အန္တ] ပြီး-ပြည့်စုံ-စေသော၊ သူ။ တတော သာတာဂိရောပိ ---- တမေဝ သံရာဓေန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။

သံရုစိ (ထီ) [သံ + ရုစိ] မိမိ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒ။ တမနုပုစ္ဆိ ဝေဒေဟော၊ ပစ္စေကံ ဗြူဟ သံရုစိံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ ပစ္စေကံ ဗြူဟ သံရုစိန္တိ သဗ္ဗေပိ တုမှေ အတ္တနော အတ္တနော အဇ္ဈာသယာနုရူပံ ရုစိံ ပစ္စေကံ မယံ ကထေထ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၀၇။

သံရုဋ္ဌ (တိ) [သံ + ရုဟ + တ။ တပစ္စည်းကို ဟ-ပြု။ ဓာတွန် ဟ-ကို ဋ-ပြု။ သံရူဗ-သံ။] (အသားနု) ကောင်းစွာ တက်သော။ တာဝဒေဝ ပါဒေါ သံရုဋ္ဌော သဥ္ဇာတဆဝိ-သဥ္ဇာတလောမော အဟောသိ အဗဒ္ဓပါဒေန နိဗ္ဗိသေသော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၆၆။

သံရုဋ္ဌတိ (ကြိ) [သံ + ရုဋ္ဌ + အ + တိ။ နာမဓာတ်။] (အသားနု)ကောင်းစွာတက်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံရုဋ္ဌီ (ကြိ) [သံ + ရုဋ္ဌ + ဤ။ နာမဓာတ်။] (အသားနု) ကောင်းစွာတက်ပြီ။ တာဝဒေဝဿ ဝဏော သံရုဋ္ဌီ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၈။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၃။

သံလက္ခဏ (ထီ၊ နဲ) [သံ + လက္ခ + ယု။ သံလက္ခဏ-သံ။] (အနိစ္စတာအစရှိသည်ကို) ကောင်းစွာမှတ်ခြင်း၊ အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့် ရှုခြင်း။ သလ္လက္ခဏ-လည်းကြည့်။ အနိစ္စတာဒီနံ သံလက္ခဏတော သလ္လက္ခဏာ ဝိပဿနာ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၁၁။

သံလက္ခဏကာရဏ (နဲ) [သံလက္ခဏ + ကာရဏ] ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်း၏ အကြောင်း။ တသ္မာ သံလက္ခဏကာရဏံ ကာတုံ ဝဋ္ဌတိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၂။

သံလက္ခာပန (နဲ) [သံ + လက္ခ + ဏာပေ + ယု] ကောင်းစွာ မှတ်သားစေကြောင်း ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံလက္ခာပနဝစန (နာ) [သံလက္ခာပန + ဝစန] ကောင်းစွာ မှတ်သားစေကြောင်းဖြစ်သောစကား။ အနုသိဋ္ဌိန္တိ ပုနပ္ပုနံ သံလက္ခာပနဝစနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၇။

သံလိခတိ (ကြိ) [သံ + လိခ + အ + တိ။ သံလိခတိ - သံ။ သံလိဟက္က - ပြာ။] သလ္လိခတိ - သလ္လေခတိ - ကြည့်။ ယံ ပဋိပတ္တိဝိဓာနံ ကိလေသေ သံလိခတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈) ။

သံလိခိဿာမိ (ကြိ) [သံ + လိခ + ဿာမိ] (ငါ) ရေးခြစ်- ပါးအောင်ပြု- ခေါင်းပါးစေ- အံ- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကွတိ ကိလေသေ သံလိခိဿာမိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃၀၀။

သံလိတ္ထ (တိ) [သံ့ + လိပ + တ။ ကစ္စည်း။ ၆၈၈။ ရူ။ ၆၃၀။] လိမ်းကျံအပ်သော။ ကေန လောကော လိတ္တောတိ သံလိတ္တော ဥပလိတ္တော။ စူဠနိ။ ၂၄။ ကေန လိတ္တောတိ ကေန လိမ္ပိတော။ သံလိတ္တော ဥပလိတ္တောတိ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ဝဏ်တံ။ စူဠနိ။ ၄။ ၂။

သံလေခ (ပု) [သံ + လိခ + ဏ။ သံလေခ-သံ။ သံလေဟာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] သလ္လေခ - ကြည့်။ သံလေခါနုသန္ဓတဝုတ္တိ-ကြည့်။

သံလေခါနုသန္ဓတဝုတ္တိ (တိ) [သံလေခ + အနုသန္ဓတဝုတ္တိ] ခေါင်းပါးစေတတ်သော အကျင့်ဖြင့် ထာဝစဉ်မြဲသော အသက်မွေးခြင်းရှိသော။ (အနုသန္ဓတဝုတ္တိ-လည်းကြည့်)။ "ယသ္မာ သလ္လေခေ တိဗ္ဗဂါရဝေါ "တိ ကွမိနာ တတ္ထ တိဗ္ဗဂါရဝတ္တာ သံလေခါနုသန္ဓတဝုတ္တိနာ ဘဝတီတိ ဒဿေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၀။

သံဝစ္ဆရ[၁] (ပု၊ နာ) [သံ + ဝဒ (ဝဒန္တ) + စရ + အ။ (ကခ်ိ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၆၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၆၈။) (တစ်နည်း) သံ + ဝသ + ဆရ။ (ဏာဒိ။ ၁၅၆။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၈၀-၁။) (ပု) သံဝတရ-သံ။ (ပု) သံဝစ္ဆရ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] (၁)နှစ်။ (၂) တစ်နှစ်၊ ၁-နှစ်၊ (၁၂-လ၊ ၃-ဥတု) ။ (၁) ဒွေ ဝဿာနိတိ ဒွေ သံဝစ္ဆရာနိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၂၃၊ ၄၃၀၊ ၄၃၈။ (၂) တေန မာသေန ဒွါဒသမာသိယော သံဝစ္ဆရော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၁။ အံ၊ ၁။ ၂၁၃-၄။ အံ၊ ၃။ ၈၂-၃၊ ၈၅၊ ၈၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၃၇-၈။ မမွ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၂။ တယော ဥတူ သံဝစ္ဆရော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၅၂။

သံဝစ္ဆရ[၂] (တိ) [သံဝစ္ဆရ + ဏ] (၁) ဟူရားတတ်သူ၊ နက္ခတ် ဗေဒင်ဆရာ။ (၂) ၁ - နှစ်ပတ်လုံး သင်ယူသော၊ သူ။ (၁) သံဝစ္ဆရော, ဇောတိသိကော, ဒေဝညူ, (ဝေဒညူ ?) မောဟုတ္တော, ဉာတိကော, ကာတန္တိကောပျတြ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၇။ (၂) သံဝစ္ဆမဓီတေ သံဝစ္ဆရော။ ကစ္စည်း။ ၃၅၂။

သံဝစ္ဆရကောဋိသတသဟဿ (နာ) နှစ်တို့၏ကုဋေတစ်သိန်း။ နှစ် ကုဋေတစ်သိန်း။ ကေသံဝစ္ဆရံ ဒွေ သံဝစ္ဆရေ ----- သံဝစ္ဆရကောဋိသတသဟဿံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။

သံဝစ္ဆရဂဏန (နာ) [သံဝစ္ဆရ + ဂဏန] နှစ်ကို ရေတွက်ခြင်း။ သံဝစ္ဆရဂဏနဝသေန ပမေတုံ သခ်ိတုံ အသက္ကုဏေယျာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၈။

သံဝစ္ဆရစ္ဆယ (ပု) [သံဝစ္ဆရ + အစ္ဆယ] နှစ်ကုန်ခြင်း၊ နှစ်၏- လွန်- ကုန်လွန်-ခြင်း။ အာစရိယော ကထေန္တော " အဇ္ဇ နက္ခတ္တံ အတိက္ကမိတွာ ကွတော သံဝစ္ဆရစ္ဆယေန နက္ခတ္တံ လဘိဿတိ " တိ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၇။

သံဝစ္ဆရတ္တယမတ္ထက (နာ) [သံဝစ္ဆရ + တယ + မတ္ထက] ၃-နှစ်အထက်၊ (လွန်ခဲ့သော ၃-နှစ်-မတိုင်မီ- မရောက်မီ-ကာလ)။ သာ ဒိသွာဝ မယံ သံဝစ္ဆရတ္တယမတ္ထကေ သဟဿဒါယကော ပုရိသော အာဂတော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၁။

သံဝစ္ဆရန္တရ (နာ) [သံဝစ္ဆရ + အန္တရ] နှစ်ခြား၊ ၁-နှစ်ခြား၊ နှစ်တို့၏အကြား။ ဧဝံ ယာဝ သံဝစ္ဆရန္တရံ နာယန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။

သံဝစ္ဆရပဋိစ္ဆန္န (တိ) [သံဝစ္ဆရ + ပဋိစ္ဆန္န] နှစ်ဖြင့် - ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - အပ်သော။ သံဝစ္ဆရပဋိစ္ဆန္နာ (ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁) နှင့် သံဝစ္ဆရေန ပဋိစ္ဆန္နံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၈။

သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာ (ထီ) [သံဝစ္ဆရ + ပုဏ္ဏတာ] နှစ်ပြည့်သည်၏အဖြစ်။ မာသပုဏ္ဏတာယ ဥတုပုဏ္ဏတာယ သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာယ ပုဏ္ဏာ သမ္မုဏ္ဏာတိ ပုဏ္ဏာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၈။ ကတ္တိကမာသလက္ခိတသ သံဝစ္ဆရသ ပုဏ္ဏတာယ သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂။

သံဝစ္ဆရမတ္ထက (နာ) [သံဝစ္ဆရ + မတ္ထက] ၁-နှစ်အထက်၊ ယခု (ရောက်ဆဲ) နှစ်မှ ၁ - နှစ်ပြည့် ပြီးသော ကာလ)။ မနဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂေါ ပန ဣတော သံဝစ္ဆရမတ္ထကေ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၂။

သံဝစ္ဆရဝိပ္ပဝုတ္ထ (တိ) [သံဝစ္ဆရ + ဝိပ္ပဝုတ္ထ] ၁-နှစ်ပတ်လုံး-ကွေကွင်း -ကင်းကွာ -၍ နေအပ်ပြီးသော။ တထာ ဒုတိယကထိနေပိ သံဝစ္ဆရဝိပ္ပဝုတ္ထမ္ပိ ရတ္တိဝိပ္ပဝုတ္ထမေဝ။ ဝဇိရ။ ၂၁၉။ (-ကခ်ီ။ ဋီ။ ၇၃)။

သံဝစ္ဆရဝိပ္ပဝုတ္ထတိစီဝရ (နာ) [သံဝစ္ဆရဝိပ္ပဝုတ္ထ +တိစီဝရ] ၁-နှစ်ပတ်လုံး ကင်း၍နေအပ်ပြီးသော - သင်္ကန်းသုံးထည်-တိစီဝရိက်။ သံဝစ္ဆရဝိပ္ပဝုတ္ထတိစီဝရံ, မာသာတိက္ကန္တဉ္စ " ရတ္တိဝိပ္ပဝုတ္ထ " နှင့် စ " ဆာရတ္တဝိပ္ပဝုတ္ထ " နှင့် စ ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။ ၂၂၆။

သံဝစ္ဆရသတသဟဿ (နာ) [သံဝစ္ဆရ + သတသဟဿ] နှစ်တို့၏ ၁ - သိန်း၊ နှစ် ၁-သိန်း၊ တစ်သိန်းသောနှစ်။ သကလံ သံဝစ္ဆရံ သံဝစ္ဆရသတသဟဿမ္ပိ ပဿန္တာနံ ဒေဝမနုဿာနံ အတိတ္တိကရံ ဒဿနန္တိ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။

သံဝစ္ဆရသမညာ (ထီ) [သံဝစ္ဆရ + သမညာ] နှစ်တို့၏အမည်။ လောကိကာနံ မတေန ပန မာသဝသေန သံဝစ္ဆရသမညာ လက္ခိတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂။

သံဝစ္ဆရာစိက္ခန (နာ) [သံဝစ္ဆရ + အာစိက္ခန] နှစ်ကိုပြောကြားခြင်း။ ဣဒဉ္စ သံဝစ္ဆရာစိက္ခနံ ဝိနာ ဝုတ္တမ္ပိ န ဉာယတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၈။

သံဝစ္ဆရာတိက္ကန္တ (တိ) [သံဝစ္ဆရ + အတိက္ကန္တ] ၁-နှစ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော။ တသ္မာ သံဝစ္ဆရာတိက္ကန္တမ္ပိ ဒဿာဟာတိက္ကန္တမေဝ နာမ။ ဝဇိရ။ ၂၁၉၊ ၂၂၆။

သံဝစ္ဆရိက (တိ) [သံဝစ္ဆရ + ဣက (ဏိက)။ သံဝတရိက-သံ။ သံဝစ္ဆရိယ-ပြာ။ သံဝစ္ဆရိအ-အဒွမာဂမီ။] (၁) ၁-နှစ်သား၊ မွေးဖွားသည်မှ စ၍ ၁ - နှစ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ၁-နှစ်တစ်ကြိမ်ပြုအပ်သော။ (၃) ၁-နှစ်ပတ်လုံး ပြုအပ်သော။ (၁) ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဧကံ သံဝစ္ဆရံ ဧတဿ အတ္ထီတိ သံဝစ္ဆရိကော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၅။ (၂) သံဝစ္ဆရိကံ သောဏ္ဍဇလိ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၇။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သံဝစ္ဆရိကပါပပဝါဟန (နဲ) [သံဝစ္ဆရိက + ပါပ + ပဝါဟန] တစ်နှစ်ပတ်လုံး ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုကို မျှောခြင်း။ ယသ ဟိ ဖဂ္ဂုဏမာသေ ----- သံဝစ္ဆရိကပါပပဝါဟနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။

သံဝဇန္တ (တိ) [သံ + ဝဇ + အ + အန္တ။ သံဝြဇတိ-သဝြဇတ်-သံ။] သွားသော၊ သူ။ သဒ္ဓါ နာမ သတ္တသ မရဏဝသေန မဟာပထံ သံဝဇတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁)။

သံဝဋ္ဋ[၁] (ပု) [သံ + ဝဋ္ဋ + ဏ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + ဏ။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄)။ သံဝတ - သံ။ သံဝဋ္ဋ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ဆုတ်ယုတ် -ကုန်ခမ်း - ပျက် - ပျက်စီး-သော။ (၂) ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၃) သံဝဋ္ဋကပ်၊ ဆုတ်ယုတ်-ကုန်ခမ်း-ပျက်-ပျက်စီး-ဆဲကပ်။ (၄) ပျက် - ပျက်စီး - ရာ (ကာလ)။ (၁) ယဒါ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပေါ သံဝဋ္ဋောတိဋ္ဌတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၆၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။ ပရိဟာယမာနော ကပ္ပေါ သံဝဋ္ဋကပ္ပေါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃။ စူဋနိ၊ ၄၊ ၄၆။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၇၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။ (၂) သံဝဋ္ဋနံ ဝိနဿနံ သံဝဋ္ဋော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ (၃) သံဝဋ္ဋော သံဝဋ္ဋဌာယီ ဝိဝဋ္ဋော ဝိဝဋ္ဋဌာယီတိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၁။ စူဋနိ၊ ၄။ ၄၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။ တတ္ထ ကပ္ပဝိနာသက-မဟာမေဃတော ယာဝ ဇာလုပစ္ဆေဒေါ၊ ဣဒမေကံ အသင်္ချေယျံ သံဝဋ္ဋောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂။ (၄) သံဝဋ္ဋကာလ-ကြည့်။

(သံဝဋ္ဋကပ်သည်-- (၁) တေဇောသံဝဋ္ဋကပ် - မီးကြောင့် ပျက်စီးသော ကပ်။ (၂) အာပေါသံဝဋ္ဋကပ် - ရေကြောင့်ပျက်စီးသောကပ်။ (၃) ဝါယောသံဝဋ္ဋကပ် - လေကြောင့် ပျက်စီးသောကပ် ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် တေဇောသံဝဋ္ဋကပ်၌ အာဘဿရဘုံမှအောက် ဘုံအားလုံး ပျက်စီး၏၊ အာပေါသံဝဋ္ဋကပ်၌ သုဘကိဏ္ဍ ဘုံမှအောက် ဘုံအားလုံးပျက်စီး၏၊ ဝါယောသံဝဋ္ဋကပ်၌ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံမှအောက် ဘုံအားလုံး ပျက်စီး၏။

သတ္တဝါများ ရာဂထူပြောသော အခါ၌ တေဇောသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် ကြုံရ၏။ ဒေါသထူပြောသောအခါ၌ အာပေါသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် ကြုံရ၏။ မောဟထူပြောသော အခါ၌ ဝါယောသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် ကြုံရ၏။ ကေစိဆရာတို့ကား " ဒေါသထူပြောသော အခါ၌ တေဇောသံဝဋ္ဋကပ်, ရာဂထူပြောသော အခါ၌ အာပေါသံဝဋ္ဋကပ်, မောဟထူပြောသောအခါ၌ ဝါယောသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် ကြုံရ၏" ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈-၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၉၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၁။ ဝဇိရ။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၇)။

သံဝဋ္ဋ[၂] (တိ) [သံဝဋ္ဋ + ဏ] ပျက်-ပျက်စီး - ခြင်းရှိသော (အသင်္ချယျကပ်)။ သံဝဋ္ဋော သံဝဋ္ဋနံ ဝိနာသော အဿ အတ္ထီတိ သံဝဋ္ဋော၊ အသင်္ချေယျကပ္ပေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။

သံဝဋ္ဋက (တိ) [သံ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + ဏ္ဍု] ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်-ပျက်စီးစေတတ်-သော။ သံဝဋ္ဋကမဟာဘူတဒေသနာနုပုဗ္ဗီ-ကြည့်။

သံဝဋ္ဋကပ္ပ (ပုဲ) [သံဝဋ္ဋ + ကပ္ပ] သံဝဋ္ဋကပ်၊ ဆုတ်ယုတ်-ကုန်ခမ်း- ပျက်- ပျက်စီး- ဆဲဖြစ်သော-ကပ်-ကမ္ဘာ။ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ အနေကေပိ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ ----။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေတိအာဒီသု ပန ပရိဟာယမာနော ကပ္ပေါ သံဝဋ္ဋကပ္ပေါ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၉၇-၈။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၄၆။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၇၀)။

သံဝဋ္ဋကမဟာဘူတဒေသနာနုပုဋ္ဌိ (ထီ) [သံဝဋ္ဋက + မဟာဘူတ + ဒေသနာ + အနုပုဋ္ဌိ] ပျက်စီးကြောင်းဖြစ် - ပျက်စီးစေတတ်-သော မဟာဘုတ်တို့ကို ဟောသော ဒေသနာအစဉ်။ " အာပေါသံဝဋ္ဋော တေဇော-သံဝဋ္ဋော ဝါယောသံဝဋ္ဋော"တိ ဝစနံ သံဝဋ္ဋက (သံဝဋ္ဋ) မဟာဘူတဒေသနာနုပုဋ္ဌိယာတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇)။

သံဝဋ္ဋကာရဏ (နာ) [သံဝဋ္ဋ + ကာရဏ] ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း၏ အကြောင်း။ တီဏိ သံဝဋ္ဋမူလာနိ (အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၉) တိ ရာဂဒေါသမောဟသင်္ခါတာနိ တီဏိ သံဝဋ္ဋကာရဏာနိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၈။

သံဝဋ္ဋကာလ (ပုဲ) [သံဝဋ္ဋ + ကာလ] ပျက်- ပျက်စီး- ရာ- အချိန်- အခါ- ကာလ။ ဝိတ္ထာရတော ပန တီသုပိ သံဝဋ္ဋကာလေသု ဧကံ ဗုဒ္ဓက္ခေတ္တံ ဝိနဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ဋ။ ၂၇၈။ (-သာရတ္ထ၊ ဋ။ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀)။

သံဝဋ္ဋဂ္ဃဟဏ (နာ) [သံဝဋ္ဋ + ဂဟဏ] သံဝဋ္ဋ-သဒ္ဒါ၊ သံဝဋ္ဋ-ကို ယူခြင်း။ သတ္တ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေတိ စေတ္ထ သံဝဋ္ဋဂ္ဃဟဏေန သံဝဋ္ဋဌာယီ, ဝိဝဋ္ဋဂ္ဃဟဏေန ဝိဝဋ္ဋဌာယီပိ ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃၈။

သံဝဋ္ဋဌာယီ (တိ) [သံဝဋ္ဋ + ဌာယီ။ (တစ်နည်း) သံဝဋ္ဋ + ဌာ + ဏီ။ ထိ - ဠ် သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယိနီ။] (၁) သံဝဋ္ဋဌာယီကပ်၊ ပျက်သည်မှ အထက်၌ ပျက်သောအခြင်း အရာအားဖြင့် တည်နေသော အသခ်ျေယျကပ်။ (၂) သံဝဋ္ဋဌာယီကပ်၊ ပျက်ခြင်းနှင့် တကွ တည်လေ့ရှိသော အသခ်ျေယျကပ်။ (ကမ္ဘာဖျက်မီးလျှံ ပြတ်စဲသည်မှစ၍ ကုဋေ တစ်သိန်းသော စကြဝဠာကို ပြည့်စေတတ်သော မိုးကြီး ရွာသည့်တိုင်အောင်သော ကာလ)။ (၁) သံဝဋ္ဋေန သံဝဋ္ဋဌာယီ ဂဟိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ သံဝဋ္ဋတော ဥဒ္ဓံ တထာဌာယီကာလော သံဝဋ္ဋဌာယီ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-၂၈၅၊ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉)။ (၂) သံဝဋ္ဋေန ဝိနာသေန သဟ တိဋ္ဌတိ သီလေနာတိ သံဝဋ္ဋဌာယီ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။

သံဝဋ္ဋဌာယီအသခ်ျေယျကပ္ပ (ပုဲ) [သံဝဋ္ဋဌာယီ + အသခ်ျေယကပ္ပ] သံဝဋ္ဋဌာယီအသခ်ျေယျကပ်၊ ပျက်သည်မှ အထက်၌ ပျက်သောအခြင်းအရာ အားဖြင့် တည်နေ - ပျက်ခြင်းနှင့်တကွ တည်လေ့ရှိ-သော အသခ်ျေယျကပ်။ ဒီယဿ အဒ္ဓုနောတိ သံဝဋ္ဋဌာယီအသခ်ျေယျကပ္ပသင်္ခါတဿ ဒီယဿ ကာလဿ အစ္စယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။

သံဝဋ္ဋတိ (ကြို) [သံ + ဝဋ္ဋ + အ + တိ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတ္တ + အ + တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။ သံဝတ္တတေ - သံ၊ သံဝဋ္ဋက္က - ပြာ။] (၁) ပျက်-ပျက်စီး-၏။ (၂) (ဖျာ) လိပ်-ခွေ-၏။ (၃) (မြေ) ပြို၏။

(၄) ပေါင်းစု - စုရုံး - ၏။ (၁) သံဝဋ္ဋတိ (ဒီ၊ ၁။၁၆) တိ ဝိနဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။ (၂) သံဝဋ္ဋယေ ဘူတဓရာ ဝသုန္ဓရာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄၀) တိ အယံ ဘူတ-ဓရာတိ စ ဝသုန္ဓရာတိ စ သဒ္ဒ် ဂတာ မဟာပထဝိ ကိလဉ္ဇံ ဝိယ သံဝဋ္ဋေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၆၅။ (၃) သော တဿ သဒ္ဒေန " အဒ္ဓါ ပထဝီ သံဝဋ္ဋတီ " တိ ဥပ္ပတိတွာ ပစ္ဆတော အနောလောကေန္တော၀ ပလာယိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆-၇၀။ (၄) တွံယေဝ သကလံ ဝေသာလိံ သံဝဋ္ဋိတွာတိ မမ ဝါဒံ အာရောပေတုံ အာဂတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ သံဝဋ္ဋိတွာတိ သမ္ပဇ္ဇိတွာ၊ ဧကဒ္ဓံ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

သံဝဋ္ဋန (န) [သံ + ဝဋ္ဋ + ယု။ (ဝါ) သံ + ဝတု ့ + ယု။ (တိ) သံဝတန - သံ။ (န) သံဝဋ္ဋဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] (၁) (မြေ) ပြိုခြင်း။ (၂) ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၃) ပျက်-ပျက်စီး-သည်၏အဖြစ်။ (၁) ပထဝီသံဝဋ္ဋန်နာမ န ကဒါစိ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။ သံဝဋ္ဋနသဒ္ဒ - လည်းကြည့်။ (၂) သံဝဋ္ဋန်ဝိနဿန် သံဝဋ္ဋော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ (၃) သံဝဋ္ဋဌာယီဝိဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဌာယီသဒ္ဒါတာန် တိဏ္ဏမ္ပိ အသင်္ခေယျကပ္ပါနမတိက္ကမေန ပုန သံဝဋ္ဋနတော----။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။

သံဝဋ္ဋနမရိယာဒါ (ထိ) [သံဝဋ္ဋန + မရိယာဒါ] သံဝဋ္ဋမရိယာဒါ - ကြည့်။ သံဝဋ္ဋသီမာတိ သံဝဋ္ဋနမရိယာဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။

သံဝဋ္ဋနသဒ္ဒ (ပု) [သံဝဋ္ဋန + ပဝတ္တ + သဒ္ဒ] ပြို - ပျက်စီး - ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အသံ။ အထ တန်ဏာညော ပထဝိယာ သံဝဋ္ဋနသဒ္ဒံ သုတွာ ပလာတောမှိတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။

သံဝဋ္ဋမရိယာဒါ (ထိ) [သံဝဋ္ဋ + မရိယာဒါ] (ကမ္မာ) ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း၏-အပိုင်းအခြား-နယ်ပယ်။ သံဝဋ္ဋသီမာ-ကြည့်။

သံဝဋ္ဋမဟာဘူတဒေသနာနုပုဋ္ဌိ (ထိ) [သံဝဋ္ဋ+ မဟာဘူတ+ ဒေသနာ+ အနုပုဋ္ဌိ] သံဝဋ္ဋကမဟာဘူတဒေသနာနုပုဋ္ဌိ - ကြည့်။

သံဝဋ္ဋမာန (တိ) [သံဝဋ္ဋ + အ + မာန] (၁) လောင်မြိုက်- ပျက်- ပျက်စီး - နေသော (လောက)။ (၂) လောင်မြိုက်-ပြို-သော(မြေ)။ (၁) သံဝဋ္ဋမာနေ လောကေ ယေဘုယျေန သတ္တာ အာဘဿရသံဝတ္တနိကာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁။ ၆၉။ (-နေတ္တိ။ ၁၅၇)။ သံဝဋ္ဋမာနေ (အံ၊ ၂။ ၄၆၅) တိ စ္ဆာယမာနေ ဝိပဇ္ဇမာနေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံဝဋ္ဋမာနေ သုဒ (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅) နှိ့ သံဝဋ္ဋမာနေ၊ ---- ဝိနဿမာနေတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ (၂) သာရဒိဋ္ဌကာနံ ပထဝိယံ ပတိတဿ ဗေလုဝပဏ္ဏဿ ဒဒ္ဒဘာယိတသဒ္ဒံ သုတွာ " ပထဝီ သံဝဋ္ဋမာနာ အာဂစ္ဆတိ " တိ ----။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ ပထဝီ သံဝဋ္ဋတီတိ၊ ကေန သံဝဋ္ဋမာနာ ဒိဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။

သံဝဋ္ဋမာနလောကဓာတု (ထိ၊ ပု) [သံဝဋ္ဋမာန + လောကဓာတု] ပျက်-ပျက်စီး-နေသော လောကဓာတ်။ အရူပေသု ဝါတိ ဝါ-သဒ္ဒေန သံဝဋ္ဋမာနလောကဓာတူဟိ အညလောကဓာတူသု ဝါတိ ဝိကပ္ပနံ ဒေဒိတတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄)။

သံဝင္ဌမူလ (နာ) [သံဝင္ဌ + မူလ။ (ပု) သံဝတ - သံ။ (ပု) သံဝင္ဌ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] သံဝင္ဌကာရဏ-ကြည့်။

သံဝင္ဌယေ (ကြို) [သံ + ဝင္ဌ + ဏယ + ဧယျ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + ဏယ + ဧယျ။ သံဝင္ဌတိ-မှ။] သံဝင္ဌေယျ (၁) ကြည့်။

သံဝင္ဌသီမာ (ထီ) [သံဝင္ဌာ + သီမာ] သံဝင္ဌမရိယာဒါ - ကြည့်။ တိသော သံဝင္ဌသီမာ အာဘဿရာ, သုဘကိဏ္ဍာ, ဝေဟပ္ဖလာတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၂၉။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၄၀။ သံဝင္ဌသီမာတိ သံဝင္ဌနမရိယာဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀)။

သံဝင္ဌသီမာနုက္ကမ (ပု) [သံဝင္ဌသီမာ + အနုက္ကမ] (ကမ္ဘာ) ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း၏-အပိုင်းအခြား - နယ်ပယ် - အစဉ်။ ဧဝံ သံဝင္ဌသီမာနုက္ကမေန သံဝင္ဌေသု ဝတ္တဗ္ဗေသု ကထာ အဝတ္ဘာ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။

သံဝင္ဌသီမာဘေဒ (ပု) [သံဝင္ဌသီမာ + ဘေဒ] (ကမ္ဘာ) ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း၏-အပိုင်းအခြား- နယ်ပယ်-၏အပြား။ ဝိတ္ထာရတော ပနာတိ ပုထုလတော ပန သံဝင္ဌသီမာဘေဒေါ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။

သံဝင္ဌာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [သံဝင္ဌ + အနုပုဗ္ဗီ] (ကမ္ဘာ) ပျက် - ပျက်စီး - ခြင်းအစဉ်။ သံဝင္ဌာနုပုဗ္ဗိယာတိ အပရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀။

သံဝင္ဌိ (ကြို) [သံ + ဝင္ဌ + ဤ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + ဤ] ပျက် - ပျက်စီး - ပြီ။ သံဝင္ဌိ ဝါ လောကော ဝိဝင္ဌိ ဝါ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။

သံဝင္ဌိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝင္ဌ + တွာ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + တွာ] ပေါင်းစု-စုရုံး-၍။ သံဝင္ဌတိ (၄) ကြည့်။

သံဝင္ဌိဿတိ (ကြို) [သံ + ဝင္ဌ + ဿတိ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + ဿတိ] ပျက် - ပျက်စီး - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ သံဝင္ဌိဿတိ ဝါ လောကော ဝိဝင္ဌိဿတိ ဝါ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။

သံဝဋ္ဌေယျ (ကြို) [သံ + ဝင္ဌ + အ + ဧယျ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝတု + အ + ဧယျ။ သံဝင္ဌတိ-မှ။] (၁) (ဖျာ) လိပ်-ခွေ-ရာ၏။ (၂) (မြေ) ပြိုရာ၏။ (၁) သံဝင္ဌတိ (၂) ကြည့်။ (၂) သစေ အယံ ပထဝီ သံဝင္ဌေယျ၊ ကဟံ နု ခေါ ဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၆၉။

သံဝမ္ဘ (တိ) [သံ + ဝမ္ဘ + တ (တစ်နည်း) သံ + ဝမ္ဘ + ဏေ + တ။ သံဝဒ္ဓ - သံ။] (၁) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-သော။ (၂) ကြီးပွား- ဖွံ့ဖြိုး- တိုးတက်- တိုးပွား-စေအပ်သော။ (၁) ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော လောကေ ဇာတော လောကေ သံဝမ္ဘော လောကံ အဘိဘုယျ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဧကဌာနေ ဇာတာ သံဝမ္ဘာ အာဂစ္ဆန္တု။ အဘိ၊ ၎၊ ၃။ ၃။ (၂) လောကေ သံဝမ္ဘဘာဝ (ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၈၂) နှိ အာမိသောပဘောဂေန သံဝမ္ဘိတဘာဝံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၈။

သံဝမ္ဘက (တိ) [သံ + ဝမ္ဘ + ဏေ + ဏ္ဍု။ ထီ - ၌ သံဝမ္ဘိကာ။ သံဝဓ-သံ။] ကြီးပွား- ဖွံ့ဖြိုး- တိုးတက်-တိုးပွား-စေတတ်သော။ အာပါဒိကာတိ သံဝမ္ဘိကာ။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၇။

သံဝမ္ဘတိ (ကြို) [သံ + ဝမ္ဘ + အ + တိ။ သံဝဓတေ-သံ။ သံဝမ္ဘက္ဂ-ပြာ။] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး -တိုးတက် -တိုးပွား -၏။ ဥပ္ပန္နော စ ကာမောဃော သံဝမ္ဘတိ။ မဟာနိ၊ ၎။ ၆၉။

သံဝမန (တိ) [သံ + ဝမ + ဏော + ယု။ (တိ) သံဝဓန - သံ။ (န) သံဝမဏ၊ သံဝဒ္ဓန - ပြာ။] (၁) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-စေတတ်သော။ (နာ) (၂) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး - တိုးတက် - တိုးပွား - စေခြင်း။ (၁) ရတိနန္ဒိဝမနန္ဒိ ရတိဋ္ဌ နန္ဒိဋ္ဌ ဝမေတိတိ ရတိနန္ဒိဝမနံ၊ သုခဿ စ ပီတိယာ စ သံဝမနန္ဒိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ (နာ) (၂) ကိ ပန တံ သံပီဋ္ဌေ မမ ပေါသနန္ဒိ သမ္ဘာဓေ မမ သံဝမနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ (-မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၉၇)။

သံဝမနသမ္ဘာဒနဂုဏ (ပု) [သံဝမန + သမ္ဘာဒန + ဂုဏ] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-စေခြင်း, ပြည့်စုံစေခြင်း ဟူသော - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ ဝိရိယနိမ္မထနဂုဏောတိ ဝိရိယဿ သံဝမန-သမ္ဘာဒနဂုဏော။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၁၄။

သံဝမနာရီ (ထီ) [သံဝမာ + နာရီ] ကြီးပွား - ဖွံ့ဖြိုး - တိုးတက် - တိုးပွား-သော မိန်း။ ပုရေ သံဝမနာရီ ဝိယ သုကုမာရာတိပိ ပေါရီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅၊ ၃၇၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁)။

သံဝမပုတ္တ (ပု) [သံဝမ + ပုတ္တ] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-သော သား။ အတိ ဝိယ ခန္ဓိမေတ္တာနုဒ္ဒယာသမ္ပန္နော ယုတ္တဝါဒီ မယ္ပံ အယျပုတ္တော ဥရေ သံဝမပုတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၁။

သံဝမမာန (တိ) [သံ + ဝမ + အ + မာန] ကြီးပွား -ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက် -တိုးပွား-သော၊ သူ။ ကုမာရော သုခေန သံဝမမာနော သိပ္ပါဂုဟဏဝယပတ္တောတိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ------- သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။ (-သံ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၂၃။ အံ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၀၆)။

သံဝမယိတ္တာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝမ + ဏယ + တ္တာ] သံဝမေတ္တာ - ကြည့်။ သံဝမယိတ္တာ ပုလိန်၊ အက် ပုလိနစေတိယံ။ အပ၊ ၂။ ၇၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

သံဝမာဝိတ (တိ) [သံ + ဝမ + ဏာပေ + တ] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-စေ အပ်သော။ တထာ ဟိ တေ -------- သီလာဒိဓမ္မသရီရပေါသနေန သံဝမာဝိတာ။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀။

သံဝမိတ (တိ) [သံ + ဝမ + တ။ (တစ်နည်း) သံ + ဝမ + ဏော + တ။ သံဝမိတ - သံ။ သံဝမိအ - ပြာ။ သံဝမိယ-အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-စေအပ်သော။ (၂) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက် - တိုးပွား- သော။ (၃) ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး - တိုးတက် - တိုးပွား - စေတတ်သော။ (၁) ဩရသန္ဓိ ဥရေ ဋ္ဌပေတွာ သံဝမိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။ (၂) ဇာတသံဝမောတိ ဇာတော ဟုတွာ သံဝမိတော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၄၀၄။ (၃) သံဝမိတဓာတိ-ကြည့်။

သံဝမိတက (တိ) [သံဝမိတ + က။ သံဝဓက - သံ။] သံဝမိတ (၂) ကြည့်။ ယာဝ အဟံ သီဟဝိယာသသံဝမိတကော ဇရသိဂိလောတိ ဇဝံ ယထာဘူတံ အတ္တာနံ န ပဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃။

သံဝမိတဓာတိ (ထီ) [သံဝမိတာ + ဓာတိ] ကြီးပွား- ဖွံ့ဖြိုး- တိုးတက်- တိုးပွား-စေတတ်သော-အထိန်း-နို့ထိန်း။ ထည် ပါယေတွာ သံဝမိတဓာတိပိ သမာနာ ---- ဝေဂေန ယရံ ပဝိသိတွာ ရဋ္ဌပါလဿ မာတရံ ဇတဒဝေါစ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။

သံဝမိတဓီတု (ထီ) [သံဝမိတာ + ဓီတု] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-စေအပ်သော

သမီး။ ---- သံဝမိတမိတရောပိ ဣမေ ရာဇာနော ဗလဏ္ဍာရေန ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။

သံဝမိတပုတ္တ (ပု) | သံဝမိတ + ပုတ္တ | ကြီးပွား -ဖွံ့ဖြိုး -တိုးတက် -တိုးပွား-စေအပ်သော သား။ ဥရေ သံဝမိတပုတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၅။ (-မ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၅၁)။

သံဝမိယမာန (တိ) | သံ + ဝမ + ဏော + ယ + မာန | ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား - စေအပ်သော။ ကထံ ? အနုပုဗ္ဗေန ဥပစိကာဟိ သံဝမိယမာနော ဝမ္မိကော ဝိယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ (-စရိယာ၊ ဌ။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉)။

သံဝမေတွာ (ကာ၊ ကြ်ဲ၊ ဝိ) | သံ + ဝမ + ဏော + တွာ | ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား-စေ၍။ ပရဇနပဒေ ဒါရကေ သံဝမေတွာ အာနေန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၃) ။

သံဝမေန္တ (တိ) | သံ + ဝမ + ဏော + အန္တ | ကြီးပွား - ဖွံ့ဖြိုး - တိုးတက်-တိုးပွား- စေသော။ သော တံ ဒေဝကုမာရံ ဝိယ နာနုပ္ပကာရေဟိ သုခူပကရဏေဟိ သံဝမေန္တော ------။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။

သံဝမေန္တိ (ကာ၊ ကြ်ဲ) | သံ + ဝမ + ဏော + အန္တိ။ သံဝယတိ-သံ။ | ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး - တိုးတက် - တိုးပွား - စေကုန်၏။ မာနပ္ပဟာနာဒယော သစ္စာဓိဌာနာဒိကေ သံဝမေန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၁၁၆။

သံဝဏ္ဏက (တိ) | သံ + ဝဏ္ဏ + ကွ။ ထီ-ဠ သံဝဏ္ဏိကာ။ | (၁) ခြီးမွမ်း-ခြီးကျူး-သော၊ သူ။ (၂) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခဲ့.-သော၊ သူ။ (၁) တဿ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိယံ သံဝဏ္ဏကဿ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (-ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၄၂၉)။ (၂) ဝုတ္တနယေန ဒေသိတာနေဝ ကတွာ သံဝဏ္ဏကေဟိ ပကာသေတဗ္ဗာနီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၈၇။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၇။ (-သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၊ ၂၁၇၊ ၄၅၁)။

သံဝဏ္ဏန၁ (တိ) | သံ + ဝဏ္ဏ + ယု။ သံဝဏ်ာန-သံ။ | (၁) ခြီးမွမ်း-ခြီးကျူး-ဖော်ပြ-သော၊ သူ။ (၂) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခဲ့.-သော၊ သူ။ (ထီ) (၃) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခဲ့.-ကြောင်း (က) နေတ္တိကျမ်း။ (ခ) အဋ္ဌကထာ။ (ဂ) ပုဒ်။ (၄) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခဲ့.-ရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၅) ခြီးမွမ်း - ခြီးကျူး - ဖော်ပြ - ရာ (ခဏ, ကာလ)။ (၆) ဖွင့်- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- ခဲ့.-ခြင်း။ (၇) ခြီးမွမ်း-ခြီးကျူး-ဖော်ပြ-ခြင်း။ (၁)ခြီးမွမ်း-ခြီးကျူး-ဖော်ပြ-သော၊ သူ။ သံဝဏ္ဏနက (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခဲ့.-သော၊ သူ။ သံဝဏ္ဏနက (၂) ကြည့်။ (၃) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို - ခဲ့. - ကြောင်း (က) နေတ္တိကျမ်း။ ထေရော ဟိ ပန မဟာနိကာယေ ဩဂါဟေတွာ တံသန္နိဿယေနေဝ တေသံ သံဝဏ္ဏနာဘူတံ ဣမံ ပကရဏံ အဘာသိ။ နေတ္တိ၊ ဦ။ ၁၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉)။ (ခ) အဋ္ဌကထာ။ သံဝဏ္ဏနာ သီဟဠဒီပကေန၊ ဝါကျေန ဧသော ပန သခ်ံတတ္တာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ တတ္ထ သံဝဏ္ဏိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ သံဝဏ္ဏနာ၊ အဋ္ဌကထာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။ သံဝဏ္ဏနာ ပဝတ္တာ၊ ဝိနယသ ဝိနေယျဒမန-ကုသလေန။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဣဒါနိ ယသ္မာ တသ္မာဿ၊ ဟောတိ သံဝဏ္ဏနာ အယံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၇။ ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာယံ သတ္ထရိ ပဏာမကရဏံ ဓမ္မဿ သွာက္ခာတဘာဝေန သတ္ထရိ ပသာဒဇနနတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁။

သံဝဏ္ဏိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ သံဝဏ္ဏနာ။ အဌကထာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၊ ၇၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၃၊ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၆၃။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝဇိရ။ ၃၉၂)။ (ဂ) ပုဒ်။ ဣဒဉ္ဧ " အနုဇဂ္ဃန္တာ " တိ ဧတသ သံဝဏ္ဏနာပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၃။ (၄) ဖွင့် - ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - ချဲ့ - ရာ (ခဏ, ကာလ)။ "အတ္ထတော အာဂတောယေဝါ "တိ ဧတေန သံဝဏ္ဏနာကာလေ တထာ ဗုဇ္ဈနက-သတ္တာနံ ဝသေန သော ဝါရော အာနေတွာ ဝတ္တဗ္ဗောတိ ဒသေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၀)။ (၅) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-ဖော်ပြ - ရာ (ခဏ, ကာလ)။ ယံ ဥဒ္ဒိသ သံဝဏ္ဏနာ ကတာ၊ တသ္မိံ မတေ သံဝဏ္ဏန-ကွဏေယေဝ သံဝဏ္ဏကသ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀။ (၆) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ခြင်း။ သံဝဏ္ဏနတ္ထံ ပနသ အယံ မာတိကာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၉)။ (၇) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး- ဖော်ပြ-ခြင်း။ တာယ သံဝဏ္ဏနာယ မရိသာမီတိ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀-၁)။

သံဝဏ္ဏန၂ (နာ) [သံဝဏ္ဏန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သံဝဏ္ဏနာဝသေနာ(နေတ္တိ၊ ၄။၂၅) တိ ဧတ္ထ ကမ္မတ္ထေ အန-သဒ္ဒေါ၊ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-တာဝသေနာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၀။

သံဝဏ္ဏနက (တိ) [သံဝဏ္ဏန + က] (၁) ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - ဖော်ပြ - သော၊ သူ။ (၂) ဖွင့် - ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - ချဲ့- သော၊ သူ။ (၁) တပ္ပစ္စယာ သံဝဏ္ဏနကော အာပတ္တိယာ န ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၁။ (၂) အာစရိယာတိ အဌကထာယ သံဝဏ္ဏနကာ အာစရိယာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၅)။

သံဝဏ္ဏနကွဏ (ပု) [သံဝဏ္ဏန + ခဏ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-ဖော်ပြ-ရာခဏ။ သံဝဏ္ဏန၃ (၅) ကြည့်။

သံဝဏ္ဏနာကရဏ (နာ) [သံဝဏ္ဏနာ + ကရဏ] အဌကထာကို ပြုစီရင်ခြင်း။ အတ္တနာ သံဝဏ္ဏိယမာနသ ဝိနယသ ---- သံဝဏ္ဏနာကရဏသာပိ သာသနမူလတံ ဒသေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄။

သံဝဏ္ဏနာကာရ၃ (တိ) [သံဝဏ္ဏနာ + ကရ + အ] အဌကထာဆရာ၊ အဌကထာ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်။ ဧသာ ဟိ သံဝဏ္ဏနာကာရာနံ ပကတိ၊ ယဒိဒံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မေ ------ ပုရေတရမေဝ သံဝဏ္ဏနာပ္ပကာရဝိစာရဏာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။

သံဝဏ္ဏနာကာရ၂ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + အာကာရ] ချီးမွမ်းသော အခြင်းအရာ၊ ချီးမွမ်းပုံ ချီးမွမ်းနည်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝဏ္ဏနာကာရနိဒဿန (နာ) [သံဝဏ္ဏနာကာရ + နိဒဿန] ချီးမွမ်းပုံ ချီးမွမ်းနည်းကို ညွှန်ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ ကိံ တယ္ဒိမိနာတိအာဒိ သံဝဏ္ဏနာကာရနိဒဿနံ။ ကခ်ါ။ ၁၂၂။

သံဝဏ္ဏနာကာလ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ကာလ] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ သံဝဏ္ဏနာ၃ (၄) ကြည့်။

သံဝဏ္ဏနာဂ္ဂမ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ကမ] (က) ဖွင့်ဆိုခြင်း၏အစဉ်။ (ခ) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော အဌကထာ အစဉ်။ (က) (ခ) ပါရာဇိကံ တသ ဒါနိ၊ ပတ္တော သံဝဏ္ဏနာဂ္ဂမော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၊ ၇၃။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁)။

သံဝဏ္ဏနာဓမ္မ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ဓမ္မ] (ဖွင့်- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- ချဲ့- ရာ- ကြောင်း-ဖြစ်သော) အဋ္ဌကထာ၏ သဘော။ အယမေဝ သံဝဏ္ဏနာဓမ္မော၊ ယဒိဒံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မ-သန္ဓိဿယတာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၈။

သံဝဏ္ဏနာနယ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + နယ] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ နည်း။ တေသံယေဝ အယံ တသ္မာ၊ ဟောတိ သံဝဏ္ဏနာနယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၇။ ဝဇိရ။ ၃၉၂)။

သံဝဏ္ဏနာနယကောသလ္လ (နာ) [သံဝဏ္ဏနာနယ + ကောသလ္လ] အဋ္ဌကထာ နည်း၌ - လိမ္မာသည်၏အဖြစ် - လိမ္မာခြင်း။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ သောတူနံ သံဝဏ္ဏနာ-နယကောသလ္လတ္ထံ သံဝဏ္ဏနာပဂကာရာ ဝတ္တဗ္ဗာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၀။

သံဝဏ္ဏနာနိဿယ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + နိဿယ] (ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော) အဋ္ဌကထာ၏ မှီရာနိဿယည်း။ တဿ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယိဿာမီတိ အတ္တနော သံဝဏ္ဏနာနိဿယံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇။

သံဝဏ္ဏနာနုက္ကမ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + အနုက္ကမ] သံဝဏ္ဏနာက္ကမ - ကြည့်။ သံဝဏ္ဏနာနုက္ကမတော ပဝတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂။

သံဝဏ္ဏနာနုသာရ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + အနုသာရ] (ဖွင့်- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- ချဲ့-ရာ-ကြောင်း - ဖြစ်သော) အဋ္ဌကထာကို အစဉ်-လိုက်-လျှောက်-ခြင်း။ သေသံ သံဝဏ္ဏနာ-နုသာရေန ဉာတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁-၂။

သံဝဏ္ဏနာပဒ (နာ) [သံဝဏ္ဏနာ + ပဒ] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော ပုဒ်။ ဣဒဉ္ဉိ " အနုဇ္ဇဏ္ဏာ " တိ ဧတဿ သံဝဏ္ဏနာပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၃။

သံဝဏ္ဏနာပရိယောသာန (နာ) [သံဝဏ္ဏနာ + ပရိယောသာန] (ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို - ချဲ့- ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော) အဋ္ဌကထာ၏ ပြီးဆုံးခြင်း။ ပရိယောသာနန္တိ သံဝဏ္ဏနာပရိယောသာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၁။ (-ဝဇိရ။ ၁၄)။

သံဝဏ္ဏနာပေါတ္ထက (ပု၊ နာ) [သံဝဏ္ဏနာ + ပေါတ္ထက] ချီးမွမ်းကြောင်း အက္ခရာတို့ကို ရေးရာ - ပေ - ပုရပိုက် - စာအုပ်။ သစေပိ သံဝဏ္ဏနာပေါတ္ထကော ဝိယ ဗဟူဟိ ဧကဇ္ဈာသယေဟိ ကတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၈။

သံဝဏ္ဏနာပဂကာရ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ပကာရ] ဖွင့်သော အခြင်းအရာ၊ ဖွင့်ပုံ ဖွင့်နည်း။ " ပရိပုဏ္ဏဝိနိစ္ဆယ " နှိ ဣမိနာ သံဝဏ္ဏနာပဂကာရံ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၄-၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁)။

သံဝဏ္ဏနာပဂကာရဝိစာရဏ (နာ) [သံဝဏ္ဏနာပဂကာရ + ဝိစာရဏ] ဖွင့်သော အခြင်းအရာကို- စိစစ်- စစ်ဆေး- ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ ဣမဿ သုတ္တဿ သံဝဏ္ဏနာပဂကာရ-ဝိစာရဏေန အတ္တနော ဉာဏဿ ပစ္စက္ခတံ သန္ဓာယ ---- ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။

သံဝဏ္ဏနာရမ္ဘ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + အာရမ္ဘ။ အာဒျတ္ထောပိ ဟိ အာရမ္ဘသဒ္ဒေါ။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၆၆။] (ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော) အဋ္ဌကထာ၏-အဦး-အစ။ ယဒိဒံ သံဝဏ္ဏနာရမ္ဘေ ရတနတ္တယပူဇာဝိဓာနံ။ ဝဇိရ။ ၁၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၃)။

သံဝဏ္ဏနာလက္ခဏ (တိ) [သံဝဏ္ဏနာ + လက္ခဏ] ဖွင့် - ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို-ခြင်းလျှင် - မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။

ဟေတုပစ္စယေ နိဒ္ဒါရေတွာ သံဝဏ္ဏနာ-လက္ခဏော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၂)။

သံဝဏ္ဏနာဝိသေသ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ဝိသေသ] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောအဋ္ဌကထာအထူး။ (၂) ထူးသောအဖွင့်၊ အဖွင့်ထူး။ (၁) " ဟရဏတော, ရမဏတော စာ " တိ ဣမိနာ --------- သံဝဏ္ဏနာဝိသေသာတိ ဒဿေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၄။(-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂-၃)။ (၂) " ဧတေဟိ "တိ ပဒေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာ သံဝဏ္ဏနာဝိသေသာ ဟာရာနာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉။ သံဝဏ္ဏနာလက္ခဏ-လည်းကြည့်။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄-၅၊ ၈၃)။

သံဝဏ္ဏနာသုတ္တ (န) [သံဝဏ္ဏနာ + သုတ္တ] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော သုတ် (နေတ္တိပါဠိတော်)။ နေတ္တိသင်္ခါတံ သံဝဏ္ဏနာသုတ္တံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗသုတ္တာနုရူပံ ---- သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇။

သံဝဏ္ဏနောကာသ (ပု) [သံဝဏ္ဏနာ + ဩကာသ] (က) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခြင်း၏-အခွင့်-အလှည့်။ (ခ) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း - အဋ္ဌကထာ၏ - အခွင့်-အလှည့်။ (က) (ခ) တဿာ သံဝဏ္ဏနောကာသော။ ယသ္မာ ဒါနိ ဥပါဂတော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၂၊ ၃၀၀)။

သံဝဏ္ဏန္တ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + အ + အန္တ] ဖွင့်-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-လိုသော၊ သူ။ ယော ပန ------ ဧကံယေဝ ပဒံ အနေကေဟိ ပရိယာယေဟိ ပုနပ္ပုနံ သံဝဏ္ဏန္တော (သံဝဏ္ဏေန္တော?) ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁။

သံဝဏ္ဏယတိ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏာယ + တိ။ သံဝဏာယတိ-သံ။] ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-၏။ သံဝဏ္ဏေတိ-လည်းကြည့်။ ဧကေ အဓိပ္ပါယံ သံဝဏ္ဏယန္တိ။ ဝဇိရ။ ၄၆၁။

သံဝဏ္ဏယန္တ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏာယ + အန္တ] သံဝဏ္ဏေန္တ - ကြည့်။ ဝုတ္တမေတန္တိ " ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိနိစ္ဆယော အာဂတော " တိ သတ္ထာသဝသုတ္တေ သံဝဏ္ဏယန္တေန ဝုတ္တမေတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။

သံဝဏ္ဏယိတုံ (ဗျ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏာယ + တုံ] ဖွင့် - ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - ချဲ့- ခြင်းငှာ။ ဂန္ဆဝိတ္ထာရံ ပရိဟရိတုံ သံဝဏ္ဏယိတုဉ္စ ဥပါယံ ဒဿေတုံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆။

သံဝဏ္ဏယိဿာမ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏာယ + ဿာမ] (ငါတို့) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို- ချဲ့-ကုန်-အုံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တာ ပရေတော ပကိဏ္ဏကကထာယံ သတ္ထာကာရေန သံဝဏ္ဏယိဿာမ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။

သံဝဏ္ဏယိဿာမိ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏာယ + ဿာမိ] (ငါ) ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့-အုံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ အယမိမဿ အတ္ထော၊ ဧဝမိမ သံဝဏ္ဏယိဿာမိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။

သံဝဏ္ဏီတ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + တ။ သံဝဏတ-သံ။] (၁) ချီးမွမ်း - ချွေးကျွေး-ဖေါ်ပြ - အပ်သော။ (၂) ကောင်းစွာ- ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ချဲ့- အပ်သော။ (၃) ပြောဆို-ဟောကြား-အပ်သော။ (၁) သတ္ထု စေဝ သံဝဏ္ဏီတော (မ၊ ၁။ ၁၅၆) တိ သတ္ထာရာ စ ပသံသိတော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၀။ သတ္ထု စေဝ သံဝဏ္ဏီတော (သံ၊ ၂။ ၃၁၄) တိ သတ္ထာရာ စ ပသတ္ထော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၃။ (-မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၉၇။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၇)။ (၂) သံဝဏ္ဏီတောယံ ဝိနယော နယေဟိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂။ သံဝဏ္ဏီတောတိ သမ္မာ အနူနံ ကတ္တာ ဝဏ္ဏီတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။ သံဝဏ္ဏီတန္တိ

အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၀။ တေနာဟ “ သံဝဏ္ဏိတ ’’န္တိ၊ ဝိတ္ထာရိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉)။ (၃) သံဝဏ္ဏိတ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၈)နွဲ့ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ကထိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။

သံဝဏ္ဏိတတ္ထ (တိ) [သံဝဏ္ဏိတ + အတ္ထ] ကောင်းစွာ- ဖွင့်- ချဲ့- ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို- အပ်ပြီး သော အနက်ရှိသော (သုတ်)။ စတုတ္ထသုတ္တံ ဝုတ္တတ္ထမေဝါတိ ဒေဝတာသံယုတ္တေ သံဝဏ္ဏိတတ္ထမေဝ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၄။

သံဝဏ္ဏိတနယ (တိ) [သံဝဏ္ဏိတ + နယ] ကောင်းစွာ-ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီးသော နည်းရှိသော။ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော နဝ သတ္တာဝါသာ စ ဟေဋ္ဌာ သံဝဏ္ဏိတနယာ ဧဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။

သံဝဏ္ဏိတပစ္စယ (တိ) [သံဝဏ္ဏိတ + ပစ္စယ] ချီးမွမ်းအပ်သော ပစ္စည်းရှိသော၊ (ရဟန်း)။ “ အပ္ပါနိ စေဝ သုလဘာနိ စ တာနိ စ အနဝဇ္ဇာနိ ”တိ ဘဂဝတာ သံဝဏ္ဏိတပစ္စယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၁၊ ၆၄၊ ၇၂။

သံဝဏ္ဏိတရူပ (တိ) [သံဝဏ္ဏိတ + ရူပ] ကောင်းစွာ- ဖွင့်- ချဲ့- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို-အပ်ပြီး သော သဘောရှိသော။ ဥတ္တာနမေဝ အနန္တရံ, ဟေဋ္ဌာ စ သံဝဏ္ဏိတရူပတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉)။

သံဝဏ္ဏိတုံ (ဗျ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + တုံ] သံဝဏ္ဏယိတုံ - ကြည့်။ ဣဒါနိ အဘ္ဘန္တရနိဒါနံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သံဝဏ္ဏိတုံ “ ယံ ပနေတ ” န္တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃။

သံဝဏ္ဏိတုကာမ (တိ) [သံဝဏ္ဏိတုံ + ကမု + ဏ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ခြင်းငှာ-အလိုရှိ-လိုလား-သော၊ သူ။ ဣဒါနိ တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သံဝဏ္ဏိတုကာမော ----။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂။

သံဝဏ္ဏိယ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏျ] ဖွင့်- ချဲ့- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်- ထိုက်-သင့်-သော။ ဧတေဟိ သံဝဏ္ဏနာဝိသေသေဟိ သံဝဏ္ဏိယေသု သုတ္တဂေယျာဒီသု အညာဏ-သံသယဝိပလ္လာသာ ဟရီယန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉။

သံဝဏ္ဏိယတိ (ကမ္မ၊ ကြို) [သံ + ဝဏ္ဏ + ယ + တေ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်၏။ သံဝဏ္ဏိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ သံဝဏ္ဏနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။

သံဝဏ္ဏိယမာန (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ယ + မာန] (၁) ဖွင့် -ချဲ့ -ဖွင့်ပြ -ဖွင့်ဆို -အပ်သော။ (၂) ချီးမွမ်း - ဖော်ပြ - အပ်သော။ (၁) သံဝဏ္ဏိယမာနာ ဟိ ပကရဏတ္ထာ သံဝဏ္ဏနာယ ပဏ္ဍတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝဏ္ဏိယမာနဂုဏ (တိ) [သံဝဏ္ဏိယမာန + ဂုဏ] ချီးမွမ်း-ဖော်ပြ-အပ်သောဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ ပါပဘိက္ခူဟိ သံဝဏ္ဏိယမာနဂုဏော ဟုတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၇၆။(-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၈၀)။

သံဝဏ္ဏိယမာနသိက္ခာပဒ (န) [သံဝဏ္ဏိယမာန + သိက္ခာပဒ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - အပ်ဆဲဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဣဒါနိ ယထာဝုတ္တသမုဋ္ဌာနာဒိနိ ဣမသ္မိံ သံဝဏ္ဏိယမာနသိက္ခာပဒေ ဝိဘဇိတ္တာ ဒသေန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၈။

သံဝဏ္ဏိယမာနသုတ္တ (န) [သံဝဏ္ဏိယမာန + သုတ္တ] ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်သော- သုတ်-ပါဠိတော်။ ဣမသ္မာ သုတ္တသာတိ သံဝဏ္ဏိယမာနသုတ္တံ သန္ဓာယာဟ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၅။

သံဝဏ္ဏိယမာနသုတ္တပဒါနုရူပ (တိ) [သံဝဏ္ဏိယမာနသုတ္တပဒ + အနုရူပ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်သော သုတ်, ပုဒ် အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ အနွေသိတတ္ထော သံဝဏ္ဏိယမာနသုတ္တပဒါ-နုရူပတော ဥပပရိက္ခိတတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၇။

သံဝဏ္ဏိဿထ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + ဿထ] (သင်တို့) ချီးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ကုန်ပြီ။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀)။ ကထံ ဟိ နာမ တုမ္ဟေ မောဃပုရိသာ ဥပါသကဿ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏိဿထ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၁-၂။

သံဝဏ္ဏိဿန္တိ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + ဿန္တိ] ချီမွမ်း- ဖော်ပြ- ပြောဆို- ကုန်ပြီ။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀)။ ကထံ နာမ ဆတ္တဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဥပါသကဿ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၁။

သံဝဏ္ဏီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ယ + တေ] သံဝဏ္ဏိယတိ - ကြည့်။ ဒေသီယတိ သံဝဏ္ဏီယတိ ဧတာယ သုတ္တတ္ထောတိ ဒေသနာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁)။

သံဝဏ္ဏီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ယ + အန္တေ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ် ကုန်လတ္တံ့။ ပရတော စ သံဝဏ္ဏီယန္တိတိ ဣဓ နာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၈။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + တဗ္ဗ] (၁) ချီးမွမ်း-ဖော်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၃) ဖွင့်- ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်ရာ (ဌာန)။ (၁) ဧဝံ ဂိလာနဿ ဘိက္ခုနော မရဏဝဏ္ဏော နာ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၄၂၈။ (၂) ဟာရာ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗာ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃) တိ သုတ္တဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏ-နာဝသေန ဟာရာ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၆။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဌာန (န) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ + ဌာန] ဖွင့်- ချဲ့- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်ရာ ဌာန။ ယုတ္တမတ္ထန္တိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဌာနဿ ယုတ္တမတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတာကာရဏာ (န) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတာ + ကာရဏာ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်သည်၏အဖြစ်၏ အကြောင်း။ " အပုဗ္ဗ " န္တိ ဣမိနာ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတာ-ကာရဏံ ဒီပေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၃။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ + ဓမ္မ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်သောတရား။ ဧတေ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မဿ အဘိဓာနာဒီ ဒဿေတွာ။ ကခ်၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆-၇) ။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မသဒ်ဟ (ပု) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မ + သဒ်ဟ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်သော တရားကို-ပေါင်းယူ-သိမ်းသွင်း-၍ ရေတွက်ခြင်း။ တဒတ္ထဿ မဂ်လဘာဝတော ---- ဥပရိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-ဓမ္မသဒ်ဟတော စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မသန္နိဿယ (တိ) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မ + သန္နိဿယ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်သော တရားလျှင် မှီရာရှိသော။ သံဝဏ္ဏနာဓမ္မ-ကြည့်။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မာနုကူလ (တိ) [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မ + အနုကူလ] ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို- အပ်သော- ပါဠို- ကျမ်း-အား လျော်သော။ အာစိဏ္ဏဉ္စေတံ အာစရိယဿ

ယဒိဒံ သံဝဏ္ဏောတပ္ပမ္မာနုကူလံ သံဝဏ္ဏ-နာရမ္မဏေ သတ္တာ အဘိတ္ထဝန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပဗဒ (န) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပ + ပဗဒ | သံဝဏ္ဏောတပ္ပပုဒ်၊ ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို- အပ်သောပုဒ်။ ပဒါဝတ္ထိကန္တဝစနဝသေန သံဝဏ္ဏောတပ္ပပဒဿ ဆေဒနမိဝ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပပဒတ္ထ (ပု) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပပဒ + အတ္ထ | သံဝဏ္ဏောတပ္ပပုဒ် - ဖွင့် - ချဲ့- ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - အပ်သောပုဒ်-၏ - အနက်။ သံဝဏ္ဏောတပ္ပပဒတ္ထံ သံဝဏ္ဏောတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပသဟိတ (တိ) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပ + သဟိတ | ဖွင့် - ချဲ့ - ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို-အပ်သော တရားနှင့် - အတူ - တကွ - ဖြစ်သော။ ယံ သာသနဝရံ သံဝဏ္ဏောတပ္ပသဟိတံ, သံဝဏ္ဏောတပ္ပံ ဧဝ ဝါ ပူဇယတေ ဧဝေ နမဿတိ စ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၊ ၄၊ ၅) ။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တ (နာ) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပ + သုတ္တ | ဖွင့်- ချဲ့- ဖွင့်ပြ- ဖွင့်ဆို-အပ်သော သုတ်။ ဝေနေယျာနံ သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တာဿ အတ္ထဇာနနာဒိဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ ကာရဏ္ဍုပစာရတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တတ္ထ (ပု) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တ + အတ္ထ | ဖွင့်-ချဲ့- ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - အပ်သော သုတ်၏အနက်။ ဧတာယ သံဝဏ္ဏနာယ သံဝဏ္ဏောတပ္ပ-သုတ္တတ္ထော ဒေသီယတိ သံဝဏ္ဏီယတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉။

သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တာနုရူပ (တိ) | သံဝဏ္ဏောတပ္ပသုတ္တ+အနုရူပ | ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-အပ်သော သုတ်အားလျော်သော။ နေတ္တိသဒ်္ဒါတံ သံဝဏ္ဏနာသုတ္တံ သံဝဏ္ဏောတပ္ပ-သုတ္တာနုရူပံ ---- အညေန ဝါ သံဝဏ္ဏောတပ္ပံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇။

သံဝဏ္ဏောတိ (ကြိ) | သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + တိ။ သံဝဏ္ဏယတိ - သံ။ | (၁) (က) ပြောကြား၏။ (ခ) ချီးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-၏။ (၂) ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-၏။ (၁) (က) တထာဟိ တေ ဣသယော ပရေသံ သံဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဣသိနံ အာနုဘာဝံ ကိတ္တေန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁။ (ခ) မရဏဝဏ္ဏံ ဝါ သံဝဏ္ဏေယျာတိ ဇိဝိတေ အာဒီနဝံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေမာ (ဝိ၊ ၁။ ၉၀) တိ ဇိဝိတေ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ မရဏဿ ဂုဏ်ဝဏ္ဏေမ၊ အာနိသံသံ ဒဿေမာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ (-ကခ်ီ။ ၁၂၂)။ (၂) ယံ သုတ္တံ ယထာ သံဝဏ္ဏောတပ္ပံ၊ တထာ သံဝဏ္ဏောတိတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂။ အာစရိယာ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ ပါဠိံ ဧတေနာတိ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။ (-ဝဇိရ။ ၄၆၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉)။

သံဝဏ္ဏောတုံ (ဗျ) | သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + တုံ | သံဝဏ္ဏယိတုံ-ကြည့်။ နေတ္တိနယေန ဟိ သံဝဏ္ဏောတုံ အသတ္ထုဏောယျံ နာမ သုတ္တံ နတ္ထိတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂။

သံဝဏ္ဏောတုကာမ (တိ) | သံဝဏ္ဏောတုံ + ကမု + ဏ | သံဝဏ္ဏိတုကာမ-ကြည့်။ ဣဒါနိ ယဿ ဝိနယပိဋကဿ အတ္ထံ သံဝဏ္ဏော-တုကာမော ---- အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။

သံဝဏ္ဏောတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + ဝဏ္ဏ + ဏော + တ္တာ | (၁) ချီးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-၍။ (၂) ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-၍။ (၁) ယော ဣမိနာ အသိနာ မတော ----- အာဒိနာ နယေန မရဏဝဏ္ဏံ ဝါ သံဝဏ္ဏောတ္တာ။

ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၇။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၉၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၀)။ (၂) ယထာရဟံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပဒတ္ထံ သံဝဏ္ဏေတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၀၊ ၂၈၃၊ ၃၀၀)။

သံဝဏ္ဏေထ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + ထ] (သင်တို့) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဥပါသကဿ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေထာတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၁။

သံဝဏ္ဏေန္တ (တိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + အန္တ] (၁) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-သော။ (၂) ဖွင့် - ချဲ့ - ဖွင့်ပြ - ဖွင့်ဆို - သော။ (၁) အနုဒ္ဒိဿ မရဏံ သံဝဏ္ဏေန္တော အာဟိဏ္ဍာတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁။ အထ အာယသ္မာ ဝက္ကလိသော ---- ဝိမာနံ သံဝဏ္ဏေန္တော အာဟ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၄။ (၂) ဝဏ္ဏေတီတိ ပါဠိယာ အတ္ထံ သံဝဏ္ဏေန္တော ပါဠိံ ဝဏ္ဏေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၈)။

သံဝဏ္ဏေန္တီ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + အန္တီ] (၁) ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ကုန်၏။ (၂) (က) ပြောကြားကုန်၏။ (ခ) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ကုန်၏။ (၁) သံဝဏ္ဏေတိ (၂) ကြည့်။ (၂) (က) သံဝဏ္ဏေတိ (၁)(က) ကြည့်။ (ခ) ဗုဒ္ဓါ ပန ယသ္မာ " ပရိနိဗ္ဗာဟီ " တိ ဝုတ္တေ မရဏသံဝဏ္ဏနံ သံဝဏ္ဏေန္တီ နာမ ---- တသ္မာ တဒုဘယမ္ပိ န ဝဒန္တီ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၄၀။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၇)။

သံဝဏ္ဏေမ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + မ] (ငါတို့) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ကုန်၏-ကုန်စို့။ သံဝဏ္ဏေတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

သံဝဏ္ဏေယျ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + ဧယျ] (သူ) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ရာ၏။ အနေကပရိယာယေန မရဏဝဏ္ဏံ ဝါ သံဝဏ္ဏေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။(-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၀)။

သံဝဏ္ဏေသိ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + ဏ္ဍိ] (က) ပြောကြားပြီ။ (ခ) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ-ပြောဆို-ပြီ။ (က) အထဿ သာ ----- နာနပ္ပကာရေဟိ အနာထဘာဝံ သံဝဏ္ဏေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆။ (ခ) သတ္ထု ကုလနဂရံ ဂန္တ္ဝါ ဂမနဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေသိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၈။

သံဝဏ္ဏေသုံ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + ဥံ] (၁) ခြိုးမွမ်း-ဖော်ပြ- ပြောဆို-ကုန်ပြီ။ (၂) ဖွင့်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ဖွင့်ဆို-ကုန်ပြီ။ (၁) ဣမေ ဥပါသကဿ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၁။ (-၁၀၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၁)။ (၂) ယထာ စ အာစရိယာ တံ တံ သုတ္တံ သံဝဏ္ဏေသုံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။

သံဝဏ္ဏေဟိ (ကြိ) [သံ + ဝဏ္ဏ + ဧော + ဟိ] ခြိုးမွမ်း- ဖော်ပြ- ပြောဆို-လေလော။ ဣတ္ထန္နာမဿ ဧဝံ မရဏဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေဟိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁။

သံဝတ္တ° (ပု) [သံ + ဝတု + အ။ ရှု၊ ဋီ။ ၄၀။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၊ ၇၃၂။ သံ + ဝတ္တ္ + အ။ ဓာတွတ္ထ။ (ပု) သံဝတ-သံ။ (ပု) သံဝတ္တ-ပြာ၊ (တိ) သံဝတ္တ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကောင်းစွာဖြစ်သော (မြတ်စွာဘုရား)။ တုသိတသာတိ ကရုဏာယနဝသေန တုသိယာ ဣတသာ သံဝတ္တသာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။

သံဝတ္တ၂ (ပု) [သံ + ဝတု + (ဝတ္တ္) + ဧော + အ။] ပြီဆုံးစေခြင်း၊ ပြည့်စုံစွာဖြစ်စေခြင်း။ နိယမတော နိသိန္နဿ အာရဒ္ဓဿ ဝတ္တော သံဝတ္တော ဇေသာ အတ္ထိတိ နိသိန္နဝတ္တိကာ၊ ယထာရဒ္ဓဿ အတ္ထဿ ဝိသုံ ဝိသုံ ပရိယောသာပိကာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂-၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၀)။

သံဝတ္တတိ (ကြိ) [သံ + ဝတု + အ + တိ။ ရူ၊ ဋီ။ ၄၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ နိရုတ္တိ။ ၄၈။ သံ + ဝတ္တု + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ သံဝတတေ-သံ။ သံဝဋ္ဋက္ဂ-ပြာ။] (၁) ဖြစ်-ထင်ရှားရှိ-၏။ (၂) တည်၏။ (၃) ကောင်းစွာ ကျင့်၏။ (၁) ဣဒံ နသလ္လေခါယ ---- နဝီရိယာရမ္ဘာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဧတေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဥဘော အန္တေ အနုပဂမ္မ မဇ္ဇိမာ ပဋိပဒါ ----- နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄။ သံ၊ ၃။ ၃၆၉။ ပဋိသံ။ ၃၃၀။ နဟေတံ ပေါ့ဌပါဒ အတ္ထသံဟိတံ ----- နအဘိညာယ နသမ္ဗောဓာယ နနိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၄။ တဒပိ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၆။ အပ္ပမာဏော တဿ ပုညာဘိသန္ဒော ------ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၅၉။ (-ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၄၂။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၀-၁)။ (၂)ဌာနံ တံ စိတ္တံ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တေယျာ (အံ၊ ၁။ ၂၅၈) တိ ကာရဏံ ဝိဇ္ဇတိ ယေန တံ စိတ္တံ ကောသဇ္ဇဘာဝေ တိဋ္ဌေယျ။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၉။ (၃) သန္တိ ဟိ ကေစိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ သမာဒါယ သံဝတ္တိတုံ အနိစ္ဆန္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၅။

သံဝတ္တတု (ကြိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + အ + တု] ဖြစ်စေသတည်း၊ ဖြစ်စေသား၊ ဖြစ်ပါစေ။ မာ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တတု။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈၇။ ဣဒံ ဘန္တေ မမ အဂ္ဂဒါနံ အဂ္ဂဓမ္မဿ သဗ္ဗပဌမံ ပဋိဝေဓာယ သံဝတ္တတု။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၆၂။ (-၂၀၈)။

သံဝတ္တန[၁] (တိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + ယု။ (တိ) သံဝတန-သံ။ သံဝဋ္ဋဏ၊ သံဝတ္တဏ-ပြာ။] (၁) ဖြစ်တတ်သော။ (နဲ) (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၁) သံဝတ္တနက - ကြည့်။ (၂) တန္တိ ယထာဝုတ္တဿတ္ထဿ အနဘိသမ္ဘုဏနံ တေသဉ္စ ဓမ္မာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တနံ ပရာမသတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈၄။ ဧဝဉ္ဉိ သတိ ရူပဿ အာဟာဓာယ သံဝတ္တနံ အယုဇ္ဇမာနကံ သိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅၊ ၂၉၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၁)။

သံဝတ္တန[၂] (တိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + ဏေ + ယု] ဖြစ်စေတတ်သော။ ယော ဟိ တံ သံဝတ္တနကော၊ သော "တံ နိဿိတော"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘေယျ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၉။

သံဝတ္တန[၃] (နဲ) [သံဝတ္တန[၂] + တ္ထ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] (၁) ဖြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဧဝမယံ အသေစနကော စ ------ သံဝတ္တနတော သုခေါ စ ဝိဟာရော။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀။ အပစယဂါမိ-စေတနာ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိံ အာဝဟတိ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ (၂) စတုယောနိသံဝတ္တနတော(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၀) တိ စတုယောနိပရိယာပန္နတ္ထ-ဘာဝနိဗ္ဗတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။

သံဝတ္တနက (တိ) [သံဝတ္တန + က] (၁) ဖြစ်တတ်သော။ (၂) ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) ဟာနဘာဂိယောတိ အပါယဂါမိပရိ-ဟာနာယ သံဝတ္တနကော။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃၉။ (-မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၉။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၈၄)။ (၂) ယော ဟိ တံ သံဝတ္တနကော၊ သော " တံ နိဿိတော " တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘေယျ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၉။

သံဝတ္တနကဝိတက္က (ပု) [သံဝတ္တနက + ဝိတက္က] သံဝတ္တနဝိတက္က-ကြည့်။ ကိံ ပန

မဟာသတ္တဿ ဥဘယဒုက္ခာယ သံဝတ္တနက-ဝိတက္ကော နာမ အတ္ထီတိ။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၃၈၄။

သံဝတ္တနမရိယာဒပရိစ္ဆေဒဝစန (နဲ) [သံဝတ္တန+ မရိယာဒါ+ ပရိစ္ဆေဒ+ ဝစန] ဖြစ်ခြင်း၏အပိုင်းအခြားကို သတ်မှတ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားသည်ကို ဆိုကြောင်း သဒ္ဒါ။ သံဝတ္တနမရိယာဒပရိစ္ဆေဒဝစန (ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၁၄၆။ ကခ်ါ။ ၂၅၂) နှိ သံဝတ္တနဿ မရိယာဒါ အဝဓိ သံဝတ္တနမရိယာဒါ၊ တာယ နိယမဝသေန ယော ပရိစ္ဆေဒေါ၊ တဿ ဝစနံ သံဝတ္တနမရိယာဒပရိစ္ဆေဒဝစနံ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၁၄။

သံဝတ္တနဝိတက္က (ပု) [သံဝတ္တန + ဝိတက္က] ဖြစ်တတ်သော ဝိတက်။ စတုဗ္ဗိဓဘယံ ဝိယ အတ္တပရူဘယဗျာဗာဓာယ သံဝတ္တန-ဝိတက္ကော။ မ၊ ၎၊ ၁။ ၃၈၆။

သံဝတ္တနာကာရ (ပု) [သံဝတ္တန + အာကာရ] ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ ဖြစ်ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ သော ပန တေသံ ဓမ္မာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တနာကာရော နိယမိယမာနော အဝဓာရဏတ္ထော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆။

သံဝတ္တနိက=သံဝတ္တနိယ (တိ) [သံဝတ္တန၂ (သံဝတ္တနာ) + ဏိက။ (အချို့ ယ-ပြုသည်)။ သံ + ဝတု + အနီယ။ နိယျာနိက - ကဲ့သို့ စီရင်။ သံဝတနီယ - သံ။ သံဝတနက၊ သံဝတနီကာ - သက္ကတပိဋက။] (၁) ဖြစ်တတ်သော။ (၂) ဖြစ်စေတတ်သော။ (၃) ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၄) ဖြစ်ထိုက်သော၊ ဖြစ်ခြင်း - ကို - ငှာ - ထိုက်သော။ (၁) ပုနဗ္ဘဝါယ သံဝတ္တနိကာပိ အတ္ထိ အသံဝတ္တနိကာပိ။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၁၀၄။ (-ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၁၉၂)။ (၂) နေရယိကာဒိဒုက္ခ-ဝိသေသာနဥ္စ တေ သံဝတ္တနိကမိဒံ ကမ္မံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၄။ သုဋ္ဌု အဂ္ဂေ----ဒသ ဓမ္မေ သံဝတ္တေတိ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၃။ (-သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၄၆)။ (၃) တံသံဝတ္တနိကနှိ တဿ ဘိက္ခုနော သံဝတ္တနိကံ၊ ယေန ဝိပါကဝိညာဏေန သော ဘိက္ခု သံဝတ္တတိ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တံ ဝိညာဏံ။ မ၊ ၎၊ ၄။ ၄၁။ (၄) တဿ သံဝတ္တနံ အရဟတိ----တံသံဝတ္တနိကံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၄။

သံဝတ္တနှိ (ကြိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + အ + အနှိ] ဖြစ်ကုန်၏။ ဣမာနိ ဘန္တေ ပဥ္စ ဝတ္ထူနိ ---- ဝီရိယာရဗ္ဘာယ သံဝတ္တနှိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၀၊ ၁၈၈-၉)။

သံဝတ္တမာန (တိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + အ + မာန] ဖြစ်-ကောင်းစွာဖြစ်-သော။ သာ ပုနဗ္ဘဝံ ဒဒမာနာပိ အဒဒမာနာပိ ပုနဗ္ဘဝါယ သံဝတ္တမာနာပိ အသံဝတ္တမာနာပိ ---- နာမံ လဘတိ။ အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၁၀၄။ (-ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃)။

သံဝတ္တယနှိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + ဏယ + အနှိ။ သံဝတယတိ-သံ။] ဖြစ်စေကုန်၏။ ဥပစာရသမာဓိံ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ သံဝတ္တယနှိတိ သမာဓိ-သံဝတ္တနိကာနိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၄။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၂၆။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၉၄။

သံဝတ္တယေ (ကြိ) [သံ + ဝတု (ဝတ္တု) + ဏယ + ဧယျ။ သံဝဋ္ဋယေ?] အောက်အထက် - ပြောင်းပြန် - ပြန်ရာ၏၊ ပျက် - ပြို - ရာ၏။ သံဝတ္တယေ ဘူတဓရာ ဝသုန္ဓရာ။ ဇာ၊ ၎၊ ၅။ ၅၂၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၆-၌ သံဝဋ္ဋယေ-ဟု ရှိ၏။

သံဝတ္ထိတ (တိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ကော + တ။ သံဝတိတ-သံ။ သံဝဋိအ-ပြာ။ သံဝဋိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ကောင်းစွာ ဖြစ်စေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝတ္ထိတပုညကိရိယာလက္ခဏ (တိ) | သံဝတ္ထိတာ + ပုညကိရိယာ + လက္ခဏ | ဖြစ်စေအပ်သော-ပုညကိရိယာ-ပြုအပ်သော ကောင်းမှု-၏ လက္ခဏာရှိသော။ ကိဒိသံ သိလံ သမာဒါယ သံဝတ္ထိတပုညကိရိယာလက္ခဏေန သမာစာရေန ကိသမာစာရော။ ပေတ၊ ၌။ ၁၁၂။

သံဝတ္ထိတုံ (ဗျ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + တုံ | ကောင်းစွာကျင့်ခြင်းငှာ။ သံဝတ္တတိ (၃) ကြည့်။

သံဝတ္ထိဿတိ (ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ဿတိ | ဖြစ် - အံ့ - လတ္တံ. - လိမ့်မည်။ ဒီဃရတ္တံ အပ္ပိစ္ဆတာယ ---- ဝိရိယာရမ္ဘာယ သံဝတ္ထိဿတိ။ မ၊ ၁။ ၁၇။ (-အံ၊ ၁။ ၅၅-၇။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၂၅။ အဘိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၀) ။

သံဝတ္ထိဿန္တိ° (ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ဿန္တိ | ဖြစ်ကုန် -အံ့ -လတ္တံ. - လိမ့်မည်။ ဣမေ ခေါ တေ ဝစ္ဆ ဒွေ ဓမ္မာ ------- အနေကဓာတုပဋိဝေဓာယ သံဝတ္ထိဿန္တိ။ မ၊ ၂။ ၁၆၂။ (- အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၇)။

သံဝတ္ထိဿန္တိ² (ကာ၊ ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ကော + ဿန္တိ | ဖြစ်စေကုန်-အံ့ - လတ္တံ. - လိမ့်မည်။ ပရိပူရေဿန္တိတိ တံသဘာဝတော ဥပကာရတော စ သံဝတ္ထိဿန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။

သံဝတ္တေတိ (ကာ၊ ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ကော + တိ။ သံဝတယတိ-သံ။ သံဝဋ္ဋေက္က-ပြာ။ | ဖြစ်စေ၏။ သုဋ္ဌု အဂ္ဂေ ----- ဒသ ဓမ္မေ သံဝတ္တေတိ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁၄၃။ (-အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၁။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၃၂-၃)။

သံဝတ္တေတုံ (ဗျ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ကော + တုံ | ကောင်းစွာ ဖြစ်စေခြင်းငှာ။ အပ္ပနာသမာဓိံ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ သံဝတ္တေတုံ သမတ္တေတိ။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၀၈။

သံဝတ္တေယျ (ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ဧယျ | (၁) ဖြစ်ရာ၏။ (၂) တည်ရာ၏။ (၁) နယိဒံ ဝေဒနာ အာဘာမယ သံဝတ္တေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈။ (-၁၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၈-၁၀။ ၂၃၅)။ (၂) သံဝတ္တတိ (၂) ကြည့်။

သံဝတ္တေယျုံ (ကြိ) | သံ + ဝတု (ဝတ္ထု) + ဧယျုံ | ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ နယိဒံ သခီရာ အာဘာမယ သံဝတ္တေယျုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉။ သံ၊ ၂။ ၅၅။ စူဠနိ။ ၁၈၁။ (-သံ၊ ၁။ ၄၀၀-၁)။

သံဝဒတိ (ကြိ) | သံ + ဝဒ + အ + တိ။ သံဝဒတိ-သံ။ သံဝယက္ကာ-ပြာ။ | (၁) ငြင်းခုံ၏။ (၂) ကောင်းစွာ ပြောဆို၏။ (၁) ဧဝံ ဝိမုတ္တစိတ္တော ခေါ အဂ်္ဂိဝေဿန ဘိက္ခု နကေနစိ သံဝဒတိ။ မ၊ ၂။ ၁၆၈။ (-မဟာနိ။ ၂၂၀။ မ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁)။ (၂) သံဝဒမာန-ကြည့်။

သံဝဒန (န) | သံ + ဝဒ + ယု။ သံဝဒန-သံ။ | ညီညွတ်အောင် - ပြောဆို-ပြုလုပ်-ခြင်း။ သံဝဒနန္တိ သံဝဒနံ နာမ အဇ္ဇ နက္ခတ္တံ သုနန္ဒရဲ့၊ အဇ္ဇေဝ သမဂ္ဂါ ဟောထ၊ ကွတိ ဝါ ဝိယောဂေါ နု ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ သမဂ္ဂကရဏံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၉၀။(သီ၊ သျာ၊ မူ)။

သံဝဒမာန (တိ) | သံ + ဝဒ + အ + မာန | ကောင်းစွာ ပြောဆို - ချီးမွမ်း - သော၊ သူ။ သံဝဒမာနာ(သံ၊ ၃။ ၁၂၇)တိ သမ္မာ ဝဒမာနာ

အတ္တနော ဗလဿ သုဋ္ဌု ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၄။

သံဝဒ္ဓ (တိ) | သံ + ဝဒ္ဓ + တ။ သံ + ဝဒ္ဓ + ဏော + တ | သံဝမ္ဟ-ကြည့်။ ယထာ မဟာရာဇ ပဒုမံ ဥဒကေ ဇာတံ ဥဒကေ သံဝဒ္ဓံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉) ။

သံဝဒ္ဓက (တိ) | သံ + ဝဒ္ဓ + ဏော + ကွ။။ သံဝဓက-သံ။ | ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-တိုးပွား - စေတတ်သော။ အာပါဒိကာ (အံ၊ ၃။ ၁၀၃) တိ သံဝဒ္ဓကာ (သံဝဒ္ဓိကာ?)။ တုမှာကံ ဟတ္ထပါဒေသု ကိစ္စံ အသာဓေန္တေသု ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ ဝမေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၂။

သံဝဒ္ဓတိ (ကြီ) | သံ + ဝဒ္ဓ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၉။ သံဝဓတေ - သံ။ သံဝမ္ဟ - ပြာ။ | သံဝမ္ဘတိ-ကြည့်။ သော တေနေဝ ဘောဇနေန သံဝဒ္ဓမာနော ------ ဟတ္ထိသော်ဝ သန္တိကေ ဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၅။

သံဝဒ္ဓနာရီ (ထီ) | သံဝဒ္ဓါ + နာရီ | (မြို့၌) ကြီးပွား-ကြီးပြင်း-သော မိန်းမ။ ပုရေ သံဝဒ္ဓနာရီ ဝိယ သုကုမာရာတိပိ ပေါရိ။ မဟာန်၊ ဋ။ ၃၉၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀)။

သံဝဒ္ဓမာန (တိ) | သံ + ဝဒ္ဓ + အ + မာန | ကြီးပွား-ကြီးပြင်း-သော။ သံဝဒ္ဓတိ-ကြည့်။

သံဝဒ္ဓိတ (တိ) | သံ + ဝဒ္ဓ + တ။ သံ + ဝဒ္ဓ + ဏော + တ | သံဝဓိတ-ကြည့်။ တဉ္စိ ဇေတေန ရာဇကုမာရေန ရောပိတံ သံဝဒ္ဓိတံ ပရိပါလိတံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၂။ (-ပဋိသံ၊ ဋ။ ၂။ ၁၂၈။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၅၁)။

သံဝန္တ (တိ) | သံ + ဝမု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၄။ ရူ။ ၆၁၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၇။ | ကောင်းစွာ- ပျို့အန်- အော့အန်-ထွေးအန်-အပ်ပြီးသော။ တသ္မာ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓဿ မက္ကော စ ကသာဝေါ စ မောဟော စ ဝန္တာ သံဝန္တာ။ စူဠနိ။ ၂၇၅။

သံဝရ၁ (ပု၊ န) | သံ + ဝရ + အ။ ရူ။ ၅၆၈။ သံ- ၌ (န) ဟုဆိုသည်။ သံဝရ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ | (၁) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ (၂) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ (၃) မလွန်ကျူးခြင်း။ (၄) တားမြစ်ခြင်း။ (၅) ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သောတရား ၅-ပါး (သီလ, သတိ, ဉာဏ်, ခန္တီ, ဝီရိယ)။ (၆) ပစ္စယပဋိသေဝနာ။ (၇) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ။ (၈) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-တတ်သော၊ သူ။ (၉) စောင့်စည်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော-အပိုင်းအခြား-စည်းကမ်း။ (၁၀) (ဖလူပစာ) သံဝရတရား ၉-ပါး။ (က) သုဘရတာ (ချမ်းသာသဖြင့် မွေးမြူ အပ်သည်၏အဖြစ်)။ (ခ) သုပေါသတာ (ချမ်းသာသဖြင့် မွေးမြူအပ်သည်၏အဖြစ်)။ (ဂ) အပ္ပိစ္ဆ (အလိုနည်းခြင်း)။ (ဃ) သန္တုဋ္ဌ (ရောင့်ရဲခြင်း)။ (င) သလ္လေခ (ကိလေသာတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်း)။ (စ) ဓုတ (ကိလေသာတို့ကို ခါတွာ်ခြင်း)။ (ဆ) ပါသာဒိက (ကြည်ညိုဘွယ်ကို ဆောင်ခြင်း)။ (ဇ) အပစယ (အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း)။ (ဈ) ဝီရိယာရမ္ဘ (လုံ့လကို အားထုတ်ခြင်း)။ (၁၁) သံဝရမည်သော-မင်း-မင်းသား။ (၁၂) သံဝရသုတ်။ (၁၃) သံဝရဇာတ်။ (၁၄) သံဝရမည်သော အသူရိန်။

(၁) ပိတ် - ပိတ်ပင် - ပိတ်ဆို့ - ခြင်း။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂိကာနံ အာသဝါနံ သံဝရာယာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၄) တိ---- ဣတိ ဣမေသံ ဒိဋ္ဌ-မင်္ဂိကာနံ အာသဝါနံ သံဝရာယ ပိဓာနာယ အာဂမနမဂ္ဂကထနာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊

ဒ။ ၁၉၀။ သံဝရာယာ (မ၊ ၂။ ၁၇၁) တိ ပိဓာနတ္ထာယ။ မ၊ ၆၊ ၃။ ၁၄၉။ သံဝရာယာ (အံ၊ ၁။ ၉၇) တိ ပိဒဟနတ္ထာယ။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၆၅။ (-အဘိ၊ ဓ။ ၂၆၁။ ဓမ္မ။ ၄၁။ မဟာနိ။ ၂၈၅။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၄၂၈။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၄။ မဟာနိ၊ ၆။ ၃၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅)။ (၂) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်း။ အယတိ သံဝရာယ (ဒီ၊ ၁။ ၈၀) တိ အနာဂတေ သံဝရတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၂၁၁။ သံဝရတ္ထ (အံ၊ ၁။ ၃၃၄) နှိ ပဒ္ဓဟိ သံဝရေဟိ သံဝရဏတ္ထာယ။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၂၇၅။ (၃) မလွန်ကျူးခြင်း။ သံဝရော (ဝိ၊ ၅။ ၂) တိ အဝိတိက္ကမော။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၁၃၉။ ဇောနိ ဟိ တီဏိ ပိဋကာနိ ယထာက္ကမံ ---- သံဝရာ-သံဝရဒ်ဋ္ဌိဝိနိဝေဌနနာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာတိ စ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉။ သံဝရဏံ သံဝရော၊ ကာယဝါစာဟိ အဝိတိက္ကမော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၅။ ကခီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၀။ (၄) တားမြစ်ခြင်း။ ကာမစ္ဆန္ဒံ သံဝရဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ။ ၄၁၆) တိ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝါရဏဋ္ဌေန တံ နေက္ခမ္မံ သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁၉။

(၅) ပိတ် -ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့ -တားမြစ်-တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော တရား ၅-ပါး (သီလ, သတိ, ဉာဏ်, ခန္တီ, ဝီရိယ)။ သံဝရ-ဝိနယောပိ ဟိ သီလသံဝရော သတိသံဝရော ဉာဏသံဝရော ခန္တီသံဝရော ဝီရိယသံဝရောတိ ပဉ္စဝိဓော။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၃၃။ ပါတိမောက္ခော သတိ စေဝ၊ ဉာဏ် ခန္တီ တထေဝ စ။ ဝီရိယံ ပဋိမေ ဓမ္မာ၊ သံဝရာတိ ပကာသိတာ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄။ (-ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၁၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၈)။ (၆) ပစ္စယပဋိသေဝနာ။ "ကတမေ စ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ ပဋိသေဝနာ ပဟာတဗ္ဗာ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စီဝရံ ပဋိသေဝတိ"တိအာဒိနာ နယေန အာဂတော ပစ္စယပဋိသေဝနာ-သံဝရော၊ သောပိ ဉာဏသံဝရေနေဝ သင်္ဂဟိတော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄။

(၇) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ။ " ဣဓ အရိယသာဝကော မိစ္ဆာအာဇီဝံ ပဟာယ သမ္မာအာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေတိ " တိ အာဂတော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသံဝရော၊ သောပိ ဝီရိယသံဝရေနေဝ သင်္ဂဟိတော။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄-၅)။ (၈) ပိတ် -ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့-တားမြစ် - တတ်သော၊ သူ။ သံဝရေပဓာန (ဒီ၊ ၃။ ၁၈၉) နှိ စက္ခာဒီနိ သံဝရန္တိသ ဥပ္ပန္နဝိရိယံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၂၀၂။ (-အံ၊ ၁။ ၃၂၃။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၀)။ (၉) စောင့်စည်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော-အပိုင်းအခြား-စည်းကမ်း။ တာသံ ဣတ္ထိနံ ကိလေသုပ္ပတ္တိ ပတ္တာ ဝေလာ သံဝရော မရိယာဒါ ပမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။၃၀၆။ နတ္ထိ တာသံ ဝိနယော နု သံဝရော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉။ သံဝရောတိ မရိယာဒေါ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၄၉၂။ (၁၀) (ဖလူပစာ) သံဝရတရား ၉-ပါး။ (က) သုဘရတာ (ချမ်းသာသဖြင့်မွေး မြူအပ်သည်၏အဖြစ်)။ (ခ) သုပေါသတာ (ချမ်းသာသဖြင့် မွေးမြူအပ်သည်၏အဖြစ်)။ (ဂ) အပ္ပိစ္ဆ (အလိုနည်းခြင်း)။ (ဃ) သန္တုဋ္ဌ (ရောင့်ရဲခြင်း)။ (င) သလ္လေခ (ကိလေသာတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်း)။ (စ) ဓုတ(ကိလေသာတို့ကို ခါတွက်ခြင်း)။ (ဆ)ပါသာဒိက (ကြည်ညိုဘွယ်ကို ဆောင်ခြင်း)။ (ဇ) အပစယ(အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း)။ (ဈ) ဝိရိယာရမ္ဘ (လုံ့လကို အားထုတ်ခြင်း)။

အထ ခေါ ဘဂဝါ ---- အနေကပရိယာယေန သုဘရတာယ သုပေါသတာယ အပ္ပိစ္ဆသ သန္တုဋ္ဌသ သလ္လေခသ ဓုတသ ပါသာဒိကသ အပစယသ ဝီရိယာရမ္ဘသ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ သုဘရတာယ (ပ) ဝီရိယာရမ္ဘသ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာတိ သုဘရတာဒီနံ ဝတ္ထုဘူတသ သံဝရသ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ဟိ အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ ဌိတသ အတ္တာ သုဘရော ဟောတိ သုပေါသော၊ စတူသု စ ပစ္စယေသု အပ္ပိစ္ဆတံ နိတ္တဏ္ဍဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဧကမေကသ္မိဉ္စ ပစ္စယေ ယထာလာဘယထာဗလယထာသာရုပ္ပဝသေန တိပ္ပဘေဒါယ သန္တုဋ္ဌိယာ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သံဝရော " သုဘရတာ စေဝ သုပေါသတာ စ အပ္ပိစ္ဆော စ သန္တုဋ္ဌော စာ " တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ ပန အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ ဌိတသ အတ္တာ ကိလေသသလ္လေခနတာယ စေဝ နိဒ္ဒုနနတာယ စ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သံဝရော " သလ္လေခေါ စ ဓုတော စာ " တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ ဌိတသ အတ္တာ ကာယဝါစာနံ အပ္ပါသာဒိကံ အပ္ပသာဒနီယံ အသန္တံ အသာရုပ္ပံ ကာယဝစီ-ဒုစ္စရိတံ စိတ္တသ အပ္ပါသာဒိကံ အပ္ပသာဒနီယံ အသန္တံ အသာရုပ္ပံ အကုသလဝိတက္ကတ္တယဉ္စ အနုပဂမ္မ တဗ္ဗိပရီတသ ကာယဝစီ-သုစရိတသ စေဝ ကုသလဝိတက္ကတ္တယသ စ ပါသာဒိကသ ပသာဒနီယသ သန္တသ သာရုပ္ပသ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သံဝရော "ပါသာဒိကော" တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ ပန အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ ဌိတသ အတ္တာ သဗ္ဗကိလေသာပစယဘူတာယ, ဝိဝဋ္ဌာယ, အဋ္ဌဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပါရိပူရိယာ စ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သံဝရော " အပစယော စေဝ ဝီရိယာရမ္ဘော စာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၇-၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄)။ (၁၁) သံဝရမည်သော-မင်း-မင်းသား။ ကေန သံဝရ ဝတ္တေန၊ သဉ္ဇာတေ အဘိတိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ သံဝရကုမာရ-လည်းကြည့်။ (၁၂) သံဝရသုတ်။ စရံ သီလံ ပဓာနာနိ၊ သံဝရံ ပညတ္တိပဉ္စမံ။ အံ၊ ၁။ ၃၂၇။ (၁၃) သံဝရဇာတ်။ အထ ပါနိ ယုဓဉ္စယကော စ, ဒသရထ သံဝရ ပါရဂတေန နဝါတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၀။ (၁၄) သံဝရမည်သော အသူရိန်။ သံဝရောဝ သတမာယကောဝိဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၉၀။ (သျာ၊ ဣ၊ က-မူ) ။

သံဝရ[၂] (ပု) [သံဝရ + ပဓာန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] (က) စောင့်စည်းခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော ဝီရိယ။ (ခ) မဖြစ်သေး သော အကုသိုလ်တို့ ဝင်ရာအပေါက်ကို ပိတ်ဆီးခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယ။ (က) သံဝရော စ ပဟာနဉ္စ၊ ဘာဝနာ အနုရက္ခဏံ။ အံ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဂါထာယ သံဝရာဒိနိပ္ပါဒကံ ဝီရိယမေဝ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၁။ (ခ) သံဝရော စ ပဟာနဉ္စ၊ ဘာဝနာ အနုရက္ခဏံ။ အံ၊ ၁။ ၃၈၆။ ကိလေသာနံ သံဝရတ္ထာယ ပဝေသနဒ္ဓါရံ ပိဒဟနတ္ထာယ ပဓာနံ သံဝရပ္ပဓာနံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၇။

သံဝရ[၃] (ပု) [သံဝရ + ဏ] စောင့်စည်း ခြင်း၌ တည်၏ဟု- ဝန်ခံခြင်းဖြင့် သံဝရဟု-ထင်ရှားသော (ကရမ္ပိယ အစေလက မည် သော တက္ကတွန်း)။ ဣန္ဒသ ဝါကျေန ဟိ သံဝရော ဟတောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၂။ သံဝရောတိ " အဟံ သံဝရေ ဌိတောသ္မိ "တိ

ပဋိညာယ ဇဝံ ပညာတော အာဇီဝကော ဟတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၉၁။

သံဝရက (တိ) [သံဝရ + က။ သံ + ဝရ + ကွ] စောင့်စည်းတတ်သော။ ပုန တပဿိနောတိ သံဝရကာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၉၂။

သံဝရကထာ (ထီ) [သံဝရ + ကထာ] သံဝရကထာ၊ (နတ်တို့၌) စောင့်စည်းမှု (ရှိ, မရှိ) ကို ဆိုရာစကား။ အဘိ၊ က။ ၁၉၄-၆။ ကွဒါနိ သံဝရကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၅။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၇၇။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၁)။

သံဝရကရဏ (နာ) [သံဝရ + ကရဏ] စောင့်စည်းခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဒေဝမိတေ မမ ပုတ္တဿ ကဿပဿ သံဝရကရဏမေဝ ဘာရော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။

သံဝရကရဏီယ (တိ) [သံဝရ + ကရဏီယ] စောင့်စည်းခြင်းဖြင့်ပြုအပ်သော။ သံဝရကရဏီယာနိ (အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၆) တိ သံဝရေန ကာတဗ္ဗာနိ သံဝရေန ကတ္တဗ္ဗ-ပဋိကမ္မာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉)။

သံဝရကဝါဠ (နာ) [သံဝရ + ကဝါဠ] စောင့်စည်းမှု ဟူသော တံခါးရွက်။ ဆသု ဒ္ဝါရေသု သံဝရကဝါဠံ အနုဋ္ဌဒေတွာ -----။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။

သံဝရကာရဏ (နာ) [သံဝရ + ကာရဏ] ပိတ် - ပိတ်ပင် - ပိတ်ဆို့ - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တတ္ထ သဗ္ဗာသဝသံဝရပရိယာယန္တိ သဗ္ဗေသံ အာသဝါနံ သံဝရကာရဏာ သံဝရဘူတံ ကာရဏာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။

သံဝရကုမာရ (ပု) [သံဝရ + ကုမာရ] သံဝရမည်သော မင်းသား၊ သံဝရသတို့သား။ အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ သံဝရကုမာရော နာမ ပုတ္တ-သတသ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၄။ (-၁၃၅-၆) ။

သံဝရဂုတ္တိ (ထီ) [သံဝရ + ဂုတ္တိ] စောင့်စည်းခြင်းဟူသော လုံခြုံစေခြင်း။ ဂုတ္တန္တိ သံဝရဂုတ္တိယာ ဂုတ္တံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၀။

သံဝရဂ္ဂဟဏ (နာ) [သံဝရ + ဂဟဏ] သံဝရ-သဒ္ဒါ။ သံဝရကို ယူခြင်း။ သံဝရဂ္ဂ-ဟဏေန ဂဟိတာ သတိ သံဝရော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အဒ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆)။

သံဝရစတုက္က (နာ) [သံဝရ + စတုက္က] (သတိ, ဉာဏ, ခန္တိ, ဝီရိယ ဟူသော) သံဝရ လေးပါး အပေါင်း။ သံဝရောတိ ကွမိနာ ---- ကွမေသံ စတုန္နံ သံဝရာနံ ဂဟဏံ။ ပါတိမောက္ခသာဓနံ ကွဒံ သံဝရစတုက္ကံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၁။

သံဝရဇဝန (နာ) [သံဝရ + ဇဝန] ပိတ်-ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့- တားမြစ်သော ဇော စိတ်။ တတိယေ ဇဝနဝါရေ သံဝရဇဝနံယေဝ ဇဝတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၆။

သံဝရဇာတက (နာ) [သံဝရ + ဇာတက] သံဝရဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၁-ဇကေဒသကနိပါတ၊ ၄၆၂-ဇာတက။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၃-၉။ ကွမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ----- အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆)။

သံဝရဉာဏ (နာ) [သံဝရ + ဉာဏ] စောင့်စည်းတတ်သော ဉာဏ်။ စက္ခုန္ဒြိယံ ဟိ သံဝရဉာဏံ ရူပါရမ္မဏေ သံဝရီယတိတိ အဝုတ္တသိဒ္ဓေါ်ယမတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။

သံဝရဋ္ဌ (ပု) [သံဝရ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] စောင့်စည်းခြင်းဟူသော-အနက်- သဘော။ သံဝရဋ္ဌေန သီလဝိသုဒ္ဓိ

အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၂၂။ ပါဏာတိပါတံ သံဝရဒ္မေန သီလံ။ ပဋိသံ။ ၄၃။ ယော တတ္ထ သံဝရဒ္မော၊ အယံ အဓိသီလသိက္ခာ။ ပဋိသံ။ ၄၆။

သံဝရဏ (တိ) [သံ + ဝရ + ယု။ (တိ) သံဝရဏ - သံ။ (နာ) သံဝရဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) စေ့စပ်ခြင်း (ညီညွတ်အောင်ပြုခြင်း)။ (၂) စောင့်စည်းခြင်း၊ စောင့်ရှောက်မှု။ (၃) စောင့်ရှောက်- လုံခြုံစေ-ခြင်း။ (၄) ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၅) ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏အဖြစ်။ (လျှို့ဝှက်ခြင်း။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ သဒ္ဒ။)။ (၆) (ကာယဒွါရ, ဝစီဒွါရတို့ကို) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ (၇) ကိုယ်, နှုတ်တို့ဖြင့် မလွန်ကျူးခြင်း။ (၈) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ရာ (အပိုင်းအခြား)။ (၁) စေ့စပ်ခြင်း (ညီညွတ်အောင် ပြုခြင်း)။ သံဝရဏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၁) နှိ် သံဝရံ နာမ အဇ္ဇ နက္ခတ္တံ သုနန္ဒံ၊ အဇ္ဇေဝ သမဂ္ဂါ ဟောထ၊ ကွတိ ဝေါ ဝိယောဂေါ နု ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ သမဂ္ဂ-ကရဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။၉၀။ (၂) စောင့်စည်းခြင်း၊ စောင့်ရှောက်မှု။ အယတိ သံဝရာယာ (မ၊၂။ ၁၀၁)တိ အနာဂတေ သံဝရဏတ္ထာယ၊ ပုန ဧဝရူပဿ အပရာဓဿ ဒေါသဿ ခလိတဿ အကရဏတ္ထာယ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၉။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂-၃။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၇)။ (၃) စောင့်ရှောက်-လုံခြုံစေ-ခြင်း။ သောတာနံ သံဝရံ ဌပေတိ သောတာနံ အာဝရဏံ နိဝါရဏံ သံဝရဏံ ရက္ခဏံ ဂေါပနံ ဌပေတိ။ စူဠနိ။ ၂၉။ (၄) ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ သတ္ထောပိ စာယံ သံဝရော ယထာသကံ သံဝရိတတ္တာနံ ဝိနေတတ္တာနဉ္စ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ သံဝရဏတော သံဝရော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ သံဝရဏတော (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄) တိ ဝိဒဟနတော ထကနတော။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၆၄။ သံဝရဏတော (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃) တိ ဝိဒဟနတော။ သံ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၀၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၊ ၂၀၃။ ကွတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၅-၆။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၁)။ (၅) ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏အဖြစ်၊ (လျှို့ဝှက်ခြင်း။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ သဒ္ဒ)။ ကာယာဒီဟိ သံဝရဏတော ဂူဟနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၆၁။ (၆) (ကာယဒွါရ, ဝစီဒွါရတို့ကို) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ သံဝရဏံ သံဝရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၀၁။ ကွတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅။ ကင်္ခါ။ ဦ၊ သစ်။ ၁၂၆။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၂၇၁။ သံဝရဏံ ကာယဝစီ-ဒွါရာနံ ပိဒဟနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၉။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၇၂။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၄၅)။ (၇) ကိုယ်, နှုတ်တို့ဖြင့် မလွန်ကျူးခြင်း။ သံဝရဏံ သံဝရော၊ ကာယဝါစာဟိ အဝီတိက္ကမော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၅။ သီ၊ ဦ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၀။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၈)။ (၈) ပိတ်-ပိတ်ပင် - ပိတ်ဆို့ - ရာ (အပိုင်းအခြား)။ အသံဝုတသာတိ သံဝရဏာဝဓိ။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ဦ၊ ၃။ ၁၂၆။

သံဝရဏကရဏ (နာ) [သံဝရဏ + ကရဏ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းကို-ပြုခြင်း - ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ ကွတိ သံဝရဏကရဏတော တံ သီလံ သံဝရံ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၁။

သံဝရဏကိစ္စ (နာ) | သံဝရဏ + ကိစ္စ | ပိတ် - ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့-ခြင်းဟူသော ကိစ္စ။ တတ္ထ သံဝရဏကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃။ ယာယ ကာယစိ သတိယာ သောတာနံ သံဝရဏကိစ္စံ သိဒ္ဓံ ကိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၉၅။

သံဝရဏဌ (ပု) | သံဝရဏ + အတ္ထ။ နိရုတ္တိ။ ၄၅။ | ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ သံဝရဏဌေန သီလံ, သမာဒါနဌေန ဝတံ။ မဟာနိ။ ၅၀။ သံဝရဌေနာတိ သံဝရဏဌေန၊ ဝိတိက္ကမဒွါရံ ပိဒဟနဌေန။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၉။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈)။

သံဝရဏတ္ထ (ပု) | သံဝရဏ + အတ္ထ | စောင့်စည်းခြင်းဟူသော အကျိုး။ အာယတိံ သံဝရာယာတိ အနာဂတေ သံဝရဏတ္ထာယ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂-၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၉။

သံဝရဏလက္ခဏ (နာ) | သံဝရဏ + လက္ခဏ | စောင့်စည်းခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ သီလဝိသုဒ္ဓိယာ သံဝရဏလက္ခဏံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၅၆။

သံဝရဏသဘာဝ (ပု) | သံဝရဏ + သဘာဝ | စောင့်စည်းခြင်း သဘော။ သံဝရဏဘူတ (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃) နှိ သီလသံ-ဝရာဒိသံဝရဘူတံ သံဝရဏသဘာဝံ ကာရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။

သံဝရဏသီလပရိပူရဏ (နာ) | သံဝရဏသီလ + ပရိပူရဏ | ပိတ်-ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-တတ်- ကြောင်းဖြစ်-သော သီလကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ လာဘီ အဿန္တိ လာဘာသာယ သံဝရဏသီလပရိပူရဏံ ပါဋိယံ အာဂတံ ကိမိဒံသံ ဘဂဝါ အနုဇာနာတီတိ ?။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။

သံဝရဏာဝမိ (ပု) | သံဝရဏ + အဝမိ | ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့- ရာ အပိုင်းအခြား။ အသံဝုတသာတိ သံဝရဏာဝမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။ "ယတ္တာဓိကရဏာ"နှိ-အာဒိနာ သံဝရဏာဝမိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။

သံဝရဏူ (ဏု) ပါယ (ပု) | သံဝရဏ + ဥပါယ | ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့- ခြင်း၏-နည်းလမ်း-ဥပါယ်။ ပဋိသခ်ါ ယောနိသောတိ ဟိ သံဝရဏူပါယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၁)။

သံဝရတိ (ကြိ) | သံ + ဝရ + အ + တိ။ ဝရ ဝရဏေ။ ရူ။ ၃၅၂။ ၃၆၄၊ ၄၁၃။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၄။ သံဃဏောတိ-သံ။ သံဝရ်က္ခ-ပါကတ။ | (၁) ပိတ် - ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-၏။ (၂) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-၏။ (၃) ကောင်းစွာ - အကြွင်းမဲ့ပြု၍-တားမြစ်၏။ (၄) တားမြစ်၏။ (၅) ဖွဲ့.မိ၏။ (၁) ပိတ် -ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့ -တားမြစ် -၏။ ဝိတိက္ကမဿ ပဝေသနဒွါရံ သံဝရတိ ပိဒဟတီတိ သံဝရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။ သံဝရတိ ပိဒဟတိ ဧတေနာတိ သံဝရော။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃။ သံဝရတီတိ သံဝရော၊ ပိဒဟတိ နိဝါရေတိ ပဝတ္တိတုံ န ဒေတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀။ (၂) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်-၏။ " နပုန ကရိဿာမီ " တိ ဧဝံ သံဝရိတ္ဝံ ဝါ သံဝရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ (၃) ကောင်းစွာ-အကြွင်းမဲ့ပြု၍-တားမြစ်၏။ ဂါမကထာယ အာဝရယေ သောတန္တိ

ဂါမကထာယ သောတံ အာဝရေယျ နိဝါရေယျ သံဝရေယျ။ မဟာနိ။ ၂၈၇။ သံဝရေယျာတိ သမ္မာ နိသေသံ ကတ္တာ ဝါရေယျ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၇။ (၄) တား မြစ်၏။ သြလဂ္ဂေဿာမီတိ သံဝရိဿာမိ နိဝါရေဿာမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။ (၅) ဖွဲ့မိ၏။ အတ္တန္တောပိ ပါသော နံ သံဝရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၄။

သံဝရတ္ထ (ပု) [သံဝရ + အတ္ထ] (၁) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၃) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းဟူသော အနက်။ (၁) ဝိနယော သံဝရတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ ဝဇိရ။ ၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈။ (၂) နဝမေ ကိလေသာနံ သံဝရတ္ထာယ ပဝေသနဒ္ဝါရံ ဝိဒဟနတ္ထာယ ပဓာနံ သံဝရပ္ပဓာနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ (၃) ယုတ္တံ တာဝ သီလသတိဉာဏာနံ သံဝရတ္ထော ပါဠိယံ တထာ အာဂတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။

သံဝရဒ္ဝါရ (နာ) [သံဝရ + ဒ္ဝါရ။ သံဝရဒ္ဝါရ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက် - ပိတ်ပင် - ပိတ်ဆို့ - ခြင်း၏ ဖြစ်ရာ-ဒ္ဝါရ-တံခါး။ ယထာ ဟိ ဝိညာဏာဒီနံ ဥပ္ပဇ္ဇနဌာနာနိ ဝိညာဏဒ္ဝါရံ ဖဿဒ္ဝါရံ အသံဝရဒ္ဝါရံ သံဝရဒ္ဝါရန္တိ နာမံ လဘန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၃၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၉-၆၀)။

သံဝရဓမ္မ (ပု) [သံဝရ + ဓမ္မ] စောင့်စည်းကြောင်း တရား။ ဝေရမဏိဟိ, သံဝရဓမ္မေဟိ စ သမ္မယုတ္တာယ စေတနာယ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၂။

သံဝရနိပ္ပါဒန (နာ) [သံဝရ + နိပ္ပါဒန] စောင့်စည်းခြင်းကိုပြီးစေခြင်း။ ဇဝမေတဿ သံဝရဿ အတ္ထာယ သံဝရတ္ထံ၊ သံဝရနိပ္ပါဒနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၉။

သံဝရန္တ (တိ) [သံ + ဝရ + အ + အန္တ။ ထီ-ဒ္ဒ သံဝရန္တီ။] (၁) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သော။ (၂) ဖုံးလွှမ်းသော။ (၃) ပိတ်ပင်သော။ (၁) အာယတိ သံဝရန္တော အညံ အာပတ္တိ နာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ ဇတာနိ ဟိ သံဝရန္တော ဇဝ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၉။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃)။ (၂) လောကံ ဝါလေန္တော သံဝရန္တော ဆာဒေန္တော အဟန္တိ ပရိယေသန္တိတိ ဝတ္တဟာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇။ (၃) သံဝရန္တသဒ္ဒေ ဥပ္ပန္နဝိရိယ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀) နှိ ယထာ အဘိဇ္ဈာဒယော န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဇဝံ သတိယာ ဥပဋ္ဌာပနေ စက္ခာဒီနံ ပိဒဟနေ အနလသဿ ဥပ္ပန္နဝိရိယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၈။

သံဝရန္တိ (ကြိ) [သံ + ဝရ + အ + အန္တိ] ပိတ်ပင် - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - ကုန်၏။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိအာဒယော ဟိ ယသ္မာ အတ္တနော အတ္တနော ပစ္စနီကံ သံဝရန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။

သံဝရပက္ခ (ပု) [သံဝရ + ပက္ခ] သံဝရပက္ခ၊ စောင့်စည်းခြင်း အဘို့။ သံဝရပက္ခေပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။

သံဝရပဋ္ဌက (နာ) [သံဝရ + ပဋ္ဌက] ပိတ် -ပိတ်ပင် -ပိတ်ဆို့ -တတ်သော တရား ၅-ပါး အပေါင်း။ (သီလ, ခန္တိ, ဉာဏ, ဣန္ဒြိယ, ဝီရိယ)။ သေသန္တိ ----- ဣမံ သံဝရပဋ္ဌကံ

သန္ဓာယာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၂)။

သံဝရပဒ (န) | သံဝရ + ပဒ | သံဝရပုဒ်၊ သံဝရဟူသော ပုဒ်။ သံဝရပဒေ ပန သံဝရယတီတိ သံဝရော၊ ပိဒဟတိ နိဝါရေတိ ပဝတ္တိတုံ နာ ဒေတီတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၄။

သံဝရပ (ပ္ပ) ဓာန (န) | သံဝရ + ဥပ္ပန္န + ပဓာန။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။ | (က) (စက္ခုန္ဒြေ စသည်ကို) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်- ပိတ်ဆို့- တားမြစ်- သောသူအား ဖြစ်သော-လုံလ-ဝီရိယ။ (ခ) စောင့်စည်းခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော ဝီရိယ။ (က) သံဝရပဓာန် ပဟာနပဓာန် ဘာဝနာပဓာန် အနုရက္ခဏာ-ပဓာန်။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၉။ အဲ၊ ၁။ ၃၂၃။ သံဝရပဓာနန္တိ စက္ခာဒီန် သံဝရန္တသ ဥပ္ပန္န-ဝီရိယံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၂။ အဲ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၀။ (ခ)သံဝရပ္ပဓာန် ပဟာနပ္ပဓာန် ဘာဝနာပ္ပဓာန် အနုရက္ခဏာပ္ပဓာန်။ အဲ၊ ၁။ ၃၈၅။ ကိလေသာန် သံဝရတ္ထာယ ပဝေသနဒ္ဓါရံ ပိဒဟနတ္ထာယ ပဓာန် သံဝရပ္ပဓာန်။ အဲ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၇။

သံဝရပရိယာယ (ပု) | သံဝရ + ပရိယာယ | သံဝရ (သဒ္ဒါ) ၏-ပရိယာယ်-ဝေါဟာရ-စကား လှယ်။ ခန္တီဝီရိယာနံ သံဝရပရိယာယော နာဂတော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။

သံဝရပါရိပူရီ (ထီ) | သံဝရ + ပါရိပူရိ | စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်- ခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တတော ဟိ ယာဝ မဂ္ဂါ သံဝရပါရိပူရိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၃။

သံဝရပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) | သံဝရ + ပါရိသုဒ္ဓိ | စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်းဟူသော ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဧဝရူပါနံ သီလာနံ သံဝရပါရိသုဒ္ဓိ အဓိသီလံ။ ပဋိသံ။ ၄၅။ တတ္ထ သံဝရောယေဝ ပါရိသုဒ္ဓိ သံဝရ-ပါရိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၂။

သံဝရပါရိသုဒ္ဓိပစ္စဝေက္ခဏာ (ထီ) | သံဝရပါရိသုဒ္ဓိ + ပစ္စဝေက္ခဏာ | စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်းဟူသော ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ သံဝရပါရိသုဒ္ဓိပစ္စဝေက္ခဏာ စ, သံဝရသံကိလေသဝေါဒါနပစ္စဝေက္ခဏာ စ သီလမယညာဏေနေဝ သင်္ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆။

သံဝရပွဟာန (န) | သံဝရ + ပဟာန | (၁) သံဝရပဟာန်၊ စောင့်စည်းခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော ပယ်ခြင်း။ (၂) စောင့်စည်းခြင်း ပယ်ခြင်း။ (၁) ဇာတ္တ ပန သံဝရပွဟာနံ ဝါ ပဋိသေဝနပွဟာနံ ဝါ နာ ဝဒတိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၄။ သံဝရပွဟာနန္တိ ပဗ္ဗသု သံဝရေသု ယေန ကေနစိ သံဝရေန သံဝရလက္ခဏေ ပဟာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။ (၂) သံဝရပဟာနဘေဒေန ဒုဝိဓော ဒသဝိဓော ဝါ အရိယဓမ္မဝိနယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။

သံဝရပွဟာနပဋိသံယုတ္တ (တိ) | သံဝရပွဟာန + ပဋိသံယုတ္တ | (၁) သံဝရ ၅-ပါး, ပဟာန ၅-ပါးတို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ (၂) သံဝရ ၅-ပါး, ပဟာန ၅-ပါးတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ (၁) သံဝရပွဟာနပဋိသံယုတ္တ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၈) နှိ ပဗ္ဗသံဝရေဟိ စေဝ ပဗ္ဗပဟာနေဟိ စ ပဋိသံယုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉။ (၂) သံဝရပွဟာနပဋိသံယုတ္တ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၈) နှိ သီလသံဝရာဒီဟိ ပဗ္ဗဟိ သံဝရေဟိ စေဝ တဒင်္ဂပွဟာနာဒီဟိ ပဗ္ဗဟိ ပဟာနေဟိ စ ဥပေတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄။

သံဝရဖလ (နာ) [သံဝရ + ဖလ] စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက် - ခြင်း၏အကျိုး။ ဗုဒ္ဓ စ သံဝရဏူပါယော, သံဝရိတဗ္ဗံ, သံဝရော ------ ယဉ္စ သံဝရဖလန္တိ အယံ ဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆)။

သံဝရဘူမိ (ထီ) [သံဝရ + ဘူမိ] သံဝရ၏ဖြစ်ရာ ဘုံ။ စတူသု ဘူမီသူတိ ပါတိမောက္ခာဒီသု သံဝရဘူမီသု။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၅။

သံဝရဘေဒ (ပုံ) [သံဝရ + ဘေဒ] သံဝရ၏ ပျက်စီးခြင်း၊ စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်- တတ်သောတရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ နာ ပုန ဧဝံ ကရိဿာမီတိ ဗုဒ္ဓ ဧဝန္တိ သံဝရဘေဒံ, သန္ဓာယာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။၁၁၂)။

သံဝရဘေဒဒဿန (နာ) [သံဝရဘေဒ + ဒဿန] သံဝရ၏ပျက်စီးခြင်း-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-တတ်သော တရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်း-ကို ပြကြောင်း စကား။ " ပါဏာသ အတိပါတော " တိအာဒိ ဟိ သံဝရဘေဒ-ဒဿနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၂။

သံဝရမဟာရာဇ (ပုံ) [သံဝရ + မဟာရာဇ] သံဝရမင်းမြတ်၊ သံဝရမင်းကြီး၊ သံဝရမည်သော-မြတ်-ကြီး-သောမင်း။ သံဝရမဟာရာဇာ တောမိသတ္တာသ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၁၃၅။ (-၁၃၆-၇)။

သံဝရမုဒ္ဓိကာ (ထီ) [သံဝရ + မုဒ္ဓိကာ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်းဟူသော အမှတ်တံဆိပ်။ ယောဂါဝစရေန စိတ္တေ သံဝရမုဒ္ဓိကာ ဒါတဗ္ဗာ " မာ ကိဉ္စိ ပါပကံ အကုသလဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသီ " တိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၂။

သံဝရမူလက (တိ) [သံဝရ + မူလ + က] (ကိုယ်, နှုတ်တို့ကို) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းဟုဆို အပ်သော အကြောင်းရင်းရှိသော။ ယေ စာပိ သံဝရမူလကာ ကုသလာ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၇။

သံဝရယတီ (ကြို) [သံ + ဝရ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၃၅။] သံဝရတိ-ကြည့်။ သံဝရပဒေ ပန သံဝရယတီတိ သံဝရော၊ ပိဒဟတိ နိဝါရေတိ ပဝတ္တိတုံ န ဒေတီတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၄။ စက္ခုန္ဒြိယံ ဟိ သံဝရဏံ ဉာဏံ ရူပါရမ္မဏော သံဝရယတီတိ အဝုတ္တသိဒ္ဓေါ်ယမတ္ထော။ အဓိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

သံဝရရဟိတ (တိ) [သံဝရ + ရဟိတ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်းမှ ကင်းသော။ အယံ ဥပမာ သမ္မဇာနမုသာဝါဒေ သံဝရရဟိတဿ သြပမ္မဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၉။ (-ကျတိဝုတ်၊ ဋ။ ၉၆)။

သံဝရလက္ခဏ (တိ) [သံဝရ + လက္ခဏ] (၁) စောင့်ထိန်း-စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းဟူသော -အမှတ် -လက္ခဏာ -ရှိသော။ (နာ) (၂) စောင့်ထိန်း -စောင့်စည်း -စောင့်ရှောက်- ခြင်းဟူသော- အမှတ်- လက္ခဏာ။ (၁) သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈)။ (နာ) (၂) သီလဝိသုဒ္ဓိယာ သံဝရ-လက္ခဏံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၁။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၃။

သံဝရလက္ခိတ (တိ) [သံဝရ + လက္ခိတ] ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-တတ်သော တရားဖြင့် မှတ်အပ်သော။ သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခိတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၂။

သံဝရဝိဓာန (နာ) [သံဝရ + ဝိဓာန] စောင့်စည်းခြင်းကို စီရင်ခြင်း။ တံ ပနာယံ

စက္ခာဒီသု သံဝရိဓာနံ ဝဓိဟနနံ မညတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၃။

သံဝရိနယ (ပုံ) [သံဝရ + ဝိနယ] သံဝရိနည်း၊ စောင့်ရှောက် ဆုံးမတတ်သော တရား။ အယံ ဟိ သံဝရိနယော ပဟာနဝိနယောတိ ဒုဝိဓော ဝိနယော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၃။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇။ သဒ္ဓေါပိ စာယံ သံဝရော ယထာသကံ သံဝရိတဗ္ဗာနံ ဝိနေတဗ္ဗာနဉ္စ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ သံဝရဏတော "သံဝရော" ဝိနယနတော " ဝိနယော " တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ဋ၊၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈၆။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၇၂။ (သံဝရိနည်းသည်-- သီလသံဝရ, သတိသံဝရ, ညာဏသံဝရ, ခန္တိသံဝရ, ဝီရိယသံဝရ-ဟူ၍ ၅-ပါး အပြားရှိ၏။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃-၄။ တစ်နည်း-- စက္ခုသံဝရ, သောတသံဝရ, ဃာနသံဝရ, ဇိဝှာသံဝရ, ပသာဒကာယသံဝရ, စောပနကာယသံဝရ, ဝါစာသံဝရ, မနောသံဝရ-ဟူ၍ ၈-ပါးအပြား ရှိ၏။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၉။)

သံဝရိနယပွဒိသံယုတ္တ (တိ) [သံဝရိနယ + ပဋိသံယုတ္တ] သံဝရိနည်းနှင့် - ဆက်စပ် - ယှဉ်စပ် - သော (စကား)။ ဝိနယံ နာ ဝဒတီတိ သံဝရိနယံ နာ ဝဒတိ။ နာ သံဝရိနယပွဒိသံယုတ္တဿ ဝတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆)။

သံဝရိနယရဟိတ (တိ) [သံဝရိနယ + ရဟိတ] သံဝရိနည်းမှ ကင်းသော (စကား)။ အသံဝရိနယပွဒိသံယုတ္တဿာတိ သံဝရိနယရဟိတဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။

သံဝရိနယာဝဟ (တိ) [သံဝရိနယ + အာဝဟ] သံဝရိနည်းကို ဆောင်တတ်သော (စကား)။ အတ္ထနော သုဏန္တဿ စ နာ သံဝရိနယာဝဟဿ ဝတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆)။

သံဝရိနာသ (ပုံ၊ နာ) [သံဝရ + ဝိနာသ] သံဝရဘေဒ-ကြည့်။ သေသသံဝရဘေဒေနာတိ ကာယိကဝါစသိကဝိတိက္ကမတော သေသေန သံဝရိနာသေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၁။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၅၅)။

သံဝရိနိမုတ္တ (တိ) [သံဝရ + ဝိနိမုတ္တ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - စောင့်ထိန်း-တတ်သောတရားမှ လွတ်သော။ ဣတရာ သံဝရိနိမုတ္တာ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿယုတ္တာ ---- အကုသလာ ဓမ္မာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၇။

သံဝရိဘင်္ဂ (ပုံ၊ နာ) [သံဝရ + ဝိဘင်္ဂ] သံဝရိဘင်း၊ သံဝရတရားကို ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-ဒေသနာ။ တေန " သဟဂတော သမုပဂတော "တိအာဒိနာ ဝိဘင်္ဂေ အာဂတံ သံဝရိဘင်္ဂံ ဒဿေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄)။

သံဝရိရဟိတ (တိ) [သံဝရ + ဝိရဟိတ] သံဝရရဟိတ-ကြည့်။ ယေသု အာယတနေသု သံဝရိရဟိတော ဒုက္ခံ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇။

သံဝရိသယ (ပုံ) [သံဝရ + ဝိသယ] (၁) သံဝရမင်းတို့၏ (အာဏာ)-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-အရပ်၊ (သံဝရတိုင်း, သံဝရနိုင်ငံ)။ (၂) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-တတ်သော သတိ၏ အာရုံ။ (၁) ---- သံဝရာနံ ဝိသယော သံဝရိသယောတိ ပဝတ္တနဋ္ဌာနံ ဝိသယောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၃၈။ (၂) သံဝရိတဗ္ဗဂ္ဂဟဏေန သိဒ္ဓေါ ဣဓ သံဝရိသယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၁)။

သံဝရဝိသောဓန (ထိ၊ န) [သံဝရ + ဝိသောဓန] သီလသံဝရကို - သုမ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်း။ သံဝရဝိသောဓနံ ကာတုံ နသက္ကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။

သံဝရသံဝုတ (တိ) [သံဝရ + သံဝုတ] (၁) (က) သံဝရတရား (သတိ) ဖြင့်-ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-တတ်သော၊ သူ။ (ခ) သံဝရတရား (သတိ) နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) သံဝရတရား (သတိ) ကို-ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့- တတ်သော၊ သူ။ (၁) (က) (ခ) စက္ခုန္ဒြိယသံဝရေန သံဝုတော စက္ခုန္ဒြိယ-သံဝရသံဝုတော၊ ဥပေတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၉။ (၂) အထ ဝါ သံဝရီတိ သံဝုတော၊ ထကေသိ ပိဒဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရသံဝုတော စက္ခုန္ဒြိယ-သံဝရသံဝုတော၊ စက္ခုန္ဒြိယသံဝရသညိတံ သထိကဝါဠံ စက္ခုဒ္ဒါရေ ယရဒ္ဒါရေ ကဝါဠံ ဝိယ သံဝရီ ထကေသိ ပိဒဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၉။

သံဝရသဒ္ဒ (ပု) [သံဝရ + သဒ္ဒ] သံဝရသဒ္ဒါ။ သံဝရဟူသောသဒ္ဒါ။ သံဝရဝိဓာနာနန္တိ ဧတ္ထ သံဝရသဒ္ဒေန နိဝါရဏံ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၀။

သံဝရသမာဒါန (န) [သံဝရ + သမာဒါန] (၁) စောင့်စည်းခြင်း၊ ဆောက်တည်ခြင်း။ (၂) သံဝရတရားကို ဆောက်တည်ခြင်း။ (၁) ကေစိ ပနေတ္ထ " သံဝရသမာဒါနာနံ သင်္ဂဟော " တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။ (၂) တထာ သံဝရ-သမာဒါနဿ အဝိတိက္ကမနတော -------- စတုရဓိဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနံ သိလံ။ စရိယာ၊ ဋ။၃၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂)။

သံဝရသမာဒါနဒဿန (န) [သံဝရသမာဒါန+ ဒဿန] သံဝရတရားကို ဆောက်တည်ခြင်းကို-ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-သောသဒ္ဒါ။ " သတ္ထေ ပါဏာဘူတေ "တိအာဒိ ပန သံဝရသမာဒါနဒဿနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၂။

သံဝရသမောဓာန (န) [သံဝရ + သမောဓာန] (က) သံဝရတရားတို့၏-အပေါင်း - အစု - စုပေါင်းပါဝင်ရာ (သီလ)။ (ခ) သံဝရတရားနှင့်ယှဉ်သော(ခန္ဓာ)။(က)(ခ) သံဝရသမောဓာနံ သီလ (ပဋိသံ။ ၄၃) နှစ်သံဝရသမွယုတ္တခန္ဓာ။ တေ ဟိ သံဝရေန သမာဂတာ မိဿီဘူတာတိ သံဝရ-သမောဓာနန်တိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၃။

သံဝရသမွယုတ္တခန္ဓ (ပု) [သံဝရ + သမွယုတ္တ + ခန္ဓ] သံဝရတရားနှင့် (အညီ အညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြား တို့ဖြင့်) ယှဉ်သောခန္ဓာ။ သံဝရသမောဓာန-ကြည့်။

သံဝရသီလ (န) [သံဝရ + သီလ] သံဝရသီလ၊ ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သောသီလ (ပါတိမောက္ခသံဝရ စသော သံဝရသီလ ၅-ပါး)။ ဒွေ သီလာနိ သံဝရသီလဉ္စ ပဟာနသီလဉ္စ။ နေတ္တိ။ ၄၂။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၇။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၂)။

သံဝရသီလပရိပူရဏ (န) [သံဝရသီလ + ပရိပူရဏ] သံဝရသီလကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ လာဘီ အဿန္တိ လာဘာသာယ သံဝရသီလ-ပရိပူရဏံ ပါဠိယံ အာဂတံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၄။

သံဝရသီလသင်္ဂဟ (ပု၊ န) [သံဝရသီလ + သင်္ဂဟ] သံဝရသီလဖြင့်-သိမ်းကျုံး၍-ပေါင်း-ရုံး၍-ယူခြင်း။ သတိပိ အဘိဇ္ဈာဒိပ္ပဟာနဿ သံဝရသီလသင်္ဂဟေ ဥပရိဂုဏသင်္ဂဟတော ---- ဥတ္တရိဒေသနာယ သင်္ဂဟိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၅။

သံဝရသီလသိက္ခာသင်္ဟ (ပု၊ နဲ) [သံဝရသီလ + သိက္ခာ + သင်္ဟ] သံဝရသီလ, သိက္ခာ,တို့ဖြင့်-သိမ်းကျုံး၍-ပေါင်းရုံး၍-ယူခြင်း။ သတိပိ အဘိဇ္ဇာဒိပ္ပဟာနသ သံဝရသီလသိက္ခာသင်္ဟေ ဥပရိဂုဏ-သင်္ဟတော ---------- ဥတ္တရဒေသနာယ သင်္ဏိတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

သံဝရသုဒ္ဓိ (ထီ) [သံဝရ + သုဒ္ဓိ] သံဝရ ဟူသော စင်ကြယ်ကြောင်း၊ စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းဟူသော စင်ကြယ်ကြောင်း သီလ (ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ)။ (စောင့်ရှောက်ခြင်းလျှင် စင်ကြယ်ကြောင်းရှိသော သီလ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ။) စတုဗ္ဗိဓာ ဟိ သုဒ္ဓိ ဒေသနာသုဒ္ဓိ သံဝရသုဒ္ဓိ ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိ ပေစ္စဝေက္ခဏာ-သုဒ္ဓီတိ ---------- သံဝရသုဒ္ဓိ နာမ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ။ တဉ္ဉိ ---- စိတ္တာဓိဋ္ဌာန-သံဝရေနေဝ သုဇ္ဇနတော သံဝရသုဒ္ဓီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၎၊ ၂။ ၂၇၂-၃။ ဝိ၊ သင်္ဟ။ ၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၁။ တတ္ထ သုဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ သုဒ္ဓိ ----အဓိဋ္ဌာနဝိသိဋ္ဌော သံဝရောဝ သုဒ္ဓိ သံဝရသုဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။

သံဝရဟိတ (တိ) [သံဝရ + ဟိတ] စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-မှုဟူသော အစီးအပွားရှိသော။ သဗ္ဗသတ္တဒမနံ သံဝရဟိတံ ပတိရူပံ အနိသိတံ ----။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။

သံဝရာဒိနိပ္ပါဒက (တိ) [သံဝရ + အာဒိ + နိပ္ပါဒက။ ထီ-၌ --နိပ္ပာဒိကာ။] စောင့်စည်းခြင်း အစရှိသည်ကို ပြီးစေတတ်သော။ ဂါထာယ သံဝရာဒိနိပ္ပာဒကံ ဝီရိယမေဝ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၁။

သံဝရာဒိဝိနယ (ပု) [သံဝရာဒိ + ဝိနယ] သံဝရ အစရှိသောဝိနည်း။ သံဝရာဒိဝိနယံ ဝဒတီတိ ဝိနယဝါဒီ။ စူဋ္ဌနိ၊ ၎။ ၆၀။

သံဝရာပဇ္ဇနာ (ထီ) [သံဝရ + အာပဇ္ဇနာ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ယာယံ အစ္စယံ အစ္စယတော ဒိသွာ ----- အာယတိံ သံဝရာပဇ္ဇနာ။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၁၁။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၂၀။ (-မ၊ ၎၊ ၃။ ၁၀၆)။

သံဝရာပဟာတဗ္ဗာဒိကထာ (ထီ) [သံဝရာ + ပဟာတဗ္ဗ + အာဒိ + ကထာ] စောင့်စည်းကြောင်း သတိသည် ပယ်အပ်သောတရား (အာသဝတရား) စသည်တို့ကို-ဆိုရာ - ဆိုကြောင်း - စကား။ အယန္တိ သံဝရာပဟာတဗ္ဗာဒိကထာ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။

သံဝရာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝရ + ဏာပေ + တွာ] ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-စေ၍။ တဒါ သံဝရာပေတွာ, ဇဂ္ဂါပေတွာ ဝါ ------- နိဒ္ဒါယိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၁၁၈။

သံဝရာဘာဝ (ပု) [သံဝရ + အဘာဝ] ပိတ်- ပိတ်ဆို့- စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက်-ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ပါကတိန္ဒြိယာတိ သံဝရာ-ဘာဝေန ဂိဟိကာလေ ဝိယ ဝိဝဋ္ဋဣန္ဒြိယာ။ သံ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။

သံဝရာသံဝရကထာ (ထီ) [သံဝရ + အသံဝရ + ကထာ] သံဝရာသံဝရကထာ၊ ငယ်သောစောင့်စည်းမှု, ကြီးသောစောင့်စည်းမှုကို ဟောတော်မူရာ-စကား-ပိဋက (ဝိနည်းပိဋက)။ တထာ ပဌမံ အဇ္ဇာစာရပဋိပက္ခ-ဘူတော သံဝရာသံဝရော ဧတ္ထ ကထိတောတိ သံဝရာသံဝရကထာ။ ဝိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ၎၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၂၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈)။

သံဝရာသံဝရသဗ္ဗာဝ (ပု) [သံဝရာသံဝရ + သဗ္ဗာဝ] သံဝရ, အသံဝရ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ

သံဝရာသံဝရသဗ္ဗာဝေါ အာဠာနာဒိယ-သုတ္တေန ပကာသိတော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၁)။

သံဝရိ (ကြိ) | သံ + ဝရ + ဏျိ။ သံဝရတိ-မှ။ | ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-ပြီ။ သံဝရိတိ သံဝုတော၊ ထကေသိ ပိဒဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၇၉။ အဲ၊ ၆၊ ၃။ ၁၂၇။

သံဝရိတ (တိ) | သံ + ဝရ + တ။ သံဝဃ-သံ။ သံဝရိအ - ပြာ၊ သံဝရိယ - အဒွမာဂမိ။ | ကောင်းစွာ - ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်- တားမြစ်- ပိတ်- ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-အပ်သော။ ယေန ကာရဏေန တေ သံဝရိတာ ပိဒဟိတာ ဟုတ္တာ ---- နပ္ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၆၃။ သံဝရိတာတိ ပဝတ္တိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန သမ္မာ, သဗ္ဗထာ ဝါ ဝါရိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။

သံဝရိတဗ္ဗ (တိ) | သံ + ဝရ + တဗ္ဗ။ သံဃတ-သံ။ သံဝရိအ-ပါကတ။ | (၁) ပိတ်-ပိတ်ဆို့- အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (တရား)။ (၁) ကိဒိသံ ပန ဒွါရံ သံဝရိတဗ္ဗံ, ကိဒိသံ နံ သံဝရိတဗ္ဗံ ?။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ သဗ္ဗာနိ ဒွါရာနိ သံဝရိတဗ္ဗာနိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၅၉။ (၂) " နံ ပုန ကိရိဿာမီ "တိ ဧဝံ သံဝရိတဗ္ဗံ ဝါ သံဝရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၈၈။ စက္ခုန္ဒြိယံ သံဝရိတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

သံဝရိတဗ္ဗဂုဟဏာ (နာ) | သံဝရိတဗ္ဗ + ဂဟဏ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့် - ထိုက် - သော တရားကို ယူခြင်း။ သံဝရိတဗ္ဗဂုဟဏေန သိဒ္ဓေါ ဣဓ သံဝရဝိသယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။

သံဝရိတဗ္ဗဂုဟဏာသိဒ္ဓ (တိ) | သံဝရိတဗ္ဗဂုဟဏာ + သိဒ္ဓ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရား ကိုယူခြင်းဖြင့်ပြီးသော။ သံဝရိတဗ္ဗဂုဟဏာသိဒ္ဓေါ ဣဓ သံဝရဝိသယော။ အဲ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

သံဝရိတဗ္ဗစက္ခုန္ဒြိယ (နာ) | သံဝရိတဗ္ဗ + စက္ခုန္ဒြိယ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော စက္ခုန္ဒြေ။ ယေန သီလေန ဘိက္ခု သံဝရိတဗ္ဗစက္ခုန္ဒြိယာဒိကံ သံဝရတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၁။

သံဝရိတုံ (ဗျ) | သံ + ဝရ + တုံ။ သံဝတုံမ်-သံ။ | (တံခါးကို) ပိတ်ခြင်းငှာ။ သံဝရိတုံ နံ သက္ကောတိ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၄-၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃။

သံဝရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + ဝရ + တွာ | (၁) ပိတ်-ပိတ်ပင်-ပိတ်ဆို့-၍။ (၂) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-၍။ (၁) ဒွါရံ သံဝရိတွာ ပဋိသလ္လီယိတု (ဝိ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂) နှစ် ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ နိပန္နိတုံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၂၄၃။ ဝိ၊ လက်ွာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂။ (၂) သံဝရိတွာ သမာဒဟနေ ပညာ (ပဋိသံ။ ၁) တိ သီလမယညာဏော ဝုတ္တသီလသံဝရေန သံဝရိတွာ သံဝရံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၆။

သံဝရိယတိ (ကြိ) | သံ + ဝရ + ဏယ + တိ။ သံဝါရယတိ-ဖြစ်သင့်။ | တွန်းလှန်စေ-တားမြစ် - ကာကွယ် - စောင့်ရှောက် - ၏။ ဆာဒိယတိ သံဝ်ရိယတိ (ဆာဒယတိ သံဝါရယတိ?) အာတပါဒိန္တိ ဆတ္တံ။ အပ၊ ၆၊ ၂။ ၁၅၄။

သံဝရိသာမိ (ကြိ) | သံ + ဝရ + သာမိ | (၁) (ငါ) စောင့်စည်း- စောင့်ရှောက်- အုံ-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါ) တားမြစ်-အုံ-

လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ (၁) သာဓု သုဌု သံဝရိဿာမိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၅။ ကခ်ါ။ ၁၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၆။ (၂) သံဝရတိ (၄) ကြည့်။

သံဝရီ (ထီ) [သံ + ဝရ + အ + ဤ။ သံဝုဏောတိ ဒိနံ သံဝရီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉။ ဂဝ်ရီ-သံ။] ညဉ့်၊ ည။ သံဝရီပိ နိရုဇ္ဈတီ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉) တိ ရတ္တိ အန္တရဓာယတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ ကိစ္ဆေန နော အာဂမာ သံဝရီ သာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၂။ သံဝရီတိ ရတ္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၄၄။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၅)။

သံဝရီမုခ (နဲ) [သံဝရီ + မုခ] ညဉ့်၏ အဦးအစကာလ၊ ညဉ့်ဦး၊ ညဦး။ ပဒုဿနေ ပဒေါသော စ၊ ကထိတော သံဝရီမုခေ။ ဓာန်။ ၁၀၂၇။ သံဝရီမုခေတိ ရတ္တိယာ အာဒိမှိ။ ဓာန်၊ ဋီ။

သံဝရုပ္ပါဒန (နဲ) [သံဝရ + ဥပ္ပါဒန] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပဥ္စဟိ အနာပတ္တိကာလပရိယန္တဒဿနေန တေသု သံဝရုပ္ပါဒနတ္ထံ။ ဝဇိရ။ ၄၉၂။

သံဝရူပနိဿယ (ပု) [သံဝရ + ဥပနိဿယ] စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - မှု (သံဝရ)၏ အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း။ သော တတ္ထ ဒွါရာဒီနံ သံဝရူပနိဿယဘာဝံ ဥပစ္ဆိန္ဒ-န္တောယေဝ ပဝတ္တတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၆)။

သံဝရေ (ကြို) [သံ + ဝရ + အ + ဧယျ။ ရူ။ ၂၇၁-နှာ။] ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-တားမြစ် - ရာ၏။ သံဝရေ ဝိဝရာနိ စာ (ဇာ၊ ၂။ ၉၆) တိ အတ္တနော ဆိဒ္ဒါနိ ဒွါရာနိ သံဝရေယျ ပိဒဟေယျ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၀၀။

သံဝရေတိ (ကြို) [သံ + ဝရ + ဏေ + တိ။] သံဝရတိ-ကြည့်။ မနစ္ဆဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဒမေတိ သံဝရေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၃။

သံဝရေယျ (ကြို) [သံ + ဝရ + အ + ဧယျ] (၁) ကောင်းစွာ-အကြွင်းမဲ့ - တားမြစ်ရာ၏။ (၂) ပိတ်- ပိတ်ပင်- ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-ရာ၏။ (၁) သံဝရတိ (၃) ကြည့်။ (၂) သံဝရေ-ကြည့်။

သံဝရေယျာထ (ကြို) [သံ + ဝရ + အ + ဧယျာထ] (သင်တို့) စောင့်စည်း -စောင့်ရှောက် -ကြကုန်လော့။ အာယတိံ သံဝရေ-ယျာသီတိ ဧတ္ထ ပန သစေ ဝုစ္စတရော " အာယတိံ သံဝရေယျာထာ "တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၅။ (-ကခ်ါ။ ၁၅၆။ ဝိ၊ သင်္ဟ။ ၂၁၀)။

သံဝရေယျာသိ (ကြို) [သံ + ဝရ + အ + ဧယျာသိ] (သင်) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-လော။ အာယတိံ သံဝရေယျာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၉၊ ၂၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၄-၅။ မ၊ ၃။ ၃၆။ အာယတိံ သံဝရေယျာသီ (ကခ်ါ။ ၁၅၆) တိ ဥပရိ သံဝရမာပဇ္ဇေယျာသိ၊ သံဝုတကာယ-ဝစီဒွါရော ဘဝေယျာသီတိ အတ္ထော။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၄။

သံဝရောကမ္မန္တိကထာ (ထီ) [သံဝရောကမ္မံ + ဣတိ + ကထာ] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-မှုသည် ကံမည်၏ဟူသော ပဉ္ဉာကို ဆိုရာ စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဋိ၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၁-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၃၃၅။ ဣဒါနိ သံဝရောကမ္မန္တိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၉။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၃၄)။

သံဝသတိ (ကြို) [သံ + ဝသ + အ + တိ။ သံဝသတိ-သံ။ သံဝသဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] (၁) ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ - ၏။ (၂) လင်မယားအဖြစ်ဖြင့် အတူနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု - ၏။

အံ၊ ၃။ ၃၉။ ဥဒါန။ ၁၄၀။ (၉) နေ၏။ ဖြဟ္မုနာ သဒ္ဒိ သံဝသတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၈။

သံဝသတု (ကြို) [သံ + ဝသ + အ + တု] ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-လော။ လိင်္ဂ ဂဟိတမတ္တေ ပစ္ဆာ ဘိက္ခူဟိ သဟ သံဝသတု ဝါ မာ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။

သံဝသထ[၁] (ကြို) [သံ + ဝသ + အ + ထ] (သင်တို့) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်- အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ တုမှေ -------- တံ ဒိဋ္ဌိ အပွဋိနိဿဇ္ဇေန သဒ္ဒိ သမ္ဘုဥ္ဇထာပိ သံဝသထာပိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၉။

သံဝသထ[၂] (ပု) [သံ + ဝသ + အထ။ သံဝသန္တြတြာတိ သံဝသထော၊ အထော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၅။ သံဝသထ-သံ။] ရွာ။ ဂါမော သံဝသထော'ထ သော။ ဓာန်။ ၂၂၅။

သံဝသန္တ (တိ) [သံ + ဝသ + အ + အန္တ] (၁) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-သော။ (၂) လင်မယားအဖြစ်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု - သော။ (၃) ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-သော။ (၄) အတူတကွနေသော။ (၅) ချဉ်းကပ်-အနီးသို့ သွား-သော။ (၁) ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်- အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - သော။ ပစ္ဆာ သံဝသန္တောပိ အဘဗ္ဗော ဟုတ္ဝာ သံဝသတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၀။ (၂) လင်မယားအဖြစ်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု - သော။

ဗောဓိသတ္တော သီဟော ဟုတ္ဝာ သီဟိယာ သဒ္ဒိ သံဝသန္တော ဒွေ ပေါတကေ လဘိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၂။ (၃) ပေါင်းဖော်-

(၃) ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း -ဆက်ဆံ-၏။ (၄) ပေါင်းဖော် - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ၏။ (၅) ကောင်းစွာကိန်းအောင်း၏။ (၆) ကောင်းစွာ- သုံး-ကျင့်သုံး-၏။ (၇) အတူတကွနေ၏။ (၈) အတူတကွတည်၏။ (၉) နေ၏။ (အံ၊ ၁။ ၂၀၈၊ သျ၊ ဗား။)။ (၁) ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-၏။ နံ သံဝသတိ (အံ၊ ၃။ ၄၁) တိ ဥပေါသထကမ္မာဒိဝသေန သံဝါသံ နံ ကရောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၉။ သံဝသေယျ(၁)လည်းကြည့်။ (၂) လင်မယားအဖြစ်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-၏။ ဆဝေါ ဆဝါယ သံဝသတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၆၈၊ ၃၇၀။ ---- အတ္တာနော ဘဂိနိဟိ သဒ္ဒိ သံဝသိ'သု။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၅။ (၃) ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-၏။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဒိ သံဝသတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၄၆။ (၄) ပေါင်းဖော် - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ၏။ ပဏ္ဍိတေဟိ သပ္ပညေဟိယေဝ သဟ အာဝသေယျ သံဝသေယျ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၃၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀) ။ (၅) ကောင်းစွာကိန်းအောင်း၏။ ယသ္မိ ကာမာ နံ ဝသန္တိတိ ယသ္မိ ကာမာ နံ ဝသန္တိ နံ သံဝသန္တိ။ စူဠနိ။ ၁၃၀-၁။ (၆) ကောင်းစွာ-သုံး-ကျင့်သုံး-၏။ အသစ္ဆိကတဿ သစ္ဆိကိရိယာယ ဝသန္တိ သံဝသန္တိ အာဝသန္တိ ပရိဝသန္တိ။ စူဠနိ။ ၁၇၂။ (၇) အတူတကွ နေ၏။ ပမာဒေန နံ သံဝေတိ ပမာဒေန နံ ဝသေယျ နံ သံဝေယျ နံ အာဝသေယျ။ မဟာနိ။ ၃၃၄။ ကိလေသေ သံဝေသေယျာသိ။ အပ၊ ၂။ ၇၉။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၃၂၈။ (၈) အတူတကွတည်၏။ နံ မတေန ကုဏပေန သံဝသတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၀။

ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - သော။ နာမိယသိ ဘိက္ခူဟိ သံဝသန္တော။ သံ၊ ၁။ ၂၀၄။ (၄) အတူတကွနေသော။ သံဝသန္တာ ဝိဝသန္တိ၊ ယေ ဒိသာ တေ ရထေသဘာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၁၇။ သီလဲ ဓေဒိတပ္ပန္တိ “ အယံ သုသီလော ဝါ ဒုဿီလော ဝါ ” တိ သံဝသန္တေန ဧကသ္မိံ ဌာနေ သဟ ဝသန္တေန ဇာနိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၀၁။ (၅) ချဉ်းကပ်-အနီးသို့သွား - သော။ သီလဲ ဓေဒိတပ္ပန္တိ “ အယံ သုသီလော ဝါ ဒုဿီလော ဝါ ” တိ သံဝသန္တေန ဥပသင်္ကမန္တေန ဇာနိတဗ္ဗော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇။

သံဝသန္တိ (ကြိ) | သံ + ဝသ + အ + အန္တိ | (၁) အတူတကွနေကုန်၏။ (၂) ကောင်းစွာ ကိန်းအောင်းကုန်၏။ (၃) ကောင်းစွာ-သုံး-ကျင့်သုံး - ကုန်၏။ (၁) အာရာ သန္တော သံဝသန္တိ၊ မနသာ ရဋ္ဌဝဍ္ဎန။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂၁၇-၈။(-ဝိ၊ ၂။ ၁၇၉)။ (၂) ယသ္မိံ ကာမာ နု ဝသန္တိ၊ ယသ္မိံ ကာမာ နု ဝသန္တိ နု သံဝသန္တိ----။ စူဠနိ။ ၁၃၀-၁။ (၃) ---- အသစ္ဆိကတဿ သစ္ဆိကိရိယာယ ဝသန္တိ သံဝသန္တိ အာဝသန္တိ ပရိဝသန္တိ။ စူဠနိ။ ၁၇၂။

သံဝသမာန (တိ) | သံ + ဝသ + အ + မာန | အတူတကွနေသော။ သံဝသမာနော (အံ၊ ၁။ ၅၀၈) တိ ဧကတော ဝသမာနော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။

သံဝသာမ (ကြိ) | သံ + ဝသ + အ + မ | (ငါတို့) အတူတကွနေကုန်၏။ ယေ မယံ ဧဝရူပေဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသာမ။ အံ၊ ၂။ ၂၃၆။

သံဝသီသု (ကြိ) | သံ + ဝသ + ဥံ | လင်မယား အဖြစ်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက် ပြု- ကုန်ပြီ။ သံဝသတိ (၂) ကြည့်။

သံဝသိတ (ပု) | သံ + ဝသ + တ။ သံဥမိတ - သံ။ | သံဝသိတ မည်သော စကြာမင်း။ အဌဝီသေ ကပ္ပသတေ၊ ရာဇာ သံဝသိတော အဟုံ။ အပ၊ ၁။ ၁၁၇။

သံဝသိတက (တိ) | သံဝသိတ + က | လင်မယားအဖြစ်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု - သော၊ သူ။ ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိတကာနံ (သံဝါသိကာနံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၄၁) ထာမဋ္ဌ ဗလဋ္ဌ ဒဿေဿာမ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၅။

သံဝသိတဗ္ဗ° (တိ) | သံ + ဝသ + တဗ္ဗ | (၁) နေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ (နေရာ၏)။ (၂) ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ-သင့်-ထိုက်-သော၊ (ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ရာ၏)။ (၁)----ဒုစ္စရိတကိလေသမလေဟိ သဒ္ဓိံ နု သံဝသိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၃။ (၂) ---- ဥတ္တမဝရဇာတိမန္တေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၇။ ယေဟိ ယထာ သံဝသိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တေဟိ တထာ သံဝသတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၅။

သံဝသိတဗ္ဗ၂ (န) | သံဝသိတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း - ယဉ်ပါး - အပ်သည်၏အဖြစ်။ တခ်ဏော မုဟုတ္တမတ္တေ သံဝသိတဗ္ဗတော “ တခ်ဏိကာ ” တိ ဝုစ္စတိ။ ကခ်ီ။ ၁၃၂။

သံဝသိတုံ (ဗျ) | သံ + ဝသ + တုံ | (၁) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်းငှာ။ (၂) အတူတကွနေခြင်းငှာ။ (၃) လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်အတူတကွနေ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်းငှာ။(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

(၂) ဟီနဋ္ဌ နာမ ဓမ္မံ သေဝိတုံ ပမာဒေန သဒ္ဒိံ သံဝသိတုံ နု ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ (၃) ပါဒါပိ နံ သမ္မုသိတုံ နု ဣစ္ဆေ၊ ကုတောနေန သံဝသိတုံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၆၃။

သံဝသိတုကာမ (တိ) [သံဝသိတုံ + ကမု + ဏ] ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်းငှာအလိုရှိသော၊ သူ။ ယော ဟိ ရာဇာယာဒိ ဝိနာ ------ တေဟိ သဒ္ဒိံ သံဝသိတုကာမတာယ လိင်္ဂံ ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၇။ (-ဝဇိရ။ ၄၃၀။ ကခ်ီ။ ဋီ။ ၂၅)။

သံဝသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝသ + တွာ] လင်မယားအဖြင်ဖြင့် အတူတကွနေ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-၍။ တံ နဂရံ ပဝေသေတွာ သံဝသိတွာ သုရာပါနမဏ္ဍပံ ဂန္ဒာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆၀။

သံဝသိဿထ (ကြိ) [သံ + ဝသ + ဿထ] (သင်တို့) ဥပုသ်ကံစ သည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ကုန်ပြီ။ (ကဏ် ဟိ နာမ - အယ္ယဉ် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။) ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောဃပုရိသာ ---- သံဝသိဿထာပိ သဟာပိ သေယျံ ကပ္ပေဿထ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၉။

သံဝသိဿန္တိ (ကြိ) [သံ + ဝသ + ဿန္တိ] ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ-ကုန်ပြီ။ (ကထံ ဟိ နာမယောဂေ အတီတတ္ထေ အနာဂတဝစနံ) ကထံ ဟိ နာမ ဆဗ္ဘဂိုယာ ဘိက္ခူ ---- သံဝသိဿန္တိပိ သဟာပိ သေယျံ ကပ္ပေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၉။

သံဝသိဿာမိ (ကြိ) [သံ + ဝသ + ဿာမိ] (ငါ) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣမိနာ လိင်္ဂေန ဘိက္ခူ ဝဋ္ဋေတွာ တေဟိ သံဝသိဿာမိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၀။

သံဝသေ (ကြိ) [သံ + ဝသ + အ + ဧယျ] အတူတကွနေရာ၏။ သံဝသတိ (၇) ကြည့်။

သံဝသေ (ကြိ) [သံ + ဝသ + အ + ဧယျ] (ငါ) ပေါင်းဖော် - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ရာ၏။ ဗာလံ နံ ပဿေ နံ သုဏေ၊ နံ စ ဗာလေန သံဝသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၀၇။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆။

သံဝသေထ (ကြိ) [သံ + ဝသ + အ + ဧထ] ပေါင်းဖော်-မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ရာ၏။ သံဝသတိ (၆) ကြည့်။

သံဝသေယျ (ကြိ) [သံ + ဝသ + အ + ဧယျ] (ငါ) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ရာ၏။ ယန္နူနာဟံ ----- ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဒိံ သံဝသေယျံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၀။

သံဝသေယျ (ကြိ) [သံ + ဝသ + အ + ဧယျ] (၁) ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ရာ၏။ (၂) အတူတကွနေရာ၏။ (၃) ပေါင်းဖော် - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ရာ၏။ (၁) သံဝသေယျ ဝါတိ ဥက္ခိတ္တကေန သဒ္ဒိံ ဥပေါသထံ ဝါ ပဝါရဏံ ဝါ သံဃကမ္မံ ဝါ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၀။ သံဝသေယျ ဝါတိ ဥပေါသထာဒိကံ သံဃကမ္မံ ကရေယျ။ ကခ်ီ။ ၂၄၉။ (-ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၄၁၂)။ (၂) သံဝသတိ (၇) ကြည့်။ (၃) သံဝသတိ (၄) ကြည့်။

သံဝသေယျာသိ (ကြို) | သံ + ဝသ + အ + ဧယျာသိ | (သင်) အတူတကွ နေရာ၏။ သံဝသတိ (၇) ကြည့်။

သံဝဟတိ (ကြို) | သံ + ဝဟ + အ + တိ။ သံဝဟတိ-သံ။ သံဝဟက္ကာ-ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ | ကောင်းစွာ ပို့ဆောင်၏။ သာ စေဝ ဓာတု သံဝဟတိ။ ပေဋကော။ ၁၉၁။

သံဝါတိ (ကြို) | သံ + ဝါ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၀။ သံဝါတိ-သံ။ | ကောင်းစွာ-(အလွန်) ကြိုင်-လှိုင်-မွှေး-၏။ တထေဝ သံဝါတိ ပန'ဿမော အယံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ တထေဝ အယံ ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဿမော သံဝါတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၁၇။

သံဝါဒန (နာ) | သံ + ဝဒ + ယု | ကောင်းစွာဆိုကြောင်း (စိတ်)။ သမ္မာ ဝဒတိ အနေနာတိ သံဝါဒနံ၊ ဥဇုဇာတိကစိတ္တံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂။

သံဝါရဏာ (ထီ) | သံ + ဝရ + ယု။ (တိ) သံဝါရဏ-သံ။ | တားမြစ်-ပိတ်ပင်-စောင့်စည်း-ခြင်း။ ဝိစာရာနံ ကမ္မံ ဇေဋ္ဌာနံ သံဝါရဏာ။ ပေဋကော။ ၂၆၂။

သံဝါသ၁ (ပု) | သံ + ဝသ + ဏ။ သဟ ဝသန်တိ ဧတ္ထာတိ သံဝါသော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅။ သဟ ဘိက္ခူ ဝသန်တိ ဧတ္ထာတိ သံဝါသော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၄။ သဟ ဝသတိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ သံဝါသော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၄။ သံ ဧကတော ဝသိယတိ အနေနာတိ သံဝါသော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၄။ သံ ဧကတော ဝသိယတိ အနေနာတိ သံဝါသော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၅၉။ သံဝါသ - သံ၊ ပြာ၊ အဒွမာဂမီ။ | (၁) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ရာ၊ (က) ဧကကမ္မ စသည်။ (ခ) ကံကြီး, ကံငယ်။ (ဂ) ဧကကမ္မ စသည်နှင့်တကွ ရဟန်းဝါကို ရေတွက်ခြင်း စသော အမူအရာအထူး, ရဟန်း၏ အသွင်။ (ဃ) ဧကကမ္မ စသည်နှင့်တကွ ရဟန်းဝါကို ရေတွက်ခြင်းစသော အမူအရာ အထူး။ (၂) (ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-) အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်း။ (၃) (လင်မယား အဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်း။ (၄) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်- ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ-ခြင်း။ (၅) ဥက္ခိတ္တကရဟန်းနှင့် အတူတကွ ပေါင်းဖော်ခြင်းကိုတားမြစ်သော ဥက္ခိတ္တကသမ္ဘောဂ သိက္ခာပုဒ် (ဥက္ခိတ္တသံဝါသ သိက္ခာပုဒ်)။ (၆) သံဝါသသုတ်။ (၇) အတူတကွနေ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော-ဥပုသ်ကိုမေး- ပဝါရဏာကိုပြု-ခြင်း။ (သံဝါသ၂လည်းကြည့်)။

(၁) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ရာ။ (က) ဧကကမ္မ စသည်။ သံဝါသော နာမ ဧကကမ္မံ ဧကုဒ္ဒေသော သမသိက္ခတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၇။ သဟ ဝသန်တိ ဧတ္ထာတိ သံဝါသော၊ တံ ဒဿေတုံ ------ အာဟ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅။ (ခ) ကံကြီး, ကံငယ်။ နာ လဘတိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသ(ဝိ၊ ၁။ ၁၅၀)နှင့် ဥပေါသထပဝါ-ရဏာပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသသံဃကမ္မပွဘေဒံ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ နာ လဘတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၃။ (ဂ) ဧကကမ္မ စသည်နှင့်တကွ ရဟန်းဝါကို ရေတွက်ခြင်းစသော အမူအရာ အထူး ရဟန်း၏ အသွင်။ ထေယျသံဝါသကော ဘိက္ခဝေ အနုပသမ္မန္နော နာ ဥပသမ္မာ-ဒေတဗ္ဗော၊ ဥပသမ္မန္နော နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၀။ ထေယျာယ သံဝါသော ဧတသာတိ ထေယျသံဝါသကော၊ သော စ

သံဝါသေနာတိ သဟဝါသေန။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၇။ ဥဒါန၊ ၌။ ၃၀၁။ အံ၊ ဦ၊ ၂။ ၃၆၂။ (- သံ၊ ၁။ ၂၀၈။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၂၇၆)။ (၅) ဥက္ခိတ္တကရဟန်းနှင့် အတူတကွ ပေါင်းဖော်ခြင်းကိုတားမြစ်သော ဥက္ခိတ္တကသမ္ဘောဂသိက္ခာပုဒ် (ဥက္ခိတ္တသံဝါသ သိက္ခာပုဒ်)။ သံဝါသေ နာသိတကေ စ။ ဝိ၊ ၅။ ၄၂။ ဦနသံဝါသနာသနာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၈) တိ ဦနဝီသတိဝဿသိက္ခာပဒဉ္စ, ဥက္ခိတ္တကေန သဒ္ဓိံ သံဝါသသိက္ခာပဒဉ္စ----။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄၃။ (၆) သံဝါသသုတ်။ အဂုံတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝါဂ်၊ ၃-သုတ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၆၈၊ ၃၇၀။ (၇) အတူတကွနေ-ရာ- ကြောင်း-ဖြစ်သော- ဥပုသ်ကို မေး-ပဝါရဏာကိုပြု-ခြင်း။ (သံဝါသ၂ လည်းကြည့်)။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဩဝါဒိယ ဝါ သံဝါသာယ ဝါ န ဂစ္ဆေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၄။သံဝါသာယာတိ ဥပေါသထပုစ္ဆနတ္ထာယ စေဝ ပဝါရဏာတ္ထာယ စ။ ကခ်ီ။ ၃၄၀။

သံဝါသ၂ (ပု) [သံဝါသ + ပုစ္ဆန။ နောက်ပုဒ်ကျ။] အတူတကွနေ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော သံဝါသ (ဥပုသ်, ပဝါရဏာ) ကို မေးခြင်း။ (သံဝါသ၁- ၁-(၈), ၇-တို့လည်းကြည့်)။ သံဝါသာယာ (ဝိ၊ ၂။ ၄၁၄) တိ ဥပေါသထ-ပဝါရဏာပုစ္ဆနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၁၇။ သဟဝသတိ ဇေတ္ထ, ဇေတေနာတိ ဝါ သံဝါသောတိ ဝစနတ္ထေန ဥပေါသထပဝါရဏာ သံဝါသော နာမာတိ အာဟ " ဥပေါသထပဝါရဏာ-ပုစ္ဆနတ္ထာယာ"တိ။ "ပုစ္ဆနတ္ထာယာ"တိ ဣမိနာ "သံဝါသာယာ"တိ ဇေတ္ထ ဥတ္တရပဒလောပဘာဝံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၄။

သံဝါသက (ပု) [သံဝါသ + က] ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူ

နံ သံဝါသမတ္တဿေဝ ထေနကော ဣမာ-ဓိပ္ပေတော၊ အထ ခေါ လိင်္ဂဿ တဒုဘယဿ စ ထေနကောပီတိ အာဟ " တယော ထေယျသံဝါသကာ " တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၇။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၄၁။ (-ကခ်ီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၁၆၈)။ (ဃ) ဧကကမ္မ စသည်နှင့် တကွ ရဟန်းဝါကို ရေတွက်ခြင်းစသော အမှု အရာအထူး။ အယံ သံဝါသမတ္တဿေဝ ထေနိတတ္တာ သံဝါသတ္ထေနကော နာမ။ ဘိက္ခုဝဿဂဏနာဒိကော ဟိ သတ္ထောပိ ကိရိယဘေဒေါ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ "သံဝါသော"တိ ဝေဒိတတ္ထော။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၂၉၈။ ကခ်ီ။ ၁၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၆။ ဘိက္ခုဝဿဂဏနာဒိကောတိ ဣမိနာ နံ ဧကမ္မာဒိကောဝ ဣမ သံဝါသော နာမာတိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၇။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဦ၊ ၁။ ၂၄၁။ (-ကခ်ီ၊ ဦ၊ သစ်။ ၁၆၉)။

(၂) (ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-) အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်း။ အလဿမာနာယ သာမဂ္ဂိယာ အနာပတ္တိ သမ္ဘောဂေ သံဝါသေ (ဝိ၊ ၃။ ၁၃၅) တိ ------ ဥပေါသထပဝါရ-ဏာဒိဘေဒေ သံဝါသေ စ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၆။ (၃) (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်- ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်း။ အထ ခေါ သာဘန္နေ ကုက္ကုဋိ္ဌ ကာကေန သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉။ တေ ---- ဘဂိနိံဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၇။ (၄) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်း။ သံဝါသေန ခေါ မဟာရာဇ သီလဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၁။ ၇၈။ ဥဒါန။ ၁၅၆။ သံဝါသေန ဘိက္ခဝေ သီလဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၇။

တကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝါသကဘူမိ (ထီ) [သံဝါသက + ဘူမိ] ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ-ခြင်း၏ - အရာ - အခိုက်အတန့်။ ဒွေ သံဝါသကဘူမိယော (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅) တိ ဧတ္ထ ဘူမီတိ အဝတ္ထာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၀။

သံဝါသကရဏ (နဲ) [သံဝါသ + ကရဏ] အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ - ရာဖြစ်သော ဥပုသ်ကံ စသည်ကို ပြုခြင်း။ စောဒနာသာရဏာဒိဝသေန ပန သောဓေတွာ သံဝါသကရဏံ သာဝကာ-နညေဝ ဘာရော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၃။

သံဝါသတ္ထ (ပု) [သံဝါသ + အတ္ထ] (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-အိမ်ထောင်ဖက် ပြု-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သံဝါသတ္ထာယ ပန ကီတတ္တာ ဘရိယာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၁။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၅။

သံဝါသတ္ထေနက (တိ) [သံဝါသ + ထေနက] သံဝါသ - ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်- အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်း-ကို ခိုးတတ်သော၊ သူ။ အယံ သံဝါသမတ္တသေဝ ထေနိတတ္တာ သံဝါသတ္ထေနကော နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂ ၉၈။ ကခ်ါ။ ၁၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၆။

သံဝါသတ္ထေနကတ္ထ (ပု) [သံဝါသတ္ထေနက + အတ္ထ] သံဝါသတ္ထေနက -အနက် -အရာ။ ဣမသို့ အတ္ထေ (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၈) တိ သံဝါသတ္ထေနကတ္ထေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၀။

သံဝါသထေနက (တိ) [သံဝါသ + ထေနက] သံဝါသတ္ထေနက - ကြည့်။ လိင်္ဂါနုရူပဿ သံဝါသဿ သာဒိတတ္တာ နာပိ သံဝါသ-ထေနကော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၈။

သံဝါသဓမ္မ (ပု) [သံဝါသ + ဓမ္မ] အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်- ပေါင်းသင်း - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်းဟူသော သဘော။ အထ ကေန ဝဏ္ဏေန မယာ တေ ဘောတိ၊ သံဝါသဓမ္မော အဟု ဧဝရူပေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၀။ အာသီဝိသ-သမာနပဋိကူလဘာဝေန မယာ သဒ္ဓိံ တဝ သံဝါသဓမ္မော ဧဝရူပေါ ပိယသံဝါသော ဝိယ ကထံ ဇာတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၅။

သံဝါသနာသနာ (ထီ) [သံဝါသ + နာသနာ။ သံဝါသဿ နာသနာ သံဝါသနာသနာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၃။] ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်- အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ တိသော နာသနာ လိင်္ဂနာသနာ သံဝါသ-နာသနာ ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၇။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၀။ ကခ်ါ။ ၂၅၀)။

(သံဝါသနာသနာ-ဟူသည် အာပတ်ကို မရှုခြင်း, အာပတ်ကို မကုစားခြင်း, ယုတ်မာသောအယူကို မစွန့်ခြင်းကြောင့် နှင်ထုတ်ကြောင်းဖြစ်သောကံကို ပြုခြင်းပင်တည်း။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၀။ ကခ်ါ။ ၂၅၀)။

သံဝါသနိမိတ္တ (နဲ) [သံဝါသ + နိမိတ္တ] သံဝါသ - ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်- အတူတကွနေ- ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း -ဆက်ဆံ -ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ သံဝါသနိမိတ္တံ ဃဋနာဟေတု အဘိဏှုပ္ပတ္တိ-ကတာယ စ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၇။

သံဝါသပစ္စယ (ပု) [သံဝါသ + ပစ္စယ] သံဝါသနိမိတ္တ - ကြည့်။ အလိဇ္ဇိနာ သဒ္ဓိံ သမ္ဘောဂပစ္စယာ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ ပန အာပဇ္ဇတိ ဧဝ၊ နဲ သံဝါသပစ္စယာ။ ဝဇိရ။ ၄၄၄။

သံဝါသပ (ပ္ပ) ဋ္ဌိကွေပ (ပု) [သံဝါသ + ပ (ပ္ပ) ဋ္ဌိကွေပ] သံဝါသ-အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ရာဖြစ်သော ဥပုသ်, ပဝါရဏာစသည်ကို - ပယ်မြစ်-မပြု-ခြင်း။ သံဝါသပဋ္ဌိကွေပေါ (ဒီ၊ ၄၊ ၃။၂၁၁)တိ ဥပေါသထပဝါရဏာဒိသံဝါသဿ ပဋ္ဌိကွိပနံ အကရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၄၆။(-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၅၉)။

သံဝါသပရိဒီပက (တိ) [သံဝါသ+ပရိဒီပက။ ထီ-၌ --ပရိဒီပိကာ။] (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်းကို ပြတတ်သော။ သံဝါသပရိဒီပကေသု ဝစနေသု အညတရဝသေန ဝါ ဝဒန္တဿာပိ ဝိသင်္ကေတော နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃။ (-ကခ်ါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၂၃၅)။

သံဝါသဘူမိ (ထီ) [သံဝါသ + ဘူမိ] သံဝါသကဘူမိ-ကြည့်။ ဒွေ သံဝါသဘူမိယော (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅) တိ အတ္တနာ ဝါ အတ္တာနံ သမာနသံဝါသကံ ကရောတိ၊ သမဂ္ဂေါ ဝါ သံဃော ဥက္ခိတ္တံ ဩသာရေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၈။

သံဝါသရောစန (နာ) [သံဝါသ + ရောစန] (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်းကို နှစ်သက်ခြင်း။ အညမည် သံဝါသရောစနံယေဝ ပမာဏံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၆၈။

သံဝါသဝိဓာနပရ (တိ) [သံဝါသ + ဝိဓာန + ပရ] (ဥပုသ်ကံစသည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်) အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်းကို စီရင်ခြင်းလျှင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ရှိသော။ နာ ပန ပကတတ္တေဟိ သဗ္ဗေဟိ အလဇ္ဇီအာဒီဟိ ဧကတော သံဃကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗမေဝါတိ ဧဝံ သံဝါသဝိဓာနပရံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀။

သံဝါသသညာ (ထီ) [သံဝါသ + ဣတိ + သညာ] အတူတကွ နေသည့်အမှတ်၊ အတူတကွ နေရ၏ ဟူ၍ဖြစ်သော -အမှတ် အသား-သညာ။ သတ္ထာရာ သံဝါသသည် ပဋ္ဌိလဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀၆။ သံဝါသသညန္တိ သဟဝါသသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၆၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၁၊ ၂၁၄)။

သံဝါသသာဒိယန (နာ) [သံဝါသ + သာဒိယန] သံဝါသ-(ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-)အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်း-ကို သာယာခြင်း။ ဣမသ္မိဉ္စ အတ္ထေ ဝိညာယမာနေ အဝူပသန္တဘယဿ သံဝါသသာဒိယနေပိ ထေယျသံဝါသကတာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၈။

သံဝါသသိက္ခာပဒ (နာ) [သံဝါသ + သိက္ခာပဒ] ဥက္ခိတ္တကသံဝါသသိက္ခာပုဒ်။ ဦနဝီသတိဝဿသိက္ခာပဒဉ္စ, ဥက္ခိတ္တကေန သဒ္ဓိံ သံဝါသသိက္ခာပဒဉ္စ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၃။

သံဝါသဟေတု (ပု) [သံဝါသ + ဟေတု] သံဝါသ- ပေါင်းဖော် -ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ-ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ ကစ္စိ တွံ ရာဟုလ အဘိဏ္ဒံ သံဝါသဟေတု ---- နာ ပရိဘဝသိ ပဏ္ဍိတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၃-၄။

သံဝါသာဓိဝါသန (နာ) [သံဝါသ + အဓိဝါသန] သံဝါသ- (ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်း အားဖြင့်-) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း- ဆက်ဆံ- ခြင်း- ကို- သည်းခံ-သာယာ - လက်ခံ - ခြင်း။ တံ ဘိက္ခူဟိ သင်္ဂမ္မ သံဝါသာဓိဝါသနဝသေန ဓုရနိက္ခေပံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၀။

သံဝါသာပတ္တိပရိဟာရ (ပု) [သံဝါသ + အာပတ္တိ +ပရိဟာရ] (ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်း အားဖြင့်-) အတူတကွနေ-ပေါင်းဖော်-ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်မှ -စောင့်ရှောက် -ရှောင်လွှဲ-ခြင်း။ အလင်္ကာနိသူ ဒုတိယိကာဂဟဏာဒီသု သံဝါသာပတ္တိပရိဟာရာယ ---------- အနုညာတတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၄၁။

သံဝါသာရဟ (တိ) [သံဝါသ + အရဟ] (ဥပုသ်ကံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်-) အတူတကွနေ - ပေါင်းဖော် - ပေါင်းသင်း-ဆက်ဆံ - ခြင်း - ကို - ငှာ - ထိုက်သော။ သံဝါသာရဟာသ လိင်္ဃ ဂဟိတတ္တာ ----- ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၁။

သံဝါသိက (တိ) [သံဝါသ + ဣက] (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဘဂိနီဟိ သဒ္ဒိ် သံဝါသိကာနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေသာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၁။

သံဝါသိယ° (တိ) [သံ + ဝါသ + ဏျ။ သံဝါသ + ဣက] (လင်မယားအဖြစ်ဖြင့်) အတူတကွနေ-အိမ်ထောင်ဖက်ပြု-သော၊ သူ။ ဒီဃရတ္တံ သံဝါသိယာ (သုတ္တနိ။ ၂၈၂) တိ ဒီဃကာလံ သဒ္ဒိ် ဝသမာနာ ကောမာရ-ဘာဝတော ပဘုတိ ဧကတော ဝသိတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။

သံဝါသိယ၂ (တိ) [သံ + ဝသ + ဏျ] ထုံအပ်သော (စိတ်)။ ဒါနသီလာဒီဟိ ဒီဃရတ္တံ ပရိဘာဝိတတ္တာ သံဝါသိယံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။

သံဝိက္ခန (နာ) [သံ + ဝိ + ကွက္ခ + ယု။ သမ္မာ ဝိဝိဓံ ကွက္ခနံ သံဝိက္ခနံ။ ကွက္ခ ဒဿနေ ယု။ အမရ၊ ဦ၊ ဗျာချာ။ သံဝိကွဏ-သံ။] စုံစမ်း ရှာဖွေခြင်း။ သံဝိက္ခန ပျတြ။ ဓာန်၊ ဦ။ ၇၇၄။

သံဝိဂ္ဂ (တိ) [သံ + ဝိဇိ (ဝိဇ) + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈၊ ၂၂၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ ဝိဇ ဘယစလနေသု သံဝိဇိတ္ထာတိ သံဝိဂ္ဂေါ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၇။ သံဝိဂ္ဂ - သံ။ သံဝိဂ္ဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ။] ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့်-(တုန်လှုပ်)- သော၊ သူ။ သံဝိဂ္ဂဿ စ ယောနိသော ပဓာန (ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆) နှိ် ဧဝံ သံဝေဂဇာတဿ ဥပါယပဓာန်။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၆။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သက္ကံ ဒေဝါနမိန်ဒံ သံဝိဂ္ဂံ လောမဟဋ္ဌဇာတံ ဝိဒိတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၃၂၀။ သံဝိဂ္ဂနှိ် ဥဗ္ဗိဂ္ဂံ စလိတံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၄။ သံဝိဂ္ဂနှိ် သဉ္ဇာတသံဝေဂံ။ သွာယံ သံဝေဂေါ ယသ္မာ ပုရိမာဝတ္ထာယ စိတ္တသ္သ စလနံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ " စလိတ " နှိ်။ မ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၂၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၂၀။ မ၊ ၁။ ၃၈၀။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၈။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၆။ ဒီ၊ ဦ၊ ၂။ ၂၈၄။ မ၊ ဦ၊ ၁။ ၃၃၄)။

သံဝိဂ္ဂစိတ္တ (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + စိတ္တ] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဒိသွာ သံဝိဂ္ဂစိတ္တံ မံ ကွမာဂါထာ အဘာသထ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၈။ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧဝံ အစိန္တေတွာ ပမဇ္ဇိတော ဝတမ္မိတိ သံဝိဂ္ဂစိတ္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၇။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉)။

သံဝိဂ္ဂတရမာနသ (တိ) [(သံဝိဂ္ဂ + တရ) သံဝိဂ္ဂတရ + မာနသ] အထူးသဖြင့်-သာ၍- ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် -တုန်လှုပ်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ တံ သုတွာ

သောဏော သံဝိဂ္ဂတရမာနသော ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ----။ ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၄၀၅။ (-ထေရ၊ ၎၊ ၂။ ၃၆)။

သံဝိဂ္ဂမန (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + မန] သံဝိဂ္ဂစိတ္တ-ကြည့်။ သံဝိဂ္ဂမနဿ ------ မဟာဇနဿ အလ္လာသယာနုရူပံ ဘဂဝါ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ပေတ၊ ၎။ ၁၆၄။

သံဝိဂ္ဂမာန (တိ) [သံ + ဝိဇိ + ယ + မာန။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် စီရင်။ တစ်နည်း- သံဝိဂ္ဂ + မာန။ မာန-သဒ္ဒါ တတ္ထော။] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်သော။ သံဝိဂ္ဂမာနဟဒယ-ကြည့်။

သံဝိဂ္ဂမာနသ (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + မာနသ။ သံဝိဂ္ဂမာနသ် - သံ။] (၁) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) နှစ်သက်- ဝမ်းမြောက်- အံ့သြ- သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ နိဂဏ္ဌာ သံဝိဂ္ဂမာနသာ ပဗ္ဗဇိသု။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၃၀၆။ (-အဘိ၊ ၎၊ ၂။ ၈၂။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၁။ ၅၀၊ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၈)။ (၂) တတ္ထ ဌတွာ ဝိစိန္တေသိ၊ တုဋ္ဌော သံဝိဂ္ဂမာနသော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၉။ သံဝိဂ္ဂမာနသောတိ ပီတိဝိမ္ဘိတ-မာနသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၎။ ၁၁၃။

သံဝိဂ္ဂမာနဟဒယ (တိ) [သံဝိဂ္ဂမာန + ဟဒယ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ သာ ---------- သံဝိဂ္ဂမာနဟဒယာ သုတွာ ----။ ဇာ၊ ၎၊ ၄။ ၁၇။ ---- ဘီတတသိတာ သံဝိဂ္ဂမာနဟဒယာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မဟာရဝံ ရဝိသု။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၇၅။

သံဝိဂ္ဂရူပ (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + ရူပ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-သော-သဘော-အသွင်-သဏ္ဌာန်-ရှိသော၊ သူ။ သံဝိဂ္ဂရူပေါ အာဂမ္မ၊ ကိ နု ဘီတောဝ တိဋ္ဌသိ။ သံ၊ ၁။ ၄၈-၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၁၉၇။ ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၃၂၇၊ ၅၀၄)။

သံဝိဂ္ဂလောမဟဋ္ဌ (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + လောမဟဋ္ဌ] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ် - သည်ဖြစ်၍ - ကြက်သီး မွေးညှင်း ထသော၊ သူ။ တသ္မာ သောမနဿဝေဂေန သံဝိဂ္ဂလောမဟဋ္ဌံ ဝိဒိတွာ။ မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၀၄။

သံဝိဂ္ဂဝန္တ (တိ) [သံ + ဝိဇိ + တဝန္တ] ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - ပြီးသော၊ သူ။ သံဝိဂ္ဂေါ သံဝိဂ္ဂဝါ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ နိရုတ္တိ။ ၃၃၇။

သံဝိဂ္ဂဟ (တိ) [သံ + ဝိဂ္ဂဟ] အထည်ကိုယ် ဖြစ်ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝိဂ္ဂဟတာ (ထီ) [သံဝိဂ္ဂဟ + တာ။ သျ-၌ သဝိဂ္ဂဟတာ-ဟုရှိသည်။] အထည်ကိုယ်ဖြစ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ " ဥသုမဝဋ္ဋိသဒိသ " နှစ်ဧတေန ပုရိမကသိဏာသ ဝိယ ဣမသ္မာပိ နိမိတ္တသ သံဝိဂ္ဂဟတံ ဒသ္သေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၆။ (-၄၄၂)။

သံဝိဂ္ဂဟဒယ (တိ) [သံဝိဂ္ဂ + ဟဒယ] သံဝိဂ္ဂစိတ္တ-ကြည့်။ အထ သံဝိဂ္ဂဟဒယော ရာဇာ ------ ပုစ္ဆိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၆။ အလံ တာယ ဥယျာနဘူမိယာတိ သံဝိဂ္ဂဟဒယော သံဝေဂါနုရူပမာဟ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၄၇။ သံဝိဂ္ဂ-ဟဒယော (ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၂၈၉) တိ စလနစိတ္တော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၅၀။

သံဝိဂ္ဂါယီသု (ကြိ) [သံဝိဂ္ဂ + အာယ + ဥံ (ကံ့သု)။ နာမဓာတ်။ သံဝိဂ္ဂါယတိ - မှ။] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်- တုန်လှုပ် - ကုန်ပြီ။ ဒေဝါ နာဂါ သုရာ ဗြဟ္မာ သံဝိဂ္ဂါဟီသု (သံဝိဂ္ဂါယီသု ?) တခ်ဏော။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ၎။ ၁၅၉။

သံဝိယာတ (ပု) [သံ + ဝိ + ဟန + ဏ] ပင်ပန်းခြင်း။ တပ္ပစ္စယဥ္စ ကိလမထန္တိ သခီါရပဝတ္တိဟေတုကံ ------- ဥပ္ပဇ္ဇနက-ပရိဿမံ သံဝိယာတံ ဝိဟေသံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။

သံဝိဇတိ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အ + တိ။ သံဝိဇတေ-သံ။] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝိဇီ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + က္ကံ] (ငါ) ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်- တုန်လှုပ်- ပြီ။ ဥဿာဝိန္နံ သူရိယာတပေ၊ ပတိတံ ဒိသွာန သံဝိဇိ။ စရိယာ။ ၄၀၈။ သံဝိဇိန္တိ ------- အနိစ္စတာ မနသိကာရဝသေန သံဝေဂမာပဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၈။

သံဝိဇီ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဣ] ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - တုန်လှုပ် - ပြီ။ ကာကာဒိကေဟိ ခဇ္ဇန္တေ၊ ပါဏော ဒိသွာန သံဝိဇီ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၇၅။

သံဝိဇိတ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + တ။ သံဝိဇ္ဇ-သံ။] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ် - စေအပ်သော။ သံဝေဂံ ကိတ္တယိဿာမိ၊ ယထာ သံဝိဇိတံ မယာ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၄။ မဟာနိ။ ၃၁၅။ ယထာ သံဝိဇိတံ မယာတိ ယထာ မယာ အတ္တာနံ သံဝေဇိတော ဥတ္တေဇိတော သံဝေဂမာပါဒိတော။ မဟာနိ။ ၃၁၉။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၃-၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၀)။

သံဝိဇိတတ္တ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + တတ္တ] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝိဇိတတ္တဌာန (နှ) [သံဝိဇိတတ္တ + ဌာန] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်- တုန်လှုပ်-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော အရာ။ သံဝိဇိတတ္တဌာနေ သံဝေဂဉ္စ အပဇ္ဇေဒေန္တော ဇဝေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅။

သံဝိဇ္ဇတိ[၁] (ကြိ) [သံ + ဝိဇ (ဝိဇ) + ယ + တိ။ သံဝိဇတေ-သံ။] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-၏။ အပ္ပကာ တေ သတ္တာ၊ ယေ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု သံဝိဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၈ သံဝိဇ္ဇန္တိတိ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။ သော တေန သံဝိဇ္ဇတိ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိ။ အံ၊ ၁။ ၄၃၀။ သံဝိဇ္ဇတိ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀) တိ သံဝေဂမာပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၃၀၄။

သံဝိဇ္ဇတိ[၂] (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ သံဝိဒျတေ - သံ။ သံဝိဇ္ဇတ္ထ - ပါကတ။] ရှိ- ထင်ရှားရှိ-၏။ (ရအပ်၏)။ သံဝိဇ္ဇတိ နု ခေါ မေ ဧသော ဓမ္မော။ ဝိ၊ ၄။ ၄၃၆-၇။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၈-၉။ အံ၊ ၃။ ၃၁၈-၉။ သံဝိဇ္ဇန္တိ[၂] -လည်းကြည့်။

သံဝိဇ္ဇတေ (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ယ + တေ] ရှိ - ထင်ရှားရှိ - ရအပ် - ၏။ တဿ အာယသ္မတော သံဝိဇ္ဇတေ။ ပေဋကော။ ၂၂၃။

သံဝိဇ္ဇန (နှ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + ယု။ သံဝေဇန-သံ။] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ သံဝေဂေါတိ ဇာတိအာဒီနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယသခီါတံ သံဝိဇ္ဇနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀၊ ၁၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၄)။

သံဝိဇ္ဇနာကာရဝိဘာဝန (ထီ၊ နှ) [သံဝိဇ္ဇန + အာကာရ + ဝိဘာဝန] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း၏အခြင်းအရာကို ထင်စွာပြကြောင်းစကား။ " တေနာ"တိအာဒိ

----မဟာသတ္တဿ သံဝိဇ္ဇနာကာရဝိဘာဝနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅။

သံဝိဇ္ဇနီ၁ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + အနီ] ကြောက်ခဲ့. - ထိတ်လန့်. - ကုန်၏။ သံဝိဇတိ၁-ကြည့်။

သံဝိဇ္ဇနီ၂ (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ယ + အနီ] ရှိ-ထင်ရှားရှိ-ရအပ်-ကုန်၏။ သံဝိဇ္ဇနီ ခေါ ဂဟပတိ အာသနာနိ။ မ၊ ၂။ ၂၂။ သန္တိတိ အတ္ထိ သံဝိဇ္ဇနီ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၅။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-မဟာနိ။ ၅၆။ စူဠနိ။ ၁၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၂) ။

သံဝိဇ္ဇနီပရိယာယ (ပု) [သံဝိဇ္ဇနီ + ပရိယာယ] သံဝိဇ္ဇနီသဒ္ဒါ၏ - ပရိယာယ်-ဝေဝုစ် - စကားလှယ်။ အတ္ထိပရိယာယော သန္တိ-သဒ္ဒေါ၊ သော စ သံဝိဇ္ဇနီပရိယာယော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၀။

သံဝိဇ္ဇနေ (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ယ + အနေ] ရှိ- ထင်ရှားရှိ- ရအပ်- ကုန်၏။ သံဝိဇ္ဇနေ ခေါ ဘော ရဋ္ဌပါလ ဣမသ္မိံ ရာဇကုလေ ဟတ္ထိကာယာပိ ----။ မ၊ ၂။ ၂၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

သံဝိဇ္ဇမာန (တိ) [သံ + ဝိဒ + ယ + မာန] ရှိ-ထင်ရှားရှိ-ရအပ်-သော။ အယံ ဘိက္ခဝေ ပဌမော မဟာစောရော သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနော လောကသ္မိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ အယံ ဘိက္ခဝေ ပဌမော ဘဒ္ဒြော အဿာဇာနီယော သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနော လောကသ္မိံ။ အံ၊ ၁။ ၄၂၉။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၇၅)။

သံဝိဇ္ဇမာနဝုဏ္ဏ (ပု) [သံဝိဇ္ဇမာန + ဝုဏ္ဏ] ရှိ - ထင်ရှားရှိ - ရအပ် - သော ဂုဏ်။ သံဝိဇ္ဇမာနဝုဏ္ဏာနံ ပကာရေဟိ ဟံသနံ ဥဒဂ္ဂတာကရဏံ သမ္ဘဟံသနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၂။

သံဝိဇ္ဇမာနပရိဒီပန (တိ) [သံဝိဇ္ဇမာန + ပရိဒီပန] ထင်ရှားရှိသော အနက်ကို-ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ် - သော၊ ပုဒ်။ သံဝိဇ္ဇမာနပရိဒီပနေန ----- ပဒေန တေသံ ဒိဋ္ဌဂတိကာနံ ဝိဇ္ဇမာနတာယ အဝိစ္ဆိန္နတံ---- ဒီပေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၀။

သံဝိဇ္ဇမာနမဓုရဖလ (န) [သံဝိဇ္ဇမာန + မဓုရ + ဖလ] ရှိ - ထင်ရှားရှိ - သည့် ချိုသော- အသီး - သစ်သီး။ မဓုတ္ထိကောတိ သံဝိဇ္ဇမာနမဓုရဖလေသု ပက္ခိတ္တမဓု ဝိယ မဓုရဖလော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၆၉။

သံဝိဇ္ဇီ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + ဣ] ကြောက်ခဲ့.-ထိတ်လန့်.-တုန်လှုပ်-ပြီ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဗောဓိသတ္တော ဘီယျောသောမတ္တာယ ဥတ္တဋ္ဌိ သံဝိဇ္ဇီ သံဝေဂမာပဇ္ဇိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၇။

သံဝိဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + တဗ္ဗ] ကြောက်ခဲ့.- ထိတ်လန့်.-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော။ သံဝေဇနီယန္တိ သံဝိဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဘာယိတဗ္ဗံ ဥတ္တာသိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။

သံဝိဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + တွာ] ကြောက်ခဲ့.- ထိတ်လန့်.-၍။ သော ဥပဗ္ဗာယဿ ကထာယ သံဝိဇ္ဇိတွာ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၀။ သံဝိဇ္ဇိတွာတိ ----- သံဝေဂံ ဇနေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။

သံဝိဇ္ဇိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + တွာန] သံဝိဇ္ဇိတွာ - ကြည့်။ " သံဝိဇ္ဇိတွာနာ " တိ စ ပဌန်၊ ဝုတ္တနယေန သံဝိဂ္ဂေါ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ၊ ၁၁၀။

သံဝိဇ္ဇေထ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယ + ဧထ] ကြောက်ခဲ့. - ထိတ်လန့်. - ရာ၏။

သံဝေဇနီယဌာနေသု၊ သံဝိဒ္ဓေထေဝ ပဏ္ဍိတော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၆။ သံဝိဒ္ဓေထေဝါတိ သံဝိဒ္ဓေယျ ဧဝ သံဝေဂံ ကရေယျ ဧဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။

သံဝိဒ္ဓေယျ (ကြိ) ၊ သံ + ဝိဒီ (ဝိဇ) + ယ + ဧယျ ၊ သံဝိဒ္ဓေထ-ကြည့်။

သံဝိဒ္ဓေယျုံ (ကြိ) ၊ သံ + ဝိဒ + ယ + ဧယျုံ ၊ ရှိ- ထင်ရှားရှိ- ရအပ်- ကုန်ရာ၏။ ဣမေ စေ ဥပဝါန ပဋ္ဌ ဓမ္မာ ထေရဿ ဘိက္ခုနော န သံဝိဒ္ဓေယျုံ။ အံ၊ ၂။ ၁၇၂။ (-အံ၊ ၃။ ၃၇၀) ။

သံဝိဒ္ဓန (န) ၊ သံ + ဝိဓ + ယ + ယု။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ၊ ဖောက်ထွင်းခြင်း။ တေနာတိ ဝိနိဝိဒ္ဓိတ္တာ ဂမနေန အညမညံ သံဝိဒ္ဓနေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၃။

သံဝိဒ္ဓန္တ (တိ) ၊ သံ + ဝိဓ + ယ + မာန။ မာန-ကို အန္တ-ပြု။ ရူ။ ၃၉၆။ ၊ ပြင်းစွာ-ထိုး-နှက်-အပ်သော။ ပတောဒဿာယံ ဒိသွာ သံဝိဒ္ဓန္တေ ဝိယ ကသာယ အတ္တာနိ နိပါတံ နဒေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။

သံဝိတ္ထတ (တိ) ၊ သံ + ဝိ + တနု + တ။ တဿ ထော၊ နလောပေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၄၅-၆။ သံ + ဝိ + ထရ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၀-နှာ။ ၊ ကောင်းစွာ ကျယ်ပြန့်သော။ ကုဋ္ဌံ ပုပ္ဖိတံ ဒိသွာ၊ သံဝိတ္ထတသမောတ္တကံ။ အပ၊ ၁။ ၂၁၃။

သံဝိဒတိ (ကြိ) ၊ သံ + ဝိဒ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။ သံဝိတ္တေ - သံ။ ၊ ကောင်းစွာသိ၏။ ထာမဗ္ဘလံ အတ္တနိ သံဝိဒိတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။

သံဝိဒဟက (တိ) ၊ သံ + ဝိ + ဓာ + ကွ။ သံဝိဓာနက-သံ။ ၊ ကောင်းစွာ-စိရင်-စိမ်-တတ်သော။ သံဝိဒဟကော နေသံ သေနာနာယကောပိ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၄၆။

သံဝိဒဟတိ (ကြိ) ၊ သံ + ဝိ + ဓာ + အ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၂။ သံဝိဒဓာတိ - သံ။ ၊ (၁) တိုင်ပင် - အချိန်းအချက်ပြု - ၏။ (၂) ကောင်းစွာ -စိရင် -စိမ် -ဖြစ်စေ -ထား -၏။ (၃) ထား-ပညတ်-၏။ (၄) စိရင်-စိမ်-၏။ (၅) ပြု၏။ (၆) ထား၏။ (၁) တိုင်ပင်-အချိန်း အချက်ပြု-၏။ သံဝိဓာယာတိ " ဂစ္ဆာမ ဘဂိနိ ဂစ္ဆာမာယျ၊ ဂစ္ဆာမာယျ ဂစ္ဆာမ ဘဂိနိ၊ အဇ္ဇ ဝါ ဟိယ္ယော ဝါ ပရေ ဝါ ဂစ္ဆာမာ " တိ သံဝိဒဟတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၉၀)။ ဘိက္ခု သံဝိဒဟတိ (ဝိ၊ ၂။ ၈၈) တိ----သွေ အဟံ ဂမိဿာမိ၊ တွမ္ပိ အာဂစ္ဆေယျာသီတိ ဝါ ဝဒတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ (၂) ကောင်းစွာ-စိရင်-စိမ်-ဖြစ်စေ-ထား-၏။ ဣမ ဘိက္ခု ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ ---- ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ သံဝိဒဟတိ အန္တောဇနသ္မိံ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဓမ္မိကံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ သံဝိဒဟတိတိ ------- တံ သတ္ထမ္ပိ သုဋ္ဌု ဝိဒဟတိ ပဝတ္တေတိ ဋပေတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ (၃) ထား-ပညတ်-၏။ ဧဝမေဝံ ခေါ ဘိက္ခု တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ------ ဓမ္မံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ သံဝိဒဟတိ ကာယကမ္မသ္မိံ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၈။ သံဝိဒဟတိတိ ဋပေတိ ပညပေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။ (၄) စိရင်-စိမ်-၏။ သံဝိဒဟန္တိ (၂) ကြည့်။ (၅) ပြု၏။ အကပွယိသူတိ သံဝိဒဟိသု အကံသု။ သုတ္တန်၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ (၆) ထား၏။ ဝိဓေန္တ မေတိ နိစ္စံ မယ္ပံ ကာမေ သံဝိဒဟန္တ ဥပဋ္ဌပေန္တ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၁၈။

သံဝိဒဟထ (ကြိ) ၊ သံ + ဝိ + ဓာ + အ + ထ ၊ စိရင်ကြကုန်လော။ သံယံ နိမန္တေတွာ ခါဒနီယာဒီနိ သံဝိဒဟထ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။

သံဝိဒဟန (တိ) | သံ + ဝိ + ဓာ + ယု။ သံဝိဓာန-သံ။ သံဝိဟာဏ-ပြာ။ | (၁) (သညာ, စေတနာ, ဝိတက် ဟူသော) ဆောက်တည်ခြင်း။ (၂) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ခြင်း။ (၃) စီရင်ခြင်း။ (၄) ထားခြင်း။ (၅) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ရာ (အခါ)။ (၆) စီရင်အပ်သော။ (၇) စီရင်တတ်သော၊ တရား။ (၁) (သညာ, စေတနာ, ဝိတက်ဟူသော) ဆောက်တည်ခြင်း။ ယသ္မာ စေတ္ထ " သက်ပ္ပေါ " တိ နယိဒံ ဝိတက္ကသ နာမံ၊ အထ ခေါ သံဝိဒနမတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ။ တဉ္စ သံဝိဒဟနံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ သညာ-စေတနာဓိပ္ပါယေဟိ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၂။"သက်ပ္ပေါ"တိ စ သံဝိဒဟနမတ္တဿေတံ နာမံ၊ န ဝိတက္ကဿေဝ။ တဉ္စ သံဝိဒဟနံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ သညာစေတနာဓိပ္ပါယေဟိ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ။ ၁၂၂။ သံဝိဓဟနမတ္တဿာတိ သညာစေတနာဝိတက္ကသင်္ခါတဿ သဗ္ဗဿ သံဝိဒဟနဿ။ ကင်္ခါ။ ဋီ၊ သင်္ခ။ ၂၁၇။ (-ကင်္ခါ။ မဟာဋီ၊ ၂။ ၁၀၂)။ (၂) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု - ခြင်း။ ဂစ္ဆန္တေန စ နကေကေန ဂန္တဗ္ဗံ၊ စတူဟိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဇောတိကဉ္စ ကတ္တရဒဏ္ဍဉ္စ ဂဟေတွာ သံဝိဒဟံ် ပရိမောစေတွာ ------- ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၉။ (၃) စီရင်ခြင်း။ အထ သာမဏေရောဝ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ ဘိက္ခုဿ သံဝိဒဟနမတ္တမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၁၅။ ယထာဗလံ ကမ္မန္တသံဝိဓာနေနာတိ ဒါသကမ္မကရာနံ် ယထာဗလံ ဗလာနုရူပံ် တေသံ် တေသံ် ကမ္မန္တာနံ် သံဝိဒဟနေန ဝိစာရဏေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။ (၄) ထားခြင်း။ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိယာ ကာယကမ္မာဒီသု သံဝိဒဟံ် ဋ္ဌပနံ် နာမ တဒုပဒေသောယေဝ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၃။ (၅) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ရာ (အခါ)။ သံဝိဒဟနကာလ - ကြည့်။ (၆) စီရင်အပ်သော။ သံဝိဒဟနကောဋ္ဌာသ-ကြည့်။ (၇) စီရင်တတ်သော၊ တရား။ သံဝိဒဟနပညာ-ကြည့်။

သံဝိဒဟနကာလ (ပု) | သံဝိဒဟန + ကာလ | တိုင်ပင်- အချိန်းအချက်ပြု- ရာ-အခါ - ကာလ။ သံဝိဒဟနကာလေ ဝါ ကေဠိပုရေက္ခာရော ဘိက္ခု သံဝိဒဟတိ။ ဝဇိရ။ ၃၁၀။

သံဝိဒဟနကောဋ္ဌာသ (ပု) | သံဝိဒဟန + ကောဋ္ဌာသ | စီရင်အပ်သော- အဖို့- အစု။ ဝိဓာနဝိဓိကောဝိဒေါတိ နာနပ္ပကာရေသု ဒါသကမ္မကရပေါရိသာဒီနံ် သံဝိဒဟန-ကောဋ္ဌာသေသု ဆေကော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၀၁။

သံဝိဒဟနစေတနာ (ထီ) | သံဝိဒဟန + စေတနာ | (သမ္မယုတ်တရားတို့၌) စီရင်တတ်သော စေတနာ။ သံဝိဒဟနစေတနာ (အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆) တိ သမ္မယုတ္တမ္မေသု သံဝိဒဟနလက္ခဏာ စေတနာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။

သံဝိဒဟနပစ္စယ (ပု) | သံဝိဒဟန + ပစ္စယ | တိုင်ပင် - အချိန်းအချက်ပြု - ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ တသ္မာ ဇတ္ထ သံဝိဒဟနပစ္စယာ ဒုက္ကရာပတ္တိ နော ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၇၃။

သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) | သံဝိဒဟန + ပစ္စုပဋ္ဌာန | စီရင်တတ်သော တရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ သာ ပနေသာ သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၅။ သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာနာ သကိစ္စပရကိစ္စ-သာဓကာ ဇေဋ္ဌသိဿမဟာဝမ္မကိအာဒယော ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ (-ဥဒါန၊ ဋ၊ ၃၉)။

သံဝိဒဟနပညာ (ထီ) [သံဝိဒဟနာ + ပညာ] စီရင်တတ်သော - ဉာဏ် - ပညာ။ အဝိစက္ခဏောတိ သံဝိဒဟနပညာယ ရဟိတော။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၉၈။ သံဝိဒဟန-ပညာယာတိ----တံ တံ အတ္ထကိစ္စံ သံဝိဓာတုံ သမတ္ထာယ ဝိစာရဏပညာယ ရဟိတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။

သံဝိဒဟနရဟိတ (တိ) [သံဝိဒနဟန + ရဟိတ] စီရင်းခြင်းမှ ကင်းသော။ အသံဝိဟိတာတိ သံဝိဒဟနရဟိတာ၊ အာဂမနဇာနနတ္ထာယ အကတသံဝိဒဟိတာ အဝိညာတာဝ ဟုတ္ဝာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၎၊ ၃။ ၃၆၂။

သံဝိဒဟနလက္ခဏ (တိ) [သံဝိဒဟန + လက္ခဏ] စီရင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သံဝိဒဟနစေတနာ-ကြည့်။

သံဝိဒဟန္တ (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ သံဝိဒဟန္တီ။] ကောင်းစွာစီရင်တတ်သော၊ သူ။ ယော တွံ ဧတ္တကေ ဘိက္ခူ သံဝိဒဟန္တော ဧတသ ဧကံ ဘိက္ခုံ နာဒါသီတိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၃၆၄။ ထေရော အာသနသာလံ သံဝိဒဟန္တော ရောဟိနိံ အာဟ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၁၉၂။

သံဝိဒဟန္တိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + အန္တိ] (၁) တိုင်ပင် - အချိန်း အချက်ပြု-ကုန်၏။ (၂) စီရင်-စီမံ-ကုန်၏။ (၃) ထား ကုန်၏။ (၄) ပြုကုန်၏။ (၁) ဘိက္ခု သံဝိဒဟတိ မနုဿာ နသံဝိဒဟန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၂ - ၃။ (၂) နိဝါသဌာနံ နသံဝိဒဟန္တိ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၁၁။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၁၅၄။ (၃) ဒေဝတာယော စ ---- အာရက္ခံ သံဝိဒဟန္တိ။ ခဒ္ဒက၊ ၎။ ၂၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၉၁။ (၄) ကေသနခလိခနာဒိဝသေန မနုဿာနံ အလင်္ကာရဝိမိံ ကပ္ပေန္တိ သံဝိဒဟန္တီတိ ကပ္ပကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၉။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃)။

သံဝိဒဟန္တု (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အန္တု] ထားကြကုန်လော။ ဝိဓေန္တု မေတိ မယှံ ကာမေ သံဝိဒဟန္တု ဥပဋ္ဌပေန္တု။ ဇာ၊ ၎၊ ၇။ ၁၈၈။ (-၂၃၉)။

သံဝိဒဟမာန (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + မာန] သံဝိဒဟန္တ-ကြည့်။ သံဝိဒဟမာနာ ဟိ အယံ ဥပဋ္ဌာတိ ---- ဇေဋ္ဌသိဿမဟာ-ဝမ္ဟကီအာဒယော ဝိယ။ အဘိ၊ ၎၊ ၁။ ၁၅၅။

သံဝိဒဟဿု (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + ဿု] ကောင်းစွာ- စီရင်- ဖြစ်စေ- ထား-လော။ ဓမ္မိကံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ သံဝိဒဟဿု (ဒီ၊ ၃။ ၅၀) တိ ------ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သုဋ္ဌု သံဝိဒဟဿု ပဝတ္တယ ဌပေဟီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၎၊ ၃။ ၂၈၆။

သံဝိဒဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဏာပေ + တိ] ကောင်းစွာ-စီရင်-ပြု - စေ၏။ ပစ္ဆာဘတ္တံ မဟာနသေ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇာဒီနိ သံဝိဒဟာပေတိ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၈၆။

သံဝိဒဟာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဏာပေ + တွာ] ကောင်းစွာ စီရင်စေ၍။ ရာဇာနောပိ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ အာရက္ခံ သံဝိဟာပေတွာ။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၇။ (-ဇာ၊ ၎၊ ၃။ ၄၂၉)။

သံဝိဒဟာမ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + မ] (ငါတို့) စီရင်ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဇ္ဇ ကိရ မဟာဗြဟ္မာ အာဂမိဿတိ၊ ဝသနဌာနံ သံဝိဒဟာမ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၅၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၀)။

သံဝိဒဟိသု (ကြို) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဥံ] (၁) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-ကုန်ပြီ။ (၂) ပြုကုန်ပြီ။ (၃) စီရင်ကုန်ပြီ။ (၁) ဣတိ သမန္တာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဌာနံ သတ္တာဟံ သန္နာဟဂဝစ္ဆိကံ ဝိယ ကတွာ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိသု။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၇။ (-မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၅။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၂။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅)။ (၂) အကပ္ပယိသူတိ သံဝိဒဟိသု အကံသု။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၀။ (၃) ရက္ခသာ ပဗုဇ္ဇိတွာ သုကပေါတကံ ဒိသွာ " အမ္ဗစောရောယ " နွိ ဂဟေတွာ ကမ္မကရဏံ သံဝိဒဟိသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၇။

သံဝိဒဟိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဤ။ သံဝိဒဓာတိ-သံ။] (၁) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-ပြီ။ (၂) ပြု-စီရင်-ပြီ။ (၃) စီမံ-ခန့်ခွဲ-ပြီ။ (၁) တေသံ သုတွာ ဓမ္မိကဉ္စိ ခေါ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ သံဝိဒဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၅၄။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄)။ (၂) သော " သာဓူ " တိ ဘေသဇ္ဇံ သံဝိဒဟိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈၅)။ (၃) " တ္တေကာ ရညော ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောထ။ ----အနုဘဝိဿနွိ "တိ သံဝိဒဟိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၈။ (-၃၃၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၁)။

သံဝိဒဟိတ (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တ။ သံဝိဟိတ - သံ။] (၁) တိုင်ပင် - အချိန်း အချက်ပြု-အပ်သော။ (၂) စီရင်အပ်သော။ (၃) တိုင်ပင် -အချိန်းအချက်ပြု -ခြင်း။ (၁) သံဝိဒဟိတေ သံဝိဒဟိတသညီ ဧကဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၉၀)။ (၂) တုမှေဟိ မယှံ မီတု သဗ္ဗံ သံဝိဒဟိတံ၊ ဝေယျာဝစ္စကရာ ပန ဒါသဒါသိယော နသံဝိဒဟိတာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။၂၅၀။ (၃) တ္ထေန္တရေ သံဝိဒဟိတေ (ဝိ၊ ၄၊၃။ ၇၃) တိ တ္ထေ နကေဝလံ ယထာဝုတ္တရထိကာဒီသု ဧဝ သံဝိဒဟနေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄။

သံဝိဒဟိတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တဗ္ဗ။ သံဝိဓာတဝျ-သံ။] ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဣဒါနိ ယတ္ထသာ သံဝိဒဟိတဗ္ဗာ၊ တံ ဒဿေန္တော အန္တောဇနသိမ္မိန္တိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။

သံဝိဒဟိတသညီ (တိ) [သံဝိဒဟိတ + သညာ + ဤ။ ထီ-၌ --သညိနီ။] တိုင်ပင်-အချိန်း အချက်ပြု - အပ်၏ဟူ၍ ဖြစ်သော အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ သံဝိဟဒိတ (၁) ကြည့်။

သံဝိဒဟိတုံ (ဗျ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တုံ] ပြုခြင်းငှာ။ ဥဿဟသိ တွံ အာနန္ဒ ဘိက္ခူနံ ဧဝရူပါနိ စီဝရာနိ သံဝိဒဟိတုန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၀။ သံဝိဒဟိတုန္တိ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၀၈။

သံဝိဒဟိတု (ထီ၊ ပု) [သံ + ဝိ + ဓာ + တု။ သံဝိဓာတ - သံ။] စီရင်တတ်သော၊ သူ။ သံဝိဓာတာတိ သံဝိဒဟိတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၆။

သံဝိဒဟိတုကာမ (တိ) [သံဝိဒဟိတုံ + ကမု + ဏ] ပြု- စီရင်- ခြင်းငှာ- အလိုရှိသော၊ သူ။ ဣတိဿ အသဒိသဒါနံ သံဝိဒဟိတုကာမတာယ ဧဝံ ဝတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၀။

သံဝိဒဟိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တွာ] (၁) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-၍။ (၂) ပြုလုပ်၍။ (၃) ထား- ပညတ်-ဟော ကြား-၍။ (၁) သံဝိဒဟိတွာ (ဝိ၊ ၁။ ၆၅) တိ ဧကစ္ဆန္ဒတာယ ဧကဇ္ဇာသယတာယ သမ္မန္တ-ယိတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၁။ (၂) အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သမ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ စီဝရာနံ သံဝိဒဟိတွာ။

ဝိ၊ ၃။ ၄၀၀။ (၃) သံဝိဒဟိတွာ (အံ၊ ၁။ ၁၀၉) တိ ဌပေတွာ ကထေတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။

သံဝိဒဟိသာမ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ဓာ + သာမ | (ငါတို့) စီရင်ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သူစိကမ္မေ နိဋ္ဌိတေယေဝ သေနာသနာနိ သံဝိဒဟိသာမ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၂။

သံဝိဒဟိသာမိ (ကြိ) | သံ + ဝိ+ ဓာ + သာမိ | (ငါ) စီရင်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဟံ တေ ဒါနံ သံဝိဒဟိသာမိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁)။

သံဝိဒဟေယျာမ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ဓာ + အ + ဧယျာမ | (ငါတို့) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ - ထား - ကုန်ရာ၏။ ဓမ္မိကမ္မိဿ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ သံဝိဒဟေယျာမ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၇-စ။ (-မ၊ ၂။ ၂၇၅၊ ၃၀၄)။

သံဝိဒါဝဟာရ (ပု) | သံဝိဓာယ + အဝဟာရ။ သံဝိဓာယ အဝဟာရော ----- ဝိဓာယဿ ဝိဒါဒေသော သံဝိဒါဝဟာရော။ မောဂ်၊ ၁။ ၄၇။ | တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-၍ခိုးခြင်း။ သံဝိဒါဝဟာရော နာမ သမ္မဟုလာ သံဝိဒဟိတွာ ဧကော ဘက္ခံ အဝဟရတိ၊ အာပတ္တိ သတ္ထေသံ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၅။ သံဝိဓာယ အဝဟာရော သံဝိဒါဝဟာရော၊ အညမညသညတ္တိယာ ကတာဝဟာရောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ သံဝိဒါဝဟာရော နာမ “ အသုကံ နာမ ဘက္ခံ အဝဟရိဿာမာ ” တိ သံဝိဒဟိတွာ သမ္မန္တ-ယိတွာ အဝဟရတိ။ ကခ်ီ။ ၁၁၇။ “ အသုကံ နာမ ဘက္ခံ ဟရိဿာမာ ” တိ သံဝိဒဟိတွာ သမ္မန္တယိတွာ အဝဟရဏံ သံဝိဒါဝဟာရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၉-၃၀။

သံဝိဒါဝဟာရကထာ (ထီ) | သံဝိဒါဝဟာရ + ကထာ | သံဝိဒါဝဟာရကထာ၊ တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု -၍ ခိုးခြင်းကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ (ဝိ၊ ၁။ ၆၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၅-၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၅။) သံဝိဒါဝဟာရကထာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ သံဝိဒါဝဟာရကထာယံ ------ ယထာသမ္ဘဝံ ယောဇေတွာ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၅။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၅)။

သံဝိဒါဝဟာရဝဏ္ဏနာ (ထီ) | သံဝိဒါဝဟာရ + ဝဏ္ဏနာ | တိုင်ပင် - အချိန်းအချက်ပြု -၍ ခိုးခြင်းကို - ဖွင့် - ရာ - ကြောင်း - စကား။ ဝိတ္ထာရော ပန အဒိန္နာဒါနပါရာဇိကေ သံဝိဒါဝဟာရဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၈။

သံဝိဒါဝဟာရဝတ္ထု (န) | သံဝိဒါဝဟာရ + ဝတ္ထု | သံဝိဒါဝဟာရဝတ္ထု၊ တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု - ၍ ခိုးကုန်သော ရဟန်းတို့၏-အကြောင်းအရာ-အဖြစ်အပျက်။ သံဝိဒါ-ဝဟာရဝတ္ထုနိ သံဝိဒါဝဟာရေ -------- ဝုတ္တဝိနိစ္ဆယေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၉။

သံဝိဒိတ (တိ) | သံ + ဝိဒ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃၊ ၃၁၂။ | (၁) ကောင်းစွာ သိတတ်သော။ (၂) ကောင်းစွာ-သိ-မျက်မှောက်ပြု-အပ်သော။ (၃) သံတော်ဦးတင်-လျှောက်ထား- လျှောက်ကြား- သိစေ -ခြင်း။ (၁) စိတ္တဇိဒံ စေတသိကာ စ ဓမ္မာ၊ အနတ္တတော သံဝိဒိတသဿ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၂၅၄။(၂) ယဿ မုဟုတ္တေန သဟဿဓာ၊ လောကော သံဝိဒိတော သပြဟ္မကပ္ပေါ။ ထေရ။ ၃၃၇။ သံဝိဒိတော သမ္မဒေဝ

ဝိဒိတော ဉာတော ပစ္စက္ခံ ကတော။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၃၄၆။ (၃) ရညော သံဝိဒိတံ ကတ္တာ (ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၆၀) တိ ရညော နိဝေဒနံ ကတ္တာ၊ ရာဇာနံ ပဋိဝေဒယိတ္တာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၈။

သံဝိဒိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) ⌊ သံ + ဝိဒ + အ + တ္တာ ⌋ ကောင်းစွာသိ၍။ ထာမဗ္ဓလံ အတ္တနိ သံဝိဒိတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။ အတ္တနော ထာမဗ္ဓ ဗလဉ္စ ဉတ္တာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၁၈၃)။

သံဝိဒိတ္တာန (ကြိ၊ ဝိ) ⌊ သံ + ဝိဒ + အ + တ္တာန ⌋ သံဝိဒိတ္တာ-ကြည့်။သမယံ သံဝိဒိတ္တာန၊ ဥပဂစ္ဆိ ဝိနာယကော။ အပ၊ ၁။ ၄၀၈။

သံဝိဓာတဗ္ဗ (တိ) ⌊ သံ + ဝိ + ဓာ + တဗ္ဗ။ သံဝိဓာတဗျ - သံ။ ⌋ (၁) စီရင်အပ်သော (အမှု)။ (၂) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-အပ်သော။ (၁) ဧကော ကိရ ဣတ္ထိ ဥပ္ပန္နိတုကာမာ ရုက္ခေ ရတ္တိံ လဂ္ဂေတွာ သံဝိဓာတဗ္ဗံ သံဝိဒဟတိ။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၄၄၄။ (-ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၂၂၃။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁၀၈)။ (၂) တသ္မာ နေသံ သက္ကစ္စံ အာရက္ခာ သံဝိဓာတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

သံဝိဓာတုံ (ဗျ) ⌊ သံ + ဝိ + ဓာ + တုံ ⌋ သံဝိဒဟိတုံ-ကြည့်။ တာသု သုန္ဒရီနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ ---- အလံ ကာတုံ အလံ သံဝိဓာတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၃။

သံဝိဓာတု (ထိ၊ ပု) ⌊ သံ + ဝိ + ဓာ + တု။ သံဝိဓာတ - သံ။ ⌋ သံဝိဒဟိတု - ကြည့်။ ဓမ္မိကဉ္စ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ သံဝိဓာတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၁။ သံဝိဓာတာတိ သံဝိဒဟိတာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၆။

သံဝိဓာန (တိ) ⌊ သံ + ဝိ + ဓာ + ယု။ သံဝိဓာန - သံ၊ သံဝိဟာဏ - ပြာ။ ⌋ (၁) အဒ္ဓါနသမုဒ္ဌာန်။ (၂) စီရင်ခြင်း။ (၃) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ခြင်း။ (၄) အစီအရင်(က) မျိုးစေ့, ရိက္ခာ, ထမင်းစသည်ကိုပေးခြင်း။ (ခ) ဒေသနာတော်။ (၁) သကဋ္ဌဗျူဟာ-စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-နည်း။ (ဃ)အဆိပ်ခပ်သော သေအိုးစရည်းကို ခွဲခြင်းစသည်။ (၅) ပြုပြင်ခြင်း။(၆)တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ရာ(အခါ)။ (၇) စီရင်ဘွယ်ကိစ္စ။ (၁) အဒ္ဓါနသမုဒ္ဌာန်။ လောမာနိ ပဒသော ဓမ္မော၊ ဘူတံ သံဝိဓာနေန စ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇။(အဒ္ဓါနသမုဒ္ဌာန် အဓိပ္ပါယ်ကို အဒ္ဓါနသမုဒ္ဌာနပုဒ် - ကြည့်။) (၂) စီရင်ခြင်း။ ဝိစာရဏာသိဒ္ဓနာဒီဟိ အကတံ သံဝိဓာနမ်ပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဓ ပန အကတံ သံဝိဓာနံ် အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၁၂။ (၃) တိုင်ပင် - အချိန်း အချက်ပြု - ခြင်း။ ထေယျသတ္ထဘာဝေါ, ဇာနနံ်, သံဝိဓာနံ်, အဝိသင်္ကေတေန ဂမနံ်။ ကခီ။ ၂၄၈။ (၄) အစီအရင် (က) မျိုးစေ့, ရိက္ခာ, ထမင်းစသည်ကို ပေးခြင်း။ သမ္ဗဟတော ခေါ မေ ဘော သော ဒဿုခီလော ဘောတော သံဝိဓာနံ် အာဂမ္မ --- အပါရုတဃရာ မညော ဝိဟရန္တီ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၉။ (ခ) ဒေသနာတော်။ သော ဧဝ ပန ဘဂဝါ သတ္ထာ ယောဂက္ခေမဿ ပထဿ ကောဝိဒေါ ----- ဃဿ သံဝိဓာနမာဂမ္မ အဟမ္ပိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံ။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၁၉၆။ (၁) သကဋ္ဌဗျူဟာ-စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-နည်း။ ကောသလရညော ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရဿ သံဝိဓာနေန အဇာတသတ္တု ဂဟိတော။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။ ၁၄၃။ (ဃ) အဆိပ်ခပ်သော သေအိုးစရည်းကို ခွဲခြင်း စသည်။ မဟာရာဇ နံ ဧသ ဝိဒေဟရာဇဿ ထာမော၊ မဟောသဓ-ပဏ္ဍိတဿ သံဝိဓာနမေတံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၆။ ၂၄၀။

(၅) ပြုပြင်ခြင်း။ အဘိသခ်ရဏံ သံဝိဓာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။ (၆) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-ရာ (အခါ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၇) စီရင်ဘွယ်ကိစ္စ။ တတ္ထ မဟန္တေန သံဝိဓာနေန ဗဟူ မနုဿာ သန္နိပတိဿန္တိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈။

သံဝိဓာနကာလ (ပု) [သံဝိဓာန + ကာလ] တိုင်ပင် - အချိန်း အချက်ပြု - ရာ အခါ။ သံဝိဓာနကာလေ ဟိ သစေ ဥဘောပိ ဘိက္ခုနုပဿယေ ဝါ ---- ဌတွာ သံဝိဒဟန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၂။

သံဝိဓာနသိက္ခာပဒ (နဲ) [သံဝိဓာန + သိက္ခာပဒ] သံဝိဓာနသိက္ခာပုဒ်၊ (ဘိက္ခုနီမနှင့်အတူတကွ) တိုင်ပင်-အချိန်း အချက်ပြု-၍ ခရီးသွားခြင်းကြောင့် ပညတ်တော်မူအပ်သောသိက္ခာပုဒ်)။ သေသမေတ္ထ ဘိက္ခုနိယာ သဒ္ဓိံ သံဝိဓာနသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၇။ ကခ်ါ။ ၂၄၈။

သံဝိဓာပေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဏာပေ + တွာ] စီရင်စေ၍။ " ဣဒံ တုမှာကံ အာစရိယာနံ ----- ဣဒံ တုမှာကံ ပါပုဏာတီ"တိ သေနာသနာနိ သံဝိဓာပေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၃။

သံဝိဓာယ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၇။ ရူ။ ၆၄၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၁။] (၁) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-၍။ (၂) စီရင်၍။ (၃) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-၍။ (၄) စီမံ-ခန့်ခွဲ-၍။ (၅) ညီညွတ်အောင်-ပြု-စီရင်-၍။ (၁) တိုင်ပင်-အချိန်းအချက်ပြု-၍။ ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခုနိယာ သဒ္ဓိံ သံဝိဓာယ ဧကဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၈၈-၉၀၊ ၁၇၂-၄)။ (၂) စီရင်၍။ နိသဇ္ဇဌာနံ သံဝိဓာယ ဘဂဝန္တံ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ---- မဟာဒါနံ အဒံသု။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၆၊ ၉၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈)။ (၃) ကောင်းစွာ-စီရင်-ဖြစ်စေ-ထား-၍။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ စ သေဋ္ဌိဘရိယာ စ ----- အာရက္ခံ သံဝိဓာယ ယာဂုံ ပေသယိံသု။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၅၀။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၀၉)။ (၄) စီမံ-ခန့်ခွဲ-၍။ " ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဧတ္တကာ ဧတ္တကာ ဇနာ သံဝိဒဟထ၊ ---- တတော ဧကသ္မိမ္ပိ အသတိ မယ္ဟံ အာရောစေယျာထာ " တိ မနုဿေ သံဝိဓာယ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၉။ (၅) ညီညွတ်အောင်-ပြု-စီရင်-၍။ ဘဂဝါ လာခါရသေန ----- သံဝိဓာယ တိမဏ္ဍလံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တော နိဝါသေတွာ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄။ သံဝိဓာယာတိ အန္တရဝါသကဿ ကောဏပဒေသဉ္စ ဣတရ-ပဒေသဉ္စ သမံ ကတွာ ဝိဓာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၈၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄)။

သံဝိဓာယက (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + ဏ္ဍု။ ယ - အာဂုမ်။ နိရုတ္တိ။ ၅၄၆-နှာ။ ထီ-၌ သံဝိဓာယိကာ။ သံဝိဓာနက-သံ။] စီရင်-စီမံ-အုပ်ချုပ်-သော၊ သူ။ ဧတသ္မိံ ဘူမိသီသေ ဌိတော ဧကော တေသံ သံဝိဓာယကောပိ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။(-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁)။

သံဝိဓာဝဟာရ (ပု) [သံဝိဓာယ + အဝဟာရ။ သံဝိဓာယ အဝဟာရော သံဝိဓာဝဟာရော။ ယ-လောပေါ။ နိရုတ္တိ။ ၂၈၁-နှာ။] သံဝိဒါဝဟာရ-ကြည့်။

သံဝိဓေတိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅။ သံဝိဒဓာတိ၊ သံဝိဓတ္တေ-သံ။] စီရင်၏။ ယံ ပဏ္ဍိတော နိပုဏံ သံဝိဓေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၃။ သံဝိဓေတီတိ သံဝိဒဟတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၀၃။

သံဝိဓေတွာန (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + အ + တွာန။ ကစ္စည်း။ ၅၁၀။ ရူ။ ၄၈၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၂၃။ နိရုတ္တိ။ ၆၀၅။] စီရင်၍။ ကမ္မန္တံ သံဝိဓေတွာနာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၆) တိ " ဧဝဉ္စ ကာတုံဝဋ္ဌတီ " တိ ဃရေ ကတ္တဗ္ဗ-ယုတ္တကံ ကမ္မံ သံဝိဒဟိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၀၇။

သံဝိန္ဒတိ (ကြို) [သံ + ဝိဒ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၆။ ရူ။ ၅၀၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၆။ နိရုတ္တိ။ ၆၆၀။ သံဝိန္ဒတိ၊ သံဝိန္ဒတေ-သံ။] ကောင်းစွာရ၏။ မမတ္တံ သော အသံဝိန္ဒံ၊ " နတ္ထိ မေ " တိ နသောစတိ။ ထေရ။ ၃၂၁။ သော တတ္ထ မမတ္တံ အသံဝိန္ဒံ အသံဝိန္ဒန္တော အလဘန္တော အကရောန္တော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၉။

သံဝိဗာဓန (နဲ) [သံ + ဝိ + ဗာဓ + ယု။ သံဝိဗာဓန-သံ။] (၁) ပြင်းစွာနှိပ်စက်ခြင်း။ (၂)` ပြင်းစွာ နှိပ်စက်တတ်သော (ဒုက္ခ)။ (၁) (၂) ဒုဂ္ဂတိပရိယာပနံ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ " ဒုဂ္ဂတိယံ ပရိကိလိဿနံ သံဝိဗာဓနံ၊ သမုပတာပနံ ဝါ " တိ ကတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၆။

သံဝိဘဇတိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၇။ ဓာတွတ္ထ။ သံဝိဘဇတိ - သံ။] (၁) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။ (၂) ပေး-ပေးကမ်း-၏။ (၃) ဆည်းကပ်-ပူဇော်-၏။(၁) နသံဝိဘဇတီ (သံ၊ ၂။ ၅၁၃) တိ မိတ္တသဟာယသန္ဒိဋ္ဌ-သမ္ဘတ္တာနံ သံဝိဘာဂံ နကရောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၆)။ (၂) ခါဒနီယံ ဘောဇနီယဉ္စဿ ပစ္စံသေန သံဝိဘဇိဿာမ။ အံ၊ ၂။ ၃၂။ သံဝိဘဇိဿာမာတိ ဒဿာမ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉။(၃) ယထာရဟံ သံဝိဘဇေထ ဝိညူ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၉။ သံဝိဘဇေထာတိ ဘာဇေယျ ပတိမာနေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈။

သံဝိဘဇထ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + ထ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ကုန်လော။ သဗ္ဗေဝ သန္တာ ဣမံ ဝေဒနံ သံဝိဘဇထ။ မ၊ ၂။ ၂၅၈။

သံဝိဘဇန (နဲ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ယု။ သံဝိဘဇန - သံ။] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်း။ စတုန္ခံ ပစ္စယာနံ သံဝိဘဇနံ အာမိသသံဝိဘာဂေါ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၂၉၅။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇၉)။

သံဝိဘဇနသီလ (တိ) [သံဝိဘဇန + သီလ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓ-ဘာဂဿ သံဝိဘဇနသီလာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၃၃။

သံဝိဘဇန္တိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + အန္တိ] ဝေဘန် - ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ -ဝေခြမ်း-ကုန်၏။ ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ သီလဝန္တေ ပဗ္ဗဇိတေ ကုလံ ဥပသင်္ကမန္တေ မနုဿာ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ သံဝိဘဇန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၂၆။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၅)။

သံဝိဘဇမာန (တိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + မာန] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-သော။ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ သံဝိဘဇမာနာ ------- နိရာသင်္ကာ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၄။

သံဝိဘဇသိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + သိ] (သင်) ဝေဘန် - ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။ အတ္တနာ ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗဝတ္ထုတော ဧကစ္စာနိ ဒတ္တာ သံဝိဘဇသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၂၄။

သံဝိဘဇာမိ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + မိ] (ငါ) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။

တေနာဟံ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ သံဝိဘဇာမိ (သံ၊ ၂။ ၅၂၆)တိ တဿာဟံ အတ္တနော ---- ဗလာနုရူပေန စ သံဝိဘာဂံ ကရောမိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆။

သံဝိဘဇိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ဤ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ပြီ။ သော ဂန္ဓာ တံ ဘတ္တံ ပဥ္စဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသတေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၆။

သံဝိဘဇိတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တဗ္ဗ] (၁) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-အပ်-သင့်- ထိုက်-သော။ (၂) ကောင်းစွာ-မှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) တတော နီဟရိတွာ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၈-၉။ (၂) သဗ္ဗေသံ မဟာနိသံသာ မေတ္တာဘာဝနာ သံဝိဘဇိတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၇။

သံဝိဘဇိတုံ (ဗျ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တုံ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်းငှာ။ နသက္ကာ မဟာရာဇ -------- ပါပံ ကမ္မံ သံဝိဘဇိတုံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅။

သံဝိဘဇိတု (တိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တု။ သံဝိဘတ္တ - သံ။] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-သော၊ သူ။ (ဗြဟ္မာ)။ သေဋ္ဌော သဇိတာ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၂) တိ အယံ လောကဿ ဥတ္တမော သံဝိဘဇိတာ စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၂။

သံဝိဘဇိတုကာမ (တိ) [သံဝိဘဇိတုံ + ကမု + ဏ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ သူ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပန -------- တံ ဥစ္ဆုရသံ အညေဟိပိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိတုကာမော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၃၁-၂။

သံဝိဘဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တွာ] ဝေဘန် - ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ - ဝေခြမ်း-ပေးကမ်း-၍။ သံဝိဘဇိတွာ (ပေတ။ ၁၉၀) နွှိ ဒါနသံဝိဘာဂံ ကတွာ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၂၅။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၅)။

သံဝိဘဇိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တွာန] သံဝိဘဇိတွာ-ကြည့်။ သဗ္ဗေ သံဝိဘဇိတွာန၊ တတော ဘုဥ္ဇာမိ ဘောဇနံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၅။

သံဝိဘဇိမှ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + မှာ] (ငါတို့) ဝေဘန် -ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ - ဝေခြမ်း-ကုန်ပြီ။ နော စ ခေါ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ သံဝိဘဇိမှာ (အံ၊ ၃။ ၁၉၄) တိ----သီလဝန္တာနံ သံဝိဘာဂံ ကတွာ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၇။

သံဝိဘဇိဿတိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ဿတိ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ယံ ---- ပုရာဏံ တိစီဝရံ၊ တံ သဗြဟ္မစာရီဟိ သံဝိဘဇိဿတိ။ မ၊ ၂။ ၃၁၉။

သံဝိဘဇိဿာမ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ဿာမ] (ငါတို့) ပေး-ပေးကမ်း-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သံဝိဘဇတိ (၂) ကြည့်။

သံဝိဘဇိဿာမိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ဿမိ] (ငါ) ဝေဘန် - ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း- အံ့- လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ယေ တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ဒုဗ္ဗလစီဝရာ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၈။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈)။

သံဝိဘဇေတု (တိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တု။ ဣ- ကို ဧ-ပြု။] သံဝိဘဇိတု-ကြည့်။ " တွံ ခတ္တိယော နာမ ဟောဟိ ----- ဂေါဏော ဟောဟိ " တိ ဧဝံ သတ္တာနံ သံဝိဘဇောတာ အဟံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။ (က-မူ)။

သံဝိဘဇေထ၁ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + ဧထ] ဆည်းကပ် - ပူဇော် - ရာ၏။ ယထာရဟံ သံဝိဘဇေထ ဝိညူ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၉။ သံဝိဘဇေထာတိ ဘာဇေယျ ပတိမာနေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈။

သံဝိဘဇေထ၂ (ကြို) [သံ + ဝိ + ဘဇ + အ + ထ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ကုန်လော။ သစေ ဘဝံ ရေဏု ရဇ္ဇံ လဘေထ၊ သံဝိဘဇေထ နော ရဇ္ဇေန။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈။

သံဝိဘဇ္ဇံ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တွာ။ ရူ။ ၆၄၁။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။(တိ) သံဝိဘဇျ-သံ။] သံဝိဘဇိတွာ-ကြည့်။ သံဝိဘဇ္ဇဉ္စ ဘောဇန (ဇာ၊ ၁။ ၁၈၂) နွှိ --------- ဓမ္မိကသမဏ-ဗြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၄၂။

သံဝိဘတ္တ (တိ) [သံ + ဝိ + ဘဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ မောဂ်၊ ၅။ ၉၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၁။ သံဝိဘတ္တ - သံ၊ သံဝိဘတ္တ-ပြာ။] (ခန္ဓာစသော) အဖို့အစု တို့ဖြင့်-အပြားအားဖြင့်-ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-အပ်သော။ သံဝိဘတ္တေသု ဓမ္မေသု၊ ယံ သေဋ္ဌံ တဒုပါဂမံ (မိ)။ မ၊ ၂။ ၃၀၈။ ထေရ။ ၂၂၁။ သံဝိဘတ္တေသု ဓမ္မေသူ (မ၊ ၂။ ၃၀၈) တိ အဟံ သတ္ထာတိ ဧဝံ လောကေ ဥပ္ပန္နေဟိ ယေ ဓမ္မာ သံဝိဘတ္တာ၊ တေသု ဓမ္မေသု။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၇။ သံဝိဘတ္တာတိ ကုသလာဒိဝသေန ခန္ဓာဒီဟိ အာကာရေဟိ ဝိဘတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။ သံဝိဘတ္တေသူတိ ပကာရတော ဝိဘတ္တေသု။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။

သံဝိဘာဂ (ပု) [သံ + ဝိ + ဘဇ + ဏ ။ ကစ္စည်း။ ၆၂၃။ ရူ။ ၅၅၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၉၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၂၉။ သံဝိဘာဂ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်း။ (၂) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း -ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၍ လျှူဒါန်းကြောင်း-ကုသိုလ်စေတနာ-ကုသိုလ်ကံ။ (၁) ဒွေ မေ ဘိက္ခဝေ သံဝိဘာဂါ။ ကတမေ ဒွေ ? အာမိသသံဝိဘာဂေါ စ ဓမ္မသံဝိဘာဂေါ စ။ အံ၊ ၁။ ၉၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀။ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ သံဝိဘဇနံ အာမိသ-သံဝိဘာဂေါ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ သံဝိဘာဂံ အကာသိ (ဝိမာန။ ၁၀၂) နွှိ အဟမေဝ---- ပရိစ္စဇနဝသေန သံဝိဘဇနံ အကာသိံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇၉။ (-ပေတ။ ၁၈၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၆။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆။ ပေတ၊ ၄။ ၂၂၄)။ (၂) ဒါနသံဝိဘာဂဿာ (ဣတိဝုတ်။၂၀၇)တိ --- ယာယ ပန အတ္တနာ ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗဘာဝေန ဂဟိတဝတ္ထုဿ ဧကဒေသော သံဝိဘဇိတွာ ဒီယတိ၊ အယံ သံဝိဘာဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၃။

သံဝိဘာဂကရ (တိ) [သံဝိဘာဂ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၉။] ဝေဘန်- ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ သံဝိဘာဂီ (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၈) တိ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏာနဉ္စေဝ ကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာဒီနဉ္စ သံဝိ-ဘာဂကရော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၈၉။

သံဝိဘာဂကရဏ (နဲ) [သံဝိဘာဂ + ကရဏ] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ- ဝေခြမ်း-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ အစ္ဆရိယေ မဓုရရသေ လဘိတွာ သယမေဝ အခါဒိတွာ တေသမ္ပိ တတော သံဝိဘာဂကရဏေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၉။

သံဝိဘာဂပဋိစ္ဆဒန (တိ) [သံဝိဘာဂ + ပဋိစ္ဆဒန] ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-

ခြင်းဟူသော - ဖုံးလွှမ်းခြင်း - အဖုံး - အဖိုး-ရှိသော၊ သူ။ သံဝိဘာဂပဋိစ္ဆဒေါ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄) တိ ဒါနသံဝိဘာဂမယေန ပဋိစ္ဆဒေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၇။

သံဝိဘာဂရတ (တိ) | သံဝိဘာဂ + ရတ | ဝေဘန် - ခွဲခြမ်း - ခွဲဝေ - ဝေခြမ်း - ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ သဒ္ဓါသီလေန သမ္ပန္နာ၊ သံဝိဘာဂရတာ သဒါ။ ဝိမာန။ ၂၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၀၀။ (-အပ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁)။

သံဝိဘာဂသီလ (တိ) | သံဝိဘာဂ + သီလ | ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်း ဟူသော အလေ့ရှိသော၊ သူ။ သတတံ သမိတံ သံဝိဘာဂသီလော ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂ ၇၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၅။

သံဝိဘာဂါရဟ (တိ) | သံဝိဘာဂ + အရဟ | ဝေဘန်- ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-ခြင်း-ငှာ-ကို-ထိုက်သော၊ သူ။ ယော ယာစကေ ဝါ အညေ ဝါ သံဝိဘာဂါရဟေ ပုဂ္ဂလေ ဗဟိ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၈၁။

သံဝိဘာဂီ (တိ) | သံ + ဝိ + ဘဇ + ဏီ။ ထိ-၌ သံဝိဘာဂိနီ။ သံဝိဘာဂိန်-သံ။ | (၁) ကောင်းစွာသာလျှင်- ဝေဘန်- ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-လေ့ရှိသော၊ သူ။(၂) ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း- တတ်သော (ဝေဘန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော)၊ သူ။ (၁) သံဝိဘာဂီ (သံ၊ ၁။ ၄၀။ နေတ္တိ။ ၁၆၁) တိ အစ္ဆရာယ ဂဟိတမ္ပိ နခေန ဖာလေတ္တာ ပရဿ ဒတ္တာဝ ဘုဉ္ဇနသီလော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၆၅။ (၂) သံဝိဘာဂီ ဓနေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂) တိ အတ္တနော ဓနေန မိတ္တာနံ သံဝိဘာဂံ ကရောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၇၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၈၉) ။

သံဝိဘာဇေတိ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ဘဇ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၅-၆။ | ဝေဘန်-ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။ လဒ္ဓါန သံဝိဘာဇေတိ၊ အန္နံ ပါနဉ္စ ဘောဇနံ။ ကြွတိဝုတ်။ ၂၄၀။ လဒ္ဓါနာတိ လဘိတ္တာ---- ပုဒ္ဓော နံ သံဝိဘဇတိ။ ကြွတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၇။

သံဝိရု (ရှု) ဟတိ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ရုဟ + အ + တိ။ ဆန္ဒာနုရက္ခဏတ္ထံ ဒီဃော။ သံဝိရောဟတိ-သံ။] (၁) ပေါက်ရောက်-စည်ပင်-ပြန့်ပွား-၏။ (၁) သုပရိကမ္မကတေ ဘန္တေ့ ကလလေ ဗီဇံ နိပတိတ္တာ ခိပ္ပံ သံဝိရုဟတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၈။ သံဝိရူဟန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀) တိ သံဝိရုဟိဿန္တိ ဝမိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇၇။ (၂) သံဝိရူဠ္ဍေထ မေဓာဝီ၊ ခေတ္တေ ဗီဇံဝ ဝုဋ္ဌိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၈။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၁)။

သံဝိရူ (ရှု) ဟန္တု (ကြိ) | သံ + ဝိ + ရုဟ + အ + အန္တု | ပေါက်ရောက်-စည်ပင်- ပြန့်ပွား-ကုန်လော-ကြစေသတည်း။ သာဒိယတိ နု ခေါ မဟာရာဇ အယံ မဟာပထဝီ " သပ္ပဗိဇာနိ မယိ သံဝိရုဟန္တု " တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။

သံဝိရူ (ရှု) ဟိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | သံ + ဝိ + ရုဟ + တွာ | ပေါက်ရောက်-စည်ပင်-ပြန့်ပွား-၍။ မဟာပထဝိယာ သံဝိရုဟိတ္တာ ---- ပုပ္ဖဖလဓရာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။ (မိလိန္ဒ။ ၁၀၇)။

သံဝိရူ (ရှု) ဟိဿန္တိ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ရုဟ + ဿန္တိ | ပေါက်ရောက် - စည်ပင် - ပြန့်ပွါး - ကုန် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ သံဝိရုဟတိ-ကြည့်။

သံဝိရူ (ရှု) ဟေယျ (ကြိ) | သံ + ဝိ + ရုဟ + အ + ဧယျ | ပေါက်ရောက်-

စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-ရာ၏။ နိရုပယာတံ ဗီဇံ ခိပ္ပံ သံဝိရုဟေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၂။

သံဝိရူ (ရူ) ဋ္ဌ (တိ) [သံ + ဝိ + ရုဟ + တ။ သံဝိရုပ - သံ။] (၁) ကောင်းစွာ-စည်ပင်-ပြန့်ပွါး-တည်တံ့-သော၊ ကောင်းစွာ ဖုံးအပ်သော။ (၂) အသားနုတက်သော။ (၁) အဿတ္ထေ ဟရိတောဘာသေ၊ သံဝိရူဋ္ဌမိ ပါဒပေ။ ထေရ။ ၂၆၁။ နေတ္တိ။ ၁၁၆။ သံဝိရူဋ္ဌမိ သုဠု ဝိရူဋ္ဌေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတေ, သုယနနိစိတပတ္ထပလာသပလ္လင်ေဟိ ဝိရူဋ္ဌ-သဏ္ဌန်ေတိ စ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၂။ (-အပ၊ ၂။ ၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆၊ ၁၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၉၊ ၄၆၉။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၀)။ (၂) ဗောဓိသတ္တော တဿ ဝဏ္ဏသု သံဝိရူဋ္ဌေသု ဘရိယာယ သဒ္ဒိ တံ အဿမပဒေယေဝ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

ˋ (မှတ်ချက် စာမူများဝယ်- ရုဟဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော အာရူဋ္ဌ, နိရူဋ္ဌ, ပရူဋ္ဌ, ရူဋ္ဌ, ရုဋ္ဌိ, ဝိရူဋ္ဌိ, သံဝိရူဋ္ဌ-ပုဒ်တို့၌ အာရူဋ္ဌ, အာရူဋ္ဌ စသည်ဖြင့် ဒီဃ, ရဿ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိကြ၏။ သို့သော် ကစ္စည်း။ ၅၈၉။ ရူ။ ၆၂၁။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀၆။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၅-တို့၌ ဒီဃအပြုကို မဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း, ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ရူဟဓာတ် မရှိ၊ ရုဟဓာတ် ရဿဖြင့်သာရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၉၃။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၄-နှာတို့၌ အာရူဋ္ဌ-ဟူ၍ ဒီဃဖြင့်ရှိသော ပါဠိသည်လည်း ကျမ်းဆရာ၏ အလိုကျပါဠိဟူ၍ ဧကန်မုချ မဆုံးဖြတ်နိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း ရဿဖြင့် ရှိသော ပါဠိများသည်သာ ပါဠိဘာကရုဏ်းကျမ်းများနှင့် ညီညွတ်သော ပါဠိများဖြစ်ကြသည်။ နာသ။ ၅၈၉ - ၌ အာရူဋ္ဌ - ဟူ၍ ဒီဃဖြင့် ရှိသော်လည်း ထိုဒီဃသည် တစုံတခုသောသုတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော ဒီဃမဟုတ်၊ ရူဟဓာတ်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဒီဃသာတည်း။ သက္ကတဘာကရုဏ်းကျမ်း, အဘိဓာန်ကျမ်းများနှင့် ပြာကရိုဏ်း, အဒ္ဓမာဂဓီ တို့၌ကား ဒီဃနှင့် အာရူပ (အာရူဋ္ဌ) စသည်ဖြင့် ရှိကြ၏။)

သံဝိရူ (ရူ) ဋ္ဌေထ (ကြိ) [သံ + ဝိ + ရူဋ္ဌ + ဧထ။ နာမဓာတ်။] ကြီးပွား-ဖွံ့ဖြိုး-တိုးတက်-(ရာ)၏။ သံဝိရူဋ္ဌေထ မေဓာဝီ၊ ခေတ္တေ ဗီဇံဝ ဝုဋ္ဌိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၈။ ယထာ သုခေတ္တေ သုဝုဋ္ဌိယာ ဗီဇံ သံဝိရူဟတိ၊ တထေဝ မေဓာဝီ သံဝိရူဟတိ၊ ယသေန စ ဘောဂေဟိ စ ဝမ္ဘတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၁။

သံဝိလာပ (ပု) [သံ + ဝိ + လပ + ဏ] ဆူညံ-ထစ်ချုံး-သံ။ သာဓု ခွဿ ဘန္တေ ထေရ သီတကော စ ဝါတော ဝါယေယျ၊ အဇ္ဇသံဝိလာပေါ စ အဿ။ သံ၊ ၂။ ၄၈၀။ (ကု-မူ)။

သံဝိသဇေတု (တိ) [သံ + ဝိ + သဇ + တု။ ဝိသပ-သံ။] စီရင်-စီမံ-ဖန်တီး-တတ်သော၊ သူ။ " တုံ့ ခတ္တိယော နာမ ဟောတိ ---- ဂေါဇော ဟောတိ " တိ ဧဝံ သတ္တာနံ သံဝိသဇေတာ အဟံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။

သံဝိသဋ္ဌ (တိ) [သံ + ဝိ + သသ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၃။ ရူ။ ၆၂၆။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၄၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၆။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သံဝိသဋ္ဌော ဘဝိတွာန၊ သုမေဓေ ကရုဏာသယေ။ အပ၊ ၂။ ၆၉။ (-အပ၊ ၂။ ၁၆၄)။

သံဝိဿတ္ထ (တိ) [သံ + ဝိ + သသ + တ။ ဒန္တဇ ဏ္ဌ သံယုဂ်နှင့် သင့်သည်။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၄၄-သုတ် ကြည့်။ သံ + ဝိဂသ္ဆ - သံ။] ကောင်းစွာ - လွန်စွာ - အကျွမ်းဝင်သော။

သံဝိဿတ္ထော ခေါ မျာယံ ဂဟပတိ ဝါ ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ။ သံ၊ ၂။ ၉၂။ သံဝိဿတ္ထောတိ သုဋ္ဌု ဝိဿတ္ထော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၆။ မိတ္တာနိ ဧေ ယဿ ဘဝန္တိ သန္တော၊ သံဝိဿတ္ထာ အဝိသံဝါဒကဿ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂။ သံဝိဿတ္ထာတိ -------- ဝိဿာသမာပန္နာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၇၈။

သံဝိဿန္ဒတိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + သန္ဒ + အ + တိ။ ဝိပုန္ဒတိ - သံ။] ကောင်းစွာ-အပြည့်အလျဲ - စီးဆင်း၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝိဿန္ဒန္တိ (တိ) [သံ + ဝိ + သန္ဒ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ သံဝိဿန္ဒန္တိ။] ကောင်းစွာ - အပြည့်အလျဲ - စီးဆင်းသော၊ မြစ်။ အထာယံ အစိရဝတိ နဒီ ဥဘတော ကူလာနိ သံဝိဿန္ဒန္တီ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၂။ ၃၁၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၅)။

သံဝိဟိတ (တိ) [သံ + ဝိ + ဓာ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇၊ ၆၀၅။ ရူ။ ၄၈၈၊ ၅၄၇။ သံဝိဟိတ-သံ။] (၁) ကောင်းစွာ စီရင်တတ်သော။ (၂) ကောင်းစွာ စီရင်အပ်သော။ (၁) သံဝိဟိတဘိက္ခု-ကြည့်။ (၂) သာ ဓမ္မိကာ နာမ သံဝိဟိတာ နု ဟောတိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၁။

သံဝိဟိတကမ္မန္တ (တိ) [သံဝိဟိတ + ကမ္မန္တ] ကောင်းစွာ-စီရင်အပ်သော-အမှု-အလုပ်-ရှိသော၊ သူ။ သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ (ဒီ ၃။ ၁၅၅) တိ ယာဂုဘတ္တပစနကာလာဒီနိ အနတိက္ကမိတွာ တဿ တဿ သာဓုကံ ကရဏေန သုဋ္ဌု သံဝိဟိတကမ္မန္တာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၈။ (-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၇။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၄၁)။

သံဝိဟိတကောဋ္ဌာဂါရ (တိ) [သံဝိဟိတ + ကောဋ္ဌာဂါရ] ကောင်းစွာ စီရင်အပ်သော-ကျီကြ - ဘဏ္ဍာတိုက် - ရှိသော၊ သူ။ အန္တေကောဋ္ဌာဂါရိကာတိ အဘ္ဘန္တရေ သံဝိဟိတကောဋ္ဌာဂါရာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၉။

သံဝိဟိတတ္တ (တိ) [သံ + ဝိ + ဟိတ + တတ္တ။ သံဝိဓာတဝျ-သံ။] ကောင်းစွာစီရင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝိဟိတတ္တကမ္မန္တ (ပု) [သံဝိဟိတတ္တ + ကမ္မန္တ] ကောင်းစွာစီရင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော - အမှု - အလုပ်။ ကုလိတ္ထိယာ သံဝိဟိတတ္တကမ္မန္တာ နာမ အာဟာရသမ္ဘာဒန-ဝိစာရပ္ပကာရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။

သံဝိဟိတဘိက္ခု (ပု) [သံဝိဟိတ + ဘိက္ခု] ကောင်းစွာစီရင်တတ်သော ရဟန်း။ " သီလံ ပူရေဿာမီ " တိ သံဝိဟိတဘိက္ခု သိနေရု-မတ္တောပိ ပစ္စယရာသိ စာလေတုံ န သက္ကောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၃။

သံဝိဟိတာရက္ခ (တိ) [သံဝိဟိတ + အာရက္ခ] ကောင်းစွာစီရင်အပ်သော အစောင့်အရှောက် ရှိသော။ အဝရုဒ္ဓကယက္ခာ ပန ဧဝရူပံ သံဝိဟိတာရက္ခံ ဌာနံ ပဝိသိတုံ နု သက္ကောန္တိ။ သံ၊၄၊ ၁။ ၃၂၄။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။၁ ၅၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၂၁)။

သံဝိဟိတာရက္ခဘာဝပရိဒီပန (နာ) [သံဝိဟိတာရက္ခ + ဘာဝ + ပရိဒီပန] ကောင်းစွာစီရင်အပ်သော အစောင့်အရှောက် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြကြောင်း (စကား)။ ဂုတ္တဒွါရောတိ ဣဒမဿ ဆဿု ဒွါရေသု သံဝိဟိတာရက္ခဘာဝပရိဒီပနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၀။

သံဂုဏာန (နာ) [သံ + ဂု + ဏာ + ယု။ (တစ်နည်း) ဘာဝလောပ။] ကောင်းစွာ-စောင့်စည်း-ထိန်းသိမ်း-ခြင်း။ ကောင်းစွာ-စောင့်စည်း-ထိန်းသိမ်း-တတ်သည်၏အဖြစ်။

ပါတိမောက္ခသံဝရေန သံဝုတော သမန္နာဂတော ဟုတ္တာ သံဝုဏနတော စတုက္ကရိယာပထေသု စာရကော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၁။

သံဝုတ[၁] (တိ) [သံ + ဝု + တ။ သံဝတ-သံ။ သံဝုဒ-ပါကတ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-သော။ (၂) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-သော။ (၃) ကောင်းစွာ စောင့်စည်းသော။(၄) ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သော။ (နဲ) (၅) ပိတ် - ပိတ်ဆို့ - ပိတ်ပင် - စောင့်ရှောက် - ခြင်း။ (၆) ပိတ်အပ်ရာ (အရပ်)။ (၇) သံဝုတပယတ်၊ သံဝုတမည်သော ပယတ်။ (၁) ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-သော။ ပါတိမောက္ခသံဝရေန သံဝုတော (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၅၃) တိ ပါတိမောက္ခသံဝရေန ပိဟိတ-ကာယဝစီဒွါရော။ တထာဘူတော စ ယသ္မာ တေန သမဏီ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ " သမန္နာဂတော " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅။ (၂) စောင့်စည်း - စောင့်ရှောက် - သော။ ကာယေန သံဝုတော (ဒီ၊ ၁။ ၅၆) တိ ကာယေန ပိဟိတော ဟုတ္တာ အကုသလဿ ပဝေသနဒွါရံ ထကေတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၂။ သီလေ ပတိဋ္ဌိတော ဘိက္ခု၊ ဣန္ဒြိယေသု စ သံဝုတော။ အံ၊ ၁။ ၃၄၉။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၄)။ (၃) ကောင်းစွာ စောင့်စည်းသော။ အဟိသကာ ယေ မုနယော၊ နိစ္စံ ကာယေန သံဝုတာ။ ဓမ္မ။ ၄၆။ ကာယေနာတိ ဒေသနာမတ္တမေဝေတံ၊ တီဟိပိ ဒွါရေဟိ သုသံဝုတာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၆။ (၄) ပိတ်-ပိတ်ဆို့-အပ်သော။ တံ တထာဂတဿ ဒန္တံ ဂုတ္တံ ရက္ခိတံ သံဝုတံ။ မ၊ ၂။ ၁၇၁။ သံဝုတန္တိ ပိဟိတံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၉။ သံဝုတန္တိ အပနီတံ ပဝေသနိဝါရဏေန။ တေနာဟ " ပိဟိတ " နွှိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။ (နဲ) (၅) ပိတ် - ပိတ်ဆို့ - ပိတ်ပင် - စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ သံဝုတကာရီ-ကြည့်။ (၆) ပိတ်အပ်ရာ (အရပ်)။ သံဝုတဌာန - ကြည့်။ (၇) သံဝုတပယတ်၊ သံဝုတမည်သောပယတ်။ ပယတနံ သံဝုတာဒိကရဏဝိသေသော။ သံဝုတတ္တမကာရဿ။ ရူ။ ၃-နှာ။

သံဝုတ[၂] (တိ) [သံဝုတ + မုခ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဖွဲ့အပ်သော အဝရှိသော။ ပသိဗ္ဗကေ ဂဟေတ္တာန၊ ပုဏ္ဏေ မူလဿ သံဝုတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂။ သံဝုတေတိ ဗဒ္ဓမုခေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆၆။

သံဝုတ[၃] (တိ) [သံဝုတ + ဣန္ဒြိယ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ " သံဝုတော " တိ ဣမိနာ ပါတိမောက္ခ-သံဝရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၅။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၅၃။ သံဝုတောတိ ပိဟိတော၊ သံဝုတိန္ဒြိယော ပိဟိတိန္ဒြိယောတိ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ သံဝုတဒွါရံ ဂေဟံ " သံဝုတဂေဟံ ပိဟိတဂေဟ " နွှိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဓ သံဝုတိန္ဒြိယော " သံဝုတော " တိ ဝုတ္တော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၈-၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။

သံဝုတကမ္မန္တ (တိ) [သံဝုတ + ကမ္မန္တ] ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်- အပ်သော -ကံ-အမှု-အလုပ်-ရှိသော၊ သူ။ ယံ ကိဉ္စိ သာရိပုတ္တ ဇာနေယျာထ ဂိဟိ ဩဒါတဝသနံ ပဉ္စသု သိက္ခာပဒေသု သံဝုတကမ္မန္တံ။ အံ၊ ၂။ ၁၈၆။ သံဝုတကမ္မန္တန္တိ ပိဟိတကမ္မန္တံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၃။

သံဝုတကာယဝစီဒွါရ (တိ) [သံဝုတ + ကာယဝစီဒွါရ] ပိတ် - ပိတ်ဆို့ - ပိတ်ပင်-

အပ်သော ကာယဒွါရ, ဝစီဒွါရရှိသော၊ သူ။ အာယတိ သံဝရေယျာသီတိ ဥပရိ သံဝရ-မာပဇ္ဇေယျာသိ၊ သံဝုတကာယဝစီဒွါရော ဘဝေယျာသီတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၄။

သံဝုတကာရီ (တိ) | သံဝုတ + ကရ + ဏီ။ ထိ-၌ --ကာရိနိ။ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-စောင့်ရှောက် - ခြင်းကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ သော ဝက် သုနက္ခတ္တ ဘိက္ခု ဆသု ဖဿာယတနေသု သံဝုတကာရီ။ မ၊ ၃။ ၄၇။ သံဝုတကာရီတိ ပိဟိတကာရီ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၃၇။

သံဝုတဂေဟ (နာ) | သံဝုတဒွါရ + ဂေဟ။ ပုဗ္ဗပဒေ ဥတ္တရပဒလောပေါ။ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင် - အပ်သော တံခါးရှိသော အိမ်။ ယထာ ဟိ သံဝုတဒွါရံ ဂေဟံ " သံဝုတဂေဟံ ပိဟိတဂေဟ " န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။

သံဝုတစက္ခုန္ဒြိယာဒိ (တိ) | သံဝုတ + စက္ခုန္ဒြိယာဒိ (စက္ခုန္ဒြိယ + အာဒိ)။ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သည့် စက္ခုန္ဒြေစသည် ရှိသော ၊သူ။ သတိဗလေန သံဝုတစက္ခုန္ဒြိ-ယာဒိတာ ဝိယ ---- အဘူတဇာနနာဘာဝေါ ဟောတီတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၈။

သံဝုတစိတ္တ (တိ) | သံဝုတ + စိတ္တ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သည့် စိတ်ရှိသော၊ သူ။ တသ္မိ ဟိ သမာဒါနေ ဌိတေန သံဝရေန သံဝုတစိတ္တော သမန္နာဂတော ပိဟိတော စ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။

သံဝုတဌာန (နာ) | သံဝုတ + ဌာန | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်ရာအရပ်။ ယတ္ထ ဒွါရံ သံဝုတမ္မိ သံဝုတဌာနေ နာ တိဋ္ဌတိ။ ----- တတ္ထ သံဝရဏကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၄၅။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃)။

သံဝုတတာသာမညာ (နာ) | သံဝုတတာ + သာမညာ | စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ အညေသံ သံဝရေ, အညေသံ သံဝုတတာသာမညေဝ နိဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

သံဝုတဒွါရ (တိ) | သံဝုတ + ဒွါရ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့- ပိတ်ပင်- အပ်သော တံခါးရှိသော။ ဧသော အမ္ဗဋ္ဌ ဝိဟာရော သံဝုတဒွါရော။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ (-မ၊ ၂။ ၃၂၂။ အံ၊ ၃။ ၃၀၈)။

သံဝုတနိဝါရိတ (တိ) | သံဝုတ + နိဝါရိတ | ပိတ်ဆို့အပ်, တားမြစ်အပ်သော။ တေန တေ သံဝုတနိဝါရိတာ၊ သတိအာရဒ္ဓေန။ နေတ္တိ။ ၁၃။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၆)။

သံဝုတနိဝါရိတဇာနနက (တိ) | သံဝုတနိဝါရိတ + ဇာနနက | ပိတ်ဆို့အပ်, တားမြစ်အပ်သည့် တရားကို သိတတ်သော၊ သူ။ သံဝုတနိဝါရိတဇာနနကော ဘဂဝါ " သတိ တေသံ နိဝါရဏာ " န္တိ ယံ ဝစနံ အာဟ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၆။

သံဝုတပါတိမောက္ခ (တိ) | သံဝုတ + ပါတိမောက္ခ | ပိတ် - ပိတ်ဆို့ - ပိတ်ပင်-အပ်သည့် ပါတိမောက္ခသီလ ရှိသော၊ သူ။ ဂုတ္တန္ဒြိယော သံဝုတပါတိမောက္ခော။ ပေတ။ ၁၈၅။ ပေတ၊ ၌။ ၂၁၃။

သံဝုတိန္ဒြိယ (တိ) | သံဝုတ + ဣန္ဒြိယ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သည့် ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ယသံ ပရိသာယံ ဘိက္ခု အနုဒ္ဓတာ ဟောန္တိ ---- ဧကဂ္ဂစိတ္တာ သံဝုတိန္ဒြိယာ။ အံ၊ ၁။ ၇၀။ သမဏော သံဝုတိန္ဒြိယော။ အပ၊ ၁။ ၂၁၁။ သံဝုတိန္ဒြိယော ပိဟိတိန္ဒြိယောတိ အတ္ထော။

အဘိ၊ ၆။ ၂၂၁၈-၉။ သံဝုတိန္ဒြိယော (ထေရ။ ၃၁၇) တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ သံဝရဏေန ပိဟိတိန္ဒြိယော။ ထေရ၊ ၆။ ၂၅၇။ (-အံ၊ ၁။ ၂၇၀။ အံ၊ ၂။ ၃၄၃-၄)။

သံဝုတိန္ဒြိယာကာရ (ပု) | သံဝုတိန္ဒြိယ + အာကာရ | ပိတ်-ပိတ်ဆို့-ပိတ်ပင်-အပ်သော ဣန္ဒြေရှိသောသူ၏ အခြင်းအရာ။ ဒွိဟတိဟဉ္စိ သံယတာကာရော စ သံဝုတိန္ဒြိယာကာရော စ နံ သဏ္ဌာ ဒဿေတုံ။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-ဥဒါန၊ ၆။ ၃၀၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂)။

သံဝုဒ္ဓ (တိ) | သံ + ဝဒ္ဓ + တ။ သံဝဒ္ဓ-သံ။ သံဝမ၊ သံဝုမ-ပါကတ။ | ကောင်းစွာ ကြီးပွါးသော။ ဥရသိ ဘဝါ, ဇာတာ သံဝုဒ္ဓါ ဝါ သြရသာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀။

သံဝေဂ[3] (ပု) | သံ + ဝိဇိ + ဏ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၈၊ ၂၂၄။ ဓာတွတ္ထ။ ကစ္စည်း။ ၆၂၃၊ ၆၄၀။ သံ + ဝိဇ + ဏ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄-ပဠိကာ။ သံ + ဝိဇ + ဏ။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၁-နှာ။ သံဝိဇနံ သံဝေဂေါ။ နိရုတ္တိ။ ၅၄၂ - နှာ။ သံဝေဂ - သံ။ သံဝေဓ၊ သံဝေဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ (က) ဇာတိစသည်တို့ကို ဘေးအားဖြင့်သိမြင်သောဉာဏ်။ (ခ) သြတ္တပ္ပနှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်။ (ဂ) သြတ္တပ္ပ။ (ဃ) အရိယမဂ်။ (င) သမထ, ဝိပဿနာ-ဘာဝနာ။ (စ) ဝိပဿနာ။ (ဆ) ဝိပဿနာနှင့်တကွဖြစ်သောမဂ်။ (ဇ) စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်း။ (၂) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- တတ်သော (ဉာဏ်)။ (၃) (က) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ရာ။ (ခ) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေတတ်သော (အကြောင်း)။ (၄) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - ရာ (အခါ)။ (၅) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - အပ်သော။ (၁) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်း။ (က) ဇာတိစသည်တို့ကို ဘေးအားဖြင့် သိမြင်သောဉာဏ်။ သံဝေဂေါ စ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု သံဝိဂ္ဂသ စ ယောနိသော ပဓာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ သံဝေဂေါတိ ------ ဇာတိအာဒီနိ ဘယတော ဒဿနဉာဏံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၆၆။ (ခ) သြတ္တပ္ပနှင့် တကွဖြစ်သောဉာဏ်။ (ဂ) သြတ္တပ္ပ။ တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ။ ဝိမာန။ ၇၀။ သံဝေဂေါ နာမ သဟောတ္တပ္ပံ ဉာဏံ။ ဝိမာန၊ ၆။၁၉၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၆။ သံဝေဂေါ (ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၄၃) တိ သသြတ္တပ္ပဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၂၉၆။ (-မ၊ ၆။ ၃၄၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄)။ တေပိ တထာဂတဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတ္တာယေဘုယ္ယေန ဘယံ သံဝေဂံ သန္တာသံ အာပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၀၂-၃။ သံဝေဂန္တိ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ၊ သြတ္တပ္ပမေဝ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၁ ၅၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၉။ သံဝေဂေါ စ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆။ သံဝေဂေါတိ သဟောတ္တပ္ပံ ဉာဏံ သြတ္တပ္ပမေဝ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇။ (ဃ) အရိယမဂ်။ (င) သမထ, ဝိပဿနာ-ဘာဝနာ။ သံဝေဂမာပါဒိ (သံ၊ ၁။ ၁၁၉) တိ ဒေဝတာပိ နာမ မံ ဧဝံ သာရေတိတိ ဝိဝေကမာပန္နော၊ ဥတ္တမဝီရိယံ ဝါ ပဂ္ဂယှ ပရမဝိဝေကံ မဂ္ဂမေဝ ပဋိပန္နော။ သံ၊ ၆၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိဝေကမာပန္နောတိ ကိလေသဝိဝေကံ သမထဝိပဿနာဘာဝနမာပန္နော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။ (စ) ဝိပဿနာ။ (ဆ) ဝိပဿနာနှင့် တကွဖြစ်သောမဂ်။ မဟာတော သံဝေဂါယာ (အံ၊ ၁။ ၄၄) တိ မဟန္တဿ သံဝေဂဿ

အတ္ထာယ။ ဥပရိပဒဒွယေပိ ဧသေဝနယော။ ဧတ္ထ စ မဟာသံဝေဂေါ နာမ ဝိပဿနာ၊ ---- အထ ဝါ မဟာသံဝေဂေါ နာမ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေါ။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၄၁၀။ (ဇ) စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်း။ တထာ ဟိ အဟံ ဣမသ္မိညေဝ ပဝေသနေ ဘယတဇ္ဇိတော မရဏဘယေန သန္တာသံ သံဝေဂံ အာပါဒိတော။ ဇာ၊ ၆၊ ၁။ ၅၂၉။ ဣတရထာ ဟိ စိတ္တုတြာသဝသေန ဒေါသောယေဝ သံဝေဂေါတိ အာပဇ္ဇတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။ (၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-တတ်သော (ဥာဏ်)။ သံဝေဂဉာဏ-ကြည့်။ (၃) (က) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ရာ။ (ခ) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေတတ်သော(အကြောင်း)။ သံဝေဂဝတ္ထု-ကြည့်။ (၄) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ရာ (အခါ)။ သံဝေဂသမယ-ကြည့်။ (၅) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-အပ်သော။ သံဝေဂသဒ္ဓါရ-ကြည့်။

သံဝေဂ၂ (ပုံ) [သံဝေဂ + ပဒ္မိလဒ္ဓ။ ဥတ္တရ-ပဒလောပေါ။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - ခြင်း (သံဝေဂ) ကို ရအပ်ရာ (အခါ)။ သံဝေဂသမယ-ကြည့်။

သံဝေဂ၃ (ကြို) [သံ + ဝိဇ + အ + ဟိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၈၊ ၂၂၄။ ဓာတွတ္ထ။ သံ + ဝိဇ + အ + ဟိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄-ပဒ္မိကာ။ သံ + ဝိဇ + အ + ဟိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၇။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-လော။ သံဝေဂ သံဝေဇနိယေသု ဝတ္ထူသု။ သံဝေဂ-ဇာတော ပယုဇ္ဇ ယောနိသော။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ၄၄။ သံဝေဂါတိ သံဝေဂမာပဇ္ဇသု။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။

သံဝေဂကထာ (ထီ) [သံဝေဂ + ကထာ] သံဝေဂကထာ၊ ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းနှင့်စပ်သော စကား။ သတ္ထာ တသ သံဝေဂကထံ ဝတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ၃၀၀။

သံဝေဂကရ (တိ) [သံဝေဂ + ကရ + အ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ သဗ္ဗလောကဿ သံဝေဂကရံ ဝါစံ ဘာသေန္တော။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ ၆။ ၃၆၄။

သံဝေဂကာရဏာ (န) [သံဝေဂ + ကာရဏာ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ----အတ္ထနော သံဝေဂကာရဏံ ထေရဿ ကထေတွာ။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၈၅။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၉၇)။

သံဝေဂဇနက (တိ) [သံဝေဂ + ဇနက။ ထီ-၌ --ဇနိကာ။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်း (သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်)ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ သတ္ထာရာ မမ သံဝေဂ-ဇနကံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကထိတံ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၁၇၅။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၉၆)။

သံဝေဂဇနန (တိ) [သံဝေဂ + ဇနန။ ထီ-၌ --ဇနိ။] (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (နာ)(၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၁) သံဝေဇနိယာနိ သံဝေဂဇနနာနိ ဗဟူနိ ဇာတိအာဒီနိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။ (နာ) (၂) ဘဝသုခဿာဒဂဓိတာနံ ဝါ သတ္တာနံ သံဝေဂဇနနတ္ထံ ပဌမံ ဒုက္ခမာဟ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၈၁။ (-မ၊ ၆၊ ၄။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁၊ ၂၉၆)။

သံဝေဂနနတ္ထ (ပု) [သံဝေဂနန + အတ္ထ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေခြင်း အကျိုး။ သံဝေဂနနတ္ထာယ၊ သဒ္ဓမ္မသ စ ဝုဒ္ဓိယာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၉။ သတ္ထာ တာသံ သံဝေဂနနတ္ထာယ ဘမုကလောမတော ရံသီ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၁၂။ (-အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၁)။ သံဝေဂနနတ္ထ (ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၅၀) နှိ တတ္ထ ဥတ္တာသဇနနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၇၁။ သံဝေဂနနတ္ထ (ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၈၄) နှိ သန္တာသဇနနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၁၄၆-၇။

သံဝေဂဇာတ (တိ) [သံဝေဂ + ဇာတ] ဖြစ်သော-ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့် - ခြင်းရှိသော။ ဗြာဟ္မဏော သတိ ပဋိလဘိတ္တာ သံဝေဂဇာတော သဟသာ ဝုဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ ၆၊ ၁။ ၁၆၅။ တေသံ ဝစနံ သုတ္တာ ယေဘုယ္ယေန မနုဿာ စ ဘုမ္မာဒေဝါ စ သံဝေဂဇာတာ အညမညံ မုခံ ဝိစိတ္တာ ဟုတ္တွာ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၁။ ၃၂၇။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၃။ ၁၆၆။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၇၅၊ ၉၆)။

သံဝေဂဉာဏ (နာ) [သံဝေဂ + ဉာဏ] သံဝေဂဉာဏ်၊ ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-တတ်သော ဉာဏ်။ အတ္တဘာဝံ နာသေတုကာမဿ ဒဠ္ဠံ ဥပ္ပန္နံ သံဝေဂဉာဏံ ----။ အံ၊ ၎၊ ၂။ ၃၆၆။

သံဝေဒ (ပု) [သံဝေဂ + အတ္ထ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်းသဘော။ ပီဠနဒ္ဓော ဒုက္ခဒ္ဓော သမ္ပိဠနဒ္ဓော သံဝေဂဒ္ဓော။ ပေဋကော။ ၂၆၁။

သံဝေဒဉာန (နာ) [သံဝေဂ + ဇနက + ဉာန] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်- ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ် - ဖွယ်ကောင်း - သော အရာ။ သံဝေဒဉာနေ သံဝိဇ္ဇနှိ (သံဝေဇေနှိ)။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၁၂၂။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၄။

သံဝေဒဒီပနီ (ထီ) [သံဝေဂ + ဒီပန + ဤ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်း-ကို-ပြ-တတ်- ကြောင်းဖြစ်- သော (စကား)။ အတ္တနော သံဝေဂဒီပနိံ ကာမေသု နိဒ္ဒေဓ-ဘာဂိနိံ ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ ထေရီ၊ ၆။ ၂၉၈။

သံဝေဒုက (ပု) [သံဝေဂ + ဒုက] သံဝေဂဒုက်၊ (သံဝေဂဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော ပုဒ် ၂-ခုတို့၏ အပေါင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဒုကနိဒ္ဒေသ (ပု) [သံဝေဒုက + နိဒ္ဒေသ] သံဝေဒုက်ကို အကျယ်-ပြ ကြောင်း - ပြရာ - ဖြစ်သော သဒ္ဒါအစဉ်။ သံဝေဒုကနိဒ္ဒေသေ ဇာတိဘယန္တိ ဇာတိ ဘယတော ဒိသွာ ဠိတညာဏံ။ အဘိ၊ ၆၊ ၁။ ၄၃၄။

သံဝေဂနိမိတ္တ (နာ) [သံဝေဂ + နိမိတ္တ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့် - စေ တတ်သောအာရုံ။ ----- ဉာဏသ ပရိပါက-ဂတဘာဝေန ဥပဋ္ဌိတံ သံဝေဂနိမိတ္တံ ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ ၆၊ ၁။ ၁၀။

သံဝေဂနိဿိတ (တိ) [သံဝေဂ + နိဿိတ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်း-ကို-ၖ်-မှီသော။ သံဝေဂနိဿိတံ သန္ဓာယာဟ " ပီတိသံဝေဂေန သံဝိဂ္ဂေါ " တိ။ မ၊ ၎၊ ၃။ ၁၀၄။

သံဝေဂပဋိလဒ္ဓကာလ (ပု) [သံဝေဂ + ပဋိလဒ္ဓ + ကာလ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းကို ရရာ အခါ။ သံဝေဂသမယ(ခ) ကြည့်။

သံဝေဂပတိရူပ (တိ) [သံဝေဂ + ပတိရူပ] သံဝေဂ အတုအယောင်၊ အတုအယောင်

သံဝေဂ၊ ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းနှင့် တူသောတရား။ သံဝေဂပတိရူပေန စိတ္တသန္တာပေါ ဝဠွေတီတိ ယုဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။

သံဝေဂပဒဋ္ဌာန (တိ) [သံဝေဂ + ပဒဋ္ဌာန] (က)ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိသော (ဝိရိယ)။ (ခ) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ဉာဏ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော (ဝိရိယ)။ (ဂ) ဇာတိ အစရှိသော သံဝေဂဝတ္ထုလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော (ဝိရိယ)။ (က) " သံဝိဂ္ဂါယောနိသော ပဒဟတီ " တိ ဝစနတော သံဝေဂပဒဋ္ဌာန်, ဝိရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန် ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၇။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၃)။ (ခ) (ဂ) သံဝေဂပဒဋ္ဌာန (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁)ဋ္ဌိ သဟောတ္တပ္ပဉာဏပဒဋ္ဌာန် ဇာတျာဒိသံဝေဂ-ပဒဋ္ဌာန် ဝါ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၆၂။

သံဝေဂပုဗ္ဗက (တိ) [သံဝေဂ + ပုဗ္ဗ + က။ ထိ-၌ --ပုဗ္ဗိကာ။] ရှေး၌ဖြစ်သော-ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းရှေးရှိသော။ " ဩတိဏ္ဏောမှိ ဇာတိယာ " တိ-အာဒိနာ နယေန ဟိ သံဝေဂပုဗ္ဗိကံ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သန္ဓာယ ဣဓ " သမ္မဒေဝါ " တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၆။

သံဝေဂပွတ္တ (တိ) [သံဝေဂ + ပတ္တ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဘိက္ခူ သံဝေဂပွတ္တာဟုတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀)။

သံဝေဂဗဟုလ (တိ) [သံဝေဂ + ဗဟုလ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းများသော၊ များသော-ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းရှိသော။ သံဝေဂ-ဗဟုလော ဘိက္ခု၊ ဌိတော ဣန္ဒြိယသံဝရေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၄။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀)။

သံဝေဂဘယ (န) [သံဝေဂ + ဘယ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းဟူသောဘေး။--- မဟတော သံဝေဂဘယေန မာနသံ သံဝေဇေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၃။

သံဝေဂဝမန (တိ) [သံဝေဂ + ဝမန။ ထိ-၌ --ဝမနီ။] (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းကို-ကြီးပွါး -တိုးတက်-ဖွံ့ဖြိုး-စေတတ်သော။ (န) (၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - ခြင်း၏-ကြီးပွါး-တိုးတက်-ဖွံ့ဖြိုး-ခြင်း။ သတံ သံဝေဂဝမနီ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၉။(၂) သံဝေဂသင်္ခါတဝမနတ္ထ (အပ၊ ၁။၁၆)ဋ္ဌိ ပဏ္ဍိတာနံ သံဝေဂဝမနတ္ထဉ္စ ---- ပညာဝမနတ္ထဉ္စ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။

သံဝေဂဝတ္ထု (န) [သံဝေဂ + ဝတ္ထု] (က) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ရာ။ (ခ) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေတတ်သော အကြောင်း။ (က) (ခ) အဋ္ဌ သံဝေဂဝတ္ထူနိ နာမ --- ပစ္စုပန္နေ အာဟာရ-ပရိယေဋ္ဌိမူလကံ ဒုက္ခဋ္ဌိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဣမာနိ ဟိ သံဝေဂဝတ္ထူနိ သံဝေဇနီယဋ္ဌာနာနိ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၉။ (သံဝေဂဝတ္ထု စ-ပါး--(၁) ဇာတိ-ပဋိသန္ဓေနေမှ။ (၂) ဇရာ-အိုမင်းရင့်ရော် ဆွေးမြေ့မှု။ (၃) ဗျာဓိ-ဖျားနာမှု။ (၄) မရဏ - သေဆုံးမှု။ (၅) အပါယဒုက္ခ-အပါယ်ဆင်းရဲ။(၆) အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ-

အတိတ်၌ ဝဠုလျင်အရင်းခံရှိသော ဆင်းရဲ။ (၇) အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ-အနာဂတ်၌ ဝဠုလျင်အရင်းခံရှိသောဆင်းရဲ။(၈) ပစ္စုပ္ပန္နေ အဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကဒုက္ခ - ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရကို ရှာမှီးရခြင်းလျင် အရင်းခံရှိသော ဆင်းရဲ-ဟူ၍ ၈-ပါးရှိသည်။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။) (တစ်နည်း) သံဝေဂဝတ္ထု ၈-ပါး- (၁) ဇာတိ, (၂) ဇရာ, (၃) ဗျာဓိ, (၄) မရဏ, အပါယ်ဆင်းရဲ (၄) ပါး အားဖြင့် ၈-ပါးရှိသည်။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇-၈။)

သံဝေဂဝသပ္ပဝတ္ထ (တိ) [သံဝေဂ + ဝသ + ပဝတ္ထ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော။ သံဝေဂဝသပ္ပဝတ္ထံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃။

သံဝေဂသံဝတ္တနက (တိ) [သံဝေဂ + သံဝတ္တနက။ ထိ - ၌ ---သံဝတ္တနိကာ။] သံဝေဂဇနက - ကြည့်။ ဣဒမဝေါစ၌ ဣဒံ " ဒိယော ဗာလာနံ သံသာရော " တိအာဒိက် သံဝေဂသံဝတ္တနကံ ဝစနံ အဝေါစ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၃။

သံဝေဂသခီါရ (ပု) [သံဝေဂ + သခီါရ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- အပ်သော သခီါရတရား။ သံသာရေ ထိရတရံ သံဝေဂသခီါရေသု တိဗ္ဗံ ဘယသညံ ------- ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၈၀။

သံဝေဂသမယ (ပု) [သံဝေဂ + သမယ] (က) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ရာ အခါ။ (ခ) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - ခြင်း (သံဝေဂ) ကို ရရာ အခါ။ (က) ဂင်္ဂေါက္ကန္တိသမယော ဇာတိသမယော သံဝေဂသမယော -----။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။ ------ သံဝေဇနကာလော သံဝေဂသမယော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။၁၆၉။ (ခ) သံဝေဂသမယော (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၆)တိ ဇိဂုစ္ဆာဒိရူပေ ဒိသွာ သံဝေဂပဋိလဒ္ဓကာလော။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၂၈၆။

သံဝေဂဟေတု (ပု) [သံဝေဂ + ဟေတု] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်း၏ အကြောင်း(ဒေဝဒူတသုတ်)။အဝိဇ္ဇာဒိတမေဝ သံဝေဂဟေတုတာယ လောကဿ မဟာတော အတ္ထဿ သံဝတ္တနတော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၆၅။

သံဝေဂါနုရူပ (တိ) [သံဝေဂ + အနုရူပ] (က) ကြောက်ရွံ့ - ကြောလန့်- ထိတ်လန့်-ခြင်းအား လျော်သော။ (ခ) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - ကြောင်းဖြစ်သော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်အား လျော်သော။ သံဝိဂ္ဂဟဒယော သံဝေဂါနုရူပမာဟ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉)။

သံဝေဂါဝဟ (နာ) [သံဝေဂ + အာဝဟ + တ္ထ။ ဘာဝလောပ။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - ခြင်းကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ --------- အနာဂတတ္ထဒီပနတော သံဝေဂါဝဟတော စ သက္ကစ္စံ ဥပဓာရေဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၉။

သံဝေဂီ (တိ) [သံ + ဝိဇိ (ဝိဇ) + ဏိ။ (တစ်နည်း) သံဝေဂ + ဣ] (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၁) (၂) အာတာပိနော သံဝေဂီနော ဘဝထ။ ဓမ္မ။ ၃၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။

သံဝေဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [သံဝေဂ + ဥပ္ပတ္တိ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ခြင်း၏-မှု-ဖြစ်ခြင်း။ တသာ အနာစာရကိရိယံ, ထေရသ စ သံဝေဂုပ္ပတ္တိ ဥတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၀၃။ (-ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၃၅၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀)။

သံဝေဂုပ္ပတ္တိကာရဏ (နာ) [သံဝေဂုပ္ပတ္တိ + ကာရဏ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-မှု ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ----- ဧဝံ သံဝေဂုပ္ပတ္တိကာရဏာတ္တာ သံဝေဇနီယံ ဌာနန္တိ ဝုတ္တာနံ၊ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၆။

သံဝေဂုပ္ပါဒန (နာ) [သံဝေဂ + ဥပ္ပါဒန] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ တသ သံဝေဂုပ္ပါဒနံ, ပသာဒုပ္ပါဒနဉ္စ တိကိစ္ဆနံ -----။ ဒီ၊ ဋီ ၂။ ၃၃၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

သံဝေဇတိ (ကြိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အ + တိ] သံဝေဇေတိ° -ကြည့်။

သံဝေဇန (ထီ၊ နာ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ယု။ သံဝေဇန - သံ။ (တိ) သံဝေယဏာ - ပြာ။] (၁) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်း၊ (က) သြတ္တပ္ပနှင့် တကွဖြစ်သောဉာဏ်။ (ခ) ရွှင်လန်းခြင်း။ (၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - ရာ (အခါ)။ (၁) (က) သံဝေဇနေနာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၆) တိ ဇာတိအာဒိသံဝေဂဝတ္ထူနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယသခီတေန သံဝေဇနေန။ အတ္ထတော ပန သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ သံဝေဂေါ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၁၁၀။ (ခ) တဒါ တသ စိတ္တဿ အဌသံဝေဂဝတ္ထုပစ္စဝေက္ခဏာဒိနာ သမ္မဟံသနသခီတာ သံဝေဇနာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဇနကာလ (ပု) [သံဝေဇန + ကာလ] သံဝေဂသမယ-ကြည့်။

သံဝေဇနပုဗ္ဗကပသာဒုပ္ပါဒန (နာ) [သံဝေဇန + ပုဗ္ဗက + ပသာဒ + ဥပ္ပါဒန] ရှေးဦးဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းရှိသော - ကြည်လင်- ကြည်ညို - မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ သမ္မဟံသနတာတိ သမ္မဒေဝ ပဟံသနတာ သံဝေဇနပုဗ္ဗကပသာဒုပ္ပါဒနေန ဘာဝနာစိတ္တဿ တောသနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။

သံဝေဇနီယ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အနီယ။ သံဝေဇနီယ ?။ သံဝေဇနီယ-သံ။] သံဝေဇနီယ-ကြည့်။ ယေ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု သံဝိဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၈။ သံဝေဂေါ စ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆။

သံဝေဇနီယဌာန (နာ) [သံဝေဇနီယ + ဌာန] သံဝေဇနီယဌာန-ကြည့်။ သံဝေဇနီယဌာနန္တိ သံဝေဂဇနကံ ဇာတိအာဒိကာရဏံ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၉၆။

သံဝေဇနီယ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အနီယ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၈၊ ၂၂၄။ ဓာတွတ္ထ။ သံ + ဝိဇ + အနီယ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄-ပဋိကာ။ သံ + ဝိဇ + အနီယ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၇။ သံဝေဇနီယ-သံ။] (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော (အကြောင်း, အရပ်ဌာန)။ (၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) သံဝေဇနီယာနိ (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ၁။ ၄၃၅) တိ သံဝေဂဇနကာနိ။ ဌာနာနိတိ ကာရဏာနိ, ပဒေသဌာနာနေဝ ဝါ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၇၃။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၃၃၀။ အဘိဇာတိဌာနာဒီနိပိ တသ ဥပ္ပတ္တိဟေတူနိ ဘဝန္တိတိ အာဟ " သံဝေဂဇနကာနိ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ (၂) သံဝေဇနီယံ ဌာနန္တိ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၆။

သံဝေဇနီယန္တိ သံဝိဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဘာယိတဗ္ဗံ ဥတ္တာသိတဗ္ဗံ။ ဌာနန္တိ ကာရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။

သံဝေဇနီယဌာန (နာ) [သံဝေဇနီယ + ဌာန] (၁) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော-အကြောင်း-အရပ် ဌာန။ (၂) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-အပ်- သင့်- ထိုက်- သော အကြောင်း။ (၁) ဣမာနိ ဟိ သံဝေဝတ္ထူနိ သံဝေဇနီယ-ဌာနာနိ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၉-၁၀။ သံဝေဇနီယ(၁)လည်းကြည့်။ (၂) သံဝေဇနီယ (၂) ကြည့်။

သံဝေဇယမာန (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏာယ + မာန] သံဝေဇေန္တ-ကြည့်။ အထ နံ ဧကော ဒေဝဓီတာ ------ သံဝေဇယမာနာ ပဌမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ။၃ ၂၈၉။

သံဝေဇယိတ္တာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏာယ + တ္တာ] သံဝေဇေတ္တာ-ကြည့်။ သံဝေဇယိတ္တာ ဇနတံ၊ ထဝိတ္တာ လောကနာယကံ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။

သံဝေဇိတ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + တ။ သံဝေဇေတိ - မှ။] (၁) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - စေအပ်သော။ (၂) ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေရာ (နေ့)။ (၁) ------ ဘိက္ခု တာယ ဒေဝတာယ သံဝေဇိတာ သံဝေဂမာပါဒိ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၉-၂၀၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဇိတဒိဝသ (ပု) [သံဝေဇိတ + ဒိဝသ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေရာ နေ့။ ဒုတိယဒိဝသေတိ ဒေဝတာယ သံဝေဇိတဒိဝသတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၀)။

သံဝေဇိတပုဗ္ဗ (တိ) [သံဝေဇိတ + ပုဗ္ဗ] ရှေးဦး-ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေအပ်သော၊ ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့် - စေအပ်ဘူးသော။ ပေါရာဏ-ပဏ္ဏိတာပိ သံဝေဇိတပုဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၉။

သံဝေဇိတ္တာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + တ္တာ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-၍။ " သံဝေဇိတ္တာ " တိ စ ပဌန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၁၀။

သံဝေဇိယမာန (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + ယ + မာန] သံဝေဇိတ (၁) ကြည့်။ သခီရာနံ သဘာဝဝိဘာဝနေန သံဝေဇိယမာနံ စိတ္တံ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ သမုတ္တေဇိတံ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆၁။

သံဝေဇေတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + တဗ္ဗ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်- စေ- အပ်- သင့်- ထိုက်- သော။ သံဝေဂဘယ-ကြည့်။

သံဝေဇေတိ° (ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အ+ တိ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-၏။ ဒွေပိ ဧကတော နိသီဒိတ္တာ--- သံဝေဂဌာနေ သံဝေဇေန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။

သံဝေဇေတိ² (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + တိ။ သံဝေဇယတိ-သံ။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေ၏။ -------- ဇိဝိတမဒမတ္တံ ဇနံ သံဝေဇေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၉၃။

သံဝေဇေတုံ (ဗျ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏော + တုံ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-

စေခြင်းငှါ။ တာ သံဝေဇေတုံ ဘမုကလောမ တော ရသွိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၆၅။ (-ထေရ၊ ၎၊ ၁။ ၁၀၅)။

သံဝေဇေတုကာမ (တိ) [သံဝေဇေတုံ + ကမု + ဏ] ကြောက်ရွံ့- ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့် - စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ (သံဝေဂကိုဖြစ်စေလိုသော၊ သူ)။ ယာ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ----- တံ ဘိက္ခုံ သံဝေဇေတုကာမာ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၉။ သံဝေဇေတုကာမာတိ အတ္ထတော သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတုကာမာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။

သံဝေဇေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + တွာ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သံဝေဇေတွာ စိတ္တံ သမာဒဟတီ (ပဋိသံ၊ ၂၁၉) တိ သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ ပဋိသံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၄၃။

သံဝေဇေတွာန (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + တွာန] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - စေ၍။ သံဝေဇေတွာန မေ စိတ္တံ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၁။ ထေရီ၊ ၎။ ၁၁။

သံဝေဇေန္တ (တိ) [သံ + (ဝိဇီ) + ဝိဇ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ သံဝေဇေန္တီ။] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေ-တတ်-လို-သော၊ သူ။ သော ဣဒ္ဓိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ သံဝေဇေန္တော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိယ။ ဒီ၊ ၎၊ ၂။ ၁၄၈။ အံ၊ ၎၊ ၃။ ၂၅၁။

သံဝေဇေန္တိ (ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + အ + အန္တိ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-ကုန်၏။ သံဝေဂဌာန-ကြည့်။

သံဝေဇေယျံ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ)+ ဏေ + ဧယျံ] (ငါ) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့် - ထိတ်လန့် - စေရာ၏။ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဇဋိလံ (ယက္ခံ) သံဝေဇေယျံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂။ မ၊ ၁။ ၃၂၀။ ဝိမာ၊ ၎။ ၃၁၃။

သံဝေဇေယျာမ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + ဧယျာမ] (ငါတို့) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေကုန်ရာ၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ တံ ဗြဟ္မာနံ သံဝေဇေယျာမ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၉။

သံဝေဇေသိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ + (ဝိဇ) + ဏေ + ဤ] ကောင်းစွာ - ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေပြီ။ ဣဒ္ဓိဗလေ-နုပတ္ထဒ္ဓေါ၊ သံဝေဇေသိ စ ဒေဝတာ။ မ၊ ၁။ ၄၁၄။ ထေရ။ ၃၆၆။ သံဝေဇေသိ မဟာဇန (အပ၊ ၁။၁ ၆၃) နွှိ --- သံ သုဋ္ဌု ဝေဇေသိ။ အပ၊ ၎၊ ၂။ ၁၃၀။

သံဝေဇေဿတိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + ဿတိ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေ- အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ပိတရံ အာဋ္ဌာဟနေ ရောဒမာနံ ဥပဂန္တာ သံဝေဇေဿတိ။ ဝိမာန၊ ၎။ ၃၀၃။

သံဝေဇေဿာမိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်- ထိတ်လန့်- စေ- အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣဒါနိ ဣမံ လဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော ဝိနဿေယျံ၊ သံဝေဇေဿာမိ နံ။ ဓမ္မ၊ ၎၊ ၁။ ၄၁၀။ (-ဓမ္မ၊ ၎၊ ၂။ ၂၆၂။ ၂၈၈)။

သံဝေဇေဟိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝိဇီ (ဝိဇ) + ဏေ + ဟိ] ကြောက်ရွံ့-ကြောက်လန့်-ထိတ်လန့်-စေလော။ တေန ဟိ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဗြဟ္မာနခ္စ ------- သံဝေဇေဟိ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၈။ (-အံ၊ ၎၊ ၂။ ၂၀၇။ သုတ္တနိ၊ ၎၊ ၂။ ၇၀)။

သံဝေဌေတိ (ကြို) [သံ + ဝေဌ + ဏေ + တိ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဘူဝါဒိ-သာ ရှိသည်။

သံဝေပယတိ - သံ။ သံ + ဝေပက္က၊ သံ + ဝေပေက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] ကောင်းစွာ ရစ်ပတ် - ဖွဲ့ထုပ် - စွပ် - ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဠေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သံ + ဝေဠ + ဏော + တွာ] ကောင်းစွာ ရစ်ပတ်-ဖွဲ့ထုပ်-စွပ်-၍။ အန္တော သံဝေဠေတွာ ဗဒ္ဓံ ဟောတိ (ဝိ၊ ၂။ ၅၉) တိ ----- ပဏာဝသဏ္ဌာနံ ကတွာ ဗဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၄)။

သံဝေဒန (နာ) [သံ + ဝိဒ + ဏော + ယု ။ သံဝေဒန - သံ။] ကောင်းစွာ (အရိုအသေ ပြု၍) သိခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဒနဂ္ဂဟဏ (နာ) [သံဝေဒန + ဂဟဏ] သံဝေဒန-သဒ္ဒါ။ တတ္ထ ကာမံ သံဝေဒ-နဂ္ဂဟဏေန ပီတိယာ သက္ကစ္စံ ဝိဒိတဘာဝေါ ဗောဓိတော ဟောတိ၊ ယေဟိ ပန ပကာရေဟိ တဿာ သံဝေဒနံ ဂ္ဂဏ္ဍိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။

သံဝေဒနဒဿန (နာ) [သံဝေဒန + ဒဿန] ကောင်းစွာ (အရိုအသေ ပြု၍) သိခြင်းကို ပြခြင်း။ တဿ သဒ္ဓေသမ္ပဒံ ဘာဂိနံ သံဝေဒနဒဿနတ္ထံ ပဋိ-သဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၁။

သံဝေဒနသီလ (တိ) [သံဝေဒန + သီလ] ကောင်းစွာ (အရိုအသေပြု၍) သိခြင်းအလေ့ရှိသော။ ပါဠိပဒါနံ အတ္ထံ ဝိဝရဏာဉာဏေန ပဋိ ပဋိ သံဝေဒနသီလော " အယံ ဣမသ္မာ ဘာသိတသ္မာ အတ္ထော " တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။

သံဝေဒယိတ (တိ) [သံ + ဝိဒ + ဏာယ + တ။ သံဝေဒိတ - သံ။] ကောင်းစွာ ခံစားတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေဒယိတသဘာဝ (တိ) [သံဝေဒယိတ + သဘာဝ] ကောင်းစွာ ခံစားတတ်သော သဘောရှိသော။ သဒ္ဓေသမ္ပဒံ စိတ္တုပ္ပါဒါနံ သံဝေဒယိတသဘာဝါ အာရမ္မဏာနုဘဝနေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၁။

သံဝေဒေတိ (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ဏော + တိ။ သံဝေဒယတိ - သံ။] (၁) ကောင်းစွာ သိ၏။ (၂) ကောင်းစွာ ခံစား၏။ (၁) မဲ့ စေတေတိ သံဝေဒေတိ ဇေတေဟိတိ ဓမ္မစေတိယာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၁၆၃။(၂)အာရမ္မဏ် အနုဘဝန်္တိ ဣဿရဝတာယ ဝိသဝိတာယ သာမိဘာဝေန အာရမ္မဏရသံ သံဝေဒေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။

သံဝေဒေန္တ (တိ) [သံ + ဝိဒ + ဏော + န္တ။ ထိ-၌ သံဝေဒေန္တိ။] ကောင်းစွာ ခံစားတတ်သော။ သံဝေဒေတိ (၂) ကြည့်။

သံဝေဒေသိ (ကြိ) [သံ + ဝိဒ + ဏော + ဣ] ကောင်းစွာ သိပြီ။ ------- နိစ္စာဘိန်ဝေသံ သံဝေဒေသိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၂။

သံဝေလ္လတိ (ကြိ) [သံ + ဝေလ္လ + အ + တိ။ ဝေလ္လတိ-ကြည့်။ သံ + ဝေလ္လတိ-သံ။ သဝေလ္လက္ကပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။] ကောင်းစွာ ရစ်ပတ်၏။ သံဝေလ္လိတွာ-ကြည့်။

သံဝေလ္လန (နာ) [သံ + ဝေလ္လ + ယု။ ဝေလ္လတိ-ကြည့်။] တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-ခြင်း။ ပဝတ္တေန္တော တိ ကပ္ပါသဿ သံဝေလ္လန-ဝသေန ပဝတ္တေန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၈။

သံဝေလ္လနကမ္မကာရဏာ (ထီ၊ နာ) [သံဝေလ္လန+ကမ္မကာရဏာ] တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-ခြင်း ဟူသော-ညှဉ်းဆဲ-ညှဉ်းပန်း-နှိပ်စက်-နာကျင်စေ-ကြောင်းအမှု။ ပလာလပိဋ္ဌဿ ဝိယ သရီရဿ သံဝေလ္လနကမ္မကာရဏာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။

သံဝေလ္လိ - သံဝေလ္လီ (ထီ) [သံ + ဝေလ္လိ- ဝလ္လီ။ ဝေလ္လိ-ကြည့်။] (ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-ခြင်း)- အောက်ပိုးကျိုက်-ခါးတောင်းကျိုက် - ခြင်း။ ဒဋ္ဌံ ကတွာန သံဝေလ္လိံ၊ ကုမ္ဘိံ ဓောဝတိ ဩဏတော။ ဇာ၊ ၂။ ၇၁။ သံဝေလ္လိန္တိ ကစ္ဆံ ဗန္ဓိတွာ ကုမ္ဘိံ ဓောဝတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၂၄။

သံဝေလ္လိတ (တိ) [သံ + ဝေလ္လ + တ။ ဝေလ္လိတ - ကြည့်။ သံဝေလ္လိတ - သံ။ သံဝေလ္လိအ-ပြာ။] ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-အပ်သော။ သံဝေလ္လေန္တ-ကြည့်။

သံဝေလ္လိတကိလဉ္ဇ (ပု၊ နဲ) [သံဝေလ္လိတ + ကိလဉ္ဇ] ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-အပ်သော-ဖျာ-သင်ဖြူး။ သံဝေလ္လေန္တ-ကြည့်။

သံဝေလ္လိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝေလ္လ + တွာ] ကောင်းစွာ ရစ်ပတ်၍။ အန္တော သံဝေလ္လိတွာ ဗဒ္ဓ (ကခါ။ ၂၀၁) နွှိ ယထာ ဝေမဇ္ဈံ သံခိတ္တံ ဟောတိ၊ ဧဝံ မဇ္ဈေ သုဌု ဝေဌေတွာ ဗဒ္ဓံ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၃။

သံဝေလ္လိယ (တိ) [သံ + ဝေလ္လ + ဏျ] (၁) ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-အပ်သော။ (၂) ခါးတောင်းကျိုက် ဝတ်ဆင်ခြင်း။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံဝေလ္လိယံ ကဋိသုတ္တကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၆၃။ သံဝေလ္လိယံ နိဝါသေန္တီ (ဝိ၊ ၄။၂၇၈) နွှိ မလ္လကမ္မကာရာဒယော ဂိယ ကစ္ဆံ ဗန္ဓိတွာ နိဝါသေန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၅၄။(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၅)။

သံဝေလ္လိယဗန္ဓနပသာဓန (နဲ) [သံဝေလ္လိယ + ဗန္ဓန + ပသာဓန။ (သယနာသယန ?)] ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ် -ခွေ -ခေါက် -အပ်, ဖွဲ့ချည်အပ်သော အဆင်တန်ဆာ။ သရီရနိဝါသနဝိစိတြဝတ္ထာစ သံဝေလ္လိယဗန္ဓနပသာဓနဉ္စ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၃။

သံဝေလ္လေတိ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝေလ္လ + ဏေ + တိ။ ဝေလ္လတိ - ကြည့်။ သံဝေလ္လယတိ - သံ။ သံဝေလ္လေက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] တွန့်စေ- လိပ်- ခွေ-ခေါက်-ရုပ်သိမ်း - ပယ်ရှား - ၏။ ဥဂ္ဂါဋေန္တော ဟိ နေဝ ကိလဉ္ဇံ ဝိယ သံဝေလ္လေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၁။ သံဝေလ္လေတီတိ ပဋိသံဟရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၅။

သံဝေလ္လေတွာ (ကာ၊ ကြို) [သံ + ဝေလ္လ + ဏေ + တွာ] တွန့်စေ-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-၍။ ဒွတ္တိံသဟတ္ထံ အန္တံ လောဟိတဒေါဏိယံ သံဝေလ္လေတွာ ဌပိတဃရသပ္ပေါ ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၀။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၄၄)

သံဝေလ္လေန္တ (တိ) [သံ + ဝေလ္လ + ဏေ + အန္တ] ကောင်းစွာ-တွန့်-လိပ်-ခွေ-ခေါက်-သော၊ သူ။ စိရကာလံ သံဝေလ္လိတကိလဉ္ဇံ ပသာရေတွာ ပုန သံဝေလ္လေန္တော ဝိယ။ သံ၊ ၄၊ ၂။၂၀၇။

သံဝေသန (ထီ၊ နဲ) [သံ + ဝိသ + ဏေ + ယု။ (တိ) သံဝေဂန-သံ။] (၁) စားသောက်စေ-ကျွေးမွေး-ခြင်း။ (၂) စားသောက်စေ-ကျွေးမွေး-ရာ (အခါ)။ (၃) ကောင်းစွာ-နေ-အိပ်-စေခြင်း၊ လှဲသိပ်ပေးခြင်း။ (၁) တုမှေ စ ပုတ္တေ ပဿထ၊ သာယံ သံဝသေနံ ပတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၃၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဂိလာနော အညေဟိ သံဝေသနဝုဌာပနာဒိနာ ပရပဋိဗဒ္ဓသရီရ-ဝုတ္တိတော အသေရီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၅။

သံဝေသန (နာ) ကာလ (ပု) [သံဝေသန (နာ) + ကာလ] စားသောက်စေ- ကျွေးမွေး- ရာ- အခါ- အချိန်-ကာလ။

အရုဏုဂ္ဂံ အာဒိ ကတ္တာ ယာဝ ပကတိယာ သံဝေသနကာလော။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၅။ သံဝေသနာကာလေ (ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃) တိ မဟာဇနသ ပရိဝေသနာကာလေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၃၂။ သံဝေသနာကာလေ (ဇာ၊ ၂။ ၃၅၇) တိ အညေသု ဒိဝသေသု အတ္တနော ခါဒါပနပိဝါပနကာလေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၄၀။

သံဝေသိယမာန (တိ) [သံ + ဝိသ + ဏေ + ယ + မာန] ကောင်းစွာ နေစေ-အိပ်စေ-လှဲသိပ်ပေး-အပ်သော၊ သူ။ သကေ မုတ္တကရီသေ ပလိပန္ဓံ သေမာနံ အညေဟိ ဝုဋ္ဌာပိယမာနံ အညေဟိ သံဝေသိယမာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀။ မ၊ ၁။ ၁၂၃။

သံဝေသေတဗ္ဗ (တိ) [သံ + ဝိသ + ဏေ + တဗ္ဗ] ကောင်းစွာ နေစေ - အိပ်စေ - လှဲသိပ်ပေး - လည်းလျောင်းစေ - အပ်သော။ ကာလေန ကာလံ သံဝေသေတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၂။ ၃၈၁။ သံဝေသေတဗ္ဗာတိ နိပ္ပဇ္ဇာပေတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၅၄။

သံဝေသေတိ (ကြိ) [သံ + ဝိသ + ဏေ + တိ] ကောင်းစွာ နေစေ- လည်းလျောင်း-အိပ်-စေ၏၊ သိပ်ပေး၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေသေတွာ (ကာ၊ ကြို၊ ဝိ) [သံ + ဝိသ + ဏေ + တွာ] ကောင်းစွာ နေစေ-လည်းလျောင်းစေ - အိပ်စေ - ၍၊ လှဲသိပ်ပေး၍။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ သံဝေသေတွာ ကုဓာရီဟိ တစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-မဟာနိ။ ၃၁၇)။ သံဝေသေတွာတိ ဇလိတာယ လောဟပထဝိယာ တိဂါဝုတံ အတ္တဘာဝံ နိပဇ္ဇာပေတွာ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၄။ (- မ၊ ၃။ ၂၀၄။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၁)။

သံဝေါဟရတိ (ကြိ) [သံ + ဝိ + အဝ + ဟရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ သံဝျဝဟရတိ-သံ။] အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ပြောဆို၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သံဝေါဟရမာန (တိ) [သံ + ဝိ + အဝ + ဟရ + မာန] အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ပြောဆိုသော။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိ သံဝေါဟရမာနော ဧဝံ ဇာနာတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၈။ သံဝေါဟရမာနောတိ ကထေန္တော။ အံ။ ၄၊ ၂။ ၃၆၅။

သံဝေါဟာရ (ပု) [သံ + ဝိ + အဝ + ဟရ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၂။ သံဝျဝဟာရ-သံ။] အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ပြောဆိုခြင်း။ (၂) အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ပြောဆိုအပ်သော စကား။ (၃) ဥစ္စလဲလှယ်-ရောင်းဝယ်-ခြင်း။ (၁) သံဝေါဟာရေန ဝေါ မဟာရာဇ သောစေယျံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၁။ ၇၇၈။ သံဝေါဟာရေနာတိ ကထနေန။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇။ ကထနေနာတိ အပရာပရံ ကထနေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။ သံဝေါဟာရေနာ (အံ၊ ၁။ ၅၀၈) တိ အပရာပရံ ကထနေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃။ (၂) အနရိယဝေါဟာရာတိ အနရိယာနံ လာမကာနံ ဝေါဟာရာ သံဝေါဟာရာ အဘိလာပဝါစာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၃။(၃) ယော ပန ဘိက္ခု နာနပ္ပကာရကံ ရူပိယသံဝေါဟာရံ သမာပဇ္ဇေယျှ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၇။ သံဝေါဟာရော နာမ ကယဝိက္ကယောပိ အညထာ ပရိဝတ္တနံ ပရိယာဒိယိတွာ ပဝတ္တော။ ကခီ၊ ဋီ၊ ၈၅-၆။ (-ဝဇိရ။ ၂၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂)။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္တာနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောငှ်။ ။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိဝိဋကပါဠိပြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္ထုနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောဝ်။ ။